

No. 1. Donderdag 3 Januari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Naamlijst van in 1917 overleden Nederlanders, die tot Ned.-Indië in betrekking hebben gestaan:

L. A. H. Lamie, lid van het hoofdbestuur en voorzitter van de Afd. Arnhem der Vereeniging Oost en West.

Mej. M. Maarschalk, Bestuurslid der Afd. 's-Gravenhage van „Oost en West".

A. H. Huart, Thesaurier van „Boeatan", N.V. ter bevordering van O. en W.-Ind. huisvlijt en kunstnijverheid.

A. A. C. Harting, penningmeester van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West.

P. E. Schotel, oud-penningmeester der Afd. Leiden van de Vereeniging Oost en West.

C. E. van Kesteren, directeur van Stoomtram-Maatschappijen, redacteur van de Locomotief en Indische Gids.

J. H. de Bussy, mede-oprichter en uitgever van De Indische Gids.

H. L. Ch. te Mechelen, oud-resident, enz.

A. A. van de Loosdrecht, zendeling (vermoord in Midden-Celebes).

Mr. N. P. van den Berg, oud-directeur van de Javasche Bank.

Prof. Dr. H. G. Jonker, hoogleeraar in de geologie te Delft.

Mr. W. H. Andrée Wiltens, oud-lid van den Raad van Justitie te Batavia

Prof. Ch. A. van Ophuijsen, hoogleeraar in de Maleische taal te Leiden.

Mr. W. F. de Vogel, oud-lid van den Raad van Justitie te Semarang

A. J. J. Staal, gep. luit.-generaal van het Ned. Ind. leger.

Mr. H. J. Smidt, oud-gouverneur van Suriname.

A. H. Gijsberts, oud-resident der Wester-afdeeling. van Borneo.

J. H. Pannekoek, oud-lid van den Raad van Indië.

A. P. Tadema, gep. vice-admiraal, oud-commandant der zeemacht en chef van het departement van marine in Ned.-Indië.

W. O. Gallois, oud-vice-president van den Raad van Indië.

Th. J. A. van Zijll de Jong, gep. luit.-generaal, oud-commandant van het Indische leger.

E. A. C. F. von Essen, oud-hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië.

Prof. Dr. J. H. C. Kern, oud-hoogleeraar in het Sanskriet te Leiden.

H. J. de Groot, oud-inspecteur van financiën in Ned. Indië.

C. M. Pleijte Wzn., ethnograaf en taalkundige te Batavia.

C. S. van Geuns, oud-hoofdingenieur in Ned.-Indië.

F. Pincke, gep. vice-admiraal, oud-commandant der zeemacht en chef van het departement van marine in Ned.-Indië.

Mr. J. W. Oosterzee, oud procureur-generaal in Suriname.

Jhr. G. van der Wijck, oud vice-president van den Raad van Indië.

Mr. H. A. van de Poel, oud vice-president van den hooggerechtshof in Indië.

M. J. van Bosse, oud-directeur van Burg. Openb. Werken in Ned.-Indië.

J. Dinger, oud-directeur van de Ned. Ind. Esc. Mij.

Mr. J. Barlagen Bussemaker, oud-lid van het Hooggerechtshof in Ned.-Indië.

G. van Houten, oud-directeur van B.O.W. in Ned.-Indië.

Dr. J. van Breda de Haan, inspecteur van den Inlandschen landbouw.

L. J. Lambach, oud-directeur der Kon. Paketv. Mij.

Fr. J. du Chattel, schilder van Indische landschappen, enz.

A. E. J. W. Juta, oud-zeeofficier, planter en commissaris van politie in Suriname.

J. H. Kempees, oud-hoofdingenieur bij de Staatsspoorwegen op Java.

Persoverzicht.

In haar *Avondblad C* van 2 dezer wijdt de *N.R.Ct.* een hoofdartikel aan:

Nederlandsch-Indië in 1917,

waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het jaar 1917 is zonder voor Ned.-Indië bijzonder schokkende gebeurtenissen voorbijgegaan. 't Was, in het algemeen gesproken, noch een rampspoedig, noch een in bijzondere mate voorspoedig jaar te noemen. Groote natuurrampen teisterden land en bevolking niet (al brachten overstroomingen hier en daar vrij aanmerkelijke schade); opstanden of gevaarlijke volksstemmingen kwamen niet voor. Van de gevolgen van den wereldoorlog ondervond Indië veel minder dan Nederland den ongunstigen terugslag; wel kwijnde de Europeesche handel door het bijna geheel ontbreken van scheepsgelegenheid en moesten reusachtige hoeveelheden producten, die niet konden worden uitgevoerd, in de havenplaatsen opgestapeld liggen, maar daar stond mede tegenover, dat de handel met Oost-Azië en vooral ook met Noord-Amerika belangrijk in omvang toenam, en dat door het openen van nieuwe debouché's, handel en nijverheid nieuw leven gewerd. Jammer genoeg is het bijna alleen aan den Europeeschen handel dat zulks ten goede komt; voor de producten door den inlander gewonnen, en ter markt gebracht: copra, rubber, boschproducten van verschillenden aard bleven de toestanden slecht.

Bijzonder zware epidemieën of volksziekten bleven

Indië bespaard; de pest op Java nam in verschillende gewesten wederom af; een groote teleurstelling brengt echter het veld winnen van de plaag in sommige andere, zooals Semarang, waar zij zich tot dusver nog maar sporadisch had doen gevoelen.

Van bijzondere politieke beteekenis mogen twee gebeurtenissen worden genoemd, welke voor Indië's toekomst en ontwikkeling wellicht ver dragend zullen kunnen zijn: het bezoek der deputatie Indië Weerbaar aan Nederland en het uitbrengen, door het lid in den Raad van Indië J. H. Liefrinck, van 't rapport zijner zending naar Sumatra tot onderzoek naar de heffing van belastingen en de vordering van heerendiensten van de inlandsche bevolking.

Van de uitkomsten, door de deputatie Indië Weerbaar ter zake van het directe doel harer reis naar Nederland, het weerbaar maken van Indië, bereikt, kan weinig worden gezegd. Inderdaad lijken die uitkomsten onnaspeurbaar. Daarentegen mag van het onmiddellijk contact tusschen de meest invloedrijke kringen, zoowel op politiek als op handels- en nijverheidsgebied in Nederland, leidende personen in het Nederlandsche politieke en economische leven van de meest verschillende richting met vertegenwoordigers van wat men gewoon is de „Indische beweging" te noemen — door welk contact 'n wederzijdsch beter begrijpen en deugdelijker appreciatie werd in de hand gewerkt — veel goeds worden verwacht. In Nederland drong een beter besef door van hetgeen Indië's bevolking voor haar ontwikkeling noodig heeft; naast de leuze van een Indië Weerbaar werd die van de „economische weerbaarheid" geboren. In nijverheids- en handelskringen werd een groote som gelds bijeengebracht ter vestiging in Indië van een inrichting voor technisch hooger onderwijs, welk geschenk als een bewijs moet dienen van de belangstelling in Nederland voor de zaak dier „economische weerbaarmaking" gevoeld.

De aanwezige weermiddelen in Indië vonden in het verslagjaar weinig versterking; gewag werd echter gemaakt van goed geslaagde vliegproeven; voor het eerst werden op Java met vliegtuigen groote afstanden afgelegd.

Wat betreft de uitkomsten van het onderzoek door den heer Liefrinck op Sumatra ingesteld, zoo mogen deze van bijzonder ingrijpend belang worden gerekend, aangezien zij aanleiding schijnen te zullen geven tot een wijziging in de tot dusver gevoerde bestuurspolitiek op de Buitenbezittingen. Een eerste gevolg van het onderzoek was het aftreden van den heer Lulofs als adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, in wien men de verpersoonlijking van de thans gewraakte politiek meende te moeten zien. Een verder gevolg is het nemen van verschillende maatregelen, waardoor de druk van belastingen en heerendiensten in de betreffende gewesten werd verminderd.

Wanneer op den op deze wijze ingeslagen weg wordt voortgegaan, zal het ontwikkelingswerk op Sumatra opnieuw, en dan op een geheel andere wijze dan tot dusver geschiedde, ter hand moeten worden genomen. In hoeverre de regeering daartoe de noodige middelen wil beschikbaar stellen, moet nog blijken. Wordt er niet zeer energiek ingegrepen om het reeds ondernomen groote werk verder voort te zetten, dan is de kans op verval niet gering.

De juistheid van de adviezen van den heer Liefrinck wordt intusschen uit den kring van de ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur bestreden. Om te protesteeren tegen het schoonwassen van de Djambische opstandelingen en in de hiermede verband houdende gratie op groote schaal aan veroordeelden, wegens deelneming aan den opstand, heeft o.a. de resident van het gewest, de heer Quast, ontslag genomen.

Ernstige rustverstoringen vonden er in de buitenbezittingen in 1917 niet plaats; toch blijven in enkele deelen van Sumatra, zooals Tapanoeli, kiemen van verzet smeulen; de invoering van een nieuw systeem van inlandsch bestuur, waardoor de volkshoofden op den achtergrond raakten, moet hieraan — en naar men zegt ook aan de onlusten van het vorig jaar — niet vreemd zijn.

Ook op verschillende eilanden werd nu en dan, en dit om zeer uiteenloopende redenen, de rust door kleine opstootjes, die gemakkelijk werden onderdrukt, gestoord. Op Celebes werd een zendeling, op Nieuw-Guinea werd een mijn-ingenieur door de bevolking vermoord. In de grensdistricten van Timor had men wederom herhaaldelijk last van op Portugeesch gebied thuis behoorende benden.

Ook in Atjeh kwamen aanslagen voor, door individueele kwaadwilligen op Europeanen gepleegd. Overigens gaf de toestand in het gewest ook dit jaar geen reden tot klagen. Door den gouverneur en zijn ambtenaren wordt met grooten ijver, en blijkbaar met succes, aan de verdere pacificatie en de ontwikkeling van het gewest gearbeid. Als een bijzonder sprekend staaltje van de verbeterde verhouding tusschen de Atjehers en het gouvernement wordt op het feit gewezen, dat enkele Atjehsche recruten in het Nederlandsch-Indische leger werden opgenomen.

Ten aanzien van Celebes volgt de tegenwoordige gouverneur een zeer actieve ontwikkelingspolitiek; vertegenwoordigers van handel en industrie werden door hem medegenomen op een propagandareis door het gewest en reeds wordt van spoorwegaanleg op betrekkelijk ruime schaal gesproken. Ook ten aanzien van andere gewesten, zooals Bali, wordt spoorweg- of wel stoomtram-aanleg overwogen. De Sarikat Islam bleef trachten in sommige deelen der Buitenbezittingen vertakkingen te vestigen, dan wel zich te handhaven en uit te breiden daar waar zij zich reeds gevestigd had. Niet overal ging dit echter zonder protest van de zijde der inheemsche bevolking, die, gelijk ter Westkust van Sumatra, er in sommige gevallen toe overging, vereenigingen op te richten om den Sarikat Islam te bestrijden.

Onder Inlandsche intellectueelen, uit verschillende deelen van den Archipel afkomstig, begint zich overigens een streven te doen kennen naar aansluiting, teneinde van het „Indische volk" werkelijk één geheel te maken.

Ten aanzien van de Vorstenlanden kwamen eenige belangrijke, op overeenkomsten met de betrokken vorsten steunende, regelingen tot stand. Zoo heeft de Sultan van Djokjakarta aan het N.-I. gouvernement afstand gedaan van de tot dusver door hem geoefende burgerlijke rechtspraak.

Voor het eerst werd in het verstreken jaar op de begrootingen van Soerakarta en Djokjakarta rekening gehouden met de „Civiele lijst" der vorsten. Op Java worden door een staf van ambtenaren maatregelen voorbereid, om een volkstelling te houden.

In het algemeen gesproken staat Indië er, aan het begin van het nieuwe jaar, niet slecht voor. Het beschikt, door de omstandigheden, welke de wereldoorlog schiep, over een aantal goede kansen, welke de kwade, daaruit voortgekomen, zullen vermogen te neutraliseeren, wanneer daarvan beleidvol en toch met durf gebruik wordt gemaakt. Men mag er de oogen echter niet voor sluiten, dat naar mate Indië zijn handelsbetrekkingen in Oost-Azië en met Amerika en Australië uitbreidt, de bijzondere handelspositie, welke Nederland ten opzichte zijner kolonie innam, in aard en karakter zal veranderen.

Als voorboden van belangrijke wijzigingen in de economische situatie van Ned.-Indië kan het streven worden aangemerkt van vermogende Japansche maatschappijen, om zich van een aandeel in Java-Suiker-productie te verzekeren.

Tot vrees of bezorgdheid behoeft dit geen aanleiding te geven; wel om zich aan te gorden tot een geduchte inspanning om Nederland's positie te midden der nieuwe economische stroomingen in het Oosten te handhaven.

* * *

Amerika en Indië.

Een der opvarenden van de Nieuw-Amsterdam, doet in de N.R.Ct. van 31 Dec. een relaas van zijn wederwaardigheden, waaruit het volgende stukje werd geknipt:

„.......Met dit al bleek er een steeds toenemende belangstelling van Amerikanen voor den handel met onze Oost. Thee, rubber, cacaoboonen, gaan nu daar heen. En er gaan vooral groote bedragen om in Sumatra-tabak. Onze zegsman wist van een zijner handelsrelaties, die naar Indië ging met credietbrieven tot een som van twintig millioen; van anderen, die in één jaar tijds in de tabak vijf, zes, zeven, acht millioen hadden verdiend, vaak menschen, die vroeger van een zeer bescheiden inkomen leefden.

Sommige Amerikaansche firma's vestigen hun eigen kantoren in Batavia; zoo zal dit bijvoorbeeld ook het geval zijn met de National City Bank of New York.

Onze zegsman acht dit een gunstig verschijnsel. Hoe meer Amerikanen en Engelsch kapitaal er vast gelegd wordt in Indische ondernemingen des te grooter is, zijns inziens, het tegenwicht tegen het Japansche gevaar.

En hoe scherp de belangstelling van Japan is voor onze koloniën, bleek hem onder meer uit een toevallige omstandigheid. In New York had hij een Japanschen bediende, die onverwachts bleek vloeiend Ma-

leischte spreken. Die taal had hij in zijn land op school geleerd.

De orlogswinsten, in Amerika gemaakt, gaan, naar zijn mededeeling, alle voorstellingen te boven......".

* * *

In het *Vaderland* van 1 dezer lezen wij:

Het Indisch Publiek.

Zijn de Nederlanders hier te lande anders dan de Nederlnders in Indië, in dezen zin, dat voor de laatste daarmede een ongunstig oordeel is bedoeld? De regnt van Magelang liet zich volgens de Java-Bode alus uit op den dag van terugkomst uit Nederland Hij was op zijne omzwervingen door de groote eden van ons land, onder den indruk van de alom ondervonden hartelijke bejegening, tot die vergelijkin gekomen.

Men kn er zich over verheugen, dat de regent in andere leedij dan de gewone, o.a. van zijn bezoek aan de Jordaan te Amsterdam wist te vertellen, dat hij nergens eenigen hinder ondervond. Daarentegen ergert mn zich bij het lezen van de talrijke klachten van onhasche behandeling, waaraan de Nederlandsche onderofficieren in Indië bloot staan, over de laatdunkadheid waarmede het Indische publiek zich over den onderofficier durft uitlaten in de tram en den trein op straat, ongeacht zelfs of dit in tegenwoordighid van een hunner plaats vindt; waarmede in sommie tijdschriften over hen geschreven wordt. Dan ook e vele staaltjes van het weren van onderofficieren uit hotels en koffiehuizen. Het zijn alle factoren, die ernstig schade doen aan het streven het onderofficierskorps voltallig te houden en daarom in veel groter mate de aandacht der overheid verdienen dan thans het geval schijnt. Men late de waarschuwing iet onbeacht, welke wij in een der tijdschriften antroffen: „Is het dan wonder, dat de onderofficiren het leger den rug toekeeren, zoodra ze maar ee goed heenkomen hebben gevonden?"

De Europeesche militie is op komst, geen onderofficier kan worden gemist, integendeel. Die militie zal wel en frisscher wind doen waaien in de bedompte amtenaars-atmosfeer van Indië. Het vlegelachtig optreden jegens de Eur. onderofficieren van het Ind. leger door zoo menigen jeugdigen Nederlander is dan meteen uit."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Open Brief.

De open brief hierbedoeld is van de hand van den heer van Pelt en gericht aan alle leden der Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Nderlandsch-Indië.

In den boezm dier Vereeniging is de vraag gerezen, of de tijd niet gekomen is om regenten, onderregenten, pati's en wedono's ook in de vereeniging als lid op te nemen.

Volgens de dagbladen hebben de ambtenaren bij het Binnenlansch Bestuur in de residentie Kedoe, vergaderd tenhuize van het Hoofd van G. B. te Magelang, zich unaniem verklaard tegen de toelating van Inlandsche leden in hun vereeniging.

Hoewel van meening zijnde, dat de bedoelde kwestie minder geschikt is voor openlijke bespreking en meer eigenaardig in den boezem der vereeniging had behooren te blijven, heeft het besluit van de Kedoesche ambtenaren en de overweging, dat de zaak toch reeds aan de openbaarheid overgegeven is, gevoegd bij het feit, dat hij een voorstander is van het denkbeeld om ook Inl. ambtenaren toe te laten, hem, als corr. der vreeeniging voor de Residentie Kedoi, naar de pen doen grijpen.

„Waar blijft" — zoo vraagt de heer van Pelt — „de hartelijke verhouding tusschen collega's met gelijke werkzaamheden, gelijke plichten en gelijke interessen voor het wel en wee van Nederlandsch-Indië, gaande, zoal niet langs dezelfde, dan toch langs convergeerende paden naar één en hetzelfde doel, volmaking van de inwendige toestanden der Indische binnenlanden? Waar blijft de helaas vaak tot een gemeenplaas verworden term „oudere broeder", aangevende de verhouding van den Europeeschen tot den Inlandschen bestuursambtenaar? En waar blijft de band van vriendschap, zoo licht geknoopt tusschen menschen, die somwijlen dagenlang op elkaar zijn aangewezen, indien niet de Europeaan iets laat vallen van zijn vermeende superioriteit boven den Inlander?"

De laatste vraag is door schr. niet gesteld, omdat hij meent, dat de Kedoesche ambtenaren door superioriteitsaanmatiging tot hun uitspraak geleid zijn, maar omdat er groote kans bestaat, dat de openlijk gedeballotteerden zich inwendig gegriefd zullen voelen door de enkele gedachte aan dergelijke mogelijke overwegingen. Naast het algemeen belang behartigt de V. v. Amb. ook het persoonlijk belang harer leden en op dit laatste gebied ligt een ruim arbeidsveld nog voor haar open. „Waardeering van zijn arbeid, meestal stil en bescheiden, maar daarom van niet minder groot belang voor het welzijn van den Staat, minder achteruitzetting tegenover welken tak van dienst dan ook en rechtvaardige critiek op wat soms met zeer beperkte middelen bereikt wordt, zijn voor de naaste toekomst het strijden waardige onderwerpen."

En omdat dit zaken zijn, die niet alleen den Europeeschen, doch ook den Inlandschen ambtenaar raken, behoort dezen laatste een plaats gegeven te worden in de vereeniging, opdat hij zelf kan meewerken aan het doen verdwijnen van zijn grieven, en kan strijden voor een verbetering van de nog zoo schrale positie van de laagste Inl. bestuursambtenaren.

„Nu diepe stroomingen de volksziel beroeren, nu de Javaan ontwaakt uit den eeuwenlangen sluimer van de onderworpenheid en indolente dociliteit, nu is er werk aan den winkel voor een vereeniging van mannen, door hun arbeid in staat die stroomingen te peilen. Nu dienen Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren gezamenlijk hun krachten te geven aan één vereeniging, om deze kwantiteits- en kwaliteitshalve waardig te maken voor haar eerste taak, het geven van raad aan de regeering in alle die aangelegenheden, waaromtrent het Binnenlandsch Bestuur, boven welken adviseur dan ook, de meeste zeggingskracht heeft."

Natuurbescherming en school.

De Vereeniging tot Natuurbescherming in Indië heeft o. i. het juiste denkbeeld gehad om te trachten de school te betrekken in haar strijd voor de bescherming der Natuur. Daartoe heeft het Bestuur van genoemde vereeniging aan alle hoofden van Europeesche, Holl.-Inl. en Holl.-Chineesche scholen een exemplaar gezonden van een door mevr. M. Horst—Brinks naar dr. Paul Sarasin's „Naturschutz und Schule" bewerkte brochure, en den onderwijzers en onderwijzeressen in een rondschrijven gevraagd om kennis te willen nemen van de brochure niet alleen, maar ook hun intellectueelen steun te verleenen voor de toepassing van daarin behandelde denkbeelden, opdat de jeugd de natuur beschouwe „niet als een onbeschermd gebied voor onverbiddelijke, zich aan geen wetten storende uitplundering, maar als een kostbaar kunstwerk, dat evenzeer bescherming verdient als de schepping van een kunstenaar" (P. Sarasin).

Terecht meent mevr. Horst—Brinks, dat alle wetten en bepalingen voor het behoud van natuurmonumenten voor een groot deel een doode letter zullen blijven, „als niet de jeugd, toekomstige menschheid, doordrongen is van de noodzakelijkheid van deze beschermende bepalingen en medewerkt tot nakoming ervan." En zij meent, dat dit inzicht den kinderen in de eerste plaats moet bijgebracht worden door de onderwijzers en onderwijzeressen bij het onderricht in vakken als aardrijkskunde, natuurkunde, geschiedenis, enz.

Meer dan tot nu toe zouden er schooltuintjes aangelegd kunnen worden, waar het verantwoordelijkheidsgevoel der leerlingen ware op te wekken door ieder een klein eigen gebied te geven, waar ze zelf de zorg voor dragen. Of na een lesuur in natuurkennis zou een schoolwandeling kunnen volgen naar plaatsen, waar het planten- en dierenleven nog rijk ontwikkeld is, en waar de kinderen er toe gebracht worden dieren en planten te bekijken, zonder hun handen te misbruiken. Zoude dan wellicht de wreede liefhebberij om op Zondag en in de vacanties met windbuks en catapult gewapend, jacht te maken op allerlei onschadelijke vogels, evenals het wreede en nutteloze verzamelen van kevers, vlinders, enz. niet verminderen, en het uithalen van vogelnesten en allerlei dierenmartelingen?

„Dat de dierenbescherming in de steden onvermoeid bezig is met het tegengaan van wreedheid tegenover de machtelooze en sprakelooze dieren, wordt met groote waardeering voor haar streven erkend", maar de natuurbescherming betrekt ook planten en zelfs de levenlooze natuur binnen den kring van haar bemoeienis.

„Misschien dat dan de mensch in de toekomst een afschuw leert krijgen niet alleen voor het vernielen van planten en onnoodig dooden van onschadelijke dieren, maar ook voor het menschonteerende vermoorden van zijns gelijken. Al wie hier toe me-

dewerkt, zij het in zoo geringe mate, zal een goed werk verricht hebben."

We hopen, dat tal van onderwijzers en onderwijzeressen in den geest van genoemde vereeniging zullen medewerken, doch zouden de vereeniging in overweging willen geven ook de Inlandsche onderwijzers op te wekken tot medewerking, daar in de Inl. maatschappij nog een geheel veld braak ligt.

Handelsdiploma's.

„De Indiër" wijst op het in Indië bestaande gebrek aan gelegenheid tot het afleggen van examens voor den handel.

Wel worden door de Vereeniging Handelsstudiën te Semarang, Paciolo te Soerabaja en den Bond van Handelsgeëmployeerden te Batavia cursussen gegeven en examens afgenomen, evenals dat sinds kort te Medan geschiedt, doch voldoende is dat niet.

Ook bestond er tot nu toe gelegenheid om een hooger diploma te verkrijgen, n.l. dat van accountant, door examen te doen voor een commissie te Batavia, die optreedt als gedelegeerde van de Vereeniging van Accountants in Nederland, waar het werk dan ook beoordeeld wordt en de diploma's uitgereikt worden.

Dat de handel den toestand in Indië onvoldoende acht, blijkt uit het feit, dat hij telkens jongelui uit Holland laat uitkomen. Hieraan kan echter ook de bedoeling niet vreemd zijn om Indiërs te weren, daar de groothandel laag neerziet op alles wat Indisch is, hetgeen dikwijls zoo ver gedreven wordt, dat groote onkosten gemaakt worden om niet buitengewone werkkrachten uit Holland te laten uitkomen, die in Indië evengoed te krijgen waren.

Een en ander neemt echter niet weg, dat het wenschelijk is in Indië een hooger diploma te kunnen uitgeven dan door bovengenoemde vereenigingen mogelijk is.

Een examen, gelijk aan het examen middelbaar boekhouden in Nederland zou in Indië alle reden van bestaan hebben, temeer waar, volgens geruchten, de gelegenheid tot het afleggen van het hooger genoemde accountantsexamen zal worden ingetrokken.

Volgens schr. zou de beste oplossing wezen, dat de verschillende vereenigingen zich tot één organisatie bijeenvoegden en een examen afnamen, dat gevoegelijk in 3 deelen te splitsen was: „een kleinboekhoudingexamen, een hooger en nog een hooger, dat op het peil moet staan van het examen middelbaar boekhouden in Nederland." In verschillende plaatsen zouden dan cursussen gegeven kunnen worden, terwijl het voordeel zou bestaan, dat één commissie een diploma zou uitreiken, dat voor den handel grooter waarde zou hebben dan de tegenwoordige. De regeering zal dan later haar taak kunnen overnemen en de examens maken tot staatsexamens.

„Er moet iets worden gedaan. Niet alleen tegen den waan van sommige handelshuizen, dat de Indische jongelui alleen geschikt zijn voor de laagste betrekkingen, maar ook tegen het ontbreken om diploma's te verkrijgen, die onbetwistbaar even hoog staan als de diploma's waarmede tegenwoordig zoovelen uit de negri Holland naar hier komen afzakken om de beste baantjes in de boekhouding in te nemen, waardoor aan vele Indische jongelui alle gelegenheid om promotie te maken wordt ontnomen."

Javanen-kolonisatie.

Als bekend mag verondersteld worden, dat het streven op de Oostkust van Sumatra reeds jaren lang bestaat om een deel der benoodigde koelies te vervangen door geïmmigreerde, vrije arbeiders. Een oplossing voor de kolonisatie van Javanen is echter nog niet gevonden. Wordt in de Vorstenlanden een stelsel aangetroffen, waarbij de opgezetene der onderneming een sawah ontvangt ter bewerking voor eigen vruchtgebruik, waartegenover hij op de onderneming één evengroot stuk moet onderhouden en verzorgen, ter Oostkust is een dergelijke regeling niet mogelijk, omdat daar de tijd van de verzorging der padivelden gedeeltelijk samenvalt met den tijd, waarin voor de onderneming gewerkt moet worden. Buitendien is het aantal voor kolonisten beschikbare padivelden niet groot genoeg, zoodat men spoedig voor het geval zou komen te staan, dat een deel der kolonisten wèl en een ander deel niet in het bezit zouden zijn van een padiveld.

Volgens het rapport door het Planters-Comité opgemaakt, is de beste ervaring opgedaan met een stelsel, waarbij men een keuze doet uit de goede contractarbeiders, wier contract dan ten overstaan van den inspecteur van den arbeid ontbonden wordt. Men kreeg dan een kolonist, aan geregelden arbeid gewend en die het werk verstaat.

Het verslag vermoedt, dat dit de methode der toekomst zal worden. De uit Java geïmmigreerde koelies immers behooren niet bepaald tot het beste deel der Inl. bevolking van Java, zoodat er selectie moet plaats hebben en deze kan het best geschieden, als men den aanstaanden kolonist eerst eenigen tijd aan het werk gezien heeft.

Daar de kolonist in ervaring en bekwaamheid gelijkstaat met den contractkoelie, die opnieuw een verbintenis aangegaan heeft, ontvangt hij ook hetzelfde loon als deze, terwijl hij bovendien de opbrengst geniet van hetgeen zijn huiserf oplevert aan ketella, katjang, obi kajoe, pisang, mais, klappers, enz.

In het rapport wordt aanbevolen op de woonerven meerjarige gewassen (vruchtboomen) te doen planten, daar deze evenveel opbrengen als de éénjarige gewassen en den kolonist méér tijd overlaten om op de onderneming te werken.

Daar niet allen kolonisten het kolonie-leven bl[illegible] bevallen, heeft men hoop, dat de volwassen zoons der kolonisten evenals de vader op de onderneming zullen werken.

De huisvesting op de kolonie kan de vergelijking met de woningen der Javanen op Java schitterend doorstaan, daar het koloniehuis in den regel heeft „een woonvertrek, een slaapvertrek, een kleine vóórwarande en een kookgelegenheid."

De aanleg der kolonies dient echter te veranderen, daar men de huizen veelal op lange rijen langs de wegen bouwt en dat niet de manier is, waarop een Javaan het liefst woont. Ook ontbreekt het gewenschte dorpsverband, daar de mandoer, die tevens toezicht in 't dorp uitoefent, te weinig dorpshoofd en vertrouwensman is. Toezicht van den administrateur blijft ook noodig, daar er tegen gewaakt moet worden, dat de kolonist, die als contract-arbeider aan arbeidzaamheid, orde en regelmaat gewend was, terugvalt in het trage, luie leven van de Javaansche dessa.

Hoewel de Javanen-kolonisatie verschillende moeilijkheden heeft te overwinnen, zegt het rapport, dat ze vermoedelijk een toekomst heeft. „Op 't oogenblik nu is het nog onmogelijk een oordeel uit te spreken over de vraag, of 't zal gelukken, het nageslacht der kolonisten als gezeten arbeiders aan de ondernemingen te binden."

Bij het groote aantal (60.000) koelies, dat in de toekomst zal noodig blijken, is 't van het hoogste belang, dat de emigratie van Javanen naar Sumatra niet door gouvernements-ambtenaren tegengewerkt wordt. Vooral de vrije emigratie behoort de volle aandacht der Regeering te hebben.

Suriname.

Onze kopij voor het vorige nummer — waarin wij zeiden dat er geen mail uit Suriname was aangekomen — kon nauwelijks de drukkerij hebben bereikt, of een zondvloed van pakken kranten uit Suriname ontlastte zich in de brievenbus, die dat alles niet kon bevatten. Pakken van zeer verschillende datums van verzending, waarin helaas menig nummer ontbrak, hoewel ze door den censor niet geopend schijnen.

Tot ons genoegen ontvingen we weer een heele bezending „Op den Uitkijk", jammer genoeg met vele hiaten, d.w.z. ontbrekende nummers. Oud-Surinamers, die met de eigenaardige Surinaamsche maatschappij willen medeleven, kunnen niet beter doen dan een abonnement op dat weekblad te nemen en daarin de luchtige, geestige, dikwijls zeer ernstige „brieven van de week" te lezen. Zij zullen ook met groote belangstelling daarin kennis nemen van de artikelen van Spectator, die getuigen van de buitengewone geschiedkundige kennis van den schrijver. Niet alleen als oorlogs-literatuur verdienen ze de aandacht, ze hebben ook blijvende waarde en de schrijver zou o.i. goed doen ze in boekvorm uit te geven.

* * *

Een overzicht te geven van den inhoud van al de ontvangen bladen is natuurlijk niet mogelijk. Beschouwingen over het voedingsvraagstuk vullen heel wat kolommen, tout comme chez nous. Een oogenblik heeft het met den meelvoorraad gespannen, maar de laatste berichten dienaangaande luiden gunstiger.

Wat betreft andere voedingsmiddelen, die gewoonlijk van buiten aangevoerd worden, is de kolonie ge-

holpen door den nabuur, Britsch Guiana. „Suriname" van 9 October schrijft daaromtrent:

„Door bereidwilligheid van de meeste kooplieden en autoriteiten te Georgetown, w.o. in de eerste plaats Z.Ex. de Gouverneur van Br. Guyana, mocht het den heer Curell gelukken een groote hoeveelheid spek, aardappelen, thee, korenmeel, 1/1 en 1/2 vaten vleesch, bakeljauw, boter en sardines op te koopen en naar hier te vervoeren."

Wat de kolonie zelf voor hare voeding gedaan heeft moge blijken uit een lezing, door den heer Beck op 4 October te Paramaribo gehouden. Uit het overzicht in „Suriname" van 12 October, nemen nemen wij daarvan het volgende over:

...... „Als er eens in de geschiedenis van Suriname zal gezegd worden dat het getoond heeft inderdaad een rijk land te zijn, dan zal het zeker van het tijdperk van de laatste drie jaren gezegd mogen worden.

Reeds sedert 8 maanden is er geen boot van Holland meer gekomen en slechts geringe hoeveelheden van enkele artikelen hebben ons uit Holland langs anderen weg bereikt. En reeds 2 maanden is het geleden sedert de laatste boot ons iets uit Amerika bracht. En toch hebben wij nog geen gebrek geleden.

Drie jaar geleden zou men zich zoo iets niet hebben kunnen indenken. Spreker gaat na hoe deze verandering ten goede mogelijk geweest is en toont dan aan hoe de productie van inlandsche gewassen belangrijk is toegenomen. In de eerste plaats het artikel rijst. Voerden wij voor weinige jaren nog 60.000 balen is, nu zijn wij gelukkig zoo ver, dat deze hoeveelheid nagenoeg hier geheel geproduceerd kan worden. En waarschijnlijk is het, dat het niet te lang zal duren of wij zullen meer produceeren dan wij voor de consumptie behoeven. Aardappelen werden door inlandsche aardvruchten vervangen. Zoo ook graan en peulvruchten door inlandsche gewassen.

Bijzonder opmerkelijk noemt spreker het dat wij in de drie jaren zulk een flinken stap zijn vooruit gekomen zonder dat dwangmaatregelen noodig waren en dat met de in de kolonie aanwezig zijnde krachten. En men zou zelfs kunnen zeggen, dat dit alles bereikt is zonder bijzondere krachtsinspanning.

De hooge prijzen, die nu voor de producten betaald worden, acht spreker de voornaamste drijfveer, die de landbouwers heeft aangemoedigd weer te planten en anderen, die in andere bedrijven geen behoorlijk bestaan konden vinden, naar den landbouw te trekken."

Als aanvulling van het bovenstaande, volge hier het slot van een mededeeling van de voedingsmiddelen-commissie:

„Rekening houdende met de nieuwe terreinen, die dit en het volgende jaar voor rijst in cultuur zullen worden gebracht, is het duidelijk, dat de kolonie — buitengewone omstandigheden voorbehouden — na 1 October 1918 voor de rijstvoorziening op eigen wieken kan drijven. Loopt het met het weer niet tegen en spannen de plantages zich er flink voor, zooals verscheidene reeds het laatste jaar hebben gedaan, dan is het zeer wel mogelijk dat we in 1917—1918 evenveel produceeren als verbruiken. Rijst moeten we ook hebben om zoo noodig brood te vervangen en daarom moeten alle krachten worden ingespannen om daarvoor in aanmerking komende terreinen in December-Januari beplant te krijgen."

* * *

Aan de, ongeveer tegelijkertijd, van den gouverneur van Suriname ontvangen en op 5 Juli en 24 October j.l. gedagteekende mailverslagen —van de daartusschen ontvangen mailverslagen is reeds een overzicht gegeven — wordt het volgende ontleend:

De weersgesteldheid bleef ongewoon van 22 September tot in de 2de helft van October. De regens bleven geregeld aanhouden en het kwam in dit tijdvak niet voor, dat het een geheele week droog was, terwijl het in dien tijd gewoonlijk zeer droog is.

In de maand Juli 1917 heeft de landbouwassistent een onderzoek ingesteld naar het visscherijbedrijf, achtereenvolgens in de Warappa- en Matappicakreken, en in de Mot- en Oranjekreken. Het doel van het onderzoek was hoofdzakelijk om, in verband met de vischvoorziening van Paramaribo, na te gaan of het mogelijk zou zijn visch in levenden staat naar Paramaribo te vervoeren. Slechts voor de Warappa- en Matappica-kreken bleek het plan wel uitvoerbaar; zooals later ook aangetoond werd door in de maand Augustus genomen proeven met dergelijk vischvervoer.

Op plantage Kleinhoop, aan de Cottica, wordt vanwege het landbouwdepartement een proefveld aangelegd voor malachravezel, waardoor het mogelijk zal zijn alle gegevens omtrent de waarde van die vezelplant te verzamelen.

In de maand September 1917 hebben de directeur van den landbouw en de landbouwassistent op de verlaten plantage Lydenshoop in de Matappicakreek een onderzoek ingesteld naar de geschiktheid van den grond voor den aanleg van een proefveld voor de Surinaamsche Sea Island katoen. In die kreek waren in vroegeren tijd vele katoenplantages. Het onderzoek leidde tot het besluit om daar een proefveld van 15 akkers aan te leggen.

* * *

„De West" van 2 October schrijft:

Volgens de „Canada West India Magazine" heeft een zekere William W. Coe Jo te Boston ontdekt, dat uit bacoven allerlei kleurstoffen te bereiden zijn, beter en goedkooper dan de gewone kleurstoffen. De uitvinder heeft reeds in verschillende landen patent op zijn uitvinding genomen.

* * *

„Suriname" van 6 November maakt weer melding van twee artikelen van den onvermoeiden heer J. B. Percival te Paramaribo:

Het eerste, opgenomen in het October-nummer van „La Hacienda", een Spaansch tijdschrift, verschijnende te Buffalo (N. Y.), handelt over de suikerindustrie in Suriname en geeft kiekjes van de suikerplantage Mariënburg.

Het tweede vond plaatsing in het Fransche tijdschrift „Le Caoutchouc et la Gutta Percha" (Parijs) September 1917 en deelt de bijzonderheden mede van de rubber en de balata in Fransch- en Hollandsch Guyana.

Jammer, dat de periodieken, waarin de heer Percival zijn pennevruchten plaatst, hier dikwijls zeer moeilijk te raadplegen zijn.

* * *

Behalve de nieuwsbladen ontvingen wij uit Suriname nog het derde jaarverslag van de kamers van arbeid en van koophandel en fabrieken aldaar.

Van dit zeer belangrijke geschrift — „*De economische toestand van Suriname op 31 December 1916*" — waarop wij hopen terug te komen, willen wij thans niet anders zeggen, dan dat wij het, vóór de aanstaande behandeling van de Surinaamsche begrooting, in handen zouden wenschen te zien van alle leden van de Tweede en Eerste Kamer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een rumoerige vergadering. Te Ambon werd in het bioscoop-gebouw een groote volksvergadering belegd door de heeren Soselisa en Rugebrecht, van Batavia overgekomen, naar aanleiding van de weigering van den Gouverneur-Generaal om de z.g. „Ambonsche Deputatie" te ontvangen. Deze bijeenkomst had een rumoerig verloop, niettegenstaande de aanwezigheid van den assistent-resident. Twee aanhangers van de deputatie werden door de politie verwijderd en den leider door den Resident het zwijgen opgelegd. Deze leider verliet onder groot rumoer met een aanzienlijk gedeelte van aanhangers, de vergadering. (*Bintang Soerabaja*).

Drang naar Landbouw-Onderwijs. In de *Hindia Moeda* wordt krachtig aangedrongen op de plaatsing van een landbouw-leeraar in de residentie Lampongsche districten. De schrijver erkent het vele goede dat reeds door de Regeering in het belang van het gewest is verricht en verklaart, dat de landbouwers het zéér op prijs zouden stellen, indien zij voorgelicht zouden kunnen worden door een deskundige.

Een waardeering. Uit Pemalang wordt aan hetzelfde blad bericht, dat naar aanleiding van het besluit van de overplaatsing van den Inlandschen arts, *M. Boentar Man*, van Pamalang naar Banka, telegraphische requesten, zoowel van de Europeanen als van Chineesche en Inlandsche zijden, zijn ingediend, teneinde dezen arts, die vroeger reeds bij den pestbestrijdingsdienst in Kediri de Oranje Nassau-orde verwierf, voor het distrikt Pemalang te behouden.

Inlandsch Handwerk. De *Kaoem Moeda* maakt er melding van, dat de Soendaneezen op het gebied van kunstnijverheid meer en meer vorderingen maken. De N.V. Buitenzorgsche Boek- en Kantoorhandel heeft een schrijfmap afgeleverd, in de ateliers geheel door Inlanders vervaardigd. Daarvan wordt getuigd, dat het een keurig stuk werk is, temeer te waardeeren, waar de zaak pas een jaar

bestaat en dus in zeer korten tijd de tallooze moeilijkheden, aan de opleiding van het Inlandsche werkvolk verbonden, overwonnen blijken te zijn. Wat men anders op het gebied van bonbondoozen, schrijfmappen, luxedoozen voor postpapier, poëzie albums, portretlijsten, enz. uit Europa moet bestellen, wordt nu door den Buitenzorgschen Boek- en Kantoorhandel geleverd.

De Solosche Troonopvolger. In de Vorstenlanden — alszoo de *Bintang Soerabaja* — ziet men het opvallend verschijnsel, dat in het éene zelfbesturende landschap (Djokdjakarta) de Kroonprins in den laatsten tijd hoe langer hoe meer aandeel krijgt in de behandeling en afdoening van bestuurszaken, doch dat er in het andere (Soerakarta) nog niet eens een Kroonprins benoemd is. De reden hiervan laat zich moeilijk gissen. De beide Ratoes zijn tot heden kinderloos gebleven, doch uit de *garwo's ampean* (bijvrouw) heeft de Vorst verscheidene zoons. Dat dezen op grond van die in het oog der Westerlingen onwettige geboorte, niet troonswaardig zouden zijn, is niet aan te nemen, afgaande op meerdere voorbeelden, dat regeerende *Pakoe Boewono's* uit *garwo ampean* zijn geboren. Gedurende het bestaan van de dynastie *Pakoe Boewono* was ten aanzien van de troonsopvolging nog nimmer zoo'n pijnlijke onzekerheid als tegenwoordig, waardoor bijv. des Soesoehoenans broeder, de pas uit Nederland teruggekeerde *Pangeran Koesoemodiningrat*, een der leden van de deputatie „*Indië Weerbaar*", nog niet de hoop behoeft te laten varen. Waren niet eenmaal — zoo vraagt de schrijver — Pakoe Boewono V, VI, VII en VIII gebroeders? Vroeger was men voortvarender in het aanwijzen van een troonopvolger. Toen de vierde broeder, *Pakoe Boewono VIII*, *Soenan werd* (17 Mei 1858) benoemde men op denzelfden dag *Praboewidjojo*, zoon van den op Ambon geïnterneerden *Pakoe Boewono VI* (Saperdon) tot kroonprins. De Regeering gaf *Pakoe Boewono VIII* derhalve te verstaan, dat zijn progenituur de hoop op de opvolging had op te geven, ten voordeele van *Praboewedjojo*, den lateren *Pakoe Boewono IX*, dien men niet wilde laten boeten voor hetgeen zijn vader had misdreven.

Volksraad-vergadering. Te Poerworedjo — zoo ververmeldt de *Sinar Djawa* — werd in de Inl. Societeit de z.g. „Volksraad-vergadering" gehouden, waarin de heer *Soetopo*, hoofdbestuurslid van *Boedi-Oetomo* en candidaat voor den Volksraad, als spreker optrad. Van *Boedi-Oetomo* waren de afdeelingen Poerworedjo, Keboemen, Tjilatjap en Karangangar vertegenwoordigd, verder van de *Sarikat Islam* de afdeelingen Poerweredjo, Keboemen, Gombong en Koetoardjo en van de P. G. H. B. (inl. onderwijzers genootschap) de afdeelingen Poerworedjo, Koetoardjo en Keboemen. Ruim honderd belangstellenden woonden de vergadering bij. Spreker begon met de mededeeling, dat deze bijeenkomst gehouden werd naar aanleiding van een rondschrijven van het hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo* om belangstelling te wekken voor de nieuwe instelling en de verdiensten der candidaten, door *Boedi-Oetomo* voorgesteld, op te sommen. Daarna hield de heer Soetopo zijn voordracht over den volksraad, eene instelling, welke z.i. de kiem is van een volksvertegenwoordigend Lichaam in de toekomst. Het tegenwoordig karakter — zeide hij — zal adviseerend zijn en wel met betrekking tot de begrooting van N. I. Spreker gaf ter verduidelijking een vergelijking tusschen een staatsbegrooting van de huishoudelijke inkomsten en uitgaven. De Volksraad moet indruk maken door zijn moreel gezag en daarom moeten zoodanige leden gekozen worden, van wie men weet, dat zulk een gezag kan uitgaan. De keuze van *Boedi-Oetomo* heeft zich niet beperkt tot eigen vereenigingleden, ook uit zustervereenigingen zijn candidaten voorgedragen en drie Europeanen candidaat gesteld. Medegedeeld werd, dat tot president van den volksraad Dr. Koningsberger benoemd is, en verklaard, dat dit z.i. een goede keuze der Regeering is, omdat deze president onpartijdig zal staan tegenover de leden met hunne verschillende partijprograms. Wel is de heer Koningsberger nooit politicus geweest, doch spreker acht hem als man van studie zeker in staat zich de geheimen der politiek in een minimum van tijd deelachtig te maken. Wat betreft de benoeming van de negentien leden door den Gouverneur-Generaal, behoeft men zich z.i. niet ongerust te maken omtrent een overwicht van regeeringszijde. Immers onze vooruitziende Gouverneur-Generaal — alzoo de spreker — zal alleen personen kiezen, die durven aansturen op een democratischen regeeringsvorm. De heer *Soetopo* sprak verder de hoop uit, dat meer vergaderingen als deze gehouden mochten worden, om licht te krijgen inzake de actie van het volk, waardoor de associatie van Oost en West inderdaad kan worden bereikt. Aan het slot werd propaganda gemaakt voor de vereeniging *Boedi Oetomo*, voornamelijk onder de aanwezige leerlingen der hoogere kweekschool, omdat vooral van het opkomend geslacht veel ten goede kan uitgaan.

Kromo's Geloofsbelijdenis? In de *Pantjaran Warta* staat een soort van politieke geloofsbelijdenis van *Kromo*, waarin onder veel wartaal het volgende: „En als hij *(Kromo)* met goed gevolg de drie plagen: dansmeiden, jenever en opium, bestreden heeft, zal hij zich toeleggen op de kunst een kolonie te leeren besturen." „Waarom niet? Maar dan moet *Kromo* niet in de leer gaan bij spionnen van „Welgedoe wel Beg Kydhi Hindoepen la Beton (van Hinloopen Labberton), want die *matjan gadoengan* houdt van komedie-spelen."

„Een Aanval uit het Duister". Zoo luidt de titel van een artikel in de *Oetoesan Hindia*, naar aanleiding van een artikel van den heer *A. Mühlenfeld* in het tijdschrift „*De Taak*", besluitende: „Met schrik werd ik gewaar, dat *Tjipto*, notabene president van de *Locale Sarikat Islam*, geen Islamiet, maar een theosoof of een boedhist is. Hij zal wel spoedig uit de Sarikat Islam treden of zijn boedhistisch geloof moeten verzaken."

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Immigranten. De Chineesche vereenigingen te Soerabaja verzochten, door bemiddeling van den Chineeschen vice-consul, aan den resident van Soerabaja om toepassing van immigratie-voorschriften op gelijken voet als voor Europeanen en Amerikanen. Het antwoord van den resident luidde, dat de toepassing der immigratie voorschriften geen verband houdt met de rassen, doch met de klasse, waarin gereisd wordt, zoodat het lastige onderzoek voor dekpassagiers gehandhaafd blijft. *(Pewarta Soerabaja)*.

Candidaten voor den Volksraad. Den 7en October zou te Bandong een vergadering worden belegd door de Chineesche leden der gewestelijke en lokale raden van Java en Madoera, ter bespreking van een candidatuurlijst voor de komende verkiezingen van leden van den Volksraad.

De aangekondigde vergadering had in het clubgebouw van de *Siang Boe* te Bandong plaats. Aanwezig waren ongeveer driehonderd personen, onder wie afgevaardigden van geheel Java en Madoera. De Buitenbezittingen waren niet vertegenwoordigd. Verder waren aanwezig de assistent-resident, de controleur en de commissaris van politie. De vergadering werd geopend door den voorzitter van de *Tiong Hwa Hwee Koan*, die voorstelde een der Soerabajasche afgevaardigden tot president der vergadering en tevens van het voorloopig comité te benoemen. Met groote meerderheid van stemmen werd gekozen de heer *Liem Tjoe Hwee*. Achtereenvolgens werden nu de agenda-punten behandeld: het optreden van de politie tegen de Chineezen, het kiesrecht, de volksraad en de oprichting van een Centrale vereeniging. Op voorstel van den president werd afgezien van het aannemen van een motie ten gunste eener verbetering van de rechtspositie der Chineezen, aangezien op het Soerabajaasch request op 29 Augustus ingediend naar aanleiding van de kwestie *The Kian Sing*-Beijerinck, de Regeering reeds een gunstige beschikking heeft genomen. Vervolgens sprak de heer *The Kian Sing* een uur lang over het kiesrecht en den Volksraad. In scherpe bewoordingen hekelde hij de wijze, waarop de Chineezen in gewestelijke en gemeenteraden vertegenwoordigd zijn. De Chineesche officieren behartigden, als leden dier Raden, geenszins de belangen der Chineezen, vervulden slechts de rol van figuranten. Spreker zocht de oorzaak van dit kwaad in het feit, dat de Chineezen geen kiesrecht bezitten, in verband waarmede althans voor de Chineezen ook de Volksraad niet de minste waarde zou hebben. Hij stelde een motie voor om kiesrecht aan den Landvoogd te vragen, welk voorstel bij acclamatie werd aangenomen. Eindelijk kwam de voorzitter weer aan het woord. Hij betoogde de noodzakelijkheid der oprichting van een centrale vereeniging, waarbij alle Chineesche vereenigingen zich moesten aansluiten, waardoor een éénhoofdige en dus krachtige leiding en actie zou worden verkregen. Zoo lang elke vereeniging

zelfstandig ageerde, werd z.i. een negatief resultaat bereikt. Daarna werden de ontwerp-statuten artikelsgewijs behandeld. Met algemeene stemmen werd besloten tot de oprichting van de centrale en om binnenkort op een nader te bepalen plaats een algemeene vergadering te beleggen tot nadere regeling van deze aangelegenheid. De vergadering verliep ordelijk. In den na-avond vond een groot diner plaats in het schoolgebouw der *Tiong Hwa Hwee Kwan*, aangeboden door deze vereeniging, waaraan 250 personen aanzaten.

Woningvraagstuk te Buitenzorg. De *Perniagan* maakt melding van een lezing, gehouden door den Directeur van gemeentewerken, den heer Blitterwijk, voor een 50-tal belangstellenden, grootendeels leden der *Evolutionaire Kiesvereeniging.* Aan de hand van een interessante serie lichtbeelden, hield hij een voordracht over het woningvraagstuk in Buitenzorg. Spreker voerde zijn publiek rond door verschillende kampongs en liet daarbij het licht vallen op de meer dan treurige toestanden, die daar heerschten, er op wijzende, hoe daar gehuisveste Inlanders, Chineezen en Europeanen tegen schandelijk hooge huren moeten wonen in een allerellendigste omgeving. Ook de woningen voor de meergegoeden bleken bij lange na niet te voldoen aan eischen, welke aan huizen van die huurwaarde zouden kunnen worden gesteld. Maar die huurwaarde is ook geen goede basis meer, waar de huizennood geleid heeft en nog leidt tot een steeds meer opdrijven van de huren. Wat op het gebied van woningverbetering tot stand was te brengen, deed spreker goed uitkomen door het gezelschap rond te brengen door Engelsche, Duitsche en Nederlandsche stadswijken, waar van wege de gemeente of bouwvereenigingen tot huizenbouw was overgegaan. Hierna kwam hij weer terug op Buitenzorg en ontwikkelde voor zijn gehoor een door hem opgemaakt plan voor den bouw van een dertigtal woningen op een terrein, gelegen in een bepaalde buurt, waarvan de huurprijzen liepen van *f* 20 tot *f* 60, waarmede een begin zou worden gemaakt met woningverbetering en watervoorziening.

De Djawa-dipa-beweging. De heer W. J. J. Veltman — alzoo de *Warna Warta* — de nieuw benoemde assistent-resident van Tegal, heeft in de *Kaboepaten*, bij gelegenheid van een conferentie met de Inlandsche Hoofden, als zijn wensch te kennen gegeven, dat steeds eendracht en samenwerking zal worden betracht en dat de Inlandsche ambtenaren noch door manieren, noch door het bezigen of dulden van onwellevende taal, aanstoot zullen geven. M.a.w. de heer Veltman verlangt dus, dat het Kromo en de plichtplegingen, die daarbij behooren in eere blijven. Wat antwoordt *Tjokro Soedarmo* hierop? En *Mas Soegeng? Mas Soegeng*, de hoofdkassier bij den pandhuisdienst te Depok (Semarang) die weggestuurd is, alleen, omdat hij als goed adept van den befaamden philoloog en staatkundige *Tjokro Soedarmo* zijn controleur in het Maleisch geantwoord heeft? Had hij, waar de controleur *Ngoko* sprak, zich moeten bedienen van het *Kromo* en daarmede erkennen als vooruitstrevend en intellectueel Javaan de mindere van den controleur te zijn? Zeide niet de meester *Soedarmo* zelf: „Ik bezig graag *Kromo*, als men mij in deze taal toespreekt. Wie *Ngoko* tot mij spreekt, antwoord ik in het *Ngoko*, al was het de regent, al was het de Landvoogd zelf.” De *Oetoesan Hindia* zegt in de woorden van den heer Veltman niets te vinden, waaruit blijken zou, dat deze bestuursambtenaar een tegenstander is van de *Djawadipa-beweging* (tegen het hurken). Blijkbaar is den schrijver van het artikel in de *Warna Warta* deze beweging niet sympathiek. „Hij had” — zegt de *Oetoesan Hindia* — verder moeten aantoonen, dat de voorstanders van de *Djawa-dipa* beweging geene onwellevendheid beoogen. Deze beweging beperkt zich tot de Javaansch sprekenden. Waarom willen niet-Javanen nu het *Kromo* gehandhaafd hebben? Uit liefde tot den Javaan? Of willen zij de standen-*boso* behouden, omdat het *Ngoko* den Javaan iets ferms en zelfbewusts geeft? „Driehonderd jaren lang zijn wij als vee behandeld, zijn wij getrapt, gemolken en geslacht. Nu eerst komt het bewustzijn, dat wij ook menschen zijn en beschaving hebben. Wie geen Javaan is, deed goed zich niet met de *Djawa-dipa* beweging in te laten.”

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Bij den jaarovergang.

't Alles overheerschende gebeuren is de opening der vredesonderhandelingen. In de door Rusland aangeboden grondslagen komt als laatste punt voor: „koloniale vraagstukken worden met inachtneming van de in de punten 1—4 geformuleerde beginselen opgelost”. Van de centrale mogendheden had eigenlijk alleen Duitschland koloniën, en daar dit rijk ze alle kwijt is geraakt, kan 't niet beter vragen dan ze alle terug te krijgen. 't Heeft zich dan ook gehaast hiervoor instemming met de Russische voorwaarden uit te spreken, en 't voegde hieraan toe, dat 't die teruggave als een bepaalden eisch beschouwt, waarvan onder geen omstandigheden kon worden afgezien. De entente en haar bondgenooten weten ten dien opzichte dus waaraan zij zich te houden hebben als zij zullen ingaan op den aandrang, die overigens zoowel uit de Russische als uit der centralen verklaring schijnt te spreken, om tot een algemeen vredesoverleg te komen. Maar hoe staat Turkije tegenover de koloniale paragraaf? Wat andere landen als hun protectoraat of kolonie beschouwen, beschouwt Turkije als een stuk van zijn land. Wij hebben hierop reeds meer gewezen, en de door ons toen geopperde moeilijkheid teekent zich dadelijk bij de eerste korte aanstipping voor de vredesberaadslagingen. Arabië, Mesopotamië, Egypte, Tripolis, 't zijn al te gaar Turksche provinciën, maar volgens de daar tegenoverstaande zienswijze zijn 't Britsche en Italiaansche overzeesche gewesten geworden en waren zij dit deels reeds vóór den oorlog. Vindt men voor dergelijke koloniale aangelegenheden in de 4 eerste punten der Russ. grondbeginselen een voldoende houvast?

Geen g e w e l d d a d i g e inlijving van gebied, dat in den loop van den oorlog bezet is, lezen wij. De troepen, die deze gebieden bezet houden, worden zoo snel mogelijk teruggetrokken, heet 't verder. Als Armenië door de Britsche troepen verlaten wordt, behoeft Turkije 't niet g e w e l d d a d i g te bezetten om die wederbezetting toch als een ramp voor de bevolking te kunnen beschouwen. Welke troepen moeten uit Arabië teruggaan? De troepen van den koning van de Hedschas, die er thuis behooren maar tegen Turkije vechten? Hoe in Egypte, met zijn 2 khedives? Wie heeft Tripolis tijdens den oorlog bezet? Turkije of Italië? En dan is inlijving ook niet veroordeeld, mits niet gewelddadig. Er blijft dus ruimte voor inlijving in onderling overleg, hiertegen zou inderdaad ook niet veel zijn in te brengen, als een volgende beginsel niet luidde:

„Aan nationale groepen, die vóór den oorlog niet politiek zelfstandig waren, wordt de mogelijkheid geschonken om de vraag, of zij tot den eenen of tot den anderen staat willen behooren, uit te maken bij volksstemming”. Reeds heeft Oekraine den eisch gesteld om hieraan de vraag toe te voegen of zij een zelfstandigen staat willen uitmaken. Bij de Europeesche toestanden is de verwezenlijking van deze formule al geenszins gemakkelijk en zij heeft dan ook geen instemming bij de centralen verworven. Maar hoe zal men haar voor de koloniën toepassen? Als aan dit punt althans in ernst beteekenis moet worden gehecht, dan moesten, om bij dezelfde volkeren te blijven, Armeniërs, Egyptenaren, Arabieren, Tripolitanen aan 't stemmen gaan. Maar ook zelfs daar, waar de Europ. mogendheden in onderling overleg tot een n i e t g e w e l d d a d i g e inlijving van gebied moeten besluiten, zou aan de nationale groepen toch nog gelegenheid tot een referendum gegeven moeten worden. Hoe stelt men zich voor dit tot zijn recht te laten komen „voor de gansche bevolking”? En als de negers van, laat ons zeggen, Duitsch Oost Afrika met de helft plus één mochten hebben gestemd voor Groot-Brittannië, is de bedoelde berusting ter vredeverzekering hierdoor dan te verwachten, in de kolonie zelf en in de koloniale politiek, die daardoor dadelijk weer uit 't gezochte evenwicht zou geraken?

Heeft dit punt ook betrekking op nationale groepen in niet ingelijfde gebieden? Dan zou 't zelfs de nationale groepen in Britsch Indië, in China, in Rusland bedoelen, wier verhouding tot den staat waarin zij leven geen kwestie van internationale afdoening is, maar een van binnenlandsch beleid. Bovendien wat is een nationale groep?

Van hoe groote beteekenis wij de ingezette vredesonderhandelingen ook achten, er zal nog veel geven en nemen noodig zijn om de grondbeginselen voor de koloniën, waarmede de Russ. regeering van 't oogenblik zoo gauw te berde is gekomen, om te zetten in practisch bruikbare grondslagen voor een reeëlen vrede. Toen de centralen op nadere verduidelijking van de bedoeling van de koloniale paragraaf vroegen, zat de Russ. regeering dan ook aanstonds aan den grond en wist zij geen ander middel dan de vraag, in hoever de sub 1—4 geformuleerde beginselen ook voor de koloniën toepasselijk „commissionaal” te maken; ook zij heeft bij haar eerste politiek optreden dezen kapstok te hulp moeten roepen.

De eisch, die de centralen van meet af aan tegenover de Russ voorstellen hebben gesteld, dat alle thans aan den oorlog deelnemende mogendheden binnen een redelijken termijn, zonder onderscheid en zonder voorbehoud, zich moeten uitspreken voor dezelfde bindende voorwaarden, vermindert de kans op 't spoedig vinden van een aanneembaren vredesgrondslag nog in hooge mate.

Intusschen, 't overleg is begonnen; al kan men er vooralsnog niet veel van verwachten, de eerste stap tot den vrede is toch vóór 't heengaan van 1917 gedaan. Aan 1918 om 't tot den beslissenden stap te brengen; moge deze spoediger worden gedaan dan wij 't nu nog verwachten durven.

Verandering in de huwelijkswetgeving in Turkije.

De ,,Tanin'' van 29 Oct. '17 bevat een beschouwing over de nieuwe huwelijkswetgeving. Een voorloopig regeeringsbesluit, dat deze zaak regelt, staat in nauw verband met de algemeene hervorming op juridisch en sociaal gebied, die de ,,partij van eenheid en vooruitgang'' voornemens is door te voeren. Commissiën hebben de bestaande wetboeken aan de nieuwere begrippen te toetsen en over gewenschte verandering van 't gecodificeerde familierecht te adviseeren. Hierbij vormt 't huwelijksrecht voor Turkije wel 't belangrijkste vraagstuk. 't Hierover uitgebrachte rapport behandelt eigenlijk alleen de mohamedanen, maar door een aanhangsel, dat op de niet-mohamedanen betrekking heeft, omvat 't alle Osmanen. Dit rapport is in de nieuwe wet verwerkt.

Zij brengt voor de mohamedanen eenige nieuwigheden van formeelen- en eenige van materieelen aard. De eerste hebben betrekking op 't sluiten van 't huwelijk voor den rechter; registratie van de echtverbintenis, en voorafgaande mededeeling.

De Islam beschouwt 't huwelijk alleen van 't standpunt van de z.g.n. burgerlijke echtverbintenis: de betrokkenen verklaren voor twee getuigen hun wil tot 't sluiten der verbintenis, en daarmede kan worden volstaan. Zoo zijn de huwelijken tot nu toe in Turkije door de Imans voltrokken. De nieuwe wet acht dit echter niet meer voldoende, zij schrijft de echtsluiting voor den rechter voor, om regelmaat en vastheid in de plaats te brengen, van velerlei onoplosbare moeilijkheden, waarmede men tot nu toe te kampen heeft. Met hetzelfde doel is de registratie voorgeschreven. De verplichte kennisgeving wil buitenwettelijke huwelijksvoltrekkingen voorkomen.

Van belang is ook een hervorming van de echtscheiding. Tot heden was eigenlijk de man alleen in de gelegenheid scheiding te vragen. Voortaan zal, als de vrouw de aanvraag doet, de rechter een scheidsgerecht aanwijzen van twee personen voor elk der gehuwden. Dit moet eerst trachten een verzoening te bewerken, lukt dit niet, dan doet het aan den rechter een voorstel om de zaak op te lossen.

De gedwongen echtverbintenissen kunnen ongeldig worden verklaard.

Ten opzichte van 't netelige punt der veelwijverij is aangenomen, dat indien de man een tweede vrouw wenscht te nemen, de eerste vrouw 't recht heeft een uitspraak te verkrijgen, of 't eerste dan wel 't tweede huwelijk ongeldig wordt. Volgens een bijgevoegde toelichting schijnt dit hierop neer te komen, dat het tweede huwelijk slechts kan worden aangegaan met inwilliging van de eerste echtgenoote.

Tot nu toe bestaan de huwelijksprijzen, deels zijn dit de door 't gebruik aangegane, deels de uitdrukkelijk overeengekomene. De laatste alleen zijn behouden.

Om te trouwen moet 't meisje minstens 9, de jongeling minstens 12 jr. oud zijn. Meisjes zijn tot 17 jr. gebonden aan de instemming van hun vader, mannen tot 18 jr. aan die van den rechter. Toch nog uiterst lage leeftijden!

De ,,Tanin'' geeft ook een kort overzicht van de bepalingen voor de christen onderdanen van 't T.-rijk. Voor hen heeft de verbintenis eveneens door den rechter plaats, maar, rekening houdende met 't gewicht door de christenen aan de kerkelijke inzegening verbonden, is 't geoorloofd de verbintenis in de kerk te voltrekken, mits de rechter of zijn vertegenwoordiger daar toch voor de registratie zorgt. Huwelijken buiten den rechter om zijn onwettig. Weigert de priester 't sluiten der echtverbintenis, dan kan de rechter haar sluiten. Echtscheidingen moeten voor 't gerecht komen. Spreekt de rechter de scheiding uit, dan wordt den partijen drie maanden tijd gelaten om de kerkelijke formaliteiten te vervullen. Binnen dien tijd kan vrijwillig op de uitspraak worden teruggekomen, maar 't ontbreken van de kerkelijke formaliteiten is in geen geval een reden om de scheiding ongedaan te maken.

De toepassing van petroleumblikken in Formosa.

't Is of wij een tafereel uit onze Oost beschreven zien, waar wij lezen van de honderderlei toepassing van de petroleumblikken in Formosa. De practische aanwending heeft wat langer tijd noodig gehad om hier haar weg te vinden, maar 't resultaat is ten slotte ,,tout comme chez nous''. De prijs van de blikken van 5 galloenen is door dit gebruik van 10 tot 20 (dollar)-centen gestegen. De blikslagers maken er lampen, bakken, pannen, komforen, kleine pompen, e.d.m. van. De onverwerkte blikken worden gebruikt om rijst, koek, gebak en andere levensmiddelen in te bewaren, of, gedekt met een glazen plaat, uit te stallen. Ook voor vloeistoffen, als olie en alcohol, vormen zij een goede bergplaats. Zij komen algemeen in gebruik bij de waterdragers, ter vervanging van emmers. Daken en zijwanden van woningen worden er mee belegd. De regeering heeft ook 't gemak van dit vervoermiddel benut. Zij liet in 't vorige jaar 795000 galloenen kamferolie in die blikken naar Japan uitvoeren.

De beschilderde, als bloempottenvervangers, ontbreken er alleen nog aan; of zou de Japansche goede smaak daar niet aan willen?

Jongelingen van Fransche afkomst in den vreemde.

De Fransche nationaliteit legt jongelieden in den vreemde in vredestijd soms ietwat vervelende plichtplegingen op, die echter geen groote bezwaren opleveren. In oorlogstijd heeft de ondervinding aangegeven, dat twijfel over de nationaliteit onaangename gevolgen kan hebben. Kinderen uit Fransche ouders geboren in de latijnsche landen van Amerika komen in een moeilijke verhouding te staan. Over dit vraagstuk is tusschen die landen en Fr. wrijving ontstaan.

De Fr. wet kent aan de zonen van Franschen de nationaliteit van hun vader toe, ongeacht waar zij geboren zijn. In de Amer. republieken verklaren de wetten daarentegen tot burger van den staat ieder binnen 't gebied geborene, ongeacht de nationaliteit van den vader. Vele Franschen wonen in Mexiko, Venezuela, Uruguay, Argentinië en Chili. Deels hebben zij er zich blijvend gevestigd. Anderen zijn er de kansen van 't lot gaan beproeven, in de hoop naar den eigen geboortegrond terug te kunnen keeren. Jonge mannen uit deze gezinnen gesproten, zouden volgens de Fr. wet, naar Fr. hebben moeten komen om er hun dienstplicht te vervullen. Maar de plaatselijke wet lijfde ze in bij 't leger in 't land waar zij woonden. Theoretisch bestond vóór 1914 't bezwaar ook al, in de practijk wist men echter de moeilijkheden terzijde te zetten. Tijdens den oorlog heeft 't vraagstuk zich scherper gesteld. Velen kwamen zich uit eigen beweging onder de Fr. vlag stellen. Hooggeplaatsten uit 't verre land kwamen 't eenvoudige soldatenpak in Fr. aantrekken. Anderen zijn in hun geboorteland gebleven. Had Fr. recht hen op te roepen, of niet?

In la Dépêche coloniale van 30 November bepleit Henri Lorin de noodzakelijkheid om deze aangelegenheid beter wettelijk te regelen en hij stelt zich op 't standpunt, dat de grondslag, die in de latijnsche republieken aangenomen is als de redelijke moet gelden. Hij vindt hiervoor steun bij verschillende sprekers van naam, die 't onderwerp hebben behandeld op 't onlangs te Parijs gehouden congres van Latijnsch Amerika. Een hunner, de heer Weiss, een der adviseurs van 't ministerie van buitenlandsche zaken, heeft daar 't volgende stelsel aanbevolen: Zoons van Fr. vaders, geboren in een der latijnsche republieken, zullen vrijgesteld zijn van Fr. militairen dienst zoolang als zij in 't land wonen waar zij geboren zijn. Zij zullen gedurende de jaren hunner intellectueele opvoeding in Fr. kunnen doorbrengen zonder er dienstplichtig te zijn, mits zij t. g. t. de bewijzen overleggen aan de wettelijke bepalingen voor den militairen dienst van hun land te hebben voldaan.

't Spreekt van zelf dat onderling overleg tusschen de regeeringen onvermijdelijk is. In afwachting hiervan vraagt de schr. een duidelijk onderscheidingsteeken voor hen, die uit eigen beweging hun aandeel aan den oorlog komen nemen en die voor die vrijwillige, dappere daad recht hebben op algemeene erkenning.

't Tweehonderdjarig bestaan van Nieuw-Orleans.

Enkele jaren geleden hield een Amerikaansch spreker in de Sorbonne te Parijs een voordracht over: ,,Amerikaansche landen waar Franschen de pionniers waren.'' Tot deze behoort ook Louisiana aan de golf van Mexiko, zoo genoemd naar de meest populaire der oude koningen, en wier hoofdstad Nieuw Orleans in 1717 werd gesticht. 't Comité France-Amérique, de Amerikaansche afdeeling van de ,,maison de la presse'' hebben ter eere hiervan een herdenkingsfeest georganiseerd en zoo kwamen vertegenwoordigers van 't verre land naar Parijs, ter nauwere verbroedering.

In de 17de eeuw verrichtte Frankrijk in Amerika, speciaal in Canada, vruchtbaren kolonisatiearbeid. Als 't moederland destijds de beteekenis van dit werk begrepen had, zou een deel van dat gebied een Fr. kolonie gebleven zijn. Maar, na Richelieu en Colbert kregen andere inzichten de bovenhand.

Van Canada uitgaande, richtten Fr. ontdekkingsreizigers zich eerst in Z.-W., daarna in Z. richting. In 't tijdperk van Colbert drong de Rouaansche pionier Cavelier de la Salle in de streek der groote meren door, waar Jollivet en pater Marguette hem reeds waren voor gegaan. Hij bereikte de vallei van de Missisipi. Hij was de eerste om de Missisipi stroomafwaarts te volgen en bereikte (1682—1684) de golf van Mexiko. Hij nam, in naam van den koning, bezit van alle doorloopen landen. Zijn tocht was uiterst moeilijk. De vlakten van de Midden-Mississipi, waar sedert de groote stad Saint-Louis ontstaan is, waren nog een volslagen woestenij, verder had hij 't tropische woud door te trekken, waar de Indianen zich vijandig gezind toonden.

't Moederland voelde niet veel voor 't bereikte resultaat. De tijdgenooten cijferden in naijver de verdiensten van la Salle weg. De gemeenschap van Louisiana met Canada bleef uit. Eerst toen het gerucht van grooten rijkdom door zilvermijnen de aandacht er op vestigde, gingen gelukzoekers er heen, en 't was in dien tijd dat op bevel van den regent Philippe van Orleans, een hoofdplaats gevestigd werd, die Nieuw Orleans is geworden. De groote verwachtingen werden niet verwezenlijkt.

Later echter leerde men inzien, dat Louisiana betere

schatten bevatte dan zilvermijnen. De vruchtbaarheid van den grond, waardoor rijst, suikerriet, tabak, katoen, alle tropische gewassen, er welig groeien, heeft 't land tot een der rijkste streken gemaakt. Maar Fr. heeft hiervan 't voordeel niet getrokken. Toen de zilverkoorts verdwenen was, werd aan Louisiana niet meer aandacht geschonken dan aan de Antillen. Van de kuststreken werd voor Nantes suiker gehaald, maar de binnenlanden bleven vergeten. Dit was overigens ook elders de geest van dien tijd. De inlanders van Florida en van de eilanden kwamen gaarne werken op de Fr. plantages in 't kustgebied, maar aanraking naar binnen in de richting van Canada bestond niet.

In 't laatst van de regeering van Lodewijk XV ging Louisiana geheel voor Frankrijk verloren, doch niettegenstaande 't gebied later is opgegaan in de groote Amerikaansche republiek, hebben de bewoners van 't gedeelte waar Fr. koloniseerde veel van 't Fr. cachet behouden.

Dit werd natuurlijk gereleveerd in de feestrede, die de heer Hanotaux den 26en October te Parijs, op 't stadhuis, uitsprak. 't Geheele feest heeft door de samenwerking van Amerikanen en Franschen in den grooten oorlog natuurlijk aan actualiteit veel, ja heel veel gewonnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van ,,Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs'' verschenen (bij J. H. de Bussy te Amsterdam) weder eenige afleveringen (20—25, vel 28—45 van deel II).

Men vindt hierin het slot der beschrijving van de thee, door Dr. A. W. Nanninga; cacao en kola worden door Dr. F. W. T. Hunger behandeld, terwijl Dr. J. J. A. Wijs van de oliegewassen den klapper, de aardnoot en de ricinus beschrijft.

Het slachtoffer van een waanzinnige.

De bewaker van het heilige graf te Grissee drong den 19en Sept. l.l. de kaboepaten binnen van den regent te Grissee en viel, gewapend met een klewang en een mes, dien regent aan. De oud-regent, Raden Adipati Soerjo Adiningrat, wilde zijn zoon te hulp komen en werd toen op zijn beurt door den krankzinnige aangevallen en levensgevaarlijk verwond. De dader vluchtte in een vertrek en sloot zich daar op; hij deed een poging om den boel binnen, in brand te steken. Men forceerde de deur, de woesteling ging evenwel aan den haal en zocht een schuilplaats in een kamer der bijgebouwen. Ook de deur van dit vertrek werd ingetrapt en de aanrander werd ten slotte met veel moeite overweldigd.

Eenige dagen later is de zwaar verwonde regent aan de bekomen verwondingen overleden en den 27sten September heeft men hem grafwaarts gedragen. Vele notabelen uit de residentie Soerabaja onder wie de resident van Soerabaja, de heer Van Aalst, de gewestelijke Secretaris, de assistent-resident van Lamongan, diens ambtgenoot van Grissee, de regenten van Soerabaja, Lamongan en Modjokerto, zoomede het hoofd der Arabieren van Soerabaja en andere Europeesche en Inlandsche ambtenaren waren bij de begrafenis aanwezig. De ter aarde bestelling had onder groote belangstelling, vooral van de zijde van het Inlandsche publiek op den heiligen doodenakker van Giri plaats.

Het was slechts korten tijd geleden dat de oud-regent van Grissee met pensioen was gegaan. (Ontleend aan No. 41 van ,,De Reflector'', welke tevens de portretten van het slachtoffer en zijn moordenaar bevat).

Veeteelt te Tasikmalaja.

In het jongste Ind. Merc. Nr. wordt aan de hand van de Locomotief o.m. medegedeeld dat het de wensch der bevolking van Tasikmalaja is zich op de veeteelt te gaan toeleggen; er is een ,,Veefok-vereeniging'' opgericht waarvan de regent de ziel is. De vereeniging heeft een goede ƒ 6000.— op de afdeelingsbank staan. Dit kapitaal is op aandeeltjes van ƒ 10.— onder de bevolking geplaatst.

Het doel is om nu aan te schaffen een twintigtal flinke koeien en stieren om op die manier een fokkerij te verkrijgen van een goed ras koeien, bestemd voor trekdiensten en voor den slacht. Later zal men ook een of meer melkerijen opzetten. De vereeniging heeft verder de beschikking over weidegrond, gelegen ten Z. van Tasikmalaja. Deze grond is ompaggerd en zal voedsel genoeg kunnen verschaffen aan een vijftigtal dieren.

Dezer dagen vertoefde de adjunct-inspecteur van den veeartsenijkundigen dienst van Bandoeng op Tasikmalaja, om zijn oordeel te kunnen vormen over de plannen van deze fokvereeniging.

In verband met het bovenstaande kan nog worden gemeld dat het de bedoeling van de regeering is om voor Garoet en Tasikmalaja aan te stellen een adjunct-veearts, die Tasik als standplaats zal krijgen. Later zal deze adjunct-veearts vervangen worden door een veearts.

De Taak.

Inhoud van No. 10 (6 Oct. 1917): De koorden der koloniale beurs, door S. K. — Spelen met vuur, door Kobus Knor. — Herinneringsontroering, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Indië's verdediging ter zee, door X. — Het overige oosten. — Wat zeggen ons de onlusten der buitenbezittingen, ingezonden door J. D. L. Le Fèbvre, met een onderschrift van Mr. H. 's Jacob. — Feuilleton: Op de Kentering, door Frans Mijnssen. — Perstribune. — Op den omslag: Het spookhuis, oorspronkelijke novelle door B.

Pandhuisdienst.

Door het Bestuur van de Centrale Kas van het Volkscredietwezen is in zijn jongste vlugschrift eene bespreking gewijd aan den gouvernements-pandhuisdienst naar aanleiding van het jaarverslag van dien dienst over 1916, van de hand van (Dr.) J. H. B(oeke).

De schrijver wijst er op dat in een tijdsverloop van 15 jaren deze dienst zich heeft uitgebreid tot 321 pandhuizen, die in 1916 ruim 36,363,000 panden in beleening namen en daarvoor bijna 48 millioen gulden als leensom verstrekten.

Door de verhooging der leensommen is het aantal panden van ƒ 1 en daar beneden, dat in 1905 63.2 pCt. van het totaal aantal ingebrachte panden uitmaakte, in 1916 teruggebracht tot 51,66 pCt. De stijging in de percentscijfers van de duurdere panden kan echter ook een gevolg zijn van eene verhooging van het welvaartspeil der bevolking of van het meerder gebruik door de welgesteldere klassen van het pandhuiscrediet.

De exploitatiekosten, waaronder alle uitgaven, dus ook uitgaven voor leiding en inspectie, ambtenaren, voor afschrijving en reservevorming begrepen zijn, daar het bedrijf op commercieele basis is ingericht, bedroegen per pand in 1905...... 14,7 cent, in 1906...... 12,6 cent, in 1915...... 17,6 cent en in 1916...... 17,7 cent.

Nochtans zijn de gemaakte winsten niet onaanzienlijk.

Stelt men als werkkapitaal de som van kasgelden en uitstaande leensommen, dan komt men tot een rentepercentage over het werkkapitaal en de brutowinst derhalve:

in 1905 van 38 pCt.
in 1906 van 35,8 ,,
in 1915 van 46 ,,
in 1916 van 45 ,,

Ook al zijn de bedrijfskosten hoog, bedroeg dan ook de winst over het werkkapitaal in 1905 12 pCt.; in 1906, 15.7 pCt.; in 1915, 16 pCt. en in 1916 21,8 pCt. De snelle stijging in de laatste jaren is het gevolg van eene nieuwe werkwijze sinds Januari 1916 toegepast, waardoor een vluggere afdoening van zaken bij het bureau van inbreng en een vermindering van personeel mogelijk werd gemaakt. Nog grootere besparing in de exploitatiekosten zal gemaakt kunnen worden, wanneer aan het gebruik van kasregisters meerdere uitbreiding wordt gegeven, waarmede tot nu toe nog slechts bij enkele pandhuizen een goed geslaagde proef werd genomen.

Daar ook de reserve thans op peil is gebracht (ƒ 6.000.000), is wellicht het tijdstip aangebroken, dat een renteverlaging voor de kleinere panden kan worden ter hand genomen.

Een nieuw politie-orgaan.

De Locomotief meldt:

Op de oprichtersvergadering van den bond van politie-opzieners, te Semarang gehouden, is o.m. voorgesteld, een orgaan uit te geven in den geest als dat van de Broederschap van commissarissen van Politie.

Wij vernemen, dat met November overgegaan zou worden tot de uitgifte daarvan. De naam van het periodiek, dat voorloopig maandelijks te Batavia zal verschijnen zal zijn: Orgaan van den Bond van politie-opzieners in N.-I. De commissie van redactie zal bestaan uit de heeren Kelder, IJpma en Bodewitz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 39 bevat o.m.: De Atjehers (vervolg. — De Gou-

verneur-Generaal te Bandoeng. — Koloniaal-politieke drietermen, door E. L. K. Schmülling (A. Educatie, immigratie, emigratie. B. Unificatie, associatie, organisatie). — De beteekenis van de Bataafsche Petroleum-Maatschappij voor Nederland en zijne Koloniën, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland, door P. te Wechel (vervolg).

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 4 (Sept. 1917): Voorloopig overzicht van de eigenschappen van rubber van diverse kwaliteiten, door O. de Vries en H. J. Hellendoorn. — Eenige aan de praktijk ontleende cijfers omtrent een invloed van het uitdunnen op de productie van heveatuinen, door Dr. P. Arens. — Over het verband tusschen soortelijk gewicht en rubbergehalte van de latex, door Dr. O. de Vries. — Eenige opmerkingen over de eigenschappen van de rubber afkomstig van boomen van één groep, door Dr. O. de Vries. — De bruikbaarheid van latexwegers, door Dr. A. A. L. Rutgers en J. G. J. A. Maas. — Phytopathologische aanteekeningen, door Dr. A. A. L. Rutgers.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 52. De Searby-shredder en diffusie, door W. H. Th. Harloff. — De schepenvorderingswet en het belang van de scheepvaart voor den economischen toestand van Ned.-Indië, door P. J. Prinsen Geerligs. — Het Thephrosia-kevertje, door P. van der Goot, besproken door Dr. H. M. Quanjer. — De Helopeltisploeg bij de thee, door C. J. J. van Kempen. — Overeenkomst van den Staat met de Nederl. Handel-Maatschappij. — De Amerikaansche eischen bij de verpakking van rubber. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, de rHooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Vier leeraren in het Teekenen.
Zeven leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Een onderwijzer voor de ijzerbewerking.
Leeraar in de anatomie aan de Ned.-Indische Artsenschool te Soerabaja.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneesk. dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernementsarts voor de Inspectiebureaux van den B. G. D. te Semarang en Soerabaja.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneesk. dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster bij het Krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Ambtenaar voor de behandeling van militiezaken.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijk. dienst.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwk. ing.)
Tijdelijk ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwk. ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.
Bij den dienst v/h mijnwezen: Ingenieur; Opziener.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel-ingenieur; Werktuigkundig ingenieur; Ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur; Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europ. lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine: Derde stuurman; Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afd. (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Min. van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Dec. 1917 no. 282).

Veeartsenijkundige dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor het Veeartsenijkundig Laboratorium te Buitenzorg worden gevraagd twee assistenten, die in het bezit moeten zijn van het aan 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht verkregen diploma van veearts.

De aanvangsbezoldiging bedraagt *f* 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen elk van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) per maand.

Aan de uitzending is verbonden:
a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 1ste klasse c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:
a. hun diploma;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van
12 December 1917 No. 291).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 2. Donderdag 10 Januari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) Cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederlandsch-Indië.

Bovengenoemd boekje, 50 pagina's inhoudende, verscheen dezer dagen als No. 11 van de door het Informatie-bureau der Vereeniging „Oost en West" uitgegevene serie: „Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche bezittingen".

Na jarenlange pogingen om een deskundige over te halen omtrent den werkkring en de vooruitzichten van den geëmployeerde bij de rubbercultuur, alsmede de thee-, koffie- en kina-cultures, het een en ander mede te deelen, hadden wij eindelijk het geluk te vernemen, dat de Heer C. J. J. VAN KEMPEN, administrateur van het rubber- en theeland Bolang (Maatschappij-Ondernemingen „Baud") een boekje voor ons wilde schrijven.

In dit werkje is een man van de praktijk aan het woord, die daarin vele goede wenken en raadgevingen verstrekt aan jongelieden, die hun geluk in Indië bij de rubbercultuur willen beproeven.

Wij zijn den Heer van Kempen veel dank verschuldigd voor de belangelooze wijze, waarop hij ons dezen dienst heeft bewezen en tegemoet is gekomen aan eene groote behoefte welke bestond, namelijk de Nederlandsche jongelieden in te lichten omtrent dezen werkkring, die, door de groote vlucht, welke de rubbercultuur in Ned.-Indië neemt, hoe langer hoe meer jonge werkkrachten vraagt.

De prijs van het boekje bedraagd **f 0.42** franco geleverd. Men gelieve bij de bestelling het kostende per postwissel of in postzegels te voegen.

De Secretaris van het Informatie-bureau, Heulstraat 17, Den Haag:
J. L. VAN GENNEP.

De West-Indische Koloniën in het onderwijs.

Dezer dagen is verschenen de 6e Druk van de „Beknopte aardrijkskunde onzer bezittingen in Oost- en West-Indië", *) door J. B. Rodenburg, Hoofd eener school te Amsterdam.

Het is Hoofdst. VII van dezen nieuwen druk, waaraan ik eene bespreking wil wijden. Wanneer dit hoofdstuk *het noodige voor 't examen hoofdakte* geeft, ook door zijn beknoptheid, dan betreur ik al weer de oppervlakkige kennis, de onjuistheden enz., welke de a.s. hoofdonderwijzers over West-Indië, in casu Suriname en Curaçao, daaruit zullen putten, ook tengevolge van de verwarde behandeling der stof.

In de meeste aardrijkskundeboeken op de Nederl. scholen in gebruik, is West-Indië een stiefkind, worden deze koloniën oppervlakkig behandeld, wemelt het van onjuistheden en blijken de schrijvers veelal die menschen te zijn, die niet over onze koloniën moesten schrijven. Hun licht bij bevoegden opsteken, doen zij blijkbaar niet of zelden en zoo sukkelt het onderwijs in Nederland maar steeds verder met uitgaven, welke beter achterwege hadden kunnen blijven, daar zij m.i. schade doen, vooral door beknoptheid, welke in dit geval onvolledigheid wordt.

Al de onjuistheden aan te toonen, welke mij treffen, is ondoenlijk; ik bepaal mij tot enkele, voor het eerst er toe overgaande in Nederland een aardrijkskundeboek te beoordeelen, doch in de weinige uren, welke mij vóór mijn terugkeer naar Suriname resten, kan ik niet nalaten, eindelijk eens het gemoed lucht te geven, bij de verschijning van deze uitgave op aardrijkskundig gebied.

De heer Rodenburg spreekt van *onze bezittingen* in Oost- en West-Indië, doch zegt op blz. 60 dat Suriname geen *bezitting* is, maar eene *kolonie*.

Hoofdstuk VII heet: West-Indië en Suriname. Waarom niet Suriname en Curaçao? Curaçao wordt blijkbaar onder eerstgenoemden titel weggemoffeld en komt alleen terug op blz. 91 als: de eilanden. Meetellen doet deze kolonie blijkbaar niet. De inhoud eindigt met hoofdstuk VII: West-Indië en Suriname! Waarom niet gesproken (blz. 85) van de Benedenwindsche eilanden: Curaçao, Aruba, Bonaire en de Bovenwindsche: St. Martin, St. Eustatius, Saba? (in volgorde hunner belangrijkheid).

Volgens den schrijver gaan de stoomschepen van de K. W.-I. Maildienst Maatschappij rechtstreeks naar Paramaribo — volgens het met de Ned. Regeering gesloten postverdrag — (kent schrijver dit verdrag?) De mailbooten doen — wij denken nu alleen aan normale tijden — ook Madeira aan, hoewel ongeregeld.

De *vruchten* van den *cacaoboom* worden komkommerachtig genoemd (blz. 87). Ik vrees, dat schrijver er nimmer een goed heeft gezien! De krullotenziekte is vrijwel bezworen, zoodat men bezwaarlijk kan

*) Bij J. Schaafstal te Hoogezand.

spreken van den cacaoboom, die *in den laatsten tijd* veel te lijden heeft van de krullotenziekte. Die ziekte begon een 15-tal jaren geleden. De crisis is nu doorgemaakt. De heer R. raadplege de productiecijfers tot 1917.

Achter *crisis-jaar* staat 1914. Bedoeld is vermoedelijk 1904. Alleen *uitvoer*cijfers worden gegeven. Waarom geen *productie*cijfers?

Bij de *bacovencultuur* is de schrijver eenigszins verouderd. (Blz. 87). Deze dreigt volgens hem opgegeven te worden, door inhouding der regeeringssubsidie. Al sedert Jan. 1913 is die cultuur en uitvoer gestaakt.

Plotseling verschijnt — bij Suriname — *divi divi*, die daar niet thuis behoort, maar bij Curaçao. Dan wordt de balata genoemd als melksap van den *balataboom*. Wij spreken van den bolletrie, die de balata levert.

De *Westgrens* van de kolonie Suriname is de Corantijn (blz. 88). Hierbij dient vermeld te worden: en de voortzetting: de Nieuwe Rivier.

Savannen worden groote grasvlakten genoemd. Surinaamsche Savanna's zijn boomlooze zandvlakten met struikgewas begroeid en soms met kleine groepjes mauritiuspalmen.

Van de *onderzoekingstochten* in het binnenland worden er slechts 5 in plaats van 8 genoemd. De jaartallen zijn bovendien niet juist. De Corantijnexpeditie van 1910-1911 is blijkbaar geheel vergeten!

Waarom op blz. 89 alleen de *Sur. Bosch Exploitatie Maatschappij* genoemd wordt, die ,,alweer'' gelikwideerd is, is mij ook niet duidelijk. Er werken meer maatschappijen voor de houtexploitatie.

Bij den *rijstbouw* had op de groote uitbreiding en toenemende voortbrenging gewezen moeten worden.

Bij de bevolking (blz. 89) tracht de heer R. den a.s. hoofdonderwijzer wijs te maken, dat na de afschaffing van de slavernij veel vrij verklaarde negers naar de oerbosschen trokken en zich aansloten bij de Boschnegers, die reeds vroeger ontvlucht waren en zich schuil hielden in het bosch.

Voorts, dat alleen *Javanen terugkeeren* na ommekomst van hun contract; dat *Britsch-Indiërs* er in *zeilschepen* komen. Onduidelijk is het om het Surinaamsche vaartuig de *korjaal*, dikwijls een uitgeholden boomstam te noemen (blz. 90). Waarom Paramaribo de *eenige stad* genoemd en Nickerie (bedoeld is Nieuw-Nickerie) en Albina: uiterste plaatsen?

De *Kabelbaan* over de Surinamerivier wordt *Kabelpont* genoemd.Neen juist 't tegenovergestelde. Een pont gaat door 't water, de kooi van den kabelbaan door de lucht.

De fabel over de afkomst van den *naam Paramaribo* wordt opnieuw opgedisch: n.l. Parham-ibo, en Parham als de eerste Kolonist verheven! Heeft de heer R. zoo weinig gelezen van wat in de laatste jaren over Suriname — en vooral in 1917, het herdenkingsjaar — is geschreven? *Braamspunt* wordt van Parhamspunt inplaats van brandspunt afgeleid.

Over den plotselingen overgang naar Curaçao sprak ik reeds te voren. De bewerking en de uitvoer van *phosphaat* heeft *tot 1913* stilgelegen. Daarna niet meer. De omschrijving van de phosphaat is niet duidelijk. Waarom niet geschreven: Phosphorzure kalk in ruwen toestand wordt, omgezet in superphosphaat, als meststof gebruikt. De phosphaten op de plantage Santa Barbara zijn ontstaan door de indringing in kalksteen van oplossingen van phosphorzuur, afkomstig van thans geheel verdwenen lagen guano.

De *St. Annabaai* van Willemstad is niet een der schoonste baaien der wereld, doch de haven van Curaçao een der grootste en meest veilige van West-Indië. Bij de ,,Koninklijke'' had vermeld kunnen worden, dat de raffinaderij der Curaçaosche Petroleummaatschappij de grootste der wereld is, en in 1917 in bedrijf is gekomen.

Bovenstaande zijn slechts enkele grepen.

Ja, het hoofdstuk is beknopt, terdege ook. Van de *koffie* in Suriname wordt niet gesproken. Van *aluminium* (beauxiet) evenmin, van *mangrove looistof* wordt geen gewag gemaakt. De Curaçaosche *stroohoedennijverheid* komt niet eens aan de beurt, noch de *zoutwinning*. De ,,Panama'' hoed, die de heer R. wellicht zomers draagt, is waarschijnlijk van Curaçao afkomstig! De *sisalcultuur*, noch de *struisvogelteelt* worden door den schrijver vermeld, die cijfers geeft slechts *tot en met* 1914 in een nieuwen druk van 1917.

Waarom geschreven *Caribische zee* voor *Caraibische* zee, *Toemoechoemac* voor *Toemack Hoemak?*

Neen, lof voor dit werkje — voorzoover Suriname en Curaçao aangaat — hebben we niet.

Niet ten onrechte wordt geklaagd over de weinige en de onjuiste kennis van het meerendeel der Nederlanders over ,,onze West''. Het onderwijs erover is gebrekkig. En verbeteren zal dit niet, zoolang boeken worden geschreven of overgeschreven betreffende onze koloniën, door hen, die daartoe de persoonlijke kennis niet bezitten of althans niet de bronnen raadplegen, die deze kennis voldoende kunnen verschaffen. In dit verband kan ook de aandacht worden gevestigd op de door schrijver opgesomde lijst van instellingen in Nederland in betrekking tot de koloniën, welke aanvulling vereischt.

Mogen de candidaat-onderwijzers, aan wie later de opvoeding van een groote schare mannen en vrouwen in ons land is toevertrouwd, beter studiemateriaal vinden voor hun aardrijkskundige kennis van ,,onze West'' dan het boekje van den heer Rodenburg.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

's-Gravenhage, Januari 1918.
L. v. Meerdervoort 458.

Persoverzicht.

Het *Alg. Handelsblad* van 5 dezer schrijft onder het hoofd:

De Inlandsche beweging en de Indische Europeesche pers.

,,De houding van de Europeesche pers in Ned.-Indië tegenover de Inlandsche beweging is over het algemeen eene van uitersten. Er zijn slechts enkele bladen, die het juiste midden weten te houden en goed en kwaad in die beweging kunnen onderscheiden. Tegenover sommige bladen, die hunne liefde voor den inlander niet beter meenen te kunnen demonstreeren dan door eene houding, die in den huiselijken kring toegepast bedorven kindertjes kweekt, staan verschillende andere, die hunne antipathie tegen de Inlandsche beweging niet onder stoelen of banken steken.

,,Toch ontbreekt het die laatste bladen niet aan liefde voor den Inlander. Ze zijn er dikwijls zelfs het eerste bij om misstanden aan te wijzen, en op betere behandeling van den Inlander aan te dringen. Maar, nauwelijks komt er beweging in de inerte massa, ziet men het, voor eene gezonde ontwikkeling noodige zelfbewustzijn te voorschijn komen, of de zorgzaamheid maakt plaats voor strenge afwijzing.

,,Dat die afwijzing inzonderheid de uitwassen geldt, waarmee elke evolutie gepaard gaat, en der regeering de noodzakelijkheid voor oogen wordt gehouden om daaraan hare ernstige aandacht te schenken, niemand die het met Indië wel meent, zal hun dit euvel duiden. Daartoe bepalen zij zich echter niet. Er valt in die bladen immers een duidelijk streven op te merken, om de evolutie der Inlandsche bevolking tegen te werken, zoolang mogelijk op te houden.

,,Een ijdel en we zouden haast zeggen misdadig streven. De evolutie van Indië's volkeren kan en mag niet worden gekeerd. Het *kan* niet, omdat een volk, dat op den weg der ontwikkeling wordt geleid — het geheele streven der moderne koloniale politiek — op den duur immers toch niet klein kan worden gehouden. Het *mag* niet, omdat dit onvereenigbaar zou zijn met den plicht door de nieuwe denkbeelden van den nieuwen tijd aan eene koloniale mogendheid opgelegd.

,,Een uitvloeisel van die denkbeelden nu is, dat het over korteren of langeren tijd met de bevoorrechte positie van den Europeaan in Indië, enkel op grond van zijn geboorterecht, zal zijn gedaan.

,,Ligt hierin niet de verklaring opgesloten van den veelal hartstochtelijken toon, die door verschillende bladen wordt aangeslagen in hun streven, om de evolutie der Inlandsche maatschappij met de dreigende unificatie als logische consequentie zoo lang mogelijk tegen te houden?

,,Met allerlei kleine middelen wordt gewerkt, zooals verdachtmaking en kleineering der jonge Inlandsche beweging, het met den meesten nadruk wijzen op allerlei feiten in de Inlandsche maatschappij,

om aan te toonen, dat deze nog zoo onrijp en onvolmaakt is enzoovoort.

„Abdoel Moeis heeft, toen hij als lid der deputatie „Indië Weerbaar" hier te lande vertoefde, reeds gewezen op het kwaad, dat door zulke bladen wordt gesticht. En nu onlangs weer werd in eene vergadering van de Afdeeling Batavia der vereeniging Minahassa gezegd waartoe het reeds heeft geleid, dat er zooveel Europeesche journalisten zijn, die zich niet schamen om den Inlander uit te schelden en te honen.

„Het gevolg hiervan is, dat er haat wordt gezaaid in de gemoederen van Indië's zonen, en dat velen van hen een innerlijke en onverzoenlijke wraak koesteren. En is het te verwonderen, dat zulk laag geschrijf den Inlander dikwijls doet afdwalen van den rechten weg? Vele Hollandsche journalisten vergeten, dat door hun gesnork (taal) Nederland moeilijkheden krijgt met Indië."

„Aanleiding tot deze vergadering en de hier aangehaalde opmerking had eene artikelen-serie van den 1en luitenant Horsting in het „Bat. Nbl." gegeven, waarin deze officier, zoogenaamd als welwillend raadsman der Minahassers poseerend, allerlei hatelijkheden te hunnen opzichte had geuit.

„Van trouw gaven dan ook te Batavia vergaderde Minahassers wederom blijk, toen aan het einde der vergadering de volgende toespraak van den vice-president der afdeeling, Tumewang, uitbundig toejuiching vond:

„Ik moet Nederland van harte mijn dank betuigen voor zijn bescherming van Indië. Bijna drie eeuwen heeft het over Insulinde geregeerd, en wij hebben veel van den Westerling kunnen leeren.

„Zooals ge allen weet, bevindt Indië zich thans in een levensperiode van vooruitgang, en zooals iedere andere natie, werkt ook de Minahasser hard voor land en volk; hij is dan ook geen oogenblik bang voor het lot, dat hem te wachten staat. Wij zijn bijeengekomen om ons ongenoegen over de artikelen van den Heer Horsting te uiten. Dat de schrijver Horsting heet, spijt ons, want hij is officier, maar vergeet toch niet, hoorders, hoewel de Heer Horsting Nederlander is, dat wij het buiten zijn vaderland niet stellen kunnen. Ik breng nierom den wensch uit, dat Nederland en de Minahassa steeds in één adem genoemd worden. Ik heb gezegd."

„Het mag hier wel worden gezegd, dat de wijze waarop de Minahasser op de actie van den enkeling reageerde een lesje en een aanwijzing bevat voor de andere volken van Indië.

„Nederland heeft ondubbelzinnig den wensch te kennen gegeven om de volkeren van Indië tot ontwikkeling te brengen en wel zoo, dat de ontwikkeling van hun land ook hun, naar de mate van hunne met die ontwikkeling voortschrijdende deelneming ten goede zal komen.

„De ontwikkeling van Indië's volkeren moet echter in de eerste plaats uit de Inlandsche maatschappij zelve voortkomen en een machtige hefboom kan de door die maatschappij gaande beweging zijn.

„Op den voorgrond sta evenwel dat de grond dier beweging er een zij van oprechte samenwerking, zonder welke elk streven naar hooger onvruchtbaar zou zijn.

„Den Indischen volkeren sta het duidelijk voor oogen, dat zij in hun toestand van heden zich voor het alternatief zien geplaatst:

„Met en door Nederland verder voortschrijden op den weg der ontwikkeling, tot dat de eindpaal der zelfstandigheid zal zijn bereikt, of:

„Eene hoogst onzekere toekomst, die hun slechts ellende en jammer kan brengen en op zijn hoogst een nieuwen heerscher, die het nu reeds aangevatte werk zal te niet doen om weer wat nieuws in zijnen geest op te bouwen."

* * *

Hetzelfde blad schrijft in zijn Avondblad B van 5 dezer over:

De Japanners en wij.

De Japansche Commissie van de *Vereeniging tot Verbreiding van Kennis over Nederland in den Vreemde* verzoekt al wie instemt met haar doel — de bevordering van de goede verstandhouding, de wederzijdsche vriendschap en de onderlinge waardeering tusschen Japan, Nederland en Indië — bij haar secretaris, den heer P. A. Roeper Bosch te Scheveningen, hun instemming te betuigen.

Wij willen dat gaarne openlijk doen. Wij begroeten de vorming van die commissie met groote voldoening. Het eenige, dat wij er in zouden kunnen betreuren, is, dat zij er al niet eerder is gekomen. De vervreemding tusschen onzen ouden Japanschen vriend en ons land is al te lang schier ongestoord haar gang kunnen gaan. En in onzen Oost is er een wantrouwen en een ontstemming tegen Japan gewekt, — niet geheel ten onrechte, helaas! — die gelijken tred hielden met de weinig vriendelijke gevoelens, die er in Japan dikwijls ten onzen opzichte tot uiting kwamen. Het is hoog tijd, dat mannen van goeden wille en van invloed hier te lande en in Indië trachten daarin verbetering te brengen. En wij twijfelen niet of zij zullen in Japan gelijkgezinde mannen weten te vinden, die met hen kunnen samenwerken.

Men weet, wat in Indië het wantrouwen in Japan heeft verwekt. Men schrijft het plannen toe om onze koloniën te veroveren. Men weet dan te vertellen van de verspieding, die de Japanners al sinds jaren in verschillende streken van onzen Oost uitoefenen, en haalt schrifturen van Japansche journalisten of politici aan, waarin Indië voor Japan wordt opgeëischt en tot dat doel van ons beheer in Indië een hatelijke voorstelling wordt gegeven. Ook wijst men dan in het algemeen op de imperialistische neigingen van de Japansche politiek.

Nu kan van dit alles veel waar zijn, maar aan de Japansche commissie dan de taak om in Japan op ons koloniaal beheer, en in Indië, en ook in ons land, op het karakter van het Japansche volk een beteren kijk te geven.

Er is in Japan, gelijk in een land dat zich zoo snel omhoog heeft gewerkt en van zijn kracht de doorslaande bewijzen heeft gegeven, niet anders te verwachten was, zeker een partij, die op uitbreiding van macht en veroveringen belust is. Men vindt imperialisten in alle staten, die zich sterk voelen. Maar er zal zeker ook in Japan een partij te vinden zijn, op wier bedachtzaamheid en rechtvaardigheidsgevoel met vrucht een beroep kan worden gedaan.

Zeker is er zoo'n partij. Er is in Japan nog iets anders dan zucht naar roem en macht, dan een handelsgeest, die zich, naar het schijnt, niet altijd in gunstige vormen openbaart. Er is een Japan van een fijne kunst, van eerbiedwaardige zeden, van een roerende menschelijkheid, gelijk we dat kennen uit de boeken van Hearn. Zoo weinig billijk als het zou zijn Duitschers en Engelschen te beoordeelen alleen naar imperialisten en grootsprekers, is het billijk uit het oog te verliezen wat Japanners aan edele beschaving bezitten.

Kan men ons volk met dien kant van het Japansche volk vertrouwd maken en het Japansche volk met wat ons volk goeds heeft aan te wijzen, dan is de weg tot toenadering gebaand en zal het op den duur niet moeilijk vallen voor den Japanschen ondernemingsgeest in Indië terrein open te laten, zonder dat er gevaar voor veroveringsplannen hoeft te bestaan. En voor onzen Oost is er dan gelegenheid de handelsbetrekkingen met Japan uit te breiden.

* * *

De Ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen.

In *Het Vaderland* van 4 dezer lezen wij hierover:

„Die ambtenaren gevoelen zich verre van opgewekt gestemd na het telegrafisch bericht uit Nederland, dat er aan gedacht wordt buitenstaanders met vrijstelling van het groot-ambtenaars-examen hun korps binnen te voeren. Dat zulks geschiedt wegens het huidig gebrek aan bestuurskrachten, is hun een schrale troost; zij vragen zich af waarom zij moeten boeten voor de fouten in vroegeren tijd begaan.

In deze uitingen van ontstemming ligt een grond van waarheid. Sedert voor twintig jaar minister Cremer de afdeeling B ophief van het gymnasium te Batavia, is het gesukkel begonnen. Met allerlei lapmiddelen heeft men het daardoor ontstane gat trachten te stoppen en daarbij slechts verkregen, dat de schoone reputatie die de bestuurstaak genoot, meer en meer in waarde verminderde. De betrekking van bestuursambtenaar is vrijwel in discrediet geraakt.

Daar het heden eischt dat wordt doorgetast om genoemd korps bestuursambtenaren op sterkte te brengen en de heeren, die — niet geheel ten onrechte — zooveel te klagen hebben, verzuimden tot nu hiervoor den goeden weg te wijzen. Zij kunnen het niet ontkennen dat vele middelen reeds werden beproefd, zoodat de voorgenomen ingrijpende maatregel als een noodmiddel te beschouwen valt.

Men wil in het tekort voorzien door de benoeming van officieren en „andere personen". Door alleen de officieren-civiele gezaghebbers te doen overgaan, als sommigen zich voorstelden dat zou geschieden,

komt men er niet. Het gaat er nu maar om dat de candidaten nauwgezet worden onderzocht vooral op hun mentaliteit, gelijk ook gebeurt.

Met gevoel en hart voor den Inlander is men dikwijls meer waard als bestuursambtenaar dan met het groot-ambtenaarsexamen in den zak; dat leert de praktijk. Hoevele officieren-civiele gezaghebbers, gewend aan den vrij nauwen omgang met inlandsche soldaten, zijn uitnemende bestuursambtenaren in pas geopende gebieden gebleken. Terwijl zoo menig ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur slechts gebieder wist te zijn en nog in deze dagen zich toonde.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Over ,,verplichte" vrije arbeid.

Hierover heeft N a t a n e g a r a het in ,,Achter de schermen", voorkomende in *De Indiër*.

,,Toen in het begin van de twintigste eeuw, zoowel in Holland als in Indië stemmen opgingen voor afschaffing van den heerendienst op Java, en tot die afschaffing daadwerkelijk werd overgegaan, ging er een nauw hoorbaar gejuich op onder de bevolking, blij als ze was er van af te wezen. Zoo opgetogen was ze er over, dat elke som tot ,,afkoop" der heerendiensten zonder aarzeling werd aangenomen. Verblind was ze, dat ze niet voelde, dat ze promoveerde van ,,arbeidsslaaf" tot ,,betalingsslaaf."

De afkoop der heerendiensten heeft slechts den Inlandschen middenstand, de gegoeden, voordeel gebracht, maar de kleine man blijft er even gedrukt onder.

Thans spreekt men niet meer van ,,afkoop", noch van ,,heerendienst" op Java, maar het hoofdgeld wordt naar rato verhoogd. Dat is ,,ethica."

In de eerste jaren van den afkoop moesten de onderdistrictshoofden elk jaar een proces-verbaal opmaken, aangaande de bereidwilligheid van de bevolking voor het afkoopen van den heerendienst tegen een zeker bedrag per jaar en per heerendienstplichtige. Het bedrag, waarvan de totale som voldoende moest zijn voor het onderhoud van wegen, bruggen, enz. in de residentie, werd door den resident in overleg met de afdeelingschefs vastgesteld. Later nam de Regeering die taak over.

Het stellen van de vraag aan de bevolking, of ze bereid was een afkoopsom te betalen, was niets anders dan humbug. Ze had het eens moeten wagen om ,,tegen" te stemmen.

Na de afschaffing van den afkoop, werd het hoofdgeld naar rato verhoogd, totdat de tijd van den vrijen arbeid aanbrak en de Gew. Raad de zaak der wegen, bruggen, enz. van het Bestuur overnam. ,,En Leiden was in last!" Ofschoon het niet bemoedigend klinkt voor de Decentralisatie-mannen, haalt schr. een voorbeeld aan uit een residentie in het Westen, waar de residenten elkaar spoedig opvolgden in zekeren tijd.

Er was eerst een resident, ,,die na de afschaffing van den heerendienst, de Bestuursambtenaren onthief van de zorg over wegen, bruggen, enz. en het geheel competeerde aan den Gewestelijken Raad." Ambtenaren werden aangesteld; gewone en stoomwalsen gekocht, de levering van verhardingsmateriaal aanbesteed, enorme sommen uitgegeven, doch de wegen bleven slecht en de bevolking had geen voordeel van den nieuwen gang van zaken. De Inl. ambt. kreeg last te zorgen voor het tijdig rapporteeren van de slechtheid der wegen, het op tijd gereed liggen van het verhardingsmateriaal, de juiste hoeveelheid daarvan, de noodige koelies voor het werk, de stalling van de karbouwen en het opbergen der walsen.

Zoo ging het een viertal jaren; toen ging deze resident heen en de controleurs gingen heen; alleen de prijajies en de bevolking bleven. De nieuwe resident schafte de heele boel af, ontsloeg de ambtenaren en de koelies, verkocht de stoomwalsen, de karbouwen en de stallingen en droeg alles weer op aan het Bestuur, aan de prijajies, die hun bekwaamheid in verkeersaangelegenheden moesten toonen door de wegen en bruggen voor het autoverkeer geschikt te maken. De oppassers werden ondershands mandoers en hadden te zorgen voor de z.g. vrije koelies, beter voor ,,verplichte" vrije koelies, die door het dessahoofd aangewezen werden en daarmee was het uit.

,,Deze Resident ging zelden op tournée, sloeg deswege het werk aan de wegen even hoog aan als de andere duvelstoejagers-functies van de ambtenaren."

De resident ging heen en de nieuwe, die een eigen auto had, eischte meer zorg voor de wegen. Het stroo van den vorigen resident werd afgeschaft; het lapsysteem in eere hersteld. Steenslag ter grootte van een duivenei moest er zijn. ,,De prijajie werd nu betoel mandoer djalan en de oppasser zijn vervanger en rechterhand. De conduite werd geregeld naar de bekwaamheid in het wegenonderhoud, vooral voor autoverkeer, want elke afdeeling kreeg een dienstauto."

,,Missives, nota's en ander geschrijf voor het onderhoud der wegen vormden den hoofdschotel van de correspondentie. Instructies circuleerden na elke tournée van den Resident per auto, meestal met open aanmerkingen over het werken van eenige prijajies aan den weg volgens het systeem van den voorganger."

Vaste koelies werden aangesteld en bij gebrek aan ,,vrije" koelies, werd de dessaman, vooral hij, die nog belasting schuldig was, gekozen om aan den weg te werken.

En de resident ging heen en de controleurs gingen weg, doch de Inl. hoofden en de bevolking bleven.

De nieuwe resident droeg het werk weer op aan den Gew. Raad. De prijajie had er geen bemoeienis meer mee. Doch er was gebrek aan koelies en aan steenen. De oppassers moesten er weer op uit om koelies te halen; ook steenen werden verzameld en de prijajie werd koelie-werver en aannemer van verhardingsmateriaal.

,,De wegen bleven slecht. De bevolking zei niets, maar dacht des te meer. De prijajie bleef prijajie, d.w.z. machine van hoogere machten."

,,En zoo is het gebleven tot op den huidigen dag. Dat is nu ,,verplichte" vrije arbeid.

En N a t a n e g a r a besluit aldus: ,,Geef hooger loonen aan wegarbeiders, besteed slechts zooveel als noodig is voor het onderhoud der wegen, schaf ook geheel en al de equivalentie af en schakel den prijajie geheel uit, dan zullen we misschien Daendels kunnen vergeten.

Heerendienst of ,,verplichte" vrije arbeid, dan wel opcenten op de belastingen, dit alles is uit den booze."

Nederlands-Indies Onderwijs-Kongres.

Het Hoofdbestuur van het Ned.-Ind. Ond. Genootschap heeft bij het laatste referendum de opdracht gekregen alle voorbereidende maatregelen te treffen tot het houden van een Algemeen Indies Onderwijs Kongres in het volgend werkjaar.

Het houden van een Kongres, waarop veelomvattende onderwerpen, als onderwijs en opvoeding zijn, in behandeling komen, is geen gemakkelijke zaak. De tijd is meestal beperkt, de sprekers zijn vele, de onderwerpen onuitputtelijk, de zienswijzen en de overtuigingen zeer uiteenloopend, terwijl het Kongres meertalig zal moeten zijn, wil men geen bevolkingsgroep uitsluiten.

De regeling van het Kongres moet dus goed overwogen worden, indien voorkomen zal worden, dat het reeds bij voorbaat tot onvruchtbaarheid gedoemd wordt.

Het komt het Hoofdbestuur gewenscht voor het Kongres te splitsen in 3 hoofdafdelingen:

A. Intellectuele ontwikkeling.
B. Morele opvoeding.
C. Lichamelijke opvoeding.

In de eerste plaats komen voor behandeling in aanmerking de volgende punten: 1. De voertaal bij het onderwijsstelsel aan niet-Europeanen. 2. Een algemeen onderwijsstelsel voor Indië voor alle rassen: voorbereidend-, lager-, herhaling-, L-, Middelbaar-, Technies- en Hoger Onderwijs. 3. Leerplicht. 4. Overgang van het lager naar een hoogere trap van onderwijs en in verband hiermede vereenvoudiging van het Leerplan-examens-spelling, enz. 5. Doel en strekking van het H. I. en het H. C. onderwijs. 6. Voorziening in de behoefte aan leerkrachten voor het onderwijs in Indië. 7. (Hoofdafdeeling C) schoolartsen en schoolhygiëne.

Het Hoofdbestuur hoopt het Kongres te doen plaats hebben in Junie of Julie 1918 en acht de regeling van het onderwijs in Indië in het algemeen in de hoogste mate urgent, daar de verschillende onderdeelen te veel afhankelik geweest zijn van persoonlike inzichten van achtereenvolgende optredende ,,organisators".

,,De klachten zijn vele — systeem is er weinig of niet."

Djohar-thee tegen malaria.

De laatste maanden bereikten ons verontrustende berichten over het bijzonder hardnekkig optreden van malaria in verschillende plaatsen en streken, o.a. te *Semarang* en *Soerabaja*. En al moge het nu waar wezen, wat een geneesheer ons eens zeide, dat malaria een der weinige ziekten is, waartegen men een afdoend geneesmiddel kent, n.l. de chinine, daartegenover staat het feit, dat er jaarlijks duizenden aan malaria sterven, het algemeene sterftecijfer door dat aan malaria beheerscht wordt en er een niet te schatten hoeveelheid levenskracht en levensenergie door de ziekte verloren gaat bij hen, wier gestel door de ziekte ondermijnd wordt.

En al moge het waar zijn, dat wetenschappelijk aangetoond is, dat chinine „het" middel is tegen malaria, ieder, die met Inlanders omgegaan heeft, weet, hoe moeilijk het is, hen er toe te brengen een door den geneesheer voorgeschreven kuur met chinine streng door te voeren. Daarbij komt, dat verschillende geneesheeren er vaak geheel van elkander afwijkende behandelingswijzen op na houden en de chinine op veler magen onaangenaam werkt, om niet te spreken van het „suizen" er door verwerkt.

Naar aanleiding van de laatst uitgebroken malaria epidemiën vestigt de heer W i l k e n s uit Solo in de *Loc.* de aandacht op het gebruik van djohar-thee tegen malaria. Verschillende gevallen haalt hij aan, zoowel van Inlanders, Europeanen als Chineezen, die baat vonden bij het drinken van djohar-thee, zelfs in gevallen, waarin de lijders geen genezing kregen bij het gebruik van chinine.

„Men stroopt van den top van een djohartak een handvol van de jongste bladeren af en kookt die in een trekpot met zes koppen water tot er slechts drie koppen vocht overblijft en drinkt daarvan 3 maal daags een kop. Alle dagen moet een versch kooksel gemaakt worden. Nadat merkbare beterschap is ingetreden, gebruikt men 2 koppen daags en als men zich geheel normaal voelt, dan nog eenigen tijd één kop daags, om de genezing te consolideeren."

Daar de djohar-boom bijna overal groeit en de bereiding van de thee slechts eenige brandstof kost, kan er geen bezwaar bestaan een proef op groote schaal er mee te nemen.

Den 15en Maart 1915 schreef de hr. W. hierover uitvoerig aan den inspecteur van den B. G. D. en gaf hem in overweging om eens proeven met djoharthee te nemen. Antwoord hierop werd niet ontvangen. Of er proeven genomen zijn?

Schr. eindigt met de aanhaling der door prof. V o l k m a n n kort voor zijn dood tot zijn toehoorders gerichte woorden: „Die ganze Medizin ist nichts weiter als eener Erfarungswissenschaft....... Wir können noch von Schäfern und alten Weiberen lernen."

Waar we in deze rubriek herhaaldelijk wezen op hetgeen er op hygiënisch gebied nog te doen valt in Indië, vernemen we met genoegen, dat de Regeering eenige millioenen beschikbaar gesteld heeft om den gezondheidstoestand in de res. *Soerabaja* te verbeteren.

Onderwijs-belangen.

Dit staat boven een stukje in de *Nieuwe Soer. Ct.*, waarin vermeld wordt, dat de hr. D e R o o ij, inspecteur van het L. O. in de 3e afd. van zijn werk ontheven en ter beschikking gesteld is van den directeur van het Dep. v. Ond. *om werkzaam gesteld te worden in het belang van het Europeesch onderwijs.*

In zeker opzicht vindt de schr. van het artikel dit een verblijdend verschijnsel, daar het de erkenning inhoudt, dat de regeering den toestand van dat onderwijs ernstig acht en — erkenning is het begin van verbetering.

De keuze van den adviseur geeft intusschen te denken, daar de heer D e R o o y vervangen wordt door den hr. V e r w e y, den organisator van en den vertrouwensman der regeering voor het voortgezet Inl. onderwijs, doch die het departement al of niet vrijwillig verliet en wiens verdiensten niet voldoende waardeering bij de regeering vinden om haar in dezen van advies te dienen.

Een andere ambtenaar van het departement, de hr. D e M a n, die niet het minst aansprakelijk gesteld moet worden voor de ontwikkeling van den huidigen toestand, acht schr. tevens gepasseerd.

„De regeering schijnt blijkens haar keuze ingezien te hebben, dat voor een mogelijk herstel van den toestand haar bureau-ambtenaren, op wier deskundige adviezen zij zich zelfs beriep in een nota aan de Nederlandsche regeering, niet in de eerste plaats de aangewezen personen zijn, doch dat daarvoor menschen noodig waren uit de practijk."

De hr. D e R o o y, in de onderwijzerswereld zeer gezien wegens zijn helderen kijk en zijn kennis der toestanden, is een sterk tegenstander van de vóórklassen en het zou geen verwondering behoeven te baren indien deze opgeheven werden en vervangen door goed fröbelonderwijs. Daardoor zouden een 100-tal onderwijzeressen vrijkomen, waardoor men minder afhankelijk zou worden van die dames, doch deze maatregel zou n i e t meer onderwijzers verschaffen, waaraan in de eerste plaats groote behoefte is.

Ongetwijfeld zouden personeel-moeilijkheden verminderen voor het departement, indien er één school gesticht werd, waarop de kinderen van alle rassen toegang zouden hebben, maar dit zou de doodsteek wezen voor het onderwijs aan Europeesche kinderen.

„Afwachten, maar vooral uitkijken, zij daarom de boodschap."

Suriname.

Onder het opschrift „*Nieuwe banen*" schrijft „*Suriname*" van 26 October over de afschaffing van de emigratie onder contract uit Britsch-Indië. Het blad acht het opmerkelijk, dat juist het rapport van de heeren Chimmanlall en Mc. Neill, die pleitten voor het behoud van de contract-immigratie, den tegenstanders daarvan de scherpste wapens in handen gegeven heeft. Onwillekeurig hebben zij toestanden blootgelegd, welke onduldbaar geacht worden.

De eene partij geluk wenschende, vraagt het blad zich af, hoe de andere partij — de immigreerende koloniën — daartegenover staat. „In sommige dezer landen is deze maatregel beschouwd als een crisis van even groote beteekenis voor het economische leven als indertijd de afschaffing van de slavernij."

Het blad acht dit overdreven, aangezien de omstandigheden verschillend zijn. De immigratie wordt niet gestaakt, maar komt slechts in een andere faze, die op den duur meer in het belang der kolonie zal zijn.

De vrees dat bandeloosheid uit de afwezigheid van contractueele verbintenis zal volgen, acht het blad ongegrond. „Er is een band, een prikkel voor den Br. Indiër, die getoond heeft dat hij wil werken en vooruitkomen, dat is het eigenbelang dat voldoende bij hem spreekt."

Het blad meent dat de contract-immigratie aan de mentaliteit der planters geen goed heeft gedaan. „In de toekomst zal zeker blijken dat de vrije immigratie voor hen was een blessing in disguise, zooals de Engelschen het zeggen — een vermomde zegen. De duurdere werkkrachten zullen ongetwijfeld tot moderner methoden leiden, tot intensiever productiewijzen."

Voortzetting van de contract-emigratie uit Java acht het blad op den duur niet mogelijk. Daarbij komt dat de Javaan minder goed kolonist is dan de Britsch-Indiër.

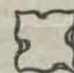
„De Br. Indisch immigratie op te geven, om op de Javaansche immigratie — gesteld dat een voldoend aantal werkkrachten daarmede te verkrijgen ware — alleen ten behoeve van den grooten landbouw alles op één kaart te zetten, zou zijn de toekomst van de kolonie opofferen. De groote landbouw onder den huidigen bedrijfsvorm — het is reeds gezegd door bevoegder — is maar een faze in de ontwikkeling der kolonie. En zij zal nooit gezond zijn, nooit zonder groote offers van de gemeenschap kunnen bloeien, wanneer ten slotte zij niet uit een aanwassende eigen bevolking hare behoefte aan arbeidskrachten kan bevredigen."

„Daarom — aldus besluit het blad — moeten alle krachten ingespannen worden om den stroom van Britsch-Indische immigranten naar hier te laten blijven toevloeien, onder de gunstigst mogelijke omstandigheden."

* * *

Lijnrecht tegen deze beschouwingen in, gaat een

artikel in „*De West*' van 23 October, onder het opschrift „*Een stap achteruit*''.

„De afschaffing der contract-emigratie in Indië is in veler oog een stap achteruit. Men geeft daardoor een goede organisatie prijs voor een avontuurlijke politiek, die zich waarschijnlijk in de toekomst zal wreken. Noch het belang van de cultuurondernemingen, noch het belang van de Indiërs zelven, wordt door de nieuwe regeling gediend. Integendeel, groote belangen worden daardoor opgeofferd, om te voldoen aan een waan van den dag. Men heeft — ten onrechte — in de contract-emigratie willen zien een vorm van tijdelijke slavernij, en men heeft niet gerust voor besloten was die „slavernij" af te schaffen. Maar als men ziet, welke zegenrijke resultaten de emigratie heeft gehad voor de zoogenaamde slaven, dan dient toch de vraag gesteld: of men er goed aan doet, den weg tot welvaart voor velen in de toekomst af te snijden?"

Het blad wijst dan op den vooruitgang der immigranten in Suriname en in Britsch-Guiana en op de bijzondere bescherming die zij genieten.

„In de geschiedenis zoekt men vergeefs naar een voorbeeld van landverhuizing, die zóó goed geregeld en met zulke afdoende waarborgen omgeven was, als deze emigratie."

Na de bezwaren van de vrije immigratie, zoowel voor de immigranten zelve als voor de landbouwondernemingen te hebben uiteengezet, vervolgt het blad:

„Wij kunnen slechts wijzen op de bezwaren, die de nieuwe regeling voor alle partijen oplevert. Doch wegnemen kunnen wij die bezwaren niet. De Indische regeering zal doen wat zij ten slotte beschouwt als het meest in het belang harer onderdanen. Maar men mag verwachten, dat men in Engeland en in Indië niet blind zal zijn voor de belangen der betrokken koloniën, en dat uit den smeltkroes der overwegingen ten slotte een praktisch bruikbare regeling te voorschijn zal komen. Het schema door de Londensche conferentie voorgesteld, is stellig nog wel voor wijziging vatbaar, en belanghebbenden zullen het aan pogingen daartoe niet laten ontbreken. In ieder geval hoopt men, dat onder de nieuwe voorwaarden Indië zal medewerken om, meer dan tot dusverre, de arbeiders te recruteeren uit de landbouwende klassen.

Van de regeling voor de Engelsche koloniën zal dan ook Suriname — dat in zake immigratie een gunstige reputatie heeft in Indië — kunnen profiteeren.

De Britsch-Indische immigratie is van onberekenbaar belang voor onze kolonie geweest in het verleden, en het is te hopen dat dit zoo blijven zal in de toekomst. Wel is waar hebben wij, boven de Engelsche koloniën, het voordeel der Javaansche immigratie. Maar het zou een groote fout zijn en van noodlottige kortzichtigheid getuigen, als wij ons door de moeilijkheden van het oogenblik lieten verleiden om Indië los te laten, in de veronderstelling het voortaan alleen met Javanen te kunnen stellen. Men bedenke, dat de banden, lichtvaardig verbroken, wellicht moeilijk weder zouden zijn aan te knoopen".

Men ziet het, bij alle verschil van inzicht, zijn beide bladen het hierover eens, dat men de Britsch-Indische immigratie niet moet opgeven.

* * *

Het bovengenoemde nummer van „*De West*" beschrijft een spotprent uit de *Argosy* van Demerary, betrekking hebbende op het nieuwe immigratieschema: Indië biedt aan een robust uitziend planter een aardig koeliepoppetje aan met de woorden: Ziehier een aardige nieuwe kolonist voor u. Gij moogt hem hebben als arbeider, indien gij hem vrije passage geeft heen en terug, vrije voeding voor zijn kinderen, vrije geneeskundige behandeling, vijf akkers land, vrije beweging, en —

Hm, ja! bromt de planter, en vrijheid om te werken waar hij wil.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Godsdienstbelangen. Meer en meer trekken deze de aandacht der Inl. wereld. In de vergadering van den *Regentenbond* — alzoo de *Kaoem Moeda* — werd zelden gesproken over de belangen van den Mohamedaanschen godsdienst, mogelijk, omdat dit punt niet in de statuten is opgenomen. Eindelijk, na een bestaan van een tiental jaren, is in de bijeenkomt, in het laatst van Juli te Soerabaja gehouden, ook hierover van gedachten gewisseld. Toen werden candidaten voor den Volksraad aangewezen en zijn door den onder-voorzitter, den regent van Serang, voorstellen ingediend tegen het opiumgebruik, tegen drankmisbruik, tegen gedwongen kazerneering van Inlandsche miliciens, als ook in het belang van den Mohamedaanschen godsdienst. Waar alle godsdiensten op denzelfden voet behandeld worden, is het niet meer dan billijk, dat, even goed als de predikanten, ook onze *panghoeloes* — zoo zeide die regent — worden gesalarieerd vanwege het Gouvernement. En dat de propagandisten van den Islam denzelfden steun ondervinden en dezelfde rechten hebben als de Christelijke missionarissen. Het hoog houden van hun godsdienst is een voorname voorwaarde voor de ontwikkeling van het Inlandsche volk; veronachtzaming daarvan kan leiden tot ongewenschte afwijkingen van de goede richting der volksontwikkeling. De Maleische pers heeft reeds vaak en terecht gewezen op de laakbare onverschilligheid, welke de meeste regenten, die toch 't Hoofd zijn van den Mohamedaanschen godsdienst, in deze hoedanigheid toonen, zoodat de Islamieten reeds jaren lang van goede leiding in deze verstoken zijn. Spreker brengt artikelen in herinnering, verschenen in de *Tjhoen Tjihoe* en in de *Sinar Islam*, waarbij afkeuring wordt uitgesproken over een regent, die in de dagen van het bezoek van den Landvoogd in het publiek de *poeasa* verbrak door met anderen te drinken en te rooken. Na eenige beschouwingen over dit geval, zegt de *Kaoem Moeda:* Als een regent er prijs op stelt door de bevolking erkend te worden als Hoofd van den Islam, dan is het zijn plicht, dat hij zich aan den Islam meer gelegen laat liggen. Verhaald wordt, dat deze in de maand Ramadhan *drinkende en rookende regent in de verboden uren* een schrille tegenstelling vormt met dien van Serang en van zijn ambtgenoot van Temanggoeng, van wien de *S. I.*-bladen met ingenomenheid vermelden, dat hij geregeld elken Vrijdag omstuwd van priesters en Inlandsche hoofden, een Salamlik imiteert van den Padisjah van Istamboel. Gevraagd wordt, of de *Sinar Islam* met den liberalen *poeasa*-schendenden regent dien van Grisee bedoeld kan hebben, op wiens leven onlangs een aanslag is gepleegd?

Moordaanslag. Aangaande den aanslag op de regenten-familie te Grisee wordt in de *Bintang Soerabaja* aangeteekend, dat de vader van den regent van Grisee, die door den waker van het heilige graf te Giri met een klewang zwaar gewond werd, sedert aan de bekomen kwetsuren is overleden. De regent en de raden ajoe waren echter aan de betere hand. Omtrent de redenen, welke dien waker van het heilige graf tot zijn bloedige daad gebracht hebben, deelde men aan het blad mede, dat hier geen samenzwering of iets van dien aard in het spel is. Het gold een persoonlijke wraakneming van den waker, die hij, zonder beinvloed te zijn door anderen, geheel zelfstandig ten uitvoer bracht.

Anti-Christendom. Ook de *Oetoesan Hindia* spreekt zich inzake het propageeren van godsdienst duidelijk uit en ziet gaarne óf het proselieten maken door het Christendom stopgezet, óf den Islam het recht toegekend ook voor de Halve Maan vrijelijk te werken. „Ds. Esser, de predikant te Poerbolinggo" — zegt het blad — „komt elken Donderdagavond te Boekatedja om er godsdienstoefeningen te houden. Het bestuur laat hierin den man de vrije hand, en al is de S. I. vereeniging als rechtspersoon erkend, haar wordt, wil zij in het belang van den godsdienst werkzaam zijn, nog veel in den weg gelegd. Vele regenten houden zich van den domme, als er in hun gebied lieden ijveren voor het Christendom en onzen godsdienst bederven. Een regent is toch hoofd van den Islam? Als dit zoo voortgaat, zal de *Centrale Sarikat Islam* op het eerst volgende, nationale congres krachtig bij de regeering protesteeren." „De S. I. de Poerbolinggo en te Boekatedja — zoo vervolgt het blad — „mochten eens een oogje in het zeil houden. De *Wet* laat een ieder vrij in de keuze van

zijn geloof, maar de *Wet* zet niemand er toe aan anderen een anderen godsdienst aan te praten."

Naar aanleiding van den moord op den zendeling leeraar, van Loosdrecht, neemt de *Kaoem Moeda* het bericht uit de *Locomotief* over, dat er zeventien lieden gearresteerd zijn, als betrokken in deze moordzaak. „Uit betrouwbare bron vernemen wij, dat de bevolking slechts noode de zending in haar land werkzaam ziet" — voegt de *Kaoem Moeda* hier aan toe. Het blad acht dit een argument om het goede recht van den Islàm aan te toonen, die een mededinging wenscht.

Reden tot onrust. In het volgende, door hetzelfde blad uit de *Sumatra Post* overgenomen bericht, leest men over dreigend terrein-verlies: „Het Hindoevolk roert zich, het zal den Landvoogd schriftelijk het verzoek doen onder eigen hoofden te worden gesteld en niet meer onder hoofden, die den Mohamedaanschen godsdienst belijden, zooals tot nog toe gebeurd is." De Hindoes zijn in de oogen der Moslemins erg achterlijk. Wat men uit Taroentoeng aan de *Pewarta Deli* geschreven heeft, moet den vooruitstrevenden, intellectueelen S. I.-er een staaltje zijn van stompzinnige Hindoe-bekrompenheid: „De Bataks houden zich aan hun *adat*. Wat daartegen indruischt, wekt hun ongenoegen. Zoo waren hun *radjas* door henzelf gekozen uit radjageslachten. De Bataks gehoorzaamden hun zonder voorbehoud en het was in hun land rustig en veilig. Zoo was het nog in de eerste tijden onder het rechtstreeksch bestuur van het N. I. Gouvernement. Toen het Gouvernement de betrekking van *demang* had ingesteld, werd het anders, want de *demangs* zijn geen lieden van geboorte." Vroeger werd door het Gouvernement nog het recht van erfopvolging erkend. Als er nu een *radja*-vacature ontstaat, vervangt de zoon den vader niet meer. Men kiest uit de breede schare een opvolger en daar een ieder verkiesbaar is, worden machinaties en omkoopingen te baat genomen om tot den begeerden post te geraken. Hieruit wordt onrust geboren."

S. I.-Berichten. De *Oetoesan Hindia* meldt: „Een lid van het locale *S. I.*-bestuur te Tegal is voor den Regent geroepen, die hem, daartoe schriftelijk door den assitent-resident aangezocht, vroeg: waartoe de locale S. I. zoo vaak in de dessa's vergadert? Zijn de assistent-resident en de regent de *S. I.* vijandig? De ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur deden goed de *Oetoesan Hindia* te lezen. Ze zouden dan weten, dat de S. I. slechts het goede wil."

Hetzelfde blad bericht, dat *Hàdji Mohamad*, president van de Cheribon *S. I.*, een aanklacht bij de Justitie heeft ingediend tegen *Djojopranoto*, hoofdredacteur van de *Kaoem Moeda*, in welk blad een voor den S. I. voorzitter beleedigend artikel is opgenomen.

Een Aanklacht. „De loerah van goenoeng Leutik heeft lange vingers. Hij is een domkop en slaat het volk" — zegt *Kèok* in de *Kaoem Moeda*. „Hij heeft een radde tong, die zich nu tegen de S. I. keert. Hij zegt: „Ik vrees de S. I. niet." Ik zal hem muilkorven. Dan zegt hij dit niet meer tot de S. I. Ik ben een S. I.-er en als de *loerah* een hekel heeft aan de S. I., dan is hij een vijand van mij. Haat de *loerah* de S. I., omdat sedert het bestaan dezer vereeniging zijn inkomsten verminderd zijn?" „Ik stel voor den *loerah* met spoed ontslag te verleenen. Hij heeft zijn ambtgenooten, die eerlijk zijn, beschaamd gemaakt. Een boterbriefje moet hem, bij wijze van diploma, uitgereikt worden."

Indië Weerbaar. De *Kaoem Moeda* behandelt nogmaals de motie, den 29en Augustus 1916 door de *C. S. I. te* Blitar aangenomen, waarin haar adhaesie is geformuleerd met de „*Indië Weerbaar*"-actie. Dit is niet gebeurd zonder voorbehoud, beweert het blad. Lang en breed worden nogmaals de voorwaarden genoemd, waaronder de *C. S. I.* toen verklaard heeft aan het weerbaar maken van Indië te willen medewerken. Het artikel heeft de strekking het volle licht te doen schijnen op de bedoeling van de S. I., dat vóór alles op de belangen van de Inlandsche bevolking gelet moet worden. Het stuk eindigt als volgt: „Nu weten onze lezers, hoe de Blitarsche *S. I.-motie* geformuleerd is. En van de S. I. beweren velen, dat zij de natie minacht en verraadt, dat zij er op aanstuurt, de belastingen op te drijven, dat zij de kapitalisten likt, dat zij zich aan de zijde van de Regeering schaart en den Inlander vergeet. Nu weet gij, dat de S. I. niet alleen haar stem doet hooren, machtig als de donder, maar ook een politiek betracht, die de Inlanders in het goede spoor brengt en die hun belangen voorstaat. Nu begrijpt gij, waarom een gedeelte van de Inlandsche bevolking iets voelt voor „Indië Weerbaar". Wat voordeelen heeft de C. S. I. in Nederland te boeken? Geduld, later wordt het ons duidelijk."

De afdeeling Semarang van de S. I. heeft, naar de *Pantjaran Warta* vernam, een voorstel ingediend voor het in October te Batavia te houden algemeen congres der S. I., waarbij de vroeger te Blitar aangenomen resolutie tegenover „*Indië Weerbaar*", als niet in overeenstemming met de belangen en gevoelens der Inlandsche bevolking, wordt ingetrokken. Het centrale bestuur zou daardoor gedesavoueerd worden op een geweldige wijze en het heeft dan ook zijn voornemen kenbaar gemaakt, *en bloc* te zullen aftreden, indien de vergadering het voorstel mocht aannemen.

Verraad aan den Islam. In het *Nieuws van den Dag van N.-I.* lezen wij — alzoo de *Pantjaran Warta* — dat de Koning van Hedjaz, *Hoesin bin Aron*, zich een vlag gekozen heeft, een driekleur: groen, wit en zwart. Elke driekleur, dat is algemeen erkend, beduidt de Christelijke Drieëenheid (Vader, Zoon en Heilige Geest), zooals het kruis zelf het teeken van het Christendom is. De vlag van alle Christenvolken is dan ook een driekleur, die van Engeland vertoont het kruis. Door het teeken der Christenen te voeren, heeft *Hoesin* verraad gepleegd aan den Islam. Hij komt er openlijk voor uit, dat hij den oorlog verklaard heeft aan zijn wettigen vorst, den Chalief van God. Straks zal deze Christelijke driekleur over het graf van onzen Profeet wapperen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Invloed van Japan. Herhaalde malen hoort men van pogingen der Japanners om in het bezit te geraken van suikerondernemingen. Nog kort geleden werd gemeld, dat door een kongsi van Japanners een bod zou zijn gedaan op al de suikerfabrieken van den Semarangschen Croesus, *Oei Tiong Ham*. Doch ook op ander gebied trachten zij in Indië vasten voet te krijgen. Zoo vernam de *Pewarta Soerabaja*, dat een Japanner kort geleden een bod gedaan heeft op de, aan den Arabier *Sech Awal Bobsaid* toebehoorende lucifersfabriek te Djembroeng, gelegen in de afdeeling Bangil. *Sech Awal Bobsaid* moet het bod, dat de Japanner op zijn fabriek heeft gedaan, te laag gevonden hebben, zoodat de koop, voorloopig althans, niet is doorgegaan. Er blijkt echter uit, dat de Japanners het niet alleen op de suikerondernemingen gemunt hebben, doch zich evengoed van andere industrieën op Java willen meester maken.

Zending Liefrinck naar de Minahassa. De op handen zijnde komst in de Minahassa van het lid in den Raad van Indië, den heer Liefrinck, als regeeringscommissaris, en den Inspecteur van verplichte diensten als diens secretaris, is oorzaak — zoo waarschuwt de *Pewarta Soerabaja* — dat alle Europeesche en Inlandsche ambtenaren bij 't Binnenlandsch Bestuur in de Minahassa openbare en meer nog geheime besprekingen houden over de beantwoording van de door den Regeerings-commissaris uit Batavia reeds vooruit gezonden vreagpunten. Over het resultaat dier voorbereidende besprekingen is een inwoner van de Minahassa niet zonder zorg. Deze „particulier sadja" zegt, dat hetgeen hij gehoord en gezien heeft, doet vreezen, dat 99 pCt. van de 1e en 2e districtshoofden, die *uit den aard van hun ambt de aangewezen personen zijn om voor de belangen van de Indische bevolking te waken*, door het op die hoofden sedert jaren toegepaste stelsel, helaas de eerste personen zullen zijn, om *met toepassing van allerhande „akals"* den Regeerings-commissaris en den heer van der Marel den indruk te doen krijgen, dat 1e. de Inlandsche bevolking in 1915 en 1916 geen zware heerendiensten en gemeentediensten heeft moeten verrichten;

2e. de belastingen der Inlandsche Minahassa-bevolking niet stelselmatig zijn opgevoerd geworden door veel te hooge taxaties van de inkomsten, verkregen van hare sawahs, ladangs, klapper- en andere plantsoenen en van hare trekossen, paarden en voertuigen, vee, varkens, geiten en van door hen zelf bewoonde huizen en krotten, terwijl alleenstaande ongehuwde vrouwen, die bijv. slechts door zich als „djait" (naaister) te verhuren, in haar levensonderhoud moeten voorzien en niets anders bezitten dan

eenige sarongs en kabajas, *f*2.50 tot *f*5.— belasting moeten betalen;

3e. diezelfde Inlandsche bevolking door controleurs-magistraten, als de heeren Clignet, Nieuwenhuysen, Edie en anderen, nooit ten onrechte werden gestraft. Moge 't zulken nietswaardigen districtshoofden niet gelukken, den regeeringscommissaris zand in de oogen te strooien, zoo eindigt het blad.

Een Verhuizing. Uit Kediri wordt aan bovengenoemd blad geschreven over de verplaatsing naar het nieuwe landraadsgebouw. In optocht, op de schouders van rijen gevangenen, ging het langs de straten, de inboedel van den landraad. Het was een moeielijk te beslissen vraag: wat armoediger indruk maakte, de groep gevangenen in hun grof bruine plunje, of het meubilair van het college, dat daar dagelijks recht spreekt. Verschoten groene tafelkleeden, verflooze tafels, ouderwetsche stoelen, bundels papieren met bandjes bijeengehouden, het gaf geen hoog denkbeeld van het decorum, waarmede in den regel de rechtspraak wordt omgeven. Het moge niet misstaan hebben in het verlaten huis, waarin de Landraad te voren zijn zittingen hield, wellicht zal het met het voorkomen daarvan volkomen in overeenstemming geweest zijn, nu het college een nieuw keurig gebouw betrokken heeft, had ook het meubilair vernieuwd mogen worden. Alzoo vermeent de schrijver.

Priesterraden. Hetzelfde blad vernam, dat de heer *Tjokrosoedarmo*, klerk bij het notariskantoor Ter Kuile te Soerabaja, een lezing zou houden over dit onderwerp.

Een vreemde Circulaire. Meergenoemd blad maakt melding van een circulaire, eenigen tijd geleden door den chef van den Pandhuisdienst uitgegeven en gericht aan het Europeesch personeel, waarin dit een lesje kreeg, hoe het zich te gedragen heeft tegenover de Inlandsche ondergeschikten. Het schijnt, dat voornoemde chef ingezien heeft, dat deze terechtwijzing een klap in het gezicht van het Europeesch personeel beteekent en in het minst niet bevorderlijk kan zijn voor de handhaving van het prestige tegenover het Inlandsch personeel. Het blad vernam, dat er last is gegeven om geen Maleische vertaling van de circulaire aan de Inlandsche beambten te zenden. Te meer valt dit op, waar anders geregeld van elke Hollandsche circulaire *wel* een Maleische vertaling gedistribueerd wordt. Het kwaad, dat deze circulaire gesticht heeft, is daardoor niet verholpen; het Inlandsch personeel moge dan al niet in het bezit komen van bedoeld rondschrijven, het weet in elk geval heel goed, *wàt* er in staat. En het zal — zoo vermeent het blad — in het niet rond zenden van de Maleische vertaling der meer bedoelde circulaire veeleer een bewijs van zwakheid zien.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Vervlogen hoop.

Men is in de politiek zoo gewend aan de opvatting, dat ieder naar zich toerekent, dat de formule „geen annexatie" voor elken staat gelezen werd als: „geen stuk van mijn gebied afnemen, maar ik heb goede redenen om wel iets van anderen af te nemen." Eveneens verwachtte men, dat de andere formule, waardoor aan de nationaliteiten 't recht zou worden gelaten zelf te beslissen of zij tot een anderen staat wilden behooren, dan wel zelfstandig wilden worden, weer door alle regeeringen zou worden gelezen met het voorbehoud: „behalve aan de nationaliteiten in mijn gebied, want die vragen natuurlijk niet beter dan onder mijn vlag te blijven." 't Was dan ook een verrassing de nieuwe Russische regeering vrij te zien van deze zelfzuchtige verblindheid. Volgens de eerste klanken, die over de onderhandelingen te Brest Litowsk tot ons kwamen, zou Rusland geen aanspraken meer maken op Polen, Lithauen, Koerland en zou 't ten volle genoegen nemen met de zelfstandig verklaring van Oekraine, Siberië, Finland en andere voormalige R. gouvernementen. Intusschen hebben de onderhandelingen niet tot dit resultaat vermogen te leiden. De Centralen hebben den maatregel blijkbaar te kras gevonden, zij willen zelfs de vermeesterde provincies, aan welke zij wel zelfstandigheid toedenken, niet van bezettingstroepen ontblooten alvorens er een nieuwen vasten toestand te hebben vastgelegd en voor een recht tot eigen beslissing over eigen staatsreorganisatie van de nationaliteiten, die nu nog binnen oude grenzen zijn samengevoegd, hadden de Centralen evenmin oor. De kwestie van 't overbrengen van de vredesberaadslagingen naar Stokholm is, lijkt 't ons, een bijkomend punt van minder belang; dit zou zijn weg te nemen of toe te geven, de twee andere punten niet.

Hiermede is weer eenmaal de bodem ingeslagen voor een vredeskans. Toen 't in de eerste dagen der onderhandelingen leek alsof 't onbaatzuchtige voorbeeld van Rusland een goeden invloed had op de wederpartij, kwamen bij de vredesvrienden nieuwe combinaties op, waardoor vele hinderpalen, die onoverkomelijk leken, kans kregen terzijde gezet te kunnen worden.

„Geen annexatie", best zeiden de Centralen, dan krijgt Duitschland zijn koloniën terug. Zelfbeslissing der nationaliteiten, dat zal toch niet kunnen doorgaan voor de koloniën, meenden de Centralen. Rusland wilde niet doordrijven, de kwestie zou door een afzonderlijke commissie behandeld worden. Maar Elzas-Lotharingen? 't Werd niet uitgesproken, doch 't scheen even of 't over zijn lot zou mogen beslissen, als D. zijn koloniën terug kon verwachten. Zouden de Jong-Turken even democratisch en onbaatzuchtig zijn als de Russen? Dan zouden Arabieren, Egyptenaren, Armeniërs, Tripolitanen over den eigen staatsvorm mogen beslissen, en zouden hierdoor vele netelige kwestiën tot een oplossing zijn te brengen. 't Russ. voorbeeld, van ieder beslissing te laten over eigen lot, zou ook een einde gebracht hebben voor de invloedsferen-politiek, waaronder Perzië, Afganistan, enz. gebukt gaan. Natuurlijk zou dit alles alleen tot zijn recht hebben kunnen komen als de entente op haar beurt 't voorbeeld had willen volgen, maar indien Duitschland en Turkije hierin waren voorgegaan, zou de kans hierop niet gering zijn geweest; al zouden eerst vele concessies 't beginsel aanneembaar hebben moeten maken.

Intusschen 't is bij een aanloop gebleven; tot de sprong is 't niet gekomen. De Centr. zijn overtuigd, dat van R. geen militaire macht meer kan uitgaan, waarom zouden zij zich dan binden tot toegeven van zaken, die blijkbaar allerminst in hunne bedoeling liggen? Zij neigen er toe over met Oekraine en wellicht andere deelen van R., die zich reeds als zelfstandig beschouwen, verder te onderhandelen. Overigens heeft de nieuwe R. regeering zelf ten opzichte van Finland een afwachtende houding aangenomen, waardoor 't nog niet zoo geheel zeker is, dat zij dit land zijn zelfstandigheid gunt en wil zij ook zoo voetstoots Oekraine maar niet als een broederstaat erkennen. Alles wankelt weer.

De Centr. hebben met dit alles de strijdkrachten aan hun Oostfront echter vrij gekregen, want wat daar ook komen moge, een sterk leger zeker niet meer. De vraag blijft om een formule waarop 't vredesoverleg kan worden ingezet.

Contra-actie in Britsch-Indië.

Zooals men weet gaat de Britsche minister van koloniën, lord Montagu, persoonlijk naar Indië om er 't vraagstuk der uitbreiding van de zelfstandigheid met de vooraanstaande personen van verschillende richtingen en op verschillend gebied te bespreken. Onder de adviezen, die in verband hiermede, bij voorbaat worden gegeven, komt ook een beweging tot uiting, die voor de door velen zoo zeer verlangde zelfstandigheid een: zachtjes aan! uitroept. Al hebben de twee groote leagues, die den Hindoes en die den Mohamedanen, na lang verbitterd tegenover elkander te hebben gestaan, elkander in goede overeenstemming gevonden op 't programma, dat Indië tot een kroonkolonie met eigen bestuur moet maken. Daarom denken blijkbaar echter nog niet alle muzelmannen er gelijk over. Wat de tegenstanders bijbrengen vond o.a. uiting in een artikeltje van Syed Mahabood Hussain in de maileditie van the Times of India, dd. 10 November j.l., waaraan wij 't volgende ontleenen.

't Is van algemeene bekendheid, dat de Mahomedanen wat opvoeding en onderwijs betreft, achter staan bij de Hindoes. De weldadige inwerking van de westersche beschaving op den geest der Mahomedanen is eerst kortgeleden begonnen, en volgens de opvatting van 't meerendeel der leiders zal 't nog geruimen tijd vergen om hen op de hoogte te brengen, die de meer ontwikkelde deelen van de kolonie reeds hebben bereikt. Daarom wordt er bij Mr. Montagu op aangedrongen, niet over 't hoofd te zien, dat 't gros der Mahomedanen, die meer dan een derde van de bevolking van Indië uitmaken, geen schoolonderwijs genoten heeft, zoodat zij ver achter staan bij hunne Hindoesche broederen. Voor de Moslemin is daarom de allesoverheerschende vraag van den dag: opvoeding. Elke vraag voor het verleenen van een verantwoorde-

lijk zelfgouvernement aan Indië is daarom niet alleen voorbarig, maar wordt moordend voor de belangen der Mahomedanen.

't Zou een kortzichtige politiek zijn hiermede geen rekening te houden. Kwam men op den bestaanden grondslag tot samenwerking, dan zou dit niet anders kunnen geschieden dan door achterstelling van de Mahomedaansche rechten en belangen. Daarom wordt den secretaris van staat vóór zijn aankomst in Indië gezegd dat de roep van de Moslemin niët is om z.g.n. home-rule. De roep, die zij tot de Br. regeering richten, is steun om 't peil van ontwikkeling van de gemeenschap op te heffen, vooral door onderwijs, zoodat 't verschil verdwijnt niet alleen tusschen de landgenooten onderling, maar ook met de andere beschaafde natiën in de wereld.

Een sympathiek streven.

Wij vinden 't volgend bericht in de bladen vermeld:

,,De Japansche Commissie der Vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde is thans definitief als volgt samengesteld: mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid in Ned.-Indië, voorzitter; H. Doeff, oud-ambtenaar bij het B. B. in Ned.-Indië, redacteur van het Koloniaal Tijdschrift; mr. H. C. Dresselhuys, lid van de Tweede Kamer; dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, privaat-docent aan de universiteit van Amsterdam, anthropoloog aan de afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut; H. H. van Kol, lid van de Eerste Kamer; dr. Hendrik P. N. Muller, mr. J. A. N. Patijn, burgemeester van Leeuwarden; T. B. Roorda, conservator aan het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden; prof. dr. M. W. de Visser, hoogleeraar aan de rijksuniversiteit te Leiden, en P. A. Roeper Bosch, secretaris.

Het doel der commissie is: bevordering van de goede verstandhouding, de wederzijdsche vriendschap en de onderlinge waardeering tusschen Japan, Nederland en Indië. Zij tracht dit doel te bereiken door: in woord en geschrift uit den weg te ruimen of te voorkomen alles, wat tusschen deze landen verwijdering zou kunnen brengen of aan een goede verstandhouding in den weg zou staan; het instellen en aanmoedigen van historische onderzoekingen naar de van ouds bestaande verhoudingen tusschen deze volken, teneinde de traditioneele gevoelens van vriendschap te versterken; het onderzoeken en publiceeren van elkanders economische verhoudingen, sociale en ethische idealen en aspiraties, om daardoor een wederzijdsche waardeering voor elkanders leven en streven op te wekken.

Adhaesie-betuigingen met het doel der commissie, waarmede de minister van buitenlandsche zaken verklaard heeft volkomen in te stemmen, worden ingewacht bij den secretaris, den heer P. A. Roeper Bosch, te Scheveningen.''

Zooals wij boven dit bericht plaatsen, is 't streven ons ten volle sympathiek. Maar over de samenstelling der commissie moeten wij ons toch een tweetal kantteekeningen veroorloven. In deze zaak is Indië niet minder geinteresseerd dan 't moederland, de namen van den voorzitter en van de meerderheid der leden geven aan, dat dit niet over 't hoofd is gezien, maar waarom dan niet aan 't Indische element zelf een goede plaats toegekend? Wil de commissie vruchtbaar werken, dan ligt haar arbeidsveld grootendeels in Japan, waarom komen geen Japanners onder haar leden voor? De onderlinge waardeering tusschen Japan, Nederland en Indië had in de samenstelling der commissie haar eerste uiting kunnen krijgen, dunkt ons.

De contrôle op de scheepvaart in Japan.

De voornaamste bepalingen van 't keizerlijk decreet komen op 't volgende neer: 1o. Geen schip mag verkocht worden zonder machtiging van de regeering; 2o. De werven mogen alleen schepen bouwen voor hen, die machtiging hebben om schepen te bezitten. 3o. Uitvaren en binnenkomen van schepen vergt machtiging. 4o. De minister der gemeenschapsmiddelen zal 't vervoer van passagiers en goederen kunnen verbieden of aanhouden, wanneer 't vervoer door een Japansch schip naar een vreemde haven moet plaats vinden. 5o. Die minister zal de te volgen route kunnen regelen. 6o. Hij zal de uitrustingkosten kunnen verminderen. 7o. Hij zal de Japansche schepen kunnen vorderen of benutten, evenals de werven, de materialen en machines, waarbij hij dan de vergoeding vast stelt. Hij kan evenzoo over de bemanning der schepen en de werklieden der werven beschikken. 8o. Hij zal bijzondere bepalingen kunnen vaststellen, waaraan gesubsidieerde schepen zullen hebben te voldoen. 9o. Hij zal van de bouwers en reeders de noodige maatregelen kunnen eischen betreffende de uitrusting der schepen en de waarborging der belangen van de scheepsmaatschappijen.

Te veel van 't goede.

Met den heer H. Simon, minister van koloniën in 't kabinet Clémenceau, heeft Frankrijk in één jaar tijd zijn vierde minister van koloniën gekregen. De heeren Doumergue, Maginot en Bernard losten elkander af. Hoe lang zal de nieuwe titularis vermogen aan te blijven?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen de 29e jaargang van het Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Ned.-Indië.

Niettegenstaande de samenstellers naar beperking hebben gestreefd, o.a. door weglating van het jaarlijksche ,,Appendix'' waarin een aantal belangrijke wetten, ordonnantiën enz. werden opgenomen, krijgt dit werk een omvang dat niet lang meer van ,,Handboek'' zal kunnen worden gesproken; de aanzienlijke toeneming van allerlei ondernemingen en maatschappijen is er de oorzaak van. Het werk is van uitvoerige registers voorzien en wederom met groote zorg samengesteld. De gegevens welke — door de gebrekkige communicatie met Indië — minder volledig zijn, zullen tot hun recht komen door een omstreeks Maart a.s. uit te geven supplement.

De Indo-Nederlandsche wetgeving.

Van de ,,Indo-Nederlandsche Wetgeving. Staatsbladen van Ned.-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz'', verscheen de 77e aflevering, bevattende het vervolg der aanteekeningen (Handel-Quarantainedienst) op de jaargangen 1913-1915 (Amsterdam, Uitgeversmaatschappij ,,Elsevier'').

De diamantindustrie te Martapoera.

Aan het uitvoeriger bericht in de ,,Ind. Merc.'' van 4 dezer, is het navolgende ontleend. Sedert eeuwen is Martapoera tot ver buiten de grenzen van Indië bekend om haar diamantslijperijen, doch deze industrie heeft dermate onder den oorlog te lijden, dat nog slechts één slijperij met de helft van het normale personeel werkt, terwijl de andere slijperijen geheel zijn stopgezet.

De oorlog heeft daarom zoo'n invloed op deze industrie, omdat hier alle mindere kwaliteit diamant uit Zuid-Afrika wordt geslepen, om daarna als Borneodiamant naar elders te worden uitgevoerd. Het verschil tusschen echte en ingevoerde Borneo-diamanten is evenwel zeer groot en alleen leeken worden daarmede gefopt. De Zuid-Afrika-diamant wordt gewoonlijk door Europeanen naar Soerabaya gebracht en gaat daar in handen van Arabieren over, die voor het vervoer naar Martapoera zorgen, terwijl ook de Borneo-Sumatra-Handelmaatschappij zoowel geslepen als ongeslepen diamant verhandelt.

Staan in Indië ongeveer alle belangrijke bedrijven en ondernemingen onder leiding van Europeanen of Chineezen, met het diamantslijpersbedrijf is dat niet het geval. Het zijn uitsluitend Maleiers en Arabieren die hiervan de leiding hebben.

In normale tijden voorzien hier 3 à 4000 man in hun onderhoud in de diamantslijperijen of aanverwante bedrijven. Al zijn deze slijperijen niet zoo modern ingericht als soortgelijke inrichtingen in Europa, toch dient men alle respect te hebben voor de vakkennis

van de Inlandsche beheerders, en dit te meer, als men weet dat alle voor de slijperijen benoodigde gereedschappen als slijpschijven enz. onder hun leiding gemaakt worden.

In de omstreken van Martapoera vindt men de van ouds bekende diamantgronden, waarvan de omgeving van de op 10 K.M. verder gelegen kampong Tjempaka op het oogenblik het meest de aandacht heeft. De weg naar deze belangrijke kampong loopt van uit Martapoera in recht zuidelijke richting door prachtig heuvelterrein, dat door de bevolking al vrij aardig met rubberboomen is beplant. Het is een genot voor de oogen dit prachtige land met de uitmuntend onderhouden wegen te aanschouwen.

Van Banda naar Merauke (of: Van een uitstervend volk).

Onder het opschrift „Van Banda naar Merauke" heeft Dr. A. H. Pareau een brochure geschreven, waarin hij voornamelijk de aandacht vestigt op het werk der Roomsch-Katholieke Missie op Nieuw-Guinea, in haar strijd tegen de groote onzedelijkheid der Kaja-Kaja's, waardoor die Papoea-stam met geheelen ondergang bedreigd wordt.

Na de vestiging van het bestuur in deze gewesten, verspreidde zich langs de kust een stroom van vreemdelingen, paradijsvogeljagers en andere gelukzoekers. Onder deze lui trof men allerlei minderwaardige elementen, wier zedelijkheidsgevoel soms nog beneden dat der Papoea's stond. Door hen werden venerische ziekten ingebracht, welke door de zedelooze instellingen dezer wilden in de hand gewerkt, met onrustbarende snelheid om zich heen grepen. Men kon haren verderfelijken gang van kampong tot kampong volgen. Thans is de geheele kust besmet en zelfs gedeeltelijk het binnenland en men kan gerust aannemen, dat minstens de helft der bevolking is aangetast. Want de Kaja-Kaja's maken zich schuldig aan het huldigen van het jus primae noctis! dat wordt toegepast door alle gehuwden bij een bruiloft. Men kan nagaan hoe vreeselijk die arme bruidjes mishandeld worden en hoe...... besmet zij aan de ware echtgenooten worden overgeleverd.

Indien niet onverwijld doeltreffende maatregelen genomen worden, is de bevolking van Zuid-Nieuw-Guinea ten doode opgeschreven en zal dit doodvonnis binnen zeer weinige jaren voltrokken zijn.

Om dit kwaad te beteugelen heeft nu de R. K. Missie met de zeer geringe haar ten dienste staande middelen eenige zgn. modelkampongs gesticht, welke Dr. Pareau in de gelegenheid was te bezoeken. De schr. ondersteunt aan het slot zijner brochure met warmte een bede om financieelen steun, opdat de Missie haar zegenrijken arbeid zal kunnen uitbreiden.

Penningen van Amboina.

In het „Jaarboek voor Penningkunde" jaarg. 1917, schrijft de heer André Schulman een kort opstel (met afbeeldingen) over gedenkpenningen van Amboina, naar aanleiding van de penningen, door Valentijn in deel II van zijn Oud- en Nieuw Oost-Indiën (Dordrecht 1724) afgebeeld.

De eerste is een gouden penning, vereerd aan de negen orangkaja's, die den landvoogd Speelman in 1667 op zijn tocht naar Makassar vergezelden. De tweede is een gedachtenis aan het overlijden van Jonker Jan Constantijn Coyett (zoon van den landvoogd van dien naam), overleden te Amboina in 1705. De derde en vierde zijn begrafenispenningen, resp. ter gedachtenis van de echtgenoote van Adriaan van der Stel en van Nicolaas Schaghen. De vijfde en laatste is de begrafenispenning van laatstgenoemden gouverneur Schaghen.

Het Oud-archief te Weltevreden.

In het Dec.-Nr. van het Maandblad van het genealogisch-heraldisch genootschap „De Nederlandsche Leeuw", komt Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins nog eens terug op den toestand van het oud-archief te Weltevreden. De schr. houdt vol, dat alle registers, welke hij indertijd aan dat archief ter inzage vroeg, geen uitgezonderd, in een allertreurigsten staat verkeerden. N'en déplaise de optimistische beschouwing van den landsarchivaris, Dr. F. de Haan (van wiens verweer tegen het eerste artikel van Mr. Prins eveneens melding werd gemaakt in het Kol. Weekblad), handhaaft de schr. zijn meening „dat het hemeltergend is, zoo schandelijk als het met het genealogisch gedeelte van het oud-archief te Weltevreden is gesteld."

In hetzelfde Nr. nog een artikel van den heer Ph. Lach de Bère (die in verschillende Indische archieven gewerkt heeft), waarin hij een ander van zijn, in het algemeen zeer treurige, ervaringen mededeelt.

Een enkel voorbeeld. De schr. vond in 1905 het oud-archief (loopende van ± 1669 tot 1825) van den justitieelen en politieken Raad te Amboina in een groote kist zonder deksel. Bovenop lag een laag vleermuizendrek. Een groot deel was weggevreten door allerlei insecten, die in de registers gangen hadden aangelegd; hoopen papiersnippers getuigden van muizenbezoek. Aan levend gedierte kwam te voorschijn: een nest met jonge muizen, tal van een soort kleine schorpioentjes en vele smal-lintvormige, bijna 8 c.M. lange duizend pooten, die bij dooding fosforiseerden!

Wetten en verordeningen, landbouw enz. betreffende.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen een boekwerk getiteld: Verzameling wetten, ordonnantiën en andere voorschriften betreffende landbouw, nijverheid, handel en verkeer in Nederlandsch-Indië.

Tot heden werden deze gegevens gepubliceerd in opeenvolgende jaargangen van het Handboek voor Cultuur- en handelsondernemingen, maar de groote omvang maakte een afzonderlijke uitgave noodig.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 1 van den nieuwen jaargang bevat het elfde vervolg der „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t.m. 1911", door A. F. H. Dalhuisen. Ook ditmaal zijn verschillende interessante kiekjes aan de beschrijving toegevoegd.

Vragen van den Dag.

Dr. H. Blink schrijft in de Januari-afl. van dit maandschrift een artikel over de Javaansche desa en de Germaansche marke. Schrijver geeft — in hoofdzaak aan de hand van Prof. van Vollenhoven's werk over het adatrecht in Ned.-Indië — eene uiteenzetting van de rechtsgemeenschap der Javaansche desa's, om daarna door eenige opmerkingen de overeenkomst met de instellingen der oud-Germaansche rechtskringen te demonstreeren.

In hetzelfde Nr. nog een kort stukje „De volkskunst der Balineezen", naar aanleiding eener beschouwing van Dr. Krause over dit onderwerp in het Dec.-Nr. van „Ned.-Indië Oud en Nieuw."

De Ingenieur.

Het eerste Nr. van jaarg. 1918 van dit weekblad bevat eene beschouwing van ir. W. de Haan, getiteld: Enkele opmerkingen over het cyaankalium-verbruik bij de looging van Sumatraansche zilverertsen. — Verder, onder het opschrift „Mijnwet en mijnwezen in Nederl.-Indië" enkele regelen van ir. J. Koster, die o.m. met Prof. S. J. Vermaes hoopt, dat het ontwerp tot wijziging van de Indische mijnwet door de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal worden verworpen.

De Navorscher.

In het October-Nr. van het maandschrift „De Navorscher" publiceert F. E. Baron Mulert een zich in het rijksarchief van Zeeland bevindenden brief van P. Versterre, gedateerd Suriname 4 Juli 1675, welke zeer belangrijk schijnt, vooral ook omdat aan het slot eene opgave voorkomt, welke het beste te vergelijken is met een adreslijst van Europeesche mannelijke inwoners in Suriname in genoemd jaar.

Het Nov.-Nr. bevat verder een artikel, eveneens van baron Mulert over „het financieel beheer van Suriname in 1679", mede naar aanleiding van bescheiden in het Rijksarchief van Zeeland.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 1. Cortex cinchonae robustae als pharmaceutisch kina-bast, door Prof. P. van der Wielen. — De nieuwe druk van Dr. van Gorkom's Oost-Indische cultures besproken door A. E. J. Bruinsma. — Een ziekte van de cacao die door mieren wordt te weeg gebracht, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Een tentoonstelling van merkwaardigheden op het gebied van koffie. — Vereeniging ter bevordering van landbouw en nijverheid „Djember". — Eenige waarnemingen betreffende de cultuur van serehgras en de bereiding van citronella-olie. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. Enz.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

Afl. 40 bevat o.a.: Minangabauers III (met afb.) — De beteekenis van de Bataafsche Petroleum-maatschappij voor Nederland en zijn koloniën, door H. Ch. G. J. van der Mandere (slot). — Het nieuwe logeergebouw der Kon. Paketvaartmaatschappij te Weltevreden. — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland, door P. te Wechel (vervolg).

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Civiel-ingenieurs voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-ingenieur of ingenieur bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd civiel-ingenieurs, in het bezit van het diploma, bedoeld bij art. 118 der Hooger-Onderwijswet (Staatsblad 1905 n°. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren hun verzoekschrift, dat aan den Minister van Koloniën moet worden gericht, in te zenden aan de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma, c.q. bewijzen van practische werkzaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de plaats en datum der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië van ƒ 150 's maands voor hen, die als adspirant-ingenieur en van ƒ 250 's maands voor hen, die als ingenieur worden uitgezonden.

De bezoldiging van de adspirant-ingenieurs bij den dienst der Staatsspoorwegen bedraagt ƒ 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot ingenieur, op eene bezoldiging van ƒ 400 's maands, welke door 4 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75 's maands en 3 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot ƒ 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden, die reeds ingenieurservaring hebben op spoorweg- of daaraan verwant gebied, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan ingenieurservaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederl. Staatscourant van 28 Dec. 1917, no. 302).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 3. Donderdag 17 Januari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

NEDERLAND's UITVERKOOP.

—o—

Velen, die met ons zich pijnlijk getroffen gevoelen door de beschouwingen van den heer *Boekhoudt*, waarbij die heer in het belang van Nederland den verkoop van onze West-Indische bezittingen aanbeveelt, zullen zeker met belangstelling kennis nemen van het artikel van het Hoofdbestuurslid onzer Vereeniging, tevens Adviseur van de Commissie voor West-Indië van „Oost en West", *Mr. Dr. C. F. Schoch*, welk artikel wij hieronder uit het blad *„Ons Land"* overnemen:

„Enkele couranten in de Vereenigde Staten (de *Independent* en de *New-York Herald)* hebben op smakelijke wijze haar lezers gebiedsuitbreiding voorgehouden door hun de mogelijkheid voor te stellen, dat de Nederlandsch West-Indische koloniën wel Amerikaansch bezit zouden kunnen worden. Suriname acht prof. Chester Lloyd Jones van Wisconsin, in de *New-York Herald*, wel het meest belangrijk, maar — wat zullen de Z.-Amerikaansche republieken er wel van zeggen, als Suriname eens N.-Amerikaansch bezit werd? Dat zal wel niet gaan en „afblijven" zij dus de boodschap. De Ned. Antillen zijn in des professors oog alleen waardevol uit strategisch oogpunt; waardeloos uit commercieel-economisch oogpunt. Die Antillen zou men wel kunnen nemen, zonder de Z.-Amerikaansche Staten voor het hoofd te stooten, dus dat moet men dan maar doen; dus nemen. Verkoopen kan Nederland immers toch niet op 't oogenblik als neutraal land, zonder in oorlog te komen.

„De *Independent* acht ook Suriname een land, waarvan veel te maken is, en Curaçao een eiland van uitnemend strategische ligging en adviseert tot koopen. Nederland leeft nu toch zoo onder financieelen druk, tengevolge van de mobilisatie en het onderhoud der Belgische vluchtelingen.

„Het is wel vermakelijk in vreemde couranten eens de waarde van ons koloniaal bezit te hooren beschrijven, dat door de massa in Nederland als zonder waarde wordt beschouwd. Daarin op zich zelf ligt geen bezwaar. Het kan zelfs aanleiding geven tot nadenken en tot de conclusie: Zou het waar zijn, dat de West-Indische koloniën voor ons land nog allerlei rijkdom verborgen houden? Doch als de Nederlander andere conclusies gaat trekken uit dergelijk geschrijf en zijn koopmanshart gaat rekenen, dan wordt het bedenkelijk.

„Tot mijn groote teleurstelling heb ik in de laatste weken enkele maatschappelijk vooraanstaande personen ontmoet, die met den heer Boekhoudt het nog niet zoo verkeerd zouden vinden, als de Vereenigde Staten onze West-Indische koloniën maar van ons overnamen. Zij kosten ons toch maar geld en bij verkoop krijgen wij geld. Bovendien de Amerikanen zullen waarschijnlijk beter hun bezit kunnen exploiteeren dan wij.

„Gaat men eenmaal in gedachte coquetteeren met een eventueel bod van zooveel millioen dollar, dan is men reeds een heel eind op weg om toe te slaan. Dan helpt niet meer een terugroepen tot het idiëele standpunt, dat Nederland geen Nederlandsch grondgebied met Nederlandsche staatsburgers verkoopt. Dat vinden zulke menschen „groote woorden" en „mooie gedachten voor een boek of voor de studeerkamer." En dan helpt ook niet de herinnering aan verdere consequenties van uitverkoop. Dan moet de man in zijn ondoordacht voortrennen tot staan worden gebracht en hem worden toegeroepen: Weet ge wel wat ge doet?! En dan moet men met zuivere materie aankomen, bewijzen, dat men op alle manieren dom zou doen en door onwetendheid onbekende en onbetaalbare voordeelen prijs zou geven.

„Laten wij eens beginnen met de kolonie Curaçao, een, volgens de genoemde Amerikaansche schrijvers, waardevol strategisch bezit.

„Is men zich in Nederland wel bewust, dat de kolonie Curaçao ons eenige vaste punt is tusschen Nederland en Nederl.-Indië?

„Er is op het eiland Curaçao reeds sedert eenige jaren een toestel voor draadlooze telegraphie, maar veel te zwak om er veel profijt van te hebben. Had de Regeering tijdig vooruitgezien, dan zat onze handel nu niet gebonden aan Britsche willekeur, ten aanzien van onze telegraphische gemeenschap. Wij hadden dan rustig door kunnen seinen, de oorlogvoerende natiën ten spijt. Desnoods zou men een tweede station kunnen oprichten op St. Martin of St. Eustatius of Saba.

„In de tweede plaats geeft de prachtige, natuurlijke haven van Curaçao gegronde aanleiding tot de verwachting, dat na den oorlog het stoomvaartverkeer van Oostelijk Zuid-Amerika door het Panamakanaal naar Azië en Westelijk Zuid- en Noord-Amerika een rustpunt in die haven zal kunnen vinden. Er is niet zoo'n tweede havenplaats in dit deel van West-Indië. Wordt het binnenkomen gemakkelijk gemaakt door het scheppen van nog meerdere gelegenheid tot brandstofvoorziening, approviandeering en reparatie, dan kan dat voor Nederland van belang worden. Reeds vóór den oorlog deden 7 stoomvaartlijnen Curaçao aan, van allerlei nationaliteit.

„In de derde plaats wordt Curaçao het centrale distributiepunt voor alle petroleum en hare nevenproducten, afkomstig uit West-Indië en omringende landen. De „Bataafsche" heeft niet voor niets de Curaçaosche petroleum Mij. opgericht, wier raffina-

derij een vermogen van een 1000 ton per dag zal hebben. De handel en de scheepvaart zullen daardoor aanzienlijk worden uitgebreid. De Petroleum-Mij. richtte trouwens zelve ook reeds eene scheepvaartmaatschappij op: de Curaçaosche Scheepvaartmaatschappij.

,,Als 4e voordeel moet genoemd worden, dat men op Curaçao weder begonnen is met de phosphaatexploitatie, welke een 20-tal jaren had stil gelegen door den wil van één Engelschman. Door die phosphaatexport ontving de kolonie destijds zooveel inkomsten, dat Rijks-subsidie niet noodig bleek.

,,Ten slotte zij nog gewezen op de groote uitbreiding, die de hoedenvlechtindustrie in de laatste jaren genomen heeft en op de goede kansen, welke eene goed aangepakte Sisalcultuur, zoowel op Curaçao zelf als, en misschien nog meer, op St. Eustatius biedt.

,,Curaçao ligt eenvoudig te wachten, met de andere kleinere West-Indische eilanden, op den wakkeren man van zaken, die, met kapitaal en durf toegerust, het aandurft om de verschillende mogelijkheden tot haar recht te doen komen.

,,En terwijl verschillende Nederlanders bezig zijn de kolonie productief te maken, zouden andere Nederlanders praten van verkoopen, om zelve minder belasting te behoeven te betalen? Den bruinen broeder verkoopen om den blanken gemakkelijker te doen leven? Dat doet denken aan de moraal van den slaventijd.

,,En hoe staat het nu met Suriname? Is daar inderdaad iets goeds om reëel mede voor den dag te komen? Ik zou haast willen zeggen: Ieder, die de kolonie meer dan oppervlakkig kent en niet tijdens zijn verblijf opgegaan is in den engen kring van eigen werk, weet, dat voor Suriname de mogelijkheden onbeperkt zijn. Dat weten ook die Amerikaansche schrijvers en de Amerikanen, die niet schrijven, maar de koloniën bezochten, zeer goed.

,,Ik had reeds het voorrecht in de April-aflevering van de ,,Stemmen des Tijds'' uitvoerig, ook met grafische voorstellingen, aan te toonen, wat wij ons van Suriname's toekomst hebben voor te stellen en hoe de productiecijfers bewijzen, dat de koloniale welvaartlijn stijgende is. Voor den belangstellenden lezer moge deze verwijzing voldoende zijn.

,,Wellicht hecht men meer waarde aan de op cijfers gegronde conclusies van de Kamers van Arbeid en van Koophandel en Fabrieken te Paramaribo, die in een belangrijk, onlangs hier ontvangen rapport over 1916 hunne meening over den stand van zaken mededeelen.

,,De uitvoerwaarde, in het voor de kolonie zoo ongelukkige jaar 1904 een bedrag van *f* 3,692,427 vertegenwoordigende, was in 1911 gestegen tot *f* 9,200.609. De oorlogsjaren deden geen goed, omdat door de weinige scheepvaartgelegenheid veel moest blijven liggen in de kolonie, maar in 1916 was die waarde toch pl.m. *f* 8000000. En de invoer verminderde door de stijging van de inlandsche productie van benoodigdheden van *f* 7,399,505 in 1904 tot *f* 5,911,326 in 1916, niettegenstaande de stijging van het bevolkingscijfer. Berekend per hoofd van de bevolking worden die cijfers nog duidelijker. De invoer per hoofd bedroeg in 1904 *f* 94.53, de uitvoer daarentegen slechts *f* 47.16. In 1916 was de invoer per hoofd teruggegaan op *f* 58.97 en de uitvoer gestegen op *f* 80.34.

,,De Kamers zeggen dan verder:

,,Het meest belangwekkende verschijnsel in de ,,economische ontwikkeling der kolonie gedurende ,,de laatste jaren is zonder twijfel de zeer belangrijke toename der productie van verschillende voortbrengselen der kolonie, die gedeeltelijk het stijgen ,,der uitvoercijfers en gedeeltelijk het dalen der invoercijfers tengevolge heeft gehad. Met nadruk ,,moet er op gewezen worden, dat aan deze ontwikkeling met slechts een beperkt aantal personen en ,,ondernemingen, maar het overgroote gedeelte van ,,de geheele bevolking aandeel hebben.''

,,Maar wat brengt die kolonie dan toch wel voort? zal een goed Nederlander misschien vragen. Dezelfde producten, welke ook uit Ned.-Indië komen: Suiker, cacao, koffie, rijst, goud, balata, hout, maïs, rum, rubber.

,,Maar Suriname kost ons toch ieder jaar zoo veel aan subsidie? zal diezelfde goede Nederlander vragen. Dat is ten deele waar, zooals ik in bovengenoemd tijdschrift-artikel aangaf. De Surinaamsche begrooting van uitgaven wordt uitermate zwaar gedrukt door de kosten van geleend geld, dat Nederland had moeten afschrijven als verlies, omdat het eene Nederlandsche speculatie in Surinaamsche land- en spoorbouw betrof. En het werkelijk tekort in de koloniale huishouding is een gevolg van groote cultuurziekten, waarvan de kolonie thans aan het genezen is.

,,Zou de mogelijke kapitaalontvangst voor éénmaal, die men misschien bij verkoop zou kunnen verkrijgen, opwegen tegen de te verwachten jaarlijksche provenuën, welke op hun tijd zeker komen zullen?

,,De verstandige Nederlander, die niet meer doet aan gevoelsargumenten, maar koopwaar wil maken, bedenke zich goed, vóór het tot woorden en daden komt. Berouw komt altijd achteraan.''

Mr. Dr. C. F. SCHOCH.

Persoverzicht.

Draadlooze telegrafische verbinding tusschen Nederland en Ned.-Indië.

De *N. Rott. Crt.* van 14 dezer schrijft onder dit hoofd in haar Avondblad C o.m.:

,,De regeering acht het wenschelijk dat onverwijld wordt overgegaan tot het oprichten in Nederland van een ontvang- en zendstation voor radiotelegrafische gemeenschap tusschen Nederland en Ned. Oost-Indië.'' Met deze woorden vangt de minister van waterstaat zijne memorie van toelichting aan, op het wetsontwerp waarbij vijf millioen wordt aangevraagd tot oprichting van een radiotelegrafisch station voor bovengemeld doel. Zeer velen in den lande en niet het minst zij, die belangrijke schade ondervinden door de uiterst onvriendschappelijke houding, welke de Engelsche regeering ten aanzien van het telegrafische overzeesche verkeer tegenover Nederland heeft aangenomen, zullen de uitgesproken wenschelijkheid ten volle onderschrijven.

De Mij. ,,Telefunken'', die de verschillende groote Rijksstations voor draadlooze telegrafie in Ned.-Indië geleverd heeft, zal ook ditmaal als leverancier optreden. Het zal eenige verwondering, doch onder de bestaande omstandigheden zeer zeker ook eenige voldoening verwekken, dat Telefunken in staat is om thans een dergelijke levering uit te voeren. Concurrentie met de *Marconi Wireless Cy.* is blijkbaar uitgesloten en in verband met de oorzaak van de indiening van dit wetsontwerp zou de Marconi Mij. ook wel niet in staat gesteld worden voor het aangegeven doel aan Nederland te leveren.

Een krachtig zendstation, vermoedelijk te bouwen naar het voorbeeld van de zeer moderne installatie te Nauen bij Berlijn, zal dus hier te lande moeten worden opgericht en zal voorzeker plaats vinden binnen de Stelling Amsterdam.

Dat een leveringstijd van $1^1/_2$ jaar wordt vereischt is niet te verwonderen, en al zal dus de draadlooze verbinding tusschen Nederland en de koloniën de tegenwoordige moeilijkheden niet ondervangen, er zal toch zekerheid bestaan, dat in de toekomst de nagenoeg totale verbreking der telegrafische gemeenschap niet meer mogelijk zal zijn.

Het is te hopen, dat de ,,wenschelijkheid tot onverwijlde oprichting'' nu ook zal leiden tot een zeer spoedige opneming van de wet in het Staatsblad, daar het hier een zeer groot landsbelang geldt.

* * *

Naar aanleiding van bovengenoemd artikel merkt de *Nieuwe Crt.* van 15 dezer op:

,,Het ontwerp is reeds vóór Kerstmis door de Tweede Kamer aangenomen en op 11 Januari l.l. door de Eerste Kamer.

Maar dat de aanneming van een zoo belangrijk ontwerp aan de aandacht kan ontsnappen, behoeft geen verbazing te wekken, want noch in de stukken, noch bij het debat in Tweede of Eerste Kamer is ook maar één woord gewisseld over dit voorstel, dat in een ,,2e nota van wijziging'' op de ,,regeling van de inkomsten en uitgaven van de Posterijen, de Telegrafie en de Telefonie voor het dienstjaar 1918'' op 11 December is ingediend.

Inmiddels zijn, naar wij vernemen, de onderhandelingen met de Maatschappij Telefunken over den aanleg dezer inrichting onmiddellijk na het votum der Eerste Kamer begonnen.

Intusschen herstelde de *N. R. Crt.* hare vergissing met de woorden:

,,Het was ons door de gedachte gegaan, dat het voorstel omtrent de telegrafische verbinding met Indië geen afzonderlijk wetsontwerp is geweest, doch

aanhangig gemaakt was bij eene (tweede) nota van wijziging op de regeling van inkomsten en uitgaven van de Posterijen, de Telegrafie en Telefonie voor het dienstjaar 1918. Deze regeling nu is met de 11 December ingediende nota van wijziging enkele dagen later in de Tweede Kamer afgedaan, en j.l. Vrijdag in de Eerste Kamer aangeboden. Aldus is deze post van 5 millioen tot stand gebracht, zonder dat er in de Volksvertegenwoordiging door schriftelijk of mondeling debat ook maar de geringste aandacht aan is gewijd. Zouden de Kamerleden het zelven wel hebben bemerkt? Bij de plaatsing van ons artikel op gisteren hebben wij, misleid door deze ongebruikelijke wijze van behandeling, waarbij de kleefstof der postzegels meer belangstelling heeft ondervonden, dan de radiotelegrafische verbinding, een en ander over het hoofd gezien. We behoefden dus eigenlijk niet anders dan onze voldoening te kennen te geven, zij het dan niet over de groote belangstelling der Volksvertegenwoordiging, dan toch over hare cordate wijze van behandeling van het belangrijke onderwerp.

* * *

Een Marine-debat over de Vloot in Ned.-Indië.

De *Nieuwe Crt.* van 14 dezer schrijft o.m.:

,,Bij de mondelinge behandeling van de Marinebegrooting voor 1918 in de Tweede Kamer heeft de heer Van der Voort van Zijp 's Ministers aandacht gevraagd voor de in September j.l. in de Marine Vereeniging gehouden debatten over de lezing van den luitenant ter zee *A. van Hengel* betreffende: *De vloot en de verdediging van Nederlandsch-Indië.* Daar over die debatten geen gegevens aan de pers werden verstrekt en het verhandelde wellicht bij de Indische Begrooting ter sprake zal komen, achten wij het van belang, nu men kennis kan nemen van het gedrukte verslag, enkele hoofdzaken daarvan onder de aandacht van onze lezers te brengen.

Uit de lezing bleek dat de inleider, wiens inzichten in hoofdzaak overeenstemmen met die van de Regeering, den aanbouw bepleit in een tijdvak van 10 jaar, van een harmonische vloot met een kern van 4 zware schepen en deze formatie verre verkieslijk acht boven een waarbij het onderzeewapen de voornaamste offensief-kracht zou vormen.

Wel verwacht hij het verwijt dat in deze vloot naar het oordeel van anderen ,,van alles te weinig zal zijn", maar in een volgend 10-jarig tijdvak zal dan de aanbouw krachtig moeten worden voortgezet.

Op den debatavond in September is door een reeks van oud- en actieve zeeofficieren, onder wie de gep. vice-admiraal *Van Hecking Colenbrander*, de gep. kapitein ter zee *Van der Moolen*, de kapitein luitenant ter zee *Wijt*, chef van den onderzeedienst, de luitenants ter zee *Scalogne* en *Chaillet*, met tal van argumenten betoogd, dat alleen door het verkleinen van de waarde van het onderzeebootwapen en het toekennen van een ,,stille kracht" aan de weggestopte dreadnoughts in dezen oorlog men tot conclusiën kan komen, waarbij voor een zich verdedigende en niet op verovering beluste koloniale mogendheid het aantal der hoognoodige onderzeebooten steeds veel te klein genomen wordt, ten behoeve van het bezit van enkele slagschepen van welker effect niets van belang verwacht kan worden.

Onder de zeeofficieren, die de meening van den inleider steunden (naar het blad meent ,,op zwakke gronden"), behoorde de oud-commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië, de kort na den debatavond overleden vice-admiraal *F. Pinke*, zoo ook de luitenant ter zee *Van Dulm*.

Schrijver besluit met de woorden:

,,Elk pleidooi voor den spoedigen aanbouw van slagschepen heeft ons dan ook versterkt in onze reeds meermalen verdedigde meening, dat van dien bouw (binnen afzienbaren tijd) moet worden afgezien en alle krachten ten behoeve van de maritieme verdediging van onze koloniën moeten geconcentreerd worden op de zoo spoedig mogelijke organisatie van een sterke onderzeevloot."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Gouvernementsexploratie op industriëel gebied.

Nu de commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid haar eerste teeken van leven gegeven heeft in den vorm van een analyse van de statistiek van inen uitvoerrechten met daaraan vastgeknoopte conclusies, hebben verschillende bladen daaraan een en ander ontleend.

Dat de commissie de douane-statistiek tot basis van haar werkzaamheid genomen heeft, vindt de *Sumatra-Post* duidelijk, daar de cijfers van den invoer uitwijzen aan welke fabrikaten de Indische maatschappij behoefte heeft. Daarna valt dan te onderzoeken of voor deze fabricaten de grondstoffen in Indië aanwezig zijn, niet enkel in voldoende hoeveelheid en van goede hoedanigheid, maar ook of ze op plaatsen worden aangetroffen, die, wat den aanvoer van de grondstoffen en den afvoer der fabrikaten aangaat, niet te ongunstig gelegen zijn. De cijfers van den uitvoer toonen aan voor welke artikelen afzet buiten Indië te vinden is, waarbij het dan de vraag is, of het afzetgebied kan uitgebreid worden en of de grondstoffen geheel dan wel gedeeltelijk in Indië te verkrijgen zijn, in welk laatste geval men dient na te gaan, of grooter hoeveelheid gemakkelijk te krijgen is.

De georganiseerde gouvernements-exploratie op het gebied der industrie is terug te brengen tot: *a.* het streven naar een groot-industrie voor den Inlander, aangezien de steeds groeiende bevolking op Java ten slotte niet aangewezen mag blijven op landbouw alleen; *b.* het economisch streven naar vermindering der afvloeiing van Indisch geld naar buiten, en *c.* het streven om Indië mede te doen profiteeren van het algemeen gebrek aan fabrikaten, dat na den oorlog overal zal ontstaan, een streven dus, om Indië opgenomen te zien in de algemeene wereldproductie.

Waar het gouvernement in de eerste plaats het belang van de Inlandsche bevolking op 't oog heeft, verdient deze exploratie opgevat als *studie* alleszins toejuiching. De *Sum.-Post* acht het echter bedenkelijk, dat de Commissie proeffabriekjes wil gaan stichten, met al den aankleve van dien.

Waar de Commissie meent, dat de aardewerkindustrie op Java technisch mogelijk is en loonend zou wezen, schrijft ze: ,,Vóór dat verdere plannen kunnen worden ontwikkeld, zal het noodig zijn, dat een deskundige uitkomt om de technische zijde van de zaak nader te onderzoeken. Wel zijn reeds door de Indische Regeering stappen gedaan om de beschikking te krijgen over iemand, die leiding zou kunnen geven aan het Inlandsch pottenbakkersbedrijf, maar voor de bestudeering van de technische mogelijkheid van de aardewerkindustrie op groote schaal zal men de beschikking moeten hebben over een persoon, die op dit gebied als technoloog speciale theoretische kennis bezit en daarnevens in de practijk van het grootbedrijf is geweest, opdat hij zoowel ten aanzien van de geschiktheid van de aanwezige grondstoffen, als met betrekking tot de benoodigde hulpstoffen, apparatuur (ovens) brandstof en werkkrachten, het terrein in zijn geheel kan overzien; wellicht verdient het aanbeveling, dat deze deskundige al dadelijk vergezeld wordt door een of meer practici, die in staat zijn aanstonds practische proeven (vormen, bakken) op kleine schaal te doen (ook voor den bouw van een proefoven, waarvoor wellicht materiaal moet worden medegebracht). Misschien is het mogelijk, dat de uit te zenden persoon of personen tevens deskundig zijn op het gebied van de porceleinfabricatie (en eventueel ook van de glasfabricatie)."

Volgens bovengenoemd blad is het practisch proefnemen op industriëel gebied van gouvernementswege de verkeerde weg. Dat kost een schat van geld, dat bij mislukking van de proeven grootendeels weggegooid zal zijn.

Ligt het niet in de bedoeling van de nieuwe industrieën gouvernementsbedrijven te maken, dan moeten de proefnemingen en de stichting van nieuwe bedrijven overgelaten worden aan het particulier initiatief.

De taak der commissie behoort te zijn, om op grond van onomstootelijke gegevens aan te toonen, dat een bepaalde industrie in Indië levensvatbaar is en behoorlijke winsten kan afwerpen om vervolgens — wellicht met behulp van de pas in Nederland gestichte Industrieële club — tot elkaar te brengen: de Inlandsche werkkracht in Indië en het kapitaal en de aspirant-bedrijfsleiders in Nederland.

De *Java-Bode*, die meedeelt, dat de Commissie ook haar aandacht gewijd heeft aan de porcelein- en glasfabricatie, aan het vervaardigen van papier, aan de verfwaren-industrie en wat daarmee in verband staat, aan het bevorderen der chemische nijverheid, de vezel- en metaal-industrie en de zeepfabricatie, meent, dat het in 't belang van onze koloniën is, ,,dat spoed wordt betracht, dat waar de oorlog het in het leven roepen van industrieën verhindert, toch alle voorbereidingen worden getroffen om te beginnen, zoodra dat mogelijk is."

Geen Achteruitzetting, maar ,,Unificatie".

Onder dezen titel komt de hr Z.........*f.* in het *Bat.*

Nwsbl. terug op de uitsluiting van Europeanen voor de betrekking van assistent bij den postdienst, waarvan ook in deze rubriek melding gemaakt werd, doch waarvoor de Bandoengsche correspondent van de *Loc.* opkwam, o.a. door zich minder gunstig over het Europeesche element uit te laten.

Hoewel het gebleken is, dat de uitsluiting niet het gevolg geweest is van een door den dienstchef uitgevaardigde bepaling, staat het, volgens den hr. Z. eveneens vast, dat de uitsluiting op verschillende plaatsen haar beslag gekregen heeft en dat te *Djokja* 11 Inl. assistenten aangenomen werden met uitsluiting van Europeesche candidaten.

Het volgende telegram, den 31en Juli l.l. door den inspecteur van den post- en telegraafdienst in Midden-Java (2e afd.) aan de verschillende kantoren in zijn afdeeling gezonden, geeft licht.

,,Verband invoering unificatie mogen vanaf 1 Augustus a.s. slechts assistenten worden aangenomen op voor inl. assistenten ter plaatse geldende bezoldigingsschaal.''

Geen uitsluiting dus, doch unificatie, hierop neerkomende, dat het beginsalaris voor Eur. assistenten teruggebracht is van *f* 50.— op *f* 35.— 's maands, of met 30 pCt. verminderd is, op welk tractement zich wel geen Europeanen zullen aanmelden.

Volgens mededeelingen kan men na de unificatie verwachten, dat de salarissen der (Inl.) assistenten verhoogd zullen worden, maar ze zullen wel niet tot *f* 50.— opgevoerd worden, want in dat geval had men de Inlanders wel aanstonds *f* 50.— kunnen geven.

De unificatie zal dus hoogstwaarschijnlijk daarop neerkomen, dat de Europeanen er bekaaid afkomen, evenals dat het geval geweest is bij het boschwezen, waar de salarissen voor Europeanen tot het Inlandsche peil werden verminderd, welken maatregel de houtvester Kerbert sterk gispte, omdat hij in de practijk hierop neerkomt: dat het voor den Europeaan onmogelijk is geworden meerbedoelde betrekkingen bij het boschwezen te bekleeden.

,,En dit is het vooral, wat wij tegen de unificatiemaatregelen der regeering hebben: dat niet het salaris van den inlander wordt gelijk gemaakt met dat van den Europeaan, doch dat de bezoldiging van den laatste met een grooter of kleiner bedrag wordt verminderd.''

,,De overgroote meerderheid zal het eens zijn met ons, waar wij het betreuren, dat telkens en telkens regeeringshandelingen zijn te signaleeren, welke ten gevolge hebben een verslechtering der positie van den Europeaan, en dat onder het mom van unificatie.''

Tapioca naar Amerika.

Staat het er met de meeste cultuurgewassen slecht voor, de tapioca schijnt volgens een bericht aan de *N. Soer. Ct.* daarop een uitzondering te maken. Zooals bekend, wordt deze meelsoort bereid uit de cassave, waarvan de aanplant in de res. *Kediri* steeds toeneemt. Het fabrieksgeheim bij de bereiding bestaat in het wit- en het vrijmaken van aantasting door een bepaald soort tor. De fabriek van den hr. Apcar heeft daarvoor in het buitenland een goeden naam en de H. V. A. moet er dan ook reeds een millioen voor geboden hebben.

Bedraagt in normale tijden de prijs 5 à 6 gld., tegenwoordig is die niet minder dan *f* 12, zoodat elke planter, die kans ziet witte tapioca te bereiden, alles opruimt voor cassave.

Iemand te *Wates* moet een zurenvrij procédé uitgevonden hebben, dat een consortium te Soerabaja gekocht heeft, met het doel de bereiding van tapioca in het groot ter hand te nemen.

Men beweert, dat de hooge prijs der tapioca is toe te schrijven aan den grooten uitvoer naar Amerika, waar het niet voor voedsel gebruikt wordt, doch waar het de grondstof levert voor de bereiding van een krachtige springstof.

De beste kwaliteit der inferieure tapioca wordt verwerkt tot ,,mie'', waarvan de Chineezen de door velen begeerde ,,bamie'' bereiden, terwijl de tweede en derde soort der inferieure tapioca bij verwerking stijfsel leveren.

Ofschoon we den tapioca-fabrikanten gaarne een zoet winstje gunnen, kunnen we toch niet anders dan wenschen dat de groote uitvoer naar Amerika ten spoedigste tot zijn gewone afmetingen teruggebracht wordt, en de tapioca niet anders dan tot voedsel zal dienen.

Inlandsche landbouw in Palembang.

Over bovenstaand onderwerp schreef de hr D. J. G. van Setten een klein geschrift, bestemd om als inleiding te dienen op het landbouwcongres voor *Zuid-Sumatra.*

Een der eerste daarin aangeroerde onderwerpen is de ladangbouw, die in Z.-Sumatra van groote beteekenis is, niettegenstaande in de nabijheid vaak complexen sawah liggen.

Dit verschijnsel is den bestuursambtenaren een doorn in het oog, daar de sawah een blijvende akker is, die een behoorlijken oogst verzekert en de gezetenheid der bevolking bevordert.

De Inlander maalt daarom niet; hij vindt den ladangbouw gemakkelijker en bijna overal bosch genoeg.

De hr. v. S. nu wil den Inlander, die sawahbezitter is, verbieden een ladang aan te leggen, voordat zijn sawah behoorlijk bewerkt is.

Hoewel het een feit is, dat de ladangbouw er bij den Maleier diep in zit en hij graag de bewerking van een eenmaal verkregen sawah nalaat om in de buurt te gaan ,,ladangen'', is het toch de vraag, of een verbod, als door schr. bedoeld, is te rechtvaardigen.

Wel acht de *Java-Bode*, waaraan we dit ontleenen, het mogelijk den ladangbouw te regelen, zóó dat de kwade gevolgen voorkomen worden, en er het karakter van roofbouw aan wordt ontnomen. Daartoe zou elk gezinshoofd een stuk boschgrond te zijner beschikking moeten krijgen, groot genoeg om elk jaar een of twee baoe tot ladang te maken en elk volgend jaar een nieuw gedeelte te nemen, totdat zijn geheele perceel is afgeladangd, waarna hij tot zijn eerste stuk moet terugkeeren, wat zeer goed mogelijk is, wanneer men voorkomt, dat alang alang den grond uitput, doch deze door jong bosch (opslag) bedekt is, waardoor de humuslaag versterkt is. Deze wijze van handelen zou tevens leiden tot het bepalen van elks grondbezit.

Het blad merkt tevens op, dat de ladangbouw over het algemeen te zeer veroordeeld wordt. ,,Hij is beslist te veroordeelen, waar hij vernietiging van het bosch en uitputting van den bodem meebrengt. Maar hij is het veel minder of niet, wanneer de grond met omzichtigheid als een voorwerp van blijvende waarde wordt behandeld. En daartoe kan het bestuur wel degelijk bevelen en verbodsbepalingen geven, omdat het behoud van den goeden grond een algemeen belang is.''

Al erkent de Maleier ten volle, dat de sawah meer uitlevert, hij vraagt niet meer dan zijn ladang, mits de natuur niet tegenwerkt, hem geeft.

Men mag dat alles wel eens goed overwegen, voordat men voor een streek bevloeiing vraagt, die veel van 's lands gelden eischt, zoowel wat aanleg als onderhoud betreft.

,,Het is een dwaasheid de bevolking in verschillende deelen der buitenbezittingen den sawahbouw op te dringen, waar hij niet noodzakelijk is, waar bevelen geen reden van bestaan hebben en waar het tozicht hoogst gebrekkig is. Een opgedrongen niet noodzakelijke sawahbouw zou maar weer ontevredenheid veroorzaken.''

Suriname.

Eenige weken geleden gaven wij hier een korte bespreking van Mr. Fabius' geschrift ,,*Het Bankwezen in Nederlandsch West-Indië*'', verschenen als no. 2 der uitgaven van de Vereeniging ,,*Instituut voor Economische Geschriften*''. In het Decembernummer van ,,*De Economist*'' treedt Mr. Dr. C. F. Schoch in het krijt tegen de voorstellen van Mr. Fabius. De heeren zijn aan elkander gewaagd. Mr. Fabius is een der Directeuren van de Rotterdamsche Bankvereeniging, Mr. Schoch is Hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank te Amsterdam. Beide heeren kennen de West-Indische koloniën uit eigen aanschouwing.

Na een nauwkeurige studie van de geschiedenis — beter: de lijdensgeschiedenis — van het munt- en bankwezen in Suriname en op Curaçao, is Mr. Fabius tot de conclusie gekomen, dat in Suriname een bank moest komen, die cultuurcrediet verleent en alle bankzaken doet, behalve het circulatiebedrijf, waarvoor de Nederlandsche Bank moest zorgen. Curaçao is geen landbouwkolonie. Aan een cultuurbank bestaat daar geen behoefte. Curaçao

sluite zich bij het moederland aan, als de beste oplossing.

Mr. Schoch is het met deze oplossing — die nu trouwens voor Suriname uitgesloten is — niet eens. „De werkzaamheid van de Surinaamsche Bank — zoo schrijft hij — is zoo samengegroeid met de koloniale maatschappij, dat de resultaten van haren arbeid in den loop der jaren vrij wel de „ups and downs" vertoonden van de meer of mindere koloniale welvaart" . . . . . .

„Elk ingrijpen of elke proefneming met eene niet bepaald noodzakelijke nieuwigheid, zal verwarring stichten in plaats van verbetering te brengen in den sedert 50 jaren geconsolideerden toestand."

Voor Curaçao acht Mr. Schoch zeer wel mogelijk een particuliere bankinstelling, die naast de andere gewone bankwerkzaamheden, zich voornamelijk met den wisselhandel zal bezighouden tusschen Curaçao en de buitenwereld en geschikte agenten zal hebben aan te stellen in de naburige landen en op de omringende eilanden. Mr. Schoch sluit zich ten deze aan bij Mr. J. Westerman Holstijn, die in het weekblad „*In- en Uitvoer*" van 12 September j.l. over deze aangelegenheid schreef.

Mr. Schoch eindigt zijne beschouwing aldus: „Willen echter Regeering en Staten-Generaal en de Nederlandsche Bank het denkbeeld van Mr. Fabius als economische proefneming uitvoeren om in de kolonie Curaçao, die in den loop der tijden veel last heeft gehad van buitengewoon schommelende wisselkoersen, bankpapier van de Nederlandsche Bank als circulatiemiddel te gebruiken, als beproeving van een novum, zie ik daarin geen onheil, omdat in Curaçao inderdaad de toestand niet voldoende geregeld is.

Maar men late dan in elk geval Suriname, waar de toestanden gezond zijn, niet van dat medicament medegenieten, want het zou wel eens als vergif kunnen werken."

Aan de deskundigen uit te maken welke der beide heeren het aan het rechte eind heeft.

* * *

J. B. P(ercival) schrijft aan „*Suriname*" van 23 October j.l.:

„Een uitgebreide beweging om Amerikaansche bankzaken uit te breiden en te vestigen in bijna alle landen van Zuid-Amerika, is ingezet door de Mercantile Bank of America, georganiseerd door zulke sterke corporaties als Brown Bros & Co., J. W. Seligman & Co. en de Guarantee Trust Company of New-York. Haar kapitaal bedraagt 5 millioen dollars, waarvan 2½ millioen is volgestort. Het doel van deze bank is een Amerikaansche bank voor den buitenlandschen handel te vestigen en algemeene bankzaken te doen in de lijn, die jaren lang met succes gevolgd is door Europeesche inrichtingen van denzelfden aard.

Zij is niet alleen bevoegd filialen in den vreemde te stichten, maar ook om kapitaal te beleggen in aandeelen van banken die georganiseerd zijn en opereeren in andere landen.

Agentschappen zijn gevestigd in Peru, Ecuador, Columbia, Venezuela, Costa Rica, Nicaragua, Salvador, Guatamala, Honduras en andere zullen spoedig geopend worden in de Guyana's en Brazilië.

Geaffilieerd aan de Mercantile Bank of America zijn de Banco Mercantil del Peru, Banco National del Nicaragua en de Mercantile Overseas Corporation.

De uitbreiding van de bank zal met kracht gepousseerd worden en gemeld wordt, dat binnenkort afgevaardigden Hollandsch Guyana zullen bezoeken om een onderzoek in te stellen naar de bestaande toestanden."

* * *

EERSTE KAMER.

Rekening Suriname 1913.

Bij het afdeelingsonderzoek over het ontwerp van wet tot vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over het dienstjaar 1913 werd o.m. opgemerkt, dat meermalen in de rekening van de kolonie Suriname, als eenige toelichting op een post voorkomt „uit den post voor onvoorziene uitgaven aangevuld." Men meende, dat deze toelichting toch wel heel sober is.

Van de toegestane gelden voor de Koloniale bibliotheek was slechts $^2/_3$ uitgegeven. De bibliotheek is slecht voorzien. Gevraagd werd waarom die dan niet door meer aankoop van boeken werd uitgebreid?

Het uitbreiden van de brandweerleiding werd volgens de toelichting uitgesteld, omdat de drinkwaterleiding van Paramaribo opnieuw in studie werd genomen. Gaarne vernamen eenige leden of men met de hernieuwde in-studie-neming tot een eind is gekomen en de brandweerleiding kan tot stand komen.

Men vroeg overlegging van het rapport van den geneeskundigen inspecteur, die gezonden was naar de West-Indische interkoloniale conferentie ter bespreking van de bestrijding der tuberculose.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Volksraad, Indië Weerbaar, en militieplicht contra den tijdgeest." Zoo luidt de titel van 'n in de *Oetoesan Hindia* verschenen artikel. De tijdgeest is natuurlijk, goddelijk en kan wel geleid, maar niet tegengewerkt worden, meent schrijver, die zich *Praboe-kerti* noemt en vervolgt: Wie dit niet inziet bedriegt zich zelf. De tijdgeest openbaart zich als volgt: 1e. De meeste Europeanen wenschen hun rechten van heerscher op solider grondslagen gevestigd. — 2e. De andere rassen wenschen vurigljk algeheele gelijkstelling en rechten met de overheerschers, 3e. De Europeaan zag gaarne het drainagestelsel bestendigd, d.i. alle opbrengsten van Indië te hunnen bate te mogen aanwenden, 4e. De Inboorlingen vragen met klem dit draineeren stop te zetten en wenschen zelfbestuur, 5e. De zelfzucht van de kapitalisten (suikerlui, tabakkers, eigenaars van particuliere landerijen en andere ondernemingen) heeft ten gevolge, dat er onderdrukt wordt uit winstbejag. — 6e. Vele ambtenaren wenschen nog dwang toe te passen, te onderdrukken, uit te persen, het bloed der bevolking uit te zuigen. — 7e. De bevolking wenscht zoo spoedig mogelijk bevrijd te zijn van de plagen genoemd sub 5e en 6e. — 8e. De Inlandsche bevolking wenscht voldoend lager, middelbaar en hooger onderwijs op kosten van het Nederlandsche Gouvernement en die der bevolking van Indië. Er dreigt reeds een kloof te ontstaan tusschen Nederland en Indië. — 9e. De Inlandsche bevolking vraagt regelingen in het belang der industrie en van den landbouw der Inlanders. En dit op kosten van het Nederlandsche Gouvernement en die der bevolking in Indië. — 10e. De Regeering voert haar plan van associatiepolitiek veel te langzaam uit, door geldgebrek en misschien...... om politieke redenen. — 11e. Andere staten wenschen de hand te leggen op N.-I., om eigen macht te bevestigen en uit te breiden. Om nu in de wenschen van de bevolking tegemoet te komen wordt een volksraad ingesteld, en om het gevaar van een invasie te keeren dient het weerbaar maken van Indië en militieplicht. Dit laatste in het belang van Nederland. Nu rijst de vraag: Zal de volksraad werkelijk de wenschen der Inlandsche bevolking vervullen! Zal een middels militieplicht weerbaar gemaakt Indië een sterken staat bijv. Japan, het hoofd kunnen bieden? Voor wij die vraag beantwoorden — alzoo de schrijver — moeten we erkennen, dat sedert de O.-I. Compagnie opgehouden had te bestaan, door het N.-I. Gouvernement vele veranderingen ten goede zijn aangebracht, hoewel bij lange na niet voldoende. Het recht van den heerscher is nog steeds de met zorg bewaakte nalatenschap van de O.-I. Compagnie. Dit recht teniet te doen door algeheele gelijkstelling van den Inlander zou den heer doen ophouden heer te zijn, en de knecht zou dan niet langer in knechtschap leven. Daarom wordt de associatiepolitiek zoo langzaam betracht. Het tijdstip van gelijkstelling wordt op de lange baan geschoven. Het blijft dus bij de beloften. Wat er gebeuren zal, als de wenschen van de Inlandsche bevolking niet vervuld worden, kunnen de lezers wel gissen. Het drainagestelsel herinnert aan de tijden der dwangkultuur en der batige sloten, die door Nederland ten eigen nutte werden aangewend. In onze dagen wordt Indië op een meer verfijnde manier gedraineerd. Indische producten worden in Indië voor een prikje opgekocht, in Nederland verwerkt en tegen hooge prijzen weer aan Indië gesleten. Door zijn achterlijke industrie kan Indië geen kostbare machinerieën vervaardigen. Zij komen uit Europa voor

Indisch geld. Wat valt den Inboorling van dezen handel en arbeid ten deel? Zoo goed als niets. Karige koelieloonen. Winsten en hooge salarissen worden door de Europeanen opgestreken. Zal men nu maatregelen treffen om den Inlander uit de moeilijkheden te helpen, waarin hij verkeert, dan zal dit stellig groote schade medebrengen voor den Europeaan. De politiek zint op middelen om ons ter wille te zijn. De berichten spreken er tenminste over. Maar wij kunnen niet meer wachten met het oude historische geduld. Wij vragen dringend: Breek met het stelsel van draineeren.

In den wereldhandel heeft N.-I. een goeden naam zoowel wat den uitvoer als invoer betreft. De welvaart van Nederland is voor een groot deel van den handel in Indië afhankelijk. Deze handel brengt evenwel slechts den Europeeschen kapitalist voordeel. De bevolking spint er geen zijde bij en de bodem van N.-I. verarmt gestadig. De Inlander is ook niet geïnteresseerd bij den grooten landbouw, noch bij de groot-industrie. En dit alles komt door gebrek aan leiding en door den druk, ondervonden van den kant der kapitalisten, die in hun listige streken gesteund worden door het meerendeel der ambtenaren. Wij roepen luidkeels om bevrijding van dezen knellenden druk. Maar...... als er met spoed hulp en verlossing kwam, zou dit geen klap beteekenen voor den Nederlandschen handel op Indië en geen nadeel voor Nederland?

Als in een kolonie het onderwijs voldoende is, zal de bevolking, wier zelfbewustzijn is ontwaakt, om gelijke rechten vragen. Deze gelijkstelling wordt door den overheerscher beschouwd als een groote ramp voor hem, vooral als de eens overheerschte bevolking door landbouw, industrie en handel kapitaalkrachtig is geworden.

De associatiepolitiek tempert slechts de zucht naar algeheele gelijkstelling. De volksraad komt ons in dit verlangen wel tegemoet, maar misschien vergroot juist de volksraad den tegenzin in langer wachten. Zal de Volksraad den Inlander tevreden stemmen? En — wordt dit lichaam samengesteld op een wijze, die bevredigt? Wat het Inlandsche volk wenscht, is zelfbestuur, is Indië te zien als een zelfstandigen staat. Nog lang niet alle misstanden dagteekenend uit de dagen der O.-I. Compagnie zijn weggenomen. Het is voor de Regeering geen gemakkelijke taak tegemoet te komen aan de wenschen der Inlandsche bevolking, daar dit niet strookt met de belangen der Regeering zelf, met die der kapitalisten en die der conservatieve ambtenaren. Daarom wordt de Volksraad in het leven geroepen, een soort parlement. Hiermede wordt de Inlandsche bevolking voor een tijdje zoet gehouden. In verhouding tot het zielental der verschillende bevolkingsgroepen, worden de Inlanders, Arabieren en Chineezen onvoldoende vertegenwoordigd. Het aantal Europeesche leden zal domineeren. Wat beteekenen 10 à 19 Inlandsche leden, die daarbij niet door de bevolking gekozen zijn, op een bevolking van 40 millioen zielen? Wat richten ze uit tegen de machtige vertegenwoordigers der kapitalisten, die door hun meerdere kennis een voorsprong hebben op de Inlandsche volksvertegenwoordigers? Zal dit in den loop der jaren beter worden, voorloopig kan het aantal der vertegenwoordigers van ons volk niet opgevoerd worden, want de Inlander is nog zoo achterlijk. Dit is juist. Het onvoldoende onderwijs is hiervan de schuld.

Nu de last van den militieplicht. Het vertrek van Soemarsono naar Japan om er een tehuis te bereiden voor de Javaansche jongelieden, die in dat land hooger onderwijs denken te volgen, het besluit der vele Javaansche vaders hun kinderen ter wille voor onderwijs naar Japan te zenden; en de wensch der vele Inlandsche onderwijzers een beter gesalarieerde betrekking bij het onderwijs in het land der Rijzende Zon te erlangen, daar zij in Indië slecht betaald worden, wat vooral uitkomt bij de salarieering der onderwijskrachten aan de kweekschool voor Chineesche onderwijzers gevormd, dit alles moet aangemerkt worden als duidelijk sprekende bewijzen, dat de Inlandsche bevolking haar geduld begint te verliezen bij de mondjesmaat toegemeten gaven der Indische Regeering. Dit mag niet over het hoofd gezien. Het verdient aanbeveling de samenstelling van den Volksraad beter te regelen in het belang der Inlandsche bevolking nog vóór de eerste zittingen van den Volksraad zullen plaats hebben. Het aankloppen bij andere staten om bevrediging van drang naar onderwijs kan, in verband met de staatkunde, tot ongewenschte gevolgen leiden. Men zij indachtig, dat volgens het volkerenrecht een mogendheid op verzoek der bevolking van eenig gebied van een anderen staat op grond van wanbestuur, dit gebied kan annexeeren (Texas, Cuba, Philipijnen). Het inbrengen van Japansch kapitaal is voor Indië lang zoo gevaarlijk niet als hulp van Japan aan Indië, dat om onderwijs verzoekt. Japansch kapitaal verdringt ander kapitaal in ons land. Onderwijs daarentegen legt spoedig een hechten band tusschen leermeesters en leerlingen. Hechte vriendschap tusschen Inlandsche volksleiders en de Japansche natie bedreigt Nederland en zijn koloniaal bezit. Moeten de neigingen van den Javaan tot den Japanner dan met geweld gekeerd? Moet Soemarsono verbannen, zooals Douwes Dekker e. a., om de Jong.-Indiërs terug te houden van een reis naar Japan? Het geneesmiddel zou erger blijken dan de kwaal. Want als Soemarsono denken duizenden anderen. Willen eenige Javaansche jongelingen het onderwijs volgen in Japan, duizenden anderen wenschen hetzelfde. Geweld wekt slechts wrevel en wraakzucht. Het zou een politieke fout zijn. Er zijn misschien lieden, die meenen, dat de Regeering gerust kan zijn, nu Indië door den militieplicht spoedig voldoende weerkracht zal hebben om iederen B. V., bijv. Japan, te staan. Wij zijn geen lid van „*Insulinde*", maar deelen niettemin Samaoen's twijfel omtrent de mogelijkheid Indië in die mate weerbaar te maken, dat het Japan het hoofd zou kunnen bieden. Binnen 5 à 7 jaren, een veel te lange tijd nog, die weerbaarheid te bereiken, zou geld kosten. Is het geraamde bedrag der kosten, vergeleken met de uitgaven, die andere landen zich getroosten voor militaire doeleinden, zeer bescheiden, voor Indië zijn die uitgaven zwaar te noemen.

Ligt het in de bedoeling van Japan een aanslag op Indië te wagen, het zal niet zoo dom zijn te wachten, tot Indië zich sterk genoeg gemaakt heeft om Japan te weerstaan. Het sterke Japansche leger en de krachtige Japansche vloot, die Rusland overwonnen hebben, zullen niet tegengehouden worden door een in der haast bijeengeraapte Indische weermacht, waarvan de organisatiekosten nog gevonden moeten worden middels nu nog uit te schrijven leeningen.

Deze nutteloosheid van het versterken van Indië inziend, geven wij als onze meening, dat het beter is alle weerbaarheidsplannen te laten varen en te arbeiden aan de geestelijke en stoffelijke ontwikkeling van ons land en God te bidden, verschoond te mogen blijven van een invasie. *Indië Weerbaar* en *Militieplicht* doorgedreven, zal misschien slechts tengevolge hebben, dat de eene bevolkingsgroep het bloed van de andere zal vergieten.

Dreigt er gevaar voor Indië? Mogelijk! Een koloniale mogendheid ontleent haar rechten op de koloniën aan het recht van den sterkste. Komt er nog een sterkere, dan vervalt het recht aan deze mogendheid. Ter bevestiging van zijn macht tegenover Amerika en Duitschland bijv., is N.-I. voor Japan niet onbegeerlijk. Als antagonisten kunnen Japan en Amerika niet lang meer in vrede blijven leven. De politiek is eenmaal zelfzuchtig. Traktaten gelden en vriendschap worden ontzien, zoolang dit met het eigenbelang kan samengaan. Zal Japan uit medelijden Indië in het bezit van Nederland laten, als zijn belangen anders willen? Zal Engeland, op het oogenblik zelf in moeilijkheden verkeerend, voor Nederland in de bres springen, als Japan begeerig zijn handen naar Indië uitstrekt? Nederland gelooft dit ook niet. Daar vandaan de plannen Indië weermaar te maken en de militie in te voeren. Tot het nemen van maatregelen is het nu evenwel reeds te laat. Maar als aan Indië autonomie is toegekend en voldoende gezorgd voor zijn economische belangen en onderwijs, en er voldoende maatregelen genomen zijn tot bevordering van 's lands welvaart, dan zal geen mogendheid er aan denken, Indië te molesteeren en dan kan Nederland tot de wereld zeggen: „Zie, wij hebben Indië niet verkeerd groot gebracht!"

Dus eerst het loon, dan meewerken aan Indië's weerbaarheid. Autonomie of als het moet, de knecht van een anderen meester. Dit stuk welt spontaan uit het hart, zonder dat de schrijver door wat ook beinvloed is. De Regeering en het Opperbestuur kunnen er misschien hun voordeel mee doen." Aldus besluit de *Octoesan Hindia.*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Herdenkingsdag. Den 10en October j.l. was het voor de Chineezen een plechtige dag. Volgens de *Perniagan* zouden de Chineesche banken en handelskantoren enz. gesloten zijn, ter herdenking van de groote gebeurtenissen op dien datum in China voorgevallen, n.m. den val van de Keizerlijke Mandsjoe-dynastie, waarbij het Hemelsche Rijk een republiek is geworden. Voor die gelegenheid zou o.a. in het lokaal van de *Tiong Hoa Hwee Koan* te Semarang een expositie worden gegeven van nijverheid en verschillende handwerkjes van de vrouwelijke leerlingen dier school. Toegang tot de tentoonstelling zou belangstellenden kosteloos worden verleend.

Gebrek aan Vertrouwen. De Maleisch-Chineesche bladen geven onomwonden te kennen, dat zij niets ingenomen zijn met de allerwegen gevoerde actie tot afschaffing der toelatings-examens voor de middelbare scholen. Als reden geven zij op, dat zij in de afschaffing van de examens een gevaar zien voor het Inlandsche kind. Wanneer de toelating tot de middelbare scholen grootendeels afhangt van de onderwijzers der lagere school, zal, zoo wordt geoordeeld, stellig het Inlandsche kind achter worden gesteld. Enkele bladen opperden reeds het plan een tegenactie te beginnen. Erg groot is blijkbaar het vertrouwen in de eerlijkheid en rechtschapenheid van de Europeesche onderwijzers niet.

Alg. Vergadering S. I. De Chineesche pers maakt melding van de voorstellen, die op de aanstaande algemeene vergadering der S. I. zullen worden behandeld, te zamen ten getale van eventjes 281. De ondervolgende voorstellen worden speciaal aangeduid om een kijk te geven op het peil van de voorstellende afdeelingen.

Afd. Sampang: Aan de Regeering worde gevraagd om den aanplant van kapas, kapok randoe, agaven, djarak, klappa, katjang, enz. te bevorderen met het doel deze producten op de wereldmarkt te brengen. — Aan de Regeering worde gevraagd de industrie te bevorderen van kalk, dakpannen, cement, potten en pannen. Het bestuur helpe bij het zoeken van een afzetgebied, bijv. te Soerabaja. — De Regeering bevordere de weefindustrie en het batikken en alle andere industrieën, om te maken, dat Madoera niet meer afhankelijk zij van vreemden invoer. — De Centrale S. I. poge intrekking te krijgen van de bepalingen op het gedwongen castreeren van vee. — De C. S. I. verzoeke aan de Regeering meerdere ziekenhuizen op te richten, maar dan beter ingericht dan de bestaande, die geheel voor de gestraften schijnen te bestaan. Ook zijn er te weinig klinieken. — De Regeering drage aan het Departement van Landbouw op een goedkoop en gemakkelijk met de hand te bedienen rijstpelmolen uit te vinden, opdat de landbouwer zelf zijn padi zal kunnen pellen. — De Regeering bevordere op Madoera de vischvangst, het bereiden van visch voor de verzending en den handel. De Regeering bevordere op Madoera de paardenteelt zooals vroeger in den tijd der panembahans geschiedde, maar dan volgens de nieuwe regels. — De C. S. I. vrage aan de Regeering verlof voor de arme bevolking om de vruchten van de asemboomen langs de groote wegen te mogen inzamelen, om zoo de inkomsten der menschen wat te vergrooten. — De C. S. I. verzoeke aan de Regeering aan te stellen een Inl. Inspecteur en adjunct-Inspecteur voor de kassen en andere aangelegenheden der missigits. Deze moeten door de bevolking worden gekozen, terwijl de Regeering de keuze goedkeurt. — *Afd. Soerabaja.* De C. S. I. vrage aan de Regeering een rechtvaardige regeling te maken voor de waterverdeeling tusschen de bevolking en de ondernemingen, waarbij zij beiden gelijk worden bedeeld over dag. — De Algemeene vergadering verandere de statuten van de C. S. I. en neme bij het doel op: Zelfbestuur voor Indië, terwijl de statuten voor de locale S. I. afdeelingen zoo veranderd worden, dat zij ook kiesvereenigingen zijn.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Britsch-Belgische krijgstocht in Oost-Afrika.

Ch. Stiénon heeft een werk over dezen tocht geschreven, dat de ondervonden, zeer groote moeilijkheden goed tot haar recht doet komen. De Belgische minister van Oorlog, de Brocqueville, heeft er een voorwoord voor geschreven, waaraan wij hier eenige brokstukken meenen te moeten ontleenen.

De onderneming in O. A. was merkwaardig door haar strategische opvatting, door de dappere en stelselmatige uitvoering van de in gemeenschappelijk overleg opgemaakte plannen, en door de innige samenwerking van de Belg. en Britsche krijgsmachten. Deze krijgstocht was de eerste waarbij Europeanen elkander in 't hart van Afrika bestreden met een sterkte en een bewapening, die te vergelijken zijn met die welke elkander voorheen op de Europ. slagvelden ontmoetten. 't Strekt 't Belg. leger tot eer en roem die proef in een overwinning te hebben omgezet.

De regeering heeft de onderneming aangedurfd, zij heeft vastberaden uitvoerders er voor gevonden. Niets is aan 't toeval overgelaten, 't doet weldadig aan de voorziende organisatie en 't verstandig overleg te kunnen nagaan, die alles hebben voorbereid om de aangenomen plannen in daden om te zetten. De eenheid van handelen tusschen de legers van generaal Smuts en generaal Tombeur is voorbeeldig geweest, niettegenstaande de buitengewone moeilijkheden van 't terrein. Er ligt iets treffends in dat samengaan van den Belg, strijdend in 't besef van 't onrecht aan zijn overrompeld land begaan, en den Boer, strijdend voor zijn uitgebreid land, en die zich toch één voelen in hun weerstand aan de Duitsche overheersching.

De Brocqueville wijst op een paradoxaal karakter in dien krijgtocht. 't Moederland, bijna geheel in handen van den vijand, stelt zich niet tevreden met de verdediging van zijn kolonie; 't zet de in Kongo bijeen te brengen krachten in een aanvallend leger om; 't weet bataljons, regimenten, brigades te vormen; 't doet een beroep op de jonge, enthousiaste mannen, wien 't eentonige leven in de loopgraven aan den IJser verveelde. Zoo tast België den vijand aan, dwingt hem 't meesterschap van Tanganyika af, verovert op zijn beurt een Duitsch territoir, vijf maal zoo groot als 't moederland zelf en houdt dit bezet. Die uitkomst is bevochten terwijl Kongo, verre van op steun met Europa te kunnen rekenen, op eigen kracht was aangewezen. De Belgische kolonialen hadden 't groote rijk van Leopold II vast te houden en tevens alle middelen voor 't groote offensief bijeen te brengen en in werking te houden.

Evenals op 't oorlogstooneel in Europa hebben de Belgen in Afrika goed, noch bloed, noch inspanning ontzien. Zoodra de oorlog naar Afrika was overgebracht gaven de Belgen er zich met al hun krachten aan. De wijze, waarop dit is geschied, geeft een nieuw tijdperk aan in de geschiedenis. Als de vrede zich bezig houdt met 't herstel van begaan onrecht, zal er niet aan gedacht kunnen worden aan België zijn mooie kolonie te ontnemen, de reeds daarheen uitgestoken begeerige hand zal teruggetrokken moeten blijven. België heeft zich zelfs in de moeilijkste omstandigheden in staat getoond de noodige geestkracht te ontwikkelen voor de exploitatie van een groot gebied overzee, in den onafhankelijken Kongostaat.

In verband met dit stuk over de algemeene beteekenis van den in O. A. gevoerden strijd, is 't interessant 't Reuter-bericht van 11 Januari eraan toe te voegen, dat de jongste berichten bevat.

Gedurende de maand December werd 't overschot der uiteengedreven colonne onder generaal von Lettow Forbeck, dat op Portugeesch grondgebied is uitgeweken, weer eenigszins roerig. 't Rukte uit de buurt van Ngoma naar de Lujenda-vallei op en nam bezit van eenige kleine Port. posten. Daarna loste de colonne zich weer op in verspreide aanvalsgroepen over 't geheele gebied tusschen Mvembe (nabij 't Nyassa-meer) en de kust, in de nabijheid van Port Amelia.

Ook hier is de vervolging echter dadelijk voortgezet. Britsche bereden troepen volgden, in samenwerking met Portugeesche afdeelingen, de bewegingen in de Lujenda-vallei en naar 't gebied bij 't Nyassa-meer. In de streek van Mvembe hadden al ontmoetingen plaats.

Generaal Forbeck is dus wel uit 't Duitsche gebied gedreven, maar hij houdt den strijd intusschen kranig vol.

Japan.

Japan zou zich bereid hebben verklaard troepen naar Wladiwostok te zenden, indien de belangen der geallieerden daar gevaar mochten loopen, hetgeen, naar verluidt, inderdaad 't geval dreigt te worden.

Egypte en Palestina.

Lloyd George blijft zóó nadrukkelijk over 't recht tot zelfbeschikken der volken spreken, dat men haast zou gaan gelooven, dat 't Engeland er ook ernst mee is. Wel zou men kunnen aannemen, dat daarbij alleen gedoeld wordt op die volkeren, wier gebied in een der oorlogsemotiën betrokken is geweest, maar 't is moeilijk er zich in te denken dat b.v. voor de natiën, die tot Oostenrijk-Hongarije behooren, door Engeland wél, maar daarentegen door Oostenrijk niet voor Ierland aan 't recht herinnerd zou mogen worden, indien 't erkend mocht worden. Als 't voor Elzas-Lotharingen, dat in den orlog niet vermeesterd is geworden, erkend wordt, waarom zou 't dan ook niet voor Tripolis gelden? En als Duitschland en Oostenrijk ten opzichte van hun Poolsche provinciën 't voorbeeld van Rusland moeten volgen, waarom zullen Turkije en Engeland dan

niet eveneens afstand moeten doen van hun aanspraken en hun bestuursinvloed op Egypte?

Voor dit rijk der Khediven heeft zich ook een nationale partij gevormd, over wier optreden wij hier al meermalen gewag gemaakt hebben, en wier te Berlijn vergaderde vertegenwoordigers nu een adres hebben gericht tot de vredesconferentie te Brest-Litofsk *) Natuurlijk is hun eisch: Egypte vrij.

Voor de onafhankelijkheid worden. practische en historische gronden aangevoerd, even klemmend in 't oog der voorstanders als onbeteekenend voor de tegenstanders. Zoo b.v. zoolang 't Suez-kanaal onder controle van een groote mogendheid staat is de vrijheid ter zee, een der grondbeginselen van de democratie der toekomst, niet afdoende gewaarborgd. Alleen een vrij Egypte kan hier als waker op post staan voor de onzijdigheid van den grooten internationalen verkeersweg.

Voor Palestina wordt ook een nieuwe toekomst voorbereid. De Joden in de geheele wereld, die zich niet tevreden voelen waar zij zijn, zullen daar een kolonisatie-terrein vinden, waar zij onder elkander huis kunnen gaan houden. De hoop op een Joodsch Palestina heeft een beweging doen ontstaan om nu reeds voorzorgsmaatregelen te treffen om er na den oorlog in grooten stijl werkzaam te kunnen zijn. Aanzienlijke giften stroomen 't Joodsche nationaalfonds toe, om grond als onvervreemdbaar eigendom van 't J. volk aan te koopen. De J. gemeente van Odessa wil een millioen roebels bijeenbrengen voor de stichting van een J. kolonie in P. In Oostenrijk heeft een vrouw 250000 kronen voor 't fonds beschikbaar gesteld. Eerder is reeds melding gemaakt van millioenen voor 't zelfde doel bestemd door Amerikaansche en Engelsche kapitalisten. De Eng. Zionisten hebben een groote actie op touw gezet om een enorme som bijeen te krijgen. 't Democratisch verbond Zeirezion in Rusland, dat 40,000 leden telt, organiseert groepen van J. pioniers, die na den oorlog naar Palestina zullen gaan om den wederopbouw van 't J. land te bewerken.

Men ziet 't, twijfel schijnt niet meer te bestaan. En toch zijn de verklaringen van Turksche zijde gedaan nog geenszins zoo stellig, dat al op een onafhankelijk J. rijk mag worden gerekend. Ook van Britsche zijde is overigens 't karakter van den daar te vormen staat nog niet in een duidelijke bedoeling aangegeven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De Jan.-afl. opent met eene beschouwing van den heer Reinier D. Verbeek over het wetsontwerp tot verlenging van den termijn der opsporingsvergunningen in Ned.-Indië, naar aanleiding van ondervonden moeilijkheden, in verband staande tot de tijdsomstandigheden. De door den schr. ontwikkelde bezwaren zijn blijkbaar door de leden der Staten-Generaal niet gedeeld, daar het betreffende ontwerp onlangs door beide Kamers met spoed behandeld en zonder discussie of hoofdelijke stemming werd aangenomen.

Volgens de bladen zouden de plannen om van Belawan de Oceaanhaven van Deli te maken, nog niet begraven zijn en er nog verschillende voorstanders van zijn. De heer L. L. F. de Greve is — blijkens het volgend artikel in de Ind. Gids — eene gansch andere meening toegedaan en zegt, dat zoolang de goederen- en passagiersomzet van Belawan niet vele malen verdubbelt, het bouwen van een kostbare Oceaanhaven aldaar, met het oog op de uitnemend uitgeruste havens in de nabijheid, weinig anders zou beteekenen dan geld storten in de slappe modderbanken van Sumatra's Oostkust.

De heer V. E. Korn schrijft vervolgens ,,Eenige aanteekeningen betreffende arbeidsinspectie en arbeidswetgeving'', waarvan de strekking in enkele woorden is weer te geven; schr. laakt de overdreven zorg van overheidswege voor het heil van den koelie en toont aan, dat zoowel arbeidsinspectie als arbeidswetgever wat meer mildheid naar de zijde van den werkgever konden betrachten.

De rij der zgn. hoofdartikelen sluit met levensbijzonderheden van den beroemden Britsch-Indiër Dr. Dadabhai Naosoji, onlangs de Versava op hoogen leeftijd overleden. — Overigens de vaste maandelijksche rubrieken: Varia, Revue van brochures, enz., Koloniale literatuur, Wetenschap en industrie, Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Koloniaal Tijdschrift.

De heer G. L. Gonggrijp Sr. houdt in het Jan.-Nr. een betoog, getiteld ,,De Schuldigen'', waarin hij wil aantoonen, dat zoo in Indië iets verkeerd gaat, de Regeering daarvan de schuld draagt, terwijl notabene die schuldige zich zelf tot rechter aanstelt (zending-Liefrinck). Schr. noemt dit een ,,verfoeilijke komedie.''

,,Het daghet in...... de bestuursacademie'', is de titel van een bijdrage van den heer B. J. Suermondt, die in vorige afl. van het Kol. Tijdschrift zijne bezwaren tegen die, volgens hem te schoolsche instelling heeft ontwikkeld. Schr. deelt nu mede, dat een zijner bezwaren is opgeheven; de Regeering heeft n.l. het verzoek van een der studeerenden toegestaan om aan de Leidsche Universiteit enkele colleges te mogen volgen en hem vrijstelling verleend van sommige lesuren aan genoemde academie.

De volgende bijdragen dezer afl. zijn getiteld: De Djambi-concessies, door I. A. van Rijn van Alkemade. — Mr. C. van Vollenhoven's toewijding aan het adatrecht van Nederlandsch-Indië, door P. H. van der Kemp. — Atjehsch bloed. Schuldvordering, door H. T. D. — De begrooting 1918, door H. T. Damsté. — Vroegere ambtelijke taal in Indië, door S. Kalff. — Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron, door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Ingenieur.

No. 2 van jaarg. 1918 bevat den tekst eener voordracht van den hr. A. Groothoff, getiteld: Eenige mededeelingen over de waterkracht-industrie in Scandinavië en over het waterkracht-vraagstuk in Nederlandsch-Indië (met afbeeldingen).

Deze voordracht houdt verband met de benoeming van den hr. Groothoff tot hoofdingenieur van den dienst voor waterkracht en electriciteit in Ned.-Indië, welke diensttak eerst kort geleden in het leven is geroepen, daar de ontginning van waterkrachten tot voor weinige jaren uitsluitend geschiedde door particulieren.

Het Concubinaat in de Indische kazernes.

In de serie ,,Pro en Contra'' (uitgave van de Hollandia-Drukkerij te Baarn) wordt dit onderwerp aan een bespreking onderworpen. De gepens. sergt.-majoor O.-I. L. S. Weijl is pro; het tweede Kamerlid W. H. Boogaardt contra.

De heer W. is het met de tegenstanders eens, dat het concubinaat in de kazernes een kwaad is, doch...... een moreel kwaad, dat niet gemist kan worden; hij betoogt verder, dat de opheffing een veel grooter kwaad, moreel en zedelijk, tengevolge zou hebben, en, waar men de keus heeft tusschen twee, zal men toch wel zoo verstandig wezen het minst kwade te kiezen.

En nu de heer B.: Het concubinaat is op geen enkelen grond goed te keuren; het is de kanker, die invreet in onze Indische maatschappij. Weg met den handel in bruine slavinnen! Enz.

Het is moeilijk voor den buitenstaander om zich een oordeel te vormen na de lezing van het pro en het contra. Beide voeren krachtige argumenten aan, die tegen elkander opwegen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 2: De arbeidswetgeving in het Gouvernement Sumatra's Oostkust, door H. J. Bool. — Over biologische processen in den Indischen bodem in verband met het afvoervraagstuk, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Prijs van suiker in eenige landen op den 1en Januari 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Papaïne, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — De koffie-aanplantingen in den Cultuurtuin te Buitenzorg, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Rietdiffusie, door W. J. Penard. — Cultuur, verwerking en handel van vezelstoffen in China. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Ons Land.

Het Nr. van 10 Januari is grootendeels aan de Indiën gewijd. Mr. Dr. F. C. Schoch bespreekt, onder het opschrift ,,Nederland's uitverkoop'', het plan-Boekhoudt cum suis (als hoofdartikel elders in dit blad opgenomen). — Verder een stukje van den heer J. S. C. Kasteleijn: ,,Behoud van Indië'' en o.m. een redactioneel artikel naar aanleiding eener critiek in de N. R. Ct. op de bekende brochure van Mr. van de Rivière.

Bandera Wolanda.

No. 217 van dit maandschrift bevat het eerste gedeelte eener beschouwing over ,,De mijnbouw in Indië'' en voorts een uitvoerige en waardeerende bespreking van het onlangs verschenen geschrift: Leesboek over de gezondheidsleer voor de Indische scholen, door Th. J. A. Hilgers en F. H. N. Bloemink.

Ceres.

In het Jan.-Nr. van Ceres, orgaan der Wageningsche

*) Zooals wij in 't vorige nr. durfden veronderstellen, is de wensch van de centralen om de vredesonderhandelingen hier voort te zetten geen aanleiding voor Rusland geworden om zich terug te trekken, maar zijn daarentegen de andere bezwaren tegen samenwerking tot onoverkomelijke moeilijkheden geworden.

studenten, geeft T. E. een leerzame beschrijving van een tocht naar het Idjen-plateau, waarin schr. o.a. een en ander mededeelt over de bekende veeteelt-onderneming „Djampit" van den heer Couvreur.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De juist verschenen eerste afl. van dit jaar geeft weinig over Indië. De heer E. C. Abendanon vervolgt zijn bijdragen tot de historische cartographie van den Ned.-Indischen Archipel, terwijl de hr. L. Rutten het eerste verslag uitbrengt over de jongste geologische expeditie naar Ceram. — Voorts in de rubriek literatuur eenige besprekingen van publicaties over Oost- of West-Indië.

De Gids.

Prof. Mr. C. van Vollenhoven maakt in het Jan.-Nr. enkele opmerkingen over de openbaarheid in koloniale aangelegenheden, welke thans nog zeer veel te wenschen overlaat. Door de instelling van den Indischen volksraad zal hierin nu verandering komen; „zijn beteekenis ligt voorshands geheel in de publiciteit, die hij medebrengt en in de gelegenheid, die de Indonesische volksstem krijgt om zich op constitutioneele wijze te doen hooren".

Intree-rede van Prof. Godée Molsbergen te Gent.

Als No. 2 der Academische redevoeringen, uitgegeven vanwege de Rijksuniversiteit te Gent, is in druk verschenen de rede, uitgesproken op 12 Juni 1917 door Dr. E C. Godée Molsbergen, gewoon hoogleeraar in de faculteit der wijsbegeerte en letteren, getiteld: De Kaukasische bond en de neutraliseering der koloniën.

Op dit in vele opzichten merkwaardige geschrift wordt bijzondere aandacht gevestigd.

Quer durch Sumatra.

Van dit boekje verscheen een tweede vermeerderde en verbeterde uitgaaf. Het bevat de reis-herinneringen van Alfred Maass door een groot gedeelte van het eiland Sumatra, met tal van interessante afbeeldingen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 41 bevat o.a. Minangkabauers, (vervolg). — Chineesche geheime genootschappen en Chineesche vereenigingen, door J. van Haaften. — Hoogland, door Antonel. — De Prinses en de zwarte toovenaar (Soendaneesch sprookje), door W. Blokzeijl-Leembruggen. — Op en langs de Barito, door P. te Wechel (vervolg).

Van een uitstervend volk.

Vestigden we in het vorig Kol. Weekbl. de aandacht op een brochure van Dr. Pareau, waarin deze wijst op den beklagenswaardigen toestand, waarin de Kaja-Kaja's van Ned. Nieuw-Guinea in de laatste jaren zijn geraakt, thans vinden we diens mededeelingen bevestigd door Pr. J. v. d. Kolk, die in het 1 Jan. Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg zijn indrukken weergeeft van een bezoek aan Zuid-Nieuw-Guinea, na een afwezigheid van bijna twee jaar.

We laten een gedeelte van het artikel hier letterlijk volgen:

De indruk wordt bijna overtuiging, dat er een vloek rust op dit groote, donkere land van moord en zedeloosheid. Want 't waren geen eenlingen, die hier de barbaarschheden huldigden: héél de maatschappij was opgebouwd op verderf. Het grofste was geen zwakheid, geen zonde, maar een gewoonte en een wet; — gewoonte en wet, die met taaien moedwil werden gehandhaafd en door de ouderen aan de jongeren als volksplicht werden opgelegd. Elders heeft men wilde volkeren uitgeroeid: hier roeien de arme barbaren zich zelf uit, vlug en zeker. Bij mijn komst in Okaba, zeven jaren geleden, telde dat dorp 268 inwoners; nu nog 130. Het bijliggende gehucht Mewi telde 140 inwoners, nu nog 80. Het naaste dorp Makalin had in 1914 nog 370 inwoners, nu 311. In 7 jaren tijds is $^1/_2$ van de geheele kustbevolking weggestorven, en 't geboortecijfer is bijna nul. Wat zal er na zeven jaar nog over zijn van heel de Kaja Kaja-wereld der Zuidkust, die nu reeds geslonken is tot nauwelijks 8.000?

Daarbij is gekomen een laffe onverschilligheid, een algemeene futloosheid. Dit wegstervend volk ziet zijn ondergang komen met een onverschilligheid die even barbaarsch is als de rest: geen zwenking, geen verbetering van maatschappelijke kwalen, geen verlangen naar opheffing, geen drang naar 't hoogere. De ethnograaf zal 't betreuren dat dit hoogst interessante oervolk verdwijnt met al zijn eigenaardige gebruiken, instellingen en feesten; maar dieper en inniger treurt de missionaris, omdat hem, ondanks zijn verdubbelden ijver, de gelegenheid ontsnapt om een heel volk op te voeren en te veredelen en te brengen in de rij der jonge volkeren die God leerden kennen, en deugd en beschaving leerden liefhebben. De enkele nieuwe dorpjes die de missionarissen met heldhaftig geduld trachten te stichten, zullen 't eenigste zijn wat er weldra overblijft van dit verdwijnend volk. Enkele gezonde en volgzame gezinnen en jongelui sluiten zich aaneen, nemen de kleeding aan, bouwen fatsoenlijke huizen en laten zich leiden tot een beter en netter leven; de overige zullen wegsterven in verderf en ellende gelijk er reeds honderden wegstierven. Ik heb verbaasd gestaan, hoe mannen en vrouwen, die twee jaren geleden nog flink en gezond waren, nu door de vreeselijke volksziekte (syphilis) waren aangetast; levende geraamten met afzichtelijke wonden en bijna onkenbaar. Een jongen man, vroeger een prachtkerel, zag ik terug en herkende hem niet: een gelaat waarin slechts vier akelige holten oogen, neus en mond aanwezen: spreken kon hij bijna niet meer: 't voedsel moest men hem in de mondholte leggen op de zichtbare tong. Afschuwelijk!

En zoo zag ik vele jonge levens half of heel verwoest door de straffende gevolgen der bandeloosheid. Men noemde mij zoovelen die reeds bezweken waren: die en die en die, 'n paar jaren geleden nog zoo flink; ze stierven de een na den ander. Slechts een paar kinderen waren er in dien tijd nog geboren. En toch gaat 't oude wilde leven door; nam de Regeering geen strenge maatregelen om de maatschappelijke instellingen van dood en bederf te bestrijden, de kwalen zouden in niets worden gestuit. Maar ook nu nog is 't te vergeefs, te laat.

Met de treurige overtuiging dat dit eens zoo sterke, belangwekkende, veelbelovende volk na enkele jaren in hoofdzaak zal zijn verloren voor de toekomst, voor de beschaving en voor God, verliet ik Nieuw-Guinea weer, met een diepe weemoed in de ziel.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder: [illegible]

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van *Mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen*, uit 's-Gravenhage, in het *Gebouw van de Theosophische Vereeniging, Kruisstraat 7*, op *Maandagavond 21 Jan. a.s. 8 uur.*

Onderwerp: **„De Residentie Ambon"** (met lichtbeelden en demonstratiemateriaal).

Voor introductie van belangstellenden, kunnen de leden zich wenden tot de Secretares:

J. J. LAGERS,
Burgstraat 98.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adspirant-adjunct-chefs en adjunct-chefs der 1ste en 4de afdeeling voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste afdeeling (administratie) en der 4de afdeeling (beweging en vervoer) bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd gediplomeerden als civiel- of werktuigkundig ingenieur aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft, dan wel met een gelijkwaardig buitenlandsch diploma, geslaagden in het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen, doctoren in de rechts- of staatswetenschap, officieren en gewezen officieren van 's Rijks land- of zeemacht of van het leger in Nederlandsch-Indië en personen, die in algemeene ontwikkeling met de genoemde categorieën van personen gelijkgesteld kunnen worden.

Om in aanmerking te kunnen komen, moet men den leeftijd van 25 jaren hebben vervuld en bij voorkeur ook eenigen tijd bij de spoorwegen in Nederland in een rang gelijkstaande met dien van een adjunct-chef in Nederlandsch-Indië werkzaam zijn geweest.

Gegadigden, die dergelijke ervaring niet bezitten, zullen zich die vóór hun vertrek naar Indië eigen moeten maken, waartoe zij gedurende ongeveer één jaar (ten hoogste anderhalf jaar) zullen worden te werk gesteld bij de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij. Aan die tewerkstelling is eene maandelijksche toelage van *f* 150 verbonden.

De bezoldiging van een adspirant-adjunct-afdeelingchef bedraagt *f* 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang volgt bevordering tot adjunct-afdeelingschef op eene bezoldiging van *f* 400 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands, en daarna drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 per maand.

Gegadigden, die reeds voor de hierbedoelde betrekking van belang zijnde ervaring bezitten, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan spoorwegervaring buiten en binnen de keerkringen doorgebracht onderscheidenlijk voor 9/10 en voor vol zal worden medegeteld, terwijl staatsdiensttijd, alsmede in de lijn van den aanstaanden werkkring liggende particuliere diensttijd (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën), buiten en binnen de keerkringen doorgebracht, onderscheidenlijk voor 9/20 en 1/2 zal worden medegeteld.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór einde Januari a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door en vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1500;
c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië van *f* 150 's maands voor hen, die als adspirant-adjunct-afdeelingschef en van *f* 250 's maands voor hen die als adjunct-afdeelingschef worden uitgezonden.

(Nederl. Staatscourant van 28 Dec. 1917, no. 302).

—o—

Werktuigkundige ingenieurs voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-adjunct-afdeelingschef of adjunct-afdeelingschef bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd jonge werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van het diploma bedoeld bij art. 118 der Hooger onderwijswet (Staatsblad 1905 No. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door en vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1500;
c. voor gehuwden uitkeering van éene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van *f* 150 's maands, voor hen, die als adspirant-afdeelingschef, en van *f* 250 's maands voor hen, die als adjunct-afdeelingschef worden uitgezonden.

De bezoldiging van den adspidant-adjunct-afdeelingschefs bij den dienst der Staatsspoorwegen bedraagt *f* 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot adjunct-afdeelingschef, op eene bezoldiging van *f* 400 's maands, welke door vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands en drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot *f* 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden die reeds ingenieurservaring hebben op spoorweg- of daaraan verwant gebied, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan ingenieurservaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht vóor de helft medegeteld zal worden.

Alvorens te worden uitgezonden zullen de ingenieurs, zoo noodig, eerst gedurende ten minste acht maanden hier te lande practisch worden te werk gesteld, ter voorbereiding voor den hun in Indië wachtenden werkkring. Aan deze tewerkstelling is eene toelage verbonden van *f* 150 's maands, terwijl de tijd der tewerkstelling volgens bovenstaande regelen wordt medegerekend bij de bepaling van de aanvangsbezoldiging.

(Nederl. Staatscourant van 28 Dec. 1917, no. 302).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Department van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet.)
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Zeven leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Een onderwijzer voor de ijzerbewerking.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster bij het Krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst
Assistent bij het Veeartsenijkundig Laboratorium te Buitenzorg.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Tijdelijk ingenieur voor de Landsgebouwen (bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur.
Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur).
Opzichter.
Tijdelijk bouwkundig opzichter.
Opziener bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur.
Werktuigkundig ingenieur.
Ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-adjunct-chef of adjunct chef der 1ste of 4de afdeeling.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur.
Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Derde stuurman.
Leerling-machinist.
Bij de Gouvernements-marine:
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 2 Jan. 1918, No. 1).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403 's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.

2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREEREN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, 1e kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Ideales Sumatra ....
Prima **7 cts** Sigaar

Bonbons . . . . . **5 cts**

Cadena Flowers . **6 cts**

CADENA, Groot Hertoginnelaan 109, DEN HAAG

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het **winterseizoen ALLES** op het gebied van

Warme Onderkleeding

voor Dames, Heeren en Kinderen.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout** 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - - -

---

LAAT nu in Uw winterkleeding een foto maken met het speciaal daarvoor aanwezig zijnde

Winter-Decor.

Men zie de speciale Winter-Etalage.

Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN,**

ALLEEN Regentesselaan 108, h. Regentessepl.

Telefoon 6757.

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice **A. MIENSTRA.**

Dr. KAULING's Geneeswijze der Tuberculose.

SPREEKUREN: te *Amsterdam, Heerengracht 399* bij het Koningsplein, iederen Maandag en Dinsdag van 10—4 uur;
te *Valkenswaard*, iederen Woensdag v. 11-4 u.

GIJP's Alcoholvrije Groc MOSKOWA

(Gedeponeerd).

is verwarmend, smakelijk en zuiver.

Vraagt Uwen winkelier en bij de fabrikanten Fa. GIJP & Co., Tel. H. 2962.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS. Directrice.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. **Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.**

N°. 4. Donderdag 24 Januari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het gebruik van Quassia als insectendoodend middel.

„*Quassia-extract as a contact Insecticide*" is de titel van een artikel, verschenen in het „*Journal of Agricultural Research*" te Washington, vol X, No. 10, 1917. De schrijvers N. E. Mc Indoo en A. F. Sievers, die onderscheidenlijk de wijdsche titels dragen van Insect Physiologist, Deciduous Fruit-Investigations Bureau of Entomology en van Chemical Biologist, Drug-plant and Poisonous Plant Investigations Bureau of Plant-Industry, U. S. Dept. of Agriculture, behandelen in deze belangwekkende studie de waarde van Quassia en Quassiin als insectendoodend middel.

Na een historisch overzicht van de op dit gebied bestaande literatuur — er worden niet minder dan 48 Engelsche, Fransche en Duitsche verhandelingen aangehaald — doch geen Nederlandsche — volgt een verslag van proefnemingen, door talrijke graphische voorstellingen en tabellen toegelicht.

Als insectendoodend middel wordt quassia extract al sedert vele jaren in Europa gebruikt, doch de vroegste autenthieke bron, die we hier kunnen vinden, is van 1885, toen de hopplanters het in Engeland hebben toegepast.

Quassia, als geneesmiddel voor het eerst in Europa bekend in het midden der 18e eeuw, werd verkregen van de Quassia Amara uit Suriname, afkomstig van den bekenden Kwassie-boom, welke zijn naam ontving naar den ontdekker, den historischen Granman Kwassie (Boschneger-opperhoofd), waarover talrijke bijzonderheden zijn medegedeeld in het Pharmaceutisch weekblad van 22 en 28 Oct. 1911 en van 29 Januari 1916 door Dr. J. Sack en ondergeteekende.

Ten gevolge van grooten navraag, werd later quassia verkregen van Picrasma excelsa, de Jamaica quassia, een veel grooter boom dan de Surinaamsche. Een aftreksel van deze Jamaica quassia wordt nu met veel succes als contactgif tegen insecten, vooral tegen bladluizen, aangewend.

Waar nu quassia een zoo afdoend middel is gebleken bij de bestrijding van schadelijke insecten, als in Nederland koolrupsen, wandsen, luizen, keverlarven, thrips, enz. en ook in Amerika toepassing heeft gevonden, is het zaak, dat in Suriname proefnemingen worden gedaan met quassia, een stof, welke uit den aldaar veelvuldig voorkomenden boom, ter plaatse niet alleen bereid, doch waarvan de uitvoer krachtiger ter hand genomen en het gebruik hier te lande, in Europa, in de Oost-Indische koloniën en in andere werelddeelen, gepropageerd zou kunnen worden.

Daardoor zou ook voor Suriname een niet te versmade tak van handel en industrie kunnen opbloeien.

Het instituut voor phytopathologie te Wageningen, dat sterk hiervoor ijvert, heeft hiervoor mijne medewerking, bij mijn terugkeer in Suriname, ingeroepen.

Het behoeft geen betoog, dat hieraan gaarne gevolg zal worden gegeven.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.
Laan van Meerdervoort 458.

's-Gravenhage, 8 Jan. 1917.

N a s c h r i f t.

Door mij werden nog geraadpleegd de bulletins van het Departement van den Landbouw in Suriname.

In bulletin No. 22 (Dec. 1909) behandelde mevr. A. E. van Hall-de Jonge o.a. geneesmiddelen tegen plantenziekten en daarbij de bespuitingsvloeistoffen, waaronder de insecticiden (insectendoodende middelen). Noch bij de contact-giften, noch bij de maaggiften wordt quassia genoemd.

Ook in bulletin No. 30 (Mei 1913) maakte Dr. J. Kuyper geen gewag van quassia bij de bestrijding van schildluizen op Coffea Liberica, terwijl evenmin in het volgend bulletin, No. 31 (Sept. 1913) in zijn artikel: „Beschrijving der voor planten schadelijke insecten in Suriname", door Dr. J. Kuyper, quassia als bestrijdingsmiddel wordt genoemd.

Ik zou hieruit de gevolgtrekking kunnen maken, dat voor proefnemingen met de quassia nog een ruim veld in Suriname open ligt.

F. O. D.

Persoverzicht.

Europeanen en Inlandsche beweging.

Het ochtendblad van het „Alg. Hbld." van Zondag 20 dezer wijdt een hoofdartikel aan dit onderwerp, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Is het waar, dat de Europeesche gemeente door de opkomst van de Inlandsche maatschappij in hare belangen wordt aangetast?

Wij gelooven, dat daarvan bij een geregeld verloop dier beweging, waarvoor de verantwoordelijkheid zoowel bij de regeering als bij de leiders dier beweging berust, geen sprake kan zijn.

't Spreekt van zelf dat het belanghebbenden bij de groote cultures op Java b.v. niet onverschillig kan zijn, dat de niet altijd billijke critiek, in het parlement op die cultures geoefend, niet alleen een echo vindt in de Inlandsche beweging, maar ook gepaard gaat met allerlei overdreven eischen.

Dat wekt natuurlijk ontstemming, waaraan ook uiting wordt gegeven, maar aan ernstige belangengevaar wordt van die zijde wel niet gedacht, daar het toch wel vaststaat, dat in eene Nederlandsche kolonie, evenals in elk beschaafd land, het werkzame kapitaal niet alleen plichten maar ook rechten heeft.

Er is echter eene bepaalde categorie van Europeesche

ingezetenen in Indië, die zich werkelijk en ernstig in hare belangen aangetast waant door de opkomst der Inlandsche maatschappij.

Wij bedeelen den zoogenaamden ,,blijver'', de talrijke groep van Europeesche ingezetenen, die de in Indië geborenen en hen die in Indië een tweede vaderland vonden omvat.

In een onlangs gehouden vergadering van den Indischen bond, die alle blijvers wil omvatten, betoogde de voorzitter, dat het maar uit moest zijn met de ,,misdadige'', voor de Inlandsche bevolking al te vrijgevige onderwijspolitiek.

Het spreekt van zelf, dat die dwaze wensch onvervuld zal blijven. Maar, hoe komt men tot zulke gedachten? Is het dan werkelijk, als gevolg van het Inlandsch réveil, zoo uiterst bedroevend met de vooruitzichten van den in Indië geboren Europeaan gesteld?

In de Indische maatschappij, zooals die zich nu ontwikkelen gaat, kan en mag, voor zoover bij de vervulling van eenige betrekking niet bepaaldelijk het Nederlanderschap een vereischte is, geen sprake zijn van bevoorrechting van den Europeaan, enkel op grond van geboorterecht. Op de naburige Philippijnen is dat proces reeds voltooid — daar zijn alle Philippijners gelijk, of ze afstammen van Spanjaard, Chinees of inboorling. Zoo zal en moet 't ook eenmaal in Indië zijn.

Instede nu echter, dat de Europeesche blijvers, die dit wel ter dege beseffen, zich aangorden tot den strijd om het bestaan, ziet men hen, wat de massa betreft, bij de pakken neerzitten, klagen over achterstelling, roepen om klein houden van den Inlander, doch alle gelegenheden verwaarloozen, die hun ten dienste staan om zich sterk te maken voor den strijd.

Niet lang geleden verscheen in ,,Koloniale Studiën'' eene beschouwing van De Cocq Buning over de verschillende opleidings-gelegenheden, die voor den Indischen jongen openstaan, en over het geringe gebruik dat daarvan wordt gemaakt.

Instede van elke gelegenheid om vooruit te komen, aan te vatten blijft de ,,Indische jongen'' — de goeden niet te na gesproken — mokkend staan, speelt revolutionnairtje of protesteert tegen het opkomen van meer gelegenheid tot opleiding bij de vele, die hij gracielijk negeert en gaat straks ten onder in den vloed der nieuwe stroomingen.

Moet dit het einde zijn?

Wij zien het handjevol Europeanen daar ginds in Oost-Indië een kern, waaruit de beste werkers aan Indië's vooruitgang kunnen voortkomen, wanneer daartoe bij hen slechts de ernstige wil bestaat.

Er zijn ontegenzeggelijk toestanden in de Europeesche blijverswereld, die om onze helpende hand vragen. Wij wijzen slechts op den arbeid van Pa van der Steur voor de verlaten weezen en pauperkinderen, zoowel als op het nu door mevrouw Hissink—Snellebrand te Malang, voor de Vereeniging tot oprichting van jongevrouwen-scholen in Ned-Indië, in hare Juliana-stichting aangevangen werk om Indische meisjes tot goede huisvrouwen op te leiden, die ook haar kinderen zullen leeren om aan te pakken.

Met hulp en steun van zulken nuttigen arbeid ten behoeve van hen, die zich zelven niet helpen kunnen, wordt nuttig werk verricht. Maar medelijden en jammerklachten daar, waar een krachtig woord van opwekking zoo dringend noodig is, kunnen slechts eene uitwerking hebben, geheel tegengesteld aan die, welke men beoogt.

Moge ,,de Indische jongen met aanhalingsteekens'', gelijk Indischman in ,,De Javabode'' het mokkend deel der Indische blijvers heet, nog tijdig inzien, dat hij bezig is niet alleen de eigen toekomst, maar ook die zijner nakomelingschap te verspelen, deze slechts zal kunnen verzekeren door ernstigen, noesten arbeid.

* * *

In het Ochtendblad van ,,Het Vaderland'' van 19 dezer lezen wij o.m.:

De Indo-Europeaan als Milicien.

Men is steeds afkeerig geweest de kleurlingen in grooten getale in het leger op te nemen en hen in afzonderlijke korpsen te vereenigen, als in 1876 door den toenmaligen legercommandant werd voorgesteld. Voorgelicht door het afwijzend advies van den Raad van Indië, was de Regeering, om politieke redenen, huiverig, om in dat voorstel te treden. En nimmer is de daarin bedoelde proef op eenigszins beteekenende schaal genomen.

Thans zullen de Indo-Europeanen als militie-dienstplichtigen de wapenen dragen. Hun plaats in de gelederen zal zijn naast die van den volbloed, optreden in afzonderlijke korpsen zullen zij ook thans niet. Doch groot zal vermoedelijk het aantal kleurlingen zijn in verhouding tot dat der blanken, terwijl de paupers onder hen de meerderheid zullen vormen.

Die behoeftige Indo's keeren na afloop van hun eersten diensttijd naar hun duister leven terug en ontloopen alle controle. Het is daarom thans de vraag, of en op welke wijze ze munt zullen weten te slaan uit de hun bijgebrachte kennis in den wapenhandel. We hebben de laatste jaren wel geleerd niet te zeer op die lieden te bouwen.

Wat hier te doen valt?

De eerste oefentijd, mits behoorlijk besteed, schenkt — dunkt ons — het middel om veel ten goede te kunnen doen. Niet te miskennen reeds is de invloed van de in de gelederen heerschende tucht,orde en regelmaat. Van veel grooter nut zal het echter zijn, wanneer de kleurlingen zullen leeren begrijpen voor vol aangezien te worden. Daarop moet men met alle macht aansturen. Een der sterkste karaktertrekken van den kleurling is de zucht, om toch vooral in alle opzichten geheel gelijk te worden gesteld met het overheerschende ras. Laat men hun verder, waar noodig, de gewone ontwikkeling bijbrengen, welke op de korpsscholen wordt geleerd, en open hun het vooruitzicht, bij goed gedrag in de gelederen op de een of andere gouvernementsbetrekking. Beide partijen zullen er baat bij vinden: het nog steeds hangende vraagstuk van het pauperisme onder de Europeesche bevolking zal er, zij het in geringe mate, eene oplossing door erlangen.

Op de betrokken officieren en het kader zal, dat is zeker, een groote verantwoordelijkheid komen te rusten, waaraan, — jammer genoeg — niet voldoende aandacht schijnt geschonken.

Onze verwachtingen van den kleurling als militair, zijn in ieder geval gunstiger.

Hun groot weerstandsvermogen, aanmerkelijk grooter dan dat van de volbloed-Europeanen, berust voor een goed deel op hunne matigheid in spijs en drank. Zij kunnen zich met zeer weinig behelpen en in dit opzicht staan zij te velde en in de wildernis boven hunne toekomstige wapenbroeders van Europeesche afkomst. Zij zijn vlug en lenig, orienteeren zich gemakkelijk in allerlei terrein en hebben daarvoor een goed geheugen. Wij weten dit bij ondervinding. Hunne liefhebberij voor de jacht en vaardigheid in het schieten zullen er toe bijdragen hunne geschiktheid als militair te verhoogen.

Wordt hier goed werk gedaan, dan zal — vertrouwen we, — de uitkomst goede vruchten dragen.''

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Cultuurschool te Soekaboemi.

De Soekaboemische correspondent van de ,,Loc.'' deelde een en ander mede over de Cultuurschool te Soekaboemi, die sinds de opening in 1914 steeds is uitgebreid, zoodat reeds meerdere hulplokalen zijn verrezen.

De school bestaat uit een boschbouw- en een cultuurafdeeling, ieder vormende een 3-jarigen cursus. De aanvangsklassen van beide loopen volkomen, de tweede klassen bijna geheel parallel, terwijl de hoogste leerjaren, in 't bijzonder op de praktijk ingericht, uiteenloopen.

Ofschoon het maximum-aantal leerlingen per klas 25 bedraagt, zijn de hoogere klassen minder bevolkt en slaagden er het vorige jaar (1917) van de beide afdeelingen 13 en 14 leerlingen.

Daar het boschwezen onmiddellijk belang heeft bij het aantal geslaagden van de boschbouwafd., is het de Regeering niet onverschillig, hoeveel jongelui er telken jare door die afd. worden afgeleverd. Die afd. toch moet voortdurend bibit leveren voor den dienst van het boschwezen.

Ten einde het aantal geslaagden dier afdeeling te vergrooten, werd in 1915 bepaald, dat niet alleen zij, die een Eur. L. S. doorloopen hadden, tot de school zouden worden toegelaten, maar ook de leerlingen, die een Holl.-Inl. school geheel hadden afgeloopen. Voor de laatste leerlingen werd echter een voorbereidende klasse aan de school verbonden. Zoodoende zal men in het vervolg twee boschbouw-parallelklassen krijgen, en de school zal in 1919 voor het eerst een dubbel stel gediplomeerden kunnen afleveren. Voor de nieuw-gevormde klassen verrezen hulplokalen. Misschien werden er geen permanente gebouwen geplaatst met het oog op de plannen, die er bestaan om de boschbouwafdeeling als afzonderlijke school over te brengen naar Midden-Java. Het vorig jaar is men echter begonnen met de uitbreiding van de cultuurafdeeling, waarbij ook twee aanvangsklassen gevormd zijn, zoodat het aantal leer-

lingen nu 250 bedraagt, welk aantal tot meer dan 300 zal zijn gestegen, als de uitbreiding geheel haar beslag gekregen heeft.

Het groot aantal leerlingen brengt echter voor een plaats als Soekaboemi zijn eigenaardige bezwaren mee. De regeering is n.l. bij het oprichten van de C. S. afgeweken van haar gewoonte om bij inrichtingen van voortgezet onderwijs een internaat voor de leerlingen te stichten.

Het gevolg daarvan is, ,,dat huisvesting, verpleging enz. van de leerlingen der C. S. beslist onvoldoende zijn en van dien aard, dat zich nu en dan excessen voordoen. En het is zeker vreemd, dat het gouvernement geen maatregelen neemt om de leerlingen, voor een groot deel toekomstige gouvernementsambtenaren, ,,een behoorlijk onderdak te bezorgen en te onttrekken aan verschillende invloeden, die èn lichamelijk èn geestelijk van beslist funesten invloed zijn.''

Te vreemder is dit, daar het gouvernement voor huisvesting der leerlingen jaarlijks een niet onaanzienlijk bedrag uitkeert. Immers, ieder leerling der boschbouwafdeeling ontvangt *f* 25 p. mnd. toelage, terwijl van de cultuurafdeeling ongeveer ⅓ deel der leerlingen dezelfde uitkeering ontvangen, wat voor het gouvernement een maandelijksche uitgave van *f* 4500 beteekent.

,,Waar eenerzijds een groote, doelmatige inrichting wordt gevestigd, bijna alle leermiddelen gratis worden verstrekt, een vrij uitgebreid personeel wordt onderhouden en nog maandelijks een aanzienlijk bedrag wordt uitgekeerd voor huisvesting, waar dit alles geschiedt in het belang der leerlingen, daar is het onverklaarbaar en mag het onverantwoordelijk genoemd worden, dat het gouvernement heel eenvoudig tolereert, dat de gunstige invloeden, die in de inrichting op de leerlingen inwerken, gansch en al worden te niet gedaan door invloeden van straat en kampong. Het milieu, waarin het grootste deel der leerlingen gedoemd is te verkeeren, werkt degenereerend, voert tot bandeloosheid en ontucht, tot gevaar voor gezondheid, geest en gemoed.''

Daar Soekaboemi niet groot is, tal van ingezetenen geen jongelui in huis wenschen te nemen, er slechts weinigen zijn, die een *f* 40 à *f* 50 p. mnd. kunnen betalen, zal de toestand bij vermeerdering van het aantal leerlingen steeds erger worden. Wel heeft de Christelijke vereeniging tot huisvesting van Inlandsche studenten een onderafdeeling te Soekaboemi en worden door haar en 30 leerlingen gehuisvest, maar wat is 30 op een aantal van ± 250?

Indien het gouvernement dien toestand wil bestendigen, zoo drage het de verantwoordelijkheid.

Vooruitgang in de Lampongs.

In twee achtereenvolgende nummers van de ,,Java-Bode'' wordt onder dezen titel een en ander meegedeeld over de landbouwtoestanden in de Lampongs. Schrijver merkt op, dat het moeilijk is om vooruitgang van den Inlandschen landbouw vast te stellen, daar de gegevens daaromtrent schaarsch en veelal onbetrouwbaar zijn.

De Inlandsche landbouw in de Lampongs van beteekenis is de peperteelt, al is de algemeene welvaart uit peper niet bijzonder groot. De vraag is niet, hoeveel peper er komt en wat de prijs ervan is, maar welk deel der inkomsten buiten de zakken der eigenlijke planters valt. Eenigszins valt de opbrengst na te gaan uit de toename van het gebruik van snelle vervoermiddelen, noodig voor den afvoer van peper, den opvoer van andere gewassen, benoodigdheden en materialen.

In 1912 begon een Europeaan met 4 vrachtauto's, weldra volgden Chineezen en namen ondernemingen eigen vrachtauto's, zoodat het aantal in 4 jaren tijds klom tot 32, terwijl er nadien nog 10 zijn bijgekomen. Intusschen heeft de Zuid-Sumatra-Spoor een deel van haar lijn geopend en eigen vrachtauto's in dienst gesteld, en het getal auto's zou aanstonds uitgebreid worden, indien het wegennet er geschikt voor was. In het vruchtbaarste deel van het gewest echter ontbreken de wegen geheel of verkeeren in slechten staat. En toch zou het zoo noodig wezen S o e k a m a r a te verbinden met K o t a A g o e n g aan de Semangka-baai en met T e l o k b e t o n g.

Nu toch kost het vervoer van 1 picol peper van T a l a n g p a d a n g naar T e l o k b e t o n g *f*3.50.

Bezitters van erfpachten in de Poegoengstreek konden geen kapitaal bekomen, omdat het niet mogelijk bleek de ondernemingen aan te sluiten op een weg.

,,Waar het oosten, midden en noorden weinig hoop geven op de ontwikkeling van een bloeienden landbouw, die alleen te wachten is in het zuidwesten en westen, behoort het gouvernement de middelen aan te brengen om die ontwikkeling mogelijk te maken. ,,De spoorbaan wordt nu al eenigszins westwaarts afgebogen, welnu, waarom nu ook niet een goede weg aangelegd, die de Rebangstreek en de Poegoeng zal verbinden met de Wai Lima, waar vrachtauto's en geregelde de spoor rijden?''

De vooruitgang in de Lampongs is in den jongsten tijd merkbaar door de opening van twee ondernemingen voor koffie en rubber, terwijl in de hoogere streken van een der ondernemingen de theecultuur haar intree in de Lampongs zal doen.

Eenigen tijd geleden meldden we, dat er een maatschappij opgericht was, die zich op de vervaardiging van touw zou toeleggen op de benoorden T e l o k b e t o n g liggende onderneming N e g a r a r a t o e, waar een aanplant van 300 baoe Manilla-hennep is.

T j i s a ä t, niet ver daar vandaan en behoorende aan de N. V. Textielfabrieken, heeft ca. 160 bouws Manilla-vezel aanplant. In de behoefte van voldoende grondstof voor de Touwfabriek is in de eerste paar jaar voorzien door een contract met de onderneming Negararatoe voor de levering der vezelproductie van deze onderneming.

Daar de technische leiding der touwfabricatie in uitstekende (vak)handen is en er ook voldoende toezicht is op den aanplant en de ontvezeling, kan de toekomst met vertrouwen tegemoet gezien worden, daar er een winst van *f* 300 à *f* 400 per ton te maken zal zijn.

Voor de Triplex Kistenfabriek zijn de machinerieën reeds besteld.

Naarmate de nijverheid zich uitbreidt, zullen meer en meer herstellingen voorkomen aan machinerieën en etablissementen. De heer B r u n s m a n, de man die de vrachtauto's in Zuid-Sumatra invoerde, heeft zijn werkplaats tusschen T e l o k b e t o n g en T a n d j o n g k a r a n g gelegen, zoodanig ingericht onder deskundig Europeesch personeel, dat hij de ondernemingen vlug kan helpen en opzending van de te herstellen deelen naar Java niet meer noodig is.

Wenschelijk is het, dat de Regeering nu ook spoedig beslist in zake de vraag T a n d j o n g k a r a n g of T e l o k b e t o n g.

Eenige opmerkingen over den Regentenbond.

In het ,,Soer. Hbl.'' geeft de heer Z e n t g r a a f f, de redacteur voor Midden-Java, eenige subjectieve beschouwingen ten beste over bovengenoemden bond. Hij is teleurgesteld over de wijze, waarop de laatst gehouden vergadering van den bond eenige kwesties heeft meenen te moeten behandelen, welke voor de toekomst van Indië van zeer groote beteekenis zijn, n.l. de samenstelling van een werkprogram en de vaststelling van een lijst candidaten voor den a.s. Volksraad. Slechts enkele regenten, zooals die van Ponorogo, Japara, Pasoeroean en Serang gaven blijken, dat ze door hun algemeene ontwikkeling in staat waren de ter tafel gebrachte kwesties te overzien, ,,De groote meerderheid gaf echter in het debat, dat dan ook niet op een hoog peil stond, herhaaldelijk blijk: d a t z ij n i e t v o l d o e n d e i n s t a a t i s o m h a r e t a a k a l s c o l l e g e v a n k i e z e r s v o o r d e n V o l k s r a a d n a a r b e h o o r e n t e v e r v u l l e n.

Het bleek, dat die meerderheid geen juist begrip heeft van de taak, welke den Volksraad wacht, noch van den aard zijner werkzaamheden.

Bij de meeste candidaten werd alle gewicht ge-

legd op de vraag, of hij liefde toont voor de bevolking.

„Ongetwijfeld is die liefde voor de bevolking een mooie eigenschap, doch indien zij niet gepaard gaat met zeer speciale gaven van het hoofd, wordt de vrees gewettigd, dat wij in den Volksraad een aantal leden zullen krijgen, die absoluut niet in staat zullen zijn de hangende kwesties te beoordeelen.”

Andere candidaten werden gekozen, omdat men weleens sympathieke artikelen van hun hand in dagbladen of tijdschriften had gelezen. Eén candidaat werd aanbevolen, omdat hij veel deed tot bevordering der zindelijkheid in de kampongs, alsof het de benoeming van een opzichter van den reinigingsdienst betrof.,

Er zijn candidaten op de lijst geplaatst van wie voor een goed deel weinig meer en beter kan getuigd worden dan dat men vermoedt, dat ze iets voor de bevolking voelen, althans net zoo doen.

Aan bekwame juristen, financiers, handelsmannen, grootindustrieelen en leidende technici heeft men niet gedacht. Al heeft de groote meerderheid der regenten bewezen niet over voldoende bekwaamheden te beschikken om de verkiezingstaak voor den Volksraad naar behooren te vervullen, zoo mag men dien mannen daarvan geen verwijt maken, daar ze plotseling belast zijn met een taak, welke zich ver uitstrekt buiten den horizon van hun vroeger leven.

De regenten, die door hun democratische stroomingen beneden zich al veel terrein verloren, moeten streven naar hooger ontwikkeling, willen zij in de zich geleidelijk wijzigende bestuursverhoudingen boven zich den invloed behouden, welken men hun thans nog toekent.”

Schr. acht de uitgave van een orgaan door den regentenbond noodig, waarin de vraagstukken van heden en toekomst op bevattelijke wijze besproken worden, opdat de regenten over de vraagstukken, tot welker beoordeeling ze geroepen kunnen worden, zich een eenvoudig en gezond oordeel kunnen vormen. In de toekomst toch zal men voor regent personen moeten hebben, die naast hun werk als hoofd van het regentschap ook kunnen arbeiden aan zaken van meer algemeenen aard.

Suriname.

De Amerikaansche uitingen over den aankoop onzer West-Indische koloniën, hebben hier meer pennen in beweging gebracht dan wij verwacht hadden. Men vindt daarover artikelen o.a. in „Ons Land” van 29 November, 13 December en 11 Jan. (het laatste overgenomen in het „Koloniaal Weekblad” van 17 Januari) en in „De Nieuwe Courant” van 16 Januari, waarin de heer Oudschans Dentz aan het woord is. Al deze stukken gaan in tegen den bewusten verkoop.

In *De Nieuwe Amsterdammer* van 12 Janari bepleit de heer *Boekhoudt* nogmaals den verkoop en kondigt de uitgave aan van een brochure getiteld: „De verkoop van Nederlandsch West-Indië een algemeen Nederlandsch volksbelang.”

Onder het stuk van den heer O. D. teekent de redactie van „De Nieuwe Courant” het volgende aan:

„Wij gelooven niet dat deze quaestie zoo actueel is als velen, ondanks de tegenspraak van minister Loudon, schijnen te meenen. Reeds in ons Avondblad van 5 December maakten wij melding van het feit, dat de Amerikaansche Staatssecretaris voor Buitenlandsche Zaken, Lansing, niet later dan in Juni van het vorige jaar, naar aanleiding van een openbare lezing van prof. Shephard van de Columbia University, in ondubbelzinnige termen heeft verklaard, dat bij de Regeering der Unie nooit het denkbeeld heeft voorgezeten om het bezit van onze WestIndische koloniën te verwerven.

Naar wij meenen te weten, werd deze verklaring door minister Lansing afgelegd tegenover den toenmaligen Nederlandschen gezant, ridder Van Rappard”.

„*Niet later dan in Juni van het vorige jaar*”, zegt het blad. Maar kunnen sedert dien de inzichten in de Unie niet gewijzigd zijn? Veranderingen van zienswijze behooren ook in de Unie niet tot de uitzonderingen. Wij blijven daarom bij onze meening, uitgedrukt in ons nummer van 27 December, dat het wenschelijk zou zijn uit den mond van minister Loudon te vernemen of er iets waar is van het gerucht, dat er van de zijde van de Vereenigde Staten een aanbod is gedaan om onze West-Indische koloniën te koopen. Tot dusver weten wij alleen, dat er van onze zijde geen aanbod tot verkoop is gedaan, wat wij ook zouden geweten hebben al had minister Loudon dit niet uitdrukkelijk verklaard.

Ook in Suriname hebben de artikelen in de Amerikaansche bladen de aandacht getrokken.

„De West” van 9 October schrijft onder het hoofd „*Suriname verkoopen?*”:

„Meermalen is in Amerikaansche bladen een appeltje opgeworpen: of het niet beter zou zijn Suriname en Curaçao aan Amerika te verkoopen. De huidige slakkengang zou dan als bij tooverslag plaats maken voor welvaart, dank zij Amerikaansche ondernemingsgeest en kapitaal.

Het ware beter dat dergelijke artikelen niet verschenen. Zij kunnen afbreuk doen aan wederzijdsch vertrouwen en vriendschap.

De Amerikaansche ondernemingsgeest is ons welkom, en het Hollandsch bestuur is liberaal genoeg om dien ondernemingsgeest geen stroobreed in den weg te leggen.

Maar wij willen ons zelven blijven, en niet min of meer aangepord worden van vlag te veranderen. Wij gelooven niet, dat dit denkbeeld populair is in de kolonie.

En nu is het wel opmerkelijk, dat de bladen in Amerika die den verkoop aanprijzen, nimmer de vraag stellen: of de bevolking zelve ingenomen zou zijn met die vlagverandering.

Amerika behoort thans tot een groep mogendheden, die het telkens van de daken verkondigen, dat zij strijden voor vrijheid en recht, ook van de kleine volkeren. En een van de voornaamste rechten van een volk is, zijn eigen lot te mogen bepalen. De bedoelde bladen behooren dus te beginnen met de vraag, hoe de bevolking zelve over het plannetje denkt.”

* * *

Uit hetzelfde nummer van „De West” knippen wij het volgende:

„Strijdvaardig. In een der Zendingsconferenties van de Evang. Broeder Gemeente verklaarde bisschop Voullaire verleden week, dat de Boschnegers steeds met veel belangstelling informeeren naar den oorlog, en in 't bijzonder of men ook tegen miss Wilhelmina (de Koningin der Nederlanden) zal gaan vechten. Als het zoover mocht komen, willen de Boschnegers medevechten om het leven van miss Wilhelmina en de zendelingen te beschermen.

De Boschnegers, die alle blanken over één kam scheren, begrijpen niet hoe de blanke broeders er toe komen elkander onderling te vermoorden.

De Moravische Broeders tellen reeds twee duizend bekeerden onder de Boschnegers.”

* * *

Onder het hoofd „*Vul nu den kelder*”, schrijft „De West” van 9 November:

„Nu achter elkander twee flinke bootladingen provisiën zijn ontvangen en over een paar weken ook de Prins Willem I van New-York wordt verwacht, kan men spreken van overvloed van provisiën.

Menschen, die de middelen bezitten om een voorraad aan te leggen, kunnen dat nu gevoegelijk doen.

Wanneer er schaarschte is aan een of ander artikel, en menschen van geld maken daarvan gebruik om het weinige wat er is schielijk op te koopen, dan is dat een zelfzuchtige daad. Want men geeft eigenlijk te kennen: als ik maar te eten heb, kan de rest voor mijn part omkomen.

Maar wanneer men in tijd van overvloed een voorraad aanlegt, dan is dat een wijze voorzorg en benadeelt men niemand. Integendeel, de winkeliers, die hun waren zien verdwijnen, worden geprikkeld

nieuwe te bestellen. Men bevordert dus den aanvoer van goederen. En wanneer er op een gegeven oogenblik geen aanvoer meer is — een steeds dreigend gevaar, dat men maar al te licht geneigd is te vergeten — dan beschikt de kolonie, naast den zichtbaren voorraad, over een onzichtbaren voorraad bij particulieren, wat niet anders dan ten goede kan komen aan het algemeen. Wanneer gegoede lieden zich in een tijd van overvloed ruim voorzien, dan hebben de arme menschen heel wat gevaarlijke concurrenten minder wanneer de schaarschte komt."

* * *

Er is alle kans dat de schaarschte voor Suriname niet zal komen. De „N. R. Ct." van 18 Januari, Avondblad A, schrijft n.l.:

„De regeering te Washington heeft de verzekering gegeven, dat de Engelsche eilanden van West-Indië, die voor hun levensmiddelenaanvoer grootendeels van de Vereenigde Staten afhangen, evenals totnogtoe, van daar uit geproviandeerd zullen worden."

Worden de Engelsche koloniën voorzien, dan zal een deel van den voorraad wel zijn weg naar Suriname vinden.

* * *

TWEEDE KAMER.

Surinaamsche Begrooting 1918.

Bij Nota van Wijziging worden enkele posten van de begrooting voor Suriname 1918 verhoogd. O. a. wordt *f* 30.000 uitgetrokken voor kosten in verband met een deskundig onderzoek naar het voorkomen en de ontginbaarheid van bauxiet, waaruit aluminium kan worden gewonnen; terwijl een memoriepost is uitgetrokken voor studiebeurzen aan jongelieden uit de kolonie, die in Nederland een opleiding zullen krijgen, welke in de kolonie niet mogelijk is.

* * *

EERSTE KAMER.

Surinaamsche Rekening.

De minister van Koloniën, het voorloopig verslag der commissie van rapporteurs beantwoordende over het wetsontwerp tot vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over het dienstjaar 1913, stelt voorop dat hij de gegevens mist, en niet in staat is deze binnen bekwamen termijn uit Suriname op te vragen, om de vragen der Kamer thans volledig te beantwoorden.

Indien voortaan — voor de begrooting van 1913 is zulks nog niet mogelijk — nadere inlichtingen omtrent bepaalde overschrijdingen gewenscht worden, is hij in de gelegenheid die te geven.

Den minister is niet bekend waarom in 1913 geen leergangen in de talen van de Nederlandsch-Indische en de Britsch-Indische immigranten gehouden zijn. Wellicht omdat zich geen leerlingen hadden aangemeld.

Geen andere gegevens kunnen worden verstrekt betreffende het vraagstuk der drinkwatervoorziening van Paramaribo. Of de, door de leden die hieromtrent vragen deden, bedoelde uitbreiding van de brandwaterleiding tot stand is gekomen, is den minister niet bekend. Waarschijnlijk moet hiermede gewacht worden totdat een krediet voor dit doel beschikbaar is.

Een verslag van den geneeskundigen inspecteur omtrent het verhandelde ter West-Indische internationale conferentie ter bespreking van de bestrijding der tuberculose werd hier niet ontvangen.

Curaçao.

TWEEDE KAMER.

Begrooting van 1918.

De ten gevolge van de tijdsomstandigheden belemmerde verbinding met de Ned.-Indische koloniën is de oorzaak geweest, niet slechts dat dit wetsontwerp niet op een vroeger tijdstip kon worden ingediend, maar ook dat de Min. van Koloniën tot nu toe voldoende gegevens mist om in plaats van de uitgetrokken memorieposten voor een post voor draadlooze telegrafie op een der Ned. Bovenwindsche eilanden, voor regeling van den openbaren gezondheidsdienst, voor voortzetting van de verbeteringswerken in de haven van Willemstad, voor een onderzoek naar de mogelijkheid om Willemstad van een drinkwaterleiding te voorzien en voor een aandeel van de kol. in de kosten van inrichting van een weerkundigen dienst, met daaraan verbonden stormwaarschuwingsdienst, cijferposten op het ontwerp te brengen. Intusschen is de mogelijkheid niet uitgesloten dat althans ten aanzien van enkele dier uitgaafposten een raming zal kunnen worden gegeven vóórdat de mondelinge behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer plaats vindt.

De uitgaven, waarvoor in het ontwerp ramingen zijn gegeven, beloopen *f* 1381.361; terwijl ten laste der memorieposten een uitgave van *f* 225.000 wordt verwacht; zoodat het eindcijfer der koloniale uitgaven voor 1918 wordt gesteld op *f* 1.606.361; waartegenover aan inkomsten worden geraamd *f* 905.119; zoodat de bijdrage uit 's Rijks schatkist aan de koloniale geldmiddelen moet worden gesteld op *f* 701.242. De uitgaven worden derhalve *f* 125.107 hooger geraamd dan voor 1917, de inkomsten *f* 51.925 hooger, de rijksbijdrage *f* 73.182 hooger.

Evenmin als in vorige jaren heeft de Min. het standpunt verlaten, dat, ondanks de ongunst der tijden, voor zoover doenlijk en mogelijk verzekerd dient te worden de voortzetting van de uitvoering van werken en maatregelen, die strekken moeten om de welvaart der kol. op hooger peil te brengen. In het bijzonder vestigt de Min. hierbij de aandacht op de dringende noodzakelijkheid om de van overheidswege ter hand genomen werken en andere voorzieningen voor het aantrekkelijk maken van de haven van Willemstad voor de groote scheepvaart krachtig te doen voortzetten. De overtuiging dat Willemstad een belangrijker plaats onder de wereldhavens zal innemen, wint hoe langer hoe meer veld.

Worden alle in het w.o. voorkomende uitgaven voor de ontwikkeling der kolonie tot een „buitengewonen" dienst gebracht, dan vertoont deze het navolgende beeld:

Tegemoetkoming in de verplaatsingskosten van kleine landbouwers, pachters van domeingronden *f* 5000; uitgaven in het belang van de hoedenvlechtnijverheid *f* 10.600; uitgaven in het belang van den landbouw en van de veeteelt *f* 54183; uitzending van een ingenieur en een opzichter van het Departement van O. W. voor het doen van verschillende opnemingen *f* 8700; wegenverbetering op Curaçao *f* 10.000; wegenverbetering op de Bovenwindsche eilanden *f* 3000; aanschaffing van een boei voor de reede van Kralendijk *f* 4100; bouw van quarantaine-inrichtingen voor de haven Willemstad *f* 40.000; bouw van een school op Saba *f* 12.000. Totaal *f* 147.583, waarbij nog moeten gevoegd de *f* 225.000 voor bovengenoemd memorieposten. Zoodat het totaal wordt *f* 372.583.

De vrij belangrijke stijging van de uitgaven voor den „gewonen dienst" vindt in hoofdzaak haar verklaring dat credieten moesten worden uitgetrokken voor de uitgaven, verbonden aan de doorvoering in 1918 van de bij de begrooting voor het loopende jaar in beginsel goedgekeurde algemeene herziening van de bezoldigingen der Curaçaosche landsdienaren; voor de kosten van de voorgenomen hervorming van de rechtspraak op de Bovenwindsche eilanden (*f* 5000); voor die van de nieuwe regeling der politie in de kolonie en voor die van verbetering der straatreiniging te Willemstad.

De groote vooruitgang, die op het gebied van scheepvaart, mijnbouw, nijverheid, landbouw en handel stellig te verwachten is, pleit voor de noodzakelijkheid dat zich in de kolonie een kapitaalkrachtige bankinstelling vestigt. De aandrang daartoe door den Minister uitgeoefend zal, naar hij verwacht, eerlang de gewenschte uitkomst hebben.

Wanneer de daling in volstrekten zin van het cijfer der bijdragen uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den gewonen dienst (in 1914 was 72 pCt. der bijdrage bestemd voor dekking van het tekort op den huishoudelijken dienst, in 1915 67 pCt., in 1916 57 pCt., in 1917 48 pCt., terwijl het percentage voor 1918 geraamd wordt op 47 pCt.), zich voortzet, dan zal de tijd gekomen zijn, dat, na een sluitend worden van den gewonen dienst, ook de bekostiging van een geleidelijk grooter wordend gedeelte van den buitengewonen dienst uit de eigen middelen der kolonie kan geschieden.

De memoriepost voor de aanschaffing van een stoom- of motorschip voor het onderhouden van de gemeenschap tusschen de eilanden der kolonie onderling of van verzekering op andere wijze van die verbinding wordt gehandhaafd, niettegenstaande de Koloniale Raad hem van de voorloopige begrooting afvoerde.

Voorts worden o.m. aangevraagd *f* 200 als bijdrage voor het Tweede Koloniaal Onderwijs-congres en *f* 1800 voor een keuringsdienst ten aanzien van eet- en drinkwaren op het eiland Curaçao.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Perserikatan Minahasa. Begin October Ao Po. hield deze vereeniging te Batavia een vergadering, welke door tweeërlei factoren belangrijk genoemd mag worden: ten eerste door het behandelde onderwerp, ten tweede, omdat ongeveer zevenhonderd menschen er

aan deelnamen, voorwaar geen onbeduidend aantal! Alzoo de *Kaoem Moeda*, welk blad vervolgt: Des avonds kwart over zeven opende de president, de heer *Mauwerkere*, de bijeenkomst, welke ten doel had de artikelen van den heer *Horsting* in het *Bataviaasch Nieuwsblad* onwaar te maken. Uit zijn openingsrede wordt het volgende gestipuleerd: Het doel dezer vergadering is de artikelen van den heer Horsting op een goed gedocumenteerde wijze te bestrijden. Aan de Hollandsche journalisten laat ik het over mij te beoordeelen. Er zijn onder hen steeds eenigen geweest, die den Inlander door hun vijandschap groot verdriet hebben aangedaan. Het vooruitstrevende Ned.-Indië is veel aan den Nederlander verschuldigd. De Nederlander heeft het geluk van den Inlander op het oog, wanneer hij den laatste uit zijn onwetendheid wakker schudt...... Maar ook de Inlander heeft bewijzen geleverd van zijn verknochtheid; niet alleen uit de adhaesiebetuiging van den Inlander door de vereeniging „*Indië Weerbaar*" blijkt dit. Ook het leger, dat nagenoeg 40.000 man sterk is, levert hiervan het bewijs, aangezien ⅘ deel daarvan uit Inlanders bestaat...... En wie heeft er schuld, indien vele kinderen van Ned.-Indië van het Moederland vervreemden? Ik ben er zeker van, dat vooral enkele journalisten hieraan debet zijn. Hoeveel Europeesche journalisten zijn er niet geweest en zijn er nog, die zich niet schamen om den Inlander uit te schelden en te hoonen? Het gevolg hiervan is, dat er haat wordt gezaaid in de gemoederen van Indië's zonen, en dat velen van hen een innerlijke en onverzoenlijke wraak koesteren. Het is soms zóó erg, dat er voorstanders van „Boemi poetra" zijn, die dikwijls geen tijd hebben om al het bittere, dat tegen den Inlander geschreven wordt, te lezen. En is het te verwonderen, dat zulk laag geschrijf den Inlander dikwijls doet afdwalen van den rechten weg? Vele Hollandsche journalisten zijn, wanneer het den Inlander betreft, buitengewoon kortzichtig *en denken uitsluitend aan hun eigen maag*. Zij gaan met een vollen buidel naar Nederland terug, waar zij op hun gemak uitrusten kunnen van den „harden" arbeid in Indië gepresteerd, doch zij vergeten, dat, door hun gesnork, Nederland moeilijkheden krijgt met Indië. Tot dit slag van betweters, steeds de wijsheid in pacht hebbende schrijvers, behoort ook de heer Horsting, 1e luitenant bij den topographischen dienst, die den Minahasser volgestopt heeft met ondeugden en gebreken.

Toen de heer Mauwerkere zijn rede geëindigd had, nam de heer Marcus het woord, 1e luitenant adjudant van Meester Cornelis, en beschermheer van de plaatselijke afdeeling van de *Perserikatan Minahasa*. Uit zijn lezing wordt het volgende aangehaald: Het is thans bijna zes maanden geleden, dat luitenant Horsting zijn artikelen tegen de Minahassers schreef. Dat wil niet zeggen, dat zij eerst nu de aandacht van de betrokkenen heeft gewekt. Onmiddellijk na het verschijnen van die artikelen, verzocht de president van de afdeeling Meester Cornelis *Medan Minahasa*, mij, om er tegen op te komen, waaraan ik niet dadelijk gevolg kon geven, omdat ik eerst de bestaande literatuur over de Minahasa wilde raadplegen en ook wilde ik afwachten, of misschien meer bevoegden zich over de Minahasa zouden ontfermen. Nog een andere reden is er voor mijn afwachtende houding geweest. Ik had gehoopt, dat eenige officieren den heer Horsting zouden hebben geantwoord, gelijk zij het voorheen *Asymptoot* deden, met betrekking tot de Javanen. Ik ben hierin teleurgesteld geworden, doch de Minahassers behoeven zich de oorzaak van deze mijne teleurstelling niet aan te trekken, maar hebben te bedenken, dat 1e de meeste officieren het blad, waarin die artikelen voorkomen, n i e t lezen; 2e. het artikel van den heer Horsting geen sensatie heeft verwekt onder de Europeanen en 3e. de Minahassers per slot van rekening zelve voldoende vaardig zijn om hun eigen belangen te behartigen. Ik denk daarbij aan mejuffrouw *Supit* en den heer *Soemolang*. Als voorbereiding voor deze lezing heb ik kennis genomen van de geschriften van den zendeling Graafland en van den heer van Kol met betrekking tot de Minahassa, alsook van het artikel van Mr. Dirkzwager, die vier jaren lang president van den Landraad te Menado was, in de *Indische Gids* van 1912. De Minahasa ken ik niet uit eigen aanschouwing, den Minahasser daarentegen heb ik gedurende elf jaren leeren kennen en waardeeren als militair. De heer Horsting, die zich zoo vaak op het boek van den zendeling Graafland beroept, ziet over het hoofd, dat dit boek bijna twintig jaren oud is. De toestanden in de Minahassa waren toenmaals geheel verschillend van tegenwoordig, nu de tiendaagsche bootverbinding, de telephoon, de telegraaf, de auto's en niet het minst het onderwijs, groote veranderingen hebben tot stand gebracht. Vroeger waren de Minahassers Alfoeren gelijk, thans kunnen de meesten hunner lezen en schrijven en spreken zij Nederlandsch. De heer Graafland schrijft bijv.: „Tegen de Mengindanosche zeeroovers waren onze vreedzame Minahassers niet opgewassen, want moedig, stout zijn zij niet." Sindsdien heeft de Minahassa echter o.a. voortgebracht een sergeant *Pengoh*, die in 1900 de Militaire Wilemsorde 4e kl. verwierf, in 1905 een eervolle vermelding en in 1907 het genoemde ridderkruis 3e kl. De luitenant J. J. de Vries zelve, begiftigd met den eeresabel, verklaart in het Indisch Militair Tijdschrift van 1913, dat in 1904 van de 89 Ambonsche maréchaussées er 24 geridderd werden, 54 eervolle vermelding verwierven. Van de 42 Minahassers, die er deel van uitmaakten, kregen er 9 de Militaire Willemsorde 4e kl., 2 zilveren medailles, 7 bronzen medailles, 24 eervolle vermeldingen (Bijl. 14 *Ind. Mil. Tijdschrift*).

Van de in het leger vertegenwoordigende Inlandsche rassen telt het Menadoneesche de meeste scherpschutters en seiners 1e kl. Men herinnert zich ook de door de Minahassa verleende hulp in den opstand van Diponegoro en het gedrag van den majoor *H. W. Datulung* te Sondor.

En dan zegt de heer Graafland nog: „Trouw kennen zij niet. Door belang of vrees zijn uwe vertrouwste lieden van heden, morgen gereed om met uwe grootste vijanden samen te spannen. Onnoozel of blind, die zich op hen verlaat." Het is onbegrijpelijk hoe de heer Graafland een dergelijke conclusie kan trekken, maar nog onbegrijpelijker is het, dat de heer Horsting deze aanhaalt, hij, die op het punt staat met een Minahassa's meisje in het huwelijk te treden! Men stelle tegenover dergelijke uitspraken het feit, dat vele Minahassers zich in het begin van den Europeeschen oorlog voor soldaat aanmeldden, omdat zij meenden, dat Nederland er in betrokken zou raken en zij Nederland wilden helpen. De heer Dirkzwager heeft over den Minahasser een geheel andere meening. Hij zegt: Zij zijn eerlijk en oprecht; diefstal komt bij hen zeer weinig voor. Van de 50 crimineele zaken, die in een jaar tijds voor den landraad te Menado behandeld werden, waren slechts 50 pct. diefstalzaken en daarvan 60 pct. bedreven door niet inheemsche Inlanders en Chineezen.

Wat het militaire betreft, toont de auditeur militair, de heer *Meihuizen*, in het *Ind. Mil. Tijdschrift* van 1916 No. 8 aan, dat de verhouding tusschen gevonniste militairen is: 5 Ambonneezen op 48 Europeanen en 4 Ambonneezen op 10 Javanen. De heer Horsting zegt, dat het christelijk geloof bij de Minahassers niet diep zit, dat zij nog aan spoken en duivels gelooven. Doch hoe staat het in dit opzicht met de Europeanen? Zijn zij, na meer dan 1000 jaren het Christendom te hebben beleden, geheel vrij van bijgeloof? Toen de kerk te Tondano gebouwd zou worden, hebben zelfs de vrouwen mede geholpen om het benoodigde hout in de bosschen te kappen en te transporteeren. Zou zoo iets in Europa mogelijk zijn geweest? En dan die beschuldiging, dat de Minahassers „lui" zijn. Zoo dacht ook de heer van Kol er over, totdat hij zelf te Tondano kwam en den heer Rooker ontmoette. Dat de landbouw er niet wordt beoefend als op Java, vindt zijn oorzaak hierin, dat eerstens vele gronden voor sawahs ongeschikt zijn, tweedens het eigendomsrecht van uitgestrekte gronden niet vaststaat en derdens eigenaars van tuinen, die daaraan voldoende verdienen, er niet veel voor voelen om bijv. koelie te worden, ook al zouden zij daarmee *f* 1000 's maands kunnen verdienen. Maar daarom is hij niet *lui* te noemen! Onder de Minahassers zijn er, die het van *mandoer* tot leeraar bij het Middelbaar Onderwijs gebracht hebben, die gezagvoerder, officier, officier van gezondheid geworden zijn. Verder vindt men van Sabang tot Merauke Minahassers als onderwijzer, opnemer, mantri bij het kadaster, conducteur, klerk, Inlandsch assistent,

tolk, bij de Paketvaart en op verschillende kantoren, waar zij bekend staan om hun onkreukbare eerlijkheid in geldzaken. Spreker eindigde met een warmen heilwensch op de eensgezindheid tusschen de Nederlanders en de Minahassers.

Analphabeten. Wat er op het gebied van bevordering van het onderwijs in Indië nog te doen valt, kan blijken uit het feit, door den ambtenaar voor de volkstelling, den heer *A. Muhlenfeld*, in een artikel in *De Indiër* aangehaald: dat thans op de 1000 zielen slechts 15 volwassen personen voorkomen, die de kunst van lezen en schrijven machtig zijn. Alzoo de *Kaoem Moeda*.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Chineezen op het Oorlogspad. Het artikel, onder dit opschrift door den heer *Tjiptomangoen Koesoemo* geschreven in de *Indiër*, waarin dit werd voorgesteld alsof de oprichting der Centrale Chineesche Vereeniging (Tiong Hoa Tjeng Hwe), waartoe op het Chineezen Congres te Bandong besloten werd, een tijdperk van verhoogde politieke actie onder de Chineezen zou inluiden en aan het slot waarvan de schrijver den Chineezen den raad geeft in hun actie tegen de regeering met de Indo's (vereeniging *Insulinde)* en de Inlanders *(Sarikat Islam)* hand aan hand te gaan, heeft de aandacht getrokken van de *Perniagan*, welk blad geacht kan worden het lijfblad te zijn der Nederlandsch sprekende Chineezen en dat, in scherpe tegenstelling tot de andere Maleisch-Chineesche bladen slechts in zoodanige geringe mate anti-Nederlandsch is, als uit mercantiel oogpunt vereischt wordt, om niet te zeer af te steken met de door de *Sin Po* ingevoerde en meer en meer ingang vindende mode. Na het bedoelde artikel van den heer *Tjipto* in extenso te hebben overgenomen, verklaart de redactie van de *Perniagan* het in vele opzichten niet met den schrijver eens te zijn, waarop een commentaar van een drietal kolommen met een lange uitweiding van ongeveer de volgende strekking volgt: De aan de Chineezen toegeschreven grieven, door onbevoegden en geestdrijvers vaak uitgebuit en aangevuld met een aantal, dat niet als zoodanig in aanmerking komt, laten zich samenvatten en ook oplossen in deze *éène*, n.m. de aanduiding van de Chineezen met den naam van „vreemde Oosterlingen", en de daaraan vastgeknoopte dualistische behandeling. De Chineezen zijn inderdaad Oosterlingen, evenals de Hollanders Westerlingen zijn, doch zij zijn hier (in Ned.-Indië) geen *vreemden*. In de eerste plaats niet, wijl de Chineezen sinds het jaar 461, dus lang vóór de Hollanders, dit land regelmatig bezochten en zich er vestigden. (Officieel is bijv. erkend, dat er in 1619 te Batavia 200 Chineezen woonden). In de tweede plaats niet, wijl zij sinds hunne komst als rustige burgers medewerkten aan den vooruitgang van dit land, zelfs al zou men dit laatste zoodanig willen opvatten, dat zij zich gewillig de meest buitensporige belastingen lieten opleggen, die eerst kort geleden werden afgeschaft. (De schrijver bedoelt waarschijnlijk de belastingen op Chineesche begrafenistochten, op het niet begraven binnen 2 maal 24 uren, enz.) Iemand, dien wij van geslacht op geslacht hebben leeren kennen en als vriend waardeeren, is toch geen *vreemdeling* meer. Nog grievender wordt deze aanduiding, als men bedenkt, dat de sedert kort in Ned.-Indië gevestigde Japanners, die nimmer iets voor dit land deden, op een hooger niveau zijn geplaatst. Doch zelfs als de Regeering de Chineezen met Inlanders wilde blijven gelijkstellen, dan zouden zij daar genoegen mee hebben, mits dan ook het beginsel consequent werd doorgevoerd, dus geen passenstelsel meer, geen uitsluiting van het Inlandsch grondbezit en bovenal geen hoogere belastingen. Zooals het thans is, wordt van de Europeanen en Inlanders het meest onaangename uitgezocht, vervolgens gecombineerd en ons op de schouders gelegd, zonder dat wij de voordeelen van één dier rassen genieten. Wij zijn in de positie van den vleermuis, die door den *garoed*, den koning der vogels, niet als vogel erkend wordt, omdat hij vier pooten heeft en uitstekende oorschelpen, doch die, zijn troost bij de andere dieren in het woud willende zoeken, door den leeuw wordt uitgewezen, omdat hij vliegen kan en dus niet bij de viervoetige dieren behoort. Dit is onze grief en de Centrale Chineesche Vereeniging zal naar middelen omzien, om die weggenomen te krijgen, doch in geen geval begeven wij ons daarmede „op het oorlogspad." Wij zullen ons blijven gedragen als vreedzame burgers, die oorlogsdaden, in welken vorm ook, verfoeien. De heer Tjipto wil via de Chineezen der Regeering verwijten, dat er geen voldoend aantal Hollandsch-Chineesche scholen is en dat op die scholen geen onderwijs wordt gegeven in het Chineesch. Wij begrijpen echter heel goed, dat de Regeering in deze opzichten geen blaam treft. Het absolute gebrek aan onderwijskrachten, maakt het haar onmogelijk om meer te doen dan zij reeds deed. Zij tracht thans, door Chineezen voor onderwijzer op te leiden, daarin te voorzien. Het eenige, wat wij haar zouden kunnen verwijten is, dat zij niet veel eerder in het onderwijs aan Chineezen heeft voorzien. Wat betreft het verwijt van den heer Tjipto, dat op de H. Ch. scholen geen onderwijs wordt gegeven in de taal en de geschiedenis van China, hoe zouden wij dit het Nederlandsche Gouvernement euvel kunnen duiden? Het is immers logisch, dat de Nederlanders in hun eigen kolonie hun eigen denkbeelden en taal propageeren, evenals de Chineesche Regeering voor de Chineezen een Chineesche propaganda verkiest. Denkt de heer Tjipto dan dat bijv. de Duitsche Regeering in Duitschland voor daar wonende Hollandsche kinderen speciale scholen zou willen stichten en bekostigen, waar de Nederlandsche nationale idee zou worden gepropageerd? En gesteld al eens, dat het Gouvernement zulks in Ned.-Indië zou doen ten opzichte van de Chineezen, hetgeen dan niet als plicht, doch als hooge gunst *(anoegra)* ware op te vatten, zou het dan gerechtigd zijn de daaraan verbonden hooge kosten te besteden en waar zouden de vele benoodigde sinologen vandaan moeten komen? Ten slotte heeft de heer Tjipto het over de politiek en verkondigt, dat de Chineezen niet aan politiek kunnen meedoen, als zij zich niet aansluiten bij de Inlanders.

Waarom zouden de Chineezen in Indië aan politiek doen? Wij Chineezen zijn handelaren en stellen slechts belang in handelspolitiek. Andere politiek raakt ons slechts in zoovere, dat wij van de Regeering een behandeling vragen, zooals wij verdienen. Wat betreft onze associatie met de Inlanders, welke de heer Tjipto noodig acht, wat kunnen wij daarvan verwachten? O.i. in het geheel niets. Wij zullen, zoodra zich de gelegenheid voordoet, dit punt nog uitvoerig toelichten, doch wijzen thans reeds de hand, die de heer Tjipto ons reikt, beleefd, doch beslist af.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Babylon in Frankrijk.

De Times gaf een schilderachtig verhaal van de volkeren-schakeering achter het legerfront in Frankrijk. De arbeiders, daar aan 't werk, vertegenwoordigen o.m. Egyptenaren, Tyians, Chineezen, Afghanen. Zij hebben hun kampementen tusschen de bosschen en groene weilanden van Picardië en Artois. 't Is een treffend gezicht, wanneer men bij een rit door de vreedzame dorpen plotseling stoot op een groep Punjabsche koelies, die gehurkt om een houtvuurtje zitten, of op een clubje Chineezen in blauwe of terra-cotta blouses met slappe hoeden, en de onuitwischbare glimlach op 't gele gelaat, dan wel op een troepje forsche negers of kaffers zingend terugkeerend van den arbeid; of ook, om tot een tegenstelling over te gaan, op een motorkar van 't Roodekruis, die ijlings voorbij stuift, bestuurd door een Engelsche schoone in khaki. Een cinema voor de dorpsjeugd, die er van droomen zal als zij oud geworden de herinnering verlevendigt uit den tijd dat Azië, Afrika en Australië naar Frankrijk kwamen om er met Engeland samen te werken voor één groote zaak.

Daar is een kamp van Zuid-Afrikaansche arbeiders. Er zijn Zoeloes uit Natal en Transvaal, Kaffirs uit de Kaap, ook Basoetos, Swazis en Mashona's. Zoo lang als zij onder streng toezicht zijn, is de goede verstandhouding niet moeilijk te bewaren. Zij moeten echter niet te dicht bij een Vlaamsch of Fransch dorp huizen, noch daar waar de gelegenheid gemakkelijk is om sterkendrank te bemachtigen, tegen die verleiding der beschaving zijn zij niet bestand. De zware arbeid werkt mee om hen van te groote buitensporigheden af te houden. Zij gebruiken den vrijen tijd voor 't gereed maken van 't eten, 't herstellen der kleeding, 't vertellen der landsverhalen en der ondervinding in Europa, 't zingen der liederen van thuis. Zij slapen overigens gauw en vast in hun houten hutten. Een van hun geliefskoosde verpoozingen vinden zij in de symbolieke dansen, begeleid door de muziek der trommen en strijkinstrumenten, die de van oudsher overgeleverde toonmaat nu van de tropische landen overbrengen naar de Westersche dreven.

De Z. A.er wordt meerendeels bestemd voor zwaar werk, 't maken en onderhouden van wegen, de transportarbeid. De Chinees wordt meer bestemd voor

magazijnbezigheden en werk dat inzicht en initiatief vergt.

Bij een klein deel slechts van deze mannen uit de verre landen bestaat een ietwat duidelijk begrip omtrent „de groote zaak" waarom zij samen heeten te ijveren. De arbeiders schenken niet veel aandacht aan de politieke kwesties waarom 't gaat, en zij volgen zelfs meerendeels het verloop van den oorlog niet. Zij weten dat de Westersche volken bezig zijn elkander in stukken te rijten, maar als zij maar hun ration en hun loon krijgen laat dit hen vrijwel onverschillig.

Daar de eene Chinees voor ons oog niet best te onderscheiden is van den ander, bestaat altijd 't gevaar dat Ah Loeng een poging zal wagen om 't loon van Weng Chow in te palmen, als deze toevallig bij de uitbetaling niet tegenwoordig kan zijn. Dit kwam zoo vaak voor dat al met lijsten van vingerafdrukken moet worden gewerkt, onder toezicht van deskundigen.

't Is ook noodig gebleken Europ. begrippen van gezondheidsvoorzieningen, zindelijkheid en tucht ingang te doen vinden; wordt 't intieme leven er zooveel doenlijk op gericht den toestand uit 't eigen land te benaderen, voor deze factoren is hiermede moeten worden gebroken en is voor de Afrik. kraal, de Indische kampoeng, enz., enz., een vaste standaard-regeling aangenomen. Dit is niet een van de gemakkelijkste problemen geweest. Nauw verband hiermede hield de vraag welke arbeid van een Indiër, een Afrikaan, een Chinees onder 't Europ. klimaat gevergd mag worden en hoe zij te behandelen zijn in den winter. De ondervinding tot wegwijster nemende, heeft men hiervoor de gegevens gevonden, die de oorspronkelijke moeilijkheden hebben opgeheven.

Voor 't oog gaat de meeste aantrekkingskracht uit van de Indiërs, die hun schilderachtige kleederdracht hebben behouden. Als men een hoog getulbanden Afghaan ontmoet, statig wandelend door een eenzaam pad in de Fransche provincie, moet dit tot ongewone overpeinzingen aanleiding geven. Pathans arbeiden met werktuigen, die zij eenigszins linksch hanteeren, omdat zij zoo geheel anders zijn dan hun gewoon gereedschap. Mahsoeds en Waziris, die zich, op avonturen belust, beschikbaar hebben gesteld, schijnen teleurgesteld door de eentonige vreedzaamheid waarin zij buiten 't krijgsgewoel moeten leven. Ook degenen, die den Sirkar reeds als sepoys of sowars gediend hebben, zouden wellicht liever in dan achter de linie dienen. Nu doen zij indrukken op van kanonnengebulder, springende granaten, vliegmachines, e.d.m. voor wonderverhalen in later tijd.

De kleine Nagas, van Dravidisch type, zijn animisten. Zij zijn niet gebonden aan verbod van verschillende voedingsartikelen, zooals de mohamedanen en hindoes. Zij hebben een groote voorkeur voor vleesch en zijn niet kieschkeurig voor de hoedanigheid. Toen eenigen hunner een paard moesten begraven, vonden zij het miskende zuinigheid zooveel voedingswaarde onder den grond te stoppen. Zij verzochten 't liever naar hun keuken te mogen brengen. Den geneeskundigen dienst werd om een uitspraak gevraagd en deze maakte uit, dat de lucht ervan, zelfs voor een Naga-eetlust, wel wat te hoog leek.

Er is ook een groepje uit de Fyi-eilanden in Polynesië, dezen is 't minder te doen om de stoffelijke voordeelen, zij hebben 't als een eerezaak beschouwd ook hun contingent te leveren. Zij hadden verzocht om mee te strijden, maar 't werd meer verkieselijk geacht hun diensten op deze wijze te benutten. Zij zijn de aristocraten van de Stille Zuidzee, waar zij landbezitters, visschers en jagers waren.

De bonte mengeling, ook in taal en tongval, roept inderdaad de herinnering aan Babylon voor den geest.

't Is misschien wel aardig in dit verband een staaltje aan te halen van een dergelijke taalmengeling, zooals die ook in Nederlandsch Oost-Indië kan voorkomen, in niet minder afwisseling en soms toch in nog kleiner bestek. Tijdens een bezoek dat de Oostenrijksche kanonneerboot Nautulus een 30-tal jaren geleden aan Indië bracht om er de vlag weer eens te vertoonen, trof de talenhoeveelheid aan boord bij 't verblijf op de reede van Padang. De commandant, die zelf de vreemde talen goed machtig was, had vóór zijn vertrek enkele civiele en militaire autoriteiten gevraagd, met wien hij zich in 't Fransch en Duitsch onderhield, alsmede de consul van Engeland met wien hij diens taal sprak. Aan zijn bediende gaf hij bevelen in 't Italiaansch, de bemanning sprak 't patois van de Oostenrijksche kustlanden. De Chineesche kolenladers, de Maleische en Klingaleesche kooplieden mengden er de Oostersche talen tusschen, terwijl een der aanwezigen met zijn bediende Javaansch sprak. Nu behoef ik er niet bij te voegen dat de gasten daardoorheen nog Nederlandsch spraken om te bevestigen dat daar de vergelijking met Babylon met niet minder recht te pas was te brengen dan voor de toestanden achter het Fransche front.

De mislukking van 't houten schip.

Vice-admiraal Bowles heeft de bekentenis uitgesproken dat 't plan der houten schepen als een mislukking te beschouwen is. Deze uitkomst stelt generaal Goethals in 't gelijk, tegenover 't plan van Denman, dat op den aanbouw van een duizendtal houten stoomschepen was gericht. De uitvoering is om verschillende redenen onmogelijk gebleken, zoo is 't materiaal voor de helft ervan zelfs niet bijeen te brengen. De moeite is meerendeels zonder nuttig effect gebleven, Amerika zou beter geholpen zijn als zij besteed was aan den bouw van stalen schepen. Voor zoover overeenkomsten bindend zijn, zal de constructie intusschen doorgaan, maar 1918 zal niet meer dan een 250-tal h. sch. leveren, en 't is te betwijfelen of deze voor 't vervoer over den oceaan bruikbaar zullen zijn. De aanmaak van stalen schepen vraagt nu alle geestkracht.

Mevrouw Besant en Home rule voor Indië.

Mrs. Besant blijft veel aandacht trekken in haar ijveren voor Home rule voor Indië. Niettegenstaande tegenstand, ook van hen, die overigens als hare medestrijders mogen gelden, heeft zij 't voorzitterschap bekleed van 't laatste congres te Calcutta. 't Indisch nationaal congres, in hoofdzaak een Hindoe-organisatie, heeft zijn 32e jaarbijeenkomst onder belangwekkende omstandigheden gehouden. Men kent de verklaring van de Britsche regeering, waarbij geleidelijk de ontwikkeling tot zelfbestuur en zelfverantwoordelijkheid aan Indië wordt toegezegd. Mr. Montagu is er aangekomen om zich te laten voorlichten en op zijn beurt de regeering in Europa te gaan voorlichten. Onder deze omstandigheden was er iets paradoxaals in om door een Engelsche en niet door een Indiër, 't woord te laten uitspreken, waarin Home rule werd gevraagd.

Er lag iets in als een getuigenis tegen de bekwaamheid van de Indiërs om hun eigen zaak voor te brengen. Door hare keuze tot presidente van 't congres beschouwt mevr. Besant zich als „Indian by choice and adoption" en zij roept „Bande Mataram" als de beste. 't Congres is hierdoor echter in 't uiterste geleid, dat niet strookt met de meer gematigde gevoelens, die de Engelschen als de overheerschende in Indië beschouwen. In zijn artikel over de leiding van 't congres is the Times dan ook geenszins enthousiast. Een lange herinnering aan hetgeen vóór den oorlog in Indië voor militaire doeleinden is uitgegeven, had, meent 't blad, thans al heel weinig nut; nu een deel van Oost- en Centraal Azië in chaos is, is 't geen tijd om aan vermindering van de verdedigingsuitgaven te denken. Waar Mrs. Besant sprak over 't werk van Mr. Gokhale en zich op hem beriep als baanbreker, verzuimde zij te doen uitkomen dat hij juist een voorstander was van de politiek van geleidelijk ontwikkelen. Zijn stelsel, vrucht van langdurig denken en onderzoeken, berustte op een verruiming van het provinciaal zelfbestuur. De Times staat tegenover de overdreven eischen, die met de week groeien. In de herfst van 1916 begonnen met 't beruchte memorandum van 19 leden van de Imperial legislative council, zijn de verlangens ras toegenomen.

De Moslem leagne heeft dezelfde koers genomen; de vraag om Home rule lijkt zoo algemeen, maar men weet niet wat men hiermede feitelijk bedoelt. Te vergeefs zoekt men in de openingsrede van Mrs. Besant naar een bezonken of practisch voorstel. De Times ziet in dit drijven een afdwalen van redelijkheid en gezond verstand. Dit zal de Britsche regeering niet afbrengen van haar edelmoedige poging om gehoor te geven aan rechtmatige en billijke verwachtingen, die 't welzijn van Indië in samenwerking met Engeland in 't oog houden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Januari-afl. opent met eene levensbeschrijving van Henri Louis Charles te Mechelen, door G. P. Rouffaer. Deze merkwaardige persoonlijkheid (geb. 5 Oct. 1841 te Rembang, overl. 30 Mei 1917 te Bandoeng) heeft veel van zich doen spreken, in het bijzonder in de periode toen hij belast was met de leiding der maatregelen tot bestrijding van den opium-smokkelhandel, eerst te land en daarna ter zee. Wie in dien tijd op Java was, behoefde den naam te Mechelen slechts te noemen om dadelijk bij anderen reactie op te merken; reactie van afkeer bij niet weinigen, van zoo iets als ontzag gemengd met vrees bij de meesten, van een soort hartstochtelijke sympathie bij enkelen.

Behalve dit geestdriftig geschreven „In memoriam" bevat dit Nr. nog de volgende geillustreerde opstellen. Bij de opening van het instituut voor tropische hygiëne te Amsterdam, door C. H. L. Baelde. — De Slindro- en pelog-toonladders op de viool en violoncel uitgezet en het daaraan beantwoordende muziekschrift, door Soorjo Poetro. — De Pradjnaparamita (een van Java afkomstig Hindoebeeld in 's Rijks-Museum van Oudheden te Leiden), door A. Lafeber Jr. — De vervaardiging van krissen (vervolg). — Boenga Petikan, door Dr. A. A. Fokker. — A. H. Gijsberts (oud-resident van de Wester-afd. van Borneo),† door Mr. M. C. Nijland.

Vragen des Tijds.

In de Jan.-afl. eene verhandeling van ir. E. P. Wellenstein: Het vraagstuk der Djambische aardoliën. Na uitvoerig de redenen te hebben besproken welke voor de Regeering aanleiding zijn geweest tot indiening van het wetsontwerp, regelende de oprichting van de „Djambi Aardolie Maatschappij", onderwerpt de heer W. dat wetsontwerp zelf aan eene nadere critische beschouwing. Hij komt daarbij tot de conclusie dat aanneming van het ontwerp nog minder in 's lands belang kan wezen dan indertijd bekrachtiging van de in 1914 in overweging gegeven overeenkomsten met de „Koninklijke".

Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde.

Afl. 1 van den 33en jaargang van dit tijdschrift bevat een artikel over de geologische en geographische doorkruisingen van Midden-Celebes door E. C. Abendanon. Schrijver, de heer R. Schuiling volgt den heer A. (aan de hand van diens werk over zijn jongste reizen) op zijn leerzame tochten door Centraal-Celebes, en is van bewondering vervuld voor hetgeen de heer Abendanon in betrekkelijk korten tijd heeft gedaan voor de vermeerdering onzer kennis, vooral in geographisch opzicht, van een belangrijk gedeelte van Celebes. De heer Sch. eindigt: Abendanon heeft zijn naam voorgoed verbonden aan het hoogst eigenaardige en in tal van opzichten afwijkende eiland, dat zooveel wetenschappelijke problemen in zijn schoot verbergt.

De Tropische Natuur.

Inhoud der October-afl. Indische duinplanten (vervolg), door C. Backer. — De olifant (Elephas-Indicus), door A. C. T. N. — Een merkwaardige fasciatie bij Sawoe manilla (Achras Sapota L.), door v. W. — Xyris Indica L., door I. Beumée. — Een welgeslaagde list (van een Kidang), door E. Jacobson.

In deze afl. wordt voorts medegedeeld dat het vierde en laatste deel verschenen is van K. Heyne: De nuttige planten van Ned.-Indië en dat het eerste deel reeds in herdruk is.

De Economist.

De heer B. J. Haga geeft in het 15 Jan. Nr. eenige verbeteringen op zijn belangrijke verhandeling (verschenen in den vorigen jaargang) over de visscherij-industrie van Bagan Api Api (Sum. Oostk.)

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Nos. 9—12 van deel 108 bevatten een tweetal verhandelingen van 1o. Mr. I. Cassutto over de toepassing van ons „helingsartikel" (art. 27 Wetb. v. Strafr.) in de praktijk; en 2o. van Mr. P. A. F. Blom, getiteld: Overtredingen in het militaire straf en tuchtrecht en hare berechting.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 3: De rietsapzuivering en de onderlinge fabrikatie-contrôle op Java, door W. H. Th. Harloff. — Over de biologie van Mus Concolor, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Eenige gegevens over den oliepalm (Elaeis guineensis), door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Kultuur van de „Litsji", door Prof. Dr. F. A. F. C. Want. — Begrooting van Ned.-Indië voor 1918. — Algemeene Vereeniging van Rubberplanters ter Oostkust van Sumatra. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen. Enz.

Tenimbersche heelmeesters.

Aan een brief van Pr. Broers zij 't volgende ontleend (Java-Post 28 Sept.)

In den tijd dat de Tenimbereezen nog snelden en er maar op inhakten, kregen velen hunner breede, diepe wonden. Was deze gescheurd, dan werd er geraspte kokosnoot met kalk heet opgedaan. De pijnlijke behandeling liet de lijder zich welgevallen, overtuigd dat er genezing op volgde. Een breed litteeken werd later zijn trots. Voor kleinere wonden als ook vischsteken gebruiken zij een zeker blad, bestrooien dit met kalk, en zout, en leggen dit op de wonde. Zelf heb ik gezien hoe spoedig de genezing daarop volgt. Was echter de wonde regelmatig, dan kwam er de Tenimbersche chirurg bij te pas. Na met kalkwater de wonde uitgewasschen te hebben, naaide hij ze dicht en gebruikte als naald een fijn geslepen varkensbeentje, soms iets anders, en voor draad de dunne vezel van den steel uit een blad, hier „kon" genoemd, na dezen draad eerst door kalkwater te hebben gehaald. Een papje van kalk en kokosnoot, zooals boven, ging er op en klaar was het zaakje. Antiseptisch, naar men ziet. Niets nieuws onder de zon.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In afl. 42 o. m. Atjehers (vervolg). — Een wandeling langs de buitenwijken der oude stad Batavia ([1]), door M. J. van Deventer, (met ill.) — Iets over planten en oogsten op Java, door Walbeehm. — Uit de thee.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 8 van jaarg. 1917 bevat o.a.: De bevoegdheid der Indische Regeering om Nederlandsch-Indië, geheel of gedeeltelijk, in staat van oorlog of beleg te verklaren en de gevolgen die hieruit voortvloeien, door J .J. van de Berge. — Critische beschouwingen naar aanleiding van Blad I der Legenda voor de N. I. topogr. kaarten (slot), door J. van Roon. — Geneeskundige oefening op de kaart, door J. B. de Bats. — Bamboesleeptandoe voor afvoer van gewonden, door W. P. L. Ouwerkerk.

In afl. 9: De gelijktijdige opleiding van onze Infanterie tegen den B. V. en den I. V. dient te worden gestaakt, door N. X. — Een en ander over recruten en hunne opleiding, door L. — Indië weerbaar, door Mars. — Iets over het tractement en de V. S. van den minderen militair in Atjeh en onderhoorigheden, door Jhr. O. van der Wijck.

Teysmannia.

Inhoud van afl. 5. van jaarg. 1917: Een en ander over de wetenschappelijke namen der pianten, door J. Boldingh, met naschrift van W. G. B. — Iets over de teelt van artsenijgewassen, door W. G. Boorsma. — Boekbespreking.

Afl. 6: Van Plantentuin naar den Volksraad (met portret van Dr. J. C. Koningsberger). — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer (vervolg). — De bruine wortelschimmel Hymenochaete noxia, door Dr. C. J. J. van Hall. — Een op Java nog weinig bekende vruchtboom, Bellucia Axinanthera Triana. — Jacaranda ovalifolia R. Br. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 dezer bevat het 11e vervolg van A. F. H. Dalhuisen's geïllustreerde beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 tot en met 1911. Hiermede heeft de schr. zijn interessante beschouwingen beeindigd. Een andere maal zal hij een en ander mededeelen over de leefwijze enz. der ontmoete Papoea-stammen.

1) Men zie ook een geïllustreerd artikel in No. 42 van De Reflector, getiteld: De tijgersgracht te Batavia.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De rubriek Oorspronkelijke verhandelingen van de Oct.-afl. bevat: Proeve eener bedrijfsregeling voor een tropisch gebergte-wildhoutbosch, door Dr. M. ten Oever. — Schattingswerkzaamheden bij de boschinrichting. — In „referaten en vertalingen" o.m.: Rapport van de commissie van het Ned. Instituut van Landbouwkundigen inzake het Landbouwkundig Hooger Onderwijs. — Een en ander over de houtexploitatie in Palembang.

Weekblad voor Indië.

Met de jongste Ind. Mail werden de Nrs. 24-27 van dit weekblad ontvangen. Van de daarin behandelde onderwerpen worde genoemd: Het zilveren jubileum van pastoor Fleerakkers. — Het feest van Pa van der Steur (No. 24) — Een en ander over den ontwikkelingsgang van de vrouw in Indië. — De nieuwe Gouverneur van Sumatra's Oostkust (H. J. Grijzen). — De Ministers van Koloniën in honderd jaren (No. 25). — De voormannen van de Indische beweging. I. Tjipto Mangoen Koesoemo (No. 26). — Chineesche feesten (No. 27).

Koloniale Studiën.

Het Augustus-Nr. van dit twee-maandelijksch periodiek heeft den volgenden inhoud:

De Minahassa en het Nederlandsche Zendeling-Genootschap (gesticht) 1797, door Dr. J. W. Gunning. — Verouderde opvattingen, door Mr. J. Gerritzen. — Indië's positie in de wereldhuishouding, door W. Freundlich. — Het woningvraagstuk en de pestbestrijding. — Immigratie voor de Buitenbezittingen, door A. J. Koens. — Staats- of particulier bedrijf, door J. Admiraal. — Het jaarverslag van de Javasche Bank over 1916—1917, door E. Helfferich.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Door tusschenkomst van de firma M. Nijhoff ontvingen we de eerste 4 Nrs. van het nieuwe Indische weekblad met bovengenoemden titel.

Het eerste Nr. (van 4 Aug. 1917) bevat de namen der redacteuren en een uiteenzetting van hetgeen met de oprichting wordt beoogd. Verder o.m. het portret van Mr. C. Th. van Deventer, met bijschrift door D. de Jongh Wzn. — Een artikeltje over kunst in Indië. — Een bijdrage van Mr. H. 's Jacob: Wat zeggen ons de onlusten in de Buitenbezittingen. — Van Daha: De Javaansche taal bij het Inlandsch onderwijs. Enz.

De Nos. 2—4 bevatten eveneens verschillende bijdragen over allerlei (doch meest politieke) onderwerpen, benevens een losse plaat.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Nijmegen:

LEZING met lichtbeelden en demonstratie-materiaal, te houden door Mevrouw *D. Raedt van Oldenbarnevelt*, in de Boven-Foyer van het Concertgebouw *„De Vereeniging"* op *Vrijdag 25 Januari 1918* des avonds *half 8*.

Onderwerp: **De residentie en het eiland Ambon.**

—o—

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING met lichtbeelden van mejuffrouw A. de Wit op *Vrijdag 1 Februari 1918*, in het *American Hotel* (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **„Soemba."**

—o—

Van de Redactie-Commissie:

Bioscoop-lezing over Bali en Baliërs.

Den 8en Februari e.k. zal voor de *Nederlandsche Reisvereeniging* in het gebouw de *Ruiterstraat 67, Den Haag*, over bovengenoemd onderwerp een filmlezing worden gehouden door den heer *W. J. Giel*, die alleen toegankelijk is voor leden en introducees. Na 1 Februari zal in dit blad worden medegedeeld of er nog plaatsen voor geintroduceerden verkrijgbaar zijn, terwijl tot dien datum alleen de leden van bedoelde vereeniging kaarten kunnen bekomen bij den heer J. G. Boosman, Weimarstraat 284, à *f* 0.45 per plaats.

* * *

Tentoonstelling van Ind. Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Op *Vrijdag 1 Febr.* a.s. van 2—4 uur nam. en op *Zaterdag* en *Zondag 2 en 3 Febr.* zal in de Tuinzaal van *Ons Huis*, Prinsegracht 77, Den Haag, eene TENTOONSTELLING gehouden worden van Kunstnijverheid-artikelen, als huisvlijt, vervaardigd door de inboorlingen van Ned.-Oost en West-Indië.

Op *Vrijdag 1 Febr.* des avonds ten 8 ure zal in dezelfde zaal een en ander ook met behulp van lantaarnplaten toegelicht worden door Mevr. G. van Beresteyn-Tromp, presidente van „Boeatan".

Ook niet-leden der Toynbee-Vereeniging hebben tegen een geringe entree toegang tot deze tentoonstelling en voordracht.

Ingezonden.

Verzoek om inlichting.

Ik meen in 1906 of '07 is er met den zetel Batavia opgericht een Bond van Ambtenaren, die in 1910 of '11 weer te niet is gegaan. De voorman of een der voormannen daarvan was Mr. Dr. Schuurmann, terwijl de tegenwoordige hoofdinspecteur der S.S. Daume er lid of zelfs bestuurslid van geweest is. Zij beoogde uitsluitend of onder meer het verkrijgen van eene regeling der Rechtspositie van Ambtenaren en had ook een orgaan, dat van 1907 tot 1911 verschenen is, en ik meen, vooral van die regeling werk maakte. Of dit een en ander nu is uitgegaan van die Vereeniging zelve, dan wel of zij werkzaam was als eene soort Indische afdeeling der Nederlandsche Vereeniging, die toen met ± 40.000 leden ditzelfde doel beoogde en nastreefde, is mij niet bekend. In elk geval moet men de volharding dier Nederlandsche Vereeniging bewonderen, volharding die eindelijk, eindelijk is beloond geworden. Waarmee? „Natuurlijk met eene wettelijke regeling van rechtstoestand etc.," zou men zoo zeggen; als welverdiend loon voor wachtensarbeid en geduldsbetoon. Wel neen; na 15 à 18 jaar gewurm, vereenigingsleven en streven heeft men bereikt, dat in Augustus of September '17 eene Staatscommissie ten onzent is geïnstalleerd, om aan de Regeering voorstellen te doen en min of meer omstandig bericht te geven over deze materie, die zou geregeld worden o. m. na kennisneming van de regelingen van Saksen, het Duitsche Rijk, de Donaumonarchie e. a., waarvan die van laatstbedoeld rijk van 1912 de jongste is, onder den naam van „Dienstprogmatik für Beamte".

Naar vernomen, zijn er door de Vereeniging van bestuursambtenaren in Nederland naar aanleiding van de installeering dezer Staatscommissie stappen gedaan, om voor *alle* categorieën van Landsdienaren in Oost-Indië, dus niet voor de bestuursambtenaren alleen, ook zoodanige regeling op zijn minst in overweging te nemen; men is dus niet onbescheiden geweest.

Het is naar aanleiding daarvan, dat ik aan de lezers van dit Weekblad de vraag richt of er iemand is, die mij op grond van de bovengeschetste uit het geheugen gedane mededeelingen, die dus geene aanspraak op juistheid maken, meer preciezere mededeelingen kan doen, en nog liever, mij van het genoemde Tijdschrift eenige nummers in leen zou willen afstaan.

Alvorens ik tot dezen stap, deze „vlucht in de openbaarheid" overging, heb ik links en rechts gevraagd en gezocht, bij Indisch-Gasten en Europeesche Nederlanders, in Regeerings-almanakken en catalogi, maar overal ontmoette ik nevel en duisternis. Hem of haar, die mij de gewenschte inlichtingen door tusschenkomst van het „K. W." kan verstrekken, zij bij voorbaat mijn dank uitgesproken.

S.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N°. 5. Donderdag 31 Januari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Kartinifonds.

De Vereeniging „Kartinifonds" hield den 16en Jan. 1918 in het gebouw Diligentia te 's-Gravenhage, onder voorzitterschap van den heer J. Th. Gerlings, haar Jaarlijksche Algemeene Vergadering.

Na de behandeling der huishoudelijke aangelegenheden en de herbenoeming van de periodiek aftredende bestuursleden, gaf de voorzitter, in verband met de daaromtrent in de Indische Begrooting voor 1918 opgenomen voorstellen, een overzicht van de vooruitzichten voor het onderwijs aan Inl. meisjes in Ned.-Indië en de vorming van Inl. onderwijzeressen. Het onderwerp gaf aanleiding tot een uitvoerige gedachtenwisseling, waaraan door verschillende deskundigen op het gebied van Indisch onderwijs werd deelgenomen. De plannen der Regeering werden algemeen met bijval begroet.

De belangrijke rede door den Voorzitter, den heer J. Th. Gerlings, gehouden, wordt hieronder in haar geheel afgedrukt:

„Een twintigtal jaren geleden ontbrak in de inlandsche samenleving nog ten eenenmale het besef, dat ook meisjes, zoo in haar eigen als in het algemeen belang, onderwijs behooren te ontvangen. In 1913, toen de Ver. „Kartinifonds" werd opgericht, won op dit gebied reeds eene andere opvatting veld. Er bestonden toen eenige Kaboepaten-scholen, de protestantsche en katholieke zendingen hadden enkele meisjesscholen gesticht; te Djokjakarta bestond reeds de Christelijke Koningin Wilhelminaschool. Meer teekenend nog voor de kentering der volksovertuiging was, dat op eenige plaatsen (te Bandoeng, Garoet, Karanganjar, Djokjakarta, Soerabaja) door eigen initiatief der Inl. bevolking meisjesscholen waren in het leven geroepen.

De Regeering erkende in dat jaar (1913), dat de tijd gekomen was om het meisjesonderwijs ter hand te nemen. Zij aarzelde echter nog omtrent den vorm, die aan schoolinrichting en leerplan ware te geven en gaf daarom in de Memorie van Toelichting bij de Indische Begrooting voor 1914 te kennen, dat zij zich voorloopig van de oprichting van Gouvernementsscholen voor Inl. meisjes wilde onthouden, maar bereid was het particulier initiatief met geldelijke hulp te steunen.

Gedurende vier jaren is deze gedragslijn gevolgd en niet zonder goede uitkomsten. Particulieren hebben zich beijverd de overheidstaak op dit gebied over te nemen, vooral de Kartinischolen hebben zich in dit tijdperk krachtig ontwikkeld.

Met ingang van het jaar 1918 zal het tijdperk van afwachting als afgesloten worden beschouwd. Uit de ingediende Indische Begrooting en hare toelichting blijkt, dat de Regeering het thans mogelijk acht om, gebruik makende van de inmiddels met particuliere meisjesscholen verkregen ervaring, een plan voor het openbare Inlandsche meisjesonderwijs vast te stellen.

Dit is een mijlpaal van groote beteekenis op den ontwikkelingsweg van het Indische onderwijs. Dat men eerlang tot openbaar meisjesonderwijs zou komen, was te voorzien; dat de Regeering hiertoe reeds zoo spoedig overgaat, is echter eene welkome verrassing.

Met enkele lijnen schetst de Memorie van Toelichting de beoogde inrichting van dit onderwijs. Wil men zich echter een denkbeeld vormen van de te verwachten organisatie daarvan, voorloopig nog alleen wat den onderbouw betreft, dan dient men de openbaar gemaakte inzichten en plannen te beschouwen in verband met het reeds bestaande. Het navolgende overzicht stelt zich dit ten doel; men houde intusschen in het oog, dat het hier besproken onderwijs alleen betrekking heeft op Java en de daarmede in ontwikkeling ongeveer gelijkstaande streken der buitenbezittingen.

In de eerste plaats moet het volksonderwijs worden beschouwd.

Daar het uitsluitend in gemengde scholen wordt gegeven, is het geen eigenlijk meisjesonderwijs. Toch verdient het in hooge mate de aandacht, omdat het de eenige bron van kennis is, die voor de overgroote meerderheid der meisjes open staat.

De kinderen der eigenlijke volksklasse ontvangen slechts een zeer elementair onderricht, bestaande in lezen, schrijven en eenvoudig rekenen. Dit onderricht wordt, aan jongens en meisjes gezamenlijk, gegeven in de dessascholen, die uit drie jaarklassen bestaan.

De vraag, in hoeverre de uitkomsten dezer dessascholen bevredigend zijn, is — ook met het oog op de ontwikkeling der meisjes — van het grootste belang. Het antwoord op die vraag luidt veelal weinig gunstig. De weg tot verbetering is echter nog niet gevonden.

De naast-hoogere school is de Inlandsche school 2de klasse.

In vroeger tijd, toen men nog geen dessascholen kende, was zij de school der eenvoudigste soort en dus de eigenlijke volksschool. Ten platten lande werd zij echter in geheel onvoldoenden getale aangetroffen. Sedert de schepping der dessascholen is deze school op een hooger peil gebracht. Zij telt nu vier of vijf jaarklassen en is derhalve bestemd voor kinderen tot 10 à 11 jarigen leeftijd.

Het onderwijs in deze scholen wordt eveneens aan jongens en meisjes gezamenlijk gegeven. Ofschoon coëducatie in het algemeen slecht past bij de godsdienstige en maatschappelijke opvattingen der Indische volkeren, neemt men aan, dat tot den leeftijd van 10 à 11 jaar tegen het bezoeken van gemengde scholen geen overwegend bezwaar kan bestaan.

In beginsel kan deze opvatting gereedelijk worden aanvaard. In de praktijk evenwel brengt de toepassing de meisjes vaak in minder gunstige conditie. Er zijn namelijk te weinig 2de klasse-scholen en bij plaatsgebrek neemt men in de eerste plaats de jongens aan. Het aantal meisjes, dat onderwijs ontvangt, is daardoor op vele plaatsen bedroevend klein; op Java bedraagt het aantal meisjes-leerlingen niet meer dan 6 pCt. van het aantal jongens.

Oppervlakkig beschouwd ligt het middel, om hierin verbetering te brengen, voor de hand; althans voor de grootere plaatsen, waar meerdere 2de klasse scholen bestaan. Men bestemme één of meer dezer scholen uitsluitend voor meisjes. Het bezwaar daartegen is, dat zulke meisjesscholen dan ook vrouwelijke leerkrachten

dienen te verkrijgen, ook als schoolhoofden; voor laatst bedoelde functie zijn echter geschikte personen nog niet beschikbaar. Het zouden onderwijzeressen moeten zijn van een kweekschool. Zoodra deze in voldoenden getale zullen gevormd zijn, ware het zeer wenschelijk op groote plaatsen afzonderlijke meisjesscholen 2de kl. in te richten. Zij zouden het meisjesonderwijs een grooten stap vooruitbrengen en de leerlingen in grooten getale zien toestroomen.

Te minder kan genoegen worden genomen met het geringe aantal meisjes-leerlingen der Inlandsche scholen 2de klasse, omdat deze scholen in het thans door de Regeering aangenomen stelsel van meisjesonderwijs eene hoogst belangrijke plaats innemen. Men wenscht nl. voor a l l e meisjes uit de eenigszins ontwikkelde volksklasse en uit de middenklasse de school 2de kl. te maken tot de algemeene inrichting van aanvangsonderwijs, die tot het 10de of 11de jaar zal worden gevolgd. Alleen de meisjes, aan wie men reeds van den aanvang af onderwijs met Nederlandsch als voertaal wil doen geven, zullen hiervan uitgezonderd zijn. Zij zullen de Kartinischool of de gemengde Hollandsch-Inlandsche school bezoeken.

Met het oog op de hier bedoelde bestemming der Inlandsche school 2de klasse, verdient het karakter, dat tegenwoordig, na de schepping der dessascholen, aan die school is gegeven, onze bijzondere aandacht.

De 2de klasse-school wordt algemeen aangetroffen op de grootere plaatsen. In de groote steden bestaan meerdere zulke scholen, hoewel nog lang niet genoeg. Ten platten lande vervult de Inlandsche school 2de klasse de rol van „kernschool" te midden van een kring van dessascholen, welker leerlingen, bij voldoenden aanleg, kunnen overgaan naar de derde klasse der 2de klasseschool. In verband met laatstbedoelde regeling, bestaan ook 2de klasse scholen, die uitsluitend dienen als vervolgschool voor de dessascholen en daarom de twee laagste klassen missen.

De 2de klasse scholen bereiden de mannelijke leerlingen voor tot verschillende inrichtingen van landbouw- en ambachtsonderricht. Het ware wenschelijk, dat daarnevens voor de meisjes der ontwikkelde volksklasse gelegenheid bestond, na het 10de of 11de jaar, nog eenigen tijd een huishoudcursus te volgen. Ook daarvoor mist men echter de vereischte vrouwelijke leerkrachten.

Voor het opleiden van leerkrachten, waaraan zoo groot gebrek is, vormt, althans voor zooverre het gaat om het onderwijs met de Inlandsche taal als voertaal, de Inlandsche school 2de klasse eveneens de algemeene inrichting van aanvangsonderwijs. De dessaschool krijgt hare onderwijzers uit de 2de klasse-school, nagenoeg zonder eenige verdere voorbereiding. Men begrijpt, dat onderwijzers, die zelf niet langer dan ten hoogste vijf jaren onderwijs hebben genoten, de leerlingen der dessascholen niet ver kunnen brengen.

De aanstaande hulponderwijzers voor de Inlandsche school 2de klasse bezoeken, na die school te hebben doorloopen, nog gedurende vier jaren de normaalschool.

Wij hebben nu de dessaschool beschouwd, die de eigenlijke volksschool vormt voor de lagere volksklasse en de Inlandsche school 2de klasse, die, althans wat de meisjes betreft, bestemd is tot aanvangsschool voor de meer ontwikkelde volksklasse en voor de middenklasse. Onze aandacht zij nu verder gevestigd op het eigenlijke meisjesonderwijs, waarvoor de meisjes der middenklas en die van hoogeren stand in aanmerking komen.

Een deel van de meisjes, die de Inlandsche school 2de klasse hebben doorloopen, heeft behoefte aan meerdere uitbreiding harer schoolkennis.

Deze uitbreiding kan wenschelijk zijn om twee redenen, en wel:

a. omdat het meisje aanleg toont voor onderwijzeres;

b. omdat te verwachten is, dat het meisje bij huwelijk de leiding zal verkrijgen van een gezin, waarvan de zoons Hollandsch-Inlandsch onderwijs zullen genieten. Deze meisjes zullen hier verder eenvoudigheidshalve worden aangeduid als die der middenklasse.

De opleiding tot onderwijzeres zal nader afzonderlijk worden behandeld; thans worde eerst besproken de opleiding van meisjes in verband met den stand, waaruit zij afkomstig zijn.

Er bestaat, uit dit oogpunt beschouwd, een onmiskenbaar verband tusschen de opleiding der meisjes en die der jongens. Voor een degelijk gezinsleven is het noodig, dat de ontwikkeling der vrouw geëvenredigd zij aan die van den man.

Wegens dit verband zij eerst onze aandacht geschonken aan de opleiding der jongens.

Voor de opleiding van den ontwikkelden Inlander heeft men het Hollandsch-Inlandsch onderwijs aanvaard, als de voorbereiding tot alle betrekkingen en beroepen, waartoe Westersche kennis wordt vereischt.

Tot dusverre is de toelating tot de Hollandsch-Inlandsche school nog afhankelijk van den stand der ouders. Men leest in de bepalingen, dat dit onderwijs in de eerste plaats bestemd is voor kinderen „wier ouders door hun ambt, afkomst, gegoedheid of opleiding in de Inlandsche maatschappij op den voorgrond treden." Deze beperking, hoewel noodig zoolang het aantal Hollandsch-Inlandsche scholen beneden de behoefte blijft, zal ongetwijfeld buiten toepassing treden, wanneer door voldoende vermeerdering dier scholen de gelegenheid om Hollandsch-Inlandsch onderwijs te ontvangen in goede verhouding komt tot het aantal betrekkingen waarvoor die opleiding van nut is, en tot het aantal Inlanders, dat in die betrekkingen plaatsing kan vinden.

Het Hollandsch-Inlandsch onderwijs zal dan de algemeene opleiding worden voor den middenstand.

De jonge man, die Hollandsch-Inlandsch onderwijs heeft genoten, behoort eene levensgezellin te kunnen vinden van gelijke algemeene ontwikkeling. De jonge mannen op Java zien zeer goed in, dat eene ontwikkelde echtgenoote van gunstigen invloed kan zijn op hunne loopbaan. Zij letten reeds thans bij de keuze eener echtgenoote meer op ontwikkeling dan op afkomst. Dat ouders zoo grooten prijs blijken te stellen op goed onderwijs voor hunne dochters, heeft veelal tot reden, dat daardoor de kans op een goed huwelijk wordt verhoogd.

In het belang der volksontwikkeling verdient dit streven aanmoediging. De ontwikkeling van een volgend geslacht zal in hooge mate worden bevorderd, indien de moeder voor de opvoedingstaak berekend is.

Is het daarom noodig, dat de aanstaande echtgenooten der jonge mannen, die aan de Hollandsch-Inlandsche school zijn opgeleid, zelve ook Hollandsch-Inlandsch (Kartini)-onderwijs hebben genoten?

De Regeering beantwoordt die vraag ontkennend.

Gelijke algemeene ontwikkeling wil niet zeggen, dat de vrouw hetzelfde onderwijs moet hebben genoten als de man. In het bijzonder is in het oog te houden, dat de kennis der Nederlandsche taal, die in zoodanig gezin ook bij de vrouw niet mag ontbreken, voor haar een ander doel heeft dan voor den man. De man heeft het Nederlandsch noodig als voertaal voor verdergaand westersch onderwijs en later als middel tot mondelinge en schriftelijke gedachtenwisseling bij de uitoefening van zijn betrekking of beroep. De vrouw heeft, om aan hare kinderen de gewenschte opvoeding te kunnen geven, eveneens kennis van het Nederlandsch noodig, maar het is voldoende, wanneer zij zich daarvan in een eenvoudig gesprek kan bedienen. Bij haar is harmonische ontwikkeling van geest en hart van meer waarde dan dorre westersche taalkennis.

Het is deze gedachtengang, die de Regeering tot het besluit heeft gebracht om bij de oprichting van meisjesscholen voor de middenklasse de eigenlijke schoolkennis niet veel hooger op te voeren, dan hetgeen wordt onderwezen aan de 2de klasse-school met vier of vijf jaarklassen, en de uitbreiding van het leerprogramma liever te zoeken in vakken van huishoudelijken aard, die naar de behoeften van een degelijk gezinsleven zullen worden onderwezen. Aan een deel dezer scholen zal men daarenboven ook Nederlandsch onderwijzen, niet om als voertaal dienst te doen bij het overig onderwijs, maar als leervak.

Men verwacht, dat de aldus onderwezen meisjes voldoende ontwikkeling zullen hebben verkregen om in een beschaafd Inlandsch gezin hare plaats waardig te kunnen vervullen, terwijl deze opleiding, omdat zij zich ontwikkelt uit het gewone lager onderwijs met de Inlandsche taal als voertaal, toegankelijk zal zijn voor eene veel breedere schare van meisjes dan het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, hetwelk reeds van het zesde jaar af eene opleiding eischt, geheel staande buiten het kader van het gewone lager onderwijs.

De gezonde gedachte, die aan dit stelsel ten grondslag ligt, moet bijval doen schenken aan de oprichting der ontworpen meisjes-scholen.

Men houde echter wel in het oog, dat de Kartinischolen (de Hollandsch-Inlandsche meisjesscholen) daarom geenszins als overbodig zijn te beschouwen.

Het Kartini-onderwijs moge thans rechtstreeks slechts aan een beperkt aantal meisjes te goede komen, het heeft echter eene belangrijke taak te vervullen met het oog op de toekomst.

Over eenige jaren zal het noodig blijken, de opleiding der vrouw tot hooger peil op te voeren. Daartoe zal men de medewerking behoeven van een kern van ontwikkelde vrouwen. Deze moeten reeds thans tot die taak worden voorbereid, door onderwijs op breederen grondslag, dan de Inlandsche 2de klasse-school kan geven.

Het zijn in de eerste plaats de meisjes uit den hoogeren stand, die aan dit onderwijs behoefte hebben. Voor deze meisjes kiezen de ouders terecht niet de Inlandsche school 2de klasse. Voor zooveel die meisjes vroeger schoolonderwijs genoten, bezochten zij uitsluitend de Europeesche lagere school. De Kartinischool, die er zich op toelegt aan hare leerlingen niet alleen wetenschap bij te brengen, maar het onderwijs vooral opvoedend en algemeen ontwikkelend te doen zijn, is echter de onderwijsinrichting, die geheel aan de behoeften dier meisjes voldoet, en meer en meer ook voor de middenklasse onmisbaar zal worden.

De Regeering erkent ten volle het recht van bestaan der Kartinischolen. Wel is waar heeft zij nog niet de bedoeling om de instandhouding en uitbreiding dier scholen binnen den kring der rechtstreeksche staatszorg te brengen; die scholen blijven nog overgelaten aan het particulier initiatief, gesteund door de gebrui-

kelijke subsidiën. Maar men mag hopen, dat de Regeering aan de Kartinischolen steun zal verleenen langs een anderen weg, die voor het tegenwoordige van meer dringend belang is, namelijk door de oprichting eener kweekschool voor onderwijzeressen.

Hiermede komen wij tot de bespreking der plannen voor de opleiding van vrouwelijke leerkrachten.

De voornaamste hinderpaal, die zich aan de schepping van Inlandsche meisjesscholen in den weg stelt, is het bijna volslagen gebrek aan geschikte Inlandsche onderwijzeressen.

Toen in 1913 de Kartinivereenigingen in Indië, gesteund door het „Kartinifonds'', de taak der stichting van Inlandsche meisjesscholen aanvaardden, was dat gebrek de reden, dat men alleen op welslagen kon hopen door de toepassing van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs. Voor meisjesscholen met de Inlandsche taal als voertaal zouden de leerkrachten ten eenenmale hebben ontbroken. Wel is waar ontbraken ook voor Hollandsch-Inlandsche meisjesscholen bevoegde Inlandsche onderwijzeressen, maar het was mogelijk in deze leemte — zij het ook op eene niet duurzaam bevredigende wijze — te voorzien door de aanstelling van Europeesche onderwijzeressen, waar noodig bijgestaan door onvoldoend bevoegde Inlandsche hulpkrachten.

Nu de Regeering zelve tot de oprichting van meisjesscholen wil overgaan, komt zij voor hetzelfde bezwaar te staan. De Regeering is echter, beter dan particulieren, in de gelegenheid om in het bezwaar te voorzien. Zij kan onderwijsinrichtingen in het leven roepen tot opleiding van leerkrachten. Uit het uitgebreide corps onderwijzeressen in gouvernementsdienst kan de Regeering de meest geschikte elementen uitzoeken en deze in het bijzonder voorbereiden voor de taak om onderwijs te geven aan normaalscholen en kweekscholen.

Dezen weg zal de Regeering inslaan.

De leerkrachten voor de Inlandsche meisjesscholen, alwaar de Inlandsche taal voertaal is, zullen worden gevormd aan meisjes-normaalscholen.

Deze scholen zullen zijn van het type der bestaande normaalscholen voor mannelijke leerlingen, behoudens zoodanige verandering van het leerplan, dat degelijk onderricht zal worden gegeven in huishoudelijke vakken. Deze normaalscholen zullen toegankelijk zijn voor leerlingen, die de Inlandsche school 2de klasse hebben doorloopen. De cursus zal vierjarig zijn.

Voor sommigen dezer Meisjesnormaalscholen zal intusschen het leerplan eene uitbreiding verkrijgen van groote beteekenis. In verband met het voornemen om in een deel der op te richten lagere meisjesscholen onderwijs in het Nederlandsch te geven, is men van oordeel, dat de onderwijzeressen dier scholen eenige kennis van die taal behooren te bezitten. Daarom zal in het leerplan van enkele meisjesnormaalscholen het Nederlandsch als leervak worden opgenomen. Dit onderwijs zal niet zoover gaan, dat de aldus opgeleide Inlandsche onderwijzeressen zelve les in het Nederlandsch zullen kunnen geven; aan de lagere meisjesscholen zal deze taal worden onderwezen door Europeesche leerkrachten van andere onderwijsinstellingen.

De vraag rijst: hoe men voor de eerst op te richten meisjesnormaalscholen aan de noodige onderwijskrachten zal komen?

De bedoeling is, dat in de toekomst het geheele personeel eener meisjesnormaalschool uit vrouwelijke leerkrachten zal bestaan, namelijk uit een Europeesche directrice en vier aan een kweekschool opgeleide en verder in huishoudelijke richting gevormde Inlandsche onderwijzeressen.

Voor het tegenwoordige ontbreken echter de geschikte vrouwelijke leerkrachten geheel en zal men zich dus aanvankelijk — behalve voor het onderwijs in huishoudelijke vakken — met mannelijke onderwijzers moeten tevreden stellen. Ook met deze wijziging in het plan zal het aantal beschikbare leerkrachten niet toelaten reeds dadelijk meer dan drie meisjesnormaalscholen in het leven te roepen. Deze zullen allen ook Nederlandsch onderwijzen. Twee daarvan, één in Midden-Java voor het Javaansche en één in Sumatra's Westkust voor het Maleische taalgebied, zullen gouvernementsscholen zijn; de derde — voor de Soendalanden — zal worden tot stand gebracht door eene in West Java opgerichte vereeniging, vermoedelijk te Bandoeng. Als hulde aan de nagedachtenis van Mr. C. Th. van Deventer heeft men het voornemen, aan deze school den naam van Van Deventer-school te geven.

Zoowel de Commissie tot voorbereiding der normaalschool in West-Java, als de Regeering, zijn van oordeel, dat eene particuliere vereeniging niet in staat is de voor zoodanige school vereischte leerkrachten te verkrijgen. Om die reden zal de Regeering voor die school gouvernements-leerkrachten beschikbaar stellen.

Aan de Meisjes-normaalscholen zullen internaten worden verbonden.

Indien de hiervoren besproken normaalscholen in voldoenden getale worden tot stand gebracht en zij een voldoend aantal onderwijzeressen afleveren, zal langs dien weg op bevredigende wijze voorzien kunnen worden in de behoefte aan leerkrachten voor de meisjesscholen, die zich van de Inlandsche taal als voertaal bedienen.

Ook het Hollandsch-Inlandsch meisjesonderwijs heeft echter dringend behoefte aan bevoegde Inlandsche onderwijzeressen; dit geldt niet alleen voor de Kartinischolen, maar evenzeer voor de gemengde Hollandsch-Inlandsche scholen van het Gouvernement.

Wanneer de zes reeds bestaande Kartinischolen na eenige jaren allen tot zevenklassige scholen zullen zijn uitgegroeid, zullen zij, volgens de voorgeschreven bezetting, nevens 18 Europeesche leerkrachten, 24 bevoegde Inlandsche leerkrachten behoeven. Tot dusver telt Java evenwel niet meer dan éene enkele Inlandsche vrouw, die de bevoegdheid heeft verkregen tot het geven van Hollandsch-Inlandsch onderwijs en het is niet te verwachten, dat de toelating van meisjes tot de kweekscholen voor mannelijke onderwijzers — gelijk thans geschiedt en nog zal worden uitgebreid — in dezen toestand noemenswaardige verbetering zal brengen.

Deze bedenkelijke toestand heeft den Raad van Beheer der Vereeniging „Kartinifonds'' aanleiding gegeven, zich in Februari 1917 bij rekest tot den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië te wenden, met het verzoek de oprichting eener Kweekschool voor Onderwijzeressen ten behoeve van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs in overweging te willen nemen. In dit rekest werd er op gewezen, dat de stichting en instandhouding van zoodanige kweekschool particuliere krachten te boven gaat, niet alleen op grond van de kosten, maar vooral omdat voor de leiding en het onderwijs de geschikte krachten niet te verkrijgen zijn. Voor eene meisjeskweekschool zijn noodig vijf Europeesche onderwijzeressen, die eene speciale voorbereiding hebben ontvangen voor de Indische talen en voor land- en volkenkunde. Eene particuliere vereeniging kan zulke leerkrachten niet vinden, noch in Indië, noch in Nederland. Alleen de Staat kan daarin voorzien, omdat deze, zoowel bij de eerste oprichting der school, als later bij het ontstaan van vacaturen door ontslag en verlof, uit een groot corps onderwijzeressen de meest geschikte krachten kan uitzoeken en met de voorbereiding dezer personen voor hare taak tijdig een aanvang kan maken.

De Regeering erkent de behoefte aan deze Gouvernementskweekschool. De eerste stap om daartoe te komen wordt reeds gedaan door aan geschikte Europeesche onderwijzeressen op te dragen zich door de studie van Indische talen en van land- en volkenkunde voor het onderwijs aan eene kweekschool te bekwamen.

Teneinde intusschen reeds voorloopig de beschikking te verkrijgen over eenige meerdere onderwijzeressen voor het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, zullen eenige maatregelen worden getroffen ter bevordering van een stelselmatiger opleiding van meisjes aan de bestaande kweekscholen. Jaarlijks zal een vast aantal plaatsen voor die leerlingen worden beschikbaar gesteld; voorloopig drie bij elke der zeven kweekscholen. Verder zal worden voorzien in de behoefte aan een betere huisvesting der vrouwelijke leerlingen en aan Europeesch toezicht door toekenning van tegemoetkoming aan kosthuizen, waarvan de vrouw des huizes (bij voorkeur de echtgenoote van een der Europeesche onderwijzers) beheer en toezicht op zich neemt.

Tot spoedige voorziening in eene dringende behoefte kan dit plan van nut zijn. Het springt echter in het oog, dat het verre de voorkeur verdient de hier bedoelde meisjes in eene meisjeskweekschool te vereenigen. Op den leeftijd, welken deze meisjes hebben bereikt, is coëducatie weinig aanbevelenswaardig; daarenboven kan eene kweekschool voor mannelijke leerlingen niet het karakteristiek vrouwelijke onderwijs geven, dat voor aanstaande onderwijzeressen noodig is.

Alleen de stichting eener kweekschool kan op afdoende wijze voorzien in de leemte, die thans nog den bloei van het Kartini-onderwijs belemmert. Dit onderwijs zal daarna eene grootere vlucht nemen.''

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Ethische pandhuis-exploitatie.

De redacteur voor Midden-Java van het „Soer. Hbl.'', die het jaarverslag van den pandhuisdienst aan een nadere beschouwing onderwierp en er op wees, dat het gouvernement ondanks de steeds stijgende winsten met het bedrijf gemaakt, er niet toe schijnt te kunnen besluiten om de rente te verlagen, komt op bedoelden dienst terug en meent, na inlichtingen, van verschillende insiders ontvangen, dat zijn oordeel nog veel te gunstig was.

Niet alleen toch heeft het gouvernement niets gedaan om het rentetarief te verlagen, maar het heeft maatregelen getroffen om uit het bedrijf nog meer winst te kloppen dan tot dusver het geval was, zooals schr. met de z.g. A-panden tracht aan te toonen, welke panden een beleeningswaarde hebben tot en met ƒ 25, terwijl de rente 6 pct. per maand bedraagt. De panden met een hoogere beleeningswaarde vormen slechts ½ pct. van den totalen inbreng.

De rente van de A-panden werd niet langer berekend dan over 90 dagen; na dien tijd tot den datum van aflossing of verkoop was geen rente meer verschuldigd.

Volgens een bepaling, opgenomen in het jaarverslag over 1907, werden de niet-ingeloste panden in de meeste gouvernementspandhuizen eerst in de 7de maand van de beleening af verkocht.

Dit is voor de bevolking een zaak van groot gewicht; immers, hoe langer het duurt alvorens de panden verkocht worden, hoe meer kans en gelegenheid de inbrenger heeft zijn bezit te kunnen inlossen.

In 1912 werd echter beslist, dat overal de niet-ingeloste panden reeds in de 6de maand verkocht zouden worden, m. a. w. de beleeningstermijn werd met een maand verkort. Panden in Januari beleend moeten dus niet meer in Juli doch in Juni verkocht worden.

„Het directe gevolg van dezen maatregel was: dat het aantal beleeningen en het bedrag der rente belangrijk moesten toenemen, zoodat de bevolking zeer werd benadeeld.”

Dat was heel iets anders dan verlaging van rente, die volgens geruchten voorbereid werd.

Daar elke beleener het recht heeft tot herbeleening zoolang zijn pand niet verkocht is, kan hij door zijn pandbriefje in te leveren en weer 90 dagen rente te betalen een nieuwe leening aangaan.

Waar nu de beleeningstermijn met een maand is verkort, moet ook de herbeleening een maand eerder plaats hebben.

Op de dagen, voorafgaande aan de pandveilingen, staat het bij de pandhuizen vol met menschen, die komen herbeleenen om hun goed van den verkoop te redden, maar daar velen niet voldoende contanten hebben om de nieuwe rente te betalen, gaan ze eerst ander goed beleenen, teneinde met het daarop verkregen geld de herbeleening aan te gaan.

De volgende cijfers leveren het bewijs, dat door verkorting van den beleeningstermijn het aantal herbeleeningen sterk toegenomen is:

Het percentage herbeleeningen in 1912 bedroeg 7.3 pct., 9.4 pct. in 1913, 10.80 pct. in 1914, 13.11 pct. in 1915 en 12.66 pct. in 1916, terwijl over de laatste 2 jaren het aantal herbeleeningen ± 13 pct. bedroeg van den inbreng; en daar in 1915 wel 12.80 pct. der panden verkocht werden, blijkt, dat bijna 26 pct. der panden niet op tijd gelost zijn.

Dat het percentage der verkochte panden opliep van 8.2 pct. in 1911 tot 12.8 pct. in 1915, moet, volgens bevoegde beoordeelaars niet alleen toegeschreven worden aan de hoogere taxaties, maar ook aan het vlugger verkoopen der panden.

Men zegt wel, dat gebrek aan ruimte tot vlugger verkoopen dwingt, doch dan moet voor meer ruimte worden zorg gedragen.

Volgens het oordeel van pandhuismannen, bevestigd door de cijfers, is de reusachtige vooruitgang van den pandhuisdienst in de laatste jaren voor een goed deel te danken aan het vlugger verkoopen der panden.

„Wij dwepen absoluut niet met den inlander en zijn niet ethisch in den zin, welken de regeeringspolitiek der laatste jaren daaraan schijnt te geven, doch wij achten het systeem van knijpen en uitzuigen van de bevolking door dezen gouvernementsdienst in de laatste jaren toegepast, kortweg schandelijk.”

Atjeh.

De „Deli Courant” geeft het verslag van een interview met den heer van Sluys, benoemd tot resident ter beschikking, doch op speciaal verzoek in Atjeh gebleven. Daardoor heeft men in hem Atjehs toekomstigen gouverneur gezien.

Volgens den verslaggever merkte resident van Sluys op, dat hij moeilijk als Atjeh-specialiteit kon aangemerkt worden. daar hij nog slechts anderhalf jaar in het gewest werkzaam geweest is. Die tijd was echter lang genoeg om hem te overtuigen, dat er buiten Atjeh, ook onder de bestuursambtenaren, vrij algemeen een verkeerde meening heerscht omtrent den toestand.

Sprekende over de aanslagen, die voor en na gepleegd worden, merkte de resident op, dat dit toch niet speciaal een voorrecht van het gewest was. „U weet, dat vrijwel elke aanslag het gevolg is van den wil om te sterven. Maar de Atjeher, zoo min als de meeste inlanders, pleegt geen zelfmoord. Meestal is de ondergrond voor zijn daad zeer goed aan te wijzen. De menschen zijn maloe om een of andere reden, waardoor het leven hun een last wordt en dan zoeken zij een kafir, om hun den hemel te verzekeren. Maar dat wil niet zeggen, dat de oude wraakgedachte jegens de Europeanen den Atjeher nog bezielt.”

Dat de slachtoffers vaak gewezen militairen waren, schreef de heer v. Sluys toe aan het feit, dat de zelfmoordenaar een Europeesch slachtoffer zoekt aan het station en dat de meeste beambten der Atjehtram gediend hebben. Hij verklaarde zelf alleen en ongewapend alle benedenlanden te hebben doorreisd, zonder dat hij eenig teeken van onwelwillendheid bespeurd had.

Aangaande de loopende geruchten over onrust, die hier of daar zou heerschen of geheerscht hebben, merkte de resident op, dat niet voor niets „katjouwen” een specifiek Atjehsch woord is, en dat waarschijnlijk nergens elders zooveel gekletst wordt.

Dat tijdens den autotocht van de Deli Automobiel Club alle kampongs, die gepasseerd werden, met troepen waren bezet en de bevolking verboden was, zich op weg te bevinden, sprak de heer v. Sluys categorisch tegen.

„Zooals overal, erkent de Atjeher reeds lang, dat onze bedoelingen met hem goed zijn en wanneer het aankomende geslacht volwassen zal zijn en opgegroeid onder onze leiding, onderwijs genoten heeft en ervaren heeft, dat onze bepalingen slechts tot zijn heil strekken, dan zal ook de laatste wraakgedachte, die misschien hier en daar nog heerscht, verdwenen zijn.”

Sprekende over de moeilijkheid om een geschikten vervanger voor gouverneur Swart te vinden, meende de heer v. Sluys, dat men zich daar overdreven angstig voor maakte. Volgens hem staat Atjeh op verschillende punten er veel beter voor dan Celebes, waar het aantal militaire gezaghebbers grooter is dan in Atjeh, dat er nog slechts twee kent, n.l. te Blang Kedjren en te Lho Soe, welke beide eerlang vervangen zullen worden door civiele ambtenaren.

De pacificatie is veel verder doorgedrongen dan men denkt. De Atjeher mist echter, evenals de Boeginees, het onderworpene dat den Javaan kenmerkt. Fier heft hij het hoofd op en hij hurkt niet neer aan den weg, dien hij zelf mee aanlegde.

De hoofdplicht van den ambtenaar is vertrouwen te winnen en dat is aan gouverneur Swart gelukt gedurende zijn negenjarig bestuur, waarin hij een grondslag legde, waarop voort te bouwen niet die bezwaren zal opleveren, welke voorzien worden, al zal het noodig zijn, dat de opvolger de groote bestuursprincipes van den tegenwoordigen gouverneur volgt.

Het persoonlijke régime van den heer Swart heeft Atjeh zoover gebracht, dat het vertrouwen der bevolking niet meer een persoonlijk vertrouwen in den heer Swart is, maar wel degelijk in het Nederlandsche bestuur.

Van den invloed van groote Inlandsche bewegingen is volgens den heer v. Sluys weinig te merken. Enkele Maleiers zijn lid van de S. I., doch onder de Atjehers vindt deze geen volgers. „De Atjeher is te pienter. Die geeft zijn geld niet uit, wanneer hij niet zeker is, dat hij er wat voor terug krijgt. De druk der heerendiensten: 24 dagen per jaar, is niet zwaar, zoodat van de bestaande mogelijkheid om ze tegen een gemiddelde van *f* 6 af te koopen, nagenoeg geen gebruik gemaakt wordt.

Het taalvraagstuk.

In „De Indiër” wordt dit vraagstuk besproken door Tj. Mk. Na te hebben verteld, dat verschillende omstandigheden hebben meegewerkt om een eind te maken aan den toestand van isolement, waarin Indië vroeger verkeerde, na te hebben opgemerkt als een onloochenbaar feit, dat de Hindoe-Javaansche beschaving, zooals die in Indië bestond, er een was van niet-technischen aard, waardoor de in Indië gesproken talen misdeeld zijn in technische termen, terwijl de omstandigheid, dat de wetenschappen in Indië nog weinig beoefening hebben gevonden, abstracte begrippen ook nog geen uitdrukking in de taal heeft doen vinden, beweert de heer Tj. Mk., dat dit anders moet worden, dat uit de agrarische volkshuishouding een industrieele moet groeien en dat het niet te ontgaan zal zijn de taal met technische termen te verrijken, nieuwe woorden te scheppen voor nieuwe begrippen. Inziende wat een heksentoer het is nieuwe woorden te vinden, zou het niet te verwonderen zijn, indien het volk leentje

buur ging spelen bij een volk, wiens taal meer gecultiveerd is. En dat volk kan geen ander zijn dan het Nederlandsche.

Hiermee in verband brengt de schr. de vraag van het volk naar meer scholen met het Hollandsch als voertaal.

,,Intuïtief voelt het volk hier, dat zijn taal met den dag al minder aan de eischen voldoet, die daaraan moet worden gesteld in het leven van onze dagen.''

,,En het moet gezegd, in zijn duister verlangen, blijkt zoo'n volk toch altijd van den rechten weg bewust te zijn.''

Daar er volgens schr. in de toekomst door de nivelleerende werking van stoom en electriciteit geen rasverschillen meer zullen zijn, ,,omdat alle menschen dan allemaal zullen zijn van het gekruiste ras van ouders van zeer verschillende origine'', en ,,het verschil van mensch en mensch slechts zal zijn een verschil in intellectueele en moreele ontwikkeling'', acht hij het meer dan onzinnig om vast te houden aan de Indische taal (?), waarin alleen de Indiër ontwikkeld worden kan.

In plaats van een keuze te doen tusschen een der in Indië inheemsche talen, lijkt het schr. — de bekende ijverzucht tusschen de volkeren in aanmerking genomen — rationeeler om een geheel vreemde taal te nemen als de lingua franca voor alle Indiërs, wat niet anders dan het Hollandsch wezen kan.

En hij besluit aldus: ,,De Oostersche wijsheid leert, dat de dood het begin is van een nieuw leven. Een uitspraak, die ik onderschrijf. Zonder nu den profeet te willen uithangen, durf ik nu wel voorspellen, dat de eigen moedertaal ons liefelijker en schooner en mooier zal toeschijnen, wanneer door de regeering in sneller tempo dan tot dusverre het Hollandsch als een verplicht leervak wordt ingevoerd in de verschillende scholen. Zulks zal ten gevolge hebben, dat onze taal in de verdrukking komt, hetwelk tot reactie zal hebben, dat wij ons opmaken, om de eigen taal de plaats te hergeven, die haar toekomt. Maar dan zal het niet anders kunnen, of de taal zal er bij winnen, want ons geestesleven, verricht door wat in de taal der Westerlingen is geschreven, zal woorden en uitdrukkingen uit de vreemde taal overnemen, om ze te annexeeren in de eigen moedertaal.''

Suriname.

Een advertentie in de ,,N. R. Ct.'' van 22 Januari brengt het bericht, dat de heer A d r i a n u s v a n 't H o o g e r h u y s op 2 Januari te Paramaribo is overleden.

Met het heengaan van dezen voortreffelijken burger heeft Suriname een groot verlies geleden. De heer v a n 't H o o g e r h u y s — Rotterdammer van geboorte — kwam omstreeks het midden van 1871 in Suriname aan. Na eenigen tijd zonder vaste aanstelling bij het Bouwdepartement werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1873 tot opzichter bij dit departement aangesteld en reeds in 1879 tot chef benoemd. Hij bekleedde deze betrekking tot 1894, in welk jaar hij op zijn verzoek eervol uit 's lands dienst werd ontslagen. Niet evenwel om tot rustige rust over te gaan, maar om op te treden als hoofd van een particuliere industrieele onderneming, die hij tot aan zijn dood met rusteloozen ijver en groote zaak-kennis heeft bestuurd. Het getal openbare gebouwen en inrichtingen, tot stand gekomen terwijl hij chef van het Bouwdepartement was, is legio. Ook aan de stichting van Nieuw Nickerie — de nieuwe hoofdplaats van het District Nickerie — heeft hij een belangrijk aandeel genomen. Tal van honorifieke betrekkingen heeft hij gedurende zijn werkzaam leven waargenomen. Zoo was hij jaren lang lid van de commissiën, belast met het toezicht over de gevangenissen te Paramaribo en op het fort Nieuw Amsterdam. Van de commissie van onderwijs te Paramaribo is hij vele jaren lid geweest. Van 1895—1905 was hij lid der Koloniale Staten. Zijne adviezen in dit lichaam getuigden steeds van buitengewone zaakkennis en van diep inzicht.

Weinige Nederlanders hebben zich in Suriname zoozeer Surinamer gevoeld als A d r i a n u s v a n 't H o o g e r h u y s en weinigen hebben zich in die mate mogen verheugen in de algemeene achting en liefde. Dit bleek toen hij in Juni 1911 den dag herdacht waarop hij vóór 40 jaren te Paramaribo voet aan wal had gezet. Heel Paramaribo stroomde naar zijn gastvrije woning en de Gouverneur — Mr. Fock — opende de rij der sprekers met een van groote waardeering getuigende rede. Bij K. B. van 28 Juni 1912 werd v a n 't H o o g e r h u y s benoemd tot buitengewoon lid van den Raad van Bestuur, uit welke functie hij in 1916 ontslag vroeg. Vermelden wij nog, dat hij officier was in de orde van Oranje Nassau. Bijna 46 jaar heeft hij in de kolonie geleefd en gewerkt. Suriname zal hem niet vergeten.

* * *

Onder het hoofd ,,*Surinaamsche Folklore*'' schrijft ,,De West'' van 12 October:

,,De gebroeders Penard, die zich reeds door menig werk over Suriname verdienstelijk hebben gemaakt, zijn thans een nieuw, interessant werk begonnen.

Zij zijn begonnen met de publicatie van tachtig anansitori's in het Journal of American Folklore. De aflevering van het tweede kwartaal dezes jaars bevat de vier eerste daarvan.

Waar de vrees bestond, dat deze aardige negervertellingen — die bij de bevolking zelve in onbruik beginnen te raken — verloren zouden gaan, juichen wij de publicatie ten zeerste toe.

De litteratuur daaromtrent is schaarsch tot dusverre.

Zoo nu en dan zijn er enkele gepubliceerd door Teenstra, Crevaux, Pater Rikken in ,,De Surinamer'', de zendeling Stähelin in Duitschland, Spalburg in zijn Bruine Mina, enz.

Dr. van Cappelle deed een ernstige poging om deze vertellingen in druk te vereenigen en heeft verleden jaar in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië 39 anansitori's gepubliceerd.

Maar de publicatie, thans ondernomen door de gebroeders Penard, zal al het voorgaande overtreffen. Het zal een waardevolle collectie van 80 anansitori's zijn die — na verschijning in de afleveringen van genoemd Amerikaansch tijdschrift — naar wij hopen in een boek zullen worden vereenigd.

Vroeger werden de werken van Penard uitgegeven door F. P. en A. P. Penard. Eerstgenoemde is, helaas, overleden. Zijn plaats is blijkbaar ingenomen door T. E. Penard, die, vergissen wij ons niet, leeraar is aan een college in Massachusetts.

In de inleiding der anansitori's zeggen de schrijvers o. m.:

De Surinamsche neger is een uitstekend verteller, en menige der verzamelde vertellingen wijzen op zekeren kunstzin. Zooals te verwachten was zijn vele anansitori's van Afrikaanschen oorsprong, natuurlijk beïnvloed door de omgeving der Nieuwe Wereld. Sommige zijn ongetwijfeld van Europeeschen oorsprong, met de noodige karakteristieke veranderingen en toevoegingen. Van enkele is de oorsprong niet na te gaan.

De vertellingen verliezen veel aan waarde door de vertaling. Men moet doorkneed zijn in de eigenaardige uitingen van het Neger-Engelsch om ze ten volle te genieten. Ook is het onnavolgbare van den verteller, zijn wijze van uitdrukken, zijn stemdaling, zijn plotselinge uitbarstingen, zijn bewegingen, zijn nadoen van de spreekwijze van anderen, zijn zangerig verhaal en kleine coupletjes, de heele omgeving, wat alles niet teruggegeven kan worden in een vertaling en in een vreemd land.

De schrijver zet dan uiteen, dat de vertellingen anansitori's worden genoemd omdat anansi (de spin) in de meeste een hoofdrol vervult.''

Voorts deelt ,,De West'' mede, dat hetzelfde tijdschrift van de hand der zelfde schrijvers een zeer interessant artikel over steenen werktuigen — vooral bijlen — bevat uit het Indiaansche tijdperk in Suriname vóór de Europeaan daar zijn intrede had gedaan.

Het Amerikaansche tijdschrift hebben wij hier niet kunnen raadplegen. Met ,,De West'' hopen wij, dat de vertellingen in boekvorm zullen uitgegeven worden.

De vertellingen van S t ä h e l i n zijn te vinden in de ,,*Hessische Blätter für Volkskunde*'', Band VII, Heft 1 (1908) en Band VIII, Heft 3 (1909).

Voorts verwijzen wij den belangstellenden lezer

naar het artikel a n a n s i t o r i in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*".

* * *

In de November-afl. van „De Navorscher" publiceert F. E. B a r o n M u l e r t interessante dingen uit het Rijksarchief in Zeeland betreffende Suriname. Het eerste stuk is een brief van 4 Juli 1675 van den waarnemenden gouverneur V e r s t e r r e, vermoedelijk gericht aan den raadpensionnaris van Zeeland P i e t e r d e H u y b e r t, denzelfden die het initiatief tot de verovering van Suriname had genomen. De naamlijsten door V e r s t e r r e overgelegd, doen zien hoe groot de blanke bevolking reeds was acht jaren na de verovering der kolonie.

Het tweede stuk is „*Het financiëel beheer van Suriname in 1679*", een balans n.l., overgezonden door den Gouverneur J o h a n n i s H e i n s i u s.

De berekening geschiedde in ponden suiker van 1 stuiver het Amst. pond. Eigen munt bezat de „provincie" Suriname niet en het uit Zeeland aangebrachte geld raakte spoedig buiten de circulatie. Zoo'n rekening leert veel merkwaardigs: zoo bedroeg de bezoldiging van een bottelier, een schoolmeester, een chirurgijn en een „geweldiger" evenveel, n.l. *f* 300. Elk der twee predikanten genoot *f* 800.

B a r o n M u l e r t zou een goed werk doen wanneer hij zijn mededeelingen wilde voortzetten. Wij weten nog zoo weinig van den Zeeuwschen tijd van Suriname.

* * *

Groote vorderingen maakt de kennis van de aardrijkskunde van Suriname in het buitenland niet, trots al hetgeen er over de kolonie geschreven wordt.

Zoo vonden wij in de „Inleiding tot de Taalkunde en de Geschiedenis van het Nederlandsch", door Dr. C. L e c o u t e r e, Hoogleeraar in de Nederlandsche Philologie te Leuven, in 1915 uitgegeven, op blz. 185 dezen zin: „In West-Indië (Suriname) werd Negerengelsch gesproken; sedert dit eiland terug aan Holland kwam (1816) heeft het Nederlandsch op die mengtaal ingewerkt."

Het boek is bewerkt tijdens de bezetting van België door de Duitschers en de hoogleeraar zegt, dat hij niet alle werken heeft kunnen raadplegen, die hij wenschte, maar een atlas zal toch wel te vinden geweest zijn.

* * *

Uit de „N. R. Ct." van 22 Januari, Ochtendblad B, knippen wij het volgend bericht:

„In Den Haag is Zondagavond opgericht de Vereeniging van Oost- en West-Indische Katholieken in Nederland, welke zich ten doel stelt om, in overeenstemming met de Katholieke beginselen, mede te werken aan de ontwikkeling en bloei van onze koloniën en voorts den band tusschen deze en het Moederland vaster te maken. Er is een voorloopig bestuur samengesteld, bestaande uit de heeren mr. W. J. M. Brantjes van Rijn, voorzitter, mr. M. J. D. Claessens, mr. W. K. S. van Haastert, O. L. Helfrich, dr. J. C. G. Vrient en N. J. F. Collinet, die als secretaris optreedt.

Lid van deze vereeniging kunnen worden Katholieken, die in Oost- of West-Indië vertoefd hebben, benevens diegenen in Nederland, die belang stellen in onze Koloniën."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Opbloei van Islamitisch Leven. In Soerakarta begint de godsdienstzin ook op te leven — schrijft de *Oetoesan Hindia* — vijf jaren geleden was het daar anders. De bevolking begint nu den Islam zuiver te houden van vreemde smetten: o.a. het branden van wierook, het offeren aan oude kanonnen en heilige boomen. De mooie groote missigit is elken Vrijdag vol bezoekers van elken stand en elke kunne; laatkomers moeten zich met een staanplaats buiten het gebouw vergenoegen. Twee kranten en verscheidene vereenigingen helpen den godsdienstzin verhoogen. Behalve „*Madrasah Mambangol Ngeloem*" zijn er vele inrichtingen voor godsdienstonderwijs: te Pasar Kliwon, Kepatian, Bojolati en Sragen. Onder de leiders van ons volk zijn velen, die medewerken tot den opbloei van ons godsdienstig leven.

„Is het waar, dat de Javaan geen vertrouwen heeft in de Regeering van Ned.-Indië?" Zoo luidt het hoofd van een artikel in de *Oetoesan Hinda*. „Hoe 't vroeger geweest is — alzoo de schrijver — toen de bevolking van Java onder haar eigen hoofden stond, leeren de tegenwoordige ouders hun kinderen niet. De toenmalige heerschers in hunne kratons te Banten, Tjirebon en Mataram, zorgden alleen voor zich zelf en de hunnen; het volk was voor hen niets. — Denk maar eens aan den wreeden, bloeddorstigen, Sultan Hamangkoerat! Hoe worden de graven van die monsters door duizenden bezocht en die allen offeren in hun onwetendheid. Of de bevolking in de Regeering gelooft? Ruw en onzedelijk waren de Nederlanders, die voor het eerst in ons land kwamen. Mannen als van Deventer, van Hinloopen Labberton, Rinkes en Hazeu, waren er toen nog niet. Zij drongen toen hun kultuur en geloof aan het volk van Indië op en vroegen daarvoor in ruil produkten des lands tegen ongehoord lage prijzen. Zij, die toen afkeerig bleven van der Christenen godsdienst, werden wel eens dood geschoten. Vele bedaagden onder hen herinneren zich nog den druk van het kultuurstelsel. En toch, de druk van den Nederlander ondervonden, wordt overtroffen door dien, waaronder onze eigen vorsten het volk deden zuchten.

Vele nieuwe regelingen, door het huidige gouvernement getroffen, worden door den Inlander met wantrouwen beschouwd, omdat deze regelingen steeds verhooging van den belastingaanslag meebrengen. De opiumpacht verdween en werd vervangen door de regie en het opium werd duurder. De pandhuispacht verdween en met de gouvernementspakhuizen kwam geen verlaging van den rentestandaard, daarentegen wel véél omslag en formaliteiten. In de dessaloemboengs en de afdeelingsbanken ziet de dessaman bedrog. Hoe komt dit alles zoo? De betrokken ambtenaren geven de bevolking geen inlichtingen. „Dit is zoo van hooger hand bevolen!" is altijd het antwoord op de gestelde vragen. Een *mantri loemboeng* maakte den Controleur van het Binnenlandsch Bestuur met eenige vragen bekend, die de bevolking gaarne beantwoord zag. De Controleur vloekte en snauwde rood van boosheid: „'t Is niet noodig daarop te antwoorden."

Voor den dessaman is het gezag in den *loerah* belichaamd. Waar hij nu den *loerah* den opziener van een suikerfabriek ziet gehoorzamen, meent hij, dat de Europeanen van de fabriek de representanten van het Gouvernement zijn. Bedrog en slechte behandeling, van de zijde dezer Europeesche particulieren ondervonden, hebben grieven tegen het Gouvernement tengevolge. Deze begripsverwarring wordt grooter, waar de dessaman opmerkt, dat de Inlandsche ambtenaar steeds de belangen der Europeanen behartigt en de politie verschil maakt tusschen de Europeanen en Inlanders. Deze laatsten worden reeds op verdenking alleen gevangen gezet.

Sedert het optreden van de *Sarikat Islam* begint de Inlander echter in te zien, dat vele dier grieven voor rekening komen van de vertegenwoordigers van het Gouvernement. In het Gouvernement zelf begint de Inlander hoe langer hoe meer vertrouwen te stellen. Daarom is het zoo jammer, dat er stemmen uit de Europeesche bevolking opgaan, die de pogingen der Regeering den afstand tusschen haar en de bevolking steeds kleiner te maken, laken, zoodat er weer verwijdering komt. En zie, de Regeering schijnt dit goed te vinden, althans zij zwijgt. Wie den Javaan vijandig zijn, beweren ook, dat hij geen geloofwaardig getuige is voor de rechtbank en dat hij niet graag getuigt. Dit laatste nu is waar. De Inlandsche getuige gevoelt zich even onbehagelijk als de beklaagde, want hij wordt uit zijn werk gehaald. Hij lijdt hierdoor schade, die hem niet vergoed wordt. Wordt hiermede rekening gehouden en worden deze grieven weggenomen, dan houdt de tegenzin van den Javaan om getuigenis af te leggen op en dan zullen er vele zaken, die nu de wanhoop zijn van den politierechter, tot klaarheid komen.

De Raad van Justitie strafte mr. van Haastert niet zoo zwaar, als hij 't een Inlander zou gedaan hebben, uit overweging: „het gevaar voor gezagsondermijning door het schrijven van een Inlandschen journalist is grooter, dan wanneer de journalist van Europeeschen landaard is; de invloed ten kwade op onontwikkelde Inlandsche lezers is grooter, dan die, op ontwikkelde Europeesche lezers geoefend." Met deze overweging gaan wij niet accoord. Wij deelen de meening van de *Neratja*, dat het waar is, dat de Justitie onderscheid maakt tusschen Europeanen en Inlanders." Alzoo de *Oetoesan Hindia*.

Evolutie of Revolutie? In hetzelfde blad schrijft *Tondo Dipo* over dit onderwerp o.m.: „Iedereen weet

dat de Inlander van onze eeuw zeer vooruitstrevend is. Hij streeft naar velerlei zaken, die in deze tijden voor hem bizonder noodig zijn. Voorbereiding en opleiding zijn echter vóór alles noodig en die kan de Inlander niet opdoen, noch hier, noch elders, want hij is als een kind, dat zwaar ziek ligt. Vóór het naar school kan gaan, moet het eerst volkomen genezen zijn. Wil de geneesheer het zieke kind met succes behandelen, dan moet hij in de eerste plaats een juiste diagnose stellen; dan pas komen de geneesmiddelen. Het kind geneest en kan naar school gaan.

Zoo kunnen ook wij niet maar luk raak aan het werk gaan. Als onze leiders den verkeerden weg kiezen of zich vergissen in de deur, die ze onberaden ontsluiten, dan zijn zij, die hen volgen, verloren. Wordt nu de Inlander bij een zieke vergeleken, dan dient ook de ziekte genoemd, waaraan hij lijdt. De Inlander is besluiteloos, radeloos. Want veel en verschillend zijn de kwellingen, welke hij te verduren heeft van bestuursambtenaren en kapitalisten. Kan de dokter den Inlander van zijn ziekte genezen en zijn kwellingen doen ophouden? Dan is hij gezond en kan hij beginnen zich de kundigheden eigen te maken, die deze tijden hem voorschrijven op te doen. Brengt de geneesheer geen genezing, dan kan de Inlander zich niet oprichten van zijn *balé-balé* (rustbed) zouden de gewenschte geneeskrachtige kruiden gevonden kunnen worden? Wat onze broeders en leiders er tegen aangewend hebben, heeft gefaald. De landswetten? Die zijn er altijd geweest, ook rechtbanken en politie. De bedoeling van dat alles is goed, maar de kranke blijft krank, de kwellingen duren voort. Daarom verwachten wij ook niets van wet en recht. Zij zijn het arcanum niet, evenmin als later rechtszekerheid het probate geneesmiddel blijken zal. Tegen den ambtenaar en kapitalist is geen kruid gewassen.

Welke deur is 't, die wij door moeten, de deur der evolutie of die der revolutie? De „*wiworo katentreman*" of de „*wiworo paramehan*"? Zullen wij de wereld van de vrede (damai) of de wereld der vernieling *(Karoesoekan)* zien?"

Het „Sarekat Islam" Congres. Dit werd den 21en October j.l. te Batavia geopend. Zaterdagochtend 7 uur (20e t. v.) werd een vóórvergadering gehouden door de leden van het Centrale Bestuur der *S. I.* met afgevaardigden van de locale vereenigingen. In den avond had een bestuursvergadering plaats, waarin de punten besproken werden, die Zondag in de Openbare Vergadering aan de orde zouden worden gesteld.

Zondagochtend dan, had de eerste openbare vergadering plaats en aan de orde werden gesteld als punten van behandeling: Zelfbestuur, Particuliere landerijen. De president van de C. S.I., T j o k r o a m i n o t o, opende de vergadering, waarna A b d o e l M o e i s een historische beschouwing gaf over het bestuur in Indië. De voorzitter van de plaatselijke S. I. te Semarang bepleitte een geleidelijken weg tot een overgang. De andere spreker was meer voor een „d j a l a n k e r a s". Wat hij hiermede bedoelde werd niet nader aangegeven. Het tweede punt werd door dezelfde sprekers en H a d j i H a s a n, president van de Bezoekische S. I. ingeleid. A b d o e l M o e i s gaf de vergadering in overweging denzelfden weg te bewandelen als de bevolking in Oost-Java gedaan had.

De voorlezing van het nieuwe Staatsblad, waarin opgenomen is het toekennen van kiesrecht aan verschillende Inlanders, wekte zeer den lachlust op van het Centraal Bestuur. (Dit Staatsblad was vertaald en werd op de vergadering verspreid). Het volgende voorstel tot wijziging werd gedaan: Het kiesrecht uit te breiden, zoodat a l l e Inlanders van 21 jaar kiezers worden en het doen vervallen van den eisch van de kennis van het Hollandsch spreken, met verheffing van het Maleisch tot voertaal. In een volgende vergadering zou nader op dit onderwerp worden terug gekomen. — Ter vergadering waren o.a. aanwezig de heeren Dr. H a z e u, regeeringsadviseur voor Inlandsche zaken, F o l k e r s m a van het bureau voor volkslectuur, K e r k k a m p, gemeenteraadslid, Mr. C o h e n S t u a r t en G e r t i e, ambtenaren van Algemeene Secretarie, zoomede de politie.

Zondagavond had weer een bestuursvergadering plaats van 9—12 uur. Op een der te houden vergaderingen zou ook nog besproken worden het strafprocesrecht en de vaststelling van candidaten voor den Volksraad. Woensdagavond d.a.v. zou in een vergadering de defensie van Indië behandeld worden, waarbij een motie inzake „Indië Weerbaar" door het centraal bestuur aangeboden zou worden. Op dien avond zou Abdoel Moeis een verslag uitbrengen over zijn reis naar Holland als lid van de deputatie „*Indië Weerbaar*". Het congres zou de geheele week duren. Op het programma stond ook een excursie van de deelnemers aan het congres naar een of meerdere particuliere landerijen. *(Kaoem Moeda).*

Een Verzoek. In de bladen is het volgende verzoek van *Ngabei Dwidjosewojo* opgenomen. Bij mijn terugkomst in N. I. vernam ik van verschillende kanten, dat een landgenoot, afkomstig van Semarang, tijdens mijn afwezigheid, getracht heeft mij bij de Regeering zwart te maken. Door middel van de pers en door de autoriteiten te Batavia op slinksche wijze in te lichten, heeft hij beweerd, dat ik de Regeering bedrieg, want dat het hoofddoel van mijn streven is: de Nederlanders uit Indië verdreven worden. Dit zou lijnrecht in tegenspraak zijn met het bericht mij ter oore gekomen, lang vóór mijn vertrek naar Holland, n.m. dat dezelfde landgenoot onder de Inlanders de meening heeft verkondigd, dat ik bij de Regeering een wit voetje trachtte te verkrijgen en aldus mijn eigen volk verried. Daar ik me zelf van geen schuld bewust ben en nu niet kan ingaan op allerlei praatjes van buiten, verzoek ik bedoelden persoon beleefd mij *in het openbaar* te willen beschuldigen, teneinde te kunnen zien, wat hij mij eigenlijk ten laste legt en opdat ik mij verdedigen kan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tehuis voor Chineesche Meisjes. Den 17en October l.l. had de opening plaats dezer inrichting Groenoeng Sahari (Batavia). Mevr. v. Limburg Stirum kwam om kwart over elf op het feestterrein aan, vergezeld door den adjudant d'Engelbronner. Mr. van Walsem hield een welkomstrede, waarin hij dank zegde voor de belangstelling der aanwezigen, aan de hooge gast gravin van Limburg Stirum, die bij de vele blijken van hare belangstelling in het lot der nooddruftigen in N. I. ook thans weer een bewijs van haar medeleven gaf. Dit gaf der Vereeniging goeden moed voor de toekomst. Mevrouw van Limburg Stirum opende daarop met een enkel woord het „Tehuis". De Majoor der Chineezen bedankte in het Maleisch. Een keurige collectie handwerken, vervaardigd door de reeds in het huis opgenomen Chineesche meisjes, was tentoongesteld. Het huis zelf was feestelijk versierd met guirlandes en bloemen. Mevrouw van Limburg Stirum werd bij haar komst een bouquet aangeboden. Onder de aanwezigen waren de heeren Jhr. Mr. A. C. de Graeff, vicepresident van den Raad van Indië, Mr. W. Sonneveld, lid in den Raad van N. I., H. Carpentier Alting, Directeur van Binnenlandsch Bestuur, Mr. H. J. Scheuer, Directeur van Justitie, de Chineesche consul-generaal, zuster Gunning, de bekende armenverpleegster, de Directrice van het Tjikinigesticht, de heer van Wayenburg van de immigratie-commissie, en de majoor der Chineezen met tal van officieren. *(Perniagan).*

Een Vergelijking. Als men zijn geluk van een ander verwacht — alzoo *J. Chinaman* in de *Djawa Tengah* — neemt men aan dezen een voorbeeld. Mijn vriend en ik werken beiden bij één en hetzelfde handelshuis en werken even hard. Ik krijg opslag en mijn vriend niet. Deze is te verstandig mij om mijn geluk te benijden, doch haat nu den patroon, die z.i. niet rechtvaardig is. De Indo haat den bevoorrechten Totok, maar durft den patroon, die het onrecht schiep, zijn wrevel niet openlijk te toonen.

Help U zelven. In de *Tjahaja Timor* lees ik — alzoo dezelfde *Chinaman* — het uit de *Straits Times* overgenomen bericht, dat op verlangen der ouders met September (van het vorige jaar) aan de leerlingen van het *Institùut Francis* te Malakka ook onderwijs gegeven wordt in Latijn. Malakka en ommelanden tellen samen minder inwoners dan Batavia. Hoewel men hier in N. I. verzocht heeft om Latijn op het leerplan van het middelbaar onderwijs te brengen, is men nog steeds bezig de inwilliging van dit verzoek „te overwegen". De koloniale regeeringen mogen al van elkander verschillen, beiden zijn er toch van overtuigd, dat onderwijs de grondslag is van alle maatschappelijken vooruitgang. Of zijn wij minder trouw aan ons gouvernement dan het volk

van Malakka aan het zijne? Alle verplichtingen, ons door het gouvernement opgelegd, komen wij toch na? De Regeering weet toch, hoe noodzakelijk het Latijn is? Dat langdurige overwegen en nog eens overwegen begint ons op den duur te vervelen. Of denkt soms de Regeering dat wij voor dit onderwijs nog niet rijp genoeg zijn? Laten wij — zoo wekt hij de ingezetenen van N. I. op — die onrijpheid dan van ons afschudden en niet langer op de regeering wachten, wat betreft de vervulling van onze wenschen ten aanzien van het onderwijs. Het schijnt, dat de Regeering daarvoor niet het noodige geld over heeft, uit overweging, dat Indië haar toch zal worden afgenomen, goedschiks, dan wel op andere wijze. Laten wij dus hoogere ontwikkeling elders zoeken en een studiefonds in het leven roepen om de kosten te bestrijden van diegenen die voor studie in aanmerking komen. (Zoo luidt Chinaman's raad).

Japansche Stoomvaartlijnen. Wij vernemen, dat de *Osaka Eho Shen Kwaisha*, behalve de tegenwoordige route, hare schepen ook in de vaart zal brengen op de havens van Singapore, Sumatra, Java, Celebes en Borneo. Deze dienst zal dus voornamelijk der Paketvaart concurrentie aandoen. Gewacht wordt echter nog op de toestemming der Japansche regeering. *(Pewarta Soerabaja).*

Soetan Casajangan. Hetzelfde blad vernam, dat de wel bekende *Radjioen Soetan Casajangan Seripoda*, hulponderwijzer aan de kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Ambon, thans tijdelijk ter beschikking gesteld is van den Directeur van Binnanlandsch Bestuur, teneinde door dezen te worden toegevoegd aan den assistent-resident ter beschikking van genoemd departementshoofd, J. H. Nieuwenhuys, belast met werkzaamheden in verband met de uitgifte van Maleische verzamelingen van voorschriften ten dienste van het Inlandsche Bestuur.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan-Amerika-Argentinië.

Japan heeft onlangs de onderhandelingen met de V. S. afgebroken, die op touw waren gezet om tot een handelsverdrag te komen. J. wenschte van de V. S. staal en ijzer te hebben, maar Amerika verlangde daartegenover dat J. meer scheepsruimte zou beschikbaar stellen dan de 150.000 ton, die 't daarvoor wilde afstaan. A. hield, naar beweerd wordt, aan zijn eisch vast, omdat 't meende J. door gebrek aan de noodige grondstoffen tot toegeven verplicht te zien. Thans zou de J. gezant te Buenos Ayres de Argentijnsche regeering verzocht hebben, den uitvoer van metalen toe te staan. Wordt hieromtrent overeenstemming verkregen, dan zou J. de hulp van de V. S. voor staal en ijzer niet meer noodig hebben. De steun van J. zou Argentinië ook ten goede kunnen komen voor zijn uitvoer van graan, waaraan, naar 't heet, de bondgenooten van J. tot nu toe drukkende voorwaarden verbinden.

Naast dit laatste gedeelte van 't bericht treft 't wel eenigszins elders te lezen, dat de senaat in Argentinië met algemeene stemmen de overeenkomst met Engeland en Frankrijk betreffende den verkoop van den Arg. korenoogst heeft bekrachtigd.

Castro.

Men zal zich herinneren hoe de waarnemend president van Venezuela Gomez, zich tot hoofd van de republiek verklaarde terwijl de president Castro een buitenlandsche reis maakte. Castro heeft daarna meerdere pogingen gedaan om op de oude plaats terug te keeren, maar hij moest ervaren, dat men in Venezuela niet erg naar zijn terugkomst verlangde, terwijl de steun hem van buiten af verleend, niet sterk genoeg was om met geweld de verlaten troon te heroveren. Eerlijk gezegd schijnt 't goed te gaan onder 't bestuur van Gomez en kan 't verlangen van binnen- en buitenland dus aan Castro dan ook bezwaarlijk steun geven.

Intusschen is hij blijkbaar nergens een gewilde gast. „De West" althans vertelt, dat de voormalige dictator, niet meer is dan een banneling. Op Trinidad vertoevend, is hem aangezegd, dat de Engelsche regeering zijn aanwezigheid niet langer wenscht toe te staan op Britsch gebied. Hij trachtte toen overtocht te krijgen naar Frankrijk, maar de Fr. regeering seinde, dat zij hem als ongewenschte vreemdeling beschouwt. In New-York was de behandeling vijandig. Hij hoopt nu naar Italië te kunnen gaan. Lukt hem dit niet, dan keert hij zich, ten einde raad, tot zijn eigen land en denkt hij erover, onder zekere voorwaarden, zijn lot in handen te stellen van Gomez, die hem verdrongen heeft. Sic transit gloria!

De toekomst van Midden-Afrika.

In de jaarvergadering van de Ligue coloniale française, den 22en Dec. ll. te Parijs gehouden, vormde de rede van den gouverneur-generaal van Fr. Midden Afrika, den heer Angoulvant de hoofdschotel. Wij geven er eenige momenten van weer. Reeds sedert vijf maanden wachtte de hooge bestuurder op een gunstig oogenblik voor zijn vertrek. Hij sprak een groot vertrouwen uit in de toekomst der kolonie, zoowel door de bewonderenswaardige rijkdommen, die hij wist dat zij schenken kan, als door 't weerstandsvermogen waaraan zij blijk heeft gegeven sedert 't uitbreken van den oorlog, op politiek, financieel en economisch gebied.

Zij heeft grooten steun gegeven bij de vermeestering van Kameroen. Vier kolonnes rukten de Duitsche bezitting binnen en vermeesterden deze. Niettegenstaande de opheffing van 't subsidie van 668000 fr., heeft zij evenwicht weten te brengen in haar budgetten en de bedragen in de reserve-kassen nemen toe. De handelsomzet was in 1911 ruim 47 millioen fr., in 1913 ruim 57 millioen, hij daalde in 1915 tot 22 millioen, steeg in 1916 reeds tot 31 millioen en belooft zoo, den oorlog ten spijt, weer op 't vroeger bedrag te komen. Hiervoor komt hulde toe aan den vorigen G.-G., den heer Merlin, door wiens toewijding de kolonie zich hare kracht bewust is geworden.

Een decreet van 8 Juli 1917 heeft Kameroen onder 't beheer gebracht van den G.-G. van Midden-Afrika, hierdoor zal eenheid in 't bestuur en in de ontwikkelingsvoorwaarden van 't vergroote gebied kunnen worden gebracht. Het doortrekken van de door de Duitschers aangelegde spoorwegen is reeds in studie genomen.

De heer Angoulvant is voornemens een eerste leening te vragen van 22 millioen fr. voor werken, die geen uitstel gedogen, hiertoe rekent hij:

1°. Spoorweg van Brazzaville tot de kust	fr.	14.950.000
2°. verbetering van kust- en riviertoestanden	,,	500.000
haven van Pointe noire	,,	3.050.000
haven van Kaap Lopez	,,	500.000
rivierhaven van Brazzaville	,,	170.000
3°. bestuursinstellingen	,,	2.000.000
radioelectrisch net	,,	750.000

Maar 't verbeteren van de verkeersmiddelen is niet 't eenig noodige. De slaapziekte, die met uitroeiing der bevolking in eenige streken dreigt, moet bestreden worden. De Inlander moet leeren de rijkdommen, die zijn land bieden kan, tot hun recht te doen komen. Hij moet beschermd worden tegen bestuursmisbruiken en opgevoed tot geregelden arbeid, die zijn welzijn ten goede zal komen. De omzet van zijne producten voor de Europeesche markt, zijn ontwikkeling tot meer weten en meer recht van medespreken, zijn moreele en sociale opvoeding, vragen volle aandacht. Na uiteengezet te hebben wat andere landen reeds hebben gedaan om de slaapziekte te bestudeeren en te bestrijden, deelt de nieuwe G.-G. mede, dat hij heeft gevraagd gedurende 10 jaren minstens 500.000 fr. op 't budget te brengen. Voor 1918 is dit reeds geschied. Een commissie is reeds benoemd om de zaak te regelen en tot uitvoering te brengen.

Uitvoerig werden de voornemens daarna uiteengezet voor de uitbreiding van de beschikbare werkkrachten, om aan de rubber-, copra-, koffie- en houtproductie een hooge vlucht te kunnen bezorgen. Bovendien moet aan 't moederland 't geloof worden bijgebracht, in de toekomst van de kolonie, zonder die hulp komt niets tot stand.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederl.-Indië.

Van dit tijdschrift verscheen van deel 73 de 3e en 4e aflevering met bijzonder rijken inhoud, als:

Eenige mededeelingen betreffende de beelden en fragmenten van Boroboedoer in 1896 geschonken aan Z. M. den Koning van Siam (met 9 platen), door T. van Erp. Deze mededeelingen werden ulto. 1910 (toen schr. nog belast was met de restauratie van den Boroboedoer) opgesteld en door hem aan de Directie van het Bat. Gen. van Kunsten en Wetensch. voor haar tijdschrift aangeboden. De bijgevoegde illustraties geraakten echter in het ongereede, van daar de vertraagde publicatie in een ander periodiek. In het artikel lezen we, dat door de Ind. Reg. aan den Koning van Siam zijn geschonken: vijf Boeddha-beelden, twee leeuwen en

eenige ornamenten (waaronder het eenigste exempl. van een raksasa of tempelwachter), alles door den Koningzelf uitgezocht en voor rekening van den lande van Boroboedoer naar Semarang vervoerd met 8 ossekarren, en vervolgens per stoomschip Chamrone naar Bangkok overgebracht. Schr. onderwerpt deze stukken aan een nadere bespreking en spreekt zijn teleurstelling uit over de onherstelbare verliezen.

De heer M. Joustra geeft een aantal door hem uit het Toba-Bataksch vertaalde verbodsbepalingen, eertijds bij de Heidensche Bataks der Tobasche landen van kracht.

De heer B. Hoetink publiceert een belangwekkend opstel over So Bing Kong, het eerste hoofd der Chineezen te Batavia (1619—1636); men vindt hierin alles bijeengebracht wat in gedrukte en onuitgegeven (in de archieven berustende) stukken over dien eersten kapitein-Chinees en zijn naaste verwanten werd aangetroffen. De historische waarde van dit artikel wordt nog verhoogd door de toevoeging van eenige facsimile's en een nimmer gepubliceerd kaartje van het fort Jacatra en omgeving in 1619.

De heer P. H. van der Kemp, wiens talrijke historische studiën eerst later tot hun volle recht zullen komen, schrijft eene verhandeling, getiteld: P. T. Chassé's werkzaamheid als commissaris voor de overneming van Makassar en onderhoorigheden gedurende Sept.-Oct. 1816, blijkens eenige van hem uitgegane en nog niet uitgegeven rapporten.

Van wijlen Prof. Dr. H. Kern nog een drietal nagelaten studies, nl. Zang VI van het Oud-Javaansche Ramayana in vertaling. — Over de beteekenissen van het woord Barhala. — Een en ander over Koning Jayabhaya (die in de 11e eeuw der Çakajaartelling over een deel van Java heerschte).

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl publiceert eenige stukken uit het oud-koloniaal archief, welke betrekking hebben op de (mislukte) pogingen van G. G. van Imhoff tot het aanknoopen van handelsbetrekkingen met Spaansch-Amerika in 1745 en 1746.

De afl. wordt besloten met een interessante beschouwing van den heer J. W. IJzerman over de belegering van het fort Jacatra (22 Dec. 1618—1 Febr. 1619), die o.a. belangrijke aanvullingen bevat en misstellingen verbetert van het door andere historici ten deze gepubliceerde. Verder is het den heer IJ. gelukt de namen op te sporen van de schrijvers der beide, tijdens die belegering in het fort gehouden, journalen.

Landsverordeningen van Inlandsche vorsten op Bali.

Als uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië is (bij M. Nijhoff te 's-Hage) verschenen een werk van den heer F. A. Liefrinck: Landsverordeningen van inlandsche vorsten op Bali.

Evenals de Balische vorsten van Lombok, hadden ook de inlandsche bestuurders der Balische landschappen Kloengkoeng, Karangasem, Boeleleng en Djambrana in de tijden dat zij nagenoeg geheel onafhankelijk waren van eenig Europeesch gezag, de gewoonte schriftelijke verordeningen uit te vaardigen met betrekking tot het bestuur van het land of de regeling van huishoudelijke aangelegenheden en de rechtspleging. Deze verordeningen (paswara's) werden door den heer L., die beter dan iemand anders zich met de taal, zeden en gebruiken der Balineezen vertrouwd heeft gemaakt, persoonlijk en meestal ter plaatse verkregen en thans in Balineeschen en Hollandschen tekst uitgegeven.

De schr. behandelt de stof op ongeveer dezelfde wijze als hij dit deed in zijn geschrift over de landsverordeningen der Balische vorsten van Lombok (1915), n.l. door verdeeling in een aantal afdeelingen, die een bepaald onderwerp behandelen, telkens voorafgegaan door eenige algemeene toelichtingen.

Nederl. Zendingsbode.

No. 2 van de „Nederl. Zendingsbode" (thans om de 14 dagen in plaats van wekelijks verschijnend) bevat o.a. een artikeltje onderteekend B. C. (= Jonkvr. H. B. de la Bassecour Caan) over het tatoeëeren in den Ned. Indischen Archipel.

Indologenblad.

In het Nr. van 24 Jan. een artikel van W. J. Leyds, waarin deze zich beklaagt over achteruitzetting der belangen van de candidaat-Indische ambtenaren.

Eerst werd in 1916 het Kon. Besluit uitgevaardigd tot toelating van doctorandi in rechts- en staatswetenschappen via het „Indologisch examen" tot den dienst bij het binnenlandsch bestuur in Ned.-Indië. Eerste reden tot ontevredenheid bij den schrijver.

En nu weder heeft een ministerieele beschikking (van 19 Nov. 1917) het mogelijk gemaakt, dat Nederlanders van algemeene ontwikkeling, aanleg voor- en inzicht in administratief werk, met „als regel" H. B. S. of gymnasium-eindexamen, benoembaar zullen zijn tot commies-redacteur, referendaris, administrateur en departements-secretaris bij de departementen van alg. bestuur in Indië, — ook indien zij niet voldoen aan de daarvoor bij het Kon. Besluit van 11 Maart 1907 gestelde eischen van benoembaarheid. Tweede reden tot ontevredenheid bij den schrijver.

In het Kol. Weekblad van 20 Dec. Ao. Po. vindt men den volledigen tekst der door schr. gelaakte ministerieele beschikking.

Verder deelt in dit Nr. onder het opschrift „Borneosche schetsen" een jong ambtenaar (de onderteekening U. J. Weg zal wel een pseudoniem zijn) zijn gewaarwordingen en indrukken mede bij het betrekken zijner standplaats Barabai.

Cultura.

Het Januari-Nr. bevat het eerste gedeelte eener studie van den heer P. C. van der Wolk: Onderzoekingen betreffende den cocospalm (verricht aan het Laboratorium der Selectie- en Zaadtuinen te Buitenzorg). Schr. laat zijn eigenlijke onderwerp door eenige algemeene beschouwingen voorafgaan, waarin hij in krachtige bewoordingen de aandacht vestigt op de betrekkelijk jeugdige en opkomende klappercultuur; van een flink aangepakte klappercultuur verwacht hij onschatbare voordeelen, want — zegt schr., in bewondering gerakend — „de wereld beleven we als een reusachtig, plantenvet vretend monster. En dat monster vraagt al maar meer; de vraag is veel grooter dan het aanbod. Fancy-prijzen zijn er in de laatste jaren voor copra gemaakt. Wie niet blind is, ziet daar een toekomstartikel van eerste orde. In een krachtige, doelmatige en snelle, direct met energie aangepakte klappercultuur, ligt de grondslag van een nieuw brok koloniale rijkdom. Op dit plantenvet drijft een nieuw stuk van Indië's toekomst......"

Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties.

Onder dezen titel verschijnt een nieuw zendingsperiodiek, dat een voortzetting is van de ten grave gedaalde Maandberichten van het Ned. Zendelinggenootschap en de Utrechtsche Zendingsvereeniging.

Ook zullen er mededeelingen van het Sangi- en Talaud-Comité in worden opgenomen.

Het eerste Nr. bevat o.m.: „Uit den Zendingsarbeid te Modjo-Warno, door D. Crommelin. — De Zigeuners van Halmaheira. — De zendingsarbeid op de Sangir- en Talauer-eilanden. — Het portret van den zendingsconsul Dr. C. W. Th. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam, met kort bijschrift.

Fabricage van kunstmest in Ned.-Indië.

Als No. 3 der Mededeelingen van de Commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, is verschenen (Batavia, Landsdrukkerij) een geschriftje over de fabricage van kunstmest in Nederlandsch-Indië, samengesteld door het lid dier commissie J. C. van Reigersberg Versluys.

Handel en Bedrijf.

Het maandschrift „De Handel" is met den nieuwen jaargang herdoopt in „Handel en Bedrijf" en tevens een veertiendaagsch tijdschrift geworden. In het eerste Nr. hiervan vindt men het eerste gedeelte eener geïllustreerde beschouwing over de kina-cultuur en haar administratie, speciaal in Nederlandsch-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 4: De suikeraankoopen der Britsche Regeering door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Hout en houtoogst (vervolg), door A. te Wechel. — Begrooting van Ned.-Indië voor 1918 (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Industrieele mededeelingen. Enz.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Van Prof. Kern's verspreide geschriften is (bij Martinus Nijhoff te 's-Hage) het VIIe deel verschenen, be-

vattende het slot van hetgeen die beroemde geleerde geschreven heeft over de inscripties van den Indischen Archipel en verder het eerste gedeelte van de Nagarakrtagama, oud-Javaansch lofdicht op Koning Hayam Wuruk van Majapahit.

Ter verduidelijking en illustreering zijn toegevoegd een archaeologische kaart der behandelde inscripties en een aantal fragmenten, meest van oud-Javaansche inscripties.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

No. 43 bevat o.m.: Minangkabauers V (met afb.) — Iets over het leven en den werkkring van den Binnenlandsch-Bestuursambtenaar op Java en Madoera, door M. Sanders. — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland V, door P. te Wechel. — Meester Cornelis (over de herkomst van dien naam).

Volkscredietwezen.

Bij Albrecht en Co. te Weltevreden is verschenen het verslag van het volkscredietwezen in Ned.-Indië, loopende tot medio Juni 1917, met 10 bijlagen.

De Zending op de Sangir- en Talaud-eilanden.

Deze dagteekent reeds uit de dagen der Oost-Indische Compagnie, toen die eilanden op ongeregelde tijden door predikanten werden bezocht en door hen verscheidene personen zijn gedoopt. Na den val van de Comp. bemoeide men zich niet meer met de geestelijke verzorging, totdat in het midden van de vorige eeuw de Zending zich het lot van deze verwaarloosde Inlandsche Christen gemeenten aantrok, en er gevestigd bleef tot op den huidigen dag.

De eilanden zijn thans in 10 ressorten verdeeld, omvattende 175 gemeenten met 86.597 gemeenteleden. De zendelingen worden bijgestaan door 208 inlandsche onderwijzers-voorgangers. Gedurende 1916 werden als lidmaat aangenomen 1498 en gedoopt 3629 personen. Het gemiddeld aantal kerkgangers bedraagt 23.619. Op de 142 zendingsscholen zijn 9045 leerlingen ingeschreven. (Ontleend aan uitvoeriger mededeelingen in het Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties.)

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING met lichtbeelden van mejuffrouw A. de Wit op *Vrijdag 1 Februari 1918*, in het *American Hotel* (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: „Soemba."

—o—

Van de Redactie-Commissie:

Tentoonstelling van Ind. Kunstnijverheid en Huisvlijt met toelichtende Voordracht.

Op *Vrijdag 1 Febr.* a.s. van 2—4 uur nam. en op *Zaterdag* en *Zondag 2 en 3 Febr.* v.m. van 10—12, n.m. van 2—4 en van 8—10 uur, zal in de Tuinzaal van *Ons Huis*, Prinsegracht 77, Den Haag, eene TENTOONSTELLING gehouden worden van Kunstnijverheid-artikelen, als huisvlijt, vervaardigd door de inboorlingen van Ned.-Oost en West-Indië.

Op *Vrijdag 1 Febr.* des avonds ten 8 ure zal in diezelfde zaal een en ander, ook met behulp van lantaarnplaten, toegelicht worden door Mevr. G. van Beresteyn-Tromp, presidente van „Boeatan".

Ook niet-leden der Toynbee-Vereeniging hebben tegen een geringe entree toegang tot deze tentoonstelling en voordracht.

—o—

Bioscoop-lezing over Bali en de Baliërs.

Den 8en Februari e.k. zal voor de *Nederlandsche Reisvereeniging* in het gebouw *de Ruyterstraat 67, Den Haag*, over bovengenoemd onderwerp een filmlezing worden gehouden door den heer *W. J. Giel*, welke alleen toegankelijk is voor leden en introducees.

Voor zooverre de voorraad strekt, zijn nog introductiekaarten te bekomen bij het Secretariaat van de Afd. 's-Gravenhage van „Oost en West", Laan van Meerdervoort 187.

—o—

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Voor een geheel gevulde zaal trad 21 Jan. j.l. voor de Afd. Utr. en Omstr. op, mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarsseveen, uit 's-Gravenhage. Het onderwerp harer voordracht: „De Residentie Ambon", op zeer boeiende wijze door spreekster behandeld, werd nog aantrekkelijker gemaakt door fraaie lichtbeelden en vele schoone voorwerpen, door den heer en mevrouw Raedt in Indië verzameld. Gedurende de pauze en na afloop der vergadering trokken deze laatste, wier gebruik en beteekenis door spreekster en haar echtgenoot zeer duidelijk werden verklaard, de aandacht der talrijke aanwezigen.

Namens het Bestuur,
J. J. LAGERS, *Secretaresse.*

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Zedelijke factoren in den Wereldoorlog*, door Prof. Mr. J. de Louter.
2. *Mededeelingen van het Departement van Landbouw in Suriname*, No. 11.
3. *West-Indië*, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, 2e Jaargang, No. 3 (September 1917).
4. *Verslag over het jaar 1916 van het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik"* te Rotterdam.
5. *Maandelijksche Rubberstatistiek*, samengesteld door Glerum en Wüstenhoff, No. 65, Nov. 1917.
6. Mededeelingen van de Commissie tot ontwikkeling van de Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, No. 2, *Fabricage van papier en aanverwante halfstoffen in Ned.-Indië*.
7. *De Bewoners van Suriname in 1675*, door F. E. Baron Mulert.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
O. de Bordes, den Haag	*f* 4.—
H. E. van Leyden, den Haag	„ 2.50
Mevrouw Maas, den Haag	„ 2.50
B. C. Th. Derksen, Wulpenveen, Voorthuizen	„ 2.50
G. J. H. Bruynis, den Haag	„ 2.50
Dr. Hendrik Groothoff, den Haag	„ 2.50
H. C. Kronouwer, den Haag	„ 2.50
J. Bijker, den Haag	„ 2.50
A. F. L. Faubel, den Haag	„ 2.50
Mej. T. Dijkstra, den Haag	„ 2.50
Mevr. W. Eilbracht-Dessauvagie, den Haag	„ 10.—
Mevrouw E. Humme, den Haag	„ 5.—
E. G. O. Lange, den Haag	„ 2.50
B. Alkema, Apeldoorn	„ 2.50
W. J. Leyds, Leiden	„ 2.50
J. Suys, Bergen op Zoom	„ 2.50
Mevr. C. D. Brest van Kempen-Meis, den Haag	„ 2.50
D. Wehrens, Venraay (L.)	„ 2.50
Mevrouw de Wed. J. F. H. Hellendoorn-van Vogelpoel, den Haag	„ 2.50
Vereeniging „Nederlandsch Zeewezen", den Haag	„ 2.50
Mevrouw Asselbergs, Breda	„ 2.50
Mevr. J. G. Smit-Dutry van Haeften, den Haag	„ 2.50
Mevr. Th. J. A. van Zijll de Jong, den Haag	„ 3.—
J. A. de Bruïne, Amsterdam	„ 2.50
J. H. Dibbetz, den Haag	„ 2.50
J. S. R. H. Pillard, den Haag	„ 3.—
Mevrouw Rudolph, den Haag	„ 2.50
C. A. J. Struycken de Roysancour, den Haag	„ 5.—
Mej. M. C. Wezenburg, den Haag	„ 2.50
F. W. Haus, Amsterdam	„ 2.50
Louis Israël, den Haag	„ 5.—
Mevrouw de wed. van der Willigen-Köhler, Teteringen	„ 2.50
Jhr. L. Stern, den Haag	„ 5.—
Mevrouw de Wed. A. A. C. Harting, den Haag	„ 2.50
C. Ferguson, Haarlem	„ 2.50
Mevrouw F. L. Göllner-Roelofs, den Haag	„ 2.50
W. Visser, Monnikendam	„ 2.50
Mevrouw E. van Vloten, Haarlem	„ 2.50
Mej. C. M. de Man, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. L. Manuel-Kiliaan, den Haag	„ 2.50
C. A. Vieweg en Zn., Nijmegen	„ 2.50
Mej. H. A. Sanders, Amsterdam	„ 2.50
F. de Boer, Vlissingen	„ 2.50
Jac. Ibelings, Amsterdam	„ 2.50
W. Kramer, Bussum	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** 2e verb. druk. Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 6. Donderdag 7 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De opleving van Indië.

In een der dagbladen lezen wij onder elkander de twee volgende berichten:

Landbouw in Tapanoeli.

„*Flora*, die in de Inlandsche bladen uitvoerige „verslagen geschreven heeft over de reis van den „regeeringscommissaris J. H. Liefrinck naar Ta„panoeli, geeft in een uitvoerig artikel in de „*Pa*„*warta Deli*" aan het bestuur den raad om, in „stede van nog meer vreemd kapitaal in dat gewest „toe te laten voor de vestiging van landbouw„ondernemingen, den landbouw der inheemsche be„volking met meer kracht te steunen en aan te „moedigen; vermoedelijk zal dan de emigratie van „de bevolking naar de Oostkust van Sumatra en „naar de Straits Settlements sterk verminderen en „de opbrengst van het land meer ten goede komen „aan Ned.-Indië, in stede van aan buitenlandsche „aandeelhouders."

—

„In de „*Oetoesan Hindia*" is te lezen, dat er bij „de bevolking van Madoera niet veel animo blijkt „te bestaan, om haar kinderen *onderwijs* te doen „geven noch op de desascholen, noch op de gouver„nementsscholen. Verschillende desascholen zullen „gesloten worden. In tegenstelling met vroeger, toen „de scholen druk bezocht werden, zijn er vaak maar „5 à 6 leerlingen. Men meent dezen toestand te „moeten toeschrijven aan de onvoldoende mede„werking van het bestuur."

Afgescheiden van de meerdere of mindere vertrouwbaarheid van die berichten, kunnen zij niettemin tot nadenken stemmen.

Onderwijs en nog eens onderwijs is het eerste en voornaamste punt op het programma van de hervormers van Indië, dat al het andere op den achtergrond schijnt te stellen. Zeer zeker, niemand zal ontkennen, dat in het onderwijs een kracht ligt tot ontwikkeling, tot opheffing van den mensch uit een kinderlijken staat, uit een geestelooze atmosfeer, dat het onderwijs de bronwel kan doen ontspringen van geestelijke en stoffelijke welvaart. Men zij echter voorzichtig met den aard en den omvang van het te schenken onderwijs, men houde vooral rekening met de geaardheid van het volk, zijn vatbaarheid, zijn levensbegrippen, zijn ontkiemende of meer ontwikkelde idealen. Aanvankelijk moet het onderwijs meer bestaan in het naar voren brengen en het nuttig maken van bestaande goede eigenschappen, dan in het aanbrengen van schoolsche kennis. De onderwijzer, die zich beschikbaar stelt om in weinig ontwikkelde streken meer kennis te brengen, moet het volk leeren verstaan, leeren begrijpen zijne gevoelens, zijne wenschen, zijne behoeften, in één woord: in dat volk mede kunnen leven, om het als vriendelijke gids te voeren in betere banen. In dat opzicht, is eenvormigheid van onderwijs uit den booze, voor streken vooral waar zeden en begrippen uiteenloopen, waar de graad van ontwikkeling nog laag is. Het zendingsonderwijs zou aan dien eisch het best kunnen voldoen, indien de zendeling, bij zijne naastenliefde, een groote mate van verdraagzaamheid betoont, geen dogmatische geestdrijver is, maar met geduld zijne verwachting stelt op de vrucht, die uit het goede zaad, op het juiste tijdstip in groeizamen bodem uitgestrooid, zal voortkomen.

Indien het bericht uit de „*Oetoesan Hindia*" waar is, teekent het de onverstandige wijze, waarop het onderwijs ter plaatse geregeld is, of den ongewenschten drang tot onderwijs geven aan een volk, dat men verzuimd heeft, tegelijkertijd op practische wijze het nut van het onderwijs te leeren beseffen.

Het is ook niet voldoende, onderwijs te geven. Indien men den onderwezene niet de gelegenheid toont en hem aanbiedt om het geleerde tot zijn voordeel toe te passen, kan het onderwijs zelfs bedenkelijke gevolgen hebben en een klasse van ontevredenen scheppen, die de wetenschap, welke hun is aangebracht, zullen benuttigen tot het smeden van een wapen tegen hun leermeester. Het is een lange weg door de woestijn, waarlangs het onderwijs naar het land van belofte voert; maar daar aangekomen, vinde men er het terrein, waar de verworven talenten nuttig werkzaam gesteld kunnen worden.

Een uitvloeisel van het bezoek van het Comité „*Indië Weerbaar*" is geweest de beschikbaarstelling van een kapitaal tot stichting in Indië van een Technische Hoogeschool. Dat was een mooie daad, die echter alleen dan tot haar recht zal komen, wanneer gezorgd wordt, dat de Inlanders, die aan die school de vereischte kundigheden hebben verkregen, *dan* ook een daaraan geëvenredigde plaatsing in de maatschappij zullen vinden.

Het is niet te loochenen, de Inlander is tot alle kennis bekwaam. Vele Inlanders leveren daarvan reeds het bewijs. Maar hoe velen gevoelen zich bevredigd met het standpunt, dat zij met hun kennis innemen in de maatschappij? Zijn zij onder de bestaande omstandigheden gelukkig met die kennis? Indien deze vraag zeker niet onvoorwaardelijk bevestigend mag worden beantwoord, ligt dan niet de schuld daaraan, dat in het belang van de Inlandsche bevolking te veel uitsluitend de aandacht is gevestigd gehouden op schoolonderwijs, zonder te denken aan het arbeidsveld, waar van de aangeleerde kennis partij te trekken is?

In de „*Pewarta Deli*" wordt gelezen, dat aan het bestuur de raad gegeven is, om in stede van nog meer vreemd kapitaal toe te laten voor de vestiging van landbouwondernemingen, den landbouw der inheemsche bevolking met meer kracht te steunen en aan te moedigen, waardoor ten slotte de opbrengst van het land meer ten goede zal komen aan Ned.-Indië in

plaats van aan buitenlandsche aandeelhouders. Daarin ligt een eenzijdige, jaloersche aanval op het vreemde kapitaal, op het uitbuiten van Nederl.-Indië ten behoeve van buitenlandsche aandeelhouders. Wij willen nu niet betoogen — het is reeds menigmaal zoo juist gedaan — wat Ned.-Indië aan dat vreemde kapitaal verschuldigd is, en hoe van de daarmede in Indië verkregen voordeelen aan Indië ook weder veel ten goede gekomen is. Zeker zou Nederl.-Indië uiterst gevoelig getroffen worden, wanneer dat vreemde kapitaal zich van daar zou terugtrekken. Hoe zou het Bestuur den landbouw der inheemsche bevolking met meer kracht kunnen steunen en aanmoedigen, wanneer geen beroep gedaan werd op het kapitaal?

Het schijnt ons echter, dat er voor het kapitaal een weg is aangewezen, om het onverdiend verwijt openlijk en duidelijk te logenstraffen. Het kapitaal werke namelijk mêe, om den Inlander op te heffen tot den staat van gelijke met den Westerling, stelle hem in staat, om deel te hebben in groote landbouw- en nijverheidsondernemingen, zelf als eigenaar of mede-eigenaar daarvan op te treden. De Inlander heeft de talenten en gaven aangeboren, of hij kan zich die eigen maken; wat hij mist, is kapitaal. Wij denken ons nu een kring van vrienden van Indië, die een fonds bijeenbrengen, zooals men dat gedaan heeft voor de stichting van de Technische Hoogeschool, maar natuurlijk tot een veel grooter bedrag, tot aanvulling waarvan de Regeering niet zal, en voorzeker ook niet *mag* achterblijven, ten einde ondernemingen tot stand te brengen, waarin Inlanders medezeggend deel hebben zouden, en zich geleidelijk tot eigenaar of mede-eigenaar kunnen opwerken. Een bestuur, bestaande uit Europeanen en Inlanders, heeft het fonds in beheer, verstrekt daaruit de noodige gelden, te verrekenen later met de toekomstige opbrengsten der onderneming, waakt tegen afwijking van het gronddenkbeeld, om den Inlander de gelegenheid te geven zich op te werken tot eigenaar of zelfstandig deelhebber, houdt derhalve toezicht op het bedrijf van hem, aan wien de leiding wordt toevertrouwd, totdat de onderneming vrijgewerkt is of kan worden overgedragen aan een Inlandschen bezitter, die getoond heeft de geschiktheid daarvoor te bezitten. Zulk een denkbeeld ware misschien ook vast te knoopen aan de beweging tot afkoop van de ,,particuliere landerijen''.

Meer dan iets anders zal een streven, als hiervoren vluchtig in enkele woorden aangeduid, er toe bijdragen, om den Inlander te brengen op gelijken voet en tot samenwerking met den Europeaan. Hij zal zich meer bevredigd gaan gevoelen, omdat hij van zijn verworven kennis nuttig partij zal kunnen trekken. De gemeenschap van belangen van allen, die onder de bescherming staan van de Nederlandsche vlag, zal verzekerd zijn.

Zulk een plan is geen utopie. Wie het wel meent met Nederl.-Indië, de middelen er toe bezit of weet bijeen te brengen, overwege het wel ter dege. Men handele echter *spoedig*, opdat de gedachte, dat Nederland of de Nederlandsche kapitalist met leede oogen het opkomend zelfbewustzijn van den Inlander zou waarnemen, op sprekende wijze zij weerlegd!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het nieuwe ontwerp der Grondhuur ordonnantie.

De hr. M. L. M. v. d. Linden heeft in *De Indiër* een viertal artikelen aan bovengenoemd onderwerp gewijd.

Hij begint met te herinneren, dat volgens art. 1548 van het B. W. ,,huur van goederen is eene overeenkomst waarbij de eene partij zich verbindt om de andere het genot eener zaak te doen hebben, gedurende een bepaalden tijd en tegen een bepaalden prijs, welke de laatstgemelde aanneemt te betalen.'' Verder merkt hij op, dat er een verwantschap is tusschen huur en verkoop, ,,die zoo groot worden kan dat koop en huur elkander naderen, wat alleen dan mogelijk is waar eenerzijds de tijd, waarvoor het gehuurde wordt afgestaan, zeer lang en anderzijds de huurprijs, die betaald moet worden, na eenigen tijd zeer gering is.''

Voor de totstandkoming der huurovereenkomst is geen enkele formaliteit noodig; ze bestaat, zoodra partijen het eens zijn over de zaak, den tijd gedurende welken verhuurd wordt en over den prijs, want al is bij de wet van 31 December 1906 een wijziging in art. 75 van het R. R. aangebracht, zoolang deze nog niet in werking getreden is, moeten bij de rechtspraak over Inlanders de algemeene beginselen van het burgerlijk- en handelsrecht tot richtsnoer worden genomen, ,,wanneer het de beslissing geldt van zaken, die niet geregeld zijn bij de godsdienstige wetten, instellingen en gebruiken der Inlanders.''

En deze laatste hebben zich nooit met de grondverhuring der Inlanders beziggehouden, omdat de adat door haar agromanisch karakter eischte, dat de grond door den daarop rechthebbende persoonlijk voor landbouw-doeleinden werd bewerkt, zoodat zelfs het braak laten liggen van het land voor andere dan landbouwdoeleinden het verlies van het recht van gebruik van den grond tengevolge had. Althans zoo was het op Java en Madoera en wie met de daar heerschende agrarische toestanden op de hoogte is, weet, dat bij het ,,gadeken-sawah'' de grond door den bezitter bebouwd moet worden. ,,Toen onze Landraads-voorzitters uit begrijpelijke doch daarom nog niet te verdedigen onbekendheid met de adat, dat gadeken-sawah een onding noemden, omdat pandgeving alleen bij roerende goederen mogelijk is, namen de Inlanders, adats getrouw, den verkoop met recht van wederinkoop gekoppeld aan een huurovereenkomst te baat, om hun gadeken-sawah in de oogen der Landraadsvoorzitters genade te doen vinden en aan den adats-eisch, dat de bezitter eigenhandig zijn grond moet bewerken, te voldoen.''

Spr. meent daardoor voldoende aangetoond te hebben, dat ons Westersch huurinstituut den Inlander opgedrongen is en dat door art. 75 R. R. de huurovereenkomst van ons burgerlijk recht ook voor de Inlanders gelden moet, omdat een koloniale verordening niet mag ingrijpen in een regeling, door een wet gegeven. Al is dit ook in het nieuwe ontwerp in 't oog gehouden, er schijnt niet aan gedacht, dat in de artt. 1589, 1590, 1591, 1599 en 1600 den huurder verplichtingen zijn opgelegd in het belang van den verhuurder, en waarvan gezwegen is blijkbaar, omdat dit de huurders, speciaal de suikerondernemingen, zou bemoelijken.

Dit is in de Toelichting onomwonden uitgesproken; we lezen daar immers, dat

,,reeds sedert eenige jaren bij de Regeering de vraag in overweging was op welke wijze de nadeelen, welke bij de suikerindustrie in de Gouvernementslanden op Java en Madoera voor de Inlandsche grondverhuurders voortvloeien uit het voorschottenstelsel, zouden kunnen worden weggenomen, zonder tevens afbreuk te doen aan bedrijfs-zekerheid der ondernemers.''

Merkwaardig acht Schr. deze woorden, omdat daaruit blijkt, volgens de Regeering en het Syndicaat (dat het ontwerp in advies had), dat er thans bedrijfszekerheid bestaat voor de suikerindustrie. Hij maakt er de Regeering een verwijt van, dat deze, hoewel erkennende dat bedoelde bedrijfszekerheid is ontstaan door de ,,erkende nadeelen, die voor de Inlandsche grondverhuurders in de gouvernementslanden op Java en Madoera voortvloeien uit het voorschottenstelsel'' dit, volgens de Regeering en het Syndicaat nadeelig, volgens hem ,,verderfelijk en tot pauperisme voerende stelsel'' handhaaft, omdat een wegneming van dat kwaad afbreuk zou doen aan de bedrijfszekerheid der suikerondernemers!!

Schr. ontkent echter, dat die bedrijfszekerheid bestaat, noch zelfs bestaan kan.

Vormen zich in de grondhurende centra bonden, die ervan doordrongen zijn, dat ook voor de suikerindustrie grond, arbeidskracht en kapitaal onmisbare factoren zijn voor de voortbrenging, dan zullen ze begrijpen, dat de Inlanders, wier grond en arbeidskracht onmisbaar is voor de suikerindustrie, ,,het in hunne macht hebben om den prijs voor de leve-

ring van grond en werkkracht op te voeren tot aan het peil dat de onderneming nog kan blijven bestaan."

Men behoeft geen profeet te zijn om te voorspellen, dat het hiertoe komen moet, daar de Inl. grondverhuurders door de door Regeering en Syndicaat erkende nadeelen, verbonden aan het voorschottenstelsel, eindelijk zullen inzien „dat aan den grondverhuurder en aan den werkman, steeds door de suikerindustrie, het aandeel in de ondernemingspremie waarop zij recht hebben, is onthouden."

Het is een kapitalistische kortzichtigheid van de groot-landbouw-industrie, niet in te zien dat de bedrijfszekerheid „dadelijk en voor goed te bekomen was en is door den grondverhuurder, den fabrieks- en den veldarbeiders het hun rechtmatig toekomend aandeel in de ondernemingspremie uit te keeren, te voldoen aan de economische wet van het risico."

En dat alles niettegenstaande door Schr. en anderen, w.o. Mr. Ramaer en Mr. A. Paets tot Gansoyen daarop gewezen is.

Het is dan ook onmogelijk zich er in te denken, dat én Regeering én Syndicaat in gemoede aan de bedrijfszekerheid, gebouwd op 't voorschottenstelsel, kunnen gelooven, maar voor een oogenblik aannemende, dat de Reg. volmaakt ter goeder trouw is, dan had zij er toch nooit toe mogen overgaan om in een ontwerp dat stelsel te bestendigen, nadat zij in de toelichting heeft erkend, dat daaraan groote nadeelen voor de bevolking verbonden zijn. En het zijn niet alleen de grondverhurende Inlanders, wien de nadeelen treffen, doch *alle* grondbezitters in de suikercentra. Immers de verhuring van slechts enkele bouws aan de suikeronderneming ontneemt aan alle grondbezittende Inlanders de beschikking over het noodige bevloeiingswater. Het is te wenschen, dat die nadeelen haar niet bekend zijn, want is dit wel het geval, dan begaat zij een der voor een Reg. grofste fouten „door de utilitas publica te stellen onder de utilitas privata, de eerste dienstbaar te maken aan de laatste."

Het is toch al ergerlijk, dat de Reg., kennende de nadeelen verbonden aan het voorschottenstelsel, die nadeelen niet wegneemt door eenvoudig het voorschotgeven te verbieden, door het recht tot terugvordering daarvan te ontzeggen. „Dat was Regeeringsplicht geweest, ook zonder de uitdrukkelijke bepaling van art. 55 van het R. R."

Het ontwerp zal echter, volgens een verklaring van den G.-G., geen ordonnantie worden, zonder in den Volksraad te zijn aangenomen, zoodat de kans bestaat, dat het naar de snippermand verwezen wordt.

Ten slotte vestigt Schr. de aandacht op een paar nieuwe instituten, die het ontwerp meebrengt.

Plotseling is hèt instituut van gemeentelijke verhuur op den voorgrond geschoven.

Het zou ook jammer zijn dat de bestaande individueele verhuring de desa als zoodanig zou vrijwaren voor de door de Reg. erkende nadeelen en daar het een feit is, dat de door de desa aangekochte gronden onttrokken worden aan de suikerindustrie, moet de individueele huur worden omgezet in een gemeentelijke verhuur. Het is veel gemakkelijker een overeenkomst te sluiten met het desabestuur dan met individueele grondbezitters. „Een desa-bestuur omkoopen is geen onmogelijkheid en de Inlanders zullen het ontwerp wel dankbaar zijn voor dit nieuwe middel ter bevestiging van de stabiliteit der suikerindustrie, waarvoor geen andere benaming denkbaar is dan die van economische slavernij."

Het gevolg zal zijn, dat de suikerindustrie minder diep in de portemonnaie behoeft te tasten, daar het aantal tot de verhuring bevoegden kleiner zal zijn. Ook zullen de Inl. ambtenaren de gewone tantième van de verhuursom wel zien verdwijnen, terwijl ook voor het desabestuur door den langeren huurtermijn van bijv. 2½ jaar het voordeel, dat ze thans genieten, wanneer zij hun onderhoorigen tot verhuur aan de suikerindustrie overreden, aanmerkelijk zal slinken.

Wordt echter de desa als een zedelijk lichaam erkend, dan zal ze ingevolge art. 1653 B. W. een Europeesch instituut worden en niet langer vallen onder het ontwerp dat slechts Inlandsche grondverhuurders betreft.

„Bovendien is het in flagranten strijd met de plechtig afgekondigde Kon. proclamatie (Staatsblad 1866, No. 80) waarbij de belofte, dat zeer ernstig zal worden gewaakt tegen alle inbreuk op de bezitsrechten van den Inlander op den grond, werd afgelegd."

Immers, bedoelde bezitsrechten zijn verdeeld in agrarisch eigendom, erfelijk individueel- en communaal bezit en ambtsvelden en zonder inbreuk te maken op het bezitsrecht valt toch de individueele verhuring ook van communaal bezeten gronden en ambtsvelden niet om te zetten in een gemeentelijke verhuring. Toch is Schr. er verre van gerust op, dat de Kon. belofte niet geschonden zal worden.

Het ontwerp bevat echter nog een nieuwigheid in den minimum-prijs, die gesteld zal worden op de huurwaarde der gronden. Zoowel door den huurder als door den verhuurder zal met alle omstandigheden rekening gehouden moeten worden en in het bijzonder zal de verhuurder hebben na te gaan of en in hoeverre het doel, waarmee de grond in huur verlangd wordt, afbreuk doet aan het gebruik, dat hij later na ommekomst van den huur van den grond maken wil.

Daar de vruchtbaarheid van den bodem vermindert door het daarop telen van suikerriet, zal de verhuurder er rekening mede moeten houden, dat zijn grond na beplanting met suikerriet minder zal opleveren aan padi en polowidjo. Ook schijnt de aanwending van kunstmest bij de suikerrietteelt een nadeeligen invloed uit te oefenen op de later daarop te verbouwen gewassen, zoodat in sommige streken bij aanwending van kunstmest de huursom met ruim 10 pct. verhoogd wordt.

Het Syndicaat, opgetreden als Regeeringsadviseur, weet dit natuurlijk ook en had de Regeering daarmee in kennis moeten stellen, waardoor voorkomen zou zijn geworden, dat de gelijkstelling van den minimum-huurprijs voor gronden bestemd voor de cultuur van suikerriet met die van een padi- en een polowidjo-opbrengst, het geheele ontwerp bespottelijk gemaakt had.

Schr. raadt de Reg. aan, de teelt van suikerriet niet gelijk te stellen met die van polowidjo, daar hij dan, met het oog op de dag- en nachtregeling, andermaal zal aantoonen, „dat de Regeering geen recht heeft om over het bevloeiingswater te beschikken, omdat zij gehouden is de rechten, die Hare rechtsauteuren den Vorsten en hun cijnsheffers op de in ontginning afgestane gronden hadden verleend, te eerbiedigen."

Volgens Pierson (Leerb. der Staathuishoudkunde 2e druk, dl. 1) is de grond zijn huurwaarde in de eerste plaats verschuldigd aan zijn nuttige eigenschappen, ontleend aan de natuur en soms ook aan den arbeid, zoodat Pierson de huurwaarde noemt het inkomen, dat de grondbezitter door verhuring of verpachting voor zijn land kan bedingen.

Andere groote economen, zooals David Ricardo en Carey, zijn eveneens tot de slotsom gekomen, dat de huurwaarde het inkomen is, dat de grondbezitter door verhuring of verpachting *kan* bedingen, doch bij een gezond economisch begrip kan „de huurwaarde van den grond, noch als minimum, noch als maximum worden aangegeven door de waarde, die de grond voor den verhuurder heeft voor de teelt van andere gewassen dan de huurder gewoon is daarop te kweeken."

Schr. acht den minimum-prijs van het ontwerp dan ook „gewoonweg een wanproduct van economisch onvermogen en de zucht om de dividenden der suikerindustrie te doen stijgen, doch wat nog erger is, het is ook een streven om den Inlandschen grondverhuurder te binden aan dien zoogenaamden minimumprijs."

En dit alles wordt gedaan ter wille van de bedrijfszekerheid der suikerindustrie, die slechts te verkrijgen is „door de meest innige vermenging van de belangen van grondverhurende Inlanders, van die der fabrieks- en veldarbeiders met die van de suikerondernemingen; worden die belangen één, dan is de bedrijfszekerheid der suikerindustrie gewaarborgd; alle andere middelen om die zekerheid daar te stellen, zullen vergeefsch blijken, omdat slechts de gemelde vereeniging der belangen den economischen grondslag biedt, waarop de bedrijfszekerheid kan worden gebouwd."

Suriname.

Een vijftal jaren geleden stelde de heer *F. Teding van Berkhout Jr.* te Haarlem voor — zie de „*Nieuwe Courant*" van 11 en 14 November 1912 — om onze West-Indische -Koloniën te verkoopen „aan den meestbiednde onzer buren aldaar, zij het de Vereenigde Staten, Engeland, Frankrijk of wie dan ook die bezittingen uit strategische overwegingen of uit puren landhonger zou willen overnemen." De koopsom zou moeten dienen om een krachtige vloot aan te schaffen, die ons het rustige bezit zou verzekeren „van de milliarden, die Oost-Indië voor ons waard is, en om Harer Majesteits Oostersche onderdanen de vruchten te doen plukken van den beschavingsarbeid der laatste tientallen jaren." (Zie de bespreking van dit voorstel in „*Het Koloniaal Weekblad*" van 28 November 1912).

Een paar jaren later kwam *Dr. C. J. Wijnaendts Francken* in zijn boek „*Door West-Indië*" nog eens op dien verkoop terug. (Zie „*Het Koloniaal Weekblad*" van 11 Februari 1915).

Tot dusverre was geen koopsom genoemd. Dit deed „*Onze Zelfstandigheid*" van 15 October 1917. Het blad dacht zich een koopsom van 400.000.000 dollars, waarmede Nederland de crisisuitgaven zou kunnen dekken, de Zuiderzee zou kunnen dempen, enz., enz. De som was reeds respectabel! Maar in het begin van December j.l. verspreidde zich hier te lande het gerucht, dat de heer *Joost van Vollenhoven* uit Amerika was teruggekomen met een aanbod van de Vereenigde Staten om ons de West-Indische koloniën af te koopen voor de kapitale som van 2.000.000.000 dollars plus een garantie voor ongestoord bezit van Oost-Indië!

Velen in den lande hebben zich blind gestaard op die volkomen uit de lucht gegrepen, reusachtige cijfers, reusachtig zelfs in dezen tijd van reusachtige cijfers. En het is te verklaren, te vergeven zelfs, dat menig Nederlander niets liever zou zien dan die voordeelige transactie zoo spoedig mogelijk te sluiten. (Crisisuitgaven dekken, Zuiderzee dempen, ongestoord bezit van onze Oost, enz., enz.!!)

Een van die Nederlanders, de heer *B. Boekhoudt*, heeft aan dit verlangen uiting gegeven in een brochure „*De verkoop van Ned. West-Indië een algemeen Nederlandsch volksbelang*", eenige dagen geleden verschenen. Zoozeer heeft hij zich blind gestaard op die verlokkelijke cijfers, dat hij niet in staat is in den economischen toestand onzer West-Indische Koloniën de lichtpunten te zien, die mannen als *Lely, Idenburg* en *Fock* — om slechts deze te noemen — wèl waarnemen. De heer *Boekhoudt* heeft uit het Rapport der Suriname-commissie alles bijeengegaard wat van zijn gading was, maar het schijnt hem niet te zijn opgevallen, dat de commissie als vrucht van haar onderzoek niet heeft voorgesteld Suriname te verkoopen.

Na hetgeen wij in dit weekblad reeds over deze kwestie hebben geschreven, zullen wij niet nogmaals in een tegenpleidooi treden, ook niet onderzoeken of de cijfers van den heer Boekhoudt juist zijn. Slechts deze twee zaken willen wij nog eens vooropstellen: 1e. naar onze meening zullen de Vereenigde Staten voor de verkrijging van Suriname geen noemenswaardige som beschikbaar stellen; en 2e. kan *geen* mogendheid ons het ongestoorde bezit van onze Oost waarborgen.

Komt het na dezen oorlog tot een volkerenbond, dan is die waarborg overbodig. Blijft die volkerenbond uit of valt hij na eenigen tijd weer uiteen, dan kan niemand voorspellen welke groepeeringen van staten voor den dag zullen komen. Een verbond b.v. van het Duitsche Rijk, Rusland, Turkije en Japan is volstrekt niet uitgesloten en wat dan het lot zal zijn van onze Oost-Indische koloniën, wie kan dat zeggen, vooral zoo wij door den verkoop van onze West aan de wereld verkondigen, dat wij zelf ons koloniaal bezit te groot vinden.

En hoe als b.v. de bevolking van Java er toe kwam het zelfbeschikkingsrecht voor zich op te eischen? Wat zouden wij dan aanvangen met den waarborg van ongestoord bezit, door welke mogendheid ook gegeven?

Nog iets, Suriname is *altijd* een lastpost geweest, beweert de heer *Boekhoudt*. Is de geschiedenis der kolonie voor hem niet geschreven?

Neen, wij zijn niet onmachtig de kolonie weer tot bloei te brengen, maar die taak zij niet opgedragen aan de Nederlandsche Regeering, maar aan de Nederlandsche kapitalisten, die ook Java en Deli hebben gemaakt tot wat ze zijn.

De fout is juist steeds geweest dat men van de regeering verwachtte wat de Nederlandsche ondernemingsgeest had moeten doen, als in den bloeitijd van Suriname.

* * *

Wij verwijzen onze lezers hier ook naar een artikel van den heer *Fred. Oudschans Dentz* in „*Neerlandia*" van Februari.

* * *

Naar aanleiding van het derde jaarverslag van de Kamers van Arbeid en van Koophandel en Fabrieken in Suriname (1916) schrijft „*De West*" van 26 October o.m.:

„Het rapport bepaalt zich niet tot de schommelingen in ons koloniaal leven over het afgeloopen jaar, doch tracht in groote lijnen na te gaan, of, over een reeks van jaren genomen, vooruitgang te bespeuren valt, in den geest als door Mr. C. F. Schoch werd gedaan in zijn terugblik op Crijnssendag.

Het rapport komt tot dezelfde slotsom als Mr. Schoch: er is vooruitgang, en zelfs belangrijke vooruitgang.

Twintig jaar geleden was de waarde van den uitvoer veel minder dan die van den invoer. De kolonie had een passieve handelsbalans. In 1904 was de verhouding buitengewoon ongunstig. De uitvoerwaarde was niet veel meer dan 3.5 millioen, en de invoer bedroeg ruim het dubbele.

Om te betalen wat wij invoerden, moest dus de kolonie ruim 3.5 millioen bijpassen boven hetgeen onze uitgevoerde producten opbrachten.

In volgende jaren kwam geleidelijk verbetering in dien toestand en reeds in 1910 zien wij de rollen omgekeerd. De uitvoer overtrof den invoer. Wat wij uitvoerden was niet alleen voldoende om alles te betalen wat wij invoerden, doch er was zelfs een klein overschot, dat in den vorm van kapitaal naar de kolonie vloeide. Onze passieve handelsbalans veranderde in een actieve.

In 1913 bedroeg het verschil in ons voordeel reeds ongeveer twee millioen gulden. Daarna daalde het, onder den invloed van het uitbreken van den oorlog, doch het afgeloopen jaar was het voordeelig verschil weder twee millioen. De uitvoerwaarde bedroeg in 1916 acht millioen en de invoerwaarde zes millioen gulden.

Heel opmerkelijk is, dat de invoer in de laatste twintig jaren niet veel hooger is geworden. De invoerlijn vertoont, al schommelend, een paar millioen stijging, tot 1911, om daarna weder met beslistheid te dalen.

Het dalen van den invoer kan een ongunstig verschijnsel zijn, als het wijst op verminderde koopkracht der bevolking. Wanneer echter de vermindering een gevolg is van toenemende eigen productie, dan kan men zich daarover slechts verheugen. Het laatste is hier het geval. Een bekend voorbeeld daarvan is onze rijstproductie. In 1915 moesten nog 4½ millioen kilogram rijst worden ingevoerd. In 1916 daalde dit tot 2½ millioen en op dit oogenblik is de aanvoer van buiten bijna geheel gestaakt.

Ook de productie van maïs en aardvruchten was in 1916 grooter dan te voren, zoodat minder voedsel behoefde te worden ingevoerd.

De invoerwaarde die in 1904 per hoofd der bevolking bijna honderd gulden bedroeg, was het afgeloopen jaar nog geen zestig gulden per hoofd.

Daarentegen was de uitvoerwaarde, die in 1904 nog geen vijftig gulden per hoofd bedroeg, het afgeloopen jaar gestegen tot tachtig gulden per hoofd."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Samenwerking. „*De Indiër*” schrijft, dat de Ver. „*Insulinde*” gaarne samenwerken wil met de *Sarikat Islam*, ter verkrijging van kiesrecht”, alzoo de *Kaoem Moeda*, die vervolgt: „*Insulinde*” begint dus onze medewerking op prijs te stellen. Wil zij ons de hand reiken, gaarne nemen wij die aan.”

Beschuldigingen. In de *Pantjaran Warta* is opgenomen een brief, gericht aan het *S. I.* bestuur te Tebing-Tinggi (Palembang), welke hieronder volgt: „Onlangs vertoefden in mijn *doesoen* lieden uit Landoer, zoo juist terug gekeerd van Batavia, het land hunner ballingschap. Zij hebben er zwaren arbeid verricht, maar hadden 't overigens goed. Toen zij opgesloten waren te Tebing-Tinggi, werden zij anders behandeld. Toen toch werden zij, als zij tot onderzoek voor moesten komen, *geslagen door den mantri politie en den cipier*. Velen hunner, medebeschuldigden (in de zaak van den *demang* van Tandjoengraja) *zijn tengevolge van mishandeling bezweken*. De geneesheer, bij hen geroepen, verklaarde, *dat pest de doodsoorzaak was*. Dit verwonderde mij (den schrijver). Anderen, die niet beklaagd waren in dezelfde zaak, leden niet aan pest. Het is jammer, dat bij een naar aanleiding van een klacht ingesteld onderzoek de lieden van Landoer, uit vrees of door anderen invloed, hunne verklaringen herroepen hebben. Het onderzoek, door den *demang* geleid, was een paskwil. Deze zeide: De resident zag graag, dat de *Sarikat Islam* kapot ging.

Wat is toch de reden van de vijandschap, die de *demang* der *Sarikat* Islam toedraagt? Hij heeft 't toch aan de *Sarikat Islam* te danken, dat de afgevaardigden der oproerlingen uit Djambi, die de bevolking van zijn district kwamen opruien, zoo gauw gevat zijn!” Alzoo de schrijver.

Anti-S. I. In Rembang zijn het de Inlandsche ambtenaren, die de *Sarikat Islam* plagen — alzoo schrijft de *Oetoesan Hindia*. De dessahoofden schijnen met de Inlandsche ambtenaren samen te spannen, om de dessalieden te onderdrukken en hen naar hun goedvinden te behandelen, vooral als zij leden van de *Sarikat Islam* zijn. In de Kota Rembang en het onderdistrict Soember worden klachten eenvoudig niet behandeld.

Slechte Invloed. Hetzelfde blad schrijft, dat het niet veilig is in het onderdistrict Berbah. Elken nacht wordt er gestolen en de politie vindt de dieven nooit uit. De bevolking berust in dezen toestand en geeft kleine diefstallen maar niet meer aan. Ziehier de oorzaken dezer onveiligheid:

1e. De dessaman kan zich met moeite in het leven houden. De ondernemingen storen zich niet aan het contract en houden ingehuurde gronden vijftien maanden achtereen in gebruik, zoodat de dessaman maar negen maanden heeft voor het planten van *padi*.

2e. De suikerfabrieken zijn verzamelplaatsen van gokkers in den maaltijd. Wie met dobbelen dan alles verloren heeft, zoekt zich schadeloos te stellen door straatroof en diefstal.

Hoe komt 't, dat de *ketjoes* (roovers) 't zoo goed hebben in Bantool? De oorzaak ligt alweer in den slechten invloed der ondernemingen. Hierbij komt nog de omkoopbaarheid van de politie.

Asmodee-volkje. *Keok* schrijft in de *Kaoem Moeda* o.m. 't volgende: „De *Neratja* heeft de lieden, die tegen de Inlandsche beweging gekant zijn, met den naam „*Asmodee-volkje*” (Kaoem Asmodee) bestempeld. d.w.z. het *duivels-volkje*, en meldt: Dat het ijveren van de Asmodee-pers niet zonder gevolgen blijft, bewijst o.a., dat de zusters-Ursulinen besloten hebben geen Inlandsche kinderen meer op haar scholen toe te laten. Dit werd onlangs schriftelijk medegedeeld aan een welgestelden Inlander, die graag zijn dochtertje op een Fröbelschool der Zusters geplaatst zag. Kinderen, die reeds aangenomen waren, werden weer afgevoerd. De vader beproeft nu zijn kind elders geplaatst te krijgen. Misschien vangt hij weer bot ook bij die Europeesche scholen. Het Asmodee-volkje juicht natuurlijk. Alle Europeesche scholen voor onze kinderen gesloten.......... Maar het Asmodee-volk is niet baas in ons land.” — De *Neratja* vervolgt: Maar wij vreezen niet. Al schreeuwt het Asmodee-volk nog zoo hard, dat de Inlander te veel krijgt, terwijl de Europeaan te weinig ontvangt, de Regeering — dit vertrouwen wij — zal ons geen kruimpjes toewerpen van het maal der Europeanen. Gebeurt dit toch door den fatalen invloed der Asmodeeërs, welaan, dan zullen wij zelf voor scholen zorgen.”

S. I.-opvattingen. Hoe weinig de leden der S. I. nog doordrongen zijn van het doel hunner vereeniging, bewijst het volgende geval — alzoo de *Pantjaran Warta*: Een S. I.-lid te Tjiandjoer komt wel eens zijn broer te Batavia opzoeken, die op Sawah Besar woont. Nu onlangs weer bij dezen broer op bezoek, had hij geen geld om zijn terugreis te bekostigen. De broer kon niet helpen. De man uit Tjandjoer wendde zich tot het S. I.-bestuur te Batavia om hulp, dat hem naar den hoofdredacteur van de *Pantjaran Warta* verwees. De hoofdredacteur legde den man uit, in welke gevallen de S. I. aan haar leden steun verleent. De S. I. heeft geen fondsen om de *soedaras* in staat te stellen snoepreisjes te ondernemen.

De *Oetoesan Hindia* waarschuwt in een harer nummers de S. I.-leden op Java voor twee gewezen S. I.-leden uit Bandjarmasin, die den goeden naam der Inlanders bederven en vooral die van de S.I.:

„S. I.-ers opgepast!” alarmeert hetzelfde blad een veertien dagen later. Uit Gorontalo ontvangen wij bericht, dat zekere *Abdul Karim* er verwacht wordt, die zich zelf afgevaardigde noemt van den voorzitter der *Centrale Sarikat Islam*. Weest gewaarschuwd! Hij is geen afgevaardigde van de C. S. I.

In de *Kaoem Moeda* staat een hoofdartikel van vijf kolommen over contributieheffing van de leden der S. I. De schrijver beveelt een heffing aan van ½ pct. van het inkomen. Vanaf de oprichting van de S. I. wordt de contributie meer beschouwd als een vrijwillige bijdrage, waarvan het minimum vastgesteld is op 2½ cent 's-maands en het maximum op *f* 1.— per maand. Hij dringt aan op geregelde betaling. Hij acht er zich toe gerechtigd in de *Kaoem Moeda* deze zaak te behandelen, daar het blad een S.I.-orgaan is. Evenmin als het Gouvernement zijne verplichtingen kan nakomen, als de belastinggelden niet geregeld binnenkomen, kan de S. I. iets doen, als er geen geld is. Zonder geld is de S. I. als een menschelijk lichaam zonder bloed.

In de Algemeene Vergadering van de S. I., den 9en September j.l. te Besoeki gehouden — schrijft de *Oetoesan Hindia* van den 29en d.a.v., spreekt *Said Hasan bin Semit* zijn verwondering uit, dat aan de S. I. geen verlof gegeven is in haar optochten ter plaatse behalve de Nederlandsche driekleur ook de vlag van den Islam, de vlag met de ster en de maan, te vertoonen. Deze vlag is niet die van Turkije alleen. Wij kunnen de vlag van den Islam voeren, zonder de neutraliteit van Nederland in gevaar te brengen. *Said Hasan* sprak verder: D. S. I. leden houden zich goed en zijn vlijtig als de mieren. Vóór de S. I. bestond, werd op de Mohamedanen getrapt, als op het gras, zoowel door hun geloofsgenooten als door anderen. Nu gaat dit niet zoo gemakkelijk meer. Onder de Europeanen zijn er, die veel voor de S. I. voelen, al zijn er ook enkele, die ons tegenwerken. De S. I. heeft *niet* vruchteloos gewerkt. Om iets te noemen: Kwam vroeger een assistent-wedono zijn opwachting bij den regent maken, dan werd hem een plaats op den grond aangewezen; nu wordt hem een stoel gepresenteerd. Maar er moet nog veel meer veranderen. Zoo hooren wij nog vaak spreken van „den kleinen man” (wong tjilik). Dit geeft aanstoot: met deze woorden duidt men kinderen aan.

Wie iets heeft, bespreke 't gerust met het S. I.-bestuur. Wie bij verhuur van zijn grond aan de suikerfabrikanten meent, dat de voorwaarden voor hem niet voordeelig zijn, zegge dit vrij uit. Ik weet, dat vele *koelies*, die aan de waterleiding in het onderdistrict Wringin werken, geen loon krijgen, terwijl hun toch loon is toegezegd. Er zijn klachten over het besproeien der wegen, over regelingen bij het sluiten van huwelijken, die onmenschelijk grievend

zijn voor de vrouw. Er zijn klachten van dessalieden, die verplicht zijn te helpen blusschen bij rietbranden, ook als het blusschingswerk ver buiten hunne dessa moet verricht worden."

Zin voor Politiek. De zin van den Inlander voor politiek wordt duidelijk merkbaar — schrijft de *Kaoem Moeda*. Wie maar eenige kennis heeft en nadenkt, kijkt om en houdt dan het oog gericht op de dingen, die komen zullen. Het vereenigingsleven ontwikkelt zich. Daar is bijv. de „*Regentenbond*". Hoewel deze bond geen vakvereeniging is, verliezen de heeren regenten de belangen van den Inlander niet uit het oog. Ook van „*Boedi-Oetomo*" moet dit gezegd. Van alle Inlandsche vereenigingen is de „*Regentenbond*" de eerste, die zich in de sympathie van den Soesoehoenan van Soerakarta verheugen mag. De gift van *f* 2000, volgens het Soerabajaasch Handelsblad aan den „*Regentenbond*" geschonken, is een bewijs, dat Zijne Hoogheid zich niet onbetuigd wil laten, waar het geldt de lotsverbetering van den Inlander. Mogen andere hooggeplaatste Inlanders dit goede voorbeeld volgen. Wanneer worden nu „*Boedi-Oetomo*" en de „*Sarikat Islam*" door de Hooge heeren bedacht?

Inl. Godsdienst-Onderwijs De *Kaoem Moeda* deelt mede, dat het bestuur van de „*Mohamadiah*" te Djokdjakarta, het verzoek gedaan heeft tot het houden van een geldloterij, groot *f* 10.000, voor het oprichten van een school voor Inlandsch godsdienstonderwijs.

De leerlingen van de M.U.L.O.-school te Djokdjakarta hebben Donderdag den 12en September voor het eerst godsdienstonderwijs gehad en wel in het gebouw van de „*Mohamadiah*" van *Kijahi Dachlan. (Oetoesan Hindia)*. Donderdags namiddag eindigen de lessen aan de M.U.L.O.-school reeds te 12 uur. Dan krijgen de Europeesche leerlingen godsdienstonderwijs tot 1 uur van den pastoor of dominee. In 1914 kregen, door het sluiten der H. I. school om 11.15 uur, als het Vrijdag was, de leerlingen gelegenheid, de *mesdjid* te bezoeken. Nu gebeurt dit niet meer. Te Bandjermasin krijgen de leerlingen van de H. I. school eens in de week godsdienstonderwijs. *(Pantjaran Warta)*.

Kan dit ook niet op alle andere scholen, die door Inlandsche kinderen bezocht worden? Jammer, dat niet overal menschen aangetroffen worden, voldoende thuis in den Islamitischen godsdienst, om er degelijk onderwijs goed in te kunnen geven.

„Indië Weerbaar." In de S. I. vergadering (van 12 September hierboven bedoeld) heeft ook Abdoel Moeis gesproken *(Pantjaran Warta)*. Het doel der bijeenkomst was ook de actie der socialisten tegen te gaan, die tegen „Indië Weerbaar" opponeeren. Abdoel Moeis beschuldigde de socialisten, de S. I. te willen vernietigen. Baars heeft dit duidelijk uiteen gezet.

Zelfbestuur. Reuter bericht, dat de Engelsche regeering van plan is, de Britsch-Indische bevolking meer aandeel in het landsbestuur te geven, schrijft de *Neratja*. De Europeesche oorlog heeft de samenhoorigheid van Engeland en zijne koloniën duidelijk doen uitkomen. Britsch-Indië zal dus over niet langen tijd autonomie erlangen. Hoe staat 't met ons Indië? Let op de ethische politiek, op de decentralisatie, op den Volksraad. Het hangt van onze houding af — alzoo de schrijver — of er voor ons spoedig of eerst na onafzienbaren tijd zelfbestuur komen zal.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Associatie. In de *Djawa Tengah* wordt den lezers toegelicht, wat feitelijk hier onder verstaan moet worden en verder opgemerkt, dat de Indo's het eerst er over gesproken hebben, als voorwaarde om in Indië zelfbestuur te erlangen. Associatie tusschen Chineezen en Indo's kan, volgens den schrijver, niet verwacht worden, omdat de Chineezen nimmer een behoorlijke behandeling van de Indo's ondervonden hebben. Als de Indo zijn doel bereikt heeft, zal de Chinees wel verder aan zijn lot worden overgelaten. Van samengaan zal dan geen sprake meer zijn. Dit is de reden, waarom ook de Inlander niet genegen is om tot associatie met den Indo over te gaan. Daarentegen zijn er vele overwegingen voor den Inlander om met den Chinees samen te gaan.

Breken met het Wijkenstelsel. De redactie van de *Perniagan* biedt den Chineezen van Bandong hare gelukwenschen aan voor het feit, dat de Gemeenteraad aldaar de grenzen der gemeente heeft aangewezen als te zijn ook die van de Chineesche wijk, waardoor de verordening op het wijkenstelsel aldaar is komen te vervallen. Zij geeft de gemeenteraden van andere plaatsen in overweging het goede voorbeeld van Bandong te volgen, tevens den wensch uitsprekende, dat naar aanleiding van het in Bandong genomen besluit, de Regeering voor het vervolg met het wijkenstelsel zal breken.

„Chineesche Oplichters." In de „*Handelsbazuin*", een blad dat te Batavia verschijnt, is een verhandeling geschreven over de plaats gehad hebbende suikercrisis, waarin gesproken wordt over „Chineesche oplichters." Naar aanleiding hiervan worden in de *Perniagan* de Hollanders door *Pang Khoem Lim* duchtig uitgescholden. Hij zegt, dat er meer Hollanders dan Chineezen zijn, die tot het gilde der „oplichters" behooren. Toen de opiumpacht nog bestond, ja *nu zelfs nog*, telt men onder de politie, van de schouten tot de residenten toe, velen, die niet vies zijn van „de smeer" der Chineezen.

Niet met gelijke Rechten. In de *Perniagan* wordt er over geklaagd, dat de Regeering aan de *Tiong Hwa Hwe Koan*-vereeniging geen vergunning heeft willen verleenen voor het houden van een geldloterij tot stijving der kas, wat dringend noodig is, ja dat zelfs geen antwoord op het betrekkelijk verzoekschrift ontvangen werd. Een vergelijking wordt dan gemaakt met Europeesche vereenigingen en zelfs societeiten, aan wie op dergelijke verzoeken wel toestemming verleend werd, en die toch geen beter doel dan genoemde Chineesche vereeniging nastreven.

Protest tegen Onheusche Behandeling. In de *Djawa Tengah* wordt gereleveerd, dat reeds meermalen geklaagd werd over de verregaand onheusche behandeling door Inlandsche beambten van den pandhuisdienst ondergaan van de zijde van een Europeesch administrateur en controleur bij dien tak van dienst. Hierover werd reeds bij de hoogere autoriteiten geprotesteerd. Niettegenstaande de Regeering meer dan éens te kennen gegeven heeft, dat zij van dergelijk optreden van hare ambtenaren niet gediend is, zijn er toch nog ambtenaren, die zich aan de aanschrijvingen hieromtrent niet storen. Begrijpen zij dan niet, dat zij door dit betoon van geringschatting weinig eerbied voor de Regeering aan den dag leggen? Zoo vraagt de schrijver.

Onlangs — zoo gaat hij voort — had weer een onhebbelijk optreden plaats van een aspirant politieopziener tegenover een ter goeder naam en faam bekend staanden Chinees te Soerabaja. Naar aanleiding hiervan werd aldaar een groote vergadering gehouden, waarbij 30 verschillende Chineesche vereenigingen vertegenwoordigd waren en waarop besloten werd gezamenlijk bij de Regeering protest aan te teekenen over dat optreden ter voorkoming van herhalingen van dergelijke handelingen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

't San Francisco Hindoe proces.

Wij hebben vroeger melding te maken gehad van verschillende verschijnselen, die een samenstellend deel vormden van een wijdvertakte samenzwering gericht tegen 't Britsche gezag in Indië. Zij deden zich voor in Canada, San Francisco, Japan, Singapore en ook werd Batavia er bij genoemd. Nader is gebleken dat dit geen vrij onschuldige kefferijen van eenige heethoofden zijn geweest, doch dat men hier te doen heeft gehad met een vrij goed georganiseerde poging om een militaire onderneming door Siam heen tegen Britsch-Indië te richten. Anderzijds moet men er zich weer over verbazen, hoe hierbij op succes gerekend is kunnen worden, bij den op stuk van zaken toch veel te zwakken inzet om iets te kunnen bereiken. Tijdens den oorlog heeft, zooals uit de tot nu toe beschikbare gegevens is op te maken, Duitschland de beweging krachtig gesteund, in de hoop Engeland in zijne kolonie afbreuk te doen, maar dit zelfs heeft aan 't geheel toch de kracht nog niet gegeven, die voor een voldoende kans op welslagen noodig ware geweest, terwijl bovendien de leiders weer niet bestand zijn gebleken tegen de ver-

lokking, die van 't ter hunner beschikking gestelde geld uitging.

De N.R.Ct. heeft een uitvoerige correspondentie uit San Francisco over 't daar aanhangig gemaakte proces, zij is niet alleen van belang door de vele bijzonderheden, die zij over 't verloop der intrigues bevat, maar de correspondent heeft een ruime plaats gegeven aan de rol vervuld door onzen landgenoot Douwes Dekker, die een poos aanleg scheen te toonen om in onze Oost de rol van een baanbreker te gaan vervullen, en die nu in dit strafgeding 't graf voor zijn reputatie gevonden heeft.

In No. II der artikelen, gedagteekend van 25 November '17 (N.R.Ct. 17 Jan. avondbl. B), komt een korte samenvatting van 't plan voor, die wij, om 't geheugen op te frisschen en de vroegere gegevens aan te vullen eerst overnemen. De conspirators wilden de Britten uit Britsch-Indië verjagen. Militaire expedities zouden worden uitgerust, die Indië van twee kanten tegelijk zouden aanvallen, namelijk een uit Manilla, China, Japan en Siam, uit welk land de hoofdaanval zou worden gericht op Burma. De andere expeditie zou zich meester maken van 't Suez-Kanaal en daarna, via Perzië en Afghanistan, tot Indië doordringen. Voor den aanval op Siam zouden wapens en munitie worden bijeengebracht in de stad Phkoh, totdat 't leger bij een gebracht zou zijn. Daar zich in de Vereenigde Staten in 't geheel maar ongeveer 10.000 Hindoes bevinden, wier overbrenging in groot aantal voor zoover al genegen niet wel doenlijk was, kon niet op een verbijsterend groot aantal recruten gerekend worden. Ook de aanvoer van wapens en ander oorlogsmateriaal was niet afdoende te regelen om iets van beteekenis uit te voeren. Als 't eerst noodzakelijke werd het binnensmokkelen van opruiende lectuur beschouwd, waardoor in Br. Indië een grootere aanhang verkregen moest worden.

Het te San Francisco gedrukte Hindoeblad „Ghadr", 't Arabische woord voor revolutie, werd in groot aantal gedrukt en 't is aan te nemen dat een deel zijn weg naar Br. Indië gevonden heeft.

De leiders van 't complot in San Francisco werden tijdens den oorlog in contact gebracht met 't Duitsche consulaat-generaal, en de militaire adviseur van dat consulaat, von Brincken, kreeg de leiding in handen van de uitvoering der militaire plannen. 't Ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn bleek intusschen niet onverdeeld tevreden over de voorbereiding der plannen. Minister Zimmerman besloot eenige der Hindoeleiders te laten overkomen. Daar werd de Hindoe Chakravarty officieel tot opperste leider van de samenzwering in Amerika benoemd. De officier van justitie, die de zaak grondig onderzocht heeft, alvorens zij aan 't oordeel der jury en der rechtbank onderworpen werd zal de verhouding van de leiders tot 't departement van buitenlandsche zaken te Berlijn bewijzen met behulp van papieren, welke de geheime dienst heeft weten meester te worden.

't Complot bepaalde zich niet tot Duitschland en Amerika, er werd hulp verleend aan samenzweerders in Nederland, Rio de Janeiro, Genua, Zwitserland, Noorwegen, Denemarken en Italië. In Amerika waren hoofdkwartieren gevestigd te New-York, San Francisco, Honolulu. De Duitsche consuls te Manila, Batavia, Sjanghai, Nanking en Yokohama waren werkzaam in de conspiratie betrokken.

't Overbrengen van wapens en munitiën heeft tot menige avontuurlijke poging geleid, maar is overigens, zooals de geheele onderneming op één mislukking uitgeloopen.

Behalve hetgeen door de Engelsche politie reeds vooraf ontdekt was, en voor een gedeelte mede als gevolg hiervan, hebben de bekentenissen en verklaringen van hen, die min of meer in 't complot betrokken zijn geweest, den officier van justitie waardevolle gegevens bezorgd. Onder hen, die ook hierbij tot de hoofdfiguren behooren, neemt Douwes Dekker een eerste plaats in, wij zullen in ons volgend nummer hierover 't een en ander overnemen.

Naar 't zich laat aanzien gaat de strekking van 't betoog van den openbaren aanklager in de richting van een ontheffen van de Hindoes, die zich hebben laten overreden en meeslepen, en van een ten volle doen uitkomen van de schuld van Duitschland, dat misbruik heeft gemaakt van de destijds nog bestaande vriendschappelijke verhouding tot de V. S. Zijne consuls hebben gedekt door hun officieele positie, zich in een neutraal land ingelaten met een samenzwering die gericht was tegen een met Amerika eveneens bevriend land.

Perzië vrij.

Trotzky heeft, als 't bericht betrouwbaar is, den Perzischen gezant te St. Petersburg medegedeeld, dat de bolsjewiki regeering de Britsch-Russische overeenkomst van 1907 betreffende Perzië voor ongeldig verklaard, daar zij tegen de vrijheid en onafhankelijkheid van 't Perzische volk is gericht. Bovendien worden alle verdragen buiten werking gesteld, die vóór of na deze overeenkomst zijn gesloten en in eenig opzicht 't Perzische volk in zijn vrijheid hebben beperkt. Mede zou 't zoo spoedig mogelijk ordelijk terugtrekken der Russ. troepen uit Perzië zijn toegezegd.

De Congo verpand aan Engeland.

't Verhaal dat België om fondsen beschikbaar te krijgen voor de exploitatie van Congo tijdens den oorlog, een gedeelte van de kolonie aan Engeland zou hebben verpand is, spoedig nadat 't in omloop kwam, door den Belg. minister van koloniën Renkin tegengesproken, hij gaf de verhouding toen reeds duidelijk aan. Intusschen is 't gerucht nu weer op nieuw door de Norddeutsche Allg. Ztg. opgedischt en hoewel in deze mededeeling en in 't weder herhaalde antwoord van minister Renkin geen nieuwe noot is aangeslagen, meenen wij de kwestie niet onopgemerkt voorbij te moeten gaan, nu de pers er weer aandacht voor vraagt, en de N.R.C. er een uitvoerig telegram over gaf.

Renkin zegt dat 't waar is dat de Belg. Congo tijdens den oorlog een leening van 90 milioen in Engeland heeft geplaatst, maar België heeft hiervoor geen pand moeten geven, noch in een vorm van gebied, inkomsten of mijnen. Integendeel Engeland heeft herhaaldelijk zijn hulp aan België beloofd om bij 't sluiten van den vrede de ongeschondenheid van zijn koloniaal gebied te verzekeren. De fabel is ook officieel tegengesproken zoowel in de Duitsche bladen, als in de N.R.C. van 28 Jan. 1917 en in de meeste andere onzijdige bladen, alsmede in die der geallieerden.

De financiën van Congo zijn volkomen gescheiden van die van België. Congo dient in de behoeften zijner economische ontwikkeling te voorzien, ook bij de onverwacht hooge eischen welke de oorlog in dit opzicht is komen stellen, zoodoende moest de kolonie een grooter kapitaal in haar onderneming vastleggen. Hiertoe heeft de leening van 90 millioen gestrekt, die van Britsche gouvernement gekregen is, maar geen enkel pand is hiervoor gegeven. Beiderzijds bestaat vertrouwen op de toekomst.

Ook tegen de mededeeling van de Norddeutsche, volgens welke de bevoorrading van Congo sedert Juli 1917 aan de Ver. Staten zou zijn toevertrouwd, komt de minister op. De Congo doet zijn buitenlandsche inkoopen zoowel in Frankrijk, als in Engeland, als in N. Amerika, evenals dit in vredestijd in België geschiedde, en de kolonie verkoopt hare producten ook aan al deze landen en zal dit steeds meer en meer doen. Hij ziet in 't hervatten van de campagne, die reeds afdoende gelogend was, een uiting van nijd van de Duitsche pers, omdat 't succes van Congo Duitschland een doorn in 't oog is.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Is Java overbevolkt?

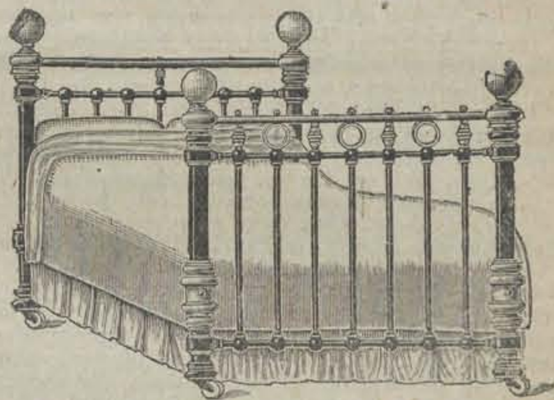
Deze vraag behandelt de heer J. Habbema in het Febr.-Nr. van „Vragen van den Dag." Overbevolking is, volgens schr., een woord, dat niet alleen schromelijk wordt misverstaan, maar ook misbruikt, o.a. om maatregelen te rechtvaardigen, waartoe men zonder die beweerde overbevolking niet zou overgaan. Zulk een maatregel noemt de heer H. de industrialiseering van Java.

In letterlijken zin beteekent overbevolking een te veel aan bevolking en denkt men daarbij van zoo'n land in de eerste plaats, dat er honger geleden wordt en dat vele menschen er uit emigreeren omdat zij in hun eigen land niet meer aan den kost kunnen komen. Van Java kan zulks nu geenszins gezegd worden; de economische toestanden zijn er beter dan 50 jaar geleden; was er vroeger dikwijls gebrek aan voedsel, thans komt voedselgebrek op groote schaal of hongersnood nooit meer voor, terwijl toch de bevolking in die halve eeuw verdubbeld is.

Waar blijft dan het verontrustende van Java's zoogenaamde overbevolking? vraagt de heer H. ten slotte.

Toekomst der Bataks.

In het Febr.-Nr. van „De Gids" schrijft de heer M. Joustra over de toekomst der Bataks (met schetskaartje van de Bataklanden). In hoofdzaak behandelt de bij uitstek bevoegde schrijver het onderwijs zooals het thans is geregeld en zooals het z.i. behoort te worden ingericht. Voor de harmonische ontwikkeling der Bataksche maatschappij en ter voorkoming van een al te zeer verstandelijke, quasi geleerde opleiding, acht hij noodig: 1o. Aanvulling van het tegenwoordige onderwijs (zendings- en gouv.-scholen) met onderwijs in handenarbeid, in de beginselen der economische en der

handelswetenschappen en in land- en tuinbouw en veeverzorging; 2o. algemeene deelneming van de vrouwelijke jeugd aan het elementair onderwijs. Ook het vraagstuk der opvoeding onderwerpt de heer J. aan eene beschouwing.

Neerlandia.

Ds. v. L(ingen) geeft in het Febr.-Nr. weer een causerie over verschillende Indische onderwerpen van den dag. Verder bevat dit Nr. o.m. een artikel van den heer F. Oudschans Dentz over de kolonie Suriname, welke meer en meer in het teeken der belangstelling komt te staan; verleden jaar, toen de kolonie 2½ eeuw in Nederlandsch bezit was, is er veel over geschreven en nu verwachten we weer een vloed van geschrijf naar aanleiding der zooeven verschenen brochure van den gep. districts-commissaris B. Boekhoudt, getiteld: De verkoop van Ned. West-Indië een algemeen Nederlandsch volksbelang.

Kweekschool voor Inl. schepelingen te Makassar.

Aan deze jonge inrichting wijdt de heer F. de Boer eene beschouwing in het Marineblad (Nr. van 1 Febr.). We lezen daarin dat tot nu toe (d.w.z. Aug. 1917) op de school 120 jongens waren aangenomen, bijna uitsluitend Christen-Menadoneezen van den leeftijd van 16—21 jaar, die zonder uitzondering uitstekend voldoen. „Ze zijn" — aldus letterlijk de schr., „door aanleg en overlevering, goede militairen; ze voelen voor den militairen stand, de militaire vormen en exercitiën. 't Is een lust om met hen een militaire wandeling te maken; een ieder doet z'n best er zoo keurig mogelijk bij te loopen en het zoo lang mogelijk vol te houden. Men behoeft zoo goed als nooit te waarschuwen. Ook in den dagelijkschen dienst geven ze nooit last. alles geschiedt in den looppas en in hun vrijen tijd zijn ze zeer ordelijk en rustig. Daarbij zijn ze weetgierig, leerzaam en bevattelijk. In de Minahassa gaat tegenwoordig nagenoeg elke jongen tot zijn 10e jaar minstens naar school, en wie 't maar eenigszins betalen kan, neemt er lessen bij, vooral in 't Nederlandsch."

Verder hoorde schr. van de 12 jongens, die in April 1917 klaar aan de vloot afgeleverd zijn, niets dan gunstigs èn van de jager-commandanten, èn van de officieren en ook van enkele Europeesche schepelingen die hij sprak. Na zeer korten tijd ondergeschikt, deden zij o.a. al dienst als onderofficier van de wacht, tot ieders tevredenheid. Ook over hun ijver, hun correct militair optreden en hun bescheidenheid ging maar één roep: „Uitstekend, zeer bruikbare jongens."

Evenwel, elke medaille heeft haar keerzijde, zoo ook deze. Schr. wijst er nl. op, dat deze Minahassa'ers door hun meerdere ontwikkeling, ook andere eischen stellen dan de minder ontwikkelde en eenvoudiger Javanen bij de Marine. Zijn zij — als Christenen — bij het leger met Europeanen gelijk gesteld wat voeding, kleeding en betaling betreft, bij de marine daarentegen zijn ze Inl. schepelingen; evenals iedere andere niet-Europeaan krijgen zij dezelfde voeding als de andere Inlanders. Verpleging in een hospitaal heeft 4e kl. plaats en ze moeten dan een sarong dragen, iets wat hun buitengewoon hindert. Schr. acht het een plicht om hen bij die grieven tegemoet te komen, anders gaan ze na beëindiging van hun dienstverband zeker weg en komt er een ontevreden element méér in de Marine.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Van dit op ongeregelde tijden verschijnende tijdschrift der Chineezen in Nederland en Nederlandsch-Indië, tevens orgaan van de Chineezen-Vereeniging „Chung Hwa Hui", is een dubbele afl. verschenen.

Onder meer bevat zij de volgende opstellen (in de Hollandsche taal, gevolgd door een Maleische vertaling). „Vastgeloopen", door Mr. P. H. Fromberg (een betoog dat door het gebrek aan rechterlijke ambtenaren de verdere uitbreiding der landgerechten op de wijze als men zich voorgenomen had niet kon geschieden; tevens een pleidooi voor de instelling eener Indische juristenschool, om naast het Europeesch personeel een geschoold Indisch personeel, volledig opgeleide Indische juristen te verkrijgen. — Chineezen en volksgezondheid, door H. F. Tillema. — Kweekschool voor Chineesche onderwijzers, door Tan Ping Ie. — Het Indisch-Notariaat en het Nederlandsch onderdaanschap, door Li Tjwan Tien. — Uit ons opstellenschrift. II. Het Chineesche meisje en de arbeid. III. Volksraad. — Oost en West, door Kwa Tjoan Sioe. — Vrouwenhandel, door Sin Ki Ay.

Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië.

In het Febr. Nr. van het Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid eens beschouwing van den heer Meeuwesen over fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, naar aanleiding der eerste publicatiën van de commissie tot ontwikkeling dier nijverheid.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 44: De Karo-Bataks (vervolg). — Iets over het leven en den werkkring van den Binnenlandschen Bestuursambtenaar op Java en Madoera, door M. Sanders (vervolg). — Een fancy-fair ten behoeve van Chineesch onderwijs in Soerabaja, door N. — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland (vervolg).

Verslag 30ste Zendings-Conferentie.

Onder het opschrift „Alle geslachten" is (bij den boekhandel van den Zendingsstudie Raad te 's-Hage) verschenen het verslag van de 30e algemeene Nederl. Zendings-Conferentie en van de Jaarvergadering van het Nederl. Bijbelgenootschap (18—21 Juni 1917) te Amsterdam.

Op die conferentie werden ook een aantal Indische onderwerpen aan de orde gesteld, welke ten volle verdienden in een boekwerk te worden vastgelegd en waarop dezerzijds gaarne de aandacht wordt gevestigd. Zoo geeft het geschrift een toespraak van zendeling J. H. Blinde, getiteld: Kleinigheden uit het leven der Europeanen in Indië, inderdaad een aardige causerie. — Van Ds. J. Rauws een rede over de zending in onze koloniën. — Van Mr. A. de Graaf over bescherming van vrouwen en kinderen in Ned.-Indië. — Van zendeling J. H. Meerwaldt over de vraag: Uit welke motieven wordt de Inlander Christen? welk onderwerp ook door den heer H. Ph. Ingwersen (doch in het bijzonder met het oog op den Javaan) werd behandeld. — Ten slotte van zendeling J. A. F. Schut een letterkundige bijdrage, getiteld: Barat-daja's (naam voor wervelwind op het eiland Boeroe).

De Taak. Algemeen Indisch weekblad.

Van dit nieuwe orgaan werden (in één bezending) de Nos. 5—13 ontvangen. Daar elk Nr. verschillende korte opstellen geeft, is het ondoenlijk den volledigen inhoud van al die nummers te geven, waarom een keus wordt gedaan uit de interessanten voorraad: De wajang, door Tjipto Mangoenkoesoemo (No. 6—7). — Geologische kaarteering in Ned.-Indië, door Dr. D. G. Escher en door L. F. van Gent (No. 6, 8 en 11). — Koloniaal onderwijscongres, door R. A. Schotman (No. 7). — De Chineesche beschaving en het onderwijs in Ned.-Indië, door Thung Liang Lee (No. 7). — Onderwijs en godsdienst, door G. de Raad. — De koorden der koloniale beurs, door S. K. (No. 9 en 10). — Indië's verdediging ter zee (No. 10). — Wat zeggen ons de onlusten op de Buitenbezittingen? door Le Febvre en H. s'Jacob (No. 10). — De voertaal op de Hollandsch-Inlandsche scholen, door Insulindiër. — De Centrale Sarekat Islam, door S. K. (No. 12). — Wat zeggen ons de onlusten in de Buitenbezittingen? door C. Lulofs (No. 13). — De Buitenzorgsche verkiezingsactie (No. 13).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 5: Prijs van suiker in eenige landen op den 1en Febr. 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Aanteekeningen omtrent het onderhoud van overjarige plantsoenen in den O. I. Archipel, door Van Romunde. — Vezelstoffen, door Prof. Dr. G. van Iterson Jr., besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Begrooting van Ned.-Indië voor 1918 (vervolg). — Economische toestand van Curaçao en de Kleine Antillen. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Evenals in vorige jaren, heeft de vereeniging „Moederland en Koloniën" een speciaal nummer van haar orgaan gewijd aan eene bespreking van de jongste Indische begrooting. Behalve algemeene opmerkingen van R. Zuijderhoff, bevat deze bundel: Justitie, door Mr. J. W. C. Cordes. — Binnenl. Bestuur, door B. J. Suermondt en C. van de Velde. — Onderwijs, door C. Lekkerkerker. — Landb., Nijverh. en Handel, door J. Sibinga Mulder. — Burgerl. Openb. Werken, door W. Elenbaas. — Gouv. bedrijven, door K. H. H. van Bennekom. — Oorlog, door H. A. Cramer. — Marine, door G. P. van Hecking Colenbrander. — Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur, door Mr. A. W. Hartman.

Midden-Celebes-expeditie.

Bij E. J. Brill te Leiden is onlangs verschenen deel III van het werk: Geologische en geographische doorkruisingen van Midden-Celebes (1909—1910), door E. C. Abendanon, m.i. Dit derde deel bevat de palaeontologie, beschreven door Dr. G. J. Hinde en G. F. Dolffus en de petrografie, beschreven door Dr. W. F. Gisolf; een en ander geïllustreerd en voorafgegaan door een inleidend woord van den heer Abendanon.

Uit het Koloniaal Verslag van 1917.

Ter Landsdrukkerij te 's-Gravenhage is een over-

druk (in 8o formaat) verschenen van het eerste gedeelte van het Koloniaal Verslag van 1917, inhoudende de mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard betreffende Nederlandsch-Indië gedurende 1916.

Internationales Archiv für Ethnographie.

No. 3 en 4 van Deel 34 van dit tijdschrift bevat het eerste gedeelte eener belangwekkende, geïllustreerde studie van Dr. J. P. B. de Josselin de Jong, getiteld: The praecolumbian and early postcolumbian aboriginal population of Aruba, Curaçao and Bonaire.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

Bioscoop-lezing over Bali en de Baliërs.

Den 8en Februari e.k. zal voor de *Nederlandsche Reisvereeniging* in het gebouw *de Ruyterstraat 67, Den Haag*, over bovengenoemd onderwerp een filmlezing worden gehouden door den heer *W. J. Giel*, welke alleen toegankelijk is voor leden en introducees.

Voor zooverre de voorraad strekt, zijn nog introductiekaarten te bekomen bij het Secretariaat van de Afd. 's-Gravenhage van „Oost en West", Laan van Meerdervoort 187.

Van de Indische Vereeniging:

LEZING op *Zaterdag 16 Februari 1918*, des middags 2 uur in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage.

Spreker: R. M. A. SOORJO POETRO.

Onderwerp: **Zang en Woordkunst uit Serat Pandji Woelong.**

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Den 25en Januari j.l. trad in de gezellige bovenfoyer van „De Vereeniging" voor een talrijk publiek als spreekster op Mevr. D. Raedt van Oldenbarnevelt met een bijzonder belangwekkende causerie over de residentie en het eiland Ambon. Met gevoel en geestdrift, vaak in dichterlijke taal, schetste spreekster land en volk, onderwijl haar voordracht illustreerende met tal van prachtige lichtbeelden, terwijl zij in de pauze aan 't auditorium de verschillende meegebrachten en tentoongestelde voorwerpen, afkomstig van verschillende eilanden der residentie explíceerde. Een daverend applaus kon spreekster overtuigen, dat zij haar auditorium had weten te boeien. De voorzitter der Afdeeling dankte in warme bewoordingen spreekster voor 't genot, dat zij zoo belangloos den aanwezigen bereid had.

Namens het Bestuur,
F. E. LUITJES, Secr.-Penningm.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-Notulen van de buitengewone Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 12 Januari 1918 te 's-Gravenhage.

Aanwezig: de Leden C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter; R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter; Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen); Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher (Den Haag), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem); T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn); F. E. Luitjes (Nijmegen); H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt (Den Haag); H. W. Scheuer (Leiden); Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam) en E. F. Grooss, Secretaris-Penningmeester.

Afwezig met kennisgeving de Leden: H. J. M. Baumann (Arnhem); J. H. Calmeyer (Apeldoorn); Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda); Z. G. P. Marcella (Rotterdam); C. Monod de Froideville (Stud. Afd. Leiden); Mevrouw J. E. van Oeveren geb. Van Schaik (Utrecht) en C. de Vries (Amsterdam).

De vergadering wordt bijgewoond door den heer Mr. H. Van de Rivière, Voorzitter en Mejuffrouw J. E. Tetzner, Secretaresse van het Nationaal Secretariaat, beiden als genoodigden.

De Voorzitter opent om 2½ uur n.m. de vergadering met een korte inleiding, waarin hij mededeelt, dat deze vergadering is belegd tot het houden van een nadere bespreking met den heer Mr. Van de Rivière en Mejuffrouw Tetzner, die hij hier beiden hartelijk welkom heet, over de mogelijkheid van een nadere samenwerking van de Vereeniging „Oost en West" met het Nationaal Secretariaat ter uitbreiding van de propaganda voor Indië in Nederland.

Hij wil thans gaarne den heer Van de Rivière in de gelegenheid stellen om een en ander van zijn plannen mede te deelen.

De heer Van de Rivière wil in de eerste plaats hartelijk dankzeggen voor de gelegenheid hem geboden om in deze vergadering het door hem in zijne brochure behandelde onderwerp in te leiden.

Hij vindt echter dat het woord inleiden in dit verband in deze vergadering niet juist gekozen is, want niet hij is de eerste inleider van deze denkbeelden geweest, maar de Vereeniging „Oost en West", die ongeveer een tiental jaren geleden reeds begon met de aandacht op Indië te vestigen door middel van tentoonstellingen en wel door een door haar toen te Groningen gehouden Indische tentoonstelling, welke zeer de aandacht trok. Hij is toen tot de overtuiging gekomen van het nut van dergelijke tentoonstellingen voor de propaganda en heeft sedert het idee overgenomen en uitgewerkt. Het standpunt, thans door hem ingenomen, is echter eenigszins anders dan toen.

De wijze waarop men toen propaganda trachtte te maken is thans niet meer voldoende; deze bereikte slechts de bovenlagen van de maatschappij. Sedert den vooruitgang van de democratie en de volksontwikke-

ling, moet voor zaken als deze de belangstelling van het geheele volk gewekt worden en moet men in een taal spreken, welke dat geheele volk bereikt; men moet de reclame te baat nemen.

Het woord reclame heeft misschien een onaangenamen klank, doch indien men in deze iets bereiken wil, moet men de consequenties aandurven.

Dit nu heeft hij in zijn brochure trachten te verdedigen. Op de daarin ontvouwde plannen voor 't oogenblik verder in te gaan, acht spr. niet nodig. Hij heeft die alleen als voorbeeld bedoeld.

Spr. wil alleen nog mededeelen, hoe hij zich voorstelt deze zaak in het leven te roepen met medewerking van andere belangstellenden. In de eerste plaats moet geld gezocht worden, om dan als er genoeg is om in zee te steken, een bureau op te richten, waarin vertegenwoordigers van Regeering, vereenigingen en geldgevers zitting zullen moeten hebben.

Dit zal niet gemakkelijk zijn, ook niet om de reclame-idee overal ingang te doen vinden, maar spr. is vol hoop. Een achttal jaren geleden is spr. bij zijn poging op onoverkomelijke bezwaren gestuit, thans zal hij het nog eens beproeven. Lukt het weder niet, dan zal hij het over eenige jaren weder beproeven, als Nederland dan tenminste nog koloniën heeft.

De Voorzitter dankt den heer Van de Rivière, dat hij voor de uitwerking zijner denkbeelden den steun van „Oost en West” heeft gezocht, waarin een erkenning van de beteekenis dezer vereeniging ligt opgesloten.

„Oost en West”, opgericht in een tijd toen de belangstelling in onze koloniën zoo goed als niet bestond, heeft steeds naar beste krachten medegewerkt om die belangstelling te vergrooten. Wij hebben — vervolgde spreker — Uw pogen dan ook met genoegen gezien en willen aan de uitvoering gaarne naar vermogen medewerken. Hoe dit het best zal geschieden, is thans nog niet vast te stellen. Het zou misschien raadzaam zijn een tweede bespreking te houden, waartoe dan ook de heeren, die hun instemming met de in de brochure vervatte denkbeelden hebben betuigd, zouden moeten worden uitgenoodigd.

Alvorens hierop nader in te gaan, wil de Voorzitter eerst vragen of ook een der aanwezigen iets te zeggen heeft.

De heer Van de Rivière deelt daarop mede, dat hij zich reeds met enkele invloedrijke personen in verbinding heeft gesteld en dat hem is aangeraden om met het doen van verdere stappen te wachten tot den afloop der Kamerverkiezingen, waarin misschien iets met betrekking tot het plan zou kunnen worden aangeroerd. Hieraan zal hij natuurlijk gevolg geven. Daarna zal hij door persoonlijk bezoek de belangstelling en den steun van invloedrijke personen trachten te verwerven en wanneer dit gelukt is, elke hulp van „Oost en West” met beide handen aangrijpen.

Natuurlijk heeft spr. niet nagelaten de medewerking van het „Koloniaal Instituut” in te roepen. Over het geheel is zijn poging goed ontvangen en zullen scherp omschreven voorstellen wel gunstig overwogen worden.

Ook hoopt spr. de gemeenten, die hem acht jaar geleden hebben willen steunen, weder bereid te zullen vinden zulks ook thans te doen.

De heer Brondgeest vindt het aanbevelenswaard om dadelijk een comité te vormen, dat zich zal belasten met het inzamelen van gelden. Dit comité zal in de eerste plaats moeten worden gevormd uit de heeren, die hun adhaesie met de plannen hebben betuigd, maar indien dit onverhoopt niet mogelijk zal zijn, uit andere leden. Dit comité zal dadelijk de brochure in studie moeten nemen, om zich daaruit voor den aanvang een begrensd programma tot taak te stellen.

De heer Van de Rivière zegt, dat het ook het plan van het Nationaal Secretariaat is, om, zoodra de zaak in gang is gebracht, de werkzaamheden geheel aan een zelfstandig comité over te dragen, en het Secretariaat kan zich dan terugtrekken.

Waarop de heer Brondgeest te kennen geeft, dat hij er de voorkeur aan zoude geven, niet meer te wachten doch al dadelijk het comité samen te stellen.

De heer Schoch zegt, dat hem de bedoeling van den heer v. d. Rivière niet duidelijk is, en zou willen vragen: „Wat verwacht de heer v. d. Rivière eigenlijk van „Oost en West”?” Onze vereeniging zal alleen in deze niet veel kunnen doen; de hulp van alle vereenigingen, welke zich in gelijke richting bewegen, zal noodig zijn; in de eerste plaats die van het „Koloniaal-Instituut”. Verwacht de heer v. d. Rivière nu van „Oost en West” dat het deze vereenigingen tot samenwerking bijeen zal roepen, of wil hij dat zelf doen?

Ook in de brochure is een cardinaal punt hem niet duidelijk. Er wordt daarin nergens gesproken van een stamkapitaal. Acht de inleider dit niet noodig?

Voor wat de West betreft, is spr. het met den heer Brondgeest eens. Met de propaganda voor onze West behoeft nergens op gewacht te worden; de belangstelling daarvoor begint thans juist grooter te worden en men moet het ijzer smeden terwijl het heet is. „Oost en West” zou in deze iets kunnen doen.

Met de reclame-idee kan spr. zich ook niet vereenigen; hij vindt reclame te schreeuwerig voor dit hooge doel en acht propaganda en een kalm vooruitgaan beter.

De heer Zuyderhoff vraagt of de heer v. d. Rivière ook reeds met den Minister van Koloniën gesproken heeft.

De heer v. d. Rivière deelt daarop mede, dat hij wel degelijk aan een stamkapitaal heeft gedacht, en daarvoor ongeveer ƒ 800.000.— noodig acht. Men zal trachten eenige groote lichamen en gemeenten tot deelname over te halen en hoopt dan, dat de Regeering zal willen bijspringen, desnoods bij wijze van voorschot.

Wat de reclame betreft, spr. blijft die noodig achten, omdat men alle lagen van het volk moet bereiken.

Spr. heeft nog geen poging gedaan om den Minister over de uitvoering van zijne plannen te spreken, doch hij zal nu trachten een audiëntie te verkrijgen.

De heer Zuyderhoff wil nog even waarschuwen, dat men van de geldelijke deelname van groote handelslichamen na den oorlog niet al te veel moet verwachten. De oorlog heeft gemaakt dat Indië voor afvoer van zijn producten naar andere markten heeft moeten zoeken en die ook grootendeels heeft gevonden. Een terugkeer tot den ouden toestand, waarbij Nederland eigenlijk haar eenige markt was, zal niet mogelijk zijn. Nederland zal dus op den duur een groot deel van zijn handelsinkomsten moeten missen en de handelslichamen, die dit in de eerste plaats zullen voelen, zullen niet zoo geneigd zijn groote bedragen aan de propaganda voor Indië te offeren.

De heer Brondgeest zou het betreuren, indien in deze vergadering niets besloten zou worden. Hij geeft daarom in overweging een samenkomst van vereenigingen te bewerken, om een scherp omlijnd program te behandelen en dan bij de Regeering om steun aan te kloppen.

De Voorzitter merkt op, dat wel een besluit genomen is, n.l. om te wachten met eenige actie tot na mogelijke besprekingen in de Kamers. Spr. hoopt dat de heer v. d. Rivière dan met voorstellen zal komen en dankt hem inmiddels voor de gegeven inlichtingen.

De heer v. d. Rivière betuigt zijn dank voor hetgeen hij hier gehoord heeft. Het zal hem aangenaam zijn een volgende vergadering bij te wonen, waarin hij dan hoopt den loop der zaken te melden en verdere plannen te bespreken.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter de vergadering.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 7. Donderdag 14 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

E. A. VON SAHER. †

In den ouderdom van 68 jaar is na een ongesteldheid van enkele weken overleden de heer E. A. von Saher, directeur van de School en van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem, dien wij ook betreuren als mede-oprichter der Ver. „*Oost en West*", meer in het bijzonder als werkzaam lid der Commissie tot bevordering van Kunstnijverheid en Huisvlijt. Zelfs gedurende de ziekte, die hem helaas ten grave sleepte, ijverde hij voor eene aanstaande tentoonstelling van Balineesche Kunst in zijn museum.

De heer Von Saher, wiens vader officier was bij het Ned.-Indisch leger, was te Breda geboren en werd opgeleid voor de Militaire Academie. Daar hij echter voor zijn oogen werd afgekeurd en de decoratieve kunst hem aantrok, kreeg hij zijn verdere opleiding aan de Academie voor Schoone Kunsten te Brussel. Ook bekwaamde hij zich verder te Weenen, Boedapest en Londen.

In 1880 werd hij benoemd tot conservator van het Museum te Haarlem en tot directeur der School. Bekend is de door hem volvoerde opdracht om voor de inzending op de wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 afgietsels te nemen van den Boroboedoertempel op Java, terwijl ook zijn geschrift: „*De versierende kunsten in Ned. Oost-Indië*" zeer werd gewaardeerd.

De heer Von Saher was ridder in de orde van Oranje-Nassau en ontving ook vele buitenlandsche onderscheidingen.

Inlichtingsboekje No. I

in een 2den, geheel omgewerkten Druk, met 8 platen.

—o—

Reeds lang bestond er groote behoefte aan eene omwerking van het in begin 1910 door het *Informatie-bureau* der Vereeniging „Oost en West" uitgegeven boekje No. 1 der serie: „*Staats- en particuliere Betrekkingen in onze Overzeesche bezittingen*", omdat o.a. de werkkring van den Bestuursambtenaar in Nederl.-Indië, zoowel op Java en Madoera als op de Buitenbezittingen, in de laatste jaren in vele opzichten gewijzigd is en ook de opleiding en de bezoldiging van den Bestuursambtenaar veranderd en verbeterd zijn.

Door de samenwerking van het Ministerie van Koloniën en de Vereeniging „Oost en West", is thans een nieuw boekje uitgegeven, dat geheel „up tot date" is, dat de pennevruchten bevat van twee ter goeder naam bekend staande, met verlof alhier zich bevindende actief dienende ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur van Java en van de Buitenbezittingen, en dat bovendien versierd is met acht platen, typische tafereelen en beelden toonende uit ons schoon Insulinde.

De jongelieden der hoogste klassen van Gymnasia, Hoogere Burgerscholen 5 j.c. en Hoogere Handelsscholen, voor wie dit boekje voornamelijk bestemd is, krijgen door de lezing er van een duidelijk en bevattelijk beeld van den schoonen werkkring van den ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië.

Ten gevolge van de duurdere drukkosten en de bijgevoegde platen, is de prijs gesteld op *f* 0.75, vermeerderd met *f* 0.03 porto.

Men gelieve bij bestelling aan het Informatiebureau, het kostende per postwissel tevens te zenden.

De secretaris van het Informatie-bureau,
Heulstraat 17, 's-Gravenhage,
J. L. VAN GENNEP.

De Belangen van de Vereenigde Staten in de Caraïbische Landen.

—o—

Wij hebben gelezen, dat enkele couranten in de vereenigde Staten (de Independance en de New-York Herald) haar lezers op smakelijke wijze gebiedsuitbreiding hebben voorgehouden, door hun de mogelijkheid voor te stellen, dat de Nederlandsch West-Indische Koloniën wel Amerikaansch bezit zouden kunnen worden en Prof. Chester Lloyd Jones van Wisconsin, in de New-York Herald Suriname wel **het meest belangrijk acht.**

Genoemde professor, die hoogleeraar is in „Political Science" aan de universiteit te Wisconsin, heeft in 1916 een werk uitgegeven, geheeten: „Caribbean interests of the United States", *) en het is misschien niet van belang ontbloot, met het oog op de stroomingen, welke er thans worden waargenomen, over een vóór of tegen van den afstand van onze West-Indische koloniën, iets meer te weten van 's heeren Jones' beschouwingen over de belangen, welke de Ver. Staten bezitten in de Caraïbische landen.

Het doel van het boek van Prof. Jones is, om in een populairen vorm een korte schets te geven van de meer belangrijke politieke en economische ontwikkeling in die landen, die op de buitenlandsche politiek en handel van de Vereenigde Staten — welke niet langer een „splendid isolation" bezitten — invloed hebben.

*) Bij D. Appleton and Cy, New York—Londen.

Prof. Jones verdeelt zijn onderwerp in 21 hoofdstukken, welke achtereenvolgens heeten: I. de internationale belangrijkheid van de Caraïbische landen; II. toenemende belangen van de V. S. in de Caraïbische landen; III. de betrekkingen van de V. S. met Britsch West-Indië en de groote eilanden; IV. het voorgaande en de kleinere eilanden en de koloniën op het vaste land; V. de minder belangrijke koloniën in de Caraïbische landstreek; VI. Cuba en zijn verhouding tot de V. S.; VII. de herleving van Porto-Rico; VIII. onze verantwoordelijkheid in de Dominikaansche republiek; IX. het protectoraat over Haïti; X. de betrekkingen van de V. S. met Centraal Amerika; XI. de Panama-revolutie en de Panama-tolrechten; XII. de versterking van het Panamakanaal; XIII. onze betrekkingen met de Noordelijke republieken van Zuid-Amerika; XIV. de economische afhankelijkheid van de Caraïbische landen; XV. Caraïbische voortbrengselen; XVI. de internationale belangrijkheid van den bananen-handel; XVII. olie in de Caraïbische landen; XVIII. groote zaken in de Caraïbische landen; XIX. havens en marine basissen; XX. concessies en de Monroeleer; XXI. internationale leiding in de Caraïbische landen.

Tot slot een uitgezochte lijst van de laatste besprekingen in boeken en tijdschriften, betrekking hebbende op de Caraïbische landen.

Men ziet, een ruim veld van arbeid en studie, waarbij de in Amerika zoo gewilde statistieken niet ontbreken.

Alvorens mede te deelen, wat de schrijver van onze koloniën vertelt, eerst eenige beschouwingen:

,,Het Noordelijk deel van Zuid-Amerika, de republiek-eilanden in de Caraïbische streek en de zwakke staten van Centraal Amerika, verkeeren in een veel minder gunstigen toestand (dan Argentinië, Uraguay, Chili en Brazilië). Hoezeer zij mogen sympathiseeren met de politiek om Europeesche controle te weerstaan, toch zou niet één hunner op zich zelf daaraan behoorlijk weerstand kunnen bieden. Zonder hulp gelaten om zich met eigen diplomatieke en militaire kracht te verdedigen, zouden zij zich waarschijnlijk tot vandaag niet tegen den overgang onder Europeesche controle hebben kunnen verzetten.

,,Voor geen andere natie is orde in de Caraïbische landen zoo belangrijk als voor de V. S., zoowel omdat deze politieke buren onze n a a s t e buren zijn, als omdat geen vreemde natie in deze groep landen op het gebied van handel, geldbeleggingen, de bescherming van de gezondheid, of om algemeene politieke redenen, belangen heeft, welke met de onze zijn te vergelijken.

,,De economische en politieke machten, welke in de landen ten Zuiden van ons werken, hebben invloed op onze buitenlandsche politiek. Onze betrekkingen met hun volken moeten noodzakelijk inniger worden. Het politiek eigendom van die landstreken, de fiscale politiek door hun gouvernementen aangenomen, de uitbreiding en de richting van hun buitenlandschen handel, de problemen, welke ontstaan uit de eigenaardigheden hunner bevolkingen, hun financieelen toestand, de ontginning hunner natuurlijke hulpbronnen, deze en andere vraagstukken zijn voor ons van veel meer belang dan voor één andere groote mogendheid in de wereld.

,,Weinig Amerikanen begrijpen de tegenwoordige belangrijkheid dezer streken in den wereldhandel en zijn grooter belang in internationale politiek, of de beteekenis, welke zij zullen bezitten, wanneer in de 20e eeuw deze streken opnieuw zullen worden wat zij in de 16e eeuw waren: een van de groote wegen, waarlangs de wereldhandel zal voeren.

,,Het belang van grondbezit wordt afgemeten door de voortbrengselen en door de ligging. Daarom verdienen de Caraïbische landen onze aandacht. Dat de tropen door de moderne beschaving overwonnen zullen worden, wordt klaarblijkelijk door alle Europeesche Staten geloofd. Zij hebben hun aandacht rijkelijk aan Azië en aan het minder belovende Afrika geschonken. Indien de landen van de Nieuwe Wereld er het hunne toe zullen bijdragen om de nooden en behoeften der wereld onder oogen te zien, dan is de ontwikkeling van de tropen in Amerika natuurlijk ook hun taak. Op een eigenaardige wijze rust de verantwoordelijkheid daarvoor op de V. S. en deze verantwoordelijkheid brengt groote kansen met zich mede.

,,Bijna geen jaar gaat voorbij of de invloed van de V.S. in den Caraïbischen handel en de politiek wordt grooter. De laatste jaren van de 19e eeuw gaven ons de eerste West-Indische bezetting en een nieuwe, internationale verantwoordelijkheid in Cuba."

Daarna betoogt de heer Jones, dat de handel toeneemt en een goed figuur maakt, vergeleken met de totalen van Britsch Honduras, Jamaica, Trinidad, de Hollandsche eilanden in West-Indië, dat die achteruit gaat in de kleinere Britsch West-Indische koloniën, Deensch West-Indië, Barbados, Britsch-Guyana en achteruitgang eveneens is aan te wijzen in den uitvoerhandel van Fransch West-Indië en Haïti, dat alleen de V. S. vasten voet houden in Nederlandsch en Fransch Guyana.

Zoo groeide de uitvoer van de V. S. van 1902 tot 1914, [1]) naar Nederlandsch West-Indië van $ 630.472 tot $ 906.540, d.i. met 43 pCt., naar Suriname van $ 490.158 tot $ 711.482, d.i. met 45 pCt.

De invoer in de V. S. bedroeg in voornoemde jaren onderscheidenlijk van Ned. West-Indië $ 207.41 en $ 512.959, d.i. 147 pCt. meer, van Suriname $ 1.386.870 en $ 1.026.050, d.i. 26 pCt. minder.

In hoofdstuk V lezen we, dat de kleine koloniale bezittingen in de Caraïbische landen aan drie mogendheden behooren, n.l. aan Frankrijk, Holland en Denemarken en uit een oogpunt van bevolking, handel, of een veld voor toekomstige vestiging, geen dezer koloniën een voorname rol in de toekomst schijnt te spelen.

De Caraïbische voortbrengselen worden behandeld in hoofdstuk XV. In de eerste plaats komt s u i k e r. Van de 13 genoemde landen wordt Suriname No. 11 genoemd met een oogst (in 1914-15) [2]) van 13.500 ton, Demerara, onze nabuur, met 100.000 ton als No. 3. Als invoerland in de V. S. staat Suriname in 1914 geboekt voor 398.371 pond ter waarde van $ 7.167. [3])

Dan is de k o f f i e aan de beurt. De invoer in de V. S. bedroeg in 1914 [4]) uit Nederlandsch West-Indië: 28.249 pond, ter waarde van $ 3.186, uit Suriname: 901.599 pond ter waarde van $ 158.941.

Bij de c a c a o-p r o d u c t i e der wereld wordt voor 1911 Suriname, onder de 12 voornaamste cacao voortbrengende landen, No. 6 genoemd [5]) met een cijfer van 4.850.925 pond van het totaal van 178.133.965 pond. Daarnaast staan Ecuador en Brazilië, die te zamen 174.826.585 pond cacao voortbrachten en een 3e groep (Sant Thomé, Goudkust, Duitsche koloniën, Ceylon, Lagos, Ned.-Indië, Fernando Po, Belgisch Congo) van 198.856.435 pond. Suriname voorzag de V. S. in 1913-14 van 4.051.868 pond cacao, ter waarde van $ 473.883. [6])

Aan het slot van dit hoofdstuk wordt gezegd, dat de Caraïbische landen het natuurlijke veld zijn voor de belegging van Amerikaansch kapitaal. Spoorwegen, asphalt, concessies, suiker, koffie, tabak, cacao, plantages, mijnen, havenwerken, stedelijke verbeteringen, zijn al reeds door Amerikaansche kapitalisten gesteund en dat zal in de toekomst nog in grooter mate geschieden.

In het hoofdstuk: ,,Havens en Marine-basissen" lezen wij, dat de koloniale mogendheden, die belangen hebben in de Caraïbische landstreken, behalve de V. S., twee belangrijke handels- en militaire naties zijn: Frankrijk en Engeland, en twee landen, die geen aanspraak maken op militaire macht: Nederland en Denemarken. Toen het Panamakanaal zijn voltooiing naderde, deden deze vier mogendheden onderzoek, in hoeverre de havens van hunne koloniën dienden te worden verbeterd, ten einde een behoorlijke ontwikkeling hunner hulpbronnen te verzekeren en het gebruik dier havens te vergemakkelijken. Allen hopen in de opening van het Panamakanaal een gebeurtenis te vinden, welke de moeilijke tijden zal verdrijven, die het chronisch lot van de Caraïbische landen zijn geweest en de vroegere voorspoed van de ,,Muscovado"-suikerindustrie zal terug brengen.

,,Langen tijd", zegt Prof. Jones, ,,zijn de Hollandsche Antillen een last voor het moederland geweest. Om zich voor de toekomst voor te bereiden, benoemde het Nederlandsche gouvernement in het voorjaar van 1911 eene commissie om te onderzoeken, welke havenverbeteringen gemaakt konden worden. Een kostenberekening van $ 48.800 werd toen gemaakt, om de vaargeul naar de haven van 't Schottegat bij Willemstad uit te baggeren, welke een diepte van 33 voet had, een diepte gelijk aan die van de havens van Rotterdam en van Qeubec. [7])

Aan het einde van 1912 was een Hollandsche maatschappij al reeds aan het werk om de hinderpalen naar de haven uit den weg te ruimen en bouwde een particuliere maatschappij een dok van 600 voet lang en 30 voet diep. De kolonie is zoover van den handelsverkeersweg naar het verre Oosten en de Westkust van Zuid-Amerika gelegen, dat de verbetering bijna uitsluitend voor den doorvoerhandel naar Venezuela en voor de ontwikkeling van de sobere hulpbronnen van het eiland zelf zal zijn.

(Wordt vervolgd).

1) Volgens de „Statistical Abstract of the United States 1914. Washington 1915, pp. 327—340".
2) Uit Willet and Gray's Statistical Sugar Trade Journal, Nov. 5, 1914, p. 417.
3) Uit Trade of the United States with other American Countries, 1913—1914. Bureau of Foreign and Domestic Commerce, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1915.
4) Trade of the United States with other American Countries, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1915.
5) Cacoa production and Trade. special Consular Reports. no. 50. Washington, 1912.
6) Trade of the United States with other American Countries. 1913—14, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1914.
7) Daily Consular and Trade Reports, may 28, 1912. Article on Construction Work Abroad.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Tramplannen in Zuid-Celebes.

Naar aanleiding van het Verkenningsverslag nopens tramplannen in Z.-Celebes, uitgebracht door den dienst der Staatsspoor- en Tramwegen in N.-I., wijdt het *Soer. Hbld.* een artikel aan Zuid-Celebes, vooral met het oog op de mogelijk- en wenschelijkheid van den aanleg van tramlijnen.

Aanleiding tot het opmaken van bovengenoemd verslag gaven een paar aanvragen voor den aanleg van tramlijnen, in 1916 ingediend.

„Door de voorlichting van verschillende diensten en personen, waarbij de heer L. van Vunren, chef van het Encyclopaedisch bureau, zich verdienstelijk maakte, is het met medewerking van den heer V. J. van Marle, gepensionneerd luitenant-kolonel tit. van het Ned.-Ind leger, ambtenaar ter beschikking bij den dienst der Staatsspoor- en Tramwegen, mogelijk geweest, zoodanige gegevens te verzamelen en te verwerken, dat een beeld van Zuidwest-Celebes gevormd kan worden, hetwelk overzichtelijk genoeg is, om ten aanzien van de beteekenis der aanhangige tramplannen een voldoende inzicht te kunnen verkrijgen."

Sinds 1897 zijn voortdurend verzoekschriften ingediend voor den aanleg van tramlijnen in verschillende deelen van Z.-Celebes door verschillende personen.

Nadat de geografische gesteldheid van de landstreek omstandig behandeld is, wordt aandacht geschonken aan den economischen toestand, waarin de bevolking en de streek, welke verkend werd, verkeeren.

De uitgestrektheid aan vlakke streken in Z.-Celebes, benevens een strook van het aangrenzend bergterrein, welke voor exploitatie in aanmerking zouden komen, omvat 9076.2 K.M². met een aantal zielen van 800.894 en derhalve met een bevolkingsdichtheid van 88.2 per K.M².

In politieken zin is Zuid-Celebes de laatste jaren zoo vooruitgegaan, dat niets meer een gezonde economische ontwikkeling in den weg staat. De bevolkingssterkte is zeer gunstig te noemen, evenals wat er bekend is van den aard en het karakter der bewoners, wier geestelijke en materieele ontwikkeling in het binnenland nog op een lagen trap staan, „waardoor de middelen van bestaan zich hoofdzakelijk nog beperken tot vischvangst en landbouw op primitieve wijze uitgeoefend", terwijl van nijverheid zoo goed als geen sprake is en handel slechts door enkele groepen der bevolking gedreven wordt.

De welvaart en de dichtheid der bevolking in de uitgestrekte sawahvelden der vlakten wijzen op een groot voortbrengingsvermogen van den bodem, „terwijl de vruchtbaarheid der welvarende jong vulkanische hellingen van de Piek van Bonthain voor zichzelf spreekt."

Al wordt van enkele in 't binnenland gelegen streken ook een minder gunstige indruk gekregen, dit neemt niet weg, dat uitgestrekte landstreken voor een grootsche ontwikkeling ongetwijfeld geschikt zullen blijken.

Of een tram rendabel zal blijken, zal in hoofdzaak van het reizigersverkeer afhangen.

Worden de aangevraagde lijnen van Staatswege gebouwd, dan kunnen de voordeelen van politieken aard en die van algemeen economischen aard het mogelijk maken om den aanleg in normaalspoor een voor het land voordeelige zaak te doen zijn. Bij de thans geraamde bedragen van *f* 7.220.000 voor het aanlegkapitaal en van *f* 270.000 winst, zou een rente van 3¾ pct. gemaakt worden.

Er dient echter in aanmerking genomen te worden, dat het gewestelijk watervervoer geheel in handen is van de Inlandsche prauwvoerders, een energiek volkje, dat de mededinging niet licht zal opgeven.

Toch blijft een goed overlandverkeer een dringende eisch, waarvan de economische ontwikkeling afhankelijk is. Het thans bestaande staat nog op den allerlaagsten trap, en al wordt er met kracht gewerkt aan de verbetering van bruggen en wegen, het zal toch nog lang duren, voordat de draagpaarden en draagkarbouwen plaats hebben gemaakt voor karren, om niet van automobielen te spreken. De spoorwijdte besprekende, komt het *Soer Hbld.* op grond van den uitslag der „verkenning" tot het besluit, dat het, hetzij de Staat den aanleg der zoo noodige tramlijnen ter hand zal nemen, dan wel deze aan particulieren zal overlaten, een spoorwijdte van 1.067 M. als de meest gewenschte moet aangenomen worden. Daar de „verkenning" voldoende heeft aangetoond, dat het nut van tramwegen in Z.-Celebes verkregen kan worden zonder onevenredig hooge geldelijke offers, is het verrichten eener opname en het maken van een uitgewerkt voorontwerp, door wien dan ook, thans urgent te achten.

Toelating H. B. S.

Door het N. I. O. G. is nogmaals de strijd aangebonden tegen de wijze, waarop de leerlingen der L. S. tot het volgen der lessen van het M. O. worden toegelaten. Een vroegere actie van hetzelfde genootschap — we meenen omstreeks 1902 — had tengevolge, dat toen het mondeling examen afgeschaft werd voor de leerlingen, die een certificaat van het hoofd der school konden overleggen. Dat was een verbetering, maar het N. I. O. G. meent, en daarin wordt het gesteund door vele ouders van schoolgaande kinderen, dat het geheele examen moet verdwijnen voor hen, die door het hoofd der school geschikt geacht worden om het onderricht aan een instelling voor M. O. te volgen.

Op verschillende plaatsen in Indië werden het vorig jaar vergaderingen belegd, waarop de kwestie besproken werd en waar voor- en tegenstanders hun zienswijze konden toelichten en verdedigen.

Behalve de vergadering, uitgaande van de afd. van het N. I. O. G., werd o. a. te Soerabaja ook een bijeenkomst gehouden van den Christelijken Onderwijzersbond met eenige genoodigden.

Na een levendige gedachtenwisseling werd een motie aangenomen, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken, dat leerlingen, zoowel van openbare als van gesubsidieerde particuliere scholen, zonder examen tot een H. B. S. zullen worden toegelaten, mits zij van het hoofd hunner school een certificaat hebben, waaruit blijkt, dat deze overtuigd is, dat de jongelui voldoende onderlegd zijn om de lessen aan de H. B. S. met vrucht te volgen.

Dit gaat de *N. Soer. Ct.* te ver. Dit blad meent, dat er contrôle op de hoofden van scholen moet bestaan en als zoodanig is het schriftelijk examen met „verklaring" te beschouwen. Vrees, dat de hoofden van scholen te losjes zullen omspringen met de af te geven verklaringen, ligt hieraan ten grondslag.

In de vergadering, te Soerabaja belegd door de afd. Soerabaja van het N. I. O. G., werd de zaak ingeleid door den heer van Rijsinge, die op verschillende gronden voor de afschaffing van het examen pleitte. Volgens hem gaat het om de vraag, wie de toelating tot het middelbaar onderwijs moet regelen. Zij, die er voor opgeleid hebben, of zij, die de leerlingen in opleiding krijgen? Op het oogenblik is de toelating in handen van de laatsten, hetgeen onlogisch is, daar zoowel aan de universiteiten, als aan de middelbare scholen, de vervolgcursussen en Mulo-scholen de opleiders beslissen of de candidaten geschikt zijn, een verderen stap te doen.

Na nog op het onpractische van de tegenwoordige regeling gewezen te hebben, voornamelijk wat het nazien van massale hoeveelheden werk betreft, behandelde spr. de vraag, of er geen gevaar voor misbruiken bestaat. Hij meende echter, dat de onderwijs-inspectie tegen die misbruiken zou blijken opgewassen te zijn.

Tegenkanting kwam van de zijde van een leeraar der Technische School en van Dr. van Bart, directeur der H. B. S., terwijl ten slotte Dr. van der Spek verklaarde, dat de voorgestelde motie zijn volle sympathie had, doch dat de kinderen, die

admissie-examen afleggen, daarvan in medisch opzicht g e e n nadeel ondervinden.

Met groote meerderheid werd de motie aangenomen, waarin er bij den Dir. v. O. en E. op aangedrongen wordt:

a. dat het toelatingsexamen worde afgeschaft voor alle leerlingen der openbare en gesubsidieerde bizondere scholen, die een bewijs kunnen overleggen, dat zij de zevende klasse met vrucht hebben doorloopen;

b. dat het toelatingsexamen, liefst in vereenvoudigden vorm, blijve bestaan voor alle andere leerlingen.

Over de vergadering te S e m a r a n g wenschen we een volgend maal nog iets in het midden te brengen en mede te deelen in verband met een paar courantenverslagen.

Houtzaken.

Hieraan wijdt *De Indiër* een artikel en wel naar aanleiding van een bezoek van gemeentelijke autoriteiten aan houtzagerijen, met het doel om kennis te nemen van hetgeen daardoor geleverd kan worden.

Indië mag zich voor de exploitatie en het onderhoud van zijn bosschen verheugen in een dienst van het boschwezen, welks organisatie meermalen aanleiding gaf tot allerlei meeningsverschillen, terwijl de exploitatie der bosschen ,,indertijd de oorzaak was van felle polemieken en verwijtingen aan de hoogstgeplaatsten, die met deze zaken te maken hebben.'' Al brengt het boschwezen den Lande een aardig bedrag op, dit kon nog heel wat hooger wezen, indien niet een te groot deel van de winsten vloeiden in de zakken van particulieren en groote maatschappijen, die de exploitatie van boschperceelen in handen hebben en den handel in hout als een zeer voordeelig bedrijf in het groot drijven.

Toen de kwestie ter sprake kwam, of het gouvernement niet zelf de houtexploitatie ter hand kon nemen, ,,ontstond van vele kanten een oppositie, welke geëvenredigd scheen aan de groote winsten, welke met het houtbedrijf werden gemaakt.''

Terecht merkt schr. op, dat de overtuiging van ieder niet-belanghebbende ongeschokt blijft, dat het gouvernement voordeelen laat glippen door heel den handel in hout in handen van particuliere maatschappijen te laten, die de groote prijsverschillen in den zak steken, welke er bij het djatihout bestaan al naar dat het in Indië of elders ter markt gebracht wordt.

Het feit, dat de twee grootste maatschappijen, de Java-Bosch- en de Ned.-Ind. Houtaankapmaatschappij, zich tot één maatschappij vereenigd hebben, en dientengevolge concurrentie tusschen deze twee geheel uitgesloten is, geeft te denken.

,,Het is te hopen, dat in de Kamers, wanneer daar de begrooting wordt behandeld, met klem zal worden aangedrongen op een uitbreiding van de taak van het gouvernement, des noodig door indirecte bedrijfsvoering vanwege den lande, opdat de winsten van den houthandel geheel in de Indische schatkist blijven.'' Ook met het oog op het vraagstuk der woningverbetering is het wenschelijk, dat het houtbedrijf aan de particuliere maatschappijen onttrokken wordt. De omstandigheid, ,,dat de Semarangsche autoriteiten voor de verbetering van de volkshuisvesting in verband met de pestbestrijding naar particulieren moeten, terwijl het hout in oorsprong Landshout is, spreekt boekdeelen.

Wanneer te eenigen opzichte gesproken mag worden van het Indische gekkenhuis, dan is dat toch zeker wel in deze materie: het gouvernement heeft de bosschen en het gouvernement heeft dus in eigendom al het hout, dat daar gegroeid is, maar als voor woningverbetering vanwege een instrument van het gezag hout noodig wordt geacht...... dan moet dat bij particulieren worden gekocht.''

De B. O. W. zou daarvan ook allerhande minder aangename staaltjes kunnen mededeelen.

Gaat het dure djatihout van eerste en tweede kwaliteit naar het buitenland, de vraag naar ander hout is op een zeer zorgwekkende wijze stijgend. En daarom is het thans zeker wel de tijd om het houtbedrijf te centraliseeren, desnoods naast het boschwezen en in overleg daarmee, met practische menschen aan het hoofd, en met moderne inrichtingen. Dit zal alleen te bereiken zijn door bestuursmannen, die buiten alle invloeden van particulieren staan. Geen vak en bedrijf toch leent zich zoo voor gekonkel en geknoei als het houtbedrijf.

Suriname.

Wij ontvingen het verslag over 1916 van het Departement van den Landbouw in Suriname, dat zeer veel belangrijks bevat, maar zich niet leent tot korte samenvatting. In de inleiding schrijft de Directeur, de heer D. S. H u i z i n g a: ,,De uitvoer van Liberiakoffie was weer belangrijk hooger dan in 1915 als een gevolg van de omstandigheid, dat steeds meer jonge aanplanten in productie of tot hoogere productie komen. Tegen 533375 K.G. in 1915, bedroeg de uitvoer in 1916 772706 K.G. De stand van de aanplanten is over 't algemeen zeer gunstig. De productiecijfers, welke mijn voorganger, de heer Dr. Cramer, vermeldde in zijn nota van 24 September 1910 (als bijlage gevoegd bij het rapport van de Suriname Commissie), kunnen nog steeds als juist worden beschouwd. De aanplanten, die pas of slechts korten tijd in productie zijn, hebben misschien moeite om gemiddeld die cijfers ten volle te halen, maar daartegenover staat, dat vele goed onderhouden velden, die ongeveer in volle productie zijn, er aanzienlijk boven uitloopen. Bij het oprichten van nieuwe ondernemingen mag men dan ook zeer zeker bedoelde cijfers als basis voor de berekening aannemen. Ziekten van eenige beteekenis, kwamen ook in 1916 niet voor.''

Over de cacao-cultuur schrijft de Directeur: ,,Voor cacao was het jaar gunstig. De uitvoer bedroeg 305506 K.G. meer dan het vorige jaar, 2.014.169 K.G. tegen 1.708.663 K.G. in 1915. In tegenstelling met vorige jaren werd een mooie napluk verkregen. De krullotenziekte blijft nog steeds heerschen; waar ze echter doelmatig bestreden wordt, blijkt ze geen bezwaar te zijn om met voordeel te werken; er bestaat geen reden om aan te nemen, dat de cultuur dan minder winstgevend zal zijn dan ze vroeger was. Bemoedigend vooral is het, dat op die plantages de jonge cacao over 't geheel weer goed gaat groeien, zoodat open plekken in de cacaovelden weer met cacao worden gesuppleerd.''

Bijzonder belangrijk is in het verslag van den Gouvernements-veearts hetgeen hij schrijft over den invloed van de teken op den veestapel en over de middelen tot bestrijding van deze plaag.

Lezenswaardig zijn voorts de verslagen betreffende de onderscheidene cultuurproeven, die in den cultuurtuin en elders op proefvelden genomen worden en waarvan sommigen voor de toekomst veel beloven.

* * *

Ook een ander geschrift, dat wij mochten ontvangen, n.l. de September-aflevering van ,,*West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*'', bevat veel lezenswaardigs. Belangrijk achten wij vooral de beschouwingen van den redacteur over de middelen om den kleinen landbouw te beschermen tegen de opkoopers. Hij stelt voor veilingen te houden van de aangevoerde produkten.

Wij meenen hier in herinnering te mogen brengen de voorstellen van den heer B a k k e r van Coronie, eenigen tijd geleden hier besproken.

* * *

Uit de ,,N. R. Ct.'' van 2 Februari het volgende stuk:

,,In zijn Brieven uit de West in De School met den Bijbel schrijft Ls. over de toestanden op onderwijsgebied in Suriname. Tot zijn spijt moet hij constateeren, hoe men in Nederland door onverschilligheid al den arbeid van eeuwen doet verloren gaan. De dozijnen Herrnhutter-scholen, die letterlijk aan alles gebrek hebben en ten minste *f* 40.000 te kort komen, lijden een tobbend bestaan. Tengevolge van geldgebrek is het Herrnhutter-schoolwezen zoo inge-

krompen, dat de zendelingen hun eigen kinderen naar de openbare scholen moeten zenden.

Volgens den schrijver moet in Nederland een vereeniging opgericht worden, die één of meer scholen in Suriname sticht en in stand houdt. Een Hollandsche Christelijke school is noodig; het personeel dier school moet ook een normaalschool ter opleiding van onderwijzers stichten. Liefst moet deze school een M.U.L.-school zijn. De schrijver wijst op wat de Deensche zendeling Le Gène in korten tijd van de Deensche zendingsvrienden wist gedaan te krijgen. Hij doet dan uit naam van het Christelijk onderwijs in Suriname een krachtig beroep op de Chr. Onderwijzersvereenigingen in Holland, op het bestuur der Vereeniging tot oprichting en instandhouding van Chr. scholen in Oost-Indië, op de leden der Volksvertegenwoordiging, die vrienden zijn van het Chr. onderwijs, om mede te werken aan de totstandkoming van een Hollandsche School in Suriname".

Of de bewering waar is, dat de zendelingen hun eigen kinderen naar de openbare scholen moeten zenden omdat het Herrnhutter schoolwezen zoo ingekrompen is, betwijfelen wij ten zeerste. Te Paramaribo moet het motief voor het zenden van de kinderen naar de openbare scholen, indien het verschijnsel zich ook daar voordoet, een andere zijn. Hoogst waarschijnlijk heeft men hier met enkele, op zich zelf staande gevallen te doen. In vroegere jaren gingen de kinderen der zendelingen in Suriname in het geheel niet school, omdat zij op zeer jeugdigen leeftijd naar Duitschland werden gezonden. Waarschijnlijk is dit tengevolge van den oorlog anders geworden.

Zijn de scholen der Herrnhutters geen Christelijke scholen, zouden wij voorts willen vragen?

* * *

Zooals wij vroeger reeds hier hebben medegedeeld, zijn de Surinaamsche archieven, dagteekenende van vóór 27 Februari 1816 en het notarieel archief van vóór denzelfden datum, naar het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage overgebracht.

In de „*Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven*", XXXIX eerste deel 1916, vinden wij nu van de hand van M r. R. B i j l s m a twee artikelen: „*Het oud notarieel archief der Kolonie Suriname*" en „*Het oud archief van den Burgerlijken Stand in Suriname.*"

Over deze archieven knippen wij uit de „N. R. Ct." van 8 Februari het volgende stuk:

„Het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage is een voor de geschiedenis der Joden zeer belangrijke verzameling archiefstukken rijker geworden. De oude archieven van de kolonie Suriname zijn n.l. een paar jaar geleden hier te lande gekomen en zijn thans gedeeltelijk geïnventariseerd en dus te raadplegen voor zoover de toestand van registers, die zeer geleden hebben, het toelaat. Voor de kennis der namen van de Joodsche bewoners van Suriname, zijn van het grootste belang de registers van den Burgerlijken Stand. Zoo vinden wij een register loopende van 1742 tot 1778 met de akten van ondertrouw der Joden en een van 1778—1817. Verder is er een geboorteregister der Portugeesch Joodsche gemeente van 1777—1828 en een overlijdensregister van diezelfde gemeente van 1777—1827. Van de Hoogduitsche Joodsche Gemeente vinden we een geboorteregister van 1772—1833 en een overlijdensregister van 1773—1838.

Bij een oppervlakkig doorbladeren dezer registers trof het mij reeds dadelijk, hoevele thans Christelijke families hunne voorouders in die registers kunnen terugvinden, maar ook hoevele nazaten nog thans waardige zonen van het Joodsche volk zijn. Van meer belang evenwel om onze kennis van den cultureelen en economischen toestand der Surinaamsche Joden te vergrooten, zijn de talrijke notarieele protocollen, inhoudende testamenten, huwelijksche inventarissen, enz., die een aanvang nemen met het jaar 1708, terwijl die met procuratiën, attestatiën, contracten reeds met 1699 beginnen. Speciaal tot het staan over het passeeren van akten door Joden was in 1754 het ambt ingesteld van Jurator voor de Joodsche natie. Wij vinden er protocollen van den Jurator Isaac Nassy van 1754—1785, van Abraham Mesquita 1792—1797 en van Isaac de Barrios 1814—1819.

Waar blijft nu een Joodsch Historisch Genootschap onder welks leiding deze historische schatten ontgonnen kunnen worden en dat voor de uitgave der stukken kan zorg dragen?"

(Centraal Blad).

Curaçao.

In de C u r a ç a o s c h e C r t. van 9 Nov. j.l. lezen wij:

„Met den regen ziet het er slecht uit, de droogte houdt nog steeds hardnekkig aan niettegenstaande het plantseizoen al lang aangebroken is. Het is te hopen, dat wij toch nog genoeg krijgen, anders is er groote kans dat er geen oogst verkregen wordt, hetgeen vooral in dezen benarden tijd een ramp zou zijn."

Nader berichten daaromtrent treffen wij in de tot heden ontvangen bladen nog niet aan, wel echter de volgende

Bekendmaking:

„Voor wat betreft de berichten, die er in sommige Amerikaansche nieuwsbladen voorkomen omtrent de mogelijkheid van een verkoop der Nederlandsch West-Indische eilanden aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, kan ondergeteekende mededeelen, dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën hem uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de Nederlandsche Regeering het denkbeeld om eenig deel van haar koloniaal gebied, welk ook, af te staan, positief verwerpt.

Curaçao, den 16den November 1917.

De Gouverneur van Curaçao,
NUYENS."

* * *

De directeur van de Fransche kabel te Willemstad maakte in het B o l e t i n C o m e r c i a l bekend, dat, volgens kennisgeving van het New Yorksche telegraafkantoor, de algemeene nieuwstijdingen, zoomede officieele telegrammen, te New York aan censuur zullen worden onderworpen, zoodat dus vertraging in de overzending zal plaats hebben.

* * *

De A m i g o e van 24 Nov. j. l. schrijft over

Het Jongensweeshuis van Sta. Rosa:

„Deze bekende stichting van Pastoor Frie z.g. is Donderdag 22 November een nieuwe phase ingetreden.

Twintig jaar lang, sinds 17 December 1897, hebben de volgelingen van Don Bosco, de Eerw. Paters Salesianen, het Weeshuis en de ambachtschool bestuurd en wisten deze inrichting tot betrekkelijken bloei te brengen. De muziekkapel der weesjongens heeft een goeden naam onder ons, en daar was een tijdperk, dat de Weezen mooie kerk-, school- en huismeubelen aflever-den en druk werk hadden aan de herstelling van wagens en molens. Zelfs automobielen werden er gerepareerd.

De oorlog riep vele jonge krachten van de Congregatie der Salesianen naar het front. Ze zagen zich genoodzaakt hun krachten meer in grootere stichtingen samen te trekken om die in stand te houden en de kleinere huizen op te geven.

Toch zouden zij Curaçao niet hebben verlaten, als daar niet een tweede omstandigheid was bijgekomen.

Het is bekend, hoezeer de Apostolisch Vicaris van Curaçao, Z.D.H. Mgr. M. G. Vuylsteke, ijvert tot ontwikkeling van het onderwijs in deze Kolonie. Geen moeiten zijn hem te veel, geen kosten te zwaar. Reeds lang bestond het plan langzamerhand ook op de eilanden en in de buitendistricten Fratersscholen op te richten voor de Jongens. De eilanden Aruba en Bonaire werden reeds voorzien. Nu kwam de beurt aan de Buitendistricten van Curaçao.

Toen de Eerw. Paters Salesianen op Sta Rosa kwamen, koesterden zij de hoop ook in Nederland, te Utrecht, een stichting te kunnen beginnen, en zoo konden voor de Nederlandsche Kolonie van Curaçao ook Nederlandsche krachten verwacht worden.

De Utrechtsche stichting bleef echter uit en daarom besloot de Apostolisch Vicaris het Weeshuis van Sta Rosa en de ambachtschool over te dragen aan de Eerw. Fraters van Tilburg, die er ook een dagschool voor de overige jongens der Parochie zullen openen.

Dit plan vond bijval ook bij de Eerw. Paters Salesianen, die daardoor weer eenige goede krachten vrij kregen, welke zeer goed elders te gebruiken zijn.

Zoo kwam deze verandering op Sta Rosa tot stand met algeheele overeenstemming van beide partijen.

De Eerw. Paters Salesianen zijn van ons heengegaan met eere. De Missie van Curaçao blijft hun dankbaar voor het vele goede, dat ze onder ons verricht

hebben. Donderdagavond vertrokken de Eerw. Paters en Broeders per „Philapelphia” naar hun nieuwe bestemming, Valencia en Bogotà. Z.D.H. Mgr. Vuylsteke deed hen uitgeleide in gezelschap van eenige Paters en voorname Katholieken, die hun werk wisten te waardeeren.

Donderdagmorgen heeft de ZeerEerw. Frater Aurelianus, Directeur van het St. Thomascollege, in persoon het bestuur der nieuwe stichting overgenomen uit de handen der Eerw. Paters Salesianen. De namen der Eerw. Fraters, voorloopig met het Weeshuis en de ambachtschool belast, zijn Frater M. Vincentianus, Macarius en Gerebernus.

Moge het Weeshuis van Sta Rosa onder Gods zegen een nieuw tijdperk van bloei tegemoet gaan.

* * *

Omtrent

Het Havenverkeer

meldt hetzelfde blad:

„Vergezeld van zijn militairen Adjudant Luitenant De Vries, bracht de Hoogedelgestrenge Heer Gouverneur Maandagmorgen een bezoek aan den zandzuiger. De havenwerken waren in volle actie. Er werd geboord en de duikers legden mijnen, die spoedig daarop ontploften met een extra-knal.

Hopen we, dat de kundige Directeur van Openbare Werken, de Heer Ph. van der Breggen, de haven-uitdieping en verbreeding spoedig tot een goed einde brenge. Hij zet er schot genoeg achter.”

* * *

Betreffende den

Landbouw

lezen wij:

„Carludovica (Palm voor het hoedenstroo). In 1916 werden van deze aanplant 12130 tongen gesneden voor de verschillende vlechtinrichtingen te Paramaribo. De oude aanplant werd voltallig gemaakt en tevens uitgebreid door ook tusschen den palmen- en den Castilloa-aanplant Carludovica's uit te zetten. In de kweekerij wordt voortgegaan met het kweeken van jonge planten uit zaad. Aan het boschwezen werden 2300 plantjes verstrekt, die uitgeplant werden op Zanderij II.

De werkzaamheden op Sint-Eustatius in het belang van den landbouw, welke zich in 1914 tot enkele voorzieningen bepaalden, leden in 1915 door het vertrek van den geschoolden opzichter, wiens plaats onvervuld bleef. Ook werd het gebrek aan arbeiders meer en meer voelbaar. De loonen stegen 25 pCt. en meer.

De grond van Zeelandia bevond zich evenwel, afgezien van het zeer lastige, moeilijk uitroeibare nootjesgras (cyperus rotundus) in een goeden cultuurtoestand. Uit den stand der gewassen bleek haar dankbaarheid voor het omvorken, gevolgd door begreppelen (in ruggen leggen).

Katoen. De eerste uitzaaiingen van 1915 en 1916 (respectievelijk 18 Mei 1915 en 11 Juli 1916) leverden een ruimer oogst dan de tweede (6 Juli 1915 en 25 Aug. 1916.) Genoten alle een gunstige groeiperiode, de vroege hadden bovendien een drogeren en zonrijker rijpingstijd, hadden weinig of geen last van de blaarmijt en den katoenvlekker en leden minder door vruchtval en het uitloopen van nieuwe loten.

Het drietal proefvelden, welke in tegenstelling met den zavelingengrond van Zeelandia, op zandigen bodem bij particulieren aangelegd was, miste zijn doel. Een werd door een stortvloed vernietigd, de beide andere misten oordeelkundig toezicht bij den oogst (o.a. van Jams). Uit den stand viel geen gevolgtrekking ten gunste van de phosphaat te maken. De katoen van 20 kleine landbouwers ging tegen 18 stuivers per Eng. pond (24 balen). De waardeering van de eerste luidde als boven, die van de laatste:

Bright good colour, fine long staple. Value 18 to 19 d. per pond.

Ofschoon de onkosten ± 130 pCt. opliepen, tengevolge van den oorlogstoestand (vrachtverhooging, omweg via Barbados, enz.) verkreeg men een netto-provenu van ƒ 1.50 per KG., uitbetaald in Engelsch geld.

* * *

PERSONALIA.

Bij de op 17 Nov. j.l. gehouden verkiezing van drie leden van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Willemstad, werden herkozen de heeren C. G. de Haseth Cz. en J. P. G. Ecker, terwijl in de plaats van den heer A. Jesurun, die niet meer in aanmerking wilde komen, de heer S. M. L. Maduro gekozen werd.

Op 17 Nov. was het 25 jaar geleden, dat de heer J. C. G. Evertsz bij „De Curaçaosche Hypotheekbank” in dienst trad, aanvankelijk als secretaris-boekhouder en sedert 1 Juli 1904 als Administrateur.

Het bestuur dier instelling kwam des morgens om 10 uur op het kantoor der Bank bijeen, om deze gebeurtenis te herdenken.

In passende bewoordingen bracht de voorzitter lof aan den ijver en trouw van den bekwamen administrateur en bood dezen als aandenken een geschenk aan namens de instelling.

Ook de mede-ambtenaren van den heer Evertsz hebben hem een souvenir aangeboden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Redactie van „De Indiër”. De *Neratja*, welks redacteur blijkbaar intiem bevriend is met den heer *Tjipto Mangoen Koesoemo*, geeft de volgende lezing van het door genoemden heer plotseling treden uit de redactie van *„De Indiër”*: „Dat Tjipto om particuliere redenen is afgetreden, zooals officieel is aangekondigd, is onjuist. Wij hebben een langdurig onderhoud met hem gehad en kennen de dessous van deze zaak. Niet plotseling, doch langzaam aan, is bij Tjipto de afkeer gekomen om met den heer Later samen te werken en in de laatste dagen hield de heer Later herhaaldelijk Tjipto's artikelen aan, omdat hij het daarmede niet eens was. Waar Tjipto zich op intellectueel gebied niet de mindere acht van den heer Later, kreeg hij daarover hartzeer. Reeds eenmaal tevoren had Tjipto het hoofdbestuur van *„Insulinde”* voorgesteld te kiezen tusschen hem en den heer Later. Het geschil werd toen bijgelegd; toch begreep Dr. Tjipto wel, dat hij, schoon nuttiger voor de vereeniging *„Insulinde”*, eens het veld zou moeten ruimen voor den heer Later, die, als zakenman, een contract had gesloten met *De Indiër*, iets, waartoe Tjipto niet genegen was geweest, wijl hij, zelfs al had hij zich op een contract kunnen beroepen, zich geen minuut zou hebben bedacht om ontslag te vragen uit een werkkring, waar men hem niet meer op prijs stelt. Hetgeen hij voorzag, is thans gebeurd. Voortaan zal *„De Indiër”* drieërlei stem verkondigen, n.m. van de Chineesche organisatie, die nog steeds eigenares is van het blad, van het hoofdbestuur van *„Insulinde”* als werkgever en van den heer Later, den volbloed-Europeaan. De heer Later heeft een veeren pen, Tjipto Mangoen Koesoemo een stalen”. Het artikel besluit met de woorden: „Wie weet, waar *„De Indiër”* ons nu heen zal voeren.”

Een Geldloterij. Aan het bestuur der vereeniging *„Seri Roediman”* te Weltevreden, is vergunning verleend tot het houden van een geldloterij, groot ƒ 500.000. Van de zuivere opbrengst dezer loterij zal één vijfde deel ten goede komen aan het college van diakenen der protestantsche gemeente te Soerabaja; drie twintigste deel aan het bestuur der *„Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden”* te Bandong; drie twintigste aan het bestuur der *„Vereeniging tot bevordering van Inlandsche ziekenverpleging”* te Batavia; drie twintigste aan het bestuur van het *Protestantsche Weeshuis te Semarang*; een tiende deel aan het bestuur van het *„Tehuis van Madioen”*; een tiende deel aan het bestuur der *„Vereeniging tot ondersteuning van behoeftige, zieke Europeanen”* te Semarang, en een twintigste deel aan het bestuur der Vereeniging *„Kliniek Poerwokerto”*. *(Neratja).*

Hetzelfde blad verleent met instemming plaatsing aan een „Ingezonden stuk” van de heeren *H. C. G. Ruttink*, zendeling leeraar en *L. Borst*, directeur van de zendingschool, beiden te Bandong, dat verkort hieronder wordt weergegeven: Geachte heer Redacteur! In uw blad van den eersten Moeharran richt gij tot de Hoofden van den Christelijken Godsdienst de vraag, of loterijen tot de dobbelspelen moeten worden gerekend. Wij beantwoorden die vraag met een volmondig ja, wijl loten gekocht worden voor weinig geld, in de hoop daarmede een veel grooter bedrag te kunnen winnen. Degene, die deelneemt aan een loterij, onverschillig of die loterij aan een liefdadig of godsdienstig doel ten goede komt, kweekt dobbelzucht aan bij zichzelf en vervreemdt zich van God, den Allerhoogste. Een Christen, die aan een loterij deelneemt, overtreedt de Christelijke godsdienstvoorschriften. Toch ziet men door de Katholieke kerk vaak dit heillooze middel *(moeslikat)* toepassen, ter wille van gewin *(mendapet banjak wang)*, doch het is uwe redactie stellig bekend, dat genoemde kerk

op vele punten van de ware Christelijke leer afwijkt. De zending heeft nog nimmer middels loterijen gelden verkregen voor hare kerken, scholen of hospitalen. De zending huldigt het beginsel: *Voor een goed doel moet men oorbare middelen aanwenden.*

Boedi-Oetomo. In de *Neratja* is opgenomen het verslag van een vergadering dezer vereeniging, waarin o.a. werd aangetoond, dat het noodzakelijk is een Parlement van 500 leden en een kroonraad van 200 leden te vormen. Een partijprogram is opgemaakt, waarvan de korte inhoud hieronder volgt:

1e. De Vereeniging streve er naar, dat er een bestuur zal komen, gekozen uit en door de onderdanen. Daarom is 't ook noodig, dat de onderdanen kiesrecht krijgen en overigens ook andere gelijke rechten.

2e. De partij dient op de hoogte te komen van alle oorzaken of redenen, die verschil doen ontstaan in de levensomstandigheden, opdat dezen uit den weg geruimd worden.

Voorts is een werkprogram opgemaakt, luidende als volgt:

1e. De vereeniging streve er naar, het Regeeringsreglement in dien zin veranderd te krijgen, dat: a. het recht om te kiezen en gekozen te worden gegeven wordt aan de mannen; b. er een parlement zal komen; c. de decentralisatie verder mag worden doorgevoerd en aan de dessa's autonomie worden verleend.

Toen dit onderwerp behandeld werd, maakte een dessahoofd de opmerking, dat de bestaande gemeente-ordonnantie in theorie heel goed is, maar in de praktijk niet wordt toegepast;

2e. Betreffende de sociale wetgeving wordt er in het werkprogram op gewezen: *a.* dat voor het volk moge worden verkregen een regeling, die het den werkgevers voortaan onmogelijk maakt naar willekeur te handelen; *b.* een Kamer van Arbeid tot stand te brengen; *c.* een regeling te treffen ter bescherming van arbeiders, waarin speciaal de aandacht gevestigd wordt op werktijd, kinderarbeid, en zedelijke bescherming van vrouwen; *d.* id. om hulp te verleenen aan arme menschen, door het zooveel mogelijk wegnemen van de oorzaken der armoede; *e.* id. tegen misbruik van sterken drank; *f.* tegen gebruik en bezit van opium.

3e. Ten aanzien van het onderwijs is voorgesteld: *a.* de bevordering der aansluiting van het lager aan het middelbaar onderwijs; *b.* id. van de oprichting van hooge scholen; *c.* van de vermeerdering van het aantal kweekscholen; *d.* id. van de oprichting van meisjesscholen en kweekscholen voor onderwijzeressen; *e.* id. van het vormen van een studiebeurs voor de knapperen om hunne studies in Europa te voltooien; *f.* id van de oprichting van vakscholen; *g.* id. van de gezondheid der scholieren door onderwijs in gymnastiek, door vrije en ordeoefeningen en door wandelingen.

4e. De bevordering van de volkswelvaart: *a.* door verbetering en aanleg van wegen, ook die, welke ver van de centra gelegen zijn, door of met behulp van de Regeering; *b.* wat de nijverheid betreft, door invoering en toepassing van machines; *c.* ten aanzien van de vischvangst, de wettelijke regeling daarvan; *d.* beperking van het gebruik van gronden door Europeanen. Een regeling dient gemaakt te worden, die den kleinen man voordeel aanbrengt. Een regeling dient gemaakt te worden ten aanzien van den uitvoer van rijst en andere levensmiddelen, opdat er geen tekort zal zijn voor de eigen behoefte; *e.* id. tot bepaling van de minimum-grondhuur; *f.* id. ten aanzien van het terug brengen naar den staat van de particuliere landerijen; *g.* ten aanzien van de uitgifte van gronden in erfpacht, opdat deze niet in het bezit komen van vreemdelingen.

5e. De bevordering van de volksgezondheid: *a.* uitbreiding van den geneeskundigen dienst, zoodat ook ver van de hoofdplaatsen geneeskundige hulp kan worden verleend; *b.* verbetering in de toepassing van de bestaande voorschriften betreffende de bevordering der gezondheid; *c.* id. ten aanzien van het overbrengen van zieken; *d.* id. ten aanzien van de bestrijding van besmettelijke ziekten, zooals cholera, pest, enz. En van de woningverbetering; *e.* onderwijs in ziekenverpleging en verloskunde. Opleiding van vrouwelijke vaccinateurs.

6e. Wat den godsdienst betreft, krachtig de vrijheid hiervan te bevorderen in verband met de toezegging in art. 119 van het Regeeringsreglement.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof. In den laatsten tijd wordt door verschillende Chineezen een Maleische circulaire over Java en de Buitenbezittingen verspreid, welke groot opzien baart en waaraan verschillende entrefilets in de Chineesch-Maleische dagbladen zijn gewijd. Deze circulaires zijn op verschillende, doch niet vermelde, drukkerijen gedrukt en, blijkens de poststempels, afgezonden uit Medan, Bandong en Cheribon. Het gebezigde Maleisch is typisch primitief Singkeh-Maleisch, met Chineesche woorden doorspekt. Men leest daaruit o.m. het volgende: „Over hulp in benarde tijden" staat er boven *(Toeloeng hal jang soesah poenja pembitjaraan)*. Dit is het eigen schrift van *Tapekong Kwan Sing Tee* en wordt verspreid om den bewoners dezer wereld kennis te geven, dat hun einde nabij is, en dat de Godin *Kwam Im Hoet Tjo* met medelijden voor de menschheid vervuld is. Een ieder, die voor ongelukken bewaard wil blijven, zende een afschrift hiervan aan een zijner vrienden; het verspreiden van *tien* afschriften schenkt immuniteit aan een geheel gezin en van *honderd* afschriften aan een geheel dorp. Indien iemand, die dit schrijven heeft gezien of hooren lezen, het niet aan anderen mededeelt, dan zal hij aan bloedspuwing sterven. Deze mededeelingen zijn afkomstig uit Nangking van Tan Tie Djien, nabij Peking in het vaderland China en het werd naar het buitenland verzonden, opdat alle bewoners van alle landen er kennis van zouden krijgen. Indien dit schrijven liegt, de man (die het verzon) zal een dief worden en de vrouw een prostitué. Indien men 't niet vertrouwt, wachte men slechts af. Die er waarde aan hecht, lette op de derde en negende maand. Niet weinigen zullen sterven, en is de tiende maand aangebroken, dan mogen de hanen niet kraaien en de honden niet blaffen. Te middernacht om twee uur en om drie uur zal een duivel nabij de kampongs rondwaren. Men houde zich dan stil en wie buiten eenig geluid hoort, vertoone zich niet, op gevaar af een pak slaag te krijgen (*mendapet tersapoh poenja hal*). In den herfst van de tiende maand zal men zekerheid erlangen. In de vijfde maand te middernacht zal God den *tapekong Oen Sin* vergezellen om de schepselen der aarde aan een onderzoek te onderwerpen. De goeden zullen meer deelachtig worden, de slechten daarentegen uitgeroeid. Men kan eens bedreven slechtheden boeten door op den eersten en vijftienden van elke maand aan de verschillende *tapekongs* te offeren en *sajor* te eten, onder het opzeggen van de geboden *Hoet Tjoe* en *Kewan Tee Jee Keng*. Ook kan men zich het heil verwerven en van zonden schoonwasschen door als drinkwater het afkooksel van de volgende kruiden te bezigen. (Dit recept is van tapekong Singtay afkomstig): Tjie Ok...... 2 Tjioh (20 mata), Alia...... 3 stuks. Voor de huisdeur plakke men een papier, waarop de volgende tien geboden voorkomen: 1e. Vrees de dwingelandij van *tapekong Oen Sin;* 2e. Vrees dat Swang Tang een einde maakt aan deze wereld; 3e. Vrees dat in Ong Kong twee dorpen overstroomd zullen worden; 4e. Vrees den brand, welke in See Tjan zal uitbreken; 5e. Vrees dat het 't rijk Kong Sye niet goed zal gaan; 6e. Vrees dat de helft van alle orang preyman zal sterven; 7e. Vrees het oogenblik, dat er kleederen zullen zijn, doch niemand om ze te dragen; 8e. Vrees het oogenblik, dat er rijst zal zijn, doch niemand om ze te eten; 9e. Vrees voor het oogenblik, dat er wegen zullen zijn, doch niemand om ze te bewandelen; 10e. Vrees, dat ge dit jaar niet zult overleven. — *Thian Sioe* is op den 15den van de tweede maand te Peking aangekomen en heeft voorspeld, dat dit jaar meer dan de helft van het menschdom zal sterven en dat, van af den vijftienden van de negende maand, gedurende een maand alle geesten en duivels zullen schreeuwen en grommen en allerlei ziekten zullen doen ontstaan, zooals cholera en stuipen, waartegen slechts het volgende recept helpt: Tjiong Tjioet...... tjioh-Loewar irong-tjioh; Howat ha...... tjioh. Giet er warm water op en drinkt het als thee".

Tot zoover de circulaire. Van het algemeen verlangen om dergelijke circulaires te verspreiden en zich zoodoende de zaligheid te verwerven, heeft de drukkerij Seng Hak in Koan te Bandong profijt getrokken, door ze per advertentie verkrijgbaar te stellen. Na het sluitingsuur der drukkerij stelt zich de heer Tjan Tiang An te Bandong beschikbaar om zelfs 's nachts de klanten te bedienen. (*Perniagan*).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Douwes Dekker voor den rechter te San Francisco.

De door D. D. verstrekte gegevens zijn van veel beteekenis, zij zijn ook van zeer uiteenloopenden aard. Volgens zijne verklaring werd de opruiende literatuur eerst van Zwitserland en van Duitschland naar Nederland verzonden, van waar zijn agent voor de verzending naar Java zou zorgen. Daar zouden de ongeopende kisten worden overhandigd door dengeen, aan wien de kisten werden geadresseerd, aan een ander, die bewijzen kon dat hij aangewezen was om ze in ontvangst te nemen. De literatuur was gesteld in 't Hindoestanisch. Verder zou D. D. zich in connectie stellen met journalisten te Bangkok om daar Duitsch oorlogsnieuws te verspreiden, desnoods zou hij er zelf een blad uitgeven. De zaak werd beklonken te Amsterdam met een der leden van 't Nationale Hindoe-Comité. D. D. zou een toelage van 500 P.st. in de maand ontvangen en kreeg alvast 600 P.st. voor zijn reis naar Bangkok. Als introductie kreeg hij een brief mee aan den Zweedschen consul te Bangkok, den heer Mohr, een Duitscher. Verder werd hij in 't bezit gesteld van een Duitsche code, als in gebruik bij 't ministerie van buitenlandsche Zaken te Berlijn.

D. vermeldde ook eenige bijzonderheden omtrent de actie van 't sub-comité te Konstantinopel, dat alle Mohammedanen in alle landen, waar de bevolking geheel of gedeeltelijk tot den Islam behoort, wilde aansporen zich bij de zaak van Turkije aan te sluiten. D. D. had gaarne een audiëntie verkregen bij de Sheikh-ul-Islam of bij den Sultan te Konstantinopel, om van gedachten te wisselen omtrent de door Sarikat Islam in Nederlandsch-Indië te volgen richting. Hij hoopte een machtiging te krijgen om namens die hoofden van de Mohammedaansche kerk de Moslemin aan te sporen voor hun rechten te strijden. Dit plan bleek echter niet gemakkelijk te volvoeren, hij moest zonder resultaat de reis naar Bangkok aanvaarden, later zouden gelden ervoor beschikbaar worden gesteld.

't Was op D. D.'s voorstel dat men 't plan opvatte van wapens in Br.-Indië te importeeren. Hij wees een weg aan om 't plan kans van uitvoering te geven, waarbij een koopman in Amsterdam en een Duitscher in Sumatra gemoeid waren, hun namen zijn niet genoemd.

Har Dyal, lid van 't z.g.n. Berlijnsche comité gaf hem een schrijven mee voor Rham Chandra, redacteur van een te San Francisco verschijnend blad. Dit schrijven wist D. D. naar Amerika over te brengen en aan Rham Chandra te overhandigen, niettegenstaande hij verplicht was een groot deel van zijn papieren te vernietigen door 't strenge onderzoek te Falmouth.

Op een vraag van den officier van justitie: ,,Waart ge eerlijk van plan de opdrachten uit te voeren, welke gij op U genomen hadt?'' antwoordde D. D.: ,,Ik wensch mijzelf niet beter voor te doen, dan ik in werkelijkheid ben, zoodat ik moet bekennen, dat ik mijn eigen plannen had.''

Uit alles bleek dat de Engelsche geheime dienst uitstekend op de hoogte was van de bewegingen van D. D. vanaf 't oogenblik dat hij Berlijn verliet. Die dienst schijnt 't echter verstandiger te hebben geoordeeld hem voorloopig te laten doorreizen. Ook in Japan was hij voortdurend onder contrôle. Men liet hem naar Shanghai vertrekken. D. D. had al lang gemerkt hoe hij steeds werd waargenomen, daarom deponeerde hij daar de geheime Duitsche code in een verzegeld pakket bij den Nederlandschen consul, die niet wist welk gevaarlijk geheim onder zijn berusting kwam.

D. D. heeft blijkbaar de bedoeling niet gehad nu verder te reizen naar Bangkok, hij nam hiertoe een te onwaarschijnlijke route en toen hij te Hongkong werd gearresteerd was hij in 't bezit van een ticket voor Java, waar hij zich ter beschikking wilde stellen van de overheid.

Hij was tot de overtuiging gekomen dat de plannen, waarvoor hij zich beschikbaar gesteld had niet op een goeden bodem berustten. De leiders van de revolutionnaire beweging, zoowel te Berlijn als te San Francisco, als elders bleven veilig op een afstand van 't werkelijke gevaar. De Indiërs, van 't z.g. Berlijnsche comité maakten goede sier van 't door Duitschland mild geschonken geld; Rham Chandra en anderen in de V. S. waren voorzichtiger, maar hun bankrekeningen beloofden hen tot welgestelde menschen te maken. 't Is moeilijk te schatten hoeveel de mislukte poging Duitschland gekost heeft, maar 't is aan te nemen, dat honderd millioen dollars er een matige schatting van is. Dat D. D. zich niet hield aan de route, die in zijn lastgeving was vermeld, was 't gevolg van 't besef aan 't dubbel spel zijner lastgevers, die zich niet hielden aan de gegeven beloften, maar ook doordien hij had ingezien niet in 't belang van de Indiërs te werken, die hij als geknecht beschouwde, maar alleen als werktuig te worden gebruikt voor de Duitsche regeering, wie 't alleen weer te doen was om Engeland afbreuk te doen.

D. D. werd naar Singapore overgebracht en heeft daar 2 jaren in de gevangenis doorgebracht, waar hij goed behandeld werd. Volgens zijn verklaring werd hij voor de keus gesteld te getuigen en alles te vertellen wat hij wist of doodgeschoten te worden. Noch 't een noch 't ander is geschied, maar hij heeft toch de geheime code van 't ministerie van Buitenlandsche Zaken te Berlijn in 1915 aan de Britsche autoriteiten overgenomen, vernam hij dat hij naar Amerika zou worden overgebracht om te getuigen. Den 16en September van Singapore vertrokken, kwam hij den 20en October te Vancouver aan, overgebracht naar Seattle werd hij daar door de Britsche agenten overgegeven aan Amerikaanschen. In San Francisco zal hij menig beschuldigde aantreffen, die zijn arrestatie kan wijten aan de onthullingen verkregen door 't bekend worden van de Duitsche code, en zal hij menige andere onthulling vernemen, waarvan hij zich eer kan toekennen, door diezelfde daad.

Uit D. D.'s antwoorden is op te maken, dat hij, evenals de officier van justitie, zooveel doenlijk de schuld van de Hindoe-beklaagden wil verlichten, waartoe hij 't volle licht laat vallen op de rol van 't ministerie van Buitenl. Zaken te Berlijn. De sympathie van de Amerikaansche bladen heeft hij echter, zelfs door deze houding, niet weten te verwerven. Er is hem geen veroordeelend bijvoegelijk naamwoord onthouden.

Als partijleider heeft, volgens den correspondent van de N.R.Ct., zeker D. D. zijn zwanenzang gezongen, evenzeer als politicus en figuur van internationale beteekenis. Ook de advocaat der Duitsche beklaagden, Th. Roche, heeft D. D. niet ontzien, hij heeft zijne onbetrouwbaarheid sterk naar den voorgrond gebracht en stelde hem bij een kruisverhoor ten slotte als een oplichter voor, die, wetende dat hij door de valsche rol, die hij speelde, in geen opzicht recht op ondersteuning, hulp of salaris had, toch geld van 't Berlijnsch comité aannam en er per telegraaf nog om vroeg.

't Proces was nog volstrekt niet ten einde. D. D. zal wel verteld hebben wat hij van belang beschikbaar had, maar van andere zijde zullen nog wel meer interessante onthullingen volgen.

De Britsch-Indische handel na den oorlog.

Op verzoek van de regeering hebben de Br. Indische kamers van Koophandel de volgende vragen in studie genomen, zoo vernemen wij uit Handelsberichten: 1o. de behandeling van vijandelijke en buitenlandsche firma's en personen; 2o. de behandeling van de scheepvaart onder vijandelijke of vreemde vlag; 3o. de behandeling van in- en uitvoer; 4o. de wetgeving op octrooien en handelsmerken. Dientengevolge heeft op 13 en 14 Maart 1917 te Delhi een conferentie van die Kamers plaats gehad, die o.m. tot de volgende conclusies is gekomen, voor een tijdperk van minstens 12 maanden na de staking der vijandelijkheden. a. Geen vijandel. onderdanen, behalve voor staatsdoeleinden, toe te staan binnen de grenzen van Br.-I. te komen. b. Geen vijandel. scheepvaart in Br.-I. havens toe te laten. c. Alle vreemdelingen, die thans in Br.-I. zijn gevestigd en die, welke er zich mochten vestigen, moeten worden geregistreerd. Wenschelijk wordt geacht, dat buitenl. personen, firma's of maatschappijen slechts met bijzondere vergunning zaken mogen doen, een bedrijf of beroep mogen uitoefenen. d. Aanbevolen wordt de naturalisatie-wetten te verscherpen. e. Behalve maatregelen tegen de vijandel. scheepvaart worde o.a. bepaald, dat buitenl. schepen niet met Br. I. bemanning of onder Br. vlag mogen varen, dat Br. scheepvaartmaatschappijen, zonder goedkeuring van de Board of trade geen overeenkomsten mogen aangaan met buitenlandsche reederijen. f. over de kwesties van in- en uitvoer was bij de conferentie groot verschil van meening, men was 't er echter over eens dat de te volgen politiek op 't beginsel van reciprociteit gegrond moet zijn. Aanwijzing van 't land van oorsprong is op alle buitenl. goederen gewenscht. g. Aangedrongen werd op eenvormigheid der octrooiwetten van 't geheele rijk. Voor de handelsmerken geven de bestaande wetten voldoende bescherming.

Zal de stemming inderdaad zoo bitter blijven, zelfs tegenover 't buitenland, w.o. in deze zelfs de bondgenooten in den oorlog bedoeld worden?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer E. P. Wellenstein opent de Febr.-afl. met eene beschouwing getiteld: ,,Nogmaals: Hervorming van de Indische Staatsbegrooting'', welke aansluit bij zijne beschouwing van hetzelfde onderwerp in de I. G. van Juni en Juli 1915. — De heer W. H. M. Schadee schrijft een artikel ,,Nogmaals Belawan Oceaanhaven'' waarin hij den heer L. L. F. de Greve bestrijdt, die (zie I. G. van Jan. j.l.) tegen het plan is, om Belawan tot Oceaanhaven in te richten. — Dr. T. J. J. Gori artikelt over de opleiding voor tropenarts naar aanleiding van Prof. Kan's vlugschrift: ,,Het tro-

pische geneeskundig onderwijs in Nederland in verband met de opvatting van den Minister van Koloniën daaromtrent". — De heer E. A. A. van Heekeren geeft een vrij optimistische beschouwing over „Nederlandsch Oost-Indië in 1917", evenzoo over Ned. West-Indië (althans wat Suriname betreft). Verder behelst de rubriek Varia o.m. Een diep-onrechtvaardige straf (n.l. het vonnis van H. Tersteeg). — Dr. J. van Breda de Haan †. — Het S. I.-Congres. — Indië en het tekort aan scheepsruimte. — Het feest van Pa van der Steur). — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken: Revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Macedoniër.

Het Febr. Nr. van dit zendingsperiodiek bevat het vervolg van Ds. D. K. Wielenga's historische beschouwingen over het eiland Soemba; schr. behandelt thans het jaar 1884 (periode resident Greve, civielgezaghebber de Roo van Alderwerelt). Men krijgt door deze artikelenreeks een goed denkbeeld van de wijze waarop in de 19e eeuw de buitenbezittingen werden bestuurd; de politiek van onthouding met de binnenlandsche aangelegenheden vierde toen, tot schade van ons prestige, steeds hoogtij. — Verder vindt men in dit Nr. nog een tweetal brieven van het echtpaar Ds. en Mevr. Van Andel, welke een leerzaam overzicht geven van het werk der zending in Solo.

Sinaasappel-cultuur in Suriname.

Bulletin No. 35 van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat een geïllustreerde studie van den landbouwleeraar J. A. Liems over de cultuur van sinaasappelen in Suriname. Volgens schr. breidt die cultuur zich slechts langzaam uit, waarvan de vermoedelijke oorzaak is: onbekendheid met de eischen welke zij stelt en vooral mindere bekendheid met de vooruitzichten. Om die reden kwam het hem wenschelijk voor de gegevens, in de laatste jaren te dien opzichte verkregen, te publiceeren. De reeds vroeger verschenen publicaties heeft hij tevens in dit geschrift verwerkt (zoo noodig gewijzigd en verder aangevuld).

De heer L. geeft eerst een kort historisch overzicht, behandelt daarna de cultuur-zelve, de ziekten en plagen, om te eindigen met raadgevingen de export betreffende (sorteeren, verpakken enz. van de vruchten).

Handel en Bedrijf.

No. 2 van dit halfmaandelijksch tijdschrift geeft het vervolg der beschouwingen over de kinacultuur en haar administratie, speciaal in Ned. Oost-Indië. — Verder vindt men in dit nummer een overzicht van den handel van Java en Madoera met de Ver. Staten van Amerika (ontleend aan „Korte Berichten"), zoomede eenige, aan het jongste koloniaal verslag ontleende, cijfers over den handel van Curaçao.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 27 Nov. 1917 is in druk verschenen. Onderwerp: De inrichting der Indische begrooting. Inleider: Mr. Dr. Ant. van Gijn.

Locale Belangen.

In afl. 8 van den 5en jaargang van dit periodiek vangt de heer J. F. H. A. Later aan met het geven van een overzicht van de wijze waarop de decentralisatie in Britsch-Indië is geregeld.

Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

No. 44 (2 Nov. 1917) bevat het vervolg en slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het derde kwartaal van 1917.

Pastoor A. Kortenhorst. †

Den 25en Oct. 1917 is Pastoor A. Kortenhorst aan een ongeneeslijke maagziekte op den leeftijd van 69 jaar te Weltevreden overleden. Past. K. is ruim 40 jaar in Indië geweest, slechts onderbroken door een 1½-jarig verlof, wegens ziekte in Holland; 12 jaar werkte hij onder de Chineezen op Banka, den overigen tijd bracht hij te Batavia door.

De overledene beschikte over een vaardige pen; talrijk zijn zijn bijdragen over de Chineezen, Oud-Batavia en andere historische opstellen, in den loop der jaren verschenen in de „Berichten van den Sint-Claverbond", terwijl ook de Java-Post meermalen stukken van zijn hand bevatte. De verdiensten van Pr. Kortenhorst als mensch en als priester, worden herdacht in het Nr. van 26 Oct. van laatstgenoemd weekblad.

De Volksraad.

Bij den boekhandel „De Verwachting" te Batavia is ter perse (of zeer waarschijnlijk reeds verschenen) een geschrift, getiteld: De Volksraad", bewerkt door Mr. C. C. van Helsdingen Jr. (leeraar aan de Inl. rechtsschool). Het werk bevat 1e. een geschiedkundige toelichting op het tiende hoofdstuk van het Regeeringsreglement betreffende den Volksraad; 2e. een p r a c t i s c h e bewerking van de verschillende verordeningen enz. betrekking hebbende op den Volksraad, gevende een c h r o n o l o g i s c h o v e r z i c h t van de werkzaamheden der verschillende autoriteiten bij de verkiezing enz. van den Volksraad, voorzien van toelichtende en critische aanteekeningen; verder een zaakregister, een personenregister en bijlagen (modellen enz.)

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 6: Dry-farming, door Dr. D. J. Hissink. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift „Tectona", door A. te Wechel. — Schatting der Java-suikerproductie oogst 1917 en der beplante oppervlakte voor campagne 1918. — Een nieuwe methode van binding van atmosferische stikstof. — Britsch Noord-Borneo in 1916. — Coöperatieve vereenigingen in Nederlandsch-Indië. — Verslag van het Departement van Landbouw in Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indologische leergang van het Koloniaal Instituut.

In bovengenoemd Ind. Merc. Nr. lezen we dat de derde Indologische leergang zal aanvangen 18 Maart a.s. In het programma (zie Ind. Merc. 1917, p. 191) is een wijziging gekomen, de voordrachten over koloniale voortbrengselen zullen niet gehouden worden door Mej. Dr. van Amstel, maar door Dr. le Cosquino de Bussy.

Voor den tweeden leergang, die van Sept.-Dec. 1917 werd gehouden, waren ingeschreven 40 deelnemers (o. w. 6 dames) van wie 23 voor den geheelen cursus. Bovendien voor één of meer vakken 17 ingeschrevenen, in dier voege dat de lessen in de Volkenkunde door 38, in Maleisch door 35, in koloniaal-maatschappelijke toestanden door 24, in de overige vakken door 23 leerlingen werden gevolgd. Van deze 40 ingeschrevenen waren bestemd voor een werkkring bij ondernemingen van landbouw, handel en bankwezen in Ned.-Indië 23, artsen 12, verbonden aan het Koloniaal Instituut 4, student 1.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 45 bevat o.m.: Karo-Bataks, vervolg (met portret van een Bataksch meisje). — De wees- en boedelkamers, door T. Brondgeest Sr. — Waar Indië's toekomstige leiders gevormd worden. De middelbare technische school „Amsterdam" (met afb.). — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy—Van Zeggelen.

Een publicatie over den theehandel.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is een zeer merkwaardige, fraai geïllustreerde publicatie verschenen, getiteld: Memorieboek van pakhuismeesteren van de thee te Amsterdam 1818—1918 en de Nederlandsche theehandel in den loop der tijden".

Het uitstekend gedocumenteerde boekwerk is samengesteld door de tegenwoordige „pakhuismeesteren" A., C. F. en L. L. Bierens de Haan en bevat als Inleiding mededeelingen over het theeverbruik voorheen en thans; verder hoofdstukken over de theeaanvoeren en theehandel in den tijd der O.-I. Compagnie; den Nederlandschen theehandel gedurende het tijdvak 1795—1817; den China-theehandel sedert 1818; de Java- thee en de Ned. theemarkt; de theemarkt sedert 1914. Enz.

Oorlogswinstbelasting voor Ned.-Indië.

De tekst der ordonnantie op de oorlogswinstbelasting voor Ned.-Indië (Staatsbl. van Ned.-Indië 1917, No. 592) is zoowel door de firma Nijhoff te 's-Gravenhage als door J. H. de Bussy te Amsterdam in druk uitgegeven. De titels verschillen, doch overigens is de inhoud dezelfde.

Quarantaine-voorschriften.

Vanwege de afd. Hygiëne en bacteriologie der Leidsche Vereeniging ter bevordering van de Studie der Tropische Geneeskunde, is een verzameling wettelijke

voorschriften uitgegeven omtrent quarantaine en bestrijding van besmettelijke ziekten in Ned.-Indië tot 1 Januari 1917 (Leiden, E. IJdo). De bewerking is van den heer M. D. Horst, arts, die aan de verzameling, behalve een voorbericht, laat voorafgaan een korte geschiedenis der quarantaine-voorschriften in Nederl.-Indië.

Mededeelingen.

Van de Indische Vereeniging:

LEZING op *Zaterdag 16 Februari 1918*, des middags 2 uur in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage.

Spreker: R. M. A. SOORJO POETRO.

Onderwerp: **Zang en Woordkunst uit Serat Pandji Woelong.**

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

ALGEMEENE VERGADERING op *Donderdagmiddag den 21 Februari 1918 ten 3 ure* in de Bovenzaal van het Openbaar Leesmuseum.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag.
2. Rekening en verantwoording.
3. Verkiezing van afgevaardigden voor de Algem. Vergadering der Vereeniging.
4. Opmaken van een lijst van candidaten voor een plaats in het Hoofdbestuur.
5. Opgave onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
6. Ontvangst van de leden van het Hoofdbestuur ter gelegenheid van de hier te houden jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging, en hetgeen met het houden van die vergadering in verband staat.
7. Uitgeleende boeken aan de Openbare Leeszaal.

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Haarlem:
INDISCHE KUNSTAVOND.

Indische Kunstavond ten bate van het Kartinifonds op *Vrijdag 22 Februari e.k. s avonds 8 uur*, in de groote Concertzaal der Societeit „Vereeniging", met belangelooze medewerking van uitsluitend Javaansche Heeren, n.l. de Heeren R. M. A. Soerjo Poetro. R. M. Harsaja. R. M. S. Surya Ningrat, M. Katamsi en R. P. Soenarjo.

Aan den vleugel: Mej. Joh. Meijer.

Demonstratie van Javaansche dansen, het Javaansche tooneel, Muziek, Wajang, enz.

Eere-Comité: Beschermheer Jhr. Mr. W. B. Sandberg, Burgemeester van Haarlem. Mevrouw Sandberg—Roëll. Mevr. Roëll—de Vos van Steenwijk. Mevr. van Heel—de Vogel. Mevr. Stoop—Van Deventer. Mevr. de Vogt—de Vogel. De heer Baron H. van Asbeck. De Heer J. T. Cremer. De heer J. Mullemeister. De heer Jhr. G. C. Quarles v. Ufford.

Prijzen der plaatsen: ƒ 2.—, ƒ 1.— en ƒ 0.50, verhoogd met 10 pCt. voor stedelijke belasting.

Kaarten (besproken plaatsen zonder verhooging) thans reeds verkrijgbaar ten kantore van den heer H. F. Wagenaar Reisiger, Groote Houtstraat 93, gebouw Haarlem's Dagblad, dagelijks van 9—12 en van 2—4 uur. — Telefoon 1657.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 27 Februari 1918* in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Goedkeuring: de tusschentijdsche benoeming tot bestuursleden van Mevr. D. Raedt v. Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen en van den heer O. de Bordes.
2. Jaarverslag over 1917.
3. Rekening en verantwoording over 1917.
4. Begrooting over 1918.
5. Verkiezing van 3 bestuursleden, periodieke aftreding Mevr. ten Bosch-Bosscher, Mevr. v. Aalst-Koopman en de Heer O. de Bordes.
6. Verkiezing van een afgevaardigde en plaatsvervanger voor de Algemeene Vergadering van het hoofdbestuur.
7. Voorstellen ter behandeling op de Algemeene Vergadering van het Hoofdbestuur.
8. Rondvraag.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Redactie-Commissie:
BALI EN DE BALIËRS.

Over dit onderwerp heeft j.l. Vrijdag door den Heer W. J. Giel eene bioscooplezing voor de Nederlandsche Reisvereeniging plaats gehad, waarbij o.a. de volgende films werden vertoond: Gezichten in Bali, Het Leven van den Baliër in de Desa, Offerfeest op Bali, Sapi-Rennen en Dansfeest op Bali.

Deze films, aan wier verbetering en beschrijving in den laatsten tijd door *Het Koloniaal Instituut* veel moeite en kosten werden besteed, zijn in den volsten zin des woords uit de Balineesche volksziel gegrepen en waren door hunne duidelijke uitlegging volkomen in staat het talrijk auditorium een juist inzicht in het Balineesche volksleven te geven, alsmede in het aparte standpunt, dat de Balinees nog te midden der andere Indonesische volken inneemt.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard betreffende Nederl.-Indië* gedurende 1916, volgens het Koloniaal Verslag van 1917.
2. „*West-Indië*", Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, No. 2, Juni 1917, 2e Jaargang.
3. Bulletin No. 35 v. h. Dep. v. Landbouw, *Suriname, De Cultuur van Sinaasappelen in Suriname*, door J. A. Liems, Landbouwleeraar.
4. *Verslag over het jaar 1916 van het Departement van den Landbouw in Suriname.*
5. *Rapport van de Commissie voor het Snelverkeer te land*, uitgegeven door den Kon. Nat. Bond „*Het Oranje Kruis*".

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Bouwkundige teekenaars voor den Indischen dienst.

Ter beschikking van den Gouv.-Gen. van Ned.-Indië kunnen worden gesteld personen, die in het bezit zijn van een door de Mij. tot bevordering der bouwkunst uitgereikt getuigschrift van bouwkundig teekenaar, ten einde te worden benoemd tot teekenaar bij het dep. der burgerl. openb. werken daar te lande.

De bezoldiging, verbonden aan de betrekking van teekenaar, bedraagt ƒ 200 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 35 's maands.

Aan hen, die worden uitgezonden, zullen reeds dadelijk twee weddeverhoogingen worden toegekend, zoodat hunne aanvangsbezoldiging ƒ 270 's maands zal bedragen.

Aan gegadigden, die reeds bureau-practijk bezitten, zal voor elke drie jaren practijk, na het verwerven van bovenvermeld getuigschrift, nog eene verhooging meer worden toegekend, terwijl bij minder aantal jaren practijk de volgende verhooging zooveel eerder zal worden toegekend als overeenkomt met het aantal practijkjaren.

De uitgezonden personen zullen benoembaar zijn tot architect, na te hebben voldaan aan de door de Ind. Regeering nader vast te stellen voorwaarden.

De architecten genieten eene bezoldiging van ƒ 450 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen, elk van ƒ 75 's maands.

Zij, die voor uitzending naar Ned.-Indië, ter plaatsing op den bovengenoemden voet, in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij adres, te wenden tot het dep. van Koloniën (te adresseeren aan de 9de Afdeeling (Personeele Zaken Burgerlijke dienst) van dat departement), onder overlegging van:

a. hun diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het dep. van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1250;
c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Ned.-Indië;
d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië.

(Ned. Staatscourant van 18 Dec. 1917 no. 296).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nutskweekschool voor Onderwijzeressen
te NIJMEGEN.

—o—

Het Bestuur maakt bekend, dat met den nieuwen cursus in **Mei a.s.** gelegenheid is tot plaatsing van **nieuwe leerlingen in alle klassen.**

Ouders of voogden van candidaten worden verzocht zich aan te melden vóór **15 Maart a.s.** bij den Directeur der School, *Guyotstraat 11.*

Op aanvrage worden prospectussen toegezonden. De datum van het toelatingsexamen wordt nader bekend gemaakt.

Ruime gelegenheid tot huisvesting van leerlingen bij beschaafde families in de stad.

Des avonds vinden de leerlingen gelegenheid om aan de school, onder deskundig toezicht, het **huiswerk** te maken.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG

TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch . . . . f 3.= per couvert
Diner Concert. . . f 5.= idem.
Souper Concert . f 3.= idem.

„THÉ CONCERT"

Thé Compiet . . . . f 1.25 p. p.

DE DIRECTIE.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. *Garneer-artikelen.*

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal:	Hoofdkantoor:	Filiaal:
's-Gravenhage	AMSTERDAM	Arnhem
Kortenaerkade 8,	Binnenkant 25,	Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493.	Interc. Tel. 389,	Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvrage gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

LAAT nu in Uw winterkleeding een foto maken met het speciaal daarvoor aanwezig zijnde

Winter-Decor.

Men zie de speciale Winter-Etalage.

Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN,**

ALLEEN Regentesselaan 108, h. Regentessepl.

Telefoon 6757.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Onze **Voorjaarsartikelen** zijn in bewerking.

Wij brengen dit seizoen nog een mooie keuze

PEIGNOIRS - KINDERJURKEN
BLOUSES - KINDERMANTELS

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout** 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - - -

---

Met Premievrije Polis tegen inbraak bij Nieuwe Eerste Nederlandsche

Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.

Directie:

L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging" genieten **5 pCt. korting.**

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Fa Wed. TH. J. VAN ZUTPHEN

TELEFOON 1654 **RIDDERSTRAAT 20**

HAARLEM

Bewaarplaatsen voor Inboedels.

MEUBELMAKERS. **BEHANGERS.**

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREEREN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, le kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. **Attesten ter inzage.**

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim **f 17.000.000.—.**

Drukkerij ten Hagen **levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.**

N°. 8. Donderdag 21 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het Javaansche Volksleven door een Javaan toegelicht.

Voor de leden der *Afdeeling 's-Gravenhage* van „*Oost en West*" — met recht tot introductie — zal op *Vrijdag 8 Maart a.s.* ten 8 uur 's avonds, in de Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, de Heer R. M. S. Surya Ningrat een lezing houden met lichtbeelden over het onderwerp: **„Een en ander uit het Javaansche Volksleven".**

Entréekaarten zijn van af Maandag 25 Februari tot en met Dinsdag 5 Maart te bekomen bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdagmiddag.

Deze kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

Uit een Indischen Brief:

„'t Laat zich aanzien, dat we hier binnen niet al te langen tijd gebrek zullen krijgen aan...... bankpapier en...... postzegels, wegens de onmogelijkheid tot aanvulling van deze artikelen, die ons uit Holland werden toegezonden, toen Indië en Holland nog door stoomvaartlijnen waren verbonden. 't Bankpapier in circulatie ziet er niet appetitelijk uit en 't stinkt naar gedroogde visch, een luchtje, dat U zich nog wel herinneren zult. Postzegels amper tida ada. In de postkantoren hangen aankondigingen, waarop 't publiek aangemaand wordt zoo min mogelijk van frankeerzegels gebruik te maken en steeds met de hoogste waarden te frankeeren. Alle couranten en tijdschriften zijn gedwongen frankeering bij abonnement in te voeren. Sedert maanden zijn geen zegels van ½ cent meer verkrijgbaar en heeft men hier overdrukken gemaakt op 2½ cents zegels. En oude zegels, die al jaren lang uit de circulatie waren genomen, zijn in eere hersteld.

Zoo ziet men hier weer de voor de jongeren onbekende kop van wijlen Willem III op brieven geplakt."

(Verzamelaars van postzegels, neemt hier nota van).

De Belangen van de Vereenigde Staten in de Caraïbische Landen.

—o—

(Slot).

Internationale leiding van de Caraïbische landen is het laatste en belangrijke hoofdstuk, dat aanvangt met de woorden: „de politieke ontwikkeling van Amerikaansche internationale zaken der laatste jaren, hebben de belangrijkheid van de Caraïbische landen voor de V. S. grootelijks doen toenemen.

Wij hebben de verantwoordelijkheid van zeer samengestelden aard op ons genomen, welke beoogt de levensvoorwaarden in de Caraïbische landen op vasten voet te zetten, de ontwikkeling van locale hulpbronnen en industrieën te bevorderen, den buitenlandschen handel te versterken en de mogelijkheid van gebeurtenissen te voorkomen, welke tusschenkomst zou meebrengen van niet Amerikaansche mogendheden. De krachtiger ontginning van natuurlijke hulpbronnen, welke de handelsontwikkeling der wereld vordert, brengt de eisch van vreemde geldbeleggers met zich mee tot bescherming van hun eigendommen, een eisch, welke een verhoogd toezicht over zwakke gouvernementen noodzakelijk maakt, opdat er aan de Monroeleer niet worde getornd. Ons bezit van het Panamakanaal brengt ook grootere verantwoordelijkheid met zich mede, aangezien de wereldhandel door dezen waterweg voerende, ons in nauwere aanraking brengt met Caraïbische aangelegenheden. Gedeeltelijk als oorzaak van de ontwikkeling, gedeeltelijk als hun gevolg, hebben onze handelsbelangen in de Caraïbische landen zich uitgebreid en zullen zij zich blijven uitbreiden. Onze markten zijn het natuurlijke afzetgebied van Caraïbische producten, wij betrekken alreeds meer van die landen, dan de rest van de wereld, en daar zij dicht bij onze kusten liggen, zijn zij een natuurlijk veld voor uitbreiding van onzen uitvoerhandel. Zij zijn een natuurlijk veld, waarin wij ruwe materialen zoeken.

In een daarna volgende statistiek worden de Hollandsche koloniën vermeld met een totalen invoer in 1912 van $ 4.576.000, waarvan uit de V. S. ter waarde van $ 1.826.000, d.i. 39.9 pCt. en een totalen uitvoer van $ 3.636.000, waarvan $ 1.646.000, d.i. 45.3 pCt. naar de V. S.

„In tegenstelling" — gaat het hoofdstuk voort — „met annexatie, die locale souvereiniteit vernietigt, is onze politiek er op gericht, dat de minimum controle, welke noodzakelijk is, wordt aanvaard, opdat de openbare orde gehandhaafd en een gezonde financieele politiek verzekerd wordt, terwijl wij het volk hun eigen regeering laten en door ondervinding de geschiktheid laten verkrijgen om zich zelf te besturen.

„De Caraïbische landen liggen vlak bij onze deur, daarom zijn zij onze problemen, niet de hunne", heet het verder „en in onze Caraïbische politiek behooren we op een wijze te handelen, welke de goedkeuring van de sterkere Zuid-Amerikaansche Staten wegdraagt, maar we kunnen niet toestaan, dat onze politiek door de hunne wordt bepaald. De levensbelangen van de V. S. zijn innig met de problemen van de Caraïbische landen doorweven, de hunne niet. Wij kunnen aan niemand overlaten, onze politiek in die landen te bepalen, want niemand heeft daar belangen, welke met de onze te vergelijken zijn."

In hoofdstuk V is eene beschrijving van de Hollandsche koloniën opgenomen, welke we hier laten volgen en waaruit we lezen, wat een ander — een vreemdeling — er over schrijft.

De Hollandsche Koloniën. [9]

„Evenals voor Frankrijk, zijn voor Nederland de West-Indische koloniën de laatst zichtbare overblijfselen van ver-reikende koloniale ambities in Amerika. Niet alleen in de gunstig gelegen landstreek, welke sedert New-York is geworden, hebben de Hollanders

8) Statistical Abstract of the United States, 1914, Washington, 1915, p. 688.

9) Een klein eiland, St. Martin, tusschen Anguilla en St. Bartholomew, behoort gedeeltelijk aan Frankrijk, gedeeltelijk aan Nederland. Nog moet een aantal kleine eilandjes worden genoemd, om de lijst van Europeesch bezit in West-Indië volledig te maken. Daartoe behooren St. Bartholomew aan Frankrijk behoorende en Saba en St. Eustatius aan Nederland toebehoorende. Op het laatst genoemde eiland moet, volgens de traditie, de vlag van de V. S. het eerste internationale begroeting hebben ontvangen

getracht om groote koloniale eigenaars te worden. In 1636 vingen zij aan om Brazilië te veroveren en tegen 1640 waren zij in Recife gevestigd en de streken, welke toen als de zes beste provincies van Brazilië werden beschouwd. De kolonie bloeide, maar tengevolge van de oorlogen met de Engelschen, waren zij in 1654 genoodzaakt al hunne bezittingen in Brazilië op te geven. Slechts een paar met mos begroeide forten, waarop de aandacht van toeristen in Bahia nog wordt gevestigd, zijn overgebleven als getuigen van de koloniale erzucht der Hollanders, in het land dat de grootste Zuid-Amerikaansche republiek is geworden. Gedurende hun kort verblijf van een kwart eeuw hadden zij de Braziliaansche suiker en rum op de Europeesche markt bekend gemaakt, maar zij lieten geen sporen na op het gebied van nijverheid, landbouw, zeden en godsdienst.

,,Van meer beteekenis en van meer blijvende gevolgen waren de kolonisaties der Hollanders ten Noorden van de Amazone, in de landstreek nu als Guyana bekend. Al reeds in 1656 vestigden zij zich in Cayenne, maar gaven de kolonie in 1664 aan Frankrijk over en in hetzelfde jaar ontnam Engeland hun de kolonie Nieuw-Amsterdam. Drie jaren later maakten zij dit verlies goed door de Engelsche kolonie Suriname te nemen, die na veel wederwaardigheden, nog in hun bezit is.

,,Nederlandsch Guyana kan, wat den buitenlandschen handel betreft, alleen vergeleken worden met soortgelijk gelegen landen. Vroeger was het 't bloeiendste der Guyana's, maar nù is het ver bij de Engelsche kolonie (Britsch Guyana) ten achter. De buitenlandsche handel is ongeveer de helft van die van Britsch Guyana en belangrijk veel minder dan de helft van die van Costa Rica. [10]) De voornaamste uitvoerartikelen zijn, naar volgorde der belangrijkheid, balata, suiker, goud en cacao. Rijst wordt niet onder de uitvoerartikelen genoemd en bananen zijn nog een onbelangrijke factor in den buitenlandschen handel, ofschoon het land buitengewoon voor de voortbrenging van beide geschikt is. De suikervoortbrenging is achteruit gegaan; voorheen was deze de voornaamste der kolonie, maar slechts vijf suikerplantages werkten nog in 1912. In Britsch-Guyana is suiker alleen nu gelijk aan de waarde van den geheelen in- en uitvoerhandel der Hollandsche kolonie. Evenals de Fransche kolonie, is Nederlandsch Guyana een lastpost voor de moederlandsche schatkist, daar het jaarlijksch tekort ongeveer een millioen gulden bedraagt.

,,De andere Hollandsche kolonie in Amerika is Curaçao en onderhoorigheden, Aruba en Bonaire. Vooral hebben zij, sinds de afschaffing van den slavenarbeid, van al den tegenspoed te lijden gehad, die op verschillende tijden de West-Indische landen hebben geteisterd en onvoorziene ontwikkeling buitengesloten, zijn hun hulpbronnen zoo arm, dat hun toekomst slechts een bescheiden belofte bevat, ook, omdat ze zoo ver buiten de hoofdwegen van den handel liggen.

,,Voor zooverre zij afhangen van hun natuurlijke hulpbronnen, zijn de eilanden inderdaad arm. [11]) Zij liggen nabij de kust van Venezuela en hebben met een heet klimaat te kampen. Hun voornaamste handelsbelangen, de doorvoerhandel naar Venezuela, hangt van de publieke rust en orde en van de vriendelijkheid van die woelige republiek af, welke laatstgenoemde factor in de laatste jaren door afwezigheid geschitterd heeft. Klein in omvang — op geen punt is men meer dan vier mijlen van de zee af — wordt de beste grond nog door de passaat-winden weggeblazen of door hevige regens in de zee gespoeld.

,,In 1914 werd de zee zes mijlen van de kust verkleurd, door wegspoeling van het belangrijkste deel van de oppervlakte van het eiland. Ofschoon in kracht verminderende, wordt mest-guano en phosphaat uitgevoerd. Er is één oogst in gemiddeld vier jaren en koornmeel, het voornaamste voedsel der mindere bevolking, moet van de V. S. worden gekocht. ([12]) Onder deze moeilijke omstandigheden, maakt de kleine groep eilanden nog een vrij goed figuur, vergeleken bij de kolonie op het vasteland. ([13]) Het voornaamste uitvoerartikel is stroohoeden, met een derde van den geheelen uitvoer. Een groot deel der bevolking is inderdaad voor hun levensbestaan van het vervaardigen van deze hoeden afhankelijk.

,,Het Gouvernement doet krachtige pogingen om de kolonie haar voorspoed te hergeven, vooral door de aangevangen sisalcultuur, maar het is een moeilijke taak.

,,Plaatselijke nijverheid draagt daartoe weinig bij. De zoutnijverheid is bijna totaal te gronde, eenmaal beheerschte het zout van Curaçao, evenals dat van de Turkseilanden, de markt.

,,Het behoeft geen betoog, dat er geen groote toekomst is weggelegd voor eene kolonie, welke geen voordeelige ligging heeft en welks voornaamste voortbrengselen, behalve hoeden, mest en zout, tevoren genoemd, nog geitenvellen, divi-divi en aloë zijn. De Hollandsche politiek tegenover de West-Indische koloniën is niet een zoodanige, welke tracht de koloniale handel in nationale banen te leiden. Het grootste deel van den buitenlandschen handel is daardoor naar Amerikaansche havens geléid, voornamelijk naar de V. S.

,,In Nederlandsch Guyana komt meer dan een vierde van den uitvoer uit de V. S., waaronder zoo goed als al het meel, visch, vleesch en petroleum en meer dan een derde van den uitvoer werd naar de V. S. toegezonden. Deze omvatte een vijfde van de balata, het voornaamste uitvoerartikel, de helft van de suiker, het tweede belangrijke uitvoerartikel en zoo goed als al de cacao en koffie, welke worden uitgevoerd. Van de Curaçaogroep nemen wij den halven uitvoer, waaronder het voornaamste artikel stroohoeden is en wij zenden daarheen meer dan de helft van den invoer, waaronder zoo goed als alle levensmiddelen, vleesch, petroleum en steenkool. ([15])

Bij de plaatsing van dit stuk, is het mijn doel niet geweest om de beschouwingen van Prof. Jones — die nu niet zoo erg met de Hollandsche koloniën ingenomen schijnt — te weerleggen, of aan te toonen, waar zijn beweringen nopens Suriname en Curaçao falen, onjuist of achterlijk zijn. De kenners van deze koloniën zien het zelf onmiddellijk. Doch het is goed om te weten hoe een buitenlander over onze koloniën denkt en dat hij op onze nationale fouten wijst. De nieuwe wereld is in de toekomst, mede door de opening van het Panamakanaal, een groot veld voor ontwikkeling. De V. S. zien dat terdege in. Prof. Jones gevoelt ook terdege de belangen van zijn vaderland in de landen om de Caraïbische zee.

Moge Nederland — een direct belanghebbende door zijn koloniën —, daarin niet achter blijven en goed maken wat verzuimd is.

Als koloniale mogendheid, rust op Nederland groote verantwoordelijkheid voor de koloniën in West-Indië, welke ons als een erfenis is toevertrouwd door onze geestkrachtige voorvaderen.

's-Gravenhage, Febr. 1918.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

10) Commercial relations of the United States, 1911. Bureau of Foreign and Domestic Commerce, Washington, 1913, p 109 et seq. geeft de waarde van den buitenlandschen handel in 1911 op als doll. 6.990.101.

11) Commerce Reports, Supplement, April 29, 1915. De Kolonie Curaçao bevat eveneens Saba en St. Eustatius.

12) Daily consular and Trade Reports, April 20, 1914.

13) Commerce Reports, Supplement, July 1, 1915. De buitenlandsche handel bereikte in 1913 een cijfer van doll. 2.830.575.

[Bedoeld is Suriname. F. O. D.]

14) Commerce Reports, Supplement, April 29, 1915, for import trade, and Commercial Relations, 1911, Washington, 1913.

15) Commerce Reports, Supplement, July, 1915.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Verkoop van koloniale producten in het Moederland of in de Koloniën?

Zoowel in de *N. Soer. Ct.* als in het *Soer. Hbl.* komt die vraag, zij het dan ook voor verschillende producten, ter sprake.

Het eerste blad behandelt de kwestie met het oog op tin, terwijl het tweede het doet met betrekking tot rubber.

Nieuw is de strijdvraag geenszins.

Oudtijds werden de koloniale producten naar Nederland vervoerd en aldaar na opslag in pakhuizen of onder veemen bij openbare veiling of bij inschrijving verkocht.

Het eerste artikel echter, waarvoor deze wijze van handelen te bezwarend bleek, was de suiker en de Nederlandsche kooplieden, die niet tijdig de bakens verzetten, zagen de markt voor suiker zich verplaatsen naar Londen, dat zich toelegde op afscheep van Java direct naar het land van consumptie.

Van tijd tot tijd werd ook Padang-koffie in kleine zeilschepen direct naar Amerika afgeladen.

Naarmate de zeilschepen verdwenen, werd het echter moeilijker, de producten op andere wijze te verzenden dan met de Nederlandsche stoomvaartlijnen naar het moederland. Zoodra deze lijnen ech-

ter Genua en Marseille gingen aandoen, maakten de consumenten aan de Middellandsche Zee de voorwaarde van directe aflading van Java, en de artikelen, die daarvoor het eerst in aanmerking kwamen, waren koffie, indigo, Billiton-tin, rijst, copra en grondnoten. Later kwamen directe verbindingen tot stand tusschen Indië en Liverpool, Hamburg en Bremen; ook werden er maatregelen getroffen voor aflading op doorconnossement naar alle havens van Europa en Amerika, waardoor opslag in Nederland kwam te vervallen.

Voor enkele artikelen, z.g. kwaliteitsartikelen, w.o. tabak, thee en fijnere koffiesoorten, bleef verkoop in Holland na opslag der goederen, in zwang. De kwaliteit van die artikelen is daarbij van zoo groot belang, dat de planters zich gaarne de extra-onkosten getroosten, teneinde de volle waarde voor hun producten te erlangen.

Artikelen, verkocht op naam, beschrijving of type-monster, worden steeds meer van de hand gezet op voorwaarde van levering en betaling in een in de nabijheid gelegen afscheephaven.

Hetzelfde ziet men in alle overzeesche gewesten gebeuren met deze artikelen, z. a. graan, rijst, katoen, koffie, chilisalpeter, enz. Daarom behoeft de markt in Europa echter nog niet te verloopen.

Bij tin, dat uitsluitend op benaming verkocht wordt, deed zich, wat Straits- en Billiton-tin betreft, hetzelfde verschijnsel voor; het wordt, zonder dat Londen als tinmarkt geleden heeft, thans te Singapore, Penang of Batavia geleverd.

Wat is er dan tegen om na den orlog met Bankatin op dezelfde wijze te handelen?

Men beroept zich, volgens den heer Suermondt in de *Ind. Mercuur*, op de belangen van de Nederlandsche tinmarkt, doch vergeet, dat de tegenwoordige wijze van handelen Banka-tin onleverbaar maakt in Frankrijk en dat landen als Amerika en Japan eerst dan Banka-tin zullen koopen, indien het tegen dezelfde voorwaarden te krijgen is als het direct uit Singapore of Penang afgeladen Straits-tin. „Verkrijgbaarstelling van Banka-tin, niet in Nederland, maar te Batavia, kan geen andere uitwerking hebben dan de Nederlandsche tinmarkt te verruimen, dus den Nederlandschen handel ten goede komen.''

Bij de beantwoording van de vraag: veiling in Nederland of te Batavia, moet in het oog gehouden worden, dat Nederland een geschikt middelpunt zou vormen, indien alle tin naar Europa of de Oostkust van Amerika verkocht werd, maar dat met het oog op Japan en de Westkust van Amerika, Batavia gunstiger gelegen is en voor de tinmarkt in Nederland kan het geen beletsel zijn, dat te Batavia beslist wordt of de aanbiedingen aangenomen zullen worden, evenmin als de Amsterdamsche copramarkt er nadeel van ondervindt, dat er steeds ruggespraak gehouden wordt met de verkoopers op Java.

In het bovengenoemde artikel in het *Soer. Hbl.* van de hand van den heer C. J. C. Weyhenke wordt, op grond van de bewijsvoering in de *Ind. Mercuur* door den heer Suermondt, een lans gebroken voor het behoud van de rubbermarkt te Batavia, die daar ontstaan is tengevolge van en tijdens den oorlog.

Vóór den oorlog werd de Indische rubber, bij gebreke aan rechtstreeksche stoomvaartverbindingen met Amerika, naar Nederland en voor het grootste deel naar Londen verscheept. Toen het artikel rubber door de oorlogvoerenden tot contrabande verklaard werd en ook Nederland zijn havens sloot voor het product, trachtten de Indische planters een ander afzetgebied voor de rubber te vinden.

Spoedig werden groote hoeveelheden verscheept, eerst naar New-York en later naar San Francisco. De Bataviasche rubbermarkt kwam op en ontwikkelde zich weldra gunstig. Meer en meer Amerikaansche opkoopers daagden op en het laat zich aanzien, dat in Amerika een geregeld afzetgebied voor het product zal gevonden zijn.

Er bestaat volgens den heer Weyhenke geen enkele reden om na den oorlog in den tegenwoordigen toestand verandering te brengen, en hij komt tot het besluit, dat verkoop van het Indische rubberproduct op de Bataviasche markt, die in het centrum der consumeerende landen gelegen is, den producent de zekerheid tot volkomen tevredenheid waarborgt, terwijl hij die zekerheid niet heeft bij verkoop in het Moederland.

Eenheid van recht.

De wensch naar eenheid van recht voor Sumatra en Java, welke wensch op de laatste vergadering van den Regentenbond ter sprake kwam, gaf Jurist een artikel in de pen over dat onderwerp, waarin hij nagaat hoe in grove trekken de toestand op het oogenblik op Java, zoowel als in de Buitenbezittingen is.

Na opgesomd te hebben welke soort rechtbanken op Java bestaan, werpt hij een blik op Sumatra en de Buitenbezittingen, waar voor elk gewest een z.g. rechtsreglement bestaat, dat voor elk gewest verschillend is: „Elk gewest heeft een andere soort gerechten en rechtbanken; hierover uit te weiden, zou ons te ver voeren. Er zijn gewesten met districtsgerechten, sommige residenties kennen regenten en dan bestaan er regentschapsgerechten; anderen kennen weer geheel andere verhoudingen, zooals Bali en Lombok.

Dit stelsel hebben we te danken aan Mr. Der Kinderen, die ongetwijfeld een begaafd jurist met groote wetskennis was, doch die op het inheemsche recht absoluut geen kijk had, zoodat er een chaos is ontstaan, waarvan nu nog de gevolgen ondervonden worden.

Wat beoogde men op het Regentencongres met den wensch: eenheid van recht voor Sumatra en Java? Bedoelde men, dat rechtspraak van den lande zal worden ingevoerd, of wil men de thans geldende rechtsreglementen plaats laten maken voor het Reglement op de rechterlijke organisatie, op de strafvordering en het Inlandsche Reglement?

Hoewel iedereen, die maar eenigszins op de hoogte is van de onderwerpelijke aangelegenheid, dezen wensch zal beamen, betwijfelen velen de practische uitvoerbaarheid, „omdat men o. m. de bestuursorganisaties in de verschillende gewesten geheel zal moeten omverwerpen.''

Schr. meent, dat reeds een begin gemaakt is met de unificatie van de rechtsreglementen voor alle gewesten op de Buitenbezittingen, hetgeen een eerste stap is op het goede pad, welke echter met groote moeilijkheden gepaard zal gaan. „De gelijkmaking van dat voor alle gewesten der buitenbezittingen geldende rechtsreglement met de formeele rechtspraak op Java en Madoera zal heel wat meer voeten in de aarde blijken te hebben.''

De eisch: overal gouvernementsrechtspraak op Sumatra, is gemakkelijk te vervullen, doch zal afstuiten op de B. B.-ambtenaren op de Buitenbezittingen, daar er een strooming bestaat om overal de adatrechtspraak te behouden niet alleen, maar, waar gouvernementsrechtspraak bestaat, deze door adatrechtspraak te vervangen, voorgezeten door juristen.

Op Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Atjeh, Sumatra's Oostkust, Banka, Billiton, in de Lampongs en Benkoelen staan reeds juristen aan het hoofd der rechtbanken van den lande. Schr. meent, dat men niet moet wenschen, dat de Regeering in die richting blijft doorgaan. „Het zal eene utopie blijken te zijn om het adatrecht zoodanig te hanteeren, dat het aan practische eischen voldoet. Wie met het adatrecht buiten de studeercel in aanraking is gekomen en om zich heen vooruitgang en opheffing ziet opkomen, moet voelen, dat de bevolking met het aanvaarden van dien vooruitgang en beschaving noodwendig haar adatrecht zal moeten laten vallen.''

Landbouw.

In *De Indiër* handelt L(ater) over den land-

bouw van den dessaman, die als landbouwer nog op een lagen trap van ontwikkeling staat en te onwetend is om zich de voordeelen te verschaffen, welke te verschaffen zijn uit zijn eigen bedrijf.

Van een Inlandsch medewerker, die veel in de dessa's heeft rondgekeken en die de kwalen van den tani gepeild heeft, haalt de heer L. dan een schrijven aan, waaraan we een en ander ontleenen.

De eenvoudige landbouwer kent over het algemeen de drie volgende zaken niet: sparen, onderlinge samenwerking en goedkoop geld. Sparen is noodig, omdat de tani niet altijd geld tot zijn beschikking heeft. En is dat wel het geval, als de oogsttijd aangebroken is, dan wendt hij op lichtzinnige wijze veel van zijn oogst aan om kostbare feesten te geven of dure sieraden te koopen. En eenige maanden later moet hij leenen om te leven, voor de kosten van de grondbewerking en valt hij niet zelden in handen van slimme tokohouders, klontongs e. a., die hem alles op crediet verschaffen, doch tegen hooge prijzen. Daarenboven zijn in elke dessa menschen, die bereid zijn tot leenen, doch die veel interest vragen in den vorm van geld, arbeid of producten, wel tot 100 en 200 pct.

Anderen geven geld in ruil voor 't vruchtgebruik van de sawahs, die dan in deelbouw door den bezitter worden bewerkt. Weer anderen eischen de sawah tot onderpand, waardoor de leener zijn schuld niet kan afbetalen. Hiermede zijn de middelen, welke de geldschieters aanwenden om de landbouwers in hun macht te krijgen, nog niet uitgeput.

Iedere landbouwer moet trachten, „dat gedeelte van zijn oogst, 't welk hij niet noodig heeft, voor eigen gebruik te bewaren en telkens, indien hij geld noodig heeft, bij beetjes te verkoopen, opdat hij gedurende het geheele jaar à contant in zijn behoeften en in die van zijn eigen gezin kan voorzien, zonder te leenen."

Ook de macht der samenwerking is den dommen landbouwer onbekend, en toch zou daardoor zooveel te verkrijgen zijn, zooals een behoorlijke schuur om het product te bewaren, benoodigdheden, zaad, gereedschappen e. d. zouden goedkooper ingekocht kunnen worden, den tusschenpersoon tusschen hen en den groothandelaar zouden ze kunnen uitschakelen, terwijl deze nu een onmisbare persoon is, vooral in afgelegen streken. Doch deze kleinhandelaar, meestal een Chinees, maakt van de omstandigheden gebruik „om de goederen, die hij noodig heeft, tegen lagen prijs te koopen, doch omgekeerd de goederen, die de landbouwer noodig heeft, hem duur en dikwijls in slechte hoedanigheid te verkoopen.

Schr. komt tot het besluit, dat niet genoeg kan worden betoogd, dat 't landbouwonderwijs voor dessakindertjes noodig is. Gelukkig dat er momenteel landbouwscholen worden opgericht en dat er een Middelbare Landbouwschool te Bogor bestaat — doch 't is nog onvoldoende."

De Javaan „kan zijn kinderen nog niet groot brengen tot een nuttig lid van de maatschappij en 't is dan ook noodig, dat de Javaan, als andere naties, opvoeding en onderwijs krijgt." „Maar thans moeten de kindertjes van den orang tani nog tevreden zijn met het onderwijs, gegeven door haast onopgeleide dessa-onderwijzertjes, die gewoonlijk pas uit de schoolbank van de inlandsche school der 2e klasse zijn gekomen.

Het leerplan op de dessa-scholen, waar 50 tot 100 leerlingen worden onderwezen door slechts een enkele leerkracht van 16 tot 20 jaar, is zeer primitief. Alleen lezen en schrijven in de landstaal en rekenen met geheele getallen wordt onderwezen."

De heer L. voegt hieraan nog een hartig woordje toe, als hij zegt: „Alles geschiedt op te kleine schaal." „Het aantal dessascholen moet met het peil van de onderwijzers worden verhoogd op beduidende wijze, ten einde het komende geslacht te leeren zich wat bewust te wezen van eigen kunnen, ze te leeren rekenen, opdat anderen hen niet afzetten en ze tot het hun toekomende raken; het aantal landbouwschooltjes moet vertienvoudigd worden" en de werking der afdeelingsbanken intensiever gemaakt worden.

Aan den directeur van landbouw moest groot bevoegdheid verleend worden, om met flinke middelen zijn maatregelen algemeen te kunnen invoeren. „De achterlijkheid van den landbouw staat in het nauwste verband met de onontwikkeldheid van den dessaman."

Suriname.

(Officieel.) Blijkens van den gouverneur van Suriname ontvangen draadbericht, is de voedselvoorziening der kolonie aan ernstige moeilijkheden onderhevig.

De gouverneur heeft thans de tusschenkomst der regeering ingeroepen om de beschikking te krijgen over een schip tot het aanvoeren van meel uit Argentinië.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht verneemt „Het Handelsblad", dat de Kon. West-Indische Maildienst het stoomschip „Vulcanus" ter beschikking van de regeering heeft gesteld ten einde te voorzien in den aanvoer van voedsel voor de kolonie. De „Vulcanus" ligt thans waarschijnlijk te Curaçao.

De Kon. W. I. Mail mag wel wat doen voor Suriname. De kolonie is in het laatste jaar zeer stiefmoederlijk behandeld door deze maatschappij. Dit gaf aan „De Surinamer" van 11 October l.l. aanleiding om onder het hoofd „Koninklijke West-Indische Maildienst in ruste!" de volgende ontboezeming te uiten:

„De Agent meldt ons:

Met de laatst ontvangen mail werd door de Directie van den Koninklijken West-Indischen Maildienst medegedeeld, dat op 30 Juni j.l. bij haar het voornemen bestond om, indien de formaliteiten waaraan moet worden voldaan, practisch uitvoerbaar zullen blijken, zoo mogelijk ongeveer om de twee maanden een schip van en naar Holland te expedieeren.

Het valt echter te betreuren, dat wij nu sedert bijna een jaar geen boot meer uit Nederland hebben zien aankomen.

Daaruit zouden wij moeten besluiten, dat de formaliteiten inderdaad practisch onuitvoerbaar gebleken zijn.

Maar worden dan andere formaliteiten gevorderd voor booten naar Suriname, welke niet vertrekken, en andere voor booten naar andere havens, welke wèl vertrokken zijn?

Suriname! Och, arme!"

Nu weer is er sedert maanden geen schip van hier naar de kolonie vertrokken. Zijn wij juist ingelicht, dan wachten de ingeschreven passagiers sedert November op het vertrek van de boot; telkens werd dit vertrek uitgesteld en nu schijnt er, om de eene of andere reden, van een vertrek vooreerst niets te zullen komen.

Voor de voorziening in het bovenbedoelde voedselgebrek der kolonie is dit uitstel waarschijnlijk niet van groote beteekenis; van hier kan toch geen meel, waaraan men daar vooral gebrek heeft, uitgevoerd worden. Rijst en aardvruchten schijnt men daar in voldoende hoeveelheid te hebben en slachtvee kan uit de naburige landen aangevoerd worden.

* * *

Aan het op 7 dezer ontvangen en op 29 November j.l. gedagteekende mailverslag van den gouverneur van Suriname wordt het volgende ontleend:

1. De gezondheidstoestand is over het algemeen bevredigend.

2. Het weder was in November droger dan in October. In de tweede helft van November, op het tijdstip, waarop de kleine regentijd moest intreden, scheen het zelfs, dat de droogte juist zou gaan aanhouden. Op 25 November l.l. zetten de regens zich echter in met een zeer zware bui, die uren achtereen aanhield. In den Cultuurtuin werd een regenval van 80.4 m.M. op dien dag aangeteekend.

3. Ten gevolge van punt 3 van het vorige mailverslag kunnen thans de volgende cijfers worden medegedeeld betreffende den uitvoer naar New-York sedert dat mailverslag: Balata 181.397½ K.G.;

cacao 119.486 K.G.; suiker 92.000 K.G.; koffie niets; goud 47.998.4 gram, zoomede 483 blokken vierkant hout en 15.812 K.G, kwassiehout.

Naar Curaçao werden verscheept 31.413 liter rum en, ten behoeve van het garnizoen aldaar, 4000 K.G. rijst.

In de in het vorige mailverslag opgegeven uitvoercijfers zijn fouten geslopen. Ter verbetering daarvan volgen hieronder de juiste cijfers: de vroeger verstrekte onjuiste cijfers zijn tusschen haakjes geplaatst: Balata 173.959 K.G. (26.400½); cacao 4045 (19.503); suiker 40.800 K.G.; koffie niets; goud 125.081.8 gram, (128.545); hout vierk. ± 217 M³. (511 blokken ceder), ± 217 M³., 390 blokken ceder).

Voorts werd opgegeven, dat naar Martinique verscheept was 100.000 liter Melasse, wat moet zijn 200.000 liter; terwijl n i e t werd opgegeven de uitvoer van 18.440 liter rum naar Curaçao.

Ook de voor Europa opgegeven uitvoercijfers per communiqué zijn onjuist; er werden met dat schip verzonden 96.329½ K.G. cacao en n i e t 75.013; en 645.621½ K.G. koffie en n i e t 550.602½ K.G. als in het vorig verslag opgegeven. Verder is daarin ten onrechte niet vermeld de uitvoer per koloniaal stoomschip naar Demerary van 14.681 K.G. balata met bestemming voor Londen.

* * *

In ons vorig nummer vestigden wij de aandacht op de maatregelen in het jongste nummer van het „*Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*” voorgesteld om de kleine landbouwers te beschermen tegen de opkoopers hunner producten.

Van welwillende zijde ontvingen wij sedert een heel pak van het blad „De Surinamer”. In het nummer van 7 October heeft de redactie een leading over „*Het Woningvraagstuk bij den Kleinen Landbouw*”, waaraan wij het volgende ontleenen:

.......„De Kleine-Landbouw daarenboven is alleen in staat, het economisch bestaan der kolonie grootendeels onafhankelijk te maken van het buitenland en ons Land aldus te behoeden voor rampen, welke wij vroeger nooit konden droomen, maar welker gevaar thans in naakte werkelijkheid voor de deur staat”......

.......„Het woningvraagstuk, een zoo voornaam vraagstuk voor de stadsbevolking, is niet minder belangrijk voor de uitbreiding van den landbouw in onze kolonie. Indien niet op voldoende wijze voor de huisvesting op de gronden wordt zorg gedragen, dan zullen nooit vele stadsbewoners er toe overgaan hun fortuin te beproeven bij den landbouw; nog minder zullen meer ontwikkelden voor zich het landbouwersbedrijf uitkiezen. Het gevolg zal dan ook in de toekomst wezen, — zooals reeds thans werkelijkheid is — dat de immigranten percentagewijze verre weg het grootste getal der landbouwers uitmaken, en onze inlandsche bevolking in de stad als werkeloozen blijft rondloopen.

Zonder eene fatsoenlijke woning toch is het voor zeer velen ondoenlijk het landbouwbedrijf te beginnen. Tegelijk met den grond moet daarom voor een behoorlijk onderkomen worden gezorgd.

Toen een vijftien jaren geleden het denkbeeld van boeren-kolonisatie geopperd werd, heeft men op de eerste plaats het woningvraagstuk onder de oogen gezien. Men wilde toen zelfs goed ingerichte woningen hebben, welke voor meer dan een voorloopig bestaan bestemd waren. De raming per woning bedroeg toen 2 à 3000 gulden.

In dien zin nu wordt de oplossing van het woningvraagstuk op de gronden niet bedoeld. Het ligt in de bedoeling, dat voor de aanstaande landbouwers een fatsoenlijk getimmerd huisje gebouwd worde, waarin hij met zijn gezin in de eerste jaren van zijn landleven een behoorlijk onderkomen heeft, totdat de opbrengst van zijn grond hem in de gelegenheid stellen zal een flinker huis op te zetten.

Wij meenen, dat voor een gering bedrag zulk eene woning zal kunnen verkregen worden. Tal van woningen zullen zelfs goedkooper te staan komen, daar onder de toekomstige landbouwers verschillende ambachtslieden, o. m. timmerlieden zullen gevonden worden. Deze zullen zelven het gebouw opzetten, indien hun de noodige bouwmaterialen worden verstrekt.

Het Gouvernement zou na eenige jaren, laten wij zeggen reeds na 3 jaren, huur van de woningen kunnen vorderen, met dien verstande, dat de betaalde huur wordt berekend als afbetaling van de waarde van het huis, zoodat de landbouwer eenmaal eigenaar van het huis wordt. Op deze wijze zou het Land alleen door een renteloos voorschot den Kleinen-Landbouw op ruimere banen uitbreiden.

Zulk een renteloos voorschot, in den vorm van eene woning gegeven, is in volkomen overeenstemming met de bovenvermelde verordening, welke in art. 11 het Koloniaal Bestuur bevoegd verklaart om voorschotten te geven aan hen, die zich op den Kleinen-Landbouw toeleggen.

Nu in Nederland algemeen renteloze voorschotten worden geschonken voor den bouw van woningen, nu ons Bestuur zich geneigd getoond heeft, het voorbeeld van het Moederland voor de stadsbevolking te willen navolgen, spreken wij ons vertrouwen uit, dat hetzelfde zal gebeuren voor de Kleine-Landbouwers, teneinde den Kleinen-Landbouw in onze Kolonie op te voeren tot de hoogte, waartoe hij in onze Kolonie moet gebracht worden, wil hij in de behoefte der geheele Surinaamsche bevolking kunnen voorzien en wij van het buitenland onafhankelijk worden.”

* * *

In de rubriek „C u r a ç a o” in ons vorig nummer werd een bekendmaking van den Gouverneur van Curaçao overgenomen betreffende de berichten omtrent de mogelijkheid van een verkoop der Nederlandsch West-Indische eilanden aan de Vereenigde Staten. De Gouverneur bericht n.l., dat de Minister van Koloniën hem uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de Nederlandsche Regeering het denkbeeld om eenig deel van haar koloniaal gebied, welk ook, af te staan, positief verwerpt.

De bekendmaking van den Gouverneur is gedateerd 16 November. Zoo'n verklaring heeft de Minister waarschijnlijk ook aan den Gouverneur van Suriname gezonden.

Welken datum die verklaringen dragen, is ons niet bekend. Vermoedelijk zijn zij per draad verzonden, in elk geval vóór 16 November, d. i. dus v ó ó r zich hier — begin December — het gerucht verspreidde, dat de heer J o o s t v a n V o l l e n h o v e n uit Amerika terug kwam met een aanbod van de zijde der Vereenigde Staten om ons de West-Indische koloniën af te koopen. (Zie ons nummer van 6 December).

De verklaring van den Minister kan dus geen tegenspraak van dit gerucht zijn. Wij weten nog altijd niet of de Vereenigde Staten zulk een aanbod gedaan hebben.

Onze eerste indruk bij het lezen van de verklaring was, dat het woord „verwerpt” te denken geeft en op iets als een aanbod wijst, maar waarschijnlijk is de uitdrukking zonder eenige bedoeling gekozen. Een afdoende verklaring van de Regeering blijft gewenscht.

In zijne op 11 Februari in het Congres gehouden rede zeide president Wilson:

„Volken en provincies moeten niet van de eene souvereiniteit aan de andere versjacherd worden alsof zij goederen en pionnen in het spel waren, zelfs niet in het groote spel van het machtsevenwicht, dat nu voor altijd in discrediet is gebracht.”

En verder:

„De macht van de Ver. Staten bedreigt geen enkel volk; ze zal nooit worden gebezigd voor aanvalsdoeleinden, inlijvingsoogmerken of voor eenig zelfzuchtig eigenbelang, doch alleen in den dienst der vrijheid.”

Deze beginselen zullen toch ook gelden in betrekking tot de koloniën van andere mogendheden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Nationaal Comité. In de *Sinar Djawa* is een verslag opgenomen van de te Djokdja door dit Comité gehouden vergadering. De welbekende voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam*, de heer *O. S. Tjokroaminoto*, hield er een lezing, waarin hij vooraf een populaire uitlegging gaf over rechten en verplichtingen, gezag en staat, privaat- en staatsrecht, souvereiniteit, suzereinteit, enz. Daarna sprak hij over de verhouding, waarin Nederl.-Indië tot Nederland gestaan heeft, welke verhouding thans gewijzigd dient te worden met het oog daarop, dat eerlang aan de Indiërs medezeggenschap in het bestuur zal worden toegekend door het verleenen van kiesrecht. Vervolgens gaf hij een verklaring van dit kiesrecht, daarbij de hoop uitsprekende, dat binnen een tijdsverloop van hoogstens tien jaren de leden van den Volksraad, van de Gewestelijke-, Gemeente- en andere raden door de ingezetenen zelf gekozen zullen worden. Ten aanzien van de verkiezingen stelde hij de volgende regeling voor:

1e. De ingezetenen der gemeente vormen te zamen, zonder onderscheid van landaard, één corps kiezers;

2e. Zoolang de strafwet nog onderscheid maakt tusschen Europeanen en Inlanders, beslist het door elke categorie opgebrachte totaal aan belasting over het aantal leden in den raad;

3e. Het actief kiesrecht dient verleend te worden aan elken meerderjarigen, mannelijken ingezetene, die lezen en schrijven kan, onverschillig in welke taal, en belasting betalen; uitgezonderd zij, die onder curateele gesteld zijn, in staat van faillissement verkeeren, enz.;

4e. Gekozen kunnen worden de onder sub 3e genoemden, die voldoende Hollandsch kennen om de besprekingen te kunnen volgen, mits niet geestelijk of lichamelijk onbekwaam, geen lijfstraf ondergaan hebbende, enz. Deze regeling dient ook naar zijne meening te worden toegepast, wanneer ook voor den Volksraad de rechtstreeksche verkiezing zal worden ingevoerd.

Wat de ambtenaren betreft, zoo oordeelde hij, dient ook binnen den tijd van tien jaren uitgemaakt te worden, dat zij, die geen belasting betalen, ook niet gekozen kunnen worden, tenzij zij tijdens de uitoefening van hun mandaat, hunne betrekking nederleggen.

Tweede Nationaal Congres van de S. I. Ter gelegenheid van dit Congres te Bandong gehouden, werd vooraf in een besloten vergadering de motie van het *Centraal Bestuur*, inzake *Indië Weerbaar*, welke motie, zooals bekend, door den heer *Abdul Moeis* naar Nederland werd medegenomen, met algemeene stemmen aangenomen. De afdeeling Semarang had tevoren den eisch gesteld, bedoelde motie in te trekken. De *S. I.* heeft nu besloten om ten aanzien van de defensie van Indië een afwachtende houding aan te nemen.

Heerendiensten. Even als het vorige jaar werden ook op dit congres klachten vernomen — die dan ook in behandeling kwamen — uit de Buitenbezittingen over den zwaren druk van belasting en heerendiensten. Zekere *Donggola* beweerde vier dagen in de maand opgeroepen te zijn. *Bwool* maakte bezwaren tegen de groote afstanden, die heerendienstplichtigen hebben af te leggen (tot 100 palen). Men hoorde zelfs beweren, dat niet minder dan 124 dagen wordt geëischt. Algemeen werd verzocht om het aantal dagen te verminderen dan wel de diensten te doen omzetten in geld. Waar dit reeds geschied was, vond met het bedrag over het algemeen te hoog. De voorzitter, de heer Tjokroanimoto vnd., bevestigde volkomen de geuite grieven. Hij stelde voor om de gevraagde vermindering aan de Regeering voor te brengen. Om aan de Regeering voor te stellen de heerendiensten geheel af te schaffen, vond de voorzitter voor de Buitenbezittingen niet doenlijk. Er moesten wegen aangelegd worden en zonder de heerendienstplicht zou het Gouvernement nooit aan werkvolk kunnen komen. Dit zou te veel moeielijkheden geven.

De heer Abdoel Moeïs, vice-voorzitter, vroeg toen het woord. Hij vond, dat het Centraal Bestuur consequent moest zijn. Verleden jaar was betoogd tegen den heerendienst. Men was het er over het algemeen mee eens, dat onderdanen van het N.-I. Gouvernement geen slaven zijn, terwijl de heerendienst toch min of meer een verkapte slavernij is, of in elk geval iets demoraliseerends voor een volk, dat niet gebukt ging onder het juk der slavernij. Heeft het land wegen noodig, dan moet het de bevolking daarvoor betalen. Het werk zal worden uitgevoerd met betaalden arbeid. Dan zullen wij zien — aldus A. M. — dat men niet maar in den blinde heerendienstwegen gaat aanleggen, ten gerieve van de automobilisten en ten voordeele der ondernemers. Blijkt het dat het Gouvernement de zoo noodig geachte wegen met den vrijen arbeid door de bevolking gepresteerd, toch niet kan aanleggen, dan is het beter om deze Buitenbezittingen te verkoopen, dan ze te verwaarloozen. De *S. I.*, in het bijzonder het Centraal Bestuur, moet consequent zijn. Wij hadden verleden jaar onder scherp protest, betoogd voor de afschaffing van de heerendiensten. Dit zullen wij nu blijven betoogen. In het werkprogram staan ook heel wat *eischen*, waar het aangaat de meest urgente aangelegenheden. Waarom gaan wij hier „*tawarren*", terwijl wij weten, dat de heerendienstplicht demoraliseerend werkt op de bevolking? De vorige spreker — zoo vervolgde de heer Abdoel Moeïs zijne rede — de heer *August Salim*, heeft terecht gezegd, dat het Gouvernement beschikt over een grooten tuin, maar dat de regeering het maar beter vond, om er een klein hoekje van te bewerken; het grootste, het vetste gedeelte laat het over aan het particulier initiatief, dat daaruit millioenen tapte en uit Indië wegvoerde. Als er dan geen geld is om werkvolk behoorlijk te betalen, dat de wegen zal aanleggen en bruggen zal bouwen, aan wien de schuld? Wij zullen niet overgaan tot het aangeven van de verschillende wegen, die geld zullen opbrengen voor die wegen in de Buitenbezittingen; als eenmaal de volksraad tot stand komt, dan is daar de plaats om met cijfers en belasting vormen te goochelen, maar wij bepalen ons nu met nog eens en met klem aan te dringen op intrekking van deze verkapte slavernij. De heer *Semaoen* — zoo ging de spreker voort — heeft het denkbeeld geopperd, om in samenwerking met de Indische studenten in Nederland het ingewikkelde belastingstelsel te bestudeeren. De ervaring van den heer Abdoel Moeïs gedurende zijn verblijf in Holland heeft geleerd, dat de Indische studenten zich veel te veel aan hun studie moeten wijden om zich met deze ingewikkelde aangelegenheid bezig te kunnen houden.

Typisch was de openingsrede van den voorzitter der *Indische Studenten-Vereeniging* in Holland, toen spreker aldaar een toespraak hield, dat de Indische Vereeniging tot op dat oogenblik de politiek als het ware angstvallig buiten de deur heeft gehouden. Het kwam niet door gebrek aan belangstelling voor hun land, maar enkel en alleen door de zware studie. Het was dus aan ons gegeven, broeders, aldus besloot de spreker zijn rede, om de kwestie met het Gouvernement zoo zakelijk mogelijk uit te vechten. Moge de *S. I.* in dezen haren invloed doen gelden (lang en aanhoudend applaus).

De voorzitter het woord nemende zeide: Wij zullen geen haar afwijken van ons werkprogram. Waar het echter niet doenlijk mag heeten om de heerendienstplicht nog dit jaar af te schaffen, daar zal de Regeering een weldaad aan hare onderdanen op de Buitenbezittingen kunnen bewijzen, indien zij tenminste dit jaar al wilde behartigen het spontaan verzoek der afgevaardigden om vermindering der vereischte diensten. Ons doel zal blijven: Weg met de heerendiensten!! (Rumoerig applaus).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een succesvolle Avond. Een uitvoerig verslag is in de *Perniagan* opgenomen van de verrichtingen der *Chung-Hsiok Tung Chwan Hwui* te Batavia, waaruit blijken kan van de typische moeilijkheden, waarmede ook Chineesche dilettanten en hunne leiders te kampen hebben, alsvorens een tooneelvoorstelling voor het voetlicht te kunnen brengen. Voor een liefdadig doel was de opvoering van een tooneelstuk noodig geoordeeld en een Chineesch journalist van

naam werd met het schrijven er van belast. Aangezien de tijd voor het instudeeren zeer kort was, werd hem de eisch gesteld geen der acteurs te laten zingen, zooals gebruikelijk bij Stamboelvertooningen. Ook mocht er geen enkele damesrol in het tooneelstuk voorkomen, omdat geen vrouwelijke diletantten zich hadden aangemeld en geen der mannelijke acteurs een damesrol wilde vervullen. De schrijver was spoedig met zijn schepping gereed, had daarin aan alle beschikbare dilettanten een rol toebedeeld en aan alle voorwaarden voldaan, zoodat het bestuur der *Chung Hsiok Tung Chwang Hwui* een vergadering belegde, waarop het tooneelstuk zou worden gekeurd. Nadat op instigatie van den hoofdredacteur van de *Sin-Po* door den heer *Kwee Hing Tjiat*, die mede ter vergadering aanwezig was, in het tooneelstuk eenige veranderingen waren aangebracht,waardoor vooral de ten tooneele gevoerde ,,huiszoeking'' door de ,,politie'' aan natuurgetrouwheid won, werd het stuk goed gekeurd, daags daarop gedrukt en aan ieder der acteurs een exemplaar verstrekt. Spoedig bleek echter, dat een der Chineesche notabelen, de heer *Kan Ting Tjoan*, nog vele aanmerkingen te maken had op het goedgekeurde drama. Dus werd nogmaals een vergadering belegd, waarop het een rigoureuse en laatste verandering onderging om vervolgens te worden ingestudeerd. De hoofdrol werd toebedeeld aan den heer *Thie Soei Sen*, een der redacteuren van de *Sin Po*, die den ouden man zou uitbeelden, wiens huis door de politie, zonder aannemelijke voorwaarden, het onderstboven werd gekeerd. Tot zoover had alles een bevredigend verloop, en ook de eerste repetities werden trouw door alle acteurs bezocht, doch spoedig werd dat anders. De repetities verliepen, de opvoering dreigde niet door te zullen gaan. Nog juist bij tijds greep het bestuur van de hier boven genoemde vereeniging in en vijf dagen voor de opvoering ging alles weer naar behooren. Bij de eerste repetities was reeds gebleken, dat het tooneelstuk veel te beknopt was om een ganschen avond te vullen. Zelfs met alle toe te passen hulpmiddelen, als langzaam spreken en treuzelen bij het verwisselen der decors zou de uitvoering hoogstens een uur vullen, zoodat besloten werd het drama te doen voorafgaan door een gymnastiek-uitvoering, voor het instudeeren waarvan een Chineesch onderwijzer zich con amore beschikbaar stelde. Dertig jongelieden werden aangewezen om de lessen te volgen. Waren het bij de tooneelrepetities de acteurs, die zich aan herhaald wegblijven schuldig maakten, nu was het de onderwijzer, die vergeefs op zich liet wachten, tot groote ergernis zijner ijverige leerlingen. Een bijeengeroepen vergadering nam het besluit de gymnastiek-uitvoering te doen vervallen en liet om deze te doen vervangen het oog vallen op de *Tiong Hoa Li Hak Hauw*school, waar de leerlingen verscheidene nationale liederen hadden geleerd, alsmede verschillende spelen, die tezamen de gymnastiek-vertooning waardig zouden kunnen vervangen. Deze oplossing van de moeilijkheid was vooral aanlokkelijk, wijl men niet meer afhankelijk was van repetities, die eventueel een spaak in het wiel konden steken. De bedoelde school werd bereid gevonden hare medewerking te verleenen en tot overmaat van geluk namen ook mevrouw *Lauw Tjie Pang*, mejuffrouw *Khouw Hie Nio* en *Betsy Oei* de uitnoodiging aan om hare bedrevenheid in het piano- en vioolspel en op vocaal gebied te demonstreeren, terwijl bovendien nog de Chineesche muziek-vereeniging *Tiong Hoa Im Gak Po*, behulpzaam als altijd, aanbood de pauzes met orchestnummers te vullen. Nu was de avond inderdaad gevuld; de programma's werden gedrukt en in eene openbare vergadering, waarop de voorname Chineesche kooplieden goed vertegenwoordigd waren, werden een veertigtal toegangskaarten bij opbod verkocht voor *f* 3317. De Chineesche Consulgeneraal beloofde de voorstelling met zijn tegenwoordigheid te zullen opluisteren; kortom de voorstelling beloofde een schitterend succes, — en was het dan ook, zoowel op financieel als op kunstgebied. De bijvalsbetuigingen van het in grooten getale opgekomen publiek beletten vaak, dat de acteurs verstaan werden en zij groeiden aan tot een onvergetelijke ovatie bij de huiszoeking scène. Mevrouw *Lie Tjang Tjoen* en de muziekvereeniging *Tjong Hoa Im Gak Po* kregen elk een bouquet. De jongedames *Khouw Hie Nio* en *Betsy Oei* kregen elk twee bouquetten. Ook eenige der acteurs kregen bloemstukken en ten slotte moest de schrijver van het drama ten tooneele verschijnen om ook in de bloemenhulde te deelen. De avond werd besloten met het Chineesche volkslied, op plechtige wijze door de *Im Gak Po* ten gehoore gebracht en door alle aanwezigen staande aangehoord.

Karina Adinda. Naar blijkt uit een aankondiging in de *Sin Po* heeft de heer *Hans van de Wall* de vertaling in het Maleisch van zijn drama *Karina Adinda* opgedragen aan den redacteur van dit blad, den heer *Lauw Giok Lan*, die daarmede thans gereed is gekomen. Een der advertenties, waarin dit tekstboekje à *f* 2.— te koop wordt aangeboden, vangt als volgt aan: Wie is *Karina Adinda?* Wie onder de Europeanen kent niet den naam Karina Adinda? Het is de naam van een tooneelstuk, dat een gebeurtenis op het eiland Java weergeeft en dat in de schouwburgen steeds volle zalen heeft getrokken. Luister naar de krachtige taal, welke in dit stuk wordt gesproken: De Regent (na de liefde van Karina Adinda voor den controleur Rennenberg te hebben bemerkt) treedt met van woede beschuimde lippen op haar toe: Zwijg schaamtelooze deern, hoe kunt ge als een hond liefde koesteren voor dat individu (grijpt haar bij den nek, als om haar te worgen). *Allah illah illalah.* Was je maar nimmer geboren...... was je maar...... dood...... dood op dit oogenblik.''

In de *Sin Po* wordt de opvoering warm aanbevolen aan de verschillende dilettanten tooneelvereenigingen, die, zoo schrijft het blad, den heer van de Wall een gering auteursrecht zullen hebben te betalen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Nieuwe lijnen.

Voor zoover in de roesemoes der gebeurtenissen, der verklaringen, der feiten en der stellingen eenige lijnen vastheid lijken te krijgen, schijnt 't voor de vorming der staten daarheen te gaan, dat de nationaliteit de grondslag voor de staatseenheid zal worden, met samenvoeging van eenige nationaliteiten, waar dit door haar uit redenen van traditie, sympathie of eigenbelang zelf gewenscht wordt. Naast dezen vorm voor de verdeeling, schijnt dit van den statenbond voor de onderlinge samenwerking der mogendheden zich aan te kondigen. Wij hebben in deze rubriek op deze vormzetting nu en dan reeds kunnen wijzen, maar in de vorige week hebben twee uitingen er op nieuw aandacht voor gevraagd en hierin vinden wij aanleiding er weer bijzondere opmerkzaamheid op te vestigen.

Wij bedoelen de groote rede van president Wilson over de Amerikaansche oorlogsoogmerken, en de in bescheidener toon en kring uitgesproken rede van den heer H. Doeff over ,,Statenbond en Koloniën'' in 't Indisch genootschap. Hetgeen deze redevoeringen gaven is als de resultaten te beschouwen van hetgeen zich van verschillende zijden door 't oorlogsgewoel heen opdrong, 't is daarom voor wie aan vrijzinnig en aan democratisch denken gewend is geworden, gemakkelijk mee te voelen.

Willen de centralen de vrede, dan zullen zij moeten instemmen met de opvatting dat de vertegenwoordigers der staten te zamen alle kwestiën uitmaken. 't Vraagstuk over Polen is dan geen punt alleen af te doen tusschen hen die stukken van 't oude Polen in hun macht hebben, maar 't is een internationale kwestie. De Polen zelf brengen hunne belangen voor, ieder kan daar 't zijne tegen inbrengen, maar de intern. conferentie beslist ten slotte. Zoo voor Elsas-Lotharingen, Finland, maar zoo logisch en consequent door redeneerend, ook voor Egypte, Hedschas, Armenië, enz. Door 't aanvaarden van 't beginsel wordt voor de toekomst een nieuwe grondslag voor de onderlinge verhouding der staten aangenomen, die in 't begrip statenbond onafwijsbaar is te begrijpen. Daar dit in de rede van Wilson niet in volle woorden uitgedrukt is, is 't niet ondienstig hierop nadrukkelijk te wijzen. Tot heden geldt, dat iedere staat binnen eigen gebied souverein is; andere staten hebben geen recht van inmenging. Lijkt hierin een waarborg te liggen tegen den oorlog, dit is slechts 't geval zoolang als alle anderen dit recht eerbiedigen, en nu is 't treffend dat de meeste oorlogen ontstaan zijn omdat en doordien een staat 't noodig vond iets af te dingen op de wijze waarop een ander van zijn souvereiniteit gebruikt maakte; wanneer overreding niet hielp, bestond geen ander middel dan

berusten of vechten. Oorlog is feitelijk aanvechting van de souvereiniteit van een anderen staat. Wie den oorlog wil afschaffen, moet een ander geding invoeren, moet de mogelijkheid scheppen om van buitenaf invloed op en in een staat te kunnen uitoefenen zonder wapengeweld. Menige hervorming is alleen door een oorlog mogelijk geworden, deze factor wordt als 't goede van den krijg geprezen, en inderdaad is 't niet altijd gemakkelijk uit te maken of de afschuwelijkheden van een hevige worsteling, die betrekkelijk van korten duur zijn, te zware offers zijn geweest voor een blijvend verkregen resultaat. Om den strijd tegen misstanden te kunnen aanbinden, die in 't buitenland erkend worden en om dan 't goede van den oorlog te kunnen bereiken zonder 't bloedbad te behouden, is eveneens 't invoeren van een macht noodig, die op 't souvereine recht, tegen de bestaande begrippen in, kan inwerken. Zoo zal de statenbond moeten werken, die zelfverlogening van de staten, van alle staten zal moeten vergen om de wereld een blijvende vrede te kunnen waarborgen. Maar verder dan Wilson 't uitdrukt, strekt de stelling zich uit tot alle landen, ook de neutralen moeten meespreken.

Door die instelling zal ook voor de zich in opkomst voelende nationaliteiten een gerusstellend vooruitzicht geopend worden. Vooreerst zal b.v. voor de nog jonge bewegingen in Britsch- en Nederlandsch-Indië 't perspectief ontstaan van bij gezonden bloei de erkenning te verwerven van recht op- en kracht tot eigen bestaan, en zal er dan een bondsraad zijn om hierover te beslissen, staande boven den betrokken souvereinen staat. Doch tevens bestaat de gelegenheid om in enger vorm tot een bond met 't voormalige moederland te komen, als leden van één samengaand staatkundig geheel. 't Was hierop dat, indien wij hem goed begrepen hebben — naar 't verslag uit de dagbladen —, ook de heer Doeff doelde, als oplossing voor 't koloniale vraagstuk van Nederland. Voor de Engelsche dominions en Britsch Indië is 't al eerder verdedigd. De heer Doeff voegde er echter nog een idee aan toe, die ons nieuw is. Wij hebben voor de internationaliseering van Afrika al wel theoriën gelezen, ook is 't denkbeeld om een Afrikaansche koloniënbond te maken, reeds geopperd, maar om de koloniën van Centraal Afrika in haar geheel tot kolonie van den te vormen internationalen statenbond te verklaren, zoo gesteld is 't voorstel nieuw en o.i. aantrekkelijk. De statenbond zou immers een vloot bezitten naar 't plan van professor van Vollenhoven? Waarom geen koloniën? Het dagelijksch bestuur zou bij de verschillende staten kunnen blijven berusten; de bond zou 't geheel naar algemeene regelen regeeren.

Dit gedeeltelijk terzijde zetten van 't souvereine recht zou zijn een doortrekken van de lijn, waarbij de heerlijke, de gemeentelijke, de provinciale privilegiën aangevochten of opgeheven zijn. 't Zou zijn een voortzetten van de vrijzinnige staatkunde in democratischen zin, maar 't zou niet zijn een ingaan op de wijze waarop de sociaal-democratische conferentie te Stockholm het begrip statenbond wilde toepassen. Daar toch zat niet de bedoeling voor slechts tot de regeeringen, tot de staten te spreken, maar werd ook de bedoeling uitgedrukt om de socialistische groepen in de verschillende landen aan te sporen om desnoods de regeeringen, die 't niet met Stockholm eens mochten zijn, tot meegaan te dwingen, en de conferentie bestond ook niet uit officieel verantwoordelijk gestelde vertegenwoordigers, doch uit zich zelf tot leiders opgeworpen partijmannen. Rusland laat de socialisten naar dienzelfden geest handelen.

't Is moeilijk een oordeel te durven vormen. Men blijft nog altijd zoo gemakkelijk gelooven wat men hoopt. Teleurstelling op teleurstelling geneest ons niet. Wij willen geen voorspelling wagen. Maar voor ons gevoel, volgens ons geloof, zien wij een omzetting van de statenvorming en de statenverhouding naar den geest van 't hier ontwikkelde, en dat anderen, die zich speciaal tot de studie van 't groote vraagstuk zetten, zich in dien geest durven uitspreken, verstrekt ons gevoel en ons geloof.

Een nieuwe recruteering in de Fransche Afrikaansche koloniën.

„La Dépêche Coloniale" van 18 Januari bracht ons een reeks decreten, die wij met verbazing lazen. De inleiding van 't blad gaf daarbij te verstaan, dat een poging om ze eerder ter kennis van de lezers te brengen, door de censuur verijdeld was, en uit een volgend, van 22 Januari, blijkt, door een hoofdartikel van den hoofdredacteur, den heer J. P. Trouillet, dat de genomen maatregelen ook geenszins diens instemming hebben.

't Eerste dier decreten geeft aan dat de recruteering van inlanders in West- en Midden Fr. Afrika, vermoedelijk met inbegrip van Liberia, kan plaats hebben door oproeping. Tot nu toe geschiedde de werving alleen door vrijwillige verbintenissen. De leeftijdsgrenzen, vastgesteld van 20 tot 28 jaren, zijn uitgebreid van 18 tot 35 jr. Terwijl de recruteering tot West-Afrika beperkt was, is zij nu ook op Midden-Afrika toegepast. De premiën, uitkeeringen aan de gezinnen, en andere voordeelen verbonden aan de vrijwillige verbintenissen, zijn ook van toepassing op de inlijvingen bij oproeping. De gezinnen van hen, die buiten Afrika dienen, zullen vrijstelling hebben van belasting en opbrengsten in natura. Andere beschikkingen maken 't voor militaire inlanders en hunne gezinnen gemakkelijk het Fransche burgerschap te verkrijgen, of schenken aan West-Afrika een landbouwschool en een school voor inlandsche geneeskunde, sanatoria met 200 bedden in Senegal, Niger, Guinea, de Ivoorkust, Dahomey en Gabon. Van de burgerambten, die door inlanders vervuld kunnen worden, zullen er gereserveerd worden voor hen, die zich dapper hebben gedragen.

In dit alles is 't de *verplichte* dienst bij aanwijzing die bijzonder treft. Terwijl Groot Brittanië zegt de Duitsche koloniseering van Afrika o.a. te bestrijden om 't vermilitariseeren van 't zwarte werelddeel te verhoeden, gaat Frankrijk tot een maatregel over van veel verdere strekking dan bij de Duitschers is opgekomen. Van de inboorlingen der Fransche koloniën wordt een zeker gedeelte niet alleen verplicht tegen wil en dank soldatendienst te doen, maar zelfs in Europa te gaan meevechten. Deze maatregel van minister Henri Simon vindt, zooals wij boven reeds aanstipten, geenszins algemeene instemming in Frankrijk, zelfs is de onderstelling uitgesproken dat de aangekondigde overkomst van den gouverneur-generaal van West-Afrika, den heer J. van Vollenhoven, naar Parijs met dezen maatregel in verband staat, ja zelfs wordt zijn aftreden als gouverneur-generaal verwacht als de maatregel gehandhaafd blijft.

Hiertoe kan overigens ook wel medewerken de wijze waarop de invoering van deze recruteering geregeld is. De heer Blaise Diagne namelijk, député voor Sénégal, is aan 't hoofd geplaatst van een missie, die de recruteering in West- en Centraal Afrika moet doorvoeren, en hem is daarbij den titel verleend van commissaris van de republiek in West- Afrika met den rang van gouverneur-generaal der koloniën, hem is een staf van beambten, blanke en zwarte officieren toegevoegd, die allen zonder verwijl te Bordeaux zouden scheepgaan. Onze fiere landgenoot van Vollenhoven voelt zich hierdoor blijkbaar in zijn waardigheid te na gekomen.

Arme Armeniërs.

Ternauwernood laten de Russen hun greep los, of de Turken weten weer een aanleiding te vinden om voor de Armeniërs verwijten en beschuldigingen te vinden. In dit opzicht heeft de verjonging van de T. denkbeelden al evenmin iets ten goede uitgewerkt als de oorlogsondervinding, en de toekomst van 't arme Armeensche volk laat zich donker aanzien als de vrede zijn land weer onder T. overheersching zal brengen.

't Volgend bericht van 't bureau Arménien de correspondance in den Haag geeft een denkbeeld van hetgeen te verwachten kan zijn.

„Dezer dagen heeft het Turksche Telegr. Agentschap Milli twee telegrammen de wereld ingezonden, inhoudende valsche beschuldigingen tegen de Armeniërs in de door Rusland bezette provincies.

„Ofschoon de geheele wereld weet, welke waarde is te hechten aan Turksche berichten, is het niet overbodig te waarschuwen tegen dezen boozen opzet, die de feiten verdraait en de rollen verwisselt.

„De laatste berichten, die ons uit Kaukasië bereikten, schilderen den toestand van de aan de moorden ontsnapte Armeniërs in de meeste schrille kleuren. Na de demoralisatie van het Russische leger en het verlaten van het front, hebben Turksche onruststokers zich in Russisch-Armenië weten in te dringen en hebben Koerdische roover- en moordenaarsbenden gevormd, die de vreedzame Armeniërs voortdurend uit-

schudden, vermoorden en berooven en hun het bestaan onmogelijk maken. Deze opruiers hebben volgens een te Konstantinopel beraamd plan opdracht om de Muzelmansche volken, die Kaukasië bewonen tegen de Armeniërs op te hitsen en een al-Turksche beweging te scheppen.

,,De tendentieuse berichten van het agentschap en van de Turksche pers hebben geen ander doel dan de aandacht af te leiden van den afschuw, die de geheele menschheid gevoeld heeft tegen het stelselmatig en barbaarsch uitmoorden van het geheele Armenische volk, en mogelijk ook om het terrein te prepareeren voor nieuwe invallen en moorden in Armenië.''

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

De Febr.-afl. bevat de volgende bijdragen: Het economisch belang aan het bezit van koloniën verbonden, door H. J. Tasman. — Grepen uit de Vorstenlandsche historie uit de laatste jaren, door P. W. Jonquière. — Het geldwezen in Nederl.-Indië, gedurende den oorlog, door G. L. Gonggrijp Jr. — Atjehsch bloed, door H. F. Damsté. — Minder licht, door D. — Vroegere ambtelijke taal in Indië, door S. Kalff (slot). — De begrooting van 1918, door Jonquière. — Overigens de vaste rubrieken. Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht (Inlandsche en Chineesche pers), door J. P. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron (De Congo), door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

Inhoud van de Febr.-afl. Iets over de bewoners van Midden-Timor, door H. J. Voskuil (met ill.). — Iets over de schoonheid van Balische vrouwen, door Dr. G. Krause (met opname van den schrijver). — De vervaardiging van krissen (vervolg, met tal van afbeeldingen, waaronder gekleurde). — De vereenigde Musea van de vereeniging tot beoefening van Overijsselsch regt en geschiedenis en van de vereeniging tot bevordering der provinciale welvaart te Zwolle. — De Javaansche oudheden in het Museum te Zwolle, door Dr. N. J. Krom (met ill.)

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

In afl. 8 van deel 53 de volgende opstellen: In memoriam: Professor J. H. C. Kern, door Ganesa. — Si Singa Mangaradja, door W. J. Beck. — Jaarverslag van de kolonisatieproeven in de residentie Lampongsche districten met van Java afkomstige gezinnen over het jaar 1916, door W. C. Schalkwijk. — De belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten in verband met de heffing der landelijke inkomsten op Bali en Lombok, door V. E. Korn. Met Naschrift van de Redactie. — Het inkomen van den Inlander in de onderafdeeling Sindjai, door G. J. Hagen. Met Naschrift van de Redactie. — Korte mededeelingen: Kleine land- en tuinbouw. — Kleine landbouw. — Overbrenging van wilde herten naar Nieuw-Guinea. — Voorlichting door gepensionneerden. — Pasanggrahans en het reizend publiek. — Bevolkings rubbercultuur. — Bevolkings rubbercultuur in het Palembangsche. — De opkomst der rubbercultuur ter Oostkust van Sumatra en in Atjeh. — Het rijstvraagstuk ter Sumatra's Oostkust.

Indisch Militair Tijdschrift.

De October-afl. van jaarg. 1917 bevat o.m.: Een en ander over de verpleging bij de brigade-manoeuvres, door J. A. Luymes. — De recrutenopleiding in ons leger, in het bijzonder die van den Timorees, door S. — Het verspreiden van ¼ compagnie, door L. J. J. M. Tabbers. — Een woord van protest (naar aanleiding van een opstel van G. W. H. D. over recruten-opleiding), door P. C. J. Scheffelaar. — De organisatie van Infanterie Madsen afdeelingen, door F. Treffers. — Wenken, vragen en antwoorden op het gebied van militair strafrecht, door J. M.

Palembang.

In het 16 Febr.-Nr. van het Nederlandsche Zeewezen een geïllustreerd opstel over Palembang, door de W. Een stukje geschiedenis gaat vooraf, daarop volgt eene beschrijving van de hoofdplaats waarna mededeelingen over de bevolking (het artikel wordt in een volgende afl. voortgezet).

De Tropische Natuur.

Afl. 11 van jaarg. 1917 bevat het slot van A. C. Tutein Nolthenius' opstel over het vangen en dresseeren van olifanten op Ceilon (met ill.). — Voorts het vervolg van E. Jacobson's artikelenreeks over ,,Rimboeleven in Sumatra''. — Verder: Nog een paar mierenplanten en een indringster. — Geconserveerd ,,vleesch'', door S. Leefmans. — Een merkwaardige ziekte van Vernonia arborea, door D. v. L.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 7: Beschouwingen in verband met het drogen van Indische producten. Voordracht door Dr. P. E. Verkade. — Memorieboek van Pakhuismeesteren van de Thee te Amsterdam 1818—1918, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — De witte wortelschimmel van de kina, door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Dividend- en tantièmebelasting. — De Djambische olievelden. — Begrooting van Nederl.-Indië voor 1918. — De economische toestand van Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Delfstoffen in Midden-Celebes.

In de Ingenieur van 16 Febr. een belangrijke beschouwing van den ingenieur E. C. Abendanon, getiteld: Ontdekking van belangrijke delfstof-afzettingen in Ned.-Indië (Midden-Celebes) op grond van een geologischen verkenningstocht''. Speciaal vraagt schr. aandacht voor de ijzer- en nikkelertsen van het Verbeekgebergte in het stroomgebied der Malili-rivier, welke daar in exploitabele hoeveelheden moeten voorkomen.

Koloniale Studiën.

Blijkens een mededeeling in No. 45 van ,,De Banier'' is van 't tijdschr. ,,Koloniale Studiën'' wederom een afl. (de 7de) verschenen, benevens een extra-politiek-nummer, dat in 200 blz. de programma's geeft, al dan niet voorzien van toelichtingen, der verschillende politieke partijen en vereenigingen in Indië. Bovendien bevat het nummer nog een artikel over den Volksraad en over de regeling van de verkiezingen voor dat lichaam benevens de officieele stukken hierop betrekking hebbende.

Het Indische Volk.

Naast het reeds eenige jaren bestaande Indische Weekblad ,,Het Vrije Woord'', is thans een ander socialistisch periodiek opgericht, getiteld: Het Indische Volk. Weekblad van de Afd. Batavia der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij. De Java-Post van 9 Nov. Ao. Po. spreekt van het orgaan der ,,arme verdrukte arrebeijers''.

Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties.

Van dit nieuwe Zendingsperiodiek is No. 2 verschenen bevattende o.m. ,,Een nieuw begin (beschrijving van de zendingsschool te Oegstgeest). — Het vertrek der melaatschen van Modjo-Warno, door C. W. Nortier. — Van den arbeid op Oost-Nieuw-Guinea, door J. Bijkerk. — Een sprinkhanenplaag (op Talaud) en de gevolgen, door H. J. Stokking. — De nieuwe Zendings-consuls. I. Ds. D. Crommelin.

Mededeelingen van Proefstations.

No. LV der Mededeelingen van het Proefstation voor Thee bevat eene eerste voorloopige mededeeling over de theegronden van Java en Sumatra, door Dr. J. J. B. Deuss.

No. 26 van het Besoekisch Proefstation: Waarnemingen over ziekten en plagen bij tabak (derde serie). De tabaksboeloek (Lasioderma) en de tabaksmot (Setomorpha), door P. E. Keuchenius. — De proeftuinen voor tabak van het Besoekisch Proefstation in 1917, door Dr. W. H. Arisz.

No. 19 van het Proefstation Malang: Eenige aan de practijk ontleende cijfers omtrent den invloed van het uitdunnen op de productie van heveatuinen, door Dr. P. Arens (overdruk uit het Rubberarchief No. 4).

Indische Krijgskundige Vereeniging.

Verschenen is het verslag dier vereeniging over het jaar 1916 (Bandoeng, Drukkerij Insulinde) benevens het eerste gedeelte van den derden jaargang van het Wetenschappelijk Jaarbericht, waarin o.a. de volgende onderwerpen behandeld worden: Legervorming en legerorganisatie. — De verbonden wapens. — De infanterie. — De cavalerie en het remontewezen. — Bereden artillerie. — Veldversterkingskunst. — Spoorwegen. — De legerverpleging. — Militaire administratie. — Geneeskundige en veterinaire dienst. — Zeemacht. — Krijgsverrichtingen.

Indische delfstoffen en hare toepassingen.

Door de Ind. Regeering is besloten om voortaan op ongeregelde tijden en onder den titel: Verslagen en mededeelingen betreffende Indische delfstoffen en hare toepassingen", door den Dienst van het Mijnwezen mededeelingen te doen uitgeven.

In deze publicaties zullen o.m. worden opgenomen: I. beschrijvingen van bepaalde delfstoffen. II. opgaven omtrent de verspreiding en de verschillende wijzen van voorkomen van de een of andere bepaalde delfstof, hetzij in bepaalde gewesten, of over den geheelen archipel. III. gegevens omtrent den delfstoffelijken rijkdom van bepaalde districten.

No. 1 dier mededeelingen (verschenen ter Landsdrukkerij te Batavia) is geschreven door den mijningenieur C. A. de Jongh en handelt over het voorkomen van zwavel en natuurlijke zwavelverbindingen in Nederlandsch-Indië.

Iets over Rameh.

In het 13 Febr.-Nr. van In- en Uitvoer een artikel van J. F. v. O. over Rameh (cultuur bereiding enz.) waarin de schr. ook mededeelt dat door de met deze vezelstof in Indië genomen proeven ongeveer *f* 50.000.000 verloren is gegaan.

ndologenblad.

Behalve een artikeltje naar aanleiding der Indische begrooting voor 1918, bevat No. 9 van het Indologenblad het overzicht eener voordracht van Dr. N. Adriani over de Toradja's van Midden-Celebes en van Prof. Dr. J. J. van Loghem, getiteld: De taak der Overheid met betrekking tot de volksgezondheid in de Koloniën.

Publicaties der afdeeling Nijverheid en Handel.

Volgens een mededeeling in No. 48 der „Korte Berichten" zullen binnenkort een tweetal publicaties verschijnen vanwege de afdeeling Nijverheid en Handel van het Dep. van Landb., Nijv. en Handel te Buitenzorg, n.l.

I. De ontwikkeling van de Nederlandsch-Indische nijverheid gedurende den oorlog.

II. Importer's Directory of the Netherlands East-Indies (second edition).

Bali en zijn bewoners.

Als No. 1 der derde serie van de reeks geschriften welke met den titel: „Onze Koloniën", onder redactie van R. A. van Sandick wordt uitgegeven (Hollandia-Drukkerij te Baarn) is een monografietje verschenen over „Bali en zijne bewoners". Het is samengesteld door den oud-resident van Bali en Lombok G. F. de Bruyn Kops.

Staatsinstellingen van Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen het tweede deel der derde, herziene en bijgewerkte uitgave van Prof. Mr. Ph. Kleintjes' werk over de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 46 bevat o.a. de volgende geïllustreerde opstellen: Ot Danoem-Dajaks. — Padanda's op Bali, door C. Lekkerkerker. — De Wees- en Boedelkamers (slot), door T. Brondgeest Sr. — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis. — Het zeerooversjongetje door M. C. Kooy van Zeggelen (vervolg).

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Haarlem:

INDISCHE KUNSTAVOND.

Indische Kunstavond ten bate van het Kartinifonds op *Vrijdag 22 Februari e.k. 's avonds 8 uur*, in de groote Concertzaal der Societeit „Vereeniging", met belangelooze medewerking van uitsluitend Javaansche Heeren, n.l. de Heeren R. M. A. Soerjo Poetro. R. M. Harsaja. R. M. S. Surya Ningrat, M. Katamsi en R. P. Soenarjo.

(Zie „Kol. Weekblad", 14 Febr. 1918, No. 7).

Van de Afdeeling Leiden:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 27 Februari 1918*, 's namiddags 4 uur, in het Nutsgebouw.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag over 1917.
2. Rekening en verantwoording over 1917. Verkiezing van twee bestuursleden door het periodiek aftreden der Heeren Dumont en Rijke.
3. Verkiezing van twee afgevaardigden en plaatsvervangers naar de Algemeene Vergadering der Vereeniging.
4. Verkiezing van den Penningmeester ter vervanging van den tegenwoordigen, die in April a.s. de stad verlaat.
5. Rondvraag.

De Secretaris,
Mr. E. RIJKE.

Van de Afdeeling Nijmegen:

JAARLIJKSCHE ALG. VERGADERING op *Dinsdag 26 Februari 1918*, 's namiddags 3 uur, op de kleine bovenzaal van *Café National*, Lange Burchstraat 34.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag 1917.
2. Rekening en verantwoording over 1917.
3. Verkiezing van Bestuursleden voor de periodiek aftredende H.H. Kamerman, Watrin en Molenbroek, allen herkiesbaar.
4. Benoeming van een afgevaardigde ter Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Benoeming eener Commissie tot nazien der rekening van den Penningmeester over het jaar 1918.
6. Rondvraag en hetgeen verder ter sprake zal worden gebracht.

Namens het Afdeelingsbestuur,
De Secr.-Penningm.,
F. E. LUITJES.

—o—

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 27 Februari 1918* in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Goedkeuring: de tusschentijdsche benoeming tot bestuursleden van Mevr. D. Raedt v. Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen en van den heer O. de Bordes.
2. Jaarverslag over 1917.
3. Rekening en verantwoording over 1917.
4. Begrooting over 1918.
5. Verkiezing van 3 bestuursleden, periodieke aftreding Mevr. ten Bosch-Bosscher, Mevr. v. Aalst-Koopman en de Heer O. de Bordes.
6. Verkiezing van een afgevaardigde en plaatsvervanger voor de Algemeene Vergadering van het Hoofdbestuur.
7. Voorstellen ter behandeling op de Algemeene Vergadering van het Hoofdbestuur.
8. Rondvraag.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 27 Februari 1918*, 's avonds 8 uur, in het Gebouw van den Nederlandschen Protestantenbond, Boothstraat 7.

Punten van behandeling:

1. Notulen der vorige vergadering.
2. Jaarverslag van den secretaris.
3. Rekening en verantwoording over 1917.
4. Verkiezing van twee Bestuursleden.
5. Verkiezing van een afgevaardigde en een plaatsvervangende afgevaardigde naar de Algemeene Vergadering der Vereeniging.
6. Benoeming van de Commissie tot nazien der rekening over 1918.

J. J. LAGERS, *secretaris.*

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N^O^. 9. Donderdag 28 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Liefdadigheids-Concert ten bate van het Nederlandsche Roode Kruis hier te lande en in Nederlandsch-Indië.

Wij ontvingen de volgende circulaire, waaraan wij, ter wille van het goede doel, gaarne meerdere bekendheid geven, ook onder onze lezers:

„Den 12den Maart e.k. zal door de Koninklijke Nationale Zangschool een groot liefdadigheids-concert worden georganiseerd ten bate van het Nederlandsche Roode Kruis hier te lande en in Nederlandsch Indië.

Voor dat concert is geheel belangloze medewerking verkregen van Mevrouw Charlotte Boerlagen—Reyers, sopraan-zangeres te Berlijn, den Heer Joh. Nelissen, bariton te Amsterdam en de Koninklijke Militaire Kapel.

Uitgevoerd zullen worden o.m. „De Ruyter-Cantate" voor Gemengd Koor, sopraansolo en Orkest, „Hollands Glorie", mannenkoor met Orkest.

Onnoodig is het te zeggen, dat een uitvoering als deze groote kosten met zich brengt en het ligt toch in de bedoeling van het bestuur der Zangschool een zoo groot mogelijk saldo aan het Hoofdbestuur van het Roode Kruis af te dragen.

Daarom veroorloven wij ons de vrijheid, vertrouwende dat ons voornemen ook Uwe instemming moge erlangen, een beroep te doen op uwe meermalen gebleken en zeergewaardeerde medewerking met beleefd verzoek door het nemen van plaatsbewijzen of door het geven van een vrijwillige bijdrage van uwe instemming blijk te willen geven.

De prijzen der plaatsen zijn als volgt:
Front-balcon ƒ 3.—, Balcon ƒ 2.50, Zaal I ƒ 1.50, Zaal II ƒ 1.—, Front-Tusschengalerij ƒ 0.75, Tusschengalerij ƒ 0.60, Bovengalerij ƒ 0.40.

U bij voorbaat onzen welgemeenden dank betuigende, hebben wij met de meeste hoogachting de eer te zijn,

Voor de Koninklijke Nationale Zangschool,
J. H. C. SCHWENCKE, *Voorzitter.*
W. F. DE RIDDER, *Secretaris.*
C. W. FRANSDONK, *Penningmeester.*

De Javaansche Kunstavond te Haarlem.

De afdeeling Haarlem van de Vereeniging „*Oost en West*", organiseerde den 24en Februari j.l. een „Javaanschen Kunstavond", die dank zij de bemoeiingen van de Redactie van het Tijdschrift „Nederlandsch Indië, Oud en Nieuw" en vooral de toewijding van den afdeelingssecretaris, den heer W a g e n a a r R e i s i g e r, en den heer L u g t, prachtig is geslaagd.

De geheele zaal van de societeit „De Vereeniging", niet minder dan 1300 plaatsen tellende, was reeds een week te voren u i t v e r k o c h t en...... b e s p r o k e n! De netto-opbrengst komt ten bate van Het *Kartinifonds*.

De avond werd geopend door den B u r g e m e e s t e r in de kwaliteit van beschermheer van het Eere-Comité. In zijn opgewekte speech gewaagde spr. van de steeds groeiende belangstelling voor Ned.-Indië, welke vooral den laatsten tijd duidelijk aan den dag is getreden.

Daarna hield de heer R. S o e m a n t r i een algemeene inleiding tot de kunstuitvoering zelf: „een gezellige bijeenkomst van Javanen met twee Javaansche dames", ziedaar de ensceneering in het kort.

Maar eerst kwam de heer R. M. S. S u r y a N i n g r a t, mede ter inleiding, een reeks lichtbeelden vertoonen, betrekking hebbende op de kunstuitingen der Javanen, waarbij hij gelegenheid vond het een en ander te zeggen omtrent het Javaansche tooneel en de Javaansche muziek, met zang en dans. Eerst hierna begon de eigenlijke tooneelmatige uitvoering, waarvan de onderdeelen kortelijks door R. Soemantri werden toegelicht.

Toen het doek dan opging, werd onmiddellijk, spontaan en uitbundig geapplaudisseerd; men bewonderde het schitterende décor, voorstellende een Javaansche voorgalerij, *pendopo*, met op den achtergrond een berglandschap, dat zich in de tropische zonnestralen baadt. Van de uitvoerenden zag men de gastvrouw en den gastheer, resp. Mevrouw R. A. S o e w a r d i S o e r j a n i n g r a t en R. S o e m a n t r i; de stilte werd slechts gebroken door een zacht, melodieus gezang — het lied *dandang-goedo*, vertelde één der spelers mij later — dat uit de verte zeer liefelijk klonk. In groepjes kwamen nu de gasten, zes in getal, waaronder zich ook een dame bevond, mevrouw G o e n a w a n, die allen met de gebruikelijke Javaansche begroeting „*koelo-noewoen*", even buigende binnenkwamen. Nadat ze gezeten waren, sprak de heer R. M. A. S o e r j o P o e t r o, de regisseur, in vloeiend Nederlandsch over de Javaansche muziek en woordkunst, heel beknopt maar duidelijk, waarbij hij eenige liederen zong, door den heer R. M. Soerjaningrat met de *soeling* en *gender* begeleid.

Na dit mooie tooneeltje kreeg het publiek de schoone *Kelono-dans* te aanschouwen, welke op mees-

terlijke wijze door den heer R. M. Harsaja werd uitgevoerd. In plaats van de *gamelan* kreeg men ter begeleiding een door Mejuffrouw Jo Meyer gespeeld muziekstuk te hooren, dat door den heer Soerjaningrat speciaal voor piano is bewerkt. Ook werd door één der uitvoerenden op de *kendang* gespeeld, een soort Turksche trom, welke maat en rythme moet regelen.

Daarna een pauze, welke niet lang duurde, opdat de vele Amsterdamsche belangstellenden, die nog denzelfden avond terug moesten, het daarop volgende nummer konden bijwonen.

Toen het doek weer opging, kreeg men weer hetzelfde gezelschap compleet te zien, dat zóó, op zich zelf reeds een mooien aanblik gaf. De heer Soerjo Poetra gaf een liederen-nummer. Weer door zijn medewerker met de *soeling* en *gender* geaccompagneerd, zong hij verschillende liedjes, waaronder *Kinanthie Sandoong* van Prins Mangkoenegoro IV, een paar liederen met tekst van den dichter Noto Soeroto, een wajangreciet en eenige *Tembangs* (zangwijzen). Een *koor* met piano-begeleiding. door alle uitvoerenden gezongen, was het slot van dit nummer.

Tot besluit de dans *Bondo-bojo* van Prins Pakoe Alam, een moderne orde dans, welke overgaat in een strijddans, waarbij gebruik wordt gemaakt van zwaard en revolver. De piano-muziek, alweer een bewerking van R. M. Soewardi Soerjaningrat, werd door Mevrouw Louman gespeeld.

Ook hier werd, voor de juiste weergave van rythme en maat, op de *kendang* geslagen.

Daarna werden al de uitvoerenden bij open doek met bloemen gehuldigd. De heer Brondgeest Sr. sprak toen als voorzitter van de afdeeling Haarlem van *Oost en West*, bedankte de spelers voor het groote kunstgenot, dat zij den toeschouwers hadden geschonken en hoopte, dat de avond iets kon bijdragen tot de toenadering van Oost en West, van Indië en Nederland.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Moet 't hard tegen hard?

Zooals wellicht bekend is, strijdt het N.I.O.G. (Ned. Ind. Onderw. Genootschap) reeds lang voor de verbetering van de positie der Indische onderwijzers, welke, al zijn de tractementen ook geleidelijk aan veel verbeterd, nog niet is, zooals ze wezen moet, volgens het oordeel van vele leden van bovengenoemd genootschap.

Op verschillende wijzen heeft het N.I.O.G. getracht verandering in den toestand te verkrijgen en men heeft het, naar we meenen ten onrechte, reeds verweten, dat het trachtte de uitzending van onderwijzers uit Nederland stop te zetten.

In 't nummer van 29 September 1917 van *De School* komt een artikel voor van het Hoofdbestuur van het N.I.O.G. onder bovenstaanden titel.

„Wij hebben een ernstig woord te zeggen", aldus het H. B. „Jarenlang hebben we nu aangedrongen op de verbetering van de positie der onderwijzers. We hebben aangetoond, hoe onvoldoende de financieele regeling hunner positie is en hoe nadelig dat moet inwerken op de toestand van het onderwijs hier te lande. De feiten hebben de waarheid onzer beweringen aangetoond: er komt bijna geen onderwijzer meer uit en het tekort aan leerkrachten met al de nadelige gevolgen er van, wordt steeds groter.

En wat wordt er gedaan om in die toestand verbetering te brengen?

Niets!

Doch — zo gaat 't niet langer!

De toestand is onhoudbaar."

Na deze inleiding worden voorbeelden van onderwijzers aangehaald, die met hun salaris niet toekomen door de voortdurende stijging van den prijs van noodzakelijke Europeesche artikelen.

Zoo schrijft aan het H. B. een onderwijzer, wiens inkomen (met de inhoudingen) *f* 184.25 bedraagt en die voor zijn uitgaven minstens *f* 235.— noodig heeft, volgens een niet overdreven staatje van uitgaven:

„Een paar aantekeningen moet ik hierbij maken:

1. Huishuur. Een reeds afgekeurde woning, die men maar laat staan, zonder put. Iets anders is niet te krijgen. In de droge tijd bijna niemand te krijgen, die water wil halen. Drinkwater met veel moeite en goede woorden.

Gevolgen: typhus bij 't éene kind, huidzweren bij vrouw en ander kind.

2. Voor lectuur en ontwikkeling *niets*. Voor genoegens en vermaken *niets*. Voor sigaren of dranken *niets*.

Een ander geval. Een onderwijzer, uitgekomen met vrouw en 2 dochtertjes van ongeveer 10 jaar, werd bij aankomst in Indië aanstonds bevorderd tot onderwijzer tweede klas en naar een plaats gezonden, waar momenteel huizennood heerscht (waar heerscht die in Indië niet? Red.)

Hij moest in het eenige hotel trekken en van zijn salaris van *f* 230.— aan pensionprijs *f* 260.— betalen. Het maandelijksch tekort van *f* 60.— past hij bij uit zijn voorschot. In Holland was hem gezegd, dat er in Indië waarschijnlijk rekening gehouden zou worden met de samenstelling van zijn gezin.

Een ander ambtenaar met 16 jaar dienst in Holland, wordt bezoldigd met — het begin-tractement van Indische jongelui van 18 en 19 jaar.

Het H. B. vraagt, of zoo iets te verdedigen is, waar Indië behoefte heeft aan veel ervaren leerkrachten.

Het zit echter niet alleen vast op de salariëering, maar ook op den woningnood en daarin gaat de Regeering niet vrij uit. De door het H. B. van het N.I.O.G. ingestelde woning-enquête leerde, dat van de 120 plaatsen, waarvan inlichtingen binnenkwamen, op 81 de woningtoestand „onvoldoende" werd geacht, op 20 plaatsen zelfs *slecht*.

Ter verlevendiging van het dorre cijferbeeld, wordt gewezen op *Lasem*, waar de onderwijzer moest wonen in een lokaal van zijn school. Er wordt herinnerd „aan het geval van een jonge onderwijzer, wiens vrouw een poging deed tot zelfmoord, gevolg van totale demoralisering door geleden woningellende."

„Voor de koelies op Medan moeten woon- en slaapplaatsen gebouwd worden naar de eisen des tijds, met model ziekeninrichtingen en alles wat er bij behoort!

Voor de garnizoens-paarden, die overgebracht worden naar Bandoeng, worden eerst de stallen in gereedheid gebracht. De ambtenaar echter moet maar zien, hoe hij er komt. Die woont in goedangs, in wagenkamers en stallen. Die wordt naar een nieuwe standplaats gestuurd en mag blij zijn als hij overnachten mag bij een Chinese waronghouder."

En het was de Gouverneur van het Gewest, die verklaarde van een der woningen te *Bonthain*, *„dat het een schande is voor het Indiese gouvernement dat het zijn ambtenaren in zulk een huis laat wonen."*

„Een schril kontrast met die weinige zorg vormt de meer dan schandelijke geldverkwisting bij het bouwen van schoolpaleizen voor de Inlandse leerlingen", z.a. de opleidingsscholen, „welker grootscheepse inrichting ieder treft", de nieuwe Rechtsschool, die een half miljoen zal kosten voor een handjevol leerlingen, waarvan het Gouvernement moet afwachten, of het er ooit diensten van zal genieten.

„Bij het Europees onderwijs heerst een zeer groot gebrek aan leerkrachten, „ondanks alles wat men gedaan heeft om de toeloop van Europese leerkrachten zoo groot mogelik te maken......" " (Dr. G. A. J. Hazeu, als Dir. v. O. en E. te Poerworedjo 19 Oktober 1914).

„En ondanks dat alles doet men niets, want het kost zoveel geld."

Het departement werkt zelfs de vermeerdering van inkomsten tegen.

Toen het H. B. van het Alg. Ned. Verbond besloot 100 leergangen voor de Nederlandsche taal te openen, en daarvoor *f* 12.50 per maand per wekelijks lesuur uittrok, deed het Dep. v. O. en E. alle moeite dat bedrag teruggesteld te krijgen tot *f* 10.— „omdat het anders gedwongen zou zijn, datzelfde bedrag ook uit te keren voor de lessen aan de Holl. Ind. scholen!"

„Op Sawah-Loentoh werd een mijnschool geopend waaraan naast een ingenieur en een mijnopzichter ook twee onderwijzers zouden lesgeven, *allen* tegen *f* 5.— per lesuur."

Op aandrang van het departement is dit bedrag *voor de onderwijzers* verminderd tot drie gulden twaalf en een halve cent, vanwege de vergoeding voor de gouvernements-namiddagcursussen.

En intusschen stijgen de prijzen der noodzakelijke levensbehoeften steeds, evenals de huren der huizen en de opcenten op de personeele en inkomsten-belasting.

En — de Regeering — overweegt.

„Is het niet om bitter te worden, als men ziet, dat onderwijzers in de groote plaatsen pensionhouder moeten worden, hun huis moeten volstoppen met Inlandse en Chinese kostkinderen om het hoofd

boven water te houden, — een verschijnsel dat zo toeneemt dat de hotel- en pensionhouders van beroep in de dagbladen reeds het idee opperen om daartegen te gaan ageeren.

Is het niet om bitter te worden, als we zien dat het ondersteuningsfonds van het Genootschap meer en meer moet dienst doen als suppletiefonds voor het tekort aan traktement?"

Daarvan zouden pakkende voorbeelden medegedeeld kunnen worden.

Bij de opening van de Kweekschool voor Chineesche leerkrachten te Mr. Cornelis, 3 September 1917, zei Mr. K. F. Creutzberg, wd. Dir. v. O. en E. o.a.: „Het eenige wat hier in den weg staat is een nijpend gebrek aan Europeesche onderwijskrachten. Nu wil ik niet betwisten, dat nieuwe middelen beproefd zouden kunnen worden om de indiensttreding van meer Europeesch personeel te bevorderen en ik ben ook overtuigd, dat de Regeering niet zal nalaten te doen, wat op dit gebied redelijkerwijze van haar gevergd kan worden."

Dan is volgens het H. B. te verwachten de inwilliging der drie volgende zeer billijke eischen:

1o. dat elke ambtenaar op zijn standplaats kan toekomen met zijn traktement.

2o. dat elke ambtenaar op de hem door het Gouvernement aangewezen standplaats een hem passende woning vindt.

3o. dat het Gouvernement de kosten draagt van de overplaatsing van zijn ambtenaren in het belang van den dienst.

Dat is nu niet het geval.

Olie-industrie en speculatie in Coprah.

Veler belangstelling in Indië en wellicht ook in het vaderland wordt getrokken door de olie-industrie in Indië en de *Nieuwe Soer. Ct.* wijdt daar een artikel aan, waarop we, wegens het belang van de zaak en omdat er onlangs op de Nederlandsche geldmarkt fondsen gevraagd zijn voor bedoelde industrie, nogmaals de aandacht vestigen.

De ontwikkeling van de olie-industrie in het gewest Kediri dagteekent van ongeveer 1909. Door gebrek aan installaties werd er bijna geen coprah, maar meest katjang-tanah tot olie geperst in ouderwetsche molens.

In het zooeven genoemde jaar liet de firma Van Heel, beheerder van de maatschappij „Insulinde", een kundig vakman uit Europa komen, en thans is er bijna geen plaats van beteekenis in Kediri, welke niet een of meer oliefabrieken bezit.

De modern ingerichte fabrieken kunnen behalve coprah en katjang ook kapokpitten, djarak en nog enkele andere soorten pitten verwerken.

„Hoe intensiever het product verwerkt wordt, hoe rijker de olie is aan zuren en de meeste z.g. boteroliën, die hier worden ingevoerd, zijn dan ook niet anders dan klapperolie, waarbij door een bepaald procédé, in dit geval het fabrieksgeheim, de zuren verwijderd worden." Zoo is „Delfia", een zeer bekende olie, niets dan fijne klapperolie, welke de Indische olie ± zes maal in eenheidsprijs overtreft.

De Inl. bevolking echter, zoowel als veel Europeanen, geeft nog steeds de voorkeur aan de nietmachinaal verwerkte copraholie, welke uit de versche vruchten bereid wordt, wat het product hooger voedingswaarde en aangenamer smaak geeft. De katjang-olie, welke sterk purgeerend werkt, wordt door de Inlanders slechts in tijd van geldschaarschte of bij groote feesten gebruikt, als brandolie in de fabrieken en evenals de kapokpitten-olie bij de zeepbereiding.

Door een zekere bewerking kan de katjang-olie van de bovengenoemde hinderlijke eigenschap bevrijd worden, en dan staat ze voor voedingsdoeleinden niet beneden de klapperolie. Verschillende soorten slaolie worden dan ook uit katjang tanah bereid.

De boengkil (d.i. de stof, die na de uitpersing overblijft) van klapper- en coprah-olie bevat weinig stikstof, die van kapok-olie 5 pCt., die van katjang 7 pCt. stikstof. Wordt deze laatste vermengd met klapperboengkil, zoo verkrijgt ook deze waarde voor de bemesting, wat bij het groote gebrek aan kunstmeststoffen niet onverschillig is.

Vóór den oorlog ging een ontzaglijke hoeveelheid klapperboengkil naar Duitschland en Nederland om tot veevoeder te dienen.

De fabrikanten wijten den onvoldoenden aanplant van katjang aan tegenwerking van de B. B.-ambtenaren, die meenen, dat katjang den grond te veel uitput.

Na den aankoop van verschillende Chineesche fabrieken heeft „Insulinde" verreweg de overhand. Daar ze echter steeds aangewezen is op aankoop van grondstof, zal ze niet tot een exclusieve macht kunnen groeien als de H. V. A. en ze ondervindt nu reeds te *Toeloengagoeng*, dat mededinging steeds mogelijk blijft.

Niet alleen treedt een Engelsche combinatie als concurrente op, maar er moet nog een machtiger combinatie in wording zijn, waaraan de Chinees te *Toeloengagoeng* voor een half millioen deelneemt. Te dier plaatse heeft zich een verbazende speculatiezucht in coprah geopenbaard, waardoor de prijs van dit artikel de huidige algemeene marktwaarde verre overtreft.

„Insulinde" ondervindt reeds de nadeelige gevolgen daarvan, doordat het haar aan de noodige grondstof ontbreekt en ze op aanvoer van elders aangewezen is.

Wellicht is het doel der Chineesche speculanten om „Insulinde" te dwingen tegen hooger prijzen op te koopen, maar al moge een nieuwe combinatie kracht kunnen ontwikkelen, „Insulinde" heeft een hoogte bereikt, die haar tot een niet te versmaden tegenstander maakt.

Suriname.

Zooals verwacht mocht worden, wijdt het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1918 eenige beschouwingen aan de geruchten omtrent den aankoop onzer West-Indische Koloniën door de Vereenigde Staten. Sommige leden vroegen wat van deze geruchten waar is, of zich feiten hebben voorgedaan, die geacht kunnen worden de aanleiding tot de courantenberichten te zijn geweest en zoo ja, welke feiten.

Andere leden meenden, dat na de pertinente verklaring door den minister van buitenlandsche zaken afgelegd, in antwoord op een vraag van den heer Sibinga Mulder, er geen reden bestaat op deze geruchten terug te komen. Zij wenschen echter, nu de zaak ter sprake werd gebracht, te verklaren, dat het h.i. ondenkbaar is, dat een Nederlandsche regeering er toe zou medewerken met eene vreemde mogendheid een verdrag te sluiten, waarbij een zoo belangrijk deel van het Koninkrijk der Nederlanden daarvan zou worden afgescheurd. Ook werd er op gewezen, dat Suriname een echt Nederlandsche volksplanting is, welker bevolkingskern uit personen van Nederlandsche afkomst bestaat. Bij de inlandsche bevolking is overigens allerminst gebleken van een wensch zich af te scheiden en tot een ander rijk te gaan behooren.

Enkele leden wezen tegenover deze opmerking op Denemarken, dat niet lang geleden na een behoorlijke volksstemming in het moederland, tot afstand aan Amerika van zijne koloniën heeft besloten. Uit een financiëel oogpunt zou tegen het afstaan van Suriname zeker geen bezwaar kunnen worden gemaakt; de kolonie kost het moederland jaarlijks zeer aanzienlijke sommen gelds.

Hiertegen werd weer aangevoerd, dat Denemarken en Nederland in dit opzicht zeker niet gelijkgesteld kunnen worden. Denemarken is niet als Nederland een groote Koloniale Mogendheid en had dus als zoodanig geen aanzien op te houden; voor Nederland zou afstand van een deel van zijn koloniaal gebied beteekenen een onmacht om de taak, die uit het koloniaal bezit voortvloeit, te vervullen. Het opgaan van dien weg zou tot consequenties kunnen voeren, die een ware ramp voor ons land zouden beteekenen.

Door eenige leden werd te dezer zake nog opgemerkt, dat zij zich met afstand van de kolonie alleen zouden kunnen vereenigen, indien de meerderheid der Surinaamsche bevolking op duidelijke wijze had doen blijken dien afstand te wenschen.

Tot dusverre is, naar zij meenden, daarvan niets gebleken.

* * *

In het Voorloopig Verslag wordt voorts het financieele plan-Staal uitvoerig besproken.

Sommige leden oordeelden het door den gouverneur ontwikkeld stelsel weinig verschillend van het financieele plan-Idenburg en betreurden het, dat aan dat plan, voor zoover althans de hoofdzaken betreft, wordt vastgehouden. Het denkbeeld, dat indertijd aan de opstelling van het plan-Idenburg heeft ten grondslag gelegen: er naar te streven, dat de koloniale financiën, in de eerste plaats die, betreffende den zuiver huishoudelijken dienst, zoo spoedig mogelijk onafhankelijk worden van de Rijksbijdrage, erkenden ook deze als een gezonde gedachte. Voorts achtten ook zij het een gerechtvaardigden eisch, dat de huishouding zuinig worde gevoerd; dat alle onnoodige uitgaven worden vermeden en dat de ingezetenen belastingen opbrengen, zooveel als in billijkheid mogelijk is. Maar even noodzakelijk is het, dat men

niet bezuinige op posten, waarop in werkelijkheid niet te bezuinigen valt, de huishouding zoodoende in de war stuurt en den vooruitgang der kolonie tegengaat; ook legge men geen lasten op, die opkomende bedrijven of den landbouw ernstig belemmeren.

Kunstmatige onderscheidingen, als waarop het plan-Idenburg berust, kunnen in deze den rechten weg niet wijzen.

Het is onmogelijk gebleken, aan dat plan vast te houden; de rijksbijdrage, terzake van zuiver huishoudelijke uitgaven telken jare met ƒ 30.000 te verminderen, bleek in het aangezicht der feitelijke omstandigheden een illusie. Tot welke gekunstelde, ingewikkelde financieele berekeningen het plan-Idenburg leidt, blijkt duidelijk uit de beschouwingen, in de toelichting gewijd aan de voorgedragen begrootingscijfers, aan dat plan getoetst. De gouverneur en de minister brengen in zooverre een verandering aan als zij thans de uitgaven verdeelen in twee groepen: gewone en buitengewone.

Deze leden waren van oordeel, dat men beter zoude doen, thans met al deze financieele schemata, op kunstmatige onderscheidingen gebaseerd, op te houden. Wat bereikt men daarmede in werkelijkheid? Wordt de financieele toestand der kolonie er iets mede vooruit gebracht en verkregen, dat de bijdrage van het moederland tot een geringer bedrag daalt? Het is immers volmaakt hetzelfde, of de Rijksbijdrage strekt tot goedmaking van uitgaven, die men gelieft te noemen: uitgaven tot ontwikkeling der kolonie, dan wel ter bekostiging van geheel dezelfde uitgaven, maar nu betiteld met haar waren naam: uitgaven voor de huishouding in engeren zin. Met zulk een systeem van splitsing komt men niets verder; het leidt er veeleer toe, dat men den financieelen toestand niet goed onder de oogen ziet. Men strooit zich zelf zand in de oogen en verbeeldt zich, dat de financieele toestand der kolonie beter is geworden, wanneer dat in werkelijkheid geenszins het geval is. Daarom werpe men een financieele politiek, die op zulk een kunstmatige scheiding is gebaseerd, geheel over boord.

Van andere zijde verklaarde men de vraag ter zijde te willen laten, of het nieuwe financieele plan al dan niet kan worden betiteld als het plan-Idenburg, ietwat gewijzigd. De verdeeling der uitgaven in gewone en buitengewone doet het zeker veel gelijken op dat plan; de andere samenstelling van beide categorieën van uitgaven levert anderzijds een niet onaanzienlijk verschil op. Maar, hoe dit zij, ook de hier aan het woord zijnde leden meenden de waarde van het nieuwe plan niet hoog te kunnen aanslaan.

Deze leden traden in uitvoerige beschouwingen en hun conclusie kan zijn, dat het nieuwe financieele plan zonder wezenlijke beteekenis is, en telken jare aanleiding zal geven tot goocheltoeren met cijfers, die tegen goede financieele beginselen lijnrecht indruischen. Voorts oordeelden sommige leden het niet uitgesloten, dat het stelsel op den duur remmend zal werken op de volvoering van den onafwijsbaren plicht, de ontwikkeling der kolonie door krachtigen financieelen steun van het moederland te bevorderen. Het heeft in dit opzicht helaas niet aan ontmoedigende ervaringen ontbroken, maar de durf mag onder den indruk daarvan niet teloorgaan.

Tegenover de tot dusverre aan het woord zijnde leden stonden er andere, die, van oordeel, dat het financieele plan-Idenburg een goed richtsnoer bevat voor de financieele politiek, het betreurden, dat de gouverneur het noodig heeft geoordeeld, dat plan te wijzigen.

Bij de artikelen trok het onze aandacht, dat bij art. 44 eenige leden verklaarden het te betreuren, dat met de vroegere gewoonte om in de kolonie tijdschoten te lossen, is gebroken.

Een eeresaluut aan die eenige leden. Het is ons in Gouverneur Staal zeer tegengevallen, dat zijn eerste werk niet geweest is die tijdschoten te herstellen.

* * *

,,*De West*'' van 4 Dec. schrijft:

,,De Argosy van Demerara, schrijvende over de uitgestrekte bauxietlagen, welke schier overal in Britsch Guyana zouden voorkomen, zegt o.m.:

De Corantijn is weer een nieuweling op de lijst der bauxietdistricten. De houder van bezittingen in die streek, welke eenige dagen geleden in de stad kwam, was zeer enthousiast over den bauxietrijkdom van dat district. Hij zeide dat in een streek tegenover Oreala aanwijzingen zijn gevonden van groote hoeveelheden bauxiet en dat deze delfstof waarschijnlijk ook hooger op aan de rivier voorkomt. (Daar Oreala aan den Engelschen oever ligt, kan met de streek *tegenover* Oreala niet anders bedoeld zijn dan Hollandsch grondgebied. — Redactie De West).''

* * *

In ,,*De West*'' van 11 Dec. de volgende berichten:

,,*Bauxite Co.* De heer Alex Fernandes is benoemd tot geneesheer der Bauxite maatschappij, met als standplaats Moengo aan de Cottica, waar het voornaamste etablissement is van de maatschappij. Er is daar reeds een hospitaal opgezet.

Eenige dagen geleden is in de kolonie aangekomen Dr. Koransky, voor een geneeskundige inspectie van de etablissementen der maatschappij. Uit alles blijkt, dat de maatschappij goede zorgen neemt voor den gezondheidstoestand van haar personeel. Ook voor afleiding van het personeel zorgt zij. Verschillende spelen zijn aangeschaft, om aan de arbeiders eenige afleiding te verschaffen in hun vrije uren. Als grootwerkgeefster maakt deze Amerikaansche maatschappij tot dusverre een uitnemenden indruk.''

* * *

,,*Ingenieur*''. De kolonie heeft op dit oogenblik bezoek van een Zweedsch ingenieur, den heer G. J. J. Pira, die eens poolshoogte komt nemen of hier zaken te doen zijn. De heer Pira schijnt zich vooral te interesseeren voor het vraagstuk van veeteelt op groote schaal op Savanna's.''

* * *

,,*Suriname*'' van 4 December schrijft:

,,Met leedwezen namen wij kennis van het naderend einde van ,,Op den Uitkijk''. Dit blad mocht er wel zijn. In zijn 3-jarig bestaan heeft het zich in een groote mate van populariteit mogen verheugen en het was zoetjes aan een behoefte geworden. Men keek op Zaterdagmiddag verlangend er naar uit. En geen wonder, de aangename toon, waarop Hakop Tak het nieuws van de week teruggaf en vaak pittige beschouwingen aan het een of ander vastknoopte, de Spectator-artikelen, die in fraai proza, boeiende en meesleepende artikelen gaven, waarin wij in een bloemlezing de meest wetenswaardige gebeurtenissen in het wereldrama terugvonden. En last but not least de telkens van veel zakenkennis getuigende redactioneele artikelen en nog zooveel, zelfs heel veel meer dat het blad gaf, maakt dat het gemist zal worden.''

Ook wij hebben meermalen onze groote ingenomenheid met dit voortreffelijk geredigeerde weekblad betuigd. Het pleit niet voor de Surinaamsche samenleving, dat het blad wegens financieele redenen gestaakt moet worden.

* * *

Van welwillende zijde ontvingen wij ter lezing overdrukken uit ,,*The Journal of American Folklore*'', Vol. XXX No. CXVI, April-June 1917 van artikelen van A. P. en F. P. Penard, getiteld ,,*Popular notions pertaining to primitive stone artifacts in Surinam*'', en ,,*Surinam Folk-tales*''.

Het eerste artikel geeft een uitvoerig overzicht van het volksgeloof in de kolonie betreffende de steenen bijlen uit het steentijdperk der Indianen, de zoogenaamde ,,onweersteenen.''

Het tweede geeft de eerste vier van een tachtigtal door de schrijvers verzamelde ,,anansitori's'' (spinverhalen), dier-verhalen der negers in Suriname. Aan de vier verhalen gaat 'n interessante inleiding vooraf. Het ligt in de bedoeling binnenkort de geheele collectie te publiceeren. De heeren Penard, die reeds verscheidene belangrijke werken over Suriname in 't licht hebben gegeven, zullen met de voorgenomen uitgave der anansitori's veel genoegen doen aan allen, die belang stellen in folk-lore.

In een noot in het eerstgenoemde artikel, kondigen de schrijvers de uitgave aan van een werk ,,of encyclopaedic character'' over de Kalinias (Karaiben) van Suriname, waarvan het manuscript gereed ligt.

* * *

Men seint uit Batavia aan de *N. R. Ct.* van 25 Februari:

Te Semarang is men kort geleden begonnen met de aanwerving van arbeidskrachten voor Suriname. De transporten derwaars zullen telkens uit 600 koelies bestaan.

Curaçao.

Onderwijsberichten.

In de laatst ontvangen Curaçaosche bladen komt een oproeping voor van den Inspecteur voor het Onderwijs, betreffende den tweejarigen leergang voor handelsonderwijs, die in Januari 1918 van gouvernementswege zal worden geopend.

In Januari 1918 zou op de Hendrikschool het nieuwe leerplan in werking treden. Aan den nieuwen

leergang kunnen de vlugge leerlingen der 8e en 9e klasse Hendrikschool onderwijs ontvangen in Fransch en Duitsch. De bezitters van diploma's Hendrikschool of St. Thomascollege kunnen in het 2e leerjaar gemakkelijk hun studie in Engelsche, Spaansche en Nederlandsche handelscorrespondentie, alsmede in boekhouden en handelsrekenen, op de M. U. L. O. school begonnen, voortzetten, terwijl in het 1e leerjaar voor beginnenden of minder gevorderden gelegenheid bestaat onderwijs te ontvangen. Zeker zal deze inrichting de medewerking en den steun van den handel en de industrie op het eiland ondervinden, opdat ouders hun kinderen en patroons hun geëmployeerden in staat stellen van het onderwijs te profiteeren.

Tot het volgen van normaallessen op Curaçao, waarvoor de aangifte 15 December j.l. gesloten werd, hebben zich een twaalftal gegadigden aangemeld, waaronder een zestal van de eilanden buiten Curaçao.

Hoedenindustrie.

In de *Amigoe* van 22 Dec. j.l. lezen wij o.m.:

Onder buitengewone belangstelling heeft het Openbaar Examen op den Hoofdcursus te Pietermaai plaats gehad. De H.E.G. Heer Gouverneur met Adjudant, de Kap.-Commandant der troepen en van het Garnizoen, de Hoogeerw. Pater Vicaris, de Zeereerw. Heeren Pastoors der stad, en eenige Eerw. Zusters, Dames en Heeren woonden de plechtigheid bij.

De Leider der hoeden-industrie, de Heer H. J. Cohen Henriquez opende het examen met een korte inleiding.

De Tentoonstelling gaf een volslagen overzicht over de groote vorderingen door deze Volksindustrie gemaakt op den weg harer ontwikkeling. Men zag er: nieuwe modellen, een nieuw systeem vlechtwerk, speciaal voor dameshoeden, hoeden gevlochten met gesatineerd en ongesatineerd Awarastroo, uit Suriname afkomstig, dameshoeden gevlochten met Mauritiusstroo, volgens een nieuwe methode hier gebleekt, hoeden gevlochten met Columbiaansch stroo, Lataihoeden van Aruba, Hipihapahoeden van Bonaire. Eene collectie fijne hoeden, waaronder hoeden van 35 en 40 Gld. per stuk, trok aller aandacht en bewondering.

De Heer Henriquez wees nog in het bijzonder op het vlechtwerk, afkomstig van St. Martin, dat onder leiding van de Eerw. Zuster Agnes vervaardigd werd volgens een cursus per correspondentie door den Leider gegeven.

Alvorens het examen te beginnen deelde de Heer Henriquez mede, dat literatuur over de hoedenindustrie ter inzage van belanghebbenden op den Cursus aanwezig is. Ook maakte spr. gedurende zijn inleiding verschillende dingen aanschouwelijk.

Nu begon het examen van 26 candidaten. De vijf meisjes van het Weeshuis Habay werden in het Hollandsch ondervraagd, de overige in het Papiamentsch.

Het publiek kon zich overtuigen, dat er nog heel wat theorie vast zit aan het hoedenvlechten.

Ook werd bij sommige vlechtsters de financiëele resultaten van het werk nagegaan.

Voor de Nieuwe Kerk.

Hetzelfde blad vermeldt:

,,De Curaçaosche Handel Maatschappij heeft Z. D. H. Monseigneur Vuylsteke als kerstgeschenk voor de nieuwe kerk der H. Familie, de mooie som van 500 Gld. aangeboden, welke koninklijke gift zeer dankbaar werd aanvaard.

Ook van andere zijden werd de Bisschop alleraangenaamst verrast met giften en gaven.

De firma S. E. L. Maduro & Sons heeft zich bereid verklaard kosteloos de noodige lichten te verstrekken voor de te geven Uitvoeringen ten bate der Nieuwe Kerk.

De uitvoering zelf belooft schitterend te worden. De eerste avond is nu totaal uitverkocht. Zoo iets hebben we hier voor een dilettanten-uitvoering nog niet beleefd.

Nieuwe Keur tegen de Bakjes.

Onder dit hoofd lezen wij:

,,Het is een feit, dat dikwijls met de jonge meisjes, die met zoogenaamde bakjes in de stad loopen te venten, allerlei ontucht wordt gepleegd en dat zeer velen harer door dat venten tot een zedeloos leven worden gebracht.

Het doel dezer keur is om de kinderen, die meestal door armoede tot dat werk gedwongen worden, aan de verleiding die het meebrengt te onttrekken.

Niet alleen de meisjes die venten, doch ook zij, die dat venten opdragen of niet tegengaan, wanneer zij eenig opzicht over die meisjes uitoefenen, moeten strafbaar zijn.

De Gouverneur stelt daarom den Kol. Raad voor de keur te doen luiden:

Venten door meisjes beneden den leeftijd van zestien jaar is verboden.

Hij, die opzicht, van welken aard ook, over een meisje beneden den leeftijd van zestien jaar uitoefent, is verplicht te zorgen, dat zij niet vent.

De Curaçaosche Vereeniging ter voorkoming en bestrijding van Geslachtsziekten.

Op 3 Dec. l.l. hield deze een ledenvergadering, welke bijgewoond werd door Z.H.E.G. Gouverneur. De voorzitter opende de vergadering en dankte allereerst den Gouverneur voor zijn aanwezigheid. Nadat de notulen gelezen en goedgekeurd waren, gaf de voorzitter een overzicht van hetgeen tot nog toe door de commissies en het bestuur verricht is. Hieruit bleek, dat reeds eenige positieve dingen bereikt, en vele plannen in voorbereiding zijn. Zoo is, op verzoek der Vereeniging door den Gouverneur een commissie benoemd, die de films, welke op kindervoorstellingen vertoond worden, keurt.

Een lid van de medische commissie heeft een brochure geschreven, in 't Hollandsch en Papiamentsch, waarin op bevattelijke wijze het publiek ingelicht wordt omtrent de gevaren der geslachtsziekten.

De damescommissie, die het meest van alle commissies met moeilijkheden te kampen heeft, tracht vrouwen, die genezen uit de polikliniek ontslagen worden, werk te verschaffen, waarin zij reeds in verschillende gevallen geslaagd is.

De propaganda-commissie onderzocht de mogelijkheid, een zeemanshuis aan den Waterkant op te richten, terwijl de juridische commissie een onderzoek in zal stellen naar de woningtoestanden op Curaçao en daarover een rapport zal opmaken.

Ten slotte werd nog medegedeeld, dat het volgend jaar door Dr. Waterman een cursus in hygiëne gegeven zal worden voor onderwijzers en verdere belangstellenden.

Na een geanimeerde discussie, waaraan verschillende leden deelnamen, sloot de voorzitter de vergadering.

* * *

Naar *De Vrijmoedige* verneemt, bestaat bij de Amerikaansche *Standard Oil Company* het plan, om eene petroleumraffinaderij op het eiland Curaçao op te richten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Beginselverklaring S. S. In de op 23 October gehouden algemeene vergadering van de *Sarekat Islam* is met algemeene stemmen de volgende beginselverklaring aangenomen:

,,De *Centrale Sarekat Islam* stelt zich ten doel om toenemenden invloed van de N.-I. volken en volksgroepen op het Bestuur en de Regeering te verkrijgen, teneinde te geraken tot zelfbestuur.

De *C. S. I.* misgunt het recht aan welk volk en welke bevolkingsgroep ook om over een ander volk en andere bevolkingsgroepen te heerschen.

De *C. S. I.* zal steeds den strijd voeren tegen elke overheersching van het zondige kapitalisme.

Voor de behoorlijke uitoefening van staatsburgerrechten, acht de *C. S. I.*, naast intellectueele, ook moreele ontwikkeling van het individu noodzakelijk, waarvoor zij in den godsdienst het beste middel ziet.

Met eerbiediging van alle andere godsdiensten en met betrachting van verdraagzaamheid, zooals de *Alquoran* in de *Soera Quelja* openbaart, gelooft de *C. S. I.* in den *Islam*, als prediker van de democratische ideeën naast hooghouding van het gezag, den godsdienst bij uitnemendheid voor de zedelijke opvoeding van het volk.

De Staat echter blijve buiten invloed van elke godsdienst-inmenging, doch behandele alle godsdiensten op gelijken voet.

De *C. S. I.* zoekt samenwerking met alle vereenigingen en personen, die zich met haar beginsel vereenigen."

Werkprogramma S. I.: *I. Bestuursdecentralisatie en kiesrecht.*

Invoering van dessa-en regentschapsraden op Java en van soortgelijke lichamen in de Buitenbezittingen.

Geleidelijke uitbreiding van de bevoegdheden van den Volksraad, met als einddoel een vertegenwoordigend, wetgevend lichaam, door rechtstreeksche verkiezing samengesteld.

Het kiesrecht worde verleend: *a.* voor dessaraden: aan alle mannelijke ingezetenen van het dessagebied, die hun *18e* jaar hebben bereikt; *b.* voor andere vertegenwoordigende lichamen: aan alle mannelijke in-

gezetenen, die den leeftijd van *21* jaar bereikt hebben en eenige schrijfkunst en voldoende Maleisch verstaan.

II. Bewegingsvrijheid.

Afschaffing van heeren-rodi-dessa en onbetaalde, persoonlijke politiediensten, zoo ook van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, welke de vrijheid van organisatie belemmeren (passenstelsel enz.).

III. Onderwijs.

Afschaffing van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, welke de bemoeielijking of uitsluiting van toelating der leerlingen tot inrichtingen van voorbereidend, lager en middelbaar onderwijs beoogen en dientengevolge de toelating van leerlingen tot alle inrichtingen van onderwijs slechts afhankelijk te stellen van de capaciteiten der leerlingen, doch niet van een landaard, stand of geldmiddelen der ouders.

Invoering van leerplicht tot het 15e jaar.

De 2e klas Inlandsche volksschool worde de volksschool, uitgebreid en vervormd naar de reeds genoemde en nog te noemen eischen.

Vermeerdering van het onderwijs aan de 2e klas Inlandsche school met enkelvoudig boekhouden en de beginselen van den landbouw en aansluiting daarvan aan ambachts-, tuin- en landbouwonderwijs, dat naar behoefte en levenswijs van het volk van heel Indië zooveel mogelijk ingevoerd dient te worden.

Uitbreiding van het aantal der *H. I.* scholen.

Afschaffing van de bestuurschool voor Inlandsche ambtenaren, doch daarvoor in de plaats verhooging van het onderwijspeil aan de O.S.V.I.A.

Uitbreiding van rechts- en artsenschool tot hoogere scholen en voorbereiding voor een universiteit.

Uitbreiding van kweekscholen voor Inlandsche en Europeesche onderwijzers.

Instelling van studiebeurzen voor Inlandsche jongelieden, die in aanmerking komen voor universitaire en andere studie in Holland.

IV. Godsdienst.

Als uitvloeisel van haar beginsel wenscht de *C.S.I.* *a.* Afschaffing van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, die de propaganda van den Islam belemmeren. *b.* Bezoldiging van *kijahis* en *pangoeloes Agama*. *c.* Subsidieverleening aan Mohamedaansche onderwijsinrichtingen. *d.* Erkenning van de Mohamedaansche feest- en gedenkdagen.

V. Rechtswezen.

Unificatie van staats- en strafrecht, ter verkrijging van rechtsgelijkheid van alle bevolkingsgroepen.

Scheiding van rechtspraak en bestuur.

Toekenning van schadevergoeding aan onschuldig veroordeelden en aan ten onrechte in voorloopige hechtenis gestelden.

Kostelooze rechtskundige bijstand in strafzaken.

VI. Landbouw en Nijverheid.

Bevordering en verbetering door den Staat van den Inlandschen landbouw.

Onteigening van alle particuliere landerijen door staat of gemeente.

Onvervreemdbaarheid van dessa, gemeente en staatseigendom.

Staatsexploitatie van alle bedrijven, die een monopoliseerend karakter dragen en van zoodanige, die in de noodzakelijke volksbehoeften voorzien (textiel-, papier-, ijzerindustrie en andere bedrijven).

Naasting van alle bedrijven van verkeersmiddelen en van die, welke gas, water en electriciteit voortbrengen door lokale raden.

Uitbreiding en verbetering van verkeerswegen, verkeersmiddelen en irrigatiewerken.

VII. Financiën en belastingwezen.

Ter bestrijding van productieve uitgaven: Naasting van spoor- en tramwegen, terugkoop van partikuliere landerijen e.d.

Sluiting van leeningen onder waarborg van Nederland.

Afschaffing van alle voorrechten op belastinggebied.

Aan het belastingstelsel worde zooveel mogelijk het beginsel naar draagkracht ten grondslag gelegd.

Belasting op overwinst van ondernemingen en speculaties.

VIII. Sociale vraagstukken en Regeling van- en steun aan Inlandsche coöperatieve vereenigingen van handel, landbouw en nijverheid.

Tegengang van drank- en opiumgebruik en weddenschappen, uitgezonderd die, welke bevordering en verbetering van paarden- en veeteelt beoogen — en van hoererij.

Verbod van kinderarbeid.

Verplichte verzekering van den arbeid tegen de geldelijke nadeelen van invaliditeit door den werkgever.

Krachtige maatregelen tegen woeker en tegen misbruiken en mishandelen van kontrakt-koelies.

Uitbreiding van het aantal geneesheeren en kostelooze poliklinieken.

Over de *Landsverdediging*, welke kwestie ook een punt had uitgemaakt van het voorloopig beginselprogram, besloot de vergadering zich voorloopig nog niet uit te spreken, doch af te wachten wat de Regeering in deze zal doen.

Vrouwen als Bijzitten van Vreemdelingen. In de *Oetoesan Hindia* schrijft *Sarotomo* een artikel over dit onderwerp. Tot vreemdelingen worden in de eerste plaats gerekend de Nederlanders. Op den voet gevolgd, luidt het artikel aldus: Overal in Ned.-I. zijn Inlandsche vrouwen, die genoodzaakt zijn de bijzit (njai) te wezen van vreemdelingen. (Op welke wijze zij daartoe „*genoodzaakt*" worden, laat de schrijver in het midden). In Oost-Java worden *njai's* door ons beschouwd als „slechte" vrouwen en op één lijn gesteld met prostituée's. Zij zijn aan haar man niet op menschwaardige wijze, niet door den echt verbonden. De *njai's* op de ondernemingen in het Djembersche bijv. gaan steeds over de tong. Maar niet haar alleen treft die blaam; ook haar ouders en verdere bloedverwanten worden er op aangekeken, daar zij haar aan een man hebben afgestaan, die haar niet gehuwd heeft. De S. I. is verplicht den *soedara* hierop te wijzen. De Europeanen, die een bijzit hebben, bedoelen daar slechts mede de voldoening van hun lage lusten. Zij nemen een vrouw „ad interim", als zij het nog „Spaansch" hebben. Komen ze later in beter doen, dan huwen zij een vrouw van hun eigen ras. Dit is zéér laakbaar. Wat gebeurt er met de *njai*, die haar congé krijgt van haar *toean*? Zij gaat natuurlijk de baan op. Want in de dagen, dat zij de huisvrouw was van een *toean*, heeft zij het werken verleerd. Al haar tijd heeft zij noodig gehad om haar lichaam te verzorgen. Op straat gezet, valt haar de arbeid dubbel zwaar. Zij heeft een knecht gehad en meiden, die haar op haar wenken bedienden. Toen wist niemand, dat zij ook maar loonbediende was en een salaris genoot voor haar intieme diensten van *f* 20 à *f* 50 's maands. Wij kennen verscheidene baboes en kokki's van Europeanen, die vroeger *njai* geweest zijn. *Njai's* en haar familie zijn de gewillige slaven van de kapitalisten. Zijn er niet vele Europeanen, die op naam van hun *njai's sawahs, ladangs* en tuinen hebben gekocht? Dit geldt ook voor de niet-Europeanen, die een *njai* hebben. Zij geven 1 kain of 5 stukken chits, 10 kattis suiker en 4 pakjes thee aan de ouders der *goendik* en zij worden eigenaar van *sawahs* en andere gronden. Door bemiddeling van de familie en vrienden der bijzit behaalt de Chineesche *klontong* of waroenghouder zijn winsten.

Maar . . . . ook voor de *njai* komt de tijd, dat zij aan kant wordt gedaan, dat zij plaats moet ruimen voor een *njonja*. Landgenooten, opent toch uwe oogen voor dezen vorm van winstbejag en zelfzucht. Men deelt met u misère en gunt u later de weelde niet. Wordt niet de helpster van den vreemden man, die zich op eigen voordeel en levensgeluk spitst. Zijt gij eenmaal bijzit en valt er niets aan te veranderen, dringt dan bij dien man aan, u te trouwen volgens de gebruiken van uw volk, van uw geloof. Kan dit niet, vraagt dan, dat hij u trouwt naar zijne wetten en zijn geloof. Maar zoo 't mogelijk is, verzaakt om een man uw geloof niet."

Turksche Zwarte Lijst. De *Pantjaran Warta* deelt mede uit betrouwbare bron vernomen te hebben, dat de Turksche Consul-Generaal te Batavia bezig is een zwarte lijst op te maken, waarop geplaatst zullen worden: 1e. allen, die medewerken tot de verspreiding van nieuwsbladen of boekwerken, welke Turkije

aanvallen of verdacht maken en uitgegeven zijn in Engeland en Frankrijk. 2e. allen, die, in den dienst van de vijanden van Turkije, valsche propaganda maken, met het doel Turkije te benadeelen. 3e. allen, die openlijk of bedekt het inzamelen van gelden ten behoeve van het Turksche Roode Kruis (Halve Maan) tegenwerken of beletten. — Zij, die eenmaal op deze zwarte lijst geplaatst zijn, zullen nimmer meer eenig grondgebied van Turkije mogen betreden, noch zal hun correspondentie met Turksche onderdanen geoorloofd zijn. De Turksche zwarte lijst zal, in tegenstelling met de andere, eerst na den oorlog worden gepubliceerd.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Candidaten voor den Volksraad. De *Sin-Po* deelt mede, dat op initiatief van den heer Kan, te Semarang op den 11en Nov. Ao Po, een conferentie gehouden zou worden van verscheidene afgevaardigden van Chineesche vereenigingen in Ned.-Indië, zoomede van Chineesche leden van lokale raden en personen, die in aanmerking komen om candidaat te worden gesteld voor den Volksraad. Op deze vergadering zou de Chineesche bevolking zich uitspreken voor de meest geschikte candidaten, om de Chineezen in den Volksraad te vertegenwoordigen.

Chineesch Studiefonds. De *N. I. Escompto-Mij.* heeft, als blijk van hare adhaesie met de oprichting van het Chineesche Studiefonds „*West Java*", een jaarlijksche bijdrage toegezegd van *f* 1000. Gekapitaliseerd op een rentevoet van 5 pCt., beteekent deze bijdrage een gift van *f* 20.000. Onnoodig te zeggen, dat de Chineesche gemeente dit blijk van medevoelen in hun drang naar onderwijs, ten zeerste op prijs stelt. Alzoo de *Perniagan.*

Weer een Inl. Vereeniging. Hetzelfde blad deelt mede, dat Batavia een nieuwe Inlandsche vereeniging rijker geworden is: *Marsoedhi Bekso* geheeten. Zij bestaat al sinds December 1913, maar nu heeft zij, naar den eisch des tijds, een stelletje „statuten". Het doel der vereeniging wordt daarin omschreven. Art. 3 luidt: *Doel der Vereeniging:* a. de leden te oefenen in het *menandak* (tandakken), in het *gending* (het bespelen van de gamelan) en in het wajangspel.

Art. 5. Niet-Inlanders worden aangenomen alleen als donateur. Maar nu staat *Marsoedhi Bekso* ook in het teeken der *S. I.* En wij hebben er zoo'n flauwe herinnering aan — alzoo de schrijver — dat uit den treure herhaald is, hoe de S. I. godsdienst en zeden en gebruiken zuiveren wil van alles, wat niet Islamitiesch is. Geen wierook branden, geen *antjaks* of andere offers, niet hurken, en geen *sembahs* meer. Dat alles herinnert aan de tijden van Padjadjaran en Modjopait, dat alles is Boedhistisch. Maar *tandakken* en de *wajang* en de *gamelan* zijn het niet. Want daar komen vrouwen bij te pas en wat er verder bijkomt. En die kosten geld en dan kan je „donateurs" best gebruiken! Alzoo bovengenoemd Chineesch orgaan.

Een Aanklacht. In de *Djawa Tengah* komt een klacht voor over den kapitein der Chineezen, *Oen King Boe*, te Pankal Pinang. Eenigen tijd geleden nm. is door de Chineesche inwoners van die plaats een *fancy-fair* gehouden, ten bate der slachtoffers van de overstroomingen in China. Vele Chineezen hebben voor dit doel een deel hunner bezittingen afgestaan. Meer dan *f* 14000 werd met deze vendutie (men veilde de goederen tegen hooge prijzen op) bij elkaar gebracht. Dit bedrag zou aan den kapitein voornoemd ter hand zijn gesteld, om het aan de nooddruftigen in China over te maken. Nu beklagen de Chineezen er zich over, dat de kapitein weigert eenig bewijs te vertoonen, dat de overmaking van het bedrag werkelijk heeft plaats gehad. Een kwitantie kan of wil hij niet vertoonen. Tevens wordt ook verteld, dat ook van de gelden, door de Chineezen te Pangkal Pinang voor straatverlichting bij elkaar gebracht, geen behoorlijke afrekening wordt getoond.

Een Demonstratie? Om te demonstreeren, dat het onmogelijk is vertrouwenswaardige mannen in den Volksraad te brengen, stelde „*Insulinde*" als candidaten de kameraden Topee en Tjipto. *(Pewarta Soerabaja).*

In Onderzoek. De *Sinar Sumatra* bericht, dat kort geleden de Controleur en de *Demang* van Kota Agoeng in de Lampongs een bezoek brachten aan de *Pendjara* en de ingezetenen gelastten te verhuizen naar de dessa Moeara Doea, ongeveer 1 paal van Pandjara verwijderd. Uit den aard der zaak waren de Inlanders met deze *prentah* alles behalve ingenomen, vooral niet, omdat zij niet wisten wat daartoe aanleiding gaf. Zij hebben dan ook hunne bezwaren ingebracht bij den resident, bij wien de zaak thans in onderzoek is.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Een manifest van de Bolsjewiki aan den Islam.

Hoe de regeering der volkscommissarissen zich beijverd heeft den aanhang van den Islam te verwerven, zelfs tot buiten de grenzen van Rusland, spreekt uit den inhoud van 't manifest, dat wij hier weergeven, en dat nu als bittere, schrijnende ironie aandoet.

„'t Einde van den oorlog is nabij. De wereld van willekeur en onderdrukking doorleeft zijn laatste dagen. Een nieuwe wereld ontstaat, een wereld van hen die zich vrij maken. 't Russische volk wenscht slechts een eervollen vrede en steun om de onderdrukte volkeren te bevrijden.

„'t Staat daarin niet alleen. De arbeiders en soldaten van 't westen vereenigen zich reeds onder 't vaandel van 't socialisme. Ook 't verre Indië, dat sedert eeuwen onderdrukt is door 't verlichte Europa, heeft de vaan van den opstand reeds opgeheven en zijn raad van gemachtigden georganiseerd.

„Tegenover deze groote gebeurtenissen richten wij ons tot u, gij de Muselmannen van Rusland en van 't oosten. Gij Muselmannen van Rusland, gij Tartaren van 't Wolgagebied en van de Krim, gij Kirgisen en Sarten van Siberië en Turkestan, gij Turken en Tartaren van Transkaukasië, gij Tjetschenen en bergbewoners van de Kaukasus, wier geloof onderdrukt is geworden door de Czaren van Rusland, van heden aan zijn uw geloof, uwe nationale- en kultuurinstellingen vrij en onaantastbaar. Richt uw nationaal leven in, vrij en ongehinderd. Gij hebt er 't recht toe. Weet dat uwe rechten, zooals die van alle Russische volkeren, beschermd worden door de volle macht der revolutie. Steunt die revolutie en uwe gevolmachtigde regeering.

„Gij Muselmannen van 't oosten, Perzen, Turken, Arabieren en Indiërs, gij allen, met wier hoofden en goederen, met wier vrijheid en land Europa eeuwenlang handel gedreven heeft, gij allen, wier landerijen de roovers, die dezen oorlog begonnen zijn, hebben willen verdeelen, aan u verklaren wij, dat de geheime verdragen van de onttroonde Czaren over de verovering van Konstantinopel, bestendigd door den eveneens terzijde gezette Kerenski, thans verscheurd en buitenwerking gesteld zijn. De R. republiek is tegen de verovering van vreemde landen, Konstantinopel moet in de handen der Muselmannen blijven.

„Wij verklaren dat 't verdrag over de verdeeling van Persië verscheurd en nietig is. Zoodra de krijgsverrichtingen geëindigd zullen zijn, worden de troepen uit Persië teruggehaald en den Persen wordt hun recht gewaarborgd om vrij over hun lot te beschikken.

„Wij verklaren, dat 't verdrag over de verdeeling van Turkije en de losmaking van Armenië verscheurd en nietig is. Ook aan de Armeniërs wordt 't recht verzekerd vrij over hun politiek bestaan te beslissen.

„Verdrijft de roovers uwer landen! Thans, nu de geheele wereld tegen de imperialistische veroveraars gekant is, nu zelfs de Indische mohamedanen aan een opstand tegen hunne uitzuigers denken, thans mag men niet zwijgen. Verliest geen tijd, gij moet zelf heer over uwe landen worden. Gij moet zelf uw leven inrichten naar uw welgevallen. Gij hebt uw lot in eigen hand. Vast besloten gaan wij een eervollen demokratischen vrede te gemoet. Op onze vanen staat de bevrijding der onderdrukte volkeren van de wereld geschreven. Wij verwachten van u, Muselmannen van Rusland en van 't oosten, sympathie en hulp."

't Manifest was onderteekend door den volkscommissaris voor nationale aangelegenheden Dshugaschwili-Stalin en door den president van den raad der volkscommissarissen W. Uljanow, beter bekend als „Lenin".

De val van Jericho.

De pers in 't algemeen en die van Engeland in 't bijzonder, heeft volle aandacht geschonken aan 't nieuwe succes door generaal Allenby's troepen behaald. De strijd in 't heilige land, in 't land ook waar een algemeen bekend gedeelte der oude geschiedenis zich om Troje afspeelde, brengt 't oude weer in 't heden terug. Aan de overwinning namen de Australische troepen een voornaam deel, hetgeen ook weer meehelpt om de phantasie ruimer spel tot vergelijkingen van oud en nieuw te geven. Jericho ligt in 't dal van den Jordaan en is de voornaamste poort naar 't W. en O. van en naar Jerusalem toe. De strategische beteekenis, die ten tijde van de kruistochten al erkend werd, is nog toegenomen door de nabijheid van den Hedzjas spoorweg. Als Allenby den spoorweg bereikt, zal hij de verbindingslijn van de Turken met Arabië geheel kunnen afsnijden. Het

gedeelte der Ottomaansche troepen, dat langs den spoorweg is opgesteld, zal dan aan de aanvallen van de ruitertroepen van den koning van de Hedzjas worden overgeleverd. Vermoedelijk zullen de operaties van de Engelsche krijgsmacht in die richting gestuurd worden. Heftige gevechten belemmeren den opmarsch minder dan de moeilijkheden van klimaat, land en terrein.

De verlanglijsten der Britsch Indiërs.

Mr. Montagu, de Britsche minister van koloniën, heeft te Delhi een opvolging van deputatiën ontvangen, die hem in een onafzienbare reeks verlangens hebben voorgehouden van bonden, vereenigingen, leagues, landschappen, provinciën, enz., enz. Zal 't den staatsman niet doenlijk zijn alle te bevredigen of zelfs maar allen bevrediging in 't vooruitzicht te stellen, hij zal daarentegen als de warrelstroom in kalmte bezonken is, wel hoofdpunten zien bovendrijven, die als ,,algemeene'' wenschen te beschouwen zijn, en die als zoodanig voor de regeering van groote beteekenis kunnen worden. In hoever zij daarop voornemens is in te gaan zal wel uitgesproken dienen te worden, wil 't bezoek van Montagu aan Indië althans een direct practisch resultaat opleveren.

De eerste deputatie was van de Indian association, die te Delhi haar zetel heeft, zij verwelkomde den minister, wees op den weinig vrijzinnigen geest van de drukperswet en van de wet op de verdediging van Indië, doch sprak 't vertrouwen uit, dat de onlangs in Engeland aangegeven nieuwe inzichten gaan in de richting van zelfbestuur voor Indië. Zij beval de volgende punten ter overweging aan: 1. De provincie Delhi zal hervormd worden naar 't beginsel van gemeenschappelijke taal en sociaal leven, zoodat de gebiedsindeeling zal onderscheiden Rohilkhand, Agra, Meerut en Amballa. 2. De provincie zal een gouverneur met een raad krijgen, overeenkomstig de aanbevelingen van de congress-leagu-reform scheme. 3. Zij zal een hof van appel, een universiteit krijgen en ten volle een zelfstandige provincie in de gemeenschap worden. 4. Delhi zal vertegenwoordigd moeten worden zoowel in de Imperial council als in de Punjab legislative council.

Daarna kwamen de afgevaardigden van de Punjab Provincial Muslim league. Na een inleiding, waarin de verzekering van Indië oprechte gezindheid ten opzichte van Engeland's uitdrukking vond, kwam ook deze woordvoerder tot de nieuwe lijnen, door de regeering aangegeven voor de ontwikkeling van Indië's staatkunde. Blijft 't bestuur in handen van een gesloten, zeer gecentraliseerde bureaucratie, alleen verantwoordelijk aan de regeering in 't moederland, dan beantwoordt dit zeker niet aan de verwachtingen van land en volk. 't Beginsel van controle der gemeenschap en verantwoordelijke, gekozene, wetgevers moet zonder uitstel ingevoerd worden. De muzelmannen hebben recht op een eigen vertegenwoordiging, ook in de gemeentelijke- en districtsraden, zij zouden de helft moeten krijgen van de voor Indiërs te bestemmen zetels. Een gedetailleerd schema van hervormingen werd overhandigd.

Derde aan de beurt was de Punjab Muslim league. De inleider sloot zich in algemeenen zin aan bij hetgeen Mr. Montagu den 12en Juli 1917 verklaard heeft in 't House of commons in Engeland, dat de totstandbrenging van zelfbesturende provinciën, georganiseerd in coörganisatie, niet als één land van home rule, maar als een samenvoegng van zelfbesturende provinciën in de federatie van een centraal gouvernement, 't doel is waarop moet worden aangestuurd. 't Ook door deze deputatie overgelegde schema, berust op drie beginselen. Vooreerst blijven onder Britsche vlag, dan evolutie in snel tempo, vervolgens waarborging van de belangen der zeventig millioen muzelmannen, loyale onderdanen van den keizer van Indië.

De Punjab Muslim association, die daarna aan het woord kwam, is vooral een bond van het landbouwende en het militaire element in de provincie. Men ziet, het wordt voor een buitenstaander al moeilijk om de schakeeringen uiteen te houden! Uit deze klassen zijn de krijgers, die in Europa meestrijden voor 't meerendeel gegeven. Onder de uitgesproken wenschen kwam naar voren, dat de druk der belastingen moet verminderd worden.

De vertegenwoordiging der Ahmadiyyah gemeenschap noemden 't onderscheid dat tusschen Europeanen en Indiërs wordt gemaakt, als een der redenen voor ontevredenheid. Zooveel doenlijk moeten de werkzaamheden van de Europeanen op de Indiërs overgaan, ook voor de hoogste ambten. Hervormingen moeten niet gericht zijn op afscheiding van Engeland. Met de belangen der minderheden moet ook ten volle rekening worden gehouden. Rechtmatige verlangens van de verschillende volksgroepen moeten tot hun recht komen.

Conservatief luidde 't schriftelijk ingediende memorial van de Anglo-Indian empire league, die home rule voor 't Indische volk als een ramp zou beschouwen. Zij stemt in met 't verlangen van een grooter aandeel van Indiërs in de regeeringszaken. Hiertoe is een geleidelijke toeneming van gekozen vertegenwoordigers in de besturende raden noodig. 't Britsche karakter van bestuur en beheer moet behouden blijven. Zij acht 't verkeerd, dat vier vijfden van de hooge besturende raden reeds door Indiërs zou worden bezet, zooals van andere zijde gevraagd is, hiervoor is Indië nog niet rijp. De uitvoerende raad moet ook niet rechtstreeks door stemming worden gekozen, maar de leden zijn aan te wijzen door den gouverneur uit de voor den wetgevenden raad gekozen leden. Voor een afscheiding van Burma van Indië voelt zij niets, zij zou 't als een groot nadeel beschouwen voor den handel. 't Is intusschen waar, dat de belangen van deze provincie niet voldoende behartigd zijn, waardoor de meening ingang vindt, dat afscheiding en zelfbestuur tot verbetering zouden leiden. Betere controle op de geldmiddelen, 't geven aan Burma van een eigen hoog gerechtshof, worden als eerste eischen genoemd om hieraan tegemoet te komen.

Den volgenden dag kwamen weer vijf deputaties aan 't woord, wij zullen hunne wenschen voor 't volgend nummer van ons weekblad bewaren.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Onder het opschrift ,,Ontwikkeling der fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië een economische eisch'', bevat de Febr.-afl. van dit maandschrift eene beschouwing, waaraan de studie van Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys over dit onderwerp, ten grondslag ligt. — Verder bevat hetzelfde nummer nog een referaat van Mr. G. J. Fabius' ,,Het Bankwezen in Ned. West-Indië'', zoomede een aanvulling op een artikel in de vorige afl., handelend over steenkolenproductie in Ned.-Indië (waarop tot dusverre dezerzijds verzuimd werd de aandacht te vestigen).

Nederlandsch Zendingsjaarboekje.

Bij den boekhandel van den Zendingsstudie Raad te 's-Gravenhage is verschenen: Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor het jaar 1918, omvattende volledige zendingsstatistiek (inlichtingen omtrent besturen ,zendingsorganen, geldmiddelen, zendingsterrein en zendingsarbeiders der verschillende corporaties, welke in Oost- en West-Indië arbeiden), benevens alphabetische naamlijst van alle zendelingen.

Sedert December 1915 moest de uitgave van een Zendingsjaarboekje door de tijdsomstandigheden achterwege blijven; er werd dus met verlangen uitgezien naar een bijgewerkte statistiek en adreslijst.

In deze behoeften voorziet het nu verschenen jaarboekje; de interessante rubriek ,,mengelwerk'', zooals die in vorige jaargangen een plaats vond, is echter achterwege gebleven.

Catalogus fotoverzameling Koloniaal Instituut.

Het Koloniaal Instituut heeft een catalogus bewerkt van zijn lantaarnplatenverzameling, en deze voor belangstellenden verkrijgbaar gesteld. In dit werk zijn opgenomen ruim 7000 lichtbeelden, systematisch ingedeeld in 20 hoofdgroepen, 143 afdeelingen en 212 onderafdeelingen. Het voornemen bestaat, zoo noodig, periodiek supplementen op dat werk uit te geven. Met het eerste supplement is reeds een aanvang gemaakt. Het ligt in de bedoeling der Vereeniging de hiaten zooveel en zoo snel mogelijk aan te vullen, ten einde haar lantaarnplaten-verzameling zóó te volmaken, dat zij een rijken oogst oplevert voor een ieder, die materiaal behoeft voor wetenschappelijk of propagandistisch werk, onze koloniën betreffende. Het Koloniaal Instituut blijft vertrouwen op de medewerking van vele bezitters van Indische foto's en negatieven, welke, bewaard in een centraal archief, waar ze veilig opgeborgen en gecatalogiseerd, beter beschut en verzorgd zijn dan in de tropen en in particulier bezit mogelijk is. De lantaarnplaten worden, bij tijdige aanvraag, tegen vergoeding van de porto-kosten, voor elk serieus doel uitgeleend. De catalogus is verkrijgbaar aan het algemeen secretariaat, Sarphatistraat 36, Amsterdam.

De onlusten in de Bataklanden en de Sigoedamdams.

In het Febr. Nr. van ,,De Rijnsche Zending'' vindt men een en ander medegedeeld over de Sigoedamdamsecte in de Bataklanden, naar aanleiding der onlusten aldaar, welke den dood van den civielen gezaghebber Muller tengevolge hadden.

Omtrent de oorzaak van den opstand merkt zendeling Müller in Bonandolok het navolgende op: Bij de verdeeling en inning der belasting zijn door de jongere ambtenaren verkeerde praktijken gebruikt. Het kwam niet zelden voor, dat men 'n dubbel belastingbiljet ontving. Wanneer men daar een klacht over indiende, dan heette het ,,het kohier is reeds bekrachtigd er kan niets aan veranderd worden.'' Het opperhoofd moest volgens hen de door hem begane fout betalen; hij dacht er niet aan de belasting voor zijn onderdanen te betalen. Veel moedeloosheid ontstond er ook door het dienen zonder loon (heerendiensten); ook ontevredenheid over het moeten kappen van hout voor omheiningen en dergelijke dingen. Het nut van vele bepalingen zien de inboorlingen niet in; vele zijn ook zeer onpractisch en treffen de menschen op gevoelige wijze. Daardoor komt

er veel verbittering, wat het ontstaan van den opstand en der onlusten doen begrijpen.

Orang Paladang.

Het 15 Febr.-Nr. van dit orgaan der leerlingen van de M. K. L. S. te Deventer bevat het overzicht van een leerrijke voordracht van den heer Casteleyn over het leven van den assistent bij de cultures ter Oostkust van Sumatra. — Verder vindt men in dit Nr. een uit het Handelsblad overgenomen beschouwing, getiteld: Arbeidsinspectie en Oostkust-assistenten."

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Hier te lande is ontvangen het verslag over het eerste kwartaal 1917 van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië (uitgegeven door het Bat. Gen. van Kunsten en Wetenschappen). Onder mededeelingen over nieuwe opnamen, opgravingen, enz. bevat het een verslag, uitgebracht door P. J. Perquin, naar aanleiding van diens bezoeken aan tempels in Midden-Java.

Koloniale handelsvoorlichting.

In een beschouwing over dit onderwerp in het 20 Febr. Nr. van „In- en Uitvoer" vestigt de heer L. J. van der Waals er de aandacht op, dat belanghebbenden bij den kolonialen handel in Europa de verlangde inlichtingen zullen kunnen bekomen bij de 4e afdeeling van het Departement van Koloniën (referendaris Th. van Voorthuijsen).

De eigenlijke werkkring van dit nieuwe inlichtingsbureau (stichting van minister Pleyte) zal volgens den schr. bestaan uit:

1o. Het verschaffen van inlichtingen over de voor Europa van beteekenis zijnde koloniale voortbrengselen en wel door middel van:

a. een bijzondere koloniale rubriek in het weekblad „Handelsberichten";
b. het uitgeven van koloniale geschriften, zooals een jaarlijksche, beknopte „Koloniale Handelsgids" en verschillende vlugschriften; en
c. het verstrekken van inlichtingen gericht tot de 4e afdeeling van het Departement van Koloniën.

2o. Het bewerken van afzetgebieden voor koloniale voortbrengselen met behulp van:

a. koloniale handelsagenten in het buitenland;
b. koloniale monsterkamers en monsterverzamelingen in het buitenland;
c. het deelemen aan jaarbeurzen.

Bronwatervoorziening van Batavia.

Aan een particulier bericht omtrent de plannen voor de bronwatervoorziening van Batavia ontleent No. 8 van het maandblad „Water" eenige mededeelingen, welke het artikel van den heer Ch. van Spall (in No. 4 van dat blad) eenigszins aanvullen.

De met de bewerking dier plannen belaste civielingenieur C. Drost moet omstreeks einde Oct. l.l. zijn eindrapport hebben ingediend; hij komt daarin tot het besluit dat de bestaande artesische watervoorziening blijvend in vermogen vermindert, zoodat zij in de toekomst alleen voor bad- en waschinrichtingen en voor spoelwater van openbare latrines zal kunnen dienen.

Maatregelen tegen malaria.

Als mededeeling No. 10 van het Koloniaal Instituut te Amsterdam (No. 5 der afdeeling Tropische hygiëne) is verschenen een geïllustreerd boekwerk, getiteld „Maatregelen tegen malaria" (druk van J. H. de Bussy te Amsterdam).

De schr. J. C. H. Fischer, gep. majoor der genie van het N.-I. leger, behandelt achtereenvolgens het wezen en de verbreiding van de malaria; de bestrijding dezer ziekte; vraagstukken in verband met landbouw, rijstbouw, veeteelt, vischteelt en groote werken; organisatie der malariabestrijding; voorbeelden van genomen maatregelen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 8: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Invloed van de temperatuur op de fermentatie der thee, door Dr. A. W. Nanninga. — De bruine wortelschimmel, door C. J. J. van Hall, besproken door Joh. Westerdijk. — Over een Junghuhn-natuur monument, door Dr. F. W. T. Hunger. — Binding van atmosferische stikstof als cyanide. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige vaste rubrieken.

Handel en Bedrijf.

Het Nr. van 10 Febr. bevat het vervolg der geïllustreerde beschouwingen over de kinacultuur en haar administratie. Thans wordt eene beschrijving gegeven van het bedrijf eener in volle productie zijnde kina-onderneming (I. Personeel, II. Gebouwen en inrichtingen, III. Kweekerijen).

Dr. H. Breitenstein.

J. van Meurs schrijft in „Aarde en haar Volken" over dr. H. Breitenstein, den schrijver van „21 Jaren in Indië" (drie dln.; Borneo, Java en Sumatra).

„Het bekoorlijke Banda met zijn eigenaardig en interessante bevolking, boeide hem in zoo hooge mate, dat hij besloot, ook een werk uit te geven over de Molukken. In 1916 schreef hij in „Aarde en haar Volken" een reisverhaal, „Twee jaar op Banda."

Toen hij Banda verliet, ondernam hij een rondreis naar Nieuw-Guinea, Ceram en Ambon en bezocht ook het eiland Boeroe, en juist bij het uitbreken van den grooten oorlog zond hij van uit den Haag zijn manuscripten aan zijn uitgever in Leipzig. Maar deze durfde de uitgave met foto's niet aanvaarden, omdat in oorlogstijden er weinig boeken gekocht worden en de hooge prijs der afdrukken van de fotografieën de onkosten der uitgave belangrijk zouden verhoogen. Het zou echter jammer zijn, indien dit boek wegens financieele moeilijkheden niet werd uitgegeven, want dr. Breitenstein weet over land en volk zeer interessant te berichten."

In Maart van dit jaar wordt dr. Breitenstein, Oostenrijker van afkomst, doch als Nederlander genaturaliseerd, 70 jaar. (N. R. Ct.)

Bandera Wolanda.

De Nos. 219 en 220 van dit gedeeltelijk in de Hollandsche en gedeeltelijk in de Maleische taal verschijnend maandschrift bevatten vervolg-artikelen over de volgende onderwerpen: Indië weerbaar. — De mijnbouw in Indië. — De vlechtindustrie.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 47 bevat o.a. Javanen (met afbeelding van een Oost-Javaansch meisje). — De spoorweg in de kolonie Suriname, door J. van Zanten (met ill.) — Armenzorg in de Javaansche samenleving, door Walbeehm. — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (vervolg) (met ill.). — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy-van Zeggelen (vervolg).

In den „dalem" van Mangkoe Negoro VII.

Men herinnert zich wellicht het aantrekkelijk geschreven en mooi geïllustreerde artikel van controleur A. Mühlenfeld over den nieuwen bestuurder van het Mangkoe Negorosche vorstendom, Pangéran Ario Adipati Praboe Prang Wadono, verschenen in het maandschrift „Ned. Indië Oud en Nieuw."

Ditzelfde artikel is thans herdrukt in album-vorm, waaraan is toegevoegd een aantal afbeeldingen van den „dalem" van genoemden vorst, door Z. H. bestemd voor zijne vrienden en kennissen als herinnering aan zijn verblijf in Nederland, toen Z. H. nog Raden Mas Ario Soerjo Soeparto heette.

Het album is niet in den handel verkrijgbaar, maar te raadplegen o.a. in de Koloniale Bibliotheek te 's-Gravenhage.

Tooverij in Zuid Nieuw-Guinea.

Hierover schrijft Pater P. Vertenten in het Febr.-Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg een artikel (dat in een volgend Nr. zal worden voortgezet) waaraan het volgende is ontleend:

In 't leven van den Marindinees of Kaja-Kaja is tooverij schering en inslag, waarbij de deema's (geesten van hoogere orde) en messaov's (personen die met de deema's in betrekking heeten te staan) een groote rol vervullen. Die messaov's worden door de bevolking ontzien en begiftigd want ze kunnen iemand een ziekte, ja zelfs den dood berokkenen. Elk dorp heeft zijn messaov's of toovenaars, zelfs heeft elke familie de hare.

„Zooals onder de heeren doktoren ten onzent, zijn er ook onder de Kaja-kajasche messaov's, mannen met groote en mannen met kleine faam, al naar gelang het succes der behandelden of de naam die van hun leermeester uitging. Ook houden ze er, evenals in Europa specialiteiten op na. O.a. hebt ge er voor gebroken armen en beenen, voor in- en uitwendige ziekten; zoo zijn er die er tooverspreuken op na houden voor dieren, menschen en planten, al naar ieders aan-

leg en begaafdheid, de eene hiervoor, de andere daarvoor.

Wat niet weinig hunnen invloed vergroot, is hun geheimdoenerij. De inwijding tot messaov is geheim, de tooverformulen zijn geheim, elk heeft zijn geheime ingrediënten.

Wil een messaov de deema's of liever een deema zien, dan begeeft hij zich naar dezer verblijfplaats, onthoudt zich van sommige spijzen, neemt een bedwelmend middel of wat er voor doorgaat, verliest het bewustzijn of houdt zich bewusteloos. Dan ziet hij den deema dier plaats. Uit dit hocus-pocus-gedoe ontwikkelden zich zelfs legenden, bij sommige feesten voorgedragen.

Er zijn toovenaars, die zich geregeld van sommige spijzen onthouden; enkele b.v. eten nooit rijpe pisang, anderen nooit zoete aardappelen. Sommigen echter beweren, dat zij niet den geur verdragen kunnen van den wilden citroen, dien van zijn blad of vruchten. In hun taal noemen zij dan ook dezen boom den tooverboom, jelmessah-dee.

Eens hield ik zoo'n ingewijde een gewreven citroenblad onder den neus: plots liet hij zich vallen, rolt eenige minuten in het zand als een bezetene heen en weer, om daarna gansch buiten adem op te staan. Natuurlijk was zulks aanstellerij, maar bij den inlander helpt deze en andere kunstenmakerij den indruk versterken, die van den „messaov" uitgaat.

Heeft nu een deema de schuld van iemands ziekte, dan wordt die geest er door een tooverformule uitgedreven of door razen eruit gescholden. Is de zieke deerik, d.w.z. zit er een hout, een steen of een ander voorwerp in zijn lijf, dan zal de messaov het er uit tooveren. Dat is natuurlijk boerenbedrog, maar de gewone Kaja-kaja gelooft er heilig aan.

Ik heb steenen gezien, einden touw, spijkers, vischangels, uitgekauwde klapperbast, zelfs een kinnebak van een kangoeroe, een heft van een mes, pijlpunten enz., getooverd uit het lijf van een of anderen zieke. Soms noemden zij die zaken deema en droegen ze dan, gevlochten in rotanvezels, om den hals als een soort amulet."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

ALGEMEENE VERGADERING op *Vrijdag 1 Maart 1918* om 4.30 uur n.m. in een der zalen van het American Hotel.

A g e n d a.

1. Notulen der vorige algemeene vergadering.
2. Ingekomen stukken.
3. Het verslag der afdeeling over 1917.
4. Het verslag van den Penningmeester.
5. Verkiezing van drie nieuwe bestuursleden, die periodiek aftreden en herkiesbaar zijn, n.l. C. de Vries, C. den Hamer en W. C. Bonebakker.
6. Opmaken van een dubbeltal voor een lid van het Hoofdbestuur wegens periodiek aftreden van den heer Mr. Dr. C. F. Schoch.
7. Verkiezing van een afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde voor de algemeene vergadering.
8. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

DE SECRETARIS.

LEZING MET LICHTBEELDEN van den heer T. Brondgeest Sr. uit Haarlem op *Vrijdag 8 Maart 1918*, in het American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **Wat wij van Indië moeten weten; wat van hem, die er heen wil, verwacht wordt; vooruitzichten, klimaat, gezondheid, levenswijze, ambtenaren, particulieren, omgang met inboorlingen.**

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Het nieuwe bestuur der Afdeeling is samengesteld als volgt:

I. J. BLOEM, *Voorzitter;*
T. C. LEKKERKERKER, *Secretaris*, vóór 15 April 1918 Witte Singel 92, Leiden, na 15 April Leuvensche straat 59, Scheveningen.
Mej. L. M. WIJSMAN.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van een arts met ervaring op het gebied der pharmaco-dynamie.

Voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned.-Indië is de uitzending noodig van een geneesheer in het bezit van een diploma als Nederl. arts en met ervaring op het gebied der pharmacodynamie, ten einde daar te lande te worden werkzaam gesteld bij het geneeskundig laboratorium te Weltevreden.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, ook voor het wettig gezin, in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van *f* 5000 (vijf duizend gulden);

c. indien de uit te zenden geneesheer gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijks-bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250.— (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging in Indië bedraagt *f* 400 (vierhonderd gulden) 's maands, met zes verhoogingen, elk van *f* 100 (een honderd gulden) 's maands, waarvan de eerste na één jaar en de overige telkens na drie jaren dienst.

Bij de vaststelling van de aanvangsbezoldiging telt de binnen of buiten de keerkringen opgedane artsenervaring mede onderscheidelijk voor vol of voor de helft.

De geneesheer zal, alvorens te worden uitgezonden, ter voorbereiding voor zijn aanstaanden werkkring eene opdracht ontvangen hetzij tot het volgen van den leergang in bacteriologie en hygiëne te Amsterdam, hetzij om zich — indien de tijdsomstandigheden het toelaten — voor den tijd van ten minste negen maanden in Frankfurt a/Main aan het George Speijerhaus, onder nader vast te stellen voorwaarden, in de methoden van het chemotherapeutisch onderzoek te bekwamen, hetzij tot het volgen van beide vooropleidingen.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, welke zes à zeven maanden duurt, wordt verbonden eene toelage van *f* 150 's maands voor den duur van den leergang en, zoo noodig, vergoeding van reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 Maart a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de plaats en de datum van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 Februari 1918, No. 30).

Ingezonden.

Foto's betreffende het zoeken naar eetbare vogelnestjes.

Zij, die in het bezit zijn van foto's, van lantaarnplaatjes of van negatieven betreffende bovenstaand onderwerp, worden vriendelijk uitgenoodigd, deze ter reproductie voor de foto-verzameling van H e t K o l o n i a a l I n s t i t u u t te Amsterdam voor enkele dagen te willen afstaan aan den Heer W. J. Giel, den Haag, Schuytstraat 100. Kosten van toezending zullen worden vergoed.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nº. 10. Donderdag 7 Maart 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Ned.-Indische Hoogeschool.

Onlangs hield de heer E. L. K. Schmülling, Oud-Ass.-Resident, voor de „Indische Vereeniging" te 's-Gravenhage, een lezing over het universiteitsvraagstuk in N.-Indië, dat zoowel voor Insulinde als voor Holland een actueele kwestie is geworden. *)

Spr. begon met te memoreeren, wat tot heden daarover reeds is gezegd en geschreven door menschen van verschillende richtingen. Hij citeerde uit zijn eigen artikel in de „Loc." van 1913, verder uit de lezingen van wijlen den heer van Geuns voor het Ind. Genootschap van 1917, uit beschouwingen van de heeren van Hinloopen Labberton, R. van Sandick, Westerveld, Abendanon, van Dijk enz. en gaf zoodoende een uitvoerige bibliographie omtrent het onderwerp, dat tevens op die wijze veelzijdig werd belicht.

Dan maakte spr. een vergelijking tusschen Indië eenerzijds en Nederland en andere landen en Koloniën anderzijds, om tot de conclusie te komen, dat Indië thans wel rijp is voor de invoering van Hooger Onderwijs, ondanks de meeningen der tegenstanders.

Vervolgens verdedigde hij zijn vijf krachtig gedocumenteerde stellingen, die op het volgende neerkwamen:

1. De levensvoorwaarden voor een Hooger onderwijs in Indië zijn aanwezig, eveneens de behoefte daaraan, de financieele en personeele middelen; de goede werking en de gunstige resultaten zullen niet uitblijven.

2. Er moet opgericht worden een Universiteit, waarvan de Hoogeschool deel uitmaakt; alles van den eersten rang, op den breedst mogelijken grondslag en zoo mogelijk het best van Azië.

Het Universiteitsbegrip moet tweeledig zijn: Ia. voor vak- en beroepsopleiding; b. ter beoefening der wetenschap met het oog op min of meer rechtstreeksche toepassing in de practijk; c. om de wetenschap zelve en IIa. als geestelijke superintendentie, peilbepaalster en op-peil-houdster van het geheele steeds aangroeiende onderwijstelsel; b. als perfectioneerings-, d. i. voltooiings- en herhalingsonderwijs voor oud-studenten zoowel van Indië als uit Europa. (De Universiteit te stichten in een koele streek als Bandoeng of en liefst Buitenzorg).

3. Als deugdelijk hulpmiddel voor dit succes diene de opheffing van een der Rijksuniversiteiten. De Indische Universiteit zij het hoofdcentrum voor Europeesche, de verreweg voornaamste plaats voor de bestudeering van Oostersche wetenschap. Zij zal de emancipatie van Indië sterk bevorderen.

4. De Ind. Hoogeschool zal ten eenenmale van de bestaande Europeesche afwijken; met zeer weinig academische traditie, onklassiek zijn in den zin van het Nederlandsch begrip; Tokio met de 6 faculteiten is als prototype aan te nemen.

5. De Ind. universiteit beschouwe men als topstuk of bekroning van het geheele gebouw der onderwijs-organisatie in Indië in ongeveer gelijken zin als de Volksraad dat is in de politiek. Hare oprichting zou een verder bewijs zijn, dat het het moederland ernst is met de ontvoogdingsbedoelingen voor Insulinde.

Ziedaar in het kort de inhoud van de uitvoerige uiteenzetting van den heer Schmülling. Als Indonesiër acht ik het van groot belang nu reeds de beknopte samenvatting van de spoedig in druk verschijnende behandeling te publiceeren, om alvast de aandacht van belangstellenden en belanghebbenden in het Hooger-onderwijsvraagstuk van Ned.-Indië op deze gewichtige beschouwingen te vestigen, beschouwingen, die wij Indiërs grootendeels kunnen onderschrijven en die door den auteur op gelukkige wijze met argumenten en cijfers worden verdedigd.

Moge het idee van de stichting van een Indische universiteit door dergelijke publicaties, als een aangroeiende sneeuwbal door geestelijk Nederland voortrollen.

SURYA NINGRAT.

*) Niet in dit blad een verslag dier lezing te geven, is de bedoeling van deze regels, doch om de aandacht van belangstellenden te vestigen op de nieuwe gezichtspunten omtrent dit belangrijke onderwerp. S. N.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Ontginningen en Erfpacht in Banjoewangi.

Voor ons liggen een tweetal artikelen: één in het *Soer. Hbl.* bovenstaanden titel dragende en een ander, voorkomende in de *Nieuwe Soer. Crt.* over „Een Aanvraag in den Oosthoek."

Waarschuwt het eerste, van de hand des heeren A. Reilingh te *Bondowoso*, tegen te groote vrijgevigheid in het verstrekken van gronden aan de Inlanders, het tweede daarentegen stelt zich op de bres ter verdediging van de rechten en belangen van de Inlanders tegenover een aanvraag om gronden van de zijde van Europeanen.

Daar niet alleen een deel van het in Indië en Nederland door oorlogswinst verworven kapitaal, doch ook Engelsch, Fransch, Duitsch, Russisch — en niet te vergeten — Japansch en Amerikaansch geld zich interesseert voor onze koloniën en niet in de laatste plaats voor Java, behoeft het — aldus de Schr. in de *N. Soer. Crt.* — geen verwondering te baren, dat veel lieden zich het erfpachtsrecht op een of ander stuk grond trachten te verzekeren, om naderhand de verkregen rechten om te zetten in klinkende munt. Deze z.g. concessiejagers bewijzen vaak groote diensten, zijn niet zelden onmisbare factoren voor de ont-

wikkeling van een streek, en vormen voor vele, thans in volle cultuur opbloeiende streken van den archipel het noodzakelijk punt van uitgang, zonder hetwelk deze nog in woeste verlatenheid zouden liggen.

Tegen het verleenen van concessies op uitgebreide gronden ten behoeve van groote cultures kan weinig bezwaar bestaan, mits men van den ernst der aanvragers overtuigd is, zoowel als van de kans van slagen der beoogde cultuuronderneming.

Heeft de bevolking echter reeds gebruiks- en andere rechten, hetzij communaal, hetzij particulier, op die gronden verworven, dan is deze omstandigheid alleen reeds reden genoeg om de gewilde grondstukken te reserveeren voor de in aantal steeds groeiende bevolking.

Wordt er aan den eenen kant van bestuurswege wel wat veel geschermd met het machtwoord „grondreserve voor de bevolking" vooral wanneer een voor het B. B. minder aangenaam persoon gronden in erfpacht aanvraagt, „daartegenover echter staat, dat men van bestuurswege met sommige aanvragen een aan de in alles gebruikelijke sloomheid zeer onevenredige haast maakt."

„Zoo heeft men het dan ook dikwijls zien gebeuren, dat met groote snelheid erfpachtsrechten werden verleend op gronden, waarvan achteraf bleek, dat zij voor de bevolking, haar bestaan en ontwikkeling van groote waarde waren."

De concessie-aanvrage, ingediend door den bekenden Oosthoekschen planter T. Ottolander, achter wien eenige kapitalisten staan, waaronder iemand, „die in zeer gunstigen zin tot het verleenen der concessie kan en natuurlijk ook zal medewerken", schijnt er een van de laatste soort te wezen.

De aangevraagde gronden liggen op de Oostelijke en gedeeltelijk op de Noordelijke en Zuidelijke hellingen van het Baloerang-gebergte, en hebben met de in cultuur gebrachte gronden van eenige dessa's en gehuchten, alsmede een stuk boschreserve, ongeveer een uitgestrektheid van 10.000 bouws. Het ligt in de bedoeling der aanvragers op deze gronden een veeteeltonderneming te beginnen.

Gegeven de zeer krachtige invloeden, is Schr. ervan overtuigd, dat de regeering geneigd zal zijn, de concessie te verleenen.

De regeering zal echter goed doen, „door een onbevooroordeeld persoon een onderzoek te doen instellen naar den toestand, die door die concessieverleening onder de bevolking geschapen wordt, alsmede naar de geheime invloeden, welke die verleening sterk in de hand schijnen te werken."

Schr. meent, dat door het verleenen van deze concessie de rechten der bevolking geschaad zouden worden, daar de aanvrage zich uitstrekt over gronden, die tot het gebied van verschillende dessa's behooren, welke elkanders rechten onderling eerbiedigen.

Onder die rechten behoort het ontginningsrecht, hoewel afhankelijk van de goedkeuring van het dorpshoofd, tot de zeer gewichtige, gegeven de vele onder het gebied der dessa's *Wonoredjo*, *Badjoelmatie* en *Pandejan* gelegen sawah's en tegallans.

Daar in die streek reeds vroeger gronden afgestaan zijn, die voor de bevolking van groot nut kunnen wezen, dient de regeering zich ervoor te wachten, dit nogmaals te doen, daar een groote uitgestrektheid der aangevraagde gronden voor bevloeiing en omzetting in sawah's vatbaar is en door de irrigatie reeds eenige werken tot uitbreiding van het sawahgebied zijn vervaardigd.

Een ander recht is het aan de verschillende dessa's toekomende *weide-recht*, dat door de aanvragers ook bijzonder op prijs gesteld wordt, zooals blijkt uit het doel, waarvoor de gronden aangevraagd worden.

Voor de dessalieden is dat recht van niet minder belang, daar zich in de streek om het Baloerang-gebergte een soort van Inlandsche veeteelt ontwikkeld heeft en er dessalieden zijn, wier veestapel uit 30 tot 40 stuks bestaat.

Het is alleen te verwonderen, dat er van regeeringswege nog niets gedaan is om die teelt aan de moedigen en door doelmatige hulp uit te breiden, daar ze onder verstandige leiding tot grooten bloei te brengen s.

Behalve bovengenoemde rechten oefent de bevolking het recht uit om boschproducten te zoeken, wat voor de bevolking van groot belang is, daar ze, als de padi-oogst voor een groot deel mislukt, bij honderden het bosch intrekt om *gadoeng* te zoeken, een aardvrucht, die reeds in normale tijden, maar vooral bij misgewas, een voornaam bevolkingsvoedsel is. Het is dan ook niet te verwonderen, dat de dessalieden zich eenstemmig tegen het verleenen der concessie verklaard hebben.

Verleent het gouvernement de concessie toch, dan ontneemt het aan de bevolking niet alleen gewichtige van ouds verkregen rechten, „doch met die rechten het groote middel om in haar levensonderhoud te voorzien en om zich eventueel tot zekere welvaart als vrij landbouwer en veefokker op te werken."

De hr. Reilingh vertelt in zijn artikel in zeer grove trekken, hoe door de economische ontsluiting van het oostelijk deel van Java, vóór en na de opening van de lijn *Kalisat Banjoewangi*, de oerbosschen daar verdwenen om plaats te maken voor perceelen, beplant met koffie en rubber en nederzettingen van kolonisten uit Kedoe en Bagelen, die het aanzien gaven aan nieuwe dessa's.

De ontsluiting dezer streek heeft echter in sommige opzichten niet aan de gestelde verwachtingen voldaan door de weinige zorg, welke de bevolking aan die ontginningen besteedt en den toestand van verwaarloozing, waarin ze dientengevolge verkeeren. De vruchtbare grond, die de eerste jaren na het wegkappen van het oerbosch een ruimen oogst gaf, ging door het onttrekken van voedingsstoffen en het verteren der humus achteruit, werd vast en ondoorlatend, zoodat een redelijke oogst alleen te wachten was, wanneer meer zorg en arbeid aan den grond besteed werd. De meeste kolonisten vroegen echter liever nieuwe boschgronden aan en „zoo ontaardde de ontsluiting van dit gebied dikwijls in roofbouw, dezen vorm van landbouw althans dicht naderende." De verlaten of onvoldoend bebouwde gronden verwilderden, de bodemgesteldheid ging achteruit en de alang-alang deed er haar intrede.

Deze toestanden komen op Java haast overal voor in streken met een dunne bevolking naast overvloed van gronden.

In *Banjoewangi* is de uitgifte der terreinen reeds zoover voortgeschreden, dat tot op geruimen afstand van de spoorbaan geen nieuwe gronden meer beschikbaar zijn.

Het bezit aan gronden is vaak zoo groot, dat slechts voor een gedeelte of in 't geheel niet tot ontginning overgegaan wordt, en aan de bepalingen der ontginningsordonnantie niet voldoende de hand gehouden wordt.

Op zware hellingen in het gebergte is de bouwgrond werkelijk zoo arm aan voedingsstoffen, dat het noodig is hem na eenige oogsten een paar jaren braak te laten liggen. Bij de vlakke terreinen is dat niet het geval, getuige de bloeiende koffie- en rubberaanplantingen, welke tengevolge van de daaraan bestede zorg voortdurende opbrengst waarborgen.

Naast het kleine verdeelde individueele grondbezit behoort ook aan het grootcultuurbedrijf de gelegenheid gegeven te worden, zich te kunnen ontplooien.

Dit is in Banjoewangi niet het geval, daar alle gunstig gelegen gronden reeds uitgegeven zijn of voor de Inl. bevolking gereserveerd worden. Daar de aan Inlanders uitgegeven gronden vaak braak liggen, worden aan den grond niet die vruchten ontwoekerd, „welke bij een meer intensief bedrijf, hetzij door erfpachters, hetzij door kleine landbouwers of andere groepen uit de inlandsche bevolking uitgeoefend, daarvan zouden kunnen verkregen worden." Een dergelijke verspilling en verwaarloozing van den bouwgrond is in een dichtbevolkt land als Java niet op haar plaats, noch in overeenstemming te brengen met een gezonde grondpolitiek. Ten einde verbetering in den toestand aan te brengen, zou Schr. wenschen, een van bestuurswege uitgeoefende verhoogde

pressie, ten aanzien der geregelde bebouwing van de velden en een strenger toezicht op de in de ontginningsordonnantie genoemde voorwaarden en bepalingen.

Men zij voorts minder vrijgevig, waar het de uitgifte van nog beschikbare gronden betreft, een maximum van 1—1½ bouw ware te stellen, terwijl vermeerdering der opbrengst in de eerste plaats bereikt moet worden door een meer intensief bedrijf „en pas als dit tot een hooger peil is opgevoerd, komt verdere uitbreiding der bouwvelden in aanmerking.”

De hongersnood in de Rawas.

De Palembangsche correspondent van het *Soer. Hbl.* schrijft, dat de toestand in de *Rawas* (de noordwestelijkste der vier afdeelingen, waaruit Palembang bestaat) van dien aard is, dat het bestuur een aanvang gemaakt heeft met het „uitleenen” van rijst aan de in nood verkeerenden.

Met de wegverbetering *Soeroelangoen Rawas* naar *Soeroelangoen Djambi*, bedoeld als „reliefwerk”, schijnt het nog niet te vlotten, hetgeen te betreuren is, daar dan het „leenen” van levensmiddelen door het gouvernement een einde kon nemen, wat zeer wenschelijk zou wezen, daar de hulp niet diegenen bereikt, welke ze het meest noodig hebben.

Met den belastingaanslag schijnt in die afdeeling raar omgesprongen te zijn. Het bezoek van den heer Liefrinck heeft ten gevolge gehad, dat de belastingaanslag herzien is en de bedragen veel verminderd zijn. Het ware te wenschen, dat die zwaar bezochte streek voor een paar jaren van belasting vrijgesteld werd; geschiedt dit niet, zoo bestaat de kans, dat deze eertijds welvarende streek door een goed deel der bevolking verlaten zal worden. Ook schijnt het vreemd, dat nabij *Soeroelangoen* nog heerendiensten geëischt worden voor een doorgraving, die met een geringe omlegging van den weg vermeden had kunnen worden. „De lieden, die daaraan werken, moeten van heinde en ver komen, wonen soms op meer dan twee dagreizen van het werk.”

Dat juist nu, terwijl de streek zoo zeer hulp noodig heeft, het filiaal der Palembangsche volksbank te *Soeroelangoen* opgeheven is, omdat er verlies geleden werd, is zeer te betreuren.

In deze tijden van misère zou de bank hebben kunnen toonen, dat haar doel werkelijk is de bevolking te steunen en mede te werken, haar er weer bovenop te helpen, al is „een uitgemergelde bevolking, waarvan het grootste deel honger lijdt, geen object, waar men op gemakkelijke wijze geld uitzetten kan, zoodanig, dat het geheel gedekt is door een ruim onderpand, hetzij huizen, hetzij vee of tuinen met overjarige gewassen, (terwijl) ook de rentebetaling van 15 pct. gevaar zou kunnen loopen.”

Door de gewone banken wordt meer gedaan om een gokkenden Chinees uit een frauduleus bankroet te houden, „dan door een afdeelingsbank voor de bevolking, tot welker economische opheffing zij heeten in het leven geroepen te zijn.”

Suriname.

(Officieel). Blijkens van den gouverneur van Suriname ontvangen draadbericht hebben alle pogingen om de kolonie van rijst te voorzien, tot aanvulling van den binnenslands geteelden voorraad, gefaald.

De gouverneur doet thans mais aanvoeren uit Curaçao en Venezuela; hij noemt den toestand, waarin de voedselvoorziening der kolonie verkeert, ernstig. Bij de Koloniale Staten werd een ontwerpverordening aanhangig gemaakt ten doel hebbende om lediggangers te dwingen tot landarbeid in het belang van de voedselvoorziening.

* * *

Naar de „N. R. Ct.” verneemt, is, in verband met het dezer dagen vermelde telegram van den gouverneur van Suriname, dat aldaar gebrek aan graan heerschte, het stoomschip „Vulcanus” van de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij, thans te Curaçao liggende, bestemd om uit Argentinië graan of meel te halen en dit naar Suriname te brengen.

De Amerikaansche regeering maakte aanvankelijk bezwaar tegen het leveren van de voor de reis benoodigde kolen. Zij stemde echter, op aandringen van onzen gezant, daarin toe, op voorwaarde, dat de „Vulcanus” na het volbrengen der reis naar New-York zou komen om een reis te maken onder de bepalingen van de voorloopige overeenkomst.

Waar een tweede telegram van den gouverneur den toestand in Suriname ernstig noemde, heeft de minister van Landbouw ook in deze voorwaarde toegestemd.

* * *

Onder het hoofd „*Het voedselvraagstuk*”, schrijft „De West” van 4 December:

„Vergeleken met andere landen, is onze kolonie buitengewoon gelukkig tot dusverre in den oorlog. Nadat eenigen tijd de aanvoer gehokt had, zijn den laatsten tijd weder heel wat provisiën ontvangen, zoowel uit Amerika als Holland. De groote loods van den Kon. W. Ind. Maildienst is tjokvol.

Is er dus tijdelijk weer overvloed, de voortdurende prijsstijging is een symptoom dat tot voorzichtigheid maant. Prijsstijging is de gewone voorbode van schaarschte en hongersnood. De prijzen stijgen eerst zoodanig, dat de mindere man zich de dagelijksche levensbehoeften niet meer kan verschaffen. In dat stadium verkeeren wij thans, een feit waarmede het Gouvernement en andere werkgevers nu eindelijk wel eens rekening mochten houden. Naarmate de prijs stijgt, wordt het kringetje steeds kleiner van hen, die zich het noodige kunnen aanschaffen. En ten slotte kan niemand zich meer van het noodige voorzien. Dit is de algemeene hongersnood.

Is dit de normale gang van zaken, ons dreigt nog een grooter gevaar: dat Amerika den uitvoer naar neutrale landen geheel staakt.

Een firma alhier ontving reeds telegrafisch bericht, dat Amerika geen meel, eetbare oliën en boter meer zou verschepen naar hier. Dergelijke berichten zijn al meer ontvangen, en het kan zijn, dat het ook ditmaal weder een regel met uitzonderingen zal blijken te zijn. Feitelijk was de uitvoer dier artikelen reeds in September j.l. geheel verboden, wat niet heeft belet, dat hier later blom, boter, enz. uit Amerika is ontvangen. Het kan dus zijn, dat het ook ditmaal nog weer losloopt. Maar dat ons op den duur ernstige moeilijkheden wachten, staat bijna met wiskundige zekerheid vast.

Ook uit Demerara wordt de aanvoer met horten en stooten voortgezet, en kunnen wij elk oogenblik voor verrassingen staan.

De eerste verrassing was, dat eenigen tijd geleden de uitvoer van Demerara vee naar Suriname beperkt werd tot 80 stuks per maand.

Daarop is reeds een tweede verrassing gevolgd. Het Gouvernement van Demerara heeft verleden week bepaald, dat voortaan inplaats van 80 stuks, slechts 52 stuks per maand mogen worden uitgevoerd.

Gelukkig is weder tijdelijk de uitvoer van een zekere hoeveelheid rijst uit Demerara toegestaan, en heeft ons Gouvernement onmiddellijk stappen gedaan om een flinke partij rijst van daar te betrekken.”

Het blad komt dan krachtig op tegen de kunstmatige, steeds toenemende prijsopdrijving van de rijst.

* * *

In „Suriname” van denzelfden datum een artikel over hetzelfde onderwerp. Na te hebben gewezen op het verbod van uitvoer uit de Vereenigde Staten schrijft het blad: „Intusschen mogen wij niet stil zitten, en alle zeilen bijzetten om te trachten voedingsstoffen te vinden die blom kunnen vervangen. D. w. z. stoffen waaruit men brood of een surrogaat van brood kan bereiden, want brood is niet te vervangen.

Als men bedenkt, dat dagelijks voor drieduizend gulden aan blom te Paramaribo verbakken wordt, dan zal men moeten toegeven, dat de toestand thans eenigszins précair mag genoemd worden.”

In verband hiermede wijst het blad op een artikel in de Demerary'sche „Argosy” van 27 November, handelende over de bereiding van cassavemeel, rijst-

meel, korenmeel (maismeel), bacoven- en bananenmeel door een bekend fabrikant van voedingsmiddelen in Britsch Guyana, den heer H. Gaskin. De monsters dezer producten hebben voldaan aan de gestelde eischen.

De heer Gaskin is van oordeel, dat deze producten een krachtigen en geschikten vervanger van tarwemeel zullen opleveren.

* * *

De Surinaamsche bladen wijzen op de teekenen van ondervoeding, die zich al beginnen voor te doen. In Juni 1917 hebben daarom de Herrnhutters de kindervoeding ter hand genomen. Om de zaak krachtiger aan te pakken heeft zich in December een comité gevormd met mevrouw Staal—Giese als eere-voorzitster. De bedoeling is voor een geregelde kindervoeding te zorgen.

Een oproep is tot de ingezetenen gericht om geldelijke bijdragen in te zenden.

* * *

„De West" van 11 December schrijft: „De leus: naar het land! schijnt langzamerhand ingang te vinden. De goede prijzen, die men tegenwoordig voor landbouwartikelen kan bedingen, hebben natuurlijk niet weinig daartoe bijgedragen.

Iemand, die onlangs, na eenige jaren in de stad te hebben vertoefd, een bezoek bracht aan het district Cottica, was verwonderd over de vele „stadslieden", die hij daar aantrof, ijverig aan het werk op grondjes. Allerlei personen, die hij in den laatsten tijd in de stad had gemist, zag hij daar terug. Hij verzekerde ons, dat het een lust is te zien hoeveel rijst en andere producten in Cottica door creolen worden aangeplant."

* * *

„De Surinamer" van 6 December doet het volgende beroep op de planters:

„Naar wij met genoegen vernemen, worden stappen gedaan om tot samenwerking te komen van de beide Landbouwvereenigingen, welke alhier bestaan.

Wij hopen van harte, dat die verlangde samenwerking tot stand gebracht worde tot welzijn van den Grooten Landbouw en daardoor ook van de geheele Kolonie.

Oneenigheid is overal eene treurige zaak, maar intreurig, wanneer zij bestaat in eene kleine maatschappij. Veel ten goede zouden de landbouwvereenigingen kunnen uitwerken, indien beide zusterlijk hand aan hand gingen, en aldus in eensgezindheid de gemeenschappelijke belangen van den landbouw konden behartigen.

Wordt de huidige toestand bestendigd, dan blijft hij een droevig feit voor de kolonie, hetwelk vooral bij de Regeering in het Moederland ergernis en wrevel wekken moet. Aan het vertrouwen in den landbouw en de planters zal daardoor veel afbreuk worden gedaan. Die oneenigheid zal steeds een beletsel blijven, dat ingrijpende maatregelen genomen worden in het belang van ons landbouwbedrijf.

Wij doen daarom een beroep op beide vereenigingen om elkander, met terzijdestelling van alle persoonlijke onaangenaamheden, wederzijds te steunen door eene royale samenwerking.

Het welzijn der Kolonie vraagt, het welbegrepen eigenbelang vordert zulks."

Nog beter zouden wij het vinden, dat beide vereenigingen zich oplosten in één vereeniging. Er is geen enkele reden waarom in een zoo kleine kolonie twee vereenigingen voor den grooten landbouw zouden bestaan.

* * *

Uit den „brief van de week" in „Op den Uitkijk" van 1 December:

„De lading van de „Prins der Nederlanden" is, na van Februari tot September in Lissabon te hebben gelogeerd, ook eindelijk naar Holland verscheept. Naar ik hoor voor een vrachtprijs van *f* 200 per ton! Voeg daarbij de kosten van hier naar Portugal's hoofdstad en de pakhuishuur daar, dan kan je nagaan dat alles zoo duur is geworden, dat...... de prijs wel moeilik of niet te maken zal zijn. 't Zou niet te hopen zijn, dat onze verschepers na al de moeite met hun koffie „op de koffie" kwamen."

„Op den Uitkijk" moest eens weten welke hier de ervaringen zijn van de importeurs van koffie uit Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gegronde Klacht. De „*Oetoesan Hindia*" bevat een aanklacht van een Arabier uit Soerabaja. „Even na tweeën 's nachts — zoo verhaalt deze — toen ik van een vergadering in de Arabische societeit, op weg naar huis, door de Sasakstraat in de Arabische kampong liep, kreeg ik plotseling een gevoel, alsof mij de keel werd dicht geknepen. Instinktmatig greep ik met beide handen naar dat lichaamsdeel, doch mijne handen waren plotseling als verlamd. Van schrik deed ik een stap achteruit. Dat was mijn redding, want toen gevoelde ik mij bevrijd en bleek, dat een laag hangende electrische geleiddraad, waar ik tegen aangeloopen was, de oorzaak was geweest van mijn onaangename gewaarwording. Ik keerde terug om de politie te waarschuwen en trof niet veel verder een slapenden agent aan, dien ik wekte en trachtte over te halen de gevaarlijke plek te bewaken. Vergeefs, de agent verklaarde de hem aangewezen plaats niet te mogen verlaten. Ofschoon ik vermoeid was en het reeds laat in den nacht was, dreef mijn vrees, dat wellicht een rasgenoot door den draad kon worden gedood, mij naar de naastbijgelegen politiepost, waar ik een Europeesch politiebeambte vond, wien ik mijn verzoek, om den gevaarlijken draad te doen bewaken, herhaalde. Weer ving ik bot. De Europeaan verklaarde er niemand voor beschikbaar te hebben. Hij telephoneerde naar de Electrische centrale, doch kreeg daar geen antwoord. Terwijl ik nog in het posthuis stond te wachten, kwam juist een Europeesch agent van inspectie terug. Hij ging dadelijk met mij mee en ik bracht hem bij den draad, dien hij, na bezichtiging, weer verliet, zonder maatregelen ter bewaking te hebben genomen. Vermoeid kwam ik thuis en toen ik den volgenden dag om elf uur weer de Sasakstraat passeerde, hing de draad nog even dreigend als tevoren en van bewaking of waarschuwingsbord was evenmin iets te bespeuren."

„*Tjobalah* (verbeeld u) — voegt de redactie van de *Oetoesan Hindia* hieraan toe — „als de zorgeloosheid in dit geval aan een Inlander ware te wijten geweest, dan zou een ieder er op gestaan hebben, dat hij veroordeeld werd, zelfs al zou dat volgens de wet onmogelijk zijn geweest!"

Bezwarend Schoolbezoek. In sommige Inlandsche bladen wordt er op gewezen, dat het bezoek der scholen hier en daar af- in plaats van toeneemt. In de *Hindia Moeda* leest men o.a. dat de Europeesche oorlog zijn invloed op het schoolbezoek zou doen gevoelen. Wegens het zeer onregelmatig uitzenden van schoolbehoeften uit Europa en dan nog slechts in beperkte hoeveelheid, zouden boekjes en schrijfutensiliën niet meer verstrekt worden, doch door de leerlingen zelf moeten worden aangeschaft. Behalve het schoolgeld, dat voor een leerling eener 2e klas school 10 à 75 cts 's maands bedraagt, zou deze nog hebben uit te geven *f* 1.50, *f* 1.88, of *f* 4.01, al naarmate hij in de 3e, 4e of 5e klasse zit, een uitgaaf, welke voor de ouders te bezwarend zou zijn.

De verbetering der dessa-economie, waarvan de mogelijkheid in bovengenoemd blad wordt aangetoond, zal ongetwijfeld ook het volksonderwijs ten goede komen. De talrijke dessaschooltjes toch laten, wat inrichting betreft, nog al te wenschen over. Dit zal zeker ook wel uit gebrek aan financiën zijn. Toch mag — alzoo de schrijver — zelfs bij geringe draagkracht, het onmisbare niet ontbreken; en ook dit is wel eens het geval. Zoo prijkt op den weg van Salatiga naar hotel Merbaboe een der dessa's met een school aan den grooten weg, vlak naast de pasar. Die plaats zelf zal op de dagen, dat er pasar is, niet gelukkig gekozen blijken, maar ook dat is uit zuinigheid. De school is n.m. ondergebracht in een

voormalige *goedang* van het gouvernement, een van het bekende type, dat men in geheel Java vindt. Een bordje vóór aan den weg vermeldt met trots, dat deze kweekplaats van wijsheid reeds twee jaren bestaat. Maar wie nu uit belangstelling de zaak eens opneemt, zal er zich toch over verwonderen, dat men in dien tijd er nog niet eens toe gekomen is om de goedang-luikjes, ver boven manshoogte, te vervangen door ramen, die voldoende licht door laten. Als men binnenkomt, moet men even wachten, eer men in de duisternis iets kan onderscheiden. De B. O. W. droeg het gebouw, als *goedang*, over aan het B. B. Vakkundig toezicht was er dus niet meer, maar een leek kan toch begrijpen, dat kleine luikjes op zoo'n hoogte te weinig licht binnenlaten. Zelfs als dit maar een tijdelijk onderdak is — twee jaar is anders een heele tijd — moet er voor goed licht gezorgd worden.

In de *Oetoesan Hindia* is te lezen, dat er bij de bevolking in Madoera niet veel animo blijkt te bestaan om hare kinderen onderwijs te doen geven, noch op de dessascholen, noch op de gouvernementsscholen. Verschillende dessascholen zullen gesloten worden. In tegenstelling met vroeger, toen de scholen druk bezocht werden, zijn er nu vaak maar 5 à 6 leerlingen. Men meent dezen toestand te moeten toeschrijven aan de onvoldoende medewerking van het bestuur.

Tegen Wijziging der Kantoor-uren. De *Pantjaran Warta* verklaart zich geenszins ingenomen met het gerucht, dat de kantooruren op de gouvernementsbureaux gewijzigd zullen worden. Het blad wijst op de bezwaren, welke die maatregel met zich zal brengen voor de op die kantoren werkende Inlanders. Moeten zij van 8—4 op het kantoor blijven, dan moeten zij buitenshuis eten, waarvoor hun traktement te gering is.

Eene Waarschuwing. Ter illustreering hoe in Ned. Indië de wet wordt toegepast, deelt de *Pantjaran Warta* het volgende mede. Den 21en September 1917 kwamen vier S. I.-leden voor den rechter. Zij hadden *polowidjo* (tweede gewassen) weggenomen, zonder vergunning van den landeigenaar en geweigerd *tjoeké* te voldoen. Zij hadden ongelijk, want de landheer heeft het recht van alle gewassen *tjoeké* te heffen. Zij meenden niets verschuldigd te zijn, want de *polowidjo* groeide op een *sawah*, waar reeds geoogst was en voor dien oogst was reeds *tjoeké* voldaan. Voor het landgerecht hadden zij rechtskundigen bijstand van een S. I.-voorzitter *Hadji Hasan Joesoef*. Het vonnis luidde: *f*15 boete per hoofd, subsidiair drie dagen *krakal*. De lieden trokken met Hadji Hasan Joesoef naar een hoogere rechtbank, den landraad te Buitenzorg, die evenwel besliste overeenkomstig het uitgesproken vonnis. De S. I. heeft in die streken nog vele vijanden, want de S. I.er heet slecht. 't Is te hopen, dat de Regeering een nauwgezet onderzoek gelasten zal. Anders is hiervan ontevredenheid het gevolg, daar de vier veroordeelden meenen in hun recht te zijn. Door de niet-S. I.ers worden zij nu met den nek aangekeken. Komt hier nog bij, dat de ambtenaren van het Gouvernement de S. I. een kwaad hart toedragen, dan loopt de rust gevaar. De rechter vrage niet: of een beklaagde S. I.er is? Want valt er straf, dan lijkt 't den veroordeelde, dat zijn S.I.er-schap daartoe aanleiding gegeven heeft. De bevolking zou te beklagen zijn, als ook hier dingen gebeurden als in Djambi. Zoo besluit het blad.

Nieuwe Bladen. De *Kaoem Moeda* bericht, dat *Djojopranoto* uit de redactie getreden is, teneinde het weekblad, dat *Said Alatas Sr.* te Batavia zal uitgeven, te redigeeren. Dit weekblad zal gewijd worden aan godsdienst, economie en politiek. Hoe het heeten zal, weet men nog niet. De nieuwe hoofdredacteur *Darna Koesoema* zegt in zijn „Woord tot de Abonnees" o.m.: „De (Europeesche) Asmodeepersmannen behoeven wij niet au serieux te nemen. Zij zijn ontoerekenbaar."

In hetzelfde blad leest men: „*De Indische Beweging*" heet het nieuwe maandblad, dat te Semarang wordt uitgegeven onder redactie van Tjipto en Later, het orgaan dus van die beweging. Verwacht wordt de mede- en samenwerking van alle volksleiders in Indië.

Anti S.-I. Twee anti-S.-I.-ers, onder wie een zoon van een districtshoofd, gaan *de kampongs* en *dessa's* in en uit om stemming te maken tegen de S.-I. — alzoo de *Octoesan Hindia* — Zij hebben vereenigingen opgericht om de S.-I. tegen te werken. Wij raden den S.-I.-ers af te wachten, wat de gevolgen zullen zijn van deze machinaties. Eén van de stokers heeft beweerd, dat de S.-I.-ers God noch gebod kennen. Aangenomen eens, dat dit waar is, wij willen toch het goede en zijn dus goed. De lasteraars mogen een God hebben, zij willen het slechte en zijn daarom slecht. Zoo oordeelt het blad.

Baars speelt nog altijd den clown — alzoo hetzelfde blad. — Na zijn échec in de vergadering in het gebouw van „*Panti Harsojo*", heeft de socialist den 1en October te Soerabaja gesproken voor een publiek van 15 Chineezen en 100 Inlanders, meest dessalieden. Het ontbrak in zijn redevoering niet aan schimpscheuten aan het adres van de S.-I. Nu weten wij waar Baars eigenlijk heen wil. Hoe meer hij zich aanstelt als een potsenmaker, hoe meer het uitkomt, dat wij in hem een vijand moeten zien. Reeds honderden jaren lang zoeken vreemdelingen hier hun bestaan. Dit hindert niet, maar onze vijanden zijn zij, die tweedracht in onze gelederen komen zaaien, en *zij, die voor alles de gunst zoeken te winnen van den Inlander.*

Een merkwaardige Briefkaart. „Toen ik *Mas Marco* in de gevangenis opzocht", verhaalt *Alimin* in de *Pantjaran Warta* — „zag ik een merkwaardige briefkaart bij hem liggen. Zij vertoonde de kiek van een Javaan, die in Nederland vertoeft. Om diens hals stond in Javaansche karakters: *Beranie karena benar.* Om de afbeelding was geschreven: Uit sympathie en solidariteit. Onder het portret prijkten handteekeningen van *Soewardi Soeria Ningrat*, *Sosro Kartono*, *Soeardi*, *Samoed* en *Françoís*. De briefkaart herdacht den dag, waarop Marco in de gevangenis te Glodok kwam. De inhoud van de briefkaart luidde aldus:

> „Den Haag, Juli 1917. Men geeft slechts hem, die nemen durft...... Wat is recht? Recht is de vijand van onrecht, zooals het licht de vijand is der duisternis. Doch gelijk de duisternis door het helle licht steeds wordt verjaagd, dag in, dag uit, zoo zal ook het onrecht voortdurend door het recht verdreven worden. Dat is de strijd, die ons menschen en stervelingen leven geeft in het doodsche leven in deze wereld. En daarom: strijd moet er zijn! Heil den strijder! 't Is niet de slechtste manggaboom, waarin de jongens steenen werpen. Het goede wordt in zand geschreven, het slechte in graniet gegrift. Zie niet de avondzon met weemoed ondergaan, want weet, morgen komt zij weer op."

„Neemt dit ter harte, rasgenooten! alzoo Alimin. „Durft allen voor uw rasgenooten opkomen en u zelf te slachtofferen!"

Durf. De *Oetoesan Hindia* nam uit het *Soer. Hbl.* het bericht over van den aanslag te Langsa op Robrecht en Jahnke. Toen den Atjeher werd gevraagd, waarom hij de misdaad bedreven had, was het antwoord: „ De Heere God heeft 't me bevolen!" Dit is nu het verschil tusschen bloodaards en menschen, die durf hebben — roept de *Oetoesan Hindia* uit. Bij de laatsten is durf de oorsprong van al hun handelingen.

Perang Sabil. Onlangs is de S.-I. voorzitter te Ampenan bij het landsbestuur ontboden, als een gevolg van lasterlijke aantijgingen — deelt de *Oetoesan Hindia* mede. De S.-I. zou den „*perang sabil*" prediken. Denkt de lasteraar op deze wijze de S.-I. te gronde te kunnen brengen? Dat gaat heusch zoo gemakkelijk niet. Wat nu de perang sabil betreft, die is bijna ontbrand tusschen Baliers en Sasaks. De aanleiding was het aangaan van weddenschappen, bij gelegenheid van de races te Ampenan. Zijn hier de S.-I.-ers in betrokken geweest? 't Verbaast ons, dat er een *Hadji* te Ampenan woont, die graag meewedt, bij de races. De zondige verbergt zijn slechte neigingen onder zijn grooten tulband.

Zou 't waar zijn? *Hasan Djajadiningrat* verklaart in de *Oetoesan Hindia* met zekerheid te weten, dat *Tjokro Aminoto* niet kan aftreden dan door den wil van God...... om vervolgens, na een herinnering

aan de overwinning door Ardjoeno behaald in den Brotoyoedokrijg, als volgt te eindigen: Weet mijne heeren, de zaak van de S.-I. is niet een zaak van stervelingen. Wij S.-I.-ers zijn evenals alle schepselen slechts werktuigen. Wij worden door God aangewend voor de zaak van de S.-I.

De Heere God heeft *onze gebeden in het verborgene* gehoord. Wij hebben stellige berichten, dat de heer Liefrinck in December Oost-Java bezoekt, om daarna naar Bali te vertrekken. Er zijn klachten voorgebracht bij den Gouverneur-Generaal door den Voorzitter der C. S. I. Het bezoek aan Bali geldt de Gianjarzaak; *er zijn zoovelen onschuldig neergeschoten*. Bewijst dit niet, dat wij Inlanders, *in de eerste plaats de S. I.-ers, bijstand erlangen van God?* Alleen voorzien wij niet, op welk oogenblik die uitredding komt. Broeders in Oost-Java, verzamelt gegevens! Gij hebt nog veel tijd, vóór December er is. En gij, volksleiders in Gianjar, blijft niet werkeloos. Doet evenzoo! Ons is ter oore gekomen, *dat men te Gianjar bezig is zich van zekere wapens te bedienen*, om het gevaar, dat een onderzoek meebrengt, te bezweren. Wij zijn bang, *dat men ook in het Djembersche stilzwijgendheid zal koopen.*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Verdediging der Chineesche Handelaren. Onder de onderwerpen op het tweede S. I.-congres te bespreken, was vermeld: „Den *Singkeh*-Chineezen moet verboden worden in de kampongs te komen, want zij verschieten aan de kamponglieden geld tegen woekerrente. Voorts behooren op onbepaalde tijden alle bij de Chineezen in gebruik zijnde maten en gewichten door het bestuur gekeurd te worden, niet zooals tot nu toe gebeurt: eens om de zooveel jaren." Hiertegen trekt de *Perniagan* te velde: Chineezen, die de kampongs bezoeken, zijn kleinhandelaren, onder wie *klontongs*, die chitsen verkoopen. Zij slijten hun koopwaar à contant, een enkele maal verleenen zij ook crediet. Ook verkoopen zij gedroogde visch. De winst is zeer matig. Wordt crediet verleend, dan is het een zeldzaamheid, dat de weinige verschuldigde centen alle binnenkomen. Zijn dat nu die woekeraars? zoo vraagt het blad. En hoe velen van deze arme venters en marskramers worden er niet in de kampongs en dessa's beroofd en vermoord? Gemakkelijk en benijdenswaard is hun bestaan niet. Dan zijn er nog Chineesche bemiddelaars tusschen de Europeesche toko's en de Inlandsche bevolking. Zij besparen den Inlanders tijd en moeite en helpen hen direct aan contanten. De Europeesche toko's slaan niet bij kleine hoeveelheden in, wat de Chineesche tusschenhandelaar wel doet. Veldgewassen worden ook door hen opgekocht, maar tegen billijke prijzen. Is dit woeker? Er zijn toch *hadji's*, die hetzelfde doen? De Regeering heeft op verscheidene plaatsen afdeelingsbanken opgericht, juist om de Inlandsche bevolking uit de handen der woekeraars te houden. Hoe komt het dan, dat de Inlander nog steeds geld leent van particulieren? Maken Chineezen zich al eens schuldig aan geldschieten tegen woekerrente, hadji's en Arabieren zijn beruchter woekeraars; hun voorwaarden zijn harder. Weert men nu den Chineeschen negotiant uit de kampongs, hun plaats wordt stellig onmiddellijk door anderen ingenomen en de zaak blijft, zooals zij was. De Inlanders van de kampongs kunnen het eenmaal niet stellen zonder tusschenpersonen, die bemiddeling verleenen tusschen hen en de Europeesche handelshuizen, en geld opnemen is van den Inlander een aangeboren karaktertrek.

Wij zullen niet beweren, dat de Chinees nimmer met valsche maten meet en dat zijn gewichten steeds zuiver zijn, maar men mag niet generaliseeren. Kan echter de S. I. alle vreemde tusschenhandelaars uitschakelen en den kampongbewoner van geld voorzien, zoodat zelfs de afdeelingsbanken overbodig worden, des te beter.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan ten strijde.

Zal Japan een aandeel nemen aan den strijd te land? Nadat 't zich had meester gemaakt van Duitschlands prachtgebied in China, is deze vraag niet van de lucht geweest. De groote kosten, de groote moeilijkheden, waren eenerzijds redenen om er tegen op te zien, maar vooral bleef 't Japansche volk zelf heel weinig geestdrift voor 't denkbeeld toonen. De Japanner is practisch. Wat had hij van 't zenden van tienduizenden — minder mocht 't niet wezen, wilde de maatregel eenig effect geven — ver van huis te verwachten, welke voordeelen zouden staan tegenover de enorme offers? Bovendien meer nabij in Korea, in China wachtte nog zooveel werk, was 't verstandig elders kracht te gaan verspillen? Japan wil, als de andere mogendheden door den langdurigen oorlog verzwakt zullen zijn, juist in volle kracht daartegenover staan. Iets anders zou 't wezen wanneer de oorlog naar Japan kwam, inplaats ervan dat Japan naar den oorlog moest gaan. Kon Japan zijn aanzien en macht in 't Oosten uitbreiden, dan zou 't direct voor eigen belang strijden, dan zou er voordeel te behalen zijn, dat ook winst voor de toekomst zou beteekenen. In deze richting bleef Japan actief. De vermeestering van Kiao Tjsaoe, de eenige Duitsche haven in China, wees er reeds op, 't optreden in Wladiwostock was er een voortzetting van, en nu een al dan niet ernstige bedreiging van de Japansche belangen in 't Oosten door de revolutionaire Russische politiek gelegenheid biedt tot optreden in gemeenschap met China, nu schijnt de verzoeking te groot te worden om er weerstand aan te bieden.

Reeds in 1913 zou door den Jap. staatsman Motono gezegd zijn, dat mocht Rusland's steun aan de entente ontvallen, deze noodzakelijk haar toevlucht tot de bijstand van Amerika en Japan zou dienen te nemen. Heeft dit inderdaad in den onvermijdelijken loop der oorlogsontwikkeling gelegen, dan zou 't optreden van Japan geen eenzijdige zet wezen, maar, ongeacht de momenteel bijgebrachte motieven, noodig zijn om 't overwicht der entente tegenover de centrale te kunnen krijgen.

Intusschen zijn als beweegredenen de volgende uiteenloopende bronnen bijgebracht, voor een gewapend optreden van Japan en China in Siberië en Mongolië. Uitgebreide voorraden zijn te Wladiwostock en langs den Siberischen spoorweg opgelegd en daar niet veilig, het behoud moet verzekerd en dus beschermd worden. — Duitschland's politieken invloed zal zich nu tot Afghanistan, Perzië, China uitstrekken en daar onrust verwekken, indien niet tijdig daartegen post gevat wordt. — Geducht wordt bedrijvigheid van Duitsche duikbooten van Wladiwostock uit, waardoor de Jap. handelsvloot ernstig zou worden bedreigd. — 200.000 Duitsche en Oostenrijksche krijgsgevangenen zouden in Siberië in vrijheid gesteld doch tevens van wapens voorzien zijn, en zoo een bedreiging vormen van de rust en zekerheid voor de oostelijke buurlanden. — De staten, daartoe in staat, nemen een onderpand tegen 't niet betalende Rusland. — De bolzjewikische theoriën en practijken konden wel eens overslaan naar China en Korea. — Japan en China willen ook wel een stuk van de Russische taart. — China zocht naar buiten afleiding voor zijn binnenlandsche oneenigheden.

Britsch Indië's verlangenlijst.

In voortzetting van 't overzicht der deputaties, die zich in Delhi tot den Britschen minister van Koloniën, Mr. Montagu richtten, geven wij nu in hoofdzaken 't adres uitgesproken door een vereenigde afvaardiging van 't All-India congress en de Moslem league, de twee machtige Hindoe- en Muselmanbonden, die weleer tegen elkander inwerkten, doch die elkander gevonden hebben voor hun streven naar de emancipatie van Br.-Indië.

Voorop werden de redenen gezet, die Indië heeft tot erkentelijkheid ten opzichte van Groot-Britannië. Dank zij de opvoeding en ontwikkeling is Indië nu zoover gebracht dat 't s e l f - g o v e r n m e n t kan krijgen, d.i. de voorwaarde voor s e l f - r e s p e c t i n g, volgens Engelsche opvatting.

De openbaarmaking, op 20 Augustus 1917, te gelijk in Engeland en in Indië, volgens welke een verantwoordelijke regeering van Indië aanvaard wordt als 't doel van de Br. Koloniale politiek, is met buitengewone voldoening ontvangen. Om de spoedige verwezenlijking ervan te verzekeren zullen echter de eerste maatregelen in die richting een dadelijk een zoodanig aandeel aan 't volk moeten toedenken, dat dit door zijn gekozen vertegenwoordigers invloed kan uitoefenen, terwijl tevens de aanwijzing van hetgeen voor de toekomst moet worden gedaan niet geheel zal worden gelaten aan de regeeringen in Indië en Engeland. Hierbij rekening te houden met de volkswenschen zal in overeenstemming zijn met de verklaring van Engeland's Eersten minister, dat de wenschen der bevolking de hoogste aanwijzingen behooren te zijn voor de wijze van haar bestuur, hetgeen zeker ook van toepassing moet wezen vóór de tropische landen.

Na een opsomming van hervormingen, die onder 't volk voorkomen, kwamen de deputaties tot de staatkundige verhouding van Indië tot 't moederland. 't Verlangen ten deze is gelijkstelling met de z.g.n. kroonkoloniën, of dominions, zoowel ten opzichte van 't gemeenschappelijk moederland als in de onderlinge verhouding der overzeesche gebieden. Indië zal dus ook in de Rijksraad en in 't Rijkskabinet op dezelfde wijze vertegenwoordigd moeten worden als elke andere der kroonkoloniën.

Indien 't waar is dat 't Britsche rijk de grootste macht op aarde is om 't welzijn van 't menschdom te verzekeren, vleit Indië zich met de hoop en 't vertrou-

wen dat 't niet uitgesloten zal worden van datgeen te doen wat het zich daarbij als taak toegewezen acht, in 't bijzonder na dezen grooten oorlog voor de vrijheid, waarin 't, volgens openlijke erkenning, een belangrijk en eervol aandeel genomen heeft.

Daarna kreeg mevrouw Annie Besant 't woord, om namens de Home Rule league te getuigen. Zij zette dadelijk in met den wensch, die anderen eerst na een omzichtige voorbereiding uitspraken. De league, die 52.000 leden telt, zelf-regeering, naar de opvatting van home rule, worde aan Indië verzekerd. Als eerste stap aanvaardt de league 't gelijkstellen met de dominions, maar een overgelegd schema treedt nog in de volgende bijzonderheden. Een uitvoerende raad samengesteld uit een gelijk aantal van benoemde en gekozen leden, de laatsten allen Indiërs. Een wetgevende raad voor vier vijfden bestaande uit gekozen en een vijfde uit benoemde leden. De vervanging van de bestaande Britsche bureaucratie door een Indische oligarchie wordt niet voorgesteld. Wanneer de regeering verantwoordelijk wordt gesteld en 't kiesrecht geleidelijk wordt uitgebreid, wanneer de administratie gescheiden wordt van de wetgevende zijde in 't regeerstel, wanneer de burgerlijke dienst wordt gescheiden van de uitvoerende raden, dan zal de goede richting worden ingeslagen.

Indië is niet minder rijp en ontwikkeld dan de Britsche massa dit was in 1832 toen de Reform Bill werd ingevoerd. Indië vraagt voldoende vrijheid om een eigen weg te volgen, onder de Britsche kroon.

Wij meenen 't hierbij te mogen laten. Mr. Montagu heeft met voorbeeldig geduld de lange rij van afgevaardigden aangehoord, maar voor onze lezers achten wij 't nog slechts noodig te verklaren, dat 't reeds weergegevene in velerlei afwisseling herhaald werd, zonder nieuwe gezichtspunten van belang daarnaast te plaatsen, al werden eenige provinciale en partijbelangen bepleit, waarvoor de inleiders 't ons zeker kwalijk zullen duiden, dat wij ze niet ten volle tot hun recht laten komen, indien zij ons overzicht onder oogen krijgen.

Klein.

In 't begin van den grooten oorlog vond de Russische regeering 't zóó ergerlijk dat haar zetel een Duitschen naam droeg, dat zij St. Petersburg daarom herdoopte in Petrograd. Over 't algemeen werd dit klein gevonden, maar toch heeft nu 3½ jaren later 't voorbeeld navolging gevonden. 't Parlement van Zuid-Australië heeft besloten de steden wier Duitschen oorsprong in haar naam opgesloten ligt een nieuwen naam te geven, die meestal tevens een plaats of persoon vereert, van bijzondere beteekenis in den strijd der entente. Zoo zullen de volgende afwisselingen plaats vinden:

Grunthal wordt Verdun; Halmdorff—Ambleside; Homburg—Haig; Kaiserstuhl—Mount Kitchener; Klemzig—Gaza; Krichauff—Beatty; Lobethal—Tweedvale; Petersburg—Peterborough; Rive Rhine—Somme; Humdred of Rhine—Jellicoe; Schomburgk—Maude; van Doussa—Allenby; enz.

't Arbeiderscongres en de Turksche landen.

Sprak een vroegere formule uit dat de Turken uit Europa moesten verdwijnen, de inzichten schijnen nu omgekeerd. Turkije mag, volgens 't arbeiderscongres uit de geallieerde landen te Londen de heerschappij over de gebieden in Palestina, Armenië, Mesopotamië en Arabië niet meer terug krijgen. Konstantinopel mag 't daarentegen behouden mits de Dardanellen onzijdig worden verklaard. Alle leden van 't joodsche volk moeten zich in Palestina kunnen vestigen, onder internationale waarborgen. Armenië, Mesopotamië en Arabië moeten worden bestuurd door een commissie, onder toezicht van 't verbond der volken.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

Het artikel „Ontdekking van belangrijke delfstofafzettingen in Ned.-Indië op grond van een geologischen verkenningstocht” van den ir. E. C. Abendanon, in „De Ingenieur” van 16 Febr. geeft de ir. W. de Haan in het jongste Nr. van dat weekblad aanleiding tot het maken van eenige opmerkingen, waarin hij o.m. betoogt dat het onderzoek naar delfstoffen op mijnbouwkundigen grondslag, en niet op een wetenschappelijk geologischen grondslag dient te worden ingesteld en geleid. Mijnbouwkundige exploitatie van onbekende gebieden onder geologische voogdij is, volgens schr., verderfelijk voor een spoedige ontsluiting der Indische bodemschatten.

2e Jaarbeurs-Nr. van „de Telegraaf”.

Het economisch-financieel bijvoegsel van „De Telegraaf” van 20 Febr. j.l. (getiteld 2e jaarbeursnummers) is samengesteld uit een aantal bijdragen welke in breede trekken een beeld geven van de economische, financieele, commercieele en industrieele weerbaarheid van het Nederlandsche volk. In de volgende opstellen wordt daarbij de aandacht voor Oost-Indië gevraagd. Onze taak in Nederlandsch-Indië. Een interview met A. W. F. Idenburg. — Nederlandsche en Indische belangen, door C. J. K. van Aalst. — Een wereldbelang. Voedselvoorziening uit de tropen. De landbouw en de landbouw-export van Ned.-Indië, door J. F. Niermeijer.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Maart bevat het vervolg van het aardig geïllustreerd artikel over Palembang. Schr. vertelt thans op welke wijze de inlandsche prauwen zijn samengesteld en van de bronnen van bestaan der inlandsche bevolking.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 9: Het rationeel gebruik der bestaande electrisch-licht installatie eener Java suikerfabriek, door F. J. J. van der Kolk. — Een boschbouwkundig praeadvies voor de „Eerste Zuid-Sumatra-conferentie”, door H. J. L. Beck, besproken door A. te Wechel. — De lanasziekte en hare bestrijding II, door H. Jensen, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Invoer der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Tropische Natuur.

In de 12de afl. van jaargang 1917 schrijft de heer P. A. Ouwens een interessant, geïllustreerd artikel over de doejoeng (behoorende tot de orde der Sirenia), welk zoogdier al zeldzamer in de zeeën van den Indischen Archipel voorkomt. De inboorlingen eten het vleesch van de doejoengs zeer gaarne; de magere deelen, in het bijzonder van jonge dieren, worden, ook door de Europeanen als een buitengewoon goed en lekker voedsel beschouwd, vooral als het vleesch naar eisch is klaargemaakt; wordt zulks nagelaten, dan kan het, naar men zegt, ziekten veroorzaken. De doejoengs worden in den laatsten tijd vooral om hun vet gejaagd. Een volwassen doejoeng levert soms tot 40 K.G. traan. Zoodra het dier gevangen is, wordt het zoo spoedig mogelijk naar den wal gebracht en in stukken gesneden. De traan wordt dan uitgetrokken en onderworpen aan een groot aantal samengestelde zuiveringsprocessen en eindelijk ondergaat ze een chemische zuivering, die haar voor de Europeesche en Amerikaansche markt geschikt maakt. Naar men beweert, bevat de doejoeng-traan geen jodium-verbindingen, maar heeft ze al de geneeskrachtige hoedanigheden van de gewone levertraan, zonder den walgelijken smaak daarvan te bezitten.

In hetzelfde Nr. der Trop. Nat. de voortzetting van een artikel: Nog een paar mierenplanten en een indringster.”

Indologenblad.

No. 10 (van 28 Febr.), bevat onder ondere bijdragen het vervolg der „Borneosche schetsen III. De administratief ambtenaar”, en tevens het overzicht eener tweede voordracht van Prof. J. J. van Loghem, getiteld: „De taak der overheid met betrekking tot de volksgezondheid in Ned.-Indië.”

Teysmannia.

Afl. 7 van jaarg. 1917 opent met een kort In memoriam: Dr. J. van Breda de Haan, door Dr. W. G. Boorsma en bevat voorts de volgende opstellen. Insecten, schadelijk voor koloniale producten en hunne bestrijding, door S. Leefmans. — Haemanthus multiflorus, Martijn. — Strophantus gratus H. Boill. — Een veevoedergewas, Prosopis juliflora D. C. — Over den aanleg van gazons. — Het voortkweeken van palmen door middel van zaad. (Deze 5 bijdragen door C. Daubanton). — Tarwe in Indië, door P. W. van den Broek. — Zaadwinnen, door L. van Ooijen, met Naschrift van Dr. Cramer — Iets over de verzending van zaden van tropische gewassen, door Dr. P. J. S. Cramer. — Groeicijfers van Hevea Brasiliensis, door G. de Graaf. — Bloei en bevruchting bij cocos nucifera, door W. A. Horst. — Zingiraceeën van Java, door Dr. W. G. Boorsma.

Locale Belangen.

In afl. 10 van den 5en jaarg. van het Orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, eene beschouwing onderteekend K., getiteld: Is voor de Indische gemeenten eene regeling in den zin van de Nederlandsche woningwet gewenscht?” Schr. beziet dit vraagstuk van verschillende zijden en komt tot de slotsom, dat behoudens wijziging van de onteigeningsordonnantie (welke aan de gemeenten de gelegenheid opent om zelf tot onteigening over te gaan) de Nederlandsche woningwet geen voorschriften bevat, welke in de Indische gemeenten met vrucht toepassing zouden kunnen vinden.

Verslag der Gemeente Makassar.

We ontleenen aan bovengenoemd Nr. van „Locale Belangen”: Makassar heeft ten tweeden male een gemeenteverslag uitgegeven. Het is een keurig stuk werk, dat een juist beeld geeft van hetgeen het gemeentebestuur van die plaats in 1916 vermocht tot stand te brengen en voor te bereiden. Op het voetspoor van Semarang is in het verslag een 10-jarig overzicht opgenomen van de uitgaven en ontvangsten der gemeente.

Het verslag geeft eenige mooie kieken, waaronder die omtrent den passarbouw de aandacht trekken. Het was een nieuwe en goede gedachte in het verslag op te

nemen de ,,geboorteakte'' der gemeente, een stuk dat meermalen moet worden nageslagen.

Boschbouwkundig tijdschrift Tectona.

Inhoud van de Nov.-afl. 1917. Oorspronkelijke bijdragen: Uit het koloniaal Archief, door E. H. B. Brascamp. IV. Een bericht over de bosschen van Brebes uit 1767. — Van boomen, zieke menschen en Heeren XVII. — Lichting in secundaire djatibosschen, door K. Soeters. — Het ,,Boschboek'' als verbeterd Boschbeschrijvingsregister, door E. H. B. Brascamp. — Referaten en vertalingen: Kan hout als voedsel dienen? — Alang-alangbranden en reboisatie. — Ontginningen en erfpacht in Banjoewangi. — Uitgifte van gronden voor ontginning. — De bosschen van Zweden, door E. H. B. Brascamp.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 5 van jaarg. I (Nov. 1917) bevat o.a.: Probable error in field experimentation with Hevea, by O. F. Bishop, J. Grantham and M. D. Knapp (gevolgd door een resumé in het Hollandsch). — Monstername uit den latexmengbak in verband met het brengen op standaardgehalte, door ir. J. C. Martjens. — Over de chemische samenstelling van Hevea-latex, door Dr. K. Gorter. — Tapresultaten bij Hevea brasiliensis (verzamelreferaat), door A. W. K. de Jong. — Chemicaliën op de rubberondernemingen in gebruik en hun toepassing, door Dr. A. J. Ultée. — Over de mogelijkheid eener eenvoudige en goedkoope zelffabricatie van azijnzuur door rubberondernemingen, door P. E. Keuchenius.

Ned. Indische Rubberjaarboek.

Blijkens eene aankondiging in de Java-Bode is verschenen de eerste uitgave van het Ned. Indische rubberjaarboek 1917—1918, uitgegeven door het Ned.-Indische rubbertijdschrift en samengesteld door den redacteur van dat tijdschrift W. J. v. d. Leemkolk.

In de ,,inleiding'' zegt de samensteller, dat de bedoeling van het werkje is een ieder, die met Rubber te maken heeft een handel ,,Manual'' te verschaffen, dat hem dagelijks goede en vooral practische diensten bewijst, dat zoeken of vragen naar eenvoudige dingen overbodig maakt, kortom, dat hij als een vademecum graag altijd bij de hand wil hebben, omdat...... wel...... omdat het zoo gemakkelijk is.

In het boekje vindt men vereenigd tal van bijzonderheden over nagenoeg alle instellingen op rubbergebied, waarmede zoowel planters, als handelaars en industrieelen te maken hebben of kunnen hebben. Uit vele bronnen zijn statistieken verzameld over wereldaanplant, productie-verbruik van rubber. De voornaamste rubbermarkten passeeren de revue. Een reeks omrekeningstafels zullen vele berekeningen belangrijk vergemakkelijken. Aan de wetenschappelijke voorlichting der Rubbercultuur, voor onze koloniën van zooveel beteekenis, is uitvoerig aandacht geschonken.

Gouvernements Guttapercha-onderneming.

Bij G. Kolff en Co. te Batavia is, vanwege het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, uitgegeven, het jaarverslag over 1916 van de Guttaperchaonderneming te Tjipetir (Preanger-Regentschappen), uitgebracht door den met de leiding belasten ambtenaar Dr. W. R. Tromp de Haas.

In- en Uitvoer.

No. 9 (van 27 Febr.) van het weekblad ,,In- en Uitvoer'' bevat het eerste gedeelte eener artikelenreeks van Th. op de Coul over ,,Onze Indische Cultures in 1917 en hare vooruitzichten voor 1918''.

Dactyloscopie bij de Politie.

Van de hand van den heer I. H. Misset, Chef van het Centraalkantoor voor de dactyloscopie bij de politie, is volgens de ,,Java-Bode'' een handleiding over dactyloscopie verschenen.

Het werkje, verlucht met vele foto's, heeft uitsluitend ten doel meerdere bekendheid te geven aan het Centraalkantoor voor dactyloscopie bij de Politie te Batavia en tevens om de ambtenaren die met het kantoor zullen correspondeeren, een inzicht v.z.n. te geven in de beteekenis en de werkwijze van genoemde inrichting,'' zegt de inleiding.

,,Zij die belast zullen worden met het afdrukken van vingers op de dactyloscopische signalements-kaarten, zullen, naar de samensteller vertrouwt, eene duidelijke verklaring daarvan vinden.

De dactyloscopie heeft eerst dàn waarde, indien het centraalkantoor van alle zijden rijkelijk van materiaal wordt voorzien.

Daartoe is aller medewerking, naar de beginselen, opgenomen in het Gouvernementsbesluit van 15 Maart 1917, echter een vereischte. Zoowel voor de Politie als voor de Justitie kan de dactyloscopische registratie van verdachten van bijzonder belang zijn.''

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 48 van den eersten jaargang bevat o.m.: Papoea's (met afb.). — De economische emancipatie van Nederl.-Indië en de oorlog I. De Nederlandsch-Indische rubberfabriek te Bandoeng (met ill.), door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Het zeeroovers jongetje, door M. C. Kooy—Van Zeggelen (vervolg). — Uit het leven der manjars (wevervogels), door Th. van Dort.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING MET LICHTBEELDEN van den heer T. Brondgeest Sr. uit Haarlem op *Vrijdag 8 Maart 1918*, in het American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **Wat wij van Indië moeten weten; wat van hem, die er heen wil, verwacht wordt; vooruitzichten, klimaat, gezondheid, levenswijze, ambtenaren, particulieren, omgang met inboorlingen.**

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van den Weledgestr. heer *Fred. Oudschans Dentz*, uit 's-Gravenhage, Administrateur van het Militair Hospitaal te Paramaribo, in het gebouw van den Nederl. Protestantenbond, *Boothstraat*, op *Maandagavond 11 Maart a.s. 8 uur.*

Onderwerp: **,,Suriname, de meest Nederlandsche Kolonie''** (met lichtbeelden).

Voor introductie van belangstellenden kunnen de leden zich wenden tot de Secretares.

In de Algem. jaarverg. werd herkozen het volgens rooster aftredend lid, Mej. v. d. Schuyt, en als nieuw lid gekozen de heer H. Somermeijer.

Aan mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik, die

haar functie van Voorzitster had nedergelegd, werd een warm woord van hulde en dank toegebracht voor alles, wat zij gedurende zoo vele jaren voor de afdeeling had gedaan en was geweest. Mevrouw van Oeveren blijft deel uitmaken van het bestuur, dat tot Voorzitter der afdeeling koos den Heer R. v. Leent.

Tot afgevaardigde naar de algem. jaarverg. der Vereeniging werd gekozen de heer H. Somermeijer en tot diens plaatsvervanger de heer A. Groothoff.

De Secretares,
J. J. LAGERS.

Van de Afdeeling Arnhem en Omstreken:

Verslag over 1917, uitgebracht in de ledenvergadering van 16 Februari 1918.

In Maart 1917 leed onze afdeeling een gevoelig verlies door het overlijden van ons Bestuurslid, den heer L. A. H. Lamie. die tot kort te voren onze Voorzitter was geweest en die functie gedurende lange jaren op zeer verdienstelijke en door ons Bestuur hoogst gewaardeerde wijze had vervuld. Even voor zijn overlijden had de heer Lamie het voorzitterschap wegens gezondheidsredenen nedergelegd en was in zijn plaats gekozen de heer H. J. M. Baumann. In de in Maart gehouden ledenvergadering werden voorts als bestuursleden herkozen de als zoodanig aan de beurt van aftreding zijnde heeren Liefrinck en Hartevelt.

Het ledental der afdeeling onderging in het afgeloopen jaar weinig verandering. Van 60, bij den aanvang er van, is het geworden 61, aan het einde van 1917.

Voordrachten over Indische onderwerpen zijn in dat jaar in de afdeeling niet gehouden. In September was een verzoek van het Hoofdbestuur ingekomen om geen overeenkomsten met sprekers aan te gaan vóór dat was geregeld een samenwerking met verschillende andere vereenigingen, die mede zouden toetreden tot een „Comité voor Indische lezingen en leergangen.'' Die samenwerking was onder ultimo 1917 nog niet tot stand gekomen.

Namens het Bestuur der afd. Arnhem en O.,
de Secretaris,
J. P. C. HARTEVELT.

Rekening en Verantwoording over 1917.

Ontvangsten.

Contributiën 1917, geind:	
Door de firma Gombault	ƒ 70.50
Per post	„ 51.—
Rechtstreeks	„ 24.—
	ƒ 145.50

Uitgaven.

Saldo 1916	ƒ 14.29^{5}
Inningskosten firma Gombault	„ 1.70
Inningskosten postkantoor	„ 2.17^{5}
H. Linders. drukwerk	„ 4.—
Toegangskaarten bioscoopavond Ind. cursus 6 Dec. '16	„ 0.55
Aandeel Hoofdbestuur v. d. contributiën	„ 44.25
Kosten overmaking voor id.	„ 0.20
Toelage W. de Vries	„ 5.—
In '17 uitgegeven porti	„ 1.58
Saldo	„ 71.75
	ƒ 145.50

De Penningmeester van de Afd.
Arnhem en Omstreken,
J. P. C. HARTEVELT.

Gezien en accoord bevonden.

De Commissie, bedoeld bij art. 10 van het Huishoudelijk Reglement,
P. F. GOMBAULT.
KRAAKE.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Jaarverslag over 1917.

Het aantal leden bedroeg op 1 Jan. 1917 47. Gedurende het verslagjaar traden toe 12 nieuwe leden, terwijl er 2 uit andere afdeelingen bij kwamen. Daarentegen traden er 10 uit en bedankten er, bij het ophalen van de contributie in Jan. 1918 6, zoodat het eindcijfer voor 1917 45 bedraagt.

In de algemeene vergadering van 16 Febr. werd het bestuurslid Luitjes, die aan de beurt van aftreden was, als zoodanig herkozen, terwijl in de twee vacatures in het Bestuur voorzien werd door de benoeming van de H.H. J. B. F. L. Molenbroek en H. E. Verniers van der Loeff.

Als afgevaardigde ter jaarlijksche algemeene vergadering der Vereeniging werd gekozen de heer Kamerman en tot leden der Commissie tot het nazien der rekening van den Penningmeester over het jaar 1917 de heeren F. C. van der Beek en J. A. J. Vorderman.

Den 24en Febr. hield, op uitnoodiging van het Bestuur, de heer B. van den Broek d'Obrenan, oud hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië, voor de leden der afdeeling en genoodigden, een lezing met lichtbeelden over Noord-Sumatra. Deze lezing, geheel belangeloos gehouden, was zeer boeiend.

Bij de begrafenis van den heer Harting liet de afd. zich vertegenwoordigen door een afgevaardigde uit haar Bestuur.

Op 1 Dec. trad de afdeeling toe tot het Plaatselijk Comité voor Indische leergangen en werd de heer Luitjes afgevaardigd, om daarin als bestuurslid zitting te nemen.

Namens het Bestuur,
De Secretaris-Penningmeester,
F. E. LUITJES.

Geldelijke Verantwoording over 1917.

Aan saldo in kas op 1 Jan.	ƒ 32.76^{5}
Aan contributiën	„ 143.—
Aan terug ontvangen voor te veel afgedragen	„ 7.20
Aan nadeelig saldo op 31 Dec.	„ 12.69
Totaal	ƒ 195.65^{5}
Afdracht a. h. Hoofdbestuur over 1915 en 1916	ƒ 97.61
Inningskosten contributie	„ 2.95^{5}
Advertentiën	„ 30.05
Adresboek	„ 2.50
Drukwerken	„ 1.50
Administratie, porti	„ 2.64
Lezing	„ 21.40
Zaalhuur Alg. Verg.	„ 1.—
Bloemstuk begrafenis den heer Harting	„ 10.—
Restitutie reiskosten afgevaardigde begrafenis Hr. Harting	„ 12.—
Idem Idem Alg. Verg.	„ 14.—
Totaal	ƒ 195.65^{5}

De Secretaris-Penningmeester,
F. E. LUITJES.
De Commisie van Verificatie,
(w.g.) Th. C. VAN DER BEEK.
Het Bestuur,
(w.g.) A. E. KAMERMAN.
H. C. VERNIERS VAN DER LOEFF.
J. B. F. L. MOLENBROEK.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Verslag over 1917.

Het aantal leden der afdeeling is in den loop van het jaar iets vooruitgegaan; het steeg van 56 op 59.

In de algemeene vergadering van 26 Februari 1917 werd mej. K. Ament tot lid van het Bestuur gekozen.

Den 7 Februari hield de heer R. M. Surya Ningrat hier voor de leden der afdeeling en voor belangstellenden een interressante lezing (met lichtbeelden) over „Tafereelen uit het Javaansche Volksleven". Den avond daarop hield hij diezelfde lezing tegen den prijs van *f* 0.10 per persoon, welke lezing tegen dien prijs voor iedereen toegankelijk gesteld was. Om in de kosten van dien tweeden avond tegemoet te komen, stelde het Comité voor Volksontwikkeling een bedrag ad *f* 10.— beschikbaar, terwijl de Openbare Leeszaal de zaal voor dien avond kosteloos ten gebruike had afgestaan.

De Secretaris,
(w.g.) T. GERDES OOSTERBEEK.

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1917.

Voordeelig saldo vorig jaar	*f* 56.56[5]
Contributies loopend jaar	„ 138.50
Opbrengst lezingen R. M. Suardhy Surya Ningrat	„ 29.—
Bijdrage fonds Volksontwikkeling	„ 10.—
	f 234.06[5]
Aan het Hoofdbestuur	*f* 50.73
Inningskosten	„ 2.90
Vergaderingen	„ 7.—
Advertentie en drukwerken	„ 23.44
Bureaukosten	„ 6.30
Aanschaffing boekwerken	„ 4.37[5]
Kosten lezingen R. M. Suardhy Surya Ningrat	„ 67.45
Saldo	„ 71.87
	f 234.06[5]

Apeldoorn, den 21 Februari 1918.

De Secretaris-Penningmeester,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Gezien en accoord bevonden.
(w.g.) CALMEIJER.
(w.g.) G. KOLDEWIJN.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Staatswetenschappen.

Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.

Zeven leeraren in de Wiskunde.

Een leeraar in de Aardrijkskunde.

Twee onderwijzers voor de ijzerbewerking.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Tijdelijk ing. voor de landsgebouwen (bouwk. ing.)

Tijdelijk ing. voor de landsgebouwen (bouwk. ing.)

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingenieur); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant adj.-chef of adj.-chef der 1ste of 4de afd.

Adsp.-ing. bij het dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: adspirant-ingenieur; commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman: Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Februari 1918 No. 27).

Ingezonden.

Eindelijk dan eens een liefdadigheids-uitvoering, voor een tak van dienst zóó n u t t i g en l i e f d e r ij k, als het maar wezen kan: „Het Roode Kruis".

Op 12 Maart a.s. zal er in het Gebouw voor K. en W. alhier (zie uitvoeriger program in het vorige „Kol. Weekblad") een mooi concert worden gegeven. Onder voorzitterschap van Z.K.H. Prins Hendrik zullen o.m. in het Eere-Comité zitting nemen, behalve vele dames, de volgende Heeren:

J. B. van Heutsz; A. W. F. Idenburg; M. R. Rost van Tonningen; C. de Waal; C. de Mooy; H. Loudon; N. Bosboom; Z. J. C. Z. de Vriese; Kleijnhuis; Graaf van Bylandt; Graaf Schimmelpenninck; Hofdijk; A. J. A. Bik; J. H. Abendanon; J. A. v. Delden en vele anderen.

Nederland, dat zoovóól g o e d s en l i e f d a d i g s voor zijn medemenschen doet, zonder te letten op Godsdienst of Nationaliteit, biedt dit feest nu, zoowel voor den Vreemdeling als voor den Nederlander, een prachtgelegenheid aan om te toonen, dat zij beiden i e t s voor het R o o d e K r u i s voelen.

Op het gebied van l i e f d a d i g h e i d en h u l p v e r l e e n e n heeft Ned.-Indië gelukkig nooit voor Nederland ondergedaan.

Aan bezoekers dezer uitvoering zal het niet ontbreken, maar zij, die buiten Den Haag wonen, willen zeker ook wel hun steentje bijdragen! Komt, strijkt uw hand over het hart en gedenkt „h e t R o o d e K r u i s."

Elke gift, hoe klein ook, zal dankbaar worden aangenomen en stellen zich voor de ontvangst beschikbaar de Secretaris van de Koninklijke Nationale Zangschool W. F. de Ridder, Julianastraat 48, Rijswijk (Z.H.) Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher, Penningmeesteresse van de Afd. Oost en West, Laan van Meerdervoort 187 en B. v. Hengel, gep. Kap. Inf. O. I. L., Wattstraat 6a, allen in Den Haag.

Den Haag, 25 Febr. '18. ABONNÉ.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
Mevr. de Wed. E. J. de Rochemont-Gobius, den Haag	*f* 2.50
I. J. Bloem, Leiden	„ 2.50
Mej. A. Burgers, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. van Helden, Doorn	„ 2.50
J. C. Peeting, Utrecht	„ 3.—
H. Somermeyer, Utrecht	„ 2.50
Mevr. M. A. Wiggelendam-Roskam, Utrecht	„ 2.50
Mevr. M. S. E. van de Wijngaard-Marmelstein, Utrecht	„ 2.50
J. J. van Alphen, Nijmegen	„ 2.50
D. C. Jansse, Nijmegen	„ 2.50
Ph. A. Knijff, Nijmegen	„ 2.50
Mevr. H. Kolff, Nijmegen	„ 2.50
Mevr. A. Savage, Nijmegen	„ 5.—
Mevr. J. M. C. Prange-Bakhoven, Utrecht	„ 5.—
Mevr. de Wed. A. C. Briel-Deckers, den Haag	„ 5.—
Th. Brondgeest Jr., Heemstede	„ 2.50
Mevr. van der Crab, Haarlem	„ 2.50
L. M. C. Glaser, Haarlem	„ 2.50
H. A. F. de Does, Haarlem	„ 2.50
J. Groen, Haarlem	„ 2.50
C. J. van Lookeren Campagne, den Haag	„ 2.50
P. Lugt, den Haag	„ 2.50
Mr. I. A. Nederburgh, den Haag	„ 2.50
W. F. Ridder van Rappard, Haarlem	„ 2.50
A. C. van der Vangst, Haarlem	„ 2.50
Mevr. de Voogt-de Vogel, Heemstede	„ 2.50
S. J. J. van Gogh, Amsterdam	„ 2.50
F. H. A. Hölzenspies, Obbicht bij Sittard	„ 2.50
G. Palmen, den Haag	„ 5.—
Mevr. H. M. H. Hoolboom-Deltour, Haarlem	„ 2.50
C. van der Valk, Teteringen	„ 2.50
Dr. A. H. Vorstman, Haarlem	„ 2.50
Hidde Nijland, den Haag	„ 2.50
J. H. Huber, Apeldoorn	„ 5.—
Th. Boom, den Haag	„ 2.50
Mr. A. J. Sormani, Leiden	„ 2.50
J. P. van Baasbank, Bloemendaal	„ 2.50
J. Steenborg, Haarlem	„ 2.50
Jhr. F Teding van Berkhout Jr., Heemstede	„ 2.50
A. J. M. Vocking, Naarden	„ 2.50
A. N. Koopman, den Haag	„ 4.—
S. A. Bartstra, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. A. Ch. T. Boerenbeker, den Haag	„ 4.—
Mevr. C. J. C. Kuipers-Degent, den Haag	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 11. Donderdag 14 Maart 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Herdenking Stichting „Boedi-Oetomo"

bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan
1908 - 20 Mei - 1918.

—o—

Gaarne geven wij bekendheid aan het volgende door ons ontvangen rondschrijven:

Javaansche Kunstavond.

Ondergeteekenden, door een groep Javanen hier te lande gemachtigd tot voorbereiding en uitvoering van het plan ter herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging „*Boedi-Oetomo*" op Java, stellen zich voor, om den 20en Mei a.s. een avond aan Javaansche kunst te wijden.

Deze kunstavond zal slechts toegankelijk zijn voor hen, die een bijdrage ad *f* 1.50 gegeven hebben.

Ingeval gij voor dezen intiemen kunstavond een toegangsbewijs mocht wenschen, wordt u beleefd verzocht, bijgaand biljet *vóór 1 April a.s.* ingevuld terug te zenden.

De toegangskaarten zullen, na ontvangst van een postwissel ad *f* 1.50, door de feest-commissie aan de resp. inschrijvers worden toegezonden.

De Herdenkings-Commissie:
SOORJO POETRO, *Voorzitter.*
TJOKRO ADI SOERJO, *Penningm.*
SOERJO MIHARDJO, *Secretaris.*

Adres van de Herdenkings-Commissie:
Havenstraat 7a, Delft.

FEESTPLAN.

De Feest-Commissie stelt zich voor den 20en Mei 1918 als volgt te vieren:

1. 's-Morgens 10—12 uur, in het gebouw der Theosofische Vereeniging, de Ruyterstraat 67, Den Haag.
   Opening der bijeenkomst; Feestrede van den Voorzitter.
   Uitreiking van het gedenkboek door de Redactie-Commissie aan één der stichters van „Boedi-Oetomo", den heer Goenawan Mangoenkoesoemo, thans te Amsterdam.
   Redevoeringen van den Voorzitter der „Indische Vereeniging", van den Vertegenwoordiger voor Nederland van de vereeniging „Insulinde" en van andere personen, die daartoe het woord zullen vragen.
   Deze bijeenkomst is slechts toegankelijk voor genoodigden.
2. 12 uur: Intieme lunch van Indonesiërs, waarschijnlijk in „Waroong Djawa" aan de Kortenaerkade, Den Haag.
3. 's Avonds 8—10.30 uur, in de groote zaal van het gebouw der Theosofische Vereeniging de Ruyterstraat 67, Den Haag.

Deze avond te wijden aan Javaansche kunst.
Deze kunstuitvoering is slechts toegankelijk voor hen, die voorzien zijn van een kaart.

De Landbouw-Hoogeschool te Wageningen.

—o—

Lang gewacht en stil gezwegen,
. . . .

Op Zaterdag 9 Maart 1918 had de gedenkwaardige gebeurtenis plaats van de opening van de *Landbouw-Hoogeschool* te Wageningen, door *Z. E. den Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid.*

De plechtigheid begon om 1 uur n.m. met de ontvangst van de hooge autoriteiten ten gemeentehuize door het Bestuur der gemeente Wageningen.

In de versierde raadzaal waren aanwezig: *Z. K. H. de Prins der Nederlanden*, als vertegenwoordiger van H. M. de Koningin, *Mr. D. J. A. Baron van Harinxma Thoe Slooten*, als vertegenwoordiger van H. M. de Koningin- Moeder, *Z. Exc. F. E. Posthuma*, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, *Z.Exc. Th. B. Pleyte*, Minister van Koloniën, *Z.Exc. E. J .J. Rambonnet*, Minister van Marine, de Rector-Magnificus, *Prof. J. H. Aberson* en de professoren der Landbouw-Hoogeschool, de Voorzitters van 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal, de Directeur-Generaal v. d. Landbouw en andere autoriteiten.

De Burgemeester van Wageningen, de heer *Mr. H. F. Hesselink van Suchtelen*, opende de plechtigheid met eene toespraak, waarin hij de aanwezigen, in het bijzonder de vertegenwoordigers van HH. MM. de beide Koninginnen en den Minister van L., N. en H. welkom heette, op dezen voor de gemeente Wageningen zoo gewichtigen dag, waarop zij een harer vurigste wenschen verwezenlijkt mocht zien. Spreker wees er op, hoe Wageningen sinds 1876 terreinen en gebouwen kosteloos afstond voor de stichting van een landbouwschool en hoe de plaats steeds meer het centrum werd van ons landbouwonderwijs. Spreker dankte allen, die er toe hadden medegewerkt, om de instelling van hooger landbouw-onderwijs te verheffen tot een Hoogeschool. Hij deelde mede, dat de Raad het overbodig had geacht om, naar oud vaderlandsch gebruik, deze plechtige opening te vereeuwigen door het slaan van een gedenkpenning; de gebeurtenis was op zich zelve genoeg.

Dit samenzijn werd besloten met een luid: „Leve de Koningin", waarna de stoet zich onder klokgelui begaf naar het kerkgebouw der Ned. Hervormde ge-

meente, dat geheel gevuld was met genoodigden. Aanwezig waren o.m. leden van 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal en van Gedeputeerde Staten van Gelderland, verschillende autoriteiten op landbouwgebied, deputaties uit de Senaten van de verschillende Universiteiten en vertegenwoordigers van verschillende vereenigingen, w.o. van „*Oost en West.*"

Nadat door een gemengd koor het „Wilhelmus", oude toonzetting, was gezongen, nam allereerst het woord de President-Curator van de nieuwe Hoogeschool, de heer *Jhr. Mr. S. van Citters*, die in een beknopte toespraak wees op de beteekenis van de nieuwe stichting, niet alleen voor den Nederlandschen landbouw, maar wellicht nog meer voor dien in het groote vaderland buiten Europa, want hier zouden de wetenschappelijke mannen worden gevormd, die in die verre gewesten den bewoners zouden leeren, hoe zij de productie hunner vruchtbare gronden zullen kunnen verdubbelen.

De studenten wees spreker op het mooie hunner studie: het naspeuren van het wonderwerk der schepping, en op de schoone taak, die hen na voleindigde studie wachtte.

Daarna hield Z.Exc. Minister *Posthuma* de openingsrede. Na den *Prins* en den heer *Harinxma Thoe Slooten* dank te hebben gezegd voor hunne tegenwoordigheid, waarbij spreker wilde wijzen op het niet onbelangrijk, van groote belangstelling voor den landbouw getuigend feit, dat Z. K. H. zelf landbouwer is en voorzitter van verschillende instellingen op landbouwgebied, en na hun eerbiedig verzocht te hebben zijn dank wel te willen overbrengen aan HH. MM. de Koninginnen voor Hoogstderzelver belangstelling, vervolgde Z.Exc.:

„Wanneer het mij vergund is kortelijk een terugblik te werpen op de wording der wet, waarbij de Landbouwhoogeschool in het leven is geroepen, dan gevoel ik allereerst behoefte een woord van weemoedigen dank uit te spreken aan mijnen overleden ambtsvoorganger, wijlen den Minister Talma, die de wet in 1913 indiende bij het Parlement, een daad, waarmede hij de landbouwwereld in Nederland en zijne koloniën en daarnevens het geheele Nederlandsche volk aan zich heeft verplicht. De landbouw toch, in zijn meest uitgebreiden zin genomen, dus met inbegrip van tuin- en boschbouw, is als tak van volksbestaan van zoo overwegend belang, dat alles wat dienstig is om hem tot hoogeren bloei te brengen, tevens strekt tot vermeerdering der welvaart onzer maatschappij. Het heeft lang geduurd vóór een helder inzicht in den aard van hooger landbouwonderwijs en een juist begrip omtrent de plaats, die het in het systeem van landbouwonderwijs inneemt, in belanghebbende kringen hier te lande gemeen goed waren geworden. De eerste rector-magnificus zal gelegenheid hebben over de lijdensgeschiedenis, die in dezen is doorgemaakt, een woord te zeggen. Het groote euvel was wel, dat de noodzakelijkheid er van niet werd ingezien. Men beschouwde het meer als een weelde, welke men zich eerst zoude kunnen veroorloven, als middelbaar- en lager onderwijs goed zouden verzorgd zijn, meer als de kroon op het landbouwonderwijs dan als het fundament, waarop het andere onderwijs moet rusten en zonder hetwelk dat zich niet naar behooren kan ontwikkelen. De landbouwmalaise van de 80er jaren deed de oogen van velen wel opengaan, maar tot vaste voorstellen tot het in 't leven roepen eener inrichting van hooger onderwijs kwam het niet, omdat er ernstig verschil van meening bestond omtrent den aard daarvan, n.l. of zij, in welken vorm ook, een onderdeel eener universiteit moest worden of eene zelfstandige hoogeschool. Van de Regeering kon bezwaarlijk een voorstel uitgaan, zoolang dat punt niet tot klaarheid was gebracht. Het eenige, dat — weer na jaren wachtens — kon verkregen worden, was de bepaling, in het additioneele artikel XXV van de wet van 22 Mei 1905 vastgelegd, dat het van Rijkswege te geven hooger landbouw-onderwijs nader bij de wet zoude worden geregeld.

Toch kon het zoo niet blijven. De concurrentie met het buitenland, gevolg van de toenemende aanraking met het wereldverkeer, deed hoe langer hoe sterker de behoefte gevoelen aan eene zoo grondig mogelijke kennis van de factoren, waardoor dit beheerscht wordt. Deze aan een wetenschappelijk onderzoek te onderwerpen, voor zoover zij den landbouw betreffen, en hun onderlingen samenhang op te sporen, en tevens de mannen te vormen, die zich blijvend met deze zaak kunnen belasten, kan alleen het werk eener inrichting van hooger landbouwonderwijs zijn. Ook Indië met zijn talrijke groote landbouwbedrijven, zijn kostbaar boschbezit en zijn millioenen voedenden inlandschen landbouw, vroeg steeds luider om wetenschappelijk gevormde leiders en voorlichters.

De Regeering achtte omstreeks 1910 de tijden rijp voor een beslissing. De tegenstelling: universiteit of hoogeschool scheen haar te zijn opgelost ten gunste der laatste. Het hooger landbouwonderwijs, dat zich bezig houdt met het onderzoek van de methoden van toepassing der wetenschap, kan zich, meende zij, niet onbelemmerd aan haar taak wijden, indien zij zich te voegen had naar de regelen eener universiteit, waar de studie der wetenschap om haar zelfs wille andere methoden van onderzoek eischt. Voor vrije ontwikkeling behoefde zij de zelfstandige hoogeschool. Bij Koninklijke boodschap van 17 Mei 1913 werd de wet, die gelijktijdig twee hoogescholen in het leven zoude roepen, bij het Parlement ingediend.

Thans is het 1918 geworden, en men zal zeggen, dat de behandeling der wet dus wel lang heeft geduurd. Bij mijn optreden in 1914 vond ik de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer reeds in ontwerp gereed. Dat ik in de toen heerschende omstandigheden mij niet dadelijk aan dit werk kon wijden, zal wel niemand bevreemden. Doch er kwam iets bij, wat mij, ook toen er eenige stabiliteit in de crisistoestanden was gekomen — als men daarvan mag spreken — weerhield de behandeling van de wet op het hooger landbouw- en hooger veeartsenijkundig onderwijs voort te zetten; dat was mijn bezwaar tegen het in de wet aangenomen beginsel, dat de Landbouwhoogeschool te Wageningen zou gevestigd zijn. Ik heb mijn meening ten aanzien van dit punt duidelijk en onomwonden ter kennis van het land gebracht en behoef er hier niet op terug te komen; de strijd, die er over gevoerd is, ligt nog versch in het geheugen van iederen ingewijde. Het is ook wel begrepen, dat ik in deze geleid werd door denkbeelden van geheel principieelen aard omtrent de behoefte eener inrichting van hooger onderwijs wat haar levensvoorwaarde betreft, behoefte namelijk aan gemakkelijk verkeer met het volle wetenschappelijk leven van den tegenwoordigen tijd. Het was niet een tegenzin tegen Wageningen; integendeel denk ik aan mijn hier doorgebrachten studietijd nog steeds met genoegen terug. En ik kan dan ook van harte een gelukwensch uitspreken tot deze gemeente, nu de Volksvertegenwoordiging heeft besloten de Landbouwhoogeschool hier te laten, blijkbaar van oordeel dat de bezwaren voor de verplaatsing grooter waren dan de voordeelen."

De Minister bracht hulde aan de gemeente en den burgemeester, voor wat zij gedaan hebben voor het landbouwonderwijs, om vervolgens er op te wijzen, dat de nieuwe instelling nog lang niet volmaakt is.

„Alles kon ook niet worden geregeld, zooals ik het het liefst gewild had; het was niet mogelijk alle vakken te bezetten op mij volkomen bevredigende wijze. Echter zijn afspraken gemaakt en toezeggingen verkregen, die het mogelijk zullen maken in het bestaande spoedig de nog noodzakelijke verbeteringen te brengen. Daarnaast ligt in het voornemen na de opening der hoogeschool verschillende voorzieningen te treffen; ik noem bijvoorbeeld het, reeds in beginsel besproken, instituut voor veeteelt, den boschbouw, ook in verband met een boschbouwproefstation; verschillende deelen van den tuinbouw; de tropische hygiëne. Men had kunnen overwegen dit alles eerst in orde te maken alvorens de hoogeschool in werking te stellen, doch dit zou beteekend hebben een belangrijk oponthoud, wat ik, nu eenmaal de zaak zoover gevorderd was, beslist wilde vermijden. Bovendien, zoolang de hoogeschool niet officieel gevestigd was, ontbraken de door de wet aangewezen adviseerende colleges, en nu kan met deze voortgewerkt worden.

„Voor het hooger landbouwonderwijs ligt nu de weg vrij; het heeft een kweek- en oefenplaats, die ook de wettelijke sanctie heeft, en de docenten en onderzoekers hebben de maatschappelijke positie, die hun toekomt. Thans geldt het èn de wetenschappelijke plaats, èn het aanzien bij de landbouwpraktijk te handhaven en te veroveren. Op het gebied der landbouwwetenschap is zeker reeds iets bereikt, doch de Landbouwhoogeschool zal alle krachten hebben in te spannen, eensdeels om op te bouwen wat nog slechts uit wetenschappelijk oogpunt een begin van leven heeft, en voort te werken aan wat reeds verder gevorderd is en anderdeels om hare leerlingen te brengen op het hoogst bereikbaar peil voor bekwaamheid en geschiktheid.

„Als inrichting van hooger onderwijs zal zij zich met zusterinrichtingen in het buitenland in verbinding kunnen stellen en de mannen tot zich trekken, die zij noodig heeft om te voldoen aan hare bestemming om een baken te zijn voor den Nederlandschen en Kolonialen landbouw. Het gebied harer werkzaamheid wordt niet beperkt door de enge grenzen van ons vaderland en nog minder door die van de plaats, welke de eer heeft, haar te herbergen. Met ruimen blik zal van hieruit worden waargenomen al wat voor haar belangrijks geschiedt in binnen- en buitenland, om, zoo het daartoe aanleiding geeft, het tot een voorwerp van studie en onderzoek te maken ten voordeele van den vaderlandschen en den kolonialen landbouw. En daarnaast zal zij leven in de nauwste aanraking met het bedrijf, waarvan zij de gronden, den samenhang en de uitkomsten heeft te onderzoeken. Hare leerlingen, die niet meer naar den vreemde behoeven te gaan om hunne opleiding te voltooien, zullen hier, naast de juiste wetenschappelijke methode, eerste voorwaarde voor eigen vruchtbare werkzaamheid, tevens leeren kennen de behoefte van onzen landbouw en die onzer Koloniën. Wat de hoogeschool daarvoor behoeft zullen de haar door de wet gegeven verzorgers, het college van curatoren in samenwerking met den Senaat, hebben te overwegen en te bevorderen; het verheugt mij een vijftal mannen van hunne beteekenis te hebben bereid gevonden om in dat hooge college zitting te nemen. Ik twijfel er niet aan of zij zullen aan het Departement van Land-

bouw, Nijverheid en Handel steeds een open oor en een warm hart vinden als zij de belangen der hoogeschool komen bepleiten. Voor mij zelf kan ik dit zonder aarzelen zeggen; gelijk ik reeds in de Kamer heb verklaard, zal ik, nu eenmaal de beslissing gevallen is, alles doen wat in mijn vermogen is om de Landbouwhoogeschool, ook te Wageningen, te doen slagen. Voor mijne opvolgers kan ik natuurlijk niet spreken, doch dan mag ik er nog op wijzen, dat de directeur-generaal van den Landbouw, de blijvende man, zeker niet zal nalaten voor de goede zaak te pleiten en zoo noodig te strijden. Zoolang de tegenwoordige directeur-generaal daar zit, zijn wij allen daarvan verzekerd; het verheugt mij ook voor hem, die zich zoozeer voor het tot stand komen van deze hoogeschool heeft beijverd, jaren lang, dat deze dag is aangebroken, en ik wensch hem daarmede van harte geluk.

„En thans, Koninklijke Hoogheid, hoogeachte toehoorderessen en toehoorders, noodig ik u uit, u te verheffen van uwe zitplaatsen, ten einde de plechtigheid van het oogenblik te bevestigen. Moge de nieuwe hoogeschool steeds toenemen in bloei en in kracht; moge zij rijke vruchten dragen, tot voldoening van hen, die in en voor haar werken, tot zegen voor hare leerlingen, tot heil van ons vaderland, zoo hier als aan verre stranden.

„Ik verklaar namens de Regeering de Nederlandsche Landbouwhoogeschool te zijn geopend."

Hierna verkreeg de rector-magnificus, prof. J. H. Aberson, het woord, die, na dank betuigd te hebben voor zijn benoeming, een terugblik wierp op de geschiedenis van het landbouwonderwijs, om vervolgens uiteen te zetten, waarom een afzonderlijke hoogeschool noodig is en hoe het onderwijs aan deze school zal worden ingericht.

Na de rede van prof. Aberson zong het koor: „Wilt heden nu treden!" uit Valerius' Gedenckklank, waarmede de plechtigheid was afgeloopen.

In „Junushoff" werd vervolgens receptie gehouden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Onderwijsresultaten.

Eenigen tijd geleden werd over geheel Indië een onderzoek ingesteld naar de verspreiding der kennis van lezen en schrijven onder de Inlandsche bevolking, ten einde na te gaan of in de verschillende gewesten op een voldoend aantal personen gerekend zou kunnen worden, in staat om als volksteller op te treden.

De heer A. M ü h l e n f e l d te *Bandoeng* deelt in de *Locomotief* den uitslag van dat onderzoek mee en knoopt daaraan eenige opmerkingen vast.

Al kunnen de resultaten van het gehouden onderzoek geen aanspraak maken op volstrekte nauwkeurigheid, eenige plaatselijk ingestelde onderzoekingen naar de relatieve betrouwbaarheid der cijfers vielen voldoende bevredigend uit. Gemiddeld worden op Java op elke 1000 zielen slechts 15 volwassen mannen aangetroffen, die de kunst van lezen en schrijven op eenigerlei wijze machtig zijn.

Daar deze cijfers voor de meisjes nog zeer veel ongunstiger zijn, mag veilig aangenomen worden, dat op elke 1000 zielen op Java en Madoera slechts hoogstens 16 volwassen personen van beiderlei kunne aangetroffen worden, die de kunst van lezen en schrijven verstaan.

Madioen en *Soerakarta* met 24 en 23 volwassen mannelijke alphabeten per 1000 zielen, geven de gunstigste, *Batavia* en *Madoera* met 9 en 6 per 1000 de ongunstigste cijfers, waarbij in aanmerking genomen moet worden, dat op het platteland van *Batavia*, waar ongeveer $^9/_{10}$ der geheele bevolking woont, slechts ± 5 volwassen mannen op eenigerlei wijze schrijven, terwijl in het Tangerangsche, Meestersche en Krawangsche zelfs districten zijn, waar op 1000 zielen slechts één of twee volwassen personen aangetroffen worden, die de schrijfkunst machtig zijn.

De gunstigste verhoudingen vertoonen de Vorstenlandsche hoofdplaatsen *Solo* en *Djokja*, waar het aantal volwassen mannelijke alphabeten 14 en 9 pct. der geheele bevolking bedraagt en derhalve ± 55 en 35 pct. der volwassen mannen, terwijl te *Batavia* slechts ruim 6 pct. der bevolking of ± 25 pct. der volwassen mannen lezen en schrijven kunnen.

Dit vindt vermoedelijk zijn oorzaak in het feit, dat *Solo* en *Djokja*, maar vooral eerstgenoemde plaats, een centrum van eigen cultuur gebleven is, waar onderricht in lezen en schrijven als iets noodzakelijks gevoeld werd, zoodat men het er vaak van kampong-genooten leerde en *Solo* bovendien een der belangrijkste plaatsen van het Javaansche intellect is.

„Dat de oude cultuur in dit opzicht werkelijk van grooten invloed was, wordt overigens nog door de op Bali bestaande verhoudingen bewezen.

Op dat eiland toch, waar de oude Hindoe-Javaansche cultuur nog van zoo overwegende beteekenis is, kunnen de meeste volwassen mannen lezen en schrijven en dat niettegenstaande er slechts zeer weinig gouvernementsscholen zijn, welker oprichting dan nog grootendeels slechts van weinige jaren her dagteekent."

In het algemeen zijn de cijfers betreffende de gewesten der Buitenbezittingen veel gunstiger dan die omtrent Java. Een vergelijking van bovengenoemde gegevens met de cijfers betreffende den stand van zaken in eenige andere koloniën valt beslist in ons nadeel uit, zooals uit onderstaand staatje blijkt, waarvoor enkele gegevens, loopende over 1913, 1913—'14 of 1914 (al naar gelang ze beschikbaar waren), gebruikt zijn.

Naam van het land.	Zielental.	Aantal Inl. leerl. L.O. [zoowel openb. als bizonder].	Percentage op de totale bevolking.	Kosten in millioenen guldens.	Aantal openb. Inl. lagere scholen per 100.000 zielen [de volksscholen inbegr.]
Nederl.-Indië . . .	pl.m. 50.000.000	664.684	1.3	6.5	11
Britsch-Indië . . .	315.000.000	7.217,274	2.3	30	42
Madagascar	3.150.000	pl.m. 90.000	2,9	?	21
Filippijnen 1914 . .	9.000.000	501.379a	5.6	8.8	47
idem 1866 . . [Spaansch]	4.410.000	230.358	5	?	?
Nederland	6.339.700	959.007	15	41	54

a. Dit getal betreft uitsluitend de gouvernements lagere scholen. Het zal nog zeer lang duren, eer we op het peil van de Filippijnen, Madagascar of Britsch-Indië staan, al zullen we daarnaar met alle macht moeten streven.

Immers zoolang het aantal alphabeten niet aanzienlijk vermeerderd is, zijn tal van goede maatregelen en belangrijke hervormingen bij voorbaat tot geheele of gedeeltelijke mislukking gedoemd.

„Hoeveel minder ernstig zou het welslagen van allerlei nieuwe regelingen en hervormingen in gevaar gebracht worden, indien men overal in Indië beschikken kon over een flinken kern voldoende onderlegde menschen.

Thans blijft het nog geruimen tijd modderen en schipperen. Als men mij dan ook zou vragen: Wat is het, dat we in Indië voorloopig het meest noodig hebben, dan zou ik willen antwoorden: onderwijs, onderwijs en nog eens onderwijs!"

Hierin verschilt schr., zooals hij trouwens zelf opmerkt, met den heer A c h m a d, een der bekwame S. I.-leiders, die eenige jaren geleden te *Semarang* zeide: „Onderwijs, goed, hygiëne goed, irrigatie goed, doch geef ons recht, recht, recht, dat is het, wat we het meest behoeven!"

Niet, dat de hr. Mühlenfeld meent, dat er op het gebied van het recht niet nog veel te doen valt, maar hij is van oordeel, dat het ook in 't belang is van de totstandkoming van goede rechtsverhoudingen, dat de roep om onderwijs voorloopig nog luide blijft klinken.

„Eerst, wanneer men over een stevige onderwijsbasis kan beschikken, zal men intusschen bemerken, hoeveel gemakkelijker het daardoor alleen reeds moet vallen in den strijd voor recht, hygiënische verbeteringen, agrarische hervormingen, kortom 'n menschwaardig volksbestaan, beslissende overwinningen te behalen, dan toen men met een leger van grootendeels analphabeten den eersten stormloop begon."

Woekerwinsten.

Een der hoofdredacteuren van het *Soer Hbl.*, de heer B o o n, heeft in een artikel, dat bovenstaanden titel draagt, getracht, een approximatieve berekening te maken van de winsten, welke de stoombootmaatschappijen maakten vóór den oorlog en die, welke ze nu behalen.

Daartoe neemt hij een vrachtschip van gemiddelde grootte, 5.000 ton deadweight, waarvan de kostprijs bedroeg 5 à 7 pond sterling per ton. Een gemiddelde aannemende van 6 pond, komen we tot een prijs van 30.000 pd. st. of *f* 360.000.

De exploitatiekosten worden door hem begroot op *f* 300.000 vóór den oorlog en op *f* 670.000 heden (waarbij de kosten van reparatie „pro memorie" zijn opgebracht) voor 3 reizen naar *San Francisco*.

„Een schip van 5.000 ton deadweight beteekent 5.800 ton van 40 cub. feet. Hiervan dient afgetrokken te worden 25 pct. voor de machine-ruimte. Wij houden dus over als laadruimte ca. 4.300 ton." Op drie reizen kan het dus 3 × 4.300 ton = 12.900 ton lading vervoeren.

Vóór den oorlog was de opbrengst: 12.900 ton à

6 dollar (uitreis) = 77.400 dollars; retourvracht à 4 dollar (thuisreis) geeft 51.600 dollar of samen 129000 dollar = ƒ 322.500.

Thans is de opbrengst:

12.900 ton à 50 dollar = 645.000 dollar (uitreis) en 12.900 ton à 25 dollar = 322.500 dollar (thuisreis), of samen 967.500 = ƒ 2.418.750. We krijgen dus vóór den oorlog een winst van ƒ 22.500 en thans van ƒ 1.748.750 of in percenten uitgedrukt van ca. 6 pct. en van 485 pct.

Geen rekening is gehouden met reparaties en met het percentage over de vracht, welke volgens usance aan de officieren wordt uitgekeerd. Vóór den oorlog kon men er dus maar juist komen, ja had zelfs een subsidie noodig, „om te voorzien in gevallen, dat er onvoldoende lading was of er tegenvallers waren op het gebied van reparaties." Dit mag echter „geen reden wezen om thans den landbouw en den export zoodanig het vel over de ooren te halen, dat beiden een onberekenbaar groot nadeel wordt gedaan."

Al zijn er thans reeds schepen verhandeld voor ƒ 1000 per ton, zoo kan men het niet op den huidigen kostprijs van schepen gooien, daar deze niet voor de tegenwoordige fancy-prijzen op de balans compareeren, maar voor normale prijzen, waarop *reusachtig* afgeschreven is, zoodat ze voor aanzienlijk veel lager dan zelfs ƒ 60 per ton te boek staan, en met het oog daarop zijn wij gerechtigd te zeggen, dat de stoomvaartmaatschappijen zich ten koste van Indië verrijken op een wijze, welke niet door den beugel kan."

Het is hoog tijd, dat de regeering zich eens bemoeien gaat met den ongezonden toestand, geboren uit de onzinnig hooge vrachtprijzen. „Bovendien raden wij haar aan om, met het oog op de gevaren, welke ons als zeevarende natie in de toekomst dreigen, voortspruitende uit een eventueelen verkoop van onze handelsvloot aan 't buitenland, thans reeds een wet uit te vaardigen, waarbij, niet alleen voor den duur van den oorlog, maar voor een tijdperk van minstens tien jaren, het vervreemden of verhuren van onze koopvaarders onder gouvernements controle gesteld wordt."

Veterinaire causerie.

In een „veterinaire causerie", voorkomende in het *Soer. Hbld.* van den heer J. Koning, wijst deze op het feit, dat de Inlandsche bevolking tracht te ontkomen aan de bepaling, dat geen vrouwelijk rundvee of karbouw geslacht mag worden zonder toestemming van den gouvernements-veearts of een anderen deskundige.

Het voor de verdere teelt afgekeurde vrouwelijk vee moet voorzien zijn van het brandmerk S. L. B. (slachtbank). De Inlander echter, die nog geen begrip heeft van het belang van een gezonden veestapel en de maatregelen, die daarvoor noodig zijn, tracht, ter wille van het lieve geld, ook ander vrouwelijk vee naar de slachtbank te brengen, en zoo wordt in verschillende residenties het genoemde brandmerk op listige wijze nagemaakt, welk feit niet strafbaar gesteld is.

De gouvernementsveearts te *Bondowoso* heeft nu zoogenaamde „soerats ketrangan" ingesteld, waarin behalve de naam van den eigenaar en van de dessa, waar hij woont, ook het signalement van het dier opgenomen is. Zonder overlegging van dezen soerat wordt geen vee geslacht.

Ook kwaadwilligheid is door boven aangegeven maatregel in de residentie Besoeki tot op een tiende teruggebracht. De Inlander toch betoonde zich zeer vernuftig in het uitdenken van middelen om vrouwelijk vee toch geslacht te krijgen. Of het heette verongelukt te wezen, dan wel hij sneed het de punt van de tong af.

Natuurlijk kan het Inlandsch bestuur heel wat bijdragen tot het verkrijgen van een gezonden toestand en men kan dan ook zeggen, dat uit de slachtstaten de kwaliteit van dat bestuur blijkt.

De aanleiding tot deze knoeierijen is, dat er op het oogenblik een groote vraag bestaat naar huiden, zoodat er zelfs handelshuizen zijn, die voorschot geven op de huid van dieren, die nog absoluut goed zijn voor de teelt. Is het voorschot aangenomen en met de den Inlander eigen snelheid verteerd, zoo is hij in zekeren zin gedwongen zijn beest te slachten, ook al erlangt hij daartoe geen toestemming.

Al is echter in verschillende gewesten het aantal geslachte runderen en buffels toegenomen, toch blijkt uit de staten van de veeartsen, dat de veestapel in de laatste jaren in getalsterkte is vooruitgegaan.

In streken, waar de suikercultuur op intensieve wijze gedreven wordt, vereischt de verzorging van den veestapel steeds bijzondere aandacht, daar voor lorrie-trekdieren hoofdzakelijk vrouwelijk vee wordt gebezigd, wat het goedkoopst is, zoodat de Inlander in één campagne er de aanschaffingskosten gemakkelijk weer uithaalt.

In gewesten met veel suikerfabrieken, waar weinig railbaantransport is, kan de achteruitgang van den veestapel ongetwijfeld aan bovengenoemde omstandigheid geweten worden, daar de vrouwelijke lorrietrekdieren in twee campagnes voor de teelt geheel bedorven zijn.

Gelukkig neemt het railbaantransport op de suikerfabrieken meer en meer toe.

Suriname.

(Officieel). Van den gouverneur van Suriname is een draadbericht gekomen, inhoudende, dat de Koloniale Staten met 7 tegen 2 stemmen hebben bekrachtigd een door den gouverneur voorgestelde verordening, waarbij alle mannen en vrouwen van 16 tot 50 jaar, die geen middel van bestaan hebben en lichamelijk tot arbeid geschikt zijn, verplicht worden landarbeid te verrichten in het belang van de levensmiddelenvoorziening.

Gedurende 14 dagen staat de gelegenheid open een arbeidsovereenkomst aan te gaan.

De verordening is dadelijk in werking getreden.

Naar het ons toeschijnt, heeft men nu een voortreffelijke gelegenheid om een nauwkeurige statistiek samen te stellen — en te publiceeren! — van het aantal mannen en vrouwen, die geen middel van bestaan hebben. Tot dusverre heeft men steeds in den blinde geschermd met dit aantal en daaruit allerlei conclusiën getrokken omtrent den afkeer van arbeid der creolenbevolking.

* * *

In ons vorig nummer maakten wij melding van het bericht in de *N. R. Ct.*, dat het stoomschip „Vulcanus" van de Kon. Nederl. Stoombootmaatschappij, dat te Curaçao lag, naar Argentinië zou gaan om van daar graan of meel te halen voor Suriname. De Amerikaansche regeering maakte aanvankelijk bezwaar tegen het leveren van de voor de reis benoodigde kolen. Zij stemde echter op aandringen van onzen gezant daarin toe, op voorwaarde, dat de „Vulcanus", na het volbrengen der reis, naar New-York zou komen om een reis te maken onder de bepalingen van de voorloopige overeenkomst.

Daar een tweede telegram van den Gouverneur den toestand in Suriname ernstig noemde, heeft de Minister van Landbouw ook in deze voorwaarde toegestemd.

Nu lezen wij in een Reuterbericht van 7 Maart (zie Avondblad *N. R. Ct.* van dien datum) dat de uitvoer van Argentinië *uitsluitend gereserveerd zal worden voor de Entente-volken*, in ruil voor steenkolen, andere koopwaren en financieelen steun. Is dit bericht juist, dan zou de Vulcanus een vergeefsche reis doen en daarna misschien toch verplicht worden naar New-York te gaan om een reis te maken „onder de bepalingen van de voorloopige overeenkomst." Wij vertrouwen, dat onze regeering zich zal vergewist hebben van de juistheid of onjuistheid van het Reuter-bericht en daarnaar hare maatregelen genomen.

* * *

Op uitnoodiging van de Vereeniging voor Staatkunde te Leiden, zal Donderdag 14 dezer in de Studentensocieteit Minerva als spreker optreden baron Van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname, met het onderwerp: Verkoop van koloniën.

In het bijzonder zal spreker daarbij de volgende vraagpunten behandelen: 1°. Is in het algemeen verkoop van koloniën (voor geld, rechten, enz.) geoorloofd?

2°. Zoo neen, kan een koloniale mogendheid recht daartoe ontleenen aan hare onmacht, in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling?

3°. Is goedkeuring van overdracht door de bevolking der kolonie noodig?

De toevoeging „in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling" doet in dit verband vreemd aan, omdat het bewijs niet te leveren is, dat de bevolking schuld heeft aan de achterlijke ontwikkeling.

Wij zouden aan de afdeeling 's-Gravenhage van „Oost en West" in overweging willen geven, baron van Asbeck uit te noodigen zijne lezing hier voor de vereeniging te herhalen. In elk geval hopen wij, dat baron van Asbeck zijne lezing zal publiceeren, hetzij in brochure-vorm, hetzij in een of ander tijdschrift, opdat zijn denkbeelden in wijder kring bekend worden.

In dit verband vestigen wij de aandacht van onze lezers op een artikel van den heer *Fred. Oudschans*

Dentz in het Maartnummer van „*Neerlandia*", waarin de schrijver een ontkennend antwoord geeft op de vraag: „*Is Suriname een zinkend schip?*"

Het artikel eindigt met deze woorden: „Verzwakken zullen de stemmen van hen, die het erfdeel der vaderen zouden willen verkoopen, want „wat Nederland eenmaal afstaat aan Koloniaal bezit", zeide terecht Dr. H. P. N. Muller, „zal het nooit terug krijgen en ook niet kunnen vervangen."

* * *

In een onzer vorige nummers namen wij stukken over uit de „Maroni-brieven" in „*De Surinamer.*"

Een der brieven, door ons niet vermeld, handelende over de Boschnegers aan de Marowijne, gaf aan een inzender in „*De Surinamer*" van 14 October aanleiding tot eenige opmerkingen. De inzender is blijkbaar goed op de hoogte van de Boschneger-aangelegenheden.

Een zijner mededeelingen volge hier:

......„Onjuist is hetgeen verder gezegd wordt omtrent het dorp Cottica in de Boven-Lawa. In den brief wordt het voorgesteld, alsof de Boninegers, die daar wonen, Fransche onderdanen zijn. Dit is niet juist en het opperhoofd der Fransche Boninegers woont aan den Franschen oever, op Agordee of Gramankondre, welk dorp een uur varens boven Cottica ligt.

Op Cottica woont een groep Boni's, die zich zelve als Nederlandsche onderdanen beschouwen en als dusdanig door ons Gouvernement worden erkend. Wat is het geval? Toen de delta tusschen de Lawa en Tapanahony aan Ndeerland werd toegewezen, vertrok de Gouvernements-Landmeter *W. L. Loth* naar de Boven-Lawa om van uit het dorp Cottica aan de Lawa een lijn naar de Tapanahony te traceeren.

De heer *Loth* kreeg tevens in opdracht van het Bestuur om de Boninegers, die het Fransche gezag hadden aanvaard, weer over te halen zich aan het Holl. gezag te onderwerpen. In een groote vergadering (grankroetoe) waarop alle Boni's die eenig aanzien hadden, tegenwoordig waren, bepleitte de heer *Loth* deze zaak. Na lang wikken en wegen trok Graman *Hanateaux* zich met zijn raadslieden terug, om in kabinet het voorstel te overwegen. Na een poos keerden zij in de vergadering terug en werd aan Awensai (de broer van den lateren Graman Ochi) opgedragen het antwoord aan den heer *Loth* mede te deelen. *Awensai* wees toen in de volgende beeldspraak het voorstel van de hand: „Meneer, wanneer u er een kippenkweek op nahoudt en u gooit nooit een handvol koren naar die kippen, zoodat zij verhongeren en wegloopen naar het erf van uw buurman, die uit medelijden hen begint te voeden tot zij aan zijn erf gewend raken en bij hem blijven, omdat hij ze geregeld voedt. Wanneer nu die kippen weer vet zijn geworden en gij wordt weer begeerig ze te bezitten, denkt u dan dat zij terug zullen keeren, dadelijk wanneer u ze weer roept? Neen immers! Wel om dezelfde reden zullen wij niet terugkeeren tot het Holl. gezag."

Tegenargumenten baatten niet. De heeren wenschten niets meer van het Holl. Bestuur te weten.

De heer *Loth* gaf hun toen te kennen, dat zij als Fransche onderdanen dan geen recht hadden op Holl. grondgebied te blijven wonen en dat zij van daar moesten verhuizen. Dit geschiedde met bekwamen spoed; in enkele weken was al wat Boni was aan den anderen oever gevestigd. Het leven aan den Franschen kant was echter alles behalve couleur de rose voor allen en een 50-tal mannen en vrouwen kwamen zich na enkele jaren weer op Cottica nederzetten en beloofden bij monde van hun kapitein Bajon, weer gehoorzaamheid aan het Holl. Bestuur. Op Cottica wappert dan ook fier Neerlands driekleur en Bajon en de zijnen zijn er wat trotsch op Doisi-man (Nederlanders) te mogen zijn."......

* * *

Evenals bij gelegenheid van de vorige jaarbeurs heeft het Departement van Koloniën ook nu weer een geschrift uitgegeven, getiteld: „Gegevens omtrent handel, nijverheid, enz. van de Koloniën Suriname en Curaçao." In kort bestek vindt men in dit boekje veel nuttigs bijeen. De statistieke opgaven loopen van 1910—1916. Op 31 December 1916 bestond de bevolking van Suriname uit 102330 personen, waarvan te Paramaribo ongeveer 38000.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Toekomst der Suikerindustrie. In de *Sinar Djawa* wordt er de aandacht op gevestigd, dat de suikerindustrie op Java een weinig hoopvolle toekomst te gemoet gaat. De suiker, die niet meer door Amerika en Australië wordt opgekocht, niet uitgevoerd kan worden; Engelsche schepen, die Indië niet meer aan doen en Duitschland, dat in 't geheel niet meer koopen kan; Japan, dat als eenige concurrente overblijft, vrij spel zal hebben — ziedaar — alzoo de schrijver — de oorzaken, dat de suikerindustrie te gronde zal gaan.

Wat zullen de fabrieken op Java dan moeten doen? Wat komt er van de grondhuur terecht? Waar moeten de arbeiders naar toe, die tot nu toe van de suikerindustrie hun bestaan hebben? Weg alle koelieloonen, weg de ambachts- en smidsarbeid, weg alle verdiensten, zoo noodig voor de Inlandsche bevolking in de streken, waar riet geplant wordt, waar de suikerfabrieken tot nu toe bloeiden.

Niet getreurd! alzoo de schrijver! De S. I. en anderen hebben reeds herhaaldelijk er op gewezen, welke nadeelen de Inl. bevolking van de suikerindustrie ondervindt, daar zij slechts ten eigen bate op de belangen der kapitalisten let en die der Inl. bevolking geheel terzijde stelt, waar de gronden en het water slechts ter wille van den fabrikant gebruikt worden, ten nadeele van den eigen landbouw der bevolking. En daarom, plant *padi*, *padi* en nog eens *padi*, waaraan dit vruchtbare land zoo dringend behoefte heeft. Alle krachten moeten daartoe aangewend worden, opdat Java, dat n.b. als het rijstland bij uitnemendheid bekend staat, maar steeds aan rijst te kort kwam, te dien opzichte niet meer van het buitenland behoeft af te hangen ter voorziening in de eigen behoefte van het volk.

En de fabrieken? Kan het Gouvernement daaraan niet een andere bestemming geven? Kunnen er geen andere artikelen gefabriceerd worden, zooals papier enz., zoodat Indië ten opzichte daarvan niet meer afhankelijk zij van het buitenland, zooals tot nu toe het geval is?

„Gemaskerd." *K. Moejadi*, candidaat Inlandsch ambtenaar, wekt in de *Kaoem Moeda* de bekwamen onder de Indiërs op om samen te werken, ten einde de landgenooten ook financieel tot ontwikkeling te brengen en op te heffen. Hij motiveert die opwekking door te verklaren, dat deze ontwikkeling en opheffing niet van de zijde der Regeering verwacht worden, waar de uitvoerders van den Regeeringswil en hun politiek nog steeds „gemaskerd" tegenover de Indiërs staan. Als een gevolg hiervan, zijn de Indiërs dan ook genoodzaakt, waar zij nog de zwakkeren zijn, voor hunne ontwikkeling in het verborgene te werken.

Wanneer? *Ho Aoe Aoe Ho* vraagt in de *Pewarta Deli* aan de Regeering: of de tijd nog niet daar is, om de Inlanders te brengen onder gelijke rechtspraak met de Europeanen. Wanneer zullen zij ook bij gelijke capaciteit in dezelfde betrekking benoemd kunnen worden en hetzelfde tractement als de Europeanen genieten?

K. M. zegt in hetzelfde blad, dat hij nu reeds zestien jaren wacht op de vervulling van de belofte in de Troonrede van 1907 aan Indië gedaan, wat betreft het toegankelijk maken van de betrekkingen bij de Rechterlijke Macht ook voor Inlanders.

Taalkennis. Een Inl. officier van Justitie laakt 't in de *Darmo Kondo*, dat de voorzitters van Landraden over 't algemeen zoo weinig kennis hebben van de inheemsche talen, van het Maleisch in 't bijzonder, dientengevolge in hunne beoordeelingen afhankelijk zijn van de Inl. leden, voornamelijk van den Inl. Officier van Justitie. Maar nog meer betreurt hij 't, als de Inl. officieren de kennis van de Nederl. taal missen, dus niet bij machte zijn om de voorzitters te verstaan en te begrijpen en waar noodig voldoende in te lichten. Hij acht 't daarom dringend noodig, dat slechts Inl. officieren worden benoemd, die een diploma hebben van kennis der Ned. Taal en dat de administratie van de *djaksas* en *adjunkt-djaksas* in die taal gevoerd wordt. Den redacteur van bovengenoemd blad verzoekt hij een exemplaar van de krant, waarin hij dit stuk geschreven heeft, den G.-G. en de Dir. van B. B. en Justitie te willen doen toekomen.

Een Pleidooi. In de *Neratja* komt een artikel voor van H. A. S., waarin deze de clementie inroept van den G.-G. voor de Djambische veroordeelden. Toen Djambi door de G.-G. van Heutsz en Idenburg onder

rechtstreeksch Ned. gezag gebracht werd, heeft z.i. macht boven recht gegolden. Vorsten en bevolking hebben slechts gebukt voor het geweld en de overmacht, zij hebben zich niet vrijwillig onderworpen.

Een Waarschuwing. Naar aanleiding van de opwekking tot Inlanders gericht, om vele fabrieken op te richten, waarschuwt *Tacsbier Siregar* in de *Pewarta Deli* zijne landgenooten tegen te grootsch beginnen, daar zij daartoe nog niet ontwikkeld en geschikt zijn. Op het gebied van landbouw, handel en klein-industrie zijn daarentegen z.i. tal van zaken, waarvan de Inlander wel verstand heeft. Laten we ons dus liever hierop toeleggen, dan zullen wij eerder tot welvaart komen en zoo langzamerhand tot meerdere kennis en ontwikkeling geraken.

„Inlandsche Stemmen." *Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro* en *Hadji Abdul Salim*, hebben op de volgende wijze de uitgifte van een Hollandsch veertiendaagsch tijdschrift, onder dezen titel aangekondigd: „Het is ons bekend, dat er zich onder het Eur. publiek velen bevinden, die den Inlander welgezind zijn en met belangstelling het ontwaken der Inl. samenleving volgen, doch die tot nog toe daarover niet van Inl. zijde konden worden ingelicht. Hen in de gelegenheid te stellen de Evolutie der Inl. maatschappij geregeld te volgen, ligt in de bedoeling van dit tijdschrift, waarvan de leiding in alleszins bevoegde handen zal worden gegeven. De redactie stelt zich op het standpunt van de associatiegedachte. Zij wenscht een samengaan van Ned.-Indië en Nederland tot ontwikkeling van Indië en de Indiërs en tot krachtige ontplooiing van al hare hulpbronnen. Zij zal krachtig partij kiezen tegen allen, die dezen vooruitgang van Indië zouden trachten tegen te houden of te belemmeren, dus tegen „tropenkollers" evenzeer als tegen de „Asmodeepers", die in een speciale *Asmodee-rubriek* aan den schandpaal der publieke verachting zal worden geslagen. Met haar grootste kracht zal *„Inlandsche Stemmen"* werken in opbouwenden arbeid, in versterking van de saamhoorigheids-gedachte en in opwekking tot parlementaire actie in het belang van grooter autonomie en zelfstandigheid van Ned.-Indië. De redactie zal in Inl. handen blijven, met bijstand en medewerking van een redactie-commissie, waarin o.a. zich bereid verklaarden zitting te nemen de heeren D. van Hinloopen Labberton, M. Lubberink, Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro en Hadji Abdul Salim, terwijl verder nog verscheidene welmeenende Europeanen en ontwikkelde Inlanders hunne medewerking hebben toegezegd. Wij besluiten — alzoo de onderteekenaars — (Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro en Hadji Abdul Salim) met den wensch, dat dit eerlijk streven van Inl. zijde om onpartijdig de bewegingen onder de Inl. bevolking te herzien en de ontwikkeling van de Inl. samenleving langs lijnen van geleidelijkheid zoo snel mogelijk in de gewenschte banen te voeren, alom op steun, of althans op welwillende belangstelling zal mogen rekenen."

Journalistick. De *Sinar Djawa* maakt bekend, dat haar redactie-commissie thans als volgt is samengesteld: *Semaoen* voor politieke aangelegenheden; *Mohamad Joesoep*, voor Indische berichten en die van Semarang; *Kadarisman*, voor de rubriek telegrammen; *Notowidjojo* voor economische zaken; *Aloewi* voor de verslagen van vergaderingen en reserve; *Alimin* te Batavia voor verspreide berichten en buitenlandsch nieuws. Voor den rechter is ieder voor zijn eigen rubriek verantwoordelijk en voorts voor elk stuk, waaronder zijn naam gesteld is. Opmerkelijk is 't — teekent de *Darmo Kondo* hierop aan — dat geen van allen hun adellijke titels daarbij vermeld hebben. 't Heeft de aandacht getrokken van velen, die nog belust zijn op het voeren van die adellijke praedicaten en die misschien ook zouden willen, dat die heeren van de redactie-commissie gegalonneerde petten droegen en *pojoeng sérèt* er op na hielden. 't Is om te gieren! Zoo besluit *Darmo Kondo!*

„Hati Darmowargo". Aan deze vereeniging is rechtspersoonlijkheid toegekend — zoo lezen wij in de *Sinar Djawa*. Haar zetel is de Pakoe Alam te Djokdjakarta. Het doel is: de verheffing van het zedelijk peil, de bevordering van de lichamelijke ontwikkeling en het welzijn van de leden, de versterking van den band onder de leden en van het gezinsleven. Het bestuur is als volgt samengesteld: *R. M. P. Gondho Atmodjo*, president; *R. M. P. Noto Atmodjo*, vice-president; *R. M. P. Broto Atmodjo*, 1e secretaris; *R. M. P. Soerjosoetarko*, 2de secretaris; *R. M. P. Noto Soepoetro*, penningmeester; commissarissen zijn de heeren: *R. M. Ario Soeria Ning Prong, R. M. Toemenggoeng Djajeng Irawan, R. M. Toemenggoeng Noto Soebroto, R. M. Toemenggoeng Djajengminarso, R. M. P. Sosro Atmodjo, R. M. Noto Negoro, R. M. Soerjo Koesoemo, R. M. Pakoewinoto, R. M. P. Poedjowinoto, R. M. Soepojo, R. M. Soebroto, R. M. Martosoedirdjo, R. M. Sosrosoedarmo* en *R. M. Ario Soerjo Atmodjo.*

„Javaansche Padvinders". In de Mangkoe Negaran is deze vereeniging opgericht onder de scholieren van Biskalan, Kepatian, Vooruitgang en Balapan. Elken Zondagochtend van 7—9 worden zij in het villapark (Balapan) als militaire recruten geoefend (oefeningen zonder het geweer) door korporaals en sergeanten van het Legioen, onder toezicht van officieren. Zij zijn gekleed in korten zwarten kniebroek, witte bloese met zwarte streepen en hebben als hoofddeksel een bamboe hoed van het Panama-model. De eerste uitrusting is, naar de *Sinar Djawa* vernam, door den *Prins Prangwedono* bekostigd.

Van Deventer-School. Te Djokdjakarta hebben de leerlingen van de kweekschool een *wajang orang* voorstelling in den Schouwburg gegeven, waarvan de opbrengst dienen zou ten bate van de ter genoemde plaats op te richten *Van Deventer-School.* *(Sinar Djawa).*

Begrooting Mangkoe Negaran. De *Sinar Djawa* maakt melding van de volgende posten uit de begrooting van de Mangkoe-Negaran: *f* 260.000 voor den gezondheidsdienst, waaronder begrepen zijn uitgaven voor oprichting van klinieken. — *f* 394.000 voor irrigatie. — *f* 82.000 voor onderwijs. — *f* 1.100.000 voor openbare werken, waaronder begrepen is een terugstorting van een door het Gouvernement gegeven voorschot. — *f* 250.000 voor de pestbestrijding. — De inkomsten worden zuiver op *f* 1650.000 geraamd.

Nogmaals de Hormat-Circulaire. De oude *Adat* van hurken en *sembah* wordt door een „Inzender" in de *Darmo Kondo* de *adat Kodok* (kikvorschen-gewoonte) genoemd, die nu uit den tijd moest zijn, althans niet meer in acht genomen worden door menschen, die gezond verstand hebben. Terecht is reeds meer dan eens in de bladen en bij andere gelegenheden opmerkzaam gemaakt, dat zij, die er nog op gesteld zijn, tot de „likkers" behooren, die daarmee hun domheid en tekortkomingen trachten te verbergen. De ambtenaren, die deze *hormat* van hunne ondergeschikten vorderen, zijn de z.g. *„gila hormat"*-menschen, door de Regeering als zoodanig gesignaleerd, ten blijke waarvan toch de bekende hormat-circulaire No. 2014 harerzijds in het leven is geroepen, maar ook nagekomen? Helaas nog 90 pCt. van de ambtenaren doen, alsof die circulaire niet bestaat. En bij den pandhuisdienst kan men zeggen, dat zij in 't geheel niet wordt nageleefd. Onlangs werd een beambte bij dien tak van dienst te Semarang weggejaagd, omdat hij 't waagde zijn Europeeschen chef in 't Maleisch te antwoorden, die hem in t' laag Javaansch iets vroeg. Ziet, de Europeaan mag wel in 't *Ngoko* (laag Javaansch) tot zijne ondergeschikten spreken, wat geen beleediging is. De schrijver wekt zijn landgenooten op, om tegen dergelijke handelwijze te protesteeren en bij de Regeering aan te dringen op strenge toepassing van de hierboven aangehaalde circulaire en bestraffing van de ambtenaren, die zich er niet aan storen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onderwijs-zaken. In de *Warna Warta* wordt geklaagd, dat op de H. B. S. en H. Ch. S. het onderwijs in de aardrijkskunde en de geschiedenis van China en Japan onvoldoende is. Het is, alsof dit met opzet wordt gedaan — alzoo de schrijver — om het nationaliteitsgevoel bij de Chineesche leerlingen te dooden.

In een ander nummer van dit blad, zegt de Redactie naar aanleiding van het niet geven van onderwijs in de Chineesche taal op de H. Ch. Scholen, dat een hoog geplaatst ambtenaar verklaard heeft, dat hij 't niet noodig vond, dat in Ned.-Indië geboren Chineezen *(pranakans)* die taal aanleerden. Een ander ambtenaar, die zich, naar de meening van de redactie, voorzichtiger uitliet, had te kennen gegeven, dat de Regeering daartoe niet ongenegen was, maar uit geldgebrek er nog niet toe over kon gaan. De schrijver is evenwel van meening, dat een ieder het toch begrijpen moet, dat het al of niet kennen van de Chineesche taal voor de Chineezen in Ned.-Indie een levenskwestie is. Hij brengt in herinnering, dat de heer *Huang Yuang Pel* vóór diens terugkeer

naar China verzocht heeft aan de Chineezen in Ned.-Indië te zeggen, dat zij, naar zijn oordeel, te gronde zullen gaan, indien zij niet behoorlijk op de hoogte komen van de Chineesche taal en het Chineesche letterschrift. Ten slotte spreekt schrijver de waarschuwing uit, dat een dergelijke handelwijze voor de Holl. Regeering een lang en zeer ingewikkeld politiek staartje tengevolge kon hebben.

Een Vergelijking. In de *Sinar Sumatra* wordt een vergelijking gemaakt tusschen de verhouding van de Duitsche Amerikanen tegenover Amerika en van de Indo-Chineezen tegenover Nederland. Amerika heeft 't den Duitschers in dit land naar den zin kunnen maken, zoodat zij in den oorlog tegen Duitschland toch de zijde van Amerika hebben gekozen. Nederland heeft niets gedaan om de Chineezen in Ned.-Indië gunstig te stemmen. Zelfs worden zij in de Hollandsche bladen uitgescholden en aangeraden om maar naar China terug te keeren, als 't hun hier in Ned.-Indië niet bevalt. Wat zouden de Hollanders wel zeggen, indien de Chineesche regeering hetzelfde zeide tot hunne landgenoten in China? Eigenlijk hebben de Chineezen in Ned.-Indië meer recht zoo iets tot de Hollanders te zeggen dan omgekeerd, want zij waren er al eerder dan de Hollanders! Zoo meent schrijver.

Erkenning. In een ander nummer van hetzelfde blad trekt *Noermad* partij voor de Hollandsche regeering, die toch verschillende maatregelen genomen heeft, om hare onderdanen te bevredigen, zooals: vermeerdering van het aantal scholen, verbetering van het onderwijs, openstelling van betrekkingen voor Inlanders, verbetering van salarissen, enz. Hij laakt 't in de Inlanders — en de opwekking daartoe — om in Japan onderwijs te zoeken en verklaart uitdrukkelijk, dat de bevolking in West-Sumatra althans liever onder Nederlandsch gezag wil blijven, dan onder dat van Japan te komen.

Help U zelven. *P. W.* schrijft in hetzelfde blad, dat de zucht van de Inlanders om geen ander onderwijs te verlangen dan dat wat op de gouvernementsscholen gegeven wordt, voor hen steeds een hinderpaal zal zijn om tot verdere ontwikkeling te komen. Het Gouvernementsonderwijs toch, maakt slechts geschikt voor de vervulling van gouvernementsbetrekkingen. Komt daarbij nog het tekort aan scholen, en zoo zal de algemeene ontwikkeling van het volk nog lang op zich laten wachten. Hij raadt aan, om zelf scholen op te richten voor handel en industrie, in plaats van werk te maken van gouvernementsbetrekkingen. Hij wekt ook de vrouwen op om in deze richting werkzaam te zijn, door bijv. geen huwelijkscandidaat af te wijzen, omdat hij geen ambtenaar van het Gouvernement is.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Dienstplicht van Franschen in den vreemde.

't Heeft ons eenigszins verwonderd dat, toen een paar maanden geleden deze kwestie in Nederland aan de orde kwam, de herinnering niet is verlevendigd aan hetgeen wij in 't Koloniaal Weekblad kort te voren hadden medegedeeld over de vraag, zooals zij speciaal in Zuid-Amerika aanhangig is geweest. In Nederland was 't een milicien-sergeant hier geboren uit Fransche ouders, die tijdens den oorlog naar 't front was gegaan, bij kwam even in ons land terug, om te trouwen (meenen wij), maar toen werd hij hier als deserteur aangehouden. De Nederlandsche wet zegt, wie in Nederland geboren is, is Nederlander. De Fransche wet laat 't kind van Fransche ouders Franschman worden al is 't buiten Frankrijk geboren. De Fr. regeering was, volgens den pleiter, erg boos over de Nederlandsche toepassing van de Nederlandsche wet en dreigde tot middelen van weerwraak over te gaan, zoo althans deelden de dagbladen mede.

't Geldt echter volstrekt geen speciaal Nederlandsch geschilpunt, en de Fransche rechtsgeleerden welke zich over de kwestie hebben uitgesproken, vinden meerendeels 't Fransche standpunt niet 't meest aanbevelenswaardige.

't Onlangs gehouden congres van de Latijnsche landen van Amerika heeft de actualiteit verlevendigd. De rapporten t.z. waren uitgebracht door professor A. Weiss, van de rechtskundige faculteit te Parijs, en door Rondet Saint, bekend schrijven over koloniale vraagstukken, welke beiden 't Nederlandsche standpunt, dat ook dat der Amerikaansche republieken is, verdedigen. De redacteur van „l'Information universelle", Victor Margueritte, is zich aan hun zijde komen scharen met een artikel, waaruit wij de hoofdpunten weergeven.

Vijf à zes honderd duizend Franschen hadden vóór den oorlog 't levende beeld van Frankrijk naar verre landen overgebracht, met Fr. handel, nijverheid, opvoeding en taal, met alle deugden en fouten den Franschman eigen. 5 à 600.000 Franschen of — men lette op 't verschil — zoons van Franschen, deze dan geboren en getogen in de toevallige verblijfplaatsen van de vaders, in verschillende klimaten en verschillende landen, de eersten daarentegen neergevallen in een gekozen oord, doch allen, op voet van gelijkheid, onderworpen aan de wetten van 't moederland. Allen onderworpen aan den bindenden militairen dienstplicht.

Duitschland stond in dezelfde verhouding tot zijn landverhuizers. Maar 't gaf vrijstellingen en liet de vertegenwoordigers van zijne belangen meerendeels waar zij zich bevonden, om zoo door een leger van propagandisten voor zijn zaak te ijveren, terwijl Frankrijk alles in 't werk stelde op zijn vertegenwoordigers uit 't buitenland terug te roepen. Mannen, die van groote beteekenis waren en hadden kunnen blijven voor de Fr. zaak, werden aan hun nuttigen werkkring ontrukt, om in Europa baanwachter, schrijver, magazijnknecht te worden. Zoo voor de geboren Franschen, die uit den vreemde zijn teruggeroepen. Hoe staat 't geval der zonen en kleinzonen?

Wij zeiden 't reeds volgens de Fr. wet zijn zij van Fr. bloed en dus Franschman. Sedert 30 jaren was op 't geval gewezen, maar 't parlement had geen tijd of redenen gevonden om er aandacht aan te schenken. De oorlogsmobilisatie gaf aan 't conflict zijn scherpen kant. De Zuid-Amerikaansche landen zeggen dat deze z.g.n. Franschen zijn Argentiniërs, Brazilianen, Bolivianen, enz., zoo althans spreken de wetten van 14 der 17 republieken. Wat meer is die z.g.n. Franschen hebben meerendeels in hun geboorteland dienstplicht vervuld, waardoor zij gestempeld zijn tot mannen van dat land, zij zijn wel van Fr. afkomst gebleven en 't is in 't belang van Fr. hen daarover niet met spijt of wrevel te vervullen.

Toen de mobilisatie hen opriep is een vrij groot aantal naar Europa gekomen. Kwamen van de 18.000 Fr. uit Chili 3.000 op, daarentegen gaf de Fr. Kolonie van Santiago de Cuba, die 3000 mannen telt, er met alle moeite 13. 't Stelsel wordt afgekeurd. Er moet een modus vivendi gevonden worden, schrijft Margueritte, Fr. moet voor de Fr. afstammelingen 't land van de goede herinnering, 't vaderland naar 't gevoel blijven. Wil men hen dwingen naar Fr. te komen, dan zal men Fr. juist voor hen sluiten en hen van Fr. vervreemden. Hij juicht de conclusie toe van 't bovenbedoelde rapport van professor Weiss, die hierop neerkomt:

Laat ons de zonen van 't latijnsche ideaal niet in de armen der Duitschers drijven. Om hen tot ons te brengen, om hen voor de Fr. zaak niet verloren te doen gaan, moeten zij worden vrijgesteld van den militairen dienst. Zij moeten in Frankrijk kunnen verblijven en toeven zonder verontrust te worden, zij moeten er gaarne de beste jaren van hun jeugd doorbrengen, die waarin 't intellect gevormd wordt.

Alleen wie zich na het 28e à 30e levensjaar in Fr. vestigt of blijft moet als Fr. onderdaan worden behandeld.

Ook Rondet Saint adviseert dienovereenkomstig.

Nederland vindt voor zijn standpunt dus niet alleen steun bij de Z.-Amerikaansche republieken, die over hetzelfde beginsel met Frankrijk in conflict zijn, maar ook bij onpartijdige Fransche adviseurs.

Lief land!

In „La Dépêche Coloniale" van 8 Februari l.l. komt een artikel voor dat ons, als buren van de Franschen in Guyana, meer bijzonder kan interesseeren. Door de veelvoudige ontvluchtingen van bannelingen uit Guyana (gemiddeld meer dan 700 p. j.) wordt de rust en veiligheid van de vreedzame kolonisten te veel in onzekerheid gebracht. De losloopende misdadigers treden soms zelf gewapenderhand op.

Hoever strekt de verantwoordelijkheid van den staat zich uit ten opzichte van de nadeelen door die ontvluchten berokkend, welke door 't bestuur der strafkolonie beter hadden moeten worden bewaakt?

De „Conseil d'état" heeft getracht hierop een antwoord te geven door twee beslissingen van 28 December en 4 Januari l.l, op reeds geruimen tijd te voren ingebrachte protesten.

De eerste zaak betrof een landbouwer Duchesne, wonende te Koeroe, die den 29en Maart 1911 ernstig gewond werd door den banneling Mademba Tall, welke op dien dag uit de strafkolonie was ontvlucht. Reeds had de minister van koloniën bij beschikkingen van 25 October 1912 en Januari 1913 afwijzend beschikt op een verzoek om schadeloosstelling te dier zake van 15.000 francs. Duchesne was gratis geneeskundig behandeld, maar had gevolgen behouden, die hem op zijn leeftijd (64 j.) minder bekwaam voor zijn taak maakten, terwijl hij ook tijdens zijn behandeling verlies in zaken had geleden.

Officieel was hiertegenover gesteld, dat 't bestuur der strafkolonie alles gedaan had wat voorgeschreven was, 't zou tegen den geest der wet van 30 Maart 1854 ingaan alle bannelingen opgesloten te houden, bovendien was de daad van Mademba tot zekere hoogte door Duchesne uitgelokt. Werd de schadeloosstelling ingewilligd dan zou dit een aanspraak op vergoeding insluiten voor alle schade door alle vluchtelingen toegebracht of voortaan toe te brengen.

Duchesne antwoordde nader en berichtte daarbij dat in 't kamp, waarin Mademba Tall werkte met 47 anderen, slechts 2 bewakers dienst deden. De regeering ging er niet op in, 't bewijs van nalatigheid in den voorgeschreven dienst was niet geleverd, er was dus geen schuld en geen reden tot schadevergoeding. Niet erg geruststellend voor de bevolking van Guyana!

De tweede zaak betreft eveneens een inwoner van Koeroe, Sinais genaamd en optredend als voogd van de kinderen Zulemaro, wier vader den 3en April 1914 vermoord was door een ontvluchte veroordeelde. Zulemaro keerde met twee kameraden van zijn werk terug, toen zij de vluchtelingen Bagué en Cassabois ontmoetten, die hun vroegen hen te vergezellen. De weigering van Zulemaro was voldoende geweest om hem met een kogel neer te leggen. Niet alleen waren ook hierbij geen voldoende maatregelen genomen om 't wegloopen te voorkomen, maar Bagué was toen al ongeveer een jaar voortvluchtig en van ernstige pogingen om zich weer van hem meester te maken was niet gebleken.

De minister van koloniën wilde destijds ook niet toegeven, dat er een reden was om bij 't bestuur een te-

kortkoming te erkennen en evenmin dat niet krachtig genoeg werd opgetreden om vluchtelingen weer op te vatten. Van de in de laatste tien voorafgaande jaren ontsnapte 7252 veroordeelen waren toch 5850 weer opgevat. Zelfs waren kort vóór den moord op Zulemaro twee bewakers bij een vervolging gewond geworden. De hulp, die de vluchtelingen bij de bevolking ondervinden, bemoeilijkt 't terugvinden en brengen in hooge mate — of dit weer geen gevolg zou zijn van het terrorisme, dat de é v a d é s kunnen uitoefenen?!

De voogd hield aan, hij vroeg maar een jaarlijksche toelage van 200 fr. tot den 18-jarigen leeftijd en daarna een uitkeering voor eens van 10000 fr. De afdeeling van 't departement, tot wier bevoegdheid dit behoorde, schoof de zaak ditmaal niet van zich af. Aan haar rapport ontleenen wij 't volgende. Voor 't tijdstip waarop de moord was begaan, werd door 't bestuur van het kamp geen toezicht uitgeoefend op de plaatsen, waar de ontvluchten openlijk woonden en kantines hielden, waarin wapens en munitiën aanwezig waren. 't Bestuur was zelfs verwittigd van 't bestaan van een organisatie, om 't kamp van Gourdouville, die de openbare orde bedreigde, doch had hiertegen geen maatregelen genomen. De voormelde verwonding van twee bewakers was geschied bij een aanval van vluchtelingen op die bewakers. Na den moord op Zulemaro werd pas de hulp der maréchaussées ingeroepen, die de moordenaars dadelijk wisten in te palmen. De verantwoordelijkheid van de regeering behoorde erkend te worden, daarom werd 't voorstel gedaan om aan de kinderen van den verslagene 200 fr. p. j. uit te keeren tot het volbrachte 15de jaar. Dienovereenkomstig is beslist. Geen rijkdom 96 gulden in 't jaar!

Kapok als verbandmiddel.

De chef van 't koloniale hospitaal van Nogent sur Marne, J. Silhol, heeft een interessant rapport uitgebracht over de kapokverbanden. De eigenschappen van de kapok zijn ondoordringbaarheid voor vocht, ether gaat er door heen zonder 't imperméabele te schaden, andere vluchtige stoffen veroorzaken een kortdurende doordringbaarheid voor vocht. De kapok neemt van geïrrigeerde wonden niet alleen de wondafscheidingen op, maar ook de ingebrachte vloeistoffen, zooals de Dakin, de serum physiologique. Bij de droge wonden neemt de kapok, zonder bemiddeling van eenige andere stof, de afscheidingen van de wond, de bloedlichamen en de microben op. Hij schijnt de gevormde etter niet op te nemen, die aldus arm aan microben wordt. Opvallend is de zuiverheid van de wond, die geen microben behoudt, terwijl de weefsels van 't verband er van krioelen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De Maart-afl. opent met een beschouwing van den heer A. E. Sitsen, directeur der Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja, met eene beschouwing, getiteld: Hooger onderwijs in Ned.-Indië, waarin schr. een pleidooi houdt voor de stichting eener Indische Universiteit, tenminste voor zoover de medische faculteit betreft.

De heer L. L. F. de Greve, de critiek van den heer W. H. M. Schadee weerleggende (zie de Febr.-afl. van de I. G.), ontwikkelt nogmaals zijne bezwaren tegen de plannen „Belawan Oceaanhaven".

Onder het opschrift „Contact tusschen bestuurders en bestuurden", betoogt de ass.-resident J. E. Jasper de wenschelijkheid om de Inlandsche bevolking zelve rechtstreeks bekend te maken met nieuwe maatregelen, gedachte verbeteringen, enz. van bestuurswege, welke thans slecht of niet tot haar doordringen, verkeerd begrepen en uitgevoerd worden. Het middel acht schr. daartoe het voor het dessavolk toegankelijk maken van de maandelijksche districtsvergaderingen en de wekelijksche onder-districtsvergaderingen, waarop met de opgekomenen op gemoedelijke wijze belangrijke onderwerpen zouden kunnen worden besproken door bestuursambtenaren en deskundigen van speciale diensttakken.

In den laatsten tijd wordt er veel gesproken over een mogelijke, toekomstige luchtstikstofindustrie in Ned.-Indië, waarin de ir. W. L. Utermark Jr. aanleiding vindt eene beschouwing te wijden aan dezen tak van moderne nijverheid.

De heer S. Kalff besluit de artikelenreeks met een stuk „Oost-Indische gasconnades", waarin hij, aan de hand van diens reisboek, de lotgevallen schetst van zekeren Frederik Andersen Bolling, een Deen, die in 't laatst van 1669 als adelborst naar Indië vertrok.

Overigens de maandelijksche rubrieken: Varia. — Revue van brochures. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor O.- en W.-Indië.

De Ingenieur.

In No. 10 van 9 Maart j.l. eene technische beschouwing van den ir. W. de Haan over de verwerking van Sumatraansche zilvertertsen.

In- en Uitvoer.

De heer Th. P. C. J. Op de Coul zet in No. 10 van dit weekblad zijne beschouwingen voort over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten voor 1918. Schr. behandelt thans de rubber.

Cultura.

Het Febr.-Nr. bevat het vervolg van P. C. van der Wolk's „Onderzoekingen betreffende den cocospalm (verricht aan het laboratorium der selectie- en zaadtuinen te Buitenzorg).

Ons Land.

De afl. van 27 Febr. bevat een beschouwing „Nieuwe Indische politiek", en eene bespreking van verschillende persstemmen over een eventueelen kolonialen uitverkoop.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 10: Wollig maken en bleeken van bastvezels, door Plante Febure. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 Maart 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Een nieuwe suikerrietziekte in Porto Rico, besproken door Prof. Dr. Joh. Westerdijk. — Kamers van Landbouw in Ned.-Oost-Indië, door J. Sibinga Mulder. — Taxatie van den beetwortelsuikeroogst in de Vereenigde Staten. — De Indische en de Nederlandsche rubbermarkt na den oorlog. — Bericht omtrent de Gouv. Kina-onderneming over het 3e kwartaal 1917. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Verhandel. Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap.

Verschenen is het 6e stuk van deel II, waarin o.a. de volgende onderwerpen: Foraminiferen van de Noordkust van Atjeh, door W. F. F. Oppenoorth. — Geologie van Noord-Halmahera. Voorloopige mededeeling, door E. Gogarten. — Kort overzicht onzer kennis omtrent geologische formaties en bergvormende bewegingen in den O.-I. Archipel beoosten Java en Celebes, door H. A. Brouwer. — Opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Ned.-Oost-Indië (vijfde vervolg), door R. D. M. Verbeek.

Handel en Bedrijf.

No. 4 van dit halfmaandelijksch tijdschrift bevat een artikel van F. Hoogewerff over steenkolenproductie in Ned.-Indië (naar aanleiding eener verhandeling van Dr. H. Blink over dit onderwerp in het Tijdschr. voor Econ. Geographie.) — Voorts het vervolg van „De Kinacultuur en haar administratie" (IV. Onderhoud der tuinen; V. Oogst).

De ontwikkeling van de N.-I. Nijverheid gedurende den oorlog.

Onder dezen titel is dezer dagen eene belangwekkende publicatie verschenen van de afdeeling Nijverheid en Handel van het departement van landbouw, waarin geschetst zijn de gevolgen van de 3-jarige oorlogsperiode voor eenige van de voornaamste takken van nijverheid. Speciaal is daarbij de aandacht gevestigd op nieuwe takken van industrie, die sedert Augustus 1914 in Indië in het leven zijn geroepen.

Was vóór het uitbreken van den oorlog de toestand van de nijverheid hier in Indië betrekkelijk bevredigend, na Augustus 1914 werd deze voor industrie minder gunstig, ook door een bijna algemeen streven naar bezuiniging.

De aanvoeren van grondstoffen en half fabrikaten uit Europa, bleven, zij het tegen verhoogde prijzen, in de laatste helft van 1914 mogelijk, maar geleidelijk werden de moeilijkheden grooter en werd er geleidelijk toe overgegaan de grondstoffen enz. ook uit Japan en de Vereenigde Staten te betrekken. De toestand in dit opzicht was in 1915 en ook in 1916, ofschoon ook hier moeilijkheden in toenemende mate zich voordeden niet onbevredigend te noemen, ofschoon eene belangrijke prijsstijging intrad. In 1917 hield deze gunstige stand van zaken aan en ondanks de wassende moeilijkheden in het verkrijgen van grondstoffen en het oploopen der prijzen is ook thans de toestand nog niet bepaald ongunstig te noemen.

De vooruitzichten zijn evenwel veel minder gunstig; het uitvoerverbod van Amerika, de geringe voorraden van grondstoffen hier te lande, de te verwachten moeilijkheden voor de landbouwnijverheid, de afnemende koopkracht van de bevolking, zijn alle factoren, die de toekomst, indien althans de oorlog nog lang mocht aanhouden, donker doen inzien.

(Ontleend aan een aankondiging in de „Java-Bode" van 11 Dec., Ao. Po.).

Neerlandia.

In het Maart-Nr. een optimistisch artikel van den heer Fr. Oudschans Dentz over Surimane, waarin Schr. aan de hand der cijfers aantoont dat de economische toestand dezer kolonie lang niet zoo ongunstig is als sommigen willen doen voorkomen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 49: De Baliërs (met afb.). — Uit den Djambi-opstand. In Moeara Tebo. — Eene Bantamsche Koningsvrouw, door Dr. E. B. Kielstra. — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy—Van Zeggelen (vervolg).

De Macedoniër.

Het Maart-Nr. van dit Zendingsperiodiek bevat een artikel over Tao (Confucius en Laotse), door J. Waterink. — Voorts o.m. het vervolg der historische beschouwing van Ds. D. K. Wielenga over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans de periode 1886 (civielgezaghebber de Roo van Alderwereld).

Weekblad voor Indië.

No. 29 getiteld: „Koffie-Nummer" bevat o.a. de volgende opstellen: De koffiecultuur, door J. Koning. — De handel in koffie, door A. Kwast. — De herleving van de koffiecultuur in Ned.-Indië, door P. J. S. Cramer. — Voordeelen van de „Risico-verdeeling" in verband met de huidige koffiecrisis, door E. van Vollenhoven. — De geschiedenis der koffie, door P. L. — Een koffiepraatje, de Java-koffieplanters, hun leven en werken, door Th. M. F. S. — Een en ander over de koffiecultuur op Bali, door E. W. Wijers. — De koffiecultuur in Brazilië, door J. H. Kuneman Jr.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Van dit periodiek werden 4 Nrs hier te lande ontvangen. Enkele bijdragen verdienen speciale vermelding, n.l. Kinderhuwelijken, door A. Muhlenfeld (No. 14). — Unificatie van de directe belastingen, door P. J. Gerke. — Noto Soeroto, door H. Heumann. — Volksraad en zelfbestuur, door K. de J. — Geologische kaarteering van Ned.-Indië, door H. Philippi (Nr. 15). — Van werkman tot ondernemer, door H. 's Jacob. — Iets over de politieke beteekenis van den Islam. — De plaats van den Indo in de Indische beweging, door J. J. E. Teeuwen. (No. 16). — Terugbrenging van de particuliere landerijen tot het staatsdomein, door A. M. Joekes. — Dr. J. C. Koningsberger (met portret), door W. G. B. — Indië-Weerbaar en mijnwormplaag, door Dr. Ph. Laoh.

De afstammelingen van Nederlanders op Kisser.

In aansluiting bij hetgeen in vorige nummers van dit blad omtrent deze lieden (aan de hand van verschillende bronnen) werd medegedeeld, het volgende uit de Java-Bode geknipte bericht:

In de „Java-Bode" van 22 Juni l.l. hebben wij melding gemaakt van plannen der Regeering om de uit ongeveer 200 leden bestaande mestiezen kolonie op het eiland Kisser (residentie Timor en Onderhoorigheden) te hulp te komen. Deze lieden toch, afstammelingen van tijdens het bestuur der O. I. Compagnie zich aldaar gevestigd hebbende Hollanders, die in hoofdzaak samenwonen in de negorij Wonzeli, de hoofdplaats der onderafdeeling Wetar, verkeeren in ongunstige omstandigheden. Voor landbouw voelen deze lieden, die ondanks de vermenging met de inheemsche bevolking hun Westersch cachet behouden hebben en waaronder zelfs blondharigen en blauwoogigen worden aangetroffen, weinig, terwijl ook de handel in visch enz. met Portugeesch Timor en de vischvangst hun slechts een schamel bestaan oplevert.

Naar wij thans vernemen is onlangs door de Regeering eene voorloopige beslissing genomen om in den toestand van deze arme nazaten van Europeanen verbetering te bregen. Daartoe heeft de stoot gegeven eene in het laatst van het vorig jaar in het residentiekantoor te Ambon gehouden bijeenkomst, welke bijgewoond werd door de residenten van Timor en Ambon, de predikanten van Koepang en Ambon, de gezaghebber van Wetar, de 1ste luitenant B. H. Tersteege, de gewestelijke secretaris van Timor en de inspecteur van het inlandsch onderwijs te Amboina.

Het plan, waarvan wij reeds eerder spraken, om deze menschen over te brengen naar den vasten wal van Timor zal tot uitvoering komen; d.w.z. niet zooals aanvankelijk beoogd werd, allen tegelijk, maar geleidelijk. Het staat trouwens volstrekt niet vast, dat allen tot vrijwillige verhuizing bereid zouden zijn; wel is gebleken, dat velen in hunne tegenwoordige omstandigheden liever niet als Europeanen beschouwd willen worden maar er wel prijs op stellen, dat hunne kinderen tot Europeanen worden opgevoed en behoorlijk onderwijs ontvangen.

Besloten is om te beginnen een 12-tal gezinnen, die daartoe genegen zijn naar de hoofdplaats Koepang over te brengen en ze aldaar van landswege te huisvesten, terwijl de kinderen zullen worden toegelaten tot de Europeesche school aldaar zonder betaling van schoolgeld.

Die gezinnen zullen overigens zelve in hun onderhoud hebben te voorzien, doch zullen hun van bestuurswege zooveel mogelijk faciliteiten worden verleend.

Van het verloop van deze proef zal het afhangen of in deze richting zal worden voortgegaan.

Voor die proefneming zijn de noodige gelden ter beschikking van den resident van Timor gesteld.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

Naar wij vernemen heeft de Gouverneur-Generaal aan den Minister van Koloniën geseind, dat de Tentoonstelling te Soerabaja tot na den vrede is uitgesteld om voldoenden tijd tot voorbereiding te hebben in alle landen.

EMIEL HULLEBROECK zal op *Vrijdag 22 Maart* in Diligentia op herhaald verzoek, een POPULAIREN INDISCHEN AVOND geven met volledig programma.

De toegangsbewijzen voor dezen avond zullen zijn: zaal (middenvak) en 1e rij balcon *f* 1.—, zaal (zijvakken) *f*0.75. Balcon *f* 0.50, alles verhoogd met 10 pCt. sted. belasting.

Plaatsbespreking aan Diligentia.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

In verband met de groote aanvraag om toegangskaarten voor de lezing van den heer R. M. S. Surya Ningrat op den 8en Maart j.l., zoodat aan ± 150 aanvragen niet kon worden voldaan, deelt het Bestuur mede, dat de Heer S. N. op het eind van April of begin Mei nogmaals eene lezing zal houden.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Vereen. Koloniaal Instituut te Amsterdam:

De Tropische Natuur, van A. H. Blaauw, in schetsen en kleuren. Amsterdam 1918. *2de Druk*. Prijs ingen. *f* 3.50. Geb. *f* 4.—.

Aan de leden van alle Koloniale Vereenigingen en de studeerenden aan de Koloniale onderwijs-inrichtingen in Nederland wordt dit werk tegen een gereduceerden prijs van *f* 2.50 ingen. en *f* 3.— geb. verkocht, mits rechtstreeks besteld bij de Bibliotheek van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Voor de afdeeling Amsterdam van de vereeniging „Oost en West" hield gisteravond in „American" de Heer Brondgeest uit Haarlem een causerie over Indië. Spr. begon met op te merken, dat deze lezing niet beoogde te zijn een behandeling in finesses van de ligging en omvang der verschillende eilanden, doch dat hij den talrijken aanwezigen een kijkje wenschte te geven in het land, dat in de levensbelangen van Nederland een zoo gewichtige rol vervult. Het onderwerp, dat luidde „wat moeten wij van Indië weten?", leidde er toe, dat spr. in groote trekken naging wat voor hem, die zich eerlang in onzen archipel wenscht te vestigen, van belang is. En zoo voerde hij zijn gehoor, het medegedeelde door lichtbeelden verduidelijkende, langs de kuststreken en door het bergland, vertelde van de inboorlingen, die het grootste deel der bewoners van den archipel uitmaken, van hun zeden, gewoonten en karaktertrekken en vond aldus gelegenheid er op te wijzen, hoe men z.i. het best met de verschillende typen der bevolking kan omgaan.

Vervolgens ging spr. kortelijk de verschillende diersoorten en flora op de diverse eilanden na, wijdde een enkel woord aan het particuliere grondbezit, dat op Java nog veelvuldig wordt aangetroffen, en dat een schel licht werpt op de verouderde toestanden, die daarvan het gevolg zijn.

Spr. stelde helder in het licht het belang dat het moederland bij zijn koloniaal bezit heeft en memoreerde hoe hierop ook onder andere gewezen is door den gewezen Gouverneur-Generaal Idenburg en Mr. Van de Rivière, die in woord en geschrift krachtig hebben aangedrongen op werkzaamheid inzake de ontwikkeling van Indië, daar, als wij dezen plicht verzaken, er liefhebbers te over zouden blijken om dezen arbeid van ons over te nemen.

Spr. tractte de dikwerf gehoorde meening te ontzenuwen, als zoude Indië een ongezond land zijn; voor hem, die krachtig naar lichaam en geest er heen gaat, levert het klimaat geen gevaren op, al is de natuur in de bergen meer geëigend voor het Hollandsche ras dan de atmospheer der kustplaatsen.

Duidelijk deed spr. naar voren komen de zegenrijke inwerking van zendingen en missies; vooral de medische zending, die in het bijgeloof der inlanders zulk een hardnekkigen vijand vindt om te bekampen, verdient de grootste waardeering.

Na nog verschillende andere punten aangestipt te hebben, die voor den in Indië zijn woonplaats vestigenden Nederlander geacht mogen worden van belang te zijn, beëindigde spr. zijn toegejuichte rede.

De Heer Brondgeest heeft een uitstekend werk gedaan met zijn rede over hetgeen noodig is te weten betreffende het leven in Indië. Een talrijk publiek was aanwezig, waaronder zeer vele jongelui, die later naar Indië willen gaan. Wij zouden andere afdeelingen van „Oost en West" zeer aanraden dezen spreker ook uit te noodigen."

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ing.)

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. — Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur.) — Opzichter. — Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Opziener bij den dienst van het mijnwijzen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Laborant voor de Banka-tinwinning.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. — Werktuigkundig ingenieur. — Ingenieur voor het signaalwezen. — Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste of 4de afdeeling.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. — Commies.

Onderwijzer bij de 3de klasse by het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: derde stuurman. — Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Maart 1918 No. 51).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 12. Donderdag 21 Maart 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Herdenking Stichting „Boedi-Oetomo"

bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan 1908 - 20 Mei - 1918.

—o—

Gaarne geven wij bekendheid aan het volgende door ons ontvangen rondschrijven:

Javaansche Kunstavond.

Ondergeteekenden, door een groep Javanen hier te lande gemachtigd tot voorbereiding en uitvoering van het plan ter herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging „*Boedi-Oetomo*" op Java, stellen zich voor, om den 20en Mei a.s. een avond aan Javaansche kunst te wijden.

Deze kunstavond zal slechts toegankelijk zijn voor hen, die een bijdrage ad *f* 1.50 gegeven hebben.

Ingeval gij voor dezen intiemen kunstavond een toegangsbewijs mocht wenschen, wordt u beleefd verzocht, bijgaand biljet *vóór 1 April a.s.* ingevuld terug te zenden.

De toegangskaarten zullen, na ontvangst van een postwissel ad *f* 1.50, door de feest-commissie aan de resp. inschrijvers worden toegezonden.

De Herdenkings-Commissie:
SOORJO POETRO, *Voorzitter.*
TJOKRO ADI SOERJO, *Penningm.*
SOERJO MIHARDJO, *Secretaris.*

Adres van de Herdenkings-Commissie:
Havenstraat 7a, Delft.

Ons Achttien-jarig Bestaan.

Als dit nummer verschijnt, is het juist achttien jaren geleden, dat op 20 Maart 1900 *Het Koloniaal Weekblad* werd opgericht door wijlen kolonel G. E. V. L. van Zuylen en eenige medestanders, die te zamen de Redactie-Commissie vormden.

De Vereeniging „Oost en West" mag met eenige voldoening terugzien op dit haar werk. Ons orgaan slaat het record wat betreft den levensduur der in Nederland verschenen weekbladen, uitsluitend aan koloniale belangen gewijd en in dien tijd is ons motto: „*Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch Belang*" meer en meer doorgedrongen tot de massa van ons volk. Meer en meer komen in Ned.-Indië instellingen tot stand in het belang van ontwikkeling en opheffing der Inlanders. Dit getuigen ook de ondervolgende kiekjes.*)

De nieuwe Kartinischool „Kenjo Pinardi" te Toeloengagong.

*) Ontleend aan het „Weekblad van Indië". Red.-Comm.

De Jaarbeurs en de Koloniën.

Nu de jaarbeurs achter den rug is, zou ik gaarne enkele regels daaraan willen wijden in verband met het Koloniale paviljoen.

Op den voorgrond wil ik brengen het verrassende en bemoedigende verschijnsel dat de belangstelling in het Koloniale paviljoen zeer groot was. Zoo groot, dat drommen belangstellenden rijen dik geschaard stonden om een beurt te krijgen. Bij geen ander paviljoen of andere toonkamer heb ik zoovelen zien wachten om binnen te komen.

Dan was de ligging ook gunstig. Onmiddellijk na binnenkomen op deze jaarbeurs op Vredenburg, stond men voor 't Koloniale paviljoen. Men behoefde niet te zoeken, doch het nette paviljoen, waarin het Departement van Koloniën en het Koloniaal Instituut te Amsterdam hun inzendingen hadden ondergebracht, lokte tot bezoek uit.

De praktijk heeft ongetwijfeld aan de leiders doen zien, welke verbeteringen bij een volgende jaarbeurs wenschelijk zijn. En dat is in de eerste plaats: meer ruimte en een grooter gebouw. Dan zal men het publiek meer bevredigen en zullen de inzendingen meer tot hun recht komen.

De personen, die de leiding hadden en aan het hoofd stonden van de afdeelingen van *'t Dep. van Koloniën* en van het *Kol. Instituut* hebben een zware taak en een vermoeienden arbeid gehad.

M. i. zoude het paviljoen in beteekenis winnen, wanneer hun veelomvattende werkzaamheden werden verlicht, door meer personen, die het publiek konden inlichten omtrent Oost- en West-Indische inzendingen en door korte verklaringen en toelichtingen de verschillende inzendingen verduidelijken. Immers, naast de waarneming door eigen aanschouwing, wordt het tentoongestelde zooveel duidelijker door het gesproken woord. Dan leeft het op. Enkele deskundige Oost- en West-Indische ambtenaren zouden hiervoor ongetwijfeld door het Dep. van Koloniën beschikbaar worden gevonden.

Door meer ruimte, is duidelijker afscheiding van Oost en West ook mogelijk. Eene verzameling platen of foto's zou bovendien de tentoonstelling verhoogen en een blik geven op land en volk, al lag er in de leeskamer een verzameling geïllustreerde werken over beide Koloniën. Het opschrift ,,leeskamer'' ware ook niet overbodig.

Behalve de overichtskaart van Suriname, geeft een andere kaart de belangrijkheid van de West-Indische Koloniën aan ten opzichte van Nederlandsche handelssteunpunten in de Caraïbische zee. Het handelsverkeer van Suriname en Curaçao, voor een waarde van 60 millioen gulden 's jaars — van Ned.-Oost-Indië een milliard bedragende, blijkt uit een mededeeling aan den wand.

Van West-Indië kon het tentoongestelde uitgebreider zijn. Wij zagen enkele fraaie stukken Surinaamsch hout, doch misten voorwerpen er van vervaardigd. Dit zelfde geldt van ,,*Boeatan*'' Heulstraat 17, Den Haag, waar men ternauwernood iets uit Suriname vindt. De vereeniging ,,Huisarbeid'' in Suriname heeft reeds veel op dit gebied tot stand gebracht. Nu zoeke men samenwerking.*)

Er is op bescheiden en op waardige wijze reclame voor de Koloniën gemaakt. Niet alleen was het doel dat handelaren verbindingen zouden aanknoopen en inlichtingen verkrijgen op handelsgebied, doch ook om voortbrengselen en nijverheid der koloniën ten toon te stellen. Door ruimer behuizing en uitbreiding van het tentoongestelde, zou dit laatste nog meer beantwoorden.

Over reclame sprekende komt ons voor den geest hetgeen de Engelsche koloniën op dat gebied verrichten. Zoo lezen wij in bladen met de laatste mail uit Britsch-Guyana ontvangen, dat in die kolonie rolprenten zijn vervaardigd van landbouw, handel en nijverheid, van reizen in 't binnenland, van de hoofdplaats Georgetown en omgeving, kortom van land en volk, om in het moederland dienst te doen. Deze rolprent is 6737 Eng. voet lang. Er zijn 4 dubbel-stellen en de kosten bedroegen doll. 2050. Zou zulks in onze koloniën niet kunnen worden nagevolgd en aldus de kennis verspreid over Oost- en West-Indië? Een aantrekkingspunt voor een volgende jaarbeurs!

Ten slotte vermelden wij nog de uitgaven door het Dep. van Koloniën van een geschrift: ,,Gegevens omtrent handel, nijverheid enz. van de koloniën Suriname en Curaçao'', ter gelegenheid van de tweede jaarbeurs te Utrecht in 1918'', alsmede van een ander: ,,De beteekenis van Nederlandsch Oost-Indië voor de Nederlandsche nijverheid'', kosteloos in het Koloniale paviljoen verkrijgbaar gesteld en bevattende waardevolle gegevens en cijfers.

Vol vertrouwen mag gerust worden gezegd: tot volgend jaar.

's-Gravenhage, 15 Maart 1918.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

*) Deze heeft reeds van den beginne af aan bestaan, doch de tijdsomstandigheden zijn oorzaak, dat er geen nieuwe toevoer plaats heeft.

Red.-Comm.

Uit een brief van de Batak-landen:

,,Wij brachten een drietal dagen te Kaban Djahé door. Het ligt hoog in het gebergte. Heerlijk koud is het er; een genot om het eens niet warm te hebben! Mooie tochten hebben we van daaruit met de auto gedaan, o.a. naar Kota Tjané, een garnizoensplaatsje dat $3\frac{1}{2}$ uur verder ligt, met de auto. Het behoort tot Atjeh, aan het eind van den verbindingsweg.

Een pretje om daar te moeten wonen! Toen we halverwege waren, hoorden we, dat er twee dagen te voren een paar schildwachten waren aangevallen, waarvan één gestorven is en een andere zwaar gewond was. Het heet dan, dat die lui levensmoe zijn, maar zelfmoord plegen, dat mag niet, daarom vallen ze maar iemand van de ,,Compenie'' aan, dan weten ze vooruit, dat ze dadelijk neergelegd worden. Gezellige lui zijn die bruine broeders!

Het is een mooie tocht er heen, steeds langs afgronden, stijgend en dalend. In een batakkampong waren ze juist aan het voeren van de varkens, doie overal gewoon vrij rondliepen. Ik bleef op een eerbiedigen afstand, het was niet uit te houden van de vieze lucht. De Batakkers zijn zoo'n in-smerig en lui volk.

Te Kaban-Djahé woont nog de meest beruchte Batak-vorst (Libajah = vorst in het Bataksch), Pa Mulga. Die heeft de Compenie heel wat last bezorgd. Hij is een oude man met een echt haviksgezicht en een paar geweldige oogen in zijn hoofd. Een luguber type, die heel wat op zijn geweten heeft, en nu nog niet voor een kleintje vervaard is. Wij hebben hem in zijn kampong bezocht, en een heelen boom met hem opgezet. Zoo'n Batak-kampong is wel aardig om te zien, maar zoo vies, zoo vies!

Bijgaand kiekje is te Kaban Djahé zelf genomen,

De hoofdweg te Kaban-Djahé.

— ,,den hoofdweg'' kan men het noemen. Er liggen aan: de Controleurs-woning met het kantoor, de pasanggrahan, de zendelingenwoning. Op het paardje, dat er op staat, had ik mijn zinnen gezet, — maar, zooals van Alphen zegt:

Al had ik mijn geld ook driemaal nageteld,
ik had te weinig om het lieve dier te koopen.

Het was zoo'n mooie, fijn gebouwde Batakker''.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Huishuren.

Er is tegenwoordig schier geen plaats in Indië, of er heerscht huizennood, met het natuurlijk gevolg daarvan, dat n.l. de huren ongemeen worden omhoog gedreven, waardoor iedereen in meerdere of mindere mate lijdt, doch waaronder de kleine ambtenaar werkelijk gebukt gaat.

Dit is ingezien door den burgemeester van Batavia, die aan den Raad een staat overgelegd heeft, waaruit blijkt, wat de departementsambtenaren voor huren betalen.

Voor 21 ambtenaren met een bezoldiging tot *f* 50 beliepen de huren van 6—50 pct. van het salaris met een gemiddelde van 28.5 pct.

Voor 72 ambt. met *f* 50 tot *f* 100 tractement waren de cijfers 6—55 pct., gemiddeld 21,6 pct.

Voor	208	ambt.	van f 100.—	tot	f 200.—	van 6—55	pCt.;	gemidd. 20.8	pCt.
„	169	„	„ „ 200.—	„	„ 300.—	„ 6—45	„	„ 20.1	„
„	63	„	„ „ 300.—	„	„ 400.—	„ 6—35	„	„ 19.6	„
„	77	„	„ „ 400.—	„	„ 600.—	„ 1-5 tot 30	„	„ 17.5	„
„	39	„	„ „ 600.—	en daarboven		„ 6—35	„	„ 16.8	„

Van de 649 ambtenaren betaalden er 48 van 6—10 pct.; 136 van 11—15 pct.; 216 van 16—20 pct.; 107 van 21—25 pct.; 78 van 26—30 pct.; 33 van 31—35 pct.; 11 van 36—40 pct.; 6 van 41—45 pct.; 6 van 46—50 pct.; 7 van 51—55 pct. en 1 slechts van 1—5 pct. van hun salaris voor huur met een gemiddelde van 20.2 pct.

Hieruit blijkt, dat de huren het meest drukken op de ambtenaren met een kleine bezoldiging.

En juist voor deze categorie van ambtenaren wordt het minst gebouwd; het schijnt meer te loonen om huizen te bouwen van *f* 100 huur, die grif weggaan, maar — volgens den heer L. in „De *Indiër* — is dit een verkeerd verschijnsel, „huizen van een honderd gulden zijn die over het algemeen niet waard en men betaalt hier abnormaal hooge huren, ook in die groepen, voor weinig comfort." Vergelijkt men deze met die van huizen in andere landen, dan valt de vergelijking in het nadeel van ons uit.

De gemeente zal goed doen de bouwerij van huizen beneden de *f* 100 aan te moedigen. Te Semarang heeft het stelsel van erfpacht van gronden en de hulp van groote aannemers den stoot gegeven aan het eigen bouwen. Het krachtigst zal er gewerkt kunnen worden door coöperatie, mits voldoende terreinen beschikbaar gesteld worden met meerdere aantrekkelijkheid dan Gondangdia oplevert, waar de kleinere huisjes als het ware tegen elkander aangeplakt zijn, wat niet bevorderlijk is aan het eigen bouwen en aan de populariteit van een nieuwe buurt. Door smaakvollen parkaanleg zorge men het terrein aanlokkelijk te maken.

„Wat gewenscht en verkregen wordt voor degenen, die over de honderd gulden kunnen verwonen, kan zeker evengoed voor kleinere huren."

Inlandsche Industrie.

Hebben we reeds herhaaldelijk gewezen op den opbloei van reeds bestaande takken van industrie of op de vestiging van geheel nieuwe, de *Loc.* wijst er op, dat aan de diamant-industrie te weinig aandacht wordt geschonken. En toch is M a r t a p o e r a sedert eeuwen bekend om haar diamantslijperijen, die echter onder den oorlog zoodanig te lijden hebben, dat er nog slechts één werkt met de helft van het normale personeel. Verdienen in normale tijden 3 à 4000 man hun bordje rijst in de diamantslijperijen of aanverwante bedrijven, nu zijn er nog slechts een 200 slijpers aan het werk.

Dat de oorlog zoo'n grooten invloed heeft op deze industrie, vindt zijn oorzaak in het feit, dat de mindere kwaliteit diamant uit Zuid-Afrika op Borneo geslepen wordt, om daarna als Borneo-diamanten de wereld in te gaan.

Gewoonlijk wordt de Z.-Afrika-diamant te S o e r a b a j a aangevoerd en gaat daar in handen van Arabieren over, die voor het vervoer naar M a r t a p o e r a zorgen. Een eigenaardigheid van deze industrie is, dat ze geheel onder leiding staat van Arabieren en Maleiers en, al zijn de slijperijen niet zoo modern ingericht als die in Europa, toch dient men de vakkennis van de Inlandsche leiders te prijzen, temeer als men weet, dat alle voor de slijperij benoodigde gereedschappen, als slijpschijven, enz. onder hun leiding gemaakt worden. Over het algemeen ziet het afgeleverde werk er goed uit en men treft soms steenen aan, welke bepaald mooi geslepen zijn. De belangrijkste diamantgronden vindt men in de omgeving van de 10 K.M. van M a r t a p o e r a gelegen kampong T j e m p a k a, welke langs een door mooi heuvelterrein loopenden weg vanuit eerstgenoemde plaats te bereiken is.

Daar de Inlanders, die voor het oogenblik geen werk in de slijperijen vinden, zich voor het grootste deel zijn gaan toeleggen op het planten van rubber òf voor zich zelf òf voor een ander, bieden reeds tal van rubberboomen eenige afwisseling aan het oog, zoodat het iedereen, die eenige dagen te Bandjermasin moet verblijven, is aan te raden een uitstapje naar die streken te maken, hetzij per auto langs de mooie wegen dan wel met een klein rivierstoomertje langs de rivier, welke laatste wijze van reizen echter heel wat meer tijd in beslag neemt.

In het Laboratorium der Suikerschool van den Suikerbond.

Verloren millioenen en een schrede op den weg ter verbetering.

In het *Soer. Hbl.* deelt D e G. een en ander mee over de rubbercultuur in P a l e m b a n g, die van betrekkelijk zeer recenten datum is. De oudste bevolkingsaanplantingen zijn van 1908 en

1909, terwijl ongeveer medio 1912 de eerste tuinen werden aangetapt.

Ofschoon na 1909 „het aanplanten van de eenig zaligmakende Hevea Brasiliensis in sommige streken van Palembang fanatiek ter hand genomen" werd, vooral in het gebied van Kommering en Ogan, is echter slechts in de laatste drie jaren op de beplantingen eenige contrôle uitgeoefend en daaromtrent voorlichting gegeven.

„Voordien werd hier het katoen-stokpaardje bereden op zoodanige wijze, dat het werkelijke volksbelang bij de teelt van Palembang-katoen naar de maan geholpen werd tengevolge van den dwang tot aanplant van vreemde soorten.

Terwijl de landbouw-adviseur zijn tijd moest verknoeien met hopelooze katoenproeven zonder practisch belang, bleven de practische belangen van de bevolking in zake degelijker cultures voor dit klimaat, in handen van B. B., welker ambtenaren, behoudens gunstige uitzondering, absoluut iedere eigenschap missen, noodig om leiding aan den landbouw te geven."

Te verwonderen is het dan ook niet, dat bij de bevolkingscultuur alle ongunstige factoren vereenigd teruggevonden worden. Niet alleen ontbreekt regelmaat bij den aanplant, maar ook wordt het plantverband te nauw genomen. Daarenboven laat het onderhoud der meeste tuinen veel te wenschen over; de vervuiling der boomen is oorzaak, dat het vaak twee, drie jaren langer duurt, eer het stadium van tapbaarheid bereikt is. Een andere nadeelige factor is het gebrek aan goed plantmateriaal.

De van uit de Straits ingevoerde zaden zijn voor een groot deel voos, het overschot weinig kiemkrachtig.

„Aanteekening verdient, dat in de twee laatste seizoenen de landbouwadviseur, de heer van Setten, er in slaagde, na zeer veel moeite, ettelijke duizenden zaden te plaatsen onder de bevolking, welke zaden afkomstig waren van de gouv. rubberonderneming Vada nabij Tjiandjoer, uit tuinen, welke reeds eenige selectie hadden ondergaan."

Een deel der zaden wordt in den handel gebracht, uitgestrooid in kistjes met aarde of zaagsel gevuld. De kistjes zijn echter dikwijls niet diep genoeg om de ontwikkeling van den penwortel niet te belemmeren, welke ontwikkeling gelijken tred houdt met den snellen groei van het stammetje, zoodat, wanneer de eerste groene blaadjes zich aan de stengeltjes ontplooien, het penworteltje den bodem reeds bereikt heeft en zich kurketrekkervormig kronkelt.

Wel heeft men van bestuurswege een ethische poging gedaan om de handelaren in zaailingen te overtuigen van de schade, welke ze den landbouw toebrengen, maar zonder voldoende contrôle, strafbedreiging en uitvoering dier bedreiging zal die poging niet veel uitwerking hebben, daar het voor hen geen belang heeft, of er goede aanplantingen tot stand komen.

Er is door dr. van Breda de Haan en den schrijver in het *Soer. Hbl.* gewezen op het gebrek aan voorlichting bij cultuur en bereiding van de Para-rubber.

„Er is gewezen op het verloren gaan van millioenen voor de bevolking en tonnen voor de schatkist."

„Er is gewezen op het gevaar, dat met de vervolmaking van de bereidingsmethoden op de Europeesche ondernemingen en toeneming der productie daar, het inlandsche stinkproduct kans loopt geheel van de markt te worden verdrongen."

Te Buitenzorg schijnt men eindelijk van dat gevaar doordrongen te zijn en nu is een Eur. leider voor de bevolkingsrubbercultuur in dienst gesteld met de noodige mantri's, welke onder zijn leiding de rubberstreken zullen doortrekken en voorlichting geven.

Een andere stap in de goede richting is de totstandkoming van een kongsi tot stichting van fabrieken, waar de latex uit de tuinen volgens de regelen der kunst verwerkt zal worden tot marktbaar product.

De eerste kongsi is tot stand gekomen te Tjempaka in het Kommeringgebied, waar ten deele met behulp van de Palembangsche Volksbank een kapitaal bijeengebracht is van tien mille.

Al is het voor de betrokken gebiedsdeelen een verheugend feit, dat de regeering meer practische belangstelling gaat toonen voor de rubbercultuur, te wenschen ware het, dat de zorg der regeering zich ook uitstrekte over Djambi, waar de uitbuiting der boomen gepaard gaat aan de meest ergerlijke vernieling. Waar de eerste schrede gezet is op den weg tot kapitaalvorming van menig kleinen man door het streven naar economische behandeling der aanplantingen van Hevea Brasiliensis, vestigt de schrijver ook nog eens de aandacht op Ficus Elastica-aanplantingen, die toch ook kunnen bijdragen tot de algemeene welvaart.

Suriname.

Dat de Koloniale Staten een verordening hebben goedgekeurd, die het mogelijk maakt leegloopers tot landbouwarbeid te dwingen, hebben wij in ons vorig nummer meegedeeld.

Tot troost van heeren- en dames-leegloopers in Suriname moge dienen dat, volgens een telegram uit New York aan de „Times" — zie „De Telegraaf" van 11 Maart — de Staat New Yersey onlangs een regeling heeft aangenomen, bekend als de „Werk of bromwet", volgens welke *iedereen* verplicht is gedurende den oorlog te werken op straffe van naar de gevangenis te verhuizen.

* * *

Zij, die de meening verkondigen dat het Nederlandsche Koloniale rijk te groot is en gaarne zouden zien dat de West-Indische koloniën aan de Vereenigde Staten verkocht werden, mogen wel kennis nemen van het volgende telegram in de N. R. Ct. van 14 Maart, Avondbl. C.:

KEULEN, 14 Maart. (Part.) De staatssecretaris voor koloniën sprak gisteren in vergaderingen voor een talrijk publiek over de Duitsche koloniale oorlogsdoeleinden. Hij zeide onder meer: Een duurzame vrede zal alleen dan mogelijk zijn, indien er met de koloniale noodzakelijkheden van Duitschland beter rekening gehouden wordt, dan dit bij vroegere verdeeling van koloniaal bezit het geval geweest is. Bij die vroegere verdeeling had Duitschland zich met een klein verbrokkeld koloniaal bezit moeten vergenoegen, terwijl andere en kleinere naties overgroot koloniaal bezit hadden, hetwelk zij niet in staat waren te omvatten en aan het algemeen belang dienstbaar te maken. Uit deze wanverhoudingen moest wel een gespannen economischen toestand voortkomen, die een struikelblok was voor een vreedzaam naast elkander leven der volkeren. Deze toestand van economische en politieke spanning kan alleen voorkomen worden, wanneer na den oorlog een andere verdeeling van koloniaal bezit plaats vindt naar een rechtvaardigen maatstaf, die ook met de behoeften van Duitschland rekening houdt.

* * *

In hetzelfde nummer van de N. R. Ct., Avondbl. B., lezen wij het volgende:

De Norddeutsche Allgemeine Zeitung geeft een artikel weer, door een Amerikaansch rechtsgeleerde in de New York Times geschreven. Daarin betoogt deze, dat de mogelijkheid moet worden uitgeschakeld, dat een der West-Indische eilanden na den oorlog als aanvalsbasis tegen Noord- of Zuid-Amerika wordt gebruikt. Ze zijn z.i. voor de Europeesche rijken bijna

nog slechts als kolenstations en werven van belang.

Derhalve pleit hij voor afstand daarvan aan de Vereenigde Staten.

Het Duitsche blad teekent daarbij aan, dat de schrijver daarmee opkomt voor het maken van de Caraïbische zee tot een Amerikaansche binnenzee en voor het slaan van een brug naar Zuid-Amerika, hetgeen met de aanhechting van Cuba al begonnen is. Verder wijst de Norddeutsche er op, dat de Amerikaansche jurist meest in het algemeen van Europeesche mogendheden spreekt, Engeland alleen noemt als hij daar niet buiten kan, maar de andere belanghebbenden, o.a. Nederland, verwaarloost.

De Amerikaan zegt nog, dat alleen onverantwoordelijke drijvers beweren, dat de Vereenigde Staten in dezen oorlog volstrekt geen voordeel najagen.

Ten slotte vertelt de Nordd. Allg. Ztg. van twee Amerikaansche hoogleeraren, die eveneens aandrongen op het verwerven van geheel West-Indië, om dat heele gebied tot een louter Amerikaansche invloedssfeer te maken.

* * *

Een krachtig woord tegen het denkbeeld van verkoop onzer W.-I. koloniën spreekt *Mr. C. F. Schoch* in de „*Provinciale Groninger Courant*" van 9 Maart in een artikel onder het hoofd „*West-Indische voor- en tegenspoed.*"

De schrijver dringt aan op het nemen van spoedige en krachtige maatregelen om de emigratie van Javanen naar Suriname te bevorderen. Verwaarloozing der cultures zou anders het noodzakelijk gevolg zijn van het gebrek aan arbeidskrachten, dat te vreezen is nu de contract-emigratie uit Britsch-Indië spoedig tot de geschiedenis zal behooren.

Ook voor de spoedige totstandkoming van de draadlooze verbinding met onze koloniën pleit *Mr. Schoch* met kracht.

* * *

De in een vorig nummer door ons aangekondigde lezing over den verkoop van koloniën door Baron *Van Asbeck*, oud-gouverneur van Suriname, heeft Vrijdagavond, 15 Maart, voor een talrijk gehoor plaats gevonden in de studenten sociëteit „Minerva" te Leiden, op uitnoodiging van de „Vereeniging voor Staatkunde."

Wij stellen ons voor in een volgend nummer op de lezing terug te komen.

Hier willen wij slechts meedeelen dat *Prof. Krabbe*, bij de gedachtewisseling omtrent de vraag of een staat, als zij zich onmachtig gevoelt een kolonie tot ontwikkeling te brengen, deze mag verkoopen, zeide zich niet te kunnen voorstellen, dat een staat zich aldus een brevet van onbekwaamheid zou uitreiken. Hij zou nog een stap verder willen gaan: niet alleen verkoop is niet geoorloofd, doch ook afstand doen.

„Ons land heeft tot taak zijn kolonies tot geestelijke ontwikkeling te brengen, en wij moeten er prijs op stellen, dat de Nederlandsche beschaving gebracht wordt in andere hoeken der aarde".

Na uitvoerige repliek van baron *Van Asbeck* werden de volgende vraagpunten in stemming gebracht: 1o. Is verkoop van koloniën geoorloofd? 2o. Zoo neen, kan een koloniale mogendheid recht daartoe ontleenen aan hare onmacht, in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling?

Beide vragen werden bij meerderheid van stemmen in ontkennenden zin beantwoord.

* * *

Onder het opschrift: „*De nood aan den man*", schrijft „*De West*" van 8 Januari o.m.:

Brood is door den minderen man niet meer te betalen. Rijst kost 20 à 22 cent per pond, meer dan het dubbele van vroeger. Cassavebrooden worden verkocht drie voor tien cent. Bananen en aardvruchten worden niet in voldoende hoeveelheden aangevoerd.

Men lijdt dus gebrek in Paramaribo, en velen maken van dezen treurigen toestand nog misbruik, om zich met bloedgeld te verrijken. Het gouvernement zal dus, nood gedwongen, wel moeten overgaan tot het vaststellen van maximum-prijzen. Wat rijst betreft, is daartoe reeds besloten. De prijs zal weldra bepaald worden op 16 cent per pond.

Een klein lichtstraaltje is, dat een expeditie, die onder leiding van den heer Sital Persad naar Saramacca is gezonden om padi op te koopen, veel succes heeft. Het blijkt nu, dat daar heel wat rijst zit, en door zijn takt weet de heer Sital de Britsch-Indiërs te bewegen om het grootste deel van hun padi aan het gouvernement te verkoopen voor den vastgestelden prijs van 14 cent per kilogram. Reeds zijn 800 zakken opgekocht, en men verwacht dat nog eenige duizenden zullen volgen, waarna de heer Sital zijn kruistocht (die ten doel heeft de bevolking van hongersnood te redden) zal voortzetten in Nickerie.

De meeste kleine bakkerijen zijn of worden deze week gesloten. De meelvoorraad in de kolonie bevindt zich in handen van drie bakkerijen. De vrees is uitgesproken, dat deze daarvan gebruik zullen maken, om het gewicht der brooden nog weer te verminderen. De aandacht van het gouvernement is op deze aangelegenheid gevestigd.

Het gouvernement tracht meel uit Argentinië te bestellen. Maar gezien den grooten afstand en het feit dat men daar een misoogst heeft gehad, verwachten wij daarvan niet veel.

* * *

Zaterdagavond heeft *Jhr. L. C. van Panhuys* voor de Nederl. Anthropologische Vereeniging in het Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden een zeer belangrijke lezing gehouden over de invloeden die de rassen op elkaar uitoefenen, waargenomen aan de Marowijne. Een verslag van de voordracht geeft het avondblad van de N. R. Ct. van 18 Maart.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Gods werktuigen voor de S. I." *Hasan Djajadi Ningrat* heeft onder dezen titel 21 November 1917 uit Serang het volgende in het *Bat. N.blad* doen plaatsen: „Van één mijner kennissen ontving ik het *Bat. N.blad* van 8 November, waarin als hoofdartikel: „*Gods werktuigen voor de S. I.*" voorkomt. (zie o.a. het *Kol. Wbl.* van 14 Februari j.l.), dat o.a. het volgende bevat: Het gevaar is nu afgewend — maar het loont de moeite nog even te luisteren naar een der woordvoerders, die het hielp bezweren. Het is *Hasan Djajadi Ningrat*, lid der Centrale S. I. voor West Java en, vergissen wij ons niet, broeder van den bekenden regent van Serang. Nadat in het orgaan der S. I., de *Oetoesan Hindia*, medegedeeld was, dat ook hij zou aftreden, zoo *Tjokroaminoto* heenging, schreef *Djajadi Ningrat* zelf: „Ik verzeker u, dat Tjokroaminoto niet aftreden kan dan door den wil van God"...... om vervolgens, na een herinnering aan de overwinning door *Ardjoeno* behaald in den *Brotoyoedo-krijg* als volgt te eindigen: „Weet mijne heeren, de zaak van de *S. I.* is niet een zaak van stervelingen; Wij S.I.-ers zijn, evenals alle schepselen, slechts werktuigen, wij worden door God aangewend voor de zaak van de *S. I.*

Mijn verbazing, alzoo *Hasan Djajadi Ningrat* — was niet gering, toen ik het bovenstaande las. Ik had voor den heer *Tjokroaminoto* slechts verzocht, om middels de *Oetoesan Hindia* bekend te maken, dat ik mij met het dagelijksch bestuur der Centrale S. I. solidair verklaarde, indien het voorstel van „*S. I.* Semarang" inzake de verwerping van de „Indië Weerbaar motie" door de algemeene vergadering mocht worden aangenomen. In de nietig-verklaring der bedoelde motie, waaraan ook ik, als lid van het bestuur der Centrale *S. I.* mede mijn instemming heb betuigd, ligt m.i. een votum van wantrouwen in het beleid van het huidige bestuur opgesloten. De eventueele goedkeuring van het Semarangsche voorstel zoude dan het logische gevolg van het aftreden van het bestuur en bloc moeten hebben. Aan mijn verzoek voldeed de heer *Tjokroaminoto* door in de *Oetoesan Hindia* van 9 October j.l. No. 90 een stuk, geteekend met de initialen T. D. op te nemen, waarin mijn solidairverklaring met het dagelijksch bestuur bekend werd gemaakt. Op dit stuk nu heeft de schrijver van „*Gods werktuigen voor de S. I.*" klaar-

blijkelijk zijne beschouwingen gebaseerd. Door het misverstaan van den tekst heeft hij echter uitingen van een ander ten onrechte aan mij toegeschreven. De passage in het *Oetoesan Hindia*-artikel, waarin van mijne bovenbedoelde verklaring melding wordt gemaakt, luidt onvertaald: Moefakat pada C. S. I. kabar jang kita terima dari lid Centrale S. I. di Djawa-Barat, toean Hasan-Djajadi Ningrat memberi tahoelah tentang kahendak locale S. I. Semarang dalam hal „Indië Weerbaar". Toean itoe melahirken kapoetoessan kahendaknja, bahwa djika Voorzitter dari Centrale S. I. toean O. S. Tjokroamminoto meletakkan djabattamja voorzitter Centraal, maka toean Hasan Djajadi Ningrat poen tida soeka akan mendjabat pakerdjaan lid bestuur C. S. I. poela, alias toeroet toeroen, dari perdoedoekamja bestuur C. S. I.

Demikianlah toean itoe soeda toelis.

Den laatst aangehaalden zin, waarmede een afsluiting van het onmiddellijk daaraan voorafgaande te kennen wordt gegeven, heeft de schrijver van „*Gods werktuigen voor de S. I.*" nu ten onrechte doen slaan op hetgeen daarop volgt. Wat op dien zin volgt in evengenoemd artikel weergegeven na de inleidende woorden... schreef Hasan Djajadi Ningrat zelf......, is echter *niet* van mijn hand, doch geeft de inzichten van den schrijver van het entrefilet weer, dat met de initialen T. D. geteekend is. Een nadere bestrijding van de conclusie, door den schrijver van „*Gods werktuigen voor de S. I.*" uit de aangehaalde stukken van de *Oetoesan Hindia* getrokken, ligt buiten het bestek van dit schrijven. In haar beginsel en werkprogram heeft de S. I. zich ondubbelzinnig uitgesproken, zoodat volstaan kan worden met daarnaar te verwijzen.

De redactie van het Bataviaasch Nieuwsblad schreef het volgende *Naschrift*: „Wij plaatsen dit „Ingezonden stuk" met veel genoegen, omdat er uit blijkt, dat tenminste de heer *Hasan Djajadi Ningrat* niet meedoet aan de door ons gesignaleerde dwaasheid. Dat anderen voor die dwaasheid aansprakelijk zijn, verandert niet aan de zotsklap, die men in het eigen orgaan de S. I. opzet.

Eerste steenlegging. Den 26en November AoPo had de eerste steenlegging van het gebouw der *Kartinischool* te Batavia plaats. Des ochtends half tien reed Mevr. van Limburg Stirum met freule Von Schmidt auf Altenstadt en adjudant Bouwmeester naar de Kartinischool, waar het geheele bestuur en oud-bestuur aanwezig was, alsmede de assistent-resident en echtgenoote en de patih. Mevrouw Erdenink sprak Mevrouw Van Limburg Stirum toe en dankte haar voor de belangstelling. Mevrouw Van Stirum legde den eersten steen met een zilveren troffel en sprak daarbij belangstellende woorden. Een oirkonde, door haar geteekend, alsook door het Kartinibestuur en den architect van het werk, werd in een looden koker ingemetseld. *(Kaoem Moeda).*

Rijstcultuur-uitbreiding. Volgens de *Sinar Sumatra* beijvert de Regeering zich om de padikultuur in Djambi te bevorderen, ten bewijze waarvan o.a. een landbouwleeraar definitief te Moeara Boenga is geplaatst. Ook in Tapanoelie wordt nu deze kultuur aangemoedigd, terwijl in de Tobalanden daaraan uitbreiding wordt gegeven.

Sairoes Soelaimani. Deze vereeniging te *Simpangtiga Perbaoengan*, staande onder bescherming van den *Sultan van Serdang* (Sumatra's Oostkust) hield een vergadering, waaraan ± 200 personen deelnamen, waaronder ook vrouwen en vele vertegenwoordigers van verschillende Inlandsche vereenigingen op de Oostkust van Sumatra. De president *Tengkoe Mohamad Djamil* gaf een uiteenzetting van het doel dezer vereeniging, zooals: oprichting van scholen, ook godsdienst- en landbouwscholen, ondersteunen van gebrekkige personen en kinderen. Mede is het doel der vereeniging, dat een deel van de Zakat, pitrah en de huwelijksgelden in het landschap Serdang in de kas van de vereeniging gestort zullen worden *(Sinar Sumatra).*

Milde Gift. De suikeronderneming *Klampok* te Djokdja schonk *f* 10.000 voor de technische school te Djokdja *(Sinar Djawa).*

Steeds meer Onderwijs. Volgens de *Pewarta Deli* heeft een groote tabaks-maatschappij plan opgevat om op enkele ondernemingen in Sumatra's Oostkust modelscholen op te richten naar het voorbeeld van die, welke op Java bestaan en zulks in overeenstemming met den Inspekteur van het Inlandsch Onderwijs.

Te Soekaboemi is aangekocht een stuk grond groot 48 bouws voor de aldaar op te richten Kultuurschool. Gerekend is op den bouw van *8* huizen voor de onderwijzers en het verdere personeel *(Darmo Kondo).*

Te Makasar zal komen een ambachtsschool en te Singkawang een H. I. school *(Darmo Kondo).*

Vrijwilligers-corps. Te Medan is opgericht een vrijwilligerscorps, waarvoor *vijf* Inlandsche vorsten hebben toegezegd *vijf* brigades van Inlanders elk van *100* man met karabijnen gewapend te zullen leveren. De brigade Europeanen zal gewapend worden met het geweer model 95. *(Pewarta Deli).*

In Japansche handen. De ondernemingen *Bandongwonolelo* met 5000 bouws, *Sakodjeng Kiloeng* met 5600 bouws en *Tegalombo* met 300 bouws in de afdeeling Sragen van de residentie Soerakarta zijn volgens de *Sinar Djawa* in Janpansche handen overgegaan, met de bedoeling er riet op te planten.

Pisang-export te Banjoewangi.

Voor aanzicht verpakloods.
1 A. Hunter, 2 Regent van Banjoewangi, 3 J. Dekema.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het gaat in den laatsten tijd een fraai gangetje met de uitspattingen van diverse bloedverwanten der zelfbestuurders in *Midden-Java*, — alzoo de *Pewarta Soerabaja*. — Om ons nu maar eens tot het laatste jaar te bepalen: Eerst hadden wij te Solo de beide bloedverwanten van *Mangkoe Negoro*, een paar boeven, die geruimen tijd 'n soort *terreur* te Solo hebben uitgeoefend, tot men er ten slotte in slaagde voldoende materiaal bijeen te brengen om beiden te verbannen. Dan hadden wij te Djokdja den aangetrouwden neef van den Sultan, gearresteerd onder verdenking de leider te zijn van de jongste *affaire à la Köpenick* in het Slemansche. Thans te Solo het geval van *Pangeran Hadiningrat*, een broeder van den Soenan, onlangs gearresteerd als verdacht van in gemeenschap met anderen des nachts een Inlander te Solo een deel van diens geld te hebben afgeperst.

Gaan wij terug tot den feudalen tijd? Zoo vraagt schrijver. En wil men roof en afpersing weer monopoliseeren ten faveure der edellieden? Of heeft men ook hier alleen te doen met een oplevend initiatief, zeer appreciabel als bewijs van het algemeene *réveil*? Tegen Pangeran Hadi Ningrat bestaan zóó zware verdenkingen, dat hij zijn kansen op vrij-

spraak gerust kan afschrijven, ondanks zijn poging om zich door een *alibi* te redden.

Wat den Soenan betreft, deze toonde over de arrestatie van zijn gevaarlijken broeder een niet geringe voldoening, hij zeide: „Hang hem maar op!" Het is logisch, dat het èn voor den Soenan, èn voor de gelukkig groote meerderheid van fatsoenlijke en eerlijke bloedverwanten van den Vorst dit alles hoogst onaangenaam is. Onder die duizenden bloedverwanten, ook van reeds overleden zelfbestuurders, loopen echter allicht enkele misdadigers. Dit neemt niet weg, dat steeds meer de wenschelijkheid in het oog springt, hen in staat te stellen tot het verrichten van behoorlijken arbeid. Ons dunkt, dat met medewerking der zelfbesturen wel op eenig succes gerekend mag worden, zoo besluit de *Pewarta Soerabaja.*

Rechtspersoonlijkheid ingetrokken. De aan de vereeniging „*Sarekat Islam Pasir*" toegekende rechtspersoonlijkheid is ingetrokken. Het betrekkelijk Gouvernementsbesluit luidt volgens de *Perniagaan* aldus: Gelet, enz.

Overwegende, dat de na te noemen vereeniging misbruikt is voor het organiseeren van een opstand in het voormalig landschap Pasir en dat vele harer leden ook daadwerkelijk aan het verzet tegen het wettig gezag hebben deelgenomen; dat het mitsdien in het belang der openbare orde en rust wenschelijk is de aan die vereeniging verleende erkenning als rechtspersoon in te trekken;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord.

Is goed gevonden en verstaan:

Ten eerste: In overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, krachtens het bij art. 1 van het Koninklijk Besluit van 14 Mei 1913 No. 37 (Ind. Staatsblad no. 432) aan het Koninklijk Besluit van 28 Maart 1870 No. 2 (Ind. Staatsblad No. 63) toegevoegd art. 5*bis*, in te trekken de bij het besluit van 9 Februari 1915 No. 39 verleende erkenning van rechtspersoon van de vereeniging „Sarekat Islam Pasir" gevestigd te Tanah Grogot (Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo).

Naar aanleiding van een en ander vraagt het blad: of andere S. I.-vereenigingen, die in Djambi bijv., nu maar rustig moeten blijven voortbestaan? Vergissen wij ons niet — alzoo de schrijver — dan is van den aanvang af, èn officieel èn herhaaldelijk, bekend gesteld, dat de S. I. in Djambi, om in den stijl te blijven, „misbruikt is" voor het organiseeren van den bekenden opstand, terwijl evenzeer onomstootelijk vaststaat, dat vele leden der S. I. in Djambi „ook daadwerkelijk aan het verzet tegen het wettig gezag hebben deelgenomen." Wellicht dat het antecedent Pasir de Regeering wat minder goed geloovig gemaakt heeft. Dat is reeds veel gewonnen.

Receptie.

De snikheete kamer.
Het slappe boord.
Het zoek geraakte knoopje.
De vijftig drukknoopen van je vrouw.
De vloek.
Je vrouws lichtgeraaktheid.
De druppel haarolie op je overhemd.
De ruzie.
De schimmel op je lakschoenen.
De gebroken veter.
De mot in je jas.
De broeiheete kamer.

De poeiering van je vrouw.
De verzoening......
Het wachten op het rijtuig.
De regen.
De lekkende kap.
De hollende paarden.
De angst van je vrouw.
De vergeten handschoenen.
De verwijten.
Angstwekkende terugtocht.
Het zoeken in het donkere huis.
De late aankomst.
De beleedigde snuit van je chef.
De koninklijke houding van de gastvrouw.
De beleefde snuit van je vrouw.
De ijzige stilte.
De lieve conversatie.
De speurende oogen der dames.
De keurende oogen der heeren.
Het ijswater.
De slechte sigaar.
De gruwelijke verveling.
De stiekeme laster.
Het oogentelegram met je vrouw.
Het liefelijke slaan van de klok.
Het enthousiaste afscheid.
De jaloezie om de auto van je collega.
Het shabby huurrijtuig.
De slechte stemming van je vrouw.
De thuiskomst.
Je luchtige pyama.
Je krant.
Je luie stoel.
Je lekkere sigaar.
Je bijdraaiende vrouw.
Je grinnikende herinnering.

Weltevreden. J. W. SANDERS.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan—Siberië.

't Blijft een brandend vraagstuk. De mededeeling van den Chineeschen gezant te Tokio geeft dit inderdaad duidelijk weer: hij heeft zich nog niet kunnen vergewissen van 't besluit dat Japan ten aanzien van Siberië genomen heeft. Ook is uit de Amerikaansche berichten moeilijk op te maken hoe de Ver. St. tegenover deze kwestie staan, zij gunnen Duitschland evenmin als Japan toenemenden invloed in Russische richting. Frankrijk schijnt zich beslist uitgesproken te hebben voor 't ingrijpen van Japan. In Engeland bestaat die eensgezindheid niet, in 't Lagerhuis is evenzeer pro als contra gepleit. En Japan zelf beleeft, volgens de bladen, een ministrieele crisis, die de aandacht voorloopig van 't buitenlandsche beleid naar de binnenlandsche politiek heeft overgebracht.

China wil wel meevechten. De regeering heeft haar gezant opgedragen de Jap. regeering te melden dat China mee wil werken om 't Russ. vraagstuk op te lossen. De terugkomst van den Jap. gezant te Peking werd afgewacht om over bijzonderheden van gedachten te wisselen. Tevens werd echter te kennen gegeven, dat China momenteel niet veel militairen steun zou kunnen verleenen, de burgerkrijg tusschen de Noordelijken en de Zuidelijken bezorgt generaal Toean tsji joei groote moeilijkheden en bindt de beschikbare troepenmacht.

De Jap. regeering heeft aan den binnenlandschen krijg in China haar aandacht ook geschonken. De Jap. gezant zou,naar verzekerd wordt,de opdracht meebrengen om bemiddelend op te treden, om zoodoende voor den vrede in 't Oosten met 't Rijk van 't Midden zelf te beginnen, meent de een; om zoodoende China sterk te maken tegen Rusland, beweert de ander.

In Rusland staat men tegenover een Japansche in-

grijpen ook niet één van zin. Prins Koedatsjef, die nog als Russ. gezant te Peking erkend wordt, heeft een beroep op de regeering gedaan, waarin hij de tegenwoordige bestuurders van Rusl. als verraders brandmerkt en van de hulp der geallieerden de bevrijding van 't dreigend Duitsche imperialisme verwacht. Sedert Japan verzekerd heeft geen gebiedsuitbreiding te beoogen, zouden duizenden Russen, waaronder tal van voormalige officieren, maar op een optreden van Japan wachten om zich bij het oprukkende leger te voegen. Andere geruchten daarentegen verzekeren dat de Russen bij de keuze tusschen Duitschland en Japan nog eerder tot 't eerste dan tot 't laatste rijk overhellen. Zij hadden van de Duitsche verdere inmenging meer een blijvende economische bemoeienis dan een gebiedsuitbreiding verwacht, maar van Japan vreezen zij, de uitgesproken belangeloosheid ten spijt, wel degelijk 't inpalmen van gedeelten van Rusland in Oost-Azië.

Moorden op enkelen zijn veelal de voorloopers van de groote oorlogsmoorden. Zou dit ook 't geval kunnen zijn met den moord eerst op drie Japanners, waarbij nog 7 gewonden kwamen, gevolgd door het ombrengen van 150 Japanners te Blagowetstsjensk door de Bolzjewiki?

De Germaansche invloedssfeer.

't Bericht dat de D. troepenmacht onder generaal van Siegert tot Odessa doorgedrongen is wijst op een krachtig steunen van Duitschland om de macht der Bolzjewiki in Oekraine te breken. In de havens Odessa en Nikolajeff moet de rust hersteld worden en 't gezag van de regeering, die 't vredesverdrag met Duitschland gesloten heeft, hersteld en verzekerd worden. Ook in 't binnenland nemen de D. voorloopig de leiding op zich.

Dezelfde politieke tactiek wordt in Finland gevolgd. Koerland heeft zich reeds als hertogelijk gebied bij de Duitsche politiek aangesloten, met keizer Wilhelm zelf als hertog. Is 't wel juist om van Koerland te spreken, in den zin van 't volk? Is 't niet alleen de partij die momenteel, bij den vredesnoodtoestand als de heerschende erkend wordt?

Er loopt nu van de Zwarte Zee in noordelijke strekking over de golf van Finland tot aan de grens van Noorwegen en aan de Noordelijke IJszee een onafgebroken gebied, dat Duitschland van 't nieuwe besnoeide Russische rijk scheidt, voor zoover de nieuwe rijken zich althans ten slotte niet of bij 't Duitsche- of 't Russische statenverbond zullen aansluiten. Van Zuid naar Noord zijn 't Oekraine met de vermelde havens aan de Zwarte zee; Polen aan wie 't bezit van een haven nog niet verzekerd is en dat in dit opzicht een tweede Zwitserland zou kunnen worden; Lithauen, Koerland, Livonië, Esthland (samen de Baltische provinciën genoemd), en Finland, die de Oostzee zoo geheel ten Oosten begrenzen. Petrograd zal over zee alleen bereikbaar zijn door de golf (die zich tusschen Finland en Esthland tot nabij de oude Czarenstad uitstrekt.

Slaagt Duitschland erin de goede verstandhouding met Roemenië te herstellen, dan geeft een blik op de kaart aan, dat, aangezien Bulgarije en Turkije reeds tot de vrienden behooren, weldra 't gebied van de Germaansche invloed zich verder onafgebroken ook zal uitstrekken langs geheel de Zwarte zee en tot aan Griekenland.

Terwijl de entente de D. Schutszgebiete in Afrika en in 't verre Oosten bezet houdt, vormt en verzekert Duitschland zich een nieuw Schutsgebied in Europa, vlak bij eigen huis.

N. Amerika—Canada.

Tusschen de Ver. Staten en Canada is een overeenkomst getroffen voor volkomen wederkeerigheid bij 't verleenen van haven-faciliteiten aan visschersvaartuigen. Canadeesche visschers kunnen hun visch verkoopen in Amerik. havens en omgekeerd. Dit wordt als een groot gemak en voordeel voor de visschers beschouwd, bovendien wordt er een nieuwe stap in gezien tot vereenzelving der buurgemeenschap dier twee groote N. Amerikaansche gebieden.

Tin in Amerika.

In de Ver. Staten begint zich een eigen tinnijverheid te ontwikkelen. Vóór den oorlog werd 't tin, dat voornamelijk in Groot Brittanië, Straits Settlements, met Singkep, Banka en Billiton, en Bolivia wordt gevonden, in Engeland, België en Duitschland verwerkt. Voor de verwerking van 't fijne tin uit 't erts van de Straits Settlements waren de Ver. St. geheel op Europa aangewezen. Niettegenstaande zij de grootste verbruikers waren verwerkten zij 't tin niet zelf. Thans schijnen Amerikaansche scheikundigen erin geslaagd te zijn uit 't Boliviaansche erts een nog fijner tinsoort te verkrijgen dan uit dat van de Straits vervaardigd werd. Te New York zou een fabriek zijn opgericht om dat erts te bewerken en men maakt zich zelfs de illusie niet alleen in de behoefte van Amerika te voorzien, maar zelfs nog fijn tin te kunnen uitvoeren.

Door dankbaarheid bezield.

De ministerraad te Caïro heeft besloten dat de regeering 3.500.000 p.st. zal bijdragen aan de oorlogskosten als bewijs van dankbaarheid jegens Groot Brittannië voor de bescherming van Egypte. En als Egypte nu eens weer Turksch wordt, hoe dan? De ministerraad is geen volksvertegenwoordiging, hoe denken anderen, b.v. de jong-Egyptische partij over die dankbaarheid?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

In- en Uitvoer.

In No. 11 van dit weekblad een artikel over de thee (vervolg der beschouwingen over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten in 1918). De theeoogst van Java bereikte in de laatste jaren het aanzienlijke cijfer van ruim 90.000.000 halve KG. droog product, hetgeen ca. 15 pCt. der wereldproductie vertegenwoordigt. Een zeer belangrijk gedeelte van deze hoeveelheid werd vóór en gedurende de eerste jaren van den oorlog naar Nederland verscheept, doch voor 1917 bepaalde de Entente ons rantsoen op 12.000.000 halve K.G.; dat door het gebrek aan scheepsruimte en het oponthoud dat onze schepen in vreemde havens ondervonden, ons „rantsoen" ver beneden dit cijfer is gebleven, behoeft niet in herinnering te worden gebracht. Gelukkig voor de planters en anderen, die bij de cultuur op Java betrokken zijn, dat Amerika thans grootendeels de voormalige Europeesche consumptie vervangt.

Journal of the Royal Asiatic Society.

In het Januari-Nr. van dit Londensche tijdschrift, wijdt Prof. Dr. J. Ph. Vogel een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van Professor Kern († te Utrecht den 4en Juli 1917), wiens overlijden „deprives the world of one of its greatest Orientalists and the Royal Asiatic Society of the oldest of its Honorary Members." In een voor- en naschrift wijzen de HH. Fr. W. Thomas en C. O. Blagden eveneens op Prof. K.'s verdiensten voor de wetenschap.

Buiten. Geïllustreerd Weekblad.

No. 11 (van 16 Maart) bevat onder het opschrift „De gebouwen der O.-I. Compagnie" het eerste gedeelte eener beschrijving der huizen, welke de „Kamers" der O.-I. C. tot vergaderzaal enz. dienden. In een korte Inleiding geeft schrijver enkele bijzonderheden over de geschiedenis dier „Kamers" (Amsterdam, Middelburg, Rotterdam, Delft, Hoorn en Enkhuizen) en behandelt daarna de gebouwen te Enkhuizen, welke de herinnering aan de O.-I. C. levendig houden (of hielden, daar het voormalig O.-I. huis aan den Wierdijk in 1816 is verbrand). Illustraties verduidelijken den tekst.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de jongste afl. geeft Dr. L. Rutten het tweede verslag (loopende van 13 Aug.—11 Sept. 1917) van de geologische expeditie op het eiland Ceram (met kaarten). — Voorts onder de rubriek Mededeelingen het navolgende: Geen uitbarsting van den Lawoe in 1752, door E. H. B. Brascamp. — Het Encyclopaedisch Bureau, door L. van Vuuren. — Historische kartographie van den Ned. Indischen Archipel, door E. C. Abendanon (naschrift op een artikel in de vorige afl.) — Geologisch onderzoek en nuttige delfstoffen, door E.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 11 van jaarg. 1917 bevat o.a. de volgende artikelen: De zeeslag bij Jutland (slot), door J. Th. Furstner. — Het gebruik der artillerie bij de groote manoeuvres in 1916, door J. B. van der Poll. — De „rustperiode" van het eerste tijdperk van het oefeningsjaar, door X. — Eene marschoefening onder tropische weersgesteldheid, gehouden door de bezettingstroepen van Formosa. — Nog iets over marschsnelheid, door L. J. J. M. Tabbers.

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Verschenen is het oudheidkundig verslag over het 2e kwartaal 1917 (uitgave van het Bat. Genootschap van K. en W.) Behalve belangrijke mededeelingen, vooral over opgravingen in het tjandi Panataran-terrein, bevat dit verslag o.a. een kort opstel van den heer P. V. van Stein Callenfels: Plaatsnamen in den Nagarakrtagama.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Nos. 1—4 van deel 109 van dit tijdschr. bevatten een verhandeling van Mr. J. S. Thieme over rechtsbedeeling in Solo (volgens schr. laat voornamelijk de regeling der civiele en administratieve rechtspraak te wenschen over) en een verhandeling van Mr. Idema, getiteld: Het burgerlijk bewijsrecht in het bijzonder inzake grondenrecht. — Voorts de gewone rubriek „Jurisprudentie.”

Tijdschrift voor Strafrecht.

In de jongste afl. schrijft Prof. Mr. C. van Vollenhoven een artikel over „Berechting van Landvoogden.” Schr. noemt de zaak-zelf weliswaar onbelangrijk, doch nu de artt. 38 en 39 van het Regeeringsreglement zijn vernieuwd, welke handelen over bepaalde ambtsmisdrijven van den gouverneur-generaal, kunnen de z.i. duistere bepalingen op de berechting van landvoogden niet ongewijzigd blijven.

De Nederlandsch-Indische Wetboeken.

Bij J. M. Chs. Nijland te Soerabaya is verschenen eene nieuwe bewerking van „De Nederlandsch-Indische wetboeken, benevens de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en de belangrijkste in Ned.-Indië geldende wetten, algemeene verordeningen en besluiten, met verwijzing naar de op elk artikel betrekking hebbende Ned.-Indische, Nederlandsche en Fransche wetsbepalingen, uitgegeven door Mr. W. A. Engelbrecht.”

Deze nieuwe uitgave, bewerkt door den zoon, Mr. E. M. L. Engelbrecht te Soerabaya, is bijgewerkt tot April 1917; latere wijzigingen zullen door den uitgever afzonderlijk verkrijgbaar gesteld worden.

Koloniaal Tijdschrift.

De Maart-afl. wordt geopend met een redactioneele oproeping, getiteld „Meer licht”, gericht tot de ambtenaren B.B., naar aanleiding der verschijning van het „geheime” rapport-Liefrinck. Daarna de volgende opstellen: Koloniale tariefpolitiek, door Dr. E. Moresco. — Stadsdessa's en art. 71 Reg. Regl., door H. H. de Cock. — Grepen uit de Vorstenlandsche historie van vroegere en latere jaren, door P. W. Jonquière. — Landsverordeningen van inlandsche vorsten op Bali, door H. T. D. (Bespreking van het onder dezen titel verschenen werk van den heer F. A. Liefrinck.) — Atjehsch bloed. Nja Oesoih, door H. T. D. — Ellis-eiland, door E. Schmülling. — B. B. geschiedenissen. Figuren en feiten. A. Pruys van der Hoeven, door G. de la Valette. — Voorts de vaste rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht (de inlandsche en Chineesche pers), door J. P. — Vreemde koloniën, door H. D.

Locale Belangen.

Afl. 11 van den 5en jaargang van het orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, bevat o.m.: De decentralisatie in 1918, door v. W. — Artikel 38 van de L. R O., door Joh. Suys. — De verkiezing voor den Volksraad en de aanbeveling van 't Binnenlandsch Bestuur, ingezonden door G. Scholten.— Decentraliana.

Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van „Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs” (uitgave van J. H. de Bussy te Amsterdam), zijn zes afleveringen (26—31) gelijkertijd verschenen, waarmede het 2de deel compleet is.

In deze afl. worden behandeld de olieleverende gewassen (slot), door Dr. J. J. A. Wijs. — Sago, knollen wortelgewassen en tweede gewassen, door J. J. Paerels. — Ooft- en groenteteelt, door H. J. Wigman Sr.

Mededeeling Dep. van den Landb. in Suriname.

Als mededeeling No. 12 van het Departement van den Landbouw in Suriname, is verschenen het resumé eener voordracht van Dr. G. Stahel te Paramaribo over de zeefvatenziekte (phloëmnecrose) van de Liberia-koffie in Suriname, vroeger genoemd: koffiewortelziekte.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 50: Bahau-Dajaks (vervolg), door N. (met portret van Oesoen, een hoofdpriesteres). — Makassar en zijn havenwerken, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (met afb.) — De Volksraad van Nederlandsch-Indië, door M. Joustra. — De pelgrimstocht van „Sayed Ibrahim”. Oostersche vertelling door Maurits Wagenvoort. — Naar het Diëng plateau (met afb.)

De Banier.

Het Nr. van 7 Dec. Ao. Po. bevat een tweetal bijdragen op het gebied der zending, nl. van het eiland Nias, door den zendingsconsul Dr. baron van Boetzelaer van Dubbeldam en van de Sangi- en Talad-eilanden (ontleend aan de Ned. Zend. Bode). — Verder o.m. een artikel van „een Christen-militair” over Indische kazernetoestanden (concubinaat, enz.)

Maleisch Woordenboek.

Bij G. B. van Goor te Gouda is verschenen een door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel samengesteld „Maleisch woordenboek. Maleisch-Nederlandsch en Nederlandsch-Maleisch in de officieele Maleische spelling.

Blijkens het Voorbericht is het boek gemaakt voornamelijk ten dienste van het zich steeds uitbreidend onderwijs aan de verschillende Inlandsche scholen; ook daarom is de spelling in overeenstemming met die der nieuwe Maleische geschriften (zooals ze o.a. worden uitgegeven door de commissie voor de Inlandsche volkslectuur).

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Maart-afl. opent met de portretten van vier gekozen Indonesische leden van den Volksraad. — Zij bevat verder de volgende fraaie geïllustreerde artikelen: Nachtwaak op den Merbaboe (Infinitas), door W. van Bemmelen. — Over den cocospalm en zijn handelsproduct copra, door Dr. F. W. T. Hunger. — Over de waardeering der Leidsche Pradjnjaparamita, door H. F. E. Visser. — Een Bataksch ideaal van vrouwelijke schoonheid, door A. Lafeber Jr. — De vervaardiging van krissen (vervolg).

* * *

Ontleend aan verschillende bibliographieën, volgen hier eenige titels van bijdragen over Indië, welke nog niet in deze rubriek werden vermeld.

W. O. J. Nieuwenkamp naar onze Oost (met afb.) (Hollandsche Revue, 1917, afl. 12).

Djambi-vonnissen, door E. (De Nieuwe Amsterdammer van 2 Febr. 1918).

De Suikerhandel in 1917 en de vooruitzichten van Java-suiker (Economisch-Statistische Berichten. No. 111). — Suriname, door D. Fock (Id. No. 112).

Het Indische volkslied, door N. H. Wolff (De Kunst, 19 Jan. 1918).

Deli-assistenten, door E. (De Nieuwe Tijd, Febr. 1918).

Nogmaals art. 73 Regeeringsreglement van Ned.-Indië (Weekblad van het Recht, 25 Febr. 1918).

A few observations on Carib Numerals.— Development of ornament amongst the Bush-Negroes in Suriname. — Recent discoveries in Dutch-Guiana (alle bijdragen van Jhr. L. C. van Panhuys). (Proceedings of the XVIIIth International Congress of Americanists).

Is Java een Mohammedaansch land? door L. P. Groenewegen (Studiën 1918, blz. 50).

Canada, een afzetgebied voor Nederlandsche en Ned. Oost-Indische voortbrengselen, door W. P. Montijn. (Econom. Versl. jaarg. 1917—18, blz. 71).

Tinwinning op Billiton, door J. van den Broek (Jaarboek Mijnbouwk. Ver. Delft. 1916-17, blz. 195).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. **Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.**

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Hulpleeraar in het Javaansch.

Voor personen, behoorende tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië (bij voorkeur Javanen), bestaat gelegenheid om onder genot van eene jaarlijksche bezoldiging van *f* 3000.— aan de Rijksuniversiteit te Leiden tijdelijk en wel voor de eerste maal tot het einde van het academisch cursusjaar 1918—1919 te worden benoemd tot hulpleeraar in het Javaansch, ten einde onder toezicht van den betrokken hoogleeraar en volgens diens aanwijzingen te worden belast met werkzaamheden in het belang van het onderwijs in die taal aan studenten, die zich voorbereiden voor Landsbetrekkingen in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor eene zoodanige benoeming in aanmerking wenschen te komen, zullen zich vóór 1 April 1918 met een gezegeld verzoekschrift c.q. onder overlegging van de stukken, welke tot aanbeveling kunnen strekken, hebben te wenden tot den Minister van Koloniën.

Voor nadere inlichtingen kan men zich vervoegen tot het Hoofd der 5de Afdeeling bij het Departement van Koloniën.

Van de Redactie-Commissie:

EMIEL HULLEBROECK zal op *Vrijdag 22 Maart* in Diligentia, op herhaald verzoek, een POPULAIREN INDISCHEN AVOND geven met volledig programma.

De toegangsbewijzen voor dezen avond zullen zijn: zaal (middenvak) en 1e rij balcon *f* 1.—, zaal (zijvakken) *f*0.75. Balcon *f* 0.50, alles verhoogd met 10 pCt. sted. belasting.

Plaatsbespreking aan Diligentia.

Van de „Indologenvereeniging”:

Op *23 Maart a.s.* stelt het Bestuur zich voor een BAL te geven in de groote zaal van den *Dierentuin*, 's avonds ten 6.30 uur. Introducties zijn à *f* 1.50 te verkrijgen bij de heeren:

X. Krügers, Maria Gondastr. 6. Leiden.
Th. Günther, Witte Singel 44a, Leiden.
H. J. de Groot Jr., Groot Hertoginnelaan 134, Den Haag, Secr. Bal-Commissie.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

LEZING met lichtbeelden voor de leden van de Afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West”, met recht van introductie, op *Dinsdag 2 April a.s.* in de Oranje Societeit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur n.m.

Spreker de heer F. KROON, 1e Luit. Inf. O.-I. leger, leeraar aan de K. M. A.

Onderwerp: **Kijkjes in de Wester Afdeeling van Borneo.**

Entréekaarten zijn vanaf Maandag 25 Maart tot en met Zaterdag 30 Maart verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdag van 2—4. Deze kaarten kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Maandag, 11 Maart, trad voor bovengenoemde afdeeling als spreker op de heer Fred. Oudschans Dentz, uit 's-Gravenhage, met het onderwerp: „SURINAME, DE MEEST NEDERLANDSCHE KOLONIE”.

Tal van fraaie lichtbeelden, welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut, evenals de twee kaarten van Suriname, dezelfde, welke op de 2de Jaarbeurs aanwezig waren, verduidelijkten de boeiende lezing, die door de talrijke aanwezigen met de meeste aandacht en belangstelling werd gevolgd.

Gedurende de rustpoos werd het door spreker en zijn medewerker, den heer Jacobs, oud-hoofd van de Emmaschool te Paramaribo, saamgesteld album, „Onze West in Beeld en Woord”, evenals het schoolwerkje over West-Indië van den laatste, zeer bewonderd en door velen aangekocht.

De heer R. van Leent, voorzitter der afdeeling Utrecht, dankte aan het eind van den avond den spreker, niet alleen voor zijne belangrijke lezing over de landstreek, door het moederland te weinig gekend, maar tevens voor alles, wat de heer Oudschans Dentz als goed vaderlander voor Nederlandsch West-Indië, zoo rijk aan natuurschoon en voortbrengselen, in geschrift en met woord had gedaan.

J. J. LAGERS, Secretaris.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 13. Donderdag 28 Maart 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST".
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Kijkjes in de Wester Afdeeling van Borneo.

LEZING met lichtbeelden voor de leden van de Afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West", met recht van introductie, op *Dinsdag 2 April a.s.* in de Oranje Societeit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur n.m.

Spreker de heer F. KROON, 1e Luit. Inf. O.-I. leger, leeraar aan de K. M. A.

Entréekaarten zijn vanaf Maandag 25 Maart tot en met Zaterdag 30 Maart verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdag van 2—4.

Deze kaarten kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

De Majoor Bintang.

(A. L. WAWO ROENTOE).

In „Het Volk" van 6 Februari j.l. schreef de heer Surya Ningrat, als hij de Indonesische leden van den Volksraad de revue laat passeeren, achter den naam van Wawo Roentoe heel laconiek:

„oud-ambtenaar, waarschijnlijk in de Minahassa een bekende figuur, op Java echter niet bekend."

De „Nieuwe Rotterdammer" schreef:

„Wawo Roentoe, in het N.I.P.A. telegram aangeduid als ex-chef Minahassa. Omtrent deze persoon kunnen bezwaarlijk nadere gegevens worden verstrekt, daar twee broeders van dien naam Inlandsch hoofd in de Minahassa zijn geweest. De een majoor van Tonsea, de ander hoekoem besar; terwijl niet blijkt, wie van beiden in den Volksraad is verkozen."

Inderdaad is de heer Wawo-Roentoe op Java nagenoeg onbekend, althans bij het groote publiek. Wie echter in de Indische bladen acht slaat ook op de correspondenties, die als kleine zeevogeltjes uit het verre Noorden van Celebes zoo nu en dan Java bereiken, zal zich met verwondering hebben moeten afvragen: van wie of toch die stukjes zijn, die stylistisch de strengste kritiek kunnen doorstaan en met groote scherpzinnigheid en kennis van zaken Minahassische verhoudingen critiseeren?

Dat de schrijver een Minahasser zijn moest, stond vast; daar is geen enkele Hollander — mevrouw en dr. Adriani uitgezonderd — die een der Minahassische talen zóó beheerscht, dat hij het vertrouwen der in zichzelve gekeerde bergbewoners winnen kan en hun hart voor hem doen ontsluiten, terwijl de bedoelde stukjes ons zoo'n diepen kijk in de Minahassische volksziel doet slaan.

Maar wie is er dan toch, in het noordelijkste hoekje van Indië, die met zoo'n bijzondere elegance de Nederlandsche taal hanteert, ons in die taal de meest gecompliceerde en abstrakte begrippen klaar en duidelijk uiteenzet, in rustige voornaamheid, of, als het moest, met puntige satire en ironie verhoudingen en publieke personen critiseert, die in den normalen voortgang der gemeenschap eenige kilometers zijn achtergebleven?

Voor de Minahassers is dit echter iets, waarover niet gedisscusieerd wordt. Wie kan het anders zijn dan de Bintang?

Wie anders dan majoor Bintang zou die grondige kennis van zaken kunnen paren aan het enthousiasme voor de toekomst van het Minahassische volk?

Wawo Roentoe is iemand, tegen wien iedere Minahasser opziet, onverschillig of hij niet behoorlijk de volksschool in zijn land heeft doorloopen, of dat hij aan een der Europeesche Universiteiten zich met den doctorstitel heeft getooid.

Het is volstrekt geen phrase als ik zeg, dat het heele volk tegen hem opziet als tegen een intellectueel krachtmensch. Hij is autodidact in den besten zin des woords.

Wat heeft hij bij ons, overmoedige jongelieden, als wij van een der vakscholen op Java in ons land teruggekeerd, bij den Bintang onze met moeite vergaarde kennis wilden gaan uitpakken, niet dikwijls door zijn vragen de gedachte gewekt, dat de oude heer van Toemoempa (zijn klapperland, waar hij zich als vergeten burger heeft teruggetrokken) op den keeper beschouwd „nog wel iets meer wist dan wij!"

Met hetzelfde gemak waarmede hij een redevoering in het Hollandsch houdt, improviseert hij in het Maleisch, in het Tounpalewasch, Taulo-oersch of een andere Noord-Celebische taal.

Na tegelijk met zijn jongeren broeder het eindexamen aan de Hoofdenschool in Tondano te hebben afgelegd, waarbij beiden met No. 1 slaagden, werd hij (nog in hetzelfde jaar) geroepen om zijn aftredenden vader op te volgen als Majoor van Sonder, de hoogste positie, die voor den Minahasser is weggelegd.

Als twintigjarige jongeman werd hem een functie toevertrouwd, waarbij menschenkennis en karaktereigenschappen zoo'n enorme beteekenis hebben. Hij heeft zich gekweten van zijn taak, op eervolle wijze; onder zijn kort bestuur is het district Sonder tot een der welvarendste van het land geworden; hij wist voor het volk wegen te vinden om de inkomsten te verbeteren en stoorde zich niet veel aan de paperassenrommel (zooals hij het noemde), die in den vorm van circulaires, gewestelijke besluiten, etc. van de hoofdstad naar zijn bergen werden „gekoerierd." Het is

aan zijn directe bemoeingen te danken, dat nu Sondersche kleinhandelaars en kleinindustrieelen in de Minahassische passers (markten) den traditioneelen Chineeschen negotianten de concurrentie kunnen aandoen.

Nog geen vijf jaar in dienst werd hem de gouden ster van verdienste verleend. Van toen af kende men hem niet anders meer in de Minahassa dan als „Major Bintang'', de Ster-majoor.

Langzamerhand heeft het woord bintang een transcendente beteekenis gekregen en sloeg het op zijn geesteseigenschappen, terwijl men er niet meer bij dacht aan het embleem van edel metaal, dat eens op zijn borst werd gespeld.

Dat botsingen voor iemand met zoo'n grooten doodsdrang in de Minahassa en vooral in den tijd (ik spreek van ongeveer 1890 à '95) komen moesten, is haast een mathematische zekerheid.

Een paar jaar na zijn decoratie vroeg hij eervol ontslag aan om te demonstreeren tegen een principieel geschil, dat tuschen hem en den Hollandschen resident in Menado was gerezen, en waarin hij natuurlijk in het ongelijk werd gesteld. In het heele geschil toonde Wawo Roentoe, dat hij van geen buigen wil weten, waar hij het recht aan zijn kant weet. Had men tot nu toe slechts gelegenheid gehad hem in zijn organisatorische, sociologische talenten te zien ontwikkelen in het besturen van zijn district, in het conflict, dat hij nu had uit te vechten, ontpopte hij zich als een scherpzinnig polemist, tegen wien de resident-ambtenaar het noodzakelijk moest afleggen.

„Moest afleggen'', als men niet het prestige van het gezag had hoog te houden tegenover het volk en de andere hoofden. De zaak werd nagenoeg in den doofpot gestopt, doch zoozeer waardeerde men nog het werk van een Wawo Roentoe, dat zijn jongere broeder tot zijn opvolger werd benoemd.

Eenige jaren later herhaalde zich het spelletje met dezen; hij bleek van hetzelfde hout gesneden als zijn ambtsvoorganger en broeder: de zaak van het volk en het principe stelde hij hooger dan een goedkeurend knikje van Buitenzorg, dat eventueel naar den resident van Menado gekabeld zou worden.

Dat later nijd en jaloezie tegen dezen talentvollen broeder een campagne aanvingen in het kleine landje, mag niemand verwonderen.

Zoo werden deze jonge mannen, ternauwernood dertig jaren, van wie een enorme stuwkracht zou kunnen uitgaan, door een te stram regime van direct maatschappelijk werk uitgesloten. De jongere trok zich terug op zijn klapperland, slechts zoo nu en dan vernam men iets van hem. Maar Bintang had te veel temperament om rustig toe te zien hoe de zaken verloopen zouden; van toen af verschenen zijn pittige kritieken in de Indische bladen.

De woelige Van Kol-dagen in de Minahassa kwamen; onze grijze socialistische senator werd met eerebogen, driekleur en oranje-boven in het land gehaald.

(Ik zou een aardig ding willen geven om te weten te komen welke gevoelens Van Kol in zich moet hebben rondgedragen, toen ter zijner eere op banketten het Wilhelmus en Wien Neerlandsch bloed werden aangeheven, waarmede Z.H.E. instemde met forsche stem). Als een lawine gingen die dagen over de Minahassa heen; het was geen kunstmatig opgezette beweging, maar spontaan is zij opgekomen, dat collectieve protest tegen de drukkende, sociale lasten.

Ons baart het geen verwondering, dat toen de heele beweging zich concentreerde om Major Bintang. Bijgestaan door zijn broeder en Gerungan, majoor van Toulian, verdedigde hij de belangen van het volk op de „Groote Volksvergadering'' in Tondano, waarvan Van Kol in zijn werk spreekt, tegen andere hoofden en tegen de Europeesche ambtenaren, die als met blindheid geslagen waren in zake de volksnooden. Zijn redevoeringen daar gehouden zijn meesterstukken uit een polemisch oogpunt, en indien men genoeg Maleisch kent om dit te waardeeren, ware literaire kleinodiën. Met een elan voerde hij de hoofden met zich mee, zoodat velen, die zich te voren hadden voorgenomen tegen Bintang te zijn, als bekeerden de vergadering verlieten.

Het is jammer, dat de heer Van Kol zich moest bedienen van een translateur, een inspecteur van het inlandsch onderwijs, van wien Wawo Roentoe later moest verklaren, dat hij nóch het Maleisch nóch het Hollandsch goed machtig bleek te zijn.

Als een kind van elf jaar woonden wij een voorval uit die dagen bij, dat ons is bijgebleven. Den morgen na de volksvergadering kwamen honderden mannen en vrouwen den Major Bintang hun dank betuigen. Het erf van het huis, waar hij logeerde, was stampvol menschen. Wawo Roentoe kwam in de voorgalerij, bleek en ontroerd blijkbaar, zenuwachtig op zijn lippen bijtend, den vierkanten, massieven kop ouder gewoonte ietwat schuin houdend. Dan maakte hij een gebaar — trachtte te spreken, maar de welbespraakte redenaar kon niets anders dan stamelend uitbrengen: „Ga naar huis, 't is nog niet uitgestreden''.

Wij hebben het altijd betreurd, dat de Indische Regeering de kracht, die in den Bintang schuilt, niet heeft weten te benutten; hij zou geheel op z'n plaats zijn geweest op het adviseurs-bureau voor Inlandsche zaken te Batavia, speciaal voor het Noord-Oostelijk deel der z.g. Buitenbezittingen, welk deel hij zoo door en door kent.

Maar ten slotte zien wij hem zóó veel liever; nu zal hem gelegenheid worden gegeven in een vergaderzaal, waar hij schotvrij is, naar voren te brengen, wat er gedacht en geleden wordt in „Neerland's twaalfde Provincie''.

Dat hij misschien den Indischen „nationalisten'' en den drijvers eener internationaal socialistische propaganda van het „Vrije Woord'' in Indië niet zal behagen, kan ik eigenlijk te voren reeds met zekerheid aannemen. Bintang zal zijn in de eerste plaats Minahasser, in de tweede plaats Minahasser en in de derde plaats Minahasser. Hij is gegroeid op Minahassische bodem in een Minahassische geestessfeer, en zal met de probleemstellingen der Indische bolschewicki zich niet ophouden. Voorloopig gaat het Minahassisch belang een andere koers uit.

Toen wij eenigen tijd geleden in het Koloniaal Tijdschrift en het Koloniaal Weekblad de idee poseerden om, aangezien het Reglement op de verkiezing der a.s. Volksraadsleden het geval uitsloot, dat de Minahassa haren vertegenwoordiger koos, onder de door de Regeering te benoemen Inlandsche leden minstens één onzer landgenooten [1]) aan te wijzen, dachten wij in de eerste plaats aan den majoor Bintang. Intuschen is Wawo Roentoe gekozen door ik weet niet welke gemeente of gewestelijken raad.

Dat hij niettemin zijn zelfstandige en onafhankelijke stelling in het parlement-in-wording zal weten te handhaven, is aan geen twijfel onderhevig.

Wij denken nog dikwijls terug aan de laatste dagen van ons verblijf in de Minahassa, toen wij het voorrecht hadden Major Bintang veel te spreken. Wij ondergingen den bezielenden invloed van een onverwoestbaar idealisme, dat toch uit de rustige zekerheid doorschemerde, waarmede hij moeielijke maatschappelijke vraagstukken besprak of kritiek uitoefende.

Wij zien met belangstelling de maiden-speech tegemoet van den afgevaardigde uit Noord-Celebes. Hoe dan ook, dit is zeker, dat binnen zeer korten tijd Bintang niet meer „op Java onbekend'' zal zijn.

Onze beste wenschen vergezellen hem op zijn politieke loopbaan.

Zurich, 10 Maart 1918. RATU LANGIE.[2])

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Japansche handelsdiplomatie op den Pacific Oceaan.

In deze dagen, nu geheel Nederland trilt van verontwaardiging over de wijze van optreden der Geassocieerden en de eischen, vervat in hun „ultimatum'', en menigeen de Engelsche gasten met minder vriendelijken blik zal aanzien, is het de moeite waard om de aandacht te wijden aan een artikel van Argus uit San Francisco, dat in het „Soer. Hbl.'' verscheen en dat een schel licht werpt op den toestand in den Grooten Oceaan. Toen door de Entente-gouvernementen en de Vereenigde Staten — in die dagen nog niet innig verbonden tot geassocieerden — aan Japan te kennen werd gegeven, dat het hun aangenaam zou wezen, indien dit rijk wilde medewerken om het tekort aan schepen op den Atlantischen Oceaan op te heffen, luidde het antwoord uit Tokio: „Japan is genegen Amerika te ontheffen van de vrachtvaart op den Pacific, zoodat de schepen, die daardoor zullen vrij-

[1]) Naast den heer Wawo Roento is door de Regeering in den Volksraad benoemd de heer Laoh, bekend als deputatielid van „Indië Weerbaar''.

[2]) De heer Ratu Langie is Minahasser, leeraar Middelbaar Wiskunde en studeert nu aan de Universiteit te Zurich om den doctors-titel te halen.

Red.-Comm.

komen, kunnen worden gebruikt op den Atlantischen Oceaan."

In dit antwoord herkent men de hand van de geslepen Japansche diplomaten, en al is tegen de logica ervan feitelijk weinig in te brengen, den handelsmannen aan de kust van den Pacific Oceaan is de schrik om het hart geslagen.

Al doet de steeds toenemende Hollandsche scheepvaart van San Francisco naar de Orient dienst als een veiligheidsklep, ,,zelfs het belangrijk groote aantal schepen, dat thans onder de Hollandsche vlag op den Pacific vaart, is niet voldoende om het evenwicht weder eenigszins te herstellen, dat tengevolge van de vervanging door Japansche schepen van de Britsche, Duitsche en Amerikaansche schepen is verstoord."

Aanstonds stelden de handelslieden te San Francisco pogingen in 't werk, opdat de in beslag genomen Duitsche en Oostenrijksche schepen ,,in de havens van Manilla, Honolulu en S. Francisco geïnterneerd, in dienst zouden worden gesteld van den Amerikaanschen handel op de Stille Zuidzee, waardoor ± 24 schepen aan de Amerikaansche handelsvloot zouden toegevoegd worden, en de vrachtprijzen naar alle waarschijnlijkheid zouden teruggaan naar het normale niveau.

Door het gebrek aan scheepsruimte toch zijn de prijzen der vrachten met ongehoorde sprongen naar boven gegaan — voor hennep o. a. van 20 cents per 100 pond tot 5 dollars — zoodat ,,ongetelde millioenen jaarlijks toevloeien in de schatkist van Japan, waar men dat geld, behalve aan de uitbreiding der Japansche industrie, voor geen gering deel aanwendt voor het uitbreiden der oorlogsmarine en voor het uitrusten van het Japansche leger."

De zakenmenschen te S. Francisco stellen zich op het standpunt van president Wilson in zijn verklaring aan de Amerikaansche natie over het opdrijven der vrachtprijzen, waarin hij den scheepseigenaren de vraag voorlegt, ,,of zij realiseeren, welke hinderpalen zij in den weg hebben gelegd aan het met succes voeren van den oorlog door de vrachtprijzen, welke zij thans eischen."

Een der meest bekende reeders te S. Francisco liet zich aldus uit over de kwestie: ,,De Japansche lijnen nemen slechts zulke vracht aan, als haar aanstaat. Zij bevoordeelen Japansche kooplieden op zulk een wijze, dat de Filippijnen zoo goed als geïsoleerd zijn, voor zoover het hun handel op Amerika betreft. Tenzij de regeering maatregelen treft en dat spoedig doet ook, zal Japan op afdoende wijze de contrôle verkrijgen over den handel op den Pacific."

Men neemt aan, dat de schepen, die thans op den Pacific varen, in één rondreis zooveel verdienen, als de kostprijs van het schip bedraagt, en het is gemakkelijk te begrijpen, wat dit beteekent voor de Japansche koopvaardijvloot, die naar verhouding veel minder verloor dan de vloten van de zeevarende, neutrale naties, ,,terwijl bovendien alle scheepstimmerwerven in Japan dag en dacht doorwerken om de handelsvloot van Japan die uitbreiding te geven, welke de regeering van dat land voor noodzakelijk houdt, om ook na den oorlog met succes het hoofd te kunnen bieden aan de concurrentie van welke natie ook."

Stel dat onder de energieke leiding van generaal Goethals het voorgenomen uitbreidingsplan van de Amerikaansche regeering uitgevoerd wordt en over een paar jaren het deficit der Amerikaansche vloot zal zijn ingehaald, dan zal er nog menig Japansch of Nederlandsch schip een rondreis over den Pacific gemaakt hebben en zullen bij de tegenwoordige vrachtprijzen de reederijen van beide naties in staat zijn ,,den prijs te verdienen van een aantal nieuw te bouwen schepen, waardoor zij haar positie zullen kunnen versterken en zich ook tegen de Amerikaansche concurrentie zullen kunnen verdedigen."

De Tanggoel-irrigatiewerken.

Hierover deelt de heer J. K o n i n g een en ander mede in het ,,Soer. Hbl." en wijdt een woord van lof aan de mannen onder wier leiding en door wie bedoelde werken worden uitgevoerd, werken van stoeren arbeid, die in de toekomst aan de geheele streek een ander aanzien beloven te geven.

Wie nu van S o e r a b a j a naar D j e m b e r reist, wordt getroffen door het eigenaardig karakter van de streek tusschen D j a t i r o t o en T a n g g o e l. In dit vlakke, in hooge mate moerassige land geen kampongs, slechts enkele hutten tegen den boschrand aangedrukt; van landbouw en welvaart geen spoor. Slechts hier en daar een kleine nederzetting.

Uit hydrologisch oogpunt is de vlakte van Zuid-Oost-Djember te verdeelen in twee hoofdgebieden: het Bedadoeng- en het Bondojoedogebied, naar de beide voornaamste rivieren, die door deze vlakte stroomen. De Djatiroto en Tanggoel zijn zijrivieren van de kali Bondojoedo.

Het bosch- en moeras- of rawagebied beslaat nog ongeveer de helft van de geheele oppervlakte en al zullen er zeker nog eenige tientallen van jaren verloopen, voordat deze gebieden technisch bevloeid worden, er is met de Tanggoel-irrigatiewerken een begin gemaakt.

Het Tanggoel-irrigatiegebied, ten westen begrenst door de kali Djatiroto en den verlegden benedenloop van de Bondojoedo, ten noorden door den postweg Tanggoel-Djatiroto, ten zuiden door den Indischen Oceaan en ten oosten door een denkbeeldige lijn, die de dessa Tanggoel met de Zuidkust verbindt, is zeer moerassig en omvat verschillende rawa's met een oppervlak van ongeveer 2000 bahoes.

Daar de bedding van de kali Toenggoel niet voldoende ruim is om in den westmoesson het water binnen haar oevers te houden, was de eerste zorg om meer macht over het water te krijgen.

In 1914 werd met 1500 grondverzetters begonnen met het graven van een afvoerkanaal, dat ruim 450 M^3. per seconde kan doorlaten. Over de eerste vier K.M. is het een verruiming van de kali Tanggoel ,,en over de overige zestien kilometer tot aan de rawa's aan de Zuidkust een coupure. Aangezien over een zoo grooten afstand gerekend moet worden op bermafvoer, is aan het kanaal een aanlegbreedte gegeven van 100 meter."

De te verzetten grond (1.5 millioen M^3.) wordt gebruikt om de dijken op te werpen en een 10 M. breeden weg om het te bevloeien gebied een afvoer van producten te geven naar de aan den spoorweg gelegen dessa Tanggoel.

Was het werk niet tweemaal onderbroken, het laatst met het uitbreken van den oorlog, zoo zou het werk in 4 jaren voltooid zijn.

In het te graven kanaal, de verruimde en omgelegde Tanggoel-rivier worden twee prises d'eau gebouwd, die het water tot het gewenschte peil opstuwen en door middel van inlaatsluizen aftappen achtereenvolgens voor het noordelijke en voor het zuidelijke gebied.

Het bevloeiingsgebied Tanggoel telt in ronde cijfers 10.000 bahoes netto, w. o. 6000 bahoes nieuwe ontginningen, welke behoord hebben aan de Handelsvereeniging Amsterdam, die haar rechten op het perceel prijsgegeven heeft onder beding echter, ,,dat zij in de kosten van de bevloeiingswerken zou bijdragen en voorts met het recht van inhuur van de aan de bevolking uit te geven gronden tot een maximum van de totale oppervlakte ten behoeve van de suikercultuur."

Of deze gronden in erfelijk individueel, dan wel in communaal bezit (welke vorm van bezit in de res. Besoeki nog niet voorkomt) zullen worden uitgegeven, is nog niet zeker.

Door de rawa's aan de Zuidkust ieder jaar te doen volloopen met het slibhoudende bandjirwater van de Tanggoel-omlegging, stelt men zich voor al deze rawa's binnen 10 à 15 jaren vol te doen slibben, waardoor eenige duizenden bahoes vruchtbare grond verkregen zullen worden.

Ten einde de zeer moerassige terreinen, bekend als Oetan Sembroro, dezelfde bewerking te doen ondergaan, is een vangdijk opgeworpen van ongeveer 3 kilometer lengte.

Het afvoerkanaal kan in anderhalf jaar voltooid zijn, doch het geheele irrigatie-stelsel met secundaire en tertiaire leidingen en kunstwerken zal vermoedelijk een jaar of zes eischen. In dien tijd wordt echter het Bondojoedogebied onder handen genomen.

Het werk wordt uitgevoerd door den opzichter B. O. W. den heer J. F. P. W e s t e r l o o, onder leiding van den ingenieur G r o e n e w e g. ,,Wanneer over eenige jaren de trein naar Djember bij Tanggoel langs rijk gecultiveerde grond-complexen voert, waar de tabak of de suiker een gouden oogst belooft, dan past het in gedachten hulde te brengen aan die stoere werkers, die jaren lang in eenzaamheid gearbeid hebben, vóór alles kon worden, zooals men het later welvarend en vol belofte ziet."

Hoogovenplannen in Indië.

Onder dezen titel bespreekt de ,,Deli-Courant" een artikel uit de ,,Javabode", welk blad melding maakt van plannen tot oprichting van een hoogovenbedrijf in Indië in verband met het vinden van

nieuwe steenkoollagen in midden Sumatra en ijzererts in Celebes.

Gewezen wordt op Tandjong, waar een nieuwe steenkolenmijn-ontginning begonnen is, en vanwaar de steenkolen per Decauville-spoor naar Moeara Enim gebracht worden, om verder per spoor naar Palembang vervoerd te worden, welke plaats als haven voor den uitvoer van kolen veel beter is dan de Emmahaven, daar ze vanuit Palembang veel gemakkelijker verscheept kunnen worden naar Singapore en Penang.

Al zijn de proeven nog niet geheel afgeloopen, toch staat het vrijwel vast, dat de Tandjong-kolen uitstekend geschikt zijn voor onze marine-vaartuigen, die, wanneer het er op aankomt de grootst mogelijke snelheid te bereiken, aangewezen zijn op Cardiff kolen, daar de Ombilin-kolen dan niet te gebruiken zijn.

De ,,Deli-Ct.'' herinnert hierbij aan de geslaagde proeven met Ombilin-kolen in een bepaald soort stookplaatsen aan boord van schepen. En wat de afvoer van kolen uit Sumatra naar de Oostkust betreft, merkt dit blad op, dat het meer dan een jaar geleden melding gemaakt heeft van het plan om Ombilin-kolen door middel van een nieuwe spoorlijn naar Sawahloento naar Pakan Baroe aan de Siak-rivier af te voeren, vanwaar ze onmiddellijk voor de grootere scheepvaartverbindingen beschikbaar zouden zijn.

Het Bataviasche blad wijst dan verder erop, dat op Celebes in het Verbeekgebergte, in het merengebied, ijzererts in zulke groote hoeveelheden gevonden is, dat het materiaal voor een staal- en ijzerindustrie aanwezig is. De hoeveelheid toch wordt geschat op 10 millioen ton, welke hoeveelheid voor tenminste 20 jaren voldoende geacht wordt voor de industrie.

Over het aanwenden van cokes in de hoogovens moeten reeds belangrijke studies gemaakt zijn, en er moet gebleken zijn, dat de cokes van de Sumatrakolen voor de hoogovens gebruikt kan worden.

De vraag dient echter nog overwogen te worden, waar de kolen-, ijzer- en staalindustrie gevestigd moet worden, daar bij de fabrikatie van cokes vloeibare en gasvormige stoffen overblijven en de laatste geen nut hebben, indien ze niet dadelijk als krachtbron worden aangewend, terwijl aan den anderen kant, wil de steenkolen-industrie belangrijke voordeelen afwerpen, niets van het product verloren mag gaan.

Voor de menschen, die het weten, ligt de toekomst van de staal- en ijzerindustrie op de kust van Java, waar het middelpunt zal komen, waarheen het erts uit Celebes en de steenkool van Sumatra zal vervoerd worden. Mochten in een niet ver verwijderde toekomst bovenstaande plannen verwezenlijkt worden, zoo zoude dat ongetwijfeld toegejuicht worden door allen, die in de tegenwoordige dagen diep voelen, hoe afhankelijk we in verschillende opzichten zijn van het buitenland.

Van ganscher harte alle plannen, die ten doel hebben de Indische nijverheid te bevorderen, een welgeslaagd succes toewenschende, omdat we daarin een der middelen zien om Indië economisch krachtiger en zelfstandiger te maken, wagen we toch ook de vraag: wordt er voldoende aandacht geschonken aan de oplossing van het vraagstuk om Indië in zake de voedselvoorziening onafhankelijk te maken van het buitenland?

De geschiedenis der laatste dagen bewijst van hoe groot belang dat is.

Suriname.

In de dezer dagen verschenen Memorie van Antwoord betreffende het wetsontwerp tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 schrijft de Minister:

,,Naar aanleiding van de vraag, of zich feiten hebben voorgedaan, die aanleiding hebben kunnen geven tot krantenberichten, dat de Nederlandsche regeering bereid werd bevonden tot afstand van de koloniën in Amerika, verwijst de Minister naar de rede van den Minister van Buitenlandsche Zaken op 21 December 1917, gehouden in de Tweede Kamer (,,Handelingen'' blz. 928).

Een artikel voorkomende in de ,,New-York Herald'' van de hand van prof. Chester Lloyd Jones in de ,,Nieuwe Rotterdamsche Courant'' weergegeven, lokte in October de vraag uit van een Amerikaansch persagentschap tot den ondergeteekende om zijn inzicht te willen kenbaar maken, waarop hij antwoordde, dat de regeering het denkbeeld van vervreemding van de Nederlandsche koloniën in West-Indië ten eenenmale verwerpt.

De ondergeteekende deed hiervan mededeeling aan de gouverneurs van Suriname en Curaçao en verzocht openbaarmaking van de meening der regeering in het officieel nieuwsblad.

Zij geschiedde in de ,,Curaçaosche Courant'' van 16 November 1917; een naar Paramaribo per telegraaf gezonden opdracht heeft hare bestemming niet bereikt.''

Wij meenen onze lezers geen ondienst te doen door hier over te nemen de volgende woorden door den Minister van Buitenlandsche Zaken tot den heer Troelstra gericht in de jaarvergadering van 20 Maart (,,Handelingen, blz. 2083):

,,De geachte afgevaardigde uit Leeuwarden heeft ook gesproken over onze koloniën, naar aanleiding van mijn verklaring daaromtrent. Hij meent, dat ik mij voornamelijk op de koloniën heb beroepen als reden om toe te geven, dat ik in toegeven een waarborg zag voor het behoud onzer koloniën. De geachte afgevaardigde heeft mij misverstaan. Een waarborg voor het behoud onzer koloniën is niet in het geding en zoomin in mijn eerste als in mijn tweede rede is aan de koloniale belangen de eerste plaats ingeruimd. Ik sprak van den nood in de koloniën, daarmede doelende op de nijpende voedselschaarschte in Suriname, het gebrek aan rijst en tal van allereerste levensbenoodigdheden in Ned.-Indië; ik wees op het gevaar voor isolement. Voorziening in dien nood, afwenteling van dat gevaar gaat der Regeering niet minder ter harte, maar ook niet meer dan de volksvoeding en de regelmatige gang van het economische leven in Nederland.

Met nadruk moet ik opkomen tegen de uiting, dat in onze koloniën wel onze rijkdommen liggen, maar dat hier te lande berusten de historie, de ziel, de idealen van het Nederlandsche volk. De toekomst van ons land is in hooge mate afhankelijk van de wijze, waarop het zijn koloniale taak vervult. Juist in de ure der beproeving hebben wij den millioenen onderdanen in de koloniën te toonen, dat onze politiek is zonder baatzucht, dat onze idealen en de hunne één zijn, dat het slaken van den historischen band ons door de ziel zou gaan, dat wij tot een offer bereid zijn om dien te behouden.''

Het tijdschrift ,,Onze Zelfstandigheid'' handhaaft in zijn nummer van 15 Maart het standpunt in een vroeger nummer aangenomen met betrekking tot den verkoop onzer West-Indische koloniën. Het artikel eindigt aldus:

......,,Ons land is dicht bevolkt en zal over enkele geslachten misschien overbevolkt zijn. Laat ons dan zorgen voor een kolonie voor onze kindskinderen. Laat ons in dit opzicht beter voor hen zorgen dan ,,onze vaderen'' voor ons. De kolonie, die zij moeten veroveren, ligt vlak bij ons, in de Zuiderzee. De verkoop van de West, in verband hiermede, lijkt ons dan ook een Nederlandsch belang, nu de wereldcrisis onze financieele positie zoo moeilijk maakt. Wij hebben verplichtingen tegenover onze toekomstige bevolking. Ook tegenover de bevolking onzer bezittingen in Oost-Indië, waarvan de ontwikkeling al onze krachten eischt. Waarom dan onze zoo betrekkelijk geringe krachten nog te versnipperen? Concentratie van kracht, en beperking van bezit in verre landen, dat lijkt ons de eisch des tijds.''

Den schrijver staan blijkbaar de honderden millioenen dollars, die hij meende te kunnen loskrijgen van de Vereenigde Staten in ruil voor onze West, nog voor den geest!

Al leven wij in een tijd waarin met milliarden wordt omgesprongen als met knikkers, zoo gelooven wij toch niet, dat de Vereenigde Staten te vinden zouden zijn om onze crisisuitgaven en het dempen van de Zuiderzee voor hunne rekening te nemen.

,,Beperking van bezit in verre landen'' eisch des tijds. Men leze ons vorig nummer om zich te overtuigen, dat er mogendheden zijn die ons bij die beperking een handje willen helpen. En wie waarborgt ons, dat de blikken zich niet richten naar onze Oost?

* * *

In de in den aanhef genoemde Memorie van Antwoord lezen wij:

......,,Intusschen is, zoover den ondergeteekende bekend werd, in de kolonie nog altijd in overweging de vraag in hoeverre het mogelijk is de Boschnegers te doen bijdragen in de algemeene geldmiddelen. Wellicht dat langs dezen weg meerdere aanraking met

de Boschnegers wordt verkregen, welke tot verdere ontwikkeling kan leiden.''

De bedoeling moet wel zijn de Boschnegers te doen bijdragen in de directe belastingen, want indirect dragen zij reeds bij in de algemeene middelen, daar op al wat zij koopen invoerrechten drukken. Bijzonder aan te bevelen achten wij de bedoelde ,,aanraking'' niet. Toenadering zou men daarmede zeker niet bereiken en de inning van directe belastingen zou met onoverkomelijke moeilijkheden gepaard gaan.

Een ,,hoofdgeld'' is blijkbaar niet bedoeld, want iets verder in de Memorie lezen wij: ,,Heffing van ,,hoofdgeld'' van hen, die niet in de inkomstenbelasting worden aangeslagen, is bij de hervorming van het belastingwezen in 1899 afgeschaft om den ongelijken druk en de bezwaarlijke inning en moet, naar de meening van den ondergeteekende, niet weder worden ingevoerd.''

* * *

In verband met hetgeen men in Suriname doende is ter bevordering van de Javaansche immigratie, vestigen wij de aandacht op onderstaand telegrafisch bericht aan de ,,N. R. Ct.'' van 22 Maart, Ochtendblad B:

De directeur van justitie en de hoofdinspecteur van den arbeid vertoeven te Medan, naar verondersteld wordt, in verband met het voornemen van de regeering om na den oorlog de poenale sanctie af te schaffen en geleidelijk aan ook den contractueelen arbeid.

* * *

Blijkens blz. 173 deel I van de Verslagen omtrent 's Rijks archieven 1916, zijn door den heer Fred. Oudschans Dentz aan het Algemeen Rijksarchief geschonken:

Alphabetische klapper op de plakaten van de kolonie Suriname (gepag. 1—123), 1 band.

Inhoud: 1e deel, bevattende gedrukte plakaten, welke in de jaren 1760 uyt den Vaderlande door Haar Ed. Gr. Achtb. de Heeren Directeuren en Regeerders deeser Colonie zijn overgesonden en alhier op den 4 Febr. 1764 gepubliceerd en geaffigeerd.

2e deel, behelzende de ongedrukte placaaten en notificatiën, zeedert 3 May 1762 tot den 16 May 1774 incluys.

Aanteekeningen betreffende plakaten 1764—1783.

Klapper op plakaten 1774—1780.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Lotsverbetering. In een schrijven van 24 September AoPo, kondigde de Hoofd-Inspecteur der S. S., de heer *Damme*, aan het personeel van den stationsdienst een positieverbetering aan, welke bij goedkeuring in 1918 zou worden ingevoerd. In het schrijven was tevens vervat een schema betreffende de voorgestelde wedderegeling, doch alleen slaande op het personeel der eerste klassé, welke bestaat uit Europeanen en met Europeanen gelijkgestelden. Van het personeel der tweede klasse, de Inlanders, was niet gerept, hoewel de positieverbetering ook voor deze cathegorie zou gelden. Naar aanleiding van een en ander werd toen op den 16en Oktober door de groepsvertegenwoordiging van het stationspersoneel een vergadering belegd — zoo vermeldt de *Darmo Kondo* — waarin besloten werd om inlichtingen te vragen betreffende enkele punten van het schema, alsmede aangaande het feit, dat voor het Inlandsch personeel geen schema was overgelegd. Den 17en Oktober d.a.v. zond de groepsvertegenwoordiging voornoemd een desbetreffend schrijven in zee, waarop echter tot op heden (December) nog geen antwoord ontvangen werd. Dat het personeel — waar het zulk een voor hen belangrijke kwestie geldt — door het wachten gedurende ruim anderhalve maand, ietwat ongeduldig werd, is begrijpelijk en zóólang werd dan ook door dat personeel bij de groepsvertegenwoordiging aangedrongen op handelen, dat deze een telegram aan den heer Damme zond van de volgenden inhoud: ,,Met verwijzing naar notulen vergadering 10 Oktober 1917 als antwoord schrijven 24 September t. v., verzoekt Inlandsch personeel eerbiedig te mogen vernemen, of de door u voorgestelde positieverbetering werkelijk tot stand zal komen. In bevestigend geval ontving groepsvertegenwoordiging gaarne een schema, regelende de wijze, waarop de salarisverbetering wordt ingevoerd voor personeel eerste klasse bekend gemaakt.'' Volgt de onderteekening: Groepsvertegenwoordiging Stationspersoneel. — Wij willen hopen — alzoo de redactie van genoemd blad, — dat dit telegram het gewenschte resultaat mag hebben. Het Inlandsch personeel heeft er minstens evenveel recht op als het Europeesche om kennis te nemen van het voorstel tot positieverbetering. In dit verband zij vermeld, dat de groepsvertegenwoordiging van het stationspersoneel de eenige is, die nog bestaat, en rustig doch zelfbewust haar weg gaat. Van de andere afdeelingen liggen, naar men weet, de groepsvertegenwoordigingen reeds lang op sterven, zoo niet erger...... zoo besluit bovengenoemd blad.

Wetswijzigingen. In de *Javasche Courant* is opgenomen — alzoo de *Sinar Djawa* — het Kon. Besluit, waarbij het Regl. op de Rechterl. Organisatie in dien zin is gewijzigd, dat daaruit vervallen is de eisch van het bezit van het Nederlanderschap voor de benoembaarheid tot rechterlijke betrekkingen, inzonderheid van president, vice-president van het hooggerechtshof en de raden van Justitie, procureur-generaal, officier van Justitie, raadsheer, advocaat-generaal, griffier en substituut-griffier bij die rechtbanken. Als gevolg van deze wetswijziging zijn tot genoemde betrekkingen dus ook benoembaar doctoren in de rechtswetenschap, behoorende tot de Inlanders en met deze gelijkgestelden, die na benoeming als zoodanig worden aangemerkt als Europeesche rechterlijke ambtenaren in den zin van het reglement. Aangezien het reglement alleen geldt voor Java en Madura, is de Gouv.-Gen. gemachtigd de in het regl. op het rechtswezen in de Buitenbezittingen daarbij gestelde eischen van benoembaarheid te herzien in denzelfden geest als voor eerstgenoemde eilanden geschied is.

Straffen. Hetzelfde blad maakt melding van de volgende aanschrijving, die van Buitenzorg is afgegaan: Ingevolge art. 2 van het besluit van 21 December 1854 No. 15 (Bijblad 137) konden tot dusverre Inl. Hoofden en Ambtenaren wegens vergrijpen tegen den dienst, welke niet vallen onder het bereik van den strafrechter, worden gestraft onder meer met arrest op de paséban van het districtshoofd of den regent. Sedert de uitvaardiging van dit besluit hebben de toestanden een groote verandering ondergaan. De Regeering heeft daardoor gemeend dit tuchtmiddel te moeten afschaffen, niet alleen voor bezoldigde Inlandsche ambtenaren op Java en Madura, op wie deze straf in den laatsten tijd trouwens niet meer of hoogst zelden werd toegepast, doch ook voor de dessa en kamponghoofden. Verwacht wordt, dat met een meer menschkundige behandeling op den duur betere uitkomsten zullen worden verkregen, dan met toepassing van een vernederende straf als het *pasebanarrest*, welke bovendien nauw samenhangt met de dikwijls uiteenloopende persoonlijke opvattingen der bestuurshoofden. Hier komt nog bij, dat de handhaving van zulk een verouderd tuchtmiddel ongetwijfeld de ontwikkeling van het Inlandsch gemeentewezen en het heil der dorpshoofden in den weg staat. Op grond van deze overwegingen heeft de Gouv.-Generaal deze bepaling ingetrokken. Het in de bepaling vervatte stelsel van vermaningen, berispingen en bestraffingen is niet door een ander stelsel vervangen, omdat juist vrijheid van handelen een eerste eisch wordt geacht. Voortaan komt het dus meer dan vroeger aan op de leiding en voorlichting van de dessa- en kamponghoofden in de eerste plaats door districtshoofden en regenten. Op een en ander is dan ook bij rondschrijven de aandacht gevestigd van de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur, met verzoek ook de lagere ambtenaren voor zooveel noodig in te lichten. Tevens is in aansluiting hiermede een onderzoek gelast naar de wenschelijkheid om de straf van arrest voor Inlandsche ambtenaren ook op de buitenbezittingen af te schaffen.

Onderwijs. Hetzelfde blad deelt mede, dat Inl. scholen der 2e klasse zullen gebouwd worden te Pakan Baroe (afdeeling Bengkalis van het gouvernement van Sumatra's Oostkust), ter afdeelingshoofdplaats Sawah Loento (Sumatra's Westkust) en te Pegattan in de onderafdeeling Tanah Boemboe (residentie Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo).

Een vergelijking. *Achmad Basar* maakt in hetzelfde blad *(Sinar Djawa)* een vergelijking tusschen Java en Japan. Het Japansche volk, zegt hij, gaat, wat zijn ontwikkeling betreft, meer en meer vooruit, en wordt aan de Europeanen gelijk. In Japan gevoelt de Regeering zich ook één met het volk. Wie het een of ander ondernemen wil, op welk gebied ook, kan rekenen op den steun van de Regeering, met verschaffing van goedkoop crediet. Geheel anders is 't op Java. Wel is waar zijn er dessa- en afdeelingsbanken en dessaloemboengs om hulp aan de Inlanders te verleenen, maar daar wordt maar eventjes van 12 tot 25 pCt. rente voor de hulp gevraagd. Deze hulpverschaffing lijkt mooi in theorie, maar is in de praktijk geheel anders. Veel hangt daarbij ook af

van de verschillende opvattingen der ambtenaren en beambten.

Coöperatie. M. H. M. P. deelt in hetzelfde blad (*Sinar Djawa*) mede, dat te Paree (Kediri) een coöperatieve vereeniging is opgericht, ten doel hebbende in den goedkoopen tijd de produkten van den Inl. landbouw op te koopen, ten einde die later in den duren tijd weder te verkoopen. De overwinst wordt dan onder de ontvangers verdeeld. Hij geeft in overweging dergelijke vereenigingen ook in andere streken op te richten.

Vaderlandsliefde. In de *Kaoem Moeda* komt voor een hoofdartikel, handelende over liefde voor den geboortegrond en nationaliteitsgevoel, welke noodig zijn om vooruit te komen. Hij wijst daarbij op den tegenwoordigen toestand van Perzië, waar men zich om die beide zaken niet bekommert. Wie die beide gevoelens in zich omdraagt, zoo roept hij verder uit, moet zich bij ,,*Indië Weerbaar*'' aansluiten, en zich tegen de Indische sociaal-democratie kanten, zooals die door de heeren *Sneevliet* en *Baars* gepropageerd wordt, aansturende in de richting van ,,*Inter-Nationalisme*''.

Indië Weerbaar. In hetzelfde blad (*Kaoem Moeda*) wordt melding gemaakt van het voorstel van de Semarangsche S. I. om op het tweede *Nationaal Congres* te Semarang opnieuw in behandeling te nemen de motie van de S. I. in zake ,,*Indië Weerbaar*'', zooals die aan de Nederlandsche Regeering is overgebracht. De *Centrale S. I.* heeft daarop een tegenvoorstel ingediend, hierop neerkomende: Een van tweeën, òf het voorstel van de S. I. Semarang aannemen en dan het dagelijksch bestuur van de C. S. I. afzetten, òf dit bestuur handhaven, maar dan de S. I. Semarang uitsluiten van de C. S. I. Dit tegenvoorstel houdt tevens de aanmaning aan de S. I. in, om haar voorstel maar in te trekken. De hoofdredacteur haalt uit de **Neratja** een artikel van den heer **Abdoel Moeis** aan, waaruit duidelijk het drijven van de **S. I.** Semarang blijkt, welker voorman **Semaoen** geheel aan den leiband van Sneevliet loopt, alles doet, wat deze maar hebben wil. Hij, de hoofdredacteur, is er ook vast van overtuigd, dat het voorstel van de S. I. Semarang door geen van de andere afdeelingen zal worden gevolgd, want zoo dit gebeuren mocht, dan is het gevolg daarvan het aftreden van **Tjokro aminoto,** de ziel van de geheele S. I., wat dan ook haar dood beteekent.

De Indische Sociaal Democratische Vereeniging. Deze Ver., waarvan de heeren Sneevliet en Baars de voormannen zijn, had den 31en Augustus Ao. Po. te Soerabaja een vergadering gehouden, waarin eene actie gehouden werd tegen de *C. S. I.* in 't algemeen en speciaal tegen haar steunen van ,,Indië Weerbaar''.

Naar aanleiding hiervan werd op aandringen van *Abdoel Moeis* door *Tjokroaminoto* een meeting georganiseerd, die door meer dan 1000 personen werd bijgewoond, meest allen leden van verschillende Inlandsche vereenigingen, w.o. ook velen van de I. S. D. V. *Abdoel Moeis* zette uitvoerig uiteen, waarom de C. S. I. met ,,Indië Weerbaar'' samenging. — Daarna gaf *Tjokroaminoto* nog eens krachtig aan de kameraden te kennen, dat zij tegenover menschen als Baars voorzichtig moesten zijn, ook in hun optreden en uitlatingen. Ten slotte vroeg hij aan de vergadering of deze Baars dan wel de S. I. wilde volgen. Onder donderend applaus, terwijl de hoofddeksels in de hoogte geworpen werden, schreeuwde men het uit: ,,*S. I.*'', ,,*S. I.*''

De heer Baars, die daarbij tegenwoordig was, wilde iets in 't midden brengen, maar hij werd overstemd en uitgelachen. Bij een stemming, die toch nog over de hierboven gestelde vraag gehouden werd, werden slechts 8 stemmen vóór den heer Baars uitgebracht. (*Kaoem Moeda*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Centrale S. I. In de *Perniagan* wordt de aandacht gevestigd op een stukje in de *Oetoesan Hindia*, het orgaan der *Centrale S. I.* Het blad heeft het over den door den dienst der zoutverpakking bevolen maatregel om het zout door wassching te reinigen, alvorens het in de goedangs af te leveren. ,,Daardoor'' — zoo roept het S. I. orgaan uit, ,,zijn de Madoereezen van Soemenep leelijk in het gedrang gekomen. Van de dertig kojang blijven na wassching slechts vier over. Men wil goede waar, doch betaalt er niet voor. Zoo treden de vreemdelingen gewoonlijk tegen den Inlander op.''

Let op de overdrijving — en let vooral op dat: *de vreemdelingen.*'' Het Gouvernement wordt in de schoenen gewreven, dat het, door wassching van het in te leveren zout te eischen, den zoutmaker eigenlijk besteelt. Vier op de dertig kojang, dat maakt 1: 7½. De Madoerees zou dus 7½ *kojangs* ruw zout moeten maken om voor 1 kojang gewasschen zout betaling te erlangen. Afpersing is er niets bij, vooral als men bedenkt, hoe reeds sedert geruimen tijd over te lage betaling van het zout geklaagd wordt! — En dan ,,de *vreemdelingen*''. Dat is de gewone S. I.-toon, waarmede de volgzame schapen hoe langer hoe meer vertrouwd raken. De S. I. heeft het o, zoo graag, over haar goede bedoelingen. Zij praat steeds mee en hoe, over ethische politiek en de associatie van rassen. Op het S. I. congres in October verklaarde Tjokroaminoto, de Voorzitter, — maar toen waren Dr. Hazeu en andere hooge ambtenaren aanwezig! — dat de S. I. een vrij Nederland en een vrij Indië wil, hecht saam verbonden. Maar niet zoodra zijn er ,,grieven'', vermeende grieven, meest tegen de Hollanders, of de verdachtmaking heeft vrij spel en de Inlander wordt aangeduid met den naam ,,*Boemipoetra*'', degeen, die door zijn geboorte recht heeft over den grond, en de Hollander heet ,,*matjan gadoengan*'', of een *orang merk loemer*, — ,,*de vreemdeling*''. En het gouvernement dan wel de vreemdeling, buit het landskind uit op de boven omschreven wijze.

Verkeerd Adres. De *Warna Warta* vindt 't onzin en dom, dat op de protestvergadering te Soerabaja, gehouden terzake van het geval *The Kiay Sing-Beyerinck*, besloten werd het advies te vragen van den adviseur voor Chineesche zaken, alsmede een request aan de Indische Regeering in te dienen. De heer *Mouw* heeft natuurlijk na quasi met de Regeering overleg gepleegd te hebben, de Chineesche gemeente met mooie beloften gepaaid. En de Indische Regeering heeft niets gedaan. Waarom zich niet gewend tot de Tweede Kamer der Staten Generaal? Deze is de eenige, die er voor zorgen kan en wil, dat de Chineezen het rustig en vredig zullen hebben onder de Rood-Wit-Blauwe Vlag.

Boycot. *P. Kh. Z.* spoort in hetzelfde blad (*Warna Warta*), evenals de *Pewarta Soerabaja* het reeds gedaan heeft, zijne rasgenooten aan, om een Europeeschen makelaar te boycotten, die zijn verwondering te kennen gegeven had over het lawaai, dat de Chineezen in de zaak van *The Kay Sing-Beyerinck* gemaakt hebben. De heer *The Kian Sing* was toch geen op den voorgrond tredende persoonlijkheid, zoo meende deze.

Koerang Terang. Naar aanleiding van de vele vrijspraken in groote zaken, zooals de schrijver *W. Projector* in hetzelfde blad (*Warna Warta*) 't noemt, politiek ,,*koerang trang*'', schijnt het een groot bezwaar te zijn om voor een veroordeeling het ,,wettig en overtuigend'' bewijs te leveren. 't Is te hopen, zegt hij, dat te dier zake het nieuwe wetboek van strafrecht een andere en betere regeling zal treffen.

Indië Misbaar. *Waltham* in hetzelfde blad (*Warna Warta*) schrijft, dat hij lachen moet om het idee Indië Weerbaar te maken. Zoolang de ingezetenen nog ,,blootgesteld zijn aan allerlei onaangenaamheden'', zou 't mogelijk zijn, dat ,,*Indië Weerbaar*'' in ,,*Indië Misbaar*'' ging verkeeren en dat Indië te gronde ging. Hij zou zich anders wel met deze beweging kunnen vereenigen, indien de Regeering maar besluiten kon, aan hare onderdanen een menschwaardig bestaan te verzekeren.

Gebrek aan Levensmiddelen. Naar aanleiding van het toenemend tekort aan levensmiddelen voor de Inlandsche bevolking, schrijft *Darah Hindia* in hetzelfde blad (*Warna Warta*) dat het voor de Regeering hoog tijd wordt om de bepalingen omtrent de boschreserve te herzien, opdat er meer gronden aan de bevolking afgestaan kunnen worden ter ontginning en bebouwing met voedingsgewassen. Indien dan ook de bosschen opengesteld werden, zou de bevolking daarin een middel van bestaan kunnen vinden, nl. door het verzamelen van boschproducten, door haar vee in de bosschen te kunnen laten weiden. Veeartsen, mantris en castreerders zijn er aangesteld, maar haar vee behoorlijk te kunnen laten weiden, daarvoor heeft men de bevolking niet in de gelegenheid gesteld.

Waarom Toezicht? Hetzelfde blad (*Warna Warta*) kan er zich niet mee vereenigen, dat de vergaderingen van Inlanders en Chineezen bijgewoond worden door vertegenwoordigers van politie, justitie en den inlichtingendienst. Is dan de vrijmetselarij zoo'n zuivere vereeniging, vraagt *Aladin*, de schrijver, dat hare vergaderingen, die steeds geheim gehouden

worden, zonder dat toezicht plaats hebben? Of is 't, omdat de leden van die vereeniging tot de „Elite" behooren? „Hoe grooter geest, hoe grooter beest", zegt anders een Hollandsch spreekwoord, maar daarom moesten deze vergaderingen ook bijgewoond worden door politie, justitie en inlichtingedienst, evenals die van Inlandsch-Chineesche vereenigingen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Italië's oorlogsdoelen in Afrika en Azië.

Van de geheime verdragen door de maximalisten openbaar gemaakt, mag dat van 26 April 1915 te Londen gesloten tusschen de vertegenwoordigers van Italië, Frankrijk, Groot Britannië en Rusland zeker als een der belangrijkste gelden. Bij dit verdrag, dat de deelneming van Italië aan den oorlog een maand vooraf ging, werden door de Entente mogendheden rechten aan hun toekomstigen bondgenoot toegezegd op bepaalde landstreken voor den te verleenen hulp.

Een verklaring van den Fr. minister van buitenlandsche zaken, den heer Pichon, in de Kamer op 27 December 1917 heeft bevestigd, dat Italië zich niet heeft aangemeld, maar daarentegen aangezocht en overreed is. Bij contract zijn de voorwaarden vastgesteld. De te Petrograd onthulde tekst bevatte eenige onnauwkeurigheden, om deze op te heffen, werd de juiste tekst, na in Parijs en in Rome vergeleken te zijn, den 13en Februari 1918 nader gepubliceerd. Wij kunnen er dus als betrouwbaar op afgaan, nu wij voor de onderdeelen, die speciaal de koloniale verwachtingen betreffen, aandacht vragen, zooals wij deze, in la Dépêche coloniale, door Camille Fidel vinden weergegeven.

Volgens artikel 8 zal I. 't volle bezit moeten krijgen van de Dodécaneeze eilanden, die 't thans heeft bezet. Bij art. 9 erkennen de geallieerden 't belang van I. bij 't handhaven van 't staatkundig evenwicht om de Middellandsche Zee en 't recht om bij die zee een gelijk aandeel te krijgen als zij, zoowel in 't geval van een ontleding van Turkije, als in dat van 't afbakenen van een invloedssfeer, wanneer deze staat blijft voortbestaan. Daarbij werd reeds als stuk meer speciaal aan I. toegedacht, genoemd 't gedeelte van de provincie Adalia, waar I. reeds bijzondere rechten en belangen verkregen had, volgens een eerder met Engeland gesloten overeenkomst.

Art. 10 brengt alle rechten en privilegiën voor Libije, door 't verdrag van Lausane,aan den sultan van Turkije toegewezen, op I. over. Bij art. 12 sluit I. zich bij de andere geallieërden aan om de heilige plaatsen der Mahomedanen in 't bezit van een onafhankelijken Mohamedaanschen staat te laten.

Art. 13 luidt: Voor 't geval van een uitbreiding van de Fr. en Britsche bezittingen in Afrika ten koste van Duitschland, erkennen Fr. en Gr. Brit. in beginsel 't recht van I. om voor zijn bezittingen in Erythea, een uitbreiding te vragen in 't land der Somalis, in Libije en in de aan de Fr. en Br. koloniën grenzende districten.

Werd aan I. een belangrijk deel van 't Turksche gebied aan de Middellandsche zee toegedacht, de sedert veranderde inzichten ten opzichte van Turkije hebben aan de I. aspiratiën reeds afbreuk gedaan. En hoewel nog zeer waardeerend over I.'s krachtige medewerking wordt gesproken, lijkt 't toch of ook overigens al geknabbeld wordt aan de buit, die I. zich in Afrika toebedeeld meende te zien.

Zoo wijst C. Fidel in 't artikel van de Dépêche coloniale er op, dat art. 13 opzettelijk in zeer algemeene termen spreekt over de mogelijke uitbreidingen der I. koloniën. In de I. en Fr. pers is hierover reeds een gedachtenwisseling gaande. In April 1917 werd door 't Koloniaal congres te Napels een wensch ter zake uitgesproken. Daarin werd meer uitgedrukt dan art. 13 behelst. De grenzen van Libije zouden in W.-, O.- en Z.- richting verlegd worden. De grenzen van Erythea en Somaliland zouden van inspringende bochten ontdaan worden. Het Fr. en Eng. kustgebied, dat de twee I. koloniën scheidt, zou er in opgenomen moeten worden. Van Fr. zijde is hiertegen opgekomen. Men wil I. wel een afronding gunnen van zijn Libisch gebied, maar strategische, economische en moreele redenen verzetten zich tegen het loslaten van de Fr. plannen ten opzichte van Centraal-Afrika en Djibouti. In l'Heure van 17 Febr. j.l. komt 't Kamerlid H. Labroue een onderscheid maken tusschen de toewijzingen die op rechten berusten en die, welke daarentegen alleen op imperialistische koloniaaltheoriën berusten. In den laatsten tijd zijn ten opzichte van de laatstbedoelde nieuwe inzichten gangbaar geworden, waaraan de aan I. in 't vooruitzicht gestelde voordeelen opnieuw getoest behooren te worden.

Wat zijn tractaten waard? Bij 't opstellen worden nauwkeurige omschrijvingen vermeden, om de vriendschappelijke bedoelingen niet uit 't evenwicht te brengen, bij 't toepassen leiden de minder nauwkeurige omschrijvingen tot alles behalve vriendschappelijke verhoudingen. Volgens minister Pichon vroeg I., alvorens tot meevechten te besluiten d e s g a r a n t i e s, de Fr. schrijvers zijn druk bezig alle waarde van de waarborgen te betwisten.

Intusschen leert de publicatie van 't contract en de wensch in 1917 te Napels geformuleerd, hoe ver de I. verlangens zich uitstrekken, en leeren de Fr. beschouwingen, dat de Fr. en Br. verlangens daar over heen grijpen. Ligt hierin een vredesbelofte voor de toekomst, zelfs tusschen hen die nu geallieerden zijn?

Socialistisch-koloniale politiek.

De socialistische partij in Frankrijk heeft, in verband met de door den oorlog geschapen toestanden, de politiek besproken, die tot richtsnoer zal moeten worden voor de verhouding van Frankrijk tot zijne koloniën. De Conseil National heeft het partij-oordeel in den volgenden tekst vastgelegd:

De Internationale heeft de koloniale politiek van de kapitalistische regeeringen altijd veroordeeld. Zonder die veroordeeling in te trekken, heeft de Conférence interalliée, trouw aan de grondgedachte van de Internationale, echter het bestaan van een geworden toestand erkend waarmede zij verplicht is rekening te houden.

Zij is van oordeel dat 't vredesverdrag aan de inboorlingen der koloniën een afdoende bescherming moet verzekeren tegen de misbruiken van de kapitalistische kolonisatie. Zij vraagt de administratieve zelfstandigheid voor alle volksgroepen, die een zekere graad van beschaving hebben bereikt en voor de anderen toenemende deelneming aan 't plaatselijke bestuur.

De Conf. int. spreekt als haar oordeel uit, dat de teruggave van de koloniën aan de mogendheden, die ze vóór den oorlog bezaten, dan wel de ruil of vergoeding, die ervoor in de plaats mochten zijn te stellen, geen beletsel mag vormen voor 't sluiten van den vrede.

Voor de aan Duitschland ontnomen koloniën zou in 't vredesverdrag een afzonderlijke bepaling zijn op te nemen, zoodat geen gebiedsverandering er op gericht is Duitschland de rechtmatige middelen te onthouden om grondstoffen te verkrijgen, zijn eigen producten van de hand te doen en een rechtmatige gelegenheid te hebben tot economische ontwikkeling.

Wat meer in 't bijzonder de koloniën van alle oorlogvoerenden in geheel tropisch Afrika betreft, met inbegrip van Noord Zambezië en Zuid Sahara, keurt de conferentie elke imperialistische gedachte af, die deze landen tot buit zou maken van een of meer naties, ze ten voordeele van 't kapitalisme zou exploiteeren, of ze ten dienste zou stellen van militaire doeleinden der regeeringen.

Zij spreekt zich uit voor 't vaststellen, door internationaal overleg, van een stelsel, dat, met eerbiediging van de nationale souvereiniteiten, onder toezicht en waarborg van den Volkerenbond, voor de economische vraagstukken op een ruim vrijzinnig standpunt berust en de rechten van de inlanders onder zoo gunstig mogelijke voorwaarden verzekert. Hiertoe zou moeten gelden:

1o. In elk gebied zou rekening zijn te houden met den wensch der bevolking, in den vorm waarin deze kan worden uitgedrukt; 2o. De belangen der inlandsche stammen zouden, wat 't bezit van den grond betreft, zijn te verzekeren; 3o. Alle opbrengsten zouden te bestemmen zijn voor 't welzijn en de ontwikkeling der koloniën zelf.

De Internationale verklaart zich voorts voor de afschaffing van de kazernelegers en voor de invoering van een militiestelsel.

Natuurmenschen op Formosa.

Door de Chineesche en Japansche kolonisten naar 't gebergte van 't binnenland teruggedreven, leven, naar schatting, ongeveer 120000 overblijvers der oorspronkelijke bevolking van Formosa nog in den wilden staat, waarin ook op andere eilanden van 't Verre Oosten enkele stammen zijn gebleven. Veel weet men niet van hunne intieme levenswijze, maar toch is onlangs een Japansch werk verschenen, dat bijeenbracht wat van hen bekend is geworden en nu heeft Alb. Nielsen, onder-directeur van 't Chineesche tolbestuur, in de laatste zitting van de Aardrijkskundige vereeniging te Christiania verschillende interessante mededeelingen gedaan, die hij bij talrijke bezoeken aan 't eiland verkregen heeft, terwijl hij door 't vertoonen van wapens, huisraad, enz. 't belangwekkende van zijn voordracht nog verhoogde. 't Weergegeven beeld stelt hen, afgescheiden van de vijandschap waarin de stammen onderling leven en die door 't koppensnellen in een voortdurenden staat van oorlog wordt gehouden, als goedaardige menschen voor. Nielsen noemt hen trouwhartig en eerlijk, zij kennen de beteekenis niet van leugen en bedrog, zij weten onderling van geen vrees. Zijn leven getrouwd in monogamie. Zij zijn visschers, landbouwers en jagers, en wonen in vaste woonplaatsen. De dorpen vormen stammen, in wier boezem vrede en verdraagzaamheid heerschen. Zij hebben mooie sagen en sprookjes. Hoe zeer de stammen ook van elkander gescheiden zijn, bij alle is de zondvloedsage bekend. Muziek en beeldende kunst komen alleen in de allerprimitiefsten vorm voor. Rekenen tot 20 gelukt met behulp van vingers en teenen of stukjes hout. Zij zijn zeer bijgeloovig, voorteekens, als 't opjagen van een ongeluksvogel, beslissen over 't al of niet uitvoeren van een voornemen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Catalogus Lichtbeelden Koloniaal Instituut.

In de Ind. Mercuur (van 22 dezer) vestigt S(ibinga) M(ulder) de aandacht op een nieuwe uitgaaf van het Koloniaal Instituut, n.l. een catalogus der lichtbeeldenverzameling, waarmede deze instelling ongetwijfeld een zeer nuttig werk verricht. Wegens het belang der zaak laten we hieronder de aankondiging zoo goed als geheel volgen.

Tot nu toe waren zij, die voor voordrachten of onderwijs gebruik wenschten te maken van deze rijke verzameling, niet in de gelegenheid, te weten wat de verzameling op hun terrein bevatte en het gevolg daarvan was, dat men ging vragen bij den Alg. Secretaris wat er was, of zelf eens ging om uit te zoeken wat men noodig had. Tijdverlies voor vrager en voor het instituut. De verzameling kwam als gevolg daarvan, niet voldoende tot haar recht.

De catalogus maakt aan dat bezwaar een einde. Goed verdeeld over een 20-tal groepen, kan men er gemakkelijk in vinden wat men noodig heeft en we zien, dat er naar gestreefd is om zich niet tot onze koloniën alleen te bepalen, maar ook foto's uit andere tropenlanden, een prachtig vergelijkingsmateriaal, eene be-

langrijke plaats in de verzameling te doen innemen. De catalogus, die voor één gulden verkrijgbaar is op aanvrage aan den algemeenen secretaris, Sarphatistraat 36, Amsterdam, maakt het allen zeer gemakkelijk. Men behoeft nu de nummers maar op te geven om ten gebruike te krijgen, wat men verlangt. Jaarlijks, voor zooveel noodig, zal een supplement verschijnen, dat voor billijken prijs wordt verkrijgbaar gesteld.

Wij hopen, dat het Instituut weldra nog een stapje verder zal gaan, nl. om enkele series samen te stellen over bepaalde onderwerpen voor populaire voordrachten over onze koloniën, die in handen van vele sprekers en onderwijzers van groot nut kunnen zijn, vooral als ze van een uitvoerige toelichting zijn voorzien. En ook van de filmcollectie van het instituut zien we gaarne een uitvoerigen catalogus tegemoet.

M. C. Brandes. †

Den 19en dezer is te Utrecht, op den leeftijd van 62 jaar, overleden de heer M. C. Brandes, oud-hoofdagent van de Cultuur Maatschappij der Vorstenlanden en oud-president van de Kamer van Koophandel te Semarang, ridder in de orde van den Ned. Leeuw en van Oranje-Nassau.

In de laatste jaren, welke de heer Brandes in Nederland doorbracht, heeft hij zich, volgens de Ind. Merc., bezig gehouden met de samenstelling van een belangrijk statistisch werk betreffende den in-, door- en uitvoer van Koloniale producten van Ned.-Indië. Het werk zal, zoover het gereed is gekomen, vermoedelijk aan het Koloniaal Instituut worden aangeboden.

Orang Peladang.

In het Nr. van 15 Maart een ingezonden stuk van den heer H. van Woudenberg, oud-assistent bij de A. D. C. (Sum. O. K.) waarin hij tracht aan te toonen, dat het leven van den asssistent bij de cultures niet zoo rooskleurig is als werd voorgesteld door den oud-hoofdadministrateur Castelevn (zie Orang Peladang, 15 Febr. j.l.) Verder bevat dit Nr. het overzicht eener voordracht van Dr. H. C. Prinsen Geerligs over Selectie, zoomede een twee-tal stukken (het eerste onderteekend J. M. Levie, toekomstig landbouwer in Suriname) naar aanleiding van den voorgestelden kolonialen uitverkoop.

In- en Uitvoer.

In No. 12 van dit weekblad het vervolg der beschouwingen van Th. O. d. C. over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten voor 1918. Schr. behandelt thans het artikel tabak, waarmede de Indische ondernemingen, ondanks de moeielijkheden met de verscheping van het product ondervonden, in 1917 zeer goede resultaten hebben bereikt op financieel gebied. De ordinaire Java-binnengoed-soort bijv., die in normalen tijd ca. 25 cent per half KG. waard was, bedong einde 1917 ongeveer ƒ 2.50 per half K.G., terwijl Vorstenlanden dekblad (van 75 cent per half KG. normaal) voor ca. ƒ 3.50 per half K.G. verkocht werd. Intusschen is men er toe over moeten gaan de Java-productie van tabak belangrijk te beperken en zal, als niet spoedig een verbetering in de vervoermiddelen mocht komen, de productie nog verder worden ingekrompen, wat een zware slag is voor de Inlandsche bevolking in de streken, waar de tabaksbouw een goede bron van inkomsten leverde.

Cultura.

De heer Fr. Oudschans Dentz geeft in het Maart-Nr. een korte toelichting bij een aan de ,,Daily Argosy'' (een nieuwsblad in Britsch Guyana) ontleend stukje (deels in dichtmaat) over een Surinaamsche plant, de Commelina Nudiflora L. In het Neger-Engelsch heet ze Gado-de-de, wat letterlijk vertaald ,,God dood'' beduidt. De schr. in de Daily Argosy zegt, dat deze naam vermoedelijk betrekking heeft op het sluiten der bloem, wanneer de zon opgaat. De heer O. D. voegt er aan toe: In Suriname wordt de plant ook wel ,,eeuwige leven'' genoemd, hetgeen zijn oorsprong kan vinden dat dit kruipend, kruidachtig plantje met kleine blauwe bloemen, zich bijzonder gemakkelijk door stekken laat vermenigvuldigen. De bloempjes worden wel eens gebruikt in ruikers, gegeven aan personen, aan wie men een lang leven wil toewenschen.

Het sap van de plant wordt gebruikt om wratten te verdrijven, terwijl een afkooksel van de plant een middel is tegen huiduitslag bij kinderen. Ook als veevoeder wordt het gebruikt.

Intern. Vereeniging Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Aan het dezer dagen verschenen jaarverslag over de jaren 1916 en 1917 ontleenen we, dat de totale met rubber beplante oppervlakte aan het einde van 1916 kan worden geschat als volgt: op Java ± 290.000 acres; op de Buitenbezittingen (Sumatra, Riouw, Borneo en Celebes) ± 320.000 acres; totaal ± 610.000 acres (247.000 HA.)

Het totale kapitaal, belegd in de rubbercultuur in Ned.-Indië, bedroeg einde 1916 ongeveer 368 millioen gulden, naar de nationaliteit verdeeld als volgt: Engeland 165, Nederland en Ned.-Indië 130, Frankrijk en België 45, Amerika 25, Duitschland 2 en Zwitserland 1 millioen gulden.

Volgens de laatst gepubliceerde statistieken bedroeg de uitvoer uit Ned.-Indië, uitgedrukt in tons:

	Java.	Buitenbezittingen.	Totaal.
1914	3.812	6.782	10.594
1915	7.517	12.692	20.209
1916	13.937	19.924	33.321

Het onder volgende staatje geeft een beeld der afzetgebieden:

Verscheept werden naar:	1914 tons	1915 tons	1916 tons
Nederland	2.820	2.221	—
Engeland	4.336	7.040	8.206
Amerika	555	5.891	15.769
Singapore, Penang, Japan, etc.	2.883	5.057	9.346
	10.594	20.209	33.321

Ned. Oost-Indië en de Ned. nijverheid.

Vanwege het Departement van Koloniën (4e afdeeling) is, ter gelegenheid van de 2e jaarbeurs te Utrecht, een nuttig werkje uitgegeven, getiteld: De beteekenis van Nederlandsch Oost-Indië voor de Nederlandsche nijverheid. In de eerste plaats dient het geschrift om hen, die tot nog niet of slechts weinig met Indië zaken deden, eenig denkbeeld te verschaffen van wat er al zoo omgaat. Het bevat een kort overzicht van de voornaamste in- en uitvoerartikelen, voor de samenstelling waarvan gebruik is gemaakt van de officieele handelsstatistieken en verslagen over 1913 (het laatste jaar voor den oorlog).

De geweldige vooruitgang van Indië in de laatste jaren, blijkt uit het volgende. De waarde van den geheelen invoer bedroeg in 1913 bijna 440 millioen gulden, welk cijfer in 1890 nog slechts ƒ 140 millioen bedroeg. De waarde van den geheelen invoer was in 1913 ruim 600 millioen gulden; in 1896 nog slechts 160 millioen.

Oostkust van Sumatra-Instituut.

Als mededeeling No. 1 van het Oostkust van Sumatra-Instituut is verschenen een beschouwing over de Chineezen ter Oostkust van Sumatra, samengesteld door den heer A. G. de Bruin, archivaris van genoemde instelling.

Aangezien de schrijver veertien jaren ter Oostkust verblijf hield (zes als ambtenaar voor Chineesche zaken en 8 als adviseur der Deli Maatschappij) was ongetwijfeld niemand meer bevoegd om een idee te geven van het volk dat zooveel tot de ontwikkeling onzer koloniën en vooral van Deli heeft bijgedragen.

De heer de B. geeft eerst een schets van de toestanden in het emigratiegebied van Zuid-China (een kaartje geeft dit gebied juist weer) en beschrijft vervolgens de zeden en gewoonten, de opvattingen en de begrippen van de Chineezen aldaar; daarop volgt dan een reeks aanteekeningen en enkele aanvullingen en ten slotte eenige mededeelingen over het Chineesche schrift.

De Indische Mercuur.

Inhoud van het 22-Maart nummer: Twee nieuwe Hoogescholen (de Landbouw Hoogeschool te Wageningen, de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht). — De verkoop der kolonie Curaçao, door J. H. J. Hamelberg. — De beteekenis en de toekomst van den mijnbouw in Zuid-Sumatra, door J. C. van de Wetering. — De wortelziekte van divi-divi, door Dr. P. J. van Breemen, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Japan en Nederlandsch-Indië (overzicht van een artikel in de Far Eastern Review, getiteld: ,,Southward Ho! to Java'' waarin ter sprake komt het belang dat Japan eventueel zou hebben bij het in bezit nemen van Ned.-Indië). — Canada een afzetgebied voor Nederlandsche en Nederlandsch Oost-Indische voortbrengselen. — Begrooting van Curaçao. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Indologenblad.

In het Nr. van 21 dezer onder verschillende korte stukjes een tweetal artikelen, n.l.: Eenige beschouwin-

gen betreffende onze studie te Leiden, door een oud-Indologisch student (B. J. Coster). — Brieven uit Indië. Borneosche schetsen. IV. Op school, door U. J. Weg.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 51: Chineezen II (met afb.) — Indië, door Daan van der Zee (gedicht). — Indische weertijgers, door S. Kalff. — Naar het Diëng-plateau (met ill.) — Het zeerooversjongetje, door Mevr. M. C. Kooy-van Zeggelen.

Tooverij in Zuid-Nieuw-Guinea.

In het Maart-Nr. van de Annalen van het Missiehuis te Tilburg, vervolgt Pr. Vertenten zijn artikel over tooverij onder de Kaja-Kaja's, waarop in een der vorige Nrs. van het Kol. Weekblad reeds de aandacht werd gevestigd. Ook thans weder een enkel citaat:

Curieus wat men op dit gebied soms beleeft. Zoo was er te Obaka een zekere toovenaar, met name Damondanem. De man werd bij een zieke vrouw geroepen. En raad nu eens welk voorwerp hij deze uit haar lichaam haalde. Niet minder of meer dan de stop van een flesch, met gestold bloed er aan! Daags te voren had men den messaov (toovenaar) bij een pas gedood varken van den Chineeschen ruilhandelaar gezien, om er gestold bloed machtig te worden. Nog vermakelijker, dat op een hoop vuil de rest van de flesch gevonden werd, waarop de stop perfect paste.

Hoe nu zoo'n messaov zijn kunst ten uitvoer brengt?

Gewoonlijk begint hij met het masseeren van borst en buik. Dat gaat — as je blief respect voor de kunst — volgens bepaalde regels. O.a. drukt hij bij die operatie ongenadig op den buik van den patiënt. Zoo zelfs dat hij haast den ruggegraad moet voelen. Soms heeft dat wel eens, althans oogenblikkelijke goede gevolgen. O.a. voor hardlijvigen. Wat voor een Kajakaja veel waard is, daar hij geen laxeermiddelen kent.

Liefst gebruikt de messaov bij zijn massage een bundeltje fijn gras. Waarom? Misschien ook nog om een andere reden, maar alvast zeker, om er een of ander voorwerp in te kunnen bergen. Gewoonlijk heeft hij dat dan eerst in mond of haar gestopt, van waar 't later in 't geneeskundige bosje verdwijnt.

Dat menigeen na zoo'n hardhandige massage, er zich niet lekkerder op gevoelt, is te begrijpen. Erger, dat de patiënt daarna nog naar 't strand moet om met zeewater gewasschen te worden. Ze sukkelen er dan heen, gesteund door anderen, als ze tenminste door ziekte en massage niet zoo uitgeput raakten, dat ze er heen gedragen moeten worden.

't Mooist van al, als de menschen dan later van 't strand terugkomen. Honderd tegen een, dat ze 't corpus delicti, de oorzaak van de kwaal, uit 't grasbundeltje mogen opdoemen. „Maar een knappe dokter die messavo" jubelen dan de beetgenomen sukkel, terwijl de een na de ander vol bewondering den steen, 't stuk ijzer, flesch, of wat 't zij, aandachtig betuurt.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van een laborant ten behoeve van het tinbedrijf op Banka.

Voor de Banka-tinwinning kan, wanneer de ter zake bij de Indische begrooting voor 1918 aangevraagde gelden zullen zijn toegestaan, worden uitgezonden een laborant met ervaring in anorganische analyses.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, welke middels vijf driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 40 (veertig gulden) 's maands stijgt tot ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands, zoomede het genot van vrije woning of bij gemis daarvan eene huishuurvergoeding van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 April 1918 bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement onder overlegging van:

a. hun bewijs of bewijzen van practische ervaring;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld, of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de dag van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. indien de uit te zenden laborant gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 2 Maart 1918, No. 52).

Uitzending naar Nederl.-Indië van personeel voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van twee scheepmakers, waarvan een meer in het bijzonder met houtbewerking vertrouwd is en een ketelmaker.

Zij mogen niet jonger zijn dan 22 en niet ouder dan 30 jaar.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden personen zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

De uit te zenden personen moeten lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zullen zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging bedraagt gedurende het eerste driejarig verband ƒ 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna ƒ 275 (tweehonderd vijf en zeventig gulden) 's maands. De vaste werkman zal, na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van ƒ 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van ƒ 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tuschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1o. vrije overtocht met gezin in de tweede klasse;

2o. gelijke overtocht nà beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden) voor ongehuwden en van *f* 1225 (een duizend tweehonderd vijf en twintig gulden) voor gehuwden.

De uit te zenden vaste werklieden moeten tevens eene verklaring inzenden, dat zij bekend zijn met de overeenkomst (hieronder opgenomen) welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen wellicht eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor eene der genoemde betrekkingen behooren zich ten spoedigste bij gezegeld verzoekschrift (te richten aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 Maart 1918, No. 57).

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, *Heulstraat 17, 's-Gravenhage*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Bulletin No. 35 van het Dep. van den Landbouw in Suriname: ,,*De cultuur van Sinaasappelen in Suriname*, door J. A. Liems.
2. Publicatie No. 3 van de Ver. voor Studie van Kol. Maatsch. vraagstukken: *De Terugbrenging der particuliere Landerijen tot het Staatsdomein*, Praeadvies van D. Mulder.
3. Mededeelingen van het *Bezoekisch Proefstation*, No. 26: *Waarnemingen over Ziekten en Plagen bij Tabak*, door P. E. Keuchenius.
4. *Koloniale Studiën*, 1e jaargang, No. 8 (Oct. 1917).
5. *Maand. Rubberstatistiek*, samengesteld door Glerum en Wüstenhoff.

Van de Indische Vereeniging:

CAUSERIE op *Zaterdag 30 Maart 1918*, des avonds half acht in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis, 's-Gravenhage*, te houden door den Gep. Kapt. der Inf. N. I. L. den Heer H. J. VERMEER, over **De Inlander in de Indische kazerne.**

Met gelegenheid tot debat en vragen stellen.

Onder meer zullen behandeld worden: wervingsmisbruiken, rassen- en godsdienst-bevoorrechting; militaire waarde en verschil in behandeling en betaling; het concubinaat; vooruitzichten; enz., enz.

Havenstraat 7a, Delft. HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Jaarverslag over 1917.

Het jaar had een normaal verloop.

Als bestuursleden moesten aftreden de heeren Mr. H. Smeenge, M. P. Voûte en Mr. Dr. C. F. Schoch. Bedankt had de heer Peereboom, zoodat vier bestuursplaatsen openkwamen. Herkozen werden als zoodanig de heeren Smeenge, Schoch en Voûte; als nieuwe bestuurslid werd gekozen de heer W. C. Bonebakker.

Aldus werd het bestuur als volgt samengesteld:

Mr. H. Smeenge, Voorzitter; C. de Vries, Onder-Voorzitter; C. den Hamer, Penningmeester; Mr. H. J. Boelen, Secretaris; C. H. L. Baelde; D. H. Wallis de Vries; Mr. Dr. C. F. Schoch; W. C. Bonebakker; M. P. Voûte.

Voor het Hoofdbestuur werd een dubbeltal opgemaakt, bestaande uit de Heeren C. de Vries en C. H. L. Baelde.

Tot afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde voor de Alg. Vergadering van ,,Oost en West'' werden herkozen de heeren Zon en van Lier.

Het aantal onzer leden bedroeg op 1 Januari 1917: 165 en op 1 Januari 1918: 183, zoodat hierin een goede toename te constateeren valt, n.l. van 18 leden. Het blijft van belang, om te trachten meer leden te krijgen, want de belangstelling in onze koloniën in deze stad dient te worden opgewekt. Te Amsterdam konden voorzeker wel 2000 leden van ,,Oost en West'' zijn.

In 1917 werd éene Algemeene vergadering gehouden, die slechts door enkele leden werd bezocht.

Drie bestuursvergaderingen werden gehouden, welke vrij goed bezocht waren.

De lezingen, welke wij hielden, hadden echter meer succes en waren goed bezet.

De eerste lezing werd gehouden op 12 Januari door den heer G. L. Gonggrijp over: De Javanen in hun denken en doen. Deze lezing was zeer belangrijk en zeer velen hadden gebruik gemaakt van de gelegenheid, om iets meer te hooren over den Javaan.

De tweede lezing werd gehouden op 2 Maart 1917 door den heer E. Roodhuizen, oud-administrateur b. d. Tabaksmaatschappij ,,Arendsburg'' in Deli, met lichtbeelden, over: Is Deli een geschikt land voor onze jongelui? Deze lezing was zeer boeiend en werd voornamelijk door oud-bewoners van Sumatra's Oostkust bezocht.

De derde lezing werd gehouden op 27 April door den heer W. H. F. Giel, 1e Luit. Inf. Ind. Leger, over: Het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners: De spreker werd met genoegen aangehoord door een talrijk publiek.

De vierde spreker was de heer Lekkerkerker op 16 November over: De Islam en diens invloed in onze koloniën. Deze lezing behoorde tot een der interessantste van het seizoen en was vooral ook met het oog op de tegenwoordige woelingen in ons koloniaal gebied belangwekkend.

De vijfde lezing werd gehuden door den Heer H. K. A. Michelsen op 21 December over: Een reis naar en verblijf in de kolonie Curaçao.

Deze lezing was belangwekkend, daar door de opening van het Panama-kanaal Curaçao zooveel grootere waarde heeft gekregen voor het wereldverkeer. De mooie lichtbeelden verhoogden de aantrekkelijkheid.

Bij drie lezingen werden lichtbeelden vertoond.

Hiermede zijn de voornaamste werkzaamheden over 1917 medegedeeld.

Februari 1918. DE SECRETARIS.

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1917.

Baten.

Saldo rekening 1916	*f* 675.35^{5}
Geinde contributie	,, 621.50
Gekweekte rente	,, 14.98
	f 1311.83

Lasten.

Honoraria aan 5 sprekers	*f* 146.—
Zaalhuur American Hotel, lezing en verg.	,, 80.—
Projectie-lichtbeelden bij de lezingen	,, 45.—
Onkosten inning contributie	,, 18.—
Afgedragen aan het Hoofdbestuur	,, 204.06
Restitutie contributie van den heer Spaans	,, 12.80
Gedrukten, kaarten, briefkaarten, enz.	,, 41.40
Abonnement lichtbeelden Vereeniging	,, 10.15
Reiskorten naar Alg. Vergadering Breda	,, 11.25
Reiskosten naar Alg. Vergadering Leiden	,, 2.40
Uitgaven van den Secretaris	,, 10.90
Uitgaven van den Penningmeester	,, 7.—
Voordeelig saldo onder Ult. December 1917	,, 722.87^{5}
	f 1311.83

Amsterdam. C. DEN HAMER. Penningmeester.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Kort Verslag over het jaar 1917.

Onze afdeeling telde bij den aanvang van het jaar 1917 39 leden. Er kwamen in den loop van dat jaar 17 nieuwe leden bij. Door vertrek verminderde het aantal met 16, door bedanken met 2 en door overlijden met 1, zoodat de totale vermindering 19 bedroeg. Er waren alzoo ult. Dec. 1917 in 't geheel 37 leden. In het begin van dit jaar kwam er 1 nieuw lid bij.

Aan contributie werd over 1917 geind *f* 96.—. Door Mevr. Douar. Clifford Kocq van Breugel werd *f* 50 geschonken als tegemoetkoming in de extra uitgaven voor de Algemeene Jaarvergadering op 7 Juli 1917.

Aan het hoofdbestuur werd in 1917 de som van *f* 32.87 afgedragen. Er bleef ult. Dec. 1917 nog in kas een bedrag van *f* 9.16.

Bij gelegenheid van de Algemeene Jaarvergadering alhier hield mej. Kitty Ament een zeer toegejuichte voordracht met lichtbeelden over Indische kunst en muziek.

Nog werd in December door kapitein Keizer een boeiende lezing over Suriname gehouden, eveneens met lichtbeelden, welke voordracht was georganiseerd door de Afd. Volksonderwijs en die door de leden van ,,Oost en West werd bijgewoond.

De rekening en verantwoording van den penningmeester werd nagezien en goedgekeurd door de heeren J. van Assendorp en H. J. Duyvelaar.

De Secretaris,
L. DE VISSER.

Verantwoording der gelden over 1917.

Baten.

Aan saldo ult. December 1916	*f* 45.56
Aan rente	,, 2.09
Aan contributies	,, 96.—
Aan gave van mevr. C. K. van B.	,, 50.—
Totaal	*f* 193.65

Lasten.

Afdracht Hoofdbestuur	*f* 32.87
Voordracht mej. K. Ament met onkosten	,, 75.60
Porti	,, 6.05
Rekeninglooper	,, 4.42
Rekening T. H. Schlüsser	,, 14.05
Rekening Beijersbergen	,, 14.35
Rekening Broese en Co.	,, 9.—
Oranjekruis	,, 5.—
Tijdschriften	,, 6.15
Zaalhuur vergadering 10 April	,, 2.—
Aandeel lezing volksonderwijs	,, 15.—
Kassa	,, 9.16
Totaal	*f* 193.65

Breda, den 26 Februari 1918.
De Penningmeester,
E. G. A. TAENZER.

Gezien en accoord bevonden.
Breda, 26 Februari 1918.
(w.g.) VAN ASSENDORP.
H. J. DUYVELAAR.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal:	Hoofdkantoor:	Filiaal:
's-Gravenhage	AMSTERDAM	Arnhem
Kortenaerkade 8,	Binnenkant 25,	Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493.	Interc. Tel. 389.	Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvrage gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

Laat bij ONS repareeren en U BLIJFT cliënt.

RIJWIELMAGAZIJN „BINTANG"

Newtonplein 152 - Tel. H. 2357 - 's-Gravenhage

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403 's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELEN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in:

Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - - -

M. VISSER,

voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

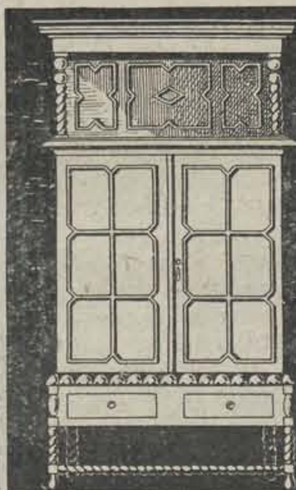
Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.

COMPLETE

Woninginrichtingen en Betimmeringen

Fraaie Collectie **Meubelen** in antieke en moderne stijlen

A. Woltering
Amsterdam
Nieuwendijk
233-237 ½ Dam.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 20

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Wit Goederen. :: Stalen op aanvraag

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—.

Brengt een bezoek aan „Boeatan", Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.

No. 14. Donderdag 4 April 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . / INLICHTINGENDIENST . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST"; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

M. C. BRANDES.

Den 19en Maart j.l. overleed de heer M. C. Brandes, lid van de Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West".

Dat de Studie-Commissie veel in hem heeft verloren, en hoe zij zijne opgewekte en belangstellende medewerking noode zal missen, kan het beste blijken uit de hieronder afgedrukte rede, waarmede de Voorzitter, Prof. Dr. C. W. Weys, in de laatste vergadering der Commissie zijn heengaan herdacht.

Zijn Hooggeleerde sprak toen het navolgende:

„Alvorens onze gewone werkzaamheden te beginnen, moge ik even ons aller aandacht bepalen bij het overlijden van ons medelid, M. C. Brandes.

Ik ben overtuigd dat gij allen, als ik, onder den indruk zijt van dit ons onverwacht heengaan van hem, die tot voor kort altijd zoo warm met ons medewerkte. Wel was het ons bekend, dat Brandes lijdende was en persoonlijk heb ik mij, zoolang dit lijden ernstig scheen, van het verloop daarvan op de hoogte gehouden. Een bericht van Brandes zelf in het begin dezes jaars deed mij meenen dat hij, zoo niet volkomen de oude, toch hersteld mocht heeten.

Het heeft niet zoo mogen zijn.

Dat de groote maatschappij in Brandes een persoon van beteekenis verliest, het zal wel elders zijn of nog worden herdacht. Zijn loopbaan in Indië, zijn hier te lande nog ter hand genomen arbeid, kunnen ons dit als zeker doen aannemen. Wij voor ons willen hem vooral gedenken en in herinnering houden als warmvoelend medelid, als ijverig medewerker in onze Studie-Commissie. En dan staat Brandes ons voor oogen als iemand, die het goede doel, dat wij ons stellen, geen oogenblik uit het oog wilde verliezen, ook al bleef het benaderen van dat doel ons nog verre, zoo verre, dat we ons wel eens afvroegen, streven we niet te vergeefs. Met zijn opgewekten aard, zijn optimisme, heeft Brandes ons, mij persoonlijk althans, vaak gesteund. Bovendien ook met zijn middelen, waarop nimmer te vergeefs een beroep werd gedaan.

Het teekent een mooie zijde van Brandes' karakter, dat hij steeds deed voorkomen of die middelen, zoo niet geheel, dan toch meerendeels, van goede vrienden van hem kwamen en hem daarvoor dus weinig dank toekwam. Ik heb goeden grond te vermoeden, dat hij zelf steeds de milde schenker was, maar de rechter hand niet wilde doen weten, wat de linker gaf.

Mijne Heeren, dit wil mij een aanwijzing zijn, dat ik niet in den geest van den overledene zoude handelen, als ik thans breed ging uitweiden over zijn verdiensten en over hetgeen hij ook in ons midden deed. Wel echter mag ik het voor ons allen uitspreken, hoezeer het ons leed doet, dat hij is heengegaan, hoe noode wij hem zullen missen.

Ook mag ik, overtuigd, dat ik daarmede wel in zijn geest handel, ons allen opwekken zijn herinnering bij ons in eere te houden, door ons, naar zijn voorbeeld, met opgewektheid en optimisme te blijven geven aan de taak, die de Studie-Commissie tracht te vervullen en die ons als zoodanig verder wacht.

Wij voegen ons bij den wensch, die zeker over zijn laatste rustplaats uit veler hart zal klinken:

hij ruste in vrede.

De „Indische Kunstavond" te Deventer op 21 Maart 1918.

Deventer heeft zijn „Indischen Kunstavond" gehad en — mogen we er bijvoegen — genoten. Ik herinner me niet, na mijn terugkeer uit Indië, nu 9 jaar geleden, een dergelijk intens kunstgenot te hebben mogen doorleven, als op dezen avond het geval was. Hier werkte alles samen: liefde voor 't volk, van wier kunstprestaties we hier schitterende specimen kregen; heimwee naar 't land dat ik altijd heb bewonderd en waarvan te moeten scheiden mij droef was als diepe smart; en de sublime wijze, waarop datgene, wat gegeven werd, werd voorgedragen.

Maar, mag een verslaggever van zich zelf spreken — hij geeft toch zijn indruk — hij moet ook de indrukken van 't publiek weergeven.

Welnu, dan waren het zeer weinigen van de groote menigte, die den schouwburg tot aan de hoeken vulde, die moesten zeggen: „'t Was wel mooi misschien, maar ik begrijp 't niet." Verreweg de meesten der aanwezigen waren verrukt over al 't schoone, dat ze zagen en hoorden.

Zagen in de eerste plaats. 't Doek opgaande, vertoonde ons de voorgalerij van een regentswoning. Op den achtergrond een vriendelijk blauwend meer, omrand door heerlijke bosschen, waarin de kampoengs verscholen lagen. Palmen in rijke hoeveelheid, ter versiering van 't tooneel, waren zóó smaakvol gerangschikt, dat men ze waande als de vooraanstaande boomen van het bosch, dat op de décors van 't tooneel was gepenseeld.

Rust was het wat het tooneel vertolkte, zooals het zich aan 't oog voordeed. Rust, tot kalmte stemmende rust. Wie in Indië is geweest, dacht zich weer terug in 't zonneland en leefde weer in de heerlijke omgeving, zooals de natuur van dat onvolprezen land te genieten geeft.

Hoor! daar klinkt in de verte het zachte geluid van de angkloeng. Dichter, al dichterbij komen ze, de mannen met hunne schudinstrumenten, begeleid door de kampoengjeugd, die al nontonnende van 't spel geniet. Straks moeten ze wel voor de pendopo verschijnen; doch neen, ze vertoonen zich niet, maar zijn klaarblijkelijk een zijweg afgeslagen. 't Geluid sterft weg, heel, heel langzaam als 't zachte natrillen van klokgelui wegsterft voor 't luisterend oor. Daar klinkt

een s o e l i n g; zeker van een verliefde Kromo, die een k i n a n t i fluit, herinnering aan een liefje, dat hij zag, maar niet de zijne mocht noemen.

Ook de fluitspeler laat zich niet zien; 't geluid van zijn droef klagende melodie wordt weggedragen door den koelen avondwind, ver van ons af, naar den overkant van 't meertje.

Dat was voor mij, wat angkloeng en soeling te genieten gaven, hoogste genot van den avond. Ik dacht mij weer op dienstreis; stil in mijn pondok zittend, den rustigen avond genietende met lectuur of aangenaam gekout met mijn inlandschen gastheer......

Nog vóór het scherm was opgetrokken, had de heer Noto Soeroto ons reeds gezegd, wat men wenschte te geven dien avond. Iets, van wat in de ziel leeft van 't Javaansche volk, door zijn kunst naar buiten uitgedragen. Van het Javaansche cultureele leven zou het publiek iets zien, opdat Indië op deze wijze Nederland dichterbij werd gebracht. Wel verschillende nummers stonden op 't programma, maar de avond bedoelde te zijn één geheel, geen variété. Men wenschte te doen zien een vriendenkring, bijeen gekomen en converseerend op Javaansche wijze, zittende naar Javaansche gewoonte. Van Javaansche muziek zouden, dank zij de hulp van den heer Soerjo Poetro, enkele zangnummers kunnen ten gehoore gebracht worden, terwijl wat nog nooit in Nederland was geschied, een fragment uit een wajang poerwo zou worden vertoond. Helaas moest daarbij een volledige g a m e l a n worden gemist, maar de piano, bespeeld door Mej. Meyer en Mevrouw Louman zou trachten iets van dit gemis te vergoeden.

De Heeren Soerjo Poetro en Soeardi Soerya Ningrat hebben gepoogd enkele nummers gamelan-muziek in 't bereik te brengen van onze Nederlandsche klavierinstrumenten.

Nadat A n g k l o e n g en S o e l i n g de stemming gebracht hadden tot devote aandoening, kwam de beschermheer van 't comité, dat de avond had voorbereid, Jhr. Mr. T. A. M. A. van Humalda van Eysinga, burgemeester van Deventer, een welkomstwoord spreken tot de dames en heeren, die zich wilden geven voor dezen avond. Een woord van welkom en dank; een woord van hulde tevens, waar zij aan het doel, Nederland en Indië nauwer saam te brengen, wilden verbinden de gedachtenis te eeren van de te vroeg gestorven Raden ajoe Kartini, door de baten van dezen avond af te staan voor 't Kartinifonds.

Over J a v a a n s c h e z a n g en w o o r d k u n s t sprak toen de heer Soerjo Poetro. Een woord voor dichten of dichtkunst kent 't Javaansch niet. Dichten noemt het spreken in „bloementaal": ngembang. Maar n g e m b a n g is niet alleen dichten, doch ook zingen. Dicht- en zangkunst zijn één. Ze zijn zóó één, dat voor een bepaalde dichtmaat ook bepaald is de melodie, waarop ze ten gehoore wordt gebracht. En zoo hoorden we uit de „M a n o e k o r o" van Soesoehoenan Pakoe Boewono IV, den Javaanschen tekst zingen, begeleid door den heer Soerya Ningrat op de g e n d i r:

Hetgeen uw leven strekt tot sier,
O dienaar 't blijke in vijf juweelen......

Ik heb geprobeerd de s i n o m te doen hooren, met begeleiding van een viool, zooals ze getoonzet is in „I n d i ë, O u d en N i e u w", maar ik wist ook, dat 't een mislukking was; ik weet het, nadat ik den heer Soerjo Poetro ze hoorde voordragen, zóó goed, dat ik den moed heb verloren 't ooit weer te probeeren.

No. 2 van 't programma was 't favorietnummer van den avond. 't Was een K e l o n o-dans, gedanst door den heer Raden Mas Harsaja op meesterlijke wijze.

't Is een dans, zooals den heer Soerjo Poetro vooraf verklaarde: in vorstelijken stijl, vertolkende de passie van inwendigen, weergaloozen trots en ijdelheid.

't Is een snoeven, zonder woorden, op rijkdom en praal; op voorkomen en tooi; een grootgaan op macht en heerschappij, blinkende in den koning zelf, verblindende schittering van uittrekkende legerscharen.

...... „In vergelijking met zulk dansen, is het onze als 't dansen van koeien" hoorde ik een dame zeggen in mijne nabijheid. En inderdaad, dit was het nummer, dat te genieten gaf, ook zonder kennis van taal en gewoonten. Hier viel te bewonderen de weergalooze passie uitgedrukt in den dans; de gemakkelijkheid en de sierlijkheid van lichaamsbewegingen, waarover wij zonen van onze „lauwe Westerstranden" niet beschikken. Uitbundig was dan ook 't applaus, dat op dezen dans volgde. Verkort, als toegift op 't programma, werd hij na de pauze nog eens gegeven.

No. 3 was een fragment uit een w a j a n g-p o e r w o; alweer door den heer Soerjo Poetro gegeven. Jammer, dat hieraan niet, evenals bij den K e l o n o-dans, een kleine verklaring vooraf ging. Dan had 't geheele publiek nog meer genoten van deze ongewone vertooning. Wel komt het mij voor, dat de wajang ietwat geidealiseerd wordt, wanneer zij wordt vergeleken als met den strijd tusschen 't goede en kwade en dat althans 't Javaansche volk aan deze idealistische gedachte niet raakt; dat ook de d a l a n g (vertooner) dat zeer wel blijkt te weten, als hij zijn klassieken tekst meent te moeten kruiden met dikwijls kwalijke platheden, doch zeker is het, dat de Javaan door de wajang wordt gekend; en zeker is ook, dat het Javaansche tooneel zóó geheel eigendom is van 't volk, dat de Javaansche ziel er door wordt geraakt tot in 't diepst van zijn wezen.

In de pauze was er voor sommigen uit het publiek gelegenheid op de aangenaamste manier met de dames en heeren, die niet alleen uit Java tot ons overkwamen, maar een zoo schoon stuk van Java meebrachten, kennis te maken. 't Was een voorrecht, zeker door allen op hoogen prijs gesteld. Eere aan 't uitvoerend comité, dat hiervoor zorg had gedragen.

Na de pauze volgden weer enkele Javaansche liederen, voorgedragen door den heer Soerjo Poetro, „zonne zoon", maar ook de zon van dezen avond, onvermoeid in 't uitgieten van lichtend kunstgenot, nu eens alleen, dan met anderen samen, steeds buitengewoon verdienstelijk begeleid door den heer Soerya Ningrat op g e n d i r of met s o e l i n g.

Daarna de B o n d o-B o j o dans, voorgedragen door de heeren R. M. Soemantri en R. Soetedjo. Een ordedans, overgaande in krijgsdans, om daarna weer als ordedans te eindigen. Zeker ook schoon, maar veel minder passievol; veel minder karakteristiek dan de Kelonodans.

En ten slotte de gedeeltelijke herhaling van dezen laatstgenoemden dans. Toen woorden van dank, gesproken door den heer P. H. van Groningen, voorzitter van het Bestuur van het Koloniaal Landbouwmuseum; woorden van dank van den heer Soerjo Poetro voor de ontvangst en het einde van zooveel genot was er. 't Was eenig, eenig inderdaad! Daar is veel genoten door het Deventer publiek l.l. Donderdag. Dat genot dankt het eerstens aan, mag ik 't zoo eens familiaar zeggen, aan onze Javaansche vrienden, maar ook aan de met zoo schitterenden uitslag bekroonde zorgen van 't uitvoerend comité, bestaande uit mevrouw van Hooff-Gualtherie van Weesel, voor 't Nederl. Verbond, den heer Heynings, voor 't Kartinifonds en den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., voor 't Koloniaal Landbouwmuseum.

Na afloop der voorstelling was er voor enkele genoodigden gelegenheid te soupeeren. Daar werd nog menig goed woord gesproken; op 't gezelligst gekout en reeds lang nadat de Donderdag Vrijdag was geworden, scheidde men.

Deventer heeft zijn Indischen Kunstavond gehad en genoten.

Apeldoorn, 25 Mrt. B. ALKEMA.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Rijstvraagstuk.

De vorige maal eindigden we ons overzicht met het stellen van de vraag, op welke wijze Indië wat de voedselvoorziening aangaat, onafhankelijk te maken zou zijn van het buitenland. In de beide Medansche bladen *De Sumatra Post* en de *Deli Crt.* is het vraagstuk van de rijstvoorziening, voor zoover het de *Oostkust van Sumatra* betreft, besproken; en dat ten deele in betrekking tot het irrigatie-vraagstuk in dat gewest.

Eenigen tijd geleden hebben we daarvan reeds gerept en vermeld, dat er plannen bestonden om de gronden ter Oostkust aan een onderzoek te onderwerpen, ten einde na te gaan in hoeverre deze voor de rijstcultuur geschikt zijn.

De *Sumatra Post* opent de rij der stukken met een artikel, waarin niet zoozeer het rijstvraagstuk der Oostkust van Sumatra behandeld wordt als wel de invoer van buitenlandsche rijst in Ned.-Indië. Daar de rijstprijzen zoo hoog zijn, zal er raad geschaft moeten worden tot vermeerdering van den invoer van rijst uit de rijstlanden, die afvoeren te *Rangoon*, *Saigon* en*Bangkok*, daar de bevolking, vooral op Java, lijdt onder de duurte van haar hoofdvoedingsmiddel, hetgeen zou moeten blijken uit verminderde koopkracht en uit klachten.

Dat men daarvan geen gewag ziet gemaakt, „mag worden aangemerkt als een bewijs van de rekbaarheid der Inlandsche bevolking in haar dagelijksch bestaan." Een weinig minder eten en wat meer leenen, dat zijn de eenvoudigste middelen voor den kleinen man om de duurte van zijn dagelijksche voeding te weerstaan.

De Regeering, den ernst van den toestand begrijpende, benoemde den president der Javasche Bank, den hoofdagent der Mij. Nederland en den chef der afd. Handel en Nijverheid van het Dep. van Landbouw in commissie om haar te dienen van advies „nopens maatregelen tot vermeerdering van den invoer van rijst."

Daar de Buitenbezittingen betrekkelijk weinig rijst verbouwen en er dus voortdurend — zij het dan ook in stijgende mate — rijst moet worden ingevoerd, vertoonen ze veel minder schommelingen in de behoefte aan buitenlandsche rijst dan Java en

ook minder de bezwaren, welke uit die behoeften voortkomen.

Op Java is de eigen voortbrenging van veel grooter beteekenis; en wanneer de oogst tegenvalt, of van de goede Java-rijst wat veel voor uitvoer verkocht wordt, dan wel de groote oogst vroeg valt, is dit bij den importeur steeds te merken door groote navraag naar rijst.

Merkwaardig is het om te zien, hoe in den loop der jaren, ondanks steeds toenemende Java-oogsten, de invoeren van buitenlandsche rijst zijn toegenomen. In 1900 bedroeg de invoer in heel Ned.-Indië ongeveer 219 duizend ton, in 1910 reeds 300.000 ton, en in 1915 niet minder dan 584.000 ton, waarvan 250.000 ton voor de Buitenbezittingen.

De schommelingen door Java veroorzaakt in den rijstinvoer, vertoonen zich zelfs in de maandelijksche behoeften. In de maanden November, December en Januari, wanneer de Java-oogst verbruikt is, komt gewoonlijk de groote vraag naar buitenlandsche rijst, waarmee de importeur rekening houdt.

Van de voor Indië gunstige omstandigheid, dat de prijs der buitenlandsche rijst in de landen van voortbrenging niet steeg in de maanden Augustus en September 1917 kon geen partij getrokken worden door gebrek aan de noodige scheepsruimte, welke voornamelijk ontstaan is uit het opeischen van tonnenmaat op de Britsche lijnen.

Zoo kon van Rangoon, dat de eerste plaats inneemt van de voor-Indië-rijst-leverende havens, door de schepen der Java-Bengalen-lijn slechts 2/5 van den gewonen invoer worden aangebracht. Een gevolg daarvan was, dat Semarang zich in het Krawangsche van rijst ging voorzien, waarvan de terugslag in West-Java gevoeld werd.

,,Wil Indië geholpen worden, dan moet de aanvoer van Rangoon veel grooter worden, ook omdat vandaar onbeperkte hoeveelheid mag worden betrokken, terwijl de Fransche regeering voor Saigon een uitvoer naar Ned.-Indië heeft bepaald van 68.000 ton per 3 maanden en de uitvoeren van Bangkok gebonden zijn aan kleinere schepen vanwege de haven", alzoo S c r i p s i in de *Sumatra Post*. ,,Indien het niet noodig is, zullen in Indië geen schepen worden opgeëischt door het Gouvernement laat hij erop volgen, niet vermoedende, dat het eenige maanden later wel gebeuren zou door den staat, die zich zelf gaarne voordoet als de gepatenteerde beschermer der kleine naties.

De rij artikelen en ingezonden stukken in de *Deli Crt.* begint met de mededeeling van een eenigen tijd geleden door ons reeds aangekondigd bezoek van Dr. M o h r, chef van het laboratorium voor agrogeologie aan de Oostkust, ten einde de gronden, die volgens het groote irrigatieplan voor besproeiing in aanmerking zouden komen, te onderzoeken.

De algemeene indruk door Dr. M o h r opgedaan was, dat de gronden voor de rijstvoorziening niet al te groote beloften inhielden.

Aangenomen, dat slechts daar een overschot aan rijst ontstaat, ,,waar de grond zoo rijk is, dat een kleine oppervlakte meer levert dan het landbouwersgezin voor eigen gebruik noodig heeft, of waar een zeer ijverige en krachtige bevolking grootere stukken extensief kan en wil bewerken, dan ze voor eigen gebruik noodig heeft", geven de gronden ten zuiden van de Asahanrivier den indruk, ,,dat daar een sawahopbrengst te krijgen zou zijn van zoo groote opbrengst, dat er gemakkelijk te denken valt aan een surplus, dat voor gebruik op andere plaatsen in het gewest, beschikbaar zou komen."

Asahan is echter evenmin als Siantar te vergelijken bij den Oosthoek van Java, waar b.v. in Banjoewangi een gezin van een bouw soms 50 tot 70 pikol padi haalt en er dus noodwendig een overschot *moet* zijn.

Bovendien is er geen bevolking, die meer zou planten dan ze voor eigen gebruik noodig heeft, zoodat men alles zou moeten verwachten ,,van te importeeren bewoners, 't zij Tobaneezen of Javanen, van wie in 't algemeen niet verwacht kan worden dat ze op niet rijke gronden de sawah-cultuur extensief aanvatten."

Van zijn bezoek aan Atjeh had Dr. M o h r een gunstiger indruk. Niet alleen is de grond er beter geschikt voor de rijstcultuur dan op de Oostkust, maar ook heeft de bevolking er een voorbeeld in de eeuwen bestaande sawahs, en is ze aan den zwaren sawahbouw gewend en bovendien gehecht ook.

Al behoeft Asahan niet te worden afgeschreven, zoo ligt het toch voor de hand, om dit gewest niet aan te pakken, voor en aleer aan de stukken in Atjeh de grootst mogelijke uitbreiding gegeven is.

,,Dit zou logisch zijn in verband met het tegenwoordig streven, dat meer gericht is op het aanvatten van kleinere complexen en het voltooien van bestaande Inlandsche werken, als van het aanvatten van groote millioenenplannen."

Ter Oostkust zou in dit opzicht in Langkat, Serdang en aan de kust van Padang en Bedagei nog een en ander te doen zijn. Naar aanleiding van het bovenstaande komt de heer G. L. J. D. K o k, vroeger controleur B. B. ter Oostkust, thans aan een der cultuurmaatschappijen aldaar verbonden, in een ingezonden stuk in de *Deli Crt.* op de kwestie terug en neemt het op voor het volgens zijn oordeel te zeer geminachte Asahan.

Wel meent ook hij, dat allereerst de sawahcomplexen in Atjeh weer in cultuur gebracht moeten worden, en noemt met name die tusschen *Seulimeum* en *Koeta Radja* in de vallei van Groot-Atjeh, die eertijds een ware rijstschuur geweest moeten zijn. Maar Asahan wordt volgens hem wel een weinig beklad en hij meent daaromtrent, naar officieele bescheiden verwijzende, betere verklaringen te kunnen geven.

,,In de jaren 1882—1883 te *Tandjong Balei* wonende", aldus de Heer Kok, ,,zag ik in den oogsttijd op de Asahan-rivier doorloopend een groot aantal Chineesche tongkangs, ook wel wangkongs genoemd, op stroom liggen, terwijl ook de stoombooten der Ned.-Indische Stoomvaart Mij. volle ladingen weg kwamen halen. Van de sawahcomplexen bij *Soengei Kepajang* kwamen maanden lang iederen dag een groot aantal groote en kleine sampans, volgeladen met padi, de rivier afzakken, en al die groote hoeveelheden padi werden dan door die stoom-zeilschepen overal heen getransporteerd."

Zou het niet wenschelijk zijn in de jaarrapporten over die jaren eens na te gaan hoe groot die padi- en rijstuitvoer uit Asahan was, en daardoor wellicht een beter idee te krijgen ,,van het verleden en de toekomst, dan het oordeel van iemand, die die streken niet zoo kent als ik."

De reden voor den achteruitgang is te zoeken in het feit, dat vroeger de controleurs ook z.g. bevolkingscontroleurs konden zijn, terwijl ze nu z.g. rolcontroleurs zijn, zoo overkropt met administratieve rompslomp, landraad- en rolzaken, dat er geen tijd overblijft voor het behartigen van de belangen der bevolking, het aanmoedigen en voorgaan.

En dan haalt de heer K o k de herinnering op aan den controleur K r o e s e n, die omstreeks '80 het bestuur voerde over Asahan, die ,,Paus van Bindjei" of ,,controleur Api" geheeten, haast zonder middelen veel tot stand bracht en voor geheel Asahan en voor de Soengei Kepajanstreek in het bijzonder een zegen geweest is.

En schr. vraagt, of wij nu met de noodige middelen niet hetzelfde zouden kunnen bereiken, en haalt voorbeelden aan van complexen van honderden bouws grond bij *Laboean Roekoe* en *Si Boelan Boelan*, die door betrekkelijk geringe middelen te vervormen zouden zijn tot sawahgrond. In *Siantar* zijn duizenden bouws te bevloeien uit de Bah Bolon zonder veel kosten. En zoo zou er in Deli nog heel wat te bereiken zijn met kleine middelen.

De heer J. H. H e y l, landbouwleeraar, komt in een ,,Ingezonden" in de *Deli Crt.* den heer K o k uit den droom helpen, waar deze meent, dat er in de vallei der Atjehrivier nog veel gronden zouden braak liggen. ,,Zulks is echter geenszins het geval; van de 20.000 bahoe sawahoppervlakte in genoemde vallei is sedert jaren minstens 80 pCt. in cultuur, het niet geoccupeerd percentage bestaat grootendeels uit weinig waarde hebbende sawahs o.a. de hellingen der grintheuvels in de onderafdeeling *Seulimeum*."

Verder wekt hij de voormannen der cultures ter Oostkust op, om krachtigen drang op de Regeering uit te oefenen, dat een breed opgezet onderzoek worde ingesteld, waarin *Tapanoeli*, *Sumatra's Oostkust* en *Atjeh* worden opgenomen, om den weg te toonen, die ingeslagen moet worden om te geraken tot het doel. .... de Oostkust onafhankelijk van het Buitenland.

Ten slotte heeft de Redactie van de *Deli Crt.* in een tweetal nummers, waarvan er ons echter slechts één bereikte, een artikel gewijd aan ,,onze Rijstvoorziening."

Na tot de conclussie te zijn gekomen, dat onder

de gegeven omstandigheden gestreefd dient te worden naar onafhankelijkheid van het buitenland, vestigt de *Deli Crt.* daarna de aandacht op enkele feiten en omstandigheden.

„Bij een toenemende bevolking van koelies en eigen opgezetenen, moet men voor de toekomst rekenen op een behoefte van 200.000 ton rijst voor de Oostkust. En bij de beschouwing van de rijstkwestie moet men zich afvragen of hier door rijkdom van den bodem, extensiviteit van den landbouw en ondernemingsgeest der bevolking een dergelijk surplus ontstaan kan.”

Binnen de eerste 25 jaren is niet te verwachten, dat de benoodigde hoeveelheid rijst aan de markt komt.

Maar er is meer. „Britsch-Indië, Cochin-China en Siam hebben in den loop der jaren bewezen, dat het voor de productie van rijst geschikter is, zoowel door bodem, bevolking als andere omstandigheden, dan andere landen.” Wat goedkoope en massale rijstproductie betreft, kan geen enkel land wedijveren met de genoemde streken.

Al mocht dus de productie mogelijk blijken, dan zou de prijs van het product hooger zijn dan in de thans produceerende landen.

Men zal dus moeten beginnen met bescherming van den binnenlandschen rijstbouw, óf door een invoerrecht op rijst van buiten, óf op andere wijze en terecht mag verwacht worden, dat de Indische regeering huiverig zal zijn voor een dergelijke bescherming, „die absoluut niet past in het Nederlandsche vrijhandelsysteem.”

Al zijn er nu verschillende kleinere complexen beschikbaar, een absolute onafhankelijkheid zal men zich uit het hoofd moeten stellen in de eerste 25 jaren, „terwijl het mischien na dien tijd absoluut onmogelijk zal blijken. Een troost is het daarbij, dat langzamerhand millioenen menschen de overtuiging zullen hebben gekregen, dat onafhankelijkheid van de buitenlandsche productie niet meer wenschelijk zal zijn.” Toch zal men de rijstcultuur zooveel mogelijk moeten bevorderen, om een — zij het ook slechts klein — surplus te krijgen, „terwijl men verder als voorwaarde voor het werken met contractarbeiders of voor het exploiteeren van een concessie van landbouw, de verplichting kon stellen het in voorraad hebben van een zekere hoeveelheid rijst, zooals de ondernemingen zich thans reeds vrijwillig opgelegd hebben.”

Suriname.

De Britsche regeering heeft op 17 Maart j.l. opzegging gedaan van het Koelietractaat van 8 September 1870 (Stbld. 1872 No. 16).

Overeenkomstig het bepaalde in art. 24 van dit tractaat blijft de overeenkomst nog van kracht 18 maanden na de opzegging; zij eindigt derhalve op 17 September 1919. (St. Crt.).

Deze weinige regels bevatten een bericht, dat voor Suriname verstrekkende gevolgen kan hebben. Over den vorm, dien de emigratie uit Britsch-Indië in de naaste toekomst zal aannemen, schreven wij vroeger reeds. Aan den arbeid onder contract komt een einde. Suriname gaat een nieuwe crisis in zijn werkkrachten voor den grooten landbouw tegemoet. Nagenoeg twee eeuwen is de landbouw gedreven met slavenarbeid. In 1863 kwam daaraan een einde; nog 10 jaren bleven de vrij-verklaarden onder „Staatstoezicht” en waren zij verplicht werkcontracten te sluiten. Inmiddels had men getracht in het te verwachten gebrek aan werkkrachten voor den grooten landbouw tegemoet te komen door aanvoer van immigranten. In 1853 werden door het Gouvernement 18 Chineezen van Java aangevoerd voor den fabrieksarbeid op de gouvernementssuikerplantage Catharina Sophia. In hetzelfde jaar voerde men 120 Maderanen aan en in 1854 nogmaals 155. Deze sloten contracten voor den veld- en fabrieksarbeid op de plantages, waar zij goed voldeden, maar na afloop van hun overeenkomst verlieten zij de plantages om zich, voor zooveel zij in de kolonie bleven, op den kleinhandel toe te leggen.

In 1858 voerde het gouvernement 500 immigranten uit China aan, waarvan 325 aan particulieren werden overgegaan. De overigen bleven bij het Gouvernement in huur.

In het wetsontwerp tot afschaffing van de slavernij was de regeering er op bedacht geweest de immigratie van vrije arbeiders te regelen, te leiden en te ondersteunen. De elders opgedane ervaring had geleerd, dat de aanvoer van werkkrachten door particulieren geen succes was. Niettemin nam de Tweede Kamer een amendement van het lid v a n B o s s e aan, beoogende de zaak aan het particulier initiatief over te laten. De regeering zou slechts toezicht uitoefenen en premiën uitkeeren voor den aanvoer van werkkrachten. Nòch van vrije kolonisatie, nòch van immigratie kwam veel terecht. In 1864 werden 526 immigranten uit West-Indië (grootendeels uit Barbados) aangevoerd en 169 van Madera, in 1865 uit China 286. Uit laatstgenoemd land in 1866, 1868 en 1869 respectievelijk nog 807, 516 en 405. Daarna had om onderscheidene redenen geen aanvoer uit China en Madera meer plaats.

Van 1867—1871 werden nog 1230 immigranten aangevoerd, maar hoe langer hoe meer bleek, dat de aanvoer door particulieren niet bij machte was om te voorzien in de steeds grooter wordende behoefte aan werkkrachten voor den landbouw. De krachtige aandrang van het Koloniaal Bestuur leidde er toe, dat op 8 September 1870 tusschen de Nederlandsche en de Britsche Regeering een tractaat tot stand kwam (St.bl. 1872 No. 16) waarbij de werving en verscheping van arbeiders in Britsch-Indië voor Suriname werd toegestaan.

Op 8 September 1870 was tevens een wetsontwerp ingediend — dat de wet van 20 Januari 1872 (St.bl. No. 4) zou worden — tot aanvulling van de emancipatiewet in dien zin, dat, wanneer de aanvoer van arbeiders van Staatswege op andere wijze dan door het uitloven van premiën wordt aangemoedigd, de kosten zouden komen ten laste van de planters. Deze wet droeg merkwaardigerwijze het contraseign van den Minister van Koloniën v a n B o s s e, dezelfde door wien als lid van de Tweede Kamer het amendement tot wering van staatstusschenkomst bij de werving en verscheping van arbeiders was voorgesteld. Inmiddels was Suriname ten achteren geraakt bij de Britsch West-Indische koloniën, waarheen de aanvoer van immigranten reeds sedert 1851 van gouvernementswege plaats had.

Het zooeven genoemde tractaat nu is door de Britsche Regeering opgezegd. Dat is dus het einde van den contract-arbeid der Britsch-Indiërs in Suriname en waarschijnlijk zal ook deze vorm van arbeid voor de Javaansche immigranten niet lang meer gehandhaafd kunnen worden.

De Britsch-Indische immigratie is voor Suriname van groot nut geweest. Zij heeft den grooten landbouw in stand gehouden en aan de kolonie een bevolkingsaanwas van 24.000 personen gegeven, grootendeels nijvere landbouwers.

In een artikel, getiteld „S u r i n a m e”, in de „E c o n o m i s c h-S t a t i s t i s c h e B e r i c h t e n” van 20 Februari 1918 schrijft de oud-Gouverneur van Suriname, Mr. D. F o c k, optimistisch over de voortduring van de Britsch-Indische immigratie. Hij meent, dat het voor Br.-Indië noodig zal blijven, dat een deel der bevolking wegtrekt en dat het er maar op aankomt te zorgen, dat de Britsch-Indiërs, die in Suriname komen, het goed hebben. Wij verwachten voor Suriname veel van de omstandigheid, dat de Britsch West-Indische koloniën de immigranten uit Br.-Indië niet kunnen missen en dus een uitweg uit de moeilijkheden zullen zoeken, waarvan ook onze kolonie baat kan vinden.

De tijdsomstandigheden laten het niet toe den tijd tot 17 September 1919 te benutten om zooveel mogelijk werkkrachten aan te voeren en ook na den oorlog zal er nog lang gebrek aan scheepsruimte heerschen.

* * *

De commissie uit de Liberale Unie voor het ontwerp-program van actie, van welke commissie de heer J. E. Heeres voorzitter en de heer E. E. van Raalte rapporteur is, heeft het ontwerp-program aan het hoofdbestuur toegezonden.

Voor zooveel West-Indië betreft lezen wij daarin het volgende:

XII. Ondanks alle ondervonden teleurstellingen blijve krachtige opbloei van West-Indië het doel. Daartoe behooren ook in Suriname verschillende takken van industrie en bedrijf tot nieuw leven te

worden gebracht, van regeeringswege aanvoer van deugdelijke werkkrachten op gepaste wijze bevorderd en de deelneming van Nederlandsch kapitaal aangemoedigd te worden.

Het hooger ambtenaarspersoneel worde, indien noodig, gevonden door detacheering van bekwame personen uit het moederland.

Bij het regelen der financieele verhouding tusschen moederland en deze kolonie worde niet uitgegaan van vooropgestelde stelsels.

Van regeeringswege worde medegewerkt aan al hetgeen strekken kan om Curaçao tot een havenstation van beteekenis te verheffen.

Met dit program zouden wij ons kunnen vereenigen, wanneer er niet in gesproken werd van d e t a c h e e r i n g van ambtenaren uit het moederland. Wij hebben in dit weekblad in den treure gewezen op de nadeelen, die voortvloeien uit de detacheering voor korten termijn. Behalve in zeer speciale gevallen moeten de ambtenaren, die van het moederland uitgezonden worden, weten dat de kolonie hun nieuw vaderland wordt.

* * *

Van vriendschappelijke zijde wordt ons, niet zonder eenigen spot, de opmerking gemaakt, dat de tijdschoten in Suriname ons stokpaardje zijn en dat wij niettemin niets gezegd hebben over des Ministers antwoord ad art. 44 van de Memorie van Antwoord betreffende het Voorloopig Verslag over de Surinaamsche begrooting voor 1918, luidende: „Het lossen van tijdschoten is, omdat het geen nut had en zuinigheid in de koloniale huishouding noodig is, afgeschaft, op het voorbeeld van hetgeen in Nederlandsch-Indië is geschied."

Neen, wij zijn het heel niet eens met Zijne Excellentie en met den Gouverneur, die de afschaffing op zijn geweten heeft, dat de tijdschoten geen nut hebben. Het wegvallen van het ochtendschot, dat de menschen om vijf uur wekte, zal schade doen aan de matineuze gewoonten van de bevolking. In geldswaarde is het moeilijk uit te drukken hoe groot het arbeidsverlies is, wanneer de bevolking er langzamerhand toe komt een half uur later op te staan, maar ongetwijfeld bedraagt dat meer dan hetgeen het lossen van het ochtendschot kost. Men verwacht toch niet, dat daar een „zomertijd" zal worden ingevoerd, die het geheele jaar duurt?

Voor een t ij d e l ij k e afschaffing zou iets te zeggen zijn geweest, met het oog op het gebrek aan kruit, maar een geheele afschaffing is niet te verdedigen, zelfs niet met een verwijzing naar het voorbeeld van Nederlandsch-Indië. Er zijn nog zooveel andere landen, ook in Europa, waar men het nut van tijdschoten wèl inziet.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wijlen de Regent van Blitar. De *Bintang Soerabaja* neemt 't volgende over naar aanleiding van 't geen op verschillende plaatsen over wijlen den Pangeran van Blitar geschreven is: „De kortelings overleden regent van Blitar was een ambtenaar van den ouden stempel; hij had alleen de school der ondervinding bezocht, geen opleiding genoten, als tegenwoordig van hoogere ambtenaren noodzakelijk wordt geacht, maar was daarom niet minder geschikt voor het hooge ambt, dat hij ongeveer twintig jaar heeft mogen bekleeden. Hij was een man, krachtig van gestalte en karakter, waarschijnlijk van Arabische afkomst. De tijd- en strijdgenoot van Multatuli, Bratajoeda (Courier di Dubikart) heeft zijn grootvader in zijn vele geschriften als een krachtige persoonlijkheid met zeer heerschzuchtig en oneerlijk karakter beschreven. De overledene heeft in dat geval de goede eigenschappen van zijn grootvader wel en de minder goede niet geërfd. Hij was een integre bestuursman, wars van alles, wat naar oneerlijkheid en omkooperij zweemde. Dat moest o.a. een planter in Lodojo ondervinden. De regent was een buitengewoon liefhebber van Hindoe-oudheden en in de Blitarsche Kaboepaten bevindt zich dan ook menig kostbaar oudheidkundig stuk. Nu had de bedoelde planter een gouden Hindoebeeldje, dat zijn hooge waarde aan zijn oudheid ontleende. Daarvan dacht hij gebruik te kunnen maken om den regent tot een minder nobele transactie over te halen. Hij had ontdekt, dat Inlanders een nederzetting hadden gevestigd, zonder daarvoor de noodige formaliteiten in acht genomen te hebben; zij hadden zich dus schuldig gemaakt aan onwettige occupatie van grond. Hij wendde zich nu tot den regent, met het verzoek het onwettig geoccupeerde land aan hem over te dragen; in ruil waarvoor hij de Inlanders zou toestaan zich op zijn erfpachtsperceel te vestigen. De regent wilde daar maar niet direct op ingaan en zeide een onderzoek toe, waarvoor de aanvrager niet veel gevoelde. Het hielp hem echter weinig; de regent wilde niet beslissen, alvorens hij zelf ter plaatse een onderzoek had ingesteld. Daarbij bleek hem, dat de nederzetting al minstens vijf jaar bestond, dat het land over het algemeen goed bewerkt was, terwijl het erfpachtsperceel nog zoo goed als onontgonnen was. Na dat bezoek begreep de aanvrager, dat het hem niet gemakkelijk zou vallen den regent gunstig voor zijn plannen te stemmen en hij maakte nu gebruik van een middel, dat hem bij vele anderen ongetwijfeld geholpen zou hebben. Hij liet zijn vrouw een bezoek brengen bij de *Raden Ajoe* met het Hindoebeeldje; zij liet het achter in de kaboepaten om het den regent te toonen en liet goed doorschemeren, dat het beeldje het eigendom van den regent zou worden, zoo de ruil zijn beslag kreeg. De regent besliste ten voordeele der bevolking en het beeldje wisselde niet van eigenaar.

Blitar kreeg allengs geregelde toestanden en de Regeering bleef niet blind voor de enorme werkkracht, die de regent ontplooide; achtereenvolgens werd hij tot Officier in de Orde van Oranje Nassau en Ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd; ook werd hem vergund de gele song-song te voeren.

Bemind heeft hij zich niet weten te maken, geheel in tegenstelling met zijn vader, die op de handen werd gedragen; ook in den dagelijkschen omgang deed zich zijn sterke natuur gelden, die van geen schipperen wist en zich nimmer ontzag. Niet alleen tegenover Javaansche ambtenaren, die hij nauwelijks telde, maar ook tegenover Europeanen toonde hij zich zeer gereserveerd. Regent was een titel, waaraan hij een broertje dood had en hij was al ongenaakbaar, zoo iemand hem met dien titel toesprak; het moest steeds wezen: *Raden Mas Ario Adipati*, een heele mond vol, vooral als men haast heeft. Op het einde van zijn leven was hij pangeran, een erkenning van zijn verdiensten bij de pestbestrijding in zijn afdeeling.

Een eereambt, van het aannemen waarvan men hem een verwijt heeft gemaakt, was het beschermheerschap der plaatselijke *Sarekat Islam*. Het sprak van zelf, dat deze zich daarop liet voorstaan en men daaraan de excessen toeschreef, waaraan zich de S. I. van die afdeeling bij wijlen schuldig maakte. Toen in 1916 in Maart een loemboeng werd afgebroken in het Lodojosche en een loerah eigenmachtig gestraft had op gezag van de S. I. werd de regent opmerkzaam gemaakt op die uitspattingen en zag hij zich genoodzaakt te bedanken.

Hoe trotsch hij ook was, voor den kleinen man voelde hij zeer veel en hij deed dan ook alles, om diens belangen te bevorderen; in de oprichting van de S. I. meende hij tot dat doel een steun uit het volk zelf gevonden te hebben.

De oprichting van scholen, de bevordering van den veeteelt, de verbetering van den landbouw, het verbouwen van Europeesche gewassen voor de consumptie werkte hij zooveel mogelijk in de hand; daarvoor kon op zijn steun gerekend worden. Toen in 1912 een poging werd gedaan tot de oprichting eener coöperatie om de prijajies en bevolking uit handen der Chineesche winkeliers te halen, zegde hij zijn steun niet alleen toe, maar beloofde ook *f* 5000 te storten, zoo de coöperatie tot stand mocht komen. De prijajies zaten echter te veel in de schuld om hen aan den invloed der Chineezen te kunnen onttrekken.

Bij den dienst der pestbestrijding stond de overledene in hoog aanzien. Zoodra de geesel zich in zijn afdeeling vertoond had, werkte hij op zijn gewone krachtdadige wijze mede, om hem zooveel mogelijk uit zijn gebied te weren en bij geen der overige bestuursambtenaren gelukte de zaak zoo goed als bij hem. Geen wonder dan ook, dat de Gouverneur-Generaal, de heer Idenburg, op zijn tocht door de peststreken opgetogen was bij hetgeen in die afdeeling tot stand was gebracht en de Landvoogd stak zijn tevredenheid niet onder stoelen en banken. Zoowel de assistent-resident als de regent kregen de noodige pluimpjes en op den morgen van zijn vertrek, toen alle ambtenaren zich in de voorgalerij van de woning van den assistent-resident bevonden, verleende hij den regent in naam der Regeering den titel van pangeran.

De ouderdom ontnam den wakkeren ambtenaar het laatste jaar zijn groote kracht, doch hij bleef tot kort voor zijn dood aan het werk en leidde in November 1917 zelf nog de gewone maandelijksche conferentie, ofschoon het duidelijk was, dat de dood hem reeds in zijn greep had. Met den overledene is een krachtig en goed ambtenaar heengegaan, die

anders van het moderne gedoe weinig moest hebben. Zijn huwelijk bleef kinderloos, zoodat de waardigheid van regent aan een anderen tak zal overgaan. Waarschijnlijk zal zijn jongere broeder, thans wedono van Wonogiri, hem opvolgen.

S. I. Naar aanleiding van de intrekking door den Gouv.-Gen. van de verleende erkenning als rechtspersoonlijkheid van de vereeniging Sarekat Islam, gevestigd te Tanah Grogot in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, omdat die vereeniging in strijd met het door haar volgens de goedgekeurde statuten beoogd doel, zich schuldig maakte aan het verwekken van onrust onder de bevolking, schrijft de *Kaoem Moeda*, dat de Regeering zich daardoor en terecht niet laat weerhouden, om voort te gaan ook in genoemde residentie rechtspersoonlijkheid te verleenen aan dergelijke vereenigingen, daar er geen aanleiding bestaat voor het vermoeden, dat ook andere vereenigingen onoorbare doeleinden zullen nastreven. Zulks kan blijken uit het feit, dat nagenoeg gelijktijdig met de hooger vermelde intrekking, rechtspersoonlijkheid is verleend aan de in genoemd gewest te Sangkoelviang opgerichte vereeniging Sarekat Islam te Sangkoelviang.

Inl. Kiesrecht. Hetzelfde blad (*Kaoem Moeda*) maakt melding van een vergadering te Bandong van het Comité tot oprichting van een kiesvereeniging, waaraan leden van alle Indische Vereenigingen als *Insulinde*, *Sarekat Islam* enz. deelnamen. De heer *Abdoel Moeis* hield een rede, waarna een motie werd aangenomen, waarin werd *overwogen*, dat de Inl. bevolking gevoelt achteruit gesteld te zijn, omdat haar geen kiesrecht is toegekend. Dit zal des te meer en pijnlijker gevoeld worden bij de in werking treding van den Volksraad. Hare vertegenwoordigers zullen zich niet beschouwen als vertolkers van de stemmen van het volk, dat ook geen kiesrecht heeft bij de Locale Raden. *Besloten* werd, aan de Hooge Regeering om kiesrecht te verzoeken voor de Inlandsche ingezetenen bij de samenstelling van Gemeente- en Gewestelijke Raden.

Kapitalisme. Hetzelfde blad (*Kaoem Moeda*), melding makende van de benoeming van een specialen *wedono* tot tegengang van de rietbranden in een paar districten van de afdeeling Blitar, voegde daaraan cursief gedrukt bij: „*voor de kapitalisten.*"

Tekort aan Scholen. De *Tjahaja Sumatra* releveert, dat het tekort aan H. I. scholen oorzaak is, dat vele Inl. kinderen niet het onderwijs ontvangen, dat zoo noodig en gewenscht is om zich door het leven heen te slaan. Vandaar gemopper, en dat het Gouvernement en anderen gehekeld worden. *S. M. Z.*, de schrijver, geeft twee wegen aan, om aan de klachten tegemoet te komen en verbetering in den toestand te brengen: 1e. Vermeerdering van het aantal H. I. scholen; 2e. Verhooging van de waarde der 2e klas scholen. Ten aanzien van 1e beweert de Regeering er niet aan te kunnen voldoen door gebrek aan onderwijskrachten. *Z. M. Z.* gelooft, dat het eerder gebrek aan geld is, want het tekort aan onderwijzers is gemakkelijk te verhelpen, ten eerste door vermeerdering van het aantal Hoogere Kweekscholen en ten tweede door uitzending ook van Inlanders naar Nederland tot opleiding voor onderwijzer.

Wat sub 2e betreft, zoo kan de waarde van de 2e klas scholen verhoogd worden, ten eerste op de wijze als voorgesteld door de P. G. H. B. (Inl. Onderw.-Genootschap) op de te Batavia gehouden vergadering, n.m. „de oprichting van vervolgscholen en wel van één op elke vier à vijf 2e klas scholen. En ten tweede door het oprichten van cursussen als reeds kort geleden door het Algemeen Nederlandsch Verbond gedaan, waar op verschillende plaatsen, waar 2e klasse scholen bestaan, de afgestudeerde jongens bekwaam gemaakt worden voor het klein ambtenaarsexamen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Vraag. Naar aanleiding van de instelling van een Volksraad als adviseerend lichaam, vraagt de *Perniagan:* of de Regeering nog niet genoeg adviseurs bezit? Zij voorspelt, dat de toch reeds zoo trage afdoening van zaken in Ned.-Indië daardoor nog meer vertraagd zal worden.

Hoofden der Chineezen. Hetzelfde blad (*Perniagan*) trekt nogmaals op scherpe wijze te velde tegen de voorgenomen wijziging van het bestuur der Chineezen. Vooral komt 't hierop neer, dat zij 't ongepast vindt, dat Europeanen, d.w.z. Controleurs, aan 't hoofd der Chineezen komen te staan, instede van goed bezoldigde Chineesche notabelen.

Een Vergelijking. Uit *The Hongkong Telegraph* neemt het blad (*Perniagan*) een artikel over, waarin wordt aangetoond, dat de Chineezen in Ned.-Indië onder het Ned. Bestuur het toch zoo kwaad niet hebben en nog veel beter er aan toe zijn dan de Chineezen in Hongkong onder Engelsch bestuur. Commentaar overbodig, vindt schrijver; maar der Regeering geeft hij in overweging die woorden waar te maken, daar het van algemeene bekendheid is tot in Peking toe, hoe de Chineezen in Indië behandeld worden.

Milddadigheid. De majoor der Chineezen te Medan, de heer *Tjong A Fie*, heeft volgens de *Sinar Sumatra* geld beschikbaar gesteld voor een ambachtsschool te Medan, zoomede een blanco crediet geopend voor de stichting van een school tot opleiding van vroedvrouwen aldaar. Tot bereiking van een en ander, heeft hij de bemiddeling ingeroepen van den heer Kamerling Onnes. Wat de ambachtsschool betreft, deze zal worden ingericht met een cursus van 2 of 3 jaar en voor 60 leerlingen, onverschillig van welken landaard. De candidaten zullen zich aan een klein vergelijkend examen moeten onderwerpen, daar eenige ontwikkeling noodig is, om het ambachtsonderwijs met vrucht te kunnen volgen. Voorloopig zal onderricht worden gegeven in bouwvakken, timmeren, metselen, smeden, verven. De school zal komen te staan midden in een Inlanderswijk, Soengei Rangas. De heer Onnes, die over eenigen tijd voor een paar maanden naar Nederland gaat, zal daar de noodige leerkrachten voor deze ambachtsschool engageeren. Majoor Tjong A Fie neemt alle kosten van onderhoud, zoowel als van oprichting voor zijne persoonlijke rekening, voor nu en voor altijd. Wanneer wij bedenken — alzoo de schrijver — dat eenigen tijd geleden een poging van de zijde van Europeesche ingezetenen gedaan om te Medan een ambachtsschool te stichten, faalde, omdat er niet voldoende geld voor bijeen gebracht kon worden, moet deze daad van majoor *Tjong A Fie* toch als iets beschamends voor de Europeanen aangemerkt worden. Wat de school tot opleiding van vroedvrouwen betreft, ook hier zal niet op den landaard gelet worden dergenen, die zich voor dit onderricht aanmelden. Aan deze opleidingsschool wordt verbonden een kliniek met aanvankelijk 10 bedden. Er wordt nog naar een geschikt terrein voor deze school gezocht, niet ver van het stadscentrum verwijderd en toch rustig gelegen. Aan het hoofd dezer vroedvrouwenschool komt een geneesheer te staan. De heer Kamerlingh Onnes zal nu voor het tot stand brengen van deze twee nieuwe instellingen de adviezen inwinnen van deskundigen.

Een Chineesche Vereeniging. De *Djawa Tengah* maakt melding van een congres, dat in September l.l. te Bandong gehouden werd, waarop alle Chineesche vereenigingen op Java vertegenwoordigd en ook verschillende particuliere personen van andere plaatsen gekomen waren. Besloten werd een centrale vereeniging op te richten en waarvan de concept statuten 't volgende inhouden: *a.* Bevordering van alle onderwijs, vooral betreffende economie, ten baté van de Chineezen. b. Zich bemoeien met de politiek in zake het bestuur van Ned.-Indië, indien het de belangen der Chineezen raakt. c. Versterking en bevordering van den band tusschen de Chineezen tot verbetering van hun toestand. d. De geschillen en twisten tusschen de Chineezen onderling op vreedzame wijze te behandelen en beslechten. e. Hulp te verleenen aan Chineezen, bij aldien zij hunne bezwaren en grieven bij de Regeering wenschen voor te brengen; en het voeren van actie tegen alle valsche beschuldigingen van Chineezen; en f. Het in het leven roepen van een orgaan om propaganda te maken voor de evolutie der Chineezen en om dienstbaar te maken tot vermeerdering van hun kennis.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Krim.

Zal de Krim een zelfstandige regeering behouden? De vraag blijft de Turksche pers bezig houden. Zij brengen voor 't bevestigend antwoord vooral de volgende gronden bij: Anderhalve eeuw geleden had de muzelmansche bevolking er reeds een georganiseerde regeering gevormd, zoodat zij historische rechten op de Krim kan doen gelden. De Russische regeering heeft ook in haar verdrag met dit schiereiland de erkenning opgenomen, dat ieder volk 't recht heeft over eigen lot te beschikken. Daar de mohamedanen de meerderheid der bevolking uitmaken, zijn zij 't eenige element, dat wettig over het gebruik van dit recht kan beslissen. De Oekrainsche vertegenwoordiging te Brest-Litofsk er-

kende het recht van d. K., door de verklaring dat zij geen machtiging had om de Tartaren van d. K. te vertegenwoordigen, die zich van Rusland hadden afgescheiden. De muzelmannen van d. K. maakten ook reeds gebruik van de door Rusland en Oekraine erkende rechten door vertegenwoordigende vergaderingen, een regeering en een leger te vormen.

Deze regeering trad ook al in internationale verhouding zelfstandig op, door een verdrag te sluiten met de Oekraine. Zij gaf aan een bepaling van dit verdrag mede reeds uitvoering door de treinen aan te houden, die met bolsjewiki naar 't N. optrokken. De nakoming van dezen plicht haalde haar de vijandschap der bolsjewiki op den hals.

't Spreekt vanzelf dat de Turksche pers, die binnen eigen gebied stof voor verontwaardiging over wreedheden in overvloed zou kunnen vinden (men zie 't hieronder vermelde betreffende de Armeniërs en de Engelsche krijgsgevangenen) ruim aandacht geeft aan en vraagt voor de misdaden, die de bolsjewiki in d. K. aan de mohamedaansche bewoners plegen. De Sabah schrijft b.v.: onze geloofsgenooten bevinden er zich in een toestand, die steeds erger wordt. De T.-regeering heeft in verband hiermede besloten d. K. te hulp te komen, door versterking te zenden aan de troepen der bondgenooten, die bestemd zijn om de bevolking te gaan beschermen. 't Blad voegt hieraan toe: daar verscheidene staten T. van d. K. scheiden kan men aan 't verleenen van hulp geen annexionistische bedoeling toeschrijven. 't Eenige doel is de vervolgde geloofsgenooten te bevrijden uit den beklagenswaardigen toestand.

Zoo kan, instede van de verdrijving van de eenige muzelmansche staat uit Europa, gelijk aanvankelijk in de entente oorlogsdoeleinden werd uitgedrukt, de oorlog meerdere mohamedaansche rijken aan ons werelddeel toewijzen, want ook in de andere Tartarengebieden voltrekt zich een proces als 't hier voor d. K vermelde.

Armenische gruwelen.

Aan een in het Volk geplaatste memorandum van 't Armenisch comité te 's-Gravenhage is 't volgende ontleend:

De berichten omtrent hetgeen overblijft van de uit hun land verdreven, en naar Mesopotamië weggevoerde of in de woestijnen van Arabië gejaagde Armeniërs zijn, uit den aard der zaak, zeldzaam. Toch dringen nu en dan gegevens door, waaruit blijkt, dat de toestand der weggevoerden, meest vrouwen en kinderen, wanhopig is. Zij waren allen verplicht geworden tot den Islam over te gaan, de T. regeering is echter niet gerust en vervoert ze daarom meermalen van de eene plaats naar de andere, waarbij de uitgehongerde ongelukkigen tot eindelooze marschen worden gedwongen, waaronder de zwaksten bezwijken.

Te Oerfa is een Duitsch-Zwitsersch weeshuis, het eenige van beteekenis, waarin 2700 weezen van 4—15 jr. opgenomen waren, zij zijn allen tot den Islam bekeerd. Kort geleden zijn 1000 der oudsten door de autoriteiten weggevoerd, om hen te doen werken aan 't herstellen van wegen. Na hun vertrek is niets meer van hen gehoord. 't Memorandum maakt ook gewag van in den Eufraat geworpen weezen.

't Armen. blad Arév. uit Egypte geeft een verhaal van in Januari van dit jaar door Arabische troepen bij hun opmarsch geredde Armeniërs, een handvol overblijvers van 3036 uit Everik en Caesarea in Klein Azië afkomstige vrouwen, kinderen en grijsaards, die naar de woestijnen van 't Z. gezonden waren. Een epidemie richtte onderweg verwoestingen onder hen aan, slechts 300 kwamen in de Arab. woestijn aan. Van hen werden nu 23 door de Bedoeïenen gered.

Vrouwen en kinderen van weleer welgestelde burgers dwalen nu als levende geraamten bedelend rond, zoodat zij zelfs graankorrels in de uitwerpselen zoeken of dierenlijken verorberen. Niet te verwonderen is 't dat dagelijks velen aan epidemiën sterven. Als slavinnen worden zij van den een aan den ander verkocht. Indien 't voorkomt dat een gouverneur eenig medelijden met hen toont, is dit een rede voor zijn aflossing.

Waar de Russen Armenië weer ontruimden hebben de Arm., die een T. bezetten van die streken vreesden, legioenen gevormd om hun bodem en hun lijf te verdedigen. Hiertegen treden de T. weer zonder genade op. 't Memorandum spreekt de wenschelijkheid uit van 't zenden van een neutrale commissie om ter plaatse inlichtingen in te winnen.

Te Samsoen, een haven aan de Zwarte zee, waren nog 400 Arm. weduwen en weezen over, van een bevolking van 8000 voor den oorlog. Zij zijn allen vermoord. Te Trebizonde is bij 't binnenrukken der T. de bevolking aan namelooze martelingen onderworpen. Zakken gevuld met kinderen zijn in zee geworpen, oude vrouwen en mannen zijn gekruisigd, alle jonge vrouwen en meisjes, tot 12 en 10 jaar toe, werden aan de troepen overgeleverd.

De T. zullen zich niet bepalen tot 't oude T. gebied. Zij willen 't Arm. volk vernietigen. Zij zullen, nu 't verdrag van Brest-Litofsk hun hiertoe gelegenheid geeft, tot Kars, Ardahan, Batoem gaan. Kars is door 115000, Batoem door 57000 Arm. bewoond, naar de Kaukasus zijn er wel 300000 gevlucht. Zelfs is te vreezen dat de T. Alexandropol, Erivan en de landen van Ararat en Choecha zullen vermeesteren. De Arm. streken in de Kaukasus worden uit 't W., Z. en O. bedreigd.

Te gelijkertijd voert de T. regeering een krachtige propaganda in Europa om de Arm. te belasteren en zich zelf zoodende vrij te pleiten. 't Haagsche Comité noemt hun zaak de vreeselijkste, die de wereldoorlog aan 't geweten der menschheid heeft voorgelegd.

Wel zwaar is de verantwoordelijkheid van de mede-onderteekenaars van 't verdrag van Brest-Litofsk die T. de wereldbezetting van Arm. en de inlijving van drie nieuwe provinciën hebben toegestaan.

De krijgsgevangenen van Koet-el-amara.

Wij hebben indertijd volle aandacht gegeven aan den strijd bij Koet- el-Amara, die eindigde met de overgave der plaats door generaal Townsend aan de Turken. 438 officieren en 3870 minderen gingen in krijgsgevangenschap. Van deze Europeanen hebben 32 officieren en 274 minderen de vrijheid teruggekregen of zijn ontsnapt. 14 o. en 1413 m. zijn gestorven! Volgens de laatste opgave waren nog 392 o. en 2183 m. in gevangenkampen. Van 1 officier en 635 m., die 't vaste Europeesche garnizoen van Koet-el-Amara uitmaakten, is 't spoor niet te vinden.

De Britsch-Indische gevangenen telden 221 o. en 7169 m. Van hen zijn 6 o. en 1146 m. gerepatrieerd. 4 o. en 1298 m. gestorven; 221 o. en 4725 m. bevinden zich nog in de gevangenkampen. Ook hier wordt bijgevoegd dat van 2600 m., die 't garnizoen van Koet-el-Amara vormden nooit iets is gehoord.

Deze officieele cijfers zijn door de Britsche regeering verstrekt naar aanleiding van een vraag betreffende een bericht, waarin sprake was van een verplichte marsch door de woestijn, waaop velen zouden zijn bezweken. Zonder 't bericht bepaald tegen te spreken, geven de cijfers aan dat de Br. regeering althans op de hoogte tracht te blijven van 't verloop onder de gevangenen. Meer zal 't haar niet mogelijk zijn te bereiken. Ook laat 't gemis aan gegevens betreffende 't groote vaste garnizoen ruimte over voor onderstellingen en zelfs voor een bevestiging van 't gerucht der verplaatsing door de woestijn, die ook nog wel zou hebben kunnen geschieden nadat de bijgebrachte cijfers aan de regeering werden verstrekt.

Kleine troost.

Bij 't enorme verlies aan krijgsgevangenen op 't Europ. gevechtsterrein, waar de Duitschers binnenkort hun 100.000ste gevangene denken te vervoeren, is 't de entente een kleine troost van overwinningen in Palestina te mogen gewagen, waarbij eenige honderden krijgsgevangenen konden worden geteld, en in Mesopotamië waar dit aantal zelfs tot over 3000 gestegen is. Ware 't niet dat de inzet tot den grootsten veldslag, die de wereldgeschiedenis kent, de oplettendheid van allen op Frankrijk gericht hield, dan zouden de bijzonderheden van 't nieuwe aan den Eufraat behaalde succes den Britsche wapenen een ruimere bespreking hebben gevonden. Hoewel de overwinning wel van geen invloed zal zijn op 't algemeen verloop van den oorlog of van de latere vredesonderhandelingen, meenen wij aan die krijgsverrichting hier toch een plaats te moeten afstaan, zooals zij uit 't Reuter telegram bekend is geworden.

Den 26sten Maart hebben de Britsche troepen ten N. W. van Hit de daar geposteerde T. krijgsmacht uiteengeslagen en 't bovenvermelde aantal gevangenen gemaakt. Vroeg in den morgen rukten de Br. kolones tegen de stellingen bij Chan Gaghdadeh op. De cavalerie voerde een ruime omtrekking van den rechtervleugel uit, om zich in 's vijands rug dwars over den weg naar Aleppo op te stellen. Bij 't vallen van den avond werden de voornaamste stellingen benoorden Chan Gaghdadeh stormenderhand vermeesterd; 't gros van den vijand vond bij zijn aftocht den weg door de Br. ruiterij versperd. 't Werd met groote verliezen terug gedreven en kwam zoo tusschen twee vuren.

Onder de Turken, die in handen der overwinnaars vielen, waren een divisie-commandant, 2 regiments-commandanten, ongeveer 200 officieren, terwijl er zich ook 1 Duitsch officier en enkele D. onderofficieren onder bevonden. Onder de buit waren 10 kanonnen, 2000 geweren, vele machinegeweren en trekdieren. De Br. zeggen zelf maar heel weinig verliezen te hebben geleden.

De vervolging der vluchtelingen werd al doorgezet tot Boy en Haditsja, 23 mijl ten N.W. van de vermeesterde stellingen.

Volgens nadere berichten is de achtervolging den 28en Maart tot voorbij Ana, op 53 mijl van Hit, doorgezet, en steeg 't aantal krijgsgevangenen tot 5000, terwijl te Haditsja en Ana groote opslagplaatsen van allerlei aard in handen der Br. troepen vielen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Film-collectie van het Koloniaal Instituut.

Naar aanleiding van een door den heer S. M. in de „Ind. Mercuur" van 22 Maart j.l. geuiten wensch tot het samenstellen van een uitvoeriger filmcatalogus bij bovenvermelde inrichting (overgenomen in ons literatuur-overzicht van de vorige week) deelt men ons mede, dat in de laatste maanden bij genoemd Instituut met extra werkkrachten wordt gearbeid aan de completeering van den film-catalogus niet alleen, doch ook aan het samenstellen van Inleidingen en Toelichtingen betreffende de films.

De Inleidingen worden zoodanig ingekleed, dat een volkomen deskundig lezer daaraan zijn geheugen kan opfrisschen en volkomen op de hoogte geraakt van het

onderwerp in algemeenen zin en speciaal ook van dat gedeelte waarover de film handelt, terwijl een niet deskundig spreker er al het wetenswaardige voor eene voordracht uit kan putten.

Bovendien worden toelichtingen samengesteld, die de film in al hare tafereelen en in volgorde verklaren, terwijl de films zelve ten slotte worden doorschoten met meer explicatieve titels en daaruit worden verwijderd de deelen die minder duidelijk of wel van minder belang voor het auditorium zijn, terwijl onmisbare onduidelijke gedeelten opnieuw worden afgedrukt, en waar noodig ook nieuwe tafereelen worden ingelascht.

Reeds hebben op sommige plaatsen van ons land lezingen met enkele gecorrigeerde films plaats gehad, waarbij de uitlegging geschiedde aan de hand van de bij het Instituut samengestelde gegevens, die zeer goed hebben voldaan.

In- en Uitvoer.

No. 13 (van 27 Maart) bevat het vervolg van de reeks der beschouwingen over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten. Schr. behandelt thans het artikel suiker, dat in 1917 blijkbaar niet ten volle heeft beantwoord aan de hoog gespannen verwachtingen op financieel gebied. De gemiddelde verkoopprijs van de Java-suiker van dat jaar wordt n.l. op ongeveer *f* 11.— per pikol geschat (normaal *f* 8), terwijl in het begin niet minder dan *f* 16 tot *f* 17 werd genoteerd. De vooruitzichten voor volgende jaren zijn gunstig door den achteruitgang der Europeesche beetwortelsuiker-productie.

Ook aan het artikel koffie wijdt schr. een korte bespreking; hiermede is het treurig gesteld, van den oogst 1916 bevindt zich thans nog een groot deel in Indië opgeslagen, terwijl van den oogst 1917 nagenoeg niets verscheept is geworden.

Verder bevat dit Nr. nog een overzicht van de ontwikkeling der Ned.-Indische nijverheid gedurende den oorlog, ontleend aan eene publicatie van de afd. Handel en Nijverheid van het Departement van L., N. en H. te Buitenzorg.

De afstammelingen van Nederlanders op Kisser bij Timor.

In het Nr. van 15 Maart j.l. van „De Katholieke Missiën" vindt men weder eenige bijzonderheden over deze lieden (ontleend aan „Aarde en haar Volken" van 10 Nov. 1917). Na al hetgeen, vooral in den laatsten tijd, geschreven is over deze verinlandschte Nederlanders, bevat het stukje vermoedelijk niets nieuws.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 13: Het Java-suikerriet in Argentinië, door W. H. Th. Harloff. — De zeefvatenziekte van de Liberiakoffie in Suriname besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — De kampongtheecultuur in de Preanger en de Indische overheid, door Dr. A. W. Nanninga. — Maatregelen tegen malaria, door J. C. H. Fischer, besproken, door Dr. L. Leopold. — Crêpe of sheet? — Britsche standaard-rubberbanden voor export. — Katoencultuur en -industrie in Bombay. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De economische toestand van Curaçao.

Aan de sedert de bekendmaking in de Nederlandsche Staatscourant van 13 Februari l.l., no. 37, van den Gouverneur van Curaçao ontvangen „Mailverslagen" en andere berichtgeving, ontleent de Ind. Mercuur (Nr. van 29 Maart j.l.) het navolgende:

De gezondheidstoestand van de bevolking der Benedenwindsche eilanden van de kolonie was gedurende de maanden November en December 1917 over het algemeen gunstig.

Na een tijdperk van zware droogte zijn op de Benedenwindsche eilanden op 23 December l.l. de eerste regens gevallen.

Echter zijn de oogstvooruitzichten zeer ongunstig.

Tengevolge van belemmeringen in den aanvoer van voedingsmiddelen uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en uit vreemde West-Indische eilanden naar de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden, is de voedselvoorziening van St. Martin in zorgelijken toestand geraakt. Van uit Curaçao werden voedingsmiddelen gezonden om in den eersten nood te voorzien. Doch ook de voorziening met levensmiddelen van de Benedenwindsche eilanden geeft niet weinig zorg, nu het steeds moeilijker wordt uit Venezuela en Columbia mais aan te voeren.

Den 27sten Januari 1918 werd de eerste lading van op Curaçao geraffineerde petroleum van ongeveer 6000 ton door de Curaçaosche Petroleummaatschappij van Willemstad verscheept.

Ten aanzien van de werkzaamheden voor verwijding van den havenmond te Willemstad, kan worden medegedeeld dat, volgens einde December l.l. gedane peilingen, eene vaargeul verkregen is over eene breedte van 80 M., met eene diepte van 9 Meter beneden Curaçaosch peil, terwijl daarin over eene breedte van 75 M. eene diepte aanwezig is van 10 M. beneden dat peil. Op dat tijdstip moest nog aan rotsen worden verwijderd eene hoeveelheid van ongeveer 1200 M3., teneinde de havenmonding op de gewenschte diepte van 10.50 M. beneden Curaçaosch peil bij 80 M. breedte der vaargeul te brengen.

Het adatrecht van Nederlandsch-Indië.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen afl. 9 van Prof. Mr. C. van Vollenhoven „Het adatrecht van Nederlandsch-Indië", waarmede het eerste deel van dit standaardwerk compleet is. De afl. bevat het slot van Mr. v. V.'s beschouwingen over de gesteldheid van het adatrecht in West-Java, en o.a. een zeer uitvoerig register van Indonesische termen in de verschenen afleveringen. Verder titel, omslag en inhoudsopgave van het volledige deel I, benevens een overzichtskaart van Ned. Indië, aanwijzende de rechtskringen van het adatrecht.

Mededeelingen Ned. Zendelinggenootschap.

Het 1e stuk van deel 62 bevat o.a.: Uit de Posso-zending. I. De werkkring Pendolo, door Dr. A. C. Kruyt. — II. De werkkring Koekoe, door P. Schuijt. — Het huwelijk bij de Gèb'emliar op Boeroe, door J. A. F. Schut. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

Handel en Bedrijf.

In No. 6 (21 Maart) voortzetting van de artikelenreeks over de kinacultuur in Nederl.-Indië en haar administratie; thans wordt de verkoop van het product behandeld, waarbij de veranderde toestanden, door den oorlog veroorzaakt, buiten beschouwing worden gelaten.

Bekeerde Baliërs.

Als een bijzonderheid meldt, volgens de N. Ct., de „Warna Warta", dat de te Buitenzorg woonachtige zoon van den laatsten, in ballingschap overleden radja van Lombok, Goesti Ktoet Kaningan, met vrouw en kinderen tot het Christendom zijn overgegaan.

Ongetwijfeld mag men dit een bijzonderheid noemen, want, vergissen we ons niet, dan is het nimmer aan een zendeling van het Utrechtsche Zendelinggenootschap — welke corporatie vroeger op Bali arbeidde — gelukt, ook maar één Baliër tot het Christendom te bekeeren.

Zeitschrift für Ethnologie.

Afl. 2-3 van jaarg. 1917 van dit tijdschr. bevat een artikel van B. Bickel over eenige schedels van inboorlingen der Babar-, Tenimber- en Aroe-eilanden, welke in 1913 door Dr. W. Muller adaar zijn bijeengebracht en geschonken aan de Rudolf Virchow-verzameling.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 52 van den eersten jaarg. o.a.: Batavia's inlandsche bevolking (met afbeelding van een huisjongen). — Indië in het onderwijs, door W. D. H. van Asbeck (In verband met deze beschouwing zij de aandacht gevestigd op het in druk verschenen verslag van den secretaris (Dr. H. H. Zeijlstra) van het „Comité voor Indische lezingen en leergangen" over 1917). — Welke loopbaan staat voor jong-Holland open? De suiker (met ill.) — Op en langs de Barito (vervolg), door P. te Wechel.

Zoölogische Mededeelingen.

Afl. 1 van deel IV der van wege 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden uitgegeven mededeelingen bevat onder andere bijdragen, een artikel „On a collection of land-, freshwater- en marine Mollusca from Northern New Guinea", verzameld door Dr. P. N. van Kampen en K. Gjellerup en beschreven door M. M. Schepman.

De Gids.

De April-afl. bevat eene beschouwing van den heer S. Ritsema van Eck te Buitenzorg, getiteld: Het Nederlandsche gezag in Indië, en een van den luit. ter zee A. van Hengel over de positie van Ned.-Indië bij een eventueel conflict tusschen twee groote mogend-

heden in den Stillen Oceaan (Japan-Amerika, of Engeland-Amerika bijv.) Aangezien het niet onmogelijk is, dat Indië bij een dergelijk conflict in het gedrang zal komen, bepleit schr., afgezien van de wijze waarop de eigen weermiddelen behooren te worden ingericht, aansluiting bij den „bondgenoot, die ter wille van eigen belangen, met ons zich zal keeren tegen den gemeenschappelijken vijand''.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het jongste Nr. (van 1 April) het vervolg van het artikel over Palembang. Schrijver vertelt thans een en ander van de dieren welke in deze residentie worden aangetroffen en geeft daarna eene beschrijving van de zgn. Orang Koeboe, in de bosschen zwervende stammen die de aanraking met andere menschen zooveel mogelijk vermijden.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Instrumentmakers voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederl.-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige instrumentmakers 1ste klasse..

Zij mogen niet ouder zijn dan 35 jaar, moeten grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telefoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan de meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moeten zij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl zij ook theoretische kennis moeten bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitsche en Engelsche talen, om daarin gestelde vaktijdschriften te kunnen lezen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbonden eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 8 April a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. bewijzen van bekwaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden personen lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwden, uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant
van 20 Maart 1918 No. 67).

Leergang voor vee- en paardenartsen.

Voor veeartsen met Nederlandsch diploma, die zich wenschen te verbinden tot indienstreding als veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in Nederlandsch-Indië of als militair paardenarts bij het Nederlandsch-Indische leger, zoomede voor Indische vee- of militaire paardenartsen met verlof, in wier voornemen het ligt naar Indië terug te keeren, bestaat gelegenheid om voor landsrekening vóór hun vertrek of terugkeer naar Indië aan de veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht een leergang te volgen in eenige vakken, welke met het oog op hun werkkring in Indië van belang zijn.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, die op 10 April a.s. zal aanvangen en waarvoor gegadigden zich zoo spoedig mogelijk schriftelijk moeten aanmelden bij het Departement van Koloniën (9de afdeeling), wordt verbonden eene toelage van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands voor den duur van den leergang en, zoo noodig, vergoeding voor reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen.

Zij, die voor deelneming aan den leergang worden aangewezen, moeten zich, voor zooveel zij bestemd zijn

voor den Indischen dienst, bij notarieele akte — waarvan de kosten voor hunne rekening komen — verbinden tot terugbetaling van alle gelden, welke aan hen of te hunnen behoeve ter zake van deze opdracht worden voldaan, indien zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor zij worden uitgezonden niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst in Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Ter bekoming van nadere inlichtingen betreffende den leergang zelf wende men zich tot de heeren dr. H. M. Kroon en dr. L. de Blieck, hoogleeraren aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht en leiders van den leergang, en overigens tot de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 22 Maart 1918 No. 69).

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Verslag over het jaar 1917.

Bestuur.

Den 26sten Mei overleed de Heer A. A. C. Harting. De Vereeniging verloor in hem een hoogst verdienstelijk lid, het bestuur een ijverig medewerker, die zich onverpoosd bezig hield met het behartigen van de belangen der Vereeniging.

In de Algemeene Vergadering van 28 Februari werden de Heeren R. Zuijderhoff en L. A. Bakhuis alsmede Mevrouw E. Th. Nijenhuis—v. Beusekom als bestuursleden herkozen.

In de plaats van wijlen Mej. v. Loghem werd gekozen Mevr. C. Th. van Deventer—Maas, die om particuliere redenen de benoeming niet kon aannemen; in de bestuursvergadering van 21 September werd gekozen Mevr. D. Raedt van Oldenbarnevelt—v. Maarseveen. Ter vervanging van wijlen den Heer Harting werd in de bestuursvergadering van 26 October gekozen de Heer O. de Bordes.

Leden.

Op 1 Januari bedroeg het aantal leden		851
Bijgekomen		102
Totaal		953
Afgegaan:		
Naar andere Afdeelingen	39	
Overleden	18	
Bedankt	73	130
Aantal leden op 31 December		823

Een verlies van 28 leden.

Statuten.

Deze Statutenwijziging werd goedgekeurd bij K. B. van 4 April 1917, No. 47.

Buitengewone Alg. Verg.

Hadden niet plaats.

Voordrachten, lezingen, enz.

23 Maart hield Mej. Aug. de Wit eene lezing over „de Bataks".

20 April Mevr. Raedt van Oldenbarnevelt over „Ambon".

23 November de Heer Giel over oud- en hedendaagsch Hindoeisme.

Deze lezingen, geïllustreerd door lichtbeelden, hadden plaats voor een goed gevulde zaal en oogstten veel bijval.

Leeszaal.

Onderging geen verandering.

Commissie voor opvoeding, onderwijs, huisvesting, enz.

Door elf families werd aangeboden kinderen ter opvoeding in huis te nemen, eenmaal werd naar die adressen gevraagd.

Een dame bood zich aan tot het verleenen van hulp bij de studie; gevraagd werd zulks tweemaal.

Adressen voor pianolessen eenmaal gevraagd.

Pensions of gemeubileerde kamers werden zesmaal aangeboden, evenveel malen gevraagd.

Inrichtingen ter overname werd eenmaal aangeboden, eenmaal gevraagd.

Commissie voor hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

Drie dames boden zich aan voor hulp in de huishouding of kinderjuffrouw.

Voor schrijf- en vertaalwerk boden zich aan twee dames en een heer, voor lessen in Stenografie een heer.

Tien baboes en een jongen boden zich aan.

Gevraagd werden:

Zes en twintig baboes en twee jongens.

Adressen voor heilgymnastiek en massage twee maal.

In verband met den achteruitgang van ons ledental doen wij een beroep op onze leden.

Willen wij aan het doel onzer Vereeniging — „den „band tusschen Nederland en zijne Koloniën in Oost- „en West-Indië voortdurend versterken" — volkomen beantwoorden, dan hebben wij den steun onzer leden noodig.

Deze steun kan tweeërlei zijn:

1e. Maak propaganda onder uwe kennissen voor uwe Vereeniging. Zoovele duizenden oud-Indischgasten in Den Haag en omliggende gemeenten zijn geen lid, spoor hen aan tot toetreding.

2e. Financiëele steun.

De exploitatiekosten van ons orgaan, het Koloniaal Weekblad" zijn enorm gestegen, waardoor de afdeelingen verplicht worden 40 pCt. der contributiën in de kas van het Hoofdbestuur te storten, voorwaar geen kleinigheid, maar het was noodzakelijk.

Om aan deze groote uitgaven tegemoet te komen werd de minimum-jaarlijksche contributie voor nieuwe leden met *f* 0.50 verhoogd en aldus vastgesteld op *f* 2.50.

Voorts werd een beroep gedaan op die leden der Afdeeling, die minder dan *f* 2.50 contributie betalen en niet zonder succes; van ruim „honderd" leden mochten wij bericht ontvangen, dat zij hun contributie met 1 Januari j.l. verhoogden, er waren er zelfs die boven *f* 2.50 gingen, aan hen allen onzen dank.

Vóór den aanvang der lezing op 23 November j.l. gaf onze voorzitter een kort verslag van den financieelen toestand onzer afdeeling en spoorde de leden aan hunne contributie te verhoogen; het resultaat was gering, slechts één lid gaf aan die roepstem gehoor.

Thans doen wij een beroep op alle leden: „Verhoog uwe contributie"; nu hooren wij roepen: „de tijdsomstandigheden zijn er niet naar om eene hoogere contributie te betalen", toegegeven, maar wij tellen onder onze leden velen, waarop die omstandigheden niet of minder drukken. Dat zij dan hunne contributie verhoogen! Laat hen daarvan bericht zenden aan onzen secretaris, Laan van Meerdervoort 187, en kan het zijn met ingang van 1918, dat zij dan ook aan hetzelfde adres een postwissel zenden van het hoogere bedrag, daar de inning der contributie over dit jaar reeds heeft plaats gehad.

De Voorzitter,
R. ZUYDERHOFF.
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

—

Rekening en Verantwoording over 1917.

Ontvangsten.

Saldo in kas	*f* 850.00
Geinde contributie	„ 2423.00
Verkochte lantaarn	„ 25.00
Verkocht papier	„ 4.17
Totaal	*f* 3302.17

Uitgaven.

Salaris Algemeen Secretaris	*f* 600.00
Bureau en Leeszaal huur	„ 400.00
Aan het Hoofdbestuur afgedragen	„ 928.15
Aandeel telefoon van de Afdeeling	„ 40.00
Abonnement Weekblad Indië en Ind. Gids	„ 34.93
Lezingen	„ 81.00
Onkosten lezingen	„ 85.40
Zaalhuur voor de lezingen	„ 45.15
Voor het projecteeren der lichtbeelden	„ 30.00
Telefoon van wijlen den Heer Harting	„ 33.80
Contributie Vereeniging Linschoten	„ 10.00
Inning contributies, zending borderels, groote en kleine kwitanties	„ 149.57
Saldo in kas	„ 864.17
Totaal	*f* 3302.17

De Penningmeesteres,
(w.g. M. TEN BOSCH-BOSSCHER.

De Commissie van Verificatie,
Gezien en goedgekeurd,
(w.g.) M. L. STEINBUCH.
M. G. MEIJER.
B. VAN HENGEL.
Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels"

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

---

3 pCt. 1/20 Ned. St. L.

Naaml. Venn.

N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.

Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed loonende werkkring voor *Vertegenwoordigers(sters).*

Hooge provisie.

VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

3 pCt. 1/20 Ned. St. L.

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE
KAZERNESTRAAT 46—48.

Eerste klas Rijonderwijs

Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ DE NEDERLANDEN

Manicure. **Postiche d'Art.** **Face Massage**

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELEN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in:

Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

☞ Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendents, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.

PH. DE VOGEL
OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN

Kunstzaal met doorloopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures. - - - - - - -

---

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . .	f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile . . .	f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd bordursel en rand	f 12.50

Laat bij ONS
repareeren en U BLIJFT cliënt.

RIJWIELMAGAZIJN „BINTANG"
Newtonplein 152 - Tel. H. 2357 - 's-Gravenhage

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. **Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—.**

No. 15. Donderdag 11 April 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Jaarbeurs en de West.

Met instemming zal het artikel van den heer Oudschans Dentz: „De Jaarbeurs en de Koloniën", in het „Koloniaal Weekblad" van 21 Maart j.l. zijn gelezen. Is echter de daarin uitgesproken wensch om meer ruimte, en daardoor duidelijker afscheiding van de Oost en de West, om meer uitbreiding van het tentoongestelde van West-Indië op de volgende Jaarbeurs voldoende? Ons dunkt van neen.

Geen beter gelegenheid dan deze „beurs" om aan een groot aantal belangstellenden kennis bij te brengen van onze koloniën. Regeering en Koloniaal Instituut hebben het in de hand om daar met één slag, in een korte spanne tijds, meer te bereiken dan met het druppelsgewijs plaats hebbend bezoek in musea, met de verbreiding van geschriften en afbeeldingen. Hier moet worden getoond in natura, verklaard met duidelijke opschriften, toegelicht door bevoegde personen wat onze koloniën opbrengen, aan het publiek lust worden geschonken in onze koloniale artikelen, navraag naar die voortbrengselen in het leven worden geroepen.

Wil men voor Suriname en Curaçao iets dergelijks bereiken, dan richte men toch vooral in e e n a f z o n d e r l i j k W e s t - I n d i s c h p a v i l j o e n. Niets werkt vermoeiender en schept meer verwarring bij het toch reeds voor geen gemakkelijke taak staande publiek — de Jaarbeurs toont immers zooveel verscheidenheid — dan het in één gebouw of in elkander belendende kamers uitstallen van zaken, dan uit Oost-, dan uit West-Indië. Slechts door tentoonstelling in een afzonderlijk staand geheel zal aan de West een afzonderlijke en duurzame herinnering bijblijven. Ook en eerst dan komen de opschriften ñopens onze Amerikaansche koloniën, komen korte kernachtige zinnen, waarmede men het belang van hare voortbrengselen in het geheugen van de bezoekers vasthamert, tot hun recht, kunnen zij volledig aan het doel, waarmede zij worden vervaardigd, beantwoorden.

Hoe wij een afzonderlijk gebouw zonder veel kosten kunnen verkrijgen, ligt, dunkt ons, voor de hand. Men wil de volgende Jaarbeurs samenbrengen in groote steenen gebouwen. Welan, men richte die in uitsluitend voor den niet-kolonialen handel en nijverheid en bestemme, voor Oost en West ieder, een van de houten gebouwen van de afgeloopen beurs zooals zij stonden op het Vreeburg. Een groot, desnoods zeer groot geheel, afzonderlijk, voor onze Oost. Een flink, eveneens afzonderlijk opgesteld paviljoen, voor Suriname en Curaçao.

Daarin moeten aanwezig zijn: groote en duidelijke kaarten van de beide koloniën en van de eilanden afzonderlijk — zij zijn voor een groot deel reeds op het Departement van Koloniën aanwezig — met een voorstelling van de scheepvaartlijnen. Platen en foto's en dan vooral de bestaande schoolplaten van onze W.-I. Koloniën. Platen en kaarten van de prachtige haven van Curaçao. Enkele grafische voorstellingen van de toenemende beteekenis van uit- en invoer en van die van enkele belangrijke producten; Surinaamsche Liberia-koffie, met de toelichting, tot voor kort op de Amsterdamsche handelsmarkt nog onbekend, dat deze koffiesoort, als dienende ter verbetering van de Santos-koffie, elders reeds hoogere prijzen dan de niet-Surinaamsche koffie bedingt; Surinaamsche suiker en cacao; rubber en goud; houtsoorten en andere boschvoortbrengselen; oliën en vetten, Curaçaosche divi-divi; phosphaat van Aruba; katoen en sisal van andere eilanden.

Maar het zijn niet in de eerste plaats monsters uit het Koloniaal Instituut, die men moet tentoonstellen. Evenmin zij bekendmaking van Regeeringswege van gegevens het hoofddoel. Thans reeds stelle men zich van de zijde van het Departement van Koloniën in verbinding met handelshuizen en maatschappijen, die hunne belangen in Amerikaansche Koloniën zoeken. Hunne inzendingen, samengebracht in het West-Indisch paviljoen, moeten den hoofdschotel vormen.

Wil men in deze richting gaan werken, dan zou men, dunkt ons, met het volgende kunnen beginnen. De Redactie-Commissie van dit weekblad zende reeds dadelijk een mededeeling ter zake aan den leider van de vorige beurs, Mr. Dr. van Zijst, onlangs terecht on-

derscheiden voor voortvarendheid en vernuft. Een kort verzoek van deze of van eenige andere Commissie van ,,Oost en West'' aan den Minister van Koloniën vrage om afzonderlijke gebouwen voor de Koloniën op de aanstaande Jaarbeurs. En mocht er een Kamerlid zijn, die het Koloniaal Weekblad leest, en veel voor ons Rijk buiten Europa voelt, wellicht dat hij gelegenheid vindt om eerstdaags bij dienzelfden Minister deze zaak van een Koloniale handelstentoonstelling op de derde Jaarbeurs te bepleiten.

Er kan zoodoende tijdig een beslissing worden uitgelokt. Staat het voornemen in beginsel vast, dan volgt het overige van zelf. Een ,,memoriepost'' ware uit te trekken, wellicht op het XIde Hoofdstuk van de Staatsbegrooting. Want eerst na bespreking met het bestuur van de afgeloopen Jaarbeurs, met de aangeduide handelshuizen en maatschappijen en met het Koloniaal Instituut, zal tot een raming van de kosten kunnen worden overgegaan.

29 Maart 1918. L. C. VAN PANHUYS.

Opleiding van Ambtenaren voor den Indischen Bestuursdienst.

—o—

Omtrent dit belangrijke onderwerp is onlangs een open brief gericht aan de ministers van Binnenlandsche Zaken en Koloniën door de heeren: Chr. R. Bakhuizen van den Brink, Oud-Directeur van Financiën; W. F. L. Boissevain, Oud-Resident op Java en Madura; G. F. de Bruijn Kops, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; P. M. L. de Bruijn Prince, Oud-Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië; J. C. van Eerde, Hoogleeraar aan de Amsterdamsche Universiteit; G. L. Gonggrijp, Oud-Resident op Java en Madura; S. de Graaff, Oud-Directeur van Binnenlandsch Bestuur; C. J. Hasselman, Lid van den Raad van State; O. L. Helfrich, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; A. M. Joekes, Oud-Gouverneur van Sumatra's Westkust; P. H. van der Kemp, Oud-Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid; F. A. Liefrinck, Oud-Lid van den Raad van Nederlandsch-Indië; W. J. M. Michielsen, Oud-Lid van den Raad van Nederlandsch-Indië; G. J. Oudemans, Oud-Resident op Java en Madura; H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; D. F. W. van Rees, Oud-Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië; G. J. P. de la Valette, Oud-Resident op Java en Madura en C. J. Westenberg, Oud-Resident op de Buitenbezittingen.

Aan dat schrijven ontleenen wij het volgende:

,,Noodzakelijk komt het ons voor thans over te gaan tot de instelling van een nieuw doctoraat, tot de studie waarvoor zullen toegelaten worden de afgestudeerden zoowel der gymnasia als der hoogere burgerscholen, daar de toelating dezer laatsten noodzakelijk is om op den duur een voldoend aantal candidaten te krijgen en ook in hunne voorafgaande opleiding voldoende waarborg bestaat voor het bezitten der bekwaamheid om de hoogere studie te volgen, zoodat in hunne uitsluiting zelfs eene onbillijkheid gelegen zoude zijn.

Bij de keuze der vakken, waarin aan de candidaat-ambtenaren hooger onderwijs gegeven zal worden, dient zooveel mogelijk rekening te worden gehouden met de wenschelijkheid van aansluiting bii den hun wachtenden werkkring, waarvoor met vrucht te rade gegaan kan worden met de studieplannen voor het bovenvermeld doctoraat Staatswetenschap B en het aanvullend Indologisch examen.

In hunne studies zouden dan op den voorgrond moeten treden: eerstens de inlandsche talen, meer speciaal het Javaansch en Maleisch, voor hen noodig niet alleen om zich spoedig verstaanbaar te kunnen maken aan de volkeren, welke zij te besturen krijgen, maar ook om reeds eenigszins vertrouwd te raken met inlandsche begrippen en het innerlijke wezen der Oostersche wereld; ten tweede de Staatshuishoudkunde om ruim te leeren denken en hen in staat te stellen de ontwikkeling der bestuurde landstreken in de juiste richting te leiden.

Rondom die inlandsche talen groepeeren zich dan verder op het leerplan de andere Indologische vakken; rondom de staathuishoudkunde nog eenige vakken der Staats- en Rechtswetenschap.

Op deze wijze kan eene aan alle billijke eischen voldoende opleiding der candidaat-ambtenaren tot stand komen, welke geheel en ononderbroken gegeven wordt te Leiden, alwaar onder de hoogleeraren alle daarvoor benoodigde krachten aanwezig zijn.

Hunne studie komt zoodoende op dezelfde hoogte te staan als die der studenten in de andere faculteiten, en zal ook van ongeveer denzelfden duur worden, waardoor meer dan tot-nu toe voor hen de gelegenheid geopend zal zijn van het volle studentenleven te profiteeren. Voor hunne karaktervorming is daarvan te grooter nut te verwachten, nu onder de studenten de richting meer en meer veld wint, in de betrekkingen, welke hen onderling verbinden, niet te uitsluitend bevordering der gezelligheid op den voorgrond te stellen, doch daarnaast ook eene voorname plaats in te ruimen aan de behartiging van gemeenschappelijke studiebelangen en de beoefening van sport, muziek, de kunst van debatteeren, kortom alles wat kan bijdragen om hen naderhand op waardige wijze een plaats in de maatschappij te doen innemen.

Wenschelijk is het voorts te achten, dat te zijner tijd worde overgegaan tot de aanwijzing van Regeeringswege eener Commissie, bestaande uit drie of vijf oud-Indische ambtenaren, welke, te zamen met de hoogleeraren der betrokken faculteiten, tot taak zal hebben te trachten het nieuwe doctoraat zoo goed mogelijk te doen beantwoorden aan zijn doel, de jongelui waar noodig van advies te dienen bij de inrichting hunner studie, en de Regeering voor te lichten omtrent daarmede in verband staande aangelegenheden, tot waarborging ook van het tot hun recht komen van toegekende studietoelagen, als anderszins.

Tevens zoude die Commissie als tusschenpersoon kunnen dienen voor de ambtenaren die hun verloftijd nog op nuttige wijze wenschen te besteden door het maken van studiereizen, het bijwonen van voordrachten enz. en de Regeering, die hen daarbij tegemoet wil komen door het verleenen van financieelen of anderen steun.

Op grond van het bovenstaande veroorloven de ondergeteekenden zich aan Uwe Excellenties dringend in overweging te geven:

1e. als eerst noodigen stap voor de bereiking van het omschreven doel bij de Volksvertegenwoordiging eene voorziening in de Hooger-Onderwijswet aanhangig te maken, in dien zin dat

a. artikel 130 wordt aangevuld met een nieuw doctoraat (6e) in de vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte. Dit zou kunnen heeten: Doctoraat in de taal- en staatkunde van den Oost-Indischen Archipel;

b. artikel 130 wordt aangevuld met de bepaling, dat zoowel de diploma's voor universitaire studie als het einddiploma der vijf-jarige hoogere burgerschool toegang geven tot de examens voor het doctoraat in de vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte;

c. volledigheidshalve artikel 78 wordt aangevuld met de vermelding van leerstoelen in het Nederlandsch-Indische wetboekenrecht en in de geschiedenis van Nederlandsch-Indië.

2e. reeds dadelijk na de totstandkoming der sub 1e. bedoelde wetsvoorziening over te gaan tot de samenstelling eener Commissie als waarvan hierboven in paragraaf 14 sprake is, met de opdracht, te zamen met de betrokken hoogleeraren voorstellen te doen omtrent:

de alsdan verder noodige aanvulling van het Academisch Statuut met de examen- en promotieregeling voor het nieuwe doctoraat, en

den geleidelijken overgang van de tegenwoordige studieregeling voor de candidaat-ambtenaren tot de nieuwe, zoodanig dat storing dientengevolge in de geregelde aanvulling van het corps bestuursambtenaren z.v.m. vermeden worde.

De bij de Indische ambtenaarsopleiding dienstdoende Leidsche hoogleeraren, zijnde Dr. C. Snouck

Hurgronje, Mr. C. van Vollenhoven, Mr. Dr. J. C. G. Jonker, Dr. A. W. Nieuwenhuis en Dr. Ph. S. van Ronkel, hebben adressanten gemachtigd te verklaren, dat zij met eene regeling als de bovenomschrevene volkomen instemmen, en hare totstandkoming zouden begroeten als eene gelukkige oplossing."

Tweede Uitvoering.

—o—

Het Bestuur der Zangschool deelt het volgende mede:

,,Aangemoedigd door het groote succes en omdat vele aanvragen voor plaatsbewijzen afgewezen moesten worden, doordat de plaatsen uitverkocht waren, hebben wij besloten, op verzoek van velen, een tweede uitvoering te geven met een gewijzigd programma, voor hetzelfde doel, op *Woensdag 15 Mei 1918*, in de groote zaal van den Dierentuin.

Mevrouw Charlotte Boerlage-Reijers heeft zich opnieuw bereid verklaard daarvoor uit Berlijn herwaarts te komen, terwijl de Heer Dister, Tenorzanger, eveneens bereid is, geheel belangeloos zijn medewerking te verleenen. Bovendien zal de Transportcolonne van het Roode Kruis de uitvoering met tableaux opluisteren.

Tevens werd aangeboden een beknopt financieel verslag van de op 12 Maart j.l. gegeven uitvoering, welke uitvoering, tot groote eer der Zangschool, door het geheele Vorstelijk Huis en tal van autoriteiten en notabelen werd bijgewoond.

Ontvangsten.	
Kaartverkoop, vrijwillige bijdragen, verkoop foto's soliste, tekstboekjes, chocolade en bloemen	ƒ 2086.34⁵
Uitgaven.	
Zaalhuren, drukwerken, groenversiering en bloemen, onkosten Stafmuziek, kinderkoor, porto's, pianohuur, enz.	,, 873.70
Batig saldo ...	ƒ 1212.64⁵

Dit bedrag zal als volgt worden verdeeld: 50 % voor het Roode Kruis in Nederland en 50% voor het Roode Kruis in Nederlandsch Oost-Indië, waarvoor nog een extra-gift is ontvangen van ƒ 25.—.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Coëducatie voor de Javanen.

,,Als wij de Javanen hun jonge dochters zien afzonderen van de wereld, dan schudden wij het hoofd over deze dwaze en wreede gewoonte, dwaas, omdat ze afwijkt van de Westersche zeden, wreed, omdat ze den jongen meisjes haar vrijheid ontneemt; en de mooie fijngevoelde bedoeling, die aan deze handelwijze ten grondslag ligt, ontgaat ons: de bedoeling, om de reine maagdelijkheid te bewaren voor onkuische en begeerige blikken, die de ongerepte bloem zouden ontwijden.

Immers, de jonge Javaan ziet in het jonge meisje niets dan een voorwerp, dat voor zijn vermaak zou kunnen dienen: hij kan haar niet aanzien, zonder haar te begeeren, en zijn onreine gedachten bezoedelen haar onschuld", zoo schrijft G. L. in *De Taak* naar de *Deli Crt.* meldt.

Dat de vrouw een ziel heeft, gelijkwaardig aan de zijne, komt bij den jongen Javaan niet op. Het lichaam bekoort hem en de rest bestaat niet.

De ouders trachten het jonge meisje voor deze ontheiliging te beveiligen door haar aan het gezelschap van jonge mannen te onttrekken. Een radicaal middel, maar dat in zijn gevolgen erger lijkt dan de kwaal.

Komt de tijd, dat de ouders hun zoon gehuwd wenschen te zien, dan zal de gehoorzame zoon het meisje trouwen, waarop, veelal uit baatzuchtige redenen, de keuze der ouders gevallen is. Bevalt het meisje den jongen man ten slotte niet, dan krijgt ze haar ,,lepas", of weL de jonge man veroorlooft zich de weelde van een tweede vrouw. En het meisje, door de ouders zorgvuldig opgeborgen, ziet in het huwelijk niet zelden een bevrijding uit haar gevangenschap.

Zulke huwelijken vormen de basis van de Javaansche maatschappij. *Het is duidelijk, dat op zulke grondslagen het gezinsleven zich niet kan ontwikkelen.*

Maar ook de Javaansche vrouw begint te ontwaken: het meisje wenscht stem te hebben in het kapittel, waar het gaat om haar levensgeluk, terwijl ook de jonge man langzamerhand zal ophouden aan den leiband van zijn ouders te loopen.

Zal er echter van een vrije keuze sprake wezen, zoo moet de omgang tusschen deze jonge menschen bevorderd worden en moet de jonge man in het meisje wat anders leeren zien en bewonderen dan het vrouwelijk beginsel. ,,Hij moet haar kunnen zien als zijn gelijke in aanleg en ontwikkeling, hij moet haar kunnen gadeslaan bij de ontwikkeling van haar geest en de ontplooiing van haar ziel; hij moet eerbied krijgen voor haar; dan zal er in het gemoed van den Javaanschen knaap een omwenteling ten goede plaats hebben"; niet langer zal hij dan in gedachten haar reinheid aantasten.

Dit kan alleen bereikt worden door coëducatie.

Zijn eenmaal de jongelieden gewend aan den toestand van samen leeren, samen spelen, samen strijden, dan zal het gevaar voor de Javaansche meisjes niet grooter zijn dan van de meisjes in de Westersche maatschappij. Zoo zal de Javaansche vrouw de plaats veroverd hebben, die haar toekomt naast den man, die van trouwe gezellin.

Afschaffing toelatingsexamen H. B. S.

Eenige weken geleden meldden we reeds, dat we op de vergadering over de afschaffing van het toelatingsexamen H.B.S. te *Semarang* zouden teruggekomen, waar vertegenwoordigers van M.O. en L.O. achtereenvolgens hun standpunten uiteenzetten.

De heer Stokvis, directeur der H.B.S., (onlangs benoemd tot inspecteur van het M.O.) betoonde zich een beslist tegenstander van de afschaffing, voornamelijk om de twee volgende redenen: 1o. vreesde hij een te grooten toeloop van leerlingen en 2o. beweerde hij, dat ,,door de ervaring gebleken was, dat de onderwijzers niet in staat waren, die certificaten uit te reiken."

Groote beweging in het kamp der onderwijzers. Gelukkig kwam een leeraar M.O., de heer Westerveld, de vergadering meedeelen, dat de uitslag van het laatst gehouden toelatingsexamen de woorden van den heer Stokvis logenstrafte. Van de 180 gecertificeerden slaagden er 160; van de 170 niet-gecertificeerden werden er direct 50 afgewezen.

,,Hoe het mogelijk is, dat een onderwijs-man meer waarde kan hechten aan den uitslag van een examentje, dat reeds gedurende meer dan 20 jaren voor een ,,paskwil" is uitgemaakt, dan aan het bezonken oordeel van ervaren onderwijzers, die dat oordeel aan de hand van de rapportcijfers, gedurende plm. een jaar gegeven, zorgvuldig opmaken en in een rapport vastleggen, is mij een raadsel", schrijft de verslagever van de *Nieuwe Courant*.

De vrees van den heer Stokvis voor een grooten toeloop naar de H.B.S. is wel eenigszins vreemd bij een man, die het juist moest toejuichen, indien de beschaving, aangebracht door de M.S., het deel werd van een zoo groot mogelijk aantal leerlingen.

Middelbaar onderwijs is even *wenschelijk* voor allen, als lager onderwijs *noodzakelijk* en daar volgens de wet L.O. en M.O. een harmonisch geheel moeten vormen, daar moeten kinderen met middelmatige vermogens even goed de M.S. als de L.S. ten einde kunnen loopen. Lager en middelbaar onderwijs dienen te zijn algemeen ontwikkelend, zonder meer.

Zoo'n toeloop zal geld kosten, ,,maar waar men zelfs de wenkbrauwen niet fronst, om voor ,,Indië Weerbaar" een 300 millioen uit te geven, waar de heer van Heutsz zelfs lachte om zoo'n luttel bedrag, daar dient men bereid te zijn, voor het onderwijs 10 maal zooveel uit te geven, wat nog een goed zaakje zou zijn, want het onderwijs zal zijn vruchten wel afwerpen."

De Loc. wijdt een zijner ,,Interrupties" aan bovengenoemde vergadering en betoogt dat de klemmende argumenten tegen het examen overbekend zijn en dat die alleen te wijken hebben voor onverbiddelijke noodzakelijkheid, welke laatste niet aangetoond is. ,,Aangenomen dat niet aan de certificaten van elk schoolhoofd onvoorwaardelijk gezag kan worden toegekend. Waarin moet daartegen het correctief worden gezocht? In een doeltreffende onderwijs-inspectie. Een hoofdonderwijzer, die onjuist certificeert, is niet berekend voor zijn taak. Aan de onderwijsinspectie, om zorg te dragen dat zulke hoofdonderwijzers niet blijven gehandhaafd."

,,Maar het examen mag niet worden bestendigd op grond van mogelijke onoordeelkundigheid van enkelingen. Het kind is er de dupe van."

Het blad meent echter, dat met afschaffing van het examen, het africht-systeem nog niet bezworen is, indien de eischen voor de toelating tot de H.B.S dezelfde blijven. Ook zonder toelatingsexamen zal het M.O. op het L.O. blijven drukken, tenzij er een geleidelijke overgang van L.O. naar M.O. verkregen wordt.

En *de Loc.* hoopt dat het N.I.O.G. te Semarang die kwestie nog eens in een afzonderlijke vergadering aan de orde zal stellen.

De Regentenvereeniging en „Indië Weerbaar".

Na de terugkomst in Indië van den regent van Magelang is een buitengewone ledenvergadering gehouden van den Regentenbond, waarin de teruggekeerde regent verslag uitbracht van zijn reis met het comité Indië-Weerbaar.

Na de mededeelingen over het verloop van de reis, vertelde de spreker, dat Z.E. de oud-G.-G. Idenburg beloofd had het comité I. W. in de gelegenheid te stellen de belangen voor te dragen voor een gecombineerde vergadering van den Raad van State en de leden van de 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal, op voorwaarde echter van geen openbare voordrachten te houden, voordat het Comité door H. M. de Koningin en de genoemde colleges in gehoor ontvangen was. Toen door toevallige omstandigheden een der leden der deputatie zich genoodzaakt zag in een openbare vergadering over de belangen van I. W. te spreken, gevoelde Z.E. zich verplicht het Comité bovengenoemde gelegenheid te ontnemen.

Verder vermeldde de Regent, dat Z.E. Idenburg hem een wenk gegeven had om geen politieke vergaderingen te houden, daar Z.E. het niet raadzaam vond, dat een regent dergelijke voordrachten hield, zonder de Regeering. te Buitenzorg te raadplegen.

Bij een onderhoud hem door den minister van Koloniën toegestaan, werden de volgende onderwerpen behandeld:

1. de wenschelijkheid om Inl. militie in het leven te roepen, hetzij in den vorm van een vrijwillige, hetzij een verplichte militie;
2. het verleenen van kiesrecht voor de locale raden aan een zekere categorie van Javanen;
3. wijziging in de samenstelling van de locale raden, in dier voege, dat de helft van het aantal plaatsen in den raad wordt beschikbaar gesteld voor Inlanders en daarmede gelijkgestelden;
4. het instellen van Regentschaps-raden in plaats van afdeelings-raden met zoo mogelijk de regenten als voorzitters;
5. het opnemen van Europeanen en Chineezen als leden van de in sub 4 genoemde raden;
6. het afschaffen van de bestaande gewestelijke raden en die te vervangen door regentschaps-raden.

Tijdens zijn verblijf in Nederland kon spr .merken, dat door de komst van de deputatie I. W. de belangstelling in de koloniale politiek onder de gegoede Nederlanders grooter werd.

Naar aanleiding van een vraag van den voorzitter, of de autoriteiten in het moederland pro of anti het beginsel Indië Weerbaar zijn, merkte de regent van Magelang op, dat er groot verschil van opvattingen heerscht, ook wat de financieele kwestie van de zaak betreft.

Daar de voorzitter vreest voor te hoogen belastingdruk op de Inl. bevolking, deelde spr. mee, dat hij met Mr. Ramaer het voorstel besprak om de suikerfabrieken voor elken bouw gronds, welken ze in huur krijgen, *f* 2.50 in de dessakas te doen storten, welk voorstel èn bij Mr. Ramaer èn bij Mr. Hirsch in goede aarde viel.

Daarna ontspon zich een debat over de Inl. militie, en over de vraag of de vloot — dan wel de militieplannen het eerst aan de beurt zouden komen, waarover de regent van Magelang uit den aard der zaak niet veel kon meedeelen, zoodat de Regentenbond besloot in de kwestie van de Inl. militie een afwachtende houding aan te nemen.

In verband met de opmerking, dat de Volksraad zich zal hebben uit te spreken over de militie, werd de vraag geopperd of de Volksraad de vertegenwoordiger is van de Inl. bevolking dan wel alleen van de intellectueelen.

De regent van Magelang meent, dat het domme volk steeds met de pienteren meegaat, zooals de menschen van S. I. en B. O. hun leiders volgen. In Amsterdam heeft hij zelfs ervaren, dat de kleine man slechts in auto's en met tractaties naar de stembus medegetroond wordt.

Suriname.

Uit Batavia wordt aan de N. R. Crt. van 4 April geseind:

„De Directeur van justitie heeft erkend, dat de planters van de Oostkust van Sumatra bereid zijn met de regeering samen te werken inzake de intrekking van de poenale sanctie."

De Surinaamsche planters zullen goed doen dit bericht ter harte te nemen en bijtijds te overwegen wat hun te doen staat.

* * *

In het afgeloopen jaar (aldus het verslag over 1917 van de N.V. Koninklijke West-Indische Maildienst) werden de reizen tusschen Nederland en West-Indië, als gevolg van de maatregelen door oorlogvoerenden genomen, tot zeer enkele teruggebracht, hetgeen een aanzienlijken achteruitgang in inkomsten uit het vrachtbedrijf ten gevolge had. Wel is waar kon men bijkans de geheele vloot in de vaart tusschen New-York en West-Indië bezig houden, hetgeen voor de Nederlandsche koloniën in Amerika, bij het algemeen heerschend gebrek aan scheepsruimte, het beantwoorden aan een levensbehoefte was, doch het netto-rendement van deze vaart is niet bijzonder gunstig, eenerzijds wegens de betrekkelijk lage vrachten, anderzijds uit hoofde van de ongehoorde kosten, op de exploitatie in Noord-Amerika drukkende. Sedert de Vereenigde Staten in den oorlog getreden zijn, stijgen deze kosten snel, terwijl het oponthoud in de havens en de moeilijkheden, om voldoende lading te bekomen, tengevolge van beperkingen van in- en uitvoer, steeds grooter worden.

Verliezen van schepen had men niet te betreuren. De bouw van de nieuwe mailschepen ondervindt groote vertraging, terwijl men tengevolge van de oorlogs-conjunctuur gedwongen was een aanzienlijke verhooging der oorspronkelijk gecontracteerde bouwprijzen in te willigen. Ten einde deze schepen voor het publiek te onderscheiden van de vroegere mailschepen, zullen de eerst voor hen uitgekozen namen veranderd worden in „Stuyvesant", „Van Rensselaer" en „Crynssen".

De Mij. heeft zich bereid verklaard deel te nemen in een Cultuurbank voor Suriname en eveneens in een te Curaçao te vestigen bankinstelling.

De geldelijke uitkomsten van het bedrijf zijn in verband met de hiervoor vermelde omstandigheden minder bevredigend dan het vorige jaar.

* * *

Over de verlenging van het octrooi der Surinaamsche Bank is, naar wij in *De West* lezen, een uitvoerig debat gevoerd in de zitting der Koloniale Staten, waarin het voorstel werd behandeld. Blijkens de debatten was men zeer ingenomen met de oprichting van een cultuurbank, maar die vreugde werd getemperd door de bijvoeging, dat de Surinaamsche Bank niet alleen het grootste aandeel had in het gestorte kapitaal, maar tevens de directie zou hebben van de Cultuurbank.

De vergadering nam, na uitvoerige debatten, de volgende door den heer Kraan namens de commissie van rapporteurs ingediende motie met algemeene stemmen aan:

„De Koloniale Staten,

van oordeel:

dat voor en aleer overgegaan kan worden tot de hernieuwing van het octrooi der Surinaamsche Bank en haar kan worden toegestaan deel te nemen in een op te richten cultuurbank, onderzocht dient te worden of het denkbeeld door mr. G. J. Fabius uiteengezet in zijne brochure „Het bankwezen in Nederlandsch West-Indië" n.l. om het octrooi voor de uitgifte van bankbiljetten te verleenen aan de Nederlandsche Bank en het terrein van het credietwezen vrij te laten voor een bankinsteling, die zich tevens met het verleenen van cultuurcrediet zal belasten, voor verwezenlijking vatbaar is;

dat, indien daartegen overwegende bezwaren mochten bestaan, en het octrooi der Surinaamsche Bank hernieuwd zou dienen te worden, het voor de ontwikkeling van de hulpbronnen der kolonie noodzakelijk is, dat naast de Surinaamsche Bank wordt opgericht een cultuurbank, welker gestie een arbeidsterrein bestrijkt, zooals de Suriname-commissie dit heeft voorgesteld en zooals belichaamd was in het ontwerp-de Waal Malefijt;

dat, indien een dusdanige bank niet zou kunnen worden opgericht, en slechts een cultuurbank met medewerking van de Surinaamsche Bank mogelijk zou blijken, deze cultuurbank zou moeten voldoen aan den eisch door de motie-Patijn gesteld, waarbij de minister van koloniën zich heeft neergelegd, dat zij zou moeten voorzien in voldoend landbouwcrediet;

dat uit de door den gouverneur verstrekte gegevens niet blijkt, dat de op te richten cultuurbank aan dien eisch voldoet,

besluiten, in afwachting van het nader onderzoek, de behandeling van de aanhangige ontwerpen te schorsen

en gaan over tot de orde van den dag".

Inmiddels is sindsdien het octrooi der Surinaamsche Bank voorloopig met één jaar verlengd.

In „*In- en Uitvoer*" van 3 April wijdt *Mr. C. F. Schoch* een artikel aan deze zaak, waarin hij o.a. mededeelt dat men hier te lande niets wil weten van het denkbeeld van *Mr. Fabius.*

Voor *Mr. Fabius* moet het een eigenaardige gewaarwording zijn, dat de Koloniale Staten de voorkeur geven aan zijn geesteskind boven de cultuurbank, aan welker stichting de Rotterdamsche Bankvereeniging, waarvan *Mr. Fabius* directeur is, deelneemt.

* * *

In een onzer vorige nummers zeiden wij, te zullen terugkomen op de rede door den oud-gouverneur van Suriname, Baron *van Asbeck*, voor de „Vereeniging voor Staatkunde te Leiden" gehouden. De kwestie van den verkoop onzer West-Indische koloniën mag als afgedaan beschouwd worden na de

daaromtrent door onze Regeering afgelegde verklaring. Hierop komen wij dus niet terug.

Een enkele opmerking over eenige door den spreker verdedigde stellingen moge ons veroorloofd zijn.

Stelling I. luidt: „Spreekt de bevolking zich uit tegen verwisseling van vlag, dan kan het moederland overgaan tot maatregelen, die het tot bevordering van de ontwikkeling noodig acht, maar die onder andere omstandigheden niet goed te keuren en niet genomen zouden zijn.”

Het is denkbaar — wordt in de toelichting gezegd — dat een moederlandsche regeering in deze uitspraak der bevolking en aan haar gebrek aan inspanning om de kolonie tot ontwikkeling te brengen, aanleiding vindt om tot een autocratischen bestuursvorm over te gaan.

Heeft — zouden wij willen vragen — Baron *van Asbeck* eenigen grond om aan te nemen, dat de ontwikkeling der kolonie bij een autocratischen bestuursvorm wèl verkregen zou worden? Wij betwijfelen dit ten sterkste, maar bestaat die dan moet het moederland tot dien bestuursvorm overgaan onafhankelijk van eenige uitspraak der koloniale bevolking.

Uit stelling II. 2 blijkt, dat Baron *van Asbeck* het met ons eens is, dat het detacheeren van ambtenaren voor korten termijn voor de kolonie nadeelig is.

„In den beginne — aldus stelling II. 4 — zal het plaatsen van uit de bevolking voortgekomen ambtenaren in belangrijke betrekkingen tot teleurstelling aanleiding geven, maar daarom mag niet aan Europeesche krachten de voorkeur gegeven worden.”

Van die teleurstelling is tot dusver niets gebleken. Of heeft de spreker hier een bepaald deel der bevolking op het oog? Dan maakt hij een onderscheiding die, althans in een kolonie met zoo heterogene bevolking als Suriname, onmogelijk is.

Van de laatste stelling is ons de portée niet duidelijk geworden. Zij luidt: „Wordt het stelsel van gebruik bij voorkeur van Europeesche krachten toegepast, van plaatsing van kinderen des lands alleen in ondergeschikte betrekkingen, dan kan het openbaar onderwijs in de kolonie beperkt blijven tot lager onderwijs.”

Omtrent den graad van de ondergeschiktheid en den omvang van het daarvoor voldoende geachte lager onderwijs ware eenige opheldering zeer welkom.

De gegeven toelichting maakt de bedoeling niet duidelijker: „Wil men in de practijk nalaten wat de ambtenaren wezenlijk ontwikkelt, dan kan ook school-ontwikkeling achterwege blijven. Het schoolonderwijs zoude dan alleen ontevredenen kweeken, onvoldanen, en dus meer kwaad dan goed doen.”

Welke kolonie heeft de spreker hier op het oog en moet het onderwijs alleen dienen voor aanstaande ambtenaren?

„De mogelijkheid is niet uitgesloten, — zoo vervolgt de spreker — dat particulieren anders handelen dan het gouvernement. De kans daartoe is echter gering omdat zij, wegens de daaraan verbonden directe voordeelen, eerder dan het gouvernement geneigd zijn Europeesche krachten te gebruiken. Is het evenwel het geval, dan zullen bijzondere scholen in de behoefte van het uitgebreide onderwijs moeten voorzien.”

Duidelijk is ons de bedoeling niet, maar gerechtvaardigd is niettemin de vraag: waarom in dit geval uitsluitend bijzondere scholen? Denkt men er zoo over waar het Nederland betreft?

* * *

In de „*Economisch-Statistische Berichten*” van 3 April vervolgt de heer *Oudschans Dentz* zijn in „*Neerlandia*” van Maart aangevangen beantwoording van de vraag: „*Is Suriname een zinkend schip?* Het artikel eindigt met de volgende aanhaling uit de Memorie van Toelichting Kol. Huish. begrooting van Suriname voor 1918: „De kolonie Suriname is thans weder in de omstandigheden komen te verkeeren van een nieuw land met eene goede toekomst; indien de voorteekenen niet bedriegen, kan in de komende jaren een flinke vooruitgang worden bereikt. Het ligt daarom op den weg van de Nederlandsche gemeenschap, van het particulier kapitaal in de eerste plaats, maar ook van de Regeering, om zich aan de krachtige bevordering van de economische ontwikkeling veel gelegen te laten liggen.”

Neen, een zinkend schip is Suriname niet. Wel heeft het lang met een lek rondgedreven en moest het door pompen boven water worden gehouden. Laten wij hopen, dat deze periode spoedig tot de geschiedenis zal behooren.

Van denzelfden schrijver vinden wij in „*De Indische Mercuur*” van 3 April een uitvoerige uiteenzetting van wat er gedaan is in zake de voedselvoorziening in Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Islam vooruit”. Onder dit opschrift deelt de *Darmo Kondo* mede uit de *Medan Moeslimin* gelezen te hebben, dat de vereeniging van dezen naam op verschillende plaatsen in Solo de gelegenheid heeft opengesteld om de geloofsgenooten meer volledig omtrent de Mohamedaansche geloofs- en zedeleer in te lichten, n.m. te Tempelredjo (Kaoeman-wetan) des Zaterdagavonds, te Batoerono des Maandagavonds en te Poerwodipoeran des Donderdagavonds. Hadji Mas Misbach zal een ieder, die daartoe het verlangen te kennen geeft, met open armen ontvangen en de vereischte inlichtingen geven. De *Darmo-Kondo* hoopt, dat deze onderneming alleszins mag slagen tot verhooging van het godsdienstig leven onder de Inlanders en opdat de Islam meer en meer in bloei moge toenemen.

Een Hooge School op Java. *Dumus* geeft in hetzelfde blad *(Darmo-Kondo)* een resumé van het voorstel door N. I. O. G. (Ned. Ind. Ond. Genootschap) ingediend betreffende een hoogeschool in Indië en knoopt daaraan de volgende beschouwingen vast. De Hollandsche onderwijzers — zegt hij — hebben nu ook al hun aandacht geschonken aan het onderwijs voor Inlanders in N.-I. Zij hebben een ontwerp ingediend aan de Regeering, dat ons zeer goed lijkt, omdat zij het onderwijs aan de lagere scholen dienstbaar willen maken tot voorbereiding voor de toelating tot de hoogeschool, maar waartegen toch bedenkingen te maken zijn. Vooraf vermeldt hij, in 't kort, wat in het ontwerp hierboven bedoeld is opgenomen: Zij, die vier jaren het onderwijs gevolgd hebben aan een dessaschool kunnen in een 2e klas school worden toegelaten.

Die zes jaren onderwijs gehad hebben, krijgen op deze scholen het Hollandsch als bijvak (voertaal). De onderwijzer, die op deze scholen les geeft, moet afkomstig zijn van de Normaalschool. Indien de leerling in de Hollandsche taal goed thuis is, wordt hij in de 4e klas van de 2e klas school geplaatst. Van daar gaat hij over naar de 1e klas school, waar de cursus zeven jaren duurt. De voertaal zal daar zijn de landstaal met het Hollandsch en Maleisch als bijvakken. De onderwijzer moet afkomstig zijn van een kweekschool voor Inlandsche onderwijzers. Hij, die onderwijs geeft in de Hollandsche taal, moet een Europeesch onderwijzer zijn. Het onderwijs op de 1e klas school moet op hetzelfde peil gebracht worden als dat van de Europeesch lagere school en van de Hollandsch-Chineesche school. Op de Europeesch lagere school moet het Hollandsch de voertaal zijn en het Maleisch als bijvak onderwezen worden. Op de Hollandsch-Chineesche school moet de landstaal voertaal zijn en het Hollandsch en Maleisch als bijvakken onderwezen worden. De leerlingen, die het onderwijs gevolgd hebben aan de 1e klas Inl., de Europeesch lagere en Holl. Chineesche school worden op de cultuurschool toegelaten, waarvan de leergang drie jaren duurt, of op de Normaalschool voor Inl. onderwijzers gedurende vier jaren, dan wel op de Middelbare Technische school, vier jaren, Ambachtschool drie jaren, Handelsschool twee jaren, of Indische Muloschool drie jaren. De leerlingen van deze drieërlei soort van scholen (die van Inlanders, Europeanen en Chineezen) zullen, indien zij op de Indische Muloschool terecht komen, gezamenlijk hetzelfde onderwijs ontvangen, behalve in het vak, waar in een bepaalde taal les moet worden gegeven. Zij, die met succes de Indische Muloschool afgeloopen hebben, worden toegelaten op den „Postcursus” twee jaren, of de Zeevaartschool twee jaren, de Rechtsschool vier jaren, de Kweekschool vier jaren, de Indische Artsenschool zeven jaren, de Veeartsenijschool vier jaren, de Middelbare Landbouwschool drie jaren. Zij, die de Indische Middelbare school hebben afgeloopen, kunnen worden toegelaten op de Indische Hoogeschool (voorbereiding voor een hooge school). *Dumus* acht al deze voorbereidingen alleszins geschikt voor de latere vorming en toelating voor de Hoogeschool. Dat het onderwijs in de landstaal gegeven wordt, vindt hij ook dienstig tot verscherping van het verstand. Maar zal de latere vorming ons Inlanders ten goede komen of nadeel berokkenen, vraagt hij? Deze zaak dient goed overwogen en bekeken te worden. De voor- en nadeelen moeten goed nagegaan worden. Zeker zijn al die verschillende scholen, die de voorbereiding zijn voor het later te ontvangen hooger onderwijs goed te noemen, vooral omdat alle Indische en Inlandsche talen tot haar recht zullen komen. Maar zal de Regeering de gewenschte en zoo noodige aansluiting van al deze lagere scholen met de hooge school spoedig tot stand kunnen brengen? Is het onderwijs, dat thans op de lagere scholen gegeven wordt reeds op de bepaalde hoogte, en hoe is 't gesteld met de bestaande boeken en andere leermiddelen? M.i. — alzoo de schrijver — zijn noch dat onderwijs, noch de leerboeken en andere leermiddelen thans daarvoor geschikt. Wat wij dan zullen doen, is modderen en schipperen en niet bevorderlijk aan het vooropgestelde doel. Wil men dat onderwijs eerst op de verlangde hoogte brengen, zoo zullen er minstens vijftien of twintig jaren moeten verloopen. En dan zal het nog duizenden of tienduizenden moeten kosten. Zeer ten onzen nadeele. En wij zullen den sleutel missen, die ons de deur opent van het gebouw van wetenschap en kennis, daar alleen de kennis van de Hollandsche of een andere Westersche taal ons die wijsheid kan brengen. Eerst als wij die taal machtig zijn, kunnen wij de vruchten plukken van den boom der Westersche kennis en wetenschap. Want werkelijk als het Hollandsch als voertaal van de H.-I. scholen wordt afgevoerd en slechts als bijvak wordt onderwezen, zal het onderwijs slechts weinig kennis aan de leerlingen bijbrengen en geringe resultaten afwerpen. Slechts weinig boeken, ja misschien geen enkel boek is in de

Indische talen geschreven, dat ons degelijke kunde kan geven. Om zulke boeken in een Inlandsche taal uit te geven, zal het Gouvernement zich misschien een uitgaaf van millioenen moeten getroosten. Wij zullen er niet op vooruitgaan. Wij zullen nog steeds de knechten in dienstbaarheid zijn. Wie onder de geldmannen zal er zijn, die een gewezen leerling van genoemde scholen afkomstig, in dienst wil nemen, die geringe kennis van de Hollandsche taal bezit? Is 't voldoende, dat jongens van de 1e klas scholen geschikt gemaakt worden voor het klein ambtenaarsexamen? Het Gouvernement acht 't voldoende, dat leerlingen van de Europeesche lagere scholen gelijk zijn aan die van de 1e klas scholen. Maar wat denken de tokohouders, de fabrikanten, de landheeren, de maatschappijen er van? Zij zullen geen waarde hechten aan het diploma van een 1e klas school, liever gebruik maken van geschikte krachten, d.w.z. van hen, die 't Hollandsch verstaan, en niet van half gare menschen. Indien het onderwijs in de Hollandsche taal minder wordt gemaakt, zal de Inlander achteruitgaan en niet kunnen wedijveren met den Hollander. Moet iedereen dan maar Gouvernementsambtenaar worden? Ach, dan zal er immers geen plaats voor zijn! Is het de bedoeling van N. I. O. G. om het pad voor den Hollander effen te maken? God beware ons! Wat moeten wij kiezen, de landstaal verheffen en honger lijden of minder zorg er aan wijden, maar daarentegen onze maag vullen en in ontwikkeling en aanzien vooruitgaan? Laten we dit goed bedenken. Indien het voorstel van N. I. O. G. wordt aangenomen, zal 't met den vooruitgang van Indië, die nu reeds op den goeden weg is, treurig gesteld zijn. Wat zal het hooger onderwijs geven, indien wij daarvan geen gebruik kunnen maken, en wij daarvan tegenover andere rassen geen blijk kunnen geven? 't Is jammer en treurig! Wij Indiërs zijn anders dan de Japanners. Dezen staan op zich zelf; wij leven onder een andere vlag, kunnen dus niet met de Japanners vergeleken worden. Daar wij tot het Rijk der Nederlanden behooren, is 't rationeel, dat wij ook de taal van het volk der Nederlanden kennen en spreken. Dit is nu eenmaal 's werelds beloop. De taal van den meester moet de taal zijn, waartegen wij opzien, en die wij dus ook moeten kennen. Het voorstel van N. I. O. G. is goed voor honderd jaren later, maar voor den tegenwoordigen tijd van geen waarde. Wanneer wij Indiërs reeds bij duizenden het hooger onderwijs in Europa genoten hebben, en er onder ons reeds velen zijn, die geld bezitten genoeg om fabrieken en andere ondernemingen op te richten, eerst dan kan men de richting opgaan, als door N. I. O. G. bedoeld. Maar laten we nu vragen om de kennis van de Hollandsche taal op de H. I. scholen zoo hoog op te voeren, dat deze gelijk zal zijn als op de Hollandsche scholen, opdat Indië des te eerder en nog meer vooruit zal gaan. Onze taal zal daardoor niet in de verdrukking komen; die zal blijven bestaan. Men wil nu eenmaal in de wereld voedsel hebben, kracht en voorspoed verwerven. Wat daarvan het beste is, hopen wij voor ons zelf ook deelachtig te mogen worden.

„De Indiër". De *Neratja*, welks redacteur blijkbaar intiem bevriend is met den heer *Tjipto Mangoenkoesomo*, geeft de volgende lezing van het door genoemden heer plotseling treden uit de redactie van *„De Indiër"*. Dat Tjipto om partikuliere redenen is afgetreden, zooals officieel is aangekondigd, is onjuist, verklaart het blad. Wij hebben — alzoo de schrijver — een langdurig onderhoud met hem gehad en kennen de dessous van deze zaak. Niet plotseling, doch langzaam aan is bij Tjipto de afkeer gekomen om met den heer Later samen te werken en in de laatste dagen hield de heer Later herhaaldelijk Tjipto's artikelen aan, omdat hij 't daarmede niet eens was. Waar Tjipto zich op intellectueel gebied niet de mindere acht van den heer Later, kreeg hij hartzeer daarover. Reeds eenmaal tevoren had Tjipto het hoofdbestuur van „Insulinde" voorgesteld te kiezen tusschen hem en den heer Later. Het geschil werd bijgelegd, doch toen reeds begreep Dr. Tjipto, dat hij, schoon nuttiger voor de vereeniging *„Insulinde"*, eens het veld zou moeten ruimen voor den heer Later, die als zakenman een kontrakt gesloten had met *„De Indiër"*, iets waartoe Tjipto niet genegen was geweest, wijl hij, zelfs al had hij zich op een kontrakt kunnen beroepen, zich geen minuut zou hebben bedacht om ontslag te vragen uit een werkkring, waar men hem niet meer op prijs stelde. Hetgeen hij voorzag, is thans gebeurd. Voortaan zal „De Indiër" drieërlei stem verkondigen, n.m. van de Chineesche organisatie, die nog steeds eigenares van *„De Indiër"* is, van het hoofdbestuur van *„Insulinde"* als werkgever, en van den heer Later, den volbloed Europeaan. *Later* heeft een veeren pen, *Tjipto Mangoenkoesoemo* een stalen, zoo besluit het artikel. Wie weet, waar *„De Indiër"* ons nu heen zal voeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Indië Weerbaar". In de *Neratja* is uit het *Theosofisch Maandblad* een artikel vertaald van den heer *van Hinloopen Labberton*, waartegen *Darah Hindia* in de *Warna Warta* in krasse bewoordingen opkomt. Hij zegt, dat genoemde heer met zoet gepraat de Inlanders tracht over te halen om adhaesie te betuigen aan het doel van *„Indië Weerbaar"*. Maar de tijd, dat de Inlander hoorende doof en ziende blind is, is reeds voorbij; hij gevoelt zich nog gekrecht. Er is nog verschil in rechten, in verschillende zaken en opzichten. Dat *„Indië Weerbaar"* in het belang van den Inlander zal werken is gelogen; het werkt slechts in het belang van de Regeering en van de kapitalisten.

In de *Djawa Tengah* komt voor een artikel uit de *Djwaë Hisworo* (een te Solo verschijnend Javaansch blad waarin iemand, zich noemende *„S. I. bodoh"* (de domme S. I.) de heeren Tjokroaminoto en Abdoel Moeis heftig aanvalt, waar zij den heer Baars bestreden in zake hunne houding tegenover *„Indië weerbaar"*. Hij zegt, dat Tjokro Aminoto en Abdoel Moeis zoo tewerk gingen, met geen ander doel dan om een lintje te verwerven. Hij wekt daarom de echte S. I.-ers op het complot Tjokroaminoto'ers te verwijderen. Eerst dan zal de S. I. bloeien en tot haar recht komen.

Kiesvereeniging van Inlanders. De *Warna warta* maakt melding van een openbare vergadering te Semarang gehouden, uitgaande van het comité tot oprichting van een Kiesvereeniging van Inlanders; 4000 personen namen er aan deel. De heer *Abdoel Moeis* betoogde de noodzakelijkheid van het kierecht voor Inlanders, opdat zij medezeggenschap zullen hebben over de bestemming van het geld, dat voor het grootste gedeelte door de Inlanders wordt opgebracht. De vergadering nam daarna een motie aan, waarin werd uitgesproken het gevoel van ten achterstelling der Inlanders, doordat hun het kiesrecht wordt onthouden. Als gevolg hiervan zullen de Inlandsche leden van den Volksraad niet het gevoel hebben, dat zij het volk vertegenwoordigen. Besloten werd aan de Regeering te vragen aan de Inlandsche bevolking het recht toe te kennen om hare vertegenwoordigers in de Gewestelijke- en Gemeenteraden te kiezen.

De „Tiong Hoa Tjong Hwe". In het vorig weekoverzicht is melding gemaakt van deze nieuwe centrale Chineesche vereeniging, tot de oprichting waarvan besloten werd op het te Bandong gehouden Chineezen Congres. In hetzelfde blad *(Warna Warta)* wordt nader uitlegging gegeven aan de bedoeling vervat in punt *f.* van de Statuten, luidende: Het stichten van een orgaan of het organiseeren van openbare vergaderingen van stad tot stad, om propaganda te maken voor het verhoogen van het moreele en intellectueele peil der Chineezen. Waarmede bedoeld wordt: Terugkeer tot de Chineesche beschaving en tradities, opwekking van het Nationalisme en nauwere aansluiting bij China.

Nanyo Tsuron. In de *Djawa Tengah* wordt in een hoofdartikel de korte inhoud weergegeven van dit boek van Kapitein *Hosaka Hikotoro* der Japansche Marine ten aanzien van hetgeen hij mededeelde omtrent de Japanners in N.-I. Hij geeft toe, dat het gehalte der Japanners vooral op de hoofdplaatsen veel te wenschen overlaat, toch acht hij de behandeling, die de N.I. Regeering zijn landgenooten doet ondergaan niet zooals het behoort; vooral van de zijde van de lagere ambtenaren en beambten wordt veel last ondervonden. Indien de Japansche Regeering niet opkomt voor de rechten harer onderdanen, zal de toestand voor hen meer en meer ondragelijk worden.

Tekort aan H.-I. Scholen. *P. Chinaman* schrijft in hetzelfde blad *(Djawa Tengah)* over het tekort aan H.-I. scholen, in verband met de vele aanvragen tot verkrijging van onderwijs. En toch voldoen die scholen, naar zijn ordeel, niet aan de behoeften en verlangens der Inlanders. In de eerste plaats van wege den naam en in de tweede plaats, omdat een Hollander daarvan aan het hoofd staat en alles op Europeeschen voet is ingericht. De Inlanders — zegt hij — hebben het gevoel, alsof hun nationaliteitsgevoel wordt onderdrukt. In aanmerking genomen, dat deze scholen voor Inlanders bestemd zijn, acht hij 't beter daaraan de vroegere benaming van 1e klas Inlandsche scholen te geven en ze te stellen onder een Inlandsch hoofd en leider.

Verdeel en heersch. *Gandama* critiseert in hetzelfde blad *(Djawa Tengah)* de politiek der Regeering, die wel is waar de vereeniging der rassen onderling wil bevorderen, maar toch de politiek van *„verdeel en heersch"* huldigt, waardoor zij de vereeniging der verschillende rassen zelf tegenhoudt. Hij veroordeelt ook de instelling van *H.-I.* en *H.-Ch.* scholen en vraagt, waarom niet alle rassen opgenomen kunnen worden in de Europeesche lagere scholen. Hij vindt 't ook jammer, dat de leerlingen van de O. S. V. I. A. — van de S. T. O. V. I. A. in een richting gedreven worden, om zich later van het volk te vervreemden.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan en Nederlandsch-Indië.

In de „Neue Orient", No. 9 van 't loopende jaar, komt een studie „zur Ausbreitung der panmalaiischen Bewegung" voor van Joh. V. Jensen (vertaling uit 't Deensch door W. P. Rarsen), die de redactie voor verantwoording van den schrijver moet laten, maar die zij, rekening houdende met den goeden klank van zijn naam, toch onbekort meent te moeten weergeven.

De beschikbare plaatsruimte veroorlooft ons niet zoo royaal te zijn, maar wij achten 't hier volgende toch ook voldoende om een denkbeeld van Jensen's beschouwingen te geven.

Tijdens den oorlog heeft 't niet ontbroken aan verontrustende geruchten betreffende de bedreiging van Nederlands stelling tusschen de groote mogendheden in. Eenerzijds wezen deze op de moeilijkheden om N.'s neutraliteit te handhaven, anderzijds op 't voornemen van Japan om zich van de N. koloniën meester te maken, zoodra 't gunstige oogenblik hiertoe zou zijn gekomen. De Nederlanders hebben dit gevaar begrepen, zooals gebleken is zoowel uit de houding der N. pers, als uit de benoeming van een nieuwen gouverneur-generaal voor Java, welke samenhangt met 't in N. veelbesproken plan, om aan de eilanden zelfstandigheid en een volksleger van inboorlingen te verschaffen, hetgeen men in toonaangevende Hollandsche kringen, als 't beste afweermiddel beschouwt tegen de voorgenomen Japansche invasie.

Toen de schrijver kort voor 't uitbreken van den oorlog een reis over Java maakte werden de zaken door zijn Hollandsche vrienden bijzonder goed ingezien, de toen vernomen verwachtingen zijn uitgekomen, men zag er ,,klarer und grosszügiger'' dan in Europa.

Waarom zou 't staatkundig program door Japan met zoo groote voorliefde beoogd ook niet eens uit 't rijk der fabelen in de werkelijkheid overgaan, zoodat de Indische koloniën aan Nederland worden ontrukt? De Sandwicheilanden, de Philippijnen, Nederlandsch Indië en wellicht in verdere toekomst de eilanden in den Stillen Oceaan, met inbegrip van Australië, ja zelfs van Indië, alles onder de leuze: 't Oosten voor 't Oosten, waarbij de Japanners zich dan als de beheerschers van 't verre Oosten denken! Zij noemen den inzet tot deze politiek: panmaleische beweging.

Na over 't goed recht der Japanners om zich tot 't Maleische ras te rekenen eenige beschouwingen te hebben gegeven, neemt hij 't als van zelfsprekend aan dat de Aziaten 't als een begrijpelijken droom van Japan beschouwen meester te worden van de Nederlandsche koloniën, terwijl dit van Nederlandsch standpunt geenszins als ,,selbstverständlich'' wordt beschouwd. Dan wordt de koloniale geschiedenis van ons land in Oost-Azië in korte trekken weergegeven, en aan de sluimerende en ontgonnen rijkdommen herinnerd. Eenigszins verrast dan de pessimistische mededeeling, dat 't thans niet meer is als in den gulden tijd der veelvoudige millioenen fortuinen uit een tabak-, thee-, of suikerplantage verkregen; booze concurrenten in West-Indië, Amerika en Kongo hebben aan de Javaplanters veel afbreuk gedaan. Deze troosten zich met gummi vooruitzichten, lukt de aanmaak van kunstmatige rubber, zooals tijdens den oorlog in Duitschland waarschijnlijk wordt, dan is de mooiste rubberaanleg ook geen duit meer waard. De goede oude tijd is voorbij, zelfs de meest modern ingerichte bedrijven maken een moeilijke crisis door.

Maar, laat de schrijver hierop aanstonds volgen, de zaak staat eigenlijk zoo dat er eigenlijk nog geen inderdaad modern ingerichte bedrijven naar Europeesche begrippen bestaan. Hij zegt reeds meermalen op de noodzakelijkheid gewezen te hebben om de hooge technische en mechanische vervolmaking, die den arbeid in N. Europa en Amerika typeert, ook in de tropische landen in toepassing te brengen. 't Onderscheid is slechts dat in 't N. de koude, en in de tropen de warmte te beheerschen is. Zoo zou, om een voorbeeld te noemen, door centrale afkoeling der verblijfplaatsen het arbeidsvermogen van blanke werkkrachten verdrievoudigd worden. Hebben de Amerikanen in Panama de schadelijke gevolgen van de malaria weten op te heffen, in de N. koloniën staat men voor dit vraagstuk ongeveer op hetzelfde punt als in de middeleeuwen. Java en de andere groote eilanden zouden tot de gezondste en heerlijkste verblijfoorden van de gansche wereld zijn te maken. Zoo komt hij weer tot zijn optimistische bespiegelingen en daarmede op de Japanners terug.

Deze weten maar al te goed waarom zij den blik juist op deze rijke,in verhouding nog maar zwak bevolkte eilanden richten.

En de inboorlingen? Sedert kort is N. erin geslaagd, en misschien nog niet voor goed, om zich de volledige heerschappij over Insulinde te verschaffen. Aanvankelijk, als alle koloniseerenden, waren de Hollanders uitbuiters, later zijn zij tot een humaan en practisch bestuur gekomen. In tegenstelling met de Engelsche tactiek heeft veelvoudig vermenging met inlandsch bloed plaats gevonden, waardoor een talrijke halfbloedbevolking is ontstaan. Deze begint zich in een nationaal ontwaken lastig te toonen. Of de bevolking van een verwisseling van bestuur voordeel zou hebben staat nog te bezien. 't Is de Japanners niet te doen om een bevrijding van 't Maleische ras, maar meer om een afvoer van de eigen overbevolking, die voor Indië wel eens tot minder gewenschte overheersching zou kunnen leiden.

Staat de schr. aan de zijde van hen die den Eur. invloed in Oost-Azië niet zouden willen zien verdwijnen, hij beschikt niet over genoeg bronnen om een oordeel te vellen over 't al of niet voldoende der zee- en landmacht, maar dat N. zich zijne plaats in de zon niet goedschiks zou laten ontnemen voor hem vast.

De Chineezen noemt hij een niet zeer aangenaam, maar in elk geval bewonderenswaardig volk, dat een land niet verovert maar overstroomt, er geen massa's inwerpt, maar er zich, als de ratten, over verspreidt en er dan niet meer uit te krijgen is. Zij vormen op Java uitgebreide koloniën, van wier werkkracht ook in de toekomst veel hulp te verwachten is.

De schr. gelooft in de toekomst van 't Maleische ras, en hij meent dat een oud Europeesch kultuurvolk, wanneer 't eenmaal 't geluk heeft zijn lot met dat van 't oervolk te kunnen samenknoopen, ook in 't belang van dit volk zelf in zijn taak moet volharden. 't Zou een zwaar te torsen verantwoordelijkheid zijn, die de Europeesche natie op zich mocht laden door in het tegenwoordig wereldgebeuren uit kortzichtigheid, het den Japanners gemakkelijk te maken in de beschavingssfeer van de blanken te dringen.

Oost-Afrika.

De ,,London Gazette'' heeft ons bijzonderheden gebracht over de krijgsverrichtingen in Oost-Afrika van 30 Mei tot 1 December 1917 die de druppelsgewijze bekend gemaakte onvolledige berichten aanvullen en aan een mededeeling van generaal van Deventer ontleend zijn. Eerst worden details gegeven betreffende de krijgsverrichtingen, die op 29 November eindigden met de onvoorwaardelijke overgave van den Duitschen commandant Tafel, te gelijk met 19 officieren, 92 Europ. minderen, meer dan 1200 Askari's en 2200 andere inboorlingen. Daarna volgt de episode die besloot met den terugtocht op Portugeesch gebied van den generaal von Lettow met de overgebleven strijdkrachten, van 50 officieren, 250 Europ. minderen en 1500 à 1800 Askari's.

De beschreven zes maanden stelden weer hooge eischen aan de troepen wederzijds. 't Moreel der Duitschers wankelde nooit. Zonder de vastberaden dapperheid en 't onvolprezen uithoudingsvermogen der Britsch-Boeren-Belgische troepen zou hij niet te bedwingen zijn geweest.

Gedurende die zes maanden heeft het Britsch-Boerenleger hier 6000 man verloren, in die periode verloren de Duitschers 1618 man aan blanke strijders en 5482 aan Askari's. De meeste hunner werden in hospitalen gevangen genomen, waar zij niet wegens ziekte, maar wel uitgeput door de aanhoudende vervolging waren opgenomen. De buit bestond uit 14 kanonnen, 77 machinegeweren en 1000 geweren.

Van Deventer prijst de wijze waarop de Engelsche autoriteiten hun taak opvatten. De huidige vriendelijke houding van 't volk is een hulde aan die opvatting. Hij zwaait ook bijzonderen lof toe aan de Belgische kolonnes, die onder bevel van kolonel Huyghe, op loyale en doeltreffende manier aan de operatiën deelgenomen hebben. De Belgische troepen zijn, zegt hij, schitterende strijders en hun deelneming aan den veldtocht is van de grootste waarde geweest voor 't welslagen ervan.

Terwijl de beschouwingen van generaal van Deventer den indruk willen vestigen dat men hier met een volstreden en uitgestreden zaak te doen heeft, weten wij niet of dit al vast aangenomen mag worden. Von Lettow beschouwt de D. zaak in Oost-Afrika vermoedelijk nog niet als hopeloos verloren, zijn moreel zal nog wel niet geknakt zijn. 't Zal ons althans niet verwonderen hem van uit 't Portugeesche gebied weer naar Duitsch Oost-Afrika te zien terugkeeren, om den strijd opnieuw aan te binden.

Canada.

Zelfs bij den nood, die 't groote Britsche rijk aan mannekracht ondervindt, blijkt 't moeilijk 't begrip van dienstplicht te doen aanvaarden. In 't moederland heeft 't felle tegenstanders behouden, Australië heeft 't tot twee maal toe bij referendum afgewezen, in Canada bezorgt de uitvoering der aangenomen wet een bloedig verzet. Vooral 't Fransche gedeelte was er hier tegen gekant. Onder warme betuigingen van strijdens bereid te zijn, verzetten de tegenstanders zich toch tegen dwang. De doorvoering van de wet treft intusschen nog zóó velen, dat voor 't strijdens bereid zijn wel eenige twijfel gerechtigd is. Volgens de telegrafische berichten was te Quebec een krachtig verzet georganiseerd, maar is de regeering daar flink tegen in gegaan. Na voorgekomen onlusten is een verordening uitgevaardigd, waardoor de militaire overheid, zonder daartoe door de burgerlijke overheid aangezocht te zijn, alle opstootjes met geweld mag onderdrukken. Oproermakers verschijnen voor de militaire rechtbank en worden bij 't leger ingedeeld.

Een andere verordening wil een einde maken aan 't zich onttrekken aan diensten van algemeen nut. Ieder tusschen 16 en 60 jaar moet, met uitzondering van studenten en zieken, de eene of andere nuttigen arbeid verrichten, op poene van opsluiting of gevangenzetting. Deze bepaling is vooral gemaakt voor vreemdelingen.

't Is gelukt de opstootjes te dempen, hetgeen echter niet zonder bloedvergieten is bereikt. 't Onderzoek naar de wanordelijkheden, waarbij dooden gevallen zijn, wordt streng gevoerd. Aan 't vaste besluit van de regeering, om bij 't doorzetten der dienstplichtwet te blijven, wordt door een sterke militaire macht kracht bijgezet.

Ingezonden.

Geachte Redacteur,

Vergun mij met enkele woorden te wijzen op eenige onjuistheden in 't stuk van den heer Ratu Langie, opgenomen in 't Koloniaal Weekblad van 28 Maart j.l.

Vooreerst dan is 't onjuist, dat de oud-majoor A. L. Wawo Roentoe, na het eind-examen aan de hoofdenschool te Tondano met succes te hebben afgelegd, nog in hetzelfde jaar geroepen zou zijn om zijn aftredenden vader op te volgen als Majoor van 't district

Sonder (Minahassa). Hij werd eerst als schrijver bij den controleur van Amoerang te werk gesteld; na eenigen tijd volgde zijn benoeming tot Hoekoem Kadoewa (tweede districtshoofd), om daarna aangesteld te worden tot eerste districtshoofd van Sonder, met den titel van Majoor, nog op vrij jeugdigen leeftijd, voornamelijk uit consideratie voor zijn trouwen en hoogstverdienstelijken vader A. B. Wawo Roentoe, begiftigd met de gouden medaille van verdienste.

Wat de gouden ster van verdienste betreft, het is mogelijk, dat de oud-majoor Wawo Roentoe later als lid van den Volksraad die hooge onderscheiding ontvangen zal, maar tot nog toe is hem alleen verleend de zilveren ster, op mijn voorstel indertijd, zooals meerdere hoofden in de Minahassa die hebben. Evenwel kan 't niet ontkend worden, dat de oud-majoor werkelijk veel voor zijn district gedaan heeft.

Evenzeer onjuist is 't, dat hij een paar jaar na zijn decoratie eervol ontslag vroeg om te demonstreeren tegen een principieel verschil, dat tusschen hem en den Hollandschen Resident in Menado was gerezen. Er bestond toen nog volstrekt geen geschil, en hij vroeg ontslag uit den dienst, eenvoudig omdat hij ziekelijk was (chronische keelaandoening) en zich daardoor niet meer in staat achtte zijn ambtsplichten naar behooren te vervullen. Op mijn voordracht werd toen zijn broeder E. Wawo Roentoe, toenmaals 2de districtshoofd, door de Regeering tot zijn vervanger benoemd, met den titel van Hoekoem Besar.

Overigens lust het mij niet verder uit te weiden over de wijze van optreden van dien oud-majoor tegenover de hoofden van gewestelijk bestuur van Menado in 1891 en 1901. Men leze de betrekkelijke Koloniale Verslagen, waarin dit alles uitvoerig is behandeld; zoomede het werk van Van Kol ,,Uit onze Koloniën'' en mijne ,,Aanteekeningen'' daarop. Men zal dan ongetwijfeld tot de slotsom komen, dat ook in dat opzicht de voorstelling van de zaak, door den heer Ratu Langie gegeven, onjuist is. In ieder geval is de zaak niet ,,nagenoeg in den doofpot gestopt'', maar integendeel ernstig onderzocht (zending van den vice-president in den Raad van Ned.-Indië Gallois, den heer van Kol in de Minahassa, enz.)

Toen de heer van Kol in de Minahassa kwam (1902), was de heer Ratu Langie zooals hij zelf schreef, een kind van elf jaar. Persoonlijk was hij dus toen niet in staat zaken en gebeurtenissen onbevangen en naar behooren te beoordeelen. Later heeft men hem blijkbaar zeer éénzijdig ingelicht; van daar de vele onjuistheden in zijn bovenvermeld artikel.

Ten slotte kan ik niet nalaten te wijzen op de merkwaardige uitlating van den oud-majoor Wawo Roentoe, dat de translateur van den heer van Kol op de groote ,,Volksvergadering'' te Tondano, een inspecteur van het inlandsch onderwijs, noch het Maleisch noch het Hollandsch goed machtig bleek te zijn. Het is teekenend!

Hoogachtend,

Uw Dw.,

E. J. JELLISMA,

2-4-18. Oud-Resident v. Menado.

Vreemdelingen in het Indische Leger.

In deze tijden van ,,nationalisme'', waartegen alle ,,internationale'' organisaties als socialisme, vrijmetselarij, katholicisme en andere het hebben moeten afleggen, is het noodig, dat het Nederlandsche volk ingelicht wordt omtrent de ,,internationale'' samenstelling van ons Indische leger.

Behalve de ,,inheemsche'' militairen van verschillende rassen, allen Indiërs, telt ons leger, blijkens het laatste Koloniaal Verslag (van 1917):

	Officieren	Onderluitenants	Onderofficieren en minderen.
Nederlanders	678	138	6061
In Indië aangenomen Nederlanders	432	19	1815
Uit België	1	2	77
Uit Zwitserland			32
Uit Frankrijk			1
Uit Luxemburg	1	2	15
Van elders (voornamelijk Denen, Finnen, Zweden, w.o. vele doctoren)	18		23
Uit Duitschland	6	12	625

Onder deze getallen zijn niet begrepen een 53-tal vreemdelingen, die als gewezen militair onder den naam van burger-geëmployeerde bij het leger werkzaam zijn.

Ik vestig er de bijzondere aandacht op, dat van de 6 Duitsche officieren, 12 idem onder-luitenants en 625 Duitsche onderofficieren en minderen (meest allen onderofficier) en van die 53 burger-geëmployeerden (meest Duitschers), het overgrootste aantal werkzaam is op ,,nationale'' posten, d.w.z. vertrouwensposten op het Departement van Oorlog, bij den Topografischen dienst, de Pyrotechnische werkplaatsen, den Artillerie-constructie-winkel, de Geweermakersschool en andere militaire bureau's en instellingen.

Welke waarborgen heeft Nederlandsch-Indië, welke waarborgen heeft het Nederlandsche volk, dat deze ,,vreemdelingen'' in tijden van oorlog, die — naar wij van harte hopen — voor onze overzeesche gewesten zullen wegblijven, hun eigen nationalisme zullen kunnen verloochenen en zich met heel hun energie en hartstocht in dienst zullen kunnen blijven stellen van ons ,,nationaal'' belang?

Het antwoord op deze vraag geeft ons het volgende feit:

In het ,,Indisch Militair Tijdschrift'' van 1873 staat op blz. 162 onder het hoofd ,,Toestand van het Indische leger bij het einde van 1871'' te lezen:

> Ter voorziening in de ongunstige uitkomsten der Amboineesche werving, werd de machtiging des Konings verkregen om een proef te nemen met de aanneming van Japanners.
>
> Nadat ter zake de noodige voorzorgsmaatregelen zullen genomen zijn, zal aan de machtiging gevolg worden gegeven.

Welnu, toen ik eind 1916 Indië verliet, waren er géén Japanners in het Indische Leger en......... die proef is nimmer genomen!

Waarom niet?

Omdat die voorzorgsmaatregelen onbestaanbaar zijn!

Moge het bovenstaande staatje goed doordringen tot allen, die in deze aangelegenheid eenigen invloed kunnen uitoefenen, opdat voor nu en in de toekomst in dezen in het Indische leger algemeen gewraakten toestand een einde komt.

Den Haag, 7 April 1918.

H. J. VERMEER,
gep. kapitein O.-I. L.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Belawan-Oceaanhaven.

Van de hand van den Algemeenen Adviseur voor het Havenwezen in Ned.-Indië, ir. Wouter Cool, is met bovenstaanden titel een werk verschenen (bestaande uit een deel tekst en een deel bijlagen), dat van actueel belang is, nu op de begrooting van Ned.-Indië voor 1918 — onder de totale uitgaaf van *f* 980.000 voor verbetering der haventoestanden te Belawan — een beginpost van een ton is uitgetrokken als eerste termijn voor de uitvoering van het plan Belawan-Oceaanhaven,

Eerst wordt een geschiedkundig overzicht gegeven, loopend tot 1 Januari 1917; in hoofdstuk I wordt de toestand op 1 Januari 1917 beschreven wat betreft vaarwater, haventerrein, scheepvaartverkeer, goederenbeweging en douanegelden. De volgende hoofdstukken III—X bevatten achtereenvolgens: Het achterland der haven. — Uitbreiding van de haveninrichtingen, eerstens van de kusthaven, vervolgens van de te maken Oceaanhaven. — De aan uitbreiding en verbetering te besteden bedragen. — Mededeelingen omtrent mededingende havens: Sabang, Port-Swettenham, enz., enz. — Technische en financieele beschouwingen. — Wijze van uitvoering, arbeidskrachten, gezondheidsmaatregelen, tijdsduur. — Havenkosten, als tarieven, kadehuur en havengeld. — Bedrijf en beheer. De tekst bevat nog een aantal foto's, terwijl een afzonderlijke atlas met kaarten en teekeningen een goed denkbeeld geven van den bestaanden toestand en van het ter uitvoering gekozen ontwerp. Het werk is uitgegeven door het Departement der Burgerlijke Openbare Werken. Afdeeling Havenwezen. Een uitvoeriger bespreking, waaraan het vorenstaande is ontleend, vindt men in het jongste Nr. van de „Ingenieur". (blz. 246—247).

Koloniale Studiën.

No. 8 van den 1en jaarg. opent met een artikel van V. B. van Gutem, getiteld: „China's intrede in den grooten oorlog" (gedateerd 15 Augustus 1917). Hoewel de schr. zich niet aan voorspellingen zal wagen, durft hij niettemin met volle veiligheid te verzekeren, dat den Chineezen zelf de binnenlandsche staatkunde veel nader aan het hart gaat, dan hun aandeel in den grooten oorlog.

Dr. R. Broersma artikelt over de particuliere landerijen in West-Java, die over het algemeen niet beantwoorden aan de goede bedoelingen, waarmede het particulier landbezit aanvankelijk in het leven werd geroepen. Doch om te bewijzen, dat er ook diergelijke landerijen zijn, waar de toestand van land en volk geen reden tot klagen geeft, landerijen, waar het beheer doordrongen is van plicht jegens de bevolking en gaarne van een deel der verkrijgbare baten afstand doet om welvaart op het land ook voor komende jaren te verzekeren, geeft Dr. Broersma een overzicht van een drietal landen nabij Buitenzorg, n. l. Pondok-Gedeh, Tjiomas en Dramaga. De indruk welken men na kennismaking met het artikel van Dr. Br. krijgt, is dat het particulier landbezit, hoezeer het geacht kan worden uit den tijd te zijn, nog wel kan slagen bij een gezonde opvatting omtrent de vereeniging der belangen van eigenaar en bevolking.

De ir. V. Jockin bespreekt de „Indische Technische Hoogeschool", waarvan de oprichting, dank zij de milde particuliere bijdragen, verzekerd is. Schr. is er maar matig mee ingenomen; wat Indië nu en voor het eerstvolgend ontwikkelingsstadium noodig heeft, is z.i. niet een technische hoogeschool, maar een school van het begin tot het eind gericht op de praktijk. „Wie wat critisch in de Indische technische wereld heeft rondgekeken, moet tot de slotsom gekomen zijn, dat het daar in de eerste plaats mangelt aan een voldoend talrijken, degelijken technischen middenstand."

Verder bevat deze afl. van het tijdschr. der Vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken nog de volgende beschouwingen: Iets over de delging der Indische leeningen, door J. A. de Waal. — Visscherij in Nederlandsch-Indië, door P. A. de Nijs Bik. — De Javasuiker-Vereeniging, door E. Helfferich. — Benevens een bijvoegsel, getiteld: Nog eens: Staats- of particulier bedrijf.

Bijdragen in Zendingsperiodieken.

In het April-Nr. van „De Macedoniër" o.a.: Een Moorsche predikant, door H. Dijkstra (overzicht van het werk: De Negerpredikant Jacobus Elisa Joannes Capitein 1717—1747, door Dr. A. Eekhof). — Voor zendingsstudiekringen. Soemba. I. Historie. Civiel gezaghebber de Roo van Alderwereld en M. Th. de Korte (vervolg), door D. K. Wielenga. — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra. (Hierin o.a. aan de N. R. Ct. ontleende levensbijzonderheden van de volgende 10 gekozen Inlandsche leden van den Volksraad: Dr. Radjiman, M. T. A. Koesoemo Oetojo, R. A. A. Achmad Djajadiningrat, R. M. T. A. Koesoemo Joedoe Soemido, M. Aboekassan Atmodirono, Abdoel Moeis, R. Sastrowidjono, A. L. Waworoentoe en Abdul Rivai).

In het April-Nr. van het Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging beschrijft zendeling H. van der Klift een heidensch volksfeest op Zuid-Celebes. — Verder bevat dit Nr. het slot van het artikel van Dr. J. Riemens Jr.: Zending en nationaliteit.

In- en Uitvoer.

Mr. Dr. C. F. Schoch artikelt in het Nr. van 3 April over „Het bankwezen in Suriname", waarbij de schr. weder in de bres springt voor de „Surinaamsche Bank." Het stuk is geschreven naar aanleiding van de mededeelingen onder het hoofd: Bankwezen in Suriname in de 20-Maart-afl. van de Economsich Statistische Berichten, welke den indruk geven, dat men in Suriname niets moet hebben van de door het Koloniaal Bestuur voorgestelde vernieuwing van het octrooi der Surinaamsche Bank.

Verder schrijft „een medewerker te Weltevreden" een en ander over de wijze van samenstelling der Nederlandsch-Indische handelsstatistiek. Hoewel schr. op sommige gebreken en fouten wijst, soms zelfs van onbetrouwbaarheid spreekt, kan over het algemeen de samensteller der Indische handelsstatistiek met de geleverde kritiek tevreden zijn.

Eindelijk bevat dit Nr. nog het vervolg der beschouwing over de ontwikkeling van de Nederlandsch-Indische nijverheid gedurende den oorlog (ontleend aan een aldus getitelde Indische publicatie).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 1 van den 2en jaargang. De Mataramsche vorsten, door Surya Ningrat (met portret van den Soesoehoenan van Soerakarta). — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (vervolg, de verkeersmiddelen en wegen). — Van huizen en verhuizen, door M. E. Reitsma. — De desaloenboengs, door Walbeehm. — Op en langs de Barito, door P. te Wechel (vervolg).

Particuliere landerijen op Java.

Als publicatie No. 3 der Vereeniging voor Studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken, is verschenen een praeadvies van D. Mulder over „De terugbrenging der particuliere landerijen tot het staatsdomein."

Schr. ontwikkelt hierin een plan, dat er zeer aanlok-

kelijk uitziet, een plan namelijk, waardoor de bezwaren tegen het particulier landbezit ook zonder terugbrenging der landerijen tot het staatsdomein, zijn op te heffen. De Regeering dient dan echter haar politiek van onthouding te laten varen en moet ook de zorg voor de economische belangen der Inlandsche bevolking op de particuliere landerijen op zich nemen. Wel-is-waar beschouwt de heer M. het middel van terugkoop van alle p. landerijen als het meest radicale middel ter bereiking van het door de Regeering beoogde doel, maar aangezien hiermede ontzaglijke sommen gemoeid zijn (schr. berekent dat de plannen der Regeering minstens 110 millioen gulden meer zullen eischen dan de zijne), concludeert hij: „Dat een wijs en voorzichtig financieel beleid de Regeering er toe moest brengen om niet verder door te gaan op den door Haar ingeslagen weg om alle particuliere landerijen op Java terug te brengen tot het Staatsdomein.''

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 14: Het achtste houtvesterscongres, door Prof. A. te Wechel. — Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer, beschreven en verzameld door Dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis, besproken door Prof. J. C. van Eerde. — De voedselvoorziening in Suriname, door Fred. Oudschans Dentz. — De beteekenis en de vooruitzichten van den inlandschen landbouw in de residentie Palembang, door J. S. C. Kasteleijn. — Crêpe of sheet (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (comité voor Indische lezingen en leergangen. — Doctoraat in de taal- en staatkunde van den Oost-Indischen Archipel). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Hindoe-recht in Indonesië.

Alsnog wordt de aandacht gevestigd op het academisch proefschrift van Mr. T. C. Lekkerkerker (den 21en Maart j.l. te Leiden gepromoveerd), getiteld: Hindoerecht in Indonesië (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De schr. heeft van zijn onderwerp een grondige studie gemaakt, welke als volgt is ingedeeld: De verhouding van het Hindoerecht tot het inheemsche recht der Hindoes in Engelsch-Indië. — De komst van het Hindoerecht in Indonesië. — De Hindoe-Javaansche wetboeken op Bali. — Eenige instellingen van het Hindoerecht vergeleken met het adatrecht der Baliërs. — Slotbeschouwing, literatuuropgaaf, register.

Economisch-Statistische Berichten.

Het Nr. van 3 April bevat o.m.: Is Suriname een zinkend schip? door Fred. Oudschans Dentz. — Een algemeen uitvoerverbod in Ned.-Indië, door Mr. W. Suermondt Lzn.

De nieuwe directeur van 's Lands Plantentuin.

De nieuwe directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg is, naar het Hbld. verneemt, dr. W. M. Docters van Leeuwen, omtrent wien het blad het volgende meldt:

Dr. W. M. Docters van Leeuwen, geboren in 1880 te Batavia, studeerde te Amsterdam en te Utrecht in de plant- en dierkunde en promoveerde in 1907, na eenigen tijd als assistent onder proffessor Pekelharing te Utrecht te hebben gewerkt, te Amsterdam op een proefschrift: Over den fijnen bouw en veranderingen gedurende de metamorphosen van het darmkanaal en zijn aanhangselen bij de isosama graminicola.

Kort na zijn promotie vertrok dr. van Leeuwen naar Indië waar hij werkzaam was bij de algemeene proefstations te Salatiga, waar hij zich meer speciaal bezig hield met de bestrijding van plantenziekten.

Na hier korten tijd werkzaam te zijn geweest, werd hij 14 Mei 1909 tot tijdelijk waarnemend leeraar benoemd aan de H.B.S. te Semarang, eerst in de natuurlijke historie, daarna in de wis- en natuurkunde, totdat 3 Juni 1911 zijn definitieve benoeming tot leeraar in de natuurlijke historie aan die instelling volgde. Bij de oprichting van de H.B.S. te Bandoeng werd hem 1 Mei 1915 het directeurschap over die school opgedragen. van welke functie hij nu getreden is in die van directeur van 's Lands Plantentuin.

In verschillende tijdschriften verschenen bijdragen van zijn hand, vooral onderzoekingen op het gebied der plantengallen en over de biologie der insecten, die dezelve veroorzaken; ook heeft de heer van Leeuwen zich bewogen op het gebied der histologie.

De Indische Gids.

Prof. D. G. Stibbe opent de April-afl. met eene beschouwing over Indische bestuurshervorming. — De heer W. H. M. Schadee komt nogmaals terug op de zaak Belawan-Oceaanhaven; hij en zijn bestrijder, de heer C. de Greve, kunnen nu inmiddels kennis nemen van het hierboven genoemde rapport van den heer Cool. — Een volgend artikel handelt over de 2e Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, waarbij ook het oog op Indië wordt gericht. — Een zeer interessant artikel is dat van den heer C. Lekkerkerker, getiteld: De Baliërs van Batavia. Schr. behandelt achtereenvolgens den Balischen invloed op de taal van Batavia. De Baliërs als element der Bataviasche bevolking. Iets uit de geschiedenis van de vestiging der Baliërs op Batavia. Een uitvoerige literatuuropgave aan het slot legt getuigenis af van de moeite, welke de schrijver zich heeft gegeven.

Het is wel eenigszins jammer dat het artikel a a n v a n g t met een kleine vergissing in een jaartal, vooral waar dit betrekking heeft op zulk een belangrijk historisch feit als de stichting van Batavia, waarvan de herdenking in 1919 zal plaats hebben.

Overigens bevat dit Ind. Gids Nr. de gewone maandelijksche rubrieken: Varia. — Revue van Brochures, enz. — Koloniale letterkunde. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

The reptiles of the Indo-Australian Archipelago.

The reptiles of the Indo-Australian Archipelago. II. Ophidia. With 117 illustrations. Bij Dr. Nelly de Rooy. Leiden, E. J. Brill Ltd. 1917. In 8o. XIV + 334 bladz.

Behandelde het in 1915 verschenen 1e deel, de Lacertilia (hagedissen), de Chelonia (schildpadden) en de Emydosauria (krokodillen), in het 2e deel zijn de slangen aan de beurt, waarvan 84 geslachten en 318 soorten zijn beschreven; wel is waar zijn enkelen niet in de Indo-Austral. archipel gevonden, maar de geleerde schrijfster veronderstelt terecht, dat deze zich daar toch wel ophouden en in de toekomst zullen gevonden worden.

Met het tweede deel, zegt prof. M. Weber in zijn voorwoord, is het eerste omvangrijke werk over de in dien archipel levende reptielen voltooid; het is niet alleen een belangrijk hulpmiddel voor hen, die deze diergroep bestudeeren, maar ook zij, die in onze Oost wonen en wel wat meer wenschen te weten van dat soort beesten, welke zij dikwijls genoeg in hun nabijheid zien, doch van die meerdere kennis verstoken blijven, omdat een goede leidraad ontbrak, vinden in de Rooy's werk een **vertrouwbaren gids**.

Behalve een uitvoerig register, hetwelk de bruikbaarheid van het boek in niet geringe mate verhoogt, bevat het nog een opgave over de geografische verspreiding der beschreven dieren. De mooie afbeeldingen van de verschillende slangen, zijn met kunstvaardige hand door den heer J. T. Obbes geteekend.

(N. R. Ct.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Voor personen, behoorende tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië (bij voorkeur Javanen), bestaat gelegenheid om onder genot van eene jaarlijksche bezoldiging van ƒ 3000 aan de Rijksuniversiteit te Leiden tijdelijk en wel voor de eerste maal tot het einde van het academisch cursusjaar 1918—19 te worden benoemd tot hulpleeraar in het Javaansch, ten einde onder toezicht van den betrokken hoogleeraar en volgens diens aanwijzingen te worden belast met werkzaamheden in het belang van het onderwijs in die taal aan studenten, die zich voorbereiden voor landsbetrekkingen in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor eene zoodanige benoeming in aanmerking wenschen te komen, zullen zich vóór 15 April 1918 met een gezegeld verzoekschrift, c.q. onder overlegging van de stukken welke tot aanbeveling kunnen strekken, hebben te wenden tot den Minister van Koloniën.

Voor nadere inlichtingen kan men zich vervoegen tot het hoofd der 5de afdeeling bij het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant, van 15 Maart 1918, No. 63).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Familiës, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst of in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 16. Donderdag 18 April 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

LEZING

voor de leden van ,,Oost en West" met recht van introductie op *Vrijdag 3 Mei a.s.*, in de Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, den Haag.

Spreker de Heer R. M. S. SURYA NINGRAT.

Onderwerp: I. **Een en ander uit het Javaansche Volksleven**, met lichtbeelden;

II. **Muziek en zang**, met begeleiding van een of meer instrumenten en zang.

Entréekaarten verkrijgbaar bij den Secretaris, L. van Meerdervoort 187, van Maandag 22 April tot Dinsdag 30 April van 10—12 en van 2—4 uur, uitgenomen Zaterdagmiddag.

De entréekaarten kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

Voorloopig kan aan ieder lid slechts één introductiekaart worden verstrekt.

Oproeping.

Wie helpt een oppassend West-Indisch jongmensch tijdelijk aan een voorschot van vijfhonderd gulden, ten einde dit jaar zijne studiën aan een Zeevaartschool te kunnen beëindigen?

Bedoeld jongmensch heeft reeds zijn diploma als 2e stuurman behaald, doch zit thans zonder middelen wegens het ontbreken van alle gemeenschap met onze West-Indische Kolonie. Volgens oordeel van den Directeur dier Zeevaartschool zijn zijne studiën zeer bevredigend, en is een gunstige uitslag te verwachten. In dat opzicht kan dus de terugbetaling van het voorschot als verzekerd worden beschouwd.

Het zou dus jammer zijn, wanneer hij door de tegenwoordige ongelukkige omstandigheden gedwongen zou worden, zijne studiën te staken.

Nadere inlichtingen te bekomen aan het adres van onzen Secretaris, Heulstraat 17, Den Haag.

De invoering van het nieuwe Strafwetboek.

In eene, den 2en Januari j.l. gehouden openbare plechtige vergadering van het Hooggerechtshof te Batavia, sprak de president, Mr. J. M. Carpentier Alting, een rede uit over de beteekenis van het nieuwe Strafwetboek.

Aan die rede ontleent de *Java-Bode* het volgende:

Spreker vangt aan met te herinneren aan het feit der invoering in 1886 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, een gebeurtenis van zoo overgroot belang voor het Moederland — niet ten onrechte werd destijds aan den Nederlandschen wetgever groote lof ook in het buitenland toegezwaaid: een hooggeplaatst Fransch rechterlijk ambtenaar sprak in dit verband over ons volk als van ,,ce grand petit peuple" — en die toch buiten de kringen der mannen van het vak slechts weinig aandacht vond, zoo weinig, dat van een plechtigheid als thans plaats vindt, toen geen sprake was.

Spreker schrijft dit vóór een deel toe aan de omstandigheid, dat slechts hoogst zelden de rechtspraak zich in de belangstelling van het publiek mag verheugen. Vaak beseft men niet, dat bij haar ligt een der hoofdvoorwaarden voor een rustige vreedzame samenleving, voor de handhaving der groote rechtsgoederen: leven, vermogen, vrijheid, eer en goeden naam. De justitie voelt zich, voelde zich althans in 1886, nooit gedragen door de sympathie van het volk.

Het opperrechtelijk college vertrouwt dat dit nu anders is en vindt de bevestiging van dat vertrouwen in de tegenwoordigheid te dezer plaatse van een zoo talrijk publiek en wel in de eerste plaats ook van den Landvoogd.

De invoering van het nieuwe wetboek is een gebeurtenis van groot belang, niet echter omdat, zooals toch eens verkondigd is, het zou markeeren een eersten stap op den weg tot unificatie van recht voor alle bevolkingsgroepen in Indië — aan unificatie, immers vooral die op het gebied van het privaatrecht, mag voorshans nog niet worden gedacht — maar toch hierom, dat het is een nadrukkelijke proclamatie van den troon des wetgevers, dat het zijn streven is te komen tot associatie op het terrein van het recht, van die bevolkingsgroepen, zijn streven om voor alle onderdanen van den staat der Nederlanden gelijke of gelijkwaardige waarborgen van recht in het leven te roepen, een streven, dat reeds is gebleken uit de instelling der landgerechten en welhaast zal blijken uit de nieuw ontworpen regelingen van het strafproces en de preventieve hechtenis.

Het is intusschen de betreuren, dat het zoo'n langen tijd heeft geduurd voor dit wetboek tot stand kwam. Reeds in 1902 was de nieuwe wetgeving zoover gevorderd, dat tot invoering daarvan had kunnen worden overgegaan, ware het niet dat inmiddels de idee der unificatie aan den politieken horizon was komen rijzen en toen de gedachte kwam, dat een eenig strafwetboek een eerste stap op den weg daartoe zou kunnen worden. Intusschen is de sedert verloopen tijd niet onvruchtbaar geweest en is in menig opzicht veel verbetering te constateeren, wanneer men de nieuwe wet vergelijkt en met de Nederlandsche en met de vroeger tot stand gekomen of ontworpen herzieningen der Indische wetgeving.

De nieuwe Indische wet is intusschen blijven staan op den grondslag van de Nederlandsche strafwet van 1819 en de lof aan dit wetboek steeds toegekend, dat ze was een nationale, mag ook worden toegezwaaid aan het Indische wetboek. Het is natio-

naal Nederlandsch, omdat het heeft echt Nederlandsche karaktertrekken; naast andere ademt het bovenal vertrouwen in den rechter, reden waarom aan den rechter groote vrijheid van beweging wordt toegekend. Het toekennen dier vrijheid volgt uit de groote ruimte toegekend aan de strafoplegging (algemeen minimum), uit de eenvoudige maar lenige aanwijzingen omtrent de schuldleer, uit de breed gedachte opvattingen omtrent de gronden, die tot rechtvaardiging van een ander strafbaar feit kunnen leiden, vooral ook uit de groote bevoegdheid, die in de bepalingen omtrent de strafrechtelijk minderjarigen aan den rechter is gegeven om dien maatregel te nemen, die de rechter in het belang van den pleger en ten nutte van de maatschappij noodig oordeelt.

Bij al deze onderwerpen blijkt, dat de taak van den rechter onder die nieuwe bepalingen een hooge en schoone is; hem wordt de plicht opgelegd bij de beoordeeling van daad en dader het oog gericht te houden op de tallooze motieven van physieken en maatschappelijken aard, die op het plegen der daad, op het worden van dader, van invloed zijn geweest.

Hieruit volgt, dat het nieuwe wetboek zal brengen een nieuw tijdperk van studie en onderzoek voor de rechterlijke ambtenaren, een tijdperk voor hen daarom des te aangenamer, omdat zij, allen aan de universiteit opgevoed in de moderne strafrechtsbeginselen, zich tot nu toe in Indië geplaatst vonden voor de noodzakelijkheden, in grondslag althans, oud en verouderd recht toe te passen, wat hun vaak tegen de borst heeft gestuit.

Is het wetboek nationaal Nederlandsch, de vraag moet worden gesteld of het ook nationaal Nederlandsch Indisch is. Dat de grondbeginselen hier dezelfde zijn als in Nederland, volgt uit de omstandigheid, dat strafrecht is publiekrecht en dat op het gebied van het publiekrecht het de Staat is, die de beginselen stelt in overeenstemming met zijn rechtsbewustzijn. Wil het wetboek terecht nationaal Indisch kunnen worden genoemd, dan moet het in de aanwijzing der strafbare feiten vooral zijn een weerspiegeling van de Indische maatschappij, moet het toonen zich rekenschap te geven van de beantwoording der vraag, hoe het strafbaar onrecht zich voortzet in die maatschappij. Spreker toont met eenige voorbeelden aan, dat het een streven van de commissie, die achtereenvolgens aan de totstandkoming dezer wet hebben gearbeid, is geweest, om het antwoord op deze vraag te zoeken. Voltooid is dat onderzoek echter nog niet en het zal alweer een plicht zijn der rechterlijke ambtenaren, om de bouwstoffen te leveren, waarop de wetgever zijn verderen arbeid in deze richting kan grondvesten. Reden te meer, om te verlangen, dat de rechterlijke ambtenaren in Indië niet te zeer met verplichten arbeid zullen worden overladen, opdat zij tijd overhouden voor dit wetenschappelijke werk. Het aantal rechterlijke ambtenaren moet mitsdien verre buiten de grenzen der tegenwoordige formatie worden uitgebreid, reden te meer ook om, door oordeelkundige maatregelen, vooral door geldelijke opofferingen te maken, dat de beste juristen van Indischen en Nederlandschen huize hunne jonge krachten aan de rechtspraak in Indië kunnen wijden; het beste is voor Indië — waar zooveel zwaarder eischen aan de rechtspraak worden gesteld dan bijv. in Nederland — nauwelijks goed genoeg.

Nagaande in welk opzicht verandering en verbetering wordt gebracht, betreurt spreker het, dat de doodstraf, die in het licht der moderne opvattingen niet meer straf, bloot veiligheidsmaatregel is, nog in het wetboek is opgenomen; hij spreekt intusschen het vertrouwen uit — en meent daarvoor grond te hebben — dat welhaast bij de te verwachten „novelle" die afschaffing alsnog zal komen.

Een nadeel is niet, dat ondanks gelijkheid in naam, nog verschil van strafkwaliteit zal worden gehandhaafd, welk verschil echter niet meer, als vroeger, verbonden is aan verschil van ras of nationaliteit, doch verband houdt met verschil in persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden. Juist het associatiebeginsel brengt, goed beschouwd, mede de *noodzakelijkheid* van dergelijke onderscheiding, wat natuurlijk niet zeggen wil, dat ook dit verschil, zooals het nu is, steeds hetzelfde zal moeten blijven.

Uit de onlangs tot stand gekomen gestichtenordonnantie blijkt intusschen weer, dat de behandeling van met dwangarbeid dan wel met gevangenis te straffen veroordeelden volkomen op *gelijke* beginselen gegrondvest is, zoodat ook in dit opzicht de gewilde gelijkheid is gewaarborgd.

Het nieuwe wetboek — al laat het nog verbeteringen toe, als elk menschelijk werk — is er en dat het er is geeft reden tot vreugde. Voor de bekrachtiging daarvan past een woord van eerbiedige hulde aan H. M. de Koningin. Thans aan de rechterlijke macht de taak om het naar geest en bedoeling toe te passen. Spreker verklaart namens de rechterlijke macht, dat het haar ernstig streven zal zijn naar beste weten en kunnen te arbeiden. Geschiedt dit, dan zal welhaast blijken, wat nu nog wel eens door sommigen wordt betwijfeld, dat er inderdaad op 1 Januari 1918 veel is veranderd en dat onder de gelding der nieuwe regelen een goede tijd voor recht en rechtspraak in *Indië* is aangebroken.

* * *

Na den dank der beide Hoven te hebben gebracht aan Zijne Excellentie den Gouverneur Generaal en mevrouw van Limburg Stirum en aan alle autoriteiten en belangstellenden, die deze feestelijkheid met hunne tegenwoordigheid hebben vereerd, sloot spreker deze plechtige zitting der beide Hooge Hoven.

De Landvoogd en mevrouw van Limburg Stirum, door de daartoe aangewezen commissie uit de audiëntiezaal geleid, verschenen daarop in de raadkamer, waar de leden der Hoven zich hebben vereenigd en onderhielden zich eenige oogenblikken met hen.

De Werving in Britsch-Indië en de Afstand van onze Bezittingen ter Kuste van Guinee.

Naar de Staatsct. mededeelt heeft de Britsche Regeering haar voornemen te kennen gegeven het in 1870 gesloten tractaat nopens den aanvoer van Koelies uit Britsch-Indië naar Suriname op te zeggen. Daardoor zal, binnen korten tijd, aan de immigratie in onze West van Britsch-Indische arbeiders, zooals zij tot nog toe geregeld was, een einde komen.

De vraag of wij het recht, om volgens dat tractaat werkkrachten voor Suriname te werven, hebben verkregen *in ruil* voor den afstand van onze bezittingen op de kust van Guinee — door den Heer Knobel in de Tweede Kamerzitting van 1 Maart 1917 bevestigend beantwoord, — wekt dus allicht opnieuw belangstelling. Wij meenen te kunnen aantoonen, dat van een dergelijken ruil geen sprake is geweest.

Daartoe is het noodig iets te zeggen over de geschiedenis van de drie aan elkander verbonden tractaten: 1. rakende Siak (en Atjeh), later — na de afstemming in de Tweede Kamer — vervangen door een overeenkomst nopens geheel Sumatra; 2. over het Koelietractaat en 3. over den afstand van „de Kust".

1. *Siak-tractaat.* Op voorlichting van den Commissaris-Generaal van den Bosch had onze Regeering in Indië: *a.* een kamp ondernomen strijdig met Britsche belangen door het heffen van differentieële rechten en het sluiten van havens voor den invoer van katoenen en wollen stoffen en *b.* besloten geheel Sumatra, buiten Atjeh, aan ons gezag te onderwerpen (1838). De Britsche handel zag zich, door de uitbreiding van ons gezag in Sumatra, benadeeld. Nu was door ons wel, door de wet van 3 Juli 1865, houdende vaststelling (voor den tijd van zes jaar) van nieuwe verlaagde tarieven voor Indië, aan Britsche klachten tegemoet gekomen, doch ontevredenheid van Engelsche zijde bleef aanhouden o.a. omdat onze verwikkelingen met Atjeh — waar Engeland handelsbelangen had — na het brengen van Siak onder onze opperheerschappij waren toegenomen.*).

In verband daarmede gaf de Britsche Regeering ons in 1868 den wensch te kennen, om de aangelegenheid van de uitbreiding van ons gezag over Siak bij tractaat te beëindigen. Dit aanbod was aan de Nederlandsche Regeering, die zich door de bij het tractaat van 1824 afgelegde belofte omtrent de onafhankelijkheid van Atjeh in een onhoudbare stelling geplaatst zag, zeer welkom. Een bij het tractaat gevoegde nota voorzag in het geval, dat Atjeh door Nederland zou worden onderworpen; overeengekomen werd — zooals gezegd, werd het Siak-tractaat later uitgebreid — dat Engeland afzag van alle vertoogen tegen de uitbreiding van het Nederlandsch gezag in eenig gedeelte van Sumatra, en aan den Britschen handel en de Br. scheepvaart gelijke behandeling als aan Nederl. handel en scheepvaart gewaarborgd. Engeland was daarmede dus verzekerd tegen een mogelijke frontverandering in de toepassing van ons handelsstelsel en had door dit tractaat tevens de kooplieden van Penang, die het met hunne overdreven klachten aan hunne Regeering soms zeer lastig hadden gemaakt, tot zwijgen gebracht.

2. *Koelie-tractaat.* Al voor de opheffing van de slavernij in West-Indië zon de Nederl. Regeering op middelen om in den te verwachten nood aan arbeidskrachten te voorzien. De van verschillende zijden (ook uit Suriname) gegeven raad om arbeiders van

*) L. J. P. J. Jeekel. Het Sumatra-tractaat. Leiden. E. Somerwil. 1881.

de Goudkust aan te voeren, bleek onuitvoerbaar. De Ned. Regeering verzocht daarom aan de Britsche — die in de afschaffing van de slavernij in onze W.-I. koloniën belang stelde — ons, even als aan Frankrijk was toegestaan, de werving van Britsch-Indische koelies te vergunnen. Hiertoe bleek Engeland bereid; het kwam ons zelfs, in een zeker tijdperk van de onderhandelingen, door de aanbieding van ontwerp-voorwaarden tegemoet. De geheele zaak was een onverplichte, door ons verzochte welwillendheid; het ontwerp-tractaat bedong geenerlei wederkeerigheid en de zaak is geheel op zich zelf behandeld. Maar toen het ontwerp ter teekening gereed lag verklaarde de sedert kort opgetreden Britsche Minister van Buitenlandsche Zaken, lord Granville, te bedoelen, dat de tractaten omtrent Siak en nopens Suriname te zamen zouden staan of vallen. M. a. w. werd dus door Engeland gezegd: indien de Staten-Generaal het Siak-tractaat verwerpt, geven wij geen arbeiders voor Suriname.

3. *Afstand van de kust.* De zaken aan de kust van Guinee hadden een zeer onbevredigend verloop; de toestand kon niet langer zoo blijven. Onze feitelijke rechten waren er zeer gering; buiten het gebied bestreken door de kanonnen van het hoofdkasteel — de andere forten verkeerden in vervallen toestand — hadden wij er weinig of geen gezag. Het scheppen van regel en orde zou slechts kunnen geschieden door geweldadig optreden en zulks gedeeltelijk met omverwerping van oude overeenkomsten. Daargelaten de zekerheid, dat wij de Fantijnen zouden moeten beoorlogen, stond vast, dat degeen, die op de kust van Guinee zou willen heerschen, vroeg of laat in botsing zou komen met het machtige negerrijk Ashanti, een botsing, die de Europeesche heerscher gedwongen zou zijn de beëindigen door algeheele onderwerping **). Doch hoe dit zij, in September 1869 betuigde de Minister de Waal aan den Britschen Gezant, den vice-admiraal Harris, zonder eenige aanleiding van diens zijde, dat hem geen beter middel bekend was om den barbaarschen krijg tusschen de negerstammen in Guinea, die der Britsche Regeering haast nog meer zorg baarde dan ons, te doen staken, dan overneming van onze rechten aldaar door Engeland ***). Dit gesprek voerde tot een briefwisseling, waaruit de bereidwilligheid van Engeland tot overname bleek.

* * *

De in 2 vermelde, door lord Granville gewenschte samenkoppeling van de Siak- en de Suriname-overeenkomst, gaf onze Regeering aanleiding tot een tegenzet. Om aan Engeland den loop der onderhandelingen en de hieruit ontstane waarde van elk der tractaten op zich zelf te herinneren, werd bij nota van 28 September 1870 aan den Britschen Gezant geschreven, dat wij gelijke solidariteit als tusschen de tractaten Siak en Suriname wenschten aan te nemen tuschen de tractaten Siak en Guinee (dit laatste was toen nog niet gereed). Daarop antwoordde lord Granville, na het ontwerp Guinee in onzen zin gewijzigd te hebben, dat te verstaan was dat nu de drie tractaten samen zouden worden aangenomen of verworpen.

De samenvoeging is dus geweest een gevolg van twee zetten op het politieke schaakbord; geen ruilhandel. Dat nieuwsbladen en kamerleden van dien tijd vasthielden aan de laatste meening, die van het aequivalent, lag aan verschillende oorzaken, o.a. aan de door de Regeering betrachte geheimzinnigheid; ook wel aan het ingewikkelde der geschiedenis. Want het Eerste Kamerlid Fransen van de Putte ving zijn rede in de zitting van 7 Juli 1870 aan met de mededeeling, dat hij gedurende de verscheidene jaren, dat hij in de Kamer werkzaam was, zelden voor een onderwerp had gestaan zoo moeilijk en dat zooveel studie en overweging vereischte als dat van de drie tractaten.

Uit het bovenstaande blijkt ons inziens, dat de onlangs in dit blad door Dr. Hendrik Muller aangenomen leer, dat de aanwerving van Britsch-Indische werkkrachten voor Suriname ons werd toegestaan als tegengift voor den afstand van de kust van Guinee, niet kan blijven gehandhaafd.

1 April 1918. L. C. VAN PANHUYS.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Indische-Militiekwestie.

In de *Java-Bode* verschenen eenige artikelen van de hand van *F.* over bovenstaand onderwerp. Allereerst beschouwt *F.* de militie uit een zedelijk oogpunt.

Een handeling kan men slechts dan *zedelijk of moreel* noemen, wanneer ze *in het belang van het Goede is; voert ze in de richting van het Kwade, zoo is ze onzedelijk of immoreel.*

Uit een paar voorbeelden: een jonge man, rijke wees, wordt omdat hij niet op eigen beenen staan kan, desnoods tegen zijn wil, onder scherpe voogdij geplaatst, in het belang van den persoon zelf; en een jonge man, wel in staat zich tot een nuttig lid der maatschappij te vormen, wordt door iemand, die op zijn vermogen aast, in een krankzinnigengesticht geplaatst, waardoor de ontwikkeling van het betrokken individu belemmerd wordt, trekt schr. het besluit: ,,Moreel wordt genoemd elke handeling, die met voorbijzien van eigen voor- of nadeel, de ontwikkeling bevordert van het individu (of het volk) ten wiens opzichte de handeling geschiedt, zelfs al gaat die handeling met geweld gepaard; immoreel daarentegen is elke handeling, die eens anders vrije ontwikkeling belemmert.

Hoe moet onze houding zijn tegenover handelingen, door anderen ten opzichte van ons zelf verricht, opdat onze eigen handeling in het belang der algemeene ontwikkeling ,,moreel'' kan worden genoemd?

Daarmee staan we op het gebied der weerbaarheid.

,,Kwaad dat ons wordt aangedaan, wordt nimmer beteugeld door het deemoedig te ondergaan; het wordt slechts beteugeld door het krachtig te weerstaan'', waaruit blijkt, dat weerbaarheid tegenover onrecht p l i c h t is in het belang van den eeuwigen strijd tusschen goed en kwaad.

Het antwoord op de vraag, of de weerbaarheid tegenover het kwade van mentalen aard of physieken aard moet zijn, luidt, ,,dat men ter bestrijding van het kwaad die middelen moet gebruiken, die dengene, die het kwaad begaat, zijn misdaad doet inzien.'' Hiermede wordt niet de stelling bepleit, dat geweld met geweld moet gekeerd worden, want een handeling, die het o n r e c h t met e i g e n middelen bestrijdt, is geen geweldadige handeling, omdat het is een verdedigings-handeling. Het verschil zit in het m o t i e f, waarmee de handeling geschiedt.

Wat geldt voor een individu, geldt ook voor den Staat, met dit verschil echter, ,,dat (tot nu toe. Red.) voor dit lichaam geen hoogere macht bestaat, waarop het zich beroepen kan om een aangedaan onrecht te keeren en ongedaan te maken; voor een individu wel.''

De oorlog der laatste jaren heeft helaas verschillende voorbeelden opgeleverd, waaruit blijkt, dat het, zooals de Schr. zegt, kan voorkomen, ,,dat een staat door een anderen staat ter wille van eigen voordeel in zijn vrijheidsrechten wordt aangetast en dan is hij v e r p l i c h t eigen middelen te hebben om het onrecht in zijn loop te stuiten.'' Schr. noemt als voorbeeld de neutraliteitsschending van België door Duitschland. Ons komt de verfoeilijke duikbootenkrijg en de roof onzer schepen ook in de gedachten. De Schr. komt dan tot 't besluit: ,,In het tegenwoordige stadium der menschelijke ontwikkeling is weerloosheid van een staat een misdaad, begaan tegenover het Recht, tegenover eigen volk, en tegenover de menschheid in haar geheel.''

Is het uit een zedelijkheidsoogpunt plicht van den staat om zich physiek weerbaar te maken, d.w.z. een militaire macht te vormen, zoo volgt daaruit, dat op elk individu in den Staat de p l i c h t rust om zijn aandeel te nemen in de Staatsweerbaarheid, indien zich niet voldoende vrijwilligers aanmelden, zooals hoogst waarschijnlijk is. Het tekort in de weermacht moet dan worden aangevuld door de M i l i t i e, die een weer p l i c h t is tegenover den eigen staat en tegenover de menschheid in haar geheel.

,,De Militie op zich zelf en de invoering daarvan is dus in geen enkel opzicht immoreel, omdat het slechts is het instellen van een voldoend sterke weermacht om aan zijn verplichtingen tegenover volk en menschheid te kunnen voldoen.''

In Indië vallen drie bevolkingsgroepen in de termen van den militieplicht, nl. de uit Europa geïmporteerde Nederlander; de Indo-Europeaan en de Inlander, die op zijn geboortegrond staat en met den Nederlander samen den Staat vormt.

Al is de weermacht zelf niet immoreel, het g e b r u i k, dat er van gemaakt wordt, kan dit wel zijn. De weermacht behoort een d e f e n s i e v e macht te wezen, doch wordt te vaak als een o f f e n s i e v e gebruikt. Toch behoeft een offensieve handeling niet steeds in strijd te wezen met de moraliteit.

Het kan zijn, dat een staat niet zijn eigen zaken kan beredderen en daardoor een gevaar wordt voor andere staten. In zoo'n geval is het noodig dien staat onder voogdij te brengen van een of meer der laatste en hem dus i n z ij n e i g e n b e l a n g tijdelijk van de vrijheid te berooven. Gaat dit niet goedschiks, dan kan daartoe een offensieve macht noodig zijn. ,,Van dit standpunt behoort ook de overheersching van vele Oostersche door Westersche volkeren gezien te worden; behoort ook gezien te worden de overheersching van Indië door Nederland.''

In een volgend artikel bekijkt *F.* de militie uit een sociaal en practisch oogpunt en merkt op, dat de invoering der militie op een krachtige wijze zal ingrijpen in het maatschappelijk leven: nieuwe sociale verhoudingen zullen geboren worden, nieuwe volkskarakter-eigenschappen ontstaan. Onder den drang der internationale verhoudingen zal Indië tot een snellen economischen opbloei, tot een intensieve

**) Of de Ned. Regeering voorzien heeft, dat het behoud van de kust van Guinee zou voeren tot een oorlog met Ashanti (een tweede Atjeh-oorlog) is ons niet met zekerheid bekend, doch lijkt ons waarschijnlijk. Allicht kende zij de waarschuwende woorden van Raffles: ,,In a country like Acheen by military operations we have every thing to lose and nothing to gain'', en had zij dus aan de k a n s op één Atjeh-oorlog genoeg.

***) De Waal. Onze Indische Financiën. Nieuwe reeks Aanteekeningen, I. Staatkundige gegevens blz. 66—71. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1876.

weerbaarmaking van al zijn economische hulpbronnen gedwongen worden.

Bij vele kwesties zal snel ingrijpen en grondige plaatselijke kennis noodig zijn, waaraan een veraf zijnde Regeering niet kan voldoen.

Gesteld, dat de Europeanen in Indië in voldoende mate de eigenschappen bezaten, noodig voor een intensieve, economische ontwikkeling, dan nog zou hun aantal te gering zijn om Indië te brengen tot zelfbestuur en economischen bloei. „Daarvoor is de hulp van het Inlandsche volk een besliste vereischte.”

Bezit nu het Inl. volk de eigenschappen van physieke kracht, volharding, tucht en arbeidzaamheid, waardoor het de drager der economische kracht kan worden?

Zijn er genoeg Inl. leiders, die met kracht en ijver de verwezenlijking hunner idealen nastreven? „Deze vragen moeten met een beslist „Neen” beantwoord worden”.

De militie zal uitstekend zijn om de groote massa tucht, arbeidzaamheid en volharding te leeren. De militieplicht zal den Inl. leeren snel en zeker te werken, hij zal weten wat gehoorzaamheid is en daardoor wordt hij opgevoed tot een bruikbaar werkman, wat noodig is, alvorens men kan overgaan tot het invoeren van mijnbouw en industrie.

En de door den milicien verworven eigenschappen zullen, als hij in de dessa teruggekeerd is, zich op de anderen inenten, waardoor langzaam maar zeker het peil van de gansche bevolking zal worden opgevoerd.

Bovendien zal de militie ook ten goede komen aan de physieke ontwikkeling van den Inlander.

Er zijn voor den Inlandschen milicien ook invloeden, die nadeelig op zijn karaktervorming zullen inwerken, daar hij niet met het meest beschaafde deel der Europeesche maatschappij in aanraking zal komen. De invloed der officieren zal echter krachtig ten zijnen gunste werkzaam kunnen zijn.

De meer intellectueelen zullen, behalve de boven genoemde voordeelen, nog het groote nut trekken uit den militietijd, dat ze met eigen volk leeren omgaan.

„De intellectueele Inlander zal meer gelegenheid hebben zijn minder ontwikkelden broeder te leeren kennen, en vooral die goede en slechte eigenschappen te leeren peilen, die zich zullen uiten, wanneer het er op aankomt, dat van hem diensten in het algemeen belang gevraagd worden. Deze kennis is voor hem, die eenmaal een leidende positie in een zelf-regeerend land zal moeten innemen, onmisbaar.”

Op de karaktervorming van den Indo-Europeaan zal de militieplicht ook een weldadigen invloed kunnen uitoefenen. Hem mankeeren durf, geestkracht en volharding en zelfs de steeds nijpender wordende strijd om het bestaan is niet in staat, om hem tot meer dan zuchten en klagen te brengen. De uitoefening van den militieplicht zal hem leeren de handen uit de mouw te steken en hem zoodoende er voor behoeden sociaal nog meer achterop te geraken.

Al zal voor den uit Europa gekomen Europeaan en voor den ontwikkelden Indo-Europeaan het voordeel niet zoo groot zijn, alle bevolkingsgroepen zullen profiteeren van de verruiming van inzicht, dat zich zal uiten in een gevoel en begrip van samenhoorigheid.

„Voor den ontwikkelden Europeaan en ontwikkelden Inlander kan dit samenwerken voor een zelfde doel een wederzijdsch begrijpen en waardeeren opleveren, waardoor het hechtste bolwerk van vrijheid en vrede voor beiden kan worden verkregen.”

Ten slotte beziet schr. de militiekwestie uit een historisch en noodzakelijkheidsoogpunt, en stelt voorop dat, alvorens Indië zelfbestuur kan worden verleend, aan twee hoofdvoorwaarden zal moeten worden voldaan:

„1e. Indië moet vormen een politieke eenheid, welke muurvast gebaseerd is op het samenhoorigheidsgevoel van alle bevolkingsgroepen: Javanen, Soendaneezen, Menangkabauers, Atjehers, Europeanen, etc., etc., die elk een deel van, en met elkaar de Ned. Indische Natie zullen vormen.

2e. Indië zal in staat moeten zijn om haar souvereiniteit op nadrukkelijke wijze naar buiten te handhaven.”

Hoe men over het werk, door Nederland verricht in Indië, moge oordeelen, het groote werk is wel geweest, dat het den Ned.-Indischen Archipel gemaakt heeft tot een geographische eenheid, „waardoor de eenmaal te verrijzen Ned.-Indische Natie in staat zal zijn, met de onnoemelijk rijke hulpbronnen, welke zich in haar grondgebied bevinden, haar economische onafhankelijkheid te waarborgen.”

En al vierde de machtsidee hoogtij in de eerste tijden na onze komst in Indië, toen we met geweld namen, wat ons goed dacht, toen ons bestuur berekend was op winstbejag en eeuwenoude tradities en dynastiën omver geworpen werden, „thans staat bij ons het Recht boven Macht.”

Ook is het onomstootelijk waar, dat de vorstendommen, onttrokken aan hun eigen bestuur, snel in bloei vooruitgingen, daar de Nederlander meer bestuurstalenten dan overheerscherstalenten heeft, hetgeen bij de Oostersche vorsten in den regel precies omgekeerd is.

„Thans staan we dus op deze hoogte, dat de geographische eenheid van Indië geworden is tot een feit; dat de welvaart van het land is toegenomen maar...... dat er in den loop der historie uit den aard der zaak in de harten der Inlanders en Europeanen een wederzijdsch verkeerd begrijpen moest ontstaan.”

De weg om dat verkeerd begrijpen te overwinnen, den Europeaan de aanhankelijkheid van den Inlander te verzekeren, waarop de weermacht van Indië dient gebaseerd te zijn, is de politiek van Recht, waaraan de Regeering uiting geeft door de invoering van den Volksraad en de doorgezette decentralisatie. „Daardoor zal het verkeerd begrijpen tusschen de beide voornaamste rassen van Indië verdwijnen en zal door beiden in vrede en onderlinge loyauteit naar de verwezenlijking van het zelfbestuur kunnen worden gestreefd.”

Voor het in contact met elkaar brengen van de verschillende bevolkingsgroepen is de militie wenschelijk.

Noodzakelijk is ze om de souvereiniteit van de Ned. Indische Natie naar buiten te handhaven.

Zelfs al zou het gevolg van den huidigen zelfmoord der volkeren zijn, dat het zelf-beschikkingsrecht der volkeren werd doorgevoerd, „dan nog zal het beslist noodzakelijk zijn, dat elke staat voldoende weermacht bezit om eigen land en volk te beschermen.”

Door het zelfbeschikkingsrecht verandert immers noch het menschelijk karakter, noch het volkskarakter en blijft de mogelijkheid bestaan, dat de eene natie in onwettig begeeren de hand uitstrekt naar de bezittingen van een ander. En zich daartegen te verweren is plicht, tenzij...... een wereldrechtbank in staat is den overweldiger te rechten en hem te dwingen zich op eigen terrein te houden.

Een blik op de kaart toont, dat Ned.-Indië komt te liggen in de route van het wereldverkeer en dat het geenszins onmogelijk is, dat bij een mogelijken strijd tusschen een of meer staten, de Indische zeeën het tooneel van den strijd zullen worden, zelfs al zou een directe aanval op Ned.-Indië zelf niet in de bedoeling liggen.

En geen enkel land zal de hand naar Ned.-Indië uitstrekken, „wanneer dat land in staat zal zijn om zichzelf te handhaven, en voor eigen defensie een voldoend groote weermacht op de been te brengen.”

Beter dan op hulp van anderen te rekenen, is het, op eigen krachten te vertrouwen, en willen we dat kunnen doen, zoo is de invoering der militie noodzakelijk.

Suriname.

Nog een Nederlander, die schijnt te meenen, dat de Vereenigde Staten klaar staan om honderden millioenen te geven in ruil voor onze West-Indische koloniën. Onder het hoofd „*De kruideniers van Europa*” schrijft n.l. Mr. *C. P. v. Rossem* in *De Telegraaf* van 8 April (Avondblad, Tweede blad):

„......Er zijn den laatsten tijd verschillende stemmen opgegaan om onze West-Indische koloniën te verkoopen. Suriname en Curaçao kosten jaarlijks schatten geld aan de schatkist en niemand heeft er ooit pleizier van gehad. — „Neen!” — zeggen enkelen van de allerlaatste gentlemen van Europa — „dat laat onze eer niet toe. We moeten deze valsche paarl van de West met hand en tand vasthouden ter wille van onze nationale eer.”

Een referendum zou ongetwijfeld uitwijzen, dat de groote meerderheid van ons volk — vooral in deze moeilijke tijden — veel happiger is op een Amerikaansche cheque van honderden millioenen dan op een kale rots in zee (waar zelfs de Curaçao niet eens vandaan komt) en een land van malaria, boschnegers en bacoven, welks eenige luxe is, dat het voor ons een luxe is. Ja, een luxe! Evenals tegenwoordig sommige patriciërs hun landgoederen verkoopen, aangezien het onderhoud te duur blijkt, zoo zou er niets op tegen zijn, dat onze patricische freule, de Nederlandsche maagd, haar twee buitentjes in de West aan den Amerikaanschen milliardair overdoet, al zijn deze ook honderdmaal veroverd door jongens van Jan de Witt. Deze jongens zijn begraven en vergeten en wij, nazaten, hebben, tijdens dezen oorlog, bewezen heele kleine heldjes op sokken te zijn. Laten we er ons in Godsnaam mee troosten”......

* * *

Zooals te verwachten was is de kwestie van den verkoop van de West niet onbesproken gebleven bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer (vergadering van 9 en 10 April). Verscheidene leden hebben daarover hunne meening gezegd, het uitvoerigst de heer *Kleerekoper*, wiens beschouwingen twee kolommen van de Handelingen beslaan. Daarvan volge hier het slot:

......,,Ik geloof echter, dat men niet een kolonie kan ,,verkoopen". Ik vind het begrip van ,,verkoopen" irrationeel met betrekking tot een gebied met levende menschen er op. Een kolonie is niet een goed, waarover men beschikt en dat met een zekere geldsom wordt ingeruild.

Ik ontken een dergelijk recht van eigendom en een dergelijk beschikkingsrecht over een kolonie. Wanneer dus de vraag aan de orde komt: moeten wij het gewest houden of niet? is het niet de vraag: wat kunnen wij er voor krijgen? maar: is het verleden van het gewest zóó, dat het voor de inwonenden economisch van grooter belang zou kunnen zijn bij Amerika te behooren dan bij ons? Deze vraag, die in het belang van die menschen zou moeten worden beantwoord, wil ik thans niet beantwoorden, omdat mij het moment niet gelukkig gekozen schijnt. Wel wil ik zeggen dat, wanneer Nederland, of welke andere Mogendheid ook, een stuk ,,koloniaal bezit" overdraagt aan een andere Mogendheid, ik mij dat maar op één wijze kan voorstellen, n.l. zoodanig, dat wij als Nederlanders overtuigd zijn, dat wij daardoor die menschen beter helpen dan door hen bij ons te houden, en dat wij van die nieuwe Mogendheid financieele en andere garanties vragen, die aan de bevolking van die kolonie ten goede komen, maar niet financieele garanties, die aan de schatkist van Nederland ten goede komen, omdat wij een stuk der aarde met menschen er op, dat ,,van ons" was, aan anderen hebben ,,verkocht."

Het spijt mij, dat de Regeering, toen zij eenmaal in het openbaar en ten aanhoore van de Amerikaansche pers dit vraagstuk besprak, niet in plaats van het bravour-antwoord, dat daaraan niet kan worden gedacht, wat reëeler en zuiverder de politieke verhouding tusschen Nederland en West-Indië en de vraag van de mogelijke ontwikkeling die ginds ligt, tot uitdrukking heeft gebracht, zoodat men ginds een wat beteren indruk had gekregen van onze bedoelingen dan uit die zeer vage woorden, die op de Amerikaansche Regeering misschien niet den indruk hebben gemaakt van die groote kracht, welke voor onze respecteering daar ginds zoo zeer gewenscht moet worden geacht."

De heer *Kleerekoper* wenscht dus niet dat Amerika onze crisisuitgaven en het dempen der Zuiderzee voor zijn rekening zal nemen.

Nu wij het voor de zooveelste maal hebben over den verkoop van onze West, willen wij de aandacht vestigen op een belangrijk artikel in ,,*De Indische Mercuur*" van 22 Maart, getiteld ,,*De verkoop van de kolonie Curaçao*" van de hand van den heer *J. H. J. Hamelberg.*

* * *

Veel belangrijks heeft de behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer overigens niet gebracht.

In ons vorig nummer hebben wij melding gemaakt van een motie door de Koloniale Staten met algemeene stemmen aangenomen, beoogende de behandeling van de ontwerp-verordening tot verlenging van het octrooi der Surinaamsche Bank te schorsen in afwachting van een nader onderzoek.

Dit besluit van de Staten is door verschillende leden van de Kamer zeer kwalijk genomen en men is er toe gekomen bij de Regeering er op aan te dringen het bedoelde octrooi bij Koninklijk Besluit te verlengen. Minister *Rambonnet* heeft verklaard, dat dit in de bedoeling ligt.

Afgescheiden van de vraag of de Koloniale Staten wijs gehandeld hebben, moeten wij *met den meesten ernst* een dergelijken maatregel ontraden. De Koloniale Staten hebben het wetsontwerp niet verworpen; alleen in dit geval ware een Koninklijk Besluit te verklaren; zij hebben de behandeling geschorst in afwachting van nader onderzoek en er is geen grond hun beweegreden verdacht te maken, zooals b.v. de heer *Kleerekoper* heeft gedaan. De toegezegde regeeringsmaatregel zou niet anders zijn dan het onderdrukken van de vrije meeningsuiting in de Koloniale Staten. Aangenomen dat deze een blunder hebben begaan, dan bedenke men dat dit ook wel eens in de Staten-Generaal voorkomt, zoo b.v. het stopzetten van de bacove-cultuur.

De door de Regeering te volgen gedragslijn is o.i. uiterst eenvoudig. De Minister van Koloniën zende aan den Gouverneur een telegram, inhoudende dat bevrediging van de wenschen der Staten aangaande circulatie- en cultuurbank is uitgesloten. De Staten zullen dan zoo wijs zijn de geschorste verordening dadelijk te behandelen en de zaak komt even spoedig in orde als wanneer een Koninklijk Besluit de oplossing bracht. Zoo noodig zou den Gouverneur in hetzelfde telegram kunnen opgedragen worden de verordening dadelijk af te kondigen.

Regeling bij Kon. Besluit moet tot de hooge uitzonderingen behooren. In dit geval zou bovendien o.i. zulk een besluit niet genomen behooren te worden vóórdat ook de Eerste Kamer hare meening heeft uitgesproken, wat weer tijd zal vorderen.

* * *

In zijn eerste rede in de vergadering van 10 April deelde Minister *Rambonnet* mede, dat alle schepen van de Kon. W.-I. Maildienst in beslag genomen zijn, behalve de *Commewijne* en de *Oranje-Nassau.*

,,De communicatie is nu dus allerminst verzekerd. Maar — vervolgde Zijne Excellentie — ik geloof niet dat er reden is zich ernstig bezorgd te maken over de approviandeering."

* * *

Even constateeren wij, dat ,,het waterhoofd" zich zoowaar, al is het heel eventjes, weer heeft vertoond. De heer *Scheurer* klaagde n.l. dat de bevolking van 90.000 zielen wordt geregeerd op een wijze, die doet denken aan een kind met een waterhoofd.

De heer *Knobel* heeft een sympathiek woord gesproken over de afschaffing der tijdschoten. Hij heeft de tolk willen zijn van een groot gedeelte der bevolking ,,voor wie die maatregel een onnoodige plagerij is. De kosten zijn zoo gering, dat die den doorslag niet hebben kunnen geven."

Minister *Rambonnet* heeft daar het zwijgen toe gedaan.

Op enkele meeningsuitingen in den loop der discussiën komen wij misschien in een volgend nummer terug.

* * *

Kort geleden deelden wij mede, dat de Koloniale Staten een verordening hebben goedgekeurd, die het mogelijk maakt leegloopers tot landbouwarbeid te dwingen. Wij wezen er toen op dat de Staat New Yersey onlangs een regeling heeft getroffen — de ,,werk- of bromwet" — waarbij *iedereen* verplicht is, gedurende den oorlog te werken op straffe van naar de gevangenis te verhuizen. Een telegram in de N. R. Crt. van 8 April maakt melding van een verordening in Canada, die slabakken tot een misdrijf maakt. Alle menschen tusschen 16 en 60 jaar, met uitzondering van studenten en zieken, moeten de een of andere nuttige bezigheid verrichten op poene van opsluiting of gevangenzetting.

We zien dan ook geen enkele reden waarom men in een tijd van nood, als wij beleven, zoo'n maatregel in Suriname niet zou mogen nemen.

Maar nu wij de verordening en de toelichting hebben gelezen wil het ons toeschijnen, dat er op de te nemen maatregelen wel het een en ander valt af te dingen. Men zal in de toepassing op veel moeilijkheden stuiten.

* * *

In de op 12 April te Delft gehouden vergadering van de mijnbouwkundige sectie van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën heeft *Prof. J. A. Grutterink* gesproken over de technische beteekenis van bauxiet en het voorkomen van dit erts als product der lateritische verweering in Suriname. Een verslag van het gesprokene geeft de N. R. Crt. van 13 April, Ochtendblad A. In een vorig nummer deelden wij mede, dat een Amerikaansche maatschappij de ontginning van Bauxietlagen in Suriname op groote schaal heeft aangevangen.

In zijn lezing zegt *Prof. Grutterink* dat de regeering, ten aanzien van de uitbuiting der bauxietlagen, Suriname niet geheel afhankelijk wenscht te maken van deze machtige ondernemingen en, daar de kolonie geen mijningenieurs in vasten dienst heeft, in samenwerking met den Kon. W.-I. Maildienst, aan den mijningenieur E. A. Douglas, van het Oost-Indisch mijnwezen, heeft opgedragen een onderzoek in te stellen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tegen de Dessascholen. In de *Java Bode* is het volgende stuk van den heer *Abdoel Moeis* opgenomen: ,,In uw blad trachtte *W. M.* aan te toonen, dat ik ongelijk zoude hebben met te beweren, als zoude de dessajongen door den invloed van de dessaschool voor den landbouw verloren zijn. In 1916 verlieten 26371 jongens en 1615 meisjes met een certificaat de volksschool op Java en Madoera. Hiervan zochten en verkregen 6985 jongens en 113 meisjes plaatsing op een Gouvernementsschool der 2e klas, of een vervolgschool, *welke laatste niets anders is dan een Gouvernementsschool der 2e klas zonder 1e en 2e leerjaar*; 205 jongens en 1 meisje werden djoeroetoelis dessa of prabotdessa; 1016 jongens en 60 meisjes vonden werk bij partikulieren; 3799 jongens en 214 meisjes bezochten de scholen voor Mohamedaansch godsdienstonderricht; 14366 jongens en 227 meisjes d.i. 55 pCt. ruim hielpen hun ouders bij het landbouwbedrijf. Wanneer reeds 45 pCt. ,,*bezorgd*" zijn van dit respectabele aantal, dan is het toch welletjes, men kan moeilijk verwachten, dat iedereen maar een baantje krijgt, of een plaatsje op een der schoolinrichtingen. Nu heet die 55 pCt. maar hun ouders bij het landbouwbedrijf te helpen en wanneer de heer W. M. ook het dessaleven door en door kende, en precies wist, hoe dessahoofden opgaven verstrekken voor een statistiek,dan zou hij erg sceptisch staan tegenover dit cijfer van 55 pCt. Immers een dessajongen, die niets anders uitvoert, dan zoo nu en dan eens naar de stad fietsen, om naar de voetbal-wedstrijden te kijken, heet ook, waar het te pas kan komen *bebantoe dikolot* (zijn ouders te helpen). Het zou daarom wel interessant zijn eens te kijken naar het percentage van deze leegloopers (l.l. worden ze in de Soendalanden genoemd, hetwelk beteekent:

lèok-legiek of tewel *loeas-lèos)* uit deze bij hun ouders helpende-dessajongens.

Probeer eens een proclamatie uit te vaardigen in dessa's, strekkende tot aanwerving van djoeroetoelissen op *f* 10 in de stad, ik ben nieuwsgierig hoeveel er dan van die 55 pCt. in de sawahs blijven hangen. Mijn jarenlange omgang met de dessahoofden 'n mijn werkkring bij het Inl. Credietwezen in de Soendalanden, geven mij voldoenden kijk op de samenleving in de dessa, zoodat die ,,*sprekende* cijfers", bestudeerd op schrijftafels, mij toch niet van de wijs kunnen brengen. Toen ik sprak van de heeren van het N.I.O.G., vermeed ik opzettelijk de,,*sprekende*" cijfers uit de statistieken. Ik sprak daar als een *Kromo*, die het aan den lijve voelde, hoe men ons door bemiddeling van dessascholen het voor ons zoo hoog noodige onderwijs bijbrengt. Ik meen als belang*hebbende* n.b.m. evengoed te kunnen meepraten, als iedere andere belang*stellende*, die op zijn schrijftafel wroet in verslagen en statistieken, en aan de hand daarvan iederen mopperenden Inlander denkt te verslaan. De dessaschool *is*, zooals die daar staat, een imitatie, een carricatuur van een volksschool.

Wat betreft de laatste opmerking van den schrijver, dat hem n.m. geen voorbeeld bekend was van een leerling, die na een Hollandsch-Inlandsche school doorloopen te hebben, de *patjoel* hanteerde, kan ik met gerustheid antwoorden, dat ook mij zoo'n voorbeeld niet bekend is. Wel stel ik mij voor, dat zoo'n ex-leerling van de H.-I. school, de eenige onderwijsinrichting aan ons gegeven door onzen voogd, voor onze verdere ontwikkeling als intellectueel volk, het brengen moet tot controleur bij het Binnenlandsch Bestuur...... Tenzij dat het een *patjoel* is, behoorende tot den inventaris van een kultuur- of landbouwschool, dan zijn er voorbeelden genoeg."

De Jong Sumatranenbond. Deze is onlangs te Batavia opgericht. Behalve door een groot aantal leerlingen van de middelbare scholen werd de enthousiaste vergadering ook bijgewoond door vele belangstellenden, waaronder Mevrouw Labberton en de heeren Polderman, Abdoel Moeis en Soetan Toemenggoeng. Deze bond is er een voor Sumatraansche jongelieden, die eenig voortgezet middelbaar of vakonderwijs genieten. Het doel is:

a. de band tusschen de studeerende Sumatranen te versterken en wel door verdrijving van alle rassenwaan en door aankweeking van de onderlinge waardeering;

b. belangstelling wekken voor het land en volk van Sumatra;

c. bij de leden het besef te wekken en levendig te houden, dat zij geroepen zullen zijn om als leiders en opvoeders van hun volk op te treden;

d. belangstelling te wekken voor de beoefening van Sumatraansche talen en in stand houden en bevorderen van Sumatraansche kunst en nijverheid.

Deze bond tracht zijn doel te bereiken door het bestudeeren en beoefenen van de geschiedenis, talen, kultuur en kunst van Sumatra; door het uitnoodigen van bevoegde personen tot het houden van voordrachten, lezingen, of tot het schrijven van artikelen over aardrijkskundige, ethnografische, maatschappelijke, geschiedkundige onderwerpen enz. betreffende eenig deel van Sumatra en eindelijk door het uitgeven van een *Bondsblad*.

De oprichting van dezen bond is daarom van beteekenis, omdat slechts langs dezen weg mogelijk is de klove, die de rassen eeuwen lang van elkaar scheidde, langzamerhand voor goed te dempen. Hiertoe moet de jongere generatie gespaard blijven van het gif der vooroordeelen, die de conservatieve oudjes in de kampongs haar dreigen in te spuiten. Dit te voorkomen is een van de zwaarste taken van den bond. Overigens heeft deze vereeniging alle politieke tintjes streng geweerd. Wat het standpunt van den *Jong Sumatranen Bond* ten opzichte van Indië's andere bevolkingsgroepen betreft, een der sprekers op bovengenoemde vergadering zeide daaromtrent: ,,Wie denkt, dat onze vereeniging gebouwd is op de antithese Javaan-Sumatraan vergist zich deerlijk. Samenwerking met onze Javaansche broeders en andere Indiërs is niet alleen geoorloofd, doch m. i. zelfs gewenscht, met behoud van ieders zelfstandigheid."

Huwelijks-Geruchten. Er gaan in den laatsten tijd in ambtenaarskringen in Solo hardnekkige geruchten omtrent een aanstaand huwelijk van den *Mangkoe Negoro* met een prinses uit het Solosche vorstenhuis. In hoeverre de geruchten juist zijn, valt uiteraard moeilijk te zeggen. Reeds geruimen tijd geleden werden den prins huwelijksplannen toegeschreven. Het kan eigenlijk moeilijk anders, daar hij ongehuwd en reeds 32 jaar oud is. Niets zou dus waarschijnlijker zijn, dan dat hij in het huwelijk trad met een prinses van den bloede, al ware dit alleen in het belang der troonopvolging. Zooals bekend, is het vorige hoofd van het Mangkoe Negorosche rijk, prins *Mangkoe Negoro VI*, afgetreden, omdat hij zeer teleurgesteld was, doordat de regeering weigerde zijn niet uit een wettige gemalin geboren zoon tot zijn opvolger te benoemen. Mocht bovengenoemd huwelijk inderdaad tot stand komen, dan ziet men het merkwaardige feit plaats hebben, dat de vier Javaansche zelfbestuurders, allen afstammelingen van *Soenan Pakoo Boewono II*, vorst van Mataram en leden van één en hetzelfde (Mataramsche) vorstenhuis, door onderlinge aanhuwelijking nader tot elkander zijn gebracht, hetgeen de onderlinge verstandhouding ten goede zal komen — alzoo de *Darmo Kondo*.

Cultures in de Mangkoenegaran. Ditzelfde blad deelt mede, dat voorloopig aan de bestaande plannen van den *Mangkoe Negoro*, om op den berg Lawoe, in de nabijheid van Kemoening, de bergcultures op ruime schaal uit te breiden, geen begin van uitvoering kan worden gegeven. In de eerste plaats niet, omdat, als gevolg der suikercrisis, de inkomsten van het rijk over 1917 en 1918 zeer waarschijnlijk ver beneden de raming zulen blijven. Weliswaar beschikt het rijk nog over een reservefonds van ettelijke millioenen, doch hiervan mag alleen in tijd van nood worden gebruik gemaakt. Het blad vernam, dat de heeren Haag en van Lennep — eerstgenoemde is de superintendant van de M. N. Zaken — naar het gebergte zouden gaan, om het voor de uitbreiding der bergkultures bestemde terrein in oogenschouw te nemen. De Soekaboemische landbouwleeraar, Lekkerkerker, zou zich dan te Solo voor hetzelfde doel bij de eerstgenoemde heeren aansluiten. De M. N. bergkultures bestaan momenteel uit: het boschwezen, de kapokfabriek te Wonogiri, de rijstonderneming *Kerdjo-Gadoengan* en het rijstland *Modjoretno*. Volgens de raming waren de inkomsten voor 1917 getaxeerd voor:

het boschwezen (verkoop van hout uit de bosschen)	*f*	76.620
de kapokfabriek Wonogiri	,,	29.700
de rijstonderneming Polonkarto	,,	28.619
de koffie-onderneming Kerdjo-Gadoengan	,,	148.468
het rijstland Mojoretno	,,	54.580
Totaal	*f*	337.987

Het ligt in de bedoeling, om niet alleen de bestaande bergkultures uit te breiden, maar ook nieuwe in het leven te roepen; men wil n.m. thee gaan planten op groote schaal. Wanneer de heer Lekkerkerker, die uitnemend op de hoogte is der theekultuur, de hiervoor bestemde terreinen geschikt acht, zal zoo spoedig mogelijk met de ontginning worden begonnen. Van den bouw van nieuwe fabrieken komt voorloopig echter niets.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Zoo zijn er! In de *Perniagan* wordt het volgende verhaal geplaatst: In zeker plaatsje op Java is een afdeelingsbank. Er zijn in Ned.-Indië meer afdeelingsbanken. Voor ongeveer drie jaren was er aan die afdeelingsbank een administrateur, die het werk wel kon doen, maar wiens opvoeding en beschaving geen directe waarborgen gaven voor een voldoende ontwikkeling van zijn verantwoordelijkheidsgevoel. Er zijn meer zulke administrateurs. Deze administrateur wist een kastekort te kweeken van *f* 10.000. Er zijn meer administrateurs, die zoo iets klaar weten te spelen. Deze man is ontslagen en heeft nu nog allen tijd om zijn prestaties te overdenken. Dit alles komt meer voor en dit zou dus aan ons verhaal geen bijzondere beteekenis geven. Er werd een nieuwe administrateur benoemd. Na een degelijk conscientieus onderzoek naar antecedenten? Men oordeele. Een gepensioneerd onder-luitenant werd benoemd. Maar men wilde in elk geval zekerheid. Dus moest er een waarborgsom gestort worden. De bank heeft een omzet van 2 à 3 ton; men eischte dus een waarborgsom van 300 heele, harde guldens. De zaak was gezond, het bestuur van de bank had zijn plicht gedaan. De nieuwe administrateur werkte prachtig. De man was prima. Die *f* 10.000 waren er gauw genoeg weer uit. *Kromo* betaalt 18 pCt..

De bank breidde zich prachtig uit, zeide de administrateur, en het bestuur knikte, ja, ja. Het werk werd te omvangrijk voor één man, zeide de administrateur; er moest noodig een adjunkt bij; de bank kon het best dragen. *Kromo* betaalt 18 pct. En het bestuur knikte ja, ja. Het salaris van den chef diende wel wat verhoogd te worden en een gratificatie zou èn chef èn adjunkt, die al drie maanden in functie was, zeker aansporen tot reuzen-werkzaamheid, zeide de administrateur; de

bank kon het best dragen. *Kromo* betaalt 18 pct. En het bestuur knikte ja, ja. Het was al botertje tot den bodem, 't was alles gulle vreugd. Och, een enkel tegenslagje kwam er wel. Een mantri te P. in de buurt verduisterde een paar duizend pop. Hij inde, wat *Kromo* terugbetaalde, maar vergat 't aan den chef af te dragen. Nu ja, een kleinigheid, licht te dragen voor een zoo bloeiende instelling. *Kromo* betaalt immers 18 pct. De mantri werd ontslagen en stapte de breede deuren binnen. Hij moest het goed voelen, want het was intens!!! slecht, zeide de administrateur. En het bestuur knikte ja, ja, ja! En dan, ach kleinigheden komen overal voor; er kwam wat achterstand. Een 10.000, 20.000, 30.000, 38.000 gulden; maar de tijden zijn ook enorm slecht en men kan ook niet elk leeninkje zoo nauwkeurig onderzoeken. De onwilligen moeten dan maar voor den landraad. Veroordeeling, excutie, boeten. Wel ja, de boeten komen de bank weer ten goede. En dan hier en daar een zachte dwang, een bedreiging en ja, de administrateur kan zelf ook wel boeten opleggen, boeten, die voor de geregelde boekhouding maar niet worden verantwoord. Er valt immers niet te declareeren en geheel zonder emolumenten is toch ook wel wat héél kaal. Neen, de affaire bloeide, bloeide als een aloë, zeide de administrateur, en het bestuur knikte ja, ja. Elken Zaterdag was de bank ook te P. geopend. De chef of adjunkt, die zich wondersnel in de zaak had ingewerkt, ging 's morgens met den trein van half zeven naar P. en keerde om half elf terug; edoch, het gebeurde een enkele maal, dat het bijzonder druk was en dat dus de trein van half elf niet gehaald kon worden. De arme administrateur kon dan niet voor half twee terugkomen en dan was de rijsttafel koud. Zoo iets gaat voor één, desnoods twee keer in een jaar, maar als het vaker voorkomt, dan is het te moorddadig. Het ging niet meer, wij nemen maar een auto, zeide de administrateur, die kost zooveel niet, een veertien gulden per maand, de bank kan dat wel dragen. *Kromo* betaalt 18 pct. En het bestuur knikte niet, want wist er niets van. Eén der bestuursleden meende zelfs, dat die administrateur die auto uit eigen zak betaalde; o, heilige onschuld! Och, neen, neen, het bestuur treft nu en nooit eenige blaam. Het bestuur was alleen, alom altijd onwetend. Het hoorde niet, zag niet, controleerde niet, wist niets, maar dan ook heelemaal niets. Het was nu Kerstmis 1917. Een ambtenaar van de centrale kas verscheen en zag en hoorde en controleerde. Alles was in de boeken in orde. Nog even de kas opnemen en de zaak was weer gezond. Maar er waren ook kleurstoffen ter distributie gegeven aan de bank. En in die kas ontbrak een sommetje van *f* 2000. Loh! waar was dat, waar was de verantwoording? Gestolen! Ja, maar geen diefstal aangegeven. Na scherpere ondervraging kwam het er uit: Ten eigen bate aangewend. En is dit alles? Ja; neen, ja, neen. Er zijn ook gelden terugbetaald, maar niet opgegeven aan den adjunkt, dus niet verantwoord. Er zijn ook eigenmachtig boeten opgelegd en geïnd van Kromo, dus die kunnen niet worden verantwoord. Alles en alles met elkaar een stijve 3000 pegels. 't Was toch maar een kleinigheid, dacht zeker de administrateur en het volk blijft toch uit de handen van woekerende Chineezen en Arabieren. En het bestuur knikte niet. Het stond en staarde wezenloos. De heeren wisten niets, zij waren verbaasd, verbouwereerd. Wie had dat ooit kunnen denken van dezen administrateur! Het gebeurde immers nog wel, dat hij bijna nuchter was en dan zeide hij altijd, dat de bank een prachtzaak was; wat zouden zij dan nog meer doen dan: ja, ja knikken. Er komt een nieuwe administrateur; de tegenwoordige adjunkt zou 't graag willen worden, hij heeft al eenige keeren elders gesolliciteerd en dan kan hij getuigschriften overleggen van den nu ontslagen administrateur, die volgens het zeggen van den nieuwen bestuursleider zóó waren, dat hij minstens geschikt werd geacht voor lid van de Rekenkamer en het bestuur had deze getuigschriften geteekend; en als de nieuwe administrateur er is, dan is die kleinigheid er gauw weer uit. *Kromo* betaalt 18 pct.

Chung Hwa Hui.

Men meldt ons:

Ter gelegenheid van haar zevenjarig bestaan hield Zondagmiddag de Chineezen Vereeniging in Hotel de Twee Steden alhier een bijeenkomst, waarbij aan mr. P. H. Fromberg zijn portret, geschilderd door den kunstschilder, H. J. Haverman, is aangeboden. Onder de aanwezigen merkten wij op den Chineeschen gezant en afgevaardigden van vele Indische vereenigingen.

In zijn diës-rede schetste de voorzitter, de heer Han Tiauw Tjong, de lotgevallen van de vereeniging en verklaarde, dat evengoed als de Nederlanders of Indo-Hollanders in Indië Hollandsch zijn gebleven en zullen blijven, zoo blijven de Indo-Chineezen Chineesch, wat hen echter niet belet krachtig mede te werken voor het heil van het land, waar zij geboren en getogen zijn.

Bij de aanbieding van het portret aan mr. Fromberg werd het woord gevoerd door den heer Yap Hong Tjoen, die hem dank bracht voor den grooten steun, dien de Chineesche beweging in Indië in het algemeen en Chung Hwa Hui in het bijzonder in hem hebben gevonden en nog steeds vinden. Spreker prees vooral de rechtschapenheid, het zeer ontwikkeld rechtsgevoel van den heer Fromberg, dat hem er toe bracht voor het goed recht der Chineezen op te komen.

Mr. Fromberg betuigde zijn dank en zei, dat nu de rechtseenheid voor alle rassen in Indië een bijna voldongen feit is, de belangen der Chineezen samenvallen met de andere bevolkingsgroepen, wat echter niet wegneemt dat er nog degelijk specifiek-Chineesche belangen zijn, o.a. het behoud van hun eigen taal, hun eigen cultureel leven. Ten slotte wees hij op het groote belang voor hun handel, indien de Chineesche ingezetenen de Europeesche boekhouding willen invoeren.

Hierna werd het woord gevoerd door Z.Exc. den Chineeschen gezant, die zijn vreugde betuigde, dat een sympathieke Nederlander door de Chineezen Vereeniging is gehuldigd; verder door den voorzitter van de federatie der Indische Vereenigingen, den heer Jonkmans en den heer J. J. Meijer.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Overgangstijd.

't Lijkt ons een merkwaardig artikel, dat onder 't opschrift „Die Uebergangswirtschaft'' van de hand van L. Epstein in de twee laatste nummers van de Deutsche Kolonialzeitung is opgenomen.

Na tranen geplengd te hebben over de reuzenoffers door den oorlog geëischt en op de gewijzigde staathuishoudkundige toestanden te hebben gewezen, zegt hij dat Duitschland zijn Volkswirtschaft wel 't meeste beïnvloed heeft gezien. D. onderhield handelsrelatiën met alle deelen van de wereld, 't haalde grondstoffen uit alle landen en vervoerde afgewerkte artikelen in alle richtingen, doch plotseling is dit alles afgesneden. Voor 't uitbreken van den oorlog nam D. met bijna 22.531 millioen markt aan den wereldhandel deel. De invoer van 11.639 millioen betrof in hoofdzaak grondstoffen, levens- en voedermiddelen. De uitvoer van 10.892 mark was zoo verdeeld dat Groot Brittanië, Rusland, Frankrijk, Noord Amerika en België te zamen 40 percent er van betrokken. De blokkade sloeg den handel met deze landen lam, maar ook 't verkeer met andere landen werd vrijwel onmogelijk of onbeduidend. De D. mannen werden bovendien meerendeels door legerdiensten in beslag genomen, hetzelfde gold voor de verkeersmiddelen. Zoodoende kreeg ook de geldmarkt een knak en de binnenlandsche handel leed er noodigwendig onder.

Maar de thans heerschende toestand is, hoe lang hij ook al aanhoudt, toch maar een tijdelijke. De vrede moet eenmaal komen en dan wordt de wereldmarkt weer geopend. Maar tusschen dit heden en die toekomst ligt een overgangstijdperk, waarin de legers weer in 't vreedzame burgerleven treden, waarin 't ontredderde geredderd moet worden, waarin 't gebrek aan grondstoffen de behoefte tot vernieuwd wereldverkeer doet ontstaan, waarin schepen, spoorwegen gebouwd moeten worden, terwijl, door 't vernietigde kapitaal, aanvankelijk gebrek aan geld zal bestaan.

Voor dien overgangstijd moeten de wegen nu reeds geëffend worden, om te voorkomen dat D. de oplossing van 't probleem van deze grootste van alle denkbare omzetting der staathuishoudkundige verhoudingen gezocht zal moeten worden op den bodem van te aanvaarden nieuwe voldongen feiten. Om in die richting werkzaam te zijn heeft de rijksregeering in October 1916 een „Reichskommissariat für Uebergangswirtschaft'' ingesteld. Als taak is hieraan toegewezen:

1. Terugkeer van de soldaten in 't vredesbestaan. 2. Verschaffen van den noodigen arbeid. 3. Verzorging van gewonden. 4. Terugkeer van vrouwelijke en te jeugdige krachten in 't huishouden. 5. Weder in werking doen treden van de gedeeltelijk buiten werking gestelde wet op de arbeidsbescherming. 6. Tot hoogste nut en voortbrenging opvoeren van de productie. 7. Herstel van 't kapitaal benoodigd voor vredesdoeleinden. 8. Kredietverschaffing. 9. Krediet voor stedelijk grondbezit en handelsscheepvaart. 10. Herstel van den handel. 11. Verbetering der waarborgen. 12. Vlottend maken van de in de oorlogsleeningen vastgestelde kapitalen.

In October 1917 is dit commissariaat opgegaan in 't Reichswirtschafsamt. Van de takken van dienst, welke hier een bijzonder belang voor 't moederland en de koloniën hebben, stelt de schr. de grondstofverzorging in de voorste lijn.

Katoen, jute, rubber, salpeter, wol, huiden, vlas, hennep, koper, nikkel en meer andere onontbeerlijk geachte grondstoffen kwamen niet meer binnen. Men heeft zich er zonder moeten behelpen, maar na 't intreden van den vrede zal de behoefte eraan zich toch duchtig doen gevoelen, vooral als 't voornemen der Entente mogendheden tot uitvoering komt om na den oorlog der wapens een economischen oorlog te beginnen. De D. nijverheid leverde voornamelijk geheel of half afgewerkte waren en juist aan de landen, die nu tot de vijandelijke behooren. Blijft dit afzetgebied gesloten dan zal de D. nijverheid bezwaarlijk weer tot bloei kunnen komen. Erger zou nog de weigering zijn om grondstoffen aan D. te leveren, wat D. noodig heeft komt in dit opzicht ook weer meerendeels uit de nu vijandige rijken. D. kan hiertegenover eigenlijk alleen kali noemen als een gronstof, die 't buitenland in groote mate noodig heeft, en 't bezit geen andere ruilartikelen. waarvoor de entente-landen bepaald op D. aangewezen zijn.

Hier komt nog bij dat eenige der tegenstanders, zooals Amerika, door den oorlog in bloei zijn toegenomen, en zich er op hebben toegelegd zelf grondstoffen te verwerken.

En toch moet D. grondstoffen krijgen, wil 't na den oorlog niet in ellendigen toestand komen en wil 't werk hebben om de van 't slagveld terugkeerenden aan brood te helpen. Daarom zal 't leveren van die grondstoffen als eisch zijn op te nemen in de vredesvoorwaarden aan de tegenpartij op te leggen en voor de naleving waarborgen te stellen, zooals dit in 1871 gedaan is voor 't afbetalen der 5 milliarden door Frankrijk.

Maar daarmede zal de opbloei van de D. nijverheid en den D. handel nog niet verzekerd zijn, de wisselwerking van D. met zijn voormalig overzeesch gebied is een niet te missen factor, waarvoor de zekerheid mede buiten twijfel te stellen is.

Wat ons in deze beschouwingen bijzonder treft is de openhartige bekentenis van Duitschlands volkomen afhankelijkheid op economisch gebied en daarnaast het overwinningsbewuste (de artikelen werden vóór den inzet van 't D. offensief in 't W. geschreven). Bij de oplossing wordt zelfs de mogelijkheid niet onder oogen genomen van een vrede zonder strategische beslissing, nog minder natuurlijk van een kans op nederlaag. Verder treft 't dat de conclusie niet leidt in de richting, die in de Kolonialzeitung te verwachten ware geweest, die namelijk dat, als de entente-landen niet meer voor grondstoffen en afname zorgen, D. 't van zijne koloniën zal moeten hebben. Wel denkt hij aan deze een voorname rol toe in de verdere ontwikkeling van zijn land — wij komen op dit gedeelte van zijn betoog wellicht nader nog terug —, maar 't rechtzetten van den economischen toestand moet in hoofdzaak verkregen worden door alle landen, die er over mochten denken met D. tot een handelsoorlog na den legeroorlog over te gaan, op z'n Pruissisch te ,,maatregelen."

Een nieuwe palmsoort in Kameroen?

In la Dépêche Coloniale van 7 Dec. '17 komt een uitvoerig bericht voor over een nieuwe palmsoort, die Elaesis tenera wordt genoemd. Zij is in Kameroen gevonden en werd door een missionaris ook in Belgisch Kongo gesignaleerd. De oliehoudende vrucht is door een vleeschachtig eveneens oliehoudend bekleedsel omhuld, zij weegt 10 tot 20 gram. Een vergelijking met de in 1902 ontdekte Lisombesoort geeft de volgende cijfers. Bij de Lisombe-noot komt 61.5 pCt. voor 't vruchtvleesch, 38.5 pCt. voor de noot; de olieopbrengst van 't vruchtvleesch alleen bedraagt 63.5 pCt., terwijl de olieopbrengst over vruchtvleesch en kern te zamen genomen 38.35 pCt. wordt. Bij de nieuwe vrucht zijn deze getallen respectievelijk 76, 24, 70.25 en 53.5 pCt.

In de ,,Deutsche Kolonialzeitung" van Februari j.l. erkent professor Dr. P. Preusz de uitstekende eigenschappen van de Elaesis tenera, maar hij bestrijdt dat men hier met een nieuwe ontdekking te doen heeft, daar deze palmsoort reeds sedert lang in D. West-Afrika bekend is. In Misahöhe werd zij door Dr. Gruner gevonden en Klode genoemd. Dr. Kersting signaleerde haar in Sokode onder den naam van Tonin Natille. In 't botanisch museum van Berlin-Dahlem zijn de vruchten te zien, ook in den proeftuin te Viktoria, in Kameroen, waren vóór den oorlog exemplaren voorhanden. 't Betrekkelijk zeldzaam voorkomen van deze palmsoort schijnt aan te geven, dat natuur invloeden haar voortplanting bemoeilijken, daarom was haar cultuur reeds tot een bijzonder onderwerp van studie gemaakt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het concubinaat in de Indische kazernes.

In het Nr. van 23 Maart van ,,De Hervorming" schrijft de heer S. Surya Ningrat een artikel over het concubinaat in de Indische kazernes (naar aanleiding van het pro en contra resp. van de heeren S. Weijl en W. H. Bogaardt). Schr. legt er den nadruk op, dat men wel onderscheid dient te maken tusschen de prostitué, welke hij als een verachtelijk wezen beschouwt en de concubine, die niet slechter behoeft te zijn dan de gehuwde vrouw. Ook in de Javaansche samenleving komt het concubinaat wel eens voor (vooral in de adellijke standen), waarbij de vrouw dan ook niets verliest van hare opvattingen omtrent kuischheid en zedelijkheid en evenmin voor een slechte vrouw wordt aangezien door haar omgeving. Schr. acht de instelling van het concubinaat als zoodanig niet te veroordeelen, doch hij noemt het kazerne-concubinaat afschuwwekkend, omdat het veelal gepaard gaat met eene mindere of meerdere mate van onzedelijkheid, zich meestal vertoont als eene gesanctioneerde prostitutie. Schrijver beveelt echter niet de opheffing, doch wel verbetering van het steisel aan, welke z.i. alléén kan worden bereikt door eene radicale hervorming van de kazerne-organisatie. ,,Afschaffing van het nu bestaande leger en invoering van een democratisch volksleger is het probaatste middel tegen het kazerne-kwaad."

Koloniaal Tijdschrift.

De April-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den heer H. M. van Altena over het opium-monopolie in Ned.-Indië. — De hr. H. H. de Cock besluit zijn artikel: Stadsdesa's en art. 71 R.R., waarin de schr. de wenschelijkheid betoogt der opheffing van die desa's, welke gelegen zijn binnen de grenzen der groote gemeenten. — Dr. E. Moresco vervolgt zijn artikelenreeks over Koloniale tariefpolitiek. — Onder het opschrift ,,Gambar Hidoep" publiceert D. een zeer merkwaardige briefwisseling tusschen een controleur en zijn chefs. — De hr. G. de la Valette geeft in zijn rubriek ,,B. B. Geschiedenissen, Figuren en feiten", levensbijzonderheden van A. Pruys van der Hoeven. — Overigens de gewone rubrieken: Verscheidenheden (Opleiding van bestuursambtenaren. — De bestuursorganisatie. — Hindoeisme en Islam). — Kroniek (Voorlichting uit Indië. — Kamers van Landbouw). — Persoverzicht (Inl. en Chin. pers). Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron (Het wetsvoorstel tot hervorming van het Bestuursstelsel. — Opleiding van ambtenaren voor den Indischen bestuursdienst). — Bibliographie.

Locale Belangen.

Afl. 12 van den 5en jrg. van het orgaan der vereeniging voor Locale belangen, bevat een artikel van den hr. A. Muhlenfeld, getiteld ,,De Indische gemeente en de bevolkingsboekhouding", dat hoofdzakelijk handelt over de invoering van bevolkingsregisters (intusschen voor Indië vooralsnog toekomstmuziek, meent schr.) Het slot van dit artikel vindt men in afl. 13. — Verder in afl. 12 nog: Pasarbouw, door J. Hellemans; en Artikel 77 Regeeringsreglement, door B. (handelt over onteigening in het belang van de volkshuisvesting).

In afl. 13 nog een beschouwing van B. ,,Vaststelling van tarieven, waarnaar de koopprijzen van aangevraagde stukken gouvernementsgrond worden berekend."

Publicatie Ned. Ind. Landbouw Syndicaat.

In afl. 24 van den 9en jaarg. worden o.m. de navolgende onderwerpen behandeld: De koffiediefstallen aan boord van de K. P. M., door Tobias. — Wervingskantoren. — Crêpe of sheet, door J. M. A. Wijnaendts van Resandt. — Over anticoagulatie-middelen, door Dr. A. J. Ultée. — De aantasting van eenige producten door insecten en de bestrijding daarvan, door P. E. Keuchenius. — Bijlage: Koeli-werfbureaux voor Banjoewangi.

Ned. Indische nijverheid gedurende den oorlog.

Als No. 4 der publicaties over 1917 van de Afdeeling Nijverheid en Handel (Dep. Landb., Nijv. en Handel) verscheen een brochure (gedateerd Buitenzorg, October 1917), waarin behandeld wordt de ontwikkeling van de Ned.-Indische nijverheid (met uitzondering van de landbouwnijverheid) gedurende den oorlog. Speciale aandacht wordt gevestigd op die takken van industrie, welke sedert Aug. 1914 in het leven zijn geroepen (calciumcarbid, inkt, vulcanisatie van rubber, bereiding van verf en vernis, enz.) In dit verband zijn de volgende cijfers zeer welsprekend: In 1913 werden in Ned.-Indië op het gebied van nijverheid opgericht naamlooze vennootschappen met een maatschappelijk kapitaal van ƒ 3.790.000, waarvan geplaatst ƒ 1.725.100; voor 1916 waren die cijfers resp. ƒ 4.918.500 en ƒ 2.829.000 en voor de eerste 10 maanden van 1917 ƒ 5.650.000 en ƒ 2.336.950. Deze sommen spreken voldoende voor zich zelf.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 12 Febr. j.l. is verschenen; het bevat de redevoernig van den heer H. Doeff over ,,Statenbond en Koloniën."

Maandblad der samenwerkende Zendingscorporaties.

In het April-Nr. levensbijzonderheden van de zendelingen J. Metz en J. L. D. van der Roest, die beiden 25 jaren geleden door de Utrechtsche Zendingsvereeniging voor het zendingswerk werden afgevaardigd. —

Voorts een artikel over maatschappelijke toestanden op Halmahera, door J. Metz; over de gebouwen der nieuwe Nederl. zendigsschool te Oegstgeest; en een kortere mededeeling over de zendingsbeweging op het eiland Nias.

Indisch Militair Tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud van afl. 12, jaarg. 1917. Springstoffen en eenige daarmede uit te voeren vernielingen, door J. Paalman. — Eenige grepen uit het nieuwe velddienst voorschrift, door L. J. J. M. Tabbers. — Iets over het treinvraagstuk en de verpleging, door S. H. Schutstal van Woudenberg. — De dwangarbeider, door E. A. Nix. — Enkele opmerkingen over het cavaleristisch gedeelte van het velddienstvoorschrift 1917, door K. G. W. van Wassenaer.

Kapitein Darlang.

In bovengenoemde afl. van het I. M. T. doen de H.H. P. W. Ockerse, kapitein-vliegenier en J. Engelbert van Bevervoorde, kapitein-vliegenier en P. T. de Jongh Swemer, kapitein der Infant. (allen te Bandoeng) een beroep op de vrienden en bekenden van den op 21 April Ao. Po. overleden kaptiein-vliegenier F. Darlang, wiens naam onafscheidelijk verbonden is aan de pacificatie van Atjeh. Genoemde commissie wil gelden bijeenzamelen om den naam van Darlang aan de vergetelheid te ontrukken; h.i. komt dien held een herinneringsteeken toe naast dat van mannen als Vis, Webb, Campioni en Scheepens, te wier gedachtenis op Petjoet (het vermaarde Atjeh-kerkhof) gedenkteekens zijn opgericht.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Afl. 12 van deel X (Dec. 1917) bevat o.m.: De omloop van den djati. Voordracht, gehouden op het jongste houtvesterscongres te Jogja, door H. Beekman. — Uit het Koloniaal Archief, door E. H. B. Brascamp VI. De djatibosschen in de memorie van overgave van W. H. van Ossenberch, Gouverneur van Java in 1745. — In memoriam: J. G. Scheijdegger, door J. H. Boerrigter.

De Spoorwegpolitiek in Zuid-Sumatra.

Als Mededeeling No. 6 van den Dienst der Staatsspoor- en tramwegen in Ned.-Indië, is verschenen een praeadvies van den hoofdingenieur J. C. F. van Sandick voor de eerste Zuid-Sumatra-Conferentie (Congresonderwerp Fa) betreffende de spoorwegpolitiek in Zuid-Sumatra. Aan den tekst is toegevoegd een „overzichtskaart der aan te leggen staatstramlijnen in Zuid-Sumatra."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 15: Lezing door den heer S. H. Gonggrijp in de vergadering van de Vereeniging voor den grooten landbouw in de kolonie Suriname gehouden op 19 November 1917, door J. Sibinga Mulder. — De nuttige planten van Ned.-Indië, door K. Heyne, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 April 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het verkeerswezen in Zuid-Sumatra. Het vervoer over water, door M. C. Koning, besproken door J. C. van de Wetering. — Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië. — De begrooting van Suriname en Curaçao voor 1918. — De overzeesche handel en de oorlog. (Een algemeen uitvoerverbod in Ned.-Indië, door Mr. W. Suermondt Lzn., Enz.). — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten. Enz.

Handel en Bedrijf.

In het 4-April-Nr. een waardeerend artikel, onderteekend I. K. Jr., over den heer G. Vissering, oud-president van de Javasche Bank, adviseur van de Chineesche regeering inzake munt- en bankaangelegenheden, enz. enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 2 van den 2en jaarg. bevat o.a. de volgende bijdragen: De Mataramsche vorsten (vervolg), door Surya Ningrat (met portret van Z. H. Pakoe Boewono X, Soesoehoenan van Soerakarta). — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis. De verkeersmiddelen en -wegen (vervolg). — Van huizen en verhuizen (slot), door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière.

Kaja-Kaja-wee.

Uit Merauke schreef Pr. Vertenten het volgende aan de Java Post: Jangre, een „iwag" (huwbaar meisje) van om en bij de twintig, al lang sukkelend, nu gansch uitgeteerd tot een levend geraamte, ligt op een ouden vuilen rijstzak. Heel haar lijf is grauw-zwart als de grond om het smeulend vuurtje, dat haar verwarmt en door zijn rook vliegen en muggen op afstand houdt.

Jangre, ik heb een paar heerlijke rijpe pisangs voor je meegebracht!

Een magere hand grijpt de vruchten, zij kijkt mij aan met groote starende oogen.

Wil je niet eens drinken, Jangre? Heel slapjes schudt het hoofd neen; toch is haar mond droog als kurk......

Op een afstandje zit haar moeder Sipauw. Ze priemt en braadt enkele zwarte spartelende slijkvischjes op een knappend vuurtje.

Sipauw is wel gerimpeld maar nog niet versleten, is nog vol levenslust en houdt van een lach en een deuntje. Wat Jangre noodig heeft krijgt ze van haar, maar meer ook niet.

— Toewan, ik ben het al lang beu haar te verzorgen; ze moet maar gauw sterven, ze is toch niets meer waard! Jangre hoort dat, ze heeft het al meer gehoord, zij is onverschillig geworden, is meer dan eens een lastige zieke. Al lang is het geleden dat moeder lief voor haar was. Zij aanvaardt en begrijpt het, want...... ze is toch niets meer waard. Arme Jangre!

Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde.

In een der jongste Nrs van dit tijdschrift een artikel van C. de Langen en J. Schut over acclimatisatie in de tropen en een van A. K. A. Gijsberti Hodenpijl, getiteld: De ziekten aan boord van de schepen van de Oost-Indische Compagnie in de eerste helft van de 18e eeuw.

De Banier.

In No. 1 van jaarg. 1918 onder andere bijdragen een artikel naar aanleiding der invoering van het nieuwe strafwetboek, waarvan de beteekenis in een plechtige zitting van het Hooggerechtshof te Batavia door Mr. Carpentier Alting werd uiteengezet. — Verder een en ander over het eiland Bali, waarvan het vervolg in No. 2.

Jaarverslag Topographische Dienst.

Volgens een aankondiging in de Java-Post is het jaarverslag van den Topograpischen Dienst over 1916 verschenen, waaruit o.a. blijkt dat onder de „bijdragen van gemengden aard" een artikel voorkomt van L. F. van Gent, getiteld „De aardrijkskundige benamingen in en om Batavia"; een voorproefje van het gedenkboek dat naar aanleiding van het 300-jarig bestaan van Batavia in 1919, het licht zal zien.

Eenige bijdragen in vreemde talen.

Das Wajang oder Javanische Puppenspiel, von J. Dierich (in Katholische Missionen, März 1918).

The orang dusun of British North Borneo, by I. H. N. Evans (in The British North Borneo Herald, 17 Dec. 1917).

The advent of Muhammedanism in the Malay Peninsula and Archipelago, by R. O. Winstedt. — Alabasta Borneensia, by E. D. Merrill (in No. 77 Journal of the Straits Branch Royal Asiatic Society).

Das Skelett eines Pesechem. Ein Beitrag zur Anthropologie der Papuanen von Niederländisch Südwest-Neu-Guinea, von Prof. A. J. P. van den Broek (Afl. 3 van deel VII (Ethnographie) van het werk: Nova Guinea. Uitkomsten der Nederlandsche Nieuw-Guinea-expeditie in 1907 en 1909 onder leiding van Mr. H. A. Lorentz).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van een hoofd van het domeinkantoor bij de Administratie van financiën in Suriname.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat een bekwaam en bevoegd persoon, bij voorkeur een jong doctor in de rechts- of in de staatswetenschap, met administratieve ervaring, naar de kolonie Suriname kan worden uitgezonden, ten einde, aanvankelijk voor den tijd van vijf jaren, als hoofd van het domeinkantoor bij de Administratie van financiën daar te lande te worden belast met de voorbereiding en uitvoering van agrarische en mijnwetgeving, op eene bezoldiging naar reden van ƒ 6000 (zes duizend gulden) 's jaars.

Bij uitzending uit Nederland gaat de jaarwedde in op den dag van vertrek naar de kolonie en wordt eene tegemoetkoming genoten voor kosten van uitrusting en van verandering van werkkring ten bedrage van twee maanden bezoldiging, te verhoogen met de helft, indien een of meer leden van het wettig gezin naar Suriname medegaat of het hoofd des gezins tijdens diens dienstvervulling aldaar derwaarts volgen, terwijl de jaarwedde vóór bedoeld vertrek wordt voldaan tot en met de maand van vermoedelijke aankomst in Suriname.

Voorts wordt overtocht van Nederland naar Suriname toegekend, ook aan het wettig gezin, dat desgewenscht later — zoo lang de werkzaamstelling nog meer dan één jaar moet duren — voor landsrekening kan volgen, in de eerste klasse, overeenkomstig de bestaande bepalingen, en, nadat de Gouverneur der kolonie aan belanghebbende heeft vergund naar Nederland terug te keeren, ook van Suriname herwaarts.

Vóór de uitzending zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den West-Indischen dienst, door een onderzoek vanwege den Geneeskundigen raad van het Departement van Koloniën. Wegens het verschijnen voor dien raad worden geen reis- of verblijfkosten vergoed.

Nopens de toekenning van verlof en wachtgeld en de terugbetaling van genoten uitkeeringen wordt verwezen naar de bepalingen, vervat in het Koninklijk besluit van 28 Juni 1917 (Nederlandsch Staatsblad No. 480).

Gegadigden behooren zich vóór 30 April 1918 per verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de Afdeeling van het Departement) te wenden tot den Minister van Koloniën, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en tegenwoordigen werkkring.

In het verzoekschrift moet worden vermeld plaats en datum van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 26 Maart 1918 No. 72).

Van de Afdeeling Apeldoorn:

BIOSCOOPVOORSTELLING — als vervolg van den *Indischen Leergang voor onderwijzers en onderwijzeressen* — op *Maandag den 29 April 1918*, in het Bioscooptheater „Minerva". Aanvang 8 uur n.m.

Onderwerpen:

Mailstoomer te Tandjong Priok.
Langs den benedenloop der Tjiliwong.
Vulkanen.
Het leven van den Inlander in de dessa.
Huwelijksfeesten te Tjiamis.
Dansen van Serimpi.
Het leven der Europeanen in Indië.

Spreker: de leider van den Indischen Leergang, de Heer B. ALKEMA.

Toegangsbewijzen voor de leden van den *Indischen Leergang*, van de *Natuurkundige Vereeniging* en van de *Vereeniging „Oost en West"* ad ƒ 0.10 per persoon en hunne huisgenooten ad ƒ 0.25 per persoon — op vertoon van de lidmaatschapkaart — *tot 28 April a.s.* verkrijgbaar bij den heer H. Gerth, Gen. v. Heutszlaan 11 (Woensdag- en Zaterdagmiddag) en bij den ondergeteekende en voor andere belangstellenden ad ƒ 0.25 per persoon op 29 April bij den ondernemer van het bioscooptheater.

Namens het Bestuur,
De Secretaris,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Van de Afdeeling Haarlem:

Jaarverslag over 1917.

Het aantal leden bedroeg op 1 Januari 1918, 118, hetgeen op een teruggang wijst van 10 leden. Gedurende het verslagjaar traden 7 nieuwe leden toe, terwijl 17 leden bedankten, meerendeels het gevolg van vertrek uit onze gemeente en sterfgeval.

In de jaarvergadering werd tot afgevaardigde naar de Algemeene Vergadering gekozen de Voorzitter de Heer Th. Brondgeest en tot diens plaatsvervanger de Heer H. F. Wagenaar Reisiger.

In ons afdeelingsbestuur kwam geen verandering.

Wederom werden in het afgeloopen jaar eenige voordrachtavonden georganiseerd. De Heer M. Joustra uit Leiden sprak over „Het leven der Bataks".

De voordracht werd door een talrijk publiek met groote belangstelling gevolgd.

In samenwerking met het Nederlandsch Verbond organiseerden wij een Kunstavond, waarop Mejuffrouw Kitty Ament uit Apeldoorn sprak over Inlandsche Kunst en Muziek en Mevrouw Kooy—Van Zeggelen een paar van haar letterkundige vruchten ten beste gaf.

Ook deze avond had veel succes.

Aanvragen voor betrekkingen in Indië werden naar het Koloniaal Arbeidsbureau verwezen; vele inlichtingen werden verstrekt.

Bij de begrafenis van den Heer Harting werd onze afdeeling door den Heer Brongeedst vertegenwoordigd.

Namens het Bestuur:
H. F. WAGENAAR REISIGER.
Secretaris.

—

Kasverantwoording.

Inkomsten:

Saldo 1 Januari 1917	ƒ 29.26⁵
Contributie 118 leden	„ 352.—
Achterstallige contributie	„ 4.—
	ƒ 385.26⁵

Uitgaven.

1. Honorarium lezingen	ƒ 75.—
2. Projektielicht	„ 37.55
3. Zaalhuur	„ 35.05
4. Diverse uitgaven	„ 8.87⁵
5. Porti	„ 5.—
6. Retour contr. 1916	„ 2.50
7. Transportkosten goederen	„ 6.66
8. Drukwerk-Advententies	„ 26.60
9a. Reiskosten Breda	„ 6.50
9b. Reiskosten Breda sprekers	„ 6.60
10. Afgedragen aan Hoofdbestuur	„ 141.37
11. Kosten van innen van contr.	„ 10.30
Saldo 31 December 1917	„ 23.26
Totaal	ƒ 385.26⁵

Haarlem, 28 Januari 1918.

De Penningmeester,
D. VRIJDAG.

Ingezonden.

Geachte Redactie,

Van vriendelijke zijde werd mijn aandacht gevestigd op het artikel van den gep. kap. Vermeer, dat eenige dagen geleden in Uw weekblad verscheen. Naar aanleiding daarvan wilde ik gaarne het volgende opmerken:

Het zal den heer V., die zoo luide alarm blaast over de vreemdelingen in het Indische leger, toch zeker even goed als mij bekend zijn, dat zonder die vreemdelingen het Ind. leger nog meer zou hebben te lijden gehad onder het schromelijk gebrek aan Europeanen, dan thans reeds het geval is. Men mag zelfs, zonder overdrijving, zeggen, dat in de geschiedenis van het genoemde leger verschillende periodes zijn aan te wijzen, waarin het die vreemdelingen zijn geweest, die den toestand, uit organisatorisch oogpunt, voor ons gered hebben. Verder hebben die vreemdelingen, alle jaren door, gezondheid en leven veil gehad voor de eer van dat leger en voor de belangen der Nederlanders, d i e e r z e l f t e g e n o p z a g e n i n v o l d o e n d e n g e t a l e n a a r I n d i ë t e g a a n. Het gaat dus niet aan, de vreemdelingen, die ons altijd trouw gediend hebben, nu bij voorbaat al verdacht te maken, te verguizen en aan den dijk te zetten. Dat ten slotte deze mannen in zoovele belangrijke, of zooals de heer V. het noemt „nationale", posten zitten, pleit toch zeker niet tegen hen; zij waren er blijkbaar beter geschikt voor dan de aanwezige Nederlanders.

Ongetwijfeld valt het te betreuren, dat er nog zooveel vreemdelingen in ons Indisch leger dienen, doch de hoofdreden voor die minder gewenschte omstandigheid moet m.i. in de eerste plaats gezocht worden in de weinige belangstelling der Nederlanders voor onze koloniën. Zoodra er Nederlanders genoeg naar Indië zullen trekken voor alle daar door Europeanen te vervullen ambten, betrekkingen en beroepen (ook dat van soldaat) dan zal de regeering zeker wel ophouden de, h a r d b e n o o d i g d e, krachten uit het buitenland te betrekken.

Dankend voor de plaatsruimte,

Hoogachtend,
F. KROON,
Leeraar K. M. A.

Breda, 14 April 1918.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

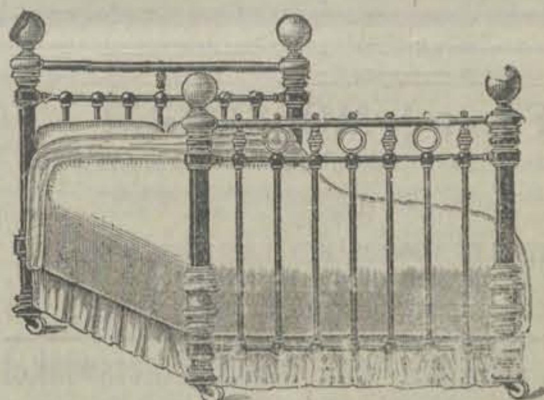
*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. Boerma.

Telefoon 647 - AMSTERDAM - St. Jansstraat 11.

The first class Ladies and Gentlemen Tailors.

Dameskleeding naar Maat.

Amsterdam - CORN. VOORHUIJZEN - Overtoom 134

Tel. Z. 3670. - Geopend van 8–12½ en van 12½ –6 uur.

Serie I	Mantelcostuums	f 60.—	Serie I	Mantels	f 50.—
„ II	„	„ 75.—	„ II	„	„ 62.50
„ III	„	„ 90.—	„ III	„	„ 75.—
„ IV	„	„ 100.—	„ IV	„	„ 85.—
„ V	„	„ 120.—	„ V	„	„ 100.—

Japonnen tegen zeer matige prijzen.

Beroemde Cora Coupe en bewerking. Levertijd volgens afspraak.

Manicure. **Postiche d'Art.** **Face Massage.**

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. Letitre.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„La Sublime" Eucal Rasparfait.

Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

J. FONDERIE Jr.

Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in : STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

Kantoor: Weerdjesstr. 83 ARNHEM Telefoon Interc. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels.

LEIDSCHESTR. 82–84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING

LIJFRENTEN

ONGEVALLENVERZEKERING

COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ

DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELEN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in :

Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden

Kinderjurken - Kindermantels

Zomercostumes

Stoffen.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 GRONINGEN Telephoon 308.

Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker. Opticien.

ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den ruimsten zin steeds voorradig.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel van J. J. MOOLENAAR.

Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK LENSVELT NICOLA.

A. WOLTERING

AMSTERDAM

NIEUWENDIJK 233–237 ⁄₀ DAM

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H.

's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

2de Hands Meubelmagazijn J. C. FERON,

VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.

Atelier voor herstellingen en veranderingen.

Gevestigd sedert 1880.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. **Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—**

No. 17. Donderdag 25 April 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

LEZING

voor de leden van „Oost en West" met recht van introductie op *Vrijdag 3 Mei a.s.*, in de Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, den Haag.

Spreker de Heer R. M. S. SURYA NINGRAT.

Onderwerp: I. **Een en ander uit het Javaansche Volksleven,** met lichtbeelden;

II. **Muziek en zang,** met begeleiding van een of meer instrumenten en zang.

Entréekaarten verkrijgbaar bij den Secretaris, L. van Meerdervoort 187, van Maandag 22 April tot Dinsdag 30 April van 10—12 en van 2—4 uur, uitgenomen Zaterdagmiddag.

De entréekaarten kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

Voorloopig kan aan ieder lid slechts één introductiekaart worden verstrekt.

Oproeping.

Wie helpt een oppassend West-Indisch jongmensch tijdelijk aan een voorschot van vijfhonderd gulden, ten einde dit jaar zijne studiën aan een Zeevaartschool te kunnen beëindigen?

Bedoeld jongmensch heeft reeds zijn diploma als 2e stuurman behaald, doch zit thans zonder middelen wegens het ontbreken van alle gemeenschap met onze West-Indische Kolonie. Volgens oordeel van den Directeur dier Zeevaartschool zijn zijne studiën zeer bevredigend, en is een gunstige uitslag te verwachten. In dat opzicht kan dus de terugbetaling van het voorschot als verzekerd worden beschouwd.

Het zou dus jammer zijn, wanneer hij door de tegenwoordige ongelukkige omstandigheden gedwongen zou worden, zijne studiën te staken.

Nadere inlichtingen te bekomen aan het adres van onzen Secretaris, Heulstraat 17, Den Haag.

SUMATRA's WESTKUST.

22 Mei 1819 — 22 Mei 1919.

—o—

Mij was door de Redactie van dit blad welwillend toegezonden een exemplaar van haar periodiek van 30 Augustus j.l., waarin een „Ingezonden stuk" voorkwam van „Een Minangkabauer" over bovenbedoeld onderwerp, naar aanleiding van mijn schrijven daarover. Gaarne zeg ik haar hiervoor vriendelijken dank, terwijl ik haar daarbij beleefd verzoek, in antwoord op dat stuk of liever op de mij daarin gestelde vragen, dit artikeltje wel in het *Koloniaal Weekblad* te willen opnemen. Ik zal trachten in dezelfde volgorde die vragen te beantwoorden:

Vraag I. „*Denkt hij, dat 't in omstandigheden als nu, waarbij de heele wereld in beroering komt, een geschikte tijd is, om den dag der......* (onderdrukking? bevrijding? S. M. L.) *te herdenken?*"

Antwoord: Waar in dezen grooten volkeren-oorlog verschillende natiën, op verschillende plaatsen over den geheelen aardbol, niet alleen het nationaliteits-, maar ook het aanhankelijkheidsgevoel jegens het bestuur, waaronder ze staan, duidelijk aan het daglicht stellen, daar meen ik een reden te meer te zien, ook voor een Indisch volk, waar noodig, dit te doen blijken. Men zou in het onderhavige geval dus geen beteren tijd kunnen kiezen voor de herdenking van het feit, dat het land der Menangkabauer reeds 100 jaren deel uitmaakt van het Nederlandsche Rijk (1). Intusschen kan in 1919 de oorlog afgeloopen zijn.

Ik ben zoo vrij geweest achter de stippeltjes, welke in deze vraag voorkomen, de woorden „onderdrukking" en „bevrijding" met vraagteekens in te lasschen. Ik moest n.l. gissen, wat mijn landgenoot bedoelde, aangezien hij zelf niet den moed had om het ontbrekende woord neer te schrijven. Zoo iets treft men veel aan in de Maleische bladen van Ned.-Indië. Vooral het gebruiken van een pseudoniem komt ook zeer veelvuldig voor.

Van een „onderdrukking" kan men ten opzichte van het Menangkabausche volk m.i. bezwaarlijk spreken. Immers de Menangkabauers riepen destijds, uit eigen wil, de hulp der Hollandsche Compagnie in, toen zij, in onderlingen oorlog, tegen de macht der Paderi's niet opgewassen waren. De vestiging der Hollanders was dus slechts voor een deel tegen den zin van een kleine groep menschen (Paderi's), doch hierdoor is toch ook het grootste deel van ons volk van het Paderische juk bevrijd geworden en zoo doende hebben wij het ook aan de Hollanders te danken, dat in vele streken de

(1) De inzender voegde bij de laatste zinsnede: „de heer Latif bedoelt natuurlijk (sic) van den Nederlandschen staat", als wilde hij daarmede te kennen geven, dat Sumatra's Westkust, of in het algemeen dus Ned.-Indië, staatsrechtelijk gesproken, geen deel is van het Nederlandsche Rijk. Vermoedelijk zal hij nog niet gehoord hebben van het bekende proefschrift van wijlen Mr. van Deventer, dat tot opschrift had: „Zijn naar de Grondwet onze koloniën deelen des Rijks?" welke vraag door Mr. van Deventer bevestigend werd beantwoord. Het is o.a. te vinden in de bibliotheek van Het Koninklijk Instituut te Den Haag en in: „Leven en Arbeid van Mr. C. Th. van Deventer", door Dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis, uitgave P. N. van Kampen en Zoon te Amsterdam.

Menangkabausche *adat*, waaraan ons volk zoo gehecht is, bewaard en gehandhaafd is gebleven. Nooit zou West-Sumatra 't zelf zoo ver hebben kunnen brengen als thans, indien er de Paderi's de baas waren gebleven. Het zijn altijd afstammelingen of volgelingen van deze sekte geweest, die in lateren tijd nog wel eens een kleinen opstand, meestal uit fanatisme natuurlijk, plaatselijk ondernamen.

En bevrijding? Zeker. Sumatra's Westkust is een der weinige landen in Ned.-Indië, dat niet met kruit, d.i. te zeggen tegen den zin van het volk, onder Nederland is gekomen. Het zou dwaasheid zijn om van de Menangkabauers als van een „onderdrukt volk" te spreken.

Vraag 2: „*Denkt hij, dat de toestand, waarin thans Sumatra's Westkust verkeert, gunstig genoeg is, om zoo'n plan ten uitvoer te brengen? Men bedenke den belastingdruk, heerendienst, enz. aldaar.*"

Antwoord: Een wedervraag: Is de politieke toestand van de Westkust op dit oogenblik dan onrustbarend? Mijn waarde landgenoot had zijn vraag zeker niet gesteld, indien hij mijn artikel met eenige aandacht had gelezen en zelf meeleefde met de dagelijksche gebeurtenissen van deze streek. Dat een volk tegen de belasting is, spreekt bijna van zelf en men ziet dit verschijnsel ook in de beschaafde staten van Europa. In Holland b.v. betaalt men zeker niet graag belasting, doch men doet het, omdat men het nut er van inziet.

Wat den heerendienst aangaat, mijn landgenoot schijnt weer niet op de hoogte te zijn van het streven der regeering in de laatste jaren, n.l. om de onbetaalde diensten af te schaffen door opkoop of door die te vervangen met betaalde diensten (Tapanoeli, tot voor kort ook nog de Preanger Regentschappen, zoodat Java nu geheel vrij is van den heerendienst). Op de Westkust heeft dit in sommige streken ook reeds plaats. Dat het alles niet ineens gebeurt, spreekt ook van zelf, waar de toestanden in Ned.-Indië plaatselijk zoo verschillend zijn. Men moet b.v. in het gewest Palembang zitten om dit goed te begrijpen. En dat de heerendienst op Sumatra's Westkust vroeger wel zeer drukkend was, is aannemelijk, doch dit was niet de schuld van de regeering, maar een fout van de ambtenaren.

Vraag 3: „*Weet hij ook, of de bevolking van dit gewest de gebeurtenissen van 1908 reeds vergeten heeft?*"

Antwoord: De opstand van 1908, waarbij slachtoffers vielen te betreuren, beperkte zich tot een zeer klein gedeelte van het gewest en was veroorzaakt door ophitsing van enkele fanatici. Men kan moeilijk spreken van een algemeenen opstand op de Westkust.

Vraag 4: „*Is hij van meening, dat de proclamatie, die te Padang den 25sten October 1833 door de commissarissen van Sevenhoven en Riesz gepubliceerd werd, heelemaal uit de gedachte is van de ouden van dagen onder de Minangkabauers? Men weet immers, dat zij deze proclamatie de bekende Pelakat Pandjang noemen.*"

Antwoord: Indien de ouden van dagen in den loop der tijden niet veel goeds door het Gouvernement voor land en volk (scholen, wegen, algemeen bestuur, handel, landbouw, etc. men herleze m'n artikel daarover) hadden zien verrichten, dan zou in 1908 of na dien tijd een grooten opstand zijn uitgebroken. En dat de *Pelakat Pandjang* op den duur niet gehandhaafd kon blijven, is van zelf sprekend, daar een goed bestuur ten slotte ook goede eischen heeft. En dat de jongeren van dagen andere inzichten hebben dan de ouderen, bewijst, dat ook de tijden veranderen.

Ik hoop zeer, dat mijn waarde landgenoot zich met deze antwoorden zal tevreden stellen. Overigens zou hij goed doen zich geregeld op de hoogte te stellen van de Ned.-Indische politiek en die zoo nuchter mogelijk te beoordeelen. De artikelen in „*Onze Koloniale Politiek*" o.a. van de heeren Vermeer en Hilgers, bestemd voor den *Anak Melajoe*, zou ik elken landgenoot met onstuimig, jong bloed warm ter lezing aanbevelen.

Ten slotte hier een woord van dank aan enkele zeer geachte vrienden in Holand, die aan mijn artikel adhaesie hebben betuigd.

S. M. LATIF.

Moeara Enim, December 1917.

Sprokkels.

I.

In een der vorige nummers van dit blad werd in de rubriek „Stemmen uit de Eur. pers" geschreven over coëducatie, een zaak, die in de Inl. wereld nog slechts een matig getal aanhangers vindt. Gelukkig, dat ook zonder coëducatie de ontwikkeling der Jav. vrouw met rassche schreden voortgaat, dank zij niet het minst de in verschillenden vorm verrezen *Kartinischolen*. En de tijd nadert snel, waarop zoowel de jonge man als het jonge meisje een woordje zullen wenschen mee te praten, wanneer het onderwerp huwelijk in den familiekring ter sprake komt.

De ontwikkelde jonge mannen voelen zeer goed, dat een vergelijking van de wijze, waarop een huwelijk in het Westen en in het Oosten tot stand komt, ten nadeele van het Oosten uitvalt.

En toch, hoewel ze vurig wenschen, dat er een verandering zal komen in den omgang van jonge mannen en dito meisjes, achten ze een vrijen omgang, als in Europa bestaat, nog niet mogelijk in het Oosten. „We zijn te hartstochtelijk", voegden ze ons toe, toen we dit onderwerp met hen bespraken.

Zal er echter een gezond gezinsleven ontstaan op Java, zoo is het in de eerste plaats noodig, dat man en vrouw als gelijkstaande, gelijkberechtigde wezens, uit eigen, vrije keuze het huwelijksleven ingaan.

II.

Met groote ingenomenheid lazen we in de Memorie van Toelichting op de Indische begrooting voor dit jaar, dat het ter verbetering van de opleiding voor de hoogere betrekkingen bij het Inl. bestuur, voor de candidaat-Inl. bestuursambtenaren wenschelijk wordt geacht hen toe te voegen aan een door het betrokken Hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen Europeesch of Inlandsch ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur, ten einde door dien ambtenaar practisch te worden voorbereid voor den Inlandschen bestuursdienst *zoowel wat betreft kantoor- als terreinwerkzaamheden*.

Op dat laatste komt het juist aan. De opleiding van den C. I. B. A. liet tot nu toe veel, ja bijna alles te wenschen over. Enkele hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur lieten zich aan de practische vorming der a. s. Inl. bestuursambtenaren wat gelegen liggen, doch in demeeste gevallen was de eerste voet in den stijgbeugel het matje van den schrijver of hulpschrijver.

Geen wonder dan ook dat bij veel oud-leerlingen van de opleidingsscholen een domper gezet wordt op hun geestdriftigen ijver, terwijl hun vaardigheid om zich van de Nederl. taal te bedienen snel vermindert, verstoken als ze vaak zijn van de gelegenheid om in die taal gedachtenwisseling te hebben met Europeanen.

Immers, het moge vreemd klinken, maar het komt nog voor, dat een hoofd van plaatselijk bestuur alleen Hollandsch wenscht te spreken met den regent, doch niet met lagere ambtenaren.

III.

Nu we het toch over de C. I. B. A. hebben, zij hier tevens vermeld, dat verschillende van die a.s. ambtenaren hun salaris van *f* 50.— 'smnds te weinig vinden. Ze beweren, dat ze er niet mee toe kunnen en weten dit met cijfers aan te toonen. Nu weten we wel, dat het met cijfers evengoed als met woorden goed strijden is; maar toch voelen we wat voor de argumenten der klagers, al is het ons van een enkelen C. I. B. A. bekend, dat hij op een standplaats in het binnenland nog iets wist weg te leggen van zijn *f* 50.— 'smnds.

Toen eenige jaren geleden de heer de Graeff met gevolg in Midden-Java zitting zou houden en verschillende regenten opgeroepen waren om bij de conferentie tegenwoordig te zijn, kwam één hunner den avond te voren ons vragen, wat naar onze meening de bezoldiging moest wezen van den C. I. B. A.

We gaven hem in overweging *f* 100.— voor te stellen. De regent dorst dat niet te doen, daar het voorstel van den heer de Graeff c.s. was *f* 50.— doch zou *f* 75.— opgeven. Het heeft niet mogen baten.

En toch is *f* 100.— niet te veel, indien men de ontwikkeling van den C. I. B. A. in aanmerking neemt, den duur van zijn studie en...... indien men voorkomen wil, dat hij na de Opl.-school verlaten te hebben, weer in de gewone dessa-leefwijze terugvalt. Daarenboven houde men in het oog, dat het leven duurder wordt, ook in Indië, en dat ook voor den Inlander geldt: vermeerdering van kennis is vermeerdering van weelde.

Ten slotte zij men er op bedacht de beste krachten voor den bestuursdienst te lokken, wat de Reg. zeker doen kan door o.a. niet te schriel te zijn, waar het op betalen aankomt. Zij vervalle niet in de fout van „giving too little and asking too much".

H. VAN VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Openlucht Musea.

Aan een schrijven uit *Solo* in *De Loc.* over dit onderwerp ontleenen we het volgende. De landvoogd meent, dat de tijd gekomen is om in Indië openlucht musea op te richten, zooals die in Noorsche landen reeds bestaan en er een in wording is op den Waterberg bij Arnhem.

De heer Van Vuuren, chef van het Encyclopaedisch Bureau, aan hetwelk de landvoogd de voorbereiding had opgedragen, heeft den uitslag van zijn studie over het onderwerp in een opstel neergelegd.

O. a. leest men daarin, „dat het toch voor allen die de Oostersche volksziel kennen, niet onbekend is, dat daarin groot piëteitsgevoel leeft voor alles wat de voorouders aangaat of daarmede verband houdt. Wel schijnt in de laatste jaren groote neiging tot Westersche cultuur geboren te worden, maar de gevaren daaraan verbonden zijn bekend. Hoezeer toch in algemeenen zin Westersche opvattingen en cultuur wenschelijk zijn, deze behoort gebouwd te zijn

op datgene wat leeft en werkt in de eigen ziel, anders zal de uitslag zijn een krachteloos, buiten zijn volk geplaatst namaak-mensch. Dat kan worden voorkomen door de herinnering aan de oorspronkelijkheid, die gelegen was en is in de Javaansche kunst en wijsbegeerte, levendig te houden.''

Het openlucht-museum schijnt de meest tot het volk sprekende weg te zijn. En het aanvankelijk voornemen is dan ook om behalve te Weltevreden en Bandoeng in elk eigen gebied een dergelijk museum te stichten.

Door de aanschouwing van de oorspronkelijke kunst en levenswijze van hun volk zullen kinderen ,,beter den band houden met datgene wat ook voor hen dierbaar en heilig is, en daardoor zal hun geest opgewekt worden om voort te bouwen op die gezonde basis.''

De heer V a n V u u r e n deed daarom een beroep op de vereeniging *Boedi Oetomo* en zou een groote en krachtige organisatie wenschen, welke gesteund door de departementen van O. en E., B. B. en B. O. W. benevens door de groote stoomvaartmaatschappijen en handelslichamen, in staat zou zijn het denkbeeld van den landvoogd te verwezenlijken. Deskundige leiding zal er voor moeten waken, dat het museum niet ontaardt in een nuttelooze rariteiten-verzameling.

Wat doet Indië ?

Deze vraag stelt de *Deli Crt.* met betrekking tot de na den oorlog te verwachten ,,moordende concurrentie op economisch gebied.''

Willen we niet ondergaan, zoo zal er aangepakt moeten worden om handel en industrie de beste waarborgen te verschaffen om de concurrentie het hoofd te bieden, om de eigen plaats op de wereldmarkt te behouden en uit te breiden.

Wel is de uitbreiding van den consulairen dienst in het Oosten een stap in de goede richting, doch het blad acht een breede commissie van ervaren handelslieden en ondernemers noodig, om het geheele vraagstuk goed onder de oogen te zien en de middelen te beramen om aan de behoeften tegemoet te komen.

,,Wij voor ons gelooven, dat daarvoor een commissie uit de leiders van banken en grootbedrijven, voornamelijk particulieren dus, met een vertegenwoordiger van de gouvernementsbedrijven de aangewezen menschen zijn.

In andere landen, om niet alleen van Duitschland te spreken, wordt overal gewerkt. ,,Onder leiding van de groote banken en handelshuizen worden voortdurend maatregelen genomen om na den oorlog onmiddellijk alle handelsenergie en productievermogen op bepaalde plaatsen te concentreeren en in bepaalde banen te leiden.

Uit het verslag van de Ned. Handel-Mij over 1916 blijkt, dat het bestuur zich voorstelt in de komende jaren in doeltreffende mate haar kapitalen te doen strekken tot verzekering van ruime aanvoeren naar Nederland en Ned.-Indië.

Tevens echter leert ons dat verslag, dat de Mij. haar blikken gericht heeft naar Rusland en Zuid- en Noord-Amerika, terwijl ook van andere zijde een en ander gedaan is.

Zoo zal er ook in Indië gewerkt moeten worden. Zoo zal men na den oorlog voor alle Indische rubber een verkoopsysteem moeten vinden, waardoor ze een factor wordt, waarmee op de wereldmarkt rekening gehouden zal moeten worden. Bij de hernieuwing van het contract met de Handel Mij. zal de Staten Generaal de vraag onder de oogen hebben te zien, of thans bij den verkoop van tin de beste methode gevolgd wordt. En indien dat niet het geval is, moet er met het systeem gebroken worden. Zoo zijn er kwesties voor alle producten en alle industriëele vragen.

In de *Straits* is men reeds druk bezig met de mobilisatie.

,,Een centraal bureau zal alle handels- en industriemogelijkheden onderzoeken en men zal trachten tegemoet te komen aan wat men den ,,handelsboom'' na den oorlog noemt. De mineralen van *Malakka* zullen geëxploiteerd worden, de bodem, vruchtbaar voor rubber, klappers en rijst, zal overal opengelegd worden en een poging gedaan worden om aan alle eischen van den import tegemoet te komen langs zuiver Britsche kanalen.''

Een dergelijke beweging moet Indië hebben.

De groote bankinstellingen en bedrijven zullen hebben te overleggen, wat er gedaan moet worden, onder leiding van de regeering, die, na gepleegd overleg, met groote kapitalen, die uit leening gevonden kunnen worden, deelnemen kan aan die verhoogde handelsbeweging en het intensiever economisch verkeer.''

Maar dan is er geen tijd te verliezen. Indië dient klaar te zijn, als het einde van den oorlog er is.

Een gift en . . . . minachting.

Onder dezen titel bespreekt *De Indiër* een van zijn correspondent uit Nederland ontvangen ,,streng vertrouwelijke'' circulaire aangaande het Koninklijk Instituut voor hooger technisch onderwijs in N.-Indië, met welke circulaire de redactie van bovengenoemd blad maar matig ingenomen blijkt.

De circulaire vermeldt, dat het bij verschillende gelegenheden, ,,dat leden van het comité ,,Indië Weerbaar'' zich in het openbaar hebben geuit, gebleken (is), dat niet bij allen in de eerste plaats de kwestie van de militaire weerbaarheid hunne gedachten vervult, doch dat wel degelijk de intellectueele weerbaarheid bij hen een voorname rol speelt.''

Daarom is de gedachte opgekomen om in Indië een inrichting van Middelbaar Technisch Onderwijs te stichten. ,,Het ligt uit den aard der zaak geenszins in de bedoeling'' — aldus de circulaire verder — ,,deze inrichting van onderwijs op één lijn te stellen met de Technische Hoogeschool te Delft, omdat daarvoor de Indische jeugd nog niet rijp is, wegens het nog niet aanwezig zijn van onderwijsinrichtingen, die als onderbouw daarvoor zouden kunnen dienen.''

De bedoeling is het onderwijs in practische richting te leiden, en er ook practische chemici te vormen, ,,waarvoor de Indische jongelui reeds bewezen hebben bijzondere geschiktheid te bezitten''.

Bij verschillende diensten en op ondernemingen, zullen dan de ondergeschikte ingenieursbetrekkingen gevoegelijk door Indische jongelui kunnen worden vervuld.

Dit zal ook noodig zijn, daar spoedig zal blijken, dat ons klein land niet in alle opzichten aan de vraag naar technici zal kunnen voldoen bij een meer intensieve exploitatie van de koloniën.

Het plan bestaat om aan de school, die toegankelijk zal zijn voor alle rassen, een internaat te verbinden.

Daar de verwachting wordt uitgesproken, dat na eenige jaren aan de onderwijsinrichting een vijf à zeshonderd jongelui zullen studeeren, wil de commissie een bedrag van *f* 3.000.000 bij elkaar brengen, waarvan reeds *f* 1.500.000 voor het doel ter beschikking gesteld is.

De redactie van *De Indiër* voegt hieraan eenige opmerkingen toe, die niet van waardeering getuigen: ja, ze ziet zelfs minachting in de wijze, waarop het geschenk aangekondigd werd, als ze meldt: ,,Aangekondigd als een h o o g e r e technische school — let op den naam van het instituut — wordt ,,streng vertrouwelijk'' aan de geldmannen gezegd, dat het de bedoeling is een ,,inrichting van middelbaar technisch onderwijs te stichten.''

,,Het zal een school worden, niet op één lijn te stellen met die van Delft, het zal slechts een school worden voor *Indische ingenieurs.*

Een Indisch ingenieur is heel iets anders dan een echt ingenieur; de eerste is alleen goed voor de ,,ondergeschikte ingenieursbetrekkingen.''

En waarom wordt er geen school gemaakt als die te Delft? Volgens het comité wegens het ontbreken van onderwijsinrichtingen, die als onderbouw daarvoor zouden kunnen dienen. En de vier bestaande H. B. scholen dan?

Worden die weggecijferd om Delft te redden?

Als men zoo spoedig mogelijk een volledige ingenieurs-opleiding dacht te geven, dan had men dat kunnen aanvaarden. Maar een technische hoogeschool wordt slechts vaag in uitzicht gesteld.

En niet zonder pathos eindigt *De Indiër:* ,,Aan onze regeering deze misleidende daad te rectificeeren, de school slechts te steunen als ze worden zal een begin van een technische school als die te Delft, die ingenieurs levert, volledig bevoegde, voor wie ook de hoogere betrekkingen weggelegd zijn.

Of moet de Indische jongen eeuwig verhinderd worden in en door zijn land het hoogere te bereiken?''

Suriname.

Het wordt hoe langer hoe fraaier. Een ,,getrouw lezer'' van het ,,*Koloniaal Weekblad*'' is zoo vriendelijk geweest ons ,,*De Financier, wekelijksche Beurscourant* van 3 April jl. toe te zenden. De schrijvers, die wij in onze vorige nummers de revue lieten passeeren, wilden voor het milliard dat ze van Uncle Sam verwachten *al* onze West-Indische koloniën afstaan. De schrijver in ,,*De Financier*'' — die blijkbaar behoort tot het type ,,giving too little and asking too much'' — heeft een beter zaakje op het oog. De crisisuitgaven, de ,,donkere vooruitzichten waarop Treub nog eens met ernst gewezen heeft'', brengen hem er toe een lans te breken voor den verkoop van West-Indische Koloniën, maar niet alle:...... Wat Curaçao betreft, voor dit kleine eiland zullen allicht nog de meeste liefhebbers zijn, maar het komt ons met het oog op zijn vergroote haven, van beteekenis voor de scheepvaart van de Westkust van Afrika en van de Oostkust van Z.-Amerika, op de Westkust van laatstgenoemd continent en mede in verband met de zich op dat eiland bevindende petroleum-raffinaderijen, niet gewenscht voor die kolonie te vervreemden, te minder wijl het tekort op haar budgetten slechts enkele tonnen beloopt. Doch Suriname, het Nederlandsch Guinea (sic!), liggende op de noord-

kust van Zuid-Amerika en begrensd ten noorden door den Atlantischen Oceaan, ten Oosten door Fransch Guinea (sic!) en ten westen door Engelsch Guinea (sic!), heeft naar wij meenen voor ons land niet die beteekenis, welke tot eisch stelt om elk voorstel tot vervreemding met trotsch gebaar af te wijzen.”......

De „practische financier”, die in de aardrijkskunde niet heel sterk is, en — blijkens de rest van het artikel — evenmin in de geschiedenis, wil gaarne „*dit voor Europeanen bijna onbewoonbaar gewest*” aan de Vereenigde Staten overdoen, liefst voor een zeer groote som. Voor „practische financiers” ziet hij blijkbaar de staatslieden van de Uie niet aan.

Wij zullen het fraaie betoog niet op den voet volgen. Zie hier de conclusie van den schrijver:

„Als de verkoop van Suriname het „moederland” in staat kon stellen een belangrijk deel der crisisschuld af te lossen, zouden wij een zoodanige transactie als patriot niet betreuren en als practisch financier haar van harte toejuichen”.........

Ja, wel een patriot en vooral een practisch financier!

* * *

In de vergadering van de Eerste Kamer van 15 April liet de heer *Van Kol* zich als volgt uit over de kennis onzer landgenooten van onze West-Indische koloniën:

„......Ik heb in het Voorloopig Verslag voornamelijk willen wijzen op de noodzakelijkheid, om meer kennis van onze West-Indische koloniën te bevorderen. Aan de overzijde van het Binnenhof is zoo juist de begrooting van Curaçao aangenomen, maar wanneer daar eens iemand als schoolmeester was opgetreden en de vraag had gesteld: noem de in de Caraïbische Zee gelegen en aan Nederland behoorende eilanden met de hoofdplaatsen, dan zouden van de 100 leden waarschijnlijk zeer weinigen daarop een antwoord hebben gegeven. De onkunde omtrent onze West-Indische koloniën is ons geheele land is phenomenaal. Zelfs heeft eens een Minister, gelukkig al vele jaren geleden, van die onkunde blijk gegeven, door te spreken van Curaçao als de hoofdstad van Suriname”...... (Handelingen, vel 98, blz. 368).

* * *

Jhr. L. C. van Panhuys heeft in ons vorig nummer het verband aangewezen tusschen de koeliewerving in Britsch-Indië en den afstand van onze bezittingen ter kuste van Guinee.

Nu men zich zoo druk maakt over den verkoop van een ander deel van ons koloniaal rijk, zullen onze lezers er wellicht prijs op stellen te vernemen, hoe een vreemdeling den afstand van onze bezitting in Afrika beschrijft.

In zijn boek „*La Politique indigène de l'Angleterre en Afrique Occidentale*”, Paris, Toulouse 1912, blz. 89 en 90, schrijft *Emile Baillaud:*

........„La déclaration de 1865 fut surtout la manifestation de cette tendance de non-intervention directe auprès des indigènes qui devait être la caractéristique de la politique anglaise en Afrique occidentale jusque dans ces dernières années. Elle ne devait cependant pas retarder considérablement la marche des évènements à la Gold Coast. Quelques mesures que l'on dût prendre ultérieurement, il parut nécessaire de se débarasser des Hollandais, dont les établissements etaient inextricablement enchevêtrés avec ceux des Anglais et qui étaient restés leurs seuls concurrents. Le cheflieu du gouvernement anglais était à Cape Coast Castle, celui des Hollandais à Elmina, toute à côté. La Hollande, d'autre part, ne tenait que médiocrement à conserver ses établissements, qui étaient devenus de peu d'importance pour elle et qui lui coutaient annuellement 250.000 fr. Une convention fut signée en mars 1865, d'après laquelle tout les forts hollandais situés à l'est de la Sweet River étaient cédés à l'Angleterre, tandis que les forts anglais à l'ouest de cette rivière étaient cédés aux Hollandais.

Ceux-ci éprouvèrent cependant des difficultés de plus en plus grandes à les administrer. En 1870, les Fantis habitant les territoires réservés à l'influence anglaise envahirent le pays d'Elmina et detruisirent soixante villages.

Le 25 février 1871, une nouvelle convention fut signée dans laquelle les Hollandais cédaient définitivement tous leurs établissements aux Anglais contre le payement d'une somme de 3.790 livres 1 shilling et 9 pence ½ et le 4 Avril 1872 M. Pope Hennessy arriva pour prendre possession des forts hollandais comme administrateur en chef.”

Wat zegt de „practische financier” van dit onnoozel sommetje? Men was toen niet gewend aan zulke reuzencijfers als nu.

* * *

Aan de op 12 en 15 dezer bij het departement van koloniën ontvangen en op 16 Januari en 28 Februari gedagteekende mailverslagen van den gouverneur van Suriname wordt het volgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. Het weder was voor de cultures niet ongunstig.

Van einde November 1917 tot 18 Februari 1918 werd naar New-York uitgevoerd: balata 8930 kg., cacao 429.151 kg., suiker 2.252.600 kg., goud 144.434 gram. Verder werden derwaarts verscheept 13.300 kg. kwassiehout en 332.500 kg. mangrovebast, benevens 71.320 liter melasse naar Barbados. Voorts werd nog uit de kolonie naar Britsch-Guyana uitgevoerd 103.347 kg. balata, 86.178 kg. cacao, [illegible]38 gram goud 1472 liter rum en 86.670 liter melasse.

Wegens weigering van winkeliers om rijst te verkoopen tegen de vastgestelde maximumprijzen, is gebruik gemaakt van de gegeven bevoegdheid in art. 2, alinea 2, van het Koninklijk besluit van 26 Aug. 1914 (G. B. No. 53): de gouverneur heeft machtigingen verleend om de aanwezig zijnde en aan te voeren hoeveelheden rijst en padi in bezit te nemen. De rijstverstrekking aan den kleinhandel heeft nu van wege de voedingsmiddelen-commissie plaats.

De aanplant van rijst, mais en boonen wordt inmiddels in de kolonie met kracht bevorderd, om zoo min mogelijk van het buitenland afhankelijk te zijn.

De opbrengst van de koloniale middelen over het jaar 1917 was bevredigend.

De navolgende middelen toonden in vergelijking met 1916 voor 1917 een vooruitgang van meer dan *f* 5000:

Middelen.	1916	1917
Inkomstenbelasting	*f* 154.000	*f* 231.000
Huurwaardebelasting	„ 86.000	„ 106.000
Accijns op binn. gedistl.	„ 149.000	„ 206.000
Geneeskundige belasting ..	„ 49.000	„ 70.000
Vervoer- en vrachtgelden van de koloniale vaartuigen	„ 239.000	„ 309.000

De opbrengst van de invoerrechten bleef in 1917 belangrijk achter bij die van 1916, welke reeds niet gunstig was. Het nadeelig verschil voor 1917 is in ronde cijfers *f* 250000. Dit verschil is in hoofdzaak een gevolg van de verminderde scheepvaart op de kolonie en de beperking van den aanvoer uit het buitenland als gevolg daarvan.

Wegens gebrek aan zekere grondstoffen hebben van de drie te Paramaribo aanwezige lucifersfabriekjes de twee belangrijkste het werk gestaakt.

Op het 20 akkers groote proefveld, dat een paar jaren geleden op Lelydorp vanwege het landbouwdepartement met sisal werd beplant, is een aanvang gemaakt met de vezelverwerking. De uitkomsten zijn voorloopig gunstig.

Curaçao.

De *Curaçaosche Crt.* van 18 Januari j.l. meldt, dat den 12den dier maand op 48 jarigen leeftijd overleden is de heer L. van der Veen Zeppenfeldt, administrateur van financiën en lid van den Raad van Bestuur.

De heer Zeppenfeldt werd ten kantore van den Gouverneur, waar hij zich wegens ambtsbezigheden bevond, door een beroerte getroffen en moest naar zijn woning worden overgebracht. Zijn toestand verergerde in die mate, dat het alras bleek, dat er geen hoop tot herstel was.

Verschillende gouvernementsbetrekkingen werden door den heer Zeppenfeldt met eere bekleed. Van 1904 tot 1912 was hij advocaat-generaal bij het Hof van Justitie, waarna zijn benoeming tot administrateur van financiën volgde. Een volijverige ambtenaar is met hem heengegaan.

* * *

Naar hetzelfde blad verneemt zijn de lessen op den tweejarigen leergang voor handels-onderwijs op Curaçao 7 Jan. j.l. geopend. Het aantal deelnemers is veel grooter dan verwacht werd. Dit bedraagt 60, verdeeld over twee leerjaren, het eerste gesplitst in twee afdeelingen.

Om ook hen, die niet in het bezit zijn van een diploma van een der M.U.L.O.-scholen op het eiland of het onderwijs op zoo'n school bijna geheel tot het einde hebben gevolgd, in staat te stellen voortgezet onderwijs in de handelsrichting te genieten, is op voorstel van den Inspecteur van het Onderwijs het eerste leerjaar van den leergang gesplitst in twee afdeelingen. In de laagste daarvan zullen in de toekomst geplaatst kunnen worden de jongelieden die goed lager onderwijs genoten hebben en de beginselen van Spaansch en Engelsch machtig zijn.

Zooals de leergang thans opgezet is mag verwacht worden, dat hij aan de behoeften van het oogenblik voldoet, terwijl hij voor uitbreiding in velerlei richting vatbaar is, als blijkt, dat de deelnemers hun studie willen uitbreiden, als de grootere en kleinere maatschappijen, firma's en zaken op ons eiland prijs gaan stellen op de getuigschriften aan het eind van den leergang behaald. Zooals we reeds vroeger schreven, hopen we dat ouders en werkgevers den leergang op alle wijzen zullen steunen. Het Bestuur heeft het initiatief genomen, de onderwijzers willen er hun krachten aan wijden om het onderwijs te doen aansluiten bij de plaatselijke behoeften, nu moeten ook de leerlingen in staat gesteld worden trouw de lessen te volgen.

In het blad van 25 Jan. j.l. lezen wij:

De Gouverneur, vergezeld van zijn beide adjudanten, zoomede van den directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst, is met de „*Estelle*” op een dienstreis naar de Bovenwindsche eilanden vertrokken.

Het dagelijksch beleid van zaken is gedurende de

afwezigheid van den Gouverneur, aan den Ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, Mr. J. B. Gorsira, opgedragen.

Naar verluidde heeft de Gouverneur telegrafisch bericht ontvangen, dat er op St. Martin, N.-G., gebrek aan levensmiddelen dreigde te ontstaan, tengevolge van het verbod van uitvoer daarvan uit de omliggende plaatsen.

Om in de behoefte van de drie Nederlandsche Bovenwindsche eilanden te voorzien, is van wege het Gouvernement eene hoeveelheid levensmiddelen met den pakketschoener ,,Estelle'' derwaarts verzonden.

De berichtgever van ,,*De Vrijmoedige*'' te Philipsburg, H. Marin N.-G., schreef 14 Januari j.l. o. m.:

,,Men zegt, dat de Hoogedelgestrenge Heer Gouverneur der kolonie ons eiland eerlang nogmaals met zijne tegenwoordigheid zal vereeren. Een gunstige tijd voor zulk een bezoek! De Landvoogd zal den toestand alhier goed kunnen nagaan. Een ommegaande rechter voor onze eilanden wordt ook verwacht. Een radicale hervorming op til! Uit goede bron verneemt men, dat genoemde rechter een man is, die niet veel van gezelschap houdt. Des te beter voor het volk. O! die noodlottige gevolgen van den invloed van den verleidelijken maatschappelijken omgang!

Vier gegadigden gaan met de ,,*Estelle*'' naar Curaçao, om den normaal-cursus aldaar te volgen.

Wederom geen tarwemeel, noch andere levensmiddelen uit Amerika, noch Canada ontvangen. Een telegram van den Raad van Politie gaat naar den Gouverneur der kolonie met verzoek om hulp.''

* * *

Op 23 Jan. j.l. hield de Curaçaosche ,,*Vereeniging ter voorkoming en Bestrijding van Geslachtsziekten*'' haar jaarvergadering in de zaal van den Kolonialen Raad. De Gouverneur deed van zijn belangstelling in het werk der vereeniging blijken door ook deze vergadering weder bij te wonen.

Na het lezen van de notulen bracht de secretaris het jaarverslag uit, dat, op voorstel van het bestuur gedrukt zal worden. Uit het verslag van den penningmeester bleek, dat het 1e jaar sluit met een batig saldo.

Het bestuur werd in zijn geheel herkozen, zoodat Dr. Waterman voorzitter blijft, L. Welling secretaris en Mr. Ch. de la Try Ellis penningmeester.

* * *

In de jongste vergadering van de Kamer van Koophandel en Nijverheid zijn voor het loopende jaar gekozen tot voorzitter de heer J. L. Penha, tot ondervoorzitter de heer J. P. G. Ecker en tot secretaris-penningmeester de heer C. G. de Haseth Cz.

* * *

De Schoolcommissie op Curaçao is voor 1918 als volgt samengesteld:

Mr. J. B. Gorsira, voorzitter; C. Gorsira, ondervoorzitter; S. M. L. Maduro, H. J. Cohen Henriquez, B. J. A. Gijlswijk, B. E. van der Veen Zeppenfeldt, leden en H. Meerdink, lid en secretaris.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Lotsverbetering Inl. Onderwijzers. In de *Kaoem Moeda* wordt geklaagd over het te geringe salaris van de Inlandsche onderwijzers, reden waarom velen van hen moeite doen, om ergens anders een plaatsing te krijgen. En hierin — alzoo de schrijver — worden zij, wat hij schandelijk noemt, door de Regeering bemoeilijkt, die bepalingen maakt o.a., dat een onderwijzer, die nog geen jaar als zoodanig ontslagen is, niet in een andere gouvernementsbetrekking geplaatst mag worden. Verleden jaar — zegt hij — werden aan de leerlingen, die de kweekschool te Bandong verlaten hadden, geen diploma's uitgereikt, ook al om hen te bemoeilijken.

Een goed Teeken. *Keok* verheugt zich (in hetzelfde blad) over het feit, dat Atjehers in het leger als soldaat dienst zullen doen. Hij noemt dit een der vruchten van de ethische richting, en een bewijs, dat de Atjehers het nu inzien, dat het meerendeel der Hollanders niet als meesters, maar als leiders optreden.

S. I. *Semaoen* geeft in hetzelfde blad *(Kaoem Moeda)* zijn indrukken over het tweede congres der *Sarekat Islam*, die, vast aaneengesloten, het doel blijft nastreven om de Indiërs te ontwikkelen. Hij vindt 't alleen jammer, dat hare leiders dit doel trachten te bereiken langs den langzamen diplomatieken weg. Hij wenscht een vlugger tempo en een samengaan met de sociaal-democratie. Hij zegt ook, dat *Abdoel Moeis*, die tevoren zoo ,,kapitalistisch'' was aangelegd, nu meer en meer tot het besef gekomen is, dat, om tot zelfbestuur of onafhankelijkheid te komen, geen anderen weg openstaat dan die der sociaal-democratie. Hij hoopt, dat ook *Tjokroaminoto* in de rechte lijn zal treden en de geldmannen (kaoemwang) bestrijden.

Keok daaretegen vindt 't jammer, dat de I. S. D. V. is opgericht. Hij verwijt deze partij, dat zij oneenigheid tracht te bewerken onder de *S. I.* en laakt 't in *Semaoen*, den president van de Semarangsche S. I., dat hij tegen de *Centrale S. I.* is opgetreden, die met ,,*Indië Weerbaar*'' accoord ging. *Semaoen* is tevens redacteur van de *Swara Mardika*, een blad, dat met het geld van de *I. S. D. V.* wordt uitgegeven. Hij brengt in herinnering, dat ,,*Insulinde*'', nadat zij beter was ingelicht, 't met ,,*Indië Weerbaar*'' eens was. Hij waarschuwt om toch vooral voorzichtig te zijn: want ,,beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald.''

In de *Kaoem Moeda* is ook een verslag opgenomen van het verhandelde op het tweede *S. I.* congres in Oktober 1917 te Batavia gehouden. De voornaamste sprekers waren *O. S. Tjokroaminoto*, president van de *C. S. I.*, *Abdoel Moeis* en *Semaoen*, president van de Semarangsche *S. I.* Hoofdzakelijk werd gesproken over zelfbestuur in- en medezeggenschap over Indië. In de eerste plaats was daarvoor noodig kiesrecht voor de Locale Raden. De thans daarvoor gestelde eischen werden belachelijk genoemd. Na lang en breed daarover gesproken te hebben, werd besloten bij de Hooge Regeering er op aan te dringen om kiesrecht toe te kennen aan alle mannelijke ingezetenen van 21 jaar, die de een of andere taal kunnen schrijven, het Maleisch verstaan en nimmer veroordeeld zijn geweest (zooals ook in de bestaande ordonnantie bepaald is). *Abdoel Moeis* sprak over de Nederlandsche politiek in Indië en zeide, dat er meer en meer nationaliteitsgevoel moest komen, opdat langzamerhand het ideaal ,,Indië voor de Indiërs'' kon worden bereikt. In verband hiermede, raadde hij aan voorzichtig te zijn tegenover de zoogenaamde ,,verkapte tropenkollers'', die het ,,internationalisme'' ingang trachten te doen vinden. Wijders werd uitvoerig gesproken over de gronden in particulier bezit, waaronder niet alleen de particuliere landerijen verstaan moesten worden, maar ook de gronden in erfpacht en in eigendom bezeten. In dit verband werd ook uitvoerig over de slechte behandeling van de opgezetenen dier gronden gesproken. Besloten werd, der Regeering dringend in overweging te geven die landen zoo spoedig mogelijk terug te koopen.

In de *Neratja* wordt melding gemaakt van een vergadering der S. I. in Januari van dit jaar te Buitenzorg gehouden. Onder leiding van *Abdoel Moeis* namen ongeveer 4000 personen er aan deel. Ook hier werd over de veroordeelingen der opgezetenen van de particuliere landen gesproken, die als een regen van den Landraad en het Landgerecht neervallen. Geconstateerd werd, dat de S. I. de noodige gelden beschikbaar heeft gesteld om de verschillende opgelegde boeten te betalen, daar anders tot verkoop van den veestapel zou worden overgegaan, wat tot armoede leiden zou. Deze mededeeling werd met applaus door de vergadering aangehoord. Voorts werd er op gewezen, dat door deze boeten en vrijheidstraffen niet zoozeer de menschen, als wel de S. I. in haar streven getroffen werd. Als dus landraad en landgerecht — alzoo de spreker — het noodig achten om 's lands kas met een *f* 10000 te stijven, de S. I. zou 't noodige doen om deze som bij elkaar te krijgen. *Abdoel Moeis* gaf te kennen, dat thans de S. I. meer en meer vijanden telt, dat 't dus meer dan noodig is, dat Kromo zich solidair verklaart, om den vijand weerstand te bieden.

,,Seri Roediman''. Aan het bestuur dezer vereeniging te Weltevreden is vergunning verleend tot het houden van een geldloterij, groot *f* 500.000. Van de zuivere opbrengst dezer loterij zal één vijfde deel ten goede komen aan het college van diakenen der protestantsche gemeente te Soerabaja; drie twintigste aan het bestuur der ,,Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden'' te Bandong; drie twintigste aan het bestuur der ,,Vereeniging tot bevordering van Inlandsche ziekenverpleging'' te Batavia; drie twintigste aan het bestuur van het protestantsche weeshuis te Semarang; een tiende deel aan het bestuur van het ,,Tehuis van Madioen''; één tiende deel aan het bestuur der ,,Vereeniging tot ondersteuning van behoeftige zieke Europeanen'' te Semarang en één twintigste deel aan het bestuur der vereeniging ,,*Kliniek Poerwokerto*''. *(Kaoem Moeda).*

Priesterraden. De heer *Tjokro Soedarma*, klerk bij het notariskantoor *Ter Kuile* te Soerabaja, hield volgens de *Bintang Soerabaja* in het voormalige Oost-Java Restaurant een lezing over de priesterraden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onderwijs. De *Bintang Soerabaja* releveert, dat de oprichting van Hollandsch-Chineesche en Hollandsch Inlandsche scholen deprimeerend heeft gewerkt op het gouvernements lager onderwijs in het algemeen. Een massale uittocht, een ware exodus is ontstaan. Aangemoedigd door het gouvernement met een flinke premie van *f* 25 toelage bij overgang en het vooruitzicht op de zoo door de onderwijzers begeerde parti-

culiere middag-cursussen voor Inlanders, die door hun positie bij het H.-I. onderwijs juist voor deze onderwijzers zoo gemakkelijk te bereiken waren, aangemoedigd nog door een vasten gouvernements-middagcursus van *f* 40 's maands voor het hoofd van een H.-I. school, waarbij nog kwam een gouverements-cursus voor opleiding van 1 à 2 Inlandsche onderwijzers voor het examen Nederlandsch, waarvoor het gouvernement in het vooruitzicht stelde dat de lesgever bij het slagen van zoo'n candidaat nog een douceurtje van *f* 300 zou beuren, dan zal ieder begrijpen, dat de onderwijzers in grooten getale werden en nog steeds worden verlokt om het Europeesch onderwijs den rug toe te keeren. Deze groote ramp — alzoo de schrijver — die het Europeesch onderwijs trof, kwam niet alleen; ze ging vergezeld van verscheiden kleinere. Het onderwijs aan kweek- en opleidingsscholen werd steeds uitgebreid. De cultuurschool, de Nederlandsch-Indische Artsenschool, onttrokken steeds meer personeel aan het Europeesch onderwijs. Het Mulo-onderwijs, waarvoor nog al ettelijke scholen in Indië zijn opgericht, onttrok en onttrekt nog steeds meer van de beste leerkrachten aan het personeel der Europeesche scholen.

Ook door de oprichting van Hollandsch-Chineesche scholen werden leerkrachten aan het Europeesch onttrokken. Door de subsidiewet *Kuyper* werd het overgaan naar het bijzonder onderwijs aangemoedigd, terwijl ook particuliere neutrale scholen werden gesticht, die betrekkelijk goedkoop aan hun onderwijskrachten kwâmen. Geeft het particulier onderwijs dikwijls hoogere salarissen voor onderwijzers, niet vergeten moet worden, dat dit onderwijs zijn leerkrachten weer trekt van de gouvernementsscholen, zoodat geen hooge kosten voor uitrusting en overtocht behoeven betaald te worden.

Is het wonder, dat men zich in onderwijskringen lichtelijk ongerust maakt over het onderwijs, als men verneemt, dat het Gouvernement weer een nieuwe regeling op het oog heeft? Dat men ook den eisch van het bezit der hoofdakte moest laten vallen, was onvermijdelijk, om nog eenigszins het groote tekort aan onderwijzers te kunnen aanvullen. Hierdoor toch moet het peil van het onderwijs noodwendig dalen. Jonge, onervaren krachten uit Nederland, nog weinig bekend met de praktijk van het onderwijs, kwamen uit, om zich te ontfermen over de zoo misdeelde spruit van regeeringszorg. Jonge onderwijzeressen, zóó van de schoolbanken in Indië, met niet de minste praktische opleiding, werden de opvoedsters van het kind. Ja, zelfs nam het Gouvernement met graagte onderwijzeressen in dienst, die soms reeds enkele décenniën buiten het onderwijs hadden verkeerd.

Loftuitingen. *Tjip* is een eerlijke boy — alzoo de *Perniagan* onbeschrijfelijk galant voor dames, speciaal Europeesche. Overigens een goede eigenschap. En dat hij geen censuur duldde over zijn geesteskinderen, het is te vergeven en menschelijk. *Tjip* was dan op een morgen, nadat hij een briefje op zijn schrijftafel in het bureau van „Insulinde" had achtergelaten, spoorloos verdwenen. De P. I. D. (politieke inlichtingen dienst) zocht zich een flauwte, de politie wist geen raad. Er werd geneusd buiten Sâmarang, *tida ada; Tjip* was en bleef onvindbaar; zijn beste vrinden hadden er geen hoogte van, waar de brave wel uithing, daar hij vrouwen en kroost in Semarang onverzorgd had achtergelaten. *Tjip* logeerde bij een goeden *sobat* in Semarang, geen paal van zijn huis af, en *sobat* zweeg. De P. I. D. zocht hem in Bandong, tja, je moet er maar op komen. En nu...... och! het is heel eenvoudig. *Tjip* installeerde zich in een geriefelijke woning in Solo; alleen aan barang kocht hij voor ongeveer een dikke *f* 1400, en wijders renteniert hij. A propos, hoeveel staat er op de privélijst van den Mangkoe Negoro? Wij gunnen het *Tjip* van harte!

Veranderde zienswijze. In de *Djawa Tengah* lezen wij een hoofdartikel naar aanleiding van de nieuwe zienswijze van den Japanschen publicist *Takekoshi*, die vroeger verkondigd had, dat Japan Java en Sumatra maar moest nemen. Nu heeft hij in *the Japan Magazine* echter verklaard, dat Japan er werk van moet maken om die beide eilanden te koopen, omdat... Nederland daar toch niet naar behooren zijn neutraliteit kan handhaven, en ook omdat Japan een groote behoefte aan grondstoffen heeft, die daar op die eilanden te vinden zijn. Hij zegt ook, dat de mogendheden de eischen en wenschen van Japan billijken moeten en 't niets in den weg mogen leggen. De Redactie van de *Djawa Tengah* teekent hierop aan, dat al moge de opinie van een publicist niet direkt te beschouwen zijn als die van regeering en volk van Japan, men toch goed doet er de noodige aandacht aan te schenken.

Indië voor de Indiërs. In hetzelfde blad *(Djawa Tengah)* schrijft *P. Chinaman*, dat de „*Anak Hindia*" eensgezind en rusteloos werken moet, om Ned.-Indië uit zijn nooden te helpen, daar dit z. i. de eenigste manier is om Ned.-Idië weer in handen van de Indiërs te brengen. Om deze samenwerking tot stand te brengen, moet het besef goed doordringen, dat Indië van de Indiërs is en eenmaal tot hen *moet* terugkeeren. Maar — zoo waarschuwt hij — past op voor de vreemdelingen, die zeggen, dat zij ook Indië willen helpen, maar feitelijk in hun eigen belang en niet in dat van de „Anak Hindia" tewerk gaan. Daarom heeft de *Djawa Tengah* zich steeds verzet, en zal zulks blijven doen, tegen het streven van „*Indië Weerbaar.*"

Waarschuwingen. In een ander nummer van hetzelfde blad, geeft dezelfde schrijver de Regeering den raad om zich terdege er van overtuigd te houden, dat de bevolking thans genoegzaam ontwikkeld is, om de geheime bedoelingen van hare politiek te doorgronden. De bevolking is wel is waar volgzaam en nog steeds aan het N.-I. Gouvernement gehecht, maar dit neemt niet weg, dat waar noodig, zij ook in staat is om zich tegen het gezag te verzetten, — zooals het in andere landen gebeurt — indien de Regeering voortgaat met bepalingen en regelingen te maken, zonder haar te hooren en die haar tegenstaan. De Regeering moet er rekening mee houden, dat Nederland niet zonder Indië kan bestaan. Zij en hare vertegenwoordigers moeten dus op de wijze, als hierboven bedoeld, geen aanleiding tot ontevredenheid geven.

M. A. B. constateert in de *Bintang Soerabaja*, dat 1e de bevolking aan rijst tekort komt en dat de rijst thans zoo duur is, omdat de meeste gronden in gebruik zijn van de suikerfabrieken. De Regeering zal er niet spoedig toe overgaan om dit gebruik te verminderen, omdat de fabrieken nog zooveel belasting betalen. De bevolking moet dan maar uitgeperst suikerriet eten, maar daar deze kost niet lekker en niet voedzaam is, kunnen wellicht voor de Regeering onaangename gevolgen te wachten zijn. 2e. dat het, wel is waar, een geluk te achten is, dat er nu een volksraad in Indië is, maar dat het nog niet zeker is dat deze in het belang van de bevolking van Indië werkzaam zal zijn. Zeker is het daarentegen, dat deze instelling der bevolking op het betalen van meer belastig zal komen te staan. 3e. dat er sprake van is, dat Nederland Java verkoopen wil, maar dat zulks niet noodig is, als Nederland Indië slechts vrijheid van handelen wilde schenken. Zoo niet, en voor het geval Nederland zich in den oorlog wenscht te mengen, ja, dan ware het beter Indië maar zoo gauw mogelijk te verkoopen, opdat het geen prooi van den roofvogel zal worden. Hij eindigt met den wensch uit te spreken, dat het Indië wel moge gaan, dat het meer vrijheid moge erlangen, in welvaart toenemen en steeds aan Nederland zal toebehooren.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Belgisch Kongo en de geallieerden.

In 't Britsche parlement werd de vraag gesteld, of Engeland, dan wel een der bondgenooten tijdens den oorlog aan België de onschendbaarheid van zijn koloniën zou hebben gewaarborgd. Lord Cecil antwoordde: Frankrijk en Groot Brittanië hebben, bij acte van 19 September 1914 aan België de toezegging gedaan dat zij onvoorwaardelijk de integriteit van die bezittingen verzekerden. Die overeenkomst is in niets te kort gedaan door een andere, van 3 Februari 1915, waarbij Engeland en België de grensregeling tusschen Kongo en Oeganda vast legden. De minister voegde hieraan de erkenning toe der souvereine rechten van België op de gronden en bronnen van den voormaligen vrijstaat Kongo. In la Dépêche Coloniale van 26 Maart j.l. bespreekt H. Lorin de verhouding van België tot de andere staten. Hij meent, dat 't Britsche standpunt ook 't Fransche is, doch dit is niet contractueel vastgelegd. Er zijn bovendien nog andere belanghebbenden, die ook in deze kwestie te kennen zijn.

In 1884 heeft de Internationale Afrikaansche bond 't besluit genomen, aan alle naties op zijn terrein een gelijke behandeling toe te kennen. Die bond is de vrijstaat Kongo geworden, welke op zijn beurt de Belgische kolonie werd. De Ver. Staten van N. Amerika hadden den bond erkend. Aan te nemen is, dat zij zoo ook staan tegenover de aanspraken van België, maar uitgedrukt is dit niet. Duitschland heeft niet alleen het verbond ten opzichte van België zelf verbroken, 't is in Augustus 1914 ook tot een aanval in 't Kongogebied, bij 't Tanganyikameer, overgegaan.

Bij 't regelen van den nieuwen toestand zal de internationale verhouding van België als koloniale mogendheid moeten worden vastgelegd. Volgens Lorin zal dit niet anders kunnen zijn dan de volle souvereiniteit. Geschiedt 't overeenkomstig hetgeen in de acte van Berlijn van 1885 werd gedaan, dan zullen daarbij ook andere punten worden behandeld. Zoo werden eenige regels aangegeven voor de inlandsche politiek, die het gewenscht voorkomt ook nu indachtig te zijn. De inlanders zijn de onmisbare medewerkers van de blanken. 't Eigenbelang gaat samen met 't gevoel van menschelijkheid om de bescherming van de donkere rassen te bevorderen tegen de plaatselijke en ingevoerde kwalen en hun welvaart en opvoeding in de hand te werken.

De geallieerden behoeven niet op de medewerking van Duitschland te wachten om die regeling tot stand te brengen. Frankrijk, Engeland, Portugal, de Ver. Staten, kunnen met België tot een overeenkomst komen; zij moeten dit doen zonder zich zelfs nog te verdiepen in 't toekomstig lot van de Duitsche koloniën. De schr. zou Spanje wel willen laten meespreken.

De Duitschers vormen plannen voor de verdeeling van Centraal Afrika. De pangermanist bij uitnemendheid E. Zimmermann, heeft deze uitvoerig ontwikkeld en vindt voor zijn beschouwingen gemakkelijke instemming. Hij is geen dwaas zonder invloed, maar juist een specialist naar wien geluisterd wordt. Willen de geallieerden zich niet voor een hun onwelkome oplossing geplaatst vinden, dan moeten zij zich nu reeds tot taak stellen de „statut congolais" in een door hen gewenschten vorm vast te leggen.

Het menschenmateriaal uit China.

Wel hard die uitdrukking. En toch geeft zij de opvatting goed weer. Er wordt over den mensch-arbeider en de mensch-vechtmachine gesproken alsof 't materiaal ware.

China telt meer dan 400 millioen zielen. 't Lijkt een onuitputtelijke mijn. Toch moet er met zorg uit geput worden voor 't gebruik in den vreemde. Vooreerst toch zijn velen, en hieronder van de besten, niet genegen hun land te verlaten; vervolgens voldoet een groot aantal niet aan de eischen van kracht en gezondheid, aan emigranten te stellen; eindelijk zijn zij die zich zelf aanbieden, om velerlei redenen niet de meest aanbevelenswaardigen om elders in de maatschappij zich te mengen. 't Vraagstuk van den uitvoer van Chineesche werkkrachten heeft ten behoeve van de tewerkstelling op 't front en in de werkplaatsen in West Europa bijzondere actualiteit gekregen, zoodat er in de Fr. bladen veel aandacht aan gegeven wordt.

Over de hoeveelheid wordt minder gesproken, die kan aan de werfagenten worden overgelaten, maar voor de hoedanigheid wordt volle attentie gevraagd.

De ondervinding heeft reeds geleerd, dat de Chinees een goed handwerksman kan zijn, indien hem goede leiding wordt gegeven. Als soldaat stond hij vroeger niet hoog aangeschreven. 't Inzicht ten deze is wel veranderd. Geven de hoogere officieren nog geen blijk van ver ontwikkeld strategisch en tactisch oordeel, de soldaat heeft bewondering gewekt door zijn uithoudingsvermogen en zijn verachting van smart en dood. Dit is reeds meermalen gebleken; de Europeesche officieren, die aan krijgsverrichtingen tusschen de N. en Z. in China zelf deelnamen, spraken hunne verwondering en bewondering er over uit, en daar werd toch ook met moderne vuurwapenen gestreden. Zoo spreekt generaal Munte, die met de reorganisatie van de Chin. cavalerie belast is geweest, zich gunstig uit. De Chin., zegt hij, zal zijn werk misschien niet zoo vlug verrichten als de Europeaan, maar hij is ijverig en volhardend, en hij zal hierdoor een zelfde of een beter resultaat bereiken. De Chin. is meestal vegetariër, rijst is zijn hoofdvoedsel. Hij is hierdoor niet veeleischend en kost weinig. Hij heeft geen last van zenuwen. Zijn gezicht is zeer scherp. Hij voegt zich gemakkelijk in een nieuwe omgeving, al blijft hij deels zijn eigen levenswijze volgen. De Chinees is meer individualist dan b.v. de Japanner. Hij voegt zich en regelt zich naar de omstandigheden, zonder daarbij geheel China achter zich te voelen, terwijl de Japanner zich steeds als een stuk van Japan blijft beschouwen.

Beschouwt men de eigenschappen, die den Chinees tot een bruikbaar werkman maken voor den strijd in West Europa, dan heeft men echter ook in 't oog te houden, dat de verhoudingen eens kunnen verkeeren. Duitschland heeft er reeds lang naar gestreefd sympathieën in 't verre Oosten te winnen, vooralsnog neemt dit stelling tegen den keizer, die 't eens als het groote gevaar voor Europa geschilderd heeft, maar 't kan verkeeren en daarom is 't onzeker op welke wijze en aan welke zijde de goede eigenschappen van ijverig, bekwaam werkman voor de vredesconcurrentie en van zeer bruikbaar krijgsman voor eventueel oorlogskrachtsmetingen, haar invloed aan Europa zullen leeren kennen. Ook dit wordt in Frankrijk wel ingezien.

Een Turksch succes.

Hebben de Engelschen een sterke aderlating aan hun macht in 't Mesopotamische front laten ondergaan, om die aan den strijd in Frankrijk ten goede te doen komen; of laat 't verlies, geleden door 't overlijden van hun aanvoerder, generaal Maude, er zich gevoelen; of heeft de afval van Rusland de verhoudingen verbroken; of is 't eenvoudig een vernieuwing van 't steeds wisselvallige in de oorlogskansen, zooveel is zeker, dat de Turken op 't krijgsgebied in Mesopotamië weer aan den winnenden kant gekomen zijn. Wij hebben eerder gewezen op de toewijzing van Armenische provinciën aan Turkije, bij 't vredesverdrag van Brest-Litofsk, deze worden nu bezet, of, zooals de T. het zelf uitdrukken, bevrijd. Arme bevrijden! Hun lot zal te harder zijn omdat zij zich krachtig tegen die bevrijding verzetten. Geholpen door Duitsche troepen zijn de T. ten oosten van de Jordaan doorgedrongen. Wel doen de Engelschen 't voorkomen dat zij de beweging vrijwillig hebben uitgevoerd, maar bij dergelijke voorstellingen weet iedereen wat hij ervan denken moet. Batoem, met 't groote, wereldbekende petroleumveld, is ook in handen van de T. gevallen. 't Plan tot vereeniging van de gevechtsgebieden in Mesopotamië en Palestina is voorloopig en misschien wel voor goed voor de Engelschen verkeken.

Wordt 't Turksche front versterkt, terwijl 't Britsche verzwakt wordt dan zou de stout doorgevoerde opmarsch over Bagdad wel weer eens in een opsommen in achterwaartsche richting kunnen worden omgezet.

Een vrouwenbataljon.

De Wakyt, een Turksch blad, maakt gewag van 't tot stand komen van 't eerste vrouwenbataljon. 's Is wel niet bestemd, zooals 't vrouwen regiment der Russische revolutie om mee te vechten, maar 't heeft toch wel een legertaak te vervullen. De vereeniging voor vrouwenarbeid heeft 't voorstel gedaan en zoo is 't besluit genomen om bij 't Eerste T. legerkorps een vrouwen-arbeidersbataljon in te deelen. Aanvankelijk staat 't onder bevel en leiding van legerofficieren, maar de bedoeling is ook de encadreering geheel uit vrouwen te doen bestaan. 't Is een der middelen om de vrouwen in staat te stellen voor haar eigen onderhoud te zorgen.

't Bataljon wordt achter 't front in dienst gesteld. 't Bestaat uit beambten met traktement en arbeiders met ration, zooals de soldaten, en met dagloon. Gehuwde vrouwen krijgen per week vier nachten verlof. Wie trouwen wil krijgt hiertoe 20 dagen verlof.

Alle mannen en vrouwen, die in de voormelde vereeniging opgenomen zijn, moeten trouwen; de mannen uiterlijk op 25-, de vrouwen op 20 jarigen lijftijd — en hoe als geen liefhebber te vinden is, of moet dan 't harem gebruikt uitkomst geven? — Als onderscheiding wordt slechts een band om den bovenarm gedragen. De vrouwelijke beambten krijgen een traktement afwisselend van 250 tot 600 piaster.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Gebouwen der Oost-Indische Compagnie.

In de Nrs. van 30 Maart en 20 April j.l. van „Buiten", vervolgt A. L. zijn geïllustreerde beschrijving der gebouwen, welke aan den tijd der Oost-Indische Compagnie herinneren en zich bevinden in die plaatsen, waar eertijds de „Kamers" gevestigd waren. In eerstgenoemd Nr. behandelt de schr. Hoorn, in het tweede Amsterdam. (De gebouwen van Enkhuizen werden reeds in een vroeger Nr. van „Buiten" beschreven).

Vereeniging Koloniaal Instituut.

Dezer dagen verscheen het jaarverslag dezer instelling over 1917. Het bevat niet alleen gegevens over de werkzaamheden van het Instituut zelf (afdeeling Handelsmuseum, Afd. Volkenkunde en Afd. Tropische hygiëne, enz.), maar vermeldt ook bijzonderheden o.a over de Atjeh-, Oostkust van Sumatra-, Minangkabau-, Zuid-Sumatra- en Bali-Instituten, welke weliswaar werken onder de leiding van eigen bestuur en met eigen geldmiddelen, doch niettemin in nauwe relatie staan tot het Koloniaal Instituut.

Volcanic Studies in many Lands.

Met den titel „Volcanic studies in many lands, being reproductions of photographs" verschijnt (bij J. Murray te Londen) een boekwerk, waarvan onlangs het 2e deel is uitgekomen. Hoofdstuk XII van dit deel behandelt de vulkanen van Java, terwijl het XIIIe is gewijd aan Krakatau. De foto's zijn vervaardigd door (wijlen) F. Anderson, de tekst is van T. G. Bonney.

Coöperatieve Vereenigingen.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen een bundel bescheiden, getiteld: Het Koninklijk Besluit van 7 April 1915, No. 29 tot wettelijke regeling van de coöperatieve vereenigingen in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1915 No. 431). In opdracht der Regeering uitgegeven vanwege het Departement van Justitie.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 15: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Vergelijkend onderzoek van eenige slijmzieke en niet-slijmzieke gronden, door S. Tijmstra Bzn., besproken door Dr. D. J. Hissink. — Straits Settlements en Rubberlanden, door E. A. van Heekeren. — Maleisch woordenboek, door Prof. dr. Ph. S. van Ronkel (bespreking). — De begrooting van Suriname en Curaçao voor 1918. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. Zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Scheepsbouw op Curaçao.

Bovengenoemd Ind. Merc. Nr. bevat hierover de volgende mededeeling: In tegenwoordigheid van vele genoodigden, waaronder de waarn. Gouverneur en verscheidene autoriteiten, heeft op 4 Febr. l.l. de te waterlating plaats gehad van een nieuwen driemastschoener, gebouwd op de werven van de Curaçaosche Handel-Maatschappij, voor rekening van deze zelfde maatschappij. De doop werd volbracht door mevr. A. A. Boom. Tot nu toe hadden de Curaçaosche scheepsbouwers als regel slechts kleinere schoeners geleverd, doch dank zij den durf der Curaçaosche, hebben zij zich gewaagd aan hun eersten driemaster, met uitnemenden uitslag. De „Hollandia" is gebouwd onder toezicht van den agent van het Bureau „Veritas", die twee experts heeft aangewezen en eenige dagen geleden heeft deze agent dan ook een telegram van zijne principalen ontvangen, waarin zij hem machtigen de „Hollandia" volgens de hoogste klasse te classificeeren. Den heer Arnold Marrijn, den bouwmeester, komt dus alle lof toe.

Aug. Janssen. †

In het jongste Nr. van „Eigen Haard" een levensschets (met portret) van den heer Aug. Janssen (geb. 3 Dec. 1864 — overl. April 1918), die tot de economische ontwikkeling van Indië zeer veel heeft bijgedragen (cultures, wegenverbetering, mijnwezen). Te dien opzichte werden in 1913 zijne verdiensten door de Regeering beloond met eene benoeming tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Oost-Indië's bestuur van 1817 op 1818.

Van de immer werkzame heer P. H. van der Kemp verscheen (bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage) opnieuw een uitgebreid werk, getiteld: Oost-Indië's inwendig bestuur van 1817 op 1818. Falck als Minister, weduwenfondsen, onderwijs, wetenschap, kunst, kerk en zending, slavernij, verblijfrecht, handel, scheepvaart. Naar oorspronkelijke stukken.

Evenals alle vorige werken van den heer v. d. K., die als een vervolg op De Jonge's Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië kunnen worden beschouwd, is de inhoud van dit geschrift zeer interessant en leerzaam. De door den schr. in aantrekkelijken vorm verwerkte archiefstukken, verkrijgen nog grooter waarde door de toegevoegde noten, waarbij de verbazingwekkende belezenheid van den heer van der Kemp naar voren wordt gebracht. Een uitvoerige inhoudsopgave, zoomede een voortreffelijk register, vergemakkelijken de raadpleging van het werk buitengewoon.

De Ned.-Indische rechtspraak.

In aansluiting bij zijn in 1908 verschenen werk (loopende van 1848 tot 1907) verscheen van de hand van Mr.

J. M. Abendanon het vervolg van ,,De Nederlandsch-Indische rechtspraak en rechtsliteratuur'' (de periode 1908 tot 1918 omvattend).

Inzonderheid de ambtenaren van de rechterlijke macht in Indië, zullen de verschijning van dit repertorium met vreugde begroeten. Het is uitgegeven door W. P. van Stockum te 's-Gravenhage en G. Kolff en Co. te Batavia.

West-Indië in het Parlement.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage is dezer dagen verschenen: West-Indië in het Parlement 1897—1917. Bijdrage tot Nederlandsch koloniaal-politieke geschiedenis, door J. M. Plante Fébure.

In een woord vooraf van Dr. H. D. Benjamins verklaart deze alleszins bevoegde beoordeelaar, dat zij die zich in de West-Indische politiek wenschen in te werken, in dit boekwerk een rijke bron van studie zullen vinden, ja, dat het een onmisbare vraagbaak mag genoemd worden voor allen, die zich op genoemd terrein bewegen.

Het boek is samengesteld in ongeveer denzelfden geest als het in 1911 van den heer H. van Kol verschenen geschrift ,,Ned.-Indië in de Staten-Generaal van 1897 tot 1911'' (alphabetische behandeling der onderwerpen) terwijl de samensteller de grootst mogelijke onpartijdigheid heeft betracht. Aan de parlementaire geschiedenis van Suriname en de eilanden gedurende de laatste 20 jaar, laat de heer Pl. F. een korte beschrijving van land en volk voorafgaan (naar gegevens ontleend aan de voortreffelijke West-Indische Encyclopaedie van Dr. H. D. Benjamins en J. F. Snelleman).

Het Zendingshospitaal te Keboemen.

In het April-Nr. van het Zendingsblad der Gereformeerde kerken in Nederland een geïllustreerd artikel van K. van Dijk over het nieuwe Zendingshospitaal te Keboemen, in 1916 voltooid en in gebruik genomen. De inrichting Pandjoeroeng (d.i. ,,Verhooring'') geheeten, ligt met de voorzijde aan den spoorweg, die de afdeeling Keboemen van O. naar W. doorsnijdt, ze bestaat uit een aantal gebouwen en woningen voor het personeel, alle geheel van steen opgetrokken; gebinten en daksparren zijn van djatihout en de vloeren van Portlandcement. Het meest verblijdend is, dat het ziekenhuis van de opening af, terstond in het vertrouwen van de bevolking heeft gedeeld. Alle beschikbare plaatsen waren steeds bezet. In vele, ook van de allerernstigste gevallen, mocht reeds hulp geboden worden, zoodat de naam van het hospitaal in wijden kring onder de Inlanders gevestigd is.

Nederlandsche Zendingsbode.

Het Nr. van 18 April bevat het eerste gedeelte (de inleiding) van een artikelenreeks: Reisherinneringen uit Nederlandsch Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa. Schr. zal zijn indrukken weergeven van een inspectiereis, welke hij in de jaren 1916 en 1917 langs de posten van het Ned. Zendelinggenootschap, de Utrechtsche Zendingsvereeniging en het Sangir- en Talaud Comité maakte, samen met den zendingsdirector Dr. J. W. Gunning.

De Ingenieur.

In het jongste Nr. van dit weekblad is opgenomen het volledige verslag van de voordracht op den 29 Dec Ao. Po. door den ir. A. Plate gehouden, over het uitbreidingsplan der Indische gemeenten. Het verslag is toegelicht met tal van afbeeldingen en bevat ook in extenso de belangwekkende deskundige debatten tot welke de interressante voordracht aanleiding heeft gegeven.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De April-afl. opent met de portretten van vier gekozen Indonesische leden van den Volksraad, n.l. dr. A. Rivai, A. Moeis, R. A. A. A. Djajadiningrat en R. S. Widjono. — Het daarop volgend eerste artikel bevat ,,korte herinneringen aan een Pakan-malam te Padang-Pandjang'', door E. van Biema (met fotografische opnamen van mevr. H. van Biema-Hijmans). — De heer J. F. Snelleman geeft eene beschrijving (met afbeeldingen) van een verzameling Oost-Indische ethnographica, door den heer J. L. H. Meijens in 1912 aan de gemeente Nijmegen geschonken en aldaar in het stadsmuseum ondergebracht. — Verder bevat dit Nr. een korte, maar zeer waardeerende levensbeschrijving van den heer H. W. Fischer († 7 Maart j.l.), in leven conservator aan 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, door Dr. H. H. Juynboll, benevens 2 vervolg-artikelen, nl. over de vervaardiging van krissen en over de Maleische pantoeng Boenga-petikan, door Dr. A. A. Fokker.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 3 van den 2en jaargang: De Mataramsche vorsten (vervolg), door Surya Ningrat (met afb.) — Het openbaar onderwijs op Curaçao, door H. Michielsen. — Een Eden in West-Java. Buitenzorg (met ill.) — Het tijgervarken. (Uit de herinneringen van een planter), door Dr. J. C. C. Loman.

Panorama.

In No. 42 (17 April) van ,,Panorama'' schrijft Marie Ovink-Soer een geïllustreerd artikel over ,,Mijn keukenmeid op Java'', waarin de schrijfster vol lof is over de trouw, gewilligheid en ijver van de Javaansche dienstboden, wat ze van de Hollandsche — in het algemeen gesproken — niet kan getuigen.

Op de Hoogte.

Het bijblad van de Maart-afl. van dit maandschrift bevat eene beschrijving eener bruiloft op Halmahera (met ill.), door H. Lasschuit, bestemd om door de rijpere jeugd gelezen te worden.

De Kroniek.

In het April-Nr. het vervolg van een interessant artikel: Naar de binnenlanden van Nederlandsch-Nieuw-Guinea, met o.a. een mooi kiekje: Een huis in aanbouw op de moerassige oevers van de Merauke.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

No. 9 (December 1917) van het tijdschrift *,,Koloniale Studiën''*.

Maandelijksche Rubberstatistiek No. 70 (April 1918), samengesteld door Glerum en Wüstenhoff te Amsterdam.

Van de Redactie-Commissie:

Vrijdagavond 3 Mei te 7.30 houdt de Indische Vereeniging *,,Van Verre''* van het Utrechtsche Studentencorps eene OPENBARE VERGADERING

met debat in een der bovenzalen van het rest. Noord-Brabant te Utrecht, alwaar als spreker zal optreden de oud-kap. van het Indisch Leger H. J. Vermeer.

Onderwerp: **Het Indische Leger als Weermacht.**

Te behandelen hoofdpunten:

a. de „internationale" samenstelling beschouwd van „nationaal" standpunt;

b. rassen- en godsdienst-bevoorrechting als gevolg van een politiek „divide et impera";

c. de nieuwe Europeesche militie is in haar oorsprong niet gericht tegen een buitenlandschen, maar tegen een Inlandschen vijand;

d. Nederlandsch-Indië kan alleen verdedigd worden door een „nationale" weermacht en daarvoor is onafwijsbaar noodig, dat de band van Staatkundige overheersching vervangen wordt door den federatieven band tusschen Nederland en zelfstandig Indië.

De afdeeling Utrecht van *Oost en West* wordt daartoe uitgenoodigd.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

BIOSCOOPVOORSTELLING — als vervolg van den *Indischen Leergang voor onderwijzers en onderwijzeressen* — op *Maandag den 29 April 1918*, in het Bioscooptheater „Minerva". Aanvang 8 uur n.m.

Onderwerpen:

Mailstoomer te Tandjong Priok.
Langs den benedenloop der Tjiliwong.
Vulkanen.
Het leven van den Inlander in de dessa.
Huwelijksfeesten te Tjiamis.
Dansen van Serimpi.
Het leven der Europeanen in Indië.

Spreker: de leider van den Indischen Leergang, de Heer B. ALKEMA.

Toegangsbewijzen voor de leden van den *Indischen Leergang*, van de *Natuurkundige Vereeniging* en van de *Vereeniging „Oost en West"* ad *f* 0.10 per persoon en hunne huisgenooten ad *f* 0.25 per persoon — op vertoon van de lidmaatschapkaart — *tot 28 April a.s.* verkrijgbaar bij den heer H. Gerth, Gen. v. Heutszlaan 11 (Woensdag- en Zaterdagmiddag) en bij den ondergeteekende en voor andere belangstellenden ad *f* 0.25 per persoon op 29 April bij den ondernemer van het bioscooptheater.

Namens het Bestuur,
De Secretaris,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Van de Afdeeling Leiden:

VOORDRACHT (met lichtbeelden) door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, op *Maandag 29 April*, des avonds te half acht, in het gebouw van het Nut, Steenschuur.

Onderwerp: **„De ethnologische beteekenis van het dier-figuur in de kunst der Inlanders van den Indischen Archipel en van andere min of meer primitieve volken."**

—

Verslag van het door de Afdeeling verrichtte, gedurende 1 Januari 1917 tot 1 Januari 1918.

Door omstandigheden kon onze Afdeeling gedurende het afgeloopen jaar niet naar buiten optreden; het is echter te verwachten, dat het jaar 1918 den leden wederom een of meer interessante avonden zal bereiden.

Wat verder ons Bestuur betreft, in plaats van den Heer Heeres, die te kennen had gegeven bij de periodieke verkiezing niet voor een herverkiezing in aanmerking te willen komen, werd gekozen het Hoofdbestuurslid, de Heer Scheuer.

In het aantal leden kwam geen verandering, evenals over 1916 bedroeg dat ook weer 47. Is het nu niet de gewoonte melding te maken van de namen der leden, die ons door den dood moesten ontvallen, een uitzondering hierop mag zeker wel worden gemaakt, nu het geldt het sterven van ons lid, den Heer Schotel. Deze heeft toch van de 15 jaren, gedurende welke onze Afdeeling bestaat, een tiental als Penningmeester gefungeerd, en het is bekend op welke accurate wijze onze finantiën steeds door hem zijn beheerd.

De finantieele toestand blijft gunstig: een vrij belangrijk bedrag kon op nieuwe rekening worden overgeschreven.

Leiden, 27 Febr. 1918.

De Secretaris,
(w.g.) E. RIJKE.

—

Rekening en Verantwoording.

Inkomsten.

1 Januari. Aan saldo		*f* 51.93
11 Januari. Contributie 37 leden	*f* 77.50	
19 Januari. Contributie 10 leden	„ 20.50	
22 Februari. Gekweekte rente over 1916		„ 2.67
Totaal		*f* 152.60

Uitgaven.

11 Jan. Onkosten inning contributie 37 leden	*f* 3.70	
19 Jan. Onkosten inning contributie 10 leden	„ 1.—	*f* 4.70
6 Febr. Afgedragen aan het H. B. 40 pct. van *f* 98.— (zie reçu postwissel)		„ 39.20
Onkosten bij idem		„ 0.20
6 Maart. Jaarl. bijdrage aan de Vereen. van Oud-Militairen „Prinses Juliana" te Putten (Zie kwitantie)		„ 2.—
30 Maart. Zaalhuur (Vergadering 24 Febr. '17) (Zie kwitantie)		„ 2.—
19 Juli. Vergoeding van onkosten aan den afgevaardigde ter Alg. Vergadering te Breda (Zie kwitantie)		„ 11.65
31 Dec. Diverse kleine onkosten		„ 0.75
Saldo		„ 92.10
Totaal		*f* 152.60

De Penningmeester,
D. KOUMANS.

Van de Afdeeling Rotterdam:

Jaarverslag 1917.

Er valt helaas hoe langer hoe minder te releveeren in het gewone jaarlijksche verslag, doch hieraan is ook dit jaar de oorlog schuldig; gelukkig kan er dit jaar een vooruitgang in het ledental worden geconstateerd, het is wel zeer gering, van 75 ging het aantal vooruit tot 80, maar hoe gering dit ook zij, het is altijd beter dan achteruitgang. Het Bestuur blijft zijn aandacht aan dit belangrijke punt wijden en ook dit jaar zullen er pogingen gedaan worden om het ledental op te voeren. Lezingen werden, gezien de treurige opkomsten der laatste tijden, niet gehouden.

In Februari werd ons Bestuur voltallig gemaakt met den Heer Abendanon, die den 16 Februari plechtig werd geïnstalleerd. In Juni bereikte ons het treurige nieuws van het overlijden van den ijverigen Penningmeester A. A. C. Harting, een zeer groot verlies voor de Vereeniging. Daar juist op dien tijd alle Bestuursleden uit de stad waren, werd een brief van rouwbeklag ingediend.

Den 7en Juli werd onze Afdeeling op de Algemeene Vergadering te Breda vertegenwoordigd door den Secretaris; uitvoerig verslag is te vinden in het Koloniaal Weekblad.

Een keurig uitgevoerd werk, getiteld „Onze West in Beeld en Woord" door de Heeren F. Oudschans Dentz en H. J. Jacobs werd door ons aangekocht en hiervan enkele exemplaren verspreid.

Hopende, dat wij een volgend verslag mogen schrijven in een vredesjaar, sluiten wij het jaarverslag af met de beste wenschen voor onze Afdeeling.

15 Februari 1918.

De Secretaris,
Z. MARCELLA.

Vereeniging „Oost en West", alhier, in rekening-courant met Crediet-Vereeniging, Agentschap Rotterdam.

D e b e t.

1917.		
18 Jan.	Aan dom. N. R. Crt.	*f* 10.72
6 Febr.	,, ,, H. Wijt en Zn.	,, 3.25
10 Febr.	,, inkassokosten	,, 05
13 Febr.	,, dom. Nijgh en v. Ditmar	,, 9.99
9 Maart.	,, tr. v. h. Hoofdbestuur	,, 81.68
9 Maart	,, tr. onkosten	,, 25
23 Maart	,, rest. advertentiekosten 1916	,, 9.99
29 Maart.	,, tr. v. h. Hoofdbestuur	,, 75.06
29 Maart.	,, Zegel	,, 05
29 Maart.	,, retourkosten	,, 15
30 Juni	,, dom. Masereeuw en Bouters	,, 17.76
31 Dec.	,, Commissie	,, 05
31 Dec.	,, Saldo	,, 270.99
		f 479.99

C r e d i t.

1917.		
1 Jan.	Per Saldo	*f* 230.27
9 Jan.	,, incasso	,, 4.75
6 Febr.	,, ,,	,, 3.95
10 Febr.	,, ,,	,, 5.—
2 Maart	,, ,,	,, 2.45
6 Maart	,, ,,	,, 18.65
9 Maart	,, ,,	,, 49.55
13 Maart	,, ,,	,, 79.55
16 Maart	,, ,,	,, 61.35
20 Maart	,, ,,	,, 4.35
31 Maart	,, interest 1e kwartaal	,, 92
4 Mei	,, incasso	,, 2.45
30 Juni	,, intrest 2e kwartaal	,, 69
13 Juli	,, incasso	,, 2.45
24 Juli	,, ,,	,, 2.35
30 Sept.	,, intrest 3e kwartaal	,, 64
5 Oct.	,, incasso	,, 9.95
31 Dec.	,, interest 4e kwartaal	,, 67
		f 479.99

1918.
1 Jan. Per saldo .... *f* 270.99

(w.g.) S. E. en O.
A. VEDER.

(w.g.)
Gezien het Bestuur,
DAN. OBREEN.

Ingezonden.

Den Haag, 20 April '18.

Geachte Redactie,

Vergun mij inzake discussie over verkoop onzer W.-I. Koloniën eene opmerking.

Mr. van Rossem „fait de notre infériorité un éternel chantage (Blanche Gâline). Die „Jongens van Jan de Witt", grondleggers van ons Koloniaal bezit, die waren in hun tijd de gróótste Kruideniers van de wereld, deden niet aan éthiek en zouden in ons geval zoo'n slecht rendeerend filiaal als W.-I. al lang hebben „overgedaan".

Onze eer heeft hier niets te vreezen. Toen Frankrijk in 1803 op 't toppunt van macht stond, verkocht het Louisiana, Spanje in 1819 Florida, Rusland in 1869 Maska aan de V. S., wij zijn dus in goed gezelschap.

Onder „the star spangled banner" is 't nog zoo kwaad niet. Zie maar eens naar Cuba, Porto-Rico, de Philippijnen. De goede ambtenaren nam men over tot véél hooger tractement, de industrie werd, dank zij energie en grootkapitaal enorm ontwikkeld even als de landbouw. Wat kan Suriname meer verlangen?

De Heer Kleerekooper heeft een referendum der inwoners bepleit, doch hoe zal men dat met die boschnegers en Arowaken klaar spelen? Kiesvereenigingen en Commissies — die behooren er toch bij? — stampt men zoomaar niet uit den grond!

Daar is nu allemaal geen tijd meer voor, wat wel jammer is, gegeven het belangwekkend schouwspel dat 't zou opleveren, deze verkiezing in de wildernis. Iets anders is of de Heer Kleerekooper niet vergeet, dat 't hemd nader is dan de rok!

Gaan de drukkende crisisbelastingen goed door werken op de gefortuneerde burgerij, dan zullen zijn kiezers de nawerking in hun bescheiden portemonnaies ter dege gevoelen, waar tegenover bij verkoop, de belasting-druk belangrijk kon worden verlicht.

KOOPMAN.

Vreemdelingen in het Indische Leger.

De heer Kroon heeft mij, blijkens zijn „Ingezonden stuk" in het vorige nummer, niet geheel begrepen. Het zij mij vergund daarom mijne meening aan te vullen.

Ik heb niet gewezen op het aantal vreemdelingen in ons Indisch Leger met de bedoeling hen te „verguizen" maar om nadrukkelijk te wijzen op het daarin voor ons schuilend „nationaal gevaar".

Ik erken volkomen hunne verdiensten, doch stelde de vraag: „Welke waarborgen heeft Nederlandsch-Indië, heeft Nederland, dat, in tijden van onlusten of gevaar, deze vreemdelingen hunne eigen nationaliteit zullen kunnen blijven verloochenen en zich met heel hun energie en hartstocht zullen kunnen blijven stellen in dienst van ons nationaal belang?"

Als antwoord op die vraag vermeldde ik het feit, dat in 1871 door den Koning machtiging werd verleend tot de werving van Japanners, doch dat het Indische Legerbestuur nimmer van die machtiging gebruik heeft gemaakt, omdat eenvoudig géén voorzorgsmaatregelen te nemen zijn!

Wanneer men de Koloniale Verslagen bestudeert, zal men ontwaren, dat het Indische Legerbestuur, sinds het uitbreken van den wereldbrand, geen vreemdelingen meer in dienst neemt. Daarmede dus het gevaar erkennend. Doch dan zal men tevens ontwaren, dat het aantal vreemdelingen niet noemenswaard vermindert, omdat die menschen — hoewel hun een re-engagement geweigerd wordt — zonder verband blijven dóórdienen. Zij zijn blijkbaar onmisbaar!

En daarin schuilt m.i. de fout van het Indische Legerbestuur! Dat het n. l. niet bijtijds gezorgd heeft voor vervanging dezer vreemde elementen; dat het niet voldoende „kijk" heeft gehad op het „nationalisme"; dat het de oogen heeft gesloten voor de doodnuchtere feiten uit de geschiedenis.

Als ik, als Hollander, om den broode ,in vreemden krijgsdienst ben, en Holland komt met die vreemde macht in oorlog, dan kan ik onmogelijk mijne vreemde plichten blijven vervullen! Dan komt mijn nationaliteitsgevoel daartegen in opstand en dan verbreek ik de betrekking (help dus mede aan desorganisatie aan dien vreemden kant) en keer ik terug naar en in dienst van mijn Vaderland! Dan help ik met alle mij ten dienste staande middelen mijn Vaderland.

Als iets bewezen is in deze ellendige tijden, dan is het toch zeker wel, dat alle mogelijke internationale instellingen als katholicisme, socialisme, vrijmetselarij e. d. het hebben moeten „afleggen" tegen „nationalisme".

Eene speculatie derhalve op verloochening van „nationalisme" is absoluut ongeoorloofd. En zeker door een Legerbestuur, door een lichaam, dat de meest kwetstbare formatie van een volk bestuurt!

De heer Kroon begrijpe mij dus goed: ik maak niemand verdacht, ik verguis niemand, ik erken een ieders verdiensten, màâr...... ik heb tevens een open oog voor de nuchtere werkelijkheid en die leert mij. dat het hebben van „vreemdelingen" in een leger een nationaal gevaar kan worden, zoodra datzelfde leger in botsing komt met, of belangen moet verdedigen, die in strijd zijn met die van die vreemdelingen.

M. a. w. deze vreemdelingen behooren niet aan den dijk gezet te worden, zooals de heer Kroon mij verkeerdelijk begrijpt, maar die moeten op „behoorlijke" wijze vervangen worden door nationale werkkrachten, Hollanders of Inlanders. En die krachten zijn er! Zooveel men hebben wil! En als ze er niet zijn, dan had men ze al lang daartoe moeten opleiden!

Met volkomen erkenning van hunne verdiensten, had men dan, onder behoorlijke schadeloosstelling in geld of in het geven van een anderen werkkring, die vreemdelingen bijtijds kunnen „bedanken". En zal men een „nationaal" belang dienen, met dit alsnog met den meest mogelijken spoed te doen!

Dat hier inderdaad sprake is van een „nationaal" belang werd, beter dan door den heer Kroon, begrepen door den heer Van Witzenburg, hoofd-redacteur van de Provinciale Drentsche en Asser Courant. In zijn blad van 15 April mijn „ingezonden" besprekende, geeft hij daarbij ontstellende cijfers uit het Koloniaal Verslag omtrent desertie van Inlandsche (Mohammedaansche) militairen in vredestijd.

In 1914 aangenomen 4305 en gedeserteerd 488.
,, 1915 ,, 2649 ,, ,, 871.
,, 1916 ,, 2375 ,, ,, 829.

En deze journalist, die Indië door en door kent, die daar zijn beste levensjaren in het onderwijs, de vakbeweging en de journalistiek heeft doorgebracht, knoopt daaraan enkele beschouwingen vast, die van zoo ontzaggelijk groot nationaal belang zijn, dat „struisvogelpolitiek" hier onverantwoordelijk zou zijn. Met terzijdestelling van vreemde gevoeligheidjes, hebben we de feiten ernstig onder de oogen te zien.

Zooals bekend, is de Inlandsch-Mohammedaansche pers over het algemeen „Deutsch-freundlich"; meermalen vindt men er Gods zegen over de Duitsch-Turksche wapenen afgesmeekt!

„Met die Duitsche sympathie" — aldus de schrijver — heeft men dan ook terdege rekening te houden. Er wordt in Azië, hoofdzakelijk van uit Britsch-Indië, een beweging gaande gehouden tegen de Europeanen. Dat de Duitschers hiervan gebruik maken, is bekend. In het begin van den oorlog rekenden ze beslist op een actie in de Pundschap.

En waar in de toekomst te verwachten is, dat het opbruisend nationalisme in Indië zich zal aanleunen aan het streven van Japan, daar mag men deze zaak niet over het hoofd zien."

Tot zoover de heer v. W.

Er kunnen zich in Ned.-Indië mogelijkheden voordoen, internationale combinaties, die in zich sluiten een al- of niet-samengaan met specifiek Duitsche belangen, direct of indirect. In geval van niet-samengaan met die specifieke belangen loopen wij de kans, dat onze „nationale" belangen daaraan opgeofferd worden en... dat b.v. het grootste gedeelte van het leger op slag deserteert. Omdat in die kwetsbare formatie bijna 10 pCt. van de Europeanen „Duitschers" zijn, die bovendien een groot aantal vertrouwensposten bezetten!

Die kans, die speculatie, is — van zuiver nationaal standpunt beschouwd — ongeoorloofd.

Wie dat gevaar onderschat, sluit de oogen voor de doodnuchtere feiten uit de tegenwoordige geschiedenis.

Den Haag, 21 April '18.

H. J. VERMEER.
Oud-Kapitein O. I. L.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMÀN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 18. Donderdag 2 Mei 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Bede om Hulp.

Wie helpt een oppassend West-Indisch jongmensch tijdelijk aan een voorschot van vijfhonderd gulden, ten einde dit jaar zijne studiën aan een Zeevaartschool te kunnen beëindigen?

Bedoeld jongmensch heeft reeds zijn diploma als 2e stuurman behaald, doch zit thans zonder middelen wegens het ontbreken van alle gemeenschap met onze West-Indische Kolonie. Volgens oordeel van den Directeur dier Zeevaartschool zijn zijne studiën zeer bevredigend, en is een gunstige uitslag te verwachten. In dat opzicht kan dus de terugbetaling van het voorschot als verzekerd worden beschouwd.

Het zou dus jammer zijn, wanneer hij door de tegenwoordige ongelukkige omstandigheden gedwongen zou worden, zijne studiën te staken.

Nadere inlichtingen te bekomen aan het adres van den Secretaris van het Hoofdbestuur der Ver. ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Commissie voor West-Indië.

Verslag over het jaar 1916.

Tot de Commissie traden als nieuwe leden toe: Mevrouw Ph. Gravin—Douair. Van Heerdt tot Eversberg—Quarles van Ufford, Mevrouw L. Romeyn—Tückermann, Mevrouw G. T. J. van Aalst—Koopman en de heer G. C. D. d'Aumale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Daarentegen ontviel aan de Commissie het lid, de heer Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk, die zich wegens drukke werkzaamheden genoodzaakt zag voor het lidmaatschap te bedanken.

Ten einde ten behoeve der Commissie partij te kunnen trekken van de kennis en ervaring van de in West-Indische koloniën belangstellende personen, zonder aan de samenstelling der Commissie meer uitbreiding te geven dan voor hare werkzaamheden doelmatig is te achten, heeft de Commissie aan het Hoofdbestuur van ,,Oost en West voorgesteld, te bepalen, dat deze personen kunnen worden benoemd tot Adviseur der Commissie voor West-Indische zaken, met de bedoeling, dat zij op eigen initiatief adviezen of voorstellen tot de Commissie kunnen richten, en hun advies ook door den Voorzitter der Commissie namens deze kan worden gevraagd.

Vergaderingen werden gehouden op 16 Februari, 24 Mei, 20 September en 21 December. Ten aanzien van deze vergaderingen valt het volgende op te merken:

In de eerste vergadering deed Mevrouw Van Heerdt, destijds nog geen lid der Commissie, belangrijke mededeelingen van hare ervaring in Suriname, voornamelijk omtrent toestanden bij den grooten landbouw en op het gebied der immigratie.

In de tweede bijeenkomst zag de Commissie de heeren H. J. van Hasselt en A. M. A. ter Laag als gasten in haar midden.

Eerstgenoemde, Chef van het Gouvernements Caoutchouc-bedrijf in Nederlandsch-Indië, was kort te voren van eene reis naar Suriname, in opdracht van den Minister van Koloniën, teruggekeerd, en deelde der Commissie zijne indrukken mede, voornamelijk omtrent de levensvatbaarheid van verschillende cultures in Suriname, en de voorwaarden, voor loonende exploitatie naar zijne meening te vervullen.

Door den heer Ter Laag werden, aan de hand zijner ervaring bij sommige takken van handel en nijverheid in de kolonie, belangwekkende mededeelingen gedaan.

Wat verder de bemoeiingen der Commissie betreft, stelde zij zich in verbinding met den heer Mr. W. Dyckmeester, Voorzitter der Surinaamsche Landbouw-vereeniging, ten einde de in planterskringen in de kolonie heerschende meening te vernemen aangaande de doeltreffendheid der bestaande bepalingen op de immigratie en hare toepassing in de praktijk.

Verder beijverde zich de Commissie om van een aantal personen en corporaties hier te lande, belanghebbende bij den grooten landbouw in Suriname, instemming te verkrijgen met het bij den Voorzitter gerezen denkbeeld, om een geschikt en bevoegd persoon, met de aanwerving van werkkrachten op Java vertrouwd, eene reis naar Suriname te doen ondernemen, teneinde zich aldaar volkomen op de hoogte te stellen van de behoeften van den landbouw. Men stelde zich voor, dat zulks aan de werving der arbeidskrachten op Java ten goede zoude komen.

Nadat van de instemming hier te lande met bovengenoemd denkbeeld in voldoende mate was gebleken, werd de ter zake gevoerde correspondentie ter kennis gebracht van den Voorzitter der Surinaamsche Landbouw-vereeniging en van den Minister van Koloniën.

Hoewel de omstandigheden er niet toe hebben geleid, dat aan het door de Commissie geopperde denkbeeld uitvoering werd gegeven, zoo heeft het toch in de Surinaamsche planterskringen waardeering gevonden, dat belanghebbenden hier te lande bereid waren gebleken, krachtdadig en zoo noodig met geldelijke offers tot eene betere oplossing van het immigratie-vraagstuk mede te werken, en dat deze Commissie daarbij de leiding had genomen.

De Voorzitter woonde op uitnoodiging van den nieuw benoemden Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, een vergadering bij, welke op aandrang van dezen door een aantal vooraanstaande personen op het gebied van handel en industrie hier te lande, werd gehouden en tot de stichting van het Suriname-Studie-Syndicaat leidde.

Kort voor het vertrek van den nieuwen Gouverneur naar zijne standplaats, had de Commissie, daartoe door het Hoofdbestuur van ,,Oost en West" in staat gesteld, het voorrecht, den heer Staal met zijne echtgenoote en dochter in het hotel ,,De Twee Steden" alhier in haar midden te zien.

In de toespraak, bij deze gelegenheid door den

Voorzitter der Commissie tot den optredenden landvoogd gericht, welke in haar geheel in het *Koloniaal Weekblad* van 26 October 1916, No. 43 is opgenomen, werden hem de gelukwenschen der Commissie met zijne benoeming betuigd, en de goede verwachtingen uitgesproken, welke de Commissie voor het belang van de Kolonie van zijn optreden koesterde; op deze rede werd door den heer Staal op warme en van groote waardeering getuigende wijze geantwoord.

Ten slotte verdient vermelding dat door eenige leden der Commissie pogingen werden in het werk gesteld om den afzet hier te lande van producten der huis-industrie in de West-Indische Koloniën, voornamelijk kant- en vlechtwerk, te bevorderen, voor bevordering der hoeden-industrie met het Departement van Koloniën in gedachtenwisseling werd getreden, en geijverd werd voor de bestrijding van de muskietenplaag in Suriname met behulp van ijzergaas.

De wnd. Voorzitter,
W. J. COHEN STUART.
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Verslag over het jaar 1917.

Tegenover het uittreden van den heer De Jong van Beek en Donk, reeds in het vorige jaarverslag vermeld, stond de toetreding van den heer J. S. C. Kasteleyn, leider van het, eveneens reeds in het vorige verslag vermelde *Suriname-Studie-Syndicaat.*

Tot groot leedwezen der Commissie was gedurende het geheele verslagjaar de Voorzitter, de heer J. W. van Aalst, door ongesteldheid verhinderd aan hare werkzaamheden deel te nemen.

Nadat het voorstel in zake de benoeming van Adviseurs, in het vorig jaarverslag vermeld, door het Hoofdbestuur was aangenomen, werden op voordracht der Commissie, Mevrouw G. van Beresteyn-Tromp en de heer Mr. Dr. C. F. Schoch, tot Adviseurs benoemd, welke benoeming zij aanvaardden.

Vergaderd werd op 15 Februari, 28 Juni, 27 September en 21 December. De eerste vergadering werd bijgewoond door den heer Kasteleyn, als gast, die bij deze gelegenheid zijn opvatting mededeelde van hetgeen voor den opbloei van Suriname kon worden gedaan.

Wat de werkzaamheden der Commissie aangaat, hebben het nagenoeg geheel achterwege blijven van direct scheepvaart-verkeer met West-Indië tengevolge van den verscherpten duikbootoorlog, en de daarmede samenhangende gebrekkige postverbinding natuurlijk zeer belemmerend daarop gewerkt.

Vanwege de Surinaamsche Landbouw-Vereeniging werd de Commissie in kennis gesteld van een ontwerp Kon. Besluit tot regeling van de zaken, de immigratie in Suriname betreffende, dat, zooals later bleek, door den Gouverneur in handen van het bestuur der genoemde vereeniging gesteld was.

Door de leden der Commissie, den heer Kasteleyn en Mevrouw Van Heerdt, ieder afzonderlijk, werd deze aangelegenheid in studie genomen, als gevolg waarvan zij hunne opmerkingen in nota's vastlegden. Juist was door de Commissie besloten, den inhoud dezer nota's ter kennis te brengen van de Landbouw-Vereeniging in Suriname, toen de Commissie van het bestuur der Sur. Landbouw-Vereeniging uitvoerige memorie ontving, waaruit bleek, dat dit bestuur geenszins met het bedoelde ontwerp instemde: hetgeen ertoe leidde, dat aan de verzending der nota's Kasteleyn en van Heerdt voorloopig geen uitvoering werd gegeven.

De Wnd. Voorzitter,
W. J. COHEN STUART.
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Verslag over het jaar 1917

van de Commissie van Raad en Voorlichting ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederlandsch Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden.

Gedurende het jaar 1917 werden door den Inlichtingdienst (Informatie-bureau) van de Vereeniging ,,Oost en West'', Heulstraat 17 alhier, verstrekt 215 schriftelijke en 84 mondelinge inlichtingen, dus minder dan in 1916, hetgeen in hoofdzaak is te wijten aan den oorlog en aan de slechte verbinding met Indië.

De ingewonnen informatiën behooren tot de volgende rubrieken:

	Schriftelijk.	Mondeling	Totaal.
Betreffende betrekkingen in het algemeen	17	2	19
Betreffende Gouvernements betrekkingen	88	36	124
Betreffende particuliere betrekkingen	38	19	57
Betreffende de reis naar, het leven, de kleeding en de toestanden in Indië	8	4	12
Betreffende bepaalde plaats of landstreek	7	2	9
Betreffende maatschappijen, ondernemingen, personen	12	4	16
Betreffende brochures, boekwerken over Indië en over betrekkingen aldaar	17	3	20
Betreffende de opleiding tot, studiekosten en vereischten tot ambten, bezoldiging, pensioen	21	6	27
Betreffende de meest uiteenloopende onderwerpen, niet afzonderlijk te rangschikken	7	8	15
	215	84	299

Bovendien werden nog steeds tal van inlichtingen ingewonnen over pensions, baboes, over andere plaatsen in Nederland, enz. en werd een druk gebruik gemaakt van de gelegenheid om inlichtings-boekjes, door ons uitgegeven, te koopen.

Vele gemobiliseerden kwamen mondeling informeeren naar gouvernements- of partikuliere betrekkingen in Indië, welke voor hen te verkrijgen zouden zijn. De brochure ,,Overzicht van betrekkingen in Nederlandsch-Indië, waarvoor met lands steun wordt opgeleid'', welke door het Departement van Koloniën is uitgegeven en gratis door ons bureau wordt verstrekt, wordt veel gevraagd.

Omstreeks het midden van het verslagjaar verscheen bij ons het boekje No. 9 bis. ,,De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië'', dat een verbeterde uitgave is van No. 9, in 't bijzonder wat betreft de opleiding van stuurlieden. De Heer W. C. B. Wintgens was ook thans weder bereid deze brochure samen te stellen.

Eerst tegen het einde van het jaar verscheen het boekje No. 11, ,,De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige bergcultures in Nederlandsch-Indië'' van de hand van den heer C. J. J. van Kempen, dat dadelijk veel aftrek vond.

Intusschen had de Minister van Koloniën een herdruk van het boekje No. 1: ,,De Bestuursambtenaar in Ned.-Indië'' wenschelijk geoordeeld en aan de Vereeniging ,,Oost en West'' doen vragen of zij zulks wilde bewerkstelligen in samenwerking met de aan het Departement werkzaam zijnden Heer L. E. Dom van Rombeek, zullende de kosten voor 's Lands rekening genomen worden. Hiertoe werd besloten en heeft het Informatie-bureau, in samenwerking met genoemden Heer, de met verlof zijnde ambtenaren B. B., de Heeren C. A. Schnitzler en H. T. Damsté kunnen overhalen, om over den werkkring van den bestuursambtenaar op Java en op de Buitenbezittingen een overzicht te geven, ten behoeve van de leerlingen der hoogste klassen van Gymnasia, Hoogere Burgerscholen 5 j. c. en Hoogere Handelsscholen; ter opluistering zijn een achttal photo's ingelascht. Het boekje is algemeen gunstig beoordeeld, kwam in het begin van dit jaar uit en valt zeer in den smaak van het publiek.

Evenals in vorige jaren, ondervond het Informatiebureau steeds de meeste medewerking van de 9e afdeeling van het Departement van Koloniën. Alle advertenties van de Staatscourant, die betrekking hebben op aanvragen om personeel voor den Indischen dienst en waarvan ons overdrukken werden toegezonden, werden in het Koloniaal Weekblad gepubliceerd.

's-Gravenhage, 12 April 1918.

De Secretaris van den Inlichtingdienst,
J. L. VAN GENNEP.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Japansche sakee (jenever).

Van de hand van D i n g e s verschenen in het *Soer Hbl.* een paar brieven met bovenstaand opschrift. Door de Engelsche autoriteiten in de Straits zijn maatregelen genomen om aankoop van ondernemingen door vreemdelingen te voorkomen.

Daarover is de heer E n d o T a k a o alles behalve gesticht, immers, al is volgens hem de ontwikkeling van den handel in de ,,South sea" van groot belang, hij betwijfelt — en waarschijnlijk terecht — of de Japansche goederen, in verband met hun kwaliteit en prijs, in staat zullen zijn, om de verkregen afzetgebieden en den daarmede veroverden invloed, te behouden.

Daar cultuurondernemingen blijven, acht hij deze beter dan handelsbetrekkingen geschikt om den Japanschen invloed naar het Zuiden uit te breiden en te behouden.

Aangaande N. O. I. betoogt de hr. T a k a o, dat de Hollandsche regeering steeds ongaarne de Japanners in Indië ziet komen, doch dat het haar tot nog toe ontbroken heeft aan een motief om ze uit te sluiten. Nu de Engelsche regeering voorgegaan is, acht hij het zeer wel mogelijk, dat de Nederlandsche zal volgen en den Japanners de gelegenheid ontnemen zich in de Stille Zuidzee en de Hollandsche bezittingen te vestigen. Het is zijn grootste verlangen, ,,dat het Japansche volk te wapen zal loopen, om een satisfactie gevende oplossing van deze kwestie te verkrijgen", en ,,dat het Japansche gouvernement te gelijkertijd meer moeite zal doen, om de ontwikkeling der Japansche natie in de toekomst te vergemakkelijken."

Nu zou men denken, dat de Japansche wet dan wel zeer vrijgevige bepalingen moest bevatten aangaande het recht van vreemdelingen om bezittingen in Japan te koopen.

Volgens den hr. D i n g e s echter staat in het Japansche Burgerlijk Wetboek: ,,Foreigners cannot enjoy the ownership of land and they do not enjoy the franchise even in purely local matters."

Maar overkomt den Japanner zelf iets van dien aard, dan — schreeuwen maar, jongens!

Ook heeft de briefschrijver het over ,,*Vervalsching van Handelsmerken*" en brengt daartoe in herinnering de praktijken van een Chinees te *Soerabaja*, die het fabrieksmerk van een Japanschen importeur, dat de *kaintjes* (Katoenen stofjes) tot een zeer gewild artikel maakte, als het zijne liet deponeeren en daarna niet alleen verderen invoer en verkoop voorkwam, maar ten slotte zelfs een civiele actie tegen den oorspronkelijken bezitter begon, wegens namaak.

,,Ik heb", aldus de hr. D i n g e s, de eerlijkheid bewonderd van de autoriteiten, die, zelf niet kunnende ingrijpen, de zaak bij den Directeur v. Landbouw, Nijverheid en Handel hebben voorgebracht, die intusschen ook niets aan de zaak heeft kunnen veranderen.

Maar *ik* heb mij er over verheugd, en vele anderen met mij, dat het juist een Japanner was, die op een dusdanige wijze, en nog wel door een Chinees, het kind van de rekening werd."

Het is toch bekend, dat veel Japanners er een winstgevende sport van maken om in Japan gunstig bekende merken, die er nog niet geregistreerd werden, op eigen naam te doen inschrijven en daardoor den invoer van aldus gemerkte goederen of artikelen voor anderen onmogelijk te maken. Eenige maanden geleden werd een groote optische fabriek in Amerika daar nog dupe van.

Daarom aan alle Hollandsche fabrikanten, die naar Japan exporteeren, de waarschuwing, om alvorens met zaken te beginnen, hun handelsmerken door een der vele ,,patent-agents" te laten inschrijven. ,,Op een fatsoenlijke" behandeling in gevallen, waarin de wet niet voorziet, behoeft men als vreemdeling in Japan niet te speculeeren.

Zaken-moreel in Japan, tida ada!

Maar als een Japanner zelf iets van dien aard overkomt......... Schreeuwen maar, jongens!"

Hoogovenbedrijf in Indië.

We staan in het teeken van het hoogovenbedrijf. In Holland zijn de debatten gaande over de kwestie, of de Staat voor eenige millioenen deel zal nemen in de belangrijke som, die noodig geacht wordt voor een hoogovenbedrijf hier te lande, waarvoor reeds 17½ mill. bijeengebracht is. Zou de zaak blijken voldoende levensvatbaarheid te hebben, zoo zou het een klein stapje zijn in de richting van economische onafhankelijkheid. Opmerkelijk is het, dat de kwestie van een hoogovenbedrijf ook in Indië meer en meer de gedachten in beslag neemt. Onlangs hadden we gelegenheid daarop reeds even de aandacht te vestigen.

Naar aanleiding van de ,,Brieven van Celebes" in het *Soer Hbl.* willen we over de vondst van de belangrijke velden bruin-ijzererts een en ander meedeelen.

Het belangrijkste der velden, die voorkomen tusschen het *Toewoetie-meer* en *Malili* op het Zuid-Oostelijk schiereiland van Celebes, is grondig onderzocht.

De velden, waarin het erts voorkomt in lagen van gemiddeld 1 M. dikte, beslaan te zamen een oppervlakte van ± 232 HA. De aardachtige poreuze brokken bevatten ongeveer 50 pct. ijzer, zoodat er waarschijnlijk ruim 10 millioen ton voorhanden is.

Het gehalte aan phosphorus bedraagt slechts 0.06 pCt., doch het aluminiumgehalte is abnormaal hoog, wat tot moeilijkheden aanleiding kan geven, welke echter grootendeels te overwinnen zijn.

Daar ijzer en staal onontbeerlijk zijn voor bijna elken tak van industrie, is de ontdekking voor Indië van het hoogste gewicht.

IJzer is er, zoodat men nu kan toonen, ,,dat het geroep om een economisch onafhankelijk Indië niet louter leuze is, dat daarachter werkelijk het ernstige verlangen en de krachtige wil schuilen, elke zich voordoende gelegenheid aan te grijpen, om Indië's economische positie op een breeder, krachtiger grondslag te vestigen, en door middel eener gezonde, doel-bewuste politiek tot een hoogte op te voeren, die Indië de onafhankelijke positie zal doen innemen, waartoe het door zijn enorme natuurlijke rijkdommen is voorbeschikt."

Zal men het particulier initiatief den vrijen teugel laten? Zal de staat zelf de zaak ter hand nemen, of zal hij, evenals in Djambi, particuliere exploitatie toestaan, waarbij hij zich een behoorlijk aandeel in de winsten en een mogelijkheid tot strenge controle verzekert?

In allen gevalle is het wenschelijk, dat de exploitatie vlug en krachtig ter hand genomen wordt.

Gaat men tot de stichting van een hoogovenbedrijf over, zoo dringt de vraag zich op, waar dit gevestigd zou moeten worden en hoe men de daarvoor benoodigde cokes zou kunnen verkrijgen.

De briefschrijver meent, dat het laatste bezwaar grootendeels kan worden ondervangen door de electrische bereidingswijze toe te passen, wat bovendien nog dit enorme voordeel biedt, dat men de centrale zal kunnen drijven door gebruikmaking van de waterkracht van het *Toewoetimeer* of een der talrijke bergriviertjes."

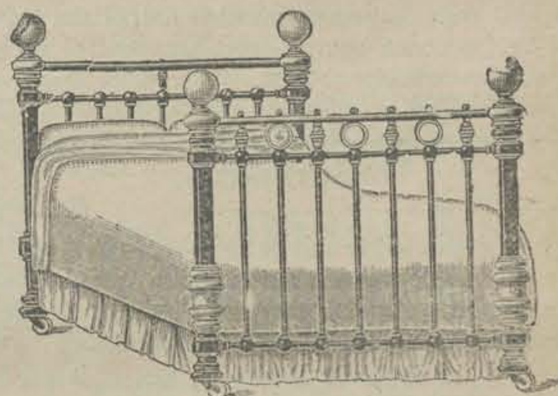
In het gebrek aan werkkrachten zou schr. wenschen te voorzien door invoer van contractkoelies van Java, dan wel door dwangarbeiders aan het werk te zetten, zooals dit in de Ombilin-mijnen geschiedt.

Op de tribune.

In verschillende Indische bladen hebben lange artikelen gestaan over den strijd door pastoor K o r n d ö r f f e r te *Semarang* in het leven geroepen ten gevolge van de uitgifte van een brochure, waarin aangedrongen werd op de oprichting van een bijzondere jongensschool te Semarang. In die brochure schijnt de pastoor eenige minder welwillende opmerkingen gemaakt te hebben over het neutraal onderwijs. Van verschillende kanten kwamen de verdedigers van het neutraal onderwijs op de bres, en ten slotte werd pastoor K o r n d ö r f f e r uitgenoodigd om in een openbare vergadering zijn beschuldigingen waar te maken.

De Loc. bespreekt die laatste bijeenkomst en vindt het jammer, dat het priesterambt, dat voor des pastoors aantijging jegens het neutraal onderwijs geen beletsel bleek, zich tegen een openbare verantwoor-

ding te verzetten scheen. ,,Te meer jammer, omdat pastoor K o r n d ö r f f e r ook nog na zijn bewijsarme verdediging tegen onze veroordeeling van zijn brochure, in geschrifte het heeft voorgesteld, alsof de zaak naar gemeene overtuiging ten zijnen gunste ware beslecht", terwijl hij geen tittel van bewijs heeft kunnen bijbrengen, dat de neutrale school is, zooals hij haar beschreef.

Als pleitbezorger voor den afwezigen pastoor trad op de hr. S m i t s, die zelf bij het neutraal onderwijs werkzaam, ,,zijn dubbelzinnige positie ten spijt, heeft getracht de aangevochten brochure in bescherming te nemen". In plaats van categorisch gevraagde bewijzen, kreeg de vergadering vage beschouwingen te hooren over het *stelsel* der neutrale school. Het eenig tastbaar bewijs van haar gebrek aan neutraliteit, dat te voorschijn gebracht werd, was, dat in haar bibliotheken wordt gedoogd...... *De Negerhut van Oom Tom*, welk wereldhervormend werk *op den Index* staat.

,,En dan bleek ook uit het debat, dat de pastoor aanstoot heeft genomen aan een leerboek over planten dierkunde. De ,,lichtbewogen knaap" mag zelfs het sublieme wonder van de bevruchting en de ontkieming in de plantenwereld niet kennen. En......... bij het geschiedenis-onderwijs behoorde te worden gezwegen over de Hervorming".

Vertegenwoordigers van lager en middelbaar neutraal onderwijs hebben met overtuiging de neutrale school verdedigd, terwijl de voorzitter er voor waakte, dat de katholieke geloofsovertuiging niet gekrenkt zou worden.

Het is goed, dat de voorstanders van neutraal onderwijs spontaan te hoop zijn geloopen om te getuigen: Wij erkennen uw goed recht op eigen onderwijs, maar laat het onze onaangetast — of bewijs wat gij beweert!

Het woord van Minister Cort van der Linden: ,,De volkskracht, die tot heden verspild wordt in voortdurenden en onvruchtbaren schoolstrijd, kan veel beter worden omgezet in een levende kracht, tot verheffing van ons volk", geldt ook voor Indië.

Voor de katholieke zaak zou het geen winst zijn, indien voortgegaan werd in de te onzaliger ure ingeslagen richting. *De Loc.* meent uit de houding van een katholiek orgaan als de *Java-Post* te mogen afleiden, dat men in toonaangevende katholieke kringen met het optreden van pastoor Korndörffer verlegen is, wat die kringen tot eer strekt. Meer nog dan in het moederland is in Indië verdraagzaamheid plicht.

Suriname.

Bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer op 9 April hebben de Surinaamsche planters menige veer moeten laten in handen van den heer *Sibinga Mulder*.

En in ,,*De Indische Mercuur*" van 12 April heeft deze heer het plukken voortgezet. Moet men hem gelooven dan zou de Surinaamsche planter zich geheel op zijn (d.i. des planters) ervaring verlaten en die ,,als het hoogste en beste, ja als een soort talisman vereeren", en niets weten en willen weten van rationeelen landbouw. Maar men behoeft hem niet te gelooven. Neen, de doorsnee-Surinaamsche planter wil gaarne van anderen leeren. Wij herinneren ons de lessen in landbouwkunde, die eenige jaren geleden door het personeel van het landbouw-departement te Paramaribo gegeven werden voor planters en het waren niet alleen melkmuilen, die op de schoolbanken zaten. Maar zij hebben terecht geen vertrouwen in *allen*, die zich zelf deskundigen noemen.

Eenige jaren geleden gold de ,,inkappingsmethode" als *de* wetenschappelijke bestrijdingswijze van de krullotenziekte der cacao. De boomen moesten tot op den stam ingekapt worden. De van ,,rationeelen landbouw" niets wetende planters — wier financiën bovendien zulke proefnemingen niet veroorloofden — vroegen zich af welke grond er bestond om aan te nemen, dat de opnieuw tot boomen uitgegroeide stompen niet weer besmet zouden worden. Dat was niet zoo heel dom. In het verslag van den plantkundige van het landbouwdepartement,, *Dr. G. Stahel*, over 1916, lezen wij: ,,Het afgeloopen jaar heeft getoond, dat bij een nauwgezet en zorgvuldig gecontroleerd afzoeken der krulloten, van zieke bloeiwijzen en van de versteende vruchten het bespuiten der boomen met Bouillie bordelaise achterwege gelaten kan worden".......

,,De krullotenbestrijding is daardoor zeer eenvoudig geworden, daar behalve een mes of een schaar geen verdere instrumenten of chemicaliën noodig zijn."

Van ,,inkapping" wordt niet eens meer gesproken. En te denken dat er ,,deskundigen" geweest zijn, die in overweging hebben gegeven de planters tot die inkapping te *dwingen*. Merkwaardig! de door *Dr. Stahel* aanbevolen bestrijdingswijze gelijkt op een haar op die welke door de planters werd toegepast...... van den beginne af.

Het is ons doel niet de planters te stijven in hun beweerden weerzin tegen ,,rationeelen" landbouw. We zouden hun daarmede geen dienst bewijzen en ze zouden zoo verstandig zijn zulk een onwijzen raad niet op te volgen. Neen, ze moeten vertrouwen stellen in wetenschappelijk onderzoek, maar daarbij in het oog blijven houden dat tropische landbouw voor een zeer groot deel op practische ervaring berust. Een tweetal jaren geleden lazen wij in de dagbladen het verslag van een voordracht door *Dr. Z. Kamerling*, docent aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen (op 30 Maart 1916 gehouden) over ,,Practische ervaring en wetenschappelijk onderzoek in den tropischen landbouw." Is deze voordracht in druk verschenen, dan zouden wij de Surinaamsche planters aanraden die te lezen en ernstig ter harte te nemen.

De heer *Sibinga Mulder* verklaarde in zijn rede in de Tweede Kamer (vergadering van 9 April, Handelingen, blz. 2212) dat ,,de cacao-cultuur, eens bijna ten doode opgeschreven, herleeft door beteren landbouw, trots die veelgeroemde ervaring."

,,*Door beteren landbouw*"; zegt de heer *Sibinga Mulder* hier niet meer dan hij kan verantwoorden?

,,Het bacovendrama heeft den landbouw in Suriname ontegenzeggelijk vooruitgebracht, de waarde van goede grondbewerking onomstootelijk vastgesteld." De groote waarde van goede grondbewerking op den voorgrond stellende, klinkt het wel vreemd dat die door de geheel *mislukte* bacoven-cultuur onomstootelijk zou zijn vastgesteld.

In zijn evengenoemd artikel in ,,*De Indische Mercuur*" schrijft de heer *Sibinga Mulder* van den Surinaamschen planter: ,,Ook als straks de zoo vurig begeerde hulp voor den landbouw er zal zijn, n.l. landbouw-crediet, zal hij zich er tegen verzetten dat dat crediet ook leiding zal willen geven aan het bedrijf waar het zijn geld in steekt en hem natuurlijk met inachtneming van factoren, die een gezond landbouwbedrijf beheerschen, aan eene bepaalde cultuurmethode, een bepaald bedrijfsplan, een bepaalde boekhouding, een bepaalde bedrijfscontrôle zal binden."

Van dat verzet gelooven wij niets. Ook bij de bacoven-cultuur hadden de planters zich te onderwerpen aan allerlei voorschriften. En is deze verwachting van den heer *Sibinga Mulder* niet in strijd met hetgeen hij daaraan laat voorafgaan, dat n.l. de oorzaak van het ontbreken van de practische ervaring van *rationeelen* landbouw niet ligt aan gemis aan goeden wil of intellect maar aan het feit, dat goed landbouw-crediet er ontbreekt, al jaren lang, en de planter noodgedwongen tot allerlei lapmiddeltjes zijn toevlucht heeft moeten nemen om staande te blijven en zoo den koers, de ervaring van rationeelen landbouw, is kwijtgeraakt."

Dat ,,goede landbouwcrediet" zal er nu immers komen. Waarom dan de verwachting van verzet?

Een bepaalde boekhouding, een bepaalde bedrijfscontrole, ja die heeft de Surinaamsche planter in de eerste plaats te leeren.

Om hem tot een bepaalde cultuur-methode te brengen zullen de personen, die door de landbouwcredietbank met de leiding belast worden, in landbouwkennis en ervaring ver boven hem moeten staan en zijn vertrouwen genieten.

De heer *Sibinga Mulder* — een der commissarissen

van de landbouw-credietbank — is een fel tegenstander van het verbouwen van meer dan één gewas op dezelfde onderneming. Zal nu aan de ondernemingen, die bij de bank om crediet aankloppen, de eisch gesteld worden om b.v. óf hun koffie, óf hun cacaocultuur er aan te geven, gesteld dat zij beide producten verbouwen? Natuurlijk zal de bank bij het verleenen van crediet niet uit het oog verliezen, dat ook ander geld dan het hare in de plantage steekt.

Wij voor ons vertrouwen dat de Surinaamsche planters zich spoedig aan den nieuwen toestand zullen aanpassen en dat zij niet *in massa* zullen behoeven opgeruimd te worden.

Ook de heer *Sibinga Mulder* wil ze — als we hem goed begrijpen — slechts *langzamerhand* zien verdwijnen.

* * *

Nog een enkele opmerking aan het adres van den heer *Sibinga Mulder*: in de Tweede Kamer zeide hij: „Ik heb indertijd, in het Indisch Genootschap sprekende, twijfel geopperd of in Suriname door middel van het stembiljet een 13-tal menschen bij elkaar is te krijgen van ruimen blik, onbevangen oordeel en durf om de Koloniale Staten, zooals ze zijn moeten, te vormen......"

Ook wij zijn van meening, dat de samenstelling van dit lichaam beter kon zijn, maar dient men niet in het oog te houden dat er ook hier velen zijn, die twijfel geopperd hebben of men door het stembiljet een 100-tal menschen heeft bijeengekregen van ruimen blik, onbevangen oordeel en durf om de Tweede Kamer, zooals hij zijn moet, te vormen?

Heeft men hier niet te doen met een fout, die overal aan het stembiljet kleeft?

Wij zullen dit overzicht eindigen met de woorden, waarmede de heer *Kleerekooper* zijn rede in de Tweede Kamer inleidde:...... „Wanneer men de geachte sprekers hoort, die evenals vorige jaren hun licht over deze begrooting lieten schijnen, dan krijgt men den indruk, dat Kamer en Regeering als geneesheeren in consult treden over den patiënt aan de overzijde van den oceaan. Men vraagt zich daarbij onwillekeurig af, of die doctoren, die niet bij machte blijken, den patiënt dicht bij huis in zijn economische crisis te genezen, wel aangewezen en geschikt zijn om dien verren zieke op een afstand soulaas toe te reiken."

Een der resultaten van het consult was: de verlenging van het octrooi der Surinaamsche Bank bij Koninklijk besluit vast te stellen, omdat de Koloniale Staten de behandeling van het ontwerp hebben geschorst. Nogmaals spreken wij de hoop uit, dat de Regeering hiertoe niet zal komen, maar den weg volgen, door ons in ons nummer van 18 April aangewezen.

* * *

De dagbladen vermelden het overlijden op 24 April van *Dr. A. H. Pareau*, die op velerlei gebied werkzaam is geweest. Mogen wij hier in herinnering brengen, dat *Dr. Pareau* in 1897 een reis gemaakt heeft naar Suriname en reisschetsen heeft uitgegeven, die in 1898 bij W. P. van Stockum en Zoon te 's-Gravenhage zijn verschenen onder den titel *Onze West*. Het aardig geillustreerde boekje is nog steeds zeer lezenswaard.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Bandjar Negara. Deze plaats gaat vooruit — zoo juicht de *Oetoesan Hindia*. — Door den ijver van *Hadji Iksan*, de *S. I.* voorzitter en van *Tjokro aminoto* zijn de *S. I.* en de andere ingezetenen uit den dommel geschud. Elken Maandag en Donderdag worden er nieuwe *S. I.*-leden ingeschreven. Overal in alle dessa's en kampongs verrijzen vereenigingen, In kampong *Kaoeman* is de vereeniging „*Moerang-gaioel-Choeloek*" opgericht, die voor godsdienstonderwijs zal zorgen. *Batoer* en *Karang Kobar* hebben een bond van handelaren; en *Bandjar Negara* en *Dawoehan* hebben een vereeniging tot onderling hulpbetoon. Te *Petambakan* wordt er binnen kort een vergadering belegd, waarop over het plan gesproken zal worden een vereeniging van dessa-onderwijzers te stichten.

Is de S. I. het Indische volk? In *Het Vrijzinnig Weekblad* komt een artikel voor over de *S. I.* Zoo schrijft bovengenoemd blad: De schrijver ontkent daarin, dat de *S. I.* de Indische bevolking representeert en ontzegt *Hasandjajadingrat*, als *S. I.*-leider, het recht te spreken namens de bevolking, want, volgens den schrijver, is het er nog verre van, dat de geheele bevolking van Ned.-Indië lid der *S. I.* is.

Het is waar, dat de *S. I.* thans niet meer dan een millioen leden telt, maar waar is het ook, dat alle Inlanders, zelfs zij, die geen Moslemin zijn, zooals de Inl. Christenen van *Depok* en *Modjo Agoeng*, hun adhaesie betuigen, waar de *S. I.* er naar streeft ook hun geboorteland te ontwikkelen en aan het welzijn van den Inlander arbeidt. De S.D.A.P. in Nederland telt slechts 120000 leden, 1/50 van de bevolking van 6 millioen, toch spreken haar leiders „namens het volk". Met hetzelfde recht spreken de *C. S. I.*-leiders namens de Inlandsche bevolking. Zoo besluit de *Oetoesan Hindia*.

Goed voorbeeld doet goed volgen. In hetzelfde blad wordt melding gemaakt van een bureau-oppasser van den postdienst op Madoera, die het kantoor binnen kwam met een brandend strootje in de hand. Een Europeesch postcommies gaf den man een klap in het gezicht. De oppasser zweeg en zette zich aan het afstempelen van stukken, want hij wist, dat de Europeaan een revolver bij zich droeg. Toch wrokte hij over den ondervonden hoon. Den volgenden dag was de postcommies nog kregel en voer tegen den oppasser uit. Bij dezen liep op het laatst de gal over en hij sloeg den „Toean" een gat in zijn hoofd. De verwonding bleek nochtans licht en na verbonden te zijn, zette de commies den arbeid voort. De Inlandsche beambte gaf zichzelf bij de politie aan, die hem in het gevang zette.

Behandelt men den Europeaan ook zoo, als hij een Inlander geslagen heeft? Heeft een Madoerees geen gevoel, geen moed? Heeft de Madoerees het Gouvernement geen diensten bewezen in Atjeh, in Boni, op Lombok, in den Java-oorlog? Rasgenooten, volgt de lessen uwer leermeesters op. Zijn deze lessen goed, handelt daarna. Krijgt ge les in klappen uitdeelen, toont u eveneens een bevattelijk en vlug leerling.

Verontwaardiging. Hetzelfde blad schrijft in een ander nummer het volgende: Er is een miniatuurveldslag geleverd vóór het postkantoor te Soerabaja. Een Indo-assistent tutoyeerde een Inlandschen collega, die daarop den Indo eveneens met jij en jou toesprak. „Zeg", voegde de Indo den Inlander verbolgen toe, „laat dat amicale, je bent een Javaan."

Je haren rijzen te berge, als je zoo iets hoort. De Javaan wordt toch nog als een minderwaardig mensch beschouwd. Kleine geschillen kunnen aanleiding geven tot groote. 't Is te hopen, dat de Chef van den Post- en Telegraafdienst deze zaak regelen zal. Bestaat er soms een staats- of bijblad, waarbij is vastgesteld, dat de Javaan U moet zeggen tegen den Europeaan? „Neen", merkt de redactie in een noot op.

In de *Sinar Djawa* is een open brief opgenomen, gericht aan den officier van Justitie te Semarang, inhoudende de klacht van een mantri-verpleger van het Stadsverband aldaar. Een Europeesch verpleegster van dat Ziekenhuis heeft den Javaanschen verpleger en in hem de Javaansche natie beleedigd. Zij heeft den man toegevoegd: „Ach, wat weet jij. Jij bent een Javaan; en Javanen acht ik als mijn schoenen." En *Aboe Bakar*, de verpleger, had niet de minste aanleiding tot dien hoon gegeven. De *Oetoesan Hindia*, deze gebeurtenis besprekende, voegt er aan toe: Wij, Javanen, hebben reeds drie eeuwen lang dergelijke beleedigingen te verduren. Drie honderd jaren achtereen zuigt men ons het bloed uit. Driehonderd jaren hebben wij ons half dood gewerkt voor vreemdelingen. Drie honderd jaren verkroppen wij ons hartzeer, omdat wij niet anders kunnen. Waar hebben wij de kracht dit nog langer te doen? Wij zweren een duren eed bij den naam onzer natie en verklaren dezen open brief niet ten einde te kunnen

lezen, zoo kookt en ziedt ons bloed. In den naam van het Javaansche volk smeeken wij God, den Heer, om vergelding. Geef, Heere God, den Vreemdelingen, die ons hoonen en verguizen, hun loon!

Woningverbetering. De bevolking van *Djokdja* ziet met beven en vreezen het jaar 1918 tegemoet — alzoo de *Oetoesan Hindia* — Dan krijgt de dienst der woningverbetering in Djokdja een nieuw arbeidsveld. De reparatiekosten kunnen bij dezen dienst worden geleend en in mindering terugbetaald. Maar in de te verschieten som zijn niet begrepen de kostprijzen van dakbinten en pannen. Is de geleende som opgebruikt vóór de verbetering aan de woningen volledig is aangebracht, dan wordt geen geld meer door het Gouvernement verstrekt en men is evenwel gehouden de verbeteringen voort te zetten. En om den dienst der woningverbetering ten eenemale onsympathiek te maken bij de bevolking, 't volgende: Dicht bij het station *Toegoe* staan twee Inl. woningen, die voor verbetering zijn aangewezen. Zij worden door de Staatsspoorwegen aangetrokken ter vergrooting van het stationsemplacement. Dit is den dienst der woningverbetering bekend. Desniettemin wacht deze dienst tot al de aangegeven verbeteringen zijn aangebracht. En dan eerst zal den bewoners aangezegd worden de huisjes te ontruimen.

Volksraad. De *Kaoem Moeda* publiceert de officieele candidatenlijst voor den Volksraad en merkt daarbij op: De Europeesche candiaten zijn alle vertegenwoordigers van groote ondernemingen of van het kapitalisme, wat den kapitalisten ten goede komt. Bij het stellen der Inl. candidaten is het anders toegegaan, als gevolg der politieke inzichten van de Inl. kiezers. De Inlandsche bevolking is heusch geen geluk te wenschen met haar volksleden. Van ambtenaren als vertegenwoordigers der Inlandsche bevolking in den Volksraad verwacht de S. I. niet veel.

De *Oetoesan Hindia* schrijft hieromtrent: De Volksraad komt vol regenten. Wat denkbeeld de Inl. leden van den Soerabajaaschen gewestelijken raad wel hebben van particulieren, blijkt uit den candidatenlijst voor den Volksraad. Het zijn allen Kromo-di-Ningrats of Kromo-Negoros. Men vindt geen enkelen Kromo-Soeto. Men leest niets dan Raden Mas Adipati Ario, Raden Toemenggoeng Ario, gepensioneerde Raden Mas Arios. Is het geen regent, dan is het toch een ambtenaar.

In een ander nummer schrijft laatstgenoemd blad (*Oetoesan Hindia*): In gewesten, waar het zondige kapitalisme zich in al zijn macht doet gelden en het bestaan der Inlanders dreigt te vernietigen, hebben de leden der locale raden geen *S. I.*-leden candidaat willen stellen voor den Volksraad. Het lag voor de hand. Europeanen zijn het, die leden voor den Volksraad kiezen. Mijne heeren, moet de Volksraad komedie lijken in de oogen der Inlanders? — Zooals de suikerindustrie nu werkt, veroorzaakt zij verarming der bevolking, betoogde *Tjokroaminoto* op het tweede nationale congres: Op dezen dag van Hasan Hoesin gevallen voor de heerlijke zaak der Islam — aldus de *Oetoesan Hindia* — zweren wij te strijden voor de waarheid en onze rechten. Ons leven zelfs hebben wij daarvoor veil. Wij roepen tot de Regeering: Hoor de weeklachten van de bevolking in *Kediri*. De Regeering is verantwoordelijk voor het wel en wee der bevolking. Weet de Regeering niet, dat de bevolking van de afdeeling *Kediri* al haar sawahs en tegallans heeft zien overgaan in de handen der suikerfabrikanten en dat zij nu geheel afhankelijk is geworden van het kapitalisme? De pestziekte heeft twee lange jaren de bevolking geteisterd. De bevolking gaat gebukt onder den last van schulden door leeningen bij de woningverbetering. Waarom heeft de Regeering toegestaan, dat de gemeenteraad er de wegenbelasting heeft ingevoerd? Vergeefs is op de vergaderingen der Chineezen en op die der *S. I.* aan het licht gebracht, hoe zwaar de wegenbelasting drukken moest. De gemeenteraad was ziende blind en hoorende doof en heeft zich niet gestoord aan het billijke verzoek den aanslag in de nieuwe belasting te wijzigen naar de draagkracht der bevolking. De gemeenteraad heeft zelfs verklaard, al wie zich onwillig toont wegenbelasting te betalen, met alle gestrengheid te vervolgen. Nimmer nog heeft het Javaansche volk zich verzet tegen het opbrengen van belasting gedurende de eeuwen, dat de Nederlander hier gezag uitoefent, al is het anemisch doodarm. Maar nu is haar draagkracht reeds verre overschreden.

Door de suikerfabrieken. De *Oetoesan Hindia* schrijft verder: In de dessa *Koewarisan* (Keboemen) wonen twee Inlanders, wier *sawahs* en *tegals* door een suikerfabriek te koop gevraagd zijn voor *f* 2 per vierkante roe voor het aanleggen van een decouville baan. De dessalieden bedongen evenwel *f* 5 per vierkante roe sawah en *f* 7.50 per vierkante roe tegalgrond. Het schijnt, dat de fabriek last gegeven heeft aan haar slaven, die Europeesche en Inl. bestuursambtenaar zijn, de bezitters van die gronden te ,,bewerken'' in het voordeel der fabriek. In de maanden April en November van dit jaar (1917) hebben deze twee dessalieden allerlei onaangenaams ondervonden tengevolge van deze machinatiën.

Onlangs — schrijft hetzelfde blad (*Oetoesan Hindia*) — is ten huize van den assistentwedono van *Ngloewar* een schitterende fuif gegeven door de Europeanen van de onderneming *Medari*. Waarom juist ten huize van dezen ambtenaar? Och, een kind kan daarop het antwoord geven! De onderneming heeft in dat onderdistrict uitgestrekte gronden. De heeren zijn den assistent-wedono daar zeer erkentelijk voor.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Naar aanleiding van de verzuchtingen in de S. I.-organen over onrecht en willekeur van Nederland en Nederlanders tegenover Ned.-Indië en de Indiërs worden in de *Bintang Soerabaja* de volgende opmerkingen gemaakt. Het volk, in den zin van de arbeidende klasse, is niet hetzelfde als de bevolking van een land. Een ieder, dus ook elke Inlander, zal graag zien, dat de welvaart in het land toeneemt. Maar hieruit volgt nog niet, dat de geheele Inl. bevolking, Mohamedaan, Christen of heiden het werkprogram van de S. I. onderschrijft. Klaagt de C. S. I. zelf niet, dat haar propagandisten in de Bataklanden niet slagen, dat de bevolking der Padangsche bovenlanden niets van de S. I. wil weten? Lezen wij niet dagelijks in de S. I. organen, dat de *S. I.* op Bali en op Java zelfs tegenwerking ondervindt van Inlandsche hoofden en Inlandsche ingezetenen? De *S. I.* speelt graag de ,,*wakil rajat*'' (de vertegenwoordigster van het Inlandsche volk). Het *Vrijzinnig Weekblad* heeft weten uit te lokken, dat de *S. I.* erkent als zoodanig te poseeren. Elk vermeend succesje van haar inmenging in 's lands aangelegenheden wordt aangedikt en den Inlandschen volke kond gedaan. Zoo vinden wij een staaltje van Boemipoetrasche politieke tinnegieterij in een der laatste nummers van de *Oetoesan Hindia*, alwaar het volgende: ,,De dessalieden van *Kranggan* zijn de *S. I.* te *Pati* dankbaar. Een *kali*, door de irrigatie gedempt, kan nu door de bemoeiingen der *S. I.* weer water afvoeren, zoodat de dessa in den regentijd niet meer geplaagd wordt door overstroomingen.

,,Die driehonderdjarige bloedzuigerij, die driehonderdjarige hoon en verguizing, dat aanroepen om vergelding van den Heere'', hoe vaak hebben wij dit niet gehoord. Het is een gevleugeld woord der *S. I.*, waarmede vaak en gaarne geïmponeerd wordt. Een oppasser komt rookende het kantoor binnen; een Europeaan wenscht niet getutoyeerd, een Europeesch verpleegster vindt een Inlandsch verpleger niet snugger. *Tirtodanoeredjo* vindt in deze futiliteiten aanleiding genoeg om er theatraal lustig eens mede te paradeeren met opgezette veeren en bloedrooden hanekam. Zoo wordt de schare *soedara's* geleid. En hitsen, neen dat doet de S. I. nooit! Hoort maar: ,,Een Inlander in kampong *Woepah* kreeg koorts'' — aldus de *Oetoesan Hindia*. — ,,Hem ontbraken de middelen om obat te koopen en hij wilde zich daarom met een piso blati uit zijn lijden helpen. Zwaar gewond wordt hij nu in het Stadsverband verpleegd. Java is de grond der Javanen. Toch hebben

zij 't hier slechter dan alle andere rassen. Men zoekt dit wel eens te verklaren uit de omstandigheid, dat wij, Javanen, geen eigen koning hebben."

Verdeeling der Gelden. *Kèok* bespreekt in zijn „*Iseng-Isengs*' het denkbeeld van den heer P. J. Gerke, neergelegd in het weekblad „*De Taak*", om ook de Inl. ambtenaren te doen treffen door de inkomstenbelasting en hen in dit opzicht op gelijken voet door den fiscus te doen behandelen als de Europeesche landsdienaren. *Kèok* becijfert op een totaal van 50 regenten op een gemiddeld inkomen van *f* 1200 's maands, d.i. een belastbaar inkomen van *f* 720000, een opbrengst aan inkomstenbelasting van *f* 32400, den aanslag berekend naar 4½ pCt. van het inkomen. De lagere Inl. ambtenaren worden hierbij nog buiten beschouwing gelaten. „Wij gaan hiermede accoord" — philosopheert *Kèok*, „gelijke monniken, gelijke kappen, *sama rata, sama rasa*". Maar........ ook dit voordeeltje wil *Kèok* op ethische wijze aanwenden en doen verdwijnen. Luistert maar! Dit geld kan het Gouvernement dan benutten om de salarissen te betalen van het personeel van twee nieuwe *H. I.* scholen. O, als de *Kaoem Moeda* en de *S. I.* maar op het laadje zitten!

De Suikerfabrieken. Dat de wegenbelasting zwaar drukt in een streek, nog kortelings en zoo langdurig door de pest geteisterd, zal niemand in twijfel trekken. Maar dit alles wordt in de *Oetoesan Hindia* als iets bijkomends behandeld. Haar aanval geldt in hoofdzaak het „zondig kapitalisme", in het bijzonder de ondernemingen, de suikerindustrie. Het gaat om de stelling: Het kapitalisme is den Inlander ten vloek. Komt er een suikerfabriek in een welvarende landstreek, dan verarmen de opgezetenen. Merkwaardig is evenwel, hoe een hooggeplaatst Inlandsch ambtenaar, die 20 jaren achtereen een der afdeelingen van Kediri bestuurt, zich hierover uitgesproken heeft. Er zijn suikerfabrieken in zijn regentschap. Onomwonden gaf hij als zijn meening te kennen: De bevolking ontvangt aan huur voor zijn gronden meer, dan deze zouden opbrengen als sawah of tegallan. De suikerfabrieken betalen steeds trouw de verschuldigde huurpenningen. Bovendien kan de dessaman al den tijd, door het in huur afstaan van zijn gronden voor hem vrijgekomen, door arbeid voor de fabriek of elders productief maken. Maar de ontvangen huurpenningen worden dikwijls verdaan, o.a. aan allerlei luxe, die de dessaman niet kende vóór het bestaan der onderneming. Dan komt hij bij de fabriek om voorschot; komt de dag der verrekening, dan is Leiden in last. Er zijn oneerlijke praktijken, waaraan de dessahoofden zich schuldig maken en waarvan de dessaman de dupe is. Trekt het bestuur hiertegen te velde, dan blijkt het succes van korten duur. Want spoedig herhalen zich de bestreden practijken of woekert een ander soort kwaad ten nadeele van den dessaman. En opnieuw worden waakzaamheid en energie van den bestuursambtenaar gevorderd. De wortel van alle kwaad zit in den dessaman zelf, zijn volslagen gebrek aan besef van de waarde van geld. Pennywise is hij eerst dan misschien, als hij voldoende onderwijs genoten heeft. De Inlandsche voormannen grijpen alles gretig aan, wat naar hun meening dienst kan doen in hun actie tegen het „zondig kapitalisme". Een staaltje: „Het Soerabajaasch Nieuwsblad" — aldus de *Oetoesan Hindia* — „heeft het reeds menigmaal gehad over de geestverschijning in het Societeitsgebouw Concordia te Soerabaja. Niet alleen de Inlandsche bedienden, ook verscheidene Europeesche leden der Societeit hebben den geest gezien en gehoord. De Inlandsche ingezetenen van het particuliere land Tandjong Anom, waarop de Societeit Concordia thans staat, herinneren zich, dat de toenmalige Chineesche landeigenaar het op zijn geweten heeft, dat zij van dat land zijn weggejaagd. Mogelijk heeft Tandjong Anom eenmaal een Chineeschen landheer gehad, die den opgezetenen zooveel misdaan heeft, dat hij zelfs geen rust in zijn graf vindt. O, stervelingen, gedenkt te sterven!"

Het politieke theater der Jong-Javanen benut nu ook geestverschijningen. Waarom niet? Het is de evolutie en het middel is classiek.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De toekomst van Spitsbergen.

Het Noorsche blad Tidens Tegn heeft een hoofdartikel gewijd aan de strijdvraag, die tusschen de groote oorlogsvragen heen, over Spitsbergen is opgekomen. 't Keurt de bemoeiing van Duitschland met 't groote IJszee-eiland af, 't meent dat Engeland echter gerust zijn tijd kan wachten, als 't weer vrij zijn meesterschap over de zee kan uitoefenen, zal 't Spitsbergen vraagstuk tusschen Noorwegen en Groot Brittanië zijn af te doen.

Uit een economisch standpunt beschouwd zijn de belangen van deze twee landen er gelijk. Aardrijkskundig staan die van Noorwegen meer op den voorgrond en dit is officieel erkend. 't Is thans niet uit te maken welke voorrechten aan Noorwegen zijn toetekennen ten opzichte van de kolenvelden, maar deze mogen in geen geval zoo worden gesteld, dat zij afbreuk zouden doen, aan hetgeen als hoofdobject van Noorwegens buitenlandsche politiek moet gelden, het bewaren van de goede verhoudingen met Engeland.

Noorwegen zal dit ook tijdens den oorlog indachtig blijven, zoodat de Duitsche inmenging in de zaken van Spitsbergen niet kan worden aangemoedigd.

Aan andere bladen ontleenen wij nog 't volgende aangaande deze kwestie.

De Voss. Zeitung zegt dat 't tractaat van 1618, waarbij de Britten, Nederlanders en Denen de Walvischkust van Spitsbergen verdeelden, geen bindende kracht meer heeft, aangezien op de conferentiën van Christiania van 1910 en van 1914 Spitbergen door alle deelnemende mogendheden werd erkend als „niemands land."

De N. D. Zeitung wijst op de paragraaf in de Duitsch-Russische vredesovereenkomst, waarbij D. verklaart geen mogendheid te wilen uitsluiten van mededinging in Spitsbergen en niet meer te verlangen dan gelijke rechten voor allen, d.i. 't standpunt door D. ook in 1914 ingenomen op de conferentie van Christiania.

Een Duitsche koloniale school in Davos.

Sedert ruim een half jaar bestaat in Davos een kolonschool waar geïnterneerden voorbereid worden voor een toekomstigen werkkring in de tropen. 't Program van 't nu beëindigde wintersemester omvatte: wereldpolitiek, aardrijkskunde van Afrika, koloniale geschiedenis, landbouw en boschwezen, rechtspleging, financiën, geologie, handel, verkeerswezen, gezondheidsleer en zendingsgeschiedenis. Bovendien werden practische cursussen gegeven in: boekhouden en stenografie, en speciale taal cursussen in Engelsch, Turksch en Kisuaheli. De leeraars hebben meerendeels reeds ondervinding in de koloniën opgedaan.

Oproep tot den laatsten man.

Lloyd George heeft den volgenden oproep gericht tot de eerste ministers van de kroonkoloniën, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Z.-Afrika en Newfoundland.

Wij zijn getroffen door 't voortdurende nieuws der vorige week over den voorbeeldigen moed, waarmede de troepen uit de dominions de wanhopige aanvallen weerstaan hebben van de zeer in de meerderheid zijnde Duitsche krijgsmacht. De strijd wijst uit hoe 't Britsche rijk met recht trotsch kan zijn op al zijn zonen. Onze legers kunnen niet te veel van deze kranige mannen tellen.

Zooals reeds werd aangekondigd, hebben wij 't parlement verzocht machtiging te verleenen voor maatregelen om hier versche troepen op de been te brengen. Ik zou ook de kroonkoloniën willen oproepen om haar heldhaftige troepen te versterken, in zoo groot mogelijk aantal en in den kortst mogelijken tijd.

De worsteling is pas in haar aanvang en 't is onze taak te zorgen dat onze legers het maximum weer-vermogen krijgen, dat bereikbaar is. Geen maatregel blijve achterwege die bij latere toepassing te laat zou kunnen komen.

Voor dezen veldtocht moet tot den laatsten man opgeroepen worden.

De koning richtte zelf een soortgelijken oproep tot de vorsten en hoofden in Britsch-Indië.

Opstand in den opstand.

Wij hebben de lezers op de hoogte trachten te houden van 't proces dat zich in San Francisco afwikkelt en waarbij personen van zeer uiteenloopende nationaliteit op de bank der beschuldigden zitten. Een op ruimen voet opgezette poging om in Britsch-Indië een opstand te doen uitbreken, heeft Hindoes en Duitschers doen samenwerken, onze landgenoot Douwes Dekker heeft mede een rol gespeeld, eenige Amerikanen hebben uit avontuurlijken zin meegedaan. De samenzweerders zijn ook in Europa, in Indië en Japan aan den arbeid geweest, maar 't voornaamste tooneel van voorbereiding is toch Noord-Amerika geweest. De Amerikaansche regeering heeft er ten slotte een einde aan wenschen te maken, zij heeft de verdachten in staat van beschuldi-

ging gesteld wegens 't samenzweren op Amerikaanschen bodem tegen een bevriende natie. 't Proces duurt reeds maanden, beschuldigden en getuigen moeten van heinde en ver bijeen worden gebracht. De N. R. Crt. geeft in uitvoerige correspondentie-artikelen een overzicht van 't verloop van 't geding en juist had 't blad weer drie dier correspondentiën kunnen publiceeren, toen de telegraaf 't bericht bracht van een tragisch tooneel in 't groote treurspel. Uit vroegere mededeelingen was reeds bekend hoe velen van de conspirateurs niet bestand zijn gebleken tegen de verleiding van de hun — vooral uit de Duitsche kas — mild toevloeiende sommen. Enkelen maakten er goede sier van in groote Europeesche steden, anderen werden verdacht van een aardig kapitaaltje in veiligheid te deponeeren. Bij 't proces zijn hierover ook treffende feiten aan 't licht gekomen, en zoo stonden zij die eenmaal samen voor eenzelfde zaak ijverden als onderlinge aanklagers van misbruik en verraad tegenover elkander. Hoe fel de nijd geweest is heeft zich nu op zich sterke wijze geuit. Toen 't hof opstond om de zitting te sluiten schoot Ram Singh, een der hindoe-beschuldigden, op Ram Chandra, mede beschuldigde, die ernstig gewond neerviel en kort daarna overleed. De officier van 't hof schoot daarop op Singh, die dadelijk morsdood was. 't Spreekt van zelf dat eenige opschudding ontstond, deze bleef echter zonder verdere gevolgen.

Naar erbij gevoegd wordt, waren de samenzweerders verbolgen op Chandra, omdat hij geld, voor de revolutionaire propaganda bestemd, ten eigen nutte had bestemd. Hoe Singh aan 't automatisch pistool gekomen is, kon niet opgehelderd worden. Zelfs deze onderlinge moordpartij maakt echter geen einde aan 't proces, daar en toch nog 30 beschuldigden overblijven.

In de VIIIe correspondentie in de N. R. Ct. van 25 April (Avondbl.) wordt aangegeven dat er voor Nederlandsch-Indië evenveel reden zou bestaan om een rechtsgeding in deze zaak in te zetten als voor N.-Amerika 't geval is geweest. Wat door Starr Hunt, Theodor Helferich en de firma Behn Mayer te Batavia geconspireerd is, speciaal in verband met het Maverich avontuur zou inderdaad reeds genoeg zijn om aanleiding hiertoe te geven. Wij knippen dit gedeelte, als hoogst interessant voor onze landgenooten, uit die correspondentie.

,,Evenzeer als de thans terechtstaande Hindoes, Duitschers en Amerikanen tegen zich de beschuldiging hebben hooren uitspreken, dat zij hebben getracht de Amerikaansche neutraliteit in gevaar te brengen evengoed hebben allen, die direct of indirect betrokken zijn geweest in de Maverich-kwestie, wetende, welke oogmerken men voorhad met dat schip, zich schuldig gemaakt aan het pogen de Nederlandsche neutraliteit in gevaar te brengen. Dit werd op het proces in kwestie in geen onduidelijke bewoordingen gezegd. Trouwens, de Nederlandsch-Indische regeering heeft zich elken dag laten vertegenwoordigen op het rechtsgeding en een volledig verslag van alles wat daar behandeld werd, het doen en laten van Helferich c. s. incluis zal weldra berusten in de archieven dier regeering.

Men is onder de Nederlanders te San Francisco benieuwd welke stappen er door Buitenzorg zullen worden genomen om een herhaling van zulk een flagrante schending van onze neutraleit te voorkomen en men is ervan overtuigd, dat het document, dat de regeering zal worden toegezonden aan duidelijkheid daaromtrent niets te wenschen zal laten."

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale Studiën.

Afd. 9 van den eersten jaargang (welke met deze afl. compleet is) van ,,Koloniale Studiën", heeft den volgenden inhoud: De zoutregie, door W. van Braam. — De coprahandel in verband met het voortduren van den oorlog, door B. Streefland. — De vertegenwoordiging der Inlanders, door Dr. Radjiman. — Een weldaad voor Bantam, door Dr. R. Broersma. (Bespreking van de nieuwe bevloeiingswerken bij kampong Pamarajan aan den Tjoedjoeng, ongeveer tien kilometer ten noorden van Rangkasbitoeng). — Staats- of particulier bedrijf, door S. Snuijf (Handelt over de Landsdrukkerij te Batavia). — Geneeskundige verzorging der Inlandsche arbeiders, door L. Koperberg. — Over het belang van de verhooging der werkbaarheid van de Javanen in dienst van de landbouwindustrie der bergcultures en de middelen om haar te verkrijgen, door C. M. Hamaker. — Kamers van Landbouw, door Mr. H. H. Reijers. — Persoverzicht. — Kroniek. — Boekbespreking.

Tropenhygiene.

Tropenhygiene. Populaire voordrachten, door P. C. Flu, arts. Gebruikt als leidraad bij het onderwijs in de hygiëne aan de Bestuursschool te Weltevreden.

Dit boek kan, volgens een aankondiging in bovengenoemd Nr. van Koloniale Studiën, ook buiten het onderwijs veel nut stichten; zij, die iets kunnen doen tot verbetering van de hygiënische toestanden van den inlander, zullen hier nuttige wenken en practische oplossingen voor moeilijkheden vinden. Na een inleiding worden in afzonderlijke groepen telkens eenige ziekten behandeld, gegroepeerd in hoofdzaak naar de wijze waarop de besmetting plaats vindt, en hoe ze bestreden kunnen worden. Verder handelt het geschrift o.m. over drinkwatervoorziening, afvoer van faecaliën enz., terwijl het besloten wordt met gegevens over de hygiëne van de voeding en het klimaat.

De Ingenieur.

No. 17 van dit weekblad bevat eene geïllustreerde beschrijving van Java's grootste suikerfabriek Djatiroto, door K. Kroitzsch (verslag van eene excursie der afdeeling Ned.-Indië van het Kon. Instituut van Ingenieurs en de Technische Vereeniging ,,Midden-Java", 28—30 Aug. 1917).

Midden-Celebes-Expeditie.

Onlangs verscheen (bij E. J. Brill te Leiden) het vierde, tevens laatste, deel van het standaardwerk van den heer E. C. Abendanon m.i., getiteld: Geologische en geographische doorkruisingen van Midden-Celebes (1909—1910), met bijdragen door J. H. Kruimel, Prof. S. J. Vermaes en Prof. Dr. M. Weber.

Dit deel bevat de volgende hoofdstukken: XVIII. De bouwsteenen van Midden-Celebes. — XIX. Historische geologie van M. C. — XX. Tektoniek en morphologie van M. C. — XXI. Eenige natuurwetenschappelijke bijdragen betreffende M. C. — XXII. Gegevens en beschouwingen betreffende de economische geographie en geologie van M. C. — XXIII. Historische cartographie van Celebes. — XXIV. Over de beteekenis van den naam Celebes. Tal van platen en kaartjes vergezellen den tekst van dit hoogst belangrijk boekwerk.

Handel en Bedrijf.

In het Nr. van 18 April een kort artikel (met kaartje) over de inlandsche rubbercultuur in Djambi, welke door onoordeelkundige behandeling van de inlandsche belanghebbenden achteruit dreigt te gaan en schade doet aan den goeden naam, welke onze rubbercultuur op de buitenlandsche markten verworven heeft. In een naschrift wijst een deskundige de middelen aan, die z.i. tot verbetering kunnen leiden.

Verder bevat dit Nr. een overzicht van het verslag van onzen consul W. P. Montijn te Winnipeg, getiteld: Canada, een afzetgebied voor Nederlandsche en Ned.-Oost-Indische voortbrengselen.

De Katholieke Missiën.

Afl. 6 van jaarg. 43 bevat een artikel (dat vervolgd zal worden) over de Missie op de Kleine Soenda-eilanden ten tijde der Portugeezen, door Pr. J. van Cleef. Enkele toegevoegde illustraties hebben een betrekking op den tekst.

Indologenblad.

Het Nr. van 25 April is goeddeels gevuld met bijdragen (van M. P. E. de Man, W. J. Leyds en K. W. L.

Bezemer) over de opleiding van den Indischen administratieven dienst, ook naar aanleiding van den bekenden Open Brief der 18 oud-Indische hoofdambtenaren. Verder deelt de heer M. J. van Mook een en ander mede over het ,,Indonesisch Verbond van Studeerenden'', waarin men leest, dat deze vereeniging zich geleidelijk uitbreidt, dat waarschijnlijk in Aug. a.s. te Wageningen een congres zal worden gehouden en dat zij het plan heeft opgevat om een maandblad uit te gaan geven.

In- en Uitvoer.

In het jongste Nr. van het weekblad ,,In- en Uitvoer'', het eerste gedeelte eener beschouwing over het eiland Sumatra. Nadat schr. heeft gewezen op de wenschelijkheid om de benaming ,,Buitenbezittingen'' in onbruik te doen raken, nu allerwege ons gezag daadwerkelijk is gevestigd, treedt hij in eene korte historische beschouwing, welke een beeld geeft van de snelle economische ontwikkeling van Sumatra. In een volgend Nr. zal schr. — het stuk is onderteekend v. d. W. — eenige aanteekeningen van economisch aardrijkskundigen aard geven.

De Tropische Natuur.

Inhoud van afl. 1 van jaarg. 1918: Een paar kilometer geologische wandeling door het Tjisokangebied, door Dr. L. G. den Berger. — Indische duinplanten (met ill.) — De zaagvisch (met ill.), door P. van Oije.

Buiten. Geïllustreerd Weekblad.

Het Nr. van 27 April bevat het slot der beschrijving van de gebouwen (bestaande en niet meer bestaande) te Amsterdam, welke aan de tijden der Oost-Indische Compagnie herinneren en behoorden aan de in die stad gevestigde ,,Kamer.'' Interessante afbeeldingen vergezellen ook nu weer den tekst.

Bijdragen en Mededeelingen Historisch Genootschap.

In deel 39 (1918) [1]) der Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap te Utrecht publiceert de heer Fr. Oudschans Dentz onder het opschrift ,,Suriname vóór de verovering door Abraham Crijnssen'', in de Engelsche taal eene ,,Description of Guiana'', omstreeks 1667 door den majoor John Scott geschreven en gedrukt in 1887 ter gelegenheid van de ,,Venezuela-British Boundery Case''. De heer O. D. verrichtte met deze heruitgave zeker een verdienstelijk werk, in de eerste plaats omdat het stuk van majoor Scott (dat o.a. weer enkele aanvullingen bevat betreffende de bijzonderheden onzer kennis van de verovering van Paramaribo in 1617) hier te lande weinig bekend en wellicht in het geheel niet te krijgen is en in de tweede (doch voornaamste) plaats omdat de heer Dentz op het stuk een reeks aanteekeningen (in de Hollandsche taal) van zijn hand laat volgen, die de gegevens van majoor S. allerbelangrijkst aanvullen. In een register op de eigennamen bracht de heer Dentz bovendien de belangrijkste zaken in het opstel meer naar voren.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In afl. 4 van den 2en jaargang o. m.: De Mataramsche vorsten (vervolg), door Surya Ningrat (met portret van Z. H. den Sultan van Jogjakarta). — Veeteelt in Keboemen, door E. Schmülling (met ill.) — Een groot vraagstuk, door A. le Clerq (over het gebrek aan personeel bij verschillende diensttakken). — Een Eden in West-Java. Buitenzorg (slot). (met afb.).

Tijdschrift voor Economische Geographie.

De dubbele Maart-April afl. van dit maandschrift is geheel gewijd aan een economisch-geographische en historische studie van Prof. Dr. H. Blink over Sumatra's Oostkust in haar opkomst en ontwikkeling als economisch gewest.

Verduidelijkt door tal van afbeeldingen en enkele kaartjes schetst Prof. Bl. na een historische inleiding, met gebruikmaking van de jongste gegevens, achtereenvolgens de natuurlijke gesteldheid des lands en de bevolking van S. O. K., om daarna uitvoerig stil te staan bij de zaken, die tot de snelle economische opkomst van het land hebben bijgedragen (in de eerste plaats natuurlijk de tabakscultuur). De verdeeling in paragrafen en de uitvoerige inhoudsopgave vergemakkelijken het zoeken naar een bepaald onderwerp, in deze eerste monographie van Sumatra's Oostkust, ten zeerste.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 17: De ontwikkeling van de Ned.-Indische nijverheid gedurende den oorlog (No. 4 der Publicaties van de Afd. Nijv. en Handel van het Dep. van L., N. en H.) — De rubber-industrie op de tweede Nederlandsche jaarbeurs. — De koffiecultuur, door J. Hagen, besproken door v. R. — Begrooting van Ned.-Indië voor 1918. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Onze Missiën in Oost en West.

Aldus de titel van een nieuw, naar het schijnt nog weinig bekend zendingstijdschrift der Indische Missie-Vereeniging, dat elke drie maanden verschijnt en waarvan onlangs het derde Nr. is ingekomen.

Uit den inhoud vermelden we: Onze missiën in Oost- en West-Indië. I. Het Apostolisch Vicariaat van Batavia. II. Het Vicariaat van Suriname in West-Indië. III. de missie van Curaçao. Enz. (Afl. 1). — Artikel 123 van het Regeerings-Reglement van Ned.-Indië, door W. H. Bogaardt. — Het onderwijs in de Java-missie. — Indianen (in Suriname), door J. Franssen. — Over animisme op de Kei-eilanden,door H. Geurtjens (Afl. 2), — Indianen (van Suriname) en de Eerbiedw. Pater Donders, door J. Franssen. — Dwars door Borneo, door Pater Albertus. — Het missiewerk op Borneo, door Dr. J. Smit (No. 3).

[1]) Op blz. 173 vgg. met aanvullingen en verbeteringen op blz. 411.

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië.

Van den 45en jaargang (1916) van dit jaarboek verscheen het eerste deel der Verhandelingen met den volgenden inhoud: De vulkaan Woerlali op het eiland Dammer, door G. A. F. Molengraaff. — Gesteenten van het eiland Moa, door H. A. Brouwer. — Geologie van een gedeelte van het eiland Moa, door H. A. Brouwer. — A new species of fossil Pentacrinus from the East-Indies, by F. Springer. — Gesteenten van Oost-Nederlandsch Timor, door H. A. Brouwer.

De Hollandsche Lelie. Indisch Nummer.

Het Nr. van 17 April j.l. van dit weekblad bevat uitsluitend Indische bijdragen, als: Kartini-meisje, door M. C. Kooij van Zeggelen. — Ochtendgloren. Gedicht van Noto Soeroto. — Over Batik-kunst, door van Uchelen. — Doerga's dochteren in ons tropenland, door Cli de Halt. — Het werk van Mevr. N. Stokvis-Cohen Stuart, arts te Semarang (met portret), door M. C. Kooij van Zeggelen. — Verdwaald in Atjeh's woeste binnenlanden; Het karakter van de Atjehsche vrouw in den oorlog, enz., door Boeloeh Pərindoe.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags :

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

JAVAANSCHE KUNSTAVOND ter viering van het tienjarig bestaan van den Javanenbond „Boedi Oetomo", op *20 Mei a.s.*, ten 8 ure, in Diligentia (niet in 't Gebouw der Theosof. Ver.).

Uitvoering van een of meer **Javaansche muziek-, dans- en tooneelstukken**, of fragmenten daarvan.

O.a. zullen gegeven worden:

1. **Demonstratie van gebruiken op den Javaanschen Verzoeningsdag. Angkloongmuziek.**
2. **Een Wajangvertooning (Javaansch Schimmenspel).**
3. **Een strijd tusschen een ksatrijo en een boeto, symbolen van het Edele en het Demonische, in dans gestyleerd.**
4. **Karakterdans (Praboe Kelono, personificatie v. IJdelheid en Trots).**

Toegangsbewijzen à *f* 2.50 (m. inbegrip v. sted. bel.) vanaf 1 Mei te verkrijgen in „Diligentia".

Plaatsbespreking vanaf 18 Mei van 10—12½ en 2—5 uur.

DE FEESTCOMMISSIE.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van candidaat-notarissen ter plaatsing bij het Departement van Financiën te Batavia.

Voor een viertal candidaat-notarissen, bij voorkeur met eenige praktijk, bestaat gelegenheid om in aanmerking te komen voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing daar te lande bij het departement van Financiën op eene aanvangsbezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Bij gebleken geschiktheid, ijver en goede plichtsbetrachting wordt gemelde bezoldiging na twee jaren dienst verhoogd tot *f* 375 (driehonderd vijf en zeventig gulden) 's maands, terwijl een jaar later — bij gebleken geschiktheid — benoembaarverklaring en aanstelling tot commies-redacteur op laatstgenoemde bezoldiging kan volgen, waarbij de tijd, gedurende welken dat inkomen te voren is genoten, medetelt voor de toekenning van de volgende en laatste van de twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 125 's maands, verbonden aan genoemde betrekking.

De hoogste bezoldiging van den commies-redacteur bedraagt alzoo *f* 500 (vijfhonderd gulden) 's maands.

Zij zullen op de ranglijst worden geplaatst onder den jongsten op het tijdstip van hunne plaatsing bij het departement van Financiën in dienst zijnden gediplomeerden ambtenaar ter beschikking.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van *f* 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat, en bedragende *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, en

d. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De mogelijkheid bestaat, dat aan ervaren candidaat-notarissen, en indien de aard van de door hen verrichte werkzaamheden daartoe inderdaad aanleiding geeft, reeds dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging dan *f* 250 's maands kan worden toegekend.

Op de uit te zenden personen zijn van toepassing de voor burgerlijke landsdienaren geldende bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz., ook zooals die later mochten worden gewijzigd of aangevuld.

Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen. Het jaarlijksch pensioen bedraagt dan driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging gedurende 24 maanden genoten of gedurende 36 maanden genoten, al naar gelang die bezoldiging *f* 1000 of minder, dan wel meer dan *f* 1000 heeft bedragen.

Onder zekere voorwaarden kan Nederlandsche Rijks- en gemeentedienst worden ingekocht voor Indisch pensioen (de inkoopsom bedraagt één procent van hetgeen in totaal aan bezoldiging is genoten). Die dienst komt dan eventueel voor de helft in aanmerking.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de Afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hun diploma als candidaat-notaris, zoomede — indien zij eene betrekking bekleeden — van eene omschrijving van de thans door hen verrichte werkzaamheden.

In het adres moet worden gemeld plaats en datum van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 19 April 1918, No. 91).

Ingezonden.

Belangstelling in, en bekendheid met de Koloniën.

O n b e k e n d h e i d m e t o n z e K o l o n i ë n is oorzaak, dat:

A. 1°. Zeer vele Nederlanders verzuimen zich daar een beter bestaan te verwerven, dan zij dit hier te lande vermogen;
2°. Zij hier voor zich zelf en anderen de arbeidsmarkt bederven;
3°. Hun arbeidskracht onttrekken aan landen, die deze meer behoeven dan Holland.

B. 1°. Het Nederlandsche kapitaal belegd wordt in buitenlandsche fondsen, terwijl in de koloniën het vreemde kapitaal binnendringt;
2°. Afnemers in de koloniën, de door hun benoodigde producten en grondstoffen in het buitenland betrekken;
3°. Kapitaalgebrek een snelle ontwikkeling van den kolonialen landbouw, nijverheid, handel en industrie in den weg staat.

V e r s p r e i d i n g v a n k e n n i s o m t r e n t o n z e k o l o n i ë n kan o.a. geschieden door:

a. Het doen vervaardigen, en vertoonen van koloniale films in inrichtingen, die door het groote publiek bezocht worden,
b. Het doen opnemen in de dagbladen van berichten en schetsen het leven en werken in de koloniën betreffende,
c. Het veelvuldig doen plaatsen van Nederl.-Indische foto's in geïllustreerde bladen,
d. Het houden van permanente en temporaire tentoonstellingen,
e. Het subsidieeren van opvoeringen van koloniale tooneelspelen en het toekennen van belooningen aan de auteurs daarvan,
f. Het instellen van lectoraten in Maleisch, Javaansch en Soendaneesch aan alle Universiteiten en Hoogescholen van Nederland.

Den Haag. G. H. ROLL.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

• *a.* **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**; voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 19. Donderdag 9 Mei 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST"; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Bede om Hulp.

Wie helpt een oppassend West-Indisch jongmensch tijdelijk aan een voorschot van vijfhonderd gulden, ten einde dit jaar zijne studiën aan een Zeevaartschool te kunnen beëindigen?

Bedoeld jongmensch heeft reeds zijn diploma als 2e stuurman behaald, doch zit thans zonder middelen, wegens het ontbreken van alle gemeenschap met onze West-Indische Kolonie. Volgens oordeel van den Directeur dier Zeevaartschool zijn zijne studiën zeer bevredigend, en is een gunstige uitslag te verwachten. In dat opzicht kan dus de terugbetaling van het voorschot als verzekerd worden beschouwd.

Het zou dus jammer zijn, wanneer hij door de tegenwoordige ongelukkige omstandigheden gedwongen zou worden, zijne studiën te staken.

Nadere inlichtingen te bekomen aan het adres van den Secretaris van het Hoofdbestuur der Ver. „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Liefdadigheids-Voorstelling

ten bate van het Roode Kruis ook in Nederl.-Indië.

Gaarne herinneren we aan de uitvoering, die 15 dezer zal plaats hebben (zie Ing. stuk). Ook giften zullen zeer welkom zijn.

Red.-Comm.

Verslag der Studie-Commissie over het jaar 1917.

In den loop van het verslagjaar leed de Commissie zeer gevoelige verliezen door het overlijden van haar Eere-Voorzitter, Prof. Dr. J. H. C. Kern en van het lid Prof. Ch. A. van Ophuysen.

Wijlen Prof. Kern heeft te allen tijde de Vereeniging „Oost en West" zijn warme sympathie betoond, en bij de oprichting van de Studie-Commissie dier Vereeniging geen oogenblik geaarzeld, om het Eere-Voorzitterschap daarvan te aanvaarden. Ook materieel mocht de Commissie zijn belangstelling ondervinden.

In Prof. van Ophuysen, wiens liefde voor Indië en de Indiërs algemeen bekend was, verloor de Commissie niet alleen een zeer belangstellend lid, doch ook een trouw medewerker, wiens adviezen steeds zeer gewaardeerd werden.

Beide overledenen zullen bij onze Commissie in hooge eere en dankbare herinnering voortleven.

Waar reeds dikwijls de wenschelijkheid was uitgesproken, om ook ontwikkelde Indiërs in onze Commissie op te nemen, werd de heer W. K. Tehupeiory, arts te Amsterdam, tot een benoeming als zoodanig aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" voorgedragen. Naar aanleiding van deze voordracht volgde die benoeming, welke door den heer Tehupeiory werd aangenomen.

De Commissie was op het einde van het verslagjaar samengesteld als volgt:

Prof. Ir. C. W. Weys, Voorzitter, 's-Hage;
Mr. J. H. Abendanon, Onder-Voorzitter, id.;
E. F. Grooss, Secretaris, id.;
Prof. Dr. A. H. Berkhout, Wageningen;
Prof. Mr. D. van Blom, Leiden;
M. C. Brandes, Utrecht;
Prof. J. C. van Eerde, Amsterdam;
A. N. J. Fabius, id.;
Ir. D. H. Havelaar, Rotterdam;
Ir. H. H. van Kol, Voorschoten;
Prof. Dr. J. J. van Loghem, Amsterdam;
Dr. Hendrik Muller, 's Hage;
G. J. Oudemans, id.;
Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, Leiden;
W. K. Tehupeiory, Amsterdam;
Dr. H. D. Tjeenk Willink, Deventer.

Gedurende het verslagjaar werden drie gewone vergaderingen gehouden t.w. op 31 Maart, 30 Juni en 29 September en een buitengewone bijeenkomst op 11 April. De gewone vergadering, welke op 29 December had moeten plaats hebben, werd uitgesteld tot 26 Januari 1918, wegens de bezwaren, verbonden aan het reizen in de Kerstvacantie, in deze tijden van beperkten treinenloop.

De buitengewone bijeenkomst op 11 April werd gehouden op verzoek van Pangeran Ario Koesomodiningrat, lid van de toenmaals in Nederland vertoevende Deputatie „Indië Weerbaar", teneinde Z.H.Geb. in de gelegenheid te stellen, met de Studie-Commissie te bespreken, wat in het belang van de studie der hier te lande vertoevende Javanen zoude kunnen gedaan worden.

De Pangeran meende, dat verbetering zou zijn te verkrijgen door de instelling van een sub-commissie van de Studie-Commissie in Indië, die de ouders of verzorgers van de voor de uitzending in aanmerking komende jongelieden zou kunnen adviseeren over de al of niet geschiktheid dezer laatsten voor een voortgezette studie in Nederland, en door de oprichting van een tehuis in Nederland, waarin de uitgezonden jongelieden zouden moeten verblijven, onder leiding van een ontwikkeld Javaan van hooge geboorte.

De Pangeran verzocht de medewerking van de Studie-Commissie om dit te bereiken.

De leden van de Studie-Commissie, die deze vergadering bijwoonden, konden zich met de beschouwingen van den Pangeran in hoofdzaak vereenigen. Latere overweging bracht de Studie-Commissie er echter toe van de oprichting van een tehuis af te zien, zooals uit het vervolg van dit verslag zal blijken.

Werd in het vorige jaarverslag reeds vermeld, dat de Studie-Commissie zich had gewend tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Ned.-Indië, met het verzoek hulp te willen verleenen om van Regeeringswege de Inlandsche maatschappij te doen wijzen op het bestaan en het doel van de Commissie en op het groote belang voor de naar Nederland gezonden jongelieden, om bij den overgang in voor hen zoo geheel vreemde levensomstandigheden te kunnen steunen op den toegewijden raad en de belangelooze leiding der Commissieleden, welk verzoek — blijkens ministerieel schrijven van 29 November 1916 — door Z.E. den Minister van Koloniën bij den Gouverneur-Generaal welwillend werd ondersteund; — bij zijn schrijven van 27 Januari 1917, mochten wij van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Nederl. Indië vernemen, dat Z.H.E.G. met het streven der Commissie ten volle instemde en gaarne had voldaan aan het verzoek, om door officieele mededeelingen aan verschillende autoriteiten dezen met het bestaan en den werkking der Commissie in kennis te stellen, onder uitnoodiging, om daaraan bekendheid te geven aan de Inlandsche Ambtenaren en aan de Inlandsche leerlingen der Hoogere Burgerscholen.

In aansluiting hiermede, mocht de Studie-Commissie van den Minister van Koloniën bericht ontvangen, dat bij den oproep van niet-Europeesche candidaten voor de Cadettenschool en de Kon. Militaire Academie, de aandacht van ouders of verzorgers van de candiaten er op is gevestigd, dat zij goed zullen doen, voor het zoeken van een gemachtigde, die de belangen hunner zoons of pupillen in Nederland zal hebben te behartigen, de tusschenkomst van de Studie-Commissie in te roepen.

Het is hier de plaats om bovengenoemden autoriteiten den welgemeenden dank der Commissie te betuigen voor hunne welwillende medewerking in deze aangelegenheid.

Werd het vorige jaar mededeeling gedaan van het heugelijk feit, dat op den weg der samenwerking tusschen de bestaande verschillende studie-vereenigingen een groote schrede voorwaarts was gedaan door een geopend overleg, om te trachten, zoo in Nederland als in Indië, tot een gemeenschappelijke vertegenwoordiging te komen, — dit jaar werd dit overleg door een gunstig resultaat bekroond.

Ten behoeve van een eendrachtige samenwerking is door ,,De Studie-Commissie van de Vereeniging ,,Oost en West", ,,Het Juliana-Fonds", ,,Het Max Havelaar-Fonds", ,,De Nederlandsch-Indische Onderwijs- en Studiekas" en ,,De Tjandi-Stichting" ingesteld een ,,Centraal Comité voor opleiding van Indische Jongelieden in Nederland".

In dit Comité hebben zitting: Voorzitter en Secretaris van de Studie-Commissie der Vereeniging ,,Oost en West", benevens van elke der overige aangesloten vereenigingen een vertegenwoordiger. De Studie-Commissie zal in dit Comité de leiding hebben bij de beoogde samenwerking.

In het in gecombineerde vergadering vastgestelde reglement voor het Centraal-Comité is bepaald, dat andere fondsen en vereenigingen in Nederland, die op hetzelfde gebied werkzaam zijn, tot aansluiting kunnen worden toegelaten, en dat te Batavia, onder den naam van ,,Voorlichtings-Commissie voor opleiding van Jongelieden in Nederland", een Sub-Commissie wordt ingesteld, welke tot taak heeft:

1e. Het verstrekken van voorlichting en het samenwerken met andere vereenigingen in Nederl.-Indië, ten behoeve van Indische jongelieden, voor wie opleiding in Nederland wordt gewenscht;

2e. De vertegenwoordiging in Ned.-Indië van de aangesloten vereenigingen, voor zoover deze dit wenschen.

Indien de wenschelijkheid daarvan blijkt, kan in West-Indië eene overeenkomstige sub-commissie worden gevestigd.

De Oost-Indische Commissie geeft in Ned.-Indië zooveel mogelijk bekendheid aan het doel en streven der aangesloten vereenigingen.

Zij zoekt aanraking met de ouders of verzorgers van Indische jongelieden, voor wie opleiding in Nederland, hetzij voor eigen rekening, of met steun van een der aangesloten vereenigingen, wordt gewenscht.

Zij tracht te bevorderen, dat die ouders of verzorgers ook bij opleiding voor eigen rekening, de behartiging der belangen van de jongelieden toevertrouwen aan eene op dat gebied in Nederland werkzaam zijnde vereeniging.

Het Centraal-Comité in Nederland is thans samengesteld als volgt:

Prof. Ir. C. W. Weys, Voorzitter (Studie-Commissie Vereen. ,,Oost en West");

Mr. J. H. Abendanon (Juliana-Fonds);

Dr. Hendrik Muller (Max Havelaar-Fonds);

A. N. J. Fabius (Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas);

J. Th. Gerlings (Tjandi-Stichting);

E. F. Grooss, Secretaris (Studie-Commissie Vereeniging ,,Oost en West").

Aan den heer Dr. G. A. J. Hazeu, Directeur van Onderwijs en Eeredienst te Batavia, is verzocht, de leden van de Sub-Commissie aldaar, namens het Centraal-Comité, te willen benoemen en zelf het voorzitterschap daarvan te willen aanvaarden.

Door de gebrekkige postverbinding, werd op dit verzoek nog geen antwoord ontvangen, doch de groote belangstelling voor de verrichtingen van de Commissie, door den heer Hazeu getoond, toen hij, gedurende zijn verlof hier te lande, daarvan een werkzaam lid was, geeft ons de hoop, dat wij bij hem niet vergeefs zullen hebben aangeklopt.

Het denkbeeld van Pangeran Ario Koesomodiningrat tot stichting van een tehuis voor hier te lande vertoevende Inlandsche jongelieden uit Ned.-Indië, vormde reeds meermalen een onderwerp van gedachtenwisseling in de vergaderingen der Studie-Commissie en werd thans, op verzoek van den Pangeran, opnieuw in ernstige overweging genomen. De Commissie moest echter ook thans haar reeds vroeger ingenomen standpunt, dat de oprichting van zulk een tehuis niet gewenscht is, handhaven, en wel om de volgende redenen:

1e. zal het zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk zijn een Inlander van goeden huize te vinden, die niet alleen door groote algemeene kennis van de toestanden hier te lande, daartoe geschikt, maar ook tevens genegen zal zijn als leider van het tehuis op te treden en hiervoor lange jaren achtereen in Nederland te verblijven;

2e. mag het, na rijp beraad, niet zoo aanbevelenswaardig heeten, dat de Indische jongelieden te veel in eigen kring verkeeren, omdat juist de aanraking met de Hollandsche jongelieden zoo veel tot bevordering van hunne algemeene ontwikkeling zal kunnen bijdragen;

3e. zal men niet met één tehuis kunnen volstaan en zullen er meerdere tehuizen moeten worden opge-

FEUILLETON.

Van Storm en Strijd op Boeroe's Kust

DOOR A. F. SCHUT,

Zendeling-leeraar der U. Z. V. op het eiland Boeroe.

Aan dit met fraaie lichtdrukken naar foto's versierd boekske, voor den zeer matigen prijs van ƒ 0.40 uitgegeven door den ,,Boekhandel van den Zendingsstudie Raad" te den Haag, ontleenen wij de volgende talentvolle natuurbeschrijving, die zeker aanlokken zal tot lezing van het geheel:

Vergunt mij, U in gedachten te verplaatsen naar het eiland Boeroe. 't Is in de laatste weken van December, 't hartje van den Noord-West-moesson. Na de laatste regenbuien in 't begin van September is er geen druppel meer gevallen. Slap hangen de bladeren der meeste boomen, struiken en planten. Vuil-groen zijn ze door de dikke laag stof, die er zich op heeft vastgezet. Veel verkleuring bemerkt men op 't midden van den dag, door 't felle zonnelichten, nog niet, maar in den morgen, als de nachtschaduwen worden verdreven door 't zachte morgengloren, en tegen den avond, als de zon ,,zich dompelt in de zee", dan ziet men de kleurverandering wèl, die 't onbarmhartig zonnebranden heeft veroorzaakt. Overal: zich geel tintende bladeren en blaadjes, voorteekenen van 't rasse verdorren en afvallen.

De atmosfeer is drukkend, ligt als 'n zware, beklemmende last op allen en alles. Vooral tegen den avond, als de schaduwen 't langst zijn en de Westenwind langs de kusten in kracht afneemt, terwijl nog geen enkel koeltje van der bergen toppen neerstrijkt, tusschen rotsgevaarten door dalen en kloven.

Dubbel zwaar en neerdrukkend wordt de dampkring, als de N. W. wind door atmosferische invloeden, voor 'n paar dagen, 'n geheele week soms, zijn kracht op het land heeft verloren en alleen de zee, ver, ver weg met kleine wit gekuifde golven bezet.

Boomen en planten staan dan in doodsche stilte, in angstspanning, als verwachten ze de komst van iets geheimzinnigs, dat óf verwoesting, óf een nieuwen toestand brengen moet.

De reeds zoo schaars weerklinkende vogelstemmen worden nog zeldzamer vernomen. Alleen 't scherpe geluid der groene kakatoea's en dat der parkieten, dringt u nu en dan door merg en been. 't Verraderlijke fluiten van arenden, loerend op buit, trilt van omhoog uit den wolkenloozen hemel, de spanning onder de zich angstig verbergende vogelsoorten tot 'n maximum opvoerend.

De huisdieren, varkens, honden en kippen zoeken loom naar de schaduwrijkste en koelste plekjes en alleen dorst of honger zet hen in traag beweeg.

Ook de mensch gevoelt de benauwing, gevoelt die in dubbele mate, want meer nog dan 't lichaam, lijdt de geest door deze deprimeerende atmosferische gesteldheid. Iedere beweging valt moeilijk, 't ademhalen is zwaar en 't is als drukt er een looden gewicht op het hoofd, waardoor 't denken wordt belet. 'n Gevoel van zorg, als voor een naderend gevaar, dat men niet ziet, doch gevoelt dat komen móet, dat er is, legt beslag op u en wat ge ook doet, hoe ge ook strijdt, ge overwint 't niet, want 't laat u nergens los.

Beklemmender, intenser wordt 't nog, wanneer

richt, daar het bezwaren zal opleveren, jongelieden van verschillenden landaard in één tehuis onder te brengen, terwijl ook de studie niet door allen aan dezelfde, maar aan verschillende hoogescholen, dus in verschillende steden zal gemaakt worden.

Den Pangeran werd medegedeeld, dat een en ander de Commissie heeft doen besluiten om van het nemen van initiatief in deze richting af te zien en — mocht van Inlandsche zijde de behoefte aan een dergelijk tehuis blijven gevoeld, — dat initiatief dan aan die zijde over te laten.

Het behoeft zeker wel geen betoog, dat, wordt van Indische zijde tot de stichting van tehuizen voor studeerenden overgegaan, de Studie-Commissie natuurlijk gaarne bereid is, daarbij in alle opzichten de behulpzame hand te bieden, alsook om de besturders der tehuizen, desgewenscht, steeds met raad en daad ter zijde te staan.

Het komt der Commissie wenschelijk voor, dat de Indische jongelui, althans gedurende de eerste jaren van hun verblijf in Nederland, een onderkomen vinden bij daarvoor speciaal uitgezochte families, waar zij op tactvolle wijze worden ingeleid in eene beschaafde Hollandsche samenleving. Ter bereiking van dit streven werden stappen gedaan, waaromtrent wij in het volgend verslagjaar nader hopen te kunnen berichten.

Op voorstel van den heer Mr. Abendanon, heeft de Studie-Commissie zich in de maand Mei met een verzoekschrift gewend tot den Minister van Koloniën, de welwillende hulp van Zijne Excellentie inroepende, om de positie van de Inlandsche onderwijzers, die hier te lande de Nederlandsche hoofd- of hulpakte hebben verworven, of trachten te verwerven, definitief te regelen. Hierop is bericht ontvangen, dat een desbetrekkelijk Kon. Besluit den Raad van State heeft bereikt.

Evenals vorige jaren, werd gedurende het algeloopen jaar zooveel mogelijk aanraking gezocht met de studeerende jongelieden uit Nederl.-Indië. Van meer toenadering en vertrouwen was echter ook dit jaar niet veel te bespeuren. De Commissie hoopt evenwel, dat na doorvoering van door haar beraamde, in het volgend jaarverslag te vermelden maatregelen, hierin veel verbetering zal komen.

Voor zoover de waarschijnlijk niet volledige gegevens strekken, bedraagt het aantal hier te lande studeerende Indische jongelieden 106 (48 Inlanders 58 Chineezen).

Wat de Inlanders betreft, kunnen de volgende verblijdende gunstige resultaten worden vermeld:

In 1917 slaagden voor de achter hunne namen vermelde examens:

Raden Koesman, theoretisch arts-examen (legde sedert ook het semi-arts-examen af);

Mas Ischaq, arts-examen;

Raden Mas Noto Kworo, idem (de eerste Indiër die de geheele geneeskundige studie in Nederland volbracht);

Raden Sarengat, candidaats-examen civiel-ingenieur;

Raden Mas Notodiningrat, eerste gedeelte idem;

K. J. Leatemia, idem idem;

S. Goenoeng Moelia, hoofdakte onderwijs, akte Maleisch en Land- en Volkenkunde;

E. A. Kajadoe, idem, idem;

Raden Mas Iso Rekso Hadiprodjo, eind-examen Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen en candidaats-examen Landbouw-ingenieur;

Raden Soerjomihardjo, prop.-examen, civ. ingenieur (na slechts twee jaren studie);

Raden Mas Pandji Tjokroadisoerio, idem, scheik. ingenieur (id.);

Sorip Tagor, candidaat-examen veearts;

Ger. S. S. J. Ratu Langie, hulpakte onderwijs, na vroeger middelbare akte wiskunde (3 jarigen cursus) te hebben verworven.

De Voorzitter:
(*w.g.*) C. W. WEIJS.

De Secretaris,
(*w.g.*) GROOSS.

Sprokkels.

IV.

Onlangs lazen we een en ander over den uitvoer van pisang uit Banjoewangi naar Australië, voor welken uitvoer een geregelde veertiendaagsche dienst op Australië in 't leven geroepen was vóór den oorlog. Ook kwamen ons berichten onder de oogen over den vrij belangrijken afvoer van pisang uit Kediri naar Soerabaja langs den Brantas. Altemaal verheugende mededeelingen. Het is te hopen, dat de bevolking aan den raad van het Dep. v. Landbouw om zich op de teelt van pisang toe te leggen, gevolg zal geven.

Maar, zoo vragen we ons af, waarom wordt er niet meer gedaan aan de veredeling van het Indische fruit. Van vroeger herinneren we ons de oprichting van een vereeniging ter bevordering van de fruitteelt, naar we meenen, op aanstichting van den hr. Wigman. Is die vereeniging ter ziele?

Ligt het dan niet op den weg van het Dep. v. Landbouw om die zaak ter hand te nemen? Wel worden er in de residentie Pasoeroean eenige pogingen gedaan om enkele vruchtboomsoorten te veredelen, en schijnt men zich ook toegelegd te hebben op de teelt van perziken en druiven, doch van een stelselmatigen, op wetenschappelijken grondslag berustende veredeling der inheemsche vruchten, vernamen we tot nu toe niets. Toch is dit een zaak, die de volle aandacht waard is, zoowel ter wille van de verbruikers in Indië, als van den uitvoer en de bereiding van vruchtensappen en jams.

Moge onder de krachtige en voortdurende leiding van den tegenwoordigen Directeur van Landbouw ook deze zaak naar wensch behartigd worden!

V.

In het tijdschrift „Indië" lazen we eenigen tijd geleden, dat in Deli de eerste school voor koeliekinderen op een tabaksonderneming was opgericht. Heel juist was die mededeeling niet, daar we acht jaren geleden op een der ondernemingen van de Mij. Arendsburg reeds een les bijwoonden in een school voor kinderen van koelies. De toenmalige administrateur voelde behalve voor tabak ook voor de ontwikkeling der kinderen van de aan zijn zorgen toevertrouwde koelies.

Nu vernemen we, dat een der groote tabaksmaatschappijen besloten heeft om onder leiding of toezicht van den inspecteur van het I. O. een paar modelscholen op te richten. Tot voorbeeld zal genomen worden een Javaansche dessaschool. Wie had kun-

wolken, van waterdampen zwaar, zich als 'n vacht schuiven tusschen de brandende zon en de van dorst smachtende aarde. Alle arbeid, lichamelijke en geestelijke, wordt door 't onbestemde steeds klimmende angstgevoel, door de spanning van elke zenuw, onzegbaar zwaar.

Van uit 't Zuid-Westen stapelen zich plotseling, lood-zwart, massa's wolken op, waaruit als door onzichtbare handen 'n grauw gordijn vol diepe, donkere plooien op de zee wordt neergelaten. In snellen vaart komt 't nader en sleept het over de inktzwarte zee, waarin 't zich in milliarden zware regendruppels neervallend verliest.

Meermalen is 't, van uit de verte gezien, als breken die wolken en laten stroomen waters los, die dan 't voorkomen hebben van loodkleurige reuzenzuilen in dichte rijen naast en achter elkander.

Of te midden van de drukkende hitte-stilte wordt plotseling van uit de verte 'n hevig gedruisch vernomen, dat van oogenblik tot oogenblik in kracht toeneemt, en naderbij komt. 't Is dan alsof alles den adem inhoudt en de angstspanning tot 't toppunt is opgevoerd, in 't zeker weten, dat 't nu komt, 't gevaar er is. De toppen der boomen op de hoogste gedeelten der berghellingen beginnen te trillen; dàn zwiepen de takken tegen en over elkander. Woester en woester wordt 't gezwiep en binnen enkele minuten schudt en kraakt alles op en langs de bergen, gedreven door de geweldige kracht van den Zuid-Wester-storm, den *Barat-daja*.

Doode boomen worden ter aarde gesmakt. Waarom ook niet, zij hebben hun werk gedaan. Takken zwaar van bladeren worden afgerukt, andere meesleurend in hun val. Jonge boompjes worden geknakt. Op de oudere, diep en breed vastgeworteld in de aarde, beproeft hij zijn kracht, of hij ze kan doen buigen of breken, doen vallen met geheel hun wortelnet, vademen in omvang meest. Ai mij! als ik ze dan zag neergesmakt door die reuzenkracht, die niets ontzag, dood noch leven, zwak noch machtig, oud noch jong!

In wilde vaart vliegen verdorde en verdorrende bladeren door de lucht, voortgedreven en gedragen tevens door den storm. Maar ook zaden licht en fijn, doen mee in dien woesten dans. Voort, altijd voort in 'n kringloop, van de hoogten naar de diepten, maar dan weer omhoog tot boven der bergen toppen uit.

Heerlijk dan die stilte, als ze voorbij zijn: die tijd van angstspanning, die storm, die woeste vaart. Dubbel heerlijk als 'n flinke regenbui in 't gevolg is van den geweldenaar en komt verkwikken en laven, verkoelen en versterken. Ziet ze dan staan, die heerlijke palmen, zacht wuivend met hun kruinen als in blijde overwinning; die woudreuzen nu druipend van milliarden paarlen en diamanten druppels. Vaster slaan ze nu hun wortels in den los gewerkten grond en staan er dan steviger dan ooit, in afwachting van andere barat-daja's, die komen zullen, komen met hun kortstondige maar woeste krachtaanvallen.

En dan die blijde verrassing, die verwondering als gij na korteren of langeren tijd, daar hoog op de rotsen waar nooit een mensch zijn voet zette en gij nimmer eenig groen zaagt, groen ontwaart, struikjes ziet opschieten!

Heerlijk die barat-daja's, die zoo zuiveren, verkoelen, die zaaien met onzichtbare hand! Heerlijk, maar verschrikkelijk om hun angstverwekkend geweld, dat met vernieling dreigt. Vooral voor den planter, die na moeizamen en kostbaren arbeid hoopt op 't loon in rijke vrucht, terwijl 't verlies van enkele boomen 'n onberekenbare schade brengen kan, zijn ze angstverwekkend in hun heerlijkheid.

nen denken, dat die inrichting ooit tot model zou dienen!

Verblijdend is het feit, dat die maatschappij, doende wat des gouvernements moest wezen, zich het lot der koeliekinderen aantrekt. We willen echter bekennen dat onze blijdschap niet weinig getemperd werd, toen we lazen, naar welk m o d e l die modelscholen zullen worden ingericht. Zelfs de aanstelling der onderwijzers zal worden nagevolgd van Java. Wil dat zeggen, dat men tot onderwijzers wil nemen jongens, die zelf nog op de schoolbanken moesten zitten?

We hadden gehoopt, dat de vooruitstrevende Oostkust met iets beters voor den dag zou komen, met een inrichting, die door het gouvernement tot model genomen kon worden.

VI.

Het *Bat. Nbld.* deelt het volgende mee. Een hoofdstationschef te Tandjoeng Priok, die 29 jaar lang den lande trouw en eerlijk gediend had, werd oneervol ontslagen, omdat er een kastekort ontdekt was van *f* 10.000, waarvoor hij aansprakelijk was.

Toen hij eindelijk voor den raad moest verschijnen, lag hij door een beroerte getroffen, ziek.

Beklaagde's verdediger diende 21 N o v e m b e r 1916 een verzoek om onderstand in bij de regeering.

Een v o l j a a r l a t e r kreeg gemelde verdediger antwoord, dat de regeering in verband met het ontslag, dat niet „eervol" verleend was, geen termen aanwezig acht, om een ondersteuning uit te keeren.

Een regeling van de rechtspositie der ambtenaren is dringend noodig!

H. VAN VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uit het Tramland.

Reeds eenigen tijd wacht een artikel in *de Locomotief* onder bovenstaanden titel op bespreking. Met het tramland wordt hier bedoeld het gebied, dat in de residenties *Semarang*, *Pekalongan* en *Cheribon* ten zuiden van de S.C.S.-baan ligt, en waarvan de stad Tegal en haar zuidelijk achterland de grootste beteekenis heeft door hetgeen de S.C.S. daar tot stand gebracht heeft en door den met voortvarendheid ter hand genomen aanleg van de lijn *Balapoelang—Margasari*, die een verbinding moet tot stand brengen tusschen de rijke streken van *Banjoemas* en de haven van *Tegal*.

Zooals bekend, is de S.C.S. bezig met den ombouw der lijn Semarang—Cheribon in een spoorwegbaan in verband met een snellere ééndaagsche verbinding Semarang—Batavia. Indien de tijdsomstandigheden niet nog ongunstiger worden en den voortgang van het werk nog meer vertragen dan tot nu toe, zal de S.C.S. in 1921 een spoorbaan kunnen exploiteeren. Op een enkel baanvak rijden de ballasttreinen reeds.

Dat er in de plaatsen aan Java's Noordkust een levendige handel en druk verkeer heerscht, zal iemand, die *Pekalongan*, *Tegal* of *Cheribon* bezoekt, aanstonds opvallen, en wordt nog duidelijker als we letten op het aantal reizigers, welke in deze plaatsen aankwamen en er uit vertrokken. In 1916 waren die getallen voor *Semarang-West 507.000*, voor *Pekalongan* 718.000, voor *Tegal* 576.000 en voor *Cheribon* 641.000.

Al staat *Tegal* wat het aantal reizigers betreft niet bovenaan, toch is het de S.C.S.-stad. Behalve het in 1914 in grooten stijl opgetrokken hoofdkantoor, wordt er een nieuw station gebouwd, van waar een boulevard voert naar de wijde aloon-aloon, die door behoorlijke gebouwen begrensd wordt.

Langs den breeden toegangsweg, tegenover het hoofdkantoor, is groen en frisch het woningpark der maatschappij aangelegd, waar practisch ingerichte huizen den Europeeschen ambtenaren ten dienste staan, terwijl ook gronden voor uitbreiding of eventueelen woningbouw voor inlanders beschikbaar zijn.

„Thans staan er 24 woningen van eenige types, welke zeer praktisch mogen heeten. Waterleiding en electrisch licht komen er goed te pas. Daar niet alle woningen door S.C.S.'-ers betrokken zijn, vindt er ook een aantal niet-tramfamilies puiken woon, welke omstandigheid het benijdenswaardige gevolg heeft, dat te Tegal géén huizennood heerscht en men er tegen billijken prijs (± *f* 50.— p. mnd.) een uitstekende woning kan krijgen." Voor de meeste Indische plaatsen om van te watertanden.

Niet alleen echter zorgde de maatschappij voor goede woningen. Ze bouwde ook een model-Europeesche school, waarvan de lokaliteit der klassen, zoowel wat hygiëne, als wat inrichting betreft, opvallen.

Bij deze school zal nu een Muloschool opgericht worden, welke beide instellingen dan onder één hoofd gebracht zullen worden. Doch daarmede is er nog geen eind gekomen aan de zorg voor het onderwijs. In een vleugel van het oude stationsgebouw is de Hollandsch-Inl. school ondergebracht, die reeds 118 leerlingen telt.

Van al deze inrichtingen geniet de geheele burgerij mee, maar meer speciaal voor haar personeel heeft de maatschappij in de bergen op een hoogte van 1000 voet en 3000 voet, te *Kali Bakoeng* en te *Boemidjawa* op elke plaats een tweetal pasanggrahans gebouwd te midden van bosschages en bloemen.

Langs *Slawi* voert de weg erheen door suikertuinen en langs sawahs. Hoogerop is het uitzicht eenig, „over de door de fabrieksschoorsteenen wit-bezuilde groen-strekkende vlakte heen naar de kalm-grijsstreepende Javazee tot den gelijkelijk rustig-lijnenden horizon."

Een zoutpraatje

van den redacteur in Midden-Java in het *Soer. Hbld.* vertelt dat door een mislukking van den zoutoogst het vorige jaar de opbrengst van den zoutoogst slechts 1/3 bedroeg van de hoeveelheid in normale jaren verkregen.

Een jaar of acht geleden was het gouvernement genoodzaakt om, tengevolge van een dergelijke mislukking, zout in Egypte en op Sicilië aan te koopen, wat op een verlies van circa 2 millioen kwam te staan. Daarvoor behoeft men nu niet te vreezen, daar er in de zoutpakhuizen een voorraad los zout ligt opgeslagen voor de behoefte van 3 jaren. Toch zal het zaak zijn om zuinig met het aanwezige zout om te gaan. Het verzoek van Australië en de Filippijnen om in Indië een flinke hoeveelheid zout te mogen aankoopen, is dan ook geweigerd.

Door de zware tarieven der K.P.M. heeft de dienst der zoutregie steeds te kampen met de zeer hooge kosten van het vervoer van zout over zee. Van de 2 millioen, die de zoutregie aan transportkosten uitgeeft, verdwijnt ongeveer 8 ton in de zakken der K.P.M.

Hoezeer het zouttransport door de hooge kosten wordt belemmerd, blijkt uit het volgende. De Chineesche pachter te *Bagan Si Api* (Oostkust v. Sumatra) betrok tot nu toe de 8.000 kojang zout, benoodigd voor het inzouten van visch, uit de Middellandsche zee. De zoutregie wilde hem het noodige zout leveren, waaraan voor de bevolking van Madoera een *f* 80.000 te verdienen was, doch door de hooge vrachtprijzen der K.P.M. bleek de levering onmogelijk.

Het zal noodig zijn in de toekomst, dat de regeering aan de zoutregie de beschikking geeft over de noodige vaartuigen voor het vervoer.

„Waar de dienst eigen vaartuigen gebruikt, was hij in de gelegenheid zich een juist begrip te vormen van de kosten van het transport en de verkregen gegevens voordeelig te benutten. Dat bleek bij het vervoer van los zout van het zoutland Boender (Madoera) naar de fabriek te *Kalianget*, welk vervoer deels geschiedde in eigen beheer, deels door de Madoeratram."

Door de verschillende gegevens, waarover men beschikken kon, kon men met de M.T. een contract afsluiten, waardoor op het vervoer 20 mille uitgespaard werd, terwijl men later voor het vervoer van briketzout van de fabriek te *Krampon* naar het groote pakhuis te Soerabaja eveneens een voordeelig bod bedingen kon.

„Hoe spoediger de grondslagen worden gelegd voor een eigen transport-vloot — natuurlijk op bescheiden schaal — hoe beter; de regeering kan er jaarlijks eenige tonnen gouds door besparen." De dienst der zoutregie is reeds werkzaam in de richting om het transport te land geheel onder eigen beheer te brengen, en waar voor het transport goede eenheidscijfers vastgesteld zijn, is men in staat voor verschillende werkzaamheden, z.a. laden en lossen in spoorwegwagons, enz., een goeden maatstaf aan te leggen.

Een vitaal belang is en blijft echter de voorziening in het zeetransport met eigen middelen en het zou een daad zijn, „welke getuigt van hoogst eenzijdige politiek, en welke bijna het karakter draagt van bevoorrechting eener monopoliseerende scheepvaartonderneming, als de K.P.M., indien men het vraagstuk van het eigen zeetransport niet spoedig onder de oogen zag."

Fabricage van kunstmest in Indië.

No. 3 der mededeelingen van de commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid in Ned.-Indië handelt over de „fabricage van kunstmest in Ned.-Indië."

De economische beteekenis van meststoffen ligt in de mogelijkheid om door hun gebruik de opbrengst van de cultures zoodanig te verhoogen, dat de bate van deze vermeerdering hooger is dan de kosten van de verbruikte mest en van den arbeid aan de bemesting verbonden.

Daar de waarde van de in den handel zijnde meststoffen berekend wordt naar de waarde van de analytische eenheden hunner werkzame bestanddeelen en er geen bijkomende factoren eenigen invloed uitoefenen, is deze industrie meer dan andere afhankelijk van scherp begrensde productie-kosten.

Naar haar hoofdwerking kan men de meststoffen verdeelen in fosfaatmest, kalimest en stikstofmest.

Daar de bodem van Java van jong vulkanischen oorsprong is en het in hoofdzaak uit andesiet bestaande moedergebergte vele verbindingen bevat, waaruit kali gemakkelijker vrijkomt bij verwering dan dit met fosforus het geval is, zal fosfaat- en stikstofbemesting van overwegende beteekenis zijn. Sumatra is van andere formatie, sterker verweerd en uitgeloogd en minder rijk aan kali.

Fosfaatmest, Thomasfosfaat, beendermeel, kalimest, stikstofmest, zwavelzure ammoniak, boengkil, Chilisalpeter, kalkstikstof en andere luchtstikstof-

fen vragen derhalve in de eerste plaats de aandacht.

Ontginbare afzettingen, geschikt voor grondstof van kali- of fosfaatmest, zijn in Indië onbekend, zoodat voorshands alléén een kalkstikstof-industrie in aanmerking kan komen, waardoor gelijktijdig in de behoefte aan carbid zou kunnen worden voorzien. Daarvoor zou noodig zijn goedkoope electrische stroom en cokes. Aan bovenstaande beschouwingen knoopt de *Deli-Courant* een en ander vast met betrekking tot de Oostkust.

Bij een fabriek van een productie, gelijkwaardig met 1/5 van den tegenwoordigen invoer van zwavelammonium, is noodig een waterkracht van 6800 H.P.

Bovengenoemd blad herinnert in verband daarmee aan den waterval der Asahanrivier met zijn 130.000 H.P., terwijl voor de bereiding van de jaarlijks in Indië ingevoerde hoeveelheid zwavelammonium slechts 34.000 H.P. noodig zijn.

Neemt men nu in aanmerking dat de Oostkust jaarlijks ongeveer 10 tot 12 duizend ton aan kunstmeststoffen invoert, waarbij wel een belangrijke hoeveelheid kali is, maar waar tegenover staat, dat er in de toekomst een enorme behoefte zal bestaan aan stikstofmeststoffen, zoo ligt het op den weg der beide groote planters-vereenigingen om de aandacht van de regeering op deze mogelijkheid te vestigen.

,,Voor deze lichamen, die nooit geschroomd hebben den stoot te geven tot andere ondernemingen, die slechts even de eigen landbouwbelangen raakten, zou het toch maar een kleine kunst zijn, om onder garantie der leden, een bedrag van twee tot vijf millioen gulden bijeen te krijgen, voor een dergelijk doel."

En de regeering zal, wanneer de plannen ernstig en *van zoo algemeen belang zijn*, niet anders dan gunstig kunnen beschikken op een verzoek tot exploitatie.

,,En één keer de concessie voor den waterval in handen, en verzekerd van een afname van 34.000 H.P. voor een speciaal doel, zou zich voor het overige deel van deze waterkracht ongetwijfeld een verder perspectief openen, mits bekwame mannen, met durf en ondernemingsgeest, de zaak aanvatten."

,,Hier ligt voor de vereenigingen een groot werk te doen van algemeen belang voor de Oostkust, voor Indië en voor Grooter Nederland."

Suriname.

In ,,*De West*" van 5 Februari een kort bericht over Coronie. De kust spoelt daar namelijk af. Bij de opneming, die een week te voren had plaats gehad, is gebleken ,,dat de monding van het oude kanaal geheel verstopt is. Het land ten Oosten daarvan is weggespoeld, behoudens een smalle strook, waardoor nu een geul is gegraven. Deze geul is niet diep genoeg voor de groote kotters.

Inmiddels is men reeds begonnen met het afbreken van den lichttoren voor Coronie, daar deze door de afspoeling in een gevaarlijke positie kwam te verkeeren."

Zooals men weet verandert de kustlijn van Suriname voortdurend van richting en gedaante. De sterke, langs de kust gaande westelijke zeestroom schuift de rivierslib in die richting voort,zoodat banken gevormd worden, ten zuiden van welke de rivieren, voor zoover ze niet een zeer krachtigen stroom hebben, in het mondingsgebied naar het westen ombuigen. De kustlijn schuift zoodoende noordwaarts op. Als een gevolg van het uiteenloopend vermogen der rivieren, die het bankenvormend materiaal aanvoeren, geschiedt de opschuiving van de kustlijn niet regelmatig. Hier en daar wordt het aangeslibde land weer weggespoeld.

In deze phase verkeert een deel van de kust van Nickerie sedert een zestigtal jaren. Bij Coronie heeft in de laatste halve eeuw aanslibbing plaats gevonden, waardoor de loozing zeer geleden heeft. De modderbank, die zich al verder en verder in zee uitbreidde, maakt de scheepvaart zeer moeilijk. Een reis naar of van Coronie is dan ook alles behalve aanlokkelijk. Dat was,vóór de modderbank er lag,anders. Ouden van dagen herinneren zich dat men toen met vrije groote schoeners de kanalen der plantages binnenzeilde. In dien tijd spoelde de Coroniekust af; de tegenwoordige hoofdweg van Coronie is de voormalige achterdam der plantages.

Is het bericht van ,,*De West*" juist, dan kunnen voor dit district weer goede dagen aanbreken. De achteruitgang van het district is toch voor een groot deel het gevolg geweest van de aanslibbing, die zoowel de loozing als het verkeer belemmerde. Maar de wegspoeling van zoo'n reusachtige modderbank is niet het werk van dagen of weken.

* * *

Een briefschrijver in Saramacca deelt aan ,,*Suriname*" van 1 Februari mede, dat daar zelfs Indianen deelnemen aan veldarbeid, als b.v. koffie-inzamelen en wiedwerk. De nood moet wél aan den man zijn als onze Indianen zich daartoe laten vinden. Geregelde arbeid is niet iets voor deze vrije zonen van het land. Niet dat ze lui zijn — zooals velen beweren — maar er is veel werk, waarop zij met verachting neerzien. Loondienst verrichten ze niet gaarne, als deze geregelden arbeid medebrengt.

* * *

Eenigen tijd geleden deelden wij mede, dat de uitgifte van het te Paramaribo verschijnende weekblad ,,*Op den Uitkijk*" gestaakt is. Wij betreurden dit zeer, in het bijzonder om de beschouwingen van ,,Spectator" en de wekelijksche brieven van ,,Van Hakop Tak". Tot ons genoegen zien wij nu dat Van Hakop Tak als ,,Periscopist" is opgedoken en nu in het blad ,,*Suriname*" op de hem eigen wijze mededeelt wat hij ,,door den Periscoop" waarneemt...... op het land.

Zal Spectator nu blijven zwijgen vóór de oorlog geëindigd is?

* * *

De *Nieuwe Rotterd. Courant* van 1 Mei heeft het volgende Reuter-bericht:

,,*De Times*" verneemt uit Georgetown, dat Melville, de commissaris voor de Rupununi-districten is teruggekeerd, na zes maanden in het achterland van Britsch-Guyana te hebben doorgebracht, om daar een pad voor veevervoer te laten hakken, dat de Savannahs bij de Braziliaansche grens bereikbaar moet maken van uit Britsch-Guyana. Dit vee-pad nadert snel zijn voltooiing. Het zal een belangrijke nieuwe bron voor vleeschproductie openen. De 1000 stuks vee, die zich thans op de Rupununi-Savannah ophouden zou al lang tot millioenen hebben kunnen zijn aangegroeid, indien er slechts een verbinding tot de haven van Georgetown had bestaan. Pas wanneer die verbinding is tot stand gebracht, zal de belangrijkheid van de kolonie door de buitenwereld worden beseft.

De plannen voor den aanleg van den spoorweg naar het binnenland, die thans bij den minister van Koloniën in onderzoek zijn, zijn ontworpen door Gordon Cameron, een lid van de Kamer van Koophandel te Londen, die onlangs met een desbetreffend rapport van den gouverneur uit de Kolonië naar Londen is vertrokken."

Komt deze verbinding tot stand dan zal Britsch-Guiana weer een grooten voorsprong hebben bij Suriname. *Onze* spoorweg eindigt ergens in het oerwoud ,,bij een of anderen boom." Of hij ooit verder doorgetrokken zal worden? In een met mooie kiekjes verlucht artikel in het weekblad ,,*Indië*" van 20 Februari meent de heer *J. van Zanten* dat de resultaten van de exploitatie zeer zeker beter zouden zijn, zoo de spoorlijn werd doorgetrokken tot in het gebied der goudvelden aan de Marowijne-rivier. Of de doortrekking plaats vindt of niet, de vervanging van de kabelbaan over de Suriname-rivier door een vaste brug acht hij noodzakelijk. ,,Niet alleen — aldus de schrijver — is deze kabelbaan een hinderpaal voor de ontwikkeling van den spoorweg, doch bovendien moedigen ook de enorm hooge vrachtprijzen het gebruik maken er van niet aan. Er wordt echter bij de beoordeeling van de resultaten van den spoorweg te veel gelet op de directe finantiëele resultaten en te veel wordt uit het oog verloren, dat deze lijn niet is aangelegd als een onderneming, wier resultaten worden uitgedrukt in het cijfer van het jaarlijksche dividend, doch alleen en uitsluitend met het doel om de binnenlanden tot ontwikkeling te brengen."

* * *

In de rubriek ,,Oost en West-Indisch literatuuroverzicht" in ons vorig nummer is reeds de aandacht gevestigd op de bijdrage van den heer *Fred. Oudschans Dentz* in deel XXXIX van de ,,*Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*". Nog een enkele opmerking volge hier.

De door den heer *Oudschans Dentz* gepubliceerde ,,*Description of Guiana*" van *John Scott* werd omstreeks 1667 geschreven. *Scott* geeft daarin cijfers van de getalsterkte der Indianen-stammen. Om bij Suriname te blijven: aan de Marowijne ongeveer 800 Caraïbische families, verder de rivier op en bij de bronnen van de Sinamary 1400 Paricoates, in Suriname, Commewijne, Saramacca, Coppename en Corantijn ongeveer 5000 Caraïbische families, in Saramacca en Boven Suriname omstreeks 1400 Turromacs en boven aan de Corantijn 1200 Sapoyes. Een cijfer voor de Arowakken in dit deel van Guiana vermeldt *Scott* niet, hoewel zij er waren. Is er eenige waarde te hechten aan de genoemde cijfers? Naar ons gevoelen niet. Uitroeiing van de Indiaansche bevolking — zooals die in andere deelen van Amerika heeft plaats gehad — is in Suriname niet voorgekomen. De geheele Indiaansche bevolking van Suriname — de enkele stammen of stammetjes in het verre binnenland niet medegerekend — wordt thans geschat op ± 1500 personen. *) Hoewel de Indianen in Guiana veel heen en weer trekken, is er in de geschiedenis van Suriname niets bekend van massale verhuizingen. Ook de onderlinge oorlogen tusschen de

*) In Deel I, afl. 1 (Juli 1917) blz. 11 van het tijdschrift ,,Onze Missiën in Oost- en West-Indië", schat de heer J. Franssen het getal Indianen op 4000. Eenige specificatie ware zeer welkom. De missie is vermoedelijk in staat juister cijfers te geven dan het Koloniaal Verslag.

verschillende stammen hadden geen groote proporties. Waar zijn nu in 2½ eeuw al die duizenden gebleven? Moet men werkelijk gelooven aan het veel besproken uitsterven van de Indianen? Is het niet veeleer aan te nemen, dat de oorspronkelijke bevolking van Guiana altijd schaarsch is geweest en dat de beschrijvingen van „great nations" bij de oude schrijvers vrucht waren van hunne verbeelding of hunne lichtgeloovigheid?

Scott zegt van Berbice dat het is „a place that abounds with excellent horses and chattle". Toen reeds, en dat is zoo gebleven. Nog steeds bloeit in Berbice de veeteelt. Waarom kan dat niet zoo zijn in het naburige Suriname? Heeft men daar ooit een behoorlijke studie gemaakt van de toestanden in Berbice?

* * *

In de Mei-aflevering van „*Neerlandia*" het volgende omtrent de Groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond:

„Hoewel langs een omweg bericht inkwam, dat de groep weer tot nieuw leven is gekomen, kon het Hoofdbestuur met het nieuwe Groepsbestuur nog geen verbinding krijgen. Dat dit echter weer met de nationale beweging meeleeft, blijkt uit een vertooning van de Nederlandsche leger- en vlootfilm, die de Groep haar leden aanbood."

* * *

Van de hand van den heer *J. Barkley Percival* te Paramaribo weer een geïllustreerd artikel over *Suriname en zijn hulpbronnen*, ditmaal in het Amerikaansche tijdschrift „*American Industries*" van October 1917. De schrijver wijst op de vele kansen, die het grootkapitaal heeft om in de kolonie zaken te doen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Insulinde". De *Sinar Djawa*, vraagt, hoe het komt, dat de vergadering den 18en November door „*Insulinde*" te Semarang belegd, slechts door enkele Indo's bezocht is, terwijl toch Indo's de leiding van die vereeniging hebben. Te Bandong is het ook zoo geweest. *Darna Koesoema*, redacteur van de *Kaoem Moeda*, antwoordt hierop: Onder de Indo's zijn er velen, die Europeesch voelen *(jang berkoeping Europa)*. Zij achten hun bruine of gele huid zuiver blank en zich zelf van vreemde smetten vrij.

De opstand in Djambi en S. I. De *Kaoem Moeda* schrijft hierover: Wie de rapporten over den opstand in Djambi gelezen heeft, weet, dat men er vlug bij is geweest de *S. I.* te betichten, dat de *S. I.* er niet debet aan geweest is, al zijn er ook *S. I.*-leden geteld onder de verzetslieden. En ofschoon dit te erkennen onaangenaam is geweest voor de bestuursambtenaren, zij hebben moeten toegeven, dat de opstand uitgebroken zou zijn, ook al had er geen *S. I.* of *Sarekat Abang* bestaan, en dat de plichtverzakende ambtenaren in dat gewest voor het gebeurde aansprakelijk gesteld moesten worden. Het officieele rapport over den opstand in de Grogotlanden is eenzijdig. De willekeur der ambtenaren, de heerendiensten en de drukkende belastingen, zijn ook te *Pasir* de oorzaken geweest der onlusten, toegegeven ook, dat deze oorzaken vergroot zijn voorgesteld. Den adviseur Lulofs is dat bekend en de Regeering heeft het erkend. Volgens krantenberichten is de opstand beraamd door de Sebaja-Dajaks. De bevolking volgde en ook de leden der *S. I.* Als men dan nog weet, op welke wijze de bestuursambtenaren onlusten bij haar geboorte plegen te smoren, dan wekt het geen verbazing meer, dat een zuchtje tot een orkaan kan aanzwellen.

Is nu het besluit der Regeering tot intrekking der rechtspersoonlijkheid van de *S. I.* te *Pasir* te rechtvaardigen? Van beleid getuigt die regeeringsdaad stellig niet. In deze tijden moest ieder mensch het recht hebben zich vrijelijk te uiten. In Europa vermoordt men elkaar. In Rusland en in Arabië heeft de democraat zich van den druk van den autocraat bevrijd. In het Oosten, in ons Indië, ontwaakt het zelfbewustzijn van het volk. Met de wettiging van de S. I. kwam er een veiligheidsklep. Met het teniet doen der wettiging sluit men deze veiligheidsklep weer af. Dan is er oogenschijnlijk rust, maar God alleen weet, wat er in het verborgene woelt en werkt. Zoo wordt de revolutionnaire actie verwekt. Aldus besluit bovengenoemd blad.

Over het intrekken van het Gouvernementsbesluit waarbij de *S. I.* te *Pasir* (in de *Tanah-Grogotlanden)* als rechtspersoon is erkend, schrijft de *Oetoesan Hindia* 't volgende: Vanaf het oogenblik, dat deze vereeniging werd opgericht, is te *Pasir* niets voorgevallen, wat het Gouvernement aanstoot gegeven heeft. Het is waar, aan den opstand der Seboja Dajaks hebben ook S. I.-leden deelgenomen. Maar uit het verslag van onzen vertegenwoordiger, die naar *Pasir* is gezonden, blijkt, dat de *S. I.*, qua vereeniging, niets met dien opstand te maken heeft gehad. Den S.-I-ers, die hun belofte aan de vereeniging ontrouw geweest zijn, moet de schuld ten volle toegemeten worden, maar de vereeniging zelf treft geen blaam. Dit verklaren wij, voor het geval de intrekking der toegekende rechtspersoonlijkheid het gevolg mocht zijn van dien opstand. *Tirtodanoedjo* is, voor de redactie van ons blad en in de hoedanigheid van vertegenwoordiger der *C. I. S.*, een maand te *Pasir* geweest, slechts om te onderzoeken, wat deze onlusten veroorzaakt heeft. Hoewel hij in de uitvoering van zijn opdracht van de zijde van den controleur, die zich toen te *Pasir* bevond, zeer veel tegenwerking ondervonden heeft, is het hem gelukt voldoende inlichtingen in te winnen, die hij ons uit *Kota Baroe* toegezonden heeft, en in ons blad zijn openbaar gemaakt. Uit dit verslag blijkt duidelijk, dat de *S. I.* vereeniging niet de minste schuld aan den opstand heeft gehad. Hierop is door het Gouvernement geen acht geslagen. Toen *Tortodanoedjo* van zijn reis terugekeerd was, werden niet lang daarna de Sultan van *Pasir* en zijn broer, de pangeran manterie, gevangen genomen en naar Bandjermasin verbannen, waar zij nu reeds drie jaar vertoeven. Zij waren in de onlusten in *Tanah-Grogot* betrokken. Twee of drie maanden na de interneering van deze Inlandsche Vorsten werden de bestuursambtenaren voor den opstand aansprakelijk gesteld. Deze ambtenaren zijn nu reeds allen heengegaan, vanaf den Resident tot den Controleur, gepensionneerd of overgeplaatst. Alleen het districtshoofd *Demang Gamang* is nog in de *Tanah-Grogot*-streek. Hij zal vervolgd worden wegens laster. Men hoort niets meer van de geheele zaak, die nu reeds drie jaren aanhangig is.

In een extra-nummer van hetzelfde blad leest men verder over deze zaak: Het is mogelijk, dat de locale *S. I.* te *Pasir* er op aangekeken wordt, omdat zij als scherm gebruikt is door kwaadwilligen en door haar leden. Der vereeniging zelf valt echter niets te verwijten. Moet men een huis, dat boosdoeners herbergt, afbreken? Aan het huis zelf is toch niets slechts? Zoodra de Voorzitter der *C. S. I.* van zijn ziekte hersteld is, zal hij de Regeering over deze kwestie interpelleeren.

De Buitenzorgsche Zaak. De lezers weten — alzoo de *Kaoem Moeda* — hoe de Inlandsche beweging wordt tegengewerkt. Zoo is het lasterpraatje gegaan, dat twee Duitschers, *Keil* en *Schüm*, verscheidene leden van de *S. I.* te Buitenzorg tot opstand hebben aangezet. In de *Neratja* zegt *Abdoel Moeis*, van de bestuursleden worden genoemd hadji *Abdoellah*, ex-president van de *S. I.* te Buitenzorg en hadji *Samboedi* van het kringbestuur te Tjigombong. Het *Nieuws van den Dag* en het *Soerabajaasch Handelsblad* publiceerden, dat deze beide S. I.-ers, beinvloed door één der Duitschers, in een S. I.-vergadering gezegd zouden hebben, dat de tijd gekomen is, dat de Inlander zijn bekomst heeft van de Nederlandsche overheersching en dat die Duitscher voortaan als heer van het land wordt erkend. Dit is nu de tweeledige opruierij: ten eerste tegen de Duitschers en ten tweede tegen de *S. I.* Het tijdstip voor deze ophitsing is goed gekozen. De opruiers versterkten hun positie, doordat *hadji Mohamad Achmad*, S. I. bestuurslid te Buitenzorg, zich door geheugenzwakte had vastgepraat. Deze *hadji* heeft vroeger voor den rechter verklaard gezien te hebben, hoe *hadji Abdoellah* en *hadji Samsoedi* de S. I. leden ophitsten. Men heeft er zich over verwonderd, hoe deze laffe, domme praatjes bij den assitent-resident Schenck de Jong geloof gevonden hebben. Het staartje van het muisje is, dat thans vele Inlandsche getuigen, wegens meineed, vervolgd worden, daar zij nu verklaard hebben, vroeger valsche getuigenis te hebben afgelegd. Zoo wreken de blanken zich op lieden, aan wie zij een hekel hebben! Wij weten niet, hoe de heer de Klerck tegenover deze meineedzaak staat. Hij komt als getuige voor, maar is zijn plaats niet op de bank der beklaagden? Men vergete niet, dat de Inlanders in deze zaak slechts werktuigen zijn geweest.

Onsmakelijk. Nu het *Soer. Hbld.* een boycot dreigt — zoo vervolgt de *Kaoem Moeda* — erkent de hoofdredacteur Boon, dat zijn artikel, dat daartoe aanleiding gegeven heeft, „onsmakelijk" is. „Hij heeft zich laten gaan, gedreven door vaderlandsliefde", zoo schrijft hij. De Nederlander Mulder van het *Nieuws van den Dag van N.-I.*, heeft natuurlijk een pleidooi gereed, om Boon schoon te wasschen. Hij voelt zich zelf bedreigd, omdat hij zijn eigen rasgenooten vaak de huid vol scheldt. De Asmodee-abonnees brengen toch zijn salaris op. Wij weten nu, hoe men de Asmodee-lui treffen moet: niet op den kop, maar...... in de beurs.

Asmodee-pers. In een ander nummer schrijft hetzelfde blad: *Het Nieuws van den Dag van N.-I.* laakt de motie van „*Insulinde*", onlangs genomen op een openbare vergadering, waarbij tegenwoordig waren: de S. I., P. G. H. B., P. P. B., V. S. T. P. en Pips. Het blad vindt 't niet goed, dat in de toekomst, ook na genoten hooger onderwijs, de Indiërs hoogere landsbetrekkingen, als: ingenieur, rechter, enz. bekleeden zouden, omdat zij niet geschikt zijn voor posten, waaraan groote verantwoordelijkheid verbonden is. Het spreekt van zelf, dat deskundigen uit de kringen van het *Nieuws van den Dag* mooie inkomsten eer aan hun soortgenooten dan aan Inlanders gunnen. Maar wij, Indiërs, gelooven, dat de Regeering, die immers de ethische richting volgt, en ook de particuliere werkgevers, de gevoelens der Asmodeepers negeeren zullen en de werknemers sala-

rieeren in verhouding tot hun capaciteiten, zonder aanzien van huidskleur of godsdienst.

Om ook Inlandsche abonnees te krijgen, plaatst het *Nieuws van den Dag* wel eens boven een bericht: „*Onze Inlandsche correspondent te... schrijft*": Inl. correspondenten heeft het Nieuws echter niet — verklaart de *Kaoem Moeda* — noch in deze, noch in de astrale wereld. Dit slimmigheidje is een geldelijke speculatie. Als het blad een generaal blameert, wil het bij de onderofficieren in het gevlei komen. Valt het een resident aan, tien tegen één, dat het in de gunst tracht te komen van commiezen en klerken, die het verlokken wil een abonnement te nemen.

In de *Kaoem Moeda* van 21 November lezen wij: „Onze Inlandsche correspondent te Weliri schrijft „......Er zijn wel Inlanders geabonneerd op het „blad, om te letten op de stem van een vijand. Een „Inlander, die om het honorarium in het *Nieuws* „schrijft, is eerloos. Zoo iemand is geen echte In„lander, want het *Nieuws* kennen alle Inlanders als „een blad, dat den Inlander neerhaalt en verguist „zonder reden of grond."

Gedrost. In den nacht van 2 Nov. (1918) — alzoo de *Oetoesan Hindia* naar aanleiding van de staking van de leerlingen der O.S.V.I.A. te Probolinggo — zijn 16 leerlingen van de opleidingschool te Probolinggo, w.o. een zieke, gedrost en hebben, langs de rivier en sawahs, de halte Malasah bereikt. Zij zijn naar huis gegaan, sommigen met den trein, anderen te voet. Zij zijn wars van het schelden en slaan van een Europ. onderwijzer. Een klacht bij den Direkteur had slechts het gevolg, dat de leerlingen in het ongelijk gesteld zijn en dezelfde onderwijzer nog beestachtiger optrad. Leiders van ons volk! komt op voor de eer van de natie! Treedt op met kracht tegen al, wie ons smaadt en neerhaalt. Moge de ethische richting geen onderwijzers bij het Inlandsch onderwijs aanstellen, die den Inlander vijandig zijn. Waartoe moeten de gemoederen vergiftigd en rassenhaat gezaaid worden? zoo vraagt het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ja, waartoe? vragen wij ook — alzoo de *Bintang Soerabaja* — naar aanleiding van bovenstaand bericht en vervolgt sarcastisch: De *Oetoesan Hindia* doet zoo iets nooit! Nimmer wordt door dit Maleische blad een nietige gebeurtenis opgeblazen om den *Boemipoetra* op te ruien tegen den Nederlander; haar berichten worden eerst geplaatst, na nauwkeurig onderzoek en zonder het oogmerk den *Boemipoetra* van den Nederlander of *orang asing* (vreemdeling) te vervreemden.

Was 't maar waar. Hoort maar, wat een leerling der opleidingschool voor Inlandsche artsen te Probolinggo, namens de leerlingen dier onderwijsinrichting aan de *Oetoesan Hindia* zelf schrijft: In het artikel van uw Probolinggo'schen medewerker staat: „Daar is een Europeesch onderwijzer, die gewoon is de leerlingen uit te schelden en te slaan." Gebeurt het al eens, dat een onderwijzer slaat, dan is dit nog niet aan zijn karakter te wijten. Verder: „De leerlingen hebben zich bij den Direkteur over den onderwijzer beklaagd, maar zijn in het ongelijk gesteld." Dit is gelogen. De Direkteur heeft op de klacht geantwoord: „Ik heb u reeds gezegd, blijft de lessen volgen. Ik zal intusschen de zaak onderzoeken. Gij hebt echter niet naar mij geluisterd en hebt de lessen bij dien onderwijzer verzuimd en dus tegen de regelen der school gehandeld. Voor deze ongehoorzaamheid jegens mij hebt gij kamerarrest." Voorts zegt een medewerker: „Het optreden van den onderwijzer werd steeds beestachtiger." Ook dit is niet waar. Uw medewerker had de zaak voor de publicatie beter moeten onderzoeken. Wij verwachten van een blad, als het uwe, juister berichten en geen opruiingen als het artikel van uw medewerker uit Probolinggo. Wij laken de leerlingen der 3e klasse niet, omdat zij zich over hun onderwijzer beklaagd hebben, maar drossen doen geen beschaafde menschen. De zieke leerling, die volgens het bericht zich onder de uitgebroken leerlingen, die kamerarrest hadden, bevond, is in werkelijkheid vóór deze desertie, d.i. vóór de poeasamaand, wegens gezondheidsredenen, als leerling afgevoerd."

Gemakkelijk leenen! De *Pewarta Soerabaja* ontving van een medewerker het volgende schrijven: Een handelaar vroeg de credietbank *f* 10.000 te leen en bood een perceel van *f* 25.000 als onderpand aan. Het verzoek werd afgewezen. De handelaar stelde naast den waarborg een anderen, 45 bouws sawahgrond en had toen succes. Als men nu den bouw sawahgrond op *f* 500 schat, heeft de man een waarborg gesteld van *f* 25.000 + 45 × *f* 500 = *f* 47.500, om *f* 10.000 te kunnen opnemen. Dit is eerst gemakkelijk geld los krijgen!

Een ander staaltje: Een gewezen *naib* (priester) wilde een rijstpelmolen oprichten om tegen een matige vergoeding de dessalieden van dienst te kunnen zijn. De *naib* is rijk en kan goede waarborgen stellen. De betrokken wedono adviseerde evenwel tegen het verleenen van het aangevraagde crediet, op grond van de overweging, dat de afdeelingsbank slechts minvermogenden heeft te steunen. De ervaring heeft ons evenwel geleerd, — alzoo het blad, — dat minvermogenden geen geld van de bank kunnen krijgen, omdat zij geen waarborgen kunnen stellen.

Indië voor de Indiërs. *Darah Hindia* schrijft in de *Djawa Tengah*, dat de bevolking thans slim genoeg is, om de bedoeling van elken regeeringsmaatregel te begrijpen. Zoolang het de bedoeling is om Ned.-Indië voor Nederland te houden, moet men zich tegen maatregelen kanten, die deze bedoeling tot grondslag hebben. De Indische beweging stelle er zich vierkant tegenover. Het streven van de Indische bevolking is er op gericht Indië voor zich zelve terug te krijgen. Ten slotte zal het toch daarheen moeten leiden, hetzij goedschiks, indien de Regeering haar plicht goed inziet, zoo niet, ja dan kwaadschiks. Geschiedt de teruggave goedschiks, dan zal Indië uit dankbaarheid Nederland blijven steunen. Moet de teruggave kwaadschiks plaats hebben, dan zal er voor goed een scheiding zijn.

Dit neemt niet weg — meent *Darah Hindia* — dat waar het de plicht is der Regeering om verbetering aan te brengen in het lot van den Inlander, ook de Inlandsche bevolking daartoe moet medewerken, maar niet zóó om de Regeering sterk naar buiten te maken. Die kracht naar buiten is niet noodig om ons lot te verbeteren en met die kracht kan zij ons even goed, ja nog beter dan nu onderdrukken. Die kracht mag niet ten eigen bate aangewend worden, daarom is hij tegen het streven van „*Indië Weerbaar.*"

Hij is er van overtuigd, dat de Regeering wel aan de wenschen en verlangens der onderdanen wil voldoen. Maar wanneer? Moet dit afhangen van de sterkte der partij, die deze wenschen en verlangens koestert? Hij vindt 't daarom jammer, dat de verschillende rassen in Ned.-Indië niet gemeen overleg plegen om gezamenlijk de noodige actie te voeren, teneinde verbetering van positie te erlangen. Alsdan kunnen de belangen van elk ras afzonderlijk, door allen gezamenlijk gesteund worden.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Zionisme.

Naar 't zich laat aanzien, staan de kansen voor de Israelieten om 't beloofde land in te gaan gunstig. Twisten de partijen, die in den wereldoorlog tegenover elkander staan, schier over elk betwistbaar punt, zij zijn 't eens over de Joodsche nederzetting in Palestina. Over de uitvoering bestaat nog wel geen overeenstemming, over 't karakter aan land en volk te geven in eigen samenstelling en in internationale verhouding heerschen nog zeer uiteenloopende opvattingen, maar over het hoofdbegrip, dat de Joden in Palestina een nationaal tehuis moeten vinden, bestaat voldoende eenstemmigheid om op de verwezenlijking ervan te mogen vertrouwen.

Is Engeland er trotsch op 't Joodsche land bevrijd te hebben, betuigt Amerika hierover zijn voldoening, van Duitsche en Turksche zijde wijst men die bevrijdingsgedachte natuurlijk af en stelt men de Joden gerust door hun ook zonder de Britsche bescherming den heilstaat voor oogen te stellen. Te Berlijn is een Duitsch comité gevormd ter bevordering van de Joodsche nederzetting in Palestina. De voormalige T. gezant Raschdara betoogde er, dat T. nimmer tegen die nederzetting ingenomen was geweest. De Rijksdagafgevaardigde Cohen wees op de groote beteekenis die de Joodsche kolonisten in Palestina voor 't economische leven van T. hadden gevormd. Volgens hem heeft 't Zionisme geen belang bij een afscheiding van Palestina van Turkije, doch streeft 't slechts naar een cultureele autonomie. Geheimraad Clisnow wees op de verbetering, die de Joden uit Oost-Europa door overbrenging naar Palestina wachtte en zag hierin de beteekenis van de beweging.

Aan deze mededeelingen van Wolff's agentschap van de te Berlijn gehouden bijeenkomst, sloot een bericht van 't Joodsche correspondentiebureau in den Haag aan. In leidende J. kringen is men bezorgd over 't lot der Bessarabische israelieten, die nu onder Roemeensche heerschappij zijn gekomen. 't Gaat hier om 300000 Joden, die in 't bezit zijn van volle burgerlijke en politieke gelijkheid. Weliswaar is in 't vredesverdrag bepaald, dat de binnenlandsche rechtsverhoudingen van Bessarabië onaangetast blijven en dat in 't bijzonder de religieuse en politieke vrijheid zal worden geëerbiedigd, maar na de cynische wijze, waarop Roemenië de bepalingen van 't verdrag van Berlijn van 1878 heeft verdraaid, heeft men weinig reden om aan te nemen, dat de beloften nu zullen worden gehouden. De eerste teekenen van Jodenvervolging zijn er reeds en worden in 't bericht vermeld.

Zal, als Roemenië aan zijn J. onderdanen geen rustig verblijf gunt, hun den weg naar Palestina open gesteld en de landverhuizing vergemakkelijkt worden?

Overgangstijd.

Zooals wij, een paar nummers terug, in 't vooruitzicht stelden, ontleenen wij nog 't een en ander aan de beschouwingen, welke L. Epstein in de Deutsche Kolonial-Zeitung (20 April), ten beste heeft gegeven over den economischen strijd, dien Duitschland te voeren

zal hebben om zijn positie in den wereldhandel weer op krachtigen grondslag te stellen.

Zelfs als de thans vijandige landen gedwongen kunnen worden D. weer van hun overdaad van grondstoffen te doen toevloeien zal D. nog niet genoeg krijgen. Overal zal zich in de periode na den oorlog groote behoefte aan grondstoffen doen gevoelen. Tevens zal er gebrek zijn aan scheepsruimte. De D. regeering heeft reeds geld toegestaan om den wederopbouw van de handelsvloot te bevorderen, maar de gevolgen van den oorlog zullen zich in dit opzicht toch nog lang nijpend doen gevoelen. Om deze en andere redenen moet D. er op bedacht zijn 't verbruik van ingevoerde grondstoffen zooveel doenlijk te beperken, en met die van binnenlandsche voortbrenging zeer zuinig te zijn. De wereldoorlog heeft geleerd, dat buitenlandsche producten door D. grondstoffen of kunstmatig verkregen preparaten te vervangen zijn, de Erzatsmittel hebben zich reeds vermaardheid verworven. Salpeter, wolfram, katoen werden vervangen, van brandnetels wordt geweven stof, uit teer een vervanger voor rubber gemaakt, enz. De verbouw van tabak biedt een voorbeeld hoe 't uitheemsche in D. zelf verkregen kan worden.

Bestaat in Amerika nu reeds gebrek aan katoen, D. kan vermoedelijk toevoer uit Turkije en misschien uit China verwachten. Dit is echter een der artikelen, waarvoor D. ook veel van zijne koloniën verwacht, die 't bij den vrede onbekort moet terug krijgen. D. moet een eigen overzeeschen katoenaanplant krijgen. Maar ook voor andere grondstoffen voor zijne nijverheid is dit een onafwijsbare eisch, zooals voor wol, vlas, hennep, agavevezels, kapok, huiden, rubber, hout, verder olie- en kopravruchten. 't Voornemen bestaat, in de Britsche koloniën hooge uitvoerrechten te heffen, zoodat D. eigen bezittingen moet hebben, wil zijn handel niet van Engeland afhankelijk zijn.

Om krachtig en machtig tegenover 't buitenland te staan, dat in geen geval geheel te missen is, beveelt de schr. de stichting van een „inkoop- en invoercentrale'' aan, die met steun van 't rijk zal werken, zonder daarom een alleenrecht te krijgen. De handelaar moet recht hebben spoedig te handelen, waar hij de gelegenheid ziet, zonder door een organisatie aan banden te zijn gelegd. Voor den uitvoer moet een afzonderlijke centrale ingesteld worden.

Behalve aan de aanschaffing moet ook aan de verdeeling der grondstoffen volle aandacht gegeven worden. Een verdeeling naar het voortbrengingsvermogen en naar den omzet lijkt practisch 't meest aan te bevelen. Een nijverheidscentrale zal hiervoor kunnen worden gevormd uit de verdeelingsinstellingen, die tijdens den oorlog goede ervaring hebben opgedaan en die zich mede uitstrekt over 't vervoer te land en te water.

De vonnissen te San Francisco.

Lepelsgewijze brengt Reuter ons de uitspraken in 't Britsch-Indische samenzweringsproces te San Francisco. De Duitscher Bopp, gewezen consul-generaal en von Schaick, hebben de maximum straf van twee jaren tuchthuis en een boete van 10.000 dollar gekregen. De voormalige D. attaché militair von Brincker is tot 2 jaren gevangenisstraf veroordeeld. De agent van de Nordd. Lloyd Capelle kreeg 15 maanden. De hindoeleider Sjakravarty is tot 30 dagen gevangenisstraf en 5000 dollars veroordeeld, veertien andere hindoes kregen gevangenisstraffen afwisselend van 60 dagen tot 22 maanden.

De conferentie te Delhi.

Den 27en April is te Delhi een Britsch-Indische oorlogsconferentie geopend. Een 16-tal vorsten, leden van den wetgevenden raad en ongeveer 100 vertegenwoordigers van alle politieke partijen uit de provinciën. De conferentie was in hoofdzaak gewijd aan 't vraagstuk van de door Indië in den oorlog te verleenen bijstand. De adviezen spraken zich uit voor krachtige voortzetting van de aanwerving van vrijwilligers, voor 't vormen van provinciale commissies, tot samenwerken met 't departement van munitie, tot 't verkrijgen van bezuiniging op 't spoorwegvervoer en toezicht op de voortbrenging van levensmiddelen en oorlogsbenoodigdheden, tot 't bevorderen van die voortbrenging en van den scheepsbouw. Moties werden tot regeering en bevolking gericht om aan te manen tot de grootst mogelijke zuinigheid bij 't gebruik van grondstoffen.

Men hoopt door de voorgestelde maatregelen o.a. binnen een jaar een half millioen nieuwe vrijwilligers voor de verschillende fronten te krijgen. 't Was aan deze conferentie, dat de koning van Engeland de aansporing tot steun verleenen zond, waarvan wij in ons vorig nummer gewag maakten.

Een half millioen nieuwe strijders! Treurige blijde boodschap. Binnen een jaar! Een Amerikaansche minister sprak van een nieuw leger van ettelijke millioenen, dat over 2 jaren beschikbaar zou wezen. 't Is of wij met een permanent geworden oorlogstoestand te doen hebben, waarvoor arbeidskrachten noodig zijn als voor een gewild vredeswerk.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

Het Nr. van 4 Mei bevat een geillustreerde beschouwing van ir. H. Maclaine Pont, getiteld „Een algemeen uitbreidings- en verbeteringsplan voor de gemeente Semarang.'' Schr. gaat er in na welke behoeften aan uitbreiding de gemeente Semarang thans bezit, om de door den gemeenteraad aangenomen plannen daaraan te toetsen en om voorts aan te geven welke andere oplossingen z.i. in dit verband wenschelijk worden geacht.

Voorts bevat dit Nr. een leerplan voor de op te richten Nederlandsch-Indische Technische Hoogeschool (ontleend aan het verslag eener subcommissie der commissie van advies voor onderwijs van het Kon. Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Ned.-Indië).

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 1 Mei het vervolg van v. d. W.'s artikelenreeks over het eiland Sumatra. Behalve algemeen aardrijkskundige gegevens, vermeldt schr. thans een en ander van den landbouw (Europeesche cultures en inlandsche cultures) en den boschbouw. In een volgend Nr. zal schr. bijzonderheden geven over den mijnbouw, de nijverheid en den handel van Sumatra.

Verder schrijft de heer Fr. Oudschans Dentz een artikel over den economischen toestand van Suriname. Op een merkwaardig feit legt schr. hierbij den nadruk, nl. dat er zoo weinig zaken van belang in Suriname zijn, die men bepaald Nederlandsch kan noemen. „Het voornaamste handelshuis — aldus de hr. Dentz — met zijne vele vertakkingen is een Duitsch; twee filialen van groote Engelsche zaken uit Britsch Guyana kwamen tot bloei; voor telegraafverkeer is de kolonie aan een Fransche maatschappij verbonden; de voornaamste goudonderneming is een Fransche, waarnaast ettelijke Engelsche; bauxiet werd door een Amerikaan ontdekt in 1914 (de eerste concessie werd 23 Sept. 1915 verleend) en twee Amerikaansche maatschappijen werken thans in de kolonie; een nieuwe houtexploitatie maatschappij werd door een Amerikaan in 1917 opgericht, eveneens heeft een Amerikaansche maatschappij de looistoffenbereiding ter hand genomen uit mangrovenbast, zoodat dit ook voor Nederland nà den oorlog zoo onontbeerlijke artikel, het moederland weer niet ten goede zal komen. En ten slotte wordt de mijnwormziekte (anchylostomiasis) bestreden door de Rockfeller foundatoin in de V. S.!''

Neerlandia.

Het Mei-nummer bevat het jaarverslag van het hoofdbestuur van het Alg. Nederlandsch Verbond over het jaar 1917. Over de groepen Ned. Oost-Indië, Suriname en Ned. Antillen, wordt — in tegenstelling met andere jaren — door de verbroken verbindingen, betrekkelijk weinig medegedeeld. — Verder geeft Dr. W. van Lingen weer een Oost-Indisch overzicht, dat thans uit-

sluitend aan het onderwijs is gewijd. — W. v. H. herdenkt den Indischen kunstavond te Deventer, waarover in het Kol. Weekblad reeds werd geschreven.

Heilige graven.

In het Mei-Nr. van der Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging schrijft Br. J. van de Weg een kort artikeltje over een bezoek aan twee heilige graven in de Soendalanden, waarvan er een is gelegen in de nabijheid van de dessa Pondoh; hoewel honderden dit graf bezoeken, er hun offers brengen en smeeken om genezing van ziekten, om rijkdom enz., weet men niet eens wie er begraven ligt. Zendeling v. d. W. beschrijft dit merkwaardige graf bij Pondoh als volgt. De begraafplaats is gedeeltelijk omringd door een muur. Door een houten deur komt men binnen, terwijl de djoeroe koentji (d.i. de sleutelbewaarder) zijn „Bismi 'llahi 'brahmani 'brahim" prevelt. Na een open ruimte overgestoken te zijn, komt men voor een oud vervallen gebouwtje, van steen opgetrokken. Het dak is van sirappen (een soort houten dakpan). Nadat matjes gespreid zijn, wordt de deur van het „heiligdom" geopend. In dit gebouwtje bevinden zich twee graven. De grafpaaltjes zijn versierd met wit linnen en bloemen, terwijl over de twee graven een klamboe hangt. „Aan de stijlen — aldus nu letterlijk de schr. — voor deze klamboe hing een mandje met oude linnen lappen, terwijl daarnaast in een linnen zak een sirap hing. Waar de lappen voor dienden, wist onze gids niet; die hingen daar al tientallen jaren. De sirap was heilig. In vroeger tijd hadden menschen uit de dessa Segaran deze sirap gestolen, maar waren gestraft met een cholera-epidemie, zoodat zij dit heilige voorwerp weer spoedig terugbrachten. Ziehier alles wat ik vond."

Onze Eeuw.

Dr. N. Adriani publiceert in de Mei-afl. van dit maandschrift het eerste gedeelte eener beschouwing over het animistisch heidendom als godsdienst. Velen denken dat de volken die in het Animisme leven, het met hunnen godsdienst niet ernstig meenen, en dat zij er weinig aan hechten. Door een twintig-jarig verblijf bij de Minahassers in Noord-Celebes, een volk dat zijn Heidendom reeds geheel heeft verlaten en bij de Toradja's op Midden-Celebes, die de schr. nog midden in hun heidendom heeft gekend, heeft Dr. A. gelegenheid gehad van dit onderwerp een grondige studie te maken en geeft hij nu als zijn meening te kennen — welke meening hij met tal van voorbeelden vooral uit het dagelijksch leven, toelicht — dat men niet anders mag spreken als van den vollen e r n s t van het voormalig Heidendom der Minahassers en het huidige der Toradja's.

Cultura.

In de April-afl. geeft W. H. B. uit een werk van omstreeks het jaar 1700, een overzicht van wat de schrijver ervan toen wist mede te deelen van het nut van de kina en den kinaboom. Natuurlijk leest men in deze verhandeling telkens dingen, die met de wetenschap van den tegenwoordigen tijd niet geheel strooken, ja er soms lijnrecht mede in strijd zijn, maar toch mag men de historische waarde van dergelijke geschriften niet onderschatten. Zoo zegt bijv. de schrijver van de „Natuurlijke historie van de kina-kina", zooals de titel dier oude verhandeling luidt: „De Peruviaanen geeven aan de Kinaboom den naam Gannaperide en Bollus verzekert, dat de Indianen de koortsbreekende kragt van deesen boom al voor lange eeuwen geweeten hebben, maar zij hebben zulks voor de Spanjaarden uit een ingenomen wrok en haat zeer lang verborgen gehouden; totdat eindelijk in het jaar 1640 dit geheim is uitgelekt."

Nederlandsche Zendingsbode.

Mr. J. W. Flieringa vervolgt in het Nr. van 2 Mei zijn „Reisherinneringen uit Nederlandsch Oost-Indië". Schr. deelt thans een en ander mede van de zendingspost Kota-Djoeroeng in de Bataklanden (waar zendeling van den Berg is gevestigd) en van de bevolking in de omgeving.

Kennismaking met koppensnellers.

De missionaris L. van den Bergh vertelt in het Mei-Nr. der Annalen van het Missiehuis te Roosendaal van een ontmoeting met Dajaksche koppensnellers, waaraan het volgende is ontleend:

Laatst op 'n rondreis door het Dayak-district heb ik er nader kennis mede gemaakt.

Na lang zwerven belandde ik in een groot lang Dayakhuis, waar menschen en honden en kippen mij met luidruchtige betuigingen van belangstelling ontvingen. Mannen kwamen toegeloopen en klauterden als katten naar boven, op de balken, om matten en ander siertuig bijeen te sleepen. De kannibaal-hoofdman, die het zijn gast zoo aangenaam mogelijk wenschte te maken, vloog als een snelle geest door het huis, gewapend met een groot eind hout, om de jankende honden mores te leeren; hij had echter even weinig succes als de moeders, die met zachtere maatregelen haar huilend kroost tot zwijgen poogden te brengen.

Ik had mij op de mat neergezet en in alle richtingen een paar honderd handen uitgereikt, om de goede luidjes te begroeten en te overtuigen van de hartelijkheid mijner gevoelens ten hunnen opzichte, toen eensklaps mijn oog viel op den langen zijwand der galerij, versierd als een pronkstal in eene Noord-Hollandsche boerderij, niet met oud-porselein en koperwerk, maar met oorlogsgongen en menschenschedels...... [1])

De eerste kennismaking met eene dergelijke decoratie maakte me, eerlijk gezegd, een beetje griezelig en benauwd. Maar als men dag in dag uit met deze kannibalen te doen heeft, raakt men er spoedig aan gewend.

Wat verderop hingen nog een half dozijn schedels in een bundel bijeen, met een vuurtje eronder om ze voortdurend te berooken en zoo beter te bewaren . . . . . .

Voor geen geld ter wereld zouden onze Dayaks afstand willen doen van hunne verzameling schedels. Het zijn hunne oorlogstrofeeën, hunne ijzeren kruisen, hun roem en hunne glorie. Een Dayak staat bij zijne stamgenooten hooger in aanzien, naarmate zijne schedelcollectie grooter is en getuigenis aflegt, dat hij of zijn vader of zijn grootvader mannen waren van kracht en durf.

Bij feestpartijen vormen de schedels het middelpunt der feestelijkheden; vrouwen en meisjes dragen ze in triomftocht door het lange huis, onder het uiten der eentonige, voor ons Westerlingen onbegrijpelijke feestklanken: „Haai! Hooi! Haai! Hooi!" — zoo ongeveer op de noten sol-si-la.

Bij andere gelegenheden weer plaatsen de dames zich in een kring op de uitgespreide matten, elk met een schedel in de handen, en bezingen dan op hare wijze den lof van den krijg, de zoetheid der wraak en andere Dayak-heerlijkheden.

Een jongmensch, die er op uit gaat om zich eene levensgezellin te zoeken, moet in den regel de gelukkige eigenaar zijn van een paar gesnelde koppen, anders heeft hij veel kans een blauwtje te loopen. Want, zoo oordeelen de meisjes, tenminste de heidensche, 'n man die koppen heeft gesneld, zal ongetwijfeld een moedig stuurman zijn in het huwelijksbootje! . . . . .

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 18: Oorlogscrisis in Centraal-Amerika en een voorgeslagen redmiddel (waarschijnlijk ook geschikt voor Suriname), door J. Alberts. (Schr., gevestigd te Guatemala, komt voor Suriname opnieuw met het plan, dat hij reeds bijna 6 jaar geleden heeft voorgesteld: aanzienlijke uitbreiding der slachtveeteelt). — Prijs van suiker in eenige landen op 1 Mei 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Suikeruitvoer

1) Men zie de aan den tekst toegevoegde afbeelding.

van Java in het eerste kwartaal 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Enkele waarnemingen en proeven omtrent de theefabricatie besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan. — De zijde-productie van China. — Japan en Nederlandsch-Indië (overzicht eener lezing van den heer P. A. Roeper Bosch in de vereeniging Moederland en Koloniën over het onderwerp: De verhouding tusschen Japan en Nederlandsch-Indië). — De economische toestand van Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Het Nr. van 1 Mei bevat o.a. De Mataramsche vorsten, door Surya Ningrat (vervolg, met portret van H. H. Ratoe Pakoe Boewono IX). — Het hoofdkantoor der Nill Mij., Noordwijk-Weltevreden, door van Nifterik (met ill.) — Oudjaar op een post in Celebes, door T. J. v. d. Lijke-Prins. — Veeteelt in Keboemen (slot), door E. Schmülling.

Uit Nijhoff's Index.

In het April-Nr. van Nijhoff's Index worden nog de volgende titels vermeld:

Een Sumatraansche spoorweg, door S. Kalff (met ill.) (Op de Hoogte, jaarg. 1918 bl. 160).

Schedelvereering bij de Dajaks en andere stammen (met afb.). (De Aarde en haar Volken. Bijblad 1918, bl. 55).

Archiefstukken uit het Oud-Archief der Weeskamer te Batavia. (Navorscher 1918, bl. 26).

* * *

Die Islamische Welt.

In het Febr.-Maart-Nr. een artikel „Der Mohammedaner-Bund „Sarikat Islam'', door Dr. Freiherrn von Mackay.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

JAVAANSCHE KUNSTAVOND ter viering van het tienjarig bestaan van den Javanenbond „Boedi Oetomo'', op *20 Mei a.s.*, ten 8 ure, in Diligentia (niet in 't Gebouw der Theosof. Ver.).

Uitvoering van een of meer **Javaansche muziek-, dans- en tooneelstukken**, of fragmenten daarvan.

O.a. zullen gegeven worden:

1. **Demonstratie van gebruiken op den Javaanschen Verzoeningsdag. Angkloongmuziek.**
2. **Een Wajangvertooning (Javaansch Schimmenspel).**
3. **Een strijd tusschen een ksatrijo en een boeto, symbolen van het Edele en het Demonische, in dans gestyleerd.**
4. **Karakterdans (Praboe Kelono, personificatie v. IJdelheid en Trots).**

Toegangsbewijzen à ƒ 2.50 (m. inbegrip v. sted. bel.) vanaf 1 Mei te verkrijgen in „Diligentia''.

Plaatsbespreking vanaf 18 Mei van 10—12½ en 2—5 uur.

DE FEESTCOMMISSIE.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Openbaar onderwijs St. Martin (kolonie Curaçao).

Voor de openbare lagere school te Philipsburg op St. Martin wordt gevraagd, om op te treden als hoofd der school, een onderwijzer in het bezit der hoofdonderwijzersakte en van eene akte van bekwaamheid tot het geven van schoolonderwijs in de Engelsche taal.

De jaarwedde, ingaande den dag van vertrek uit Nederland, bedraagt ƒ 2500 (tweeduizend vijfhonderd gulden), met drie driejaarlijksche verhoogingen, onderscheidenlijk van ƒ 400, ƒ 300 en ƒ 300, waarbij dienstjaren hier te lande voor de helft medetellen.

Voor het bezit der akte Engelsch lager onderwijs wordt de jaarwedde verhoogd met ƒ 100, terwijl die verhooging ƒ 300 bedraagt voor het bezit der akte Engelsch middelbaar onderwijs.

Bovendien wordt als hoofd der school eene toelage genoten van ƒ 250 's jaars.

Voorts is — eveneens tot een bedrag van ƒ 100 per jaar — eene toelage verbonden aan het bezit van eene lagere akte Fransch, Duitsch, wiskunde of handelskennis, en wordt voor het bezit eener lagere akte teekenen, gymnastiek, vrije- en ordeoefeningen, handenarbeid A of B en zang ƒ 50 's jaars toelage toegekend.

Voor het bezit van eene middelbare akte, behalve voor die voor Engelsch, geniet men ƒ 200 toelage per jaar.

Al deze genoemde toelagen tellen mede voor de berekening van pensioen.

Aan de uitzending is, behalve vrije overtocht in de eerste klasse, ook voor het wettig gezin, verbonden eene tegemoetkoming voor uitrusting en verandering van werkkring ten bedrage van twee maanden bezoldiging, te verhoogen met de helft, indien één of meer leden van het wettig gezin naar de kolonie medegaan of het gezinshoofd tijdens diens dienstvervulling derwaarts volgen.

Geene uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den dienst in de kolonie.

Gegadigden behooren zich zoo spoedig mogelijk bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement), te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hunne akten van bekwaamheid.

In het adres moet worden vermeld of de gegadigde gehuwd is en het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 29 April 1918 No. 99).

Ingezonden.

Op 15 Mei a.s. zal in het Gebouw voor K. en W. een herhaling plaats hebben van het op 12 Maart j.l. door de Kon. Nat. Zangschool te 's-Gravenhage gegeven concert ten bate van het „Nederl. Roode Kruis'' hier te lande en in Ned.-Indië.

Onder voorzitterschap van Z. K. H. Prins Hendrik hebben in het Eere-Comité zitting, behalve vele dames, de volgende heeren:

J. B. van Heutsz; A. W. F. Idenburg; M. B. Rost van Tonningen; C. de Waal; C. de Mooy; H. Loudon; N. Bosboom; Z. J. C. Z. de Vriese; Kleijnhuis; Graaf van Bylandt; Graaf Schimmelpenninck; A. J. A. Bik; J. H. Abendanon; J. A. v. Delden en vele anderen.

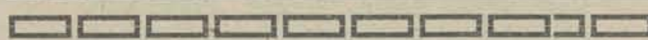
Nederland, dat zoovéél g o e d s en l i e f d a d i g s voor zijn medemenschen doet, zonder te letten op Godsdienst of Nationaliteit, biedt dit feest nu, zoowel voor den Vreemdeling als voor den Nederlander, een prachtgelegenheid aan om te toonen, dat zij beiden i e t s voor het R o o d e K r u i s voelen.

Op het gebied van l i e f d a d i g h e i d en h u l p v e r l e e n e n heeft Ned.-Indië gelukkig nooit voor Nederland ondergedaan.

Aan bezoekers dezer uitvoering zal het niet ontbreken, maar zij, die buiten Den Haag wonen, willen zeker ook wel hun steentje bijdragen! Komt, strijkt uw hand over het hart en gedenkt „h e t R o o d e K r u i s.''

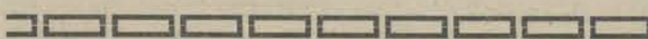
Elke gift, hoe klein ook, zal dankbaar worden aangenomen en stellen zich voor de ontvangst beschikbaar de Secretaris van de Koninklijke Nationale Zangschool W. F. de Ridder, Julianastraat 48, Rijswijk (Z.-H.) Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher, Penningmeesteresse van de Afd. Oost en West, Laan van Meerdervoort 187 en B. v. Hengel, gep. Kap. Inf. O. I. L., Wattstraat 6a, allen in Den Haag.

Den Haag, 7 Mei '18. ABONNÉ.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken vóór:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat géén gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

M. VISSER,
voorh. A. J. RODBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

Fa Wed. TH. J. VAN ZUTPHEN

TELEFOON 1654 RIDDERSTRAAT 20

HAARLEM

Bewaarplaatsen voor Inboedels.

MEUBELMAKERS. BEHANGERS.

---

3 pCt. |20 Ned. St. L.

Naaml. Venn.

N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.

Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed loonende werkkring voor *Vertegenwoordigers(sters).*

Hooge provisie.

VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

3 pCt. |20 Ned. St. L.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile . . . . . . f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . . f 12.50

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELEN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in:

Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

☞ Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - - -

---

J. P. WALD, Zadelmakers

DEN HAAG
GRONINGEN

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.

HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

J. BRAND
Tailleur pour Dames.

Fourrures - Amazones

LA HAYE,
26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 19.000.000.—.

Brengt een bezoek aan „Boeatan", Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.

N°. 20. Donderdag 16 Mei 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Hervorming van het Bestuursstelsel op Java en Madoera.

I.

Bij *Koninklijke Boodschap* van 28 Maart 1918 is een Ontwerp van Wet ingediend, houdende nadere wijziging van het Reglement op het beleid der Regeering van *Nederlandsch-Indië*, tot hervorming van de grondslagen van het bestuursstelsel op *Java en Madoera*.

Aan dit wetsontwerp en de daarbij vergezellende Memorie van Toelichting (en bijlagen) ontleenen wij in hoofdzaak het volgende:

Bij algemeene verordening geschiedt de indeeling van het grondgebied van *Nederlandsch-Indië* in provinciën en gewesten.

Java en Madoera worden verdeeld in provinciën, waarin bestuursafdeelingen en zelfstandige, plaatselijke rechtsgemeenschappen: *de gemeente* en het regentschap worden opgenomen. De bestaande gewesten vormen de basis voor de verdeeling van *Java* en *Madoera* in *drie* provinciën. Deze drie provinciën zijn: *a. West-Java, de Soendalanden of de Pasoendan*, welke, ruw geschetst, gevormd wordt door de tegenwoordige gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen en Cheribon, met de hoofdplaats Bandong. Zij omvat volgens voorloopig schema ±18 regentschappen, verdeeld over ± *9 bestuursafdeelingen* en *6* gemeenten.; *b. Midden-Java, het Javaansche gebied of de Kedjawèn*, welke, ruw geschetst, gevormd wordt door de oude gewesten Pekalongan, Semarang, Rembang, Banjoemas, Kedoe en Madioen, met de hoofdplaats Semarang. Zij omvat volgens voorloopig schema ±*33* regentschappen, verdeeld over ± *15* bestuursafdeelingen en *5* gemeenten; *c. Oost-Java* en Madoera, zijnde de Madoereesche en Javaansch-Madoereesche streken, of zooals zij in de M. v. T. genoemd worden het historische *Bangwetan* [1]), welke ruw geschetst, gevormd wordt door de oude gewesten Madoera, Besoeki, Pasoeroean, Soerabaja en Kediri met de hoofdplaats Soerabaja of Malang. Zij omvat, volgens voorloopig schema, ± 25 regentschappen, verdeeld over ± 12 bestuursafdeelingen en 4 gemeenten. (Buiten de provincie Midden-Java zullen vallen de Vorstenlanden. Zoolang daar — alzoo de M. v. T. — de hervorming van het landelijk stelsel wordt voltrokken, moeten alle ingrijpende veranderingen in het Europeesch bestuursstelsel er worden vermeden. Hoe die landen te zijner tijd in het nieuwe stelsel moeten worden ingedeeld, zal later te overwegen zijn.)

In de provincie wordt het bestuur uitgeoefend door den Provincialen Raad, het college van landdrost en heemraden en den landdrost. De landdrost wordt door den Gouverneur-Generaal benoemd en door dezen van een ambtsvoorschrift voorzien. Hij is de vertegenwoordiger van de landsregeering, woont in de provincie en is voorzitter van den provincialen Raad en van het college van landdrost en heemraden. „Zijn gezag zal met het oog op de krachtige ambtelijke leiding — zoo heet het verder in de M. v. T. — die in de provincie noodig is, krachtiger moeten zijn, dan dat van den Nederlandschen Commissaris der Koningin. Hij zal daarom in den provincialen Raad, bij staking van stemmen, een beslissende stem hebben en stemhebbend lid zijn van evenbedoeld uitvoerend college. Hij zal het opper-toezicht hebben over het provinciaal kantoor."

„De heemraden (vertrouwensmannen van den Raad) worden benoemd door den provincialen Raad. Deze titel is gekozen, omdat hij in ons koloniaal bestuur van ouds bekend is en toegekend werd aan de bijzitters van den landdrost." Aangaande dezen titel (landdrost) vinden wij vermeld: „Voor het nieuwe ambt is de naam resident, die historisch bij geheel andere toestanden behoort en geheel andere ambtsverrichtingen veronderstelt, niet gepast. Het aanvaarden van het woord „gouverneur" schijnt om dezelfde redenen geen aanbeveling te verdienen, te minder nu een Nederlandsche titel ten dienste staat, die vroeger reeds op Java en in andere Nederlandsche koloniën gebruikt is, t. w. Landdrost." De twee heemraden zullen worden benoemd voor den tijd van zes jaar. Om de drie jaar treedt één af. Zij genieten een vergoeding voor elke door hen bijgewoonde vergadering van landdrost en heemraden en van reis- en verblijfkosten voor door hen gemaakte dienstreizen. De Raad is geheel vrij — ook ten aanzien van het ras — bij de keus der heemraden: alleen zullen zij ingezetenen der provincie moeten zijn. Ambtenaren zullen zij door hunne benoeming niet worden.

Raad, landdrost en heemraden, en landdrost zullen worden bijgestaan door een provinciaal secretaris, hoofd van het provinciaal kantoor. Hij wordt uit een voordracht van twee personen door den landdrost en heemraden te doen, door den provincialen Raad benoemd en door dien Raad op voorstel van landdrost en heemraden ontslagen.

Van den provincialen Raad wordt gezegd, dat hij een vertegenwoordiging moet zijn van de ingezetenen der provincie en de belangen der onderscheiden bevolkingsgroepen. Men zal in de eerste plaats in den provincialen Raad, hetzij alle, hetzij afwisselend een deel der drosten (hoofden van de hierbovenbedoelde bestuursafdeelingen) vinden. Zij treden niet af, zooals de andere leden. „Hun aanwezigheid" — alzoo de M. v. T. — „geeft al aanstonds een vertegenwoordiging van althans de voornaamste deelen der provincie. De plaats, die zij in de maatschappij innemen, waarborgt een onpartijdig oordeel over de verschillende in het college tot uiting komende tegenstrijdige belangen."

Naast hen komen de ambtelijke leiders der Inlandsche bevolking, regenten, doch slechts voor een gedeelte, bijv. voor de helft, van het in de provincie aanwezige aantal. Want de Inlandsche maatschappij moet in de gelegenheid gesteld worden zich ook op andere wijze te uiten. Dit zal geschieden door hetzij aan alle, hetzij aan een deel dier regentschappen, wier regent niet als lid zitting heeft, bevoegdheid te geven zelf een vertegenwoordiger te kiezen. Deze zal niet de regent mogen zijn.

Dan zullen vertegenwoordigers mogen zenden de in de provincie aanwezige gemeenteraden. Deze raden zijn samengesteld uit Nederlandsche onderdanen van verschillende afkomst. Op hun samenstelling oefenen kiezers van verschillende afkomst invloed uit. Het schijnt dus aangewezen, dat zij vertegenwoordigers van verschillende afkomst afvaardigen en wel iedere raad bijv. één Europeaan, één Inlander en één Chinees. Zoodoende zal ook aan de gemeenten, waar de samenleving over het algemeen een hoogere ontwikkeling vertoont dan daarbuiten, een daaraan evenredige invloed in den provincialen Raad worden gegeven.

„Bleef het bij deze samenstelling" — zoo lezen wij verder in de M. v. T. — „dan zoude het gevaar bestaan, dat verschillende belangen, inzonderheid die van handel, nijverheid en grooten landbouw, dan wel enkele volksdeelen niet vertegenwoordigd zouden worden. Teneinde daarin te voorzien, zal den Gouverneur-Generaal het recht worden voorbe-

[1]) bang is een verkorting van imbang; bangwetan is de Oostkant. Montjonagoro bangwetan en montjonagoro bangkoelon: de (vroegere) Oostelijke en Westelijke grenslanden van de vorstendommen van Soerakarta en Djokdjkarta.

houden — dat hij ook met opzicht tot den Volksraad heeft — eenige leden te benoemen."

„Het ligt niet in de bedoeling om, behalve ten aanzien van de door de gemeenteraden te kiezen vertegenwoordigers, aan de raadsleden eischen te stellen van ras. Wil een regentschapsraad zijn keus laten vallen op een Nederlandsch onderdaan van uitheemsch ras, dan is daartegen geen bezwaar. Ook de Gouverneur-Generaal zal bij zijn benoemingen niet aan ras gebonden zijn. Zoo ligt het voor de hand, dat hij een aantal niet-Europeanen in den raad zal benoemen, teneinde bijv. aan de Nederlandsche onderdanen van Chineesche afkomst een voldoend aandeel te geven."

De helft der leden (met uitzondering der drosten) treedt om de drie jaar af; de aftredende regenten worden vervangen door gekozen vertegenwoordigers van hun regentschap, de aftredende gekozen vertegenwoordigers der regentschappen door de regenten daarvan. Herkiezing of herbenoeming der overige leden blijft toegelaten.

Mocht het noodig blijken om de provinciale besturen eerder in werking te kunnen brengen, dan zal de provinciale Raad de eerste maal geheel door benoeming worden samengesteld en eerst later de hooger bedoelde verkiezing worden ingevoerd.

Binnen de provincie zal als plaatselijke rechtsgemeenschap in stand blijven de g e m e e n t e, rustend op de wet van 1903. Zij zal in hoofdtrekken kunnen blijven hetgeen zij thans reeds is. Slechts zullen eenige overblijfseden uit den vroegeren tijd weggenomen moeten worden, die den groei der instelling belemmeren. Er zijn te veel gezaghebbers op gemeentelijk gebied, los van het gemeentebestuur. Naast den burgemeester — waar zoodanig ambtsdrager bescheiden is — vindt men een assistent-resident, hoofd van plaatselijk bestuur. Ook waar deze laatste voorzitter van den gemeenteraad is, staan buiten het gemeentebestuur een regent of patih, een Chineesch bestuur, een kapitein of luitenant der Arabieren, een hoofdcommissaris van politie, de dessa- en kampongbesturen, de afzonderlijke takken van gouvernementsdienst, in ééne gemeente zelfs nog eene zelfstandige gezondheidscommissie met eigen gezondheidsdienst. De verantwoordelijkheid voor den goeden gang van zaken gaat bij verdeeling over zooveel hoofden geheel verloren — alzoo de M. v. T. De regent zal op den duur in de gemeente niet langer zeggenschap kunnen hebben. Het bestuur over de Inlandsche inwoners der gemeente zal ten slotte op het gemeentebestuur moeten overgaan.

In elk regentschap wordt, onder zoodanigen ambtstitel als de Inlandsche gebruiken medebrengen, een regent aangesteld door den Gouverneur-Generaal uit de Inlandsche bevolking gekozen en door hem van een ambtsvoorschrift voorzien. Het regentschap tot nu toe slechts een bestuurskring, zij het met eene in de geschiedenis wortelende begrenzing en met de historische figuur van den r e g e n t als middelpunt, moet worden een rechtspersoon onder eigen bestuur met eigen doel en geldmiddelen. (M. v. T.) Van het regentschapsbestuur zal deel uitmaken een vertegenwoordigend lichaam: d e r e g e n t s c h a p s r a a d. In zijn samenstelling zal het maatschappelijke en derhalve in de eerste plaats het economische beeld van het regentschap moeten weerspiegelen. Allereerst zal de landbouw er vertegenwoordigd moeten zijn, de hoofdbron van Inlandsche welvaart. De Minister stelt zich voor tot bereiking van 't doel, in ieder distrikt, waarin het regentschap verdeeld is, kiescolleges in het leven te roepen, waarin zitting zullen hebben de vertegenwoordigers van den Inlandschen landbouw, bijv. ± 300 hoogstaangeslagenen in de landrente, één of meer uit iedere dessa, naar gelang van het aantal Inlandsche gemeenten in het distrikt. Dit kiescollege zal één uit zijn midden als lid van den regentschapsraad kiezen.

Op overeenkomstige wijze zouden in het regentschap de ± 300 hoogstaangeslagenen in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten op Java en Madoera, regentschapsgewijs tot één kiescollege vereenigd, eenige leden van den raad kiezen.

Een derde kiezersgroep kunnen de ontwikkelden vormen, zij, die een bepaalde schoolopleiding hebben genoten en een bepaald minimum aan belasting betalen; zij worden samengesteld uit alle rassen, zooals thans in de gemeenten geschiedt. Bij deze groep zouden te zijner tijd ingedeeld kunnen worden, zij, die militair dienstplichtig, in hunne verplichtingen als zoodanig niet te kort zijn geschoten en zich niet onder de wapenen bevonden. Door haar kunnen, afhankelijk van de sterkte van dezen groep, een aantal leden van inheemsche en uitheemsche afkomst gekozen worden.

De hier genoemde groepen zullen gescheiden zijn, zoodat, wie in de eene groep kiesrecht heeft, van de andere is uitgesloten.

Naast deze door verkiezing in den raad ingebrachte leden zal het Inlandsch bestuur vertegenwoordigd moeten zijn. Dit zal bijv. kunnen bestaan uit de distriktshoofden, alsmede uit één dessahoofd per distrikt, daartoe aangewezen door de gezamenlijke dessahoofden distriksgewijs in één kiescollege vereenigd.

Een en ander zal niet voldoende zijn om alle economische belangen van het regentschap tot hun recht te doen komen. Inzonderheid zou de groote landbouw buitengesloten worden. Ter voorziening hierin zal een bepaald aantal leden door den landdrost worden benoemd.

De regent zal voorzitter zijn van den regentschapsraad, tevens uitvoerder zijn van zijn beslissingen. De zwaardere taak, die op het regentschapsbestuur wordt gelegd, maakt versterking daarvan noodig. Dit zal kunnen geschieden door toevoeging aan den regent van een p a t i h. Deze zal als secretaris van het regentschap den regentschapsraad en den regent terzijde staan. Er zal een afzonderlijke secretaris van het regentschap worden ingericht.

De helft der benoemde en verkozen leden treedt om de drie jaren af.

(Wordt vervolgd).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Ontdekking van belangrijke delfstofafzettingen in Nederl.-Indie (Midden-Celebes) op grond van een geologischen verkenningstocht.

Naar aanleiding van het artikel „Hoogovenbedrijf in Indië", voorkomende in No. 18 van dit blad, en waarin melding gemaakt werd van de belangrijke delfstofafzettingen in Midden-Celebes, was Ir. E. C. A b e n d a n o n zoo welwillend ons een overdruk toe te zenden van een artikel onder bovenstaanden titel, door hem geschreven in het Weekblad „*De Ingenieur*".

Terwijl we den heer A b e n d a n o n danken voor het gezondene, willen we om het groote belang der zaak gaarne een en ander uit zijn artikel meedeelen, al behoort deze stem niet tot die uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het artikel begint met de herinnering, dat hij in de *Vragen des Tijds* van Nov. 1907 een stelselmatig programma ontwikkelde voor de opsporing van delfstofafzettingen in Ned.-Indië op wetenschappelijk-geologischen grondslag, welke opsporing verdeeld moest worden in:

1o. een stelsel van opsporingstochten;
2o. het onderzoek der belovende gedeelten;
3o. de ontginning der waardevol gebleken delfstofafzettingen.

Onder 1o. heeft men te verstaan de *geologische verkenning* van geheel onbekende gebieden, waardoor men tot de kennis heeft te komen, welke gedeelten van een gebied *wel* en welke *niet* in aanmerking komen voor het tweede gedeelte van het programma, te weten de *mijnbouwkundige exploitatie* op geologischen grondslag en met economisch doel. Aldus handelende moet men tot de wetenschap komen, welke gedeelten van het in mijnbouwkundige exploitatie genomen terrein *wel* en welke *niet* in aanmerking komen voor de *mijnbouwkundige exploitatie*, het derde gedeelte van het programma, en het eigenlijke einddoel."

De geologische en geographische verkenningstochten door Midden-Celebes in de jaren 1909 en 1910 ondernomen door schr. zijn te beschouwen als een begin van toepassing van het door hem opgestelde programma.

Opmerkelijk is het zeker, dat, waar twee mijningenieurs, eenige weken vóór hem naar Midden- en Zuid-Celebes gezonden met het uitsluitende doel een reeks van aan het Mijnwezen gesignaleerde delfstofvoorkomens te bestudeeren, met vrijwel leege handen terugkwamen, de hr. A b e n d a n o n als één der practische resultaten van zijn tocht door Midden-Celebes kan wijzen op de wetenschappelijke ontdekking van *ijzer-*, *nikkel-*, *chroom-* (en andere met Peridotiet samenhangende) *ertsen* in het Verbeek-gebergte, waar de groote Matana- en Towoetimeren gelegen zijn.

Aangaande de ijzerertsen deelt de hr. A. mede, dat het bestaan ervan in het begin der 16e eeuw reeds aan de Portugeezen en Spanjaarden bekend was.

De eerste Europeanen, die de ijzerertsen en smelterijen met eigen oogen zagen, waren de bekende Zwitsers dr. P. en dr. F. S a r a s i n, *de ontdekkers der Matana- en Towoeti*-meren. Door kapitein G. v a n G i n k e l, die van 1907—1908 civiel-gezaghebber in het Meren-gebied was, met standplaats Malili, werd in het Tijdschrift van het Aardr. Genootschap de aandacht op het ijzererts gevestigd, en op de zeer eenvoudige wijze, waarop het met houten stokken e.d. werd uitgegraven en in primitief ingerichte smelterijen gesmolten wordt.

In een Nota over het voorkomen van Nikkel- en IJzerertsen in het Verbeek-gebergte van 1915 zegt de hr. A b e n d a n o n o.a.:

„Om zich eenigszins een denkbeeld te vormen van de hoeveelheden, welke in het spel kunnen komen, zij opgemerkt, dat de Tominanga door den Pananata-bergrug tusschen de Mahalona- en Towoetimeren een wigvormige kloof heeft uitgesneden, waardoor ongeveer 300.000.000 M³. peridotiet verwijderd zijn geworden", welke hoeveelheid peridotiet oorspronkelijk 5400 millioen ton ijzer bevatte.

En verder: „Het onoplosbare deel der vergruizings-

en verweeringsproducten, *waartoe het ijzeroxydhydraat bij uitstek behoort*, ligt thans uitgespreid in de Tomirangadelta. Indien slechts een zeer klein gedeelte van de oorspronkelijk aanwezige hoeveelheid ijzer in versmeltbare hoedanigheid in dat deltamateriaal is achtergebleven, is zij toch zoo groot, dat het een nader onderzoek alleszins waard doet zijn."

Daar het erts aan de oppervlakte ligt, kan de ontginning er van dus zeer goedkoop zijn.

De ontdekking der nikkelertsen, van welker aanwezigheid in het geheel niets bekend was, berust uitsluitend op wetenschappelijk-geologischen grondslag.

En al geven naar de *Loc.* meldt ,,volgens een rapport" de tot heden als nikkelerts uit het Verbeekgebergte gezonden monsters tot dusver geen hooger cijfer dan 2 pCt. Ni, zoodat dit materiaal bezwaarlijk als *erts* kan worden aangemerkt, zoo meent de hr. Abendanon op grond van zijn onderzoekingen te kunnen zeggen: ,,*De nikkelertsen in het Verbeek-gebergte zullen toch gevonden dienen te worden*, hetzij door Nederlanders, hetzij door vreemdelingen; *het eenige wat er dus op zit, is, dat men beter en met meer kennis van zaken gaat zoeken!*"

Voor de chroom-, mangaan-, magnesium- en cobaltertsen verwijst de hr. Abendanon naar dl. IV van zijn werk: ,,Geologische en geographische doorkruisingen van Midden-Celebes".

In het voorjaar van 1917 had een nader mijnbouwkundig onderzoek plaats van de bedoelde streek; dit was de eerste maal sinds het bestaan van het Indisch Mijnwezen, dat een nader mijnbouwkundig onderzoek plaats vond, volgende op de langs geologisch-wetenschappelijken weg ontdekte delfstofafzettingen in een vóór dien vrijwel geheel onbekend gebied.

Naar aanleiding van de verrassende resultaten in Midden-Celebes bereikt, meent Schr. met nadruk de vraag te moeten stellen: ,,zal nu tegen mijn in 1907 opgesteld drieledig werkprogramma ter *geologische opsporing, geologisch-mijnbouwkundige exploratie en mijnbouwkundige exploitatie* der in Ned.-Indië aanwezige delfstoffen alle tegenstand worden opgegeven?"

Schr. antwoordt hierop: ,,Natuurlijk niet, om de eenvoudige reden, dat dit niet strooken zou met de wetten der traagheid." Hij spreekt echter de hoop uit, dat de Regeering eindelijk mag gaan inzien, ,,*dat alleen door het werken op geologischen grondslag bij de opsporing van defstoffen in Ned.-Indië met heel wat minder gelden en in heel wat minder tijd heel wat meer succes zal worden bereikt dan tot nog toe het geval is geweest*".

Zijn artikel besluit hij met als ontdekker der ertsen de hoop uit te spreken, dat doelbewuste regeerders en voortvarende Nederlandsche mannen binnen den kortst mogelijken tijd den weg zullen vinden naar een krachtdadige ontginning dier ertsen ten bate van de Inlandsche bevolking en van het Nederlandsch-Indische Staatswezen.

De Reorganisatie van het onderwijs in Ned.-Indië.

In *De School* komt een verslag voor over een onderhoud, dat de heeren Schotman en van der Wateren over bovenstaand onderwerp hadden met den Directeur van O. en E.

Het onderhoud had plaats naar aanleiding van een vraag, gesteld in een vergadering van het voorloopig bestuur van het N.I.O.K. (Ned. Ind. Ond. Kongres), of het niet wenschelijk was den Directeur van O. en E. te verzoeken het Kongresbestuur met eventueele plannen tot reorganisatie van het onderwijs in kennis te willen stellen.

De Directeur van O. en E. bleek bereid mondeling alle gewenschte inlichtingen te verschaffen, mits concrete vragen gesteld werden.

De eerste vragen waren:

I. Gaat de Indische Regeering met de voorstellen der Staatscommissie accoord?
   Zoo niet, welke wijzigingen denkt zij dan daarin aan te brengen?

II. Zijn er reeds stappen tot reorganisatie gedaan en wanneer zal deze haar beslag krijgen?

Het antwoord van den Directeur luidde, dat de Ind. Regeering in hoofdzaak accoord gaat met de voorstellen der Staatscommissie en dat de reorganisatie-plannen al in een vergevorderd stadium verkeeren.

De Ministers van Koloniën en van Binnenlandsche Zaken zijn tot overeenstemming gekomen, zoodat de oprichting van een school voor voorbereidend hooger onderwijs (S.V.H.O.) allereerst afhankelijk is van een wijziging der Hoogere Onderwijswet, opdat einddiploma's van genoemde school toegang verleenen tot verschillende academische examens.

Wat de invoering van Maleisch als leervak op de S.V.O.H. aangaat, zal rekening gehouden moeten worden met de wenschen der tegenwoordige maatschappij. Van een enquête, die nu gehouden wordt, zal het afhangen, of het Maleisch al dan niet als leervak zal worden ingevoerd, en of het volgen der lessen verplichtend of facultatief zal zijn.

De Oostersch-literaire afdeeling is door de Ind. Regeering in beginsel aanvaard, maar...... er zullen liefhebbers voor moeten zijn.

Aanvaard is ook het voorstel der Staatscommissie, wat betreft de drieledige bestemming van de tegenwoordige Mulo-school.

a. Eindonderwijs. *b.* Voorbereiding voor middelbare vakken. *c.* Vooropleiding tot voorbereidend hooger onderwijs.

Daarvoor zal het leerplan der Mulo-school reeds dit jaar zoo mogelijk belangrijk worden vereenvoudigd door het laten vervallen van Fransch en Duitsch.

Wat de bevoegdheidseischen voor de leerkrachten aan den onderbouw der S.V.H.O. betreft, acht de Ind. Reg. het huidige Mulo-personeel èn wat bevoegdheid èn wat geschiktheid aangaat voor zijn taak berekend.

Diensvolgens zullen de voorbereidende afd. der verschillende vakscholen verdwijnen, doch ze zullen niet opgeheven worden dan wanneer de zekerheid bestaat, dat de daaraan verbonden vakscholen langs den weg der Mulo-school voldoende leerlingen zullen krijgen.

In 1919 hoopt men de eerste B.-afdeeling van de S.V.H.O. [1]) in 't leven te kunnen roepen.

De Westersch-classieke afdeeling zal alleen dan door de Ind. Reg. aanvaard worden, wanneer abituriënten van de S.V.H.O. afd .B. niet toegelaten worden tot de Ned. universiteiten voor de examens in de rechten, en zelfs in dat geval nog zal de levensvatbaarheid ervan gebleken moeten wezen.

Er wordt overwogen, of het mogelijk zou zijn om een der bestaande H.B.S.'en om te zetten in een lyceum, gelijk aan het Haagsche.

Ook overweegt men om beide plannen samen te koppelen door èn de jongelui, die met succes de eerste drie jaren van een gewone H.B.S. hebben doorloopen èn de leerlingen, die den onderbouw van de S.V.H.O. met vrucht gevolgd hebben, toegang te verleenen tot de Westersch-classieke afdeeling.

De door de Reg. voorgestelde wijzigingen in het leerplan der S.V.H.O. zijn:

A. *Onderbouw.*

1. De Reg. maakt bezwaar tegen het opnemen van boekhouden in 't leerplan.
2. Gymnastiek wordt: lichamelijke oefeningen.
3. Lijnteekenen wordt overgebracht naar den bovenbouw.
4. Zingen wordt *voorloopig* niet opgenomen.
   (Wat dit *voorloopig* beteekent in Indië, weten we. Red.).

B. *Bovenbouw.*

1. De leerlingen van afd. B. moeten het in de wis- en natuurkundige vakken even ver brengen als de leerlingen van de 5-jarige H.B.S.-en.
2. Nader zal onderzocht worden; of het Duitsch kan vervallen.
3. In een mogelijke Westersch-classieke afd. zal *alleen* Latijn onderwezen worden; geen Grieksch, terwijl de Ind. Reg. het voldoende acht, indien de abituriënten later de betrekkelijk eenvoudige pandecten kunnen begrijpen.

Een nieuwe vraag luidde: Denkt de Reg. meerdere kweekscholen te openen op den voet van de reeds bestaande hoogere kweekschool te Poerworedjo? Zullen ook andere landaarden dan de Inlandsche bevolkingsgroepen tot deze inrichting(en) toegelaten worden?

Vo lgens den Directeur O. en E. is de groote moeilijkheid, die het oprichten van meerdere dergelijke K.S.-en in den weg staat, het gebrek aan voldoende leerlingen.

Eerst in 1923 zal de toestand gunstiger zijn door de oprichting van meerdere K.S.-en (zie Memorie v. Toelichting bij de Begrooting van Ned.-Indië voor 1918).

Het is immers de vraag, of bezitters van 't Mulo-diploma voor een bezoldiging van 100—250 gulden zich nog een 3-jarige studie zullen willen getroosten, daar ze aanstonds bij andere takken van dienst een aardig salaris kunnen krijgen. 't Is wenschelijk een standaardbezoldiging vast te stellen, berustend op den studieduur, anders zullen de vakscholen geen voldoend aantal leerlingen krijgen.

De kwestie van het openstellen der hoogere kweekschool voor andere landaarden hangt ook met het bezoldigings-vraagstuk samen. Zoolang dit niet opgelost is, zal een unificatie van de onderwijzers-opleiding wel tot de vrome wenschen blijven behooren.

Ook de oprichting van een kweekschool voor Europeanen brengt zijn bezoldigings-moeilijkheden mee, daar aard en omvang van het onderwijs niet zoo heel veel verschillen van de hoogere kweekscholen.

Wie doet een oplossing aan de hand?

Op de vraag, of de Reg. het onderwijs in eigen beheer denkt te houden dan wel geheel of gedeeltelijk aan gewest of gemeente over te dragen, luidde het bescheid, dat een algemeene uitspraak van de Regeering te verwachten is, wanneer Semarang, dat plan heeft scholen van gemeentewege op te richten, zijn voorstellen daaromtrent heeft ingediend.

[1]) Zooals bekend is, stelde de Commissie van advies zich een Ind. Midd. school voor, gesplitst in een letterkundig-historische afd. A. en een wis- en natuurkundige afd. B., terwijl afd. A. gesplitst zou worden in een Indisch- en een Westersch-classieke afd. met Latijn en Romeinsche geschiedenis.

Suriname.

„De West” van 19 Febr. schrijft:

De praktijk heeft dezer dagen een eigenaardige leemte in het Reglement op het beheer der districten aangetoond!

De district-commissaris is o.m. belast met het onderzoek naar de waterloozing van de effecten, maar er is geen enkele bepaling die hem bevoegdheid geeft om instructies dienaangaande op te leggen. Iemand die vervolgd werd wegens het niet nakomen van voorschriften ter zake, werd door het hof vrijgesproken. Het reglement bevat wel bepalingen omtrent de maatregelen, die de commissaris kan nemen, als de communicatie of de bruggen niet in orde zijn, maar voorziet in het geval, dat de loozing niet in orde is.

Daar het met het oog op de belangen van aangrenzende landerijen noodig is, dat de commissaris ook in zoo'n geval dwingend kan optreden, heeft de gouverneur een ontwerp tot aanvulling van het reglement ingediend. Als de loozing niet in behoorlijken staat is, zal de commissaris een termijn van acht dagen tot een maand geven om daarin te voorzien. Geschiedt dit niet, dan wordt, onverminderd de strafvervolging ter zake, de zaak van gouvernementswege in orde gebracht; op kosten van den eigenaar, administrateur of pachter.

* * *

Men schrijft uit Cottica aan *De West* van 19 Febr.:

Op Mongkoe werken 42 Fransche vluchtelingen. De opzichters aldaar loopen met revolvers op zak. Politie-toezicht ontbreekt er geheel.

Het district Cottica bergt een ganschen troep luiaards, die eens eindelijk wakker geschud en aan 't werk moesten worden gezet.

Ook ware het te wenschen, dat al de oude plantages in Commewijne en Cottica, die niets opleveren, werden terugenomen in den boezem van het domein.

* * *

Uit Suriname wordt ons toegezonden *Bulletin* No. 35 van het Departement van den Landbouw aldaar. Het boekje, van de hand van den landbouwleeraar *J. A. Liems*, handelt over de cultuur van Sinaasappelen in Suriname en geeft tevens uitvoerige inlichtingen over de behandeling, de verpakking en verscheping der vruchten, een en ander toegelicht door figuren in den tekst.

Hoewel de sinaasappel in Suriname veelvuldig voorkomt, zijn regelmatige aanplantingen van jongen datum. De eerste is die op de plantage *Vredenburg* aan de Para-rivier. Op de plantage *Voorburg*, aan de Suriname-rivier, bestaat een aanplant van vier akkers geocculeerde, negen jaar oude boomen en op de plantage *La Liberté*, mede aan de Suriname-rivier, een aanplant van 32 akkers geocculeerde, hoofdzakelijk goede inlandsche soorten van 3- tot 8-jarigen leeftijd. Kleinere aanplantingen komen voor op de plantages *Sorgvliet*, *Marienbosch* en *Geertruidenberg* aan de Commewijne-rivier. Veel heeft de cultuur dus nog niet te beduiden.

In den laatsten tijd heeft het Departement van den Landbouw een groot aantal geocculeerde planten onder de klein-landbouwers verspreid.

De heer *Liems* geeft een overzicht van de resultaten met den uitvoer verkregen. Tot nu zijn de vruchten enkel op grootte gesorteerd en niet naar kwaliteit, terwijl dit een vereischte is om den hoogsten prijs te kunnen bedingen voor de zeer goede soorten.

Door den oorlogstoestand konden sedert 1915 geen verschepingen naar Nederland plaats vinden.

De directie van den Kon. W.-I. Maildienst schreef aan het Departement van den Landbouw dat zij, als de vrede gesloten is en de 14-daagsche dienst weer plaats heeft, verwachtte, aan de bezwaren der planters te gemoet te zullen komen. Aan de ventilatie der ruimen, waarin sinaasappelen geladen zijn, zou bijzondere zorg besteed worden.

In Suriname rijpen de sinaasappelen in de maanden Juli tot October. Zij kunnen dus hier aankomen op een tijdstip waarop uit de andere landen, die aan de Europeesche markt leveren, geen sinaasappelen ontvangen worden. Dit is voor de cultuur in Suriname een groot voordeel. De Surinaamsche sinaasappelen zijn zoeter dan de andere, die hier ter markt komen. De kleur is niet zoo mooi als die van de vruchten waaraan men hier gewoon is, maar komt er geregelde aanvoer uit Suriname, dan zal men hier spoedig inzien dat de kwaliteit niet van de kleur afhangt.

De cultuur is zeer winstgevend.

„Een opbrengst van 1000 vruchten per volwassen boom — aldus de heer *Liems* — is in 't geheel geen buitengewone. Op plantage Vredenburg gaf in 1911 één boom 3800 vruchten. Op de plantage La Liberté gaven in 1916 verscheidene 7-jarige boomen meer dan 1000 vruchten. Een raming van 500 vruchten als gemiddelde productie voor volwassen en goed onderhouden boomen is dan ook geenszins te hoog. Bij een netto opbrengst van $1\frac{1}{2}$ cent per vrucht wordt de opbrengst per H.A. van 160 boomen $160 \times 500 \times 1\frac{1}{2}$ cent = *f* 1200. Na aftrek van ongeveer *f*120 voor onderhoudskosten zal er dan een winst van ruim *f* 1000 kunnen overblijven; bij een netto opbrengst van 1 cent per vrucht een winst per H.A. van ruim *f* 600.”

De cultuur vereischt niet zoo heel veel wetenschap, het oogsten en verpakken der vruchten daarentegen zeer veel nauwgezetheid. Voor vrouwen en meisjes is het verpakken een uitgeknipte arbeid.

Als Kon. W.-I. Maildienst ernstig medewerkt en de afzet in handen komt van een betrouwbare import-firma alhier, koesteren wij de beste verwachtingen van deze cultuur.

* * *

Het dezer dagen verschenen (geïllustreerde) *„Handelsadresboek van Amsterdam”*, uitgever: I. de Hai Khiat, Rotterdam, wijdt ook eenige bladzijden aan West-Indië: blz. 417—427. „In toenemende mate — aldus de aanhef — vindt „Onze West” bij den Nederlander de belangstelling, waarop zij zoo te recht aanspraak mag maken.” Dan volgt een kort geschiedkundig overzicht. „De bacoven-cultuur — wordt gezegd — verkeert na den tegenslag in een stadium van proefneming.” Is er nog wel sprake van bacoven-cultuur?

In het geschiedkundig overzicht van den Kon. W.-I. Maildienst missen wij de geschiedenis der „bacoven-booten”.

„Hoewel de oorlogstoestand — zoo lezen wij verder — niet zonder invloed is geweest op de regelmaat van de verschillende diensten, wordt getracht het verkeer zoo goed mogelijk vol te houden.” Het wil ons voorkomen dat het succes van dit trachten zeer matig is geweest.

De kiek van de bananenplant op blz. 425 is minder gelukkig. Men had wel een mooier exemplaar kunnen uitkiezen.

Ingezonden.

Emigratie naar Suriname na den Oorlog.

Hoewel steller dezes allerminst wenscht aangezien te worden, verkoop van onze W.-I. bezittingen aan te prijzen, zoo meent hij toch, dat men van emigratie van Nederl. land- en tuinbouwers, na den oorlog, geen te hooge verwachtingen behoort te koesteren.

Evenals Erasmus omstreeks 1500 zijnen landgenooten te groote gemakzucht toeschreef, kleeft dit euvel hun thans nog aan. Dit wil daarom niet zeggen, dat de Nederlander, i.c. de plattelander, lui is uitgevallen, maar zelfs in de armere streken van ons land wenscht men geen afstand te doen van de gemakken, die men daar geniet en die men in tropische gewesten soms zal moeten missen. Men wil op zijn tijd zijn natje en zijn droogje hebben, zijn pijpje rooken en des Zondags — niet altijd uit godsdienstige overwegingen — zoo min mogelijk uitvoeren; aan nieuwigheden heeft men een broertje dood. Daarbij komt, dat men handel wil drijven, niet altijd met even eerlijke bedoelingen, als men daarmede meent, gemakkelijker aan den kost te kunnen komen. De thans bloeiende smokkelhandel (oudtijds lorrendraayerij = loeren-draaierij geheeten) is daarvan het beste bewijs.

Het is wel eigenaardig, dat dergelijke pogingen tot emigratie, van ons land uit op het touw gezet, gefaald hebben. Zeelieden, die geen gemakzucht kenden, zijn vroeger de beste landverhuizers geweest, als zij ten minste aan het landleven konden wennen en voor het landbouwwerk bekwaam waren.

De Duitscher slaagt beter, omdat hij minder hooge eischen aan het leven stelt: de Duitsche kolonies, in het Zuiden van Brazilië en eveneens tusschen de tropen gelegen, kunnen daarvoor tot voorbeeld strekken. Wellicht zullen na den oorlog landbouwers van dáár gevonden worden, die, een vijandelijk land vaarwel zeggend, zich in Suriname beter op hunne plaats zullen voelen onder een stamverwant bestuur, dan onder een volk, met heel andere eigenschappen en dat bovendien een heel andere taal spreekt. Overdreven militairisme is van hen niet te verwachten, omdat dit met de belangen van den landverhuizer niet strooken kan.

X.

Curaçao.

§ 2 van *Het Kol. Verslag* luidt:

Economische toestand. Niettegenstaande de bijzondere omstandigheden, die tengevolge van den Europeeschen oorlog, op verschillend gebied — doch vooral op dat van handel en scheepvaart — over de geheele wereld heerschten, in vele opzichten ook op den economischen toestand der kolonie een nadeeligen terugslag bleven uitoefenen, kan toch gewezen worden op toenemende bedrijvigheid op ander gebied — dat der nijverheid, — in die mate zelfs, dat het verslagjaar, inzonderheid voor het hoofdeiland, gunstig afsteekt bij de reeks slechte jaren, die de kolonie gedurende het laatste tiental jaren heeft doorgemaakt.

Bij de voorbereidende werkzaamheden voor de oprichting van eene petroleum-raffinaderij op het eiland Curaçao, waarvan reeds in het vorig verslag melding is gemaakt, vonden ook in 1916 zeer vele handen werk. Die werkzaamheden zijn intusschen in die mate gevorderd, dat de onderneming, welke door de op 1 Januari 1917 tot stand gekomen „Curaçaosche Petroleum-Maatschappij” gedreven wordt, reeds in de

eerste helft van dat jaar een aanvang met haar bedrijf heeft kunnen maken.

Ofschoon de uitvoer van phosphorzure kalk zeer gedrukt werd door het algemeen heerschend gebrek aan scheepsruimte, heeft de ,,Mijnmaatschappij Curaçao'', door de voortzetting van de ontginning der genoemde delfstof op groote schaal, geregeld aan zeer velen werk verschaft.

De regen viel vroeg in. Daardoor kwam ook op het land meer leven en beweging. De oogst van late gewassen is tengevolge van plagen van allerlei aard wel niet zoo goed uitgevallen als verwacht had mogen worden, maar de vroege gewassen hadden reeds voor hen, die zich meer uitsluitend op den landbouw toeleggen, verdiensten opgeleverd. Vroege maïs, peulen rankvruchten deden toch goede prijzen en maakten bij voorbaat gedeeltelijke of volkomen mislukkingen van late gewassen goed.

Tengevolge van den door die omstandigheden verbeterden economischen toestand nam de koopkracht der bevolking toe, hetgeen ook den handelstand ten goede gekomen is. Tot bevordering van het vertier op het hoofdeiland heeft voorts medegewerkt de vestiging aldaar van verscheidene vreemdelingen en van een aantal goed bezoldigde ambtenaren in dienst van nieuwe ondernemingen. Die omstandigheden, voorts de als gevolg daarvan toegenomen vraag naar verbruiksartikelen, en de voortdurende stijging van de prijzen daarvan en in het algemeen ook van al hetgeen uit het buitenland wordt aangevoerd hebben echter den levensstandaard belangrijk verhoogd, tengevolge waarvan alle arbeidsloonen zijn gestegen. In verband met dien voor de arbeidersbevolking gunstigen toestand behoefden slechts weinigen naar het buitenland te trekken om er werk te zoeken.

* * *

,,Mount Pleasant''.

In de *Amigoe* van 2 Maart j.l. lezen wij onder dit opschrift:

,,'t Was jaren geleden, dat we deze sisalonderneming bezocht hebben; toen was dat grootbedrijf nog in zijn allereerste begin. Wat een verschil in die 5 à 6 jaren!

't Zijn nu onafzienbare velden, regelmatig onder sisal gebracht, meer dan 200 H.A. groot. Wat doen die heuveltjes het aardig met hun rechte dubbelrijen van diep groene sisalplanten. Sisal, sisal, overal waar het oog reikt, waar vroeger ondoordringbaar cactusbosch was. En nu is pas het vierde gedeelte der Plantage onder sisal, het bedrijf kan dus systematisch worden uitgebreid. Het ligt ook in de bedoeling der Onderneming ieder jaar 100 H.A. aan te planten.

Want de sisal groeit uitstekend op Curaçao, het gruisachtig heuvelterrein is daarvoor uitnemend geschikt; een proef van 5, 6 jaren heeft dat nu wel duidelijk bewezen.

De Administrateur der onderneming, de Heer Van Puffelen, bracht de Indische werkmethode hier over en zet de jonge plantjes in diepe plantgaten. Gruis kan men niet ploegen evenmin als de rots zelve, de eenige mogelijke bewerking van gruisgrond bestaat in het uithakken van plantgaten in regelmatige rijen.

Dat is ook de meest gewilde teelbodem voor de sisalplant, zij staat op gruisgrond het beste.

De oudste aanplant heeft reeds lang volrijpe bladen, die voor jaren al geoogst hadden kunnen worden en ontvezeld. Maar bij gebrek aan de noodige machineriën bleven die planten renteloos staan. Maar ze doorstonden veel droogte en schieten reeds peil, waarna ze verder voor ontvezeling ongeschikt zijn, daar zij verdrogen en afsterven zoodra de jonge plantjes zich gevormd hebben aan den uitschietenden moederstam.

De oude planten geven echter het noodige plantmateriaal, waaraan op het oogenblik overvloed is.

Hoog tijd werd het derhalve om de ontvezelingsmachine te laten uitkomen en met de verwerking der sisal te beginnen. Een prachtmachine werd er besteld, waarvoor de fabriek ook in aanbouw is. Alles ziet er flink en degelijk uit. De Heer Van Puffelen ijvert met hart en ziel voor deze onderneming en beschouwt het als een persoonlijke eerezaak ze spoedig tot volle exploitatie te brengen. Wat hem zeer zeker binnen korten tijd zal gelukken.

De Vertegenwoordiger der Maatschappij, de Heer C. S. Gorsira J. P. Ez, die ons met den Heer Van Puffelen begeleidde, verheugt zich in het volle vertrouwen in de toekomst.

De Heer Gorsira heeft de onderneming van jongs af zien opgroeien en was persoonlijk getuige van de geregelde ontwikkeling van het Bedrijf. Zoo als de zaak nu wordt aangepakt, moet ze slagen, en belooft de sisalcultuur voor Curaçao een der mooiste ondernemingen te worden.''

* * *

Levensmiddelenvoorziening.

Hierover schrijft bovengenoemd blad:

,,Het Gouvernement heeft den Bakkers aangezegd, dat zij van Maandag 25 Februari af slechts één broodje per persoon en per dag aan particulieren leveren mogen. De Heeren Bakkers zijn ook begonnen met tarwemeel en maïsmeel te vermengen en stellen reeds maïsbroodjes beschikbaar.

Onze actieve collega *Boletin Comercial* gaf een volledig overzicht van de landen waar tarwemeel te verkrijgen is. De slotsom klinkt nog al bevredigend. Vlak bij, in Venezuela, is tarwe in overvloed te verkrijgen.

We zullen nu wel zoo gauw niet zonder zitten.

En zullen voortaan dichterbij zoeken, wat ons verderweg geweigerd wordt.

Zoo dwingt de Oorlog, wat meer practisch te worden.

Zuivere Oorlogswinst!

Ook dit nog.

Verschillende kapiteins kwamen met aardvruchten uit omliggende landen, die hier met graagte gegeten worden, en ook na den oorlog nog aftrek zullen vinden.

Ook bracht de *Boletin* het bananenmeel in herinnering. Dat kunnen we zelf maken door de bananen in reepjes te snijden en te drogen. Het brood van bananenmeel moet zeer smakelijk zijn.''

* * *

De *Curaçaosche Crt.* van 8 Maart j.l. meldt:

,,Er is telegraphisch bericht ontvangen, dat de ,,Philadelphia'' ons eenig tarwemeel zal brengen. Het schijnen eenige kleine partijen te zijn, te zamen ± 700 zakken, die sedert November a. p. besteld zijn geworden en waarvoor reeds eenigen tijd geleden van de Amerikaansche autoriteiten ,,licence'' tot uitvoer was verkregen.

Ook schijnt het nu vast te staan, dat het s.s. ,,Volcanius'' nog dezer dagen naar Argentinië vertrekken zal om tarwemeel voor Suriname en Curaçao te halen.

Met dit al moet nog de uiterste zuinigheid worden betracht, willen we niet eerlang geheel zonder brood zitten.

* * *

In tegenwoordigheid van vele genoodigden, waaronder de waarn. Gouverneur en verscheidene autoriteiten, heeft op 4 Febr. j.l. de tewaterlating plaats gehad van een nieuwen driemast-schoener, gebouwd op de werven van de Curaçaosche Handel-Maatschappij voor rekening van deze zelfde maatschappij.

De doop werd volbracht door Mevr. A. A. Boom, echtgenoote van den hoofd-Agent der K.W.I.M. in de volgende woorden:

,,Ik doop deze schoener met den naam *Hollandia* ter herinnering aan het verre vaderland.

Moge hij vele voorspoedige reizen volbrengen en zijn vlag, zijn eigenaars en bemanning tot eer strekken.''

De ,,Hollandia'' is gebouwd onder toezicht van den agent van het Bureau ,,Veritas'', die twee experts daarvoor heeft aangewezen en eenige dagen later heeft deze agent dan ook een telegram van zijne principalen ontvangen, waarin zij hem machtigen de ,,Hollandia'' volgens de hoogste klasse te classificeeren.

Den Heer Arnold Martijn, den bouwmeester, komt dus alle lof toe.

* * *

De Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond hield 9 Maart j.l. in het gebouw van de Damesvereeniging ,,Eendracht Maakt Macht'' op den berg aan de Overzijde hare jaarlijksche algemeene vergadering, die door den Gouverneur bijgewoond werd. Tot de vergadering waren ook als naar gewoonte dames uitgenoodigd; het was dien avond een volle zaal.

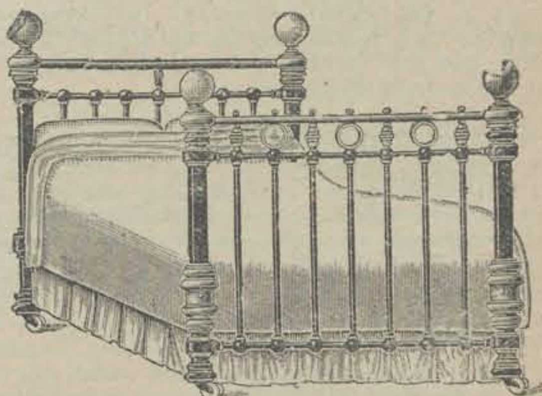
De voorzitter, de heer C. S. Gorsira J.P.Ez., begroette de aanwezigen, die door hunne tegenwoordigheid blijk hebben gegeven van hunne belangstelling voor de vereeniging. Hij schetste in korte woorden de moeilijkheden, waarop het Bestuur had gestuit om sprekers te vinden, en bedankte namens de vereeniging de dames, die voor die vergadering een muzikalen avond, zuiver Hollandsch, op touw hadden gezet, en de damesvereeniging, die het gebouw ter beschikking van de Groep had gesteld. De voorzitter bracht verder in herinnering de diensten door den heer Manuel aan de vereeniging bewezen. Hij wees op de verdiensten van het afgestorven bestuurslid, de heer L. van der Veen Zeppenfeldt, en van den vertegenwoordiger in Nederland, den heer C. Statius Muller, die wegens ziekte bedankte.

Nadat de secretaris, kapitein Bierman, verslag had uitgebracht van de werkzaamheden der Groep gedurende 1917 en op voorstel van den heer Welling het Bestuur besloot binnenkort een vergadering bijeen te roepen om enkele punten rakende de vereeniging te bespreken, brachten de dames Boom, Waterman, Kiès Möller en Bierman ten gehoore een keur echt Hollandsche liederen, die zeer in den smaak vielen; de luide toejuichingen der vergadering-hielden niet eens op, toen de dames met liederen niet in het programma opgenomen, aan den wensch van de aanwezigen gevolg gaven om zich nog eens te laten hooren.

Het ,,Wien Neerlandsch Bloed'' en het laatste couplet van ,,Wij willen Holland houen'' werden door de vergadering staande aangehoord.

De Groep zal ook dien avond in hare annalen opschrijven als een goed geslaagde.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Neutraal? Naar aanleiding eener vervolgingszaak schrijft de *Kaoem Moeda* o.m. 't volgende: Reeds meermalen hebben zoowel Inlandsche als Europeesche persmannen de noodzakelijkheid betoogd, uit een oogpunt van rechtvaardigheid, artt. 66a en b van het Ind. strafwetboek en artt. 63a en b van het Eur. strafwetboek teniet te doen. Vele Inl. journalisten zijn er reeds het slachtoffer van geweest, als gevolg van hun reageeren op artikelen der „Asmodee-pers". Ook Eur. journalisten zijn wel eens op grond van genoemde artikelen vervolgd, wanneer zij naar hartelust den Inlander hadden verguisd. Wij voelen de zweep nog, waarmede *Mr. van Haastert* en *Asymptoot* ons striemden. Tevoren sloot *Themis*, gewoon zich boos te maken over de pennevruchten van Inl. journalisten, de oogen voor het geschrijf der blanke persmannen. De Inlandsche beweging, de open brief van het bestuur van *Boedi-Oetomo* aan den Landvoogd en de audiëntie, door den Landvoogd verleend aan den Voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam*, hadden tot gevolg, dat *Themis* zich ook ten opzichte der Eur. pers anders begon te gedragen en onderzoeken instelde. De rechtbank overwoog evenwel, dat er geen sprake kon zijn van haatzaaien tusschen verschillende bevolkingsgroepen en de Eur. beleedigers werden tot verbazing van ons, Inlanders, vrijgesproken. „Gij zijt niet gehoond of gegriefd", sprak de rechter tot het zachtste menschenras der aarde. De Eur. bladen ergeren zich, als de Inl. een artikel bevatte voor den Europeaan onaangenaam, ook als zoo'n artikel slechts de bedoeling heeft zich te verweren tegen slagen, den Inlander door de „Asmodee-pers" toegebracht.

In verband met de Buitenzorgsche zaak zijn „*ehrentfeste*" Duitschers beschuldigd met de S. I. samengespannen te hebben tegen het Ned.-Indische gezag. De „Asmodee-pers" brulde: „bewijzen te kunnen leveren van de schuld van Keil c.s. en van die der S. I."

Nu is gebleken, dat de geheele zaak in elkaar is geknutseld, dat vele getuigen valsche verklaringen hebben afgelegd. Dit zal den Hollander Mulder gansch niet aangenaam stemmen. „Ach, wat", zoo schrijft het *Nieuws van den Dag van N.-I.*, „zijn zij vroeger omgekocht, dan zijn zij 't nu ook. Zijn er betrouwbare Inlandsche getuigen?"

Mag men op deze wijze generaliseeren? Het is een beleediging, niet alleen voor de Inl. bevolking, maar ook voor de Ind. Regeering. Komt Mulder hiervoor mogelijk voor den rechter, dan zal hij zeggen: „Dit is niet zoo bedoeld Edelachtbare!"

Bovengenoemd blad bespreekt ook de zand- en kiezelquaestie met Engeland en het Nipabericht, dat dertig Duitsche schepen bij Lobith op weg naar België zijn aangehouden en naar Duitschland teruggestuurd, omdat zij een lading zand, kiezel en bazalt hadden. Zal Duitschland daar maar zoo het zwijgen aan toedoen? zoo vraagt de Inlandsche politicus?

Inl. Kinderarbeid en Leerplicht. Verscheidene suikerfabrieken — alzoo de *Oetoesan Hindia* — nemen Inl. knapen als koelies aan, die niet ouder zijn dan 14 jaar en dagelijks elf uur achtereen arbeiden voor een dagloon van 15 à 25 cent. De gevolgen hiervan zijn: Er bezoeken minder leerlingen de Inl. 2e klasscholen dan anders het geval zou zijn; die knapen doen geen kennis op van landbouw; die knapen worden belemmerd in hun lichamelijke ontwikkeling; er komen wel eens ongelukken voor, als de knapen nachtdienst hebben; zij overwerken zich jong en zijn op lateren leeftijd op; door hun dagelijkschen omgang met volwassenen worden de knapen ruw van manieren en taal.

Orsaf, de schrijver van het artikel, wenscht een wet op kinderarbeid.

Men ziet, het is hier een arbeidersvraagstuk — alzoo de *Bintang-Soerabaja*, een Maleisch-Chineesch blad — gestoken in een Javaansch pakje. Hoe zou het met den Inl. knaap gesteld zijn, als hij voor zijn ouders veld of tuinarbeid verrichtte? Maar 't is waar ook, *Orsaf* vraagt een wet op kinderarbeid en misschien ook een leerplichtwet.

Aan den Islam gehecht. Te Bandong zal, zoo schrijft de *Kaoem Moeda*, een cursus opgericht worden voor Inl. meisjes. Onze aanvankelijke blijdschap hierover maakte echter hand over hand plaats voor een gevoel van teleurstelling, nu wij weten, dat deze cursus tot stand zal komen door den heer *Borst*, den Bandongschen zendeling.

Zal op dien cursus ook onderwijs gegeven worden in den Christelijken godsdienst? zoo vraagt schrijver. Het ligt voor de hand. De onderwijsinrichting zal immers een zendingsschool wezen voor Soendaneesche jonge dochters? Welk onderricht staat er verder op het leerplan? Het batikken, anders niet. Wat zou het dan nog? Wij hebben er het schoolgeld voor over, als er maar onderwijs genoten wordt, zal men misschien zeggen. Welke school trekt in deze tijden van onderwijsdrang geen leerlingen? Ook de school van den heer *Borst* heeft kans vol te loopen, vooral als er onderwijs gegeven wordt in de Nederl. taal, zij het ook zuinig.

Zooals bekend, heeft de Bandongsche vereeniging „*Madjoe Kamoeljan*" reeds een batikcursus opgericht, ondergebracht in de woning van *Partadiredja*, onderwijzer in de Soendaneesche taal aan de Opleidingsschool. De vrouw van dezen onderwijzer leidt den cursus. *Partadiredja* is „*kijahi*" evenals *Borst*, maar in de Mohamedaansche leer, in onzen godsdienst. Aan welken van deze twee godsdienstonderwijzers is het onze plicht de voorkeur te geven?

Aan de kweekschool te Probolinggo wordt ook godsdienstonderwijs gegeven en wel door *Kijahi Soemo* te *Kampongdjati* op kosten der leerlingen, die zelf om dit onderwijs hebben verzocht, schrijft de *Oetoesan Hindia* en laat hierop volgen: Als nu de leerlingen ook elken Vrijdag geregeld naar de mesdjid gaan, verdienen zij nog meer lof.

De *Tjahaja Islam* en het *S. I.-comité* te Soerabaja dat den godsdienstzin verhoogen wil, hebben in het gebouw „*Maderasah Nahdlatoelwathan*" een avondcursus geopend met *160* leerlingen, zoowel jongelieden als volwassenen, onder leiding van *Hadji Mas Mansoer (Oetoesan Hindia)*.

In *Bandjarnegara* bloeit de Islam door den ijver der *S. I.*, inzonderheid door de werkzaamheid en toewijding van haar leider *Hadji Hasan. (Oetoesan Hindia)*.

De *Bekelbond* heeft in December Ao. Po. tot den regent van *Bandjarnegara* het schriftelijk verzoek gericht, de wekelijksche conferenties niet meer op Vrijdag te stellen, omdat de meeste *Bekèls* dien dag hun godsdienstplichten wenschen na te komen. Het rekest is door den regent met een gunstig advies doorgezonden. *(Oetoesan Hindia)*.

In zijn Zaterdagsche causerieën (Iseng-iseng hari Saptoe) van de *Kaoem Moeda* schrijft *Kèok* o.a.: „Een goeroe heeft mij geleerd, dat al wie een *Moslim* valsch beschuldigt, een *Kafir* (ongeloovige) is. Iemand te *Karangpoetjoeng (Bandjar)* heeft een hekel aan de *S. I.* en lastert haar. Hij zegt: Wie lid der S. I. wordt, zal door den profeet worden uitgestooten. *Hadji Ismail S. I.*, voorzitter te *Manondjaja*, heeft een aanklacht ingediend tegen den lasteraar."

S. I. De *Tjamat* van *Soekaradja (Tasikmelaja)* schijnt niet te weten, wat de *S. I.* eigenlijk wil. Hij is wel geen S. I.-er, maar die naieve onwetendheid... De *Loerah* van *Leuwitoeah* bracht bij den *Tjamat* voor, dat *Kijai Atib*, inwoner van zijn dessa, zijn verzoek om toewijzing van gronden behandeld wenschte te zien. Toen den *Tjamat* was medegedeeld, dat *Akib S. I.* lid is, zei de ambtenaar, dat het behandelen van *Akibs* verzoek niet zijn plicht was, maar op den weg lag van den *Pangoeroes* (leider) van de *S. I.* en gaf den *Loerah* ten slotte den raad zich niet met *S. I.* zaken in te laten. Op een anderen keer rapporteerde de *Loerah* den *Tjamat*, dat de politiedienaar van de dassa *Leuwitoeah* ontslag had gevraagd en stelde het onder-districtshoofd voor, zekeren *Anaredja* in aanmerking te brengen voor de vervulling der vacature. „Is hij lid van de *S. I.*"? vroeg de tjamat. Op het bevestigend antwoord van den *Loerah* hernam de *Tjamat*, dat aan een *S. I.-er* geen landsbediening kon worden opgedragen. De Loerah paf af. *(Kaoem Moeda)*.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Hindia Poetra. Door de hooge papierprijzen en de gebrekkige communicatie tusschen Nederland en de Koloniën, verschijnt dit in Nederland uitgegeven orgaan van Indische (Inlandsche) studenten in Nederland zeer ongeregeld, verneemt de *Pewarta Soerabaja* uit de *Neratja*. Het zijn geen financieele bezwaren, die het geregeld uitkomen der *Hindia Poetra* beletten, wordt verder opgemerkt. Het blad heeft geen politieke kleur. Eenige lezers betreuren dit, onder wie *Abdoel Moeis*. Men hoopt, dat *Hindia Poetra* de *S. I.* spoedig steunen zal en daartoe in het Maleisch zal worden geredigeerd. Het aantal lezers zal dan grooter worden. De redactie van het blad, in de eerste plaats *R. M. Soewardi Soerjaningrat*, vindt den tijd gekomen, dat ook de Inl. studenten in Nederland een werkdadig aandeel moeten nemen aan de Inl. beweging.

Wraak. Op den avond van 18 November Ao. Po. was de *loerah* van *Kalitapen (Wonosobo)* in de langgar (bedehuis) aan het bidden. Een dessagenoot, *Hadji Soekoer*, kwam het bedehuis binnen en deed, alsof hij naast den loerah zijn gebeden wilde doen, doch hieuw met een sabel den biddenden loerah in den nek, zoodat het hoofd er bij hing. De heilige moordenaar liep daarop naar de woning van den loerah en gaf den zoon van het dessahoofd een houw in den nek; de jonge man viel dood need. Hierna liep de *hadji* naar de *langgar* terug en trof er de vrouw van den vermoorden loerah aan. Ook zij werd door den woestaard afgemaakt. Toen hieuw hij de hoogst zwangere schoondochter van den loerah in stukken en verwondde het dochtertje van het dorpshoofd levensgevaarlijk. Het gelukte de politie eindelijk den moordenaar levend te vangen. Het is om er kippenvel van te krijgen! Zoo schrijft de *Bintang Soerabaja*, die er verder maar niet in beschouwingen over treden zal.

De Indië-Weerbaar-Motie. De *Warna Warta* zegt: Men herinnert zich de verschillen tusschen de *S. I.* van Semarang en de *Centrale S. I.* hierover, waarvan de Semarangsche *S. I.* intrekking wenschte. De

bestuursleden van de *Centrale S. I.* waren onbeschaamd genoeg te verklaren, dat zij gezamenlijk zouden aftreden, indien het *S. I.* congres te Batavia met het voorstel der Semarangsche *S. I.* meeging. Uit dit geschil hebben eenige *S. I.-ers* nuttige leering getrokken, maar de argelooze medeloopers van de *Centrale S. I.* zijn niet wijzer geworden, en er zijn er velen. Het gevolg hiervan is geweest, dat het congres te Batavia zich vóór de *Centrale S. I.* verklaard heeft, terwijl men heel goed weet, dat de militie de Inlandsche bevolking ten vloek zal zijn. Maar nu kent men de geheime roerselen der *I. W.* menschen en weet, dat het den Kalief *Labberton* te doen is om een zetel in den Volksraad; en nu eerst snappen de medeloopers der *Centrale S. I.*, dat zij willooze, domme werktuigen geweest zijn van hun leiders. Nu eerst beseffen de goedgeloovige S. I.-ers, welke rol *Tjokroaminoto* gespeeld heeft, nu hem de betrekking toegezegd is van adjunct adviseur voor Inlandsche zaken op een maandelijksche bezoldiging van *f* 500 met Soerabaja als standplaats. Vooruit, likt er lustig op los! Wisten de S. I.-ers dan niet eerder, dat zij *Tjokroaminoto, Hasan bin Semet, Tjokrosoedarma* en *Djojosoediro* niet noodig hebben? Wij hopen van harte, dat zij nu zelfstandig hebben leeren denken, en dat ons artikel hen onontvankelijk gemaakt heeft voor het zoete gefluit van de vogelaars der Regeering.

De *Oetoesan Hindia* geeft hierop het volgende antwoord: Wie nadenkt, beseft, dat dit artikel gevloeid is uit de pen van een schrijver, die even dom als onnoozel moet wezen. Wat *Mas Tjokroaminoto* als *Sarikat Islam*-leider is, behoeft niet in herinnering gebracht te worden. Men pleegt van hem te zeggen, dat hij in Ned.-Indië gehoorzaamd wordt, als was hij de Gouverneur-Generaal. Zal een *Tjokroaminoto* zich laten omkoopen met *f* 500 's maands? Rijk is hij niet, maar is zijn geestkracht, zijn talent geen millioenen waard? De *Warna Warta* is een Chineesch blad en tracht dus de belangen der Chineezen te behartigen. De Chinees begrijpt, dat de militie hem last zal veroorzaken en offers zal vragen. Hij doet nu alle moeite om de invoering der militie tegen te gaan.

Anti-gelijkstelling. De met Europeanen gelijk gestelde Chineezen — zoo gaat het blad verder — hebben en bloc intrekking gevraagd van hun gelijkstelling en hopen zich op deze wijze te onttrekken aan de verplichtingen, die de militie hun anders zal opleggen. De geldkoningen aanvaarden dus alleen de lusten en niet de lasten van hun hoedanigheid (mareka soeka makan nangka, tetapi ta' soeka dapet poeloedarja = (zij willen wel van het vleesch van de nangka eten, maar het dikke slijm lusten ze niet). Wij, Inlanders, zullen met drang vragen militieplichtig te zijn. Maar wij zullen voorwaarden stellen. Gaat men op deze voorwaarden niet in, dan zullen wij den militieplicht met kracht van ons afzetten. Dit is juist het markante verschil. De Chinees zegt: ,,Hier moedertje, alle koekjes geef ik je terug. Hoef ik nu niet naar den leelijken dokter?'' De Inlander, neen, de *S. I.* zegt: ,,Als ik naar dien leelijken dokter wil, moedertje, krijg ik dan koekjes van je?''

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De kamp om Japan's interventie.

De Neue Oriënt van 24 April wijdt aan het vraagstuk van 't ingrijpen van Japan in Siberië beschouwingen, waaraan 't volgende ontleend is.

De illusie is voor de entente verloren. In 't hoogerhuis heeft de Japansche regeering de verklaring afgelegd, dat zij geen reden heeft voor een Duitsch binnendringen in Siberië beducht te zijn. Maar met 't verdwijnen van de verwachting is aan 't ontstaan er van toch geenszins alle beteekenis ontnomen, de geschiedenis ervan is daarentegen juist zeer belangwekkend, al loopt zij slechts over korten tijd.

Na 't mislukken van 't door Kerensky beproefde offensief drong Frankrijk sterk aan op deelnemen van Japan aan den eigenlijken oorlog. Toen de Bolsjiwiki in Rusland de bovenhand kregen, werd 't spoedig duidelijk dat van die zijde geen daadwerkelijke steun meer te verwachten zou zijn, kort nadien begonnen Engelsche bladen, in September en October 1917, voor 't eerst ook over medewerking van Jap. strijdkrachten te spreken.

De positie der entente verergerde en geleidelijk stemden de Italiaansche en de Amerikaansche bladen met de wenschen van een optreden van Jap. in Siberië in, als 't niet in Europa zelf tot meedoen kan komen. Jap. zou daarvoor natuurlijk op een vergoeding kunnen rekenen.

Sedert December 1917 volgden de berichten elkander spoedig op, volgens welke J. tot ingrijpen bereid zou zijn, ja zelfs reeds tot begin van uitvoering gekomen was. De landing had reeds tot een overwinning geleid. De gegevens waren zoo stellig en bleven zoo hardnekkig aanhouden, dat 't Jap. ministerie 't noodig oordeelde een openlijke verklaring er tegenover te stellen. De poging was er, volgens de Neue Oriënt op gericht, met behulp van J. militaire macht in Rusland weer een regeering aan 't roer te brengen, die de entente welgezind was, ja misschien werd wel aan een Czaristische politiek gedacht. Deze beweging zou in Oost-Siberië haar uitgangspunt moeten vinden.

Toen dit plan mislukt bleek, kwam Engeland met een ander te voorschijn. Amerika zou troepen in Wladiwostok laten landen. 't Was in dezen tijd dat de pers verhalen wist te geven van gevechten en onzekerheid van de vreemden in Wladiwostok, de Amerik. consul aldaar vroeg de uitzending van militaire hulp. De J. regeering heeft tegen dit voornemen een ernstig protest ingediend, waarbij zij als haar standpunt aangaf, dat J. alleen de vrede in 't verre Oosten weet te verzekeren en daarvoor verantwoordelijk wenscht te zijn. Intusschen had de oorlog in 't westen van Europa de Engelschen een krachtigen houw toegebracht. Zij slikten de J. pil.

De schr. wijst er dan op dat nog niet voldoende wordt ingezien hoe voordeelig de oorlog voor J. is, en dat 't zich dit voordeel niet zal laten ontnemen door voorspiegelingen van zijn bondgenooten.

De J. uitvoerhandel is van 118 millioen P. S. in 1914 gestegen tot over 260 millioen in 1917, en is van een passief van ± 9 millioen op een actief van ± 70 millioen gekomen. De J. scheepvaart-ondernemingen keerden in de laatste jaren 70 pCt. dividend uit. De goud-voorraad is meer dan verdrievoudigd, de buitenlandsche schuld is voor een groot deel teruggekocht, 2,5 milliard mark is tegen hooge interest aan de geallieerden geleend. Deze vooruitgang, die zonder voorbeeld in de geschiedenis is, neemt nog in beteekenis toe omdat hij tegenover de verarming der andere groote mogendheden staat. Intusschen versterkt J. tevens zijn militaire positie, algemeen wordt aangenomen dat 't zich in staat maakt om verreikende krijgsoperatiën, zonder bedenkelijken invloed op zijn financieele stelling, te kunnen voeren.

Waarom zou J. zich in een Siberisch avontuur begeven? 't Is wel aan te nemen, dat 't de nabuurschap van een bolsjewikisch Rusland met den aankleve daarvan niet aangenaam zal vinden. Maar J. heeft niet gevreesd om zelf in China mee te werken om er socialistische begrippen ingang te doen vinden en Siberië lijkt bovendien wel 't gedeelte van Rusland, dat zich 't allerminst eigent om bolsjewikisch radikaal te worden gemaakt. De moeilijkheden, welke J. ondervindt om in Korea en Mandschoerei in te leven, zullen 't niet begeerig maken naar 't bezit van Siberië. 't Zou dus een zuivere liefde dienst moeten worden ten opzichte der entente.

Ook van entente-zijde is echter 't denkbeeld niet eenstemmig geprezen om J. in Siberië de vrije hand te laten. Eensdeels vreest men daarvan voor de toekomst een te groote machtsuitbreiding, anderdeels verwacht men daarvan een rem voor de democratiseering van Rusland. J. heeft in 't verre Oosten reeds een enorme machtsuitbreiding gekregen, door de inbezitneming van de Duitsche koloniën, door vermeerderde relatiën in Indië en Australië (ook door de opening van 't Panamakanaal), wie met de toekomst rekent moet verdere uitbreiding niet in de hand werken. Ook voor 't behoud van den vrede is dit in 't oog te houden. 't Mislukken van de pogingen om J. tot een actie te bewegen is ook voor een deel toe te schrijven aan het verzet van Amerika.

Is 't optreden van J. hierdoor ten volle uitgesloten? Den 25en Maart heeft minister Motono in 't J. parlement verklaard, dat 't voornemen hiertoe niet bestaat, worden groote belangen van J. bedreigd dan zal 't weten te handelen, maar een Siberische expeditie zal in geen geval tegen 't Russische volk gericht zijn, niet als vijand, maar als vriend (vermoedelijk is bedoeld, in den trant waarop Duitschland in Oekraïne en Finland optreedt). Zoo is ook de landing in Wladiwostok te beschouwen, waar een Jap., Engelsche en Amerikaansche politiemacht van onbeduidende sterkte de rust verzekeren.

De dag zal, volgens den schr. komen, dat groote krijgsmachten in 't verre Oosten tegenover elkander zullen staan en zij die nu geallieerd zijn zullen dan niet aan één zijde staan.

Verplaatsing van den Nederl.-Indischen export.

Aan een rapport van Mr. H. H. A. van Gijpland Oosterhoff, secretaris van 't Comité tot regeling van het toezicht op den in- en uitvoer in Ned-Indië ontleenen wij een zinsnede die in deze rubriek wel een plaats mag vinden

Hoe zich tijdens den oorlog verplaatsing heeft voorgedaan van den Indischen export ten opzichte van Europa naar de Vereenigde Staten van N. Amerika blijkt uit het volgende.

In 1916 vervoerde Indië met schepen van de ,,Nederland'', ,,Rotterdamsche Lloyd'' en ,,Oceaan'' naar Europa 369000 last, naar Amerika 52.500, in 1917 bedroegen deze cijfers resp. 87000 en 99700 last. In 't dienstjaar 1913—1914 werd voor een waarde van 5,2 millioen dollars uit Indië naar de Ver. Staten uitgevoerd; over 1916—17 steeg dit bedrag tot 62 millioen d. In dit alles ligt eene groote bedreiging. Men moet natuurlijk niet trachten tegen te gaan, dat op natuurlijke wijze nieuwe afzetgebieden voor onze koloniale producten worden gevonden, maar wel moet bijzonder worden gewaakt tegen 't gevaar, dat de Nederlandsche markt na den oorlog ontbloot zal zijn van Indische producten, waaruit een groot nadeel voor 't moederland zal voortspruiten. Amsterdam en Rotterdam, die proefondervindelijk bewezen hebben geschikte markten voor een veelzijdigen afzet te zijn, behooren als markten van Indische producten behouden te blijven; eene verlegging daarvan zou een slag zijn voor de nationale welvaart, die Nederland in een van de belangrijkste bronnen van zijn bestaan op zijn gevoeligst zou treffen, doch ook op Indië, welks belang bij een krachtig Nederlandsch nationaal bestaan wel niemand zal willen ontkennen, zijn weerslag zou doen ondervinden. Het is aan ingewijden voldoende bekend, hoe gaarne men de tabaksmarkt naar New-York zou overbrengen.

Tot zoover de aanhaling uit de uitvoerige beschouwingen van den heer van Gijpland Oosterhoff, er kan hierin inderdaad een gevaar liggen dat ons uit verre landen bedreigd, en dan niet alleen uit Amerika. Ook in andere landen is men belust op 't voeren der Indische productie langs banen, die buiten ons land zullen loopen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

In aansluiting bij de beschouwingen van den ir. A. Plate, getiteld ,,Het uitbreidingsplan der Indische gemeenten'' in de Ingenieur van 20 April j.l. bevat het jongste Nr. van dat weekblad een artikel van ir. W. Elenbaas, getiteld ,,Het Semarangsche heuvelplan''. Ook deze schrijver meent dat de uitbreiding van Semarang naar de door den Gemeenteraad aangenomen plannen, tot teleurstellingen moet leiden.

Adatrechtbundels.

Als uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, verschijnt eerstdaags een door de commissie voor het adatrecht bewerkte ,,Adatrechtbundel'' de 15e. Al het daarin verzamelde heeft betrekking op de eilanden Bali en Lombok, waar het inheemsche rechtswezen zoo totaal afwijkt van dat op de andere eilanden van den Archipel. Het werk is verkrijgbaar bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Planter.

Het Nr. van 15 Januari j.l. bevat onder het opschrift ,,Een gezellige recapitulatie'' een overzicht van de aanslagen door koelies op assistenten in het jaar 1917, waaruit blijkt dat in genoemd jaar twee en dertig aanslagen zijn geconstateerd (waaronder één moord).

Ten opzichte van de vorige jaren wijst de door de redactie bijgehouden statistiek uit:

1912: 40 aanslagen (waaronder één moord);
1913: 41 aanslagen (waaronder één moord);
1914: 32 aanslagen (waaronder twee moorden);
1915: 26 aanslagen (waaronder twee moorden);
1916: 34 aanslagen (waaronder drie moorden);
1917: 32 aanslagen (waaronder één moord).

In het zelfde Nr. leest men nog dat het Weekblad voor Indië een aan de rubbercultuur gewijd nummer het licht heeft doen zien.

De recensent kan er geen genoegen mede nemen dat dit speciale rubber-nummer zich tot Java bepaalt; middels woord noch beeld is zelfs ook maar gewag gemaakt van zooiets als het ter Oostkust van Sumatra bestaan van een rubberbedrijf, waarin aan kapitaal het peulschilletje van 'n honderd vijftig millioen gulden is belegd.

Weder een nieuw onderwijs-orgaan.

Binnenkort, aldus de Java-Bode van 12 Januari, verschijnt het eerste nummer van het nieuwe onderwijsblad Nieuw Leven, halfmaandelijksch tijdschrift voor opvoeding en onderwijs, uitgegeven door het Ned.-Indisch Onderwijzers-Genootschap. De redactie berust bij die van het tijdschrift ,,De School.''

Uit Zendingsperiodieken.

De Macedoniër (Nr. van 1 Mei) bevat o.a.: Motieven tot het Christendom, door D. Pol. — Soemba, door K. D. Wielenga (vervolg der historische beschouwing; schr. behandelt thans de periode 1889—90: Civiel-Gezaghebber M. Th. de Korte). — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra.

In het Mei-Nr. van de Annalen van het Missiehuis te Tilburg: Echambee, door Pr. P. Vertenten. — Keieesche smeden, door Pr. H. Geurtjens (met ill.). — Brief van Pr. L. Niewenhuis (over het godsdienstig leven enz. van de Tenimbareezen). — Missieactie in Ned.-Oost-Indië. Wat anderen doen (vervolg).

Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties. Het Nr. van Mei bevat o.m.: Een oordeel over de opwekking op Nias. — In memoriam Ds. M. A. Adriani (oud-Director der Utrechtsche Zendings-Vereeniging). — In memoriam J. A. T. Schwarz (oud-zendeling van het Ned. Zendelinggenootschap, in den ouderdom van 82 jaar te Soerabaja overleden), door J. Louwerier.

In- en Uitvoer.

V. d. W. vervolgt in Nr. 19 van In- en Uitvoer zijn artikelenreeks over het eiland Sumatra. De schr. vermeldt thans een en ander van den mijnbouw, om te besluiten met een overzicht van den handel.

Publicaties Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat.

In afl. 1 van den 10en jaarg. (1918), vindt men, achter de Notulen van verg. der planters-ver. Semarang-Kedoe als Bijlage eenige belangrijke onderwerpen, afgedrukt als: Een en ander over de gramang-mier, door A. H. Meyer. — Reisindrukken uit den Oosthoek (in verband met de cultures aldaar), door Dr. Roepke. — Heeft tusschen aanplant in Hevea-tuinen invloed op de latere productie? door D. Mac Gillavry.

Proefstation voor Thee.

No. 46 dezer publicatie handelt uitsluitend over Helopeltis-bestrijding in theetuinen, vervat in de volgende bijdragen: Voorwoord, door Dr. Ch. Bernard. — Helopeltis-bestrijding op een onderneming in de Djampang, door Dr. Ch. Bernard. — Moeten wij Helopeltis bestrijden? Is dit loonend? door A. Zeehandelaar. — Het uitzwavelen van zwaar aangetaste tuinen, door W. A. E. A. Canter Visser.

No. 47 bevat korte beschrijvingen van de theeplant, theecultuur en theebereiding in Fransch Indo-china (door Dr. C. P. Cohen Stuart); Ver. Staten van N.-A. (door Dr. Ch. Bernard); Natal (door Dr. J. J. B. Deuss); Britsch Nieuw-Guinea (door Dr. Ch. Bernard).

Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

No. 3 en 4 van den 8en jaargang bevatten een beredeneerd overzicht van den productenhandel op Java gedurende het vierde kwartaal van 1917.

Verder wordt in No. 5 medegedeeld dat verschenen is Nr. 1 der publicaties in 1918 van de Afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg, onder den titel van Importer's Directory of the Netherlands East-Indies (Second edition).

De Volksraad.

Ter drukkerij ,,De Verwachting'' te Batavia is verschenen een geschrift over ,,De Volksraad'', door Mr. C. C. van Helsdingen Jr. In het eerste en tweede hoofdstuk vindt men eene historische toelichting omtrent de wording, enz. van den Volksraad. Het derde hoofdstuk vormt de ,,practische handleiding''. Door eene opsomming in chronologische volgorde van alle werkzaamheden der verschillende autoriteiten van af de eerste voor de verkiezing vereischte werkzaamheden tot en met de sluiting der eerste zitting van den Volksraad alles onder verwijzing naar de betrekkelijke wettelijke bepalingen en rijkelijk voorzien van aanteekeningen, is het werkje inderdaad geworden een practisch handboek en zal het den gebruiker ongetwijfeld gemakkelijk en vlug den weg wijzen. (Zie meer uitvoerig eene bespreking in de Java-Post van 18 Jan. j.l.).

De Banier.

Het Nr. van 25 Jan. j.l. bevat een belangrijke beschouwing van Mr. C. C. van Helsdingen Jr. over de verkiezing van Abdul Rivaï tot lid van den Volksraad. Deze is ,,met Europeanen gelijk gesteld'', doch als inlander gekozen, wat waarschijnlijk tengevolge heeft dat hij niet als zoodanig zitting kan en mag nemen. Mr. H. meent dat het 't best zal zijn dat de Gouv.-Gen. Dr. Rivaï uitnoodigt voor zijn verkiezing te bedanken om Hem in de gelegenheid te stellen hem te benoemen tot lid van den V.R.

Cultuur van het suikerriet.

Bij J. Waltman Jr. te Delft verscheen een brochure (overdruk van een jaarboek als anderszins?) getiteld: De economische cultuur van het suikerriet. Grondbewerkings-, bemestings- en irrigatieproeven, aan het Proefstation voor Suikerriet te Pernambuco verricht, alsmede aanwijzingen tot het aanleggen van bibittuinen tot het kweeken van krachtige rietsoorten, door E. de Waal.

De in dit geillustreerde boekje beschreven proefnemingen werden, zooals uit dezen titel blijkt, in Brazilië en niet op Java gedaan, zij zijn echter aan de daar heerschende omstandigheden getoetst; en daar de aanbevolen handelingen niet tegen bestaande toestanden indruischen, lijkt eene proefneming op Java zeker aanbevelenswaardig.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 19: Overheidsmaatregelen inzake productie van waardevol plantenmateriaal in Oost-Indië, door Dr. A. L. Hagedoorn. — De cacaocultuur van Bahia, door A. D. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken.

De Batikindustrie in Ned.-Indië.

Men herinnert zich voor welke moeilijkheden de oorlog de batikhandelaars plaatste door een absoluut ontbreken van kleurstoffen. Eindelijk kwamen die stoffen, maar over de distributie door het Dep. van Landbouw hoorde men vele klachten; ook nu weer uit Grissee, volgens de „Oetoesan Hindia." Aan sommiger aanvraag is niet voldaan, zgn. wegens gebrek aan voorraad; daartegenover staat, dat een Chinees te Ambarawa, die geen batikhandelaar is, een groote hoeveelheid kleurstoffen heeft weten te bemachtigen, om die weer te verkoopen aan de inlanders tegen exorbitante prijzen. Dan weet het blad nog eenige namen te noemen van batikhandelaren, wien door de afdeelingsbank groote hoeveelheden zijn verstrekt, zoodat anderen, die hun aanvragen veel eerder hebben ingediend, teleurgesteld zijn geworden.

Suikerindustrie.

Afl. 3 van deel XVIII (1918) bevat een artikel van Dr. H. C. Prinsen Geerligs: Opslag van suiker op Java in den Westmoesson, waarin schr. de bezwaren opsomt, verbonden aan een te langdurige bewaring van suiker en de middelen aangeeft om bederf te voorkomen.

Locale Belangen.

In afl. 14 van den 3en jaargang van het orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, een artikel van D. de Jongh Wzn. over „Een woningordonnantie voor Java." Schr. is van meening, dat het — vooral voor maatregelen in het belang der volksgezondheid — wenschelijk is dat spoedig zulk een ordonnantie tot stand kome, niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats voor de groote gemeenten, maar vooral voor de gewesten en de kleine gemeenten. Want juist daar werd en wordt nog niets gedaan.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 8 bevat o.m. de Mataramsche vorsten (vervolg), door Surya Ningrat. Schr. vermeldt thans levensbijzonderheden van het Hoofd van het Mangkoe Negorosche vorstenhuis: Pangéran Adipati Ario Praboe Prang Wedono (Mangkoe Negoro VII). — Uit den aanvang der gouden eeuw, door S. — Op en langs de Barito, door P. te Wechel (vervolg).

De Indische Gids.

De Mei-afl. opent met eene beschouwing van den hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren, getiteld „Nederland en Japan", naar aanleiding der plannen van de „Japansche Commissie der Vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde." — Dezelfde schrijver wijdt verder nog een artikel aan den afgetreden legercommandant (generaal De Greve) en den optredende (generaal Van Rietschoten).

Verder bevat dit Nr. een opstel van M. S. van der Willigen over het Inlandsch meisjesonderwijs, waarvan de Regeering het groote nut heeft ingezien o.a. door op de jongste Ind. begrooting gelden toe te staan voor een kweekschool van Inl. onderwijzeressen. — E. M. Clarke schrijft over de bereiding van kleurstoffen, welke hij met het volste recht een belangrijke kwestie voor Oost- en West-Indië noemt. Het betreft de kleurstof, welke vervaardigd wordt door in stukjes gesneden of gemalen pisang (banaan) in verbinding te brengen met een alkalische oplossing van verdund mineraal zuur. Deze Amerikaansche vinding moet schitterende resultaten opleveren en buitengewoon weinig kosten vereischen, daar zelfs de afval van alle mogelijke pisangsoorten voor het doel geschikt is. — Dr. J. de Hullu besluit de reeks der artikelen met de publiceering van enkele brieven van den gewezen G.G. Siberg aan v. d. Heim (gedateerd Batavia 1811) over G. G. Daendels, door hem o.a. „een monster van een mensch" genoemd. Dr. de H. geeft bij wijze van inleiding levensbijzonderheden van S. en D.

Overigens bevat de Mei-afl. de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Duurtetoeslag.

Onder dit opschrift meldt het „Tijdschrift voor Post., Tel. en Telef.":

Van het Hoofdbestuur der „Vereeniging van Spoor- en Tramweg-Personeel in Ned.-Indië" ontvingen wij een oproep, met het verzoek dezen in ons Tijdschrift op te nemen.

Mijne Heeren,

„Rondschrijven No. 2612-11 van 31 October j.l., „door „den Gouvernements Secretaris tot de autoriteiten ge„richt, inzake duurtetoeslag aan personeel in Gouver„nementsdienst houdt een zoodanige motiveering in van „de afwijzing, dat het Gouvernements personeel voor „de keuze is geplaatst zonder meer te berusten, dan „wel door hernieuwde actie zoowel aan de Regeering „in Indië als aan die van Holland duidelijk te maken, „dat de gevallen beslissing een schromelijke verwaar„loozing is van de belangen der Gouvernements werk„nemers door zijn werkgever.

„Het aanwezig zijn van „noodtoestand" moet blij„ken. Wij zullen ons van commentaar op het „Rond„schrijven" onthouden. Voor het overgroote deel van „het Inlandsche Gouvernements personeel is de beta„ling van dien aard, dat in n o r m a l e omstandighe„den zonder overdrijving van noodtoestand gesproken „kan worden. De arbeidsvoorwaarden voor deze laag „zijn op zoodanig niveau neergedrukt, dat opheffing „van het levenspeil der Inlandsche bevolking alleen „reeds met het oog op de Gouvernementeele waardee„ring der Inlandsche arbeidskracht een uitdrukking „zonder wezenlijken inhoud is. Voor den laagst betaal„den Europeeschen werknemer is de toestand niet veel „beter. Het komt ons voor, dat actie voor duurtetoeslag „van het Gouvernement tot dusver n i e t is gevoerd „met die kracht, welke de organisaties, die ook Gou„vernementspersoneel omvatten, bij een goed geregeld „gezamenlijk optreden zouden kunnen ontwikkelen. „Wat in het verleden verzuimd werd, kan wellicht nog „worden ingehaald. Ter beraming van hetgeen ons te „doen staat noodigen wij U uit:

„1e. In beginsel uit te spreken, dat gezamenlijke actie van genoemde Vereenigingen gewenscht en urgent is.

„2e. Afgevaardigden aan te wijzen voor een op den laatsten Zaterdag/Zondag in Januari op nader be„kend te stellen plaats en tijdstip te houden con„ferentie.

„3e. Deze afgevaardigden te machtigen tot aansluiting „bij een te vormen commissie voor de te voeren „duurte-actie.

„4e. Ons Uw beslissing te doen weten vóór 15 Jan. e.k.

In afwachting

met kam. groeten,
Het Hoofdbestuur,

Voorzitter, DEKKER. Secretaris, H. SNEEVLIET.

Met den Douane-Bond zijn wij van meening, dat het wenschelijk zou zijn, indien de V.S.T.P. hare actie zou overdragen aan het eerstdaags op te richten „Verbond van Ambtenaarsvereenigingen."

In ieder geval zal het Bondsbestuur zich op de door de V.S.T.P. uit te schrijven vergadering doen vertegenwoordigen, aangezien iedere gelegenheid om tot een behoorlijken duurtetoeslag te geraken, dient te worden aangegrepen.

De n o o d t o e s t a n d dwingt ons.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het

Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Mededeelingen.

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 No. 130 (*Staatsblad* No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16*g* tot 16*n* van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand Juni 1918, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van *f* 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich *vóór 22 Mei a.s.*, met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. H. G. P. Duyfjes, te 's-Gravenhage, Daguerrestraat No. 197), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 7 Mei 1918.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Van de Afdeeling Leiden:

De lezing van Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over: **„De ethnologische beteekenis van de dierfiguur in de kunst der Inlanders van den Indischen Archipel en van andere min of meer primitieve volken"**, is nader vastgesteld op **Dinsdag 21 Mei a.s.**, in het „Nut", des avonds te **7½ uur.**

HET BESTUUR.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Verslag over het jaar 1917.

In het jaar 1917 traden 17 nieuwe leden tot onze afdeeling toe; wij verloren er echter 12; twee door den dood, vijf wegens verhuizing naar elders, terwijl 5 om ons niet bekende redenen het lidmaatschap opzegden.

De heer S. H. Tjabring, die op 1 Jan. volgens rooster moest aftreden, werd herkozen en nam die benoeming aan, terwijl de heer R. van Leent de plaats innam van den heer Bontenakel, die door voortdurende afwezigheid wegens mobilisatie, zijn ontslag had genomen uit ons Bestuur.

In het jaar 1917 werden voor de leden der afdeeling vier lezingen gehouden, alle met lichtbeelden.

De eerste had plaats op 26 Jan. Spreekster mejuffrouw Kitty Ament uit Apeldoorn. Onderwerp: „Ned.-Indische sierkunst en muziek."

De tweede op 16 Maart, toen mejuffrouw Augusta de Wit, uit Amsterdam, een voordracht hield over de Bataks.

Op 23 Oct. sprak alhier de heer F. Kroon, uit Breda, 1e luit. N.-I. L., leeraar aan de Koninkl. Mil. Academie. Het onderwerp door hem behandeld, luidde: „Kijkjes in de Westerafdeeling van Borneo."

Op 29 Nov. trad voor ons op de heer I. J. Giel, uit 's-Gravenhage met „het Leven en Werken van den Europeaan in Nederl.-Indië".

Al deze lezingen werden over het geheel goed bezocht, vooral door genoodigden; van de leden waren gewoonlijk maar zeer weinige aanwezig.

Ter gelegenheid van de 1ste Jaarbeurs, hier ter stede gehouden van 26 Febr. tot 10 Maart, was onze afdeeling behulpzaam bij het meubileeren en versieren van de twee monsterkamers, ter beschikking gesteld van het Departement van Koloniën.

Het H. B. onzer Vereeniging, hiertoe namelijk aangezocht door den Minister van Koloniën, droeg deze taak over aan ons, als woonachtig hier, te Utrecht.

Gaarne voldeden wij aan deze opdracht. Door het aanbrengen van fraaie Indische voorwerpen, kains, slendangs, platen, koperen voorwerpen, enz. enz., deels geleend uit Boeatan, deels met groote welwillendheid door eenige onzer leden tijdelijk afgestaan, gaven wij aan bovengenoemde vertrekjes een recht gezellig aanzien, terwijl wij voor de propaganda een uittreksel uit den bekenden „Oproep" lieten drukken en die, met goedkeuring van de Commissie van Beheer der Jaarbeurs, over het geheele tentoonstellingsterrein verspreidden.

Door tusschenkomst van ons H. B. werd ons later den dank der regeering betuigd voor de bewezen diensten.

In Maart bereikte ons een brief van het Bestuur der Utr. Studentenafdeeling van het Algem. Nederl. Verbond, dat ons uitnoodigde een lezing te komen bijwonen van den heer Knobel over „Indië en Nederland saamhoorig." In dit schrijven werd tevens de wensch uitgedrukt, een band te kunnen leggen tusschen onze beide besturen, daar ook hunne Vereeniging doordrongen was van het hooge belang, dat onze koloniën voor Nederland hebben. Het gevolg van dit schrijven is, dat wij over en weer door het zenden van introductiekaarten, elkaars lezingen kunnen bijwonen. Misschien dat wij later nog tot meerdere samenwerking komen, waar onze terreinen van actie immers hier en daar aan elkaar grenzen.

Ook dit jaar droegen wij, zooals steeds, 5 gulden af aan het Oranjekruis.

Van de boekjes, door de Vereeniging uitgegeven en bij de secretares verkrijgbaar, werd geen enkel verkocht, noch ter lezing aangevraagd. Door dit gebrek aan belangstelling van onze leden, waagden wij het dan ook niet „Indië geïllustreerd weekblad voor Nederland en Koloniën" en „Onze West in beeld en woord", ons beide ter inzage gezonden, op kosten van onze kas aan te schaffen.

De financieele toestand is gunstig. Het batig saldo bedraagt *f* 112.83. (Zie jaarverslag van den Penningmeester).

Namens het Bestuur,
De Secretares,
J. J. LAGERS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, zijn o.a. ter lezing gelegd:

I. Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië, Anno 1916, Deel V, 1e Bundel.

II. Mededeelingen Encyclopaedisch Bureau N.-I., Afl. XII, De Handelsbeweging der Buitenbezittingen in 1913, 1914 en 1915.

III. Mededeelingen Encyclopaedisch Bureau N.-I., Deel II, Afl. I, De Buitenbezittingen, Sumatra; Algemeene Hoofdstukken.

IV. Idem, idem, Deel III. Afl. II, De Buitenbezittingen, Atjeh en Onderhoorigheden.

V. Koloniale Studiën, 2e Jaarg., Jan. 1918. Extra nummer.

VI. Museum „Prins Hendrik", Rotterdam, Verslag over 1917.

VII. Landbouwkundig Tijdschrift voor *Suriname en Curaçao*, No. 4, 2e Jaarg.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen, in het bezit der akte Me.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Een leeraar in het Engelsch.

Een onderwijzer in de houtbewerking.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Ingenieur voor de landsgebouwen (bouwkundig ingenieur).

Bij den Waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingenieur). Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste of 4de afdeeling.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur. Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman. Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Mei 1918 No. 101).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Familiës, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST"; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Liefdadigheids-Voorstelling

ten bate van het Roode Kruis ook in Nederl.-Indië.

—o—

Gaarne herinneren we aan de uitvoering, die 28 dezer zal plaats hebben (zie mededeeling op pag. 10). Ook giften zullen zeer welkom zijn.

Red.-Comm.

Hervorming van het Bestuursstelsel op Java en Madoera.

—o—

II.

Aan de gemeente en regentschapsraden wordt zooveel mogelijk de regeling en het bestuur van het huishouden van de gemeente en het regentschap overgelaten.

Onder hooger toezicht besturen zij de geldmiddelen van hun gebied, regelen zij de uitgaven daarvan en heffen zij belastingen tot dekking van die uitgaven, alles voor het eigen huishouden en voor wat in zelfbestuur aan die lichamen zal worden opgedragen. Daartoe zal op het voetspoor van wat thans geschiedt, bij overdracht op de lagere gebiedsdeelen van werkzaamheden, die thans door de landsregeering of het oude gewest geschieden, een evenredig deel uit de landsgeldmiddelen worden afgezonderd. Daarbij zal het echter niet mogen blijven, zegt de Minister, en herinnert er aan, wat hij, sprekende over de hervorming van het belastingstelsel den 15en Maart 1917 in de vergadering der Tweede Kamer o. m. zeide: „Het gewest, de gemeente, de „dessa, de kampong moeten voor de bekostiging „van de plaatselijke uitgaven een belastingveld vin„den. Dan heeft men, geloof ik, een waarborg, dat „het geld goed zal worden besteed, goed zal worden „geïnd en zonder tegenzin zal worden opgebracht", en hij wees daarbij de richting waarin, althans op het gebied van één der thans geheven belastingen, dat belastingveld zou moeten gezocht: „Door de „belasting op bedrijfs- en andere inkomsten voor „den Inlander en den Vreemden Oosterling — voor„loopig wil ik dit alleen voor Java en Madoera „doen — als landsbelasting op te geven en die land„aarden, voorzoover het de hoogere inkomens be„treft, op te nemen in de inkomstenbelasting, maakt „men het belastingveld voor de kleinere gemeen„schappen vrij."

Wanneer de algemeene of provinciale verordeningen het vorderen, verleenen de gemeente- en regentschapsbesturen hunne medewerking tot uitvoering van de genomen beslissingen. Deze uitvoering geschiedt door den regentschapsraad, voor zooverre niet de algemeene verordening bepaaldelijk de medewerking van den regent alleen inroept. De regentschapsraad zal de belangen van het regentschap bij den Gouverneur-Generaal en den Volksraad mogen voorstaan. Hij maakt de verordeningen, die in het belang van het regentschap noodig zijn. Hij regelt al hetgeen de geldmiddelen van het regentschap aangaat, stelt jaarlijks de begrooting der regentschapsinkomsten en uitgaven vast, heft belastingen tot dekking van de uitgaven, bepaalt de bezoldigingen der ambtenaren, koopt, ruilt, vervreemdt eigendommen van het regentschap, beoordeelt en beslist over het voeren van rechtsgedingen en het aangaan van dadingen.

Het regentschapshuishouden zal o. m. omvatten: de wegen met bijbehoorende werken, de pleinen, de plaatselijke leidingen, slachtplaatsen, markten en marktloodsen, straatreiniging en straatbesproeiing, brandweer, begraafplaatsen, overvaarten.

Voor een opdracht van uitvoering in zelfbestuur door den regentschapsraad zal in de eerste plaats in aanmerking komen het volksonderwijs. Hiermede komt men op een terrein, waar de regentschapsraad bij uitstek nuttig werk zal kunnen verrichten, n.m. op dat der dessa. Hij zal daar niet moeten verrichten wat het werk der dessa is, maar zal het dessahuishouden op den been kunnen helpen en op den duur de taak moeten overnemen bij de Inlandsche gemeenteordonnantie van 1906 aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur opgedragen. De raad zal toezicht hebben op het beheer van de dessageldmiddelen, zal kunnen regelen de inrichting van het dessabestuur, de bezoldigingen der dessahoofden en andere dessabestuurders, op hunne gedragingen toezicht houden, geleidelijk dessabegrootingen invoeren, eischen vaststellen, waaraan toekomstige dessahoofden zullen moeten voldoen, kortom aan de dessabesturen, inzonderheid door zijn verordeningsrecht, een zoo noodig diep ingrijpende leiding geven. Het verband, dat is gelegd tusschen dessa en regentschapsraad, zal dit mogelijk maken.

De Inlandsche gemeenten verkiezen volgens regels, bij algemeene verordening te stellen, hare hoofden en bestuurders. De Gouverneur-Generaal handhaaft dat recht tegen alle inbreuken.

Aan die gemeenten wordt de regeling en het bestuur harer huishoudelijke belangen gelaten, met inachtneming der van den Gouverneur-Generaal, het provinciaal bestuur, het gewestelijk gezag of het regentschapsbestuur uitgegane verordeningen.

Aan de provincie zal op den duur en met inachtneming van de noodige geleidelijkheid in zelfbestuur worden opgedragen een belangrijk deel der uitvoeringswerkzaamheden o.m. betreffende het gevangeniswezen, de arbeidsinspectie en arbeiderswerving, het volkscredietwezen, het Inlandsch onderwijs, den burgerlijken geneeskundigen dienst, den Inlandschen landbouw, den burgerlijk veeartsenijkundigen dienst.

De provinciale raad regelt in elke provincie den aard en duur van de persoonlijke diensten, waartoe de Inlanders verplicht zijn en de gevallen, waarin en de wijze en voorwaarden, waarop zij gevorderd kunnen worden, alles in overeenstemming met de bestaande gebruiken, instellingen en behoeften.

De provinciale raad herziet in elke provincie om de vijf jaren de verordeningen betreffende de persoonlijke diensten, om daarin trapsgewijze de verminderingen te brengen, bestaanbaar met het algemeen belang.

De provinciale raad zal de belangen der provincie en van hare ingezetenen bij de Kroon, de Staten Generaal, den Gouverneur Generaal en den Volksraad mogen voorstaan. Overigens wordt aan den raad zooveel mogelijk overgelaten de regeling en het bestuur van het provinciale huishouden.

Het provinciaal huishouden, dat in den aanvang van bescheiden omvang, zich geleidelijk zal uitzetten, zal o.m. omvatten de groote wegen en de bevloeiïngswerken, waarbij t. z. t. rekening zal worden gehouden met het bij de Tweede Kamer der Staten Generaal aanhangige wetsontwerp betreffende de waterschappen.

Behoudens het door den Gouverneur Generaal en de Algemeene Rekenkamer te houden toezicht bestuurt hij de provinciale geldmiddelen, regelt hij de provinciale uitgaven, heft hij belastingen tot dekking van die uitgaven.

Daartoe maakt hij verordeningen, die voor het provinciaal belang noodig zijn. Hij regelt al hetgeen

de geldmiddelen der provincie aangaat, stelt de jaarlijksche begrooting der provinciale inkomsten en uitgaven vast, heft belastingen tot dekking van die uitgaven, bepaalt de bezoldigingen der ambtenaren, koopt, ruilt, vervreemdt eigendommen der provincie, beoordeelt en beslist of de provincie rechtsgedingen of dadingen zal aangaan, enz.

Eenigszins uitvoerig is hier uit de Memorie van Toelichting weergegeven, hoe de Minister zich de inrichting en de taak voorstelt van den provincialen raad en de zelfstandige plaatselijke rechtsgemeenschappen: gemeente en regentschap, om duidelijk het doel van de Nederlandsche staatkunde in Nederlandsch-Indië te doen uitkomen, zijnde geen ander „dan Indië's hulpbronnen zooveel mogelijk door „Indische volkskracht te ontsluiten, de bevolking „geschikt te maken tot het behartigen van eigen „belangen en het bestuur van eigen land en daar„mede de grondslagen te leggen voor een volledig „zelfbestuur." (M. v. T.).

De Minister memoreert in § 1 van de toelichting de gebreken, die aan het bestaande bestuursstelsel kleven, zooals die in den breede uiteengezet zijn in de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp, dat geleid heeft tot de wet van 31 December 1912 (Ned. Staatsblad No. 476, Indisch Staatsblad 1913 No. 15) tot wijziging en verhooging van het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1912, onder meer ten behoeve van maatregelen ter voorbereiding eener hervorming van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië, waardoor de landsregeering niet voldoende in staat is haar volle aandacht te wijden aan het algemeen regeeringsbeleid en aangelegenheden van plaatselijken of gewestelijken raad onvoldoende tot haar recht komen. En daarnaast de wenschelijkheid, om aan de Inlandsche bevolking een grooter aandeel in de bestuurstaak te verleenen. Aangetoond wordt, waarom de wet van 23 Juli 1903 (Ned. Staatsblad No. 219, Indisch Staatsblad No. 329) ten deze geen afdoende verbetering heeft kunnen brengen. Zoo bleef er ruimte voor de hooger genoemde wet van 31 December 1912, ter uitvoering, waarvan bij Koninklijk besluit van 16 Januari 1913 No. 39, de heer S. de Graaff ter beschikking gesteld werd van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, teneinde onder diens rechtstreeksche bevelen te worden belast met de werkzaamheden tot voorbereiding van het bestuurswezen daar te lande. (In een noot wordt deze opdracht uitvoerig omschreven en de maatregelen genoemd, die in hoofdzaak in overweging genomen moesten worden).

Na waardeering uitgesproken te hebben over de door den heer de Graaff geleverden arbeid, wordt evenwel te kennen gegeven, dat de Minister diens denkbeelden niet in allen deele tot de zijne heeft kunnen maken, en worden daarna andere denkbeelden ontwikkeld, die op moederlandsch voetspoor den grondslag vormen van het thans ingediende wetsvoorstel.

Deze denkbeelden vinden wij ook terug in de rede door wijlen Mr. van Deventer uitgesproken in de vergadering van het Indisch Genootschap van 16 November 1914, naar den inhoud waarvan ter bekorting mag worden verwezen. Het wetsontwerp stelt ons evenwel teleur. Waar van Deventer in het belang van Nederland en de bevolking van Nederlandsch-Indië ook de Buitenbezittingen hervormd wilde hebben, wordt dit belangrijk deel door den Minister geheel buiten behandeling gelaten, om redenen in § 6 vermeld. Dat er geen bouwstoffen zouden zijn om in de Buitenbezittingen provincies te vormen, geen krachten aanwezig voor het vormen van een provincialen raad, verklaren wij niet te begrijpen. Zouden er niet dadelijk provincies gevormd kunnen worden, zij 't aanvankelijk ook zonder provincialen Raad? En dat een hervorming in de Vorstenlanden in Midden Java op de hervorming van het landelijk stelsel zou moeten wachten, achten wij ook al niet juist. Eerder hangt zij af van de politieke verhoudingen aldaar. Zoolang het zelfbestuur daar in den tegenwoordigen vorm gehandhaafd wordt, kan daar aan geen hervorming gedacht worden, zij 't ook dat men zou kunnen of willen beginnen met de beide rijken Soerakarta en Djokdjakarta onder één Commissaris der Vorstenlanden te stellen. Deze titel van Commissaris geeft ons aanleiding de vraag te stellen waarom die ook niet aan de hoofden der nieuwe provinciën op Java gegeven kan worden, in de plaats van den verouderden naam van landdrost, dien men een eeuw geleden in de plaats van de prefecten stelde, maar die kort daarop vervangen werd door de thans bekende namen. Als men toch op moederland's voetspoor geen bezwaar ziet om provincies in het leven te roepen, dan kan er o. i. ook geen bezwaar zijn om aan de ambtenaren, die aan het hoofd daarvan gesteld zijn, denzelfden titel te geven als die welke voor de Nederlandsche provinciën gebezigd worden. Maar waarom zouden niet de oude benamingen gehandhaafd kunnen worden — zij 't ook in niet geheel en al dezelfde beteekenis — waar toch afdeelingen gevormd worden met aan het hoofd daarvan hoofden van plaatselijk bestuur, aan wie hetzelfde controleerende personeel wordt toegevoegd. Hierbij moet worden opgemerkt, dat zelfs in Nederland de namen landdrost, drost en onderdrost niet meer gebruikt worden. In den mond van den Inlander zullen zij de oude benamingen niet verdringen. Nu nog spreekt men van Compagnie, als het Gouvernement bedoeld wordt.

De Buitenbezittingen zullen moeten wachten. Dit wachten kan op deze wijze wel een eeuw duren. Een stelsel, dat in zijn hoofdlijnen ook niet voor het geheele gebied van Nederlandsch-Indië kan worden ingevoerd en waarvan slechts de verdere doorvoering afhankelijk gesteld moet worden van tijd en plaatselijke invloeden en omstandigheden kan o.i. uit het oogpunt van eenheid in de belangen van regeering en geregeerden geen praktische waarde hebben. Van de Buitenbezittingen zeide van Deventer o.m. — en niemand zal dit ontkennen:

„Met de versterkte bestuursbemoeienis is in de „Buitenbezittingen allerwege nieuw leven ontwaakt. „Hoe het gaan zal met de Buitenbezittingen, waar „de ontwikkeling misschien nog sneller gaat dan op „Java en waar de gouvernementen misschien vier-, „vijf- of tienmaal grooter zullen zijn dan de gouver„nementen op Java, daarover zal ik maar niet spre„ken...... Dan zal men *het geheele rechtstreeks be„stuurde gebied van Nederlandsch-Indië* moeten „organiseeren in autonome deelen". Verwezen mag worden, wat te dien aanzien gezegd wordt op bl. 8 en 14 van het gedrukte verslag der hierbovenbedoelde rede. Ook hij — van Deventer — was van oordeel, dat de hervorming ook voor de Buitenbezittingen niet langer mocht worden uitgesteld. Maar de Minister heeft blijkbaar bij de ontwikkeling van zijn stelsel ook voor deze deelen van den Archipel op zulke moeilijkheden gestuit, dat hij die deelen maar verder ongemoeid gelaten heeft.

Wat zal er van de fusie van bestuursambtenaren komen — vragen wij ons af? Hoe moet de opleiding der aanstaande bestuursambtenaren zijn, indien men nog niet weet, hoe later het bestuur in de verschillende deelen van Nederlandsch-Indië zal zijn? Hoe moet de zoo noodige hervorming van de ambtelijke organisaties plaats hebben?

(Wordt vervolgd.)

Herdenking 10-jarig Bestaan van de Vereeniging „Boedi Oetomo".

Den 20en Mei j.l. herdacht de eerste Javaansch-nationale vereeniging „*Boedi Oetomo*" haar tienjarig bestaan.

Op 20 Mei 1908 door eenige kweekelingen van de S.T.O.V.I.A. (School tot opleiding van Inlandsche artsen) te Weltevreden gesticht, breidde zij zich al ras over geheel Java uit, en nadat op het eerste Javaansche Congres de leiding der vereeniging aan ouderen was overgegaan, heeft zij den stoot gegeven tot de nationale en politieke opleving in Nederl.-Indië.

De feestelijke herdenking bestond uit twee gedeelten: een receptie om 10 uur v.m. in het gebouw van de Theosofische Vereeniging, de Ruyterstraat 67 te 's-Gravenhage, en een kunstavond om 8 uur n.m. in de zaal „Diligentia", aldaar. Vele genoodigden waren op de receptie aanwezig en vele vereenigingen, waaronder ook „Oost en West", hadden afgevaardigden gezonden, om warme belangstelling in dezen voor de Javanen zoo gedenkwaardigen dag te toonen; ook was er een vertegenwoordiger van het Ministerie van Koloniën, die namens Minister Pleyte enkele hartelijke woorden sprak.

Nadat de met gamelan-muziek ontvangen gasten hunne plaatsen hadden ingenomen, heette de Voorzitter der herdenkings-commissie, de heer R. M. A. Soorjo Poetro, de aanwezigen welkom. Het doel van deze bijeenkomst was, zeide spreker, het aanbieden van een geschenk aan een der stichters van „*Boedi Oetomo*", thans in Nederland, den heer M. Goenawan Mangoenkoesoemo, bestaande uit een gedenkboek,*) waarin eenige in Nederland vertoevende Indonesiërs, in woord en beeld uiting hebben gegeven aan hunne nationalistische gevoelens.

Spreking na wat aan deze herdenking was voorafgegaan en bracht dank aan allen, die aan de samenstelling er van hadden meegewerkt. Hij herinnerde aan de oprichting van de vereeniging, in 1908, en de circulaire voor, die toenmaals was rondgezonden om de Javanen tot nauwere aaneensluiting op te wekken. Die circulaire gaf blijk van zelfbewustheid; de aanraking met de Nederlandsche beschaving had tot ontwikkeling van den eigen aard gebracht. In de 10 jaar van het bestaan heeft B. O. geleerd wat de Javaan is en begrepen wat hij zijn kan.

B. O. heeft getracht op oude cultuurbegrippen, als kunst en godsdienst, voort te bouwen onder het licht van den nieuweren tijd.

Met een hartelijke toespraak droeg spr. daarna het gedenkboek aan den heer Goenawan over.

Deze wees er in zijn woord van dank op, dat het boek opgedragen was aan wijlen dokter Waidin. En dat is goed gezien, want de overledene is een van de groote krachten in de Javaansche beweging geweest.

*) Dit boek, van illustraties voorzien, is tegen den prijs van *f* 4.50 te bekomen bij de administratie van het tijdschrift „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", Jan Luykenstraat 2, Amsterdam.

Het Indisch element heeft zijn plaats gevraagd in de politieke constellaties en met zijn stem moet rekening worden gehouden. Tegelijk met die belangstelling voor de politiek, ging ook die naar wetenschappen en kunst uit. Het oprichten van B. O. beteekende een nieuwe bladzijde in de Indische geschiedenis. De tijd, dat de Regeering beslissingen neemt over ons, bij ons en zonder ons, zei spr., is voorbij. De periode van de ethica is aangebroken, waarbij de Javanen de souvereiniteit van het recht vragen, maar geen toegeworpen aalmoes. De taak van de Regeering is moeilijk; tusschen oplaaiende jonge, wilde kracht en behoudzucht moet zij voortsturen; de Javanen moeten bedenken, dat die taak moeilijk is en billijk zijn in hun critiek. Veel zal misgetast worden, vooral omdat aan beide zijden soms nog wantrouwen heerscht, geboren door jarenlange overheersching. Laat het westen vertrouwen stellen in het oosten, laat het oosten zijn kracht zoeken in stijging van zijn innerlijke waarde en zich onthouden van onbillijke critiek. De Indische Staat is bezig zich te vormen, maar onder vreemde vlag. Wil Nederland een goede voogdij oefenen, laat het dan gelijk oordeelen over allen. Doet de Regeering dit laatste niet, dan zal haar taak ongemeen verzwaard worden. Het was de wensch van B. O. hand in hand met allen, die het wel meenen met Indië, de onbekende toekomst tegemoet gaan.

Na deze heeren voerden nog verscheidene sprekers het woord, waarbij allen op het groote belang van de opleving van het Indonesische volk wezen, terwijl, op voorstel van den heer Mr. J. H. Abendanon, besloten werd door de vergadering een telegram van hulde te doen afzenden aan den Volksraad in Indië, welke juist op 21 Mei geopend zou worden.

Mej. van der Willigen, die de aandacht vestigde op het heugelijke feit, dat in deze herdenkings-commissie twee Javaansche vrouwen zitting hadden, stelde voor aan dit telegram een leedbetuiging toe te voegen, dat er nog geen vrouw deel uitmaakt van dien Volksraad.

De rede, welke de Voorzitter van ,,*Oost en West*", wegens het vergevorderd uur (om 1 uur n.m. hadden de Indonesiërs een intiem rijst-noenmaal) toen niet meer uitsprak, vinde hier een plaats:

Voor u, dames en heeren uit de Javasche maatschappij, is deze dag zeker een zeer gedenkwaardige. De dag, waarop Gij kunt overzien het tienjarig bestaan van de vereeniging *Boedi Oetomo*, waarop Gij kunt herdenken het oogenblik, dat de drang naar ontwikkeling, die reeds lang bij velen in de Javasche maatschappij in ontkieming lag, als een volrijpe knop opensprong, — dat Javanen zich vereenigden om elkander te steunen in de verwerving van hoogere kennis en wetenschap, en vrijmoedig openlijk hunne wenschen uitten om te geraken uit den bijzonderen afgezonderden staat en een plaats te verkrijgen in de rij der intellectueelen van de gansche wereld. Met succes is *Boedi Oetomo* in die jaren werkzaam geweest, zij heeft hare grondgedachte uitgebreid gezien in wijden kring, zij heeft het terrein opengelegd voor een schoone toekomst van uw goddelijk land.

Dankbaar zijn wij u, dat gij ons de gelegenheid geschonken hebt, deze plechtigheid bij te wonen, en in het bijzonder sprekende voor de vereeniging, die ik hier vertegenwoordig, de vereeniging ,,Oost en West", voor de erkenning in uwe uitnoodiging van hare bijzondere belangstelling en sympathie voor de Indische beweging in het algemeen.

De vereeniging ,,*Oost en West*", welke bogen mag op het bestaan van bijna het dubbel aantal jaren, dat ,,*Boedi Oetomo*" nu telt, werd opgericht door personen, die uw land van nabij kennen, en daar de bevolking hebben leeren waardeeren, en die in de goede herinnering voor een korter of langer verblijf te midden van uw volk, die herinnering niet alleen wilden warm houden, doch door verbreiding van de kennis daaromtrent de sympathie wilden opwekken bij *allen* in Nederland. De stichting van ,,*Boedi Oetomo*" mocht de vereeniging ,,*Oost en West*" beschouwen als een gebeurtenis in de lijn van haar streven, en mocht zij dus met vreugde begroeten, gelijk zij ook nu van harte er u mede geluk wenscht, dat na tien jaren ,,*Boedi Oetomo*" daar staat als een ontwikkelde boom, die als uw waringin zijn takken rondom uitspreidt, van waar hij wortels werpt en als stevige pilaren hecht in den bodem van Nederlandsch-Indië.

Moge onze vereeniging, de vereeniging ,,*Oost en West*", met haar streven meer en meer het vertrouwen hebben van de inboorlingen van N.-I., opdat er nauwere samenwerking ontsta ter opwekking van de belangstelling, tot bevordering van den bloei van Indië en het welzijn van zijn bevolking. Moge de zucht naar kennis, waarom toch in hoofdzaak de stichting ,,*Boedi Oetomo*" haar ontstaan dankt, nooit ontaarden, zooals wij in het tegenwoordige ongelukkige Europa waarnemen, tot de uiterste en rampspoedigste uitgroeiing van de aloude spreuk: kennis is *macht*, maar bij onderling begrijpen en wederzijdsche waardeering een nieuwe zegenrijke spreuk opleven: kennis is *liefde*. Bij die gedachte roep ik uit volle hart u toe: De vereeniging ,,*Boedi Oetomo*" bloeie voort tot in lengte van dagen!

De kunstavond, die bijzonder druk bezocht was, slaagde uitnemend. Gelukkig blijkt, ofschoon in de zaal lang niet altijd de gewenschte, eerbiedige stilte heerschte, dat toch eindelijk de groote schoonheid van de Javaansche kunst hier te lande op de juiste waarde geschat begint te worden.

Het programma was zeer afwisselend. Het begon met ons een blik te geven in het zoo hoffelijk ceremonieel bij de ontvangst in de hoogere Javaansche samenleving, waarvan het fijne nog verhoogd werd door zachte muziek. Daarna waren muziek, voordracht, dans en wajangspel roerend schoone vertolkingen van de Javaansche kunst.

De feest-commissie kan met voldoening op dezen feestavond terugzien. Zij heeft hiermede weder aan vele Nederlanders geopenbaard, dat op Java een volk woont van groote innerlijke beschaving met een hoogen kunstzin.

Het Julianafonds.

Het verslag van het Julianafonds over 1917 deelt mede, dat op het einde van dat jaar het saldo, inclusief het deposito bij het Agentschap der Nederlandsche Handelmaatschappij alhier, nog slechts ƒ958.06 bedroeg en dat de twee bewijzen van deelneming aan de oorlogsleening ad ƒ 1000 elk voor het beleenbaar bedrag beleend zijn, ten einde aan dringende aanvragen om geldelijken steun te kunnen voldoen.

Een der ondersteunden, die voor de hulpacte geslaagd en in Januari naar Indië vertrokken is, heeft zijn voorschot terugbetaald.

Het fonds telde 2 leden-donateurs en 15 gewone leden.

De Vereeniging heeft het verlies door den dood te betreuren van haar lid-donateur den heer M. C. Brandes, die zoowel financieel als moreel haar heeft gesteund en daarom bij haar steeds in dankbare herinnering zal blijven.

Aan een zestal jongelieden is voor hunne studie hulp verleend. Van deze bekwaamden zich twee voor het onderwijs, één voor den handel en drie voor de geneeskunde. De resultaten waren zeer gunstig.

Hoewel het aantal leden verminderd is, is ook in het afgeloopen jaar, met het oog op de slechte tijdsomstandigheden, van propaganda afgezien.

Bijdragen zouden echter bijzonder welkom zijn.

Het bestuur bestond uit de heeren Mr. J. H. Abendanon, voorzitter; W. F. L. Boissevain, W. J. Giel en H. E. Prins, leden; Ch. P. J. Blok, penningmeester en J. J. Meijer, secretaris.

Met het oog op de moeielijke tijden heeft het bestuur gemeend in het belang der ondersteunden, die geen hulp meer behoefden, niet dadelijk te moeten aandringen op restitutie van het genoten voorschot.

Het fonds heeft zich aangesloten bij de zustervereenigingen tot de instelling van een ,,*Centraal Comité voor opleiding van Indische jongelieden in Nederland*", waarin het vertegenwoordigd wordt door zijnen voorzitter.

's-Gravenhage 15 Mei 1918.

Inl. Hulpleeraren.

Naar men ons meldt, heeft onlangs de benoeming plaats gehad van twee hulp-leeraren aan de Rijks Universiteit te Leiden voor Javaansch en Maleisch op een inkomen van ƒ3000 's jaars, van *Mas Samsi Sastrowidogdo* (Jav.) en *Baginda Dahlan Abdoellah* (Mal.)

Sprokkels.

VII.

Eenigen tijd geleden werd door de Hoofdbesturen van de ,,*Vereeniging van Leeraren en Leeraressen aan Inrichtingen van Middelbaar Onderwijs in Ned.-Indië* en van het ,,*Nederlandsch-Indisch Onderwijzers-Genootschap*" een adres aan den Directeur van O. en E. aangeboden, waarin verzocht werd om afschaffing van de toelatingsexamens tot de eerste klasse der scholen voor Middelbaar en Technisch onderwijs voor die leerlingen, welke een verklaring kunnen overleggen van het hoofd der school, dat zij de hoogste klasse met vrucht hebben doorloopen en aanleg hebben voor verdere studie.

In de Memorie v. Toelichting, die het rekest vergezelde, lazen we o.a. dat ,,dat examen het onderwijs doet verkeeren in dressuur" en: ,,Het werken voor 't examen in de hoogste klassen der lagere school staat op gespannen voet met wat men noemt *ontwikkelend onderwijs*, want het is geen verdieping van het inzicht der leerlingen; het wordt een zoeken naar allerlei ,,mogelijkheden", die zich bij zoo'n examen wel zouden kunnen voordoen."

Alles heel waar, en we hopen van harte, dat beide vereenigingen succes zullen hebben en dat het toelatingsexamen voor de hooger genoemde leerlingen zal afgeschaft worden, edoch, de onderwijzers gaan zelf niet geheel vrij uit.

Indien zij, gesteund door hun machtige organisatie, eens *wel* ontwikkelend onderwijs gegeven hadden en zich niet hadden gestoord aan de ,,mogelijkheden", zoo zou de Middelbare school hun leerlingen toch ook hebben moeten aannemen. Zij toch hadden het roer in handen dienen te houden, waar het hun school gold.

We meenen dan ook reden te hebben voor de veronderstelling, dat bij velen de afschaffing van het

toelatingsexamen niet veel aan de dressuur zal veranderen.

De onderwijzers moeten zich los weten te maken van de ,,zooveel'' stukjes van het Rekenboek en van den Taalcursus. Een frisscher geest moet het L. O. doordringen.

VIII.

Voor Indische spoorwegen zijn in Amerika een 1000-tal goederenwagens besteld. Het oordeel over de eerste zending, die afgeleverd werd, is niet gunstig. Niet alleen laat de afwerking te wenschen over, maar het geleverde moet, wat kwaliteit betreft, ver blijven beneden de eischen, welke vanwege de veiligheid aan spoorwagens moeten gesteld worden. Technici moeten over de ijzerconstructie niet voldaan zijn. Daar het gaat om een 1000 wagens, verdient de zaak de aandacht der Regeering.

Eerst de vliegmachines, nu de goederenwagens; men krijgt geen hoog idee van de Amerikaansche nijverheid of...... betrouwbaarheid.

Hebben onze Amerikaansche broeders het wellicht te druk met het vervaardigen van oorlogsbenoodigdheden?

IX.

Al weer een stap!

Het ,,*Reglement op de rechterlijke Organisatie*'' is in dien zin gewijzigd, dat vervallen is de eisch van het bezit van Nederlanderschap om benoembaar te zijn tot verschillende rechterlijke betrekkingen, z.a. president en vice-president van het hooggerechtshof en de raden van justitie, procureur-generaal, griffier en substituut-griffier bij die rechtbanken.

Tot deze betrekkingen zijn dus in het vervolg ook benoembaar doctoren in de rechtswetenschap, behoorende tot de Inlanders en met dezen gelijk gestelden.

Nu staat het aan de Inlandsche jongelui om zich deze wijziging waard te toonen. Wanneer zullen de eerste Inlanders bij het corps der Europeesche rechterlijke ambtenaren worden ingelijfd?

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Tobaweg en de Dairilanden.

In de *Deli Ct.* komen een paar berichten voor, die voor de ontwikkeling van Tapanoeli en de Oostkust v. S. van belang zijn.

De Tobaweg zal via Baligé, aan den zuidelijken oever van het Toba-meer, en Siantar de residentie Tapanoeli verbinden met de Oostkust van Sumatra.

Van Medan tot even boven Panahattan, op 38 K.M. van Siantar, is de weg geheel gereed, gedeeltelijk verhard en heeft hij zes groote bruggen, waarvan de grootste over de Bah Kasinder een lengte van 70 M. van oever tot oever heeft.

Dit gedeelte is in twee deelen te onderscheiden, dat van Siantar tot de Kasinder met flauwe hellingen, en een tweede gedeelte met sterke hellingen, dat oploopt tot een hoogte van 1215 M. om daarna weer te dalen tot den waterspiegel van het Tobameer bij Prapat (900 M.).

Bij Panahattan, op 8 K.M. van Prapat, bereikt de weg een hoogte van 250 M. boven het meer.

Het gedeelte voorbij Panahattan, dat nu wordt aangelegd, behoort tot het moeilijkste gedeelte van den aanleg, daar de weg loopt door zeer harde rotsen, die weggeschoten moeten worden. Hierbij stuit men herhaaldelijk op marmersoorten, w.o. de bekende Belgische Escozijnsche steen.

Daarnaast komt veel kalkspaat voor, dat echter niet voor optische doeleinden gebruikt kan worden, omdat het melkwit en niet doorzichtig is.

Daar dit punt niet ver van het spoorstation Siantar gelegen is, zullen hier wel enkele natuurlijke steensoorten te exploiteeren zijn.

Dit terrein is zoo zwaar, dat de weg over een 50 à 60 M. door een tunnel gelegd is, waardoor een zeer belangrijk en moeilijk grondverzet voorkomen is.

Van Prapat tot de grens van de Oostkust en Tapanoeli loopt de weg door gemakkelijk terrein, voornamelijk bestaande uit tufsteen, met weinig hellingen, doch met groote ravijnen, die overbrugd moeten worden.

Omdat in dezen tijd geen ijzeren bruggen te krijgen zijn, heeft het landschap voorgesteld om twee houten bruggen te bouwen.

Wanneer de geheele weg gereed zal zijn, zal afhangen van het verkrijgen van werkvolk, waarmee men, nu de heerendiensten afgeschaft zijn en de reactie op het bezoek van den heer Liefrinck zich doet gelden, groote moeilijkheden ondervindt. Was er vroeger voor een daggeld van 50 ct. en minder volk te krijgen, nu is er voor veel meer geld geen volk te krijgen, terwijl het verloop grooter is dan ooit.

Naast den Tobaweg vragen de Dairilanden onze aandacht. Behoorende tot de residentie Tapanoeli en gelegen aan de overzijde van het Tobameer, viel een jaar geleden de aandacht van het Europeesch kapitaal op deze streken.

Een groot bezwaar voor de openlegging was echter de moeilijke toegankelijkheid, die over het Tobameer langs de haven Silalahi moest plaats vinden.

De gedachte aan den aanleg van een nieuwen weg rees dan ook spoedig. De groote toegangsweg zal op de Oostkust bij K.M. 150 op den weg van Medan naar Sariboe Dolok beginnen, waar deze weg door den voet van den Tandoek Benoea heenbreekt.

Vandaar loopt het tracé naar beneden; langs een moeilijk tracé van 26 K.M. zal de weg om het meer aangelegd worden naar een plaats boven Silalahi gelegen, om dan voortgezet te worden tot Sidikalang, de hoofdplaats, waar het bestuur gevestigd is, en die later weer door een weg langs het meer met het centrum van Tapanoeli verbonden zal worden. In de eerste sectie van den weg moeten al aanstonds twee groote ravijnen overbrugd worden, waarbij men, volgens het nieuwe systeem, niet tot den bodem van het ravijn afdalend, dit op een hoogte van 50 M. overspant, waardoor de bruggen ook ongeveer spanningen van 50 M. zullen krijgen. Door gebrek aan ijzerwerk zal voorloopig van een houten hulpbrug gebruik gemaakt worden, die later hoogerop gebracht kan worden en als montagesteiger dienst doen voor de definitieve ijzeren brug. Het schijnt vrijwel zeker, dat met 100.000 H.A. der uitgegeven concessies zoo spoedig mogelijk een ernstig begin gemaakt zal worden, terwijl reeds voor meer dan een ton besteed moet zijn aan proefaanplantjes en eerste ontginning. In het dal van de Lau Renoen, de groote waterader van dit gebied, is een terrein van ongeveer 20 K.M². voor Inlandschen landbouw gereserveerd.

De cultuur van vezelstoffen.

,,Ieder, die, om maar een route te noemen, wel eens met de auto van Soerabaja langs den grooten weg naar Malang rijdt, kent de kleine picolpaardjes, die langs den weg zeulen, beladen aan iedere zijde met groote zakken, soms twee, soms vier, soms zelfs zes.'' ,,In kleine karavanen a. h. w., van tien tot twintig paardjes leggen zij den uren langen weg af. Zij vervoeren in hun grauwe balen van uit kampongs en dessa's, vaak van héél ver, de kapok, de belangrijkste voor Indië van de vezelstoffen, naar de talrijke kapoketablissementen'', aldus de heer J. Koning over bovenstaand onderwerp in het *Soer. Hbl.*

De vrij hooge kapokboom, randoe geheeten, met zijn dunnen stam en bijna horizontaal gegroeide takken, en diensvolgens naargeestig en ijl aanzien, is uit een oogpunt van natuurstoffage weinig populair.

Toch moet men er zich over verwonderen, dat, waar het product gretig en tegen goede betaling wordt opgekocht, en de boom zelf weinig zorg behoeft, men slechts zelden belangrijke complexen van die boomen aantreft.

Van geregelden aftrek van het product kan de Inlander verzekerd zijn, daar men niet alleen de kapok voor vulling van kussens e. d. veel gebruikt, maar uit de pitten daarenboven een olie bereid wordt, welke men in Europa bij de fabricage van margarine en zeep veel aanwendt. De vruchten worden in haar geheel eerst 4 à 5 dagen in de volle zon gedroogd en eenige malen gekeerd. ,,Daarna wordt de vezelmassa uit den schil en van het hart genomen en opnieuw in de zon gedroogd op cementen vloeren, beschermd door volièregaas of netten met fijne mazen.''

Doordat de uitgespreide kapok goed omgewerkt wordt, ten einde ze te drogen komen de pitten los op den vloer te liggen. In de kapoketablissementen wordt de kapok gezuiverd. Mannen zwaaien met een bamboezen klopper, waardoor de kapok aan 't dwarrelen gaat en men den indruk van een sneeuwbui krijgt. ,,Alleen de absoluut zuivere, lichte kapok ontsnapt door een kleine opening, waar ze wordt opgevangen om verder in balen geperst te worden. Het ademhalen in deze ruimte is bijna ondoenlijk. De menschen, die erin werken, hebben er verschillende middeltjes op gevonden, zij nemen een prop katoen b.v. in den mond, maar den bezoeker, die er een oogenblik vertoeft en overdenkt, dat die menschen daar uren en dagen lang in een atmosfeer van dwarrelende kapok moeten leven, bekruipt toch een gevoel van deernis, dat hij alleen momenteel vergeet, wanneer hij, eenige minuten later, op eigen heil bedacht, het mogelijke doet uit die ,,kapokbui'', die hem den adem ontneemt, te ontsnappen.''

De uitgeslagen kapok wordt voor export naar de Europeesche markt, in het perslokaal nog eens nagesorteerd en dan direct tot balen geperst, hetzij in matten of in goeniverpakking.

De Chineezen, die de tusschenpersonen zijn en met voorschotten van handelshuizen werken, persen de ontpitte kapok in balen van ongeveer 60 kattie en leveren deze aan de exporthuizen, die deze balen weer hydraulisch dubbel of triplo persen.

De uitvoer van kapok van Java liep van 106.442 balen in 1910 op tot ca. 145.000 balen in 1916.

Volgens de gouvernementsuitvoerstaten bedroeg in 1900—1901 de uitvoer 3.487.647 K.G. en in 1916

9.339.000 K.G., zoodat de export bijna verdriedubbeld is.

Van het Java-product ging ruim 40 pct. naar Nederland; ook Australië en Noord-Amerika zijn echter voorname afnemers.

Amsterdam is de hoofdmarkt der wereld voor kapok geworden. Volgens de jaarverslagen van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam is de hoeveelheid ingevoerde pakken sinds 1893 ongeveer vervijfvoudigd.

Een groot gedeelte van de kapokpitten wordt reeds op Java in fabrieken verwerkt, daar de Chineesche opkoopers van kapok er de voorkeur aan geven om de pitten te verkoopen, in stede van ze in een dure verpakking uit te voeren.

Op 1 picol zuivere kapok heeft men ± 2½ picol pitten, waaruit ongeveer 25 pct. van het gewicht aan olie te extraheeren is.

Was de uitvoer in tons van 1000 K.G. in 1900 862 tons, deze was in 1916 gestegen tot 8983 tons, en was hoofdzakelijk gericht naar Nederland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Denemarken. Het residu der kapokpitten wordt, nadat de olie uitgeperst is, gebruikt als veevoeder of als meststof en is als zoodanig in verband met de schaarschte aan zwavelzure ammonia enz. zeer gewild.

In normale tijden zal echter bij de groote vraag naar goedkoope grondstof voor de margarine- en zeepbereiding in Europa, de Java-uitvoer van dit artikel zeer toenemen.

„Bedenkt men bij dit alles, dat de kapokboom reeds op vijfjarigen leeftijd begint te produceeren en tientallen van jaren vrucht blijft dragen, zoodat dus de boom op den duur ruimschoots voordeelen afwerpt bij geringe aanplant- en onderhoudskosten, dan mag de verwondering rechtmatig heeten, dat de kapokcultuur, waar deze voor den inlander een zoo rijke bron van inkomsten kan zijn, nog zoo weinig door hemzelf, ook niet in het klein gedreven wordt, vooral in het oostelijk gedeelte van Java, waar zij prachtig als bijcultuur zou kunnen dienst doen."

Zeker zou het aanbeveling verdienen, indien de dessaman erop gewezen werd, dat hij met den aanplant van een aantal kapokboomen op zijn erf een aardigen cent zou kunnen verdienen.

Suriname.

Het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over het wetsontwerp tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 bevat niet veel belangrijks.

De aanzienlijke bijdrage van het Rijk, waarop ook weder voor 1918 op de Surinaamsche begrooting wordt gerekend, niettegenstaande voor buitengewone door de kolonie op te brengen belastingen eene som van f 238.500 op de begrooting is uitgetrokken, ontlokte aan vele leden de vraag, of maar steeds op deze wijze zal moeten blijven doorgegaan en of nu niet eindelijk het oogenblik gekomen is voor ingrijpende hervormingen. Den toestand der kolonie op zich zelf achtten deze leden minder donker dan vroeger wel eens het geval is geweest. Er doen zich op het gebied van den landbouw hoopvolle verschijnselen voor, die grond geven tot de verwachting, dat deze een betere toekomst tegemoet gaat. Het Nederlandsche kapitaal wil zich blijkbaar, zij het dan ook aanvankelijk in bescheiden en op voorzichtige wijze, voor de landbouw-ondernemingen beschikbaar stellen en in de kolonie zelf schijnt men het groote belang, om boven alles zich op de verschillende cultures te gaan toeleggen, in te zien.

Doch in de begrooting spiegelen zich deze gunstige factoren nog geenszins af.

Ofschoon menige bedenking tegen de willekeurige splitsing van gewone en buitengewone uitgaven in de Tweede Kamer geuit, als juist moet worden erkend, betreurden enkele leden het geheel op zijde dringen van het financieele plan-Idenburg, dat ongetwijfeld op een gezonden grondslag berust.

Men vroeg, of de minister van Kolonin de kunstmatige verdeeling van gewone en buitengewone uitgaven al dan niet zal doorzetten en hoe Z.Exc. denkt over de aangenomen motie-Sibinga Mulder in de Tweede Kamer.

Met het oog op de ontwikkeling der kolonie betreurden eenige leden het, dat van de studiereis van den heer Kasteleyn voorloopig niets zal komen, waardoor de huidige gouverneur minder steun zal krijgen bij den ijver, welken hij reeds betoonde, om de welvaart van de kolonie te verbeteren. Enkele leden achtten zelfs de vraag gewettigd, of, wanneer Nederland er niet in slagen mocht de noodlijdende toestanden in Suriname voor betere te doen plaats maken, langer behoud dezer kolonie wel rechtmatig is tegenover hare bevolking.

Wij veroorlooven ons hier de opmerking, dat deze „enkele leden" gelukkig niet vlassen op Amerikaansche milliarden om onze crisisuitgaven te dekken, de Zuiderzee te dempen, enz. Zij hebben de belangen van de bevolking der kolonie op het oog.

Waarom werd — zoo vroeg men — aan talrijke voorstellen, vervat in het bekende rapport der Suriname-commissie, nog steeds geen begin van uitvoering gegeven? Bestaat nog steeds niet het voornemen, door uitbreiding van het kiesrecht meer politiek leven te doen ontstaan? Ook in Nederland dient meer belangstelling in onze West-Indische koloniën te worden opgewekt, waartoe o. a. het houden van lezingen, eenvoudige tentoonstellingen en vooral beter onderwijs op de scholen kunnen medewerken. Het verspreiden van nuttige boeken in openbare bibliotheken is eveneens een middel, dat aanbeveling verdient en waarbij het Departement voor betrekkelijk geringe uitgaven niet behoeft terug te deinzen.

Aan de Cultuurbank worden eenige beschouwingen gewijd.

Aangezien eenige leden oordeelden, dat het wenschelijk is, dat het Koninklijk besluit, waarbij een nieuw octrooi aan de Surinaamsche bank zal worden verleend, hoe eerder hoe beter tot stand komt, vroeg men hoe het met de uitvaardiging van dat besluit staat.

Jammer, dat deze „eenige leden" niet aangeraden hebben omtrent het verlengen van dit octrooi den weg te volgen door ons aangewezen in ons nummer van 18 April. Tot een Koninklijk besluit kan men komen wanneer de Koloniale Staten het ontwerp zouden verwerpen. Oponthoud behoeft dit alles niet te geven, zoo men zich van den kabel bedient.

Voor de uitbreiding van het wegennet wordt gepleit, ook als middel om Paramaribo te ontlasten van het te veel aan bevolking. Daar stroomen velen heen, die er geen werk vinden en geen zelfstandig bestaan hebben, terwijl op het land steeds werkkrachten tekort komen.

In de VIIde afdeeling lezen wij:

„Ook werd de zorg van het bestuur gewaardeerd voor de cultuur en de verscheping van de divi-divi, een looimiddel van groote waarde voor onze nijverheid." Is deze waardeering uit het Voorloopig Verslag over de Curaçao'sche begrooting in dat over de Surinaamsche verdwaald geraakt?

Een eigenaardige opmerking en een niet minder eigenaardige vraag vonden wij in de XIde afdeeling:

„Sommige leden achtten de pensioenen van inheemsche ambtenaren, die voor het verkrijgen van hunne betrekking soms aan vrij geringe eischen moeten voldoen, wel wat te hoog. Wordt geen onderscheid gemaakt tusschen ambtenaren, uit Nederland gezonden, en die welke in het land zelf worden geboren en daar blijven, en bereiken vele ambtenaren het maximumpensioen, vastgesteld bij Gouvernementsbesluit van 1913, No. 62?

„*Worden* geboren"! Komt men daar als ambtenaar ter wereld?

* * *

„De West" van 18 Januari schrijft:

„De gasfabriek geeft ons een voorbeeld, hoe men zich kan aanpassen aan de buitengewone omstandigheden, die de oorlog in het leven roept.

Waar de kolenprijs zoowat tot het vijfvoudige van vroeger gestegen is, en dit artikel voortdurend moeilijker te bekomen is, scheen het een oogenblik met onze verlichting enz. spaak te zullen loopen.

De houtvester Gonggrijp opperde toen het denkbeeld, om gas *uit hout* te stoken. Onder zijne medewerking nam de fabriek eenige maanden geleden een proef, die welgeslaagd mag heeten, zoodat daarna de noodige maatregelen werden getroffen, om de proef op grooter schaal te herhalen.

Die proef is nù in vollen gang.

Sedert Zaterdag levert de fabriek houtgas en geen kolengas meer."

Na de wijzigingen te hebben medegedeeld, die aan de branders moeten worden aangebracht, vervolgt het blad:

„De lampen in het kantoor van de fabriek branden goed. Ook bij verschillende particulieren is dit het geval. Waaruit blijkt, dat ook van houtgas goed licht te verkrijgen is, als de branders maar juist gesteld worden.

Uit een technisch oogpunt is de proef een schitterend succes. Het gevaar, dat de stad Paramaribo op een gegeven oogenblik verstoken zou blijken van gas, kan als geweken beschouwd worden.

Wat de financieele zijde van de zaak betreft, heeft men de balans nog niet volledig kunnen opmaken."

De redacteur, die een kijkje in de fabriek heeft genomen, deelt dan verscheidene technische bijzonderheden mede, die het gevolg zijn van het bereiden van gas uit hout. „De fabriek ziet zich door de nieuwe werkwijze voor verschillende moeilijkheden geplaatst, die men eerst geleidelijk zal overwinnen. De deugdelijkheid van het gas staat echter reeds vast, verklaarde de directeur der fabriek, en hij acht het zelfs niet onmogelijk, dat houtgas, als men de bereiding in de perfectie kent, nog beter zal blijken te zijn dan kolengas."

Niet elk hout is te gebruiken. Een proef met zoogenaamd „strandhout" (Rhizophoren) voldeed niet. Gebruikt worden walaba, beletrie, bruinhart en eenige andere houtsoorten.

„S u r i n a m e" van 22 Januari, dat het ook over het gaslicht heeft, schrijft:

„Het feit, dat gas uit hout kan bereid worden is van groot belang voor ons, niet het minst om het werk dat aan houthakkers verschaft kan worden. De heer Olthuis (de directeur der fabriek) rekende ons voor,

dat een bedrag van ten minste *f* 35.000 per jaar daarvoor zal worden uitgegeven."

Aan het slot van het artikel vertelt het blad, dat weleens door het abbattoir afgekeurde varkens in de ovens (?) geworpen werden en dat men dan varkensgas krijgt. ,,Dat brandt niet slecht!"

* * *

Onder het opschrift: ,,*Een branche van de Colonial Bank in Suriname*", schrijft ,,Suriname" van 29 Januari:

,,Een poos geleden werden op initiatief van den heer F. G. Harvey, handteekeningen van kooplieden alhier verzameld en het verzoek tot de Colonial Bank in Demerara gericht om een agentschap hier te vestigen.

De bank kon toen niet op het verzoek ingaan, omdat haar kapitaal toen slechts £ 2.000.000 bedroeg. Thans is het kapitaal tot £ 5.000.000 uitgebreid, en heeft de Bank van haar aandeelhouders en de regeering vergunning verkregen haar werkzaamheden over heel de wereld uit te breiden.

De heer Harvey, die op Zaterdagavond van Demerara hier terugkeerde, deelde ons mede dat bovenstaand bericht juist is, en dat binnenkort de directeur van die Bank hier kan verwacht worden om na te gaan of er mogelijkheid tot vestiging van een agentschap hier bestaat."

* * *

Uit ,,De West" van 25 Januari:

,,De Bauxiet Company schijnt het goed te kunnen vinden met onze handwerkslieden. De vorige week zond zij weder dertien Surinaamsche timmerlieden naar Demarara. De Argoy, hun aankomst meldende, zegt dat de ambachtsstand in Demarara zich erg verongelijkt acht door de voorkeur, welke de maatschappij aan den dag legt voor Hollandsche ambachtslieden."

* * *

,,Suriname" van 26 Februari bericht dat er op den avond van 25 Februari omstreeks half acht kort na elkaar drie aardschokken in Paramaribo gevoeld zijn. Op het Molenpad is de schok zoo hevig geweest, dat er van het rek van een Chineeschen winkel flesschen neertuimelden. Enkele menschen beweren omstreeks 2 uur 's nachts weer een schok gevoeld te hebben.

* * *

De Surinaamsche bladen, per laatste gelegenheid hier ontvangen, bevatten natuurlijk vele berichten over het gebrek aan voedingsmiddelen en de van bestuurswege genomen maatregelen.

,,Periscopist" vangt zijn overzicht in ,,Suriname" van 29 Januari aldus aan:

,,'t Pruttelt. 't Pruttelt als kokende pap. Ja, als kokende pap, want 't heeft 'n zekere bekoring in dezen tijd z'n beeldspraak aan de eterij te ontleenen. Als voeding schaarsch wordt, houden wij 't tenminste dan toch als vergelijkingsmateriaal. 't Pruttelt dus èn bij 't publiek èn bij de kooplui en voor beider standpunt is wat te voelen."

* * *

Naar aanleiding van het staken van de uitgave van ,,*Op den Uitkijk*" vroegen wij in ons nummer van 9 Mei of *Spectator* nu zou blijven zwijgen vóór de oorlog geëindigd is. Het ontkennend antwoord vinden wij in het zooeven genoemde nummer van ,,Suriname", waarin een artikel van *Spectator*, getiteld ,,*In het teeken der Revolutie.*"

* * *

In ,,*Simons Spice Mill*", tijdschrift gewijd aan koffie, thee en specerijen, van Januari 1918, een artikel van *F. B. Percival* te Paramaribo over ,,the great opportunity of extensive rice cultivation in the Dutch Colony (Surinam)."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Meer onderwijs. Naar aanleiding van het bericht, dat de N. I. spoorweg-Maatij *f* 100.000 en andere verschillende tram-Maatijen tezamen een *f* 25.000 geschonken hebben, om mede te werken voor de oprichting van een Technische Hoogeschool in Ned. Indie, wordt in de *Sinar Djawa* gezegd, dat zulks het resultaat is van de zending van het comité ,,*Indië Weerbaar*" naar Nederland. Nog mooier succes had dit comité — alzoo de schrijver — doordat de Regeering, op grond van die weerbaarheids-beweging vrijheid gevonden had om de begrooting van 1917 met ruim *f* 5½ millioen te overschrijden ten behoeve van verschillende weerbaarheidsdoeleinden en op de begrooting van 1918 voor hetzelfde doel een post van *f* 3½ millioen meer op te brengen dan op die van 1917. Bravo! roept hij uit, doch vervolgt: Ach, maar feitelijk heeft dit comité bewerkt, dat de vooruitgang van Ned.-Indië, wat het onderwijs betreft, weer op de lange baan is geschoven. Indien deze tien millioenen voor het onderwijs bestemd waren, dan zou Ned.-Indië niet alleen een Hooge Technische school, maar ook wel minstens vijftig *H. I.* scholen meer gekregen hebben. Nu moest er bij de kapitalisten gebedeld worden om in de behoefte van meer en beter onderwijs te voorzien.

Ind. Technische Hoogeschool en Gelijkheid. In de *Darmo Kondo* schrijft *S. Tanojo Parce*, dat, indien de oprichting van een Technische Hooge School werkelijk ten doel heeft de Indische bevolking in hare ontwikkeling en onderwijsbelangen tegemoet te komen, de oprichters dan ook een fonds moeten stichten, sterk genoeg om de studiekosten te betalen van de uit de bevolking voortkomende leerlingen, die niet in staat zijn uit eigen middelen deze kosten te bestrijden.

Beweerd wordt, dat de heer van Aalst bij de besprekingen over de oprichting van genoemde school gezegd heeft, dat de oprichters met de Regeering willen samenwerken, om in de eerste plaats diegenen tot ontwikkeling te brengen, die meermalen de bewijzen gegeven hebben van verknochtheid aan de Nederlanders en dezen als hunne broeders beschouwen.

Het is mogelijk — zoo oordeelt *S. Tanojo Parce* — dat de Hollanders van de 20e eeuw de Inlanders niet meer als slaven beschouwen, maar het is er nog ver van af, dat zij hen als broeders behandelen; want ware dit het geval, waarom moet dan nog zoo lang gewacht worden hun dezelfde rechten als aan de Hollanders toe te kennen? Als bewijs, dat dit bij lange nog niet het geval is, maakt hij een vergelijking tusschen de straffen, opgelegd aan den Hollandschen redacteur Mr. van Haastert en den Inlandschen redacteur Mas Mareo, die beiden voor dezelfde feiten veroordeeld, toch heel anders gestraft werden.

Voor de heeren van Aalst c.s. — zoo schrijft hetzelfde blad (*Darmo Kondo*) — moet 't een groote teleurstelling geweest zijn, dat het aan Indië toegezegde Technische Instituut geen ,,Hoogere Technische School" als die van Delft zal zijn, maar slechts een inrichting voor ,,middelbaar technisch onderwijs". Als reden hiervan wordt medegedeeld, dat in Indië onderwijsinrichtingen ontbreken, die als onderbouw voor een hoogeschool kunnen dienen. Onjuist! meent echter de schrijver.

Een Inl. Oordeel. In hetzelfde blad (*Darmo Kondo*) wordt besproken het solliciteeren van de heeren Mrs. André de la Porte en Bode, respectievelijk gewezen lid in den Raad van N.-I. en raadsheer bij het Hooggerechtshof van N.-I. naar de betrekking van landrechter en daarvan o.m. het volgende opgemerkt: Ja, zoo zijn nu de Europeanen, niet tevreden met de vette baantjes die zij vroeger gehad hebben, willen zij, na hunne pensionneering, toch nog minder bezoldigde betrekkingen vervullen.

Gebrek aan Opleiding. *Z. Mohamad* schrijft in de *Sinar Djawa*, dat het de schuld is van de Regeering, die zoo weinig voor de ontwikkeling van den Inlandschen landbouw en de Indische industrie gedaan heeft, dat nu hulp van buiten komen moet om in de verschillende behoeften van de bevolking te dien opzichte te voorzien. Hij gelooft, dat bij goede leiding en hulp het Inlandsche product ook wel voldoende geweest zou zijn om in de behoefte van het land te voorzien, wat van groote waarde zou zijn, vooral in dezen abnormalen tijd.

Anti-Militie. *S. I. Bodoh* bestrijdt in de *Djawi-Hisworo* de hoofden van de *Centrale Sarekat Islam*, die door hun houding en medewerking aldaar betuigd hebben aan het streven van *Indië Weerbaar*. Hij is er van overtuigd, dat de meeste *Kromo's*, indien naar hunne meening daaromtrent geïnformeerd, zich tegen de militie verklaard zouden hebben. Het is den leiders — zoo oordeelt hij — niet anders te doen, dan om zoo spoedig mogelijk een lintje te verwerven. Hij noemt dit een *bintang djèngkol* (bintang = ster; djengkol = ronde, bruine stinkende vrucht, een soort van kastanje). *S. I. Bodoh* geeft verder de S. I.-ers den raad niet te hoog te vliegen, want die hoog vliegt, valt laag.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Inl. Militie. *Si Miskin* resumeert in de *Tjahaja Timor*, al hetgeen in verschillende bladen geschreven is omtrent het niet invoeren van de militie voor Inlanders, omdat men bevreesd is, dat de Inlanders, wanneer zij in den wapenhandel bedreven zijn, zich tegen de Regeering en de Europeanen zullen keeren. Hij vindt dit een vreemde gedachte en hoopt, dat zij geen verwijdering zal veroorzaken tusschen Regeering en geregeerden. Het Indische leger, zegt hij, telt van ouds meer Inlanders dan Europeanen, die zelfs minder goed behandeld worden dan de laatsten. En toch is nooit het denkbeeld bij hen opgekomen om tegen de Europeanen op te staan! En waarom niet? Omdat de Inlanders gaarne onder Hollandsch gezag willen blijven.

Wat de Oorlog leert. *Darah Hindia* heeft 't in de *Warna Warta* over de moeielijkheden, die de tegenwoordige oorlog de Regeering veroorzaakt. De bevolking trekt zich daarvan weinig of niets aan, omdat de Regeering de Inlanders nog steeds als slaven behandelt. Elk kwaad heeft evenwel ook zijn goede zijde, merkt hij op. Ook van dezen oorlog kunnen de goede zijden genoemd worden, als 1e de ,,willekeurmenschen" zijn tot inkeer gekomen, tot het besef van hun zonde en schuld; niet noodig is 't tegenover hen harde maatregelen te nemen; 2e. de Regeering is ook tot inkeer gekomen, tot het besef, dat zij verkeerd

deed de bevolking nog steeds te knechten en haar geen meerdere rechten te geven; dit vernedert ons, maakt ons ongelukkig en ontevreden; 3e. de bevolking en ook de Regeering voelen het, dat het geen pas geeft langer van het buitenland te moeten afhangen ten aanzien van de voorziening in de dagelijksche behoeften. Toch zijn er velen, die vreezen, dat zoodra het gevaar geweken is, ook de goede voornemens zullen verdwijnen. Zou 't zoo moeten gaan — vraagt hij?

Angst voor Papiernood. In de *Sinar Sumatra* heeft *Noermad* 't ook over de groote moeielijkheden, die Ned.-Indië van den oorlog ondervindt, daar zooveel artikelen uit het buitenland moeten komen. Naar aanleiding hiervan verwijt hij der Regeering, dat zij zich niet meer aan eigen industrie heeft laten gelegen liggen, de oprichting van papier- en andere fabrieken niet bevordert, terwijl zooveel geld wordt besteed voor de B. O. W., de opiumregie en den pandhuisdienst. Het meest vreest hij voor het tekort aan papier, want dan zullen geen kranten kunnen verschijnen, die zoo noodig zijn om den Inlander bij diens evolutiegang voor te lichten.

Indië voor de Indiërs. *P. Chinaman* schrijft in de *Djawa Tengah* ook over den zorgelijken tijd, waarin Ned.-Indië verkeert. Ook de kapitalisten maken een angstigen tijd door, maar de bevolking trekt zich daarvan niets aan. De Regeering doet geen moeite om het den Inlanders voor te houden, dat ook naar hare meening Ned.-Indië aan de bevolking behoort. Zoo kan 't de bevolking ook niets schelen aan wie Ned.-Indië toebehoort. Hij hoopt, dat deze toestand voor de bevolking zonder ongelukken voorbij mag gaan, maar ook ten aanzien van de Regeering hoopt hij. dat deze zal inzien, dat uit een oogpunt van welbegrepen eigenbelang 't beter is Indië terug te geven aan de oorspronkelijke bezitters, zijnde de Inlandsche bevolking, dan het wellicht later aan een ander te moeten afstaan.

Ondankbaar? De *Djawa Tengah* meldt, dat in *De Locomotief* de Chineezen voor ondankbaar worden uitgemaakt, naar aanleiding van het besluit in de groote Chineezen-vergadering te Semarang genomen, om geen candidaten voor den Volksraad te stellen. De Inlandsche bevolking toch — zoo heet 't in het Hollandsche blad — is met die instelling ingenomen. *P. Chinaman* antwoordt hierop, dat 't geenszins ondankbaarheid is, maar de Chineezen vragen zich af: waarvoor zij dankbaar moeten zijn? De samenstelling van- en de verkiezing voor dien Raad geven hun geen aanleiding om dankbaar te zijn. Een vergelijking met de Inlanders gaat daarbij niet op. Zeker willen de Chineezen de Inlanders als broeders beschouwen, maar de belangen van de beide rassen zijn lang niet dezelfde, zijn soms met elkaar in strijd; wat voor het eene ras goed is, is dit niet altijd ook voor het andere.

Anti-Volksraad. *M. Projector* heeft 't in de *Warna Warta* over de actie van de Chineesche pers, die er toe geleid heeft, dat de Chineezen geen bemoeienis met den Volksraad willen hebben. Hij beweert, dat de Volksraad niet tot stand is gekomen overeenkomstig den wil van de Indische onderdanen, maar wel naar den wil der kapitalisten en hooggeborenen. Naar de samenstelling te beoordeelen, verdient deze Raad eerder den naam van Regeeringsraad. De bedoeling van de Regeering met de instelling van een Volksraad is om den indruk te wekken, dat er een Raad voor de onderdanen is, opdat ook andere Regeeringen van de Indische zouden kunnen zeggen, dat zij een democratische is. Toch vindt *Projector* 't van de Chineezen verkeerd, dat zij zich buiten den Volksraad houden; zoo blijven zij niet op de hoogte van de inzichten der Regeering en kunnen daardoor niet de belangen hunner natie bij de Regeering voorbrengen.

Hoe er met 's lands geld wordt geknoeid. In de *Perniagan* komt voor een artikel onder dit hoofd. Het blad somt verschillende machinerieën op, die ter waarde van ruim *f* 167000 voor de opiumfabriek gekocht zijn, thans liggen te verroesten en vraagt dan: of 't in de andere takken van dienst anders toegaat? Hij antwoordt: „Dit mag betwijfeld worden."

Inl. Ambtenaren. R. S. van Batang schrijft in de *Djawa Tengah*, dat er wel is waar goede Inl. ambtenaren zijn en noemt er een paar op, maar meent toch, dat de meesten daden doen van willekeur en onbetrouwbaar zijn. Hij is er zelfs de dupe van geweest. Aan de jongeren, die naar zelfbestuur haken, geeft hij den raad om geen voedsel aan dit verlangen te geven, omdat de Inlanders als machthebbers onbetrouwbaar zijn, geheel anders dan de Europeanen, die wel te vertrouwen zijn.

Verbroedering. *Darah-Hindia*, in de *Warna Warta*, acht een verbroedering noodig tusschen Inlanders en Chineezen, om gezamenlijk een actie te voeren tot opheffing en ontwikkeling van Indië. Wenschelijk is 't de rassenbelangen daarbij van elkaar te scheiden. Deze samenwerking zal de Inl. bevolking zeer zeker ten goede komen, haar sterk maken, daar zij nu nog arm en onvermogend is.

Dezelfde schrijver laakt 't in een ander nummer van hetzelfde blad, in zijn landgenooten, dat velen van hen, zoodra zij hun studies volbracht hebben, tevreden zijn met een Gouvernementsbaantje, waarin zij gecommandeerd worden door menschen, die bij het opleggen van gelijke lasten, niet genegen zijn om ook gelijke lusten toe te kennen. Hij raadt hun aan zich de verkregen kennis liever ten nutte te maken voor het scheppen van een eigen bestaan, waarin zij zich vrij in de politiek kunnen bewegen, en waarin zij door hun overgroote getalsterkte een stroom kunnen doen ontstaan, die leiden moet tot vervulling van hunne wenschen en verlangens.

Scholarship. Met groote letters gedrukt wordt in de *Pewarta Soerabaja* bekend gemaakt, dat te Soerabaja een telegram uit Singapore is ontvangen, meldende den uitslag van het examen, aldaar afgenomen van verschillende jongelingen van Chineeschen en anderen landaard, tot erlanging van de *Scholarship*. Volgens de bepalingen der vereeniging kunnen de beide eerste nummers onder de geslaagden voor hare rekening hunne studies elders voltooien. In herinnering wordt gebracht, dat *Dr. Lem Boen Keng* en vele andere Chineezen, vroeger met behulp van dit *Scholarship* in Engeland hebben kunnen studeeren. Van dit nu pas afgenomen examen wordt als No. 1 van de geslaagden genoemd: *Kho Han Suan* van Soekaradja (Banjoemas), leerling van de Tiong Hoa Hwee Koan te Batavia en No. 2 is *Romulus Tobing*, een Batakker en leerling van de *Methodist English school* te Buitenzorg. Onder de geslaagden wordt nog verder genoemd — zonder evenwel aanspraak te kunnen maken op een *Scholarship* — *The Pek Liang* van Bandjermasin afkomstig en ook leerling van de Tiong Hoa Hwee Koan te Batavia.

Een Chineesch Weldoener. Van een anderen landgenoot wordt in hetzelfde blad melding gemaakt, n.l. van den heer Lie Teng Hwee, president van The World's Chinese Students Federation en leeraar aan de Fuhan College te Shanghai, bestuurslid van verschillende Chineesche vereenigingen in China, die voornemens is met zijn vrouw, die ook een wetenschappelijke opleiding genoten heeft, een reis te maken van Shanghai naar Java. Dit nieuws wordt speciaal daarom in het blad opgenomen, omdat de heer Lie Teng Hwee een pranakan Chinees van Batavia is, geboren te Tanah Abang, Weltevreden. Na de lagere school te Batavia te hebben afgeloopen, ging hij voor zijn verdere studie naar Singapore. Daarna is hij naar Amerika vertrokken, waar hij den graad van B. A. (Bachelor of Arts) verkreeg. Op onderwijs- en sociaal gebied heeft hij veel voor zijn landgenooten gedaan, toen hij weer in Indië teruggekeerd was. Hij heeft o.a. een werkzaam aandeel gehad in de oprichting van de Chineesche societeit *Tiong Hoa Oen Tong Hwee* te Batavia, die zich ten doel stelt de Lichamelijke ontwikkeling en de sport onder de Chineezen te bevorderen. Hij is later naar China gegaan, waar hij zich te Shanghai met ter woon gevestigd heeft en daar de *Futhan College* oprichtte, een inrichting van hooger onderwijs. Zooals gezegd, is hij daar bestuurslid van verschillende vereenigingen. Hij stond in vriendschappelijke betrekking tot hoog geplaatste ambtenaren, zoowel onder de oude dynastie als van de nieuwe regeeringen. Verscheidene malen is hij, zoowel onder de oude als de nieuwe regeering, aangezocht om een landsbetrekking te bekleeden. Steeds heeft hij geweigerd, omdat hij liever vrij wilde zijn, om daar zijn krachten aan te wenden, waar hij die op onderwijsgebied noodig achtte. Wij Chineezen van Indië — zoo besluit het blad — behoeven ons tegenover andere Chineezen niet te schamen, nu wij in den heer Lie Teng Hwee iemand hebben, die uit ons midden afkomstig, ons waar noodig waardig vertegenwoordigen kan.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Aanpassingsvermogen van 't Hindoeïsme.

't Lijkt, schrijft „the Times of India" van 6 Maart, of 't bewonderenswaardig socio-godsdienstig stelsel, dat 't Hindoeïsme wordt genoemd, zijn laatste reserves oproept tegen den aanval van moderne begrippen op zijn centraal reduit. Gedurende eeuwen heeft 't den strijd tegen vreemde ideeën volgehouden. 't Liet de stormen over zijn hoofd heen gaan. Dit zal 't niet kunnen doen als de centrale vesting wordt aangegrepen. 't Hoofdbeginsel van de Hindoeleer berust op de volslagen ondergeschiktheid van den persoon. De man is voornamelijk de noodzakelijke schakel tusschen zijn voorouders en zijn nakomelingschap. De vrouw is voornamelijk de ziel van 't gezin. In de kaste is de overlevering van iemands voorvaderen vastgelegd, zij is de bewaarder voor de belangen van iemands afstammelingen. Zij moet daarom de beslissende stem hebben in elk vraagstuk, dat 't persoonlijk leven betreft, van de belangrijke huwelijkskwestie af, tot 't ondergeschikte punt der wijze van opmaken van 't haar bij den man en 't kapsel bij de vrouw. Pandrapeshis of dragers van witte kleeding duidt de kaste aan van hen, die niet arbeiden en geeft zoo aan welke wijsgeerige beteekenis in de kleeding is gelegd.

Toen 't Hindoeïsme voor 't eerst in aanraking kwam met moderne begrippen nam 't deze niet als ernstig op. Andere omwentelingen waren 't voorbij gegaan zonder iets aan zijn meesterschap te bekorten. Alleen 't Boed-

dhisme had een schok veroorzaakt, die de grondslagen had geroerd ,maar 't was eigen dochter en, alles goed beschouwd, waren de doctrines ervan uitvloeisel van eigen opvatting, al gingen ze niet in de goede richting. Toen Engelsche opvoeding ingevoerd werd, stond de geletterde kaste der Hindoes daar niet vijandig tegenover. Onder de Mongoolsche overheersching had zij zich tot de studie van 't Perzisch gezet, met voordeel voor hun vooruitgang en zonder ernstige inbreuk op hun traditioneele levenswijze. Zoo zou 't, naar verwacht werd, ook gaan met 't Engelsch. Deze illusie werd echter weldra teniet gedaan. Zij zagen velen overhellen naar de Engelsche theorieën ten koste van de Hindoe-opvattingen. Zoo werd 't verplicht weduwe blijven spoedig aangevochten, dat zelfs gold voor meisjes, die voor den huwbaren leeftijd uitgehuwelijkt waren. In 't algemeen zijn de vorderingen in opvoeding en emancipatie der vrouwen de meest sprekende voorbeelden voor de terreinwinst der moderne begrippen in de Hindoe-maatschappij.

In deze en meer gevallen kwam orthodoxisme ertoe zich zelf te overtuigen, dat de nieuwigheid een herleving was van een oud gebruik, dat de sanctie had gehad van de vaders van 't Hindoeïsme. De verandering tastte niet rechtstreeks de grondslagen van 't Hindoesche sociale stelsel aan, zoo zeide men, hoewel vooruitzienden onder de orthodoxen wel inzagen dat die omzettingen op een grondslag berusten, die afwijkt van de ondergeschiktheid van 't individu aan de familie en de kaste, aan de voorouders en de nakomelingschap. Bij de ruimste opvatting is de vraag der onderdrukte klasse om gelijke rechten niet in overeenstemming te brengen met de oude leer. De centrale veste is rechtstreeks bedreigd. De overgave geschiedt dan ook niet willig en zonder verzet. De orthodoxen willen de kasten niet prijs geven, noch de verbroedering met Dheds en Bhangis en Mahars. De Brahmaan wil zich 't recht niet laten ontnemen zich geestelijk als de meerdere te beschouwen van den Soedra: de Mahar zal zich niet op den zelfden trap stellen als de Mang; de kinderen van Aryavarta zullen geen afstand doen van 't aloude voorrecht op hun medeburgers als minderen, volgens de sociale orde, neer te zien.

Er zijn er, die in warme propaganda voor 't behoud der oude stellingen ijveren en strijden, en die nu zelfs eenigszins vergeten gebruiken weer doen opleven, tegenover de uit den vreemde opkomende gevaren. Dag-, week-, maandbladen stellen de vraagstukken voor modern Indië opgeworpen in 't licht van de Varnashram Dharma.

Maar met dit al neemt de kracht van 't conservatisme gestadig af. Op de All-India Hindoe-Conferencies in Februari j.l. verklaarde de Maharaja van Cassimbara, die haar als voorzitter leidde, dat 't kastenstelsel niet overeenstemt met de oude en onveranderlijke beginselen van de Varnashram Dharma, waarvan hij een overtuigd aanhanger is.

't Oude dharma bedoelt, volgens hem, dat iedere menschelijke gemeenschap haar denkers en leeraren, haar staatslieden, bestuurders en soldaten, haar kooplieden en handelaars, haar arbeiders en landbouwers heeft, en dat de voorrang van de Brahmanen, die de eerste klasse vormen, slechts deze waarheid wil vastleggen, dat al de krachten in de gemeenschap ten nutte van hun ethische en geestelijke bedoeling moeten strekken. De Maharaja haalde voorbeelden uit de oude literatuur aan, dat mannen uit de eene klasse dikwijls opklommen of teruggingen in een andere, volgens hun karakter of bekwaamheid, dat huwelijken bij verschil in kaste veelvuldig zijn voorgekomen en dat kinderen uit deze huwelijken tot grootheid kwamen.

De India-Times haalt meer getuigenis bij van vooraanstaande Hindoes, die in gelijken geest spreken. 't Hindoeïsme toont zoo zijn aanpassingsvermogen te hebben behouden. De kasteninstelling zal zich voegen naar de inwerkende, onafwijsbare invloeden, en zal zoo 't karakter aannemen van de klassen-verhoudingen in onze landen. 't Sociale leven van de Hindoes zal verrijkt en versterkt worden door dit proces, en zijn cultuur zal meegaan in den breeden stroom van algemeene ontwikkeling, die niet behoort aan 't westen, niet aan 't oosten, maar die 't gemeenschappelijk erfdeel is van 't geheele menschelijke ras.

Steenkolen in Algerië.

Bij Bel Hadi, nabij Kenadsa, op 25 K.M. van 't eindpunt der spoorweglijn Colomb Bechar, is in 1917 een ontginbare steenkolenlaag ontdekt. Reeds in 1907 waren aanwijzingen gegeven, die de aanwezigheid van steenkolen vastlegde, maar de hoeveelheid gaf geen hoop op kans tot ontginnen. Zooals 't bij ontdekkingen meermalen gaat, heeft ook hier 't toeval een rol gespeeld.

't Was bekend dat onder de kalk en zandlagen vijvers van zoutwater voorkomen, om 't zout werd tot een diepte van 3 M. gegraven. Bij 't maken van een dier gaten, in de nabijheid van de palmtuinen van Bel Hadi en Kenadsa, groeven de inlanders in Augustus 1917 een zwarte modder uit, die, na gedroogd te zijn, gemakkelijk brandde. Kapitein Cao Van, commandant van de daar gelegerde compagnie, liet toen tot 6 M. 30 graven, en vond daar een kolenader van 50 c.M. 't Bleek magere kool te zijn, 5e categorie naar de classificatie van Gruner.

Bij de groote behoefte, die ook in de kolonie aan brandstoffen bestaat, was 't van dringend belang om spoedig vast te stellen wat men aan de vinding heeft. Sedert October worden hiertoe werkzaamheden verricht. De verkregen resultaten gaven spoedig aan dat 't loonend zou wezen de spoorbaan tot daar door te trekken.

In Maart was de laag over een lengte van 5160 M. bij een gemiddelde dikte van 45 c.M. verkend. Verwacht werd dat de baan in April tot bij 't steenkolenveld gereed zou wezen. De staatsspoorwegmaatschappij hoopte dan 50 ton per dag te vervoeren. Dit is geen groote voorraad, de gevonden laag is zelf ook niet van zeer groote beteekenis, maar ook kleine aanvullingen zijn tegenwoordig welkom; bovendien worden de onderzoekingen in de nabijheid voortgezet. Daar ook andere delfstoffen in Algerië gevonden zijn, zooals ijzer en koper, zijn de verwachtingen allicht hoog gespannen waar men meent nieuwe rijkdommen op 't spoor te zijn.

Armenisch verzet.

Volgens Reuter organiseeren de Armeniërs zich overal in de Kaukasus tegen den opmarsch der Turksche troepen in oostelijke richting. Gevechten hebben reeds plaats gevonden. De Armeniërs gelooven niet meer in de voorspiegelingen van de goede voornemers der Turken, zij zijn vast besloten tot het uiterste te strijden voor de nationale zaak.

Op een groote, geestdriftige meeting te Tiflis zeide de president, onder uitingen van algemeene instemming: „als wij moeten omkomen, zullen wij met eere omkomen.'' Den volgenden dag namen de vakvereenigingen een motie aan, dat alle strijdbare mannen in dienst zullen treden. De studenten en zelfs de scholieren verklaarden in bijeenkomsten, dat 't slagveld de plaats is, waar zij hun studiën zouden voortzetten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Marineblad.

De afl. van 18 Mei (33e jaarg. No. 1) van het Orgaan der Marine-Vereeniging bevat een drie-tal artikelen over het inlandsche element in Indischen zeedienst, n.l.: Inlanders bij de Marine, door S. van Ramshorst. — Enkele opmerkingen omtrent de bij de Marine in dienst zijnde Javaansche matrozen, door R. P. — Beschouwingen over het gebruik en de behandeling van Inlanders van Ned. Oost-Indië, door R. P. — Verder bevat deze afl. een schetsteekening (met toelichting) der ligplaatsen voor schepen in het Marinebassin te Soerabaja (schaal 1:4000).

De Toekomst.

De aandacht zij alsnog gevestigd op een beschouwing van Prof. Mr. S. R. Steinmetz in het 13-April-Nr. van „De Toekomst'', getiteld: „De toekomst van Ned.-Indië''. Prof. S. heeft uit „goede bron'' belangrijke mededeelingen ontvangen, waarvan hij de hoofdzaken weergeeft; de „bron'' bevestigt dat er in den geheelen Indischen Archipel een ijverige en goed geregelde Japansche spionage en propaganda bestaan, betaald door het Japansche departement van oorlog en die voornamelijk ten doel hebben alle mogelijke gegevens op militair gebied te verzamelen. Vooral personen die, zij het niet steeds op de edelste wijze, met militairen in aanraking komen, behooren tot de agenten, welke hunne leiding van hooger geplaatste militairen ontvangen; hun verkeer geschiedt alleen mondeling. Onder de handelaren in noviteiten en medicijnen moeten de hoogere spionnen gezocht worden. Het hoofdbureau voor politieke inlichtingen zoude in Signapore gevestigd zijn en wel op het Japansche consulaat aldaar. De betaalde leiders staan in betrekking tot Europeesche en Christen-inlandsche militairen en vooral tot Indo's. Zij interesseeren zich vooral en buitengewoon actief voor de terreingesteldheid, de voorraden, den geest en den oefeningsgraad der troepen. Prof. S.'s bron „die niet de eerste de beste is'' heeft zelfs de vaste overtuiging dat ons geslacht nog den overgang onzer bezittingen in Japansche handen zal beleven. Hoewel Prof. S. overtuigd is dat onze regeering in Indië en in Nederland van een en ander op de hoogte is doet zij z.i. te weinig, om dit Aziatische gevaar te keeren; wij vertrouwen z.i. te veel op vreemden hulp en verwachten die verkeerde richting. „Het na den oorlog ongetwijfeld door en door verzwakte Engeland

zal maar al te zeer geneigd zijn ons bezit tot vrijwaring van het eigene aan Japan over te leveren, en Amerika zal allicht (de schepenroof leert het) die goedkoope neiging deelen."

Landbouwkundig Tijdschrift West-Indië.

Van dit driemaandelijksch tijdschrift ontvingen we No. 4 van den 2en jaargang. Veronderstellende dat de samensteller der rubriek „Suriname" in dit blad, den inhoud van sommige artikelen aan een bespreking zal onderwerpen, wordt hier volstaan met een vermelding der titels. Onze veeteelt, door J. J. Leijs. — Sisalcultuur in Suriname, door A. W. Drost. — Wenken voor rijstplanters. — Iets over geitenmelk, door E. Vleming. — Valsche bolletrie-boomen en valsche balata, door J. W. Gonggrijp. — Cassave, door J. R. C. Gonggrijp. — Is bestrijding der krulloten- en versteeningsziekte door de klein-landbouwers mogelijk? door J. A. Liems. — Rijstprijzen op Java. — Voor school en huis, door J. J. Leijs. — Wandoe (Cajanus Indicus, Pigeon pea).

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

De Mei-afl. bevat met betrekking op Indië een artikel van den heer J. Kreemer over de rijstcultuur in het gewest Atjeh en Onderhoorigheden. — Het derde verslag (12 Sept.—11 Nov. 1917) van Dr. L. Rutten over diens geologische expeditie naar het eiland Ceram (met kaarten). — Verder geeft Dr. Jacoba B. L. Hol een uitvoerig overzicht eener verhandeling van J. V. Danes: Das Karstgebiet Goenoeng Sewoe in Java (verschenen in Sitzungsber. der Königl. Böhm. Gesellsch. der Wissenschaften in Prag).

Verhandelingen Geologisch-Mijnbouwkundig Genootsch.

Verschenen is het 5e stuk van deel 1 der mijnbouwkundige serie van de verhandelingen van het geologisch-mijnbouwkundig genootschap voor Nederland en Koloniën. Het bestaat uit één opstel, getiteld: Herinneringen aan mijnbouwkundig exploratiewerk in het Zuiden der residentie Tapanoeli (Een bijdrage tot de geschiedenis van den Nederlandsch-Indischen mijnbouw), door W. de Haan, m.i. (Met kaarten en tekstfiguren).

Berichten van den Sint-Claverbond.

In No. 1 van jaarg. 1918 der Berichten uit Ned.-Oost-Indië voor de leden van den Sint Claverbond o.m. de navolgende artikelen: Godsdienst- en geestenvereering bij de Javanen, door J. Diderich. — Leven van de Zaligverklaarde Atjehsche martelaren, door Pastoor A. Kortenhorst z.g. Hoofdstuk VIII. Vervolg van de geschiedkundige bijzonderheden van het schiereiland Malakka. De H. Franciscus Xaverius aldaar. — Het zilveren feest van Pastoor F. Fleerakkers te Soerabaja (Overgenomen uit de Java-Post). — Uit Nederl. Indië's kinastreek, door Pastoor M. Timmers (met tal van illustraties). — Een jeugdig apostel. Raden Mas Athanasius Djajeng-Oetama, overleden te Uden, den 7 Maart 1918, door L. van Rijckevorsel (met portret).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

De 6e afl. van deel 57 (1917) bevat o.m.: Muskieten in de Bandoengsche Hoogvlakte, door Dr. A. J. Salm. — Anophelinen soorten te Soerabaja, door S. Citroen. — Over de eischen, te stellen aan het gezichtsvermogen van militairen voor en bij het Ned.-Indisch leger, door J. de Ruyter. — Indische galsteenen, door C. D. de Langen. — Myzomia flava, n.sp. een nieuwe Anopheline voor Ned.-Indië, door N. H. Swellengrebel.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Afl. 9—10 van Deel 53 (Sept.—Oct. 1917) houdt de volgende opstellen in: Wat zeggen ons de onlusten in de Buitenbezittingen? door C. Lulofs. — De coöperatieve beweging in Britsch-Indië, door Dr. J. H. Boeke.— De paradijsvogeljacht, door C. Lulofs. (Schr. neemt dit bedrijf op Nieuw-Guinea, door velen schandelijk genoemd, in bescherming om de eenvoudige reden dat van de paradijsvogels alleen worden geschoten de oudere mannetjes wijl alleen deze zich in het bezit van den begeerden vederdos verheugen; vrouwtjes en jonge manetjesvogels zijn waardeloos en de volgeljager die uiterst zuinig moet zijn op de hem spaarzaam en duur verstrekte ammunitie, vergist zich in dit opzicht zelden of nooit). — De belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten in verband met de heffing der landelijke inkomsten op Bali en Lombok. Repliek, door V. E. Korn. Met dupliek van de redactie.

Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid.

De Mei-afl. bevat een kort artikel van ir. Wouter Cool te Weltevreden, getiteld „Sprekende cijfers uit Indië", hetwelk een idee geeft van de groote toeneming zoowel van den uitvoer als den invoer van Nederl.-Indië gedurende de laatste jaren. Het belangrijke aandeel van Amerika juicht schr. toe, hij hoopt dat wanneer eenmaal regelmatige toestanden intreden, die goederen uitwisseling zal blijven bestaan. Ook wijst hij er op dat de vroegere toestand, toen bijna alle im- en export via het Moederland geschiedde, onnatuurlijk is en in strijd met de economische zelfstandigheid, die men aan Ned. Indië allengs in toenemende mate zal moeten toekennen wil men werkelijk die koloniën aan het oude Vaderland verbonden behouden.

Indelogenblad.

In No. 13 (16 Mei) o.a.: Een misgreep van koloniën (inzake het afnemen der examens van C. I. A.). — Een en ander over de wapens der inheemsche bevolking van den Archipel (een interessant artikel, dat in een volgend Nr. zal worden vervolgd). — De Sarekat Islam en hare beteekenis voor den Bestuursambtenaar. Overzicht eener lezing van J. Th. Petrus Blumberger, door E. A. Z. — Onder de rubriek boekbesprekingen een vrij uitvoerige critische bespreking van Ch. F. Dumont's Aardrijkskundig Woordenboek van Nederlandsch Oost-Indië, door A. Dirks.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud der Mei-aflevering: Banda en de Perkeniers. Voordracht gehouden voor de Ned.-Indische Bestuurs-Academie, door J. J. Pino (wordt vervolgd). — Het opiummonopolie in Indië (slot) door H. M. van Altena. — Oude betrekkingen tusschen Nederland en Japan, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan (wordt vervolgd). — Koloniale tariefpolitiek (slot), door Dr. E. Moresco. — Naar aanleiding van de Statuten-wijziging, door G. L. Gonggrijp Sr. (Bespreking van het besluit om ook Inlandsche ambtenaren toe te laten als gewoon lid der Vereeniging van ambtenaren B. B.). — Het wetsontwerp d.d. 28 Maart 1918 ter hervorming van de grondslagen van Java's bestuursstelsel, door P. H. van der Kemp. — Verscheidenheden (Een algemeene indruk van de voorgestelde bestuursreorganisatie. — Heerendiensten op de Buitenbezittingen. — De rol van Nederland in Indië), door H. D. — Kroniek (Grond, Suiker of Geld?), door Tertius. — Persoverzicht. — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron. — Boekbespreking. — Bibliographie.

Handel en Bedrijf.

Het 2 Mei-Nr. van „Handel en Bedrijf" bevat een artikel over het veelzijdig nut van den cocospalm waarin het meest de aandacht wordt gevraagd voor copra en copra-olie.

Indisch Genootschap.

Het verslag van de vergadering van 12 Maart j.l. is verschenen; de heer Sibinga Mulder leidde er het onderwerp in: Doel en regeling van waterschappen in Ned. Oost-Indië.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 20: Tweede Indische week te Utrecht. — Een en ander over de particuliere practijk in de Indische stad. Overzicht van de voordracht van Dr. C. E. Benjamins, gehouden op Maandag 29 April 1918 te Utrecht. — Vereeniging „Koloniaal Instituut" (Uit het 7e jaarverslag). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië.

Afl. 1 en 2 van deel 74 der Bijdragen, uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië bevat de volgende artikelen. De jaren 1817—1825 der Nederlandsche factorijen van Hindostan's Oostkust. Naar onuitgegeven stukken, door P. H. van der Kemp. — Oudheidkundige opmerkingen, door G. P. Rouffaer. — The Yupa inscriptions of King Mulavarman from Koetei (East-Borneo), by Dr. J. Ph. Vogel. — Measa, eene bijdrage tot het dynamisme der Bare's-sprekende Toradja's en enkele omwonende stammen, door Dr. A. C. Kruyt. — Naschrift op het artikel Measa van Dr. A. C. Kruyt, door N. Adriani. — Drawidische volksnamen op Sumatra, door Dr. Ph. S. van Ronkel. — Een advies van Mr. Pieter van Dam, advocaat der Oost-Indische Compagnie, over een gedeeltelijke openstelling van Compagnie's handel voor particulieren

(1662), medegedeeld door Dr. J. de Hullu. — Atjehsche kwikleer, door H. T. Damsté.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 7 van den 2en jaarg. geeft Surja Ningrat het vervolg zijner artikelenreeks over de Mataramsche vorsten; thans vermeldt hij levensbijzonderheden van Pangeran Adipato Ario Praboe Soerjo-di-Logo, in de wandeling genoemd Pakoe Alam VII.— Verder bevat dit Nr.: De richting van den Javaanschen vooruitgang, door Sosro Sawarno. — Een tochtje in de Batakstreken. — Op en langs de Barito (vervolg), door P. te Wechel (met il.).

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Door tusschenkomst van de firma Nijhoff te 's-Hage werden van dit Indische weekblad de Nrs. 18—22 hier te lande ontvangen. Op enkele artikelen zij de aandacht gevestigd, n.l. Het onderwijs algemeen, door G. de Raad. — Van schilders en schilderkunst in Indië, door Sm. — Indië-Weerbaar en mijnwormplaag, door Dr. Ph. Laoh. — De studie van de Inlandsche talen, door J. Rottier (No. 19). — Inlandsche kunstnijverheid III. Het uitsparen met was, door T. ter Horst-de Boer. — Indië Weerbaar, door T. Ottolander (No. 20). — De studie der Inlandsche talen, door J. Stokvis. — Hygiënische kroniek. III. Zorg voor goed drink- en badwater, door L. K. (No. 21). — De nieuw-ontworpen grondhuur-ordonnatie, door V. N. (No. 22).

Economisch-Statistische Berichten.

Na de artikelen door Mr. W. Suermondt Lzn. en Mr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff in de Nrs 118 en 122 van het weekblad ,,Economisch Statistische Berichten", gewijd aan het belangrijke vraagstuk welk standpunt ten opzichte van den export van Indische producten behoort te worden ingenomen, heeft de redactie zich gewend tot den heer J. T. Cremer ten einde diens oordeel over deze zaak bekend te stellen. Genoemde autoriteit schrijft nu in No. 124 (15 Mei) een uitvoerig artikel. Een enkele zinsnede uit het betoog van den heer Cr. laten we hieronder volgen:

De Regeering trachte nu met spoed — en alle Regeeringsorganen werken nu eens samen om spoed in deze te betrachten — ook omtrent de kolenvoorziening op de Indische vaart zekerheid te verkrijgen, en veroorloove dan de zending van zooveel mogelijk schepen van Indië met kostbare lading naar hier.

Hier liggen dan die schatten veilig voor bederf, en onder N.O.T.-conditie, en ze kunnen dan hier zoo noodig als ruilhandel dienen. De Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid, de ,,groot-schepenvorderaar", werke mede tot dit nationaal bedrijf — met spoed.

Spoed worde ook betracht met het beschikbaar krijgen van het zes- of zevental Duitsche schepen, in Indië liggende, in ruil voor de zes getorpedeerde Nederlandsche schepen.

Bedenkt, dat hoe meer het Buitenland producten van Indië koopt — producten, die Indië niet kan verbruiken —des te meer dat Duitschland gedrongen zal worden aan Nederland en Indië zijne voortbrengselen te verkoopen om de handelsbalans te herstellen en tevens den wisselkoers.

Bij elke beslissing ten opzichte van Indië genomen, gelde in de eerste, de tweede en de derde plaats: het belang van Indië. Gaat het Indië goed, dan zal ook Nederland welvaren.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Koninklijke Nationale Zangschool:

GROOTE LIEFDADIGHEIDSUITVOERING ten bate van het Nederlandsche Roode Kruis hier te lande en Nederlandsch-Indië, op *Dinsdag 28 Mei 1918*, 's avonds 8 uur in de groote zaal van het Kon. Zoöl. Botanisch Genootschap, Benoordenhoutsche weg. Solisten Mevrouw CH. Boerlage—Reyers, Sopraan-Zangeres, Berlijn; Mejuffrouw A. van der Boor, Alt-Zangeres, Delft; de Heer Jan Oosterwijk, Helden-Tenor, Amsterdam; de Heer J. M. Bolle, Accompagnateur; de Heer H. Wegerif, Pianobegeleiden, Den Haag.

Medewerking van de Vereeniging ,,**Haagsche Roode Kruis-Transportkolonne en Groot Kinderkoor.** Prijzen der plaatsen *f* 3.—, *f* 2.—, *f* 1.—, *f* 0.60 en *f* 0.40. Kaarten verkrijgbaar bij de firma Van Eck, Vlamingstraat; de firma Jacq. Elte, Korte Poten; het bureau van den Dierentuin; de Heer B. van Hengel, Wattstraat 6 en bij den secretaris, Julianastraat 48, Rijswijk, (Z.-H.).

Van Hoyman & Schuurman Ltd.:

Op het s.s. ,,Frisia" van de Kon. Hollandsche Lloyd kunnen wij, indien omgaande aanmelding volgt, mogelijk nog enkele plaatsen 1e en 2e klasse reserveeren.

Tevens belasten wij ons met het verstrekken van speciale doorreisbiljetten naar alle plaatsen in Nederl.-Indië, ook aan passagiers, die reeds in het bezit zijn van plaats-bewijzen tot New-York, terwijl de verlangde plaatsen op de aansluitende Pacificstoomers, vooruit worden besproken.

HOYMAN & SCHUURMAN's Passage- en Reisbureaux,
Reederijstraat 2a, Rotterdam.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Studietoelagen candidaat-Indische rechterlijke ambtenaren.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat het voornemen bestaat om ook dit jaar weder een aantal studenten in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het candidaatsexamen, bedoeld bij art. 2, § 2, sub A, van het Koninklijk besluit van 27 April 1877 (Staatsblad No. 87), zooals dat artikel laatstelijk is gewijzigd bij Kon. besluit van 24 Juli 1901 (Staatsblad No. 195) wier lichamelijke geschiktheid voor den dienst in Nederlandsch-Indië is gebleken en die genegen zijn zich voor den dienst te verbinden, onder het genot van eene studie-toelage te bestemmen, om, na behoorlijk volbrachte studiën en na voldaan te hebben aan het faculteitsexamen of aan het Indologisch examen, onderscheidenlijk bedoeld bij de artikelen 24 en 24bis van het Koninklijk besluit van 27 April 1877, (Nederlandsch Staatsblad No. 87), zooals dit luidt ingevolge de artikelen III en IV van het Koninklijk besluit van 23 Februari 1916 (Nederlandsch Staatsblad, No. 79), ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië te worden gesteld, ten einde daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

De toelage bedraagt *f* 1000 's jaars en kan gedurende vier jaren worden genoten, welk tijdvak evenwel in bijzondere gevallen met ten hoogste een jaar kan worden verlengd.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst, als hierboven bedoeld, in aanmerking wenschen te komen, zullen vóór 1 Juli 1918 onder overlegging van het diploma van het met goed gevolg afgelegd candidaatsexamen in de rechten, een gezegeld adres moeten richten aan den Minister van Koloniën, welk adres moet worden toegezonden aan den voorzitter der commissie tot voorbereiding van de aanwijzing van candidaat-Indische-rechterlijke ambtenaren, professor mr. J. Oppenheim, Jan van Nassaustraat 87, den Haag.

In het adres zullen één of meer personen moeten worden opgegeven, die bereid zijn omtrent gedrag en karakter van den adressant inlichtingen te verstrekken.

(Nederlandsche Staatscourant van
2 Mei 1918, No. 102).

Ingezonden.

Belangstelling in, en bekendheid met onze Koloniën.

In het artikel van den heer G. H. Roll in het ,,Kol. Weekbl." van 2 Mei, wordt met recht gewezen op de vele nadeelen, die onbekendheid met onze koloniën biedt. Het verwondert mij dan ook ten zeerste, dat er te Rotterdam, dat toch, evenals Amsterdam, den Haag e.a., ook groot belang heeft bij de Koloniën, slechts zelden lezingen worden gehouden over Indië, die ook geschikt zijn voor ,,het groote publiek en voor jongelui, die n i e t aan H. B. S., Gymnasium of Hoogeschool studeeren. Neerlands tweede handelsstad is 1 (zegge één) museum rijk, helaas slechts ten deele aan Indische Land- en Volkenkunde is gewijd. Daar proefondervindelijk gebleken is, dat het Rotterdamsche publiek slechts weinig belang stelt in het schoone Insulinde (gezien de weinige belangstelling voor de lezingen der Ver. ,,Oost en West" en 't kleine aantal cursisten bij den cursus ,,Koloniale Vraagstukken" van de Volksuniversiteit), waarom wordt dan deze belangstelling niet opgewekt door het houden van lezingen (event. met lichtbeelden), van bioscopische voordrachten, van tentoonstellingen op koloniaal gebied, van Indische kunstavonden, welke speciaal voor ,,'t groote" publiek, voor studeerende jongelui en voor scholieren toegankelijk zijn? Voorwaar, hier is een grootsche taak te vervullen voor de verschillende koloniale vereenigingen en instituten hier te lande.

In Indië is groot gebrek aan energieke jongelui, terwijl vele onbemiddelde jongelui hier tegen hongerloon en met bijna geen uitzicht op een levenspositie moeten werken. Welnu, ,,onbekend maakt onbemind"; wek belangstelling op voor ons Indië, organiseer populaire cursussen in de Indische Land- en Volkenkunde, de Indische talen en verdere koloniale vakken, en de dankbaarheid èn van Nederland èn van Indië zal uw loon zijn!

Hopende, dat ook hierin door onze verdienstelijke mannen op koloniaal gebied zal worden voorzien, teeken ik,

Hoogachtend,
W. v. d. G.

Rotterdam, 14 Mei 1918.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 22. Donderdag 30 Mei 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel C. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Hervorming van het Bestuursstelsel op Java en Madoera.

III (Slot.)

Het wetsvoorstel hinkt op twee gedachten. Uitvoering willende geven aan de democratische eischen, die bij een „selfgovernment" gesteld moeten worden, wordt tevens beseft, dat, in weerwil van de opleving in het Oosten, de toestanden en de ontwikkeling van Hoofden en bevolking in Ned. Indië nog niet van dien aard zijn, dat een hooger Europeesch toezicht onontbeerlijk moet worden geacht. Het ambtelijk instituut der „bestuursafdeelingen" wordt in het nieuwe bestuursstelsel gevoegd, dat feitelijk niet in een stelsel van „selfgovernment" behoort. In § 7 (Taak der Europeesche bestuursambtenaren) van de M. v. T. lezen wij, ten aanzien van het regentschap: „Het zou „zelfbedrog zijn, zoo men zich met de „hoop vleide, dat het regentschap, tot zelfstandig „lichaam ingericht, nu ook aanstonds op eigen beenen zou kunnen staan. Toezicht en leiding zullen „de regentschapsbesturen nog geruimen tijd noodig „hebben. Zoodanig toezicht en leiding zal kunnen „uitgaan van den Europeeschen ambtenaar, die als „plaatselijk orgaan van de algemeene regeering „(*hoofd van plaatselijk bestuur*) optreedt. Vooral „dit deel van zijne werkzaamheden, dat, gelijk van „zelf spreekt, niet in bevelen geven zonder meer of „zelf-doen zal mogen ontaarden, zal zware eischen „stellen aan zijn geduld, takt en inzicht. Zijn titel „zal luiden: *drost*, zijn gebied zal heeten *afdeeling* „en twee, drie, geleidelijk wellicht meer regent„schappen omvatten. Het aantal regentschappen op „Java en Madoera zal omstreeks 76 zijn, het aantal „afdeelingen zal aanvankelijk ongeveer de helft be„dragen. Opdat hij zich van zijn taak ten volle kunne „kwijten, zullen den drost worden toegevoegd per „regentschap ten hoogste één *onder-drost* en zoo noo„dig een *bestuursambtenaar*. Dit laatste ambt zal „de laagste sport vormen van de ambtelijke Euro„peesche bestuursladder."

Wij lezen verder, dat de drost feitelijk de verantwoordelijke persoon is. Hij moet krachtig toezicht uitoefenen op alle handelingen van het regentschapsbestuur. Wanneer het regentschapsbestuur niet of niet behoorlijk voor de uitvoering van verordeningen zorgt, kan den drost worden opgedragen om in de uitvoering te voorzien. Mocht de drost het noodzakelijk achten, de vergaderingen van den regentschapsraad bij te wonen, dan neemt hij het voorzitterschap waar. (De onderdrost en de bestuursambtenaar hebben ambtshalve zitting in dien Raad met raadgevende stem).

„Zoolang het regentschapsbestuur nog niet tot „volle krachtsontplooiing gekomen is, zal de drost „of de onderdrost ook die aangelegenheden behan„delen, die mettertijd wellicht aan het regentschaps„bestuur kunnen worden opgedragen, zooals de „zorg voor den burgerlijken stand of sommige mili„tie-aangelegenheden, en die niet bij het algemeen „of het provinciaal bestuur thuis behooren, noch „ook tot het regentschapshuishouden kunnen wor„den gerekend." (M. v. T.)

Wij nemen verder 't volgende uit de M. v. T. over, om het volle licht te doen schijnen op de positie van den Europeeschen bestuursambtenaar: „Zijn initiatief zal in de gemeente wanneer hij den gemeenteraad voor zijn plannen wint, de beschikking vinden over de gemeentefinanciën en de gemeentelijke bijzondere diensten. Komen onder zijn leiding de regentschapsbesturen tot actie, dan zijn de regentschapsgeldmiddelen en de regentschapsdiensten aan die actie dienstbaar. Waar de opdracht, althans voor een deel der bedoelde werkzaamheden aan bestuursambtenaar, onder-drost en drost hare verklaring vindt in de ongeoefendheid der regentschapsbesturen en naarmate deze beter voor hun taak berekend worden — zij het ook zeer geleidelijk — overbodig zal worden, spreekt het vanzelf, dat deze ambten alleen voor Nederlanders kunnen worden opengesteld. Inlanders, die voor die taak volkomen berekend zouden zijn, zijn in het bijzonder in de regentschapsbesturen op hun plaats. Anders staat het met het landdrostschap. Dit is een blijvend ambt en er is geen reden voor dit ambt een anderen eisch dan Nederlandsch onderdaanschap te stellen. Mocht te zijner tijd tot benoeming van een Nederlandsch onderdaan, niet Nederlander, in dat ambt worden overgegaan, dan zal evenwel in het oog zijn te houden, dat het karakter der provincie mede-

AMBTEN.	MAANDELIJKSCHE BEZOLDIGING.	LANDSWONING.	MAANDELIJKSCHE VERGOEDING VOOR REIS- EN VERBLIJFKOSTEN.	MAANDELIJKSCHE TOELAGE VOOR ONTVANGKOSTEN.
Landdrost.	f 1900.—.	Gebruik eener landswoning met inhouding van 10 % voor woninghuur.	Vergoeding der werkelijke uitgaven.	f 400.—.
Drost.	f 1100.— — f 1300.— (twee driejaarlijksche verhoogingen van f 100 elk). [1]	Idem.	f 100.— 's maands.	f 100.— ('s maands, alleen voor enkele drosten).
Onder-drost.	f 550.— — f 850.— (vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75.— elk). [2]	Idem.	Idem.	—
Bestuurs-ambtenaar	f 350.— of f 250.— } — f 450.— [3] (twee of vier éénjaarlijksche verhoogingen van f 50.— elk). [4]	—	f 75.— 's maands.	—
Regent.	f 1350.—.	Gebruik eener landswoning met inhouding van 10 % voor woninghuur.	—	—
Patih.	f 300.— — f 600.— (vier driejaarlijksche verhoogingen van f 75.— elk).	Idem.	—	—
Districtshoofd.	f 300.— — f 450.— (drie driejaarlijksche verhoogingen van f 50.— elk).	Idem.	—	—
Onder-Districtshoofd.	f 140.— — f 200.— (drie driejaarlijksche verhoogingen van f 20.— elk.)	Idem.	—	—
Mantri-politie.	f 60.— — f 80.— (twee driejaarlijksche verhoogingen van f 10.— elk).	Idem.	—	—
Inl. bestuurs-ambtenaar.	f 50.— — f 75.— (één driejaarlijksche verhooging).	Idem.	—	—

1) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 19 en 22 jaren zijn verloopen sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.
2) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 6, 9, 12 en 15 jaren zijn verloopen sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.
3) Afhankelijk van genoten opleiding.
4) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 1 en 2 jaren zijn verstreken sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.

brengt, dat aan het hoofd daarvan in de Soendalanden als regel slechts een Soendanees, in Midden-Java slechts een Javaan gesteld behoort te worden."

Toekomstmuziek! Als die tijd daar is, zal het o.i. ook gedaan zijn met het voogdijschap van Nederland over Ned.-Indië en Europeesche drosten zullen er dan niet behoeven te zijn. Maar zoolang die tijd nog niet daar is, getuigt 't o.i. niet van een praktischen bestuurskijk de mogelijkheid voor te stellen van de plaatsing van den Nederlandschen drost onder den Inlandschen landdrost.

De regeling van de inkomsten enz. aan de nieuwe ambten te verbinden, heeft de Minister v o o r l o o p i g van de door den heer de Graaff gedane voorstellen overgenomen, doch Z.Ex. zal ter zake nog nader overleg plegen met de Indische regeering. Hoe Z.Ex. zich deze regeling aanvankelijk voorstelt leert het vorenstaande schema.

Hoe de invoering zal plaats hebben, leert ons § 16 van de Memorie van Toelichting: „Tegen een „bepaalden datum wordt Java en Madoera in drie „provinciën verdeeld en worden de landdrosten dezer „provinciën benoemd. Het eerste werk van den landdrost zal zijn het ordenen der plaatselijke rechtsgemeenschappen en het opmaken der eerste begrootingen daarvoor. De leden der regentschapsraden „worden de eerste maal door benoeming aangewezen, „daarna worden verkiezingen ingevoerd. Bij de voor „ieder regentschap uit te vaardigen instellingsordonnantie zullen werkzaamheden en bevoegdheden van elken regentschapsraad nader worden omlijnd. *Inmiddels wordt het bestuur gevoerd op den „ouden voet.* *) Voor deze inrichting beschikt de „landdrost dus over het volle bestuurspersoneel, al „zal dit, wanneer er plaatsen openvallen, geleidelijk „kunnen worden verminderd."

Men krijgt derhalve in de nieuwe provincie oude gewesten, oude en nieuwe afdeelingen en regentschappen, met ambtenaren van de oude en nieuwe regeling, wat een toestand van verwarring zal geven, waarin onmogelijk een goed bestuur kan worden uitgeoefend. En dan nog kunnen wij ons niet voorstellen, hoe daarna in de practijk het bestuur zal kunnen voldoen. De landdrost zal zijn belast met de uitvoering van alle besluiten en beslissingen van den provincialen raad en van het college van landdrost en heemraden. De provinciale raad nu — zoo heet 't in de M. v. T. § 8 — is een lichaam, niet geschikt om dikwijls te vergaderen en daadwerkelijk bestuur te voeren. *Hij zal daarom als regel slechts tweemaal per jaar samenkomen.* *) En de heemraden, de beide vertrouwensmannen van den Raad — particulieren, suikerfabrikanten, landbouwindustrieelen — wanneer en hoe dikwijls zullen zij tijd en gelegenheid hebben om met den landdrost in college samen te komen? En wat de drosten betreft, dezen zullen, zonder dat hun taak „*in bevelen geven zonder meer of zelf doen zal mogen ontaarden*" *) toch verantwoordelijk zijn voor den goeden gang van zaken in de regentschappen.

In elk regentschap wordt den drost één onderdrost (de tegenwoordige controleur en zoo noodig één bestuursambtenaar, asp.-controleur) toegevoegd. Voorwaar een nog grooter vermindering van Europeesch toezicht, dan in de plannen van den heer de Graaff was voorgesteld, hetgeen toen algemeen werd afgekeurd.

En wat naar aanleiding van het overcompleet van ambtenaren, dat hierdoor ontstaat, zal worden gedaan, de M. v. T. geeft daarop in § 16 het volgende antwoord: „Dat de hervorming inmiddels voor de „in dienst zijnde voor Java en Madoera bestemde „Europeesche bestuursambtenaren eenige beperking van de ambtelijke vooruitzichten tengevolge „zal hebben, kan niet worden ontkend. Hieraan is „evenwel niet te ontkomen. Zooveel mogelijk zal „daaraan worden tegemoet gekomen door de verbeterde wedderegeling, door de inkrimping van „het bestuur slechts geleidelijk te doen plaats hebben, door overgang van bestuurspersoneel naar de „provinciale kantoren, door overgang naar het bestuur op de Buitenbezittingen en eindelijk, zoo „noodig, door het verleenen van persoonlijke toelagen."

Deze onzekere toestand zal niet bevorderlijk zijn, noch voor het dienen, noch voor het dienst nemen.

Resumeerende komen wij tot de conclusie, dat er op Java en Madoera zal komen een Inlandsch bestuur „selfgovernment" op krukken en een Europeesch bestuur, dat mank gaat.

Betreurende, dat er niets voor de Buitenbezittingen zal worden gedaan, is 't o.i. echter te hopen, dat deze voorgestelde hervorming voor Java en Madoera niet zal worden ingevoerd.

C. P. J. BLOK.

's-Gravenhage, Mei 1918.

*) Cursiveering is van den ondergeteekende.

Indonesisch Verbond van Studeerenden.

Het Verbond werd eind November 1917 uit deze bedenkingen geboren: dat samenwerking in Indië te dikwijls wordt verzuimd, dat zeer velen van hen die uitgaan naar Indië zich slechts gebrekkig voor hun roeping hebben voorbereid, dat „zelfs" geldelijke lokmiddelen niet altijd voldoende propaganda voor een Indischen werkkring vermogen te maken.

Het Verbond als zoodanig kent geen politieke kleur, doch veronderstelt een onbaatzuchtige koloniale staatkunde.

Het Verbond omvat: Indologen Vereeniging (aanstichtster), Indische Vereeniging, Chung Hwa Hui, Cand. Houtvesters Vereeniging, Trop. Landbouwers Vereeniging, Van Verre (Indische Vereen. van het U. S. C. oprichtsters), Indische Vereen. van het Veterinaire Stud. Corps, Hollandsch-Indische Kring te Delft, Afd. van den Ned. Bond van Zendeling-Kweekelingen, Adsp. Planters Vereeniging, Vereeniging van Cand. Asp. Verificateurs bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië „Je Maintiendrai", Indische Vereen. in het L. S. C. — te zamen tellende 501 leden.

Het Verbond overweegt — naast de afzonderlijke werkzaamheid zijner Vereenigingen en de kleinere samenkomsten van twee of meer daarvan:

1o. de uitgave van een maandblad (Hindia Poetra?);

2o. het inrichten van een Congres (29, 30, 31 Aug. e.k.? te Wageningen), waar zullen worden besproken:

a. Kipling's: „East is east and west is west, and never the two shall meet" (in te leiden door een Indonesisch, een Chineesch en een Hollandsch lid);

b. De opleiding in Holland voor Indië (in te leiden door een Indonesisch, een Chineesch en een Hollandsch lid);

en waar twee dagorders zullen worden voorgesteld.

a. Het Indonesisch Verbond van Studeerenden spreekt de hoop uit, dat Nederlanders na den oorlog niet naar het buitenland zullen uitstroomen, alvorens zich te hebben overtuigd dat Indië hun uitkomst niet behoeft.

b. Het Indonesisch Verbond van Studeerenden spreekt de hoop uit, dat, wanneer te eeniger tijd in Indië een voorbereidend hooger onderwijs, in het bijzonder voor Inlanders en Chineezen ingericht, tot stand mocht komen, de Nederlandsche Universiteiten en Hoogescholen bereid zullen worden bevonden zich aan te passen aan de behoeften van hen, die door dat onderwijs zullen worden gediplomeerd.

Het Secretariaat van het Verbond is gevestigd:

Lokhorststraat 17, Leiden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uit een vergeten Preangerhoekje.

De Bataviasche redacteur van het *Soer. Hbl.* vertelt een en ander van de *Djampang-koelon* streek, een der drie deelen, waaruit de *Djampang* bestaat, d.i. het gedeelte van de Preanger Regentschappen, dat reikt van de Zwavelbaai tot aan Limbangan, bezuiden Bandoeng. De *Djampang* is bekend om de daar liggende cultuurondernemingen voor thee, koffie, kina, rubber, klapper, enz., om zijn bevolkingsdichtheid en zijn prachtige gronden. Het westelijkste deel, de *Djampang-koelon*, is echter vrij dun bevolkt, wat wellicht te wijten is aan den oertoestand, waarin de streek tot voor eenige jaren verkeerde. Bantengs, tijgers, panters, wilde varkens en ander ongedierte beschouwen de streek als hun terrein en meerdere malen bracht een panter 's nachts een bezoek aan een administrateurswoning.

Daar de normale bevolkingsaanwas door koortsen en pokken tegengehouden wordt, is het geen wonder, dat de bevolking van andere streken weinig lust toont om zich daar te vestigen.

Dat de toestand lang onveranderd bleef, wijt schr. aan de omstandigheid, dat de bedoelde streek gebruikt werd als verbanningsoord voor controleurs en andere B.B. ambtenaren, zoodat er binnen 8 jaar tijds ongeveer 8 controleurs geweest zijn, die altijd zoo gauw mogelijk een goed heenkomen zochten.

Tengevolge van een bezoek van den nieuwen resident aan bovenbedoelde streek, schijnt er verandering ten goede te zullen komen.

De bevolking, die vrijwel afgesneden van de buitenwereld, op zich zelf aangewezen was, moest zich wel voor eigen behoefte toeleggen op de rijstcultuur en teneinde in tijden van misgewas en nood over een voldoenden voorraad te kunnen beschikken, moest de aanplant grooter zijn dan de onmiddellijke behoefte. Daardoor kon er in gewone tijden rijst worden opgeschuurd, dan wel te *Plaboeanratoe* (Wijnkoopsbaai) worden uitgevoerd.

„Met het oog op export naar Batavia van het overvloedige product werd aan de Zandbaai een moderne rijstpelmolen gebouwd, kostende ca. 2 ton. Doch deze kon trots alle voortvarendheid en energie der eigenaren, niet gered worden door de nonchalance van de bevolking en door de hier heerschende wantoestanden."

Al zou de bevolking meer willen planten, daar nog duizenden bouws voor sawahcultuur beschikbaar zijn, daarvan kan geen sprake wezen door de enorme transportmoeilijkheden.

Verandering kwam er echter toen vooruitziende buitenlandsche kapitalisten geld staken in grootcultures. Een kapitaal van ca 7 millioen is op deze wijze belegd, dat echter niet rentegevend kon worden, doordat het geen steun vond bij de regeering. In

stede van den cultuurman zijn gang te laten gaan bij het aanleggen van wegen, werd hij op alle mogelijke wijzen gehinderd.

Men meent echter gegronde hoop te mogen koesteren, dat na het bezoek van den resident op meer hulp en steun van B. B. te rekenen zal vallen.

Om in het gebrek aan werkvolk te voorzien hebben de planters de handen ineengeslagen en de ,,Planters-vereeniging Djampang-koelon'' opgericht, welke reeds onderhandelingen aangeknoopt heeft met een stoomvaartmij, om van overbevolkte streken, via *Tjilatjap* wekelijks honderden vrije Javaansche koelies, mannen en vrouwen, aan de Zandbaai te landen. Daar deze menschen afzonderlijke kampongs krijgen onder eigen hoofden zullen er zich zeker van deze koelies blijvend vestigen, hetzij op de ondernemingen, hetzij op de nog uit te geven sawahgronden.

De taak van den Burgerlijk Geneeskundigen Dienst.

Aan een schrijven van den chef van den B. G. D. aangaande den omvang van de taak van genoemden dienst knoopt het *Soer. Hbl.* enkele beschouwingen vast.

Als beginsel is aangenomen, dat de hoofdtaak van den B. G. D. zal liggen op hygiënisch gebied, derhalve bestaan zal in het voorkomen van ziekten, terwijl het steunen der ziektenbestrijding slechts als neventaak te beschouwen is, en het aandeel van den dienst daarin zich bepalen zal tot: *a.* toezicht op het geneeskundig personeel; *b.* verzorging der opleiding van dat personeel; *c.* bevordering der invoering en verspreiding van de westersche geneesmiddelen.

Directe bemoeienis met de individueele ziekenbehandeling zal slechts voorkomen in de volgende gevallen: *a.* voor lijders aan besmettelijke ziekten, welke de volksgezondheid bedreigen, alsmede gevaarlijke krankzinnigen; *b.* voor arbeiders van staatsbedrijven; *c.* voor landsdienaren, werkzaam bij de inrichtingen of administraties, waaraan reeds gouvernements-geneeskundigen uit anderen hoofde zijn verbonden; *d.* voor de leerlingen van internaten, verbonden aan landsinrichtingen van onderwijs, *e.* voor gevangenen.

Men zal dus trachten den B. G. D. geleidelijk los te maken van de directe bemoeienis met de oprichting en instandhouding van ziekenhuizen. Met toepassing van de bestaande subsidieregeling zal het gewestelijk, gemeentelijk of particulier initiatief bevorderd worden.

De circulaire opent dus nieuwe perspectieven. Het werd trouwens tijd, dat hier nieuwe geluiden gehoord werden, daar de B. G. D. steeds een massa beslommeringen gehad heeft met hospitalen en stadsverbanden, en met de bestrijding van ziekten, welke niet behooren tot de voor de volksgezondheid gevaarlijke besmettelijke ziekten.

,,De dienst behoort zich met alle kracht te werpen op de vraagstukken van groot hygiënisch belang; bijna overal in Indië wacht men op maatregelen voor assaineering, rioleering, enz. Hoe eerder men systematisch werkt aan de oplossing daarvan, hoe beter. Prevent is better than cure.''

Waar het program van den B. G. D. ook bevat de bevordering van de verspreiding van Westersche geneesmiddelen, stelt het *Soer. Hbl.* de vraag, of het geen tijd wordt, dat de dienst werkt aan de voorlichting van het niet-Europeesche publiek, in zake de tallooze patentmedicijnen, waarmee men Indië overstroomt, die zelfs in Indië gemaakt worden, en waarvoor met gebruikmaking van namen van beroemde medici men een uitgebreide reclame maakt. Aldus wordt het gevaar groot, dat de Inlander, wien het aan critisch inzicht ontbreekt, misleid wordt en zich een middel in de hand laat stoppen, dat óf niet helpt, óf voor minder geld in de apotheek te krijgen is.

Indië mist een lichaam, dat op dit gebied het publiek voorlicht. Is in deze richting niets te doen door den B. G. D.?

Een Centrale Staats IJzer- en Staalfabriek aan Straat-Soenda.

Hoewel we de laatste weken reeds een paar maal op hetzelfde onderwerp wezen, willen we om het belang der zaak ook de aandacht vestigen op het artikel van A q u a r i u s in de *Java-Bode*, dat door omstandigheden langer dan we wel wenschten bleef liggen.

Boven het artikel een drietal motto's.

,,Naast onafhankelijkheid van het buitenland in zake levensmiddelen,

Onafhankelijkheid in de verkrijging der productiemiddelen door het bouwen van een staats ijzer- en staalfabriek.

De reeks ijzererts, afvalijzer, titaanijzerzand, steenkolen, waterkracht, electrische oven stelt ons daartoe in staat.

Het spoorwegnet met het rollend materieel van de Groote en dat der Kleine Soenda Eilanden en Nieuw-Guinea moet van Indisch fabrikaat worden gebouwd.''

Indië is in zake de verkrijging van *levensmiddelen* afhankelijk van het buitenland, maar nog meer, waar het de verkrijging van *productiemiddelen* betreft, z.a. gereedschappen, machines, rails, rollend materieel, bruggen, kranen, schepen enz.

,,Letterlijk geen enkel gereedschap of machine wordt in Indië aangemaakt. Met uitzondering van de houten dwarsliggers en de carosserieën, betrekken we nagenoeg al ons spoorwegmaterieel uit Duitschland'' (en nu uit Amerika. Red.).

,,*Terwijl wij nog in vollen vrede leven, is het ons op dit oogenblik bijna onmogelijk om de voor de voortbrenging onontbeerlijke productiemiddelen te verkrijgen, zelfs al wilde men er goud voor betalen.* In alle opzichten zijn wij dus economisch geknecht.''

Voor ontwikkeling van een streek zijn in de eerste plaats noodig spoorwegen en sinds het midden van 1916 heeft de uitzending van rails niet meer plaats gehad.

,,Is het niet beschamend te weten, dat wanneer we reizen, wij *elke seconde over een waarde van acht Duitsche gouden tienmark stukken* sporen, en dan te weten dat het *drie Indische gouden tientjes* hadden kunnen zijn.''

Schr. toont dan aan dat er in Indië voldoende afzetgebied is voor een fabriek van ijzer en staal door te wijzen op al het materiaal dat er noodig is voor den bouw van spoorlijnen en bruggen, waggons en locomotieven, voor de havens, de bouwindustrie, landbouwbedrijven, de Inlandsche klein-industrie en de uitrusting van cultuurfabrieken.

Naast een staatsfabriek is er voldoende plaats voor particuliere ijzer- en staalfabrieken, doch in een kolonie is het noodig, dat de staat ter bescherming van den economisch zwakken Inlander de verhouding tusschen vraag en aanbod regelt. En zeker is het noodig, dat de staat de voortbrenging van de grondstof, die bij de vervaardiging van bijna alle productiemiddelen gebruikt wordt, *het ijzer en staal* beheerscht.

Voor de vestiging van een ijzerindustrie echter is noodig de aanwezigheid van exploitabele ijzerertsen en steenkolen in elkanders nabijheid.

Dit is het geval in Z.-*Sumatra*, waar mangaanijzerertsen en steenkolen in elkanders nabijheid gevonden worden, volgens oppervlakkige geologische onderzoekingen.

Ook op *Poeloe Laoet* treft men steenkolen aan en in *Midden-Celebes* ijzerertsen, die naar *Poeloe Laoet* overgevoerd, aldaar de vestiging van een ijzerfabriek zouden mogelijk maken. Een groot bezwaar is echter de *bereidingswijze*.

In kostbare *hoogovens*, die bovendien een z.g. *continu* bedrijf eischen, wil het kapitaal, daarin vastgelegd, rendeeren, moet uit het ijzererts het *ruwijzer* gewonnen worden, waaruit in den Bessemer convertor of Siemens-Martin-oven het *staal* bereid wordt. De vorengenoemde bereidingswijze zou zooveel bezwaren meebrengen en de kosten dermate opvoeren, dat het voordeeliger wordt om het ijzer en staal uit Europa te betrekken.

De *electrische bereidingswijze* echter, waaromtrent een en ander te vinden is in ,,Materialen'' van V a n R o o ij e n e n d e V o o y s, leent zich al bijzonder voor Indië, immers door de mogelijkheid de bijmengselen van het ijzer volledig af te scheiden, kan men in den electrischen oven uitgaan van goedkoope grondstoffen, b.v. afvalijzer en toch zuiver materiaal verkrijgen.

,,Door dus het *afvalijzer* als grondstof voor den electrischen oven te gebruiken, kunnen we het benoodigde staal en smeedijzer in Indië zelve aanmaken,'' terwijl de vele watervallen in Indië den electrischen stroom kunnen leveren.

Mocht het afvalijzer niet in voldoende hoeveelheid aanwezig zijn, zoo is er nog een grondstof, n.l. het titaanijzererts, dat zich uitstekend leent voor de electrische bereidingswijze.

Bovengenoemd werk geeft daarover bijzonderheden. We lezen daar op bladz. 180 o.a. ,,Door het gebruik van titaan worden de eigenschappen van het metaal gewijzigd, titaanstaal heeft groote vastheid en hardheid en is toch fraaier. Dit heeft een groot afzetgebied verzekerd bij de railfabricage, daar gebleken is dat door titaan te gebruiken bij Bessemer of Siemens-Martinrails de slijtage aanzienlijk verminderd.''

Schr. somt verschillende omstandigheden op, die pleiten voor het gebruik van titaanijzerzand instede van afvalijzer als grondstof voor den electrischen oven.

1e. De ijzer- en staalfabriek moet gebouwd worden in 't reduit van 's lands verdediging, wat volgens schr. gelegen zal zijn aan weerszijden van Straat Soenda, waar titaanijzerzand in groote hoeveelheid aangetroffen wordt.

2e. Door het bezigen van magneetijzerzand als grondstof krijgt men naast superieur electrisch staal, in de titaanrijke slak nog een zeer kostbaar bijproduct.

3e. Door het titaanijzerzand in den electrischen oven te smelten, kan men *zonder meer* een gietbaar product verkrijgen, geschikt om er zware blokken van te gieten, geschikt voor havendammen, beton emplacementen der kustvuurmonden enz.

De aanwezigheid van watervallen in de nabijheid van het reduit is een gunstige factor, wat den electrischen oven betreft.

Ten opzichte van het te berailen gebied zou de fabriek aan Straat Soenda ook gunstig gelegen zijn.

Wat het technisch personeel aangaat, meent schr., dat, waar de krachten in ons land wellicht te kort schieten, men in het buitenland tegen hoog salaris personen moet zoeken, die aan bijzondere ervaring grondige kennis van 't bedrijf paren.

Ten slotte wijst schr. op den Zuidoosthoek van Borneo, waarvan de exploitatie door de rijke djeloetoeng wouden en de aanwezigheid van diamanten,

goud, kolen en petroleum niet lang meer uitgesteld mag worden.

Waar in Centraal-Celebes groote hoeveelheden goed ijzererts aangetroffen worden en op *Poeloe Laoet* steenkolen, moet dit eiland gekozen worden voor een hoogovenbedrijf, daar het in de toekomst om verschillende door den schr. genoemde redenen een torpedostation voor onze vloot *moet* worden.

Zouden rails, laschplaten, wielen assen, chassis, bruggen, vervaardigd van ijzer, uit de ertsen van Celebes met steenkolen van *Poeloe Laoet*, carosseriën van djatihout uit de bosschen van *Moena*, dwarsliggers van het ijzerhout van Borneo, werkelijk een utopie moeten blijven?

Suriname.

De door den Gouverneur aan de Koloniale Staten ingediende begrooting voor 1919 is hier aangekomen.

Bij de samenstelling daarvan was men in Suriname nog niet bekend met hetgeen bij de behandeling van de begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer is gesproken en kon men ook de inzichten van den Minister van Koloniën met betrekking tot de inrichting der begrooting nog niet vernomen hebben. Wij vinden daarin dan ook terug de splitsing der uitgaven in gewone en buitengewone, waarover in de Tweede Kamer zooveel te doen is geweest.

Aan de Memorie van Toelichting zij daaromtrent het volgende ontleend:

,,De uitgaven en inkomsten werden gesplitst in die voor den gewonen dienst, en die voor den buitengewonen dienst.

Volgens die splitsing beloopen de uitgaven van den buitengewonen dienst voor 1919 *f* 1.378.500 tegen *f* 1.403.824 voor 1918, terwijl de middelen voor dien dienst geraamd zijn op *f* 210.330, tegenover *f* 191.205 voor 1918.

De uitgaven voor den gewonen dienst zijn geraamd op *f* 3.632.507 tegenover *f* 3.605.715 voor 1918, zoodat eene verhooging van deze uitgaven van slechts *f* 26.792 wordt voorgesteld.

De middelen van dezen dienst zijn geraamd op *f* 2.966.558 tegenover *f* 2.968.754 voor 1918, gevende een voordeelig verschil over 1919 van *f*27.804, waarmede de verhooging der uitgaven kan worden gedekt.

Bij de vorige begrooting was het slechts mogelijk den gewonen dienst kloppend te maken, in de eerste plaats door aan te nemen dat het Moederland bereid zou zijn het nadeelig verschil, veroorzaakt door den druk der tijdsomstandigheden, op zich te nemen en voorts door gebruik te maken van de opbrengst der middelen van den buitengewonen dienst (met uitzondering van de terugbetaling der voorschotten), daartoe door den Minister van Koloniën welwillend afgestaan.

Volgens de hiervoren medegedeelde cijfers van de uitgaven en inkomsten van den gewonen dienst, bedraagt het tekort op dezen dienst voor 1919 *f* 665.949.

Wanneer de Gouverneur aanneemt, dat 't Moederland weder bereid zal zijn het door de tijdsomstandigheden nadeelige verschil, op den gewonen dienst becijferd op *f* 582.500, voor zijne rekening te nemen, dan blijft toch nog een bedrag van *f* 83.449 onaangezuiverd.

Ten einde den gewonen dienst sluitend te maken, zal tot dekking van laatstgenoemd bedrag, evenals verleden jaar, een deel van de middelen van den buitengewonen dienst moeten worden gevraagd. Die middelen zijn — als reeds gezegd — geraamd op *f* 210.330; van dit bedrag mag de opbrengst van de terugbetaling der voorschotten, ten bedrage van *f* 22.000, niet gebruikt worden ter bestrijding van uitgaven voor den gewonen dienst, zoodat overblijft *f* 188.330.

De Gouverneur acht het een verblijdend verschijnsel, dat, terwijl ten vorigen jare nagenoeg het geheele bedrag van de middelen van den buitengewonen dienst moest gevraagd worden om het tekort van den gewonen dienst te dekken, thans voor hetzelfde doel van het beschikbare bedrag van *f* 188.330 slechts *f* 83.449 behoeft te worden gebruikt. Voorshands zou dus dit verschil aan het Moederland, dat de uitgaven van den buitengewonen dienst draagt, tegoed geschreven kunnen worden. Dit is in overeenstemming met het financieele plan."

Thans verder in te gaan op dit ontwerp van de voorloopige begrooting achten wij niet noodig. Wij zullen de door den Minister van Koloniën in te dienen begrooting afwachten. Hoezeer alles door den oorlog vertraging ondervindt, moge blijken uit de omstandigheid, dat de Surinaamsche begrooting voor 1919 door de Koloniale Staten vóór den tweeden Dinsdag der maand Mei is vastgesteld, terwijl de begrooting voor 1918 nog niet door de Eerste Kamer is goedgekeurd.

* * *

Volgens de laatste berichten wordt het gebrek aan voedingsmiddelen in Suriname steeds nijpender. ,,De West" van 8 Maart schrijft, dat de Directeur van den landbouw in een vergadering van de Surinaamsche Landbouwvereeniging heeft medegedeeld, dat wegens de afnemende rijstvoorraden in de kolonie, de rantsoeneering nog sterker dan te voren moet worden toegepast. Daarom zouden in die week slechts 75 balen rijst beschikbaar zijn voor de plantages, welker normale behoefte 600 balen per week bedraagt. Het ontbrekende zou met maïsmeel worden aangevuld.

Spreker deelde verder mede, dat de Gouverneur niet geheel gerust is over de vraag, of Suriname Argentijnsch meel zou kunnen ruilen voor Demerara-rijst. De Gouverneur van Demerara had geseind, dat Amerika weder uitvoer van meel naar Demerara heeft toegestaan. Hij is bereid voor elke 9 pond meel, die door Suriname wordt geleverd aan kooplieden te Demerara, vergunning te geven tot uitvoer van 10 pond rijst voor Suriname.

De hoeveelheid rijst, die voor Paramaribo beschikbaar wordt gesteld, bedroeg 25 balen per dag.

Hetzelfde blad schrijft, dat de Vulcanus nog niet van Curaçao was vertrokken. Men wachtte op een telegram uit Nederland in zake den vrachtprijs. De Kon. W. I. Mail heeft voor het vervoer 8 dollars per 100 K.G. gevraagd, waartegen de Gouverneur bezwaar maakte. Volgens ,,De Surinamer" van 14 Maart zou de Gouverneur naar Curaçao geseind hebben om het schip te laten vertrekken, de geldkwestie als bijzaak beschouwend. De Gouverneur van Curaçao seinde terug, dat het schip op instructies van Amsterdam moest wachten, waarop de Gouverneur den Minister verzocht om de zaak te bespoedigen.

Hetzelfde blad deelt mede, dat de rijstdistributie voor Paramaribo is stop gezet. Daardoor wordt de bevolking genoodzaakt maïs en aardvruchten te gebruiken. De aardvruchten zijn voortreffelijke voedingsmiddelen.

Verder lezen wij in het blad, dat er ernstige klachten worden vernomen tegen de voedingsmiddelencommissie, omdat zij weinig takt en beleid toont voor de haar aangewezen taak. Uit hetgeen het blad tot staving van zijn oordeel mededeelt, zouden wij zeggen: tout comme chez nous.

Daarna neemt het blad het volgende bericht uit ,,Suriname" van 12 Maart over: ,,Eenigen tijd geleden bood een koopman alhier het Bestuur aan 2000 balen rijst te leveren aan het Gouvernement. De kooper, een Engelsche firma, had evenwel de eisch gesteld, dat de rijst niet aan de firma C. Kersten en Co. mocht worden afgestaan. Over dezen eisch, een uitvloeisel van de huidige treurige vijandschap tusschen de naties, mogen wij neutralen denken, zooals wij willen, een bezonken beleid hadde het zwaarste laten wegen."

Het blad, de juistheid van het bericht bevestigende, acht de weigering van het Bestuur om den koop te sluiten onverantwoordelijk.

,,Suriname" had nog aan het bericht deze opmerking toegevoegd: ,,Wij zijn er zelfs overtuigd van, dat als de firma C. Kersten en Co. van dezen eisch geweten had, zij zelf de Gouverneur geadviseerd zou hebben er overheen te stappen."

* * *

In het nummer van ,,Suriname" van 12 Maart trof ons het volgende bericht: ,,Naar wij vernemen worden spoedig twee Holl. mijn-ingenieurs verwacht om voor het Suriname-Studie-Syndicaat de mogelijkheid van bauxiet-ontginning te bestudeeren.

Zij zijn welkom! Maar toch mogen wij de opmerking niet achterhouden, dat wij van het Studie-Syndicaat een actie in andere richting hadden verwacht.

Aan kapitaal vor bauxiet-ontginning zal het ons zeker niet ontbreken. Het Hollandsche kapitaal hebben wij voor andere dingen noodig — in de eerste plaats voor den landbouw."

Wij gelooven, dat het bericht op een misverstand berust en dat het Studie-Syndicaat niets met de zaak uitstaande heeft.

* * *

In de Surinaamsche bladen veel geschrijf over de door de Koloniale Staten goedgekeurde verordening op den arbeidsplicht. Zooals wij onlangs schre-

ven zijn groote moeilijkheden bij de toepassing te verwachten. Veel bestrijding ontmoet de tewerkstelling op de plantages en het is te hopen, dat het daartoe niet komen zal. Men mag vertrouwen, dat de uitvoering veel zal goedmaken, waar de voorschriften der verordening te kort schieten.

Tegen den arbeidsdwang op zich zelf kan niemand in Suriname bezwaar hebben, wanneer men let op hetgeen in andere landen te dien opzichte geschiedt.

* * *

De oorlog brengt eigenaardige verrassingen. Zoo deelt „De Surinamer" van 10 Maart mede, dat men wegens papiernood verplicht is het blad...... in grooter formaat te doen verschijnen. Het oude formaat papier is n.l. niet meer te verkrijgen.

* * *

In het verslag in de „N. R. Ct." van 21 Mei van de op dien dag gehouden jaarvergadering van de Vereeniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche Bezittingen lezen wij sub 2 van de in het vorige jaar gedane werkzaamheden:

„Suriname vormde een punt van bespreking, wat tengevolge had, dat de vereeniging zich in contract stelde met den heer Leys te Paramaribo, op wiens adviezen gewacht wordt, alvorens meer practisch op te treden voor de noodlijdende broeders in onze West."

* * *

De bespreking van eenige geschriften, die ons uit Suriname zijn toegezonden, moeten wij tot een volgend nummer uitstellen.

Een aardig artikel van den heer F r e d. O u d s c h a n s D e n t z over „V i s s c h e r ij i n S u r i n a m e" (met twee mooie kiekjes) in „Indië" van 22 Mei bevelen wij onzen lezers ter lezing aan. Evenzoo de interessante mededeelingen uit het Rijksarchief in Zeeland door F. E. Baron M u l e r t in de „Navorscher": „Emigratie naar Suriname voor 250 jaren" (Vrijdomme van degene die met haere personen, huysgesinnen en gevolgh nae Surinaeme gaen, gedagteekend 6 Juli 1668), een Brief van Lichtenbergh aan de Staten-Generaal, gedagteekend 24 Febr. 1671 en een Adres der ingezetenen van Suriname aan de Staten van Zeeland, van 11 Maart 1671.

Naar aanleiding van het ingezonden stuk „*Emigratie van Suriname na den oorlog*", in ons nummer van 16 Mei schrijft ons de heer *W. J. van Dam* alhier:

Voor ± 10 jaren verscheen in Daheim eene serie artikelen „Die Deutschen im Auslande", waarin ook en nog al uitvoerig de toestand der D. in Brazilië werd behandeld, n.l. de koloniën die zij vormden in de Staat Sta Catharina met de hoofdstad Blumenau. De D. in Rio, Santos en Bahia zijn Reichsdeutschen en *niet* genaturaliseerd zooals die in 't zuiden; die in het zuiden zijn meerendeels nakomelingen van emigranten die reeds sedert 1848 vooral in Baden en omgeving het „Preussenthum" ontweken. Merkwaardig genoeg spreken de kinderen al spoedig Portugeesch en de kl. kinderen kennen haast geen Duitsch meer, zooals ik in mijn handelspraktijk herhaaldelijk ondervond. Wel heeft men getracht door uitzending van onderwijzers uit Duitschland de vaderlandsliefde warm te houden, doch de betaling was slecht en die vaderlandsliefde ging niet verder dan wat liedjes zingen, overigens: ubi bene, ibi patria!

En 't gaat hen *héél* goed. Ook de Braz. Reg. laat hen met rust. 't Zijn burgers die geen soesah geven, prompt belasting betalen — als 't moet nog wat *méér* — wat kunnen zij beter verlangen?

Wat de Duitsche kolonist in D.-Süd-West-Africa betreft — in Togo zijn 't meest groote N.V. — en in D.-Ost-Afr., die heeft 't daar óók goed en zal onder een liberaler Eng. of Fr. bewind — mits vrij van alle wraakidee — zich vrijer gevoelen dan thans, want 't was er een echte „Feldwebel Herrschaft" en commercieel en financieel was hij geheel afhankelijk van de Hamburger of Bremer firma's aan de havens, die hem voor de oogst niet te veel betaalden, hem zijn behoeften duur aanrekenden en *dwongen* om door *hen* alles te importeeren. Ik heb meerdere klachten daarover ontvangen van Duitsche farmers. Zoodat ik niet geloof zij hun hoeven in de steek zullen laten om naar Suriname te trekken; dan waren ze wel gek.

De Kolonisten van Duitschen stam in Australië worden — mits ze hun fatsoen houden — niet gemolesteerd en zijn verstandig genoeg stil hun zéér loonend bedrijf van vrucht-teeler of veefokker voort te zetten, soms hun naam te Angliseeren.

Vergeef mij deze uitwijding, doch vooral van Duitsche zijde geeft men nog al eens geheel valsche voorstellingen tegenwoordig van die toestanden. Het boek — *officieel* gesteund — „das grosze Heimweh", van Rud. Herzog, 1913, was dan ook een complete failure, het liet 99 pCt. der Duitschers......... ijskoud!

Ubi bene ibi patria!!

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Bond van Inlandsche Pandhuisbeambten. Deze heeft weer eens vergaderd. Een kleine honderd personen — zoo lezen wij in de *Kaoem-Moeda* — vulden de niet al te ruime feestzaal der Sociëteit „*Panti Harsojo*" (Semarang), alwaar, behalve ongeveer 80 leden van den Inlandschen Pandhuisbond, vertegenwoordigd waren de Inlandsche bonden van beambten der B. O. W. en P. T. T., de V. S. T. P. enz., enz., zoomede de *Sarekat Islam* en *Boedi-Oetomo*. Slechts één Madoerees woonde de vergadering bij. Alvorens tot de besprekingen over te gaan, deelde de Voorzitter aan zijn aandachtig auditorium mede, dat hij van de verschillende afdeelingen en groepen der B. I. P. B. schriftelijk dan wel telegraphisch bericht had ontvangen van hun volkomen instemming met het optreden van het hoofdbestuur inzake de Griseesche ontslagkwestie — een motie van vertrouwen dus. Vervolgens bracht hij verslag uit van de audiëntie bij den Gouverneur-Generaal en las het regeeringsbesluit voor, waarbij de ontslagen Adjunkt-Administrateur en schatter van Grisee in eere waren hersteld. Het hoofdbestuur had in het ontslag der dertien andere Griseesche pandhuisbeambten berust. Zij waren wegens dienstweigering uit hun ambt ontzet. Aangezien zij echter waren gevallen als slachtoffers van het solidariteitsgevoel, stelde hij voor hun een onderstand te verleenen en wel gedurende twaalf maanden, omdat zij, in verband met de bestaande bepalingen, niet eerder dan na verloop van een jaar opnieuw in gouvernementsdienst kunnen worden opgenomen. *Moefakat* (accoord) zeide de vergadering en vond 't goed, dat gedurende dien tijd de contributie met 20 cent per maand zal worden verhoogd. Voor de eerste drie maanden bovendien nog met 5 cent.

Niet minder dan 1600 pandhuisbeambten zouden hun betrekking hebben neergelegd, als de eisch der B. I. P. B. niet was ingewilligd. De indruk wordt gegeven, alsof de Landvoogd onder den druk dezer bedreiging gezwicht zou zijn. Want toen hij — de Voorzitter — voorstelde om te protesteeren, niet zoozeer tegen het *ontslag* van een pandhuisbeambte te Sléman, als wel tegen *één der motieven* daarvan, n.m. dat hem in zijn ontslagbesluit als fout werd aangerekend, *dat hij in kranten schreef*, schreeuwde de vergadering, vóórdat zij nog wist, wat de eigenlijke reden van dit ontslag was: „*Protes, protes*". 't Bleken herhaaldelijke tekortkomingen te zijn, waarom de ontslagene niet meer bij den pandhuisdienst mag dienen. Nu dan zouden zij in elk geval bij den Gouverneur-Generaal en den Hoofd-Inspecteur van den pandhuisdienst protesteeren tegen de belemmering van vrije gedachtenuiting, — dat was niet in den dienst gebeurd. De pandhuisbeambten moeten vrij zijn in de verkondiging hunner meeningen. Maar er was bovendien nog wat anders: de ontslagene was bijwijze van straf reeds van Poerwokerto naar Sleman overgeplaatst en werd, nadat hij daar vijf dagen werkzaam was, uit zijn ambt ontzet. Dat was te erg, (*terlaloe kras di tindes*). Een der aanwezigen was niet tevreden met den door den G.-G. in uitzicht gestelden raad van onderzoek; hij noemde dien *pientjang* (kreupel) en wenschte een scheidsgerecht, welks uitspraken bindend moesten zijn — net als bij de Holl. IJzeren Spoorweg-Mij. Tusschen de bedrijven door werd een motie aangenomen, welke bedoeld was als antwoord op de motie van afkeuring van den Europeeschen Pandhuis Bond. Bij de behandeling van elk onderwerp hadden de sprekers 't over de slaafsche onderworpenheid der *boemipoetra* (kinderen van het land); de een na den ander verklaarde zich tegen het hurken en het brengen van den *sembah* — dat was evenals het Maleisch spreken, het uitgangspunt en het slot van elke rede. De afgevaardigde der V. S. T. P. vertelde, dat, wanneer hij werd aangeroepen met: „Hé man!" zijn antwoord was: „Na". (man is in 't Javaansch een verkorting van *paman*=oom en *na* is gelijk aan neef). Zij hadden er genoeg van om als *boedak* (slaaf) te worden behandeld; zij waren dat in de oudheid geweest van hun eigen vorsten en nu — dat werd niet gezegd — allen begrepen 't wel. De administrateurs vinden 't goed, dat zij eenvoudig met *toewan* worden toegesproken, maar als zij een boodschap aan mevrouw moeten overbrengen, is 't: „zeg dit of dat aan *bendoro njonjah!*"

Aldus tot in den treure op hetzelfde onderwerp terugkomende, werd daarover nogmaals breed uitgemeten, toen het voorstel aan de orde kwam om een bond op te richten van Inlandsche vakvereenigingen. Aanvankelijk wisten de meeste sprekers niet, waarover 't ging, wat met dien vakbond zou worden bereikt; de een wilde een bond, waaraan alle vakvereenigingen zouden worden onderworpen; een ander sprak over *kamerdikan*, wilde als een behoorlijke koelie door zijn mandoer behandeld worden en niet als slaaf. Een derde gaf toch de voorkeur aan volkomen gelijkheid, ook ten opzichte van salaris bij gelijke dienstprestatie en verwierp de meerdere behoeften van een Europeaan, als een sprookje. Een der aanwezigen wilde weten, of hij ook met zijn eigen *bangsa* maleisch moest spreken, waarop een ontkennend antwoord van den Voorzitter volgde; — die taal moest blijven Javaansch; alleen tegenover een Europeaan dient Maleisch te worden gesproken. Of een Javaan *djawa ngoko* dan wel *kromo* wenscht te spreken, laag

dan wel hoog Javaansch, moest ieder voor zich zelf uitmaken. Om dit fameuse doel nu te bereiken zal een bond van Inlandsche vakvereenigingen worden opgericht. Zij zullen zich dus tot een bond vereenigen, waarvan de leden het Maleisch spreken, niet hurken en geen *sembah* maken!"

Van het verhandelde op de hierboven bedoelde audiëntie van een deputatie van het hoofdbestuur van den P. P. P. B. bij den Gouverneur-Generaal lezen wij in de *Neratja* het volgende verslag: De bij den Landvoogd voorgebrachte bezwaren bestonden in hoofdzaak uit grieven tegen den Europeeschen administrateur, die, ondanks den reeds kenbaar gemaakten wensch van de Regeering, nog steeds gesteld is op overdreven hormatbewijzen, hetgeen een belemmering is voor den vooruitgang van het personeel. Een Inspecteur noemde het gedrag van het personeel te Soerabaja eens „*koerang adjar*" (onwellevend), omdat zij het waagden Maleisch tegen den Inspekteur te spreken, in stede van Javaansch. Ook hadden zij niet gehurkt voor den Inspekteur. Na de ongeregeldheden te Semarang zag de dienstchef in, dat het noodig was om per rondschrijven bekend te maken, dat de regeering van meening was, dat de overdreven hormat-gebruiken niet meer geëischt mochten worden bij den pandhuisdienst. De eenige uitwerking dezer circulaire was, dat een paar administrateurs na een bezoek van een Inspecteur aan het personeel verkondigde, dat zulk een wensch van de regeering alleen maar goed stond op papier, doch dat van toepassing geen sprake kon zijn. De administrateurs kunnen handelen naar believen, omdat zij gedekt zijn door een „doofpot circulaire" (*circulaire pemboengkem*). In die circulaire staat vermeld, dat iedere beambte, die zich bij den dienstchef beklaagt, hetzij over den administrateur of over den dienst in 't algemeen, zijn bezwaarschrift heeft in te dienen door tusschenkomst van den betrokken administrateur, die het voor gezien moet teekenen. Zonder deze ceremonie zal rekwestrant worden gestraft, ongeacht of de voorgebrachte bezwaren gegrond of ongegrond zullen worden bevonden, terwijl aan de klacht geen verdere aandacht zal worden geschonken. Dit is de oorzaak, dat niet vele beambten zich durven te beklagen over ondervonden onheusche behandeling in den dienst. Volgens berichten, moeten ook heel wat requesten zonder meer door den administrateur zijn gedeponeerd, zoodat de betrokken beambte eenvoudig niet in de gelegenheid wordt gesteld om zijn grieven bloot te leggen. Het hoofdbestuur deelde mede, dat het reeds in het bezit is van 2000 stemmen uit een totaal van 2700 leden, die een afkeurend oordeel vellen over de handelingen van den dienstchef, hetgeen natuurlijk gevaarlijk wordt voor de rust en orde in den dienst. Van de 2000 stemmen zijn er niet minder dan 1000, die tevens hebben verklaard op 31 December 1917 hun ontslag te zullen nemen, indien niet vóór den 25en Dec. met de belangen van de 15 ontslagen collega's rekening wordt gehouden. De G.G. antwoordde hierop, dat de kwestie Grisee nader zal worden onderzocht. Omtrent het ontslag der beide beambten kon de Landvoogd nog geen definitief oordeel vellen. De 13 ontslagen beambten zijn niet van schuld vrij te pleiten. Hoewel hun gezegd werd om met het nemen van ontslag te wachten tot den 30en, verschenen zij op den 29en reeds niet meer op het werk, zoodat zij ontslagen moesten worden wegens dienstweigering. Indien zij echter berouw willen toonen en schuld bekennen, dan zal de pandhuisdienst of een andere tak van dienst wel een herplaatsing van die menschen in overweging willen nemen. Zijne Exc. is van oordeel, dat de handeling der 13 beambten ten zeerste onbezonnen en afkeurenswaardig is. Beter ware geweest de grieven bloot te leggen in een geargumenteerd bezwaarschrift, dan zoo'n opgewonden telegram aan de regeering te verzenden. Een rustige en zakelijke klacht zou natuurlijk meer effect hebben. De regeering zal hare ambtenaren steeds op hun plichten wijzen en ook niet aarzelen, diegenen te straffen, die te kort mochten schieten in de plichten. Aan den anderen kant wenscht de regeering ook van het hoofdbestuur van den Inlandschen Pandhuisbond, dat het niet het werk van de Regeering bemoeilijkt door een onbezonnen optreden. Het bestaan van een „doofpot circulaire" is den Landvoogd niet bekend. Zijne Exc. zal ter zake een onderzoek instellen. Ook zal Zijne Exc. overwegen het in het leven roepen van een scheidsgerecht bij den pandhuisdienst. Bij eventueele grieven der leden verdient het aanbeveling, dat het hoofdbestuur begint met een grondig onderzoek in te stellen, om dan later met een geargumenteerde klacht bij de regeering te komen. De regeering zal steeds rechtvaardigheid betrachten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

— **Pandhuistoestanden.** Uit de *Bintang Soerabaja* en andere bladen wordt hieronder geresumeerd, wat eigenlijk bij de zaak hierboven bedoeld, voorgevallen is: Een Inlandsch adjunct-administrateur en een schatter waren in dienst zóó brutaal tegen hun chef, den Europeeschen administrateur, dat de Inspecteur er aan te pas kwam. Het hoofd van den pandhuisdienst, zich toevallig in de buurt bevindende, begaf zich naar Grisee, onderzocht de zaak en stelde beide Inlandsche beambten in het ongelijk. Zij werden ontslagen. Bij het onderzoek kwam aan het licht, dat over den adjunct-administrateur reeds zulke slechte rapporten waren ingediend, dat hij, op grond daarvan alleen reeds, uit den dienst ontslagen behoorde te worden. Dit werd hem door den chef voorgehouden en de man gaf toe, dat het zoo was. Hij bekende verder in de zaak met den administrateur geheel en al ongelijk te hebben; hij erkende het ontslag te hebben verdiend en hij beloofde den chef zijn verontschuldigingen aan te bieden aan zijn administrateur; dat zou hem het vinden van een ander baantje gemakkelijker maken. De chef van den pandhuisdienst vertrok weder van Grisee, in de overtuiging naar plicht en geweten gehandeld te hebben en vertrouwende, dat de zaak nu van de baan was. Maar de adjunct-administrateur hield zijn aan den hoogsten chef gegeven woord niet. Hij wendde zich tot het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche pandhuisbeambten*, van welken bond voorzitter is de vice-president van de Centrale S. I., tevens voorzitter van de plaatselijke S. I. te Soerabaja. Dat hoofdbestuur zond een deputatie naar den Gouverneur-Generaal, welke deputatie den 22en December Ao. Po. door Zijne Excellentie in gehoor ontvangen, de belangen van den woordbreker voorstond en tevens die van 13 beambten, die te Soerabaja zonder meer hun werk hadden neergelegd. Het wordt op zich zelf reeds vreemd genoeg geacht, dat de Landvoogd in audiëntie ontving een deputatie, welke buiten den dienstchef om, recht kwam zoeken voor een paar beambten in 's lands dienst, die op volkomen regelmatige wijze door den verantwoordelijken dienstchef ontslagen zijn. Nog vreemder wordt 't genoemd — daar het twijfel veronderstelt aan de onpartijdigheid en de rechtvaardigheid van den dienstchef — dat de audiëntie werd toegestaan, ofschoon de Landvoogd bekend kon zijn met de motieven tot het ontslag, welke motieven, als gezegd, feitelijk buiten de zaak stonden. Maar de beslissing der Regeering heeft de deur dicht gedaan. Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 Januari 1918 No. 44 is het hoofd van den pandhuisdienst uitgenoodigd om zijn beschikking van 6 en 27 November j.l. in te trekken, voor zoover daarbij aan *Raden Isman*, ook genaamd *Atmowidjojo*, adjunct-administrateur bij het pandhuis te Grisee, en aan *Prantjotoredjo*, eerste schatter bij dat pandhuis, eervol ontslag uit hun betrekking werd verleend. Verder is bij hetzelfde besluit de Directeur van financiën uitgenoodigd aan genoemde personen uit te betalen hun tractementen over de maanden November en December, terwijl aan het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche Pandhuisbeambten* is medegedeeld, dat beide ontslagen beambten in 's lands dienst herplaatst zullen worden. De Regeering heeft 't bij deze beslissing niet gelaten. Zij heeft n.l. ook het oor geleend aan de vertoogen der deputatie uit het hoofdbestuur van den *Inlandschen pandhuisbond* ten behoeve van de dertien Inl. beambten te Soerabaja, die er niets in zagen, zonder meer, den dienst te verlaten. Die menschen wilden immers niet langer werken, namen hun ontslag en richtten een „ultimatum" tot den chef van den dienst, telegrafisch, om kracht bij te zetten aan den eisch. Welnu, ook tegenover deze menschen, die elk begrip van voegzaamheid met voeten traden, heeft het hoofd van den pandhuisdienst ongelijk gekregen. Maar in dit geval kon de Regeering niet zoover gaan als in zake den onbetrouwbaren en ongeschikten adjunct-administrateur. Wat haar misschien wel gespeten zal hebben. De Regeering heeft de 13 aanstaande volksopheffers doen weten, dat zij vrijwillig hun ontslag genomen hadden; maar dat zij zich alsnog om herplaatsing konden wenden tot het hoofd van den dienst en zoo deze daartoe ongenegen mocht blijken, bij andere takken van 's lands dienst zich konden aanmelden.

Verder wordt nog medegedeeld, dat op den 1en Januari j.l. te Soerabaja een groep van veertig Inl. beambten, onder wie ook de voorzitter van het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche pandhuisbeambten* — de man, die weinige dagen te voren door den G.G. in audiëntie was ontvangen — onder ketelmuziek en schimpwoorden voor het huis van den Inspecteur en den administrateur van den pandhuisdienst demonstreerden.

Betreurd wordt 't, dat tengevolge van de Inlandsche evolutie er tal van Inlanders zijn, die eenigermate ontwikkeld, van meening zijn, dat zij zich onder en boven de wet kunnen stellen, hetgeen met name bij den pandhuisdienst reeds lang wrijving tusschen Europeesch en Inlandsch personeel heeft doen ontstaan, een wrijving, welke er reeds toe geleid heeft, dat de Bond van Europeesch pandhuispersoneel kortelings heeft besloten, geen Inlandsche beambten meer als lid aan te nemen.

Eenigen tijd geleden kwam het in het pandhuis

te Wonokromo voor, dat een Inlandsch beambte, die een standje kreeg van den betrokken controleur, dezen eenvoudig den rug toedraaide en heenging. Een paar dagen, nadat de uitspraak van den Landvoogd bekend was geworden, weigerden de Inlandsche beambten van hetzelfde pandhuis, op het vastgestelde aanvangsuur hun werkzaamheden te beginnen, zeggende, dat zij eerst het een en ander met elkaar te bespreken hadden. Nadat de heeren hun besprekingen beëindigd hadden, gingen zij het pandhuis binnen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De verdediging van Britsch-Indië.

Sir Ibrahim Rahimtoela heeft een nieuw verdedigingsontwerp voor Indië opgemaakt, waarbij hij rekening houdt met de door den oorlog meer naar voren gebrachte inzichten en dat hij aangeboden heeft aan de regeering in Br. Indië. (Times of India, mail-edition, 2 Febr. 1918).

In 't verleden kon, volgens den ontwerper, Indië volstaan met een klein leger, berekend tegen de aanvallen uit de grenslanden, en voor de bescherming ter zee kon 't geheel vertrouwen op de vloot van 't moederland. Door de gebeurtenissen der laatste jaren is dit anders geworden. Al is de Br. vloot even krachtig gebleven, door 't optreden van onderzeeërs en vliegmachines is het beschermend vermogen voor Indië afgenomen. Wel heeft de Br. zeemacht de zeeën schoongeveegd en de vrije beweging voor de handelsvloot opengehouden, maar 't vraagstuk van 't meesterschap ter zee is toch veel ingewikkelder geworden, Engeland zelf zal dit voor de Indische wateren niet meer kunnen verzekeren. Behalve met de mededingers in Europa, moet ook volle aandacht aan Japan geschonken worden. De goede verhouding met dit rijk kan verkeeren, wie den vrede wil, heeft zich tegen deze kans te wapenen.

De voorsteller neemt niet aan, dat na dezen krijg niet meer op een wereldoorlog gerekend behoeft te worden. Wijs staatsbeleid mag de mogelijkheid van een aanval op Indië niet terzijde leggen. Dit geldt evenzeer voor de andere gedeelten van het rijk op verren afstand van 't moederland. Elk der zelfstandige onderdeelen zal op eigen verdediging bedacht moeten zijn. Van dit denkbeeld uitgaande is 't ontwerp voor Indië opgemaakt. Elk onderdeel zal een onverwachten stoot moeten kunnen weerstaan in afwachting dat de krachten van de over geheel de wereld verspreide andere deelen van 't rijk tot samenwerking kunnen komen, waarbij niet op samenwerking met bondgenooten gerekend mag worden.

Indië zal zijn weermacht naar eigen behoeften, begrippen en middelen moeten samenstellen. Daarbij meldt zich al dadelijk de vraag om een voldoende weermacht ter zee dringend aan. Deze behoeft niet uit dreadnoughts en super dreadnoughts te bestaan, lichtere slagschepen en kruisers, met een goed uitgeruste macht onderzeeërs en vliegmachines, zullen de oplossing geven. Deskundigen moeten over 't benoodigde aantal en de types oordeelen. Deze scheepsmacht zal versterking vinden in de voor oorlogsdoel om te zetten handelsschepen, de handelsmarine moet hiertoe georganiseerd worden. 't Leger moet in aantal veel sterker worden dan 't tot nu toe was. Indië heeft een overdaad van krachten beschikbaar, die ook zoo noodig beschikbaar zullen zijn om buiten de kolonie op te treden. De wederkeerige steun moet op wederkeerig vertrouwen berusten.

De weermacht behoeft niet doorloopend onder de wapens te zijn. 't Meerendeel kan in tweede lijn beschikbaar blijven, terwijl 't intusschen de gewone bezigheden als burger in de maatschappij verricht, na eerst voldoende geoefend te wezen.

Natuurlijk dringt de vraag zich op: waar 't geld vandaan moet komen. De financieele toestand waarin Indië zich na den oorlog zal bevinden, maakt dit tot een netelige kwestie. Niet alleen 't aanschaffen en oprichten zal enorme sommen eischen, maar er zijn daarna geregeld blijvende uitgaven aan verbonden. De moderne oorlog stelt voor de vloot- en legerbehoeften eischen, die alles wat men vóórdien aannam, verre overtreffen. De schr. waagt zich niet aan een becijfering, hij geeft beschouwingen, die den grondslag voor een financieele politiek kunnen uitmaken en hij zegt dan: wat 't ook moge kosten, de oplossing moet er komen, want 't alternatief van onvoorbereid te blijven kan niet gewild en aanvaard worden.

Indië is een landbouwgebied. 't Heeft uitgebreide handelsrelatiën met de geheele wereld. Het voert meerendeels grondstoffen uit, het voert meerendeels verwerkte goederen in. Dit is geen gezonde toestand. Volgens een goed beginsel moet een land zich zelf zooveel doenlijk trachten te helpen. Indië is eigenlijk arm aan eigen verwerking. Verrassend voor ons luidt zeker, dat Rahimtoela den door Engeland aan Indië opgelegden „vrijhandel" als een der voornaamste oorzaken van dien toestand beschouwt. Hij wil niet beoordeelen in hoever deze handelspolitiek de beste kan zijn voor 't moederland, maar voor Indië keurt hij haar stellig af. De in Indië aanwezige factoren tot ontwikkeling van een eigen nijverheid kunnen niet tot hun recht komen. Indië moet volslagen vrijheid krijgen om zijn eigen fiscale politiek te regelen.

De schr. wijst hierbij op den reusachtigen groei van de Japansche industrie. Een dertigtal jaren geleden had dit eilandenrijk een arme landbouwbevolking, die voor de nijverheidsvoortbrengselen afhankelijk was van anderen. De staatslieden stelden vast, dat Japan om groot te worden, sterk genoeg moest zijn, zoowel defensief als offensief. Aan den eisch, om hiertoe financieel sterk genoeg te worden, werden alle andere maatregelen ondergeschikt gemaakt. Industriën werden aangemoedigd en geholpen op allerlei manieren, wanneer noodig werden hiertoe tarieven toegepast. Wanneer een betrekkelijk klein land als Japan in een kort tijdsbestek zich een leidende positie in de wereldstaatkunde heeft weten te verwerven, waarom zou 't grootere Indië onder gunstiger omstandigheden hiertoe dan niet in staat zijn te achten? 't Door Japan uitgevoerde program kan, met eenige noodzakelijke wijzigingen, gemakkelijk vor Indië toepasselijk worden gemaakt.

Toch moet hierbij ook op een groot verschil gelet worden. Japan heeft een eigen regeering, 't is vrij alle stappen te nemen, die het zelf noodig oordeelt. Indië staat onder Britsch bestuur. De regeering der kolonie berust in de eerste plaats bij de vertegenwoordigers van 't Britsche volk, en wordt uitgeoefend door 't kabinet en den staatssecretaris (minister). 't Kabinet geeft de te volgen politiek aan, de staatssecretaris voert deze uit, door bemiddeling van den gouverneur-generaal in rade. De Br. nijverheid heeft er belang bij Indië afhankelijk van 't moederland te laten blijven. Blijft dit zoo, dan is 't vinden van een goede oplossing voor 't vraagstuk van Indië's emancipatie en weerbaarmaking niet mogelijk.

Vooral wijst schr. op den invloed die uitgaat van de nijverheid in Lancashire. Deze zal tijdelijk een offer moeten brengen. Haar uitvoer aan katoen en stukgoederen naar Indië was belangrijk en nam gestadig toe. Indië is intusschen zelf ook tot textiel-industrie gekomen, zonder dat dit de stijging van den invoer verminderd heeft. Door grooter uitbreiding van deze inheemsche nijverheid, zal de invoer uit Engeland minder snel groeien, maar er is verschil in hoedanigheid en er zal zeker toename van vraag zijn, zoodat Lancashire zich niet te zeer behoeft te verontrusten.

In een vrij uitvoerig pleidooi tegen den vrijhandel, toont de voorsteller niet te weten, dat Nederland deze ook toepast en er wel bij vaart, hij acht hem alleen voordeelig voor de bijzondere omstandigheden, waarin Engeland zelf den wereldhandel te drijven heeft. De Br. kroonkoloniën hebben ook het vrijhandelstelsel prijs gegeven om in protectie haar heil te zoeken. Zij geven een zeker voorrecht aan 't moederland, maar hun nijverheid wordt door tarieven beschermd. Hieraan schrijft Rahimtoela den hoogeren bloei van Australië en Canada toe. Door Indië fiscale autonomie te geven zal het het middel krijgen om zich zelf weerbaar te maken en om hulp te brengen in andere deelen van 't Br. rijk, wanneer deze bedreigd worden. Engeland zal zoo onafhankelijk worden van bondgenooten, 't Br. gemeenebest zal sterk genoeg worden om de hulp van anderen te kunnen ontberen. De bedoeling is niet uit de inkomende rechten de krijgsuitgaven te dekken, maar in 't verdedigde stelsel is een algeheele opbloei van Br. Indië gedacht, waaruit de middelen, noodig voor de weermacht, van vele zijden zullen zijn te putten.

Met aandrang wordt in den laatsten tijd gevraagd om zelfbestuur voor Indië. Van regeeringswege is 't instellen van een verantwoordelijk zelfbestuur na den oorlog toegezegd. De staatssecretaris Montagu heeft Indië bezocht om dit voor te bereiden. Volgens den voorsteller hangt 't welslagen van de te nemen maatregelen af van de vraag of Engeland eerlijk vertrouwen stelt in 't Indische volk, ook voor de toekomst. Bestaat 't geloof aan de gehechtheid van Indië, aan de oprechte bedoeling om met de andere kroonkoloniën mee te werken tot den bloei van 't groote Br. rijk, dan zal 't Indische vraagstuk gemakkelijk zijn op te lossen. 't Komt er minder op aan of de nieuwe te trekken lijn samenvalt met die welke in 't schema der congress league is aangegeven, de overheerschende eisch is dat 't vaste geloof wordt geschonken aan de ontwikkelde klasse dat Brittannië 't Indische volk als vol beschouwd, dat de geheele verdere houding tegenover Indië, die zal wezen van eerlijk gemeende onderlinge samenwerking, om de belangen van Indië te dienen, ook met dien verstande, dat waar botsing mocht ontstaan tusschen de belangen van twee deelen van 't rijk, 't belang van Indië in Indië voorrang zal moeten genieten; dat de grondslag van de verhoudingen binnen 't rijk die zal wezen van partners van een firma, die branches heeft in verschillende deelen van de wereld, zoodat elke branche haar zaken op de meest voordeelige wijze ontwikkelt tot eigen bloei zoo bijdragend tot de welvaart van de geheele firma.

Zoo ziet de voorsteller voor Groot Brittannië een groote toekomst, waarin 't de edele beginselen, waarvoor 't deelneemt aan den wereldoorlog, zal kunnen verwezenlijken, maar dan niet meer door de opoffering van mannen en geld, maar door vreedzame toepassing van zijn macht en invloed.

Indië moet economisch en industrieel verheven worden, daardoor een sterk leger en een sterke zeemacht kunnen onderhouden. Dan zullen er twee Brittannië's komen, een in 't Westen, één in 't Oosten, beide sterk, machtig, bloeiend, gereed en bereid om schouder aan schouder te staan voor 't welzijn van 't menschdom. Dit is niet alleen de eenige oplossing voor 't Indische-, maar ook voor 't Britsche vraagstuk.

Deze beschouwingen ontleenen bijzondere actualiteit aan het pas gesloten **tractaat tusschen Japan en China**, waardoor een samenwerking, vooral op militair-maritiem gebied, van de twee groote gele rijken, voor het komende tijdperk wordt aangekondigd. In welke richting zal die kracht tot uitwerking komen? Bedoelt zij een behoud van den vrede? Wenscht zij vrijmaking van Aziatische volkeren of uitbreiding van eigen gezag? 't Wil ons niet onwaarschijnlijk voorkomen, dat dit tractaat Groot Brittannië er toe kan brengen meer aandacht te schenken aan ontwerpen als dat van Rahimtoela.

Met dit al zijn de stemmen tegen vrijhandel en die om meer en meer bewapening weinig bemoedigend voor hen, die als troost voor den verschrikkelijken wereldoorlog zich vleien met een verdwijnen van den tarieven- en van den soldatenoorlog.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Landgerecht-Reglement.

Bij J. M. Chs. Nijland te Soerabaja verscheen: „Het Landgerecht-Reglement of het Reglement op de strafvordering voor de Landgerechten op Java en Madoera, zoomede verschillende andere bepalingen betreffende de rechtspleging bij de Landgerechten op Java en Madoera, zooals die luiden ingevolge de tot op heden daarin aan-

gebrachte wijzigingen, met alphabetisch register, bewerkt door Mr. W. J. M. Plate, lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.

De instelling der Landgerechten is nauwelijks drie jaren oud, maar de bepalingen betreffende de rechtspleging bij die rechtbanken zijn in dat tijdsverloop reeds zóó dikwijls en zóó belangrijk gewijzigd, dat de Landrechters — zullen zij rechtspreken volgens de nieuwste bepalingen — eene respectabele hoeveelheid staatsbladen moeten raadplegen. Aan dit bezwaar nu is Mr. Pl., door de samenstelling van zijn werkje, tegemoet gekomen.

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 22 dezer van dit weekblad bevat een artikel over den handel van Java en Madoera in 1917, waarbij natuurlijk weer de aandacht valt op het feit, dat de betrekkingen tusschen Java eenerzijds, en Nederland en andere Europeesche landen anderzijds, langzamerhand geheel verbroken worden en dat vooral Amerika en Japan en daarnaast ook Australië van deze abnormale toestanden het meest profiteeren.

Verder bevat dit Nr. een beschouwing over Indische (d.w.z. Britsch-Indische) katoen, zoomede statistieken van den in- en uitvoer door particulieren op Java en Madoera, gedurende de maand December 1917.

Onverdraagzaamheid.

We lezen in de Java-Post (het Indische Katholieke weekblad) van 1 Febr. j.l.:

„Weer een echt staaltje van belachelijke Br. .·. van Deventer adoratie geeft Br. .·. Bakhuizen van den Brink in zijn levensbericht van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, O.a. luidt het daar:

„ „Overziet men het leven van Van Deventer in vogelvlucht, dan kan het een sprookjesleven gelijken. Dan zien wij in een vlijtig, rijk begaafd gezin een knaapje geboren worden, dat in moeder's armen doet denken aan Amor bij Venus, of beter als het heilige kind in de armen der Moedermaagd.'' ''

Welk een onzinnige opkammerij. En vooral wat schandelijke profanatie door de laatste vergelijking! Wel ja, zou men den man, die zelf zoo veel aan Indië te danken had, maar niet verklaren tot Bodhisatva Maitreya van de toekomstige koloniale politiek? En zijn beeltenis al vast in tempels van Loge en Theosofie ter vereering plaatsen? Wordt de naam van Deventer niet langzamerhand een soort embleem, een symbool om de negatie van Christendom in de koloniale staatkunde te personifieeren? Moet hij daarom zoo onzinnig opgekamd worden?''

Tot zoover de „Java-Post'', welk blad blijkbaar met het schoone gezegde „de mortuis nil nisi bene'' op gespannen voet verkeert.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 21: Tweede Indische week te Utrecht. De officier van gezondheid in Ned.-Indië. Overzicht van de voordracht van G. J. W. Koolemans Beijnen, gehouden op 30 April 1918. — Vereeniging „Koloniaal Instituut'' te Amsterdam (vervolg). — Hindoerecht in Indonesië, door Mr. T. C. Lekkerkerker, besproken door Dr. N. J. Krom. — De paradijsvogeljacht (ontleend aan het Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur). — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Economisch-Statistische Berichten.

Nu weer in het jongste Nr. van dit weekblad een artikel van den heer H. Colijn over het vraagstuk der regeling van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië. Tegenover het artikel van den heer Cremer (in het voorlaatste Nr.) verdedigt schr. de bekende Haagsche motie en zegt hij dat het vraagstuk der scheepsruimte de geheele discussie heeft beheerscht. De heer C. betoogt, dat de voorstanders der Haagsche motie geen belemmering van den uitvoer uit Indië wenschen en dat zij alleen willen, dat daarbij de belangen van allen tot hun recht zullen komen. Dat ook rekening worde gehouden met de algemeene belangen van de door Nederland en zijn koloniën gevormde staatkundige eenheid en dat zij bijdrage tot bevordering van den invoer, was een nevendoel. De heer C. wijst op de mogelijkheid van groote economische tegenstellingen ook na de sluiting van den vrede, waardoor bijzondere voorzichtigheid bij den uitvoer van onze tropische grondstoffen geboden zal zijn. Het is zijns inziens o.a. volkomen geoorloofd er voor te zorgen, dat, bij de volstrekte afhankelijkheid van het moederland van het buitenland, na den vrede de koloniale producten er toe bijdragen onze ruilobjecten tegenover hetgeen wij van elders behoeven, te vermeerderen.

Aan het slot zegt de heer C. nog: Wat het varen onzer nog overgebleven schepen betreft, dat moet gewaagd worden ondanks alle bedenkingen. En om den wille van Nederland en om dien van Indië.

Keieesche houten . . . mobiel.

Pr. A. van Roessel schreef naar aanleiding van een feestelijkheid in het dorp Dedoeoet (Kei) ter eere van den Radja — voorname kapala's worden in de buitenbezittingen vaak zoo genoemd — het volgende aan de Java-Post van 15 Febr. j.l.:

Z. M. de Radja van Deboeoet woont eigenlijk buiten, dat is in een nieuw aangelegd dorpje genaamd Lilbi, op tien minuten afstand van Deboeoet, waar hij zijn paleis heeft, een groot vierkant gebouw met verdieping. De hooge waardighied van zoo'n Majesteit in acht genomen, ging het natuurlijk niet, om dien weg over heuvel en dal, naar 't feestterrein door stof en over de beroemde Keieesche steenen te voet af te leggen.

Wat had nu het vernuft der Keieesche breinen bij elkaar geprakkezeerd? Niets minder of meer als het maken van een h o u t e n...... mobiel, afgekeken van een Spijker-reclameplaat, waar een tuftuf afgebeeld was. En die moest er komen ook. Nu was dat ding bepaald een echte h o u t e n mobiel. Verbeeld u een bak ongeveer zoo groot als een Noord-Brabantsche huifkar met twee banken als zitplaatsen er in, die op twee slagboomen lag. Daarin waren gaten of gleuven gebeiteld voor vier raderen elk voor zich met een as in de slagboomen vast gehouden en alles, kar met onderdeelen, zonder een stukje ijzer in elkaar gewerkt. Daarop of daarin waren gezeten drie hooge oomes, n.l. Z.M. Radja Lilboi, Z.M. Radja Langoger, Z.M. Radja Roemat, waartegenover H. M. van Lilboi en Langgoer. Om nu al dat stel mobiel te maken, waren acht mannen aangewezen om te trekken en te duwen.

Om 9 uur ging de stoet in beweging, voorafgegaan en gevolgd door een ontzaggelijke menigte (voor Kei althans), volk van de omliggende gemeenten.

Een 200 Meter ongeveer ging alles goed, op vlakken grond, doch daar kwam men aan een hoogte van 20 Meter, en toen? Arme paardenmenschen, wat hadden zij 't kwaad. 't Zweet kwam door kiel en broek, zoodat de ingezetenen door medelijden bewogen, zich over dat paardenwerk ontfermden en uitstegen. Dat werd zoo drie maal herhaald, want er waren nog twee hindernissen, n.l. op twee plaatsen een steenen trap van 3 treden. Ofschoon Z. M. op z'n Paaschbest was aangedaan (gekleed natuurlijk) lakensche slipjas met boord en hooge bommezijden, bewonderde ik toch zijn groote eenvoudigheid, bij 't zien van een noodzakelijke koninklijke operatie, die bestond in zijn neus tusschen duim en voorvinger te nemen en verder iets onder de slippen van zijn lakensche jas te verbergen.

Zoo kwam men zachtjes aan bij de versierde en bevlagde feestplaats.

De andere feestelingen waren ook onder dak. Dezen deden het met een houtenmobiel zonder bodem. Dat was nl. zóó: men had aan 't eind van 't dorp ook weer zoo'n soort houtenmobiel klaargemaakt, zoo ongeveer in den vorm en de lengte van twee tramwagens, die gemobiliseerd konden worden door acht raderen in den vorm van de koninklijke auto. Hier echter bleef de houtenmobiel bodemloos, zoodat zich het vermakelijk tooneel voordeed — misschien nog nooit gehoord op deze wereld — dat de feestelingen er in moesten loopen terwijl het gevaarte rondom hen geduwd werd door stevige mannen tot aan het feestterrein.

Wat zegt ge van zulk een vernuft? Weet wel dat nooit een Keiees een kar, nog veel minder ooit een tuf-tuf heeft gezien. En toch wist hij dit primitief dubbel stel in elkaar te flikken zonder iemands hulp; alles op eigen initiatief.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van afl. 1, jaarg. 1918: Oproeping aan alle ingezetenen in Nederlandsch-Indië (inzake het voeren van een actie tegen bestaande toestanden, welke het moreel en de positie van den Indischen militair schaden.) — De wijzigingen in het crimineel wetboek in verband met de invoering van het nieuwe wetboek van strafrecht, door Mr. P. A. F. Blom. — Eenige grepen uit het nieuwe V. V. (vervolg), door L. J. J. M. Tabbers. — De tegenwoordige militaire kaart. Schaal 1 : 50.000, door K. F. Koch. — Een wederwoord van den schrijver van „Ons dagelijksch brood'' (Handelt over de geschiktheid van den Timorees als soldaat in het Indisch leger). — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuisen. — Nog een Javaansch marschlied, door L. J. J. M. Tabbers. — Zijn onze Inlandsche militairen slechte menschen? door S. Tulp. Enz.

Bulletin Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië.

Kort geleden is aan de Indische doctoren de verplichting opgelegd, voortaan alle patiënten die lijden aan lepra of vermoedelijk lijden aan deze ziekte, aan te geven, wat heel wat rumoer in casa verwekt. Verschillende geneesheeren hebben ernstige bezwaren tegen dezen nieuwen maatregel, welke in hoofdzaak hierop neerkomen: de verplichting tot aangifte zou de patiënten angstig maken zich te laten behandelen, waardoor het belang van dezen geschaad wordt en tevens het doel van de aangifte: een betrouwbare statistiek van het aantal lepralijders te verkrijgen, gemist wordt. Deze en andere bezwaren tracht nu Dr. O. Deggeller te ontzenuwen in een artikel in het 174e Bulletin van den Bond van Geneesheeren in N.-I., getiteld: Beschouwingen omtrent de verplichte aangifte van lepralijders.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 8 van den 2en jaarg. o.a. De Mataramsche vorsten door Surya Ningrat (vervolg). Schr. geeft thans levensbijzonderheden van Pangéran Ario Notodirodjo, overleden in Mei 1917. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (met ill.) — Op en langs de Barito (slot), door P. te Wechel (met ill.) — Visscherij in Suriname, door Fred. Oudschans Dentz (met ill.)

De Katholieke Missiën.

In het Nr. van 15 Mei o.a.: Onder de Mohammedanen. Uit den missiepost Moentilan (Midden-Java), door Pr. L. van Rijckevorsel (Animisme, ziekte en dood). — De missie op de Kleine Soenda-eilanden ten tijde der Portugeezen (Slot). — Verwensching, verzoening en vrede, door Pr. Th. Overberg, missionaris in Nieuw-Guinea (met ill.).

De Tropische Natuur.

De Febr.-afl. van het Orgaan van de Ned.-Indische Natuur-Historische Vereeniging bevat de volgende, deels geillustreerde opstellen: Rimboeleven in Sumatra (vervolg). — Bataviasche causerieën. II. Een tuinzanger, door F. J. van Eekhout. — Amorphophallus campanulatus (in het Javaansch Badoer of Waloer genoemd), door J. den Hartog-van der Meer. — Nog iets over Talinum racemosum, door Dr. L. G. den Berger. — Aanteekeningen over de Rhopalocera in de afdeeling Soekaboemi, door M. E. Walsh.

Orang Peladang.

No. 8 van den loopenden jaargang bevat het eerste gedeelte eener beschouwing van X, getiteld: „Het een en ander over contracten van cultuurmaatschappijen op Sumatra's Oostkust''. In hoofdzaak handelt het artikel over de positie der assistenten op cultuurondernemingen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Kennisgave dat het Kantoor en de Leeszaal van 20 *Mei tot en met 18 Juni a.s. GESLOTEN* zal zijn.

Voor inlichtingen wende men zich schriftelijk tot den Secretaris, Ieplaan 1.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van machinisten-electriciens.

Ter benoeming tot machinist-electricien bij het electrisch bedrijf van de tinwinning op het eiland Banka, kunnen naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden bekwame machinisten, met voldoende ervaring op het gebied van draaistroomcentrales, om zelfstandig werkzaam te zijn.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 300 (driehonderd gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands, benevens vrije geneeskundige behandeling, zoomede het genot van vrije woning of, bij gemis daarvan, eene vergoeding voor huishuur van ƒ 40 (veertig gulden) 's maands.

Aan bijzonder ervaren personen kunnen een of twee verhoogingen boven de aanvangsbezoldiging toegekend worden.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, ten bedrage van ƒ 1000 (één duizend gulden);

c. voor gehuwden, uitkeering van ééne maand dienstbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, en voortdurende tot dien, waarop daar te lande de dienstbezoldiging ingaat, d.w.z. tot den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 1 Juni a.s. te wenden tot de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën, bij ongezegeld adres, onder overlegging van:

a. diploma's en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene korte omschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 11 Mei 1918 No. 109).

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 4 Mei 1918 te 's-Gravenhage.

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter, H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, H. J. M. Baumann (Arnhem), Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher ('s-Gravenhage), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeyer (Apeldoorn), Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen), Mevrouw J. E. van Oeveren—Van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden), C. de Vries (Amsterdam) en E. F. Grooss, Secretaris, wd. Penningmeester.

Afwezig met kennisgeving de leden: Prof. Dr. J. F. Van Bemmelen (Groningen), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam).

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

I. Notulen.

Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter of een der aanwezigen iets op te merken heeft naar aanleiding van de in het Koloniaal Weekblad van 15 Nov. j.l., No. 46, gepubliceerde concept-notulen van de vorige hoofdbestuursvergadering, of voorlezing daarvan verlangt. Zulks niet het geval zijnde, worden die notulen goedgekeurd en gearresteerd.

II. Voordracht ter vervulling van 7 vacatures in het Hoofdbestuur.

a. wegens periodiek aftreden van de leden Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. C. Calmeyer (Apeldoorn), Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);

b. wegens vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studenten-Afdeeling Leiden).

De candidaten van de Afdeelingen worden met algemeene stemmen overgenomen, zoodat aan de a.s. algemeene vergadering zullen worden voorgedragen voor een benoeming:

Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch; 2. C. den Hamer.

Apeldoorn: 1. J. C. Calmeyer; 2. Mej. K. Ament.

Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs; 2. Helms.

Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest; 2. H. F. Wagenaar Reisiger.

Nijmegen: 1. F. E. Luitjes; 2. A. E. Kamerman.

Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker; 2. I. J. Bloem.

De eerste candidaat voor de Afdeeling Groningen, de heer Prof. Dr. J. F. v. Bemmelen, heeft schriftelijk verzocht niet meer voor een benoeming te worden voorgedragen, zoodat aan het bestuur dier afdeeling in overweging zal worden gegeven, vóór de a.s. algemeene vergadering een ander dubbeltal candidaten voor te dragen.

III. Voorstel tot goedkeuring van de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het Hoofd- en Dagelijksch Bestuur.

De Voorzitter deelt mede, dat het Dagelijksch bestuur, gebruik makende van hetgeen in de 2e alinea van art. 11 van het Huishoudelijk Reglement gegeven recht, in de door het overlijden van den heer A. A. C. Harting ontstane vacature in het Dagelijksch Bestuur zelf tijdelijk heeft voorzien door de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot 4e lid. Spr. geeft in overweging van deze benoeming bevestiging te vragen aan de a.s. Algemeene Vergadering, hetgeen met algemeene stemmen wordt goedgekeurd.

IV. Wijziging van de Statuten en van het Huishoudelijk Reglement.

De Voorzitter brengt in herinnering, dat in de vorige vergadering de voorgestelde wijzigingen in statuten en huishoudelijk reglement reeds werden goedgekeurd, onder voorbehoud, dat het Dagelijksch Bestuur de redactie van art. 8 der statuten nader zou overwegen voor het juiste verband met andere bepalingen. Dit is thans geschied, een afschrift van de nieuwe redactie werd den leden ter kennisneming rondgezonden. De aan de a.s. Algemeene Vergadering voor te stellen wijziging luidt thans:

Artikel 8 der Statuten.

1e. lid, in plaats van „in 's-Gravenhage" te lezen: „binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage", en aanvullend met: „of den secretaris tevens penningmeester".

2e lid te lezen:

Uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het hoofdbestuur worden door de algemeene vergadering benoemd een Voorzitter, een Onder-Voorzitter, een Secretaris en een Penningmeester, die te zamen het dagelijksch bestuur der vereeniging vormen;

met dien verstande dat de betrekkingen van Secretaris en van Penningmeester in één persoon vereenigd kunnen zijn, in welk geval uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het

hoofdbestuur door de algemeene vergadering alsmede wordt benoemd een plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester, die dan ook deel zal uitmaken van het dagelijksch bestuur der vereeniging.

V. Benoeming plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester.

Nu de functies van Secretaris en Penningmeester in één persoon vereenigd zijn, wordt, onder nadere goedkeuring van de Algemeene Vergadering, overgegaan tot de benoeming van een Plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester en als zoodanig met algemeene stemmen gekozen de heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, lid van het dagelijksch bestuur.

VI. Vaststelling van plaats en datum van de a.s. Algemeene Vergadering.

De Voorzitter deelt mede, dat de a.s. algemeene vergadering, op uitnoodiging van het bestuur der afdeeling Apeldoorn, daar ter plaatse zal worden gehouden. Op grond van verschillende overwegingen heeft genoemd afdeelingsbestuur voorgesteld, de vergadering te doen plaats hebben op Zaterdag 6 Juli a.s.

Het door dat bestuur aan de goedkeuring van het hoofdbestuur aangeboden programma van ontvangst wordt bij acclamatie goedgekeurd, doch de voorgestelde datum vindt bij enkele leden bezwaar. Zij hadden de vergadering liever niet op een Zaterdag gehouden. In verband hiermede zal aan het bestuur der afdeeling Apeldoorn worden gevraagd, of de ontvangst op Donderdag 4 Juli a.s. zou kunnen plaats hebben.

VII. Rekening en verantwoording en begrooting.

De Secretaris wd. Penningmeester brengt de rekening en verantwoording over het jaar 1917 en de begrooting voor het jaar 1918 ter tafel.

De Voorzitter deelt mede, dat de rekening en verantwoording, alvorens aan de algemeene vergadering te worden aangeboden, zal worden onderzocht door de verificatie-commissie, doch dat zij nu reeds vooraf door een der leden dier commissie, den heer A. H. G. Fokker, werd onderzocht, die blijkens een door Spr. voorgelezen, waardeerend schrijven, zijne goedkeuring daaraan heeft gehecht.

De betrekkelijke stukken gaan ter raadpleging onder de leden rond, waarna zoowel de rekening en verantwoording als de ontworpen begrooting met algemeene stemmen worden goedgekeurd.

VIII. Voorstel van de afdeeling 's-Gravenhage.

Het bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage heeft bij schrijven van 2 Maart j.l. aan het dagelijksch bestuur verzocht, om een buitengewone algemeene vergadering uit te schrijven ter bespreking van de wenschelijkheid van het deelnemen van de Vereeniging „Oost en West" aan de a.s. verkiezingen voor de Staten-Generaal, ten einde te bevorderen, dat meer leden in de 2e Kamer dier Staten zouden zitting krijgen, die met Indië bekend zijn en voor zijne belangen hart hebben. Dat bestuur meende, dat de indiening van eigen candidatenlijsten door „Oost en West", de mogelijkheid daartoe zou openen.

Het dagelijksch bestuur heeft daarop geantwoord, dat het van de verwezenlijking van het denkbeeld zoo weinig verwacht, dat het zich niet gerechtigd achtte voor dat doel een buitengewone algemeene vergadering uit te schrijven. Met de indiening van candidatenlijsten alléén zoude men niet veel bereiken, gelet op den fellen strijd der verschillende partijen. Men zou propaganda-vergaderingen moeten houden, waar de candidaten zich voor de kiezers doen hooren; kortom, „Oost en West" zou een kiesvereeniging moeten worden of er eene moeten stichten. Zulks is niet goed met de statuten overeen te brengen.

Wèl kan de Vereeniging „Oost en West", zoodra de candidaten voor de Kamer bekend zijn, in het „Koloniaal Weekblad" de aandacht vestigen op die candidaten, van wie men mag aannemen, dat zij door persoonlijke waarneming met Indië bekend zijn en in de koloniën belang stellen.

Het optreden van het dagelijksch bestuur vindt de instemming der vergadering.

De heer Scheuer (Leiden) geeft in overweging om het voorstel Den Haag in het „Koloniaal Weekblad" op te nemen en daarmede, hoewel de uitvoering niet mogelijk schijnt, toch sympathie te betuigen. Dit voorstel wordt met algemeene stemmen op een na verworpen.

De heer Brondgeest (Haarlem) stelt voor om op de agenda van de e.v. algemeene vergadering te brengen de vraag: op welke wijze „Oost en West" er toe zou kunnen medewerken om meer Indische specialiteiten in de Kamer te krijgen. Dit voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

IX. Mededeelingen.

De Voorzitter doet de navolgende mededeelingen:

a. De huishuur is met ingang van 1 Mei j.l. met ƒ 50.— per jaar verhoogd en alzoo gebracht op ƒ 750.— per jaar. Hiertegen was weinig te doen, en het dagelijksch bestuur heeft deze verhooging onder nadere goedkeuring toegestaan.

b. Het drukloon voor het „Koloniaal Weekblad" is, wegens de verhooging der papierprijzen gebracht van ƒ 7000.— op ƒ 11000.— per jaar. Hiermede moest ook genoegen worden genomen, omdat de opslag billijk was en elders geen betere voorwaarden te verwachten waren. De kosten zullen zooveel mogelijk worden gedekt door verhooging van het tarief voor advertenties, waarmede het bevredigend gaat.

c. Sedert de laatste vergadering zijn door de vereeniging uitgegeven: een brochure No. 11 „De Geëmployeerde bij de Rubbercultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië", en, met Regeeringssubsidie, een geïllustreerde herdruk van brochure No. 1 „De Bestuursambtenaar in Ned.-Indië".

d. Het in de vorige vergadering geopend uitzicht, dat „Oost en West" een Regeeringssubsidie zoude krijgen voor de oprichting van een Tehuis voor Inlandsche Dienstbaren uit onze Koloniën, staat verwezenlijkt te worden. De Minister van Koloniën heeft een bedrag voor inrichting en beheer van dat tehuis op de begrooting gebracht en deze begrooting is reeds door de 2e Kamer aangenomen. Het voornemen bestaat het beheer over het tehuis op te dragen aan een daarvoor geschikt echtpaar, dat met de zeden, gewoonten en nooden der belanghebbenden bekend is, en het toezicht op dat beheer aan een afzonderlijke commissie. Wij zijn echter genoodzaakt met de benoeming der titularissen en met verder handelend optreden te wachten tot de begrooting definitief is vastgesteld.

e. Besprekingen zijn gaande met het bestuur van de vereeniging Koloniaal Landbouw Museum te Deventer, om met „Oost en West" tot een fusie te geraken, ter bevordering van samenwerking. Zij beloven tot een goed resultaat te zullen leiden.

f. Definitief is ingesteld: „De Centrale Nationale Commissie" ter bevorderin van samenwerking voor Nederland en zijne Koloniën in den vreemde. „Oost en West" is tot deze commissie toegetreden en wordt daarin vertegenwoordigd door haren Onder-Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff.

g. De Anti-Oorlograad heeft besloten een contributie te heffen van de aangesloten vereenigingen De contributie van „Oost en West" werd, naar verhouding van het aantal leden, vastgesteld op ƒ 10.— per jaar. Naar aanleiding hiervan is aan het bestuur van den Raad medegedeeld, dat wij de contributie voor dit jaar zouden betalen, doch ons niet verantwoord achten, de vereeniging met dien geldelijken last te blijven bezwaren, waar zoovele behoeften, meer rechtstreeks op den weg der vereeniging liggend, wegens onvoldoende middelen, nog onvervuld zijn.

h. Zooals bekend is „Oost en West" lid van de Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-Congres". De contributie hiervoor is vastgesteld op ƒ10.— in de jaren. waarin geen congres en op ƒ 20.— in de jaren, waarin wel een congres zal worden gehouden.

i. Op initiatief van de Studie-Commissie onzer Vereeniging is door de vereenigingen „Julianafonds", „Max Havelaarfonds", „Nederl. Ind. Onderwijs- en Studiekas" en „Tjandistichting", met genoemde Commissie een „Centraal Comité voor opleiding van Indische Jongelieden" opgericht, teneinde eenheid te brengen in de behartiging der belangen van de hier te lande studeerende Indonesiërs. De Studie-Commissie heeft daarbij de leiding, voorzitter en secretaris daarvan zijn tevens voorzitter en secretaris van het comité. Dit comité is doende om een sub-commissie te Batavia te vestigen, ten einde zoo mogelijk ook controle op de uitzending der jongelieden uit te oefenen. Door de gebrekkige postgemeenschap wordt deze stichting nog vertraagd.

Verder heeft de Studie-Commissie den financieelen steun der Regeering ingeroepen, ten einde in de gelegenheid te zijn meer aanraking met de hier te lande studeerende Indonesiërs te onderhouden en daardoor meer invloed ten goede op hunne studie uit te oefenen. Het plan is, daarmede een alleszins bevoegd persoon, onder leiding der Commissie te belasten. Het plan droeg de goedkeuring der Regeering weg. doch moet eerst aan het oordeel der Indische Regeering worden onderworpen.

k. Op voorstel van de Commissie voor West-Indië van „Oost en West", is de bepaling ingevoerd, om personen, van wier kennis omtrent West-Indische zaken de Commissie gaarne partij zoude trekken, zonder aan die Commissie meer uitbreiding te geven dan voor een vervulling van haar taak wenschelijk is te achten, te benoemen tot Adviseurs voor West-Indische zaken. Als zoodanig zijn reeds benoemd: mevrouw G. van Beresteyn-Tromp en de heer Mr. Dr. C. F. Schoch.

l. Naar aanleiding van een artikel in het Koloniaal Weekblad, getiteld: „De Jaarbeurs en de West". van de hand van den heer Jhr. L. C. van Panhuys, waarin werd aangedrongen op de beschikbaarstelling van een afzonderlijk gebouw op de volgende Jaarbeurs voor onze koloniën, is aan den directeur van de Jaarbeurs, den heer Mr. Dr. van Zijst, aan de Commissie voor West-Indië en aan de Nijverheids-Commissie van onze vereeniging advies gevraagd voor hetgeen „Oost en West" zoude kunnen doen om tot de verwezenlijking van deze beschikbaarstelling te geraken. De antwoorden hierop zijn nog niet binnengekomen.

X. Rondvraag.

Op de rondvraag van den Voorzitter, vestigt de heer C. de Vries (Amsterdam) de aandacht op de zeer belangrijke, populaire lezing, door den heer Brondgeest Sr. voor onze afdeeling Amsterdam gehouden. Zulke eenvoudige en zakelijke voordrachten tot het maken van propaganda voor Indië onder de studeerende jongelieden kunnen niet genoeg worden aanbevolen en spr. zou de besturen der andere afdeelingen in overweging willen geven het voorbeeld van Amsterdam te volgen. De lezing heeft daar bepaald succes gehad.

Mevrouw Clifford Kocq van Breugel deelt mede, dat te Breda, met medewerking van „Oost en West" een Indische leergang voor onderwijzers is opgericht, welke door 50 toehoorders bezocht wordt.

De heer Calmeyer zegt, dat ook te Apeldoorn met onze medewerking, zulk een leergang is ingesteld en met veel succes werkt.

De heer Luitjes deelt hetzelfde mede voor Nijmegen, waar de cursus reeds 160 toehoorders telt.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter, met een woord van dank aan de opgekomen leden voor hunne belangstelling en aan mevrouw Ten Bosch-Bosscher voor hare als altijd betoonde gastvrijheid, de vergadering.

De Secretaris,
GROOSS.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

No. 23. Donderdag 6 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De aanstaande Kamer-verkiezingen.

In de vereeniging ,,Oost en West" hebben verschillende leden te kennen gegeven, dat zij gaarne gezien hadden, dat de vereeniging ook de gelegenheid zou waargenomen hebben, om voor de a.s. verkiezingen een lijst van candidaten op te stellen, van wie men, op grond van hunne bekendheid met Ned.-Indië, met reden kon verwachten, dat zij de geringe belangstelling in de Staten-Generaal voor onze koloniën, waarover zoo velen zich beklagen, zouden verlevendigen. Van andere zijde werd gemeend, dat ,,Oost en West", welke vereeniging het algemeen belang van Ned.-Indië wenscht te behartigen, en den band te bevestigen tusschen Nederland en Indië, en daarom steeds getracht heeft zich verre te houden van het terrein, waar verschil van geestesrichting tweedracht of scheiding zou kunnen brengen, bij het streven om samen te werken in het belang van Indië, door zich te bemoeien met de politieke verkiezingen, gevaar ging loopen van haar vrij en onafhankelijk karakter tegenover alle partijen in de waagschaal te stellen.

Dat neemt niet weg, dat wij instemmen met hen, die in de Staten-Generaal meer plaats willen zien ingeruimd aan personen, van wier toewijdende belangstelling voor Oost- en West-Indië men verzekerd kan zijn. In dat verband hebben wij uit de dezer dagen openbaar gemaakte candidatenlijsten voor de leden van de Tweede Kamer aangestipt de namen van hen, van wie wij meenen te weten, dat zij door een verblijf of een werkkring in de tropen of door bepaalde studie, meer in het bijzonder met Indië bekend zijn. Zij volgen hieronder, terwijl wij ons aanbevolen houden voor aanvulling of verbetering, wanneer wij een verzuim of vergissing mochten hebben begaan. Zij zijn dan:

K. H. H. VAN BENNEKOM.
W. H. BOOGAARDT.
Mr. D. FOCK.
F. FOKKENS.
Ir. W. B. VAN GOOR.
Dr. J. H. GUNNING.
G. P. v. HECKING COLENBRANDER.
Prof. Mr. J. E. HEERES.
Douairière Gravin A. P. N. VAN HEERDT TOT EVERSBERG, geb. Quarles van Ufford.
P. J. F. VAN HEUTSZ.
A. W. F. IDENBURG.
Dr. Z. KAMERLING.
F. M. KNOBEL.
Dr. C. LELY.
Mr. S. A. NEDERBURGH.
G. NIJPELS.
H. B. VAN RHIJN.
Ir. B. VAN RHIJN.
Ir. R. A. VAN SANDICK.
J. SIBINGA MULDER.
Mr. H. SMEENGE.
H. Z. ZEGERS DE BEIJL.

Het Dagelijksch Bestuur van ,,Oost en West".

Prof. Steinmetz over Japan's verraderlijke en hebzuchtige neigingen.

Wij ontvangen een schrijven van een der meest belangstellende leden van de vereeniging ,,Oost en West", waarin deze zijne groote verbazing, en verontwaardiging te kennen geeft over de vermelding in het ,,Koloniaal Weekblad" van 23 Mei van een bijdrage van Prof. Mr. S. R. Steinmetz in *De Toekomst*, getiteld: *De toekomst van Ned.-Indië.*

Van die bijdrage wordt melding gemaakt in de rubriek: *Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht* ...... een rubriek, die bestemd is om geheel onpartijdig, zonder teekening van eigen kleur of openbaring van eigen gevoelen door den samensteller dier rubriek, de aandacht te vestigen op gedrukten, of op in verschillende tijdschriften voorkomende bijdragen, betrekking hebbend, meer of minder rechtstreeks, op Ned. Oost- en West-Indië. Al wordt *De Toekomst* beschouwd als een sterk gekleurd, eenzijdig Duitschgezind tijdschrift, laat dan het onzijdig standpunt, waarop *Oost en West* zich gaarne stellen wil, toe om een bijdrage betrekkelijk Indië onvermeld te laten, omdat het is opgenomen in een zich in bepaalde richting sterk uitsprekend tijdschrift? Echter de steller van die rubriek staat daarbij voor de moeielijke taak, bovenal te vermijden, dat hij bij den lezer den indruk te weeg brengt, dat hij behoort tot of aan den kant staat van den persoon, wiens bijdrage of geschrift hij noemt.

De bijdrage van Prof. Steinmetz nu vertelt niets nieuws of aangrijpends. Het is een afgezaagd, reeds jarenlang behandeld thema over de spionnage in Ned.-Indië door Japanners. Het is de kleingeestige schuwheid voor den vreemdeling, dien men liefst buiten de deur zou houden, of lukt dit niet met goed fatsoen, dan onze kostbaarste voorwerpen voor zijn oog en mogelijke begeerlijkheid verborgen houden. Het is een uiting van den echten Jan Salie-geest, die het liefst rustig in zijn hofje onopgemerkt blijft.

Spionnage, het is aan de orde van den dag. Wie wordt er heden ten dage niet van verdacht? En, helaas, er is veel reden toe, van binnen als van buiten. Mag dit euvel ons echter verleiden, kleinhartig te zijn en geheel ons zelfvertrouwen te doen verliezen? Laten wij gedekt zijn, zooveel dit mogelijk is, tegen struikrooverij, maar laat het ons nooit er toe brengen, om tegenover den vreemdeling de deugd der gastvrijheid te verwaarloozen, om den vreemde door een wantrouwende houding tot vijand te maken. Laat hem zien, dat wij ons land goed besturen, dat het een weldaad kan heeten, te verblijven in een gebied der Nederlandsche regeering. Laat in de eerste plaats het landvolk, de inboorling, dit beseffen, zoo dat de vreemdeling hem zulk een bestuur, zulk een regeering zou kunnen benijden. Laat onze politiek in Azië van dien aard zijn, in de eerste plaats, dat wij er het vertrouwen en de genegenheid hebben van de bevolking van Ned.-Indië, dat wij dit deel van Azië opvoeren tot een staat van ontwikkeling en van welvaart, waardoor het bij de opleving van Indië eene plaats in Azië inneemt, welke maakt, dat de andere Aziatische rijken, met name ook Japan, niet anders dan een welwillende, vriendschappelijke, samenwerkende verhouding wenschen.

Verdachtmaking van onze regeering en openlijke uiting van vrees voor het verlies onzer koloniën door struikrooversneigingen van Japan, in de toekomst nog gesteund door Engeland en Amerika, zooals in de bijdrage van prof. Steinmetz gelezen wordt, rechtvaardigen op zich zelve de verontwaardiging van ons belangstellend lid.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De bevloeiing der Tjihea-vlakte.

In *De Loc.* vinden we dienaangaande een en ander vermeld.

De *Tjihea*-vlakte, ingesloten door de *Tjitaroem*, de *Tjisokan* en de afvoerleiding van laatstgenoemde rivier naar het Oosten, tusschen *Tjiranjang* en *Radjanandala* gelegen, is berucht wegens de daar heerschende malaria en bekend doordat de bodemproductie er te wenschen overlaat.

Beide euvelen, veroorzaakt door te veel stilstaand water, zullen bestreden worden, zoodat het aantal

broedplaatsen der muskieten zal verminderen en de verzuring van den bodem tegengehouden worden.

Tot nu toe kreeg de bevolking zooveel bevloeiingswater als ze wilde, zelfs de sawahs, welke niet bebouwd werden, kregen water.

Voor een practische waterverdeeling zal de Tjiheavlakte in zes complexen verdeeld worden, waarvan er telkens drie, die op eenigen afstand van elkaar gelegen zijn, bevloeid worden, zoodat de bewoners van de niet bevloeide complexen op de andere kunnen gaan werken, zonder dat ze groote afstanden behoeven af te leggen.

Het doel is om gedurende een deel van het jaar elke sawah droog te laten liggen, zoodat de grond kan uitzuren en de broedplaatsen van muskieten in aantal zullen verminderen.

Als de hoofden en dessabesturen de bevolking goed van het nut der te treffen maatregelen weten te doordringen, zal ze in haar eigen belang er ongetwijfeld de hand aan houden.

Een tweede verblijdend feit is, dat de landbouwleeraar te Bandoeng de bevolking van bedoelde vlakte uit den waan geholpen heeft, dat op haar gronden geen tweede gewassen konden worden geplant.

Nabij de dessa *Djati* heeft bedoelde landbouwleeraar een in onbruik geraakte, tot rawa geworden sawah, nadat deze gedraineerd was door afvoersloten, beplant met *katjang soeoek* en suikerriet o.a., en beide gewassen willen er goed groeien.

Een aanvraag om een concessie voor de oprichting van een suikerfabriek moet reeds in zee ziin. Het verzoek moet kans hebben om toegestaan te worden ondanks het verbod om in de Preanger een suikerfabriek op te richten — welk verbod verband houdt met de vrees, dat de sereh-ziekte in het bibit zal sluipen, welke in dit gewest op groote schaal verbouwd wordt — daar het hier een vrij geisoleerd gebied betreft.

Technicum of technische hoogeschool.

Eenigen tijd geleden trachtte *J. C. H.* in dit blad aan te toonen, op grond van het aantal geslaagden in de eindexamens der H.B.S.-en in Indië, dat een hoogeschool in onze overzeesche gewesten, vooralsnog geen reden van bestaan had. Van verschillende zijden, zoowel in Nederland als in Indië, werd die bewering aangevallen. Ook alweer op grond van cijfers hebben anderen trachten te betoogen, dat de tijd voor het stichten van een hoogeschool in Indië reeds aangebroken is, en de laatsten juichten bij de gedachte, dat er weldra een Technische Hoogeschool zou verrijzen.

De in deze rubriek onlangs meegedeelde onthulling van „*De Indiër*" zal wellicht die hoop eenigszins hebben doen verflauwen, maar zeker is het, dat verschillende plaatsen in Indië zich reeds nu de eer of het voordeel betwisten om de toekomstige hoogeschool binnen hare paggers te huisvesten.

Naar aanleiding van een en ander heeft de *Preanger Bode*, zooals *De Loc.* meldt, nog eens het advies ingewonnen van menschen, die met kennis van zaken konden oordeelen en die als hun meening te kennen gaven, dat een Hoogeschool in Indië nog niet bestaan kan.

Immers, gesteld, dat men beginnen zou met de opleiding voor civiel en werktuigkundig ingenieur en voor geologie en chemie, zoo zou men daarvoor een 20 à 25 professoren noodig hebben, die voor de algemeene wetenschappen er bij geteld.

In Indië zou men misschien een 5 of 6 geschikte krachten kunnen vangen, doch de overige zouden uit Holland moeten komen, dat zelf schaars voorzien is. Daarenboven zullen weinig hoogleeraren op een leeftijd van 45 à 50 jaar lust hebben om naar het warme Indië te trekken, waar ze hun wetenschappelijk milieu zullen missen, tenzij ze door een buitensporig hooge betaling verlokt worden. Het geheele aantal zal men echter ook dan niet krijgen.

„Wil men hier een hoogeschool, gelijkwaardig aan Delft, dan kan men niet schipperen met de eischen. Het eind-examen H.B.S. zal dus als fundament genomen moeten worden.

Nemen we de Hollandsche statistieken tot grondslag, zien we na, welk percentage der jongelui na het eind-examen naar Delft gaat, dan zou dit cijfer, toegepast op het aantal, dat hier van de H.B.S. komt, jaarlijks vijf studenten voor de hoogeschool opleveren!"

Meer H.B.S.-en is daarom de eisch van de tegenstanders.

„Zelfs voorstanders van een technische hoogeschool konden niet verder met hun plannen komen dan de oprichting van één enkele faculteit."

Ligt het in het voornemen, om in Indië een technicum op te richten, zoo is het een fout een bepaalden opleidingsvorm te willen opvijzelen met mooie titels.

Zijn de leerlingen, afgeleverd door de middelbare technische school of het technicum, geen ingenieur in de volledige Hollandsche beteekenis van het woord, noemt hen dan geen „Indische" ingenieurs.

„Indisch" dokter, „Indisch" rechtsgeleerde, „Indisch" ingenieur, op deze wijze wordt aan „Indisch" steeds meer de gedachte verbonden van halfslachtig, minderwaardig en gebrekkig.

Geeft den titel, dien de betrokkenen met eere kunnen dragen, die aangeeft, wat zij zijn.

Wij wenschen geen Ersatz-hoogeschool en Ersatz-ingenieurs. Het geheele Indische Ersatz-systeem kweekt slechts ontevredenheid, omdat het zoo gemakkelijk met het beruchte en veel misbruikte begrip „achteruitstelling" wordt verbonden.

Indien dadelijk ronduit gezegd was, wat men met de „hoogere technische opleiding" bedoelde, zou wellicht de reactie minder fel zijn geweest.

Thans is de surprise velen tegengevallen, terwijl zij toch een kostbaar en waardevol geschenk bevatte."

Bevordering van de visscherij.

De *Sumatra Post* deelt mee, dat, ten einde een meer intensieve bevissching van de Indische zeeën mogelijk te maken, besloten is, om de visschersbevolking in staat te stellen haar bedrijf ook in volle zee uit te oefenen. Nu moet ze het oogenblik afwachten, dat de visschscholen dicht genoeg bij de kust zijn, om ze te bemachtigen. Wil men dit doel echter bereiken, zoo zullen niet alleen de bedrijfshulpmiddelen voor dat doel geschikt gemaakt moeten worden, maar men zal ook de mogelijkheid moeten scheppen om motorvisschersvaartuigen en vischcarriers toe te laten. De aanleg van enkele kleine visschershavens in de belangrijkste visscherij-centra zal daaraan tegemoet komen. Zoo zal te *Pasongsongan* op Madoera een visscherijhaven aangelegd worden. Verder zal de Regeering rechtstreeks ingrijpen

FEUILLETON.

De overstrooming van Batavia.[1])

—o—

De heele kampong Pedjambon stond blank. Menschen liepen er tot aan de dijen in 't water, dieper de kampong in reikt het tot aan het middel.

Uit de Europeesche huizen aan den rand van de kampong werd huisraad weggedragen. Men was gewaarschuwd voor de bandjir, die om acht uur komen zou. Ook inlanders zag men met pakken beladen, uit het duister van den kampongrand door het donkere water baggeren. Er waren er nog zoovelen, die hunne huizen niet verlaten hadden, of er in terug gekeerd waren met have en goed, al was het water nog niet geheel weggezakt. Nu trokken ze naar de Willemskerk, de vele treden van de breede stoepen op, om een veilig onderkomen te zoeken. Overal lagen ze, in de portalen, onder de overdekking achter de kerk, in de groote ronde ruimte der kerkzaal, in de aangrenzende kamers. Familie naast familie, elk gezin op z'n vierkantje, zittende of liggende op matten. De *barang* diende tot scheidsmuur tusschen deze tijdelijke woninkjes. Kinderen liepen spelend door de groepen.

Vrouwen rommelden in hun kisten, zoekend naar kleeren, schikkend de in de haast bijeengeraapte eigendommen. Moeders met zuigelingen aan de borst lagen of zaten op de matjes. Geen geklaag was te hooren, zelfs zag men hier en daar echte *senênggezichten*. Wel werd druk gepraat. Nooit hoorden we in een Protestantsche kerk zooveel geroezemoes van luidpratende menschen.

Niets, dat wees op droefheid, groote smart. Maar toch, in een hoek van de consistorie-kamer, half in 't duister, lag een vrouw op een rottan-langestoel, van betere komaf, naar de kleeding te oordeelen. Een doek, een *sarong*, had ze over 't hoofd geworpen en zoo lag ze, sliep, of veinsde te slapen, schijnbaar onwillig om zich te toonen aan de nieuwsgierige blikken der langs haar heen drentelenden.

Even hadden we daar gestaan, toen een militair binnenkwam. Op een vraag van den politie-agent, die ons vergezelde, antwoordde hij, dat hij zocht naar een zuster van zijn vrouw, die pas bevallen was, en in de thans overstroomde kampong woonde.

Ze moest in de kerk gevlucht zijn. Hij vond haar niet. Een poos later zagen wij den man door den donkeren plas de kampong inwaden, tot z'n middel soms inzakkend, om de jonge moeder te zoeken, hoewel een der omstanders verzekerde, dat de vrouw er niet meer was, dat ze er uit was gedragen, toen het water een voet hoog onder haar ledikant stond.

Een vreemd schouwspel deed ons bij het weggaan even stilstaan om toe te kijken. Een der inlanders, die hun toevlucht hadden gezocht op het portaal achter de kerk, verrichtte, op z'n matje, z'n plichten als Mohamedaan. Een biddende volgeling van den profeet in een Christenkerk!

In de dwarsgangen tusschen Goenoeng Sahari—Tanah Njonja en Defensielijn v. d. B. en Boengoeran stond steeds veel water. In Gang Cornelius waadden de menschen tot over de knieën in het water.

Vele huizen van de Defensielijn, aan den kant van kampong Djawa en Kepoe (Kemajoran) stonden blank.

[1]) Overgenomen uit de „Java-Bode" van 15 Febr. j.l. Red.-Com.

door onderwijs te doen geven aan toekomstige visschers, terwijl ze voorlichting zal doen geven door ter zake kundige technische ambtenaren, die in Nederland opgeleid zijn en voor welk doel een zout- en een zoetwatervischvijver van 10 en 5 bouws aangekocht zijn.

Ten einde de noodige leiding te geven aan de binnenvisscherij, zal het thans beschikbare personeel (één adviseur en één deskundige) met nog 2 adviseurs uitgebreid worden.

Pogingen worden aangewend om te *Pegambiran*, nabij de hoofdplaats Cheribon, een onder Europeesche leiding staande Visscherijvereeniging op te richten, die zich ten doel stelt, door middel van fuiken of sero's op intensieve wijze het visscherijbedrijf uit te oefenen en de gevangen visch niet alleen te Cheribon te verkoopen, maar ook per spoor naar elders te vervoeren. Om de deelneming zoo algemeen mogelijk te maken, zal het bedrijfskapitaal gevormd worden door aandeelen van *f* 10.—.

De Nederlandsch-Indische Veeartsenschool in de toekomst.

In de *Veeartsenijkundige bladen* is van de hand van Dr. H. J. Smit, leeraar aan de N.-I. V. S., een artikel over bovenstaand onderwerp geschreven, waarover de *Java-Bode* een en ander meedeelt.

Aangaande de ontwikkeling van de veeartsenijkunde in Indië wijst Schr. er op, dat het veeartsenijkundig staatstoezicht op het oogenblik staat in het teeken van de veeteelt. Het beoogt naast bestrijding der besmettelijke veeziekten vooral de uitbreiding en verbetering van den veestapel. „Het onvermijdelijk gevolg van die uitbreiding is, dat er meerdere individuën ontstaan, die aan ziekte onderhevig zijn. Om deze te genezen en voor ziekte te vrijwaren, zijn dus meer deskundigen noodig."

Door het intensiever worden van het veeartsenijkundig staatstoezicht, zullen een grooter aantal ressorten van kleineren omvang ontstaan, die een grooter aantal personen voor de bediening er van eischen.

Daar door de verbetering de individueele waarde der dieren stijgt en ze een kostbaarder bezit worden, zal de eigenaar eerder dan tot nu toe het geval was, een geneeskundige raadplegen.

„De meerdere waarde van het dier brengt met zich een verlangen naar meerderen waarborg, naar minder persoonlijke risico. Dus zal het verzekeringswezen toenemen en dat dwingt op zijn beurt den verzekerde weer tot tijdig inroepen van geneeskundige hulp."

Door de opkomst der hygiëne zullen de locale raden steeds meer gedwongen zijn hun aandacht te schenken aan vleesch- en melkkeuring, zoodat in de toekomst nog tal van diergeneeskundigen noodig zullen wezen, die in de volgende rubrieken zullen te verdeelen zijn:

1°. Hygiënisten, te verdeelen in bestrijdings-veeartsen (de tegenwoordige gouvernements-veeartsen en adjunct-idem) en keurings-veeartsen voor vleesch- en melkkeuring.

2°. Zoötechnici, zich uitsluitend bezig houdende met veeverbetering en economie.

3°. Particuliere veeartsen voor de behandeling van zieke dieren.

4°. Militaire paardenartsen.

5°. Zij, die een wetenschappelijke loopbaan volgen in het laboratorium of bij het onderwijs.

Door het streven der regeering om steeds meer van inheemsche krachten gebruik te maken, zal het aantal Europeesche veeartsen zich weinig meer uitbreiden, het aantal Inlandsche daarentegen zooveel te meer.

Moet het aantal abituriënten van de Indische Veeartsenschool dus aanmerkelijk toenemen, zoo rijst de vraag, of de tegenwoordige plaats van vestiging geen onoverkomelijke bezwaren voor een normalen ontwikkelingsgang zal opleveren. Schr. meent, dat dit het geval zal zijn èn wat betreft de leeraren èn wat de leerlingen aangaat. De eersten zullen te Buitenzorg steeds meer het gemis aan contact voelen met den medicus, hetgeen alleen verkregen kan worden in een middelpunt van medische instellingen, zooals Weltevreden dat biedt in zijn beide geneeskundige laboratoria en de Stovia.

De leerlingen, wier aantal steeds zal toenemen, zullen te Buitenzorg niet den overvloed van studiemateriaal vinden, dien een groot bevolkingscentrum oplevert. „Dat materiaal omvat in de eerste plaats het klinische. Hoe meer patiënten een kliniek bezoeken, hoe grondiger de daar opgegaarde kennis zal wezen.

Verder eischt de vleeschkeuring veel meer verscheidenheid van materiaal dan Buitenzorg ooit kan leveren."

Schr. geeft den raad om bij de eerste de beste gelegenheid de school over te brengen naar het voor haar aangewezen centrum Batavia, waartoe de gelegenheid zich zal voordoen, wanneer het Instituut Pasteur naar Bandoeng overgeplaatst wordt, daar de dan vrij komende localiteit zeer geschikt zou blijken voor een veearstenschool. Het Departement van Landbouw zou zeker aanstonds beslag leggen op de te Buitenzorg vrij komende gebouwen.

Suriname.

„*De West*" van 22 Februari geeft „een terugblik op 1917", waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het jaar 1917 opende onder vrij gunstige vooruitzichten. Dank zij de hooge marktprijzen, vooral in Europa, was de landbouw in 1917 vooruitgegaan. Na de depressie van voorgaande jaren, hadden weder verschillende ondernemingen winsten gemaakt, en men hoopte op hetzelfde in 1917.

De moeilijkheden hebben zich echter in dat jaar dermate opgestapeld, dat de toestand van den landbouw in plaats van gunstig, nu bepaald critiek is geworden.

De voornaamste reden daarvan is het gebrek aan gelegenheid tot verscheping naar Europa. Op dit oogenblik ligt in de kolonie duizend ton koffie opgeslagen, ter waarde van een millioen gulden. In Amerika is voor dit artikel geen prijs te maken, zóó zelfs, dat een Surinaamsch koopman onlangs koffie invoerde uit Amerika, omdat hem die goedkooper kwam te staan, dan wanneer hij het artikel in de kolonie kocht.

Kan koffie lang bewaard worden, met cacao is dit niet het geval. Men moet noodgedwongen dit product, waarvoor in Europa fancy-prijzen te maken zijn, tegen lage prijzen verkoopen in Amerika. Het suikergebrek in Amerika, waardoor de bereiding van chocolade stremming ondervond, deed de aanvraag inkrimpen en drukte de prijzen nog meer neer.

Men zegt, dat in dit opzicht eenige verbetering is

Een sombere nacht, waarin rondwaarde luguber de dood.

Op de daken, tegen de vensters, onheilspellend gekletter van den stortregen. Het helle gaslicht werpt uit het warme vertrek door de ruiten een stralenbundel naar buiten, verlichtend de groote droppels, die even zoovele parelen schijnen.

En door het regen-gespetter tallooze andere geluiden, gedempt of hard-somber, maar steeds laag grommend, zekere voorboden van een groot tragisch-gebeuren. Af en toe het gevoel van den wind door de reten van de recht-gesloten deuren en ramen, brengend een luchtstroom koud en guur. Hier en daar het gekraak van een tak, dan een doffen plons op den water-doordrenkten grond. Angstige dierengeluiden, instinctief hulpgeschrei; de paarden schuw, het gevaar voorvoelend, trappen de sluitboomen hunner stallen stuk en vluchten, vluchten weg in den somberen nacht, waarin rondwaarde luguber de dood.

Plots zwijgen alle stemmen uit de natuur. Een korte pauze; verschrikkelijk die stilte, want ze komt onverwachts. Ze wijst nog zekerder op een groote ramp, dan dat gekletter, gebruis en gerommel van te voren.

Een stilte......, neen toch niet, heel in de verte een geruisch als van het door den wind zacht-bewogen riet, een geruisch als van smetteloos witte, bruidsgewaden. Maar zij die ze dragen zijn bruiden van den dood. Straks komt hij ze opeischen, straks voert hij ze mee naar zijn lichtlooze gebieden...... en reeds kondigt hij zijn komst aan met een Valse Macabre.

Gestaag wordt duidelijker het geruisch, langzaam voorbaarder steeds: Voor hen die deze stem meer hebben gehoord, beteekent zij de voorbode van de grootste verschrikkingen.

Gestaag wordt duidelijker een aanrollen uit de verte, een gebruis, een gegrom, een zieden, een koken, een rommelen oorverdoovend.

De regen valt met hernieuwde kracht neer, de wind rukt dof-loeiend boomen en huizen, en alles wat zich in zijn weg bevindt mee.

En overal klinken hulploos-klagend *tong-tong*-slagen.

Door de ruiten schiet naar buiten een heldere bundel gaslicht, divergeerend en gebroken door den neerplassenden regen. Maar voldoende nog, om flauw te overschijnen een stukje water-bedekte straat.

Vage silhouetten neergehurkt op de bermen. Gedempte gesprekken, droevig, tonen van berusting, van Oostersche berusting en hier en daar duidelijk een zucht: Allah Akbar" „God is groot".

Het zijn menschen uit de kampong, die redding zoeken, voor zich en voor het beetje goed, dat zij bezitten, en hun gedachten dwalen af naar de verlaten woningen, waarin nog glimmen de kolen, stille getuigen van den overrompelden avondmaaltijd.

De woning, die kort geleden nog werd gebouwd, van het geld, dat de padioogst had opgebracht de woning, waarop Kromo en Sarina trots zijn, omdat nieuw roode pannen beschermen tegen zon en regen... maar niet tegen de kali, die straks zijn rood bruine watermassa's over de dessa's heenbraakt, mee sleurend al, wat in den weg staat. Het vee wordt zooveel mogelijk de vrijheid gegeven: koeien, schapen, paarden, kippen, allen zoeken ze een veilig heenkomen, loeiend, blatend, in doodsnood. Dit is een helsch leven, een ondragelijk geluid.

Al hooger en hooger stijgt het water, hier en daar loopen de straten onder; de lagere kampongs zijn overrompeld. Nauw konden de kampongbewoners ontsnappen aan den alles-verstikkenden greep van het waterspook. Zij hebben beschutting gezocht, in hoogere streken.

In hoogere streken......, ach, droevig sarcasme, alsof het daar zoo veilig is alsof niet ook reeds daar

gekomen. Cacao staat echter locaal nog genoteerd op 50 à 52 cent per kilogram.

Een andere ernstige tegenslag voor den landbouw is het toenemend gebrek aan arbeidskrachten, door de stremming in de immigrátie. Met een bloedend hart heeft men reeds op verschillende ondernemingen een gedeelte der cultures moeten abandonneeren. Niet alleen zijn er geen handen om het bestaande te onderhouden, doch zelfs voor den koffiepluk ontbreken de krachten. Alsof dit niet erg genoeg is, heeft het gouvernement — daartoe gedrongen door den voedselnood — aan de plantages den eisch moeten stellen om nog een deel van hun arbeiders aan de cultures te onttrekken, voor den aanplant van voedselgewassen. De maatregel is onvermijdelijk, maar noodlottig voor de cultures, waarvan de welvaart der kolonie in zoo hooge mate afhankelijk is.

Ook andere bedrijven ondervinden in toenemende mate hinder van den voortdurenden oorlogstoestand, met daaruit voortvloeiende belemmerden in- en uitvoer, stijgende prijzen, enz. Wordt de verwachting, dat 1918 het einde van den oorlog brengt, niet verwezenlijkt, dan wordt de toestand zeer critiek in de kolonie en is ernstige stagnatie in verschillende bedrijven te voorzien.

Het afgeloopen jaar rolde men er, zoo goed of zoo kwaad als het ging, nog doorheen, en had de fiscus zelfs een betrekkelijk niet ongunstig jaar. De gewone middelen brachten een paar ton meer op dan geraamd was. De *ups and downs* in de kolonie uiten zich gewoonlijk niet hetzelfde jaar in de opbrengst der middelen. In 1916, toen er vooruitgang was, bleven de middelen, hoewel flink stijgende, nog beneden de raming. Het loopend paar was er teruggang, maar bleef het accres aanhouden en overschreedt de opbrengst verre de raming.

Een lichtpunt is de bauxiet-industrie, waarvan deskundigen de beste verwachtingen blijven koesteren voor de toekomst. De grootsche opzet van dit bedrijf bracht nog al wat geld in omloop en bevorderde aldus de algemeene welvaart.

Een industrie, die ook de aandacht gevestigd houdt al kwam zij nog niet tot groote ontwikkeling, is de verwerking van mangrovebast voor looistof. De daarvoor opgerichte onderneming van den heer Hamel Hamelsmith aan de Coppename, blijft een zekere bedrijvigheid ontwikkelen. Vrij wat machinerieën zijn door haar aangevoerd, een flinke motorboot is in aanbouw; met groote ponten (die gesleept worden) wordt een geregeld verkeer met de stad onderhouden en onlangs vond de eerste belangrijke verscheping van de mangrovebast plaats, n.l. 32 ton.

Een ongekende toestand is in de kolonie ontstaan, door het vooruitzicht op hongersnood. Gelukkig neemt de rijstproductie gestadig toe (het afgeloopen jaar bedroeg de productie ruim acht millioen kilogram padi) zoodat wij mogen hopen spoedig, wat dit artikel betreft, onafhankelijk te worden van het buitenland."

Daarna geeft het blad een vergelijkend overzicht over 1916 en 1917 van de onderscheidene cultures en industrieën. Onze ruimte gedoogt niet, dit overzicht hier over te nemen. Wij schrijven daaruit slechts het volgende over:

„De koffie-productie blijft zich prachtig ontwikkelen. De productie op de plantages, vooral die welke over geld en arbeidskrachten voor een behoorlijk onderhoud kunnen beschikken, overtreft verre de raming, door dr. Cramer in 1911 gemaakt, betreffende de gemiddelde productie van Surinaamsche Liberia koffievelden, cijfers die destijds door Indische specialiteiten overdreven optimistisch werden genoemd.

Hadden de Surinaamsche plantages het afgeloopen jaar evenveel gelegenheid gehad koffie naar Europa te verschepen als in 1916, dan zouden schitterende winsten gemaakt zijn. De productie is ongeveer verdubbeld. Het uitvoercijfer wijst dit wel is waar niet uit, doch dit komt doordien eind December een onverscheepte voorraad van 8000 balen koffie aanwezig was."

* * *

Men schrijft uit het district Saramacca aan „*De West*" van 5 Maart:

„De Creolen landbouwers in dit district geven teekenen van nieuw leven. Zij willen zich in de productie van levensmiddelen niet laten overvleugelen door de Britsch-Indiërs, en zijn met ijver aan den gang. Verschillende vereenigingen worden gevormd tot onderlinge hulp en een daarvan heeft besloten om het geheel te stellen zonder gouvernements voorschotten."

* * *

Uit „*De West*" van 12 Maart:

„De verordening op arbeidsplicht heeft reeds den gewenschten preventieven invloed. Verschillende leegloopers beginnen een heenkomen te zoeken naar de districten, waar zij — willen zij op den duur eten — wel zullen moeten werken. Ook vele meiden, die het tot dusver overbodig vonden te werken, zijn ijverig zoekend naar een dienst."

Voor hen, die in Suriname gekant zijn tegen de „beperking van de burgerlijke vrijheid" door deze verordening, schrijven wij hier twee Reuterberichten van 23 Mei over, het eerste uit Albany, het tweede uit Washington:

1. In navolging van de maatregelen, die de gouverneurs van andere staten genomen hebben, maakt gouverneur Whitman bekend, dat van 1 Juni af aan de onlangs door de volksvertegenwoordiging van zijn staat aangenomen wet strikt de hand gal gehouden worden, volgens welke alle mannen tusschen de 18 en 50, die recht van lijf en leden zijn, verplicht zijn nuttig werk te verrichten. Het bezit van onafhankelijke middelen of groote inkomens mag geen verontschuldiging zijn om zich aan productieven arbeid te onttrekken.

2. Volgens de maatregelen, aangekondigd door den provost-marshall, generaal Crowder, zullen na den eersten Juni allen, die onder de wet op de aanvulling van de legersterkte vallen, te kiezen hebben tusschen werken en vechten. Dit geldt niet alleen voor menschen, die zonder werk zijn, maar ook voor al diegenen, welke een zoogenaamd „niet noodzakelijke" betrekking vervullen. Zij krijgen ander werk, of worden bij het leger ingelijfd. Spelers, sterrenwichelaars, menschen die karweitjes doen op de renbanen, enz., vormen een rubriek op de nieuwe lijst.

Evenwel zijn daar ook op vertegenwoordigd kellners, portiers, bedienden in societeiten, hotels en ook bedienden en klerken in winkels. Wie zijn werk niet voor nuttiger werk wil ruilen, wordt in dienst gesteld.

Men verwacht van dit plan, dat het tekort in arbeidskrachten bij den landbouw, den scheepsbouw en de munitiefabricatie zal worden opgeheven. Naar

de rollende, borrelende bandjir zijn stem heeft verheven, alsof ook niet reeds daar met sikkel en zandglas, de dood ze heeft bereikt, die arme vluchtelingen, die niets meer te verliezen hebben, dan het leven, het leven, dat gered moest worden, ten koste van alles.

Huiveringwekkend-hol klinken de tong-tong slagen, hulp-smeekend, maar hier is geen hulp te verwachten, hier schieten de menschen krachten te kort, kunnen alleen offers worden gebracht, geen offers worden voorkomen.

Daar bij de groote brug, dreigt een verschrikkelijk gevaar. Het water wordt in zijn razenden loop gestuit door een paar zware stoomstammen, die dwars voor de peilers liggen en die zoo de brug ondermijnen.

Het ijzeren gevaarte kraakt en beeft bij iederen nieuwen vloed, die met titanen kracht tegen de boomstammen beukt. Hoe de ramp te keeren? Een mensch zou hier veel onheil, en een onnoemelijke schade kunnen voorkomen. Maar het leven was er zoo goed als zeker mede gemoeid.

Beneden ziedt en kookt en borrelt en bromt de witgeschuimde massa. Machteloos staren de menschen naar beneden. Touwen en kabels waren er voor het grijpen, maar wie zou ze om de boomstammen durven slaan? Reeds tweemaal heeft een commissaris van politie luid zijn stem verheven, reeds tweemaal heeft hij een ruime belooning beloofd aan hem, die het wagen dorst. Neergehurkt aan de kanten beyond zich een dicht opeengepakte massa van-alles-beroofden.

Een panghoeloe, geheel in het wit, prevelt eentoonig zijn tooverspreuken. Voor de derde maal wil de commissaris roepen. Maar dit blijkt niet noodig te zijn. Langzaam staat op een forsche gedaante.

Bij het flikkerend licht van een stormlantaarn, blijkt het een jonge man te zijn: regelmatig zijn gelaatstrekken en van eenen Herculischen bouw. Hij is bijna geheel naakt, en antwoord op de hem gestelde vragen met een steriotyp „saja". Men bindt hem een dik touw om de lendenen en geeft hem een kabel mee, die hij moet trachten om de boomstammen te slaan. Plotseling is het stemmen geroezemoes gestaakt, zelfs de panghoeloe heeft opgehouden met prevelen.

Een zachte plons wordt gehoord, nettegenstaande het donderend lawaai daar beneden. Geen woord wordt vernomen onder de omstanders, allen luisteren in gespannen verwachting.

Het touw spant zich, de kabel wordt aangetrokken, hij ligt om de beide boomstammen heen. Net dat men den moedige ophalen wil, daar slingert het touw vervaarlijk, beneden hoort men een doffe smak. Men haalt op, maar het lijkt wel of men met een levenlooze te doen heeft. Zwaar gewond en buiten bewustzijn is de held. De boomen kunnen worden verwijderd, doch zal dit niet ten koste gaan van dat jonge, edele leven.

Hij wordt bij een geneesheer binnen gebracht: deze schudt het hoofd, de toestand is hoog-ernstig.

Het water is gezakt, de poreuze bodem heeft veel opgezogen, voorloopig is het directe gevaar geweken, maar nog zwaar-gezwollen staat de rivier. Het schijnt, dat er nog geen offers genoeg werden gebracht.

Machteloos, zieltoogend ligt in het hospitaal de moedige Inlander. Hij is nog slechts bij machte, op de aanbieding van een ruime belooning voor zijn gedrag, te stamelen „Geeft dat geld maar aan de velen, die alles verloren hebben."

Toen stierf hij.

Dit is één voorbeeld, er zijn er meer. De schade door den bandjir veroorzaakt is groot, de ellende nameloos.

mate het noodig is zal de lijst van niet noodzakelijke bedrijven worden uitgebreid.

Suriname is wel is waar geen oorlogvoerend land, maar men strijdt er tegen een gevaarlijken vijand... den honger.

* * *

Op een vraag door het lid der Tweede Kamer, den heer Ketelaar, op 17 Mei ingezonden, betreffende den duurtebijslag aan gepensionneerde Nederland-Indische landsdienaren en hun weduwen, heeft de Minister van Koloniën op 23 Mei geantwoord:

Krachtens Koninklijke machtiging zijn bij den Raad van State aanhangig gemaakt wetsontwerpen tot wijziging en verhooging voor het dienstjaar 1918 van het Iste hoofdstuk der begrooting van Nederlandsch-Indië, de koloniale huishoudelijke begrootingen van Suriname en Curaçao en het XIde hoofdstuk der staatsbegrooting, waarbij de noodige gelden worden aangevraagd voor de toekenning van den duurtebijslag aan de gepensionneerde Nederlandsch-Indische en West-Indische landsdienaren en hunne weduwen en weezen.

* * *

Reuter seint uit Washington:

„De Amerikaansche War Trade Board heeft besloten, vergunningen te verleenen voor den uitvoer van tarwe en meel naar Nederlandsch West-Indië en Curaçao. De toewijzing, welke aan de behoeften der eilanden zal tegemoet komen, zal van tijd tot tijd geschieden en het meel zal aan de Nederlandsche regeering worden geconsigneerd, ten einde een billijke verdeeling te verzekeren."

„Nederlandsch West-Indië en Curaçao". Laat ons hopen dat Suriname hieronder valt.

Een nader bericht van Reuter aan de N.R.Crt. van 4 Juni luidt o.m.:

De War Trade Board heeft eveneens faciliteiten verleend voor de verscheping van een lading meel uit Argentinië naar Nederlandsch Guyana, zulks boven de ladingen meel, welke reeds zijn toegestaan uit de Vereenigde Staten voor Ned. Guyana en Curaçao.

* * *

De Oost-Indische ambtenaar met verlof, P. Westra te 's-Gravenhage, laatstelijk controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, is voor een tijdvak van vijf jaren, ingaande met den dag van inscheping af, gesteld ter beschikking van den gouverneur van Suriname, ten einde in die kolonie te worden belast met de waarneming van de betrekking van sub-agent voor de immigratie, met dien verstande, dat de gouverneur bevoegd is zijn tewerkstelling zoo noodig of gewenscht op een vroeger tijdstip te doen beëindigen.

In verband met deze ter beschikkingstelling, vestigen wij de aandacht op de volgende opmerking van den heer *Sibinga Mulder*, bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer op 9 April (zie Handelingen blz. 2213):

„Maar of we contract-immigranten houden of vrije dito, de aanstelling van een agent-generaal, die hun taal kent, dus Hindostannie en Javaansch, zal een groote verbetering zijn en eenige kijk in het landbouwbedrijf zal daarbij tevens nuttig zijn voor de controle inzake de betaling van den arbeid. Dit plan van den Minister, dat ik opmaak uit de aanstelling van zoo iemand als adjunct-agent-generaal, juich ik van ganscher harte toe."

Het zou zeker van groot belang zijn, zoo de heer *Westra*, behalve het Javaansch, ook nog een der talen machtig was, die de Britsch-Indiërs in Suriname spreken. Wij nemen dit aan op gezag van den heer *Sibinga Mulder*. De tolken op het immigratiedepartement zullen niettemin niet gemist kunnen worden.

* * *

Uit een verslag in de *N. R. Ct.* van 27 Mei van de vergadering op 25 Mei door de Nederl. Botanische Vereeniging te Amsterdam gehouden, laten wij hier volgen, hetgeen de heer *H. J. van Eckeren* mededeelde over de ademwortels bij Symphonia globulifera:

„Deze plant, die behoort tot de familie der Guttiferen, is een ongeveer 20 M. hooge boom, voorkomend in trop. Amerika (o.a. in Suriname) en in West-Afrika. Hij is in Suriname vrij algemeen, groeit in moerassige bosschen langs de rivieren en is bij de inlandsche bevolking bekend onder den naam van Mane en Matakki. De stam levert een hars, die bij den scheepsbouw wordt gebruikt. Verschillend materiaal, vooral uit Suriname, dat zich bevindt in het herbarium van de Utrechtsche Universiteit, werd gedemonstreerd. De plant bezit, evenals verschillende andere moerasplanten, ademwortels. Merkwaardig is echter, dat dit z.g. kniewortels, wat wel van sommige Mangroveplanten bekend was, maar niet van boomen, die in zoetwatermoerassen groeien. De wortels zijn bedekt met lenticellen, soms in kringen staande, soms onregelmatig over de oppervlakte verspreid. De anatomische bouw komt het meest overeen met die van de Amerikaansche mangrove-plant Laguncularia racemosa. De secundaire bast is sterk ontwikkeld en vertoont wijde intercellulairen en lysigeen ontstane holten (op tangentiale doorsneden vooral goed zichtbaar, zelfs met het bloote oog), die tot luchtkanalen worden. Zonder moeite kan door een stuk wortel geblazen worden, en wanneer het eene einde afgesloten is, komt de lucht in fijne belletjes uit de lenticellen te voorschijn."

Een afbeelding van een moeras met zulke wortels, in Suriname trompetterzwamp genoemd, vindt de lezer op Tab. III fig. 2 van Prof K. Martin's „*Westindische Skizzen*", Leiden 1887.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Javaansche Deli-Kolonie. De redactie van het om de veertien dagen verschijnend blad *Soeara Djawa* heeft zich gewend tot den administrateur van de onderneming *Soengei Parit* in de onderafdeeling Padang en Bedagei van de afdeeling Deli en Serdang en van dezen de bevestiging gekregen van het bericht, dat de onderneming 700 bouws beschikbaar heeft gesteld voor de vestiging van een Javaansche kolonie. De administrateur deelde nog mede, dat van de zich aldaar vestigende Javanen geen huur zal worden gevorderd, doch dat de niet voor eigen gebruik benoodigde *padi* aan de onderneming zal moeten worden geleverd tegen marktprijs. In het bouwen van huizen zullen de belanghebbenden worden tegemoet gekomen door de levering van atap, waarvan de kosten in payementen betaald kunnen worden.

Holl. Mohamedaansche School. De *Neratja* bevat een bericht uit Solo, volgens hetwelk aldaar een drietal onderwijzers, afkomstig van de Kweekschool, uit 's lands dienst zijn getreden en een Hollandsch-Javaansche school hebben opgericht, waar hetzelfde onderwijs zal worden gegeven als aan de Hollandsch-Inlandsche scholen en bovendien godsdienstonderwijs. Voorts zouden er plannen bestaan ook een Hollandsch-Mohamedaansche school op te richten.

Jav. Nat. Congres. Het bestuur van de vereeniging *Wedyo Poeoko* onder leiding van den heer D. van Hinloopen Labberton, heeft verscheidene vereenigingen en vooraanstaande personen uit de Javaansche wereld uitgenoodigd, om besprekingen te houden voor een aanstaand Javaansch nationaal congres. Dit congres zal ten doel hebben de Javaansche taal en letterkunde, alsmede het *Kawi* en het Sanskriet weder hoog te houden, te beoefenen en te propageeren, zoomede al wat leerrijks in die talen is voor de groote menigte bereikbaar te maken.

De Volksraad. Een „Inzender" in het weekblad „*Medan Boediman*" vergelijkt den Volksraad bij een wajangvoorstelling, waarin de leden de rol vervullen van wajang-poppen en de Regeering die van *dalang*, terwijl *Kromo* toekijkt en niets van de zaak verstaat, doch slechts enkele bewegingen van de poppen ziet.

Een Godslasterlijk artikel. De *Sarekat Islam* hield te Soerabaja een vergadering om te protesteeren tegen een artikel van de hand van *Raden Marto Darsono* in het te Solo verschijnend Javaansche blad *Djawi Hisworo*, een artikel, dat heel wat opschudding in de Inlandsche wereld heeft veroorzaakt. Er waren een 4000 personen aanwezig, onder wie *Tjokroaminoto*, vertegenwoordigers van de *Centrale C. I.*, een afgevaardigde van de Kartinischool, afgevaardigden van Arabische vereenigingen te Tegal, Solo, enz. Velen voerden het woord onder wie *Tjokroaminoto* en bijna alle vertegenwoordigers van vereenigingen. Overal zouden protestvergaderingen belegd worden. Na afloop der vergadering werd geld opgehaald ter ondersteuning van de noodlijdenden te Trenggalek.

Bovengenoemd artikel is in den vorm van een samenspraak tusschen twee Javanen: *Marto* en *Djojo* geheeten, in welk gesprek eerstgenoemde o.m. gezegd heeft: „*sebab Goesti Kandjeng Nabi Rasoel itoe minoem tjioe A.V.H. dan minoem madat kadang kadang klèlèd djoega soeka.*" (Hetgeen beteekent, dat Mohamed jenever dronk en opium schoof, ook af en toe de klelet gebruikte d.w.z. het kleverige vuil, dat er na het rooken in de pijp blijft zitten). Een ongehoorde beleediging dus Mohamed en zijn 300 millioen aanhangers aangedaan. Een beroep werd gedaan op den Soenan, als beschermer en regelaar van den godsdienst, en gevraagd: of in zijn rijk op dergelijke wijze het geloof mag worden beleedigd? Op de vergadering werd besloten een request aan den Gouverneur-Generaal te zenden, waarbij gezegd, dat als vóór 7 April geen antwoord op hun request, waarin aangedrongen wordt, dat de regeering de schuldige lasteraars straft, ingekomen was, een beweging op touw zou worden gezet.

De Inlandsche journalist, die de geïncrimineerde woorden schreef, verklaarde, dat hij daarmede niet den Profeet bedoelde, omdat hij anders zou hebben geschreven: „*Kandjeng Goesti Nabi Mohamed Rasoel Allah*". Nog te minder zou hij op den Profeet hebben kunnen doelen — aldus zeide hij — omdat jenever A.V.H. destijds nog onbekend was. Hij zou

met de gewraakte uitdrukking alleen van den mensch zelf hebben willen spreken. *(Bintang Soerabaja).*

Dreigende Onrust. De *Oetoesan Hindia* bevat een correspondentie uit de Bataklanden over de onrust, die dreigt te ontstaan in verband met de aan particulieren toegestane erfpachtsperceelen. De bevolking, die vertrouwen begon te stellen in het welmeenen der Regeering door de verlichte belasting en heerendienstdruk, ziet nu plotseling een verkapte afpersing in het toestaan van hare gronden aan particuliere ondernemers. Zij ziet in deze een nog zwaarderen druk dan de vroegere belasting. Een paar maanden geleden hebben de ingezetenen van Pangariboean en Sigotom reeds per telegraphisch request bij den Gouverneur-Generaal geprotesteerd tegen de toelating van de landheeren tot het land, onder bedreiging, dat zoo het Gouvernement niet genegen mocht zijn om deze toelating te verhinderen, onderteekenaars zelf tot die daad zouden moeten overgaan. Een dag of wat na het verzenden van het telegram raakte de koelieloods in brand en werden landheer en diens personeel van het land Pangariboean verdreven. Gelukkig heeft de landheer geen gebruik gemaakt van zijn vuurwapen, waarmede hij reeds gedreigd had; anders zou hij in stukken zijn gehakt, zooals men vroeger met wijlen Controleur Muller had gedaan. Op 21 Januari, een paar dagen na het opstootje, vervoegden zich ongeveer 1000 menschen uit Pangariboean en Sigotom bij den Assistent Resident van Taroetoeng, die er op aandrongen, dat de Assistent-Resident zou verhinderen, dat de landheer en zijn opnemer verder gingen met openkappen van de bosschen. Toen de Assistent-Resident de opgewonden massa trachtte te kalmeeren, verklaarden zij botweg eigen rechter te zullen zijn, wanneer de Assistent-Resident zijn macht niet wilde doen gelden om het werk van den landheer te verhinderen. Ook de bevolking van Pakoe (Taroetoeng) en Habinsaran (Nassau) verklaarden liever dood te gaan dan te dulden, dat de landheeren maar ongestraft in hun land gronden kwamen rooven. Schrijver vraagt waarom gronden in de Bataklanden worden afgestaan aan vreemdelingen zonder beraad met den Radja en de bevolking. Het Gouvernement heeft in deze streken Europeesche ambtenaren van het Boschwezen geplaatst en mantris, wier taak het zoogenaamd is de bosschen te beschermen tegen het omkappen door de bevolking. Niemand mag een boom omkappen in het woud, niemand zijn ladang uitbreiden zonder vergunning van het Boschwezen. De straf, die den overtreder dreigt, is niet malsch. Het heette, dat men verhinderen wilde, dat de bronnen en de wouden uitgeput zouden raken, waardoor de streek zou kunnen worden getroffen. Nu schijnt men niet alleen die bepalingen en voorzorgsmaatregelen vergeten te zijn, maar het Gouvernement zelf moedigt de landheeren aan en beschermt hen in hun streven om groote complexen van de bosschen om te kappen. De Bataklanden zullen dus gebrek aan water hebben, en de weigronden voor het vee zullen herschapen worden in schatbronnen van de Europeesche landheeren. Niet alleen boschen en weidegronden, doch ook eenmaal de tuinen en erven in de kampongs zullen worden geroofd uit de handen der bevolking, want reeds nu hebben zich een paar landheeren gevestigd in de kampongs van Pangariboean en Nassau. Als verontschuldiging voor die rooverdaad hebben de Europeanen steeds beweerd, dat de Batakkers zelf te dom en te lui zijn om hunne gronden naar behooren productief te maken. Als zij dom zijn, aldus besluit schrijver, behoeft dat geen verwondering te baren, want hunne leiders, hunne opvoeders, het Gouvernement, hebben er nooit aan gedacht landbouwscholen voor de Batakkers in deze streken op te richten. Waarom wordt niet eens een poging gedaan om deze menschen vertrouwd te maken met de op moderne leest geschoeide kultuur? Dat zij lui zijn moet beslist worden tegengesproken. Op de verbouwing van inheemsche producten zooals *menjan* (wierook) en koffie hebben de Batakkers zich toen met grooten ijver geworpen. Het eerste product vooral vindt zijn afzetgebied over geheel Java en Singapore. Schrijver voorziet groote onlusten dan ooit te voren, wanneer het Gouvernement met de ijzeren vuist de exploiteerende heeren in deze streken blijft beschermen.

Contractkoelies. Te Medan werd door de S. I. een vergadering belegd, waarvoor een groote belangstelling bleek. Besproken werd het request aan de Tweede Kamer, betreffende de kontract-koeliës. Besloten werd in deze richting krachtig werkzaam te zijn en alle andere vereenigingen op te roepen om eenzelfde actie te entameeren. De vergadering verklaarde zich te kunnen vereenigen met het request, dat o.m. verzocht om afschaffing van alle heerendiensten. Onder de Europeesche aanwezigen bevond zich ook de president van de A.V.R.O.S. In het algemeen werd geklaagd over de slechte loonen der kontract-arbeiders, de bedriegelijke voorspiegelingen, waaronder zij naar Deli gelokt worden. Ter sprake kwam ook de Simeloengoensche kwestie. Gevraagd werd om een request aan de Regeering te zenden ten einde de overplaatsing van den heer Tideman te voorkomen. Waar evenwel niet bekend is, of het conflict tot overplaatsing zal leiden, zal met de concrete daad gewacht worden. Toen een der aanwezigen den heer Tideman vader der Inlanders noemde, steeg een donderend applaus in de vergadering op. *(Sinar Sumatra).*

Gekrenkte B.B.-ambtenaren. Uit Balapoelang schrijft men aan de *Sinar Djawa*, hoe de opvatting is van sommige ambtenaren B.B., als zij zich gepasseerd gevoelen. In de dessa Doekoehtengah heeft het Gouvernement een complex gronden van 20 bouws aan de bevolking reeds ter ontginning toegestaan. Aan deze ontginning kan echter nog niet begonnen worden, omdat in het midden van dat complex zich een bosch van 15 bouws bevindt, waarin honderden apen en tientallen zwijnen genesteld zijn. De bevolking, welke niet over vuurwapens beschikt, kan deze beesten niet uitroeien. Daarom blijven de 20 bouws bouwgronden maar braak, omdat de schadelijke dieren toch den aanplant zouden vernietigen. De eenigste manier om het kwaad te weren, is de ontginning van het bosch, en daarom hebben vijftien dessabewoners die 15 bouws aangevraagd. Hieraan is nog niet voldaan. Het heet, dat de fout ligt bij het feit, dat de aanvraag rechtstreeks aan den Assistent-Resident van Tegal werd ingediend instede van door tusschenkomst van den wedono van Balapoelang. Mogelijk voelt het districtshoofd zich in zijn wiek geschoten en daarom kunnen de arme dessamenschen nu lang wachten op de vergunning.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Hindoe-comité. In de *Bintang Soerabaja* is overgenomen, wat *Hazam* schrijft over het hooren van Douwes Dekker als getuige in het groot Hindoe-proces te San Francisco. Het verhoor, waaraan Douwes Dekker werd onderworpen, of liever zijn ondervraging, want hij treedt in dit proces als getuige op, heeft waardevolle zaken aan het licht gebracht. Zoo bleek o.a., dat Douwes Dekker verklaard heeft te Singapore, dat hij onder geen beding zou willen getuigen, wanneer het waar was, wat men hem te Singapore zeide ,dat er leden van het Hindoe-comité te Berlijn onder de beschuldigden waren. Hij moet zich uitgelaten hebben, dat men hem naar Amerika zou kunnen overbrengen, maar dat niets hem zou kunnen dwingen te getuigen, wanneer hij dat niet wenschte te doen. De Engelsche autoriteiten waren van oordeel, dat zij de risico konden nemen en op den 19en September werd D.D. naar Amerika gezonden onder de hoede van een Britschen agent. Den 20en October kwam hij te Vancouver aan, waar hij eenige dagen in verzekerde bewaring vertoefde, daarna naar Seatle werd overgebracht, waar de Amerikaansche autoriteiten de verantwoordelijkheid overnamen van de Britsche officials. D. D. werd daarna naar San Francisco overgebracht, waar hij een betrekkelijk groote mate van vrijheid heeft kunnen genieten en waar hij slechts onder bewaking stond van een agent van den Amerikaanschen geheimen dienst, die er voor te zorgen had, dat de tegenpartij geen ruggespraak met hem kon houden, of dat het mogelijk zou kunnen zijn, dat die tegenpartij getuigen zou kunnen doen hooren, die ook maar een schijn van kans konden hebben te kunnen mededeelen, dat zij D. D. alleen hadden gesproken en dat hij zich tegen hen zou hebben uitgelaten, dat hetgeen hij als getuige heeft verklaard, van nul en geenerlei waarde was. Het Openbaar Ministerie begrijpt, dat de verdediging inziet, dat zij voor een verloren zaak staat en dat zij voor geen middelen zal terugdeinzen, wanneer daardoor slechts een schijn van kans zou kunnen verkregen worden, dat de bezwarende getuigenissen der gouvernementsgetuigen konden worden aangevochten. D. D.'s getuigenis moge bezwarend geweest zijn voor de Duitsche Regeering en voor de Duitsche beschuldigingen, zij was in de eerste plaats doodend voor hem zelf. Men kan zeggen, dat D. D. op dit proces te San Francisco zelfmoord gepleegd heeft als politicus en als partijleider. Hij heeft toegegeven, onder eede, dat hij comedie speelde, toen hij de opdracht van het Hindoecomité te Berlijn aanvaardde, dus van den generalen staf, om zich te zullen belasten met het verspreiden van opruiende lectuur in Britsch-Indië. Hij heeft toegegeven, dat zijn bedoeling slechts is geweest zijn eigen doel te trachten te bereiken; welk doel dit was, heeft hij echter voor zich zelf gehouden. Volgens zijne verklaring zou zijn bezoldiging zes duizend gulden per maand bedragen voor den tijd, dat hij op reis was naar Britsch-Indië en gedurende de maanden, welke hij daar zou vertoeven, waar hij dan belast zou worden te Bangkok, Siam met de leiding der journalistieke propaganda en met het verspreiden van oorlogsnieuws, dat uit Duitschen koker kwam. Het is den schrijver persoonlijk niet duidelijk geworden, hoe dat in zijn werk moest gaan. Hij gelooft niet, dat D. D. Hindostan kent, zoodat waarschijnlijk een of meer assistenten belast zouden moeten worden met het vertalen van hetgeen D. D. op dat gebied in het

Engelsch schrijven zou. Uit het verhoor bleek verder, dat D. D. van Zwitserland uit, waar hij in nauw contact is geweest met eenige leiders van de Britsch-Indische beweging, voornamelijk met haar Dijl, reizen heeft gemaakt naar Berlijn, waar hem werd voorgesteld om op te treden als agent van het Hindoe-Comité. D. D. liet zich over dat Hindoe-Comité niet bijzonder vleiend uit. Hij verzekerde, dat de daden van dat comité zoodanig waren gehuld in een geheimzinnig waas, dat hij meermalen op het punt heeft gestaan den brui te geven aan de geheele onderneming. Er werd echter afgesproken, dat D.D. de leiding op zich zou nemen in Zwitserland voor het verspreiden in dit land van revolutionnaire lectuur, welke daar voor rekening van het Hindoe-Comité werd gedrukt en dat hij verder er voor zou zorgen, dat pakketten van die lectuur zouden worden gezonden naar Holland, van waar zij zouden worden doorgestuurd naar Ned.-Indië, om vandaar te worden geëxpedieerd naar Britsch-Indië. Van die verspreiding, noch van de doorzending naar Holland of Indië is echter iets gekomen, behalve dat D. D. aan eenigen zijner vrienden in Nederland exemplaren heeft ter hand gesteld van de door William Jenning's Bryan geschreven brochure over de Britsche Regeering in Indië. werd er door hem geen lectuur verspreid.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Het benutten van stroomen.

In bijna alle rapporten, die 't secretariaat-generaal van het Koloniaal landbouw congres te Parijs ontving, werd de wensch teruggevonden van de koloniale ontginners om een betere afvoer van de binnenlandsche producten naar de kust te krijgen. Voor den boschbouw, rijstbouw, olievruchtenbouw geldt dezelfde klacht over onvoldoende gelegenheid tot vervoer. 't Is een overbekende tekortkoming dat 't vervoer over zee gebrekkig is, maar hierin valt tijdens den oorlog niets te verbeteren. Voor de locale gemeenschap is echter wel verbetering aan te brengen, meent Ed. Buchère in la Dépêche Coloniale van 30 April. 't Spoorwegnet kan, al is er goed werk gedaan, slechts een uiterst klein gedeelte der Fransche kolonies bedienen. Uitbreiding stuit momenteel op onoverkomenlijke practische bezwaren, en dit zal na den oorlog nog zoo wel een tijd blijven daar 't moederland zelf 't materiaal dan ook moet aanvullen en uitbreiden.

Toch is 't een onafwijsbare eisch om de grondstoffen, die de koloniën beschikbaar kunnen stellen, en waarop Frankrijk tot een hoeveelheid van 10 milliard franken per jaar rekent, nu reeds een weg te bereiden naar de markten. De automobielen bewijzen reeds goede diensten, maar 't is een duur middel en afhankelijk van de aanwezigheid van goede en goed onderhouden wegen. De rivieren bieden een betere gelegenheid, Frankrijk heeft er niet genoeg aandacht aan gegeven. In Canada en de Staten van N. Amerika wedijvert de scheepvaartbeweging met 't spoorwegvervoer, al zijn de toestanden in menig opzicht verschillend, toch is daaruit, volgens den Schr., veel leering te trekken. Groote moeilijkheden waren daar ook te overwinnen, maar zij zijn dan ook overwonnen, zoodat b.v. een kanaal het schijnbaar onoplosbare vraagstuk heeft opgelost om de watervallen van de Niagara te omtrekken.

Daarna worden de werken der Engelschen in Egypte geroemd, die de bevaarbaarheid van de Nijl belangrijk hebben verbeterd. De katoen van 't geheele land wordt naar Alexandrië vervoerd, waar de balen gereed worden gemaakt voor de bestemming in Europa. In Britsch-Indië worden de irrigatiekanalen ook voor de scheepvaart benut.

Nederlandsch-Indië wordt door zijn kanalisatie en irrigatie ook ten voorbeeld gesteld; 't tropische klimaat geeft aan de te overwinnen bezwaren veel overeenstemmig met die welke Fr. in zijn tropengebied ondervindt.

Frankrijk is in dit opzicht achterlijk, ook in 't moederland. In de 18e en 't begin van de 19e eeuw kon Fr. op mooie waterwerken wijzen. Daarna heeft de spoorwegijver de waterwegen terzijde gesteld. In dit opzicht is alles te herzien en te verbeteren. 't Is niet te verwonderen, dat 't met de koloniën niet beter gesteld is. 't Kanaal door de Pangalanes in Madagascar, de vereeniging van de lagunes op de Westkust van Afrika, de verbetering van verschillende kanalen in Indochina, dit zijn alle werken op wier waarde niets wordt afgedongen, maar die op zich zelf staande uitingen in goede richting blijven. De inspanning moet 't karakter krijgen van een voorziening op groote schaal en in alle richtingen.

Van de stroomen is bovendien voordeel te trekken als bron voor beweegkracht. Zij wordt als zoodanig de witte steenkool genoemd, en kan inderdaad in 't gebrek van steenkolen voorzien. De rivier, die een te snelle, woeste stroom heeft voor de scheepvaart, kan de drijfkracht geven voor een electrische baan. De Belgen zijn er zoo op bedacht de watervallen van de Kongo, tusschen Léopoldville en de zee, te benutten voor hun spoorweg.

Zoo is van 't stroomend water voordeel te trekken voor de scheepvaart, de irrigatie en als drijfkracht, in 't bijzonder voor electrische beweging.

Ed. Buchère dringt vooral aan op 't aanleggen van kanalen of 't kanaliseeren van rivieren. Men vindt 't heel natuurlijk rechten te betalen voor de vaart door 't Suez- en Panamakanaal. Alle koloniale voortbrengers zullen evenzoo gaarne een redelijk recht betalen voor de vaart op de kanalen of verbeterde rivieren. 't Is zuinigheid, die de wijsheid bedriegt, om voor dit doel geen geld over te hebben en dit te bewaren voor spoorwegen, die er in lange toch niet komen zullen.

Oost-Afrika.

De Duitschers zetten, na uit hun gebied gedreven te zijn, den strijd voort in de Portugeesche kolonie. Ook daar wordt de actie tegen hen echter onverpoosd volgehouden. De Britsch-Portugeesche kolonnen ageeren straalgewijze naar de streek van de Loerio. Bij de krijgsverrichtingen op 22 Mei tusschen Nanoengo en Mahoea vielen eenige veldstukken en veel infanterie-uitrusting in handen van de Britten. Een Br. officier, 2 onderofficieren en een 30-tal Portugeesche inlandsche gevangenen werden bevrijd.

Interessant is dat koning Moesinga, van 't voormalige Duitsche gebied, dat nu door de Belgen bezet wordt gehouden, door bemiddeling van generaal Malfeyt aan koning Albert een verjaardagstelegram gezonden heeft. 't Eerste staatsstuk tusschen deze souvereinen gewisseld was van den volgenden inhoud: Heden is het de geboortedag van den Boela Matari. Ik wil denken over Boela Matari en tot hem spreken. Heden, evenals gisteren en morgen kan hij tot mij komen en bij mij leven. Ik dank hem uit naam van mijn geheele land en van ganscher harte voor de goedheid der Belgen, die zich overal bevinden. Mijn kinderen hebben hooren spreken over de vlag van Boela Matari en zijn begonnen deze te beminnen. Zij leeren de taal en de gewoonten, naar hun aard en denkwijze.

De sultan van Roanda. Yoko Moesinga.

Koning Albert heeft natuurlijk geantwoord. Hij dankt Moesinga voor zijn gevoelens van trouw en aanhankelijkheid aan de zaak der Belgen, waarvoor hij zeer gevoelig is. De koning wenscht slechts het welzijn van Moesinga en van zijn land en hij heeft daarom zijn soldaten en zijn ambtenaren gelast om hen als vrienden te behandelen. Moesinga kan steeds op de bescherming van den koning en van België rekenen.

Belgische koloniale commissie.

De heer J. Renkin heeft in den Haag een Belgische commissie voor koloniale studiën voor Nederland opgericht. Voorzitter is prins Albert de Ligne, ondervoorzitter L. du Castillon, secretaris-generaal Fr. Janssen. Die commissie zal gewestelijke comité's oprichten, wier taak 't is de aangelegenheden betreffende de Belgische kolonie in ons land bekend te maken. 't Eerste dezer comité is reeds in Den Haag geïnstalleerd. De Belg. gezant, baron A. Fallon, zat als eere-voorzitter de vergadering voor. De heer Dionel Wiener zette de taak van 't gewestelijk comité uiteen, dit zal vier afdeelingen hebben, voor economische zaken, voor studie, voor onderwijs en voor propaganda.

Vertegenwoordiging van Indië in 't oorlogskabinet.

Den 17en Mei verklaarde Lloyd George in 't Lagerhuis dat Indië in de toekomstige zitting van 't Rijksoorlogskabinet zal worden vertegenwoordigd door de „Secretary of state for India" en een vertegenwoordiger van 't Indische volk aan te wijzen door de Indische regeering. De onderkoning heeft hiertoe reeds een keuze gedaan en Sir Satendra Prasanna Sinha heeft de benoeming aangenomen. Bovendien is een der regeerende vorsten, namelijk de Maharajah van Patiala, uitgenoodigd de inlandsche staten te vertegenwoordigen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Levensbeschrijving van J. H. de Bussy.

In den 64en jaargang van Sijthoff's adresboek voor den Nederlandschen Boekhandel en aanverwante vakken (benevens aanwijzing der in Nederland uitkomende dag-, week- en maandbladen en tijdschriften) eene levensbeschrijving van den heer J. H. de Bussy (met portret), door F. W. Craandijk.

Zooals men weet, heeft de heer de Bussy (overleden te Amsterdam in Jan. l.l.) zich een grooten naam verworven door zijne Indische uitgaven en zal hij op dit gebied steeds in één adem worden genoemd met de firma's M. Nijhoff te 's-Gravenhage en E. J. Brill te Leiden. Zeer terecht schrijft de heer Craandijk dan ook:

Indië...... dat was het terrein, waarop hij zijn aandacht steeds en met voorliefde gevestigd hield. De Indische productenhandel en de verschillende cultures waren het rijke en uitgebreide veld, waarop hij het liefst de stof vergaarde voor de publicatiën, die allengs eene reeks fondsartikelen vormden, die op het gebied van onze tropische cultures en overzeeschen handel in aantal nog niet was geëvenaard, in belangrijkheid allerminst overtroffen.

Dit alles ging niet zonder bezwaren en tegenspoed. Toen de Bussy zijn „Handboek voor Cultuur en Handelsondernemingen in Nederlandsch-Indië" op touw zette, werd hem gevraagd of hij meende, dat men mal was om hem productiecijfers en andere geheimen te verstrekken ter publicatie in een boek, dat voor 't groote publiek bestemd was!

Maar...... die geheimzinnigheid verdween alras en lang duurde het niet, of van alle zijden ondervond hij medewerking en stroomden de gegevens toe.

Nevens het weekblad voor den handel en den kolonialen landbouw (De Indische Mercuur) werd het staat- en letterkundig maandblad De Indische Gids door hem uitgegeven en gedrukt. Naast bovenvermeld „Handboek" zag de „Indische Cultuur Almanak" het licht en vond allerwege ingang. Een uitgaaf van bijzonder gewicht, wel van veel hoofdbrekens, doch van onberekenbaar nut voor de handelswereld, was de Mercuur-Code, die het telegrafisch verkeer tusschen Nederland en de koloniën voor het eerst een zóó practischen tele-

gramsleutel verschafte, dat hij weldra op honderden kantoren in gebruik werd gesteld en reeds een derden druk beleefde. Naast deze publicaties moge hier nog worden genoemd het standaardwerk van den inspecteur der Indische cultures, Dr. K. W. van Gorkom, den man, wiens even algemeene als grondige kennis der verschillende producten van onzen Archipel een boek van zóó hooge waarde voor den handelaar en den planter in 't licht deed zien, dat het nu nog verwondering baart, hoe één persoon een zoo degelijk en veelomvattend werk heeft kunnen samenstellen.

De Bussy heeft een scherpen blik gehad om dergelijke ervaren en talentvolle mannen te kiezen en den takt dezen aan zich te binden.

Van een uitstervend volk op Ned. Nieuw-Guinea.

Door de missionarissen op Nieuw-Guinea wordt in den laatsten tijd met aandrang gewezen op een bij de Kaja-Kaja's voortwoekerend kwaad, waardoor deze volksstam met totalen ondergang wordt bedreigd, zoo niet intijds ingegrepen wordt. Door het stichten van modelkampongs trachten de R. K. Zendelingen met prijzenswaardigen ijver nog te redden wat te redden valt, maar dat bedoeld kwaad reeds te groote afmetingen heeft aangenomen, staat te vreezen. In een brochuretje van Dr. H. A. Pareau [1]) (onlangs overleden), die met eigen oogen de ellende heeft aanschouwd, zegt deze schrijver ongeveer het volgende:

Na de vestiging van het bestuur in deze gewesten, verspreidde zich langs de kust een stroom van vreemdelingen, paradijsvogeljagers en andere gelukzoekers. Onder deze lui trof men allerlei minderwaardige elementen, wier zedelijkheidsgevoel soms nog beneden dat dezer wilden stond. Door hen werden hier venerische ziekten ingebracht. Door de zedelooze instellingen dezer wilden (de kaja-kaja's maken zich schuldig aan het huldigen van het jus primae noctis) in de hand gewerkt, greep deze ziekte met onrustbare snelheid om zich heen. Men kon haren verderfelijken gang van kampong tot kampong volgen. Thans is de geheele kust besmet en zelfs gedeeltelijk het binnenland en men kan gerust aannemen dat minstens de helft der bevolking is aangetast. Het gevolg is een onrustbarend hoog sterftecijfer tegen zeer weinige geboorten. Zoo is gebleken uit een met volkomen nauwgezetheid bijgehouden statistiek door de pastoors van Obaka dat er in de twee kampongs Mewi en Obaka te zamen in vijf jaar op 110 sterfgevallen slechts 18 geboorten voorkwamen. Bovendien kwamen in dat tijdvak en in die kampongs nog 5 dood geboren kinderen voor.

Tot zoover Dr. Pareau, op wiens brochure we nogmaals de aandacht vestigen na de lezing van het droevig verhaal, van Pastoor P. Vertenten in de Java-Post van 1 Febr. j. l., hetwelk we onverkort hieronder laten volgen:

,,In Mewi even buiten het dorp is een schamel hutje gebouwd van bamboe en atap. Daarin woont een monster met name Oond-a-oond.

Een smerige lap bedekt zijne schamelheid. Mager zijn de beenen, dik de knieën, de borst is ingevallen, de buik puilt uit. Hier en daar geel-etterende wonden met rooden rand. Dat is zijn lijf.

Het hoofd is nog afschuwelijker: 't is omwonden met een oud stuk deken, dat eens rood was, nu stijf van vuil en etter; wenkbrauwen heeft hij niet meer, de oogleden zijn verschrompeld en verminkt, de neus is weggerot en door de groote holte ziet men in den viezen mond al wat hij eet of pruimt, want...... hij pruimt nog. De bovenlip is opgetrokken, op 't voorhoofd staan etterende puisten.

Hij brabbelt een onverstaanbaar bargoensch uit zijne rotte keel; maar ik versta hem toch; hij vraagt steeds hetzelfde: watten om zijne wonden te wasschen. Meer verlangt hij niet; ik kan gaan. Zóó leeft hij daar in zand en stof en vuil en stank verlaten door ieder. Als men hem nadert, houdt hij uit schaamte de hand voor het gezicht.

't Is geen melaatschheid, geen pest of lupus maar eene venerische ziekte die hem zóó heeft vervormd.

Oond-a-oond, gij waart vroeger een prachtkerel, forsch, gespierd, lenig in uw gang, uw mannelijk gezicht met dien forschen neus, die groote heldere oogen en vollen zwarten kroesbaard maakten u tot den schoonsten man van Mewi en gij gingt er groot op. Waarom hebt ge niet geluisterd naar onze vriendenraad, en waarom wildet gij, toen ge aangetast waart, niet door ons geholpen zijn?

Hij kon zich zelf wel helpen! Zelf was hij tooverspreuken rijk, die genezende kracht hebben op wonden, en vrienden (hij had er vele) zouden er over blazen, er gekauwde gember of kalmoes op spuwen, al prevelend hun ,,gamo—meeën'', tooverformules. Stukjes hout en ijzer en touw met gestold bloed eraan, werden z.g.n. uit Oond-a-oond's lijf gegoocheld, die (daar was men zeker van) er door een vijand-toovenaar waren ingeschoten en oorzaak waren dier wonden.

Oond-a-oond zelfs kauwde kruiden en bladen, bekend om hunne geneeskracht. Kolido zijne oude moeder, probeerde alle middelen, die één voor één weer opdoken in haar oude kajabrein, wanneer ze nadacht over vroegere tijden en naging wat anderen heil had gebracht.

Vijf jaar lang werkte Oond-a-Oond dagelijks aan zijne wonden, hij kon er niet afblijven, hij krabde de roofjes weg, 't moest genezen, gauw; maar niets hielp, integendeel, met zijne ongewasschen handen bracht hij de smetstof over op neus en keel en oogleden.

Sindsdien aanschouwt hij van 's morgens tot 's avonds in een klein spiegeltje de verwoesting van zijn gelaat.

Dikwijls zag ik hem meewarig het hoofd schudden, terwijl hij 't spiegeltje weer in zijn mandje borg: vroeger was hij zóó'n kerel geweest, en nu?

Ware hij vroeger gestorven, van verre zouden kennissen en vrienden gekomen zijn om te weeklagen bij zijn lijk, om den weemoedsvollen doodenzang te zingen, en er zou een rouwmaal geweest zijn als een feest!

Nu zal Oond-a-oond, wanneer hij binnenkort sterft, tevreden moeten zijn met het allerminste, waarmee men den geest van een overledene afschepen kan: eene begrafenis zonder veel complimenten en een ,,papissamoe'', een héél klein rouwmaal.

Zijne eigen familie schaamt zich over hem! Ongelukkige Oond-a-oond!''

We voegen aan het bovenstaande slechts toe de woorden van Dr. Pareau op blz. 13 van zijn aangehaalde brochure:

,,Indien niet onverwijld doeltreffende maatregelen genomen worden, is de bevolking van Zuid-Nieuw Guinea ten doode opgeschreven en zal dit vonnis binnen zeer weinige jaren voltrokken zijn.''

[1]) Van Banda naar Merauke. Reisindrukken en een Noodkreet.

De Banier.

In het Nr. van 22 Febr. van dit weekblad het zesde vervolg van ,,Een en ander over Bali'', door v. D. — Verder een artikel: De aanvang van de opiumellende in deze gewesten (wordt vervolgd) door M. T. — Ten slotte o.m. een opstel van den hulpprediker J. Hessing over drankmisbruik en prostitutie te Timor-Koepang hetwelk een scherpe critiek inhoudt op de beweringen van ,,een officier, gewezen gezaghebber van Alor, vijand van Christendom en zending'', die in een Ind. courant heeft geschreven dat Koepang een plaats is ,,waar dronkenschap en prostitutie hoogtij vieren, als wellicht nergens in ons schoon Insulinde''.

Govert Cnoll.

Aan deze persoonlijkheid, in de jaren 1705—1709 Commandeur en Oppergezaghebber ter Oostkust van Java, wijdt de heer A. K. A. Gijsberti Hogenpijl eene beschouwing (welke nog vervolgd zal worden) in de jongste afl. van het Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde. Schrijver heeft in hoofdzaak zijn gegevens ontleend aan nog niet gepubliceerde bronnen in het Rijksarchief te 's-Gravenhage berustend. Zijn oordeel over Cnoll, die als dienaar der Oost-Indische Compagnie in de laagste tot de hoogste rangen een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld (met name is zijn invloed op den gang van zaken gedurende den 2en Javaanschen Successie-oorlog zeer groot geweest), is lang niet zoo ongunstig als dat van andere geschiedschrijvers (De Jong e.a.)

Nederlandsche Zendingsbode.

In No. 11 van den 29en jaarg. schrijft J. P. van Bruggen een artikel over totemisme (waaronder men in het algemeen verstaat de gewoonte van sommige natuurvolken om hun stam, clan of familie te benoemen naar een bepaalde dier- of plantsoort. Dier of plant, soms ook wel een levenloos voorwerp, wordt dan den stamnaam en het stamteeken, totem). — Ook vervolgt Mr. J. W. Flieringa in dit Nr. zijn reisherinneringen uit Nederlandsch Oost-Indië.

Het uitbreidingsplan der Gemeente Semarang.

Nadat de ir. A. Plate een voordracht heeft gehouden (verschenen in de Ingenieur van 20 April j.l.) over een algemeen uitbreidings- en verbeteringsplan voor de gemeente Semarang, verschenen in hetzelfde blad bedenkingen tegen dit plan, resp. van de irs. H. Maclaine Pont en W. Elenbaas. Deze bedenkingen nu tracht de eerstgenoemde nu weer te ontzenuwen in het jongste Nr. van de Ingenieur.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 22: Tweede Indische week te Utrecht. De hygiënist in Nederlandsch-Indië. Voordracht van Dr. G. Grijns, gehouden op 2 Mei 1918 te Utrecht. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift ,,Tectona'', door A. te Wechel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Industrieële mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen. Enz.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Over ,,Eene scheepshuishouding bij de O.-I. Comp.'' schrijft de heer S. Kalff in het jongste Nr. van ,,Het Nederlandsche Zeewezen'' een artikel waarvan het vervolg in een volgend Nr. zal verschijnen.

Dezelfde auteur geeft nog in Nr. 21 van ,,Eigen Haard'' bijzonderheden over de Bataviasche Schouwburg, in 1817 aldaar door een Indische rederijkerskamer opgericht.

Archief Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 6 van den 1en jaarg. van dit nieuwe periodiek bestaat uit een zeer uitvoerige bibliographie over de cultuur en bereiding van rubber, omvattende de periode 1910—1916; samensteller is Dr. A. A. L. Rutgers.

No. 1 van den 2en jaarg. (Jan. 1918) bevat o.m.: Het materiaal der crêpewalsen, door F. C. van Heurn. — Het vochtgehalte en het drogen van ruwe rubber, door F. C. van Heurn. — Iets over het vochtgehalte van ondernemingsrubber op Java, door Dr. O. de Vries.

Locale Belangen.

In 1919 zal de aan de N.-I. Gas-Mij. verleende concessie ten einde loopen. Naar aanleiding hiervan zijn in verschillende gemeentebesturen stemmen opgegaan

om in dat jaar tot overname van bedrijf over te gaan; wat het onderwerp eener bespreking vormt voor den heer J. J. Rückert in het 1 Febr. 1918-Nr. van „Locale Belangen". — In hetzelfde orgaan blijkt (uit eene aankondiging) dat het Decentralisatie-Verslag over 1916—1917 is verschenen.

Publicaties Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat.

Als bijlagen van afl. III van den 10en jaarg. dezer publicatie een bijdrage van G. J. Zuyderhoff: De mechanische coagulatie van Hevealatex; en van Th. B. A. Fraubel: Koffiefermentatie.

Afl. IV is grootendeels gewijd aan besprekingen betreffende de instelling van kamers van landbouw in Ned.-Indië.

Helopeltisbestrijding.

Mededeeling No. 29 van het Proefstation Midden-Java bevat een beknopt verslag der Helopeltis-bijeenkomst (28 Juli 1916) door P. van der Goot en Dr. W. Roepke.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 9: De Mataramsche vorsten (vervolg), door N. — De padvinders in Ned.-Indië, door C. L. (wordt vervolgd). — Sonnetten, door L. Thijs. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (vervolg). — Postenleven door F. J. van der Lijke-Prins.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Kennisgave dat het Kantoor en de Leeszaal der Afd. in de Laan van Meerdervoort 187 van *29 Mei tot en met 18 Juni a.s. GESLOTEN* zullen zijn.

Voor inlichtingen wende men zich gedurende dien tijd schriftelijk tot den Secretaris, Ieplaan 1.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Geldelijke Verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1917.

Exploitatierekening.

Debet.

1917.		
1 Jan. Aan Ondersteuningsfonds. Jaarlijksche bijdrage		f 100.—
1 Jan. Studiefonds. Jaarlijksche bijdrage		,, 100.—
31 Dec. Effecten, Koersverlies		,, 217.50
Meubilair, 20 pCt. afschrijving		,, 64.25
Onkosten.		
Salarissen	f 1028.—	
Huishuur	,, 550.36	
Kantoorbehoeften	,, 163.62^5	
Schrijfloon	,, 41.54	
Porti	,, 73.11	
Reiskosten	,, 160.58	
Receptiekosten	,, 23.30	
Gas	,, 20.60^5	
Telefoon	,, 188.23	
Waterleiding	,, 27.72^5	
Brandstoffen	,, 57.67^5	
Diversen	,, 221.03^5	
		,, 2555.78^5
Boekwerken		,, 65.15
Koloniaal Weekblad		,, 14543.48
Lidmaatschappen		,, 13.55
Propaganda		,, 848.89
Abonnementen		,, 80.03
Inlichtingendienst		,, 1405.17^5
West-Indische commissie		,, 52.35
Voordeelig saldo		,, 674.49
		f 20720.65

Credit.

1917.	
6 Sept. Per Regeerings-subsidie	f 3000.—
31 Dec. Contributies	,, 3649.88
31 Dec. Koloniaal Weekblad	,, 13900.03
31 Dec. Interest	,, 170.74
	f 20720.65

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS,
wd. Penningmeester.

Balans op 31 December 1917.

Debet.

Kas, Saldo		f 1195.12^5
Effecten.		
f 3600.— 3 % N.W.S. à $69^{13}/_{16}$ =	f 2513.25	
4 m. Rente à 3 % =	,, 36.—	
f 800.— 2½ % N.W.S. à $59^{1}/_{8}$ =	,, 473.—	
6 m. Rente à 2½ % =	,, 10.—	
229 Aandeelen N.V. „Boeatan", nominaal f 11450.— P.M.		f 3032.25
Rijkspostspaarbank.		
Saldo op boekje No. 77954	f 71.66.	
Saldo op boekje No. 77967	,, 77.02	
		f 148.68
Leden en Afdeelingen.		
Achterstallige contributie 1916	f 1160.—	
Achterstallige contributie 1917	f 1811.20	
		f 2971.20
Nederl.-Ind. Handelsbank, Saldo deposito		f 602.—
Meubilair, Inventaris		,, 257.—
Debiteuren, Saldo		,, 109.20
Nederlandsche Bank, Bijkantoor Rotterdam, Saldo		,, 63.79
		f 8379.24^5

Credit.

Geldleening, Saldo	f 625.—
Ondersteuningsfonds, Saldo	,, 261.09^5
Studiefonds, Saldo	,, 451.86
Kapitaal	,, 7041.29
	f 8379.24^5

's-Gravenhage, 31 December 1917
S. E. & O.

GROOSS
wd. penningmeester.

Rekening van het Fonds van Bijstand, Opvoeding en Leiding van in Nederland studeerende Jongelieden over het jaar 1917.

Debet.		Credit.	
1917.		1917.	
19 Juli. Aan 200 reglementen	*f* 9.25	1 Jan. Per Overgenomen van de rekening kapitaal	*f* 423.61
31 Dec. Boekwerken	,, 2.50	1 Jan. Jaarlijksche bijdrage van de Vereeniging	,, 100.—
31 Dec. Kantoorbehoeften	,, 10.—		
31 Dec. Schrijfloon	,, 25.—		
31 Dec. Porti	,, 15.—		
31 Dec. Receptiekosten	,, 10.—		
31 Dec. Saldo	,, 451.86		
	f 523.61		*f* 523.61

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. penningmeester.

Rekening van het Fonds tot Ondersteuning van Personen, Commissies en Instellingen over het jaar 1917.

Debet.		Credit.	
1917.		1917.	
31 Dec. Aan Saldo	*f* 261.09[5]	1 Jan. Per. Overgenomen van de rekening kapitaal	*f* 161.09[5]
		1 Jan. Jaarlijksche bijdrage van de Vereeniging	,, 100.—
	f 261.09[5]		*f* 261.09[5]

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. Penningmeester.

Begrooting 1918.

Ontvangsten:			Uitgaven:		
Regeeringssubsidie		*f* 3000.—	Inlichtingendienst		*f* 2000.—
Contributies		,, 4000.—	Ondersteuningsfonds		,, 100.—
Koloniaal Weekblad.			Studie-Commissie		,, 50.—
Advertentie-contracten	*f* 16000.—		West-Indische Commissie		,, 40.—
Losse advertenties	,, 520.—		Leestafel		,, 160.—
Abonnementen	,, 60.—		Lidmaatschappen		,, 130.—
		f 16580.—	Propaganda		,, 500.—
Interest		,,,, 150.—	Onkosten,		
Inlichtingendienst		,, 250.—	Salarissen	*f* 1106.—	
Huishuur		,, 400.—	Huishuur	,, 750.—	
			Kantoorbehoeften	,, 100.—	
			Porti	,, 75.—	
			Reiskosten	,, 150.—	
			Receptiekosten	,, 25.—	
			Gas- en Waterleiding	,, 50.—	
			Telefoon	,, 175.—	
			Brandstoffen	,, 55.—	
			Diversen	,, 114.—	
					,, 2600.—
			Koloniaal Weekblad.		
			Uitgever	*f* 11000.—	
			Provisie	,, 5440.—	
			Honoraria	,, 1850.—	
			Diversen	,, 110.—	
					f 18400.—
			Onvoorziene uitgaven		,, 400.—
		f 24380.—			*f* 24380.—

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. Penningmeester.

Ingezonden.

Eenzijdige Voorlichting.

Hooggeachte Redactie.

De Haagsche correspondent van de Londensche ,,Times'' schreef in zijn blad van 10 Mei j.l. een artikel getiteld ,,German agents in the East stirring up Dutch Mahomedans'', waarin hij een relaas gaf van eene lezing voor de Utrechtsche studenten, op 3 Mei door mij gehouden.

Aangezien dat relaas door zijn onvolledigheid en eenzijdigheid (alleen de Duitsche intriges, en dan nog niet eens volledig, werden vermeld...... terwijl over de door mij gegeven veel grootere reeks der Japansche intriges en over de rest — vier vijfde gedeelte — van de lezing gezwegen wordt) aanleiding zal kunnen geven tot verkeerde conclusies, roep ik beleefd de gastvrijheid van Uwe kolommen in, om een en ander recht te zetten. En aangezien de groote waarschijnlijkheid bestaat, dat deze berichten langs telegrafischen weg zijn overgebracht naar Azië (Singapore-pers b.v.), waardoor ze ook hun weg zullen vinden in de Indische pers, zou ik tevens die Indische pers willen verzoeken, mijne rectificatie te willen overnemen.

Ik heb de navolgende bezwaren tegen de door de ,,Times'' gegeven voorstelling van zaken:

Ik heb de Duitsche militairen in het Indische leger in geen enkel opzicht beschuldigd van hun plicht tot nu toe niet loyaal te hebben vervuld. Ik heb alleen betoogd, dat — bij een conflict in Indië, waarbij Duitsche belangen worden geschaad — eene speculatie op de verloochening hunner nationaliteit ongeoorloofd is. Voorts vertelde ik niet, dat in 1916 ongeveer 50 pCt. van de Mohammedaansche soldaten deserteerden, maar gaf ik de cijfers uit het Koloniaal verslag, dat in 1916 waren aangenomen als recruut 2375 Mohammedaansche militairen en dat er 829 deserteerden.

Deze deserties schreef ik in de éérste plaats toe aan ontevredenheid over de tenachterstelling bij de Christen-soldaten, terwijl ik mijn vermoeden uitsprak, dat Duitsche agenten (niet-militairen) in dezen bodem van ontevredenheid wroeten.

Bij het vermelden van pro-Duitsch-Turksche uitlatingen van de ,,Oetoesan Hindia'', het hoofdorgaan van de Sarekat Islam, verzuimt de correspondent daarbij te accentueeren, dat ik nadrukkelijk eenige kwade trouw bij de Inlandschse leiders uitsloot, doch alleen mijn vrees uitsprak, dat de leiding over de van alle kanten opgehitste, minder ontwikkelde en ten rechte ontevreden massa's hun zal ontvallen. Ditzelfde verzuim pleegde de correspondent bij de vermelding van de agitatie Sneevliet te Semarang. Sneevliet acht ik te goeder trouw revolutionair-socialist.

Als Duitsche agenten noemt de correspondent de gepensionneerde officieren Keil en Von und zu Egloffstein, broeder van den Kamerheer van den Duitschen Keizer. Deze laatste naam is door mij uitsluitend genoemd om aan te toonen, dat er niet alleen ,,onbeteekenende'' Duitsche militairen in het leger dienen. Op geen enkele wijze is door mij iets op den heer Egloffstein aangemerkt. Wel heb ik Keil genoemd als een van de heeren, die met een fez op het hoofd in de Preanger-kampongs rondscharrelt en tevens heb ik genoemd een zekeren heer Auer, militair instructeur van China, die kort vóór den oorlog naar Indië uitweek, terwijl de heer Hellferich door mij werd genoemd, als bekend uit het proces van San Francisco, waaruit bleek, dat deze invloedrijke Duitscher agitaties in Britsch-Indië van uit Batavia leidde.

Voor wat betreft het opkoopen door dezen politieken agent van het ,,Bataviaasch Handelsblad'', toonde ik niet aan, dat kort daarop in het Bataviaasch Handelsblad pro-Duitsche artikelen verschenen, maar betoogde ik, dat kort daarop in dat blad, middels hoofdartikelen, werd gepropageerd voor een verbond tusschen Nederland, Duitschland en Japan.

Welk verbond ik om verschillende redenen ontraad, zooals bekend uit mijne lezing, op 23 Mei te Delft gehouden, en waarvan een verslag werd opgenomen in de groote bladen van 24 Mei j.l.

Dat aldus van eene politieke voordracht slechts een tiende gedeelte wordt vermeld en dan uitsluitend een reeks Duitsche intriges, moet beslist een verkeerden indruk vestigen.

Ik dank de redactie dan ook ten zeerste voor de gelegenheid, mij geschonken, deze zaken even recht te kunnen zetten, waardoor ik tevens waarborgen heb, dat ook in Ned.-Indië te goeder tijd deze rectificatie zal bekend worden.

Hoogachtend,

H. J. VERMEER,
oud-kapitein O.I.L.

Den Haag, 2 Juni '18.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstbdoden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 24. Donderdag 13 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

PROGRAMMA

voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West" te Apeldoorn, op Zaterdag 6 Juli 1918 (Zie Meded.).

1 uur n.m. Noenmaal in het hotel „De Nieuwe Kroon", Loolaan, te Apeldoorn, door het bestuur der afdeeling Apeldoorn, aangeboden aan de Hoofdbestuursleden.

2 uur n.m. Hoofdbestuursvergadering in hetzelfde Hotel.

2½—4½ uur n.m. Algemeene vergadering in hetzelfde Hotel.

Na afloop van de algemeene vergadering wandeling in het Koninklijke Park.

6 uur n.m. Gezamenlijk middagmaal in hetzelfde Hotel (prijs ƒ 3.— per persoon).

8 uur n.m. Javaansche en Soendaneesche Sproken door den heer B. Alkema, afgewisseld door muziek en zang van eenige leden van de Krontjongclub der M.K.L.S. te Deventer.

Gelegenheid tot overnachten (vanaf ƒ 2.75 per persoon) zal bestaan in het reeds genoemde Hotel „De Nieuwe Kroon."

Leden, die de vergadering zullen bijwonen en aan het middagmaal om 6 uur n.m. wenschen deel te nemen en/of logies wenschen te bespreken, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den Secretaris der afdeeling Apeldoorn, den heer T. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan 7, aldaar, die zoo vriendelijk zal zijn om voor de bespreking zijne tusschenkomst te verleenen.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Misvatting.

Wij ontvingen onderstaand schrijven, waaruit blijkt, dat wij verleden week in het artikel „*Prof. Steinmetz over Japan's verraderlijke en hebzuchtige neigingen*", onze bedoeling niet duidelijk genoeg schijnen uiteen gezet hebben, om misvatting te voorkomen. Daar 't misschien anderen evenzoo gegaan is, plaatsen wij gaarne dit „Ingezonden stuk", met een kleine opheldering.

„Leiden, 7 Juni 1918.

Geachte Redactie.

Met verbazing en ergernis las ik in het „Koloniaal Weekblad" van 6 Juni 1918 een redactioneel artikel, dat geschreven was naar aanleiding van een protest tegen het overnemen van Prof. Steinmetz' artikel in „De Toekomst", getiteld: „De Toekomst van Nederlandsch Indië". Zeer zeker is het goed, een stuk als dat van Steinmetz aan de lezers van dit blad bekend te maken, vooral waar er een rubriek „Literatuuroverzicht" bestaat, die zonder commentaar verschillende meeningen kan opnemen. Wat de tweede alinea betreft ga ik dus geheel met den redacteur mee.

Daarna komt echter, o wonder, het commentaar, waarvan het niet-aanwezig zijn eerst werd toegejuicht: „Prof. Steinmetz behandelt een afgezaagd thema. De spionnage-vrees is een uiting van kleingeestige schuwheid voor den vreemdeling, dien men liefst buiten de deur zou houden, of. lukt dit niet met goed fatsoen, dan onze kostbaarste voorwerpen voor zijn oog en mogelijke begeerlijkheid verborgen houden. Het is een uiting van den echten Jan Salie-geest, die het liefst rustig in zijn hofje onopgemerkt blijft."

Het kunststuk is geleverd: het waarschuwen voor buitenlandsche indringers, toekomstige vijanden, nu spionnen, is met een fraaie tirade geproclameerd tot een uiting van den Jan Saliegeest!

Wel zegt de redacteur even verder, dat er veel reden toe is, sommige lieden van spionnage te verdenken. Hij, die er tegen waarschuwt en aandringt op maatregelen om een buitenlandsch gevaar te keeren, uit echter opeens een Jan Salie-geest. Men kan natuurlijk van meening verschillen omtrent de soort van maatregelen, maar de wensch dat ze genomen worden getuigt van voorzichtigheid en flink aanpakken tegelijk, en is verre te verkiezen boven den wensch, alles maar op zijn beloop te laten en Gods water over Gods akker te laten loopen.

Met dank voor de opname,

W. J. LEYDS Rzn.,
Leiden. Cand.-Ind. Ambt."

Vertrouwen geeft vertrouwen en wekt genegenheid, wantrouwen baart wederkeerig wantrouwen en voedt haat. Staat een kalm denkende, rustig handelende, niet door vrees en wantrouwen beïnvloede en niet tot zenuwachtig handelen gedreven regeering, die de *welvaart* van het volk of van de volkeren, over wie zij gesteld is, vóór alles op het oog heeft, niet het sterkst in den vloed der tijden? *Alles maar op zijn beloop laten en Gods water over Gods akker laten loopen*, wie heeft dat beweerd? Wie zal ontkennen, dat men dijken stellen moet tegen de schadelijke uitwerking van dien vloed en daartoe zal een wel bestuurd volk met liefde meewerken en offers brengen. Mits, het hoofd kalm blijve, en men niet als een angstige vrek voortdurend op den loer ligt, of een vreemdeling ons huis nadert en dezen als een verrader of een belager beschouwt. In het laatste geval lokt men berooving en iedereen vergenoegt er zich in, zooals in Hooft's Warenar met de pot de sympathie van het publiek niet is voor den beroofde, maar voor den roover, evenals in Molière's blijspel niet voor den *waakzamen* Harpagon.

Het is zeker een droevig gebrek van ons, Nederlanders, niet alleen van den allerlaatsten tijd, maar reeds van zeer lange dagteekening, om met wegdenking van Oranje's spreuk: „*Je Maintiendrai*", steeds angstig te overwegen door wie wij zullen worden opgeslokt.

Men roemt Japan om zijn vlugge ontwikkeling, die het van een haast onopgemerkt rijk in korten tijd gemaakt heeft tot een mogendheid, met wie overal ter wereld rekening gehouden wordt. Er bestaat nu een neiging om voornamelijk te denken, dat Japan zijn opkomende macht zal misbruiken om een struikrooverspolitiek te volgen, naar het voorbeeld van de minwaardige elementen uit de Europeesche beschavingswereld. En ieder meent de regeering, in een constitutioneel land, met een volksregeering als het onze nog wel, te mogen verdenken van blind te zijn voor dreigend gevaar en geroepen te zijn om haar te waarschuwen *voor buitenlandsche indringers, toekomstige vijanden, nu spionnen.*

In de dagbladen, onlangs nog in een driestar van *De Standaard*, als een gerucht, vond men opgenomen het bericht, dat uit officieele kringen in Tokio gemeld wordt „dat men er op bedacht was, zich met „Nederland als in oorlog geraakt aan te dienen, zoo„dra mocht blijken, dat Nederland, in zijn regelin„gen met Duitschland, ook maar in iets getreden „was, dat aan Duitschland eenig voordeel beloofde „boven de Geallieerden. Of dit zoo was of niet was, „zou men te Tokio geheel op eigen gezag beoordee„len, en was men in het Japansche Kabinet metter„daad van oordeel, dat Nederland aan Duitschland „iets toewees, dat uitging boven hetgeen aan de Ge„allieerden gegund werd, zoo zou men geheel eigen„machtig verklaren, met Nederland in oorlogstoe„stand te verkeeren." Het is zeer zeker onvriendelijk zich zoo te uiten, maar het spreekt haast van zelf, dat, als Nederland zijne neutraliteit zoo slecht weet te handhaven, dat een der oorlogvoerende partijen onredelijk of opzettelijk boven de andere bevoordeeld wordt, dit van elders verzet geven moet.

Wil Japan zich aan het hoofd stellen van eene nieuwe beschavingsperiode in Azië, zijn wij dan niet aangewezen om het Indië, dat gedurende eeuwen met ons verbonden is, daarin een glansrijke, zelfstandige plaats te doen innemen?

Liever dan onze toekomstige vijanden wenschen wij in de Japanners onze vrienden te zien.

MUDATO.

„Mudato", zoo luidt, gelijk den lezers van ons weekblad reeds bekend is, de naam der onlangs opgerichte Vereeniging tot bestudeering van de muziek, de dans- en tooneelkunst van Oost- en West-Indië.

Op Zondag 9 dezer des namiddags ten 2.30 ure gaf zij in het gebouw Diligentia te 's-Gravenhage een demonstratie van Indonesische muziek en danskunst, waartoe velen genoodigd waren.

Het programma bestond uit:

I. Maleische liederen, te zingen door Emiel Hullebroeck, met vleugelbegeleiding.

II. Javaansche liederen en dansen, met begeleiding van één of meer Javaansche instrumenten, door een aantal Javanen uit te voeren:

a. Gestyleerde gang van Ardjoeno en Gathoot Kotjo, twee bekende figuren uit het Javaansche tooneelrepertoire, met begeleiding van de gamelan: *Ayaq-Ayaqan*, in het vijftonige stelsel.

b. Het lied *Dandang Goelo* (Het zoet verlangen), in twee toonstelsels te zingen.

c. *Kelono*-dans. Gamelanbegeleiding: *Bindrong*, in het zeventonige stelsel.

d. Ladrang penganten, in het vijftonige stelsel. Dient tot begeleiding van een bruiloftstoet.

Zeer fijn merkte de bizonder muzikale secretaris R. M. A. Soerjo Poetro (die ook de noodige uitleggingen gegeven had) in het laatste nummer op, dat z.i. door de muziek de gewenschte samenwerkende vereeniging tusschen Oost en West zou kunnen tot stand worden gebracht.

Bij den aanvang hield de voorzitter een aanbevelende rede, en alle aanwezigen ontvingen in de zaal een rondschrijven van den volgenden inhoud:

,,In Februari van dit jaar heeft te 's-Gravenhage de oprichting plaats gehad van ,,*Mudato*'' *Vereeniging tot bestudeering van de muziek, de dans- en tooneelkunst van Oost- en West-Indië*'', welke vereeniging ten doel heeft, de voortbrengselen dezer drie kunsten systematisch op te sporen, vast te stellen en op alle daartoe dienstige wijzen nader tot het Nederlandsche volk te brengen, alsook studiën en mededeelingen, daarop betrekking hebbende, openbaar te maken.

Het is duidelijk, dat deze vereeniging hiermede is getogen aan de ontginning van een nog nauwelijks te overzien terrein van zeer eigene en veelzijdige schoonheid, die aan slechts uiterst weinigen en nog maar zeer ten deele bekend is.

Het Bestuur is overtuigd, dat dit doel levendige belangstelling en daadwerkelijken steun zal vinden, zoowel bij de vele kunstzinnigen hier te lande, als ook bij de talrijke Nederlanders, die in Oost of West een groot en belangrijk deel van hun leven doorbrachten en er land en volk van nabij hebben leeren kennen en waardeeren.

Reeds mocht het Bestuur zeer welkome verklaringen van instemming ontvangen van verschillende personen.

Opdat de Vereeniging op doeltreffende wijze haar allereerste oogmerk, t.w. het met nagenoeg wiskunstige zekerheid vaststellen der muziek-, dans- en tooneelwerken, in het land van herkomst zelf, zal kunnen nastreven, acht het Bestuur het volstrekt noodzakelijk, de beschikking te verkrijgen over een kapitaal van 10 à 20 duizend gulden, teneinde in de eerste plaats zich te kunnen aanschaffen de noodige instrumenten, volgens de laatste uitvindingen: zooals fonografen, cinematografen e.d. Juist teneinde resultaten van groote wetenschappelijke waarde te verkrijgen, is deze vrij kostbare werkwijze onmisbaar.

Een beroep op den steun van allen, die in het geestelijk leven der volken van Oost- en West-Indië belang stellen, is dus alleszins gewettigd.

De leden betalen een jaarlijksche bijdrage van *f* 5.—. Lid-begunstiger wordt men door betaling van een jaarlijksche bijdrage van minstens *f* 30.— of door een gift ineens van minstens *f* 150.—.

Het Bestuur van ,,Mudato'':

Dr. D. F. SCHEURLEER, Voorzitter.
R. M. A. SOORJO POETRO, Secretaris, (Obrechtstraat 129, Den Haag).
Mr. H. F. W. JELTES, Penningmeester.
B. D. ABDOELLAH.
Mr. J. H. ABENDANON.
Mevr. L. M. S. M. ESCHAUZIER-PABST.
E. L. HULLEBROECK.
Prof. Mr. Dr. J. C. G. JONKER.
Dr. H. H. JUYNBOLL.
R. M. NOTO SOEROTO.
Prof. Dr. Ph. S. VAN RONKEL.
Mevr. C. A. ROSE—MOLEWATER.
R. M. S. SURYA NINGRAT.
W. K. TEHUPEIORY.
R. TUMBELAKA.

Sprokkels.

X.

Dat het leven in Indië ook duurder wordt, blijkt o. a. daaruit, dat door den Bond van Inl. Bestuursambtenaren aan de regeering het verzoek gericht werd om duurte-toeslag te mogen ontvangen.

Tevens werd het verzoek gedaan om herziening en verbetering van salaris, en om het aantal opleidingsscholen met één uit te breiden en deze te Soerabaja te vestigen.

Bovendien werd op de laatst gehouden algemeene vergadering van den bond het bestuur verzocht om inlichtingen in te winnen, waarom er zoo'n groot verschil bestaat in de salarieering van Inlanders bij het B.B. en bij den Post- en Telegraafdienst. Het is dan ook wel vreemd, dat een leerling, die de eerste afdeeling eener opl. school voor Inl. Ambt. doorloopen heeft, bij het B.B. geplaatst kan worden op een maandgeld van *f* 10, terwijl een dergelijke leerling door den postdienst aangenomen wordt als Inl. assistent op een aanvangsalaris van *f* 50 per maand. De verschillende gouvernementsdiensten leggen zeer uiteenloopende maatstaven aan voor de betaling van in ontwikkeling gelijkstaande ambtenaren.

Het wordt meer dan tijd, dat daaraan een eind gemaakt wordt en een salarisregeling ingevoerd wordt, die voor alle ambtenaren en beambten van dezelfde ontwikkeling ongeveer gelijk is.

XI.

Abr. Exodus in het ,,Vrijzinnig Weekblad'' schrijvende over onderwijs aan primitieve bevolkingen, is niet ingenomen met het thans verstrekte onderricht op de eilanden Timor, Lomblen en Alor b.v., al is het schema voor dat onderwijs ontworpen door een inspecteur van het onderwijs.

Hij betreurt het, dat op het paarden- en karbouwenrijke eiland de veeteelt nog niet tot hooger trap opgevoerd is. De Timorees moet tot veeboer gemaakt worden en tot landbouwer, evenals de bewoner van Lomblen en Alor, die leeren moet om de rijst- en djagongbouw intensief te drijven niet alleen, maar ook zijn krachten moet leeren geven aan de cultuur van koffie, katoen, pala, enz. En dat zal men niet gedaan krijgen met het tegenwoordige onderwijs. Dit moet er in de eerste plaats op ingericht zijn om het volk te toonen, hoe het voor zijn economische ontwikkeling gebruik kan maken van de natuurlijke hulpbronnen van zijn land.

Niet meer dan twee uur schoolsch onderricht wenscht schr. voor de jeugd; de rest van den tijd moet besteed worden aan practisch onderricht, dat haar met patjol en snoeimes in de hand intensieve grondbewerking en bemesting moet leeren, waardoor ze tienmaal meer uit den grond zal halen dan de ouders met hun verderfelijken roofbouw.

Geen Inl. goeroes of hulppredikers als schoolhoofd, doch een geroutineerd landbouwleeraar, bijgestaan door een paar onderwijzers voor de schoolsche opleiding en een aantal flinke leerlingen van de Cultuurschool te Soekaboemi b.v.

Voorstanders als we zijn van practisch onderwijs, dat zich voegt naar plaatselijke omstandigheden, juichen we het plan van Abr. Exodus tot op zekere hoogte toe, maar hij sla het schoolsche onderwijs niet te laag aan. Een zekere mate van ontwikkeling toch is noodig om het nut van nieuwe grondbewerking enz. in te zien, en dan — wanneer moet dat practische onderricht aanvangen? Kinde-

FEUILLETON.

DE MENARI. *)

—o—

Ik heb de menari zien dansen in het koepeltje van Rembokken, aan het meer van Tondano.

Het was Zondagavond. Na een neveligen dag van regen was nu het meer vol manelicht, en de meisjes en de jongens, die met vroom gebaar dien morgen ter kerke waren gegaan, in het stemmige, zwarte gewaad of in het wit der jeugd, waren nu gegaan naar het koepeltje van Rembokken, aan het meer van Tondano.

Hun trippelgang van muiltjes, 's morgens al gehoord, toen de klokken van de kerkjes aan het meer hadden geklonken, de geloovigen oproepende tot het gebed, werd nu ook vernomen bij het gaan van het jonge volk naar het koepeltje van Rembokken, aan het meer van Tondano.

Vol gerucht waren de wegen, vol blij gegons de paden, die voerden naar de dansplaats, dicht aan het meer op een heuveltje gebouwd.

Om het koepeltje schaarden zij zich, de meisjes, de jongens, de ouden van dagen, die naar de jeugd kwamen zien en herinneringen lieten opwekken aan de dagen van weleer.

Een drietal muzikanten bespeelde de viool, de klarinet en de piston en zette, eerst, een moderne wals in, maar sleepend, bijna zonder rythme. Het was als een wals voor oude menschen, die nog slechts langzaam kunnen gaan en niet meer hebben de vlugheid der jongeren.

En langzaam, heel langzaam gingen de paren, als marionetten of beeldjes van een speeldoos. Telkens wisselden de paren af, maar de muzikanten hielden dezelfde zeurige melodie.

Maar toen vroeg de vreemdeling, voor hem te dansen de menari, den nationalen dans der Minahassers.

Slechts enkele paren durfden; de anderen, beschaamd voor den vreemde, bedeesd in zijn tegenwoordigheid.

Toen, langzaam, heel langzaam, kwam een oude wijze, een fluisteren van oude dagen, en het dansspel begon.

Een spel van liefde, een spel van verlegen vragen, van jonkvrouwelijke schroom, die niet weerstaan kan den liefdeblik van den verliefden jongeman. Een spel van verbeelding, van verlegen toetreden tot den geliefde, een spel van schuchter opkijken naar den uitverkorene van haar hart. Een spel van onschuld en toch van vrouwelijke coquetterie, die afstoot en begeert, die verlangt en weigert.

Een spel van de vrouw om zeker te verwarren in haar liefde-net den geliefden man.

Een zakdoekje draagt zij in de hand als een wit wolkje, waarmede zij weet te tooveren en vast te houden. Maar zij laat haar doekje vallen, blijkbaar zonder bedoeling, maar zeker van opzet. Hij, galant, buigt de knie, raapt het op en legt het bedeesd en vol vreeze op haar arm. Zal zij het accepteeren of den aangeboden dienst weigeren? Als zij weigert, is zijn spel verloren, dan is de geliefde voor hem verloren; aanvaardt zij, dan zal het geluk ook voor hem komen. En zij aanvaardt, zij neemt het zakdoekje terug en het spel van liefde heeft een gelukkig einde.

Zoo zag ik de menari dansen in het koepeltje van Rembokken, aan het meer van Tondano.

Een spel van mooie lijnen en keurig beweeg. Als Ja-

*) Overgenomen uit ,,De Javabode''.

Red.-Comm.

ren van 6 à 7 jaar kan men toch moeilijk met patjol en snoeimes laten werken.

XII.

Onlangs meldden de Indische bladen, dat de Paketvaartmaatschappij aan de hoofdredacteurs der bladen vrij reizen langs haar lijnen heeft toegezegd, opdat deze voorlichters van de publieke opinie meer dan tot nu toe toestanden en feiten door eigen aanschouwing zullen kunnen leeren kennen.

De bedoeling van dit mooie aanbod is zeker te prijzen, en toch wilde het ons niet geheel bevallen, en hadden we verwacht, dat meerdere bladen zouden te kennen gegeven hebben, dat ze het gevaar voelden, dat er voor hen in gelegen is, om van de uitnoodiging herhaaldelijk gebruik te maken.

Tot nu toe is, voor zoover we weten, „de Locomotief" het eenige blad, welks hoofdredacteur voelt, dat het aanvaarden van het aanbod weleens aan de zelfstandigheid der bladen afbreuk zou kunnen doen, waar het betreft het beoordeelen van de gedragingen van hun gastvrouwe de K. P. M. Dat is o. i. zéér juist gezien en gevoeld. Het is noodig, dat de hoofdredacteurs der bladen op geenerlei wijze, al zij het dan ook indirect, beïnvloed worden door de machtige maatschappij, die vrijwel een monopolie in de Indische wateren bezit, en wier gedragingen niet steeds zóó zijn, dat onbevooroordeelde kritiek mag ontbreken.

Al gelooven we zonder voorbehoud, dat het volstrekt niet in de bedoelingen van de K. P. M. ligt, om invloed uit te oefenen op het oordeel der dagbladpers, het lijkt ons toch uiterst moeilijk voor bladen, die herhaaldelijk van de aangeboden gastvrijheid gebruik maakten, om geheel onbevooroordeeld te blijven ten opzichte van hun gastvrouw, en niet langzamerhand — zij het ook onbewust — door dier bril te gaan zien.

Het deed ons daarom genoegen te lezen, dat „De Locomotief" ons bezwaar voelt en deelt.

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De „klagende" Minahassers".

Uit een drietal artikelen onder dezen titel in de „Java-Bode" verschenen, wenschen we een en ander mee te deelen.

De artikelen zijn van iemand, die als vriend over de Minahassers schrijft, maar „niet als een, die de fouten en gebreken van hen niet ziet, maar die dat mooie, goede en schoone, dat toch boven alles domineert, op den voorgrond brengt." In den aanvang van zijn stuk heeft schr. dat mooie, goede en schoone belicht.

Zoowel met groote, enthousiastische vrienden van het volk als met hen, die minder over de Minahassers te spreken waren, heeft schr. zich onderhouden, „doch niemand ontkende de goede eigenschappen van deze aan Nederland zoo getrouwe onderdanen."

Het Christen-zijn van den Minahasser mag geen reden wezen tot een mildere beoordeeling, voor meer waardeering. „Bij de waarde-bepaling van een volk, bij het vaststellen van zijn plaats in de rij der bevolkingsgroepen, hebben wij vooral en in de eerste plaats te vragen of in dat volk voldoende cultuurelementen aanwezig zijn. Of het streven om het op een hooger niveau te brengen, niet op een teleurstelling zou uitloopen."

Zonder te durven beweren, dat bovengenoemde elementen aanwezig zijn bij de Minahassers, is het een onloochenbaar feit, dat we bij hen een stukje Nederlandsche cultuur vinden en dat ze in hun leergierigheid, hun eerlijkheid en hun trouw een voorbeeld zijn voor velen.

De klagende Minahassers! Hun klachten zoowel als hun verlangen naar verandering zijn niet nieuw.

De heerendiensten, die vooral van invloed zijn op hun economische toestanden, beheerschen hun klachten.

Hier volgt een lijstje van die diensten:

H e e r e n d i e n s t e n: Heerendienstplichtig zijn alle werkbare mannen in de negri, behoudens eenige uitzonderingen, zie Stbl. 1912 No. 504. Als werkbaar worden beschouwd alle gezonde mannen, die een leeftijd hebben bereikt van 20 jaar en de 50 nog niet zijn gepasseerd.

Maximum-aantal heerendiensten per jaar en per man: 32.

N e g r i d i e n s t e n: Negridienstplichtig zijn in de praktijk alle gezonde mannen tusschen 18 en 50 jaar.

Maximum-aantal negridiensten per jaar en per man: 12.

Verplichte diensten te verrichten voor kamponghoofd worden onderscheiden in Sawang- en Pinontoldiensten. De eerste dienen om de sawahs en kebons van het kamponghoofd te bewerken, te beplanten, enz. Het kamponghoofd mag voor de sawangdiensten alle pinontolplichtigen gebruiken, doch niet langer dan 5 dagen per jaar.

Alle negridienstplichtigen zijn ook pinontolplichtig.

P i n o n t o l d i e n s t e n: De kamponghoofden hebben recht bij aanwezigheid in hun kampong van:

1—75 pinontolplichtigen op 1 pinontol per dag.
76—125 ,, ,, 2 ,, ,, ,,
126—175 ,, ,, 3 ,, ,, ,,

Zijn er meer dan 175 pinontolplichtigen, zoo heeft de Hoekoem Toewa recht op 4 pinontols per dag, doch hij mag niet meer dan 12 dagdiensten per jaar van één man vergen.

In het ongunstigste geval zou een heerendienstplichtige, die tevens negriplichtig is 33+12+5+12 =61 dagen moeten uitkomen. De heerendiensten echter passen niet meer bij de Minahassers, wier arbeidskracht en intellect beter te gebruiken is.

Bij ieder volk komt een stadium voor in den ontwikkelingsgang, waarin dat instituut van dommekracht, dien dwangarbeid niet meer met recht kan opgelegd worden.

De heerendiensten moeten afgeschaft worden niet omdat zij Christenen zijn, maar omdat ze door hun beschaving, door hun cultuur eraan ontwassen zijn, en ze moeten niet behouden blijven, omdat ze inlanders zijn.

Reeds meermalen is er op gewezen, dat de heerendiensten den economischen vooruitgang van de Minahassa drukken, die zijn zonen ziet emigreeren en naar andere landen gaan om zich aan die heerendiensten te kunnen onttrekken.

De bepaling, dat arbeiders in dienst van Europeesche of Chineesche werkgevers vrij zijn van heerendiensten, maar dat werknemers op ondernemingen

---

pansche meisjes met hun soepele figuurtjes, met haar glimlachende, verlegen blik, zoo waren mij de meisjes van de Minahassa, die daar voor mij dansten de menari. Haar natuurlijke bevalligheid, haar posen, haar standen, zij bekoorden mij, in den avond vol maneschijn, aan het meer van Tondano.

De nationale dans der Minahassers is meer het geschuifel van voeten over den grond, dan het huppelen heen en weer. Als een mug om de kaars, zoo draait om de geliefde de verliefde jongeman. Een dans van teere aandoening, niet van hartstocht, zooals zoo menige moderne dans. Een romantisch vragen van de bruid, niet een woest begeeren. Geen dans vol waardigheid of deftigheid als de menuet, geen dans vol zwier en ridderlijkheid als de lanciers, geen dans van vreugde en vergenoegdheid als de Polonaise, geen dans lomp en houterig als de polka, geen dans vol eigenaardig onaestetische passen als de two step. Maar één vol teederheid en bevalligheid; een, die herinneren doet aan oude vrijages, aan het dwalen om het huis, waar de uitverkorene woont.

In het koepeltje vol manelicht zag ik de menari, niet in een danszaal vol mondain beweeg. Landelijk, eenvoudig was het daar. Een avond vol rust, ondanks de muziek, ondanks de stemmen der feestgangers. De krekel, de pad, de nachtvolgel begeleidden mede de menari.

Nu en dan, door den avondwind bewogen, ruischten de palmen, waaronder men rusten ging, na den dans. Daar op het heuveltje stonden er drie, uitgespreid hunne takken, als wilden ze den hemel omarmen. Heel in de verte een enkel lichtje van negorijen, aan den rand van het meer. Even boven het bosschage uit de torenspits van een wit kerkje, helder in den maneschijn. Heel vaag de bergen. Op het meer het riemgeplas van een laten bezoeker van een ander dorp. Over het water was de muziek van Rembokken tot hem gekomen en opgegaan was hij met zijn roeiboot, naar het welbekende koepeltje. Daar wachtte hem de dans, en misschien ook wel een geliefde vrouw, die hij hoopte weer te zien.

Tot laat in den avond duurde het feest; toen kwam het afscheid. Weer was het getrippel der muiltjes van haar, die huiswaarts keerden. De buggies werden beklommen en achter elkaar reed men terug naar de dorpen. Het was me, alsof ik Friesche sjeesen zag, terugkeerende van een boerenbruiloft, zooals ik zoo menigmaal in Friesland en Overijsel had gezien.

Toen ging ik ook eindelijk terug naar Tondano, waar ik vertoefde.

Wie het geluk heeft de Minahassa te kunnen bezoeken, mag of beter: kan niet verzuimen den tocht om het meer van Tondano te doen. Van een bijzondere lieflijkheid en fijnheid is hier de natuur.

Met geen krachtige verven is het landschap weer te geven, maar slechts met zachte tinten en tonen. Het meer van Tondano doet aan het Vierwoudstedenmeer denken, maar de omgeving is niet zoo forsch, grootsch, geweldig. Toch, hier is meer rust, meer kalmte.

Rustig glanst het meer onder het zonnelicht of vergrijst onder regenwolken. Een enkele visscher, in zijn hollen boomstam, werpt zijn net uit en wacht geduldig op zijn vangst. Witte vogels, lijk meeuwen, zweven over het water met luid gekrijsch. Boven het geboomte, waar ge een dorpje vermoedt, stijgt een blauw rookwolkje op.

Rustende tegen den voet van een ouden boom aan den rand van het meer, zag ik het wolkenspel, weerkaatst door het water. Wolken namen bezit van de bergtoppen, kronkelden zich er om heen en vervloeiden dan weer in witten damp. Achter mij de bijlslag van den houthakker.

Vol rust, vol vredige stemming is het meer; vol rust, al wordt ge ook luide begroet door de jeugd, zijn de dorpen, die ge door trekt, als ge langs het meer maakt uw tocht. Vol rust ook de wegen, die u vaak denken doen aan het oude Vaderland.

J. S.

van kinderen des lands wel voor heerendiensten moeten opkomen, maakt ze des te drukkender.

Daardoor ook kan de Minahassische ondernemer of grondbezitter moeilijk arbeiders vinden, want deze verkiezen uit afkeer van de heerendiensten den arbeid bij een Chineeschen of Europeeschen ondernemer, zelfs tegen minder loon.

Ambtenaren in dienst van het Gouvernement zijn vrij van heerendiensten en zoo zien we, dat de leergrage en snel leerende Minahasser ambtenaar poogt te worden, zoodat de Minahassa te klein is voor het groote getal ambtenaren, en velen hunner het land verlaten om elders een plaatsje machtig te worden. Men beweert, dat op een bevolking van ± 250.000 zielen op het oogenblik 15.000 mannen tusschen 18 en 40 jaren buitenslands vertoeven.

Die emigratie is echter een veiligheidsklep, want het ernstig verzet tegen heerendiensten komt juist in die landen voor, waar de bewoners zich daaraan niet kunnen onttrekken door uit het land te gaan, en waar ze dan hun afkeer opkroppen, totdat er een uitbarsting komt.

De Minahasser trekt het land uit hetzij als matroos, soldaat of gewapend politiedienaar, als hij geen ambtenaar kan worden.

„Zoo helpen de scholen in de Minahassa voor een deel den Minahasser om zich aan de heerendiensten te ontrekken", en daardoor voldoen ze aan het verlangen der Minahassers. Zal een land echter vooruitgaan in bloei, zoo heeft het niet alleen ambtenaartjes noodig, het vraagt landbouwers en ambachtslieden.

„En daar zijn nu, naar onze meening, te weinig ambachtsscholen, te weinig landbouwscholen in de Minahassa. Maar dit land zal, wanneer het den druk der heerendiensten niet meer voelt, wanneer het volk volkomen vrij zich kan ontwikkelen, die scholen niet kunnen ontberen."

Toch zou afschaffing van heerendiensten in de Minahassa ook haar bezwaren meebrengen, zooals velen meenen, daar er gebrek is aan vrije arbeiders.

Daaraan zou waarschijnlijk tegemoet gekomen kunnen worden, indien afkoop van heerendiensten mogelijk was. Al is daar uit een oogpunt van billijkheid veel tegen in te brengen, het zou een maatregel wezen, waardoor sommigen aan hun eigen werk konden blijven en economisch vooruitkomen door de zekerheid, dat ze over eigen vrijen tijd kunnen beschikken, terwijl aan den anderen kant een „koeliedom" ontstaan zou, dat later de vrije arbeiders zou kunnen geven.

„Een ander argument voor de afschaffing van de heerendiensten is het dikwerf onnoodig of onoordeelkundig aanleggen van wegen, waardoor veel noodelooze arbeid wordt verricht."

Goede verkeerswegen zijn noodig om een land tot ontwikkeling te brengen; landbouwer en industrieël moeten hun waren en producten naar de markten en stapelplaatsen kunnen vervoeren, maar men krijgt wel eens den indruk, dat het wegennet in de Minahassa te dicht is voor de bevolking. Overal uitstekende wegen, die de vergelijking met die op Bali kunnen doorstaan.

„Men krijgt den indruk, dat men, nu men eenmaal de heerendiensten en negri-diensten had, deze nu ook maar moest gebruiken ook al had de aanleg van een of anderen weg of de verbetering ervan achterwege kunnen blijven."

Afschaffing van de heerendiensten is noodig, omdat men de arbeidskracht en het intellect van den Minahasser beter kan aanwenden.

De voormannen van de Minahassers meenen, „dat van dat kleine land met zijn Nederlandsche cultuur, met zijn trouw aan ons vaderland, in beschavingsopzicht een strategische basis is te maken, van waaruit de pacificatie van Celebes kan geschieden."

„Is nu de Minahassa niet te maken tot een centrum van onderwijs, waarheen de zonen van de aanzienlijken en van de zelfbestuurders — zelfs uit de zelfbestuurde landschappen in Centraal en Noord-Celebes, Ternate en Halmaheira — zullen komen, om daar te studeeren te midden van een volk met een Nederlandsche cultuur en met onverdachte gevoelens voor het Nederlandsche volk en voor Nederland?

Heeft de Minahassa, met het oog op haar ligging bijv. niet het recht op een school tot opleiding van Inlandsche ambtenaren in den trant van de scholen op Java; mag zij geen aanspraak maken op een H. B. S.? Zouden inderdaad zulke scholen niet medewerken tot een pacificatie van de omliggende gebieden en daarom tot een rustiger gebied?"

Over de theegronden van Java en Sumatra.

Het „Soer. Hbl." deelt mee, dat het theeproefstation te Buitenzorg zich reeds geruimen tijd bezig houdt met een onderzoek naar de hoedanigheid van de theegronden op J a v a en S u m a t r a.

„Dit bleek wenschelijk door de dagelijks terugkeerende kwesties in verband met het gewas, dat er op groeit en de eventueel te nemen maatregelen, om de condities van den plantengroei te verbeteren."

Aan sommigen schijnt dit grondonderzoek weinig nuttig, maar al is het a priori onmogelijk te zeggen, of de onderzoekingen voor de praktijk nuttige resultaten zullen afwerpen, zoo bestaat daarop toch veel kans.

Bij de onderzoekingen is gebleken, dat het misschien mogelijk zal zijn na „complete" analyse te kunnen zeggen, of een grond wel, of minder, of niet geschikt is voor de theecultuur, wat voor belanghebbenden, die een theeoneming willen beginnen, toch niet van belang ontbloot is.

Kan men op grond van de resultaten der analyse zeggen, of de gronden voor thee zijn aan te bevelen, dan wel, dat ze door een speciaal zware, diepe grondbewerking, groenbemesting verbeterd kunnen worden, zoo zullen veel teleurstellingen voorkomen worden.

„Ook zal het waarschijnlijk mogelijk zijn, de werkzaamheden in de tuinen volgens de groepen van grondtypen te classificeeren, zoodat b.v. op gronden van goede chemische en physische samenstelling een bepaalde methode zal kunnen worden toegepast, terwijl b.v. op gronden van een specifiek kleiachtig karakter steeds groenbemesting moet toegepast worden."

Hoewel het aantal geanalyseerde gronden nog niet zeer groot is, zijn toch reeds belangwekkende resultaten verkregen, daar de gronden, waarop thee gekweekt wordt, door hun physische en chemische eigenschappen in verschillende groepen zijn onder te brengen.

Om licht te bevroeden redenen zijn in de M e d e d e e l i n g e n v a n h e t t h e e-p r o e f s t a t i o n de namen der ondernemingen, waarvan de gronden onderzocht zijn, niet gepubliceerd.

Suriname.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1918 verklaart de Minister niet te kunnen inzien, dat de groote offers, die het moederland zich voor de kolonie getroost heeft en die ook in de toekomst gevorderd zullen worden, zouden zijn te voorkomen bij het invoeren van ingrijpende hervormingen. Bovendien maakt de gebrekkige gemeenschap met de kolonie het zeer bezwaarlijk in deze tijdsomstandigheden iets te bereiken, wanneer de leiding van hieruit zou moeten worden gegeven. De minister gevoelt niets voor doorvoering van het stelsel der Suriname-commissie tot splitsing der begrooting in twee deelen, waarvan het eene, al dan niet vereenigd met hoofdstuk XI der Staatsbegrooting, in Nederland zou moeten worden behandeld en van hier uit beheerd.

Men vergete toch niet, dat deze splitsing slechts van tijdelijken aard zou moeten zijn en dat ook in het stelsel der Suriname-Commssie het streven er op gericht moet blijven, dat de kolonie ten slotte alle uitgaven — behalve die bedoeld in art. 107 van het Regeeringsreglement — zelve betaalt. Het moederland heeft er uit dien hoofde groot belang bij, op welke wijze de kolonie hare middelen besteedt, en zou b.v. niet mogen toelaten, dat de koloniale begrootingswetgever zelfs binnen het hem overgelaten gebied uitgaven deed, die door het Opperbestuur niet noodig worden geacht en waardoor de overbrenging van voor Nederlandsche rekening komende kosten zou worden belet.

Nauw bezien blijft er voor de koloniale autonomie maar één weg over om van haar ernstig streven naar zelfstandigheid blijk te geven zonder aanstonds tegenmaatregelen in het Moederland uit te lokken: de middelen der kolonie zoodanig te versterken, dat het Opperbestuur zich zonder groot bezwaar kan nederleggen bij de uitzetting der uitgaven, welke in elk beheer onvermijdelijk is.

In dezelfde memorie lezen wij verder:

Wat het credietwezen betreft is, in verband met de oprichting van de West-Indische Cultuurbank en de voorgenomen vernieuwing van het octrooi der Surinaamsche Bank nauwgezet overwogen of en in hoever het belang van de koloniën Suriname en Curaçao medebrengt om het bank- en geldwezen aldaar te regelen in den zin door mr. G. J. Fabius aangegeven in zijn werk „Het Bankwezen in Nederlandsch-West-Indië". (No. 2 van de uitgaven van het „Instituut voor economische geschriften".) Na rijp beraad en overleg, ook met den president der Nederlandsche Bank, is voorshands afgezien van een verwezenlijking van de in dat geschrift neergelegde denkbeelden, ook omdat de noodzakelijkheid niet bestaat om aan het circulatiebedrijf der Surinaamsche Bank en mitsdien wellicht ook aan het bestaan zelf dier bank een einde te maken. Deze instelling heeft over het geheel aan hare verplichtingen inzake den geldomloop en, voor zoover haar klein kapitaal en haar beperkten werkkring toelaten, ook met betrekking tot de voorziening in de credietbehoeften der kolonie, naar behooren voldaan. Het zou daarom geen zin hebben, waar de omstandigheden een dergelijke gedragslijn niet bepaald eischen, aan haar nuttig bedrijf ontijdig een einde te maken. Nu de oprichting van de West-Indische Cultuurbank verzekerd is en dientengevolge de Surinaamsche Bank zich geheel van het terrein der cultuurcredieten zal kunnen terugtrekken, hetgeen aan de voorziening der overige credietbehoeften der kolonie slechts ten goede kan komen, kan de verdere ontwikkeling van

het bankwezen, in het bijzonder de voorziening in de credietbehoeften, zoowel in Suriname als, in verband met de aanstaande oprichting van de „Hollandsche Bank voor West-Indië”, ook op Curaçao, met vertrouwen aan de toekomst worden overgelaten.

De minister deelt geenszins in den twijfel, die geopperd is tegen de wenschelijkheid van het optreden van den directeur — ten rechte de hoofddirectie — der Surinaamsche Bank als directeur (directie) der West-Indische Cultuurbank. De doeleinden en de werkzaamheden van de circulatiebank en de cultuurbank loopen toch te zeer uiteen, dan dat gegronde vrees zou behoeven te bestaan dat de belangen van de eene ten koste van die der andere zouden worden behartigd. Dat de leiding van beide bankinstellingen aan dezelfde handen zal worden toevertrouwd is wegens de bijzondere omstandigheden een eisch van gezond beleid. Immers, van de uitzetting van het gestort kapitaal der Cultuurbank van *f* 500.000 wordt slechts eene matige opbrengst verwacht, hetgeen er toe noopt om de beheerkosten aanvankelijk zoo laag mogelijk te houden; dit zal ongetwijfeld het geval zijn wanneer de leiding voorshands wordt toevertrouwd aan de directie eener bestaande bankinstelling, in het bijzonder van de Surinaamsche Bank, die uiteraard geheel op de hoogte is van de credietbehoeften en de soliditeit van de in de kolonie gevestigde landbouwers.

* * *

In verband met het vorenstaande laten wij hier volgen een brief door de Koloniale Staten in zijne vergadering van 23 Maart aan den Gouverneur gericht, naar aanleiding van eene voorafgegane correspondentie:

„Onder dankbetuiging aan Uwe Excellentie voor de verschafte inlichtingen van 21 Maart j.l. hebben de Staten de eer Uwe Excellentie te berichten, dat zij zich ongetwijfeld beijveren zouden de geschorste beraadslagingen over het ontwerp betreffende de vernieuwing van het Octrooi aan de Surinaamsche Bank zoo spoedig mogelijk te hervatten, zelfs vóór den 1sten April a.s., hoewel slechts enkele dagen hen van dien datum scheiden, en zij overkropt zijn met den arbeid, verbonden aan de behandeling van de ontwerpen van de begrooting voor 1919, en de Goede Vrijdag en de eerste Paaschdag binnen dien termijn vallen, ware het niet, dat de reden, waarom zij bovengenoemde beraadslagingen schorsten, nog niet is vervallen. Immers Uwe Excellentie heeft zelve in uwe missive van 18 dezer No. 955 aan de Staten verklaard, nog niet in staat te zijn den Staten de gevraagde inlichtingen te verschaffen, welke inlichtingen zij behoeven om te kunnen beoordeelen, of de voorgestelde oplossing van het vraagstuk van het cultuurcrediet in het belang der kolonie is te achten. Uit het hun door Uwe Excellentie toegezonden afschrift van het rapport van de heeren Patijn c.s. kunnen zij bovengenoemde inlichtingen niet putten.

Daarenboven missen zij de zekerheid, dat Zijne Excellentie, de minister van Koloniën, kennis genomen heeft van de handelingen der Staten van den 24sten December 1917, die de bedoeling van de door hen met algemeene stemmen aangenomen motie kunnen toelichten.

Aangezien Uwe Excellentie zich om beginselredenen onthoudt van de beantwoording der vraag of 1 April 1918 moet worden opgevat als fatale termijn voor de behandeling van bovengenoemd ontwerp, en of het Uwe Excellentie bekend is, dat de minister van Koloniën het voornemen heeft, als op dien datum door de Koloniale Staten daarover niet zal zijn beslist, een Koninklijk Besluit tot invoering daarvan uit te lokken, verkeeren de Staten in twijfel of een en ander het geval is.

Om die redenen hebben zij gemeend het navolgend telegram aan H. M. de Koningin en afschrift daarvan aan de voorzitters der Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal te moeten zenden.

„Queen Wilhelmina the Hague.

Colonial States of Surinam not having obtained from Government informations required and indispensable to their decision respectfully petition Your Majesty not to decree renewal of Surinam Bankcharter.”

Om bovengenoemde redenen is het de Staten onmogelijk aan het verlangen aan Uwe Excellentie, om voor den 1sten April a.s. een beslissing over het genoemde ontwerp te nemen, te voldoen.”

In de afschriften aan de Kamers vragen de Staten den steun van de Staten-Generaal.

In bovengenoemde Memorie van Antwoord lezen wij sub § 4:

„De voordracht aan H. M. de Koningin, inzake de verleening van een nieuw octrooi aan de Surinaamsche Bank te Amsterdam, heeft eenige dagen geleden het departement van den ondergeteekende verlaten.”

Wij vinden het jammer, dat de verleening van het nieuwe octrooi op deze wijze tot stand heeft moeten komen en vertrouwen, dat tot het uitlokken van een Koninklijk besluit niet is overgegaan, voordat alles gedaan is om het octrooi door de Koloniale Staten te doen verleenen.

In „De Surinamer” van 24 Maart lezen wij omtrent deze aangelegenheid nog het volgende:

„De Regeering heeft er op aangedrongen dat de Surinaamsche Bank-Octrooi-verordening door de Kol. Staten voor 1 April worde behandeld, en...... aangenomen. Anders zal deze door een koninklijk besluit worden vastgesteld. En rechtstreeks is daarmede verbonden de binnenhaling van het manke paard van een credietbank.

De kennisgeving aan de Koloniale Staten moet o. i. in dien zin verstaan worden, hoewel de gouverneur op de desbetreffende vraag der Kol. Staten geen antwoord gegeven heeft.

Wij verwachten, dat de Kol. Staten het ultimatum zullen ontvangen op p r i n c i p i e e l e wijze, en zullen antwoorden met een: Caesar, te morituri salutant.

Op die wijze draagt de Kolonie geen schuld, wanneer door de Regeering een o n v o l o e n d c r e d i e t s t e l s e l ons wordt opgedrongen, en komt de volle verantwoording neder op de Regeering”....

* * *

Weer heeft Suriname een van zijn knapste en nuttigste burgers verloren. Ons bereikt het bericht, dat de heer E. B. J. L u i t i n k, directeur van de Hendrikschool en van de normaalschool tot opleiding van onderwijzers te Paramaribo en voorzitter van het Surinaamsche Onderwijzersgenootschap, op 20 April is overleden. Gedurende 23 jaren is hij bij het onderwijs in de kolonie werkzaam geweest met een ijver en een bekwaamheid, die boven onzen lof zijn verheven. De Kolonie verliest in hem een man van een hoogstaand, onafhankelijk karakter. Ook als een begaafd journalist heeft hij zich doen kennen. Meermalen hebben wij hier de aandacht gevestigd op zijn tintelende artikelen, onder den schuilnaam „Spectator” in het weekblad „Op den Uitkijk”. In ons nummer van 9 Mei vroegen wij, naar aanleiding van het staken van de uitgave van het weekblad, of „Spectator” nu zou blijven zwijgen. Wij konden toen weinig vermoeden, dat de dood reeds een einde aan dit nuttige leven had gemaakt.

* * *

Naar wij in „De West” van 30 Maart lazen, is de houtvester G o n g g r ij p van een reis naar de Marowijne, die vijftig dagen heeft geduurd, te Paramaribo teruggekeerd. De Gonini werd opgevaren tot ongeveer de scheiding van de Emma- en Wilhelmina-rivieren.

Op deze reis is de aanwezigheid van rozenhout in Hollandsch-Guiana bevestigd. In Fransch Guiana wordt het bois de rose op vrij groote schaal voor industrieele doeleinden gebruikt; er wordt n.l. een welriekende aetherische olie uit verkregen, die groote handelswaarde bezit.

* * *

Onder dagteekening van 17 April deelt „De Surinamer” het volgende mede:

Wij hebben met het s.s. „Oranje Nassau” dus weer mais ontvangen. Voor eigenlijken hongersnood behoeven we dus voorloopig nog niet te vreezen.

De gouverneur is, naar wij met genoegen vernemen, ingegaan op het aanbod van de firma Middleton, hetwelk door de firma Curiël aan het gouvernement is medegedeeld, en zijn door den heer Curiël voor het gouvernement 2500 balen rijst bij de eerste firma besteld.

Gisteren ontving Z.Exc. de gouverneur een telegram d.d. 15 April, hetwelk de tijding bevat, dat het s.s. „Sitobondo” in Oost-Indië gereed ligt om naar Suriname te vertrekken, waarvoor het op orders van den minister van Koloniën wacht. Het schip zal 600 Javaansche immigranten aanvoeren en eveneens een lading van 700 ton rijst voor Suriname.

Maandag ontving onze gouverneur van den Nederlandschen zaakgelastigde in Argentinië het telegrafisch bericht, dat in Argentinië voor cacao 58 sh. de 50 K.G. betaald wordt.

Daar deze prijs zeer gering is, en de Surinaamsche planters niet genegen zijn daarvoor hun cacao naar Argentinië te verschepen, is er nog geene beslissing gevallen.

De Surinaamsche suiker wordt naar Amerika verscheept, zoodat het schip, hetwelk het Argentijnsche meel hierheen brengen zal, geen lading voor de terugreis krijgt. Zooals wij in ons vorig nummer reeds mededeelden, is de prijs, welken de reeder van het schip eischt, zeer hoog, en hoopte men dien prijs door retourvrachten te kunnen reduceeren.

De meelgeschiedenis van Argentinië is dus nog niet opgelost.

* * *

„De West” schrijft:

De Nederlandsche commissie te Washington heeft aan den gouverneur geseind, dat wegens schaarschte aan eenige artikelen de uitvoer daarvan naar Suriname voorloopig verboden was, in afwachting van een lijst van den gouverneur, aangevende het gemiddelde van de maandelijks voor Suriname benoodigde hoeveelheden levensmiddelen.

Tevoren was reeds uit Washington bericht ontvan-

gen, dat voorloopig meel en broodbeschuit niet kon worden uitgevoerd.

* * *

Naar „De West" mededeelt heeft de Kon. W.-I. Mail bekend gemaakt, dat voor koffie en cacao de oorlogstoeslag voor de vrachten van West-Indië naar Europa 175 pct. in plaats van 150 pct. als tot dusverre zou zijn.

* * *

Aan het op 26 Maart gedagteekende mailverslag van den gouverneur van Suriname, wordt het volgende ontleend:

In verband met de stijging van de prijzen voor brood en Amerikaansche beschuit, zijn daarvoor maximumprijzen vastgesteld. Voor rijst en padi had reeds vroeger prijszetting plaats.

De verordening op den arbeidsplicht ten behoeve van het aanplanten van voedingsgewassen is door de Koloniale Staten op 1 Maart goedgekeurd en den 7den d.a.v. door den gouverneur afgekondigd.

Op 8 Maart richtte de gouverneur eene bekendmaking nopens deze verordening tot de bevolking, waarin zij, die in de termen der verordening vielen, met aandrang werden opgewekt zich alsnog vrijwillig voor arbeid aan te melden bij den commissaris van politie te Paramaribo, en bij de districts-commissarissen in de verschillende districten, en de hoop en het vertrouwen werden uitgesproken, dat ten slotte weinigen zouden overblijven, die gedwongen zouden moeten worden in den ingetreden zorgelijken toestand hunne verplichtingen tegenover hun medeburgers na te komen.

Deze oproep heeft niet het verwachte gevolg gehad. Slechts 42 personen meldden zich tot en met 25 Maart aan.

Het ligt in het voornemen de arbeidsplichtigen voorloopig te bestemmen voor den aanplant van voedingsgewassen op de vestigingsplaats Meerzorg, gelegen tegenover de stad, aan den anderen oever van de Suriname.

Met 11 Maart 1918 is de distributie van rijst vanwege de voedingsmiddelen-commissie voor Paramaribo stopgezet, omdat er geen voldoende voorraad meer was. De weinige tientallen balen, die er toen nog waren, zijn over de plantages, waar immigranten werkzaam zijn, verdeeld.

Ter besparing van steenkolen, waarvan de aanvoer in de kolonie ook groote moeilijkheden ondervindt, is met de inkrimping van de openbare gasverlichting nog verder voortgegaan. 16 Maart 1918 is eene regeling ingevoerd, die het aantal branduren, volgens de concessievoorwaarden in normalen tijd 966.000 bedragende, tot 545.727 heeft teruggebracht.

Wegens het ontbreken van eene gelegenheid tot verscheping uit Nederland kon de Surinaamsche Bank haren muntvoorraad, die dringend versterking behoeft, niet uit het moederland aanvullen. Uit Suriname is de hulp der Javasche Bank ingeroepen.

Curaçao.

Welkom.

Onder dit opschrift schrijft de *Amigoe* van 23 Maart j.l.:

Met de *Oranje Nassau* zijn gisteren morgen hier aangekomen de heer J. F. Haayen, Gouvernements-Secretaris en familie, en de heer F. S. Langemeyer, ingenieur van den Waterstaat, benoemd voor den dienst van Openbare Werken in onze kolonie, de heer Peereboom, Inspecteur van de Curaçaosche Handel Maatschappij en de heer Hudig, Inspecteur van den West-Indischen Maildienst, welke beide laatste heeren de reis voortzetten naar Suriname om later weer in onze kolonie terug te keeren.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

Op 21 Maart j.l. overleed na een langdurige ziekte op een zeer hoogen leeftijd de heer A. Jesurun, eertijds gedurende lange jaren lid van den Koloniaen Raad, secretaris van de vroegere „Phosphaat-Maatschappij", directeur van de „Spaar- en Beleenbank", directeur van de Curaçaosche Bank, voorzitter van de Kamer van Koophandel en lid van de Schoolcommissie, waarnemend Consul van België.

De regeering van het moederland beloonde zijn verdiensten met het Officierskruis van de orde van Oranje Nassau en België met de Koninklijke Kroonorde.

Met hem is een zeer verdienstelijk burger ten grave gedaald, die de vraagbaak was van velen op allerlei gebied.

* * *

27 Maart j.l. hield de Groep Ned. Antillen van het *Alg. Ned. Verbond* in de vergaderzaal van den Kolonialen Raad eene algemeene vergadering, die druk was bezocht.

In bespreking werden gebracht de punten der agenda, als:

1°. De stichting eener openbare leeszaal en

2°. Enkele wijzigingen in de statuten der Groep, waarvan de voornaamste tot strekking had om de bestuursleden in den vervolge in de jaarl. alg. vergadering door de leden te laten kiezen.

Die punten werden verdedigd door den heer L. Welling, op wiens verzoek de vergadering was belegd.

Door verscheidene leden werd gebruik gemaakt van het woord en na eenige lange en geanimeerde discussie, trok de heer Welling zijn motie over de leeszaal in, daar reeds in de door hem bedoelde richting door het Bestuur was gewerkt en de zekerheid was gegeven, dat in den kortst mogelijken tijd tot de oprichting van een leeszaal en bibliotheek zou worden overgegaan.

Het voorstel om het Bestuur voortaan door de leden te laten kiezen werd aangenomen bij groote meerderheid van stemmen, waarop een voorstel van den secretaris, om eene commissie te benoemen ten einde te komen tot eene algeheele herziening der statuten, met algemeene stemmen werd aangenomen. De heer Welling, die daarmede genoegen nam, zag af van de verdere behandeling der op de agenda voorkomende reglementswijzigingen, die dan bij de herziening der statuten zouden worden in behandeling genomen.

De heeren H. Meerdink, Mr. C. W. de la Try Ellis, Kapt. Bierman, H. J. Cohen Henriquez en H. Manuel zullen de bovenbedoelde commissie uitmaken.

* * *

Onder de „Officieele berichten" lezen wij:

Aan den wnd. ontvanger enz. op St. Eustatius G. E. Hellmund, is om gezondheidsredenen een maand verlof naar Curaçao verleend.

Gedurende dat verlof is Mej. Amy Johnson belast met de functiën van ontvanger en chef van het postkantoor, de heer W. F. M. Lampe met de functiën van postbeambte en notaris, de heer W. R. Plantz met die van den schrijver en de heer H. H. Johnson met die van officier van justitie en ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht.

Met ingang van 1 April a.s. wordt de Gouvernements-Secretaris in deze kolonie, en Ambtenaar van den Burgerlijken Stand op Curaçao, J. F. Haayen, in activiteit hersteld; de heer H. Statius Muller eervol ontheven van de waarneming der betrekking van Gouvernements-Secretaris en Ambtenaar van den Burgerlijken Stand alhier en hersteld in zijne betrekking van Koloniaal Ontvanger; en de 1ste commies W. A. C. Willemsen, eervol ontheven van de waarneming der betrekking van Koloniaal Ontvanger.

De Ingenieur van den Rijkswaterstaat der derde klasse te Hoorn is voor ten minste drie jaren in dienst der kolonie aangesteld in het belang van den aanleg en het onderhoud van haven- en andere openbare werken.

Aan den Verificateur van belastingen alhier, C. H. Jonckheer Wz., is op grond van tienjarigen onafgebroken dienst in de kolonie een jaar verlof verleend.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Amboneesche Zaken. Een 70-tal burgers en ongeveer 120 soldaten woonden — alzoo de *Kaoem Moeda* — den 8sten Februari j.l. de vergadering bij in den Planten- en Dierentuin, uitgeschreven door het hoofdbestuur der *„Vereeniging Ambonsch Studiefonds*, in welke vergadering de heer Soselisa, hoofdcommies op het Departement van Gouvernementsbedrijven, een verslag gaf van de reis van de heeren Soselisa en P. Rubrechtse naar Ambon, in verband met de door het Ambonsche volk destijds naar de Regeering gezonden deputatie, welke door den Gouverneur-Generaal toen niet werd ontvangen. Spreker betreurde ten zeerste het feit, dat Soëtan Casajangan, die tot deze vergadering was uitgenoodigd, niet verschenen was. De heer Casajangan, Batakker van geboorte, voorheen onderwijzer aan de Ambonsche Kweekschool en intusschen naar Batavia overgeplaatst, was destijds leider van die Ambonsche deputatie. Onder de lagere volksklassen had genoemde heer zoowat het hoogste woord. In een sierlijke rede schetste de heer Soselia in korte trekken zijn reis naar Ambon en zijne verrichtingen aldaar. Hij zeide, dat het niet doenlijk was in deze vergadering tot in de kleinste bijzonderheden te treden, doch dat een uitvoerig verslag betreffende zijne bevindingen in Ambon eerlang het licht zou zien, dat dan ook de Regeering zou worden aangeboden en gepubliceerd. Hetgeen de heer Soselisa mededeelde, was dus slechts een kort verslag om het Ambonsche volk te Batavia eenigszins met den stand der Ambonsche zaken op de hoogte te brengen. Evenwel kon spreker concludeeren, dat de geheele Ambonsche deputatie een paskwil was en de heer Casajangan het minder ontwikkelde volk op Ambon op een dwaalspoor heeft gebracht en misleid onder allerlei schoone beloften. De heer Casajangan zou het volk op allerlei spitsvondige manieren hebben wijs gemaakt o. a. dat hij a.s. lid van de Tweede Kamer in Holland was, dat hij meer macht had dan de Resident van Am-

bon, dat hij meer traktement had dan eenige autoriteit in Ambon, dat hij zoo maar eventjes de misstanden in Ambon kon doen wegruimen en nog tal van die fraaiigheden meer. Zoo doende heeft hij een zeker gedeelte van het Ambonsche volk tot het zenden van een deputatie naar de Regeering weten over te halen. Dit alles heeft hij gedaan uit louter persoonlijke belangen en met baatzuchtige bedoelingen, zooals later door de heeren Soselisa en Rubrechtse bij hun komst in Ambon is ontdekt. In het nader door deze beide heeren uit te brengen verslag zal dit punt meer breedvoerig worden behandeld. De heer Soselisa waarschuwde daarom het Ambonsche volk zich eens en vooral te wachten voor Casajangan.

Daarna kwam de heer Rubrechtse aan het woord. Deze onderstreepte de uiteenzettingen van den heer Soselisa en detailleerde breedvoeriger het onderzoek in loco door de beide heeren aldaar ingesteld. Ook de heer Rubrechtse kwam tot de droeve conclusie, dat Casajangan het volk in Ambon fataal heeft misleid. Hierna vroeg de voorzitter der vergadering: wie onder de aanwezigen nog het een en ander in het midden wenschte te brengen? De heer Mr. C. C. van Helsdingen aan het woord gekomen, zeide o. m., dat hij tot zijn leedwezen de afwezigheid van Casajangan moest constateeren. Deze toch, die feitelijk de aanleiding is geweest van zoovele bewegingen onder het Ambonsche volk in den laatsten tijd, zoude voorzeker goed hebben gedaan, deze vergadering bij te wonen, om van weder- en tegenantwoord te dienen. De heer van Helsdingen vroeg den voorzitter der vergadering, of de heer Casajangan wel bewust was van deze bijeenkomst, waarna de heer Soselisa hem het bescheid gaf, dat genoemde heer Casajangan tot tweemaal toe was uitgenoodigd en nu op dezen avond te elfder ure een briefje heeft geschreven, dat hij bij nader inzien geen gevolg aan de uitnoodiging kon geven. De heer van Helsdingen kreeg daarom den indruk, dat Casajangan niet w i l d e verschijnen en zelfs niet d u r f d e verschijnen.

Een Rondschrijven. De Directeur van Onderwijs en Eeredienst heeft bij rondschrijven, gericht aan de Europeesche schoolcommissies, op plaatsen, waar een H. I. school is gevestigd, als zijn uitdrukkelijken wensch te kennen gegeven, dat onvoorwaardelijk gunstig moet worden beschikt op verzoeken van Inlandsch onderwijzend personeel aan scholen, waar de vervroegde schoolsluiting op Vrijdag nog niet is ingevoerd, om op dien dag de godsdienstoefening in de missigit te mogen bijwonen. Voorts heeft hij er op gewezen, dat de bepaling van Stbld. 1914 No. 762, dat schoolcommissies bevoegd zijn om voor scholen, waarvan het meerendeel der leerlingen den Mohamedaanschen godsdienst belijdt, aan deze te vergunnen voor het einde van den schooltijd de school te verlaten in gevallen, waarbij verzoeken als hierbedoeld door ouders van leerlingen ten behoeve van dezen worden gedaan, met de noodige vrijgevigheid dienen te worden toegepast. *(Kaoem Moeda).*

Japansche Ondernemingsgeest. De Japanners gaan stelselmatig voort ondernemingen op Borneo en Sumatra te grondvesten. Wat betreft de rubberplantages kan gemeld worden, dat de „*Mitsubishi Company*" nu 1500 bouws in Noord-Borneo heeft gekregen en Mr. Kulhara 2800 bouws. Laatstgenoemde Japanner heeft verder in Noord-Borneo nog 25.000 bouws aangevraagd. In Serewak heeft de „Suzuki Shoten" van Kobe reeds twee ondernemingen kunnen aankoopen, n.m. één van 2000 bouws en één van 1000 bouws. De heeren Endo Tacao, Urabi Jofu c. a. houden zich nu bezig met de installatie van een rubberfabriek, de Dailo Gomei Caistra in Britsch-Borneo en hebben daarvoor een kapitaal van 5 millioen Yen bijeengebracht. Ook aan de Suikerindrustrie schenken de Japanners aandacht. De Shokusan Suzo Kaistra heeft een overeenkomst aangegaan met de Nanyo Sangyo Kaistra en deze beide concerns koopen nu kleine Inlandsche suikerfabriekjes in Nederlandsch-Borneo op. De oprichting van een groote suikerfabriek op Sumatra, de Nanyo Seito Kaisha met een kapitaal van 6 millioen Yen is nu in voorbereiding. Verder zijn nog verscheidene Japansche corcerns bezig met het voorbereiden van andere industrieele ondernemingen in N.-I., voornamelijk met betrekking tot petroleumwinning en mijnbouw *(Kaoem Moeda).*

Tjap „Indië-Weerbaar." De firma Everard en Co. te Amsterdam-Semarang had de aardige gedachte voor haar verschillende artikelen een merk te vervaardigen, dat aan „Indië-Weerbaar" herinnert. In de beschrijving lezen wij: Het merk stelt voor een bergachtig terrein met op den voorgrond een naar links gekeerden, op wacht staanden soldaat, boven wiens hoofd op twee regels voorkomen de woorden: „T j a p I n d i ë W e e r b a a r". De soldaat is in volle wapenrusting. Zijn opgetrokken linkerbeen heeft hij op een voor hem liggend rotsblok geplaatst. In zijn linkerhand, welke op zijn linkerdijbeen rust, houdt hij den loop van zijn geweer. Op den achtergrond ziet men een tempelruine. *(Kaoem Moeda).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Adhi Darmo". De *Perniagan* heeft 't over een Inlandsche vereeniging te Djokdjakarta van bovengenoemden naam, beteekenend „*het Arbeidsleger*" en zich ten doel stellend: het leveren van bedienden, doch tevens van projecten van huizen, van brandhout en van vroedvrouwen; het verleenen van rechterlijken bijstand in zaken, en nog honderd andere dingen meer. Indertijd deed de politie een overval in een dobbelhuis en legde de hand op eenige beruchte beroepsdobbelaars, die naar den landraad werden verwezen. De zaak kwam voor, de beklaagden werden bijgestaan door den rechtskundigen raadsman van „*het Arbeidsleger*" (departement juridische zaken) die de verdachten met veel vuur en talent verdedigde, hetgeen echter niet wegnam dat zij respectievelijk 6, 6 en 4 maanden gevangenisstraf kregen. „*Het Arbeidsleger*" verdedigt niet alleen dobbelaars, tegen een net honorarium, maar kort geleden kwam er ook een officieel schrijven van genoemd leger bij den assistent-resident (van Djokdjakarta), waarin werd medegedeeld, dat de Inlander X. in kampong Sosrowidjanan een clandestien dobbelhuis hield. Of de politie daar maar eens inval wilde doen, om aan dit snood bedrijf een eind te maken. Snapt de lezer er iets van? zoo vraagt de schrijver en vervolgt: De inconsequentie is slechts schijnbaar. Als Mas X. nu overvallen wordt en terecht moet staan, zal hij natuurlijk tegen afstand van de noodige guldens worden verdedigd door het „rechtskundig" departement van „*het Arbeidsleger*". Zoo besluit schrijver.

Verschillende Behandeling. In de *Sin Po* klaagt een schrijver uit Buitenzorg over het verschil in behandeling tusschen Europeanen en Chineezen, een verschil, dat men nu als 't ware opzettelijk heeft willen doen voelen. Tegen het einde van 1917 heeft de Telefoondienst aan den kant van den Bantamweg de Europeesche buurt tot aan het Chineesche kamp een geul gemaakt om daarin de kabel te leggen. Toen dit was geschied, was de geul eerst met zand gevuld, waarboven op een laag van stuk-gestampte tegelsteenen, terwijl verder aangevuld werd met de uitgegraven aarde. Het spreekt van zelf, dat de als zoodanig bewerkte weg een hinderlijk dijkje heeft gekregen. Aan het gedeelte van de Europeesche buurt toog men dadelijk aan het werk, om het heuveltje weer gelijk te maken met het overige gedeelte van den weg, doch in het Chineesche kamp schijnt men hieraan nog niet gedacht te hebben. De Chineezen, die met het front van hunne woonhuizen en toko's nogal last van dezen tot een papperige massa geworden heuvelrug ondervinden, beklaagden zich bij den chef van den Telefoondienst, die hen naar den Gemeenteraad verwees, omdat de verdere afwerking van den weg aan dit lichaam heette te zijn overgedragen. De gemeenteraad was echter van meening, dat eerst een positieve opgave van den Telefoondienst moest worden afgewacht, hoeveel deze wel over heeft voor het door den gemeenteraad op te knappen karreweitje. En daarmede mochten de Chineezen, die in de eerste klasse van de wegenbelasting worden aangeslagen, zich voorloopig tevreden stellen.

Privaatrechterlijke Toestand. In het vorige jaar is bij Staatsblad No. 129 — alzoo de *Perniagan* — een regeling opgenomen van den privaatrechterlijken toestand van de Chineezen, welke zal gelden voor Java en Madoera, de gewesten Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Benkoelen, Oostkust van Sumatra, Menado, Celebes en onderhoorigheden, Amboina, Ternate en onderhoorigheden. Daarbij is het voor Europeanen geldend Burgerlijk Wetboek (behalve o. m. de bepalingen op den Burgerlijken Stand, waarvoor een afzonderlijke regeling is getroffen en die betreffende de voltrekking van huwelijken) en het Wetboek van Koophandel nagenoeg geheel op de Chineesche ingezetenen van toepassing verklaard. In de *Javasche Courant* van Februari van dit jaar is een Koninklijk Besluit afgekondigd, waarbij in verband met evenbedoelde, nog niet in werking getreden regeling ook de noodige wijzigingen zijn gebracht in het reglement op de Rechterlijke Organisatie, volgens welke de Chineezen, op wie de regeling van toepassing is, in rechtszaken gelijkgesteld worden met Europeanen en met dezen gelijkgestelden. Zoo is daarbij bepaald, dat de landraden de gewone dagelijksche rechters zijn van de eigenlijk gezegde Inlanders en — met uitzondering voor zooveel betreft burgerlijke zaken, van Chineezen op wie de ordonnantie van 29 Maart 1918 (Stbld. No. 129) toepasselijk is, van alle met Inlanders gelijkgestelde personen, ook wanneer deze door Europeanen, met dezen gelijkgestelde personen of Chineezen, op wie evenbedoelde ordonnantie van toepassing is, in rechten worden betrokken. Ook is thans reeds wijziging moeten worden gebracht in het met 1 Januari j.l. in werking getreden Wetboek van Strafrecht, in verband met de in het reglement op het houden van registers van den burgerlijken stand voor de Chineezen (Stbl. 1917 No. 13) bekende *tusschenpersonen van den burgerlijken stand;* dit zijn personen door het Hoofd van gewestelijk bestuur aangewezen bin-

nen het ressort van den ambtenaar van den burgerlijken stand (dit is voor Europeanen), bij wie aangifte van geboorten of van sterfgevallen zou worden gedaan, wanneer de belanghebbenden meer dan tien paal verwijderd wonen van het kantoor van den ambtenaar. Verder is ook in de regeling op de gemengde huwelijken verandering gebracht als gevolg van de instelling van een burgerlijken stand voor Chineezen. Eindelijk is de Gouverneur-Generaal gemachtigd om de reglementen tot regeling van het rechtswezen in de Buitenbezittingen op gelijke wijze te wijzigen. Eerst wanneer ook deze wijzigingen zijn aangebracht zal de nieuwe wetgeving in werking worden gesteld.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Het streven van Engeland in Perzië.

In de Deutsche Kolonialzeitung van 20 April j.l. wijdt G. Buetz een artikel aan dit onderwerp. Zoolang als Eng. in 't bezit van Indië is en Beloetschistan onder zijn invloed gebracht heeft, streeft 't ook naar een machtstelling in Afganistan en Perzië. Perzië vormt een der twee invalspoorten naar Indië; een voornaam deel van den overland weg naar Indie loopt over Perzisch gebied en Perzië is 't voorland tegen Rusland. Zonder Perzië kan de droom Kaïro-Calcutta niet tot verwezenlijking komen. Met Rusland is Eng. in 't geheim of openlijk steeds aan 't ijveren over Perzië geweest. Terwijl Eng. zich in Zuid-P. trachtte in te werken, strekte R. zijn hand over Noord P. uit.

Toen in 1883 de bouw van de Anatolische- en van de Bagdadbaan aan de orde kwam, zag E. in Duitschland een nieuwe mededinger in de P. aangelegenheden. E. en R. bleven samenspannen tegen dezen invloed.

In 1907 verzekerde een overeenkomst de onverdeelbaarheid en onafhankelijkheid van P., maar wezen E. en R. zich ieder een invloedssfeer toe, waarvan men de verstrekkende bedoeling kent. De militair-politieke invloed van R. breidde zich over de noordelijke provinciën Aderbeidschan en Choranssan uit, in verband met een spoorweg- en straatwegenplan. Zonder zich aan 't inzicht van P. te storen werd aan de baan van de grensplaats Dshoelfa naar Tebris doorgewerkt. De „banque Russe d'escompte" wierp zich als concurrente op van de Eng. „Imperial bank of Persia". De mededingers hadden zich, door de toewijzing aan ieder van een sfeer, blijkbaar toch niet losgemaakt van onderlinge bestrijding, zooals ook bleek, uit 't opzetten der Z. Persische bergbewoners door R. tegen de uitvoering van 't Britsche spoor- en wegenplan. In 1913 moest zelfs een klacht ingediend worden daar de concessie voor de baan van Mohammerah naar Choremabad (Perzische golf) hierdoor waardeloos werd. Terwijl E. de, onder leiding van Zweedsche officieren staande gendarmerie steunde, deed R. alles wat in zijn vermogen was om haar tegen te werken.

Bij 't uitbreken van de wereldoorlog werd de verhouding niet beter, niettegenstaande men bondgenooten was. R. troepen rukten Aderbeidschan en Chorassan binnen. Met den val van 't Tzarisme kwam hieraan een einde. 't Leek nu of E. vrij spel zou krijgen, maar de Duitsch-Turkische invloed kwam zich thans juist krachtiger aanmelden.

De middenrijken willen P. in geen geval tot bodem voor E. koloniaal-politiek zien worden. E. is toch al in 't voordeel gekomen doordien R. zijn invloed ook uit Afghanistan heeft teruggetrokken. Wel kan Turkije er naar streven een driebond te verkrijgen tusschen de mohamedaansche staten Afghanistan, Perzië, Turkije, maar de inwerking op Afghanistan zal dan toch een indirecte blijven. Perzië is een buurstaat van Turkije, daar kan dus rechtstreeksch contact worden verkregen. Tegenover den invloed van E. in de provinciën Arabistan, Farsistan, Laristan, Kirman, Kohistan en Mekran moet een T. invloed aan de Mesopotamische grens gesteld worden. De R. invloedssfeer moet in een T. worden omgezet. Dit kan geschieden van uit 't nieuw verworven gebied van Erivan en van het Wan-meer. De Bagdad-baan herwint weer haar volle beteekenis. Volgens den schr. heeft T. hierbij geen veroveringsplannen (!?), 't gaat er alleen om den invloed van E. tegen te gaan. In 't vredesverdrag met R. hebben de centrale mogendheden de onafhankelijkheid van Perzië verzekerd, dit te bevestigen is 't eenige streven.

Engeland heeft er groot belang bij Perzië te beheerschen als verbindingsweg tusschen zijne over Azië verspreide deelen, en als afzetgebied voor zijn textiel- en metaal-nijverheid, terwijl 't door de „Anglo-Persian Oil company" geld in 't land brengt en E. tevens bevoordeelt. In de handelsbeweging nam E. een zeer voorname plaats, D. was in opkomst en zal na den oorlog de verloren plaats, met werken, weer willen innemen.

De oproep tot den heiligen oorlog door den sultan van Turkije, de los-van-Engeland-beweging in Indië, die ook in Afghanistan weerklank heeft gevonden, hebben Perzië tot zelfbewustzijn gebracht. Toch staat P. niet krachtig genoeg om zich dadelijk zonder steun van buiten te kunnen redden. 't Land is niet productief genoeg gemaakt, zoodat invoer van levensmiddelen noodig is. Vooral R., Armenië, Mesopotamië voorzagen hierin, uit andere landen werden echter ook voedingsartikelen ingevoerd. De tegenwoordige toestanden in R. en 't verbreken van de gemeenschap met andere landen werken op P. in, de prijs der levensmiddelen is tot ongekende hoogte gestegen. Bovendien heeft P. een groote schuldenlast. De lust tot 't vormen van rooverbenden heeft vrij spel, de veiligheid laat zeer veel te wenschen over.

Volgens Buetz is de redding te verkrijgen, wanneer D. de hand hiertoe uitsteekt. De P. rijstuitvoer, die in 1912 reeds 14.227.000 kran bedroeg, die van gedroogde vruchten, rubber, huiden, opium, kome onder D. leiding, volgens 't voorbeeld van E. worde een plan voor betere verkeerswegen doorgevoerd. P. zal liever met T., dan met E. samenwerken, dat eigenlijk zijn natuurlijken vijand is. En T. en D. zullen één lijn trekken, die inderdaad op 't welzijn van P. gericht is, terwijl E. alleen uit zelfzucht handelt. Perzië aan E. overgeven beteekent Indië dubbel voor E. bevestigen.

Deze beschouwingen hebben verfrischte actualiteit gekregen door 't bericht van 't aftreden van t P. kabinet, doordien Koerdische benden, onder T. aanvoering Aderbeidschan zouden hebben bezet.

In dit verband kwam ook een Balkan-correspondentie, gedagteekend 18 Mei, in de N. R. C. juist ad rem. Zij heeft menig punt van overeenstemming met het artikel uit de D. Kolonialzeitung en vult dit deels aan, waarom wij er nog 't een en ander aan ontleenen.

Bij rondzendnota van 24 April zond de Sjah het zeer belangrijke besluit aan alle landen, waarmede P. in diplomatiek verkeer is, dat de P. regeering als van geen waarde beschouwt alle verdragen, welke haar in de laatste jaren zijn opgelegd, met name het verdrag van 1907 tusschen R. en E. gesloten. 't Besluit was reeds een half jaar te voren genomen en aan de gezanten te Teheran medegedeeld, maar de afsluiting, waarin P. gehouden werd, belette 't naar buiten bekend te maken, totdat de T. hun Oostelijke provinciën tot aan de P. grens hadden heroverd. Nu is de telegrafische- en postgemeenschap weer hersteld.

Daar dit ontwaken van P. veel overeenkomst vertoont met de eveneens eigenmachtige opheffing door de Porte in September 1914 van de z.g.n. capitulatieverdragen, heeft 't in T. veel instemming gevonden.

De stroefheid tusschen de twee groote Mohamedaansche staten, welke voortkwam uit de godsdienstige geschilpunten tusschen de T. Soenieten en de P. Sjiieten heeft plaats gemaakt voor toenadering en waarschijnlijk zou P. zich bij de groep van de middenrijken hebben aangesloten, indien 't hiertoe over een voldoende militaire macht had beschikt.

Na 't aftreden van 't de Entente welgezind kabinet van prins Farman, trad 't ministerie Moestafi Memalik op, dat een zuiver nationale politiek wenschte te voeren. 't Was samengesteld uit ontwikkelde en onafhankelijke mannen, die meerendeels eenigen tijd in Europa hebben doorgebracht.

De R. politiek trok zich uit P. terug; 't ijveren van den E. gezant Marling kon 't besluit om de capitulaties op te heffen, niet voorkomen. Alle verdragen en overeenkomsten, welke schadelijk zijn voor de ontwikkeling van P., zijn nietig verklaard. Aan de betrokken mogendheden is voorgesteld, ze door andere te vervangen, die slechts bepalingen zullen bevatten, die de P. regeering aannemelijk acht. De E. gezant heeft er zich „voorshands" en onder uitdrukkelijk protest bij neergelegd.

De verklaring van 't vredesverdrag van Brest-Litowsk, waarbij P. en Afghanistan als vrij en onafhankelijk worden erkend, heeft tot een terugkeer van de D. en T. gezanten naar Teheran doen besluiten. Politieke en economische zendingen zullen de toenadering bevestigen en dadelijk in practischen geest omzetten. De correspondent besluit aldus:

Perzië gaat dus een nieuwe toekomst tegemoet. Van de vrijmaking van Perzië van de Britsche en de Russische voogdij ook op handels-, financieel- en economisch gebied zullen alle andere landen, welke met Perzie in die opzichten in betrekking staan, voordeel kunnen trekken. Hiertoe behoort ook Nederland, dat in 1914 de vierde plaats vond in de statistieken van den Perzischen uitvoer, terwijl de invoer van Nederlandsche waren belangrijk kan worden vermeerderd. Daarom zullen die landen zich reeds nu zonder verwijl moeten gaan beijveren; en in verband daarmede treedt zooveel te meer de wenschelijkheid op den voorgrond onzen gezantschapspost en de consulaten, welke wij in Perzië hebben, weer met eigen titularissen te bezetten.

Reeds sinds meer dan vier jaren is de post van consul-generaal met den titel van gezant te Teheran vacant en worden onze belangen in Perzië waargenomen door het gezantschap van Italië, dat ook al sedert drie jaar door een tijdelijk zaakgelastigde wordt beheerd. Van de drie onbezoldigde Nederlandsche consulaten in Perzië, is dat te Ahwas geheel onbezet en wordt dat te Bender-Boesjier aan de Perzische golf waargenomen door den Britschen consul-generaal. Alleen te Teheran is de behartiging van onze consulaire belangen uitstekend toevertrouwd aan den daar reeds lang gevestigden Nederlandschen koopman J. P. de Hoog.

Ook die en ook daar.

Volgens de Daily Express heeft China besloten de daar aanwezige Duitschers uit te wijzen. De hierdoor getroffenen zijn meest mannen van zaken met hun gezin. 't Besluit zou een kleine 10000 personen omvatten, die als geinterneerden naar Australië worden gebracht.

Canadeesche troepen.

Na 't verzet van de Fransch-Canadeezen tegen de invoering van militairen dienstplicht, valt 't mee, dat zij zich, nu de wet er eenmaal door is, blijkbaar bij den maatregel neerleggen. Generaal Newburn, minister van landsverdediging in Canada, was bij een bezoek aan 't Fransche gebied getroffen door de uitnemende houding der gevormde bataljons. De recruteering op 't platte land verloopt geheel naar wensch. 't Verlangen teekent zich om te zorgen, dat 't contingent van Quebec de vergelijking zal kunnen doorstaan met dat van de Engelsche provinciën van Canada.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Jaarboek Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap.

Bij J. M. de Bussy te Amsterdam is verschenen het jaarboek voor 1918 van het geologisch mijnbouwkundig genootschap voor Nederland en Koloniën. De mededeelingen, welke onmiddellijk betrekking hebben op het genootschap zelve, worden voorafgegaan door beknopte levensbijzonderheden (met portret) van den in 1916 afgetreden chef van het mijnwezen in Indië, A. H. van Lessen.

Locale Belangen.

In afl. 16 van jaarg. V van „Locale Belangen" schrijft Mas Goenang Tembaga een artikel over de politiek der Indische gemeenten, waarin o.a. de vraag behandeld wordt of het gasbedrijf der Ned. Ind. Gas Mij. in 1919 dient overgenomen te worden. — Onder het opschrift „Een nieuwe koers" spreekt Z. den wensch uit, dat omtrent de totstandkoming van algemeene voorschriften door de Regeering meer openbaarheid zal worden betracht; z.i. is de Volksraad het lichaam dat te dezer zake licht in de volslagen duistenis zal kunnen brengen.

Als Bijlage bevat deze afl. „Mededeeling No. 25", inhoudende het verslag der bijeenkomsten ter gelegenheid van het zevende decentralisatiecongres op Zondag en Maandag 27 en 28 Mei 1917 te Soerabaja. Onderwerp: „Dagelijksch bestuur en verkiezingen voor gewestelijke raden."

De Indische Gids.

De Juni-afl. opent met een opstel van Dr. T. J. J. Gori: „Is het toelaatbaar, dat de Nederlandsche wet aan den mensch een bescherming onthoudt, waarmede zij het vee begunstigt"? Schr. laakt de jongste hooger onderwijswet van 15 Dec. 1917, die wel aan het vee aandacht schenkt (al. 2 van art. luidt: het onderwijs omvat zoowel de studie der veeartsenijkundige wetenschap voor de gematigde luchtstreek als die voor de tropen) doch aan den mensch niet denkt. Men kan zich verwonderen, verbazen, misschien zelfs ergeren, dat een hoogleeraar in de geneeskundige wetenschappen voor de keerkringsgewesten een onbekende grootheid is aan de rijks universiteiten; zelfs voor een buitengewoon hoogleeraar, een lector of een privaat-docent is er geen plaats ingeruimd.

Over de Minahassa en het Minahassavolk houdt A. L. Wawo-Runtu eene beschouwing, waarin schr. o.a. een pleidooi houdt voor de instelling van een gewestelijken- en gemeenteraden in dat gebied. Menado, de hoofdplaats van 't gewest waartoe de Minahassa behoort, met een bevolking van pl.m. 250.000 zielen, bleef van een gemeentebestuur verstoken, terwijl b.v. een afdeelings hoofdplaatsje als Blitar op Java er reeds mede begiftigd werd. (Ook Padang, Medan en Makassar op de Buiten-bezittingen verheugen zich in het bezit van gemeenteraden).

A. Doyer geeft het eerste gedeelte eener schets uit het Javaansche volksleven, getiteld: Verborgen stroomingen. Deze schets houdt eene waarschuwing in tegen de gevolgen van fanatiek optreden der Inl. bevolking, zooals dit o.a. kan ontstaan door godsdienstige dweperijen en ophitserijen.

Overigens de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures, enz. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Oost-Indische Cultures.

Van den 2en druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische Cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs zijn (bij J. H. de Bussy te Amsterdam) wederom drie afleveringen verschenen (32—34, of deel III, vel 1—9). Dr. A. van Bijlert behandelt er uitvoerig de tabakscultuur in, verduidelijkt door tal van afbeeldingen; in volgende afl. zal deze studie nog worden voortgezet.

Handelingen XVIe Natuur- en Geneeskundig Congres.

Van 12—14 April 1917 werd het XVIe Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig Congres te 's-Gravenhage gehouden. Onlangs zijn de „Handelingen" van de bijeenkomsten in druk verschenen (bij Kleynenburg en Co. te Haarlem); de volgende Indische onderwerpen vindt men er in afgedrukt: De Timor-expeditie en hare palaeontologische resultaten, door G. A. F. Molengraaff. — De wetenschappelijke en practische beteekenis van het anatomisch onderzoek der Javaansche houtsoorten, door H. H. Janssonius. — Over vulkanisme en bergvormende bewegingen (in het Zuid-Oostelijke gedeelte van den Indischen Archipel), door H. A. Brouwer.

Jaarverslag Topographische Dienst.

Verschenen is het jaarverslag over 1916 van den topographischen dienst in Ned.-Indië. Evenals zijn voorgangers is het verslag rijk aan inhoud (zoowel wat tekst als illustreering betreft); het is gesplitst in drie gedeelten, n.l. I. Verslag van de verrichtingen van den dienst; II. Administratief gedeelte. III. Bijdragen van gemengden aard. Deze laatste rubriek is weder bijzonder interessant, gelijk uit de hier volgende gedeeltelijke inhoudsopgave moge blijken. Het meer van Tondano en zijn omgeving, door L. H. C. Horsting. — Beschrijving van eenige meren en gevonden oudheden in de residenties Preanger Regentschappen en Cheribon, door J. M. van Gils. — Het land Depok, door J. W. E. de Ruiter. — Van grauwe grotten en bruisende bronnen en daarmede verband houdende Javaansche legenden, door A. F. Mönnich (beschrijving van grotten en bronnen in de afdeeling Bodjonegoro en Toeban der residentie Remberg, met legenden). — Enkele aanteekeningen omtrent het eiland Bawean, door J. van Hoon. — Aardrijkskundige benamingen in en om Batavia, (vervolg van een artikel in het jaarverslag over 1915) door L. F. van Gent.

Catalogus cliché's enz. Encycl. Bureau.

Door het Encyclopaedisch Bureau te Weltevreden is een catalogus in druk uitgegeven van cliché's, foto's en lantaarnplaatjes. Deze catalogus (een flink boekdeel vormend) is losbladig ingericht, zoodat aanvullingen derhalve gemakkelijk ingevoegd kunnen worden, terwijl de gebiedsdeelen van den Archipel alphabetisch zijn gerangschikt. Hij bevat eene beschrijving der foto's enz. welke van het Encyclopaedisch Bureau tegen een geldelijke vergoeding kunnen worden gekocht of geleend en vooral bij lezingen en voordrachten (en hierbij vooral de lantaarnplaatsjes) goede diensten zullen bewijzen in Indië.

Het is dus een soortgelijke uitgaaf als het Koloniaal Instituut te Amsterdam in 1917 voor Nederland gaf.

Indologenblad.

In het Nr. van 6 dezer een tweetal protest-artikelen tegen den maaregel van den Min. van Koloniën in verband met de eindexamens van den Indischen administratieven dienst. — Verder eene beschouwing van A. te Velde over het nut van samenwerking tuschen ambtenaren B. B. en Zending. — Het vervolg van Th. O. B. G.'s „Een en ander over de wapens der inheemsche bevolking van den Archipel" (Schr. behandelt thans o.a. de ethnologische en symbolische beteekenis van den kris). — Het vervolg der Borneosche schetsen, door U. J. Weg (beschrijving van verschillende feesten der Maleiers). — Ten slotte een overzicht door E. A. Z. eener voordracht van Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over de ethnologische beteekenis der dierfiguur in de kunst der Inlanders van den Ind.-Archipel en van andere min of meer primitieve volken.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 23: Van der Goot's onderzoekingen over voor de bergcultures belangrijke miersoorten, meer bepaaldelijk de zwarte cacaomier, door Prof. Dr. H. M. Quanjer. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 Juni 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De economische cultuur van het suikerriet, besproken door J. Sibinga Mulder. — Bericht omtrent de Gouvernements Kina-onderneming over het vierde kwartaal 1917. — Economisch overzicht van Suriname. — Invoer tot verbruik der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Het animistisch heidendom als godsdienst.

Over dit onderwerp vervolgt Dr. N. Adriani zijne bebeschouwingen in het Juni-Nr. van „Onze Eeuw". Schr. bespreekt thans den invloed van het heidendom en zijne houding tegenover het Christendom, meer speciaal in de Toradja-landen.

De Grondnoot.

Onder dit opschrift wijdt „Bob" eene bespreking in het jongste Nr. van „De Handel" aan de aardvrucht (arachide, katjang tanah, enz.) welke niet alleen haar belangrijkheid ontleend aan het feit dat zij door velen als een lekkernij genuttigd wordt, doch vooral door haar oliegehalte een belangrijke rol speelt, zoowel in de fabricage van slaolie, als in de bereiding van margarine en zeep. Afkomstig, naar het heet, uit Brazilië, komt de grondnoot tegenwoordig in alle tropische landen voor.

De Tropische Natuur.

De Maart-afl. bevat de volgende bijdragen (meest geïllustreerd): Een paar kilometer geologische wandeling door het Tjisokanbed, door Dr. L. G. den Berger (vervolg). — Een nieuwe tuinplant (Mussaenda erythrophylla), door v. W. — Rimboeleven in Sumatra, door E. Jacobson (vervolg). — Een tocht naar het Diëngplateau (20—29 Jan. 1917), door H. A. B. Bünnemeijer.

De Macedoniër.

In het Juni-Nr. van dit Zendings-periodiek een artikel van H. A. Dijkstra over de zendingsactie der Christelijke Gereformeerde Kerk 1873—1892. — Verder het vervolg van D. K. Wielenga's zeer uitvoerige historische beschouwingen over het eiland Soemba; schr. geeft thans een idee van de wanordelijke toestanden op dat eiland gedurende den tijd dat zekere Rozet posthouder te Melolo was (1890 en volgende jaren). — H. Dijkstra geeft voorts zijn vaste rubriek „Uit mijn camera".

Onze West op het Binnenhof.

Onder dit opschrift in het jongste Nr. van „In- en Uitvoer" een korte beschouwing van F. M. K(nobel), tot uitgangspunt hebbend het onlangs verschenen geschrift van J. M. Plante Fébure: West-Indië in het Parlement 1897—1917. Bijdrage tot Nederlands Koloniaal politieke geschiedenis.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Door tusschenkomst van de firma Nijhoff te 's-Hage ontvingen we van dit weekblad de Nrs. 23—28.

Op enkele bijdragen wordt speciaal de aandacht gevestigd. No. 23: De ontworpen grondhuur ordonantie (vervolg). — Over Javaansche muziek (vervolg). — No. 24: Ardjoena in het Mahabharata. — Een kadaster voor het inlandsch grondrecht. — No. 25: De geneeskundige en hygienische verzorging van het leger. — No. 26: De verkiezing der Inlandsche volksraadsleden. — Ardjoena in het Javaansche gedicht Wiwaha of Mintaraga. — No. 27: Zelfbestuur. — De verkiezing van Dr. Rivai. — No. 28: Voorwaardelijke invrijheidsstelling. — De Inlandsche kunstnijverheid. Het verven met indigo en sogah.

Een en ander over Bali.

In de Banier van 15 Maart het achtste vervolg van „Een en ander over Bali", door v. D.; schr. vermeldt nu een ander over de lijkverbranding (een der uitvloeisels van het Brahmanisme) waarmede vroeger verbonden was de zoogenaamd vrijwillige weduwenverbranding.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 10: De Bataks. IV (godsdienstige stroomingen), door M. Joustra. — De padvinders in Ned.-Indië (vervolg). — Eenzaam, door R. van Dulken. — Glimlachjes en snikjes uit de planterswereld, door Th. Dinger Jr. Ceram-idylle VI.

Molukken-Instituut.

De oprichting van een aantal Instituten, welke zich

ten doel stellen het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de bevolking van verschillende landstreken in Ned.-Indië en het beschikbaar stellen van die gegevens ten behoeve van het welzijn en van de stoffelijke en geestelijke ontwikkeling van die bevolking, heeft ten gevolge gehad, dat van Ambonsche zijde is aangedrongen op de totstandkoming van een Instituut. beoogende nadere aanknooping van betrekkingen met de bevolking der Molukken. Thans is te Amsterdam opgericht het Molukken-Instituut dat in den hooger aangegeven zin werkzaam zal zijn en dat evenals de vroeger tot stand gekomen vereenigingen met gelijk doel, in nauwe samenwerking met het Koloniaal Instituut zal arbeiden. Als archivaris van het Molukken-Instituut is opgetreden de heer A. G. Boes, oud-inspecteur van het Inl. onderwijs in Ned.-Indië. Over de samenstelling van het directorium enz. bevat de Ind. Merc. van 7 dezer (blz. 418) bijzonderheden.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *„De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

—

N.B. Hoofdbestuursleden, die wenschen deel te nemen aan het noenmaal dat op 6 Juli a.s., ter gelegenheid van de algemeene vergadering, door het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn zal worden aangeboden, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den ondergeteekende.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel *„De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).

    Gestelde candidaten:
    Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
    2. C. den Hamer.
    Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
    2. Mej. K. Ament.
    Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs.
    2. W. Helms.
    Groningen: 1. H. F. Tillema,
    2. B. A. Kwast.
    Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
    2. H. F. Wagenaar Reisiger.
    Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
    2. A. E. Kamerman.
    Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
    2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1917.

—

I. Algemeene Toestand.

De gevolgen van de droevige tijdsomstandigheden werden ook door de vereeniging gevoeld. De ongeregelde verbinding met onze koloniën, de steeds stijgende prijzen, de verminderde toetreding van nieuwe leden waren belemmeringen voor haren vooruitgang. Toch kan, het vorenstaande in aanmerking genomen, de algemeene toestand niet onbevredigend genoemd worden en kon met de ten dienste staande beperkte middelen nog veel tot stand worden gebracht. En met dankbaarheid kan worden vermeld, dat de Regeeringssubsidie ad *f* 3000 ten behoeve van de vereeniging weder werd toegestaan.

II. Leden.

Het aantal leden ging in het afgeloopen jaar met 38 achteruit en bdeoeg op 31 December 1917: 2551.

III. Hoofdbestuur.

Het hoofdbestuur verloor in het verslagjaar door den dood twee verdienstelijke leden.

Op 3 April overleed de heer L. A. H. Lamie, die sedert het jaar 1907 de afdeeling Arnhem in het hoofdbestuur vertegenwoordigde, en tot kort voor zijn overlijden voorzitter van het bestuur dier afdeeling was. In al die jaren heeft hij met ijver de belangen van „Oost en West" en in het bijzonder die van zijne afdeeling voorgestaan.

Op 26 Mei ontviel ons onze onvolprezen penningmeester, de heer A. A. C. Harting. Met hem is der vereeniging een harer krachtigste steunpilaren ontvallen. De onverdroten ijver, waarmede hij steeds in het belang der vereeniging werkzaam was, tot zijn laatsten ademtocht, kan niet genoeg worden gewaardeerd.

In de Koloniale Weekbladen, resp. van 12 April No. 15 en van 31 Mei No. 22, werd aan hunne nagedachtenis een woord van hulde gewijd. Het is hier de plaats om nogmaals uiting te geven aan de dankbaarheid der vereeniging voor hetgeen zij in haar belang hebben gedaan.

In de jaarlijksche algemeene vergadering van 7 Juli 1917 werden de navolgende leden van het hoofdbestuur, die ingevolge het bepaalde in de 1e alinea van artikel 11 H.R., aan de beurt van aftreden waren, herkozen: R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter, Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher ('s-Gravenhage), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), W. H. Scheurer (Leiden) en C. de Vries (Amsterdam).

Terwijl in de plaats van den heer L. A. H. Lamie (Arnhem) werd gekozen: de heer H. J. M. Baumann.

In de vacature van penningmeester werd niet dadelijk voorzien. Door het hoofdbestuur werd, op voorstel van het dagelijksch bestuur, overwogen om den secretaris der vereeniging, den heer E. F. Grooss, die als 2e penningmeester de functie van penningmeester bij de zijne waarnam, blijvend met beide betrekkingen te belasten, hetgeen in de volgende algemeene vergadering zal worden voorgesteld, nadat de mogelijkheid en wenschelijkheid hiervan in de practijk zal zijn gebleken.

Het Hoofdbestuur was op 31 December samengesteld als in bijlage A is aangegeven.

IV. Afdeelingen.

De vereeniging telt 12 afdeelingen, n.l.: te Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht, benevens een Studentenafdeeling te Leiden.

Voor de veranderingen in de besturen der afdeelingen en verdere bijzonderheden zij verwezen naar hare in het Koloniaal Weekblad opgenomen verslagen. [1])

V. Vergaderingen.

De wekelijksche vergaderingen van het dagelijksch bestuur hadden geregeld plaats.

Hoofdbestuursvergaderingen werden gehouden op 28 April, 7 Juli en 27 October.

De jaarlijksche algemeene vergadering had plaats op 7 Juli te Breda.

VI. Stichtingen, Commissiën en Fondsen.

De vereeniging heeft de navolgende stichtingen, commissiën en fondsen:

a. de Inlichtingendienst;

[1]) Amsterdam, 28/3, No. 13, Apeldoorn 7/3, No. 10, Arnhem, 7/3, No. 10, Breda, 28/3, No. 13, 's-Gravenhage, 4/4, No. 14, Haarlem, 18/4, No. 16, Leiden, 25/4, No. 17, Nijmegen, 7/3, No. 10, Rotterdam, 25/4, No. 17, Utrecht, 16/5, No. 20.

b. de Studie-Commissie;
c. de Redactie-Commissie;
d. de Commissie voor West-Indië;
e. het Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen;
f. het Fonds voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende jongelieden.

Voor den stand van deze instellingen en hare werkzaamheden zij verwezen naar de betrekkelijke, in het Koloniaal Weekblad gepubliceerde verslagen. [2])

De exploitatie van het Koloniaal Weekblad mocht bevredigend genoemd worden, dank zij den ijver en het succes van den verzorger van de afdeeling advertentiën. De redactie blijft er op bedacht om het orgaan steeds belangwekkender te maken en haar trouwen medewerkers zij hier weder dank gebracht voor hun zeer gewaardeerden steun.

Het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau is doodgebloed. Het kleine kapitaaltje, ons door welwillende personen en inrichtingen verstrekt om dit bureau in gang te brengen is in de 5 aren van het bestaan van de instelling langzamerhand opgeteerd. Er ging steeds af en er kwam weinig of niets bij. Toen in de jaarlijksche algemeene vergadering van 3 Juli 1915 besloten was om van de jongelieden, die aan eene plaatsing in Indië geholpen waren, de bescheiden vergoeding voor de kosten tot in-stand-houding van het bureau niet meer te heffen, omdat dit, naar de meening van de voorstellers tegen de waardigheid der vereeniging streed, werd de kwijning der instelling verhaast. De kosten werden niet gedekt door de geringe contributies. De taak van het bureau is nu als onderdeel overgebracht naar den Inlichtingendienst, doch is uiteraard veel meer beperkt.

VII. Werkzaamheden.

Het afgeloopen vereenigingsjaar stond in het teeken van de samenwerking, hetgeen niet anders dan met vreugde kan worden vermeld.

Zoo werd op initiatief en onder leiding van onze Studie-Commissie, in samenwerking met de vereenigingen „Julianafonds”, „Max Havelaarfonds”, „Nederl.-Indische Onderwijs- en Studiekas” en „Tjandistichting”, gesticht een „Centraal Comité voor opleiding van Indische jongelieden in Nederland”, teneinde eenheid te brengen in de behartiging der belangen van de hier te lande studeerende Indonesiërs. Terwijl te Batavia, onder den naam van „Voorlichtings-Commissie voor opleiding van jongelieden in Nederland”, een subcommissie zal worden ingesteld.

Verder trad onze vereeniging toe tot de navolgende instellingen:

a. de Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-Congres”;
b. het „Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen”, dat behalve de bevordering van Indische leergangen voor onderwijzers, beoogt eenheid en samenwerking te brengen bij de te houden propagandalezingen over onze koloniën;
c. de „Centrale Nationale Commissie”, welke zich ten doel stelt de samenwerking te bevorderen tusschen de vereenigingen en instellingen, die werkzaam zijn in nationalen geest.

Ten slotte werden besprekingen ingeleid met het „Nationaal Secretariaat” ten einde de mogelijkheid van samenwerking te overwegen.

2. Een lang gekoesterde wensch van onze vereeniging, om een tehuis op te richten voor de hier te lande vertoevende inlanders uit den dienstbaren stand uit onze overzeesche bezittingen, waarin zij, die tijdelijk buiten betrekking zijn geraakt, een onderkomen, en waar allen een gezellige plaats van samenkomst, in overeenstemming met hunne zeden en gewoonten kunnen vinden, heeft groote kans op verwezenlijking. Een verzoek om Regeeringssteun werd door den Minister van Koloniën welwillend ontvangen, en Z.Exc. gaf het bestuur in overweging, in overleg met den Regeeringsadviseur, den Oud-Resident G. J. Oudemans, een gemotiveerd voorstel en een begrooting van kosten in te dienen. Zulks is geschied en het uitzicht is geopend, dat ons de gevraagde steun zal worden verleend.

3. Ter verbreiding van kennis van onze koloniën werd weder gezorgd voor een ruime verspreiding van de brochures van onze serie „Staats- en particuliere betrekkingen in Nederl.-Indië” aan de inrichtingen van onderwijs hier te lande. De serie werd uitgebreid met een brochure getiteld: „De Geëmployeerde bij de Rubber-(Caoutchouc-)Cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië”. Een verblijdend verschijnsel mag het genoemd worden, dat telken jare herdrukken van eenige dezer brochures noodig zijn. Zoo zijn in het verslagjaar herdrukken verschenen van de brochures: De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Ned.-Indië” en „De Bestuursambtenaren in Ned.-Indië”, terwijl thans weder herdrukken noodig zijn van de brochures: „De Rechterlijke Ambtenaar in Ned.-Indië”, „De Ingenieur in Ned.-Indië” en „Onze West”.

4. Met hetzelfde doel: verbreiding van kennis en liefde voor onze koloniën, werd op 27 Februari 1917 ter herdenking van den dag, waarop Suriname 250 jaren geleden tot een Hollandsche kolonie werd verklaard, door het Hoofdbestuur een lezing uitgeschreven, waarbij de heeren F. E. Baron Mulert en Fred. Oudschans Dentz zeer interessante mededeelingen over het ontstaan en de geschiedenis van deze kolonie deden hooren.

Door het Hoofdbestuur is een Prijsvraag uitgeschreven voor een tooneelstuk, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachteleven van oosterling en westerling. De gelegenheid tot het inzenden van antwoorden staat open tot einde Juni 1918, wanneer de beoordeeling der ingekomen antwoorden volgen zal en in het Weekblad bekend gemaakt zal worden.

5. De financieele toestand der Vereeniging kan blijken uit de hierbij gepubliceerde geldelijke verantwoording. Hij is bevredigend, maar de verhouding van het bedrag der ontvangen contributies tot de totale exploitatiekosten laat nog zeer te wenschen over. Dit verslag wordt dan ook besloten met een oproep tot alle Nederlanders: Steunt ons streven om meer toenadering te brengen tusschen U en de bewoners van Oost en West; helpt ons door Uwe belangstelling en Uwe geldelijke bijdrage aan de middelen om onze taak meer uit te breiden; de minimum contributie bedraagt slechts *f* 2.50 per jaar.

De Secretaris,
F. F. GROOSS.

BIJLAGE A. **Hoofdbestuur einde 1917.**

NAMEN.	FUNCTIËN.	WOONPLAATS.	Jaar van aftreden	AANTEEKENINGEN.
C. R. Bakhuizen van den Brink	Voorzitter	's-Gravenhage	1919	Dagelijksch Bestuur
R. Zuijderhoff	Onder-Voorzitter	„	1920	
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt	Lid	„	1919	
E. F. Grooss	Secretaris—Wnd.-Penningm.	„	1919	
H. J. M. Baumann	Lid	Arnhem	1920	
Prof. Dr. J. F. van Bemmelen	„	Groningen	1918	
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher	„	's-Gravenhage	1920	
J. P. T. J. Brondgeest	„	Haarlem	1918	
J. H. Calmeijer	„	Apeldoorn	1918	
Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs	„	Breda	1918	
T. Gerdes Oosterbeek	„	Apeldoorn	1920	
F. E. Luitjes	„	Nijmegen	1918	
Z. G. P. Marcella	„	Rotterdam	1919	
C. Monod de Froideville	„	Leiden	1919	Stud.-Afdeeling
Mevr. J. E. van Oeveren—v. Schaik	„	Utrecht	1919	
H. W. Scheuer	„	Leiden	1920	
Mr. Dr. C. F. Schoch	„	Amsterdam	1918	
C. de Vries	„	„	1920	

[2]) Inlichtingendienst, 2/5, No. 18, Studie-Commissie, 9/5, No. 19. Commissie voor West-Indië, 2/5, No. 18, Fondsen, 6/6, No. 23.

Van de Verificatie-Commissie :

's-Gravenhage, 6 Juni 1918.

Aan
de Vereeniging ,,Oost en West''
alhier.

Ons kwijtend van het ons in uwe Jaarvergadering van 1917 verstrekte mandaat, hebben wij — na de in onze handen gestelde boeken en bescheiden nauwkeurig onderzocht te hebben — de eer te rapporteren, dat wij met waardering de, op grond van vroegere opmerkingen, in de inrichting der administratie gebrachte wijzigingen begroeten, en u mogen aanbevelen de Balans per ultimo December 1917 goed te keuren, en mitsdien het Hoofdbestuur voor zijn beheer te dechargeren.

Het is ons aangenaam hulde te brengen aan den ijver en de werkkracht van den heer fungeerend Penningmeester, waardoor het mogelijk is geweest van de zoo omvangrijke administratie eene nauwkeurige en tevens overzichtelijke voorstelling ons ter beoordeeling voor te leggen.

De Commisise van Verificatie,
FOKKER.
C. P. J. BLOK.
A. NOLTHENIUS.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage :

Kennisgave dat het Kantoor en de Leeszaal der Afd. in de Laan van Meerdervoort 187 van *29 Mei tot en met 18 Juni a.s. GESLOTEN* zullen zijn.

Voor inlichtingen wende men zich gedurende dien tijd schriftelijk tot den Secretaris, Ieplaan 1.

Van de Indologen-Vereeniging te Leiden :

Het Bestuur der Indologen-Vereeniging is voor het tijdvak Mei—December 1918 samengesteld als volgt:

I. J. H. P. Le Cocq d'Armandville, praeses;
P. G. G. J. Lubbers, ab-actis;
N. Taylor Kraay, assessor I;
H. J. de Groot, assessor II;

Van de N.V. ,,Boeatan'' :

JAARLIJKSCHE VERGADERING van Aandeelhouders van *Boeatan*, in een der lokalen van de Vennootschap *Heulstraat 19, Den Haag*, op *Vrijdag 28 Juni 1918* des n.m. ten 4½ ure.

A g e n d a:

Jaarverslag.
Financieel Verslag.
Benoeming van den Raad van Beheer.
Benoeming der Verificatie-Comm. voor 1919.

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor de betrekking van gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië vermoedelijk 10 (tien) en voor die van officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger aldaar 25 (vijf en twintig) studenten in de geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten in opleiding kunnen worden genomen, overeenkomstig de bepalingen van het Koninklijk besluit van 2 Maart 1918 No. 16 en van de bij de beschikkingen van den Minister van Koloniën van 7 Maart en 17 April 1918, 8ste en 9de afdeeling, Nos. 7 en 4, vastgestelde regeling, waarvan kosteloos exemplaren bij voormeld Departement zijn te verkrijgen.

Gegadigden behooren zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden vóór 1 Augustus 1918 bij gezegeld verzoekschrift te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 3 Juni 1918 No. 127).

Ingezonden.

Geachte Redactie!

Uwe verklaring in 't jongste nummer van dit blad, in te stemmen ,,met hen, die in de Staten-Generaal meer plaats willen zien ingeruimd aan personen, van wier toewijdende belangstelling voor Oost- en West-Indië men verzekerd kan zijn'', heeft schrijver dezes een weinig verbaasd en, eerlijk gezegd, ook een weinig geërgerd. Als lid Uwer vereeniging, sedert haar ontstaan, en trouw lezer van Uw orgaan, meenen we dit te mogen zeggen.

Nu het er om gaat eenige, meest wat heel erge oude, Indische oud-gasten in de Tweede Kamer te werken, breekt ge Uw woord van jaren her, van niet aan de politiek te zullen meedoen, maar toen het er in den loop der jaren en ook nog heel onlangs om ging den meest zekeren waarborg voor die ,,toewijdende belangstelling voor Oost- en West-Indië'' te scheppen middels toekenning aan de Koloniën van het recht van wettelijke vertegenwoordiging in het moederlandsch parlement, hebt ge steeds gezwegen en U afzijdig gehouden, zoowel in goedkeurenden als in afkeurenden zin. Laten we in 't kort nog eens mogen zeggen, waar het voor Indië met dat representatie-recht op aankwam. We citeeren slechts uit wat we elders vele malen te dezer zake schreven, hier en in Indië.

Uit de door Nederland, ook in de laatste jaren, gevoerde koloniale politiek kon als vaststaande worden aangenomen, dat nog voor onbepaalden tijd Indië bestuurd en geregeerd zou worden naar de inzichten van het Nederlandsche volk en de feitelijke heerschappij over de kolonie onverminderd in handen zou blijven van een lichaam, dat daartoe reeds door den aard en de wijze zijner samenstelling ongeschikt is, al komen de inlichtingen der regeering (en in het vervolg de adviezen van den Volksraad) ook eenigermate aan dit bezwaar tegemoet. Prof. de Louter zei al in 1890 in scherp afkeurende bewoordingen, dat een college, gekozen uit en door het Nederlandsche volk, tot behartiging van zijn eigen belangen, de noodige kennis mist om daaraan de beslissing over koloniale vraagstukken toe te vertrouwen. Ongeschikt alzoo, wijl het niet met grondige kennis van zaken weet te oordeelen over de maatschappij, die geregeld moet worden. Van groote beteekenis is voor Indië gebleken zijn woorden, dat de ondervinding van alle koloniale mogendheden leert, dat in een nationale vertegenwoordiging slechts enkelen hart hebben voor de belangen van afgelegen en van het moederland geheel verschillende koloniën, terwijl de groote meerderheid ze onwillekeurig verwaarloost of wel, wat nog erger is, tot speelbal van de politieke partijen verlaagt.

Een protest als dit, staat niet op zichzelf. Andere schrijvers hebben er zich bij aangesloten en betoogd, dat onze wetgever reeds ,,van nature'' incompetent is om als koloniale wetgever op te treden, als gevolg van de omstandigheid, dat hij in Nederland en niet in de kolonie leeft, en daardoor niet den drang ondervindt van de dagelijksche nooden en behoeften van het volk, waarvoor zijn regelingen verbindend zullen zijn. Uit deze en dergelijke overwegingen werd al vóór langer dan een kwarteeuw de eisch geformuleerd, ,,dat dit deel van ons koninkrijk een eigen wetgevende macht krijgen, levende in Indië zelf, samengesteld uit mannen uit de Indische maatschappij, de Europeesche zoowel als de Inlandsche''. (Ind. Tolk van het N. v. d. D. van 11 Maart 1890).

Wat hebben al die protesten en betoogen in de sedert verloopen decenniën uitgewerkt? Indië heeft nu zijn Volksraad gekregen, die geen v o l k s raad is, een vertegenwoordigend lichaam met alleen adviseerende en geen wetgevende bevoegdheid, voorloopig een wassen neus dus. Van een ,,eigen wetgevende macht'' is nog in de verste verte geen sprake. De wetgevende macht in 't moederland blijft zich de volle bemoeienis met de vaststelling der Ind. begrooting en het volle beschikkingsrecht over de Ind. staatshuishouding voorbehouden, als in de roemvolle koloniale periode, toen Nederland belang had bij de ruimste inkomsten en de geringste uitgaven in Indië, toen openlijk verkondigd werd, gelijk destijds in een Memorie van Toelichting brutaal geschiedde, ,,dat zoolang de koloniale bijdragen de financiën van het Rijk in evenwicht houden, het reeds daarom noodzakelijk, het beheer der koloniale geldmiddelen aan dergelijke regels te binden, als waaraan de moederlandsche gebonden zijn, opdat geen belangrijke uitgaven uit de koloniale geldmiddelen kunnen geschieden zonder voorafgaande machtiging en latere verantwoording.'' Wat op redelijke gronden al vóór jaren niet meer verdedigbaar heette — die volle bemoeienis, dat volle beschikkingsrecht, bleef gehandhaafd.

Er was volgens velen voor Indië slechts eén uitweg om uit den benauwenden toestand, waarin het ten opzichte van het moederlandsche parlement verkeerde en gehouden werd, te geraken: het verkrijgen van rechtstreekschen invloed op de wetgevende macht hier, middels eigen vertegenwoordiging in dat parlement. En nu zullen we het er niet in den breede over hebben, wat er in den loop der jaren al geschreven en gewreven is over de verkrijging van dien directen invloed, het eenige middel om te voorzien in het permanent heerschende gebrek aan koloniale belangstelling en grondige kennis van Indische zaken in onze volksvertegenwoordiging. Er is geroepen om een Kolonialen Raad, om een Kamer voor Indië, om een Koloniaal Parlement, om een Indisch Bij- of Voor-Parlement, om een Indischen Begrootingsraad, ja om wat al niet.... . een ware Babylonische spraakverwarring lijkt het. En tegenover al die denkbeelden en tusschen dat alles heeft immer op zichzelf gestaan, dat van de toekenning van het representatie-recht aan Indië [1]) van Indië's eigen vertegenwoordiging in 't parlement. Al dat geharrewar heeft tengevolge gehad, dat Indië tot nu toe direct noch indirect invloed verwierf op de vergadering, die de eenige legale uiting — en dan nog alleen voor Nederland! — van den volkswil is.

Met dat representatie-recht is 't eigenlijk een komische vertooning geweest. We zijn er aan gewend geraakt, dit vraagstuk bij elke min of meer gunstige of passende gelegenheid aan de orde te zien stellen. Het is een der vele Indische onderwerpen van jarenlange bespreking en overweging, waarachter het d a c a p o geschreven staat en waarvan Indische journalisten dank zij hun ruminatie-vermogen, nooit genoeg krijgen. Wij zelf hebben sinds '98, onder pseudoniem, in verschillende Nederlandsche en Indische bladen met onverdroten ijver voor het denkbeeld gekampt. Hoe is 't echter met de kampioenen daarvoor gegaan. Wat door den één — heel in z'n eentje en dus te vergeefs — betoogd en bepleit werd, zagen we later, soms eerst na jaren, door een ander of anderen, natuurlijk ook weer op zichzelf, nog eens dikjes of dunnetjes overdoen. Zoo is de molen draaiende gebleven, echter zonder te malen. 't Had eigenlijk meer van een draaimolen, waarin we elkaar lustig achterna reden. Hadden de legio voorstanders van het vraagstuk in kwestie, die in den loop der jaren daarvoor successievelijk in 't krijt zijn getreden, van den aanvang af één lijn getrokken, dan was die zaak wellicht nu in 't reine. Zoo is Indië blijven steken in 't moeras van den hierboven gewraakten toestand. Een toestand, waarover een uitnemend koloniaal-deskundige als de heer V a n K o l reeds vóór lange jaren, nog vóór zijn Kamerlidmaatschap, met deze woorden den staf brak: ,,In uitgebreide d e c e n t r a l i s a t i e, in plaats van de bespottelijke centralisatie van heden, waar men in den Haag of Batavia over de meest nietige bestuurszaken beslist, ligt de toekomst van Java. Een Nederlandsch Parlement, dat taal noch geschiedenis van den Javaan kent, geen gevoel heeft voor de volksgebruiken, noch inzicht in den volksaard van den Inlander, geen verstand van zijne lichamelijke en intellectueele behoeften, van zijn leven en wenschen, moet als wetgever volslagen o n b e v o e g d worden verklaard. Het heeft maar al te vaak zijne ongeschiktheid treffend bewezen. **In elk geval zou Java zijne vertegenwoordigers in onze Kamers moeten hebben** (wij onderstrepen), doch beter ware het een afzonderlijke R a a d v a n I n d i ë, uit de besten en bekwaamsten gekozen......'' (,,Land en Volk van Java'', 1896).

1) De ondervinding in andere koloniale landen heeft geleerd, dat dit tot groote misbruiken aanleiding geeft.
Red.-Comm.

En wat ons van den kant van het ,,Koloniaal Weekblad'' zoozeer bevreemdt en treft is, dat het nu achteraan komt hinken met zijn betuiging van instemming om personen van zoogenaamde ,,toewijdende belangstelling'' voor de koloniën — men zie het lijstje eens af! — in de Kamer te werken, terwijl het toch al die jaren van strijd voor dat representatie-recht zwijgend heeft toegekeken of zich van den domme hield en de vereeniging ,,Oost en West'' er dus hard aan meegedaan heeft, om de gelegenheid ter verkrijging, langs wettelijken weg, van zulke nuttige menschen in 't parlement te laten voorbijgaan. [2]) Die kwestie is voor 't K. W. een vergeten hoofdstuk gebleven. We weten er van mee te praten. Twee jaar geleden, toen in het vooruitzicht van Grondwetsherziening de zaak weer aan actualiteit en opportuniteit gewonnen had, hebben we met een reeks artikelen ,,De kwestie van Indië's wettelijke vertegenwoordiging in 'Nederlandsch Parlement'' in ,,De Locomotief'' nog eens een laatste poging gewaagd om Indië voor deze zaak wakker te maken en op te roepen. Natuurlijk is deze poging, als alle vroegere van wien ook, hier weer doodgezwegen, en het ,,Koloniaal Weekblad'', dat toch een vaste rubriek heeft voor persoverzichten, waarin wel eens zaken van minder aanbelang aandacht vinden, heeft daaraan als gewoonlijk mee gedaan. Hoever hier dat systeem van doodzwijgen gaat? Ongeveer tezelfdertijd met onze artikelen in de ,,Loc.'', verscheen geheel op zichzelf in de ,,West Java Crt.'' — sinds alweer ter ziele — van den hand van den hoofdredacteur, een krachtig pleidooi voor dezelfde zaak. Toen kort daarop deze journalist in Holland kwam, zich bij een vrijzinnige partij aansloot en redacteur werd van een koloniaal bijvoegsel van 't hoofdorgaan, hebben we ons, met het oog op de Grondwetsherziening, gehaast om aansluiting met hem te krijgen in het belang van de propaganda voor ons gemeenschappelijk pogen. De aangezochte kwam op hooge beenen naar ons toe, zegde ons zijn medewerking toe en zou alles in 't werk stellen ter verkrijging van verderen invloed. Wij lekker! Welnu...... we hebben van den heer X. nooit meer iets vernomen, schriftelijk noch mondeling, geen woord, geen syllabe. Ja, er is belangstelling en belangstelling voor Indië!

Om kort te gaan, ons zou 't liever geweest zijn, als het ,,Koloniaal Weekblad'' met de zijnen op zijn onzijdig politiek standpunt was blijven staan. 't Was bovendien voor 90 pCt. van het aangeboden lijstje niet de moeite waard om daarvoor het eenmaal ingenomen standpunt te verlaten.

Met hartelijke dankzegging voor plaatsing.

Hoogachtend,

Rijswijk, 8 Juni '18. A. LE CLERCQ.

2) Die gelegenheid is er juist nu. Red.-Comm.

—

Het door den heer le Clercq bedoelde stuk is niet afkomstig van de Redactie, maar, zooals uit de onderteekening blijkt, ingezonden door het Dagelijksch Bestuur van Oost en West. Het bedoelt een antwoord op de bij dat bestuur ingekomen verzoeken, om eigen candidaten te stellen voor de a.s. verkiezingen. Daartoe achtte het bestuur zich niet bevoegd, maar het had er geen bezwaar tegen, om uit de in de kranten gepubliceerde candidatenlijsten de namen te vermelden van de personen, die door een verblijf of een werkkring in de tropen of door bepaalde studie, gerekend kunnen worden van meer in het bijzonder met Indië bekend te zijn. De namen zijn alphabetisch gerangschikt en gelden personen van allerlei uiteenloopende politieke richtingen. Dat het bestuur daardoor zou zijn afgeweken van het beginsel van Oost en West, van zich niet te mengen in het politieke partijstrijd, ook niet door in het algemeen te verklaren, dat het gaarne in de Staten-Generaal meer leden, die met Indië bekend zijn, zou zien plaats nemen, kan moeielijk worden toegegeven.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

---

3 pCt. 1|20 Ned. St. L.

Naaml. Venn.

N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.

Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed loonende werkkring voor *Vertegenwoordigers(sters).*

Hooge provisie.

VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

3 pCt. 1|20 Ned. St. L.

J. FONDERIE Jr.

Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM

Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage

Directeur: G. F. STEINBUCH c.e. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobielbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparateurs.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname **speciale DAG- of AVOND-cursussen** te organiseeren voor verlofgangers.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.

Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82 84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ

DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Lingerie voor Dames en Kinderen.

Badcostumes.

Sportblouses.

Overhemden en Boorden.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.

Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „
vanaf 100 „ 5 „ „

desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.25 voor franco verzending.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile. . . . . . f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . . f 12.50

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 GRONINGEN Telephoon 308.

Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker. Opticien.

ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den ruimsten zin steeds voorradig.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1405 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN.

2de Hands Meubelmagazijn

J. C. FERON,

VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.

Atelier voor herstellingen en veranderingen.

Gevestigd sedert 1880.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 19.000.000.—

No. 25. Donderdag 20 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

PROGRAMMA

voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West" te Apeldoorn, op Zaterdag 6 Juli 1918 (Zie Meded.).

1 uur n.m. Noenmaal in het hotel „De Nieuwe Kroon", Loolaan, te Apeldoorn, door het bestuur der afdeeling Apeldoorn, aangeboden aan de Hoofdbestuursleden.
2 uur n.m. Hoofdbestuursvergadering in hetzelfde Hotel.
2½—4½ uur n.m. Algemeene vergadering in hetzelfde Hotel.

Na afloop van de algemeene vergadering wandeling in het Koninklijke Park.

6 uur n.m. Gezamenlijk middagmaal in hetzelfde Hotel (prijs ƒ 3.— per persoon).
8 uur n.m. Javaansche en Soendaneesche Sproken door den heer B. Alkema, afgewisseld door muziek en zang van eenige leden van de Krontjongclub der M.K.L.S. te Deventer.

Gelegenheid tot overnachten (vanaf ƒ 2.75 per persoon) zal bestaan in het reeds genoemde Hotel „De Nieuwe Kroon."

Leden, die de vergadering zullen bijwonen en aan het middagmaal om 6 uur n.m. wenschen deel te nemen en/of logies wenschen te bespreken, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den Secretaris der afdeeling Apeldoorn, den heer T. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan 7, aldaar, die zoo vriendelijk zal zijn om voor de bespreking zijne tusschenkomst te verleenen.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Geen Partijpolitiek.

Het nummer van het „Koloniaal Weekblad" van 6 Juni heeft, onzes ondanks, de gemoederen wel sterk in beweging gebracht. Het blijkt, op wat gladde baan het bedrijf van de partijpolitiek zich beweegt. Zelfs al werpt men er, als een onnoozel toeschouwer, slechts uit de verte een oog op, zonder de minste bedoeling er ooit een voet op te wagen, volgt reeds een haro-geroep. Wij hebben dit bespeurd door het „Ingezonden stuk" van den heer Le Clercq in ons laatste nummer van 13 Juni, en sedert ontvingen wij in brieven teekenen van afkeuring, dat wij namen genoemd hebben, die den schrijvers dier brieven antipathiek zijn, met het verzoek om die van de lijst te schrappen. De inwilliging van dit verzoek zou zeker van den kant der vereeniging een zeer partijdig handelen zijn, zooals zij niet wil en niet gewild heeft.

Gedreven door den drang van zekeren kant, om zich met het oog op Ned.-Indië eigen candidaten te stellen, waartoe het Dagelijksch Bestuur gemeend heeft, niet te kunnen overgaan, zonder zich in den politieken partijstrijd te werpen, heeft het zich alleen er toe bepaald met in alphabetische volgorde de namen te vermelden van de door de verschillende partijen gestelde candidaten, die geacht kunnen worden, door persoonlijke kennismaking of studie, meer in het bijzonder, ieder volgens zijn standpunt, de belangen van Ned.-Indië in de Staten-Generaal te zullen voorstaan. Los van alle aanbeveling, zonder aanwijzing van bijzondere, grootere of mindere, verdiensten, of van hunne antecedenten, zijn zij genoemd. Als eenige aanbeveling kan beschouwd worden, dat z:: Ned.-Indië beter kennen dan de massa. Van wien hunner het optreden als lid der Tweede Kamer werkelijk in het belang van Indië zal zijn, beoordeele ieder kiesgerechtigde voor zich zelven.

De Vereeniging „Oost en West" stelt geen eigen candidaten!

De Sarekat Islam in „Kriegsbeleuchtung".

De passie door den oorlogsroes aangewakkerd, heeft aan eene kort tevoren uitgedachte wetenschap het leven geschonken, welke door hare prille jeugd uiteraard in eene wat hooge temperatuur moet worden verpleegd en gekoesterd.

De *Kriegswirtschaftslehre*, en in meer algemeenen zin de *Kriegssoziologie*, wordt dan ook met warmte beoefend in de talrijke periodieken der oorlogvoerende landen; de geestesproducten worden in de laatste jaren, ook buiten het oorlogsterrein, met kwistige hand rondgestrooid.

Die soort oorlogs-economie, welke zich hoe langer hoe meer gaat bezighouden met de voorbereiding van den „na-oorlog", kan als een uitbouw of uitwas, en tevens als eene mislukking der *Weltwirtschaftsidée* worden beschouwd. En de problematieke waarde van de producten dier verhitte pers?......

Men leze bijv.: „*Die Islamische Welt*", eene „illustrirte Monatshefte für Politik, Wirtschaft und Kultur", — eene combinatie, welke in dezen tijd uiterst gelukkig gekozen schijnt! Het sedert 1917 verschijnend periodiek wordt uitgegeven door Scheich Abdul Aziz Schauisch en Abdul Malik Hamsa Bey; als adres der „Schriftleitung" wordt enkel opgegven: Berlin W. 15 Konstanzer Strasse 5.

In de Februari-Maart aflevering (1918) van dit tijdschrift komt een artikel voor, getiteld: *Der Mohamedaner-Bund „Sarikat Islam"*, van de hand van *Dr. Freiherr von Mackay*, waarin op tententieuze wijze gewezen wordt op de gisting in den boezem van den Islam in den Indischen Archipel; — en op den invloed, welken de Russische revolutie uitoefent op de stemming der Moslimsche volkeren in het Oosten; een invloed, dien de koloniale mogendheden niet moeten onderschatten!

Het verband tusschen de Russische revolutie en de opleving van den Islam, is niet aanstonds te vatten! Men leze daarover eerst een in hetzelfde nummer voorkomend artikel: „Die Türkei und das neue Rusland", van Dr. Ismael Kamel Bey. De bedoeling van het Islam-Centrum is om zich met de, door het uiteenvallen van het Czarenrijk, gedéconcentreerde volkeren van Moslimschen godsdienst te „verbroederen", — en zich dan te vereenigen met de 60 millioen Britsch-Indische Moslims.

Dr. von Mackay meent echter een stap verder te moeten gaan, en kiest ook Ned.-Indië tot speelplaats zijner phantasieën. Als men bedenkt, merkt hij op, dat Rusland naar schatting 13,9; Britsch-Indië 62,5; de „malaiische Archipel" 30 millioen Moslims, of totaal „rund die Hälfte sämtlicher Bekenner des „Korans (202—233 Millionen) umfassen, so ergibt „sich ohne weiteres die weitgreifende weltgeschicht-„liche Bedeutung dieser Tatsache".

Men volge de getraceerde lijn: van Rusland via Britsch-Indië naar Nederl.-Indië, — en hier heeft men het verband tusschen de Russische revolutie en de Sarekat Islam, de „Gärung innerhalb des Islams „im malaiischen Archipel".

Als men „geschichtlich zu denken versteht", dan ziet men ongetwijfeld, hoe de natürliche Neben-„fort-beweging des Völkeraufruhrs im einsmahls za-„rischen Reich, von dort über Nord- und Mittelasien

,,nach Indien und weiter bis zu den malaischen Ge- ,,bieten sich fortpflanzt.''

De schrijver gaat dan eene historische schets geven van den ,,Krisengang im malaiischen Archipel'', en begint n.b. met: de gevangenneming van Panglima Polem door Gen. van Heutsz; wijst op de moeilijkheden door Gen. van Daalen ondervonden, die 't moest aanzien: ,,wie die Unruhen, einem Prai- ,,riefeuer gleich, über ganz Sumatra bis nach Pa- ,,lembang sich ausbreiteten und vond da nach Bor- ,,neo übersprangen''......

De orde werd hersteld, doch bij het begin van den Europeeschen oorlog komt weer ,,Aufruhr'', en wel in Palembang, en dan nog ,,an einner neuen Glut- ,,stelle in Djambi'', in midden-Sumatra ,,unmittel- ,,bar Singapur und Malaga gegenüber''; en — hier komt weer het causaal verband te voorschijn — ,,so ,,das die Vermutung des Zusammenhangs des Auf- ,,stands mit der indischen nationalistischen und ,,islamistischen Propaganda nahe genug lag.''

De Indische Partij, die zich, volgens den schrijver, later ,,*Insulinde*'' noemde, had geen succes; doch aan de beroering, daardoor veroorzaakt, had de Sarekat Islam haar ontstaan te danken. Het doel van dezen ,,Mohamedaner-Bund'' dan is: te streven naar verbetering van de sociale positie en de ontwikkeling van de Moslims; en wel door zich te verzetten tegen de uitbuiting van de arbeidende klasse door de Chineesche handelaren en ondernemers, die door woekerwinsten op geldleeningen, en voorschotten op de producten, de Moslims uitzuigen, en door hun opiumpacht demoraliseeren!

Dit streven nu zou parallel loopen met dat der Regeering, die eene welwillende houding aanneemt jegens de Sarekat Islam; temeer waar de vereeniging zich kant tegen den Javaanschen adel; die, gesteund door een deel der Europeesche planters, den boerenstand in slaafsche dienstbaarheid houdt; en eene monopolie heeft bij de vervulling van gouvernementeele betrekkingen.

,,Im Generalgouvernement'', beweert dr. von Mackay, ,,hoffte man, durch die Sarikat Islam nach ,,der Norm des ,,divede et imperes'' einen Keil ,,zwischen das Chinesentum und die Javanische ,,Aristokratie zu schieben und inmitten beider Parteien festen Boden für die Befestigung der weiszen ,,Herrschaft zu gewinnen.''

Een nieuwe wig-theorie in zake het S. I. vraagstuk, zooals men ziet; — en men heeft er al zoo veel!

Zoo wordt op wetenschappelijk-onzinnige wijze de Regeeringspolitiek jegens de Sarekat Islam geteekend, en het Ersatz-kostje aan de ,,Moslimsche wereld'' te slikken gegeven!...... De Pan-Islamitische idee, de theorie, ,,des Kampfes gegen die Herrschaft des christlichen Abendlandes'', wordt door den schrijver verlevendigd met te wijzen op het nauwe verband tusschen de All-India-Moslim-League en de Sarekat Islam, — de ,,Milchschwester'' der eerste vereeniging, welke toch ook ,,Swa-Radja (eigene Herrschaft) en Swa-Descha (eigenes Land und Wirtschaftliche Unabhängigkeit van europäischen Kapital) beoogt''.

Voorts stelt de schrijver de veelbeteekenende vraag: in hoeverre de grieven van het ,,Maleische Nationalisme'' aan het adres van de Nederlandsche Regeering juist zijn; en maakt melding van een in 1916 aan het Australisch Parlement uitgebracht ambtelijk verslag: ,Report on the fiscal policy, local government, civil service, native government and economic development''; bevattende één onafgebroken lofrede op de buitengewone praestaties der N. I Regeering. Dat die koloniale politiek voortreffelijk is, en op groote resultaten bogen kan, is, volgens hem, niet te weerspreken; — toch kan hij niet nalaten op te merken, dat ,,das leichte Bild sehr starke Schattenseiten hat'', en wijst hij in dit verband op den in de Ned. volksvertegenwoordiging gevoerden strijd over het Atjeh-rapport van Gen. Rost van Tonningen, en op de klachten over de gruwzame wijze van oorlogvoering in Atjeh!......

Deze zijn nu van de ,,sehr starke'' schaduwzijden van het koloniaal regeeringsbeleid.

Dr. Fr. von Mackay eindigt zijn artikel met den, voor de beoefenaren der *Kriegssociologie* zeker niet nieuwen vriendenwenk, dat Nederland en Engeland zich in het Oosten *een hecht bolwerk tegen ,,die gelbe Gefahr''* zouden kunnen bouwen door eene verstandige samenwerking met den Islam.

Dit ,,defensief'' verbond nu heeft eene hoogst verdachte substantie. Er zit een irriteerende, prikkelende geur van verderfelijk antagonisme in, dat de kiemen bevat van eene nieuwe vredesverstoring. Een anti-jaune chauvinisme van de allergevaarlijkste soort voor den wereldvrede; dat alles behalve bevorderlijk kan zijn voor eene goede verstandhouding onder de volkeren van Europa en Azië.

Verdacht is 't, waar het religieuse bestanddeel der Sarekat Islam, op den voorgrond wordt geschoven *pour le besoin de la cause*, n.l. voor de aansporing tot samenwerking van Christendom met Islam tegen het ,,gele gevaar''. En bestreden dient te worden elke tendentieuze, poging om ,moderne'' pan-Islamitische propaganda te maken; welke des te verderfelijker is, naarmate de vorm, waarin ze geschiedt, er pacifiek-onschuldiger uitziet.

,,Islam und Christentum können sich in der ,,Praxis des nationalen Lebens sehr gut mit einan- ,,der vertragen'', vertaalt de schrijver uit het werk van Prof. Dr. Snouck Hurgronje: ,,Nederland en de Islam''; — doch citeert de daarop volgende woorden niet, en juist dààrop komt 't aan: ,,als maar de pan- ,,Islamitische idee terzijde wordt gesteld.''

Dat die idee gedurende dezen oorlog krachtig is gepropageerd, en het sluimerend Mohamedaansch fanatisme systematisch is en wordt opgewekt, moeten de schrijvers in de ,,Islamische Welt'' wel weten. Doch van den verderfelijken invloed van ,,panisme's'' heeft de menschheid meer dan genoeg.

J. TH. PETRUS BLUMBERGEN.

Amsterdam, Mei 1918.

Na het feest van ,,Boedi Oetomo''.

't Wil ons voorkomen, dat bij het feest van Boedi Oetomo, op den 2den Pinksterdag in Den Haag, niet genoeg naar voren is gebracht, welken harden dobber deze Vereeniging in haar jonge leven heeft gehad om het hoofd boven water te houden en aan het gevaar van algeheelen ondergang te ontkomen, terwijl toch juist het feit, dat zij hierin zoo schitterend geslaagd is, wel het meest vermeldenswaardig is. Mogen we het dus daarover hier nog eens hebben door het in herinnering brengen van een persoonlijke ervaring onzerzijds?

Met Boedi Oetomo — den Javanenbond — ging het in den aanvang niet naar wensch.

De ,,Java-Bode'' van 3 Mei 1910 permitteerde zich zelfs reeds de vrijheid — of wellicht het genoegen? — de doodsklok over de jonge Vereeniging te luiden. Het jaarverslag was, naar het oordeel van dit blad, niet geschikt om hooge verwachtingen omtrent een toekomstigen bloei van Boedi Oetomo te koesteren: aan contributies werd in één jaar slechts *f* 700 ontvangen; en het orgaan voorspelde dan ook, dat het met de Vereeniging zou gaan als met den *Indischen Bond* en andere Indische instellingen: ,,ze zou verdwijnen in nevelen''.

In afwachting hiervan kreeg men alvast dit grafspeechje: ,,Het passagère in Indië drukt alles dood en het is bepaald grappig te aanschouwen, hoeveel moeite zich sommigen getroosten om weer eens iets in het leven te roepen, dat toch tot ondergang gedoemd is. Veel moois gaat in Indië verloren en geen sterveling kan er iets aan doen om den ondergang te verhoeden.'' Of voor de ,,Java-Bode'' in Boedi Oetomo wel zooveel ,,moois'' lag, was echter nog de vraag. Veel medegevoel sprak evenwel uit haar betoog niet, eerder kwalijk verholen leedvermaak.

Zóó stond het echter met Boedi Oetomo nog niet. Vermoedelijk had het regeeringsgezind Bataviasche orgaan wel gewild, dat het inderdaad zoo wàs. Terzelfder tijd, 28 April 1910, troffen we in de ,,Sumatra Post'' een andere lezing aan. Zo was deze:

,,Het voornemen van Boedi Oetomo om een eigen orgaan uit te geven, is, naar ik hoor, toch nog niet van de baan. Men verneemt den laatsten tijd niet veel meer van den Javanenbond en toch is het leven er volstrekt niet uit. Wel zit er niet meer zooveel drang achter, als in den aanvang, wel wordt door velen het ,,schoone streven'' al weer uit het oog verloren, maar toch wordt er door de afdeelingen, vooral in Oost-Java, nog steeds gewerkt. Er worden vergaderingen gehouden, waarop verschillende belangen besproken worden.

,,Maar er gaat te weinig van den Bond uit, men merkt te weinig van zijn bestaan om te kunnen aannemen, dat het werkelijk een krachtig lichaam is. De leden schijnen dit zelf ook wel te begrijpen, zij voelen wel, dat er aan het bestaan van hun verlangen naar ontwikkeling in Westerschen geest en andere wenschen weinig geloof wordt geslagen, zoolang niet in eigen kring die wenschen worden geuit. Daarom wordt er nu weer ernstig gedacht aan

de uitgave van een eigen blad, vermoedelijk een weekblad, dat dan een afspiegeling zal zijn van het gedachtenleven van den Javaan.

,,Plaats is er voor zulk een blad zeker. De vraag is nu evenwel, waar het geld vandaan zal moeten komen, want met de financiën van Boedi Oetomo wil het niet al te best. Maar als de bondskas de uitgifte niet bekostigen kan, dan zullen er toch onder de Javaansche hoofden wel zijn, die een kapitaaltje bijeen willen brengen. Is dat niet het geval, dan zie ik Boedi Oetomo langzaam verdwijnen, omdat er tusschen de leden geen voldoende voeling zal kunnen worden gehouden.

,,En de verdwijning van dezen Javanenbond, met zooveel geestdrift en hoop in het leven geroepen, zou zeer te betreuren zijn."

Later is gebleken, dat hierin de werkelijke toestand, van toen, met juistheid geschetst lag. Boedi Oetomo leed niet aan innerlijke verzwakking, verslapping en futloosheid, zooals bijv. bij den *Indischen Bond* het geval was, niet aan vroege uitputting van geestkracht en goeden wil, aan bekoeling, langzame uitdooving van geestdrift, toewijding, feu sacré, kortom, niet aan de behoefte, om, na een korf, teleurstellend ontwaken, maar weer in te dommelen in den gerusten slaap van het onbewuste en onaandoenlijke. De ,,Javanenbond" souffreerde enkel en alleenlijk aan het euvel van geldelijk onvermogen. Hij was als een vleugel-lam-geslagen, maar overigens zich sterk voelende jonge vogel, die de hoogte in wil, doch het niet verder brengen kan dan eventjes opfladderen en voortschuiven langs den grond. Hij wilde nog steeds breed de vleugels uitslaan en zich hoog verheffen, hij wilde nog steeds vooruit en opwaarts, zijn jonge roeping getrouw, maar kon dit niet uit...... geldgebrek.

En zoo was dan gebeurd, wat van den beginne af gevreesd werd. Men behoefde er niet verwonderd of verbaasd over te zijn, dat het met B. O. toen zoo gelegen stond. Het was te verwachten geweest, en dan ook al dadelijk van meer dan één kant voorspeld en onomwonden gezegd. Het geldelijk bezwaar was er al van den aanvang af, en het was niet onbesproken en verdoken gebleven. 't Was meermalen gezegd door wie 't weten konden, dat 't succes van den Javanenbond zou moeten afstuiten op het financieel bezwaar, want het Javaansche volk was arm en zou niet in staat blijken, de bondskas voldoende weerstandsvermogen te geven en in staat te stellen een eigen orgaan te stichten.

En zoo was 't in die dagen ook uitgekomen. Toen de geldelijke operaties voor dat orgaan — een levensbelang — begonnen en zelfs met kracht werden uitgevoerd, moest het al heel spoedig blijken, dat zij op een desillusie zouden uitloopen. Zelfs met aandeeltjes van f 10 kon men er niet komen. Iemand, die met de Javaansche wereld in geregelde en nauwe verbinding was, verzekerde ons een jaar te voren, toen men met de bijeenbrenging der benoodigde fondsen voor het bondsblad druk doende was: ,,'t Zal niet gaan, want er is geen geld onder de Javanen; en daarom wanhoop ik aan Boedi Oetomo; maar ook alleen dáárom!"

Wij hebben destijds met een artikel in 't weekblad ,,De Controleur" op dit punt nadruk doen vallen, omdat het streven van B. O. door vele Nederlanders nog verkeerd begrepen werd (n.l. als revolutionnair en staatsgevaarlijk), zoodat dezen er nu ook belang in hadden kunnen zien om den staat van onvermogen, waarin de Vereeniging zich bevond, verkeerdelijk uit te leggen en toe te schrijven aan oorzaken, die B. O. niet tot eer zouden hebben gestrekt en aan de belangstelling in haar verder lot afbreuk hadden kunnen doen.

't Ging dus niet goed met de vereeniging Boedi Oetomo, omdat zij geen geld had en inderdaad gedoemd zou zijn om langzaam maar zeker te verdwijnen, indien aan dat verlammende euvel niet nog bijtijds ontkomen werd. Niemand zag dit, blijkens dat citaat uit de ,,Sumatra Post", al beter in dan zij zelve. Van daar het nieuwe voornemen om te komen tot de uitgave van een eigen orgaan, zij 't dan ook ditmaal in den vorm van een weekblad. We waren toen, onder den indruk der berichten, nog al pessimistisch gestemd en vreesden met groote vrees, dat zelfs deze poging op bescheiden schaal haar niet gelukken zou, of, zoo al, dat zij van te geringe kracht zou zijn om haar, in haar actie, goed op dreef te helpen. Een lijdenshistorie werd het toch ook met dat weekblad, en daarmede dan tevens met de gansche actie, als het met de fondsen zoo treurig gesteld bleef. Het geldelijk bezwaar, zoo was er gezegd, zou voor B. O. een onoverkomelijk bezwaar blijken, en die profetie werd meer en meer bewaarheid door de feiten. En wij vatten dit toen zoo op, dat er bij den goeden wil en het goed geloof, bij de geest en wilskracht, waarmede B. O. bezield was en nog steeds bezield scheen, iets heel tragisch lag in een mislukking uit dien hoofde, voor ons, Nederlanders, tevens iets heel pijnlijks, omdat de oorzaak daarvan, waar wij aansprakelijk waren voor de armoede van het Javaansche volk, ons trof als een vreeselijk verwijt.

En dit deed ons in genoemd weekblad vragen: Mogen we lijdelijk blijven toekijken bij wat we zien gebeuren? Is 't niet onze plicht, een Javanenbond, voor wiens plannen en bedoelingen we, onbevooroordeeld, slechts lof, waardeering, eerbied kunnen hebben, bij te springen met geldelijken steun, om hem zoodoende, in de stichting van een eigen orgaan, het middel aan de hand te doen om op dreef te komen?

De Bond had getracht zich er in en bovenop te werken, middels het ,,help u zelf!", hij had een fonds willen stichten, uitsluitend door en uit de bijdragen van het Inlandsch element. Dat was lofwaardig. Hij wilde zelfstandig staan en daarom alleen op eigen krachten steunen. Maar de mogelijkheid van dit laatste was, meenden we toen, een illusie gebleken, en de Bond kon o.i. onder die omstandigheden geen bedenkingen hebben tegen vreemde hulp, mits in den meest royalen en welgemeenden vorm aangeboden.

We bedoelden hiermede natuurlijk geen beroep op de goedgeefschheid van de groote massa in ons land, wetende, dat koloniale belangstelling bij de menigte hier nu eenmaal een machine is, onder geen omstandigheden — zelfs niet onder buitengewoon hooge drukking, zooals in deze tijden blijkt — in beweging te krijgen en tot werking te brengen.

We beleefden hier toen juist een Max Havelaarherdenking, en dit deed ons, ter bereiking van het beoogde doel, het oog vallen op de vele ,,ware" vereerders en geestverwanten van Multatuli, die zich gelden deden. Er was immers zoolang naar een vorm gezocht om hem op waardige wijze te huldigen? Welnu, wij geloofden, dat wij allen — ware vrienden en bewonderaars — een mooie daad, in zijn geest, zouden volbrengen door, zonder veel praatjes, ophef of omslag, eenige duizenden guldens bijeen te brengen en die als werkkapitaal aan Boedi Oetomo cadeau te doen, in de eerste plaats voor de noodzakelijke uitgave van het verlangde orgaan. Och, het liep maar over enkele duizenden, en het Javaansche volk had wel honderden millioenen aan ons cadeau gedaan!

Wie doet er mee? vroegen we dus. Waren we, na honderden jaren van onrechtpleging in de kolonie, dit bagatel niet verplicht aan ons zelven? We zeiden het met nadruk: Wie waardeeren genoeg de richting, welke de Indiër nu uit wil, tot verheffing van zijn stoffelijk en zedelijk bestaan, en wie hebben besef genoeg van onze verantwoordelijkheid jegens de koloniën, om sympathie te kunnen gevoelen met dit voorstel?

Het was — een stem in de woestijn. Wat er hier van het voorstel nog gezegd is, was, dat het drukte was om niets. In die dagen, toen juist de eerste heusche luchtballon te Batavia de lucht was ingegaan, schreef de ,,Java-Bode" buiten zichzelf van opwinding: ,,Indië heeft heden wederom een bewijs gegeven van zijn ontwakend leven door een daad"... Indië gaat vooruit, Indië gaat de hoogte in"...... ,,De drang naar de hoogte is er. Een ieder helpe mede!"

Ook de oprichting van Boedi Oetomo is zoo'n daad van ontwakend leven geweest, van drang naar de hoogte. En daarom vroegen wij op onze beurt: Een ieder, die de beteekenis daarvan begrijpt en waardeert, — helpe thans mede!

Boedi Oetomo heeft het buiten onze hulp kunnen stellen. Boedi Oetomo is er gekomen. En gezien in het licht van dien tijd, is dit een prestatie, die door allen hoogelijk geëerd en gerespecteerd mag worden. We zouden haast zeggen, dat Boedi Oetomo daarmede zichzelf overtroffen heeft, althans zeker in de oogen van zoovelen, die indertijd aan het welslagen der Vereeniging wanhoopten.

En wanneer we dit alles hier nog eens oprakelen, dan doen we dit vooral ook om er nog eens aan te herinneren, dat onder de weinigen, die in die dagen niet wanhoopten, ook de man behoorde, wiens aanwezigheid bij het heuglijke en plechtige feest van Boedi Oetomo waarschijnlijk wel zeer gemist zal zijn: Mr. C. Th. van Deventer.

Het was in onze koloniale afdeeling op de Brusselsche wereldtentoonstelling van 1910 — in een

Indisch milieu dus — dat we bij onze oproeping ook zijn medewerking inriepen. De heer Van Deventer vond het denkbeeld uitnemend, maar toch beter om met de verwezenlijking ervan nog te wachten. Dat mocht eerst in 't uiterste geval gebeuren. De jonge Vereeniging moest de gelegenheid gelaten worden om te toonen, wat zij, geheel op eigen kracht, vermocht. 't Zou wel blijken, of er iets in zat, maar hij had goede hoop!

En Boedi Oetomo heeft die goede verwachting niet beschaamd. Hoe zou Mr. v. Deventer bij deze feestviering van zijn blijdschap hebben doen blijken.

Bij dat gesprek was ook tegenwoordig Mr. v. Deventer's groote en edele vriend — helaas, evenzeer zaliger gedachtenis — Raden Bratadi Widjaja, leider van het Inlandsche groepje werkers en werksters, in de koloniale afdeeling aanwezig, die met aandacht geluisterd had en ons later verklaarde, dat hij het met Mr. v. D.'s zienswijze eens was.

De tijd heeft de heeren Van Deventer en Brata di Widjaja in 't gelijk gesteld.

Gelukkig!

A. LE CLERCQ.

Rijswijk, Juni '18.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Kamers van Landbouw.

,,Het regeeringsplan tot oprichting van kamers van landbouw is de officiëele bevestiging van het beschamend tekort aan initiatief en gemeenschapszin bij een deel van den landbouw, en wel in het bizonder bij een deel der tabak- en bergcultures op Java. Want geen andere dan deze vormt de oorspronkelijke reden voor het scheppen van publiekrechtelijke landbouworganisaties, waarvan dan voortaan ook de slappe en zich-achterbaks-houdende belanghebbenden gedwongen zullen worden deel uit te maken ter behartiging van de gemeenschappelijke zaak.''

Aldus *De Loc.* over kamers van landbouw.

,,Het is de kunstmatige zuurstoftoevoering aan lichamen die in ongezonde lucht zijn opgegroeid, de toebedeeling van initiatief-in-blik ter aanvulling van natuurlijke voortvarendheid.''

Dr. Lovink gaf zich de moeite het voorstel te steken in een keurig beginselkleed, maar bij ontleding valt de beginsel-verklaring in haar innerlijke waarde tegen.

,,Haar elf geloofsartikelen laten zich samentrekken in deze formule: Naar gelang de bloei van eenig bedrijf als een landsbelang kan worden beschouwd, kan er sprake zijn van overheidsplicht om den onwil tot deelneming aan de bedrijfsorganisatie van hen, die nochthans wel van haar voordeelen meegenieten, door dwang te breken en, voortbouwende op wat het initiatief der voorgangers tot stand bracht, de allenomvattende bedrijfsorganisatie in het leven te roepen — hetgeen echter niet geschieden mag voordat de hoop op vrijwillige aansluiting van allen moet worden opgegeven, terwijl ook weer niet moet worden gewacht tot de organisatie tot haar bestaansgrens is teruggezakt.''

Dit is taal van den goed bedoelende, niet van den sterk overtuigde.

,,Dr. Lovink, altijd bereid den landbouw bij te springen, wil het wel probeeren met dwang daar waar het in vrijheid tot nog toe niet vlotte. Maar kan iemand, die altijd alleen in vrije bedrijfs-ontwikkeling, onder geen andere dan aanmoedigende en handreikende overheidsbemoeienis heil heeft gezien, met overtuigingskracht het stelsel van gedwongen organisatie verdedigen?''

Indertijd in Nederland was Dr. Lovink ook tegen kamers van landbouw gekant, al stonden ze reeds in 1894 op het program van actie van de anti-revolutionaire partij. Waarom het toch best ging in het vaderland heeft de hr. Ottolander destijds verklaard: ,,Eigenbelang, energie, werklust, ondernemingsgeest, drang tot wetenschappelijk onderzoek, gelukkig bij de Nederlanders in voldoende mate, al is het soms latent aanwezig, hebben gemaakt, dat de eigen organisatie van land- en tuinbouw aldaar een hooge trap bereikte.''

Maar er zijn toch in Indië ook voorbeelden van niet geringe organisatorische kracht. De hr. Lovink noemde het suiker-syndicaat, doch lichamen als de Deli-Planters-vereeniging en de ,,Avros'' kunnen daarmede op één lijn gesteld worden. Doch deze bedrijven zijn niet van meet af aan zoo volmaakt georganiseerd geweest als thans. Harde ervaring was hun leerschool, en al leden ze door den onwil der slappen en schrielen, ze bereikten hun doel, en bleven vrij tegenover de Regeering.

In de beredderine hunner zaken hadden ze kracht en bekwaamheid getoond, en oogstten er de voordeelen van, al pikten de achterblijvers een graantje mee in den vorm van nuttige maatregelen voor de cultures door de vakorganisaties bepleit, en uitkomsten, door de proefstations met de geldmiddelen van anderen verkregen.

Het grootste gewin viel echter toe aan de ,,voorgangers'', die de praktijk aandurfden van de handelsleer, dat wie ontvangen wil, met uitgeven moet beginnen.

Uit den staat van inlichtingen, deel uitmakende van de vereenigingen, welke het Landbouw-syndicaat omvat, blijkt, ,,dat van de proefstations alleen dat voor Vorstenlandsche tabak en de afdeeling tabak van het Bezoekisch proefstation overheidshulp zouden kunnen ontberen, maar dat de overige, waarvan soms nog niet de helft der belanghebbenden bijdragen met contributies, die gemiddeld 50 à 60 procent bedragen van wat bij aansluiting van allen kon binnenkomen, dringend behoefte hebben aan overheidsinmenging.''

Volgens *De Loc.* ontvangen de proefstations, die zoo ,,dringend behoefte hebben aan overheidsinmenging'' per jaar rond twee ton minder dan het geval zou zijn, indien alle ondernemingen bijdroegen. Namen de contribueerende ondernemingen, rond 400 ingetal, dit bedrag voor haar rekening, zoo zou dat *f* 500.— per onderneming wezen. Zou die som niet bijeen te brengen wezen?

Is dit niet mogelijk, zoo dient men zich de vraag te stellen, of de zich tot nog toe buiten de vakvereeniging houdende elementen, thans in de organisatie gehaald, inderdaad de noodige gelden zullen voteeren.

Daar een onderneming voor elke 100 H.A. grond één stem uitbrengt, tot een maximum van 6 stemmen, komen de kleine ondernemers, waaronder men meestal de slechte vakbroeders vindt, betrekkelijk in het voordeel, en kunnen ze zich in het bestuur doen vertegenwoordigen.

Hun streven zal er op gericht zijn, ,,de uitgaven der kamer, waarin elk naar evenredigheid te deelen krijgt, en waaraan niemand zich onttrekken kan, zoo laag mogelijk te houden. Het egoïsme dezer elementen zal een gezonde en vrije ontwikkeling in den weg staan, en wellicht beklagen de mannen, die voor de kamers van landbouw hebben gewerkt, zich nog eens dat zij het paard van Troje in de vakvereeniging hebben binnengehaald.''

De anti-sociale elementen voelen voor proefstations, noch landbouw, congressen, voor prijsvragen, noch onderlinge contrôlemaatregelen, enz. enz.

Geen vormverandering kan het wezen der dingen verbeteren. ,,Een volstrekt vrije bedrijfsorganisatie, in moeilijke dagen zoo mogelijk door regeeringshulp gesteund, schenkt aan het bedrijf zijn beste ontwikkeling.''

De keerzij van het Wetboek van Strafrecht.

Bij de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafrecht is hier minder, daar meer de loftrompet gestoken over bedoeld wetboek.

In *De Sumatra Post* komt een artikel voor van den hr. C. A. Wienecke, waarin deze de keerzij der medaille belicht.

Het nieuwe strafwetboek draagt volgens hem een sterk dwingend karakter.

,,Evenals ieder punt op den oceaan door lengte- en breedte-graden kan worden bepaald, buiten alle ethiek, recht, humaniteit en buiten alle bijzonderheden om, evenzoo wekt dit wetboek de voorstelling, dat nu alles helder en scherp is vastgelegd in zijn artikels, en ieder geval, dat den rechter ter beslissing wordt gebracht, langs de breedtegraden der *speciale delicten* en de lengtegraden der *algemeene leerstukken* door hem kan en moet worden afgelezen.''

Uit het oog verloren is, dat de oceaan van feiten zich niet laat fixeeren in wetsartikelen.

In de thans vervallen strafwetgeving was de omschrijving van de delicten en de algemeene leerstukken ruimer. Waren in die boeken bij wijze van voorbeelden van een gesteld begrip eenige gevallen opgesomd, waarbij het aan den rechter bleef die *(enumeratieve)* opsomming binnen het in hoofdlijnen gegeven begrip te vervolgen (o. a. bij ,,verzachtende omstandigheden'' en de ,,middelen van uitlokking''), in het nieuwe wetboek is iedere opsomming *limitatief* en mag de rechter niet buiten de scherp gestelde grenzen gaan.

De wet stelt wiskundig vaste-maxima en kent voor alle strafbare feiten drie wiskundig vaste-minima, zoodat de rechter, ook bij gebleken verzachtende omstandigheden, gebonden is aan de hoofdstraf, in de strafbedreiging genoemd. Zijn er meer straffen genoemd, zoo moet hij er één kiezen, combineeren mag niet meer.

Al zijn scherpte en stelligheid in 't algemeen geen ondeugden van een crimineel wetboek, zoo is door overdrijving dier eigenschappen en door de starheid, van het nieuwe wetboek, de toepassing moeilijk, terwijl de slagen geen doel treffen, doordat ze óf langs den schuldige heengaan, dan wel hem verkeerd treffen.

Voorts is het nieuwe wetboek ,,wijsgeerig slecht

gefundeerd", met weinig practischen zin samengesteld", terwijl eenige belangrijke artikelen ernstige technische fouten vertoonen; bovendien is geen rekening gehouden met de uitkomsten der criminologie, noch voldoende aandacht geschonken aan de Indische toestanden. Op de creditzijde staat: de regeling voor jeugdige misdadigers, en dat eenige te zware straffen lichter gemaakt zijn.

Ondanks het dwingend karakter mag de rechter in gevallen, waarin gevangenisstraf, hechtenis of geldboete gesteld is achtereenvolgens, afdalen tot een duur van één dag,één dag of 25 cent,zonder eenige motiveering in het vonnis,.zoodat de rechter bij moord b.v. den dader één dag gevangenisstraf mag opleggen. Het is hem echter niet vergund gevangenisstraf om te zetten in hechtenis.

Volgens het pas vervallen wetboek had de rechter de bevoegdheid bij zware straffen een aangrenzende lichtere straf op te legen, maar een gevangenisstraf vermocht hij niet om te zetten in geldboete.

Door de afschaffing der *verzachtende* en *verschoonende omstandigheden* zijn voor de zeer zware misdrijven de vroegere twee minima: één *met*, een tweede *zonder* verzachtende omstandigheden, vervallen, wat een groot nadeel is voor de Inlandsche rechtbanken, veelal samengesteld uit leeken van verschillende rechtzede.

De vlugge wisseling van het personeel der rechtscolleges, het ver uiteen liggen der Raden van Justitie, het slechts bij uitzondering publiceeren der strafvonnissen, en het gemis van een hechte publieke opinie maken dit nadeel des te grooter.

Een groot gebrek acht schr. het, dat de doodstraf alleen door ophanging wordt voltrokken en dus iedere ter dood veroordeelde als een eerlooze gebrandmerkt wordt.

Aangaande de verbanning meent schr., dat zij, „hetzij uit geheel Nederlandsch-Indië, hetzij uit een deel daarvan, hetzij naar een aangewezen plaats in dien archipel, had in de strafwetgeving moeten blijven; en het wàre zelfs gewenscht geweest, die straf nog uit te breiden, met gelijktijdig *verval van de abnormale verbanning uit het Regeeringsreglement*, waardoor iemand buiten de rechterlijke macht om, zonder eigenlijk gezegde procedure, gestraft kan worden, want de *maatregel* der verbanning krachtens het Regeeringsreglement is en blijft een *straf*."

Verbanning voor altijd of voor 25 jaar zou doodstraf en zware gevangenisstraf in veel gevallen, vooral van politieke misdrijven kunnen vervangen, en in vereeniging met gevangenisstraf op te leggen zijn, terwijl kortere verbanning voor misdrijven van politieken aard de korte gevangenisstraffen zou kunnen vervangen en in vereeniging met hechtenis ware op te leggen.

Het wegvallen der grenslijn tusschen gevangenis in zwaren vorm (tuchthuisstraf, dwangarbeid in den ketting) en gewone gevangenis (dwangarbeid buiten den ketting) noemt schr. een ander voorbeeld van verouderde éénvormigheid.

Daar er slechts één soort gevangenisstraf in het strafwetboek is opgenomen, „staat het dus aan de Administratie om de opgelegde gevangenistraf als „hard labour" (b.v. door arbeid in de kolenmijnen) of als slechts verplichtend als gewoon werk te laten ondergaan."

De rechter kan daarop geen invloed uitoefenen.

In het strafwetboek dient de straf met „hard labour" uitdrukkelijk te worden onderscheiden van: gevangenistraf met verplichting tot het verrichten van gewonen arbeid.

Het sta de Administratie vrij om een tot zwaren arbeid veroordeelde, om te vermelden redenen gewonen arbeid te doen verrichten, maar niet om een tot gewone gevangenisstraf veroordeelde „zwaren arbeid" te laten verrichten.

Een voorbeeld van de starheid van het nieuwe strafwetboek is de scherpe onderscheiding der vormen van „deelneming", welke onderscheidingen weinig zin hebben, daar een medeplichtige — ofschoon het een mindere straf strafbaar — meer schuldig kan zijn dan de „dader" die physiek het misdrijf pleegt. „daarenboven past zulk een onderscheiding slecht bij het moderne strafrecht, dat krachtens de uitkomsten der criminologie sterk den nadruk legt op de persoonlijke gezindheid des daders. Ook over de middelen van „uitlokking", over het delict *heling* geeft schr. eenige opmerkingen ten beste en besluit aldus: „Veel verkeerds en ook goeds is in het nieuwe strafwetboek aan te wijzen.

Aan hen die dit inzien de taak om te pogen, dit goede tot ontwikkeling te brengen, het verkeerde er uit te doen lichten."

Suriname.

In een nagekomen nummer van „De Surinamer" — van 24 Februari — vinden wij een uitvoerig ingezonden stuk, getiteld „*Scheepvaart-Moeilijkheden*" en gedateerd Amsterdam November 1917. Het stuk handelt over den Kon. W. I. Maildienst en is blijkbaar geschreven door de directie zelve. Wij laten hier het slot volgen:

„Moge het bovenstaande er toe bijdragen, dat men zich in Suriname een juist oordeel vorme over de omstandigheden, welke in de tegenwoordige tijden de gemeenschap der Kolonie met de buitenwereld belemmeren of tijdelijk onderbreken. Men houde zich er voorts van overtuigd, dat de K. W. I. M. niets zal verzuimen, om zoodra de toestand het toelaat, haar weer de verbinding te verschaffen, waarop zij aanspraak kan maken."

Wij van onzen kant spreken de hoop uit, dat de toestand het spoedig zal toelaten de belofte na te komen.

* * *

Er bestaan bij den Koninklijken West-Indischen Maildienst plannen, om na den oorlog tot een reorganisatie van zijn bedrijf over te gaan.

Nadat het gouvernement opnieuw den wensch te kennen heeft gegeven, dat de K. W. I. M. in overweging neme op welke voorwaarden hij zich met de exploitatie van de koloniale vaartuigen kan belasten, heeft de K. W. I. M. geantwoord, dat hij in beginsel bereid is na te gaan of het hem mogelijk is de diensten van de koloniale vaartuigen ter hand te nemen, doch dat de verwezenlijking van zulke plannen in rechtstreeksch verband staat met de vaart op en in West-Indië in het algemeen.

De reorganisatie-plannen, welke men op het oog heeft, sluiten in het oprichten van een „West-Indische Pakketvaart Maatschappij."

Door de inrichting van den tegenwoordigen dienst, die door zijn tegenwoordige route aangewezen is op het gebruik van schepen van beperkte afmetingen, bestaat geen gelegenheid moderner schepen te bouwen, welke voldoen aan de eischen van het passagiersverkeer van Europa naar West-Indië en de omliggende landen.

De plannen zijn de volgende:

De hoofddienst van uit Holland wordt gesplitst in tweeën:

1. Een veertiendaagsche passagiersdienst met flinke moderne schepen: Amsterdam, Trinidad, La Guaira, Curaçao, Port au Prince, New-York en terug.

2. Een driewekelijksche vrachtdienst: Amsterdam, direct naar Paramaribo, vervolgens Demerara, Trinidad, Venezuela en terug.

Daarnaast zullen worden ingesteld door de „West-Indische Pakketvaart Maatschappij", die haar hoofdzetel in het centraal gelegen Curaçao zal hebben, diensten op de volgende trajecten:

a. Trinidad, Demarara, Paramaribo en omgekeerd aansluitende op de mailschepen van en naar Holland; en een kustdienst tusschen de havens, welke thans door de Koloniale Vaartuigen worden aangeloopen.

b. Een nader vast te stellen route met Curaçao als middelpunt, waarin ook de Bovenwindsche eilanden zullen worden opgenomen.

De vaarplannen denkt men zich zoo te ontwerpen, dat de passagiers van en naar Paramaribo op de schepen varende naar Holland, in Trinidad onmiddellijk aansluiting vinden.

Op deze wijze wordt de weg geopend tot een betere verbinding van de West-Indische Koloniën in het algemeen met het moederland en tusschen de koloniën onderling, terwijl de Transatlantische dienst in alle opzichten op den duur verbeterd zal kunnen worden.

Indien de regeering en de K. W. I. M. tot overeenstemming komen, zal de verwezenlijking van deze plannen in de eerste plaats afhangen van de mogelijkheid om in afzienbaren tijd over de noodige moderne vaartuigen te beschikken, welke o.a. voor den dienst der West-Indische Pakketvaart-Mij. tusschen Trinidad en Paramaribo noodig zullen zijn.

Of de rivierdienst in het operatieplan van de West-Indische Pakketvaart zal worden opgenomen, is mede nog een vraag, waarover van gedachten gewisseld wordt. *(De Surinamer).*

* * *

Suriname heeft nu ook zijn zilverbons, n.l. van een rijksdaalder, een gulden en een halven gulden. Deze bons zullen iets kleiner zijn dan te tegenwoordige bankbiljetten van de Surinaamsche bank van vijf gulden; ze worden gedrukt bij de firma Heyde te

Paramaribo. De ondergrond er van is lichtbruin. De rijksdaalders hebben een paarsen, de guldens een donkerbruinen en de halve guldens een zwarten opdruk.

In totaal zal een half millioen gulden aan bons vervaardigd worden. Ze zijn voorzien van handteekeningen van den Gouverneur en den Administrateur van Financiën.

Onder het hoofd „*Een gunstig verschijnsel, maar eenigszins lastig*", zet „De West" van 9 April uiteen, hoe men tot de uitgifte van zilverbons is gekomen:

„Een ongeluk heeft vaak ook zijn goede zijde. De oorlog is een ramp, maar hij heeft aan onzen landbouw een stoot voorwaarts gegeven als nooit te voren. Aanvankelijk profiteerden zoowel de groote als de kleine landbouw daarvan. Jammer genoeg, is dat met den grooten landbouw thans niet het geval. Door het ontbreken van gelegenheid tot verscheping der producten is zijn toestand op dit oogenblik zelfs critiek.

De kleine landbouw daarentegen kan zich ongehinderd ontwikkelen. De producten behoeven niet verscheept te worden, doch vinden gretig afzet in het eigen land, tegen prachtige prijzen.

Het is dus een gulden tijd voor de kleine landbouwers. Zij verdienen veel meer geld dan zij verbruiken en zijn dus bezig kapitaal te vormen. Vooral met de nijvere Britsch-Indiërs is dit het geval.

Dit is alles prachtig, maar is een bezwaar aan verbonden. Deze lieden hebben de gewoonte hun geld te bewaren, liefst in den vorm van zilver. Veelal wordt het onder den grond verstopt. Onlangs deed zich een treffend staaltje daarvan voor. Het bleek, dat een Britsch-Indiër in Saramacca een bedrag van twee duizend gulden aan zilver in den grond had bewaard.

De toenemende welvaart der landbouwers heeft dus tot gevolg dat veel zilver aan den omloop wordt onttrokken en vastgehouden.

In normale tijden is het de taak van de circulatiebank, om door aanvoer van specie te zorgen dat er voldoende zilver in omloop blijft. Dit was den laatsten tijd echter niet mogelijk, omdat er geen verbinding is met Nederland.

Uit Curaçao kan men ook geen specie betrekken, omdat men daar doorloopend hetzelfde bezwaar in de circulatie ondervindt, zij het door andere oorzaken.

De Surinaamsche Bank heeft telegrafisch de hulp ingeroepen van de Javasche Bank, en onze Landvoogd heeft dit verzoek ondersteund bij den Gouverneur-Generaal van Indië. Tot dusverre heeft men echter geen antwoord en in ieder geval zal er vrij wat tijd mede gemoeid zijn, eer het zilver uit Indië via Amerika hier kan worden aangevoerd."

Van de Guiana's heeft Fransch-Guiana het eerst zilverbons moeten invoeren.

De verordening tot invoering van zilverbons werd door de Koloniale Staten in één dag goedgekeurd en nog denzelfden avond in een buitengewoon Gouvernementsblad afgekondigd. Dit geschiedde ook met twee maatregelen, die in verband met de invoering der zilverbons noodig waren.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" het volgende bericht:

„Volgens door den Gouverneur ontvangen telegrafisch bericht is, tengevolge van de inbeslagneming van alle schepen der Maatschappij Koninklijke West-Indische Maildienst in Noord-Amerika, de dienst New-York—Paramaribo geschorst moeten worden, doch er worden onderhandelingen over de voortzetting gevoerd.

Gelukkig kunnen wij aan het bovenstaande toevoegen, dat reeds een tweede telegram is ontvangen, met bericht dat de Amerikaansche regeering toegestaan heeft, dat drie schepen (de Oranje-Nassau, de Juno en de Vulcano) bestemd blijven voor den dienst tusschen New-York en West-Indië."

* * *

Aan de N.R.Crt. van 16 Juni wordt uit Batavia geseind:

Het stoomschip Sitoebondo heeft 800 ton gouvernementsrijst voor Paramaribo geladen.

* * *

Ingevolge Kon. besluit wordt, met tijdelijke afwijking van de ter zake bestaande bepalingen, aan de militie- en landweerplichtigen van het leger h.t.l., die gedetacheerd worden bij de landmacht in West-Indië, bij het aangaan eener verbintenis voor den kolonialen militairen dienst, een premie toegekend naar reden van *f* 400 voor een 6-jarig dienstverband.

* * *

De Eerste Kamer is uiteengegaan — tot 16 Juli — zonder de Surinaamsche en Curaçaosche begrooting voor 1918 te behandelen. Deze komen dus eerst na de verkiezingen aan de orde. Voor zooveel wij weten zijn deze begrootingen nog nooit zoo laat in het jaar behandeld.

* * *

Dezer dagen kwam ons in handen „*Die ausser-europäischen Erdteile*" von *H. Harms*. Mittlere Ausgabe, Leipzig 1917, zijnde een deel van zijn „*Erdkunde in entwickelnder, anschaulicher Darstellung*". Op blz. 125 wordt het „Koloniaalland Guayâna" behandeld: „Feuchtheisz und üppig fruchtbar. *Britisch-*, *Niederländisch-* und *Französisch-Guyana*. Letzteres „das Land, wo der Pfeffer wächst", mit der ungesunden Strafkolonie *Cayenne* (kajénn). Cayenne-Pfeffer."

Bedoelt de schrijver dat Cayenne peper verbouwt dan leze hij er op na wat wijlen zijn landgenoot Prof. Dr. *W. Joest* in zijn „*Ethnographisches und Verwandtes aus Guayana*" (Supplem. zu Bd V van het „*Intern. Arch. für Ethnographie*", 1893) daaromtrent zegt. „Cayennepeper" komt niet uit Cayenne. Peper *(capsicum)* groeit er wel in verscheidene soorten, maar is geen artikel van uitvoer. Peper *(Piper)* groeit er niet, wordt althans niet verbouwd.

Op blz. 212 vertelt Harms dat de Gebirgswälder van de Guianas cacao voortbrengen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inachtneming der Moh. Feestdagen. De *Darmo Kondo* maakt melding van de volgende regeeringscirculaire: In den laatsten tijd is van Inl. (Mohamedaansche) zijde de wensch geuit, dat van ambtelijke zijde meer rekening zou worden gehouden met de viering der Mohamedaansche feest- of gedenkdagen. De billijkheid van dat verlangen wordt door de regeering erkend en in verband hiermede oordeelt de Landvoogd het gewenscht, dat bij de regeling der werkzaamheden op de landskantoren en bij de verschillende diensten hiermede rekening wordt gehouden. Voor zoover de belangen van den dienst die toelaten, zullen op die dagen de kantoren geheel of gedeeltelijk worden gesloten, dan wel aan het Moh. personeel verlof worden verleend, terwijl bij openbare diensten de bestaande regeling voor Zon- en feestdagen ware toe te passen. Waar het betrokken personeel grootendeels uit niet-Moh. bestaat, zal uiteraard van sluiting der kantoren geen sprake kunnen zijn, doch daar zal rekening kunnen worden gehouden met de individueele belangen van Moh. ambtenaren of beambten. Ten slotte zegt de circulaire, dat met die feest- en gedenkdagen worden bedoeld de *zes* data, voorkomende in den regeerings-almanak, n.l. Assoera, Gabereg Moeloed, Hemelvaart van Mohamed, Begin der Poeasa, Einde van id. en Idoe'l Korban. Reeds in dit jaar moet met het nieuwe voorschrift rekening gehouden worden.

Inl. Normaalschool. Volgens hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* zal te Solo een normaalschool voor Inlandsche onderwijzers worden gebouwd. Met het werk zal spoedig worden begonnen. Een som van *f* 30000 is toegestaan, om voorloopig met het verzamelen van materialen te kunnen beginnen. Het geheele gebouw, dat een paar ton zal kosten, komt te staan nabij en ten Noorden van het station Poerwosarie.

Inl. Notarissen. De dezer dagen door ons vermelde opheffing — alzoo hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* —van den eisch van het bezit van den Staat van Nederlander voor een benoeming tot notaris, zoodat ook Inlanders en met dezen gelijkgestelden tot die functie benoembaar zijn, heeft in zoover geen dadelijk practisch gevolg, dat, naar de redactie meent, er nog geen tot de evengenoemde bevolkingsgroepen behoorende personen zijn, die het diploma van candidaat-notaris bezitten. Nochtans mag naar haar oordeel, verwacht worden, dat intelligente Inl. jongelieden van de thans geopende gelegenheid gebruik zullen maken om een eervolle betrekking, welke dikwijls ruim bestaan oplevert, te verkrijgen. Het is van algemeene bekendheid, dat er vooral op Java te weinig gelegenheid bestaat tot het verkrijgen van notarieelen bijstand, terwijl dikwijls vooral door niet Europeanen, ongaarne gebruik gemaakt wordt van de diensten van bestuursambtenaren, assistent-residenten of gewestelijke secretarissen, die in de binnenlanden dikwijls met de functies van notaris belast zijn. Vooral ook ter constateering van de talrijke grondtransacties tusschen Inlanders onderling waar over dikwijls zooveel kwesties ontstaan, is uitbreiding

van het aantal eigenlijke notarissen gewenscht, terwijl natuurlijk de Inlanders liever van de diensten van een met hun taal, gewoonten en gebruiken beter bekenden notaris van hun landaard gebruik maken dan van een Europeeschen notaris, die bovendien wellicht, ondanks het bestaande tarief, zich duurder voor zijn diensten laat betalen.

„Boedi Oetomo". Het hoofdbestuur dezer vereeniging heeft door een rondschrijven de leiders over geheel Java opgewekt om zoo spoedig mogelijk een algemeene vergadering te beleggen. Deze vergadering was intusschen reeds op den 1en April vastgesteld. Behalve de reeds ook in andere bladen genoemde punten zal ook de taak van de gekozen en benoemde leden van den Volksraad een onderwerp van bespreking uitmaken. Het hoofdbestuur meent, dat zijn mannen in den Volksraad beter en meer werkzaam kunnen zijn in de richting van *Boedi Oetomo*, die het doel nastreeft het lot van de Inl. bevolking te verbeteren, wanneer zij zooveel en zoo uitvoerig mogelijk op de hoogte gesteld worden van ongewenschte toestanden. Bij de voormannen van *Boedi Oetomo* zit dus de ernstige wil voor in het belang van land en volk werkzaam te zijn in een lichaam, dat bij lange na niet volmaakt is, dat in zijn wezen nog heel wat moet veranderen om een werkelijke Volksraad te worden. Uit het rondschrijven volgt, dat de *Boedi Oetomo* mannen niet voor het lidmaatschap voor den Volksraad zullen bedanken. Pogingen werden aangewend om *Tjokroaminoto* tot aanneming te brengen. *(Darmo Kondo).*

Een eigenaardig voorval. Hetzelfde blad meldt, hoe een paar koelies zagen, dat een Japanner, genaamd *Takao*, afkomstig van *Ngadiredjo* in Noord Kedoe, bezig was met een beitel een Boedhabeeld in de Zuid Oostelijke nis van den Boeroe-Boedoer-tempel te Djokdja, het hoofd af te kappen. Toen de koelies den opzichter waarschuwden, verdween die Japanner. De heer Stein Callenfels van den oudheidkundigen dienst, constateerde bij het onderzoek, dat in den hals van het beeld drie diepe houwen waren aangebracht. Eenige andere Japanners schijnen te hebben getracht een Boedhabeeld machtig te worden door den opzichter om te koopen. De assistent-resident van Magelang stelde een onderzoek in. Natuurlijk is een dergelijke beschadiging strafbaar.

Zaak van Mohamed. Naar aanleiding van deze beleedigingzaak in de *Djawi Hiswaro*, acht een „Inzender" in de *Darmo Kondo* het politiek element hoofdzaak, het godsdienstige slechts bijzaak. Hij schrijft: „Maar dat de Mohamedanen Zijne Hoogheid den Vorst als Hoofd erkennen, als gevolg van zijn naam: Abdoerrachman Sagidin Panotogomo, dat verblijdt mijn hart, n.m. dat er nog teekenen zijn, dat de Javanen buitenaf zich nog verbonden gevoelen aan den Vorst, al is het (dan ook maar) door middel van den godsdienst. Uiteraard maakt de godsdienst geen verschil tusschen de volken. Toch geloof ik altijd, dat wij Javanen, die Mohamedanen zijn, ons Javaansch gevoel niet uit het oog moeten verliezen: dat stellig een vorst uit het eigen volk zal behoeven. En als er Javanen zijn, die Arabische voorouders bovenmate verheffen door vleiend te zeggen: „We hebben denzelfden godsdienst", dat is huichelachtig en heeft soms alleen de bedoeling om kapitaal te krijgen. Een ander schrijft nog, dat hij 't niet goed vindt, als men de menschen op een dwaalspoor leidt en den godsdienst van anderen gering acht om zijn eigen godsdienst op te hemelen. De godsdienst van Jezus en van Confucius en van Mohamed zijn allen even goed — zegt hij —; geen er van is minder of meer dan de andere, als men maar standvastig is. Wat weten we er eigenlijk van. Er is niets zekers en het loopt alles uit op: „Ik weet het niet." Wat er op aarde noodig is, van welken godsdienst men ook zij, is het zoeken van kennis om het brood te verdienen, dat is al. Rijk aan kennis: veel te eten; arm aan kennis: weinig te eten. Dat staat tenminste vast."

S. I. De afdeeling *Meester Cornelis* van de *S. I.* hield in het Uniepark een volksvergadering. Op de agenda stonden de volgende punten: *a.* Het smaden van den Profeet door den redacteur van het Solosche dagblad *Djawi Hisworo*; *b.* de huidige dure levensstandaard en de hooge rijstprijzen; *c.* de overstrooming te Batavia met wat er uit voortkwam; *d.* de rechten en plichten van den Inlander tegenover de Regeering en omgekeerd. Er waren wel een paar duizend menschen bijeen. Iets over negen betrad *Hadji Abdoelrachman*, voorzitter van genoemde S. I.-afdeeling het podium, opende de vergadering met een woord van welkom aan de aanwezigen en kondigde toen als spreker en leider aan *Abdoel Moeis*. Deze zette het doel der bijeenkomst uiteen en sprak zonder oponthoud bijna twee uren lang over den smaad en den spot den Profeet aangedaan, over de rechten, lasten en verplichtingen van den Inlander tegenover de *Pamerentah Agoeng* (de Regeering) over de *Kewadjiban* (plicht) van den *anak boemi poetra* (Inlander) wederkeerig tegenover het gouvernement, over de *Agama Islam* en de *Agama Nasarani*, over het Christelijk zendingsonderwijs, Christelijke hospitalen, over de kerstening en maakte daarbij vele en velerlei sombere vergelijkingen, over verschillende economische toestanden, over de huidige rijstprijzen, enz.; en eindigde met een motie voor te lezen, welke het volgende bevat: 1e. adhaesie te betuigen aan het comité te Soerabaja betreffende het uitlokken van een beslissing èn door den Gouverneur-Generaal èn door den Soenan van Solo, in zake de beleediging van den Profeet; 2e. de Regeering ingrijpende maatregelen te doen nemen om den standaardprijs van de rijst (1e soort) op *f* 10 vast te stellen. Zonder de minste oppositie werd deze motie bij acclamatie aangenomen. Als sprekers traden vervolgens op. Hadji Mohamad, onderwijzer aan de Alatas (Arabische) school te Batavia, Hadji Hidaja Soekerno, voorzitter S. I. Bekasi, Semaoen, voorzitter S. I. Semarang en Wina Djermada, boekhouder van de drukkerij Evolutie te Batavia. Zij hadden het in hoofdzaak over den Islam en den Profeet, en betoogden met klem, dat de redacteur van de *Djawi Hisworo* niet alleen de plank missloeg, maar door dezen misslag beroering had gebracht in de Islammitische wereld, die wellicht de treurigste gevolgen na zich zouden kunnen slepen. Verder drukten zij het volk op het hart de voorschriften van den Koran — vooral onder deze tijdsomstandigheden — en de godsdienstige plichten met des te meer getrouwheid op te volgen. Vervolgens werd er gesproken over den handel, den landbouw en over den jongsten watersnood te Batavia, waarbij een beroep werd gedaan op de barmhartigheid der aanwezigen. Ten slotte nam Abdoel Moeis weder het woord en besprak breedvoerig de misstanden op de particuliere landerijen in Batavia. Spreker leidde zijn relaas in met een fragment van Indische geschiedenis en ging ongeveer 100 jaren terug tot aan het Engelsche tusschenbestuur. Om twaalf uur liep deze bijeenkomst teneinde zonder eenige noemenswaardige bijzonderheden. Aan de poort werd een bedrag van ± *f* 100 opgehaald voor de slachtoffers van den bandjir.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Opstand in Soekadana. Uit Palembang wordt hieromtrent nader aan de *Sinar Sumatra* het volgende gemeld: De zoogenaamde „heilige bron", die een voorname rol heeft gespeeld in deze zaak, is bij nader inzien meer een stroompje, waarbij door de aanhangers van Hadji Ali, aangeduid als de „*Sarekat Poetih*", een soort bedehuisje werd opgericht. Wij hebben vaak gelezen — alzoo de schrijver — van geneeskrachtige wateren, doch van onkwetsbaar makende nog nooit gehoord! De leider Hadji Ali zit thans te Tandjong Radja in arrest en ook verscheidene zijner aanhangers werden bereids opgepakt. De leider zou den menschen den opstand hebben „voorspeld", of liever, de goedgeloovige zielen der doesoens Soekadana, Merandjah enz. hebben wijs gemaakt, dat de groote Goenawan eerlang zou verschijnen, welke figuur schijnt te moeten worden beschouwd als een soort Messias of Madhi. Hadji Ali was zoo bescheiden deze rol niet op zich te nemen, maar haar toe te deelen aan zekeren schavuit uit de doesoen, Rantaubajoer, genoemd *Alijas*. Deze man, die voor den befaamden Goenaman schijnt te hebben gefungeerd, is bij het treffen neergelegd. Hadji Ali zelf wist zich in de kritieke dagen bescheiden op den achtergrond te houden, hetgeen nog zoo dom niet was. Verondersteld wordt, dat in stilte de voorbereiding dezer opstandige beweging reeds geruimen tijd te voren moet getroffen zijn. De onwetende zielen hadden zich anders wel kunnen spiegelen aan andere soortgelijke ondernemingen in Indië, bijv. ter Sumatra's Westkust, welke steeds op een jammerlijk fiasco voor de opstandelingen uitloopen en waarbij de zoogenaamde „onkwetsbaarheid" nonsens bleek. Jammer, dat dergelijke dwaze lieden eerst een gevoelige les moet worden toegediend. Naar verluidt zouden de gevallenen na het treffen niet dadelijk geteld zijn. Vermoedelijk zijn door de bloedverwanten ettelijke getroffenen weggebracht en vandaar de hoogere partikuliere dooden-raming.

Relletje mislukt. Het relletje door Tjokroaminoto, met belanglooze medewerking van eenige Arabieren, te Soerabaja op touw gezet, schijnt niet het gevolg te zullen hebben, dat de aanstokers zich er van hadden voorgesteld. Hier in de Vorstenlanden — zoo vernam de *Bintang Soerabaja* uit Solo — is men de zaak al aan het vergeten, sterker nog, er is een krachtige antibeweging aan den gang. Eerstens wordt opgemerkt, dat het bestuur te Solo, n'en déplaise het blazen en schetteren van den fameuzen leider der S. I. niet aan eenigen maatregel tegen den schrijver heeft gedacht. Alleen hierom: wijl er immers geen aanleiding tot eenigen maatregel was. Er is geen enkele wetsbepaling overtreden en dat een groep lawaaimakers zich de kroppen vol wind zuigt en dan gaat blazen, is immers voor de Overheid geen reden om eveneens te doen. Er is dus ook niemand verhoord; evenmin heeft 't bestuur te Solo eenige prentah gekregen van hooger hand in deze richting. Laat men de quasi-gewichtige telegrammen der Soerabajasche heeren zonder antwoord — zoo schrijft verder de correspondent — dan zullen de afzenders wel snappen, dat zij aan het verkeerde adres zijn. Opmerkelijk is, dat van nationalistische zijde te Solo op zeer ruime schaal werd en wordt verspreid een strooibiljet, waarop het volgende staat gedrukt: „Sajang pada bangsa Djawa. Hei, Saudara kita Djawa, enget, perkara kandjeng Nabi Mohamad Rasoeloelah di hinaken, djanganlah di teroes-teroesken, sebab soeda ada jang pikoel dosanja. Soepaja enget bahaja

besar jang akan datang, kalau sampei kedjadian saudara kita bangsa Djawa termasoek pri bahasa „maboek igama"; lebih baik pikir hal sangsaranja hidoep kita mi waktoe, karena mahal roepa jang menimpah. Hei, saudara, Penjanjang ini meloeloe kaloear darihati jang djernah." Verkort en in hoofdzaak weergegeven leest men daarin een zeer kalme en nuchtere waarschuwing om niet aan fanatisme te doen, doch liever te denken aan het gevaar, waarmede het volk wordt bedreigd door het steeds duurder worden van allerlei noodzakelijke artikelen. Ten slotte zij nog aangeteekend, dat het zoo scherp aangevallen blad „*Djawi Hisworo*" sinds het begin der actie mooi vooruitgaat in abonnementental, terwijl het kort daarop een „ingezonden" ontving van...... den president der S. I. Paree (Kediri) waarin tegen Tjokroaminoto en diens kornuiten stevig wordt uitgepakt. Het relletje begint treurig te verloopen. — De officier van Justitie vond geen termen voor een vervolging van den redacteur van de *Djawi Hisworo* wegens beleediging van godsdienst als anderszins en daar ook de Regeering niet reageerde op het te Soerabaja begonnen Arabisch relletje, is de heele schetter-historie afgedaan.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Oorlogsvoorzieningen in Duitsch Oost-Afrika.

De koloniale organisatie stelde zich tot taak de natuurlijke hulpbronnen in menschenkracht en grondproducten zoo productief mogelijk te maken, door verbouw van 't land en door de inboorlingen voor arbeid in staatsdienst en als dragers te benutten. Inkoop en verkoop van levensmiddelen en benoodigdheden zoo mogelijk met uitschakeling van den tusschenhandel van negers en met vaststelling van hoogste prijzen om woekerbedrijf te voorkomen. Distributie van levensmiddelen, stoffen, petroleum en andere verbruiksartikelen. Verbetering van verkeersmiddelen, om de districten, die minder goed bereikbaar zijn, en de sterk door troepen bezette gedeelten van 't land gemakkelijk van 't noodige te voorzien.

Hoewel de hiervoor door Dr. Krenkel (in de D. Kolonialzeitung (No. 5 van 1918) gedane mededeelingen aan actualiteit hebben ingeboet door de vermeestering van D. Oost-Afrika door de entente-colonnes, verdienen zij toch volle belangstelling als voorbeeld van organisatieleering.

De regeling van verbruiksartikelen bleek al gauw noodig te zijn om 't verdwijnen van waren te verhoeden, de kolonie zelf heeft geen overdaad en van buiten was niets meer te verwachten, bovendien moest er tegen gewaakt worden dat voorraden met speculatief oogmerk werden opgestapeld. De koloniale troepen kregen door hun groote etappenmagazijnen in 't noorden en aan de centrale spoorbaan voor zich zelf en de arbeiders opgaven hoeveel en tegen welke eenheidsprijzen, olie, meel ,suiker, boter, petroleum, lucifers, tabak ,zeep, enz. te krijgen waren. 't Rantsoen eerst ruim berekend, moest geleidelijk ingekrompen worden; in 't laatst van 1915 werd alles al krap toegemeten. Voor de niet in dienst genomen bevolking bleef de handel open, maar daar de handel gebrek aan waren kreeg en bij voorkeur zelfs aan de magazijnen leverde, moesten door de civiele ambtenaren ook levensmiddelendepots opgericht worden voor de bevolking.

De oorlog gaf een duidelijke aanwijzing dat O. Afrika vele schatten kan opleveren, waarvan men voordien geen juist begrip had. In vele streken wordt reeds lang rijst verbouwd, maar hij voorziet alleen in plaatselijke behoeften, en nog in onvoldoende mate, zoodat Indië scheepsladingen invoerde. De nood bracht ertoe de rijstbouw zeer uit te breiden. Dit slaagde in die mate dat de magazijnen altijd voldoende voorraden hebben gehad en dit 't hoofdvoedsel werd. De vlakte van Oelanga, de streken van Tabora, Moesansa, Kondoa-Irangi brachten vooral geweldige hoeveelheden op. De kwaliteit doet niet onder voor de Javarijst. Na den oorlog zal O. Afrika geleerd hebben, in eigen rijstbehoeften te voorzien.

Daarna nemen mtama en maïs een voornaamste plaats in. Ook hiervoor hebben de districtscommissarissen de leiding op zich genomen. Ieder inlander wenschte zich tot 't voor eigen gebruik noodige te bepalen. De D. wisten b.v. streken als Kondoa-Irangi en Oegogo, die totdien geen productie van groote beteekenis hadden, in 1914 en 1915 reeds tot een opbrengst van millioenen K.G. mtama en maïs te brengen.

Tarwe werd vooral in Langenburg en Bismarckburg verbouwd. 't Meel ervan mocht alleen verkocht worden vermengd met dat van mtama en maïs, groote molens waren hiervoor in werking, terwijl de inboorlingen door hun stampmethode meewerkten.

In de vleeschbehoeften kan voldoende worden voorzien. Zij was zoowel voor de soldaten als voor de lastdragers van 't grootste belang. In D. wordt Z. W. Afrika als 't rijkste veeland beschouwd. Geheel ten onrechte. Zijn ettelijke honderdduizenden stuks vee beteekenen niets bij de minstens zes millioen stuks groot vee in O. Afrika, waar nog onnoembare getallen schapen en geiten zijn bij te voegen. De hoeveelheid was er dus wel, maar 't vergde een wonder van organisatie om 't noodige te bezorgen waar de behoefte was. In Dodoma, Goelwe en Saranda aan de centraalbaan werden reeds medio 1915 veedepots opgericht, waarheen 't vee geleid en van waar dit weer naar de troependepots werd gezonden te Kondoa-Irangi, Oefiome, Tabora, enz. Ook werd vleesch gedroogd en vervoerd.

Bij de uitstekende organisatie gebeurde 't toch dat troepen in afgelegen streken niet in 't bezit kwamen van de hun toegedachte levensmiddelen. Dan behielpen zij zich weken lang met hetgeen van de inboorlingen te krijgen was en hetgeen de jacht opleverde.

De conserven, die vroeger een zeer voorname rol speelden bij de voeding der Europeanen, ontbraken natuurlijk geheel. Gelukkig, kan men wel zeggen, want nu leerde men eerst hoe de vruchten van de kolonie zelf de plaats ervan best kunnen innemen. Ook voor aardappelen werd in Mohogo en Püffer, alsook de inheemsche zoete aardappelen een goed Ersatz gevonden. Groenten, die voorheen alleen de inlanders en Indiërs aten vonden op de Eur. tafel nu waardeering. Velerlei marmeladen werden zelf gemaakt. De toepassing van de cacaoboon, van de aardnoot nam in allerlei vorm toe. Boter werd gemaakt. Suiker werd zelf bereid, honing verving overigens dit voedingsartikel. De was der wilde bijen werd benut. Door eigen zoutwinning zal voortaan de invoer van 't Indische zout onnoodig gemaakt zijn.

De vraag om kleedingstoffen deed zich ook spoedig en dringend gevoelen. De Eur. verfden door chemische en plantaardige kleurstoffen 't witgoed in khakikleur. De inlanders verhandelden het gekleurde katoen tegen hooge prijzen; geld werd daarbij niet meer aangenomen, de ruil moest tegen eieren, melk, kippen, e.d.m. geschieden. 't Spinnewiel kwam weer tot eere, evenals de weefstoel. Zij leverden stof, die wel wat te zwaar is, maar die toch in 't gebrek voorziet, en gekleurd wordt met inheemsche middelen. Wol en garen werd gesponnen, knoop- en breiwerk werd ijverig vervaardigd. Van de huid van runderen en giraffen werd leer gelooid, groote schoenmakerijen kwamen in werking. Veel moest weer op nieuw uitgevonden worden, dat elders verouderd was. Voor menige dergelijke uitvinding werd patent verleend.

Ook tabak en alkohol vonden hun bereiders. De eerste werd vooral tot cigaretten verwerkt. Uit mtama, maïs, rijst en bananen werd jenever en whisky gemaakt.

Uit aardnoot- en palmolie werd een goede zeepsoort bereid, ook voor dit product zal de kolonie later zelfstandig kunnen zijn. Het tekort aan petroleum werd verholpen door vermenging met andere oliën. Bovendien was ter vervanging een destillaat uit kokosnooten gemaakt. Lucifers kon met niet vervaardigen, maar vuursteen en lont konden in de kolonie zelf worden verkregen.

Na den oorlog zullen niet alle in toepassing gebrachte vindingen in stand blijven, want de aanvoer van buiten kan minder duur zijn dan de voortbrenging onder moeilijke omstandigheden of in gering aantal, maar zeker is de tijd van ellende in menig opzicht toch leerzaam en van blijvend nut geweest.

De handel heeft goede zaken gemaakt zoolang als er zaken te doen waren. De planters hebben daarentegen groote verliezen geleden. Ten slotte is hun bezit vrijwel geheel ten gronde gegaan. Dr. Krenkel bepleit voor hen een voldoende schadevergoeding van 't Rijk om na den oorlog met kracht 't vroegere bedrijf te kunnen hervatten, gesterkt door de opgedane ondervinding.

Japanners in Brazilië.

In 1908 kwam de eerste groep Jap. arbeiders in Brazilië aan, 't waren 780 personen. Zij vonden werk op de koffieplantages van Sao Paolo. Daarna volgden vele anderen. Bij 't uitbreken van den oorlog waren er een 20.000 tal. Dit leidde tevens tot een vermeerdering van 't ruilverkeer tusschen de twee landen. Een stoomverkeer is tot stand gekomen en een Jap. bank is in Brazilië gevestigd. De Jap. hebben echter ook blijk gegeven eigen grondbezit te willen krijgen, waar zij katoen en koffie zullen beplanten. In Braz. ziet men dit niet met genoegen, de pers is er zoo onvriendelijk tegen ingegaan, dat de Jap. gezant daartegen is opgekomen. In 't door hem hiertoe geleverde betoog komen opmerkingen voor die zeker niet zonder belang zijn. Al waren de eerste ervaringen met Jap. arbeiders opgedaan niet onvermengd goed, thans wordt de waarde der geacclimatiseerde Jap. toch door alle planters erkend en de vraag is grooter dan 't getal der aankomenden. De vrees, dat Jap. arbeiders den loonstandaard zouden drukken, is niet uitgekomen. Integendeel, de Braz. arbeiders moet den Jap. erkentelijk zijn wegens 't verhoogen van den levensstandaard. Ook 't verwijt, dat zij de plantages spoedig zouden verlaten om handarbeiders en handelaars te worden houdt geen steek. In 't algemeen werken de nieuw aankomenden 2 à 3 jr. op een plantage, daarna koopen zij van hun spaarpenningen een stukje land, dat zij zelf bewerken. Van de nu aanwezigen werken nog ± 80 percent op de plantages. Ieder Jap, die met zijn gezin overkomt, moet ± 600 gulden bezitten. 't Is dus niet 't uitschot, dat deze landverhuizers vormt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale Studiën.

No. 1 van den 2en jaargang van het tijdschrift van de Indische vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken opent met eene beschouwing van J. C. van Hartingveldt over de banken van leening op Java. Hoewel volgens schr. de gouvernements pandhuisdienst lang niet volmaakt is (vooral ten opzichte van rentetarief, veilingen der panden en aan de panden besteede zorg), is hij in het algemeen met de werking er van ingenomen, in de eerste plaats als nuttige, tegen woeker beschermende instelling. Schr. zou het toejuichen indien de banken van leening den inlander ook gelegenheid tot sparen boden (daar ze speciaal voor dessamenschen veel gemakkelijker te bereiken zijn dan de postspaarbank), waardoor die banken zelfs een bron van zegen zouden kunnen worden.

Overigens bevat deze afl. Landbouwtoestanden ter Oostkust van Sumatra, door A. von Oefele. — Gedwongen delging van leeningen, door L. H. van 't Sant. — De hygiënische verzorging der arbeidersimmigranten in de Buitenbezittingen, door G. Alting du Cloux. — Het woningvraagstuk, door H. C. H. Gunning. — Voorts in de rubriek „Financieel-economische kroniek" een artikel van A. Tigler Wijbrandi over scheepsruimte in Indië, met naschrift van de Redactie, en een bijdrage over het woningvraagstuk der ambtenaren te Batavia.

Blaadje van de Centrale Kas.

Aldus de tegenwoordige titel van het orgaan der Centrale Kas te Wltevreden, welke met den nieuwen jaarg

1918 in de plaats is getreden van den onmogelijken vroegeren naam van dit periodiek. Van jaarg. 1918 ontvingen we tot nu toe de Nrs. 1—3, waarin o.a. de volgende onderwerpen: Nr. 1: Afdeelingsbanken en Landraad, door H. Zwart; met Naschrift van Mr. K L. J. Enthoven. — No. 2: Drie grondbeginselen der verbruikscoöperatie en hunne toepassing bij twee bestaande coöperatieve verbruiksvereenigingen (S. S. coöperatie en Officiers-coöperatie), door J. U. M. — No. 3: Leeningen aan groepen, door J. U. M. — Het entrefilet van den heer H. Zwart en mijne overpeinzingen, door F. W. Lamster. — Een en ander over Bankbeheer, door H. C. van Medenbach de Rooij.

Teysmannia.

Afl. 8—12 van jaarg. 28 (1917) verscheen in één bundel, waarvan de inhoud bestaat uit de volgende bijdragen: Inleiding tot de practische studie der zoetwater micro-organismen, door Dr. P. van Oye. — Aanteekeningen over de brakwater micro-fauna van Batavia, door Dr. P. van Oye. — Een en ander omtrent den cocospalm, door W. A. Horst. — Iets over de voeding van de rijstplant, door C. van Rossem. — Afwijkingen (in den groei) bij mais, door K. van der Veer. — De oliepalm cultuur, door W. M. van Helten. — De oliepalm (Elaeis guineensis). Historisch onderzoek van den oliepalm in Ned.-Indië, door Dr. F. W. T. Hunger, besproken door P. J. S. Cramer. — Uit 's Lands Plantentuin, door C. Daubauton. — Zaadwinning bij Bellucia exinanthera, door E. H. Stuit. — Causerie in verband met landbouw op de Wittekruis-kolonie te Salatiga, door A. van Emmerik. — Vruchtwisseling, door K. van der Veer. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Deel 109, afl. 5—12 bevat o.m. een tweetal verhandelingen over 1e. Het ontwerp van een wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië (eenige bezwaren), door Mr. C. A. Wienecke (III. De doodstraf. IV. Verbanning. V. Gevangenisstraf, hechtenis en geldboete. VI Medeplichtigheid). — 2e. Toepassing der bepalingen omtrent herhaling, door Mr. A. L. A. van Unen.

In Deel 110, afl. 1, geeft Mr. F. C. Hekmeijer een verhandeling over het nieuwe strafwetboek, terwijl er voorts in opgenomen is de rede, op 2 Januari 1918 ter plechtige openbare terechtzitting der beide Hooge Gerechtshoven door den President dier Hoven Mr. J. H. Carpentier Alting, gehouden naar aanleiding van het nieuwe Wetboek van Strafrecht.

Nederlandsche Zendingsbode.

In het Nr. van 13 Juni besluit J. P. van Bruggen zijn artikel over het Totemisme, terwijl Mr. J. W. Flieringa zijn reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië vervolgt; schr. schetst thans de zendingspost Kaban-Djahe (op de hoogvlakte der Bataklanden). — Verder doet zendeling Bout te Fak Fak, mededeelingen over het zendingswerk op West Nieuw Guinea.

Berichten uit de Zendingswereld.

Het 15-Juni-Nr. van dit periodiek bevat een verhaal van een tocht door de jongste arbeidsvelden van de Rijnsche Zending op Sumatra. Vrij gevolgd naar het verhaal van Insp. Wagner. — Ook vindt men in dit Nr. de mededeeling dat zendeling Nommensen den 23en Mei op 84-jarigen leeftijd is overleden. Hij is tot het laatste toe gezond en krachtig gebleven. zoodat hij nog dikwijls verre tochten deed. Onder de Bataks was hij zeer in aanzien en zijn overlijden is een groot verlies voor de Rijnsche zending.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In het Nr. van Juni o.m.: Keieesche mandenvlechtster, door H. Geurtjens (met ill.) — Godsdienstige voorwerpen op de Tanimbar-eilanden, door L. Nieuwenhuis (met ill.) — De Indische Missie-Vereeniging. — Niet-Katholieken over onze Missie, door A. T.

De Indo-Nederlandsche Wetgeving.

Van de Indo-Nederlandsche wetgeving, staatsbladen van Ned.-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier"), verscheen de 78e aflevering, bevattende Aanteekeningen (1913—1915); Quarantainedienst. — Zout en Register 1915. Met deze afl. is het 20e deel dezer uitgave voltooid.

Groot-Landbouwbedrijf in Ned.-Indië.

Als No. 2 van de Publicaties der Afd. Nijverh. en Handel in 1918 verschijnt met den titel „Beplante uitgestrektheden in het Groot-Landbouwbedrijf in Ned.-Indië" een werkje waarin de resultaten zijn vermeld van een in 1917 ingesteld onderzoek naar de uitgestrektheden, welke in Indië met de hieronder genoemde overjarige cultuurgewassen zijn beplant en wel naar gegevens, verkregen van de betrokken ondernemingen.

Het werkje bevat achtereenvolgens: Voorbericht. Algemeen overzicht. Veranderingen in de beplante oppervlakten gedurende de laatste drie jaren. Verhouding tusschen niet-gemengde en gemengde aanplantingen. Beplante oppervlakten met cacao, coca, kapok, kina, klapper, koffie, aetherische oliegewassen, oliepalm, rubber, thee, touwvezels.

Ziekten en plagen der Cultuurgewassen.

Dr. C. J. J. van Hall geeft in No. 33 der Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten (Instituut voor plantenziekten en cultures) een uitvoerig overzicht van de ziekten en plagen der cultuurgewassen (in den ruimsten zin van het woord) in Ned.-Indië in het jaar 1917.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Hoofdzakelijke inhoud van Deel XI, afl. 1—2. [1]) Het door het Proefstation voor het Boschwezen te verrichten houtonderzoek, door H. Beekman. — Notulen van de 8e alg. verg. der vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in N. O.-I., gehouden te Jogjakarta op 17 en 18 Oct. 1917. — Overzicht van de resultaten der in het eerste semester 1917 gehouden venduties van het hout en de boschproducten, verkregen door exploitatie in eigen beheer van den Dienst van het Boschwezen. — Ontginningen en erfpacht in Banjoewangi (ontleend aan het Soer. Handelsblad), door A. Reilingh.

M. van Geuns. †

In No. 48 van het Weekblad voor Indië wijdt J. Koning een zeer waardeerend artikel aan de nagedachtenis van den heer M. van Geuns (overleden den 4en Maart te 's-Gravenhage), waarin voornamelijk de verdiensten van den overledene als stichter en hoofdredacteur van het Weekblad voor Indië worden geschetst.

Nederlandsch-Indië. Oud en Nieuw.

R. M. Soetatmo Soerio Koesoemo schrijft in het Juni-Nr. van dit maandschrift een artikel over Kandjeng Sultan Agoeng als wijsgeer (Praboe Pandita Tjakra Koesoema, bijgenaamd „de Groote" (Agoeng) Koning van Java, 1613—1645). — De ing. J. Numans vervolgt zijn beschouwing over verschillende irrigatiewerken op Java. — Over de rijkssieraden van Loewoe schrijft C. Spat een interessant artikel (evenals het vorige met vele en fraaie illustratiën). — Voorts bevat dit Nr. weder de portretten van een viertal gekozen Indonesische leden van den Volksraad, nl. Z. H. Ario Praboe Prangwadono (Mangkoe Negoro VII), Mas Ngabehi Dwidjo Sewojo, Tjipto Mangkoekoesomo en F. Laoh.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Febr.-afl. Eenige berekeningen uit de springstoftechniek, door P. A. de Blieck. — Een en ander over de verpleging in oorlogstijd, door J. A. Luymes. — Eenige groepen uit het V. V. (slot), door L. J. J. M. Tabbers. — Onze Europeesche militie, door Mars. — De verschillende type van oorlogsschepen en hunne bewapening, door Sr. — Dranken in het dagverblijf, door Q. — Het kadervraagstuk, door Mars.

Orgaan der N.-I. Officiersvereeniging.

Voornaamste inhoud van de Febr.-afl. In Memoriam. P. A. H. Holten. — In memoriam, J. D. Blankenberg, door Dr. T. Ernstman. — Zijn wij gereed voor onze nieuwe taak in het a.s. militie-leger, door J. C. A. Bannink. — Het weduwen- en weezenfonds-vraagstuk, door J. Brukker. — Inlandsche militie, door C. K. — Van militaire sportterreinen en nog wat. — Kent gij Javaansch? door A. van Pelt. — Eene causerie over Suriname, door van der Upwich.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 24: Tweede Indische week te Utrecht. Een en ander over Celebes en in het bijzonder over de Minahassa. Voordracht gehouden door den heer Tumbelata, op Vrijdag 3 Mei 1918. — Verslag van de Britsche Commissie voor handels- en nijverheidspolitiek. — De oorzaak der serehziekte en zeefvatenziekte ontdekt, door Ph. van Harreveld. — Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer. — De met riet beplante oppervlakte van Java. — Invoer op Java en Madoera.

Borneo-diamant.

In het weekblad van den Alg. Nederl. Diamantbewerkersbond worden eenige Ned. Indische persstemmen aangehaald over de kwestie eener eventueele ontginning van Borneo-diamanten ten behoeve van de Amsterdamsche diamantnijverheid. De voorzitter van den A. N. D. B. de heer Henri Polak, merkt naar aanleiding hiervan op, dat de cijfers omtrent de geringe productie van diamant op Borneo op zichzelf van geen beteekenis zijn. Toch nu toe heeft men op Borneo de inlanders op een primitieve manier laten scharrelen. Een enkele maal is er gepoogd op systematische, wetenschappelijke wijze mijnbouwkundige onderzoekingen te doen. Deze hadden geen ongunstig resultaat, doch moesten ontijdig worden opgegeven door gebrek aan kapitaal bij de exploranten. Niemand weet dus op welke hoogte de productie eventueel kan worden opgevoerd, als er op wetenschappelijke en vakkundige wijze te werk wordt gegaan. Er zijn technici, die ter plaatse serieus hebben gewerkt en wier opinie het is, dat de Borneovelden zeer mooie resultaten kunnen opleveren. Het omgekeerde is echter eveneens mogelijk. De regeering zal ter zake slechts zijdelings kunnen medewerken. De zaak zal echter thans ernstig ter hand worden genomen; de voorbereidende stappen daartoe zijn reeds gedaan en binnen afzienbaren tijd zullen wij zeker kunnen weten of de diamantnijverheid van Borneo iets te verwachten heeft.

Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen.

In de jongste afleveringen (nl. No. 4 en 5) worden

[1]) We ontvingen van deze afl. niet minder dan 4 exemplaren zonder adres en met een touw samengebonden (vermoedelijk zijn de adressen door het lange zwerven verloren geraakt). Er zijn dus hier te lande minstens drie rechthebbenden welke het hun toekomende niet ontvingen. Gaarne willen we langs dezen weg trachten de rechthebbenden te bereiken. Red.-Comm.

o.m. eenige onderwerpen behandeld, die wellicht ook niet vakkundigen zullen interesseeren, nl. Het gevaar van gecondenseerde melk als zuigelingenvoedsel in Indië. — De behandeling van slapeloosheid bij hartlijders. — Eenige opmerkingen over de inlichtingen betreffende de in krankzinnigengestichten op te nemen patiënten. — Diagnose en behandeling van kinkhoest. — Longtuberculose en zwangerschap. — Iets over kinderziekten.

Koloniaal Tijdschrift. Juni 1918.

Gebrek aan plaatsruimte is oorzaak, dat ook van dit maandschrift slechts de titels der bijdragen kunnen worden gegeven, n.l. Het agrarische stelsel in de Javasche vorstenlanden en de reorganisatie, door A. Simon. — Oude betrekkingen tusschen Nederland en Japan, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan (slot). — Banda en de perkeniers, door J. J. F. Pino (slot). — De Bataviasche Mei-beweging van 1848 en de miskenning in het Indische Staatsrecht van een der grondrechten, door J. Th. Petrus Blumberger. — B. B. geschiedenissen, door G. de la Valette (Figuren en feiten. A. Pruys van der Hoeven III). — Verscheidenheden, door H. D. (De opening van den Volksraad. — Een taalkwestie in verband met de zittingen van den Volksraad. Enz.) — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Bibliographie, door C. v. d. V. (In deze laatste rubriek worden eenige titels van publicaties over Indië genoemd, waarvan dezerzijds nog geen melding werd gemaakt).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 11: De Bataks IV (godsdienstige stroomingen), door M. Joustra. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (slot). — Sonnetten, door L. Thijs. — Postenleven, door F. J. van der Lijke-Prins. — Glimlachjes en snikjes uit de planterswereld, door J. Th. Dinger Jr. Ceram-idylle (vervolg).

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van den landraad te Sidoardjo (Soerabaja.	3 April 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. L. R. van Dam.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *„De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

A g e n d a:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

N.B. Hoofdbestuursleden, die wenschen deel te nemen aan het noenmaal. dat op 6 Juli a.s., ter gelegenheid van de algemeene vergadering, door het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn zal worden aangeboden, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den ondergeteekende.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel *„De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

A g e n d a:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).
    Gestelde candidaten:
    Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
    2. C. den Hamer.
    Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
    2. Mej. K. Ament.
    Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
    2. W. Helms.
    Groningen: 1. H. F. Tillema,
    2. B. A. Kwast.
    Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
    2. H. F. Wagenaar Reisiger.
    Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
    2. A. E. Kamerman.
    Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
    2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de N.V. „Boeatan":

JAARLIJKSCHE VERGADERING van Aandeelhouders van *Boeatan*, in een der lokalen van de Vennootschap *Heulstraat 19, Den Haag*, op *Vrijdag 28 Juni 1918* des n.m. ten 4½ ure.

A g e n d a:
Jaarverslag.
Financieel Verslag.
Benoeming van den Raad van Beheer.
Benoeming der Verificatie-Comm. voor 1919.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Reproductiephotograaf voor de photographische werkplaats van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij de photographische werkplaats van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië kan een bekwaam reproductie-photograaf worden geplaatst, die volkomen vertrouwd is met het maken van autotypie- en lijnopnamen met natte platen en bekend is met het etsen van zink- en koper-cliché's en wat daarmee in verband staat. Bekendheid met andere werkwijze als: driekleurendruk, collodium-emulsie, droogplaat-opname en copiëerprocedé's zal tot aanbeveling strekken.

Aan genoemde betrekking is verbonden eene benoeming tot burgerlijk beambte der 3de klasse, op een inkomen van ƒ 237.50 tot ƒ 252.50 's maands, benevens het genot van vrije geneeskundige behandeling en medicijnen en verdere aan die betrekking verbonden wettige voordeelen, terwijl uitzicht bestaat om te gelegener tijd bij ontstane vacature en bij gebleken geschiktheid te worden benoemd tot burgerlijk ambtenaar-photograaf, aan welke betrekking eene bezoldiging is verbonden van ƒ 300 's maands met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 's maands, tot eene eindbezoldiging van ƒ 400 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwden uitkeering van éène maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 22 Juli a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens dat datum van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant
van 7 Juni 1918, No. 131).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. BOERMA.
Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 140
's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Lingerie voor Dames en Kinderen.
Badcostumes.
Sportblouses.
Overhemden en Boorden.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed opvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „ „
vanaf 100 „ 5 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met f 0.25 voor franco verzending.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile . . . . . . f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . . f 12.50

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 19.000.000.—

N°. 26. Donderdag 27 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

Men schrijft ons: Binnen drie maanden, ieder ongeveer 80 jaar oud, zijn drie verdienstelijke mannen gestorven, die voor Indië de „geef" niet de „neem" politiek in toepassing brachten m. n.: *Nommensen*, vader der Rijnsche zending, *Verbraak*, soldatenpastoor *Kruyt*, de bekende voorganger van Modjowarno, ± 55 jaar in de zending werkzaam geweest. Met dezen laatsten was ik van nabij bekend en bevriend sinds 1894. Een meester in menschen-behandeling. Hij was een „burger" en een „gever", n.l. van zedelijke kracht en verstandelijke vermogens. Hij dacht aan „ontvangen", dus de belooning steeds in de tweede plaats; hij heeft het stoffelijk niet weelderig gehad, maar had genoeg en vooral hij was tevreden, zonder kleine eerzucht en naijver, met zijn *f* 150.— begin- en *f* 175.— eindtraktement. In Modjowarno is hij begraven naast zijne vrouw en zijn zoon Arie. Er zal in die mij goed bekende streken bij duizenden diepe weemoed zijn over den „pandita di swarga" en nog tientallen jaren zal men aan hem bij de inboorlingen terugdenken met dankbaren eerbied.

Een stem uit het Noorden.

In arrenmoede greep ik naar de pen en zond den Hoofdredacteur van de *Prov. Gron. Ct.* — een der heel weinigen hier in 't Noorden, die voor Indië voelt — een artikeltje, waarin ik mijn overkropt gemoed wat lucht heb gegeven.

Al lange maanden richtte zich mijn blik naar *het* centrum der belangstellenden in het wel en het wee van Kromo's groote land, maar ik ontwaarde niets, dat naar eenige actie geleek. M.i. concentreert zich de belangstelling voor Indië veel te veel in een kring van de „Indisch-menschen". Naar buiten blijkt er zoo heel weinig van. En het was nu zoo'n goede gelegenheid geweest om meer belangstelling voor Indië op te wekken! Waarom heeft men die voorbij laten gaan? Zeker, men heeft niet stilgezeten, men heeft belangstelling trachten op te wekken voor Indische kunst, Indische muziek, onderwijs en met die propaganda is ook wel iets bereikt, maar er valt voor nog zoo heel veel meer belangstelling op te wekken *buiten* den kring der „stamgasten". Het is een groote teleurstelling voor mij geweest, dat men in de verschillende centra der oud-gasten niet heeft getracht mannen en-of vrouwen naar de Kamer af te vaardigen, die dan in de *1ste plaats* de belangen van ons mooie, groote Indië zouden moeten en willen behartigen. Ik maak me sterk, dat wij, menschen die voor dat land voelen, met vereende krachten in staat zouden zijn de *verschillende* kiesvereenigingen in dien geest te bewerken. Wij mopperen vaak over het gebrek aan belangstelling bij hen, die Indië nooit gezien hebben, maar ik vraag me herhaaldelijk af: „Wat wordt er voor flinks gedaan om hen die buiten den kring staan te bereiken?"

Zullen we een volgende verkiezing 't weer lijdelijk aanzien? Ik mag hopen van niet.

Witzenburg heeft in Assen zijn stem verheven, ik heb het hier in Groningen gedaan, wat is er verder in 't Zuiden geschied? Wij hier in 't Noorden kunnen niets **d o e n**, dat kan men alleen in centra als den Haag, Amsterdam, Breda, Nijmegen, Apeldoorn en wellicht nog andere plaatsen.

Maar we kunnen een beetje helpen, steunen, desnoods alleen met wat „oewang blandja". Noodig is m.i. vooral organisatie. De kracht hiervan voelen wij thans dagelijks. Zullen wij daartoe geraken? Wij denken lang niet allen gelijk, maar op het stuk van Indië is er dunkt me heel veel, dat ons *allen* vereenigt. Wie blaast er „verzamelen"?

En nu, na deze lange inleiding mijn stukje:

„U, Mijnheer de Hoofdredacteur, U, de warme vriend van het Nederland daar ginds in 't verre Oosten, zult het onderstaande gaarne een plaatsje in uw veelgelezen blad inruimen!

Ik wilde het n.l. even hebben over de 40.000.000 Nederlandsche vrouwen, mannen en kinderen, die daar wonen. Aan die veertig millioen menschen **d e n k t** het kiezende Nederland niet, het **v e r g e e t** ze, nu, terwijl het zoo'n bij uitstek gunstige gelegenheid is, om ze wel te gedenken! Enkele vrienden van Nederlandsch-Indië zijn daardoor verontwaardigd, anderen gegriefd, velen bedroefd, maar **a l l e n** zijn wij teleurgesteld! Het is voor ons, vroegere bewoners van dat schoone land, een groote deceptie, dat de toonaangevende mannen... en vrouwen! dat land eenvoudigweg vergeten, doen of het niet voor ze bestaat! Op vele wijzen, op allerlei toonaarden, vaak in mineur, heeft men in vergaderingen en lezingen en geschriften de nooden van ons goede landje bezongen, tot wee wordens toe! En telkens als ik een krant opnam, waarin de verslagen stonden der talooze redevoeringen der rondtrekkende propagandisten, ontsnapte mij de verzuchting...... En Indië? Niemand, letterlijk geen enkele dier vrouwen en mannen heeft hier een woord gericht tot de tallooze millioenen natuurgenooten aan den evenaar, menschen wier nooden even talrijk als groot zijn. „Als 't maar kiezers of kiesters waren", zei mijn sobat, met wien ik er over sprak, „dan zou je hen eens het vuur uit de sloffen zien loopen!" Zou het?

De wet zegt, dat ik **m o e t** kiezen. Maar ik **k a n** niet. **G e e n** der partijen, **g e e n** der vrouwen en mannen, die hier zoo warm worden aanbevolen, heeft mijn sympathie, want geen dier politici schijnt te begrijpen hoe grootsch, hoe verheven de taak is, Nederland door de geschiedenis opgelegd, die millioenenbevolking op te heffing, te leiden, te voeren tot hoogere ontwikkeling, tot meerdere welvaart, tot geluk. Dit alles, afgezien van de geweldige beteekenis in oeconomischen zin, die Nederland en Indië reeds nu voor elkaar hebben en die waarschijnlijk na den oorlog nog heel, heel veel grooter zal zijn! Het is ons allen, vrienden van Indië, een raadsel, waarom men thans niet de gelegenheid aangrijpt, nu terwijl de mentaliteit der bevolking geheel verandert, om met daden te toonen, dat men met ze meeleeft.

Moeten wij, oud-Indiërs, aan onze Indonesische vrienden schrijven, dat de „Orang-blanda" groot zijn in de menschelijke ondeugd: egoïsme? Wawo Runtu, een bewoner der Minahassa, het land, dat zich gaarne de 12de provincie van Nederland noemt, schreef in de Indische Gids van 1 Juni een artikel over zijn land. Het eindigt met de woorden: „Moge Nederland later trotsch zijn niet enkel op zijn groote en rijke, maar ook op zijn door een voorspoedige, ontwikkelde en tevreden bevolking bewoonde koloniën, waarvan de Minahassa een **k l e i n   m a a r   e e n   o n a f s c h e i d e l i j k   d e e l   u i t m a a k t**". Zal deze stem die zijn van een roepende in de woestijn? Ik vrees van ja!

H. F. TILLEMA,
oud-lid van den Gemeenteraad van Semarang.

Bijdragen tot de geschiedenis van het Comité „Indië Weerbaar".

De tweespalt in de deputatie „Indië Weerbaar", tengevolge van het verschil over het leiderschap tusschen de heeren *D. van Hinloopen Labberton* en den heer *W. V. Rhemrev* is algemeen bekend. Bij hunne terugkomst in Indië heeft die twist voortgeleefd in uitingen in de Indische bladen. In het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 19 November 1917 doet de heer Rhemrev een scherpen aanval op den heer Labberton. Hij geeft daarbij omstandig verslag van een ontmoeting, waartoe hij opzettelijk was uitgenoodigd door den heer *Mr. G. Vissering*, president der Nederlandsche Bank, gewezen voorzitter van het Comité van de Brusselsche tentoonstelling in 1910, om hem te waarschuwen voor den heer H. L. op grond van moeielijkheden welke dat Comité van dien heer ondervonden had. De heer Vissering deed hem bij die gelegenheid kennis nemen van de volgende brieven:

Amsterdam, 11 Mei 1917.

Aan den Weledelgestrengen Heer Rhemrev,
Kapitein Nederlandsch-Indisch Leger Hotel „Twee steden"
's-Gravenhage.

Weledelgestrenge Heer,

Naar aanleiding van de vragen, die gij mij hebt gesteld over de verschijning van het boek van den Heer van Hinloopen Labberton, kan ik U ingesloten nog zenden een exemplaar van de circulaire, welke over dat boek gezonden is aan de Inzenders van bijdragen door de N.-I. Commissie v. d. Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910.

U kunt daaruit zien, dat deze Commissie aan de inzenders heeft medegedeeld, dat zij zich niet kon vereenigen met de wijze waarop de Heer Labberton aan het hem gegeven mandaat uitvoering had gegeven en dat dus ook dat boekwerk niet meer als eene officieele uitgave der Commissie kon worden beschouwd.

Na beleefde groeten
Hoogachtend
Uw dw. dr.,
(w.g.) G. VISSERING.

Bijlage 1.

N. I. Commissie v. d. Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910.
(Ingesteld bij Gouv. Besl. van 7 April 1909 No. 24).

Aan den Heer ....
....
....

Van den uitgever van het „*Handboek van Insulinde*", samengesteld door den heer D. van Hinloopen Labberton, ontving onze Commissie een presentexemplaar voor U als „medewerker", met verzoek voor de doorzending zorg te dragen. Aan dit verzoek geeft onze Commissie hierbij gevolg, onder het voorbehoud harer gevoelens ten aanzien van dit werk. Zij wenscht namelijk daardoor niet geacht te worden het patronaat er van te aanvaarden, en veroorlooft zich hierbij, ter voorkoming van misvatting, de redenen, welke háár daartoe hebben geleid, in het kort onder Uwe aandacht te brengen.

Onze Commissie gevoelt zich bezwaard door de omstandigheid, dat deze arbeid niet heeft beantwoord aan de bedoeling, waarmede door haar aan vele personen medewerking is gevraagd tot het samenstellen van een encyclopaedischen catalogus voor de afdeeling Nederlandsch-Indië ter Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910, de bedoeling n.l., dat de bewerking van de daarvoor verzamelde stof tijdig zou gereed komen om als leiddraad voor de bezoekers der tentoonstelling te kunnen dienen. Onze Commissie meent verplicht te zijn tot de verklaring aan „medewerkers" dat met de verschijning eenige weken na het sluiten der tentoonstelling, het door haar beoogde doel is voorbijgestreefd.

Tot beter begrip van den loop van zaken moge strekken, dat aan den Secretaris onzer Commissie, den heer D. van Hinloopen Labberton, de opdracht was gegeven, welke door dezen heer was aanvaard, om de bijdragen voor bedoelden catalogus tot een passend geheel te verwerken, doch dat wegens vertrek naar Nederland van den heer Van Hinloopen Labberton de uitvoering dezer opdracht buiten toezicht van onze Commissie heeft moeten plaats vinden, en zij dientengevolge niet bij machte is geweest te verhinderen, dat van de bijdragen van „medewerkers" gebruik is gemaakt tot een doel, afwijkend van dat, waarvoor de medewerking gevraagd werd.

Zij betreurt het verder, dat de heer D. van Hinloopen Labberton vrijheid heeft gevonden om op menige plaats zijne persoonlijke, kritische meening, soms op voor andersdenkenden gevoelige wijze, op den voorgrond te stellen, en daarmede is afgeweken van de plicht der strikt onzijdige en zakelijke beschrijving, welke door eene Commissie als de onze en voor de bewerking van een catalogus in de eerste plaats is in acht te nemen. Zij ziet zich tot haar leedwezen genoopt te verklaren, dat zij ook om deze reden het werk van den heer D. van Hinloopen Labberton niet als van haar uitgaande kan erkennen.

De Nederlandsch-Indische commissie voor de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910:
(*w.g.*) VISSERING, *Voorzitter*.
(*w.g.*) ZIMMERMAN, *Secretaris*.

De heer Rhemrev deelt verder nog mede, dat eenige dagen voor den terugkeer der deputatie naar Indië op een diner ten huize van den heer Vissering, waarop, behalve hij, ook waren uitgenoodigd zijne Excellentie de Oud-Gouverneur-Generaal Van Heutsz en de heer Van Eerde van het Koloniaal Instituut, Zijne Excellentie Van Heutsz, die — aldus schrijft de heer R. — „zooals bekend is, niet gewoon is, een „blad voor zijn mond te houden o.a. het volgende: „Die Van Hinloopen Labberton, dat is me er eentje, „onmiddellijk na aankomst hier te lande kwam hij bij „mij en vertelde, dat zijn lastgever, *Mr. 's Jacob*, „zeer ambieërde de betrekking van voorzitter van den „a.s. Volksraad en dat hij, v. H. L., daarvoor moeite „moest doen, maar, zeide v. H. L. verder, die 's Ja- „cob is te oud en staat al met één been in het graf „en daarom wilde ik u verzoeken, niet hem maar mij „te pouseeren."

Wij voegen hier aan toe de volgende openbaar gemaakte brieven van den heer K. A. R. Bosscha, theeplanter in de Preanger Regentschappen, gericht aan den heer Rhemrev en aan den heer Jhr. Gey van Pittius, gepensionneerd overste, te Utrecht.

Malabar, 29 November 1916.

Geachte heer Rhemrev,

Ik kwam in het bezit van Uw schrijven van 26 dezer, naar aanleiding waarvan het volgende:

Zooals u weet, heb ik mij op de vergadering van 3 September uitgelaten, dat ik meende, dat met het overbrengen van de motie aan den G.-G. de taak van het hoofd-comité Indië-Weerbaar afgeloopen was en dat iedere verdere handeling de zaak eerder verzwakken dan versterken zou. De spontane uitingen op de vergaderingen waren zoo geestdriftig geweest, dat ieder verder sleepend einde dat wij hieraan zouden toevoegen de zaak eerder verwateren zou dan deze krachtiger te maken.

Toen mij echter bleek, dat reeds door personen buiten het comité staande of ten deze handelende buiten opdracht van het comité gelden waren verzameld om een deputatie van personen, waarvan er geen lid was van het hoofd-comité, naar Holland te zenden, heb ik uitdrukkelijk de verklaring uitgelokt, dat deze personen géén mandaat van het hoofd-comité zouden medekrijgen. Dit gevoelen deel ik thans nog volkomen, omdat het onmogelijk is voor het op 3 Sept. ontboden hoofdcomité verder eenige verantwoordelijkheid te aanvaarden voor wat deze deputatie zal beweren. Uit het courantengeschrijf is toch voldoende gebleken, dat zij v o o r w a a r d e l i j k voorstanders zijn en de motie slechts aanvaarden, mits zij er andere voorwaarden (politieke rechten) aan kunnen verbinden.

Mijn standpunt is, dat de groote kracht van onze actie verloren gaat, indien wij op dergelijke wijze gaan marcheeren. Wij moeten het volle vertrouwen koesteren, dat indien wij ons vrijwillig de opofferingen willen getroosten welke met de motie zijn bedoeld, wij mogen verwachten, dat de Hollandsche regeering wel uit eigen beweging hier wat tegenover zal stellen en wel speciaal eenige medezeggingschap in het bestuur over de koloniën (e e n i g e medezeggenschap...... Red.)

Nu het echter vaststaat dat er eene deputatie naar Holland zal gaan, kan ik het niet anders dan toejuichen, dat hieraan tenminste één persoon wordt verbonden, die geheel de bedoeling van het hoofdcomité begrijpt en dit in Holland duidelijk kan maken om alle misverstand uit te sluiten, dat de actie niet de bedoeling heeft gehad om voor iets iets te vragen en dus een soort van marchandeeren heeft bedoeld.

En er is zeker niemand uit het hoofdcomité die dit beter zal kunnen duidelijk maken dan u, die het initiatief tot de actie genomen heeft.

Ik ben daarom gaarne bereid om u de f 1500 reeds dadelijk toe te zenden in afwachting dat er wellicht eenige personen een gedeelte van dit bedrag van mij wilen overnemen.

Ik vertrouw er op, dat u in Holland uwe welsprekendheid zult aanwenden om vooral aan te toonen, dat het hoofd-comité en natuurlijk ook de afdeeling Bandoeng de motie geheel onvoorwaardelijk heeft gesteld.

Ik zal u heden de f 1500 doen toekomen, waarvan ik gaarne eenig bericht tegemoet zie.

Na beleefde groeten, hoogachtend,
K. A. R. BOSSCHA.

Malabar, 1 Januari 1917.

Waarde Gey.

Zooals ik je vroeger reeds heb geschreven, heb ik mij nog al bemoeid met Indië-Weerbaar, eerst als lid van het hoofd-comité en voorzitter van de afdeeling Bandoeng, alwaar ik de openbare vergadering geleid heb, terwijl ik thans weer zal optreden als voorzitter van een nieuw permanent hoofd-comité dat geheel los is van het oude hoofd-comité en de deputatie, omdat de richting die deze laatste ingeslagen is, niet de mijne is.

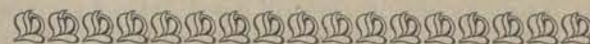
Ik sta geheel en al voor een onvoorwaardelijke medewerking met het streven Indië-Weerbaar, terwijl de tegenwoordige deputatie, die zich buiten het hoofd-comité heeft samengesteld, gesteund door geldmiddelen, welke ook niet door het hoofd-comité zijn verzameld, blijkens steun aan de weerbaarheid van Indië toe te zeggen, mits hier andere concessies ten hunnen behoeve tegenover staan.

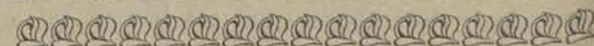
Zij willen dus een voorwaardelijk Indié-Weerbaar.

Ik heb daarom gaarne op het laatste oogenblik financieelen steun toegezegd aan kapitein Rhemrev, den vader van de beweging Indië Weerbaar, om nog met de deputatie mede te kunnen gaan *om geheel ONS standpunt te kunnen uiteenzetten en te zorgen, dat de andere leden van de deputatie ons doel niet vertroebelen*. Ik kan je daarom ten zeerste aanbevelen om kapitein Rhemrev, die zich tot jou zal wenden, in alle opzichten te steunen en voort te helpen, *hoofdzakelijk om hem te introduceeren bij de hooge autoriteiten en kamerleden. Je zal er een goed werk aan doen hem deze hulp te verleenen.*

Na vriendelijke groeten,
yours
K. A. R. BOSSCHA.
Malabar, Java.

Sprokkels.

XII.

„Bij het Europeesch onderwijs heerscht een zeer groot gebrek aan leerkrachten......!" alzoo Dr. G. A. J. Hazeu, Directeur van O. en E. op 19 October 1914.

„Het eenige wat hier in den weg staat, is een nijpend gebrek aan Europeesche onderwijskrachten!" zoo sprak Mr. K. T. Creutzberg, Directeur van O. en E. op 3 September 1917. In het laatst van 1910 waren we op het Departement van O. en E. en bepleitten o. a. de belangen van een school, wat aanging de benoeming van voldoend onderlegd en practisch ervaren personeel.

De toenmalige directeur van O. en E. voerde ons tegen:

„Zet eens een vuist, als ge geen hand hebt" en de secretaris wist zich niet anders te verontschuldigen als met een: „Pluk eens veeren van een kikker". Beiden erkenden toen reeds, dat de noodige volledig bevoegde, ervaren onderwijskrachten niet aanwezig waren, doch meenden wellicht, dat de toestand wel een gunstige wending zou nemen, zooals een afdeelingschef, dien we op het onhoudbare van den toestand voor de toekomst wezen, van oordeel was, dat de zaak over een jaar of drie weer in orde zou wezen.

Vier jaren later was de toestand echter nog ongunstiger, en het vorig jaar was er geen verbetering in zicht; integendeel de toestand is erger dan ooit te voren en het onderwijs in Indië zit in een moeras.

Gebrek aan onderwijskrachten houdt menigen nuttigen maatregel tegen. En wat daaraan te doen?

Het beurzenstelsel zal in de toekomst verbetering brengen; laten we hopen, dat het een afdoende zal zijn.

We vermoeden echter, dat er in den zak getast zal moeten worden om de salarissen en daardoor de pensioenen te verhoogen, wat met het oog op de stijging van den levensstandaard ook zeer noodig is.

Doch waarom in Indië geen flinke kweekschool voor onderwijzers gesticht, een inrichting, waarmee de Regeering voor den dag kan komen?

Zoo graag wil men de zaak van het onderwijs flink aanpakken; beginne men dan eindelijk met de opleiding van Europeesche onderwijzers in het land zelf, of men verbinde aan het beurzenstelsel een bepaalde Indische opleiding in het Moederland.

XIV.

In het „Soer. Hbl." vonden we, overgenomen uit de „Japan Advertisers", het oordeel van een Japansch echtpaar, dat eenige jaren in Canada geleefd had, over Japan en deszelfs bewoners, welk oordeel een scherp contrast vormt met de zoo vaak geroemde Japansche beleefdheid en netheid en die lieve Japansche vrouwtjes.

„In de eerste plaats", — aldus bedoelde Japanner — „zal dit jammerlijke, ellendige weder mijn dood worden. Voeg daarbij de modderige wegen, de slijtage van schoenen en kleeren en den afschuwelijken stank, welke de lucht overal vervult en de beschrijving van uw vuile klimaat is compleet."

Alles stinkt volgens hem in Japan en hij ontzegt zijn landgenooten het recht over Chineesche steden te klagen met hun verschrikkelijk lawaai en viezen stank.

En dan gaat hij voort: „Ik heb tot nog toe nog niets moois in Japan gezien. De Japanners zijn een erg leelijk ras. De mannen kijken ruw, zelfbewust en brutaal. Zij hebben geen greintje beleefdheid of rechtschapenheid."

Ze behandelen de vrouwen ruw, wier kleur een mengsel is „van fletse bleekheid en een onuitwischbaar geel, het gevolg van slecht voedsel, goedkoop leven en onwetendheid van de wetten der voeding."

De Japansche vrouwen zijn inferieur aan de blanke, zoowel wat moreel betreft, als physische schoonheid.

Na een vijfjarig verblijf in het buitenland vindt de zoon uit het land der Rijzende Zon het vreeselijk lastig om met zijn landgenooten om te gaan. Zij zijn zoo wantrouwend, jaloersch en onaangenaam en bovendien zijn 't allemaal leugenaars, zonder uitzondering, en de Japansche beleefdheid is een verbergen van onwaarheid en schijnheiligheid.

Dit oordeel is niet vleiend voor Japan en zijn bewoners, maar wat de beleefdheid betreft, rijst de vraag bij ons op of de Europeesche vaak wel van beter gehalte is.

En waarom kwam ons dien wijsgeerigen „puzzle" in den zin: Een Kretenzer zei dat alle Kretenzers leugenaars waren?

XV.

Zou het gedwongen verblijf in Amerika van zoo menig Indischman, die op weg is naar het vaderland, indirect toch nog voordeel afwerpen voor ons Indië, en wel voor de Indische kunstnijverheid in 't bijzonder?

Een ieder, die weleens te Djokja kwam, kent het weinig aanzienlijk gebouwtje in de nabijheid van het station, waar een kleine, doorloopende tentoonstelling is van voorwerpen van Indische kunstnijverheid, welke tevens ten verkoop aangeboden worden.

Nadat een proefzending van verschillende artikelen afgezonden was voor een der grootste magazijnen in New-York, kwam een nieuwe aanvraag voor een proefzending tot een bedrag van *f* 1000 van anderen kant.

De uit Indië komende dames schijnen door het dragen van voortbrengselen van Indische kunstnijverheid in verschillende winkels de aandacht op die artikelen te vestigen, en de Amerikaansche magazijnhouder is handelsman genoeg om te weten, dat dergelijke voorwerpen, die door bijzonderen vorm of eigenaardige afwerking uitmunten, in Amerika voldoenden afzet zullen vinden.

Inlichtingen worden ingewonnen, en...... laten we hopen, dat de Inlandsche kunstnijverheid ook in Amerika meer en meer bekend en gewaardeerd zal worden, en ze een tijdperk van meerderen, ja van grooten bloei tegemoet gaat.

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Landraden op Java en Madoera.

J u r i s t gaf eenige maanden geleden hierover in het *Soer. Hbl.* eenige opmerkingen ten beste.

Toen in 1880 de landraden onder juridische voorzitters gesteld werden, meenden de B. B.-mannen, dat dit een slag was, toegebracht aan het prestige van het Binnenlandsch Bestuur. Van het laatste is echter niets gebleken en de justiciabelen voeren er wel bij.

De bepaling echter, dat in elke afdeeling eener residentie een landraad zou wezen onder een jurist als voorzitter, mocht een 40-tal jaren geleden voldoende zijn, sedert de bevolking geweldig is toegenomen, ziet men een zonderling verschijnsel, doordat men in stede van de ressorten der landraden te herzien, eenvoudig het aantal rechtskundige voorzitters vermeerderd heeft.

Dientengevolge heeft men nu landraden met een ondervoorzitter, met buitengewone voorzitters, met tijdelijk buitengewone voorzitters.

Te S o e r a b a j a zijn vier juristen onafhankelijk van elkander aan het werk; het werk wordt verdeeld volgens de even of oneven cijfers der stukken, of volgens een andere methode. Dat er ondanks de gelijkgerechtigheid der juristen van diepgaande meeningsverschillen weinig melding te maken valt, pleit voor de goede verstandhouding der rechterlijke ambtenaren onderling.

„Wie echter een kenner van de toestanden bij de Rechterlijke macht is, zal moeten opmerken, dat de toestanden, zooals die thans geschapen zijn, weinig aantrekkelijks bieden; er komt n.l. nog iets anders bij."

Daar er bij de instelling dier rechtscolleges dikwijls geen werk genoeg was voor den op een afdeelingshoofdplaats gevestigd rechterlijk ambtenaar, werden de landraden van twee afdeelingen vereenigd, en door denzelfden jurist voorgezeten.

Tegen deze regeling zou niets in te brengen zijn, indien niet vele dier gecombineerde landraden meer dan één voorzitter hadden, en niet tijdelijk, doch voortdurend. Aan die toestanden behoort een einde te komen; „in de eerste plaats is het niet in het belang van de justiciabelen, doch bovendien zijn hooge declaraties het gevolg van het bedienen van meer dan een landraad van uit één standplaats, terwijl de voorzitters herhaaldelijk van honk moeten om hun nevenlandraad te gaan voorzitten, waarvan het gevolg tijdverlies is, hetwelk op het hoofd van den voorzitter neerkomt, die, moe thuis komende van het eentonige landraadleven, 's avonds de schade kan gaan inhalen."

De Immigratie-dienst.

Zooals bekend is, bestond het plan den Immigratie-Dienst met ingang van 1 April l.l. te reorganiseeren. Te Batavia zal een centraal bureau gevestigd worden met den heer M o u w, ambtenaar voor Chineesche Zaken, aan het hoofd, terwijl hij zal bijgestaan worden door Mr. G r o e n e v e l d t en lager bureaupersoneel.

In verband met de reorganisatie worden 14 secretarissen aangesteld, terwijl 12 bureau-ambtenaren of havenmeesters ook als zoodanig dienst zullen doen, op een gemiddeld salaris van *f* 400 met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100.

De *N. Soer. Ct.* ziet daarin iets onbillijks ten

opzichte van de reeds meer dan 6 jaar in dienst zijnde secretarissen, die, naar het schijnt, nu nog eens 3 jaren zullen moeten wachten, vóór zij hun eerste verhooging krijgen.

Wel is die onbillijkheid voor de secretarissen van Batavia en Pontianak ondervangen door deze ambtenaren op een salaris van achtereenvolgens *f* 600 en *f* 500 toe te voegen aan het centraal bureau te Batavia, maar daardoor zullen de secretarissen te Semarang en Soerabaja de onbillijkheid des te meer voelen.

Opvallend is het, dat de plaatselijke leiders, in den regel de assistent-residenten, voor hun drukke bemoeienis en groote verantwoordelijkheid geen enkele vergoeding krijgen voor hun bemoeienissen met den immigratie-dienst, terwijl dit met de havenmeesters o. a. wel het geval is.

Ook de benoeming echter van bovengenoemde heeren tot leiders van den dienst heeft in ruimen kring bevreemding gewekt, zoo schreef men, volgens de *Sum. Post* uit Semarang aan het *Soer. Hbl.*

Het geldt hier toch de benoeming van een paar outsiders en men mag aannemen, dat de regeering niet tot een zoodanigen, voor de ambtenaren van het betrokken korps zeer onaangenamen en deprimeerenden maatregel zou overgaan, indien daartoe geen klemmende redenen bestonden.

Ten aanzien dier motieven tast men echter geheel in het duister.

Het feit, dat ± 90 pct. der immigranten uit Chineezen bestaat, en het derhalve gewenscht is, aan het hoofd van den dienst iemand te hebben, die met het Chineesche volkskarakter op de hoogte is, kan, waar iedere immigratie-commissie de beschikking heeft over een Chineeschen tolk, niet zoo zwaar wegen, dat daardoor een maatregel gerechtvaardigd is, die voor de ambtenaren van den immigratiedienst hoogst grievend is.

„Men ontkomt niet aan den indruk, dat vele benoemingen, zoowel bij den politieken inlichtingendienst als de immigratie, in den laatsten tijd den indruk wekken, dat de regeering hierbij geen behoorlijk stelsel volgt."

Soms dragen die benoemingen het karakter van iets als „verspilling van specialiteiten", wijl speciale kennis daarbij onvoldoende tot haar recht kan komen, en dan weer wekken andere benoemingen den indruk, dat zelfs de kennis van den gewonen gang van zaken onnoodig is en men met eenige algemeene ontwikkeling volstaan kan.

„Het is, om ons tot de immigratie-kwestie te bepalen, toch niet aan te nemen, dat alle secretarissen der immigratie-commissies niet geschikt zouden zijn, om enkele kantoren op de buitenbezittingen te controleeren." Toch werden er outsiders benoemd, waarvoor de gelden beschikbaar waren, ondanks het feit, dat de immigratie-secretarissen niet hooren van verhooging hunner inkomsten, terwijl de Chineesche tolken bij de immigratie-commissies wèl hun periodieke verhoogingen krijgen.

„Men ziet, dat eenig behoorlijk systeem bij de regeering verre te zoeken is. Men benoemt maar raak en vooral de herhaaldelijke en onnoodige inschuiving van outsiders werkt deprimeerend onder de ambtenaren voor den dienst, wier belangen en rechten door de regeering blijkbaar òf worden genegeerd òf niet erkend."

Clandestiene petroleumhandel.

De smokkelhandel in opium is bekend; ook zal menigeen gehoord hebben van clandestiene arakstokerijen, meestal voorkomende in de Chineesche wijken van steden.

De hooge rechten en accijnzen, welke geheven worden, geven aanleiding tot dezen heimelijken handel.

De *N. Soer. Ct.* vestigt de aandacht op een clandestienen petroleumhandel. Als we weten, dat van dit mineraal de accijns niet minder bedraagt dan een rijksdaalder per H.L., kunnen we ons voorstellen, hoe bij weinig nauwgezette personen de lust opkomt, om de hooge rechten te ontduiken en die gelden als eerste winst op te strijken.

Dat men tot nu toe, voor zoover bekend, nog nimmer gehoord had van clandestienen petroleumhandel, zal in hoofdzaak wel te danken zijn aan de technische moeilijkheden, welke het raffinadeeren van petroleum meebrengt, wat toch noodig is om het artikel van de hand te kunnen zetten.

De douane te Kamal, de bekende havenplaats op Madoera, heeft onlangs een geval van smokkelhandel in petroleum vastgesteld.

Op Madoera werkt sedert geruimen tijd een N. V. Madoera-Petroleum-Maatschappij, die van de regeering concessie gekregen heeft tot het exploreeren van petroleumbronnen. De boringen, welke vanwege genoemde maatschappij verricht werden, hadden in 't Bangkalansche blijkbaar een gunstig gevolg, al hoorde men ook heelemaal niets van de resultaten der boringen in het concessie-terrein.

Te Kamal trok het evenwel de aandacht, dat de verzending van leege petroleumblikken naar plaatsen in het Bangkalansche een buitengewonen omvang aannam.

Toen eindelijk de nieuwsgierigheid den ambtenaren te Kamal te machtig werd en ze een onderzoek instelden, bleek in de blikken gezuiverde petroleum te zitten, afkomstig van de terreinen van bovengenoemde maatschappij, waar de petroleum volgens een eenvoudig proces geraffinadeerd werd.

Ongetwijfeld zal de maatschappij hooge boete krijgen te betalen, maar het zou zeker aanbeveling verdienen om de concessie eenvoudig in te trekken.

Het moet wel bevreemding wekken, dat noch de douane, noch het binnenlandsch bestuur niet eerder iets van den smokkelhandel ontdekt hebben.

De Inlandsche wijkverpleging.

Door de Vereeniging tot bevordering der Inlandsche ziekenverpleging, waarvan mevr. Stokvis-Cohen Stuart de ziel en drijvende kracht is, werd in Februari van 't vorig jaar een nieuwe polikliniek geopend te Boeloe, voor Inlandsche vrouwen en kinderen, terwijl het de bedoeling is om bij voldoende inkomsten in en buiten Semarang meer van dergelijke poliklinieken te openen, teneinde tegemoet te komen aan de steeds toenemende behoefte aan behoorlijke medische verzorging van den Inlander, zoo schreef *de Loc.*

Een verblijdend verschijnsel is het, dat er bij de vrouwen zooveel vooruitgang te bespeuren is, want zullen de Westersche begrippen omtrent geneeskunde en hygiëne succes hebben, zoo zijn het de huisvrouwen en moeders, die men moet bereiken.

In de Polikliniek Boeloe — thans „Mardi Waloejo" geheeten — worden de patiënten behandeld door drie gediplomeerde Inlandsche verpleegsters onder leiding van mevr. Stokvis en de gedipl. verpleegster mevr. Anema.

Ontmoeten de meisjes slecht uitziende vrouwen, dan trachten ze deze over te halen, zich onder geneeskundige behandeling te stellen en haar glorie is groot, wanneer de patiënt werkelijk den volgenden dag op de polikliniek verschijnt. „De ijver van de meisjes bewijst voldoende, dat ze plezier in het werk hebben, en dat de vereeniging met die „wijkverpleging" op den goeden weg is, om meer en meer het vertrouwen van de Inl. vrouwen te verwerven.

De bedoeling is, om de meisjes zoover te brengen, dat zij later als vroedvrouw in staat zullen zijn ook op ander gebied dan verloskunde goeden raad te geven; dat zij malaria, dysenterie en andere volksziekten, en vooral de besmettelijke ziekten, met succes zullen helpen bestrijden; dat zij leeren met takt doch beslistheid met de patiënten en...... met hun omgeving om te gaan."

Suriname.

Eenigen tijd geleden maakten wij melding van de opzegging door de Engelsche regeering van het tractaat van 8 September 1870 betreffende de emigratie van vrije arbeiders uit Britsch-Indië naar Suriname. Uit de Surinaamsche bladen blijkt, dat daaraan de mededeeling was toegevoegd, dat geen waarborg kan worden gegeven, dat het practisch mogelijk zal zijn emigranten-arbeiders uit Britsch-Indië in Suriname te krijgen onder eenig ander stelsel.

In verband hiermede vestigen wij de aandacht op een artikel in „De West" van 12 Maart, handelende over „de kosten van het nieuwe immigratie-systeem", voor de Engelsche koloniën n.l.

In een schrijven aan de Indische regeering maakt de Britsche Minister van Koloniën, Walter Long, eenige opmerkingen over het schema betreffende de toekomstige emigratie uit Britsch-Indië, zooals die uitgewerkt is door een inter-departementale commissie.

De opheffing van het bestaande systeem toejuichende, wijst hij er op, dat de koloniën, die immigranten betrekken, haar best hebben gedaan, zooveel zij konden tegemoet te komen aan wenschen en grieven uit Britsch-Indië. Zonder in critiek te willen treden op het nieuwe voorgestelde schema, meent de Minister te moeten wijzen op de belangrijke stijging van uitgaven die daarvan het gevolg zal zijn, zich afvragende of die uitgaven niet de kracht van betrokkenen zullen te boven gaan.

Aan het slot van zijn schrijven meent de Minister met ernst op de financieele zijde van het vraagstuk te moeten wijzen. Want, mocht het blijken, dat de lasten te drukkend zijn, dan zal dit verstrekkende gevolgen hebben op de cultures, in het bijzonder de suikerindustrie. Waar nu vele Britsch-Indiërs reeds suikerplanters zijn geworden, en zich jaarlijks in toenemende mate op die cultuur toeleggen, zou de

ondergang der suikercultuur in de betrokken koloniën ook een ramp worden voor het vermogen van vele Britsch-Indiërs.

Het wil ons voorkomen, dat onder deze omstandigheden de emigratie uit Java naar Suriname zoo krachtig mogelijk moet bevorderd worden, wil men den ondergang van den grooten landbouw in Suriname verhoeden.

* * *

In ons vorig numer deelden wij de plannen mede die de Kon. W. I. Maildienst heeft, om na den oorlog het bedrijf te reorganiseeren.

Over den tegenwoordigen dienst is men in de koloniën slecht te spreken. Uit het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de begrooting voor 1919 knippen wij het volgende daaromtrent:

,,Een woord van protest moest naar het oordeel van sommige leden worden gesproken tegen de wijze waarop de Koninklijk West-Indische Maildienst Maatschappij in dezen tijd speciaal de kolonie behandeld heeft en nog steeds behandelt. Deze Maatschappij heeft in de locale bladen een stuk doen opnemen om haar gedrag te verdedigen. Maar de leden hier aan het woord hadden de overtuiging, dat de gesubsidieerde stoomvaartlijn de kolonie in hachelijke omstandigheden in den steek heeft gelaten.

Als de bevolking dringend meel behoeft, werpt zij mogelijke en onmogelijke excepties op om het niet te gaan halen. Zij haalt de bevolking met hare ontzettend hooge vrachten het vel over de ooren. Zij is mede de oorzaak dat eerste levensmiddelen, welke van het buitenland moeten aangevoerd worden, zóó verbazend duur zijn, dat de arme menschen die bijna niet meer betalen kunnen. Men meende, dat die Maatschappij thans opnieuw had bewezen, dat zij niets gevoelt voor Suriname en dat zij van de meening schijnt uit te gaan, dat Suriname voor haar bestaat. Men zoude gaarne vernemen of het contract met haar voortduurt.

Een ander lid merkte tegen het hiervoren aangevoerde op, dat hij zich eerst dan zou kunnen aansluiten bij de vorige leden, als aangetoond werd, dat de Koninklijk West-Indischen Maildienst Maatschappij de vracht in sterkere mate verhoogd heeft dan andere maatschappijen. Vergeten moest ook niet, dat de Maatschappij ten aanzien van uit Suriname te vervoeren goederen voortdurend te lijden heeft gehad.''

Wij zullen bij gelegenheid onzen lezers in herinnering brengen de schoone woorden die gesproken en geschreven zijn toen in 1884 de nieuwe stoomvaartlijn geopend werd.

* * *

,De West'' — 19 April — heeft een onderhoud gehad met den heer D. Hudig (directeur van de Kon. Ned. Stoombootmaatschappij en van den Kon. W. I. Maildienst) die in Suriname vertoefd heeft in verband met de reorganisatieplannen bovenbedoeld.

Een zeer gunstig teeken voor de kolonie achtte de heer Hudig het feit, dat de Nederl. Handelmaatschappij zich heeft laten vinden om mede te doen aan de oprichting van een cultuurbank voor Suriname. Het heeft heel wat moeite gekost eer het zoover was. Het bleef sukkelen, totdat eindelijk de heer van Aalst, directeur van de Nederlandsche Handelmaatschappij, zijn schouders mede zette onder de zaak. Waar dit lichaam, en o. a. ook de groote Rotterdamsche Bank zich hebben aangesloten, is het gerechtvaardigd om in de kolonie met vertrouwen de gestie der Cultuurbank af te wachten.

De heer Hudig *kon zich tot zekere hoogte de bezwaren begrijpen die in de Koloniale Staten tegen de voorgestelde combinatie waren ingebracht.* *) Hij meende echter, dat in de practijk die bezwaren meerendeels wel te ondervangen zouden blijken te zijn. Met zekerheid kon hij verklaren, dat de lichamen die deze zaak op touw zetten, niets zullen nalaten om de Cultuurbank te doen beantwoorden aan haar doel. Deze lichamen thans voor het hoofd te stooten, zou z. i. een slechte politiek zijn en het nog moeilijker maken in de toekomst kapitaal te vinden voor Surinaamsche ondernemingen.

Ook kwam het hem voor, dat in de kwestie van de Cultuurbank misverstand een groote rol speelde. Uit het jongste telegram van den Minister wordt hier afgeleid, dat geen crediet aan cultuurnijverheid zal worden gegeven. Dit kwam hem echter zeer onwaarschijnlijk voor. Voor zoover hem bekend, was het niet de bedoeling om zich te beperken tot een zóó streng begrensd crediet. In ieder geval herhaalde hij de verzekering, dat de lichamen die deze zaak op touw zetten, bereid en in staat zijn te zorgen, dat de bank volkomen aan haar doel zal beantwoorden.

Het bovenstaande versterkt ons in onze meening, dat hier niet met een Koninklijk besluit ingegrepen moet worden. A l l e gewenschte inlichtingen aan de Koloniale Staten geven en de beslissing omtrent het octrooi aan de Surinaamsche Bank aan hen laten. Nemen zij daarna geen beslissing, dan een Kon. besluit.

* * *

*) Wij cursiveeren. Red. Kol. Weekblad.

In de Surinaamsche bladen nog steeds veel onzekerheid omtrent den aanvoer van levensmiddelen. Ongelukkig bedreigt bovendien een buitengewone regenval den oogst van mais, rijst en aardvruchten. In zijn brief in ,,Suriname'' van 16 April deelt P e r i s c o p i s t dit op zijn eigenaardige manier als volgt mee: ,,De oogst valt hier voor een deel in het water door het water, dat dag in dag uit weer valt in den oogst.''

In Suriname dus bijna hongersnood.

Vijfkwart eeuw geleden schreef een overigens nurks aangelegd heer uit Suriname een brief, waaraan wij het volgende ontleenen:

,,De Colonie is boven dien zo wel voorzien van 't geen tot 't leevens-onderhoud nodig is, met 't geen het leeven aangenaam maaken kan, manufactuuren en wijnen uitgezonderd, (de eersten van welken de warmte van 't klimaat niet zo nodig maakt, de tweeden van welken men met rum vervullen kan) dat haar te willen uithongeren, verlooren moeite zijn zou. 't Vee is in *Paramaribo* zo overvloedig, dat men er vijfmaalen in ieder week, een Os éénen dag een of meer Varkens slagt. De *Banannen*, de *Mais* en veele meelachtige wortelen kunnen de plaats van brood vervullen.''

(Zie ,,De Lantaarn'' voor 1796 door A m u r a t h - E f f e n d i, blz. 145. Paramaribo had toen 15.000 inwoners).

* * *

Over het overlijden van den heer L u i t i n k, over wien wij in ons nummer van 13 Juni schreven, bevatten de Surinaamsche bladen sympathieke artikelen.

Aan zijn graf zeide de heer E n u m a:

,,Luitink had kunnen worden artist, want daarvoor had hij den aanleg en het enthousiasme; maar hij had ook kunnen worden een geleerde, want daarvoor bezat hij de helderheid en werkkracht; hij had ook kunnen worden een befaamd journalist, want daarvoor had hij de kennis en de begaafdheid.''

Dat deze man bij de laatste verkiezingen van leden voor de Koloniale Staten niet gekozen is, wijst er op dat er nog veel hapert aan het inzicht der Surinaamsche kiezers. Gedeeltelijk laat zich dit misschien verklaren — niet verontschuldigen — door de omstandigheid dat Luitink reeds ziek was toen de verkiezing plaats had. Maar verklaren laat het zich niet, dat deze begaafde man gepasseerd werd toen er een paar jaren geleden een inspecteur van het onderwijs in Suriname benoemd moest worden. Het moet hem zeer gegriefd hebben dat zijne zeer gerechtvaardigde aanspraken over het hoofd zijn gezien.

* * *

In ,,De West'' van 16 April vinden wij vermeld, dat volgens officieele opgaven, Europeesche mails en pakketten, die via Engeland naar Suriname verzonden waren, verloren zijn gegaan en wel de mails die tusschen 12 en 18 Januari uit Engeland vertrokken en de pakketten die tusschen 7 en 16 Januari dat land verlieten.

* * *

In ,,De Navorscher'', 3e en 4e afl. 1918 een artikel van den heer F r e d. O u d s c h a n s D e n t z, getiteld: ,,*De economische toestand der kolonie Suriname voor ruim hónderd jaren.*'' De schrijver publiceert daarin een brief van den heer W. H. E y m a — die tusschen 1802 en 1815 Raad van politie en crimineele justitie in Suriname geweest is — aan zijne familie in Nederland. Van den brief is den heer O u d s c h a n s D e n t z inzage verleend door den heer P. J. E y m a, villa ,,Berg en Vaart'' te Ankeveen bij 's-Graveland. De briefschrijver wijst er o.a. op, dat in Berbice en Demerary de meeste plantages aan inwoners behoorden, terwijl van de meeste plantages in Suriname eigenaars waren ,,Inwoners der Bataafsche Republiek.'' Vandaar o.m. de betere toestand in eerstgenoemde koloniën.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Nog steeds de beleedigde Profeet. Nog steeds schrijft de Inl. pers over het bewuste artikel in de *Djawi Hiswara*, waarin Mohamed, de Profeet, wordt beleedigd. Hieronder volgt een kort uittreksel van het verslag der te Soerabaja gehouden openbare vergadering, belegd door het comité *Tantara Nabi Mohamad*, zooals het werd weergegeven door de *Oetoesan Hindia*, het officieele orgaan der *Sarekat Islam*: De vergadering werd geopend te 9 uur in den ochtend voor een gehoor van ± 30.000 menschen. Vertegenwoordigd waren de vereenigingen: *Centrale Sarekat Islam, Aldjamiah Alchaeriah Alarabiah, Sarekat*

Islam, Soerabaja, Nahdhatoel, Wathan, Moeroatoel Ichwan, Taman Kamoelian, Ittihadoel, Ichwan, Tjahaja Islam, allen gevestigd in de stad Soerabaja, en verder de *Sarekat Islam*-vereenigingen in de residentie Madoera, de *Sarekat Islam* van Djombang, Bangil, Sedajoe, de *Aldjamiah Alarabiah Alislamiah* te Solo, *Sjamaillilhoeda* en *Moeanatoel Ichwan* te Pekalongan, *Djamiatgeier* te Batavia en *Mohamadiah* te Djokdja. In de bestuurstribune werden o.a. gezien: *Sayid Abdullah Alatas, Sayid Aboebakar Alatas, Sayid Mohamad Matas, Sayid Hasami* en vele andere *Sayids* uit Bondowoso, Bangoewangi en Pakalongan, voorts *Sech Said Badela* uit Banda en *Kijahi Taha* uit Bangkalan. Verder een 50-tal politie-autoriteiten en enkele genoodigden, waaronder Chineezen. De voorzitter van het comité, de heer Tjokroaminoto, constateerde in zijn openingsrede, dat deze 30.000 menschen bijeengekomen waren op een oproep niet alleen om één van zin hun afkeuring te uiten over den smaad door *Djawi Hisworo* aan het adres van den Islam gelanceerd, maar ook om de tot standkoming te erkennen van het comité *Tantara Nabi Mohamad*, dat een drieledig doel beoogt:

a. de bevordering van den Islam;

b. een hechten band te vormen tusschen de Islamieten onderling, en in 't bijzonder hier in Ned.-Indië;

c. de vereering van den Profeet Mohamed en het geloof der Moslins.

De oprichting van het comité is, zoo zeide de voorzitter, niet alleen een direct gevolg van de handeling, van *Djawi Hisworo*, maar sedert tientallen van jaren is men bezig den Islam te smaden, en te krenken, zij 't al niet in die mate, als nu onlangs is gebeurd. Hoewel de uitnoodiging van het comité zich slechts bepaalde tot enkele vereenigingen, valt nu te constateeren, dat haast alle belangrijke Islamieten die bonden vertegenwoordigen. Na uiteenzetting van het door *Djawi Hisworo* geschrevene en verder de verklaring van den redacteur, als zoude met het woord *Raosel* slechts „gevoel" bedoeld zou zijn, verklaarde spreker, dat zulk een „gevoel" toch zeer gevaarlijk is om te worden uitgesproken en verdiende het dus aanbeveling alles in het werk te stellen om *Martoharsono* (den redacteur van de *Djawi-Hisworo*) te verhinderen onder de millioenen Islamieten in Ned.-Indië dit „gevoel" te propageeren. De man loopt daar te schande van het Javaansche ras, dat nu eenmaal, tenminste voor een heel groot percentage, den Mohamedaanschen godsdienst omhelst. Hij misbruikt de schoone en bloemrijke Javaansche taal, om op deze manier zijn landgenooten voor het hoofd te stooten. Gezien de tijdsomstandigheden, kon men niet ontkennen, dat *Martoharsono* hiermede niet alleen het geloof en het gevoel gekwetst heeft, maar zelfs ook de nationaliteit van zijn volk. Spreker vroeg, of er geen aanleiding bestond om den algemeenen toorn van ieder, die zich Islamiet en ieder, die zich vaderlander voelde, over dezen belager uit te storten, hetgeen een donderend „*sangat marah dan sakit hati*" uitlokte. De verwenschingen en verontwaardigde op- en aanmerkingen waren niet aan te hooren. *Martodharsono* deed o.a. ook in de *Darmo-Kondo* uitkomen, als zou niet hij de gemoederen der Islamieten in beroering gebracht hebben, maar dat men alleen verontwaardigd was op aanhitsing van Tjokroaminoto, hetgeen door de aanwezigen ten sterkste werd tegengesproken. Spreker verklaarde verder, dat het een algemeen erkend recht is in een Mohamedaansch rijk, om den belager van den Profeet Mohamed te dooden, maar 't was niet der moeite waard, om zulk een stumperd, zulk een nieteling als *Martodharsono* en *Djojodikoro* de doodstraf op te leggen. De hem toekomende straf zoude men aan de Regeering moeten overlaten. — Daarna werd het woord gegeven aan de verschillende sprekers: *Sayid Mohamad Saleh Chawasi*, onder-voorzitter van het comité *Tentara Nabi Mohamad* sprak *tien* minuten in de Arabische taal. Zijn rede kwam hierop neer: dat het nu meer dan tijd is, om de bescherming van den Islam tegen elke belaging en vernedering krachtig ter hand te nemen. Spreker achtte daarom het tot stand komen van bedoeld comité in alle opzichten gewenscht en geoorloofd.

Sayid Mohamad bin Abdurrachman bin Sehab, afgevaardigde van de vereeniging „Djafiah-*geeier*" te Batavia, legde uit, hoe goed de Mohamedaansche godsdienst is, en welke de plichten van elken Moslim zijn, om zijn profeet tegen beleediging te beschermen. — *Sajid Mohamad Alatas* uit Batavia sprak een half uur lang in het Arabisch en Maleisch en pleitte ook voor den Islam, die geen achteruitgang, maar vooruitgang beoogt van den mensch. Met aanhaling van historische feiten en grepen uit het hedendaagsche leven staafde spreker zijne beweringen. De Islam bepleit een harmonischen en vriendschappelijken omgang met andere geloofsbelijders. Hij zal niemand hinderen in een ander geloof. Maar het behoort tot de heilige plichten van elken Moslim, om elke aantijging en verdachtmaking, van welke zijde ook, met alle kracht te bestrijden. Spreker protesteerde heftig tegen het *Bataviaansch Nieuwsblad*, dat deze beweging een bewijs van domheid noemde. Het blad vergeet — zeide hij — dat men bezig is het fundament van het Islambouwwerk te ondermijnen, waardoor, naar zijne overtuiging, de oprichting van het comité alle recht van bestaan heeft.

Tjokroaminoto sprak daarna nogmaals en merkte op, dat ook het *Soerabajaasch Handelsblad* de handelingen van het comité afkeurde. Dit blad — alzoo de spreker — evenals het *Bataviaansch Nieuwsblad*, vond 't o.a. bespottelijk, om er de Regeering in deze bij te halen. Verwachten deze beide organen wellicht, dat de Islamieten nu maar eigen rechter moeten spelen? Uit alles kon men opmerken, dat men het in de kringen der anti-Inlanders benauwd begint te krijgen. Wij, tientallen millioenen sterk, één van geloof en één van godsdienst, bewonen ons eigen land. Wee hem, die ons gevoel en ons geloof beleedigt! Voor dezen keer zullen wij het beide organen vergeven. Maar als zij doorgaan, in domheid en brutaliteit nog langer ons geloof te krenken — en dit geldt speciaal het *Soerabajaasch Handelsblad*, — dan zullen wij tot een boycot overgaan.

Vier meisjes uit de Kartinischool betuigden namens de leerlingen der school adhaesie aan het streven van het comité en boden ten bewijze daarvan een zijden lap aan, waarop de adhaesiebetuiging stond geborduurd, en een krans.

De voorzitter dankte deze toekomstige opvoedsters der jeugd en sprak het vertrouwen uit, dat deze adhaesiebetuiging wel niet ongemerkt zou blijven in de rijen der moeders.

Sajid Mohamad bin Saleh bin Agil sprak namens de Vereeniging *Aldjamirah Alchaeriah Alarabiah* het vertrouwen uit, dat de Regeering Moslimrecht (alzoo de doodstraf) op de twee belagers zal toepassen. Gedurende het onderzoek zouden beiden in verzekerde bewaring moeten worden gehouden, terwijl beslag moest worden gelegd op hun boeken en andere papieren, om uit te maken of achter dit misdrijf niet een georganiseerde bende stond.

Sajid Hasan bin Abdurrachman bin Semiet, lid van het comité, dankte den vorigen spreker voor diens warme bewoordingen en verklaarde, dat het comité niet zal rusten, vóórdat aan de twee belagers, met steun van de Regeering, de hun toekomende straf werd toegepast.

Sajid Achmad Almoesawa, afgevaardigde van *Moeroatoel Ichwan* en *Ittihadoel Ichwan* te Soerabaja, bracht na afkeuring van de handeling van de *Djawi Hisworo*, hulde aan het beleid der Indische Regeering ten opzichte van den Islam in Ned.-Indië. Reeds honderden jaren leefde men hier onder bescherming van de overheid in zijn geloof, en waar nu een georganiseerde actie in de laatste jaren viel op te merken om den Islam te ondermijnen, vertrouwde de spreker er op, dat die overheid ook niet stil zal zitten, maar de belagers op gevoelige manier aan het verstand zal brengen, dat zoo iets maar niet ongestraft kon worden gepleegd.

Spreker besloot met een oproep:

Kekallah Igama Islam!
Selamatlah Kaoem Moeslimin!
Kekallah Gouvernement Belanda!
Kekallah Chalifah Igama Islam!
Selamatlah Seri Soesoehoenan Soerakarta!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Javaansch Nationalisme. De *Bintang Soerabaja* resumeert intusschen, dat in verschillende persorganen een raadgeving van een ander comité, n.l. voor het Javaansch nationalisme, wordt gepubliceerd, welke door vele met commentaren werd opgenomen. Dit comité raadde den Javanen aan, om aan bovenbedoelde beweging geen deel te nemen en toonde aan, dat het nationaliteitsgevoel niet moest worden verward met het godsdienstige gevoel. De beweging op touw gezet door Arabieren, zou het nationaliteitsgevoel kunnen verdringen. Vele Inlandsche organen leverden commentaar en schreven, dat niet het Islam-comité haat zaaide, maar de *Djawi Hisworo*. Het comité heeft zich enkel ten doel gesteld, om de rechten van den Islam te verdedigen, waar het noodig mocht zijn.

De *Neratja* brengt in herinnering, dat de *S. I.* bij de eerste oprichting bedoeld was als een Islamitische Bond in het belang van het economische leven van Kromo. Den Mohamedaanschen godsdienst heeft men toen maar gebruikt als bindmiddel. Later ontpopte de beweging zich tot een politieke vereeniging. Vereerders van den S. I. juichten het desondanks nog toe. Economische en politieke rechten, inderdaad die moest *Kromo* hebben, met den Mohamedaanschen godsdienst als bindmiddel. Maar nu constateert schrijver met leedwezen, dat de S. I. een nieuwe richting is ingeslagen. De Bond heeft zich nu ontpopt tot een zuiver Mohamedaansche beweging. Zou dit wel in het belang van *Kromo* zijn?

Schrijver meent ernstig te moeten waarschuwen tegen fanatiek doorgedreven propaganda van den godsdienst, waardoor de economie en de politiek op den achtergrond zouden kunnen worden geschoven.

Schrijver vraagt: of een uitlating van een enkeling wel de moeite waard is om deze reuzenbeweging op touw te zetten en of de S. I. wel daarmede gebaat is?

Als onderschrift stelde *Abdoel Moeis* vast, dat de S. I. in geen enkel opzicht een andere richting is toegedaan, integendeel de oprichting van het comite, onder leiding van het centraalbestuur van de S. I., moet worden beschouwd als blijk van huldiging van het beginselprogramma van den Centralen S. I. Als

beginsel toch heeft men aangenomen: bescherming en populairmaking van den Mohamedaanschen godsdienst. De handeling van de *Djawi Hisworo* mocht niet worden beschouwd als een directe oorzaak van het oprichten van het comité en de daarmee gepaard gaande propaganda; ze heeft slechts den doorslag gegeven. Immers de kerstening-politiek in 1911 en 1912, het vermeerderen van de zendingschoolinrichtingen, welke telkens het nijpend gebrek aan onderwijs op vele plaatsen nog tijdig aanvulden, dat alles heeft in de Mohamedaansche wereld een deining moeten veroorzaken. Dit is inderdaad mede oorzaak van de geboorte van den S. I., naast het besef van rechteloosheid in het economische en politieke leven van den Inlander. *Abdoel Moeis* geeft toe, dat *Martodharsono* te onbeduidend is om zooveel stof op te jagen, doch men beschouwde hem slechts als een „*botjah angon*", die in jeugdigen overmoed bij ongeluk een steek gaf in een bodem, die ongelukkig de stop was van den kratermond. De uitbarsting, die nu volgt, heeft reeds lang in stilte onderaards gewerkt. Abdoel Moeis bestreed de meening van schrijver, als zoude deze propaganda het nationaliteitsgevoel der Inlanders kunnen smoren. Naast betoogingen voor het tot stand gekomen comité hadden de plaatselijke S. I.-afdeelingen toch inderdaad ook gesproken over den nood, die nu op Java heerscht, over de bandjir en verder over de politieke actie van den S. I.

Tjokroaminoto lid van den Volksraad. De *Perniagan* deelt mede, dat de voorzitter van de C. S. I. de al of niet aanvaarding van zijn regeeringsbenoeming tot lid van den Volksraad aan een referendum van de afdeelingsbesturen op Java en Madoera heeft onderworpen. Den 20en Maart liep de termijn ten einde, waarbinnen de S. I.-besturen van hun beslissing in deze konden doen blijken. Thans kon medegedeeld worden, dat van de 80 afdeelingsbesturen slechts 58 antwoorden binnen gekomen zijn, waarvan zich 28 vóór en 26 tegen de benoemingsaanvaarding verklaarden, terwijl 1 blanco en 3 ongeldige stemmen binnen kwamen. Van het C. S. I. bestuur verklaarden 6 leden zich vóór en 5 tegen de benoeming, terwijl de 5 overige leden zich van stemming onthielden. Rekent men het centraalbestuur voor één stem, dan verklaarde zich dus een kleine meerderheid van slechts drie stemmen ten gunste van het Volksraad-lidmaatschap van Tjokroaminoto. Deze heeft thans besloten om voorloopig zijn benoeming te aanvaarden, onder nadere goedkeuring van de algemeene vergadering, dit jaar in September of October te houden.

„Arbeidsleger" te Djokdja. Aangaande de verrichtingen hiervan, vernam de *Pewarta Soerabaja* o.m. het volgende: Op een ochtend kwam een Inlander ten postkantore om een aan hem gerichten postwissel ad *f* 20 te verzilveren; de handteekening was naar behooren gelegaliseerd. Daar de man niet wist aan welk loket hij moest zijn, vroeg hij inlichtingen aan iemand van het „arbeidsleger", die zich toevallig ten postkantore bevond. Deze gaf inlichtingen en ging met *Kromo* mee naar het loket, waar het geld werd uitbetaald met twee lappjes van *f* 10. De „adviseur" nam een billet van *f* 10, wisselde dit en gaf slechts *f* 7.50 aan den man van den wissel. De andere rijksdaalder hield hij voor zich als...... honorarium voor gegeven inlichtingen. Gelukkig kwam de zaalwachter tusschenbeide.

Een Ongenoode Gast. Een S. I. lid in Malang — alzoo hetzelfde blad *(Pewarta Soerabaja)*, had het plan opgevat eens te gaan hooren, wat een *wedono* dezer afdeeling alzoo aan zijn ondergeschikten had mede te deelen en gaf vooraf kennis van zijn voornemen om de vergadering bij te wonen. Het Inlandsche hoofd was wel zoo vormelijk om behoorlijk van antwoord te dienen. De ongeroepen gast zou welkom zijn. O, zeker, maar het speet den *wedono*, er was slechts één stoel in huis en die moest hij zelf gebruiken, om, voor de tafel zittende, notities te maken. Als mijnheer het S. I.-lid er dus genoegen mee nam om, evenals de *petinggis*, zich tevreden te stellen met een bescheiden zitplaatsje op den vloer, dan zou hij van harte welkom zijn. Van het voorgenomen bezoek is niets gekomen, bovendien maakte het heerschap zich nog boos en bespottelijk door het gebeurde in de Maleische pers te publiceeren en te vragen, of dat een behandeling is voor een S. I.-lid met gele schoenen, groene kousen en wat daar verder bij hoort.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Nog eens het Hindoe-proces.

Hoewel wij reeds mededeelden wat de telegraaf over den afloop van 't groote, te San Fransico gevoerde proces seinde, meenen wij, aan de hand van de slot-correspondentie in de „N. R. Ct." nog eenige bijzonderheden te moeten releveeren.

't Proces, dat bijna een half jaar aanhangig is geweest, heeft aan de Ver. St. v. N. Amerika ongeveer een half millioen dollars en aan Gr. Brittannië 2¼ mill. d gekost, 't stenografisch verslag bedroeg meer dan 6000 vellen papier!

't Aantal beklaagden bedroeg 32, men zal zich herinneren dat een hunner, Ram Chandra, den laatsten zittingdag, door Ram Singh werd doodgeschoten, welke op zijn beurt toen werd neergelegd door den politie-officier. Van de overschietenden werd slechts één vrijgesproken, John Craig, een millionair-scheepsbouwer uit Californië. Tusschen 't proces door werd de daarmede in verband staande zaak van den staf van 't Duitsche consulaat te San Francsico reeds afgedaan. De maximum straf is een boete van 10.000 d. en 2 jr. gevangenisstraf. Van de veroordeelden zijn in 't bijzonder te noemen: Fr. Bopp, Duitsch consul generaal; E. H. von Schack, Duitsch vice-consul; H. Kaufmann, kanselier aan het D. consulaat; R. Capelle, agent v. d. Noord Duitsche Lloyd; W. Sauerbeck, comm. van het geint. D. marine vaartuig „Geier". Van de Hindoes, Dr. Chakravarty, Taraknath, hoogleeraar aan de universiteit te Californië en genaturaliseerd Amerikaan; 6 leden van den staf van 't blad „Gadhr"; Gobind Behari Lal, bekend spreker in de Britsch Indische beweging.

Naast patriotische figuren, die in oprechtheid streven voor 't onafhankelijk maken van Britsch Indië, en die, hoe men overigens over de zaak moge denken, bewondering verdienen voor het wagen van leven en vrijheid, heeft dit proces een waren mesthoop van intrige, konkelarij en omkooping aan 't licht gebracht. De verraders onder de leiders zonden honderden van hun landgenooten in den dood of de gevangenschap. De hoop op gewin, onverschillig op welke wijze dit verkregen werd, en niettegenstaande zij wisten, dat het plan niet kon slagen, deed hen voortgaan.

Voor Nederl. Indië is, zegt de correspondent der N. R. Ct., dit proces van belang geweest om meer dan één reden. In de eerste plaats zijn daardoor in een helder en voor de betrokkenen onaangenaam daglicht gesteld de werkzaamheid van een aantal Duitsche ingezetenen van Nederl. Indië, die met naam en toenaam werden genoemd. Ten tweede heeft Douwes Dekker de rol gespeeld, waarover wij vroeger in 't Kol. Weekblad uitvoerig schreven. Vervolgens is bewezen, dat in deze tijden niet te nauwlettend kan worden toegezien op het in- of uitvoeren van oorlogsmateriaal.

Even herinneren wij er nog aan, dat de werkzaamheid, welke de Duitsche regeering ten beste heeft gegeven, om oorlogshandelingen in Amerika, vóórdat dit in den oorlog betrokken was, tegen 't Britsche rijk aan te moedigen, voornamelijk is kunnen worden bewezen door de getuigenissen van Douwes Dekker.

Zuid-Afrika republiek.

Botha heeft in de Unie-volksraad verklaard, dat hij betrouwbare berichten heeft van geheime bijeenkomsten van republikeinsch gezinden in verschillende plaatsen van Z. Afrika. Reeds hebben 8000 menschen den eed van geheimhouding afgelegd. De vergaderingen worden 's nachts gehouden.

Hoewel voor deze stille beweging den naam van generaal Hertzog genoemd is, staat deze er niet alleen geheel buiten, maar heeft hij zich zelfs krachtig uitgelaten tegen hen, die de „nationalisten" tot dergelijke daden opstookten. Hij ried de regeering aan krachtig tegen hen op te treden, daar hij de gevolgde manier van ijveren zeer afkeurt.

Dit neemt echter niet weg, dat hij in zijn redevoering ter zake in 't Parlement de regeering waarschuwde om de eerlijke beweging om vrijheid en onafhankelijkheid niet tegen te werken, aangezien „men" anders genoodzaakt zou kunnen worden om geweld te gebruiken. „Dat is", zeide hij, „een zaak, die men niet keeren kan."

Blijkbaar is er dus een partij, die voor 't herstellen van een zelfstandige republiek ijvert en die van den momenteelen toestand gebruik wilde maken om tot daden over te gaan; deze partij heeft de instemming van Hertzog niet, maar blijft daarnaast bij de „nationalisten" wel de hoop op herstel van vrijheid en onafhankelijkheid bestaan, doch moet de drang hiertoe eerst nog verder doorwerken, alvorens zich in een eisch van dadelijke toepassing om te zetten.

Schaarschte in alles en overal.

Het Canadeesche spoorwegdepartement heeft eene waarschuwing openbaar gemaakt, waaruit de kolonie verneemt, dat in den komenden herfst schaarschte aan wagens dreigt. 't Zal dan hoog noodig zijn om alle arbeidskrachten der spoorwegen te ontwikkelen om het graan uit het Westelijke gebied naar de kust te kunnen brengen ter verscheping naar Engeland, terwijl 't tegelijkertijd noodig zal wezen om de beschikking te verzekeren over zooveel steenkolen, dat de moeilijkheden zich niet kunnen herhalen, die 't vorige jaar zijn ondervonden. Het spoorwegdepartement heeft al bepaald, dat de wagens veel zwaarder moeten worden geladen dan tot dusver het geval was en dat alles, wat nog even er voor beschikbaar is, tot wagen moet worden ingericht. De oogstvooruitzichten zijn gunstig, maar dit zou niet genoeg zijn, als het vervoer niet aan de eischen voldeed.

Een Monroe-leer voor de Stille Zuidzee.

Hughes, de Australische premier, heeft op zijn reis naar Engeland, waar hij aan de oorlogsconferentie zou gaan deelnemen, te New-York een rede gehouden. Daarin heeft hij een Australische Monroeleer verkondigd, die ook Nieuw Zeeland omvat. Hij bracht twee stellingen naar den voorgrond, vooreerst beteekent de groote oorlog leven of dood voor Australië en Nieuw Zeeland, vervolgens, dat 't zoowel voor de Vereenigde Staten van N. Amerika, als voor Australië noodig is, waarborgen te hebben tegen de aanvallen van vijanden in de Stille Oceaan. Deze wereldzee heeft de Amerikaansche westkust tot grens, terwijl Australië en N. Zeeland hem als een barrièrre afsluiten in de richting van de Zuid Pool. De oceaan wordt beschouwd als 't westen van 't oosten te scheiden. Amerika en Australië moeten zich beijveren dit verkeerde begrip te doen verdwijnen. Een juister opvatting is, dat de oceaan Amerika verbindt met China, Japan, Australië en de uitloopers der Europeesche bezittingen in 't Verre Oosten. 't Britsche rijk strekt zich in een lange reeks van een onnoembaar aantal eilanden van Europa tot in de Stille Oceaan uit. Duitschland weet dit. De z.g.n. Duitsche koloniën waren daar geen koloniën, naar de Fransche of Engelsche opvatting, maar strategische punten, waar de oorlogs- en handelsschepen steenkolen en water halen en een vluchtoord kunnen vinden. Hierom was de spoedige inbezitneming noodig van D. Nieuw Guinea door een Austr. expeditie, van Samoa door Nieuw Zeeland, van de Marshall groep door Japan. De staatslieden van Austr. en N. Zeeland zijn 't er nu over eens, dat Duitschland niet meer kan worden toegelaten als bezitter van strategische punten in hun gebied. Zoo kwam Hughes tot een pleidooi voor een eigen voldoende weermacht

voor Austr. in samenwerking met N. Zeeland, die in sterkte niet mag onderdoen voor die van West Amerika en Canada.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bataksche Christenbond.

In het Juni-Nr. van „De Rijnsche Zending" schrijft J. H. M(eerwaldt) over een bond van Bataksche Christenen, den 1en Aug. 1917 te Balige opgericht, die hoofdzakelijk beoogt: 1. Versterking van het Christelijk bewustzijn. 2. Het wederkeerig betoonen van liefde en hulpvaardigheid en voor elkander in de bres treden in alle goede werken. 3. Het streven naar den vrede (d. w. z. rust en orde) en den vooruitgang van het volk der Bataks. In verschillende plaatsen zijn reeds afdeelingen opgericht.

Drinkwaterleiding voor Semarang.

Van het verslag over de burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië over het jaar 1914 is deel II gewijd aan „werken in het belang van de gezondheid", terwijl in een afzonderlijke bijlage van dat deel eene beschrijving wordt gegeven van de „drinkwaterleiding van Semarang" (met platen en teekeningen).

Olie-industrie in Ned.-Indië.

Als No. 4 der Mededeelingen van de Commissie van Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië is verschenen (ter Landsdrukkerij te Batavia) een mooi geillustreerd geschrift over de plantaardige olie-industrie in Nederl.-Indië, door B. Streefland. De schr. vermeldt eerst welke oliehoudende gewassen (katjang tanah, djarakpitten, kedelee, widjen, kapokpitten, klapper) op Java en de Buitenbezittingen worden geteeld en hoe groot de jaarlijksche productie is, om daarna een idee te geven van de moderne oliefabricatie zooals die thans reeds vrij algemeen in Indië wordt uitgeoefend. Ten slotte bespreekt de heer Str. de industrieele mogelijkheid (export enz.) Als men nagaat dat eerst in 1907 met goed succes door de toenmalige Maatschappij Van Heel twee oliefabrieken in exploitatie werden gebracht en thans op Java — behalve tal van fabriekjes met inlandsche werkwijze — reeds 20 moderne oliefabrieken (grootere en kleine) bestaan, alle ingericht met hydraulische persen, dan mag zeker worden verwacht, dat voor deze moderne industrie een schoone toekomst is weggelegd.

De Banier. Christelijk weekblad voor Ned.-Indië.

Het Nr. van 22 Maart bevat o.m. het kort verslag eener protestmeeting, den 15en Maart j.l. in den Chineeschen schouwburg „Thalia" te Batavia gehouden, tegen het opiumgebruik en den opiumhandel, waarbij als spreker optrad Rev. Thwing, secretaris van het Oriental Reform Bureau te Peking. De vergadering werd bijgewoond door ongeveer 800 personen (onder wie de resident van Batavia, de hoofdinspecteur van de opiumregie en de heer Van Hinloopen Labberton) en gesteund door 14 Chineesche vereenigingen; zij besloot o.a. „met aandrang te verzoeken aan den vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin in deze gewesten, dat zoo mogelijk met spoed, zoodanige maatregelen mogen worden genomen van Regeeringswege, dat de verkoop van opium in Ned.-Indië, 't zij door 't Gouvernement, 't zij door particulieren, zoowel aan Chineezen als aan Inlanders worde gestaakt en dat opium voor hen alleen zal verkrijgbaar worden gesteld in apotheken en op voorschrift van een geneesheer, gelijk te dien aanzien voor Europeanen is bepaald."

Verder bevat dit Nr. het vervolg der beschouwing van K. Dijkema over de reorganisatie van het Indisch onderwijs. (II. Over de voertaal op de scholen), zoomede het slot van G. van Duinen's „Een en ander over Bali." Schr. brengt in herinnering de vruchtelooze pogingen, welke de Utrechtsche Zendingsvereeniging in een ruim 15-jarig tijdsverloop (tusschen 1865—1881) in het werk heeft gesteld om het Christendom op dat eiland in te voeren. Deze pogingen werden op last van de Regeering gestaakt, toen zendeling De Vroom was vermoord op aanstoken van...... den eersten en eenigen bekeerling, zekeren Goesti Wajan Karangasem.

Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 58 van het orgaan dezer vereeniging bevat eene „Inleiding voor eene bespreking van: Het nieuwe voorschrift betreffende den Militair Geneeskundigen Dienst op voet van oorlog, zijne toepassing en de ontstane tactische moeilijkheden, door H. L. Roelfsema."

Verder is onlangs verschenen het tweede gedeelte van den 3en jaargang van haar „Wetenschappelijk Jaarbericht", bevattende mededeelingen over veldmitrailleurs, door J. Peters. — De vesting-artillerie, door T. G. A. Perelaer. — De genietroepen, door P. A. van der Burg. — De militaire luchtvaart, door W. Leendertz. — Het treinwezen, door D. Q. C. F. de Jonge van der Halen. — De topographische dienst, door A. van Lith. — De landsverdediging, door H. M. Luchsinger.

Hygiënische verzorging arbeiders-immigranten.

Als mededeeling van het Hygiënisch Comité van het Ned. Indisch Landbouwsyndicaat is verschenen de uit „Koloniale Studiën" overgedrukte verhandeling van H. N. van der Heijden: De hygiënische verzorging der arbeiders-immigranten in de Buitenbezittingen. Schrijver, inspecteur van den burgerl. geneesk. dienst voor de Buitenbezittingen, behandelt eerst het werken met immigranten, schetst vervolgens de ziekten waaraan de koelies onderhevig zijn, bespreekt daarna de arbeidsinspectie, den vrijen arbeid en de arbeidswetgeving en geeft tenslotte een beschrijving van het hospitaal in een cultuurgebied.

Regeerings-Almanak voor Ned.-Indië.

De Regeerings-Almanak voor 1918 is hier te lande verkrijgbaar. Voorwaar een heuchelijke tijding voor hen die zich tot voor kort moesten behelpen met dien voor 1916. De indeeling van deze welkome vraagbaak heeft geen wijziging ondergaan; het eerste deel bevat: Grondgebied en bevolking; inrichting van het bestuur van Ned.-Indië en Bijlagen. Deel II. Kalender en personalia. Aan de samenstelling is blijkbaar weder groote zorg besteed, hoewel sommige gegevens nog niet geheel volledig zijn. Zoo zou bijv. de opgave van in Indië verschijnende periodieke geschriften (deel I bl. 373*) wel wat aangevuld kunnen worden.

Mededeelingen Ned.-Zendelinggenootschap.

Een interessante afl. is verschenen van dit zendingstijdschrift (deel 62, 2e stuk). De volgende onderwerpen worden er in behandeld: J. A. T. Schwarz, Levensbeschrijving, door Dr. N. Adriani (met portret). — Bibliander als Zendingsman, door Dr. H. M. van Nes. — De negerpredikant Capitein, door Dr. H. M. van Nes. — Hoe de hervormingsdag te Modjo Warno werd gevierd, door D. Crommelin. — Het huwelijk bij de Gebemliar op Boeroe, door J. A. F. Schut (vervolg). — De bekeering van den animistischen heiden, door H. Kluin. — Mededeelingen over de taal van Mekongga, door H. van der Klift.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Verschenen is No. 2 van jaarg. 1918 van het orgaan der vereeniging Moederland en Koloniën; het bevat 1o. het verslag der lezing van den heer P. A. Roeper Bosch (met debat) over „de verhouding tusschen Japan en Ned.-Indië"; en 2o. het jaarverslag der vereeniging over 1917.

Burgerlijke Geneeskundige Dienst in Ned.-Indië.

Nu de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië over 1917 compleet zijn (in drie deelen) vestigen we de aandacht op de navolgende daarin o.m. voorkomende artikelen. Over biologische processen in den Indischen bodem, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. G. Grijns. — Verzamelde opstellen over tuberculose op Java, door C. D. de Langen en Dr. J. Schut. — Epidemiologische studiën over de cholera te Batavia 1909—1915, door P. C. Flu.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 12: De Bataks IV, door M. Joustra (godsdienstige stroomingen, vervolg). — De herdenking van het 10-jarig bestaan van Boedi Oetomo, door Dahlan Abdoellah. — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis. — Glimlachjes en snikjes uit de planterswereld, door J. Th. Dinger Jr. (Ceram-idylle, vervolg).

Weekblad voor Indië.

No. 49 bevat o.m. een artikel over de huidige taak onzer troepen op de Buitenbezittingen, door „Rimboe-Officier". — Voorts een mededeeling (met ill.) over de eerste-steenlegging der coprah-fabriek te Koerei Tadji (Priaman). No. 50 is een „Suiker-Nummer", bevattende verschillende geillustreerde bijdragen over de suikerindustrie op Java.

Eigen Haard.

In het jongste Nr. (22 Juni) een artikel van A. W. Stellwagen over Rijklof van Goen's laatste gezantschapsreis naar den Soesoehoenan van Mataram in het midden der zeventiende eeuw.

De Ingenieur.

In No. 25 van dit weekblad vindt men bijzonderheden over de door de Indische Regeering ingestelde Technische Onderwijs-commisise, aan welke de taak is opgedragen de Regeering van raad te dienen inzake de meest doeltreffende wijze van voorziening in de behoefte aan verdergaand technisch onderwijs in Ned.-Indië dan aldaar thans verkrijgbaar is.

„Soembangsih". Gedenkboek Boedi Oetomo.

Als uitgave van het tijdschrift „Ned.-Indië Oud en Nieuw" is verschenen „Soembangsih". Gedenkboek Boedi-Oetomo. 1908—20 Mei—1918.

Dit fraai uitgevoerde geschrift (gedrukt op kunstdrukpapier met tal van keurige illustraties) bestaat uit bijdragen (in onberispelijk Nederlandsch) van uitsluitend Indonesiers. Door gebrek aan plaatsruimte moeten we volstaan met een eenvoudige opsomming dier bijdragen, zelfs zonder de auteurs te noemen. Inleidend woord, door de Commissie van Redactie, bestaande uit de H.H. Sosro Kartono, Noto Soeroto en Surya Ningrat. — Het schoone streven. — De geboorte van Boedi Oetomo. — Boedi Oetomo in de periode 1908—1918. — Het Javaansch natinalisme in de Indische beweging. — De Javaansche vrouw. — Grepen uit het Javaansch-economisch leven. — Middenstand, samenwerking en leiderschap. — De waarde van het dessa-onderwijs voor de welvaart der Javaansche bevolking. — Oude en nieuwe methoden in de verloskundige hulp op Java. — De toekomst der Javaansche letteren. — Beschouwing over Java's nationale toonkunst. — Wayangbeeldkunst als grondslag eener Javaansche schildersschool. — Ons standpunt tegenover den godsdienst. — De grondslag voor de bouwkunst op Java. — De lessen der historie van het Javaansche volk. — Aan het slot een literatuur-opgave waarin alleen gewag wordt gemaakt van hetgeen in de Europeesche pers in weekbladen, maandschriften, brochures, enz. over Boedi Oetomo werd geschreven.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 25: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs.— Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De suikerproducties der residenties van Java, oogstjaar 1917. — In- en uitvoer van Java en Madoera. — Scheepvaartbeweging in Nederl.-Indië gedurende 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer.

Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.	2 April 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. Ch. A. Derx.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

N.B. Hoofdbestuursleden, die wenschen deel te nemen aan het noenmaal. dat op 6 Juli a.s., ter gelegenheid van de algemeene vergadering, door het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn zal worden aangeboden, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den ondergeteekende.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel „*De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. F. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).

Gestelde candidaten:
Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
2. C. den Hamer.
Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
2. Mej. K. Ament.
Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
2. W. Helms.
Groningen: 1. H. F. Tillema,
2. B. A. Kwast.
Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
2. H. F. Wagenaar Reisiger.
Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
2. A. E. Kamerman.
Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
2. I. J. Bloem.

11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Indische Vereeniging:

BIJEENKOMST op *Zaterdag 29 Juni 1918* in café „Hollandais", Groenmarkt Den Haag.

I. Huishoudelijke Vergadering van 7 tot 8 uur n.m.
Onderwerp: Voorstel van den Heer C. Lekkerkerker om Javaansche en Maleische volksboeken uit te geven.

II. Algemeene Vergadering te 8 ure n.m.
Spreker: R. M. S. Surya Ningrat.
Onderwerp: Indië en de verkiezingen.

Na afloop gelegenheid tot debat.

HET BESTUUR.
Havenstraat 7a, Delft.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ind. Mil.-Apotheker.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1918 voor twee studenten in de artsenijbereidkunde aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van *f* 4000 (vier duizend gulden), te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig de regeling vastgesteld bij beschikking van den Minister van Koloniën van 6 Mei 1918, 8ste afdeeling, No. 24, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën (8ste afdeeling) zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich onder overlegging van de gevorderde bescheiden vóór 1 Augustus 1918 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 4 Juni 1918 No. 128).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Twee leeraren in de plant- en dierkunde.
Vier leeraren in de Nederlandsche taal.
Drie leeraren in het teekenen.
Een leeraar in de aardrijkskunde.
Een leeraar in het Duitsch.
Een onderwijzer in de houtbewerking.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Gouvernements-arts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de landsgebouwen (bouwkundig ing.)
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingeneur).
Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.
Opziener bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Ingenieur bij het mijnwezen.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Adspirant-adjunct-chef of adj.-chef der 1ste of 4de afdeeling.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur. Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europ. lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman. Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Onderwijzer voor het openbaar onderwijs op St. Martin (Curaçao).
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.
(Nederlandsche Staatscourant van 8 Juni 1918 No. 132).

Ingezonden.

Nog steeds Ras-vooroordeel?

In de beschouwingen van den heer C. P. J. Blok over de door de Regeering voorgestelde hervorming van het bestuursstelsel op Java en Madoera, waar sprake was van het denkbeeld, in de Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp geopperd, dat te zijner tijd een Nederlandsch onderdaan, niet-Nederlander, tot het ambt van Landdrost zou kunnen worden benoemd — zie het hoofdartikel van dit blad van 30 Mei j.l. — liet de schrijver deze woorden volgen:

„Toekomstmuziek! Als die tijd daar is, zal het o.i. ook gedaan zijn met het voogdijschap van Nederland over Nederlandsch Indië en Europeesche drosten zullen er dan niet behoeven te zijn. Maar zoolang die tijd nog niet daar is, getuigt het o.i. niet van een practischen bestuurskijk, de mogelijkheid voor te stellen van de plaatsing van den Nederlandschen drost onder den Inlandschen landdrost."

Met redenen gestaafd heeft de schrijver deze zijne uitspraak niet.

Mist hij het vertrouwen, dat de Regeering, vóórdat zij te zijner tijd tot de benoeming van een inlandschen landdrost overgaat, zich zal hebben weten te voorzien van alleszins voldoende waarborgen, dat de betrokkene door geestelijke ontwikkeling en karakter-eigenschappen, alles uit reeds bewezen diensten onomstootelijk gebleken, zich voor het ambt ten volle geschikt heeft betoond?

Of geldt dit alles voor hem niet en is in zijne oogen de Inlander, welke zijne antecedenten dan ook mogen zijn, in vergelijking met de Europeaan, minderwaardig?

Moest de beschouwing van den schrijver de gangbare zijn onder de Nederlanders van heden en morgen, onder wier oog en hand jong Insulinde als deel van groot-Nederland zal hebben op te leven, dan zou een donkere schaduw vallen op het schoone perspectief, dat door de opening van den Indischen Volksraad werd geopend.

Maar wij vertrouwen, dat het anders zal zijn.

„There is neither East nor West, nor border, nor breed, nor brith.
When two strong men meet another, though they come from the ends of the earth."

De Nederlander, mits sterk, zal den sterken Inlander als zijn gelijke leeren erkennen.

Toekomst-muziek inderdaad! Maar wie zich over het ontwaken van Indonesië niet alleen verheugt, maar het ook wenscht te zien opgroeien tot de werkzaamheid van den vollen dag, moet toekomst-muziek leeren verstaan.

W. J. COHEN STUART.

—

Waar de geachte inzender 't met mij eens is, dat wij in de M. v. T. „Toekomstmuziek" te hooren krijgen, daar wilde ik er slechts op wijzen, dat in weerwil van alle goede bedoelingen om aan Indië een „self-government" te geven, m.b.i. toch het Nederlandsch afdeelingsbestuur de spil is, waar alles om draait. En zoolang de begeerde zelfstandigheid, om niet te spreken van onafhankelijkheid van Ned.-Indië, nog niet verwezenlijkt is, zoolang er nog geen eenheid in privaat- en publiekrechtelijken zin onder de verschillende bevolkingsgroepen bestaat, zoolang nog het Regeeringsreglement van „Europeanen en Inlanders en met dezen gelijkgestelden", spreekt en zoolang nog van „Nederlandsche onderdanen" gesproken wordt, zoo lang kan m.b.i. geen sprake zijn van de plaatsing van den voogd onder den pupil.

Waarmede ik volstrekt niets beleedigends voor den Inlander bedoel, noch rasvooroordeel uitspreek.

En waarmede de heer Cohen Stuart en anderen met meer of minder Indische bestuurservaring 't met mij niet eens behoeven te zijn.

C. P. J. BLOK.

SUMATRA's WESTKUST.
Mei 1819 — Mei 1919.

Hooggeachte redactie,

Naar aanleiding van het artikel van den heer S. M. Latif in Uw blad van 25 April 1918 zij het mij, namens mijn landgenooten, die thans in Nederland zijn, vergund nog een enkel woord te berde te brengen.

Zijne antwoorden op mijne vragen worden door mij en andere Menangkabauers in Holland beschouwd als politieke manoeuvre, niet ten bate van het land, maar uitsluitend ten voordeele van zijn eigen persoon.

Wij, Menangkabauers, in Nederland vertoevende, achten het niet wenschelijk, niet noodzakelijk, en niet nuttig om in deze tijden van opbruisend nationalisme een feest te vieren ter herdenking van het feit, dat wij binnenkort honderd jaar onder het Nederlandsch gezag staan.

Wij hebben een open oog voor het vele goede, dat het Nederlandsche Gouvernement ons sedert dien tijd heeft gegeven. Evenzoo hebben wij een open oog voor de fouten, die gedurende dien tijd door de Indische Regeering niet alleen ten aanzien van ons, Menangkabauers speciaal, maar ook jegens de Inlandsche bevolking van Insulinde in 't algemeen, zijn begaan.

Wij vermeenen te weten, wat er in deze tijden omgaat in de harten van de Indonesiërs in 't algemeen en wij weten in 't bijzonder, wat er omgaat in de harten van ons en onze landgenooten.

Mochten niettemin onze landgenooten in Indië besluiten, om dezen dag niet ongemerkt te laten voorbijgaa, dan zouden wij willen adviseeren:

Laat de viering van dien dag waardig zijn, zonder uitbundige feestuitingen en...... bovenal eerlijk.

Laten zij op dien dag doen verschijnen een geschiedenisboek van ons land en volk, geschreven door ons, Menangkabauers.

En laten zij dat boek als blijvende herdenkingsgift aanbieden aan ons volk en aan de Nederlandsche regeering, opdat ook deze laatste met de Indische regeering, de in Indië levende en werkende Hollanders en het volk in Nederland een juist beeld krijgt van onzen gedachtengang.

Een dergelijke viering zal ongetwijfeld van groote waarde zijn en voor ons en voor Nederland en voor Insulinde.

Waarde Latif! Wilt gij deze discussie voortzetten, dan laten wij beter deze zuiver locaal nationalistische kwesties in onze eigen pers bespreken.

Met beleefden dank voor de plaatsing.

Namens de in Nederland verblijvende Menangkabauers,
BAGINDA Z. RASAD.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 27. Donderdag 4 Juli 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

PROGRAMMA

voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West" te Apeldoorn, op Zaterdag 6 Juli 1918 (Zie Meded.).

—o—

1 uur n.m. Noenmaal in het hotel „De Nieuwe Kroon", Loolaan, te Apeldoorn, door het bestuur der afdeeling Apeldoorn, aangeboden aan de Hoofdbestuursleden.

2 uur n.m. Hoofdbestuursvergadering in hetzelfde Hotel.

2½—4½ uur n.m. Algemeene vergadering in hetzelfde Hotel.

Na afloop van de algemeene vergadering wandeling in het Koninklijke Park.

6 uur n.m. Gezamenlijk middagmaal in hetzelfde Hotel (prijs *f* 3.— per persoon).

8 uur n.m. Javaansche en Soendaneesche Sproken door den heer B. Alkema, afgewisseld door muziek en zang van eenige leden van de Krontjongclub der M.K.L.S. te Deventer.

Gelegenheid tot overnachten (vanaf *f* 2.75 per persoon) zal bestaan in het reeds genoemde Hotel „De Nieuwe Kroon".

N.B. Voor het deelnemen aan de maaltijden is inlevering van boterbons noodig, en wel: voor ontbijt 10 gram, voor noenmaal 10 gram en voor middagmaal 20 gram.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Het Kon. Instituut voor Technisch Onderwijs moet in den „goenoeng"! (1)

—o—

Indië heeft groot gebrek èn aan geld èn aan personen om van dat geld een nuttig gebruik te maken. In dat geweldig uitgestrekte land zijn noodig veel artsen, onderwijzers, bacteriologen, hygiënisten, leeraars, juristen, architecten, ingenieurs, opzichters, machinisten, technici, enz. enz., om slechts heel enkele categorieën van personen te noemen. Nederland kan al die werkkrachten niet leveren — eensdeels, omdat 'n groot aantal der Nederlandsche jonge vrouwen en mannen liever bij moeders pappot blijft, anderdeels, omdat een even groot aantal de vele mogelijkheden, die Ned.-Indië biedt, niet kent, tengevolge van gebrek aan kennis bij de Nederlandsche natie omtrent zijne Koloniën — maar het zou bovendien al die werkkrachten ook niet *mogen* leveren: aan de bewoners van dat land zelf dient een goede kans te worden gegeven om zich voor die, voor 't meerendeel leidende betrekkingen te bekwamen. Tot dusver was hiertoe geen goede gelegenheid. Wel bestaan er op Java reeds enkele bloeiende instellingen, die in die richting werken, maar het aantal is nog zeer beperkt.

Het was dan ook een gelukkige gedachte van enkele Nederlanders, die hart voor ons mooie Indië hebben, dit schoone land aan een inrichting te helpen, waar technisch onderwijs zal worden gegeven. Want aan technici is daar groot gebrek! Vele hard noodige werken blijven liggen, met andere schiet men niet op, omdat er geen technici zijn om ze te voltooien. Voor de ontwikkeling, de opheffing, de verbetering der op vele plaatsen slechte economische en hygiënische toestanden onder de bevolking van het door de natuur zoo bevoorrechte land, is dit een groot nadeel: 't werkt remmend op den zoo hard noodigen vooruitgang der vele millioenen menschen, die nu vaak een te sober bestaan leiden, om het eens euphemistisch uit te drukken.

Nu de vraag: waar moet die schoone inrichting verrijzen?

't Idee is in Nederland ontstaan, maar men hoort er hier zoo weinig meer van en toch dient m.i. ook in Nederland die vraag te worden besproken, al ware 't alleen om den Indonesiërs een bewijs van sympathie te geven in hun streven naar vooruitgang op maatschappelijk en geestelijk gebied.

Het vraagstuk is daar anders dan hier; *hier* een vraagstuk zijnde van omgeving, milieu, al of niet aanwezigheid van industrieele inrichtingen, zusterinstituten, enz. enz., is het *dààr* ook en vooral een van klimaat en gezondheid.

Ieder, die in Indië in de heete, ongezonde kuststeden heeft gewoond en gewerkt, weet, dat men daar zeer zeker in staat is om te werken, maar oók, dat het in koelere, minder door muskieten geplaagde streken heel, heel wat aangenamer arbeiden is! Ieder, die daar een leidende betrekking heeft gehad, weet oók, hoe de ziekten, die deze kuststeden jaar op jaar teisteren, remmend werken op den arbeid: verzuim wegens ziekte is er aan de orde van den dag, afgezien nog van den deprimeerenden, afmattenden invloed, die er vooral van malaria en de geregeld heerschende epidemieën uitgaat, ziekten, die het geheele bedrijf vaak in de war sturen, de leiders tot wanhoop stemmen.

Bovengenoemde inrichting moet dus komen te staan op een plaats, waar het goed is te werken voor docenten en leerlingen. Nu zijn er in Ned.-Indië heel weinig plaatsen, die aan alle, bovenvermelde desiderata voldoen. Batavia en Soerabaja kan men onmiddellijk uitschakelen. Mijn oude woonplaats Semarang biedt in haar onvolprezen heuvelstad een goede woongelegenheid aan, maar aan de andere eischen voldoet ze minder goed dan b.v. Bandoeng. Hoe goed Semaranger ik me ook nog gevoel en hoe het me ook pijn doet, dat ik mijn goede, oude woonplaats niet de voorkeur kan geven, eerlijkheidshalve moet ik bekennen, dat aan Bandoeng de allereerste plaats toekomt, want die stad — en die stad *alléén* — voldoet in alle opzichten aan de eischen èn van gezondheid èn van milieu.

Ik hoop van harte, dat men bij de keuze van de plaats, waar het instituut voor technisch onderwijs zal worden gevestigd, vooral zal letten op de eischen van sanitairen aard. Zeker, men kan de ongezonde kuststeden assaineeren, en dat *moet* ook, maar die assaineering kost schatten, die voor een goed deel elk jaar weer moeten worden uitgegeven. En hoe grooter een dergelijke plaats, hoe grooter die jaarlijks terugkeerende kosten. Men make daarom die ongezonde oorden niet grooter dan noodzakelijk. Inrichtingen, die er niet strikt noodig zijn, plaatse men er *niet*. De havensteden aan Java's ongezonde kust kieze men daarom nooit uit voor regeeringsbureaux, hoofdkantoren van handel en industrie, onderwijsinrichtingen, enz., enz. *Men make die ongezonde steden zoo klein als dit met het oog op de economische eischen toelaatbaar is.* Dan is men in staat om ze met betrekkelijk kleine middelen gezond te maken en gezond te houden! En alles wat daar niet strikt noodig is, plaatse men in den „goenoeng", te midden van Java's heerlijke bergen! Want dààr is het gezond wonen, dààr is het goed werken!

H. F. TILLEMA,
oud-lid v/d. gemeenteraad van Semarang.

Groningen, Juni 1918.

1) Goenoeng = gebergte.

Een woord betreffende het „Koloniaal Weekblad".

—o—

Het weekblad heeft in den laatsten tijd niet over gebrek aan belangstelling te klagen. Tal van ingezonden stukken stroomen ons bureau binnen, waaronder verschillende doen denken, dat de stellers door den verkiezingsroes dezer dagen bevangen zijn. Het is nu een tijd van georganiseerde misverstanden, van — men zou kunnen zeggen publiek gewettigde beetnemerij en bedrog. In dergelijken toestand verwijt men het Weekblad lauwheid en flauwheid, domperij, gebrek aan belangstelling, vooral wanneer aan hunne bijdragen in andere kranten of tijdschriften niet de door de schrijvers gewenschte aandacht geschonken wordt. In zoo'n verkiezingsroes ziet men zich zelven en zijn partijgangers door glorie omstraald, strooit men manifesten rond, waarin aan de partijgenooten alle denkbare deugden worden toegekend, en hunne tegenstanders als louter domme, oneerlijke, zelfzuchtige menschen aangeduid worden voor wie het vuur der hel niet warm genoeg opgestookt kan worden. Zulke manifesten, bestemd om de onnoozelen te vangen, — de verstandigen weten het — zijn enkel boerenbedrog. Het „Koloniaal Weekblad" als orgaan van de vereeniging *Oost en West*, het heeft het reeds herhaaldelijk verklaard, houdt zich liefst buiten dien onverkwikkelijken partijstrijd, die het gemoed bezwaart, onwaarheid dient, zelfverheerlijking in de hand werkt, en vijandschap kweekt jegens

andersdenkenden, en dier goede eigenschappen miskent. Eerlijk gezegd achten wij het een groote ramp voor Indië, dat de partijpolitiek ook onze koloniën in zijne beschouwingen medesleept, waardoor zooveel valsch licht wordt verspreid over deze betreffende belangrijke hangende kwesties.

Het „Koloniaal Weekblad" dient in de eerste plaats om de leden der Vereeniging mededeelingen te doen betreffende aangelegenheden van de Vereeniging zelve, daarom heet het ook meer in 't bijzonder *het orgaan der vereeniging*. Bij de bestemming van de verder beschikbare ruimte moet vooral het doel der Vereeniging in het oog gehouden worden, dat volgens de statuten luidt: „den band tusschen „Nederland en zijn bezittingen en koloniën in Oost- „en West-Indië voortdurend te versterken, en het „bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke „belangen, als die van Oost- en West-Indië in het „bijzonder."

Het „Koloniaal Weekblad" is het eerste publieke orgaan, waarbij het denkbeeld opgekomen en verwezenlijkt is, om uit de in Indië verschijnende bladen, geredigeerd door of voor Inlanders, geregeld voor Nederland bekend te maken *wat de Inlander zegt*. De redactie van het Weekblad acht het van groot belang, dat de Nederlander wete en in Nederland bekend worde, wat de Inlander wenscht, hoe hij oordeelt over te zijnen behoeve genomen maatregelen, hoe hij in eigen omgeving denkt en spreekt. Hoe enkele Europeanen in zijn geest met hem mede praten, zich tegenover hem in een blank kleed trachten te wikkelen en daarmede op den voorgrond treden, is van minder belang,...... maar met wat in de gedachtenwereld van den Inlander en andere inboorlingen in Indië omgaat, mag men in Nederland niet onbekend zijn. Wij zullen gaarne gelegenheid geven, om daaraan in het belang van Indië en van Nederland beschouwingen te verbinden ten einde misverstanden op te heffen, en elkander beter te leeren begrijpen, mits de beschouwingen in een vorm zijn gesteld, waaruit niet door Nederlanders haat of wantrouwen tegenover de regeering of de Nederlandsche natie kan worden gewekt, of wantrouwen onderling tusschen den Inlander en den Nederlander. De waarheid dienende zuiver uit rechtschapenheid, houde men in zijn vaandel de zinspreuk hoog: *kennis is liefde*.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een levensbelang van het Indische kind belaagd.

Onder dezen alarmeerenden titel troffen we in *Het Bondsblad* een artikel aan naar aanleiding van hetgeen I s b e n e l schreef in het *Bat. Nwsbl.* over de door het Dep. v. O. en E. ingestelde commissie, om te dienen van advies in zake de vacantie-regeling, welke tot de onoplosbare „puzzles" schijnt te behooren, waarmee de hoofden aan het onderwijsdepartement zich reeds vaak en lang hebben beziggehouden.

De opdracht dier commissie is echter sedert dien belangrijk uitgebreid, daar haar ook opgedragen is een onderzoek naar de mogelijkheid tot stichting eener *algemeen Indische volksschool*.

„Zou het inderdaad zijn een belangrijke wijziging in de onderwijspolitiek, of uitsluitend om een proefballon op te gooien? zoo vraagt schr.

Een „algemeene" Indische „Volksschool", d.w.z. een school, waartoe niet alleen meer het Europeesche kind toegang heeft, maar elke Inlander en Chinees, niet een algemeene *Indische school*, doch een *volksschool*, waar het kind van het gewone volk zijn opleiding moet vinden.

Het vaderschap van het denkbeeld wordt aan den sedert gepensionneerden inspecteur D e V r i e n d t toegeschreven, die, ten einde zooveel mogelijk economisch met de beperkte leerkrachten om te gaan, de opheffing der niet-Europeesche scholen voorstelde, waar Nederlandsch de volkstaal was. Opdat het peil der kinderen in de eerste klas gelijk zou zijn, moesten aan alle daarvoor in aanmerking komende scholen een, twee of drie voorbereidende klassen verbonden worden.

Vooropstellende, dat het voor sommige niet-Europeesche kinderen wenschelijk, ja misschien wel noodzakelijk is om Nederlandsch te leeren, moet dit toch *uitzondering* blijven; als regel dient aangenomen, dat het onderwijs gegeven wordt in de landstaal der kinderen. Op dien grond is de Europeesche school het rechtmatig bezit van het *Europeesche* kind: „het Nederlandsch is z ij n taal, daarin behoort, zoo volkomen als het kan, z ij n onderwijs gegeven te worden. Dat onderwijs wordt belemmerd, tegengewerkt, gehinderd, zoo er op dezelfde school kinderen zijn, voor wie het Nederlandsch niet de volkstaal is."

„Er ontbreekt al zooveel aan het onderwijs voor ons kind, moet daaraan nog meer geknabbeld worden; moet het heelemaal ondergaan in het najagen van den hersenschim, dat het inlandsche kind zoo erg noodig Hollandsch moet leeren?"

Schr. roept de ouders op om front te maken tegen dit drijven, en niet te gedoogen, dat hun kinderen het beste ontroofd wordt, wat ze hebben.

Het belang van het onbemiddelde Indische kind gaat der Regeering niet zeer ter harte, zoowals Schr. distilleert uit een circulaire, waarin vermeld staat, dat onbemiddelde leerlingen, die een eerste school bezoeken, daarvan verwijderd kunnen worden aan het eind van het schooljaar, indien zoo'n kind naar het oordeel van het Hoofd niet zoo goed is als deze wenschelijk acht.

Volgens Schr. echter mogen a.s. Inl. artsen, die gratis de Eur. school bezoeken, daarvan niet verwijderd worden, al blijkt gedurende den schooltijd, dat het niet de noodige ontwikkeling heeft.

(Of er de laatste jaren verandering gekomen is, weten we niet, maar wel, dat vroeger a. s. Inl. artsen wel degelijk van de Eur. school verwijderd konden worden, bij gebrek aan aanleg. Red.).

De magistratuur over de koelie-ordonnantie.

De hr. J. C. B. Th. d e V r i e s in *De Sumatra Post* dit onderwerp behandelende, begint met de vraag, of de koelie-ordonnantie noodzakelijk is, en als hij deze vraag bevestigend beantwoord acht, verbindt hij er aanstonds deze aan, of ze in haar bestaanden vorm ideaal is.

„Dagelijks kom ik er mee in inraking en ben daardoor tot de overtuiging gekomen, dat ze den planters niet voldoet, en dat doet ze mij als magistraat evenmin," aldus Schr.

Hij is vóór de poenale sanctie, omdat de planter naast zijn vele en velerlei verplichtingen ook een middel moet hebben om de hem toegekende rechten te handhaven.

De inrichting ervan wenscht hij echter geheel anders.

Eerstens dient de ordonnantie aangevuld te worden met een artikel tegen sabotage, die herhaaldelijk voorkomt, en waartegen niet met kracht kan opgetreden worden. Verder moet het indienen van leugenachtige aanklachten ook strafbaar gesteld worden, daar het niet billijk is, dat een contractant ongestraft zijn werkgever en diens personeel zwart mag maken bij de autoriteiten.

Ten einde een zuiveren toestand te krijgen, zou Schr. wenschen, dat de rechtspraak over die overtredingen gesteld werd in handen van de arbeidsinspectie.

Uitbreiding van het aantal adjunct-inspecteurs zal dan noodig wezen, opdat deze niet meer dan 10 à 15 kebons onder zich hebben, deze vaker kunnen bezoeken, menschen en toestanden beter kunnen leeren kennen en het recht, zoowel ten opzichte van den werkgever als van den contractant beter zullen kunnen dienen dan de magistraat dit kan, die, onbekend met de toestanden, en met vaak onbetrouwbare getuigen, de kwesties vaak niet zuiver kan beoordeelen.

„Thans worden door den magistraat massa's koelies zwaar, licht of heelemaal niet gestraft, maar r e c h t wordt er weinig gedaan."

De arbeidsinspecteur, die vertrouwd raakt met de koelies zoowel als met den beheerder en diens personeel, kan een zaak, die hij moet beoordeelen, van alle zijden doen belichten; de ambtenaar B. B. kan dit wegens gebrek aan tijd niet. Voor hem „zal overdracht van dit deel van zijn werkzaamheden een uitkomst zijn, daar hij toch reeds met alles en nog wat belast is, waardoor 't hem onmogelijk gemaakt wordt, alles naar behooren uit te voeren."

Daarenboven zou het niet gering te schatten voordeel verkregen worden, dat alles, wat de arbeidstoestanden op de kebon betreft, in één hand vereenigd was, terwijl een door den arbeidsinspecteur geslagen vonnis veel juister moet zijn.

Ontvangt de arbeidsinspecteur de macht om den contractant te treffen, zoo moet hij aan den anderen kant ook in bescherming kunnen nemen tegen den werkgever en zijn personeel, zoodat hij, na herhaalde waarschuwing, moet kunnen eischen, dat de schuldigen ontslagen worden, op straffe van stopzetting der werving en vernietiging der bestaande contracten.

Een gestraften contractant moet echter in de gevangenis het leven zóó zuur gemaakt worden, b.v. door harder arbeid dan op de onderneming, dat hem de lust vergaat, er nogmaals in terecht te komen.

Is dit laatste niet het geval, zoo wordt de tuchteloosheid bevorderd en 't „kebon-personeel, er geen heil meer in ziende, om de menschen ter bestraffing op te sturen, deelt zelf klappen uit, met als gevolg aanvallen op assistenten, moorden, enz."

Daar de toestanden op de ondernemingen, na al de verbeteringen der laatste jaren niet slecht meer zijn, is Schr. ervan overtuigd, dat door veelvuldig en tactvol verrichte inspecties der arbeidsinspecteurs, gesteund door een streng, doch rechtvaardig gevangeniswezen, niet alleen de verhouding tusschen de koelies en het personeel zal verbeteren, maar dat ook de kwade invloed van het rapaille op de goede koelies en zwakkelingen aanmerkelijk zal verminderen, en de toestanden in een minimum van tijd zeer verbeteren zullen.

De veefokkerij te Poeloe-Brayan.

De Sumatra Post meldt dienaangaande, dat het bijna 6 jaar geleden is, dat de gouvernementsveearts D r. G. A. v a n L i e r het voorstel deed om op de hoogvlakte een modelboerderij te stichten, om dan vanuit dat centrum de vee-veredeling ter hand te nemen. Met steun van 't Batak-instituut kwam de modelboerderij er, maar tot een algemeene veefokkerij, zooals D r. v a n L i e r zich die dacht, kwam het niet, totdat gouverneur v. d. Plas er zijn schouders onder zette. Deze wist door besprekingen met de zelfbestuurders het zoover te krijgen, dat de Sultan van Deli te *Poeloe-Brayan*, niet ver van de emplace-

menten der D. S. M., terrein voor een veefokkerij beschikbaar stelde.

Het terrein, ruim 200 H.A. groot, wordt begrensd door de ondernemingen *Sampali* en *Mabar*, kampong *Tandjong Moelia* en eenige kampongs, waar vrije Javanen, ex-contractkoelies, verblijven.

Er zal begonnen worden met ongeveer 100 vol-bloed-fokkoeien en 4 à 5 stieren, omdat de volbloed een veel sterker overervingsvermogen heeft dan de half- of driekwart-bloed. Een gouvernements-commissie heeft gedurende een jaar Britsch-Indië doorreisd om de noodige exemplaren te koopen.

Behalve de opzichterswoning, komen er aanvankelijk vier stallen, benevens drinkbakken en waschgelegenheden voor 't vee, en een kalverenstal over een diepe goot, welke voor den afvoer van faecaliën gecementeerd is en zoo mogelijk doorgetrokken zal worden tot een diepe irrigatie parit.

Ter bevordering van de hygiëne is het geheele terrein door middel van grootere en kleinere parits gedraineerd, en door breede en smalle wegen, waarlangs djati-boomen geplant worden voor de schaduw en voor het benoodigde hout, in vierkante vakken verdeeld.

Een 30.000 M² is beplant met Bengaalsch gras, dat vermengd met 't zoogenaamde kolondjonon-gras het voeder zal uitmaken. De laatstgenoemde grassoort is in 't onderhoud veel gemakkelijker en vooral goedkooper dan 't Bengaalsche gras, terwijl het rundvee er dol op is.

Een weiland zal ook worden aangelegd, waar de te fokken beesten in deftige afzondering zullen kunnen grazen. In 't midden van het terrein ongeveer worden putten gegraven, waarin de mest zal verdwijnen om er, met aarde bedekt, te verblijven, totdat ze rijp is om op 't land gebracht te worden.

Is de veefokkerij in eersten aanleg voor de bevolking bedoeld, in de toekomst zullen de ondernemingen er ook de vruchten van plukken. En dit is uit een politiek oogpunt van belang, daar we zoodoende een stap nader komen tot de zoozeer gewenschte onafhankelijkheid van 't buitenland. En dit is voor de veefokkerij des te noodzakelijker, daar Britsch-Indië reeds meer dan eens te kennen heeft gegeven, dat de uitvoer van vee op zoo groote schaal als die tegenwoordig plaats heeft, niet tot in het oneindige zal worden toegestaan.

Verwondering behoeft het niet te baren, indien er op een gegeven oogenblik een eind gemaakt wordt aan de aftapping van de beste exemplaren van den Indischen veestapel.

Het is dus juist gezien van den veeartsenijkundigen dienst om op verschillende centra de fokkerij ter hand te nemen.

Na deze eerste fokkerij op de Buitenbezittingen zullen er wel meerdere volgen, daar het streven er op gericht moet zijn, om het vee zooveel mogelijk te houden in de streek, waar het gefokt is en grootgebracht.

,,'t Is dan geacclimatiseerd, heeft zich ook in andere opzichten aan de omgeving aangepast, en is dus niet zoo ontvankelijk voor ziekten, welke bij 't brengen naar streken, waar 't van huis uit niet behoort, veel gemakkelijker uitbreken.

Men heeft 't gezien bij 't overbrengen van 't vee uit het *Soemba-centrum* naar *Djambi*, waar er na verloop van een korten tijd plotseling een ziekte onder uitbrak, met al de gevolgen van dien.''

Men zal dus moeten streven naar gewestelijke centra's; dit zal echter geld kosten, want men moet niet denken, dat die fokkerijen tot een winstgevend bedrijf zullen uitgroeien. Indien er geen tegenslag komt, geen ziekten of sterfgevallen uitbreken, mogen de zelfbesturen blij zijn, als over drie jaren de inkomsten de uitgaven dekken.

Het is echter ook niet om winstbejag te doen. De fokkerij heeft in de veredeling en voortdurende aanvulling van den veestapel een hooger doel.

Al hebben de zelfbesturen bij het oprichten van de fokkerij te *Poeloe-Brayan* natuurlijk in de eerste plaats aan de bevolking gedacht, het is te voorzien, dat niet zij, maar de Bengalees er de eerste vruchten van plukken zal, daar *hij* en *niet* de anak-negri, de zoon van het land, de veeboer bij uitnemendheid is.

Hoe het zij, het is zeer te hopen, dat deze eerste poging op de Buitenbezittingen nog menige slagen en wel dra door meerdere gevolgd zal worden.

Door het vee eerst in Britsch-Indië en daarna bij aankomst te Belawan een serum tegen de pest toe te dienen, het vervolgens 14 dagen in quarantaine te houden, en het daarna voorloopig over te brengen naar tijdelijke loodsen te P. B., tracht men het overbrengen van eenigerlei besmettelijke ziekte tegen te gaan.

Waar, zooals dit uit het bovenstaande blijkt, alle mogelijke voorzorgen voor hygiëne en zindelijkheid genomen zijn, moet de zaak wel groote kans van slagen hebben.

Suriname.

Aan het op 24 April te 's-Gravenhage ontvangen mailverslag betreffende Suriname, wordt het volgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend.

De weersgesteldheid was ongewoon; de overvloedige regens in Maart en April hebben veel schade aan de aardvruchten (cassave, enz.) berokkend. Ook de kleine rijstoogst, die in April en Mei werd verwacht, heeft van den zwaren regenval eenigszins geleden.

Tusschen 26 Maart en 23 April 1918 had geen uitvoer van eenige beteekenis uit de kolonie plaats.

Bij de afzending van het verslag was de toestand ten opzichte van de voedselvoorziening in de kolonie zeer hachelijk. Alleen van maïs was er toen ruime voorraad door den aanvoer van buiten, t.w. 200 ton uit Curaçao op 17 Februari en 400 ton uit Venezuela op 13 April aangevoerd. Ook de eigen aanplant stelde een vrij goeden oogst van dat gewas in uitzicht.

De rijstvoorraad was uitgeput; in Mei zou de kleine oogst binnengehaald worden, die echter onvoldoende is voor de behoefte der geheele bevolking, terwijl eerst in October de groote oogst wordt verwacht. Pogingen zijn aangewend, om 2500 balen rijst uit Noord-Amerika te krijgen; terwijl bij een mogelijk uitvaren van het stoomschip Sitoebondo uit Java vermoedelijk 8000 balen rijst naar Suriname verscheept zullen worden.

Van de in vorige bekendmaking bedoelde gelegenheid, geboden om vrijwillig aan den arbeid te gaan, is praktisch gesproken geen gebruik gemaakt. Het noodige wordt voorbereid voor de toepassing van dwangmaatregelen, als bedoeld in de arbeidsplichtverordening.

* * *

Aan het als altijd zeer interessante jaarverslag van de *Surinaamsche Bank* wordt het volgende ontleend:

Tot voor korten tijd leefde de Koloniale Maatschappij voor het grootste deel van ingevoerde levensmiddelen. Nederland en de Vereenigde Staten van Amerika zorgden voornamelijk voor den aanvoer. De toestand nam daarom een bedenkelijk aanzien, toen het scheepvaartverkeer allengs verminderde en ten slotte vrijwel geheel ophield en daarmede de verbinding met de buitenwereld verbroken werd. De prijzen der levensmiddelen stegen daardoor aanzienlijk.

Door de uitvoerverboden, welke in de Vereenigde Staten en in het naburige Demerary werden uitgevaardigd ontstond bovendien het groote gevaar, dat de in de kolonie aanwezige voorraden weldra niet meer zouden kunnen worden aangevuld en men daardoor zou komen te staan voor een toestand van gebrek. Had de koloniale bevolking zich in vorige tijden behoorlijk op de productie van levensmiddelen toegelegd, waartoe de grond zich zoo uitermate goed leent, dan ware de vrees voor hongersnood buitengesloten geweest. Men zou nu aan den lijve gevoelen de gevolgen van vroeger begane fouten. Gouverneur Staal deed wat hij kon om de bevolking tot aanplant van de benoodigde voedingsgewassen, vooral rijst, aan te sporen. Die pogingen bleven niet zonder succes, maar de resultaten konden niet verhinderen, dat er schaarschte aan levensmiddelen bleef bestaan. Vooral de rijstoogst bleef beneden de verwachting. De gouverneur zag zich dan ook ten slotte, toen overreding niet voldoende resultaat had, genoodzaakt eene verordening te ontwerpen, welke 5 Februari 1918 bij de Koloniale Staten werd ingediend, om arbeidsplicht in te voeren ten behoeve van het aanplanten van voedingsgewassen. Wilden de leegloopers en luiaards niet aan den arbeid, dan zouden zij daartoe onder strafbedreiging moeten kunnen gedwongen worden. Met voldoenden aanplant van rijst en maïs zou het voor 1918 dreigende spook van den honger kunnen worden verdreven.

Naast deze schaarschte van levensmiddelen ondervond de bevolking de gevolgen van de aangezette belastingschroef. Opcenten op de inkomstenbelasting en opcenten op invoerrechten en andere belastingen; eene buitengewone inkomstenbelasting; eene lucifersbelasting; eene belasting op enkele publieke vermakelijkheden, deden de koloniale inkomsten stijgen.

De landbouw gaf in het afgeloopen jaar weder reden tot tevredenheid, voornamelijk wegens de hoogere koffieproductie en de hooge suikerprijzen. Indien niet door de koffieenaasting in Nederland een einde ware gemaakt aan de hooge prijzen, welke voor zoogenaamd vrije koffie waren te bedingen, dan zouden de resultaten bijzonder gunstig zijn geweest, niettegenstaande de geheel onvoldoende scheepsgelegenheid naar Nederland en de hooge vrachten en assurantie-premies.

De cijfers der deposito's bij de Bank en der inlagen bij de Koloniale postspaarbank wijzen op een ontwikkeling van den economischen toestand in gunstige richting.

De bedoelde spaarbankinlagen waren: inlagen 1917 *f* 576,052, 1916 *f* 462,950, terugbetalingen 1917 *f* 438,437, 1916 *f* 428,903.

Een betere bezetting van de wetenschappelijke krachten bij het landbouwproefstation (landbouwscheikundige, entomoloog) doen veel goeds in de toekomst verwachten ten aanzien van de noodige voorlichting van den landbouw.

In dit verband kan ook het door de Surinaamsche landbouwvereeniging opgerichte ,,Surinaamsche Selectiefonds'' genoemd worden, dat de aanstelling beoogt van een persoon, meer speciaal belast met het toezicht op de werkzaamheden ten aanzien van selec-

tie bij koffie en cacao en de veredeling van vruchtboomen.

De kleine landbouw, d.w.z. de cultuur van stapelproducten en ook van de gewone marktproducten door de eigenlijke, zelf arbeidende landbouwers, breidde zich meer uit. Dit was grootendeels het gevolg van de hooge prijzen, die voedingsgewassen op de plaatselijke markt konden verkrijgen. Wellicht brengt de oorlogsnoodzaak de inheemsche bevolking tot den landbouw terug. Dan zou uit het kwaad een groot goed voor de kolonie verkregen zijn. De invloed van een nijveren klein-boerenstand op de economische ontwikkeling kan voor de kolonie niet hoog genoeg aangeslagen worden.

Uit het overzicht omtrent de onderscheidene cultures en industrieën het volgende:

Koffie. De cultuur van Liberia-koffie heeft in het afgeloopen jaar weder zeer bevredigende resultaten opgeleverd, al werd men ook ten aanzien van de prijzen teleurgesteld. Aan het einde van het jaar was nog een belangrijke hoeveelheid koffie in de kolonie aanwezig. De in de kolonie op het einde van 1917 nog onuitgevoerde hoeveelheid koffie werd geschat op 8000 balen.

De uitvoer bedroeg 733.707½ KG., tegen 772.706 KG. in 1916.

Cacao. De verbetering der laatste jaren in deze cultuur blijft aanhouden. In 1917 werd ongeveer evenveel geproduceerd als in het daaraan voorafgaande jaar.

Ook de cacao kon niet profiteeren van de hooge prijzen aan de Amsterdamsche markt.

In doorsnede werd voor een en ander in het afgeloopen jaar een prijs gemaakt, niet onbelangrijk ten achter staande bij 1916.

De uitvoer bedroeg 19.270 balen tegen 20.141 balen in 1916.

Rijst. De productie is in 1917 verre beneden de verwachting gebleven. Niet alleen, dat, door het laat invallen der regens, minder uitgeplant werd, maar ook was de weersgesteldheid aan het einde van den regentijd oorzaak, dat de oogst gedeeltelijk mislukte, terwijl deze bovendien tengevolge van een tekort aan werkkrachten op een aantal perceelen niet op tijd kon worden binnengehaald, waardoor de korrels afvielen.

Daar men voor 1918, wat dit product betreft, vermoedelijk niet meer op het buitenland zou kunnen rekenen, stond eene belangrijke uitbreiding van deze cultuur in de kolonie op het programma. Vermoedelijk is de tijd wellicht niet meer zoo ver af, dat Suriname in haar eigen rijstbehoefte zal voorzien.

Bauxiet. Deze industrie was in het afgeloopen jaar het onderwerp van veelzijdige belangstelling; een aantal Amerikanen bezocht de kolonie, blijkbaar met het doel om de hand te leggen op terreinen van waarde. Of zij veel van hun gading gevonden hebben, is onbekend.

De N. V. Surinaamsche Bauxite Maatschappij zette in 1917 hare werkzaamheden krachtig voort en had tegen het einde van dit jaar ongeveer 350 man in haren dienst, die de voorbereidende werkzaamheden uitvoerden voor de exploitatie der terreinen bij Moengo aan de Cottica.

Het ligt in de bedoeling van de maatschappij om weldra over te gaan tot de uitgifte van de resteerende *f* 750.000 aandeelen, waardoor het geheele kapitaal van *f* 1.000.000 geplaatst zal zijn. Deze uitbreiding van het kapitaal houdt verband met de spoedig te verwachten exploitatie en verscheping van het bauxiet, waartoe besloten is nadat men zich gedurende het afgeloopen jaar door nauwkeurige onderzoekingen overtuigd had, dat de afzettingen zoowel kwantitatief als kwalitatief bevredigend genoemd kunnen worden.

* * *

Onder het hoofd *„Een eeuw geschiedenis"* vertelt *„De West"* van 15 Maart van een overzicht door den adjudant-onderofficier W. Matveld samengesteld betreffende de landmacht in Suriname sedert de teruggave der kolonie door de Engelschen in 1816.

De samensteller verkreeg van den kapitein-commandant toestemming om van de in de archieven berustende gegevens gebruik te maken. Na twee jaren moeitevollen arbeid, heeft hij een merkwaardig geheel samengesteld. De redacteur van *„De West"* heeft met klimmende belangstelling van het manuscript kennis genomen. De schrijver geeft geen dorre opsomming van feiten maar een aaneengeschakeld verhaal, dat soms bepaald boeiend is.

Jammer genoeg — schrijft *De West* — zal het boek waarschijnlijk niet in druk verschijnen. Er zijn een zestal exemplaren van getypt, waarvan een door den kapitein-commandant werd aangeboden aan den gouverneur en twee bestemd zijn voor den Minister. De kapitein deed daarbij het voorstel om het werk voor lands rekening te doen verschijnen. De Gouverneur schijnt daartegen voorshands bezwaar te hebben, omdat hij enkele critische opmerkingen in het boek minder op haar plaats acht in een officieele uitgave.

„De West" meent, dat dit geen overwegend bezwaar oplevert, daar meermalen de regeering werken heeft uitgegeven — zoo bijv. het bekende werk van Dr. Snouck Hurgronje over de Atjehers — met voorbehoud dat zij niet geacht wil worden met elk onderdeel in te stemmen.

Ook wij hopen dat deze arbeid niet in de archieven begraven zal worden. Van dit deel van de koloniale geschiedenis is zeer weinig bekend. In 1900 verscheen het geschrift van F. G. J. Bosschart, *„De Troepenmacht in Suriname"*. Voorts vonden wij in de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië"*, onder het hoofd „krijgsmacht" een kort overzicht van de hand van J. W. van Oorschot.

Voor zooveel ons bekend is dit de geheele literatuur.

* * *

In de Juni-aflevering van *„Onze Missiën in Oosten West-Indië"* geeft F. Morssink, C. P. P. R. een aardige beschrijving van een reis „van Mgr. van Rosmalen over de watervallen naar de Boschnegers", n.l. de Saramacaner negers aan de Marowijne, van welke velen tot het Roomsch Katholiek geloof zijn bekeerd.

Curaçao.

Begrooting voor het Dienstjaar 1919.
Voorloopig Verslag.

Aan de *Amigoe* van 13 April j.l. ontleenen wij:
Het Afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen:

Algemeene beschouwingen.

Algemeen was men van oordeel, dat de ontwerpelijke begrooting, vooral ook in verband beschouwd met de bij de Tweede Kamer ingediende ontwerp begrooting, een van de belangrijkste is, die ooit den Kolonialen Raad hebben bereikt.

In de eerste plaats om de aanzienlijke bedragen, die voor nieuwe maatregelen en werken worden aangevraagd, doch niet minder om het financieele plan, dat in de Memorie van Toelichting ontwikkeld wordt.

Het Bestuur, of liever de Regeering, schijnt zich gouden bergen voor te stellen van de toekomst van Curaçao.

havenverbetering voor Curaçao, Aruba en Bonaire, drinkwatervoorziening voor Willemstad, meteorologisch station voor Curaçao, draadlooze verbinding met St. Martin en daarbij een sanitaire dienst, zooals er misschien in vele groote steden of plaatsen geen gevonden wordt.

Inderdaad — de Afdeelingen gaven dit gereedelijk toe — laat de toekomst zich voor Curaçao in vele opzichten alleszins gunstig aanzien. De terstond na het intreden van den wereldvrede te verwachten uitvoer op groote schaal van de phosphorzure kalk uit Curaçao en het bedrijf van de Petroleumraffinaderij te Willemstad kunnen zeer zeker factoren blijken van op het oogenblik nog onberekenbaren invloed op den economischen toestand.

Uit het oog dient evenwel niet verloren, dat de beide genoemde bronnen van welvaart toch altijd van eenigszins onzekeren aard zijn.

De mijnen van Santa Barbara zijn — hoe rijk ook — niet onuitputtelijk. Vroeg of laat komt er een einde aan dit bedrijf. De Curaçaosche Petroleum Maatschappij is voor haar grondstof afhankelijk van landen, waar de verschillende politieke partijen zich periodiek met de wapens in de hand de bestuursmacht betwisten. Men weet nog niet welken invloed deze omstandigheid op de ontwikkeling van het petroleumbedrijf zal uitoefenen.

De afdeelingen meenden dan ook, hoe gaarne zij ook het optimisme van de Regeering ten aanzien van Curaçao zouden deelen, tot ingetogenheid te moeten raden, waar het geldt maatregelen van verstrekkende beteekenis. Hoe hooger de verwachtingen gespannen worden, des te grievender zijn eventueele teleurstellingen.

Ook van de geregelde verbetering van de strooheden nijverheid, van verbetering en uitbreiding van de aloëcultuur op Aruba en Bonaire en van de katoencultuur op de Bovenwindsche eilanden, verwachten verschillende leden eenige verbetering van den economischen toestand.

Aan den anderen kant wordt niet zonder bezorgdheid opgemerkt, dat in den laatsten tijd, niettegenstaande de werkgelegenheid in overvloed en loonen als nooit te voren, verscheidene honderdtallen arbeiders van Curaçao naar Cuba emigreeren, waar de loonen bijzonder hoog schijnen te zijn.

Wat den loonstandaard betreft kan Curaçao met het rijke suikerland Cuba niet wedijveren en menig bedrijf heeft van het geconstateerde begin van emigratie reeds nadeel ondervonden.

De ontwikkeling van een financiëel plan voor de Koloniale financiën hadden verscheidene leden, die de lijdensgeschiedenis van het Surinaamsche plan-Idenburg nog versch in het geheugen hebben, met gemengde gevoelens begroet. Niet dat zij niet van ganscher harte er toe zouden willen medewerken, om, zooals de Memorie van Toelichting dat zegt,

„door gepaste zuinigheid en door uitbreiding der middelen op den gewonen dienst" zoo spoedig mogelijk tot geldelijke onafhankelijkheid van de Kolonie te geraken, maar omdat juist het streven van den Raad naar gepaste zuinigheid bij Bestuur en Regeering steeds zoo weinig waardeering heeft gevonden.

Als het ware stelselmatig worden alle posten, die door den Raad van de begrooting worden afgevoerd, er door de Regeering wederom op gebracht.

Het ontwerp in zijn onderdeelen beschouwende, had het vele leden in de eersfe plaats getroffen, dat de uitgaven van den geneeskundigen dienst zich zoo snel en zoo sterk hebben uitgezet.

In het leven geroepen, vooral naar aanleiding van het geschrijf over het teveel voorkomen van geslachtsziekten onder de bevolking, grijpt de Openbare Gezondheidsdienst om zich heen op een wijze en in een tempo, die door al wie behalve op sanitaire ook op andere belangen het oog gericht moeten houden, kwalijk kunnen worden goedgekeurd.

Met verschillende maatregelen en plannen van dat Departement gaat de raad, zooals reeds gebleken is, volkomen accoord of laat zich leiden door het oordeel van den deskundigen leider van het genoemde departement.

Maar beslist, zoo meenden verscheidene leden, behoort stelling genomen te worden tegen den geest, die van het Departement schijnt uit te gaan om, zonder te letten op de uitgaven, aan het hervormen te gaan.

Gevraagd werd waarom in dezen duren tijd tot den bouw van barakken is besloten ter vervanging van de gebouwen op het etablissement Beekenburg.

Zijn die gebouwen, of de plaats waar ze staan, op eenmaal zoo onbruikbaar of ongeschikt gebleken, dat terstond, ongeacht de kosten, tot deze hervorming moest worden besloten? De Koloniale Raad weet niets van de redenen, die tot deze beslissing hebben geleid, is er niet in gekend geworden, maar naar buiten is, voor zoover men weet, niets gebleken wat de groote uitgaven kan rechtvaardigen. En het is nog de vraag of men er gedurende den oorlog in zal kunnen slagen de noodige materialen te bekomen om het werk ten einde te kunnen brengen. Een weinig minder voortvarendheid, die ten deze misschien toch niet tot het doel zal leiden, zou de schatkist waarschijnlijk duizenden hebben bespaard.

Het ontwerp op begraafplaatsen en begrafenissen, (waarvan het Voorloopig Verslag kort na dit verslag zal verschijnen) achtte men ook al een bewijs, dat, zonder noodzaak en zonder met de plaatselijke omstandigheden genoeg rekening te houden, tot hervorming wordt overgegaan.

Eenige leden vroegen dan ook of de hygiënische toestanden van Curaçao onder de vroegere regeling zooveel te wenschen overlieten, dat een zoo ingrijpende en kostbare hervorming geboden was. Deze leden waren steeds onder den indruk geweest, dat de sterftecijfers van Curaçao over het algemeen een zeer goed figuur maakten en dat voor de jaren, die misschien ongunstig afsteken bij den algemeenen regel, de oorzaak van de groote sterfte als het ware met den vinger aan te wijzen valt; ondervoeding tengevolge van ongunstige economische omstandigheden. Gaarne zouden deze leden dan ook van het Bestuur willen vernemen hoe onze sterftecijfers zich tot die van enkele andere plaatsen verhouden en verder of er op Curaçao bepaalde ziekten voorkomen, die op slechte hygiënische toestanden wijzen.

Bij Openbare Werken achtte men in de eerste plaats een woord van hulde aan den kundigen leider van het Departement, den ingenieur Van der Breggen, hier op zijn plaats voor de doortastende wijze, waarop hij, trots de vele moeilijkheden, die zich voorgedaan hebben, het werk der verbreeding en uitdieping van den havenmond van Willemstad tot een goed einde heeft weten te brengen.

De groote uitgaven aan de verbetering der haven van Willemstad ten koste gebracht en nog te brengen, zullen, daar twijfelde men niet aan, zoowel direct als indirect de renten ruimschoots opbrengen.

Minder optimistisch dachten verscheidene leden over de verbetering van de Paardenbaai te Aruba.

Waren uit den boezem van den Raad reeds meermalen stemmen opgegaan voor de verbetering van gemelde baai, zulk een groot werk als thans in het voornemen schijnt te liggen had, volgens die leden, zeker niet in de bedoeling gelegen. Gaarne ontvingen zij eenige nadere inlichtingen omtrent de plannen van het Bestuur ten aanzien van dit werk.

Eenige andere leden achtten de ter uitvoering van het werk noodig geoordeelde som van ƒ 354.000 ten volle gerechtvaardigd.

Nogmaals werd gewezen op de ongunstige cijfers van de budgetten van de Bovenwindsche eilanden. En die cijfers zullen nog veel ongunstiger worden, als de nieuwe plannen ten aanzien van de rechtspraak, havenverbetering van St. Martin, draadloos station, stoomverbinding, tot uitvoering komen.

Men wees er op, dat de kleine groep draagkrachtigen op het eiland Curaçao op den duur niet in staat zal zijn om de lasten van die eilanden te dragen.

Tarwe en Mais.

Onder dit hoofd meldt de *Curaçaosche Crt.* van 12 April j.l.:

Naar aanleiding van de in de laatste dagen veel vernomen bewering, dat het Gouvernement groote winsten maakt op het tarwemeel, dat aan de bakkers en baksters wordt verstrekt, hebben wij ons ter bevoegder plaatse om inlichtingen vervoegd.

Uit de ons welwillend verstrekte inlichtingen is ons gebleken, dat het Gouvernement in den beginne wel eenige winst gemaakt heeft op het tarwemeel dat het bij partijen van 5 zakken aan de handelaars leverde, door dezen in het klein aan het volk te worden verkocht. De prijzen moesten n.l. zóó bepaald worden, dat de kooplieden, die nog tarwemeel in voorraad hadden, niet op het artikel zouden behoeven te verliezen.

Sinds eenigen tijd echter is er geen sprake van winst meer voor het Gouvernement maar lijdt het zelfs verlies. Het Venezuelaansch tarwemeel, waarvan het Gouvernement eene proefbestelling heeft gedaan, is zoo duur uitgekomen, dat het groote verlies, dat bij de distributie daarvan geleden wordt, bij lange na niet goed gemaakt wordt door de zeer matige winst, welke op het Amerikaansch tarwemeel gemaakt wordt.

Omtrent de maïs, het volksvoedsel bij uitnemendheid, deelde onze zegsman ons mede, dat dank zij een paar gelukkige contracten door het Bestuur gesloten, er voorloopig, niettegenstaande de groote prijsstijging in de landen van herkomst, geen vrees behoeft te bestaan, dat de prijs van dit volksvoedsel in den eersten tijd hier te zeer naar boven zal gaan.

Curaçaosche Hypotheekbank.

Hierover schrijft hetzelfde blad:

In de gewone jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders in de Curaçaosche Hypotheekbank, onder voorzitterschap van den heer H. Statius Muller gehouden, werd de balans en winst- en verliesrekening over het afgeloopen jaar goedgekeurd en de winst op ƒ 28,124,09 vastgesteld. Besloten werd daarvan ƒ 40,000, — zijnde ƒ 500, — per aandeel, uit te keeren en het saldo op nieuwe rekening over te brengen.

Als bestuursleden werden de heeren Elias Penso Delvalle en C. S. Gorsira J. P. Ez, die aan de beurt van aftreding waren, herkozen. Als plaatsvervangende leden werden herkozen de heeren R. S. de Lannoy en S. M. L. Maduro.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Werkprogram voor den Volksraad. Als zoodanig wordt voorgesteld: Reorganisatie van het gouvernement, met het doel om tot zelfregeering te komen en met Nederland een Statenbond te vormen; bevordering van een betere opvoeding, een algemeene welvaartspolitiek, verbetering van den gezondheidstoestand, bevordering van de Inlandsche industrie, waarborgen voor een gelijke rechtspraak, bevordering van de verdediging van Ned.-Indië, spoedige exploitatie van de natuurlijke bronnen, volkomen scheiding van Kerk en Staat. Alzoo de *Darmo Kondo*.

Een nieuw orgaan. Den 1en Maart j.l. zou volgens de *Kaoem-Moeda*, een Maleisch sociaal-democratisch weekblad verschijnen, onder leiding van den heer A. Baars. Verschillende Inlandsche partijgenooten zegden hun medewerking toe. Herhaaldelijk drongen de leden op goede socialistische schriftelijke propaganda aan. Wij zijn haast zoo ver, neemt de *Kaoem-Moeda* uit het *Vrije Woord* over: *Soeara Merdika* ging dood. *Soeara Rajat* zal leven.

Een ordonnantie. De *Sinar Sumatra* vernam, dat in bewerking is een ordonnantie betreffende de verplichtingen van den werknemer. De cultuurmaatschappijen worden daarbij tegenover de contractanten of hun weduwen, indien een ongeval den dood tengevolge heeft, verplicht gesteld om de geldelijke gevolgen te dragen, te weten negenmaal het jaarloon. Bij blijvende onbekwaamheid is een uitkeering verschuldigd van twaalfmaal het jaarloon.

Een nieuwe organisatie. De *Kaoem-Moeda* neemt uit *Het Indische Volk* een artikel over van den heer A. Mühlenfeld, betreffende de samensmelting van een aantal Inlandsche vakvereenigingen tot een groote organisatie onder leiding van den journalist *Darma Koesoema*. Deze nieuwe organisatie, waarvan de centrale leiding te Bandong gevestigd is, heet *Perserikatan Penggawai Boemi Poetra dan Tani*, hetgeen beteekent: Vereeniging van Inlandsche beambten en landbouwers, een naam waartegen echter al spoedig bedenking rees, omdat daaruit niet blijkt, dat er ook vooral arbeiders in vereenigd zijn. Een zuiver loonarbeidersorganisatie is het niet. Zij stelt zich ook ten doen de belangen der Inlandsche grondbezitters te behartigen tegenover de suikerfabrikanten, zoo zij daaraan grond verhuren.

Javaansch Nationalisme. *Poerwodihardjo*, zich noemende officier T. K. N. *(Tentara Kandjeng Nabi)* de vereeniging, die onder Inlanders en Arabieren te Soerabaja is opgericht, om naar aanleiding van het beleedigend geschrijf over Mohamed in de *Djawi Hisworo* — zie het vorige weekoverzicht — den schrijver te doen vervolgen en den Mohammedaanschen godsdienst hoog in eere te houden, enz. komt in een „Ingezonden stuk" in de *Darmo Kondo* fel op tegen het Javaansche nationalisme, dat nu door andere partijen wordt aangewend om de gemoederen te kalmeeren niet alleen, maar ook om te waarschuwen tegen het fanatisme, dat ongetwijfeld door de T. K. N. wordt opgewekt, en alzoo verderfelijk zal zijn voor het welzijn van het Javaansche volk. Eerst — zoo schrijft hij — was ik blijde, toen ik dien naam J. N. (Javaansch Nationalisme) las, maar het geschrijf lezende, dat daarover in verschillende Maleische bladen ten beste werd gegeven, heeft mij hartzeer aangedaan. Ik ben tot de overtuiging gekomen, dat J. N. geen beweging is van Javanen of Indiërs in het algemeen. Feitelijk is het een komediespel, een schijnvertooning, welke gegeven wordt door een klas-

se van machthebbenden en bezitters, die den Javaan haten. Het ,,Javaansch Nationalisme'', hoe mooi ook in naam, is een vergif, dat het Indische volk wordt toegediend, om het weerloos te maken en het zijn eensgezindheid te doen verliezen. Komt, Javanen — zoo roept hij verder uit — wordt wakker! Voelt ge niet, dat er vele van die komedievertooningen zijn, die o zoo schoon lijken, maar feitelijk een gif en een gevaar zijn? Driehonderd jaren lang heeft het Javaansche en het Indische volk geleefd in een wereld, waarin het misleid en bedrogen werd. Met oogen in het hoofd, heeft het toch niet gezien. Tientallen van Javanen, ja honderden, zijn als werktuigen gebruikt om hun eigen ras onschadelijk te maken, zoodat het niet meer den naam van natie dragen kan. En nu komt men op eens met het ,,Javaansch Nationalisme'' aandragen, nu de godsdienst ons bij elkaar wil houden. Voorwaar, Indië is het land der komedievertooningen!

Schrijver eindigt met nogmaals te waarschuwen tegen J. N., daar het verdeeldheid onder de inlanders zal veroorzaken; legt de goede bedoeling van de T: K. N. uit, die den godsdienst hoog houdt, zijnde het eenige bindmiddel, dat in deze tijden en onder de omstandigheden, waarin het Javaansche volk nu leeft, de Inlanders bij elkaar kan houden.

Een Lansbreker voor de Chineezen. In de *Darmo Kondo* wordt uit de *Tjahaja Hindia* een artikel overgenomen, waarin de schrijver de verdeeldheid betreurt, die tusschen Inlanders en Chineezen bestaat. De Inlanders zien in de Chineezen brutale indringers, gewetenlooze uitzuigers, enz. Deze opvatting betreurende, meent de schrijver, dat het beter was om met de Chineezen samen te gaan in de pogingen om Ned.-Indië en het Indische volk tot ontwikkeling te brengen. Hij roemt de spaarzaamheid, de werkkracht en energie van de Chineezen, waaraan de Inlanders eerder een voorbeeld mogen nemen. En wat het uitzuigen betreft, daaraan maken zich niet alle Chineezen schuldig. En doen Europeanen en Arabieren dit niet? zoo vraagt schrijver.

Een ,,Treurmare''. *Si Bodo* (de onwetende) noemt in de *Sinar Djawa*, het bericht, dat *Tjokroaminoto* zijne benoeming tot lid in den Volksraad heeft aangenomen, een treurmare, voor Kromo een droevige tijding. Hij zal daar toch, naar de meening van *Si Bodo*, een stroopop wezen; niet opgewassen zijn tegen den invloed van mannen als *Birnie* en *Koning* en zoovele andere kapitalisten, die zich niet aan hem zullen storen. Wel zegt Abdoel Moeis, dat Tjokroaminoto in den Volksraad de stem van den specialist zal kunnen doen hooren, maar dit is niet waar — meent *Si Bodo*. Wat stoort men zich aan de stem van specialisten! Zijn er niet onder de ambtenaren kundige personen geweest, die een studie van den Inlander en van zijne nooden en behoeften gemaakt hebben, daarvan goed op de hoogte waren en daaraan bekendheid gegeven hebben? Bekend is het ook, dat de heer Oostmeier veel over den toestand van Kromo geschreven heeft. En wat hebben Brooshooft en van Deventer al niet over den Inlander, zijne nooden en behoeften geschreven! Wat heeft dat alles voor den vooruitgang van Ned.-Indië geholpen? Wat tot nu toe in het belang van den inlander gedaan is, kan z.i. ,,gerust zonder eenig gewetensbezwaar in den modder der schurftigheid'' geworpen worden! *Si Bodo* maakt slechts één uitzondering: het onderwijs. Daarvoor zegt hij der Regeering dank. Maar daarom kunnen de Inlanders z.i.nu dan ook een oordeel uitspreken over hetgeen goed en slecht is.

Si Bodo hoopt, dat Tjokroaminoto maar éene zitting zal bijwonen om daarin over den slechten toestand van Indië te spreken en daarna zijn ontslag zal nemen. Wat mannen als Brooshooft en van Deventer niet tot stand hebben kunnen brengen, zal Tjokroaminoto z.i. toch ook niet gedaan kunnen krijgen.

Centrale Javanen-Vereeniging. Op voorstel van de vereeniging *Wedigo Poestoko* is te Solo opgericht ,,de Centraal Javaansche Vereeniging'' ten doel hebbende de kennis van de Javaansche taal, haar letterschrift en literatuur te bevorderen, tot recht verstand van hunne rechten en verplichtingen. Het plan bestond om gelijktijdig met de opening van den Volksraad, een congres te houden, dat door de leden van dien raad zoude kunnen worden bijgewoond en waarbij verschillende wajangvertooningen te geven *(Darmo Kondo)*.

De Reden. In de *Pewarta Deli* wordt het door *Beuchamp* betreurd, dat Europeanen en Inlanders het maar niet eens met elkaar kunnen zijn. De geringe ontwikkeling van de Inlanders schrijft hij toe aan het onvoldoende onderwijs, dat zij gekregen hebben en zulks niettegenstaande zij toch reeds 300 jaren lang onder Hollandsch bestuur gestaan hebben. Met het heffen van verschillende zware belastingen werd in al dien tijd steeds voortgegaan. Zoo het geld van die belastingen niet voor Indië besteed werd, dan heeft men Indië daarmede te kort gedaan. Had men van den beginne deze baten en lasten tusschen Holland en Indië verdeeld, dan zouden de Inlanders reeds lang een menschwaardig bestaan verkregen hebben.

De a.s. strijd om het bestaan. In de *Sinar Djawa* lezen wij een artikel van *Djoopranoto* onder dezen titel. Daarin doet hij uitkomen, dat het socialisme meer en meer onder de Inlanders toeneemt. Hij acht 't daarom noodig, dat de Regeering intijds zorg draagt, dat de Inlanders naar het veld der industrie gedreven worden. Indien zij het niet gedaan kan krijgen, dat de kapitalisten in Holland en Ned.-Indië daartoe hulp verleenen, dan moet zij den moed hebben zelf daarvoor het een of ander te doen, hetzij door leeningen te sluiten, dan wel de schatkist open te stellen, waarin stellig een groot saldo aanwezig is. Wanneer hiermede het doel nog niet bereikt kan worden, dan moet zij maar met ijzeren hand de industrie van de particulieren afnemen en die monopoliseeren. In de eerste plaats komt daarvoor, volgens schrijver, de suikerindustrie in aanmerking, waarmede de partikulieren zooveel schatten verdienen, waarvan Indië in het geheel niet profiteert, omdat de Europeanen, rijk geworden, naar Holland vertrekken. De Regeering doet wel haar best om door evolutie en ethische politiek de kloof te overbruggen tusschen de werknemers en werkgevers, maar deze lachen er om en houden hun schatten vast. *Djoopranoto* dringt voorts aan op: ,,onderwijs, onderwijs en nogmaals onderwijs.'' Hij zou willen, dat elke fabriek binnen haar gebied minstens één school opende; volgens zijne berekening zouden er dan terstond 200 scholen bijkomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Japanners op Sumatra en Celebes. Nu de uitbreiding van Japansche plantages in de Straits gedurende den oorlog niet meer mogelijk is, schijnt naar *The Japan Chronicle* beweert, alzoo de Perniagan, de aandacht van Japansche kapitalisten op Sumatra gevestigd te zijn. Het blad vernam, dat Japanners reeds voor een 10 millioen yen in N. O. I. ondernemingen gestoken hebben. Kort geleden werd opgericht de *Sumatra Gomu Tohushoku Kabushiki Kaisha*" om er den aanplant van koffie, cacao en rubber te bevorderen. Het daartoe benoodigde kapitaal bedraagt 2 millioen yen en is verdeeld in 40.000 aandeelen.

De *Straits Times* en *Het Nieuws van den Dag in N.-I.* vestigen de aandacht op een geheimzinnige Japansche kolonie in Celebes van graaf Otani. ,,Met de kolonisatie van Otani moet men voorzichtig zijn'', zoo waarschuwt laatstgenoemd blad.

Gelijke rechten. De *Djawa Tengah* geeft een vertaling van een artikel van Mr. G e r k e in *De Taak* over de ,,politiek door Nederland gevolgd tegenover de Chineezen'', en waarop de *Sin Po* het volgende aanteekende: Zoo niet in 1918, dan toch in 1919 moeten aan de Chineezen, onverschillig of zij in Indië geboren, dan wel van elders afkomstig zijn, dezelfde rechten als aan de Japanners gegeven worden, opdat zij dit als een welwillendheid van onzen kant zullen beschouwen, en niet later door dwang zullen trachten te verkrijgen, middels een nationale conventie.

Vrees voor Voedselschaarschte. De *Perniagan* deelt mede, dat de *Centrale Sarekat Islam* te Soerabaja een telegram gezonden heeft aan den Gouverneur-Generaal, naar aanleiding van de voedselschaarschte en verband houdende met het in beslagnemen van Hollandsche schepen door de Entente, waardoor toezending van rijst uit andere streken wordt bemoeilijkt. Het telegram houdt in het verzoek om alle rijst en padi en alles wat aan voedsel van buiten alsnog mocht worden ingevoerd, in beslag te nemen om aan de Inlandsche bevolking voor een behoorlijken prijs te verkoopen, onder toezicht van het bestuur. Voorts om te beginnen met 1919 de rietaanplantingen met minstens 50 pCt. te verminderen, de daardoor vrijkomende gronden te doen beplanten met voedingsgewassen door het bestuur zelf. Verder om bosschen, weiden en andere onbenutte gronden in ontginning te brengen voor de beplanting met voedingsgewassen. Ten slotte om geduld uit te oefenen ten opzichte van den Inlander, die zijn belasting niet op tijd betalen kan, zijn voorschot voor woningverbetering en andere schulden aan dessa- en afdeelingsbanken enz. enz., daar hij het geld thans dringend noodig heeft voor voorziening in levensonderhoud. Dit request is opgemaakt in overeenstemming met de gevoelens van 33 locale *S. I.-vereenigingen*, de *I. S. D. V.*, *Insulinde*, den Javaanschen *Pandhuisbond* en andere Inlandsche vereenigingen. In het request werd nog vermeld, dat drie S. I. leden bij Zijne Excellentie op audientie zouden komen.

Onbillijkheden. *S.* schrijft in de *Djawa Tengah* dat het onbillijk is om nu, sedert de landrenteregeling van 1907 van *alle* gronden landrente te heffen, dus ook van erven. Vroeger werd van erven, kleiner dan ¼ bouw, van de Inlanders geen belasting getrokken, omdat zij, volgens den schrijver de ,,Boemi Poetra'' waren, d.w.z. de rechthebbenden op den grond, en in art. 74 van het Regeerings-reglement van 1830 alleen van de gronden door de Inlanders ,,bewerkt'', niet ,,bewoond'', als aan den Staat behoorende, wordt gesproken. Zijn de Inlanders dan geen ,,boemipoetra'' meer? vraagt schrijver.

Hij wijst op een andere onbillijkheid De ,,Pasarbelasting'' werd vroeger, zooals hij beweert, ingetrokken en vervangen door de bedrijfsbelasting. Wat gebeurt er nu? zoo vraagt hij. De bedrijfsbelasting wordt gehandhaafd en de Gewestelijke Raden voeren opnieuw een Pasarbelasting in, die alles behalve licht is.

Vroeger toen de pandhuispacht nog bestond — al-

zoo de *Warna Warta* — meende de Regeering, dat de Inlandsche bevolking door te hooge renteheffingen werd uitgezogen. Noodig was het de pandhuizen in eigen beheer te nemen om de rente te verminderen. Wat is er nu gebeurd? vraagt ook deze schrijver. Reeds sedert jaren zijn de pandhuizen in eigen beheer genomen en nog zijn de hooge renten gehandhaafd. De schrijver laakt het ook in de Regeering, dat zij nog steeds opium verkoopt en het licentiestelsel toepast, om zoogenaamd het opiumverbruik te doen verminderen. Feitelijk wordt er mede geknoeid. De verbruikers toch vragen licenties aan voor veel meer dan zij geregeld noodig hebben en het meerdere wordt verkocht tegen hooge prijzen aan gebruikers, die van andere plaatsen komen en niet van een licentie voorzien zijn. Ten slotte zegt hij: Regeering, gij zijt toch een christelijke en zedelijke Regeering, waarom, waarom dan toch verkoopt gij opium?

Naar aanleiding van de bekroning der prijsvraag, door de Commissie voor de Volkslectuur uitgeschreven over de beste wijze om het opiumgevaar te bezweren, zegt *Si Miskin* in de *Tjahaja Timor*, dat dit gevaar niet bezworen kan worden, zoolang de Regeering nog opium verkoopt. Sloopt de opiumfabriek, sluit alle verkoopplaatsen en verbiedt allen invoer. Ziedaar wat alleen vermag het gevaar te bezweren.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

't Koloniaal congres te Lyon.

Tijdens de jaarmarkt te Lyon is daar op 14, 15 en 16 Maart een belangrijk congres gehouden, door de Association coloniale de Lyon georganiseerd en door den oud-minister van voorzieningen Maurice Long gepresideerd. 't Behandelde 't vervoer te water en te land en den afzet van de koloniale voortbrengselen.

Aan de schitterende openingsrede van den president kunnen wij slechts een klein deel ontleenen. De vorming van een koloniale handelsmarine is, zeide hij, reeds lang geleden gevraagd, lang zelfs vóór den oorlog. Er bestaat ook al een decreet van 21 December 1911 dat een regeling ertoe wilde voorbereiden. Maar de toestand van de handelsvloot van Frankrijk en zelfs van de geheele wereld was toen zóó dat slechts na vrij langen tijd een nuttige uitwerking van dit decreet kan worden verwacht. De oorlog is een nieuwe stoot aan de beweging komen geven, de behoefte wordt nu algemeen gevoeld om met behulp van 't koloniale kapitaal een koloniale handelsvloot te bouwen, bestemd om in de eerste plaats in de transportbehoeften der kolonie en de omliggende landen te voorzien.

Die beweging heeft reeds tot resultaten geleid in die koloniën, welke hiertoe financieel en materieel in staat waren. Indochina maakt zich een eigen vloot. West Afrika en Madagascar hebben besloten 't voorbeeld te volgen.

Maar 't uitwerken van de gedachte in een grootsche verwezenlijking zal eerst na den oorlog kunnen geschieden. 't Is nu tijd om te overwegen hoe de uitvoering dan zal moeten plaats vinden. Hierover heeft 't congres zijn gedachten te laten gaan. De heer Long liet overigens niet na zelf eenige gedachten aan te geven, maar wij meenen beter te doen door eenige zienswijze te ontleenen aan 't rapport van den heer M. Rondet Saint, dat speciaal aan het vervoer over zee gewijd was, dan die van den voorzitter weer te geven. Na een overzicht van de geschiedenis van de verbinding over zee tusschen 't moederland en zijn koloniën, komt 't rapport tot de onderscheiding van den dienst tusschen Frankrijk aan alle landen over zee, en dien van Frankrijk met zijn eigen koloniën, waarbij dan als derde groep het vervoer in de koloniale wateren zelf te stellen is.

De mail-lijnen, die in internationale mededinging, in den algemeenen werelddienst voorzien. Hiertoe behoorden de bestaande lijnen naar West-Afrika tot Dakar naar Zuid Amerika; die naar Indochina en verder naar 't verre Oosten; die naar den Indischen Oceaan, den Stillen Oceaan en Australië. Voor deze lijnen moet uitgemaakt worden of men ze voor den internationalen dienst wil bestemmen, of wel er koloniale lijnen van wil maken. Er moet niet op twee gedachten gehinkt worden. Een intern. lijn moet op de concurrentie met andere landen berekend zijn en daartoe mag de speciale koloniale dienst haar niet aan banden leggen.

De eigenlijke koloniale mailbooten moeten ingericht zijn naar de bijzondere eischen die hun dienst stelt. Voor 't personenvervoer geeft de vloot der United fruit Cy. het ware type.

Frankrijk is lang blijven hechten aan de flinke stevige schepen, die lang meegaan. Dat is een dwaling geweest. 't Beste schip raakt gauw uit de mode en dan moet 't als passagierschip buiten gebruik worden gesteld. De United fruit stelt de termijn van afschrijvingen op 15 jaren, de schepen worden dan omgebouwd voor andere doeleinden of verkocht aan andere maatschappijen, die zich met minder hooge eischen tevreden kunnen stellen. Op die wijze alleen kan de vloot up to date blijven.

De Fr. booten nemen nog een postbeambte mee om de mails te verzorgen. Rondet Saint acht dit overbodig. Hij wijst op de afschaffing ervan in alle andere landen.

Groote stoomvaartlijnen hebben takken naar verschillende koloniën. Zoo zijn er annexes Antillen-Guyana; Colombo-Fr. Indië; Saigon-Indochina. Deze diensten moeten blijven bestaan met speciaal daarvoor ingerichte booten. Hiervoor zijn tweederangs schepen te gebruiken, hetgeen echter niet is op te vatten dat 't voorwereldlijke modellen mogen worden of dat 't er voor 't gemak en de doelmatigheid zoo erg niet op aankomt. Bij de exploitatie moet 't algemeen belang meer 't belang der maatschappij gaan overheerschen dan tot nu toe 't geval is geweest.

Bij alle maildiensten is overigens rekening te houden en samenwerking te zoeken met vreemde diensten, wanneer dit aan de vlugge bediening ten goede komt.

Ten onrechte is aan de Fr. scheepskapiteins een voorschrift gesteld voor de vaartsnelheid. Volgens den rapporteur moeten de tijdstippen van aankomst en vertrek worden aangegeven op de vastgestelde havens, zooals dit te land voor de spoorwegen geschiedt en zooals 't door de Duitschers, Engelschen en Amerikanen ook voor de zeevaart al gedaan wordt.

Alvorens tot zijn beschouwingen over 't vervoer van handelswaren te komen, zet 't rapport eerst breed uiteen dat Fr. door gebrek aan inzicht en geestkracht dit transport van zijn koloniale voortbrengselen vrijwel geheel aan schepen van vreemde mogendheden heeft overgelaten, met 't gevolg dat de waren in overgroot aantal ook op vreemde markten kwamen. Komt hierin geen volslagen ommekeer dan zal 't doel niet kunnen worden bereikt om Fr. zooveel doenlijk onafhankelijk te maken van 't buitenland, door de koloniën te maken tot leverancier van de grondstoffen voor 't moederland. Een Fr. handelsvloot moet de geregelde overtocht van 't Fr. moederland met 't Frankrijk van overzee verzekeren. Wat in dit opzicht bestaan heeft, bleef heel ver beneden 't noodige, de oorlog heeft hetgeen bestond nog meerendeels vernietigd. De Fr. tonnenmaat wordt geleidelijk tot nul gebracht. Voor 't herstel zullen alle krachten moeten samenwerken. De aanbouw en mededinging moet vrij zijn.

Behalve schepen voor algemeen gebruik zijn er noodig, die een bepaalde lading krijgen. Elk schip kan niet met steenkolen, hout, a.a.z. beladen worden. Wil Fr. voor verschillende speciale transporten weer niet op 't buitenland zijn aangewezen, dan moeten ondernemende mannen deze zaak durven aanpakken. 't Geldt voor 't hout van West-Afrika, voor rijst, die nog de moeilijkheid oplevert van slechts in bepaalde seizoenen vervoerd te moeten worden. De groothandelaars kunnen wellicht eigen schepen in de vaart brengen, die in andere tijden van 't jaar toch een nuttig en winstgevend gebruik vinden.

Bij 't advies dat men vrij moet laten bouwen, behoort ook een aanwijzing hoe dan kan worden gebouwd. Gelukkig wordt er reeds door velen aandacht aan geschonken. Uit de boven aangehaalde rede van den heer Long is b.v. reeds bekend dat eenige kolonies 't vraagstuk reeds in practische uitvoering brengen, voor den koloniën vaart in engeren zin. Wordt deze op andere naburige landen gericht dan behoeft dit geen afbreuk te doen aan den uitvoer naar 't moederland.

Men kan 't betreuren dat Fr. niet in staat is alle schepen te bouwen, die de koloniën noodig hebben, maar 't is toch beter dat in den vreemde gebouwde schepen onder Fr. vlag zullen varen, dan dat zij in 't geheel niet zullen varen. Nu er gebrek aan scheepsruimte dreigt, is 't momenteel zelfs van veel belang, dat de koloniën zich hiervoor tot 't buitenland wenden. Andere natiën die hun nijverheid en handel vooruit willen helpen doen dit overigens ook, hetgeen niet wegneemt dat 't gewenscht is dat de koloniën op 't bouwen van eigen schepen bedacht moeten worden. Elke kolonie moet vrijheid krijgen haar handelsvloot naar eigen inzicht in te richten en te reglementeeren.

Voor den aanbouw in Europa zal de nu opgewekte energie na den oorlog tot haar recht moeten komen, waartoe 't Fr. kapitaal zich voor de zaak moet gaan interesseeren. Ook hierbij zal van buitenlandsche werven gaarne gebruik worden gemaakt.

Behalve deze vele kwestiën, die na den oorlog om oplossing zullen vragen, dringen zich, alleen al voor dit onderwerp, nog tal van andere op. Zoo ter zake van 't personeel, Fr. of inlandsch, van de bemoeienis van 't moederland, dan wel 't vrijlaten van elke kolonie in tal van opzichten, en voor zoover de koloniën vrij gelaten worden, haar onderlinge verhouding.

Te Lyon in 't congres tot 't uitspreken van wenschen gekomen, die eigenlijk nog geen conclusiën zijn, maar de noodzakelijkheid uitspraken van de vraagstukken in studie te nemen om tot practische resultaten te kunnen komen. Zoolang de Fr. tonnenmaat onvoldoende is, moet 't wel van vreemde schepen gebruik maken, maar 't streven moet zijn dit zoodra mogelijk onnoodig te maken.

Gibraltar.

Sir Harry Johnston, de Engelsche koloniale politikus, doet in de „Daily Chronicle” het voorstel, dat de Engelschen Gibraltar aan Spanje zullen teruggeven. Het bezit van Gibraltar zou, ingevolge den grooten vooruitgang op het gebied der artillerie, voor Engeland toch onhoudbaar zijn in geval van een oorlog met Spanje. Voor het afstaan van Gibraltar aan Spanje zou Engeland echter Tandzjer of Centa in Marokko in plaats moeten krijgen, bij voorkeur echter Tandzjer, omdat dit bestemd is een bruggehoofd te worden en het begin van den Afrikaanschen transcontinentalen spoorweg, die Londen met Kaapstad verbindt over Spaansch en Fransch Marokko, den Franschen trans-Saharaspoorweg en de overige lijnen, die reeds door de Engelsche, Duitsche, Fransche, Belgische en de Portugeesche regeering en de regeering van de Zuid-Afrikaansche Unie aangelegd zijn. Sir Harry neemt aan, dat Frankrijk zijn aandeel in Tandzjer om vele redenen op zal willen geven. Engeland zou in Tandzjer niet slechts een veiligen haven voor de Engelsche scheepvaart aan den ingang van de zeestraat krijgen, maar ook een strategische stelling van bijzonder gewicht in de toekomst.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Billiton en de Billiton-Maatschappij.

Bij M. Nijhoff te 's-Hage verscheen een geïllustreerd boekwerk, getiteld: De ontwikkeling van het eiland Billiton en van de Billiton-Maatschappij, door J. C. Mollema, Oud-Luit. ter Zee, Administrateur bij de B.-Mij.

Allereerst geeft de heer Mollema een korte beschrijving van het eiland Billiton (aardrijkskunde, flora, fauna, bevolking), behandelt vervolgens zijn geschiedenis en de tinertsontginning tot de oprichting der

Billiton-Maatschappij, schetst daarna den groei van gewest en maatschappij om ten slotte (en dit vormt de hoofdschotel van het werk) eene uiteenzetting te geven van het eigenlijke bedrijf: de exploratie en exploitatie van tinerts. Nog handelt een hoofdstuk speciaal over de mijnwerkers (werkverhoudingen, betaling, woning en voeding der koelies, arbeidsziekten en hospitalen).

Om een idee te geven van den reusachtigen omvang van het tinbedrijf op Billiton volgt hier een aan het geschrift ontleende opgave van het Europeesche personeel. Onder den hoofdadministrateur zijn twee hoofdingenieurs, vijf administrateurs en één Europeesche geneesheer. Het verdere personeel bestaat uit tien ingenieurs, vijftien adjunct-administrateurs, vijftien beambten werkzaam als land- of mijnmeters, twee en twintig boekhouders, vijftien magazijnmeesters, vijftig machinisten, zeven en dertig opzichters en twee chauffeur-reparateurs, benevens een tweeden Europeeschen geneesheer, drie inlandsche artsen, twee pleegzusters en één verpleger voor den geneeskundigen dienst.

Orang Peladang.

Het 15-Juni Nr. van „Orang Peladang'', het orgaan der studeerenden aan de K. M. L. S. te Deventer, bevat het slot der beschouwing van X., getiteld: net een en ander over contracten van cultuur-maatschappijen op Sumatra's Oostkust. — Voorts een artikel waarin raadgevingen over de wijze waarop de arbeiders op ondernemingen behandeld moeten worden, teneinde van hen — in den goeden zin des woords — het meest gedaan te krijgen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 26: Stambibittuinen en zeefvatenziekte, door Dr. Ph. van Harreveld. — De Amerikaansche Suikeroogst 1917—'18. — Groote winsten van de textielindustrie in Japan en China, door A. D. — Een bauxiet-verordening voor Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswegen. — Financieele berichten en verslagen. Enz.

IJzer-, nikkel- en chroomertsen in Ned.-Indië.

Over dit onderwerp een artikel van den ir. E. C. Abendanon in het weekblad „Economisch-Statistische Berichten'' van 19 dezer (No. 129). De heer A. was het die, als leider van de Midden-Celebes-expeditie in de jaren 1909 en 1910, tot ontdekking kwam dat het eiland Celebes in groote hoeveelheden ijzer- en daarnaast ook nikkel- en chroomertsen bevat. De Indische Regeering aarzelde aanvankelijk deze op geologische gronden berustende ontdekking door een mijnbouwkundige exploratie te doen volgen, doch nu dit eenmaal is geschied blijken de verwachtingen verre te zullen worden overtroffen en kan, volgens den heer A., met volkomen zekerheid worden gezegd, dat men nog lang niet op den bodem is van de delfstoffelijke schatkist, waarvan het deksel werd opgelicht door de Midden-Celebes-expeditie.

In enkele maanden tijds kwamen hier te lande mededeelingen over die in gang zijnde mijnbouwkundige exploratie aan, welke als volgt kunnen worden geresumeerd: geconstateerd werden aanvankelijk: 10 millioen ton ijzererts, geen nikkelerts, eenig chroomerts; toen: 300 millioen ton ijzererts, nog steeds geen nikkelerts, en daarna: nikkelerts in veelbelovende hoeveelheden, chroomerts nog niet van economische beteekenis, 1 milliard ton ijzererts! Hierbij moet nog in het oog worden gehouden dat nog lang niet alle door den heer Abendanon in het Verbeekgebergte (het terrein waarin de Towoeti- en Matana-meren zijn gelegen) gesignaleerde ertsvelden zijn onderzocht, dat van de reeds in nader onderzoek genomen ertsvelden de totale ertsrijkdom nu nog niet is vastgesteld, dat de heer A. ook buiten het door hem verkende gebied van Celebes soortgelijke rijke ertsvoorkomens vermoedt en last not least dat men op grond der in Celebes verkregen gegevens ook gerechtigd is tot het koesteren van min of meer gelijk gestemde verwachtingen in andere deelen van den Archipel. De slotsom waartoe men volgens den heer A. reeds thans mag besluiten is deze: dat Ned.-Indië zich ontpopt heeft als een der rijkste landen der aarde aan bovenvermelde ertsen.

Van welke economische beteekenis deze ontdekking van den heer Abendanon voor Ned.-Indië kan worden, wordt door hem ten slotte betoogd, als uitgangspunt nemend de wereldproducties, vermoedelijke wereldvoorraden en massa-consumpties.

Het spraeck ende woord-boeck van Fr. de Houtman.

In 1603 gaf Frederik de Houtman bij J. E. Cloppenburch te A'dam in het licht een „Spraek ende woordboeck inde Maleische ende Madagaskarsche talen inhoudende twaelf tsamen sprekingehen in de Maleysche ende drie in de Madagaskarsche spraken...... ghestelt naer ordre van den A. B. C., alles in Nederduytsch verduytst''. De hr. K. J. Riemens heeft deze samenspraken vergeleken met de eertijds beroemde „Vocabulare'' van Noël de Barlaimont (vermoedelijk voor het eerst in 1511 te Antwerpen gedrukt) en is daarbij tot de ontdekking gekomen dat deze „Vocabulare'' wat de gesprekken betreft, de Houtman als uitgangspunt heeft gediend. Het artikel van den heer Riemers vindt men in het 15-Juni Nr. van „Het Boek''.

Handel en Bedrijf.

In de jongste afl. van dit halfmaandelijksch tijdschrift een beschouwing van „Bob'' over de beteekenis van tropische oliehoudende zaden, in het bijzonder van den oliepalm, voor Duitschland. Het artikel is ontleend aan een studie van E. Zimmermann in „Beihefte zum Tropenpflanzer'' van Dec. 1917, en verdient onze belangstelling nu de cultuur van den oliepalm meer en meer toepassing vindt in Ned.-Indië. — Verder geeft J. B. E. Graat eenige mededeelingen over den uitvoer van Java in 1917, naar aanleiding van gegevens in de Javasche Courant. — Ten slotte bevat dit Nr. o.m. een bijdrage van F. Hoogewerff over steenkolen-productie in Ned.-Indië (naar aanleiding van het artikel van Dr. Blink over dit onderwerp in het Tijdschr. voor Economische Geographie).

Over de kina.

Het Juni-Nr. van „Cultura'' bevat het vervolg van den herdruk van een oude publicatie over de kina, getiteld: Natuurlijke historie van de Kina-Kina''. Het stuk wordt vermeerderd met enkele noten van den her-uitgever in „Cultura'', geteekend W. H. B.

Bijdragen in Zendingsperiodieken.

De Katholieke Missiën. 15 Juni 1918. Onder de Mohammedanen. Uit den missiepost Moentilan, door Pr. L. van Rijckevorsel (slot). — Een missie-land vol legenden. Volgens mededeelingen van een missionaris uit Nieuw-Guinea. — Kinderhuwelijken op Java.

Almanak van het Missiehuis te Tilburg. Jaargang 1919. Onder gemoedelijke koppensnellen en kinderroovers (op de Kei-eilanden), door H. Geurtjens. — Uit Kaja-Kaja-mond (Papoea's van Ned. Nieuw-Guinea), door P. Vertenten.

Nederlandsche Zendingsbode. 27 Juni 1918. Taboe en taal, door J. P. van Bruggen. — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa.

Onze Missiën in Oost en West. Deel I, afl. 4 (Juni 1918). Apostolisch Vicariaat van Nederlandsch Borneo. — De Missiën en de Indische Begrooting, door W. H. Bogaardt. — West-Indie. Reis van Mgr. van Roosmalen over de watervallen naar de Boschnegers, door F. Morssink. — Apostolisch Vicariaat van Curaçao. Aruba. — De Katholieke Missie op het eiland Jamdena, door E. Cappers. — De kleine Soendaeilanden ten tijde der Portugeezen (vervolg. — Het Katholiek vereenigingsleven in Nederlandsch-Indië, door Brantjes van Rijn.

Kon. Akademie van Wetenschappen.

Op de volgende publicatiën van de Kon. Akademie van Wetenschappen wordt hieronder de aandacht gevestigd.

Jaarboek over 1917. Levensbericht van Prof. Dr. J. H. C. Kern, door Prof. Dr. C. C. Uhlenbeck (met genealogische bijlagen).

Verslagen en Mededeelingen Afd. Letterkunde. Vijfde Reeks. Derde deel. 1e Stuk. De oorsprong van het Javaansche begrip Montjo-pat in verband met primitieve classificaties, door Mr. F. D. E. van Ossenbruggen.

Verslagen van de vergaderingen der Wis- en Natuurkundige afdeeling van 26 Mei 1917 tot 24 Nov. 1917. Deel 26 (eerste gedeelte). De halfdaagsche horizontale schommeling der vrije atmosfeer tot 10 K.M. hoogte volgens loodsballonwaarnemingen te Batavia, door Dr. W. van Bemmelen en Dr. J. Boerema. — De gehoors- en gezichtsschors bij Madoereeshersenen, door C. van Noort. — Over de miocene fauna van het West-Progo gebergte op Java, door Prof. Dr. K. Martin. — Over zoogenaamde oligocene versteeningen van Celebes, door Prof. Dr. K. Martin. — „Oude andesieten'' en „Breccieus mioceen'' beoosten Buitenzorg, door Dr. L. Rutten. — Over denudatie snelheid op Java, door Dr. L. Rutten.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Inhoud van No. 13: De Bataks. VII (Godsdienstige stroomingen), door M. Joustra (slot). — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (slot). — Een wichelmethode der Lettineezen, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. — Het behoud van de schoonheid van Ned.-Indië, door G. J. N. — De Sangiang (Uit de herinneringen van een planter), door J. C. C. Loman.

Waar leerden de Hollanders de thee kennen?

„Hoe hebben de Hollanders de thee lief! En sinds hoe lang? Dat verhaalt ons het boek „De wonderlycke Voyagie by de Hollanders gedaen door de Strate Magelhanes met vier schepen, onder den admirael Olivier van Noort, uytgevaren anno 1598''. In dit dagboek wordt, nu ruim driehonderd jaer geleden, voor het eerst in onze taal gewag gemaakt van thee; het verhaalt nl over de „Japanoisers'':

„De Japanoisers syn ten meesten subtyl, verstandighloos, leersaem ende goet van memorie. In al hare manieren syn sy recht tegens de Chinesen (haer gesworen vyanden) ende andere natiën aen...... Haren leckersten dranck is water, gemenght met seecker kostelyck poeder, ghenoemt Chie. Dit is by haer een groote estime, soo dat alle Heeren ende vermoghe luyden sulck water altijd in huys hebben, en doen sulcke groote eere aen, die sy daervan laeten drincken. De potten daer sy die dranck in bewaeren, ende kroezen daer sy die uyt drincken, worden by haer in groote waerde ghehouden, ghelyck by ons diamanten ende andere ghesteenten.''

(Kath. Missiën).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel ,,*De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).
    Gestelde candidaten:
    Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
    2. C. den Hamer.
    Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
    2. Mej. K. Ament.
    Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
    2. W. Helms.
    Groningen: 1. H. F. Tillema,
    2. B. A. Kwast.
    Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
    2. H. F. Wagenaar Reisiger.
    Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
    2. A. E. Kamerman.
    Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
    2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging ,,Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Commissie voor den Nederl.-Franschen Handel:

De heeren *H. J. Knottenbelt Azn.*, Agent der Nederlandsche Handel-Maatschappij te Rotterdam en *Mr. H. A. van Nierop*, Directeur der Amsterdamsche Bank te Amsterdam, zijn gekozen tot lid van het Hoofdbestuur en der Uitvoerende Commissie van de Commissie voor den Nederlandsch-Franschen handel te Den Haag. Beide heeren hebben hunne benoeming aangenomen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adjunct-Inspecteur bij den dienst van het baggerwezen in Nederlandsch-Indië.

Bij den dienst van het baggerwezen in Nederlandsch-Indië kan worden geplaatst een adjunct-inspecteur, die ervaring moet bezitten op het gebied van baggerwerktuigen en baggerwerkzaamheden en bij voorkeur in het bezit moet zijn van het diploma van werktuigkundig ingenieur, behaald aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft.

Aan de betrekking is verbonden eene aanvangsbezoldiging van *f* 400 's maands, met vierdriejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands, opklimmende tot *f* 700 's maands en ingeval de uit te zenden persoon in het bezit is van het vorenbedoeld ingenieursdiploma, met nog drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot *f* 1000 's maands.

In verband met verkregen practische ervaring zullen reeds dadelijk een of meer bezoldigingsverhoogingen kunnen worden toegekend.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Juli a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement onder overlegging van:

a. hunne diploma's en bewijs of bewijzen van practische ervaring;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Aangezien alle stukken naar Indië worden gezonden, zullen de terugverlangde bijlagen van de verzoekschriften eerst na geruimen tijd weder ter beschikking van de eigenaars kunnen komen. Het verdient dus wellicht aanbeveling zooveel mogelijk behoorlijk gewaarmerkte afschriften over te leggen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van éene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

(Nederlandsche Staatscourant
van 21 Juni 1918, No. 143).

Ingezonden.

Oost en West en de Verkiezingen.

Wanneer dit artikeltje verschijnt, behooren de verkiezingen weer tot het verledene.

En dan is het wenschelijk, dat eens worde nagegaan, wat onze vereeniging gedurende de laatste jaren heeft gedaan, om — zooals omschreven in de officieele paperassen — populaire kennis te verspreiden omtrent Indië, mede te werken met andere vereenigingen, die zulks trachten te doen en in 't algemeen den band tusschen Nederland en Indië te versterken.

M.a.w. wat heeft onze vereeniging voor Indië gedaan en wat zijn de resultaten op dit oogenblik?

Zou i k die vraag moeten beantwoorden — en ik weet positief, dat ik dat zou doen volkomen in overeenstemming met een groot aantal (jongere, meer vooruitstrevende) leden — dan zou ik eenvoudig volstaan met te zeggen: N i e t s.

De afgeloopen verkiezingen en de wijze, waarop daarbij Indië werd behandeld (een enkele politieke partij uitgezonderd), zijn even zoovele afdoende getuigenissen, dat onze vereeniging in actie, krachtsontwikkeling enz. enz. is te kort geschoten.

Ik stel mij voor deze punten op de algemeene vergadering breedvoerig ter sprake te brengen en te motiveeren.

En volsta daarom hier met eenige opmerkingen, die — naar ik hoop en vertrouw — in ons orgaan zullen worden opgenomen, opdat deze belangrijke aangelegenheid nu eens afdoende zal behandeld worden, opdat het v ó ó r en t e g e n behoorlijk zal onderzocht worden en opdat bij volgende verkiezingen onze vereeniging z a l z o r g e n, d a t d e b e l a n g e n v a n I n d i ë n i e t l a n g e r v e r w a a r l o o s d b l i j v e n!

Om te beginnen diene de mededeeling, dat mijns inziens Oost en West zelf geen candidaten voor de Kamer kan stellen.

Als onze vereeniging b.v. mijnheer X. candideert, dan loopen de leden Y. en Z. er uit, omdat hunne politieke overtuiging niet strookt met die van X. En dat moet juist voorkomen worden! X, Y en Z, alle drie belangstellend in Indië, alle drie meenende Indië op hun manier te kunnen en te moeten dienen, moeten in onze vereeniging volkomen gelegenheid hebben hunne zienswijze tot recht te doen komen; moeten in onze vereeniging een lichaam weten, dat hen op krachtige wijze steunt in hunne pogingen.

E n d a t i s, i k w e e t z u l k s u i t e r v a r i n g, n i e t h e t g e v a l.

Alles wat zweemt naar democratie, nationalisme, kritiek, enz., enz., wordt verstikt of genegeerd.

Sprekers en redactie van het orgaan behandelen n i e t de brandende kwesties, vermijden angstvallig de netelige vraagstukken ter tafel te brengen. Er heerscht een benauwde, duffe, vreesachtige atmosfeer in de vereeniging...... zoo iets van: ,,laten we toch niet aanleiding geven, dat de subsidie wordt ingetrokken of dat de autoriteiten en kopstukken voor het lidmaatschap bedanken''......

Om eens enkele f e i t e n te noemen:

Waarom negeert Oost en West voortdurend, wat hier te lande verricht wordt door de Indische Vereeniging, bestaande uit Indiërs, die in de toekomst bestemd zijn om l e i d e r van hun volk te worden?

Waarom negeert Oost en West voortdurend, wat dergelijke a.s. leiders (Soewardi Suryaningrat b.v.) in de Nederlandsche organen (Volk, Mosgroene, enz., enz) publiceeren?

Waarom worden nagenoeg alle kritische artikelen in de Nederlandsche pers genegeerd (b.v. de kwestie, dat bij de Indische begrooting van dit jaar slechts acht van de honderd Kamerleden aanwezig waren en in de Eerste Kamer slechts twaalf, van wie er één zat te slapen, één couponnetjes zat uit te rekenen en één particuliere briefjes zat te schrijven)?

Waarom is bij de bespreking van het laatste nationale feest der Javanen (Boedi Oetomo) met opzet vermeden i e t s te vermelden van het echte ,,Indische nationalisme'', van de sterk gebleken ,,rassen-solidariteit'', van de scherpe kritiek op het Nederlandsche beleid?

Waarom wordt het boek ,,Soembangsih'', dat een standaardwerk is voor degenen, die den Inlander w i l leeren kennen en begrijpen, afgescheept met een nietszeggende aankondiging, als vermeld in het laatste nummer?

Waarom zijn de laatste kwesties met den Volksraad (werkprogram, taalstrijd, staking en dergelijke) angstvallig genegeerd?

Waarom heeft Oost en West volstaan met het publiceeren van een nietszeggend lijstje van candidaten, die w e l e e n s i n I n d i ë z i j n g e w e e s t? Waarom niet daarbij vermeld, wat hunne programma's zijn? Waarom ons niet ingelicht omtrent de koloniale programma's van a l l e politieke partijen? Waarom daarover geen discussies uitgelokt? Waarom geen ,,Koloniale Politiek'' in de vereeniging behandeld?

Of is soms de politiek der bestuurderen: ,,verstikken, verzwijgen, negeeren, onderdrukken'' de wijze, waarop het doel der vereeniigng bereikt moet worden?

Waar waren de vertegenwoordigers der vereeniging op politieke vergaderingen om den candidaten v r a g e n te stellen omtrent hunne bedoelingen ten opzichte van Indië?

Waar was de actie, die het onverschillige Holland d w o n g om voor den draad te komen met de belangen van de 45.000.000 Nederlandsche onderdanen?

Waarom is ons orgaan geen vrije tribune voor diegenen, die belang stellen in en daadwerkelijk propageeren voor Indië?

Waarom geen oordeel van de redactie of het bestuur over dat jonge lichaam, dat een k r a c h t i g lichaam belooft te worden: ,,het Indonesisch verbond voor studeerenden''......

Waarom geen redactioneele adhaesie aan Tillema?

Waarom worden in het laatste nummer brieven overgenomen betreffende het geknoei in zake de Indiëweerbaar-deputatie u i t d e T r i b u n e?

Waarom deze kwesties, die maanden te voren in niet-revolutionnaire organen (zooals b.v. de Vrijzinnig-Democraat) werden besproken, niet behoorlijk te berde gebracht en niet op de thans achteraf-komende en hoogst slordige wijze? N.b. een redactioneele noot van Wijnkoop wordt klakkeloos in het vorig nummer overgenomen als noot van Oost en West!......... Een noot, waarmede ik het volkomen eens ben, maar...... die het tegendeel verkondigt en bedoelt van de meening van het orgaan, die uit n i e t s blijkt!......

Oost en West leeft van de contributies en advertenties. Oost en West leeft in een cirkelgangetje: geld, orgaan, redactie, bestuur, orgaan, geld. En al het daaraan vastzittende werk, al het opgebrachte en weer uitgegeven geld, heeft geen ander resultaat, dan dat wij hebben eene vereeniging, waarvan men bijna nooit iets hoort; eene vereeniging, die in Holland eene quantité négligeable is; eene vereeniging, waarvan geen leiding, geen kracht, geen actie uitgaat; een orgaan, dat geen eigen meening heeft en dat geen vrije tribune is voor de meeningen van anderen; een orgaan, dat autoriteiten, contributies, advertenties en subsidies n a a r d e o o g e n k ij k t.

Kortom een lichaam z o n d e r f u t, z o n d e r z i e l, z o n d e r i n v l o e d.

Wil het hoofdbestuur daarin verbetering brengen?

H. J. VERMEER.

Een Vraag.

In ,,B u i t e n'' van 20 April j.l. las ik een stukje van ,,W i l l y'', die beweert op den weg van Fort de Kock naar de Kloof (Karbouwengat of de heusche Kloof?) het kreng van een olifant te hebben gezien, geschoten door een Maleier met een ouden tromplader en een groote ravage, door een kudde olifanten in den omtrek aangericht.

Het kost al de grootste moeite om een olifant met een stalen ontplofbaren puntkogel te vellen, al is het dan met een kopschot, maar in elk geval moet men hem onder schot hebben en dat is in de buurt van Fort de Kock, waar ik jaren heb gewoond, niet mogelijk en kudden olifanten zijn daar nog nooit gezien.

Of heb ik het slecht getroffen en heeft Willy gelijk?

J. H.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 28. Donderdag 11 Juli 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

REDE

uitgesproken door den Voorzitter der Vereeniging „Oost en West", den Heer C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, bij gelegenheid van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering op 6 Juli 1918 te Apeldoorn.

„De gevolgen van de droeve tijdsomstandigheden werden ook door de vereeniging gevoeld. De ongeregelde verbinding met onze koloniën, de steeds stijgende prijzen, de verminderde toetreding van nieuwe leden, waren belemmeringen voor haren vooruitgang." Aldus vangt ons jaarverslag over 1917 aan. Niettemin ademt het verslag een bevredigenden geest. Dat het aantal leden met niet meer dan 38 achteruitging en bij het einde van het jaar 2551 bedroeg, geeft — de tijdsomstandigheden in aanmerking genomen — geen reden tot ontmoediging, al blijft het onze wensch, dat een grooter percentage van de millioenen Nederlanders in Europeesch en in Tropisch Nederland ons hunne belangstelling en deelneming betoonen, en dat het ons gelukken moge door steeds meer sprekende bewijzen onzer goede bedoelingen, van den ernst van ons streven, het vertrouwen te winnen van de Indonesiërs.

Dankbaar gevoelen wij ons jegens allen, die ook in het laatst afgeloopen jaar ons hun steun en medewerking verleenden, in het bijzonder jegens de Regeering, die ons niet alleen geldelijk bleef steunen, waardoor wij in staat waren, nuttig werk te blijven doen in het gemeenschappelijk belang van Indië en Nederland, maar ons het vooruit-uitzicht schonk; eerdaags een tehuis te kunnen openen ten behoeve van de Inlanders uit den dienstbaren stand, die in dit voor hen vreemde land hulp of voorlichting noodig hebben. De grootste moeielijkheid daarbij voor het oogenblik is, om een geschikt huis te vinden. Maar in elk geval, dat reeds jaren door onze vereeniging gedragen plan, staat nu verwezenlijkt te worden.

Uit de verslagen der afdeelingen, van de Studiecommissie, van de Commissie voor West-Indië, van den Inlichtingendienst enz., zult gij bespeurd hebben, hoe ieder naar zijn vermogen werkzaam is ter bereiking van ons doel, en, vertrouwende op de eindelijke zegepraal van het goede, ondanks ondervonden teleurstelling, hunne idealen niet loslaten.

Het verslag van de Studie-commissie spreekt opnieuw van teleurstelling bij het zoeken van aanraking met de studeerende jongelieden uit Ned.-Indië, maar bewijst tevens hoe zij o.a. door samenwerking met een overeenkomstig doel nastrevende vereenigingen en door een beroep op medewerking uit Indië, goede verwachting blijft koesteren en den moed niet opgeeft.

Onze West-Indische Commissie heeft in een harer laatste vergaderingen het denkbeeld te berde gebracht, voor samenwerking tot stand te brengen met het bureau van handelsinlichtingen, dat onder de leiding staat van den heer Kamerling Onnes te Amsterdam.

De Redactie-commissie blijft met ijver hare krachten wijden aan het „Koloniaal Weekblad"; zij mag er zich in verheugen, dat het blad steeds meer lezers trekt.

Mogen wij, zoo voortgaande in immer stijgende mate blijven werken in het waarachtig belang van onze Indiën, tot eer van Nederland!

De herdenking dit jaar door hier te lande vertoevende Javanen van het tienjarig bestaan van de Javaansche vereeniging „Boedi Oetomo" oogstte het bewijs, hoe vele Nederlanders van harte instemden met die huldebetuiging. Met voldoening mogen wij ook begroeten de totstandkoming hier te lande van Mudato, de vereeniging tot bestudeering van de muziek, den dans en de tooneelkunst van Oost- en West-Indië. Geen edeler band kan de menschen van verschillenden stand of afkomst verbinden dan de gulden band der kunst.

Dit zijn verheugende teekenen in den donkeren tijd, dien wij beleven, waar zelfs de naaste toekomst nog door een dichten sluier bedekt is. Het schijnt alsof Europa op het toppunt der beschaving aangeland is, en de Westersche rijken staan voor een diepen val, zooals de bijbelboeken ons verhalen van de oud-Aziatische rijken. Terwijl Europa bezig is, een nieuw hoofdstuk te verwerkelijken tot de boeken der Koningen of tot de Kronyken, wordt in Azië het ontwaken, de ontwikkeling van een nieuw, jong leven waargenomen. Wie kan in de toekomst zien? Zal de geschiedenis zich herhalen en een nieuwe groote volksverhuizing zich gaan ontwikkelen?

Wat ook het toekomstig lot der wereldrijken moge zijn, laten wij, Nederlanders, intusschen in betrekking tot onze Indiën blijven ijveren voor den bloei en de welvaart van die landen, welke gedurende eeuwen met ons zijn verbonden geweest, ons niet weerbarstig betoonen tegen den geest der tijden, vrienden en beschermers zijn van een nieuwe, jonge, wezenlijke beschaving en... wanneer men ons zou willen verwijten, als kinderen van een vroegeren tijd, bezien in een nieuwer licht, fouten te hebben begaan, blijk geven, dat ook wij met den tijd zijn medegegaan en den rijperen geest inademen van een jonger tijdvak.

Wat ook het einde zij, Nederland streve er naar, zijn eervollen naam in de wereldgeschiedenis te behouden, doch tevens dankbaar te worden vermeld in de algemeene geschiedenis der menschheid!

Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-Congres".

Gaarne geven wij meerdere bekendheid aan het volgende rondschrijven:

Aan Leden en Belangstellenden.

L. S.

Het Bestuur van voormeld Congres heeft de eer voor het volgende Uwe gewaardeerde aandacht te verzoeken:

In gewone omstandigheden zou krachtens het in 1916 genomen besluit het tweede Koloniaal Onderwijs-Congres gehouden zijn in de laatste dagen van Augustus van dit jaar. Als gevolg van de slechte postverbinding ontbreken echter nog eenige prae-adviezen uit Oost- en West-Indië, die van groot belang zijn.

Op een op 31 Mei j.l. gehouden Bestuursvergadering is daarom besloten het Congres uit te stellen tot de eerste dagen van October a.s. Hierbij is ook in het oog gehouden, dat in October de reiskosten lager zullen zijn, en dat het, in verband met het einde van het badseizoen te Scheveningen, gemakkelijker zal vallen niet te kostbare verblijfvoorwaarden te bedingen voor de van elders komende leden van het Congres.

De door sommigen geopperde gedachte om wegens de moeilijke tijdsomstandigheden het Congres tot 1919 te verdagen, is na overweging verworpen, éénsdeels omdat dan de omstandigheden nog moeilijker kunnen zijn en niemand voorspellen kan, wanneer zij weer normaal zullen worden, anderdeels — en dit is o.i. de meest afdoende reden — omdat het Congres geen feestelijke bijeenkomst is, doch een zeer ernstig doel beoogt: de bevordering van het onderwijs in het Nederlandsche grondgebied buiten Europa, en dit doel niet mag worden teruggedrongen door moeilijkheden van materiëelen aard, die met eenigen goeden wil te overwinnen zijn.

Zooals vroeger werd bericht, is de geldelijke uitkomst van het eerste Congres geweest, dat van het noodig gebleken bedrag, zijnde ƒ 5053.96½, is gebruikt ƒ 1890.81, uit de door Z.E. den Minister van Koloniën verstrekte gelden, ƒ 1890.91 uit het Waarborgfonds en ƒ 1272.34½, zijnde hetgeen door leden en andere bezoekers van het Congres is opgebracht.

De Minister had bezwaar hetgeen overgebleven was van het geopend crediet ten bate van het tweede Congres te doen komen, doch verklaarde zich bereid op de begrooting van dit jaar daarvoor een nieuw crediet uit te trekken.

Dit is geschied tot een maximum van ƒ 2000.—, met dien verstande dat, evenals in 1916, daarover slechts beschikt kan worden voor de helft van een mogelijk tekort.

Na het eerste Congres hebben zij, die het Waarborgfonds hadden helpen vormen, de welwillendheid gehad datgene, wat tengevolge van den Regeeringssteun ongebruikt was gebleven, zijnde een som van ƒ 1224.79, in de kas van het Congresbestuur te laten.

Hoe groot het aantal zal zijn van hen, die zich voor het tweede Congres zullen laten inschrijven, is niet met eenige zekerheid te zeggen. Aannemende dat dit ongeveer gelijk zal zijn aan dat van 1916, zouden wij in ronde sommen kunnen beschikken over ƒ 1200.— + ƒ 1200.— (Waarborgfonds) + ƒ 2000 (Regeeringssteun) = ƒ 4400.—.

Op grond van de hooge druk- en papierkosten is ons Bestuur niet gerust, dat dit laatste bedrag voldoende zal zijn. Overwogen is het Congres te beperken tot twee dagen, doch al mocht dat mogelijk blijken, dan zal dat geen invloed hebben op den meest drukkenden post onzer begrooting: de openbaarmaking der prae-adviezen. Het zou toch tegenover de personen, die de welwillendheid gehad hebben hun

gedachten in geschrift te brengen, niet geoorloofd zijn eenige dier prae-adviezen niet te doen afdrukken. Het zou ook zeker niet in het belang zijn van de zaak, die wij voorstaan.

Het Bestuur van de Vereeniging: Het Koloniaal Onderwijs-Congres spreekt daarom den wensch uit, dat U, na van het bovenstaande te hebben kennis genomen, de Vereeniging zult willen steunen bij het nakomen van den plicht, dien zij tegenover Oost- en West-Indië op zich heeft genomen. Hierbij is daarvoor een biljet ter invulling gevoegd (terugzending s.v.p. aan de Penningmeesteres).

Het Bestuur voornoemd,

Mr. J. H. ABENDANON, *Voorzitter.*
Dr. N. ADRIANI,
C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
Dr. C. J. VINKESTEIJN,
Onder-Voorzitters.
Ch. H. Th. J. EIJBERGEN.
D. VAN GEUNS, *Secretaris.*
M. S. VAN DER WILLIGEN,
Penningmeesteres, Van Bleiswijkstraat 69.

Zomer-Conferenties voor Zendingsstudie te Ermelo.

25 Juli—3 Aug. en 5—10 Aug. 1918.

Het *programma* dezer Conferenties, op overeenkomstige wijze als vorige jaren ingericht, bevat voor de *Ochtendvergaderingen* (welke gewijd zijn aan de behandeling van onderwerpen in verband met zendingsopvoeding en de practische beoefening van zendingsstudie) o.m. de volgende besprekingen: *Over plaatselijke actie en hare organisatie. Zendingsgeschiedenis en Bijbelkennis* (Dr. G. P. Marang, N.H. pred. Utrecht); *Zendingsonderwijs op de Lagere School* (G. Meima, Chr. kweeksch. Groningen; alleen 1e Conf.); *Een bij 't onderwijs verwaarloosd deel der kerkgeschiedenis* (K. Wielemaker, Biggekerke, alleen 2e Conf.) De drie laatst genoemde onderwerpen houden allen verband met een door K. Wielemaker geschreven boek: *School en Zending* (handleiding bij 't Zendingsonderwijs, in 't bijzonder op de Lagere School en bij de Bijbelsche Geschiedenis). — De tweede helft van elken ochtend is bestemd voor de *studiegroepen* en *cursussen*, voor de practische voorbereiding van (kring)leiders. De volgende cursussen zijn voorbereid, allen in verband met reeds verschenen of nog in bewerking zijnde handboeken voor Zendingsstudie.

De Islam, door Ds. M. Lindenborn, Dir.-Secr. Ned. Zend. (beide Conferenties). — *De Zending in Midden-Celebes* (Posso), door Dr. N. Adriani (alleen 1e Conf.); — *De Zending in Ned. Nieuw Guinea,* door ds. Joh. Rauws, Zendingsdirector Utr. Zend. Ver., (alleen 2e Conf.); *De Zending in Suriname,* door L. Schütz, Zend.-leeraar Broedergem; — *Hedendaagsche Zending in Onze Oost,* door J. W. Gunning, Secretaris Z. S. R. (beide Conf.)

In de *Avondvergaderingen* zullen de volgende referaten en toespraken gehouden worden:

Zending en Wereldleven (Dr. H. Kaajen, Ger. Pred., Rotterdam); *Zending en Volksleven* (Prof. Dr. A. van Veldhuizen, Groningen); — *Zending en Kerkelijk leven* (Ds. G. H. Wagenaar, N.-H. pred. te Rotterdam); — *Zending en persoonlijk leven* (Ds. H. C. de Groot, N.-H. pred. te Angerlo); — *De Chr. vrouw in den komenden tijd* (Mej. E. M. F. Kleyn, Driebergen); allen op beide Conf.

Voorts: *Dienen* (Ds. H. Visser, N. H. pred. te Zwolle, 1e Conf.; en Ds. C. M. Briët, N. H. pred., Doetinchem, 2e Conf.) — *Geven* (Ds. J. W. Fonsbeek, N.H. pred. Schiedam, 1e Conf.; en Ds. G. M. Blauw, N. H. pred. Schoten, 2e Conf.) — *Gebed en Zending* (Dr. J. G. Geelkerken, Ger. Pred. Amsterdam, 1e Conf. en Ds. J. C. Bruwaard, Geref. Pred. Bloemendaal, 2e Conf.)

Bovendien op eenige avonduren *vertellen door Zendingsarbeiders,* die als gast op de Conferentie zullen komen.

De middagen zullen geheel vrij blijven voor eigen ontspanning.

Aanmeldingen en nadere inlichtingen bij den *Secretaris van den Zendings Studie Raad, Utrecht, Domplein 25.*

Persoverzicht.

De Volksraad-Fronde.

Onder dit hoofd schreef *Indicus* in het „Vaderland" o.m.:

„Na kennisneming van het sobere bericht uit Batavia omtrent de tweeledige beslissing van den Volksraad, was mijn eerste indruk die, welken men in het dagelijksch leven pleegt te formuleeren in de woorden: „daar heb je de poppen aan het dansen."

Hadde men zich slechts met eene kleine meerderheid uitgesproken voor de wenschelijkheid van het Maleisch als beraadslagingstaal naast het Nederlandsch, dan ware hierin m.i. reeds aanleiding te over gelegen, om aan zulk eene motieachtige uiting in het Moederland volle en ernstige aandacht te schenken, met het doel en de gedachte er in alle welwillendheid aan tegemoet te komen.

Maar reeds blijkens het eerste deel zijner beslissing staat de zaak heel anders. Men kan immers niet spreken van eene kleine meerderheid, maar het geldt hier eene verpletterende, n.l. in de verhouding van vier tegen een; buitendien gold het niet een vriendelijk-platonische, inschikkelijk-theorethische uiting, maar eene, die zeer treffend en opvallend getuigt van doelstelligen aandrang, van voortvarende en ernstige doel- en strevensbewustheid, doordien die Raad heel consequent bij het woord, i.c. die beslissing, de daad voegt, door aan de Kroon te verzoeken het gebruik ook van het Maleisch bij de besprekingen toe te staan. Men kan op grond van deze beslissing dus niet meer spreken van een wensch, maar heeft veeleer te maken met een, en vrij dringend verlangen; een verlangen, dat, op den keper beschouwd, beoogt het goedmaken van een verzuim, het herstel van eene tekortkoming, begaan op het weleens gladde parket van het juist in onze dagen allerminst gemakkelijke en simplistische koloniale beleid.

Maar er is meer; de zaak is nog ernstiger; blijkens de tweede beslissing van dien Raad worden kort en bondig zijne beraadslagingen geschorst in afwachting van eene herziening van het voorschrift, dat alleen de Nederlandsche taal gebezigd mag worden en dit is geschied met de zoo niet verpletterende, dan toch zeer groote meerderheid in de verhouding van vijf tegen twee. Er is dus geen sprake van wenschelijkheid of noodzakelijkheid, maar van een zich tot conditio sine qua non toegespitst, zich als zoodanig geopenbaard hebbend onmisbaar achten der Maleische taal. „L'histoire se répète"; de reden moge anders zijn, maar evenals het Parijsche parlement tegen Mazarins verordeningen in verzet kwam in 1648, komt thans eene koloniale vertegenwoordiging in verzet tegen moederlandsche voorschriften en regelingen. Het is niets minder dan eene politieke werkstaking, alle langdurige, omvattende, welwillende voorbereiding ten spijt en ten spot."

Schrijver eindigt met de woorden:

„Wat ten slotte betreft de 8 en 11 tegenstemmers in deze twee veelbeteekenende en geruchtmakende Volksraadsbesluiten, deze behooren hoogstwaarschijnlijk tot de Europeanen van conservatieve richting en tot die deel uitmakende van „la haute finance coloniale", die in hun devies voeren „geen vliegen vangen en geen filantropie drijven" en in hun binnenkamer in Boedi Oetomo noch een schoon, noch een verblijdend streven zien, wat ook bevestiging vindt in het feit, dat bij het 10-jarig herdenkingsfeest op 20 Mei 1918 geen hunner officieel vertegenwoordigd was. Met gespannen verwachting moet men de verdere ontwikkeling van zaken in de Oost volgen. Moge ik te pessimistisch gezien hebben. „Caveant consules, ne......"

De Redactie van *Het Vaderland* voegt in hetzelfde blad elders hieraan o.m. toe:

„Deze houding heeft men zeker niet zoo spoedig verwacht van een lichaam, waaraan ondanks zijn weidschen naam van Volksraad slechts een raadgevend karakter werd toegekend.

Wanneer men de bedoeling had gehad ontstemming te wekken, had men niet beter kunnen handelen dan deze tegenstelling te scheppen. Ernstige plannen hebben er dan ook in de Inlandsche wereld bestaan om elk mandaat voor den Volksraad te weigeren. Boedi Oetomo wist dat echter te voorkomen op een door haar bijeengeroepen vergadering van de leiders over geheel Java. Wat op die vergadering is behandeld, weten we niet; zooveel is wel zeker, dat de stemming voor die vereeniging een schoone gelegenheid is geworden om zich aan het hoofd van de groot-Javaansche beweging te plaatsen.

Het komt ons voor, dat de door de meerderheid der leden van den Volksraad aangenomen houding te voren, op de bewuste vergadering, was vastgesteld.

Bij dit alles valt het groot aantal Europeesche leden op, dat zich aan de zijde der Inlandsche heeft geschaard: in het verzoek aan de Koningin niet minder dan 13, bij de motie over de schorsing nog 11 Europeanen.

Het zal onze regeering niet makkelijk vallen een beslissing te nemen. Handhaaft zij het besluit, dan wakkert zij onder de Indische bevolking de ontstemming aan en krijgt zij den Volksraad van den aanvang af tegen zich. Geeft zij toe, dan lijdt haar gezag er onder.

Maar van twee kwaden is toegeven, dunkt ons, het geringste. Liever dus wijziging van het besluit, erkennen dat men een fout heeft begaan, dan het nut van den Volksraad aanstonds schaden en de Indische bevolking het gevoel te bezorgen van onrecht te lijden en dus een middel tot agitatie te scheppen.

Dat de Volksraad van stonde af aan weigert, het Nederlandsch als eenige voertaal te aanvaarden, is ten slotte de straf voor de kortzichtige politiek, die tot kort geleden in Indië heeft gegolden, n.l. om de beoefening van het Nederlandsch bij de Inlandsche bevolking zooveel mogelijk tegen te gaan. Men achtte algemeen het Nederlandsche gezag er mee gediend, dat onze ambtenaren hun Maleisch of een andere Inlandsche taal brabbelden, en dat gezag geschaad, als men Inlanders toeliet, ambtenaren in het Nederlandsch toe te spreken. Hoe heeft o.a. wijlen prof. Kern tegen die onzinnige opvatting moeten strijden!

Zoo heeft men den kostelijken tijd, om het Nederlandsch in onzen Oost onder de bevolking te verspreiden, laten verloren gaan, en plukt er nu de wrange vruchten van.

De heer E. A. A. van Heekeren, hoofdredacteur van *De Indische Gids*, schrijft hierover in het jongste nummer van dit tijdschrift o.a.:

„In de Eerste Kamer heeft senator Van Kol een lans gebroken voor het Maleisch en daarbij er terecht op gewezen, dat de inlandsche pers toch in het Maleisch de redevoeringen van alle Europeesche staatslieden behoorlijk weergeeft, zoodat blijkbaar het Maleisch van den tegenwoordigen tijd zich wel er toe leent om alle voorkomende onderwerpen duidelijk te behandelen.

Ons komt het voor, dat er hier verwarring heerscht, dat de premisse niet juist gesteld is. Wij laten een oogenblik daar, dat lang niet alle inlanders de Maleische taal voldoende machtig zijn, om daarin anders dan de dagelijksche onderwerpen te behandelen — we hebben dat bij ondervinding — maar zeker is het, dat van de Europeanen in Indië geen 10 pCt. in staat geacht kan worden om Maleische redevoeringen als in den Volksraad te wachten zouden zijn, te begrijpen, noch om een in het Maleisch gesteld blad te lezen. De kennis van het Maleisch der meeste Europeanen bepaalt zich tot een betrekkelijk klein aantal woorden, tot het „wat je niet weet blijft zoo" en tot de „kasih-dan-maar-zonder-taal".

De heer Soeria Ningrat schreef in *Het Volk* o.m.:

„Om tweeërlei redenen kan van Indiërszijde tegen de bepaling worden geprotesteerd, dat het Nederlandsch de eenige voertaal is in den raad, die tot een werkelijk parlement heet te moeten uitgroeien.

Ten eerste kan de nationalist daartegen in verzet komen, omdat deze bevoorrechting van de taal der overheerschers tevens eene verdringing van de meest verspreide Indische taal met zich brengt. In deze periode van nationalistische opleving van het Indische volk heeft het feit eene bijzondere beteekenis.

Ten tweede — en dat is een zeer voornaam punt — berust het bezwaar op praktische gronden. De inlandsche leden van den Volksraad, allen intellektueelen, kennen het Nederlandsch goed of althans voldoende. Best, maar wie beweren durft, dat die menschen 't Nederlandsch zóó beheerschen, dat ze met gemak in het Hollandsch hunne gedachten kunnen uiten, schriftelijk of mondeling, hij heeft het glad mis. Zelfs de hier te lande studeerende Indonesiërs, die jaren lang nooit anders dan Hollandsch hebben gesproken, zijn nochtans niet allen in staat hun meeningen in een uitvoerig, logisch gerangschikt betoog op te schrijven en nog minder geïmproviseerd uit te spreken. Slechts enkelen kunnen dat.

Wanneer men toch aanneemt, dat de inlandsche Volksraadsleden allicht in staat zijn, vooral hun redevoeringen in het Nederlandsch op te schrijven, dan nog bestaat het groote bezwaar, dat de repliekeken en dupliekeen der Indiërs niet zullen vlotten, wat noodwendig ten gevolge zal hebben, dat de Indonesische invloed in den Volksraad niet tot zijn recht kan komen. Bij de debatten zullen de Hollanders ongetwijfeld meestal als overwinnaars te voorschijn treden. Een praktische en demokratische eisch is het dus, naast het Nederlandsch ook het Maleisch in den Volksraad toe te laten.

Dit klemt te meer, aangezien nu — zooals Van de regeering en de kiescolleges in verband met den taaleisch genoodzaakt zijn geweest, slechts die Indotaaleisch genoodzaakt zijn geweest, slechts die Indonesiërs te benoemen of te kiezen, die de Nederlandsche taal machtig zijn. Zeer zeker zullen zij als „intellektueelen" de beraadslagingen kunnen volgen en begrijpen, doch is dat een waarborg, dat zij bekwaam zijn de belangen van de door hen vertegenwoordigde groepen daadwerkelijk en naar eisch te behartigen? Moeten de mannen van de praktijk, die de behoeften van het volk door en door kennen, uitgesloten worden? Dat is onbillijk en onrechtvaardig. Wanneer men daarbij nog bedenkt, dat de intellektueelen bijna allen tot het ambtelijk element behooren, dan zal van het beginsel van volksvertegenwoordiging al heel weinig terecht komen."

Wij willen niet ontkennen, dat dit betoog juist genoemd moet worden, maar men komt aan de geopperde bezwaren niet tegemoet door nu ook het Maleisch als voertaal in den Volksraad toe te laten. Men verkrijgt dan alleen, dat ook een groot deel der Europeesche leden, een gedeelte van de redevoeringen en van het debat niet zullen kunnen volgen; of het peil der beraadslagingen daardoor zou stijgen meenen wij op z'n minst te moeten betwijfelen.

Er is altijd beweerd, en vooral de voorstanders van de dierbare vergelijking van „voogd en pupil" hebben dit gezegd, dat voorshands de leiding moet blijven bij de Nederlanders. Welnu, leiding is onmogelijk, als men elkander niet kan verstaan dan wel wanneer de pupil niet alle moeite doet de taal van den voogd te begrijpen.

Er is gezegd, dat de bezwaren te ondervangen zouden zijn door het gebruik van tolken. Dadelijk moet worden toegegeven, dat een redevoering door een tolk overgebracht niet denzelfden indruk zal maken als wanneer de spreker rechtstreeks zijn gehoor bereikt. Wordt toegegeven aan den eisch om ook Maleisch als voertaal toe te laten — welk soort Maleisch staat nog niet eens vast — dan zouden de Europeesche leden, willen zij op de hoogte blijven van hetgeen er door de Inlandsche leden gezegd wordt, moeten eischen dat er tolken aanwezig waren om het gesprokene dadelijk in het Nederlandsch over te brengen en de Inlandsche leden kunnen eischen, dat een tolk het Nederlandsch dadelijk in het Maleisch overbrengt. Dat zouden hoogst vervelende beraadslagingen worden, waarbij niemand zijn aandacht zou kunnen houden.

Wij scharen ons geheel aan de zijde van den Minister, waar hij het wenschelijk vond uitsluitend het Nederlandsch als voertaal in den Volksraad te doen bezigen. Het moge dan waar zijn dat een der partijen, voor een deel althans, niet geheel de redevoeringen en debatten zal kunnen volgen, laat men ook het Maleisch toe, dan zijn er twee partijen die elkaar niet kunnen verstaan.

We moeten de houding van den Volksraad in deze zaak ernstig betreuren. Niet dat dit college zich meende te moeten uitspreken — nu al — nu er nog niets gebleken kon zijn van nadeelen aan de uitsluiting van het Maleisch verbonden, maar wel dat het toen tevens is overgegaan tot de afkondiging van werkstaking. Daarmede heeft de Volksraad het der regeering niet gemakkelijker gemaakt om aan het uitgesproken verlangen te voldoen. Men moet nu wel den indruk krijgen, dat de Volksraad in zijn huidige samenstelling er niet tegenop zal zien, om door werkstaking inwilliging van eischen te verkrijgen. Dit is ontoelaatbaar.

Zelfs dat de behandeling van de begrooting, de eerste daad waarbij doorslaand het belang van de instelling van den Volksraad zou kunnen blijken, voor de deur stond en om spoedige afdoening vraagt, met het oog op de gebrekkige verbinding tusschen moederland en koloniën, heeft den Volksraad niet kunnen weerhouden van strike. Het is heel jammer."

* * *

In *De Standaard* de volgende driestar:

„Op Java is men toch met de Christelijk-Ethische grondgedachte doorgegaan.

Men weet, hoe wij eenerzijds ons in dit streven hebben verblijd, maar toch ook anderzijds er ernstige bedenking tegen koesterden. Het lachte ons toe, dat de belijders van den Christus in Indië dan eigenlijk toch met hun dolce far niente braken, maar het bleef ons bedenkelijk, dat ze van het kiezen van een positieven Christelijken grondslag bleven afzien. Intusschen is op onze bedenking ternauwernood acht geslagen, en zoo weinig leeft men op Java met ons mede, dat zelfs de *Stand.* voor de stichters der nieuwe groep een dusver ongelezen blad bleek te zijn. Men vroeg althans toezending van een nummer van ons blad, waarin een critiek op de onderneming mocht voorkomen.

Toch bleef ons niet anders over, dan voorshands in dit Christelijk-Ethisch ondernemen te berusten. Het is althans iets. De gebreken, die er in schuilen, zullen wel van lieverlede in 't licht treden, en dan achtereenvolgens tot verbeteringen leiden. We kunnen zelfs sterker spreken, en er voor uitkomen, dat we ons in dit, zij 't al gebrekkig, begin verheugen.

Het was dusver een smaad voor den Christennaam, zooals de Theosophen, de Buddhisten, de Modernen en de Islam-mannen, evenals de brutaal-gelooviger driest en niets ontziende voor hun theorieën uitkwamen, vooral omdat de niet zeer talrijke Christenen, die er omdoolden, meest zonder vaandel hun pad vervolgden.

Hieraan is dan nu toch een einde gekomen.

Men is nu althans als belijders van den Christus voor den dag gekomen, met bijna kleurloos vaandel, nauwelijks durvend, doch we moeten thans wel aannemen, dat zulks bij eersten aanvang niet anders en niet beter kon.

Voorshands berusten we daarom in wat men ondernam, en hopen van harte, dat 't niet alleen slagen moge, maar dat zich allengs positiever tint kleuren moge.

Als begin juichen ook wij het ondernemen daarom toe. Sterking van tint en bedoelen zal, zoo we hopen, van zelf volgen."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Bevolkingsrubbercultuur in Djambi.

Reeds eerder bespraken we in deze rubriek bovengenoemde cultuur, vooral met betrekking tot den aanplant van het jonge gewas.

Het *Soer. Nwbl.* heeft, zooals De Sum. Post meldt, nogmaals de aandacht gevestigd op de voor het gewest D j a m b i zoo belangrijke cultuur, die echter met vernietiging bedreigd wordt, zoo men niet met krachtige hand ingrijpt en zorgt, dat ook voor de Djambische bevolkingsrubber te S i n g a p o r e een markt kan worden behouden.

Daartoe is noodig: 1°. een uitvoerverbod voor niet aan redelijke eischen voldoend product; 2°. een uitvoerrecht van maximum 2 cnt. per K.G. rubber, ter bestrijding van de kosten, aan contrôle en voorlichting verbonden; 3°. het op geschikte plaatsen oprichten van eenvoudige rubberfabriekjes, waar de bereiding volgens de regelen der kunst kan geschieden.

Bij de invoering van bovenstaande maatregelen

zal waarschijnlijk weinig tegenwerking ondervonden worden, noch van de zijde der bevolking, noch van die van den Djambischen handel; een ander bezwaar echter, dat ondervangen moet worden, is de financieering van de rubber.

„Momenteel wordt het product zoo snel mogelijk gecoaguleerd en daarna aan de volle zon blootgesteld, om vlug drogen te bevorderen. Vele lieden verkoopen hunne op die primitieve en schadelijke wijze behandelde sheets reeds den avond van den dag, waarop ze gewonnen zijn, of in ieder geval binnen weinige dagen.”

Dit zou te voorkomen zijn, indien de Djambische volksbank daartoe zou willen meewerken.

De kosten van de op te richten fabriekjes moeten door de producenten zelf gedragen worden, wat reeds bij kleine rubbercomplexen van 20 à 25 bouw met een 10.000 tapbare boomen mogelijk is.

Stel de opbrengst daarvan op 100 picol rubber, zoo brengt dit product ƒ 30 à ƒ 40 minder op dan rubber, volgens behoorlijke methode bereid, wat dus een winstderving van ƒ 3000 beteekent. Ten einde te zorgen, dat de lieden niet minder in handen krijgen dan tegenwoordig, kan dus slechts beschikt worden over ƒ 3000 + de kosten van de tegenwoordige bereidingswijze, die op ƒ 300 te stellen zijn, of in totaal over ƒ 3300.

De exploitatie der fabriek zal kosten één mantri ƒ 480, koelieloon ƒ 480 en aan chemicaliën, verpakking enz. ƒ 640, zoodat er ƒ 1700 overblijft, waarvan de producenten een toeslag kunnen krijgen van ƒ 17 p. picol, of waarmee de opgenomen gelden in eenige jaren kunnen worden afbetaald. Voor de inrichting der fabriekjes zal toch ± ƒ 2500 noodig zijn.

Voor belangrijker rubbercomplexen kunnen betere installaties van een 14 à 15 duizend gulden neergezet worden, zoodat dan niet alleen lumps, shavings en scraps van de naaste omgeving der fabriek verwerkt kunnen worden, maar ook dat deel van den afval, dat in kleinere fabrieken te veel soesah zou veroorzaken.

De zaak is waard ernstig overwogen te worden, daar het om tienduizenden picols gaat. In 1915 bedroeg de totaal-uitvoer in Djambi rond 500.000 K.G. met een aangegeven waarde van ƒ1.000.000. In 1916 werden de cijfers verdubbeld, terwijl voor 1917 de oogstraming 1½ millioen K.G. was.

Verreweg het grootste deel van het uitgevoerde product was het beruchte Djambi-stinkproduct. Indien de uitvoer van een dragelijke kwaliteit 25 pct. bedroeg, zoo is er een winstderving van ƒ 1.140.000 te boeken voor de laatste drie jaren, een som, die toch zeker van belang geacht kan worden voor een weinig dicht bevolkt land als Djambi is.

Het door schr. voorgestelde uitvoerrecht van 2 cnt. per K.G. uitgevoerde rubber zou van den oogst 1917 een bedrag van ƒ 30.000 opgebracht hebben, hetwelk voorloopig voldoende geacht kan worden voor degelijke contrôle en voorlichting, waaraan de Djambiër zeker vertrouwen zal schenken, als hij de voordeelen van een verbeterde bereiding ziet. Ook zal hij dan wel wat meer zorg aan de tuinen gaan besteden, wat onderhoud en uitdunning aangaat niet alleen, maar ook wat het tappen der boomen betreft.

„Mijn oordeel baseerende op de tienduizenden boomen, welke ik zag in de verschillende deelen van Djambi, moet ik aannemen, dat er, practisch gesproken, in het geheele gewest geen enkele boom is, welke niet ernstig door het tapmes is verminkt”, het onder Europeesch beheer staande Batang Hari-estate uitgezonderd.

De verminking is meestal zoo ernstig, dat er van herstel geen sprake meer kan zijn. „De tapvlakten zijn intensief verwoest over een groot deel of den geheelen stamomtrek tot op de regelmatige taphoogte. Waar die totale tapvlakverwoestingen reeds zijn voltooid, tracht men thans nog wat rubber te winnen door hooger op den stam te tappen, of wel, men zoekt naar de minst beschadigde plekjes tusschen de houtwoekeringen, om er nog uit te halen, wat maar eenigszins mogelijk is.” Over één tot vier jaar is er van de millioenen in tapping zijnde boomen geen noemenswaardig product meer te verwachten.

Wat het werkvolk betreft, worden er klachten vernomen over een tekort aan arbeidskrachten. Waar door het bestuur den laatsten tijd meer pressie uitgeoefend is om ladangs aan te leggen, die veel handen vragen, is het werkliedenvraagstuk niet onbelangrijk verscherpt.

De verpakking van het product laat ook nog alles te wenschen over. Kleine partijtjes worden ruw opgerold en met een stuk ijzerdraad, vezel of oude rottan dichtgebonden. Zelden wordt het kostbare product beschermd door het in te naaien in oude zakken.

En even ruw als er met het product wordt omgesprongen, worden de jonge plantjes behandeld, terwijl juist beiden hun eigenaardige zorgen vereischen om winstderving te voorkomen.

„Een bedrijf, waar moedwillig „winstderving” wordt getolereerd, bevat van den aanvang af de kiemen in zich, welke het geheel te gronde moeten richten.”

Een brandend vraagstuk.

Zoo noemt T j. M k. in *De Indiër* het taalvraagstuk, bij welks behandeling zich volgens hem het merkwaardige geval voordoet, dat verschillende volbloed-Nederlanders ijveren voor het gebruik van een Inlandsche taal, terwijl daarentegen verscheidene Inlanders pleiten voor het Nederlandsch.

Volgens schr. hebben de voorstanders van een Inl. taal wijselijk in het midden gelaten, welke der talrijke inheemsche talen in den Archipel zij bedoelen.

Schr. is voor het aanleeren van het Nederlandsch omdat daardoor „het uitgroeien tot één volk, het Indische volk, van de hier levende volkeren en volksstammen”, het best bevorderd zou worden.

„Al was dit het eenige motief, dan zou Insulinde reeds zich vóór het aanleeren der Nederlandsche taal door de breede massa moeten verklaren. Dezerzijds wordt te levendig de behoefte gevoeld aan een band, die de verschillende volksstammen kan binden tot een geheel, om een andere houding in dezen strijd te kunnen aannemen. Die natievorming is dan ook niet alleen é é n, maar h e t motief voor Insulinde's houding.” (bedoeld wordt de vereeniging Insulinde. — Red.)

Motieven van lagere orde zijn voor het grijpen.

Nu het Javaansche volk de landbouw-periode verlaat om over te gaan in de industrie-periode, doet zich de behoefte gevoelen aan technische termen en abstracte woorden, die in de Javaansche taal niet voorkomen, en daarin moeilijk gevormd kunnen worden, zoodat er reeds nu veel ontleend wordt aan het Hollandsch.

Toch stelt schr. zich niet voor, dat het Nederlandsch „in al zijn eigenaardigheden, al zijn deugden en gebreken hier ingevoerd dient te worden.” Het proces, dat zich afgespeeld heeft in Z.-Afrika, zal zich herhalen tusschen de keerkringen, waar een taaltje zal gefabriceerd worden, dat tot het Hollandsch zal staan als het Kawi tot het Sanskrit, en schr. besluit aldus:

„Maar als de Hollandsche taal in Indië reeds zijn definitieven vorm heeft aangenomen, dan zal ook de tijd zijn aangebroken, dat de Inlander aan de eigen taal denkt, die dan reeds een huwelijk zal hebben aangegaan met de Hollandsche taal. Beide echtgenooten zullen dan iets van hun karakter hebben ingeboet, doch dat zal zoo erg niet wezen, omdat zij dan aan een andere, derde taal het aanzijn hebben geschonken, een taal, die cultureel hooger staat dan welke tegenwoordige ook, heden ten dage in den Archipel gesproken.”

Onderwijs.

Eenigen tijd geleden werd op initiatief van kolonel R. t e n S e l d a m te B a n d o e n g een rekest aan de regeering verzonden, zooals de *Preanger Bode* in herinnering brengt, waarin verzocht werd om maatregelen te treffen, opdat a. het onderwijs in dezelfde klassen van de verschillende Europeesche lagere en middelbare scholen overeenstemmen zou met dat in het moederland; b. op de H. B. S.en op Java zooveel mogelijk dezelfde boeken gebruikt zouden worden.

Door de weinige overeenstemming, die op beide punten heerscht, raakt menig kind bij overgang naar een andere school een jaar achter of moet het met dure privaatlessen bijgewerkt worden.

Het verschil in de boeken, die op de onderscheidene H. B. S.en gebruikt worden, jaagt de ouders bij een overplaatsing dikwijls op hooge kosten. Zoo waren voor den cursus 1915-16 van de 69 boeken, welke voor de H. B. S. te B a n d o e n g aangeschaft moesten worden, er slechts 25 bruikbaar te S o e r a b a j a.

Op bovengenoemd rekest heeft de regeering geantwoord, dat ondanks het eenvormige leerplan en de eenvormige boekenlijst voor de Europeesche „lagere” scholen, het onderwijs op alle scholen niet op eenzelfde peil kan staan, vanwege het uiteenloopend gehalte van leerlingen en leerkrachten.

Het verlangen naar algeheele overeenstemming met het moederlandsche onderwijs is niet te bevredigen, o. a. ook omdat gestreefd moet worden naar een onderwijs, dat in de bijzondere Indische behoeften voorziet, en omdat het belang van vele duizenden Indische kinderen niet opgeofferd mag worden aan dat van de enkelen, die naar een Hollandsche school overgaan.

Doordat voor de openbare middelbare scholen één leerplan is voorgeschreven, evenals één eindexamenprogramma, beide nagenoeg gelijkluidend aan die in 't moederland, is er naar eenheid gestreefd.

Daar de gebreken in de aansluiting van het onderwijs in dezelfde klassen van verschillende scholen voortspruiten uit oorzaken, die men niet in de hand heeft, zooals schoolverzuim, personeelswisseling, enz. is het niet mogelijk maatregelen te treffen, welke die gebreken opheffen. Ook wenscht de regeering geen dwingende voorschriften te geven omtrent de boekenlijsten, maar zij zal aandringen op stipte naleving van het normaalprogramma en op meer soberheid in de boekenlijsten.

Voorbereidend hooger onderwijs en de Mulo-school.

De circulaire van den directeur van O. en E.,

waarbij aan de ouders van leerlingen der Mulo-school de gelegenheid gegeven wordt om een antwoord te geven op de vraag, of zij onderwijs in het Maleisch op de Mulo-school al dan niet gewenscht achten, heeft op verschillende plaatsen in Indië belanghebbende ouders en belangstellenden doen samenkomen om over de in de circulaire vervatte vraag te beraadslagen.

Zoo werd er ook te Medan een vergadering belegd.

De *Deli Crt.*, deze kwestie besprekende, meent, dat voor de Europeesche leerlingen der Mulo-school in deze ingrijpende verandering een nadeel ligt, daar het Mulo-onderwijs vervormd zal worden naar de speciale behoeften der Inl. bevolking, welke niet geheel samenvallen met die der Europeesche leerlingen, vooral niet voor hen, voor wie de Mulo-school eindonderwijs is.

Volgens dat blad ligt de fout van het nieuwe onderwijsstelsel hierin, dat het twee vliegen in één klap wil slaan door in één school te vereenigen het onderwijsbelang der Inlandsche massa en dat van het Europeesche kind.

De Regeering had het nieuwe, specifiek Indische onderwijs niet moeten vermengen met het zuiver Europeesche. Het verleggen van doel en strekking der Mulo-scholen naar de zijde van den Inlander moet uitloopen op nadeel voor den Europeeschen leerling. Deze bezwaren gelden voor Java, dat zijn zuiver Europeesche H.B.S.en heeft, minder dan voor de Buitenbezittingen, waar voor vele Europeesche kinderen het Mulo-onderwijs eindonderwijs is.

Hoewel een afzonderlijke Inlandsche onderwijsorganisatie voorstaande, zou het blad de Europeesche onderwijsinrichtingen zoo ruim mogelijk voor de Inlandsche leerlingen willen openstellen, mits de leerlingen in elk opzicht „meekunnen", zoodat hunne toelating tot, en aanwezigheid op de Europeesche school in geen enkel opzicht het onderwijs belemmert of schaadt, geen oorzaak kan worden van een bedenkelijke daling van het peil van ons Europeesch onderwijs!"

In de daarop gehouden vergadering van ouders en belangstellenden werd na eenige discussie, waaruit bleek, dat men te Medan het Mulo-onderwijs niet in de eerste plaats als eindonderwijs, maar voornamelijk als aansluitend aan de 4e klasse eener H.B.S. wenscht te beschouwen, een motie aangenomen, waarin betoogd wordt, dat een behoorlijke aansluiting aan het middelbaar onderwijs niet mogelijk is bij de afvoering van de Fransche en Duitsche talen van het leerplan, en dat het niet wenschelijk is het Maleisch als leervak in te voeren. Bovendien werd door de vergadering tot de Regeering het verzoek gericht om de nieuwe school zoo in te richten, dat de leerlingen, die de derde klas doorloopen hebben, kunnen overgaan naar de 4e klas eener H. B. S.

De zaak is dus niet van een ruim standpunt bekeken; men heeft uitsluitend het oog gehad op plaatselijke toestanden, en vastgehouden aan het verkeerde beginsel, dat Mulo-onderwijs zou moeten aansluiten aan middelbaar onderwijs en zijn eigen karakter van eindonderwijs prijsgeven.

Terecht werd door den leider der vergadering opgemerkt, dat de Regeering waarschijnlijk niet overal met plaatselijke toestanden rekening zou kunnen houden.

Suriname.

Officieel. Blijkens van den Gouverneur van Suriname ontvangen bericht, hebben alle in de kolonie aanwezige leden van de Koloniale Staten hun ontslag genomen wegens de grievende woorden, door minister Rambonnet aan hun adres gericht in de vergadering van de Tweede Kamer op 10 April j.l.

Blijkens de Handelingen (10 April 1918, blz. 2234) heeft Minister Rambonnet, die voor Minister Pleyte de begrooting van Suriname heeft verdedigd, inzake de vernieuwing van het octrooi van de Surinaamsche Bank verklaard:

„Aangezien de totstandkoming van een cultuurbank kan verzekerd worden geacht, bestond er uiteraard geen enkel beletsel tegen de vernieuwing van het octrooi, daar niet in strijd zou worden gehandeld met de in de Tweede Kamer aangenomen motie-Patijn en tegemoet zou worden gekomen aan de wenschen, geuit in de Koloniale Staten. De verwachting van een spoedige totstandkoming van de octrooivernieuwing is door de Staten beschaamd. Bij dat college zit blijkbaar de bedoeling voor om de behandeling van deze gewichtige aangelegenheid op de lange baan te schuiven en zijn gebrek aan medewerking te verbergen achter een zoogenaamd gemis van gegevens, ter volledige beoordeeling van het der kolonie toegedachte landbouwkrediet, dat naar vorm en bedrag blijkbaar geen bevrediging kan schenken aan de bij de Staten en in sommige kringen der Surinaamsche samenleving te dien opzichte bestaande wenschen en verlangens. Door het dralen met de octrooivernieuwing bestond de kans, dat de promotors der cultuurbank hun toezegging weder zouden terugnemen, terwijl de Surinaamsche Bank in haar gestie en bij de aanstelling van personeel ernstig wordt belemmerd indien haar octrooi telkenmale slechts voor één jaar wordt verlengd en zij geenerlei zekerheid heeft ten aanzien van haar voortbestaan, zelfs in de naaste toekomst.

„Waar de Koloniale Staten getoond hebben niet op coulante wijze mede te willen werken aan de totstandkoming van een aan de behoeften allezins voldoend landbouwkrediet en aan de ten nauwste daarmede samenhangende octrooivernieuwing, doch tegen een en ander voortdurend difficulteeren, ziet de minister zich verplicht een Koninklijk besluit uit te lokken, waarbij het nieuwe octrooi zal worden verleend, opdat aan de tot schade van de belangen der kolonie Suriname bestaande onzekerheid ten spoedigste een einde kome."

Met de N.R.Ct. van 3 Juli gelooven wij dat bovenstaand telegram vermoedelijk op deze zinsneden betrekking heeft.

Minister Rambonnet heeft bij dezelfde gelegenheid nog meer gezegd, dat, hoewel niet duidelijk, voor de Koloniale Staten niet bepaald vleiend is.

In ons nummer van 18 April de behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer besprekende, zeiden wij dat de toegezegde regeeringsmaatregel niets anders zou zijn dan het onderdrukken van de vrije meeningsuiting in de Koloniale Staten, waarom wij *met den meesten ernst* de verleening van het octrooi bij Koninklijk besluit ontraadden.

Aan de ontslagneming zal wel een vergadering zijn voorafgegaan, waarin de Koloniale Staten hun besluit hebben toegelicht. Zij zullen den bal wel hebben teruggekaatst. Er was dan ook geen reden om den Staten andere motieven toe te dichten dan uit hunne beraadslagingen volgden.

In ons nummer van 27 Juni wezen wij er op dat de heer D. H u d i g (directeur van de Kon. Nederl. Stoomboot-Maatschappij en van den Kon. W.-I. Maildienst) in een onderhoud met den redacteur van „*De West*" verklaard heeft tot zekere hoogte de bezwaren, die in de Koloniale Staten tegen de voorgestelde combinatie (cultuurbank-Sur. bank) waren ingebracht, te begrijpen, hoewel hij meende dat in de practijk die bezwaren meerendeels wel te ondervangen zouden blijken te zijn.

De heer H u d i g erkende dus dat er bezwaren waren en nu wil het ons toeschijnen dat ernstige zakenmenschen, als de oprichters van de cultuurbank, niets liever kunnen wenschen dan in alles het volle licht te doen schijnen. Het zou inderdaad van weinig ernst getuigen als de „promotors der cultuurbank" hun toezegging zouden terugnemen, omdat er een paar maanden zouden verloopen vóór de gevraagde ophelderingen waren gegeven. Het standpunt der Kol. Staten is volkomen verklaarbaar. Waar de kolonie zoolang op de totstandkoming van een cultuurbank heeft gewacht was het zaak, dat er omtrent de instelling geen enkele onzekerheid overbleef, al zouden met de wegneming daarvan een paar maanden gemoeid zijn. Wij betreuren het èn voor de kolonie èn voor de cultuurbank dat de zaken zóó geloopen zijn. Had Minister Pleyte zelf de begrooting kunnen verdedigen, dan was het misschien niet tot de collectieve ontslagneming van de Koloniale Staten gekomen. Immers zeide Minister Rambonnet in den aanvang zijner rede, dat Minister Pleyte er de voorkeur aan gaf om nogmaals een zachtere en meer geleidelijke methode te beproeven. Het is echter niet duidelijk of dit ook sloeg op de kwestie van het octrooi.

* * *

In het jongste jaarverslag van de Surinaamsche Bank werd de op het einde van 1917 nog onuitgevoerde hoeveelheid koffie in Suriname geschat op 8000 balen. Uit particuliere brieven blijkt, dat in Mei die hoeveelheid was gestegen tot 12000 balen. Het gebrek aan uitvoergelegenheid kan voor de kolonie een ramp worden, omdat het zeer te betwijfelen valt of de plantages, nu het product onverkocht daar ligt, de middelen zullen bezitten om de cultuur voort te zetten. Moet ook deze veelbelovende cultuur te gronde gaan? Wij hebben hier gebrek aan koffie en aan cacao. Zoo de K. W. Indische Mail niet bij machte is een schip naar Suriname te zenden om de producten af te halen, kan dan de Regeering dat niet doen?

Het schip zou via New-York kunnen gaan en daar lading innemen voor Suriname.

Op 10 April zeide Minister Rambonnet in de Tweede Kamer (Handelingen, blz. 2233): „Alle schepen van die onderneming (de Kon. W.-I. Mail), behalve de *Commewijne* en de *Oranje-Nassau*, zijn in beslag genomen.

De communicatie is dus nu allerminst verzekerd. Maar ik geloof niet, dat er reden is zich ernstig bezorgd te maken over de approviandeering."

De feiten hebben deze optimistische verklaring van den Minister gelogenstraft. De approviandeering der kolonie laat zeer veel te wenschen over. Stond Minister Rambonnet misschien regeerings-tusschenkomst voor den geest? In dat geval is het te hopen dat Minister Pleyte die meening deelt.

* * *

In aansluiting aan hetgeen wij in ons nummer van 20 Juni over de plannen van den K. W.-Ind. Maildienst mededeelden, volge hier hetgeen „*De Surinamer*" verder van den heer H u d i g vernam:

De Mij. zal zich beijveren de zaak zoodanig te regelen, dat het traject Paramaribo-Trinidad niet

veel langer wordt dan het vroeger was, doch het geheel gelijk te maken, is niet mogelijk.

Het zeer geringe passagiersvervoer uit de Hollandsche Koloniën, maar vooral van Suriname, rechtvaardigt niet den bouw van moderne schepen voor dit traject.

Daarom is de route gewijzigd.

Er zijn nu op stapel 3 groote schepen van 4000 ton: de Prins Willem III, Prins Willem IV, Prins Willem V, welke de maatschappij hoopt dit jaar afgeleverd te zien — althans als Duitschland het daarvoor benoodigde staal wil leveren.

Op de vraag, welk belang Duitschland erbij heeft om de vaart op West-Indië te beletten, antwoordde de heer Hudig, dat het daarom dan ook niet gaat.

De kwestie is dat Duitschland geen bunkerkolen aan Holland wil leveren, zoolang de hangende kwesties inzake de scheepvaart-overeenkomsten met de Verbondenen niet ten genoegen van Duitschland worden opgelost en er geen kolen dan Duitsche te krijgen zijn. Beproefd is kolen uit Engeland te halen, maar een der schepen, daartoe uitgezonden, werd getorpedeerd.

Op de vraag met betrekking tot het bestaande materiaal van de „Kol. Vaartuigen", verklaarde de heer H., dat enkel de Prinses Juliana hem bruikbaar leek voor de plannen der Mij.

Ten aanzien van het personeel, thans in dienst van de K. V., verklaarde de heer H., dat in beginsel geen bezwaar tegen overneming in dienst der Mij. bestond, behoudens persoonlijke bruikbaarheid.

In elk geval zou de K. W.-I. M. bij overneming van den dienst zeer zeker zooveel mogelijk het benoodigde personeel daarvoor uit de Surinaamsche bevolking recruteeren.

* * *

Onder de koloniale inkomsten voor het volgend jaar is *f* 20.000 concessiegeld geraamd voor bauxiet, en *f* 10,000 als opbrengst der bauxietbelasting. Daar de retributie een kwartje per ton bedraagt, wijst dit laatste cijfer op een geraamde productie van 40,000 ton of vier millioen kilogram.

(De West).

* * *

De ingenieur E. A. Douglas is in de kolonie gearriveerd voor bauxiet-onderzoek van regeeringswege. Spoedig zal alsnog volgen de ingenieur E. J. Beets.

De heeren zullen zoowat vijf maanden in de kolonie vertoeven. Het terrein van Rorac zal hun bijzondere belangstelling hebben.

(De West).

* * *

De gouverneur heeft de Koloniale Staten ter goedkeuring aangeboden eene verordening, houdende bepaling, dat de buitengewone inkomstenbelasting, vastgesteld bij verordening van 30 Augustus 1916 (G. B. 1917 No. 13), ook over het jaar 1919 zal worden geheven.

* * *

De heeren A. E. Bueno en R. M. Robles hebben het initiatief genomen voor het verzamelen van gelden, tot het oprichten van een gedenkteeken op het graf van den heer E. B. J. Luitink.

(De West).

Curaçao.

In de *Cur. Crt.* van 10 Mei j.l. lezen wij:

„Bij de openbare behandeling van de koloniale huishoudelijke begrooting voor 1919 op 8 Mei j.l. gehouden, waren tegenwoordig de voorzitter en zeven leden en als gemachtigden van den Gouverneur de adm. van fin., de directeur van den openb. Gezondheidsdienst, de insp. van het onderwijs, de dir. van openb. werken en de landbouwkundige.

Het ontwerp werd goedgekeurd met de volgende wijzigingen:

a. het aantal gouvernements-geneeskundigen werd gebracht op elf in plaats van twaalf;

b. de bouw van een woning voor den gouv.-geneeskundige in het 2e district werd afgewezen;

c. de verlenging van den gouvernementssteiger op de reede van Kralendijk werd afgevoerd;

d. de bouw van een brug ter verbinding van het eilandje Simsonsbaai met den vasten wal van het Nederlandsche gedeelte van St. Martin werd verworpen.

Na eenige jaren werken is de verbreeding van den havenmond voltooid. De vaargeul, die vroeger 45 M. breed was, is nu gebracht op 80 M. bij een minimum diepte van 10.80 M.

Onze haven is nu dus, dank zij de voortvarendheid van den tegenwoordigen directeur van openbare werken, den heer van den Breggen, toegankelijk voor grootere booten dan hier vroeger plachten te komen. Naar te hopen is, zal, zoodra de wereldoorlog tot een einde komt, Curaçao de vruchten plukken van deze verbetering, die wij zeer in het belang van onze haven achten.

* * *

Van den heer D. Hudig, Directeur van de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij en den Koninklijken West-Indischen Maildienst, ontving bovengenoemd blad de volgende inlichtingen omtrent de voorgenomen reorganisatie van de diensten van den *Koninklijken West-Indischen Maildienst.*

„Nadat het Nederlandsche Gouvernement opnieuw den wensch te kennen heeft gegeven, dat de Koninklijke West-Indische Maildienst in overweging neme op welke voorwaarden hij zich met de exploitatie van de Koloniale vaartuigen in Suriname kan belasten, heeft de Koninklijke West-Indische Maildienst geantwoord, dat hij in beginsel bereid is na te gaan of het hem mogelijk is de diensten van de Koloniale vaartuigen ter hand te nemen, doch dat de verwezenlijking van zulke plannen in rechtstreeks verband staat met de vaart op en in West-Indië in het algemeen.

De reorganisatie-plannen, welke men op het oog heeft, sluiten in het oprichten van een „West-Indische Paketvaart-Maatschappij."

Door de inrichting van den huidigen dienst, die door zijn tegenwoordige route aangewezen is op het gebruik van schepen van beperkte afmetingen, bestaat geen gelegenheid moderner schepen te bouwen, welke voldoen aan de eischen van het passagiersverkeer van Europa naar West-Indië en de omliggende landen.

De plannen zijn de volgende:

De hoofddienst van uit Holand wordt gesplitst in tweeën:

1°. Een veertiendaagsche passagiersdienst met flinke moderne schepen.

Amsterdam, Trinidad, La Guaira, Curaçao, Port au Prince, New York en terug;

2°. Een driewekelijksche vrachtdienst.

Amsterdam, direct naar Paramaribo, vervolgens Demerara, Trinidad, Venezuela, Curaçao en terug.

Daarnaast zullen worden ingesteld door de „West-Indische Paketvaart Maatschappij", die haar hoofdzetel in het centraal gelegen Curaçao zal hebben, diensten op de volgende trajecten:

a. Trinidad, Demerara, Paramaribo en omgekeerd, aansluitende op de mailschepen van en naar Holland en en kustdienst tusschen de havens, welke thans door de Koloniale vaartuigen worden aangeloopen;

b. Een nader vast te stellen route met Curaçao als middelpunt, waarin ook de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden zullen worden opgenomen.

De vaarplannen denkt men zich zoo te ontwerpen, dat de passagiers van en naar Paramaribo in Trinidad onmiddellijk aansluiting vinden op de schepen naar en van Holland.

Op deze wijze wordt de weg geopend tot een betere verbinding van de West-Indische Koloniën in het algemeen met het Moederland en tusschen de Koloniën onderling, terwijl de Transatlantische dienst in alle opzichten op den duur verbeterd zal kunnen worden.

Indien de Regeering en de K.W.-I. M. tot overeenstemming komen, zal de verwezenlijking van deze plannen in de eerste plaats afhangen van de mogelijkheid om in afzienbaren tijd over de noodige moderne vaartuigen te beschikken, welke o.a. voor den dienst van de West-Indische Paketvaart-Maatschappij noodig zullen zijn.

* * *

De verschillende onderwijzersexamens zijn de laatste dagen van April te Willemstad afgenomen. Van de zes candidaten trokken één candidaat voor Spaansch en één voor Fransch zich terug.

De 4 overigen slaagden n.l.:

Mej. A. F. Gruning, voor onderwijzeres 4de klasse;
de heer J. G. Elbers, voor onderwijzer 3de klasse;
Mej. S. A. M. Neüman, voor Engelsch en
de heer C. F. Zebrengs voor Fransch.

Alle geslaagden zijn van Curaçao.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Strooibiljet in Ned. Verleden week werd het volgende strooibiljet hier te lande, voornamelijk te 's-Gravenhage verspreid: „*Manifest* naar aanleiding van de Verkiezingsrede, gehouden door *R. M. Soewardi Surya Ningrat* op de Algemeene Vergadering der „Indische Vereeniging" op 29 Juni 1918 te 's-Gravenhage, en de daarop gevolgde gedachtenwisseling, voornamelijk met vertegenwoordigers van Nederlandsche politieke partijen.

„'s-Gravenhage, 1 Juli 1918.

De omstandigheid, dat men ons, Indonesiërs hier te lande, heeft *verplicht* om te stemmen ten behoeve van den naar zekere beginselen te besturen Nederlandschen Staat, noopt mij te verklaren, dat die Nederlandsche Staat zich beperken moet tot het grondbezit van het Rijk Nederland in Europa, terwijl het grondbezit Indonesië weder terug moet worden gegeven aan de Indonesische bevolking, die zich concentreeren gaat in den wordenden Indonesischen Staat.

Bij het verlies van dat Indonesische grondbezit zal de *zichzelf beperkende Nederlandsche Natie* de voldoening hebben van te hebben gehandeld volgens het beginsel van het *zelfbeschikkingsrecht der volkeren*. Het Indonesische volk toone, dat het over

zijne geestelijke en stoffelijke eigendommen naar waarde zelf beschikken kan.

De leuze: „Indonesië los van Holand! dàn kan eerst van een *vrijwillig bondgenootschap* tusschen deze twee landen sprake zijn!" ligt geheel in de lijn van dat zelfbeschikkingsrecht en is psychisch zeer juist.

Het vrijwillige bondgenootschap tusschen Nederland en Indonesië zal geen waandenkbeeld blijven, zoo ernstig aangestuurd wordt op een volkerenbond.

Volkerenvrijheid en vreugde is gelegen in *vrijwilligen arbeid in den dienst van het Algemeen.*

Soort over soort, dus eigen wetgeving en eigen rechtspraak! Hiermede is het nationaliteitsbeginsel voor de practijk voldoende geformuleerd. *Indonesisch nationalisme* zij het doel van hen, die zich *Hindia Poetra* (kinderen van Indonesië) noemen en de *republiek* zij de vorm van Staatseenheid der Hindia Poetra's.

Stemgerechtigde Landgenooten! De wordende Indonesissche Staat behoeft het allernoodzakelijkste: het Zelfbeschikkingsrecht. Dit is ten duidelijkste gebleken uit de Taalkwestie, die onlangs door de inlandsche leden van den Volksraad is opgeworpen.

Stemt de partij, die de losmaking van Indonesië van Nederland voorstaat.

Stemt *Rood*!

SOORJO POETRO."

Politieke Partijen. *T. A. Kandou* schrijft over de Minahassers en de Indische politieke partijen o.m.: „'t Kan niet ondienstig zijn het standpunt uiteen te zetten, dat de Minahasser dient in te nemen tegenover de in Ned-Indië bestaande politieke groepen; de vereeniging te bepalen, welker lidmaatschap 't best overeen te brengen is met de positie van den Minahasser tusschen de andere bevolkingsgroepen. De voornaamste politieke partijen in Indië zijn: de *Indische Sociaal-Democratische Vereeniging*, de *Sociaal-Democratische Arbeiderspartij*, de *Christelijke Ethische Partij*, de *Katholieke Vereeniging van Politieke Actie*, de *Nederlandsch-Indische Vrijzinnige Bond* en „*Insulinde*". De I.S.D.V. en de S.D.A.P. zijn partijen, die 't wel is waar goed meenen met ons volk, doch aan den anderen kant een scheiding bewerken tusschen de menschen van het z.g. „volk" en de meer gegoeden. De tegenstellingen: volk-bourgeoisie en volk-aristocratie zijn in de Minahassa niet scherp uitgesproken, zoodat het beginsel van die twee vereenigingen geen vruchtbaren bodem zal vinden in de Minahassa. Bovendien zullen beginselen, die tweespalt kunnen brengen in het land, bij ons niet welkom zijn. Het geringe aantal inwoners van de Minahassa dwingt ons er toe, om bedacht te zijn op alle omstandigheden, die tweedracht kunnen zaaien, waartoe ook behoort het principe van de beide Democratische Vereenigingen, die immers zooals gezegd, een klove doen ontstaan tusschen de groote massa eenerzijds en de bourgeoisie en aristocratie anderzijds. Van het lidmaatschap van de I.S.D.V. en S.D.A.P. is dus voor den Minahasser m.i. geen heil te verwachten. Over de *Katholieke Vereeniging van Politieke Actie* kan ik heel kort zijn. Het allergrootste deel van de Minahassers belijdt niet het Katholicisme, maar het Protestantisme, zoodat ook de *Katholieke Vereeniging* niet in aanmerking kan komen. Wat *Insulinde* betreft, ook in deze Vereeniging kunnen wij niet datgene vinden, wat ons bevrediging kan schenken en in harmonie is met onze belangen. Van de vele nadeelen, die voor ons aan „Insulinde" verbonden zijn, noem ik slechts het feit, dat die Vereeniging zich scherp — en vaak zelfs te scherp in de oogen van den Inlander — stelt tegenover de Regeering. De Minahassers zijn te zeer door banden van vriendschap met Nederland verbonden, dan dat ze een zich-schrap-zetten tegenover het Nederlandsche Gouvernement kunnen gedoogen. De Minahassers, jong en oud, rijk en arm, man en vrouw, zijn zich te goed bewust van de dankbaarheid, die zij Nederland verschuldigd zijn, dan dat zij er ooit aan zullen denken de Regeering hinderpalen in den weg te leggen door verzetsuitingen, in welken vorm dan ook aan den dag gelegd. Trouw zullen wij zijn aan Nederland, het helpende en dienende met aanhankelijkheid als cyns der dankbaarheid voor de door hem aan ons bewezen diensten. Ziedaar de woorden, die ik in het *Bataviaasch Handelsblad* eenigen tijd geleden schreef en die ik hier met nadruk herhaal! Het lidmaatschap „Insulinde" dient dus te worden verworpen, omdat onze gevoelens zich er tegen verzetten. Rest ons te behandelen de C.E.P. en de N.I.V.B. Beide vereenigingen dragen Ned.-Indië een goed hart toe. De beginselverklaringen en het werkprogramma dier twee partijen vertoonen op vele punten overeenkomst. Alleen in het fundamenteele principe, waarop al het overige is opgetrokken, verschillen zij. De C.E.P. wil den vooruitgang dezer landen (Indië) bewerkstelligd zien volgens Christelijke beginselen, de N.I.V.B. stelt zich ten opzichte van de verschillende godsdiensten op een absoluut neutraal standpunt. De C.E. P. wil den godsdienst brengen in haar politiek, de N.I.V.B. weert elken godsdienst buiten zijn arbeidssfeer. Buiten het verschil in het fundamenteele beginsel en enkele andere punten, die een onmiddellijk uitvloeisel zijn van dat beginsel, vertoonen zij, zooals gezegd, een groote overeenkomst. Beide vereenigingen ademen een gezonden, democratischen geest en betrachten de ethiek ten aanzien van Indië en zijn bevolking, zoodat de Minahasser, *niet lettende op beider grondstelling*, stellig in die twee partijen een plaats mag gaan zoeken, zonder dat hij daardoor zijn positie te midden van andere bevolkingsgroepen eenigszins zal schaden. Het beginsel van de C. E. P. echter, haar op den voorgrond schuiven van den godsdienst, maakt, dat het niet onverschillig is, aan welke zijde wij ons scharen, aan die van de C.E.P. of die van den N.I.V.B. *Onze keuze moet zijn ten gunste van den N.I.V.B.* Ik zal rekenschap geven van deze mijn uitspraak: Wij leven hier in een Mohamedaansch land; in een land met een overwegend Mohamedaansche bevolking; in een land van Mohamedanen, die meerendeels het wezen, het intrinsieke van hun godsdienst niet kennende, uiteraard fanatiek moeten zijn en vijandig moeten staan tegenover andersdenkenden. Wordt dat godsdienst-antagonisme overgeplant op politieken bodem, dan zal het er welig tieren en zal die overbrenging de tegenstelling maximaal doen zijn. Het gevaar van een godsdienststrijd zal daardoor ook allergrootst zijn en de allernietigste omstandigheid zal in staat kunnen zijn dien strijd in al zijn verschrikkingen te ontketenen. Wie in dien strijd het onderspit zal delven, de Moslims of de Christenen, die slechts een klein gedeelte vormen van de heele Indische bevolking, zal niet moeielijk zijn te voorspellen. Het zal wellicht niet heelemaal zoo scherp zijn, als ik het hier afschilder. Hoe dit echter ook zij, door de vorming van een Christelijke partij is geschapen de antithese Christen-Mohamedaan en door de toetreding van den Minahasser tot de Christelijk Ethische Partij zullen in het leven worden geroepen de antitheses Minahasser-Javaan, Minahasser-Sumatraan, enz. Een dergelijke verhouding zal bovendien onze positie ten aanzien van de andere bevolkingsgroepen danig schaden en ook onze positie op Celebes, waar ook Mohamedanen zijn. Daardoor zouden wij worden gerukt uit het verband met andere niet Christelijke landaarden, hetgeen met het oog op een goede samenwerking, zéér verwerpelijk is. Wij zijn dus geleid tot de conclusie, dat het lidmaatschap van de C.E.P. zeer af te raden is voor den Minahasser en dat de N.I.V.B. de eenige partij is, die hem heil kan brengen; die een samenwerking met andere landaarden mogelijk kan maken. Een politiek te volgen, die neutraal is ten opzichte van de verschillende godsdiensten, ziedaar de weg. dien de Minahasser volgen moet, wil hij de vriendschappelijke betrekkingen met Mohamedaansche groepen bestendigen en behouden!" Aldus besluit Kandou.

Een nieuwe Ordonnantie. De *Sinar Sumatra* meldt, dat een ordonnantie in bewerking is, betreffende de verplichtingen van den werkgever tegenover den werknemer. De kultuurmaatschappijen worden daarbij tegenover de contractanten of hun weduwen, indien een ongeval den dood tengevolge heeft. verplicht gesteld om de geldelijke gevolgen te dragen, te weten negenmaal het jaarloon. Bij blijvende onbekwaamheid is een uitkeering verschuldigd van twaalfmaal het jaarloon.

Een wensch. De Javanen in Deli hebben volgens hetzelfde blad, bij monde van *Domo* in de *Darmo Kondo* hun verlangen te kennen gegeven, dat zij evenals de Maleiers, Chineezen en Klingaleezen aldaar onder eigen (Javaansche) hoofden gesteld willen worden.

Lotsverbetering. Te Rembang wil men een vereeniging oprichten van Inlandsche Ambtenaren B.B. van den rang van wedono af tot dien van hulpschrijver, dus van hen die geen hooge opleiding genoten hebben, teneinde voor een betere positie te kunnen ijveren. *Iman* en *Martosoedarso*, onderscheidenlijk *mantri* en *djoeroetoelis kaboepaten* te Rembang, hebben daartoe in de *Darmo Kondo* een oproep gedaan.

Verspreiding van Moh. Geschriften. Hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* vernam, dat de afdeeling Soerakarta van de *Tentara Kandjeng Nabi Mohamad* voornemens is een drukkerij op te richten ter verspreiding van geschriften, betrekking hebbende op den Mohamedaanschen godsdienst en zijn leer. Vijf kooplieden hebben ieder reeds voor *f* 5000 aandeelen genomen. De redactie twijfelt er aan, of in dezen duren tijd het benoodigde kapitaal bijeengebracht kan worden en zegt, dat het zelfs de bestaande drukkerijen moeite kost om zich staande te houden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Aan de *Bintang Soerabaja* wordt uit Solo medegedeeld, dat in Kratonkringen en bij het bestuur de overtuiging veld wint, dat de actie van de *Sarekat Islam*, naar aanleiding van het geschrijf in de *Djawi Hisworo*, uitsluitend gericht is tegen de zending, d.w.z. van de zijde der Arabieren. Na het ontstaan van de S. I. te hebben toegeschreven aan de pogingen der Regeering om de Javanen te kerstenen, zeide *Sajid Mohamad Alatas* op de bewuste protestvergadering in den stadstuin te Soerabaja. *Kaoem Moeslimin wadjib melawan dengan segala kakoeattan akan segala serangan jang di toedjoeken kapada Igama Islam*, hetgeen zeker niet aan duidelijkheid te wenschen overlaat. De vraag is nu maar, of hier ook al niet wat anders achter steekt. Van den kant van *Tjokroaminoto*, die zich zelf had ge-

bombardeerd tot Voorzitter van het comité „*Tentara Kandjeng Nabi Mohamad*", was de actie niet anders dan een politieke agitatie. In een nadere bijeenkomst van ongeveer 5000 personen besprak *Tjokroaminoto* de kwestie van de *Djawi Hisworo*. Hij wees op de noodzakelijkheid van aansluiting bij de *Centrale Sarekat Islam* en bij de *Tentara Mohamad*, de pas opgerichte vereeniging tot bescherming van den Islam. Hij deelde mede, dat de Regeering hem wel is waar had benoemd tot lid van den Volksraad, maar dat dit voor hem geen reden behoefde te zijn, de benoeming te accepteeren. Wat hij en de S. I. wenschten was geen volksraad, maar een parlement. Hij behandelde ook nog de kerstening-politiek, waardoor de Christenzendelingen bevoordeeld worden ten nadeele van den Islam.

Rechtvaardigheid. *Darah Hindia* heeft 't in de *Warna Warta* over de geringe ontwikkeling van zijne landgenooten, waardoor zij zoo zwak en traag zijn in hun vooruitgang. Dit bedroeft hem ten zeerste. De zoo noodige verbeteringen kunnen daardoor niet spoedig tot stand komen. Hunne vijanden lachen er om en hebben er schik in, daar zij dan niet bang behoeven te zijn, dat de Inlanders zullen dwingen om de verhoudingen te verbeteren. Na een driehonderd jarige overheersching zijn de Inlanders — zegt hij, — feitelijk dom gebleven. Gerust kan men zeggen, dat het de politiek der Regeering is hen dom te houden. In den laatsten tijd is hierin wel eenige verbetering gekomen, en ook de Inlanders doen hun best om hun positie te verbeteren, geleidelijk en niet langs revolutionnairen weg. Gebeurt 't wel eens, dat een enkele van dien weg afwijkt en uit den band springt, moge de Regeering dan wel in aanmerking nemen, dat hij door plagerijen daartoe gedwongen was. Maar de Regeering heeft dit tot nu toe niet gedaan. Het feit wordt beoordeeld en daarnaar gestraft. Indien de Regeering er niet toe overgaat om de plagers te straffen, dan vreest *Darah Hindia* dat de Inlanders hunne gematigdheid zullen verliezen, dan kunnen er leelijke dingen gebeuren.

Opwekking. In de *Tjahaia Timor* schrijft *Hendraja van Pamalang*, dat hij 't onbillijk acht, dat nog steeds van alle kanten zoo op de Inlanders wordt afgegeven en gescholden. Goeden en slechten vindt men bij alle rassen. 't Is deels hun eigen schuld, dat de Inlanders aldoor vernederd worden, daar zij maar geen afstand kunnen doen van den hun door hun ouders ingeprenten geest van onderdanigheid en gelatenheid. Hij wekt hen op om dien geest van zich af te schudden en zich tegen vernederingen te verzetten. Hij verwijt 't ook zijn landgenooten, dat zij nog steeds zoo'n werk maken van landsbetrekkingen, liever dan hun kennis aan te wenden om zich vrij te maken, om zich op het gebied van handel en industrie te bewegen en zich zoodanig financieel op te werken, dat zij tot dezelfde hoogte als de Europeanen komen.

Een wijze opmerking. In het *Vrije Woord*, het orgaan van den heer Sneevliet, verklaarde deze, dat de meeste S. I. afdeelingen en Insulinde „zonder karakter" zijn, omdat zij hun vreugde betuigd hebben aan een schijnvertooning, als de Volksraad. Hij prees verder de houding der Chineezen, die geweigerd hebben aan de verkiezingen voor dien Raad deel te nemen. De *Perniagan* deelt mede, dat *Kèok* hiertegen opkwam. Hij zeide: de heer Sneevliet is een Hollander, de Chineezen zijn Chineezen. Zij hebben beiden een moederland, waarheen zij kunnen gaan, als 't hun in Indië niet langer bevalt. De Inlanders zijn op Indië aangewezen. Zij erkennen, dat de Volksraad in zijn tegenwoordige samenstelling nog niet de stem van het Ind. volk weergeeft, maar willen dien toch beschouwen als het zaad, dat met volle kracht tot ontwikkeling moet worden gebracht, opdat ten slotte het doel kan worden bereikt. Zonder begin is er ook geen einde. Zou de heer Sneevliet wel de logica van dit streven begrijpen? Kèok vreest, dat zulks niet het geval is.

„Insulinde". De verschillende plaatselijke afdeelingen van *Insulinde* hebben, volgens hetzelfde blad, openbare vergaderingen gehouden, waar met algemeene stemmen moties werden aangenomen van de volgende strekkingen:

1e. dadelijke inwerkingtreding van art. 111 van het Regeeringsreglement;

2e. intrekking van art. 47 R.R.;

3e. intrekking van de artt. 63a en b van het Strafwetboek voor Europeanen en artt. 66a en b van het Strafwetboek voor Inlanders;

4e. intrekking van art. 341 Strafwetboek voor Europeanen en art. 343 Strafwetboek voor Inlanders;

5e. een gelijke rechtspraak voor alle rassen;

6e. invoering van algemeen kiesrecht, opdat werkelijk alle ingezetenen van N.-I. medezeggenschap zullen hebben in het Bestuur, en

7e. uitbreiding en verbreeding van het onderwijs, opdat Indië voor de voorziening in alle betrekkingen onafhankelijk kan worden van het buitenland en ook van Nederland.

Te Batavia opponeerde een der Inlandsche leden tegen de motie sub 3; hij vermeende, dat deze artikelen noodig waren om de Europeesche pers te remmen in haar schelden, vernederen en beleedigen van den Inlander. Hij achtte het voldoende de Regeering er op te wijzen, om zorg te dragen, dat de rechters, indien zij deze artikelen toepasten, geen onderscheid zullen maken tusschen de verschillende landaarden. De verslaggever van Tegal had bezwaar tegen de motie sub 5, daar naar zijne meening een gelijkstelling in zake strafrecht ook die in zake privaatrecht tengevolge moest hebben. Van dit laatste zouden de Inlanders ongetwijfeld de dupe zijn, omdat zij in ontwikkeling nog ver ten achter staan bij de andere rassen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De toekomst van Britsch-Indië.

Montague, de staatssecretaris voor de koloniën, heeft na terugkeer van zijn officieel bezoek aan Britsch Indië, een rapport ingediend, dat mede onderteekend is door Lord Chelmsford, den onder-koning. Hoewel de inhoud ons nog slechts bekend is voor zoover de telegraaf dien heeft overgeseind, is deze zeker van voldoende belang om de hoofdpunten reeds weer te geven, al zal nadere kennismaking ons vermoedelijk wel aanleiding geven er later nog op terug te komen.

In de richting van de verwezenlijking van zelfbestuur voor Indië wordt aanbevolen een aanzienlijke mate van verantwoordelijkheid op verscheiden gebied voor de provinciale, wetgevende lichamen, die samengesteld zullen zijn uit rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers, met rechten, die zoo volledig zullen zijn als de toestanden en verhoudingen dit mogelijk doen zijn.

Een speciaal daartoe ingesteld bureau van onderzoek zal overwegen welke verdere onderwerpen aan de openbare controle zullen kunnen worden overgedragen; voorts de instelling van een commissie in het Lagerhuis voor Indische aangelegenheden; de oprichting van een secretariaat van den Raad van State en een speciaal departement voor Indië; bovendien een Indische „Privy councel" en een Raad van vorsten.

In de meer uitvoerige uiteenzetting van 't Indische vraagstuk, wordt waardeerend gewag gemaakt van den moed en het geduld, waarmede het bestaande regeeringsgebouw in Indië is opgetrokken en van de door Indië betoonde sympathie voor de zaak der geallieerden. Naast de regeering der kolonie zal aan de plaatselijke besturen een zoo groot mogelijke onafhankelijkheid en verhoogde verantwoordelijkheid moeten worden gegeven. De provincies zullen de grootste wetgevende, financieele en administratieve onafhankelijkheid ten opzichte van de regeering in Indië moeten krijgen, die vereenigbaar is met een behoorlijke ontheffing van de eigen verantwoordelijkheid van die regeering.

De wetgevende vergadering in Indië is tot een totale sterkte van ongeveer 100 leden op te voeren. De Raad van State zal 't uiteindelijk wetgevend gezag vormen in aangelegenheden, waarvoor de regeering zich dit voorbehoudt. Die Raad bestaat uit 50 leden, buiten den gouverneur-generaal, 21 worden gekozen, 29 benoemd.

't Verder ontwikkelen van 't bestuur in de richting van een volkomen zelfstandige verantwoordelijkheid, moet afhangen van de mate, waarin de gezamenlijke kiezers blijk geven van een werkzaam en verstandig gebruik van 't stemrecht te maken. 't Bereiken van 't doel zal ruimschoots afhangen van de inspanning van 't Indische volk zelf.

't Rapport zij ook voor de Nederlandsche regeering geschreven!

Vriendschapsbanden in Palestina.

Bij de poging om in Palestina een nationale woonplaats voor 't Joodsche volk in te richten, is rekening te houden met de gezindheid der betrokken bevolking, in 't bijzonder met de Arabieren. Voor den oorlog waren de betrekkingen tusschen Joden en Arabieren niet steeds rooskleurig, de Zionistische plannen en de daaraan verbonden politieke plannen stonden den Arabieren niet aan. De verhoudingen zijn tijdens den oorlog verbeterd. De Syriërs hebben vertegenwoordigers in Parijs, Canada en Washington, waar zij met de Ententeregeeringen op goeden voet komen, anderzijds is tusschen Engeland en Frankrijk eenheid van inzicht verkregen omtrent de Palestina-Syrië-politiek. Hiervan wenscht, volgens een schrijven in de „N. R. Ct.", de Palestina-commissie gebruik te maken om de grondslagen te leggen voor de „entente cordiale" tusschen Armeniërs, Arabieren en Joden.

Bij een deel der Arabieren bestaat de vrees nog, dat een Joodsche immigratie hen zal kunnen verdringen. In een aan minister Balfour gezonden betoog werden de Joden geschilderd als een nadeel voor hun buren en uitbuiters. Zij wezen de rechten der Joden af op 't land dat zij sedert 2000 jaren niet meer in handen hebben. Als Palestina onafhankelijk wordt, moet 't, volgens dit inzicht, een Arabischen staat worden, waarin de Joden minderheidsrechten kunnen verkrijgen. 't Betoog ging slechts van een 3-tal moslims uit. Van meer beteekenis is, dat prof. dr. Ch. Weizmann, de voorzitter der Palestina-commissie, te Jeruzalem in tegenwoordigheid van de meest vooraanstaande mannen van alle schakeeringen een rede kon houden, waarin hij 't streven der Zionisten kon uiteen zetten. Hij zeide daarin o.a. dat 't politiek beheer over P. moet worden overgedragen aan een mogendheid, door den „Volkerenbond" aan te wijzen, tot de Zion. zelf in staat zullen zijn die macht over te nemen. De groot-moefti van Jeruzalem antwoordde overtuigd te zijn van de oprechtheid van 't Zionistisch streven en sprak den wensh uit samen te werken met de commissie voor 't welzijn van Palestina. De zaak schijnt dus vreedzaam en gunstig te verloopen.

Beslag op de katoenoogst in Egypte.

Door de moeilijkheden voor de verscheping is de Britsche regeering er toe over gegaan de katoenoogst van 't loopende jaar in beslag te nemen. Een commissie neemt de hoeveelheid, alsmede 't restant van het vorige jaar, tegen een vastgestelden prijs over. Deze bedraagt 42 dollar per kantar prima soort.

Bij 't uitgeven van de bepaling hebben de autoritei-

ten een toelichting gepubliceerd. Zij wijzen op 't voordeel van een vasten prijs zonder risico, en zonder de bezwaren aan opleggen en transport verbonden. 42 d. is meer dan 't dubbele van den prijs vóór den oorlog, zoodat de winst aanzienlijk is. 't Moederland zal trachten in ruil die artikelen te zenden, waaraan Egypte 't meeste behoefte heeft. Om alle wantrouwen uit den weg te ruimen, stelt de schatkist een groote som beschikbaar ter dekking van de inkoopen.

Volgens ,,The Manch.-Guardian'' heeft deze maatregel de weefindustrie van Lancashire gered. Vele fabrieken stonden op 't punt te sluiten, andere zouden 't bedrijf beperken. Nu hoopt men dit alles te boven te komen.

Mag men de ,,Neue Orient'' gelooven, dan komt de maatregel in Egypte echter alleen de groote eigenaars ten goede. De invoer van artikelen is onvoldoende, de kleine man zou met armoede en gebrek bedreigd worden.

Mehmed V.

Toen de Jong-Turksche partij de bovenhand kreeg, zou 't in een ander land een punt van overweging hebben kunnen uitmaken of 't niet logisch en in de lijn had gelegen de monarchie af te schaffen. Maar de Groote Heer te Stamboel wordt beschouwd als de opperpriester van alle Mahomedanen, ook van de velen, die buiten Turkije leven, het zou dus niet verstandig zijn geweest hem te onttroonen. Daar de destijds heerschende sultan Abdoel Hamid het vertrouwen der Jong Turken verspeeld had, moest hij vervangen worden. Zij meenden in zijn broeder een man gevonden te hebben, die als representieve figuur voldoende waardigheid en als staatsman voldoende meegaandheid bezat om als eerste constitutioneelen vorst op te treden. De nu overleden Mehmed V heeft door de omstandigheden gedragen naam gemaakt, maar hij heeft zelf weinig bijgedragen om de omstandigheden te richten. In de geschiedenis zal hij door 't instellen van de grondwet, door de moderniseering van 't bestuur, door de oorlogen tegen Italië, tegen de verbonden Balkanstaten, met de Centralen tegen de Geallieerden vermeld worden en wellicht nog eenmaal als een groot hervormer vereerd worden.

De Turksche tabaksmarkt.

De T. tabaksmarkt wordt door een crisis bedreigt. De redenen hiervoor zijn tweeërlei, de slechte regeling van den uitvoer en de speculatiewoede. De voornaamste afnemers zijn Duitschland en Oostenrijk, die ongeveer 60 percent opkoopen. De T. handelaars willen van de heerschende toestanden gebruik maken om Duitschland en Oostenrijk te overreden de geheele oogst over te nemen, voordat de mededinging uit andere landen zich meer kan doen gelden. Zoowel uit Rusland als, en vooral, over zee kunnen later weer groote hoeveelheden binnen komen, hierbij wordt in 't bijzonder aan Nederlandsch-Indië gedacht. In Java liggen nu reeds meer dan 50 millioen KG. tabak, zoo schrijft de ,,Neue Orient'' van 5 Juni j.l., die op gelegenheid tot verscheping wachten, 37 millioen ervan is sigarentabak.

In Turkije liggen reuzenvoorraden opgestapeld. Alleen in Samsoen liggen al meer dan 30 millioen K.G. voor rekening van de Dresdener Zigarettenkaufsgesellschaft. De T. regeering wil de uitvoer wel bevorderen. Het uitvoer tarief is tot 15 piasters per K.G. verlaagd.

De prijzen zijn enorm gestegen en bedragen 't zeven- à negenvoudige van die vóór den oorlog, als gevolg van de opdrijverij en den zwendel.

De regeering is voornemens den tabaksbouw en -handel tot staatsmonopolie te maken, met Banderollestelsel. De overgang zal zoo geschieden dat de deelnemers aan de regie er geen nadeel bij hebben.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Animistisch heidendom als godsdienst.

Dr. N. Adriani vervolgt in het Juli-Nr. van ,,Onze Eeuw'' zijn belangwekkende beschouwingen over het animistisch heidendom als godsdienst, voornamelijk bij de Toradja's van Midden-Celebes. Schr. behandelt thans het vraagstuk van wat er van het heidendom overblijft, wanneer het door het Christendom is opgevolgd; het geloof aan de minderwaardigheid der slaven, aan het bestaan van heksen en aan het nut van godsoordeelen; de vooroudervereering, enz.

Cultuurgebied Oostkust Sumatra.

In navolging van verschillende gemeente- en gewestelijke raden geeft het Cultuurgebied sedert Januari 1918 uit een ,,Blad'' van den Plaatselijken Raad van het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra.

Teysmannia.

De eerste afl. van den 29en jaarg. opent met eene verhandeling van L. Koch: Onderzoekingen betreffende de praktijkwaarde van de lijnen selectiemethode voor verschillende éénjarige landbouwgewassen (voornamelijk rijst en katjang tanah). — C. P. Cohen Stuart schrijft een artikel over de erfelijkheidsleer in dienst der bestrijding van dierlijke vijanden. — C. Daubanton geeft weder eene beschrijving van een drietal in 's lands plantentuin te Buitenzorg voorkomende plantensoorten (met afb.), nl. van Centaurea americana (Holl. naam Amerikaansche korenbloem), Arabidaea (een klimplant van Zuid-Amerik. geslacht), Cecropia pelata Linn. (een in tropisch Amerika inheemsche boom). — Ten slotte bevat deze afl. een kort stukje van P. W. v. d. Broek (met naschrift van W. G. D.) over de djali bras (naam van den plant, zoowel als van de vrucht), welke volgens den schr. veel meer dan tot nu toe kan worden benut als voedingsmiddel. Wordt de korrel als rijst gestoomd, dan kan hij deze geheel vervangen; als pap toebereid heeft hij den smaak van gort; tot meel gestampt is het een prachtmiddel om er met tarwemeel vermengd brood van te bakken. Ook zijn van het meel pannekoeken en andere gebakken te maken. Een ware uitkomst dus in deze tijden van voedselschaarschte ook in Indië. Het naschrift van W. G. B. is minder optimistisch.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 1 van deel 58 (1918) bevat o.m. Rapport omtrent het onderzoek der drinkwatervoorziening van Banjermasin, door Dr. G. Grijns. — Verslag omtrent het onderzoek der bronnen te Egaharap en Pahoman, door Dr. G. Grijns. — Experimenteele bijdrage tot de kennis van het bacillendragen bij de bacillaire dysenterie, door P. C. Flu. — Bodem-onderzoek te Soerabaja, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Een eenvoudige methode van watervoorziening, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Grondwater als watervoorziening (onderzoek van Nortonwater te Tjilatjap), door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Waterleiding van Batavia, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. B. C. P. Jansen. — Het gehalte aan in vet oplosbare vitaminen in klapperolie, door Dr. B. C. P. Jansen. — Microchemisch onderzoek bij opsporing van muntvervalsching, door F. Weehuizen.

Opsporing van delfstofafzettingen.

In de ,,Ingenieur'' van 6 dezer schrijft ir. E. C. Abendanon een artikel: ,,Geologische arbeidsmethoden voor de opsporing van delfstof afzettingen'', waarin schr. de veel betwiste mogelijkheid betoogd der opsporing van a d e r e r t s e n op geologischen grondslag.

Leergang Koloniaal Instituut.

Blijkens een door het Koloniaal Instituut uitgegeven programma (met inleiding) in brochurevorm, zal de vierde Indologische leergang worden gehouden van 16 September tot 14 December 1918 in het gebouw Keizersgracht 690 te Amsterdam.

Voor de drie tot nu toe gehouden cursussen waren 137 ingeschrevenen (o.w. 20 dames), van wie 66 voor den geheelen leergang. Bovendien voor één of meer vakken 71 ingeschrevenen, in dier voege, dat de lessen in Volkenkunde van den Indischen Archipel (Prof. J. C. van Eerde en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan) werden gevolgd door 119, in Maleisch (M. Joustra) door 114, in tropische gezondheidsleer (Prof. Dr. J. J. van Loghem en Prof. Dr. W. A. Kuenen) door 71, in koloniaal-maatschappelijke toestanden (Mr. J. C. Kielstra), door 71, in koloniale voortbrengselen (Dr. L. Ph. le Cosquino de Bussy), door 71, in aardrijkskunde van Ned.-Indië (C. Lekkerkerker), door 69 en in staatsinstellingen (Mr. J. Slingenberg), door 68 leerlingen.

Van de 137 ingeschrevenen waren bestemd voor een werkkring bij ondernemingen van landbouw, handel en bankwezen in Ned.-Indië 66; artsen 44; verbonden aan het Koloniaal Instituut 16; O.-I. ambtenaar 2; student 4; van verschillende beroepen 5.

Volgens den rooster wordt dagelijks gedurende twee lesuren onderricht gegeven, terwijl tevens de nadruk wordt gelegd op eigen studie onder leiding van het onderwijzend personeel en op het bezoeken van musea en koloniale instellingen. Aan het einde van elken leergang wordt aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen door den directeur der Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut een getuigschrift uitgereikt, ten bewijze dat zij den leergang met voldoenden of wel met goeden uitslag hebben gevolgd.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven aan bovengenoemd adres, tegen storting van ƒ 25.— Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt ƒ 5.— per leervak gestort.

Uit Suriname.

Onder dit opschrift schrijft ,,Neerlandia'' van Juli: ,,Het bestuur van deze kolonie heeft een weg naar Abraham Crynssen genoemd. Deze zeevaarder was voor Suriname wat Koen voor de Oost was (zie over de rol, die hij in de stichting van Ned.-Guyana heeft gespeeld, het hoofdartikel in het Febr. No. 1917).''

Scheepshuishouding bij de O.-I. Comp.

In het 1 Juli-Nr. van ,,Het Nederlandsche Zeewezen'' vervolgt S. Kalff zijn artikel over de huishoudelijke aangelegenheden op de schepen der O.-I. Compie. Achtereenvolgens omschrijft hij de werkkring en bevoegdheden van den konstabel en zijn maat (die het opzicht hadden over het scheepsgeschut), den hoogbootsman en den schieman (belast met den zorg voor want en zeilen, sloepen en pompen), den kok en den bottelier (de een spijsbereider, de ander spijsuitdeeler) den provoost geweldiger (belast met de uitvoering der aan het scheepsvolk opgelegde straffen) enz.

De Tropische Natuur.

Inhoud der April-afl.: Rimboeleven in Sumatra, door Edw. Jacobson (slot). — Een giftslang met een goede reputatie (Lachesis wagleri, Mal. Oelor tjantik manis), door J. Schild (met ill.). — Indische duinplanten (vervolg). — Uit een volière, door Th. van Dort. — Een sluipmoordenaar (insect: Cycanus collaris F,) door S.

Leefmans. — Een merkwaardig grasgalletje, door D. van L.
Speciale aandacht verdient het zeer interessante artikel van J. Schild over genoemde slangensoort, waarvan het tot nu toe heette (ook Brehm vermeldt het) dat zij door vogeltjes zou gevoed worden; na jarenlang observeeren is het eindelijk aan schr. gelukt deze bewering naar de sprookjes-wereld te kunnen verwijzen.

Uit militaire periodieken.

Orgaan van de Ned.-Indische Krijgsvereeniging. Maart 1918. Bevat o.m.: De strijd tegen de prostitutie in 't Britsch-Indische leger. — De officiersvereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen. — De voeding in de militaire ziekeninrichtingen, door H. W. Borel. — Het commandeeren, door T. Koesoema.

Id. April 1918. Milicien-Ziekendragers, door H. L. Roelfsema. — De ontvangst van jonge officieren bij hun corps, door F. T. — Woningnood te Soerabaja, door Brest van Kempen. — Moeten door de betrekking van officier van wapening 20 officieren aan den troependienst worden onttrokken? door A. Merkelbach. — Legerparaatheid en hoe zij door ons kan worden bevorderd, door A. van Pelt. — De legervereeniging. — De rechtspositie van den Indischen officier, door M. A. C. Coester.

Indisch Militair Tijdschrift. Maart 1918. Het gebruik van de Artillerie gedurende de groote manoeuvres in Sept. 1916. De slag bij Tjibinong (slot), door J. B. van der Poll. — Landingen der Japanners in den Russisch-Japanschen oorlog 1904—1905, door v. H. — Eenige aanteekeningen op het V. V., door D. Boeije. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van het V. S. I., door L. J. J. M. Tabbers. — Aanvulling, werkwijze en organisatie van de Intendance, door B. H. J. van Deutekon.

Wenken voor insecten-verzamelaars.

De firma Visser en Co. te Weltevreden heeft de schetsen van den bekenden natuuronderzoeker Edw. Jacobson, indertijd verschenen in „De Tropische Natuur", onder den titel „Wenken voor insecten-verzamelaars in de tropen", in een bundel vereenigd, opnieuw uitgegeven. Ieder, die in de tropen insecten verzameld heeft, zal de ondervinding opgedaan hebben dat daar geheel andere eischen aan het gereedschap voor de vangst en aan de methode van prepareeren en conserveeren gesteld dienen te worden dan in Europa. De aanwijzingen, in dit boekje bijeengebracht, zijn de vrucht van een langdurige ervaring in de tropen. Ieder, die aan verzamelen van kevers of vlinders doet, zal hierin iets van zijn gading vinden.

De positie van de Europeesche Fuseliers.

In het Indische „Vrijzinnig Weekblad" (Nrs. 29 en 30) vervolgt Pénard zijn beschouwingen over de positie der Europeesche fuseliers in het Indische leger en geeft hij de wegen aan, welke z.i. naar verbetering dier positie kunnen leiden. Zijn voorstellen zijn te splitsen in 2 rubrieken:

1°. die, welke er op berekend zijn, den Europeeschen militair voor een passende betrekking in de burgermaatschappij na expiratie van dienst geschikt te maken (leeren van nuttige ambachten, enz.).

2°. die, welke het leven van den soldaat in dienst zouden kunnen verbeteren en veraangenamen, waarbij hij speciaal zegt: 1. De cantines moesten voortaan niet buiten doch in de kampementen worden gevestigd en dienen een algeheele gedaantewisseling te ondergaan; 2. Men geve den soldaat behoorlijke slaap- en eetzalen (de laatste ontbreken bijna overal); 3. Buiten de kazerne geve men den soldaat afleiding en vermaak in militaire- of soldaten-tehuizen; 4. De vrouw moet uit de kazerne (d.w.z. geen afschaffing van het concubinaat, maar voor ieder der in concubinaat levenden een afzonderlijk woon- en slaapvertrek).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 27: Prijs van suiker in eenige landen op 1 Juli 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Methode ter bepaling van het vochtgehalte in palmvet, door F. C. van Heurn. — Belawan-Oceaanhaven, besproken door W. H. M. Schadee. — De huidige positie van Javathee op de wereldmarkt en de kansen op verbetering. — Reorganisatie in de Vorstenlanden. — Begrooting van Curaçao over 1918. — De buitenlandsche handel van China. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz., enz.

Arbeidersverzorging in de Lampongs.

Als mededeeling van het Hygiënisch Comité van het Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat is verschenen een geïllustreerde studie van Dr. H. N. van der Heyden over de arbeiders-verzorging in de Lampongs (overgedrukt uit de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië). De schr. deed (met Prof. Dr. W. Schüffner) in 1914 een onderzoek naar de oorzaken van den slechten gezondheidstoestand der koelies in de Lampongs, waarvan de resultaten in dit geschrift worden vastgelegd. Achtereenvolgens behandelt Dr. v. d. H.: de gevolgde werkwijze; de voornaamste bedrijfsziekten (Beri-beri, mijnworm-ziekte, dysenterie, malaria); conclusies, bijlagen.

Sisal.

In het jongste Nr. van „In- en Uitvoer" wijdt J. F. v. O. een kort artikel aan de Sisal (een agaveplant welke uitstekende touwvezels oplevert), waarbij hij er op wijst dat de behandeling dier vezels in ons Indië nog veel te wenschen overlaat, blijkens de hier te lande in touwfabrieken aanwezige monsters. Niet alleen dat niet voldoende schoon gemaakte bundels veel voorkomen, maar vele pakken, die op het oog een goede soort bevatten, bleken gedeeltelijk te bestaan uit buitengewoon korte vlechtjes, die klaarblijkelijk opzettelijk bijeengebonden en in de betere soorten gestopt waren. Wil men dat de Nederlandsch-Indische vezels een goeden naam krijgen, dan dienen de Indische belanghebbenden den strijd tegen dit bedrog aan te binden, meent schr.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 14: Ambonneezen, door N. — Een pionier (Adolf, hoofd eener in 1915 te Siak geopende school), door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Balische Schetsen. 1. Wajan Kadjeng. Van de ramp te Bali, door H. Lauersdonn.

Die Maultrommel.

No. IV—VI (jaarg. 1917) van het „Zeitschrift für Ethnologie" bevat een geïllustreerd artikel van C. Sachs: Die Maultrommel. Eine typologische Vorstudie, waarin ook verschillende dier instrumenten beschreven worden in gebruik bij stammen van den Indischen Archipel.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Commissie voor den Nederl.-Franschen Handel (Den Haag):

De Commissie voor den Nederlandsch-Franschen handel is thans als volgt samengesteld:

Prof. Dr. H. Blink, Voorzitter der Vereeniging voor Economische geographie te Den Haag; A. Cambresy d'Ancona, Alg. Gedelegeerde van het Comité du Commerce franco-hollandais te Parijs; K. J. A. G. Baron Collot d'Escury, Voorzitter v. d. Alg. Nederlandschen Zuivelbond te Kloosterzande; H. J. Knottenbelt Azn., Agent der Nederlandsche Handel-Maatschappij te Rotterdam; Ernest Laane, Bankier te Bergen op Zoom; Z. G. Ph. Marcella, oud-zeeofficier en Directeur der Internationale Scheepshypotheekbank te Rotterdam; Mr. H. A. van Nierop, Directeur der Amsterdamsche Bank te Amsterdam; J. M. J. Schaepkens van Riempst, Voorzitter van de Kamer van Koophandel te Maastricht; Mr. W. C. Th. van der Schalk te Amsterdam; Dr. D. F. Scheurleer, Bankier te Den Haag; Mr. Dr. W. F. J. G. Snijder van Wissenkerke, Voorzitter van den Octrooiraad te Den Haag; Mr. Dr. J. P. van Tienhoven, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging te Amsterdam; M. Paul Voute, Lid der Firma Mirandolle, Voute en Co. te Amsterdam; Mr. H. K. Westendop, lid der Firma Westendorp en Co. te Amsterdam.

Het Algemeen Secretariaat wordt waargenomen door den heer A. Cambresy d'Ancona, daarin bijgestaan door den heer N. W. van Herwaarden.

Het ligt in de bedoeling genoemd Hoofdbestuur binnenkort alsnog aan te vullen met vertegenwoordigers uit de kringen van exporteurs, importeurs, handelsagenten, het transport- en assurantiewezen. Ook met de betr. Vereenigingen van belanghebbenden zal zij zich te dier zake in verbinding stellen en zal zij practische samenwerking op hoogen prijs stellen.

Van de oprichting af mocht de Commissie zich verheugen in de warme belangstelling der betrokken autoriteiten; ook in die der bekende organisaties op economisch gebied en de belanghebbenden bij genoemden handel zelf. Dank zij dien dankbaar aanvaarden steun beschikt zij thans over een uitgebreid en waardevol inlichtingenmateriaal, hetwelk te zijner tijd ter beschikking van belanghebbenden zal worden gesteld.

Daarnaast houdt de Commissie zich bij voortduring op de hoogte van de talrijke wijzigingen van ingrijpenden aard, welke zich ten aanzien van de voortbrenging, de verdeeling en het verbruik in beide landen en hunne resp. koloniën voordoen en vertrouwt zij op die wijze een bescheiden bijdrage te kunnen leveren tot de economische paraatheid van het Nederlandsche volk bij het sluiten van den vrede.

De Commissie stelt zich voor binnenkort meer uitvoerige mededeelingen omtrent het resultaat van hare werkzaamheden te kunnen doen.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

N°. 29. Donderdag 18 Juli 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEERTIENDE JAARVERSLAG met de Balans en de Winst- en Verliesrekening over 1917, van de N.V. „Boeatan".

—o—

Over het afgeloopen jaar valt al heel weinig te vermelden. Er ging niet veel om in *Boeatan*, Heulstraat 19, Den Haag.

De langdurige oorlogstoestand heeft ook op haar bedrijf een zwaren druk gelegd. De onkostenrekening moest voortdurend stijgen, doordien voor de vervulling van de behoeften der vennootschap hoogere uitgaven gesteld werden. Aan plannen om hier te lande door deelneming aan jaarmarkten als anderszins wat meer leven in het bedrijf te brengen, kon mede door de tijdsomstandigheden geen uitvoering gegeven worden.

Uit de nota van toelichting behoorende, bij de Balans en Winst- en Verliesrekening, waarnaar kortheidshalve verwezen wordt dit jaar, kan blijken, dat de omzet verminderde en er geen goederen uit Ned.-Indië ontvangen werden.

Van de correspondenten en commissies in Ned.-Indië werd niets vernomen. *).

*) Bij het ter perse gaan van dit verslag ontving „Boeatan" van den heer J. E. Jasper te Toeban, 5 postpakketten, die hij na lang wikken en wegen gewaagd had aan het adres van „Boeatan" te verzenden.
Deze bevatten o.a. mooie batiks, fijne gevlochten sigarenkokers en aardige mandjes, ook zilver filigrainwerk en de lang gewenschte tjantum. Mogen spoedig meerdere volgen!

Geen wonder dat er een nadeelig saldo te boeken valt.

Laat ons hopen, dat de tegenwoordige ongunstige omstandigheden spoedig mogen veranderen.

Het kapitaal der vennootschap bleef op *f* 30.000. Van de 783 verleden jaar nog in portefeuille zijnde aandeelen werden er geen geplaatst. Daar ruimer geldmiddelen, ook met het oog op de mogelijkheid tot uitvoering onzer lang gekoesterde plannen zeer gewenscht is, voegen wij aan dit verslag een inschrijvingsbiljet toe, in de hoop dit ingevuld door menig belangstellende terug te mogen ontvangen.

Intusschen lazen wij met groote ingenomenheid in de Indische bladen, dat er ginds plannen bestaan tot oprichting van een openlucht-museum, zeker in den geest van het beroemde *Skanzen* bij Stockholm, dat ook op het gebied van bevordering en herleving der kunstnijverheid en huisvlijtbeoefening zulke uitstekende diensten bewijst.

Tevens vermeldden de bladen, dat er in Noord-Amerika meer en meer vraag komt naar Ned.-Indische kunstnijverheid-producten, waarmede men daar tengevolge der doortrekkende reizigers van en naar Ned.-Indië nader schijnt kennisgemaakt te hebben.

Dit zijn verblijdende teekenen, die ons hoopvol stemmen voor de toekomst.

De aftredende leden van het bestuur werden herkozen. De reeds sedert eenige jaren bestaande vacature in den Raad van Beheer, ontstaan door het vertrek van den heer J. E. Jasper, werd aangevuld door de verkiezing van den heer W. N. M. Stuart, broeder van den overleden thesaurier A. H. Stuart, in wiens plaats in den Raad de heer W. Beyerinck, gep. kapitein der Infanterie van het O.-I. leger, werd opgenomen. Deze nam evenwel kort daarop zijn ontslag en wordt zijne betrekking tot dusverre onder nadere goedkeuring der algemeene vergadering waargenomen door den heer W. N. M. Stuart voornoemd, die in zijne administratie wordt bijgestaan door den heer C. J. Jobse, procuratiehouder der Rotterdamsche Bank alhier.

Andere mutaties kwamen niet voor. Mej. Witschey en mej. Mayer kweten zich naar behooren van haar taak, waarvoor haar bij deze een woord van dank wordt gebracht.

De Raad van Beheer:

G. VAN BERESTEYN—TROMP, *Voorzitster.*
H. W. ZILCKEN—VAN BAAK, *lid.*
W. N. M. STUART, *lid wd. thesaurier.*
C. P. J. BLOK, *Secretaris.*

's-Gravenhage, Juni 1918.
Heulstraat 17.

(Wordt vervolgd).

De Witte-Kruis-Kolonie.

—o—

In langen tijd hebben wij niets meer vermeld over deze liefdadigheidsinstelling te Salatiga. Zooals de getrouwen lezers van ons weekblad weten, wordt daar, onder de liefderijke leiding van den heer en Mevrouw van Emmerik, veel goeds verricht ten bate van menig ongelukkigen Inlander. Daar zij hoofdzakelijk van goede gaven moet bestaan, is iedere gift, hoe klein ook, van harte welkom.

Onze redactiecommissie wil zich desgewenscht gaarne met de verzending belasten.

Aan het jongste Witte-Kruisblad door bovengenoemd echtpaar uitgegeven, ontleenen wij het volgende:

„Onlangs maakten wij melding van den terugkeer van Ali een der gedroste regeeringspupillen. Kort daarna verdwenen er drie andere van deze jonge heeren. Niettegenstaande een reisje naar Semarang van een onzer en heel wat geschrijf, hoorden we niets meer over hen totdat op een middag een van hen terugkwam onder politiegeleide. Hij was zoo verstan-

dig geweest om zich zelf bij de Politie te Semarang aan te melden met het verzoek om teruggezonden te worden. Nummer twee van het trio was niet zoo „pienter" en liep uit eigen beweging heelemaal van Semarang naar de kolonie terug. Natuurlijk hadden zij straf verdiend, maar het feit dat zij vrijwillig terugkwamen en dat, toen zij weggingen, zij hun Zondagsche kleeren zoo braaf thuis gelaten hadden, stemde ons zacht!

Een der jongens die met Ali wegliep moet zich te Tandjoeng Priok bevinden, hij werd kort geleden aldaar gezien door de vroegere Leiders van de Jongenskolonie te Kedoeng Panie waar hij een tijdje doorbracht. Een opruiming van zulke zich tot misdadigers ontwikkelende elementen te Tandjoeng Priok en de verschillende passars is zeer wenschelijk.

Een jonge vrouw kocht twee stukjes goed en droeg ze op Inlandsche wijze op haar rug in den slendang. Toen zij thuiskwam was er een van verdwenen. Zoo iets gebeurt meermalen op de passar te Salatiga. Enkele dagen geleden werd het brood dat onze melkjongen naar huis moest brengen uit zijn mand weggekaapt; ook op de passar.

De op het veld staande gewassen moeten zoodra zij eenigszins eetbaar zijn, haast dag en nacht bewaakt worden — terwijl het gras dat wij voor onzen veestapel noodig hebben voortdurend wordt gestolen. Verscheidene grasdieven werden gepakt en liet mijn man ze een schuldbekentenis teekenen door het zetten van een groot rood kruis dat gewaarmerkt werd door twee getuigen. Twee kleinere jongens werden gesnapt en de vaders moesten een geschreven belofte teekenen de jongens op school te zenden hetgeen ze tot dusver deden.

Het is ons gelukt een vrouw op de kolonie te krijgen, die weven kan en we hopen nog een of twee dit werk te laten leeren om zelf de sindjangs voor de meisjes te maken. Het is slechts een proef en het blijft nog te bezien in hoever het voordeelig zal zijn.

Bovengenoemde vrouw die haar kindje meebracht is een tweede vrouw en zij kan het met de eerste vrouw van haar man niet vinden; zij ziet er heel slecht uit.

Een heel jong ding, dat zeide dat haar man gestorven was, werd door vrienden met haar baby bij ons gebracht, tevens kwamen nog twee andere vrouwen waarvan de eene twee kinderen en de andere één kind bracht. Een paar dagen na hun komst kwam de vrouw met het eene kind met tranen in de oogen naar mij toe om te zeggen dat zij nog een kind achtergelaten had en stamelend zei ze: „Ik heb volop eten mijn kindje lijdt honger". Ik gaf haar een sterke vrouw mee en nu is zij blij en gelukkig hier.

De laatste die hier aankwam was een jonge man die permissie vroeg om zijn vrouw hier te laten om te zien of ze konden krassan en zoo ja of hij dan zelf mocht komen — hij heeft denkelijk nog iets in zijn dessa te bewaken.

Majem is een vrouw en moeder van drie kinderen, die als kind op de kolonie kwam en hier op de kolonie min of meer tegen mijn zin getrouwd is. Zij is een klein bij de hand vrouwtje met een welgemaakt, aardig, typisch Javaansch gezicht. Ze is de voornaamste prinses in onze algemeene, nog al schilderachtige keuken. Geregeld ziet men haar in de weekdagen elken morgen vóór half zeven voor ons huis aan den kant van den grooten weg hurken om inkoopen te doen ten behoeve van de algemeene pot. Op de passerdagen te Salatiga passeeren honderden mannen en vrouwen met zware, minder zware en lichte vrachten op schouders, rug en hoofd de kleine keukenprinses die met hare slimme oogjes onderzoekend die voorbijgangers beschouwt van wie zij denkt dat zij artikelen bij zich kunnen hebben die zij voor de keuken noodig heeft.

Ik ben dikwijls met verbazing getuige geweest van haar manier van inkoopen. Gewoonlijk blijft zij kalm, beleefd en vriendelijk en onder haar beleefd en vriendelijk uiterlijk verbergt zij onmiskenbare diplomatische gaven. Hoor maar eens:

'm Bok wat kost dat bosje uien? Vijftien centen.

Och kom! ik geef er zes centen voor.

Zes centen!! Daar te Soemogawee (ongeveer een paal hooger) heeft iemand er twaalf centen voor geboden. (Dit wordt gezegd op een wijze die zulk een indruk van eenvoud, waarheid en oprechtheid maakt, dat ik verwacht dat Majem nu minstens twaalf en een halve cent zal bieden) Majem zegt echter met onverstoorbare kalmte en zeer vriendelijk: Nu, zes en een halve cent dan.

De verkoopster toont zich in het minst niet over dit beleedigend bod gebelgd, doet de uien rustig in haar mand, neemt haar vrachtje op haar rug en gaat kalm verder.

Nadat zij een dertig, veertig pas verder is, roept Majem: Nu mbok zeven centen. En tot mijn groote verbazing en lichte ontsteltenis over de wijze waarop met de waardigheid kan omgesprongen worden, geeft de vrouw de uien waarvoor net iemand 12 centen geboden had (sic) aan Maejm voor zeven centen.

Is het wonder dat menschen die zoo liegen kunnen, zoo moeilijk voor het Evangelie, dat toch waarheid in het binnenste vraagt, kunnen gewonnen worden?

Sprokkels.

XVI.

In Ned.-Indië begint men zich meer en meer het lot aan te trekken van de verwaarloosde en „misdadige" jeugd; op verschillende plaatsen hebben zich vereenigingen gevormd, die, in navolging van Nederland, den naam Pro Juventute aangenomen hebben.

Ieder, die in het vaderland heeft rondgekeken in tuchtscholen of opvoedingsgestichten voor „misdadige" kinderen, dan wel een en ander op dit gebied gelezen heeft a.o. van Klootsema, zijn aandacht geschonken heeft aan de geschriften van Ligthart en Montessori. weet, dat voor de leiding en opvoeding van bovenbedoelde kinderen meer paedagogisch inzicht en tact vereischt wordt, dan voor de opvoeding van normale.

Men zou dan ook verwachten, dat in Ned.-Indië gezocht zou zijn naar de beste opvoedkundigen, naar menschen met een ruim hart en veel liefde voor de jeugd, aan wier zorgen deze misdeelden met vertrouwen konden worden toevertrouwd. Wat daarvan te denken, als men leest dat te Semarang het Landsopvoedingsgesticht „opvoedkundige ambtenaren" vraagt op een bezoldiging van *f* 150 's maands en dat men te Soerabaja de beschermelingen van Pro Juventute zal opdragen aan de zorgen van „politieopzieners".

We schrijven het jaar 1918 — laten we ons dit even herinneren — waarin men doordrongen is van het groote gewicht van het ambt van *opvoeder*.

XVII.

Stakingen zijn zoo aan de orde van den dag, dat men er nauwelijks meer aandacht aan schenkt, tenzij men er in zijn omgeving eenigen onmiddellijken last van ondervindt. Het is tot nu toe het middel om af te dwingen, wat men langs anderen weg, ten rechte of ten onrechte, niet verkrijgen kan. Dat dit moderne strijdwapen ook in Ned-Indië toepassing zou vinden, was te verwachten. Minder voor de hand lag het, dat het leerlingen van verschillende scholen zouden zijn, die dit wapen zouden hanteeren. Toch schijnt dit het geval te zullen worden.

Meldden de dagbladen eenigen tijd geleden, dat leerlingen van de Opl. School voor Inl. Ambt. te Probolinggo er het bijltje bij neergelegd hadden, wegens ontevredenheid over de behandeling van een onderwijzer, nu komen er berichten over een staking op de Koningin Emma School te Soerabaja, tengevolge waarvan acht jongens van de hoogere klassen van de school verwijderd zijn.

Het geval verdient vooral de aandacht, omdat, volgens een correspondentie uit Soerabaja aan het „Bat. Nwbl.", de staking zou zijn uitgebroken op aansporing van vier leeraren der school, wat bijna niet te denken is.

De wd. directeur der inrichting moet verzuimd hebben, de ouders der stakende leerlingen van het gedrag hunner kinderen in kennis te stellen, zoodat deze geen maatregelen konden nemen, om aan het schoolverzuim een eind te maken.

Een der vaders was voornemens den directeur van O. en E. te verzoeken een onderzoek in te stellen.

Zeer te wenschen is het, dat dit verzoek wordt ingewilligd, en dat blijken zal, dat de bedoelde leeraren hun handen in onschuld kunnen wasschen.

XVIII.

Onlangs werd gemeld, dat de indertijd op verschillende plaatsen in de afdeeling Tasikmalaja opgerichte paardenstoeterijen niet aan de verwachtingen voldeden. Niettegenstaande de regeering subsidie verleende voor het bouwen van doelmatige stallen en het stationneeren van hengsten, terwijl de paarden in groote weiden losgelaten, een half wild bestaan leidden, waren de resultaten op 3 van de 5 opgerichte stoeterijen nihil.

Achteraf is gebleken, dat het gras geen voldoende voedingswaarde heeft, zoodat aan de bevolking de raad gegeven werd om niet met de fokkerij door te gaan.

Proefnemingen zijn vaak eenigszins gewaagd; het zal tenminste zelden voorkomen, dat men vooraf volkomen zekerheid heeft aangaande het welslagen van een onderneming, ook al zijn alle factoren, noodig voor het gelukken, van te voren nauwkeurig overwogen.

Het komt ons voor, dat dit laatste hier niet heeft plaats gehad. Het klinkt wel vreemd, dat de veeartsenijkundige dienst het voedsel gaat onderzoeken als de zaak misloopt, terwijl goed voedsel toch een van de onontbeerlijke voorwaarden voor slagen was.

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uitbreiding van den werkkring van het Departement van Landbouw, Handel en Nijverheid.

Het is niet van belang ontbloot om de aandacht te vestigen op de uitbreiding, die het Dep. v. L., H. en N. ondergaan heeft door de toevoeging eener afdeeling Landbouw-economie en een afd. Zaadteelt.

De laatste afd. is te beschouwen als een zelfstandig geworden onderdeel van het Instituut voor Plantenziekten en Cultures.

De afd. Landbouw-economie beteekent een uitbreiding van den werkkring van het Departement.

De groote landbouw schenkt meer en meer aandacht aan de weinig of niet ontgonnen gebieden, welke op de Buitenbezittingen voorkomen, zoodat van particuliere zijde meermalen voorlichting gevraagd wordt aangaande geschiktheid van onontgonnen streken voor den landbouw, terwijl gouvernementsdiensten herhaaldelijk onderzoekingen op dit gebied bij het Dep. v. L., H. en N. hebben aangevraagd o. a. voor verschillende streken in Z.-Sumatra, welke voor spoorwegaanleg in aanmerking komen.

Aan dit werk, dat tot nu toe niet anders dan incidenteel geschiedde, zal men nu blijvende behartiging schenken.

De werkzaamheid van de nieuwe afd. zal tweeledig zijn. Ze zal door bestudeering van de bestaande landbouwbedrijven inzicht trachten te krijgen in de rentabiliteit ervan en in de tweede plaats zal ze nagaan in hoeverre in onontgonnen gebieden deze factoren al of niet aanwezig zijn, en welke invloeden de rentabiliteit der te stichten bedrijven zullen beheerschen.

In verband met het bovenstaande zal de nieuwe afd. bestaan uit twee onderafd.: één voor de ontleding van de rentabiliteit van bestaande landbouwbedrijven en één voor de landbouwkundige verkenning van onontgonnen streken. Beschikt het departement eenmaal over gegevens omtrent de economie van de cultures, zoo zullen deze weer ter beschikking van het publiek gesteld worden, wat vooral voor vreemdelingen, die kapitaal in den landbouw willen beleggen ,van het grootste nut zal zijn.

De nieuwe afdeeling zal hen aan tal van gegevens kunnen helpen en desgewenscht ook bezoeken aan bestaande ondernemingen onder deskundig geleide voor hen regelen. Mochten na den oorlog nieuwe kapitalen in den landbouw in Indië belegging komen zoeken, zoo zal de afd. een nuttige rol kunnen spelen.

De gestichten van Depok.

In het *Soer. Hbl.* vinden we daaromtrent het volgende meegedeeld:

Het Genootschap voor in- en uitwendige zending opende een jaar of vijf geleden een kinderhuis te D e p o k, dat sinds een groote wijziging heeft ondergaan.

De kinderen, door het Genootschap opgenomen, kunnen tot drie rubrieken gebracht worden: a. gouvernementspupillen, waarvan er thans een veertig aanwezig zijn; b. jeugdige misdadigers, die volgens een contract tusschen het Genootschap en den Directeur van Justitie gesloten, tegen een bepaald bedrag per kind per maand worden opgenomen; c. andere kinderen, al of niet ouderloos, voor wie al of niet betaald wordt.

Tot nu toe zijn alleen Europeesche kinderen opgenomen; wellicht zullen onder de nieuwe strafwet onder groep b. ook Inlandsche kinderen opgenomen worden.

Vrijwel alle kinderen zijn geboren en opgevoed aan den zelfkant der maatschappij en de geheele bevolking der gestichten staat dus op een zeer laag zedelijk peil. Het doel van het Genootschap is om die kinderen, „die zonder toezicht en leiding zeker voor een groot procent zouden opgroeien tot paria's der maatschappij, voortdurend te houden in een nette, fatsoenlijke omgeving, voldoende lager onderwijs te doen genieten en zoo mogelijk b.v. in een of ander vak zoover te bekwamen, dat ze op behoorlijke wijze hun brood kunnen verdienen. De vereeniging wil hen, die voorbeschikt lijken tot maatschappelijke verwording, vervormen tot nuttige leden der maatschappij."

Door ondervinding geleerd worden in het kinderhuis te D e p o k alleen jongens en meisjes opgenomen beneden den tienjarigen leeftijd. De oudere meisjes gaan naar het bekende gesticht Bethanië te S o e k a b o e m i, dat thans samengesmolten is met het Genootschap, terwijl voor jongensgesticht gekocht is de badplaats Swab nabij S o e k a b o e m i. Het ligt in de bedoeling in de toekomst ook het kinderhuis te D e p o k over te brengen naar S o e k a b o e m i, en dan alle gestichten te stellen onder één directeur, wat echter voor een instelling, die zich voor een groot deel bedruipen moet van vrijwillige bijdragen, niet zoo gemakkelijk gaat.

„Aan subsidie ontvangt het Genootschap voor iederen gouvernementspupil *f* 25 per maand, voor ieder jeugdig misdadiger *f* 15 (voor kleintjes) of *f* 16 (voor grooteren) en verder voor ieder kind, voor wie niet betaald wordt, *f* 5 per maand. Voor sommige kinderen wordt door ouders of familie wel iets betaald, b.v. *f* 5 of *f* 10 per maand, maar dan wordt daarvoor in het geheel geen subsidie genoten", zoodat er nog heel wat bijgepast moet worden.

Daarenboven moet de woning bij de badplaats Swab door een geschikter gebouw vervangen worden, waarvoor de ingenieur V a n H o y t e m a reeds plannen ontworpen en een begrooting gemaakt heeft. Verder zou het gebouw Bethanië met een vleugel moeten worden uitgebreid, terwijl de wenschen van het Genootschap uitgaan naar eigen onderwijsinrichtingen, lagere school met fröbelschool en school voor achterlijke kinderen.

Hier stuit men weer op de subsidieregeling, daar op deze scholen geen schoolgeld betaald zou worden.

Het is wenschelijk, dat nu met de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafrecht de beteekenis van deze en soortgelijke inrichtingen wat grooter wordt, er spoedig een subsidieregeling vastgesteld wordt, die het Genootschap mogelijk maakt zijn volle kracht aan te wenden tot heil van de verwaarloosde jeugd.

Immers, al wordt zooveel mogelijk getracht de leerlingen klein-ambtenaarsexamen te laten afleggen, het meerendeel is intellectueel zwak en een groot procent zal dat diploma wel niet halen. Voor de knapperen wil men een filiaal openen te B a t a v i a, om er het Mulo-onderwijs te volgen. Bij de wijkzusters aldaar zijn reeds meisjes aan huis, die tot verpleegsters opgeleid worden; meisjes met K. A.-diploma tracht men een plaatsing bij de post of telegrafie te bezorgen, ja, zoo mogelijk voor onderwijzeres te doen studeeren.

Het Genootschap stelt zich voor de jongens aan de maatschappij zóó af te leveren, dat ze hun eigen brood kunnen verdienen, hetzij door een opleiding voor een of ander ambacht, dan wel voor het veehoudersbedrijf of de groenten-, bloemen- en vruchtenkweekerij. Of die pogingen zullen slagen, zal de toekomst moeten leeren. De schr. van het artikel verwacht er niet veel heil van.

De regeeringscommissaris Liefrinck in Besoeki.

De heer J. K o n i n g bespreekt in het *Soer. Hbl.* het bezoek van den heer L i e f r i n c k aan Besoeki en meer in het bijzonder aan de tabaksstreken van D j e m b e r en B o n d o w o s o.

Het bezoek moet gebracht zijn vooral op aanstichting van den voorzitter van den Sarekat Islam te Bondowoso.

De kwestie van vrije en onvrije cultuur is door de reis van den heer L i e f r i n c k opnieuw aan de orde gekomen „en het mag een daad van goed en helderziend bestuursbeleid genoemd worden, juist in dezen tijd naar een gewest, waarin een groot deel van de bevolking door en met de Europeesche grootcultures leeft, een bijzonderen afgezant van de regeering te dirigeeren."

Dat het den regeeringscommissaris er om te doen was, uit eigen oogen te zien, blijkt uit het feit, dat hij niet bij den president logeerde, geen gebruik maakte van aangeboden ondernemings-auto's en zich niet liet vergezellen op zijn tournée's door bestuursambtenaren, die hem zouden brengen, waar alleen zij het wenschelijk achtten, maar zelf de sawah's op en de dessa's in trok, om er met den Inlander te spreken.

Vrije en onvrije cultuur!

Reeds in 1859 merkte de directeur van de cultures op, dat het product van de vrije aanplantingen, zoowel quantitatief als qualitatief moest ach-

terstaan bij door goed geleiden arbeid verkregen tabak. Hij meende, dat nooit de fijnere merken zouden worden verkregen, die op de Europeesche markt zoo gewild zijn en er hooge prijzen behalen.

Uitvoerige rapporten over vrije en onvrije cultuur zagen in den loop der jaren het licht en steeds werd aangetoond, dat, wilde men een eenmaal verkregen welvaartstoestand bestendigen, de vrije tabaksindustrie te veroordeelen viel.

Het bleek eindelijk dan ook noodzakelijk te zijn om krachtig in te grijpen en zoo is in 1908 in Besoeki de tabaksordonnantie tot stand gekomen, waaronder de tabakscultuur dus gedurende tien jaar gedreven is, ,,in een tijd van snelle evolutie en van een bijna grillige verandering in het geheele maatschappelijk samenstel, waardoor tal van factoren zijn ontstaan, waarmede de wijze samenstellers van de indertijd met zooveel vrucht gewerkt hebbende tabaks-ordonnantie onmogelijk rekening hebben kunnen houden.''

Bij de gewijzigde omstandigheden is hét zaak, dat niet langer de hand gehouden wordt aan enkele voorschriften, die nu reeds als verouderd moeten aangemerkt worden. Het was dus goed gezien van de regeering daarnaar een ernstig en locaal onderzoek in te stellen.

Zoo wordt de Inlander de laatste jaren gedwongen zijn tabak de zgn. vrijman, ,,over groote afstanden te vervoeren, terwijl hem door een handige politiek de mogelijkheid wordt afgesneden meer nabij zijn woonplaats zijn tabak tegen minstens even goede prijzen van de hand te doen.''

Waar de Inlander aldus in 't gedrang komt, verdient hij in bescherming genomen te worden.

De heer L i e f r i n c k had dan ook in hoofdzaak een onderzoek in te stellen naar de vele klachten der Inlanders over de moeilijkheden, welke het transport van hun product in den weg gelegd werden.

Hij had dus een alternatief te zoeken om aan de wenschen van de Inlanders tegemoet komende, tevens niet te veel schade te berokkenen aan de cultuurbelangen. Hij meent dit blijkbaar gevonden te hebben in het voorstel om te B o n d o w o s o en D j e m b e r tabaksmarkten op te richten, waar de vrijman-krossok bijeengebracht wordt en de kooper dagelijks koopen kan, hetgeen aangeboden wordt.

Hoewel de practijk zal moeten leeren, of de oplossing goed is, lijkt ze gunstig in het algemeen belang van den Inlander, zoowel als in dat van den ondernemer.

Suriname.

Havas seinde 31 Juli aan de ,,N. R. Ct.'', dat het decreet is gepubliceerd, inhoudende de bekrachtiging der Conventie, op 30 September 1915 te Parijs gesloten tusschen Frankrijk en Nederland, waarin bij verdrag werd vastgesteld de grens tusschen Fransch-Guyana en Suriname in het gedeelte van de grensrivier tusschen de Noordpunt van Stoelmans-eiland tot de zuidpunt van Portal-eiland.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat hier te lande de wet tot goedkeuring van bovengenoemde conventie reeds op 24 Juni 1916 (Staatsblad No. 304) tot stand is gekomen. In Suriname werd de wet afgekondigd bij G. B. van 8 Aug. 1916 No. 58.

Dat de bekrachtiging van de conventie in Frankrijk zoo lang op zich heeft laten wachten, is, gegeven de oorlogstoestand, zeer verklaarbaar. Het is nu maar te hopen, dat men in de beide koloniën niet zal talmen met de verleening van de baggerconcessie in de grensrivier, waarop reeds tal van jaren door den aanvrager gewacht is. Ongelukkig voor de beide koloniën zijn de omstandigheden niet gunstig voor het beginnen van het bedrijf, waarvoor tal van machinerieën noodig zijn. Tenzij deze reeds gereed liggen, zullen zij thans moeilijk te verkrijgen zijn, en, indien te verkrijgen, misschien niet naar Suriname verscheept kunnen worden. Een oplossing zou wellicht zijn, dat ze naar Fransch-Guyana verscheept worden. Blijkt de onderneming een succes, dan zal dit voor de beide koloniën van groot belang zijn.

* * *

Een inzender in ,,De West'' van 16 April acht de overneming van den dienst der ,,koloniale vaartuigen'' door den K. W. Ind. Maildienst niet in het belang der kolonie.

,,De koloniale vaartuigen voorzien vrijwel in het geheele verkeer te water der kolonie; dit verkeer is in 2 deelen te splitsen:

1°. de zee- en rivierdiensten, die geld opbrengen, zij het niet altijd winst;

2°. de diensten voor ambtenaren in 't algemeen, welke een zuiveren schadepost vormen.

De hierboven aangehaalde diensten mag men grootendeels beschouwen als een soort verplichting, die zich het Bestuur ten opzichte der bevolking heeft opgelegd.

In normale tijdsomstandigheden moest er nog al een aardig bedrag bijgepast worden; de laatste jaren stegen de ontvangsten enorm, vooral doordat de Demeraradienst een hooge vlucht nam.

In de toekomst zal men echter altijd wel op bijpassen mogen blijven rekenen; een groot voordeel is het evenwel, vooral met het oog op den uitgebreiden dienst der Koloniale Vaartuigen, waarmede vele departementen en de districtsbesturen gebaat zijn, dat men ten minste ,,eigen baas in eigen huishouding'' is!

Dit voorrecht mag m. i. niet licht worden prijsgegeven.

De maatschappij, die hetzij een gedeelte, hetzij het geheele bedrijf der Kol. Vaartuigen zal overnemen, heeft natuurlijk slechts met één factor rekening te houden, n.l. winst maken.

Daar er tot dusver in eigen beheer geen winst gemaakt wordt, had men alleen de rekening ,,quite'' te maken; bij overgave moet echter het Bestuur ook nog een zekere winst garandeeren, zoodat dan de schadepost grooter wordt.

Bij overgave zal dus het Bestuur meer moeten bijpassen, dan nu het geval is en komt er het nadeel bij, dat men geen eigen baas in eigen huishouding meer is.

Vooral dit laatste loodje zou in de toekomst wel eens zeer zwaar kunnen wegen.

Is het juist, wat men beweert, dat de Kon. W. Ind. Maildienst alleen den zeedienst wenscht over te nemen, dan zou men wel ten deele baas blijven in eigen huis, doch zou de kolonie alle lasten behouden, verbonden aan een eigen vaartuigendienst. Alleen zou die dienst op kleiner schaal werken en nog minder economisch dan thans.''

Tot zoover de inzender. Ook wij zouden de overneming van den dienst door den K. W. Ind. Maildienst niet toejuichen. Van staatsbedrijf over te gaan tot particuliere onderneming zou ons een stap in de verkeerde richting toeschijnen.

Men verbetere den dienst door aan het hoofd daarvan te plaatsen een commercieel aangelegd man. Reeds is het een groote verbetering, dat het Koloniaal Bestuur — blijkens de begrooting — voornemens is het Departement van Openbare Werken en Verkeer te splitsen in dien zin, dat weder een afzonderlijk beheerder zal worden aangesteld voor het verkeer te water. De samenvoeging, eenige jaren geleden tot stand gebracht was, zooals wij ook hebben voorspeld, geen verbetering.

* * *

,,De West'' van 3 Mei schrijft:

,,Naar aanleiding van het artikel in ,,De Argosy'' — die te verstaan gaf dat het zilver uit Suriname wegvloeit naar Demerara — wordt ons van deskundige zijde opgemerkt, dat het niet alleen niet bekend is, dat ons zilver daarheen wordt uitgevoerd, maar dat dit om technische redenen ook zeer onwaarschijnlijk is te achten. Juist de hooge prijs dien men — in verband met den ongunstigen dollarkoers — voor ons zilver zou moeten betalen, is een rem tegen dergelijken uitvoer.

Men blijft dus in Suriname van oordeel, dat de zilverschaarschte veroorzaakt wordt door het oppotten van zilver door kleine landbouwers.

Een frappant staaltje daarvan kwam ons dezer dagen weder ter oore.

Een Britsch Indiër, die *f* 3000 heeft staan op de Kolon. Postspaarbank, vroeg aan een planter advies, of hij niet beter deed dit bedrag te lichten, daar hij gehoord had, dat de Amerikanen de kolonie zouden overnemen.

De planter antwoordde lachend, dat dit een van de vele kletspraatjes was, die men tegenwoordig verspreidt en waaraan men zich maar liefst niet moet storen.

De Br. Indiër besloot toen maar zijn geld te laten waar het was. Maar hij had wederom *f* 600 bijeen vergaard, en stond in tweestrijd of hij ook die naar de spaarbank zou brengen.

Op de mededeeling van den planter, dat het geld van zijn eigen vrouw en kinderen ook op de spaarbank was gedeponeerd, besloot de landbouwer ook zijn *f* 600 daarheen te brengen.

Toen dit geld voor den dag kwam, bleek het bijna geheel te bestaan uit rijksdaalders, guldens, halve guldens en kwartjes. Er was slechts één bankbiljet bij van tien gulden.

Een sprekend bewijs weder, hoe de Br. Indiërs vrij aanzienlijke bedragen oppotten.

Aan het eind van de afgeloopen week was aan zilverbons in omloop een bedrag van *f* 88.000. Dat is dus nog geen vijfde van den aanwezigen voorraad.

Het Gouvernement heeft in totaal een half millioen aan zilverbons. Daarvan is uitgegeven aan de Surin. Bank 233 duizend gulden. De bank heeft nog 145 duizend gulden in voorraad, zoodat het bedrag aan zilverbons, dat in omloop is bij het publiek, 88 duizend gulden bedraagt.

In den laatsten tijd wordt nog al wat zilver voor goud ingeruild door Br. Indiërs. De Surinaamsche Bank, die een aanzienlijken goudvoorraad bezit, heeft tegen een dergelijken ruil niet het minste bezwaar.

Naar wij vernemen kan de bank van Java niet

voldoen aan het verzoek om een hoeveelheid zilver over te maken naar Suriname. Men zal dus moeten wachten op een gelegenheid uit Holland."

* * *

In hetzelfde nummer van ,,De West'' lezen wij, dat de prijzen van levensmiddelen dermate gestegen zijn, dat alleen de gegoede klasse zich een voldoend maal kan verschaffen.

Zelfs in de Boschnegerdorpen aan de Boven-Suriname heerscht voedselschaarschte tengevolge van de zware regens. Boschnegers van de Gran Rio en Pikien Rio zakken verscheidene dagreizen ver de rivier af om naar voedsel te zoeken.

* * *

Jaren lang hebben wij er op aangedrongen, dat men in Suriname een verordening zou uitvaardigen om de muskieten te bestrijden. Van bestuurszijde werd voortdurend beweerd, dat men de publieke hygiëne niet uit het oog verloor, maar de verordening bleef, onverklaarbaar genoeg, uit, niettegenstaande onze buren ons een goed voorbeeld hadden gegeven. Eindelijk, eindelijk zal het er dan van komen. In zijn Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de begrooting voor 1919 verklaart de Gouverneur, dat binnenkort aan de Koloniale Staten ter goedkeuring zal worden aangeboden een verordening tot bestrijding van de muskietenplaag.

Wij vertrouwen, dat de Koloniale Staten, het groote belang van de zaak beseffende, met den meesten spoed de verordening zullen goedkeuren en dat deze, eenmaal in werking getreden, met de uiterste gestrengheid zal worden gehandhaafd. De volksgezondheid, dus de volkskracht, is er mede gemoeid.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Parhoedamdam Beweging. De *Bintang Soerabaja* ontleent het volgende aan een onlangs verschenen brochure van den gewezen Zendelingleeraar in de Bataklanden, *M. Joustra:*

Reeds van omstreeks 1890 af bestaat de sekte der *Pormalin*. Haar stichter was *Goeroe Samaling*, volgeling en tevens ,,*datoe*'' (wichelaar) van den toenmaligen *Singamangaradja*. Later vindt men vermeld de ,,*Parsitengka*'' (uit te spreken: Parsitekké) zich alzoo noemende naar zeker hoofd *Si Tengka*. En in den jongsten tijd hebben de in de kranten en verslagen steeds *Parhoedamdam* (ten rechte evenwel *Parhoedamdam*) genoemde aanhangers eener blijkbaar reeds in het begin van 1916 ontstane, nieuwe sekte een treurige vermaardheid gekregen door den moord op den gezaghebber Muller. Toch is deze, naar 't schijnt, nog niet de jongste der openbaringen van deze eigenaardige, mystisch godsdienstige strooming, die door een deel der Bataksche bevolking gaat; althans bevat het in het Tobaasch verschijnend Christelijk blaadje ,,*Immanuel*'' van 1 Januari 1917 een opstelletje over de ,,*Oegama Poetih*''. Aanhangers van dezen ,,witten godsdienst'' schijnen ten getale van een 27-tal uit Oeloean Habinasaran en van de hoogvlakte te Si Andjoer te zijn samengekomen, om daar een godsdienstig feest met *gondang*-muziek te vieren. Niettegenstaande de uitvoerige beschrijvingen, die Inlandsche onderwijzers o.a. van de ,,godsdienstoefeningen'' der *Parhoedamdam* en den *Peroegama Poetih* gegeven hebben, worden de Europeesche buitenstaanders weinig wijzer omtrent de eigenlijke leerstellingen en drijfveeren dezer godsdienstige dwepers. Hun ,,leeringen'' zijn voor de buitenstaanders niet veel anders dan onverstaanbare onzin en hun godsdienstige verrichtingen zijn kunstmatige opwinding door muziek, het uitgalmen van voor hen zelf onverstaanbare klanken en het drinken van zonderlinge mengsels, waarvan vooral citroensap een onmisbaar ingredient schijnt te zijn. Ietwat meer samenhang is er in de leer en de handelingen der *Pormalim* te bespeuren. Dezen kanten zich tegen veel godendom, verheerlijken *Singamangaradja* als hun profeet, nemen ook Bijbelsche personen onder hunne ,,heiligen'' op, vereeren o.a. zeer de maagd Maria als ,,de eenige vrouw Maria, doorluchtig en heilig'', verbieden het gebruik van varkensvleesch, verkoopen amuletten, onder welke merkwaardiger wijze ook Bijbelsche prentjes, die de kinderen op de Zondagschool hebben gekregen, enz.

Hoe dwaas en belachelijk nu ook in onze oogen al deze uitingen mogen schijnen, zij zijn niettemin belangrijk, zoowel voor het leeren kennen van den geestesaanleg van het Bataksche volk, als van den verwarrenden invloed, dien een onoordeelkundige behandeling der Bijbelsche verhalen en Christelijke leerstukken op de gemoederen van dergelijke menschen hebben kan. Dit laatste is een punt, dat de Zendingswetenschap ter ernstige bestudeering zij aanbevolen. Wij kunnen daarom hier gereedelijk zwijgen. Doch de andere zijde, die van den geestesaanleg, verdient nog eenige nadere toelichting. Het wil ons voorkomen — alzoo de schrijver — dat deze veelzins dwaze uitingen een dieperen ondergrond hebben. In negatieven zin genomen, zijn zij een afweer van het nieuwe, in positieven zin een trachten te behouden van het oude. Blijkbaar vinden velen toch niet de rechte bevrediging en wat de ,,nieuwe leer'' hun biedt. Toch heeft ook het oude min of meer afgedaan. En nu ziet men gebeuren, wat ook in de eerste Christeneeuwen gebeurde: het oude tracht zich te hernieuwen, deels door ontleening aan het nieuwe.

Men verlieze hierbij niet uit het oog, dat de Bataks, hoe ook verdeeld in verschillende, elkaar vaak vijandige groepen, toch een zeker, zij het onbestemd en sluimerend gevoel van saamhoorigheid hebben. Zonder in den waren zin van het woord een *natie* te zijn, hebben zij toch zoo iets van nationaal gevoel, men mag zelfs zeggen van nationalen trots. Een Batakker denkt dooreengenomen heusch niet zoo gering over zich zelf. Dit hun eigene, wil hij, misschien zonder dat hij zich hiervan helder bewust is, handhaven. Daaruit is te verklaren, het zich groepeeren om den *Singamangaradja*, als een vorst van nationaal en geestelijk vereenigingspunt. In 1913 vond de toenmalige Controleur van Samosir, de heer Middendorp, bij zijn nauwere aanraking met de Bataks telkens op den bodem hunner ziel vereering van den reeds in 1907 gesneuvelden priesterkoning. Hij heeft toen ontdekt met welk een tegenzin, ja met welk een gewetenswroeging, sommige Bataks onder de macht van het geweld bukkende, hebben deelgenomen aan de vervolgingen en het verraden van hun nationalen held. In zijn memorie van overgaaf, in datzelfde jaar 1913, wijst hij dan ook meermalen met nadruk op de politieke beteekenis, die de in de harten sluimerende vereering van den gesneuvelde (de Bataks zegen: vermoorde) heeft en hij spoort tot voortdurende waakzaamheid aan. De politieke beroering van den laatsten tijd bewijst, dat hij goed gezien heeft. Toch worden zulke ,,nationale'' stroomingen eerst dan gevaarlijk, als er economische belangen in het geding komen. De Bataks weten zeer goed, dat op het punt van godsdienst onze regeering een neutraal standpunt inneemt. Zij mogen dit wellicht niet begrijpen, zij weten er handig hun voordeel mede te doen. Zij gevoelen zich op godsdienstig terrein veilig voor inmenging van het gouvernement. Zoo kunnen de *Pormalin* in Habinsaran bijv. ongestoord hunne leeringen verbreiden, zoolang zij er in slagen daaraan een godsdienstige kleur zonder meer te geven en zich onthouden van de prediking van openlijk en daadwerkelijk verzet. Zij zijn dan ook in de laatste jaren — vroeger was dit wel wat anders, maar de ervaring heeft hen wijzer gemaakt — zelfs modelonderdanen van het gouvernement. Toch behoeft men er niet aan te twijfelen, of in den grond der zaak zijn zij ons gouvernement vijandig gezind. Zij weten dit echter handig te gebruiken, uit te spelen mag men wel zeggen, tenover de zending, voor welker werkzaamheid zij een ernstige belemmering vormen.

Een Rondschrijven. Naar wij vernemen — alzoo de *Darmo Kondo* — heeft de Direkteur van Binnenlandsch Bestuur zich in een circulaire tot de Hoofden van Gewestelijk Bestuur gewend, waarin hij van het volgende mededeeling doet:

Ter voorkoming van misbruiken, waaraan dessahoofden zich, ten nadeele van de bevolking, kunnen schuldig maken, is door het hoofdbestuur van de vereeniging *Boedi Oetomo* het denkbeeld aanbevolen, om in elke dessa op Java en Madoera, op een voor de menigte duidelijk zichtbare plaats, één of meer lijsten op te hangen, vermeldende, in de landstaal, de emolumenten, waarop het dessahoofd officieel recht heeft. Met dat denkbeeld kan genoemde direkteur zich wel vereenigen. Reeds thans wordt in de dessa's of kampongs van sommige gewesten een dergelijke kennisgeving gedaan, bijv. door een houten bord, waarop o.m. de rechten en inkomsten van de *dessa- of kampong*-hoofden in opvallende verf vermeld staan. Deze wijze van bekendmaking schijnt voor het doel meer geëigend dan de aanplakking van een aan spoedige verweering blootstaande, geschreven of gedrukte lijst. Overigens wordt gemeend, dat de uitvoering van het denkbeeld plaatselijk kan worden geregeld door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur. De maatregel zou niet alleen op Java en Madoera, doch ook op de Buitenbezittingen nuttig kunnen werken.

Kiesvereenigingen. Te Batavia had onlangs een bijeenkomst plaats van de besturen van den *Vrijzinnigen Bond*, de *Kiesvereeniging Melajoe*, de *Sarekat Islam* en verdere belangstellenden uit verschillende vereenigingen, voor het houden van voorloopige besprekingen, teneinde te geraken tot samenwerking dezer vereenigingen om, afgescheiden van alle politieke zieltjeswinnerij, het aantal Inlandsche kiezers zooveel mogelijk te vergrooten, door het wekken van belangstelling voor de publieke zaak. De neutrale kiesvereeniging *Melajoe* zou zich met de verdere actie belasten. *(Kaoem Moeda)*.

Pestbestrijding. De wijze lessen van den Inlandschen arts *Ngamdani*, die te Ambarawa in den aanvang der pestgeschiedenis voor de dessabevolking een populaire lezing hield over pesthygiëne, zijn in het vergeetboek geraakt — alzoo de *Darmo Kondo*. — De bevolking der omliggende kampongs van Ambarawa waarheen de pestbacil zich heeft verplaatst, kon zich blijkbaar met de voorschriften van de woningverbetering niet vereenigen, vond ze voor haar reinheidsbegrippen te drukkend en opponeerde. Een vrij talrijke menigte, afkomstig uit Djetis, ver-

eenigde zich voor de woning van den *wedono* te Ambarawa om protest aan te teekenen. Het scheen ernst te zijn met dat protest, tenminste de controleur achtte het noodig de bajonetten te requireeren. Een sectie onder een officier was spoedig ter plaatse. Men begrijpt, dat de militairen uitsluitend kwamen om indruk te maken, en geenszins om geweld te gebruiken. Trouwens de demonstranten waren ongewapend, ten minste tegenover een 40-tal bajonetten kan men een dood enkele *parang* of arit geen wapens noemen. De luitjes hebben aan het gevaar door overijlde vlucht trachten te ontkomen, doch tengevolge der genomen maatregelen, was een groote terreinstrook toch zoodanig afgezet, dat drie en vijftig onwilligen konden worden geknipt. Ook de bevolking te Somowono moet zeer opgewonden zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De bewoners van het land *Tanah Tinggi* (Batavia) — alzoo de *Perniagan* — gaan waarschijnlijk denzelfden weg op als die van het land *Pengarengan*. Landheer van eerstgenoemd land is de bekende (misschien beter „beruchte") Arabier *Said Salim Basalama*. In den regel wordt door den rekeninglooper van den landheer de grondhuur van de Inlanders geïnd. Dit nu werd sedert twee maanden niet gedaan. Als reden gaf de heer *de Leon*, administrateur van genoemd land, op, dat, nu er twee maanden geleden nieuwe grondhuurbewijzen verstrekt waren, de betrokkenen bij hem, op zijn kantoor, dienden te komen om de grondhuur te betalen.

Maar wat is nu gebleken? Eenige grondhuurders, sedert die twee maanden wachtende op een rekeninglooper, zijn naar den administrateur gegaan om de huur te betalen en tevens te vernemen, wat de reden was van het zoo lange wegblijven van den rekeninglooper. Tot hun verbazing werd hun medegedeeld, dat de grondhuur sedert twee maanden was verhoogd en dat zij die verhooging ook direkt hadden te betalen. Dom als zij zijn, hebben zij goedschiks betaald en bovendien een in het Hollandsch geschreven verklaring onderteekend, middels een duimafdruk. Hoe die verklaring luidt weten zij natuurlijk niet. Maar zij vernamen, dat zij er niets dan voordeel van zouden ondervinden.

Andere, snuggerder Inlanders, die wel wat Hollandsch kunnen lezen en verstaan, hebben niet in die verhooging, zonder voorafgaande tijdige kennisgeving, toegestemd en geweigerd de verklaring te onderteekenen. Op hun protesten antwoordde de administrateur: „Als ik jullie was, zou ik maar betalen, want als je achterstallig blijft, zal de landheer op jullie huizen beslag leggen."

Begrijpt men nu den opzet? De menschen dwingen, zonder tijdige kennisgeving, verhoogde grondhuur te betalen. Zoo zij zulks niet willen, hun dan een tijdje achterstallig laten blijven en dan ineens de som (aangegroeid natuurlijk) laten betalen, of...... inpalming van de huizen.

En verder: De S.S. zal over eenigen tijd een groot gedeelte van het land moeten overnemen, voor uitbreiding, en dan kan de slimme Arabier niet alleen geld maken van zijn grond, maar ook van de aldus ingepalmde huisjes. Wij — alzoo vervolgt de schrijver — zijn in staat iets meer omtrent deze onverkwikkelijke geschiedenis mede te deelen:

Basalama heeft reeds één, misschien wel meerdere leden van den gemeenteraad opgezocht, om te spreken over eventueele overneming van zijn land door de gemeente. Aanleiding daartoe schijnt te zijn een schrijven van den burgemeester, tot welken prijs hij *Basalama*, het land aan de gemeente zou willen verkoopen. De brief van den burgemeester had natuurlijk geen andere bedoeling dan, indien de koopprijs matig werd gesteld, aan den Raad voor te stellen tot den koop over te gaan. Maar *Basalama* scheen het anders te hebben begrepen. Vandaar de stappen bij één of meer raadsleden gedaan, waarbij hij beproefde de schoone rol te spelen. Het land brengt hem jaarlijks een ton op, — de gemeente kan het krijgen voor anderhalf millioen. 't Is haast te geef! En als nu de grondhuur intusschen weer hooger is geworden en er staan huizen op den grond, die als bezit meetellen, dan wordt de waarde weer zooveel hooger...... Dan de onteigeningskwestie: de tweede pijl op den boog. De S. S. zal ongetwijfeld een deel van den grond noodig hebben. Voor dat deel vraagt de landheer zes gulden per vierkanten meter. Is dat te veel? Nu, dan zal onteigening moeten volgen; bij onteigening telt elk bebouwd stukje mede, — nu nog gezwegen van het voordeel, dat, zijn eenmaal de opgezetenen weggewerkt, geen schadevergoeding betaald behoeft te worden voor de gedwongen ontruiming der erven. En zoowel bestuur als politie moeten hierbij rustig toezien, want volgens de wet is er niets aan te doen.

Een Inl. Volksredenaar. De heer *Abdoel Moeis*, lid van den Volksraad, — alzoo de *Perniagan*, — heeft niet lang geleden ten huize van een *hadji* te Tjawi op de *Pondok Gedeh*-landen een vergadering gehouden om de menschen daar wat wegwijs te maken. De assistent-*wedono* heeft die vergadering bijgewoond en over het gesprokene eenige aanteekeningen gemaakt. Allereerst begon de heer *Abdoel Moeis* zijn hoorders te verkondigen, dat de hormat tegenover de Blandas uit den booze is. Een Hollander is niets meer dan een Inlander. Vervolgens wees de volksvoorlichter er op, dat, indien Inlanders door den rechter voor een voorloopig onderzoek worden geroepen, zij daaraan niet moeten voldoen, doch kalm thuis moeten blijven. Het Gouvernement geeft immers geen schadevergoeding.

Ook had de heer Abdoel Moeis het over het geval van een baboe uit Buitenzorg, die, onder verdenking van vergiftiging van een Europeesch kind, in voorloopige hechtenis was gesteld. Hij beweerde, dat de aanklacht valsch was en vond het een schandaal, dat de giftmengster in de gevangenis was bevallen. ('t Bleek niet waar te zijn: toen de vrouw bevallen moest, is zij uit de gevangenis overgebracht naar het Stadsverband, waar zij deskundige hulp kreeg van een geneesheer en een Europeesche vroedvrouw). Ten slotte deelde *Abdoel Moeis* zijn gragen hoorders mede, dat zij, zoo zij ooit reden hadden te meenen onrechtvaardig behandeld te zijn, zich *niet* moeten wenden tot het Bestuur maar tot den president van de *Sarikat Islam* te Buitenzorg.

S. I. Te Malang had een vergadering van de S. I. plaats in de *Royal Ko Bioscoop*, die zoo langzamerhand het privilege krijgt der S. I. bijeenkomsten. Ditmaal vormde de hongersnood in het Trenggaleksche den hoofdschotel. Wat er verteld werd, kunnen we — alzoo de schrijver in de *Pewarta Soerabaja* — niet weergeven, omdat, naar men zegt op last van hooger hand, alleen Inlanders worden toegelaten. Zelfs de politie moest buiten het gebouw blijven. Volgens veler meening staat dit nieuwe regeeringsvoorschrift in verband met het optreden van de uiterst linksche fractie der Sociaal-Democratie in Indië, die in den laatsten tijd nog al trachtte bij de S. I.-ers in het gevlei te komen.

De werklieden van de *Showroom* te Semarang dreigden de directie met staking, eischende loonsverhooging, in verband met den duren tijd, voorts achturigen werkdag, enz. Het bestuur van de *S. I.* bood de directie zijn bemiddeling, welke evenwel geweigerd werd. Eenigen tijd daarna werd den onderdirekteur een brief toegegooid, dien hij weigerde te ontvangen. *(Pewarta Soerabaja).*

Bij de Nieuwe Courant te Semarang brak een zetterstaking uit, wegens het ontslaan van den *mandoer*. De stakende zetters hielden den volgenden dag ten kantore van de *S. I.* een conferentie met de heeren *Sneevliet* en *Semaoen*. Het personeel van de overige drukkerijen dreigde met staking, indien de N. Ct. door gedrukt werd. De stakers bij de N. Ct. eischten erkenning van de *S. I.*, als vertegenwoordiging der werklieden, zoo lang er nog geen zettersorganisatie bestaat. *(Pewarta Soerabaja).*

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Landverhuizing naar Australië.

De Nederl. Vereeniging „Landverhuizing" heeft inlichtingen verspreid over de kansen van slagen voor vreemdelingen in Australië; gaarne werken wij mede om de hoofdpunten meer algemeen bekend te maken, want er zijn nog steeds landgenooten, die belust blijven naar 't verre land te trekken, niettegenstaande de bezwaren, die tegenwoordig aan een reis daarheen verbonden zijn.

In de eerste plaats wordt emigratie al dadelijk beslist afgeraden. Het is b.v. onmogelijk om zich in de vruchtenteelt een onafhankelijk bestaan te verzekeren, als men niet over voldoende kapitaal beschikt. Een bedrag van ten minste *f* 24000 is daarvoor zeker noodig. In afwachting van eigen vestiging moet men dan nog geruimen tijd bij anderen in loondienst gaan werken

In Australië heerscht oogenschijnlijk een vrij groote welvaart. De levenskosten zijn ook aanmerkelijk gestegen en allerwege wordt de indruk gewekt, dat het verdiende geld weder grif wordt uitgegeven.

Zooals uit een ander artikel in deze rubriek blijkt, hebben de bewoners van 't platteland voor hun tarwe en wol gemakkelijk geld gekregen, maar 't is de vraag of dit ook nog zal geschieden over den graanoogst van 1917-18, daar men met de overschotten al geen weg weet en de ratten-, muizen- en klanderplaag zich verontrustend doet gelden.

Bepaald rooskleurig is de toekomst dus niet, ook niet voor den vruchtenteelt, die door gemis aan verschepingsruimte niet minder bedreigd wordt dan de graanbouw. Voor vruchten zijn geen voorschotten gegeven, zoodat de toestand der teelders reeds zorgelijk begint te worden.

Landbouw en veeteelt hebben een gevoeligen knak gekregen door het onttrekken van duizenden werkkrachten ten behoeve van het leger. Dit zou ten goede komen aan de arbeiders, die van elders komen, maar, in verband tevens met den reeds bestaanden overdaad van de voedingsartikelen, wordt niet naar meer handen verlangd en zijn al bedrijven, die de producten moeten verwerken, zooals conservefabrieken e.d., stop gezet.

Over de toestanden na den oorlog is nog niets met zekerheid te zeggen, te verwachten is echter, dat terugkeerenden uit het leger de voorkeur zullen krijgen boven vreemdelingen. De regeering geeft nu reeds het voorbeeld door bij benoemingen voorrang te geven aan hen die bij 't leger dienst namen boven de z.g. „slackers", die zich niet voor 't oorlogsbedrijf lieten inschrijven. De Austr. bondsregeering heeft 50 à 60 millioen p. st. bestemd om uit den krijg terugkeerenden te helpen, bij voorkeur door hun een bestaan te bezorgen in landbouw, veeteelt, vruchtenteelt. De Nederlander, die daarmede in concurrentie wil treden, zal een zware dobber hebben.

Het tarwevraagstuk in Australië.

Aan een zeer lezenswaardig artikel in de Economisch-statistische berichten van 3 Juli ontleenen wij eenige feiten en beschouwingen.

Australië heeft zich zeer snel tot tarweuitvoerend land ontwikkeld, maar vooral gedurende den oorlog is de stijging in opbrengst groot geweest. Bracht het, met Nieuw Zeeland, in 1893 circa 1.131.000 ton op, in 1913 was dit tot 2.979.000 t. gestegen, zoodat eèn aanzienlijk kwantum voor export overbleef. Door een mislukte oogst gaf 1914 een tekort, maar 1915 herstelde dit en gaf een recordoogst van 4.689.000 t. Ofschoon 't scheepvaartvraagstuk toen nog lang zoo acuut niet was als tegenwoordig, begreep de Britsche regeering toch al, dat 't moeilijk zou zijn het geheele overschot naar Europa te verschepen. 't Gelukte dan ook slechts 1 millioen ton te exporteeren. De oogst van 1916 was mede zeer gunstig ,namelijk 4.110.000 ton. De verscheping nam intusschen al meer en meer af. Men wist met 't overschot geen raad, aangezien goede opslagplaatsen voor dergelijke hoeveelheden ontbraken. De oogst van 1917 was met 3.480.000 t. nog driemaal hetgeen Australië voor eigen behoefte noodig heeft. Zoodoende heeft Australië met Nieuw Zeeland minstens een voorraad van 5.000.000 t., die het niet kwijt weet te raken.

Wil men een dergelijke hoeveelheid b.v. in een jaar naar Europa vervoeren, dan zijn daarvoor 300 à 400 stoomschepen van 5000 t. noodig, die voortdurend heen en weer varen. Doet 't pijnlijk aan aan dien overdaad te denken, terwijl in Europa een hongersnood dreigt, zelfs in 't eerste jaar na 't sluiten van den vrede zal een dergelijke tonnenmaat niet alleen voor dit doel kunnen worden afgestaan. 't Vraagstuk voor de nuttige aanwending van die tarwevoorraden is buitengewoon moeilijk.

In Australië heeft men, zooals van zelf spreekt, zijn toevlucht niet behoeven te nemen tot maximum-prijzen voor tarwe; integendeel, men heeft middelen moeten beramen om de producenten een eenigszins redelijken prijs te betalen. In 1915 werd de z.g. „wheatpool'' opgericht door de voornaamste tarwestaten, n.l. New South Wales, Victoria, Zuid- en West Australië, gezamenlijk met de bondsregeering. Deze wheatpool zou de geheele oogst, boven hetgeen 't land zelf noodig heeft, ontvangen en verder verhandelen. De voornaamste tarwe-exporteurs en de groote banken werden met de uitvoering der plannen belast. Zij gaven de boeren opslagcertificaten, waarvoor zij als eerste betaling ongeveer ƒ 6.60 per 100 KG. ontvingen. Verdere verrekening zou geschieden naar gelang van de resultaten. Niettegenstaande alle pogingen toen, en nadien in 't werk gesteld om de tarwe aan de markt te brengen, waren de boeren zeer ontevreden, ook al omdat zij wegens gebrek aan balen gedwongen waren de tarwe in de open lucht op te slaan.

De boeren hebben voor den laatsten oogst weer een voorloopige uitkeering gekregen, maar de neiging bij velen is groot voor overgang tot de veeteelt, daar de producten daarvan gemakkelijker te bewaren zijn. De muizen houden geducht huis in de tarwevoorraden. Om de klander te weren, werken de meelmolens voortdurend op volle capaciteit, dit doet ook scheepsruimte uitsparen.

't Vervoer naar West Amerika heeft geen grooten omvang genomen. De Westkust van N.-Amerika levert zelf meer tarwe dan er voor 't verbruik noodig is, aangevoerde tarwe moet dus per trein dwars door Amerika vervoerd worden en er is evenmin overvloed van spoorwegmaterieel als scheepsgelegenheid beschikbaar. De doorvoer van 't Panamakanaal geeft hierdoor ook geen oplossing.

De Australische regeering heeft 't voor de verscheping niet verder gebracht dan vage plannen voor het maken van scheepsruimte. 't Vraagstuk wordt te ingewikkelder omdat zich ook andere stapelproducten als wol, vleesch en zuivelartikelen ophoopen.

Voor de berging heeft een officieele commissie geadviseerd over geheel het land silo's te bouwen, tot een aantal van ongeveer 1000, elk voor 1000 ton en alle van gewapend beton. Bovendien een groote „terminal elevator'' in Sydney. Verschillende firma's hebben aanbiedingen gedaan om dit plan tot uitvoering te brengen, komt 't hiertoe, dan zal dadelijk een belangrijke verbetering worden ingevoerd; voor de toekomst wordt dan ook een blijvend voordeel geschapen. De kosten van overlading en opslag van graan zouden daardoor blijvend lager worden, het binnenlands vervoer zou er ook door worden gebaat.

Er zullen nog jaren verloopen alvorens 't graanvraagstuk voor Australië en Nieuw Zeeland tot normale toestanden zal zijn teruggebracht. Een kleine troost is dat, voor zoover de scheepsruimte er voor beschikbaar zal kunnen worden gesteld, de wetenschap althans bestaat dat de voorraden er zijn, wanneer de vrede de zeeën weer vrij en open zal maken.

Het militaire China—Japan accoord.

Omtrent de overeenkomst, een drietal maanden geleden, tusschen Japan en China gesloten, hebben de bladen meerendeels korte mededeelingen gegeven. Is het volgende, voorkomende in een toelichtende nota, daarbij wel voldoende tot zijn recht gekomen?

In aanmerking nemende het voortgezette doordringen van den vijandelijken invloed in 't Russische gebied, waardoor de vrede en 't welvaren van 't Verre Oosten in gevaar worden gebracht, bovendien de noodzakelijkheid erkennende van de samenwerking van China en Japan, om daartegen front te maken, zijn de regeeringen, na onderlinge wisseling van inzichten, tot 't opstellen, dd. 25 Maart, van nota's gekomen tusschen den minister van buitenlandsche zaken en den Chineeschen gezant te Tokio. Dienovereenkomstig heeft de Jap. regeering commissarissen naar Pekin gezonden, ter vertegenwoordiging van de Jap. vloot en het Jap. leger, waar zij een samenkomst hebben gehad met de Chineesche marine- en militaire autoriteiten.

Twee overeenkomsten zijn gesloten. De eene met betrekking tot 't leger, de andere voor de vloot. Zij bevatten regelingen betreffende de manier en de voorwaarden van samenwerking van de krijgsmachten der beide landen bij de vereenigde verdediging tegen een vijand.

Daar de regelingen een defensiegeheim uitmaken, kunnen de bijzonderheden niet openbaar gemaakt worden. Toch heeft men zich aan onderstellingen over den naderen inhoud gewaagd. Zoo werd beweerd, dat een bepaling zou aangeven dat een Chineesche expeditie onder Japansch bevel zou moeten staan, of ook dat Japan naar verkiezen havens zou mogen aanleggen in Chineesch gebied, dat Japan 't meesterschap zou hebben over de Chin. arsenalen, scheepswerven en spoorwegen. Zelfs is uitgesproken, dat Japan 't bestuur over de Chin. financiën zou overnemen. Dit alles wordt in de nota van den Jap. minister van buitenlandsche zaken ten stelligste tegengesproken, die geruchten zijn, volgens hem, van allen grond ontbloot.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De Juli-afl. bevat de volgende bijdragen: Pastoor H. C. Verbraak †, door E. A. A. van Heekeren. (Een levensbeschrijving, waarin vooral gewezen wordt op het vele goede, dat Pr. V. heeft verricht ten bate der Indische militairen ,ongeacht hun geloof of gezindte). — V. C. Coster van Voorhout †, door Dr. E. B. Kielstra. — De taalkwestie in den Volksraad, door E. A. A. van Heekeren. (Schr. laakt de houding van de leden van dien Raad, die eischen dat naast het Hollandsch, ook het Maleisch zal worden gebruikt bij de beraadslagingen; niet alleen dat het Maleisch slechts van een paar der Inlandsche leden de moedertaal is, maar tevens zal een groot gedeelte der Europeesche leden de redevoeringen in het Maleisch niet kunnen volgen. Zie Persoverzicht vorig Weekblad). — In Zuid-China. Fragment van een reisverhaal, door Dr. H. P. N. Muller. — De Cohunepalm (Attalea cohune, Mart.) Enkele gegevens over zijne geschiedenis in de Nederlandsche koloniën, door Dr. F. W. T. Hunger. (In dit artikel publiceert schr. o.a. de officieele bescheiden, welke betrekking hebben op de pogingen, die in den loop der jaren zijn gedaan om de cultuur van dezen olieleverenden palm in Oost-Indië ingang te doen vinden; dat die pogingen tot niets hebben geleid, wordt door schr. ten zeerste betreurd). — Het Makassaarsche paard, door J. H. Stuffken. — Verborgen stroomingen. Een schets uit het Javaansche volksleven, door A. Doyer (vervolg).

Overigens de gewone rubrieken. Varia (M. van Geuns † — De Legervereeniging. Enz.) — Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie.

Een wapen voor de gemeente Makassar.

In de 1 Mei-afl. van „Locale Belangen'' lezen we dat de Gemeenteraad van Makassar in zijne vergadering van 26 Febr. 1918 besloten heeft tot invoering van een gemeentelijk wapen, waarvan de omschrijving luidt als volgt:

„In goud; een vruchtdragende cocospalm van sinopel, geplaatst op grasgrond, de cocospalm op ongeveer een derde van zijn hoogte doorstoken door een baarswijs geplaatst zwaard in natuurlijke kleur. Het wapenschild zal mogen worden gedekt door een stedekroon met vijf getinneerde torens van goud. Aan vorenbedoeld wapen kunnen bij wijze van versierselen worden toegevoegd als schildhouders: twee herten in natuurlijke kleur, getongd van keel en staande op een tak van den Tangkalakboom, eveneens in natuurlijke kleur.''

Hierbij wordt onzerzijds aangeteekend, dat nadere bijzonderheden omtrent de wording en de historische beteekenis van dit wapen (althans voor zoover het den door een zwaard doorstoken klapperboom betreft, de heraldische versieringen kwamen bij het oude wapen niet voor) te vinden zijn in het Verslag van den toestand der gemeente Makassar over 1915 (blz 101 vgg.)

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van afl. 3, deel XI: Verslag over het onderzoek van roode gronden uit djati-bosschen, door N. Beumée-Nieuwland, met naschrift van Dr. L. G. den Berger. — Opheldering (naar aanleiding van het debat over de taxatiewerkzaamheden bij de boschinrichting, door A. J. van Deventer. — Is het licht geworden? (naar aanleiding van vorengenoemde bijdrage), door W. en J. H. Becking. — Het Indisch boschwezen: Een wederwoord, door A. te Wechel, met Antwoord (ontleend aan het Alg. Handelsbl.) — Ontwikkeling van jonge djatiplanten in Trinadad, door J. B. — Marktberichten (Djati- en wildhout).

Nederlandsche Zendingsbode.

In het Nr. van 11 dezer vervolgt J. P. van Bruggen zijn artikel over „Taboe'' (d.i., in het algemeen gesproken, bij de natuurvolken het begrip „verbod''). — Verder bevat dit Nr. o.m. het vervolg der reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, van Mr. J. W. Flieringa; schr. vermeldt thans bijzonderheden van een door hem bijgewoond Bataksch bruiloftsmaal.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Door tusschenkomst van de Firma Nijhoff te 's-Hage

ontvingen we van dit Ind. weekblad de Nrs. 29—33. Eene opsomming van den ganschen inhoud is niet doenlijk, waarom hier slechts de o.i. belangrijkste bijdragen worden genoemd (No. 29): Taal en Volksraad, door J. E. S. — Voorwaardelijke invrijheidstelling, door Mr. M. Bachrach (slot). — No. 30. De voedselkwestie, door J. E. S. — Open brief aan de inlandsche leden van den Volksraad, door Sastrasoeara. — De Bankatin-winning, door L. Leger. — Hygiënische kroniek. (Bad- en spoelwater), door L. K. — No .31. De eerste Volksraad. — De Bankatin-winning (slot). — No., 32. Over de samenstelling van het Departement van Oorlog, door Q. — De taak van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië, door A. M. J. — No. 33. De Sarekat Islam in het anarchistisch zog? door S. K. — De inlandsche bestuursambtenaar, door Sastrasoerara. — De inlandsche kunstnijverheid. V. De versieringskunst in de kleeding, door T. ter Horst de Boer. — De nieuwe Grondhuur-ordonnantie. — De „verheffing" van een Bwoolsch vorst tot Madika, door W. J. D. van Andel.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Juli-afl. van dit maandschrift opent met een interessant artikel van Dr. G. Krause over tempelfeesten en spelen op Zuid-Bali, met tal van opnamen van den schrijver. — R. M. Soetatmo Soerio Koesoemo vervolgt zijn beschouwingen over Kangdjeng Sultan Agoeng als wijsgeer. — Dan volgt een uit het gedenkboek van Boedi-Oetomo overgenomen artikel over de Javaansche vrouw uit den hoogeren stand, door Mevr. Sriati Mangoeng Koesoemo. — Ten slotte geeft S. Surya Ningrat zijn indrukken weer van het herdenkingsfeest van het 10-jarig bestaan der vereeniging „Boedi Oetomo" 1908—20 Mei 1918.

Javaansche taalstudie.

Van de hand van Prof. T. J. Bezemer verscheen (bij W. E. J. Tjeenk Willink te Zwolle een Beknopte Javaansche grammatica (tweede verbeterde druk); verder Oefeningen ter vertaling uit en in het Javaansch (vierde verbeterde druk); zoomede een daarbij behoorende Javaansch-Hollandsche en Hollandsch-Javaansche woordenlijst (vierde verbeterde druk).

Een orgaan van de Vereeniging „Indië Weerbaar".

Ter drukkerij „De Verwachting" te Batavia is verschenen het eerste nummer van het „Orgaan van de Vereeniging Indië Weerbaar", onder redactie van Jhr. H. J. van den Bosch, H. U. S. Boerma, R. A. A. Tirto Koesoemo e.a. — Van de verschillende bijdragen, welke dit Nr. bevat (het tijdschrift zal „nu en dan" verschijnen) noemen we: Kort overzicht van het ontstaan en de oprichting der vereeniging „Indië Weerbaar". — Hoe zal de vereeniging „I. W." haar doel bereiken? — Korte opgave der hoofdpunten van de bevordering en verbetering der veeteelt op Java en Madoera, iets waarnaar o.a. door de Ver. „I. W." wordt gestreefd — Inlandsche militie.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Het Juli-Nr. bevat een beschrijving door Pr. H. Geurtjens van een Tenimbareesche doodendans, een waarlijk indrukwekkende plechtigheid, welke plaats heeft om voorname dooden te eeren en aldus te vriend te houden. Een illustratie verduidelijkt de handeling. — In hetzelfde Nr. beschrijft Pr. Vertenten weder eenige Papoea-typen. — Verder bevat het 't slot van het artikel over de Indische Missie-Vereeniging.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 28: Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius Jzn. — Bibitvoorziening en zeefvatenziekte, door Dr. Ph. van Harreveld. — Koffiestatistiek voor Ned.-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken.

De zijdeteelt in Ned.-Indië.

Bovengenoemd Ind. Merc. Nr. schrijft: Van regeeringswege is men begonnen met het instellen van nieuwe onderzoekingen naar de mogelijkheid van de vestiging of bevordering van de zijdeteelt in Nederl.-Indië. Het eerste werk is het aanleggen van kleine aanplantingen van moerbeiboomen in de daarvoor in aanmerking komende streken van Java en wellicht ook op andere eilanden, opdat men van een voldoende bladopbrengst verzekerd is als met het opkweeken der rupsenrassen moet worden begonnen.

Een van de Indische landbouwleeraren wordt naar Japan gezonden, om zich op de hoogte te stellen van de zijdeteelt daar te lande, waarna hij over China naar Indochina zal moeten reizen om aldaar eieren van de vlinders der verschillende rupsenrassen te verzamelen. Het is gebleken, dat in Indochina voor de verbetering van de inheemsche zijdeteelt thans een weg gevolgd wordt, die ook voor Indië aanbeveling schijnt te verdienen.

De inbezitneming van Ceylon door de Engelschen in 1795—1796.

In het April-Nr. van het driemaandelijksc.. tijdschrift „The Ceylon Antiquary and Literary Register" schrijft L. J. B. Turner een uitvoerig artikel over „The British occupation of the Maritime Provincies of Ceylon, 1795—1796", met een plan „showing movements of troops (British and Dutch) before Colombo, 5 th— 12th Febr. 796."

Onder de door den schrijver genoemde bronnen, welke hij heeft geraadpleegd, noemt hij geen enkele Hollandsche (vermoedelijk omdat hij geen Nederlandsch kent) wat vooral jammer is omdat daardoor ook het voortreffelijk werk (deels archief-studie) van G. Nypels: Hoe Nederland Ceilon verloor (Den Haag 1908) voor Turner een gesloten boek is gebleven.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 14 bevat o.a.: Javanen (vervolg), door N. — Een weldoener (Pa van der Steur en zijn werk). — Bandjir in Batavia, door G. J. N. — De wildernis, door X. — Balische schetsen. II. Sroeni, door H. Lauersdonn.

Koloniaal Tijdschrift.

In de Juli-afl. de volgende bijdragen: Prof. van Vollenhoven en het adatrecht, door F. A. Liefrinck (naar aanleiding van den aan Prof. v. V. toegekenden eereprijs van de Thorbeckestichting). — De heerendiensten in de Buitenbezittingen, door M. Hamerster. — Het economisch belang bij het bezit van koloniën, door Mr. J. C. Kielstra. — Daendels in de Maleische literatuur, door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel (naar een Ms. in de Leidsche Universiteitsbibliotheek). — Het agrarische stelsel in de Javasche Vorstenlanden en de reorganisatie (vervolg). III. De zgn. landverhuur, door A. Simon. — Westersche rechtsbedeeling in de kampong, door D. G. Stibbe. — De Bataviasche Mei-beweging van 1848 en de miskenning in het Indische staatsrecht van een der grondrechten (slot), door J. Th. Petrus Blumberger.

Verder de gewone rubrieken: Verscheidenheden (Indonesisch verbond van Studeerenden). — Kroniek (De verkiezingen voor Indië, enz.) — Persoverzicht (De inlandsche pers, Chineesche pers). — Vreemde koloniën — Bibliographie.

Javaansch of Indisch nationalisme.

Bij H. A. Benjamins te Semarang verscheen een Pro en Contra, getiteld „Javaansch of Indisch nationalisme, waarbij eenerzijds R. M. S. Soerikoesoemo en A. Muhlenfeld, en anderzijds Tjiptomangoenkoesoemo en J. B. Wens hunne meeningen over deze kwestie tegenover elkander stellen.

(Men zie de critische beoordeeling dezer brochure in No. 31 van „De Taak).

* * *

Ten slotte nog enkele titels:

De Volksraad in Indië, door Jos. Suys (Van Onzen Tijd, 1918, No. 37).

Duitsche ondernemingen in Indië, door J. S. Ikat (De Toekomst 1918, No. 26).

Een enkel woord over de verdediging van Indië, door A. van Hengel (De Amsterdammer, 22 Juni 1918).

Javaansche kunstavond, door Mr. H. J. Boelen. Onderwijzers in Indië, door Armoelijder (De Nieuwe Amsterdammer, 22 Juni 1918).

Indonesisch-nationale grondslag van het onderwijs ten dienste den inlandsche bevolking. — Proefschrift door J. A. Jonkman (Utrecht, P. den Boer).

Indische Volksschool. Het orgaan van de minderheid in het N.I.O.G. onder redactie van B. Coster, W. C. Snel en J. C. Stam, No. 1, 1 Febr. 1918.

Kort overzicht eener lezing van H. J. Vermeer over „De politieke toestand van onze Koloniën" (Ceres, Orgaan der Studenten aan de Landbouw Hoogeschool 1 Juli 1918).

Regeling van uit- en invoer van Nederlandsch-Indië, door P. C. Hoynck van Papendrecht, met Naschrift van Mr. Dr. H. H. A. van Gijbland Oosterhoff. (Economisch-statistische Berichten, 3 Juli [illegible]).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl. Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaren bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen, in het bezit der akte M.O.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Een onderwijzer in de houtbewerking.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ing.)

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ing.); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Boekhouder bij de Banka-tinwinning.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen; adspirant-adjunct-chef of adjunctchef der 1ste of 4de afdeeling.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur; electro-technisch ambtenaar 1e en 2de klasse; adspirant-electro-technisch ambtenaar; telephoonopzichter 1ste en 2e klasse; commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 1 Juli 1918 No. 151).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er dit jaar en ook in de eerstvolgende jaren telkens een twee-tal jongelieden aan de Rijksuniversiteit te Leiden in opleiding zullen kunnen worden genomen voor het doctoraat in de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel of voor dat in de Semitische letterkunde, ten einde na voltooiing van hunne opleiding in Nederlandsch-Indië te worden benoemd tot ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of in een anderen met hunne opleiding verband houdenden werkkring.

Voor opleiding komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die met goeden uitslag hebben afgelegd het eindexamen van een gymnasium of in het bezit zijn van het Staatsdiploma A.

Zij, die in opleiding genomen worden, zullen voor den duur der studie, doch hoogstens gedurende zeven jaren, eene toelage genieten, naar reden van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's jaars.

Alvorens eenige uitkeering ter zake te ontvangen, zullen zij zich moeten verbinden om de opleidingsgelden, vermeerderd met tien ten honderd, terug te betalen, o.a. ingeval zij om welke reden ook, alleen uitgezonderd het geval van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van den Minister), hunne bestemming voor den dienst in Nederlandsch-Indië niet mochten kunnen of willen volgen of indien zij niet binnen den door den Minister bepaalden tijd hunne opleiding voltooien.

De aanvangsbezoldiging van de ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen bedraagt ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met eene twee-jaarlijksche verhooging van ƒ 100 (eenhonderd gulden) per maand, eene twee-jaarlijksche verhooging van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands en tien jaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Het voornemen bestaat de aanvangsbezoldiging te verhoogen tot ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands en daaraan te verbinden twee tweejaarlijksche en vier 3-jaarlijksche verhoogingen van honderd gulden (éénhonderd gulden) 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden een maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven.

Bij bevordering, door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal. De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Aan de uitzending wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, c.q. ook voor het wettig gezin, als passagier der 1ste klasse;

b. eene tegemoetkoming voor uitrusting ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 Augustus 1918 bij ongezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijven van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van
26 Juni 1918 No. 147).

Uitzending naar Nederl.-Indië van een boekhouder voor de Banka-tinwinning.

Voor den Indischen dienst wordt gevraagd ter plaatsing (naar verkiezing in vasten dan wel in tijdelijken

dienst, met een vijfjarig dienstverband) als boekhouder bij de Banka-tinwinning een boekhouder met ervaring op het gebied van bedrijfsboekhouding, die een diploma boekhouden heeft en omstreeks 23 jaar oud is.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van ƒ 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden);

b. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de tweede klasse, ook voor het wettig gezin, dan wel in de eerste klasse, indien de uit te zenden persoon in het bezit is van een diploma M. O.;

c. indien de uit te zenden boekhouder gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging en wel, voor zooveel den voor vasten dienst te bestemmen boekhouder betreft als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, of, voor zooveel den voor tijdelijken dienst te bestemmen boekhouder betreft als verhooging van de onder a bedoelde tegemoetkoming;

d. eene voorloopige bezolDiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands;

e. voor den voor tijdelijken dienst uit te zenden boekhouder:

1°. binnen een jaar na ontheffing van de tewerkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland, op denzelfden voet als omschreven onder b;

2°. na afloop van het vijfjarig dienstverband eene tegemoetkoming van ƒ 2000 (twee duizend gulden);

3°. binnen- of buitenlandsch verlof in geval van ziekte niet door eigen toedoen ontstaan, voor den duur van uiterlijk een jaar, indien het dienstverband nog ten minste een jaar zou moeten duren, met bepaling, dat deze verloftijd niet in mindering komt van den duur van dit verband, onder genot van eene verlofsbezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands of na drie jaar dienst van ƒ 165 's maands en eventueel van vrijen overtocht heen en terug naar Nederland op den voet als omschreven onder b;

4°. wachtgeld tot de helft van de laatst genoten bezoldiging gedurende een half jaar, indien wegens lichamelijke ongeschiktheid de tijdelijke betrekking niet meer naar behooren kan worden waargenomen (ter beoordeeling van de Regeering).

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands met drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands elk, zoodat zal worden bereikt een maximumbezoldiging van ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands. Voorts wordt genoten vrije woning of, bij gemis daarvan, eene vergoeding voor huishuur van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands, alsmede vrije geneeskundige behandeling.

De uit te zenden boekhouder is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage ,overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten ,ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

De uit te zenden boekhouder wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten dag der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich, vóór 1 Augustus 1918, bij een op ongezegeld papier geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onderoverlegging van:

1°. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2°. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, of zij al dan niet zijn gehuwd, het aantal en den leeftijd hunner kinderen, zoomede of zij voor vasten dan wel tijdelijken dienst wenschen te worden uitgezonden.
(Nederlandsche Staatscourant
van 24 Juni 1918, No. 145).

Ingezonden.

Politieke partijen in Ned.-Indië.

In het jongste nummer van het „Koloniaal Weekblad" (11 Juli 1918 No. 28) las ik met genoegen onder de rubriek „Wat de Inlander zegt" het zoo zakelijk juiste betoog van den heer Kandou (Menadonees), die op zuivere utiliteitsgronden aansluiting voor den Inlander bij den N.I.V.B. bepleit, op grond dat deze partij het godsdienstig sentiment buiten haar beginselprogram sluit en tegenstellingen voorkomt. In zijne opsomming van de sinds 1905 in Ned.-Indië gevormde politieke partijen is de heer Kandou echter onvolledig.

Successievelijk toch hebben zich in Indië gevormd de „S.D.I.P." (sociaal-democratische Indische partij) met hoofdzetel te Samarang, de vrijzinnig- democratische Bond met Soerakarta en later Samarang als punt van uitgang, de conservatieve partij of de oude exploitatiepartij (Bandoeng), de Humanitisch-Ethische of de Christelijk Historische partij (Batavia), de Christelijk Ethische of Anti-Revolutionnaire partij (Batavia) en de Nederlandsch-Indische Vrijzinnige Bond (Buitenzorg).

Bovendien heeft men nog de sedert gewijzigde Indische partij, die behalve vele Inlanders, ook Japanners onder hare leden heeft opgenomen (Samarang). Verschijnselen doen zich voor, dat ook een nationalisten-partij onder Inlanders op Java in wording is — zoodat „Ned.-Indië in aantal en verscheidenheid van politieke partijen zich reeds verheugen kan in een zeven- à achttal politieke partijen met eigen program etc., juist als in Nederland vóór 1914.

Verscheidene dier partijen hebben reeds een eigen orgaan, „De Banier", „De Macedoniër", etc., etc. — andere zijn nog parasitair aangewezen op bestaande Indische dagbladen, die in het Nederlandsch of in het Maleisch verschijnen.

Ned.-Indië staat alzoo reeds een dertiental jaren in het teeken van het politieke leven en het zou struisvogelpolitiek zijn dit langer te willen ontkennen of tegen te houden.

Nu vooral — nu door den uitslag der verkiezingen hier te lande — het gevaar vergroot is, dat naar Ned.-Indië zullen worden overgebracht den zoo funesten schoolstrijd en den nog veel noodlottiger godsdienststrijd — die hier onder den invloed der tijdsomstandigheden van buiten, slechts tijdelijk bij politiek convenant werden gestaakt, om straks, na het komen van den oorlogsvrede, des te feller op te laaien en den confessioneelen Godsvrede van het oogenblik te verstoren, — nu wordt het meer dan ooit tijd, dat Indische vereenigingen en instituten in haar program van actie opnemen de studie der politieke verhoudingen in Indië en de practische gevolgen daarvan.

Door liefdesbetuigingen van éëne zijde alleen komt men er niet, integendeel die worden weerzinwekkend, als ze niet meer beantwoord worden.

Ik maakte op Java de chauvinistische beweging van Jong-China mede, na het uitroepen der Chineesche Republiek in 1911 en volgde ook de excessen, die daarvan het gevolg waren, liet daarvan blijken in dit orgaan.

Welnu, een dergelijke chauvinistische impuls is nu hier en ook in Ned.-Indië waar te nemen van Jong-Java. Wordt die niet door bekwame en vertrouwde hand geleid, dan zullen ook daarvan excessen het gevolg wezen, met al de onvermijdelijke gevolgen van dien. Ik noemde in deze bijdrage geen namen, ik critiseer geen enkel program, dat zooals alle politieke programma's kritieke punten of stellingen bevat, maar wil men den band tusschen Moederland en Koloniën, die reeds los begint te worden, versterken langs geestelijke lijnen, dan mag geen enkele vereeniging *), die Indië tot onderwerp van studie koos — zich afzijdig houden van de politieke vraagstukken van het oogenblik.

P. J. F. VAN HEUTSZ.

's-Gravenhage, Juli 1918.

*) De Vereeniging „Oost en West" houdt zich krachtens hare Statuten onzijdig op politiek gebied, wat echter geenszins aandacht en belangstelling uitsluit voor elke, voorkomende, politieke strooming. Red.-Comm.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nº. 30. Donderdag 25 Juli 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

NOTULEN

van de Hoofdbestuursvergadering van Zaterdag 6 Juli 1918, te Apeldoorn.

—o—

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter, R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter, H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, J. P. T. J. Brondgeest, J. H. Calmeyer, Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breughel—Roelofs, F. E. Luitjes, H. W. Scheuer, Mr. Dr. C. F. Schoch, C. de Vries en E. F. Grooss, Secretaris.

Afwezig met kennisgeving de leden: H. J. M. Baumann, Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher, Z. G. P. Marcella en Mevrouw J. E. van Oeveren—Van Schaik.

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering, aanvangende dank te brengen aan het Bestuur der afdeeling Apeldoorn voor de vriendelijke ontvangst van het Hoofdbestuur.

1. Overgegaan tot de agenda, vraagt de Voorzitter of een der aanwezigen aanmerkingen heeft op de, in „Het Kol. Weekblad” van 30 Mei j.l., No. 22, bekend gemaakte, notulen van de vorige, op 4 Mei 1918 te 's-Gravenhage gehouden, vergadering, of voorlezing daarvan verlangt. Zulks niet het geval zijnde, worden die notulen goedgekeurd en gearresteerd.

2. De agenda voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering wordt eenstemmig goedgekeurd.

3. Eveneens de door het Dagelijksch Bestuur voorgestelde benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het op te richten Tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage, zijnde: Mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt—Van Maarseveen en de heeren H. V. Baron Bentinck, G. Hennus, Dr. G. Rademaker en R. Zuyderhoff.

4. Zoo ook het voorstel van het Dagelijksch Bestuur om de Vereeniging te doen toetreden als lid-begunstiger van de kortelings opgerichte vereeniging „Mudato” (zich ten doel stellende in Nederland meer bekendheid te geven aan de Indische Muziek-, Dans- en Tooneelkunst), tegen een contributie van ƒ 30.— per jaar.

5. Terwijl algemeene instemming wordt betuigd met het voorstel van het Dagelijksch Bestuur, om de Vereeniging „Koloniaal Landbouw Museum” te Deventer, als een afzonderlijke afdeeling van „Oost en West” op te nemen en wel met ingang van 1 Augustus 1918 en onder de navolgende voorwaarden:

dat het „Koloniaal Landbouw Museum” voor elk lid der afdeeling, berekend naar een contributie van ƒ 2.50 per lid, jaarlijks aan het Hoofdbestuur ƒ1.— afdraagt;

dat de overige te Deventer woonachtige leden van de Vereeniging „Oost en West” recht van toegang hebben tot alle lezingen en tentoonstellingen van de Vereeniging „Koloniaal Landbouw Museum”.

6. De gunstige overweging van een verzoek van het „Nationaal Secretariaat” om bij te dragen aan de stichting van een werkkapitaal voor dat Secretariaat, zou de middelen van de vereeniging te zeer bezwaren. Het wordt daarmij wenschelijk geacht, den verderen loop der zaak eerst af te wachten, met het oog op de statuten der vereeniging.

7. Op de vraag van den heer Mr. Dr. C. F. Schoch, welke houding het Hoofdbestuur in de algemeene vergadering zal aannemen tegenover het drijven van den heer H. J. Vermeer en enkele anderen, wordt eenstemmig besloten, niet toe te geven aan den drang om de vereeniging op politiek terrein te dringen en over het ruw optreden van den heer Vermeer leedwezen uit te spreken.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris,
GROOSS.

NOTULEN

van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering, gehouden op Zaterdag 6 Juli 1918, te Apeldoorn.

—o—

Aanwezig de leden van het Hoofdbestuur: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter, R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter, H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, J. P. T. J. Brondgeest, J. H. Calmeyer, Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breughel—Roelofs, T. Gerdes Oosterbeek, F. E. Luitjes, H. W. Scheuer, Mr. Dr. C. F. Schoch, C. de Vries en E. F. Grooss, Secretaris; waarvan de heeren Brondgeest en Calmeyer tevens optreden als afgevaardigden, resp. van de Afdeelingen Haarlem en Apeldoorn.

voorts de afgevaardigden: S. van Lier en A. Zon, Amsterdam; E. G. A. Taenzer, Breda; Mevr. E. Th. Nijenhuis—Van Beusekom, 's-Gravenhage; Ch. Dumont, Leiden; A. E. Kamerman, Nijmegen en H. Somermeyer, Utrecht;

zoomede de leden: Mej. Kitty Ament, Mevrouw G. van Beresteyn—Tromp, Mevrouw A. Dijk—Bruyn van Rosenburg, Ed. Cuypers, R. P. C. van Motman, L. D. Petit Jr., G. A. Römer, H. J. Vermeer en Dr. H. H. Zeylstra Fzn.

1. De Voorzitter der Vereeniging, de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, opent om 2¼ uur n.m. de vergadering met een warm toegejuichte rede, welke in haar geheel werd opgenomen in het „K. W.” van 11 Juli l.l., No. 28.

2. Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter, of ook een der aanwezigen aanmerkingen heeft op de notulen van de vorige, op 7 Juli 1917 te Breda gehouden jaarlijksche algemeene vergadering, dan wel voorlezing daarvan verlangt. Zulks niet het geval zijnde, wörden zij goedgekeurd en gearresteerd.

3. Eveneens wordt goedgekeurd het jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1917.

4. Naar aanleiding van de klacht in het jaarverslag van de Studie-Commissie, dat van toenadering en vertrouwen van de zijde der Indische studeerende jongelieden niet veel te bespeuren viel, merkt de heer H. J. Vermeer op, dat de Commissie dit aan zich zelve te wijten heeft, omdat zij te weinig belangstelling toont in de geestelijke behoeften der jongelieden, omdat de omgang van de leden der Commissie met de jongelieden van weinig beteekenis is, omdat die leden zich zeg te veel stellen op het standpunt, dat zij behooren tot een hoogerstaand ras, zoodat de jongelui in dien omgang te veel voelen een neerbuigende goedheid. Waarom, vraagt spr., worden de Commissieleden geen donateur van de Indische Vereeniging? Zij zouden, indien zij de vergaderingen dier vereeniging bijwoonden, veel beter dan elders vernemen, wat er onder de Inlanders omgaat.

De heer Grooss verzet zich tegen deze voorstelling van zaken. Het is hem bekend, dat de leden der Studie-Commissie zéér veel belang stellen in het wel en wee der jongelieden, dat zij steeds een open oor hebben gehad voor hunne verzoeken en klachten, hetgeen uit tallooze voorbeelden zou zijn te bewijzen. Maar vele jongelieden trekken zich haastig terug, indien de studieplichten worden aangeroerd en spreken dan van bemoeizucht.

Nadat de heer Vermeer zijn zienswijze nog nader heeft toegelicht en de Voorzitter verklaard heeft, dat de heer Vermeer, niet bekend met de intieme werkwijze der Studie-Commissie, in zijn critiek niet gerechtvaardigd kan worden, wordt het debat daarover gesloten en het verslag met algemeene stemmen goedgekeurd.

5. en 6. De jaarverslagen van de Commissie voor West-Indië en van den Inlichtingendienst worden eveneens met algemeene stemmen goedgekeurd.

7. Nadat de Voorzitter een schrijven van de verificatie-commissie *) heeft voorgelezen, waarin deze verklaart, de in hare handen gestelde boeken te hebben onderzocht en naar aanleiding daarvan voorstelt de balans en verantwoording over 1917 goed te keuren en het hoofdbestuur voor zijn beheer te déchargeeren, wordt de goedkeuring verleend en de décharge bij acclamatie aangenomen.

8. De begrooting over 1918 wordt eveneens goedgekeurd.

Op de vraag van den heer Vermeer, waaraan de propagandagelden worden besteed, antwoordt de Penningmeester, dat voor de propaganda in 1917 o.m. werden betaald: de kosten voor een lezing ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van de kolonie Suriname, het drukken en verspreiden van ledenlijsten en circulaires, honoraria voor buitengewone artikelen in het orgaan, schrijfloonen, enz.

9. De Voorzitter geeft in overweging den heeren A. H. G. Fokker, Ch. P. Blok en A. Nolthenius, leden van bovengenoemde verificatie-commissie, den bijzonderen dank der Algemeene Vergadering over te brengen voor de nauwgezetheid, waarmede zij zich van hun taak gekweten hebben. Spr. deelt verder mede, dat de heer Fokker, wegens zijn gevorderden leeftijd, verzocht heeft voor een herbenoeming niet meer in aanmerking te worden gebracht. Wij moeten dit motief eerbiedigen en brengen den heer Fokker hulde voor de wijze, waarop hij vele jaren achtereen zijn taak heeft vervuld. Spr. stelt voor, het ontslag in eere te verleenen. Beide voorstellen worden bij acclamatie aangenomen.

Daarna wordt met algemeene stemmen besloten, den heeren Blok en Nolthenius uit te noodigen ook voor het volgend jaar hunne op prijs gestelde diensten te willen blijven bewijzen, terwijl de heer G. Hennus, Directeur van het kantoor Den Haag van de Nederl. Handel Maatschappij, zal worden aangezocht om in de plaats van den heer Fokker in de commissie zitting te nemen.

*) Opgenomen in het „Kol. Weekblad” van 13 Juni 1918, No. 24, blz. 12.

Naar aanleiding van een vraag van den heer Vermeer, ondersteund door den heer Cuypers, waarom nu niet eens een Indonesiër in de verificatie-Commissie wordt gekozen, deelt de Secretaris mede, dat in deze commissie alleen te 's-Gravenhage woonachtige leden der vereeniging zitting kunnen hebben en dat de afdeeling 's-Gravenhage geen Indonesiërs onder hare leden telt.

10. Alvorens tot de verkiezing van hoofdbestuursleden over te gaan, deelt de Voorzitter mede, dat de heer Prof. Dr. J. F. van Bemmelen te Groningen, verzocht heeft, niet meer voor een herverkiezing in aanmerking te komen, zoodat in zijne plaats de heer H. F. Tillema, aldaar, candidaat is gesteld.

Spr. verzoekt den heeren A. E. Kamerman, S. van Lier Ezn. en H. B. van Rhijn het stembureau te willen vormen, waarna de vergadering overgaat tot de verkiezing van 7 hoofdbestuursleden.

Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 32, t.w.: de Voorzitter 1, Amsterdam 5, Apeldoorn 3, Breda 2, 's-Gravenhage 6, Haarlem 5, Leiden 2, Nijmegen 3, Utrecht 5 (Arnhem, Groningen, Rotterdam en de Studenten-afdeeling Leiden zijn niet vertegenwoordigd).

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen zijn verkozen de leden: Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam), J. H. Calmeyer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kock van Breugel—Roelofs (Breda), H. F. Tillema (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), F. E. Luitjes (Nijmegen) en F. C. Lekkerkerker (Stud. afdeeling Leiden).

De ter vergadering aanwezige leden nemen hunne benoeming aan; den heeren Tillema en Lekkerkerker zal van hunne verkiezing worden kennis gegeven.

11. De tusschentijdsche benoeming van den heer E. F. Grooss tot Secretaris-Penningmeester en van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van Hoofd- en Dagelijksch Bestuur, tevens plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester — geschiedt door het Dagelijksch Bestuur, overeenkomstig het bepaalde in de 2e alinea van artikel 11 H. R. — wordt met algemeene stemmen goedgekeurd.

12. De door de vereeniging der functiën van Secretaris en Penningmeester in één persoon noodig geworden wijzigingen in statuten en huishoudelijk reglement worden eveneens met algemeene stemmen goedgekeurd. Zij luiden als volgt:

STATUTEN:

Artikel 8. 1e lid, voor ,,in 's-Gravenhage'' te lezen: ,,binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage'', en aanvullen met: ,,of den Secretaris tevens Penningmeester'';

2e lid te lezen: Uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het hoofdbestuur worden door de algemeene vergadering benoemd een Voorzitter, een Ondervoorzitter, een Secretaris en een Penningmeester, die tezamen het dagelijksch bestuur der vereeniging vormen; met dien verstande, dat de betrekkingen van Secretaris en van Penningmeester in één persoon vereenigd kunnen zijn, in welk geval uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het hoofdbestuur door de algemeene vergadering almede wordt benoemd een plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester, die dan ook deel zal uitmaken van het dagelijksch bestuur der vereeniging.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT:

Artikel 6. Als 6e lid toevoegen: De plaatsvervangende Secretaris-Penningmeester, benoemd ingeval de functiën van Secretaris en Penningmeester in één persoon vereenigd zijn, neemt bij ontstentenis of verhindering van den Secretaris-Penningmeester diens werkzaamheden waar, en is hem overigens — voor zooveel noodig — behulpzaam.

Artikel 7. Het 2e lid te doen luiden: wanneer de betrekkingen van Secretaris en van Penningmeester niet in één persoon vereenigd zijn, kiest het hoofdbestuur telken jare in de eerste vergadering uit zijn midden een tweeden Secretaris en een tweeden Penningmeester, om den Secretaris en den Penningmeester behulpzaam te zijn en te vervangen, indien dit noodig is.

De Voorzitter en de Secretaris worden met algemeene stemmen gemachtigd om op de statutenwijzigingen de goedkeuring der Regeering te vragen en desvereischt de nadere, van regeeringswege gewenschte, formeele veranderingen voor die goedkeuring aan te brengen.

13. Ter inleiding van de besprekingen over de vraag, wat de vereeniging zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dát zij belang stellen in onze koloniën, deelt de Voorzitter mede, dat deze kwestie vóór de kamerverkiezingen een punt van ernstige besprekingen in het Hoofdbestuur heeft uitgemaakt. Het Hoofdbestuur heeft echter gemeend, de vereeniging niet te mogen doen deelnemen aan den politieken strijd, daar zij dan haar onafhankelijk standpunt tegenover de verschillende politieke partijen niet zou kunnen handhaven. Het hoofdbestuur heeft gemeend in deze niet verder te mogen gaan dan het vestigen van de aandacht, middels ,,Het Koloniaal Weekblad'', op de in de dagbladen bekend gemaakte namen van de candidaten voor de 2e Kamer, die Ned.-Indië kennen. En zelfs deze handeling heeft reeds zooveel critiek van verschillende leden ondervonden, dat het Hoofdbestuur er eigenlijk spijt van heeft, zoover te zijn gegaan.

De heer Van Rhijn houdt daarop een rede ter bepleiting van de wenschelijkheid voor het deelnemen van ,,Oost en West'' aan de a.s. verkiezingen, welke door de heeren C. de Vries, H. J. Vermeer en Mr. Dr. C. F. Schoch, ieder van verschillend standpunt wordt bestreden.

De heer de Vries acht de verkiezing van speciale Indische leden, buiten de politieke partijen om, een onmogelijkheid. Dit zou het aantal partijtjes in de Kamer weer met een vergrooten en het regeeren nog meer bemoeilijken. Het zijn de groote politieke partijen, die hun Indische candidaten moeten voorbrengen, en de leden van ,,Oost en West'' moeten die, naar ieders richting, stemmen.

De heer Vermeer vindt Indische specialiteiten in de Kamer eer een na- dan een voordeel. Hoe minder Indische specialiteiten in de Kamers, hoe beter, want dan zal Indië meer bestuurd worden naar de adviezen van den Volksraad, die te midden van het Indische volk zetelende, beter kan beoordeelen, wat er ten zijnen behoeve gedaan moet worden, dan een door Nederlanders gekozen Kamer.

De heer Mr. Dr. Schoch komt met het kort, doch zakelijke argument, dat hare statuten aan de Vereeniging ,,Oost en West'' niet vergunnen, zich op politiek terrein te bewegen. De politiek gaat langs ons heen, daarvoor moet men bij andere vereenigingen wezen, b.v. bij de Vereeniging ,,Moederland en Kolonië''.

De vergadering vereenigt zich met de zienswijze van het Hoofdbestuur en keurt diens optreden in deze goed.

15. De keuze van de plaats, waar het volgend jaar de jaarlijksche Algemeene Vergadering zal worden gehouden, wordt aan het hoofdbestuur overgelaten.

16a. Bij de ronvraag geeft de heer Ed. Cuypers uit Amsterdam in overweging, om voor de propaganda eene afzonderlijke commissie te benoemen. Een aantal van 2551 leden over geheel Nederland is bedroevend klein en geeft n.z.m. een bewijs van de weinige belangstelling voor Indië hier te lande. Spr. verwacht veel ten goede door de werking van een kleine, hoogstens drie leden tellende propaganda-commissie, die door het organiseeren van propaganda-avonden en tentoonstellingen die belangstelling kan doen opleven.

De heer Alkema waarschuwt tegen te groote verwachtingen van deze wijze van propageeren. Uit ondervinding is het hem gebleken, dat b.v. propaganda-avonden de eerste keer veel aandacht trekken, doch bij een herhaling fiasco lijden, omdat de menschen hier het gebodene meer raar dan mooi vinden. Spr. verwacht alleen heil van de langzame, doch zekere opwekking van belangstelling door het onderwijs, in welk opzicht wij met onze Indische leergangen op den goeden weg zijn.

Andere sprekers vallen den heer Cuypers bij, zoodat het Hoofdbestuur diens denkbeeld ter overweging overneemt.

b. Daarna geeft de heer H. J. Vermeer aan de afgevaardigden der afdeelingen in overweging om in hunne afdeelingen de mogelijkheid en wenschelijkheid te bespreken om in het hoofdbestuur en in de afdeelingsbesturen een Indonesiër zitting te doen nemen.

Als zoo veel van hetgeen er in de vereeniging omgaat, zal het den heer Vermeer ook wel onbekend zijn, dat het Hoofdbestuur reeds in 1915 aan de afdeelingsbesturen in overweging gegeven heeft, om een Indonesiër in de besturen te benoemen, dat toen de afdeeling Amsterdam bereid was, zoo mogelijk daartoe over te gaan, maar vooral door het kleine getal, 2 of 3, Indonesische leden, welke de vereeniging in Nederland telt, kon aan dit voornemen tot dusver niet het gewenschte gevolg gegeven worden. Intusschen is de heer W. H. Tehupeiory lid geworden van de Studie-Commissie der Vereeniging.

Voorts dringt de heer Vermeer aan op het voeren van een krachtige, daadwerkelijke propaganda en beveelt het zoeken van meer aanraking met andere vereenigingen, z.a. ,,Het Indonesisch Verbond van Studeerenden'', aan. Dit verbond heeft een orgaan noodig en spreker bepleit de wenschelijkheid om dit aan ,,Het Koloniaal Weekblad'' te verbinden, waardoor krachtige samenwerking mogelijk zoude zijn.

Hierna dient spreker de navolgende motie in:

,,De algemeene vergadering van ,,Oost en West'' te Apeldoorn, op 6 Juli 1918,

,,besproken hebbende de laatste verkiezingen en de daaruit voortgevloeide samenstelling van de Tweede Kamer,

,,betreurt het, dat daarbij nagenoeg geen rekening is gehouden met de belangen van Indië,

,,schrijft zulks toe aan de onkunde van het Nederlandsche volk omtrent de tropische landen en volkeren en het daaruit voortspruitende gebrek aan belangstelling,

,,spreekt als haar overtuiging uit, dat deze onkunde en dat gebrek aan belangstelling zullen leiden tot een verwijdering tusschen Indië en Nederland, eenerzijds als gevolg van een niet elkander begrijpen, anderzijds als gevolg van een schromelijke miskenning van de Indische wenschen en belangen,

,,geeft in overweging om met alle mogelijke middelen de belangstelling van het Nederlandsche volk in de tropische landen en volkeren op te wekken.

,,vermeent dat naast de verdieping van het onderwijs ook de verschillende politieke partijen in Nederland zeer veel zullen kunnen doen in zake meerdere kennis van en belangstelling in Indië, door op politieke en andere vergaderingen meer aandacht te schenken aan specifiek Indische vraagstukken,

,,is van oordeel, dat ook de Nederlandsche pers over het algemeen veel te weinig werk maakt van de koloniën en van het openbare leven der daar wonende bevolking,

,,heeft besloten door een krachtige propaganda in dezen ongewenschten toestand verbetering te brengen,

,,en doet een beroep op het onderwijs, op de verschillende politieke partijen en vooral op de Nederlandsche pers, om de vereeniging ,,Oost en West'' in deze propaganda te steunen en daarmede te werken in het belang van moederland en koloniën.''

Spreker bedoelt met deze motie allerminst een kritiek op het Hoofdbestuur; zij is een gevolg van de gehouden besprekingen. Spreker acht het verkeerd, dat ,,Oost en West'' in haar orgaan, in hare vergaderingen en lezingen, angstvallig het aanroeren van politieke aangelegenheden vermijdt. De behandeling hiervan zou de belangstelling zeer vergrooten. De vereeniging zou daarbij strikt neutraal kunnen blijven, doch zou daardoor gelegenheid geven om de meenin-

gen van leidende personen en partijen scherp te belichten. Ook acht spreker de vrees denkbeeldig, dat een zich bewegen op politiek terrein een verlies van de Regeeringssubsidie ten gevolge zou kunnen hebben. Hij denkt, dat de Regeering eerder een gezonde kritiek zeer op prijs zoude stellen.

Door den Voorzitter op den beperkten tijd gewezen, breekt de heer Vermeer zijn rede af, met verwijzing naar zijn „Ingezonden stuk'' in het weekblad van 4 Juli j.l., voor de opneming waarvan hij der redactie hulde brengt.

Het woord is daarop aan den heer Mr. Dr. Schoch, uit Amsterdam, die zijn bewondering uitspreekt voor de toegevendheid van den Voorzitter, om den heer Vermeer zoolang aan het woord te laten en hulde brengt aan de redactie, die de onpartijdigheid zoover heeft kunnen drijven, dat zij het ingezonden stuk van dien heer ongewijzigd heeft laten afdrukken in het weekblak. Dat stuk heeft spreker's verontwaardiging opgewekt; daarin doet de schrijver eigenlijk niets dan schelden op het Hoofdbestuur, op een toon, die in ons milieu niet thuis hoort. Op een heftige interruptie van den heer Vermeer naar aanleiding van het woord „schelden'', zegt spreker, dat hij door aanhalingen uit het stuk zal aantoonen, dat dit woord niet verkeerd gebruikt is. De heer Vermeer, zegt spreker, valt op onheusche wijze de vereeniging aan, welke al twintig jaren medegewerkt heeft aan het versterken van de banden tusschen Indië en Nederland en daarbij de sympathie van publiek en Regeering mocht ondervinden. Zij zou niet zoolang hebben kunnen voortarbeiden, indien dit niet het geval ware geweest. De motie van den heer Vermeer, aldus vervolgt spreker, is gegrond op onjuiste voorstelling van zaken; er is geen verwijdering tusschen Indië en Nederland, maar voortdurende toenadering; de koloniale toestanden gaan vooruit. De heer Vermeer roept ons toe: wordt eens wakker, maar spreker wil daarop antwoorden: we z ij n wakker, maar werken in stilte. Spreker vindt, dat deze motie geen rede heeft, omdat zij de toestanden niet weergeeft in Indië en Nederland en stelt daarom voor haar thans niet in behandeling te nemen, doch in handen te stellen van eene commissie.

De heer Vermeer geeft toe, dat de motie te ingrijpend is, om zoo onvoorbereid in deze vergaderin~ behandeld te worden; hij vraagt dan ook niet anders dan een onderzoek daarvan door het hoofdbestuur en voorbespreking in de afdeelingen, om dan in een volgende algemeene vergadering in behandeling te komen. Doch de heer Brondgeest uit Haarlem vindt, dat in de motie zooveel gezegd is, dat ernstige overweging verdient, dat hij een verschuiving van de behandeling daarvan naar een volgende algemeene vergadering niet gewenscht acht.

De woorden van den heer Brondgeest geven den voorzitter aanleiding te verklaren, dat een aanneming van diens voorstel zou kunnen worden opgevat, als een motie van wantrouwen in het Hoofdbestuur. Het Hoofdbestuur is wel genegen, de motie in overweging te nemen, teneinde een kalme behandeling daarvan voor te bereiden. Waarna met algemeene stemmen wordt besloten haar in handen te stellen van het Hoofdbestuur tot dat doel.

c. De heer A. Zon uit Amsterdam bepleit de wenschelijkheid van het houden van een koloniale tentoonstelling door initiatief van de Vereeniging, zoodra de tijden daartoe weder geschikt geacht worden.

De Voorzitter deelt mede, dat hij nog enkele mededeelingen had te doen, welke hij echter, door het vergevorderde uur achterwege moet laten, waartegen te minder bezwaar bestaat, omdat van de hoofdzaken reeds bij de bespreking van de verslagen melding is gemaakt. Na een woord van dank aan de afdeeling Apeldoorn voor de gulle ontvangst, sluit de Voorzitter de vergadering.

De Secretaris,
GROOSS.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het volksonderwijs op Timor.

In het *Soer. Hbl.* verschenen een drietal artikelen van A b r. E x o d u s over het volksonderwijs op Timor, die verdienen gekend en overdacht te worden. Schr. begint met een aanhaling van Ds. B a k k e r uit diens repliek aan den Zendingsconsul: „Een dessa, die het onderwijs op de dessaschool betaalt, zal het onderwijs ook naar eigen zin willen regelen.''

Bij het tot stand komen van de onderwijsregeling scheen men te vergeten, dat er in enkele van de betrokken onderafdeelingen een vrij aanzienlijk getal Mohamedanen wonen, die hoofdzakelijk als handelaars en visschers op de kustplaatsen gevestigd zijn.

Zoo bedroeg het aantal belastingplichtige mannen in het radjaschap A l o r 6538, waarvan bijna 1/5 gedeelte Mohamedanen. Op het eiland P o n t a r telde het aantal Mohamedanen 1/4 deel van de belastingplichtige mannen. Een en ander volgens de registratie van 1917.

Het radjaschap Biogar op P o n t a r met 262 belastingplichtige Mohamedanen bezit nog steeds de gevraagde school niet, terwijl op A l o r het aantal volksscholen sinds October 1916 van 8 op 12 gebracht is, waarvan 3 in zuiver heidensche streken.

Hoewel de Mohamedanen geen „quantité négligeable'' zijn, en ze voor het schoolfonds eenzelfde bedrag betalen als heidenen en christenen, bestaat er voor hun kinderen geen andere gelegenheid voor het ontvangen van onderwijs „dan de volksscholen onder de paedagogische en technische leiding der kerk — scholen onder de leiding van leeraren en bevorderaars van een christelijken eeredienst, scholen waar het onderwijs gegeven wordt door christelijke onderwijzers, scholen, waar eventueel de heidensche kinderen gechristianiseerd worden, scholen, welke in ieder opzicht den Mohamedaan antipathiek moeten zijn.''

Op de 15e Zendingsconferentie kwam deze zaak ter sprake, en al betoogde Dr. B. J. E s s e r: „de Nederlandsche regeering is een christelijke regeering en de belastingpenningen mogen m. i. niet gebruikt worden voor allerlei neutrale instellingen'', de zendingsconsul merkte toch op, dat men deze scholen toch moeilijk volksscholen kan noemen, wanneer niet de medewerking en instemming der bevolking verkregen is, en dat Mohamedaansche of overwegend Mohamedaansche dorpen er niet spoedig toe zullen overgaan om hun medewerking te verleenen tot het verkrijgen eener zendings-dessaschool.

Wel zijn er nu tusschen den predikant en het bestuur onderhandsche besprekingen gevoerd, om de scholen in de grootendeels Mohamedaansche streken onder leiding van den bestuursambtenaar te stellen en er zoo mogelijk Mohamedaansche goeroes voor te zoeken, maar ook de Mohamedanen hebben recht op een afdoende regeling van hun onderwijsbelangen bij residentsbesluit.

De heidensche kinderen dier scholen wenschte de zending dan over te brengen naar christelijke scholen.

„Maar heeft de zending dan een onvervreemdbaar recht op alle heidensche kinderen? Mogen ook heidensche ouders niet de school kiezen, waarvan zij de godsdienstige richting wenschen voor hun kinderen?

Indien nu die heidensche ouders eens den Islam voor hun kinderen verlangen? Want men vergete niet, dat de propaganda voor het christendom de tegen-propaganda voor het Mohamedanisme zal uitlokken. En wat dient de regeering aan onze Mohamedaansche onderdanen te antwoorden, indien deze de meening van den regent van Serang onderschrijven en voor de propagandisten van den Islam dezelfde vrijheid en bescherming vragen als voor de christelijke zendelingen? Mag men de heidensche kinderen van de Mohamedaansche scholen verwijderen, zij 't dan ook met den bekenden „zachten'' dwang? En dient de bestuursambtenaar ook in dit opzicht samenwerking met de zending te betrachten?

En de schr. vraagt verder, of een bestuursambtenaar bepalen mag, dat heidensche hoofdenkinderen nimmer bij Mohamedanen onder dak mogen worden gebracht, „en die kinderen z o n d e r d e o u d e r s t e h o o r e n bij christenen in huis plaatsen. Mag men heidenen b e l e t t e n voor hun kinderen de huisvesting te zoeken, die zij wenschen? Mag ook een heiden niet den godsdienst, welken hij wenscht, kiezen en mag een bestuursambtenaar op openlijke wijze de propaganda voor het christendom steunen? Geschiedt dit met instemming der regeering?''

Doch er is meer. Op pag. 184 van het overzicht der 15e Zendingsconferentie staat:

„Zoo zal weldra te Koepang een nieuw gebouw worden opgericht als school tot opleiding der inlandsche leeraars; daar zullen evenzeer de volksonderwijzers worden bekwaamd en zal de inrichting ook dienen om de zonen van hoofden en radja's voor hun bestuurstaak op te leiden. Met de directie van de nieuwe school zal een hulpprediker worden belast.

Terecht merkt A b r. E x o d u s op, dat een dergelijke zendingschool onder een hulpprediker niet de aangewezen plaats is om de toekomstige zelfbestuurders voor hun bestuurstaak op te leiden.

Op deze wijze worden de Mohamedaansche kinderen weer achtergesteld. Het kan toch niet de bedoeling zijn, dat zij de christelijke school onder directie van een hulpprediker zullen bezoeken.

Waarom, zoo vraagt schr., staat het bestuur toe, dat de zending zich in de eerste plaats wendt tot de door Mohamedanen bestuurde radjaschappen en dààr haar christianisatiewerk aanvangt en een indringingssysteem toepast, dat de Mohamedanen ontstemt, Mohamedaansche propaganda, een antithese en een schoolstrijd kan scheppen? Doch de voornaamste vraag, afgescheiden van alle principieele geschillen, is, of dit volksonderwijs, zooals het door de kerk gegeven wordt, werkelijk *volks*onderwijs is en of het dit kan worden.

En dan spreekt schr. eerst over de onderwijzers, wier gehalte over 't algemeen droevig is, zooals niet anders te verwachten is bij een volk, waar „de christianisatie een negatieve uitwerking op de volksziel heeft gehad.'' „De Rottinees is hier smerig, drankzuchtig, in hooge mate valsch en onbetrouwbaar, ambieert zoo eenigszins mogelijk een baantje,

waarin hij geen handenarbeid behoeft te verrichten en het christelijk vernis — waarop hij zich gaarne laat voorstaan — ligt slechts zeer dun en oppervlakkig over zijn ongewasschen ziel verspreid. Uit deze menschen recruteerde de kerk in hoofdzaak de inlandsche leeraars en onderwijzers.” Door ondervinding wijzer geworden, zijn op de opleidingsschool te B a ä ook plaatsen opengesteld voor Timoreesche en Aloreesche jongens.

Waar volks- en godsdienstonderwijs zoo nauw verbonden zijn, beïnvloedt een minder goed gehalte der godsdienstleeraars ook dadelijk het volksonderwijs. En over dat minder goede gehalte wordt door bestuursambtenaren en hulppredikers geklaagd. Het gehalte der onderwijzers, die niet tevens als godsdienstleeraar optreden, is ook vaak slecht. „Velen hebben geen enkele acte van bekwaamheid, terwijl hun mentaliteit veel te wenschen laat: oplichterijen, diefstal, vexaties komen herhaaldelijk voor. Hun „onderwijs” is vaak beneden alle critiek, waartegenover echter dadelijk dient gesteld, dat hun betaling meestal treurig is: van onderwijzers met tien of vijftien gulden inkomen per maand mag men waarachtig niet te veel paedagogische bekwaamheid verlangen.” Ook is het een fout om Inl. leeraars, die tevens als schoolhoofd optreden, slechts een soort toeslag op hun traktement te geven. Voor zulke menschen wordt het onderwijs bijzaak. En ondanks het steeds minder wordende gehalte der onderwijzers zijn er geen onderwijzers om de in 1916 en 1917 „op hoop van zegen” in primitieve streken opgerichte scholen te consolideeren. Uitzondering is het niet, dat een onderwijzer een jaar en langer g e h e e l a l l e e n een school met 150 leerlingen moet „drijven”. Het logisch gevolg daarvan is, dat de onderwijsresultaten zeer treurig moeten zijn, temeer daar het mutaties, ontslag en straffen regent.

Het is dan ook de vraag, of de kerk, toen ze de onderwijsregeling aannam, zich wel voldoende rekenschap heeft gegeven van de hieraan voor haar verbonden gevolgen. Het is volstrekt niet zeker, dat het gouvernement of het landschap met openbaar of neutraal onderwijs een gelukkig figuur zou gemaakt hebben, maar de kerk heeft zich in deze materie zelf voor de leiding van het onderwijs aangeboden.

De vraag naar onderwijs neemt voortdurend toe en kan in deze nog zoo onvolledig bekende streken een prachtig pacificatiemiddel zijn, maar dan dient dit onderwijs goed en op de toekomstige economische behoeften en ontwikkeling van het volk gebaseerd te zijn.

Daartoe is noodig een goede en nieuwe opleiding, zoodat er niet met ontoereikende en inferieure krachten gewerkt moet worden, en verder een uniforme, goede en behoorlijke betaling. „Gebroken dient te worden met het systeem, dat inlandsche leeraars en goeroes djamaat, zoo zij slechts eenigermate geschikt zijn, tot schoolhoofd m o e t e n worden benoemd. Dat is hun werk niet, althans niet hun eigenlijk werk, waarvoor zij bij uitstek zijn opgeleid. Godsdienstonderwijs en volksonderwijs zijn tenslotte zeer verschillende zaken.”

In het laatste artikel breekt schr. een lans voor een ander onderwijs dan het thans gegevene. Het onderwijs dient volgens hem zakelijk en practisch, niet schoolsch en theoretisch te zijn.

Lezen, schrijven en rekenen in den meest eenvoudigen vorm moeten niet meer dan hoogstens enkele uren per dag in beslag nemen; de rest besteed worden aan hoofdzakelijk practisch onderwijs: grondbewerking, bemesting, plantwijze, intensieve cultuur, nuttige bevolkingscultures, gebruik van eenvoudige landbouwwerktuigen, eenig begrip van veeteelt, enz. enz.

En dan brengt schr. in herinnering wat resident G o n g g r ij p wist te bereiken in het achterlijke R e m b a n g op bemestingsgebied en de schitterende resultaten door den regent van Karanganjer met de verbetering van den veestapel verkregen.

Landbouwonderwijs op de volksschool is voor de kinderen van heel wat meer belang dan bidden en bijbellezen. Laten we denken aan het O r a e t l a b o r a, en laten we bedenken, dat we deze primitieve en achterlijke, maar daarom volstrekt niet onwillige of bedorven volkeren geen grooter zegen kunnen brengen dan het w e r k e n, dat tot economischen wasdom brengt.

Zoodra de kinderen op de scholen leeren: orde, tucht en werken, zullen die volksscholen ook w e r k e l ij k volksscholen blijken. Op het oogenblik kunnen ze zich dat predicaat nog niet toevoegen.

Over den Volksraad.

In het *Soer. Hbl.* bespreekt de heer J. G. B o o n de verkiezingen voor den Volksraad, en werpt naar aanleiding van de Philippine Assembly en den door deze vergadering verrichten arbeid een blik in de toekomst en meent, dat, waar de Inlander in zijn politieke verwachtingen berghooge sprongen maakt, binnen een korten tijd de Inlandsche leden van den Volksraad, gesteund door eenige Europeesche „streber” uit hun midden, zullen aansturen op het verkrijgen van wetgevende bevoegdheid.

„Het zal dan noodig zijn, dat we een krachtige regeering hebben, welke zich niets aantrekt van een lawaaierig doend bevolkingsgroepje, zich noemende „intellectueelen”, dat hunkert naar het moment, dat Nederland, door zich terug te trekken uit deze gewesten, de hinderpaal opheft, welke die jong-Indiërs steeds gescheiden houdt van hun prooi: den eenvoudigen tani.”

De min of meer intellectueele Inlander, stammende uit een miniscuul klein deel der Indische bevolking, zoo iets als 1/100 pct. van het geheel, wenscht zoo spoedig mogelijk een volmaakte onafhankelijkheid, voor het bereiken waarvan nog eenige jaren Nederlands hulp noodig is. Schr. hoopt, dat die onafhankelijkheid eens bereikt zal worden, doch meent, dat het tempo niet te snel moet gaan. „Wij gelooven — aldus de schr. — dat het nuttig zal zijn voor Indië, dat het op de lange reis, voerende naar de onafhankelijkheid, welke niet van avonturen ontbloot zal zijn, geleid en gesteund zal worden door een krachtige en vriendschappelijke Nederlandsche hand tot de top van den steilen berg bereikt is.”

En verder schrijft de heer B o o n de volgende behartigenswaardige woorden: „Moge de volksraad zich toonen een waarachtig instituut van opvoeding, voor zich zelve en voor het Nederlandsch-Indische volk, dat hij heet te vertegenwoordigen; moge de volksraad, nu de eerste schrede is gezet op de lange en steile helling, die naar de Indische vrijheid voert, zich plechtig voornemen een bezadigd en kalm tempo in te zetten, dat voortdurend behouden kan worden en dat, dank de rationeele training, voor versnelling later vatbaar is. Aan de regeering om door een oordeelkundige aanvulling der gekozen leden aan het nieuwe lichaam een fond te geven, dat het geheel geschikt maakt om met succes de eerste schreden te doen bergopwaarts.”

„Slechts hij, die maat houdt, zal zijn doel bereiken. Dit geldt voor het individu als voor de gemeenschap.”

Suriname.

Gouverneur S t a a l heeft de nieuwe zitting van de Koloniale Staten op den 14en Mei geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

5. Meer dan in vorige tijdperken heeft Suriname in het afgeloopen jaar den invloed van de wereldverstoring ondergaan. Mogen wij ons gelukkig prijzen, dat de toestand in Suriname nog gunstig genoemd mag worden in vergelijking met wat wij elders, ook in de landen die buiten den oorlog bleven, waarnemen, toch heeft zich in den laatsten tijd ook hier de ongunst sterker doen gevoelen.

8. Teleurstelling is ook aan het Bestuur niet vreemd gebleven. De talrijke pogingen om door invoer van buiten te voorzien in de behoefte aan voedingsmiddelen, leverden meestentijds niet de verwachte uitkomsten op; gegronde hoop werd vaak vernietigd door de harde zekerheid van vergeefsche moeite.

9. Ook op ander gebied bleef teleurstelling niet uit. Dat plannen, waarvan ik bij mijn vertrek herwaarts de verwezenlijking nabij achtte, voor een deel verliepen en voor een ander deel ten gevolge van de tijdsomstandigheden nog niet tot uitvoering konden komen, was voor mij een groote tegenslag. Toch is er geen reden den moed te verliezen. Nog kort geleden mocht ik vernemen, dat de belangstelling voor Suriname in Nederland wakker blijft en uitstel slechts geduldoefening, geen afstel beteekent.

12. Mocht verleden jaar vermeld worden, dat de c a c a o-opbrengst in 1916 gerezen was met ruim 4000 balen, 1917 vertoonde een nadere toename met 3730 balen. De prijzen waren echter doorloopend laag. Daar de cacao niet lang bewaard kan worden en zich slechts zeldzaam de gelegenheid tot verschepen naar Nederland voordeed, was het product in hoofdzaak aangewezen op de Amerikaansche markt, die lage prijzen bood. De partijen, die naar Nederland verzonden konden worden, maakten uitstekende prijzen.

13. Ook de k o f f i e-oogst, die in 1916 den oogst van het voorafgaand jaar met 1555 balen overtrof, gaf in 1917 andermaal een ruimer beschot van 7815 balen. De vooruitzichten van het loopende jaar zijn zeer goed; zelfs mag een buitengewone opbrengst verwacht worden. Begin 1917 waren de prijzen nog goed. Gebrek aan gelegenheid tot verscheping, het uitvoerverbod in Nederland, de aldaar vastgestelde prijzen, de veel lagere markt te New York en de stijgende kosten van vracht en verkoop, hadden tengevolge, dat de inkomsten in sterke mate daalden. Groote partijen koffie zijn opgeschuurd moeten worden. De Surinaamsche Bank heeft zich bereid verklaard aan de daaruit voortvloeiende geldelijke bezwaren tegemoet te komen door het verleenen van voorschotten op onderpand van koffie.

14. De s u i k e r-a a n p l a n t die in 1916 nog 1.700.000 K.G. suiker minder opleverde dan in 1915, ging in 1917 vooruit met een opbrengst van 1.328.000 KG. meer. De prijzen waren zeer goed, maar de hooge kosten van bedrijf en vervoer drukten op de geldelijke uitkomsten. De vooruitzichten van het

gewas zijn vrij goed. Het tekort aan werkkrachten heeft echter een geduchten nadeeligen invloed.

15. Aan r u m valt weder een verminderde opbrengst en wel met 627.000 liter, te boeken.

16. De levendige bedrijvigheid in den k l e i n e n l a n d b o u w heeft zich reeds afgespiegeld in toeneming van de oogst. Aan a a r d v r u c h t e n werd ruim 1.911.000 K.G. meer opgebracht, eene stijging namelijk van 2.308.200 tot 4.219.600 K.G. De zware regenval van de laatste tijden en de buitengewoon hooge springvloed hebben vooral aan den bovenloop der rivieren aan vele casave-aanplantingen schade toegebracht.

17. Voor m a i s was het afgeloopen jaar niet gunstig; de opbrengst bleef met ruim 605.000 KG. beneden die van 1916. De jongste regens belemmerden den groei van het jonge gewas.

18. Daarentegen werden meer dan 400.000 k o k o s n o t e n boven het in 1916 bereikte aantal geoogst, terwijl ruim 39000 bossen b a n a n e n het oogstcijfer van 1916 deden stijgen tot ruim 563.000 en bijna 80000 bossen b a c o v e n de grens van 1916 overschreden.

19. De k w a k b e r e i d i n g nam met ruim 50 pCt. in omvang toe; aan de aanvraag kon echter wegens onvoldoende levering van bittere cassaven niet voldaan worden.

26. In het b o s c h b e d r ij f kan wederom gewezen worden op eene stijging van de balata-winning. Het hooge cijfer van 1916 werd in 1917 overschreden met 117.000 K.G. De uitvoer overtrof het millioen K.G. (tegen ruim 900.000 in 1916) en bijzonder goede prijzen steunden de uitkomsten.

27. H o u t en g o u d ondergingen ook in 1917 den nadeeligen invloed van de tijdsomstandigheden. Nochtans was de uitvoer van hout iets ruimer dan in 1916 en de opbrengst van goud iets hooger.

28. B a u x i e t-ontginning wordt krachtig aangevat. Voor een onderzoek van landswege zijn twee mijn-ingenieurs herwaarts gekomen.

30. De waarde van den u i t v o e r beliep ruim een half millioen gulden meer dan in 1916, terwijl die van den i n v o e r steeg met ƒ 1.735.000.

31. Het s c h e e p v a a r t v e r k e e r ondervond in 1917 nog grooter belemmeringen dan in 1916. Tegen 216 schepen met rond 443.000 M3. tonnenmaat in 1916, deden in het volgend jaar slechts 133 schepen met 183.000 M3. Suriname aan.

32. De terugvoer van i m m i g r a n t e n stond ook in 1917 stil; nieuwe aanvoer kon, ondanks de daartoe aangewende onvermoeide pogingen en ondervonden medewerking van de Nederlandsche en de Indische regeering en van de stoomvaartmaatschappijen sedert de opening van de vorige vergadering niet plaats hebben. Het reeds tot zekerheid genaderd uitzicht op den aanvoer van 600 Javaansche arbeiders per stoomer ,,Sitoebondo'' moest tot dusver uitzicht blijven. Een woord van bijzonderen dank aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië voor zijne krachtdadige behartiging van dit Surinaamsch belang mag niet ontbreken. Uit juist ontvangen berichten mocht mij blijken hoezeer de heer van Limburg Stirum onze pogingen om in den arbeidsnood te voorzien, steunt. Bemoedigend is het, dat naar het oordeel van de Indische regeering het wezenlijk overwegend beletsel tegen regelmatigen aanvoer van arbeiders gelegen is in den ongeregelden toestand van de scheepvaart. Indien een geregelde verbinding met Suriname met matige tusschenpoozen kan worden verkregen, mag ruime toevoer van arbeiders worden verwacht.

33. De b e v o l k i n g nam in 1917 door natuurlijken aanwas toe met 1076 personen. De gezondheidstoestand was bevredigend. Het sterftecijfer was echter iets hooger dan in 1916, doch op zichzelf niet ongunstig, namelijk 18.1 op de 1000 inwoners.

* * *

De b e g r o o t i n g v o o r 1 9 1 9 is door de Koloniale Staten met algemeene stemmen aangenomen, nadat tevoren ook de ontwerpen, strekkende tot verlenging in 1919 der opcenten op invoerrechten en inkomstenbelasting, waren aangenomen. Het ontwerp betreffende de buitengewone inkomstenbelasting werd aangehouden, doch zou vermoedelijk nog in de maand Mei behandeld worden, evenals de hernieuwing van het Bankoctrooi.

Een amendement, door C. v. R. op de begrooting voorgesteld, strekkende om het traktement van den griffier der Staten te handhaven zoolals het thans is (ƒ 5300) was tevoren aangenomen met 5 tegen 2 stemmen.

* * *

De Koloniale Staten hebben besloten om de behandeling der verordening strekkende om de b u i t e n g e w o n e i n k o m s t e n b e l a s t i n g wederom toepasselijk te verklaren voor 1919, nog een korten tijd aan te houden.

Hoewel in beginsel volkomen bereid deze belasting te verlengen, wenschten zij gaarne gelegenheid te hebben om nader de klachten te onderzoeken, dat de verordening in de praktijk onbillijk werkt. Aan de belanghebbenden thans de taak om hun grieven spoedig bekend te maken.

Ook wenschten de Staten nader te onderzoeken, of, gezien de zeer kritieke toestand waarin de landbouw thans verkeert, de belasting ongewijzigd behoort te worden gehandhaafd.

* * *

De Surinaamsche begrooting voor 1 9 1 8 is den 18n Juli in de Eerste Kamer behandeld, d. i. ruim 2 maanden nadat die voor 1 9 1 9 door de Koloniale Staten is goedgekeurd.

Over de behandeling in de Eerste Kamer zou een boekdeel te schrijven zijn. De ruimte in dit Weekblad verplicht ons tot groote soberheid.

Zooals te verwachten was, heeft de heer v a n K o l krachtig de handschoen voor Suriname opgenomen. Zeer veel van hetgeen hij gezegd heeft is ons bijzonder sympathiek en zal in Suriname met groote waardeering en erkentelijkheid gelezen worden. Zonder twijfel heeft hij gelijk, wanneer hij verklaart, dat de Indianen — deze oer-inwoners van Suriname — door het Bestuur der kolonie steeds schromelijk verwaarloosd zijn. De Minister antwoordde daarop, dat de Indianen z. i. niet anders dan in ethnographisch opzicht zeer belangrijke wezens zijn.

Hiertegen moeten wij opmerken, dat de Benedenlandsche Indianen — die niet ,,dagreizen van de hoofdplaats'' wonen — mooi op weg zijn alle belang voor den ethnoloog te verliezen.

De heer v a n K o l komt op tegen de beschuldiging door Minister R a m b o n n e t aan het adres der Koloniale Staten geuit, welke beschuldiging aanleiding is geweest tot de ontslagneming dier Staten. Wij hadden dit overigens verklaarbaar gebaar der Staten liever zien uitblijven. Zij hadden den bal kunnen terugkaatsen zonder het veld te ruimen. Niets ware hun gemakkelijker geweest dat aan te toonen, dat de heer R a m b o n n e t niet op de hoogte is van de koloniale toestanden.

De heer d e W a a l M a l e f ij t meent, dat de heer R a m b o n n e t ,,allerminst de bedoeling heeft gehad om de Staten van Suriname te beleedigen.'' Maar dan waren Z. Excellentie's woorden (zie ons nummer van 11 Juli) al zeer ongelukkig gekozen. Hetzelfde geldt van hetgeen de heer K l e e r e k o p e r op 9 April in de Tweede Kamer (zie Handelingen, blz. 2219) zoo vrij was den Staten in de schoenen te schuiven in verband met hun standpunt ten opzichte van de Cultuurbank.

De meening van den heer d e W a a l M a l e f ij t, dat conflicten als het collectief nemen van ontslag zouden worden voorkomen ,,indien gevolg gegeven ware aan het voorstel van de Suriname-commissie, om namelijk de begrooting in twee deelen te splitsen'', deze meening is er geheel naast. Het conflict toch is niet ontstaan door iets, dat met de begrooting in verband staat.

De rede van den Minister heeft onze meening niet geschokt, dat het beter geweest ware het verleenen van het octrooi aan de Surinaamsche Bank over te laten aan de Koloniale Staten, na aan dit lichaam a l l e gewenschte inlichtingen te hebben verstrekt. Bij Kon. Besluit van 3 Juli is het octrooi aan de Surinaamsche Bank verleend, terwijl de Kol. Staten (zie hierboven) voornemens waren de hernieuwing van het bankoctrooi nog in Mei in behandeling te nemen. Wij moeten het met alle bescheidenheid herhalen, dat het zoowel voor de Surinaamsche Bank als voor de Cultuurbank beter geweest ware, dat de Regeering niet had ingegrepen.

Ware het ,,non possumus'' der Staten een ,,non volumus'', dan ware er plaats voor den Minister om te zeggen: ,,sic volo, sic jubeo''. Maar dit is zeker allerminst gebleken.

Wij stellen ons voor op enkele onderdeelen van het gesprokene in de Eerste Kamer in ons volgend nummer terug te komen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Boedi-Oetomo en het Inl. Kiesrecht. Op eersten Paaschdag had te Solo een buitengewone bondsvergadering plaats. De *Darmo Kondo* vermeldt daaromtrent o.m.: Een dertigtal afdeelingen was er vertegenwoordigd. De vergadering werd geleid door den Voorzitter van het hoofdbestuur, den heer *Woeriamingrat*. De ochtendbijeenkomst was gewijd aan een bespreking der decentralisatie. Er werd van gedachten gewisseld over de verhouding der gemeenteraden tot binnen hunnen kring gelegen dessas en over de opheffing van het dessaverband binnen de gemeente. Deze zaken zouden nader in studie worden genomen.

In de avondbijeenkomst, waarbij mede enkele genoodigen, onder wie *Dr. Hazeu*, tegenwoordig waren, en die ook werd bijgewoond door een honderdtal ,,losse leden'' en belangstellenden, kwam in de eerste plaats het Inl. kiesrecht voor de gemeenteraden aan de orde. De Regeering heeft bij deze eerste schrede op den weg naar daadwerkelijke deelneming van de Inl. bevolking aan het eigen bestuur der gemeenten, van de inheemsche bevolking slechts hen tot het

kiezerschap toegelaten, die o.m. voldoen aan het vereischte, dat zij Hollandsch kunnen lezen en schrijven, en een inkomen genieten van tenminste *f* 50.— per maand. Het onderwerp werd ingeleid door den heer *Sastrowidjono*, secretaris van het hoofdbestuur, die tevens het standpunt van dit bestuur nader toelichtte en verdedigde. De inleider betoogde het ongewenschte van zulk een beperking in de toekenning van kiesrecht aan de zonen van het eigen land, mede met een beroep op het bericht in *De Locomotief*, dat in geheel Semarang met een Inlandsche bevolking van 80 à 90.000 zielen, voorloopig slechts een 25 Inlanders waren gevonden, die in de termen van het kiezerschap vielen. De grens van *f* 50 per maand is, zoo betoogde spreker, veel te hoog, als vereischte tot kiesgerechtigheid der bevolking, terwijl het voor het kiezerschap geenszins noodig is, dat men Hollandsch kan lezen en schrijven. Het hoofdbestuur, — dat zich met de vereischten voor het passief kiesrecht voor de Inlandsche leden kon vereenigen, — was van meening, dat de eischen van het actief kiesrecht niet gehandhaafd konden worden en gaf in overweging tot de Regeering het verzoek te doen als vereischten voor het Inlandsche kiezerschap te stellen het bezit van het diploma eener Inlandsche school 2e klas en tevens een inkomen van minstens *f* 10 per maand. Voor *het oogenblik*, zeide de inleider nadrukkelijk, was hiermede te volstaan, daarmede te verstaan gevende, dat dit als eerste begin was op te vatten.

Van verschillende afdeelingen ontmoette dit bestuursvoorstel tegenstand. In het bijzonder tegen de samenkoppeling van den census met het vereischte van een schooldiploma rezen bezwaren. Deze dubbele eisch, zoo betoogden verschillende sprekers, sluit een ieder uit, die geen schoolopleiding heeft gehad, wellicht daartoe nooit in de gelegenheid is geweest, en die niettemin in ontwikkeling en in maatschappelijken welstand stellig niet de mindere is van hen, die zulk een schoolopleiding wèl genoten. Neem een man als *Tasripin* te Semarang, aldus de afgevaardigde van de Semarangsche afdeeling, die zich een fortuin verzameld heeft en die daarbij waarlijk wel het noodige doorzicht getoond heeft, zoo iemand sluit gij met uw dubbelen eisch van het kiezerschap uit, daar hij geen diploma van een Inlandsche school 2e klasse heeft. Van verscheidene zijden werd er daarom op aangedrongen, dat voor het kiezerschap niet de dubbele eisch van een schooldiploma en een welstandsgrens zou worden gesteld, doch het alternatief van een welstandsgrens — die een der afgevaardigden op een inkomen van *f* 25 per maand bepaald wenschte te zien —, of het diploma van een Inlandsche school 2e klas. Voor het Nederlandsch als vereischte voor het kiezerschap nam geen der afgevaardigden het op. Het hoofdbestuur, bij monde van den heer *Sastrowidjono*, verdedigde het tweeledige vereischte van welstand en schoolkennis, met een beroep op de wenschelijkheid, dat de kiezers door een zekere mate van ontwikkeling in staat moeten zijn zich over de openbare zaken een oordeel te vormen. Voor de welstandsgrens was, zoo werd toegegeven, bezwaarlijk een vaste maatstaf aan te geven; men kon met evenveel recht *f* 7.50 per maand als *f* 10 als de meest gewenschte grens beschouwen, doch het was in deze wenschelijk om een rond getal als eisch te stellen. Het lot van het voorstel van het hoofdbestuur zou, bij stemming, afgaande op de besprekingen, lang niet zeker zijn geweest. Daartoe kwam het evenwel niet. Naar aanleiding van een opmerking van den afgevaardigde van Poerwakarta, die er op wees, dat het voorstel van het hoofdbestuur de afdeeling eerst enkele dagen voor de bondsvergadering had bereikt ,zoodat de afdeelingen, althans die te Poerwakarta, niet in de gelegenheid waren geweest het voorstel in behandeling te nemen, en hij derhalve bij een stemming blanco zou stemmen, werd besloten het kiesrecht-voorstel aan te houden tot de volgende, over twee maanden te houden bondsvergadering.

Vrijheidsbelemmering. In de *Sinar Djawa* protesteert *Semaoen* in krasse bewoordingen tegen het beboeten door den Landrechter van eenige pandhuisbeambten te Soerabaja, die een demonstratie gehouden hadden, en nog erger dat deze beambten middels schorsing administratief gestraft werden. In stede van „belhamels" zooals de autoriteiten hen noemden, verdienden zij den naam van „dappere strijders" en de een of andere orde van de *Sarikat Islam*. Dan stelt hij de vraag: of gouvernementsbeambten buiten dienst niet vrij mochten zijn in hun doen en laten? Indien het Gouvernement den ambtenaren en beambten het burgerrecht wilde onthouden, zouden zij tot instrumenten verlaagd worden. Tenslotte doet hij het dringend verzoek aan *Tjokroaminoto*, als voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam*, om overal, waar S. I. afdeelingen bestaan, protestvergaderingen te doen houden tegen deze ergerlijke vrijheidsbelemmering, den wensch uitsprekende, dat op deze vergaderingen ook leden zouden worden toegelaten van alle andere vereenigingen van onderdanen en ondergeschikten.

Pestbestrijding. Z. Mohamad komt in hetzelfde blad *(Sinar Djawa)* er tegen op, dat bij de pestbestrijding de huizen omver gehaald moeten worden. Hij gelooft ook wel, dat de pest door ratten wordt overgebracht, maar niet door vlooien, want hij heeft nog nooit een rattenvloo op een menschenlichaam of in een of ander meubelstuk gezien. Hij tart de pestdoktoren om dit tegen te spreken, en vermeent, dat eerder de ziekte wordt overgebracht door bevuiling van het eten door pestzieke ratten. Wenschelijk ware het daarom en veel goedkooper om aan iederen huisbewoner een etenskast te verstrekken. Wat het omverhalen van de huizen betreft, aangetoond is niet, dat de pestziekte in het eigen huis is ontstaan, wel dat de ratten zich daardoor verspreiden, en zoo zich daar onder besmette bevonden, deze dan de besmetting naar andere plaatsen overbrengen. Bovengenoemde maatregelen maken den armen dessabewoner het leven ondragelijk. Hij wordt gedwongen om een koeliecontrakt voor Deli aan te gaan, alwaar vele krachten benoodigd zijn.

Bewijs van Wantrouwen. In de *Pewarta Deli* wordt het gelaakt, dat op venduties, wanneer vuurwapens verkocht worden, met luider stem wordt aangekondigd, dat Inlanders en Chineezen die niet mogen koopen. Hij acht dit voor deze rassen tegenover de andere een vernedering en ook voor de Regeering niet goed, daar het voor de andere naties een bewijs is, dat zij haar eigen onderdanen niet vertrouwt. In naam der Inlanders roept hij de Regeering toe: „Neem toch alles weg, wat het hart van den Inlander doet bloeden. Hij is u werkelijk trouw, als u hem als uw eigen kind beschouwt en behandelt. Laat u niet verblinden door het gebeurde in Djambi en Tapanoeli. Wanneer voldoende onderwijs wordt gegeven, zullen dergelijke dingen niet meer gebeuren."

Rechtvaardigheid. De *Neratja* maakt er melding van, dat een adjunkt-Inspecteur van het Inlandsch onderwijs tegenover drie Inlandsche onderwijzers door den Direkteur van Onderwijs in het ongelijk werd gesteld. Abdoel Moeis geeft daarover zijn vreugde te kennen en zegt aan het adres der Regeering, dat rechtvaardigheid de vaste bodem is van het huis van den staat; het gevolg daarvan zal zijn, dat de onderdanen haar het vertrouwen zullen schenken en haar eerbiedigen, al zal zij hierdoor ook een weinig afstand moeten doen van hare grootheid.

Leerplicht gewenscht. In de *Djawa Tengah* wordt betoogd, dat het noodig is, dat leerplicht in N.-I. wordt ingevoerd. Dit is de eenige manier — alzoo de schrijver — om de kinderen op de scholen te krijgen en de ouders te dwingen hunne kinderen onderwijs te doen geven. Slechts moest de Regeering vrijlaten de keuze van het onderwijs en van de te bezoeken school.

De Sumatra-opstand. In de *Pewarta Deli* is *Flora* het eens met het oordeel van de heeren professor *Dr. Snouck Hurgronje, Dr. Hazeu* en *Liefrinck* omtrent de oorzaken van den opstand in Sumatra. Schrijver is benieuwd, hoe daarover in de Tweede Kamer zal worden gesproken en welke maatregelen genomen zullen worden om verder kwaad te voorkomen. Hij geeft in overweging: 1e. de thans aanwezige bestuursambtenaren door andere te vervangen; 2e. de tegenwoordige bestuursopvatting in dier voege te veranderen, dat de domme bevolking zal inzien, dat de bestuursambtenaar geen werktuig is, dat den Inlander druk en zorg veroorzaakt, maar een leeraar zal zijn, die lief heeft en vertrouwen schenkt; 3e. een rem te maken tegen de overmatige macht van den bestuurder en die rem terstond in werking te brengen, zonder de komst van een regeeringsambtenaar te behoeven af te wachten.

Minder Liefhebberij voor B.B. In de *Neratja* wordt opgemerkt, dat een betrekking bij het Binnenlandsch Bestuur niet meer zoo gewild is bij de Inlanders, ten eerste omdat er zoovele chefs zijn, die even zoovele gevaren voor hen zijn, ten tweede, omdat men in dezen tak van dienst slechts een werktuig is, dat de vrijheid mist om voor recht en waarheid op te komen.

Volksraad-Protestvergadering. In hetzelfde blad *(Neratja)* wordt melding gemaakt van een protestvergadering te Batavia — en zulks niettegenstaande de zware overstrooming — over het bezigen van het Hollandsch en niet het Maleisch, als voertaal in den Volksraad. De heer H. A. Salem hield hierover een lezing. Hij kwam tot de volgende gevolgtrekkingen: 1e. dat deze bepaling in strijd was met de ethische politiek der Regeering, die daarbij de rechtvaardigheid uit het oog had verloren; 2e. ook dat zij in strijd was met het doel der decentralisatie; 3e. dat zij niet billijk en niet logisch was, daar de Regeering toch de kennis van het Maleisch als eisch had gesteld voor hare ambtenaren en allen, die met haar in aanraking kwamen. Wat betreft de eisch van de kennis van het Nederlandsch voor den kiezer, daaromtrent verklaarde hij, dat ook deze onrechtvaardigheid in strijd was met de bedoelingen der decentralisatie; ook was die onbillijk, zoolang de bevolking niet door de Regeering in voldoende mate in de gelegenheid gesteld werd om die taal aan te leeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Eendracht. In de *Neratja* schrijft H. A. S. aan zijn landgenooten (de Chineezen) om zich meer en beter aan te sluiten, zijnde de eenige manier om te verkrijgen: 1e. gelijkheid van positie, van rechten, van strafwetgeving en vooral het recht om mede te kunnen beraadslagen over de zaken betreffende 's lands huishouding; 2e. onderwijs en vooral het zoo noodige hooger onderwijs.

Anti-Westerling. *P. Chinaman* schrijft in de *Djawa Tengah* dat Ned.-Indië thans in hoogen nood verkeert. En toch houdt de stroom van Westerlingen naar deze gewesten niet op, wat te verklaren is uit het feit, dat zij zich weten toe te eigenen, wat Indië oplevert en feitelijk het deel moest zijn van de inboorlingen, die echter hier steeds het kind van de rekening zijn en blijven. Er is z.i. maar één middel om den stroom te stuiten: n.l. dat de landskinderen zich krachtig vereenigen om te beletten, dat de Westerling den Inlander zijn deel ontneemt. De landskinderen weten dit ook wel, maar de meesten hunner zijn loontrekkenden van de Westerlingen, waardoor zij de kans oploopen om broodeloos gemaakt te worden, indien zij tegen hunne loongevers ageeren. Zij moeten daarom beginnen met zich vrij te maken, om evenals de Chineezen, zich een eigen bestaan te verzekeren. In de eerste plaats is hiervoor noodig kapitaal. Maar wanneer en hoe zullen de landskinderen dit verkrijgen?

Unificatie van Belasting. Dezelfde schrijver meldt in hetzelfde blad *(Djawa Tengah)* van verschillende zijden vernomen te hebben, dat in 1919 unificatie van belasting zal worden ingevoerd. Hij verheugt er zich over en constateert, dat nu de Inlandsche ambtenaren ook een rekening van het Gouvernement zullen krijgen, die zij liever zullen betalen dan de rekeningen, die hun door de *mandoers* van *toko's* gepresenteerd worden. Maar — zoo gaat hij voort — die ambtenaren zullen tot vereffening van die belasting opslag van tractement vragen. Doch de kleine man, tot wien moet hij zich om opslag wenden, om mede tot vereffening te komen? Toch — meent schrijver — is deze unificatie billijk en rechtvaardig, als de Regeering maar voortgaat met rechtvaardig te zijn en aan alle ingezetenen gelijkheid van rechten verleent voor de gelijkheid van plichten, welke hun wordt opgelegd.

Moeilijkheden. In de *Warna Warta* wordt aangehaald dat wijlen de heer M. van Geuns in een zijner laatste geschriften den wensch had uitgesproken, dat er iemand zou zijn, die goed op de hoogte was van Ned.-Indië's nooden en behoeften. De schrijver — *Darah Hindia* — verklaart, dat deze wensch niet vervuld kan worden, omdat zoo iemand in Holland niet te vinden is. Wel in Indië, bij honderden zelfs. Maar is het der Regeering ernst met naar zoo iemand te zoeken? vraagt hij. Neen, is dan zijn antwoord. Zij geeft o.a. een Volksraad, waar om een Parlement gevraagd werd. Zouden de Hollanders zich niet schamen om samen te werken met iemand, die niet zuiver wit van kleur is? Tot antwoord moge dienen, dat rassenverschil nog steeds gehandhaafd wordt. *Darah Hindia* geeft toe, dat de Regeering thans, nu de bevolking in Indië tot bewustzijn gekomen is en eischen durft stellen, in een moeielijke positie verkeert. Zij is tusschen twee deelen der bevolking geknepen, die tegenstrijdige belangen en wenschen heeft. De bevolking in Nederland wenscht, dat Indië, steeds onder Nederlandsch gezag zal staan, opdat Indië dan steeds in haar nooden zal voorzien. De bevolking in Indië daarentegen wenscht een vrij Indië en dat de baten van Indië slechts voor Indië gebruikt zullen worden. Een Regeering, die naar één van de beide zijden overhelt, komt noodwendig in moeielijkheden.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Zal Japan daadwerkelijk ingrijpen?

Na lang wikken en wegen schijnt Japan besloten te hebben in Siberië in te grijpen. Men weet dat dit niet alleen afhing van 't inzicht der Regeering te Tokio; Noord-Amerika vreesde een te grooten invloed van Japan in China en in den Stillen Oceaan, maar 't verlangen om Duitschland met alle middelen te lijf te gaan en zoodoende de oorlogskansen ten gunste van de geallieerden te doen overslaan heeft waarschijnlijk president Wilson en zijn mederegeerders er toe gebracht de overwinning van de Centralen hooger aan te slaan, dan de toekomstpolitiek in 't verre Oosten, althans Washington heeft zijn bezwaren tegen een Chineesch-Japansche expeditie naar Siberië opgegeven, legers van den Mikado zullen, naar nu verzekerd wordt, door China heen en met Chineesche troepen samen naar West-Azië en Oost-Europa aanrukken.

Dit treft samen met groote gebeurtenissen, die bij 't nemen van 't besluit bekend waren, maar ook toevallig met andere, die alle te zamen de verwachting billijken dat het beslissend oogenblik in 't ongekend grootsche wereldgebeuren nabij kan zijn.

Oostenrijk is in Italië, Turkije in Egypte tot stilstand gekomen. Aan de Moermankust treden de Engelschen en Franschen met meer energie en gevolg op dan hun in Griekenland mogelijk is geweest. De Tsecho-Slowaken pakken de soviëttroepen flink aan. Een groote spoorwegstaking in Rusland, de moord op den Duitschen gezant, graaf Mirbach te Moskou en die op den ex-tsaar te Jekaterinenburg, verwikkelen den toestand op een wijze, die Duitschland zeker niet welkom kan zijn. Een combinatie van Amerikaansche bankiers biedt China gelegenheid aan om een uitweg uit zijn geldnood te vinden. Hawaï komt zelfs een loodje bijdragen door de Duitschers uit zijn gebied, in den Stillen Oceaan, te verwijderen, met Zoutmeerstad als interneeringsoord.

Bij dit ales voegt zich het succes der Entente-legers in Frankrijk. Terwijl Duitschland van zijn bondgenooten daar maar luttel bijstand te verwachten heeft, terwijl 't daarentegen aan de Oostenrijksche en Turksche fronten zelf kracht zou willen bijzetten, terwijl 't in 't Russische reuzengebied de taak zou wenschen te vervullen die de soviët-troepen, door gebrek aan militairen geest, niet bij machte zijn te verrichten, wordt in 't Westen plots een druk uitgeoefend waardoor het er al troepen te kort komt, en kondigt Japan een offensief in Siberië aan, waardoor daar eveneens een te kort aan defensieve kracht kan ontstaan.

Volgens de berichten, waarover wij tot nu toe beschikken, is 't besluit in Japan nog niet stellig uitgesproken, maar neigde de regeering zeer sterk in die richting. Indien 't er toekomt zal Japan geen inmenging van anderen in de te nemen strategische maatregelen en te voeren oorlogspolitiek gedoogen, en 't zal bij alles zeker ook bedacht zijn op zijn toekomst.

Wel staat ons een groote verandering van de staatkundige wereldkaart te wachten! Bijna alle rijken zijn in den oorlog betrokken, allen hebben hunne verlangens, hunne verwachtingen, hunne begeerten. En de rijken, die zich niet bij een der oorlogspartijen aansloten, kunnen niet met zekerheid zeggen dat hun gebied buiten die begeerten valt, terwijl zij zelf wellicht ook nog verwachtingen hebben betreffende de eindschikkingen. Bovendien komen tusschen de verlangens en berekeningen der regeeringen door, de wenschen van revolutionnaire partijen nog meer vraagteekens, omtrent de staatkundige verdeeling van alle werelddeelen, op de toekomstkaart plaatsen.

Zou de bedoeling, om dit zoo te bewerkstelligen, dat daarin geen bron voor nieuwe oorlogen zal zijn gelegd, te verwezenlijken zijn? Hoe meer er meedeelen, hoe minderer tevreden te stellen zijn.

De joden in Palestina.

Den 6en Juni werd te New-York 't eerste Palestina congres van joodsche arbeiders gehouden, om 't Palestina vraagstuk te bespreken. 250,000 leden waren er door 380 gedelegeerden vertegenwoordigd. 't Congres nam de volgende motie aan.

Palestina moet een internationaal gewaarborgde joodsche republiek worden. De souvereiniteit zal, totdat de vorming van een joodsche meerderheid in 't land zal zijn verkregen en verzekerd, door den volkerenbond worden uitgeoefend, waarvan ook 't joodsche volk deel zal uitmaken, ofwel door een internationale commissie, waarin ook een door het joodsche volk gekozen vertegenwoordiger zitting zal hebben. Palestina moet volledige burgerlijke, religieuse en politieke vrijheid krijgen en een democratie worden met volkomen plaatselijk zelfbestuur en nationale autonomie.

Ieder spreekt zoo voor zich zelf. 't Congres vergat de plaats te omschrijven die de tegenwoordige niet-joodsche bevolking in de republiek is toegedacht, of als deze opgesloten ligt in de aangegeven formule, zou zij die zijn van de achtergestelde en terzijde gestelde partij. Is dit wel een democratische gedachte ten opzichte van 't volk dat langer in Palestina woont dan eenig Europeesch volk in zijn vaderland, en zeker veel langer dan de Amerikaansche joden in hun land?

't Congres eischte verder de toelating van een joodsche vertegenwoordiging op 't a.s. vredescongres, en het wil een congres van joodsche arbeiders over de geheele wereld bijeen roepen.

De dienstplicht in Canada.

Canada had zich bij de dienstplichtwet neergelegd, al was zij in 't Fransche gedeelte van 't land niet populair. Een vonnis van 't Hof van Alberta heeft echter weer ineens onrust doen ontstaan. Het maakte uit dat 't regeeringsbesluit, dat vrijstelling van den dienst afschafte, als ongeldig is te beschouwen. 27 boeren uit Ontario, die reeds ingelijfd waren, hebben dadelijk tegen de inlijving protest ingediend, velen zouden dit voorbeeld volgen.

Zal 't opperste gerechtshof 't besluit van 't Hof van Alberta bekrachtigen? Dan wordt de toestand zoo ingewikkeld geacht, dat Borden en de andere Canadeesche ministers, die voor de Rijksconferentie in Londen toeven, naar Toronto zouden terugkeeren.

Lief land.

Volgens berichten uit Addis Abeba, in Abessinië, is door een bijeenkomst, welke door vele duizenden werd bijgewoond, het ontslag van alle ministers en de samenstelling van een nieuw kabinet geeischt, bestaande uit Ras Taffari en Titaurai Apte Giorgis. Bovendien werd de inhechtenisneming van de ministers verlangd.

De keizerin stemde toe in 't ontslag van de ministers, doch weigerde de ministers te doen arresteeren. Niettemin werden deze ten gevolge van nieuwe onlusten toch in hechtenis genomen. De „Daily Telegraph" die 't bericht brengt voegt er, zeker niet ten onrechte, aan toe: de toestand is duister.

Zooals men weet heeft de keizerin zich niet lang geleden door een staatsgreep op den troon gebracht, en werd toen de regeering ook plots 't onderst boven geworpen. Voor die toestanden zou men voorheen hebben gezegd; daarvoor moet men in Abessinië of Zuid-Amerika zijn. Maar sedert heeft Rusland getoond dat zij voor Europa ook nog niet tot 't verleden behooren.

Nieuw-Zeeland en de vredeseischen.

Bij een te Londen aan den eersten minister van Nieuw Zeeland, Massey, en zijn minister van financiën, Ward, aangeboden gastmaal, hielden deze ministers redevoeringen, die zich sterk dreigend tegen Duitschland richtten voor 't geval de entente de oorlog wint.

Massey sprak de hoop uit dat er bij de vredesonder-

handelingen voor zou worden gezorgd, dat aan geen deel van 't Rijk onrecht zou geschieden. In dit verband wees hij erop dat alle deelen in 't verleden hadden geleden tengevolge van Duitsche kuiperijen. Zij hadden de D. ontvangen als buren en vrienden, de Britsche onderdanen waren echter bedrogen.

Nooit meer konden Duitschers worden vertrouwd, er moeten middelen worden gevonden, openlijk of in 't geheim, om hun te beletten de positie terug te krijgen, die zij vóór den oorlog innamen.

Ward vulde dit betoog aan, door op 't gevaar te wijzen, van Duitschland opnieuw belangrijke strategische punten, als Samowa of Nieuw-Guinea te laten bezetten. Hij waarschuwde dat een politiek, die zooiets toeliet, de haat zou opwekken van ieder man, vrouw en kind in de koloniën.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Departement van Koloniën.

In „Eigen Haard" van 20 dezer geeft W. C. van Meurs het 16e vervolg van zijn artikelenreeds „Hoe wij geregeerd worden." Schr. schetst hierin het Departement van Koloniën; vluchtig beschrijft hij de verschillende localiteiten, de administratieve indeeling, om vervolgens een overzicht te geven van den arbeid van het departement. Een portret van Minister Pleyte, benevens enkele illustraties vergezellen den tekst.

De journalen van Van Neck e.a.

Dr. A. C. Oudemans geeft in afl. 4 van deel V der 5e reeks van de „Bijdragen voor vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde" eene critische beschouwing over de reisjournalen (gedrukte zoowel als ongedrukte) van Jac. van Neck en anderen, over de eerste tochten naar Indië. Dr. O. toont in zijn studie aan, dat verschillende drukken onbetrouwbaar zijn; dat de uitgevers dier journalen niet geschroomd hebben er dingen bij te voegen, die in het oorspronkelijke verhaal niet voorkwamen; en dat ook de bekende verzameling uit 1646: „Begin ende Voortgangh van de Vereenigde Nederlandsche Geoctroyeerde Compagnie", waarin de voornaamste journalen en reisbeschrijvingen opnieuw zijn uitgegeven, niet te vertrouwen is in dit opzicht. De schr. die voor zijne beschouwingen veel bronnen heeft moeten raadplegen, klaagt over de moeielijkheid om ze te bekomen en betoogt de wenschelijkheid der oprichting van een centrale instelling, bij welke men kan informeeren in welke bibliotheek hier te lande zich een bepaald boek bevindt. Een uitnemend denkbeeld o. i.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de April-afl.: De bewakingsstelling, door J. B. van der Poll. — Nieuwe banen, door K. F. E. Gerth van Wijk. — Het veldhospitaal, door H. L. Roelfsema. — Eenige aanteekeningen op het V. V. (slot), door D. Boeije. — De Legervereeniging, met Naschrift der redactie (welke haar instemming betuigt met het doel enz. der „Vereeniging ter verbetering van den maatschappelijken staat van den militair"). — Ons militaire schoeisel, door A. M. Sierevelt. — De administratie der Compagnie, door F. Treffers.

De Ingenieur.

Het jongste Nr. bevat een uitvoerig artikel (met afb. en uitslaande plaat) van Prof. ir. I. Franco, over eenige door de Nederlandsche Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmateriaal gebouwde 4-cilinder Compoundlocomotieven voor de Staatsspoorwegen op Java. Aan de totstandkoming van dit nieuwe locomotief-type heeft de schr. zijne medewerking verleend.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie bevat No. 2-3 van deel 110 van het Indisch Tijdschrift van het Recht de volgende verhandelingen: Een enkele opmerking over adatrechtspraak in het gewest Riouw en Onderhoorigheden, door Mr. J. D. Pijper. — Wijziging van de regeling van de executie van civiele landraadvonnissen is dringend noodig, door Mr. C. Süthoff. — Chineesch recht. — Het huwelijk tusschen lieden met denzelfden familienaam (Nota van het kantoor voor Chineesche zaken te Batavia).

Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.

In het 27-Juni Nr. van het 2-maandelijksch tijdschrift „Handel en Bedrijf" het eerste gedeelte van een overzicht van het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, geput uit een door het Encyclopaedisch Bureau uitgegeven verhandeling. — Voorts bevat dit Nr. een artikel van Van der Mandere „Indrukken van een vreemdeling in het Oosten", waarin schr. een en ander mededeelt over Weltevreden, Buitenzorg, Semarang en Soerabaja en een greep doet uit het dagelijksch leven van de Europeanen op Java in het algemeen.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 2 van deel 58: De parasieten der Surinaamsche huidleishmeniose (bosch-yaws), door C. Bonne (een huidaandoening, welke in de Surinaamsche bosschen verkregen wordt, en die vooral de door de kleeding onbedekte lichaamsdeelen aantast). — Een geval van venerisch granuloom in het gelaat en enkele opmerkingen over de diagnostiek dezer ziekte en haar specifieke therapie met tartarus emeticus, door C. Bonne en A. Verhagen. — Rapport over de dysenterie-epidemie in Tanah-Poetih en omgeving, Mei-Augustus 1917, door E. P. Snijder. — Enkele opmerkingen over de nomenclatuur van eenige nieuwe parasieten uit den menschelijken darm, door S. L. Brug. — Typhus, cholera en pokken in het Ned.-Indische leger en de prophylactische entingen tegen deze ziekten, door Dr. A. H. Nijland. — Analytische beschouwingen en waarnemingen over het herkennen van Optotypi, door J. de Ruyter.

Zendingsperiodieken.

In No. 7 der „Berichten uit de Zendingswereld" het vervolg van „Een tocht door de jongste arbeidsvelden der Rijnsche zending op Sumatra". Vrij gevolgd naar het verhaal van Insp. Wegner.

Het „Zendingsblad der Gereformeerde Kerken" bevat o.m. mededeelingen over het werk der zending te Solo in het jaar 1917, door H. A. van Andel. Van belang is de mededeeling, welke betrekking heeft op de medische zending, ook omdat er uit blijkt, dat de Inlander niet zulk een afkeer heeft van Europeesche geneesmiddelen enz. als men somtijds ook thans nog hoort beweren. Meer dan 4000 kwamen voor het eerst die (medische) hulp zoeken. Gemiddeld werden 36 à 37 menschen per dag op de polikliniek geholpen. Er werden 1178 mannen en 649 vrouwen in het ziekenhuis ter verpleging opgenomen. Het aantal der opgenomen patienten per dag bedroeg 160.

Verder bevat Nr. 7 van de „Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft" eene levensbeschrijving, door den miss. insp. Warneck, van zendeling L. Nommensen † 23 Mei j.l., die 57 jaren lang onafgebroken onder de Bataks het evangelie verkondigde.

Locale Belangen.

Inhoud van afl. 20 van den 5en jaarg. De gemeentebegrooting van Salatiga, door B. (naar aanleiding van het feit, dat de gewestelijke raad van Semarang zijn goedkeuring aan die begrooting heeft onthouden). — Zonderlinge ordonnanties, door Mr. J. J. G. Pranger (critiek op de ordonnantie van 28 Oct. 1916. Stbl. 654, waarbij volgens schr. het Ned.-Indisch staatsrecht werd uitgebreid met een nieuw instituut: de verordenende bevoegdheid der hoofden van plaatselijk bestuur). — Een goede oplossing, door M. van der Hilst (de schr. mengt zich in de discussie of het al dan niet aanbeveling verdient dat de Ned. Ind. Gas Fabr. genaast worden).

Weekblad voor Indië.

Op de navolgende bijdragen in de Nrs. 1—3 van den 15en jaargang wordt de aandacht gevestigd, nl. No. 1: De ramp der Semarangsche waterleiding, door Dixi (met ill.) — Het 25-jarig bestaan van de Salembaschool (met ill.) — De werkende vrouw in Indië, door Martha Roden. — No. 2 (Scheepvaart-nummer): De Roemer-Visscher-Vereeniging (afd. Soerabaja), door Ph. Bloemsma-Bohre. — No. 3: Persoonlijkheden (De nieuwe resident van Bantam (W. Ch. Tieme). Jubileum D. W. Z. de Vries Jr. P. Bergmeijer. Jubileum kapitein Ruhoek), door J. Koning.

De Indische Mercuur.

No. 29 bevat, behalve de periodieke rubrieken, de volgende stukken. Over de theegronden van Sumatra, door Dr. J. J. B. Deuss, besproken door Dr. D. J. Hissink. — Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg en van de Ombilin-velden over 1916, besproken door N. Wing Easton. — Gegevens over de veldrattenplaag, door H. M. Quanjer. — Invoer op- en uitvoer van Java. — De oliehandel van de Vereenigde Staten met de Geallieerden.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van Afl. 16: De Baliërs II, door N. — Een weldoener („Pa" van der Steur), door Dr. G. J. Nieuwenhuis (slot). — Opvoeding der Maleisch-Indonesische volken. — Als de zon zinkt, door X. — Kenes, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Balische schetsen. II. — Sroeni, door H. Lauersdonn (slot).

Zendeling Hessel Rooker.

Onlangs verscheen bij de Firma H. ten Sloet te Nijmegen een geschrift over het „Leven en bedrijf van Hessel Rooker, zendeling-leeraar, later hulp-prediker te Tondano in de Minahassa." De schrijver, F. D. J. Moorrees, emeritus predikant, schetst in dit werk op van groote piëteit getuigende wijze den levensloop van hem, die als eenvoudige boerenzoon bestemd werd voor het landbouwbedrijf, doch zich liever wijdde aan de verbreiding van het Evangelie onder de heidenen. Na eene opleiding in het zendelinghuis te Rotterdam, vertrok Rooker (die op jeugdigen leeftijd zijn ouders had verloren) in 1853 naar Indië en werd eerst geplaatst te Boelekomba en kort daarna te Tondano in de Minahassa. In deze plaats is R. niettegenstaande hem meermalen smartelijke verliezen in den huiselijken kring hebben getroffen, met groote opgewektheid en toewijding zijn roeping getrouw gebleven, gedurende ruim een halve eeuw. In 1910 vertrok Rooker naar Nederland, vestigde zich te Nijmegen en het volgende jaar te Renkum, waar hij na een welbesteed leven in den ouderdom van 85 jaar overleed.

Telegrafisch was het bericht van Rooker's overlijden naar Tondano gezonden. Zooals men zich kan voorstellen — aldus de heer Moorrees met wien wij besluiten — „had de gansche bevolking de tijding met deelneming vernomen. De Alfoeren bejammerden het dat het lijk van den geliefden pandita niet in hun midden zou rusten. Zij wilden rouwkleederen aantrekken om de droefheid des harten te toonen. Zij overlegden of zij de kosten der begrafenis niet zouden kunnen betalen. En uit aller naam seinde het Inlandsche districtshoofd aan de familie in het sterfhuis te Renkum: Tondano rouwt met u".

De Cultuurbond.

Blijkens eene mededeeling in de „Java-Bode'' van 2 Mei is verschenen No. 1 van „de Cultuurbond'', maandblad van den Bond van Cultuur-geëmployeerden in Ned.-Indië'', een orgaan, zoo wordt in de inleiding gezegd, dat de schakel zal moeten vormen tusschen de wijd en zijd verspreide leden van den Bond.

Het waterstaatbeheer in Indië van 1903 tot 1918.

Over dit onderwerp bevat het jongste nummer van „De Waterstaatsingenieur'' eenige mededeelingen, waarin gewezen wordt op de groote opleving van Indië op economisch en maatschappelijk gebied, welke zich ook weerspiegelt in den dienst van den Waterstaat. Uit de Indische begrootingen der laatste 15 jaren blijkt de reusachtige toeneming der werkzaamheden; zoo steeg dan ook het budget van 's lands waterstaatsdienst wat betreft de uitgaven in Indië van 12½ tot 51½ millioen! Een verviervoudiging dus in den tijd van 15 jaar.

Voedselvoorziening in Indië.

In een extra-nummer van het Alg. Landb. Weekblad behandelt de heer Ottolander de voedselvoorziening van Indië. Hij berekent uitvoerig, dat dit voldoende aanwezig is, terwijl alle inlandsche- en Europeesche planters eveneens van meening zijn, dat voldoende gronden aanwezig zijn voor den verbouw van voedsel, maar dat er geen geld is om te planten.

Financieelen steun hebben de inlandsche planters, zoowel als de ondernemingen dringend noodig; ook de groote landbouwondernemingen raken aan het einde van haar reserve, of zijn er reeds doorheen.

De heer Ottolander acht het planten van voedselgewassen van regeeringswege niet aanbevelenswaardig; practischer is het, wanneer de regeering financieelen steun verleent onder controle van de verschillende landbouworganisaties en ambtenaaren. Het regeeringsgeld moet niet gegeven, doch geleend worden en de gelegenheid geopend om met producten terug te betalen.

De Java-Post.

In het Nr. van 19 April een tweetal vervolgartikelen van de bekende Pastoors H. Geurtjes en P. Vertenten wier belangrijke mededeelingen over de primitieve bewoners der Tenimber-eilanden en Nieuw-Guinea steeds de aandacht trekken. Het eerste is getiteld: Ditjes en datjes. Tenimbersche kladjes; het tweede: Naar de Boven-Merauke.

De Vrouw in Midden-Celebes.

De Juni-afl. van „De Vrouw en haar Huis'' bevat een artikel van Mevr. M. Adriani-Gunning over het werk der vrouwen in Midden-Celebes.

De Aarde en haar Volken.

In het bijblad van de vier in de maand Juni verschenen afl. van „Aarde en haar Volken'' vindt men de volgende korte stukjes: Het leven op een post in Atjeh. — De nieuwe directeur van 's Lands Plantentuin. — Comité voor Indische leergangen en lezingen. — Lief en leed van de Buitenbezittingen.

De gebouwen der Oost-Indische Compagnie.

In de Nrs. 25, 26 en 29 van „Buiten'' vervolgt A. L. (= Mr. A. Loosjes) zijn interessante beschouwingen, met tal van afbeeldingen, over de gebouwen der Oost-Indische Compagnie in de steden waar in dien tijd een „Kamer'' was gevestigd. Behandelde de schr. in vroegere Nrs. van „Buiten'' de Kamers Enkhuizen, Hoorn en Amsterdam, in de hierboven genoemde Nrs. beschrijft hij de nog bestaande (zij het veelal gerestaureerde) gebouwen en die waarvan nog slechts de afbeeldingen bewaard zijn gebleven, welke zich bevinden in Delft (en zijn vroegere haven: Delfshaven) en in Rotterdam.

In een volgend Nr. van „Buiten'' zal Mr. L. zijn, op historisch gebied, hoogst verdienstelijk werk besluiten met een beschrijving der Kamer Zeeland te Middelburg.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de N.V. „Boeatan'':

—

Nota van Toelichting bij de Verantwoording over 1917.

Winst- en Verliesrekening. Het nadeelig saldo op 31 Decmber 1917 bedraagt *f* 1,801.18½, dat met het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18½, over 1914 ad *f* 1,802.77, over 1915 ad *f* 1,164.91½ over 1916 ad *f* 365.84, een totaal bedrag uitmaakt van *f* 6,051.26½, waarmede de vennootschap hoofdzakelijk sedert de oorlogsjaren is achteruitgegaan.

Het bedrag van den omzet, waaromtrent wordt verwezen naar Bijlage F. was *f* 3,354.43 (*f* 2,659.13 E/R en *f* 655.30 consign.); ongeveer 33 pct. minder dan in 1916;

tegen *f* 4,771.28 (*f* 3,980.35 E/R en *f* 790.93 consign.) in 1916;

tegen *f* 3,615.52½ (*f* 2,811.42½ E/R en *f* 804,10 consign.) in 1915;

tegen *f* 4,246.81½ (*f* 3,483.82½ E/R en *f* 762.99 consign.) in 1914;

tegen *f* 7,688.62½ (5,702.49½ E/R en *f* 1,986.13 consign.) in 1913, en

tegen *f* 9,486.76½ (*f* 7,256.32 E/R en *f* 2,230.44½ consign.) in 1912.

De *Onkostenrekening* beliep over 1917 *f* 3,446.40½ tegen in 1916 *f* 3,314.58½, *f* 3,286.22 in 1915, *f* 3,548.74½ in 1914, *f* 3,560.80 in 1913 en *f* 3,589.89½ in 1912, zijnde circa 103, 69, 90^5, 83^5, 46^3 en 37^8 pct. van den omzet. Op Inventaris werd afgeschreven *f* 15.33.

De bijzonderheden omtrent de rekening *Winkelgoederen* zijn opgenomen in bijlage A., aangevende eene volledige specificatie der rekening voor elke rubriek, waardoor is na te gaan, welk resultaat elk dier rubrieken heeft opgeleverd. Er is een winst gemaakt van *f* 982.52^5 tegen *f* 1,770.23 in 1916, *f* 1,744.55 in 1915, *f* 723.11 in 1914, *f* 3,229.55½ in 1913 en *f* 3,142.28 in 1912. Op *commissierekening* werd een voordeelig saldo van *f* 243.60 verkregen, voortspruitende uit den verkoop in commissie van goederen van diverse consignatarissen.

Uit *Bijlage A.* valt verder te constateeren, dat in 1917 door de Vennootschap werd aangekocht voor *f* 348.49. In 1916, 1915, 1914, 1913 en 1912 bedroegen die aankoopen resp. *f* 452,20, *f* 579.55, *f* 1,331.90 *f* 3,156.51 en *f* 3,540.50. Aan vrachten, inkomende rechten en uitgaven tot beter verkoopbaarmaking drukken daarop thans *f* 81.72½, *f* 155.04½ in 1916, *f* 143.09½ in 1915, *f* 344.16½ in 1914, *f* 367.04½ in 1913 en *f* 240.67 in 1912, overeenkomende met ± 18, 34^2, 24^6, 25^8, 11^6, en 6^8 pct. van den aankoop. De aankoopen zijn ook in het jaar 1917 zoo laag, omdat onder de tegenwoordige tijdsomstandigheden geen goederen uit Indië ontvangen worden.

De taxatie van het restant aan winkelgoederen op ultimo December 1917 geeft aan *f* 10,722.90½ (*f* 13,032.54½ in 1916, *f* 15,522.94½ in 1915, *f* 16,017.63 in 1914, *f* 17,825.39 in 1913 en *f* 15,706.45 in 1912). De balanswaarde werd ook thans weder op 60 pct. van de getaxeerde verkoopwaarde vastgesteld. De gedetailleerde inventaris van de restanten is ter beschikking van de commissie van onderzoek.

Aan rente kon dit jaar worden gekweekt een som van *f* 450.62, tegen *f* 377.01 in 1916, *f* 411.03 in 1915, *f* 405.64 in 1914, *f* 330.22 in 1913 en *f* 226.92 in 1912.

Bijlage B. geeft een specificatie van de *Onkostenrekening* tot een bedrag van *f* 3,446.40½.

Bijlage C. geeft de bedragen aan, door de Vennootschap nog schuldig aan diverse consignatarissen ad *f* 780.91; de afrekening zal plaats hebben, zoodra meerdere zekerheid dan thans bestaat, dat de gelden hunne bestemming buitenslands bereiken.

Op Beleggingen *(Bijlage D.)* is een nadeelig koersverschil te constateeren van *f* 66.56½. Die Bijlage geeft de waarde der voorhandene effecten aan op 31 December 1917, waarbij wordt opgemerkt, dat één 4 % obligatie groot *f* 1,000.— van de Stoomvaartmaatschappij „Nederland" voor bankgarantie ten behoeve der N.O.T. tijdelijk is gedeponeerd bij de firma Scheurleer en Zoonen alhier.

De hoofden *Inventaris* en *Publicatiën* gingen ook thans voor *f* 1.— op nieuwe rekening over, waarbij op Inventaris een bedrag van *f* 15.33 werd afgeschreven.

In 1917 zijn geene aandeelen geplaatst geworden.

Het saldo in kas op 31 December 1917 bedroeg *f* 900.78½, overeenkomende met het kasboek van de Directrice op dien datum; bedoeld kasboek alsmede de aanwezige effecten zijn aan de commissie van onderzoek vertoond.

Bijlage E. betreft de bedragen door diverse correspondenten nog aan de Vennootschap verschuldigd tot een bedrag van *f* 942.12½. Omtrent het te goed in kas in den boedel van wijlen den Heer G. K. B. Agerbeek ad *f* 20.88 werd van de familie, tot wie wij ons in 1916 met een verzoek om teruggave of tot opname in het saldo van den Heer A. H. B. Agerbeek te Paloe hadden gewend, niets vernomen.

Op *Bijlage G.* komt voor de rekening met de Heeren Scheurleer & Zoonen alhier, sluitende met een bedrag in ons voordeel van *f* 1,322.58.

Van de in commissie gegeven goederen is *f* 165.15 op nieuwe rekening overgebracht.

Het kapitaal der Vennootschap bleef ongewijzigd op *f* 30,000.—.

Eene vergelijking van de cijfers van omzet en voorraad doet zien, dat de oorlogstoestand in bedenkelijke mate het bedrijf van de Vennootschap belemmert, terwijl de onkostenrekening een geleidelijke stijging vertoont, als gevolg van de hoogere uitgaven voor de behoeften der Vennootschap. Moge ook hier de wensch geuit worden, dat het weder intreden van geregelde toestanden den wederopbloei van onze Vennootschap gepaard aan eene op haren weg liggende uitbreiding van haar bedrijf, ten gevolge moge hebben.

's-Gravenhage, 15 Juni 1918.

Voor den Raad van Beheer:

G. VAN BERESTEYN—TROMP,
Presidente.

HUART,
Thesaurier.

Balans op 31 December 1917.

Debet.

1.	Aandeelen in portefeuille	*f* 4600.—
2.	Beleggingen	„ 10223.86⁵
3.	Winkelgoederen	„ 6573.14
4.	Goederen in commissie	„ 165.15
5.	Kassa	„ 900.78⁵
6.	Inventaris	„ 1.—
7.	Scheurleer en Zoonen	„ 1322.58
8.	Correspondenten	„ 942.12⁵
9.	Publicatiën	„ 1.—
10.	Verliessaldo	„ 6051.26⁵
		f 30780.91

Credit.

1.	Aandeelenkapitaal	*f* 30000.—
2.	Consignatarissen	„ 780.91
		f 30780.91

Winst- en Verliesrekening over 1917.

Debet.

1.	Onkosten	*f* 3446.40⁵
2.	Afschrijving op inventaris	„ 15.33
3.	Koersverlies beleggingen	„ 66.56⁵
		f 3528.30

Credit.

1.	Provisierekening	*f* 243.60
2.	Winkelgoederen	„ 982.52⁵
3.	Intrestrekening	„ 450.62
4.	Subsidie	„ 50.—
5.	Saldo verlies	„ 1801.55⁵
		f 3528.30

De balans en de verlies- en winstrekening over 1917 zijn door de Commissie van Onderzoek nagezien en in orde bevonden.

Z. H. V. De Zeeuwsch-Hollandsche Verzekeringsbank, Weteringkade 41, 's-Gravenhage, Tel. H. 528, heeft buitengewoon vrijgevige voorwaarden en zeer billijke premiën voor Ziekte-, Ongevallen-, Aansprakelijkheid- en Arbeidscontract-Verzekering. **Actieve Vertegenwoordigers gevraagd.** **Z. H. V.**

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

HEEREN MODE-ARTIKELEN.
HOEDEN.
G. Jonkhoff
HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.
Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Toko Samoea Ada
Firma H. C. MORSINK Ezn,
Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.
Samballans, Kerrie-djawa, Boemboe-Boemboe, Ketoembar, Sereh, Assem, Kloeak's, Kemiris, Laksa, Soeoen, Trassie, Knuflook, Tempeh, Koenjiet, Tjabé Rawiet, Koeping Tikoes, Sedap Malem, Djaié, Agar-Agar, versche Lombok, Wadja's, Zeven, Koekoesans, Rijstlepels, Witte en Roode Rozensiroop, Selassie, Assemkoekjes, Beko-Beko, Tengteng-Widjen, Sarongs, Slendangs-Kapstokdoeken, Kleedjes, enz., Batikstoffen (per el), Jap. en Chin. Curiosa.

WONINGGIDS
PAUL F. DE HAAS & Co.
Assurantie - Hypotheek, c.a. - Administratiekantoor.
Frederik Hendrikplein 34, 's-Gravenhage.
Telef. SCHEV. 2056.
ALLE INLICHTINGEN EN TOEZENDING GIDS KOSTELOOS.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.
PH. DE VOGEL
OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN
Kunstzaal met doorloopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures.

J. M. VAN KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26; Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof—Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat—Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 GRONINGEN Telephoon 308.

Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker. Opticien.

ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den ruimsten zin steeds voorradig.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in : STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

J. P. WALD, Zadelmakers

DEN HAAG

GRONINGEN

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.

HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

Manicure. **Postiche d'Art.** **Face Massage.**

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.

Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVERZEKERING

LIJFRENTEN

ONGEVALLENVERZEKERING

COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ

DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Lingerie voor Dames en Kinderen.

Badcostumes.

Sportblouses.

Overhemden en Boorden.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.

Billijke prijzen.

Bij de N. V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs	1—50	stuks	10	cent per stuk
	50—100	„	7	„ „ „
vanaf	100	„	5	„ „ „

desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.25 voor franco verzending.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM

Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage

Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobielbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparateurs.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname **speciale DAG- of AVOND-cursussen** te organiseeren voor verlofgangers.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN. ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.

2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium

Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . .	f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile	f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand	f 12.50

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403

's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE

KAZERNESTRAAT 46—48.

Eerste klas Rijonderwijs

Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.

5 pCt. PANDBRIEVEN . . . . **95 pCt.**

6 „ **100 „**

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer **f 22.000.000.**

No. 31. Donderdag 1 Augustus 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VERZOEK.

Mogen wij den heer W. v. D. G. te Rotterdam, schrijver van het ingezonden stuk: „Belangstelling in, en bekendheid met onze Koloniën", voorkomende in het „Koloniaal Weekblad" No. 21, van den 23sten Mei j. l. beleefd verzoeken zijn volledig adres te willen opgeven aan de Redactie-Commissie van „Het Koloniaal Weekblad", 7 Heerengracht, Den Haag, daar wij een schrijven, dat wij voor hem ontvingen, dan aan zijn adres kunnen opzenden.

RED.-COMM.

Brief uit Tandjong Balei.

(Particuliere correspondentie).

Om te beginnen, zal ik u een korte schets geven van alles, wat mij in Ned.-Indië is wedervaren.

Als jong ambtenaar B. B. in 1914 naar Indië gaande, werd ik eerst ruim 1½ jaar, als administratief-ambtenaar en als assistent-controleur vooral, eerst hier, dan daar geplaatst, dan diende hier weer een opengevallen plaats te worden waargenomen, dan weer elders. Eindelijk kwam ik op de hoofdplaats van het gewest Tapanoeli als Controleur doch nam gedurende een 8 maanden, behalve de eigen onderafdeeling Sibolga, ook waar, van uit Sibolga, de onderafdeeling Baroes, dit laatste tot en met 25 Januari 1917. Op nieuwjaarsdag 1917 kwam 't telegram van den opstand in het Boven-Baroesche. Eenige dagen te voren had ik het bestuur over Baroes juist overgegeven aan een collega, zoodat mij alleen Sibolga restte, doch daar ik nogal bekend was met het Bataksche volk, mij bovendien op de Bataksche taal had toegelegd, achtte de Resident mij den aangewezen persoon en ging ik, om zoo spoedig mogelijk te kunnen reizen, met een motorbootje van de H.P.M., waarin een brigade gewapende Politie, een Europeesch detachements-commandant en mijn eigen persoon, over de op dat oogenblik tamelijk onstuimige zee van Sibolga naar Baroes. Daar werd een uurtje halt gehouden en 's middags zes uur, werd doorgemarcheerd naar Boven-Baroes, alwaar wij na onderweg een uur of vijf geslapen te hebben, den volgenden dag ongeveer 11 uur voeling kregen met de van Taroetoeng gezonden militairen, onder luitenant Oosthout. Doch, wij hadden onzen marsch zoo geforceerd mogelijk gemaakt en ik geloof niet, dat wie ook dezen afstand vlugger zou hebben kunnen afgelegd, toch kwamen wij te laat. Muller — de berichten heeft u ongetwijfeld gelezen — Muller, een oude kennis van mij, gezaghebber van de Hoogvlakte van Toba, was vermoord. Een Batakker bracht mij een brief van kapitein Meyroos, die, den vorigen dag per auto vertrokken zijnde, de reis vlugger had kunnen doen, en die erin geslaagd was het lijk van onzen Muller voor verdere verminking te bewaren. Kapitein Meyroos wist, Muller volgend, diens lijk te bemachtigen en wist daarna, wijkende voor den aanval der muitelingen, het lijk mee te voeren op zijn terugtocht. Een 5 à 6 uren na Muller's moord stonden luitenant Oosthout en ik op het terrein, waar Muller gevallen was en vonden wij de weggeworpen revolver van Muller en eenige lijken van verzetslieden. Dienzelfden dag nog tastten wij den vijand aan, doch niet afdoende, daar de omtrekkende beweging van luitenant Oosthout mislukte, zoodat ik met mijn brigade, de verzetslieden aantastend, hen niet in de armen dreef van luitenant Oosthout, doch zooals later bleek, hen kapitein Polack tegemoet joeg. Enfin, de verdere finesses dezer geschiedenis moest ik reeds zoo dikwijls officieël en officieus mededeelen, rapporteeren, etc. dat u mij dezen keer wel van een herhaling wilt ontslaan, genoeg zij het, dat we tien volle dagen en nachten de Perhoedamdammers achterna zaten.

Nadat de eerste slachtoffers van de zijde van de Perhoedamdammers gevallen waren, was hun vertrouwen op de beroemde onkwetsbaarheid geschokt, zoodat van verder verzet eigenlijk geen sprake meer was. In het Boven-Baroesche meenden de Perhoedamdammers, dat ze na zekere formaliteiten te hebben verricht en een bepaald toebereiden drank te hebben gedronken, onder het uitroepen der steeds te herhalen kreet...... Bir, bir, bèr, bèr, bir, bir...... onkwetsbaar waren. 't Had werkelijk veel van een troep krankzinnigen. Meer naar de Hoogvlakte had men een andere „diki", indien ik dat woord hier even gebruiken mag, daar was het „hah Malah", etc. Deze laatste roep deed velen komen op het idee, dat de Perhoedamdambeweging een uiting zou zijn van propageerend Mohammedanisme onder de Christen-Bataks (men weet, dat om de Christen-Bataks altijd door de regeering een zekere muur werd geplaatst, welke hen tegen Mohamedaanschen invloed moest beschermen). Verschillende buitenstaanders gingen aan het uitleggen wat de Perhoedamdambeweging was; personen, die plaatselijk echter meer dan goed bekend zijn, weten het nog niet geheel; vast staat, dat de Perhoedamdam-beweging niet in één oorzaak haar ontstaan dankt, doch aan een groote verscheidenheid van omstandigheden. De heer Wijbrandts vertoefde 2 à 3 dagen in Balige en wist, niettegenstaande niet één deskundige terzake werd gehoord en hij geheel onbekend was met den Volksaard der Bataks, van hetgeen hem hier en daar lukraak werd verteld, zijn lezers op een werkelijk prachtige wijze voor te lichten. Dit laatste een staaltje, dat de Indische journalistiek nog veel te leeren heeft. Veel waars werd in het verslag van den heer Wijbrandts verteld, doch het geheel, natuurbeschrijvingen o.a. buiten gesloten, getuigde van een onbekend zijn met toestanden en tekortschieting aan doorzicht.

Maar ook dit was de bedoeling niet van mijn schrijven, ik wilde u een vluchtig overzicht geven, meer niet.

Te Sibolga liet ik voor de vereeniging „Oost en West" een lijst circuleeren om leden te werven, deze lijst voorzien van een kort, toelichtend woord van mij, bereikte iets, zooal niet veel. Ik hoop, dat u in het bezit kwam van de opgave van eenige nieuwe leden, die ik u uit Sibolga toezond. Mijn werkkring gaf mij zooveel te doen, dat ik meer niet kon verrichten.

Eind Augustus vroeg ik, na 3 jaar in Tapanoeli werkzaam te zijn geweest, overplaatsing, wegens gezondheidsredenen; mijn echtgenoote, zoowel als ik, waren zoo langzamerhand in de klauwen gekomen van den Sibolgaanschen malariaduivel. Aan Sibolga worden schatten ten koste gelegd voor assaineering etc., de berichten, die ik zelf onlangs nog van Sibolga mocht ontvangen, zijn echter weinig opwekkend en blijkt het, dat de malaria nog steeds meester is binnen Sibolga s wallen.

Kort en goed, ik werd overgeplaatst naar Riouw en zit thans te Tandjong Balei, de hoofdplaats van de door mij bestuurde afdeeling Karimoen. Een volgenden keer vertel ik u hiervan wellicht meer, interessant is Indië overal, zoo ook hier. De plaats Tandjong Balei is gelukkig gezond, heeft bovendien dagelijksche stoomvaartverbinding met Singapore en een eigen gerieflijk, gewestelijk vaartuig is hier ter beschikking gestationneerd voor dienstreizen van den controleur. En zoo zwartgallig en moedeloos als mijn ambtsvoorganger hier den toestand in Indië inzag, zoo moedig hoop ik het rechte pad te bewandelen.

Indië, en hier kom ik op een geheel ander onderwerp, Indië is op het oogenblik, om het m.i. juist uit te drukken, te groot voor een servet, doch te klein voor een tafellaken. Personen, die 10 jaren geleden Indië verlieten, kennen Indië niet meer, ons Indië verandert met den dag, met het uur. En om de opgaande beweging in juiste banen te brengen, te houden en te leiden, daarvoor is natuurlijk kennis en doorzicht noodig, doch ook in de eerste plaats moed, frissche moed, standvastige, niet door tegenvallers te desillusioneeren moed. De maleische pers roept om alle mogelijke vooruitgang en gelijkstelling doch aan de andere zijde is de Volksraad niet met een al te groot enthousiasme ontvangen. Men nam de gave aan, misschien dankbaar, doch van spontaniteit is geen sprake. De maleische pers en hare voormannen, de goede niet te na gesproken, leiden ons dikwijls op een dwaalspoor en daarom is het gewenscht met kennisneming van alles, wat Inlandsche en Chineesche pers ons brengen, onze maatregelen toch te doen rusten op diep onderzoek en rijp beraad. En dit zeg ik niet om zekere personen weer eens gelegenheid te geven: „zie daar is weer een Hollandsche nikker en neger, die nooit iets kan en durft te regelen en te veranderen", neen, integendeel, waar geregeld en veranderd dient te worden, zal dat moeten geschieden doch...... in deze tijden is het beter een stap iets te laat te nemen, doch dan ook de zekerheid hebbend, dat deze stap op vasten bodem is gezet dan...... een misstap te maken.

Mag ik weer eens een reuzensprong maken? 't Viel mij op, hoe, voor zoover zij daartoe in staat is, de inlandsche bevolking medeleeft in den Europeeschen oorlog. U zult zeggen: geen wonder, waar zij daar meermalen in handelsopzicht bij geïnteresseerd is. Toch niet, persoonlijke belangen en handelsbelangen buitengesloten, men politiekt, ik schrijf U liever niet naar welken kant de sympathie dezer politiekers m.i. gaat, een geheim zal U dat bovendien niet zijn, het werd meermalen geconstateerd.

En nu zij het mij vergund een volgend maal U iets meer te vertellen. Ik liet op de gewestelijke

hoofdplaats Tandjong Balei een lijst circuleeren; de oogst nieuwe leden, hopen we, dat deze nu eens groot mag zijn, zal ik U dan opgeven met, hoop ik, een volgende correspondentie.

Ik trachtte op Sibolga een industrieschool voor meisjes op te richten, werd echter intusschen overgeplaatst, wellicht komt er nog iets van. In de Bataklanden leidt de zending op werkelijke lofwaardige wijze de inlandsche industrie, weefscholen te Pea Radja en Lagoe Boti zijn ware sieraden voor de Rijnsche zending. Doch hier in het Maleische land bij uitnemendheid, valt op gebied van kunstnijverheid nog weinig te oogsten, mijn belofte aan „Boeatan" blijft dus nog steeds...... onvervuld.

Thans tot den volgenden keer, met een groet aan de vaderlanders, die nu zoo, gevolg van den oorlog, van alles en alles te lijden hebben.

Ontvangt U mijn oprechte verzekering, dat het leven en streven van „Oost en West" mij immer ter harte gaat en dat het mijn overtuiging is, dat „Oost en West" in den tegenwoordigen tijd meer dan ooit in het belang van onze koloniën kan werkzaam zijn.

Tandjong Balei, 17 Maart 1918.

Eenvoudig Nationaal Huldebetoon aan Minister Loudon.

Met Minister Loudon gaat het op een scheiden. En zonder daarmede de verdiensten van anderen te willen verkleinen, is het zeker de wensch van duizenden in ons land, mannen en vrouwen, op de een of andere wijze gemeenschappelijk uiting te geven aan hun groote erkentelijkheid. Die uiting moet zijn nationaal, uit alle rangen en standen, want het is de Nederlandsche natie die hem den dank verschuldigd is. En zij moet zijn eenvoudig, zooals dat past bij zijn persoon en bij den heerschenden nood.

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, vertegenwoordigende den Nederlandschen stam, die in zijn geheel betrokken is bij ons aller verplichtingen aan Minister Loudon, heeft gemeend dat het op zijn weg lag zich tot ons volk te wenden, met een beroep op samenwerking in dezen. Het noodigt allen uit, die van gelijke gezindheid zijn, om aan het Hoofdbestuur van het A.N.V. *Wijnstraat 91*, Dordrecht, hun naamkaartje in te zenden, aangevuld op de bedrukte zijde met beroep en woonplaats, en op den blanken kant met de handteekening. De bedoeling is deze handteekeningen te verzamelen in een of meer albums, met opdracht, en deze met een toepasselijk woord, in het bijzijn van de pers, te overhandigen.

Namens het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederl. Verbond.
Dr. H. J. KIEWIET DE JONGE,
Alg. Voorzitter.
ELISABETH BAELDE,
Alg. Ondervoorzitster.
Mr. B. DE GAAY FORTMAN,
Alg. Secr.-Penningm.

Zegt het voort!

FEUILLETON.

Uit kleine Garnizoenstadjes.*)

Het snert-duel.

„Snert" is, volgens de Vries en te Winkel, erwtensoep met een varkenskluif er in. Zij werkt bij sommige gestellen purgeerend. Ook wel eens anders, zooals dit verhaal kan leeren.

Mevrouw Patent was klaar met haar huishouden; ze had de goedang gedaan, de keukenmeid was aan 't kokerellen, de waschmeid gecontroleerd en de naaister voor de derde maal met „even permissie" geweest. Ze wist, dat ze nu een paar uur vrij zou hebben. Vlug dus gebaad en met de naaimand naar de voorgalerij, waar ze achter de neergelaten krees alles kon zien wat op straat gebeurde en zelf niet gezien werd. Terwijl ze haar naairing aan den vinger schoof, keek ze onwillekeurig naar dien anderen ring, welken ze bijna tien jaar droeg. En meteen dwaalden haar blikken naar het mandje naast haar, waarin tal van reeds lang gemaakte, heel kleine kleertjes lagen, zorgvuldig gestreken en gevouwen, blijkbaar vaak bekeken en...... met een zucht weer opgeborgen.

Zou nu ditmaal het geluk eindelijk komen, waarnaar zij als echte vrouw zoo jaren lang had verlangd, het geluk, dat viermaal heel nabij was geweest, maar de verwachting waarvan steeds op een vreeselijke teleurstelling was uitgeloopen...... als gevolg van haar „enfantinen" lichaamsbouw? Zou het er nu van komen?...... Zij sloot de oogen, droomde haar zoetsten droom, tot de tranen, welke op haar werkelooze hand vielen, haar opschrikten en snel naar den zakdoek deden grijpen......

Wat was dat? Wat moesten die twee...... waarachtig, ze komen hier! En op sprong ze, veegde nog haastig een paar zilte droppels weg en stond bij de half opengeduwde krees, om een paar dames binnen te laten, evenals zij in sarong en kabaai gekleed, alleen veel jonger, beiden kindvrouwtjes nog, pas getrouwd met jongere collega's van haar man. Ze hadden vroeger eens een visite gemaakt en toen op de oudere officiersvrouw geen prettigen indruk gemaakt, wegens haar wufheid; na dien tijd had men elkaar niet meer ontmoet dan vluchtig op recepties.

Na de gewone plichtplegingen viel de gastvrouw — wie dit niet aangekondigde ochtendbezoek in het geheel niet gelegen kwam — ze hield niet van die soort afleiding — al dadelijk met de deur in huis:

— En wel, dames, waaraan heb ik de eer van Uw bezoek te danken?"

— Ja, ziet U „mevrouw", begon de blonde, „zooals U weet, voeren de jongelui in het kampement samen menage; nou, U begrijpt hoe dat toegaat! Ze geven veel geld uit en krijgen zoowat niets op tafel. Nu, en ziet U, juist die jongelui zijn bij verschillende gelegenheden zoo verschrikkelijk aardig tegenover ons, getrouwde dames, dat wij meenden, dat we eens iets voor den „Gribus" — ja, mevrouw, zoo noemen ze het huis, waar ze eten — moesten doen. Ik bedoel, of eigenlijk, wij beiden bedoelden dan, dat wij, dames in het kampement, de handen eens ineen moesten slaan om op een avond voor de jongelui een keurig diner bij elkaar te koken, zoodat ze ook eens lekker kunnen eten. Wat dunkt U daarvan?"

Mevrouw Patent stond er voor bekend, dat ze er nooit doekjes om wond, wat anderen wel eens vervelend vonden, en zoo zei ze nu ook ronduit, dat zij van die overmatige beleefdheden der jongelui zoo'n ergen last niet gehad had — ja ik weet het wel, ik ben over de streep, en dan hebben wij dames geen recht meer dan op het strikt verplichte, maar dat neemt niet weg, dat ik graag mee doe om Uw plan te doen slagen. Hebt U er al met andere dames over gesproken?

— Ja, ziet U, we zijn al overal geweest en hier hebt U het lijstje, wat die en die zullen maken.

Mevrouw Patents gezicht betrok: Moest zij de laatste zijn en waarom?

Enfin, ze keek de lijst vluchtig in en zag met één oogopslag dat het heele menu al verdeeld was; de „majoorsche" had de voorschotel, een der kapiteinsvrouwen de soep, een andere de visch, enz., enz., tot de koffie toe, was alles reeds verzorgd.

*) Overgenomen uit het „Weekblad voor Indië".
Red.-Comm.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Jan Fuselier en de Militie.

Heel wat pennen zijn er den laatsten tijd in beweging gebracht door de a.s. militie en alles, wat daaraan vast zit. De stroom van artikelen in tijdschriften, dag- en weekbladen was niet bij te houden. Jan Fuselier mocht zich in een tot nu toe ongekende belangstelling verheugen. Geen wonder dat dit den persoon in kwestie, wiens bestaan de Indische bevolking tot nu toe niet scheen te kennen dan alleen in tijden van onrust, eenigszins vreemd voorkomt. Te waardeeren is het, dat ook van minder hooggeplaatsten een duit in 't zakje gedaan wordt.

Zoo troffen we in de *N. Soer Ct.* een ingezonden stuk aan van J. B., gep. serg.-majoor, waaruit we een en ander willen meedeelen, omdat we den toon, die hierin doorklinkt, ook in andere stukken van minderen aantroffen.

J. B. grijpt naar de pen, omdat hij het niet langer kan aanzien, „dat velen in couranten over Jan Fuselier schrijven, zijn bestaan thans eerst erkennen, hem beurtelings beleedigen, dan weer paaien, alleen omdat het mogelijk is, dat binnen afzienbaren tijd een deel van de Indische jongelingschap zich zal moeten opmaken om deel te gaan nemen aan de verdediging van Indië, althans voor eenigen tijd aan de militaire plichten zal worden onderworpen."

Beleedigd vindt schr. Jan Fuselier, omdat in verschillende artikelen „men" de ouders waarschuwde, het niet zonder protest aan te zien, dat hun zoons in aanraking zouden komen met J. F. en diens omgeving.

Die belangstelling juist nu in het lot van den soldaat moet dezen grieven en zal hij alleen toeschrijven aan het feit, dat de Indische jongens binnenkort zullen moeten deelen in het lot, dat hij zooveel jaren heeft moeten dragen.

Daar schr. in verschillende rangen, zoo te velde als in het garnizoen, op Java en in de Buitenbezittingen, gedurende bijna een kwart-eeuw het leven van den mindere heeft meegeleefd, en zich tot oordeelen bevoegd acht, stelt hij in de eerste plaats de Nederl.-Indische burgerij aansprakelijk, dat Jan Fuselier verdwijnt in de kampong.

Eerst nu de levensomstandigheden van den Indischen militair zoo zijn verworden, dat ze een ernstig gevaar opleveren voor ieder, die daarin wordt verplaatst, eerst nu komt men — zooals blijkt uit een artikel, op uitnoodiging van den Centralen Raad van N. I. Katholieke Bonden geplaatst — tot de erkenning, dat de Indische militair ook een deel uitmaakt van de Indische bevolking.

Toch is dat gevaar denkbeeldig; hij, Jan Fuselier, is evenmin gevaarlijk voor de samenleving als een ander.

Aan hem is slechts te zien, hoe men in hooge militaire kringen de kunst verstaat, „van 'n physiek

krachtig jongmensch een product te maken, die met 85 centen in de vijf dagen zich moet weten te behelpen; die buiten dienst zich uitgesloten weet uit elken kring; die te veel krijgt om te sterven, doch te weinig om ook maar zeer bescheiden te leven."

Over het medegevoel met Jan Fuselier's wel en wee heeft schr. zich minder verbaasd dan over de maatregelen, die men denkt te nemen om al dat kwaad tegen te gaan.

In art. 2 van de ontw.-statuten van bovengenoemden bond staat: „Het voeren van een actie tegen bestaande toestanden, welke het moreel en de positie van den Indischen militair schaden."

Dat beteekent: de heele militaire huishouding omverwerpen, want op den keper beschouwd, deugt er niets: de militaire rechtspraak, voor zoover het betreft het opleggen van straffen niet door een krijgsraad; de ligging, verpleging, voeding, kleeding; de soldijen, ontspanningen, opvoeding, behandeling in het algemeen, allemaal zaken, die, getoetst aan de eischen van den tegenwoordigen tijd, geen van alle voldoen.

Schr. heeft er niet veel verwachting van, dat het een groep van niet-militairen gelukken zal daarin verbetering te brengen, omdat „de hoogere autoriteiten zulke harde schedels hebben, dat zelfs de invoering van een soldijverhooging van eenige luttele centen daags er met een drukcapaciteit van evenveel millioenen P.K. op moet inwerken als de begrooting centen bedraagt."

Waar mannen als v. Heutsz en Idenburg weinig gedaan hebben om verbetering in den toestand te brengen, meent schr., dat van de hoogste autoriteiten weinig heil te wachten is. Meer hoop heeft hij op de medewerking van het Indische publiek.

Ten slotte richt hij zich met de volgende woorden tot de moeders: „Als straks uw zoon geroepen wordt om zijn plichten als milicien te vervullen, zeg hem dan, dat hij Jan Fuselier niet moet mijden, maar zich in tegendeel met hem op vriendschappelijken voet moet inlaten.

Laat uw zoon J. F. eens medenemen naar uw huis. Presenteer hem geen sterken drank, vraag hem, eens mede aan tafel te zitten, schenk hem eens een fatsoenlijk kopje thee en als „Jan" misschien wat onhandig is, bedenk dan, dat Jan in de kazerne zijn thee moet drinken uit het deksel van zijn eetketel."

Juist omdat uw zoon dezelfde uniform zal dragen als ieder ander fuselier, zal uw buurvrouw geen aanstoot nemen aan een visite van een militair, hetgeen thans nog zeer dikwijls wèl het geval is."

Hervormingen.

In *De Loc.* troffen we een en ander aan over de hervormingen in de Vorstenlanden.

Schr. brengt in herinnering, dat resident Couperus in 1906 eens tot den sultan van Jogjakarta zei, dat orde en regelmaat in het beheer der sultanaatsfinanciën een gebiedende eisch was en dat het daarom noodig was jaarlijks een begrooting vast te stellen inzake ontvangsten en uitgaven.

Spoedig bleek, dat de in den kraton tot den sultan gesproken woorden geen holle frasen waren. In hetzelfde jaar immers werd een commissie van adviseurs benoemd om bij het opmaken der begrooting van advies te dienen.

De Reg. wenschte, dat in dezelfde richting werd voortgegaan „om het bestuur en het geldelijk beheer in het sultanaat zooveel mogelijk naar rationeele beginselen te hervormen, een geheele scheiding te verkrijgen tusschen de inkomsten van het rijk en van den Vorst persoonlijk, een behoorlijk bezoldigd ambtenaarskorps te vormen en drukkende persoonlijke diensten op te heffen."

En eenige maanden, nadat de eerste Jogjakartasche begrooting door de Reg. ontvangen was, schreef ze den resident o. a. „dat het aanbeveling zou verdienen te streven naar de opheffing van het vooropgestelde stelsel om bepaalde uitgaven te bestrijden uit bepaaldelijk daarvoor aangewezen inkomsten, met gelijktijdige instelling van een algemeene rijkskas, waaruit alle uitgaven gekweten en waarin alle inkomsten gestort worden."

Eerst in 1911, dus vijf jaren later, kon de eerste Soenansbegrooting aan de Reg. toegezonden worden, doordat de Soenan zich als vorst krachtiger deed gelden dan de sultan.

Ook nu gaf de Reg. te kennen, dat ze gaarne zou zien, dat een geheele scheiding verkregen werd tusschen de privé-inkomsten van den soenan en van het Soerakartasche rijk.

Het was echter zoowel in Soerakarta als in Jogjakarta niet gemakkelijk het door de regeering beoogde doel te bereiken, want daartoe moesten de Vorsten met eeuwenoude traditie en adat breken, terwijl in de door het gouvernement met soenan en sultan aangegane contracten absoluut niets stond, dat wees op de bevoegdheid der regeering om op deze wijze in te grijpen in de interne aangelegenheden dier vorstendommen.

De residenten moesten dan ook met zeer veel beleid en tact te werk gaan.

Al verklaarde de sultan in 1910, dat hij in principe er geen bezwaar tegen had, dat alle inkomsten en uitgaven in een algemeene rijksbegrooting zouden worden vastgelegd, het duurde nog tot 1917 alvorens een scheiding kon tot stand komen tusschen de rijks- en privé-gelden des sultans.

In Soerakarta weigerde de soenan een dergelijke scheiding tot stand te helpen brengen, omdat hij er het nut niet van inzag en meende, dat daardoor te kort werd gedaan aan zijn vorstelijke rechten.

Eerst in 1917 kwamen in Soerakarta dezelfde financieele hervormingen tot stand als in het sultanaat, wat een belangrijke overwinning was voor

---

— Maar dames, dat is kant en klaar, wat zou ik daar nu nog bij kunnen maken?

— Ja ziet U, dat is het juist; we zijn al vol en daarom wilden we u vragen, of U dien avond — door de achterdeur van Uw erf kunt U het gemakkelijk doen — nu en dan eens in de keuken van den „Gribus" zoudt willen komen kijken, of alles geregeld gaat, en of, wat wij gemaakt hebben, behoorlijk op tafel komt......

Ja, en — zoo viel de donkere van de twee in — of U dan bijvoorbeeld a.s. Woensdag na den marsch niet een lekkeren pot „snert" voor de jongelui wou maken?

Mevrouw Patent was successievelijk rood en bleek geworden. Wilden de andere dames met de eer gaan strijken en wilden ze haar zoo'n beetje voor bijloopster laten spelen? Moest zij voor keukenmeid van de anderen fungeeren, trima kasih! dat zouden ze anders merken. En dan die snertschotel!! Ieder wist dat *zij* die kon maken, deli! deli...... Maar zij wisten ook, dat zij best alleen een compleet diner kon koken als de beste kok...... mevrouw Patent voelde zich zwaar beleedigd. Dat was er om gedaan! Dat was opzettelijk gebeurd, om haar te kwetsen. Maar ze zou ze!

Haar Indisch bloed begon te koken. En: „Zoo, dachten de dames dàt! Nu, compliment van mevrouw Patent, dat ze zich niet als baboe of kokkie liet gebruiken, en alzóó niet om als gérant op te treden in een jongelui's-keuken. — Waarom gaat U er niet staan, met U beiden, dan kunt u die lekkere vla van U op tafel laten brengen zooals u lust, en die soezen van U mevrouw? Doet u 't zelf!"

— Maar, mevrouw, wij zijn zoo jong! Wij kunnen toch niet......"

— Wat? Bent u dààr te jong voor. Wel, wel en ik ben er oud genoeg voor met mijn 27 jaar......"

— Zeven en twintig!" gilde de blonde het uit, zeven en dertig, meent U!" En haar vriendin gierde het mee uit.

— U komt hier om mij te beleedigen? Daar is de deur — asjeblieft. En kom er niet meer in! Er uit!

— „Zoo'n snert mevrouw! hoonde nog een der jongeren. Maar ze maakte toch beenen; want ze zag dat de gastvrouw een wandelstok van het rek nam...

Buiten door de krees klonk nog het tergende gelach der blagen...... Binnen zakte de oudere vrouw snikkend in haar stoel neer.

Ze voelde dat door haar opwinding ze haar nieuwe hoop misschien opnieuw had vernietigd.

Luitenant Patent werd door den kebon thuis geroepen, vóórdat nog zijn dienst om was. Hij vond een diep bedroefde vrouw, die hem haar leed en haar vermoedelijke desillusie schreiend mededeelde. En de aanleiding! Ze deed er niets bij of af. Patent was woedend. 't Was al meer gebeurd, dat de jongeren zijn vrouw veronachtzaamden, omdat ze zelden of nooit uitging. Maar dat was minder. Ze waren gelukkig thuis en hadden geen derden noodig. Maar nu dit er bij kwam, zou hij het er toch niet bij laten. Die arme Suze! Nu moesten de mannen maar voor de vrouwen opdraaien. Beroerd vond hij het. Wat hadden die beste kerels er eigenlijk mee te maken, dat hun vrouwen zoo stom deden! En toch, het kón niet anders. Hij kon dit niet laten voorbijgaan. En aan zijn schrijftafel gezeten, begon hij den volgenden brief: *)

Q.................. den 14en Juli 189...

WelEdGestr. Heer,

Zooeven thuiskomende, vond ik mijn vrouw geheel overstuur, als gevolg van een bezoek, haar door Uw vrouw, samen met mevrouw d. L. gebracht. De mededeelingen van mijn vrouw omtrent het gebeurde laten geen twijfel, of mevrouw, uw echtgenoote, heeft zich tegenover haar een uiterst krenkende houding, en even beleedigende uitdrukkingen veroorloofd. Nu weet U dat in onzen officierskring de man in zulke omstandigheden de partij heeft op te nemen voor zijn vrouw, en dat hij daarbij den man van de vrouw, die beleedigde, aansprakelijk stelt voor hetgeen eerstgenoemde misdeed. Zoo moet ik, tot mijn groot leedwezen, ook U voor de woorden en daden van Uw vrouw aansprakelijk stellen, en verlang diensvolgens dat binnen vierentwintig uur na het gebeurde, dus vóór morgen 11 uur, door uw vrouw aan mijn vrouw, door mij

*) Historisch.

resident S o l l e w ij n G e l p k e, daar met den soenan en den Soloschen k r a t o n heel wat meer rekening gehouden dient te worden dan met den sultan en den Jogjaschen k r a t o n.

Bij het opmaken van de Soerakartasche begrooting voor 1918 werd ten kantore van den rijksbestuurder te Solo voor het eerst een begrootingsvergadering belegd, bijgewoond door de meeste Europeesche en de voornaamste Inl. bestuursambtenaren, alsmede door de chefs der verschillende diensten in het Soerakartasche rijk.

Over de begrooting nog het volgende. Door de opheffing der apanages zal in 1918 aan grondpachten *f* 563.099 meer ontvangen worden dan in 1917.

Op de begrooting voor 1919 zal scheiding gemaakt worden tusschen de pachten der ondernemingen en die der kedjawen (niet verhuurde) gronden.

De belasting van de doedoekloempoer zal worden herzien. Er zal drie kwart procent van de waarde geheven worden, welke laatste berekend wordt naar ligging, uitgestrektheid der bebouwing en beplanting van het stuk grond.

Een belasting op bedrijfs- en andere inkomsten zal ingevoerd worden, ten einde de geldmiddelen te versterken.

Het pasarbedrijf zal in de toekomst een belangrijke bate aan het rijk opleveren. Jammer, dat het rijk tot 1946 gehouden is 80 pct. van de netto-opbrengst of ruim 20 mille 's jaars af te staan aan den majoor der Chineezen te Solo.

De volgende maal zal de exploitatie der rijksonderneming Karang Geneng niet meer in de rijksbegrooting opgenomen worden.

Het voorstel is in behandeling om het financieel beheer en het toezicht over de onderneming te voegen bij die der soenansondernemingen.

De resident heeft den controleur voor de agrarische zaken opgedragen een voorstel in te dienen voor het heffen van een vermakelijkheidsbelasting, terwijl de rijksbestuurder voorstelde een wegenbelasting te heffen, ter bestrijding van de kosten, voortvloeiende uit buitengewone beschadiging der wegen tengevolge van het karrentransport.

Wat de uitgaven aangaat, is voor het rijksblad *f* 2000 's jaars beschikbaar gesteld. Daar bij de onderdistrictshoofden de kennis der verschillende p r a n a t a n s veel te wenschen overlaat, is dit geen overbodige weelde.

Zoowel het kader als het mindere personeel der politie dient uitgebreid te worden met het oog op de toenemende onveiligheid ter hoofdplaats Solo.

Dit reorganisatieplan zal *f* 123.000 kosten, waarvan 53 mille zal komen voor rekening van het Soenansrijk, 30 mille voor de Mangkoenagaran en 40 mille voor het gouvernement.

En nog acht de heer H o o r w e g, chef van de afd. algemeene politie aan het departement van B.B., de voorgestelde reorganisatie z e e r onvoldoende.

De vereeniging „Ziekenzorg" te Solo zal een jaarlijksche subsidie van *f* 5000 ontvangen. In de door deze vereeniging op te richten ziekeninrichting zullen personen van alle landaarden, zonder onderscheid van rang en stand, opgenomen worden, hoewel de vereeniging zich voorloopig zal bepalen tot het verplegen van vrouwen en kinderen en het houden van een polikliniek.

Voor het uitbetalen van vergoedingen aan hen, wier apanages opgeheven zijn, is voor 1918 een bedrag van *f* 867.326 uitgetrokken.

Na de algeheele afschaffing zullen de exapanagehouders groepsgewijze worden gerangschikt en zal de rijksbestuurder overwegen, wie onder hen een betrekking kunnen vervullen.

Voor verschillende doeleinden zijn weer min of meer flinke bedragen gesteld, doch het is zeer te betreuren, dat men telken jare verneemt, dat er geen fondsen te vinden zijn ter verbetering van den hygiënischen toestand der hoofdplaats, die bekend staat als een der vuilste plaatsen op Java.

Aan den wensch van den bekenden kratonarts R a d j i m a n om een afzonderlijken tak van dienst in te stellen ter behartiging van de algemeene hygiëne, kon niet worden voldaan. Toch is er een som van *f* 20.000 beschikbaar gesteld voor de verwijdering van het stadsvuil.

Maar desondanks rijst de vraag: „Waarom konden en kunnen wel flinke bedragen beschikbaar worden gesteld voor andere, zij het ook urgente, doeleinden en n i e t s, geen enkele cent voor de verbetering der algemeene hygiëne?"

Zoo moest ook wegens geldgebrek afgezien worden van het groote Solosche rioleeringsplan; wel zal er een proef genomen worden met den erfsgewijzen afvoer van faecaliën en afvalwater in de vuilste der vuile Solosche kampongs, in kampong Batangan.

Van hoe groot belang de invoering der rijksbegrootingen in de Vorstenlanden is, blijkt uit de cijfers.

De eerste Jogjasche begrooting voor 1906 wees een eindcijfer aan van rond een ton; de eerste Solosche voor 1911 sloot met een bedrag van *f* 923.442. Die voor 1918 sluiten achtereenvolgens met ruim 4 en ruim 5 millioen gulden, terwijl het is te voorzien, dat die bedragen in de toekomst zeer zullen toenemen.

Suriname.

De heer D. Hudig, directeur van den Koninklijken West-Indischen Maildienst, die van West-Indië over New-York met de „Nieuw-Amsterdam" onlangs is teruggekeerd, deelt aan het „Handelsblad" het volgende mede omtrent den toestand en de vooruitzichten in West-Indië:

De toestand in onze West-Indische kolonie is, wat de voeding der bevolking betreft, veel minder ongun-

---

te beoordeelen, schuldbewuste, mondelinge verontschuldigingen zullen worden aangeboden, dan wel dat U dit op dezelfde wijze tegenover mij doet. Zoo niet, dan zal ik verplicht zijn, op de U bekende wijze verder te gaan.

Hoogachtend,

K. PATENT.

Een dergelijk schrijven ging naar „kameraad" de L.

De ontvangst dezer brandbrieven in de woning van een der pas getrouwden gaf aanleiding tot heftige scènes. Beide families zaten bij elkaar, en hadden een schik voor tien om die „snertmevrouw". „Heb ik dat niet eens fijn gezegd?", jubelde de blonde. Allen waren dit gloeiend eens. Alleen de L. had eenig idee, dat die Patent zich daarbij wel eens niet kon neerleggen. — Och wat! had het blondje gezegd, dan ga jij naar den majoor; zijn vrouw maakt toch de *hors d'oeuvre* en ze was vanmorgen poes-lief. Nou en dan zal *hij* den vent wel aan zijn verstand...... Daar kwam net de jongen met de beide brieven.

— Daar he-je 't al!" zei de een.

— Verdomme, een duel!" de ander.

— Gut, mannie, nee, dat nooit, ik wil niet, ik *wil* niet! En geheel overstuur, wierp het blondje zich aan de borst van haar held en toeverlaat, die nu misschien vechten moest.

De „noirette", een officiers-dochter, dacht er anders over. Als je er onder uit moet, man, dan doe je 't maar, je kunt dien kerel toch best aan. En heeft die overste op Atjeh in der tijd niet gezeid: „De kameraad, met wien je eet, en met wien je drinkt, met dien vecht je ook als er wat is. Dan klets je niet verder over de „bedoeling!" „Nou, dan mót je toch!" En met trots keek ze naar de gestalte van haar jongen reus.

De beide mannen zaten intusschen te staren op hun gelijkluidenden brief en wisten eigenlijk niet, hoe ze 't hadden. Wat wisten zij eigenlijk van duelzaken af? Wie had hun ooit daaromtrent ingelicht? Pas vier maanden uit Holland. Zal je zooiets overkomme!"

— Wat doe-je ook zoo onhebbelijk!" flapte de een er uit.

— Ja, je was wel erg onvoorzichtig, Julie!

— O, zie je wel, Kato, nu zijn *wij* de schuld, dat die akelige vent......

— Nee, jelui twee hebt den boel aan den gang gebracht. Wat mótte we nou? Zullen we dadelijk met z'n vieren......

Als één stem klonk daartegen een fel protest van de anderen: — Neen, dat nooit!"

De L. bleek de verstandigste, maar juist zijn raad werd niet gevolgd. Hij wilde, dat zijn vrouw de verlangde excuses zou maken, maar Kato stookte Julie op, en Julie Kato, en per slot van rekening beiden hun respectieve mannen. Dikdoen maar, net doen of je lak had aan dat heele duel, dan maakten — dat hadden ze in Holland zoo vaak gehoord — de secondanten den boel wel in orde, en dan bleef die mevrouw per slot van rekening toch lekker een „snertmevrouw." — Dus, man, schrijf gerust dat je het met je vrouw overlegd hebt en dat je van excuses niet wilt weten. Schrijf er bij dat de schuld heelemaal bij zijn vrouw ligt, die ons naar de jongeluiskeuken wou sturen. Verbeeld je, *ons!* Zou jij dat willen, mannie, als die grappige kwartiermeester binnen aan tafel zat! Nou, wees maar niet jaloersch, ik ga immers niet. Al zou hij toch niets anders doen dan mij een beetje het hof maken......

Zoo praten ze hun mannen om tot iets, dat ze in den grond van haar hart heelemaal niet in den haak vonden. Er werd afwijzend teruggeschreven en de „affaire" zou dus zijn gewonen loop hebben.

In drie officierswoningen werd den volgenden nacht weinig geslapen. De secondanten hadden de zaak onderzocht en meenden dat een duel op den sabel onvermijdelijk was. Verder wilden ze niet gaan, ook al niet omdat het geen rechtstreeksche beleediging van officieren onderling was, maar de heele geschiedenis eigenlijk een paar opgewonden dames betrof.

Het bericht, dat het duel doorging, viel als een donderslag op de jonge vrouwtjes, die eerst zoo brani hadden gedaan. Als sneeuw voor de zon versmolt haar moed, hoe gaarne hadden ze nu de zaak niet ongedaan gemaakt! Het blondje huilde maar, èn huilde maar, bleef haar man om den hals hangen en met moeite kon hij den volgenden morgen wegkomen naar den dienst, welke, naar hij haar wijsmaakte, tot

stig dan die in het moederland en zal kunnen verbeteren, zoodra zeker zal zijn, dat de a.s. rijstoogst zal slagen. Sinds het den Koninklijken West-Indischen Maildienst gelukt is tot overeenstemming te komen omtrent het voortzetten met drie schepen van een geregelde scheepvaartverbinding tusschen Suriname en New-York, zijn ook de vooruitzichten voor den afscheep der West-Indische producten voor het oogenblik verbeterd. Wat betreft de algemeene vooruitzichten voor onze West-Indische kolonie, deelde de heer Hudig mede, dat voor de toekomst het alles beheerschende vraagstuk dat der immigratie is. Toevoer van arbeidskrachten moet van alles wat gedaan wordt nummer één op het programma staan, en dit belang kan niet voldoende op den voorgrond gesteld worden. Het koloniaal bestuur van West-Indië is van deze noodzakelijkheid ten volle overtuigd, het moederland mag, aldus de heer Hudig, niets nalaten om aan dit buitengewoon groote belang volle aandacht te geven, het koloniaal bestuur in Oost-Indië moet alles doen om de zusterkolonie in het Westen ter zijde te staan ten opzichte van deze voorziening van arbeidskrachten.

Aan dit bericht van het ,,Handelsblad'' willen wij deze vraag vastknoopen: Zou de voorzitter van het Suriname-studiesyndicaat zijn voorgenomen reis naar Suriname niet kunnen aanvaarden, nu de heer H u d i g de reis daarheen en terug blijkbaar zonder veel wederwaardigheden heeft gedaan? Wij herinneren hier aan de volgende woorden van Gouverneur S t a a l in de rede waarmede hij op 14 Mei de zitting der Koloniale Staten heeft geopend: ,,Dat plannen, waarvan ik bij mijn vertrek herwaarts de verwezenlijking nabij achtte, voor een deel verliepen en voor een ander deel tengevolge van de tijdsomstandigheden nog niet tot uitvoering konden komen, was voor mij een groote teleurstelling. Toch is er geen reden den moed te verliezen. Nog kort geleden mocht ik vernemen, dat de belangstelling voor Suriname in Nederland wakker blijft en uitstel slechts geduld-oefening, geen afstel beteekent.''

Van de reis van den heer K a s t e l e y n koesteren wij groote verwachtingen.

* * *

Men deelt aan de ,,N. R. Ct.'' van 27 Juli mede, dat de Surinaamsche Bank, met medewerking van de Nederlandsche Handel Maatschappij, den Koninklijken West-Indischen Maildienst en de Rotterdamsche Bankvereeniging, heeft opgericht de West-Indische Cultuurbank. Deze nieuwe instelling stelt zich ten doel den landbouw in West-Indië te bevorderen door het verleenen van cultuurcredieten als anderszins. Een der commissarissen, de heer J. Sibinga Mulder, heeft zich bereid verklaard binnenkort naar de kolonie Suriname te vertrekken, om aldaar de voorbereidende maatregelen te nemen voor den aanvang van het bedrijf in die kolonie.

Of de Surinaamsche planters, die, volgens den heer Sibinga Mulder, voor het meerendeel niet deugen, zijne komst zullen toejuichen, betwijfelen wij zeer. Voor het welslagen van de Cultuurbank zal er zeer veel afhangen van den tact van hem, die de zaken in den aanvang zal leiden.

* * *

Over de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Eerste Kamer nog eenige aanteekeningen:

In zijne eerste rede zeide de heer v a n K o l:

,,De heer Knobel heeft gemeend, dat wij een spons moesten halen over al die uitgaven, die op last van het opperbestuur zijn geschied en geenszins doeltreffend bleken; uitgaven die eenvoudig zijn verspild. De Minister heeft in zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer eenigszins gehoor gegeven aan dat voorstel en zou willen overwegen of de rentebetaling niet kan worden uitgesteld.

Ik geloof echter, dat men verder zal moeten gaan en hoop, dat zijn opvolger een daad van eerlijk beheer tegenover die zoo vaak aangevallen kolonie zal toepassen, door de spons te halen over al dergelijke uitgaven, die men doelloos besteedde en toen ten laste van de kolonie heeft gebracht.''

Reeds in 1912 heeft Mr. C. F. S c h o c h bij zijne bespreking van het rapport der Suriname-commissie in de Vereeniging Moederland en Koloniën (Handelingen van die vereeniging 1912 IV, blz. 79) dit voorstel geopperd en met kracht verdedigd.

In zijn artikel ,,Suriname's Heden en Toekomst'' in de ,,Stemmen des Tijds'' van April 1917 heeft hij zijn betoog herhaald. Wij moeten volstaan met onze lezers daarheen te verwijzen.

Zal het denkbeeld ooit verwezenlijkt worden?

Uit de rede van den heer v a n K o l nog het volgende:

,,Op papier heeft Suriname een groote autonomie, maar er wordt voortdurend daarop inbreuk gemaakt. Op het verleenen van die autonomie, reeds vele jaren geleden, door het Regeeringsreglement van Franssen van de Putte, mogen wij echter niet prat gaan. Men nam dit egoïstisch standpunt in: laat Suriname ons geen geld kosten, dan kan het in zijn eigen vet gaar koken, maar zoodra er eenige uitgaven van Nederland worden gevraagd, moeten wij weer de baas zijn. Dan moet zelfs de autonomie worden ingekrompen, zooals de Minister ad interim heeft verklaard''......

Dit is zeer forsch gezegd. Uit dit oogpunt hadden wij het Regeeringsreglement van Suriname nog niet bekeken. Hoezeer wij ook de autonomie der kolonie zoo ruim mogelijk wenschen opgevat te zien, kunnen wij het niet onredelijk achten, dat het moederland het laatste woord spreekt, zoodra er geld bij moet. Krenterig zijn Regeering en Staten-Generaal

---

11 uur zou duren. Dan kwam hij thuis, vast, hij beloofde het.

In onbeschrijfelijken toestand bleef het vrouwtje achter. Zij had het toch maar op haar geweten, als haar man een arm werd afgehakt, of zoo iets...... En haar vriendin gaf ook al geen steun. Die zei niets, bleef somber zwijgen. Nog even ontspon zich een felle twist.

— Waarom moet *mijn* man éérst vechten, en niet de jouwe? Die is toch veel grooter. En dan had mijn man kans, dat die Patent te voren een ,,watjekau'' kreeg van jou man, zie je, zoo hard dat hij met mijn man niet meer vechten kon...... Zie je, en......

— Jou man is toch de oudste, en jij hebt het ook het ergst gemaakt van ons tweeën.

— Nu nog mooier, *jij* was het...... en daar had je de poppen tusschen de twee schuldbewusten aan 't dansen! De hoogloopende ruzie werd eerst gestaakt toen een der kapiteinsvrouwen binnenkwam, die zei, dat ze meende, dat er wel iemand noodig zou wezen, om de beide vrouwtjes wat te kalmeeren. En daarom kwam zij maar. Nu, dat was inderdaad wel noodig, maar het tegenovergestelde werd bereikt, toen de ,,kapiteinsche'' er uitflapte: ,,Over een halfuurtje weten jelui immers al hoe 't afgeloopen is!''

— En mijn man zei, dat hij nog eerst thuis komen zou! Dus is hij nu al aan den gang?''

— Nee, nog niet, mevrouw, om half elf is de afspraak, ten minste dat zei mijn man zooeven. Hij weet er natuurlijk alles van.

— Dan kan ik nog...... En weg vloog het blondje, naar haar kamer, snel maakte ze eenig toilet en liet intusschen een kar roepen. Zonder zich verder om wie ook te bekommeren, reeds ze naar mevrouw Patent, die haar wel ijzig koud ontving, maar die een oogenblik later toch met Julietje in de deeleman stapte en ventre à terre naar het strand reed, waar het duel zou worden uitgevochten.

Hoe was die omwenteling zoo plots tot stand gekomen? Och 't was eenvoudig genoeg, Julie was mevrouw Patent te voet gevallen en had haar onder tranen om vergiffenis gesmeekt. — Mevrouwtjelief, als mijn man dood moet, ga ik ook dood en met mij... toen was er een bekentenis gevolgd, welke de oudere dame geheel verteederd had.

Als twee strijders uit den ouden heldentijd stonden de kampioenen aan het strand tegenover elkaar. Wild waren ze heelemaal niet; beiden hadden zich vast voorgenomen elkaar niet anders dan een schrammetje te geven, waarna de zaak zou zijn afgeloopen. Het wachten was nog slechts op den dokter, die zich verlaat had.

De toestand was eenigszins pijnlijk en de gedwongen stilte lag doodzwaar op de aanwezigen. Plots werd die nijpende stilte fel verstoord door een wilden kreet, de gil van een vrouw, die in vliegende vaart, met loshangende haren, het gevechtsterrein opvloog en, tusschen beide in afwachting staande combattanten in, voor luitenant Patent op de knieën viel.

O, God, meneer Patent, sla mijn man niet dood! Ik heb schuld en niemand anders, ik heb mevrouw reeds mijn excuses gemaakt...... daar zit ze in de kar.''

En waarlijk daar zat de oudere dame en wuifde met haar zakdoek...... 't Tragische van het geval was nu gauw achter den rug: de mannen van het zwaard schudden elkaar de hand; de L., die rustig zijn beurt om te duelleeren afwachtte, ging intusschen naar mevrouw in de deeleman, en bood haar, namens zijn vrouw van harte gemeende verontschuldigingen aan.

In vroolijken optocht ging de stoet nu naar de soos, waar al heel gauw iedereen wist hoe de afloop was geweest van het ,,snertduel''.

Het jongeluis-diner ging niet door, maar er volgde een corpsmaaltijd voor allen, met dames, in de feestzaal van de Soos, waarbij om 12 uur 's nachts een groote pot met snert rondging, waaruit ieder zich een bord kon opscheppen.

En ze was: ,,Deli Deli!'' zoo als de kwartiermeester zei.

* * *

Mevrouw Patent zat den morgen na het diner weer aan haar naaimand, nu samen met het blondje. Beiden hadden nog hoop; de donkere wolken waren voorbijgedreven.

De twee ,,snertkindjes'' werden inderdaad dat jaar nog bij de B.S. te Q. ingeschreven.

W.

daarbij niet geweest, al heeft het schrappen van kleine begrootingsposten door opvolgende Ministers meermalen dien indruk moeten maken.

In zijne rede zeide de Minister o. m.: „Het zit niet in het opperbestuur, niet in het bestuur en ook niet in de Koloniale Staten, maar dat het slecht gaat in de kolonie is een gevolg van de omstandigheden, omstandigheden waaraan ons voorgeslacht wel in zekere mate debet is.”

Op deze beschouwing van den Minister komen wij in ons volgend nummer terug.

De Minister zeide verder, dat iedere Gouverneur in de West met open armen wordt ingehaald, maar nauwelijks is hij er of hij krijgt van alle kanten den wind van voren en wordt op een onaangename manier bejegend.”

De eerstbedoelde geste is wel zeer natuurlijk. Wie zou dit anders wenschen?

Maar wordt dit altijd gevolgd door hetgeen de Minister zegt? „Van alle kanten”? Deze woorden zullen Zijne Excellentie in het vuur zijner rede ontvallen zijn. In Nederland wonen verscheidene Oud-Gouverneurs van Suriname. Is hunne ervaring niet anders geweest? Kritiek is er en moet er zijn. Een flink Gouverneur heeft daar niet tegen, evenmin als hier een Minister. Toegegeven moet worden, dat de kritiek in de Surinaamsche pers dikwijls alles behalve parlementair is, maar is dat hier in een deel van de pers niet precies zoo? Men vergete niet, dat er in de kolonie heel wat Nederlandsche dag- en weekbladen en tijdschriften gelezen worden. Meermalen hebben wij er op gewezen, dat men, om de toestanden in de kolonie juist te beoordeelen, zich telkens moet afvragen: hoe is het hier?

De bevolking is daar klein. Is dat een reden, dat er geen partijen mogen bestaan? Uit hoeveel menschen moet een partij bestaan om niet meer „kliek” te heeten? Waarom daar een toestand afgekeurd, die hier zelfs in het kleinste dorp bestaat?

„Verbetering van de scheepvaartverbindingen — aldus de Minister — wordt voorbereid; ernstige plannen bestaan daartoe, en een persoon is uitgezonden om ter plaatse zelf de zaak te gaan bestudeeren”. Voor Suriname achten wij de plannen, zooals wij die in de koloniale bladen lazen, nu juist geen verbetering. Suriname zal zijn directe verbinding met het moederland moeten missen. In een vorig nummer hebben wij geschreven het niet wenschelijk te achten den dienst der „Koloniale Vaartuigen” — thans gouvernementsbedrijf — aan den Kon. W. I. Maildienst over te dragen.

Bij de behandeling van de Curaçao'sche begrooting zeide de Minister: „Wat de telefoon betreft, het verkeer over de brug Punda-Otrabanda en allerlei andere zaken, ik heb voorbereidingen getroffen, dat al die verschillende bedrijven, de watervoorziening, de straatverlichting, het brugverkeer, de telefoon, die op het oogenblik in Curaçao in handen van particulieren zijn, in gouvernementshanden komen.”

Waarom zou men nu in het verkeer te water in Suriname den omgekeerden weg volgen en wat gouvernementsbedrijf is aan een particuliere maatschappij overdragen?

* * *

(O f f i c i e e l). Blijkens van den Gouverneur van Suriname ontvangen telegram, zijn alle leden van de Koloniale Staten, die onlangs gezamenlijk zijn afgetreden, herkozen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Ind. Middelbare School. Op de buitengewone bondsvergadering van *Boedi-Oetomo* (zie vorige overzicht) werd ook bovenstaand onderwerp in behandeling genomen. Het bestuur stelde eerst een tweetal moties aan de orde. De eerste hield de wenschelijkheid in, dat de Regeering in verband met de heerschende voedselschaarschte op Java en Madoera, ten spoedigste zou overgaan tot den voorgenomen maatregel tot beperking van het plantareaal van de suikerfabrieken met 25 pCt. om deze gronden te bestemmen voor den aanplant van voedingsgewassen. De motie vond warmen bijval en zou telegraphisch ter kennis van den Gouverneur-Generaal gebracht worden. De tweede, eveneens zonder debat aangenomen motie, heeft tot strekking op spoed aan te dringen bij de onteigening van de particuliere landerijen.

Vervolgens werd door den heer *Sastrowidjono* de mededeeling gedaan, dat zich onder eere-voorzitterschap van *Prins Prang Wedono* (hoofd van de Mangkoenegaran), die mede ter vergadering aanwezig was, een comité had gevormd tot het houden, in de aanstaande *poeasa*, waarschijnlijk op den 17en Juli, van een congres ter bespreking van de richting, waarin het Javaansche volk moet worden ontwikkeld. Alle Inlandsche vereenigingen zouden tot bijwoning van het congres worden uitgenoodigd. Het comité bestond uit de heeren Sastrowidjono, voorzitter, S. Koperberg, secretaris, Woerianingrat en dr. Radjiman, leden. Als sprekers op het congres waren uitgenoodigd o.a. de heeren dr. Radjiman en Tjiptomangoen Koesoemo. Een der aanwezigen vestigde er de aandacht op, dat zich te Batavia een comité gevormd had, met het doel een taalcongres in te richten en opperde het denkbeeld de twee congressen samen te doen vallen. Met een woord van dank werden deze inlichtingen voor kennisgevig aangenomen.

Het woord was toen aan den heer Dwidjosewojo, lid van het hoofdbestuur, ter inleiding van de bespreking over de Indische Middelbare School. Spreker begon met een uiteenzetting van de voorstellen der *Commissie ter Voorbereiding van het Indische Middelbaar onderwijs*: de verdeeling van de ontworpen middelbare school in een „onderbouw” en „bovenbouw”, ieder van drie jaar, waarvan de onderbouw zal worden verkregen door hervorming van de bestaande *Mulo-scholen*, met vervanging van het onderwijs in Fransch en Duitsch, door dat in het Maleisch. De Regeering was voornemens de Middelbare school volgens deze voorstellen in te richten. Wij hebben thans te kijken, aldus de inleider in zijn toelichting, namens het hoofdbestuur, naar de beginselen, waarop men de voorstellen heeft gebouwd. Die zijn goed en passen zich aan bij de behoeften van ons volk. Slechts op één wijziging moeten wij prijs stellen: in elk der drie taalgebieden, waarin Java en Madoera zijn te verdeelen, is, naast het Maleisch onderwijs in de eigen landstaal: Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch in het leerplan op te nemen. Laat ons vooral de plannen van de Regeering steunen. Best mogelijk, dat wij op eenig onderdeel de inrichting eenigszins anders zouden wenschen. Maar laten wij in de eerste plaats zorgen, dat de middelbare school er daadwerkelijk komt. Het is nu juist drie jaar geleden, dat de commissie werd ingesteld, en het advies der Commissie is reeds twee jaren oud. Komen wij thans met ingrijpende nieuwe voorstellen, dan is het eenige, dat wij daarmede bereiken kunnen, een nieuwe commissie, een nieuw oponthoud van drie jaar, met het vooruitzicht...... dat wellicht over drie jaren wederom een nieuwe commissie noodig wordt geacht. Een warm applaus volgde op de heldere, pakkende voordracht, die, met het schoolbord, waarop een graphische voorstelling van onderbouw en bovenbouw werd geteekend, in den inleider hier en daar den leeraar deed herkennen.

Het debat, waaraan vertegenwoordigers van verschillende afdeelingen deelnamen, liep voornamelijk over het doen vervallen van Fransch en Duitsch van het leerplan van de tegenwoordige Muloschool bij de omvorming en onderbouw van de Indische Middelbare school. Van verschillende zijden werd de vrees geuit, dat de onderbouw van de I. M. S. daardoor zou worden beschouwd als een instelling, minderwaardig aan de drie laagste klassen der H.B.S. en dat dientengevolge in de toekomst zij. die drie jaren eener H.B.S. zullen hebben afgeloopen, een voorsprong zullen hebben op de bezitters van een diploma van de eerste drie jaren der I. M. S. Door die afdeelingen werd daarom bepleit: behoud van het Fransch en Duitsch als leervakken in de laagste afdeeling der I. M. S., daartoe in het algemeen het leerplan van de bestaande Muloschool te handhaven en te bezigen voor den onderbouw van de I. M. S.

Van andere zijde werd het voorstel gedaan, aan het voorstel van het hoofdbestuur uitdrukkelijk toe te voegen den wensch, dat met de instelling van de I. M. S., volgens de ontworpen beginselen, gepaard zou gaan een opheffing van de tegenwoordige Mulo-scholen, juist om een dergelijke concurrentie te voorkomen tusschen de leerlingen dezer scholen en die van de toekomstige I. M. S., waarin de laatsten wellicht in minder goede positie zouden verkeeren door het gemis aan kennis van Fransch en Duitsch. Moeten onze jongelieden in ieder geval niet ook Duitsch leeren in de lagere afdeelingen der middelbare school? Zoo vroeg een der afgevaardigden, wellicht eenigermate onder den invloed van de berichten uit den laatsten tijd uit Europa. Duitschland's macht breidt zich uit. Duitschland zal zijn handelsvloot vergrooten en wij moeten daarmede rekening houden.

De heer *Dwidjosewojo*, die nu elken spreker van antwoord diende, bestreed de verschillende bedenkingen. Wat het onderwijs in Fransch en Duitsch betreft, voerde hij nogmaals in zijn replieken aan, dat in de eerste plaats gevraagd moet worden langs welken weg de bevolking van deze landen kan worden opgeleid, deels tot de „onderscheidene ambten der nijvere maatschappij” — naar de woorden van Thorbecke — deels tot verdere studie ter bereiking van de hoogere vakscholen in Indië (rechtschool, enz.) en van de universiteiten in Nederland. Daartoe is een leerplan ontworpen, dat zich aansluit aan de H.-I. school en waarbij door opneming in het leerplan van het Maleisch gestreefd is naar bewaring van het contact met de inheemsche bevolking. Nu in een leerplan op die grondslagen geen gelegenheid is om bovendien Fransch en Duitsch op te nemen, moet het onderwijs in die vakken voor gewichtiger belangen wijken. Wij zijn, voerde de inleider den waarschuwer voor Duitschland's mogelijke uitbreiding tegemoet, in de eerste plaats Javanen, *boemipoetra*, en moeten allereerst voor eigen ontwikkeling zorg dragen. Ten aanzien van het voorstel om aan de Regeering tevens te verzoeken bij de invoering van de I. M. S. de Muloscholen af te schaffen, stel-

de het hoofdbestuur zich op het standpunt, dat dit een zaak op zich zelf was, die thans niet behandeld behoefde te worden.

De stemming over het vóorstel van het hoofdbestuur, waarbij de afdeelingen voor elk vijftigtal leden één stem uitbrachten, had tot uitslag, dat het voorstel werd aangenomen met 48 stemmen voor, 18 tegen en 5 blanco: een voor het hoofdbestuur na de bestrijding, die het voorstel had gevonden, goed en welverdiend succes. De besprekingen werden in het Maleisch gehouden.

Nuttelooze Geldverspilling. Zooals men weet, is het zoo langzamerhand bij de verschillende Inlandsche vereenigingen tot een gewoonte geworden, om alle mogelijke verzoekschriften, requesten en moties op zegel en dan liefst telegraphisch den landvoogd toe te zenden. Hierover is tot nu toe nimmer een woord van protest in de Maleische bladen verschenen. Daarom treft het thans, dat een inzender in de *Oetoesan Hindia* tegen deze gewoonte te velde heeft durven trekken onder den titel ,,Nuttelooze geldverspilling'' (*Memboeang wang pertjoema).* Het is schrijver opgevallen, dat, wanneer de Centrale Sarekat Islam (C. S. I.) de Tentara Kandjeng Ngabei Mohamad (T. K. N. M.) de Inlandsche Postbond (P. P. B.) de Inlandsche Pandhuisbond (P. P. P. B.) enz. een request willen inzenden, men onmiddellijk naar het telegraafkantoor snelt. Hij schrijft, dat zulks tegenwoordig ,,mode'' is geworden en volgens hem geen goede. De Hollanders zouden dat een *manie* noemen. Welke bedoeling er bij de afzenders voorzit met deze dure wijze van verzending, verklaart schrijver als volgt: Als men een telegraphisch request verzonden heeft, zegt men: ,,Wah! Wij hebben een telegram aan den Landvoogd gezonden!'' en verkeert in den waan, dat de autoriteiten ter algemeene secretarie dan alles in het werk zullen stellen, om de kwestie, waarover het request handelt, in orde te brengen. De Regeering, gaat hij voort, zal in deze dure tijden van hongersnood en geldgebrek denken, dat, wanneer er nog personen worden gevonden, die hun geld verspillen aan niet werkelijk dringende telegrammen, de bevolking nog meer dan geld genoeg heeft en dat de uiteengezette redenen, waarmede men een duurtetoeslag voor de ambtenaren aannemelijk tracht te maken, overdreven zijn.

Het ware te wenschen, dat alle Inlandsche vereenigingsmannen deze opmerkingen ter harte namen, teekent de redactie er bij aan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Gouvern. Pandhuizen. In de *Bintang Soerabaja* wordt overgenomen een in het *Bataviaasch Nieuwsblad* geplaatste circulaire, welke een toekomstbeeld moet voorstellen. De circulaire is gedateerd 3 Aug. 1927, No. 14516/27 en gericht aan de *Inlandsche Administrateurs van de Gouvernements pandhuizen.* Zij luidt aldus: ,,In de Europeesche pers en vooral in het orgaan van den bond van Europeesch pandhuispersoneel *(de Hulpkreet der Verdrongenen)* wordt herhaaldelijk geklaagd over de aanmatigende behandeling, welke de Europeesche beambten van het Inlandsch pandhuis-personeel zouden hebben te ondergaan.

Hoewel ik over het algemeen die klachten als schromelijk overdreven beschouw en gegronde bezwaarschriften over ondervonden slechte behandeling mij slechts sporadisch hebben bereikt, zoo acht ik het in verband met het zich steeds herhalen van bedoelde klachten in de Euopeesche blaadjes toch niet ondienstig om te wijzen op de door den democratischen tijdgeest gansch veranderde omstandigheden en op de zich krachtig openbarende evolutie onder de Europeesche bevolking, welke met oude tradities wil breken, waardoor het noodzakelijk is geworden om met die nieuwe denkbeelden bepaaldelijk rekening te houden.

,,Reeds meerdere malen is door mij er op gewezen, dat het Europeesch personeel dezelfde rechten als het Inlandsche kan doen gelden, op een humane en welwillende bepaling, waarbij ik nog eens in herinnering breng het bepaalde bij VC No. 679, waarin duidelijk is bekend gesteld, welke houding het Inlandsch pandhuis-personeel tegenover de Europeesche beambten heeft aan te nemen, alsook, dat het de uitdrukkelijke wil van de Regeering is, dat de specifiek Europeesche huldegebruiken gaandeweg plaats zullen maken voor de meer eenvoudige internationale beleefdheidsvormen.

In dit verband zal het u duidelijk zijn, dat, waar het Maleisch bij Bijblad No. 4019 door de Regeering officieel is voorgeschreven als voertaal bij de correspondentie tusschen de Inlandsche en Europeesche ambtenaren en beambten, als vanzelf sprekend deze taal ook als spreektaal door de Europeesche beambten mag worden gebezigd en dat ten onrechte onlangs het antwoorden door ondergeschikte Europeesche beambten in de Maleische taal op hun in het Javaansch gestelde vragen, door den betrokken Inlandschen administrateur en controleur is beschouwd geworden als een ontoelaatbare brutaliteit, welke naar hunne meening bestraffing vereischte. Europeesche beambten, die de Nederlandsche taal nog machtig zijn, mogen die taal ook tegenover hun Inlandsche meerderen bezigen, evenzeer als zij het Maleisch mogen spreken, wanneer zij bezwaar maken zich van het *Kromo*, de Javaansche beleefdheidstaal, te bedienen. Het hurken door het Europeesch personeel mag evenmin als het maken van een buiging van de Europeesche beambten worden verlangd, waarmede geenszins door mij bedoeld wordt, dat *alle* beleefdheidsvormen tegenover de Inlandsche meerderen behoeven verwaarloosd te worden, doch door den veranderden tijdgeest is ook de vorm van het ,,eerbiedsbetoon'' gewijzigd en zijn daarvoor andere beleefdheidsbetuigingen in de plaats getreden, waarin nochtans geenszins een oorzaak behoeft te worden gezien voor een verslapping van het gezag.

,,Door het drijven van sommige onruststokers zijn er onder de jongeren van het Europeesch personeel wel is waar enkelen, die door de deining van de democratische golfjes hun roer zijn kwijt geraakt en die in hunne heethoofdigheid wel eens van den rechten weg af dwalen; door die arme verdoolden echter met kalmte, takt en bezadigdheid te wijzen op hunne verkeerdheid, zullen zij in de meeste gevallen nog wel tijdig voor verdere afdwaling behoed kunnen worden.

,,Waar ondanks welwillende en taktvolle tegemoetkoming van Inlandsche zijde evenwel gestuit wordt op bepaalden onwil of op systematische poging tot ondermijning van het gezag door agitaties van buiten den dienst staande personen, die op onverantwoordelijke wijze het gif van ontevredenheid en verzet bij de Europeesche pandhuisbeambten te zaaien, dient mij daarvan onverwijld uitvoerig rapport te worden uitgebracht en zullen de schuldigen alsdan hun verdiende straf voorzeker niet ontgaan, wijl democratische stroomingen en het versterkt vereenigingsleven in geen geval mogen leiden tot een ondermijning van het gezag en aanranding van de goede orde.''

(w. g.) De Chef van den Pandhuisdienst.
RADEN MAS HUMAAN.

De S. I. en Sneevliet. Het orgaan van de Semarangsche S. I., de *Sinar Djawa* — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — ruikt uit de aanwezigheid van den heer Muurling, chef van den Politieken Inlichtingendienst, te Semarang gevaar voor Sneevliet. Het blad ziet daarin een aanwijzing, dat de Regeering voornemens is Sneevliet uit te zetten. Men zou zoo zeggen, dat hier het geweten spreekt. Maar luister nu eens naar het gebral van de *Sinar Djawa:* ,,Als het Gouvernement er werkelijk toe overgaat om Sneevliet er uit te jagen, dan zal de bevolking het vertrouwen in de Regeering geheel verliezen. Zijn durf om der Regeering slechte toestanden voor te houden, doet hem als een gevaar beschouwen. Sneevliet zaait geen haat tusschen Regeering en bevolking, neen, die haat bestond reeds lang bij een deel van het volk, uitgelokt door de handelingen van de Hollandsche Regeering zelve.''

Natuurlijk heeft de *béo* het ook over het kapitalisme, over geldduivels, die in auto's zitten (zou *Abdoel Moeis* daar ook toe behooren?) en zoo voorts. Met een beetje goeden wil is het Sneevlietsche repertorium gemakkelijk genoeg na te kauwen. Alle S. I. vereenigingen moeten — zoo eindigt het blad — vergaderingen beleggen, om te protesteeren tegen de mogelijke uitzetting van onzen *saudara Sneevliet,* die onze zijde heeft gekozen. Als *saudara Sneevliet* weggejaagd wordt, zal natuurlijk de Regeering een volgende maal met gemak een anderen leider van *Kromo* kunnen laten verdwijnen. Daarom is het onze plicht, dat wij thans op onze hoede zijn. *Saudara saudara dan toean toean.* Ageert tegen en wendt het gevaar af, dat *saudara Sneevliet* bedreigt. Een gevaar voor Sneevliet zelf en natuurlijk ook een voor ons leven en voor het volksleven.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Zuid-Afrika blijft op vrijheid bedacht.

De Zuid-Afrikaansche pers blijft ons, naast uitingen van berusting in de Britsche overheersching, bewijzen brengen van het voortleven van de wil, de hoop en de verwachting op een los van Engeland beweging. Daar zich dit verlangen en vertrouwen doorgaans op ongeveer dezelfde motieven herhaalt, komen wij er niet toe den weergalm dikwijls in deze rubriek te doen vernemen. Nu en dan zij er echter aan herinnerd, zoo nu weer door eenige aanhalingen, aan de jongste tijdingen ontleend.

Onder 't hoofd ,,Afrikaner-haat in Rhodesië'' bevat ,,De Burger'' uit Kaapstad een artikel, waarin o.m. 't volgende voorkomt.

Rhodesië wordt door de Gecharterde Maatsch. en door de engelsch sprekende bevolking beschouwd als e e n B r i t s c h e r e s e r v e, waar hollandsch spreken-

de Afrikaners alleen geduld worden als vreemdelingen en beloten. De hollandsche taal heeft geen officieele erkenning noch in staatsdienst, noch in de gerechtshoven, noch in het onderwijs...... Tenzij zij aan vernederende bepalingen willen voldoen, zijn Afrikaners zelfs uitgesloten van het stemrecht.

Naar aanleiding van valsche geruchten heeft generaal Hertzog 't noodig gevonden deze verklaring aan de bladen te zenden: Ik ben beslist tegen de voortzetting van den oorlog en zal geen hulp verleenen bij de rekruteering. Wat betreft de instandhouding van een Zuid-Afrika-brigade in Frankrijk, ben ik nog altoos tegen de inmenging van de Unie in den oorlog geweest en dit thans niet minder dan te voren. Wij moeten vrede hebben en niet verderen oorlog.

Na den aanslag op zijn persoon te Kaapstad heeft gen. Hertzog in zijn kiesdistrict Smithfield een rede gehouden. Van heinde en ver waren hoorders toegestroomd. Van de beschrijving van ,,Het Volksblad'' nemen wij eenige gedeelten over.

,,Bij die aankomst van die Nationale Partij hoofdleier werd hij opgewag deur 100 automobiele en 400 berede manschappe. Die gevierde leier het op 'n perd geklim die gelei werd deur 'n aantal fraai uitgedoste dogters van die volk, terwijl andere blommen op sij weg strooi.''

Hertzog sprak niet opruiend, integendeel. Hij gaf als zijn oordeel te kennen, dat 't heil van 't volk niet door geweld te verkrijgen is. Hij meent, dat de hun vijandig gezinden dit ook wel weten, daarom hebben deze meermalen getracht om 't volk juist tot geweld uit te lokken. Maar niets ter wereld kan de vrijheidlievenden beletten om in 't bezit te komen van de vrijheid, die hun thans nog wordt onthouden, maar die hun toekomt, als zij volharden volgens den weg van constitutioneel en vreedzame hervorming. 't Is de dag der kleine naties. Herinnerende aan de verklaringen van Lloyd George en Wilson, zeide hij, dat de Zuid-Afrikaners gereed zijn het allerheiligste recht van de vrijheid te aanvaarden.

De vrijheid kan alleen een volle wezen, wanneer dit instemming vindt zoowel bij 't Hollandsch- als bij 't Engelsch sprekend Z. Afrika. Volgens den generaal is er alle kans op, dat ook de Engelsch sprekenden daaraan zullen deelnemen.

,,Die geskiedenis van Engeland, sowel as die van Amerika het dit vir ons geleer. Die verskil tussen hulle en ons vandag is nie 'n verskil van opvatting nie aangaande die waarde van vrijheid en liefde daarvoor nie, maar wel dit, dat hulle meen dat ons die vrijheid in S. A. wel besit, terwijl ons voel dat dit nie so is nie. Dog ook hierin is ik so vrij om te sê, sal ons Engelssprekende Afrikaners ons weldra volg. Reeds is meer dan een oog geopend sedert die begin van die oorlog en nie lang sal dit duur nie of duisende meer sal ons sienswijze toegedaan wees. Die liefde vir die Empire kan op die duur nie die oë sluit nie vir die waarde van vrijheid. Die Empire-ideaal is reeds uitgedien bij die volkeren...... Nou is die vrijheidsideaal aan die beurt om te segevier en sij volgelingen bij ons sal weldra nie minder wees nie onder ons Engelse vriende dan die van die Empire. Laat mij u dus nogmaals op die hart druk, dat ons ons heil moet soek nie deur geweld, maar langs die weg van hervorming, deur die krag van die overtuiging.''

Speldeprikken.

Evenals de groote voordeelen ter eene zijde in 't oorlogsbedrijf telkens geneutraliseerd worden door een ter andere zijde, kunnen beide partijen ook voor de kleine winsten en verliezen herhaaldelijk pro- en contra tegen elkander inwisselen. Nu kon de entente aan Duitschland voorhouden, dat weer een rijk zich aan haar zijde heeft geschaard, nam. Honduras. Maar de centralen kunnen Engeland daarentegen voorhouden, dat het comite der Indische nationalisten in Europa aan den nieuwen Sultan van Turkije, bij een gelukwensch, heeft gemeld, dat alleen bij bevrijding van Indië een bestendige wereldvrede te verwezenlijken en te waarborgen is.

Hongersnood.

Dat de Spaansche griep zich over de wereld verspreidt is 't gewone verschijnsel van dergelijke besmettelijke kwalen, maar dat de hongersnood ook 't eene land na 't andere schijnt aan te doen, is een treurig bijverschijnsel van den oorlog, waardoor de landen, die buiten 't wapengekletter blijven toch hun slachtoffers krijgen. 't Gebrek aan voedingsmiddelen, dat zich in Armenië pijnlijk deed gevoelen, is voor Perzië nu mede tot een ramp geworden. De Amerikaansche commissie voor hulpverleening in Armenië en Syrië heeft telegrafisch 100.000 dollar overgemaakt naar Britsch-Indië voor den aankoop van graan, dat met behulp van vrachtauto's naar de geteisterde streken moet worden gebracht.

Kon de overdaad van Australië nu maar in die richting afgevoerd worden!

Een Nederlandsch-Franschman gesneuveld.

In kapitein van Vollenhoven verliest Nederland een zijner waardigste vertegenwoordigers in 't buitenland. In Franschen staatsdienst overgegaan, verwierf hij al spoedig zoo 't vertrouwen van zijn nieuw vaderland, dat hij eerst voor den departementalen dienst te Parijs en daarna voor dien in de koloniën op belangrijke posten werd geplaatst. In Indochina nam hij tijdelijk den gouverneursdienst waar. Naar Europa teruggekeerd, streed hij mee werd als luitenant ernstig gewond. Voldoende hersteld om weer civielen dienst te verrichten werd hij tot gouverneur van Fr. Oost-Afrika benoemd. Bij zijn optreden gaf hij een circulaire uit, die zeer de aandacht trok door haar heldere uiteenzetting van de dienstverhouding van de koloniale ambtenaren tot den bestuurder van de kolonie en die wij in deze rubriek toen hebben weergegeven. Hij was slechts kort in functie toen de regeering 't noodig oordeelde een algemeene commissie te benoemen, die in de Afrikaansche koloniën de oorlogsaangelegenheden te regelen kreeg. Van Vollenhoven kon zich met dezen maatregel niet vereenigen, hij achtte daardoor zijn gezag te na gekomen. Hij kwam naar Parijs om dit te bepleiten. Nadien vernamen wij niets over hem. Zooals thans blijkt heeft hij zich weer als officier beschikbaar gesteld; den 19en Juli is hij, als kapitein bij een Marokkaansch regiment, bij Longpont gesneuveld.

Aanpassing.

Dr. Lensch, sociaal-democratisch lid van den Duitschen Rijksdag, betoogt in de Chemnitzer Volksstimme, dat de teruggave van de Duitsche koloniën een officieel S. D. oorlogsdoel is. Over die teruggave is de S. D. partij evenzeer eensgezind, als zij niets van de Fransche belustheid op Elzas-Lotharingen wil weten. Dat is toch weer iets anders dan 't zelfbeschikkingsrecht waarvoor de S. D. eenigen tijd geleden veel schenen te voelen. 't Nationaal gevoel blijft 't internationaal voelen overheerschen.

Japan—Nederlandsch-Indië.

Aan 't deelnemen van Japan aan den oorlog te land, door 't zenden van een expeditiekorps naar Siberië, is velerlei commentaar verbonden. Het te Moskou verschijnend blad Iswestia wist, een vroeger reeds verspreid gerucht, nu weer te doen opduiken, maar dit kreeg bij deze gelegenheid zelfs al den vorm van een overeenkomst. Tusschen Japan en de Entente zou over de compensatie gehandeld zijn, waarop Japan kon rekenen voor zijn actieve deelneming aan den strijd. Vroeger had men er gevaar in gezien Japan's invloed te zeer te laten toenemen, en was 't verzet vooral van Amerikaansche zijde gekomen. Bij de combinaties waren niet alleen deelen betrokken van de eventueel te overwinnen tegenpartij, maar waren zelfs drie der groote Soenda-eilanden, de hoofddeelen van den Nederlandsch Indischen archipel, aan 't Rijk van den Mikado toegedacht. Eenerzijds is men geneigd dergelijke verklaringen onder de vele fantasiën te rangschikken, die bij dezen of genen opkomen en dan later als echte gegevens worden beschouwd. Maar anderzijds heeft de geschiedenis toch ook meermalen geleerd dat dergelijke geruchten, hoewel ontkend en officieel tegengesproken, toch bleken een grond van waarheid te hebben, zoo b.v. die betreffende 't belust zijn van anderen op de Portugeesche en de Deensche koloniën. Daar Japan in 't onmetelijke Russische rijk land en taak in overvloed vindt voor zijn ambitie der eersten tijden, lijkt 't ons niet waarschijnlijk dat 't zijn blikken nu in onze richting wendt, en 't is ons daarom zeer welkom dat Reuter van officieele zijde kan verzekeren, dat niet de minste grond bestaat voor de bewering, dat de entente ooit een dergelijke compensatie zou hebben toegezegd, maar toch ligt 't op den weg van de Nederl. regeering om te onderzoeken waar 't gerucht vandaan komt en zich zekerheid te verschaffen dat 't inderdaad slechts een niets beteekenend gerucht is.

Denemarken—IJsland.

Denemarken, dat in meer opzichten een goed voorbeeld van democratische volksontwikkeling biedt, heeft nu ook voor zijn politiek ten opzichte van IJsland den weg gewezen tot vrijmaking van een kolonie, naar gelang zij hiervoor een voldoenden graad van ontwikkeling bereikt. In IJsland had 't verlangen naar meer zelfstandigheid zich wel vrij duidelijk uitgesproken,

maar tot een beweging van grooten omvang had dit zich toch niet gezet. De Deensche regeering is nu met de IJslandsche althing tot een overeenkomst gekomen, die bekrachtigd zal moeten worden door de volksvertegenwoordigingen. Zij zal een toestand in 't leven roepen, welke deels die is van een personeele unie, zoodat één koning over de beide zelfstandige landen zal regeeren, deels die van suzereiniteit, zoodat de buitenlandsche aangelegenheden voor IJsland door Denemarken zullen worden behandeld en 't visscherij-toezicht in de IJslandsche wateren onder eigen vlag zal worden uitgeoefend. D. en IJ. heeten vrije souvereine staten te worden. De staatsburgers genieten wederkeerig gelijke rechten in beide landen; hetzelfde beginsel geldt voor scheepvaart en visscherij. 't Muntstelsel blijft blijft voorloopig onveranderd. 't Hoogste gerechtshof in D. oefent ook voor IJ 't hoogste rechtsgezag uit, totdat IJ. zelf een hoog gerechtshof zal instellen. Aangelegenheden van binnenlandsch belang worden door de autoriteiten in elk land zelf geregeld. D. geeft geen subsidie meer aan de IJ. staatskas, maar de D. staatskas stelt 2 millioen kronen p. j. beschikbaar voor de bevordering der wederzijdsche intellectueele betrekkingen. D. zal aan de andere staten mededeelen dat het IJ. als souvereine staat erkent en dat IJ. zich permanent onzijdig verklaart en geen oorlogsvlag voert. 't Verdrag zal 1 December 1918 in werking treden, in 1940 zal beslist worden of het herzien behoort te worden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Departement van Koloniën.

In ,,Eigen Haard'' van 27 Juli besluit W. C. v. Meurs zijn artikelenreeks ,,Hoe wij geregeerd worden'' met het tweede gedeelte van zijn overzicht der werkzaamheden van het Departement van Koloniën. Ook nu weer zijn eenige kiekjes aan den tekst toegevoegd.

De Waterstaatsingenieur.

In het 1e Nr. van jaarg. 1918 van het orgaan der Vereeniging van Waterstaatsingenieurs in Ned.-Indië, schrijft Ir. L. J. M. Feber eene verhandeling over ,,de Woningmarkt'', waarin de volgende onderwerpen worden behandeld. 1. De vraag op de woningmarkt in Europa. 2. De vraag op de Indische woningmarkt met betrekking tot Inlandsche woningen. 3. Id. met betrekking tot Europeesche woningen. 4. De verhouding van de woningbehoefte en het woningaanbod. 5. De woning voortbrenging en haar invloed op de woningmarkt. 6. Reguleering van de Europeesche woningmarkt. 7. Reguleering van de woningmarkt voor Inlandsche en kleine Europeesche woningen. 8. De bouwvereeniging en haar economische beteekenis.

Verder bevat dit Nr. nog eenige bijdragen naar aanleiding van een prijsvraag voor goedkoope woningen (opgenomen in het Dec. Nr.)

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Behalve een aantal bijdragen van zuiver technischen aard bevat de Januari-afl. van dit tijdschr. het vervolg van S. A. Reitsma's ,,Eenige bladzijden Indische Spoorwegpolitiek. II. (Van particuliere tot staatsexploitatie). Hoofdstuk I. De eerste levensjaren van de N. I. S. M.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op Indië bevat de Juli-afl. slechts één bijdrage, n.l. het vierde verslag (12 Nov. 1917—4 Jan. 1918) van de geologische expeditie naar Ceram, door Dr. L. Rutten (met kaart van Midden-Ceram). — Verder vindt men in de rubriek Literatuur eenige besprekingen van bijdragen in buitenlandsche en hollandsche periodieken, welke op de geologie van den Ind. Archipel betrekking hebben.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 30: IJzererts in Nederlandsch-Indië, door Wouter Cool. (Schr. bespreekt de verrassende ontdekking van reusachtige velden van ijzererts in Midden-Celebes en wijst er op dat het aanbeveling verdient om niet het erts uit te voeren, doch het zoo dicht mogelijk bij de vindplaats in ruw-ijzer gietelingen om te zetten. Uit den aard der zaak zullen hierbij tal van moeilijkheden te overwinnen zijn, terwijl het vraagstuk der arbeidskrachten evenmin eenvoudig is). — Verder bevat dit Nr. o.m.: Plantkunde van het suikerriet, door Dr. J. M. Geerts; besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Het brandstofvraagstuk in Ned.-Indië, door L. C. Admiraal. — Het steenkolen-vraagstuk in Ned.-Indië, door M. A. J. Kelling; besproken door N. Wing Easton. — Het doppen der aardnoten, door A. D. — Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Ir. Abendanon en het in Midden-Celebes gevonden ijzererts.

In het hierboven genoemde artikel van Wouter Cool geeft deze ook een korte uiteenzetting van de wijze waarop men tot de ontdekking is gekomen van de reusachtige hoeveelheden ijzererts in Midden-Celebes. Zijne voorstelling luidt:

,,,,Uitgegaan om nikkel te vinden en teruggekeerd met de zakken vol ijzer'', zoo zou men het resultaat kunnen noemen van den tocht, op last van het Mijnwezen door enkele van zijne ingenieurs verricht naar de landstreek ten Oosten van Malili, kampong aan de rivier van gelijken naam en gelegen nabij de Oesoebaai in den Noord-Oostelijken hoek van de golf van Boni (Celebes).

De mijn-ingenieur Abendanon, bekend om zijn studie over de geologische formaties van het eiland Celebes en veel bestreden in zijne opvattingen dienaangaande, heeft geruimen tijd geleden de aandacht gevestigd op de omstandigheid dat in de omgeving van Malili eene rijke afzetting van nikkelertsen verwacht kon worden, op welk bericht het mijnwezen besloot deze aangelegenheid in studie te nemen.

In het midden van verleden jaar togen naar bedoelde streek een drietal ingenieurs, die ook werkelijk de nikkelverbindingen in exploiteerbare hoeveelheden aantroffen, maar tegelijkertijd reusachtige velden ontdekten van uitnemend ijzererts, waarvan dat bij Larona, stroomopwaarts aan de Malili-rivier gelegen, naar schatting alleen reeds 300 millioen ton bevatte...........

Vraagt men of het vinden van de ijzertsvelden op zich zelf een groote verrassing baarde, dan moet erkend worden, dat reeds jaren en jaren van uit de landen ten Oosten van Malili het zoogenaamde Pamorstaal, hetwelk voor het smeden van krissen benut wordt, werd uitgevoerd, en dat dit staal een goede reputatie genoot, juist door zijn nikkelpercentage. Op de overzichtskaart van het eiland Celebes, in 1909 door de Topografische inrichting te Weltevreden gepubliceerd, wordt in de nabijheid van het Towoeti-meer door een speciaal teeken aangegeven ,,vindplaats van ijzererts''; het nieuwe in de ontdekking is dan ook slechts dat zulke reusachtige hoeveelheden van uitnemende kwaliteit in zoodanige gunstige omstandigheden werden aangetroffen.

Op het bovenstaande wordt door ons de speciale aandacht gevestigd omdat hier eene voorstelling van zaken wordt gegeven waarbij de ingenieur Abendanon slechts een zeer ondergeschikte rol wordt toebedeeld in deze hoogst belangrijke aangelegenheid.

Toch wisten we niet beter of het was juist de heer Abendanon die hier de hoofdrol speelde, die het eerst de aanwezigheid — in exploitabele hoeveelheden — van ijzerertsen en de eventueele aanwezigheid van nikkelertsen in het Verbeekgebergte heeft geconstateerd en aangedrongen op een onderzoek van gouvernementswege.

Zoo wees bijv. de heer G. P. Rouffaer onlangs in een ingezonden stuk in de Nieuwe Rotterd. Courant er op (zie Tijdschr. v. Econ. Geogr. 1918, bl. 228) ,,dat de geruchtmakende berichten van gevonden ijzererts voor hen, die hier te lande op de hoogte konden blijven, geenszins nieuw waren omdat de ontdekking der ijzerertslagen in het bovenland der havenplaats Malili reeds in 1909 gedaan was door den heer E. C. Abendanon. En

dit is juist: zijn boek over Midden-Celebes [1] geeft uitvoerig aan, welke delfstoffen hier zeker en waarschijnlijk gevonden worden en het is van beteekenis, dat het gouvernement niet is blijven volharden in de aanvankelijke afwijzing der technische autoriteiten van Ned.-Indië, maar een onderzoek heeft doen instellen, waaruit de deugdelijkheid der waarnemingen en argumenten bleek. Den heer Abendanon komt de eer toe, dien rijkdom het eerst te hebben ontdekt."

Govert Cnoll.

In de jongste afl. van het Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, geeft A. K. A. Gijsberti Hodenpijl het vervolg van zijn op archief-studie berustende beschouwingen over Govert Cnoll, commandeur en oppergezaghebber ter Oostkust van Java 1705-1709, speciaal diens militaire verrichtingen bij den zgn. Javaanschen successie-oorlog.

Zendingsperiodieken.

Nederl. Zendingsbode. Het Nr. van 25 Juli bevat het slot van J. P. van der Bruggen's ,,Taboe en taal" en de voortzetting der reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, van Mr. J. W. Flieringa (Een Bataksch bruiloftsmaal (vervolg); Een bezoek aan Boeloeh Awar.

De Rijnsche zending Juli 1918. Overzicht van den stand van het werk der Rijnsche Zending in de Bataklanden, hoofdzakelijk over het jaar 1917.

De Katholieke Missiën Afl. 9. Jaarbericht (over 1917) der missie op de kleine Soenda-eilanden, door Pr. P. Noyen.

Allgemeine Missions-Zeitschrift. Juli 1918. Bevat een levensbericht van zendeling L. Nommensen (overleden in de Bataklanden den 28en Mei j.l.), door J. Warneck.

De kweekschool te Makasser.

In het 20-Juli-Nr. van het Marineblad wijdt F. de Boer nog een enkel woord aan de kweekschool voor inlandsche schepelingen te Makassar, waaruit blijkt, dat verschillende grieven van de Menadoneesche (christen) leerlingen thans opgeheven zijn.

De Cultuur van Hevea.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen een geillustreerd boekwerk over de cultuur van hevea, zooals die in onze Oost-Indische bezittingen gedreven wordt, samengesteld door C. J. J. van Kempen, oud-administrateur van het land Bolang.

De schr. behandelt slechts deze caoutchouc-soort, omdat zij zich in de laatste jaren meer en meer uitbreidt in onze koloniën (de uitbreiding is van zulk een omvang dat veel meer ondernemingen in exploitatie worden gebracht voor de hevea- dan voor eenige andere cultuur, als thee, koffie en kina). Ficus elastica, Manihot Glaziovii en Castilloa elastica worden daarentegen zoo goed als niet meer aangeplant.

Schr. vertrouwt, dat het boek niet alleen door deskundigen zal worden gelezen, maar ook door allen, die bij de rubber-cultuur geïnteresseerd zijn.

Korintji.

Het Nr. van 20 April van ,,De Reflector" bevat een geillustreerd artikel van ,,Han" over het landschap Korintji (Zuid-Sumatra) waarvan het natuurschoon, het klimaat, de vruchtbaarheid enz. door den schr. ten zeerste geroemd worden. Schr. klaagt echter over het gemis aan goede wegen; plannen om ze aan te leggen zijn er al lang, maar wanneer zal er eens met kracht aan begonnen worden? De grond is uitstekend en voor ondernemingen zijn er werkkrachten genoeg, maar er zijn helaas geen afvoerwegen.

Oostkust van Sumatra-Instituut.

Evenals ten vorige jare heeft de archivaris van het Oostkust van Sumatra-Instituut, de heer W. H. M. Schadée, een ,,Kroniek" geschreven (druk van J. H. de Bussy te Amsterdam), waarin het belangrijkste wat omtrent het openbare leven over het jaar 1917 ter Oostkust te vermelden viel, is bijeengebracht.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 17: Javanen, door N. (vervolg). — Indische vruchten. — Java's verleden, door Walbeehm. — Van den anderen oever, door Ns. — Atjehsche borduurkunst.

Visscherij op de Trobiand-eilanden.

In het Juni-Nr. van ,,Man. A record of anthropological Science" een artikel van B. Malinowski over het visschen der bewoners van de Trobiand-eilanden (Britsch Nieuw-Guinea), waarin niet alleen verschillende manieren van vischvangst worden beschreven, maar ook melding wordt gemaakt van daarmede samenhangende bijgeloovige gebruiken (taboo), legenden, enz.

[1] E. C. Abendanon. Geologische en geografische doorkruisingen van Midden-Celebes. 1909—1910. 4 dln. met atlas. (Leiden, E. J. Brill.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

N°. 32. Donderdag 8 Augustus 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het Comité voor Nederl.-Indische Lezingen en Leergangen.

Te Amsterdam is onder voorzitterschap van den Heer D. F. W. van Rees een vergadering gehouden van het Comité voor Indische lezingen en leergangen, waarin de vereeniging Oost en West door haren ondervoorzitter, den heer Zuyderhoff, vertegenwoordigd werd.

In die vergadering werd o.m. verslag uitgebracht over de werkzaamheden van het Comité, en besloten dat in het tijdvak 1918/19 een leergang zal gehouden worden te Sneek, Assen, Zwolle, Oldenzaal, Doetinchem, Wageningen, Beverwijk, Weesp, Alphen, Westland, Schiedam, Gorinchem, Tilburg, Venlo en op een nader aan te wijzen plaats op de Zuid-Hollandsche of Zeeuwsche eilanden. In 1917/18 waren voordrachten over de koloniën gehouden vrijwel uitsluitend op plaatsen, waar de vereeniging „Oost en West” afdeelingen bezit, verder te Delft, Deventer en Leeuwarden, waar instellingen gevestigd zijn, welke die plaatsen tot centra van belangstelling voor de koloniën maken. Buiten die plaatsen zijn geen andere lezingen gehouden dan de volksvoordrachten over de Nederlandsche Koloniën vanwege de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

De voorzitter deed mededeeling van hetgeen het Koloniaal Instituut verricht had ter aanvulling en verbetering van de hulpmiddelen bij die leergangen. Van de films zijn 22 herzien, en in gedrukte toelichtingen beschreven; desverkiezend wordt den aanvrager van eenige films, behalve de bijbehoorende gedrukte toelichting, een meer uitgebreide getypte inleiding in bruikleen toegezonden. Van 9 films zijn nieuwe afdrukken gemaakt, terwijl op de Oostkust van Sumatra, in Deli en Siantar nieuwe opnamen gedaan zijn. Het gebruik van de lantaarnplaat-verzameling is vergemakkelijkt door het verschijnen van een gedrukten catalogus. De uit vijf kisten bestaande reiscollectie werd ter vergadering tentoongesteld. De grootere reeks van 12—14 kisten, die alle één cultuur zullen omvatten, kon nog niet worden ingericht, maar de daarbij behoorende handleidingen van Prof. Dr. Blaauw zijn reeds gereed voor de rijst, de suiker, de thee en de koffie, en eveneens zijn voor die cultures de serie foto's en lantaarnplaten vervaardigd.

De secretaris, de Heer H. H. Zeylstra Fzn., deelde nog mede, dat de Nederlandsche Uitgeversbond zich bereid verklaard heeft, zijne bemiddeling te verleenen voor het bijeenbrengen van een reizende koloniale boekerij.

Ter sprake kwam de propaganda op Gymnasia, Middelbare scholen, en opleidingsinrichtingen voor onderwijzers, en besloten werd om stappen te doen tot het voeren van zulk een propaganda in de groote steden als Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht.

Voorgesteld werd het instellen van eene commissie voor het uitbrengen van een rapport in zake verbetering van het onderwijs betreffende de Koloniën, in het bijzonder op Gymnasia en Middelbare scholen. Voor de vorming dier commissie zouden worden uitgenoodigd de heeren W. D. F. Baron van Asbeck, R. Schuiling, Dr. C. te Lintum, Dr. C. P. Gunning, J. IJzerman, Dr. G. Trouw en Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. en zou verder aan de vereeniging van leeraren bij het M. O. en aan het Genootschap van leeraren aan de Nederlandsche Gymnasia verzocht worden ieder nog één lid aan te wijzen.

Onderwijzers, officieren, veeartsen kunnen volgens reeds bestaande regelingen een Indisch diploma bekomen, waaraan voor de bezitters voordeelen verbonden zijn. Dergelijke voordeelen kunnen in Nederland aan zendelingen en onderwijzers ook worden toegekend, wanneer zij bepaalde colleges te Leiden volgen. Men was van oordeel, dat de bestudeering van koloniale land- en volkenkunde aanmerkelijk zou bevorderd worden, wanneer een diploma voor koloniale land- en volkenkunde werd ingesteld, verkrijgbaar voor allen, die daarvoor zich de vereischte kundigheden hebben verworven, waar ook. Daartoe zou de medewerking van den Raad van beheer van het Koloniaal Instituut worden ingeroepen.

Ten einde goede literatuur over de Nederlandsche Koloniën meer onder het bereik te brengen van de onderwijzers, zal den Minister van Koloniën worden gevraagd om de duurdere werken ten geschenke aan te bieden aan arrondissements- en andere bibliotheken en verdere nuttige werken (met name bijv. de Schoolatlas van Van Gelder, Alkema's Insulinde enz., beschikbaar te stellen voor een prijs, die de aanschaffing voor onderwijzers gemakkelijk maakt.

Ten slotte gaf de voorzitter den leden van het Comité in overweging om hunne gedachten te laten gaan met de betrekking tot de vraag, of het ook mogelijk zou zijn, het Comité om te zetten in een lichaam met rechtspersoonlijkheid, overigens samenstelling en werkwijze onveranderd latend. Een opmerking van den Heer Zuyderhoff gaf den voorzitter aanleiding tot de verklaring, dat ook de nieuw-gedachte vereeniging alleen aanvullend werken zou en zich terug trekken, waar „Oost en West” actie voert.

Sprokkels.

XIX.

Het is den leeraren van de H.B.S. te Bandoeng opgevallen, dat zooveel leerlingen lijden aan vermoeidheid. Voor een deel is dat te wijten aan het feit, dat er kinderen op de school zijn, die niet in staat zijn het onderwijs der inrichting te volgen, en die dus boven hun krachten moeten werken.

„Maar het is ons allen opgevallen”, aldus de Directeur in een schrijven aan de ouders en verzorgers der leerlingen, „hoe weinig opgefrischt vele leerlingen na de Septembervacantie (één week) weer op de school zijn teruggekeerd.” De vraag is daarom aan de ouders gesteld, of ze meenen, dat de Septembervacantie te kort is, waarin verandering gebracht zou kunnen worden door de Septembervacantie te verlengen en de groote vacantie te bekorten.

Een der ouders geeft als zijn meening te kennen in de P. B., dat men de oorzaak der vermoeidheid moet wegnemen, hetgeen geschieden kan, wanneer de leeraren het programma niet noodeloos opdrijven, de schooltijden bekort worden, waardoor het huiswerk zal verminderen en alle leerlingen zich onder deskundig toezicht eenigen tijd aan sport wijden.

Men behoeft het niet in allen deele met dezen ouder eens te zijn, om toch te meenen, dat hij in de goede richting zoekt. Zoo lang men echter, zoowel hier als in Indië, krampachtig vasthoudt aan het alleenzaligmakend geloof in de opleiding aan een H. B. S., vreezen we, dat er weinig aan te doen is.

Vier jaren geleden was er in ons land een beweging gaande, om het leerplan van de H.B.S.-en te vereenvoudigen. Het plan daartoe ging uit van verschillende personen bij hooger en middelbaar onderwijs werkzaam, of die dat onderwijs genoten hadden. Of er veel bewijzen van instemming verzameld zijn, weten we niet. Het uitbreken van den oorlog heeft waarschijnlijk het plan op den achtergrond geschoven, maar wel is het ons bekend, dat in een onzer groote steden bij de heeren van het M. O. hoegenaamd geen instemming gevonden werd. Waren ze allen bang voor hun eigen „zaakje” of waren er — in ons kleine landje geen zeldzaamheid — persoonlijke kwesties mede gemoeid?

We weten het niet. Maar we gelooven nog steeds, dat in de richting van vereenvoudiging van het leerprogram en meerdere beoefening van het openluchtspel gezocht moet worden naar een oplossing, die de

jeugd verlost van een steeds aangroeiende nervositeit en prikkelbaarheid. Waar het gebied van iedere wetenschap zich uitbreidt, het onderwijs intensiever wordt, zal de leerstof m o e t e n worden ingekrompen.

En wat voor Nederland geldt, klemt in niet mindere mate voor Indië, waar het klimaat de vermoeidheidsverschijnselen nog eerder te voorschijn roept.

XX.

Er is in Indië een ontdekking gedaan. Men heeft er een nieuw menschensoort ontdekt, en die ontdekking kan voor de ontdekten groote gevolgen hebben. Jan Fuselier is ontdekt.

Eensklaps is men tot het inzicht gekomen, dat de wezens, die in de meest smakelooze uniform rondloopen, die men zich kan voorstellen, toch ook tot het geslacht: homo sapiens behooren.

Vanwaar die plotselinge belangstelling?

Tot nu toe nam men alleen notitie van Jan Fuselier, wanneer hij op de een of andere expeditie het een of ander zaakje had opgeknapt.

Nog herinneren we ons den terugkeer der troepen van Lombok te Batavia. Wat een geestdrift, wat een gejuich, bloemenhulde en tractatie! Onze kranige militairen waren „the topic of the day", maar spoedig waren „die soldaten" gansch en al vergeten. Niemand bekommerde zich er om, hoe ze gehuisvest, gevoed en gekleed waren, hoe ze hun tijd doorbrachten en waar ze hun vermaak zochten.

Doch nu de militie in zicht is, er kans bestaat dat de zoontjes der Europeanen met Jan Fuselier in nauwe aanraking zullen komen, nu bedenkt men eensklaps, dat er zekere misstanden bestaan, dat er gebreken te verhelpen zijn in de kampementen.

Mocht dat een van de gevolgen zijn van de militie, dat de toestanden in de kampementen verbeterd worden, dat er in den goeden zin des woords notitie genomen wordt van den minderen militair, dan zou dit een belangrijke post zijn op de creditzijde der militie.

Intusschen is er in Indië een bond opgericht met medewerking van de hoogste autoriteiten, welke zich ten doel stelt de verheffing van den Indischen militair en de verbetering van verschillende wantoestanden.

Dat het werk van den bond vrucht drage!

XXI.

In een der Indische bladen lazen we, dat de leerlingen der Mulo-school te Soerabaja, in navolging van de leerlingen dier zelfde inrichting te Djokjakarta, den directeur van O. en E. verzochten om in het schoolgebouw godsdienstoefeningen te mogen houden onder leiding van een Mohammedaanschen priester.

Voor godsdienstoefeningen houden zal waarschijnlijk wel gelezen moeten worden godsdienstonderwijs ontvangen, zooals dit het geval is op verschillende onderwijsinrichtingen voor Inlandsche leerlingen.

Heeft men hierin te zien een herleving van den Islam of slechts de zucht om dezelfde rechten te hebben als de Europeesche leerlingen?

Naar wij meenen zoowel het een als het ander. De beweging — om dit groote woord te gebruiken — begon indertijd onder de leerlingen der opleidingschool voor Inl. Ambt. te Madioen in den tijd, toen de hr. Idenburg G.-G. was en de Islamitische wereld verontrust werd door de „Kersteningspolitiek."

De leerlingen grondden toen hun verzoek op hun gebrek aan kennis van hun godsdienst en op de omstandigheid, dat de Europeesche leerlingen ook godsdienstonderwijs op school ontvingen.

Het verzoek werd toegestaan. Veel leerlingen begonnen met de lessen, die door een daarvoor door den regent aangewezen naib gegeven werden, te volgen. Langzamerhand vielen er verschillende leerlingen af, die hun tijd beter konden besteden, naar ze meenden.

Voor zoover ons bekend, werden er geen nadeelen van het onderwijs ondervonden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Vorming van B. B. ambtenaren.

Zooals het *Bat. Hbl.* verneemt, acht de directeur B.B. het gewenscht, om voor de vorming van volledig geschikte candidaten voor de hoogere rangen bij het Binnenl. Best., controleurs, die beloven goede bestuurders te zullen worden, in de gelegenheid te stellen, om op een centraal bureau vaardigheid te verwerven in het uitwerken van stukken en het stellen van brieven. Daarenboven kunnen ze zich op een dergelijk bureau vertrouwd maken met de inzichten der Regeering aangaande belangrijke vraagstukken.

Bovengenoemde departementschef heeft voorgesteld om dit jaar vier bestuursambtenaren in aanmerking te brengen voor bedoelde tewerkstelling en wel twee ter Algemeene Secretarie en twee op zijn Departement.

De keuze zal gedaan worden uit ambtenaren met ongeveer 10 dienstjaren, terwijl ze boven hun bezoldiging een toelage zullen genieten, zoodat hun gezamenlijk inkomen *f* 700 's maands bedraagt.

Daar de Landvoogd zich met het voorstel van den directeur van B.B. vereenigd heeft, heeft deze de residenten op Java en Madoera uitgenoodigd hem te berichten, wie van de in hun gewest dienende ambtenaren voor een dergelijke detacheering in aanmerking komt.

Ons kwamen berichten onder het oog, dat de ambtenaren B. B., dienende in de gewesten buiten Java en Madoera, zich achteruitgesteld achten bij hun collega's op Java en Madoera, daar er bij deze regeling aan hen niet gedacht schijnt te zijn, terwijl toch verschillende gewesten der Buitenbezittingen niet onder doen in belangrijkheid voor die op Java en men vaak beweert, dat het zoo moeilijk is voor de hoogere rangen op de Buitenbezittingen geschikte ambtenaren te vinden.

De voedselvoorraad in Goenoeng Kidoel en hulpverleening in Trengalek.

Naar de *Java Bode* verneemt, was in de afd. G o e n o e n g K i d o e l, evenals elders op Java, in het begin van het jaar de voorraad voedingsmiddelen minder dan in andere maanden van het jaar, maar toch was er van gebrek aan voedsel nog geen sprake.

Bij een onderzoek, ingesteld in de minst welvarende dessa's van de districten W o n o s a r i, S e m a n o e en P r a j e n, verklaarde de bevolking zelf, dat ze zich nog voedde met de gewone voedingsmiddelen. Het eten van boschproducten, hetgeen op een bepaald gebrek aan voedingsmiddelen zou wijzen, kwam onder de bevolking niet voor.

Zij, wier voorraad niet voldoende is, beschikken over voldoende middelen om voedsel aan te koopen.

Dat van het hoofdgeld, ten bedrage van *f* 136.000, reeds ruim de helft was opgebracht, werd een gunstig teeken geacht. Daartegenover staat, dat de inbreng in het pandhuis te W o n o s a r i grooter was dan in andere tijden en er ook in die streken meer vee verkocht werd. Een en ander werd echter niet in verband gebracht met voedselschaarschte.

Aan den last om zooveel mogelijk ketella en djagoeng te planten tusschen de padi-glogo is door de bevolking voldaan.

De correspondent van de *N. Soer. Ct.* te Kediri schreef over den toestand in de bergdessa's van K o e t j o e r en N g o e l o e, waar volgens hem dezelfde toestand heerschte als in Trenggalek:

Reeds met Kerstmis van het vorig jaar was de toestand ongunstig, zoodat er in die Christen-gemeenten van de viering van het Kerstfeest het vorig jaar niet veel terecht kwam.

Dientengevolge stelde D r. N o r t i e r, de zendelingarts, een onderzoek in met den zendeling-leeraar van Kediri en hij bevond in de meeste der door hen bezochte dessa's gebrek aan voedsel.

Waar nog rijst gevonden werd, moest een kopje dienen tot voedsel voor een geheel gezin, terwijl voor de armen, een 3000 in getal, bijna niets te eten was dan bladeren. Daarbij kwam, dat de stand van de te velde staande padi uitermate slecht was, zoodat de vrees gewettigd was, dat de oogst mislukken zou.

Ten einde aan den nood in B e n d o e n g a n, het meest noodlijdende district van T r e n g g a l e k, tegemoet te komen, is bij den patih dezer plaats door de Regeering rijst en djagoeng tegen verminderden prijs beschikbaar gesteld, doch de bevolking was te arm om deze voedingsmiddelen te kunnen koopen.

Een aardig staaltje van inlandsch solidariteitsgevoel is, dat, toen de verpleegden van de bekende kolonie van Mej. J a n s z te P a n g o e n s e n vernamen, dat er in T r e n g g a l e k gebrek geleden werd, ze verklaarden één keer per dag een maaltijd rijst minder te willen eten, om die rijst naar de noodlijdende streek te kunnen zenden. Daarbij plukten en pelden ze zooveel djagoeng, als ze slechts konden, om die als aanvulling daarheen te sturen.

M e j. D i n g e r van M o d j o P a n g o e n g, zond een waggon rijst, terwijl de S. I. te Trenggalek de regeeringsrijst en -djagoeng opkocht, om ze tegen nog geringeren prijs aan de bevolking van de hand te zetten.

De Mulo en het Maleisch.

De hr. R o t t i e r, in Indië wel bekend als voorvechter van de nieuwe spelling en als belangstellende in alles, wat het Indische onderwijs aangaat, heeft aan verschillende Indische bladen een artikel gezonden, waarin hij opkomt tegen de plaatsing van Maleisch op het leerprogram der Mulo-school.

Hoewel hij het toejuicht, dat de Reg. de ouders wil laten meespreken in deze belangrijke kwestie, is hij toch minder ingenomen met de wijze, waarop de ouders ingelicht worden over de zaak, waarover ze moeten oordeelen.

„Ze ontvangen allen een rondschrijven, bevattende dat deel van het verslag der Indische onderwijscommissie, waarin deze de voordeelen opsomt van de studie van het Maleisch. De regeering maakt haar meening niet kenbaar. Andere voorgestelde veranderingen neemt ze over, maar ten opzichte van het Ma-

leisch schort ze haar oordeel voorloopig op, en...... ze vraagt den ouders om voor haar te beslissen. Ze gelooft blijkbaar niet sterk aan die genoemde voordeelen! Maar m.i. had zij nu ook meer moeten zeggen.

„Als het Maleisch niet ingevoerd mocht worden b.v., wat krijgt men er dan voor in de plaats? Blijft dan b.v. het Fransch of het Duitsch op het programma, zal er misschien de landstaal, Soendaasch of Javaansch, of alleen in Maleische taal-gebieden, het Maleisch voor in de plaats komen, of wel zou het Maleisch door niets vervangen worden? Ziedaar drie mogelijkheden, die niet zonder invloed op de stemming zouden zijn.”

Schr. is niet voor de invoering van het Maleisch en zou op de Muloscholen in plaats daarvan de landstaal willen onderwezen zien. Hij acht het Maleisch als taal niet geschikt om er een gesprek in te voeren, dat ook maar eenigszins boven het alledaagsche gaat, terwijl het Maleisch, dat op de scholen geleerd wordt n.l. het z.g. Riouwsche, lang niet overal in het Maleische taalgebied verstaan wordt. Ontwikkelde, Hollandsch sprekende Inlanders geven er dan ook de voorkeur aan om Nederlandsch te spreken. Het z.g. pasar-Maleisch, de lingua franca van den Archipel, is geen taal en komt heelemaal niet in aanmerking om geleerd te worden.

De Inlandsche pers, ook voor zoover ze door Chineezen geredigeerd wordt, verschijnt wel in het Maleisch, maar dat spruit enkel voort uit verwaarloozing der landstalen. Indien deze voldoende worden onderwezen en beoefend, zal er vanzelf ook een Javaansche, Soendasche en Madoereesche pers ontstaan. Wel speelt het Maleisch in den handel een groote rol, maar zoowel Inlanders als Chineezen zullen zich liever ook daar van het Hollandsch bedienen, zoo ze deze taal machtig zijn.

Schr. verwacht dan ook, dat alle ouders, die niet in een Maleisch taalgebied wonen, zich tegen de invoering van Maleisch zullen verklaren op de middelbare school. Hij meent, dat iemand op West-Java meer gebaat zou zijn, indien hij Soendaasch kende, en wie op Midden-Java woont, meer nut zal trekken uit zijn kennis van het Javaansch dan uit die van het Maleisch.

In *De Indiër* wordt het artikel van den heer R o t t i e r besproken, en daar is men het niet met den schrijver eens.

De redactie verklaart het leeren van Nederlandsch voor te staan, niet om in de toekomst de omgangstaal van geheel Indië ervan te maken, maar omdat ze meent, dat, zonder de kennis van het Nederlandsch door een groot aantal inlanders en Chineezen datgene, wat Indië uit het Westen moet leeren en wil leeren, onmogelijk kan geleerd worden. De Japanners hebben Engelsch en Duitsch geleerd onder de hoogere standen en onder die burgers, welke bestemd en geschikt waren voor verdere studie en zijn toen de Westersche kennis gaan halen, welke zij nu bezig zijn te brengen aan hun volk, dat niet zelf in staat was het te halen uit die bron. Zoo zal het moeten gaan, men kan niet wachten tot alles groeit in het Oosten zelf, dat te lang door allerlei politieke omstandigheden in afzondering heeft moeten vegeteeren.”

Doch daarnaast wil de redactie een band, die alle volken verbindt, welke de toekomstige staatkundige eenheid in Indië zullen vormen. En daarvoor komt het Maleisch in aanmerking, dat nu reeds de taal is, waarin verschillende volken, die een eigen landstaal hebben, met elkaar van gedachten wisselen.

Het aanleeren van de landstalen alleen, zou aanleiding geven tot een wanhopige verwarring op taalgebied. Immers is men er op Java niet af met Javaansch, Soendasch en Madoereesch. Immers bestaat er ook nog het Bantamsch en verschilt het Javaansch van Midden-Java zeer van dat van West-Java.

En zou de hr. R o t t i e r voor de Buitenbezittingen Maleisch als landstaal willen decreteeren? En hoe dan met het Djambisch, het Atjehsch en het Bataksch, om slechts bij Sumatra te blijven? Hoe wil men die verschillende volken tot elkaar brengen, als het niet is door het Maleisch?

En wat zal een ambtenaar van den Post- en Telegraafdienst b.v. hebben aan zijn Javaansch, dat hij op Midden-Java geleerd heeft, indien hij overgeplaatst wordt naar de Soendalanden, om maar niet te spreken van Sumatra of een ander van de gewesten op de Buitenbezittingen?

Wordt het Maleisch goed onderwezen, dan is het toch volstrekt niet onmogelijk die taal te maken tot omgangstaal voor de Inlanders, die het Nederlandsch niet geleerd hebben. En ongetwijfeld is de taal dan geschikt om erin te correspondeeren over dienst- en andere aangelegenheden, zooals trouwens uit de praktijk reeds voldoende gebleken is.

De redactie van *De Indiër* meent, dat de ouders er minder tegen zullen hebben, dat hun kinderen goed Maleisch leeren, dan dat ze de landstaal zouden hebben te beoefenen, die veranderen kan bij een overplaatsing van het eene eind van Java naar het andere.

Suriname.

„Het zit niet in het opperbestuur, niet in het bestuur en ook niet in de Koloniale Staten, maar dat het slecht gaat in de kolonie, is een gevolg van de omstandigheden, omstandigheden waaraan ons voorgeslacht wel in zekere mate debet is”.

Aldus Minister Pleyte in de Eerste Kamer op 18 Juli j.l. Zijne Excellentie doelde hier op de verkeerde wijze, waarop de slaven werden vrijverklaard en op het verzuim bij tijds te zorgen voor den aanvoer van werkkrachten voor den grooten landbouw. Zeker, die verkeerde politiek heeft aan de kolonie ontzaglijk veel kwaad gedaan. Vooral het lange dralen met die vrijverklaring, nadat de naburige koloniën de slavernij hadden afgeschaft, was oorzaak van den achteruitgang van den landbouw en, als onvermijdelijk gevolg, van de kolonie.

Had het voorgeslacht aan deze zijde van den Oceaan maar niets anders op zijn kerfstok! Ware de Minister in zijn geschiedkundigen terugblik verder, veel verder teruggegaan, dan zou hij tot de conclusie zijn gekomen, dat het geheele beleid ten opzichte van Suriname één doorloopende fout is geweest en dat, mocht de kolonie tijdperken van bloei hebben gekend, dat was trots dit beleid. Voor Suriname is het een schrale troost, dat zulke koloniale politiek in den geest der tijds lag en dat andere koloniseerende mogendheden het geen haar beter deden.

De koloniën waren er toenmaals om de zakenmenschen in het moederland geld in den zak te brengen. Het belang der koloniën legde weinig gewicht in de schaal.

Baron Mulert publiceerde in de „Navorscher” (afl. 3 en 4, 1918) uit het Rijksarchief in Zeeland een adres der ingezetenen van Suriname aan de Staten van Zeeland, gedagteekend 11 Maart 1671, waarbij zij onderdanig voorsloegen „eenige middelen, waer door zij vastelyck vertrouwen dat de voorschreven colonie, in weynigh jaeren zoude konnen worden gebracht tot zoodanigen aanwas en sterckte, dat de inwoonders van deselve daarinne niet alleene en soude vinden een volcomen zeeckerheyt voor hunne persoonen en goederen, maar bovendien, dat en navigatie en commercie van de inwoonders van de vereenighde Nederlanden daerdoor werckelyk soude konnen worden verbetert, en vermeerdert; ende bij ontstentenisse van welcke middelen het te gelooven is, dat de voorschreven colonie niet alleenelyck niet en sal aanwassen, moer in tegendeel allenxkens sal decllineren en met den eersten opkomenden oorloge geheel daerhenen storten, tot haere uytterste ruine”.

Als het eerste dier middelen wordt genoemd „het vergunnen van eenen vrijen openen handel op dese colonie, voor alle Natiën in vrede ofte neutraliteyt zijnde met U.Ed. Mog. de experientie geleert hebbende, dat dit is een van de krachtigste middelen, om de coloniën te doen floreren, en het contrarie van dien doorgaens is geweest de ruïne van deselve”.

Dat de Staten van Zeeland dit ruime standpunt niet innamen, behoeft nauwelijks te worden verzekerd.

Bij Octrooi van 23 September 1682 werd Suriname door de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden aan de West-Indische compagnie overgegeven. Art. XII van het Octrooi bepaalde „dat den Handel en de vaert op en van de voorz. Colonie alleen sal mogen geschieden directelyck uyt en na dese Landen, ende dat oock vervolgens alle de vruchten, waren en gewassen, nergens heen als directelyck op dese Landen sullen mogen worden gezonden, midtsgaders oock alle Behoeften voor de voorz. Colonie gerequireert uyt dese Landen, ende nergens anders van daen derwaerts werden gebracht.”

Ziedaar een van de middelen waardoor de Staten-Generaal meenden, dat Suriname „in niet veele jaren tot een considerable Colonie van deze Landen ghemaeckt soude konnen worden.”

Het tijdperk van het monopolie kwam niet spoedig aan zijn einde. Integendeel: de bovengenoemde bepaling van het octrooi van 1682 werd bij resolutie van de Staten-Generaal van 20 Februari 1767 niet alleen gehandhaafd, maar daarbij werd, om den Nederlandschen scheepsbouw te bevorderen, bepaald, dat de schepen in Nederland gebouwd en met Nederlandsche victualie voorzien moesten zijn, terwijl de retourlading in Nederland moest worden gelost. Op overtreding van deze resolutie stond een boete van ƒ 6000.

In het in 1788 te Paramaribo verschenen „Essai historique sur la Colonie de Surinam” lezen wij deze verzuchting: ....„Bijaldien de belangen der Republiek konden toelaten, dat er van Suriname een vrije haven gemaakt werd, en dat de kolonisten verlof kregen om zelve hunne voortbrengsels te verkoopen, zoo zou de Kolonie, buiten allen twijfel, een ge-

lukkige verandering ondergaan, zonder het minste nadeel aan het moederland toe te brengen."

Maar het moederland dacht er anders over. Niet zoodra was de kolonie, na het Engelsche tusschenbestuur, weer onder Nederlandsch bestuur gekomen, of bij K. B. van 14 September 1815 No. 58, ter vaststelling van het Reglement op het beleid van de Regeering, het Justitiewezen, den Landbouw en de Scheepvaart in Suriname, werd bepaald, dat, evenals onder het octrooi van 1682, de handel en vaart op en van de kolonie alleen uit en naar Nederland mochten geschieden. Het Regeeringsreglement van 1828 handhaafde de bepalingen van het vorige reglement.

Wij moeten ons hier tot groote trekken bepalen. Voor nadere bijzonderheden zij verwezen naar het artikel „Handel en Scheepvaart" in de „Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië".

Het zou 1 Mei 1848 worden vóór de handel en scheepvaart op Suriname werden opengesteld voor alle volken, waarmede het Koninkrijk der Nederlanden in vriendschap leefde.

Langer dan anderhalve eeuw had Suriname gezucht onder de knellende banden van een benepen handelspolitiek, waarbij slechts angstig gewaakt werd voor de belangen van Nederlandsche handelslichamen en handelshuizen.

In al dien tijd was het moederland niet in staat in Suriname een behoorlijk muntwezen te scheppen. Men zie daaromtrent het artikel „Muntwezen", van de hand van Mr. G. J. Fabius in evengenoemde Encyclopaedie.

De studie van het verleden leert dat men in de kolonie niet zelden de zaken beter inzag dan de machthebbers hier. Moest dat geen vingerwijzing zijn voor het heden?

* * *

Naar de N.R.Ct. van 1 Augustus verneemt is dezer dagen de betrekking van directeur der Surinaamsche Bank, te Paramaribo, vacant geworden, doordat de als zoodanig fungeerende mr. W. Dijckmeester benoemd is tot directeur van de onlangs opgerichte Hollandsche Bank voor West-Indië.

* * *

Bij Kon. besluit van 29 Juli j.l. is bij de te Amsterdam gevestigde naamlooze vennootschap De Surinaamsche Bank benoemd:

tot hoofddirecteur, mr. dr. C. F. Schoch, thans reeds als zoodanig werkzaam;

tot plaatsvervangend-hoofddirecteur, R. A. Kaiser, thans werkzaam als secretaris der hoofddirectie dier Bank; en

tot directeur-voorzitter te Paramaribo, G. Calkoen thans reeds als zoodanig werkzaam.

* * *

Van den totalen uitvoer van Suriname ten bedrage van ƒ 8,582,170 in 1917, is ƒ 5,196,000 naar de Vereenigde Staten van Amerika gegaan. Voor ƒ1,815,000 is uitgevoerd naar de Engelsche zusterkolonie Demerary. Nederland en Fransch-Guyana staan op de derde en vierde plaats met resp. ƒ635,000 en ƒ419.000.

* * *

De „Haagsche Post" van 20 Juli maakt melding van de ontdekking in Mexico van een plant bekend onder den naam „irguan", die een rood sap voortbrengt, dat als roode inkt gebruikt kan worden. Over de toepassing — aldus het blad — kan niets gezegd worden, eer bekend is of het sap in vezels doordringt en erin vast blijft zitten, of dat het slechts aan de oppervlakte als roode stof opdroogt; verder is natuurlijk lichtechtheid en bestendigheid tegen zuren en loogen van groot belang.

Wij vestigen op dit bericht de aandacht omdat ook in Suriname een plant voorkomt, die daar onder den naam „redi-inki" (roode inkt) bekend is. Men zou ook daar het door de „Haagsche Post" noodig geoordeelde onderzoek naar de eigenschappen van het sap kunnen doen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Pestgevaar in Sumatra's Oostkust. De *Sinar Sumatra* doet de volgende mededeelingen omtrent het pestgevaar in het gewest Sumatra's Oostkust: Het ingestelde comité hield den 30en Maart j.l. te Medan een vergadering, waarin de Voorzitter, Dr. Vervoort, mededeelde, wat er op het gebied der kampong schoonmaak was verricht. Vooral de Chineesche woningen bleken een serieuse schoonmaak noodig te hebben, waarvoor de medewerking van den Majoor der Chineezen gevraagd werd. Reeds kwamen verscheiden kampongs gereed. Als de toestand gunstig bleef, zou men waarschijnlijk met een maandelijksche schoonmaak kunnen blijven volstaan. Verder werd medegedeeld, dat de Gouverneur voornemens was een gewestelijk pestcomité te vormen, dat de omstapeling der goederen in de goedangs gehandhaafd bleef en dat de verschillende barakken gereed kwamen of gebouwd werden. De Voorzitter achtte het noodig, dat voor de niet-Europeesche bevolkingsgroepen een soort eenvoudig bevolkingsregister werd aangelegd, opdat ingeval van ziekte, dadelijk kon worden nagegaan, wie de familieleden waren, hoe de ziekte verliep en wanneer eventueel de dood intrad. De Voorzitter zou trachten daarvoor de medewerking der kamponghoofden te verkrijgen. Het bleek, dat voor de Chineezen, de Klingaleezen en Japanners reeds naamlijsten bestonden, waarvan al dadelijk gebruik gemaakt kon worden. Zoolang dat echter nog niet in werking is, gaat het er voornamelijk om de sterfgevallen te weten. De Voorzitter wees er met klem op, dat de verbetering der woningen urgent was. De Malakkapannen moesten met kracht geweerd worden. Thans was toch gebleken, welke voortreffelijke plaatsen voor rattennesten zij vormden. Vele, ook Europeesche woningen, zijn pestgevaarlijk. Spreker zou wenschen, dat van gemeentewege een terrein gehuurd of gekocht werd voor het bouwen van kamponghuizen, waarin de bewoners van de te verbeteren huizen tijdelijk ondergebracht konden worden, zoolang hunne huizen verbeterd worden. Op die wijze zouden achtereenvolgens verschillende wijken onder handen genomen kunnen worden, waarbij de verbetering toch een paar jaren misschien zou duren. Besloten werd verder, aan den Gemeenteraad te verzoeken een adres tot de Regeering te richten, om aan te dringen op de tot standkoming van een woningordonnantie, overeenkomstig de Nederlandsche woningwet. De Regeering is daarmede reeds eenige jaren bezig. Nadat nog gewezen is op de noodzakelijkheid om de schoonmaak der particuliere erven en huizen beter te doen geschieden, op het schoonmaken der passers en een meer rationeele opruiming van het afval aldaar, werd de vergadering gesloten.

Uit Loeboeg Pakam werd gemeld, dat daar verscheiden kampongs in de omgeving gereinigd zijn. Algemeen blijkt, dat de bevolking het nut van de genomen maatregelen meer en meer begrijpt. Slechts medewerking wordt ondervonden. Ongetwijfeld heeft daartoe bijgedragen het feit, dat de controleur vooraf persoonlijk in de verschillende kampongs de zaak heeft uitgelegd.

Op uitnoodiging van den Gouverneur, na een bespreking met Dr. de Vogel, heeft te Medan een bijeenkomst plaats gehad, ter samenstelling van een comité van advies voor het geheele gewest. De adviezen eener dergelijke commissie kunnen uit den aard der zaak door bemiddeling van den Gouverneur en de Hoofden van Plaatselijk Bestuur in maatregelen worden omgezet. In die commissie hebben zitting genomen de gouverneur als voorzitter, de medici Schüffner, Vervoort en Jans, als fungeerend Inspecteur van den Burgerlijk Geneeskundigen dienst, de heer Tubergen als technicus en de heer Andreae als planter. Verder is een program van werkzaamheden opgesteld voor zoover noodig voor buiten Medan. Voor wat Belawan betreft, werd geadviseerd tot het inhuren van eenige leegstaande kedehs, die gebruikt zullen worden voor het onderdak brengen van menschen uit pestgevaarlijke woningen, tot welker verbetering besloten is. Verder zal men tijdelijk menschen in pondoks moeten onderbrengen. Voor dergelijk onderdak zal slechts de huurprijs van de eigen woning in rekening gebracht worden. Het is gebleken, dat de woningtoestanden te Belawan wel zeer slecht zijn. De bovenverdiepingen zijn, met het oog op de huurprijzen, dikwijls nog weer in kleine vertrekjes en slaapkamertjes onderverdeeld om zooveel mogelijk menschen te herbergen. Met het oog op de te nemen maatregelen ter verbetering, werd besloten aan den Cultuurraad te verzoeken een renteloos voorschot te vragen aan de Regeering om speciaal woonhuizen voor den kleinen man te bouwen. Het oprichten van kedehs kan veilig aan den handel worden overgelaten. Thans wordt onderzocht, hoe het met de woningen gesteld is en hoeveel geld noodig zal zijn. Voorloopig wordt gedacht aan het oprichten van houten woningen op palen, gedekt met atap, zoolang er geen pannen verkrijgbaar zijn. Eventueel kunnen die woningen later verkocht worden. De hier en daar door den Gouverneur reeds ingestelde brigades zullen gehandhaafd blijven, om voorbereid te zijn, voor het geval er pesthaarden ontstaan. Besloten is verder een controleur voor de pestbestrijding aan te vragen en iemand van den technischen dienst, die bij de woningverbetering is werkzaam geweest. Verder zullen de bestaande bouwverordeningen in studie genomen worden, om te trachten te komen tot een eenvoudige practische verordening voor het geheele Cultuurgebied, waarin rekening gehouden wordt met de maatregelen tot woning verbetering met het oog op de pestbestrijding. Het comité voor Medan heeft zich tot den Gemeenteraad gewend met een request, waarin gevraagd wordt om bij de Regeering aan te dringen op het afkondigen van een woningordonnantie, waarin bepalingen wor-

den vastgesteld op het bouwen en bewonen van huizen, om te voorkomen, dat er te veel menschen wonen in huizen, die onvoldoende van licht en lucht voorzien worden. Verder is aan den Raad voorgesteld om voor de verbetering der huizen in Medan, met het oog op het pestgevaar, een tijdelijke kampong te bouwen, waar de bewoners der te verbeteren woningen tegen vergoeding van een kleine huur tijdelijk een onderdak kunnen vinden, waar de gemeente voor licht en water zal zorg dragen. In dit adres wordt gezegd, dat de woningtoestanden te Medan zoodanig zijn, dat zij feitelijk epidemiëen uitlokken.

Rechtvaardige Eisch. In het orgaan der *Vereeniging van Spoor- en Tramweg-personeel in N.-I.* lezen wij het volgende artikel van *Indiër: ,,De Javaan is lui. heeft geen plichtsbesef''*, ziedaar de bekende meening van den doorsnee Europeaan over den Inlander, zooals die ook in de Europeesche dagbladpers telkens verkondigd wordt. Zij moesten hem gezien hebben, dien luien, geen plichtsbesef kennenden Javaan, toen bij de geweldige *bandjirs* onlangs te Batavia, het water een paar voet hoog in zijn woning stond, de gelegenheid, om van zijn vermoeiende dagtaak bij spoor en tram uit te rusten, dus niet bepaald geriefelijk kon worden genoemd, hij niettemin 's morgens vóór vijven weer naar het werk trok, om zijn diensten voor schamel loon te gaan verrichten. Wij zagen hem, den wisselwachter, bibberend van kou, staande bij zijn wisselblok, den remmer rollende op zijn remstoel, den rangeermeester, bijna niet in staat zijn seinfluitje aan den mond te brengen, allen 's morgens vroeg reeds doornat van den regen! Zóó het stations-, zóó het treinpersoneel! Het aantal absenties, gedurende den abnormalen regentijd, was niet grooter dan anders. De bandjirgelden, een kleine toelage, die uitbetaald werd aan het personeel van Semarang-Goederenstation der N.I.S. wanneer de weg, die naar het werk leidt, onder water staat, ingetrokken. Loonen van 50, 60 en 70 cent per dag in dezen duren tijd. Zij zijn zich nog niet bewust van hun macht, deze voor het kapitaal ter voortbrenging van dividend onontbeerlijke elementen. Van hun macht om winsten voort te brengen, maar ook van hun macht om bij solidair optreden, eventueel door stopzetten van het bedrijf, af te dwingen betere bestaansvoorwaarden. Op de vereeniging rust de plicht dezen mannen dit besef bij te brengen. Het had m.i. (alzoo de inzender) op den weg der Maatschappijen gelegen, om voor het geregeld in dienst komen gedurende de bandjirdagen van het personeel, welks treurige omstandigheden door de overstroomingen bijna ondragelijk moeten zijn geworden, een z.g. vlijtpremie toe te kennen.

Ontspanningslectuur voor Inl. De firma *G. Kolff & Co.* te Batavia leidt met een tweetal boekjes de bij haar uitgegeven bibliotheek *Olvi* (ontspanningslectuur voor Inlanders) bij het lezende deel der Inlandsche en daarmede in vele opzichten overeenkomende deel van de bevolking in. De boekjes zijn niet slechts voor ex-leerlingen van de gewone Inlandsche scholen bestemd, doch ook voor die van andere. In verband daarmede verschijnen zij in verschillende talen, voorloopig in het Hollandsch, Maleisch en Javaansch. De voor ons liggende boekjes, alzoo de *Kaoem-Moeda*, ,,*Srisoem*'' en ,,*Intan*'' maken een gunstigen indruk en schijnen ons een toe te juichen poging om de Indiërs in hun vele ledige avonduren nuttig bezig te houden. Met de redactie van de bibliotheek hebben zich belast de heeren *B. J. Visscher*, Inspecteur van het Inlandsch onderwijs te Batavia, *Raden Sasarasoengonda*, onderwijzer aan de kweekschool te Djokdjakarta en *Mas Abdulla*, onderwijzer aan de opleidingsschool te Blitar.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Voedselvoorziening. De *Perniagan* doet mededeelingen, over wat de Regeering alzoo gedaan heeft ten deze: Sedert October 1917 werden ernstige pogingen aangewend ter vergrooting van het beplant oppervlak van Java, welke pogingen succes hadden. Begin Maart waren alleen op Java 220.000 bouws meer beplant met voedingsgewassen dan een jaar daarvoor. Vele nieuwe in kultuur gebrachte gronden konden tweemaal beplant worden, zoodat gerekend kon worden op een oogst van minimaal ongeveer 270.000 bouws meer dan het vorige jaar. De verwachting bestaat, dat dit cijfer nog grooter wordt. Het uitvoerverbod van cassavemeel zal tot gevolg hebben, dat groote hoeveelheden cassave beschikbaar zijn. Ook voor de rijstvoorziening der Buitenbezittingen werden de noodige maatregelen getroffen. Door de Regeeringsdistributiebureaux te Buitenzorg werden reeds regelmatig een zestal gewesten van voedingsmiddelen voorzien. Deze bureaux werd sedert begin Februari ook de voedsel-voorziening voor de noodlijdende streken op Java opgedragen. Voor het inslaan van groote hoeveelheden voedingsmiddelen heeft de Regeering tijdig gezorgd.

Inlandsche Kiezers. Hetzelfde blad *(Perniagan)* heeft uit het *Vrijzinnig Weekblad* een artikel overgenomen, waarin de schrijver zijn hart eens gelucht heeft over de nieuwe Inlandsche kiezers. Te Batavia had het belastingkantoor 2760 namen opgegeven van Inlanders en Chineezen, die een inkomen hebben van meer dan *f*600 per jaar. Aan allen werd een circulaire toegezonden, waarbij 161 onbestelbaar bleken en waarvan 1950 onbeantwoord bleven. Volgens eigen verklaring hadden ruim 300 voldoende kennis van de Nederlandsche Taal en konden ± 120 kiezers geboekt worden op grond van een diploma. Twaalf onderwierpen zich aan het examen in het Hollandsch. Zij slaagden allen, zoodat de oogst te Batavia 132 kiezers opleverde, waaronder 5 Chineezen. De somberste verwachtingen van den schrijver zijn verre overtroffen. Hij had tenminste nog gerekend op een paar honderd gouvernementsambtenaren. Dan vraagt de schrijver zich af, wat het geweest is, schuwheid voor het onbekende, vrees voor soesah, angst voor plichten tegenover deze rechten, enz. om ten slotte het volkomen logisch te vinden, dat de nieuwe kiezers er met de haren bijgesleept moeten worden. Immers hoe weinig Europeesche kiezers leven met den Raad in de gemeente mede. De kiezerslijst bevat de namen van 2800 kiezers, waarvan een honderd niet meer te Batavia wonen. Bovendien bleken 3900 Europeanen belasting te betalen en voor plaatsing op de kiezerslijst in aanmerking te komen. Van de 3900 verzonden circulaires kwamen...... 485 beantwoord terug. Of 12 pCt. Geen wonder, dat de inzender eens fel tekeer gaat tegen de lakschen en onverschilligen, de lammelingen en ellendelaars, die kiezer kunnen zijn en er absoluut onverschillig voor zijn. Hij heeft gelijk — alzoo de *Perniagan*. — Er zullen nog heel wat jaren moeten verloopen eer Indië een opgewekt gemeenschapsleven heeft en om algemeen kiesrecht vraagt. Een lesje voor algemeen kiesrecht-voorvechters naar Europeesch model.

Koeliewervers. Dat deze juist niet altijd den rechten weg bewandelen bij het engageeren van contractanten voor ondernemingen op de Buitenbezittingen, is een algemeen bekend feit. Zoo kwam de *Pewarta Soerabaja* een staaltje ter oore van een werver in de benedenstad van Soerabaja, die er de volgende methode op nahoudt om bijv. Inlandsche vrouwen over te halen, dienst te nemen voor Deli. Zoo gauw hij van den een of ander hoort, — alzoo de schrijver — dat een Inlandsche schoone buiten betrekking is, stevent hij er op af en engageert haar tegen een salaris van drie à vier rijksdaalders per maand, als baboe, kokki of kindermeid. Is zoo'n schoone bijv. als keukenprinses aangenomen, dan wordt zij door den werver in de eerste paar dagen, net als in elk ander huishouden, naar de passar gezonden met blandjageld, om daarvoor de noodige inkoopen te doen. Na een paar dagen, tegen het vertrek van de Deliboot, evenwel mag zij plots niet meer naar de passar, doch moet thuis blijven, waartoe de werver de noodige prentahs geeft. Met een zoet lijntje tracht de man haar dan over te halen, als contractante te teekenen, wat hem in vele gevallen gelukt, vooral als het vrouwen geldt, die van buiten komen en geen bekenden in de stad hebben. Af en toe ziet de werver zijn prooi ontsnappen, wanneer deze geholpen wordt door een of ander familielid, die daartoe echter eerst nog de hulp van de politie moet inroepen. Deze laatste schijnt echter niets tegen dergelijke praktijken te kunnen doen, hetgeen wel jammer genoemd mag worden.

Prijsverhooging. De Kedehhouders in Medan zeggen — alzoo de *Sinar Sumatra* — dat zij geen rijst hebben en de klanten, die komen, kunnen onverrichterzake huiswaarts keeren. Het blad komt het onwaarschijnlijk voor, dat de voorraad uitgeput zou zijn en vermoedt dat er wel iets verborgen wordt gehouden, om los te komen, wanneer de prijs nog meer stijgt. Het bestuur was intusschen waakzaam. De meeste menschen schenen echter voorloopig nog rijst voldoende te hebben, terwijl ook de Batakkers hun produkt aan den man brachten. Wanneer er dus van speculatie sprake is, zal deze vermoedelijk niet veel voldoening brengen.

Rijst voor de Buiten-Bezittingen. Een ordonnantie is uitgevaardigd — alzoo hetzelfde blad *(Sinar Sumatra)* — houdende verbod tot uitvoer van rijst naar de Buitenbezittingen. De maatregel is genomen, teneinde controle te kunnen uitoefenen op den uitvoer. Reeds sedert het begin van de moeielijkheden van Februari worden de Buitenbezittingen van rijst voorzien door het distributiekantoor van het departement van Landbouw te Buitenzorg. De distributie komt thans door het uitvoerverbod in één hand. Het blad vernam verder, dat de Afdeeling Nijverheid en Handel van genoemd departement aan de handelsvereenigingen zal verzoeken, zich te wenden tot de exporteurs, om zoo spoedig mogelijk naar het departement op te zenden afschriften van loopende contracten betreffende den cassave-uitvoer, aangezien ook deze export beduidend zal worden verminderd.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De noodzakelijkheid van een groot Duitsch koloniaal rijk in Afrika.

In de D. Kolonialzeitung van 20 Juli geeft F. Oloff de hoofdtrekken weer van het gedeelte uit zijn boek ,,Der Sonderfriede mit England'', dat aan de door D. te stellen koloniale eischen is gewijd. Wie indachtig is wat D. bij den vrede van Brest-Littofs bedongen heeft, zal 't volstrekt niet onaannemelijk achten dat een overwinnend Duitschland met Oloff zal meevoelen om 't ,,Gott strafe England'' zoo in daden om te zetten.

Engeland zal van de alleenheerschappij over de zee hebben af te zien. Alle natuurlijke waterwegen en 't Suez-kanaal zullen voor alle volkeren vrij moeten worden tegen betaling der er op rustende lasten. Dit standpunt kan men geredelijk deelen, maar 't is slechts de inzet. De z.g.n. steunpunten voor de vloot moeten prijsgegeven worden, en plaatsen zooals Gibraltar vallen terug aan hen aan wien Engeland ze ontnomen heeft. D. kan, na de wijze waarop E. in Afrika te werk is gegaan, daar niet meer met E. samenwerken. Het Duitschdom moet een afdoende genoegdoening verlangen voor al de daar ondervonden smaad. De gezamenlijke Eng. en Portugeesche koloniën zullen aan D. moeten worden afgestaan. In Zuid-Afrika moet D. de Boerenstaten herstellen om er een groot D. Zuid-Afrikaansch Dochterland te gronden.

't D. volk is bij de verdeeling der aarde te laat gekomen, maar de noodzakelijkheid tot ontwikkeling van 't menschdom verbiedt dit als een voor alle eeuwen vast liggende daadzaak te aanvaarden. Bij zijn wereldheerschappij heeft E. zijn eigen kultuurontwikkeling veronachtzaamd. Dit zou op stuk van zaken zijn eigen zaak zijn, wanneer daarin niet tevens een gevaar voor den wereldvrede opgesloten lag, want 't wil den schr. niet onwaarschijnlijk voorkomen, dat de inwendige moeilijkheden, waarin 't land zich destijds door de Ulsterrevolutie bevond, invloed hebben uitgeoefend op de staatslieden, die in Augustus 1914 de leiding hadden. Wel was bij velen in E. de lust om tegen D. op te treden, reeds aanwezig, maar dit neemt niet weg, dat 't in de volkerengemeenschap, ook voor de toekomst, een groot gevaar is, dat een in verhouding klein volk over een zoo buiten alle verhouding groot deel van de aarde als alleenbezit beschikt. Alle hiermede in verband staande verhoudingen moeten bij 't vredesverdrag met E. van 't D. standpunt tot een vergelijk gebracht worden. Nu of nooit.

Vooruit is niet vast te stellen in hoever de voornemens van de te Parijs gehouden economische conferentie tot verwezenlijking zullen kunnen komen, zoodat een oorlog na den oorlog tegen D. zal zijn gericht. Afgezien hiervan zijn de overzeesche D. verbindingen sedert jaren verbroken en hebben waren uit andere landen op vele markten de plaats der D. ingenomen. — Wordt de economische oorlog niet openlijk verkondigd, dan zal hij in stilte toch gevoerd worden. De uitvoer van zeer veel artikelen zal door 't gebrek aan grondstoffen langen tijd verlamd zijn, de werkkracht van 't D. volk zal vele jaren te voorzien hebben in de behoeften van D. zelf.

Maar dit zijn toch alle voorbijgaande toestanden, die met elk jaar vanzelf verbeteren en ten slotte ophouden hinderlijk in te werken. Daarom is 't van veel meer beteekenis, of D. voor den uitvoer van zijn handelsartikelen en 't betrekken van zijn grondstoffen voor 't grootste deel weer, evenals vóór den oorlog ,als huurder zou moeten wonen in vreemde volkshuizen, wier deur elk oogenblik kan worden dichtgeslagen. Al te zeer is D. in dit opzicht van 't welwillen van de vreemden afhankelijk geweest. Dezen toestand weer terug te doen keeren is een groot volk als 't D. onwaardig.

Wat D. verweten wordt voor zijn mededinging in personen en waren op alle wereldmarkten, is niet te wijten aan zijn begeerte naar koloniën, het vond zijn aanleiding juist daarin, dat D. geen eigen koloniaal afzetgebied had.

De oorlog heeft alle landen er op bedacht gemaakt, meer dan voorheen in eigen behoeften te voorzien, met 't gevolg, dat zij eigen grondstoffen meer zullen vasthouden dan vroeger. Tarieven zullen invoer en uitvoer trachten te beheerschen. Daarentegen zullen de volken, die groeikracht bezitten, voor hun nijverheidsvoortbrengselen een afzetgebied noodig hebben buiten de eigen grenzen en elders grondstoffen moeten kunnen krijgen voor hun nijverheidsbehoeften. Dit geeft aan, dat D. een groot koloniaal rijk noodig heeft voor zijn eigen natuurlijken groei.

De schr. voelt voor D. ook de behoefte om de ethische opdracht te vervullen om lager staande volksstammen op te voeden. Wat D. in dit opzicht te geven had, kwam anderen ten goede. Dat mag in de toekomst zoo niet meer zijn. Diep in de D. volksziel ligt de drang om de wijde wereld in te gaan. D. heeft ook hierom een groot koloniaal rijk noodig, 't heeft nieuw land noodig. Gelukt dit nu niet, dan heeft de Engelschman gelijk die verklaard heeft: ,,Duitschland wint de veldslagen — Engeland den oorlog.''

Engeland heeft zich in de laatste 70 à 80 jaren een reuzenrijk toegeëigend. De Br. volkskracht was te gering om dit te koloniseeren. De emigratie richt zich in hoofdzaak op Canada en Australië. In de groote Z.-Afrikaansche Unie leven nog geen 1½ millioen blanken. Blijft dit land onder E. vlag dan dreigt 't gevaar van een overstrooming door Indiërs.

't Is niet waar, dat E. de kunst van koloniseeren beter verstaat dan D. Terwijl E. van zijn Afrikaansche koloniën gedurende vele jaren niets wist te maken, gaf D. 't voorbeeld hoe deze tot ontwikkeling zijn te brengen door aanleg van wegen, bruggen, spoorlijnen en havens. Ook voor de behandeling der bevolking heeft D. de proef doorstaan. De trouw der inboorlingen, in 't bijzonder in O. Afrika, kan daarvan getuigen.

Op deze beschouwingen grondt Oloff zijn betoog, dat Britsch en Portugeesch Afrika aan D. moeten komen. De Boerenstaten zijn rijp voor een eigen bestuur. Wellicht zullen Z.W. Afrika en O. Afrika ook een eigen huishouden kunnen krijgen. De onderdeelen zouden te vormen zijn tot de ,,Vereenigde Staten van Duitsch Midden- en Zuid-Afrika'', in een verhouding ongeveer als die der bondsstaten in 't D. rijk.

D. moet trachten de Kongostaat van België te koopen. Met Frankrijk zal D. zich hebben te verstaan over de ruil van eenige gedeelten om tot betere afronding te komen.

Die bestemming van Afrika is niet slechts een D. belang, maar een voor geheel 't blanke ras, want als 't land Engelsch blijft, dan gaat 't in een volgende halve eeuw voor de Europeanen verloren aan de Indische immigratie.

In Oost-Azië heeft D. zich geen taak toe te kennen. Daar zal eenmaal een strijd gevoerd worden tusschen hen, die er nu al op uitbreiding van gebied bedacht zijn, maar D. heeft bij voorbaat vast te stellen, dat zijn politiek streven daarbuiten blijft. 't Wil zijn bezittingen in de Zuidzee niet prijs géven, maar overigens is zijn koloniaal verlangen uitsluitend op Afrika gericht.

In 't verre Oosten kan D. zelfs, om er geen bedreiging van anderen te vormen, afzien van 't vestigen van nederzettingen of vlootsteunpunten. Maar economisch wil 't zich daar ook vrij kunnen bewegen. In Oost-Azië zal 't op voet van gelijkheid met alle andere landen moeten worden behandeld.

Terwijl Engeland een koloniaal bezit heeft, dat meer dan 100 maal de oppervlakte van 't moederland bedraagt, en dit voor Frankrijk nog 20 maal is, is dit voor D. maar 5 maal. Die twee mogendheden zijn met koloniaal bezit oververzadigd, E. door de overmatige grootte, Fr. door de geringheid der eigen bevolking. Hiertegenover heeft D. een talrijke bevolking en koloniën, die voor volksverhuizing 't minst geschikt zijn.

't D. volk zou zich zelf vonnissen, wanneer 't zich nog langer uit de rij der groote koloniale mogendheden liet dringen in een tijd, dat de stambroeders in de Ver. St. van N. Amerika worden gelynscht en, na den oorlog, een talrijke terugkeer van ginds naar den geboortegrond te verwachten is.

Zoo ziet Oloff een groot Duitschland in Europa met een groot koloniaal rijk in Afrika.

De reden deze week door Lloyd George en Borden gehouden, waarin zij juist van de toekomst van groot Engeland hoog opgaven, zullen Oloff met te meer overtuiging doen uitroepen, dat D. op eigen kracht moet kunnen rekenen, in eigen gebied die kracht moet kunnen putten, verwerken en benutten, maar daar de Britsche en de Canadeesche premiers niet gelooven in het heil dat van die D. grootmacht zal uitgaan, is geenszins te verwachten, dat de Entente, bij de vredesvoorwaarden zooals zij zich deze voorstelt, aan D. een aanzienlijk koloniaal gebied toedenkt. Eischen zooals die in 't hier weergegeven artikel geformuleerd zijn, waarbij aan E. en Portugal groote koloniën ontnomen worden, terwijl de D. koloniën nog in vreemde handen zijn, zullen bezwaarlijk meewerken om tot wederkeerige toenadering en inschikkelijkheid mee te werken.

Conflict Panama—N. Amerika.

Volgens de Frankf. Ztg. heeft 't conflict, dat tusschen de twee Amerikaansche republieken ontstaan is, zijn oorzaak in 't volgende: onder voorwendsel, dat de toestand in de steden Panama en Colon zedelijk gevaar opleverde voor Amerikaansche soldaten, die daar vertoefden, hebben Amerikaansche troepen in die twee steden de politiebevoegdheden tot zich getrokken. De staatssecretaris van oorlog in de V. S., minister Baker, beweert dat N.-Amerika het recht hiertoe heeft op grond van 't verdrag van 1904. President Uriela heeft in een telegram aan Wilson, tegen den inbreuk op de souvereiniteitsrechten van Panama geprotesteerd, waarbij hij er op wees dat Panama over voldoende middelen beschikt om de openbare orde in beide steden te handhaven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Ir. E. C. Abendanon en IJzererts in Ned.-Indië.

In aansluiting bij het onder dit opschrift in het vorig Nr. van het Kol. Weekblad vermelde, wordt op het volgende ingezonden stuk van P. M. van Bosse in No. 31 van ,,De Ind. Mercuur'' de aandacht gevestigd.

,,Onder het hoofd IJzererts in Ned.-Indië komt in het nummer 30 van 26 Juli van Uw tijdschrift een artikel voor van de hand van Ir. Wouter Cool, waarin naar ik meen omtrent de ontdekking van het ijzererts in Midden-Celebes niet juist wordt weergegeven, hoe deze in het werk is gegaan. Wel wees de heer Cool er op, dat Abendanon geruimen tijd geleden de aandacht (heeft) gevestigd op de omstandigheid, dat in de omgeving van Malili een rijke afzetting van nikkelertsen verwacht kon worden, op welk bericht het Mijnwezen besloot deze aangelegenheid in studie te nemen, maar hij verzuimt te vermelden, dat het tegelijkertijd Abendanon was, die op de aanwezigheid van de enorme ijzerertsafzettingen de aandacht vestigde. Verscheidene plaatsen voor een nader onderzoek werden reeds eenige jaren tevoren door Abendanon aangewezen en wanneer men weet, dat de onderzoekingen door het Mijnwezen eerst zijn gelast, nadat door Abendanon meer dan eens bij het Ministerie van Koloniën was aangedrongen op een exploratie van het Verbeek-gebergte, waarnaar men in Indië aanvankelijk weinig ooren scheen te hebben, dan is het duidelijk, dat de eer der ontdekking van de ertsrijkdommen van dit gebergte niet aan 't Mijnwezen, maar in de eerste plaats aan Abendanon toekomt. Wie hierover nader wenscht te worden ingelicht kan ik verwijzen naar een artikel in het tijdschrift ,,De Ingenieur'' van 16 Febr. 1918, No. 7, getiteld: Ontdekking van belangrijke delfstof-afzettingen in Ned.-Indië (Midden-Celebes), op grond van een geologischen verkenningstocht door Ir. E. C.Abendanon.''

Ingenieurs-Congres op Java in 1919.

In de ,,Ingenieur'' van 3 dezer is opgenomen hetgeen Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys in eene vergadering van het Kon. Instituut van Ingenieurs heeft medegedeeld omtrent een in 1919 op Java te houden Ingenieurscongres. Aanvankelijk zou dit congres gehouden zijn ter gelegenheid van de tentoonstelling te Soerabaja, doch toen deze eerst voor een jaar, daarna voor onbepaalden tijd werd uitgesteld, werd besloten het congres afzonderlijk te laten doorgaan. Het Congres zal nu waarschijnlijk gehouden worden te Djokja of te Bandoeng; deelneming wordt verwacht uit de Straits Settlements, Ceylon, de Philippijnen, Japan, West-Amerika, Australië.

Het programma is verdeeld in secties; voor ieder dezer is een commissie van voorbereiding ingesteld. Deze secties betreffen:

1e. Sectie: Havens, spoorwegen, telegrafie, telefonie;

2e Sectie: Irrigatie, watervoorziening, assaineering;
3e Sectie: Bouwkunde, stadsverzorging, bruggen en wegen;
4e Sectie: Industrie, electriciteit;
5e Sectie: Mijnbouw, geologie.

Handel en Bedrijf.

Nr. 14 van jaarg. '18 bevat het vervolg van de mededeelingen over het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden (ontleend aan een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau). — Verder het tweede gedeelte der ,,Indrukken van een vreemdeling in den Oost'', meer speciaal op Java. — Ten slotte, onder het opschrift ,,De uitvoer van Java en Madoera in 1917'', een aanvullend berichtje over Copra-uitvoer.

Indische handel met Amerika.

Uit een door de National City Bank of New York samengesteld overzicht van den handel tusschen de Vereenigde Staten van Amerika en Nederland en de koloniën wordt door ,,Handelsberichten'' (Nr. van 1 dezer) het volgende overgenomen.

De handel met Ned.-Indië was in 1917 vijftien maal grooter in waarde dan in de jaren voorafgaande aan den oorlog. De directe invoer uit Ned.-Indië had in de 9 maanden eindigende met Maart 1918 een waarde van 70 millioen dollars tegen minder dan 5 millioen dollars in de overeenkomstige maanden van 1913 de uitvoer naar Indië had eene waarde van 19 millioen dollar tegen minder dan 2½ millioen in 1913.

Vroeger betrok Amerika de producten van Ned.-Indië over het moederland, doch door de ontwrichting van de scheepvaart werd men genoodzaakt de waren van de plaats der productie langs de kortste route naar Amerika te zenden. In denzelfden tijd nam de productie van Java en Sumatra geweldig toe en aangezien Amerika de grootste wereldmarkt voor rubber is, vermeerderde de uitvoer van dat artikel direct van Ned.-Indië naar Amerika snel en verminderden de verschepingen van rubber van Nederland naar Amerika. In 1914 was de rubberinvoer uit Indië nog minder dan een half millioen pond, in 1915 4 millioen, in 1916 20 millioen en in 1917 60 millioen pond.

De invoer van tin uit Ned.-Indië naar Amerika vertoonde een zelfde ontwikkeling; in 1914 slechts 56.000 lbs., in 1915 3.630.000 lbs., in 1916 14.226.000 lbs. en in 1917 31.686.000 lbs. Peper direct uitgevoerd van Ned.-Indië bedroeg in 1914 slechts 1½ millioen pond en in 1916 16 millioen pond.

De toeneming van den uitvoer van Amerika naar Ned.-Indië had in het bijzonder betrekking op automobielen, katoenen goederen en ijzer- en staalwerken. In 1917 werden 2.273 automobielen uitgevoerd tegen 403 in 1915.

Een vleiend getuigenis.

In de jongste afl. van het Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap wordt, onder het hoofd ,,Waardeering van het werk der Nederlandsche aardrijkskundigen'' de aandacht gevestigd op een degelijk en uitvoerig opstel, in het Januari-Nr. van ,,La Géorgraphie'', het orgaan der ,,Société de Géographie'' te Parijs, waarin met groote waardeering wordt gesproken over den arbeid der Nederlandsche geografen in Oost-Indië.

De schr., Ch. Rabot, verwijst (met aanduiding der bronnen) naar den arbeid van bijna allen, die zich in den laatsten tijd op geografisch gebied met Indië bezig gehouden hebben; aan 't slot wordt in het bijzonder de aandacht gevestigd op Nieuw-Guinea: ,,In de laatste jaren, dank zij den ijver en de geestkracht der Nederlandsche officieren te land en ter zee, is de witte plek, die grootendeels de kaart van Nederiandsch Nieuw-Guinea besloeg, bijna geheel verdwenen. In 1907 begonnen, is deze exploratie eerst in 1914 geëindigd......''

Schr. zwaait ook hoogen lof toe aan het Tijdschr. van het Aard. Gen., in verband met de bestudeering van den Indischen Archipel; hij stelt het ten voorbeeld aan de vereenigingen, die de vorderingen in de kennis van hun gebied verkregen, wereldkundig willen maken.

Sponsenteelt op Curaçao.

Het Koloniaal Verslag meldt hieromtrent. Van 1912 tot 1915 werd in het Schottegat een reeks proeven genomen met het stekken van sponsen. In verband hiermede werd een deskundige door het Bestuur gemachtigd de noodige uitgaven te doen voor het aanleggen van een kweekvijver voor sponsen aan de kust in de nabijheid van Willemstad. Er werd een vijver van 20 bij 25 Meter met toegangskanalen naar zee en het binnenwater in gereedheid gebracht en de noodige sponsen werden uit het Schottegat overgebracht. Een der eerste vraagstukken was om na te gaan, welken invloed de vorm en de afmetingen der stekken op de heëling der snijwonden en op den wasdom der stekken hebben zouden. Ten aanzien van de levensvatbaarheid der stekken viel bij de verschillende groepen nog al groot onderscheid op te merken. Van de partijen, waarbij naast een goeden grondvorm van de stek ook op den natuurlijken stand gelet werd, gingen geen exemplaren verloren. Bij de andere, waarbij deze voorzorgen opzettelijk achterwege gelaten werden, gingen verscheidene stekken te niet. Zooals te verwachten was, namen de stekken in den eersten tijd weinig in grootte toe. De vijver zelf bleef in goeden staat, terwijl de gesteldheid van den bodem verbeterde door het blootkomen van de grovere bestanddeelen.

C. J. Westenberg. †

Omtrent de dezer dagen te 's-Gravenhage in den ouderdom van 56 jaar overleden oud-resident van Tapanoeli, C. J. Westenberg, vermeldt de Ind. Merc. de volgende levensbijzonderheden.

De heer Westenberg heeft een groot deel van zijn ambtelijke loopbaan in of nabij het land der Bataks doorgebracht. Als controleur bezocht hij reeds de toen nog onafhankelijke Bataklanden ten Noorden van het Tobameer. Op 28 December 1901 kon de toenmalige controleur Westenberg in eene voordracht voor het Kon. Ned. Aardr. Genootschap belangrijke bijzonderheden mededeelen omtrent de toestanden in bedoelde Sumatraansche binnenlanden. Na de annexatie van de Karohoogvlakte in 1904 werd de heer Westenberg met den titulairen rang van assistent-resident belast met het bestuur over de afdeeling Karo- en andere Bataklanden van de toenmalige residentie Sumatra's Oostkust. De heer Westenberg besloot zijn ambtelijke loopbaan als resident van Tapanoeli, welk ambt van 5 Juni 1908 tot 4 Mei 1911 door hem werd vervuld. Voor zijn verdiensten werd hij tot ridder der Orde van Oranje-Nassau benoemd.

We kunnen hieraan nog toevoegen, dat de overledene gedurende zijn laatste levensjaren een belangrijk aandeel had in de werkzaamheden der commissie voor het adatrecht.

Nationale Staatkundige Gids.

Onder het opschrift ,,Waar liggen de grenzen'' wijdt de Indische medewerker van de ,,Nationale staatkundige Gids'' in No. 12 van dat weekblad eene beschouwing naar aanleiding der door den Volksraad te Batavia aangenomen begrooting voor het dienstjaar 1919.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 18: Maleiërs, door N. — Onder onze tuinvogels, door Th. v. D. — Sabang. — Indische vruchten (slot).

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 31 Juli van ,,In- en Uitvoer'' bevat een overzicht van de buitenlandsche handelsbeweging van Java in 1917, bewerkt, naar de officieele gegevens, door een medewerker van dat weekblad te Weltevreden.

Aanvullingslijst aardrijkskundige namen.

Ter Landsdrukkerij alhier is verschenen een door den heer L. J. van Dijk bewerkte ,,Aanvullingslijst op de lijst van de voornaamste aardrijkskundige namen in den Ned.-Indischen Archipel''.

Deze publicatie (samengesteld aan de hand van de Koloniale Verslagen, nieuw uitgekomen kaarten en andere bronnen) bevat eenige duizenden namen, welke niet voorkomen in de in 1906 verschenen ,,Lijst''. De uitgaaf is voorloopig; na in Indië aan een herziening te zijn onderworpen, is het plan om beide: Lijst en Aanvulling, als één geheel uit te geven.

De Economist.

In het Nr. van 1 Aug. schrijft Mr. J. C. Kielstra een artikel over de ontwikkeling van bedrijven in de Inlandsche maatschappij onzer koloniën, naar aanleiding van eenige beschouwingen in de N.R.Ct., betreffende de mogelijkheid van een meer energiek optreden van Regeeringswege in deze aangelegenheid.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 31: Landbouwcrediet voor Suriname, door J. Sibinga Mulder. De oorzaak de Serehziekte ontdekt? door Prof. Dr. H. M. Quanjer. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 Aug. 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Verslag van een reis naar Japan ter bestudeering van het steenkolen- en kooksvraagstuk, door Ir. J. Koomans, besproken door N. Wing Easton. — Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Ned.-Indië in 1917, besproken door Prof. Dr. Joh. Westerdijk. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Koffiefermentatie, door Th. B. A. Faubel. — Economisch overzicht van Ned.-Indië, Straits Settlements, China en Burma. — Bericht omtrent de Gouv. Kinaonderneming over 't eerste kwartaal 1918. — Een rupsenplaag in de theetuinen. — Begrooting van Suriname voor 1918. — Uit- en invoer van Java en Madoera.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Ingezonden.

Indië bij de Stembus.

In mijn oproep van April j.l. tot het oprichten van den Neutralen en Kolonialen Bond werd o.m. het volgende gezegd:

„Door alle partijen werden onze koloniën steeds beschouwd als neutraal terrein, waarbij zij in hoofdzaak elkaar de hand konden reiken. Dat neutrale terrein is echter allengs veranderd in onverschillig terrein, waarover men zich pas in de laatste plaats bekommert. Zoo zag men het aantal koloniale mannen in de Tweede Kamer langzamerhand verminderen, mannen als Van Deventer en De Meester werden vervangen door personen, die alleen uit partijbelang werden gekozen, doch die met onze koloniën niets hadden uit te staan. En thans met de a.s. verkiezingen ziet men weer hetzelfde gebeuren. Op de groslijsten van de verschillende partijen die in de couranten zijn gepubliceerd, prijken nagenoeg uitsluitend de namen van personen, die speciaal voor Hollandsche belangen zijn voorgebracht en slechts bij hooge uitzondering treft men er een nieuwen naam aan, die aan Indië doet denken, terwijl die naam dan slechts eens, hoogstens tweemaal, voorkomt, zoodat er weinig of geen kans voor den betrokkene is om gekozen te worden. Aansluiting bij de bestaande partijen geeft den kolonialen menschen dan ook niets. **Indië is door alle partijen bij de a.s. verkiezingen vrijwel uitgeschakeld.**"

Dit is precies zoo uitgekomen. Van de nieuwe Indische-candidaat-Kamerleden, die door de verschillende partijen waren gesteld, is, met uitzondering van den heer Idenburg, niemand gekozen, terwijl der Kamer nog ontvielen de Indische leden: Nierstrasz, Knobel en IJzerman en de heeren Mr. Mendels en Mr. Smeenge, die steeds toonden veel voor Indië te gevoelen.

Bestond blijkens het hier vermelde reeds vóór de verkiezingen voldoende aanleiding voor het vormen van een nieuwe partij of Bond, die den kolonialen menschen, n.l. zij, die bij onze koloniën direct of indirect betrokken zijn, voor onze koloniën gevoelen, de gelegenheid zou bieden zelf het initiatief te nemen om het koloniale element in de Tweede Kamer zoo sterk mogelijk te maken, thans na het bekend worden van den uitslag, blijkt, dat zulks een dringende noodzakelijkheid is, wil men voorkomen, dat bij een volgende verkiezing Indië geheel uit de Kamer zal gebannen worden. Ten volle is nu bewezen, dat het meeloopen met andere partijen niets helpt en dat men daarom zelf de handen aan den ploeg moet slaan.

De Neutrale en Koloniale Bond was te laat in het leven geroepen om goed georganiseerd aan de stemming te kunnen meedoen. De candidaten werden pas op het laatst gesteld, en alléén in den Haag, om reden er geen tijd meer was dat ook elders te doen.

Er was dus niet de minste kans. De gestelden meenden echter in het belang van den Bond de candidatuur toch te moeten aannemen, wijl dat de eenige manier was om de Bond er in te brengen. Zonder candidaten kon deze toch bezwaarlijk als politieke partij worden aangemerkt.

De uitkomst was, vergeleken met wat andere partijen in Den Haag verkregen, die toch een zetel veroverden om reden haar candidaten ook elders waren gesteld, niet ontmoedigend. De Neutrale en Koloniale Bond verkreeg met 3 candidaten 238 stemmen, dus gemiddeld 79 voor iederen candidaat. De Christel. Democr. Partij (2 cand.), de partij voor de Dem. van de Weermacht (8 cand.), de Middenstandspartij (4 cand.), de Bond van Christ. Socialisten (9 cand.), verwierven elk één zetel, alhoewel zij in den Haag niet meer verkregen hadden dan respectievelijk 150, 649, 328 en 456 stemmen, d.i. gemiddeld 75, 81, 82 en 51 stemmen voor iederen candidaat. *)

Er is dus alle grond om aan te nemen, dat zoo de Neutr. en Kol. Bond goed georganiseerd ware geweest over het geheele land, hij ook een of meer zetels zou hebben veroverd, reden dus om zoo spoedig mogelijk die organisatie tot stand te brengen.

De koloniale menschen zullen thans wel begrijpen, dat zoo zij Indië in de toekomst niet geheel en al buiten de Kamer willen zien komen, het dringend noodig is, zij zich vast aaneen sluiten, alle meeloopen met andere partijen opgeven en zelf het initiatief nemen.

Door mede te werken aan den groei van den Neutralen en Kolonialen Bond valt dit te bereiken.

Met veel dank voor de plaatsing,

Hoogachtend,

Uw dw. dienaar,

F. FOKKENS,

Voorzitter van den Neutr. en Kol. Bond.

Den Haag, Frederik Hendriklaan 58.

*) De politiepartij (cand. 9) en de Alg. Staatspartij (cand. 10) die bijna een zetel behaalden, verkregen in Den Haag 130 en 415 stemmen. d.i. gemiddeld 14 en 41 stemmen voor iederen candidaat.

De Bijzondere lijst van de vrij liberale partij, die evenals de lijst van den neutralen en kolonialen Bond alleen voor Den Haag gold, verkreeg met 7 candidaten (van Heutsz c.s.) 629 stemmen, d.i. gemiddeld 89 stemmen voor iederen candidaat.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De heeren *H. F. Tillema* te Groningen en *F. C. Lekkerkerker* te 's-Gravenhage hebben hunne benoeming tot lid van het Hoofdbestuur aanvaard.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Electrotechnische ambtenaren 1ste klasse bij den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, bij voorkeur jonger dan 20 en in geen geval ouder dan 35 jaar, ter benoeming tot electrotechnisch ambtenaar 1ste klasse.

Daarvoor komen in de onderstaande volgorde in aanmerking Nederlandsche onderdanen die geslaagd zijn in:

1°. het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus;

2°. het eindexamen van eene middelbare technische school in Nederland of in Indië, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

3°. het examen van eene middelbare technische school in het buitenland, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn (o.a. Technicum Mittweida, afdeeling Electro-techniek).

Voorts wordt vereischt eene ruime practische ervaring op het gebied der technische telegraaf- en (of) telefoontechniek, benevens grondige theoretische kennis van de onderwerpen uit de telegraaf- en (of) telefoontechniek, bekendheid met de constructie, werkwijze en regeling der meest voorkomende telegraaf- en (of) telefooninrichtingen en meettoestellen, zoomede ervaring in het opsporen en herstellen van fouten in ondergrondzwakstroomkabels.

De bezoldiging bedraagt *f* 500 's maands, welke na drie jaren dienst op *f* 600 's maands wordt gebracht.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijks-bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Augustus a.s. bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

Vermits de stukken naar Indië worden opgezonden, schijnt het gewenscht van diploma's en getuigschriften ook de afschriften in te zenden.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Adspirant-electrotechnische ambtenaren bij den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, niet ouder dan 25 jaar, ter benoeming tot adspirant-electrotechnisch-ambtenaar.

Daarvoor komen in de onderstaande volgorde in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die geslaagd zijn in:

1°. het eindexamen van de Electrotechnische School te Amsterdam of het eindexamen van eene andere middelbare technische school in Nederland, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn, dan wel het examen van monteur van de Vereeniging Mathesis Scientiarum Genetrix te Leiden (zeven en een halfjarige studie);

2°. het eindexamen van eene middelbare technische school in het buitenland, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn (o.a. Technicum Mittweida, afdeeling Electrotechniek);

3°. het eindexamen van eene middelbare technische school in Nederlandsch-Indië, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

4°. het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.

De bezoldiging bedraagt *f* 150 's maands, met twee eenjaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 25 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, ingaande met

den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van éène maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijks-bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éène maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éène maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éène maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Augustus a.s. bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Electrotechnische ambtenaren 2de klasse bij den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, niet ouder dan 30 jaar, ter benoeming tot electrotechnisch ambtenaar 2de klasse.

Daarvoor komen in de onderstaande volgorde in aanmerking Nederlandsche onderdanen die geslaagd zijn in

1°. het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus;

2°. het eindexamen van eene middelbare technische school in Nederland of in Indië, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

3°. het examen van eene middelbare technische school in het buitenland, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn (o.a. Technicum Mittweida, afdeeling Electro-techniek).

Voorts wordt vereischt eene practische ervaring van ten minste 3 jaren op het gebied der telegraaf- en (of) telefoon-techniek.

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 's maands, met drie drie-jaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 75 's maands

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van éène maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éène maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éène maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éène maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Augustus a.s. bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Telefoonopzichters 1ste klasse voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, niet ouder dan 35 jaar, ter benoeming tot telefoonopzichter 1ste klasse.

Hiervoor komen in de eerste plaats in aanmerking zij, die goed op de hoogte zijn van den z.g. binnen- en buitenaanleg, alsmede of van kabellegging en kabelmontage of van het plaatsen van toestellen en de montage van kleine wisselborden, terwijl verder voldoende kennis wordt verlangd van het opsporen en herstellen van fouten in telefoontoestellen.

Ook zij, die specialist zijn op het gebied van kabelwerk, of van centraalbureau-inrichtingen, dan wel van bovengrondschen lijnbouw, kunnen voor benoeming in aanmerking komen.

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 's maands, met drie drie-jaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 50 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van éène maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijks-bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië.

zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Augustus a.s. bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop;

b. eene verklaring van den directeur van het telefoonnet of de directeuren van de telefoonnetten, waarbij de gegadigde werkzaam is geweest, dat hij gedurende ten minste drie jaren als ploegbaas of in eene soortgelijke betrekking heeft gewerkt en daarbij uitstekend heeft voldaan.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Telefoonopzichters 2de klasse voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen ter benoeming tot telefoonopzichter 2de klasse, aan welke betrekking verbonden is eene bezoldiging van ƒ 150.— 's maands, met vier tweejaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 25 's maands.

Gehuwden kunnen eene aanvangsbezoldiging van ƒ 200 's maands ontvangen, terwijl ook aan hen, die reeds over eenige praktijk beschikken, al dadelijk een of meer bezoldigingsverhoogingen zullen kunnen worden toegekend.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klase, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 750 (zevenhonderd vijftig gulden) of ƒ 1000 (een duizend gulden), al naar de bezoldiging waarop men wordt uitgezonden;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping en bedragende ƒ 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) of ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden), al naar de ambtsbezoldiging waarop men wordt uitgezonden;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij de eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Augustus a.s. bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 9 Juli 1918 No. 158).

Oproeping van een leeraar in de algemeene ziektekunde en gezondheidsleer aan de Nederl.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Voor den Indischen dienst is de uitzending noodig van een geneeskundige, die geschikt en bekwaam is om te worden benoemd tot leeraar in de algemeene ziektekunde en gezondheidsleer aan de Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 2000;

c. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Aan de bovenbedoelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 600 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot een maximum van ƒ 1000 's maands.

Het uitoefenen van particuliere praktijk is verboden.

De uit te zenden leeraar zal met ingang van 1 Juli 1919 bij genoemde onderwijsinrichting in dienst moeten treden en derhalve vóór dien dag in Indië moeten zijn aangekomen.

Uitzending heeft niet plaats dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleven van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 October a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Ook ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof enz. staat de geneeskundige gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De uit te zenden geneesheer is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden niet aanvaardt dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 25 Juli 1918 No. 172).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N⁰. 33. Donderdag 15 Augustus 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Naar aanleiding van een bijdrage in „Neerlandia".

Het Augustusnummer van het orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond haalt onder de rubriek *„Oost Indië"* een gedeelte aan van een in *De Hervorming*, het weekblad van den Nederlandschen Protestantenbond, geplaatst artikel, door Goenawan Mangoenkoesomo gewijd aan de herdenking van het tienjarig bestaan van Boedi-Oetomo, welke vereeniging, naar het ongelukkige voorbeeld van den tegenwoordigen tijd om de vereenigingen alleen naar de aanvangletters te betitelen, door hem ook *Bo* betiteld wordt. Wij lezen daar o.m.:

„Bij een beschouwing van *Bo's* tienjarige periode „behoort men te vermelden de vele en velerlei veranderingen, die op Java plaats hebben gehad. Het „groote bezwaar, dat hiertegen zou kunnen worden „geopperd, is dat Boedi Oetomo daaraan zoo „weinig daadwerkelijk deel heeft. Ik wensch echter „nogmaals hierop te wijzen, dat die vereeniging een „zoodanige geestelijke sfeer heeft geschapen in Ned.-„Indië, dat een regeering, die eenige waardeering „toont voor de stemmen des tijds, deze verschijnse-„len niet kan misverstaan. En de Nederl. Indische „Regeering heeft die stem gehoord en verstaan. Veel „heeft zij tot stand gebracht sinds 1908."

De Oost-Indisch rubriekschrijver van „Neerlandia" v. L., wien wij, terloops gezegd, bijzonderen dank verschuldigd zijn voor de belangstelling aan het „Koloniaal Weekblad" betoond, laat op zijne aanhaling uit *De Hervorming* volgen: „Uit dit aangehaalde artikel blijkt duidelijk, dat met menschen, als den heer G. M. te praten valt. En 't is te hopen, dat zij hun gaven en invloed zullen gebruiken om hunnen landgenooten duidelijk te maken, dat betere toestanden in Ned.-Indië alleen langs den weg van bezadigdheid en orde te scheppen zijn.

„'t Is de volle waarheid, dat de ontwikkeling van Ned.-Indië op 't oogenblik schade lijdt door de onredelijke eischen van heethoofden, die, door hun Europeesche tegenhangers in de pers (die ze liever moesten minachten, gelijk de Minahasser deed, over wien we 't onlangs hadden *) geprikkeld, het hun plicht schijnen te achten, het oproerzaad met kwistige hand uit te strooien.

„Daardoor wordt niets bereikt, dan 't ongeluk van hun eigen volk.

„Het is reeds voldoende gebleken, dat onze Oostersche vrienden voor Westerlingen niet behoeven onder te doen in aanleg voor kunst, taal en letterkunde en als 't nu ook geleidelijk duidelijk mocht worden, dat ook in voldoende mate de eigenschappen aanwezig zijn, die vereischt worden voor bestuur en rechtspraak, gelijk ook voor landbouw en nijverheid, dan opent zich voor de Inlandsche jongelieden een mooi verschiet en zal de welvaart der Inlandsche maatschappij met reuzenschreden vooruit gaan.

„Laat ze eens beginnen met een perceel in erfpacht aan te vragen voor den groot-landbouw en dat zelf te beheeren; zelf aanpakken is ook op dit gebied de weg om er te komen."

Aan de laatste woorden uit het Augustus-nummer van „Neerlandia" ontleenen wij de vrijheid in herinnering te brengen het hoofdartikel: *De opleving van Indië* in het „Koloniaal Weekblad" van 7 Februari 1918.

Naar aanleiding van een mededeeling in de *Pewarta Deli*, dat aan het bestuur de raad gegeven was, om in stede van nog meer kapitaal toe te laten voor de vestiging van landbouwondernemingen, den landbouw der inheemsche bevolking met meer kracht te steunen en aan te moedigen, waardoor ten slotte de opbrengst van het land meer ten goede zou komen aan Ned.-Indië in plaats van aan buitenlandsche aandeelhouders, naar aanleiding hiervan schreven wij:

„Daarin ligt een eenzijdige, jaloersche aanval op 't vreemde kapitaal, op het (z.g.) uitbuiten van Ned.-Indië ten behoeve van buitenlandsche aandeelhouders. Wij willen nu niet betoogen — het is reeds menigmaal zoo juist gedaan — wat Ned.-Indië aan dat vreemde kapitaal verschuldigd is, en hoe van de daarmede in Indië verkregen voordeelen aan Indië ook weder veel ten goede gekomen is. Zeker zou Nederl.-Indië uiterst gevoelig getroffen worden, wanneer dat vreemde kapitaal zich van daar zou terugtrekken. Hoe zou het Bestuur den landbouw der inheemsche bevolking met meer kracht kunnen steunen en aanmoedigen, wanneer geen beroep gedaan werd op het kapitaal?

Het schijnt ons echter, dat er voor het kapitaal een weg is aangewezen, om het onverdiend verwijt openlijk en duidelijk te logenstraffen. Het kapitaal werke namelijk mêe, om den Inlander op te heffen tot den staat van gelijke met den Westerling, stelle hem in staat, om deel te hebben in groote landbouw- en nijverheidsondernemingen, zelf als eigenaar of mede-eigenaar daarvan op te treden. De Inlander heeft de talenten en gaven aangeboren, of hij kan zich die eigen maken; wat hij mist, is kapitaal. Wij denken ons nu een kring van vrienden van Indië, die een fonds bijeenbrengen, zooals men dat gedaan heeft voor de stichting van de Technische Hoogeschool, maar natuurlijk tot een veel grooter bedrag, tot aanvulling waarvan de Regeering niet zal, en voorzeker ook niet *mag* achterblijven, ten einde ondernemingen tot stand te brengen, waarin Inlanders medezeggend deel zullen hebben, en zich geleidelijk tot eigenaar of mede-eigenaar kunnen opwerken. Een bestuur, bestaande uit Europeanen en Inlanders, heeft het fonds in beheer, verstrekt daaruit de noodige gelden, te verrekenen later met de toekomstige opbrengsten der onderneming, waakt tegen afwijking van het gronddenkbeeld, om den Inlander de gelegenheid te geven zich op te werken tot eigenaar of zelfstandig deelhebber, houdt derhalve toezicht op het bedrijf van hem, aan wien de leiding wordt toevertrouwd, totdat de onderneming vrijgewerkt is of kan worden overgedragen aan een Inlandschen bezitter, die getoond heeft de geschiktheid daarvoor te bezitten. Zulk een denkbeeld ware misschien ook vast te knoopen aan de beweging tot afkoop van de „particuliere landerijen".

Meer dan iets anders zal een streven, als hiervoren vluchtig in enkele woorden aangeduid, er toe bijdragen, om den Inlander te brengen op gelijken voet en tot samenwerking met den Europeaan. Hij zal zich meer bevredigd gaan gevoelen, omdat hij van zijn verworven kennis nuttig partij zal kunnen trekken. De gemeenschap van belangen van allen, die onder de bescherming staan van de Nederlandsche vlag, zal verzekerd zijn.

Zulk een plan is geen utopie. Wie het wel meent met Nederl.-Indië, de middelen er toe bezit of weet bijeen te brengen, overwege het wel ter dege. Men handele echter *spoedig*, opdat de gedachte, dat Nederland of de Nederlandsche kapitalist niet leede oogen het opkomend zelfbewustzijn van den Inlander zou waarnemen, op sprekende wijze zij weerlegd!

*) Toemewoeng, zie het nummer van Neerlandia van Februari 1918.

Hindia Poetra.

Blijkens een circulaire heeft het Indonesisch Verbond van Studeerenden besloten, het vroegere maandblad *Hindia Poetra* van de Indische Vereeniging weer te doen verschijnen, nu echter als het orgaan van het Verbond, dat alle Indische gekleurde corporaties der Nederlandsche studenten omvat, zooals de Chineezen-Vereeniging Chung Hwa Hui, de Indologen-Vereeniging, de Indische Vereeniging (van de Indiërs), de Utrechtsche vereeniging „Van Verre", de Wageningsche, Bredasche, Delftsche vereenigingen van toekomstige Indische werkkrachten enz.

Hindia Poetra wordt thans dus het orgaan van allen, die zich voorbereiden voor een Indische loopbaan, aangesloten bij het bedoelde Verbond.

De redactie zal bestaan uit een Indiër, een Chinees en een Nederlander, en wel resp. de heeren Soewardi Soerjaningrat, dr. Yoy Hong Tjoen en mr. J. A. Jonkman.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Soldatenkinderen als aanvulling voor het leger.

In de ,,Pr. B." bespreekt B. een artikel van den heer F. A. Cherieux te Tjimahi, dat in het officiersorgaan verschenen is.

In ons leger heerscht gebrek aan Europeanen, en waar het vrijwilligersleger naast een militieleger recht van bestaan heeft en zeker nog vele jaren zal moeten blijven bestaan, dient naar middelen gezocht te worden om dat leger met niet-Inlanders te versterken. Dit is te meer noodig, daar veel takken van dienst, z. a. gewapende- en algemeene politie, S.S., opium- en pandhuisdienst jaarlijks militairen uit het leger weghalen.

,,De Europeesche militairen, die na beëindiging van hun diensttijd in Indië gaan ,,pensioen eten", strijken neer in kampongs om en bij de garnizoenen, of zoeken werk hier of daar; de tallooze soldatenkinderen gaan meestal in de bevolking op. Niet zelden komt van deze kinderen weinig of niets terecht."

Van de kinderen der Inl. militairen worden de krachtigste koelie, terwijl de zwakken het afleggen.

Zoo gaan jaarlijks krachten verloren, die bij behoorlijke opvoeding een waardevolle aanvulling van het leger zouden blijken te zijn. En waar het gouvernement geheel of gedeeltelijk de opleiding van verschillende ambtenaren en officieren bekostigt, zou het geheel in de lijn liggen zich de opvoeding dier soldatenkinderen ook aan te trekken.

Schr. betreurt het, dat de Pupillenschool te Gombong, waaraan het leger menig flink soldaat en onderofficier te danken heeft, opgeheven is en zou wenschen, dat het gouvernement de opvoeding der soldatenkinderen weer ter hand nam. ,,Het gouvernement geve hun krachtig voedsel, regele op betere wijze het toezicht in de kampementen, waar die kinderen des morgens moeten worden beziggehouden."

In groote garnizoenen zou schr. internaten voor soldatenkinderen wenschen, met als directeur een gepens. officier, terwijl officiers- of onderofficiersvrouwen daaraan les zouden kunnen geven.

,,Aan de internaten zouden behalve scholen, werkplaatsen, atelier, tuiniersinrichtingen moeten worden verbonden", terwijl de beste leerlingen later naar een der opleidingsscholen of inrichtingen van middelbaar technisch onderwijs zouden kunnen gaan, op voorwaarde van het gouvernement na afloop der opleiding zekeren tijd te zullen dienen.

Als voordeelen van bovenbedoelde internaten noemt de heer Ch.:

1. Vorming der soldatenkinderen tot flinke, gezonde menschen.
2. Vorming van ruime reserves voor alle takken van dienst, dus ook voor het leger.
3. Ontlasting van de overbevolkte chambrées en het onttrekken der kinderen aan min gewenschte invloeden.
4. Ruimere toeloop van andere Inlanders, omdat zij door de gouvernementszorg voor hun kinderen en het leger niet langer een armoedig bestaan zullen vinden.
5. Erkenning van de vele diensten, die het militaire element aan deze gewesten heeft bewezen, dikwijls ten koste van het gestel.
6. Ontlasting van weesinrichtingen, v. d. Steur e.a.

De redactie van ,,De Indiër" zou niet gaarne de vrouwen van officieren en onderofficieren verbonden zien aan de internaten, en zou al of niet naast de bedoelde internaten Pupillenscholen wenschen voor Europeanen en Inlanders en niet alleen voor soldatenkinderen, maar ook voor elk kind, dat om de een of andere reden door zijn ouders daarheen gezonden wordt. Op die scholen zouden ze dan voor den militairen dienst moeten worden opgeleid, maar tevens zich de kennis eigen maken, die hen in staat zou stellen, om na het eindigen van hun dienstverband een werkkring te vinden in de burgermaatschappij.

Het steenkolen- en cokesvraagstuk.

Het ,,Soer. Hbl." deelt een en ander mede uit Nr. 2 van de ,,Verslagen en Mededeelingen" betreffende Indische delfstoffen en haar toepassingen, uitgegeven door den dienst van het mijnwezen in Ned.-Indië naar aanleiding van een reis naar Japan door den ingenieur J. Koomans ter bestudeering van het steenkolen- en cokesvraagstuk.

Het vraagstuk is van belang, daar bij het streven naar vestiging van nieuwe industrieën men steeds stuit op den hoogen prijs van ingevoerde cokes. Zoo kan aan de bereiding van ijzer, een industrie, die zooveel beteekent voor de economische zelfstandigheid, niet gedacht worden, zoolang geen cokes tegen lagen prijs verkrijgbaar is.

Wel kan men ruw ijzer en staal bereiden volgens electro-metallurgische processen, waarbij cokes een ondergeschikte rol speelt, maar dan moet men over buitengewoon goedkoopen stroom beschikken in de nabijheid der ijzerertsafzettingen.

Is cokes tegen matigen prijs te krijgen, zoo leggen deze bereidingswijzen het af tegen oudere winningsmethoden, uitgezonderd wellicht de vervaardiging van enkele staalsoorten.

Afgezien van het voorgaande zijn ijzergieterijen, suikerfabrieken en verschillende kleine industrieele ondernemingen verbruikers van cokes, waarvan dan ook in 1913/nog 12.561 ton ingevoerd werd.

Nog meer vraag echter dan naar cokes bestaat in Indië naar de bij de cokesbereiding vrijkomende bijproducten.

Vandaar dat men, al komen eigenlijke cokeskolen in Indië niet voor, men toch proeven heeft ge-

FEUILLETON.

Het Toebosch op Depok. *)

Wij hebben hier in de Oost een groote onbeholpenheid om ons uit te drukken. Wij maken van het *werkprogram* eener vereeniging, eener betrekking, den *naam*, den *titel*. Zoo lijden we aan ellenlange namen voor alles en nog wat, en zoo hebben we ook eene vereeniging Natuurschut, die zich bij verkorting noemt ,,Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming."

't Is bekend, dat dit, niet alleen volgens de termen der wet, maar in werkelijkheid, in hooge mate ,,zedelijke lichaam" op tallooze plaatsen op en buiten Java en Madoera natuurmonumenten ingericht houdt, en wij Batavianen hebben het voorrecht zoo'n monument heel dicht bij ons te hebben, t.w. niet verder dan op Depok.

Daar is een vierkante paal (laat ons zeggen) van het oude bosch der nalatenschap-Chastelein door 't gemeentebestuur aan de vereeniging in bruikleen gegeven. Eene omrastering houdt den schender er uit, een tentje bij den ingang gunt zelfs het niet-lid der vereeniging een heerlijk zitje bij dit rustig gelegind — ,,herdijend" liever gezegd — hoekje van 't zoo zwaar beproefde oude woud.

Maar alleen de ,,Natuurschutters"-zelven mogen er in. Ze moeten het bewijs van hun lidmaatschap aan het gemeentehoofd of aan den statieoverste toonen, hun namen bekend stellen in een boek en dan worden ze op het bosch los gelaten.

't Is vijf minuutjes de sawah over. De sawah snorkt lekker in de zon, die er onbelemmerd, ongenadig op neerploft. Niet de zon-zelf: haar hitte en haar licht. Beide lang niet malsch van aard en toon.

Plant U nu op die sawah, en kijk rond U. Hoe ver deint het landschap dáár weg, en hoe oneindig mooi is die boschzoom met hoog, hoog daarboven uit, wat naar binnen toe, een vederbosvormige waringinkroon. Doch ginds, hoe lieflijk, eene rechtlijnige, goed aangesloten begrenzing van bevallige bamboes.

Opgepast voor de galengans nu we weer verder gaan. Weldra overschrijden we 't brugje van gedek en kunnen we 't ons toevertrouwde sleuteltje in werking zetten. Een oogwenk later, en we staan er in — we staan *in* ons heiligdom, ons dierbaar woud, het Depoksche troetelkind van Sam Koorders, waarin we — en met welken trots voelen we het, en ook met welke dankbaarheid! — waarin we mede aandeel hebben voor één gulden per twaalf maanden.

Mijne vrienden kunt ge beter werk doen tegenover Gods natuur dan voor elke twaalf maanden een guldentje bijleggen in den natuurschutpot van Oome Sam?

Het buitenwegje langs gaande, dat getrouw tusschen hek en woud voortloopt, trof een rank onze aandacht, die angstloos zich ophief buiten het struikgewas, waaronder zij zich tot wasdom gevormd had, en aan 't eind van eene deemoedige buiging haar dikken, veelbelovenden groeitop als een slangekop de lucht in stak, — als een slangekop ja, maar een zóó sterk behaarde tot achter hals en al, dat de gelijkenis met een vette *oeler boeloe* ook gemaakt moest worden.

Zie, dat is het mooie van dezen boschhoek, dat uitgroeien van de planten, kleine en groote, zonder vrees: dat opschieten en uitschieten naar hartelust; kinderen als wolken, die groeien als kool — zóó staan ze hier bijeen, de reuzen en de dwergen der plantenwereld.

Toen kwam een smalle verhakking en de dames waren al gauw dat mysterieuze laantje ingewipt. Wat een gevoel voor een stadsmensch, over boschbodem te loopen en wat een vervulling voor een ouden, door de kota als in gevangenschap genomen woudlooper van *tempo doeloe*, om weer eens door de rimboe te gaan. Heerlijk.

Halt, riep alras het eind van het paadje, waar de dames zich zetten op een bank, aan den voet van een machtigen ficus ,,dit of dat". Zijne door vroegere bijlhouwen verwonde bovengrondwortels hadden zichzelf zoeken te heelen door de hevige groeikracht, daarin huizend; en hier en daar hadden ze een aantal nieuwe wortels uit doen wassen, die in

*) Overgenomen uit het Weekblad voor Indië.
Red.-Comm.

nomen om te zien, wat men met de nog eenigszins samenpakkende ombilinkolen zou kunnen bereiken, en voorloopige proeven op kleine schaal hebben het uitzicht gegeven op eenig succes.

Daar het op den weg lag om van de elders opgedane ervaring met het verkooksel van gasrijke halfvette steenkolen door aanschouwing kennis te nemen en de kolensoorten in Japan eenige gelijkenis vertoonen met de Ned.-Ind. steenkolen, kwamen de Japansche cokesinstallaties daarvoor in de eerste plaats in aanmerking.

De schrijver maakt in zijn verslag melding zoowel van de geologische verspreiding en exploitatie van de Japansche kolenbekkens als van de kolenhavens.

Aangaande de mijnarbeiders merkt hij op, dat deze de aandacht trekken door hun gewilligheid in het opvolgen van bevelen, zoodat conflicten tusschen arbeiders en directies tot de zeldzaamheden behooren, niettegenstaande hun naar onze opvattingen schamel bestaan.

De werktijden loopen uiteen van 8—12 uur, doch van over-inspanning is geen sprake. De Japansche werkman, die evenals de Javaansche, de neiging heeft zich buiten toezicht niet heel druk te maken, doet het op zijn gemak. De arbeidsprestatie, die men in verband met het klimaat hooger zou verwachten dan in tropische mijnen, verheft zich slechts weinig boven die der arbeiders in de mijnen van Sawah Loento en staat ver achter bij die der Europeesche mijnarbeiders.

Vakbeweging onder de machinisten.

De bond van machinisten, in 1913 in Nederland opgericht, vormt een sterke organisatie en telt thans 2200 leden, waaronder een 600-tal Indische machinisten, die echter nog geen afzonderlijke afdeeling hadden gesticht. Nu zal dat anders worden, of is reeds anders geworden.

Het gistte den laatsten tijd onder de mannen, die in de machinekamers der Indische schepen den scepter zwaaien, en eenige maanden geleden liepen er geruchten van een staking. Volgens het ,,Soer. Hbl.'', waaraan we een en ander ontleenen, vormen de Indische machinisten een categorie van werknemers, die reden hebben om zich hechter te organiseeren.

De hoofdgrieven der machinisten vloeien voort uit de verhouding tusschen hen en de stuurlieden, die een beetje minachtend neerzien op hun collega's uit de machinekamer. Dat de gezaghebbers, wier sympathie naar de zijde der stuurlieden overhelt, zich bij geschillen aan den kant der stuurlieden scharen, leidt tot misstanden aan boord der schepen, welke zich steeds meer ontwikkelen en de machinisten hoe langer hoe meer prikkelen.

Gelukkig hebben ze hun belangen opgedragen aan den heer G. A. Barbillon, die reeds 5 jaren lang hoofdmachinist der K. P. M. geweest is, een bezadigd en energiek man, die veel voor zijn kameraden over heeft, hun grieven kent, maar niet vijandig tegenover de directies staat.

Gesteund door een hechter organisatie, hoopt hij in vriendschappelijke samenwerking met de directies tot opheffing van den machinistenstand en verbetering hunner positie te geraken.

Daar bij een bezoek, dat de heer Barbillon bracht aan den heer Koning, bleek, dat deze onkundig was van de grieven der machinisten, bestaat er grond om te verwachten, dat het niet tot een staking zal komen.

De heer B. heeft een jaar tijdelijk verlof gekregen en is opgetreden als vertegenwoordiger van den Bond van Machinisten in Ned.-Indië.

Het tuberculose-vraagstuk in Indië.

In het ,,Soer. Hbl.'' komt een ,,Ingezonden'' voor van den heer C. A. E. Sitsen, directeur der N. I. A. S., waarin hij een en ander over het tuberculose-vraagstuk in Indië mededeelt.

Tuberculose komt in Indië voor, ja zelfs veel voor, meer dan menigeen denkt, en het is dan ook meer dan tijd, dat men pogingen aanwendt om te komen tot een algemeene bestrijding van deze ziekte.

De vraag: hoeveel teringlijders zijn er? is gemakkelijker gedaan dan beantwoord, daar ons geen algemeene statistiek ten dienste staat.

Op de polikliniek van de S. T. O. V. I. A. te Batavia is gedurende meer dan 20 jaren geregeld opgeteekend, hoeveel tuberculeuzen zich onder de bezoekers bevonden, en het is zeker wel merkwaardig, dat het percentage gedurende al dien tijd standvastig 7 pCt. gebleven is.

Te Modjowarno waren onder een groot aantal patiënten 3 % tuberculeus, welke verhouding men ook te Lahat en te Bandoeng vond. Dr. v. Gorkom vond bij onderzoek van een paar stadsgedeelten te Batavia, dat 7 % van het totale aantal sterfgevallen te wijten was aan tuberculose. Schr. zelf vond een veel hooger cijfer, n.l. meer dan 20 %. Bij de in Soerabaja overleden gevangenen kwamen op 200 sterfgevallen niet minder dan 45 tuberculoselijders voor, d. i. ook ruim 20 %.

Deze cijfers, alle Inlanders betreffende, loopen zoo ver uiteen, dat het schijnbaar onmogelijk is, er eenig besluit uit te trekken. Dit is echter slechts ten deele waar. Nemen we in aanmerking, dat op plaatsen waar veel menschen wonen, waar de levensvoorwaarden slecht zijn, men meer tuberculose mag verwachten dan in de minder dicht bevolkte plaatsen met een meer welvarende bevolking, dan lijken ons de cijfers minder vreemd.

De hoogste cijfers vinden we deels bij gevangenen, die voorkomen uit de laagste lagen der maatschappij, deels in Batavia, ,,waar de menschen dicht opeen gehoopt wonen in slecht gebouwde, overvulde huizen, terwijl hun longen den geheelen

---

hun neerwaartschen gang als een snarenreeks leken, of andermaal als een traliewerk, of nog elders als een raster zich voordeden. Scherp afgekliefde workelkanten waren zooveel mogelijk bijgegroeid, met treffende zorgvuldigheid om toch aan rotting en verwording te ontkomen.

Heel veel verder-op misten we, al maar naar de dartele verwarring van takken, twijgen, ranken, grassen, varens, weet ik al wat, kijkend, op-eens de dames weer, ze waren opnieuw boschwaarts in gekuierd, na een heel grooten *pohon krandji* te zijn voorbij gegaan en een forschen *pohon benda* links te hebben laten ,,liggen'' — als men zulk welgevest staan bij menschemogelijkheid *liggen* kan noemen. Bij wijze van spreken dan, zooals iemand van m'n kennis *in bed liggen* ,,op je nek staan'' pleegt te noemen.

De dames deden naar 't recept van Hooft, die eenigen tijd geleen — hoeveel honderd jaren zal 't nu zijn? —

Het vinnig steken van de zon
Ontschuil ik in 't boschage,

zong en wij volgden deze Diana's (maar zonder Jachtgerei) van 't Woud.

Opvallen deed, net als in 't kleine laantje, ook hier weer, de kilte, die je dadelijk aanvoelde, vochtig en lekker groen-riekend.

Dit pad was een kronkellaan, en slingerde zich, naar ons later kwam te blijken, door 't heele toebosch heen. Van stap tot stap gaf het den liefhebber — en we waren 't allen! — stof tot stilstaan, aanstaren, uitroepen, beschouwen, niet het minst als de meest onontwarbare meander van rijs en getwijg, als je meest onloochenbare lianenwarring, als je meest kokette paddestoeltjes, als je meest vermetel tegen de boomschorsen opgebouwde *rajap*koker zich zien liet.

Maar ten top kwamen de diepe eerbied en vroomblijde aanbidding der natuur bij 't zien van bloemen, rood en wit, met leuke slipjes, pal op den grond. Daar moesten we meer van hebben, en weldra onderzochten voorzichtig tastende vingers van hurkend menschenkind wat dat was, een van boven neergedaalde boomziel of een op zijn tegenwoordige plaats opgeslagen...... wat? Sporenplant of bloem...

Wij schenen tot ,,bloem'' te moeten besluiten, — en zijn nu een paar weken daarna, nog vol van 't geval.

Hier en daar had reeds weer wat ànders, en alsmede wat wónders, bekijks voor zich opgeëischt. Een mos, zeide een; een varen, pleitte gene. En wat of het waarlijk was, moet ik in het midden laten. Oom Sam zou 't je dadelijk zeggen, maar die was niet bij de hand. En de heeren, die vóór ons hun humeur aan den plantengroei van het toebosch hadden verbeterd — ja ,,verbeterd'', want hoe gestemd of je er ook in gaat, beter gestemd kom je er uit — die heeren, althans één hunner, kan 't ook wel geweten hebben. *Wij* wisten 't niet en weten 't nog niet, en moeten toch nog aldoor spreken van den mooi-groenblauwen tint der gespreide en in kant uitloopende bladeren; donkergroen zijn de nerven, lichtgroen verloopt de bladkleur naar de tippen.

Aan den anderen kant kwam, zooals ik al vertelde het boschpad uit, op 't zuiderdeel van het laantje, dat het heele woudstuk omspant. We wilden nog naar de rivier, en dus bogen we af naar de oostzij, om zoo het poortje weer te bereiken. Maar het aldoor contact-houden met de vegetatie lieten we niet na, de dames die vlug vooruit liepen evenmin als wij, die vrij wat langzamer volgden. Een klein *pinang*-groeisel zagen wij in tallooze exemplaren, dat is de *pinang rendah*, die op ééne plaats zijn vruchten toonde, een mooie kolf met een helgele steel, waaraan links en rechts gerijd helroode vruchtjes, een knoopjesmonster (zou men zeggen) in een winkel. Frissche kleuren in rose — en van daaruit alle tinten door tot fraai bruin — van bladeren, pas geloopen uit welgedane botten, keurig uitgedoste vlinders, allerlei moois, keur van fraais, eene verheuging voor de oogen, de voeten, den reukzin en voor het verstand, het nadenken: dàt was ons Depok's toebosch.

Buiten komend, zaten de dames al in het tentje en hadden wat sjoko en zuurtjes te voorschijn gehaald uit hare taschjes. De jongens vielen er op aan. Wij allen waren blij even te hebben geleefd in dat monument der natuur, door de natuur gesticht, der natuur volkomen ten onderhoud toevertrouwd, nu 's menschen hand er zijn verflenzend werk niet meer aan doet.

Weltevreden. GANESA.

dag zijn blootgesteld aan de schadelijke inwerking van den stoffigen dampkring, een noodzakelijk gevolg van het drukke verkeer."

Modjowarno, Lahat en Bandoeng waren 8 jaar geleden tenminste onder veel gunstiger condities.

Ook bij de Europeanen is de ziekte verre van zeldzaam. Onder de Europeanen te Batavia, Semarang en Soerabaja bedroeg de sterfte aan tuberculose in het tijdvak van 1908—1911 respectievelijk 6.1, 6.1 en 7.8 % van de totale sterfte.

Nemen we nu het allerlaagste cijfer 3 %, dan zou dit reeds wijzen op meer dan een millioen personen, die in Indië aan de tuberculose ten offer vallen. En voor de groote steden zal het cijfer van 7 % zeker veel dichter bij de waarheid zijn. (Hoe schr. aan het getal van een millioen lijders aan tuberculose komt, is ons niet duidelijk, daar de percentgetallen betrekking hebben op het aantal patiënten of gestorvenen. Red.).

Het aantal gestorven Inlanders bedroeg in 1914 te Soerabaja 6914. Nemen we aan, dat er 7 % aan tuberculose stierven, dan zou dit een getal geven van ongeveer 490 Inlanders, Europeanen en Chineezen niet meegerekend, alleen voor Soerabaja.

Terecht merkt schr. op, dat de grootte van deze cijfers vooral uitkomt, als men ze vergelijkt met de getallen van andere ziekten. In 1911 en 1912, toen geheel Indië in rep en roer was voor het pestgevaar, werden 2159 en 2276 sterfgevallen opgegeven, en in 1914, het ergste jaar, werden 15.728 gevalen bekend. En die getallen, geldende voor geheel Indië, vallen geheel in het niet bij de door schr. geschatte tuberculoselijders.

Een doelmatige bestrijding van de tuberculose is dus noodzakelijk. Laat men immers de lijders aan hun lot over in voor hen ongunstige omstandigheden, dan gaan ze jammerlijk te gronde; daarenboven moet men niet vergeten, dat ze een gevaar zijn voor hun omgeving, daar bij het hoesten de tuberkelbacillen, die de oorzaak der ziekte zijn, zich verspreiden en een bron van infectie worden voor anderen.

De Centrale Vereeniging tot bestrijding der tuberculose in Ned.-Indië wil de hand aan de ploeg slaan en althans een begin maken met een doelbewuste bestrijding. Daarvoor is echter geld, veel geld noodig en het is te hopen, dat het Indische publiek diep in den zak zal tasten om aan genoemde vereeniging de middelen te verschaffen, die ze in de eerste plaats noodig heeft. Daartoe wekt de heer Sitsen op in het slot van zijn artikel.

Ons dunkt, dat het ook aan de Regeering is om door een flinke subsidie de vereeniging in staat te stellen het werk op degelijke wijze aan te vatten tot zegen zoowel van de lijders als van de geheele bevolking van Indië.

Uit de O.-I. Mail.

Installatie van den Volksraad.

Aan de *Deli Crt.* wordt dato 18 Mei uit Batavia geseind:

De handel was heden gesloten in verband met de installatie van den Volksraad. Reeds vroeg verzamelden zich de menschen langs den weg, waarlangs de stoet passeeren zal. Bereden politie staat nabij het Hertogspark opgesteld. Het is een vroolijke, zonnige morgen.

Heden verschijnt een extra nummer van de *Javasche Courant* met de installatierede van den landvoogd en het antwoord van den voorzitter, dr. Koningsberger.

De imponeerende stoet van den landvoogd reed te kwart voor negen van het paleis te Rijswijk af. De G. G. was in vol ornaat. Het rijtuig was bespannen met zes paarden, bereden door jockeys. De stoet werd geopend door een peloton cavalerie, onder commando van een kapitein en ook door cavalerie gesloten.

De landvoogd werd in het Hertogspark ontvangen door een commissie, welke hem naar zijn zetel geleidde.

Bij zijn binnentreden verhieven alle aanwezigen zich van hun zetels. De landvoogd nam plaats op den zetel recht tegenover den voorzitter. Tusschen hen, op een lager gedeelte van den vloer, zaten de Raadsleden, in twee helften gescheiden door de stenografentafel.

Bij het gebouw van den Volksraad stond een deputatie van het Amboneesch Studiefonds opgesteld. Een groote menschenmenigte bewoog zich op straat.

De gouverneur-generaal werd op de voorgalerij ontvangen. Vier Raadsleden leidden hem naar den troon, waar de Raad van Indië zich aansloot.

Mevrouw van Limburg Stirum werd ontvangen en naar haar plaats geleid door vier ceremoniemeesters.

Vlak achter den landvoogd waren de heer De Graeff, vice-voorzitter van den Raad van Indië, gezeten en de leden van dien Raad, Coenen, Liefrinck en Sonneveld. In de rij beneden hen zaten de legercommandant, generaal van Rietschoten, schout bij nacht Bron en de zeven directeuren der departementen, voorts dr. Hazeu; de voorzitter van de Rekenkamer, Chapelle; de president van het Hooggerechtshof, Carpentier Alting en de algemeene secretaris Hulshoff Pol.

De zaal van den Volksraad leverde een stemmigen indruk op. Alle aanwezigen waren in het zwart, de militaire autoriteiten in groot tenue, de dames droegen keurige toiletten. Wegens plaatsgebrek waren geen particulieren uitgenoodigd, zelfs de kopstukken van den handel waren afwezig.

Even nadat de landvoogd had plaats genomen, sprak hij zijn installatierede uit.

De Residentsbenoemingen.

De *Java-Bode* schrijft:

De officieele berichten van 7 Mei brachten eindelijk de reeds lang verwachte benoemingen tot resident van Soerabaja, Madoera en Besoeki.

De resident van Soerabaja, de heer J. van Aalst, die dezer dagen is afgetreden, wordt opgevolgd door den resident van Rembang, den heer J. A. A. van der Ent, die deze betrekking nog slechts 9 maanden bekleedt en in den laatsten tijd ernstig ongesteld was. Aan den wensch der Soerabajanen om den reeds ongeveer 5 jaren ter plaatse werkzamen assitsent-resident voor de politie, den heer L. J. Schippers, tot gewestelijk bestuurder te benoemen, is dus niet voldaan, vermoedelijk uit overweging, dat deze overigens verdienstelijke ambtenaar nog niet voor den residentsrang in aanmerking komt, daar hij van het promotiejaar 1894 is.

Als vervanger van den heer Van der Ent is tot resident van Rembang benoemd de assistent-resident van Bondowoso, de heer P. H. Frölich.

Tot opvolger van den resident van Madoera, den heer W. H. Hoedt, is benoemd de assistent-resident van Madioen, de heer mr. S. Cohen Fzn., van het promotiejaar 1892, die reeds eerder gedoodverfd werd als resident van Bantam en later, toen de beneden hem in ranglijst staande assitent-resident K. Ch. Thieme als zoodanig werd benoemd, algemeen beschouwd werd als de toekomstige resident van Besoeki, waar hij jarenlang als controleur werkzaam was en zich goed inwerkte in de agrarische toestanden in dat gewest. Verschil van inzicht met den toenmalige resident van Besoeki, den heer J. Bosman, was de aanleiding tot zijne overplaatsing uit het gewest.

De met ingang van 5 Juni tot resident van Besoeki benoemde assistent-resident van Malang, de heer F. L. Broekveldt, trad eveneens in 1892 in 's lands dienst.

Bij deze benoemingen trekt het wederom de aandacht, dat blijkbaar geen gewicht in de schaal legt bekendheid met de toestanden in het te besturen gewest. Met uitzondering toch van den heer Broekveldt, die in het begin van zijn diensttijd in de afdeeling Panaroekan werkzaam was, komen de benoemden in voor hen vreemde gewesten.

De Semarangsche Haven.

De Loc. bericht, dat de heer Wouter Cool te Semarang den overgang regelt der havendirectie van den

heer Valkenburg. Het blad verneemt, dat de aanleg der prauwenhaven, welke reeds tonnen kostte, daar de gronden voortdurend blijven verzakken, niet voltooid zal worden volgens den oorspronkelijken opzet, doch nog slechts voor zoover gereed afgewerkt werd in ongeveer 1½ jaar. De eerste gelden voor den aanleg van een zeehaven zullen op de begrooting 1920 kunnen worden uitgetrokken. Vermoedelijk zal het Amerikaansche smalpier-systeem gevolgd worden met een steiger-aanleg in gewapend beton. De totaal-kosten zullen 30 millioen bedragen.

Het uitwerken der nadere plannen duurt nog eenige maanden. Ondertusschen wordt met een proef van geulbaggeren begonnen over een geullengte van 4000 M. en een bodembreedte van 100 M.

In- en Uitvoer.

De Deli Crt. verneemt uit Batavia:

De invoer in April 1918 is alleen voor koper, manufacturen en rijst van beteekenis geweest. Ingevoerd werden: aan bladkooper 33 ton, koperdraad 10 ton, manufacturen een waarde van 3½ millioen, rijst ongeveer 25.000 ton, cement 18.000 vaten, gecondenseerde melk, 6000 kilo, steenkool nihil.

Uitgevoerd werden in April: 1400 ton rubber, 300 ton coprah. 4000 kilo kinine en kinabast, 150 ton **koffie, een half millioen** liter klapperolie, 36.000 ton suiker, 35 ton tabak, 400 ton tapioca, 200 ton thee en 121 ton kapok.

De ertsen in het Verbeek-Gebergte.

De Java-Bode verneemt uit Soerabaja:

Als vervolg op de vroegere telegrafische berichten omtrent rijke vindplaatsen van ertsen in het gebied van het Verbeek-gebergte in Celebes, kan nog worden gemeld, dat de exploratie aldaar onder dokter Dieckman enorme verrassingen heeft gebracht.

Aanvankelijk bedroeg de taxatie 350 millioen ton ijzererts; thans werd gerapporteerd een hoeveelheid van minstens 1 milliard ton lateriet ijzererts.

Voorraden nikkelverbindingen van een gehalte van 25 pCt. werden aangetroffen over een oppervlakte van 3 tot 400 K.M2., in een situatie voortreffelijk zoowel voor ontginning als voor transport. De ertsen liggen over die reusachtige oppervlakte op een diepe van 14 tot 15 meter.

Bevolking van Soerabaja.

Ongetwijfeld is de hoofdplaats Soerabaja de meest bevolkte plaats van Indië en is het tevens de plaats, waarvan de betrouwbaarste opgaven omtrent de sterkte der bevolking bestaan.

De groote toeneming der bevolking in de laatste jaren kan tevens blijken uit de volgende cijfers, de eerste ontleend aan het pas verschenen verslag van den chef van den gezondheidsdienst.

1 Januari 1918 aantal Europanen 16.280, Inlanders 159.400, Chineezen 22.324, Arabieren enz. 2930, dus ruim 200.000 inwoners.

1 Januari 1917 aantal Europeanen 15.000, Inlanders 121. 560, Chineezen 20.850, Arabieren enz. 2900, dus ruim 186.000 inwoners.

Havenwerken in Benkoelen.

Het is een verheugend verschijnsel — schrijft men uit Benkoelen aan de Java-Bode — dat zich steeds meer de behoefte doet gevoelen aan uitbreiding van het haventerrein alhier aan de oost- en west-zijde en zulks ter tegemoetkoming van den handel in de behoefte aan gronden voor den bouw van pakhuizen en opslagloodsen. Nog slechts enkele jaren geleden was het noodzakelijk om het havenemplacement uit te breiden en de frontkade door te trekken ten einde voor den handel meer terreinen te krijgen. Thans zal op het havenemplacement worden opgericht een groote opslagloods, waarvan de kosten ƒ 90.000 zullen bedragen, welk werk wordt uitgevoerd door de Hollandsche Maatschappij tot het maken van werken in gewapend beton. Bovendien zal nabij de haven een loods worden gebouwd voor licht ontvlambare stoffen.

Ook te Kroë zullen de haventoestanden verbeterd worden. Er zal een aanlegsteiger worden. gemaakt van 48 meter lengte en 4½ meter breedte, terwijl voorts de westelijke dam met een 40 meter verlengd zal worden.

Suriname.

„Suriname" van 3 Mei vertelt van den heer A. D e n z, een inboorling van Suriname, die in de kolonie zijn opleiding als machinist genoten en daarna in Nederland de diploma's A en B. verworven heeft. Laatstelijk geplaatst op het schip „*Poreyon*" van de firma van Nievelt Goudriaan, vertrok hij als 2de machinist op 11 Mei 1917 uit Holland naar de Vereenigde Staten. Het schip werd later in beslag genomen en de equipage als gasten van de Vereenigde Staten gehuisvest en verzorgd. D e n z maakte, blijkens een hem door de Shipping Board meegegeven brief, als zoodanig en op kosten van de Amerikaansche Regeering de reis naar Suriname.

* * *

In zijn nummers van 21 Mei en 4 Juni heeft „De West" het over Surinaamsche jongelui in den vreemde. In het eerstgenoemde nummer doet de heer J. J. W e e d a, machinist 1e klasse bij de Koloniale Vaartuigen, naar aanleiding van door hem ontvangen brieven, mededeeling van de tegenwoordige positie van oud-leerlingen van den machinistencursus te Paramaribo. Het s.s. „Curaçao", vroeger behoord hebbende tot de Koloniale Vaartuigen, onderhoudt een geregelden dienst tusschen Bordeaux en Dakar. Een der machinistleerlingen, die met het schip uit Paramaribo vertrok, vaart er nu op als 2de machinist en verdient ƒ 240 per maand plus percenten van kolen en olie met vrijen kost aan boord.

Eenige jongelui, die òf in Holland, òf in Oost diploma's behaalden, zijn in dienst van de Anglo Saxon Petroleum Company te Singapore en hebben goede posities veroverd. Twee varen als 1e machinist met ƒ 360 per maand, twee anderen als waarnemend 1e machinist met ƒ 300 per maand, een heeft als 2e machinist ƒ 264 en een als 3e machinist ƒ 228 per maand. De tafel aan boord dezer schepen is uitstekend; het tafelgeld ƒ 3.50 per dag per persoon; bovendien heeft het personeel vrije geneeskundige behandeling en er worden soms gratificaties uitgereikt van ƒ600 à ƒ1000 per jaar; als regel wordt een contract voor drie jaar gesloten en hebben de meesten dan een aardig spaarduitje overgelegd.

In het nummer van 4 Juni vertelt het blad van de „Surinam Mutual Assistance", een vereeniging in New-York gesticht door eenige energieke jongelui en die ten doel heeft de belangen der Surinamers daar ter stede te bevorderen, zowel de moreele als de materieele. Rev. E. E. N e l o m, die de mededeelingen in een causerie deed, verklaarde, dat er circa 720 jongens met de vroegere bacoveschepen uit Suriname naar New-York zijn gedrost, en dat, na aftrek van sterfgevallen, repatrieering als anderszins, 500 à 600 Surinamers thans in en om New-York verblijf houden. Zij zijn in de meest uiteenloopende betrekkingen werkzaam. Velen volgen dag- of avondcursussen in boekhouden, teekenen, muziek, electrotechniek, tandheelkunde, vreemde talen, enz. Over het algemeen verdienen zij een goed loon; sommigen maken vrij groote bedragen aan hunne betrekkingen over. De hulpvaardigheid en belangelooze zorg voor de steeds toestroomende „achterblijvers" der United Fruit Companybooten maakten een nauwere aaneensluiting gewenscht, ten einde den haveloozen verloren zonen ten minste een pak kleeren en een aangekleede boterham te kunnen verschaffen. Dezen trachten dan op hun beurt andere stowaways te helpen.

De Surinam Company, door eenige ernstig-willende jongelui gesticht, wil ook voor het geestelijke en moreele leven zorgen. Velen van haar leden hebben het aardig ver gebracht.

* * *

„De West" van 31 Mei schrijft:

De Staten hebben met 6 tegen 3 stemmen wederom hun goedkeuring verleend aan de verlenging der buitengewone inkomstenbelasting, ditmaal voor

1919, en dit niettegenstaande zij algemeen de stuitende onbillijkheid van het systeem dier belasting erkenden. De gedelegeerde wist de heeren weder aan het lijntje te krijgen, door de mededeeling, dat er nu geen tijd meer was om die belasting te herzien, maar dat dit het volgend jaar stellig zou geschieden.

In het nummer van 4 Juni zet het blad uiteen waarom de verordening niet deugt.

* * *

Uit het eerstgenoemde nummer nog het volgende bericht:

Dezer dagen is overgegaan tot het betalen van de premie aan machinisten bij de koloniale vaartuigen, in verband met de verkregen resultaten met het stoken van brandhout in plaats van steenkolen op de schepen die den zeedienst verrichten.

Met het stoken van brandhout is een aanvang gemaakt medio Juni 1917; zoude voor den dienst gebruik zijn gemaakt van steenkolen, dan zoude het gouvernement een uitgaaf moeten doen van ƒ38.798; door het gebruiken van brandhout hebben deze kosten — met inbegrip van het loon van het in dienst genomen extra personeel — bedragen ƒ 10.913, zoodat bezuinigd is een bedrag van ƒ 27.885. Van dit bedrag is aan de daarvoor in aanmerking komende machinisten 5 pct. of ƒ 1394 uitbetaald.

* * *

In de laatst ontvangen nummers van „Suriname" zet de heer W. van Lier zijne interessante artikelen over de Boschnegers aan de Marowijne voort. Zijne studiën behooren tot het beste dat over de Boschnegers is geschreven en wij herhalen onzen wensch, dat de artikelen in boekvorm zullen verschijnen.

Van belang zou het zijn te weten of bij de Boschnegers nog tradities voortleven omtrent de Afrikaansche stammen, waartoe hunne voorouders behoorden. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de negers, die de slavernij ontvluchtten, zich voegden bij hunne stamverwanten en dat zoodoende de verschillen tusschen de Aucaners, Saramaccaners, enz. te verklaren zijn.

* * *

In „Suriname" van 24 en 28 Mei vinden wij een opsomming van de telegrammen, die door en met den Gouverneur gewisseld zijn naar aanleiding van de pogingen om meel uit Argentinië te verkrijgen. Hebben wij juist geteld, dan zijn het 66 en daarmede was het vermoedelijk niet uit. „Periscopist" noemt de telegrammenreeks: „Uit het telegrammenboek van een meelzoekenden Gouverneur".

* * *

Uit particuliere brieven vernemen wij, dat de cacao in Suriname verkocht wordt tegen 4 0 c e n t h e t k i l o! En dat terwijl wij hier groot gebrek aan cacao hebben en de landbouw in Suriname met groote moeilijkheden te kampen heeft. Is het werkelijk niet mogelijk voor den K. W. I. Maildienst of voor de Regeering om een schip naar Suriname te zenden ter afhaling van de groote voorraden cacao en koffie, die daar aanwezig zijn? Van de zijde van Engeland zijn geen moeilijkheden te wachten, gezien de duizenden Britsche onderdanen in Suriname, die belang hebben bij den landbouw. Evenmin van Duitsche zijde. Een telegram uit Berlijn aan de „Köln. Zeitung" (zie „N. R. Ct." van 13 Augustus onder „laatste berichten") verklaart: Wij hebben er het grootste belang bij, dat de Nederlandsche scheepvaart niets in den weg ligt. Uitvoer naar de Vereenigde Staten helpt den landbouw niet omdat daar de prijzen van cacao en koffie laag zijn. Er is periculum in mora!

* * *

De heer J. S i b i n g a M u l d e r schrijft in „De Indische Mercuur" van 2 Augustus over „*Landbouwcrediet voor Suriname.*"

......„Het geldt hier niet in de eerste plaats een finantieel voordeel voor de lichamen die er hun geld aan geven, maar een *daad* om de kolonie te helpen door de eenige bron van welvaart, en eene van groote beteekenis, weder tot flinke capaciteit te brengen. Dat is de landbouw, de productie van Suriname's rijken bodem."

Niet met onverdeelde instemming hebben wij deze verklaring gelezen omdat ze als twee druppels water gelijkt op die afgelegd bij de oprichting van den K. W. I. Maildienst te Amsterdam. Het toeval wilde, dat wij juist dezer dagen weer in handen kregen een overdruk van een reeks artikelen in het „Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad Suriname" van Mei en Juni 1889, waaruit bleek hoe weinig er, reeds zoo kort na de oprichting van de stoomvaartlijn, van de goede voornemens was terecht gekomen.

......„De bank — zoo vervolgt de heer S i b i n g a M u l d e r — meent op de ernstige medewerking van het koloniaal bestuur en van de planters te mogen rekenen en dan kan haar inwerkingtreding een keerpunt beteekenen in de lijdensgeschiedenis van Suriname!

Moge dat zoo zijn!

Maar zonder de medewerking en het vertrouwen van de planters gaat dat niet. De bank stelt zich niet op het standpunt, dat alleen zij de landbouwwijsheid in pacht heeft, maar wel dat veel zal moeten veranderen dat een noodwendig gevolg is van de omstandigheden, vooral van het gemis aan kapitaal en leiding en dat, om tot een beteren toestand te komen, bank en landbouwers moeten werken in *het besef dat zij een gemeenschappelijk doel hebben.*"

Met voldoening constateeren wij, dat hier niets meer vernomen wordt van het smalen op de Surinaamsche planters, dat aan vroegere artikelen van den heer S i b i n g a M u l d e r zulk een onaangenamen bijsmaak gaf. Van hun kant zullen de planters gaarne erkennen, dat zij niet alleen de landbouwwijsheid in pacht hebben en dat zij nog veel te leeren hebben.

.......„Daar hier geen winstbejag in de ongunstige beteekenis van het woord aanwezig is, maar het ernstige streven om op gezonde commercieele basis den landbouw te herstellen en daarmede de geheele kolonie tot nieuwen voorspoed te brengen, een werkelijk *nationaal* belang, meent de directie, dat zij zich van die medewerking zeker kan achten.".....

Wij vertrouwen, dat het „werkelijk *nationale* belang" nimmer uit het oog zal worden verloren en dan twijfelen wij niet aan de medewerking van de planters, die zoo lang reeds om landbouwcrediet gevraagd hebben.

De bloei van de bank zal beteekenen voorspoed voor de plantages en omgekeerd. Moge dat zoo zijn!

Wij stemmen geheel in met den heer S i b i n g a M u l d e r, waar hij zijn artikel aldus eindigt: „Voor millioenen is op dit oogenblik in Suriname geen emplooi, maar enkele tonnen kunnen er niet alleen een goed en vruchtbaar veld vinden, doch ook de wegbereiders zijn van de millioenen, die dan zullen moeten volgen."

Curaçao.

De *Cur. Ct.* van 17 Mei j.l. meldt:

Dinsdag 14 Mei had de opening van de nieuwe zitting van den Kolonialen Raad plaats met de gebruikelijke plechtigheden.

Naar aanleiding van die opening heeft de Gouverneur een diner aangeboden aan de leden van den Raad van Bestuur, de leden van den Kolonialen Raad, de gemachtigden van den Gouverneur, die bij de behandeling van de begrooting tegenwoordig waren en andere genoodigden.

* * *

In hetzelfde blad van 24 Mei lezen wij:

Na sinds Januari l.l. in de haven gelegen te hebben, is het s.s. „Vulcanus" eindelijk vertrokken met bestemming naar Argentinië om tarwemeel te halen voor Suriname en Curaçao.

Naar het blad uit goede bron vernam, was er telegraphisch bericht ontvangen, dat de *War Trade Board* van de Vereenigde Staten van Amerika eerlang vergunning zou verleenen voor den uitvoer naar deze kolonie van tarwemeel tot nog te bepalen maandelijksche hoeveelheden.

* * *

Een groote verbetering is, dat de schoener *Lelia* van den heer Craane op Bonaire, die door het Bestuur is gehuurd voor een geregelde wekelijksche vaart tusschen Curaçao, Aruba en Bonaire, in het

begin van Juni j.l. die reizen zou aanvangen en behoorlijk is ingericht voor het vervoer van passagiers.

* * *

Bij den Kol. Raad is ingediend een ontwerp-verordening, waarbij bepalingen worden vastgesteld betreffende het verleenen van vergunningen tot het gebruik van domein voor de exploitatie van motoromnibusdiensten als ondernemingen van openbaar nut op het eiland Curaçao.

De Gouverneur licht het ontwerp toe als volgt:

Met het oog op de omstandigheid, dat bij ondergeteekende is ingekomen een verzoekschrift tot het instellen van een motoromnibusdienst tusschen Willemstad, Overzijde en omstreken daarvan als openbaar middel van vervoer, acht hij het in het belang en voor de veiligheid van het publiek noodig, dat voor de uitoefening van dergelijke diensten algemeene regels worden vastgesteld.

Behalve de voorschriften, waaraan de ondernemers van zulke diensten zich zullen hebben te houden, komt het raadzaam voor ook eenige bepalingen op te nemen, waaraan de passagiers zich zullen hebben te onderwerpen.

Aangezien het niet wel doenlijk is om bij één algemeene verordening te voorzien in al datgene, wat, voor de verzekering van een geregelden dienst aan het publiek van een willekeurige motoromnibus-exploitatie, noodig is, wordt het het eenvoudigst geacht, om de uitoefening van motoromnibusdiensten als openbaar middel van vervoer aan eene vergunning, door den Gouverneur te verleenen, te binden, welke vergunning, indien het belang van het publiek daarbij gebaat is, tot een monopolie zal kunnen worden uitgebreid.

* * *

Blijkens een in de *Cur. Crt.* van 14 Juni j.l. voorkomende advertentie biedt de *Curaçaosche Petroleum Maatschappij* gasoline te koop aan, waaruit blijkt, dat zij met de inrichting van hare raffinaderij zoo ver gevorderd is, dat met het afleveren van een der producten een begin kan worden gemaakt.

* * *

Uit een brief van Aruba nam de *Vrijmoedige* het volgende over:

„U meldende, dat Aruba thans weer een nieuwe auto, No. 13, evenals No. 1 door dr. Hopkins ingevoerd, rijker is geworden, zou ik *Aruba vooruit!* willen uitroepen, doch ik weet helaas! dat de economische toestand van dit eiland alles behalve rooskleurig is. De emigratie uit het eiland naar Cuba, berekend op min of meer 620 arbeiders en nog voortdurend, spreekt luide van een neteligen toestand. Wel is waar hebben de achtergebleven familiebetrekkingen dier arbeiders reeds een *f* 18.000 van dezen ontvangen, doch het bedrag is minder geworden, doordien het in *Greenbacks* gezonden is en men deze Amerikaansche bankjes slechts à *f* 2.— in ontvangst wil nemen, ja zelfs captie maakt, om ze tegen dat bedrag te ontvangen. En is het door de achtergebleven familieleden der arbeiders ontvangen geld opgeraakt, dan zitten zij weer in de klem, hetgeen niet het geval zou zijn geweest, zoo die arbeiders hier waren en *vast werk* hadden. Toch zijn wij het niet eens met hen, die de emigratie naar Cuba afraden, want deze blijft toch eene *faute de mieux*-uitkomst, waar dergelijk werk niet te verkrijgen is."

* * *

PERSONALIA.

De off. van gezondheid 2e klasse *J H. M. Ellis*, chef van den militairen geneeskundigen dienst alhier is bevorderd tot off. van gezondheid 1e klasse.

Aan den tweede beambte *J. A. de Haseth*, werkzaam ten postkantore alhier, is op zijn verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

Aan den wnd. districtsmeester van het 2e en 3e district alhier *F. K. Thielen*, thans met verlof op Aruba, is om gewichtige redenen veertien dagen verlofsverlenging verleend.

De heer *G. W. Hellmund* is eervol ontheven van de verdere waarneming der functiën van griffier bij het kantongerecht, tevens secretaris van den Raad van Politie, koloniaal schrijver, notaris en hypotheekbewaarder op Bonaire.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gebrek aan voedsel. In de laatste door de *Sarekat Islam* in den Schouwburg te Semarang belegde ledenvergadering werd, naar de *Sinar Djawa* vernam, mededeeling gedaan van de arrestatie van enkele *tanis* (landbouwers), afkomstig van het partikuliere land *Tawang*, even buiten de hoofdplaats, aan den weg naar *Kendal* gelegen en toebehoorende aan den Chinees *Kwee Yn Tjo*. Twee der aangehoudenen werden door het landgerecht tot enkele weken hechtenis veroordeeld, omdat zij zonder vergunning van den landheer *padi* hadden gesneden van het hun toekomende deel en het produkt voor zich zelven hadden behouden. Dit laatste moge nu al eenigszins vreemd klinken, doch een onderzoek, dat wij — alzoo de berichtgever — ter plaatse instelden wees de rechtvaardigheid uit van dit vonnis, hoewel verscheidene oorzaken als verzachtende omstandigheden bij het uitspreken van de straf zouden hebben kunnen gelden. Bij de ondervraging van enkele *tani's* bleek ons, zegt het blad verder, dat zij bij wijze van grondhuur de helft van de padiopbrengst aan den Chineeschen landeigenaar hadden af te staan. Onder toezicht van Chineesche en Javaansche mandoers wordt zooals gebruikelijk door de vrouwen de *padi* gesneden en denzelfden dag nog naar de *loemboengs* (schuren) van den landheer gebracht. Hier nu wordt het produkt gedroogd, opgeschuurd en als de geheele padisnit achter den rug is, eerst tot de verdeeling van het aan landheer en ingezetenen toebehoorende deel overgegaan. Tegen deze laatste regeling rijzen de bezwaren der landbouwers. Zelven niet meer in het bezit van contanten en de voor het eerste levensonderhoud hoogst noodige *padi* — van dit laatste kon de berichtgever zich persoonlijk overtuigen — heeft men eerst den assitent wedono en daarna den landheer om vergunning gevraagd, van de *padi* het toekomende deel te mogen behouden, hetgeen geweigerd werd. Door gebrek aan voedsel hebben enkele opgezetenen daarna op eigen gezag hun *padi* toch gesneden met het bekende gevolg. Een veroordeelend vonnis kon niet uitblijven. Doch ware het voor den landheer — zoo vraagt de schrijver — zoo bezwaarlijk om bij het thans heerschende voedselgebrek, der bevolking haar eigen deel op de *sawahs* aan te wijzen, en waarom zij gevraagd had? Bovendien kon contrôle uitgeoefend worden, dat de *orang tani* van zijn eigen *padi* niet steelt. Wij zagen de gekookte rijst van 't versche produkt in de koekoesan (een van bamboe gevlochtene kegelvormige mand, waar de rijst in gedaan wordt om in een dandang (koperen ketel) gekookt te worden) bij enkele lieden, terwijl de padi in de loemboeng hoorde. Uitvoerig wordt bij deze kwestie stilgestaan, daar de geest van ontevredenheid onder de Tawanglieden groeiende was. Tot verzet zou men evenwel niet komen, doch wel werd het voornemen gekoesterd om geen padi meer te planten, wat in deze tijdsomstandigheden even ongewenscht kon zijn.

Hetzelfde blad deelt mede *(Sinar Djawa)* dat een vijfhonderdtal Inlanders zich bij den resident van Madoera hebben vervoegd, zeggende dat zij niet voldoende te eten hadden. In aansluiting hierop meldt de *Oetoesan Hindia* enkele bijzonderheden, die een dreigenden hongersnood doen vermoeden. Van een Inlandsch landbouwleeraar vernam genoemd blad, dat deze gouvernements-ambtenaar op een zijner tochten in de buurt van Pamekasan een menigte vrouwen en mannen, oud en jong, ten getale van ongeveer drieduizend, ontmoette, welke daar naar de achtergebleven *katjang* (een peulvrucht) op een tegalveld zocht en daarvoor van heel verre was gekomen. Voorts moeten daarna zeven en dertig lieden van de dessa Galis (Pamekasan), die er vermagerd uitzagen, door den honger gedreven bij hun assistent wedono om hulp verzocht hebben. Deze menschlievende Inlandsche bestuursambtenaar — alzoo de schrijver — liet de menschen eerst van 7 tot 14 uren vergeefs wachten, voordat hij zich verwaardigde naar hen om te zien, om hen daarna weg te jagen.

S. I. Een Audiëntie. In 't laatst van April j.l. heeft de Gouverneur-Generaal, volgens laatstgenoemd blad *(Oetoesan Hindia)* in het paleis te Buitenzorg een deputatie uit de *Sarekat Islam* ontvangen, bestaande uit de heeren O. S. Tjokroaminoto, voorzitter van de Centrale S. I. te Soerabaja, *Raden Hassan Djajaningrat* voorzitter van de S. I. te Serang en *Raden Sosrodanoekoesoemo*, lid van de S. I. te Sampang. Zijne Excellentie verleende de deputatie gehoor in tegenwoordigheid van de heeren J. H. Liefrinck, lid van den Raad van N. I. en J. Hulshoff Pol, algemeene Secretaris. Het doel der audiëntie was den Landvoogd het request van de C. S. I. toe te lichten, dat de Regeering als resultaat eener gecombineerde vergadering van 33 locale S. I. en andere Inlandsche vereenigingen, alsmede van „Insulinde" en de „I. S. D. V." telegraphisch werd aangeboden, en waarin het Gouvernement werd verzocht om ter voorkoming van hongersnood zelf de voedselvoorziening ter hand te nemen. Met het oog op de voedselschaarschte en in verband met de beslaglegging op een deel der Hollandsche koopvaardijvloot door Engeland en Amerika, waardoor de aanvoer van voedingsmiddelen uit het buitenland wordt bemoeilijkt, verzocht de S. I. onmiddellijk beslaglegging op den aanwezigen voorraad *padi* en *beras*, zoomede op den aanstaanden rijstoogst, om die onder toezicht van de Regeering tegen billijke prijzen aan de bevolking te verkoopen. Verder om te beginnen met 1918 het plantareaal van suiker met minstens 50 %

te verminderen en die gronden met voedingsgewassen te beplanten door de Regeering zelf, dan wel door de bevolking met financieele hulp van het Gouvernement. Voorts om bosschen, pleinen en andere gronden, die niet strikt noodig zijn voor het verwekken van regens en gebruik der dessa's, uit te geven, teneinde die aan te wenden tot verkrijging van voeding. Ten slotte om geduld uit te oefenen, wanneer de bevolking niet op tijd zal kunnen betalen: belastingen, voorschotten voor woningverbetering en schulden aan afdeelings- en dessabanken enz. omdat zij dat geld zal moeten besteden aan noodzakelijk levensonderhoud. De Gouverneur-Generaal deelde de deputatie een en ander mede over de plannen der Regeering ten aanzien van de voedselvoorziening en voegde daaraan toe, dat vooralsnog de inkrimping van het plantareaal der suikerindustrie niet noodzakelijk was. Nadat hiervoor van gedachten was gewisseld, verzocht de deputatie om dan toch in elk geval de padi en beras door 't Gouvernement te doen distribueeren, wat Zijne Excellentie, hoezeer ook de goede bedoeling daarvan apprecieerende, niet direct kon belooven, gezien de vele beslommeringen, welke aan een regeeringsdistributie verbonden zijn; de Landvoogd zou het verzoek in overweging nemen, evenals de inkrimping van het plantareaal der suikerondernemingen. De Gouverneur-Generaal legde er den nadruk op, dat de te treffen regeeringsmaatregelen zeer zeker niet alleen in het belang der kapitalisten zijn; als de noodzakelijkheid daar is, zal ongetwijfeld ook het plantareaal der suikerindustrie worden ingekrompen. De bosschen, welke niet dienen tot noodzakelijke regenvangers, zullen worden opengelegd en voorzien van wadoeks en irrigatie, zoodat de bevolking die gronden kan beplanten. Nog besprak Tjokroaminoto den hongersnood te Trenggalek en toonde zijne Excellentie foto's van de daar geleden ellende, als een bewijs, hoe slecht het Gouvernement door het B.B. omtrent den waren toestand wordt ingelicht. De Landvoogd antwoordde van dien toestand volkomen op de hoogte te zijn. De heer Van Limburg Stirum hoopte dat de S.I. er mede rekening zal willen houden, dat de tijden abnormaal zijn, dat de geheele wereld lijdt onder de tijdsomstandigheden. De Regeering van haar kant zal daarmede rekening houden bij het innen van de belastingen e.d., het Gouvernement zal de belangen der bevolking nimmer uit het oog verliezen, zoowel ten aanzien van de voeding als in de voorziening van andere levensbehoeften. De deputatie verklaarde heen te gaan met een gerust hart.

Vlugger Recht. Voor de geringste zaak moest een dessaman, wiens dessa 20—30 paal vaak verwijderd wordt gehouden, zich tot nu toe naar die hoofdplaats begeven, om zich aan de uitspraak van dat regentschapsgerecht te onderwerpen. Thans heeft in Soerabaja de resident van dit gewest de zittingsplaatsen van het regentschapsgerecht uitgebreid ten behoeve van die distrikten, welke ver gelegen zijn van de hoofdplaats. *(Sinar Djawa).*

De z.g. „Buitenzorgsche Zaak". De landraad te Buitenzorg heeft eind verleden jaar en begin van dit jaar weken besteed aan de behandeling van de zaak van *Hadji Achmat Mohammad*, beschuldigd van meineed in de bekende zoogenaamde „Buitenzorgsche zaak". De zaak zelve is nooit voor den rechter gekomen; maar Hadji Achmat Mohamad, die dan het heele geval tegen de Duitschers op touw gezet zou hebben, samen met den heer de Kleck, kwam op last van den Procureur-Gen. voor den Landraad, omdat hij tijdens het onderzoek voor den Rechter-Commissaris dus onder eede verklaringen zou hebben afgelegd, welke in strijd waren met de waarheid. Nadat Achmad ruim een jaar in preventieve hechtenis had doorgebracht, kwam zijn zaak voor den Landraad te Buitenzorg. Daarbij is toen de heele „Buitenzorgsche zaak" de revue gepasseerd. Het einde van het lied was, dat Hadji Achmat Mohammad, al hield hij zijn voor den Rechter-Commissaris afgelegde verklaringen vol, veroordeeld werd wegens meineed tot vijf jaar gevangenis. Hadji Achmat Mohamat teekende natuurlijk hooger beroep aan. Door den Raad van Justitie werd hij vrijgesproken en op telegrafischen last onmiddellijk op vrije voeten gesteld. Dit is dan het roemloos einde van al de bemoeienis der Justitie met de „Buitenzorgsche zaak". Ruim zestien maanden heeft deze ongelukkige getuige preventief gevangen gezeten, doch steeds vast overtuigd, dat zijn onschuld aan het licht zou komen. Al had de Landraad mij tot één dag gevangenisstraf veroordeeld, zoo zeide hij, dan zou ik nog in appel gegaan zijn. Zestien maanden beroofd van zijn vrijheid...... De Procureur-Generaal gelaste telegraphisch zijn arrestatie, de Rechter gelaste telegraphisch zijne invrijheidstelling! Nu woont hij weer in zijn huisje in Gang Mèntèng. *(Sinar Djawa).*

Nieuwe Ordonnantie. Er is een ordonnantie vastgesteld tot opheffing van de verplichting, opgelegd aan de Inlandsche belastingplichtigen in het Gouvernement van Sumatra's Oostkust, die zich buiten hunne woonplaats bevinden tot vertoon van hun aanslagbiljet der belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten. *(Sinar Sumatra).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Openlucht Meeting. Een 5400 personen, Europeanen en Inlanders waren op 1 Mei j.l. — alzoo de *Bintang Soerabaja* — naar den Stadstuin te Soerabaja gekomen, om adhaesie te betuigen aan de motie aan den Gouverneur-Generaal met betrekking tot een regeling der huurprijzen en het vaststellen van maximumprijzen. De *Sarekat Islam* had geweigerd aan de actie deel te nemen, omdat men de Regeering had verzocht „maatregelen te nemen in de motie en deze niet had *geëischt*. Een S.I.-er, die trachtte een woordje in het midden te brengen, werd vlug door de politie bij zijn jasje genomen en uit den tuin gezet. Voor de Europeanen spraken *drie* heeren en *een* dame op het middenterrein, terwijl twee sprekers de motie voor de Inlandsche toehoorders verklaarden.

Aankoop van Soembring. Eindelijk dan is de Regeering er toe overgegaan — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — om het landgoed in Japara (res. Semarang) aan te koopen. Zooals reeds bekend, heeft de Regeering dit stuk land ter grootte van ruim 2000 bouws aangekocht voor ƒ 280.000. Het praatje liep, dat een rijke Japanner van Singapore een hoog bod gedaan had. Vermoedelijk naar aanleiding hiervan is de Regeering er toe overgegaan er werk van te maken en heeft een gouv. accountant er heen gezonden om Soembring te taxeeren. Het bod van den landeigenaar, den heer King Gee Djic was ƒ 330.000, maar volgens taxatie was het land ongeveer $2\frac{3}{4}$ ton waard, en de landheer moest zijn land ook voor dezen prijs aan de Regeering afstaan. Daar de oogst en aanwezige padi hieronder niet begrepen waren, kreeg hij hiervoor nog ongeveer 5 mille, zoodat alles te zamen voor ƒ 280.000 aan de Regeering werd verkocht, wel een mooi bod, als men nagaat, dat de landheer dit land ongeveer een jaar of zeven geleden voor ƒ 160.000 van den heer Twysel gekocht heeft, zoodat een mooie winst gemaakt werd van ruim één ton. De Regeering is echter — zoo vernam het blad — van plan eerst het volgende jaar Soembring zoogenaamd gouvernements grond te maken. Het land levert hoofdzakelijk padi op, doch er wordt ook aan kapokteelt gedaan. Er heeft altijd een goede verhouding bestaan tusschen den landheer en de bevolking in tegenstelling met andere landerijen, waar in den laatsten tijd zoo'n ontevreden stemming heerscht. Toch zal de bevolking het terdege voelen, nu het Gouvernement Soembring zelf gaat besturen, vooral waar de belastingen door het Gouvernement geheven veel minder bedragen. Het zou wel jammer zijn, wanneer het mooie, groote landhuis zou moeten worden gesloopt.

Een Misverstand. Op het partikuliere land Tjilengsi (Batavia) moet *Abdoel Moeis*, volgens verklaringen van getuigen, zoo deelt de *Perniagan* mede, de bevolking hebben voorgehouden, dat zij er recht op had het den landheer aankomende een vijfde deel van het gewas *nat* in te leveren, terwijl de inlevering zich naar het plaatselijk gebruik regelt, dat voor Tjilengsi sedert jaren bestaat in de inlevering van *droog* produkt. De bevolking geloofde in het woord van *Abdoel Moeis* en volgde diens wenk op. De landheer weigerde het natte produkt in ontvangst te nemen, van welke weigering een wrijving tusschen landheer en bevolking het gevolg was, zoodat het bestuur er bij te pas moest komen. *Abdoel Moeis* werd bij den resident ontboden, doch ontkende toen de bevolking een dergelijken raad te hebben gegeven, als verteld werd. Maar het bestuur beschikte over zoodanige gegevens omtrent zijn optreden, dat hij er in moest toestemmen in gezelschap van den patih naar Tjilengsi te gaan en de bevolking mede te deelen, dat zij hem...... verkeerd verstaan had, zich behoorde te regelen naar het plaatselijk gebruik.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De staatkundige hervorming voor Britsch-Indië.

Wij gaven de reeks van verlangens weer, die de stoet van deputatiën voorbracht, welke den staatssecretaris voor koloniën Montagu uitdrukking trachtte te geven van de wenschen van Indië. In 't kort samengevat kwamen deze hierop neer Indië in eenzelfde verhouding in 't groote Britsche rijk te brengen, als de kroonkoloniën innemen. Montagu hoorde allen aan, werkte dit, in overleg met den onderkoning Chelmsford, uit en zoo mocht aan moederland en kolonië een toekomstprogramma worden voorgelegd, dat nu weer tot bespreking heeft uitgelokt. Deze heeft niet lang op zich laten wachten, aanvankelijk gingen van de All-Indian zijde stemmen op, die vonden dat de hervorming in de richting van h o m e r u l e niet ver genoeg gaat en lijnrecht daartegen van anderen, die de Britten door de voorgestelde maatregelen geheel zagen verdringen door de Indiërs, maar spoedig is hier tusschen door de verdediging van 't program gekomen zoowel uit Indië als uit 't moederland. Naar 't zich thans laat aanzien zal 't koor der voorstanders dat der tegenwerkers overstemmen.

'T Is een merkwaardig document van 't allerhoogste belang, dat ook voor 't Nederlandsche rijk in Azië volle aandacht verdient. De eerste helft ervan brengt de stof bijeen waarop een oordeel gevestigd kan worden voor de in de andere helft ontvouwde voorstellen. 't Rapport ontveinst zich de moeilijkheden niet die aan de verwezenlijking verbonden zijn, o.a. door den beperkten gezichtskring van een groot gedeelte van de bevolking, die niet verder reikt dan haar dorpsvelden, in tegenstelling met 't juist diepingrijpende van de nieuw te trekken lijnen; alsmede door de ingewortelde tradities en overgeërfde vijandschappen tusschen de landaarden en in 't bijzonder nog tusschen Hindoes en Mohamedanen; door 't gebrek aan ontwikkeling eenerzijds en de verkeerde gisting die daarentegen de westersche opvoeding in enkele opzichten heeft veroorzaakt. Dit alles wordt onder de oogen gezien.

Ook wordt bij 't streven om de Indiërs meer aandeel in de bestuurs- en regeeringstaak te geven, toch met volle waardeering gewag gemaakt van het vele dat door de Britsche ambtenaren tot stand is gebracht.

De rapporteurs streven er niet naar om de vèrstrekkende verlangens van revolutionnairen te bevredigen of te paaien. Our reason is the faith that is in us" schrijven zij. De Br. koloniale politiek is logisch stap voor stap vooruit gegaan, in de richting waaruit zelfbestuur moet groeien. Onderwijs, opvoeding, medewerking zetten, door de Morley-Minto hervorming, sedert negen jaren hiertoe groote kracht bij, de groote oorlog heeft de doorwerking versneld.

De wijze waarop Br.-Indië zijn aandeel in den oorlog gegeven heeft en de groei van het medegevoel tusschen moederland en kolonië hebben als nooit te voren tot toenadering en vereenzelving gebracht. De tegenwoordigheid voor de tweede maal reeds van Indiërs in de Imperial war conference te Londen is al een aanwijzing hiervan, maar de nauwe aansluiting en verbroedering kan alleen verkregen worden, als Indië, evenals de andere leden der Britsche gemeenschap van volkeren, zelfbestuur zal hebben verkregen.

Dit doel kan echter alleen veilig bereikt worden door geleidelijke en proefondervindelijke ontwikkeling. De overgang van een regeeringsvorm, die, hoewel vaderlijk, principieel autocratisch is geweest, tot een, die gegrond is op instellingen van volksvertegenwoordiging, moet moeilijk zijn en kan gevaarlijk worden, vooral in een land als Indië, aan welks geschiedenis, tradities en sociale verhoudingen democratie meerendeels vreemd is gebleven.

De voornaamste veranderingen, die 't rapport als eerste stappen aangeeft, welke in de beoogde richting zullen leiden betreffen 't provinciaal bestuur, waarin practische middelen op decentralisatie aansturen. Binnen die sfeer zullen bepaalde regeerings- en bestuursbevoegdheden moeten overgaan op Indische ministers, die samenwerken met —, maar goed onderscheiden zijn van den Gouverneur in rade. Zij zullen voor de uitoefening van hun ambt verantwoordelijk zijn aan de Legislative council, waarin een meerderheid van gekozen Indiërs zitting zal krijgen. Het kiesrecht voor de leden van dezen raad moet op breeden grondslag berusten.

De methode, volgens welke deze veranderingen tot verwezenlijking zullen komen, is vernuftig maar ingewikkeld, menig onderdeel zal eerst uitgewerkt worden naargelang de ondervinding aan zal geven. Wat opgezet wordt werkt als proef, voor verdere toepassing en uitbreiding vatbaar, zoodat het de sfeer van provinciaal bestuur en beheer ten slotte geheel zal omvatten, om daarna ook op de algemeene koloniale regeering te worden overgebracht, die, in afwachting hiervan, haar macht en verantwoordelijkheid tegenover den secretaris van staat (minister van koloniën) en 't Br. parlement onbekort gehandhaafd ziet.

Naast datgeen wat bepaald in lijn is vastgelegd bevat 't rapport aanbeveling van hervormingen van verregaande strekking. Zoo de vervanging van de Legislative council van den onderkoning door twee Kamers, de eene een Raad van State samengesteld op meer conservatieven basis, de andere een Indian legislative assembly met een sterke meerderheid van gekozenen. Zoo ook de instelling van een Raad van prinsen, die de inlandsche staten en 't Br. bestuur nader tot elkander moet brengen.

De mogelijkheid om de voorgestelde hervormingen al dan niet tot haar recht te doen komen, zal vooral van de Indiërs zelf afhangen. De gelegenheid om aan Indië zelfbestuur te bezorgen is aan 't volk gegeven. Zij, die de leiding op zich nemen kunnen nu in snelle evolutie veel bereiken, maar ook in onvoorzichtig drijven veel bederven!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nijverheid in Britsch-Indië.

Als Publicatie No. 5 is door de Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke vraagstukken een boekwerk uitgegeven, getiteld: Nijverheid in Britsch-Indië. Gegevens bijeengebracht in verband met het industrie-vraagstuk voor Ned.-Indië, door Waldemar Freundlich.

In zijn voorwoord zegt de bewerker o.m.: In den loop van het vorige jaar nam de schrijver op zich, te trachten in de bibliotheken te Buitenzorg gegevens op te sporen, welke van nut konden zijn voor de taak, welke aan de Commissie tot bevordering van de Fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië, meer in het bijzonder aan haar Gedelegeerd lid, Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, was opgedragen.

Van veel belang werd geacht zooveel mogelijk te weten te komen omtrent Britsch Indië, waar het vraagstuk der Industrialisatie al sinds 1900 aan de orde was en waar dus reeds uitgebreide ervaring was opgedaan bij een bevolking, welke in vele opzichten overeenkomt met die van Nederlandsch-Indië.

Aanvankelijk leek het zeer moeilijk boekwerken en andere bescheiden betreffende dat land te vinden, doch tenslotte werd, vooral op de boekerij der Algemeene Secretarie, een uitgebreide verzameling boeken, periodieken of officieele publicaties aangetroffen, welke tal van gegevens, ook van den laatsten tijd, bevatten.

Mij werd toen verzocht deze op zoodanige wijze te verzamelen en te ordenen, dat zij zouden kunnen dienen tot voorbereiding van eigen bronnenstudie, waarschijnlijk gevolgd door een studie in het land zelf van de hiervoren genoemd Gedelegeerd lid. In verband met dit laatste werd mede wenschelijk geacht de gegevens niet te beperken tot het industrievraagstuk in engeren zin, doch evenzeer aan te teekenen, wat omtrent economische en politieke kwesties belangrijk leek om eerstgenoemd probleem goed te kunnen begrijpen.

Door omstandigheden zal aan de hiervoren vermelde voornemens, althans door den bovengenoemde, geen uitvoering worden gegeven. De bijeengebrachte gegevens werden echter van dusdanig belang geacht, dat mij verzocht werd deze in boekvorm voor publicatie te bestemmen, waaraan door mij gaarne wordt voldaan.

Ten slotte zij het mij vergund een woord van dank te richten tot allen, die door vertaling, correctie en op andere wijze hun medewerking verleenden, in het bijzonder tot den heer van Reigersberg Versluijs, aan wien het tot stand komen van dit boek te danken is.

Het geschrift is als volgt ingedeeld: I. Gegevens over land en volk in het algemeen. — II. Historisch Overzicht. a. tot de vestiging der British East India Company. b. De Britsche heerschappij en haar gevolgen. — III. Het ontstaan van de Indische groot-industrie. a. Oorzaken. b. Gevolgen. c. De inheemsche industrie. — IV. De Britsch-Indische groot-industrie. — V. Slotbeschouwing: De invloed der groot-industrie op het economische leven in Britsch-Indië.

De Indische Gids.

De Augustus-afl. bevat: Over de wenschelijkheid van oprichting in Ned.-Indië van een Centraal bureau voor aanschaffing van alle artikelen benoodigd voor het Gouvernement van Nederl.-Indië en zoo noodig ook voor Gewesten en Gemeenten, door A. Bryan. — De Nederlandsch-Indische Technische Hoogeschool, door Ir. J. G. Numans. — Iets over de sterfte op de schepen der Oost-Indische Compagnie, door B. M. van Driel. — Verborgen stroomingen, door A. Doyer (vervolg). — Groot-industrie in tropisch Amerika, door J. M. Plante Fébure. — Varia (Terugkoop der particuliere landerijen. Enz.). — Maandelijksche revue van brochures enz. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

De Aarde en haar Volken.

Afl. 7 (Juli 1918) bevat in het hoofdblad „Nieuw-Guinee en de exploratie der „Meervlakte" 1913—1915, door J. W. Langeler en L. A. C. M. Doorman; in het Bijblad: Verbetering der rivieren ter Oostkust van Sumatra. — Een doctoraat in de taal- en staatkunde van den Oost-Indischen Archipel. — Nog eens Java's overbevolking. — Ook voor de West te weinig ondernemingsgeest. — Goed practisch werk in Indië. — De Javaan en het Nederlandsch.

Pandecten van het adatrecht.

Van deze, door het Koloniaal Instituut te Amsterdam uitgegeven, publicatie verscheen het vierde deel (in twee stukken), waarmede de gegevens omtrent rechten van de bevolking van den Indischen Archipel op grond en water compleet zijn.

Dit deel is bewerkt door Mr. C. Star Nauta Carsten, Mr. T. Hornstra, Mr. J. de Kruyff, Mr. J. H. L. Lebbe, Mr. M. H. Lem Jr., Mr. W. C. Marting, A. Mieremet, H. J. G. Janssen van Raay, Mr. H. M. B. ter Haar Romeny, Mr. H. Smits, Mr. H. van Wageningen, Mr. J. W. Westhoff en Mr. A. van der Wilde.

De legende van den Bromo.

In het Aug. Nr. van Ceres, orgaan der studenten aan de Landbouw Hoogeschool te Wageningen, vertelt „Katjang" de legende van den Bromo, zooals hij die vernam uit den mond van een ouden Javaan, die hem als gids vergezelde bij een bezoek aan dien vulkaan.

De Tropische Natuur.

Inhoud der Mei-afl.: Een paar kilometers geologische wandeling door het Tjisokanbed (vervolg), door Dr. L. G. den Berger. — Een tocht naar het Diëngplateau (vervolg), door H. A. B. Bünnemeyer. — Bataviasche causerieën, door Fr. J. van Eekhout (III: beschrijving van de lachduif (Columbia risoria). — Het spathoglottiskevertje, door S. Leefmans.

Verfstoffen voor het batikbedrijf.

Onder andere mededeelingen uitgaande van de 4e afdeeling van het Departement van Koloniën, bevat No. 595 van „Handelsberichten" ook een bericht over de voor het batikbedrijf op Java benoodigde verfstoffen, waaraan het volgende is ontleend:

Het batikbedrijf op Java is de belangrijkste inlandsche nijverheid van Ned.-Indië. Niet minder dan 580 ondernemingen zijn bij dat bedrijf betrokken, waarvoor in normale tijden jaarlijks voor eene waarde van ongeveer 30 millioen gulden aan cambrics en voor eene waarde van meer dan 2 millioen gulden aan teerkleurstoffen werd ingevoerd. Deze verfstoffen, voornamelijk bestaande uit kunstmatige indigo en verder uit alizarine en aniline, werden door tusschenkomst van eenige Nederlandsche handelshuizen op Java ingevoerd door de bekende groote Duitsche chemische fabrieken, die zich veel opofferingen getroost hebben om de verfstoffen voor het batikbedrijf geschikt te maken.

Nadat, gedurende de eerste periode van den oorlog het vervoer dezer verfstoffen met moeilijkheden gepaard ging en zelfs geheel ophield, kwam later eene regeling tot stand waardoor de inlandsche batikindustrie haar bedrijf kon voortzetten, totdat onlangs door nieuwe bezwaren van Engeland een partij verfstoffen weder niet naar Indië kan worden gezonden.

Het behoeft dus geen betoog dat het totstandkomen van eene industrie van koolteerproducten in Ned.-Indië van veel gewicht zou zijn. Zulk een industrie zou bovendien niet alleen voor de voortbrengselen van de hier bedoelde verfstoffen van nut zijn, doch ook voor de productie van verschillende artikelen voor dagelijksch gebruik.

Uit Zendingsperiodieken.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Augustus 1918. De maan bij de Marindineezen, door Pr. P. Vertenten. — De katholieke missie op het eiland Jamdema, door Pr. E. Cappers.

De Macedoniër. Augustus 1918. De Zendingsactie der Christelijke Gereformeerde Kerk 1873—1892 IV. (E. Haan, A. Delfos, D. Huising, A. Bolwijn), door H. A. Dijkstra. — Soemba. I. Historie. u. 1902—1906. Bidau Tau vernederd en voortvluchtig, door D. K. Wielenga. — Uit mijn Camera, door H. A. Dijkstra (Evangelisatie op Zuid-Oost Celebes, door H. van der Klift. — Zendeling Joh. Kruyt †).

Nederlandsche Zendingsbode. 8 Augustus 1918. Verslag van de VIIIe Conferentie voor Zendingsstudie, gehouden te Ermelo, Juli-Aug. 1918. — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa (vervolg).

Maandblad der samenwerkende Zendings-Corporaties. Augustus 1918. Het werk in het ziekenhuis te Sonder in de Minahassa. Uit een brief van de Zusters de Ruyter en Schoch. — De Perhoedamdambeweging in Serdang (Deli), door E. J. van den Berg. — Het afscheid van zendeling Crommelin te Modjowarno ,door C. W. Nortier. — In memoriam. Johannes Kruyt (met portret). — In memoriam Dr. Nommensen (met portret).

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 32: Nieuwe literatuur over Helopeltis-bestrijding, door Prof. Dr. H. M. Quanjer. — De toestand van de suikerindustrie in Britsch-Indië in 1916—1917. — De Technische Onderwijs-Commissie (den 12en Maart 1918 te Batavia geïnstalleerd). — Economisch overzicht van Ned.-Indië, Straits Settlements, China en Burma (vervolg). — Coagulatie van latex zonder chemicaliën. Voordracht van G. J. Zuyderhoff. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Personalia (R. E. Kerkhoven †).

Achtste Decentralisatie-Congres.

Mededeeling 26 (bijlage) van het Orgaan van de Vereeniging voor Locale Belangen bevat een praeadvies (uitgebracht voor het 8e Decentralisatie-congres) van D. de Iongh Wzn. (burgemeester van Semarang) over het woningvraagstuk. — Mededeeling No. 27: stellingen van R. Sastro Widjono betreffende de vertegenwoordiging der Inlanders in verband met de decentralisatie in het algemeen en den Volksraad in het bijzonder. — No. 28 bevat o.m. de agenda voor de zesde jaarvergadering (achtste decentralisatie-congres) der Vereeniging voor Locale Belangen.

De Banier. Christelijk Weekblad voor Ned.-Indië.

In No. 19 en 20 eenige vervolg-artikelen, n.l.: Bestuurshervorming. — De verhoogde levensstandaard als belemmerende factor voor de economische ontwikkeling van Ned.-Indië en hoe deze weggenomen kan worden, inzonderheid voor het technisch personeel. — De strijd tegen de prostitutie in het Britsch-Indische leger. — Bovendien in No. 20 het eerste gedeelte eener beschouwing over „de gevaren van het opiumschuiven”.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van Afl. 19: Papoea's, door N. — Indië en de oorlog, door C. L. — De ambachtsinrichting van het Bataksch-Instituut te Kaban Djahe (Karo-hoogvlakte), door M. Joustra. — De djalak soengoe (Aethiopsar Javanicus), door Th. van Dort.

De Reflector.

No. 19 van dit weekblad, getiteld „S.S. Nummer”, is grootendeels gewijd aan een beschrijving (verlucht door meer dan dertig foto's en teekeningen) der Staatsspoorwegen op Java. — Verder hekelt de redactie (evenals in No. 18) het ontslag van den leger-commandant generaal De Greve.

Weekblad voor Indië.

No. 5 van den 15en jaarg. bevat o.a.: De nieuwe resident van Banka (W. Doornik), door J. Koning. — Pangeran Joedho. Treurspel uit de Vorstenlanden in vier acten van Victor Ido. — Langs Bali's kusten en dwars door Bali (met ill.), door Dijkman.

No. 6: Het toebosch op Depok, door Ganesa. — Een jubileum in de tabak (met portret van J. H. A. Croin, hoofdadministrateur bij de Besoeki Tabakmaatschappij), door J. Koning. — Het eerste Nederlandsche convooi, door A. M. Ingenegeren.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

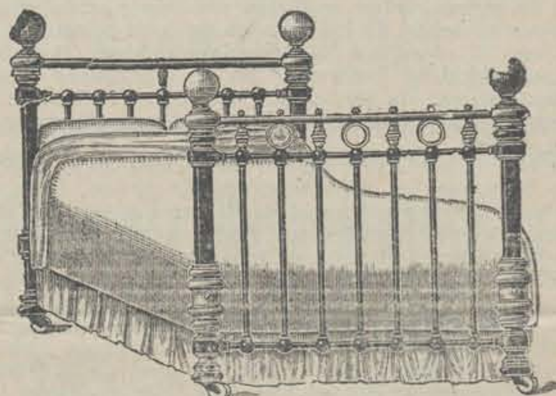
De Aug. afl. opent met eerste gedeelte eener beschouwing van Reinier D. Verbeek over oud-chineesch porcelein in Ned.-Indië uit de tijden der Soung en Ming dynastieën. — Dr. G. Krause vervolgt zijn fraai geïllustreerd artikel (naar opnamen van den schrijver): Tempelfeesten en spelen op Zuid-Bali. — Verder geeft Prof. Dr. J. F. van Bemmelen onder het opschrift Nederlandsch-Indische dieren een populair-wetenschappelijke beschrijving van den orang-oetan. — De afl. besluit met een levensbeschrijving door Mr. J. H. Abendanon van M. C. Brandes († 19 Maart 1918).

Koloniaal Tijdschrift.

In het Aug.-Nr. wijdt de heer O. L. Helfrich waardeerende woorden aan de nagedachtenis van den oud-resident van Tapanoeli C. J. Westenberg (overl. 28 Juli j.l. te 's-Gravenhage). — Verder bevat dit Nr. de volgende bijdragen: Een nieuwe koers in Indië, door B. J. Suermondt. — Het agrarische stelsel in de Javasche Vorstenlanden en de reorganisatie, door A. Simon (vervolg). — De heerendiensten in de Buitenbezittingen (vervolg), door M. Hamerster. — Simpang Oelim. Een stukje Atjeh-geschiedenis, door H. T. Damsté. — B. B. Geschiedenissen. Figuren en feiten. A. Pruys van der Hoeven. (IV. De laatste controleursjaren), door G. de la Valette. — Overigens de gewone rubrieken: Kroniek. — Persoverzicht .— Vreemde koloniën. — Bibliographie.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie.
Firma Glerum—Wüstenhoff, Amsterdam	ƒ 25.—
Mevrouw van Eck, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. Hamming-van Waardenburg, den Haag	„ 2.50
C. L. W. Ysendijk, Aerdenhout	„ 2.50
W. Lokman, Utrecht	„ 2.50
Dr. J. J. Vermeulen, Utrecht	„ 2.50
Prof. Dr. F. A. F. C. Went, Utrecht	„ 2.50
A. Breevoordt, den Haag	„ 3.—
F. de Munnik, den Haag	„ 5.—
B. G. Brandon, Amsterdam	„ 5.—
C. R. M. Homburg, den Haag	„ 2.50
H. J. J. Knibbeler, den Haag	„ 2.50
Mevrouw Milkens, Haarlem	„ 2.50
J. Oderwald, Amsterdam	„ 2.50
Dr. G. A. Rademaker, den Haag	„ 10.—
Mevrouw Toorop, den Haag	„ 2.50
Mevrouw E. de Quant-Heijting, den Haag	„ 2.50
A. Harkema, Hoenderloo	„ 2.50
Mr. B. de Gaay Fortman, Dordrecht	„ 2.50
Mevr. de Wed. C. A. Harmsen-ten Boom, Haarlem	„ 2.50
Mr. de Laat de Kanter, Oegstgeest	„ 2.50
P. de Haan, Arnhem	„ 2.50
Mevrouw A. M. M. Israël-Spijker	„ 3.—
C. de Leeuw, Bosch en Duin	„ 2.50
Herm. J. Jacobs, den Haag	„ 2.50
Dr. L. J. Büller, den Helder	„ 2.50
W. van der Graauw, Rotterdam	„ 2.50
Dr. H. R. Jurrjens, Nieuwediep	„ 2.50
W. H. Rr. van Leersum, den Helder	„ 2.50
Dr. E. Moresco, den Haag	„ 5.—
W. B. J. F. Terlaak, Amsterdam	„ 2.50
Mej. C. M. Bouman, den Haag	„ 2.50
G. de Bruin, Velp	„ 2.50
R. P. C. van Motman, den Haag	„ 5.—
H. van Wijk, Apeldoorn	„ 2.50
R. Loman, Zeist	„ 2.—
A. C. van de Krande, Oosterhout	„ 2.50
Mej. P. A. Lange, Ginneken	„ 2.50
F. Moers, Breda	„ 2.50
F. L. van Nijnanten, Breda	„ 2.50
A. A. Oomens, Breda	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te **Curaçao.** Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Een Huis te Huur

is heden eene zeldzaamheid, doch ook GOEDE MEUBELEN zullen weldra bijna niet meer te bekomen zijn. Wacht daarom niet langer en maakt spoedig uwe keuze uit onze nu nog enorm groote collectie SALON, EET-, ZIT- en SLAAPKAMERS, daar deze geheel kosteloos in onze garde-meuble kunnen worden opgeborgen.

De houtprijzen zijn weder circa 40—60 pCt. gestegen; profiteert daarom van onzen grooten voorraad, voordat ook hierop de groote prijsverhooging komt.

60 Modelkamers in moderne stijlen, o. a. Jacobean, Queen Anne en William & Mary.

Groote voorraad in GOBELINS, VELOURS en andere bekleeding-stoffen.

A. WOLTERING,
Nieuwendijk 233—237 b/d Dam, Amsterdam.

M. VISSER,
voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 547

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerk

REPARATIE-INRICHTING.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82 - 84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

UITGEBREIDE COLLECTIE

Zijde en Fantaisie FLANELLEN
voor Blouses.

COSTUUMSTOFFEN voor Najaar en Winter

Vraagt onze Staalcollectie.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden
(met Kasrekening)
en
Dag- en Weeklijst
(met plaats voor noteering van aan geveerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „ „
vanaf 100 „ 5 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met f 0.25 voor franco verzending.

N.V. „REFORM"
Directeur: E. BOERMA.
Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

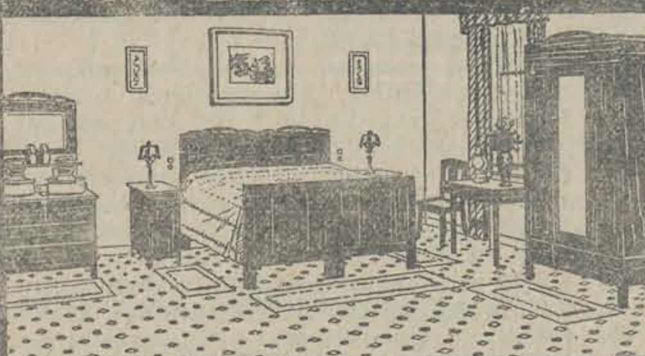
Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

COMPLETE MEUBILEERING VAN SLAAPKAMERS

T. NIEVELER,
AMSTERDAM
NIEUWENDIJK 164-170 TEL. C. 1285

WONINGGIDS

PAUL F. DE HAAS & Co.
Assurantie - Hypotheek, c.a. - Administratiekantoor
Frederik Hendrikplein 34, 's-Gravenhage.
Telef. SCHEV. 2056.
ALLE INLICHTINGEN EN TOEZENDING GIDS KOSTELOOS

A. M. CORNELISSEN
Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83

SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN . . . 95 pCt.
6 „ 100 „

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

No. 34. Donderdag 22 Augustus 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

PRIJSVRAAG

voor een Tooneelstuk, uitgeschreven door de Vereeniging „Oost en West".

Op de door de Vereeniging „Oost en West" in November 1916 uitgeschreven Prijsvraag voor een Tooneelstuk, waarvoor bijdragen konden worden ingezonden tot ultimo Juni 1918, zijn, onder de navolgende kenspreuken, drie bijdragen ontvangen:

I. „*De Associatie*".
II. „*Volhardt en werkt*".
III. „*Wel 't land daar d'overheijd 't ghemeene-best bezurght*" „Vondel".

Deze bijdragen worden thans onderworpen aan het oordeel van een Jury, bestaande uit:

De leden van het Dagelijksch Bestuur der vereeniging „*Oost en West*" en de heeren J. P. Heyligers, A. T. A. Heyting en Dr. L. A. Rademaker, allen te 's-Gravenhage.

De uitslag van de beoordeeling zal t.z.t. in het *Koloniaal Weekblad* worden bekend gemaakt.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Gedachten over het „Liefrinck-Rapport".

Het „Vaderland" van 3-8 Ochtendbl. bevat zeer korte mededeelingen over dit rapport; zo zijn door hun te groote beknoptheid het zooveelste bewijs, dat het onmogelijk is, om over veelomvattende en veelbeteekenende aangelegenheden mededeelingen te doen laat staan een oordeel te geven, als het ware in drie woorden, in telegramstijl. Kan zulks niet met eene betrekkelijk groote uitvoerigheid gebeuren, dan behooren dergelijke mededeelingen geheel achterwege te blijven. Het onderwerpelijke bericht bevat veel raadselachtigs en duisters, is zeer weinig bevredigend en geeft aanleiding tot het stellen van allerlei vragen. Daarin is sprake van de gewesten: Tapanoeli, Sumatra's Westkust en Djambi. Wat daar voorgevallen of als zoodanig geconstateerd is, mag ons in Nederland niet onverschillig zijn en is eene verdere openbare bespreking overwaard, dwingt die zelfs af.

Het bericht zegt: „dat in de inleiding van het thans in Indië samengestelde Koloniale Verslag over 1917 het thans gepubliceerde rapport Liefrink is opgenomen." Waar dit, naar vernomen, een lijvig en gedocumenteerd stuk is, zou men wenschen te weten: of het in zijn vollen omvang en ongewijzigd wordt openbaar gemaakt; en ook, of die openbaarmaking, tegen den regel en het gebruik in, voor dit geval reeds bij voorbaat in Indië zal geschieden, ter voorkoming van anders minstens 8 maanden weer te moeten wachten, alvorens dit gewichtige rapport een onderwerp van openbare behandeling zal kunnen worden? Het zal op groote belangstelling kunnen rekenen, daar, voor zoover bekend, geen regeeringsrapport de openbare meening zóó heeft bezig gehouden en nog doet, vooral in de kolonie. Dit heeft te meer beteekenis, waar immers sinds kort daar te lande een steeds krachtiger wordend openbaar leven is ontstaan, hand in hand met eene steeds meer critische niet-Europeesche Pers.

In dat bericht wordt de even enorme als eigenaardige beschuldiging uitgesproken, „dat de bestuursambtenaren van die drie gewesten bij hunne daden van bestuur onoordeelkundig zouden zijn te werk gegaan. Het rapport laat aan hunne handelingen niet veel goeds." Dat bestuursambtenaren, dragers en vertegenwoordigers van het Gezag, verrichters van overheids- en ook rechterlijke functies van drie gewesten, zoo ongunstig gekwalificeerd worden, geeft te denken!

Trof men die ambtelijke zondaren en tekortschieters in alle rangen aan, van Aspirant-Controleur tot Resident toe? en zoo ja, is dan dit wanbeleid een gevolg van zekere algemeene oorzaken of bijzondere omstandigheden aan die gewesten eigen, welke den eenen ambtenaar vóór, den andere na, op het pad van ambtelijke laakbaarheden drongen en waaraan de beste ook geen weerstand kon bieden? In dat geval zou de blaam onverdiend zijn. Of schuilt wellicht de oorzaak elders?

Dat n.l. die oorzaken, omstandigheden, toestanden voor den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, of, al of niet met zijn medeweten, voor den vrij machtigen adviseur der Buitenbezittingen, redenen waren, om die ambtenaren bepaalde bevelen, instructies, voorschriften te geven, door welker stipte naleving zij in die gewesten onvermijdelijk klachten, beroeringen en onlusten veroorzaakten? Ook dan zou hen geen blaam mogen treffen. Maar als de zondaren niet behoorden tot de hoogere ambtenaren, doch alleen tot de controleurs en aspirant-controleurs, dan blijft de ontleding van zooeven van kracht, met dit verschil, dat men heeft in plaats van de tegenstelling gewesten tegenover Batavia, die der lagere bestuursgebieden tegenover de gewesten. De blameering zou dan moeten overgaan van de centrale autoriteiten, hetzij in Batavia of zelfs in Buitenzorg, naar de gewestelijke besturen; als die althans op eigen initiatief handelden, en geen bevelen of instructies van Batavia overbrachten.

Merkwaardig kan het voorts heeten, dat zoo niet gelijktijdig, dan toch binnen zeer korten tijd in drie gewesten van hetzelfde eiland, als gevolg van een tekort aan ambtelijk beleid en onvoldoende bekwaamheid, wellicht zelfs wel van wanbeleid en onbekwaamheid, die onlusten en het verzet zijn ontstaan. Dit zou als vrij duidelijke aanwijzing kunnen gelden, dat de schuld voor een deel in Batavia schuilt.

Hoe was voorts de toestand in andere gewesten van dit eiland in de jaren '14, '15? Waarom leverden deze toen geen voedingsbodem op voor dergelijke ongelukken en zwarigheden; en waarom gebeurde dit niet eerder in de drie onderwerpelijke gewesten? Is dat ook voldoende en grondig onderzocht? Zijn wellicht de ambtenaren van die fatale jaren veel minder schuldig dan hunne collega's van drie, vier en wellicht meer jaren her, doordien onder hen het wanbeleid een min of meer krachtig begin nam en zij aldus gezaaid hebben, wat aan wrange vruchten in '14, '15 werd geoogst?

Hebben alle ambtenaren in die drie gewesten wat op hun kerfstok of maar een deel hunner en in het laatste geval, waarom werd dit dan niet scherp en

duidelijk in het licht gesteld? Dit had nadrukkelijk moeten worden gemeld, daar het immers een gansch anderen indruk geeft, tot andere gevolgtrekkingen leidt!

Voorts: blijkt er mogelijkheid tot redelijke verbetering en beterschap, zoo afdoend en doeltreffend mogelijk? Mocht het aantal ambtelijke zondaren groot zijn en zij tot de jongeren behooren, is dan wel ernstig nagegaan òf en in hoeverre de fout schuilt in de opleiding; mindere of meerdere afwezigheid van liefde tot het beroep, gebrek aan sociaal bewustzijn, te geringe belangstelling in land en volk, en daardoor het innemen van een geheel verkeerd standpunt tegenover de ,,b o e m i p o e t r a", de administrabelen en justiciabelen? Was er niet te veel aanmatiging, onverschilligheid en kilheid, in plaats van hartelijkheid en eenvoud? Met welke opvattingen en bedoelingen treedt de jonge man in den Indischen bestuursdienst? Denkt hij misschien vooral aan de ,,netheid" en het ,,fatsoenlijke" van de betrekking en de mogelijkheid van bevordering tot een hoog ambt daarin? Denkt hij soms te weinig aan de, vooral op de buitenbezittingen, daaraan verbonden bezwaren, ontberingen en schaduwzijden, die alleen dragelijk zijn voor wie er doordrongen van is, dat aan die betrekking zeker karakter van een wereldlijk zendelingschap verbonden is en er een krachtig gevoel van humanisme voor vereischt wordt, dat volstrekt geene weekheid behoeft in te sluiten? Het is toch wel zeker, dat indien de bestuursambtenaren meer bezield waren door den geest van toewijding, zooals die den zendelingen in den regel eigen is, er voor zulke ongeregeldheden veel minder aanleiding zou bestaan. Waarom hebben ze nooit plaats gehad in het gebied der Rijnsche zending in Tapoenoeli? Die zendelingen hebben en hadden toch geene bestuurlijke en militaire machtsmiddelen aan hunne zijde, ze hebben hun autoriteit, overwicht en aanzien bij uitsluiting te danken aan het groote vertrouwen, dat hun door de bevolking sinds tientallen jaren wordt geschonken; zij zijn opgewekt, doen met blijmoedigheid en toewijding hun werk en zijn er stoffelijk veel slechter aan toe, dan de bestuursambtenaren.

Het rapport constateert, dat ,,het vertrouwen der bevolking in de ambtenaren zoude zijn ondergraven en verloren gegaan en dat dit moest worden teruggewonnen". Dit is een ernstig verwijt, want dat vertrouwen is immers een van de fundamenteele factoren, één der hoeksteenen voor een vruchtbare en zegenrijke bestuursvoering. Meer bepaaldelijk wordt den ambtenaren verweten ,,de inlandsche decentralisatie niet te hebben bevorderd, onnoodig groote wegen te hebben doen aanleggen, arbeid te hebben geëischt van ouden van dagen en zieken, in het algemeen vele maatregelen te streng te hebben toegepast. Hun streven, om het gewest tot economische ontwikkeling te brengen, hield geen rekening met het geringe vermogen der bevolking, om een zoo snellen gang te volgen,"

Zoo die fouten en misslagen inderdaad zijn bedreven door de lagere ambtenaren, de ambtelijke front- of linie-officieren, dan rijst de vraag: hoe komt het, dat hun administratieve kwaad, hun bestuurlijk wanbeleid zoo lang heeft kunnen voortwoekeren, zonder dat de hoogeren er iets van vernamen, of zoo dezen het wel geweten hebben, zonder dat zij ingrepen?

Eene andere vraag is voorts: of de uit- en doorwerking van het onderwijs van de inlandsche pers, de geruchten of berichten omtrent de Sarikat Islam en andere bewegingen op Java, verhoogde Islamitische geloofsijver in verband daarmee of met het feit, dat Turkije aan den wereldoorlog deelnam, dat verwanten-bedevaartgangers na 1914 niet meer van Mekka konden terugkeeren; voorts de verbeterde post- en telegraafverbindingen, verbeterd vervoer van personen en goederen de groote economisch-stoffelijke omhooggang van Indië na 1900, eene andere geestesrichting, veelal kort samengevat in het ,,i n g a t a n o f p i k i r a n m o d e l-b a r o e" bij de bevolking, al was 't zelfs maar bij een betrekkelijk klein gedeelte daarvan, heeft doen ontstaan en deze de bestuurszaak niet grootelijk heeft bemoeilijkt?

Is o.m. de toenemende afkeer van heerendiensten niet voor een deel te danken aan wat men uit Java vernam omtrent de in 1914 in gang zijnde of ernstig voorbereide, algeheele afschaffing van heeren- en cultuurdiensten? Is daarmee ook wel met den noodigen ernst en zakelijkheid rekening gehouden in het Rapport, dat zich ,,rechtstreeks en haast uitsluitend tegen de bestuursambtenaren keert" en volgens hetwelk ,,uit hunne strenge, de bevolking niet sparende maatregelen, alle verzet en onrust is voortgekomen? ,Het wordt voorts ook noodig geacht, de aandacht te vestigen op het feit, dat dergelijke oppervlakkige berichtgeving allerminst bevorderlijk kan heeten aan den lust tot het kiezen van den Indischen bestuursdienst als levensberoep; op de jongelingschap of hunne verzorgers werkt dit m.i. afwerend en ontmoedigend en dat is te bedenkelijker, waar men thans aan een te kort aan ambtenaren in Indië lijdt en vooral in de Buitenbezittingen is dit tekort zoo groot, dat men in 1918 8 of 12 officieren blijvend heeft doen overgaan bij het Binnenlandsch Bestuur.

Het bovenstaande was op 5-8 geschreven en het morgenblad van het ,,Vaderland" van 11-8 bracht een stukje onder den titel ,,Liefrinckitis", dat eene hoogst onaangename mededeeling bevatte, n.l. niets geringer, dan dat de besprekingen en onderzoekingen van den heer Liefrinck in de Padangsche Bovenlanden de goede werking van redelijken bestuursinvloed op de landbouwers aldaar zou hebben verlamd, dat er in 17/18, zooveel minder en zoo slecht zou zijn geplant, dat in plaats van een exportabel surplus van rijst, er een zoodanig tekort zou blijken, dat men van hongersnood in die streek zou kunnen spreken. Er is met veel te geringen ijver en inspanning in den landbouw gewerkt en daardoor is een dubbel kwaad gedaan, tweeledig gezondigd tegen een eisch van volkswelvaartpolitiek: behalve afweer van hongersnood, of zelfs maar van voedselschaarschte, had men door de mogelijkheid van uitvoer nog tegemoet kunnen komen aan het tekort aan rijst in andere gewesten, terwijl de Padangsche Bovenlanders voor hunnen meerderen ijver waren beloond door velerlei contrawaarden voor het uitgevoerde.

Moge uit meer nauwkeurige latere berichten blijken, dat men in dezen niet een allerbedenkelijkste bevestiging hebbe van het: ,,zachte geneesheeren maken stinkende wonden".

Mocht dit echter wel het geval zijn, dan zou S o e w a r d i S o e r y a n i n g r a t, die in eene bespreking van dit rapport in het ,,Volk" van 12-8 den heer Liefrinck zoo veel lof toewaait, tevroeg en ten onrechte gejuicht en geprezen hebben en tevens te gering besef en inzicht getoond hebben omtrent wat de gunstige beteekenis van een goed werkend inlandsch bestuur is of kan zijn.

E. S.

Den Haag, 16 Aug. '18.

Persoverzicht.

De pest op Java.

In *Het Vaderland* van 10 Aug. j.l. lezen wij hierover:

,,Het korte officieele bericht over het verloop op Java van de pestplaag in de maand Juni j.l. is bemoedigend doch tegelijk een waarschuwing.

We zouden willen vragen, of het nu niet hoog tijd wordt, eens in het groot preventief op te treden tegen die plaag en haar verder voortschrijden in de richting van West-Java. De macht daartoe hebben we, het komt slechts op de dubbeltjes aan. Niet aanstonds wenschen we in geheel het nog onbesmette deel van Java de woningverbetering en een grondige oud-Hollandsche schoonmaak, als in Solo, ter hand genomen te zien, men zou een neutrale strook kunnen scheppen voorloopig, om te trachten de pestziekte tot

staan te brengen, gelijk bij brand de brandvrije strook vermag.

Gebleken is nu wel wat met die middelen te bereiken valt. De woningverbetering verdrijft de rat uit de nabijheid van den mensch, waardoor de infectieketen: rat-vloo-mensch verbroken wordt. De wekelijksche schoonmaak en een goede vuilafvoer zijn mede onontbeerlijk.

Lang heeft de strijd geduurd in het Malangsche, dat geheel besmet was, doch overal elders in Probolinggo en zelfs in de in vervuilde en verwaarloosde kampongs van de hoofdplaats Solo was de pest spoedig op de vlucht gedreven, om elders op nog maagdelijke terreinen opnieuw haar slag te slaan.

De plotselinge vele pestgevallen in het Semarangsche deden onrust ontstaan. Ze waren slechts een aanwijzing voor het eerst te verrichten werk. De lijn Semarang—Solo—Djokja bleef, dank zij de bijtijds genomen maatregelen, gespaard. Sedert Maart reeds is de pest in Noord-Kedoe, in het binnenplaatsje Temangoeng, gelegen nog aan de Oostzijde van den tweelingvulkaan Sindoro-Soembing. In Juni bedroeg het aantal gevallen (alle doodelijk) daar 40. Over den pas van die vulkanen komt men in weinige uren in de bovenlanden van Banjoemas, waard om met macht en man tegen een inval verdedigd te worden.

Overigens bevat het regeeringsbericht niets verontrustends; integendeel. De maand Juni was als pestmaand voor Java goed. Dat in de groote havenplaats Soerabaja slechts twee gevallen voorkwamen is een groote vooruitgang vergeleken met enkele maanden tevoren, terwijl in eenigszins mindere mate ook van Salatiga en van Lemongan vooruitgang valt te melden. Ponorogo in Madioen, Soerakarta en Semarang zijn geheel onaangetast gebleven.

Op geheel Java niet meer dan 49 gevallen (alle doodelijk) in een maand, verdeeld over vijf plaatsen, is voorzeker een zeer geruststellende uitkomst. Moge al het gunstige jaargetijde hier mede van invloed zijn en dus een terugslag niet uitgesloten zijn, die uitkomst en andere geven het onomstootelijk bewijs, dat men op Java de pest de baas is.

Men moet haar dus voorgoed tot staan kunnen brengen, indien, om dat doel te bereiken, de ernstige wil aanwezig is.''

Draadlooze verbinding met Nederlandsch-Indië.

Men meldt uit Apeldoorn aan het ,,*N. v. d. D.*'':

,,In verband met het voornemen der regeering om een draadlooze verbinding met de koloniën tot stand te brengen, heeft de heer E. F. W. Völter, rijksingenieur, een bezoek gebracht aan het Katwijksche veld, nabij Apeldoorn, om te onderzoeken, hoe het Nederlandsche ontvang- en seinstation het beste ware te bouwen. Er bestaat n.l. plan, om deze installatie te maken te Hoog-Buurloo, dicht bij Apeldoorn.

Allereerst zal daartoe begonnen worden met het leggen van een spoorlijn van Katwijk naar Hoog-Buurloo, ten eerste voor het vervoer van de bouwmaterialen, doch tevens om eene blijvende verbinding tot stand te brengen met het draadloos station, waarvan de kosten geraamd worden op vijf millioen gulden.

Er zullen gebouwd worden een viertal opvangtorens, elk van 210 M. hoogte, benevens eene electrische centrale met grooter capaciteit, dan eenige andere centrale in ons land bezit. Tevens is een gebouwencomplex ontworpen, bestaande uit verscheidene fabrieksgebouwen en arbeiderswoningen.

Het draadloos station komt derhalve op een der hoogste punten van Nederland, n.l. op den Koelberg tusschen Hoog-Buurloo en de spoorlijn.

Wanneer men een lijn trekt van Hoog-Buurloo naar den Dassenberg, die 100 M. hoog is, dan wordt de 86 M. hooge Koelberg juist door deze lijn geraakt.

In Ned.-Indië worden de plannen uitgewerkt door den ingenieur M. Noppen, verbonden aan de Telefunker-Maatschappij te Berlijn.

Het Indische station zal verrijzen bij Bandoeng (Preanger), zoodat de afstand tusschen beide stations 11.000 K.M. bedraagt.''

De nieuwe Directeur van Landbouw.

Het *Alg. Handelsbl.* van 17 dezer meldt:

,,Volgens een bericht in ons Avondblad van gisteren is het lid der Tweede Kamer voor Emmen, *J. Sibinga Mulder*, bestemd om op te treden als directeur van landbouw, nijverheid en handel in Indië.

De heer J. Sibinga Mulder, in 1868 te Groningen geboren, ontving zijn opleiding aan de Rijks Landbouwschool te Wageningen en ging begin 1887 naar Indië, waar hij in de suikercultuur werkzaam was. Gedurende zijn verblijf in Insulinde, 19 jaar onafgebroken, heeft hij den geheelen ontwikkelingstijd der suikercultuur medegemaakt en was hij een der eersten, die deze op wetenschappelijke basis beoefenden. De heer Sibinga Mulder eindigde zijn Indische loopbaan als administrateur van Tegowangie in de residentie Kediri, toenmaals op een na de grootste suikerfabriek van Java.

Sedert de heer S. M. in 1906 repatrieerde, deed hij voor landbouwkundig onderzoek verschillende reizen naar Oost en West. Eerst bezocht hij Demerara en Suriname voor landbouwonderzoek. Kort daarna reisde hij naar Burma in Achter-Indië voor een onderzoek naar suiker- en rubberterreinen, 2 jaar nadien naar Argentinië voor suiker.

Eindelijk werd hij in 1913 als lid der Amsterdamsche Bananen-commissie naar de Centraal-Amerikaansche republieken en Columbia afgevaardigd ter bestudeering der bacoven-cultuur om met die kennis toegerust in Suriname een onderzoek in te stellen of deze cultuur daar op commercieel-wetenschappelijke basis zou kunnen herleven.

In de politiek nam hij hier te lande al spoedig een actief aandeel, en 28 Febr. 1917 werd hij in de vacature-Borgesius gekozen tot lid der Tweede Kamer.

Behalve als politiek spreker trad de heer Mulder hier te lande vaak op met lezingen over onderwerpen op gebied van cultuur en aardrijkskunde. Hij is schrijver van verschillende artikelen over tropische landbouwkunde en koloniale politiek in Oost- en West-Indië. Als redactielid werkte hij mede aan ,,De Indische Mercuur'' en verschillende Indische couranten en politieke bladen in Nederland. Zoo interesseerde hij zich ook zeer voor de tot standkoming eener cultuurbank voor Suriname.

In ons Avondblad van 8 dezer namen wij uit het ,,Soer. Hbl.'' een pleit over voor de keuze van een practisch econoom van kracht en karakter als opvolger van den heer Lovink. Aan het eerste deel dier voorwaarden voldoet de heer S. M. van zelf. Of hij ook in andere opzichten zal toonen de rechte man op de rechte plaats te zijn, zal uit de practijk moeten blijken. Wij meenen echter het beste te mogen hopen.''

De nieuwe Vice-President van den Raad van Indië.

Het *Vaderland* van 14 dezer schrijft:

,,Naar wij vernemen is benoemd tot vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië generaal Swart, gouverneur van Atjeh.

Wel onverwacht is deze Koninklijke benoeming. Sedert Mei 1908 was de heer Swart gouverneur van Atjeh en men wist dat hij voor den duur van den wereldoorlog die functie zou blijven bekleeden. Waarmede aan de herhaalde geruchten over zijn terugkeer voorgoed naar Nederland het zwijgen werd opgelegd.

Doch niemand wellicht, die er aan heeft gedacht generaal Swart nog eenmaal als vice-president van den Raad van Indië naar Batavia te zien gaan. Eerder dacht men hem in het Hertogpark aldaar, thans te Bandoeng, aan het hoofd van het leger, waarvoor echter geen goede gronden waren aan te wijzen.

In den Raad van Indië en zelfs als vice-president van dien Raad is voor hem nog nuttig werk te doen. En dat juist met het oog op Atjeh. Van hoe groot nut toch zijn bestuur was voor de bevrediging van dat gewest, niet kan er van worden gezegd dat uitkomsten zijn verkregen, die ook vertrouwen wekken voor den tijd, dat generaal Swart niet meer op Atjeh de teugels van het bewind zal voeren.

De groote verdienste van den heer Swart is, zien we juist, wel geweest dat hij het vertrouwen heeft weten te winnen van een door aanleg, fanatieken godsdienstzin en door de gevolgen van een langdurigen strijd wantrouwend volk. Van een volk, dat het overheerschend gezag nog steeds niet schijnt te kunnen vergeven, dat het daaraan zijn vrijheid, zij het een bandelooze, heeft ingeboet. De al maar door voorkomende aanslagen op vertegenwoordigers van dat gezag, voornamelijk op die in uniform, zijn als zoovele uitingen van dien geest aan te merken, uitingen die de officieele verslagen ten spijt, leidden tot betoogingen ten nadeele van de reeds veel gepropageerde bevrediging van land en volk.

Het moet den generaal daarbij dikwijls kwaad te moede zijn geweest, vooral nu voor kort nog in Serbödjadi een ernstige uiting van verzet moest worden onderdrukt. De heer Swart zal vermoedelijk wel den juisten kijk op die uitingen hebben gehad, doch de buitenwereld dacht niet zonder vrees aan den komenden tijd, wanneer een civiel bestuurder de taak van generaal Swart zou hebben overgenomen.

Aan die dagen kan thans met minder bezorgdheid worden gedacht. Generaal Swart is in een hooge positie bij de hand om de nu komende periode voor Atjeh te helpen inluiden, er voor te waken, dat in zijn geest verder wordt gestuurd. Onder de beste waarborgen kan nu de moeilijke stap worden gedaan en misschien heeft de heer Swart als vice-president van den Raad van Indië nog wel de voldoening, de op

Atjeh nog sterke militaire macht aanmerkelijk te zien verminderen, zonder dat nadeelige gevolgen daarvan het gevolg zijn.

Met deze zijne benoeming ontvangt de heer Swart een schitterende belooning voor zijn langdurige en gewichtige diensten als gouverneur van Atjeh."

* * *

Hetzelfde blad van 15 Augustus vervolgt:

,,Komen we nog even terug op de benoeming van generaal Swart tot vice-president van den Raad van Indië naar aanleiding waarvan we reeds schreven in ons Ochtendblad van 14 dezer.

Het spreekt, dat hij als gewoon lid van dien Raad niet minder invloed op den gang van zaken in Atjeh zou hebben uitgeoefend dan hem thans, als vice-president, mogelijk zijn zal.

Opmerkelijk is het verder, dat deze benoeming zoo spoedig volgde op het bericht over het aftreden van jhr. mr. de Graeff als vice-president en nog is uitgegaan van een ministerie, dat staat vervangen te worden. Geschiedde de keuze van den heer Swart geheel buiten de leidende mannen van rechts om? Dit is moeilijk aan te nemen.

Een en ander doet vragen, of generaal Swart bestemd is om eenmaal graaf van Limburg Stirum als gouverneur-generaal op te volgen. Wij achten dit niet zoo onmogelijk, de buitengewone tijdsomstandigheden in aanmerking genomen. Het verdedigingsvraagstuk van Indië zal veel de aandacht vragen in de naaste toekomst. Dat maakt het gewenscht het bestuur over de ons veel benijde kolonie aan militaire handen toe te vertrouwen. En in den persoon van den, althans in de hoogere rangen, in anciënniteit jongeren legercommandant, zal — meenen we — generaal Swart een kundig raadsman hebben. Overigens is het verleden van den heer Swart niet geheel zonder aanwijzingen ter motiveering van zoodanige mogelijkheid.

Komt onze zienswijze uit, dan zal de verwachting van hen, die in den heer Colijn den komenden man voor Indië zien, niet in vervulling gaan. Diens in Indië, mogelijk meer nog hier te lande, gebleken groote bekwaamheden stempelen hem bij uitnemendheid tot een man, aan wien wij in deze veelbewogen tijden behoefte hebben. Het heeft er echter allen schijn van, dat hij voorloopig hier te lande noch in Indië op den voorgrond zal treden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Jeugdorganisaties.

In de ,,Java-Bode" schreef Johan Toot een geestdriftig gesteld stuk onder bovenstaanden titel, naar aanleiding van de vorming van bonden onder de studeerende jongelingschap in Indië.

Aan de ouderen, die met een wenkbrauwfronsen het gedoe der jongeren aanzien, vraagt hij, of ze ,,niet het vermogen bezitten om de ernst van het werkelike, zorgenvolle leven een oogenblik te vergeten en met een glimlach terug te denken aan eigen jeugd, aan schitterende illusies, een heerlik-dwaze verrukking, aan het stormachtig enthousiasme, dat hen in vereeniging met andere jongeren bezielde, toen het leven een vesting geleek, die slechts met dapperheid bestormd moest worden, om ze te vermeesteren en er te kunnen heersen als een heerlik gebieder?"

En terugdenkende aan eigen jeugd, gaat hij voort: ,,We zochten kontakt met de broeders in andere steden, en wat een geestdrift laaide in ons op, als we de vrienden van verre streken begroetten en verenigd door de straten trokken, zingend met verrukte gezichten en het open veld, de vrije bossen, de duinen, de zee of de heide zochten, waar vriendschap ontbloeide, waar diepzinnige gesprekken werden gehouden, waar onbekookte ideeën werden verkondigd, maar waar ook werd gestoeid en gespeeld, waar we om 't hardst liepen, de ,,schotse treie" dansten, onze eigen polonaise uitvoerden, sneeuwballen gooiden of roeiden in weer en wind."

En dan overgaande naar Indië, betuigt schr. warme sympathie met het vormen van clubs onder de Eur. leerlingen van de H. B. S. enz., ,,maar even verblijdende, ja, heugliker nog vind(t) (hij) de sterke drang naar organiseeren, naar eenheid en verbroedering bij de Inlandse scholieren".

Tri Koro Dharmo, de vereeniging van Inlandse leerlingen op de Middelbare Scholen en die voor voortgezet en vakonderwijs bestaat al een paar jaar, en vindt haar leden onder de studeerenden van Java en Madoera afkomstig. Opmerkelijk is het geringe getal Soendaneezen, dat zich aansluit, een bewijs, dat het gevoel van samenhoorigheid onder de bevolkingsgroepen van Java nog niet sterk is. Er kan dan ook nog geen sprake zijn van het vormen van een algemeen Inlandsch verbond van jongeren, waarin Javanen, Sumatranen, Menadoneezen, Amboineezen, enz. vereenigd zouden zijn. Onderlinge eenheid in de afzonderlijke groepen schijnt eerst noodig te zijn.

Als zoodanig is te beschouwen de bond van Jong-Sumatranen, die in het laatst van het vorig jaar opgericht te Batavia, in het bijzonder uitging van de leerlingen der S. t. o. v. i. a. Een blad wordt uitgegeven, waarin artikelen verschijnen in het Nederlandsch en in het Riouw-Maleisch; in het hoofdbestuur zijn de verschillende landaarden van Sumatra vertegenwoordigd.

De Minahassers volgden het voorbeeld door in het begin van dit jaar op te richten de ,,Studeerenden Vereeniging Minahassa", die zich o. a. ten doel stelt:

a. De leden te doen beseffen, dat ze later de voorlichting, opvoeding en leiding van hun volk op zich zullen moeten nemen.
b. Bij de leden de eenheidsidee op te wekken en te versterken.
c. Bij de leden belangstelling te kweeken voor hun land en hun volk.

Ook deze vereeniging zal een tijdschrift uitgeven.

,,Al doen hun uitingen wat zwaarwichtig aan, al missen we in hun toon het overmoedige, het tintelende van een sterke, open-springende blijdschap, — al voelen we hun sfeer nog niet doorlicht van een vreugde, die uitgelaten lacht boven duffe studie, lamplicht filosofie en vroege ernst, we kunnen volkomen begrijpen, dat hun jeugd een andere moet zijn dan de onze." De toestanden zijn hier geheel anders. We leven in Indië in een tijd van groote kentering. Een diepe kloof scheidt velen dezer jongeren van de conservatieve omgeving, waaruit ze voorkwamen, ,,ze kunnen niet meer terug, elk nieuw kontakt met 't vroegere is voor velen pijnlijk. En dat maakt hun leven ernstig; ze beseffen, dat er maar één uitweg is; naast hun studie zich vóór te bereiden voor een toekomstige taak van voorlichting en leiding."

De schr. besluit aldus: ,,Strijd, smartelijke maar heerlike strijd wacht hen, de sterken, de besten onder hen. Een groose gedachte zal hen bezielen: eenheid, solidariteit onder de vooraanstaanden van alle Indiese landaarden tot stand te brengen. Hun bonden zullen eens een hechte federatie vormen."

Maar voegt er deze waarschuwing aan toe: ,,Vergeet niet, dat ge jong zijt. Verliest u niet geheel en al in sociale vraagstukken, maar betreedt vaak de vrije bossen, laat de wind van alle eeuwen om uw hoofd waaien en weest één met de bloeiende Aarde, die ons aller Moeder is, die ons sterk en gezond maakt. Trekt gezamenlijk op, viert feesten en laat uw jong hart drinken aan de fontein der vreugde! Dan wordt uit het gezonde evenwicht van stoere arbeid en zorgelooze vergetelheid u glanzend uw taak bewust!"

Een nieuwe tak van nijverheid.

Het ,,Soer. Hbl." vestigt de aandacht op een nieuwen tak van nijverheid in Indië, die nu alle directe gemeenschap met het vaderland vrijwel afgesneden is en dientengevolge de aanvoer van verschillende zeer noodige zaken geheel heeft opgehouden, niet van belang ontbloot is.

Schuin tegenover de halte Tjitjoeroeg van de lijn Buitenzorg-Soekaboemi ligt de fabriek ,,Odorata" van de reeds sedert 19 jaar bestaande ,,N. V. tot exploitatie der aetherische oliefabriek Odorata". Behalve citronellaolie wordt er melati, muskus, enz. bereid, waarvan in gewone tijden het meerendeel gaat naar Zwitserland en Frankrijk; maar tegenwoordig vinden de producten hun weg naar Australië en Amerika.

Op een terrein van 115 bouw, dat meerendeels het eigendom van de vennootschap is, worden de verschillende gewassen geteeld, die de grondstoffen voor de fabriek moeten leveren. Daar de uitgestrektheid der gronden echter te klein is, om in de behoefte der fabriek te kunnen voorzien, koopt men heel wat sereh van de bevolking op.

De directeur der fabriek, de heer J. W. J. Kaffer, had er reeds geruimen tijd over gedacht om inkt te gaan bereiden, en de oorlog heeft zijn plannen tot rijpheid gebracht, zoodat hij reeds sedert eenige maanden een blauw-zwarten schrijfinkt bereidt uit, uitsluitend in Indië gewonnen grondstoffen, zoodat deze industrie volstrekt onafhankelijk is van het buitenland. Als gewone schrijfinkt voldoet het product, doch de heer Kaffer heeft er zelf

voor gewaarschuwd, dat hij er niet voor kan instaan, dat het ook geschikt is voor akten en andere documenten, die langen tijd bewaard moeten blijven.

Is de invoer van chemicaliën later weer gewoon, zoo kan de heer K. ook die betere kwaliteit bereiden. Intusschen zet hij zijn proefnemingen voort om ook deze soort geheel uit Indische grondstoffen te fabriceeren. Het gouvernement deed reeds een bestelling van 20.000 L. De inkt, die verkrijgbaar is in flesschen van 1 L. en ½ L., kost *f* 1.30 per L. Bij groote hoeveelheden wordt hij ook in vaten geleverd. Gemiddeld wordt per dag c.a. 200 L. gemaakt, doch de capaciteit van de fabriek is berekend op 1000 L. per dag. In de fabriek werkt Inlandsch personeel met een Europeaan aan 't hoofd.

Behalve den genoemden blauw-zwarten inkt brengt de heer K. ook nog blauwen inkt in den handel. Tevens fabriceert hij heel in 't klein reeds enkele chemische stoffen, wier namen hij echter nog niet genoemd wil zien, daar hij, voor ze in den handel te brengen nog het oordeel van enkele personen wilde inwinnen omtrent kwaliteit en praktische bruikbaarheid der stoffen.

Zooals te verwachten is, ontvangt de heer K. den meest mogelijken steun van het Departement van L., H. en N.

De ambtenaar en de politiek.

De heer J o s. S u y s brengt in het ,,Soer. Hbl.'' in herinnering, dat niet alleen de gewestelijke- en gemeenteraden een sterke, ambtelijke samenstelling hebben, maar dat ook in den Volksraad het aantal ambtenaren niet gering is. In het overwicht van den ambtenarenstand in een koloniale gemeenschap valt voorloopig te berusten.

Waar echter het aantal der ambtenaren in de politieke ontwikkeling van Indië niet gering zal zijn, en waar de Regeering van meening is, dat ze de hulp der ambtenaren in de verschillende colleges niet missen kan, dient de vraag overwogen te worden, of men ,,in de kringen onzer tegenwoordige regeering den ambtenaren, wier maatschappelijken arbeid men gaarne inroept, ook de noodige vrijheid van beweging wil laten, als de vrije meeningsuiting dreigt in een richting te verloopen, die niet met de eigenlijke regeeringsinzichten strookt.

Loopt de ambtenaar, die zich niet stoort aan de wenschen en inzichten der regeering, niet de kans verward te raken in een strik van meer of min scherpzinnig uitgedachte onderscheidingen, die ten slotte toch zoo weinig houvast geven, dat hij zich aan de willekeur der regeering voelt overgeleverd.''

Er zijn er, die dat dachten met het oog op het geval Baars.

De meening van het hoofdbestuur van het N. I. O. G., dat een ambtenaar alleen dan in aanmerking zou komen om door de regeering ontslagen te worden, als hij zich schuldig gemaakt heeft aan een daad, die onder de strafwet valt, komt den schr. onhoudbaar voor.

,,Noch de strafbare feiten alleen zijn een voldoende richtsnoer om de plichten van een ambtenaar aan te geven, noch de bewijsvoering in strafzaken is gelijk te stellen met die, welke tusschen regeering en ambtenaren dient te worden gevolgd.'' Zonder in een beoordeeling te treden van het ontslag Baars, geeft dit den heer S. toch aanleiding om op te merken, dat èn de plichten van den ambtenaar zich verder uitstrekken dan na te laten, wat bij de strafwet verboden is, èn de waarborgen onzer regeeringsambtenaren niet voldoende in een wettelijke regeling zijn vastgelegd, om niet dringend de noodzakelijkheid te voelen van arbitrage van een college, dat als scheidsgerecht tusschen regeering en ambtenaar dienen kan.

Elke poging om te bepalen, wat een ambtenaar in een bepaalde betrekking moet nalaten om niet te vervallen in ,,deloyale oppositie'' lijkt schr. ijdel toe. De beperkingen der politieke bewegingsvrijheid der ambtenaren zijn daartoe te verscheiden.

,,Aan de politieke rechten der ambtenaren zal wel niemand willen tornen, maar aan hunne politieke beginselen kan op zoo verscheiden wijze uiting worden gegeven, dat, waar men wel de rechten erkennen wil, de eigenlijke uitoefening ervan niet zonder beperking kan worden toegestaan.'' Doch des te meer doet zich de behoefte gevoelen aan een college, dat onafhankelijk van beide partijen, het laatste woord kan spreken en elk geval afzonderlijk beoordeelen kan.

In verschillende Nederlandsche en een Indische gemeente werd een scheidsgerecht voor de gemeenteambtenaren ingericht, evenals voor de leerkrachten, werkzaam bij het bijzonder onderwijs.

De ondervinding in Europa met scheidsgerechten opgedaan, heeft geleerd, dat ze zich angstvallig buiten de uiterste partijen houden, doch tevens, dat ze geen geringe waarborg zijn tegen willekeur en overmacht, en dat ze meer geschillen voorkomen dan beëindigen. ,,En in die preventieve werking zullen de meeste ambtenaren reeds voldoende waarborgen vinden om voldaan te zijn en hunne rechtspositie verzekerd te achten.''

Terugkomende op het ontslag Baars en de weerstandskas van het N. I. O. G., besluit schr., dat hij den heer B a a r s den steun uit de weerstandskas gunt, omdat zijn geval de aandacht nogmaals gevestigd heeft op de gebrekkige rechtszekerheid der ambtenaren. Doch hij gunt het N. I. O. G. die weerstandskas niet, daar hij van meening is, dat, indien den ambtenaren alle waarborgen behooren gegeven te worden, opdat ze niet aan de willekeurige rechtsdoening der regeering overgeleverd zijn, het niet aangaat, dat een vereeniging van ambtenaren door het fokken van een weerstandskas feitelijke staking van een openbaren tak van dienst mogelijk maakt.

Een vakvereeniging de middelen te geven er het bijltje bij neer te leggen, ,,laat zich moeilijk rijmen met een ernstige opvatting van de plichten der ambtenaren in een koloniale maatschappij, waar schier elke groep een monopolistisch karakter krijgt en de belangen, betrokken bij een geregelden gang van zaken, veel grooter zijn dan in een maatschappij. waar ook anderzijds voorziening zou vallen te treffen.''

Doch die grootere gebondenheid der ambtenaren is een reden te meer om met kracht aan te dringen op de instelling van een arbitreerend college.

Voor Verlofgangers.

De School (vakblad van het Nederl.-Ind. Onderw.-Genootschap) van 6 April 1918 No. 27 meldt:

,,Er is bepaald, dat wanneer tijdens het verlof van een ambtenaar, wijziging komt in de regeling der salarissen, zóó, dat de betrokken ambtenaar, indien hij in actieven dienst was, een hooger salaris genoten zou hebben dan dat, volgens welk zijn verlofstraktement is bepaald, met ingang van den zelfden datum zijn verlofstraktement in overeenstemming wordt gebracht met het hoogere volgens de nieuwe regeling geldende traktement.''

Suriname.

Onze lezers zullen zich het officieele bericht herinneren, dat alle in de kolonie aanwezige leden van de Koloniale Staten hun ontslag genomen hadden wegens de grievende woorden door Minister R a m b o n n e t aan hun adres gericht in de vergadering van de Tweede Kamer op 10 April j.l. Deze Minister verdedigde n.l. voor den afwezigen Minister van Koloniën de Surinaamsche begrooting voor 1918.

Behalve door den heer R a m b o n n e t zijn bij die gelegenheid hoogst krenkende woorden over de Koloniale Staten geuit door de heeren S i b i n g a M u l d e r en K l e e r e k o p e r, zonder dat zij tot de orde zijn geroepen en zonder dat iemand in de Tweede Kamer het voor de Staten opnam. Anders in de Eerste Kamer. Dààr heeft de heer v a n K o l, bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 op 18 Juli j.l., krachtig de handschoen voor de Koloniale Staten opgenomen.

In Suriname had men dit van hem verwacht, wetende dat hij geen onrecht duldt. Jammer, dat geen der andere leden van de Eerste Kamer zijn stem gevoegd heeft bij van Kol's gerechtvaardigd protest.

In ons nummer van 11 Juli de ontslagneming besprekende, zeiden wij: ,,Aan de ontslagneming zal wel een vergadering zijn voorafgegaan, waarin de Koloniale Staten hun besluit hebben toegelicht. Zij zullen den bal wel hebben teruggekaatst. Er was dan ook geen reden om den Staten andere motieven toe te dichten dan uit hunne beraadslagingen volgden.''

En zij hebben den bal teruggekaatst! En teruggekaatst met groote kracht. De voortreffelijke rede door den heer R. D. S i m o n s, die als woordvoerder optrad, op den avond van 29 Juni gehouden, verdiende door onze groote bladen in haar geheel te

worden opgenomen. Zij zijn dit zedelijk verplicht omdat ze gezwegen hebben toen er noodeloos een blaam geworpen werd op de Koloniale Staten. Zoo doende zouden dan de leden van de nieuwe Kamer weten, dat zij zich hebben te onthouden van beschuldigingen, die alleen het gevolg zijn van onvoldoende kennis van zaken. ,,Een moederland — zeide de heer Simons — kan een kolonie vervreemden, doch ook een kolonie van zich vervreemden. Ik weet niet wat treuriger is.'' Het defensief, dat veel leek op een offensief, was bij den heer Simons in goede handen. De aanval op den heer Sibinga Muller was meer dan verdiend en zal hem lang heugen. Ware hij in de nieuwe Kamer gekozen, dan zou de rake afstraffing hem waarschijnlijk voorzichtiger, bescheidener gemaakt hebben bij de bespreking van Surinaamsche aangelegenheden. Suriname zal het niet betreuren, dat het voortaan dezen woordvoerder in de Kamer zal missen.

De heer Sibinga Muller zal — zooals wij in de ,,N. R. Ct.'' van 16 Augustus, Avondblad B lazen — vermoedelijk spoedig naar Nederl.-Indië vertrekken om den heer Lovink als directeur-generaal van den landbouw aldaar op te volgen. Hij zal dus niet meer naar Suriname gaan om daar de voorbereidende maatregelen te nemen voor den aanvang van het bedrijf van de cultuurbank aldaar.

Komende tot de rede van Minister Rambonnet zeide de heer Simons:

,,Ik zal mij in de critiek op deze matigen, bedenkend, dat die geldt een Raadsman der Kroon, maar dit doende wensch ik uitdrukkelijk te verklaren, dat die gematigdheid wordt ingegeven door liefde en verknochtheid tot de Draagster dier kroon en niet door den persoon van dien Raadsman. Want grievender nog dan de beweringen van den heer Sibinga Mulder is hetgeen door den heer Rambonnet is gesproken, grievender op zich zelf, grievender vooral, omdat hier de Regeering aan het woord was.''

Trots die matiging is het verweer afdoende.

Door zijn ontslag te nemen wilde de heer Simons ,,den Minister in de gelegenheid stellen door de bevolking van Suriname te zien uitmaken of zij van oordeel is, dat de Staten hun plicht hebben betracht of verzaakt.''

Al de leden, alsoook de voorzitter, verklaarden de een na den ander zich aan te sluiten bij het gesprokene en bij de daad van den heer Simons.

De heer Gonggrijp wees nog op hetgeen door den heer Kleerekoper aan de Koloniale Staten was ten laste gelegd.

Gelijk onze lezers reeds weten zijn al de leden herkozen.

In de Surinaamsche bladen lezen wij:

Het ,,Comité Volksbelang'' heeft aan de afgetreden leden der Koloniale Staten het volgend schrijven gericht:

,,Het Comité Volksbelang'', in spoedvergadering bijeengekomen op Zondag 30 Juni 1918, gehoord hebbende het besluit der leden van de Koloniale Staten, om, naar aanleiding van de besprekingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hun ontslag te nemen, betuigt zijn sympathie met het genomen besluit der Statenleden en zal van deze betuiging mededeeling doen aan de pers in deze kolonie en in het moederland.''

,,De West'' van 2 Juli geeft onder het opschrift ,,Een politiek van vervreemding'' over deze onverkwikkelijke geschiedenis een artikel, waaraan wij het volgende ontleenen:

,,Een onjuister verwijt kon moeilijk worden gemaakt. De Staten hebben zich veel werk gegeven, om — nu men in Nederland bereid scheen tot een betere regeling van ons credietwezen — nu ook te komen tot een afdoende regeling, die niet weder — zooals zoovele goedbedoelde maatregelen van de laatste jaren — in de toekomst een failure zou blijken. Zeer uitvoerig hebben zij hun bezwaren uiteengezet, en zich bij voorbaat bereid verklaard, indien men in Nederland onmogelijk daaraan kon tegemoet komen, om de voorstellen te accepteeren zooals die in Nederland waren ontworpen''......

,,De bevolking deelde geheel de opvattingen der Staten in zake het bankoctrooi. Zij weet, dat de Staten daarbij niet anders dan hare waarachtige belangen op het oog hadden. En de verdachtmaking van de bedoeling der Koloniale Staten heeft dan ook in breede lagen ontstemming verwekt.''

Het artikel vindt men overgenomen in de ,,N. R. Ct.'' van 16 Augustus, Avondblad B.

Men weet hier weinig van wat er in Suriname omgaat, maar vergeet, dat men daar precies op de hoogte is van de gebeurtenissen in het moederland, vooral op politiek gebied. Dit zal den heeren leden van de Tweede Kamer blijken bij de lezing van de rede van den heer Simons, zoo zij genoeg belang stellen in de kolonie om van die rede — een striemende afrekening — kennis te nemen.

* * *

Wij ontvingen de nummers van 22 April en 15 Mei van het te Paramaribo verschijnende blad ,,Het Onderwijs''. Het eerstgenoemde is een in memoriam-nummer, geheel gewijd aan wijlen den heer E. B. J. Luitink, het tweede grootendeels.

Men ziet uit de vele artikelen wat deze hoogbegaafde man en stoere werker voor Suriname geweest is. Het is moeilijk zich er over heen te zetten dat deze man gepasseerd is, toen er een paar jaren geleden een inspecteur van het onderwijs in Suriname benoemd moest worden.

* * *

,,Suriname'' van 21 Juni schrijft:

,,Er bestaat alle reden aan te nemen, dat binnen kort het grootste leed van de voedselschaarschte geleden zal zijn. Op vele plantages zijn zeer groote oppervlakten met rijst en maïs beplant, waarvan de oogst nu al begonnen is.

Telt men daarbij hetgeen van den kleinen landbouw en uit het buitenland is te verwachten, dan is de hoop gerechtvaardigd, dat wij spoedig uit de pinarie zullen zijn.''

* * *

De uitgever — de firma J. B. Wolters — is zoo vriendelijk ons toe te zenden ,,Uit onze Omgeving, Leesboek voor Surinaamsche scholen''. Door Herm. J. Jacobs en Julius W. Lobato, geïllustreerd door Jan Sühl. Vijfde leerjaar.

In het vorige jaar verschenen de leesboekjes voor het derde en vierde leerjaar. De schrijvers zetten dus spoed achter hun nuttigen arbeid.

Evenals voor de beide vorige boekjes hebben wij niets dan lof voor het nu verschenen deeltje. De Surinaamsche kinderen zullen het met veel genoegen lezen en er veel uit leeren.

De heer Sühl is met zijne illustraties zer gelukkig geweest. Een enkele opmerking: de apen op blz. 2 zijn geen Surinaamsche apen.

In het tweesde leeslesje is de mop mogelijk door den verkeerden klemtoon door den commissaris gelegd.

Is het wel de Pipa geweest (les 11) die de schrijvers vaak midden op den weg hebben gezien? Dit merkwaardige dier leeft geheel in het water. Het zal wel een Bufo-soort geweest zijn. Bepaald aanlokkelijke dieren zijn ook deze padden niet.

* * *

,,De West'' van 31 Mei verneemt, dat binnenkort bij de firma Heyde — te Paramaribo — een bundel van ongeveer 25 caricaturen in folioformaat zal verschijnen van Surinaamsche volkstypen. De teekenaar is een Fransche caricaturist.

Curaçao.

Uit den in de ,,Cur. Crt.'' voorkomenden staat van den uitvoer der kolonie Curaçao over het 1e kwartaal 1918 blijkt, dat uitgevoerd is voor een waarde van: Curaçao *f* 661,130; Aruba *f* 83,272; Bonaire *f* 47,171 St. Martin (N. G.) *f* 64,459; St. Eustatius *f* 17,468; Saba *f* 1792; totaal *f* 875,292.

* * *

De ,,Cur. Crt.'' van 27 Juni j.l. meldt:

Half Juni had de verdaagde jaarlijksche algemeene ledenvergadering van de Vereeniging ,,*Het Groene Kruis*'' plaats.

Wegens ziekte van den voorzitter, *Dr. C. A. Zeppenfeldt*, werd de vergadering geleid door den ondervoorzitter, *Mr. Ph. F. de Haseth Evertsz.*

Uit het in die vergadering uitgebracht verslag over 1917, het 9e jaar van het bestaan der Vereeniging, blijkt dat de Vereeniging steeds vooruitgaat, zoowel wat betreft het ledental, dat op het einde van het jaar 240 bedroeg, als wat aangaat hare geldmiddelen.

Uit het rapport van den verplegingsdienst blijkt dat door de ziekenverpleegsters in de wijkverpleging 1229 bezoeken werden afgelegd en bovendien 137 dienstprestaties in dag-, nacht- en doorloopende verpleging hadden.

Verplegingsartikelen werden 86 keeren uit het magazijn uitgeleend.

Van de vier zusters verlieten 2 den dienst; in Sept. werd het aantal met één aangevuld.

De begrooting van 1918 werd vastgesteld, daaronder is gerekend op verhooging van salaris van het dienstpersoneel, welke bereids is toegekend.

Verder werd overgelegd de rekening over 1917, die door de commissie van verificatie was goedgekeurd. Van de gemaakte winst werd 15 % bestemd voor het reservefonds.

Voorts had de verkiezing plaats ter voorziening in de ontstane vacatures wegens periodieke aftreding van 2 bestuursleden.

* * *

Naar de „*Cur. Courant*" vernam, heeft de heer J. P. G. Ecker, koopman alhier, van het koloniaal bestuur vergunning verkregen tot het instellen van een motor-omnibusdienst voor den tijd van tien jaar, ter onderhouding van het verkeer tusschen het stadsdistrict en de buitendistricten, eene onderneming, waaraan, in het belang van het algemeen en in dat van de plantage-houders en buitenlui in het bijzonder, het beste succes te wenschen is. Voor den ondernemenden concessionaris is het te hopen, dat de tijdsomstandigheden hem mogen toelaten, zijn ontworpen motor-omnibusdienst eerlang tot stand te brengen en dat deze overvloedige vruchten moge afwerpen.

* * *

De „*Curaçaosche Petroleum Maatschappij* biedt niet alleen gasoline, maar ook petroleum te koop aan, zooals blijkt uit in de „*Cur. Courant*" voorkomende advertenties. De Kolonie is dus niet langer aangewezen op den invoer uit het buitenland.

* * *

PERSONALIA.

De heer H. J. C. Bodenburg Hellmund, benoemd tot praktizijn bij het Hof van Justitie in de kolonie Curaçao, is 27 Juni j.l. als zoodanig beëedigd.

* * *

De *Amigoe* meldt:

De heer W. van den Brink, predikant bij de Protestantsche Gemeente te Willemstad, is met zijn gezin per s.s. „*Oranje Nassau*" met een jaar verlof over New-York naar Nederland vertrokken.

* * *

De Weleerwaarde heer R. J. C. Wahlen, redacteur van de „*Amigoe di Curaçao*, is met de „Zulia" te Willemstad teruggekeerd van New-York, van waar hij, wegens gebrek aan scheepsgelegenheid, zijne reis naar Nederland niet kon voortzetten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dom en Belachelijk" zoo luidt de titel van een „Ingezonden stuk" van den heer *A. Th Manusana*, te Batavia, Ambonnees van geboorte, die o.m. het volgende schrijft: „In de rubriek „Telegrammen" der Bataviaasche bladen, stond eenige dagen geleden (laatst van April l.l.) een uit Ambon verzonden draadbericht, behelzende de mededeeling, dat in een kortelings aldaar gehouden volksvergadering, het Ambonsche volk zich pertinent verklaarde tegen de benoeming van den heer *J. A. Soselisa* tot lid van den Volksraad. De onlangs tot stand gekomen constitutie van den Volksraad zal nog wel versch in ieders geheugen liggen en iedereen weet, dat die raad is samengesteld uit de door het Volk *gekozen* en door de Regeering *benoemde* leden. Tot deze laatsten, aldus tot de benoemde leden, behoort nu de heer Soselisa, hoofdkommies op het departement van gouvernementsbedrijven (te Batavia). Bij de gekozen partij kon, vanwege het verkregen ongunstige quotient voor Ambon, geen plaats worden aangewezen. De Regeering blijkbaar toch de belangen willende dienen van Ambon, dat momenteel tenaanzien van andere gewesten gerust onbeduidend kan worden genoemd — op de koloniale begrooting is Ambon steeds een lastpost, zóó zelfs, dat reeds vroeger de overweging werd geopperd om dat grondgebied maar in Godsnaam te verkoopen — alsmede die van een groepje Ambonneezen, dat nauwelijks een half millioen zielen telt, waarom bijna de helft der mannelijke bevolking buiten de residentie domiliceert, — die Regeering dan is zoo welwillend geweest om desondanks toch iemand te benoemen, die in bovengenoemden Raad zitting neemt teneinde de Ambonsche belangen te behartigen. Het Ambonsche volk zoude voor deze nobele regeeringsdaad uit erkentelijkheid tienmaal de knie moeten buigen. (Het is hard voor mij als Ambonnees, dit alles te zeggen, doch het past mij bij dit mijn betoog waarheden te verkondigen, hoe onaangenaam zij ook mogen klinken in de ooren van een Ambonees).

Tot lid van den Volksraad werd de heer Soselisa benoemd. Dat de Regeering, voorgelicht door hare ambtenaren en adviseurs, precies wist, welken persoon zij waardig en geschikt achtte voor de bediening van zulk een gewichtige post, valt voorzeker niet te ontkennen, ofschoon het wellicht onnoodig was en onbillijk tegenover andere, meer beduidende bevolkingsgroepen in den Indischen Archipel, door Ambon nog een zeker medezeggingschap in meergenoemden Raad toe te kennen. In alle gevallen is het een loutere regeeringszaak geweest om Ambon door iemand te doen vertegenwoordigen en de Gouverneur-Generaal vond termen genoeg om den heer *Soselisa* daarvoor te benoemen. Z.Exc. behoeft voor deze Hare handeling niet de minste rekenschap te geven aan het Ambonsche volk (nog minder aan een groep vergaderende Ambonneezen) te minder, omdat reeds aan datzelfde volk de gelegenheid is gegeven, om iemand zelf uit zijn midden te kiezen van den raadszetel. Hetgeen — zooals wij boven hebben gezien — ook is geschied, evenwel met een voor Ambon ongunstigen uitslag. Doch wat gebeurt er nu, na de benoeming van den heer Soselisa? Een troepje heethoofden ter hoofdplaats Ambon, blijkbaar op vergaderingen belust, is op een goeden dag bij mekaar getrommeld, — naar het heet, voor het beleggen van een volksvergadering — en matigde zich het recht aan, om namens het geheele Ambonsche volk — zijn de pl.m. 4000 militairen in het leger en de vele duizenden burgers buiten de hoofdplaats en buiten het eiland en het gewest Ambon er ook in gekend? — protest aan te teekenen tegen de benoeming van den heer *Soselisa;* een benoeming door de Regeering, die zeer zeker haren grondslag vindt in een juist inzicht en begrip van zaken. Alsof dat troepje dus met andere woorden te kennen wil geven: „Excellentie! wij, vergaderingswellustelingen ter hoofdplaats Ambon (het is tegenwoordig niets anders dan vergaderen en nog eens vergaderen; de geheele Indische atmosfeer is als 't ware bezwangerd met vergaderingbaccillen, waarmede ook Ambon is besmet) „wij keuren uw besluit af, wij hebben dat geverifieerd op 30 April j.l. en hebben bevonden, dat het fout is. Waarom ons niet eerst om advies gevraagd, dan hadden wij precies kunnen zeggen, wie wij daarvoor geschikt achten......" 't Is om medelijden te hebben met dat troepje verwaande hansworsten! Wel had de *Java-Bode* gelijk om tenaanzien van dit slijmerig gedoe te gewagen van *raddraaiers* onder het Ambonsche vlok, maar dan ook botte en insinueerende raddraaiers, die in brooddronkenheid het belang van hun eigen vaderland en volk naar den kelder jagen. Wij willen maar eens even aan die wereldschokkende Ambonsche volksvergadering de vraag stellen: „Gij hebt de benoeming van den heer *Soselisa* in het openbaar afgekeurd. Goed! Maar wie uwer landgenooten wenscht ge dan in den Volksraad te hebben? Waarom noemdet gij dan ook niet gelijktijdig in uw telegram den naam van uw uitverkorene? Dit hebt ge toch zeker wel in uwe vergadering besproken en besloten, niet waar, ofschoon ik er hard aan twijfel, dat de Regeering gehoor zou verleenen aan uw geblaat!" Intusschen stellen wij ons de vraag, of de Regeering ook wellicht goed zoude doen, indien zij een der leiders van de Ambonsche volksvergadering nam in plaats van den heer *Soselisa*. Of is het wellicht niet beter om — gezien de in den laatsten tijd heerschende rede- en besluiteloosheid onder het Ambonsche volk — maar den zetel, dien zij een Ambonschen vertegenwoordiger in den Volksraad gunt, op te doeken, opdat zij eens en vooral gevrijwaard blijft van zulk dom- en belachelijk vergaderingsgewauwel, dat zich zeer zeker in de toekomst nog vele malen zal herhalen? Ambonsche volksvergadering van 30 April 1918 stelt u zich toch niet zoo dwaas en verwaand aan, maar weest blij en dankbaar, dat de Regeering nog iemand wil benoemen, die uw klein volk in den volksraad vertegenwoordigt! zoo besluit de heer *Manusana*.

Javaansche Danskunst. Te Japara, alzoo de *Darmo-Kondo* — werd eenigen tijd geleden door de Inlandsche ambtenaren een vereeniging opgericht met het doel, de Javaansche danskunst te beoefenen. De eerste voorstelling gegeven ter eere van den bekenden regent, *Koesoemo Oetoyo*, ter gelegenheid van zijn verkiezing tot lid van den Volksraad, was een groot succes.

Half Mei j.l. zou bovengenoemde vereeniging een liefdadigheids-voorstelling geven, waarvan de opbrengst zou worden afgestaan aan *Raden Ajoe Roekmini*, zuster van de te vroeg ontslapen *R. A. Kartini*, die te Japara een Kartiniaansche inrichting zal openen voor Javaansche meisjes. Daar men het streven van R. A. Roekmini algemeen toejuicht, twijfelen wij er niet aan — alzoo de berichtgever — of de belangstelling van het publiek zal even groot zijn, als bij het debuut. R. A. Roekmini is een zeer beschaafde, ontwikkelde vrouw, evenals wijlen hare zuster. Al zijn de oorspronkelijke, grootsche plannen van dit bekende zusterpaar door den vroegtijdigen dood van R. A. Kartini in duigen gevallen, R. A. Roekmini heeft er steeds naar gestreefd, de ideëen van haar begaafde zuster, die ook de hare zijn, niet alleen te verbreiden, maar in praktijk te brengen. Haar doel is: ontwikkeling van geest en gemoed der Javaansche vrouw, om haar meer en meer geschikt te maken voor de opvoeding harer kinderen. Maar daarnaast ook: vrijmaking van het Javaansche meisje, ten opzichte van den bestaanden huwelijksdwang. De eenige weg, die voor het Javaansche meisje openstaat, is nog

steeds het huwelijk en daar juist wil zij verandering in trachten te brengen. Haar doel is niet van haar toekomstige leerlingen halve Europeanen te maken, of Europeesche Javanen. Integendeel, met de vrije opvoeding beoogt zij, evenals haar zuster wijlen Kartini, echte Javanen te behouden, bezield met liefde en geestdrift voor land en volk, doch zij wil ze tevens geven het mooie der Europeesche beschaving, niet om hun eigen mooie eigenschappen te verdringen of te vervangen, maar om ze te veredelen. De nieuwe school zal dus geheel worden opgericht volgens de ideeën, neergelegd in het bekende werk van Kartini: *Door duisternis tot licht*. Behalve door verbreiding van bovengenoemde ideeën, zal Roekmini er ook voor zorgen, dat praktische huishoudelijke kennis in geen geval op den achtergrond wordt gedrongen. Evenals in de school, indertijd door Kartini gehouden in de Kaboepaten te Rembang, zullen o.a. ook de kookkunst en de nuttige handwerken op het program worden geplaatst. Moge de beraamde dansavond voor dit doel ruimschoots bijdragen, alzoo besluit schrijver.

Tri Koro Darmo. Deze bond van studeerenden van Java en Madoera aan de middelbare scholen in Ned.-Indië zou den 19en Mei j.l. een uitvoering geven van nationale kunst. Drieërlei doeleinden worden daarmede beoogd; de uitvoering zou n.m. plaats hebben: 1e. ten bate van de tuberculose-bestrijding, 2e. ter eere van de aanstaande volksraad-opening en 3e. ter herdenking van het tienjarig bestaan van *Boedi-Oetomo*. Dank zij de medewerking van Zijne Hoogheid *Prins Prang Wedono* (Mangkoe-Negoro-Solo), die voor deze gelegenheid dansmeesters naar Batavia zou laten overkomen, om de aanstaande spelers goed voor te bereiden voor hun rol, en verder de benoodigde kleedingstukken uit zijn verzameling ter leen zou geven, en mede door de zeer gewaardeerde hulp van de directie van den Schouwburg, die de zaal voor dien avond gratis zou afstaan, is het den bond mogen gelukken op bovengenoemden datum een schitterende uitvoering te geven. *(Darmo Kondo)*.

Tentara Nabi Mohamad. Dit comité hield den 10en Mei j.l. onder leiding van *Tjokroaminoto* een vergadering, welke aanvankelijk werd bijgewoond door een 400-tal Inlanders, waarvan echter een 100-tal gedurende de vergadering de zaal verliet. Besproken werd de oprichting van een Hoogeschool op Moslimschen grondslag en van vele kleine scholen tot in de verst afgelegen dessas' waarop Mohamedaansch godsdienstonderwijs zou worden gegeven; voorts om ook op scholen van M.O., M.U.L.O. en L.O. onderwijs te geven in den Mohamedaanschen godsdienst. Verder om Islammitische inrichtingen in het leven te roepen voor behoeftigen en weezen, en ten slotte om het bestuur te verzoeken de belijdenis van den Islam vrijelijk toe te staan. De bedehuizen worden tegenwoordig teveel door spionnen bezocht. Aangaande het request aan de Regeering, werd medegedeeld, dat het de bedoeling was, te vernemen, welke beslissing het Gouvernement genomen heeft. Blijft het verzoekschrift zonder resultaat, dan kan voor de gevolgen niet worden ingestaan. Besloten werd het comité uit te breiden tot 21 leden en geen vereeniging op te richten, aangezien de bewilliging op het verzoek om rechtspersoonlijkheid te lang uitblijft en het comité direct handelend moet optreden. *Hadji Asnawi*, in het Javaansch sprekende, spoorde den aanwezigen aan, om hun godsdienst ijverig te belijden zeggende: „De ongeloovigen zijn gelijk zwijnen" (applaus).

Asan Soerati wees op de noodzakelijkheid om, ten einde het doel te bereiken, den godsdienst te onderhouden. Een *Mohamedaan, Theosoof* wees de vergadering er op, dat alle godsdiensten even goed zijn, als zij maar met overtuiging beleden worden en daaruit voortvloeit de liefde voor den medemensch, in welk opzicht de Mohamedanen een voorbeeld kunnen nemen aan de Christenen, die liefdadigheids-instellingen stichten, zooals het leger der heils, dat iedereen, zonder onderscheid van godsdienst of ras, helpt. *Tjokroaminoto* deelde mede, dat op zijn rondreis voor *f* 10,124 was ingeteekend, ten behoeve van de actie van het comité *Tentara Nabi Mohamad*, waarvan nog slechts *f* 4889 ontvangen was. Hij besloot de vergadering met een opwekking om daarvoor te offeren. De 21 leden van het comité vergaderden daarna in besloten kring in de Arabische Sociëteit, *Aldjamiah Alchaeriah Alarabiah*. Men besprak daar in hoofdzaak de financieele zijde der actie. *(Bintang Soerabaja)*.

„Melajoe". De pogingen dezer vereeniging om tot associatie te komen met den *N.I V.B., Insulinde* en *S.D.A P.*, op de basis van een gemeenschappelijk urgentie-program zijn voorloopig mislukt, alzoo de *Kaoem Moeda*. Omtrent de Inlandsche candidaten, door *Melajoe* in overleg met de Inlandsche vereenigingen, gesteld, werd voorloopige overeenstemming verkregen, n.m.: *Soemarsono, Notoatmodjo, Satiman en Abdoel Moeis. Moehadjir* bedankte.

Een Oordeel. *Si Bodo* (Dom-oor) schrijft in de *Sinar Djawa:* Nederland beleeft slechte tijden. In de havens van Engeland en Amerika hebben de regeeringen dier landen beslag gelegd op 46 Nederlandsche schepen. Minister Loudon vindt dit onrechtvaardig en zegt, dat het Nederlandsche volk zijn vrijheid mint. Toch wordt dit volk tot den bedelstaf gebracht. Het duldt beleedigingen en schuwt den oorlog. *Het is een volk van lafaards*. Maar wij weten, dat in den oorlog de proletariërs het eerst vallen en de kapitalisten zich schuil houden, om het leven niet te verliezen. Die Loudon is toch een leeperd! Sneuvelden de kapitalisten nu maar eerst, zij die nu pret maken en in auto's rondrijden, dan voelden wij wat voor den oorlog. Als de bliksem de koppen der kapitalisten trof, zouden wij er nog koud bij blijven. Daarom kunnen wij er niet over uit, dat *Doel Ngemis* (Doel, de gunsten bedelaar) en *Dwidjosewojo* den Inlander verkoopen willen als kanonnenvleesch. Zij moesten een opstopper hebben, dat zij suizebolden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Zoo zijn er!" In de *Kaoem Moeda* — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — het zoogenaamde orgaan der jongeren, beklaagt zich een der broeders over den geneesheer van het hospitaal te Tasikmelaja (Preanger). Wat deze dan op zijn geweten heeft? Iets ongehoords! *Chique* gekleed, met mooie schoenen aan de voeten, kwam een hulpschrijver van den *wedana* in het hospitaal in verpleging. De dokter vroeg den B.B.'er, hoeveel salaris hij had en toen deze daarop geantwoord had: „Tien gulden 's maands", hoeveel de mooie schoenen, „*pattes de canard*" den hulpschrijver wel gekost hadden. De dokter vernam toen, dat het schoeisel voor *f* 8 des hulpschrijvers eigendom geworden was. „Hoe is het mogelijk" durfde de dokter opmerken, „dan heb je niet meer dan *f* 2 overgehouden om er een maand lang van te leven." De schrijver zweeg, want hij had geneeskundige hulp noodig en een certificaat. Juist, daar heb je 'm nu de *Si Bodo* ten voeten uitgekleed. En als de geneeskundige hulp verleend, het certificaat bemachtigd is, dan gaat de „intellectueel", met zijn traktement van tien gulden, op schoenen van acht gulden, en een hemd met hoogen boord de straat op naar zijn lijforgaan, om zijn hart te luchten over de „vreemdelingen", die hem 300 jaar „bedrogen" hebben, aan wier „kapitalistische doeleinden" hij wordt opgeofferd, voor wie hij wordt „uitgezogen" en „uitgebuit"...... maar...... met *habis boelan* (eind der maand) wacht de *waroeng-Chinees* op zijn „*doewit beras* (geld voor de verstrekte rijst).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De ontwikkelingsplannen voor Belgisch Kongo.

De Indépendance Belge heeft een interview met minister Renkin gepubliceerd, waaruit de tegenwoordige bedrijvigheid en de voornemens voor de toekomst van België in Centraal Afrika blijken. Deels is dit oud nieuws, deels echter geeft 't zeker ook nieuwe klanken

De B. autoriteiten bestudeeren ijverig de middelen om de capaciteit van den spoorweg in 't Beneden Kongo gebied zoo uit te breiden, dat het vervoer minstens tien maal zoo groot zal worden als 't tot nu toe bereikte maximum. De aanlegkosten zullen verminderd worden, waardoor de tarieven lager kunnen worden gesteld. De studie voor 't vervoer te water over de groote rivieren is in 't bijzonder gericht op 't verbeteren van de gemeenschap in oostelijke strekking langs de Kaisai Sankoeoe. Reeds gaan steamers van 150 ton, soms zelfs van 300 t. tot Loesambo, in 't verre Sankoeroe, hetgeen de ontwikkeling van de streek al ten goede is gekomen.

De overtuiging bestaat, dat katoen van uitstekende hoedanigheid in groote hoeveelheden kan worden verkregen, als de transportgelegenheden den afvoer over rivier en zee mogelijk maken. Bij voldoend initiatief zou in de geheele katoenbehoefte van B. kunnen worden voorzien.

Kongo vloeit van olie over. Het natuurvoortbrengsel wordt echter slecht geëxploiteerd. Goede stelsels moeten ingevoerd worden om de aanzienlijke verliezen aan grondstof tegen te gaan en de leiding en verhandeling van 't product te concentreeren. Handel, wetenschap, bestuur moeten samenwerken om dit vraagstuk in de goede baan te brengen. Europa en Amerika moeten groote afnemers worden.

De bevolking van Kongo moet ook berekend worden naar de plannen, die men wenscht te ontwikkelen. In deze richting zijn nog slechts de eerste lijnen getrokken. Scholen moeten in veel grooter aantal kennis aan de inlandsche bevolking brengen, waarbij aan de vakschool een eerste plaats is toe te denken.

Minister Renkin, die sedert vele jaren de leiding heeft van het departement van koloniën, spoort tot dapper aanpakken aan. De bloei van Kongo tijdens den oorlog geeft aan dat 't den kolonialen niet aan moed, volharding en vertrouwen ontbroken heeft. Zij zullen doordrongen moeten blijven van het besef, dat de regeering de wegen kan banen, en dit ook doet en wil blijven doen, doch de zaken moeten door de maatschappijen en individuën worden verricht. Wat België bereiken zal hangt van de Belgen af.

Generaal Tombeur, de bekende aanvoerder van de Belgische troepen, die met succes in Duitsch Oost-Afrika geopereerd hebben, is benoemd tot vice-gouverneur van Katanga. Kolonel Molitor vervangt hem als commandant van de troepen in Oost-Afrika.

De spoorweg van Katanga is den 22en Mei gereed gekomen, zoodat de onafgebroken gemeenschap van Kaapstad tot Boekama, in Boven-Kongo verkregen is. De lengte van de lijn over Kimberley, Boeloewayo, Victoria-vallen en Elisabethstad is 4300 K.M., met een spoorwijdte van 1.066 M., zooals voor 't geheele net in Zuid-Afrika aangenomen is.

De Fransche koloniën en de tabak.

Volgens een artikel in La Dépêche coloniale van 26 Juli ligt de oorzaak der onthouding, die de Franschen zich, voor 't gebruik van tabak hebben op te leggen, minder in de moeilijkheid van den invoer dan in 't verlangen om geen kapitalen uit te voeren. Indien aan de Fr. koloniën werd gevraagd om 't moederland van tabak te voorzien, zouden zij dat kunnen doen.

Eenige merken uit Algiers zijn bekend, de minste soorten uit dat land zijn nog goed. Maar Tunis, Madagascar, Kongo en Indochina hebben ook uitstekende tabaksvelden.

Voor den oorlog heeft een commissie, daartoe samengesteld door de ministers van koloniën en financiën en den dienst ,des tabacs'', verschillende tabaksoorten doen planten in den Kolonialen tuin te Nogent sur Marne. Zij kon vaststellen, dat de Fr. koloniën alle soorten van tabak leveren, die noodig zijn voor de vermengingen, waardoor goede tabakpreparaten verkregen worden. Zooals men weet, worden maar enkele soorten onvermengd gerookt, de eene soort geeft de pit, de andere de geur, een derde vermeerdert de brandbaarheid of vermindert 't nicotine-gehalte.

De schrijver beveelt de uitbreiding van de tabakcultuur aan, nu al tijdens den oorlog. Hij verwacht spoedig reeds resultaten, waardoor de Fr. koloniën in mededinging zouden kunnen treden met Java, de Philippijnen en zelfs met Havana.

Behalve datgeen wat onder Europeesche leiding kan geschieden, wordt intusschen ook door de inlandsche cultuur reeds heel smakelijke tabak geleverd. Overal waar de blanken in Afrika zijn doorgedrongen, hebben zij 't gebruik van de tabak gevonden. Er behoeft dus niet tot onkundigen gesproken te worden, er behoeft alleen verbeterd en uitgebreid te worden.

De bedoeling van de Entente in Rusland.

Hoewel de feitelijke mededeelingen hare actualiteit alweer ten volle hebben verloren, door de nieuwe gebeurtenissen, is de uiteenzetting, die een artikel van de Neue Orient van 8 Juli gaf van de Engelsche bedoeling voor het optreden in Rusland toch van voldoende waarde gebleven om haar hier over te nemen.

Alle voorvallen in 't gebied van 't voormalige Czarenrijk, hoe belangrijk ook, worden in de schaduw gesteld door 't voortdringen der entente en haar aanhang, van Siberië uit 't N. en in Groot Rusland uit 't Z. Voor zoover deze gericht is tegen 't Sowietgeweld, gaat zij in tegen een kwestie van binnenlandsche politiek, waarmede het buitenland zich niet heeft in te laten, meent de Schr. Maar de kern der zaak ligt in 't optreden der entente, hierdoor wordt de Russische krisis tot een wereldprobleem verheven. De entente wil den Vierbond van 't gebied der Russische grondstoffen afsnijden en zoo de militaire overwinningen paraliseeren door een economische nederlaag. De centralen moeten tijdens den oorlog, of bij de vredesovereenkomst, of zelfs daarna, in een positie worden gebracht, die haar tot zoo groote offers dwingt, dat de overigens te behalen voordeelen er door te niet worden gedaan. 't Duitsche rijk heeft echter door den vrede van Brest-Litofs de zekerheid verworven van de ontginning der grondstoffen uit Groot Rusland. Hierdoor staat Duitschland voor de vraag, hoe het een voortdringen der entente zal beletten en dus voorkomen zal, dat 't daar een secundaire rol zou gaan vervullen. Slaagt D. er in de grondstoffen van West-Siberië en Centraal Azië (katoen, wol, leer, boter, enz.) ten bate van de centrale rijken te doen komen, dan zal de economische strijd der entente, zooals zij deze ontworpen heeft, zijn reden van bestaan meerendeels verliezen en haar gewapend optreden heeft hier dan in het geheel geen reden van bestaan meer.

Japan's goudvoorraad.

De Rijksbank heeft een goudvoorraad van meer dan 1100 millioen yen, waarvan 387 millioen in 1917 binnen kwamen, terwijl toen slechts 150.5 millioen uitgevoerd werden. De helft der goudreserve ligt tegenwoordig nog in Europa en Amerika. Sedert 't uitbreken van den oorlog werd aan Jap. schatkistpapier 400 millioen yen in Londen teruggekocht. In 't land zelf circuleert voor ongeveer 40 millioen in banknoten, er is vraag naar meer. De staatsbank heeft in totaal voor 830 millioen yen aan papier uitgegeven. In financieele kringen bestond bezorgdheid naar aanleiding van den Russischen maatregel om de schulderkenningen van vroegere regeeringen niet te erkennen, daar deze alleen voor Japan op 200 millioen yen zijn te stellen.

Hongersnood in China en Japan.

Tegelijkertijd met 't officieele bericht van de vereenigde actie van Japan en China in Siberië, naar het heet om de bedreiging van de grenzen van Mandschoerije af te wijzen, komen tijdingen van een hongersnood in Japan en in China. De eerste heeft aanleiding gegeven tot volksoploopen en oproer van zoodanigen omvang, als Japan die nooit gekend heeft. Te Tokio, Osaka, Kobe, Nagoya is krachtig daartegen opgetreden, wel een bewijs dat de nood algemeen is. Groote sommen zijn nu beschikbaar gesteld om in de behoeften te voorzien. Maar zijn de voorraden er? Of zijn die bestemd om aan de legervoorzieningen te gemoet te komen? In China is de Oostelijke arm van de Kanton buiten zijn oevers getreden, waardoor 5000 menschen zonder dak en 25000 zonder voldoende voedsel zijn.

Indien een en ander belet om de voorgenomen legeroperatiën met spoed door te zetten, zou 't weer een factor worden tot stilstand op 't oogenblik, dat ieder uit 't Oosten een beslissenden stoot verwacht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Perhoedamdambeweging.

Zendeling E. J. van den Berg te Koeta Djoeroeng schrijft in het Aug. Nr. van het maandblad der samenwerkende Zendingscorporaties over de perhoedamdambeweging, die nu ook in het Serdangsche het hoofd heeft opgestoken op een wijze, die de zending met zorg vervult. De beweging meldde zich daar aan als een nieuwe godsdienst, die aan elken geloovige den waarborg van onkwetsbaarheid biedt bij naderende onheilen.

,,In November kwamen'' — aldus zendeling v. d. B. — ,,uit het aan Serdang grenzende gebied Simeloengoen voor het eerst eenige mannen naar hier, als propagandisten voor den Perhoedamdam-godsdienst. In korten tijd verspreidde de beweging zich over geheel Serdang en telde er dadelijk een groot aantal aanhangers. De perhoedamdam-leeraars maakten bekend, dat er driemaal goeroes zouden komen om den nieuwen godsdienst te leeraren. De rampen die komen, zullen vooral bestaan in een steenenregen en een zondvloed. De geloovigen worden door het nuttigen van zekeren spijs hiervoor onkwetsbaar. En tevens zal geen tegenstander hen kunnen deren, ook niet in den strijd.

Deze godsdienst heet agama perhoedamdam bij de eerste prediking; bij de tweede verkondiging zal de naam luiden: agama poetin en de derde maal agama merah. Daarna zullen de geloovigen een opstand beginnen. Men erkent dan ook, dat de beweging gericht is tegen het belasting betalen en den afkoop van heerendiensten. Als het gouvernement zijn misnoegen toonen zal tegen het weigeren van belastingbetalen, is het oogenblik aangebroken voor het beginnen van den opstand. Dan zullen de vreemdelingen verdreven worden, en de Bataksche Christenen, die aan den opstand niet mee wilden doen, tot slaven worden gemaakt.........

Wat in de toekomst de gevolgen zullen wezen van de Perhoedamdam-beweging voor ons zendingswerk valt nog niet te constateeren, maar zeker is het, dat de Bataks uit ons Ressort, die toch al niet veel toenadering toonen, nog verder van ons verwijderd geraken.''

De Goudindustrie van Suriname.

Hierover ontleenen we aan No. 596 (15 Aug.) van ,,Handelsberichten'': De regeeringsbemoeienis met de goudindustrie in Suriname dagteekent van 1874, toen een gouvernements-expeditie naar de Marowijne werd gezonden voor een onderzoek naar de aanwezigheid van goud op de beide oevers. Tengevolge van de goede uitkomsten van dat onderzoek begonnen verscheidene personen vergunning te vragen voor het zoeken naar goud langs de rivier, waarna in 1875 voor 38 K.G. aan goud werd uitgevoerd. Ter bevordering van de industrie werden in de volgende jaren verschillende tracé's van gouvernementswege gekapt van de Suriname-rivier naar de Marowijne, de Saramacca en Tempati, waarna ook aan deze rivieren concessies genomen werden en in 1880 eene productie van 680 K.G. verkregen werd. Door de ontdekkingen van goud in de Boven-Sara-kreek werd de productie in 1887 tot 858 K.G. opgevoerd. Eindelijk werden in 1892 ook in het Lawagebied (tusschen de Lawa en de Tapanahony, die samen de Marowijne vormen) de eerste concessies uitgegeven.

Door overkapitalisatie der ondernemingen en ondeskundige leiding mislukten vele der goudmaatschappijen, waarna het personeel van die maatschappijen, met veel geringer kosten werkende, met succes de goudindustrie voortzette. De goudproductie, die dalende was, begon daardoor in 1903 weder te stijgen en bereikte in 1908 het hoogste cijfer n.l. 1209 K.G.

Op het oogenblik wordt de goudindustrie gedreven door eenige maatschappijen in eigen beheer en voorts door een aantal onderhuurders, die tegen betaling van een zeker royalty het recht hebben verkregen om goud te delven.

Na 1908 bedroeg de goudproductie in Suriname:

in 1909. . .	1.133 K.G.	in 1914. . .	528 K.G.
,, 1910. . .	1.081 ,,	,, 1915. . .	1.311 ,,
,, 1911. . .	955 ,,	,, 1916. . .	934 ,,
,, 1912. . .	743 ,,	,, 1917. . .	701 ,,
,, 1913. . .	857 ,,		

Delfstoffen op Nieuw-Guinea.

In de Locomotief verscheen een bericht — sindsdien door meerdere bladen overgenomen — over geweldig minerale rijkdommen, die op Nieuw-Guinea zouden zijn aangetroffen. Dit bericht is echter — zoo meldt de Ind. Mercuur van 16 dezer — onuist door de overdrijving der feiten, waarna het blad vervolgt:

Inderdaad is er wel eens een particuliere geoloog naar Nieuw-Guinea geweest, ofschoon dit land voor den mijnbouw nog niet opengesteld. De uitkomsten van zoodanige tochten worden uit den aard der zaak door de

betrokken maatschappijen niet rondverteld. In het begin van het vorige jaar werd door de Regeering noodig geoordeeld door het Mijnwezen eene verkenning te doen uitvoeren.

Dientengevolge werd eene onderzoekingsbrigade uitgerust, die aanvankelijk het terrein langs de Biri-rivier ter Noord-kust, ongeveer halfweg tusschen de Mamberamo-monding en Hollandia gelegen, tot operatieveld koos, wijl hier vroeger door de militaire exploratie reeds eene oliebron was gevonden.

Het onderzoek dat uiteraard met groote moeilijkheden te kampen had, denke aan den moord op den geneesheer der brigade dr. Soltesz, bracht nog eenige meerdere gas- en oliebronnen aan het licht, en constateerde ook een tweetal anticlinalen, waarop die bronnen zijn gelegen. De bouw dier anticlinalen bleek niet ongunstig, zij het ook, dat er onder de talrijke alsnog op ontginning wachtende Djambische en Atjehsche olie-anticlinalen gevonden worden, waarvan minstens even hooge, zoo niet hooger verwachtingen mogen worden gekoesterd. Het is echter onjuist om van Noord-Nieuw-Guinea te spreken als van ,,één reusachtig groote olietank''.

Wat betreft de veronderstelde schitterende vooruitzichten van den z.g. ,,Vogelkop'' d.i. het noordwestelijk schiereiland, hier moet het mijnbouwkundig geologisch onderzoek nog beginnen. Als dit iets oplevert, zal het nog tijd genoeg zijn om ,,plannen voor de ontginning'' te maken.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 3 van jaarg. 1918 bevat o.a.: De tramweg van Babat naar Djombang van de Babat-Djombang-Maatschappij. (Beschrijving van het gebied tusschen Solo- en Brantasrivier; beschouwingen over vooruitzichten; mededeelingen over de aansluiting met de S.S. te Djombang enz.). — Bandjir (Mededeelingen over het tijdens de bandjirs in het vervoersgebied der S. J. S. voortgezette verkeer, met afb. van treinen die door het water rijden). — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek, door S. A. Reitsma (II. Van particuliere exploitatie tot staats-exploitatie. De eerste levensjaren van de N.I.S. (slot). De Indische spoorwegconventie in de volksvertegenwoordiging. Enz.).

Landbouwkundig Tijdschrift West-Indië.

Inhoud van No. 2 (3e jaarg., Juni 1918). Nieuwe banen, door J. J. Leys (die nieuwe banen liggen, volgens schr. in Suriname uitsluitend op het terrein van den landbouw). — Cocoscultuur, door J. Bakker (bestrijding van een artikel van J. R. C. Gonggrijp over dit onderwerp). — Bestrijding der krullotenziekte, door E. Zeiler (betreft de resultaten verkregen op de cacao-plantage Sorgvliet). — De regenval gedurende 1917, door J. J. Leys. — De opening van de Landbouwhoogeschool en van de veeartsenijkundige hoogeschool in Nederland, door D. S. Huizinga. — De cacaocultuur van de inboorlingen aan de Goudkust, door Dr. G. Stahel. — Van school en huis, door J. J. Leys (beschrijving van de maisplant).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Afl. 4 van jaarg. 1918 opent met een bijdrage van Dr. H. ten Oever ,,Iets over den djati in Bantam'', waarin de schr. opnieuw het vermoeden uitspreekt dat deze boomsoort oorspronkelijk niet op Java thuis behoort, doch vermoedelijk tijdens de Hindoe-overheersching op het eiland werd ingevoerd. — H. Beekman schrijft vervolgens over een ziekte in Salbergia latiflora Roxb. (Sono-kling), door hem in 1916 in eenige djaticulturen van het boschdistrict Zuid-Soerabaja waargenomen. — E. H. B. Brascamp geeft weder een aan het Koloniaal Archief te 's-Gravenhage ontleende bijdrage, thans handelend over ,,De bosschen in de memorie van overgave van den gouverneur van Java's Noordoostkust Johannes Vos in 1771''. — Dezelfde auteur schrijft nog over boschreserveering door inlandsche vorsten, de gegevens hiervoor puttende uit F. A. Liefrinck's werk: De landsverordeningen der Balische vorsten van Lombok. — Met een stukje van J. Beumée over een nieuwen hoogte-meter wordt de rubriek: ,,oorspronkelijke bijdragen'' besloten.

Uit de rubriek: Referaten en vertalingen wordt nog de aandacht gevestigd op de critische beschouwing van E. H. B. Brascamp: de bosschen van Ned.-Indië in buitenlandsche vaktijdschriften.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 33: Doel en regeling van de waterschappen in Nederl.-Indië, door J. Sibinga Mulder. — Suikervoorziening in de Vereenigde Staten. — Rubberplanters-Vereeniging te Bandoeng. — Algemeen overzicht van Suriname (ontleend aan het jaarverslag van de Surinaamsche Bank). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indische bijdragen in buitenlandsche tijdschriften.

In het Juni-Nr. van ,,The Geographical Review'' uitgegeven door ,,the American Geographical Society'' te New-York een kort artikel van M. Jefferson over ,,The rainfall of Java'' (naar aanleiding van Dr. W. van Bemmelen's werk: Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java. Met atlas. Batavia, 1914—'15).

No. 78 (Juni 1918) van het ,,Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society'', bevat 1o. een geïllustreerd artikel van C. J. Brooks over ,,English tombs and monuments in Bencoolen''; en 2o. een kleine bijdrage van den orientalist R. O. Winstedt: ,,Some lexicographical notes from the Dutch''.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 20 bevat o.a.: De inlandsche bevolking van Batavia, door N. — De ambachtsinrichting van het Bataksch Instituut te Kaban Dahe (Karo-hoogvlakte), door M. Joustra (slot). — Indië en de oorlog (slot), door C. L. — Een en ander over het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners, door W. H. F. Giel.

Handelsberichten.

Behalve het hierboven overgenomen stukje over de Surinaamsche goudindustrie bevat het 15 Aug.-Nr. van ,,Handelsberichten'' nog mededeelingen van het Departement van Koloniën (4e afd.) over de volgende onderwerpen: De Ned.-Indische handel met Oostenrijk-Hongarije. — Mededeelingen commissie fabrieksnijverheid. — Wederopenstelling voor den mijnbouw. — Kunstmest in Ned.-Indië. — Olie en oliehoudende producten. — Leerlooierijen.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor Indië.

Voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Indië kunnen hier te lande jongelieden kosteloos en met een toelage van *f* 1000 's jaars tot ambtenaar worden opgeleid.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 35. Donderdag 29 Augustus 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Tehuis voor Inlanders te 's Gravenhage.

Dank zij den welwillenden steun der Regeering, kan de Vereeniging „Oost en West" thans overgaan tot de stichting van een „Tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage."

Het hoofddoel van deze stichting is: Onderkomen en verzorging te bieden aan Inlanders van den dienstbaren stand uit Nederl. Oost- of West-Indië, die door bijzondere omstandigheden buiten betrekking zijn geraakt; een gezellige plaats van samenkomst te zijn voor alle in den Haag vertoevende Indische dienstbaren en een kantoor, waar deze menschen steeds raad en voorlichting kunnen ontvangen.

Waar noodig, zal het Tehuis ook open staan voor andere Aziatische Nederlandsche onderdanen.

Het beheer over het Tehuis wordt toevertrouwd aan den heer en mevrouw de Munnik, bekend om hunnie groote ervaring in den omgang met Inlanders; terwijl de algemeene leiding en het toezicht op het beheer zijn opgedragen aan eene Commissie, bestaande uit den heer *R. Zuyderhoff*, voorzitter, Mevrouw *D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen* en de heeren *H. V. Baron Bentinck*, *G. Hennus* en *Dr. G. A. Rademaker*, leden, zoomede den heer *G. J. Oudemans*, gedelegeerde der Regeering, adviseerend lid.

De grootste moeite ondervindt de Commissie bij het zoeken van eene geschikte woning, maar dank zij de bemoeiingen van haren voortvarenden voorzitter, hoopt zij thans spoedig te zullen slagen.

Dat deze jongste stichting onzer vereeniging moge bloeien in lengte van dagen!

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Indische kandidaten bij verkiezingen.

Dat het zoowel voor het Rijk in Europa, als voor het Indisch deel van Nederland, van groot belang is, in onze Staten-Generaal een behoorlijk aantal Indische specialiteiten op te nemen, zal wel niemand ontkennen. Indië is zulk een gewichtig deel van het geheel; dat de verregaande verwaarloozing van dit belang bij de laatste verkiezingen ernstige afkeuring verdient.

Ik heb tot nu toe geschroomd over deze aangelegenheid te schrijven, vooreerst, omdat ik zelf in mijn hoedanigheid van „Indisch-man" op een candidatenlijst heb gestaan bij de verkiezingen van Juli j.l. De lezer zal echter reeds begrepen hebben, dat de plaatsing als No. 5, alleen in den kieskring 's-Gravenhage, niet kon beschouwd worden als een eventueele candidatuur, zoodat ik, daarin toegestemd hebbende, toch niet door teleurstelling kan zijn bewogen tot dit schrijven. Ik kan er zelfs aan toevoegen, dat ik geen roeping gevoel om een politieke rol te vervullen en het lidmaatschap der Tweede Kamer, vooral in dezen tijd, beschouw als een onaangenamen last, dien men slechts uit plichtbesef zou aanvaarden. Dit neemt echter niet weg, dat ik er gaarne toe zou medewerken, dat het Nederlandsche volk in de Staten-Generaal ook door mannen, die Indië kennen en lief hebben, zoo degelijk mogelijk worde vertegenwoordigd. Nu zou ik, ook in dit opzicht, volgaarne op den achtergrond blijven en het aan den voorzitter van den „Neutralen en Kolonialen Bond", den heer *F. Fokkens*, overlaten op te komen voor hen, die daarin verbetering wenschen, ware 't niet dat hij die m.i. in een verkeerde richting zoekt, namelijk door in het „Koloniaal Weekblad van Oost en West" dd. 8 Augustus jl. (blz. 8) de „koloniale menschen" aan te sporen om toe te treden tot zijn Neutralen en Kolonialen Bond. Die raad lijkt mij zóó verkeerd, dat ik er anderen tegenover wil stellen.

Zijn bedoeling blijkt te zijn een nieuw partijtje te vormen naast de vele, die er reeds zijn. Hebben we daarmee bij de afgeloopen verkiezing nog niet genoeg leergeld betaald? Mij dunkt de Indische belangen zijn te groot om mee te doen aan de stemmenverbrokkeling. waaraan de belangengroepjes zich schuldig maken en het is beneden de waardigheid van Indië, bij de gratie van eenige duizenden „neutrale" kiezers één (of geen) specialen Indischman in de Tweede Kamer te krijgen. Er is echter nog een ander groot bezwaar tegen de richting-Fokkens. Het is mogelijk, dat enkele honderden, neem zelfs aan enkele duizenden kiezers in den Lande te vinden zijn, die voor alles, wat niet Indië betreft, zóó neutraal zijn, dat het hun volkomen onverschillig is of de man, dien zij kiezen, anti-revolutionnair is of anarchist, of R. Katholiek, of vrijzinnig-democraat, of tot eenige andere partij of groep behoort. Laat ons aannemen, dat diezelfde duizenden wat Indië betreft daartegen wèl een bepaalde politiek voorstaan, en wel allen dezelfde. Wat bereikt men dan nog? Hoogstens, dat een Indischman in de Kamer komt. buiten elk partijverband tot steun voor zijn inzichten. Wat heeft Indië daaraan? Welke moreele kracht kan zulk een volksvertegenwoordiger ontleenen aan zijn verkiezing niet door Indië, niet ook door hen, die belang stellen in Nederlands politiek, maar door „koloniale menschen", die neutraal zijn ten aanzien van deze politiek?

Neen! geheel Nederland moet stemmen ook over de ten aanzien van Indië te volgen politiek, en daartoe moet elke partij haar aanhangers gelegenheid geven door minstens één Indischen candidaat te stellen, maar zóó dat men door op hem te stemmen, ook een behoorlijke kans heeft hem verkozen te zien. Dit doel wordt *niet* bereikt door hem slechts in één kieskring op een lijst te plaatsen; integendeel daardoor wordt die mogelijkheid beslist uitgesloten. Zelfs al wordt hij No. 2 of 3 op een in alle kieskringen ingediende lijst geplaatst, is de kiezer, door op hem te stemmen, niet zeker, dat hij daardoor zoo goed mogelijk zorgt, dat een Indischman in de Kamer komt. De nieuwe regeling van het kiesrecht doet echter een ander middel aan de hand om hen te bevredigen, die hun bizondere zorg willen wijden aan de verkiezing van een specialiteit voor Indië, maar wien toch ook Nederland te na aan 't hart ligt om neutraal te zijn ten aanzien van de vraag, welke politiek hun Indische candidaat voor het moederland zal willen steunen.

Elke partij kan meer dan één lijst indienen. Door deze te verbinden wordt er voor gewaakt, dat, zoo op de eene onverhoopt te weinig stemmen worden uitgebracht voor een eigen candidaat, die stemmen niet voor de partij verloren gaan, misschien zelfs aan een andere ten goede komen. Welnu, Indië is een zóó groot deel van het Rijk en de Indische belangen zijn van zóó groot gewicht ook voor het moederland, dat het volkomen verantwoord is, als *elke partij een afzonderlijke lijst van Indische candidaten* opmaakt, welke dan *in alle kieskringen* worde ingediend. Deze lijst behoeft niet veel namen te bevatten. Dit is zelfs minder wenschelijk, daar men dan licht bezwijkt voor de verleiding door veelheid van candidaten velen te vriend te houden; maar tevens anderen kan afschrikken, die „niet de kans willen loopen mee te werken tot de verkiezing van dezen of dien, welken ze waarachtig ook op die lijst hebben geplaatst."

Mij dunkt een lijst van drie Indische candidaten is voor elke partij voldoende. Degenen in de partij, wie het in 't bizonder te doen is om een koloniale specialiteit in de Kamer, zijn daardoor verzekerd, dat hun stem alleen daartoe zal dienen, wanneer in hun gansche partij daartoe genoeg stemmen verkregen worden, terwijl zij tevens in 't algemeen hun partij daardoor dienen.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om ook nog iets op te merken over de keuze van Indische specialiteiten om op de lijsten te worden geplaatst. Van de meesten is, althans in Nederland, weinig bekend op 't oogenblik hunner candidaatstelling, tenzij ze te voren reeds in de Staten-Generaal hebben zitting gehad; maar juist voor Indië is 't gewenscht te zorgen voor geregelde vernieuwing; want in dezen tijd van snelle veranderingen is iemand, die tien, twintig jaren geleden die kolonie verlaten heeft, daar feitelijk vreemd geworden. Natuurlijk kan hij wel door studie, correspondentie en het geregeld volgen der berichten goed op de hoogte blijven; maar het is toch niet wenschelijk allen invloed te laten bij personen, die de *tegenwoordige* tropen eigenlijk slechts kennen uit berichten, en met hun op eigen ondervinding rustende ideeën daaromtrent nog staan in een Indië, dat tot het verleden behoort. Er moeten dus nieuwe menschen worden ingeleid en daarvan moet men wat meer weten. In de eerste plaats zou ik daarom den raad willen geven: gaat, er gij een voorloopige lijst opmaakt, waaruit gij uw Indische candidatenlijst zult kiezen, eens te rade met Indische kringen. Daar zult gij allicht omtrent de personen, op wie uw oog is gevallen, veel vernemen, dat voor uw voorloopige keuze reeds van belang is: zelfs al betreft het maar onbillijke vooroordeelen, berustend op het Indisch verleden van een aspirant-candidaat, het is goed, dat gij ze kent: want het is toch zaak ook met persoonlijke omstandigheden rekening te houden en zooveel mogelijk een candidaat te kiezen, die niet eenige tien-, honderd-, wellicht duizendtallen stemmen van Indische lui voor u verloren doet gaan, welke bij een andere even goede candidaten-keuze door u behouden, of wellicht zelfs nieuw geworven waren.

In de tweede plaats zou mijn raad luiden: dat elke partij tijdig zorge, dat de Indische specialiteiten, die tot haar behooren, *zich doen kennen*; niet met het doel bij gelegenheid candidaat gesteld te worden; mij dunkt niemand moet zich daarvoor opdringen en de voorbereiding der candidaten-keuze moet zóó plaats hebben, dat de eerzuchtigen geen gelegenheid hebben zich op te dringen; maar met het doel in de partij een gemeenschappelijke meening te doen

rijpen omtrent de te volgen koloniale politiek. Door deze werkzaamheden te publiceeren voor de leden der partij en in 't algemeen door omtrent alle leden der partij, die daarvoor in aanmerking komen, de noodige gegevens te verzamelen en geregeld bij te houden, zou men bij het naderen van nieuwe verkiezingen tijdig een overzicht gereed hebben van alle krachten, waarover de partij heeft te beschikken; waardoor het niet moeilijk zal vallen de candidaten uit te pikken, die men noodig heeft, in plaats van op 't laatste oogenblik een greep in het duister te doen.

Mij dunkt dat degenen, wien Indië ter harte gaat, de belangen van moederland en koloniën beiden beter zullen dienen door in hun partij aan te dringen op een regeling der candidaatstelling als boven uiteengezet, waardoor de verkiezing van Indische specialiteiten zoo goed mogelijk wordt verzekerd, dan door een bond te vormen, die hoogstens een enkele Indische specialiteit in de Kamer kan brengen en dan nog een, die ten aanzien van het door hem vertegenwoordigd Rijk in Europa politiek kleurloos of een kameleon zou moeten zijn.

I. A. NEDERBURGH.

De Inlandsche Bevolking, Opium, Speelpacht, Pandhuizen en Gevangenis.

—o—

Het is van algemeene bekendheid, dat opiumkit of verkoopplaats van opium, pandhuizen en speelplaatsen, voor de Inlandsche bevolking zeer nadeelige instellingen zijn, die haar moreel en financieel zeer veel schade en leed berokkenen, terwijl het land daaruit reusachtige voordeelen trekt, welke bewust of onbewust worden aangewend om de Inlandsche bevolking, middels onderwijs verstandelijk te ontwikkelen en economisch sterker te maken, want het is immers de bedoeling van de Nederlandsche regeering om de bevolking dezer landen lichamelijk en moreel op te voeden en intellectueel te ontwikkelen.

Bekijkt men deze zaken wat meer van nabij, dan is men toch geneigd te zeggen, dat hierdoor een eigenaardige toestand is geschapen. Uit voor die Inlandsche bevolking hoogst nadeelige instellingen trekt men gedeeltelijk de middelen om hare kinderen het zoo hoog noodige intellectueele en moreele onderwijs te kunnen geven, benevens een betere lichamelijke verzorging, middels uitgebreide bestrijding van allerlei ziekten door een geneeskundigen dienst, het verbeteren van woningen en het doen voortbrengen van goed voedsel.

Men getroost zich zeer veel moeite om den Inlander op allerlei wijzen op te heffen, zijn materieelen, geestelijken en moreelen toestand te verbeteren, en ziet daarbij over het hoofd, dat de bestaande ellende voor een groot deel is gelegen in het instandhouden van bovenvermelde instellingen.

Via pandhuisdienst, opiumregie en speelpacht belandt *Kromo* nog al eens in 's Lands gevangenis, al weer een inrichting die in *zijn* belang zóó is ingericht, dat hij er een ambacht kan leeren, om later daarmede in de maatschappij zijn brood te kunnen verdienen, en het land er bovendien een zoet winstje mede maakt, 't geen welkom is ter bestrijding der kosten voor doeleinden alsvoren genoemd.

Voorwaar een even loffelijk streven, als het verbeteren van den gezondheidstoestand der bevolking, en het geven van onderwijs op velerlei gebied.

Het is alleen maar jammer, dat instellingen als bovenvermeld moeten dienen om aan de middelen tot verbetering te kunnen komen, want wat met vermeerdering van onderwijs, voeding, woning en gezondheidsverbetering wordt bereikt, doen de gemelde instellingen weder te niet. Men bereikt inderdaad dikwijls niets dan den volgenden cirkelgang: door meerdere intellectueele ontwikkeling, beleening, schuldmaken, opiumschuiven, dobbelen, meermalen gevangenisverblijf met tenarbeidstelling tot het leeren van een ambacht, en ontslag uit laatstgenoemde inrichting om met het geleerde ambacht en nu zelfs gemakkelijker, van voren af aan te kunnen beginnen. Alzoo veelvuldig nuttelooze tijd-, gelden krachtverspilling.

Het is dan ook intreurig en een schande voor Nederland, dat nog geen einde is gemaakt aan deze wantoestanden, waardoor wel is waar vele Nederlanders een bestaan vinden en het land groote winsten maakt, doch waardoor de bevolking in deze gewesten al onnoemelijk veel heeft geleden en blijft lijden. — De bij deze takken van dienst bescheiden ambtenaren kunnen zeer goed, wegens het groote gebrek aan goede werkkrachten bij alle Departementen, ergens anders een emploi vinden, waarmede de Regeering gebaat en deze landsdienaren niet geschaad behoeven te worden, terwijl de benoodigde Staatsinkomsten wel op andere wijze te bekomen zijn, als Indië maar financieel zelfstandig wordt gemaakt.

Er zijn verschillende vereenigingen, die het genoemde kwaad van opium-schuiven, spelen, beleenen enz. bestrijden, doch zonder veel resultaat, en geen wonder.

Zoolang de staat van Nederland geen einde maakt aan de gelegenheden tot opiumschuiven, beleeningen, dobbelen, enz., ja erger nog, die zelf in het leven roept en blijft exploiteeren, is het trachten van verbetering brengen in deze een onbegonnen werk, en zal veler *Kromo's* gang zijn en blijven, zooals boven reeds gezegd: via pandhuisdienst, opiumregie en speelpacht naar de gevangenis of, indien het laatste wordt voorkomen, naar een ellendig bestaan.

Het zou echter onbillijk zijn, alle schuld van deze misstanden alleen der regeering in de schoenen te schuiven.

De Inlandsche bevolking gaat in deze evenmin vrij uit en allerminst de Hoofden en meer ontwikkelden onder hen.

Zij, die allerlei vereenigingen oprichten, ten einde daardoor de belangen van hun volk of misschien hun eigen belangen te kunnen dienen, doch niet als één man te velde trekken om de ondeugden van hun volk te beteugelen en uit te roeien, door het eischen van opheffing van voor den Inlander zoo hoogst nadeelige instituten.

Zij willen verbetering op elk gebied, behalve blijkbaar op het allereerst noodige. Of zijn ze bevreesd, dat de regeering dan zal zeggen. „best, wij schaffen pandhuis, speelpacht en opiumkit af en verbieden beleening, spelen en het verkoopen van Indische „volkskanker", maar dan kunnen wij, wegens gebrek aan geld, aan uw andere eischen van onderwijs, woningverbetering, meerdere en betere geneeskundige behandeling enz. niet voldoen"? Wel, laten ze dan antwoorden: „het zij zoo, liever stellen wij ons tevreden met wat wij te dien opzichte thans hebben, en eerlijk gezegd is dit betreffende het onderwijs voorloopig genoeg, dan nog langer aan te zien, dat een groot gedeelte van het volk door regeeringsinstellingen lichamelijk en geestelijk wordt vermoord."

Hoofden, leiders, voormannen van het volk en besturen van vereenigingen, die in allen ernst het heil der Inlandsche bevolking beoogen, schrijft vóór en boven alles in uw werkprogram: afschaffing pandhuisdienst, opiumregie, speelpacht, beteugeling met alle eerlijke ten dienste staande middelen van het gebruik maken van deze gelegenheden door de bevolking, en eerst daarna al uw ander streven tot het opheffen en verbeteren van het volk.

Voert deze actie met alle kracht, die in u is, werkt in deze met de regeering in Nederland en hare vertegenwoordigers in Nederlandsch-Indië saam, door een degelijke behandeling en behoorlijke voorbrenging dezer onderwerpen en zoekt in samenwerking op andere wijze de benoodigde middelen voor de verbetering van de maatschappelijke en geestelijke toestanden van de bevolking in Nederlandsch-Indië.

EEN VOLKSVRIEND.

Midden-Java, 14 Mei '18.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De pasarkwestie te Solo.

Onlangs hebben we in deze rubriek melding gemaakt van de pasarhistorie te Solo, waarin de majoor-Chinees aldaar zoo'n voordeelige rol heeft, en

jaarlijks met niets-doen een 25 à 30 duizend gulden in den zak steekt.

De redacteur in Midden-Java van het „Soer. Hbl." deelt aangaande die geschiedenis nog een en ander mee. Lange jaren geleden kreeg de majoor-Chinees van den Soenan het recht tot exploitatie van den grooten pasar te Solo. Een jaar of tien geleden liet hij er nieuwe loodsen zetten, maar niettegenstaande die uitgaaf van ƒ 40.000 berekent men, dat hij tot nu toe een zuivere winst van ƒ 300.000 in den zak gestoken heeft.

Wel wist de resident eenige jaren geleden gedaan te krijgen, dat in het vervolg 20 pCt. aan de Negri zou worden afgestaan, die dan voor het gewoon onderhoud zou zorgen, maar een poging om de pasar aan te koopen stuitte af op de som van ƒ 650.000, die de majoor er voor vroeg.

„Nu verkeert de pasar al sinds geruimen tijd in een toestand van groote verwaarloozing: de loodsen zijn vervallen, de daken zijn lek, alles is er even vies en smerig. En dan stinkt het er gruwelijk; de toestand is naar het oordeel van alle ambtenaren schandelijk.

De majoor-Chinees trekt zich van dit alles niets aan; zijn r e c h t is iedere maand een paar mille te toucheeren; plichten heeft-ie daarvoor niet."

De dienst der Soenanswerken heeft een plan ontworpen tot verbetering ten bedrage van ƒ 17.000, doch de majoor weigert daarvan 80 pCt. voor zijn rekening te nemen.

Of er dan niets aan te doen is? Een zeer eenvoudig middel geeft genoemde redacteur aan de hand. Ten oosten van den bestaanden pasar ligt een terrein, dat voor een 2 ton zeker zal zijn schoon te maken. Daarop zette men flinke loodsen, waarmee wellicht een bedrag van 50 mille gemoeid zal zijn, zoodat men voor 2½ ton een nieuwen pasar zou hebben, die jaarlijks een winst van 25 à 30 duizend gulden gevende, in 8 à 10 jaren geheel vrij zou zijn.

En men late den majoor-Chinees zijn pasar, die altijd nog geschikt te maken is voor den verkoop van varkensvleesch.

Indien het Soenansrijk geheel vrij staat tegenover den Chinees, zou deze oplossing zeker wel de eenvoudigste en meest practische zijn.

Praatje over Tapanoeli als cultuurgebied.

De heer H. J. H u b e r geeft in de „Deli Ct." zijn indrukken weer van een tocht, door hem van uit Deli gemaakt naar Tapanoeli.

Allereerst beschrijft hij den tocht naar en over het Tobameer, aan welke beschrijving we een en ander willen ontleenen. Komt men na een autotocht van een paar uren vanuit S i a n t a r te P a n a h a t a n aan den N.-Oostelijken oever van het Tobameer, zoo heeft men nog een 3 K.M. naar beneden te wandelen, om de ligplaats te bereiken van het motorbootje, dat den reiziger naar B a l i g é zal voeren. De vermoeienis dezer afdaling naar het meer wordt ruimschoots vergoed door het heerlijk schouwspel, dat het Tobameer biedt.

„Schitterend zijn de lichteffecten, welke de zon tooverᵗ op het helder blauwe water, dat scherp afsteekt bij de hooge, steile oevers, welke overdekt zijn met een licht groen kleed van lalang, waartusschen hier en daar een Batakkampong, verscholen achter boomen en struikgewas, verborgen ligt." Staat men nog op den hoogen oever en laat men den blik gaan over het panorama, dat het meer te aanschouwen geeft, zoo lijkt het of daar beneden kaboutertjes rondkruipen en notedopjes op 't water drijven; het motorbootje, dat den reiziger naar B a l i g é moet voeren, lijkt wel het schuitje van een naaimachine, doch naarmate men den oever nadert, nemen menschen en voorwerpen grooter vormen aan en komt er vertrouwen in u voor het vaartuig, dat u moet overbrengen. Blijft het weer kalm, zoo is de overtocht een pleziertochtje, maar begint het te spoken op die binnenzee, dan is zeeziekte voor menig reiziger een niet onbekende ziekte.

Kaal zijn de steile hellingen. Slechts hier en daar een kunstig aangelegde sawah met een kleine bataknederzetting in de buurt, waaromheen aarden wallen, die het geheel op een versterkte legerplaats doen lijken.

Te B a l i g é zet het bootje den reiziger af vlak bij de pasanggrahan.

De tocht B a l i g é—S i B o r o n g-B o r o n g—T a r o e t o e n g—S i b o g a vergt ongeveer 5 uur. Het eerste deel loopt bijna geheel door vlak terrein. Tusschen S i B o r o n g-B o r o n g en T a r o e t o e n g gaat de weg langs den bovenloop van de Batang Taroe-rivier, waaraan Taroetoeng schilderachtig ligt, en vanwaar de weg aanzienlijk begint te stijgen en te kronkelen. „Hoe verder men komt, hoe meer men onder den indruk komt van het grootsche wegenwerk, indien tenminste de reiziger niet wagenziek wordt. Doch wie op dit traject wagenziek mocht worden, zal zich aan 't eind getroost voelen door het schitterend vergezicht op de baai van Siboga. Ver vooruit ziet men heel in de diepte de blauw-groene zee met enkele eilandjes, begroeid met hoog geboomte, terwijl de talooze visschersschuitjes der strandbewoners aan het geheel het rustige niet ontnemen.

Het centrum van het Tapanoelisch cultuurgebied is om en bij B a t a n g T a r o e, waar de onderneming van dien naam, met Anggoli en Bah Bangoen samen de Sumatra Caoutchouc Plantage Maatschappij vormen, welke met de Caoutchouc Plantage Mij. „Tapanoeli", de Sigoba Caoutchouc Plantage Mij., de Caoutchouc Cultuur Mij. „Kalitengah" en de Fransch-Javasche Exploitatie Mij. samen onder één hoofdadministratie staat.

Geschiedde de ontginning in den beginne met vrije Batakkers, sedert de instelling van de arbeidsinspectie kregen deze loonen als in Deli, terwijl ook langzamerhand Javanen aangevoerd werden, waarvan er nu reeds een 4000 op de verschillende ondernemingen werken.

De arbeidstoestanden zijn in Tapanoeli als op de beste ondernemingen in Deli. De koeliewoningen zijn keurig en flink gebouwd met ruime erven en goede badgelegenheden, terwijl de geneeskundige dienst uitstekend is geregeld, zoodat de malaria, die in Tapanoeli veel slachtoffers maakt, met goed succes bestreden is. Door de samenwerking van bestuur en geneeskundigen dienst werden de door dr. Schüffner aanbevolen maatregelen uitgevoerd, tengevolge waarvan het sterftecijfer aan malaria a a n m e r k e l ij k daalde. Het bezoek van den regeeringscommissaris, den heer Liefrinck, had ten opzichte van de bestrijding dier ziekte geen gunstig gevolg, daar een deel van den dwang, die op de bevolking gelegd was om muskieten te vangen, opgeheven werd, tengevolge waarvan het sterftecijfer weer steeg.

Wellicht is het groot aantal administrateurs en assistenten, die vanuit Deli naar Tapanoeli trokken, oorzaak, dat de wijze van cultiveering op Delische leest geschoeid is. Alles is vrij royaal opgezet: de fabrieken modern, de huizen van administrateurs en assistenten keurig en netjes.

Voor ontspanning van het Inlandsch, zoowel als van het Europeesch personeel doet men het noodige. Op een der ondernemingen van de N. V. Rotterdam Tapanoeli Cultuur Mij. is een bioscoop, gebouwd voor rekening van de maatschappij, waar uitgekozen films worden vertoond.

De club te B a t a n g T a r o e is een „juweeltje".

Het vereenigingsleven begint ook te ontluiken. De cultuurlichamen hebben een plantersvereeniging gesticht, waardoor het mogelijk is, om bij bestuur en regeering met de noodige macht te kunnen optreden om de voor de cultuur onmisbare maatregelen te doen nemen, welke maatregelen de bevolking van Tapanoeli ook weer ten goede komen, daar de cultures welvaart en vooruitgang brengen, en op verschillende wijzen den algemeenen bloei van 't gewest bevorderen. Ook is te B a t a n g T a r o e een vrijwilligerscorps opgericht, dat 27 leden telt.

Opmerkelijk is het, dat op laatstgenoemde plaats, die het middelpunt van de cultures is, geen controleur gevestigd is, wat voor de cultuur-maatschappijen een groote aanwinst zou zijn, indien de regeering tot een dergelijke vestiging overging.

Ten slotte vermeldt schr. een en ander over S i b o g a, de invoerplaats van alles, wat het ge-

Middelb. Koloniale Landbouwschool te DEVENTER.

De DIRECTEUR-GENERAAL VAN DEN LANDBOUW,

brengt ter kennis van belanghebbenden, dat aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te DEVENTER te vervullen is de betrekking van:

Leeraar in de Javaansche Taal.

Aan deze betrekking is thans nog eene bezoldiging verbonden van ƒ 125.— tot ƒ 150.— per wekelijksch lesuur; het ligt echter in de bedoeling, daarin, in verband met de voorstellen van de Staatscommissie voor de salarisregeling der Rijksambtenaren en -beambten, in den loop van dit jaar eene belangrijke verbetering aan te brengen.

Zij, die voor de bedoelde betrekking in aanmerking wenschen te komen, gelieven zich, met overlegging hunner sollicitatie-stukken, **vóór of uiterlijk op 16 September a.s.** bij gezegeld adres te richten tot den Directeur van voornoemde school, door wien, op verzoek, nadere inlichtingen worden verstrekt.

'S-GRAVENHAGE, 14 Augustus 1918.

De Directeur-Generaal voornoemd,
P. VAN HOEK.

west noodig heeft. De plaats is gunstig gelegen, al kunnen de schepen ook niet ,,aan den wal'' komen.

Berucht als de plaats was door de malariaplaag, heeft men er een oogenblik aan gedacht Siboga op te geven als hoofdplaats. Door krachtig ingrijpen van den resident zijn de toestanden echter heel wat verbeterd en indien de groote weg van Medan naar Padang voltooid zal zijn en daarenboven de spoorweg naar Siboga aangelegd, verwacht schr., dat Siboga zal worden het ,,Medan'' van de Westkust.

Ten einde eenig denkbeeld te geven van de belangrijkheid van Siboga geeft schr. eenige cijfers, loopende over het eerste halfjaar van 1917. Toen werd vanuit Siboga uitgevoerd: 622,000 K.G. benzoë, 593.000 K.G. caoutchouc hevea, bijna 5000 K.G. ficus van boschproducten, ruim 5000 K.G. damar en ruim 60.000 K.G. gepelde koffie.

Inlandsche Ziekenverpleging.

In het laatst van Januari werd, zooals de ,,Java Bode'' meedeelt, te Batavia een nieuwe kraamvrouwkliniek geopend der Vereeniging tot bevordering van Inlandsche Ziekenverpleging.

Jhr. Mr. De Graeff hield toen een rede, waaraan we een en ander ontleenen.

In 1912 werd op initiatief van de in Indië algemeen bekende Charlotta Jacobs opgericht de Vereeniging: Studiefonds opleiding vrouwelijke Inlandsche artsen, alias Sovia, met het doel om den strijd aan te binden tegen het doekoeneuvel. Uitgaande van de zeer juiste gedachte, dat de kans om Westersche begrippen op het gebied van behandeling en verpleging van kraamvrouwen en zuigelingen in de Inlandsche wereld ingang te doen vinden, aanzienlijk zou worden verhoogd indien die begrippen door Inlandsche vrouwen werden gepropageerd, viel de keuze op het middel: opleiding van Inlandsche vrouwen tot Inlandsche artsen, waarbij echter, zooals de ervaring zou leeren, te hoog gemikt werd. Immers meldde zich in 1912 slechts één meisje aan en in 1913 een tweede, maar daarbij is het dan ook gebleven.

Dat het bij dit tweetal gebleven is, ligt niet aan gemis aan aanleg, intellect en energie van de Inlandsche vrouw, maar aan het feit, dat de tijden in 1912, nog niet rijp waren, evenmin als ze nu reeds rijp zijn. ,,Wanneer men in aanmerking neemt, hoe weinig er vroeger is gedaan aan de opvoeding en gewone schoolopleiding van Inlandsche meisjes, hoe eerst sinds kort in die richting wordt gewerkt, dan behoeft het m. i. geen verwondering te wekken, dat men door aan Inlandsche meisjes de gelegenheid te bieden om nu maar ineens zich toe te leggen op de even zware als langdurige studie voor Inlandsch arts, een te groote sprong werd gemaakt.'' Hoewel de opgedane ervaring voor de eerste bestuurders een groote teleurstelling moet geweest zijn, was er van moedeloosheid geen sprake. Het aanvankelijk doel vast in 't oog houdende vond men ten slotte een ander middel: niet in de eerste plaats door de vrouwelijke Inl. geneeskundigen, maar door de vrouwelijke Inl. verpleegsters, tevens vroedvrouwen, zou het doekoeneuvel bestreden worden.

De stoot daartoe werd gegeven door mevrouw Idenburg. Hetgeen in de Vereeniging reeds broeide, werd aangewakkerd door de belangstelling van mevrouw Idenburg en de medewerking van den B. G. D. Zou de opleiding tot verpleegster van overheidswege geschieden, de Vereeniging zou de Inlandsche leerlingen moreel en financieel steunen, en vooral haar een passend tehuis bezorgen.

Dr. Valk nam de eerste vier meisjes aan het Stadsverband in opleiding en bezorgde ze huisvesting bij een tweetal Europeesche pleegzusters, en verschafte, toen het viertal tot een achttal aangroeide, de meisjes een uitnemend onderdak bij zich zelf aan huis.

Toen het aantal leerlingen echter toenam, kon Dr. Valk de toch al merkwaardige elasticiteit van haar huis niet tot nòg grooter spanning brengen en moest er omgezien worden naar een eigen internaat, dat gevonden werd in een eenvoudige woning op Tanah Pinggi, waar de meisjes ondergebracht werden onder toezicht van een oudere Inlandsche vrouw.

Al spoedig bleek echter, dat de huisvesting te beknopt was, dat de dagelijksche omgeving in haar eigen tehuis spotte met de lessen en beginselen van hygiëne en zindelijkheid, welke den meisjes dagelijks op het Stadsverband werden bijgebracht, dat het toezicht onvoldoende was, orde en regelmaat ontbraken en dat er van werkelijke opvoeding geen sprake was.

De oplossing was wel gemakkelijk aan te geven, maar minder eenvoudig was het ze te verwezenlijken. Pogingen, die aangewend werden, mislukten en toen men dus feitelijk met de handen in het haar zat, werd de oplossing gevonden in uitbreiding der taak.

Het plan voor die uitbreiding kwam het eerst op bij Dr. Hulshoff, die uit ervaring wist, dat de opleiding in het Stadsverband den meisjes niet kon geven, wat ze noodig hebben, omdat aldaar het materiaal niet in voldoende mate aanwezig is, vooral niet, waar het betreft het geven van praktijk op verloskundig gebied.

Hierin was alleen te voorzien door aan het tehuis te verbinden een polikliniek voor vrouwen en kinderen en eindelijk een kliniek voor zuigelingen.

Dank zij de van verschillende zijden ontvangen hulp is de vereeniging erin geslaagd uitvoering aan het plan te kunnen geven, zoodat nu de kliniek geopend is en een veld voor oefening is voor de a.s. Inlandsche verpleegsters en a.s. vroedvrouwen, maar tevens, en dit is niet van minder belang, een zegen is voor de Inlandsche vrouwen en kinderen, die daar in toenemend getal hulp en steun komen zoeken. Ondanks de van vele zijden ontvangen steun, waaronder in 't bijzonder vermeld moet worden een vorstelijke gift van den bekenden Majoor-Chinees te Medan, den heer Tjong A Fie, heeft de vereeniging, nu het gebied harer zorgen uitgebreid is, nieuwen steun noodig. In 't belang van het voorzeker schoone doel, dat ze nastreeft, hopen we zeer, dat haar die steun niet zal ontbreken.

Suriname.

Aan het op 8 dezer hier te lande ontvangen, op 22 Mei t. v. gedagteekend Surinaamsch Mailverslag, is het navolgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. De weersgesteldheid was gedurende de maand Mei gunstiger voor den landbouw dan in April te voren.

Van 23 April tot 15 Mei 1918 werden uit Suriname uitgevoerd: Balata 7922 K.G.; cacao 576.710 K.G.; suiker 604,700 K.G.; goud 37,826 gram; hout: 48 M^3., 20 stère brandhout en 300 K. G. letterhout; Mangrovebast 61,575 K.G., vezelstoffen plm. 5000 K.G.; rum 94,833 L.; melase 79,830 L.

Bij de afzending van het verslag was er nog weinig verandering ten goede gekomen in den zorgelijken toestand ten opzichte van de voedselvoorziening in Suriname.

Het meel uit Argentinië was nog niet aangevoerd, en de pogingen om rijst uit het buitenland aan te voeren hadden nog niet tot goede uitkomst geleid.

Uit de rede, waarmede de gouverneur op 14 Mei 1918 het nieuwe zittingjaar der Koloniale Staten opende, zijn de volgende gegevens overgenomen:

De bevolking nam in 1917 door natuurlijken aanwas toe met 1076 personen. Het sterftecijfer was 18.1 op de 1000 inwoners. De cacao-opbrengst van 1917 overtrof die van 1916 met 3730 balen van 100 K.G. Zij was in totaal 2,243,595 K.G. Ook de koffieoogst ging in 1917 met 7815 balen vooruit en bedroeg in totaal 1,546,093 K.G. Uit den suikeraanplant werd in 1917 1,328,000 K.G. meer verkregen dan in 1916, waardoor de oogst van 1917 steeg tot 14,360,105 K.G.

Ook de gewassen van den kleinen landbouw vertoonden over het algemeen een grooter opbrengst in 1917 dan in 1916.

De balatawinning wees in 1917 eene stijging aan

van 118,273 K.G., ni vergelijking met 1916. Zij bedroeg in 1917 totaal 887,565 K.G.

* * *

Onder het hoofd „*Suriname nog steeds wireless*" schrijft „De Surinamer" van 23 Juni:

„Curaçao is reeds in het bezit van een wireless en lacht Suriname uit, omdat wij ons nog moeten behelpen met een kabel, welke voortdurend defect is en ons van het buitenland afhankelijk maakt.

Al de welsprekendheid der Koloniale Staten-leden hebben het Bestuur en de Regeering nog niet kunnen doen besluiten tot de oprichting een een draadlooze." ....

Het blad is in het bezit van een prospectus van een Amerikaansche fabriek van draadlooze installaties, die de nieuwste toestellen bezit en zeer vele inrichtingen aan de Regeering der Vereenigde Staten geleverd heeft. „Een volledige inrichting, welke eene capaciteit bezit tot voorbij Curaçao, komt te staan op 3250 dollar, welke som met den lagen koers van ƒ 2.15 op nog geen ƒ 7000 komt te staan."

„Voor een som van 1/3 minder dan ons subsidie aan de Fransche kabelmaatschappij bedraagt, kunnen wij eene draadlooze telegrafische verbinding verkrijgen met Curaçao, dat op zijn beurt met de Ver. Staten van Amerika verbonden is."

Wij vreezen, dat er nog wat bij zal moeten, maar hoe dit ook zij, lang kan Suriname niet zonder een draadloos station blijven. „Men meent in Citykringen — aldus de heer C. Rozenraad in het bijvoegsel van „De Telegraaf" van 17 Augustus — dat, welke ook de zorgen zijn, waaronder het moederland gebukt gaat, de ontwikkeling der koloniën ten zeerste moet worden bevorderd."

Dit geldt ook voor *ons* land en *onze* koloniën.

Dan vertelt „De Surinamer" verder, dat de Amerikaansche Bauxiet-maatschappij van plan is haar werkplaats Moengo met Paramaribo te verbinden en Paramaribo met Demerary door middel van een Cutting en Washington Radio Apparatus.

* * *

„De Surinamer" van 30 Juni acht het noodig te betoogen, dat de zoo dikwijls uitgesproken beschuldiging van luiheid aan het adres van de creolen, volkomen ongegrond is. Onder meer wordt aangehaald de meening van den heer van Reigersberg Versluys, die den spoorweg van Paramaribo naar de Sarakreek heeft aangelegd en dagelijks met een 1800-tal arbeiders te doen had. In zijn „*Aanteekeningen betreffende spoorwegaanleg in Suriname*" („De Ingenieur" van 29 Febr. 1908) zegt de heer Versluys van den stadsneger: ....

„Tegelijkertijd worden dan ook vele dwaze vooroordeelen op zijde gezet en blijkt dezelfde man, die in de stad geen pakje zelf wilde dragen, een krachtig roeier, onvermoeid lastdrager en als hij 't in zijn belang acht, een vlijtig en vruchtbaar arbeider. Voor pionier in het binnenland is hij buitengewoon geschikt......"

Daarentegen van de Barbadianen: ....„Op allerlei wijze was gepoogd hun het verblijf aangenaam te maken en rekening te houden met hun eigen gewoonten, werkwijze, enz. Deze proef mislukte dubbel. In de eerste plaats bleken het luie, onwillige en onhandelbare menschen, in de tweede plaats konden zij niet tegen de malaria"......

„Wat den zoogenaamden afkeer van den veldarbeid betreft — aldus „De Surinamer" — reeds vroeger hebben wij aangetoond, dat er van een eigenlijken afkeer van den landbouw geen sprake is. Uit een psychologisch oogpunt beschouwd moet het integendeel in sterke mate de verwondering opwekken, dat zoowel de kleurling als de neger geen onverzoenlijken afschuw heeft voor elk veldwerk."

Het blad doelt hier op de herinneringen uit den slaventijd.

* * *

In de onderscheidene Surinaamsche bladen, die ons per laatste mail bereikten, vinden wij interessante beschouwingen over de pogingen door de suikerplantage Rust en Werk aangewend om immigranten, wier werkovereenkomst geëindigd is, door aanbieding van voordeelige voorwaarden, te bewegen zich op de plantage te vestigen.

Kosteloos en wel voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren, wordt aan gewezen contractanten, op wier behoud de onderneming gesteld is, binnenspolders een stuk land aangewezen ter grootte van 1 H.A., op welk perceel de gebruiker zich verbindt rijst en andere eenjarige gewassen te verbouwen.

Plantmateriaal wordt door de plantage kosteloos verstrekt.

Voor het bouwen van eene woning, voor de bewerking van het perceel, kan aan den gebruiker een renteloos voorschot worden verstrekt van ten hogste ƒ 250, terug te betalen binnen twee jaren na de verstrekking. Het voorschot kan worden verrekend met levering van producten tegen marktprijs.

Als wederdienst voor den kosteloozen afstand van het perceel land en de verdere voordeelen, verbindt de ex-contractant zich om ten minste vier dagen in de week voor de plantage veld- en fabrieksarbeid te verrichten tegen een loon van ten minste 12 cent per uur, d.i. bijna 50 pCt. meer dan het immigrantenloon.

De gebruiker van het pereeel moet op de plantage wonen en mag zich op dagen, waarop werk van hem kan gevorderd worden, zonder vorafgaand verlof van den werkgever, niet van de plantage verwijderen.

Voor elken rijstoogst zal de gebruiker zeven achtereenvolgende werkdagen kunnen vrijblijven van het verleenen van diensten aan de plantage.

Jammer, dat de plantages niet reeds vroeger begonnen zijn met de vorming van een betrouwbare arbeidsmacht op de plantages. In Britsch Guiana, waar men wèl zoo wijs is geweest, is de toestand zoo dat 80 pCt. der plantagearbeiders vrije arbeiders zijn.

* * *

„Energieke Britsch-Indiërs", schrijft „De West" van 11 Juni boven de volgende mededeeling: „Over niet al te langen tijd, zal men van Nieuw Nickerie naar de Corantijn kunnen wandelen. Energieke Britsch-Indiërs hebben reeds van af den van Drimmelen-polder een dam van ongeveer 2 KM. lengte aangelegd. Nog 2 K.M. verder, dan is de Corantijn bereikt. Dit geschiedt zonder financieelen steun van gouvernementswege. De gouvernementslandmeter Imanuel heeft alleen het toezicht en de leiding. De Britsch-Indiërs verdeelen zich in groepen van twintig, die ieder een stuk van 44 meter damlengte voor hun rekening nemen. Elk verlengstuk van den dam wordt onmiddellijk voorzien van een rijstveld daarnaast, ter diepte van een paar honderd meter.

De bedoeling van de Britsch-Indiërs is, om, wanneer de dam voltooid zal zijn, het gouvernement uit te noodigen, een nieuwen polder aan te leggen, die dan de Corantijnpolder zal heeten."

* * *

„De West" (van 7 Juni) leest in de „Argosy" van Demerary, dat weldra een handelsagent vanwege de Britsche regeering een rondreis zal maken door West-Indië. Het doel is de Britsche handelsbetrekkingen uit te breiden met de Britsche, Hollandsche en Fransche West-Indische koloniën. De van regeeringswege benoemde handelsagent heet A. J. Pawitt.

Aan dit bericht voegen wij de opmerking toe, dat inmiddels *onze* handelsbetrekkingen met onze eigen West-Indische koloniën achteruitgaan, omdat de K. W. Ind. Maildienst geen kans ziet de rechtstreeksche verbinding te onderhouden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Ambonsche dwarsdrijverij. De heer *A. Th. Manusama* is nog niet uitgepraat (zie ons vorige weekoverzicht). In een volgend *Ingezonden stuk* trekt hij nogmaals hiertegen te velde. Hij haalt een telegram uit Ambon aan, luidende: „De voor den 30en April in het bioscoopgebouw door het afdeelingsbestuur van de vereeniging *Insulinde* uitgeschreven vergadering werd bijgewoond door 200 personen, allen aanhangers van *Casajangan*. De vergadering verklaarde zich tegen de benoeming van den heer *Soselisa* tot lid van den Volksraad. De vergadering kan natuurlijk niet worden beschouwd als het Ambonsche volk te vertegenwoordigen, daar slechts twee van de ruim dertig op het eiland Ambon wonende regenten haar bijwoonden."

De lezers — alzoo de heer *Manusama* — zullen zich nog wel herinneren, dat ik Maandag j.l. (6 Mei) in een artikel „*Dom en Belachelijk*", naar aanleiding van het eerste Ambonsche telegram betreffende de tegen de benoeming van den heer *Soselisa* geopperde bezwaren, een koud waterstraal heb gericht op

de malle beredderìng daar in Ambon. Wat ik toen heb uiteengezet, o.a. dat die Ambonsche volksvergadering zoowat synoniem is met een troepje verwaande hansworsten, dat zich het recht aanmatigde om namens het geheele Ambonsche volk te spreken (en te handelen, zooals het ook gehandeld heeft) vinden wij thans bewaarheid in het bovenaangehaalde draadbericht. Het is waar: het telegram spreekt niet van „hansworsten", maar moeten de aanhangers van *Casajangan* ten aanzien van 's mans geheele actie gedurende zijn verblijf op Ambon, niet als zoodanig worden gequalificeerd? Het lust mij niet die qualificatie nader te argumenteeren — dat zou vele kolommen druks vereischen — doch als *Casajangan*, die het grootste gedeelte van mijn volk heeft misleid, (n.l. het Ambonsche volk), dan wel een zijner aanhangers, daarop gesteld is, dan zal hij in mij den man vinden, die hem te woord zal staan. En dan zal ik beginnen met zijn bespottelijke reis van Ambon met eenige zijner satellieten naar den Gouverneur-Generaal (de welbekende mislukte Ambonsche deputatie, die de geheele Ambonsche maatschappij in discrediet heeft gebracht) eens serieus onder het mes te nemen. En dan kunnen de heeren *J. A. Soselisa* en *P. Rugebrecht*, die kort geleden naar Ambon zijn gegaan, in verband met de mislukte zending, wel verder getuigen van de handelingen des heeren *Casajagan* aldaar. (De lezers, die hierin belang stellen, kunnen wij verwijzen naar de verslagen, uitgebracht door de Bataviasche pers van de op 8 Februari in den Planten- en Dierentuin belegde vergadering onder de Amboneezen te Batavia). De heer *Casajangan* had, als ontwikkelde Batakker, moeten inzien, dat er nog Ambonneezen zijn, die hij niet zoo maar mag onderschatten en die zich niet zoo gauw een bril op den neus laten zetten. Intusschen is het den lezer uit bovenstaand telegram duidelijk, dat er hier eenige „raddraaiers" — zooals de *Javabode* ze terecht noemde — en wel vergiftigd met *Casajangan's* geest, aan het redekavelen zijn geweest. De heer *Casajangan* is nu eenmaal, na zijn vergeefsche poging om den Gouverneur-Generaal te spreken, gekant tegen de vereeniging „*Ambonsch Studiefonds*", waarvan de heeren *Soselisa* en *Rugebrecht* de voormannen zijn. — Waarom hij zoo het land heeft, vooral aan het hoofdbestuur van genoemde vereeniging, waarvan de heer *Soselisa* president is, kan hier moeielijk met een paar woorden worden gezegd, tenzij het geheele verhaal van de mislukte Ambonsche deputatie onder leiding van *Casajangan* wordt opgedischt. Die animositeit werd nog erger, toen beide heeren op Ambon kwamen om o.a. *Casajangan's* gestie en geest aldaar voor het volk te ontzenuwen. Voelt ge nu zelf lezer, waarom die tweehonderd personen, w.o. slechts twee dorpshoofden (want regenten in de beteekenis en waardigheid, zooals hier op Java, zijn zij niet) onder leiding van *Casajangan* zoo heftig protesteerden tegen de benoeming van den heer *Soselisa* in den Volksraad, terwijl zoowat een half millioen Ambonneezen daarbij zwijgen?

Wijziging Preventieve Hechtenis. De *Darmo Kondo* maakt met ingenomenheid melding van het volgende rondschrijven van den Procureur-Generaal, gericht aan de Hoofden van Gewestelijk en Plaatselijk Bestuur in N.-I.:

„Reeds meerdere malen bemerkte ik, dat er nog steeds bestuurshoofden zijn, welke, geroepen om dagelijks art. 83 van het z.g. *Inlandsch Reglement* toe te passen, blijkbaar geheel onbekend zijn gebleven met de principieele wijziging, welke door Staatsblad 1912 No. 455 in het stelsel der preventieve hechtenis is gebracht. Door dit Staatsblad is het iedere autoriteit, die een zaak van een preventieve in handen heeft, mogelijk en tot plicht gemaakt, om aan de bestaande hechtenis een einde te maken, zoodra deze niet langer noodig geoordeeld wordt en daarentegen de gelegenheid geopend, om op ieder oogenblik, waarop zulks noodig is geoordeeld, een verdachte in preventieve hechtenis te doen stellen voor een feit, waarvoor zoodanige hechtenis is toegelaten. Staatsblad 1912 No. 455 heeft zijn ontstaan te danken aan den ernstigen wensch der Regeering om een einde te maken aan de verwerpelijke gewoonte om elken Inlandschen justiciabele, die beschuldigd werd van een feit, waarop preventieve hechtenis was toegelaten, zonder meer in de gevangenis op te sluiten en daar tot aan de terechtzitting te laten zitten, waardoor bij landraden met achterstand het herhaaldelijk voorkwam, dat de beklaagde tot een straf veroordeeld werd, die veel korter van duur was dan de reeds ondergane preventieve hechtenis. Kon, sedert Staatsblad 1910 No. 144 aan dat wangebruik eenigszins tegemoet gekomen worden door de preventieve hechtenis als straf toe te rekenen, bij vrijspraken deed zich het onrecht in zijn volle gewicht gevoelen. De verwachting, dat dit nieuwe Staatsblad belangrijk zoude bijdragen om de persoonlijke vrijheid van den Inlander niet *noodeloos* aan te tasten, is helaas nog geenszins algemeen verwezenlijkt. Menigmaal leidt ook thans nog de oude sleur tot de vroegere afkeurenswaardige methode, die den instrueerenden ambtenaar wel weinig omslag geeft, doch zooveel *noodelooze* ellende in de gezinnen van verdachten brengt. Indien van de zijde der Europesche bestuursambtenaren den hun ondergeschikten Inlandschen ambtenaren de schoone gedachte, welke aan Staatsblad 1912 No. 455 ten grondslag ligt, goed duidelijk gemaakt wordt en zij zelven het voorbeeld geven om bij iederen verdachte nauwgezet na te gaan, niet alleen of de preventieve hechtenis is *toegelaten*, maar daarnaast of de verkregen aanwijzingen zulk een, de persoonlijke vrijheid aantastenden maatregel wel voldoende rechtvaardigen, en of zij wel *noodig* is, (omtrent deze vraag kan de voorlichting niet alleen van het dorpshoofd, doch ook van dorpsgenooten en familieleden van groot nut wezen) dan houd ik mij overtuigd, dat de preventieve hechtenis in vele gevallen achterwege zal blijven en dat langs dezen weg aan een der meest gezonde grieven der Inlandsche bevolking, n.l. dat er geen voldoende waarborgen bestaan, dat er niet *noodeloos* inbreuk op de persoonlijke vrijheid gemaakt wordt, tegemoet gekomen wordt. Een dergelijke wijze van handelen zal ongetwijfeld vooral in den eersten tijd soms tot gevolg hebben, dat een beklaagde zich door de vlucht aan een berechting onttrekt, maar indien de politie er zich dan niet toe bepaalt de verdwijning te rapporteeren, doch alles in het werk stelt om zulk een vluchteling op te sporen, dan is te verwachten, dat betrekkelijk spoedig aan die moeilijkheden, welke menig ambtenaar er thans nog toe brengen, om de oude methode te blijven volgen, een einde zal komen. Een enkele maal bereikten mij ook klachten, dat een president van den landraad bijna iederen beklaagde, dien hij naar den landraad verwijst, tevens op vrije voeten doet stellen, zonder maar eenige rekening te houden met de omstandigheden, welke den besturenden ambtenaar tot toepassing der preventieve hechtenis hadden geleid. Dergelijke klachten zullen wel steeds tot de uitzonderingen blijven behooren, indien van bestuurswege de preventieve hechtenis alleen wordt toegepast in gevallen, waarin zij strikt noodzakelijk wordt geacht en die noodzakelijkheid in de stukken, welke den landraad-voorzitter worden toegezonden, behoorlijk wordt aangetoond (waarbij de taak van den Europeeschen bestuursambtenaar medebrengt te zorgen, dat die motiveering niet alleen op het papier in orde is, maar ook rekening houdt met de werkelijkheid). Mocht in een speciaal geval in weerwil van de aangegeven voorzorgsmaatregelen een onoordeelkundig optreden van een landraad-voorzitter tot werkelijke schade der Justitie leiden, dan zal, mits behoorlijk gemotiveerd, bij het Hooggerechtshof van N.-I., als belast met het toezicht op den goeden gang van de rechtspraak, steeds redres van bestaande misstanden gezocht kunnen worden.

„Inlandsche stemmen". Dit halfmaandelijksch periodiek heeft een hervorming ondergaan en is uit dit reformatieproces te voorschijn gekomen onder den titel „*Indische Stemmen*". De redactie schrijft tot toelichting: Er werd besloten om de werkingsfeer van het blad uit te breiden en er, in plaats van het uitsluitend de uitdrukking te doen zijn van stemmen van Inlandsche zijde, tevens die uit de Europeesche samenleving aan toe te voegen. Door deze samenvoeging wordt bovendien het voordeel verkregen, dat het blad er het zijne toe kan bijdragen, om een toenadering, een beter onderling begrijpen tusschen de beide groote groepen van onze Indische maatschappij in het leven te roepen, opdat geen misverstand oorzaak zal zijn van moeielijkheden en belemmeringen in Indië's natuurlijken ontwikkelingsgang. De leiding van dit periodiek berust bij de heeren *Abdoel Moeis* en *T. L. P. G. Fournier.*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Opstootje. De *Sin Po* geeft het volgende verhaal van een opstootje te *Genteng* (Banjoewangie) voorgevallen. In het district Genteng verblijven ongeveer 60 Chineezen, die daar een 20-tal toko's hebben. 's Avonds van den 13en April j.l., het was dien dag juist pasardag geweest, waardoor verscheidene lieden van buiten in *Genteng* vertoefden, sloop een Inlander op het achtererf van een der Chineesche toko's, waar hij reeds vier ganzen den hals had afgesneden, aleer een baboe den dief opmerkte en luidkeels „dieven, dieven" begon te roepen. Op dit geschreeuw kwamen vele menschen toesnellen en de

ganzendief werd gevat. Niet lang daarna stroomden circa 400 Inlanders op den weg samen, die de Chineesche toko's binnendrongen, welke zij eerst met steenen van den weg hadden gebombardeerd. De aanleiding tot dit offensief meldt het blad niet. De bende sloeg aan het plunderen, hetgeen tot 11 uur ongehinderd voortduurde, daar er niemand van de politie zich vertoonde. Eerst om ongeveer middernacht verscheen de wedono met den controleur. Deze twee bestuursambtenaren deden letterlijk niets; zij gelastten de bende ruziemakers niet om uit elkaar te gaan en namen evenmin enkele belhamels gevangen. Tot om half een het relletje van zelf verliep. Den volgenden morgen om 9 uur verscheen de regent ter plaatse in gezelschap van den Assistent-Resident, die de aan de toko's toegebrachte schade kwamen opnemen. Dien dag wilden de Chineezen hunne winkels sluiten, wegens den doorgestanen angst in den afgeloopen nacht en door de houding van bestuur en politie bevreesd voor een herhaling van het gebeurde. Daarbij was hun barang geheel door elkaar geworpen, terwijl de kastglazen geheel vernield waren. De regent moet daarop op ruwe wijze gelast hebben om de winkels te openen, onder bedreiging, dat indien niet aan deze order werd voldaan, den Chineezen gelast zou worden naar een andere plaats te verhuizen. Tot op dat oogenblik was nog niemand, die schuldig was aan het relletje, aangehouden, alleen de ganzendief bevindt zich in arrest. Ten slotte wordt de mededeeling gedaan, dat de geschatte schade in een viertal toko's toegebracht door het wegnemen of vernielen van de barang, ongeveer *f* 1900 bedraagt. De *Sin Po* redactie is niet bijster te spreken over de slappe houding van bestuurszijde betoond en teekent hierbij aan, dat niemand de Chineezen had kunnen dwingen om hun winkels open te houden.

Andere Tijden, andere Zeden. In dezen tijd van vooruitgang — alzoo de *Djawa Tengah* — zijn er vele *pryajies* in Solo, tegen wie met ontzag wordt opgezien die geen geld wenschen uit te geven, indien zulks niet noodig is. Langzamerhand worden de bedienden, die niet noodig worden geacht, allen ontslagen en wanneer de *pryajies* naar hun werk moeten, begeven zij zich zonder bediendengevolg er heen, alleen met een portefeuille onder den arm. Een Solosche prins bijv., die een inkomen heeft van *f* 2000 's maands, acht het niet meer noodig een bediende mede te nemen, indien hij met auto of rijtuig uitrijdt. Hij zal daardoor natuurlijk hoe langer hoe rijker worden, maar zal men ook *hormat* betoonen? Want degeen, die van niemand geld of eten ontvangt, zal ook geen mensch eerbied bewijzen. Als alle edellieden er geen bedienden meer op nahouden, zal langzamerhand heel Java tot de vereeniging *Djowo Pipo* (waarvan de leden de gelofte hebben gedaan om alleen laag Javaansch te gebruiken) gaan behooren; want de kleine man zal denken, dat de *hormat* niet meer noodig is voor alle Javaansche edellieden, die hem toch geen geld of eten geven.

Belastingaanslag van Chineesche Handelaren. Uit Soekaboemi wordt aan de *Perniagan* geschreven, dat in April j.l. de belastingcommissie een begin gemaakt heeft met een schatting voor den aanslag der Chineesche handelaren. Iemand, die in 1916 en 1917 *f* 135 betaalde, is dit jaar voor *f* 1650 aangeslagen. Die *f* 45 betaalde, zal nu *f* 365 moeten betalen. En in dezelfde verhoudingen worden alle anderen vijf of zesmaal hooger aangeslagen. Zelfs zij, die op het punt staan van failliet verklaard te worden, omdat zij in hun handel zooveel verliezen geleden hebben, worden voor hooge bedragen aangeslagen. Bekend is het, dat vele handelaren moeite hebben, om zich staande te houden, nu in dezen duren tijd daarbij nog de rijst-, melk- en meelprijzen gelimiteerd zijn. De hooger aangeslagenen en allen, die zich door de getroffen aanslag bezwaard gevoelen, zijn voornemens gezamenlijk zich tot den assitent resident te vervoegen, om bij hem hunne bezwaren voor te brengen.

Soeara Djawa. Dit ter Oostkust van Sumatra om de veertien dagen verschijnend blad, bevat in zijn nummer van *1 April* een verslag van een te middernacht op de esplanade te Medan gehouden vergadering van niet minder dan 20000 contractkoelies. — Daarop werd besloten om den wegens zijn dertigjarige ervaring als zoodanig uitnemend met de arbeidstoestanden op de Delische estates bekenden *Kromo Koesoemo* naar Nederland te zenden, om de Staten-Generaal in te lichten, waarbij hij vergezeld zou worden door een bekend Delisch advocaat. Dienzelfden nacht werd een draadloos telegrafisch bericht uit Nederland ontvangen, volgens hetwelk de reis derwaarts zou kunnen worden gemaakt met H. M. oorlogsschip *De Zeven Provinciën*.

Anti-Loterij. In de *Sin Po* lezen wij, dat de geneigdheid van de bevolking om in loterijen deel te nemen, zeer vermindert. De loterijhandelaren zitten met de handen in het haar en zien zich genoodzaakt de prijzen der loten voortdurend te verminderen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Vier jaren koloniale strijd.

De „Deutsche Kolonialzeitung" van 10 Aug. is in hoofdzaak gewijd aan de herdenking van den 4-jarigen strijd, die in de Duitsche koloniën gevoerd is en die thans, zij 't buiten de grens van 't Duitsche terrein, in Oost-Afrika nog wordt voortgezet. Het D. volk wordt opgeroepen tot een ruime bijdrage voor de Kolonialkriegerspende. 't Titelblad geeft een forsch geteekend koloniaal strijder, die de doorschoten D. vlag nog hoog houdt en daaronder „Denkt an uns!" Het hoofdartikel: „Gedenket unserer Kolonialkrieger" is van niemand minder dan den Staatssecretaris, minister van koloniën, Dr. Solf. Naast de portretten van generaal von Lettow Vorbeck, die de D. troepen in O. Afrika nog steeds op de been houdt, van Dr. Schnee, den gouverneur van 't verloren land, en van hauptmann Wintgens, die vooral tegen de Belgische colonnes in 't veld heeft gestaan, zijn artikelen geleverd door Frau gouverneur Ada Schnee en een zuster van den generaal. Geeft dit laatste aardige bijzonderheden uit het leven van den stoutmoedigen aanvoerder, het biedt toch geen stof om hier over te nemen, in tegenstelling met de andere artikelen, waaruit wij eenige grepen doen.

Vier jaren oorlog in de tropen; dat beteekent niet, schrijft Dr. Solf, zooals in Europa, vernietigde dorpen en steden, kerken en kunstschatten; het beteekent vooral verlies aan moreel goed, het beteekent de vernietiging van den kultuurarbeid van tientallen moeizame jaren, van 't blanke ras onder de gekleurde rassen. De vijanden van D. hebben niet nagelaten, D. ook voor den oorlog in de koloniën verantwoordelijk te maken, maar D. heeft juist alles beproefd om te verhinderen dat de strijd van Europa zou overslaan naar Afrika. De Engelschen begonnen 8 Augustus 1914 de vijandelijkheden in Afrika door de beschieting van Daressalam en den 13en d.a.v. brachten zij er de regeeringsboot „H. von Wissmann" tot zinken. De D. wenschten zich aan de Kongoacte te houden en richtten zich daarom tot president Wilson, om, door zijne bemiddeling, het tropisch Afrikagebied als neutraal te doen beschouwen. Dit had geen resultaat, Engeland wist Frankrijk, België en later ook Portugal tot den veldtocht tegen D. in Afrika over te halen.

Volgens Dr. Solf was D. op den strijd in zijn schutgebieden niet voorbereid. In Samoa, Neiuw Guinea en Togo was geen op de verdediging berekende weermacht, doch alleen een politiekorps. In Kameroen bevonden zich ongeveer 200 D. officieren en onderofficieren, onder wier bevelen 3000 inlandsche soldaten stonden. In Kameroen waren deze cijfers 310 en 4500. In Z. W. Afrika lagen allen te zamen 2500 D. officieren en ruiters, met eenige batterijen licht geschut. Deze krachten geven ook duidelijk aan, dat men niet op verdediging tegen een geregelde macht berekend was. De vijanden daarentegen waren wel op den kolonialen oorlog voorbereid, zij hadden allen een veel sterke troepeneffectief in de koloniën.

Door allen in de koloniën te mobiliseeren en zoo goed als 't ging te bewapenen, werden de troepen in Z. W. Afrika tot op 5000 man, in Kameroen tot 7000 en in Duitsch O. Afrika tot bijna 16000 m. gebracht. Zoo slaagde men er in Z.W. tot Juli 1915, Kameroen tot begin 1916, O.A. tot eind 1917 te verdedigen. De strijd wordt er, onder Lettow Vorbeck, op Portugeesch gebied nog voortgezet. Hierdoor zijn sterke vijandelijke afdeelingen gebonden geweest. Zoowel in Z.W. als in Kameroen heeft dit 60.000 m. gevergd, in O.A. hield de vereenigde troepenmacht meer dan 150.000 gedurende de 3½ jaar op de been. Thans zijn nog tienduizenden noodig om er 't gevreesde gevaar van een terugkeer van Lettow Vorbeck te voorkomen. 't Overbrengen van troepen, krijgsvoorraad en andere benoodigdheden onttrok vele tonnen scheepsmaat aan andere doeleinden. De gevechtsverhoudingen tot den strijd in Europa waren klein, maar in volbrachte daden staat hetgeen in A. gedaan is niet achter bij 't beste dat elders is gedaan.

De eindbeslissing over het lot der D. koloniën zal op het krijgstooneel in Europa vallen. Maar daarom mag de beteekenis van den vierjarigen strijd der schutstroepen niet onderschat worden. De heldendaden geven zinnebeeldig den vasten wil van 't D. volk weer, om vast te houden wat de D. geestkracht aan gene zijde van de zeeën geschapen heeft.

Deze beschouwingen, vermoedelijk in de laatste dagen van Juli geschreven, hebben verlevendigde beteekenis gekregen door de rede, welke Dr. Solf den 20en Augustus gehouden heeft in een algemeene vergadering van de „Deutsche Kolonialgesellschaft", waarvan bovengenoemd tijdschrift het officieel orgaan is. In die veel besproken rede zeide hij o.a., dat het waarborgen van onze (D.) koloniale toekomst niet alleen het doel van onze regeering en speciale groepen belanghebbenden is, doch dat het een D. volksdoel is geworden. Tot diep in de arbeiderskringen is heden het bewustzijn levendig, dat het behoud van ons koloniaal bezit een levenskwestie voor D. als groote mogendheid is en dat het koloniaal oorlogsdoel aan nationale beteekenis bij geen ander oorlogsdoel ten achter staat.

Dit deel vond geen aanvechting, daarentegen kwam van Engelsche zijde wel verzet tegen een aan den minister van Buitenlandsche Zaken, Balfour, door Dr. Solf in den mond gelegde verklaring, volgens welke Engeland aanspraken zou aankondigen op annexatie van de D. koloniën, terwijl D.'s eisch om groote mogendheid te zijn daarbij moreel te niet zou zijn gedaan. Hiertegen is de E. pers en zijn E. staatslieden eenstemmig opgekomen. Balfour, noch eenig ander E. minister heeft van Br. annexatie aanspraken gewag gemaakt, dat is iets anders dan de bewering dat D. niet in 't bestuur over zijn koloniën moet worden hersteld.

't Onderhandelen der staatslieden buiten conferentie,

waarover wij 't in deze rubriek al meer hebben gehad, gaat op deze wijze voort. Met afwijzingen en verwijten zoekt men elkaar en nadert men elkaar al gaat 't uiterst langzaam.

't Artikel van Frau Gouverneur Ada Schnee blijft, zijn opschrift ,,Helft!'' geeft 't reeds aan, ook in le lijn van een oproeping om steun, maar 't bevat zeer goed gestelde opmerkingen, die los van deze strekking hare waarde hebben.

Het ,,made in Germany'' was van een minderwaardigheidsmerk tot een stempel van hoogen lof geworden. De geminachte tegenstander op de wereldmarkt was tot een gevreesde mededinger geworden. De D. koopman verstaat de kunst om van zijn voorganger en voornaamsten mededinger, die tot nu toe de Engelschman was, alles af te leeren en in praktijk te brengen, totdat hij dezen zelfs overtreft. Het inzicht, waarmede dit geschied is, blijkt uit hetgeen de D. Oost Afrikaansche maatschappij volbracht, die de voorrangsrechten op de kolonie bezat en haar door bekwaamheid en ondernemingsgeest, in eenige jaren hervormde.

Op de kooplieden volgde de plánter, de ondernemer en de blijvende kolonist. D. gaf van zijne beste mannen om den pioniersarbeid te verrichten.

D. Oost A. is een factor van de grootste waarde geworden. Hier toch bestond een kolonie, wier blanke bevolking uit het bloed der Heimat gesproten was, een opbloeiende kolonie, die zich sneller ontwikkelde dan haar nabuur Britsch Oost A., die toch de trots van E. was. De jongere zonen, zonder vermogen, van de beste en grootste familiën, vonden er met een klein kapitaaltje prachtig werk als planter of kolonist. Dit kwam den koloniën ten goede in vergelijking met de E. methode. Volgens de schrijfster teekende dit zich af in een betere opvoeding van de inlanders, in 't tot standkomen van 't beste wetenschappelijk station, van de schoonste, meest modern ingerichte, drukst bezochte havenplaats aan de Oostkust tot Durban. Daressalam won 't in alle opzichten van Zanzibar.

De beteekenis van D. Oost A. is niet op juiste waarde geschat. 't Heeft vooral tijdens den oorlog getoond wat 't opbrengen kan. Dr. Schnee werd zelf nog herhaaldelijk verrast door de vruchtbaarheid van den bodem en de opbrengst van den arbeid. Hoezeer hij voordien ook reeds aan de kolonie gehecht was, zoo werd 't hem tijdens den oorlog toch eerst recht duidelijk, dat Oost A. 't voornaamste koloniale bezit van D. was.

De D. wetenschap nam een nuttig aandeel aan de ontwikkeling van 't schutsgebied. Eerste rangs artsen togen er heen, bacteriologen van naam trokken de aandacht van de buurlanden. 't Serum-Instituut Abpapua gold als modelinrichting voor de runderpestbestrijding. 't Proefstation Amani verwierf algemeen bewondering. D. Oost A. was door zijn opgewekten geest een tegenstelling van de slaperigheid en indolentie der overige kustlanden.

De verhouding tot de negers kon in den oorlog goed uitkomen.De Askaris hebben wonderen van trouw en moed gepresteerd. Tegenover de inlanders, die aan de zijde der Entente vechten, stelden zij zich met hunne verklaring: wij zijn de leeuwen, gij zijt de bokken. De zwarten zullen de daden van de D. krijgsmacht van geslacht op geslacht over vertellen, zij zullen tot ,,sagen'' worden. Zoo zal de traditie gevormd worden, die den D. invloed voor de toekomst schragen zal. Frau Schnee is vast overtuigd, dat bij den terugkeer van den D. gouverneur, de negers en Arabieren hem in de hoogste begeestering zullen verwelkomen. De trommen zullen dan geslagen worden, de vrouwen zullen hare vreugdekreten uitstoten en de oudsten der Askaris zullen de terugkeerenden met open armen ontvangen.

Daar Dr. Solf in zijn bovenbedoelde rede over dit punt ook gesproken had, zijn van E. zijde hier klanken tegenovergesteld, die twijfel willen opwekken of dit gunstig oordeel thans wel als algemeen mag gelden. Van officieele zijde is 't uitgeven van een blauwboek in 't vooruitzicht gesteld, dat over te groote en te grove hardhandigheid van D. in de koloniën zal getuigen, door den in Engeland vertoevenden eersten minister van Nieuw-Zeeland Massey is de verzekering uitgesproken dat D. gehaat wordt door de inboorlingen der eilanden in den Stillen Oceaan, die met hen in aanraking zijn geweest.

't Blijft moeilijk in dit alles 't algemeen en gewi'd streven te onderscheiden van de persoonlijke uitvoeringen en bijzondere gebeurlijkheden. Dit is er in elk geval uit te leeren, welke partij ook de toon zal mogen aangeven bij de vredesonderhandelingen, zij zal voor elke gewilde opvatting pro- en contra argumenten hebben om haar vooropgezet inzicht aanneembaar te maken.

Uit de artikelen in de Kolonialzeitung en de rede van Dr. Solf spreekt intusschen hoe de oorlog den doorsnee Duitscher, juist door 't verlies van zijn koloniën en 't dreigend vervreemd blijven van den verloren schat, wakker heeft gemaakt voor de waarde in beteekenis ervan, zoodat de vertegenwoordigers van D. op de vredesconferentie met klemmenden nadruk of nadrukkelijke klem op 't terugkrijgen van de koloniën zullen aandringen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Administratief beheer van ertsmijnen.

In het jongste Nr. van ,,De Ingenieur'' eene beschouwing van Ir. W. de Haan, waarin schr. de hoofdlijnen aangeeft van een boekhoudings- en administratie-systeem, hetwelk hem geschikt voorkomt om als ,,norm'' te worden gebruikt voor Indische ertsmijnbouwbedrijven.

Kongres voor opvoeding en onderwijs in Ned.-Indië.

Maandag den 17en Juni j.l. werd te Batavia het eerste congres voor opvoeding en onderwijs in Ned.-Indië geopend. Hierover deelt No. 25 van de Banier het volgende mede.

Des avonds te 7 uur werden de bestuursleden en de inleiders met hun dames in de achterzaal van het Oost-Java-restaurant ontvangen door den burgemeester en den gemeenteraad van Batavia. Mr. Bisschop heette de gasten welkom, wees op de groote beteekenis van het Kongres, bracht hulde aan het N.I.O.K. en zijn energieken voorzitter en uitte zijn beste wenschen voor het welslagen van het kongres. Nadat deze rede door den heer Schotman was beantwoord, gingen allen naar het Deca-Park, waar de eigenlijke openingsvergadering zou worden gehouden. Toen de burgemeester de vergadering een welkom had toegeroepen namens de gemeente Batavia, hield de heer Schotman de openingsrede. Hij bracht een woord van dank aan den Directeur van Onderwijs Mr. Creutzberg, en andere autoriteiten voor hun aanwezigheid en gaf daarna een overzicht van de geschiedenis van het onderwijs in Indië. Dat het onderwijs er lang verwaarloosd was en dat derhalve de achterstand, die moet worden ingehaald, reusachtig groot is, liet spr. duidelijk uitkomen. ,,Jammer, dat hij vergat in herinnering te brengen, hoe in een tijd, toen de regeering zich van het onderwijs weinig of niets aantrok, de Zending veel voor het volksonderwijs heeft gedaan.'' De rede van den heer Schotman werd met applaus begroet.

Een volgend Nr. van de Banier zal een uitgebreid overzicht van het Kongres zelf bevatten.

Handel en Bedrijf.

In het Nr. van 25 Juli besluit ,,Bob'' zijn, aan een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau ontleende, artikelenreeks over het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.

Verder bevat dit Nr. het vervolg der ,,Indrukken van een vreemdeling in den Oost''; in hoofdzaak geeft schr. thans een beschrijving van Soerabaja en omgeving.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud der Juni-afl.: Samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie, door H. Cramwinkel. — Het schieten met den mitrailleur M. '14, door G. Kloosterman. — Verpleging bij manoeuvres en in oorlog tegen een B. V., door C. L. — De Japansche weermacht in 1917 (Slot). — Criminaliteit in het Ned.-Indische leger, door Mr. P. A. F. Blom. — Uit de praktijk: Deserteeren en mankeeren, door Mr. J. Meihuizen. — Onze militaire rechtspraak, door A. M. Sierevelt. — Reorganisatie van korpsscholen, door S.

Orgaan der Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Opgave van eenige in de Juni-afl. behandelde onderwerpen: In memoriam: Cornelis Gijsbert Bach. — De legervereeniging, door J. van Roon. — Kadervorming, door F. Treffers. — De taak van den Topografischen dienst, doo rJ. van Roon. — Andermaal het Ondersteuningsfonds, door H.

Dienstweigering a/b H. M. ,,Koningin Regentes''.

In de Java-Post van 21 Juni j.l. wordt medegedeeld, dat aan boord van H. M. Pantserschip ,,Koningin Regentes'', liggende te Ambon, op 6 Juni te voren, door de mindere schepelingen bijna algemeen dienst werd geweigerd. Als reden werd opgegeven de verstrekking van roode rijst in plaats van de gewone witte.

Dat zulks echter niet de ware oorzaak der beweging was, wordt in genoemd blad in bijzonderheden betoogd door A. W. P. Angenent ,,Centr. Prop. der R. K. V. v. Mar. Pers. Afd. Indië'' in een stuk door dezen, aan boord van genoemden bodem, opgesteld en gedagteekend: ,,In zee, 10 Juni 1918''.

De grootste en allereerste oorzaak van deze en andere uitingen van ontevredenheid schrijft hij indirect toe aan het Gouvernement, ,,dat de agitatie van Brandsteder, Sneevliet c.s. onder de mindere schepelingen haar verderfelijken gang laat gaan.''......

,,De mindere schepelingen, die de gave van het gezond verstand niet gebruiken en in plaats van zelf door te denken zich laten overbluffen door schoon klinkende schijn-waarheden of groote woorden, waarvan zij de beteekenis niet begrijpen, geraken spoedig verward in de zotste denkbeelden die de voormannen der I. S. D. V. kan voorbazelen.''

,,Men denkt in Indië, dat de I.S.D.V. een kleine, maar luidruchtige bende is, waarmede men nu juist zoozeer geen rekening behoeft te houden. Dat is een

meer dan ergerlijke dwaling, want de I.S.D.V. vindt onder de mindere schepelingen, die door alles en een ieder in Indië als minderwaardig worden beschouwd, en dit is een treurige waarheid, juist veel aanhangers."

„Want men wete wel, dat op 17 Maart een vergadering werd gehouden te Makassar, dat de daar aanwezige soldaten der Landmacht werden verzocht zich te verwijderen, daar er een geheime bespreking gehouden werd...... toen reeds werden revolutionnaire plannen beraamd, die nu op H. Ms. Regentes tot uiting kwamen doch niet tot z'n recht konden komen, omdat de stokers niet meededen......, toen reeds werd besproken in navolging van het Russische oorlogsschip de Kniaz Potemkin te handelen...... toen verklaarde men zich solidair en zouden Sneevliet en Baars, indien deze uit het land gezet zouden worden, op de Roode garde der Indische vloot kunnen rekenen......, terwijl op den 1en Mei-vergadering in het S. M. G. een groot aantal mindere schepelingen zich aansloten bij den I.S.D.V."

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 34: De nieuw benoemde Directeur van Landbouw in Ned. Oost-Indië Joan Sibinga Mulder (met portret), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het vierde verslag der Arbeidsinspectie, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Volkscredietwezen in Ned.-Indië. — Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel. — Herziening van de Grondhuurordonnantie. — Voorschriften tot uitvoering der grondhuur-ordonnantie. — Koloniale Staten van Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Handelsberichten.

Het Nr. van 22 dezer bevat onder de rubriek „Berichten van het Departement van Koloniën", belangrijke mededeelingen over de vlechtindustrie in Ned.-Indië (speciaal over de hoedenvlechterij, waar deze nijverheid vooral tot ontwikkeling is gekomen en duizenden inlanders zooal niet een bestaan, dan toch een onmisbare bijverdienste er in vinden.) Verder uitvoerige beredeneerde cijfers over de handelsbetrekkingen van Ned.-Indië met de Scandinavische rijken.

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

Verschenen is van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië het 2e gedeelte der Verhandelingen van den 45en jaargang (1916).

De volgende onderwerpen vindt men er in behandeld:

Geologische beschrijving van het eiland Poeloe We, onderafd. We der afd. Groot-Atjeh, door Dr. J. Zwierzycki. — De aardbeving van Maos op 9—10 Sept. 1916, door Dr. G. L. Kemmerling. — Korte mededeelingen over Indische delfstofafzettingen. I. Contactmetamorfe ijzerertsen aan de Salo Talimbangan en de Salo Pebatoean (Midden-Celebes), door Ir P. Hövig. — II. Puimsteen op de Krakatau-eilanden, door Ir. A. C. de Jongh. — Kort bericht over het voorkomen van een granietgesteente in de residentie Bantam, door K. G. J. Ziegeler. — Geologische overzichtskaart van den O. I. Archipel. Schaal 1 : 1000.000. Verklarende tekst bij blad XV (Lampongs, Straat Soenda, Bantam), door Ir. L. J. C. van Es Jr. (met profielen). — Korte beschrijving van het petroleumgebied van Midden-, Noordwest- en Noord-Beneden-Djambi, samengesteld naar de verslagen van het in de jaren 1907—1913 in de residentie Djambi bescheiden personeel van het Mijnwezen. — Verslag over de uitkomsten van een geologisch-mijnbouwkundig onderzoek in een gedeelte der residentie Rembang, door C. W. A. P. 't Hoen. — De voor-historische verhoudingen van land en zee in den Oost-Indischen Archipel, en de invloed daarvan op de verspreiding der diersoorten, door Ir. L. J. C. van Es Jr.

Bijdr. tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië.

Dezer dagen verschijnt een nieuwe aflevering (nl. 3 van deel 74) waarin zijn opgenomen: Een rapport door G. P. Rouffaer aan Mr. C. Th. van Deventer op 16 April 1904 uitgebracht, over den agrarischen rechtstoestand der inlandsche bevolking op Java en Madoera, gevolgd door een bestrijding van sommige opvattingen van den samensteller, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven, wiens stuk is getiteld „Antirouffaer". — Een volgend artikel bevat mededeelingen van Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel aangaande een palataliseerend Minangkabausch dialect. — Dr. N. J. Krom geeft eene beschrijving (met afb.) van de Bodhisattwa's van den Mendut. — Ten slotte schetst Dr. N. Adriana de verdiensten als taalbeoefenaar van den in het begin dezes jaars overleden oud-zendeling J. A. T. Schwarz.

Nieuw-Guinea en de „Meervlakte".

In de Augustus-afl. van „Aarde en haar Volken" de voortzetting van de zeer interessante artikelenreeds der luitenants ter zee J. W. Langeler en L. A. C. M. Doorman, getiteld: Nieuw Guinee en de exploratie der „Meervlakte", 1913—1915. Tal van fraaie opnamen zijn aan den tekst toegevoegd.

Indië. Geïllustreerd Tijdschrift.

Afl. 21 bevat o.a.: Papoea's (vervolg), door N. — Pisang-export te Banjoewangi. — Een en ander over het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners, door W. H. F. Giel (vervolg). — De suikerschool van den bond van geëmployeerden bij de suikerindustrie te Soerabaja.

* * *

Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië 1916. Batavia. Landsdrukkerij 1918.

Verslag van de Gouvernements automobieldiensten ter Sumatra's Westkust en Palembang en Benkoelen over het jaar 1916. Batavia, Landsdrukkerij 1918.

Verslag van de Gouvernements transporten in eigen beheer over het jaar 1916. Batavia, Landsdrukkerij 1918.

Handleiding ten dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Madoera. No. 1/B.B. Dessahoofdverkiezingen. Uitgave van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, Batavia, Landsdrukkerij 1918.

Verzameling van wettelijke voorschriften betrekking hebbende op coöperatieve vereenigingen, met korte toelichting op eenige daarvan. (Dienst van het Volkscredietwezen). Weltevreden, Albrecht & Co. 1918.

Justitiëele Statistiek van Nederlandsch-Indië over het jaar 1913. Samengesteld bij het hoofdkantoor van het gevangeniswezen. Batavia, Landsdrukkerij 1918.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van een Administrateur van Financiën voor Curaçao.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat te vervullen is de betrekking van Administrateur van Financiën in de kolonie Curaçao.

Gegadigden voor dat ambt zullen algemeen ontwikkeld moeten zijn, in de eerste plaats in economischen zin, terwijl in het bijzonder kennis van de algemeene beginselen van munt-, bank- en belastingwezen hun tot aanbeveling zal strekken. Doctoren in de Staats- en/of rechtswetenschappen zullen de voorkeur genieten.

De vastgestelde en tot dusver genoten bezoldiging bedraagt ƒ 4000 's jaars, met driejaarlijksche verhoogingen, de eerste van ƒ 400 en de beide andere van ƒ 300 's jaars, opklimmende tot ƒ 5000 's jaars. Naar gelang van ervaring en ontwikkeling zullen al dadelijk een of meer dezer verhoogingen kunnen worden toegekend, terwijl de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat op die gronden eene hoogere wedde dan de zooeven genoemde wordt toegekend.

De bezoldiging gaat in met den dag van vertrek naar Curaçao en wordt vóór dat vertrek voldaan tot en met de maand van aankomst in de kolonie, terwijl verder genoten wordt vrije overtocht in de 1ste klasse, c.q. ook met het wettig gezin, zoomede eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ad ƒ 1500.

Van de bezoldiging in vasten dienst genoten storten de ambtenaren, zoo zij gehuwd zijn, 10 pct. voor pensioen, en kunnen, door nog tijdelijk 7½ pct. te storten, reeds dadelijk maximum-weduwenpensioen verzekeren. Ongehuwden storten 8 pct. Aanspraak op pensioen wordt verkregen na 20 dienstjaren, waarvoor de koloniale voor vol en de Nederlandsche voor de helft medetellen. Het jaarlijksch pensioen bedraagt dan de helft van het gemiddeld inkomen waarvoor gedurende de laatste vijf jaren korting voor pensioen is ondergaan.

Bij langer diensttijd wordt dat bedrag verhoogd met $^1/_{30}$ voor elk jaar meer. Voor meer dan dertig dienstjaren wordt geen verhooging van pensioen verleend.

Voorts wordt de aandacht gevestigd op de bepalingen van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1917 (Staatsblad No. 480), zooals het luidt ingevolge het Koninklijk besluit van 11 Februari 1918 No. 31, op grond waarvan de uit te zenden ambtenaar de in verband met zijne uitzending voor den burgerlijken dienst in Curaçao aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, wegens overtocht naar de kolonie, zoomede alle andere aan hem in verband met zijne uitzending middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas zal moeten terugstorten, wanneer de Gouverneur van Curaçao heeft vastgesteld, dat hij om andere dan gewichtige onvoorziene omstandigheden (zooals het ontstaan buiten eigen toedoen van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken) niet binnen den hem aangewezen termijn naar de kolonie is vertrokken, dan wel de reis daarheen heeft afgebroken, of wel zijne werkzaamheden niet of niet naar behooren heeft aanvaard, dan wel binnen vier en een half jaar na zijne aankomst in de kolonie uit den kolonialen dienst ontslagen wordt.

Geene uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den dienst in de kolonie.

Gegadigden behooren zich bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder over-

legging van eene beschrijving van hunne opleiding en hun tegenwoordigen werkkring.

In het adres moet worden vermeld of de gegadigde gehuwd is en het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 31 Juli 1918, No. 177).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet).

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschappen).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen, in het bezit der akte Me.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Leeraar in de algemeene ziektenkunde en de gezondheidsleer aan de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernementsarts bij den dienst der pestbestrijding.

Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur.

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur).

Opzichter,

Tijdelijk bouwkundig opzichter,

bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Boekhouder bij de Banka-tinwinning.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen.

Civiel-ingenieur,

Werktuigkundig ingenieur,

Ingenieur voor het signaalwezen,

Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste of 4de afdeeling,

bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur,

Electro-technisch ambtenaar 1ste en 2de klasse,

Adspirant electrotechnisch ambtenaar,

Telephoonopzichter 1ste en 2de klasse,

Commies,

bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Augustus 1918, No. 178).

Van het Indonesisch Verbond van Studeerenden:

Oproep om naar het Eerste Verbondscongres te gaan.

Plaats. Te Wageningen in en om den Junushoff, op den Berg en in den Rijn.

Tijd. In de late hondsdagen van den jare 1918 (29—31 Augustus).

Bedrijven.

Donderdag *4 uur.* Opening door den Voorzitter (Mr. J. A. Jonkman).

4—6 uur. Eerste kennismaking.

5 uur. Verschijning der herboren ,,*Hindia Poetra*''.

6.15 uur. Gemeenschappelijk middagmaal.

8—10 uur Tweede, meer uitgebreide en diepgaande *kennismaking* onder Westersche muziek op het terras van Hotel ,,De Wageningsche Berg''.

Vrijdag *9.30—12 uur.* Inleiding van het eerste onderwerp: Rudyard Kipling's ,,East is east and west is west and never the twain shall meet'', door R. M. A. Soorjo Poetro, Tjing Hiong Thung en C. L. van Doorn.

12.30 uur. Gemeenschappelijke koffie.

2—4 uur. Gedachtenwisseling over het eerste onderwerp.

4.15 uur. Toelichting, bespreking en stemming van de Dagorders:

a) Het I. V. v. St. spreekt de hoop uit, dat Nederlanders na den oorlog niet naar het buitenland zullen uitstroomen, alvorens zich te hebben overtuigd dat Indonesië hun ,,uitkomst'' niet behoeft.

b) Het I. V. v. St. spreekt de hoop uit, dat, wanneer te eeniger tijd in Indonesië een voorbereidend hooger onderwijs, in het bijzonder voor Inlanders en Chineezen ingericht, tot stand mocht komen, de Universiteiten en Hoogescholen in Nederland bereid zullen worden bevonden zich aan te passen aan de behoeften van hen, die door dat onderwijs zullen worden gediplomeerd.

5 uur. Varia.

6.15 uur Gemeenschappelijk middagmaal (met de vorige werkzaamheden in den Junushoff).

8—10 uur. Wajang vertooning in de natuur (hoogst waarschijnlijk en op nader aan te kondigen plaats).

Zaterdag *9—12 uur.* Inleiding van het tweede onderwerp: ,,De opleiding in Holland voor Indië'', door R. M. Surya Ningrat (Soewardi) en Jhr. J. M. M. van Asch van Wijck, gevolgd door gedachtenwisseling.

12.15 uur. Sluiting door den Voorzitter.

12.30 uur. Gemeenschappelijke koffie (met de vorige werkzaamheden in den Junushoff).

Huisvesting. 1. In een Tentenkamp op het Sportterrein (voor de massa der jongens).

2. Op de studentenkamers (voor enkele jongens).

3. Bij de Edele Burgerij (voor meisjes en echtelieden).

4. Naar eigen verkiezing.

Kleeding. Zoo sportief of huiselijk als men wil.

Toegang. Voor leden van Gewone Leden en voor buitengewone leden.

Kosten. Zes gulden (waarvoor de koffies en de middagmalen en de huisvesting onder 1—3).

Opmerkingen. Elke deelnemer zorge voor laken(s). deken(s) enz. in zijn tent.

Elke deelnemer zorge voor eigen ontbijt.

Elke deelnemer bereide zich voor op de gedachtenwisseling over de beide onderwerpen en de dagorders, — in het bijzonder overwege dezelve, of zijn (haar) opleiding met zijn (haar) Indonesische toekomst rekening houdt.

Het secretariaat der Wageningsche Voorbereidingscommissie is gevestigd ten huize van J. Th. de Haan, Villapark 265, Wageningen.

Elke deelnemer zende vóór den 20sten Aug. antwoord in.

Z.H.V.

De Zeeuwsch-Hollandsche Verzekeringsbank, Weteringkade 41, 's-Gravenhage, Tel. H. 528, heeft buitengewoon vrijgevige voorwaarden en zeer billijke premiën voor Ziekte-, Ongevallen-, Aansprakelijkheid- en Arbeidscontract-Verzekering.

Actieve Vertegenwoordigers gevraagd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.

in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. ter BRUGGEN,

BOREELSTRAAT 5 (lijn A)
'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddeelen. Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd. Aanbevolen door de beste Indische familiën.

's-Gravenhage, 16-11-14.
Obrechtstraat 303.

Geachte Heer ter Bruggen,

Bij de beëindiging der lessen kan ik niet nalaten U mijn vriendelijken dank te betuigen voor het degelijk onderricht, dat ik van U mocht ontvangen.

Uw onderwijs heeft mij in korten tijd een helder inzicht van het Italiaanskh boekhouden gegeven en zal ik U steeds daarom aanbevelen.

Hoogachtend, Uw dw.
J. W. LEHNKERING,
O.-I. Ambtenaar met verlof.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de **TROPEN.**

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten.

Hoofdkantoor: Keizersgracht 569, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
SPAARGELDEN maximum rentegevende inleg f 5000.—.

Rentevergoeding 3.6 pCt.

No. 36. Donderdag 5 September 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

„INDIË EN DE POLITIEK”.

De uitslag der jongste verkiezingen voor de Staten-Generaal is voor de Vrijzinnige partijen in het algemeen en voor Indië meer in het bijzonder bepaald *ongunstig* geweest. Indië heeft dit m.b.i. meer in het bijzonder te danken aan de *te* weinige belangstelling, die in Nederlandsche politieke kringen voor Indië bestaat, maar omgekeerd ook, door *te* geringe belangstelling van z.g. *Koloniale* menschen voor specifiek Nederlandsche belangen. Onpartijdig gezegd ligt alzoo de schuld aan beide zijden. Hierin verbetering te brengen is een eisch des tijds, door meerdere verdeeldheid die klove te vergrooten — is beslist uit den booze. Zeker, het zal velen moeielijk vallen, die een werkzaam leven in Indië achter den rug hebben, het traagheidsmoment te overwinnen en zich nog op meer gevorderden leeftijd, in de Nederlandsche binnenlandsche politiek in te werken, maar toch is dit tot op zekere hoogte noodig, om niet geheel geïsoleerd te staan in den politieken strijd èn om mede te kunnen werken aan de oplossing van menig politiek vraagstuk van den dag. Wat echter voor de z.g. Koloniale menschen bij goeden wil niet geheel onmogelijk is, is dit m.i. wel voor die Nederlanders, die nimmer in Indië zijn geweest en inzicht in de verhoudingen aldaar geheel missen. Studie alleen kan in *die* leemte *niet* voorzien. Dit klemt te meer, nu telkens en telkens zich in Indië politieke conflicten tusschen de verschillende landaarden onderling zullen gaan voordoen, die zonder degelijke kennis van onzen Archipel en zijne bewoners voor den doorsnee Hollandschen politicus niet zijn te begrijpen. Het groote belang, dat Indië altijd heeft gehad bij de Staten-verkiezingen in Nederland wordt daardoor des te grooter.

Naar de verschijnselen te oordeelen, wordt dit ook zoo begrepen in onze grootere Indische Vereenigingen. Moederland en Koloniën. Oost en West, e.a. Indië kan m.i. niet meer boven en buiten de politieke partijen blijven staan. Want Indië zelf staat *midden in* de politiek. Ik meen dit reeds te hebben aangetoond in mijn ingezonden stuk: „de Politieke partijen in Ned. Indië”, opgenomen in het Koloniaal Weekblad No. 29 van 18 Juli 1918, waarin ik met een kort woord de partijgroepeering *in* Indië aangaf. Dat het ontstaan van politiek leven in Indië en de deelneming daaraan gevolgen kan hebben voor eene groote categorie van menschen *in* Indië en dus practische gevolgen zal dienen te hebben voor de verruiming van het Staatsbestuur in Indië, blijkt wel uit het artikel van Joh. Suys, een welbekend vooruitstrevend gemeenteraadslid te Soerabaja, mij althans welbekend, uit het „Soerabajasch Handelsblad”, overgenomen in het „Koloniaal Weekblad” van 22 Augustus jl. No. 34. Men voelt thans ook hier te lande, dunkt mij, wel algemeen, dat men met de bekende Indische apathie tegenover de politiek-koloniale vraagstukken niet verder komt en dat het tijd wordt, dat in de vertegenwoordiging hier te lande, *niet* het artikel „*Indische* specialiteiten” wordt naar voren gebracht, maar dat meer werk worde gemaakt door de Indische kiezers van degelijke, met Nederland en Indië tevens vertrouwde en vertrouwbare politici.

Het ligt niet op mijn weg een oordeel uit te spreken, althans niet in *dit* orgaan, over de waarde van het door *Mr. I. A. Nederburgh* in het „Koloniaal Weekblad” van 29 Augustus 1918 No. 35 gegeven advies. De toepassing van de wet op de Evenredige vertegenwoordiging, naast die op den stemplicht, heeft zoovele verrassingen gebracht en zooveel onrijps in mededinging doen komen, dat het mij niets zou verwonderen, als eerstdaags die wet principiëele wijzigingen zou ondergaan, maar toch geloof ik, dat er geen enkele politieke partij meer zal zijn, die, gezien de uitkomsten der jongste verkiezingen, weer in de fout zal vervallen, twee of meer niet-gelijkluidende candidatenlijsten of algemeene en bijzondere lijsten in te dienen. Practischer en ook van meer opvoedenden aard komt het mij wel voor, indien *meerdere* koloniale menschen, onder den drang der omstandigheden, hun z.g. neutraal politiek standpunt verlieten en zich eenige moeite gaven om zich in te werken in politieke aangelegenheden, welke weg hun bij de groote politieke partijgroepeeringen gemakkelijk genoeg kan gemaakt worden, altijd als de ernstige wil bestaat om zich *politiek* te ontwikkelen.

De tijd, dat iedereen nog meende in de politiek te kunnen gaan zonder ernstige voorbereiding, is lang voorbij. Men dient de parlementaire geschiedenis, de partijverhoudingen, de partijverschillen, althans eenigermate te kennen om de noodige beginselvastheid te kunnen verkrijgen. Maar ook het parlementair spreken en het politiek debat eischen zekere oefening en feitenkennis op politiek terrein is altijd noodig. Men wordt nu eenmaal niet als politiek vertegenwoordiger geboren.

Het zal dit wel zijn, wat *Mr. Nederburgh* bedoelde met de uitdrukking: dat iedere candidaat, ook de Indische, zich in *zijne* partij *moet doen kennen*. En in zooverre ben ik het volkomen met hem eens.

Dat politieke organisatiën, door politiek onbevoegden op touw gezet, slechts kunnen leiden tot meerdere versnippering en tot wegwerpen van stemmen, ben ik overigens geheel met *Mr. Nederburgh* eens; Dat politiek geïsoleerden, die onder een onpractische wetgeving, bij toeval als het ware, in de vertegenwoordiging gebracht worden, geen resultaten kunnen behalen, is eveneens duidelijk. Dit zal in de aanstaande Regeeringsperiode vermoedelijk wel zeer duidelijk aan het licht komen. Door *alleenstaande* personen zouden de *groote* Indische belangen dan ook niet gediend *kunnen* worden. Trouwens in de aftredende Tweede Kamer kwam ook reeds een dergelijk „*wild*”-lid voor, die in de afgeloopen Regeeringsperiode zoo goed als niets heeft kunnen uitrichten in politieken zin. Ik behoef hier zeker geen naam te noemen.

Summa summarum blijf ik aansluiting der Indische kiesgerechtigden altijd, ieder bij de partij zijner keuze, *het* middel vinden om op de hoogte te komen. Men zal dan inzien, dat het stellen der candidaten aan de partij-besturen dient te worden overgelaten, die gewoonlijk over de beste middelen ter beoordeeling der candidaten beschikken, niet altijd echter over hunne kansen kunnen oordeelen, zoolang de candidaat geen geprononceerde politieke populariteit heeft verworven.

De juistheid hiervan heeft zich in bijkans alle politieke partijen, bij de jongste verkiezingen gedemonstreerd, doch behoudens enkele onregelmatigheden, die hier en daar zijn voorgekomen, hebben die verkiezingen, voor de ingewijden in de zaken, niet *die* verrassingen gebracht, die Jan Publiek zoo hebben verbaasd.

Beseft men in Indische kringen thans algemeen de urgentie, die er bestaat, om voor de Indische belangen waakzaam te zijn en hebben deze verkiezingen met hare sprekende uitkomsten daartoe bijgedragen, dan kan m.i. uit onheil ook „heil” geboren worden en de apathie van gisteren plaats maken voor belangstelling en zucht naar voorlichting, waar die juist in Indische kringen maar al te zeer noodig blijkt. Het leven van den dag eischt van elk staatsburger m.i. „meeleven” en geen „winterslaap”, hoe ook de Indische dienstjaren hun stempel hebben gedrukt. Voor een klein volk, als het onze, met *groote* plichten tegenover Indië, kan in „*isolatie*” geen kracht liggen, moet die veeleer gezocht worden in *associatie* en *organisatie*. Het psychologisch moment daartoe is zeker lang aangebroken.

P. J. F. VAN HEUTSZ.

's-Gravenhage, September 1918.

Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden.

(Van onzen specialen verslaggever).

Doel en Wezen.

Het „Indonesisch Verbond van Studeerenden" hield den 29sten, 30en en 31en Augustus j.l. te Wageningen een congres, dat bijzonder geslaagd mag heeten. Uit verschillende oorden des lands stroomden de hier studeerende, maar voor Indië bestemde jongelieden van Nederlandsche, Chineesche en Indonesische afkomst naar de plaats, waar zij gezamenlijk zouden beraadslagen over eenige vraagstukken, welke met hun toekomstigen werkkring in het nauwste verband staan.

Dit Verbond is een jaar geleden geboren uit het congres, dat den 23en en 24en November 1917 door de Indologen-Vereeniging te Leiden werd gehouden en door tal van aanstaande Indische werkkrachten werd bijgewoond. Het doel is ten eerste de kennismaking, den omgang en de samenwerking zijner leden te bevorderen, zoowel gedurende hun studie in Nederland, als ook later; verder het opwekken van zijn leden tot Indonesische studiën en ten slotte het kweeken van belangstelling voor Nederland's onbaatzuchtige Indonesische taak onder de Nederlandsche jongelingschap.

De gewone leden van het Verbond zijn de aangesloten vereenigingen of afdeelingen van vereenigingen in Nederland, welker leden uitsluitend zijn Indonesiërs, Indo-Chineezen of wel Nederlanders, die zich tot een Indischen werkkring voorbereiden. Tot heden zijn het — naar het ledental der onderscheidenlijke vereenigingen gerangschikt — de volgende corporaties: 1. de Afdeeling Wageningen (136 leden); 2. de Indologen-Vereeniging (94); 3. de Ver. v. Ind. Cadetten (69); 4. de Chineezenvereeniging „Chung Hwa Hui" (56); 5. de Asp. Plantersver. te Deventer (50); 6. de Ind. ver. i/h Leidsche Stud. Corps (49); 7. „Van Verre", Ind. ver. v/h Utr. St. C. (40); 8. de Onderafd. v. d. Holl.-Ind. Studentenkring te Rotterdam (49); 9. de „Indische Vereeniging" (36); 10. de Afd. v. d. Ned. Bond v. Zendeling-Kweekelingen (27); 11. de Afd. Hoofdcursus te Kampen (24); 12. de Ver. v. Cand. Asp. Verific. b/d In- en Uitv. & Acc. in N.-I. „Je Maintiendrai" (20); 13. de Veterinaire Ind. Ver. (17) en 14 de Holl.-Ind. Kring te Delft (10), terwijl een afdeeling van de Ned. Chr. Stud. Ver. en een tweede vereeniging te Delft alsnog zullen toetreden. Het Verbond omvat nu dus bijna 700 leden.

Zij, die voor een Indisch beroep opgeleid worden en niet tot een aangesloten vereeniging behooren, kunnen als buitengewone leden toegelaten worden, terwijl vereenigingen en personen als belangstellend lid ingeschreven kunnen worden, indien ze met het doel van het Verbond instemmen.

Dat een vereeniging als het Ind. Verb. van Studeerenden alle reden van bestaan heeft, ligt buiten twijfel. Dit bewijst al dadelijk het feit, dat thans reeds schier alle Indisch gekleurde vereenigingen bij het Verbond zijn aangesloten.

Het Congres.

Den 29sten Augustus te 4 ure verzamelden de congressisten zich in de groote zaal van den „Junushoff" welke voor het doel eenvoudig, maar smaakvol met wat bloemen en palmen was versierd. Al de aangesloten vereenigingen waren goed vertegenwoordigd door een gezamenlijk aantal van ruim 125 personen, o.w. eenige vrouwelijke Verbondsleden.

M r. J. A. J o n k m a n (U t r e c h t), a.s. Ind. rechterl. ambt., voorzitter van den Raad van het Verbond en Congrespresident, opent de bijeenkomst met een opgewekte en opwekkende toespraak, waaruit we de volgende kenmerkende passages lichten:

„Wij, Indonesiërs, Chineezen en Nederlanders, die in deze oorlogsjaren in Nederland voor een Indonesischen werkkring studeeren, zijn wel buitengewoon bevoorrecht. Thans beleven wij de geboorte van een nieuwen tijd. Wij genieten het voorrecht Indonesiërs, Chineezen en Hollanders te omvatten, wat zeggen wil, dat wij raken aan de drie voornaamste middelpunten, die de wereldbeschaving op haar eerste ronde, van Oost naar West, om de aarde, heeft gesticht: China, Indië en Europa. Wij genieten het voorrecht in ons land te studeeren, dat nog voor de gruwelen van den oorlog is gespaard en dat ook daardoor een eigen plaats onder de Europeesche volkeren bewaren zal. Vele zijn onze voorrechten en wij moeten gebruik er van maken, we moeten in overeenstemming daarmee handelen, indien we niet willen, dat „bij ons, over ons, zonder ons" door anderen zal worden gehandeld. Ons, Indonesiërs, Chineezen en Hollanders wordt de kans geboden, om den baanbrekenden arbeid te leveren voor den opbouw van den Nieuwen Tijd, om in dien zin Indonesië en Nederland aan de spits der beschaving te stellen, mits de Hollanders zich geheel geven aan hun Indische roeping en mits de Indonesiërs en Chineezen zich ganschelijk wijden aan de vorming van het Indonesisch Gemeenebest; mits Holland zijn koloniale politiek uitdrukkelijk steune op het zelfbeschikkingsrecht der naties en mits Indonesië met vertrouwen de laatste hulp van Nederland aanvaarde; mits Indonesiërs, Chineezen en Hollanders in hun samenleving de volkerenbond verwezenlijken, waarvoor de oorlogvoerende mogendheden zeggen elkander te vernietigen.

Moge dit congres beheerscht worden door de stemming onzer jonge jaren; moge het voor ons eerzijds een onbezorgd en verheugd samenzijn wezen; moge het anderzijds ons de verantwoordelijkheid doen voelen van onze ernstige roeping: het kleine Nederland en Indonesië — klein tegenover de groote mogendheden van Europa en tegenover China en Indië — aan de wereld tot een vreedzaam voorbeeld te stellen, als voorgangers naar den Nieuwen Tijd."

Het was te verwachten, dat de openingsrede van den praeses uitbundig werd toegejuicht. Kort daarop kondigde de voorzitter de verschijning van het „congresnummer" oftewel „voorlooper" van *Hindia Poetra*, vroeger het maandblad der „Indische Vereeniging" en thans weder uitgegeven als orgaan van het Verbond. Dit congresnummer, dat keurig is uitgevoerd, staat onder redactie van den Indonesiër S u r y a N i n g r a t (S o e w a r d i), dr. Y a p H o n g T j o e n en mr. J. A. J o n k m a n en bevat bijdragen van vooraanstaande leden van het Verbond (buiten de drie redacteurs de heeren H. J. van Mook. dr. Ger. S. Ratu Langie, H. Kraemer, R. M. Noto Soeroto, G. Mangoenkoesoemo, G. F. P. en de dames mevr. Yap en mevr. van Mook—Maureau).

Na het gemeenschappelijk middagmaal in den Junushof werd de tocht aanvaard naar het „Hôtel De Wageningsche Berg", op welks terras onder Westersche muziek de congressisten gezellig bij elkander waren.

„East is East and West is West and never the twain shall meet."

Deze uitspraak van R u d y a r d K i p l i n g vormde het onderwerp van den tweeden congresdag. Inleiders waren de heeren R. M. A. Soorjo Poetro, Thung Tjeng Hiang en C. L. van Doorn. Vóórdat de sprekers aan het woord kwamen, betrad de heer H a n T i a u w T j o n g, president van „Chung Hwa Hui" en afgevaardigde in den Raad van het Verbond, het podium, om een inleidend woord te geven.

Spr. vestigt er de aandacht op, dat de opdracht van het Ind. Verbond van Studeerenden om in te leiden de bekende versregels: „West is West and East is East", enz., van groote beteekenis is, vooral omdat op dit congres Westerlingen en Oosterlingen vredig te zamen komen.

Dan beantwoordt hij de vraag, wat 't Westen en 't Oosten beide willen. Al streven beide naar hetzelfde ideaal: „volmaking der menschheid en eeuwige vrede", toch is er een practisch verschil tusschen den Westerschen en den Oosterschen cultuurvooruitgang, een onderscheid, dat, zooals dr. Rohrbach zegt, begint, zoodra men het begrip van de algemeene „Fortschritt" der menschheid invoert, en dat volgens de Indische prof. Kumar Sarkar dateert van af 1815, n.l. 't begin van het Westersch modernisme. Het Oosten heeft niets gemerkt van de transformatie, die in het Westen door de industrieele evolutie der 19e eeuw werd veroorzaakt.

Verder zegt hij, dat, wil 't Oosten den top van den berg bereiken, 't Oosten behalve geestelijke, ethische en aesthetische cultuur, die 't bezit, noodig heeft materieele en wetenschappelijke cultuur, want beide culturen moeten zich gelijkmatig voortbewegen, als de beide vleugels van een vogel. Maar ook 't Westen zal dienzelfden bergtop niet bereiken, als

de wetenschappelijke Westersche beschaving daarenboven niet poëtisch is.

De Oosterlingen komen hier studeeren, omdat zij intuïtief voelen de wonderkracht der natuurwetenschappelijke techniek. ,,The immediate result" van den invloed van 't Westen op 't Oosten, zegt spreker Lord Bryce na, ,,will be increase the sum of human happiness".

Spreker eindigt zijn rede met deze woorden: ,,Thans zijn wij, Westerlingen en Oosterlingen hier aanwezig op dit congres. De tijd, dien prof. Heymans de ,,psychologische eeuw" noemt, is met dit congres geopend, op initiatief van onze blanke broeders en bewaarheid wordt de sublieme spreuk van Confucius in Lun Yu: ,,Waar wetenschap is, daar is geen ras-, geen sexe- en geen klasse-onderscheid".

Daarna gaf de voorzitter het woord aan den heer S o o r j o P o e t r o (I n d i s c h e V e r.), die de volgende gedachten ten beste gaf:

De uitspraak van Rudyard Kipling heeft een goede zijde, n.l. uit propagandistisch oogpunt voor het vreemde Oosten bij het Westen. Overigens is die uitspraak zeer gewaagd, aangezien Kipling daarmede paal en perk stelt aan de ontvankelijkheid en de evolutie van de menschelijke ziel.

Voor den idealist, die aan de eenheid van het menschelijk geslacht gelooft, klinkt ze pessimistisch, omdat ze zoowel aan Oost als aan West de hoop op vreugde ontneemt, die bij de vereeniging door wederzijdsch begrijpen en waardeeren het leven verkwikt.

Ze is strijdig met de humane bedoeling van het Indonesisch Verbond.

Westerlingen, gedreven door de begeerte naar vergrooting van hun bezit, stroomen uit naar het Oosten. Godsdienstverbreiding en deels ook de begeerte om hun wijsheid te verdiepen in het land van occultisme en zelfverloochening zijn soms ook de drijfveeren voor den trek naar het Oosten.

Omgekeerd stroomen Oosterlingen naar het Westen uit, om hun practische kennis te vermeerderen. En beiden keeren naar hun land terug met wederkeerige erkentelijkheid, de onweldenkenden niet meegerekend. Een geestelijke band is er dus tusschen Oost en West ontstaan. Deze groote wereldfeiten loochenen de uitspraak van Kipling.

De restauratie van Japan naar Europeesch model, de Russo-Japansche oorlog hebben in het Oosten algemeen de begeerte naar maatschappelijke organisatie gaande gemaakt. De ellende, door den Westerschen oorlog veroorzaakt, de vereering van het Tagore-geslacht door Europa hebben 't Oosten echter weder den blik naar zijn eigen binnenste doen keeren. Het is echter vast besloten om deel te nemen aan wereldverkeer en wereldvreugde.

Spr. tracht iets bij te dragen tot versterking van den innerlijken band tusschen Westersche en Oostersche leden van het Indonesisch Verbond. Bij vergelijking van uiteenloopende Oostersche en Westersche uitdrukkingsvormen (en toch van gelijk sentiment) en andere grondgedachten tracht hij deze te convergeeren. Deze convergentie beteekent benadering van de ten grondslag liggende bedoeling van de Schepping, welke de geestelijke brug uitmaakt tusschen Oost en West.

Van de sentimenten en grondbegrippen behandelt spr.: levensvreugde, afhankelijkheid in de samenleving, liefde, ideaal en werkelijkheid, besef van gelijkheid en het leven als dienst.

Spr. komt tot de eindconclusie, dat 't Oosten en 't Westen door hun verschil van aard en ontwikkeling verschillende levensroeping hebben — hun doel is echter hetzelfde. Zij kunnen elkander aanvullen in de vervulling van dat doel.

De heer T h u n g T j e n g H i a n g (W a g e n i n g e n) komt nu als tweede inleider aan het woord. Wat spr. zegt, komt op het volgende neer:

Zal het Oosten en het Westen elkaar ontmoeten tot een harmoniëerende samenwerking? Spr. begint met er op te wijzen, dat het probleem zeer zwaar is. Spr. behandelt het vraagstuk uitsluitend sociologisch en neemt Europa en China als vergelijkingspunten. Spr. ontwikkelt in een gedocumenteerde rede de normen van Europa en China en constateert, dat deze maatschappelijke vragen, hoe de menschen behooren te handelen en te voelen, bij beide gelijk zijn. Beide houden als hun ideaal voor oogen: een harmonieerende samenleving van krachtige en zelfstandige individuen, van persoonlijkheden, die hun innerlijke krachten tot volle ontplooiing moeten brengen, terwijl ze steeds het heil der gemeenschap voor oogen houden."

De praktijk heeft zoowel voor West als voor Oost de juiste verhouding niet gevolgd. Europa heeft eenzijdig de individuen ontwikkeld. Het heeft daardoor een geweldige ontplooiing van techniek, wetenschap en industrie kunnen bereiken, waardoor de Westerling de natuur te zijnen dienste heeft kunnen benutten. Actiever leven heeft steeds het Westen gekenmerkt. De Fransche revolutie, vergeleken met de Chineesche revolutie (1911, 1912) heeft aan het Westen de superioriteit van de daad geschonken. De superioriteit van de gedachte komt China toe. Evenwel heeft de overdrijving van de individueele ontplooiing de gemeenschapsharmonie in het Westen geschaad.

China is eveneens eenzijdig geweest, het heeft, in tegenstelling met Europa, de gemeenschap bevorderd ten koste der individuen. De individueele waarde is miskend geweest, waardoor China ten achter is geraakt, wat wetenschap en techniek aangaat.

Willen West en Oost elkaar ontmoeten, dan moeten beide hun eenzijdigheid herzien, wat de hedendaagsche stroomingen ook leeren.

Spr. toont aan, dat thans het Westen den gemeenschapszin op de juiste waarde gaat schatten en het Oosten de individueele ontplooiing. In de juiste waardeverhouding van individu en gemeenschap ligt hunne ontmoeting. Dit doel wordt vooral bereikt door persoonlijke aanraking van Westerlingen en Oosterlingen, die elkaar moeten aanvullen in wat elk hunner te kort komt. Er is noodig geestelijk contact, waardoor alle ,,prejugé de race" zal verdwijnen.

Spr. eindigt zijn rede met het voorstel, het congres als het symbool van de oplossing van het probleem op te vatten. Immers hier hebben Oosterlingen en Westerlingen elkaar ontmoet in hun gemeenschappelijk doel tot samenwerking.

De heer C. L. van D o o r n (W a g e n i n g e n), de derde inleider, geeft de volgende gezichtspunten:

Spr. waarschuwt allereerst er voor, vooral niet al te gedecideerde conclusies te trekken uit hetgeen op dit congres verhandeld wordt, waar toch zeker tegenover het Oosten een aarzelend zoeken en tasten en luisteren geboden is en dit des te eer, wijl we onze houding licht door eigen wenschen laten beïnfluenceeren. Het eerst wenscht spr. zijn onderwerp te benaderen van de Indische theosophie uit. Hij wijst er op, hoe reeds in de alleroudste Indische godsdiensten het polytheïsme meer een naast elkaar staan der goden was dan een hierarchie. In deze gelijke waardeering van alle godsdienstvormen naast elkaar, die ook tot in de jongste verschijning der godsdiensten is doorgedrongen, is de religie zelf nooit het middel geweest, om in het Oosten groepen samen te binden. Deze band moet dus in iets anders gezocht worden en spr. meent haar te vinden in de zeden en gewoonten. Ook daarin vinden we echter die gemakkelijkheid om verschillende levenselementen naast elkaar te laten voortbestaan (zoo bijv. de kastenvorming in Britsch-Indië) in tegenstelling met het in elkaar grijpen der levenselementen. De psychologie van de Oostersche ziel, door Willy Haas benaderd, laat dit nog dieper zien. Spr. stelt hiertegenover het Westen in zijn voortdurende onderlinge wrijving en beroering.

Vervolgens vraagt hij zich af, in hoeverre in den Russischen geest, waar naast het warme, Oostersche droomleven het Westersche intellectualisme optreedt, een synthese gevonden kan worden.

Dit naast elkaar bestaan der levenselementen sluit niet uit een zekere ontwikkeling, die echter meer is een zich laten ontwikkelen en zoo uitgroeit tot een meer passieve, aesthetische levensverhouding. Het Westen kenmerkt zich door een meer actieve intellectualistische levenshouding, die de levenselementen beheerschen en combineeren wil.

Spr. stelt daarna tegenover elkaar de innerlijke stijl van het Oostersche leven en het georganiseerde van het Westersche. Tot een conclusie komt spr. niet. Alleen waarschuwt hij tegen het forceeren van

een oppervlakkige eenheid, die even verlammend werken moet, als het uitbuiten van moeilijke verschilpunten. Hij is er van overtuigd, dat geen waarachtige toenadering te bereiken is dan die, welke gegrondvest is op wederzijdsch vertrouwen, uit intuïtief begrijpen geboren.

Gedachtenwisseling.

Als de gelegenheid tot gedachtenwisseling wordt geopend, krijgt de hr. Goenawan Mangoenkoesoemo (Ind. arts, Amsterdam) het woord:

De verdeeling Oost en West, zegt spr., is niet erg juist. Zijn de Balkanstaten onder Oost of onder West te ressorteeren? Ook de verdeeling van het Oosten zelf is niet altijd even zuiver. Spr. zou liever de volgende groepeering maken: Klein-Azië, Britsch-Indië, China-Japan en een aanhangsel Indonesië. Spr. wil de Oostersche ziel typeeren en neemt, als Javaan, de Javaansche gedachte tot voorbeeld. Maak een cirkel op het bord; het middelpunt ziet ge niet, nochtans bestaat dit punt en beheerscht het ieder ander punt op den cirkelomtrek. Zet een mensch voor ieder punt van de periferie en ge hebt de gedachtengang van den Javaan. 1ste: Het middelpunt is de alles beheerschende vorst of zijn familie, pryayi (poro yayi=de broeders), welk woord thans ook ambtenaar beteekent. Vandaar de macht van deze en de gedweeheid van het volk. 2de. De Javaan kan hierdoor geen individualiteit kweeken, omdat alleen de vorst of zijn naaste omgeving individu is. 3de. Door den rijkdom der natuur is hij zorgeloos en brengt hij de bergrede (heb geen zorgen voor den dag van morgen) in toepassing. De Javaan is evenwichtig en maakt zich niet druk.

Het Westen heeft deze periode achter zich. Daarna is de moderne tijd gekomen. Ieder acht zich middelpunt. Het proletariaat komt op en een nieuw ideaal wordt gesteld. Scherp komt de tegenstelling tusschen geest en stof. Zoowel de natuur als de omstandigheden dwingen hem de stof te aanbidden. Maar ook hierin komt reactie en doet het onverwoestbaar geestelijk element zich gelden. (Blavatsky, Fred. van Eeden, spiritisme, magnetisme).

Hoewel dus de tegenstelling tusschen Oost en West scherp is, toch vervaagt ze door het wereldverkeer. De Javaan is ontvankelijk voor Westersche leerlingen, maar zal het Westen het Oosten kunnen naderen? Zullen hiertoe de Westersche agressieve karakters en verwaandheid o. a. geen hinderpalen zijn?

Zich bepalende tot de tegenstelling Indië-Holland beweert spr., dat daar in zijn vaderland denkbeelden zijn geboren, aan Holland's bodem niet vreemd. Voor de toenadering tusschen Indië en Holland is meer noodig dan sympathie van den Hollander voor den Indonesiër. Bedacht moge worden, dat wij mèt den tijd zijn veranderd. Aan U, Holland's jongelingschap, het ontwaakte Indië mede te deelen de waarde van uw devies: „Ik zal handhaven!" Handhaven de eer van de vrijheid des vaderlands.

De heer H. J. van Mook (cand. Ind. ambt. Leiden) zegt, dat Oost en West nooit getracht hebben, elkander te ontmoeten. Het Westen kwam met kanonnen; er volgde geen ontmoeting, doch in plaats daarvan een botsing, wat begrijpelijk is. Ook het Oosten heeft nooit veel neiging getoond het Westen te ontmoeten. De wederzijdsche belangstelling moet van beide kanten even sterk zijn. Spr. hoopt, dat de geboorte van den „Nieuwen Tijd" hierin een groote verandering zal brengen.

De heer Liem Boan Tjie constateert, dat alle sprekers de uitspraak van Kipling verwerpen, maar er moeten nu naar middelen worden gezocht, om Oost en West nader tot elkaar te brengen. Laten wij allen er toe medewerken, dat er een algemeene ontwapening komt; want de oorlog is het grootste kwaad, dat elke toenadering tusschen de volkeren onmogelijk maakt. En daarom: Oorlog aan den Oorlog!

De heer M. E. P. de Man, (Indoloog), beweert, dat het Oosten en het Westen veel van elkaar kunnen leeren, waardoor ze elkander beter zullen waardeeren. Eén van de middelen, om O. en W. nader tot elkaar te brengen is de populariseering van de Westersche techniek en wetenschap in Indië.

De heer W. J. Leyds (Indoloog) gaf een verklaring van wat men verstaat onder de „luiheid" van den Javaan, d.i. het gebrek aan zucht naar materieel bezit, wat den Westerling kenmerkt. Ook heeft spr. het over den oorlog en betwijfelt, of deze wel de schuld van alles draagt. In Indië zijn de kleine oorlogen juist door de regeeringsbemoeiïngen verminderd.

De heer Baginda Dahlan Abdoellah (voorz. Ind. Ver.) zegt, dat de maatschappelijke verhoudingen in Indië niet bevorderlijk zijn aan het streven naar associatie van O. en W. Ziet, hoe onbarmhartig de Hollander den Inlander behandelt en vergelijkt eens den toestand der Indonesiërs met dien der „avonturiers", spr. bedoelt de Buitenlanders, die het allen zoo goed hebben. Als afgevaardigde van de vereeniging der Indonesiërs brengt spr. hulde aan den congres-voorzitter, mr. Jonkman, die bij de opening van het congres in treffende bewoordingen zijn sympathieke gevoelens jegens spr.'s vaderland heeft geuit. Spr. hoopt, dat het congres met de ideeën van den president instemt.

Nadat de inleiders de verschillende debaters van antwoord hebben gediend, sluit de voorzitter de vergadering.

(Wordt vervolgd).

Sprokkels.

XXII.

Het verblijdt ons immer, wanneer we melding kunnen maken van nieuwe industrieën of van uitbreiding van bestaande, zooals dat nu weer het geval is met de bekende hoedenindustrie.

De heer Anton Waldt, douane-agent te Cheribon, is aldaar de fabricage begonnen van heeren- en dameshoeden onder technische leiding van den heer Petit Jean Jr., die zijn vrije uren wijdt aan deze voor Cheribon nieuwe industrie, alzoo meldt het „Soer. Hbl."

We mogen verwachten, dat de leiding van dezen tak van nijverheid in goede handen is, daar genoemde heer Petit Jean een zoon is van den bekenden Tangerangschen hoedenfabrikant. Hij is niet alleen in de fabriek te Tangerang opgegroeid, maar heeft ook eenige keeren een reis naar Parijs gemaakt, ten einde aldaar in de confectiemagazijnen besprekingen te houden over de te vervaardigen heeren- en dameshoeden, zoodat hij met de door den handel gestelde eischen op de hoogte is.

Men is te Cheribon begonnen met twee geroutineerde werklui uit de fabriek te Tangerang. Oogenschijnlijk is de tijd niet gunstig, maar wellicht is het toch goed gezien om juist nu te beginnen, ten einde na den oorlog reeds eenigszins op gang te wezen. Dat de jonge Cheribonsche spruit uitwasse tot een krachtigen tak van den boom van Indië's nijverheid!

XXIII.

Een aardig staaltje van vlugge afdoening van zaken kwam ons onlangs onder de oogen van den landrechter te Djokja. De directeur der Sultanaatswerken constateerde, dat een groot aantal Chineezen de gewoonte hadden het vuil hunner erven eenvoudig in de leiding te deponeeren of er afzonderlijke hoopjes vuil van te vormen. De landrechter trok er met zijn griffier op uit en liet de schuldigen bijeen roepen. Een twaalftal hunner vonden het wel zoo raadzaam de plaat te poetsen. De overigen werden op de plaats met ƒ 2 beboet, en de 12 Chineezen, die niet verschenen waren, kregen den volgenden dag het dubbele. Van zoo'n rechtspraak stonden de gele broeders eenvoudig paf. Dat waren ze in Indië heelemaal niet gewend. Het geval ging als een loopend vuurtje bij de Chineesche gemeente rond, en het gerucht wil, dat de directeur der gemeentewerken slechts het puntje van zijn neus behoeft te vertoonen om de Chineezen te bezielen met een ware schoonmaakwoede.

XXIV.

Dat men niet in alle opzichten even gunstig denkt over de gevolgen van de reis van den regeeringscommissaris, den heer Liefrinck, naar Sumatra, bleek ons uit een berichtje in de „Deli Courant". In Aug. 1917 moet te Padang een vergadering gehouden zijn van het bestuur met de rijstexporteurs en de Kamer van Koophandel ten einde maatregelen te beramen om een tekort aan rijst en opdrijving der prijzen tegen te gaan. Het eenig afdoende middel meende men te

vinden in het desnoods met dwang stopzetten van den uitvoer.

Te betreuren is het, dat op die vergadering niet werd nagegaan, waaraan het tekort van rijst was toe te schrijven, daar de Westkust de laatste jaren niet alleen zich zelf van rijst voorzag, maar ook nog een overschot had, dat naar andere deelen van Sumatra en naar Java kon uitgevoerd worden.

Dat dit in 1917 niet meer het geval kon zijn, was te danken aan het bezoek van den heer Liefrinck, hetwelk tengevolge had, dat alle dwang ten aanzien van het planten van rijst is opgeheven. De rijstplanters zijn niet meer genoodzaakt in een maand tijds volgens rooster hun velden af te planten, waardoor het water niet meer voldoende benut wordt niet alleen, maar de muizen en ander ongedierte ook steeds velden met rijst vinden om in het leven te blijven, terwijl de Inlandsche rijstplanter, bevrijd van allen dwang, Gods water over Gods akker laat loopen en zich van de zaken weinig aantrekt.

Onlangs lazen we in dit blad iets dergelijks aangaande den dwang, uitgeoefend op de bevolking van Tapanoeli om muskieten te vangen. Ook die dwang werd van de schouders der bevolking afgewenteld.

De vraag schijnt gewettigd, of men niet te ver gaat, met in zaken van algemeen nut allen dwang op te heffen, en of zoodoende de vrijheid de wijsheid niet bedriegen zal.

Hoeveel dwang moet er zelfs in Nederland in deze abnormale tijden niet worden uitgeoefend, om tenminste eenigszins in den voedselnood te kunnen voorzien. En dan staat de Nederlandsche landbouwer in doorsnee toch zeker niet lager dan de Inlandsche rijstplanter.

Daarenboven blijkt dwang in sommige omstandigheden een niet te versmaden opvoedingsmiddel voor het individu zoowel als voor een volk.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een ernstig verschil.

Tusschen de planters in S i m e l o e n g o e n en den ass.-resident aldaar, den heer T i d e m a n, is een conflict ontstaan.

De „Deli-Ct." geeft van 't gerezen verschil de volgende lezing:

Reeds lang klaagden de planters in S i m e l o e n g o e n over den weinigen steun, dien ze van bestuurszijde ontvingen bij overtredingen der koelieordonnantie, over de geringe uitwerking der al te zachte toepassing van straf, over de groote onwilligheid, die daardoor onder de arbeiders ontstond en over de onveiligheid langs de openbare wegen door weggeloopen koelies en gevangenen.

„De planters zagen al die feiten slechts als gevolgen van het inzicht van den ass.-resident in zake de koelie-ordonnantie en het arbeidscontract, waarvan de toepassing dezen bestuursambtenaar dikwijls als een onrecht in plaats van als een door de wet en verordening geschapen recht voorkwam."

Toen de ontevredenheid sterker werd, bemoeide de gouverneur er zich mee, waarna verschillende wijzigingen ingevoerd werden in de toepassing der straf in de Siantarsche gevangenis, hetgeen een gunstigen invloed had op het ontvluchten uit de gevangenis en op het aantal gestraften.

Daarmee scheen de zaak afgedaan; dit was echter niet het geval, daar de ass.-resident den administrateurs een uitvoerige circulaire deed toekomen, die haar doel, de samenwerking te bevorderen, miste en zelfs heeft geleid tot een protestvergadering der administrateurs, welke verklaarde:

1. den ass.-resident van Simeloengoen en de Karolanden onbevoegd tot het vellen van een oordeel over cultuurmenschen en -zaken;

2. samenwerking in den waren zin des woords met genoemden ambtenaar uiterst moeilijk na de opgedane ervaring.

Dat het tot een uitbarsting zou komen, was te voorzien.

„Deliplanters", aldus het blad, „zijn geen politici of diplomaten. Het plantersleven maakt van hen menschen, die ronduit zeggen, wat ze op den lever hebben, op een krachtigen, soms ruwen toon, die dan echter ook van harte gemeend is."

Dat protest van de planters acht de „Deli Ct." begrijpelijk, na de bewering van den ass.-resident, dat het aantal opzendingen toont „e e n o n j u i s t b e h e e r, e e n g e b r e k a a n o m g a n g s - f ä h i g k e i t m e t w e r k v o l k" waarop volgde de zinsnede: „H e t p e r c e n t a g e v a n h e t a a n t a l v e r o o r d e e l d e n o p v e r - s c h i l l e n d e o n d e r n e m i n g e n z a l m o e - t e n d a l e n, t e r w ij l d e b e h a n d e l i n g v a n h e t w e r k v o l k z a l m o e t e n v e r - b e t e r e n."

Bovengenoemd blad meent, dat de circulaire van den ass.-resident haar doel heeft gemist, ja heeft m o e t e n m i s s e n, omdat ze niet tactvol neergeschreven was. Het begrijpt dan ook niet, dat de „Sum. Post" de oorzaak der motie van de planters alleen zoekt bij de administrateurs, daar de motie niet is oorzaak, maar gevolg; een verweer op beschuldigingen en uitspraken van een bestuursambtenaar.

„Van den in de betrokken afdeeling bescheiden adjunct-inspecteur van den arbeid, zijn nooit ernstige klachten ten opzichte der behandeling van koelies in het algemeen vernomen, van de betrokken administraties der maatschappijen werden nooit grove aanmerkingen op hun beheer en omgang met werkvolk ondervonden, terwijl hun houding niet afwijkt van die door de administrateurs in andere deelen van het gewest aangenomen.

Met de opvatting van den ass.-resident kan het blad zich niet vereenigen, daar zijn stelsel moet leiden „tot ernstige aanranding der orde en tot arbeidsweigering op de onderneming, met alle mogelijke vèr-strekkende gevolgen daarvan en benadeeling der cultures."

In de „Sum. Post" komt een administrateur op voor den heer T i d e m a n, en schrijft o. a., dat hij het volkomen eens is met schr. van bedoelde circulaire, dat het abnormaal groot aantal gestraften op verschillende ondernemingen wijst op abnormale toestanden, dat op de door hem beheerde onderneming geen der Europeanen klachten had over niet of te licht gestraften door den magistraat, dat volgens zijn meening de bedoelde circulaire volkomen correct gesteld is en dat hij in die circulaire niets ziet dan een eerlijke en te waardeeren poging van den ass.-resident om tot een gezonde samenwerking te komen tusschen bestuur en planters."

Verder merkt hij op, dat het „voor een op de juiste waarde schatten der op de administrateursvergadering aangenomen motie noodig zou zijn te weten, hoeveel administrateurs op die vergadering tegenwoordig waren van de vele, die de circulaire ontvingen en hoevele der aanwezigen vóór de motie stemden."

In „De Taak" bespreekt de heer J. E. S t o k v i s de kwestie ook en spreekt van de verdienstelijke en merkwaardige circulaire en meent, dat in S i m e l o e n g o e n misstanden in groei zijn, welke met een herleving van de kwaadste Deli-tijden bedreigen.

Indien ondanks alle genomen maatregelen de opening van een nieuw cultuurland de opening van nieuw schandaal kon worden, is slechts deze verklaring mogelijk: de onwil of onmacht van de uitvoerende overheid om de wet tot leven te brengen, om ten volle te doen, wat de wet haar gebiedt. Volgens dezen schrijver bewijzen de euvelen van Simeloengoen, dat de arbeidsinspectie haar taak niet beheerscht en dat de versterkte rechterlijke macht in lankmoedigheid jegens „de klap" en jegens administrateurs, die hun koelies te kort doen, geen versterking ook van het recht is gebleken.

Het optreden van den heer T i d e m a n doet echter voor de toekomst iets goeds verwachten. „Geen bestuursambtenaar vóór hem heeft, naar ons weten, zoo openlijk en zoo krachtig stelling genomen tegenover de traditioneele plaatselijke almacht van het particuliere kapitaal ter Kuste. De drieste en botte tegen-actie van planterszijde, welke van zijn volstrekt geargumenteerd rondschrijven het direct gevolg was, bewijst, hoe men in die kringen geschrokken was van een bestuursambtenaar, die zich zijn taak precies en krachtig bewust toonde, hoe men daar verslaafd was geraakt aan ambtenaren, die hun „aanpassing aan het milieu" lieten ontaarden in afstand van macht, in verslapping van plichtdoen."

Dat enkele planters naast den ass.-resident hebben

stelling genomen, bewijst, dat ook in die kringen de geboorte van den nieuwen tijd gevoeld wordt.

De Irrigatie in Siantar.

„Er is een groot onderscheid" — aldus de Deli-Ct." — „tusschen de ontvangst der irrigatie-voordeelen hier te lande en in dergelijk hulpmiddel behoevende streken. In die streken immers roept de bevolking om de irrigeerders, hier echter moeten de laatsten de menschen roepen."

De landbouwer in Siantar geeft te weinig om stoffelijk gewin. Hij bebouwt van zijn stukje grond zooveel, dat hij voor eigen onderhoud voldoende heeft.

In het feit, dat de Batakkers zelf begonnen waren met een primitief eigen leidingsysteem, heeft men aanleiding gevonden te hulp te komen, verwachtende, dat die hulp dankbaar zou worden aanvaard. Maar de resultaten hebben niet aan de verwachtingen beantwoord.

Op het oogenblik zijn er 10 irrigatiegebieden onder handen of in beheer met een totale oppervlakte van 6000 H.A., waarvan een kleine 4000 in cultuur gebracht kunnen worden. Van die 4000 H.A. zijn slechts ruim 2000 in gebruik. Van het stuk grond, dat den landbouwer ter bewerking gegeven is, wordt alleen het deel beplant, dat de gebruiker zelf noodig heeft; het overige blijft onbewerkt, wat zeer te betreuren is in een tijd van voedselschaarschte. Het volk begrijpt niet, welk algemeen belang het te dienen heeft.

Er zijn echter nog meer moeilijkheden. Ter verkrijging van de beste economische resultaten is het noodzakelijk, dat de leiding zoo gelijkmatig mogelijk werkt over het geheele gebied. Met het oog daarop en op den regenval is het noodig, dat de werkzaamheden zooveel mogelijk gelijktijdig geschieden.

Er bestaat dan ook een keur, dat alles op 1 Jan. uitgeplant moet zijn, maar de Bataksche landbouwer stoort zich daaraan niet. Op 15 Jan. was dit nog slechts het geval met 400 à 500 H.A. van de 2000 in bewerking zijnde H.A.

Een krachtige hand is noodig om de bevolking te doen begrijpen, dat dergelijke keuren dienen nageleefd te worden. Men had er van te voren meer achterheen dienen te zitten.

Het is geen wonder, dat met deze geringe resultaten voor oogen er geen haast gemaakt wordt met de verdere irrigeering van de daarvoor bestemde gebieden, wat te betreuren is, daar de proefsnitten niet anders dan bevredigend kunnen worden genoemd.

Waren er in 1917 slechts 1000 H.A. in cultuur gebracht, thans is de gezamenlijke oppervlakte niet meer dan 2000 H.A.

De toestanden kunnen echter verbeteren, daar de zaak stuit op de menschen en niet op de omstandigheden. Van hoogerhand moeten de teugels strakker worden aangehaald. De grond, voor een groot deel uit kwarts bestaande, blijkt toch wel voor rijstbouw geschikt te wezen.

De productie kan de vergelijking met Java glansrijk doorstaan. Er waren in 1917 terreinen, waar de opbrengst ongeveer 60 pikol per bouw bedroeg.

In 1916 leverden 19 proefsnitten 68 pikol gabah per H.A., wat een productie is van 56.7 pikol padi per bouw. Op Java werd over 4 jaar gemiddeld 36.3 pikol opgebracht.

In de buurt van S a r i b o e D o l o k is een pelmolentje, dat in bescheiden hoeveelheid rijst levert aan de ondernemingen in de buurt. De bevolking kan daarin zien, wat er gebeuren kan met hetgeen ze meer verbouwt dan ze voor eigen gebruik behoeft.

Suriname.

„Het dilettantisme, dat telken jare bij de behandeling onzer begrooting in de Staten-Generaal aan den dag gelegd wordt, is een bron van voortdurende ergernis in de kolonie.

Ieder acht zich goed genoeg om mede te praten over Surinaamsche zaken. Meestal is het geleende wijsheid. Men heeft een of anderen vriend in de West, van wien men brieven ontvangt over alles en nog wat. Verschillende citaten uit dergelijke brieven worden dan aan elkander gelijmd tot een redevoering in het parlement. Of men ontvangt een krant uit Suriname, en gaat eenzijdig af op wat die éénige krant zegt om „zijn" oordeel ten beste te geven over de kolonie. Anderen hebben zelfs dergelijke „bronnen" niet tot hun beschikking en praten er maar in den blinde op los. Het gevolg is, dat er in den regel enormiteiten verkondigd worden, die ergerlijk of belachelijk zijn, al naar men het opvat, doch die zeker geen goed doen."

Zoo vangt „De West" van 2 Juli een artikel aan, waarboven zij schrijft: *„Een politiek van vervreemding"*. Dat is wel wat al te zeer gegeneraliseerd, maar dat de redacteur uit zijn humeur is geweest is zeer verklaarbaar.

* * *

Op 5 Juli heeft te Paramaribo de druk bezochte volksvergadering plaats gehad, uitgeschreven door het comité „Volksbelang", naar aanleiding van de collectieve ontslagneming van de Koloniale Staten. Uit de rede van den heer F. C. C u r i e l, oud-lid der Koloniale Staten, schrijven wij het volgende over:

„Mij is van zeer verschillende, doch in casu e e n s g e z i n d e zijden van onze bevolking gevraagd om bij deze gelegenheid de tolk te zijn van het gevoelen der burgers in 't algemeen betreffende de ontslagname van onze vertegenwoordigers c o l l e c t i e f, naar aanleiding van de te hunnen opzichte grievende en beleedigende woorden, gesproken in de Tweede Kamer in den Haag, zoowel door Kamerleden als door den Minister van Marine, fungeerend Minister van Koloniën.

Ik antwoordde, dat ik meende te kunnen volstaan met openlijk te verklaren, dat ik mij volkomen kan vereenigen met de redenen, die het College van de Koloniale Staten er toe geleid hebben, het mandaat neer te leggen. Immers sedert ik, een 5-tal jaren geleden, bij gelegenheid van mijn laatste periodiek aftreden als lid der Koloniale Staten, mij niet herkiesbaar heb gesteld, heb ik niet meer aan politiek gedaan, ofschoon ik natuurlijk steeds met groote belangstelling een open oog en een luisterend oor heb gehouden voor alles wat geschreven of gesproken wordt, zoowel ten opzichte van mijn geboorteland en mijne medeburgers als wat aangaat maatregelen, besluiten en handelingen van wege Bestuur en Regeering.

Maar toen de heeren gisteren andermaal bij mij aandrongen om voor de burgerij het woord te voeren, zich beroepende op mijn leeftijd en mijne veelzijdige ervaringen in aangelegenheden, rakende de belangen van ons Land en ons Volk, besloot ik aan de uitnoodiging te voldoen. Dit doende, reken ik er echter vast op, dat de bespreking van deze voor onze Kolonie hoogst ernstige zaak zal geschieden w a a r d i g e n b e z a d i g d, maar zonder schroom!

Ter zake! De verwijten, de ongeoorloofde beschuldigingen, de veroordeelende uitspraken, de mededeeling van het voornemen dat zal worden uitgelokt een Koninklijk Besluit om bij Wet vast te stellen een ontwerp-verordening, als gevolg van het aannemen door de Koloniale Staten van een motie, ten doel hebbende de behandeling van dat ontwerp nog eenigen tijd uit te stellen, dit alles en nog veel meer was inderdaad zoo miskennend, vernederend en krenkend voor de mannen, die als afgevaardigden van de bevolking geheel belangeloos hun tijd, hun hart en hun gaven ten beste geven voor de bevordering van de belangen van de Kolonie, dat zij, als mannen van eer en karakter, verplicht waren een afdoend bewijs te geven van een ernstig protest tegen de afkeurenswaardige en ontoelaatbare houding van leden van de Tweede Kamer en van Minister Rambonnet, waarnemend Minister van Koloniën, tegen de Volksvertegenwoordiging van deze Nederlandsche Kolonie, waarvan wij, S u r i n a m e r s, bij Wet het recht hebben verkregen ons N e d e r l a n d e r s te noemen."

* * *

De scheepvaartmoeilijkheden worden er voor Suriname niet minder op.

„De Surinamer" kreeg inzage van een schrijven van een Amerikaansch handelshuis, waarin stond, dat de Quebec Line geen vrachten voor Suriname via Demerary wil aannemen en dat de Trinidad Line instructies heeft om geen vrachten voor Suriname aan te nemen.

De Agent te Paramaribo van den K. W. I. Maildienst schrijft aan de bladen, dat de, tengevolge van het duikbootengevaar op de Amerikaansche kusten veroorzaakte hoogere verzekeringskosten voor de schepen en de steeds stijgende exploitatiekosten van het bedrijf, het noodzakelijk maken de vrachten te verhoogen. Van af den datum van de kennisgeving zouden dientengevolge de tot dien datum geldende vrachten....... verdubbeld worden.

„Suriname" van 25 Juni teekent hierbij aan: „Naar wij vernemen is de verzekering wegens oorlogsrisico (1/5 pCt.) niet verhoogd. Wel de zee-assurantie van ½ pCt. tot 3½ pCt. Maar of dat de verdubbeling van de basis-vracht rechtvaardigt, betwijfelen wij zeer. Wij kunnen de politiek van de K.W.I.M., die nu het monopolie heeft van het vrachtvervoer voor Suriname, niet toejuichen."

Wij kunnen niet aannemen, dat het blad juist is ingelicht, omdat het o. i. uitgesloten is, dat een Nederlandsche Scheepvaartmaatschappij in deze moeilijke tijden misbruik zou maken van haar monopolie. Wij vertrouwen, dat de vracht niet hooger is gesteld dan onvermijdelijk is.

Een andere moeilijkheid: „De West" van 16 Juli schrijft: „Uit Amerika is de allesbehalve aangename tijding ontvangen, dat de cacao-invoer wordt beperkt, en in verband daarmede verleende invoervergunningen na 20 Juli als vervallen zijn te beschouwen."

Wat moet er nu worden van de in de Kolonie aanwezige voorraden cacao? Konden die maar hierheen gebracht worden.

* * *

Of het gebrek aan levensmiddelen in Suriname ook nijpend was!

„De West" van 16 Juli schrijft:

„Toen om één uur vanmiddag de stoomfluit van de „Juno" weerklonk, was er een waar gejuich in de straten. Op de markt dansten de menschen van pleizier. Ofschoon men nog liever de „Vulcaan" had gezien, was men zeer verheugd toen de tjokvol geladen boot de reede opstoomde"......

......„Als de Vulcanus" komt, zullen twee schoten de heugelijke tijding aan de bevolking bekend maken.

Komt de boot vóór zes uur 's middags, dan zal nog denzelfden avond een fakkeloptocht plaats vinden.

Een comité heeft zich gevormd om den Gouverneur te huldigen ter gelegenheid van de aankomst der „Vulcanus". De stoet zal onder geleide van militaire- en schutterij-muziek optrekken naar het Gouvernementshotel, waar de heer Kruisland van af de straat den Gouverneur op het balcon zal toespreken, om de gevoelens der burgerij te vertolken."

Inderdaad een welverdiende hulde voor al de moeite, die Gouverneur Staal zich gegeven heeft om den dreigenden hongersnood te keeren.

Blijkens van den Gouverneur van Suriname ontvangen telegraphisch bericht is het stoomschip „Sitoebondo" op 23 dezer in de kolonie aangekomen met een transport van 600 in zeer goeden gezondheidstoestand verkeerende Javaansche landarbeiders. De boot heeft ook 8000 balen rijst aan boord.

De kolonie is er dus voorloopig, wat haar voedingsmiddelen aangaat, beter aan toe dan wij in het moederland, vooral zoo de rijstoogst medevalt.

Ook met de maandrantsoenen uit de Vereenigde Staten zal het — volgens een mededeeling van de Hollandsche Commissie te New-York aan den Gouverneur — wel schikken, al kan men niet alles verkrijgen wat men verlangt.

* * *

In verband met het veelvudig gebruik van mais, is het verbruik van suiker in de kolonie zeer toegenomen, n.l. met ongeveer 50 pCt. Aangezien de beschikbare suikervoorraden thans beperkt zijn, zal voorloopig geen uitvoer worden toegestaan. Door het bestuur is hiervan mededeeling gedaan aan de suikerplantages.

* * *

Op 29 Juni heeft te Paramaribo de firma C. Kersten en Co. — de handelszaak van de Moravische Broedergemeente — haar 150-jarig bestaan gevierd. Op het verslag, dat wij in „De West" van 28 Juni vinden, komen wij in ons volgend nummer terug.

In een geschrift van Siegfr. Beek „Die wirtschaftlich-soziale Arbeit der Missionsgeschäfte der Brüdergemeine in Suriname", Herrnhut 1914, vinden wij de mededeeling, dat de firma C. Kersten en Co. de oudste Duitsche firma is in geheel Midden- en Zuid-Amerika.

Over het Museum van de Broedergemeente te Zeist lazen wij in de „N. R. Ct." van 27 Augustus een aardige, luchtige, maar toch leerrijke causerie, waaruit wij het volgende brokstuk overschrijven:

„Eigenlijk behoort alles wat de Boschnegers gebruiken, en stellig de antieke voorwerpen, tot het van elders aangevoerde, immers zijzelven kwamen van over zee, waren oorspronkelijk zoutwaternegers, later weggeloopen plantageslaven, die de Afrikaansche zeden behielden, en zich in het Surinaamsche oerwoud tot benden en groepen vereenigden. Er is te Zeist van allerlei te zien, dat op deze merkwaardige menschen betrekking heeft, hunne huisvlijt, die houtsnijwerk van velerlei factuur te voorschijn brengt, reusachtige houten schotels, stoelen, bankjes en tafels, kammen, waschgoedkloppers, pagaaien en spatels, een en ander veelal met ingesneden figuren en koperen spijkertjes versierd. Er is ook een model van een boschnegerhut, met alles wat daarin en daaromheen behoort. Wie iets omtrent de pimbadoti wil weten, kan hier terecht; dat is een witte leem, waarvan het gebruik ook al uit Afrika stamt; bij ritueele plechtigheden bestrijken de Boschnegers daarmede alles wat hun onder de handen komt; zichzelven, over voorhoofd en borst, hunne trommen en het hoofd van den trommelslager, de houten beelden, waaraan zij bijzondere eer bewijzen, de hutten soms, ook zwaar-zieken en bij sterfgevallen de nabestaanden. Pimba-doti moet iets zijn, dat heil aanbrengt, dat, evenals in Afrika, een voorspoedige reis bezorgt aan den reiziger, geluk in de liefde geeft en een lang leven; maar het rechte ervan, dat weet men niet, zooals van zooveel dat des Boschnegers is. Wat is er niet b.v. over hun ornament geschreven, waarmede zij zoo geheimzinnig doen."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Cultuurontwikkeling. Door het „*Comité voor Javaansche cultuurontwikkeling*", waarvan de Soesoehoenan van Solo beschermheer is, is, volgens de *Darmo-Konda*, een circulaire verspreid, waarin wordt medegedeeld, dat op 5 en 6 Juli j.l. te Solo een congres zou plaats hebben ter bespreking van de vraag, in welke banen de opvoeding en het onderwijs der Javanen dient geleid te worden. Zooals toch bekend — alzoo de schrijver — werd door vele vooraanstaande personen in de Javaansche beweging tot nog toe weinig aandacht geschonken aan de studie van eigen cultuur, zooals deze zich in het verleden heeft vertoond, en aan hare mogelijke toekomstige ontwikkeling. Daartegenover is in den laatsten tijd onder de Jong-Javanen een strooming op te merken, die met waardeering van het nuttige en schoone, dat hen in deEuropeesche cultuur aantrekt,niettemin bij de opvoeding en het onderwijs van hun volk aan de specifiek Javaansche kunsten en wetenschappen (w.o. Javaansche geschiedenis) een plaats wenschen te zien ingeruimd. De besprekingen nu op het congres hier boven bedoeld, zouden ten doel hebben meer klaarheid te brengen in de nog niet tot volle bewustheid gekomen meening en wenschen, die omtrent dit zoo belangrijke vraagstuk aanwezig zijn in de hoofden en harten der Inlandsche intellectueelen. Zoowel van Javaansche als Europeesche zijde zou dit onderwerp zoo veelzijdig mogelijk belicht worden aan de hand van bijgaande vraagpunten. De heeren D. van Hinloopen Labberton te Weltevreden, A. Mühlenfeld te Bandong, J. Rottier te Bandong, Dr. Radjiman (Wediodipoero) te Solo, Raden Mas Soetatono Soerjokoesoemo te Depok (Welteveden). Z. Stokvis te Semarang en Tjiptomangoenkoesoemo te Solo hadden zich welwillend bereid verklaard een praeadvies uit te brengen. Nederlandsch zou de voertaal van het congres zijn. Tevens bestond het voornemen een Javaansche dame uit te noodigen om hare inzichten omtrent de taak der Inlandsche vrouw in de opvoeding uiteen te zetten. Op één der congresdagen zou in de Poera van de Mangkoenegaran voor de deelnemers van het congres een wajang wong voorstelling plaats hebben van het Javaansche tooneelspel Prègiwo-Pregiwati. — Op het congres dan zouden worden besproken de volgende vragen:

1e. In welke richting moet, gegeven de tegenwoordige maatschappelijke invloeden op Java, de ontwikkeling van de Javanen geleid worden? *a.* In hoeverre is een op Westerschen grondslag ingericht onderwijs voor de ontwikkeling der javanen noodzakelijk? *b.* Welke Westersche wetenschappen en methoden komen bij de tegenwoordige ontwikkeling van de Javanen het eerst in aanmerking om onderwezen te worden? *c.* In hoeverre kan bij de opvoeding van het Javaansche volk de tegenwoordige Javaansche cultuur, zooals die bewust of onbewust in de volkspsyche leeft, als grondslag dienen? *d.* Is het mogelijk en gewenscht om hetgeen van de oud-Javaansche cultuur dreigt af te sterven, tot nieuw leven te bezielen?

2e. Wat dient in verband met een en ander aan het tegenwoordige onderwijssysteem gewijzigd te worden?

Het comité bestaat uit de heeren P. A. A. P. Prang Wadono, eere-voorzitter; Raden Sastrowodjono, voorzitter; S. Koperberg, Tegalombo-Semarang, secretaris; P. A. Hadiwidjojo, Raden Mas Adipati Woerjoningrat en Dr. Radjiman (Wedrodipoero) als leden.

Boedi Oetomo. In hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* wordt een manifest van *Boedi Oetomo* gepubliceerd, waarin het volk aangespoord wordt, in deze benarde tijden zuinig te leven, geen geld te besteden aan onnutte zaken en vermaken, tevens de door de Regeering genomen maatregelen, ten doel hebbende het welzijn van het volk, niet verkeerdelijk op te vatten.

Den 16en Juni j.l. had te Batavia in het Decapark een vergadering van *Boedi Oetomo* plaats, bijgewoond door honderden Inlanders. Sprekers waren Djojosewoyo en Sastroardjono, die de aanwezigen opwekten meer propaganda voor de vereeniging te maken, aangezien de animo in West-Java in den laatsten tijd beduidend verslapt is. *(Darmo Kondo)*.

Indische Stemmen. In dit blad, onder leiding van de heeren *Abdoel Moeis* en *Fournier* (zie het vorige weekoverzicht) geeft een zekere „Taurus" allerlei wijsgeerige beschouwingen over het buitenland. — Hier volgt er één: „*Die staat, zie toe dat hij niet valle.*" Ongetwijfeld is de inbeslagname onzer schepen een daad van geweld, een machtsmisbruik, waarvan vooral zij, die voor de rechten der kleine natiën opkomen, niet meer mogen worden beticht, wil er tusschen de geallieerden en neutralen niet meer zijn een principieel, maar slechts een gradueel verschil. Maar: „*One man may steal the horse while another must not look over the hedge*". Een meer duidelijke verklaring zou voor de lezers van *De Indische Stemmen* niet kwaad zijn, merkt de *Sinar Djawa* op.

S. I. Laatstgenoemd vrij anarchistisch geredigeerd orgaan van de Semarangsche *Sarekat Islam* meent

in het korte verblijf te Semarang van den Chef van den Politieken Inlichtingsdienst een teeken te zien, dat de Regeering voornemens is om Sneevliet uit Ned.-Indië te zetten. Als het Gouvernement hiertoe werkelijk overgaat — alzoo de schrijver — dan zal de bevolking het vertrouwen in de Regeering geheel verliezen. Verder dreigt hij, dat Sneevliets durf om der Regeering slechte toestanden voor te houden, hem als een gevaar doet beschouwen. Hij *zaait* echter geen haat tusschen Regeering en bevolking, neen, die haat bestond reeds lang bij een deel van het volk, uitgelokt door de handelingen van de Hollandsche Regeering zelf." Waaruit nu precies die afkeurenswaardige regeeringsgesties eigenlijk bestaan, vertelt het blad er niet bij. Wel zegt de schrijver, dat hij het niet zonder haat kan aanzien, dat de geldduivels *(setan setan wang)* lekker in een auto zitten, terwijl hij zelf gedwongen is om te voet te gaan. Verder verontwaardigde uitingen en ten slotte: „Aan alle locale S. I. afdeelingen over geheel Ned.-Indië! Belegt een vergadering om te protesteeren tegen de mogelijke uitzetting van onzen *soedara* Sneevliet, die onze zijde gekozen heeft. Als *soedara* Sneevliet weggejaagd wordt, zal natuurlijk de Regeering een volgend maal met gemak een anderen leider van *Kromo* kunnen laten verdwijnen. Daarom is het onze plicht, op onze hoede te zijn, *soedara, soedara dan toean toean:* Ageert tegen en wendt het gevaar af, dat *soedara* Sneevliet bedreigt. Een gevaar voor Sneevliet zelf en natuurlijk ook een voor ons leven en het volksleven."

In Staatsblad 1914 No. 612 is bepaald, dat indien de openbare orde in gevaar wordt gebracht door ontstentenis van werkkrachten bij openbare diensten of bij particuliere maatschappijen, aan welke een algemeen belang ter verzorging is toevertrouwd, en het Hoofd van Gewestelijk Bestuur zulks noodig oordeelt, militairen als werkkrachten beschikbaar worden gesteld, onder verplichting van onverwijlde kennisgeving aan den Gouverneur-Generaal, terwijl door de militaire autoriteiten in overleg met het burgerlijke gezag en den betrokken dienst of maatschappij vast te stellen belooning aan de hulp verleenende militairen wordt uitgekeerd.

Het weekblad *Soeara Rajat* keurt deze bepaling af en zou haar in den Volksraad besproken willen zien. Het blad zegt, dat de Europeesche soldaten het invallen voor stakende werklieden beschouwen als onderkruiperij, waartoe zij niet gedwongen willen worden. Toen in April te Semarang bij de gasfabriek een staking dreigde uit te breken en een officier een order voorlas, waarbij eenige Javaansche soldaten werden aangewezen eventueel in te vallen, een Europeesch soldaat dezen toeriep: „niet willen, niet willen", waarvoor hij *vier* maanden in de 2e klas van discipline is geplaatst. De *Sarekat Islam* te Semarang is hem echter zeer dankbaar en heeft hem, volgens een mededeeling in de *Sinar Djawa*, een horloge geschonken.

Inlandsche Gemeenten. De *Darmo Kondo* vernam, dat bij den Gouverneur-Generaal de vraag gerezen is, of de tijd niet is aangebroken, om op stelselmatige wijze over te gaan tot het vereenigen van kleine dessa's tot grootere eenheden, met toekenning van het recht tot belastingheffing en het verschaffen van vaste, regelmatig wederkeerende inkomsten tot voorziening in de zorg voor eigen huishouding. Meer en meer blijkt het, dat wil de Inlandsche gemeenten de haar toekomende plaats in het staatsverband kunnen innemen, als grondslag van het Inlandsche maatschappelijke leven haar karakter van zelfstandig lichaam met eigen organen, meer naar voren dient te worden gebracht.

Een Paniek. De *Kaoem Moeda* vertelt, dat na de uitvaardiging van het verbod tot verkoop van blikkenmelk, in de afdeeling Lebak (residentie Bantam) tot in de verst verwijderde kampongs het praatje verspreid werd, dat er oorlog zou komen, zoodat de bevolking in groote onrust geraakte en levensmiddelen insloeg, terwijl jonge meisjes en weduwen alle moeite deden en desnoods veel geld er voor over hadden een man te krijgen, uit vrees voor geweldpleging door soldaten. De schrijver vermoedt, dat het gerucht met minder nobele bedoelingen is rond gestrooid, waarbij de redactie aanteekent, dat het op den weg ligt van het bestuur, de bevolking in te lichten.

Een Vorstelijk Huwelijk. Uit Solo wordt gemeld, dat de Prang Wedono (Mangkoenegoro) verloofd is met de sultansdochter (van Djokdja) *Goesti Moersoedaryah*, een jongere zuster van de *Ratoe Mas*, tweede gemalin van den soesoehoenan (van Solo). *(Darmo Kondo).*

De Zeevaartschool. Volgens telegram uit Makasar heeft de halfjaarlijksche werving in de Molukken ten behoeve van de zeevaartschool gunstige resultaten opgeleverd. 75 jongelieden werden aangeworven, waarvan 50 voor opleiding tot matroos en de rest voor stokers *(Darmo Kondo).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Djawi Hisworo. De schrijver van het in de Mohamedaansche wereld zooveel gerucht makende artikel in het Solosche blad *Djawi Hisworo*, Raden Martodarsono, moet, volgens de *Djawa Tengah*, elken dag door de politie bewaakt worden, daar men voor een aanslag op zijn leven vreest. In de Mei j.l. te Soerabaja gehouden vergadering van de *Tentara Nabi Mohamad*, verklaarde de voorzitter Tjokroaminoto, dat de Islam in N.-I. als een soort zondebok dient, die oproeren doet uitbarsten, terwijl ook andere daden van verzet of geweldpleging geregeld op rekening van den Islam gesteld worden. Aan onrechtvaardige behandeling, onderdrukking en zwaren belastingdruk wordt nooit gedacht. Schrijver ontkende nadrukkelijk, dat het geschrijf van de *Djawi Hisworo* de oorzaak dezer actie is. Dit kan hoogstens aanleiding zijn. De oorzaak moet z.i. dieper worden gezocht, zooals: bevoorrechting der zendelingen ten koste van den Islam. De feitelijke actie is gericht tegen de kersteningspolitiek; ook werd ontkend, dat het doel der actie was het schrijven aan de Regeering om de *Djawi Hisworo* strafrechtelijk te vervolgen. De bedoeling is slechts om het feit ter kennis der Regeering te brengen en de bestaande grieven kenbaar te maken. Het resultaat der vergadering was het besluit om een uitvoerig request aan den Landvoogd te zenden, waarmede de actie eindigde.

Indische Sociaal Democratische Vereeniging. De *Pewarta Soerabaja* maakt melding van een vergadering dezer Vereeniging te Semarang in Mei gehouden, welke door zeer vele Inlanders en maar weinig Europeanen bezocht werd. Sneevliet en Baars becritiseerden de tegen de I. S. D. V. en hen zelven en de pers gevoerde actie in felle, schimpende bewoordingen; tevens hekelden zij de militaire autoriteiten, die tegen de soldaten-organisaties ingaan. Beiden werden toegejuicht. In zake de stakingen, wekte Sneevliet speciaal de Inlanders en Chineezen op, zich solidair te verklaren. Darsono sprak in het Javaansch en werd door den assistent-resident tot de orde geroepen. Teeuwen en enkele anderen debateerden. Tijdens zijn repliek werd Sneevliet door den assistent-resident tot de orde geroepen. Ook met Marco gebeurde hetzelfde. Een patrouille verhinderde het binnengaan van soldaten. De *Sarekat Islam* te Soerabaja zou ook een protestvergadering houden tegen een eventueele uitzetting van Sneevliet.

S. I. De *Sinar Sumatra* deelt mede, dat het bestuur van de *Sarekat Islam* te Medan zich tot den gouverneur wendde wegens onredelijke straffen, opgelegd aan karrevoerders door den assistent-resident van Langkat.

De *Bintang Soerabaja* deelt mede, dat van de suikerfabriek *Willem II* het geheele Inlandsche personeel midden in den maaltijd gestaakt heeft, wegens weigering van een voorschot aan een reeds zwaar in het krijt staanden Inlandschen schrijver op het bureau van de fabriek, tevens plaatselijk *Sarekat Islam*-secretaris. Het bedrijf werd gaande gehouden met inderhaast ontboden *toekangs* uit Soerabaja, die na 24 uren arbeids, de fabriek niet durfden verlaten, uit vrees voor molestatie. Het S. I. bestuur verklaarde, dat het werkvolk genegen was den arbeid te hervatten, mits allen teruggenomen werden en de geëischte voorschotten werden uitbetaald. Het bestuur weigerde in te grijpen.

Persdelict. De officier van justitie te Batavia heeft rechtsingang verzocht tegen Soekarim, voorzitter der vereeniging *Kaoem Boeroe*, wegens het schrijven van een artikel in de *Sinar Hindia*, getiteld: *„De duivel der Regeering te Koedoes aan het werk."* Aan beklaagde wordt ten laste gelegd opruiing en haat zaaien. *(Perniagan)*

Een Inlandsch Afdeelingshoofd. In de Dinsdag 18 Juni j.l. gehouden volksvergadering deelde de heer Talma namens de Regeering mede, dat binnenkort een proef zal worden genomen met de aanstelling van een Inlander tot hoofd eener afdeeling. Naar de *Kaoem Moeda* vernam, zou de proef geschieden in de afdeeling Tjiandjoer, met het bestuur van welke afdeeling belast zou worden de tegenwoordige regent die, zooals men weet, een Europeesche opleiding genoten heeft. De regent zou het bestuur in vollen omvang moeten uitoefenen onder leiding van den assistent-resident.

Onbevoegde Inlichting. Het nog jonge, in Holland uitgegeven tijdschrift *Indië* — alzoo de *Bintang Soerabaja* — bevat o.a. een rubriek *„Vragen en antwoorden"*, waaruit dikwijls blijkt, op welke lichtzinnige wijze in Holland inlichtingen omtrent Ned. Indië door z.g. „deskundigen" worden verstrekt. Zoo vraagt in aflevering No. 6 van 13 Februari j.l. een meubelmakersknecht inlichtingen en hem wordt in hetzelfde nummer geantwoord: „Het meubelvak in N.-I. wordt bijna uitsluitend beoefend door Chineesche meubelmakers en *bij hen zoudt u naar een betrekking kunnen solliciteeren.* Plaats daarvoor een advertentie in de Indische Mercuur, het in N.-I. veel gelezen weekblad"!

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Amerika bereidt zijn rol voor de toekomst voor.

In alle oorlogvoerende landen wordt, tusschen 't krijgsbedrijf door, ruim aandacht gegeven aan de plaats welke men 't eigen land in de toekomst toedenkt. Nooit is zooveel bespiegeling aan de overzeesche politiek gewijd als juist in dezen tijd nu de binnenlandsche beslommeringen overal onverpoosde inspanning vergen. Dit is zelfs waar voor 't zwaar beproefde België en het

spreekt heel sterk uit de poging van Groot Brittannië om zijn wereldrijk te consolideeren, uit 't zelfverwijt der Franschen van zich tot nu toe te weinig aan hun koloniaal bezit gelegen te hebben laten liggen, uit het krampachtig vasthouden van Duitschland aan de verloren koloniën, uit de hernieuwde krachtsinspanning van Turkije om zijn invloed in Z.W. Azië, in N. en O. Afrika weer te bevestigen, maar naast dit streven om in de toekomst het bestaande, hetgeen reeds was, beter tot zijn recht te doen komen, drukt het verlangen der nieuwe plaatsbepaling zich ook uit in expansieplannen. Of Japan en Amerika voornemens koesteren om bepaalde gebieden onder hun vlag te brengen, is uit de feiten, die nu reeds zijn op te teekenen, niet met stelligheid te zeggen; afgescheiden echter van politiek imperialisme, hebben zij, en dit staat buiten twijfel, vèr strekkende bedoelingen voor de expansie van hunne handelsbelangen. Dit kan zeer goed zonder vooropgezette politieke bijbedoelingen, maar de geschiedenis leert, dat waar krachtige stroomingen voor handelsuitbreiding elkander op eenzelfde terrein ontmoeten, minnelijke schikking op den duur uitzondering is. Het egoïsme, de nationale gevoeligheid, de inwerking van verschillend standpunt uit op het bestuur van het betrokken land, de sympathie- of antipathieuitingen van de betrokken bevolking vormen factoren, die, al zoekende naar evenwicht, hoe langer hoe meer spanning veroorzaken, tot onvermijdelijk uitbarsten toe.

Terwijl Japan in China een rol speelde, die Amerika met spijt waarnam, terwijl Japan zijn handelsrelatiën in de Groote Oceaanlanden uitbreidde op een wijze, die door de vermeerdering van zijn scheepsmaat, nog aan beteekenis toenam en die door Amerika zeker niet met genoegen werd geconstateerd, deed zich het eenigszins verrassend feit voor, dat de Vereenigde Staten toch hun goedkeuring schonken voor een gewapend optreden van Japan in Siberië, waarbij de Japansche met de Chineesche legers zouden samenwerken. 't Is wel waarschijnlijk, dat Amerika hiertoe gekomen is, door den aandrang der andere ententemogendheden, die tegenover 't Duitsche offensief alle krachten in 't werk wilden doen stellen, ook in 't oosten; maar toch kan het verwondering hebben gewekt den zelfbewusten Wilson in dit opzicht te zien toegeven. Intusschen komen, als wij goed zien, hoe langer hoe meer aanwijzingen dat Amerika dit niet gedaan heeft met de bedoeling: ,,laat Japan zijn gang maar gaan, Amerika ziet van toenemenden invloed op de westkust van den Grooten Oceaan af'', maar dat veeleer een geheel andere redeneering eraan ten grondslag ligt. Te Washington heeft men waarschijnlijk als volgt geredeneerd: Momenteel moet 't overwinnen van de centralen alles overheerschen, hiertoe kan de hulp van Japan zoo hij al niet onvermijdelijk is, toch zeker medewerken. Dit zal aan Japan wel eenige aanspraken op vergoeding geven, maar Japan zou in zijn wenschen toch vermoedelijk niet bescheiden zijn en nu zal 't zelf ook een prijs te betalen, een offer te brengen hebben, waarvan 't anders vrij zou blijven. Amerika ziet niet af van toekomstplannen in 't verre oosten, dat voor de V. S. 't meest nabije westen is, maar 't voelt zich gaandeweg en door den oorlog zelf sterk genoeg geworden om er de mededinging met Japan aan te durven, ja, wat meer is, door naast en met 't rijk van den Mikado een aandeel te nemen aan de Siberische onderneming, geeft 't practisch een stoot aan de gewilde politiek van doordringen. Wat 't in gewone tijden van de andere mogendheden niet zou kunnen verkrijgen, neemt 't zich nu zonder tegenkanting, zelfs als een bewijs van goede ,,entente''. Zoo opgevat kan wat schijnbaar noode toegegeven werd goed bekeken een welkome zet geworden zijn. Een zet, waarbij de vrienden en allié's echter nu reeds voelen dat afgunst het hartelijke aan de samenwerking onthoudt.

De V. S. bouwen op echt Amerikaansche wijze de transportvloot, noodig om 't leger met al zijn benoodigdheden naar 't slagveld in Europa over te brengen. Maar met de vorming van dit leger spreken zij uit dat Japan rekening zal hebben te houden met de militaire beteekenis van de groote republiek, en door den bouw der schepen wordt de tonnenmaat geschapen, die dadelijk na den oorlog gereed zal zijn om de concurrentie met alle andere landen en speciaal met Japan te aanvaarden. De positie, die Japan sedert jaren naarstig bezig is zich te verzekeren, wordt door de V. S. zoo plots terzijde gestreefd.

Aan 't Oessoeri-front staan Amerikaansche en Japansche afdeelingen in één lijn, zij willen samen vooruit, omdat de een den ander niet gunt alleen vooruit te gaan.

Een Amer. economische commissie zal naar Rusland gaan om de vernietigde nijverheid te helpen opbouwen. Daniel Willard, de bekende spoorwegexpert, zal aan 't hoofd ervan staan. Frank Vanderlip, president van de National-Citybank of New-York zal 't financieele werk leiden. De regeering en de Amer. arbeidersbond steunen de commissie krachtig.

Haar eerste doel is de handelsbetrekkingen, welke sedert 1911 verbroken zijn, vooral wegens de destijds gevolgde Russische jodenpolitiek, te herstellen. Vanderlip moet een bankorganisatie, een soort clearinghouse tot stand brengen, die door groote credieten de Russ. nijverheid en den handel zal doen opleven.

Verwachtte Amerika aanvankelijk zoo weinig van de Philippijnen, dat 't ernstig geneigd scheen aan dat deel van Insulinde zoo spoedig doenlijk een onafhankelijk bestaan toe te denken, hiervan hoort men thans niet meer, veeleer wordt de beteekenis van die Amer. voorpost in Oost-Azië breed uitgemeten en worden er voor Amerika's toekomst nieuwe plannen op gebouwd.

In China scheen Japan een grooten voorsprong op de V. S. te hebben, maar 't vlot er niet best met de de inmenging van Tokio uit. De troebele toestand heldert er nog geenszins op. Slinkt de monarchistische beweging er, dan neemt de spanning toe tusschen den eersten minister Toean Chi Joei en den adspirant-president Teng. De noordelijke en de zuidelijke partij strijden met afwisselend geluk, de vorderingen worden meer bepaald en gebaald door 't overloopen van bevelhebbers, dan door overwinningen, die aan strategische en tactische bekwaamheden te danken zijn; ook principeele partijkwesties zijn bijzaak. Japan weet in de Chin. politiek blijkbaar ook geen houvast te krijgen. Zoo weet 't nu nog niet of China wel of niet wil meestrijden, om van Manschoerije uit Rusland te bestoken. Wel is pas, den 27en Juli j.l., een overeenkomst gesloten tot gezamenlijk optreden ingeval van ernstige toestanden aan de grens en heeft China eerst dien ernst erkend, maar 't Rijk van 't midden is sedert van inzicht veranderd en laat Japan de zaak in Manschoerije alleen opknappen. Voegt men hieraan toe de binnenlandsche moeilijkheden, die Japan heeft voor zijn voedselvoorziening, waarvan wij in een vorig nummer gewag maakten, dan begrijpt men, dat de Mikado niet op rozen slaapt, al is de financieele toestand van het Rijk zóó gunstig, dat leeningen afgelost kunnen worden en dan zal men kunnen inzien, dat Amerika 't oogenblik zoo heel ongunstig nog niet acht om nu, en nu juist de gelegenheid aan te grijpen om zijn bakens in westelijke richting te verzetten.

Er worden groote dingen beoogd, er worden groote dingen voorbereid en in dien tijd heeft Nederland geen gezant in N.-Amerika.

Zijde van bananen.

Een Portugeesch scheikundige E. Berenguer, heeft een methode ontdekt om bananenbast tot zijde te verwerken. De zijde heeft, volgens 't bericht, volkomen de eigenschappen van de echte en is slechts door een chemisch onderzoek daarvan te onderscheiden. Daar de kosten van 't procédé gering zijn, heeft de industrie wel toekomst. Zij zou een nieuwe bron van handel en van welvaart voor vele tropische landen kunnen worden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Coöperatie.

In het jongste Nr .van ,,De Tijdspiegel'' een artikeltje van den oud-ass.-resident E. Schmülling, getiteld: ,,Denemarken als voorbeeld in coöperatie voor Ned.-Indië''.

Met verwijzing naar een tweetal opstellen in ,,De Tijdspiegel'' over Denemarken, zegt schr, dat dit land het grootendeels aan zijn coöperatie-systeem heeft te danken, wanneer het in ruim één menschenleeftijd geworden is van een vrij arm en weinig welvarend, tot een rijk en zeer welvarend land. Geen wonder dat hij dus Denemarken ten voorbeeld stelt aan Java; beide zijn — meer dan Nederland — in de eerste plaats landbouwland.

Ook vindt schr. hier gelegenheid om de groote verdiensten van wijlen De Wolff van Westerrode op het gebied van landbouwcrediet op Java in herinnering te brengen. ,,Uit de korrels, die deze bekwame zaaier en ijverige gaardenier in de wijde tuinen en velden der inlandsche volkshuishouding heeft te kiemen gelegd en uitgestrooid is in 20 jaar tijds een gewas, ja zelfs een flora opgegroeid van een omvang en eene veelvormigheid, als men toen niet had kunnen denken, n.l. het huidige stelsel van 11000 dessa-loemboengs (credietschuren voor rijst), verder omstreeks 80 streek-banken en eenige honderden dorpsbanken, alles dienstbaar aan het bedrijfs- en landbouwcrediet in den vorm van geld- en naturaal crediet.''

Soortgelijke verwachting, meent de heer Schm. — die steeds in woord en geschrift voor coöperatie in het belang van den Inlander ijvert — thans te mogen koesteren van het coöperatief bedrijf in Indië; als meest actueele en meest belovende vormen noemt hij verbruiks-, inkoops-, verkoops-, crediet-, bouw- en verzekerings-coöperatie.

Gewestelijke Maandstatistieken.

Hieromtrent leest men in No. 598 van ,,Handelsberichten'':

,,Tot het einde van het vorige jaar verscheen van tijd tot tijd als bijlage van de door het Landbouwdepartement te Buitenzorg uitgegeven ,,Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel'' een door het Encyclopaedisch Bureau samengesteld ,,Economisch gedeelte van de gewestelijke maandverslagen der Buitenbezittingen met overzicht van de handelsbeweging.'' Met ingang van 1918 heeft de Afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg deze uitgave ter hand genomen en haar gedoopt ,,Gewestelijke maandstatistiek van de handelsbeweging der Buitenbezittingen met economisch gedeelte der maandverslagen.'' In afwijking van de vroegere samenstelling verschijnt thans van elke residentie en over elke maand een afzonderlijk boekje, zoodat gemakkelijker een overzicht te krijgen is van de ontwikkeling van elk gewest. Men kan zich op de maandstatistieken van alle gewesten voor ƒ 18.— per

jaar abonneeren en voor elk gewest afzonderlijk voor ƒ 1.50 per jaar. De 4de Afdeeling van het Departement van Koloniën belast zich met het opnemen en doorzenden van de abonnementen.

Als eerste nummers zijn thans verschenen de maandstatistieken over de maand Januari 1918 van de gewesten Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Westerafdeeling van Borneo en Palembang.

Cassave in Suriname.

Het jongste Nr. van ,,Handelsberichten'' bevat het volgende bericht over de cassave (tapioca) in West-Indië:

,,Het is nog niet van algemeene bekendheid, dat de in Nederlandsch-Indië op groote schaal verbouwde cassave ook in Suriname een goeden bodem vindt en in die kolonie door de kleine landbouwers wordt geteeld voor eigen gebruik en voor de inlandsche markt. Ook op Saba is cassave een der voornaamste cultuurgewassen en tevens komt zij op St. Eustatius en St. Martin voor. In Suriname levert zij niet alleen een belangrijk voedsel voor den inlander, doch ook de gomma, die in groote hoeveelheden als stijfsel gebruikt wordt.

Om de waarde der verschillende cassavesoorten in Suriname aanwezig te bepalen, werd van landswege in 1908 een proefveld beplant met 35 verschillende zoete en bittere cassavesoorten. Het bleek, dat de opbrengst van de inlandsche soorten belangrijk hooger was dan die van de meeste ingevoerde. Een tweetal van de aanwezige soorten (Alonsoe en Redi bita) moesten gerekend worden tot de beste soorten der wereld. In 1912 werd met deze twee soorten een vergelijkende cultuurproef genomen, waaruit bleek, dat het planten van twee stekken bij elkander verreweg de grootste opbrengst gaf en waarbij de Alonsoe nog de Redi bita-variëteit overtrof. In 1913 werden de proeven met deze twee soorten verder uitgebreid ten einde na te gaan, of de cassavecteelt op Suriname voor uitbreiding vatbaar is, wanneer wortels tot een uitvoerproduct worden verwerkt, n.l. tot gaplek (gedroogde gemalen wortels). Voor de bereiding van de fijnere cassave-producten, geschikt voor uitvoer, zooals cassavemeel, pearl, enz., werd eene belemmering gezien in het gebrek aan voldoende zuiver water. Tengevolge van langdurige, hevige regens, mislukte een groot deel van den aanplant. Met het oog op den slechten prijs van de cassaveproducten en de mogelijke schaarschte aan levensmiddelen in de kolonie werden de wortels niet tot uitvoerproduct voor de Europeesche markt verwerkt, doch tot ,,kwak'' bereid, het algemeen bekend volksvoedsel in Fransch-Guyana en in het Marowijne-district. De voedingswaarde van de kwak komt volgens onderzoekingen van den gouvernementsscheikundige overeen met die van rijst. Verdere proeven om na te gaan of de teelt van cassave door de wortels in Suriname te verwerken tot een export-artikel levensvatbaarheid heeft, moesten met het oog op den ongunstigen toestand in Europa tot later worden uitgesteld.''

Men zie ook het deze mededeelingen aanvullend artikel ,,Aardvruchten'' in de Encyclopaedie van West-Indië van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman.

De expeditie naar Noord-Borneo.

De Ind. Merc. van 30 Aug. schrijft: Het departement van koloniën bericht, dat de onder leiding van den ingenieur van Eelde staande wetenschappelijke expeditie, waarbij zich ook mr. Beucker Andreae, vroeger persoonlijk secretaris van den gouverneur-generaal, heeft aangesloten, en die ten doel heeft bronnen voor waterkracht in de Noord-Borneosche rivieren op te sporen, wegens het heerschen van cholera onder de inlandsche bevolking van de Kelei-rivier, in het landschap Beraoe, naar Tandjong Redeb, standplaats van den controleur, is teruggekeerd. Geen der Europeanen is door cholera aangetast.

Den 19en Augustus zou de expeditie weder van Samarinda vertrekken om nu over Tandjong Seilor (de hoofdplaats van oBelongan) en de Kajan-rivier op te gaan.

IJzerhout van Nieuw-Guinea.

Onlangs werd voor de eerste maal een groote partij ijzerhout van Noord-Nieuw Guinea uitgevoerd, welk hout daar in groote hoeveelheden moet voorkomen. Een ondernemend Chinees heeft vergunning gekregen om het hout te kappen, wat geschiedt door Papoeas en Keineezen, onder leiding van een Arabischen opzichter. Door hen worden de reusachtige boomen geveld en tot balken gezaagd, dan te water gelaten en in vlotten vereenigd. De vlotten worden gesleept naar Kokas, de havenplaats aan de Sekarbaai, terwijl het hout wordt uitgevoerd door de booten der Kon. Paketvaart Mij.

Het stukje, waarvan het bovenstaande een uittreksel is, is opgenomen in de Ind. Merc. No. 35 (bl. 687) en besluit:

,,Daar nu de kustlanden van dit deel van Nieuw-Guinea goede houtsoorten in groote hoeveelheden opleveren, en ook het ontginnen van den bodem voor land- en mijnbouwdoeleinden in een misschien niet meer verre toekomst hier en daar mogelijk en winstgevend kan zijn, wordt door het bovenvermelde als van zelf de weg aangewezen, die moet worden ingeslagen om dit groote en misschien ook rijke Papoeland tot economische ontwikkeling te brengen.''

Canada, afzetgebied voor N.-I. voortbrengselen.

No. 3 van den 12en jaarg. der ,,Economische verslagen van Ned. diplomatieke en consulaire ambtenaren'' (bijlage van ,,Handelsberichten'') bevat het vervolg der beschouwingen van den Ned. consul te Winnipeg, W. P. Montijn, getiteld: Canada, een afzetgebied voor Nederlandsche en Ned. Oost-Indische voortbrengselen (het eerste gedeelte van dit verslag werd gepubliceerd in Econ. Versl. 11e jaarg. No. 6).

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Hier te lande werd ontvangen het oudheidkundig verslag over het derde kwartaal 1917.

Behalve een overzicht van hetgeen de oudheidkundige dienst over dat tijdperk verrichtte, bevat dit verslag o.m. nog een tweetal opstellen, nl.: Een koperen plaat van 848 Çaka, door Dr. F. D. K. Bosch; en: Djalatoenda-Koertasana-Sentoel, door Dr. M. E. Lulius van Goor.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 35: Iets over klappercultuur en coprabereiding aan de Taloetieh-baai (Zuid-Ceram), door G. L. Tichelman. — Mededeeling omtrent het ingenieurs-congres in 1919 op Java te houden, door N. Wing Easton. — Positie en vooruitzichten van de natuurlijke indigo-industrie, door A. D. — Een nieuwe tapwijze voor rubber. — Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam. — Koloniale Raad van Curaçao. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Taak. Algemeen Ind. Weekblad.

Van dit weekblad bereikten ons (door tusschenkomst van de firma Nijhoff te 's-Hage) de Nos. 34—45 (met uitzondering van No. 43).

Uit den inhoud hier en daar een greep doende, zij de aandacht gevestigd op de volgende bijdragen.

No. 34. De Inlandsche bestuursambtenaar (slot), door Sastrasoeara. — No. 35. Het voedselvraagstuk, door A. M. Wijnhoff. — No. 36. Twee congressen (van Insulinde en Boedi Oetomo), door S. K. — De inlandsche kunstnijverheid. VI. Een en ander over de batikmotieven, door T. ter Horst-de Boer. — No. 37. Nog eens de Javaansche taal bij het inlandsch onderwijs, door Daha. — Het Indische houtvraagstuk, door W. van der Haas. — Hygiënische Kroniek. Besmetting en insecten. Malaria. — No. 38. W. O. J. Nieuwenkamp, door T. — Het invoeren van het Maleisch bij het middelbaar onderwijs, door Batara Bajoe. — No. 41. De rijstbehoefte van het gewest Semarang. — Hygienische kroniek. Besmetting en insecten. Malaria prophylaxe, door L. K. — No. 42. Het nieuwe postreglement, door D. — No. 44. Javaansche tooneelspeelkunst, door K. — Het Javaansche cultuur-congres, door Sosrohadikoesoemo. — Een gewijzigde Maleische spelling, door S. M. Latif. — No. 45. Over Soerjo Poetro's Javaansche muziekgeschrijf, door Linda Bendara. — Naar den krater van den Merapi (vervolg van No. 44), door L. L.

Een Voorlooper van het Koloniaal Verslag.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen een in fol. formaat gedrukt, als volgt getiteld geschrift: Mededeelingen omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang (afgesloten 1 September 1917).

Dit is dan nu de uitgave, waarvan men hier te lande, voorgelicht door onduidelijke telegrammen, het ware niet kon te weten komen.

Uit het voorwoord blijkt dat de tekst bestemd is om in het Koloniaal Verslag (dat hier te lande wordt gedrukt) te worden overgenomen, hetwelk daardoor, bij wijze van inleiding, een beter idee, dan tot dusverre, zal geven van den groei en de ontwikkeling der koloniale maatschappij. Aan een meermalen geuite wensch is daarmede tegemoet gekomen.

De samensteller van dit stuk heeft groote openhartigheid betracht; zoo wordt o.a. ook een uittreksel er in opgenomen van het door den heer Liefrinck aan de Regeering uitgebrachte verslag omtrent zijn onderzoek naar den druk der heerendiensten en belastingen in Sum. Westkust en Tapanoeli.

De navolgende onderwerpen maken in het geschrift een punt van bespreking uit. Stroomingen onder de verschillende bevolkingsgroepen. — Heerendiensten en belastingen in Sumatra's Westkust en Tapanoeli. — De onlusten in Djambi en Palembang en hun oorzaken. — Gedragslijn der Regeering tegenover de verschillende bevolkingsgroepen. —De gevolgen van den oorlog op het handelsverkeer. — De aanpassing van de scheepvaart aan het gewijzigde handelsverkeer. — Moeilijkheden ondervonden bij den afscheep van producten. — Hervorming van de maatschappelijke en agrarische toestanden in de Vorstenlanden. — Kolonisatie ter Oostkust van Sumatra. — Terugbrenging van particuliere landen tot het landsdomein. — Het boschwezen op de Buitenbezittingen. — Bevordering van de landbouwnijverheid op de Buitenbezittingen. — Onderwijs. — Alcoholbestrijding. — Volksgezondheid.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 37. Donderdag 12 September 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het Onderwijs voor de Chineezen in Ned.-Indië.

Op het eerste hier te lande, juist twee jaar geleden, te 's-Gravenhage gehouden Koloniaal Onderwijs-Congres deed een stem zich hooren tegen speciaal Regeeringsonderwijs voor de Indo-Chineezen. Ze gaf aanleiding tot een scherpen aanval van Chineesche zijde en een beschuldiging van miskenning van de diensten, die in den loop der geschiedenis de Chineezen aan de Hollanders in Indië bewezen hebben. Ja, men ging zelfs in de erkenning dier verdiensten zoover, dat men beweerde, dat Coen het groote werk, de stichting van Batavia, niet tot stand zou hebben kunnen brengen, wanneer hij geen Chineezen naast zich had gehad. Miskenning of geringschatting van het Chineesche element had wel allerminst in de bedoeling gelegen. Maar het werd verkeerd geacht, ja op den duur als staatsgevaarlijk beschouwd te kunnen worden, dat wanneer de Chineezen zich al minder gaan gevoelen als rechtstreeksche onderdanen van de Ned.-Ind. regeering, maar meer en meer als trouw gebleven zonen van hun oorspronkelijk vaderland, dus eerder plaats nemen in de rij der vreemdelingen, dat in dat geval de regeering aan de eischen van die speciale categorie van vreemdelingen in onderscheiding van talrijke vreemdelingen van anderen oorsprong, die in Indië zich gevestigd hebben, zal toegeven in het bijzonder op het punt van onderwijs. Dit is de regeering gaan doen eerst met tegenzin en schoorvoetend, doch eindelijk onder den invloed van vertegenwoordigers van, of met rang bekleede personen uit China met groote liberaliteit door de oprichting van Hollandsch-Chineesche scholen, enz. Terwijl de onvoldoendheid van het onderwijs voor Inlanders, de grootere behoefte daaraan in toenemende mate gevoeld wordt, is de post op de begrooting voor het onderwijs der Chineezen stijgende. Een kweekschool voor Chineesche onderwijzers aan de Hollandsch-Chineesche scholen prijkt reeds op de begrooting. C. Lekkerkerker in de aanteekeningen der vereeniging „Moederland en Koloniën" op de begrooting voor 1918 zegt aldaar op blz. 94, dat die kweekschool verder wordt geoutilleerd. Het trok zijne aandacht, dat de bezoldiging van het personeel dier kweekschool en de toelagen voor de leerlingen hooger zijn gesteld, dan die voor de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers. Zoo kan men verder gaan. De Chineezen in Indië vragen steeds meer. Zij achten de oprichting van Hollandsch-Chineesche meisjesscholen van regeeringswege urgent. Zij dringen er op aan, dat de regeering zorg drage voor onderwijs in de Chineesche taal.

Er was een tijd, nog niet zoovele jaren geleden, dat de Chineezen door eigen initiatief en met door hen zelven bijeengebrachte middelen wilden voorzien in het onderwijs voor hunne zoons en dochters, voor zoover zij daarvoor geen gelegenheid vonden in de openbare Inlandsche of Europeesche volksscholen. Het was o. m. het streven van de Chineesche Schoolvereeniging Tiong Hwa Hwe Koan.

Merkwaardig is het nu op te merken hoe weinig Chineezen zelven voldaan zijn over de bevoorrechting boven andere vreemdelingen, die hun op het gebied van het onderwijs door de regeering in de laatste jaren is toegekend geworden. In het laatst verschenen nummer van het Tijdschrift der Chineezen in Nederland en Nederlandsch-Indië „Chung Hwa Hui Tsa Chi" is een artikel van Tan Ping Ie over de kweekschool voor Chineesche onderwijzers. De wensch der Chineezen zou geweest zijn gelijkstelling met de Europeanen. „Daarom wenschten zij niets liever dan de openstelling der Gouvernements-scholen ook voor hunne kinderen, waar deze tegelijk met de Eropeesche kinderen onderwijs zouden kunnen ontvangen." In de praktijk werd daarbij moeilijkheid ondervonden en „het wachten moede, sloegen zij zelf de handen ineen en richtten in 1900 te Batavia de Tiong Hwa Hwe Koan — de Chineesche Schoolvereeniging — op, die in 1901 haar eerste school te Batavia opende, om weldra overal elders haar scholen te doen verrijzen." „De Indische bureaucratie zag in het nationale karakter der beweging een gevaar voor haar macht en zocht daarom naar middelen om die beweging te onderdrukken." Aldus geraakte zij in 1908 tot de oprichting van afzonderlijke scholen voor Chineezen — de Hollandsch-Chineesche scholen. „Het feit, dat de Hollandsch-Chineesche scholen tot het Europeesch onderwijs worden gerekend, voorzien zijn van hetzelfde personeel en hetzelfde leerprogramma hebben als de Europeesche lagere scholen, deed velen aanvankelijk gelooven, dat de regeering met de oprichting daarvan een gewichtigen stap had gedaan tot het einddoel: samensmelting van het lager onderwijs." In die verwachting nu voelt de heer Tan Ping Ie zich teleurgesteld door de oprichting van de Kweekschool voor Chineesche Onderwijzers. „Want", zegt hij, „de regeering doet hiermede juist een stap in tegengestelde richting. zij werkt hiermede de splitsing van onderwijs van Europeanen en Chineezen in de hand" en verder: „Wij krijgen hierbij den indruk, dat de bedoeling der regeering is de beste leerkrachten — de Nederlandsche onderwijzers — aan het onderwijs voor Chineezen te onttrekken, om daarvoor in de plaats te stellen onderwijskrachten van mindere qualiteit, daarmede tevens bewerkende de afvoering van het onderwijs voor Chineezen van het terrein van het Europeesch onderwijs. Des te meer wordt men in die meening gesterkt, daar ter voorziening in het tekort aan onderwijzers een andere en betere weg kan worden bewandeld, die ons tevens een stap nader brengt tot de zoo gewenschte unificatie van het lager onderwijs. En deze weg is de oprichting van een Algemeene Indische Kweekschool."

Dat artikel, hetwelk tot de slotsom leidt: er moet zijn één openbare lagere school voor alle bevolkingsgroepen, verdient, naar het voorkomt, wel de bijzondere aandacht van hen, die met de regeling van het onderwijs in Indië belast zijn. Het billijkt de vraag, of de regeering met een afzonderlijk onderwijs voor de Chineezen wel op den goeden weg is, en of het niet de voorkeur verdient, dat het openbaar onderwijs zoo worde ingericht, dat de scholen zonder bijzondere moeilijkheid dan met den eisch van bekwaamheid om de lessen te volgen, dus voldoende Nederlandsch kunnende verstaan, welke kennis, zoo noodig, te verkrijgen op een voorbereidende school, toegankelijk zijn voor de kinderen van alle landaarden in N.-I. Wie met dat onderwijs niet tevreden is, meer verlangt, wier kinderen onbekwaam blijken, de lessen op die scholen te volgen, zullen op andere wijze door *bijzondere* krachten daarin hebben te voorzien.

Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden.

(Van onzen specialen verslaggever).

II.

De Dagorders.

Aan de orde komen nu de beide reeds vóór het congres aangekondigde dagorders, luidende:

a. Het I. V. v. St. spreekt de hoop uit, dat Nederlanders na den oorlog niet naar het buitenland zullen uitstroomen, alvorens zich te hebben overtuigd, dat Indonesië hun „uitkomst" niet behoeft.

b. Het I.V.v.St. spreekt de hoop uit, dat wanneer te eeniger tijd in Indonesië een voorbereidend hooger onderwijs, in het bijzonder voor Inlanders en Chineezen ingericht, tot stand mocht komen, de Universiteiten en Hoogescholen in Nederland bereid zullen worden bevonden zich aan te passen aan de behoeften van hen, die door dat onderwijs zullen worden gediplomeerd.

Mr. Jonkman, voorz., stelt voor, de eerste motie den volgenden dag te behandelen, omdat ze nauw samenhangt met het dan te bespreken onderwerp. De tweede motie daarentengen past geheel en al bij hetgeen over de toenadering tusschen O. en W. is gezegd. Na de dagorder te hebben toegelicht, geeft hij het woord aan den heer Goenawan Mangoenkoesoemo.

De heer G. M. oppert bezwaren tegen de motie; of liever: hij is het daarover met den voorzitter gansch oneens. Toch brengt hij dezen gaarne dank, omdat uit de dagorder diens genegenheid voor Indië duidelijk spreekt. De motie vindt spr. onlogisch: ten eerste, omdat als het voorbereidend hooger onderwijs er is, het hooger onderwijs er ook moet zijn. Ten tweede bestaat het gevaar, dat door de aanpassing van de Hollandsche universiteit het Indische hooger onderwijs verder in de toekomst wordt verschoven; dat is niet in overeenstemming met den geest van Indië. Spr. stelt namens de aanwezige Indonesiërs de volgende redactie voor:

Het congres van het I.V.v.St. acht een voorbereidend hooger onderwijs èn daarnaast aansluitend hooger onderwijs in Indië noodzakelijk en spreekt de hoop uit, dat vóór de totstandkoming daarvan de Nederlandsche Hoogescho-

len bereid zullen worden bevonden, rekening te houden met de behoeften van Indonesië. [1])

De heer H a n T i a u w T j o n g verklaart namens *Chung Hwa Hui*, dat zijn vereeniging zich geheel aansluit bij het voorstel van den heer Mangoenkoesoemo.

De heer D a h l a n A b d o e l l a h gaf namens de *Indische Vereeniging* dezelfde verklaring.

Dan krijgt de heer R. S a r e n g a t het woord, die te kennen geeft, dat de schaduwzijde van de instelling van hooger onderwijs voor Indië niet mag worden vergeten. Spr. meent, dat niet de geest van geheel Ned.-Indië naar hooger onderwijs verlangt. De vereeniging ,,Sarekat Islam'' bijvoorbeeld wil liever het volksonderwijs bevorderd zien.

De heer L i e m B o a n T j i e wijst er op, dat in de dagorder sprake is van een voorbereidend hooger onderwijs voor Indonesiërs en Chineezen. Spr. ziet hier weer hetzelfde euvel, als steeds door de regeering begaan: de splitsing der rassen door de instelling van rassenscholen. Spr. komt daartegen in verzet en stelt de volgende motie voor:

> Het congres acht het van belang, dat de rassenschool spoedig plaats make voor de openbare school in geheel Indië.

De heer S u r y a N i n g r a t acht zich geroepen een correctie aan te brengen in hetgeen door zijn landgenoot Sarengat is gezegd, die met zijn mededeeling een valschen indruk kan geven. De vereeniging ,,Sarekat Islam'' wil zekerlijk de bevordering van het volksonderwijs in de eerste plaats, maar zij staat de oprichting van een Hoogeschool voor Ned.-Indië ook sterk voor. Het éene sluit het andere niet uit. Het hooger onderwijs zal het volksonderwijs niet verdringen.

De heer G. M a n g o e n k o e s o e m o zegt, tot zijn spijt zich tegen een landgenoot te moeten richten. Waar de heer Sarengat meende, op gezag van den geest van Indië te moeten zeggen, wat hij gezegd heeft, verklaart spr., dat de Indische geest van den heer Sarengat niet is de geest van Indië, die spr. beter meent te kennen, dan zijn landgenoot-opponent. Als de heer Sarengat geen tegenstander is van hooger onderwijs, gelijk hij niet erg duidelijk heeft gezegd, laat hij dan de aandacht niet afleiden. We hebben het hier over het hooger onderwijs, dat een eisch is des tijds.

De heer H. J. v a n M o o k trekt conclusies uit de besprekingen en stelt een nieuwe dagorder voor, waarin het congres zich uitspreekt voor de hervorming van het geheele onderwijs, vanaf het lager tot het hooger onderwijs en zoolang deze hervorming nog niet plaats heeft, tevens aandringt op verbetering in den zin van de oorspronkelijke dagorder.

De voorzitter, m r. J o n k m a n, zegt verrast te zijn door de oppositie van Indonesische en Chineesche zijde, welke in den heer Mangoenkoesoemo haar woordvoerder vond. Hij stelt voor, de behandeling van de motie uit te stellen: wellicht zal de Raad morgen een nieuwe redactie voorstellen.

Nieuw Aziatisme.

De voorzitter gaf daarna het woord aan den heer d r. R a t u L a n g i e, onlangs uit Zürich in Holland teruggekomen, die aan het congres mededeelingen had te doen omtrent de door hem gestichte ,,Société Asiatique''.

Inleider wil niet spreken als Minahasser, wat hij door geboorte is, ook niet als Indonesiër, maar plaatst zich op een algemeen Aziatisch standpunt.

De ,,Société Asiatique'' steunt op het N i e u w-a z i a t i s m e, op h e t g e v o e l, d a t e r i e t s g e m e e n s c h a p p e l i j k s i n o n s l e e f t.

Een aziatische studenten-vereeniging heeft in Berlijn bestaan; in Londen komen Aziaten tezamen zonder een officieele vereeniging te hebben; de Chineezen in Nederland hebben in 1914 ook al de idee geopperd.

Het was te verwachten, dat in Zürich de idee zou incorporeeren; nergens nemen studenten zóó deel aan het maatschappelijk leven als juist in Zwitserland; nergens zijn ze zoo internationaal.

In Holland voelt spreker zich: Indonesiër of ,,Inlander'', in Zwitserland geplaatst tegenover het Westen: Aziaat.

Hier speelt het rasinstinkt een groote rol. Het instinkt van het Westen heeft Europa de economische en politieke praedominatie gegeven. Azie's instinkt schenkt Azië de overtuiging, dat slechts Azië's lichaam buigt, n i e t zijn ziel.

Spreker gelooft aan het ,,East is East and West is West'', maar het tweede gedeelte van de verwaande uitspraak, als zouden die twee elkander nooit ontmoeten, verwerpt hij.

Over de scheidingsmuren heen, door ras, cultuur en geschiedenis tusschen Oosten en Westen opgetrokken, zullen Azië en Europa elkander eens de hand reiken.

Heeft deze generatie inderdaad zelfstandig culturrwerk te verrichten of is het voorbeeld gegeven door het Westen?

Neen! Niet in het Europeaniseeren, zonder meer ligt de oplossing der vraagstukken, die de tijd Azië vóórlegt.

Met een imitatie-Europa op Aziatischen bodem zal de menschheid niets rijker zijn geworden.

Het was de oude opvatting.

Moeten wij misschien tot het oude terugkeeren? Hebben de ouden de vragen beantwoord voor alle komende eeuwen?

Ook d a t niet.

De opgave voor deze generatie is: A z i a a t t e b l ij v e n en toch van het Westen overnemen, wat harmonieert met den aanleg van ons ras.

Wij moeten de sociale, cultureele en politieke vraagstukken niet ontwijken, maar ze recht in de oogen zien.

Want in U, Aziatische studenten in Europa, ligt de toekomstcultuur van Azië, in U zal geboren worden het geesteskind der paring van de Westersche en Oostersche beschaving: het Nieuw-Aziatisme.

Daar zijn ons reeds voorbeelden gesteld op dezen weg in de oudste cultuurlanden van Azië, Indië en China. In Indië zien wij een Tagore, in China een Khu Hung Ming opstaan.

In Japan zien wij Westersch geschoolde denkers, die staan op de moraal-philosophie van het eigen volk.

Wat heeft dit nu te maken met de Société Asiatique?

Spreker zegt: a l l e s.

De organisatie heeft zijn bestaansreden in de drie overwegingen:

1o. het gevoel van saamhoorigheid, dat in elken Aziatischen student leeft;

2o. op de wenschelijkheid, het gevoel van Aziatendom in ze levendig te houden en te verhoogen;

3o. op de wenschelijkheid, waar vervreemding is ingetreden of bestaat onder de Aziatische comilitones, deze uit den weg te ruimen.

Hieruit laat zich het doel formuleeren als volgt: dat de organisatie in de Aziatische studentenwereld

1o. streeft naar een wederkeerig begrijpen der verschillende nationaliteiten;

2o. wil bevorderen hun onderlingen omgang;

3o. wil bereiken, dat deze verschillende nationaliteiten vriendschappelijke gevoelens voor elkander hebben;

4o. wil versterken het gevoel van Aziaat-zijn.

Naast de gewone middelen van samenkomsten etc., ter bereiking van het doel, bereidt de vereeniging voor de uitgifte van een periodiek en het houden van een a l g e m e e n A z i a t i s c h c o n g r e s.

In de vereeniging van thans zijn vertegenwoordigd: Japan, Korea, China, de Philippijnen, Indonesië, Siam en Indië.

De vereeniging streeft geen direkt politiek doel na, maar n a t u u r l ij k moet, wíl en zàl zij een politieke beteekenis hebben of verkrijgen. Hierover valt niet te discussieeren.

De vereeniging beoogt n i e t de verscherping der tegenstelling tusschen Oosten en Westen.

Integendeel! vriendschap en verbroedering kunnen alleen bestaan tusschen ,,E b e n b ü r t i g e n''.

Azië, dat zijn Aziatisme heeft laten schieten, kan de achting van Europa niet behouden.

Daarom wil de ,,Société Asiatique'' het Aziatisme versterken, opdat Azië Europa tegemoet kan treden als ,,Ebenbürtige''.

Thans wil inleider spreken als I n d o n e s i ë r en richt zich tot de aanstaande ambtenaren en rechters in Indië:

,,Gij gaat naar m ij n vaderland en draagt in U schoone idealen van gelijkheid en broederschap. Behoudt ze, bewaart ze als een dierbaar kleinood.

[1]) dus niet van de g e d i p l o m e e r d e n, zie oorspronkelijke motie.

Gedenkt ze ook in kleinigheden van 't dagelijksche leven, als gij in aanraking komt met m ij n landgenooten.

„Bedenkt, mijne heeren, dat de fascinatie van Europa gebroken is, dat Indonesië niet voor U staat, als een bedelaar, maar in zijn innerste innerlijk steunend op zijn recht, trotsch zich verheft tot Uwe eigen hoogten. Indonesië accepteert dankbaar goedgemeende hulp en medewerking van buiten" maar vertrouwt alleen op e i g e n kracht.

Spreker eindigt met de woorden: „Onze toekomst staat en valt n i e t met die medewerking."

M r. J o n k m a n, voorzitter, dankt den heer Ratu Langie voor zijn mededeelingen. Als Europeaan — aldus spr. — hebben wij met aandacht, eerbied en sympathie geluisterd naar de stemmen van Azië, die den ouden tijd besluiten. Spr. zegt verder, dat hij niet de opgewektheid kan vinden, ten aanzien van den Europeeschen oorlog, de westersche beschaving op haar beurt te verheerlijken, maar dat hij er toch met nadruk op wil wijzen, dat de westersche „strijd" niet alleen voor hebzuchtige, materiëele doeleinden heeft gediend, maar ook voor Christendom, nationaliteit, sociale hervorming en andere ideëele zaken is aangebonden. En wellicht zou voor de totstandkoming van den Volkerenbond, welken wij allen begeeren, de westersche strijdvaardigheid nog onmisbaar zijn.

Hierna sloot de voorzitter de bijeenkomst, waarna het gemeenschappelijk middagmaal volgde.

Te 8 ure hield de heer Soerjo Poetro in den tuin van „Junushof" een causerie over het Javaansche Wajangspel, waarbij hij vooral de aandacht vestigde op de verschillende typen der d r a m a t i s p e r s o n a e. Ook de demonstratie van het wajangspel, door de vereeniging M.u.d.a.t.o. mogelijk gemaakt, interesseerde de congresbezoekers in hooge mate.

De Opleiding voor Indië in Holland.

Dit is het onderwerp van den derden en laatsten dag van het congres, in te leiden door de heeren S. Surya Ningrat en J. M. M. van Asch van Wijck. De Chineezen hadden geen spreker beschikbaar gesteld.

De heer S u r y a N i n g r a t (Journalist), meent, ofschoon niet behoorende tot de studentenmaatschappij, toch de uitnoodiging van het congresbestuur niet te mogen afslaan, omdat naar zijn meening is gevraagd omtrent een onderwerp, dat kort geleden door verschillende vertegenwoordigers der Indische bevolking werd besproken. Spr. bedoelt de door de vereeniging „Insulinde" uitgeschreven vergadering van afgevaardigden van alle inlandsche en eenige Europeesche vereenigingen in Indië.

Het onderwerp is niet een zuiver onderwijsbelang, maar ook en vooral een kwestie van Koloniaal regeeringsbeleid. 't Is daarom begrijpelijk, dat de Chineezen geen inleider beschikbaar hebben gesteld.

Dat ondanks wijzigingen en hervormingen die opleiding in Holland nog steeds fouten en gebreken aankleven, is voor spr. een bewijs, dat niet het opleidingssysteem, maar het beginsel ondeugdelijk is, het beginsel n.l., om Indië van hieruit te bedienen. Hierdoor wordt een toestand van onevenwichtigheid in Indië geschapen: men wil het onderwijs uitbreiden, maar er zijn geen leerkrachten genoeg. Dit verschijnsel is trouwens typisch voor Indië: men wil het land weerbaar maken, maar een oorlogsindustrie is niet uit den grond te stampen; men heeft lucifers, katoen, papier, enz. noodig, maar Holland is niet in staat ze te leveren. Dat Japan die mooie gelegenheid niet ongebruikt laat, om zijn waren aan den man te brengen, is verklaarbaar. De Indiërs hebben slechts te vragen: zijn die waren even goed en niet duur? Ook op het gebied van onderwijs ziet men hetzelfde. Zijn de hoogere onderwijsinrichtingen voor ons gesloten, dan gaan wij elders in het buitenland studeeren, in Japan of China, in Zwitserland of waar ook.

De opleiding in Holland heeft het doel, Indië van de noodige werkkrachten te voorzien, die het zelf niet kan leveren. Akkoord, maar als er nog geen begin gemaakt wordt, om die opleiding langzamerhand naar Indië te verplaatsen, moeten de Indiërs zich daartegen verzetten. In Indië wordt alleen opgeleid voor de lagere betrekkingen, maar de Indiërs zijn niet in staat de studie in Europa te bekostigen; tot heden zijn er maar 25 Indonesische studenten in Nederland. Bovendien vergete men niet, dat wel de hoogescholen, maar niet de lagere scholen voor de Indiërs toegankelijk zijn; de eerste poort is voor ons gesloten, want slechts zonen van hoogere ambtenaren en aanzienlijken mogen de Europeesche lagere scholen bezoeken. De inlanders moeten naar de Hollandsch-Inlandsche scholen, die echter zoo goed als uitsluitend kweekplaatsen zijn voor den ambtelijken stand. Er bestaat geen aansluiting met de H.B.S. Op de 2de klasse scholen wordt zelfs zonder verder doel onderwezen in lezen, schrijven, enz., zoodat later de kinderen zich niet verder kunnen ontwikkelen. Dat is v e r b r o k k e l d o n d e r w ij s. De Europeanen daarentegen bezitten een aaneengeschakeld onderwijs en zijn in de gelegenheid langs gebaande wegen de hoogste onderwijsinrichting te bereiken. Men kan hier spreken van een *handicap-race*, waarbij echter niet de zwaksten een voorgift krijgen. Geen wonder, dat slechts zonen der rijkste en aanzienlijkste inlanders studenten worden. Op grond hiervan reeds moet opleiding in Holland door ons worden verworpen. Men vergete vooral niet, dat de hier studeerende Indonesiërs, allen uit de hoogste standen, niet altijd goed bestand zijn tegen de vele gevaren. Zij komen te jong en missen vaak de energie, die we vinden bij menschen uit de middengroepen der bevolking, die niet van huis uit een gemakkelijk leven hebben.

Ten aanzien der Europeesche jongelieden ligt het bezwaar tegen de opleiding in Holland voornamelijk hierin, dat ze niet Indisch worden opgeleid. Land en volk leeren ze pas kennen, als ze voet aan wal zetten te Tandjoeng Priok. De eerste jaren zijn ze onbruikbaar en later blijven ze vreemd in hun milieu. En daarbij moet de regeering sommen gelds besteden als lokmiddel; Indiërs behoeven niet gelokt te worden. Leidt ze in Indië op, daar hebben we weinig tegen.

Kan dan de opleiding in Indië geschieden? Waarom niet, zegt spr. Het is gek, dat Indische landbouwkundigen in Wageningen worden klaargemaakt; dat Indische rechters staatsexamen moeten hebben gedaan enz. Natuurlijk zal de Indische opleiding minder wetenschappelijk zijn, maar Indië heeft de eerste tijden meer praktische werkers noodig dan wetenschappelijke onderzoekers. Deze kunnen bovendien altijd uit het buitenland gehaald worden, terwijl de „ruime blik" kan worden verkregen door de uitstekenden, die afgestudeerd zijn, naar het Buitenland te zenden. Mislukking is op deze wijze uitgesloten.

We leven echter in een overgangstijdperk, waarin ook de regeering pogingen doet, verbeteringen aan te brengen. Elke verbetering komt echter pas, als nieuwere eischen gesteld worden, daarom moeten wij verder blikken dan voor het oogenblik noodig en voldoende schijnt. Nu hebben we nog krachten van buiten noodig en we laten het aan de Nederlanders over er naar te streven, dat ze den voorrang verdienen. Wij vragen slechts naar de geschiktste en de goedkoopste krachten.

Als regel moeten slechts diegenen uit Nederland en buitenland gehaald worden, die ons onderrichten in de verschillende vakken; zij moeten niet de werkers, maar de opleiders wezen. Spr's conclusie luidt: *De opleiding in Holland moet plaats maken voor die in Indië.*

De heer J. M. M. v. A s c h v. W ij c k *(Utrecht)* begint met aan de hand van citaten van Prof. Van Eerde en Prof. Veth zich in zijn onderwerp te oriënteeren en verdeelt daarna zijn stof in een algemeen en een bijzonder deel, resp. omtrent het „onderwijs over Indië voor ieder Nederlander" en over het eigenlijke onderwerp.

Voor elk onderwijs is noodig iemand, die voelt voor zijn vak en dat gevoel bij zijn leerlingen kan doen leven en dit is zeker vereischt, waar het onze verre, onbegrepen Oost betreft. Indië wordt onderwezen bij aardrijkskunde en ook eenigszins bij geschiedenis. De eerste les geeft niet veel meer nut dan van de kaart afgelezen kan worden. Verbetering is te vinden door betere kennis bij den onderwijzer, meerdere lesuren aan Indië gegund etc. Het Amsterdamsche Lyceum van dr. C. P. Gunning heeft reeds een apart vak „Indië" ingesteld (unicum). De Minister van Koloniën trachtte verbeteringen te brengen doc' werd door het N.I.O.G. tegengewerkt. Toch pakte de heer Lekkerkerker de zaak aan en had succes. Ook stelde het N.O.G. een Indische commissie in met hetzelfde doel, n.l. door voordrachten etc. de onderwijzers voor te lichten. Uit deze pogingen

is een concentratie ontstaan: het Indische comité voor lezingen en leergangen.

Spr. wijst nog op de school- en reisverzamelingen van het Koloniaal Instituut en gewaagt verder van het voorstel tot instelling van een commissie ter verbetering van het onderwijs op de Hoogere burgerscholen en Gymnasia over onze koloniën. Ook de volksuniversiteiten hebben Indië op hun programma's.

Bij de behandeling van het bijzonder deel van zijn onderwerp gaat spr. na, waar voor Indië wordt opgeleid en noemt ook de koloniale leergangen van het Koloniaal Instituut in Amsterdam. Spr. deelt mede, dat de heer Lekkerkerker hem een plan ontvouwde, om al die opleidingen, behalve de studie aan de Leidsche universiteit, te concentreeren en dit om tweeërlei doel te bereiken. Nu komt de opleiding voor Indië door de vakopleiding in het gedrang, waarbij ze als bijding tot één geheel vereenigd is en verder zou de groote moeilijkheid, om geschikte leerkrachten te krijgen, voorkomen worden. Als plaats voor zulk een geconcentreerde opleiding zou Amsterdam geschikt zijn, omdat men tevens van het Koloniaal Instituut partij zou kunnen trekken.

Wat de opleiding voor de B.B. en de rechterlijke ambten betreft, die nu alleen in Leiden kan geschieden, deelt spr. mede, dat er stappen gedaan worden, om die eenzijdigheid te bestrijden, evenals Leiden er zich indertijd tegen verzette, dat de medici alleen te Amsterdam voor Indië konden worden opgeleid.

Er bestaat een ontwerp aardrijkskundig-sociologisch examen, hetwelk Prof. dr. Kohlbrugge bestemd zou willen zien voor de B.B.-opleiding in Utrecht, aangevuld met een leergang van Prof. mr. dr. Juynboll over Mohamedaansch recht en eventueel met een buitengewoon hoogleeraarstoel of privaat-docent. Ook voor de rechterlijke ambtenaren zou Prof. dr. Kohlbrugge een opleiding willen hebben in Utrecht: ook zij zouden Prof. mr. dr. Juynboll hier al vinden.

Inzake de opleiding voor het Binnenlandsch Bestuur herinnert spr. er aan, dat in de Tweede Kamer dit jaar een stem zich afvroeg, of er hier geen „halve geleerden" gemaakt worden en spr. noemt het bespottelijk, dat een overigens zeer geschikt jur. cand. niet toegelaten werd tot de opleiding B.B., wegens gebrek aan kennis over Duitsche literatuur.

Bij de rechterlijke ambtenaren wees spr. op de excursies van Prof. mr. van Blom, te Leiden, waarbij het zoeken naar het adatrecht in de praktijk o.a. op Ameland werd geleerd.

Bij de onderwijzers wijst spr. er op, dat bij dezen in het geheel geen opleiding voor Indië verlangd wordt. Toch is dit noodig vooral ter bestrijding van het Animisme. Ze moesten daarom in Indië beginnen met door excursies enz. het volk te leeren kennen en begrijpen.

In het algemeen is zeer navolgenswaardig, hetgeen geschiedt bij de officieren van gezondheid, die altijd eerst één jaar in een hospitaal worden geplaatst, om onder een ouderen collega te werken, voor zij hun eigenlijken werkkring beginnen.

Debat.

Aan het debat hebben niet minder dan 8 personen deel genomen. Allereerst wenscht mevr. dr. Ratu Langie—Houtman een kleine aanvulling op hetgeen de eerste inleider heeft gezegd. De heer Surya Ningrat heeft te veel den nadruk gelegd op de vak-opleiding en te weinig op den verheffenden invloed van de universiteit. De strekking van een hoogeschool of universiteit gaat verder dan het afleveren van goede arbeidskrachten voor de gemeenschap. Algemeen klaagt men onder de universitair gevormden in Indië, dat men na eenige jaren verblijf in de tropen gaat vervlakken. Dit komt niet door de tropische zon, niet door den eeuwigen zomer van Insulinde, waarvan men weleens beweert, dat ze werken als geestelijke slaapmiddelen. Europa zou hetzelfde te zien geven, wanneer niet telkens een corrigeerende factor optrad. Daar is hier iets, dat het algemeene intellectueele peil der gegradueerden geregeld hoogerop haalt en dit iets is de universiteit. De universiteit, die met haar laboratoria en faculteiten de oude academiciens tot intensiever geestelijken arbeid prikkelt, ook als ze reeds in de praktijk zijn. De universiteit houdt in elk land den intellectueelen standaard hoog.

Stemt spreekster overigens heelemaal in met hetgeen door den heer Suya Ningrat is gezegd, tegenover den anderen inleider, den heer Van Asch v. Wijck, die de moeiten en kosten opsomt, welke het ministerie van Koloniën heeft besteed ten bate van de verspreiding van kennis over Ned.-Indië, wil spr. opmerken, dat die kosten onnoodig waren, wanneer de opleiding in Indië geschiedde. Daar in Indië schreeuwt men om scholen, lagere, middelbare en hoogescholen, gelijk duidelijk is gebleken uit de besprekingen op het Koloniaal Onderwijscongres. Met den heer Surya Ningrat dringt spr. aan op de verplaatsing der opleiding naar Indië.

De heer Van Mook zegt, dat de heer Surya Ningrat de zaak eenzijdig heeft belicht, ofschoon hij overigens kan instemmen met de door den inleider geuite meeningen. Eenzijdig was de inleider, omdat hij de opleiding uitsluitend in Indië wil hebben. Zoo zou er een scheiding komen tusschen Nederland en Indië en dit ware strijdig met het idee van associatie tusschen Oost en West. Laat de opleiding èn in Indië èn in Holland geschieden, zoo blijft de relatie bewaard.

Spreker is het geheel eens met den tweeden inleider, den heer Van Asch van Wijck; er moest meer onderwijs over Indië in Nederland worden gegeven, niet alleen bij het hooger, maar ook bij het middelbaar en lager onderwijs. Een mooi begin is de instelling van een hulpleeraarsambt voor het Javaansch en Maleisch te Leiden, door een Javaan en een Maleier te vervullen. Laten we leeraren uit Indië halen; de Indonesiers zelf moeten ons de kennis omtrent Indië bijbrengen.

De heer Goenawan Mangoenkoesoemo constateert dat het Verbond niet buiten de politiek kan staan; dit bewijzen de gehouden redevoeringen. De verwachting van den praeses is dus niet verwezenlijkt. (Mr Jonkman interrumpeert: ik zeide, dat het Verbond geen politieke kleur heeft, niet dat het buiten de politiek staat). Juist, als overheerschers en overheerschten bij elkander zijn, komt de politiek er tusschen. Spr. stelt nu de vraag: hoe men denkt over de opleiding van Indonesiërs in Holland, beschouwd uit staatkundig oogpunt? Als nationalist ziet spr. niet graag de Indische betrekkingen door niet-Indiërs vervuld. Practisch reeds is dat te verwerpen, want ondanks hooge tractementen als lokmiddelen, blijft het tekort aan krachten chronisch. Indië heeft Indiërs noodig. Verzet daarom thans de bakens. Spr. stelt nu de volgende motie voor:

> Het I.V.v.St., in congres vereenigd, spreekt de hoop uit, dat de regeering niet zal overgaan tot aanstelling van een Europeaan tot eenige funktie in Indië, alvorens zich vergewist te hebben, dat er geen Indonesiër of Chinees, die zich Indonesiër voelt, die functie kan vervullen.

De heer Theerinck (cadet) zegt te vreezen, dat wanneer de opleiding uitsluitend in Indië plaats heeft, de Nederlandsche jongelieden op een jeugdigen leeftijd ter opleiding in Indië moeten komen, wat niet zonder gevaren is.

De heer Lie Tjong Pik maakt door voorbeelden duidelijk, welke stagnatie ontstaat door het door den eersten inleider gewraakte verbrokkeldheid van het onderwijs. Verder dringt hij aan op de openstelling van alle scholen voor alle rassen. Met aanhalingen van Mr. Fromberg's artikel in het orgaan der Chineezen bewijst spr., dat het noodzakelijk is. Chineezen tot de rechtsschool toe te laten in het belang van de rechtspraak. Deze rechtsschool moet daarbij den grondslag vormen van de juridische faculteit der toekomstige Indische universiteit.

De heer Han Tiauw Tjong geeft een verklaring, waarom zijn vereeniging geen inleider voor het onderwerp beschikbaar wilde stellen. Dat zou gebeurd zijn, wanneer het onderwerp luidde: het voor en tegen der opleiding in Holland. Dan bepleit spr. de instelling van een Chineeschen leerstoel in Nederland, die sedert het vertrek van Prof. de Groot onbezet is gebleven. Spr. somt op de vele buitenlandsche universiteiten, die een professoraat voor de Sinologie bezitten. Holland staat achteraan, bezit dat niet, terwijl er zooveel Chineezen den Indischen archipel bewonen. Kennis der Sinologie is voor Holland noodzakelijk.

De heer dr. Ratu Langie beweert, dat de Javaan in staat zou geweest zijn zijn cultuur te restaureeren, indien de regeering hem daartoe de gelegenheid had gegeven. Tegenover den heer Van Asch van Wijck wil spr. gaarne mededeelen, dat hier in Nederland Indonesiërs zich voor Indische betrekkingen hebben bekwaamd, maar later onbenoemd zijn gebleven, wat den Indonesiërs den moed beneemt

om zich verder te ontwikkelen. Ook spr. verwerpt de opleiding in Holland.

De heer L i e m B o a n T j i e komt ook op tegen de rassen-afscheidingen in Indië en bepleit de instelling van openbare scholen voor a l l e rassen, zooals in zijn motie van gisteren bedoeld.

Daarna komt repliek van de beide inleiders.

Sluiting van het Congres.

De voorzitter, m r. J o n k m a n, zegt, dat de gedachtenwisseling nog niet afgeloopen is, aangezien velen, vanwege den ver gevorderden tijd, zich niet voldoende hebben kunnen uitspreken. De gisteren behandelde moties kunnen deswege niet meer in behandeling komen, maar spr. denkt, dat die dagorders wellicht een onderwerp zullen uitmaken voor een volgend congres, indien althans zulks op den weg ligt van het Verbond.

Spr. ziet nu reeds de kiem der samenwerking tusschen verschillende elementen, die allen eenmaal in Indië hun medewerking hebben te geven aan den opbouw van het Indische gemeenebest. Spreker hoopt, dat tusschen Indië en Holland geen verwijdering behoeft te ontstaan. Hij dankt den heer Ratu Langie, die namens de Indonesiërs verklaarde geen bezwaar te hebben tegen huldiging van de Koningin met Haar verjaardag. Verder richt spr. een woord van hartelijken dank aan allen, die het mogelijk hebben gemaakt, dat dit eerste congres van het Verbond tot een leerzame ontmoeting van verschillende elementen is geworden.

Waarde Bondgenooten, eindigt spr., van dit congres moge uitgaan propagandistische kracht voor Jong-Holland, om mede te doen aan het weerstaan van den wervelwind, die in het Oosten is opgewekt. Als de geschiedenis is een stroom van menschen dan mogen wij, jongeren, wel bedenken, dat het voor ons onmogelijk is, dien stroom tegen te houden; dat het minderwaardig voor ons is, ons te laten medesleepen en dat wij alleen kunnen trachten, den stroom vooruit te loopen, om dien leiding en richting te geven.

Hiermede werd het congres gesloten.

Ten bate van het congres- en H i n d i a P o e t r a-fonds werden daarna tijdens de gemeenschappelijke „koffie" weer verloot de boeken, die den vorigen dag reeds waren verloot, maar door de gelukkige winners aan de loterij-commissie ter wederverloting waren teruggegeven: de 1ste prijs was „S o e m b a n g s i h, Gedenkboek „Boedi-Oetomo", de 2de was Kartini's „D o o r D u i s t e r n i s t o t L i c h t" en de 3e prijs „M a x H a v e l a a r".

Gedurende het congres heeft de heer Surya Ningrat op eigen initiatief verschillende vlugschriften van zijn „Indonesisch Persbureau en Brochurehandel" in de vergaderzaal uitgestald.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Nu of nooit.

Ruim twee jaar geleden verscheen in *De Sum. Post* een artikel onder bovenstaanden titel over de noodzakelijkheid van een algemeen drankverbod voor Indië naar aanleiding van de bespreking op een algemeene vergadering der Inl. ambtenaren-vereeniging Mangoenhardjo te Semarang over de beweerde toeneming van het drankmisbruik onder de Javaansche bevolking. Op die vergadering kwam men tot het onverwachte besluit, dat het alkoholgebruik bij de hoogere en lagere standen afnemende was, vooral sedert het optreden van de S. I. Het nemen van maatregelen tot tegengang van het drankgebruik werd dan ook niet noodig geoordeeld, temeer daar de overtuiging bestond, dat het alkoholgebruik bij de Inlanders binnen afzienbaren tijd zou verdwijnen of althans tot zeer enge grenzen zou worden teruggebracht.

Opnieuw komt de schrijver van voor 2 jaar met zijn eisch: „Nu of nooit" in *De Sum. Post.*

Terecht merkt schr. op, dat de meening aangaande afneming van het drankgebruik bij de hoogere en lagere standen onwaarschijnlijk leek. In de laatste jaren immers zijn uit de Inl. wereld onophoudelijk alarmeerende berichten tot ons gekomen omtrent de snelle uitbreiding van het kwaad.

In 1911 gewaagde Mr. v a n D e v e n t e r ervan in de zitting van het Institut Colonial International, toen hij mededeelde, dat het drankgebruik op Java toenam en het alkoholgevaar het meest dreigde in Midden- en Oost-Java. Het regeeringsonderzoek had immers geleerd, dat er „zelfs enkele steden zijn, waar niet weinig inboorlingen de gewoonte aangenomen hebben, alkohol als dagelijkschen drank te gebruiken."

Het onderzoek, eenigen tijd tevoren ingesteld door de Nationale Christen Geheelonthoudersvereeniging, was tot vrijwel hetzelfde resultaat gekomen. De heer A. H. J. G. W a l b e e h m, die in '12 de zaak in 't Indisch Genootschap besprak, kwam tot geen gunstiger besluit.

Hij zei o. a., dat het te verklaren is, „dat er vooral in de laatste jaren van zoo verschillende zijden gewezen is op den snellen voortgang van het alkoholisme op Java, want door de steeds toenemende uitbreiding der particuliere industrie in de binnenlanden komen de Inlanders hoe langer hoe meer in dagelijksche aanraking met den Europeaan en met zijn drankgewoonten. En waar het zedelijk zoowel als het lichamelijk weerstandsvermogen van den Inlander over het algemeen zoo bedroevend gering is, kan moeilijk anders verwacht worden, dan dat de overgang van gebruik, alleen bij feestelijke gelegenheden, tot geregeld gebruik, en van geregeld gebruik tot misbruik daar in nog veel sneller tempo en in percentsgewijze nog veel meer gevallen zal plaats hebben dan bij ons."

Weinigen zijn het ongetwijfeld eens geweest met de geruststellende verklaring van de Semarangsche vereeniging. In de M. v. A. van de Ind. begrooting voor 1911 lezen we echter, dat „het laatste onderzoek nopens den omvang van het drankmisbruik bij de Inlandsche bevolking niet heeft geleid tot de conclusie, dat dit in het algemeen toenemende zou zijn."

Hoe kon de Minister zoo optimistisch zijn, daar het vrijwel pessimistisch oordeel van M r. v a n D e v e n t e r gegrond was op de rapporten, ingediend naar aanleiding van datzelfde onderzoek?

Toen bij het Ind. begrootingsdebat van Nov. '13 de heer G e r h a r d de vraag aan de orde stelde, of het, vooral uit een financiëel oogpunt mogelijk zou zijn om voor Indië een algemeen drankverbod uit te vaardigen, achtte Minister P l e y t e een onderzoek naar die mogelijkheid niet noodig, omdat het drankgebruik in Indië niet zoo erg was.

Sindsdien werd echter toch een onderzoek van regeeringswege opgedragen aan den resident van Banka, den heer E n g e l e n b e r g. De uitkomsten daarvan waren een herhaling van vroegere uitspraken.

In 1917 lichtte de heer G e r h a r d een motie toe, waarbij de wensch uitgesproken werd om zoo spoedig mogelijk het vereischte onderzoek te zien ingesteld ter verkrijging van de noodige gegevens „betreffende de mogelijkheid en doelmatigheid van een alkoholverbod, gesteld tegenover het denkbeeld van alkoholregie en andere middelen van drankbestrijding."

De Minister antwoordde den prikkel der drankbestrijding niet noodig te hebben. De Ind. regeering was ijverig genoeg en de zaak was sterk overdreven.

Let men op de invoerstatistiek, zoo ziet men, dat deze de hoogste ooit bereikte cijfers aanwijst. En daar het verbruik van sterken drank onder de Eur. bevolking verminderd is, moet de stijgende invoer het gevolg wezen van toenemend gebruik van alkohol door de Inl. bevolking. De Welvaartcommissie wees in haar verslag ook op de ernstige gevaren, die men voorzag voor de bevolking in verband met het toenemend alkoholverbruik.

De Minister had gezegd, dat de gewestelijke en locale raden zoo ijverig aan het werk waren. Ja, zooals in Semarang, waar in de verordening strenge bepalingen werden voorgesteld, zelfs verbod, maar dit verbod werd afgestemd met de stemmen der Europeesche leden tegen die der Inlandsche!

Bij de bestrijding van het alkoholgevaar in Indië zijn nog geen verstrekkende kapitaalbelangen betrokken; daarenboven is Indië nog niet veralkoholiseerd, ergo is het nu de juiste tijd om in te grijpen.

Het eenig afdoend middel is: een onvoorwaardelijk drankverbod, geldende voor Inlanders niet alleen, maar ook voor Europeanen. Er zijn veel voorstanders van een drankverbod voor Indië, maar er zijn er slechts weinigen die de volle consequentie daarvan aandurven of aan willen.

Zelfs de heer W a l b e e h m kwam in zijn bovenbedoelde lezing niet verder dan een absoluut verbod voor alle niet-Europeanen. De gelegenheid om zich te bedrinken moest den Europeanen gelaten worden; zij zijn de overheerschers.

Alleen D r. K i e l s t r a stelde in het debat met den heer W. de kwestie zuiver, toen hij o. a. zei: „de Nederlanders, die niet de „overheerschers" van overwonnen volken, maar de leiders en opvoeders

van — laat ik maar zeggen nog minderjarige volken willen zijn, moeten in Indië het voorbeeld geven; zij moeten voorgaan in goede dingen. Wanneer het jeneverdrinken slecht is, dan moeten allereerst de Nederlanders beginnen met het na te laten, zou het 't allereerst aan hen moeten verboden worden."

Een dergelijk verbod achtte echter ook Dr. K. niet wel mogelijk om allerhande bezwaren en hij meende, dat wellicht de indirecte weg, o. a. geleidelijke verhooging van den handelsprijs door de invoerrechten en accijnzen, nog de beste zou blijken te zijn.

Is het niet mogelijk, zoo vroeg de schr. in *De Sumatra Post* indertijd, om mede voor Indië de buitengewone omstandigheden van dezen tijd te benutten en te doen als in Rusland en Frankrijk, en den strijd tegen het voortwoekerend alkoholisme in Indië aan te vatten met de kracht, waarmee Frankrijk dien aanbond tegen de drankverkoopers?

Nu Dr. Frederik van Eeden in *De Amsterdammer* met dezelfde vraag is gekomen voor Nederland, stelt schr. ze nog eens voor Indië. Fred. v. Eeden komt er toe, omdat juist nu het graan, waaruit de jenever gestookt wordt, zoo broodnoodig is, nu de boterhammen zoo duur zijn en steeds schaarscher worden. En hij vraagt, of jenever-bereiden thans verstandig, ja verschoonbaar is, daar de gemiddelde Nederlander, man, vrouw, zuigeling, ziek en gezond zoo ongeveer 6 à 7 L. jenever per jaar verzwelgt, en de arbeider een tiende van zijn loon in jenever verteert. ,,Wie zou het onze regeering tot een verwijt durven maken, als ze nu eens krachtig en doortastend ingreep, het voorbeeld van Rusland volgde, de jenever-fabricage eenvoudig verbood, en de alcohol beschouwde als een gevaarlijk en zeer goed te ontberen product, dat ons broodkoren verslindt, en voortaan alleen voor medische en technische doeleinden verkrijgbaar behoort te zijn"

Dat dit verbod nog niet uitgevaardigd is, komt niet door den tegenstand van de alcoholisten; het zijn de fabrikanten, die hun bestaan bedreigd achten.

En gaf de heer W. geen blijk, dat hij de zaak goed inzag, toen hij zei, dat het nog niet te laat is, ,,maar als ook in Indië eenmaal een drankkapitaal ontstaan is, even machtig als dat in Europa, waar het een groot deel der kiezers volkomen in zijn macht heeft, zoodat het een beslissenden invloed kan uitoefenen op het politieke leven van afgevaardigden en ministers, dan zal het wèl te laat zijn, althans voor afdoende en ingrijpende maatregelen."

Dr. v. Eeden acht tegenover de machtige jenever-fabrikanten alle consideratie misplaatst. Het argument, dat duizenden fabrieksarbeiders werkeloos zouden worden acht hij niet. Het is dwaasheid die menschen aan een bezigheid te houden, die het gansche volk met gevaar dreigt, de criminaliteit verhoogt en het dagelijksch broodrantsoen doet inkrimpen. Wordt het bereiden van explosiestoffen ook niet verboden?

Blanda, de schrijver in *De Sum. Post*, meent, dat het op den weg van Indië ligt zich bij deze actie aan te sluiten. Indië heeft in dat opzicht wel iets goed te maken. *De Loc.* liet zich een jaar of vier geleden in dezen geest uit: ,,Het bewust toelaten van een zoo dreigend en in zijn gevolgen diepgaand en blijvend kwaad geeft, vinden we, een zeer drukkende aansprakelijkheid te dragen. Wij zouden het daarom zoo hoog te waardeeren vinden, indien de gewestelijke raad van Semarang een noodige en nobele daad zou weten te stellen boven bezwaren, welke verre daar beneden blijven." Het ging toen echter om een drankverbod voor Inlanders.

Tegen een algemeen drankverbod schijnt ook *De Loc.* op te zien, al meldt het blad, dat door Dr. Bervoets, den bekenden Indischen drankbestrijder, vastgesteld is, dat het alkoholgevaar Java reeds dicht genaderd is, dat het met zekerheid verhoogde sterftecijfer, verhoogde misdadigheid, een verzwakt volk brengt, terwijl in deze tijden van gisting in de Inl. maatschappij de alkohol de thans nog normale volksontwaking ten kwade zou kunnen keeren.

Mogen allen, die het beter meenen met den Inlander en van oordeel zijn, dat er ook voor ons alles aan gelegen is om hem tegen dien drankvloek te beschermen, bedenken, dat het geschikte moment daarvoor thans dààr is.

Het Indisch Personeelgebrek.

Naar aanleiding van het nagenoeg in alle diensten bestaande gebrek aan personeel, heeft de correspondent te Batavia van het Ned.-Ind. Pers-Agentschap een onderhoud gehad met hoofden en hoofdambtenaren van verschillende departementen. Verschillende bladen deelden daaromtrent een en ander mee. Aan *De Sum. Post* ontleenen we het volgende:

Volgens den directeur van B. O. W. zijn er in Indië 40 ingenieurs- en 70 opzichtersplaatsen onbezet. Begint de 3e technische school, die te Djockja, af te leveren, zoo zal in de laatste kunnen worden voorzien; alleen zullen er van tijd tot tijd een paar Holl. opzichters noodig zijn, om er een frisschen geest onder te brengen.

Aan de behoefte aan hoofdopzichters zal Indië alleen kunnen voldoen, als het zelf een polytechnische school bezit, vóór den overgang tot technische hoogeschool.

De ingenieurs, waaraan nijpend gebrek bestaat, zullen voorloopig nog uit Holland moeten komen. Ondanks de gunstige voorwaarden zijn er steeds nog plaatsen open. Het beurzenstelsel, als hulpmiddel toe te juichen, vond de heer Ott de Vries geen ideale oplossing.

De directeur van G. B. deelde mede, dat er niet alleen nijpend gebrek was aan technisch personeel, maar ook aan intellectueel bureau-personeel. Het gevolg daarvan is, dat alle werkzaamheden terugvallen op enkelen, die zich overwerken en bovendien minder tijd kunnen geven aan de eigenlijke groote kwesties. Voor ambtenaren met wat ervaring, die nu op een Hollandsch departement of een gemeente-secretarie zonder vooruitzichten met een klein salaris rondkomen, biedt Indië prachtige gelegenheden.

Het technisch personeel zal niet steeds uit Holland betrokken kunnen worden. In Indië zullen de menschen opgeleid moeten worden voorloopig aan colleges als in Britsch-Indië, die een groot aantal menschen afleveren, welke zonder overladen geleerdheid volkomen bruikbaar zijn voor hun werkzaamheden.

De secretaris van het departement van financiën vond den toestand niet dadelijk verontrustend.

Het schreeuwend gebrek aan artsen bij den B. G. D. is overbekend. Malaria- en pestbestrijding, in de toekomst gele koorts en wormziektebestrijding lijden en zullen lijden onder het tekort aan geneesheeren, die liever dorpsgeneesheer worden dan te komen medewerken aan den opbouw van een stuk Nederland.

De directeur van O. en E. meende, dat in het toekennen van studiebeurzen aan Holl. onderwijzers, die de hoofdakte willen halen, het middel gevonden is, om de animo te doen stijgen. Desniettegenstaande zal Nederland alleen niet in de behoeften aan onderwijskrachten kunnen voldoen. De resultaten van het onderwijs aan de Hoogere Kweekschool te Poerworedjo zijn boven verwachting gunstig, en leveren volgens genoemden departementschef het bewijs, dat bij voldoende opleiding uit de Inl. maatschappij uitstekende krachten te verkrijgen zijn.

In *De Sum. Post* worden aan het bovenstaande eenige beschouwingen vastgeknoopt, die op het volgende neerkomen:

Opleiding in Indië is het patent-middel ter radicale en rationeele verbetering van de hierboven gewraakte misstanden. Dan zal er een eind komen ook aan de opdrijving der traktementen, indien het gouvernement den weg inslaat van de N. I. S., die de hoogere rangen ook openstelt voor Inlanders en op dezelfde voorwaarden als voor Europeanen. Doet het gouvernement dit ook, dan zullen de salarissen ongetwijfeld dalen. Een scheiding in normale en abnormale bezoldigingen, al naardat de betrekkingen te vervullen zijn met in Indië opgeleid personeel, of dat daarvoor de noodige krachten uit Nederland moeten worden betrokken, zou dan zeker aanbeveling verdienen.

Onze hedendaagsche koloniale opportuniteitspoli-

tiek, „doet vermoeden, dat we met het vraagstuk der personeelorganisatie nog voor onbepaalden tijd in de historische lijn blijven van ons koloniaal beheer, dat altijd veel had van een ganzebordspel, waarbij Indië steeds in den put terecht kwam en Nederland met den pot ging strijken. Daar staat echter gelukkig tegenover, dat de Indiër, warm wordende voor eigen lot, steeds duidelijker toont dit spel beu te worden en er genoeg van begint te krijgen om maar geduldig te zitten wachten, of het toeval hem eindelijk eens zal komen „verlossen."

Suriname.

In de zestiger jaren van de 18de eeuw vestigden zich — nadat vroegere pogingen niet geslaagd waren — eenige broeders der Moravische zending te Paramaribo. Onder hen bevond zich Christoph Kersten.

Zij begonnen, ten einde tot de kosten der zending bij te dragen, een bescheiden kleermakerij en waren overgelukkig toen zij in 1767 een eigen huis en erf konden koopen, hoek Maagdenstraat en Steenbakkerijstraat, welk huis destijds nog even buiten de stad lag. Op 29 Juni had de notarieele overschrijving van het gekochte pand plaats, waarbij met den leider der kleermakerij, br. Christoph Kersten, compareerden: Renatus van Laar, die toevallig als gedeputeerde van het Zendingsbestuur in Suriname vertoefde en de toenmalige leider van de Zending in Suriname, br. Anton Andreas Lawatsch, die zijn woonplaats in Saron aan de Boven Saramacca had. Het jaar 1768 kan dus beschouwd worden als het oprichtingsjaar van de firma, die den naam C. Kersten en Co. kreeg en dezen tot heden behield, en 29 Juni als de dag van oprichting. Volgens de notarieele akte trad br. Kersten op dien dag, met de twee andere genoemde broeders „tezamen in compagnie doende en dan de rato caveerende voor alle de andere Evangelische Vereenigde Broederen", voor het eerst op als vertegenwoordiger van de Zending.

Dit was het bescheiden begin van de zaak, die zich zou ontwikkelen tot de grootste handelsfirma in Suriname. Zooals wij in ons vorig nummer aanteekenden is de firma de oudste Duitsche handelsfirma in geheel Zuid- en Midden-Amerika. Op 29 Juni herdacht de firma haar 150-jarig bestaan; zij hield dien dag receptie. Als een merkwaardigheid waren bij die gelegenheid de boeken der firma over al die 150 jaren, nagenoeg compleet, tentoongesteld.

Wat is er veel in die anderhalve eeuw anders geworden. De tijd der slavernij is reeds lang voorbij en overal zijn christelijke gemeenten met kerken en scholen ontstaan. Uit de eerstelingen die br. Kersten mocht doopen, is een groote gemeente geworden. De zending onder de Indianen moest weliswaar worden opgeheven, maar onder de Boschnegers wordt nog gewerkt en daarnaast bestaat nu een zending onder de Britsch-Indiërs en Javanen.

Het eerste gekochte huis ligt nu ongeveer in het midden van de stad. De kleermakerij is verdwenen, evenals tal van andere bedrijven, die in den loop der jaren ter hand waren genomen.

Aan den anderen kant zijn er echter andere bedrijven bijgekomen en het voorschrift, dat de broeders bij het ambacht moesten blijven en zich niet met handelszaken mochten inlaten, behoort reeds lang tot het verleden. Voortdurend moesten de broeders zich aan de tijdsomstandigheden aanpassen. Men moest ook ondervinden, dat de primitieve en patriarchale wijze, waarop de zaak gedreven werd, niet meer overeenkwam met de eischen, die de nieuwe tijd ging stellen. Tot het einde van de vorige eeuw was het regel, dat een nieuw aangekomen zendeling de eerste jaren in den winkel werkte. De geestelijke arbeid kwam voor hem in die jaren eerst in de tweede plaats. Op den duur moesten èn het eigenlijke zendingswerk èn de arbeid in de zaak daaronder lijden. Dàt leidde er toe, dat tegen het eind van de vorige eeuw broeders uitgezonden werden, die speciaal voor de zaak bestemd waren, waardoor de leiding geleidelijk in handen van vaklieden kwam. Op 1 Januari 1900 werd de administratieve scheiding der twee takken: de Kerkelijke Afdeeling en de Afdeeling voor Zaken (C. Kersten en Co.) voltrokken.

Hoeveel er ook veranderd is in den loop der jaren, het doel, waarvoor de firma gewerkt heeft en nu nog werkt, is steeds hetzelfde gebleven: bij te dragen in de kosten der zending.

„De West" van 28 Juni, waaraan wij het bovenstaande en volgende ontleenen, eindigt zijn overzicht aldus: „150 jaren inspannenden, vaak afmattenden arbeid, die zoo menig menschenleven gekost heeft, dat is het, wat ons bij het terugzien op de geschiedenis der firma voor oogen staat. Millioenen guldens zijn in deze 150 jaren verdiend en al deze millioenen zijn weder besteed aan Suriname en zijne bevolking."

Bestudeert men de aanvangsgeschiedenis der zending, dan treft men bij de broeders de grootste verscheidenheid van nationaliteiten aan, die men zich kan voorstellen. Het internationale karakter, dat de Broedergemeente 150 jaren geleden kenmerkte, is haar bijgebleven. Wel is hare organisatie anders geworden. De Broedergemeente heeft nu niet meer éénе centrale opperleiding, maar de gemeenten in Groot-Brittannië, Duitschland en Noord-Amerika vormen nu zelfstandige „Uniteitsprovincies". Het zendingswerk wordt echter door deze verschillende provincies gemeenschappelijk gedreven. Iéder dezer provincies tracht in deze tijden, waar zooveel verbinding verbroken of versperd zijn, mede te werken om het over alle werelddeelen verspreide zendingswerk der Broedergemeente gaande te houden. Het internationale karakter der zending heeft gedurende den oorlog voor de firma wel menige moeilijkheid gebracht, maar het is wederom ook juist de reden geweest, dat de firma ongestoord heeft kunnen doorwerken en de zending dienen.

* * *

„De West" van 12 Juli schrijft:

„In Demarara is een voorstel ingediend om personen, die aan obia doen, streng te kunnen straffen. Er bestond reeds een straf voor dit feit, namelijk 50 dollars boete of drie maanden gevangenisstraf. Daar zich echter telkens gevallen van obia bleven voordoen, besloot de Gouverneur dezelfde straf voor te stellen, die op Trinidad bestaat: zes maanden gevangenisstraf en een lichamelijke kastijding. Is de gestrafte een vrouw, dan wordt in plaats van kastijding toegepast eenzame opsluiting, telkens voor den tijd van ten hoogste drie dagen, in totaal een maand.

Onder obia verstaat het wetsvoorstel elke zoogenaamde bovennatuurlijke handeling, welke geschiedt met frauduleuze bedoelingen of eenig onwettig oogmerk, dan wel om zich te verrijken, of om anderen lichamelijk leed te berokkenen.

Bij obia wordt vaak gebruik gemaakt van vóórwerpen afkomstig van lijken."

* * *

Uit „De West" van 16 Juli:

„De Bauxite Company in Demerara heeft van het hoofdkantoor in Amerika telegraphisch bericht gekregen, voorloopig geen bauxiet meer te verschepen naar Amerika.

Aanleiding tot deze staking is het optreden in den laatsten tijd van Duitsche duikbooten op de Amerikaansche kust.

Vermoedelijk zullen nu de werkzaamheden der maatschappij in Demerara, zoo niet ingekrompen, zeker niet uitgebreid worden."

De bauxiet-ontginning in Suriname zal, naar wij vermoeden, onder dezen toestand ook te lijden hebben.

Die van de groote beteekenis van dit mineraal een denkbeeld wil hebben, leze in *„La Revue de Paris"* van 15 April 1918 het artikel *„Aluminium et bauxite"*, par *L. Houhlevigue.*

WAT DE INLANDER ZEGT.

A. L. Waworoentoe's politiek program. Den 16en Juni j.l. hield dit volksraadlid, op verzoek der afd. Batavia van de *Perserikatan Minahasa* in de Loge te Batavia een lezing, die in hoofdzaak liep over zijn politiek programma. Spreker begon met de aanwezigen de heilwenschen over te brengen van het duizenden-palen-ver gelegen vaderland, het land der voorvaderen, het land, waarvoor zij hun hartebloed

veil hadden. Vervolgens gaf hij zijn aanwezige landgenooten den wijzen raad hun plichten steeds na te komen èn als mensch, èn als staatsburger van Ned. Indië, èn als soldaat van het Indische leger. In het bijzonder had spreker 't tegen de Menadoneesche militairen, bij wie hij aandrong zich steeds zoo te gedragen, dat zij tot voorbeeld konden strekken voor andere bevolkingsgroepen van Ned.-Indië. „Mijn broeders, militairen", — aldus spreker — „houdt den naam van den Menadoneeschen militair in eere. Moge slechts enkelen uwer met het eeremetaal begiftigd zijn of worden, dat ieder Menadoneesche militair steeds betoone: Moed, Beleid en Trouw!

Trouw aan het Vaandel!

Trouw aan H. M. de Koningin!

Trouw aan de Nederlandsche Natie, aan wie het Minahassa volk zijn tegenwoordige verstandelijke materieele ontwikkeling, zijn welvaart en beschaving te danken heeft aan wie het Minahassa volk zich steeds met de hechtste banden van trouw en erkentelijkheid verbonden gevoelt." — Voorts vestigde spreker de aandacht op het door de voorvaderen der Minahassers met de O.-I. Compagnie op 16 Januari 1679 gesloten verdrag, welk verdrag den 10en September 1699 gewijzigd is. Art. 4 van dat contrakt luidt: „Waaromme hun ook verbinden sig steeds te zullen bethonen vrienden van 's Compagnies vrienden en vijanden van Compagnies vijanden te wesen en oversulx nevens andere bondgenooten van de Edele Compagnie 't zij te water of te land getrouwelijk te zullen biistaan en tot des doods toe te helpen, en beschermen zoo de nood zulk mogte komen te vereischen."

Even goed als de voorvaderen moet ook de huidige generatie van de Minahassers de in het genoemde contract gedane belofte gestand doen. Velen onder u, aldus besloot spreker, hebben reeds zoowel mondeling als schriftelijk tot mij de vraag gericht, wat mijn politiek programma als lid van den Volksraad van Ned.-Indië is en steeds zijn zal. Mijne broeders en landgenooten, ik wil die vragen hier nog eens openlijk in onze algemeene vergadering van de *Persarikatan Minahassa* in enkele woorden zeggen: Ik streef één politiek doel na en dat is het *kleine* Minahassa *groot te maken* met en door Nederland! Het geluk van de Minahasa hangt naar mijn *innige* overtuiging af van het in elkaar opgaan van regeerders (Nederlanders) en geregeerden (Minahassers). Mijn *einddoel* is: Een gelukkig en vrij Minahasa onder Nederlandsche suvereiniteit en een *vriendschappelijke* ja, *broederlijke* samenwerking tusschen *Nederlanders* en *Minahassers*. Moge Nederland later trotsch hebben te wezen niet enkel op zijn groote en rijke-, maar ook op zijn door een voorspoedige en tevreden bevolking bewoonde koloniën, waarvan de Minahasa een zeer klein, maar van Nederland onafhankelijk deel uitmaakt." *(Bintang Soerabaja).*

„Jong Java". Omtrent het eerste congres dezer vereeniging van studeerenden, voorheen *Trikoro Dharmo* genaamd, gehouden op den 12en Juni 1918 te Solo, geeft de *Darmo Kondo* het volgende verslag:

Aanwezig waren, behalve de afgevaardigden van Batavia, Buitenzorg, Soerabaja, Semarang, Serang, Soekaboemi, Bandong, Djokdja, en eenige losse leden van Poerwored jo, Solo, ook een groot aantal belangstellenden, terwijl de vereenigingen *Boedi-Oetomo, Sarekat Islam, Insulinde, Darah-Mangkoenegaran, Narpowandowo* en *Kridowatjono* haar afgevaardigden zonden. Omstreeks 9 uur opende de heer *Soekirman*, voorzitter van het hoofdbestuur het congres. Na de aanwezigen welkom te hebben geheeten en zijn dank te hebben betuigd voor de belangstelling, die zij jegens de vereeniging toonden, bracht hij den levensloop der vereeniging in herinnering. Daarna werd het voorstel van Bandong ter tafel gebracht, het voorstel n.l. van naamsverandering. Het congres, de argumenten van Bandong als gegrond beschouwende en de noodzakelijkheid daarvan inziende, nam met algemeene stemmen het voorstel aan. *Trikoro Dharmo* zal dus voortaan „*Jong Java*" heeten. Als tweede punt kwam toen de aanbieding van het beschermheerschap aan den *Prangwedono* (van Mangkoe Negoro) ter tafel, welk voorstel op Semarang na, door al de afgevaardigden werd aangenomen. Daarna werd de plaats van het aanstaande tweede congres bepaald en Djokdja mocht zich, met het oog op de daaraan verbonden voordeelen, n. l. medewerking van den *Prinsenbond* en van *Prins Soeriodilogo* (Pakoe Alam) verheugen in de voorkeur. Besproken werd toen welk standpunt „*Jong Java*" voortaan zal innemen. Met algemeene stemmen werd verklaard, dat de vereeniging voortaan een eenigszins politieke strekking zal hebben. Daarna werd overgegaan tot herziening van de Statuten, bij welke gelegenheid vooral Batavia en Soerabaja sterk voor de belangen hunner afdeelingen opkwamen. De vergadering werd om half één gesloten, om des avonds 8 uur te worden voortgezet. — De heer *Soekirman* zette toen uiteen welke houding „*Jong Java*" ten opzichte van andere vereenigingen zal aannemen. Daarna werden eenige voorstellen der afgevaardigden behandeld. Het woord werd toen gegeven aan den heer *Notosoetarso*, die in een vurige en schitterende rede zijn gevoelens uitte over het nationalisme, terwijl hij de hoop koesterde dat, daar de Solosche prinsen hun medewerking niet hebben ontzegd aan de daar bestaande vereenigingen, deze ook haar steun zullen verleenen aan „Jong Java", terwijl hij de afgevaardigden op het hart drukte, hun beste krachten te wijden aan de vereeniging. Een donderend applaus volgde. Aan het woord kwam toen de heer *Wiwoko* afgevaardigde van Bandong. Hij begon den heer *Soekirman* zijn hartelijken dank te betuigen voor de edelmoedige opofferingen, die *Trikoro-Dharmo* zich terwille van Bandong getroost heeft, n. l. de naamsverandering in „*Jong-Java*". Hij protesteerde bij het Congres tegen de handelingen der directeuren van sommige internaten, inzonderheid tegen die van den directeur der Kweekschool voor Djokdja, die zijn leerlingen ten strengste verbiedt zich aan te sluiten bij „*Jong Java*", waardoor volgens de meening van spreker, de eenheidsidee (één der hoofdoeleinden van „*Jong Java*") tusschen de leerlingen der verschillende inrichtingen ten zeerste werd belemmerd; derhalve verzocht hij de meening van het congres hieromtrent te mogen vernemen en ook welke maatregelen het denkt te nemen om hiertegen te kunnen ageeren. De heer *Darmawan Mangoenkoesoemo*, afgevaardigde van Semarang, stelde voor openbare signaleering van bovengenoemden direkteur, welk voorstel echter door het congres werd verworpen. De heer *Galestien*, Voorzitter der afdeeling Solo „Insulinde", verklaarde zich voor een motie in te dienen bij de Regeering. Het congres achtte het geraden eerst daarmede te beginnen, wanneer de rechtspersoonlijkheid verkregen is. Op de vraag van den heer *Wiwoko* om beslissing omtrent zijn protest, antwoordde het congres, dat het deze belangrijke kwestie in overweging zou nemen. De heer *Soesanto* gaf toen een mooie leerzame voordracht over de drie nationale talen (Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch).

De heer *Soepono* hield een lezing over de kinderhuwelijken, welke z.i. op goede gronden berustte. De heer *Galestien* en Prins *Hadiwidjojo*, respectievelijk Voorzitter afdeelingen *Insulinde* en *Boedi-Oetomo* dienden het congres van advies.

Na nog eens een woord van dank tot de aanwezigen gericht te hebben, sloot de Voorzitter tegen half één het congres, dat als goed geslaagd mag worden beschouwd.

Jaarl. Alg. Verg. van „Boedi-Oetomo". Van het hoofdbestuur van de vereeniging *Boedi-Oetomo* ontving de *Darmo Kondo* de mededeeling, dat de jaarlijksche algemeene vergadering van den Bond op 3 en 4 Juli j.l. in Solo gehouden zou worden in de *pendopo* van de Mangkoenegaran. De eerste vergadering 's avonds zou besteed worden aan een bespreking der jaarstukken, waarna een lezing zou worden gehouden over het *Inlandsch Onderwijs* den tweeden avond komen 72 voorstellen der afdeelingen in behandeling en heeft de verkiezing van een nieuw hoofdbestuur plaats. Het hoofdbestuur van Boedi-Oetomo stelt zich naast de Regeering wat betreft het toekennen van het actief kiesrecht voor den gemeenteraad, doch zag het passiefkiesrecht gaarne toegekend aan alle Inlanders en de met hen gelijkgestelden, indien: *a.* men den leeftijd heeft bereikt van 18 jaar en reeds drie maanden in de gemeente vertoeft. *b.* het onderwijs genoten heeft aan een Inlandsche school der tweede klasse of een gelijkwaardig ontwikkelingspeil bezit en indien zulks niet het geval is, moet de betrokkene lezen en schrijven kunnen en minstens een inkomen van *f* 50 's maands hebben.

De kampongs, gelegen binnen de gemeentegrens, moeten bij de gemeente getrokken worden, aldus een tweede bestuursvoorstel, terwijl het hoofdbestuur zich op het standpunt stelt, dat naast twee Europeesche leden ook twee Inlandsche leden in den gemeenteraad zitting behooren te nemen en één lid, behoorende tot de groep der Vreemde Oosterlingen.

De andere voorstellen betreffen o.m. de werving en het grondhuurreglement.

De Kiesvereeniging „Melajoe". Deze heeft volgens

de *Djawa Tengah* ook een vergadering gehouden in verband met kiesrecht aangelegenheden. Zij werd te Batavia in het Decapark gehouden en bijgewoond door leden van verschillende andere Inlandsche vereenigingen en van de S. D. A. P. Alstoen werd een motie aangenomen, waarin bepaald werd: 1e. *a*. Dat het stemrecht niet moest afhangen van de gegoedheid van den kiezer maar wel van zijne geschiktheid. *b*. In aanmerking genomen de behoeftige omstandigheden, waarin op dit oogenblik de Inlandsche bevolking verkeert, het niet billijk geoordeeld wordt het stemrecht afhankelijk te doen stellen van een inkomen van *f* 600 en daarboven. *c*. Het ook niet billijk geacht werd het kiesrecht slechts toe te kennen aan hen, die de Hollandsche taal machtig zijn. — 2e. Dat in den Volksraad het spreken van de Maleische taal moest worden toegestaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Tiong Hoa Ing Giap Twee". De *Djawa Tengah* maakt melding van een vergadering dezer Chineesche Vereeniging te Semarang, waarin de volgende motie werd aangenomen:

1e. Het bestuur van genoemde vereeniging verzoeke der Regeering en den Semarangschen Gemeenteraad het daarheen te willen leiden, dat *a*. de ingezetenen zullen worden vertegenwoordigd in de Commissies, die zaken betreffende pestbestrijding en woningverbetering in behandeling en daaromtrent besluiten nemen. *b*. Het bestuur voornoemd verzoeke aan den Gemeenteraad om vooraf een voldoend aantal woningen beschikbaar te stellen, waarin de menschen kunnen worden opgenomen, wier huizen moeten worden afgebroken of in orde gemaakt. *c*. Om het aantal doktoren die de lijkschouwingen moeten doen te vermeerderen. 2e. De Vereeniging T.H.I.G.H. voornoemd verklaart het eens te zijn met het door de *Sarekat Islam* ingediende request in zake pestbestrijding en woningverbetering.

3e. Een pestbelasting dient te worden ingevoerd, welke zal worden opgebracht door kapitalisten en fabrikanten en waarvan de opbrengst besteed zal worden ten bate van de pestbestrijding en woningverbetering.

Anti-Opium. In het gebouw van *Thalia* (Batavia) hield de heer *Thwing*, volgens de *Djawa Tengah*, een vergadering over opiumzaken en waarin beraadslaagd werd over een aan de Regeering in te dienen request met het verzoek een regeling te willen treffen, waarbij de verkoop van opium, hetzij van regeeringswege, hetzij door anderen en aan wie ook, ten strengste wordt verboden. In dit verband zijn evenwel de apotheken niet begrepen, maar dan ook alleen op voorschrift van een geneesheer.

Kennis der Maleische Taal. De *Perniagan* reveleert het feit, dat de Commissaris van Politie, Beyerinck, voor den Raad van Justitie te Soerabaja de verklaring heeft afgelegd, dat hij geen Maleisch kende, en verwondert er zich over, dat de Regeering bij de benoeming van hare ambtenaren niet de bepaling maakt, dat deze het Maleisch moeten kennen. Bekend is het, dat onder de ambtenaren er velen zijn, die deze taal niet verstaan. De schrijver acht het wenschelijk, dat bij benoemingen vooraf worde onderzocht, of de candidaten al dan niet op de hoogte van de Maleische taal zijn.

Regeerings-Circulaire. In de *Pewarta Soerabaja* wordt verwondering te kennen gegeven, dat de Direkteur van de B. O. W. het noodig geoordeeld heeft, bij circulaire aan de chefs van de verschillende diensten van zijn departement, het verzoek te doen, nauwkeurig te willen toezien, dat ambtenaren, met meer dan *f* 300 traktement 's maands, bij reizen met de auto, geen al te hooge declaraties indienen. Ambtenaren met zulke bezoldigingen moesten — alzoo de schrijver — toch niet in staat geacht worden diefstal van landsgelden te plegen. De *Perniagan*, die deze circulaire ook bespreekt, beweert, dat dergelijke aanschrijvingen elk jaar zonder eenig resultaat gedaan worden. De overtreders weten maar al te goed, dat het bewijs voor hun fraude niet geleverd kan worden. Het verdient overweging — alzoo de schrijver — om het reizen per auto naar plaatsen aan of dicht bij het spoor gelegen te verbieden. Men kan niet zeggen, dat de dienst zooveel beter marcheert, terwijl het reizen per auto is toegenomen. De Regeering dient strenger maatregelen tegen de overtreders te nemen. Het uitvaardigen van circulaires helpt geen zier.

De IJsmutsen-mode. Heeft de lezer opgemerkt, — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — dat er steeds meer Inlanders rondloopen met dikke zwarte mutsen op het hoofd? Vooral chauffeurs zijn daar dol op. Ieder heeft zich al met verbazing afgevraagd, hoe men er toch toe gekomen is, zich dergelijke voor de poolstreken bestemde mutsen op het hoofd te wringen. Wat moeten de met klapperolie verzadigde haardossen en al wat daarin leeft en wiemelt, het onder zoo'n muts gezellig en warm hebben. Maar weet ge hoe die mutsen in de mode gekomen zijn? De schrijver deelt daaromtrent het volgende mede: De firma S. te Semarang ontving een zending goederen uit Holland, doch bij de ontpakking bleek, dat de inhoud van een der kisten niet voor Indië was bestemd; het was een fout bij de expeditie in Holland, zooals ook uit de factuurlijsten bleek. Bij opening der kist vond men daarin, in stede van kurken helmhoeden een 500 ijsmutsen. De chef der firma was over die vergissing slecht te spreken en om aan zijn kwade luim bot te vieren, drukte hij den looper, die juist met stukken naar het postkantoor moest, een dier idiote ijsmutsen op het hoofd. De looper was met het hoofddeksel nog geen kwartier buiten de deur, of er lagen op de stoep hoopjes Inlanders, die smeekten, of ze ook zoo'n muts mochten koopen. De ijsmutsen gingen weg als koek en binnen een week moest de firma telegrafisch nabestellen. Het zijn dikwijls kleinigheden, welke de mode leiden en die den Inlander pakken.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Werving van buitenlanders in N. Amerika.

Volgens een Wolff mededeeling uit Stockholm heeft Aftonbladet een bericht verspreid, dat, als 't juist is ook voor vele Nederlanders in Amerika van groote beteekenis zal worden. Niettegenstaande reeds vele der in de V. S. wonende buitenlanders zich hebben laten opnemen in 't nieuw gevormde leger, zou de regeering te Washington daarmede niet tevreden zijn en 't inzicht toegedaan zijn dat wie in Amerika woont ook maar ten volle Amerikaansch onderdaan behoort te wezen en zich daardoor voor den strijd tegen Amerika's vijand beschikbaar moet stellen. In 't Huis van afgevaardigden is met 344 tegen 21 stemmen een wet aangenomen, welke bepaalt dat alle in 't land wonende personen van dienstplichtigen leeftijd, die aanspraak maken op vrijdom van den militairen dienst uit hoofde van hun burgerschap van een vreemden staat, zonder pardon worden gedeporteerd en ook in de toekomst nimmer Amerikaansch burger kunnen worden.

Inlijving van vreemdelingen in 't leger zou strijdig zijn met de wet. Nu wordt gezegd: gij moet ophouden vreemdeling te wezen, zoo niet dan wordt gij uit 't land gezet. Dat is niet meer in strijd met de wet.

Een waardige aanvulling van deze vrijheidsbeperking is een bijna terzelfden tijd uitgevaardigde bepaling, volgens welke een niet-burger van de Unie niet 't recht heeft meer dan 2,4 acre grond in een stad, of 160 acre buiten te bezitten. Wat hij meer bezit komt aan den staat.

Volgens „Aftonbladet" bestaat in sommige staten b.v. in Minnesota, het meerendeel der bevolking uit Zweedsche boeren, die door noeste vlijt in 't bezit zijn gekomen van meer dan 160 acre land. Zij hebben nu óf 't meerbezit af te staan aan den staat, óf Amerikaansch burger te worden en daarmede de verplichting op zich te nemen den krijgsdienst te vervullen.

Deze maatregel om de recruteering van 't millioenenleger te bevorderen zal zeker ook vele Nederlanders treffen. Al is de emigratie in de laatste jaren voor den oorlog vooral naar Canada toegenomen, Amerika telt nog vele Nederlanders, die 't voornemen om Nederlander te blijven nog niet hadden opgegeven. Zij hebben nu te beslissen. Zijn er velen, die niet in den oorlog willen gaan, dan kunnen wij eerstdaags scheepsladingen van terugkeerende landverhuizers verwachten.

Een groote gebeurtenis voor Katanga.

Wij hebben reeds melding gemaakt van 't voltooien, op 22 Mei j.l., van de Katangalijn in Belgisch Kongo, wij meenen op deze gebeurtenis terug te moeten komen nu meer bijzonderheden veroorloven de beteekenis er van duidelijker aan te geven. Katanga is nu per rail met de Kaap verbonden en per stoomboot met Bona. De lengte bedraagt van de Kaap, over Kimberley, Boeloewayo, de Victoriavallen en Elisabethstad 4300 K.M., bij een spoorbreedte van 1,066 M. Het Belgische gedeelte van de grens van Rodhesia af tot aan Boekama meet 725 K.M., waarbij 25 K.M. zijn te voegen voor de zijlijn naar de mijnvelden.

In 1909 begonnen ondervond 't werk vertraging door den oorlog, maar deze heeft niet belet de laatste 300 K.M. toch te voltooien. De dwarsliggers zijn van staal, daar de houten niet bruikbaar waren, door de witte mieren. De locomotieven hebben hetzelfde vermogen als die van goederentreinen der Belgische staatsspoorwegen, zij worden met hout gestookt. De goederenwagens zijn meerendeels bestemd om 35 ton te vervoeren, met automatische ontlading. De personentreinen zijn ingericht als in Europa. In de posttreinen, die twee maal per week rechtstreeksche verbinding met Kaapstad geven, bevindt zich een restauratiewagen.

De Mijnmaatschappij van Katanga deed in 1917 reeds meer den 600.000 t. afvoeren, dit wordt voor de toekomst zelfs op 2 millioen t. geschat. Het personenvervoer

heeft in 't Belgische gedeelte nog niet veel beteekenis. Door de verbinding van Boeloewayo met de Portugeesche haven Beira, en van Elisabethstad met 't overige deel van Kongo wordt een vermeerderde afvoer van vele tropische producten, alsook van koper, verwacht.

De trouw der zwarte broeders.

Volgens een bericht uit Genève in Duitsche bladen, zal op de aanstaande conferentie van de geallieerden te Versailles het vraagstuk te berde komen, van de vrijwillige werving van negers in de bezette Duitsche koloniën in Afrika. Geheel vrijwillig alleen natuurlijk. Zooals de Duitschers uit de trouw der zwarte broeders een bewijs hebben geput vóór hun koloniaal régime, zullen de vrijwillige inlijvingen — als 't er toe komt — even zoo vele bewijzen voor het tegenovergestelde moeten worden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Ind. Cultures.

Van den, onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs uitgegeven, nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, verscheen afl. 35—39 (deel III, vel 10—24).

Behalve het slot van Prof. Dr. A. van Bijlert's artikel over de tabak, bevatten deze afl.: kina, door P. van Leersum en coca door Dr. A. W. K. de Jong, terwijl H. J. Wigman Sr. van de specerijen peper, nootmuskaat en foelie, kruidnagelen en (gedeeltelijk) vanielje behandelt. Tal van illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

De Aarde en haar Volken.

De Sept.-afl. bevat het slot van de mooi geïllustreerde interessante artikelenreeks van de luits. ter zee J. W. Langeler en L. A. C. M. Doorman over ,,Nieuw-Guinee en de exploratie der Meervlakte 1913—1915''. — In het Bijblad dezer afl. de volgende korte stukjes: Naar aanleiding van het feest van Boedi-Oetomo. — Vlugge vervulling van den wensch naar een doctoraat in de taal- en letterkunde van onzen O.-I. Archipel. — De opvolger van Lovink (J. Sibinga Mulder). — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië (ontleend aan de Ned. Zendingsbode). — De handel tusschen ons Indië en Amerika.

Zendingsperiodieken.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Sept. 1918: Schetsen uit Zuid Nieuw-Guinea, door P. Vertenten (met afbeelding van een Majo-deema = geest van een voorvader der Majo's, aanschouwelijk voorgesteld, geheel in pisang-bladeren). — Eene reis door de Tenimber-eilanden, door A. van Roessel.

De Macedoniër. Sept. 1918. Kjai Darma, door K. Dijkema. — De Zendingsactie der Christelijke Gereformeerde kerk 1873—1892. (W. Pos. — C. de Bruyn Yzn), door H. A. Dijkstra. — Soemba, door D. K. Wielenga (over de voormalige slavernij op dit eiland). — Uit mijn camera, door H. Dijkstra.

Nederlandsche Zendingsbode. 5 September 1918. Verslag van de VIIIe Conferentie voor Zendingsstudie, gehouden te Ermelo van 29 Juli—3 Augustus 1918. — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa (XI: Van de Oostkust naar de Westkust van Sumatra).

Th. J. van Haren Noman. †

Het jongste Nr. van ,,Eigen Haard'' wijdt een artikel aan de nagedachtenis van den heer Th. J. van Haren Noman, geb. 30 Juni 1855 te Batavia, gest. 23 Aug. j.l. te Voorburg. Op 18-jarigen leeftijd als volontair in dienst getreden bij de Ned. Indische Handelsbank, heeft de hr. v. H. N. zich door zijn enormen werklust opgewerkt tot directeur dier instelling en haar gebracht tot den rijken bloei en grooten invloed waarin zij zich thans mag verheugen.

De schr. van het art. ('t is onderteekend v. B.) zegt dat ons land met den dood van v. H. N. een zwaar verlies heeft geleden, een braaf burger en energiek zakenman heeft verloren, die in sterke mate heeft medegewerkt aan den opbouw van ons handelswezen, aan de ontwikkeling van land en koloniën en aan de grondvesting van onze huidige positie op het gebied van geld- en goederenhandel.

Uitgaven der ,,Japansche Commissie''.

Sedert de z.g.n. ,,Japansche Commissie'' der vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde'', werd opgericht, heeft zij een drie-tal brochures het licht doen zien (bij E. van der Vecht te Amsterdam), welke respectievelijk inhouden: No. 1. Voorwoord, door Mr. J. H. Abendanon. — Zij en wij, door Dr. H. P. N. Muller. — Beginselverklaring en perscirculaire der Japansche commissie.

No. 2. Oude betrekkingen tusschen Nederland en Japan, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. (Overgedrukt uit het Koloniaal Tijdschrift).

No. 3. De verhouding tusschen Japan en Ned.-Indië. Lezing gehouden door den heer P. A. Roeper Bosch voor de vereeniging ,,Moederland en Koloniën''.

Prof. Dr. H. Kern. †

In de jongste afl. van ,,Internationales Archiv für Ethnographie'' (Band XXIV, Heft 5—6) schetst J. Ph. (— Prof. Dr. J. Ph. Vogel) in een in het Engelsch gesteld artikel de groote verdiensten van Prof. Kern († 4 Juli 1917), vooral op taalwetenschappelijk gebied.

Ook wijdt H. Cordier in een dezer dagen verschenen afl. van ,,T'oung Pao'' (Vol. XVII, No. 4—5) een enkel woord aan de nagedachtenis van Prof. Kern.

Congresnummer van Hindia Poetra.

Het tijdschrift ,,Hindia Poetra'', dat verleden jaar ophield te verschijnen, na een éénjarig bestaan, is herboren als orgaan van het ,,Indonesisch Verbond van Studeerenden''.

Het eerste Nr., uitgegeven ter gelegenheid van het Congres (waarvan een overzicht wordt gegeven elders in dit blad) bevat verschillende korte bijdragen, waarvan enkele worden genoemd, n.l. Het Indonesisch Verbond in de lijst der tijden, door J. A. Jonkman. — De Jong Chineesche vrouwenbeweging, door Mevr. Yap. — De taak der vrouw in Indië, door A. D. van Mook—Maureau. — Javaansche cultuurontwikkeling en Indische sympathieën, door Noto Soeroto. — De Volksraad en de Chineezen, door Yap.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: De bestrijding der mijnwormziekte in Suriname, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — De oorzaak der Serehziekte ontdekt? — Kedirische Landbouwvereeniging. — Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam (vervolg). — Verslag der Ned. afd. der N.-I. Maatschappij van Nijv. en Landb. over 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Handel en Bedrijf.

No. 16 (8 Aug.) van dit halfmaandelijksch tijdschrift bevat het eerste gedeelte van een overzicht der handelsbeweging op de Buitenbezittingen in 1914—'15 en 1916, gebaseerd op een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau te Weltevreden.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 4 Sept. van het weekblad ,,In- en Uitvoer doet ,,een medewerker te Weltevreden'' mededeelingen over de handelsbetrekkingen van Java met de Vereenigde Staten van Amerika 1916—1917, waaruit blijkt dat deze zich met reuzensprongen bleven ontwikkelen. Vooral betreft zulks den uitvoer van Java van klapperolie, daarna van thee en vervolgens rubber en sisalhennep; die van suiker bleef echter verre beneden de gekoesterde verwachtingen.

Handelsberichten.

No. 549 van dit weekblad bevat weder eenige ,,Berichten van het Departement van Koloniën'', waaronder bijzonderheden over de aetherische oliën, welke in Indië gewonnen worden zoowel uit in het wild voorkomende, als uit gecultiveerde gewassen. De volgende soorten, worden daarin behandeld: Kajoepoetih, Citronella-olie, Lemongras-olie, Kanonga-olie, Tjempaka-olie, Vetiver-olie, Patchouli-olie en Palargonium. — Voorts mededeelingen over nuttige delfstoffen in Palembang (petroleum, bruinkolen, marmer, enz.).

Orgaan van de Vereeniging ,,Indië Weerbaar''.

Afl. 2 van dit jonge, te Weltevreden verschijnende periodiek, bevat een reeks korte opstellen, hoofdzakelijk in verband met het doel der Vereeniging, als: Vrijwilliger- of militieleger? — Inlandsche militie (vervolg). — De Minahassa en het Minahassa volk (overzicht eener lezing van den oud-majoor Waworuntu). — Korte opgave der hoofdpunten van de bevordering en verbetering der veeteelt op Java en Madoera, iets, waarnaar o.a. door de Vereeniging ,,Indië Weerbaar'' gestreefd wordt.

De Ingenieur.

In het 7-Sept. Nr. van ,,De Ingenieur'' een artikel van den ir. J. van Tubergen, getiteld: Mededeeling betreffende de resultaten bereikt in de Belawan-geul met den slibzuiger ,,Java'' (met afb.). — Verder vindt men in dit Nr. de beredeneerde inhoudsopgave der Mei-afl. van het orgaan der vereeniging van Waterstaatsingenieurs in Ned.-Indië, waarbij o.a. een beschouwing van den ir. S. H. A. Begemann, ,,Brug voor gewoon verkeer over de Solorivier bij Tjepoe.''

Morks' Magazijn.

De Aug. afl. van dit maandschrift brengt o.m. een artikel van H. Ch. G. J. van der Mandere: Een reis door Java. I Heenreis en aankomst.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 23 bevat o.a.: Bahau Dajaks, door N. — Twee belangwekkende eilanden van den Indischen Archipel. Bali en Lombok, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Over de rechten op den grond, waarop de Europeesche landbouw in Indië wordt uitgeoefend, door T. C. L.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

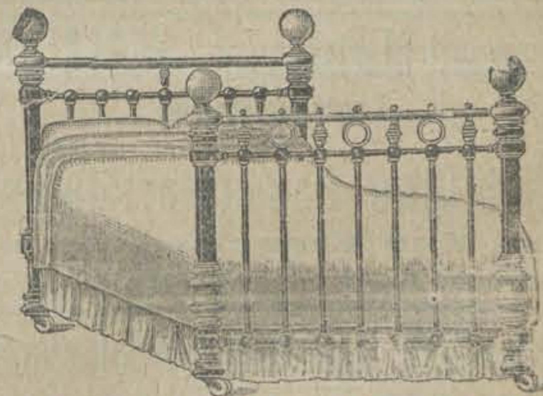
*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal:	Hoofdkantoor:	Filiaal:
's-Gravenhage	AMSTERDAM	Arnhem
Kortenaerkade 8,	Binnenkant 25,	Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493.	Interc. Tel. 389.	Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvrage gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

HOEKER & ZN.

Uitsluitend adres **Heerengracht 435—437**

Goud - Zilver

Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM Telefoon 309 Noord

THEO D. SMIT,

Beëedigd Makelaar en Rijks-Taxateur.
Verkooplokaal, Bakenessergr. 13, Haarlem.
Bewaarplaats van Inboedels.
TELEFOON 812.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82-84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

UITGEBREIDE COLLECTIE

Zijde en Fantaisie FLANELLEN

voor Blouses.

COSTUUMSTOFFEN voor Najaar en Winter

Vraagt onze Staalcollectie.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „ „
vanaf 100 „ 5 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.25 voor franco verzending.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND"

AMSTERDAM.

Tijdelijke Passagiersdienst

Java—San Francisco vice versa via Singapore, Manilla, Hongkong, Nagasaki en Honolulu.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te *Amsterdam* en te *Batavia*.

COMPLETE MEUBILEERING VAN SLAAPKAMERS

T. NIEVELER,
AMSTERDAM
NIEUWENDIJK 164-170 TEL. C. 1285

Electrotechnisch en Werktuigkundig Bureau

R. GEERAERTS-REUTER.

Tel. 8196. Prinsestraat 6a. Den Haag. Tel. 8196.

LICHT- EN KRACHT-INSTALLATIES.

Specialiteit: Machines voor 't luiden van klokken. Machines voor windvoorziening van Kerkorgels.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1405
's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.

5 pCt. en 6 pCt. PANDBRIEVEN

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
DOORLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST”, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

De Troonrede.

De op Ned.-Indië betrekking hebbende paragrafen der Troonrede luiden:

„Het ontwerp der Indische Begrooting, dat U zal worden aangeboden, is dit jaar voor het eerst in Indië in openbare behandeling voorbereid.

De goede verzorging van de geestelijke en stoffelijke belangen der Inlandsche bevolking heeft Mijn voortdurende aandacht.

Met stipte eerbiediging van de godsdienstige overtuiging der ingezetenen, wordt dankbaar de steun aanvaard, dien het Westersch particulier initiatief biedt en met name de hooge beteekenis erkend van den arbeid der Christelijke Zending.

Tegen drank- en opiummisbruik zal de strijd krachtig worden voortgezet.

Ruimer deelneming van de ingezetenen aan de behartiging van de locale belangen en uitbreiding van autonomie en zelfbestuur, zullen zoowel de eigen geaardheid der bevolking tot haar recht doen komen als de vrijwillige saamhoorigheid met het Moederland sterken.

Deze strekke tot hechte grondslag voor de krachtige economische en militaire weermacht waarvan de vorming zooveel mogelijk zal worden voortgezet.

In de West-Indische koloniën wordt mede de druk der tijdsomstandigheden gevoeld; naar sterking van haar draagvermogen zal worden gestreefd.”

„HINDIA POETRA”.

In de nummers 36 en 37 van *Het Koloniaal Weekblad* gaven wij een uitvoerig verslag van het onlangs te Wageningen gehouden Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden. Nog valt nader te bespreken het Congresnummer, waarvan bij de opening de verschijning werd aangekondigd als een herleving van het vroegere lijfblad van de Indische Vereeniging, de *Hindia Poetra*.

De redactie is gevormd uit de heeren *Surya Ningrat*, *Yap Hong Tjoen* en *J. A. Jonkman*. De samenstelling der redactie bewijst reeds, zooals de heer Surya Ningrat mededeelt, dat het tijdschrift in het vervolg niet zal zijn het orgaan van de „Zonen van Indië” in engeren zin, maar de plaats, waar de verschillende elementen van het óók in de toekomst heterogene Indonesië elkander zullen ontmoeten. Het zal de taak van H. P. wezen, die verscheidenheid zooveel mogelijk tot eenheid te brengen, tot heil van Indonesië en zijn volk. Het zal zijn het orgaan van de studeerende Hollandsche jongelieden, wier toekomst in Indië ligt, die daarin zullen uitspreken hunne jonge, reine, onbevooroordeelde denkbeelden, hunne idealen, nog niet door het praktische leven gekortwiekt, — en van de uit Indië gekomenen, die in het Jonge Holland hopen te vinden de krachten, die hen zullen helpen in het opbouwen van de Nationale eenheid van hun Indonesië.

Het Congresnummer bevat artikelen van mevrouw Yap: De Jong Chineesche Vrouwenbeweging; van mevrouw A. D. van Mook-Maureau: De Taak der vrouw in Indië; en van de heeren G. Mangoen Koesoemo: De tijden veranderen en wij met hen; G. F. P.: India, what can it teach us?; Noto Soeroto: Javaansche cultuurontwikkeling en Indische sympathieën; Yap: De volksraad en de Chineezen; en Ratu Langie: Stroomingen in de Indonesische Studentenwereld in Nederland.

In een noot onder het voorwoord der redactie leest men: „In de spreuken op het titelblad hebben de verschillende redacteuren, ieder voor zijn cultuur, weergegeven, wat hun schoon of kenmerkend leek voor het leven of de ontwikkeling van hun ras.”

Het treffendst en het meest behartigingswaard schijnt ons de Javaansche beeldspraak:

„Indien ge kennis te vergaren en wil te scherpen
„zoekt, weet dan, dat niet de stamper, maar de
„wrijving der rustige graankorrels onderling, in ver-
„draagzaamheid en genegenheid, de rijst van bolster
„en schil ontdoet en haar de witheid schenkt, die
„ons oog verheugt.”

Is Bevordering van den Mijnbouw in Suriname thans gewenscht?

(Rede van Prof. Ir. J. A. Grutterink in de laatste vergadering van de „Commissie voor West-Indië” der Vereeniging „Oost en West”.)

In Suriname en in gesprekken over Suriname hoort men wel eens twijfel opperen, of men voor dat land een opbloei en uitbreiding van den mijnbouw wenschen moet en, of het Gouvernement dit mag bevorderen. Zij, die zoo spreken, wijzen op den slechten invloed van de groote voorschotten, welke aan de arbeiders uitbetaald worden bij het aangaan van het contract. Een deel van dat geld wordt dikwijls aan nuttelooze of schadelijke zaken verdaan, zoodat de arbeider met groote schuld naar het placer vertrekt. De betrekkelijk groote som, welke hem na afloop van het contract uitbetaald wordt, wordt ook door velen niet op de juiste wijze gebruikt. Het leven van de goudzoekers, die op eigen risico werken, de z.g.n. onderhuurders, is vaak een aaneenschakeling van ellende. Concessiejacht leidt tot speculatie. Waar de twijfelaars heenzien, overal speuren zij den verderfelijken invloed van de goudindustrie op de volkszeden.

Het gaat echter niet aan om, wegens daaraan bij de tegenwoordige inrichting aan het bedrijf verbonden nadeelen, een geheele bron van volkswelvaart ten doode op te schrijven. Wie zou durven voor te stellen een inkrimping van den landbouw, omdat, mede onder den invloed van het geïsoleerde buitenleven, in sommige landbouwstreken ruwe zeden zich hebben ontwikkeld, welke soms tot uiting kwamen in de zwelgpartijen van boerenkermissen, of omdat in crisistijden vele boeren tot armoede zijn vervallen? Wie zou zich willen verzetten tegen de omzetting van het kleinbedrijf van de achter ons liggende periode der industrie in het tegenwoordige grootbedrijf, om te ontkomen aan de hiermee ongetwijfeld gepaard gaande zedelijke na-

deelen? Wie de zeevaart willen afschaffen, wegens de betreurenswaardige beroepsziekten der zeelui? Het stellen van de vragen maakt een beantwoording onnoodig. In plaats van de voorgestelde drastische maatregelen zal men trachten de nadeelen te beteugelen, zonder de bronnen van welvaart te doen verdrogen.

De bovengenoemde nadeelen, welke ontegenzeggelijk de Surinaamsche goudindustrie aankleven, zijn volstrekt niet onafscheidelijk verbonden aan den mijnbouw in het algemeen of aan de goudindustrie in het bijzonder. Ik zou durven voorspellen, dat zij, zonder eenigen maatregel van bestuurszijde, in Suriname van zelf zouden verdwijnen, zoodra het gelukte de goudwinning tot een beter loonend bedrijf te maken. Ongeregelde arbeid is in de eerste plaats een nadeel voor de goudondernemingen zelf en men kan er zeker van zijn, dat de directeur van een goed bestuurde maatschappij niets zal nalaten om, in de plaats van de vlottende arbeidersbevolking, vast personeel aan te kweeken, dat regelmatig, het geheele jaar door, aan den arbeid blijft. Zoodra de middelen het hem veroorloven, zal hij het placer trachten te maken tot een aangename woonplaats voor zijn arbeiders met hunne gezinnen. De daaraan bestede kosten zullen blijken goed gebruikt te zijn, als daardoor het doel bereikt wordt.

Het ongeluk is, dat nog geen enkele Surinaamsche goud-maatschappij tot nu toe er in geslaagd is zich te ontwikkelen tot een goed loonend bedrijf en een ertsreserve heeft kunnen blootleggen, welke haar een goede toekomst verzekerde. De eenige maatschappij, welke gedurende een reeks van jaren zich in een matigen voorspoed mag verheugen, is de „Cie des Mines d'Or'' en deze maatschappij levert tevens het bewijs voor wat ik hierboven schreef. Hoewel van haar arbeiders niet gezegd kan worden, dat zij zich op het placer metterwoon gevestigd hebben, werken zij toch regelmatig en al gaan zij, na een zekeren tijd, naar de stad terug, voor de goeden is dat niet anders dan een verlof en de directeur weet, dat zij na een vooraf bepaalden tijd zullen terug komen. Deze, reeds veel gezonder toestand, werd bereikt door een samenstel van nuttige maatregelen, niet het minst door de verschaffing van versch voedsel, op het placer gekweekt. De groote afstand tot de kust, plaatst deze maatschappij in bijzonder moeilijke omstandigheden. Indien het placer meer in het centrum van het land lag, bijv. in de Mindrinettistreek, zou men daar omheen een welvarend bevolkingscentrum van vrije arbeiders zien ontstaan en van alle nadeelen, thans aan de goudindustrie ten laste gelegd, zou men bij de arbeiders van dit placer niets bespeurd hebben.

Waarom zou men dat ook verwachten? Het werk van een arbeider op een placer verschilt, naar zijn aard, weinig van dat van een plantage-arbeider. Bij beide bedrijven vraagt het grondwerk de meeste arbeidskrachten en op een goudonderneming is even goed werk te vinden, geschikt voor vrouwen, als op een plantage.

Suriname is thans voornamelijk aangewezen op landbouw en de door deskundigen bijzonder vruchtbaar geachte bodem doet vermoeden, dat dit in de toekomst wel steeds het geval zal blijven. Dat is echter geen reden om den mijnbouw te verwaarloozen, want juist in den aanvang kan deze de ontwikkeling van een land ten zeerste bevorderen. De maatschappij, welke een gunstige, rijke winsten belovende, ertsafzetting gaat ontginnen, getroost zich gaarne de groote kosten van wegenaandeg en assaineering van de streek, wanneer men goede redenen heeft om te veronderstellen, dat de onderneming deze uitgaven zal kunnen dragen. Men denke aan de wegen, aangelegd door Redjang Lebong en haar zuster-maatschappijen op Sumatra. De fosfaatmaatschappij „Cie de Gassa'' moest ter verbinding van haar concessie met de kust, dwars door een woestijngebied, een spoorweg aanleggen ter lengte van 243 KM. en legde daaraan 22 millioen francs ten koste, nog wel onder de bezwarende omstandigheid, dat na een reeks van jaren deze lijn kosteloos eigendom zou worden van den Staat (Tunis). Uit haar aandeel in de winsten der mijnbouw-maatschappijen, voornamelijk fosfaatmijnen, kon de regeering van dat land met groote voortvarendheid spoorwegen aanleggen en de snelle ontwikkeling van dit Fransche protectoraat, welke terecht geroemd wordt, is hoofdzakelijk aan den mijnbouw te danken. De speculatie in mijnbouwconcessiën, welke ook hier welig bloeide en nog bloeit, heeft aan den goeden naam van het land geen afbreuk gedaan.

Mijnbouw schept bovendien bestaansmogelijkheid voor sommige nieuwe industrieën; andere, zooals handel, de machine-industrie, het bouwvak, de land- en de tuinbouw, worden bevorderd. Kortom hij is een factor, welke het geheele economische leven van een land gunstig beinvloedt. Frankrijk, Engeland noch Duitschland, ja zelfs de, een werelddeel omvattende, Vereenigde Staten van Noord-Amerika, zouden zich ooit tot hun tegenwoordige macht hebben kunnen ontwikkelen, zonder den mijnbouw.

In Suriname leven wij op meer bescheiden voet. Het zou ook niet goed zijn verwachtingen op te wekken van winsten, vergelijkbaar met die, welke Tunis uit zijn bodemrijkdom verkreeg. Maar juist omdat Suriname op kleiner leest geschoeid is, kan een matig bloeiende mijnbouw reeds goede diensten bewijzen. Het is een eerste plicht van het Gouvernement, om dezen opbloei zooveel mogelijk te bevorderen en de thans geopende mogelijkheid op een nieuwen tak van mijnbouw, welke door de ontginning van bauxiet gegeven is, mag ons hoopvol stemmen. Vertrouwend, dat het mogelijk zal zijn schadelijke uitwassen te voorkomen, althans binnen perken te houden, wenschen wij, in het belang van Suriname, aan dezen nieuwen tak van mijnbouw een voorspoedige toekomst.

De technische beteekenis van bauxiet en het voorkomen van dit erts, als product der laterietische verweering in Suriname.

Bauxiet is een bezinkingsgesteente, dat in den zuiversten vorm geheel bestaat uit waterhoudend aluminiumoxyde, meestal in amorfen toestand, soms echter voor een gedeelte in den kristallijnen vorm van hydrargilliet of van diaspoor. Het watergehalte wisselt sterk en kan tot 35 % van de bij ruim 100° gedroogde stof uitmaken. IJzeroxyde is steeds bijgemengd, in enkele gevallen echter niet meer dan 0.1 %; het loopt in de analyses, die uitgevoerd werden van de delfstoffen uit deze groep geleidelijk op tot het aluminiumoxyde sterk overheerscht; zulke delfstoffen zijn dan geen bauxiet meer, maar bruinijzererts. Kiezelzuur is gewoonlijk aanwezig in den vorm van bijgemengde kwartskorrels en in den vorm van gebonden kiezelzuur; als kwarts verandert het het petrografisch karakter van de delfstof weinig; indien het echter in gebonden vorm in aanmerkelijke hoeveelheid aanwezig is, is de delfstof van geheel anderen aard, n.l. een normale leem, klei of schalie. Alle gesteentevormende mineralen komen verder af en toe, maar steeds in onbeteekenende hoeveelheid, in bauxiet voor.

Door zijn chemische samenstelling is bauxiet een zeer belangrijke delfstof; het is de grondstof voor de bereiding van het aluminium en de zouten van dat metaal (waarvan aluminiumsulfaat en aluin de belangrijkste zijn) voor de bereiding van alundum, van vuurvast materiaal en calciumaluminaat.

Dit laatste zout heeft de eigenschap, de verharding van een mortel, waaraan het is toegevoegd zeer te bespoedigen. Bauxiet-steenen zijn een uitmuntend vuurvast materiaal, dat in steeds toenemende mate gebruikt wordt; ook kroezen en andere voorwerpen, die aan een hooge temperatuur moeten worden blootgesteld, worden er van gebakken. Toegevoegd aan vuurvaste klei, verhoogt bauxiet het smeltpunt van de daaruit vervaardigde steenen. Alundum of aloxiet, kunstmatig korund, vervangt meer en meer de natuurlijke slijpmiddelen amaril, granaat en kwarts: ook maakt men er tegenwoordig kroezen, moffels, buizen en dergelijke laboratorium- en smelterijbenoodigdheden van, die aan zeer hooge eischen van vuurvastheid moeten voldoen. Het wordt gemaakt door zuiver aluminiumoxyde in een electrischen oven te smelten. Dit zuivere oxyde wordt uit bauxiet bereid. Aluin wordt meer en meer uit aluminiumsulfaat bereid; dit laatste kan rechtstreeks uit bauxiet gemaakt worden door oplossing in zwavelzuur. Dan is echter het product altijd ijzerhoudend, zelfs wanneer de bauxiet maar weinig ijzer bevat. Meestal maakt men het daarom uit zuiver aluminiumoxyde, dat weer uit bauxiet bereid wordt.

Zuiver aluminiumoxyde is ook de grondstof, uit de oplossing waarvan in natriumaluminium en fluoride het metaal aluminium door electrolyse bij ongeveer 1000° afgescheiden wordt. Raffineering achteraf van het aluminium is niet mogelijk, daarom moet worden zorg gedragen, dat het aluminiumoxyde zoo zuiver mogelijk is, in de eerste plaats dat het vrij is van kiezelzuur.

Aluminiumoxyde wordt uit bauxiet afgescheiden door achtereenvolgende samensintering van het droge poeder met droge soda, oplossing van het natrium-

aluminaat, zuivering van de oplossing en precipitatie van het aluminiumoxyde. Aan het bauxiet moet voor deze bewerking den eisch gesteld worden, dat het zoo weinig mogelijk kiezelzuur bevat, 3 % wordt in den regel als grens gesteld.

Bauxiet komt in de natuur voor als al of niet verplaatste verweeringsrest, zoowel van kalksteen als van silikaatgesteenten.

De klassieke vindplaats van bauxiet in Z.O. Frankrijk, is een voorbeeld van de eerste wijze van voorkomen. De delfstof is daar gevormd tijdens een lange periode van verweering gedurende welke het calciumcarbonaat van dikke bovenliggende kalklagen werd opgelost en afgevoerd naar zee; zij komt hier, en op dezelfde wijze in soortgelijke afzettingen in Alabama, Georgia, Italië, Hongarije en elders, voor in de kommen van de voormalige oppervlakte van het land.

In het belangrijkste ontginningsveld der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, n.l. dat in den staat Arkansas, is de bauxiet verweeringsproduct van een stollingsgesteente. Het verraadt hier zijn ontstaan uit den onderliggenden elaeolietsyeniet niet alleen door zijn ligging ten opzichte daarvan, maar ook doordat het in zijn onderste lagen nog geheel de structuur van het moedergesteente behouden heeft; hooger op verliest het die structuur, wordt geheel structuurloos, als een klei — echter in tegenstelling daarmee nooit plastisch maar krummelig — of krijgt hagelstructuur. Dat bauxiet hier een verweeringsproduct is, is niet aan twijfel onderhevig. Normale verweering leidt echter tot normale klei, d.w.z. tot amorf waterhoudend aluminiumsilikaat. Hier heeft de verandering de laterietische richting genomen: van de oorspronkelijke bestanddeelen is alles weggevoerd met uitzondering alleen van de oxyden van ijzer en aluminium; het ijzeroxyde vinden wij terug gedeeltelijk met het aluminiumoxyde innig vermengd tot een onbruikbare stof, gedeeltelijk daarvan gescheiden als bruinijzererts.

Laterietische verweering komt algemeen voor in de tropische deelen der aarde. Zij wordt reeds als een voor de landstreek kenmerkend verschijnsel beschreven door de eerste reizigers in Britsch-, Nederlandsch- en Fransch-Guyana, welke geologisch als één geheel beschouwd moeten worden. Ook is reeds lang bekend dat plaatselijk zich uit dien lateriet bauxiet heeft afgescheiden. Uit Fransch Guyana werd het voorkomen reeds vermeld in 1872; uit Suriname werd het voor de eerste maal beschreven door den Duitschen mijningenieur Du Bois in 1901. In de door hem, in dienst der maatschappij Suriname, aangelegde verzameling komen monsters van het erts voor.

Tot nu toe was er weinig aanleiding om aan het voorkomen groote aandacht te besteden, omdat de bekende vindplaatsen in Amerika en Frankrijk, die veel gunstiger gelegen zijn, ruimschoots in de behoefte aan bauxiet konden voorzien. De behoefte is echter sterk gestegen, doordat voor alle doeleinden meer gevraagd wordt, vooral echter door de geweldige vlucht die de fabricatie van aluminium na 1886, meer nog na 1903 genomen heeft.

De wereldproductie wordt voor 1916 geschat op 150.000 tons van 1000 K.G.; deze hoeveelheid is nog aanzienlijk beneden de jaarlijksche productie van zink en lood. Toch zal het naar het oordeel van den Amerikaanschen deskundige Richards niet lang meer duren of aluminium rangschikt zich als derde hoofdmetaal naast ijzer en koper, waarvan jaarlijks 70 en 1 mill. tons geproduceerd worden. Het is niet te verwonderen, dat met zulke vooruitzichten de aluminium producenten er op bedacht zijn hun ertsreserves uit te breiden. De Amerikaansche maatschappijen hebben daarbij ook hun oog geslagen op Britsch Guyana en Suriname en in beide landen op bruikbare terreinen de hand gelegd. O.a. kochten zij in Suriname de Plantage Accaribo aan de Suriname en gronden aan de Cottica. Blijkens een bericht in „De West" meegekomen met de jongste mailzending, is de ontginning van deze laatste gronden bij Moengo, met voorloopig 250 man, reeds begonnen.

De Regeering wenscht echter Suriname ten aanzien van de uitbuiting der bauxietvindplaatsen, niet geheel afhankelijk te maken van deze machtige ondernemingen en heeft, daar de kolonie geen mijningenieurs in vasten dienst heeft, in samenwerking met den „Koninklijken West-Indischen Maildienst" aan den mijningenieur E. A. Douglas, van het Oost-Indische Mijnwezen, opgedragen een onderzoek in te stellen.

Ook in Oost-Indië neemt de verweering dikwijls de laterietische richting. Hier zullen zonder twijfel de ingenieurs van het Mijnwezen de oogen openhouden. Het is zeer waarschijnlijk, dat ook daar naast de laterietische bruinijzerertsen, waarvan reeds belangrijke afzettingen bekend werden, bauxiet als laterietisch aluminiumerts voorkomt.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Herziening van het dessabestuur op Java en Madoera.

Nadat verluid was, dat er plannen bestonden bij de Regeering tot hervorming van het dessabestuur op Java en Madoera, brak *De Locomotief* een lans voor openbaarheid in zaken, die belangwekkend het algemeen belang raken, zooals de instelling van dessaraden. Wat een dergelijk onderwerp binnen de beslotenheid der ambtenarij wordt uitgewerkt; is een miskenning van het recht der gemeenschap op medewetenschap van zaken, waaraan sedert de invoering van een ook maar „eenigermate" vertegenwoordigend stelsel niet meer kan worden getornd. „Het mag verwonderlijk heeten, dat een regeering, die met tal van inderdaad vooruitstrevende plannen rondgaat, zich aan den verouderden slenter der geheimhouderij niet kan onttrekken." Tot die plannen behoort zeker de instelling van dessaraden, die met den loerah het bestuur over de dessa in handen zullen krijgen. Het schijnt de Regeering nu waarlijk ernst om de almacht te breken van den loerah, wiens huidige medebestuurders meer zijn satellieten zijn dan zijn verantwoordelijke assistenten, en tevens de autonomie en het zelfbestuur van de dessa te bevorderen. Van het politiek besef der bevolking zal het echter afhangen, of de dorpszaak met de instelling van dessaraden gediend zal zijn, terwijl van een algemeene invoering dadelijk geen sprake kan zijn. Wat op de eene plaats zegenrijk zou werken, zou op een andere tot publieke schade kunnen zijn. In een gewest onder een autocratischen resident zal op de aanvankelijk onontbeerlijke voorlichting van het bestuur niet te rekenen vallen. Het is daarom gewenscht om allereerst een proef te nemen in die gewesten, aan welker hoofd verlichte, voortvarende mannen staan, die niet opzien tegen de soesah van het nieuwe. Hun stelle men een ervaren ambtenaar ter beschikking, die onder hun leiding met de hervorming van het dessawezen wordt belast.

Het *Soer. Hbl.* wijdt aan hetzelfde onderwerp een tweetal artikelen. In het eerste wordt voornamelijk het plan der regeering ontvouwd, terwijl het tweede een bespreking van het plan is, zooals die is neergelegd in de nota van den heer V a n d e r M a r e l omtrent deze kwestie.

De Regeering meent, dat de instelling van de dessaraden niet alleen aan het bestuur der dessa zou ten goede komen, maar dat ze ook een uitnemende voorbereiding zou zijn voor de uitoefening van politieke rechten.

De instelling der bedoelde dessaraden is hoofdzakelijk bestemd om den overheerschenden invloed van het dorpshoofd op den gang van zaken te beperken.

De dorpsraad zal zich moeten leenen voor een vruchtbare en vlotte behandeling van voor de dessa gewichtige aangelegenheden en daardoor zal de raad in nauwe aanraking moeten komen met het inlandsch bestuur.

Met inachtneming van het bepaalde bij de inlandsche gemeente-ordonnantie, zal de raad in gemeentelijke aangelegenheden, zooals de vaststelling der dessabegrooting, beslissingen hebben te nemen.

Om het vertrouwen der kiesgerechtigde dorpsgenooten te winnen, zal het noodig zijn, dat de raadsvergaderingen op bepaalde dagen en vaste uren gehouden worden, zoodat de gemeentenaren zonder nadere aankondiging van het houden der bijeenkomst op de hoogte zijn.

Ten opzichte van de samenstelling van den raad doen zich verschillende vragen op. Wie zullen leden van den raad moeten zijn? Moet de aanwijzing geschieden door benoeming, dan wel door verkiezing of door beide?

Moet de mogelijke benoeming van ambtelijke leden in het algemeen, alsmede een mogelijke aanwijzing van niet-ambtelijke leden geschieden door het Inl. bestuur of door den dorpsraad zelf?

Indien een doelmatige samenstelling van den raad

voor een plaats het best gewaarborgd wordt door verkiezing, op welke wijze zal deze dan zijn te regelen en onder welk toezicht zal ze plaats hebben? Zal in beginsel vastgesteld moeten worden op welke getalsterkte de raad gebracht moet worden, b.v. op 1/20 of 1/15 van het aantal stemgerechtigden?

Moeten de niet-ambtelijke leden tegelijk of om beurten aftreden, b.v. jaarlijks, of in streken met communaal bezit, bij elke periodieke verdeeling van den grond?

De heer V a n d e r M a r e l gaat in zijn nota eerst na, hoe het dorpsbestuur op het oogenblik geregeld is volgens de Inlandsche Gemeente-ordonnantie (Stbl. 1906 no. 83).

Uit de verschillende bepalingen blijkt, dat het dessahoofd overal vrijwel geheel alleen de baas is, en dat zelfs de hem toegevoegde medebestuurders eigenlijk niets te vertellen hebben.

In den laatsten tijd valt op te merken, vooral bij de Sarekat-Islam-beweging is dat aan den dag getreden, dat het autocratisch gezag van het dessahoofd bij verschillende personen aanstoot begint te geven, en dat men slechts met weerzin zich daarin voegt. Meer en meer blijkt in den laatsten tijd, dat het Javaansche volk er zich rekenschap van begint te geven, dat het naast de opgelegde p l i c h t e n ook aanspraak kan maken op r e c h t e n. Dit verklaart de groote belangstelling, welke de S. I.-beweging van de menigte ondervond. Middels de voormannen dier vereeniging heeft men een uitweg gevonden om zich te uiten, en hiervan wordt door kwaadgezinde elementen vaak misbruik gemaakt om de bevolking op te zetten tegen bestuursambtenaren en dessahoofden door allerlei handelingen al of niet opzettelijk in een verkeerd daglicht te plaatsen. ,,Wil men niet voor een ontwrichting van het bestuur komen te staan, dan zal een en ander alsnog zoo spoedig mogelijk in goede banen dienen te worden geleid.''

In een nota aan den Dir. v. B. B., gedagteekend 2 Nov. 1916, merkte de heer v. d. M. reeds o. a. op: ,,Wat men in de dessa noodig heeft, zijn de dessabestuurders in den waren zin des woords, personen, in de dessa geboren en getogen, die aldaar invloed hebben en worden geëerbiedigd en, als vertegenwoordigers optredend van de verschillende bevolkingsgroepen en stroomingen in de dessa (dus ook van de S. I.-groepen) een onafhankelijke positie tegenover het dessahoofd innemen.'' En verder: ,,Deze personen zouden zooveel mogelijk de onderdistrictsvergaderingen moeten bijwonen en wanneer die personen zich bewust worden, dat ze overal in g e k e n d worden, een punt, waaromtrent ook de Inlander zeer gevoelig is, dan is met zekerheid te voorspellen, dat de verschillende bestuursmaatregelen met minder ontstemming en meer waardeering zullen worden begroet.''

Het voorstel om ook andere personen dan de tegenwoordige bestuurders een plaats in het dessabestuur in te ruimen, is niet iets geheel nieuws. Volgens de oude Javaansche instellingen hadden reeds de z.g. ,,oudsten'' een zeker medezeggingschap in de zaken der dessa. Zoo wordt in het besluit van de Commissarissen-Generaal van 4 Januari 1819 No. 1 (Stbl. No. 5) gesproken van te treffen overeenkomsten met de ,,hoofden en oudsten'' van elke dessa omtrent de betaling van het bedrag van den aanslag der landrenten. In art. 116 van het R. R. van 1830 (Stbl. No. 10) wordt melding gemaakt van overeenkomsten met ,,de oudsten en voornaamsten, terwijl ook in het Inlandsch Reglement de term ,,oudsten'' voorkomt.

Reeds omstreeks 1860 echter schijnt raadpleging dier ,,oudsten'' niet meer in zwang te zijn geweest.

Wat nu de voorgestelde plannen aangaat, meent de schrijver der nota, dat het alle aanbeveling verdient ,,en zelfs noodzakelijk moet worden geacht ten deze met groote voorzichtigheid te werk te gaan, wil men niet voor groote verrassingen en zeer ongewenschte consequenties komen te staan. Zoo goed als nergens toch kan de bevolking nog rijp worden geacht voor een zoodanigen bestuursvorm.''

Daar het ontwikkelingsproces echter zeer vlug gaat, is het noodig dadelijk alles te doen, waarvoor de bevolking thans w e l rijp kan worden geacht.

Een enkele proef ware hier en daar te nemen, waarbij alle leden van het dessabestuur door de bevolking zelf werden gekozen, doch uit dat bestuur geweerd werden de personen, die als eigenlijke helpers van het dessahoofd zijn te beschouwen, z. a. de dorpsschrijver (tjarik) en in Midden- en Oost-Java de kebajan (overbrenger van bevelen), de djagabaja of kepetengan (dorpsveldwachter) en de oeloe-oeloe-dessa (de persoon, die op de waterverdeeling toeziet en ook vaak de gronden verdeelt), uitgezonderd natuurlijk de hoofden der kampongs, waaruit de dessa bestaat.

Een vruchtbaar onderwerp van bespreking acht schrijver de jaarlijks vast te stellen dessabegrooting. Daar het echter voorloopig nog een zoeken en tasten zal zijn, meent hij het voorshands niet gewenscht om voorzieningen in de Inl. Gemeente-ordonnantie aan te brengen, terwijl de proef alleen genomen dient te worden in dessa's, die zich daartoe bijzonder leenen, welke b.v. op of nabij een belangrijke hoofdplaats gelegen zijn, en in gewesten, waar ze het volle vertrouwen en de algeheele instemming van het Hoofd van gewestelijk bestuur hebben.

Mijnbouw en mijnbouwpolitiek in Nederl.-Indië.

In de *Java-bode* verschenen idertijd een serie artikelen over de exploitatie van petroleum, welke om de belangrijkheid de opmerkzaamheid trokken. Onlangs vroeg de heer E. M i d d e l b e r g, de chef van het mijnwezen, de aandacht voor hetzelfde onderwerp. De redactie van bovengenoemd blad komt op de zaak terug in de rubriek ,,Dingen van den dag''. Omtrent de wijze, waarop de rijkdom van den ondergrond van Ned.-Indië moet worden opgespoord en tot outginning gebracht, bestaan zeer uiteenloopende opvattingen, waaruit de theoretici halen kunnen, wat ze willen, hetgeen de kans groot maakt, dat deze het van de mannen der praktijk zullen winnen. De heer M i d d e l b e r g acht het daarom gewenscht, het onderwerp te bezien vanuit het standpunt van het heden en de allernaaste toekomst, teneinde te komen tot het wegnemen van de belemmeringen, welke de ontwikkeling van den mijnbouw in den weg staan.

Daartoe dienen de volgende vraagstukken nader uiteengezet:

1°. Welk karakter dragen de verschillende takken van mijnbouw, welke thans in Ned.-Indië worden uitoefend of verwacht mogen worden eerlang tot ontwikkeling te kunnen komen en welke zijn de voorwaarden, welke hun normale en intensieve ontwikkeling kunnen bevorderen?

2°. Aan welke eischen moeten de mijnverordeningen voldoen om daartoe te geraken?

3°. Welke dient de organisatie te zijn van het overheidsorgaan, dat voor een richtige uitvoering dier verordeningen heeft te waken en dat heeft te verrichten alles wat tot de taak der overheid in zake bevordering van den mijnbouw in den meest uitgebreiden zin kan bijdragen?

Hoever de ontwikkeling van den bestaanden bloeienden mijnbouw zal kunnen gaan, blijft uitermate onzeker. Gegronde verwachting mag gekoesterd worden, dat de olienijverheid in Indië nog voor verdere ontwikkeling vatbaar is, al deed zich op vele Indische olieterreinen de eigenaardigheid voor, dat een aanvankelijk hooge en vrij uitstroomende productie vrij plotseling daalde. Door nieuwe aanboringen zijn die schokken vrij aardig gecompenseerd, maar het feit dwingt er den petroleumproducent toch toe de productiepunten zooveel mogelijk in één hand te brengen, teneinde de stabiliteit van het bedrijf te verzekeren.

En dit zal nog slechts mogelijk zijn bij groote krachtsontwikkeling. De vele of weinige delfstoffen zijn maar niet in een ommezien uit den grond te stampen.

Het vooronderzoek van petroleumvelden kan in zulk een tempo geschieden, dat het aan de behoeften van een zelfs met aanwending van alle beschikbare krachten zich zoo sterk mogelijk uitbreidende exploitatie steeds ten volle tegemoet kan komen.

Waar die ontwikkeling nauw verband houdt met het fiscaal belang van den Staat, ligt het voor de hand, dat op dit gebied exploratie van zijnentwege gewenscht is, omdat hij daardoor het middel in de hand heeft die belangen tot hun recht te doen komen. Doch tusschen deze mogelijkheid en exploitatie is een groot verschil, ook al zou de Staat zich beperken tot de levering van ,,olie aan de kust'' en niet in het kannetje van de huisvrouw. En juist liggen de groote winsten op het terrein der distributie en

is de halve cent meer of minder, waarvoor de olie afgeleverd wordt, beslissend voor het aantal millioenen, dat de olienijverheid oplevert.

Een voornaam argument voor staatsexploitatie is: „Olie aan de kust is gelijk geld'', en dat is ongetwijfeld waar, doch de vraag, hoeveel geld is niet besproken.

Zelfs de groote petroleumtrusts met hun soepeler organisatie en hun buiten de landsgrenzen reikenden invloed, kunnen het hun toekomende geld niet verkrijgen dan door den weg te volgen „von der Quelle bis zur Lampe''.

Evenals Jhr. Van Reigersberg Versluys acht schr. den verkoop van producten, ook zelfs binnenslands, een voor den Staat ongewenscht bedrijf. Diens raad, om den verkoop door een distributie-maatschappij te doen geschieden, zou daarop neerkomen in de praktijk, dat de staatsexploitatie alle risico op zich zou nemen om aan de distributie-organisatie de voordeelen te laten.

Al ware voor het distributie-vraagstuk een gezonde oplossing te vinden, zoo moet de omvang van het bedrijf ernstig onder de oogen gezien worden. We hebben niet alleen de uitgestrekte terreinen in Djambi, doch ook enorme terreinen in Borneo en Nieuw-Guinea, benevens kleinere als Ceram, Celebes, Timor, enz.

Het bezwaar van den grooten omvang is niet op te heffen door bezoldigingen te bieden, welke beter verband houden met de door particuliere ondernemers betaalde, afgezien nog van de schromelijke verwarring, waarin men de staatshuishouding zou storten door een bepaalde categorie van ambtenaren beduidend hooger te betalen dan andere.

De Staat houde de verschillende nog niet ontsloten olievelden in de hand, om die onder voorwaarden, die hem het meest gewenscht voorkomen in exploitatie te brengen. De gewone vergunning en daaropvolgende concessie moeten dus in den vervolge voor aardolie onmogelijk worden gemaakt.

Wil men toch een proefneming met staatsexploitatie, dan mag deze aan de verdere ontwikkeling van het particulier initiatief voorshands geen dwang opleggen, temeer daar een proefneming vele jaren moet duren, voordat over haar werking geoordeeld kan worden.

Suriname.

Het optreden van den heer Idenburg als Minister van Koloniën heeft voor Suriname dit verblijdende, dat er nu op het Plein weer een man zetelt, die uit eigen aanschouwing de kolonie kent.

De heer Idenburg is van November 1905 tot November 1908 Gouverneur van Suriname geweest en heeft steeds in de beste verstandhouding met de Koloniale Staten samengewerkt. Conflicten als onlangs hebben plaats gehad — als gevolg van onvoldoende kennis van zaken van den heer Rambonnet — zijn niet te vreezen zoolang de heer Idenburg Minister van Koloniën is.

In Suriname zal men met groote voldoening het optreden van dezen Minister vernemen. Het is te hopen, dat de Minister het voor Suriname zoo belangrijke vraagstuk van de Javaansche immigratie dadelijk krachtig ter hand zal nemen. Men heeft daar nu een cultuurbank, maar zonder voldoende werkkrachten is geen behoorlijke cultuur mogelijk, althans geen uitbreiding van de cultuur.

Wat de naaste toekomst met betrekking tot den aanvoer van werkkrachten uit Britsch-Indië brengen zal, is met geen mogelijkheid te voorspellen. Met zekerheid kan alleen gezegd worden, dat het niet zal zijn immigratie onder contract als tot dusver. Immers heeft Engeland het tractaat van 8 September 1870 — waarbij de werving en verscheping in Britsch-Indië van arbeiders voor Suriname werd toegestaan — op 17 Maart van dit jaar opgezegd.

Overeenkomstig het bepaalde in art. 24 van dat tractaat blijft de overeenkomst nog van kracht 18 maanden na de opzegging, derhalve tot 17 September 1919.

Zooals wij meermalen hebben uiteengezet wil men in Britsch-Indië geen werving van arbeidskrachten onder contract als tot dusver.

De Britsch West-Indische koloniën kunnen het zonder aanvoer van werkkrachten uit Britsch-Indië niet stellen. Zij zullen dus een middel moeten vinden om te voldoen aan de nieuwe eischen die daar gesteld zijn.

In een artikel, onder het hoofd „Praktisch en financieel onmogelijk'' schrijft „De West'' van 12 Juli: „Men kan niet zeggen, dat het rapport van de Londensche commissie over de wijze waarop de emigratie uit Britsch-Indië ware voort te zetten na den oorlog, veel instemming vindt in de betrokken koloniën.

Hoe het oordeel luidde in Demerara, hebben wij reeds vroeger medegedeeld. Men vond daar de voorgestelde nieuwe regeling vooral uit financieel oogpunt uiterst bezwarend.

Thans is ook het rapport bekend geworden van een in Trinidad ter zake benoemde commissie, die tot de slotsom komt, dat de voorstellen der Londensche commissie practisch en financieel onmogelijk zijn.

In Trinidad heerscht niet zulk een nijpend gebrek aan arbeiders als in Demerara, waar de reusachtige uitbreiding der rijstcultuur een groot deel der arbeiders heeft weggetrokken van de plantages. Het Gouvernement van Trinidad heeft dit belet, door eenvoudig den verkoop van domeingrond voor den kleinen landbouw te stuiten. Ook gaat men op Trinidad met den tijd mede wat betreft de invoering van machinerieën voor allerlei landbouwwerk, wat een uitnemende besparing is van handkracht.

Toch erkent men, dat ook voor den bloei van Trinidad de voortzetting der immigratie uit Britsch-Indië gewenscht is. Doch men acht die immigratie niet mogelijk op de voorwaarden der Londensche commissie''......

„De Londensche commissie noemt hare voorstellen meer een schema voor kolonisatie dan immigratie.

De Trinidad-commissie acht deze voorstelling in strijd met de feiten.

Immers, na drie jaren heeft de immigrant recht op de helft van het bedrag zijner retourpassage, na vijf jaren driekwart en na zeven jaren maakt hij aanspraak op volledige retourpassage. Dit is het tegendeel van kolonisatie.

In de Engelsch West-Indische koloniën heeft men den indruk, dat het rapport der Londensche commissie is samengesteld door ambtenaren die geheel onbekend zijn met de voorwaarden waaronder tot dusverre de immigratie in deze streken plaats vond, of dat de bedoeling voorzit om de Britsch-Indische immigratie geheel te stoppen. De jongste uitlatingen ter zake van den vice-Koning van Indië maken dit laatste geenszins onwaarschijnlijk.''

Hoe dit ook zij, men zal in Suriname moeten afwachten hoe de zaak voor de Britsch West-Indische koloniën beslist wordt. Niet gaarne zouden wij de Britsch-Indische immigratie in Suriname zien eindigen, al zou de aanvoer van arbeidskrachten uit Java belangrijk toenemen. Voor de kolonie zijn de Britsch-Indiërs van groot nut geweest. Aan hen is grootendeels de instandhouding van den grooten landbouw te danken en zij hebben een bevolkingsaanwas van 24.000 personen gegeven, voor het meerendeel nijvere landbouwers. Zonder den grooten landbouw is de vooruitgang van Suriname niet mogelijk. Om op de wereldmarkt iets te beteekenen is het grootbedrijf onmisbaar. Zelfs een zeer bloeiend kleinbedrijf zou de plaats van het grootbedrijf niet kunnen innemen. Zij moeten naast elkaar blijven bestaan en er naar streven de fouten te elimineeren die beide aankleven. De groote landbouw blijve de leerschool voor de kleine landbouwers.

* * *

Een Britsch-Indiër, Abdul Soobhan, die in Suriname woont, heeft in Demerara per rekest den Gouverneur verzocht om uitvoer van rijst en meel naar Suriname toe te staan.

De Gouverneur antwoordde, dat hij geen vrijheid had het verzoek om rijst in te willigen. Wenschen de Britsch-Indiërs hulp te vragen van Britsche zijde, dan konden zij zich door bemiddeling van den consul te Paramaribo wenden tot de regeering in Engeland.

Wat meel betreft, dit artikel voert Demerara zelf in uit New-York en Canada, onder uitdrukkelijk beding dat het niet weder mag worden uitgevoerd. *(De West).*

* * *

Suriname zal spoedig geen rijst van Demerara meer noodig hebben, schrijft „De West''. Door de onwelwillende houding van Demerara — dat ons, zonder waarschuwing, plotseling in den steek liet — tot de uiterste krachtsinspanning gedwongen, zal Suriname binnenkort geheel in eigen behoeften kunnen voorzien.

Hetzelfde blad weet te melden, dat er een zeer groote rijstoogst verwacht wordt.

* * *

Uit Suriname wordt ons een zeer belangrijk geschriftje toegezonden: „De economische toestand van Suriname op 31 December 1918". Wij stellen ons voor in volgende nummers daaruit eenige mededeelingen te doen:

* * *

Vergelijkend overzicht van de voornaamste uitvoeren in het loopend en vorig jaar:

Producten		Jan. tot 1918	Mei. 1917
Balata	kg.	134.468	209.529
Cacao	kg.	1.078.106	823.180
Goud ruw	gram	176.847	266.408
Hout rond of vierk. ...	M³.	342	873
Idem letter-	kg.	6.245	13.046
Huiden	kg.	6.045	13.310
Koffie	kg.	622	88.205
Maïs	kg.	—	99.390
Rum	L.	299.060	296.586
Suiker	kg.	4.807.939	5.189.588
Id. naproduct	kg.	116.226	113.626

* * *

Wij lezen in de „Cur. Ct.", dat er, naar de heer J. H. J. Hamelberg, te Soestdijk, aan dat blad scheef, sedert geruimen tijd plannen bestaan, om door de uitgave van een tijdschrift, dat „De West" zal heeten, onze West-Indische kolonies beter bekend te maken bij het Nederlandsche publiek.

* * *

In het nummer van September 1918 van het „Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap" een artikel van den heer F. E. Spirlet, Hoofd van den opnemingsdienst in Suriname, getiteld: „Aanteekeningen over de declinatie-verandering der magneetnaald in Suriname," met twee tekstkaartjes. De heer Spirlet geeft zijn eigen waarnemingen op 34 plaatsen en neemt, wat zeer nuttig is, uit verschillende werken vroegere waarnemingen over, zoodat men nu alles bijeen heeft. Op de beide tekstkaartjes ziet men de plaatsen aangewezen waar de waarnemingen gedaan zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Oorzaak van Fanatisme? In de *Neratja* wordt een overzicht gegeven van de verschillende berichten betreffende de onlusten in de Ogan-Ilirlanden van Palembang, welke, naar beweerd wordt, door fanatisme zouden zijn veroorzaakt. Maar waarom dan — zoo vraagt de schrijver — zijn die menschen fanatiek geworden? Kan de heer Liefrinck hierop antwoord geven?

Hoe Ned.-Indië bestuurd zou moeten worden. In de *Warna Warta* wordt deze vraag gesteld. Vooraf constateert de schrijver, dat het meermalen gebleken is, dat de Regeering in haar wijze van besturen afgaat op onbetrouwbare rapporten van hare ambtenaren (met name worden aangeduid de rapporten van den heer *Lulofs* over de belastingen in Sumatra en van den ambtenaar voor Chineesche Zaken *H. Mauw)*, en dat het dikwijls te laat is, als zij tot de slotsom komt, dat die rapporten valsch waren, waardoor het haar moeielijk valt de gemaakte fouten te herstellen en het bestuur weer op den goeden weg te brengen.

De schrijver brengt voorts in herinnering, dat de rapporten over de laatstelijk plaats gehad hebbende overstroomingen in Batavia ook niet juist waren. De Inlandsche hoofden en ambtenaren weten maar al te goed, hoe zij hunne rapporten moeten inkleeden om bij de Europeesche ambtenaren een goed onthaal te vinden. Zij zorgen er daarom voor, dat die rapporten niet overeenkomstig de waarheid zijn, als die in de ooren der Europeesche chefs niet aangenaam mochten klinken. Zoo meldden die laatst bedoelde rapporten, dat hulp van Regeeringswege niet noodig was, omdat er van gebrek geen sprake was. En toch konden schrijver en andere ooggetuigen, die de geteisterde plaatsen bezochten, zich overtuigen, dat er wel degelijk hongersnood was. De assistent-residenten en residenten gaan te veel op de mededeelingen van de Inlandsche ambtenaren af en missen het vertrouwen van de Inlandsche bevolking, waardoor zij van deze zelf niet de zuivere waarheid te hooren krijgen. Vandaar ook de onlusten in Djambi.

Dienst der politieke inlichtingen. Met deze instelling kan schrijver zich niet vereenigen. Zij kost veel geld, al was 't maar alleen, omdat er teveel ambtenaren, meest gewezen militairen, aan verbonden zijn. Wil de Regeering precies weten, wat er onder de Inlanders omgaat, dan dient zij zich op de hoogte te houden van de uitingen dienaangaande in de Maleische en Javaansche pers. En welk nut hebben de adviseurs voor Chineesche zaken voor de Chineesche bevolking?

Zeker, nemen wij aan: de Regeering wil het goede; maar jammer genoeg, hangt zij meestal van ambtenaren af, die dom en hun traktement niet waard zijn.

Driehonderd jaren heeft zij niets dan onware rapporten van hare ambtenaren ontvangen, waardoor zij zich tot vijand van hare eigen onderdanen gemaakt heeft. Maar nu hebben wij, Goddank, een Gouverneur-Generaal, die niet de conservatieve richting van den heer Idenburg is toegedaan en bekend staat als een groot en kundig diplomaat. De verwachting wordt dan ook gekoesterd, dat het land in een nieuw kleed zal worden gestoken en dat alles wat de vrijheid en de vooruitgang van het volk in den weg staat, weggenomen zal worden door den heer van Limburg Stirum.

Gebrek ter Sumatra's Westkust. De *Neratja* heeft 't over den toestand in dit gewest, waar thans gebrek heerscht en de meesten onder de kleine luiden hunne maaltijden van drie per dag op twee terug gebracht hebben. En toch zeggen de maandrapporten van de ambtenaren B. B., dat er voldoende levensmiddelen zijn. Niettegenstaande, met het oog op de groote moeielijkheid om in de voeding te voorzien, van hooger hand bepaald is, dat de aanplant van voedingsgewassen moet worden bevorderd en zoo weinig mogelijk verplichte diensten gevorderd moeten worden, gaat men voort met hier en daar teveel aan de wegen te laten werken. Naar schrijvers meening zou een afkoop van de verplichte diensten met *f* 4 per jaar en per heerendienstplichtige in het belang van het volk zijn. Dan zal veel verdwijnen, wat niet goed is en de Inlandsche hoofden zullen niet meer kunnen knoeien. In het gewest Sumatra's Westkust wordt — zegt hij — door de Inlandsche hoofden en ambtenaren véél geknoeid, terwijl de Europeesche ambtenaren de ingediende klachten meestal zelf niet onderzoeken.

Duurte-toeslag gewenscht. *Kromodipo*, over de rijkdommen van het land van Kromo sprekend, schrijft daarover in de *Oetoesan-Hindia* o.m. het volgende: In de dessa Soember-bering (Malang) zijn de lieden onderling overeengekomen nimmer gronden te verhuren aan suikerfabrieken. Wie het deed zou worden dood verklaard. Het dessahoofd verheugt zich in den aanblik van de welvarende, werkzame en tevreden bevolking. Dit is een mooi voorbeeld voor de andere dessa's, die het evenwel niet kunnen volgen, goede maatjes als zij reeds zijn met de suikermenschen. Er is een dessa in het Malangsche, van welke de *tegals* volgeplant zijn met cassave en de *sawahs* met suikerriet. Het dessahoofd is er in korten tijd rijk geworden en denkt spoedig ontslag te nemen, wel wetend, hoe moeilijk het zal zijn belastingpenningen te innen van een berooide bevolking. De *Sarekat Islam* moest pogingen doen hier schaarschte van levensmiddelen te voorkomen. Wij hebben het recht duurtetoeslag te vragen aan het Gouvernement, waar deze aan landsdienaren is toegekend. Ons vaderlijk Gouvernement kan den suikerfabrikanten gelasten meer huur te betalen voor de in gebruik te nemen gronden aan hen, wien zij hun enorme winsten danken. De *S. I.*-leiders moesten vaak vergaderingen beleggen voor het geluk van de bevolking van Java.

Dat deze duurtetoeslag geen hersenschim is, illustreert de *Oetoesan-Hindia* aldus: Op verzoek van de *Sarekat Islam* heeft de assistent-resident van Modjokerto van den administrateur van de suikerfabriek aldaar gedaan gekregen, dat het Inlandsch werkvolk duurtetoeslag uitbetaald krijgt op de loonen. Maar deze bestuursamtbenaar is er één van de bovenste plank, beweert de *S. I* — „Heeft hij niet onlangs nog op verzoek van de *S. I.* zekeren Djojoboelawi, die zonder wettigen grond in hechtenis genomen was, op vrije voeten doen stellen?"

Anti-S. I. In een distrikt in de Preanger heeft men — alzoo de *Kaeoem Moeda* — een kyahi voorgedragen als lid van de *Raad Igama* (priesterraad). Uit Lèlès is evenwel een anoniem schrijven ontvangen, waarin een benoeming van den man ontraden werd, omdat de Kyahi *S. I.*-lid is. *Kèok* is hiervoor des duivels en wil, dat de gansche *S. I* protesteert tegen deze infame beleediging, haar aangedaan. Is vroeger te Soerabaja Achmad Voorzitter S. I. geen lid geworden van den gemeenteraad? Een heeft de Regeering Tjokroaminoto niet in den Volksraad benoemd? zoo vraagt hij.

In de *Oetoesan-Hindia* wordt uit Djombang geklaagd, dat de *naib* te Goedo zijn plicht niet doet en evenmin zijn godsdienstplichten nakomt. Van de *S. I.* moet hij 't niet hebben. Hij heeft de *S. I.* vaak verguisd. Kan het *S I.* bestuur te Djombang den man niet terecht wijzen? zoo zijn er nog anderen, zulke onzindelijke individuën, die wij hun namen niet kunnen opgeven!

In hetzelfde orgaan, een andere klacht van denzelfden aard: Een *boedak* (dienaar, slaaf) van den assistent. — Wedono van Wates (Kediri) lastert de Djowodipo-beweging en de *S. I.* Het is wenschelijk dat zijn meester dit weet, want het is mogelijk, dat den *boedak* eens door anderen de les gelezen wordt.

S. Goenawan — (het is niet de exredacteur van de *Pantjaran Warta*, die terziele is) — heeft 't in de *Kaoem-Moeda* over het ethische protest der Eerste Kamer tegen de vijandige houding van de bestuursambtenaren op de Buitenbezittingen tegen de Sarekat Islam. Hij zegt: Het Opperbestuur weet, dat de S. I. als het ware een groote spiegel is, de plagen en parasieten toonend, die de Inlandsche bevolking het leven ondragelijk maken, en dat de S. I. een groote stuwkracht ontwikkelt, die den Inlander voert op den weg naar licht. — Zijn er op de Buitenbezittingen, zoowel als op Java geen bestuursambtenaren, die de S. I. een kwaad hart toedragen? Lees er eens de dagbladen op na (dat van Mulder uitgezonderd)

en ge zult weten, dat dit waar is. Ik zelf weet, dat een regent gezegd heeft: „Hier is geen S. I. vereeniging noodig. Als de bevolking van mijn afdeeling voldoende te eten heeft, dan verlang ik niets meer.”

De Javaan kan niet leven bij brood alleen. Er is in hem een drang naar hooger leven, een gloed van hooger geestdrift. Neen, neen, S. Goenawan zegt, dat de S. I. overal noodig is, omdat zij „misstanden” helpt opsporen. (Met dien regent — verfoeilijk wordt hij genoemd — zal wel bedoeld zijn, die van de welvarende, rustige afdeeling Soemedang).

Op de S. I. vergadering te Tjimahi zeide de S. I.-president van Madjalaja o.m.: Tegenwerking ondervindt de S. I. niet van vreemden kant alleen. Ook van de zijde van ons eigen volk wordt die ondervonden, in de eerste plaats van *Kyahis*, van de Inlandsche ambtenaren van adel en ten tweede van hen, die toezicht hebben op het godsdienstonderwijs. *(Kaoem Moeda).*

Karakter. In hetzelfde blad *(Kaoem Moeda)* zegt *Kèok*, dat z.i. een echte volksleider karakter moet hebben. Geboorte alleen acht hij niet voldoende, waarom Kèok, met den Landvoogd van meening verschilt, waar Z.Exc. bij de opening van den Volksraad o.m. gezegd heeft, dat aanzienlijke Javanen wel met succes de Inlandsche beweging zullen weten te leiden. Kèok licht niet nader toe, wat hij onder karakter verstaat.

Gehandicapt. Naar aanleiding van de talenkwestie in den Volksraad laat de *Oetoesan-Hindia* zich de volgende deemoedige woorden ontvallen, waarvan het gevolg stellig een protestmeeting zal zijn. De Inlandsche leden van den Raad voelen zich reeds gehandicapt door hun mindere ontwikkeling; in de tweede plaats komt het verbod Maleisch te spreken, en in de derde plaats hun numerieke minderheid.

Banvloek. De afdeeling Modjokerto S. I. maakt bekend, dat het S. I.-lid *Tahir* Stamboek No. 589 (Modjokerto) den 18en Mei door zijn medearbeiders, eveneens leden der S. I. van de suikerfabriek Soemengko weggejaagd is, wegens overtreding van het S. I.-reglement en het zich schuldig maken aan minwaardige handelingen. Iedere S. I.-lid mijde zijn omgang! Deze banvloek is in de *Oetoesan-Hindia* opgenomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Oplichterij. De *Sinar Sumatra* vermeldt het volgende staaltje: Een Inlandsche contrakt-koelie van de onderneming *Kotari*, onlangs gestraft wegens oplichting en opgesloten in de gevangenis te Doeboeg Pakam wist daaruit te ontvluchten. Hij toog naar Medan, waar spoedig een liefje was opgeduikeld, dat flink onder het goud zat. Hij deed haar trouwbeloften en zou dan rustig en vredig een *Kedeh* op Siantar openen. Het liefje vloog er in. Ook zij voelde heel veel voor het plan, zoodat niet veel noodig was om het te doen slagen. Maar, om een *Kedeh* te openen, moet men geld hebben, en dat heb ik niet, aldus de man. Als je nu eens je goud verpandde, dan is het er wel. Zij offerde de blinkende pondjes op het altaar der liefde; *f* 250 brachten ze op. Dat was voorloopig genoeg. Zij had nog enkele losse grijpstuivers. Dus werd de tocht getweeën aanvaard. Bij het station liet hij haar kaartjes koopen en onderwijl poetste hij, een deuntje fluitend, de plaat, huurde een auto en vertrok naar Bindjei, waar hij herkend en gearresteerd werd met nog *f* 101.— op zak en eenige gouden sieraden.

Pa Tilam van Koepang Segoenting, een dessa in de buurt van Soerabaja, kreeg op een avond bezoek van een nette en rijk gekleede Inlandsche vrouw, die om nachtlogies verzocht, dat haar werd toegestaan. Den volgenden morgen ging zij met het vierjarig dochtertje van haar gastheer naar de pasar. Het kleine meisje kwam eerst om zeven uur 's avonds thuis. Zij was alleen en huilde. De vreemde vrouw had het kind de oorknoppen en armbandjes afgenomen. *(Pewarta Soerabaja).*

Den 5en Mei j.l. belegde de loerah van Soekarame een vergadering in de *balé dessa* en zeide tot de dessalieden, dat het Gouvernement *padi* van hen wilde opkoopen tegen *f* 3.50 de *pikol*, teneinde voorraden te hebben, om de bevolking te kunnen helpen van streken, waar schaarschte is van levensmiddelen. De dessalieden wetend, dat de *padi* overal *f* 5 de pikol doet, hebben hem dit bijna op gevoelige wijze aan het verstand gebracht. Denzelfden dag nog zijn zij naar den Wedono geweest om een anderen *loerah*. „Precies de kikkers van de fabel, die een koning willen hebben”, alzoo de *Bintang Soerabaja.*

S. I. Hetzelfde blad *(Bintang Soerabaja)* haalt de bewering aan, zoo vaak geuit: dat de Sarekat Islam nooit hitst. Ten onrechte. Uit de *Oetoesan Hindia* wordt het volgende overgenomen: Amatsari van de dessa Djamboewer (Malang) ontmoette op weg naar zijn werk een opzichter van de onderneming Gogoriti, en nam zijn hoed niet af. De opzichter sloeg den man in het gelaat en duwde hem allerlei scheldwoorden toe, omdat Amatsari het Djowodipo bezigde. Men zegt, dat die Blanda van Daalen heet. Onthoudt dezen naam Moslemin! De zaak is in handen van de politie hooren wij. Mijn God, waartoe heeft Amatsari bij de politie geklaagd? Met schaamte hebben wij dit vernomen. Amatsari is een lafbek. Heeft hij zich niet teweer kunnen stellen? Wat deert den Blanda een boete van eenige centen?

Een ander staaltje in hetzelfde blad: „Wij berichten onlangs, dat zekere Troenoredjo van een blanke, zekeren B. employee van de suikerfabriek Ngadiredjo, slaag gehad heeft. Het is tot een vergelijk gekomen. De mishandelde zal zijn klacht terugnemen en daarvoor *f* 2 voor elken dag ontvangen, dat hij ongeschikt is voor den arbeid tengevolge van de klappen. Men zegt, dat het geld is aangenomen. O, wat een laag staande menschen, zijn die beiden toch.

De Sinar Laoetan. Deze vereeniging van Inlandsche schepelingen van de oorlogsmarine heeft den Landvoogd het verzoek gedaan om duurte-toeslag en een pensioen met weduwen- en weezenfonds.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Zwarte zee als verkeersgebied.

De „Neue Orient” van 30 Juli geeft een studie over bovenstaand onderwerp, van G. Herlt, die in de tegenwoordige omstandigheden zeker volle opmerkzaamheid verdient. Door de nieuwe toestanden in Ruslanden de nauwere aansluiting van Turkije aan de twee groote middenrijken, heeft de Zwarte zee een nieuwe beteekenis gekregen als verkeersgebied. Tot voor den oorlog was 't een afgelegen binnenzee, waarop Rusland den hoofdtoon voerde. Wel werd deze van de Bosporus uit druk bevaren, maar voor 't wereldverkeer had zij slechts belang door den R. handel. De groote Europeesche rivieren, die er in uitmonden, Donau, Dniester, Boeg, Dniepr en Don, speelden voor 't zeeverkeer geen groote rol.

De oorlog heeft de waarde van den Donauweg reeds belangrijk vermeerderd. Deze rivier zal tot een scheepvaartstraat van den eersten rang moeten worden en door kanalen met de Noord- en de Oostzee verbonden worden. Vele transporten, die op de spoorwegen aangewezen waren, zullen dan de Donau volgen. Van de riviermonding moeten rechtstreeksche verbindingen tot stand komen met de groote havens in Klein-Azië, als Samsoen, Trapezoent en Batoem. Voorheen gingen de artikelen voor deze plaatsen van de Donau eerst naar Konstantinopel, waar zij verscheept werden.

Bij 't vooruitzicht, dat de Westersche staten de centrale landen niet gewillig van voedingsartikelen en van grondstoffen zullen voorzien, is de blik nu reeds gericht op de landen die zich Oostwaarts tot den Stillen Oceaan, Zuidwaarts tot de Perzische Golf uitstrekken. De grondstoffen, die de Duitsche nijverheid in sterke mate afhankelijk maakt van 't buitenland, weefsels en vet, kunnen van daar betrokken worden. Wol wordt door alle landen in 't Oosten geleverd, Rusland was na Australië de groote wolproducent. Katoen komt uit de Balkan, Klein-Azië, Syrië, Mesopotamië, Kaukasus, Perzië, Afghanistan en Turkistan, de teelt is daar nog ruim uit te breiden. Ook China kan boomwol over land uitvoeren. Hennep en vlas komen voornamelijk uit Rusland, ook Turkije voert ze uit. Zijde wordt door Turkije, Transkaukasië, Perzië, Afghanistan en Turkistan geleverd. Ook van jute voorziet 't Oosten ons.

Die landen zijn landbouwstreken. De mooiste toekomst heeft Siberië, dat reeds bekend was voor zijn graan, boter- en kaas-opbrengst. 't Kan, naast andere deelen van Rusland, de graanschuur voor midden-Europa worden. Uit 't Oosten is ook een overvloed van olie en vet te verwachten, alsmede een toevoer van huiden, beenderen en andere bijproducten van den veeteelt, die gewilde grondstoffen voor de nijverheid zijn. Daarbij is nog te voegen de rijkdom aan hout en visch.

Van de minerale schatten worden petroleum, mangaan, ijzer, koper, lood, zink, platina genoemd.

In gelijke mate als 't Oosten voor de centrale rijken aan waarde toenam, deed de Zwarte Zee dit ook, met haar stroomgebied. Hier is 't middenpunt van 't groot Eurasische handelsgebied. Indien dit tot zijn recht komt kan 't zich uitstrekken van de Rijn tot aan de Lena, ja tot aan den Stillen Oceaan, en van de noordelijke IJszee tot aan de Perzische Golf. Reeds loopen vele spoorwegen door dit gebied, 't te voltooien net moet aanvullen wat aan waterwegen te kort schiet. Deze zelf moeten door kanalen verbonden en verbeterd worden. Zoo zal een kanaal voor de groote scheepvaart de Zwarte Zee met 't Kaspische meer moeten verbinden, waardoor dit meer en de grootste rivier van Europa, die er in uitmondt, beteekenis krijgt voor 't wereldverkeer. Plannen voor den aanleg van een dergelijk kanaal, b.v. door verbinding van Don en Wolga, zijn reeds lang in behandeling. Men verwacht van de verwezenlijking er van, ook een versnelde groei van Perzië en omliggende landen. Reeds gaat de blik dan verder tot een kanaalverbinding van 't Kaspische meer met 't Aralmeer. Bedenkt men dat eveneens sedert lang reeds plannen bestaan om de Oostzee met de Zwarte Zee in verbinding te brengen, dan maakt de verbeelding reeds grootscheepvaart-reizen van Noord-Europa, naar de groote binnenzeeën van Z.O. Europa en Z.W. Azië dwars door de tusschen gelegen landen heen.

In afwachting hiervan zal wat uit verschillende deelen van 't Oosten gemakkelijk naar de Zwarte Zee te vervoeren is, niet meer vrijwel alleen door de straat

van Konstantinopel een uitweg moeten vinden, maar hebben de rivieren een grooter deel hiervan over te nemen, waarbij vooral de Donau een zeer belangrijk aandeel is toegedacht.

Een andere stem over de beteekenis van het oosten.

Uit 't andere kamp is dezer dagen een beschouwing over de beteekenis van 't oosten voor de ontwikkeling van Europa gegeven, die, de zaak van tegenovergestelde zijde bekijkende, treffende overeenkomst biedt met de bespiegelingen van Herlt in de Neue Orient. De bekwame ,,toestandschrijver'' van de Times zet in het nummer van 11 September zijne zienswijze uitvoerig uiteen. Wij hopen in de volgende aanhalingen een voldoend duidelijk begrip van zijn overwegingen te geven.

De Duitsch legeraanvoering heeft de aanval in 't westen opgegeven. Maar wanneer dit vroeger ook geschiedde, heeft zij steeds elders een ernstigen slag toegebracht. Welke waarborgen heeft men nu dat er weer niet een anticlimax zal komen?

Wat Duitschland voornemens is, is blijkbaar een verbetering van zijn toestand in 't oosten, terwijl het aan Frankrijk een schikking in 't westen aanbiedt. Een vrede op dien grondslag zou noodlottig worden voor de Engelsche verwachtingen voor een nieuwe wereld na den oorlog en bijzonder gevaarlijk worden voor de positie van Engeland in Azië. Indiën België en Frankrijk veilig uit den strijd komen, en Duitschland in Azië de plaats van Rusland gaat innemen, treedt Engeland als de verliezende partij uit den oorlog. Het denkbeeld, dat nu in Duitschland veld wint, is om voor de D. grenzen in Europa een lijn van bufferstaten te vormen, en met aldus beschermde flanken in Azië vergoeding te zoeken voor het fiasco tegenover Frankrijk. 't Zal dan een gevaarlijke buurman in Indië worden.

De geallieerden zullen alleen door hun strijd in 't westen bezwaarlijk dit plan van D. kunnen verijdelen. Daar 't reeds half September is, zal de taak, die men zich in 't W. gesteld heeft, dit jaar niet meer volbracht kunnen worden. Als alles goed gaat zou dit het komende jaar te bereiken zijn. Indien de beslissende eindoverwinning echter langer uitgesteld wordt, staat men, volgens den schr., voor 't gevaar van een **vrede**, die 't militairisme in Europa enkel zal verslaan, om zijn verwoestingen naar Azië over te brengen. Van zulk een overwinning zou Engeland misschien alleen de lasten moeten dragen, zonder op iemands hulp te kunnen rekenen.

Daarom acht hij 't hoogst noodig 't O. front te herstellen. Hiertoe zijn reeds eenige stappen gedaan, bij de Moermanskust, in Archangel en Siberië uit. Deze expedities hebben twee oogmerken, t.w. om zekere waarborgen te scheppen tegen een D. opmarsch in O. richting en om een toestand te verkrijgen, waardoor 't nieuwe Rusland, voor zoover 't weer de bondgenoot van de geallieerden zal worden, spoedig en gemakkelijk hulp kan krijgen. Het eenige offensief, dat hij tegen de centralen in 't O. mogelijk acht, zou tegen Turkije te richten zijn. D. staat op de lijnen van Rusland's historische expansie. De geallieerden flankeeren ze uit 't N., zij kunnen er in Siberië tegen ingaan, maar de hoofdlijn loopt tusschen de Zwarte Zee en 't Kaspische meer in Z. richting naar Perzië en dan O.-waarts naar Afghanistan en Midden-Azië. Alle Aziatische ambities van D. en zijn voornaamste hoop om voordeel uit den oorlog te trekken, berust, naast de economische winsten uit Rusland te verkrijgen, op Turkije. D. moet ten slotte in Frankrijk verslagen worden, m a a r d i e n e d e r l a a g m o e t v e r d a a g d w o r d e n: (wij spatieeren!) en E. moet zich tegen de gevaren van die verdaging verzekeren en herverzekeren in 't O. en bovenal in Turkije.

Is de bekende Timesmedewerker weer ingelicht geweest? Juist dezer dagen is een nieuw offensief in Macedonië begonnen, dat een eerste succes voor de entente bracht. Zijn artikel wijst dan ook op geringe kans van succes voor de Oostenrijksche vredesnota.

Dr. Karl Peters.

De eenmaal beroemde, daarna beruchte Afrika-reiziger heeft geen gunstig oogenblik gevonden om heen te gaan. Zijn loopbaan als Duitsch pionnier in Oost-Afrika werd in 1892 afgebroken ten gevolge van de beschuldigingen, die Bebel in den Rijksdag tegen hem uitte, wegens gruwelen, die bij de Kilama-Nasjaroe expeditie tegen inlanders zouden zijn gepleegd. Is de kritiek veelal geneigd om bij 't verscheiden veel te vergeten en 't ,,van de dooden niets dan goeds'' toe te passen, nu 't doodsbericht tegelijk kwam met 't verschijnen van 't, door den Engelschen kolonialen secretaris Gorges bijeengebrachte, blauwboek over Duitsche gruwelen in de koloniën, werd de herinnering ook aan hetgeen Peters gedaan heeft en waardoor een smet op zijn reputatie geworpen is, juist verlevendigd. Stellen wij hier daar naast wat zijn naam vóórdien bekend had gemaakt. Hij stichtte 't Genootschap voor D. kolonisatie, dat hem in Oct. 1884 naar O. Afrika zond. In 1887 ging hij ten tweede male naar O. Afrika. Begin 1888 nam hij de leiding op zich van de expeditie tot ontzet van Emin Pasha. Hij drong door tot 't Victoria Nyanza meer, waar hij Emin ontmoette, met wien hij in Juli 1890 de kust weer bereikte. 't Volgende jaar ging hij, nu als Rijkscommissaris, weer naar O. Afrika. Hij had een voornaam aandeel in de Britsch-Duitsche grensregeling. — Door de aanvallen van Bebel in den Rijksdag moest hij aftreden. Hij bleef zich aan koloniale studiën wijden. In 1895 verscheen o.a. Das Deutsch O. Afrikanische Schutzgebiet.

Graanvervoer der Fransche koloniën.

Een korte mededeeling, die ons over Duitschland bereikt, maakt melding van een commissie, die, op aanraden van Lane, minister van binnenlandsche zaken in de Ver. Staten en André Tardieu, Fransche Commissaris-generaal, de kwestie zal nagaan, hoe de V. S. het graanvervoer van de Fransche koloniën kunnen bevorderen. De commissie zou reeds besprekingen te Parijs hebben gevoerd en thans te Algiers toeven.

Het toerisme in Indochina.

Een ,,bulletin de la chambre de commerce française de Canton'' van Januari l.l. bevat een artikel over ,,'t Groote toerisme'': Canton en Indochina'', waarbij wij meenen even stil te moeten staan. 't Reizen is natuurlijk door den oorlog zeer beperkt, zoodat 't artikel meer bespiegelende beschouwingen voor de toekomst dan feiten opsommingen van den dag geeft. De stroom der reizigers ging Canton voorbij om zich meer te richten naar Hongkong, 't Maleische schiereiland en Nederlandsch Indië. Dit wordt toegeschreven aan de onvoldoende comfort die de hotels en de treinen aanbieden. Hoeveel schoons 't land ook biedt, bij een reis van meerdere weken houdt men in sterke mate rekening met de ongemakken die te verduren zijn, vooral in een tropisch land.

Wil men hierin verandering brengen dan moet Indochina zich aanpassen aan de eischen der wereldtrotters. Herinnerd wordt aan de annecdote van den Engelschman, die te Calais aan wal stappend een vrouw met rood haar zag en in zijn aanteekeningen stelde: ,,De Fransche vrouwen hebben rood haar''. Zoo oppervlakkig is veelal 't oordeel van reizigers en zoo wordt 't veelal weergegeven. Een tekortkoming van een hotel doet de roep ontstaan dat ,,de hotels'' slecht zijn; maar omgekeerd worden meevallers ook verspreid. In elk geval moet wie 't doel wil, ook de middelen willen, en met wat goeden wil is veel te bereiken.

Door ventilators in de spoorwegwagons aan te brengen, door electrische verlichting voor nachtreizen, door in de hotels aan de badkamers en de W. C. bijzondere zorg te geven, zijn eenige der punten genoemd waardoor in noodige verbeteringen zal worden voorzien. Dit moet echter niet in enkele steden gebeuren, want de toerist moet niet na 't in twee plaatsen goed gehad te hebben, in een derde den goeden indruk verliezen; daarom is een voor 't geheele gebied, dat men in de reisroute wenscht te doen opnemen, georganiseerd handelen eisch van den tijd. De Kamer van koophandel te Canton wil er zich voor spannen en de zaak nu aanvatten, om na den oorlog de algemeene aandacht voor de schilderachtige kolonie te vragen. Zij beschouwt het toerisme ook als een artikel van uitvoer of van invoer, naar gelang men wil.

Ingezonden.

In dank ontvingen wij volgend schrijven, waaraan wij gaarne bekendheid geven. Red.-Com.

Batavia, 12 Juni 1918.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van ,,Uit een Indischen Brief'' in het ,,Koloniaal Weekblad'' d.d. 21-2-'18 No. 8 diene:

Nimmer is een courant of tijdschrift gedwongen om ,,Frankeering bij abonnement'' toe te passen.

Zegels van ½ ct. zijn steeds in zoo'n quantum voorradig geweest, als het publiek verkoos.

Oude zegels met de beeltenis van Willem III zijn sedert 1900 niet meer in circulatie verstrekt.

Dat men frankeering bij abonnement aanbeveelt, dat men het ,,personeel'' verzoekt zooveel mogelijk postzegels van hooge waarde te gebruiken (niet het publiek dus!) en dat men bij wijze van voorzorgsmaatregel reeds ½ ct. postzegels door overdruk van oude 2½ ct. zegels had gefabriceerd en uitgegeven, meer ook niet, mag toch geen aanleiding zijn er zoo omheen te borduren.

Van bankpapier ben ik niet zoo direct op de hoogte; hoewel er dagelijks een 30 à 40000 gld. op mijn kantoor verhandeld wordt, is dit mijn vak niet; maar tot nu werd er niets bijzonders aan opgemerkt.

Jammer voor de postzegelverzamelaars, maar ik hoop dat zij ook van deze tegenspraak nota zullen kunnen nemen.

Hoogachtend,

J. C. H. FRIEDERICH,
Chef van het Hoofdpostkantoor
te Batavia.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Sept.-afl. opent met een artikel van Mevr. K. Tideman—Van Brugge, naar aanleiding van een bezoek aan tjandi's Kidal en Singosari bij Malang; van de laatste vertelt schr. de daaraan verbonden legende. De toegevoegde afbeeldingen zijn fraai, vooral spreken de twee indrukwekkende steenen reuzen: raksasa's of tempelwachters. — Vervolgens geeft Dr. G. Krause het slot zijner beschouwing over tempelfeesten en spelen op Zuid-Bali (met afb. naar opnamen van den schrijver). — N. van Harpen schrijft over ,,een openlucht-museum in Indië'', waarvan het initiatief is uitgegaan van den Gouv.-Generaal. Schr. juicht dit toe, maar zegt dat het denkbeeld niet nieuw is en door hem reeds in practijk werd gebracht tijdens de Semarangsche tentoonstelling in 1914, door de inrichting van een Indisch dorp op een afzonderlijk deel van het tentoonstellingsterrein. Het bestond uit een schilderachtige samenvoeging van Gewestelijke huizen, die als Paviljoens dienst deden en waarin ten deele verzamelingen van oude en nieuwe kunstnijverheid te zien waren en ten deele hedendaagsche kunstnijverheid werd gemaakt en te koop aangeboden. Na afloop der tentoonstelling trachtte schr. deze huisjes een blijvende bestemming te geven als Semarangsch openluchtmuseum; doch gebrek aan medewerking van de zijde van het Indisch publiek deed deze pogingen falen. ,,Wat er van al deze huisjes geworden is — aldus schr., die zich thans te A'dam bevindt — weet ik niet, wel dat men hier nagenoeg bijeen vond wat men nu weder met groote moeite, doch niet minder groote kosten, bijeen zal moeten brengen en inrichten.'' — Verder bevat deze afl. nog een bijdrage van J. A. Loebèr Jr. over bamboe-ornament van het eiland Borneo (met afb. naar teekeningen van den schrijver) en ten slotte een ,,In memoriam Pastoor Verbraak'', door G. Jonckbloet (met portret). — Ook in het Weekblad voor Indië (Nr. van 16 Juni) en in de Reflector (Nr. van 15 Juni) wordt warme hulde gebracht aan de nagedachtenis van dezen, vooral bij de Indische militairen, beminden pastoor.

Vragen des Tijds.

Mr. H. J. Boelen schrijft in de Aug.-Sept.-afl. een gedocumenteerd artikel over den invloed der suikerindustrie op Java. Uit uitvoerig cijfermateriaal toont schr. o.a. aan dat de suikercultuur een hoogst belangrijk materieel voordeel aan den Javaan opbrengt (veelal beweert men dat zulks slechts voor den Europeeschen ondernemer het geval is). Iets anders is of de inlanders die bij de industrie als koelie betrokken zijn, reden tot tevredenheid hebben. Volgens Mr. B. zou het de budgets der meeste suikerfabrikanten niet te zeer bezwaren als zij zorg droegen voor behoorlijke geneeskundige hulp, voor hygiënische maatregelen, etc.; z.i. vergeten de fabrieken, die in staat zijn jaarlijks tonnen uit te keeren aan de aandeelhouders, wel eens dat de Javaansche koelies hard daarvoor gewerkt hebben in de tuinen en fabrieken.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Afl. 11—12 van deel 53 opent met een „zwanenzang'' van den redacteur, C. Lulofs, waarin deze mededeelt dat het tijdschrift, na een ruim dertig-jarig bestaan niet meer zal verschijnen, hoofdzakelijk omdat het de concurrentie met het Koloniaal Tijdschrift niet langer kan volhouden.

Overigens bevat deze dubbele afl.: Dieren als menschen, door Ganesa (een studie in de dierfabelkunde van verschillende volken in den Indischen Archipel). — De onthulling van het geheim der heilige hoorninschriften van Krintji, door Ganesa. (Schr. vestigt er de aandacht op dat het aan den bekenden natuuronderzoeker Edw. Jacobson is gelukt afschriften te maken van eenige „heilige'' beschreven hoorns van karbouwen en geiten, welke door Korintjische priesteressen angstvallig worden bewaakt. Na veel moeite is het den heer Westenenk gelukt de afschriften te lezen; ze zijn klaarblijkelijk van gewicht voor de kennis van oud-Sumatra). — De Nagari-ordonnantie ter Sumatra's Westkust (Staatsblad 1914, No. 774) en eenige daarmede samenhangende onderwerpen, door H. W. Stap. — De oorsprong der nasi koening, door Ganesa.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

Met betrekking op Indië bevat de Sept.-afl. van dit tijdschrift: Rustig of dansend Celebes? Beschouwingen, studiën en kritieken naar aanleiding van E. C. Abendanon's „Geologische en geographische doorkruisingen van Midden Celebes'', door N. Wing Easton (met kaart). — Aanteekeningen over de declicatie-verandering der magneetnaald in Suriname, door F. E. Spirlet ,hoofd van den opnemingsdienst in Suriname (met kaartjes). — Opmerking bij het tweede reisverslag van Dr. Rutten, door Dr. O. D. Tauern. — Geologische literatuur van O.-I., door J. F. Steenhuis.

De Ingenieur.

Het jongste Nr. van dit weekblad brengt een geillustreerde, vrij uitvoerige beschouwing over de inrichting van een suikerfabriek op Java, door A. J. van der Linden. (Voordracht gehouden in de vergadering van het Kon. Instituut van Ingenieurs van 29 Juni 1918, met de daarop gevolgde gedachtenwisseling.)

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud der Mei-afl.: Breuken in handelshout, door L. G. den Berger (met ill.) — Eucalyptus Globulus, Labill, door J. Beumée. — Een pleidooi voor de oudvaders onder de boomen, door E. H. B. Brascamp, met Naschrift door H. Beekman. — Verslag van het kaoetsjoekbedrijf bij het Boschwezen over het jaar 1915, door F. W. S. — Houtdistalatie, door v. Z.

Aardrijkskunde van Ned. Oost-Indië.

Bij van der Hoek te Leiden verscheen een tweede verbeterde en omgewerkte druk van het „Leerboek der vergelijkende aardrijkskunde van Nederlandsch Oost-Indië, door Ch. F. H. Dumont, oud-Luit.-Kol. titulair O.I.L., leeraar aan de H.B.S. met 5-jarigen cursus te Leiden.''

Hoewel het boek in de eerste plaats bestemd is voor schoolgebruik, kan het o.i. ook buiten het onderwijs uitstekend dienen als handleiding over Indië op geografisch gebied. De wijze waarop schr. de behandelde stof heeft gerangschikt, zoomede de overzichtelijke inhoudsopgave en het alphabetisch register aan het slot dragen er toe bij om de raadpleging van dit geschrift te vergemakkelijken. Tal van mooie illustraties en een kaart (waarom hiervan geen melding gemaakt op den titel?) verhoogen bovendien de aantrekkelijkheid van het werk.

Militaire periodieken.

Hoofdzakelijke inhoud van de Mei-afl. van het Orgaan der N. I. Officiersvereeniging: De Officiersvereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen, door E. Ebbink. — Militair-geneeskundige wetenschappen, door H. L. Roelfsema. — Nog eens „Kromo'', door H. K. — De te verwachten uniformwijziging, door K. J. Beckman.

Indisch Militair Tijdschrift (eveneens van Mei 1918): Aanvulling, werkwijze en organisatie van de Intendance (slot), door B. H. J. van Deutekom. — Een en ander over de Japansche weermacht in den loop van 1917. — Geschutvuur of vliegtuigjagers? door H. — Een belangrijke beslissing, door Mr. J. Meihuizen.

De Indische Gids.

De hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren, opent de Sept.-afl. van de Indische Gids met een korte levensbeschrijving van den heer J. Sibinga Mulder (met portret), den a.s. Directeur van Landb., Nijverheid en Handel in Ned.-Indië. — De ir. E. C. Abendanon artikelt over „Geologische arbeids-methoden voor de opsporing van delfstofafzettingen. IJzer-, nikkel- en chroomertsen'', waarbij schr. o.a. als zijn meening te kennen geeft dat ook buiten Celebes en vooral in het oostelijk deel van den Archipel, uitgestrekte gebieden moeten zijn waar men de stelselmatige opsporing van soortgelijke ijzer-, nikkel- en chroomertsen als in het Verbeek-gebergte op Celebes, kan ter hand nemen. — Over „Een nieuw Departement van Algemeen Bestuur in Indië'' schrijft J. van Roon, die de Hydrografische Dienst, de Topografische Dienst en andere organen welke een tak van wetenschap vertegenwoordigen, zou willen vereenigen tot één Departement, dat dan bijv. zou kunnen heeten: „Departement van zaken van algemeen wetenschappelijken aard''. — J. M. Plante Fébure vervolgt zijn beschouwing over groot-industrie in tropisch Amerika, evenals A. Doyer zijn schets uit het Javaansche volksleven, getiteld „Verborgen stroomingen''.

Ten slotte bevat dit Nr. (behalve de gewone vaste rubrieken) nog een artikel van S. Kalff, over behoefte aan een biografisch woordenboek voor Ned.-Indië, in welk artikel de schr. merkwaardiger wijze hier en daar aan dezelfde gedachten uiting geeft, welke reeds door ons, in nagenoeg gelijkluidende bewoordingen [1]), in het Koloniaal Weekblad van ruim anderhalf jaar geleden werden neergeschreven.

Koloniaal Tijdschrift.

De Sept.-afl. bevat enkel vervolgartikelen, als: Een nieuwe koers in Indië (IV. De Indische provincie. V. Decentralisatie binnen de provincie), door B. J. Suermondt. — De heerendiensten in de Buitenbezittingen, door M. Hamerster. — Het agrarische stelsel in de Javasche Vorstenlanden en de reorganisatie, door A. Simon. — Daendels in de Maleische literatuur, door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel.

Voorts de geregelde rubrieken Verscheidenheden. — Kroniek, door Tertius (hierin o.a. over Generaal Swart's benoeming, het Liefrinck-rapport en de begrootingsdiscussies in den Volksraad). — Persoverzicht (Inlandsche en Chineesche pers), door C. v. d. V. — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron (Ambachtsonderwijs in Ned.-Indië), door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Teysmannia.

Inhoud der Febr.-afl.: H. Jensen, directeur van het Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, 1900—1918, door Dr. Ch. Bernard (met portret). — Jensen in zijn omgeving te Klaten, door O. de Vries. — Jensen als entomoloog, door P. E. Keuchenius. — Onderzoekingen van Jensen over de selectie en physiologie van de tabak, door W. H. Arisz. — De phytophthora-onderzoekingen van Jensen, door J. Honing. — De chemische onderzoekingen van Jensen, door A. J. Ultée. — De bescherming der cultuurgewassen tegen nieuwe ziekten en plagen uit het buitenland, door Dr. C. J. J. van Hall. — Onderzoekingen betreffende de praktijkwaarde van de lijnen-selectie methode voor verschillende eenjarige landbouwgewassen (vervolg), door L. Koch. — Coprahbereidingsproeven (vervolg), door M. B. Smits.

Volksgezondheid in Ned.-Indië.

De aandacht zij gevestigd op een kleine brochure van den heer H. F. Tillema (overdruk uit de „Locomotief'' van 14 en 15 Mei j.l.) waarin schr. opnieuw wijst op de droevige hygiënische toestanden in alle deelen van den Indischen Archipel en een idee geeft van de taak van den nog jeugdigen Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Indië.

Handelsberichten.

Onder kleinere mededeelingen, van het Departement van Koloniën uitgaande, bevat het 12 Sept.-Nr. van „Handelsberichten'', vrij uitvoerige gegevens over van Java afkomstige tapioca-producten, welke in den handel worden aangetroffen en alle afkomstig zijn van de cassave- of maniok-plant (manihot utillissima Pohl).

De Indische Mercuur.

No. 37 bevat o.a.: De geschiedenis van eene regeling tot exploitatie van irrigatiewerken op Java, door J. H. F. ter Meulen. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 September 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De crisis in de rubber-cultuur. — Kamer van Koophandel en fabrieken te Amsterdam (mededeelingen omtrent den handel met Ned-Indië). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 24 houdt in: De bevolking der kleine Soenda-eilanden, door N. — Christelijke zending in verband met volkenkunde op West-Nieuw-Guinea, door Jonkvr. H. B. de la Bassecour Caan. — Over de rechten op den grond, waarop de Europeesche landbouw in Indië wordt uitgeoefend, door T. C. L. — Instantanéetjes, genomen aan boord van de Noordam, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière.

De Gids.

Het Sept.-Nr. van dit maandschrift bevat een leerrijke beschouwing van C. Lekkerkerker, getiteld: Oud-Hindoeïsme en jong nationalisme, waarin schr. een schets

[1]) Zie „Koloniaal Weekblad'' van 1 Maart 1917, blz. 10 onder het hoofd: „Encyclopaedie van Ned.-Indië''.

geeft van de stroomingen in het moderne Javaansche (intellectueele) leven en daarmede de toestanden vergelijkt op het eiland Bali, in verband met het Hindoeïsme.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Department van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen, in het bezit der akte Me.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Leeraar in de algemeene ziektenkunde en de gezondheidsleer aan de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst);

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië;

Tijdelijk gouvernementsarts bij den dienst der pestbestrijding;

Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie;

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);

Opzichter;

Tijdelijk bouwkundig opzichter;

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunt-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen.

Ciciel-ingenieur;

Werktuigkundig ingenieur;

Ingenieur voor het signaalwezen;

Adspirant--adjunt-chef of adjunctchef der 1ste of 4de afdeeling;

Bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant-ingenieur;

Commies;

Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Ambtenaar belast met de leiding van het statistisch kantoor van de afd. Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg.

Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Administrateur van Financiën op Curaçao.

Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van
2 September 1918, No 204).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 39. Donderdag 26 September 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

D. H. HAVELAAR. †

Uit Rotterdam vernamen wij 23 dezer, dat aldaar na een sleepend lijden is bezweken de heer D. H. Havelaar, oud-wethouder dier gemeente. Dit bericht zal ongetwijfeld in vele kringen met groot leedwezen worden vernomen.

Ook „Oost en West" verliest in den overledene een gewaardeerd medewerker.

De heer Havelaar was ingenieur en is als zoodanig bij de burgerlijke openbare werken zoowel van Oost- als West-Indië werkzaam geweest. Het langst toefde hij in de West, waar hem bij de wisseling van gouverneurs bij herhaling de waarneming van dit hooge ambt is opgedragen geweest. Dat de verdiensten van den overledene werden erkend blijkt wel hieruit, dat hij zoowel officier in de Oranje Nassauorde als ridder van den Nederlandschen Leeuw was, terwijl nog enkele buitenlandsche orden zijn borst sierden.

NIEUW-GUINEA.

(Enkele mededeelingen omtrent cultures).

Aangaande de grondsoort van het eiland *Nieuw-Guinea*, voor zoover dit eiland bekend is, en wat er eventueel met succes verbouwd zou kunnen worden — een vraag, die men ons stelt — kunnen wij het volgende mededeelen.

Het Nederlandsch gedeelte van *Nieuw-Guinea* met omliggende eilanden — bijna de helft van het geheele eiland — heeft een oppervlakte van 7000 vierk. Geogr. mijlen = 3½ maal Java, hetgeen overeenkomt met de oppervlakte van Engeland met Ierland en omliggende eilanden.

Hoewel nu in de jaren 1910—1915 militaire exploratie-detachementen veel licht verspreid hebben over plaatselijke toestanden, ook binnenlands, en het bekend is, dat in de eerste plaats wetenschappelijke expedities, waaraan de namen van Prof. Dr. C. A. Wichmann, R. Posthumus Meijes, Mr. H. A. Lorentz, Capt. C. G. Rawling, A. F. R. Wollaston, Kapt. A. Franssen Herderschee e.a. verbonden zijn, onze kennis van Nieuw-Guinea belangrijk hebben vermeerderd, zoo is die van het ons toebehoorend gedeelte van Nieuw-Guinea toch nog betrekkelijk gering.

De z.g. „Vogelkop", dat is het noordwestelijk Schiereiland, werd nog het volledigst verkend, terwijl de kuststreken van het eiland reeds lang voor ons geen „terra incognito" meer zijn.

Op de beantwoording van de ons gestelde vraag terugkomende, blijkt uit de verslagen dier militaire en wetenschappelijke expedities, dat Nieuw-Guinea over het geheel genomen een vruchtbaar eiland is, dat voor nagenoeg alle cultures geschikt is.

Door zijn bergstelsel treft men er ook alle klimaten aan, van het tropische klimaat tot dat van de eeuwige sneeuw!

Klappers, suikerriet, tabak, koffie, notenmuskaat, kruidnagelen, cacao, rubber e.a., alle z.g. volkscultures, gedijen hier prachtig.

Langs de kuststreken en op de vele eilanden is het de klappercultuur, die in de eerste plaats de aandacht trekt en het waardevolle copra-product levert.

Copra bevat toch een groot percentage olie, terwijl van deze olie, zooals bekend, margarineboter gemaakt wordt, die thans zulk een groot afzetgebied heeft en voor de toekomst nog zooveel belooft, terwijl het residu tot koeken voor veevoeding verwerkt wordt. Ook wordt de olie gebezigd tot de bereiding van zeep.

Zuid Nieuw-Guinea voert reeds copra uit. De hoeveelheid van dit product van Merauke (standplaats van den Assistent-Resident van Zuid Nieuw-Guinea) vervoerd, bedroeg in 1912 ongeveer 24000 picols en is dit slechts een klein deel der productie van de uitgestrekte in Zuid Nieuw-Guinea langs het strand aangetroffen klapperbosschen, hetwelk door de ter plaatse wonende Papoea-bevolking wordt aangevoerd in ruil tegen tabak en andere handelsartikelen.

Hoezeer de aandacht op het copraproduct van deze streken gevestigd is moge blijken uit het feit, dat de N. V. Cultuur- en Handel-Maatschappij „Kalapa", gevestigd te Amsterdam, opgericht dato 29 Mei 1917, waarop de Kon. bewilliging is verleend bij K. B. van 31 Juli 1917 No. 11, het recht heeft verkregen een groot complex klapperbosschen aan de Zuidkust van de afdeeling Zuid Nieuw-Guinea te exploiteeren, ter grootte van ongeveer 8000 bouws.

De erfpacht van deze bosschen is haar voor een tijdperk van 75 jaren verleend.

R. A. v. O.

Ned.-Indië en de Troonrede.

Er zijn gezaghebbende personen, die aan Troonreden over het algemeen weinig waarde hechten, omdat de ondervinding leert, dat de afstand tusschen troonrede en praktijk onmetelijk kan zijn.

Maar er is een véél grooter aantal personen, dat aan een Troonrede, uitgesproken door het allerhoogste gezag, bijzonder veel waarde toekent, omdat daarin zoo gecomprimeerd mogelijk is vastgelegd, wat de mannen, die aan het roer zijn gekomen, in hoofdzaak voornemens zijn te doen en omdat men aan de keuze der bewoordingen de „mentaliteit" der Regeering kan toetsen.

In deze lijn gedacht, lijkt mij eene bespreking van de Indische paragraaf der Troonrede in dit blad wel op haar plaats.

In de eerste plaats wordt daarin gemist een zinsnede, die betrekking heeft op de „offers", die de woedende wereldoorlog ook in Indië eischt en verder zal eischen, zoowel van de inheemsche bevolking als van het Europeesch kapitaal. De laatste mails en telegrafische berichten geven toch duidelijk te kennen, dat het ook in Indië onder de bevolking kookt en gist, dat de algemeene chaos niet zonder invloed is gebleven op den algemeenen economischen toestand van Indië en dat — wanneer niet spoedig verandering intreedt — we daar nog hoogst moeielijke en onaangename dingen kunnen beleven.

Dr. Lovink, zoo juist gerepatrieerd, noemde in zijn interview met N.I.P.A. de toestand der cultures b.v. zeer verergerd, waardoor medio Juli reeds verschillende ondernemingen gingen sluiten.

Evenmin wordt eenige zinspeling gehoord op het beleid in de Buitenbezittingen, dat in de laatste jaren zoo dikwerf aanleiding gaf tot bloedige onlusten. Geen woord van deelneming aan het adres van de daarbij gevallen slachtoffers.

Dit verwondert te meer, wanneer men herleest, hetgeen de afgetreden minister van Koloniën op 31 Mei j.l. op de pakkende rede van den heer Van Kol antwoordde:

> Mij rest thans nog, ter beantwoording van den geachten afgevaardigde, te treden in een beoordeeling van het bestuursbeleid, dat gevoerd is op de Buitenbezittingen. Ik heb in de Tweede Kamer de leden gehoord, die daarover het woord hebben gevoerd; ik heb gelezen de verschillende rapporten en peccavi uitgesproken. Ik meen, dat de Regeering bij haar beleid op de Buitenbezittingen te kort is geschoten. Ik heb het ronduit erkend. De fouten liggen opgesloten deels in het rapport Liefrinck, deels in het rapport Snouck Hurgronje en deels in het rapport Hazeu.
>
> Ik heb ook bij herhaling de maatregelen aangegeven, waardoor naar verbetering moet worden gestreefd en ik zal het, zoolang ik dit ambt bekleed, als een ernstigen plicht beschouwen te zorgen, dat zaken als waarover men beklag heeft gedaan, in het vervolg niet meer kunnen voorkomen.

In de tweede plaats treft de zinsnede:

> Met stipte eerbiediging van de godsdienstige overtuiging der ingezetenen, wordt dankbaar de

steun aanvaard, dien het Westersch particulier initiatief biedt en met name de hooge beteekenis erkend van den arbeid der Christelijke zending.

Waar juist in den laatsten tijd talrijke intellectueele Aziatische stemmen zijn opgegaan, die twijfel uitspreken aan de superioriteit van de Westersche maatschappij, die met haar eeuwenlang materialisme de schrijnendste maatschappelijke tegenstellingen heeft geschapen en heeft geleid tot de verwoesting van het oude Europa......

waar juist in den laatsten tijd Aziatische vereenigingen van intellectueelen ondubbelzinnig te kennen geven, dat het Oosten de Westersche maatschappij *niét* moet copieeren......

daar vrees ik, dat in deze zinsnede *gevoeld* zal worden eene verkondiging van de superioriteit van het Westen boven het Oosten, een stellen van Christelijke leer en levensopvattingen boven die van Oostersche godsdiensten en moraal, de afkondiging van af het „hoogste" dak der Westersche (Nederlandsche) maatschappij van eigen onfeilbaarheid.

En dan zal die Oostersche twijfel aan Westersche superioriteit krachtig versterkt worden, indien kennis genomen wordt van de feitelijke onjuistheid, die opgesloten ligt in de woorden:

> Ruimer deelneming van de ingezetenen aan de behartiging van de locale belangen en uitbreiding van autonomie en zelfbestuur zullen zoowel de eigengeaardheid der bevolking tot haar recht doen komen, als de vrijwillige saamhoorigheid met het moederland sterken.

In deze woorden ligt opgesloten, dat er sprake is van een „vrijwillige" saamhoorigheid van Indië en Nederland, welke saamhoorigheid door het beleid van de nieuw optredende regeering zal g e s t e r k t worden. In deze woorden wordt — men vergeve mij de uitdrukking — de geschiedenis op z'n kop gezet! Deze woorden zijn in lijnrechte tegenspraak met de nuchtere f e i t e n, met de positieve w e t e n s c h a p, die ieder kan putten uit het boek der eigen levenservaring, wanneer hij — zooals ondergeteekende — geruimen tijd en op verschillende plaatsen van den archipel het Nederlandsche gezag heeft helpen vestigen en bevestigen.

Nooit en nimmer zal de Aziaat tot de erkenning komen, dat de saamhoorigheid van Indië en Nederland „vrijwillig" is. Hij zal dat niet *kunnen*...... omdat zulks in strijd is met de waarheid

Wèl zal hij — en dit blijkt uit meerdere Indische klanken — via den weg „medezeggingschap-zelfbestuur-zelfstandigheid-onafhankelijkheid" — gelooven in een *vervanging* van den door de geschiedenis nietvrijwillig opgelegden band van „staatkundige overheersching" door een vrijwillig gesloten federatieve saamhoorigheid...... maar dit zal hem door uitingen, als in deze Troonrede vermeld, niet gemakkelijk vallen.

Door de Christelijke pers en door Christelijke autoriteiten wordt de band, die Indië aan Nederland verbindt, geheeten „een door *God* opgelegden band".

Maar de Aziaten, die hunne toch óók door „de gratie Gods" gegeven sultans, radja's enz. enz. achtereenvolgens korte verklaringen zagen teekenen, in hunne rechten beknibbeld worden of verbannen, ja zelfs sneuvelen...... kunnen onmogelijk met deze zienswijze accoord gaan.

Het wil mij voorkomen, dat spoedig van uit Indië zal blijken, dat de in deze Troonrede ten aanzien van Indië gesproken woorden een sterk conservatieven — om niet te zeggen „reactionairen" — indruk zullen maken; en de woorden van de *Nieuwe Courant* (avondblad van 17 September):

„Wij hooren dáárin geen nieuw geluid"

zoude ik gaarne willen aanvullen met:

„en achten haar — vooral in de tegenwoordige tijden — niet bijzonder gelukkig".

H. J. VERMEER.

Den Haag, 21—9—'18.

Sprokkels.

XXV.

Heel wat pennen zijn in beweging gebracht door wat met een groot woord genoemd wordt „de Pandhuiskwestie". Op die kwestie zelf wenschen we niet in te gaan; even echter de aandacht te vestigen op hetgeen de *Java-Bode* meedeelt in „Een Interview over de Pandhuiskwestie".

Daarin wordt verteld, dat een bij den pandhuisdienst gebruikelijk stelsel van straffen is aan den dag gekomen, waarmee de G. G. zich niet vereenigen kon, dat n.l. om ambtenaren bij wijze van straf over te plaatsen naar streken ver van de geboorteplaats. Volgens den Landvoogd mogen overplaatsingen alleen geschieden uit hoofde van dienstbelang. Bij het lezen daarvan konden we moeilijk een glimlach onderdrukken. Is de G. G. dan een vreemdeling in Jeruzalem? Een paar jaar geleden waren een paar Inl. onderwijzers te kort geschoten in eerbied jegens een regent op een plaats in Midden-Java. Vlak daarop werden ze overgeplaatst naar de uiterste hoeken van Java, de één naar het Oosten, de ander naar het Westen, ver van hun geboorteland. Dat werd niet door het dienstbelang vereischt.

En met de Europeesche ambtenaren gebeurt precies hetzelfde: dat is toch algemeen bekend, of geldt voor hen niet, dat een overplaatsing alleen mag geschieden uit hoofde van dienstbelang?

Onlangs lazen we ,dat een adj.-inspecteur van het Inl. Onderwijs in het ongelijk gesteld werd tegenover 3 Inl. onderwijzers. Uitstekend achten we het betrachten van rechtvaardigheid ook tegenover de Inl. ambtenaren. Maar toch willen we vragen, of deze ook steeds betracht wordt ten opzichte van de Europeesche ambtenaren. Dat de Regeering nauwlettend toezie, dat niet enkel recht geschiede aan de Inlandsche ambtenaren.

In enkele bladen werd de meening geuit, dat het gezag van den chef van den pandhuisdienst een zoodanigen schok had gekregen, dat hij zijn ambt niet wel zou kunnen blijven waarnemen. Dat is gebleken niet het geval te zijn. En het feit, dat deze ambtenaar in het gebeurde geen aanleiding gevonden heeft om ontslag te vragen, achten we een verheugend verschijnsel. Te gauw meende een ambtenaar vaak aan zijn eer verplicht te wezen, heen te gaan, indien hij in een of ander gefaald had, of wanneer de Reg. met hem van inzicht verschilde.

Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt, en dat geldt voor hoogere, zoowel als lagere ambtenaren. Die fouten te erkennen en er de gevolgen van te ondergaan, strekt niemand tot oneer.

Alleen dan wanneer een ambtenaar de verantwoordelijkheid niet meer kan dragen, is hij gerechtigd ontslag te nemen, doch niet, wanneer zijn eerzucht of ijdelheid slechts gekrenkt zijn.

Dat de chef van den pandhuisdienst gemeend heeft, na het onderhoud met den Landvoogd, te kunnen en te moeten blijven in zijn ambt, is het bewijs, dat zijn gezag stevig en op degelijken grondslag gebouwd is.

XXVI.

Bij den pandhuisdienst bestaat de goede gewoonte, dat een Inlandsche beambte een ongunstige conduitebeoordeeling hem betreffende moet onderteekenen, zoo lazen we.

Is dat alleen het geval bij de Inl. ambtenaren en niet bij de Europeesche? zoo zouden we willen vragen.

Het ware te wenschen, dat dit bij alle takken van dienst en voor alle ambtenaren het geval was, en dat wel om twee redenen. Ten eerste zou deze maatregel de beoordeelaars tot voorzichtigheid manen en tweedens zou de ongunstig beoordeelde ambtenaar de gelegenheid hebben zich òf te verdedigen òf te verbeteren.

Nu wordt iemand soms afgemaakt, zonder dat hij iets ervan weet of vermoedt. Zei eenige jaren geleden niet een onderwijzer tot ons: Je wordt opgehangen, meneer, zonder dat je het zelf weet. Dat zoo iets in figuurlijken zin zou kunnen gebeuren, wijst op s o m e t h i n g r o t t e n.

En hoe is het bij het B. B.?

Schreef niet onlangs een blad: „Het sauveeren van prestige is een bij het B. B. nog te veel beoefende ondeugd. Daar is het nog ten eenenmale onmogelijk, dat een resident ongelijk heeft tegenover een assistent-resident of controleur, en onmogelijk dat een controleur ongelijk heeft tegenover een inlandsch ambtenaar."

Iemand, die eigen inzichten durft verkondigen, er een eigen meening op nahoudt, wordt zoo gauw „lastig", „onhandelbaar", of „brutaal" genoemd, weet niet het juiste standpunt in te nemen tegenover zijn meerdere.

Het is nog niet veel jaren geleden, dat we het meemaakten, dat een resident een hoog op de ranglijst staanden controleur toevoegde, die zich verstoutte met hem van opinie te verschillen: „U hebt geen meening."

XXVII.

Het ambt van directeur van Onderwijs en Eeredienst is ongetwijfeld zeer belangrijk en eervol, maar

in den tegenwoordigen tijd niet benijdenswaard. Wat al kwesties vragen om oplossing; wat een ongevraagde adviezen worden er in dagbladen en tijdschriften niet gegeven, het oude spreekwoord: goede raad is duur, aldus tot een bespotting makende. Voeg daarbij de talrijke wenschen door allerlei vereenigingen met meer of minder klem geuit, soms op eigenaardige wijze onderlijnd, de verschillende rassen, die Insulinde bevolken, welke toch ook weer hun uiteenloopende, min of meer eigenaardige behoeften hebben, en ge zult u eenigszins een voorstelling kunnen maken van de groote moeilijkheden, waarvoor het hoofd van 't onderwijsdepartement zich geplaatst ziet.

Het is toch met onderwijs heel iets anders dan met alle andere takken van dienst, wier hoofden niet zooveel ongevraagde adviezen ontvangen, omdat het groote publiek van de belangen van den dienst niet op de hoogte is. Over onderwijs meent ieder gerechtigd te zijn een oordeel uit te spreken, elke nieuwe vereeniging of bond heeft al heel gauw op agenda of dagorder het onderwijsvraagstuk staan, en zet een stelsel in elkaar of opent een nieuw verschiet, spreekt over convergentie, unificatie, de Indische volksschool voor alle rassen en standen, Mulo-onderricht, aansluiting tusschen lager en middelbaar, M. O. en hooger; vindt een hoogeschool urgent, beredeneert de opleiding van Europeesche, Inlandsche en Chineesche leerkrachten en wat dies meer zij. Werkelijk het hoofd van het Onderwijsdepartement mocht zich wel den hoed van een goochelaar wenschen, waaruit alles te voorschijn gehaald wordt, naar ieders smaak en keuze. Beter wellicht is het, wanneer hij gedachtig is aan wat een der groote Duitsche dichters zei: Mache es wenigen recht, vielen gefallen ist schlimm.

H. v. VORDEN.

Bediendenpersoneel in de Buitenbezittingen.

(Uit een Indischen brief).

Ik heb juweelen van bedienden, en dat zegt wat in deze tijden! Het meerendeel moet „tuig" zijn maar mijn stelletje (allen, tot den Chineeschen tuinman en waschman toe) is puik, en ze zijn al 7 jaar bij me. U moest eens zien hoe mijn jongen, dag in dag uit, met de meeste zorg de tafel dekt met ons zilver en kristal. Als ik eens niet gedacht heb aan een versch bouquetje, maakt hij er een van witte en rose bruidstranen. Ook mijn vruchtenschaal siert hij op.

Dan mijn meid, die kalm haar gang gaat en zoo handig is in naaien en passen.

Mijn oude kok, het ideaal-type van tempo-doeloe, wel oud, bijna een mummi, maar die leeft in de keuken. Geen van de buren ziet hem ooit op straat. Mijn Indische keuken ziet er dan ook uit, keurig! Zijn vrouw, die hem in de keuken helpt en meteen mijn waschmeid is, gaat naar de passar. Valt er niets te koken, dan is kok aan 't poetsen of slijpen, of witten en teeren .Niemand durft in de keuken te komen of er van alles uithalen, uit eerbied voor kok's ouderdom. Kok doet maar. Zijn vrouw is *lata*, een „August de domme", de clown van 't personeel, die er de humor en vroolijkheid in houdt.

Mijn waschman woont ook hier op 't erf, keurig Bataviaasch type, wasch uitstekend.

Mijn tuinman is een echte singke, maar onderhoudt mijn tuin en 't grasveld goed.

Ik heb hier een leventje als God in Frankrijk. Ik laat ze ook zoo mogelijk vrij. en ze stellen allen er een eer in, hun werk zoo goed mogelijk te doen. Bewonderen de gasten ons huis, onze verzameling, dan glundert Amat net zoo hard als zijn baas.

Wat zal dat later in Holland alles tegenvallen, of zou ik er ook een „tangan dingin" in hebben?

Bureau voor Handelsinlichtingen.

Op 23 dezer had te Amsterdam plaats gehad de algemeene vergadering van het Bureau voor Handelsinlichtingen gesticht op initiatief der Maatschappij van Nijverheid. De directeur, de heer O. Kamerlingh Onnes, heeft daarin zijn 14de jaarverslag uitgebracht, waarin uitvoerig wordt medegedeeld, hoe het bureau trots de moeilijke omstandigheden vele goede diensten heeft kunnen bewijzen, zoo in zake voortgang van handel en bedrijven, de afdeeling nieuwe artikelen in Nederland gemaakt, enz., bemiddeling bij het zoeken naar koopers en leveranciers, enz.

Het arbeidsveld der vereeniging, dat in vele opzichten ingekrompen moest worden, kreeg een uitbreiding voor West-Indië. Op voorstel van den oudgouverneur van Suriname, W. D. H. bar. van Asbeck, werd een bureau voor kostelooze spreekuren over West-Indische zaken opgericht, waarbij met den heer van Asbeck welwillend medewerkten mr. P. Hofstede de Groot, oud-procureur-generaal, en J. C. Gaymans, adm. van financ.

Het dienstjaar 1917 sluit met een voordeelig saldo van ƒ59.74. Aan duurtebijslag kon aan 31 personen ƒ960 worden uitgekeerd. De inkomsten bedroegen ƒ 63431.39, waaronder ƒ 5000 rijkssubsidie. Het aantal leden ging vooruit.

Dit verslag, waarvan wij in dank een exemplaar ontvingen, ligt voor belangstellenden ter inzage op de leestafel Heulstraat 17, Den Haag.

„WEDEROPBOUW".

Maandschrift gewijd aan de Jong-Javanen-Beweging en het Javaansche geestesleven; onder redactie van R. M. S. Soeriokoesoemo, Satiman en Abd. Rachman.

—

Inhoudsopgave van No. 4 (April) van den eersten jaargang (1918):

1. Vreemde talen voor de landszonen van Java.
2. Nog eens de Javaansche taal bij het Inlandsch onderwijs.
3. Beelden uit den Volksraad.
4. Overpeinzingen.
5. Aan mijn vrienden.
6. Wijsgeerige vonkjes.

Het maandschrift, zooals het zich in zijn titel aankondigt, is meer uitsluitend gewijd aan de belangen van den Javaan. Uit dat oogpunt alleen wordt daarin ook de taalkwestie besproken. Een gezichtsveld, waarop geheel Indonesië kan worden overzien in onderling verband van de verschillende deelen, ontbreekt. „Wederopbouw" heeft daardoor een speciaal karakter. De Javaan wordt daarin afgezonderd van de overige inheemsche bevolking van Nederl.-Indië, hetgeen niet in overeenstemming is met de nieuw ontwaakte gedachte aan een vereenigd Indonesië, met een gemeenschappelijke volksvertegenwoordiging. In deze gedachte past een gemeenschappelijke omgangstaal. Het ware gewenscht hiertoe het Hollandsch te bestemmen, doch men vindt deze taal te moeilijk, zoodat met den eisch van Hollandsch als voertaal, te velen van de deelneming aan de publieke zaak uitgesloten zouden zijn. Welke der inheemsche talen dan? Zeker niet het Javaansch met zijn drie spraken. En al eerbiedigen wij, en achten wij volkomen verklaarbaar het warm gevoel voor de eigen taal van den Javaan, de minderwaardigheid van het Maleisch als algemeene omgangstaal in Indië kunnen wij niet zoo dadelijk erkennen.

Doch hooren wij hoe de Javanen zelven over de toekomst van hun taal denken, hoe zij vreezen, dat hun taal ernstig schade leiden zal bij de uitbreiding van Westersche kennis.

Een harde strijd, een strijd op leven en dood, zal worden aangebonden tegen elk plan, tegen elke poging om den Javaan te vervreemden van zijn moedertaal, zij het niet rechtstreeks door onthouding van onderwijs in de landstaal, dan toch indirect door hem te veel vreemde talen te laten leeren, waarbij voor zijn eigen taal slechts een bescheiden plaatsje wordt ingeruimd, — aldus vangt R. M. S. Soeriokoesoemo zijn opstel „*Vreemde talen voor de landszonen van Java*" aan.

Fransch, Engelsch, Duitsch, ten slotte ook het Maleisch en het Nederlandsch, zijn voor hem vreemde talen, voor welker studie veel tijd in beslag wordt genomen. Als hierbij nog wordt gevoegd de ontzaglijke hoeveelheid Westersche kennis, die hij moet opdoen, dan voelt men wel, dat er heusch niet veel tijd meer overschiet voor de beoefening van zijn eigen taal, zijn nationale kunsten en de bevordering van zijn eigen cultuur, dat deeltje van het leven, dat geleefd wenscht te worden.

Reeds zijn er stemmen opgegaan tegen de invoering van het Maleisch op de M.U.L.O. scholen; straks zal er nog een Javaansch taalcongres worden gehouden, dat ten doel heeft de belangen van de Javaansche talen te behartigen.

Vele ontwikkelde Soendaneezen en Javanen zijn eenvoudig niet te spreken over het invoeren van het Maleisch op de M.U.L.O. en nog minder over eventueele plannen om het Maleisch als voertaal te bezigen op de a.s. Indische Middelbare scholen. Want terecht zien zij daarin een achteruitstelling van de landstaal, een poging — zij het uit practische overwegingen en niet gewild — tot verdrukking van onze

taal. Het Maleisch behoort op Sumatra thuis en niet op Java; dit ten overvloede gezegd. Zouden mijn Sumatraansche vrienden ook niet hard protesteeren, als men hun de kennis van de Javaansche taal als een verplichting oplegde, door ze als leervak op te nemen op alle scholen op Sumatra?

De landszonen wenschen de landstaal te behouden en te cultiveeren. Voor het opdoen van Westersche kennis willen zij zich beperken tot het hoogst noodige, d.i. het aanleeren van de Hollandsche taal, dat, zooals reeds dikwijls werd gezegd, ons den toegang verschaft tot de geheime schatkamers der Westersche wetenschappen. Na het Hollandsch zal ook blijken, dat wij het Engelsch moeilijk kunnen missen voor onze relaties met onze buren. Fransch, Duitsch en Maleisch kunnen wij gevoeglijk wegdoen; we hebben ze niet noodig: dringt ze ons dus niet op.

Voor welk geval komen we te staan, — zoo gaat hij voort — als het Fransch en het Duitsch op alle Middelbare scholen wordt afgeschaft; dus ook op de H.B.S.? Men heeft dan geen aansluiting met de Universiteiten in Holland. Maar het kan immers nimmer onze bedoeling zijn geweest of ooit ons doel wezen het onderwijs in ons land afhankelijk te maken van eenig ander land, waar aan de reis daarheen en het verblijf aldaar nog zulke onnoemlijke bezwaren verbonden zijn.

Een zoo spoedig mogelijk komen tot de oprichting van een universiteit in ons midden is dan ook een eisch des tijds. Ook hier zal er geen plaats worden ingeruimd voor het Fransch en het Duitsch.

Dat het Fransch en Duitsch niet gemist kunnen worden op een Indische Hoogeschool, die gelijkwaardig wil zijn aan een Europeesche, is voorbarig en rust nergens op vasten grond. De Fransche en Duitsche wetenschappen moeten dan maar tot ons komen in Nederlandsche vertaling, desnoods van Staatswege. Voor Nederland zijn de voordeelen, als de landszonen van Indië geen der andere Westersche talen kennen, zoo onnoemelijk groot, dat het mij waarlijk bevreemdt, dat er nog Nederlanders zijn, die hard protesteeren tegen de afschaffing van het Fransch en Duitsch.

Hij eindigt met het volgende verlangenlijstje:

Ten eerste, dat voor de kennis van de Westersche wetenschappen slechts één der Europeesche talen is vereischt, in casu het Nederlandsch.

Ten tweede, dat de kennis van 't Fransch, Duitsch en Maleisch voor ons, Javanen, van weinig waarde is, vergeleken bij de enorme voordeelen, welke de kennis van het Engelsch met zich brengt.

Ten derde, dat èn vooral èn in het bijzonder aan het onderwijs dient verbonden te worden de gelegenheid tot cultiveering van de landstaal naast het vergaren van de Westersche kennis.

Ook Daha breekt in zijn opstel ,,*Nog eens de Javaansche taal bij het Inlandsch Onderwijs*'' een lans voor de volkstaal bij het onderwijs en dringt aan op de samenstelling van een groot Javaansch woordenboek, een uitgebreide grammatica, zoomede een handleiding voor taal- en studieoefeningen.

Semar geeft in zijn ,,*Beelden uit den Volksraad*' een karakterteekening van eenige volksraadleden, welke niet onvermakelijk is. (Plaatsgebrek belet ons deze over te nemen).

De ,,*Overpeinzingen*'' van Koemaraningsih (eene vrouw) geven den lezer veel stof tot overpeinzing over wat zij eigenlijk heeft willen overpeinzen.

,,Een vriend die mij m'n feilen toont'' is een kostbaar, schaarsch bezit. R. Soetomo neemt in zijn opstel: ,,*Aan mijn vrienden*'' die ondankbare taak op zich.

G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Onrust in de Bataklanden.

De *Sumatra Post* bevatte eenigen tijd geleden berichten over onrust en woelingen, welke veroorzaakt waren door het beschikken van het gouvernement over woesten grond.

In de onderafdeeling Silindoeng nam de bevolking een dreigende houding aan, toen een der erfpachtsaanvragers ten behoeve van een commissoriaal onderzoek de grenspaden wilde openkappen. Het werk moest gestaakt worden en kon eerst worden voortgezet onder toezicht van militairen en gewapende politie.

Ondanks de ongeschiktheid van den grond voor sawahaanleg en terwijl door reserveering van grond voor den aanwas der dunne bevolking op de ruimste wijze rekening gehouden is met haar belangen, en de noodzakelijkheid van de handeling van het bestuur en den erfpachter herhaaldelijk uitgelegd is, blijft de bevolking in de ongemotiveerde houding volharden, daar ze het beschikkingsrecht van den staat over de woeste gronden niet erkennen wil. Ze blijft den grond beschouwen als te behooren tot de stammen en federaties, al waren die ook in voortdurende twisten gewikkeld over de wederzijdsche inbezitneming.

De wetgeving zegt, ,,dat alle grond, waarop niet door anderen recht van eigendom wordt bewezen, domein van den staat is.'' Deze bepaling, die ook geldt voor die deelen der Buitenbezittingen welke rechtstreeks worden bestuurd, is echter nimmer aan de Inlandsche bevolking duidelijk gemaakt ten tijde harer invoering, niettegenstaande de bestuursambtenaren zeer goed konden weten, welke begrippen er heerschen onder de Inlandsche bevolking ten aanzien van de bosschen. De vele houtdiefstallen in de bosschen op Java vloeien ook voort uit het besef, dat de woeste gronden eigendom zijn der oorspronkelijke bevolking.

Ook in Tapanoeli heeft de Batakker de woeste gronden, de bosschen, steeds beschouwd als behoorende aan de oorspronkelijke Bataksche bevolking. Deze nieuwe woelingen zijn dus het gevolg hiervan, dat de Batakker plotseling ervaart, dat de grond niet meer aan hem, doch aan 't Gouvernement hoort, en dat de grond aan anderen in gebruik gegeven wordt. Daar de oorspronkelijke bewoners niet weten in welke verhouding ze door ons op een gegeven oogenblik willekeurig geplaatst zijn tegenover den grond, dien zij als hun land beschouwen, is het zeer begrijpelijk, dat zij het als een onrecht beschouwen, als die grond in gebruik gegeven wordt aan menschen, die in hun oogen vreemdelingen zijn.

Een en ander over het Wadoekstelsel.

Naar aanleiding van een stuk van den heer A. van Elk in het ,,Archief'' deelt het *Soer Hbl.* een en ander mee over de resultaten, verkregen met het wadoekstelsel in het Djombangsche.

De groep Djombang van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten had een som van *f* 13.500 beschikbaar gesteld om de wadoekregeling in het areaal van drie fabrieken te kunnen invoeren. Voor de proef werden gronden aangewezen, waar de bevloeiingstoestanden het ongunstigt waren. Mocht de regeling op die gronden voldoen, zoo was te verwachten, dat ze in andere streken met betere toestanden, gunstiger resultaten afwerpen zou.

Van de beweerde tegenwerking der suikerfabrieken blijft niet veel over, zooals blijken kan uit de bijeengebrachte som; alleen meenen de suikerfabrikanten, dat, indien de Regeering ingrijpende veranderingen noodig acht, ze de kosten daarvan zelf dient te dragen. De proeven werden genomen in de aanplantingen der fabrieken Peterongan, Tjoekir en Tjeweng.

In het rayon der eerste fabriek werden in het Alang Alang Tjaroban-gebied vier wadoeks aangelegd, en in het Banjoe Arang-gebied vier nieuwe bij de twee bestaande.

De irrigatie gaf de voorkeur aan het bouwen van meer reservoirs voor hetzelfde bevloeiingsgebied in plaats van één grooten om daardoor twee bezwaren te voorkomen, n.l. dat bij een grooten vergaarbak de geheele secundaire leiding 's nachts droog loopt, waardoor den volgenden morgeen een groot waterverlies veroorzaakt wordt, en dat bij het in gebruik nemen 's morgens er te langen tijd verloopt, voordat het water de verst verwijderde tuinen bereikt heeft.

Daar staat echter tegenover, dat bij meer wadoeks, voor elken vergaarbak het verval moet aanwezig zijn, noodig om het verzamelde water in de leidingen te kunnen laten stroomen; daarbij vervalt men bij elken wadoek in het lastig en tijdroovend uitdiepen der leidingen en goten der tuinen, terwijl de om het reservoir gelegen Javaansche aanplant, waar geen goten voorkomen, niet van het wadoekwater gebruik kan maken.

Ook zijn de kosten van aanleg en bediening van één grooten wadoek minder dan van meerdere kleine van gelijken inhoud; ten slotte is het tegen een grooten wadoek aangevoerde bezwaar te ondervangen door 's nachts een kleinen stroom water geregeld door de secundaire leiding te laten loopen en het water voor de veraf gelegen tuinen een uur vroeger vrij te laten.

Na een korte beschrijving der leidingen vermeldt schr., dat in zijn afdeeling voor 94 bouw aanplant in het geheel 4060 M³. water beschikbaar was, overeenkomende met een hoeveelheid van ½ sec./L. per bouw (over 24 uur). Daar de secundaire leiding nogal zandig en doorlatend is, verdween er een belangrijk gedeelte van het water in den grond en zou de hoeveelheid onvoldoende geweest zijn, indien schr. geen bepaalde maatregelen getroffen had bij den aanplant.

Toen de wadoekregeling op 1 Aug. begon, had 9.5 bouw riet een leeftijd van ongeveer 2½ maand; 24 en 35 bouw waren achtereenvolgens 1½ en 1 maand oud, terwijl 25¼ bouw eerst sinds eenige dagen in den grond gebracht was.

Door den geringen regenval moest de aanplant van 25 Mei—15 Oct. bijna geheel met irrigatiewater worden onderhouden.

Door verschillende maatregelen trachtte schr. de verdamping van het door de irrigatie in den grond gebrachte water belangrijk tegen te gaan. Wel kon de oppervlakteverdamping niet geheel worden verhinderd, zooals blijkt uit de omstandigheid, dat de aanplant na ongeveer 25 dagen weer water noodig had, terwijl de verstrekte waterhoeveelheid voor langeren tijd toereikend had moeten zijn, „maar toch waren de verkregen resultaten zeer gunstig, aangezien de rietplant genoodzaakt werd, haar wortelstelsel steeds meer te ontwikkelen, om zoodoende het zich in de diepere lagen bevindende water te kunnen bereiken.”

Per etmaal was beschikbaar 3000 M³. en daar schr. door proeven tot het besluit gekomen was, dat er per bouw riet 700—800 M³. voor bevloeiing noodig was, zoodat er per dag 3.7 bouw bevloeid kon worden, kon elke tuin éénmaal in de 25 dagen een irrigatiebeurt krijgen, overeenkomende met een neerslag van ongeveer 110 m.M.

De wadoekregeling ging 1 Augustus in; den 8en September viel er 57 m.M. regen; gedurende 75 dagen werd de aanplant alleen met leidingwater bevloeid, daar na 8 September nog een droge periode van 37 dagen volgde, voordat er voldoende regen viel.

Daar zoowel de suiker als de bevolking gelijktijdig het water overdag moesten benutten, werden er verschillende regelingen beproefd. Ten slotte werd deze regeling ingesteld, dat de suikerrietaanplant de geheele hoeveelheid, 180 sec./L., zou krijgen van 6 uur 's morgens tot 12 uur 's middags, terwijl de kleine man die zou gebruiken van 12 uur 's middags tot 6 uur 's avonds.

Door bovengenoemde regeling komt dus de Javaansche landbouwer in dezelfde gunstige positie te staan als de Europeesche landbouw. Dat schr. dagelijks gedurende 6 uren 180 L. per sec. ter beschikking stonden, waarmee hij kon handelen, zooals hem dit het beste toescheen, was een groot voordeel. Ten einde het verloren gaan van water te voorkomen, verdeelde hij het water gewoonlijk over drie tuinen, zoodat elke tuin, na aftrek van 25 pct. verlies, ongeveer 45 L. kreeg. Gedurende de dagen van 1 Aug.—9 Sept. was de toegewezen hoeveelheid voldoende om in de behoeften van den aanplant te voorzien. Toen viel er een bui van 57 m.M., wat voor de wadoekproeven minder gewenscht was. Wel bleef het daarna droog tot 15 Oct, doch tot 8 Nov. viel er vervolgens zooveel regen, dat er van irrigatiewater verder geen gebruik behoefde gemaakt te worden.

De vraag, of de nieuwe regeling met succes zal kunnen worden doorgevoerd, is nog niet volledig te beantwoorden, daar juist in de maanden October en November, waarin de aanplant in droge jaren het meest door watergebrek begint te lijden, voldoende neerslag viel.

Het komt schr. echter voor, dat waar hem steeds 180 sec./L. gedurende 6 uren ter beschikking stond, deze hoeveelheid, „omdat door het beschaduwen van den bodem door de steeds dichter wordende bladontwikkeling van het riet, de door hem toegepaste maatregelen om de verdamping van het bevloeiingswater tegen te gaan, meer en meer tot hun recht zouden komen”, ook voor het oudere riet toereikend zou zijn geweest. De irrigatie zou er zorg voor gedragen hebben, door streng op het watergebruik van hooger gelegen fabrieken te letten, dat er bij aanhoudende droogte voldoende water geweest zou zijn. Van het algemeen invoeren der wadoekregeling zou een gezonde toestand het gevolg wezen. De irrigatie zou echter goed doen met de bovenstrooms gelegen fabrieken te beginnen, omdat daar het misbruik maken van water nog veelvuldig voorkomt. Niet alleen zal de wadoekregeling een gunstigen invloed kunnen hebben op een rationeele bewerking en op den aanplant, maar door de betere waterverdeeling en het meer economisch gebruik zal de aanwezige hoeveelheid voor langer tijd voldoende zijn.

Wat den Inlandschen landbouw betreft, is de Javaan over het algemeen ingenomen met de nieuwe regeling, omdat diefstal van water nu moeilijk meer kan voorkomen. Immers wordt bij het wadoekstelsel het water onder contrôle van de irrigatie onder de verschillende dessa's verdeeld, waardoor niet alleen het waterverdies belangrijk minder wordt, maar tevens elke dessa zeker is, de haar toekomende hoeveelheden te zullen ontvangen.

De Inl. landbouw zal er echter niet door uit haar achterlijken toestand worden gehaald, zoolang het water niet meer economisch gebruikt wordt en dit betere gebruik gepaard gaat met bodembewerking, draineering, bemesting, wieden, enz.

Al is het streven van de Regeering om den Inl. landbouw vooruit te helpen, niet genoeg te waardeeren, toch zal zij met de invoering van de dagregeling van het irrigatiewater haar doel zelfs niet kunnen benaderen, indien ze den kleinen man niet zoover weet te brengen, dat hij meer aandacht aan zijn cultures besteedt.

Hoewel door bovenbeschreven proeven het nut van de wadoekregeling in een drogen moesson niet vast staat, toch is er uit gebleken, dat de algemeene invoering ervan een economische waterverdeeling tengevolge zal hebben.

Suriname.

Zooals wij in ons vorig nummer schreven is verschenen „*De economische toestand van Suriname op 31 December 1917*”. Dit boekje is No. 4 van een hoogst nuttige uitgave. In klein bestek — 31 bladzijden — vindt men daarin zeer belangrijke gegevens en interessante beschouwingen, die een duidelijken kijk geven op den economsichen toestand in het afgeloopen jaar.

In de paragraaf over den g r o o t e n l a n d b o u w leest men o. m.:

„Maar niet alleen de financieele moeilijkheden, die door het ontbreken van verschepingsgelegenheid naar Europa en de buitengewoon lage cacaoprijzen ontstonden, waren het waarmede de plantages te kampen hadden, veel drukkender nog deed zich het gebrek aan arbeidskrachten en de zorg voor de voeding der aanwezige arbeiders gevoelen.

De arbeidsvoorziening is in het groote landbouwbedrijf thans de alles overheerschende kwestie. Terwijl eenerzijds gedurende langen tijd bijna geen nieuwe arbeidskrachten aangevoerd zijn, neemt anderzijds door de snelstijgende koffie-oogsten de vraag naar het minimum benoodigde aantal arbeiders toe.

Het onderhoud der cultures komt dientengevolge sterk in het gedrang en voornamelijk bij de bestrijding van de krullotenziekte in de cacao zal dit zeer groote schade veroorzaken. Reeds vreest men, dat er plantages zullen zijn, die handen te kort zullen hebben voor het plukken der rijpe koffie. Daarbij moet ook nog weer een deel der arbeidersmacht aan de geregelde werkzaamheden onttrokken en voor het aanplanten van voedingsgewassen gebruikt worden, omdat de kleine landbouw in de schaarschte, ontstaan door gebrekkigen aanvoer van buiten, niet ruim genoeg kon voorzien.

Het is maar te hopen, dat door flinken aanvoer van nieuwe werkkrachten in de behoefte voorzien zal worden, daar anders de gevolgen voor de plantages noodlottig zullen zijn. Door de hooge prijzen van in de kolonie geproduceerde levensmiddelen is de neiging van de plantage-arbeiders om hercontracten af te sluiten zeer gering. Door het verleenen van verschillende faciliteiten trachten vele landbouwondernemingen de vrije arbeiders aan de plantages te binden”......

„Meerdere plantages beproefden wederom creolen voor sommige werkzaamheden, zooals koffieplukken, te bezigen, doch zijn deze proeven geheel en al mislukt. De creool past eenmaal niet meer in het milieu der plantage-arbeiders en voelt zich daarom ook niet thuis op een plantage. Noodgedwongen werkt hij eenige dagen om daarna weer spoedig stadwaarts te trekken. Van deze zijde is daarom voor de aanvulling der werkkrachten ook niets te verwachten.”

Wij veroorloven ons hier de opmerking, dat ambachtslieden geen bezwaar maken om op de plantages te werken. Een nader onderzoek is dus gewenscht naar de redenen, waarom de creolen afkee-

rig zijn van den landbouwarbeid op de plantages. Aan nawerking van den slaventijd kan hier o.i. niet gedacht worden.

Omtrent de k o f f i e lezen wij:

,,De resultaten dezer cultuur hebben ook in 1917 weder de verwachtingen overtroffen. De productie is meer dan verdubbeld en laat verwachten, dat ze in de naaste jaren in hetzelfde tempo zal blijven toenemen."

En verder:

,,De staat, aangevende de productie der plantage *La Ressource*, bewijst dat de werkelijke resultaten hooger zijn dan de ramingen van D r. C r a m e r, die door O. I. koffieplanters in het Moederland als te hoog aangenomen en waarvan de juistheid sterk betwijfeld werd."

In 1917 was er slechts één gelegenheid voor verscheping van koffie naar Europa en op het eind van 1917 was er nog ongeveer 1.200.000 K.G. Liberia-koffie in de kolonie. En te denken, dat wij hier gebrek hebben aan koffie. Met wat goeden wil kon een schip in zes weken heen en terug zijn.

Omtrent de s i s a l wordt gezegd:

,,Voor het eerst werd in 1917 een quantum van 2250 K.G. sisalvezels verscheept en vond in New-York een zeer gunstige beoordeeling. De door het Landbouwdepartement met dit gewas genomen proeven hebben aangetoond, dat deze cultuur niet alleen met voordeel gedreven kan worden, maar dat ook groote uitgestrektheden land, daarvoor geschikt, in deze kolonie zijn."

Van den k l e i n e n l a n d b o u w wordt opgemerkt:

,,De ontwikkeling daarvan is door de schaarschte aan ingevoerde levensmiddelen en de daardoor hooge prijzen voor inlandsche producten zeer in de hand gewerkt. Daardoor zijn vele der kleine landbouwers tot een zekere welvaart gekomen"......

B a l a t a - i n d u s t r i e. ,,Het jaar 1917 mag voor de balata-industrie gunstig worden genoemd; de productie in dat jaar verkregen overtrof die van het vorige jaar met 118.273 K.G.".....

,,De uitvoer bedroeg 1.034.211 K.G. en overschreed alzoo belangrijk de productie. Het hooge cijfer van den uitvoer moet worden gezocht in het feit, dat in de uitgevoerde productie begrepen is een groote hoeveelheid op het eind van 1916 onverscheepte balata. Op het laatst van 1917 was nog in de kolonie aanwezig een voorraad van 50.000 K.G. De verscheping had plaats naar Londen en New-York."

Omtrent de s c h e e p v a a r t lezen wij, dat in 1917 slechts twee booten van de Kon. W. I. Mail de kolonie verlieten; de ,,Prins der Nederlanden" vertrok in Januari, maar kwam niet verder dan Lissabon. De ,,Commewijne", die in September de haven verliet, was zoo gelukkig Nederland te bereiken.

Uit Nederland kwamen ook slechts twee schepen van de Kon. W. I. Mail in Suriname aan, de ,,Prins Willem I" in Januari en de ,,Vulcanus" in November.

Voor het overige werd het verkeer met Europa onderhouden door de Koloniale Vaartuigen over Demerary.

De verbinding met New-York werd, wel is waar met grootere tijdsruimte, doch vrijwel geregeld door de booten van de Kon. W. I. Mail onderhouden.

Wij geven het Departement van Koloniën in overweging het hier besproken geschrift zoo algemeen mogelijk te verspreiden.

* * *

De Troonrede bevat omtrent de West de volgende paragraaf:

,,In de West-Indische koloniën wordt mede de druk der tijdsomstandigheden gevoeld: naar sterking van haar draagvermogen zal worden gestreefd."

Een zeer sobere mededeeling en toezegging; maar sterking van het draagvermogen kan alles omvatten, wat de kolonies noodig hebben.

* * *

Bij de Tweede Kamer zijn ingekomen de aan de Koningin aangeboden verslagen van de Algemeene Rekenkamer over 1917, ingevolge art. 36 der Surinaamsche Comptabiliteitswet en ingevolge art. 36 der Curaçaosche Comptabiliteitswet.

Zij bevatten als gewoonlijk opgaven van bedenkingen der Rekenkamer tegen de verevening van uitgaven, enz.

* * *

Als feuilleton in de ,,N. R. Ct." van 18 September, Ochtendblad A, een interessant artikel van den heer J o s e f C o h e n over ,,*Bij-Geloof, Volkskunde en Spoken*". Naar ook sprake is van de met den helm geborenen. Het zal den schrijver interesseeren kennis te nemen van het daaromtrent ook in Suriname bestaande bijgeloof, waarover hij het een en ander vinden kan in de ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*", onder het hoofd *Sakka-pikien*.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dreigende Hongersnood. Den 12en Mei j.l. is op een *S. I.*-vergadering te Kaliwadir, een dessa in het gebergte, twaalf paal van Toeloeng agoeng (Kediri) gelegen, besloten aan den Gouverneur Generaal het verzoek te doen tot een spoedige beschikbaarstelling der bosschen voor den landbouw. *(Oetoesan Hindia)*.

Wie waagt, die wint. Zooals bekend heeft de bevolking van de dessa Kesamben (Blitar) op eigen gezag een gedeelte van het bosch te Dawoeng opengekapt, waarop de regent van Blitar maatregelen genomen heeft om voortgang van het kwaad te beletten. Waartoe? zoo vraagt de *Oetoesan Hindia*. Wij weten, dat de regent van Blitar geen onderdrukker van de bevolking is. De menschen van Kesamben lijden honger. Hadden zij om vergunning gevraagd, dan hadden zij dit tevergeefs gedaan, of dan was het bij beloven gebleven tot op den dag van het laatste oordeel.

In het Bandongsche en in Kepandjen (Malang) heeft de bevolking zich aan dezelfde feiten schuldig gemaakt. Al deze lieden hadden den moed niet te wachten tot er hongersnood zou zijn, zooals in Trenggalek. Maar ook hier staan de menschen klaar hetzelfde te doen. Vooruit maar! In deze wereld eindigt elke strijd met de overwinning of de nederlaag. Menang ngoekoep, kalah sirno (win je, dan breng je een wierookoffer; verlies je, dan verdwijn je. *(Sinar Djawa)*

Het Muisje heeft een Staartje. Den 16en Mei — schrijft N. in de *Oetoesan Hindia* — in den nacht van 14 op 15 Mei werd den wedono van Wlingi gerapporteerd, dat tweehonderd lieden van Kesamben eigendunkelijk zestien bouws bosch opengekapt hadden. Den volgenden morgen werden door den wedono vijf lieden in verhoor genomen. Onverschillig zeiden zij: Morgen gaan wij toch voort met kappen. Djasmo, ex-leider der S. I. te Kesamben, voert de lieden aan. Te paard geeft hij zijn bevelen. Zijn vier volgelingen hebben allen den naam van *Djojo*, wat moed beteekent, aangenomen; een van hen noemt zich *Djojo-commissie*. Dag en nacht heeft Djasmo een vlijmscherpe sabel in zijn hand, een *pedang kangkam*, om welker geheimzinnige kracht een ieder Djasmo vreest. Hij is wel veranderd die Djasmo. Zooals hij nu optreedt, herkennen wij hem niet meer. Hij stoort zich noch aan politie, noch aan bestuur. Hij gaat zijn gang en doet wat hij verkiest. De bestuursambtenaren ontbieden hem, maar Djasmo blijft weg. Hij geeft geen verplichting aan het bestuur, zegt hij, en heeft niets anders gedaan dan het hongerspook te verdrijven. Het S. I.-bestuur te Wlingi hoorde er van, trok onverwijld naar Kesamben en wees Djasmo op het verkeerde van zijn handelingen. Djasmo antwoordde: ,,Broeders, S. I.-bestuursleden, jelui krabbelt meer achteruit dan je opschiet. Ik ben niet aan het uitglijden, doch schrijd voorwaarts. Mijn broeders hier denken zooals ik. Wij gaan voort met kappen en hebben driehonderd bouws noodig. Ik treed niet terug."

Het bestuur van Wlingi ging onverrichter zake heen en zond den volgenden dag een afgevaardigde van de C. S. I., om dezen in overweging te geven, den Landvoogd schriftelijk te verzoeken het bosch Kesamben aan de bevolking over te dragen, temeer omdat de bevolking reeds vijf malen dat verzoek vergeefs gedaan heeft. De lieden van Kesamben zijn met kappen voortgegaan. De regent en patih van Blitar, de assistent-wedono van Wlingi en politiedienaren hebben te Kesamben de overtreders opgespoord. Volgens het S. I.-bestuur te Wlingi hebben slechts dertien S. I.-leden aan het openkappen deelgenomen, overigens de gansche bevolking van Kesamben. Zoo'n ontzag heeft men er voor de ,,*pedang kangkam*" van Djasmo. Het is wel treurig, dat die lieden zoo verstoken zijn van het licht, dat onderwijs brengt.

N. H. uit Wlingi schrijft over het voorgevallene te Kesamben, als hierboven bedoeld, het volgende aan de *Oetoesan Hindia:* De S. I. te Kesamben heeft een slechten naam gekregen, doordat eenige van hare leden meegedaan hebben aan het openkappen van de bosschen. Er zijn bestuursambtenaren met politiedienaren naar Kesamben getrokken, een duizend gewapende lieden, die deden denken aan een naar het front trekkend Duitsch leger. Er heeft gelukkig geen bloed gevloeid. Den 20en Mei kwamen er dertig soldaten. Er zijn geen menschen op heeterdaad betrapt. In de dessa zijn er dertien gearresteerd. Vijf zoogenaamde belhamels zijn te Wlingi in de Kawedanan aangehouden en veertig S. I.-leden. De ,,*pedang kangkam*" is in beslag genomen. Het bleek te zijn een oud, geschaard, op de boomen krom gehakt houwwerktuig met een beenen greep en blikken scheede. De bestuursambtenaren hebben getracht er achter te komen, wat een *pedang kangkam* eigenlijk is en welke geheime kracht er van uitgaat.

Zoekt men Djasmo te veroordeelen op het geschrif

van N. in de *Oetoesan Hindia*? Wil men een hond slaan, dan is een stok gauw gevonden.

S. I. In hetzelfde blad lezen wij in een volgend nummer: Na de vergadering van de S. I. en van de Djowodipo te Trenggalek en na de komst van persmannen in de bergstreken, deden de Inlandsche bestuursambtenaren zoo zenuwachtig gejaagd. Zij zetten een grooten mond en scholden op de S. I. Een *loerah*, S. I.-lid, die aanmerking had durven maken op het beleid van een bestuursambtenaar, is voor ontslag voorgedragen, terwijl dorpshoofden, die hun plicht niet doen, de hand boven het hoofd gehouden wordt. De S. I.-voorzitter te Doerenan heeft den assistent-resident hierop gewezen. De S. I.-president staat daardoor op voet van oorlog met den controleur.

De S. I.-kringleider te Lawang deelt mede, dat honderden lieden uit Pandakan naar Bangil trekken. Zij zijn beschuldigd zonder toestemming van het bestuur boschterrein te hebben opengekapt. De lieden bedoelen daarmede het bestuur te dwingen de bosschen te openen met het oog op de schaarschte van levensmiddelen. Er zijn lieden, die zich aangeboden hebben tegen kleine geldelijke vergoeding deze vergunning voor de bevolking te vragen. De S. I. te Pandakan zal op verzoek van de C. S. I. onderzoeken of dit waar is. *(Oetoesan Hindia)*.

Mannen van „Karakter". In een ander nummer van hetzelfde blad *(Oetoesan Hindia)* schrijft *Soeharyo:* Het *Soerabajaasch Handelsblad*, het blad van de suikerfabrikanten, het blad, dat den Inlander neerdrukt en uitscheldt, heeft den 21en Mei een bericht geplaatst, dat een smet werpt op mijn goeden naam. De Maleische pers heeft dit bericht overgenomen en de bladen, die tegen ons zijn, hebben er hatelijkheden aan toegevoegd. Het is een leugenbericht. Te Porong is geen vereeniging *Porojitno*, wel de *„Perhimpoenan Kaoem Boeroeh dan Tani."* (vereeniging van arbeiders en landbouwers), waarvan ik voorzitter ben van het hoofdbestuur. Deze vereeniging heeft te Djenggot een vergadering belegd, door het hoofdbestuur geleid. Ik was toen te Semarang voor een I. S. D. V. congres en een S. I. vergadering. Den 22en Mei ontving ik te Soerabaja het verslag van de P. K. B. T. Deze vereeniging telt 26000 leden, wien ik steeds voorgehouden heb: Vreest niet en gaat geen stap terug!" Ik zeg nu hetzelfde. Hoe meer tegenwerking, hoe meer de vereeniging groeit. Het voorgevallene is slechts een beproeving en een bewijs, dat het kapitalisme rekening met de vereeniging houdt. Broeders van de P. K. B. T., mijn moed groeit, naarmate gij meer moed vat. Politie! Is het waar, dat gij mij vatten wilt, den 1en Juni kunt gij mij grijpen op het bureau van de S. I. te Semarang. Op dien datum vestig ik mij te Semarang.

Een ander waarachtig leider van het volk is *Sneevliet*, zoo schrijft de *Sinar Djawa*. Hij is ook een man van karakter. Overal, zelfs in het leger en bij de marine, ontkiemen de zaden van een slechten geest, gezaaid door de overheid zelf, die naar willekeur met de mannetjes omspringt. De jonge plantjes gedijen, daar zij door niemand anders dan door Sneevliet gecultiveerd worden. Drie leden van het hoofdbestuur van den *Korporaals- en Soldatenbond* hebben veertien dagen provoost gehad, omdat zij in het marinelokaal een voor hen verboden vergadering, door Sneevliet geleid, bijgewoond hebben. Dit zal de gestraften echter niet afschrikken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tjokroaminoto als Volksredenaar. De *Perniagan* en andere Chineesche bladen begrijpen de houding van de S. I. niet. Hoe is het mogelijk, vragen zij, doelende op de verdeeldheid, — en dat, waar toch de Islam de band moest wezen, die alle *Soedaras* bijeenhoudt; waar Tjokroaminoto op de S. I. vergadering van 26 Mei j.l. te Tjimahi nog met stemverheffing de gulden woorden gesproken heeft: „De levensvoorwaarden voor ons, landskinderen, worden hoe langer hoe ongunstiger. Daarom heeft de Almachtige de S. I. doen nederdalen, opdat alle volkeren in Ned.-Indië zich aaneensluiten, om gezamenlijk te streven naar lotsverbetering." Ja, hij is een fameus redenaar. Den 16en Mei heeft hij ook te Tasikmelaja een bewijs van zijn redenaarstalent gegeven: „Broeders, Gij allen voelt het ongeluk, dat ons treft; de belastingen drukken hoe langer hoe zwaarder, terwijl wij al onze rijkdommen in handen zien van de vreemdelingen, die hier in ons geboorteland gekomen zijn, alleen om stoffelijke belangen. Ons lot is wel hard! Welke klasse vormen wij Inlanders? Die van het „vee"! *Kambing* (geiten), staat er eigenlijk. Vroeger werden wij ook als vee behandeld en bleven daar volgzaam onder. Maar nu bedanken wij er voor!"

Hongersnood in Trenggalek. Tirtodanoeredjo heeft zich op de hoogte gesteld van de levensomstandigheden der bevolking van vijf onderdistrikten in het gebergte van Trenggalek. Op zijn tochten, die 4 dagen geduurd hebben, werd hij vergezeld door drie leden van het S. I. bestuur in het gewest Kediri. Dit onderzoek [illegible] ingesteld, omdat de Landvoogd niet overtu[illegible] in Trenggalek hongersnood [illegible] Het verslag luidt aldus: In de bergstreken heerscht hongersnood in heviger mate dan in de kota Trenggalek. Drie maanden geleden waren er reeds voorteekenen. Tengevolge van ondervoeding waren er vele ziekte- en sterfgevallen. Elken dag kwamen honderden bergbewoners aan de Kota om werk, of om er te bedelen. Zoo trokken er ook velen naar Toeloengagoeng, Blitar, Kediri, Kepandjen en Malang. In het tweede semester 1917 is dit ook gebeurd. Ook in die maanden zijn er velen gestorven ten gevolge van slecht voedsel. Ook veel vee is gestorven of verkocht; er was niet voldoende veevoeder, daar veel tegalgrond onbewerkt lag. De bevolkingsregisters geven slechts weinige verhuizingen aan. De cijfers zijn opzettelijk te laag opgegeven door de dessaschrijvers, omdat deze den wrevel niet durven opwekken der distrikts- en onderdistriktshoofden. Zoo denken deze bestuursambtenaren aan de beschuldiging te ontkomen de dessalieden vermoord te hebben. In 1914 werd de reboisatie begonnen. Tusschen de herboschte en de overblijvende tegals en sawahs werd een weg aangelegd. Elke dessa kreeg een deel van dezen weg als taak. Er kwam een haag van pandandoeri langs den weg en een afsluiting van prikkeldraad. De arbeid duurde bijna drie jaren. Het volk had om de drie, om de vier, of om de vijf dagen uit te komen. Daarbij heeft de bevolking nog aan de reboisatie gewerkt. Stekeldraad werd door het bestuur verstrekt. Het andere materiaal werd door de bevolking kosteloos opgebracht, terwijl de arbeid niet betaald werd. Voor het weghalen van het prikkeldraad bij den wedono werd 5 à 12 cent per hoofd vergoed. Hiermede zijn de oorzaken van den hongersnood opgegeven. Als de herboschte gronden niet voor den landbouw teruggegeven worden, zal de bevolking dezer streken te gronde gaan.

De herboschte streken. Reeds menigmaal — zoo gaat de *Bintang Soerabaja* voort, — is in de Maleische bladen, inzonderheid in de S. I. organen, over het nut der reboisatie gesproken en over het voor en tegen, de herboschte streken aan de bevolking terug te geven. Als een roode draad loopt door de artikelen de idee: Het Gouvernement moet de gereboiseerde streken weer afstaan voor den landbouw. Het eigenmachtige optreden der bevolking wordt niet alleen vergoelijkt, maar ook als argument gebruikt, dat de Regeering niet anders kan dan toegeven. „Nasi soeda djadi boeboer", d.i. de kogel is door de kerk. De S. I. keurt het optreden der bevolking af. Zij heeft immers in Kèsambèn getracht de lieden tot andere gedachten te brengen? De S. I. heeft dus part noch deel aan het in daden omzetten van het door *Dr. Rinkes* afkomstige gevleugelde woord: „*Berani karena benar*", in de meening het aan het rechte eind te hebben. Maar 't is jammer voor de S. I. dat er ook S. I. leden het kapmes gehanteerd hebben. S. I.ers moeten ook eten, zegt de S. I. verontschuldigend, maar hiermede wordt de zaak niet goed gepraat. Voor ons is het aandeel der S. I.ers in deze excessen wel een bewijs, hoe weinig de S. I. vereenigingen de soedaras in de hand heeft, als deze de opgedane S. I.-theorieën openlijk in praktijk brengen. In zulke gevallen matigt de S. I. zich gaarne het middeleeuwsche mantelrecht aan, wat o.a. blijkt uit hetgeen wij vonden in de *Oetoesan Hindia* van 30 Mei j.l. Todimedjo, van diefstal beticht, werd door de politie van Wonosalam (Djombang) vier dagen geleden voor den assistent wedono gebracht. Deze onderzocht de zaak, toen de beschuldigde onverhoeds den hoofdagent een hevige kapwonde in het gelaat toebracht. Hij is nog niet gevat. Hoe zou die Tomedjo zoo iets gedurfd hebben, als hij geen wrok gekoesterd had over ondervonden willekeur?

Wie is de schuldige? Den 26en Mei zijn wij te Djenggot geweest om er een onderzoek in te stellen, aangaande de excessen aldaar. De schuur is geen *dessaloemboeng*, maar een zoogenaamde „*loemboeng wakab*", twee maanden geleden op last van het bestuur gebouwd. De dessaman kan er naar eigen goeddunken *padi* inbrengen. Met tegenzin heeft de bevolking er haar padi heen gebracht. Het dessahoofd, onder wiens beheer de schuur staat, heeft den inbren-

gers de toezegging gedaan, dat zij de *padi* er weer uit mochten halen, als zij die noodig hadden. Zekere Djogoreso (niet Soeharyo) had bij de inbrengers argwaan doen ontstaan door de mededeeling, dat de opschuring van *padi* een truc was van het bestuur om een *dessaloemboeng* te krijgen, die tenslotte niet de dessa ten nutte zou komen, daar de overeenkomst door het bestuur naar willekeur veranderd kon worden en niet ten voordeele van de eigenaars van de *padi*. Hierop vroegen 70 van de 90 inbrengers hun padi terug. Het dorpshoofd rapporteerde dit den assistent-wedono, die het bij den wedono van Porong voorbracht. Adjiran en Astro openden de *loemboeng* en namen de padi van de 70 lastgevers weg. De twee zijn later in het gevang gezet. Wie zijn er nu schuldig — vraagt de *Oetoesan Hindia* — die twee lieden of de lastgevers? Is de schuldige hier niet eigenlijk het dessahoofd?

Tot zoover — alzoo de *Bintang Soerabaja* — valt er op het relaas niets aan te merken. Het is een poging om eventueel onschuldigen voor straf te vrijwaren. Maar nu de geest van de rest van het pleidooi.

,,Zijn Adjiran en Astro gevangen gezet, omdat zij zwakker zijn dan de onderdrukkers? Als de onderdrukkers zoo handelen, omdat zij de sterksten zijn, dan moet het hun niet verdrieten als later een derde komt, die hun zijn overmacht doet gevoelen. Het baart verwondering, dat het bestuur te Sidoardjo den last heeft kunnen geven de loemboeng op te richten. Nu zijn er gekke dingen het gevolg van geweest en er wordt hulp gerequireerd uit Soerabaja.

,,Weest het gebeurde in Rusland indachtig" zoo eindigt bovengenoemd blad.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Toch een koloniale rijksraad.

Het sterk uitgedrukte verlangen om tot de vorming van een permanenten, of althans elk jaar vast samenkomenden raad van vertegenwoordigers van de brokstukken van 't Britsche rijk te komen, is in een daadzaak omgezet. Tijdens den oorlog waren vertegenwoordigers van de dominions of z.g.n. kroonkoloniën en van Britsch-Indië, dat nog geen kolonie met zelfbestuur is, een paar malen naar Londen opgeroepen, om over de actueele belangen te beraadslagen. Was 't verblijf van 't meerendeel dier vertegenwoordigers afgewisseld met een terugkeer naar hun land, anderen, zooals generaal Smuts, waren in Engeland gebleven.

Nadat 't Imperial war cabinet van Juni l.l. af onafgebroken in zitting was geweest, in welk tijdstip de vertegenwoordigers — veelal de eerste ministers — alle belangrijke kwesties van oorlog en vrede besproken hadden, was de Br. regeering tot de overtuiging gekomen, dat 't overleg tusschen 't moederland en de overzeesche deelen van 't rijk van meer intensen en voortdurenden aard moest worden dan 't tot nu toe geweest was.

Daarom is 't besluit genomen, dat in de toekomst de eerste ministers van de kroonkoloniën, als leden van 't Imperial war cabinet 't recht zullen hebben rechtstreeks met den eersten minister van 't Vereenigd Koninkrijk van gedachte te wisselen over zaken, welke van hoog belang zijn. Elke kroonkolonie zal voorts 't recht hebben een minister in Londen te hebben, tijdelijk of blijvend, om op te treden als lid van 't I.W.C., bij de met geregelde tusschenpoozen te houden zittingen. Er zullen maatregelen worden getroffen voor de vertegenwoordiging van Indië op deze zittingen. In afwachting van een definitieve aanwijzing zal de Staatssecretaris voor Indië (minister van koloniën) voor Indië optreden.

De zending van den afgevaardigde Diagne.

Men zal zich herinneren, dat aan den député voor Senegal, den heer Diagne, de opdracht werd gegeven om als commissaris van de Fr. republiek, met de medewerking van den gouverneur-generaal Angoulvant, de werving van negers in de Fr. koloniën in Midden Afrika te gaan bevorderen. In een brief uit Dakar meldt de neger-commissaris, dat in minder dan vijf maanden meer dan 70.000 neger-soldaten zich beschikbaar hebben gesteld voor 't leger. Hierbij is zonder eenige dwang te werk gegaan, nergens is er eenige ongeregeldheid door ontstaan, dit in afwijking van de verwachting der plaatselijke besturen, die zich èn van de recruteering, èn van de komst van den commissaris ongunstige gevolgen hadden voorgesteld. Zonder aan de medewerking van den gouverneur-generaal Angoulvant iets te kort te doen, meent Diagne toch zijn succes in Senegal, Soedan Guinea, Dahomey en de Ivoorkust voor 't grootste deel juist hieraan te mogen toeschrijven, dat een zwarte, zooals hij zelf, de Afrikanen toesprak. De verzekering dat 't in deze een zaak van hun eigen belang was ook van hun plicht gold vond vertrouwen. De député — regeeringscommissaris vindt, schrijft hij, hierin de eenige belooning die hij wenscht en verwacht. Hij heeft zijn land geholpen door 't een groot aantal soldaten te brengen; hij heeft zijn ras gered, daar Frankrijk nooit zal kunnen zeggen dat de inboorlingen niet loyaal geantwoord hebben op de roepstem van 't gemeenschappelijk vaderland.

De olie uit Fr. Afrika.

't Is bekend in hoe sterke mate voor de toekomst van de Fr. nijverheid rekening is te houden met 't verzekeren van de mogelijkheid om de grondstoffen van Soedan uit te voeren. In hoever is 't voltooien van de spoorlijn van Thiès—Kayes de voornaamste voorwaarde.

Namens 't Koloniaal instituut van Marseille heeft de heer Bohn een uitzetting van dit vraagstuk aan den Fr. minister van koloniën doen toekomen, waaraan 't hier volgende is ontleend.

Vóór den oorlog kreeg Fr. een vijfde van de door zijn nijverheid benoodigde vetten uit zijn koloniën. In 1913 b.v. werden van de 472.000 ton ingevoerde vetten door de koloniën slechts ongeveer 100.000 ton geleverd. Zonder vermeerdering van opbrengst had dit al tot 143.000 kunnen worden opgevoerd, wanneer hetgeen naar den vreemde verscheept werd voor 't moederland bestemd ware geworden.

Sedert den oorlog heeft Engeland 't grootste deel van de Afrikaansche palmolie-opbrengst aan zijn nijverheid ten goede doen komen. Dit land heeft een markt van kopra moeten scheppen om deze niet meer aan Duitschland ten goede te doen komen. Daar wordt ook de uitvoer der Fr. koloniën nu meerendeels verhandeld. Te verwachten is dat deze eenmaal gevestigde groote markt ook na den oorlog zal trachten de voorziening te verzorgen van die markten, waar 't Fr. product vroeger heen ging. De V. S. van Noord-Amerika beschikken over de poducten van Azië en van de eilanden in de Pacifique en zij hebben hun eigen bouw van oliegevende producten uitgebreid.

Hierbij komt dat de verkoopprijs in Fr. aan een minimum gebonden is, dat, volgens den schr., veel te hoog is gesteld, hetgeen de verkoop zeer drukt. Fr. moet alles doen wat in zijn vermogen is om den afvoer van de schatten, welke in dit opzicht uit zijn koloniën te halen zijn, te bevorderen en voor 't eigen land te verzekeren, terwijl 't naar buiten in concurrentie moet kunnen treden. Vooral op de cultuur van oliegevende planten in Boven Senegal en Soedan dient 't oog te worden gevestigd, en hierbij is 't allereerst werk te maken van de voltooiing van de spoorlijn Thiès—Kayes, d.w.z. 't aanvullen van de gaping van 200 K.M. tusschen 't eindpunt der Dakarlijn en 't beginpunt der lijn die Senegal met de Nigre verbindt.

Wanneer twee kijven . . . . .

Op 't blauwboek van Gorges verweert Duitschland zich door aanval tegen aanval te stellen. De beschuldigingen verklaart het tot laster, van de zwarten zijn, als men dit wil, gemakkelijk verklaringen te krijgen. Maar zegt 't, als gij 't er op toelegt door dergelijke beschuldigingen van wreedheden de bekwaamheid van Duitschland om te koloniseeren in verdenking te brengen, laten wij Engeland dan zelf den spiegel eens voorhouden.

Engeland bedenke de eigen handelwijze ten opzichte van de inboorlingen in Australië, Nieuw Zeeland, Zuid-Afrika, waar rassen worden uitgeroeid. De geschiedenis van Tasmanië, waarvan de overgebleven bewoners naar 't Vlindereiland werden gebracht, om daar uit te sterven, is 't meest sprekende staaltje ervan. De Chineezen, die in Transvaal werken, zijn er vrijwel in slavernij. Herinnerd wordt aan de wreedheden tegen de Matabielen en Masjona's in 1896. De geschiedenis der vrouwen- en kinderkampen in den Boerenoorlog wordt met cijfers verlevendigd.

't Is wel treurig, dat bij dergelijke verwijten de gelegenheid niet aanwezig is om aan eigen onschuld te doen gelooven, doch wel die om aanneembaar te maken dat elke partij op haar beurt eigenbelang boven menschelijkheid stelt.

Koloniale leergangen voor Belgen.

Enkele maanden geleden maakten wij melding van de instelling van koloniale cursussen, die in Zwitserland van Duitsche zijde waren opgericht, om daar verblijvende Duitschers in te lichten omtrent en voor te bereiden voor 't leven in de koloniën. Eenzelfde gedachte ongeveer ligt ten grondslag aan de koloniale leergangen, die door de afdeeling Rotterdam van de Belgische commissie voor koloniale studiën, met medewerking van de commissie voor 't Belgisch onderwijs, te Rotterdam worden geopend. 't Doel is tweeërlei. Eensdeels is 't bij de B. handelslui en nijveraars belangwekking aan te wakkeren voor de B. kolonie, anderdeels bij te dragen tot de beroepsopleiding van toekomstige kolonialen.

't Studie-programma omvat o.m. de geschiedenis, de aardrijkskunde van Kongo, de administratieve inrichting, de wetgeving, de aardkunde, de koloniale hygiëne, de voornaamste inlandsche taal.

Bij B. ministerieel besluit is aan de commissie voor koloniale studiën vergunning verleend om, na volledigen afloop der leergangen, aan de verdienstelijke leerlingen diploma's uit te reiken, die tot aanbeveling zullen strekken voor hen, die naar ambten in Kongo dingen.

Ingezonden.

Amsterdam, 20 Sept. '18.

Aan de Redactie-Commisise van het ,,Koloniaal Weekblad" te 's-Gravenhage.

Op het onlangs gehouden congres van het ,,Indonesisch Verbond van Studeerenden", waarvan een verslag voorkomt in No. 37 van dit verslag, heeft de heer v. Asch v. Wijck, in zijn inleiding betreffende ,,De Opleiding voor Indië in Holland", de volgende ernstige beschuldiging uitgesproken aan het adres van het Ned. Ind. Onderw. Genootschap:

,,De Minister van Koloniën trachtte verbeteringen te brengen, doch werd door het N.I.O.G. tegengewerkt."

In mijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van genoemd Genootschap zij het mij vergund, de spreker van deze woorden beleefd te verzoeken, het bewijs voor

die bewering te leveren, aangezien mij van een dergelijke actie niets bekend is, die, ware zij inderdaad geëerd, het Genootschap zeker in niet geringe moeielijkheden zou gebracht hebben.

Onder dankzegging voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

De Vertegenwoordiger van het N.I.O.G. in Nederland:

G. H. PRINSEN GEERLIGS.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Soela-eilanden.

Als Mededeeling No. XV van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau, verscheen een memorie over de Soela-eilanden, samengesteld door den officier, belast met de verkenning dier eilanden P. van Hulstijn.

Deze memorie is het gevolg eener aan den schrijver [1] in 1912 gegeven opdracht tot verkenning van genoemde, tot de residentie Ternate behoorende eilandengroep, waarvan de voornaamste Taliaboe, Sóela Mangoli en Soela Sanana zijn. Achtereenvolgens wordt er in behandeld de aardrijkskunde, de bevolking, de voortbrengselen, de transportmiddelen, het bestuur en den politieken toestand, verduidelijkt door tal van illustraties en twee kaarten.

Het geschrift is dus resultaat van persoonlijk onderzoek, doch blijkens een bronnenopgave achterin heeft schr. hetgeen reeds vóór hem over genoemde eilanden was gepubliceerd, niet verwaarloosd. Met de uitgave is stellig een nuttig werk verricht, omdat een samenvattend overzicht van den Soela-Archipel tot nu toe ontbrak, wat vooral een gemis was voor de ambtenaren, die tot de practische bestuursvoering op die eilanden geroepen zijn.

Nieuwe uitgaven van het Koloniaal Instituut.

1. De Europeesche landbouw in Nederl.-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. (Cursorische voordrachten over de Nederlandsche koloniën. 2e reeks No. 1).

2. De mijnbouw in Nederl.-Indië, door R. J. v. Lier, m.i. (Cursorische voordrachten over de Nederlandsche koloniën, 2e reeks, No. 2).

Beide boekjes (gedrukt bij „De IJsel" te Deventer) danken hun ontstaan aan voordrachten over de in de titels genoemde onderwerpen, gehouden in het voorjaar van 1916. Hunne waarde wordt niet weinig verhoogd door de talrijke en fraaie illustraties.

Publicaties Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

In afl. XIII van den loopenden jaargang is opgenomen de voordracht (met gedachtenwisseling) van A. Brzesowsky over de voeding van planten en dieren, zoomede van Dr. Ch. Bernard over bestrijding van Helopeltis in theetuinen.

Afl. XIV bevat mededeelingen van Dr. B. T. Palm over Wortelschimmel, benevens den tekst eener voordracht van Dr. B. Vrijburg, getiteld: Paarden en Veeteelt in de Preanger.

Over den veestapel in Ned.-Indië.

In „Cultura" werden eenigen tijd geleden door Dr. H. 't Hoen geschreven artikelen gepubliceerd over den veestapel in Ned.-Indië, waarvan nu het slot in het Sept. Nr. een plaats heeft gevonden. Behandeld worden thans de kleine huisdieren (geiten, schapen, varkens) en bijzonderheden over de veehouding in het algemeen.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Inhoud van No. 4 van den 2en jaarg. De invloed van verdunningswater op de latex, met het oog op voortijdige coagulatie bij het brengen op standaardgehalte, door ir. J. C. Hartjens. — Het occuleeren van Hevea, door W. M. van Helten. — Tap- en tapproeven op Sumatra's Oostkust, door Dr. A. A. L. Rutgers (vervolg). — Referaten.

Plantaardige oliën voor Ned.-Indië.

In het 15 Sept. Nr. van het Tijdschrift voor Economische Geographie een art. van N. H. B. over de economische beteekenis der plantaardige oliën voor Ned. Indië, naar aanleiding van B. Streefland: Olie-industrie (plantaardige) in Ned.-Indië. (Mededeeling No. 4 van de commissie tot ontwikkeling van fabrieksnijverheid in N.-I.).

In- en Uitvoer.

No. 38 van dit weekblad bevat een beschouwing van Kuysten en Janssen over de crisis in de rubbercultuur, waarin schr. als hunne meening te kennen geven, dat de kritieke toestand niet verholpen wordt door productiebeperking (zooals is voorgesteld) doch door beperking van uitvoer uit de produceerende landen (Engelsche en Ned. Koloniën), en vaststelling van een minimum verkoopprijs.

Verder bevat dit Nr. een artikel van Th. op de Coul, getiteld: „Onze Indische crediet-instellingen in 1917", waarin besproken worden de financieele uitkomsten der Ned. Handel Maatschappij, de Ned. Ind. Handelsbank, de Koloniale Bank en de Int. Crediet- en HandelsVer. Rotterdam, wier winst-cijfers bij het boekjaar 1917 vergeleken, belangrijk zijn teruggeloopen (met uitzondering van laatstgenoemde Mij.)

Handelsberichten.

Als gewoonlijk bevat ook het jongste Nr. (van 19 dezer) weder eenige mededeelingen van het Departement van Koloniën; o.a. over Arrowroot (een zetmeelhoudend gewas, waarvan de voedingswaarde ongeveer overeenkomt met die van sago en dat tot nu toe nog slechts op kleine schaal geteeld wordt op Java), ontplofbare stoffen, Djati-timmerhout, ijzerhout, houtsoorten geschikt voor de nijverheid, enz.

Verslagen over Indische delfstoffen.

De dienst van het Mijnwezen in Ned.-Indië geeft sinds eenigen tijd in het licht „Verslagen en Mededeelingen betreffende Indische delfstoffen en hare toepassingen." Van deze uitgaven zijn thans verschenen (bij de firma G. Kolff en Co. te Batavia):

No. 1. Over het voorkomen van zwavel en natuurlijke zwavelverbindingen in Ned.-Indië, door ir. C. A. de Jongh;

No. 2. Verslag over een reis naar Japan ter bestudeering van het steenkolen- en cokesvraagstuk, door ir. J. Koomans;

No. 3. Mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in Benkoelen en Palembang. I. Rawas-verslag (met 8 kaarten).

No. 4. Mijnbouwk. geol. onderzoek enz. II. Benkoelen verslag (met 5 kaarten).

Uit No. 3 blijkt, dat bij het onderzoek de volgende afzettingen zijn gevonden en al naar daartoe aanleiding bestond meer of minder grondig onderzocht: ijzerertsen, lood- en zinkertsen (zilverhoudend), goud- en zilverertsen, tinertsen en bruinkolen. De verschillende afzettingen worden in het verslag uitvoerig verhandeld.

In No. 4 zijn in bespreking genomen: goud-, zilver- en andere ertsen; steen- en bruinkolen en petroleum.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de gewone rubriek „Jurisprudentie" bevatten de Nos. 4—9 van deel 110 van het Indisch Tijdschrift van het Recht de volgende verhandelingen: Een merkwaardig geschil tusschen landrechter en college van boedelmeesteren, door Mr. A. Neytzell de Wilde (No. 4). — Eenige vragen van Inlandsch procesrecht, door Mr. B. ter Haar (No. 5-6). — Appel en approbatie van vonnissen en beschikkingen van krijgsraden, door Mr. P. A. F. Blom (No. 7—9); Bovendien; in laatstgen. Nrs. een necrologie van Mr. J. H. Tersteeg (overl. 21 Jan. 1918 te A'dam), door Mr. P. Maclaine Pont.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 38: Verslag van de Gouvernements Kina-onderneming te Tjinjiroean (Bandoeng) over 1916, door Prof. P. van der Wielen. — Een en ander over minerale oliën, in verband met den oorlog, door E. — Bietenuitzaai en vermoedelijke suikeropbrengst in Nrd. Amerika. — De Lematang-kolenvelden. Lezing van Ing. H. Tromp te Batavia. — In- en uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Banier.

In No. 21 is in extenso de rede opgenomen, welke de Gouverneur-Generaal bij de installatie van den Volksraad heeft uitgesproken, benevens die van den Voorzitter van dien Raad als antwoord. — Verder het slot van M. T.'s artikel over „de gevaren van het opiumschuiven." — Nog bevat dit Nr. een beschouwing van mevr. M. Cohen Stuart-Franken over „Het karakter der Legervereeniging."

No. 22 bevat o.a.: De Christen-inlanders en de politieke vraag, door A. W. F. W. — Nog iets over Bali, door v. D.

No. 23. Kan het Gouvernement de opbrengst van den opiumhandel derven? door M. T. — Amboneezen, de eerste belijders van het Christendom in Oost-Indië, door A. Th. Manusama.

Zendingsperiodieken.

De Rijnsche Zending. September 1918. De groote zegen op het werk der zending op de Mentawei-eilanden, door J. H. M.

[1] Toenmaals luitenant van den Generalen Staf, thans kapitein.

Berichten uit de Zendings-wereld. 15 Sept. 1918. Een bezoek aan den Zendingspost Pangariboean (Sumatra).

Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties. Sept. 1918. Voortgang van het werk op de hoogvlakte van Deli, door L. Bodaan. — Uit de Deli-zending. — Evangelisatie-samenkomsten op Java. — In memoriam J. W. Roskes (met portret).

In laatstgenoemd periodiek wordt vermeld, dat wederom 2 kweekelingen van het Rijnsche Zendingsgenootschap te Barmen zijn gesneuveld; het totaal gesneuvelde kweekelingen is daarmede gestegen tot 25.

Orang Peladang.

Het 15 September-Nr. van Orang-Peladang is grootendeels gewijd aan eene beschouwing over het van 29 tot 31 Aug. te Wageningen gehouden Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden, door W. J. Lugard Jr.

Blaadje van de Centrale Kas.

Uit den inhoud van No. 5 van den zesden jaarg.: Polissen van levensverzekering als zekerheidsstelling, door L. H. van 't Sant. — Is het weglaten der te vorderen interest en boete op de verlies- en winstrekening en dus op de balans geoorloofd door de wet? door J. W. Turfboer. — Landraad, achterstand en nog wat, door H. Zwart. — De inlandsche bankier in Britsch-Indië, door H. de Brussel Assé.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

No. 25 bevat: De bevolking van Celebes, door N. (met ill.) — Alexander Willem Frederik Idenburg, ten derden male Minister van Koloniën (met portret). — Het eerste congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden te Wageningen van 29 tot en met 31 Augustus 1918, door H. J. van Mook. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (met ill.) — Christelijke zending in verband met volkenkunde op West-Nieuw-Guinea, door Jhr. H. B. de la Bassecour Caen.

* * *

Ten slotte de titels van eenige recente uitgaven.

Bevloeiing in Nederlandsch-Indië, door ir. R. van den Broek d'Obrenan. (Onze koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick, serie III, No. 2). Baarn, Hollandia-Drukkerij. 1918.

The Java Bank (De Javasche Bank). A short description of its organisation, operations and general policy. Supplemented by some Notes on the monetary system of Netherlands India (Batavia, G. Kolff en Co.).

Nieuw biographisch woordenboek, onder redactie van Dr. P. C. Molhuysen en Prof. Dr. P. J. Blok, met medewerking van tal van geleerden. — Vierde deel. Leiden, A. W. Sijthoff.

Verpleging van huidziekten in de tropen, door J. D. Kaijser. Uitgegeven door het „Tijdschrift voor ziekenverpleging". (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De opkomst der Westerkwartieren van de Oost-Indische Compagnie (Suratte, Arabië, Perzië), door Dr. H. Terpstra. Met een schetskaartje. 's-Gravenhage. Martinus Nijhoff.

Staatkundige hervormingen in Nederlandsch-Indië, door H. Colijn (Schild en Pijl, afl. 6). Kampen, J. H. Kok.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

INDISCHE LEERGANGEN.

Onder de leergangen der Volksuniversiteit dezen winter te 's-Gravenhage te houden zijn er een drietal speciaal aan Indische onderwerpen gewijd:

I.

„*Enkele der Europeesche Cultures in Ned.-Indië*", door *Dr. L. P. de Bussy*, (Directeur der Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut). 's Maandags 8 uur, elke week. 5 lessen (met lichtbeelden). Aanvang 14 October.

II.

„*Hindoeïsme en Islam in Ned.-Indië*, door *C. Lekkerkerker*, (Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs).

1. Begripsbepaling van het Hindoeïsme. Historisch en geographisch overzicht van de komst en de verspreiding van het Hindoeïsme in Ned.-Indië. — 2. Het Boeddhisme. Samensmelting van Ciwaïsme en Boeddhisme op Java. Hindoe-Javaansch pantheon en jaartelling. — 3. De vorm, dien het Hindoeïsme op Java aannam. Nawerking van het Hindoeïsme in het volkskarakter, de beschaving, kunst, literatuur en de rechtsbegrippen van het hedendaagsche Java. — 4. Het Hindoeïsme en de tegenwoordige Balische maatschappij. — 5. Boeddhistische en Ciwaitische monumenten op Java en Bali. — 6. Ontstaan en eerste verspreiding van den Islam. Karakter van de Islamitische staten. — 7. Historisch en geographisch overzicht van de verspreiding van den Islam in den Ind. archipel. — 8. Leer en mystiek van den Islam; inrichting der Kerk. Karakter dezer leer op Java en het overige Ned.-Indië. — 9. De moskee en de moskeedienaren. Invloed van den Islam op het maatschappelijk leven en het rechtswezen in Ned.-Indië. — 10. Mohammedaansche en Mohamm.-Javaansche tijdrekeningen. Het Mohamm. godsdienstonderwijs. Politieke beteekenis van den Islam in Ned.-Indië. 's Donderdags 8 uur, elke week. Aanvang 16 Januari. 10 lessen (met lichtbeelden).

III.

„*Prae-Animisme en Animisme*", door *Dr. N. Adriani* (Taalbeoefenaar ten dienste der zending op Midden-Celebes).

1. Prae-Animisme of Dynamisme. — 2. Het Animisme als wereldbeschouwing. — 3. Bizondere praktijken van het Animisme. — 4. Animisme als Taal- en Letterkunde. — 5. Het Animisme in aanraking met Islam en Christendom. 's Dinsdags 8 uur, elke week. Aanvang 18 Maart. 5 lessen.

De zalen, waar de leergangen gegeven worden, zullen nader worden bekend gemaakt.

Er zijn drie tarieven van lesgeld: 1e klasse ƒ 4.50; 2e klasse ƒ 3.—; 3e klasse ƒ 1.50.

Voor leergangen van zes lessen of minder wordt de helft van dit tarief berekend.

Ieder deelnemer kiest zelf, naar gelang van zijn financiëele draagkracht, de klasse, waarin hij meent te behooren. Aangezien de kosten der leergangen bij lange na niet gedekt worden door de opbrengst der lesgelden, wordt ieder hoorder beleefd verzocht nauwgezet te overwegen in welke klasse hij behoort. Deze regeling der tarieven is uitsluitend gemaakt ten einde allen, die voorlichting zoeken, tot het volgen der lessen in staat te stellen.

Leden van arbeiders-vakvereenigingen, aangesloten bij de Volksuniversiteit, betalen na vertoon van hun bewijs van lidmaatschap, een verminderd lesgeld.

Toegangskaarten zijn vanaf 16 September te verkrijgen uitsluitend aan het Secretariaat: Hooge Nieuwstraat 4a (geopend van 's morgens $9\frac{1}{2}$ tot 1 uur en 's namiddags van 2 tot $4\frac{1}{2}$ uur. Zaterdags van $9\frac{1}{2}$ tot $12\frac{1}{2}$ uur 's morgens). Het Secretariaat zal voor den verkoop der toegangskaarten ook geopend zijn Dinsdag- en Vrijdagavond 17, 20, 24 en 27 September, 1, 4, 8 en 11 October, des avonds van $7\frac{1}{2}$ tot $9\frac{1}{2}$ uur. Voor leergangen, welke reeds zijn aangevangen, worden geen toegangskaarten meer afgegeven.

Inlichtingen worden verstrekt door het Secretariaat Hooge Nieuwstraat 4a (Telef. Haag 9300), dat gaarne een ieder omtrent aard en bedoeling der Volksuniversiteit inlicht.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
b. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

nijverheid benoodigde vetten uit zijn koloniën. In

N°. 40. Donderdag 3 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Nieuwe Vooruitzichten voor Ned.-Indië als Mijnbouwland.

Moge het reeds à priori voor de hand liggend voorkomen, dat een zoo uitgestrekt gedeelte der aardoppervlakte als door den Ned.-Indischen Archipel wordt ingenomen, wel vele en veelsoortige delfstoffelijke rijkdommen moet bergen, een feit is, dat door de meest bekende ingenieurs van het Mijnwezen aldaar sinds jaren de leer werd verkondigd, dat Ned.-Indië geen mijnbouwland kon zijn, bij gebrek aan de aanwezigheid van minerale voortbrengselen. Ja, zelfs tot in den jongsten tijd werd dit axioma door deskundigen van naam volgehouden en betoogd. De ontsluiting der schatkist van nikkel-, ijzer- en chroomertsen in Midden Celebes, waaraan schrijver dezes den eersten stoot heeft mogen geven, heeft Ned.-Indië voor goed gestempeld tot een land, dat in zake mijnbouw en daaraan verbonden en daarvan afhankelijke industrieën tot de eerste der wereld zal kunnen gaan behooren. Wetenschap, energie en kapitaal vormen de trits, welke deze mogelijkheid tot eene werkelijkheid zullen kunnen maken.

Alvorens een relaas te geven der ontdekking van den ertsrijkdom van Midden Celebes, wensch ik even het een en ander mede te deelen over de vroegere kennis der delfstoffen in Ned.-Indië.

De ontginning van edelgesteenten en edelmetaalertsen, alsmede die van tin en ijzer, minder die van koper en lood, dateeren reeds van den tijd vóór de komst der Europeanen in den Archipel, welke voor Portugeezen en Spanjaarden valt in het begin der 16de eeuw en voor de Nederlanders bijna eene eeuw later.

Eerstgenoemden lieten zich weinig gelegen liggen aan de ontginning der diamanten van Borneo, het goud en zilver van Sumatra en Celebes, het tin der eilanden Banka en Billiton en het ijzer van Celebes. Wel dreven zij handel in sommige dezer zaken. En vooral het goud prikkelde den ondernemingsgeest en leidde tot expedities naar Sumatra's Westkust en Celebes' Noordkust, welke evenwel geen succes hadden.

Anders stond het met de Nederlanders. Hoewel ook zij oorspronkelijk in den Archipel waren gekomen, gedreven door de met den handel in specerijen te behalen winsten, schonken zij allengs mede hun aandacht aan de minerale voortbrengselen. Met name was het de ontginning der edelmetaalafzettingen, welke de Vereenigde Oost-Indische Compagnie tegen en in het 4de kwart der 17de eeuw ter hand nam. Deze ontginningen lagen op Sumatra's W.-kust bij Salida (waar sinds enkele jaren de ontginningswerkzaamheden zijn hervat), op Java, o.a. in het Krawangsche, en op Celebes in het toenmaals zoogen. „Compagnie's Gebied" ten N. van Makasser. De meeste dezer ontginningen kwamen na betrekkelijk korten tijd tot een einde; alleen die van Salida duurden langer en namen daardoor een grooteren omvang aan.

Eerst in de 19de eeuw trad, hoewel op geringe schaal, een herlevendiging op van den mijnbouw in den Archipel. Doch nu was het niet het goud, dat in de eerste plaats de meeste aandacht trok, maar het tin. Naast de rijke Gouvernement's ontginningen van het tinerts van Banka, kwamen de ook zeer succesvolle particuliere ontginningen van Billiton en Singkep.

Daarnaast bestonden vele ontginningen op kleine schaal van diamant in W. Borneo, vooral door Chineezen, van goud door het wasschen van rivierzand door de inlandsche bevolking op zeer vele plaatsen van Sumatra, Celebes en andere eilanden, van tin in Midden Sumatra, van koper in Midden Celebes. Doch al deze bedrijven waren van kleinen omvang en hadden slechts een geringe economische beteekenis.

Toen volgden in het laatste kwartdeel der 19de eeuw een tweetal belangrijke ontdekkingen, namelijk van het Ombilin-steenkool-voorkomen door den mijningenieur *de Greve* en van de petroleum op Java door den mijningenieur *A. Stoop* en bij Langkat (N. O. Sumatra) door particulieren op de concessie *Zijlker*.

De ontginning der steenkool werd van Gouvernementswege ter hand genomen en leidde tot een betrekkelijk matig winstgevend, maar voor den Staat aantrekkelijk bedrijf. Na de slechte ervaringen, door het Gouvernement in een vroegere periode opgedaan met de ontginning van steenkool in O. Borneo (Pengaron), was het succes der Ombilin-mijnen mede aanleiding, dat het Gouvernement eenige jaren her de ontginning der Poeloe-Laoet-steenkolenmijnen van particulieren wilde overnemen en in den laatsten tijd er toe is overgegaan de nadere exploratie der Lematang-kolen in Z. Sumatra ter hand te nemen. Hoe het met deze aangelegenheid staat, is duidelijk na te gaan uit de kortelings ingediende Suppletoire Indische begrooting voor 1918 (zie de N.R.Crt. van Zat. 21 Sept. j.l., Ocht.bl. A, bl. 1).

De opsporing, winning en verwerking van en de handel in petroleum werden oorspronkelijk geleid door particuliere maatschappijen, welke ten slotte alle onder de vleugels kwamen van haar oudste mededingster, de „Koninklijke". Het wereldsucces en de wereldreputatie van deze maatschappij zijn van algemeene bekendheid.

Gedreven door dit succes nam het Gouvernement sinds 1906 deel aan de opsporing van nieuwe petroleumvelden, eerst in Djambi (Sumatra), later ook op Celebes, Atjeh en N. Guinea. In Djambi werd de exploratie met goeden uitslag bekroond, en naar het schijnt in den allerlaatsten tijd ook in N. Guinea, alhoewel de eerste berichten nader weer sterk overdreven werden genoemd. Tot een exploitatie kwam het evenwel nog niet.

Naast de vondsten van steenkool en petroleum voegen zich, bij den overgang der 19de tot de 20ste eeuw, die van edelmetaalafzettingen door particulieren in Benkoelen en Celebes. Het daarmede behaalde succes vond wederom zijn weerslag bij het Gouvernement, wiens Dienst van het Mijnwezen zich wierp op de verdere exploratie van edelmetaalafzettingen in Benkoelen en elders. Jarenlang werken gaf tot eindelijk resultaat de mogelijkheid om tot een tweetal nieuwe ontginningen te kunnen overgaan in eerstgenoemd gebied.

Hoewel dus de opbrengst aan minerale voortbrengselen in Ned.-Indië tegen het einde der 19de en gedurende de afgeloopen jaren der 20ste eeuw aanmerkelijk was toegenomen, werd de climax, welke den Archipel voor goed tot mijnbouwland en wel tot modern mijnbouwland zal stempelen, bereikt door de

ontdekking der nikkel-, chroom- en ijzerertsen in Midden Celebes.

Voor de zooveelste maal ging hierbij het initiatief *niet* uit van het Mijnwezen, en het is slechts te hopen, dat *nù* eindelijk eens verouderde inzichten en werkwijzen bij dien Dienst allengs zullen gaan plaats maken voor meer verhelderde bij de verdere opsporing naar Indië's mineralen inhoud.

Ziehier het relaas der ontdekking van bovengenoemde ertsen.

De aanwezigheid van ijzerertsen op ,,Celebes'', welke door de inboorlingen verwerkt werden tot veelsoortige ijzeren en stalen voorwerpen (vooral hunne klingen genoten een groote vermaardheid op de verschillende eilanden om Celebes en in de Molukken), was reeds in het begin der 16de eeuw bekend aan Portugeezen en Spanjaarden. In het slotdeel IV van mijn werk ,,*Geologische en geographische Doorkruisingen van Midden Celebes*'', 1917—'18, blz. 1759—1771, meen ik geslaagd te zijn aan te toonen, o.a. juist op grond dezer inheemsche ijzerertssmelterijen (de 16de eeuwsche berichten spreken van ,,ijzermijnen''), dat het oudste bericht over Celebes, opgenomen in het van 1516 dateerende boek van den Portugees *Duarte Barbosa,* niet van hem afkomstig is, maar van de Spanjaarden *Andreas de Urdaneta* en *Garcia d'Escalante Alvarado,* die hunne gegevens in Spanje bekend maakten resp. in 1537 en 1548.

Gelijksoortige berichten vindt men herhaaldelijk terug, gedurende de 17de, 18de en 19de eeuwen, doch deze berusten alle op ,,hooren zeggen''.

De eerste Europeanen, die deze ijzerertsen en smelterijen met eigen oogen zagen, waren de Zwitsersche neven *Sarasin.* Dit geschiedde in het voorjaar van 1896. Wat zij over deze ijzerertsen schreven, vindt men in hun werk, getiteld ,,*Entwurf einer geographisch-geologischen Beschreibung der Insel Celebes*'', Wiesbaden, 1901, blz. 205. Daaruit blijkt duidelijk, dat zij de economische beteekenis dezer ertsen niet herkend hebben.

Aan een zending van een vrij groote hoeveelheid van dit ijzererts in 1908 door den toenmaligen civielgezaghebber in die streken schonk het Mijnwezen geen aandacht. Doch sterker nog volgt.

Van de nikkel- en chroomertsen was niets bekend.

Na jarenlang te hebben geijverd voor de opsporing op geologischen grondslag, van onbekende delfstofafzettingen in Ned.-Indië, eerst in Gouvernements dienst bij het Mijnwezen en, nadat het in die richting werkzaam zijn mij door de toenmalige leiders van het Mijnwezen onmogelijk was gemaakt, bij wetenschappelijke lichamen in Nederland, mocht het mij eindelijk in 1908 gelukken het Bestuur van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap bereid te vinden mij opdracht te verleenen tot de uitvoering van een door mij ontworpen en aan dat Bestuur overgelegd program van doorkruisingen van Midden Celebes.

Deze uitvoering nam de jaren 1909 en 1910 in beslag.

In Nederland teruggekeerd, begon ik in het voorjaar van 1911 de uitwerking der verzamelde gegevens, welke arbeid medio 1918 ten volle was afgeloopen. De resultaten werden neergelegd in mijn reeds genoemd werk, waarvan een Nederlandsche uitgave in 4 en een Fransche in 3 deelen verscheen, elke uitgave met bijbehoorenden atlas.

Het was mij een voorrecht bij dezen arbeid te worden bijgestaan door vele deskundigen, die mij, zonder uitzondering, volkomen belangeloos hunne medewerking verleenden. Hieronder bevond zich ook Prof. Ir. *S. J. Vermaes* van Delft. Zoo analyseerden eenige zijner assistenten vele der van Midden Celebes medegenomen monsters; o.a. op mijn verzoek, op ijzer, chroom, mangaan en nikkel, eenige monsters van het aldus door mij genoemde *Verbeek*-gebergte, dat de aansluiting vormt tusschen Midden- en Z.-O. Celebes.

De analyses op ijzer, chroom en mangaan slaagden, die op nikkel niet.

Het kostte mij daarna geen geringe moeite Prof. *Vermaes* over te halen tot het doen uitvoeren met alle zorg van nog een nikkelanalyse. Toen mij dat gelukt was, bevestigde de nieuwe analyse mijn vermoeden der aanwezigheid van nikkel. Door mijne mededeelingen begon genoemde hoogleeraar langzamerhand de beteekenis van deze constateering in te zien en getroostte hij zich ten slotte persoonlijk de moeite een zeer groot aantal monsters uit het *Verbeek*-gebergte op nikkel te onderzoeken. Op grond mijner geologische en geographische gegevens en de chemische uitkomsten van Prof. *Vermaes,* konden wij nota's opstellen over het voorkomen van nikkel- en ijzerertsen in genoemd bergland, welke door het Bestuur van het Aardrijkskundig Genootschap in September 1915 werden aangeboden aan het Ministerie van Koloniën. Daarin werd mede op de noodzakelijkheid eener nadere mijnbouwkundige exploratie van het *Verbeek*-gebergte, in de eerste plaats op nikkel en ijzer, daarnaast ook op chroom en mangaan, ten sterkste de nadruk gelegd. Aangegeven werd, *waar* en *hoe* moest worden gezocht.

En toen gebeurde het welhaast ongelooflijke, waarop hierboven reeds werd gedoeld. De toenmalige Chef van het Mijnwezen in Ned.-Indië achtte de gegevens *niet voldoende.* Voor de zooveelste maal dreigden natuurlijke rijkdommen aan de gemeenschap onttrokken te blijven door den Dienst, die met hunne opsporing belast is. Gelukkig slaagde ik erin ook dit te ondervangen en had mijn aandringen bij den toenmaligen Secretaris-Genraal van het Departement van Koloniën *G. J. Staal* het succes, dat vanwege het Ministerie bij de Indische Regeering op spoed in deze aangelegenheid werd aangedrongen. Daarop eerst werd door het Mijnwezen besloten over te gaan tot een nader onderzoek van het *Verbeek*-gebergte, dit begon in het begin van 1917. Het aldus in tweede instantie door het Mijnwezen betoonde juiste inzicht staat op het credit van zijn toentertijd nieuw opgetreden Chef Ir. *E. Middelberg.*

Het nadere onderzoek werd opgedragen aan Dr. *W. Dieckmann* en *Ch. A. F. Macke,* die hunne werkzaamheden op het terrein in de tweede helft van 1917 aanvingen.

Toch bleven de deskundigen in Indië en ook sommigen in Nederland meer dan sceptisch gestemd tegenover mijn verwachting betreffende de nikkelertsen, die ik o.a. in ,,De Ingenieur'' van 10 Maart 1917, blz. 169, linksche kolom, al. 4, duidelijk uiteenzette. Wie in de reacties van deskundigen in Nederland belang stelt, onder wie niemand minder dan de hoogleeraar in de ertskunde te Delft, Prof. Ir. *R. W. van der Veen,* raadplege ,,De Economist'' van 15 Nov. 1916, blz. 807, en van 15 Jan. 1917, blz. 68, alsmede ,,De Ingenieur'' van 2 Juni 1917, blz. 423, 9 Juni, blz. 453, 30 Juni, blz. 503, en 21 Juli 1917, blz. 549.

Ik beperk me hier tot de *officieele* mededeeling uit Indië. Tot tweemaal toe gaven deze te kennen, dat men geen vertrouwen had in het vinden der door mij op *geologische* gronden verwachte rijke nikkelertsafzettingen. Zoodat ik genoodzaakt was in ,,De Ingenieur'' van 16 Februari 1918, blz. 110, rechtsche kolom, al. 13, te schrijven, dat de nikkelertsen in het *Verbeek*-gebergte, waarvan de oppervlakte door mij

nijverheid benoodigde vetten uit zijn koloniën. In

op minstens 7000 K.M². was aangegeven, *toch* gevonden moesten worden en men er beter en met meer kennis van zaken naar moest zoeken.

Enkele maanden daarna kwamen uit Indië de berichten van het vinden van nikkelertsen met 25 pCt. nikkel, voorloopig over de reeds reusachtige uitgestrektheid van 3 à 4000 K.M². in een voor ontginning en transport voortreffelijke situatie. Ertsen met 7 pCt. nikkel werden en worden van Nieuw-Caledonië naar Europa verscheept.

Van de ijzerertsen, waarvan door mij de aanwezigheid van „reusachtige hoeveelheden" was voorzegd, zijn bij het nadere onderzoek voorloopig reeds één milliard ton vastgesteld.

Voor de eerste maal sinds het bestaan van den Dienst van het Mijnwezen in Ned.-Indië heeft het nadere mijnbouwkundig onderzoek, volgend op de, *niet incidenteel*, maar langs geologisch-wetenschappelijken weg gedane ontdekking van delfstofafzettingen in een vóór dien vrijwel geheel onbekend gebied, voorloopig reeds tot de genoemde resultaten geleid.

Op de *economische* beteekenis dezer nikkel- en ijzerertsen wees ik in een artikel in de „Economisch-Statistische Berichten" van 19 Juni 1918, blz. 539—541, waarheen ik kortheidshalve meen te mogen verwijzen, onder opmerking, dat de waardevermeerdering van Ned.-Indië door deze ijzer-, nikkel- en chroomertsen, welker ontginning tot in lengte van dagen kan blijven aanhouden, met honderden millioenen, neen met milliarden guldens mag worden aangeslagen.

De oudste aanduidingen van mijn wensch, onbekende delfstofafzettingen in Ned.-Indië op te sporen, die in mijn bezit zijn, gaan terug tot mijn studententijd. Steeds meer duidelijk volgen in 1902, dan in een nota aan het Ministerie van Koloniën in 1904, en in een artikel in „De Ingenieur" van 1906, blz. 627—629; eindelijk werd in „De Vragen des Tijds" van November 1917 onder den titel „*De Nederlandsche Regeering en de mijnbouw in Ned.-Indië*" een geheel uitgewerkt werkprogramma, volgens een vast systeem, gepubliceerd. Ik geloof aan den veiligen kant te blijven met de zienswijze, dat zelden een van te voren bedacht systeem: *de stelselmatige opsporing van onbekende delfstoffen op geologischen grondslag*, trots allerlei ongunstige omstandigheden, niet het minst door tegenwerking van personen, wier plicht het was mede te werken, trots de moeilijkheden en gevaren, welke het onderzoekingsterrein aanbood, en niettegenstaande eene schoorvoetende erkenning der aangegeven, op geologische en geographische waarnemingen berustende gevolgtrekkingen, ten slotte tot zulke resultaten heeft geleid.

Te hopen is, dat de Regeering nu eindelijk eens mag gaan inzien, dat alleen op deze wijze met heel wat minder gelden, en in heel wat minder tijd, heel wat meer succes zal worden bereikt, dan tot nog toe het geval is geweest.

Op een nieuw perspectief, van niet geringer draagwijdte dan het hierboven ontwikkelde, door de opsporing ter hand te nemen van dezelfde ertsen, in andere deelen van Celebes en daarbuiten in den geheelen Ned.-Indischen Archipel, wees ik in „*De Indische Gids*" van 1 September 1918, blz. 1032—1040. Daaruit blijkt, welk een buitengewoon uitgestrekt veld voor systematische opsporing op geologischen grondslag en daaraan zich vastknoopende mijnbouwkundige exploratie van waardevolle delfstofafzettingen voor ons ligt.

Maar nog iets anders valt te hopen.

Het zijn vele en moeilijke vraagstukken, welke opkomen bij de exploitatie dier ertsen; vraagstukken van groote geldelijke, algemeen-economische en technische beteekenis. Een nieuwe taak van grootsche afmetingen is in Ned.-Indië aan de orde gekomen. Alle materieële factoren zijn aanwezig niet alleen om ons daar geheel onafhankelijk te maken in zake nikkel, chroom, ijzer en de beste staalproducten, maar ook om onze kolonie in die opzichten een positie van den eersten rang in de wereld te doen innemen.

Welnu, dan is het mede te hopen, dat doelbewuste regeerders en voortvarende Nederlandsche mannen, zoowel met het oog op de binnenlandsche behoeften in Ned.-Indië als op de zorgeischende internationale verhoudingen, binnen den kortst mogelijken tijd een oplossing zullen vinden voor de aan de orde gestelde vraagstukken. Daardoor zal eene krachtdadige ontginning op de meest doeltreffende wijze der meergenoemde ertsen ten bate kunnen komen van de Inlandsche bevolking van Ned.-Indië en van het Ned.-Indische Staatswezen.

Moge Nederland voor deze taak zich toonen *„up to it"!*

E. C. ABENDANON.

Onderwijs in het Adatrecht.

De Minister van Koloniën heeft het adatrecht van Nederlandsch-Indië, aangewezen als vak, waarin aan de Nederlandsch-Indische Bestuursacademie onderwijs gegeven wordt.

Het onderwijs is opgedragen aan mr. C. van Vollenhoven, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden, met ingang van het universitaire studiejaar 1918—1919.

Het Generaal Van Heutsz-fonds.

Het doel dezer instelling is tegemoetkoming in de kosten van opvoeding en onderwijs van kinderen van militairen beneden den rang van officier bij voorkeur van die, welke in Ned.-Indië zijn gesneuveld of aan door den vijand bekomen verwondingen zijn overleden. Blijkens het dezer dagen verschenen 13e jaarverslag (over 1917) is het fonds, dank zij vooral de op inteekenlijsten verkregen geldelijke hulp, wederom in de gelegenheid geweest heel wat droeve ellende te lenigen en steun te verleenen aan 106 kinderen hier te lande en 27 in Ned.-Indië.

De volgende, aan het verslag ontleende mededeeling, geeft een idee van de werkwijze van het fonds. B., in leven stationschef te Lho Seumawé, voorheen onderofficier van het wapen der maréchaussée op Atjeh, werd op den 29en Juli 1916 op een lafhartige wijze door een fanatieken Atjeher van het leven beroofd, achter latende twee kinderen, geboren uit de samenleving met een inlandsche vrouw. Deze kinderen waren bij Gouv. besluit wettig erkend door den vader. Tijdens een hem toegestaan verlof bracht B. zijn kinderen (meisjes) mede naar Holland, om hun hier een betere opvoeding te geven; zij werden door hem geplaatst in de Heldring-gestichten te Zetten, waarvoor hij ƒ 600.— per jaar betaalde. B. keerde gehuwd naar Indië terug, om daar op zulk een tragische wijze den dood te vinden, terwijl zijn echtgenoote levensgevaarlijk gewond werd. Aan de echtgenoote en de kinderen werd een pensioen verstrekt uit het Weduwen- en Weezenfonds; voor de weduwe ± ƒ 200.—, voor de kinderen ieder ƒ 96.— per jaar. Dat de weduwe door de schokkende gebeurtenis zeer zenuwachtig is gebleven en niet veel voor de haar grootendeels vreemde kinderen zal kunnen doen, is begrijpelijk. Het generaal v. Heutsz-fonds (secretaris C. Bossen, Singel 273¹, Amsterdam) meende, dat hier flinke steun noodig was en besloot een jaarlijksche ondersteuning van ƒ 300.— toe te kennen voor onbepaalden tijd. De ontbrekende ƒ 100 werden aan particulieren gevraagd en verkregen, zoodat de bovenbedoelde meisjes voorloopig in Zetten kunnen blijven en haar eene behoorlijke opvoeding verzekerd is.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Mislukking van een volkscultuur.

Sedert eenige jaren werden te *Flores*, aldus meldt de *Loc.*, van gouvernementswege proeven genomen met de katoencultuur, onder leiding van den thans overleden *Dr. Breda de Haan*, die meermalen het eiland bezocht.

De proeftuinen in Midden-Flores met *Maoe Mere* als centrum, besloegen een oppervlakte van ongeveer 300 tot 350 bouws. Ze werden in heerendienst beplant en onderhouden onder toezicht van den heer L e h m a n, terwijl te *Nangka Hale* een particulier syndicaat werkte, waarmee een overeenkomst was aangegaan betreffende de afname en verwerking van de ruwe katoen, en dat gronden in erfpacht bekwam voornamelijk voor den aanleg van zaadtuinen in eigen beheer. Later kwamen deze zaadtuinen te staan onder rechtstreeksch toezicht van den heer L. Ten einde de katoenaanplant als tweede gewas bij de bevolking populair te maken, werd het gewonnen zaad zonder meer ter beschikking van de geheele bevolking gesteld. Alles ging aanvankelijk goed. Te *Maoe Mere* werd voor rekening van het syndicaat een kleine fabriek geplaatst, waar het zuiveringsproces van de katoen plaats had. In Nederland oordeelde men gunstig over de kwaliteit van het product, zoodat het aanvangskapitaal van 50 mille op drie ton gebracht werd en de leider in Amerika verschillende machinerieën en ustensiliën aankocht voor het inrichten van grootere fabrieken.

Bij zijn terugkomst op Flores trof hij echter de katoenaanplant in een deerniswaardigen toestand aan.

In het oog houdende, dat de katoen in Indië slechts een toekomst heeft als volkscultuur, daar met het planten en oogsten slechts zes maanden gemoeid zijn, zoodat voor het opzetten van groote ondernemingen de exploitatie te kostbaar is, had het gouvernement de fout begaan het product op te vorderen, zonder de bevolking daarvoor eenige vergoeding te geven.

Al werd de katoen naast de padie en djagoeng gewonnen, toch is een dergelijke handelwijze niet geschikt om een bepaalde nieuwigheid er bij de bevolking in te krijgen, en dat nog wel terwijl het syndicaat bereid was een billijk loon uit te keeren.

Ook verder is schr. niet tevreden over de houding van 't bestuur. In October 1917 vaardigde de resident van Timor een oekase uit, waarbij alle bestuursbemoeienis met de nieuwe cultuur verboden werd, terwijl de bevolking de beschikking zou krijgen over de velden. Kort daarop wenschte men betaling van de Inlanders voor de velden, waarop deze de landerijen niet meer bewerkten.

In Januari verkeerde de aanplant dan ook in een zeer verwaarloosden toestand. De dood van Dr. B r e d a d e H a a n heeft ongetwijfeld een ongunstigen invloed gehad op het verloop, daar reeds lang het plan bestond, dat deze met Dr. L o v i n k een bezoek zou brengen aan Flores. Dat bezoek heeft niet plaats gehad en toch is een onderzoek van regeeringswege een gebiedende eisch, daar de voorloopige resultaten gunstig zijn en de vooruitzichten veel beloven. De vraag schijnt gerechtigd, of het goed gezien was de nieuwe cultuur vast te koppelen aan de heerendiensten.

De huishouding van het L. O.

In het *Soer Hbl.* heeft de hr. H. T e r s t e e g eenige artikelen gewijd aan het onderwijs in Indië. In het epistel, onder bovenstaanden titel verschenen, verklaart hij eerst, dat de staat, die zich belast heeft met de zorg voor het onderwijs, tevens den plicht aanvaard heeft om voldoend onderwijs te verschaffen en dat hij dus niet i n d e e e r s t e p l a a t s het geldelijk bezwaar naar voren mag brengen als verontschuldiging voor onthouding. Zuinigheid ten koste van het onderwijs is averechtsche politiek en schrielheid naast verspilling is misdadig.

Verspilling heerscht in het bouwen van scholen als paleizen. Schr. wenscht eenvoudige inrichtingen, opgetrokken grootendeels van het materiaal dat het land in rijke hoeveelheid oplevert, en door de arbeidskracht, die ruimschoots beschikbaar is, indien de wil er slechts is. Het schoolgebouw zij gezond en bruikbaar. Hoe dichter het schoolgebouw nadert tot het gewone type woonhuis, des te krachtiger invloed zal van de school uitgaan tot verbetering van de volkshuisvesting.

Het volk, ,,dat om onderwijs schreeuwt''. zal gaarne scholen bouwen, indien het daardoor onderwijs verkrijgen kan, mits de staat materialen geeft, meent Schr. ,,De sommen, die dientengevolge op bouwkosten voor scholen vrij komen, zouden allereerst aangewend moeten worden om het tekort aan onderwijzend personeel in te halen en eerst als alle bestaande scholen voldoende van leerkrachten zijn voorzien, moeten nieuwe scholen worden opgericht.''

Verspilling is het onophoudelijk overplaatsen van onderwijskrachten, dat van zuiver bureaucratischen oorsprong is en met bijzondere voorliefde door het Departement van Onderwijs beoefend wordt, zooals het heet, wegens het tekort aan leerkrachten. ,,Ten einde in dit tekort te voorzien, plaatst men thans een groot aantal leerkrachten zoowat om de drie maanden over, zoodat een groot deel der onderwijzers al hun tijd moeten besteden aan reizen en kennis maken met alle kinderen van Indië''. Men sluite liever een aantal scholen, waar de klassen onderbevolkt ziin, maar men beroove niet zoo wat alle scholen doorloopend van de meerderheid der onderwijzers.

Het personeelvraagstuk is verreweg het moeilijkste en daar de pogingen van ambtelijke zijde om voldoende onderwijskrachten te krijgen, tot dusver schipbreuk geleden hebben, door wat oorzaken dan ook, geeft Schr. in overweging de oplossing van dat vraagstuk toe te vertrouwen aan het N.I.O.G., dat bekend met de nooden, de wenschen en de grieven van zijn leden en in nauwe samenwerking staande met de onderwijzersorganisatie in Nederland, beter dan eenige autoriteit in staat moet wezen een regeling voór te stellen, die aan Indië een voldoend goed onderlegd korps leerkrachten geeft, binnen de grenzen, die de geldmiddelen stellen. Bij de regeering moet dan de ernstige bedoeling voorzitten om als billijk erkende wenschen te vervullen en deze niet onverhoord te laten onder het motief, dat er voor andere zaken zooveel geld noodig is. Een goede volksopvoeding is een van de grootste belangen voor den staat. ,,Mindere belangen, als wetenschappelijke statistieken, ethnografische monografieën, overvloedige keurig uitgewerkte verslagen, verspreiding van schoonklinkende leerstellingen door circulaires e.t.q. moeten bij dit overwegend belang worden achtergesteld, totdat voor deze mindere zaken voldoende gelden beschikbaar zijn.''

Schr. zelf geeft reeds enkele punten aan. De indeeling der onderwijzers in klassen lijkt hem ongewenscht; schoolhoofden zijn in Indië volmaakt overbodig. ,,De eenvoudige administratie, die een school noodig heeft, kan gemakkelijk worden bijgehouden door een klasse-onderwijzer en ,,gezag'' behoort op school uitsluitend geincarneerd in den klasse-onderwijzer — een ander ,,gezag'' is daar niet noodig.''

Verder geve men elken onderwijzer een vaste jaargroep kinderen, welke hij achtereenvolgens door alle klassen voert, tot het verlaten der school.

Het toezicht op het onderwijs komt den ouders toe, de dagelijksche leiding aan de klasse-onderwijzers in overleg met de ouders en de algemeene leiding aan de regeering.

Deze laatste moet zich bepalen tot de vaststelling van den omvang van het leerplan, de indeeling der leerstof, de aanwijzing en beschikbaarstelling van de benoodigde leermiddelen en leerkrachten. Drie inspecteurs zijn daarvoor voldoende.

Het toezicht op en de dagelijksche leiding van het onderwijs kunnen worden opgedragen aan schoolcommissies, samengesteld uit de onderwijzers en de ouders der leerlingen, welke commissies weer in subcommissies te splitsen zijn voor de jaargroepen. ,,Men binde verder deze schoolcommissies niet aan beperkende voorschriften, maar late haar vrijheid om naar eigen inzicht en naar eigen behoefte haar toezicht en haar leiding te regelen.

De Toeban-onteigeningen.

Voor den aanleg van den stoomtramweg *Bodjonegoro-Djatirogo* weigerden een 13-tal Inlanders vrijwillig afstand te doen van de voor dien aanleg benoodigde gronden en werden daartoe krachtens vonnis van den landraad van *Toeban* gedwongen. Naast de toewijzing van een zekere schadeloosstelling werd den betrokkenen de verplichting opgelegd tot betaling der gerechtskosten, die voor de meeste perceeltjes verre de schadeloosstelling overtroffen.

De *Java-Bode* vond hierin aanleiding te vragen, of het niet onbillijk was de arme lieden, die gedwongen werden hun grond af te staan. bovendien nog hooge kosten te laten betalen. Te meer omdat de landraad te *Koedoes* eenige dagen later een 17-tal vonnissen velde, waarbij de onteigening uitgesproken werd van een gelijk aantal stukken grond, noodig voor den bouw van een nieuw station te Koedoes, waarbij aan de bezitters een schadeloosstelling toegekend werd, doch de eischeres, i.c. de Semarang—Joana Stoomtrammaatschappij, veroordeeld werd in de kosten van het geding.

In een paar volgende nummers van de *Java-Bode*

geeft H. een antwoord op die vraag en vestigt de aandacht dadelijk op twee punten:

1°. dat het voorbarig is om van een te lage schadeloosstelling te spreken, welke door de N.I.S. in het eerste geval zou zijn aangeboden, wanneer men den aard der gronden ternauwernood kent en

2°. dat alvorens een veroordeeling over de vonnissen van den Landraad uit te spreken, men behoort na te gaan of en in hoeverre de Landraad betreffende de veroordeeling in de kosten des gedings, aan bepaalde wettelijke regelingen gebonden is.

Tot goed begrip der zaak legt schr. eerst uit, wat men onder *Europeeschen eigendom* heeft te verstaan, doch merkt dan op, dat men in het onderhavige geval niet daarmee te maken heeft, doch met *Inlandsche grondrechten*. Nu zijn grondrechten als Inlander niet gelijk te stellen met Eur. eigendom. Schr. wil het niet hebben over de *communale* rechten op den grond maar over de *erfelijk individueele rechten*, waarvan bij de bovengenoemde vonnissen sprake was.

Echter wordt het *erfelijk individueel bezitrecht* t. o. v. de *onteigening* op gelijken voet behandeld met het *Europeesch eigendomsrecht*. Wordt door het huidige art. 62 lid 5 van het R. R., het bezitrecht beschermd en den Gouverneur-Generaal uitdrukkelijk de plicht opgelegd om te zorgen, dat daarop geen inbreuk wordt gemaakt, zoo spreekt het van zelf, dat gewaarborgd *bezitrecht*, zoo noodig, moet kunnen wijken voor het *algemeen belang*, even goed als *Europeesch eigendomsrecht* dat moet doen.

Er bestaat een regeling, die het mogelijk maakt om de gebruiksrechten aan den een te ontnemen en aan den ander te geven: *onteigening* dus. De wet spreekt echter niet van onteigening, maar van *beschikking over*.

Het R. R. geeft den Gouverneur-Generaal het recht van onteigening, ,,maar omringt de toepassing van dit recht, waardoor ernstige inbreuk wordt gemaakt op den privaten eigendom of het Inlandsch bezitrecht, met deugdelijke waarborgen.

1°. De onteigening is alleen mogelijk *ten algemeenen nutte.*

2°. De Gouverneur-Generaal moet *in overeenstemming* — dus niet na verplicht *advies* — met den Raad van Ned.-Indië verklaren, dat het algemeen nut onteigening vordert.

3°. De wet vordert *voorafgaande schadeloosstelling*, een eisch, die veel zwaarder is dan art. 151 der Grondwet stelt, dat reeds voldoende acht: *vooraf verzekerde* schadeloosstelling.

Vervolgens schetst schr. den gang van een onteigening.

Indien een maatschappij, hier de N.I.S., eenige gronden wil onteigenen om een spoorlijn aan te leggen, zoo wendt ze zich tot het betrokken Departement, in dit geval het Dep. van Gouvernementsbedrijven, met een behoorlijk toegelicht voorstel, vergezeld van een uitgewerkt plan met kaarten en grondteekeningen, opdat de G.-G. en de R. v. I. kunnen beoordeelen, of er inderdaad van algemeen nut sprake is. Gaat de beslissing in dien zin, dan wordt bij ordonnantie de verklaring van algemeen nut uitgevaardigd.

Voordat de eind-aanwijzing plaats heeft der perceelen, wordt door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur een commissie benoemd, ten einde de bezwaren der belanghebbenden tegen het plan te hooren. Deze bezwaren kunnen schriftelijk, dan wel mondeling in persoon of voor zoover het Inlanders betreft door tusschenkomst van hun hoofden, worden ingediend. Het proces-verbaal der werkzaamheden van de commissie wordt met het advies dier commissie naar den betrokken departementschef gezonden, die ze met zijn raad doorzendt naar den G. G., welke het *advies* van den R. v. I. heeft in te winnen, alvorens de eindaanwijzing te doen.

In het onderhavige geval hebben de plannen van de N.I.S. natuurlijk dezen gang doorgemaakt.

Na deze tweede fase had de maatschappij echter nog niet de vrije beschikking over de gronden. Ze moest als onteigenende partij den eigendom vrij van alle lasten en rechten, daarop rustende, *bij minnelijke overeenkomst* pogen te verkrijgen.

De *schadevergoeding*, meer te beschouwen als *koopsom*, moet met onderlinge overeenstemming worden vastgesteld.

Zoo ging het ook hier. De N.I.S. deed een zeer aannemelijk bod, dat de waarde der goederen verre te boven ging. De bezitters waren echter niet tot minnelijke schikking bereid en zoo moest de N.I.S. tegen de onwillige eigenaars een rechtsvordering instellen voor den bevoegden rechter, in dit geval den Landraad van Toeban, ten einde: *de onteigening dier perceelen te hooren uitspreken en het bedrag der schadeloosstelling te hooren vaststellen.*

Kwamen de vroegere kosten om tot de eindaanwijzing te komen, ten laste van de onteigende partij, nu de onteigende partij het op een proces had laten aankomen, moesten de kosten van het geding — in hoofdzaak veroorzaakt door de vaststelling der schadeloosstelling — door hem gedragen worden, wien de rechter daarvoor met inachtneming der ordonnantie aansprakelijk zou stellen.

De wet toch bepaalt: Wanneer de bij het vonnis bepaalde schadeloosstelling meer bedraagt, dan het gedane aanbod, wordt de onteigenende partij, en in de overige gevallen de verweerder, in de kosten veroordeeld.

Uit het feit, dat in alle onderwerpelijke vonnissen de onteigende partijen in de kosten zijn veroordeeld, valt geen ander besluit te trekken, dan dat de commissie, die voor den rechter het bedrag der schadeloosstelling moest bepalen, de waarde der perceelen op een kleiner bedrag geschat heeft dan de N.I.S. er voor geboden had. De bezitters der perceelen hebben het dus geheel aan zich zelf te wijten, dat ze behalve een lagere schadeloosstelling, bovendien nog de kosten hebben te dragen.

,,Naar streng recht kan de N.I.S. nu zonder verder eenige toegevendheid het vonnis doen ten uitvoer leggen. Zij gaat geheel vrij uit, nu haar wederpartij zelf haar dwong de beslissing van den rechter in te roepen...... en toch: we zouden wel gaarne zien, dat de N.I.S. thans met breed gebaar alsnog de bezitters schadeloos stelde op den voet van haar oorspronkelijk aanbod.

Wat de Semarang-Joana Stoomtrammaatschappij betreft, deze kwam met de kous op den kop uit het geding, werd door den Landraad van *Koedoes* veroordeeld in de kosten en heeft dus gepoogd den bezitters het vel over de ooren te halen.

Suriname.

Den 23en September kon men voor de zooveelste maal het beschamende schouwspel aanschouwen van een lange rij dames en heeren voor den expaardenstal in de Hooge Nieuwstraat in Den Haag, het kantoor van den Rijksbetaalmeester. De wind was guur en de leeftijd der wachtenden zeer uiteenloopend. Onder dezen waren zeer velen van beide geslachten, die een groot deel van hun leven in de tropen hebben doorgebracht en zeer gevoelig zijn voor de ruwheden van het Hollandsche klimaat. Met ongeëvenaarde vlugheid en welwillendheid volbrengt de heer *Jongepier* zijn weinig benijdenswaardige taak, maar dit belet niet dat zij, die er niet vroeg bij zijn, uren moeten staan wachten vóór zij in den stal worden toegelaten. Wie is toch de Minister van Financiën, die dit schandaal op zijn geweten heeft?

Is de Staat der Nederlanden niet bij machte het kantoor van den betaalmeester in een geschikter gebouw onder te brengen? De afdeelingen van de N. O.T. zijn ondergebracht in 15 van de mooiste heerenhuizen in Den Haag en de Staat der Nederlanden kon niet anders vinden dan een ouden paardenstal!

Vergissen wij ons niet, dan is er in dit weekblad in het vorige jaar reeds gewezen op dezen ergerlijken toestand. Moeten wij nu weer den winter ingaan, zonder dat daarin verbetering komt? In de file stonden wij naast een pessimistische oude dame, die beweerde, dat het aan weer en wind blootstellen van de menschen gedaan werd met de bedoeling de gepensionneerden niet te lang van hun pensioen te doen genieten. Dit bracht ons in de herinnering een zekeren Gouverneur van Suriname — overigens een van de besten — die den naam had, dat hij ,,quand-même'' een eind wilde maken aan het subsidie, dat Suriname uit de Nederlandsche schatkist genoot. Op een zekeren dag troffen wij hem aan in een onbedaarlijke lachbui. Het motief tot die vroolijkheid? De mail had juist het doodsbericht gebracht van een weduwe, die sedert jaren een zeer hoog weduwenpensioen had genoten.

Is de Staat der Nederlanden niet bij machte een geschikter gebouw te vinden dan de ex-paardenstal, dan geven wij in overweging nummers uit te reiken aan hen, die hun pensioen enz. komen ontvangen. Deze behoeven dan niet in weer en wind op straat te staan wachten. De heer J o n g e p i e r zal geen bezwaar hebben bekend te maken, hoe lang de uitbetaling per persoon gemiddeld duurt. Weet men welk nummer aan de beurt is, dan kan men uitrekenen wanneer men aan de beurt komt en inmiddels rondloopen of ergens gaan zitten.

Reikt men niet meer nummers uit dan in den beschikbaren tijd afgewerkt kunnen worden, dan behoeft niemand teleurgesteld te worden na, zooals nu dikwijls gebeurt, uren lang op straat te hebben staan wachten.

Wij vertrouwen, dat deze eenvoudige maatregel onverwijld zal worden genomen.

* * *

In ons vorig nummer heeft de redactie eenige woorden gewijd aan het overlijden van den heer D. H. H a v e l a a r. Wij gevoelen behoefte uit hetgeen door den Burgemeester van Rotterdam bij de ter aardebestelling is gesproken, deze woorden hier over te schrijven:

„Voor hem is heel zijn leven arbeid geweest, niet voor eigen eer of voordeel, maar om den arbeid zelf en voor het goede doel dat er mee beoogd werd. Zoo heeft hij gewerkt in Oost en West en de laatste tien jaren in ons midden en zij, die evenals ik het voorrecht hebben gehad met hem samen te werken, kunnen getuigen van den onvermoeiden ijver, de werkkracht en werklust van dezen rechtschapen, plichtbeseffenden en zachtmoedigen man, die in elk opzicht een nobele figuur was."

Namens de vrienden van den overledene zeide de heer L ö h n i s o.m.:

„Havelaar was een hoogstaand man, vriendelijk, beminnelijk en hulpvaardig voor ieder, in denken en daden een nobel mensch. Zoo hebben wij en zoo heeft zijn familie hem gekend."

Ja, zoo hebben zijn vrienden en mede-ambtenaren in Suriname hem ook gekend. Zijne nagedachtenis zal bij hen steeds in eere blijven.

* * *

De heer Sibinga Mulder, de opvolger van dr. Lovink als directeur van landbouw in Nederlandsch-Indië, is voornemens per stoomschip „Nieuw-Amsterdam", waarvan het vertrek laatstelijk op 5 October is vastgesteld, uit Nederland te vertrekken, om zich over Amerika naar zijn post te begeven.

Hij zal dus niet naar Suriname gaan om de landbouwbank „op pooten te zetten". Na zijne in de Tweede Kamer tegenover de Koloniale Staten aangenomen houding, die hem in de kolonie terecht zeer kwalijk genomen is, lijkt het ons ook beter toe, dat het in werking brengen van de landbouwbank aan andere handen wordt toevertrouwd.

* * *

In *„West-Indië, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao"*, van Juni 1918, een belangwekkend artikel van den heer J. J. L e y s, getiteld *„Nieuwe Banen"*. Omtrent de toekomst van den kleinen landbouw is de schrijver niet hoopvol gestemd. Op blz. 58 zegt hij: „Samenvattende, wat we hier boven schreven, kunnen we geen andere conclusie trekken dan deze, dat de kleine landbouw, die in de verre toekomst de hoofdbron van bestaan moet worden van de welvarende, rijke kolonie Suriname, zich nog in den meest primitieven toestand bevindt."

En op blz. 59: „Van welken kant men de zaken ook bekijkt, hoe optimistisch men ook gestemd is omtrent de resultaten, die reeds bereikt zijn en omtrent de resultaten van nog te nemen maatregelen, wij kunnen geen andere conclusie trekken dan deze:

De vooruitzichten van den kleinen landbouw zijn niet gunstig.

Zoo voortgaande zal het jaren duren, voor Suriname in agronomisch opzicht een bloeiend gewest is."

Het middel om Suriname en de Surinamers vooruit te helpen ligt — meent de schrijver — voor de hand.

„Dat middel is kolonisatie van Suriname door Hollandsche boeren."

Er zullen er niet velen zijn, die dit met den schrijver eens zijn. De discussie te heropenen over de vraag of blanken uit noordelijke landen in de tropen landbouwarbeid kunnen verrichten, ligt niet in onze bedoeling. De overweldigende literatuur daarover is door den heer L e y s nog niet voldoende bestudeerd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Voedselschaarschte. In de *„Neratja"* zegt *Astro Adhirono*, dat, gelet op de dreigende voedselschaarschte in Ned.-Indië, de Volksraad in overweging moge nemen:

1o. om al de *sawahs*, of althans drievierde daarvan, welke bij de suikerondernemingen in gebruik zijn, aan de bevolking terug te geven, teneinde die met padi te kunnen beplanten.

2o. Aan de sawahbezitters te verbieden meer dan eenvierde van hunne sawahs aan de ondernemingen te verhuren.

3o. Aan de ambtenaren te verbieden pressie uit te oefenen op het verhuren van gronden aan ondernemingen.

4o. Te verbieden om op de sawahs van de particuliere landen anders dan padi te planten.

5o. De terugkoop van de particuliere landen te doen bespoedigen.

6o. De irrigatie te verbeteren.

7e. Een rijstmonopolie in te stellen.

8o. De hoeveelheid rijst te bepalen, welke uit Java mag worden uitgevoerd.

In betrekking tot den voedselnood, constateert de *Neratja*, dat veel suiker in Indië niet kan worden uitgevoerd, omdat zij niet verkocht kan worden, en vraagt: waarom de suikerfabrikanten niet tijdelijk *padi* zouden kunnen planten? In den tegenwoordigen tijd is toch rijst in de eerste plaats noodig voor het levensonderhoud der bevolking. En zou 't niet goed zijn, — vraagt de schrijver — dat de Regeering gewoon gelastte, dat 20 à 30 pCt. van de sawahs der fabrieken met padi beplant werd?

De redacteur van dit blad, *Abdoel Moeis*, acht dit denkbeeld niet kwaad, zou het echter in nadere overweging willen nemen. Hij vernam, dat de noodmaatregel slechts voor een jaar genomen zoude worden en dat dan de fabrikanten zelf voor de beplanting hunner velden moesten zorgen met arbeiders, die daarvoor gehuurd worden. Die termijn van één jaar zal z. i. echter geen verandering brengen in het systeem van uitzuigerij, door de suikerindustrie toegepast. En zoo de fabrikant zelf moet laten planten, zal Kromo er geen zijde bij spinnen, want hij zal slechts koelie zijn. Deze regeling zal niet in het voordeel zijn van den „kleinen man", die geen gronden bezit. — De redacteur hoopt dan ook, dat de deputatie van de *Sarekat Islam*, die ter audiëntie bij den Gouverneur-Genraal de nooden van *Kromo* zal blootleggen, met kracht zal opkomen tegen dat planten door den fabrikant.

Volgens bericht zou *Mr. Hirsch*, namens het suikersyndicaat ook protesteeren, maar is dit een protest tegen een plan der regeering om *Kromo* te laten planten op de *sawahs* der ondernemingen? Wat zal dan het gevolg zijn van dat planten van *padi* door de suikerfabrikanten gedurende een jaar? Indien er riet geplant wordt, betaalt de onderneming *f* 250 per bouw voor arbeidsloonen, indien er daarentegen padi geplant wordt, krijgen de lieden, die de sawahs bewerkt hebben, de helft van den oogst, wat gesteld kan worden op 12 à 15 pikols per bouw. Stelt men den marktprijs op *f* 10 per pikol, dan krijgt de arbeider voor zijn arbeid slechts *f* 75. Volgens deze berekening zou het voor de bevolking voordeeliger zijn niet te planten, als wanneer zij dan *f* 250 in plaats van *f* 75 kan verdienen. De redacteur heeft ook verder een berekening gemaakt, hierop neerkomende, dat indien 20 à 30 pCt. der gronden met padi beplant werd, deze uitgestrektheid slechts hoogstens 4500 bouws zouden bedragen. De geheele uitgestrektheid in 1917 op Java met padi beplant, zoowel op droge als natte velden, bedroeg bijna $4\frac{1}{2}$ millioen bouws. Wat beteekenen nu die 4500 bouws, zijnde een vermeerdering van 1 pCt. voor een bevolking van 50 millioen? Voor de arme koelie-bevolking zou het eerder een nadeel dan een voordeel zijn.

Particuliere Landerijen. De *Neratja* heeft 't over de toepassing van het reglement op de particuliere landerijen, voornamelijk wat betreft de verhooging der grondhuren door de eigenaren en wat aan *tjoeké-padi* aan hen moet worden geleverd. Terwijl het voorschrift luidt, dat deze *padi* binnen twee dagen na den snit in de pakhuizen moet zijn geleverd, is langzamerhand het gebruik ingeslopen, dat de landheer eerst dan de padi ontvangen wil, als zij goed droog is. Gevraagd wordt, hoe 't mogelijk is, dat de bepalingen van het reglement zoo veranderd kunnen worden of door een adat op zijde gezet?

Een vergelijking. De *Pewarta Deli* beweert, dat de samenstelling van het Inlandsch bestuur in Tapanoelie niet goed is. Dit bestuur, dat door den resident, op voordracht van de Europeesche ambtenaren, wordt aangesteld, is een soort werktuig, dat bij een gramophoonplaat vergeleken kan worden. Het doet slechts, wat de chefs willen, anders niet.

Hans van de Wall. Deze bevindt zich sedert eenigen tijd weer eens afwisselend te Djokdja en te Solo — alzoo de *Darmo Kondo* — in verband met zijn jongste tooneelwerk, het drama *Pangeran Yoedho*, dat in de Vorstenlanden speelt. Dank zij den steun der be-

okken autoriteiten, werd aan hem en zijn echtgenoote toegang verleend tot den *Kraton*, verkreeg hij een uitnoodiging voor het huwelijksfeest van *Raden Adjeng Soestantinah*, dochter van *Pangeran Ario Poeger*, broeder des Sultans en werd hij bij een bezoek aan den Rijksbestierder met *gamelan* muziek ontvangen. Hij was ook de gast van *Prins Pakoe Alam*, en is daarna naar Solo doorgereisd om de omliggende oudheden te bezichtigen. Zijn verblijf in de Vorstenlanden had ditmaal ten doel zelf het decor te ontwerpen, de verschillende kleederdrachten aan de Inlandsche hoven, alsmede de *hormat*-gebruiken te bestudeeren, en persoonlijk kennis te maken met den adel, terwille van de locale kleur en atmosfeer in zijn nieuw werk, waarvan de eerste opvoering in Augustus te Batavia zou worden tegemoet gezien.

Woningverbetering. In verband met den reusachtigen achterstand der bevolking van Solo in de terugbetaling der voorschotten voor de woningverbetering, overweegt het bestuur — alzoo *Darmo Kondo* — herziening der kosten op dezen basis, dat ook een deel der kosten uit de algemeene kas wordt betaald.

Inderdaad legt de woningverbetering een te zwaren druk op de bevolking. Men moet — alzoo de schrijver — bijv. te Solo eens informeeren, hoe reusachtig daar de achterstand is in de terugbetaling der voorschotten door de bevolking, ondanks alle middelen om het geld binnen te krijgen. Hoeveel er van de 2½ millioen, welke vermoedelijk in dit werk zullen worden gestoken, weer in 's lands kas zal terugvloeien, is nog niet te zeggen, doch veel zal het niet zijn. En dit ligt voor de hand; men kan een bevolking, welke zoo arm is als in de Vorstenlanden, maar niet zonder meer een nieuwen druk opleggen. Het schijnt wel zoo heel gemakkelijk: terugbetaling in kleine payementen, doch het volk leeft in Solo al van zulke kleine bedragen, dat elke vermeerdering, hoe gering ook, zwaar wordt gevoeld. Het deed ons (de redactie) daarom genoegen te vernemen, dat het bestuur te Solo een nieuwe regeling wil treffen. Men zal zich daarbij stellen op het volgende standpunt: De verbetering der woningen is voor een deel zeer zeker in het belang van den eigenaar, die immers een nieuw huis krijgt in de plaats van het oude. Aan den anderen kant is deze verbetering ook van algemeen belang, omdat zij een bestrijding is van een ziekte, welke anders over geheel Java kan worden verspreid. Het is dus billijk, dat de eigenaar een deel der kosten restitueert, doch even billijk is het, dat de gemeenschap met het andere deel wordt belast. Zooals gezegd, ging de terugbetaling der voorschotten te Solo verbazend slecht, terwijl bovendien de huizen te royaal werden gebouwd. Men weet, hoe de Inlander is: kan hij een huis van *f* 100 op crediet krijgen, dan neemt hij dit; wil men hem op dezelfde voorwaarden een huis van *f* 1000 geven, neemt hij het ook. Hij is zeer vlot in het aangaan van geldelijke verplichtingen en zeer traag in het nakomen daarvan. Het bestuur te Solo wil nu in de eerste plaats een deel der voorschotten afschrijven en wel in de gevallen, waarin duidelijk blijkt, dat de betaling van het geheele bedrag boven de draagkracht van den betrokkene gaat. In de tweede plaats zal het bedrag der terugbetaling in nog kleinere payementen worden gesplitst. Deze regeling lijkt de redactie zeer billijk. Zij behoort ook in andere gewesten te worden toegepast. Djokdja mag het goede voorbeeld direkt volgen. De schrijver vernam nog, dat het werk der woningverbetering, wat Solo betreft, naar alle waarschijnlijkheid in het laatst van 1918 zal zijn afgeloopen. Er zullen dan 40.000 huizen verbeterd zijn voor een totaal bedrag van 2½ millioen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Grondhuurbelasting. Een viertal bewoners van *kampong Pedjagalan*, die sedert lang achterstallig zijn geweest in de betaling van hun grondhuurbelasting aan den Chineeschen grondeigenaar *Kwee Yan Tjo*, hebben van den landraad een dagvaarding thuisgekregen. Naar wij hooren — alzoo de *Perniagan* — moeten de overige bewoners van genoemde *kampong* thans besloten hebben om hun grondhuurbelasting eveneens niet te betalen, indien de landraad het bewuste viertal in het ongelijk stelt. Op een ander particulier land, toebehoorende aan de Chineesche vrouw *Tan Koe Sing*, heeft de eigenaresse alle opgezetenen in *kampong Kelengan* bijeen laten roepen en allen achterstalligen in de betaling van de grondhuurbelasting hun schuld kwijtgescholden. Een *kepala wargo S. I.* werd door haar aangewezen voor de belastinginning tegen een vergoeding van 10 cent der ontvangen bedragen. Voor enkele opgezetenen, die in drie of zelfs vier jaar geen belasting hebben betaald, is het een buitenkansje, waarop zij zelven wellicht niet gehoopt hebben.

Nationaliteits-gevoel. Het ook onder de Chineezen oplevend nationaliteits-gevoel heeft er o.a. toe geleid, dat de Indo Chinees voor beschaving en ontwikkeling den blik heeft gewend naar het Chineesche Rijk; hij vindt geen voldoening meer in wat Ned.-Indië hem biedt. Sterker nog: hij ziet in, dat hij, niet stevig vast houdende aan de Chineesche taal, en literatuur bestemd is geleidelijk onder te gaan in de Javaansche omgeving. Men weet, dat zich momenteel op het college te Nangking reeds een 20-tal Chineezen uit Ned.-Indië bevinden. Zij schijnen daar een eenigszins aaneengesloten groep te vormen. Wij — (de *Bintang Soerabaja*) hoorden althans de wenschelijkheid uitspreken, dat dit anders mocht zijn. Hoe inniger n.m. het contact wordt met de groote Chineesche omgeving, hoe krachtiger de uit Indië afkomstige Chinees weer de werking dier omgeving zal gevoelen. Worden daarentegen groepen Indische studenten gevormd, dan zal de invloed van het land, waarvan men afkomstig is, nog geruimen tijd nawerken. Intusschen bestaat het bezwaar, dat het in Indië op de scholen der *Tiong Hwa Hwee Kwan* gegeven onderwijs niet aansluit met dat gegeven op de scholen in China (Shanghai bijv.), waar de jongelui worden klaar gemaakt voor het bezoeken van de Engelsche en Amerikaansche universiteiten. Dezer dagen — zoo schrijft de berichtgever — voor zoover dit bij de disorganisatie der scheepvaart kan worden gezegd, zou van Batavia naar China vertrekken *Dr. Lee Ting Hoei*, die het voornemen heeft te Shanghai werkzaam te zijn in het belang der Ned.-Indische Chineezen. Hij zal er in de eerste plaats naar streven een aansluiting te brengen tusschen 't onderwijs op de *Tiong Hwa Hwee Kwan*-scholen en dat op evengenoemde colleges in China. Hij kreeg van diverse Chineezen op Java een bedrag van 2 ton voor de verwezenlijking van zijn plannen, terwijl hij, indien noodig, op meer kon rekenen.

De grootste vijand. De Inlander is, ondanks alle gefemel van ethici, nog steeds de grootste vijand van den Inlander — alzoo de *Perwarta Soerabaja* — Dat bleek onlangs weer bij de ontdekking van een geheele serie gevallen van de meest ergerlijke knevelarij, gepleegd door den *assistent pandji* van Lendah, met behulp van eenige *loerahs*, ten nadeele van de Inlandsche bevolking in Djokdja, afdeeling Koelon Progo.

Deze *assistent pandji* handelde als volgt: Hij liet in een *dessa* den *loerah* met de *prabots dessa* bijeenkomen en deelde hun eenvoudig mede, dat iederen *dessa*-bewoner diens gronden zouden worden afgenomen. Hoewel dit bijna onbegrijpelijk schijnt, staat het niettemin, sinds de behandeling der zaak door den landraad, vast, dat het dessabestuur den last stipt opvolgde. Alle dessa-bewoners verloren hun grond, welke het eigendom van den *assitent pandji* werd. Als schadeloosstelling kregen zij ieder een bedrag van 60 cent. Nadat hij zich aldus in het bezit der gronden had gesteld, verkocht hij ze weer aan de meer gegoeden, waardoor hij ongeveer *f* 1200 ontving. Van dit geld gaf hij een gedeelte aan den *loerah*, die hem behulpzaam was geweest; de rest behield hij voor zich zelf. Deze uiterst grove vorm van knevelarij heeft hij niet in één dessa, doch in minstens drie dessas toegepast, telkens afzonderlijk, zoodat hij voor verschillende gevallen van knevelarij terecht stond. Met hem natuurlijk de *loerahs*, die in het misdrijf waren betrokken. Wat de verdere leden der dessabesturen betreft, hoewel zij eenigszins in de zaak waren gemengd, was dat niet zóó, dat men hen wegens medeplichtigheid kon vervolgen. De *assistent pandji* kreeg alles bijeen 4 jaar gevangenis, de *loerahs* ieder 5 maanden.

Liefdadigheids-Voorstelling. Onze stadgenooten (Batavia) — alzoo de *Perniagan* — zijn thans druk bezig aan het repeteeren voor het geven van een liefdadigheids tooneelopvoering in het *Thalia*-gebouw. De geldelijke opbrengst er van zal worden verdeeld onder het Chineesche Meisjesweeshuis, de „Centrale Vereeniging ter Bestrijding van Tuberculose" in Ned.-Indië en de Chineesche schoolvereenigingen van Pasar Senen. Een comité heeft zich gevormd. De majoor der Chineezen te Batavia *Khouw Kim An* werd tot voorzitter en de heer *Ghouw Tjoei Lian*, chef van de firma *Gouw Boeng Sing* tot penningmeester gekozen. Waar het doel der Bataviaasche Chineezen schoon mag heeten, twijfelen wij (de schrijver) niet, of genoemd comité zal zoowel door de Europeesche als alle andere ingezetenen van Batavia en elders gesteund worden. Verscheidene Europeesche firma's te Batavia en Weltevreden zegden reeds hun financieele medewerking toe. Giften tot zelfs de kleinste worden dankbaar door den penningmeester aangenomen.

Protestvergadering. Als protest tegen belastingheffing door den Chineeschen Raad werd te Semarang een groote vergadering gehouden, waarin aangedrongen werd op afschaffing der extrabelastingen, doch bepleit het voortbestaan van den Chineeschen Raad. Enkele Chineesche sprekers moesten door de politie eenige malen tot de orde geroepen worden.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De strijd in 't nabije Oosten.

Wij hebben niet verkeerd gezien toen wij in de rijstopstootjes in Japan nog iets meer meenden te ontwaren dan een hongeroproer. Inderdaad blijkt daaruit tevens ontevredenheid te spreken over 't regeeringsbeleid, ten opzichte van 't zenden van een krijgsmacht naar Siberië en heeft een en ander zoo tot den val van 't ministerie geleid. Intusschen heeft de Japansch-Amerikaansch-Britsche expeditie 't eerste gedeelte van haar taak toch volbracht en zou zij, ook al ware er in Japan geen ministerieele crisis gekomen, wel geen nieuw operatieplan hebben kunnen inzetten. Zij heeft de afdeelingen, samengesteld uit voormalige Duitsche en Oostenrijksche krijgsgevangenen, en de tot in Wladiwostok optredende soviets een goed eind voorwaarts teruggedrongen en hun invloed daar gefnuikt. Thans is October in 't land en daarmede 't tijdperk aangebroken, waarop in Siberië aan krijgsondernemingen op groote schaal niet meer te denken valt. De vraag is nu maar of de winter nog gebruikt zal worden om een krachtige lente- en zomercampagne voor te bereiden. Vermoedelijk zal het nieuwe Japansche ministerie zich op 't standpunt stellen, aangezien A. gezegd is moet B volgen, ook mag Japan aan Amerika en Engeland de gelegenheid niet gunnen om de overwinning zonder Japan te voltooien. Zullen de Centralen te overwegen hebben of en hoe zij in April tegenover dezen vijand in Rusland denken op te treden, voorloopig behoeven zij hiervoor geen nieuwe strijdkrachten af te zonderen.

Naast dit tijdelijk voordeel, kunnen zij de overwinning bij Bakoe als een succes boeken, maar eenstemmig juichen zij daar toch niet over. De Engelschen hebben hier weer eens op de oude manier gehandeld en zijn er op de nieuwe manier voor gestraft. Bij hunne koloniale ondernemingen hebben zij meermalen voordeel behaald door brutaalweg snel voorwaarts 't land in te rukken, zich niet bekommerende om het vooruit verzekeren van voldoenden aanvoer en van verbinding met de reserve afdeelingen. Waar zij tegenover een beter georganiseerden of onderrichten vijand zijn komen te staan, heeft dit hun gevoelige lessen doen ontvangen, zooals in den Boeren-oorlog, in 1915 bij 't oprukken in de richting van Bagdad dat met 't echec van Koet el Amara eindigde, bij de Dardanellen-expeditie. Is om de mislukkingen te herstellen meestal een nieuwe stelselmatige opzet en beleidvolle, volhardende doorvoering noodig geweest, naar 't schijnt is het vertrouwen in de oude methode toch niet zoo geschokt, of men wil 't er nu en dan nog eens op wagen. Dit is nu ook weer bij Bakoe gedaan. Een expeditie uit Mesopotamië over de Kaspische zee verrastte de bezetting van dit belangrijke nijverheidscentrum met zijne rijke petroleum- en naftabronnen, maar 't kostte de Turken niet veel moeite het avontuur ten nadeele van den ondernemer om te zetten. Bij 't vredesverdrag van Brest-Litofsk was dit gebied door Duitschland echter aan Rusland aangewezen, en 't was dus voor de goede verstandhouding van de centralen onderling en ten opzichte van de Soviets een bedenkelijk verschijnsel, dat de T. eigenmachtig handelden. De zetel der regeering van Aserbeidsjan is naar Bakoe verplaatst.

Overal elders is het voor de Centralen heel donker gesteld. Op 't westfront blijft hun gedwongen achterwaartsche beweging aanhouden. 't In Macedonië door de Entente hervatte offensief heeft verrassende resultaten opgeleverd. Burgarije wil niet langer meevechten. In Italië en Mesopotamië is de Entente ook in 't voordeel. En last not least in 't heilige land is een overwinning behaald, die wel op een definitieve afrekening met de Turken in dat gebied lijkt, en die wellicht in Konstantinopel de gemoederen evenzeer aan 't wankelen zal brengen als in Sofia 't geval is geweest. De eenheid in actie van de verspreide legers verveelvoudigt hun kracht en vermogen.

Over den strijd in Palestina zijn geleidelijk voldoende berichten ontvangen om 't verloop en de beteekenis te kunnen vaststellen. Den 18en September deed generaal Allenby tot een algemeenen aanval op 't front tusschen de Jordaan en de zee overgaan. Beoosten den weg Jeruzalem—Nabloes gelukten 't de Britten en Indiërs reeds dien nacht de vijandelijke verbindingslijnen in Z.-O. richting af te snijden. Bij 't aanbreken van den dag werd de aanval, waaraan ook Fransche troepen deelnamen over een front van 16 mijl krachtig doorgezet. Omtrent acht uur werd 't geheele loopgravenstelsel van den verdediger onder den voet geloopen en drong men tot eenige mijlen voorbij de frontlinie door. 't Spoorwegknooppunt Toelkeram op 20 K.M. achter 't front werd in den namiddag van dien dag reeds door ruiterafdeelingen bezet. Te gelijkertijd sneden Arabieren van de Hedzjas de spoorwegverbinding beoosten 't meer van Tiberias af.

Van den aanvang af gingen groote massa's in krijgsgevangenschap over. De eerste melding sprak al van een heel T. regiment, opvolgende berichten telden duizendtallen op, tot 25.000 toe; dat was $^5/_7$ van de geheele daar opgestelden T. macht.

Door de bezetting van de overtochtsplaatsen over de Jordaan bij Dzjesr ed Damië werd den T. de gelegenheid om over die rivier terug te trekken ontnomen. De vermeestering van Nazaret en Afoele door de ruiterij kwam onverwacht en bracht verwarring onder de vluchtelingen. De Duitsche leider, generaal Liman van Sanders wist nog tijdig te ontkomen.

De geringe sterkte van het voor de verdediging van Palestina bestemde leger is te verklaren door de veelheid van de T. ondernemingen. Behalve hetgeen in T. zelf beschikbaar werd gehouden, wordt weerstand geboden aan 't oprukken der Britten uit de Bagdadrichting, heeft de vrede van Brest-Litofsk troepen gevergd voor 't weer bezetten van- en uitbreiden van 't T. gezag in de Armeensche en Kaukasusstreek, waarbij, zooals wij reeds aanstipten, de begeerlijkheid naar Bakoe nog kwam. Bovendien ageeren T. afdeelingen in Tripolis tegen de Italianen.

Heeft in den huidigen oorlog de cavalerie slechts een zeer bescheiden rol vervuld, zoodat de vraag al is opgekomen of dit wapen in de toekomst nog wel een nuttig effect belooft, dat opweegt tegen de groote kosten van aanschaffen en onderhoud, het gezegde is er weer aan bewaarheid: ten slotte krijgt ieder zijn beurt. Zoowel in de actie tegenover 't Bulgaarsche leger als in Palestina heeft de ruiterij schitterende resultaten helpen bevechten. Nooit is elders bij een gevecht een zoo volkomen samenwerking tusschen alle oude en moderne wapens toegepast als ditmaal in Palestina. Artillerie voorbereiding en artillerie steun tijdens den slag. Infanterie aanvallen met geweer, handgranaten, bajonet en dolk. Vliegmachines hadden bij de verkenning, tijdens den strijd en tot 't omzetten van den terugtocht in een vlucht een belangrijk aandeel. De cavalerie omvatte den vijand, werkte mee om verwarring te stichten in de aftrekkende afdeelingen en deze tot overgave te brengen. Zij trok tot ver voorbij 't slagveld om punten van beteekenis te bezetten en te vermeesteren. Ook automobielen werkten mee.

Ook in een ander opzicht is er ongekende samenwerking van verschillende schakeering geweest. Australische, Nieuw-Zeelandsche, Canadeesche, Zuid-Afrikaansche, West-Indische, Arabische en Joodsche troepen streden naast die uit alle Ententelanden in Europa.

De Entente noemt 't behaalde succes de bevrijding van het heilige land van de T. overheersching, aangezien de vermeestering van Noord-Palestina met zekerheid wordt verwacht. De indruk in Konstantinopel is geweldig geweest en reeds dadelijk werd de verwachting uitgesproken, dat dit ook in Sofia wel 't geval zou wezen, zoodat de ommekeer in Bulgarije deels ook als een gevolg van de overwinning van generaal Allenby kan worden beschouwd. Verder ziende wordt de verbinding van Egypte met Indië over Syrië en Mesopotamië reeds getrokken als één doorloopende lijn van Britschen invloed.

In 't verdere verloop werden Haifa en Akka na geringen tegenstand bezet, en maakten afdeelingen van koning Hoessein zich meester van Maän. Den 29en September gaf een T. troepenmacht zich tusschen Amman en Maan over, aan 't getal der krijgsgevangenen werden zoo nog 10.000 toegevoegd.

Het overschot van 't T. leger, waarbij nog eenige troepen te voegen zijn die achterwaartsche stellingen bezitten, verkeert in een allermoeilijkste positie. De bevelhebber Melmed Dzjemal pasja klampt zich nog aan den spoorweg vast om den terugtocht noordwaarts zoo ordelijk mogelijk te bewerkstelligen, maar ruiterij, auto's en vliegeniers zitten de T. op de hielen. De garnizoenen ten Z. van Maän zijn reeds als onherroepelijk verloren te beschouwen.

De stem, die uit Engeland opging, volgens welke niet aan 't sluiten van een vrede mocht worden gedacht vóórdat de verbindingslijn van Duitschland met 't Oosten door Turkije heen verbroken zou zijn, heeft spoediger verhoor gekregen, dan zij zelf zou hebben durven verwachten. Ook uit dit oogpunt bezien heeft 't gebeurde in 't nabije Oosten de kans op vrede zeer vermeerderd. De groote oorlog is om economische redenen begonnen, economische overwegingen zullen beslissen over 't tijdstip waarop de sterkste partij hem wil beëindigen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Berichten van den Sint-Claverbond.

Inhoud van No. 2, jaarg. 1918: In memoriam Pastoor Arnoldus Theodorus Kortenhorst S. J., door Pr. W. Hellings (met portret). — In memoriam Pastoor H. C. Verbraak S. J. (met portret). — Iets over de leer van Confucius. Een door Pr. Kortenhorst z.g. nagelaten bijdrage. — Rectorsfeest in Moentilan, door Pr. F. Sträter. — Een bediening in de binnenlanden van...... Batavia, door een Pastoor van Batavia. (Schr. was geroepen bij een stervenden Europeaan in „Gang Boengoer", wat genoeg zegt voor menschen die Batavia kennen; de wijk Boengoer heeft n.l. een kwaden naam, vooral als het zwaar geregend heeft, want dan staat daar alles onder water en is één modderpoel. Om den stervende te bereiken moest de pastoor kousen en schoenen uittrekken en op bloote voeten door de modderpoelen waden!). — Kiekjes uit de Javaansche desa, door J. Berndsen. — Op dienstreis, hier en daar, door Pr. L. W. Groenewegen. — Gouden jubilé van Mère Constance (in de wereld Mej. Marie van den Heuvel).

Hondsdolheid in Ned.-Indië.

Als mededeeling No. XI van het Koloniaal Instituut (Afdeeling Tropische Hygiëne No. 6) verscheen bij J. H. de Bussy te Amsterdam een werkje, getiteld: „Hondsdolheid in Nederl.-Indië. Voordrachten in Oct. en Nov. 1917 gehouden voor de afdeeling Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, door Dr. Ch. W. F. Winckel."

Blijkbaar is dit geschrift niet bestemd voor leeken, hoewel o.i. wel behoefte bestaat aan een populaire verhandeling over de hondsdolheid in Indië, want is er bijv. in jaren geen enkel geval geconstateerd in Nederland, in Indië werden — volgens de gegevens van Dr. Winckel — in de jaren 1906 tot 1915 in het Instituut Pasteur te Batavia 6004 personen behandeld tengevolge van dollehondsbeet.

Indologenblad.

Uit den inhoud van No. 1 van den 10en jaarg.: Bij het aftreden van Prof. Heeres (naar aanleiding van diens ontslagname als hoogleeraar in de geschiedenis van Ned.-Indië en de geschiedenis en de methoden der Zending). — Onze opleiding; wat zij is en wat zij niet is, door P. M. Adriaanse (Schr. meent, dat „de vier jaar lang verantwoordelijke minister heeft getracht met lapmiddelen de spoedig onherstelbare bressen in het bestuur der Nederlandsche koloniën te stoppen", en hij hoopt, dat het komend ministerie „door voorzichtige maatregelen een wedergeboorte van den Indischen bestuursdienst (zal) bewerkstelligen"). — Beschouwend verslag naar aanleiding van het Indonesisch congres te Wageningen, door Kyco. — In en om de kampong (Uit het dagboek van een ambtenaar B. B.) IX. Op ontdekkingsreis in het Katemansche.

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 25 Sept. van dit weekblad bevat van „Een medewerker te Weltevreden" een met cijfers gedocumenteerde beschouwing over de verschuiving in het handelsverkeer van Java met het buitenland in 1917.

De verschuivingen die van 1915 op '16 in de handelsbetrekkingen van Java met het buitenland hebben plaats gehad, hebben zich van 1916 op '17 nog meer gemarkeerd. Naarmate de oorlog zich verlengt en intensiever wordt gevoerd, vermeerderen zich de belemmeringen op de handelswegen naar Europa. De waarde der in- en uitvoeren van en naar Europa (inclusief Egypte) daalde dus dieper en dieper, terwijl de Indische handel zich een uitweg zocht naar Azië, Amerika en Australië, waar vandaan en waarheen de in- en uitvoeren aanmerkelijk stegen.

Wat den uitvoer naar Europa betreft, deze verminderde met een waarde van 162.5 mill. gulden; waar tegenover vermeerderingen van den uitvoer staan naar de Ver. Staten en Canada met 74.9 millioen, naar Aziatische bestemming met 21.4 millioen en naar Australië met 7.3 millioen gulden.

De invoer uit Europa verminderde van 1916 op '17 met een waarde van 50.9 millioen gulden, terwijl die uit Aziatische landen daarentegen vermeerderde met een waarde van 47.9 millioen. Daarop volgden naar belangrijkheid afwaarts de vermeerderingen van den invoer uit Amerika (V. S.) en Australië met resp. 22.1 en 3.8 millioen gulden.

Govert Cnoll.

In afl. 5 van den 33en jaarg. van het Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, besluit A. K. A. Gijsberti Hodenpijl zijne grootendeels op archiefstudie berustende beschouwingen over Govert Cnoll, speciaal de periode 1705—1709, toen hij als commandeur en oppergezaghebber ter Oostkust van Java, een belangrijk aandeel in den gang van zaken aldaar had. De schr. drukt zijn oordeel over C. als volgt uit: Onvermoeid en met onverflauwden ijver is Cnoll gedurende vele jaren op Java in het belang van de Compagnie werkzaam geweest en verwierf aldaar voor de toekomst belangrijke resultaten. Zijn kennis van de taal en de toestanden op Java, waren hem daarbij een machtig hulpmiddel; hij vertoont zich aan ons als een der pioniers in onze koloniale geschiedenis, die in de 17e eeuw zoo veelvuldig voorkwamen, doch in de 18e hoe langer hoe zeldzamer werden."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 39: De nieuwe uitgaaf van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische Cultures, besproken door A. E. J. Bruinsma. — Lezing door den heer S. A. Gonggrijp in de Vereeniging voor den Grooten Landbouw in de kolonie Suriname. — Onderzoek naar de bruikbaarheid der zgn. methode-Svalöf bij de selectie van het rijstgewas, door J. J. Paerels. — De ontwikkeling van de Philippijnen, door A. D. — Een nieuw middel tegen strepenkanker. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Vooruitzichten van den plantage-rubber. — Wereldproductie en -verbruik van cacao in 1917. — Suppletoire begrooting van Nederl.-Indië voor 1918. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoo mede de overige vaste rubrieken.

Handelsberichten.

Het Nr. van 26 Sept. bevat van wege het Ministerie van Koloniën mededeelingen over de navolgende onderwerpen: Economische toestand op de Buitenbezittingen (ontleend aan het economische gedeelte van de gewestelijke maandstatistieken over de eerste maanden van dit jaar). — Uitvoer van Java (blijkens de van de officieele statistiek overgenomen gegevens is het aantal der uitgevoerde producten sinds Maart weder aanmerkelijk afgenomen). — De Soela-eilanden (overzicht van de voornaamste voortbrengselen dezer eilanden, ontleend aan Mededeeling No. XV van het Encyclopaedisch Bureau). — Vanille (de cultuur is op Java zeer loonend; in normale jaren bedraagt de zuivere winst soms ƒ 1000.— per bouw). — Drakenbloed (een roode kleurstof, welke wordt bereid uit de vruchten van een aantal rotanpalmsoorten en alleen wordt uitgevoerd van Sumatra's Oostkust en Djambi).

Indië, geïllustreerd Weekblad.

Afl. 26 bevat o.a. De bevolking van Celebes (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller. — Instantanéetjes, genomen aan boord van de Noordam. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (vervolg).

Voor beoefenaars van het Maleisch.

Op Maleisch taalgebied verschenen twee nieuwe uitgaven (d.w.z. herdrukken), n.l.:

1. Maleische taal. Lees- en vertaaloefeningen, verzameld door C. Spat. Derde gewijzigde uitgave. Breda, Kon. Militaire Academie.

II. Maleische verhalen ten dienste van het onderwijs, uitgegeven door Dr. Ph. S. van Ronkel, 3e druk. Weltevreden-Amersfoort, Boekhandel Visser en Co.

Twee belangrijke uitgaven.

Bij E. J. Brill te Leiden is eindelijk verschenen het lang verwachte standaardwerk over Nias, door den controleur (thans ass.-resident) E. E. W. G. Schröder, benevens (bij Nijhoff te 's-Hage en Brill voornoemd) het tweede deel van de Encyclopaedie van Ned.-Indië. Op beide uitgaven hopen we in het volgend Nr. van het Kol. Weekblad terug te komen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuwsen Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Indische Vereeniging:

MAANDELIJKSCHE BIJEENKOMST op *Zaterdag 5 October 1918*, des avonds te 8 uur in café „Hollandais", Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Mededeelingen van den afgevaardigde van de Indische Vereeniging naar den Raad van het Indonesisch Verbond van Studeerenden omtrent de Raadsvergadering van Zaterdag 28 September 1918 te 's-Gravenhage.

Havenstraat 7a, Delft. HET BESTUUR.

Van de Vereeniging „Chung Hwa Hui":

In de Marmeren Zaal van „Americain Hotel", Leidsche Plein, Amsterdam, zal op *Zondag 6 October 1918*, 's avonds half acht, door den heer *H. J. Vermeer* een LEZING worden gehouden.

Onderwerp: **Indisch Militairisme en de Indië-Weerbaar-Beweging.**

OEI HOO TJIOE, Secretaris.

Ingezonden.

Delft, 26 Sept. 1918

Geachte Redactie,

Naar aanleiding van het artikel „Het onderwijs voor de Chineezen in Ned.-Indië" in „Het Koloniaal Weekblad" No. 37, 1918, zij het mij vergund U het volgende te doen opmerken:

Wanneer we ons herinneren, dat de heer Bakhui-

zen van den Brink op het eerste Koloniaal Onderwijscongres van 1916 geheel het standpunt innam van den overheerscher, en met zekere, ietwat krenkende grootmoedigheid toegaf, dat de Chineezen aanspraak hadden op „eenige welwillende tegemoetkoming" en verder die spreker van oordeel was, dat minder dan ooit „het onderwijs der Chineezen een onderwerp van bijzondere zorg der Ned. regeering moest zijn", dan is het standpunt van den schrijver van het hoofdartikel, die vermoedelijk dezelfde is als de spreker op het Koloniaal Onderwijscongres, in zeer korten tijd wel in hooge mate veranderd.

De schrijver toch vereenigt zich ten volle met het ultra-moderne standpunt van den heer Tan Ping Ie, die alle ras-onderscheid in Ned.-Indië uit den booze acht en één openbare school verlangt voor kinderen van alle rassen zonder onderscheid.

Het standpunt van den heer Tan Ping Ie bewijst dat ook de Indo-Chineezen rekening houden met de veranderenden toestand in Ned.-Indië en met name, met de opleving onder de Inlandsche bevolking.

Vóór de Inlandsche beweging was het streven der Chineezen in hoofdzaak gericht op gelijkstelling met Europeanen en dit blijft ook thans nog het eerste punt van hun program; vandaar dat hun hoofdgrief gebaseerd was op een uitsluiting uit de Europeesche lagere school. Als stamverwant aan een natie, die zich volstrekt niet de mindere acht van Europeanen en Japanners, meenden zij dien eisch als natie te mogen stellen.

Dit is geheel iets anders dan wat de spreker van het Koloniaal Onderwijscongres, de heer Bakhuizen van den Brink ons toedacht, volgens wien wij te kiezen hadden tusschen de Europeesche en Inlandsche scholen met de blijkbaar heimelijke bedoeling, dat een klein gedeelte van ons, Chineezen, die een bijzondere opvoeding genoten hadden, als gunst op de Europeesche school worden toegelaten, terwijl de overgroote massa verwezen zou worden naar de Inlandsche scholen.

De toepassing van het onder ouderwetsche Europeanen in Indië gekoesterde denkbeeld, dat wij, Chineezen, in Indië geen bijzonder bestaan mochten leiden, doch ons per se moeten oplossen, een klein gedeelte in de Europeanen, een overgroote massa in de Inlandsche maatschappij, is iets, wat niet gebeurd is, om de eenvoudige reden, dat we niet gewild hebben.

Maar wanneer wij, Chineezen, blijven staan op gelijke rechten met Europeanen, dan wil dit niet zeggen, dat wij de gelijke rechten ook niet aan de Inlanders zouden gunnen.

En nu de Inlanders die gelijke rechten komen opeischen, sluiten wij Chineezen ons volkomen daarbij aan, al behoeft ons dit niet te nopen, een hoofddoek om te doen.

Uit dat standpunt moet het belangrijke opstel van den heer Tan Ping Ie beschouwd worden, die voor de gelijke rechten van alle blijvende inwoners van Ned.-Indië, — hetzij zij Europeanen, Inlanders of Chineezen waren — opkwam, en éénzelfde lagere school, zonder onderscheid van ras, verlangt.

Indien nu de schrijver van bedoeld hoofdartikel zich daarbij geheel aansluit, dan nemen wij, Chineezen, met het grootste genoegen daarvan akte, maar wij mogen de opmerking toch niet achterwege laten, dat dit standpunt geheel iets anders is, — gelijk uit bovenstaande blijkt — dan dat, hetwelk de spreker op het Koloniaal Onderwijscongres innam.

En wanneer we nu voor de gelijke rechten voor allen opkomen, op de wijze gelijk we thans doen, dan sluit dit volkomen in, dat we ook voor de nationale talen van de hoofdgroepen der bevolking, waaruit Ned.-Indië bestaat, n.l. Europeanen, Inlanders en Chineezen, gelijke rechten opeischen, d.w.z. dat niet alleen gelegenheid verschaft wordt tot onderwijs in het Nederlandsch en Javaansch, maar ook in het Chineesch, dat — bovendien, met het oog op de groote beteekenis, die China in het Oosten gaat innemen, en een versterking van de banden tusschen Indië en China wenschelijk maken — een specifiek Indisch belang is.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

BE TIAT TJONG,
Lid van „Chung Hwa Hui."

De heer B. v. d. B. bezigde op het Kol. Onderw. Congres de woorden:

„Laten zij de Inlandsche scholen bezoeken, als zij „nader bij den Inlander dan bij den Europeaan staan „en de Europeesche scholen, als zij er de ontwikke„ling voor hebben. Vinden zij in geen van beide scho„len bevrediging, dan kunnen zij op eigen kosten „bijzondere scholen voor hunne kinderen oprichten."

Deze gedachte bevat, naar onze meening, geen strijd met het voorkomende in het hiervoren besproken artikel van 12 September 1918, en sluit niet uit om de opmerkingen van den heer Tan Ping Ie in de bijzondere aandacht te mogen aanbevelen van hen, die met de regeling van onderwijs in Indië belast zijn.

Red.

Zeer geachte Redactie.

Het gelukkig toeval, waaraan de Heer Prinsen Geerligs zijn ingezonden stuk in het laatste Koloniaal Weekblad toevertrouwde en waaraan ik, nog vóór een waarschuwing van derde, vriendelijke hand, de kennisneming er van dank, heeft mij inderdaad diens geachte schrijven onder oogen gebracht en mij de gelegenheid tot wederwoord niet onthouden.

Ofschoon de vertegenwoordiger van het N.I.O.G. natuurlijk zeer wel zal weten, waar het om gaat, meen ik, nu hij mij voor de publieke tribune gedaagd heeft, de goede gewoonte om aan een pleidooi een hier althans korte uiteenzetting te doen voorafgaan, te moeten volgen, temeer daar, naar den aard der zaak, een verslag een onderdeel van een betoog niet op den voet pleegt te volgen.

Door mij is dan in mijn inleiding op het congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden medegedeeld, dat, toen het Ministerie van Koloniën het uitnemende plan ter hand nam om hier te lande voor de Nederlandsche jeugd het onderwijs over Indië meer in overeenstemming te brengen met het groote belang van een zoo goed mogelijke kennis omtrent Indië en met de waarde van de erfenis van ons rijk verleden en de betrokken Minister de eerste, daartoe noodige stappen deed, n.l. trachten wilde de onderwijzers geschikt te maken tot een zoodanig onderwijs, dat toen het N.-I.O.G., vreezende dat een dergelijke levendige voorlichting omtrent land- en volkenkunde van Indië niet na kon laten veelal onder de onderwijzers met belangstelling in, ook een verlangen naar Indië met zich mee te brengen (een veronderstelling, die mij zéér juist voorkomt!) die pogingen van wege het Ministerie heeft tegengewerkt, omdat het er een verkapte werving voor Indië in zag, in strijd met haar politiek om de regeering door gebrek aan werkkrachten te dwingen hoogere salarissen voor te houden.

Dit zou inderdaad een ernstige beschuldiging zijn, die een zeer onsympathiek licht werpt op een houding, die het woord „streven" niet eens waardig zou zijn en slechts in zoover met met politiek aangeduid zou kunnen worden als men dit woord gebruikt in den zin van een negatie van het groote doel door kleine middelen, een uitspraak, die ik niet als beschuldiging voor eigen rekening zou nemen of al trof ik haar meer dan éénmaal aan, aangezien ik met het optreden van het N.-I.O.G. niet voldoende op de hoogte ben. Want, al begrijp ik volkomen, dat de Heer Prinsen Geerligs uit het door hem aangehaalde verslag, dat ik er op nagelezen heb, den indruk gekregen heeft, dat hier van een zelfstandigen aanval quaestie was, zoo zou hij, ware hij op het congres tegenwoordig geweest, geweten hebben dat de gewraakte zinsnede gelicht is uit een onderdeel van mijn inleiding, waarin ik blijkbaar vertelde hoe de Heer Lekkerkerker mij de ontwikkeling der eerste pogingen schetste. Ik meen met een weergave daarvan niet gegaan te zijn buiten mijn verantwoordelijkheid, noch t.o.v. den Heer Lekkerkerker, die mij dezen loop vertelde, juist met het oog op mijn inleiding, noch t.o.v. het N.-I.O.G., waar ik de meening weergaf van iemand wiens autoriteit hier m.i. alleszins bevoegd is en zeker waard om gehoord te worden. Voor zoover de genietbaarheid van mijn betoog zich verzette tegen een zoo nadrukkelijke bronvermelding, ook bij deze zinsnede, als de Heer P. G. wel uit den aard der uitspraak gewenscht oordeelde, kan ik mij diens gevoelen zeer wel indenken en heeft zijn geacht schrijven dan ook het gewenschte resultaat gehad. Mocht evenwel de vertegenwoordiger van het N.-I.O.G. verwacht hebben, dat, na de hem wellicht al te wel bekende gegevens van den Heer Lekkerkerker het geluk zou te beurt vallen van een polemiek tegen andere, minder gevaarlijke argumenten, dan zullen de voorafgaande regels hem daarin moeten teleurstellen.

In de hoop, hooggeachte redactie, dat dit nog in uw nummer van 3 Oct. opgenomen zal kunnen worden en met dank voor de verleende plaatsruimte,

Uw dienstwillige,

J. M. M. VAN ASCH VAN WIJCK,

Driebergen, 1-9-'18. iur.-Cand.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

N°. 41. Donderdag 10 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

DE MOTIE—VERMEER.

Het Dagelijksch Bestuur aan het Hoofdbestuur van „Oost en West".

In de Algemeene Vergadering van „Oost en West", den 6en Juli 1918 te Apeldoorn gehouden, werd besloten om de motie, op die vergadering door den heer H. J. Vermeer ingediend, in handen te stellen van het Hoofdbestuur, ter overweging.

Die motie luidde als volgt:

„De algemeene vergadering van „Oost en West" te Apeldoorn, op 6 Juli 1918,

„besproken hebbende de laatste verkiezingen en de daaruit voortgevloeide samenstelling van de Tweede Kamer,

„betreurt het, dat daarbij nagenoeg geen rekening is gehouden met de belangen van Indië,

„schrijft zulks toe aan de onkunde van het Nederlandsche volk omtrent de tropische landen en volkeren en het daaruit voortspruitende gebrek aan belangstelling,

„spreekt als haar overtuiging uit, dat deze onkunde en dat gebrek aan belangstelling zullen leiden tot een verwijdering tusschen Indië en Nederland, eenerzijds als gevolg van een niet elkander begrijpen, anderzijds als gevolg van een schromelijke miskenning van de Indische wenschen en belangen,

„geeft in overweging om met alle mogelijke middelen de belangstelling van het Nederlandsche volk in de tropische landen en volkeren op te wekken,

„vermeent dat naast de verdieping van het onderwijs ook de verschillende politieke partijen in Nederland zeer veel zullen kunnen doen in zake meerdere kennis van en belangstelling in Indië, door op politieke en andere vergaderingen meer aandacht te schenken aan specifiek Indische vraagstukken,

„is van oordeel, dat ook de Nederlandsche pers over het algemeen veel te weinig werk maakt van de koloniën en van het openbare leven der daar wonende bevolking,

„heeft besloten door een krachtige propaganda in dezen ongewenschten toestand verbetering te brengen,

„en doet een beroep op het onderwijs, op de verschillende politieke partijen en vooral op de Nederlandsche pers, om de vereeniging „Oost en West" in deze propaganda te steunen en daarmede te werken in het belang van moederland en koloniën."

In de eerste plaats wenscht de heer Vermeer, dat de Vereeniging „Oost en West" haar ernstig leedwezen er over zal uitspreken, dat bij de laatst gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal nagenoeg geen rekening gehouden is met de belangen van Ned.-Indië.

Zeer zeker kan dat een ieder, die bijzondere belangstelling voor Indië koestert, spijten, en zou men dit anders kunnen wenschen. Maar hoe zulks te bewerken zonder zich in den strijd van de verschillende politieke partijen te mengen? Terwijl ieder lid uit den aard der zaak vrij blijft om in de politieke partij, waaraan hij zich verbonden voelt, te ijveren voor het stellen van een of meer kandidaten, van wie te verwachten is, dat zij zich in 't bijzonder geroepen zullen rekenen voor de belangen van Indië te waken, gaat het moeielijk aan, dat de leden met hunne uiteenloopende richtingen op dat gebied *als vereeniging* partij zullen kiezen voor bepaalde kandidaten. Het zou de politieke hartstochten in de vereeniging opwekken met de zekere kans, de eendracht onder de leden in gevaar te brengen, welke zoozeer noodig is, om te arbeiden aan het hoofddoel van de vereeniging, n.l. den band te bevestigen tusschen Indië en Nederland, waardoor de belangen dier deelen van „Groot-Nederland" in gemeenschappelijken zin, met voldoening van de bevolking, zullen bevredigd kunnen worden, aldus leidende tot onderlinge waardeering, tot verbroedering van het Oosten en het Westen.

Dat daartoe in de eerste plaats behoort het verspreiden van populaire kennis in Nederland omtrent Oost- en West-Indië, de vereeniging heeft dat van den aanvang af in hare statuten erkend. Dit pogen echter moet niet gepaard gaan met een verwijt aan het Nederlandsche volk van *onkunde en gebrek aan belangstelling, welke leidt tot een verwijdering tusschen Indië en Nederland.* Laten zij, die Indië kennen, die daar het voornaamste, het beste deel van hun leven hebben doorgebracht, zij, die daaraan hun welvaart te danken hebben, de hand steken in eigen boezem, en eerlijk de vraag beantwoorden: hoever hunne kennis, hoever hunne belangstelling voor Indië reikten, voordat omstandigheden, welke ook, hunne aandacht op Indië deden vestigen als het land hunne werkzaamheid of hunnen toekomst? En toonen allen, na het goede van Indië te hebben ondervonden en genoten, in Nederland terugekeerd, een blijvende belangstelling voor Indië, zoodanig dat zij zich wenschen in te spannen om het schoone van Indië, de deugden en de rechten van Indië's bevolking door het Nederlandsche volk te leeren kennen? Geen hard woord zal dan tot het Nederlandsche volk gericht worden wegens onkunde of gebrek aan belangstelling, maar Indië's vrienden zullen zich met welwillendheid vereenigen om daarin verbetering te brengen. Dat heeft men bij de oprichting van „Oost en West" gewild.

Men had het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., dat zuiver op wetenschappelijk gebied voor Indië werkte; men had het Indisch Genootschap, dat meer voldeed aan den wensch om indirect in de Staten-Generaal de belangstelling voor Indië te doen opleven en, weleens spottenderwijs de Derde Kamer genoemd, als het voorportaal was, waardoor kenners van Indië de Tweede Kamer binnentraden. Daarbij mogen wij niet vergeten het vele, dat het zendingswerk tot ruimere kennis van Indië heeft bijgedragen. Een vereeniging echter, die meer op algemeen maatschappelijk terrein zich zou bewegen, met de bedoeling om *populaire* kennis omtrent Indië te verspreiden, en welke den band tusschen Indië en Nederland trachten wilde te versterken door, naast de geestelijke, ook bijzonderlijk

te letten op de individueele, materieele behoeften van hen, die uit Indië naar Nederland kwamen of, omgekeerd, uit Nederland naar Indië vertrokken — vergissen wij ons niet — ontbrak, voordat nu bijna 20 jaar geleden de vereeniging ,,Oost en West'' tot stand kwam. Zooals ons Hoofdsbestuurslid, de heer Schoch, ter vergadering sprak in zijn verweer jegens den heer Vermeer, ,,twintig jaren heeft de vereeniging medegewerkt aan het versterken van de banden tusschen Indië en Nederland en daarbij de sympathie van publiek en Regeering mogen ondervinden. Zij zou niet zoo lang hebben kunnen voortarbeiden, indien dit niet het geval ware geweest...... we zijn wakker, maar werken in stilte.''

Andere Indische vereenigingen of, vereenigingen voor Indië, zooals o.m. ook het Koloniaal Instituut, zijn daarna gekomen. Deze moge het gelukken, op het door hen gekozen terrein met jonger vuur of door het kapitaal gesteund, meer in het oogvallend werk te verrichten, van ,,Oost en West'' kan men in zekeren zin zeggen, dat het pionierswerk gedaan heeft. Het kan niet ontkend worden, dat sedert hare oprichting de belangstelling voor Indië belangrijk is toegenomen. De vergelijking van nu met toen valt zeer in het voordeel van het heden uit, al is men op verre na nog niet waar wij komen moeten.

Lezingen van verschillende vereenigingen, w.o. die van ,,Oost en West'' in hare verschillende afdeelingen, werken mede tot verspreiding van de kennis omtrent Indië. In 't bijzonder noemen wij het een vorig jaar tot stand gekomen Comité voor Ned.-Indische lezingen en leergangen, waarvan ook de vereeniging ,,Oost en West'' deel uitmaakt. Deze dragen bij, naast het streven van de onderwijzersgenootschappen, om ook bij het Onderwijs meer de aandacht naar Indië te doen trekken. Wij noemen nog de vereeniging tot verbreiding van meer kennis over Nederland in den vreemde.

De heer Vermeer zou ons willen doen uitspreken, dat ook de Nederlandsche pers over het algemeen veel te weinig werk maakt van de koloniën en van het openbare leven der daar wonende bevolking. Al zou het ons genoegen doen, indien daarvoor nog ruimer plaats door de pers zou kunnen worden ingeruimd, werkelijk we zouden ondankbaar zijn, indien wij niet wilden erkennen den grooten vooruitgang der laatste jaren in dat opzicht, in algemeene en speciale bladen en tijdschriften.

De vereeniging ,,Oost en West'' heeft in den loop der jaren onder haar vaan verschillende commissiën in het leven geroepen, die elk met een bijzonder deel van haar taak zich belast hebben. Eerstdaags nog zal, dank zij den gewaardeerden steun van het Ministerie van Koloniën, een lang door ons gekoesterde wensch worden vervuld, met de oprichting van een Tehuis voor Inlanders van den dienstbaren stand, die, wanneer zij buiten betrekking zijn geraakt, daar een tijdelijk onderdak, overigens daar een plaats van samenkomst ter ontspanning kunnen vinden, en bij de beheerders waarvan zij zich ten allen tijde om raad en voorlichting wenden kunnen.

Zoo gaan we door, met vermijding van ophef en schijnvertoon, naar vermogen voort te werken aan het doel, dat de vereeniging van den aanvang af voor oogen had, en waarvan zij het verschiet ziet opklaren niet slechts door wat zij met hare welgemeende, zij het zwakke pogingen weet uit te werken, maar niet minder vooral door wat andere na haar gekomen vereenigingen in gelijken geest weten tot stand te brengen.

Met verlangen zien wij uit naar de plannen, welke ons zullen worden voorgebracht door de nieuw gevormde propaganda-commissie, waarvan het denkbeeld in de algemeene vergadering van 6 Juli door den heer Ed. Cuypers werd ter sprake gebracht.

Van de motie van den heer Vermeer blijft ten slotte, voor wat wij zouden kunnen aanvaarden, alleen over ,,het beroep op het onderwijs, op de verschillende politieke partijen en op de Nederlandsche pers, om de Vereeniging ,,Oost en West'' in haar propaganda te steunen en aldus mede te werken in het belang van Moederland en Koloniën'', een beroep op allen, die Indië kennen, en Indië en zijn volk genegen zijn, om zich bij ons aan te sluiten, een beroep op de kapitaalkrachtige lichamen en personen om onze vereeniging niet te vergeten, opdat deze met meer voldoening werkzaam zal kunnen zijn. Zoo zij het!

Bad-, wasch- en drinkwater en Mijnwezen.

De bevolking van Nederl.-Indië, behalve die van het eiland Java, is uiterst dun verspreid. Het gevolg hiervan is, dat vele streken niet tot ontwikkeling komen, dat de ,,onbegrensde mogelijkheden'' onmogelijke mogelijkheden zullen blijven. De slechte hygiënische toestanden waaronder de bevolking leeft, vormen wel één van de oorzaken, waaraan het zoo schaars bevolkt zijn dier geweldige gebieden te wijten is. De kindersterfte is er buitengewoon groot, terwijl epidemieën als pokken, cholera, ,,koortsen'', ,,buikziekten'', om de zooveel jaren, groote verwoestingen onder de bevolking aanrichten.

De nooden van Indië, Java incluis, zijn vele. Veel geld zal er noodig zijn om ze te lenigen, hoe meer geld er opgebracht wordt, hoe spoediger die verbeteringen tot stand zullen komen. ,,Dat is een waarheid groot als een karbouw'' zal men zeggen, maar ze lijkt toch grooter dan ze wel is. Niet iedereen ziet ze.

Zoo schreef een bekend oeconoom voor enkele weken in een zeer bekend Nederlandsch tijdschrift, dat de geringe bevolking van Celebes en andere eilanden te wijten zou zijn aan ,,natuurlijke'' oorzaken. Wat de schrijver hieronder verstaat, is mij niet geheel duidelijk. Ik heb altijd den indruk gekregen, dat ze te wijten zou zijn aan voor de bevolking wel ,,natuurlijke'' oorzaken, maar voor ons, Westerlingen, onnatuurlijk, dus voor verbetering vatbare, wat met natuurlijke niet het geval kan zijn. Groote onzindelijkheid is één der oorzaken der groote sterfte onder de inlandsche bevolking. Verder groot gebrek aan kiemvrij drink-, bad- en waschwater. De toestanden op dit gebied grenzen aan het ongelooflijke. Ik hoop binnen niet al te langen tijd de vele gegevens op dit gebied, die voor mij onderweg zijn, te hebben ontvangen om ze te publiceeren. Maar reeds nu beschik ik over meer dan voldoende materiaal om bovenstaande uitspraak te mogen doen. Niet alleen de zoo dun bevolkte gebieden lijden onder dit gebrek, ook op Java is dit het geval.

Nu weten de lezers van dit blad wel, dat men in Indië ,,artesische'' putten boort om het gebrek te verhelpen. Ook hebben velen wel gelezen, dat boringen naar water nog al eens mislukken en dat het zoo langzaam gaat. ,,Wat kan hiervan toch de reden zijn?'', heb ik me vaak afgevraagd. Enkele dagen voor zijn dood sprak ik er met Prof. Jonker over. Deze deelde me, als zijne meening, mede, dat op dit gebied te veel onsystematisch, onwetenschappelijk gewerkt werd en dat de uitkomsten vermoedelijk beter zouden zijn, als de vele gegevens bij het ,,grondpeilwezen'' voorhanden, eens door een bekwaam g e o l o o g werden verwerkt en bekeken.

Ik heb over het bovenstaande al eens in de ,,Locomotief'' geschreven, meen echter goed te doen, er in dit blad ook op te wijzen, gezien het zeer groote belang, dat er mee gemoeid is en gezien de misère bij de opsporing der ertsen, waarvan de heer Abendanon in het vorig nummer spreekt. Het psychologisch oogenblik schijnt er mij door de ontdekking der vele milliarden waard zijnde nikkel- en ijzerertsen, voor te zijn aangebroken.

H. F. TILLEMA.

Een Tentoonstelling te Amsterdam.

Nu de Secretaris van ons afdeelingsbestuur mij, naar aanleiding van een verzoek van het Hoofdbestuur van ,,*Oost en West*'', vraagt om met een enkel woord in het *Koloniaal Weekblad* de aandacht te vestigen op de tentoonstelling, die er in het gebouw

van de afdeeling „Volkenkunde" van het *Koloniaal Instituut* alhier wordt gehouden, voldoe ik daaraan gaarne.

Tentoonstelling is eigenlijk een te weidsche naam voor de weinige, maar belangwekkende beeldengroepen, die daar in een der kamers van het oude heerenhuis op de Keizersgracht, waar de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut tegenwoordig onder dak gebracht is, te zien zijn. Het zijn een 4-tal volkstypen uit onze Oost, elk geplaatst in zijn eigen milieu en in volgorde gerangschikt, naar de graad van beschaving, die zij — volgens onzen maatstaf ten minste — hebben bereikt.

Op deze wijze komen wij het eerst bij de Papoeagroep, daar deze van de zegeningen van de Westersche cultuur nog het minst hebben...... geprofiteerd. Het middelpunt hiervan is een bewoner van de Noordkust van Nieuw-Guinea in hurkende houding en een Papoeasch kind, welke beide figuren, op natuurlijke grootte, omgeven zijn door het bekende Nieuw-Guineesche huisraad: de steenen bijlen en sagoklopper, de beenen dolken en messen, de verschillende pijlen en bogen.

Daarna volgt een groep der Toradja's, eveneens levensgroote beelden van een man en een vrouw in hun eigenaardige kleederdracht, te midden van het kleurrijke en mooie houtsnijwerk, dat in de laatste jaren zoo veel meer bekend is geworden.

Als 3e in deze rij en in deze volgorde komt dan een Atjehsche groep, een groote forsche bovenlander, gewapend met rentjong en lans en een naar evenredigheid te kleine Atjehsche vrouw, terwijl ook hier de entourage gevormd wordt door allerlei voorwerpen van het land, waaronder vooral de mooie donkere Atjehsche weefsels de aandacht trekken.

Eindelijk volgt dan als 4de en laatste groep een Javaansche dalang, die de wajang vertoont, een groep, die reeds van vorige tentoonstellingen bekend is. Het prachtige koperwerk, dat daarbij is geëtaleerd, is zeker niet het minst mooie en belangwekkende.

De nieuwe beelden zijn door een zeer bekwaam deskundige gemaakt, die, naar ik vernam, geregeld voor het Koloniaal Instituut werkt, zoodat het te verwachten is, dat deze serie langzamerhand zal uitgebreid worden. We kunnen belangstellenden, vooral onder onze Amsterdamsche mede-leden van *Oost en West*, zeer aanraden deze ethnologische beeldengroepen eens te gaan zien, waartoe dagelijks van 2—5 uur gelegenheid bestaat.

Amsterdam, 5 Oct. 1918.

C. VAN BAELDE.

„Chung Hwa Hui".

Onder voorzitterschap van den heer Han Tiauw Tjong heeft de Chineezen Vereeniging Zondagmiddag in de Marmerenzaal van American-Hotel, Amsterdam, haar 2e Algemeene Vergadering gehouden, waarbij o.a. besloten is tot het uitschrijven van een prijsvraag onder haar leden ten bedrage van *f* 500 voor een studie over: „De Chineesche Nederzetting in Ned.-Indië". Hetgeen de prijsvraag mocht opleveren, zal worden aangewend voor een toekomstig Algemeen Aziatisch Congres, dat georganiseerd zal worden door de in Zürich opgerichte „Asiactic Students Society", waarin ook Chung Hwa Hui is toegetreden.

Vandaar dat in die studie, als een onderdeel der Groot Aziatische Beweging, die den Aziatischen toehoorders van het Congres meer belang zal inboezemen, de nadruk zal moeten worden gelegd op den huidigen actueelen toestand der Chineezen in Ned.-Indië, n.l.: „De opleving der Chineesche maatschappij in Ned.-Indië".

's Avonds tegen half acht heeft de heer H. J. Vermeer een lezing gehouden over „Het Indische Militairisme en de Indië-Weerbaar-Beweging, waarin hij ook een korte beschouwing heeft gegeven over het niet-deelnemen door de Chineezen aan de Indië-Weerbaar-Beweging. De niet-deelname schrijft hij hoofdzakelijk toe aan de stemming der Chineezen jegens Nederland, dat door een kortzichtige politiek deze groep onderdanen als Vreemde Oosterlingen blijft beschouwen en behandelen. Hij heeft den Chineezen deelname aan I. W. in de toekomst ontraden.

In zijn sluitingsrede zegt de Voorzitter, dat de Indo-Chineezen, al richten zij hun blik naar 't stamland China, waarmee zij cultureel zijn verbonden en dat in de toekomst een belangrijke factor zal zijn in het Oost-Aziatisch Wereldverkeer, hun medewerking aan den bloei en groei van den toekomstigen Indonesischen Staat niet zullen onthouden en dat, evenals Katholieken en Joden hier te lande hun blikken richten naar Rome en Palestina, toch goede Nederlandsche burgers zijn en evenals de Canadeezen van Fransche origine hun Fransche beschaving, zeden en gewoonten in eere houden, ook de Indo-Chineezen de Chineesche cultuur in hun eigen midden zullen bevorderen, om daaruit de moreele kracht te putten, die noodig is om het Indonesische gemeenschapsideaal te dienen.

Sprokkels.

XXVIII.

Eenigen tijd geleden bezochten Lord Chelmsford, Gouverneur-Generaal en Onder-Koning van Indië, en de heer C. S. Montagu, Minister van Koloniën in Engeland, Britsch-Indië.

De strijders voor politieke rechten onder de Inlandsche vrouwen vroegen ook een audiëntie aan, waarop ze o. a. het volgende zeiden:

„Verder vragen we om uitbreiding van onderwijs van Staatswege, dat zoowel voor jongens als voor meisjes ten eenenmale onvoldoende is. Wij wenschen voldoende hoeveelheid scholen voor jongens en meisjes en verplicht lager onderwijs voor beide seksen. Zoolang deze hervorming nog niet is tot stand gebracht, eischen wij, dat de bestaande en in wording zijnde scholen gelijkelijk zullen worden verdeeld voor de jongens en de meisjes en dat gebroken wordt met den onverstandigen maatregel, waarbij slechts een tiende van het aantal scholen voor meisjes beschikbaar wordt gesteld. Wij wijzen op de domheid van dezen bestaanden regel, die tengevolge heeft, dat tal van wèl-onderwezen jongens met niet-onderwezen vrouwen moeten trouwen, die hen belemmeren in hun verdere ontwikkeling en de opvoedsters worden van het nieuwe geslacht."

Bij het lezen van deze wenschen dier vrouwen dachten we aan ons Indië, waar op de H. I. scholen de jongens voorgaan en slechts een zeer beperkt getal plaatsen voor de meisjes beschikbaar is, waar de Regeering zich tot nu toe van het onderricht aan meisjes heel weinig aangetrokken heeft en dat deel van haar taak liever aan particulieren overliet, om zelf haar krachten te wijden aan het oprichten van prullige dessa-schooltjes, terwijl de ontwikkelde Inlanders geen vrouwen van gelijke ontwikkeling konden vinden om een huwelijksverbintenis aan te gaan en aldus in hun verdere ontwikkeling werden gestuit; waar de Regeering niet voldoende de groote opvoedende kracht begreep, die er voor de ontwikkeling van een volk van eenigszins onderwezen en opgevoede vrouwen uitgaat. Met kracht dient de hand aan den ploeg geslagen te worden; de velden zijn wit om te oogsten.

XXIX.

Het schijnt in Indië met de huishuren hetzelfde te wezen als in Nederland. Alle huren slaan op; niet alleen die van nieuw-gebouwde huizen, die in

dezen tijd van schaarschte aan materialen hooger bouwkosten vragen dan vroeger, maar ook van reeds gebouwde, ja oude huizen gaan de huren buitensporig naar boven. De redeneering, dat het onderhoud zooveel duurder is, gaat slechts voor een heel klein deel op, want zoowel in Indië als in Nederland zijn de meeste eigenaren er op uit zoo weinig mogelijk aan de huizen te doen; liefst zouden ze alle kosten van onderhoud op de huurders verhalen.

De Huurcommissie in ons land kan aan de opdrijving der huren eenige beperking opleggen. In Indië is men nog niet zoo gelukkig een dergelijke commissie te hebben, en is men vrijwel aan de heeren huiseigenaren overgeleverd.

De Engelschen hebben in Singapore korte metten gemaakt, door te bepalen, dat het onwettig is aan zijn huiseigenaar meer huur te betalen dan die, welke hij ontving in het eind van 1915.

In een officieel rondschrijven is daarvan mededeeling gedaan aan de huurders, terwijl degenen onder hen, die in December 1915 niet hun tegenwoordige huizen bewoonden, bij de destijdsche huurders naar den vorigen huurprijs navraag hebben te doen. Is dit practisch onmogelijk, zoo moeten ze de huur betalen, die ze betaalden, toen ze het perceel betrokken.

Vrees voor uitzetting of in-beslag-neming van eigendommen behoeven de huurders niet te koesteren, aangezien het gerecht geen van beiden zal goedkeuren.

Het Engelsche bestuur heeft dus geen medelijden met de huiseigenaren, zooals minister Treub indertijd had, toen hij beweerde, dat de meeste huren te laag waren, waarmee wel eenigszins in strijd is het feit, dat tal van huizenbouwers mannen van goeden doen zijn geworden.

Het Engelsche bestuur gaat ook niet van de redeneering uit: alles wordt duurder, dus de huiseigenaren moeten ook meer verdienen. Een redeneering trouwens, waarvan degenen, die hun geld niet in huizen, maar in schuldbrieven van den staat staken, de dupe zouden worden.

Voor de bewoners van Indië is de eenvoudige en afdoende maatregel van het Engelsche bestuur om van te watertanden.

XXX.

Het Nederlandsche volk is een volk van kruideniers, wordt vaak beweerd. De handelingen der zakenmenschen in den tegenwoordigen tijd zijn niet geschikt om het dien naam te doen verliezen. In een der Indische bladen lazen we onlangs een staaltje, dat ons daaraan opnieuw deed denken.

De Sultan gaf indertijd aan den dienst der Staatsspoorwegen het gebruik van alle gronden, noodig voor het stationsemplacement te Toegoe, zonder daarvoor eenige vergoeding te vragen.

Later verhuurde de S.S. een deel der nog beschikbare gronden aan Chineezen, om er pakhuizen op te bouwen, en — stak de huurpenningen in eigen zak. Kan het kruidenier-achtiger? Er zal nu gepoogd worden de S.S. te bewegen dit geld af te staan en de tot dusver genoten gelden in de Sultanaatskas te storten.

H. VAN VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uit Deli.

Onlangs hebben we een en ander meegedeeld over de botsing tusschen de planters in S i m e l o e n g o e n en den ass.-resident, den heer T i d e m a n. In een correspondentie uit Deli in het „*Soer. Hbl.*" is de zaak nog eens behandeld en trekt de correspondent vierkant partij voor den bestuursambtenaar en toch meent hij, dat de heer T i d e m a n zal moeten springen om twee redenen. Eerstens oordeelt hij, dat de nieuwe gouverneur de kracht en den durf niet zal bezitten om den ass.-resident de hand boven 't hoofd te houden en ten tweede meent hij, dat Buitenzorg in d e z e tijden geen conflict met 't Engelsche groot-kapitaal gewenscht zal achten; het meerendeel der planters in S i m e l o e n g o e n toch behoort tot de Engelsche natie.

(Ons lijken beide argumenten niet houtsnijdend. Als een gouverneur niet aanstonds partij durft trekken voor zijn bestuursambtenaar, als hij tenminste meent, dat deze gelijk heeft, zoo kan men er zeker van zijn, dat hij onder de planters een groot deel van zijn gezag reeds verloren heeft. En ons dunkt, dat het juist in d e z e n tijd meer dan anders noodig is om tegenover het Engelsche groot-kapitaal ons gezag hoog te houden).

Heeft de schrijver gelijk, als hij beweert, dat te Deli plooibaarder karakters worden verlangd dan de heer T i d e m a n bezit, bestuursambtenaren met een diplomatieken aanleg gelijk de vorige gouverneur of menschen met 'n ziel als een stuk leer en een hart als 'n brok steen?

In dezelfde correspondentie wordt gesproken over den vermoedelijken overgang van den assistent-resident van Asahan, den heer M o o r e e s, naar de cultures als assistent-hoofdadministrateur van de Holl.-Amerikaansche Plantage. Schr. acht dergelijke overgangen ongewenscht, ja noemt ze 't oude Indische zeer.

„Reeds zoo dikwijls hebben we 't hier zien gebeuren", aldus schr., „dat oud-gouverneurs-generaal, oud-leden van den Raad van Indië, oud-residenten en oud-gouverneurs onmiddellijk na 't verkrijgen van hun pensioen in de bureaux van een der groote handels- of cultuurlichamen terecht kwamen." Het kwaad zit hem minder in den overgang op zichzelf dan wel in 't geen er aan vooraf moet gegaan zijn. Géén maatschappij toch zal er toe overgaan om een gouvernementsambtenaar tot zich te trekken, indien niet zijn geschiktheid en bereidheid om zich aan zijn nieuwe taak met hart en ziel te wijden, zijn vast komen te staan. En daarvoor moet het bewijs geleverd zijn, toen de betrokkene nog in 's lands dienst werkzaam was.

En daaronder m o e t 't algemeen belang lijden. Met de nieuwe toekomst in 't zicht, kan de ambtenaar niet langer onpartijdig zijn, maar moet hij wat schipperen met zijn hem vanwege de gemeenschap opgelegde plichten.

't Geval-Moorees is nog sterker, daar hij tevoren inspecteur van den arbeid was en daarna weer plaats nam in de rij der bestuursambtenaren. „Wanneer hij dus straks tot zijn particuliere functie geroepen wordt, moet 't vertrouwen van de economisch zwakkere groepen niet alleen ten aanzien van 't B. B., maar ook met betrekking tot 't instituut arbeidsinspectie, in kracht aanmerkelijk dalen. En waar onlangs een arbeidsinspecteur in een voorname positie bij een der groote Nederlandsche cultuurlichamen benoemd werd en een controleur tot de betrekking van adjunct-secretaris der groote planters-organisatie, de Avros, geroepen werd, is het niet te verwonderen ,dat de Maleische pers smalend spreekt van een arbeidsinspectie, welke, en van een bestuur, dat met de groote cultuurmachten onder een deken ligt.

Neemt de regeering geen maatregelen ter voorkoming van deze ongewenschte opslokkingen van kapitaalswege, dan zal, vooral op de Oostkust met haar tegenstrijdige belangen, veel van 't geen ze ten goede onderneemt, volmaakt nutteloos blijken.

Pestbestrijding.

„Men bestrijdt epidemieën niet door geïmproviseerde plaatselijke tegenaanvallen, maar door een m e t h o d i s c h e verdediging over de g e h e e l e linie", aldus het motto, dat de heer B o o n zet boven een artikel in het „*Soer. Hbl.*", waarin hij het heeft over den dienst der Pestbestrijding.

Na een lofrede op het gezag gehouden te hebben tegenover de massa, zegt de heer B., dat het gezag het welzijn beoogt van het individu en streeft naar het in overeenstemming brengen van diens belangen met die van het algemeen. Volkomen eens is hij het met den Japanner K. U c h i d a, waar deze in zijn inleiding van „Die hygiënischen Verhältnisse der Insel Formosa" zegt:

,,Tot de gewichtigste factoren, welke voor de ontwikkeling en opheffing eener Kolonie onder de oogen moeten worden gezien, behooren volkshygiënische maatregelen. De gezondheidstoestand kan daarom zeer goed als maatstaf gelden, bij de beoordeeling van den graad van vorderingen, door een Kolonie gemaakt.''

Het is niet hartverheffend te zien, hoe weinig er op hygiënisch terrein nog volbracht is in koloniën, eeuwen reeds onder ons bestuur. Felle geeselslagen waren er noodig om het gouvernement wat meer aandacht aan den gezondheidstoestand van het volk te doen wijden.

In stede van den aanval der epidemieën door groote krachtsontwikkeling tegemoet te gaan en dus te voorkomen, ging men plaatselijk verdedigend te werk, en leed die verdediging bovendien aan de kwalen, waaraan elke improvisatie mank gaat, zooals bij de pestbestrijding duidelijk gebleken is.

Het verdrijven van de pestratten van huis naar het veld was het gezonde idee waartoe men kwam, maar dat om personeele en financieele redenen niet konsekwent doorgevoerd werd. Een vernietiging der pesthaarden door geheele kampongs desnoods te raseeren en elders weer op te bouwen, was als juist te noemen, indien over geheel Java een verbetering der woningtoestanden gelast was. Dan eerst zou men zich eenigszins beveiligd kunnen achten tegen een hernieuwden aanval, welke de natuur slechts tot staan kan brengen.

Dat is bewezen door de graphische voorstelling, welke schr. indertijd zag, van de rijzing en daling der pestziekte in Malang, waar methodisch en hard gewerkt was volgens de inzichten van den bestrijdingsdienst en in Madioen, waar men totaal gebrek aan activiteit getoond had. Ternauwernood was er in de klimmende lijn, wat vorm en hoogte aangaat, eenig verschil in het voordeel van Malang te ontdekken en dit bleef zoo, toen de epidemie met bliksemsnelheid afnam, blijkende uit den nagenoeg loodrechten stand der dalende lijn. Als een wervelwind verdween de pest, zooals ze gekomen was.

Toch heeft de dienst der pestbestrijding veel goeds tot stand gebracht op algemeen hygiënisch gebied. De verbetering der huizen van Europeanen en Inlanders in de peststreken maakt het hoogst waarschijnlijk, dat in de toekomst de gevaarlijke ziekte niet daar, maar elders op zwakkere punten zal aanvallen. Het gouvernement had de verdedigingsmiddelen tegen de pest niet moeten beperken tot enkele kleine deelen, maar ze moeten uitstrekken over de geheele linie.

De dienst der pestbestrijding, inziende, dat het ongevaarlijk maken van alle woningen om bovengenoemde redenen niet doenlijk is, klampt zich aan zijn bestaan vast door het voorstellen van nieuwe maatregelen ter voorkoming van de pest. Men wil n.l. de havenplaatsen, waarin de pestratten met de rijstzakken geïmporteerd worden, rat-onbewoonbaar maken om daardoor een doordringen van de pestziekte naar de binnenlanden te voorkomen.

Daar volgens de P. B.-dienst de ratten een aangenaam en gezellig tehuis vonden in den zandbodem der pakhuizen, moet deze vervangen worden door harde vloeren van cement, beton en-of asphalt. Daartegen wordt het bezwaar geopperd, dat de kans bestaat, waar de bodem der goedangs te Soerabaja slechts door een dunne hardere laag van de modder gescheiden is, dat grootere belasting het ontstaan van scheuren en kloven tengevolge zal hebben, waardoor het rattenvolkje betere huisvesting zou krijgen dan het zand ooit geven kan.

Bovendien gaan er stemmen op, die wenschen, dat het gouvernement de kosten zal dragen, daar de uitgaven in het algemeen belang worden gedaan. Teneinde onverantwoordelijke ambtenaren te weerhouden van het begaan van uitspattingen, acht schr. het noodzakelijk, dat het algemeen of plaatselijk bestuur behoorlijk bij de zaak betrokken is.

Moet de dienst der P. B. terwille van het voortbestaan van eenige goed gesalarieerde staatsbetrekkingen blijven bestaan, zoo verandere men den naam in ,,Dienst ter verbetering der woningtoestanden op Java'', als hoedanig hij recht op bestaan heeft. Volhardt men echter in het idee, dat het noodig is om van de gouvernementeele belangstelling in de volksgezondheid alleen te doen blijken door te hooi en te gras maatregelen te nemen tegen de pest, ,,welke zelfs in haar gevaarlijkste perioden minder offers telde dan b.v. ,de tropenziekte bij uitnemendheid: de malaria doet, terwijl men niets, maar dan ook absoluut niets doet om laatstgenoemde ziekte tegen te gaan'', dan — aldus schr. — ,,zullen wij ons met alle kracht keeren tegen den dienst, omdat hij niets zal kunnen tot stand brengen, wel vernietigen.''

Verplaatsen ware beter dan vernietigen, want de dienst verplaatst ratten en vlooien uit Europeesche goedangs naar het Chineesche kamp, een bij uitstek gunstig terrein voor haar voortbestaan, en hij verplaatst kapitaal, door de verschillende goedangbezitters een paar ton gouds lichter, aannemers, bouwmeesters en hun aankleef evenveel zwaarder te maken.

Schr. besluit aldus: ,,Als de gemeente zich diligent wil toonen op het terrein van de hygiëne, waarop inderdaad maar al te veel te doen valt, dat schandelijk genoeg achterwege bleef, laat zij dan overal het vraagstuk van gezonde huisvesting, dat der rioleering, dat der anophelesbestrijding onder de oogen zien, en dit met het vaste voornemen, die problemen zoo grondig mogelijk op te lossen. Zij houde echter op met het nemen van prutserige proefneminkjes op hygiënisch gebied, op poene, dat zij het vertrouwen verspeelt, dat de massa in het gezag en zijn dienaren dient te hebben.''

Inlandsche landbouwleeraren.

Ontevredenheid heerscht in het kamp der Inl. landbouwleeraren zooals X. vertelt in ,,*De Indiër*'', en natuurlijk over de slechte betaling. Oorspronkelijk was het het plan de leerlingen voor de Middelbare Landbouwschool te betrekken van de Opleidings- en Kweekscholen. Spoedig bleek het noodig aan de bedoelde school een voorbereidende klasse te verbinden en toelagen van *f* 25, *f* 30 en *f* 40 toe te kennen.

Door die toelagen en de ongunstige salaris-vooruitzichten bij den bestuursdienst is de toeloop nog groot genoeg, maar bij de door de school afgeleverde en door een 5-jarig contract gebonden Inl. landbouwleeraren is geen greintje meer over van den vroegeren animo. En dat zit 'm in de betaling.

De Inl. landbouwleeraar begint n.l. op een traktement van *f* 75 p. mnd. Na 1 of 2 jaar wordt een practijkexamen afgelegd en wie daarin slaagt, krijgt *f* 100 's mnds en verder vier 3-jaarlijksche verhoogingen elk van *f* 25, totdat na 12 jaar dienst het maximum van *f* 200 's mnds bereikt is.

Deze betaling staat in geen verhouding tot die van de Inl. artsen, die kunnen opklimmen tot *f*450, terwijl de studie slechts twee jaar langer duurt. Ook steekt ze ongunstig af bij die van de landbouwkundige ambtenaren, welke van de M. L. S. te Deventer komen, en die na 12 jaren juist het dubbele hebben van de Inl. landbouwleeraren, terwijl de opleiding van beide weinig uiteenloopt.

Een andere onbillijkheid is de salariëering van de Europeesche abituriënten der school, die, weinig in aantal, toevallig steeds een baantje bij het landbouwdepartementen krijgen, dat veel beter betaalt. Is dit omdat ze geen toelagen genoten?

De toekenning van een daggeld van *f* 1 en de verplichting om per spoor 3e klas te reizen, zijn factoren, die ook ontevredenheid wekken.

X. meent, dat het noodig zal zijn om de traktementsregeling dezer klasse van ambtenaren, die van zoo groot nut zijn voor de ontwikkeling van den Inl. landbouw, te herzien en zou een beginsalaris wenschen van *f* 150 met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 en 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25; bovendien een hooger daggeld en de vergunning om bij dienstreizen per spoor 2e klas te mogen reizen.

Suriname.

(Officieel.) Aan het op 25 September ontvangen en op 17 Juli te voren gedagteekende Surinaamsche mailverslag is het volgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. Het aantal gevallen van malaria aan de Boven-Nickerie nam af.

Van 6 Juni tot 9 Juli 1918 werden uitgevoerd: Balata 29.564 halve K.G., cacao 180.287 K.G. goud 14.648 gram, hout 53 M³., suiker 476.000 K.G., vischlijm 20.89 K.G.

Bij de op 12 Juli 1918 gehouden stemming ter voorziening in de open plaats Jessuren werd als lid der Koloniale Staten gekozen mr. S. G. de Vries, kantonrechter van Paramaribo.

Bij de afzending van het mailverslag hadden verschillende aanvoeren van levensmiddelen plaats gehad (o. a. eene volle lading op 16 Juli met het stoomschip „Juno" van de Hollandsche Stoombootmaatschappij) en was op 17 Juli 1918 ook het in vorige berichten bedoelde meel uit Argentinië per stoomschip „Vulcanus" aangevoerd (ruim 31.000 zakken van gemiddeld 80 K.G.), waardoor de voedselvoorziening van Suriname in minder zorgelijken toestand komt te verkeeren.

Bij besluit van 20 Juni 1918 (G. B. no. 44) had prijszetting plaats voor aardappelen en uien.

Daarentegen is bij besluit van 5 Juni 1918 (G. B. no. 50) de maximumprijs voor brood opgeheven.

Voor de minvermogende bevolking werden uit de van landswege aangevoerde levensmiddelen beperkte hoeveelheden grof gemalen mais (z.g. korenrijst), maismeel, cocosolie, reuzel en boonen tegen verminderde prijzen beschikbaar gesteld. Voor verstrekking zouden alleen in aanmerking komen hoofden van gezinnen met een inkomen van minder dan *f* 600.

In aansluiting aan de desbetreffende mededeeling in het vorig bericht, wordt thans vermeld, dat de kantonrechter van Paramaribo wegens het niet voldoen aan de arbeidsplichtverordening sedert nog vijf arbeidsplichtigen heeft veroordeeld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Adhi-Dharmo". Er wordt door de ondernemingen in Djokdja weer geklaagd over het optreden dezer Inlandsche vereeniging, het zoogenaamde „Arbeidsleger", welke zich er op toelegt — alzoo de *Darmo-Kondo* — ontevredenheid te zaaien en zich te mengen in zaken, welke op voor haar verboden terrein liggen. Zooals bekend, geschiedt het bedrijf op de ondernemingen volgens een door het bestuur goedgekeurde exploitatie-regeling, waarin nauwkeurig is omschreven wat de verplichtingen zijn van den ondernemer en van de opgezetenen. Tevens is uitgemaakt, dat klachten hierover in de eerste plaats moeten worden voorgebracht bij den administrateur. Leidt dit niet tot het gewenschte resultaat, dan kan de beslissing van het bestuur worden ingeroepen. De kleine man wordt vertegenwoordigd door zijne bekels, die voor hun volk verantwoordelijk zijn. De geheele verhouding tusschen landhuurder en volk wordt in de Vorstenlanden beheerscht door het begrip „*roekoenan*". Die in onderlinge overeenstemming gemaakte regeling d.i. *roekoenan* is soms van grooter kracht dan de *pranatan* (de regeling van het zelfbestuur). Men begrijpt, dat in het raam dezer verhoudingen niet past de inmenging van een buiten de geheele zaak staande Inlandsche vereeniging. Natuurlijk neemt dit niet weg, dat *Adhi-Dharmo* zich daaraan niet stoort en kalm haar gang gaat. Op een der ondernemingen nu werd kort geleden op instigatie van een paar zwervende propagandisten van *Adhi-Dharmo* een koempoelan gehouden, waarin men de aanwezige opgezetenen trachtte over te halen zich met hunne klachten te wenden tot het bestuur van *Adhi-Dharmo* en dit als zijn vertegenwoordiger te erkennen. Men heeft overigens gezien, dat deze pogingen niet op zich zelf staan. Op de onderneming *Demak-Idjo* trachtte een der bestuursleden van *Adhi-Dharmo* op te treden als gemachtigde van ruim veertig personen; doch men ving bot, omdat de administrateur er niets voor gevoelde de inmenging dier onruststokers te dulden. Beweerd wordt, dat op verscheidene ondernemingen in stilte gekoempoeld wordt onder leiding van lieden van *Adhi-Dharmo*. De gevolgen zullen zich binnenkort wel doen gevoelen en dan als regel het eerst bij de minder gunstig bekend staande sujetten. Dit bleek o.a. op de eerst hierboven genoemde onderneming, waar al dadelijk een paar ongunstige types voor den dag kwamen met verzoeken, welke in strijd zijn met de exploitatieregeling. De heeren wilden blijkbaar eens een proefnemen, doch kwamen aan het verkeerde kantoor. Zij werden met een vaart verwijderd en kunnen nu aan *Adhi-Dharmo* om eten vragen. Het zal zaak zijn, dat de ondernemers een oog in het zeil houden en zich na het constateeren van elke ongeoorloofde inmenging direct tot het bestuur wenden. Een vereeniging, welke onrust gaat zaaien en zich tegen bestaande regelingen gaat mengen in ondernemingskwesties, dient te worden opgedoekt. Tot dusver kon het bestuur daarvoor nog geen termen vinden, ondanks het feit, dat ook van zeer hooge Inlandsche zijde die opheffing der vereeniging gaarne zou worden gezien.

Liefdadigheid. Hetzelfde blad *(Darmo-Kondo)* vernam, dat de Javaansche vereeniging *Tri Koro Dharmo* aan de Tuberculose vereeniging *f* 725 geschonken heeft, zijnde de netto-opbrengst van een onlangs gegeven uitvoering in den Schouwburg te Batavia.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Toekangs-Mindering. Het onderstaand geval, een paar Chineezen in de dessa overkomen, geeft — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — een aardig beeld van de houding, die een bepaald, hieronder nader aan te duiden deel der bevolking meent te kunnen en mogen aannemen, en hoe gerezen kwesties van door hen aangegane schulden, het beste tot oplossing kunnen worden gebracht. Evenals overal elders wel het geval zal zijn, leven ook hier (in Kediri) een massa Chineezen van het uitzetten van kleine geldsommetjes en het verkoopen van sitsjes op crediet aan de dessa bevolking. Zij staan bekend onder den naam van „toekang mindering", en voor de menschen, die niet meer in een gouvernements-pandhuis te verpanden hebben, zijn deze geldschieters dikwijls een hulp in den nood. Voor één terleen gegeven gulden is het tarief in den regel één cent rente per dag en ook het gekochte goed dient met één cent per dag te worden afbetaald. De teruggave van de geleende gelden heeft geen haast, als de rente maar geregeld binnenkomt. Deze geldschieters zijn dus verplicht zoo mogelijk iederen dag de dessa, waar zij geld hebben uitstaan, af te loopen, of per fiets af te rijden, om hun centen op te halen, voor welk karreweitje zij genoodzaakt zijn in de vroegte reeds op pad te gaan, om pas tegen den avond terug te keeren. Zeker, zij maken een woekerrente, die echter zeer dikwijls geheel wordt teniet gedaan door slechte betalers, of met de noorderzon verdwenen klanten; ook in dit geval betalen de goede betalers voor de slechte. Zoo hadden twee dezer „toekangs-mindering" in een zekere dessa eenige debiteuren, waaronder eenige S.-I.-leden, die in de betaling der rente sedert eenigen tijd achterstallig waren en herhaaldelijk door hun crediteuren werden aangemaand weder met de rentebetaling een begin te maken. Het geleende geld was natuurlijk reeds lang opverbruikt en het herhaaldelijk aanmanen begon den menschen al danig de keel uit te hangen; geld leenen gaat nog, maar terugbetalen is altijd minder prettig. Toen kwamen eenigen van de meest gewieksten op het idee aan de geldschieters te vragen om met hen een nieuwe leening aan te gaan, onder de stellige belofte, dat zij dan de oude en de nieuwe rente geregeld zouden betalen. De „toekangs-mindering" hadden er zeer weinig lust in en verdwenen, om na eenige dagen weer terug te komen om de menschen nogmaals tot het betalen van de opgeloopen rente aan te sporen. Deze onbeschaamdheid bracht de gemoederen van het stelletje leeners aan het koken. En toen kwam de oplossing, die hun het eenvoudigste voorkwam. Eenige knuppels, messen en ander wapentuig waren spoedig gevonden en in no time lagen de geldwolven zoo goed als dood tegen de vlakte, bont en blauw geknuppeld met eenige steekwonden in den buik. Doch de toekangs-mindering zijn van een taai ras en in het hospitaal kwamen zij hunne verwonderingen weder te boven, hebben hunne schuldenaren vergeven en zijn weder met manen begonnen, totdat zij vandaag of morgen voor goed dood geknuppeld worden.

Werkstakingen. Hetzelfde blad *(Pewarta Soerabaja)* vernam, dat het grootste gedeelte van het Inlandsch personeel van de suikerfabriek *Koning Wil-*

lem II te Modjosari (Soerabaja) medio Juni j.l. het werk heeft neergelegd. Wat dit beteekent voor een suikerfabriek in den maaltijd behoeft niet nader te worden toegelicht. De geschiedenis, die aan deze staking is voorafgegaan, is zeer leerrijk en zij kan tevens een ernstige waarschuwing voor andere administrateurs in de suiker zijn. Verder is zij ook voor den Landvoogd leerrijk, ofschoon eentonig, omdat het een herhaling is van de bekende pandhuisaffaire en leerrijk ten slotte voor al die enthousiasten en aanbidders van de huilerige ethiek: Een schrijver op het fabriekskantoor is secretaris van de plaatselijke afdeeling der *Sarèkat Islam* en staat, zooals zoovelen van deze heeren, bij zijn werkgever dik in het krijt. Toen hij nu kort geleden weer een voorschot vroeg, werd hem dit, om begrijpelijke redenen, geweigerd. Zoo iets is in dezen tijd natuurlijk een stakingsmotief. De teleurgestelde secretaris begon onmiddellijk zijn actie onder het overige fabriekspersoneel en dreigde, zoo het niet direct tot staking overging, met een flink pak slaag, waarvoor hij de geheele S. I.-afdeeling achter zich had staan. Het gevolg was, dat op een Zaterdag een groot deel van het Inlandsch fabrieksvolk het bijltje er bij neerlegde. Toen daarop ontslag volgde, de administrateur er vrij goed in slaagde ander volk in dienst te nemen en zij den honger in de maag gingen voelen, werd een andere weg ingeslagen. De administrateur ontving een brief van de S. I., waarin hem werd medegedeeld, dat het werk hervat zou worden, indien de ontslagenen wederom in dienst zouden worden genomen, de salarissen als vroeger uitbetaald en de voorschotten, waarom gevraagd was, verstrekt zouden worden. Waarop natuurlijk niet werd ingegaan. Intusschen werkten nieuw aangenomen toekangs voor de machines enz. geregeld door, maar zij bleven 24 uren achtereen in de fabriek, bang om naar huis te gaan.

Dit geval staat niet alleen. Het is analoog met de bekende pandhuiskwestie, waarin de huidige Landvoogd zich op het gebied van de Inlander-politiek onsterfelijk heeft gemaakt. Maar ook op een tweetal andere suikerfabrieken is reeds iets dergelijks voorgekomen. Voegt men daarbij het sterk sprekende geval, waarvan hierboven is melding gemaakt, dan mag zeker wel worden gesproken van een toestand van verwording, die buitengewone maatregelen eischt.

Aan hetgeen wij — alzoo de verslaggever van de *Pewarta Soerabaja* — omtrent de werkstaking op de suikerfabriek *Koning Willem* II mededeelden, kunnen wij thans na een plaatselijk onderzoek, het volgende toevoegen: Wij staken ons licht op, zoowel op de suikerfabriek, als bij het Inlandsch bestuur en de S. I., spraken met verschillende stakers, die wij in een koempoelan bij den loerah aantroffen. Het eerste, wat wij vernamen, was, dat in den laatsten tijd meer dan te voren, door de S. I. in het Modjosarische propaganda wordt gemaakt, wat op zich zelf natuurlijk geen kwaad is; hoe meer leden een vereeniging telt, hoe meer kracht daarvan kan uitgaan; naar de stem van duizenden wordt eerder gehoord dan naar die van den enkeling. Voor de verspreiding der S. I. denkbeelden is Modjosari, meer in het bijzonder het district Soekoredjo, een vruchtbare bodem, wijl de aldaar resideerende loerah president is der locale S. I.

In hoeverre de betrekking van loerah vereenigbaar is met die van president der S. I. in het midden latende, zal zeker niemand tegenspreken, dat hij van zijn ambt gebruik — om nog niet te spreken van misbruik — kan maken, om proselieten te maken. Na een uitgebreid onderzoek staat voor ons vast, dat de leden dat wel doen, waarbij de loerah een, voor het oog der wereld, passieve rol speelt; er heeft echter te Modjosari een gebeurtenis plaats gegrepen, waaruit zou moeten blijken, dat hij actief optreedt. Een der employé's der suikerfabriek Koning Willem II, de heer Andreas, heeft een chauffeur, dien men wilde overhalen, om als lid der S. I. toe te treden. Deze bleef, bedreigingen ten spijt, weigeren, waarom de S. I.-leden hem in staat van beschuldiging stelden. De chauffeur werd n.m. beschuldigd, dat hij een der kinderen van een pandhuisbeambte met een steen had gesmeten en vermoord (volgens den chauffeur een absolute leugen). Aan het hoofd van een 50-tal pandhuisbeambten en andere S. I.-leden eischte de loerah, nu *in zijn kwaliteit van politiebeambte*, uitlevering van den schuldige. Op den heer Andreas echter maakte hij den indruk, alsof hij voor zich had het hoofd van een bende S. I.-ers, die hun eischen kwamen stellen, van welk optreden hij niet gediend was; hij sommeerde hen het erf te verlaten, doch zij verkozen daaraan geen gevolg te geven en namen een brutale houding aan. Om er den schrik in te brengen, loste hij eenige revolverschoten in de lucht en de bende verdween. Zulks geschiedde in den vooravond. Toen wij den loerah vroegen, waarom deze actie juist s avonds moest gebeuren, was zijn antwoord, dat de pandhuisbeambten overdag geen vrij hebben. Onze opmerking, dat zij met de arrestatie toch niets te maken hadden, bleef onbeantwoord. Wel verklaarde de loerah, dat het gebeurde niets met de S. I. te maken had; zij waren ongevraagd meegegaan. De heer Andreas heeft tegen den president van de S. I. een klacht ingediend.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Azoren onder Amerikaanschen invloed.

„O Commercio do Porto" schrijft in zijn nummer van 26 Juli j.l. 't een en ander over bovenstaand onderwerp, dat een korte weergeving wel waard lijkt.

Nadat door Portugal een commissaris voor de Azorische aangelegenheden is aangewezen, is aan dien hoogen ambtenaar een afdeeling van 't kabinet toegevoegd, waaruit 't belang blijkt, dat de regeering eindelijk in de koloniën begint te stellen.

Algemeen is bekend, dat de bewoners van de Azoren een uitgesproken voorkeur voor Amerika hebben. Velen gaan een tijd van hun leven in Amerika doorbrengen. Bij hun terugkeer brengen zij eenige duizenden eerlijk verdiende dollars mee. Zij houden 't land in dankbare herinnering. En hunne bewondering blijft bestaan voor de wereld van heerlijkheden, waar alles origineel en grootaardig is.

De Amerikaansche scheepvaart biedt den Azoren veel meer dan het weinig omvangrijke nationale verkeer. De geregelde omgang met een vreemd volk en 't veelvuldig vertoonen van zijn vlag versterken de vriendschap en bevorderen de vreedzame indringing.

Sedert de deelneming van Amerika aan den oorlog is 't scheepsbezoek nog toegenomen.

Deze feiten zouden voor Portugal geen bedenkelijke gevolgen behoeven te hebben, meent 't blad, als de P. regeering het belang van 't eilandengebied voldoende had in 't oog gehouden. Dit is echter niet 't geval geweest. Nooit heeft tusschen moederland en kolonie een vaste band bestaan, van solidariteit is nimmer sprake geweest. De gemeenschappelijke maritieme, economische en politieke belangen. zijn nooit goed overwogen en bevorderd.

De zee vereenigde niet, maar scheidde. 't Nationaliteitsgevoel, dat zich over den geheelen Atlantischen oceaan had moeten uitbreiden, schijnt in 't water van de Tago ten onder te gaan, vergetend de traditie, de uitbreidingsgedachte teniet doende, welke aan de voorvaderen kracht tot handelen schonk. Verwonderen mag dit niet, wanneer men in Portugal zelf al kan zien, dat hetzelfde verschijnsel de provinciën, die in 't vaderland 't verste van de hoofdstad verwijderd zijn, vervreemdt en doet verwaarloozen, dan is niet te verwachten, dat de regeeringszorgen en de algemeene belangstelling zich tot ver over zee zullen uitstrekken. Alto Minko, Traz os Montes, Beira-Alta, Algaroe, al deze gezegende streken, die in de tegenwoordig zoo dringende behoeften van 't land konden voorzien, hebben uitgesterkte landschappen, die niet in kultuur zijn gebracht, en bezitten een achterlijke bevolking. 't Komt hierop neer, dat Lissabon 't geheele land is. Lissabon regeert, centraliseert, oogst, absorbeert naar 't stelsel van 't oude Rome in 't geheele imperium.

Nu 't zoo staat, kan 't veramerikaniseeren van de Azoren wèl bedenkelijk worden indien P. op 't behoud prijs stelt. De tegenwoordige Am. politiek is, volgens den schr., op vermeerdering van landbezit gericht. Mocht de vrije keuze aan de Azoren worden gelaten, dan kan deze in dezelfde richting gaan.

't Zal er wel niet toe komen, dat de bewoners van de Azoren de P. tegen de Am. nationaliteit moeten verwisselen, maar indien de regeering voortgaat, de voornaamste moreele en materieele belangen van den archipel te verwaarloozen, dan zal de afzondering en vervreemding, die reeds opvallend is, toenemen en dan zal de nationale samenhoorigheid groote moeilijkheden ondervinden.

De instelling van een hoogen commissaris op de Azoren komt dus aan een noodzakelijken eisch te gemoet, als hij aan de bedoeling zal weten te beantwoorden. Maar om den invloed van deze instelling te versterken zal een middel moeten worden gevonden om 't economisch samengaan te bevorderen, zoodat 't leven van de Azoren meer met dat van 't moederland kan samengroeien. Wordt dit middel niet gevonden, dan zal de commissaris, noch tot versterking van 't nationaliteitsgevoel der Azoren, noch tot vereenzelving met 't moederland veel vermogen.

In Palestina.

't Succes van Allenby's troepen is voortgezet. In den nacht van 30 September rukte de Australische ruiterij Damascus binnen, den volgenden ochtend werd de stad door Britsche afdeelingen en een gedeelte der Arabische krijgsmacht van koning Hoessein bezet. Ruim 7000 gevangenen werden gemaakt. Den 2en October vielen de Austr. ruiters, die 17 K.M. ten N.-O. van Damascus opereerden, vijandelijke colonnes aan, van welke weer 1500 man gevangen werden gemaakt.

De val van Damascus, de hoofdplaats van Syrië, breekt 't Turksche gezag in dat gebied; de beteekenis is niet minder dan 't verlies van Bagdad geweest is.

Terwijl Turkije uitziet naar 't antwoord op de door de centralen aan Wilson gezonden nota, voegt admiraal Varney aan de overwinningen te land, nog de vermeestering van Beiroet door een Fransche marinedivisie toe. De Fransche invloed in Syrië herneemt hierdoor de traditioneele lijn.

Als 't antwoord van de entente niet spoedig komt of zij den wapenstilstand niet aanvaardt, zal Turkije het voorbeeld van Bulgarije wel moeten volgen.

China's financiën in 1917.

Twee gewichtige gebeurtenissen hebben in 't afgeloopen jaar op 't openbare leven in China bijzonderen invloed gehad. Vooreerst de overeenstemming, die tusschen de V. S. van N.-Amerika en Japan gevonden is. waarbij het bijzondere belang van Japan in China werd erkend, met de bevestiging van de opendeur-politiek. Vervolgens de oorlogsverklaring van China aan Duitschland. Door beide feiten kwam China nader tot Engeland.

1917 was gunstiger dan 't voorafgaande jaar. De opbrengst van de zeetollen bedroeg 38177000 tael, d. i. 8.241.857 p. St. tegen 37.764.000 t. in 1916. De toename is te merkwaardiger nu de handel beperkt is geweest door den invloed van den oorlog; de hooge zilverkoers zal ten goede hebben bijgedragen. China kon zijn verplichtingen ten opzichte van 't buitenland nakomen, de rente en 't restant betalen voor de Bokserschadevergoedingen en zelfs aan een nieuwe leening denken. Een overschot van 10 millioen tael bleef in kas. De ontvangsten van de zoutbelasting bedroegen 70.627.249 dollar, waarvan na aftrek van alle onkosten en overschrijving van 10 millioen d. op 't reservefonds, ongeveer 60 millioen d. ter beschikking van de regeering bleven. Ook de spoorwegen gaven een, zij 't langzame, toename aan, zoo had b.v. de Schanghai-Nankingbaan een vermeerdering van overschot van 17.000 p.St.

Zoo heeft de regeering, in weerwil van de binnenlandsche beschouwingen, de militaire oproeren en de verdeeling van 't volk in twee partijen, toch den financieelen toestand kunnen verbeteren en aan haar krediet een vasten grondslag kunnen geven. 48 millioen dollar zijn tegen 6 pCt. te harer beschikking gesteld tegen zekerheidsstelling der zeetollen. Verwacht mag worden dat, volgens een artikel in den D. Economist, de staatsbanknoten spoedig in baar geld zullen worden ingelost.

De Honkong- and Shanghai bankin^ corporation is bij deze transactiën zeer geinteresseerd.

De vredesklank en de koloniën.

Men zal zich de D. spotplaat herinneren: de koningen van Servië, België en Montenegro wachtende op den vierden uit zijn landgezetten ententevorst om een ,,partijtje'' te beginnen. De bordjes zijn ook in dit opzicht verhangen. Als de vorst van Albanië en de khedive van Egypte meespelen, kunnen de r o i s e n e x i l e in 't huis der centralen, met de vorsten van Bulgarije en Griekenland, zelfs dadelijk p a r t i c a r r é maken. Voor hen staan de kansen er niet naar ooit op hun troon terug te keeren. Bij den tegenslag, dien de oorlog nu aan den Duitschen keizer brengt, komt ook de misrekening van zijne zusters tot regeerende vorstinnen te maken; de eene werd uit Athene gedreven. De andere is nog niet gekroond als vorstin van Finland en reeds komt twijfel op of die kroning wel ooit zal geschieden. 't Is niet duidelijk of Duitschland in zijn jongste vredesverklaring ook dit nieuwe koningrijk bedoelt, als het de beslissing over het lot der oostelijke grensstaten aan een volksstemming in die landen wil overlaten. Of juister, de bedoeling was dit stelli~ niet, maar bij een te verwachten aandrang tot nauwkeuriger formuleering zal deze zich noodgedwongen ook wel tot Finland moeten gaan uitstrekken.

Die groote stap naar den vrede geeft aan hoe zeer D. aan zijne koloniën hecht. Een poging wordt gedaan om het Belgische vraagstuk, door toegeven, uit den weg te ruimen; voor Elzas Lotharingen wordt een oplossing bondstaat met autonomie, voorgesteld; wat verkregen werd bij den vrede van Brest-Litofsk in de oostelijke buurstaten wordt op losse schroeven gezet; toetreding tot den volkerenbond wordt beloofd; maar voor de koloniën wordt geen concessie gedaan, wordt niets gezegd. Tegelijkertijd werd Dr. Solf, de minister van koloniën, als vervanger van von Hintze, tot staatssecretaris van buitenlandsche zaken benoemd. In die benoeming, op dit oogenblik, ligt 't voornemen opgesloten om bij den vrede aan de koloniën te blijven hechten. Dr. Solf zou met zijn geheele verleden moeten breken, als hij het nieuwe ambt aanvaard had zonder zich dit tot voornemen te hebben gesteld, indien hij 't al niet bepaald uitgesproken heeft.

Of de entente op het aanbod zal ingaan? Nu zij ziet hoe snel de gemoedsstemming in D. aan 't kenteren is, en nu zij voelt dat dit niet alleen rechtstreeks aan 't wapensucces te danken is, doch mede aan de gisting, welke dientengevolge in D. zelf werkt, waarbij de kans komt Oostenrijk en Turkije het voorbeeld van Bulgarije te zien volgen, nu is te verwachten dat zij nog meer toezegging zal vragen, waarbij 't lot van de z.g.n. bufferstaten en van Elzas-Lotharingen naar anderen stijl zal worden opgezet; bovendien zal wel als eisch worden gesteld: de laatste Duitsche soldaat moet Frankrijk en België eerst hebben verlaten. Over de koloniën behoeft vooruit niets vast gelegd te worden, D. zal deze niet vooruit durven terugeischen; de entente zal ze niet vooruit behoeven te ontzeggen, daar zij zich voorbehoudt daarover bij 't vaststellen van de vredesvoorwaarden haar zin door te drijven.

Behoeft dit punt dus bij de voor-onderhandelingen niet naar den voorgrond te worden gebracht, aan de groote tafel, waar de nieuwe rijksgrenzen getrokken zullen worden, zullen de koloniale kwestiën zeker wèl een hoofdnummer vormen; zij zullen er, in den grond der zaak, zelfs d e hoofdkwestie worden, want de economische belangen, waar 't vooral om ~aat, liggen niet in 't lot van Griekenland, Bulgarije, Albanië, zij worden beheerscht door de toekomst-politiek der koloniën en der verre landen.

't Bovenstaande werd geschreven vóórdat 't antwoord van Wilson bekend was.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids. October 1918.

Onder het opschrift: ,,Een opzienbarend ontslag'', komt de heer E. A. A. van Heekeren nog eens terug op de verwisseling van het legercommando in Indië. Volgens schr. is er reden om aan te nemen, dat generaal de Greve door intrigues is weggewerkt ten behoeve van generaal van Rietschoten; en hij is van meening, dat de Gouv.-Generaal, gesteund door den Minister van Koloniën, daarmede een zwaren slag heeft toegebracht aan het vertrouwen, dat het leger in zijn aanvoerders moet stellen. De heer v. H. hoopt, dat een der Kamerleden zich tot tolk zal maken van de verontwaardiging, die de grievende behandeling, welke generaal De Greve onderging, in breede kringen heeft verwekt.

De heer J. C. H. Fischer schrijft over ,,samenwerking bij maatregelen in het belang der volksgezondheid in Ned.-Indië'', welk artikel in een volgende afl. zal worden voortgezet.

Mavors behandelt nogmaals de positie der officieren-magazijnmeesters in Indië die, vooral in geldelijk opzicht, beduidend achter zijn gesteld bij hun collega's van andere dienstvakken.

Verder bevat deze afl. nog het slot van A. Doyer's schets uit het Javaansche volksleven: Verborgen stroomingen en van J. M. Plante Fébure: Groot-industrie in tropisch Amerika. Feiten en mogelijkheden. — Overigens de vaste rubrieken: Varia (Rede uitgesproken door den Gouverneur-Gneraal bij de installatie van den Volksraad, met antwoord van den voorzitter van dien Raad. — De Indische begrooting in den Volksraad. — De moedeloosheid van het Indische leger. Een open brief aan Z. E. Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, door J. G. Boon. — Japan en Ned.-Indië. — Een studie over de uitbreiding van de pan-Maleïsche beweging, door J. V. Jensen). — Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Bibliographie.

De Gebouwen der Oost-Indische Compagnie.

In de Nos. van 21 en 28 Sept. j.l. van ,,Buiten'', besluit A. L. = Mr. A. Loosjes, zijn door tekst en illustratie zeer interessante beschouwingen over de gebouwen der Oost-Indische Compagnie in die plaatsen waar vroeger een zgn. ,,Kamer'' was gevestigd. Thans beschrijft Mr. Loosjes de gebouwen enz. te Middelburg, welke de herinnering aan de Kamer Zeeland levendig houden. Schr. besluit de reeks artikelen — 't ware te wenschen dat dit verdienstelijk pionierswerk in boekvorm werd overgedrukt — aldus:

Men moge over de Oost-Indische Compagnie verschillend denken, niet te ontkennen valt, dat haar werk inzonderheid voor ons land en voor Insulinde van geweldige beteekenis is geworden; Nederland gemaakt heeft tot het tweede koloniale rijk der wereld en ons — zij 't zonder dit te bedoelen — de moeilijke maar mooie taak heeft opgelegd, in het verre Oosten aan millioenen beschaving, ontwikkeling en welvaart te brengen. En hare nog overgebleven gebouwen, ze herinneren niet alleen aan de Compagnie, maar ook aan de wakkere Hollandsche en Zeeuwsche zeevaarders, die meer dan de roemvolle, doch meest uit huurlingen bestaande legers der Republiek ons vaderland tot eer hebben gestrekt en aan wie wij de schoonste bladzijden onzer geschiedenis danken.

Daarom zijn de Compagnies-gebouwen, geenszins alle monumenten van k u n s t, wel alle monumenten der g e s c h i e d e n i s, die als zoodanig piëteit-vol bewaard en verzorgd moeten worden.

Bijdragen over Zending en Missie.

De Banier van 12 Juli bevat o.a. Reisindrukken omtrent de Zending op Sumatra, door Dr. B. J. Esser. — De scheuring in de Internationale Zendingsbeweging.

Mededeelingen van wege het Ned. Zendelinggenootschap. Deel 62, 3e stuk. De Perhoedamdam in Deli, door J. H. Neumann. — De troebelen op Halmahera in 1914, door H. Lasschuit. — Het huwelijk bij de Geb'emliar op Boeroe, door J. A. F. Schut (vervolg). — Morische verhalen, opgeteekend door H. G. van Eelen en J. Ritsema en uitgegeven door Dr. N. Adriani. — In memoriam. Johannes Kruyt, door R. — In memoriam. Jan Willem Roskes, door R. — In memoriam Dr. Nommensen, door R.

Onze Missiën in Oost en West. Deel II, afl. 1. Onze hulp aan onze Missiën, door M. J. D. Claessens. — Godsdienst en geestenvereering bij de Javanen, door J. Diderich. — Zaquito. Schetsen uit het Melaatschenhuis, door C. J. Zwijsen (,,Zwaquito'' is de melaatschen-inrichting te Willemstad voor Curaçao en omliggende eilanden). — De Roomsch-Katholieke Missie op de Kei-eilanden, door E. Cappers.

De Macedoniër. October 1918. Twee dooden. Ter nagedachtenis. Dr. L. Nommensen. — In memoriam Johannes Kruyt. — De Zending van de Gereformeerde Kerken. Soemba. I. Historie. v. Slavernij (vervolg). door D. K. Wielenga.

Handel en Bedrijf.

Bij zijn portret, wijdt het Nr. van 5 dezer een artikel aan den nieuw-benoemden Directeur van Landbouw in Indië, den heer J. Sibinga Mulder. Na gewezen te hebben op hetgeen door den heer S. M. vooral in verband met de particuliere nijverheid en den landbouw in Indië werd verricht, besluit het blad: Hij weet wat Indië noodig heeft, hij kent de hulpbronnen van het land, weet ook uit eigen ervaring wat er bij andere volken geschiedt, heeft geleerd te handelen en beslissingen te nemen waar het groote belangen geldt en heeft ook getoond onbevreesd den weg te bewandelen, dien hij na grondig onderzoek voor den rechten houdt. Moge hetzelfde succes dat zijn werk tot nog toe heeft geleid, hem ook in zijn nieuwen werkkring beschoren zijn tot heil van onze Oost-Indische koloniën.

Hetzelfde Nr. bevat nog het slot van het aan een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau ontleend overzicht der handelsbeweging op de Buitenbezittingen in 1914, '15 en '16.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 40: De nieuwe uitgaaf van Dr. van Gorkom's Oost-Indische cultures, besproken door A. E. J. Bruinsma (vervolg). — Prijs van suiker in eenige landen op 1 October 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Intreerede van Prof. W. A. Kuenen (over de ontwikkeling der tropische ziekteleer). — De handelsbewegingen der buitenbezittingen in 1914-1916, door A. D. — Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De economische toestand op de Philippijnen gedurende 1917. — Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een begaafde, ongelukkige Inlander.

Het Oct.-Nr. van het orgaan der Ned. Zendingsvereeniging bevat o.a. enkele mededeelingen over het zendingshospitaal ,,Immanuël'' te Bandoeng, waaruit het volgende wordt overgenomen: ,,Uit het Blinden-Instituut werden ons twee blinden gezonden, die eenige maanden in het hospitaal vertoefden. Eén, Mardjoe Ibrahim, is een Soerabajaan met buitengewone gaven; hij spreekt vloeiend acht talen en kan zich o.a. gemakkelijk uitdrukken in 't Chineesch. Met zijn vader naar Deli gegaan, werd hij spoedig hoofdmandoer. Om zijn scherpzinnigheid werd hij overal geëerd en als aangenaam verteller had hij vele vrienden. Plotseling werd hij blind en omdat de dokters hem ongeneeslijk verklaarden, werd hij in het Blinden-Instituut te Bandoeng opgenomen. Wegens ziekte namen wij hem in 't hospitaal op, waar hij een van de dankbaarste hoorders van den helper was. Alles wat hij hoorde, wist hij bijna letterlijk weer te geven......''

Neerlandia.

In de Oct.-afl. van ,,Neerlandia'', orgaan van het Alg. Ned. Verbond geeft Dr. W. van Lingen o.m. zijn indrukken weer van het onlangs te Wageningen gehouden Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden, met verwijzing naar het ,,even uitvoerig als degelijk verslag over dit congres...... in Oost en West, nrs. van 5 en 12 Sept. j.l.''

Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen de als volgt getitelde officieele publicatie.

,,Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht. Volledige verzameling der ontwerpen met toelichting en de ter zake uitgebrachte adviezen, op last van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, bijeengebracht en gerangschikt door de bijzondere commissie uit de Staatscommissie voor de herziening van het Indisch privaat- en strafrecht.''

Gelijk men weet, is het nieuwe Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië in werking getreden den 1en Januari dezes jaars.

Statistiek der Indische rechtsbedeeling.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen:

I. Justitieele statistiek van Ned.-Indië over het jaar 1913; en

II. Crimineele statistiek van Ned.-Indië over hetzelfde jaar.

Beide, bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen samengestelde uitgaven, werden tot nu toe gezamenlijk uitgegeven als ,,Statistiek der Rechtsbedeeling.''

Handelsberichten.

In het Nr. van 3 Oct. vindt men de volgende min of meer uitvoerige mededeelingen van het Ministerie van Koloniën: Bevordering der Nederlandsch-Indische nijverheid. — De handel in producten van de cassave. — Afdeeling Koerintji (over de cultures, enz.)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 27: De bevolking van Celebes (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller (vervolg). — Instantaneetjes, genomen aan boord van de Noordam, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren.

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Bij M. Nijhoff te 's-Hage en E. J. Brill te Leiden is dezer dagen verschenen het tweede deel van den tweeden druk der Encyclopaedie van Ned.-Indië, de letters H—M omvattend. Verscheen het eerste deel (in het begin van het vorige jaar) onder redactie van Mr. Dr. J. Paulus, dit tweede vermeldt als redacteuren S. de Graaff, oud-directeur B. B. in N.-I., en Prof. D. G. Stibbe, oud-inspecteur van den arbeid in N.-I., terwijl als medewerker op den titel wordt genoemd W. C. B. Wintgens, oud-inspecteur van scheepvaart in N.-I.

Wat den tekst van dit omvangrijke deel betreft, onze meening daarover is volkomen gelijk aan die neergelegd in eene bespreking van het eerste deel (Kol. Weekblad van Donderdag 1 Maart 1917): ,,Het spreekt van zelf dat ook dezen, inderdaad met grooten zorg herzienen en sterk vermeerderden druk fouten zullen aankleven; dat sommige der honderden artikelen met een critisch oog beschouwd door deskundigen, den toets van volledigheid of nauwkeurigheid niet in alle opzichten zullen kunnen doorstaan.'' Enz.

Dat de redacteuren het standpunt van hun voorganger om geen biographieën van levende personen te geven niet heeft willen verlaten, wordt door ons, en stellig door vele anderen, ten zeerste betreurd. In dit opzicht blijft de bruikbaarheid van den nieuwen druk der Encyclopaedie verre achter bij den eersten.

Een standaardwerk over het eiland Nias.

Bij E. J. Brill te Leiden is verschenen een statig werk in twee deelen (een deel tekst en een deel platen en kaarten) over het eiland Nias aan de Westkust van Sumatra; het is getiteld:

Nias. Ethnographische, geographische en historische aanteekeningen en studiën, door E. E. W. Gs. Schröder, Oost-Indisch bestuursambtenaar.

Eene bespreking van dit werk aan ter zake bevoegden overlatende, wordt dezerzijds volstaan met eene opsomming van den rijken inhoud: Inleiding, taalkundige toelichting, literatuuropgave. — I. Ethnographie (voeding, kleeding, nederzettingen, jacht en visscherij, tijdrekening, landbouw, wapens, gebruiken, staatsinrichting, godsdienst, enz.) — II. Geographie (geologie, geographie, bevolking, klimaat en moesson). — III. Historie (Tijdvak vóór 't optreden der Oost-Ind. Comp. De Oost-Ind. Comp., De Engelschen op Nias; Nias na de overname van de Engelschen). — Bijlagen.

De platen (reproducties van eigen opnamen van den geleerden schrijver), zijn in één woord schitterend en doen ook den uitgever alle eer aan.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Door het *Koloniaal Instituut* zijn, op verzoek van het *Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen* uitgegeven:

I. *De Europeesche Landbouw in Nederl.-Indië*, met 20 afbeeldingen, door *Dr. H. C Prinsen Geerligs*, prijs *f* 1.—.

II. *De Mijnbouw in Nederl.-Indië*, met 11 afbeeldingen en een kaartje, door *R. J. van Lier*, M. I., prijs *f* 1.—.

Deze werkjes zijn voor de deelnemers aan de Indische leergangen verkrijgbaar voor *f* 0.50 per stuk.

Het eerste boekje dankt zijn ontstaan aan een drietal lezingen van Dr. H. C. Prinsen Geerligs en behandelt:

Eénjarige gewassen: suikerriet, tabak, indigo en cassave;

Meerjarige gewassen: thee, koffie, cacao, kina, rubber en klappers.

Het tweede boekje, dat zijn ontstaan dankt aan eene voordracht over den kolonialen mijnbouw van den mijningenieur R. J. van Lier, behandelt: steenkool, tin, goud en zilver, petroleum en ijzer.

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

Hoofd van den magazijndienst voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot hoofd van den magazijnsdienst bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een voor die betrekking geschikt persoon.

In aanmerking zullen bij voorbeeld kunnen komen gediplomeerden als civiel- of werktuigkundig-ingenieur aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft, zij die een gelijkwaardig buitenlandsch diploma bezitten, geslaagden in het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen, doctoren in de rechts- of staatswetenschap, officieren en gewezen officieren van 's Rijks land- of zeemacht of van het leger in Nederlandsch-Indië en personen, die in algemeene ontwikkeling met de genoemde categorieën van personen ongeveer gelijkgesteld kunnen worden.

De uit te zenden persoon moet voorts warenkennis en zoo mogelijk ook technische kennis bezitten en de noodige ervaring hebben opgedaan op het gebied van magazijnadministratie, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan hem, die reeds aan het hoofd heeft gestaan van eene omvangrijke administratie als vorenbedoeld.

Aan voormelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 400 's maands, opklimmende met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 en 3 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100, tot een maximum van *f* 1000 's maands.

Gegadigden, die reeds voor de hierbedoelde betrekking van belang zijnde ervaring bezitten, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan spoorwegervaring buiten en binnen de keerkringen doorgebracht onderscheidenlijk voor $^{9}/_{10}$ en voor vol zal worden medegeteld, terwijl Staatsdienstijd, alsmede in de lijn van den aanstaanden werkkring liggende particuliere dienstijd (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën) buiten en binnen de keerkringen doorgebracht onderscheidenlijk voor $^{2}/_{10}$ en ½ zal worden medegeteld, terwijl de tijd aan het hoofd van eene magazijnadministratie doorgebracht voor $^{9}/_{10}$ in rekening wordt gebracht.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór ultimo October a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;
b. een beschrijving van opleiding en levensloop

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en e.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, e.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1500;
c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van *f* 250 's maands.

(Nederlandsche Staatscourant van
26 September 1918, No. 225).

Ingezonden.

Rotterdam, 28 September 1918

Aan
de Redactie van „Het Koloniaal Weekblad".

Het is misschien niet de bedoeling van het artikel: Nieuw Guinea (Enkele mededeelingen omtrent cultures), voorkomende in het No. van den 24 Sept. j.l., dit au serieux te nemen. De inhoud van de laatste en voorlaatste alinea bevat voor den schrijver wellicht het zwaartepunt, hoewel ik eer vermoed dat hier een erfpacht van g r o n d (waarop de pachter Klapper aanplanting hoopt te stichten) dan wel erfpacht van „8000 erfpacht van g r o n d (waarop de pacher Klapper aaneventueele goedgeloovige aandeelhouders is dit niet geheel hetzelfde.

In verdere bijzonderheden omtrent dit artikel zal ik niet treden, doch ik zou nog wel willen aanstippen, dat waar de schrijver zegt: „Klappers, suikerriet, tabak, koffie, notenmuscaat, kruidnagelen, cacao, rubber e.a. (sic) alle zoogen. volkscultures, gedijen hier prachtig", deze zinsnede mij sterk doet denken aan 't geluid der oorspronkelijke concessie: „Batjan Maatschappij." A bon......

Hoogachtend,

J. W. VAN NOUHUYS,

Directeur van het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik", Rotterdam.

Inzender verwarre geen prospectus-geschrijf met enkele losse zaakkundige mededeelingen. Bij het plaatsen van bedoeld stukje werd niet gedacht aan mogelijke al of niet geloovige aandeelhouders, slechts meegedeeld wat uit officieele rapporten valt te lezen en hetgeen schrijver met eigen oogen te Takjak e.a. plaatsen heeft gezien en vernomen van betrokken Bestuursambtenaren.

Bij Gouvernementsbesluit van 18 Nov. 1914 No. 36 werd b.v. aan H. L. de Riemer te Buitenzorg erfpacht verleend voor een perceel van 3500 bouws, deels met halfwilde klapperbosschen begroeid, terwijl meerdere aanvragen van dien aard in behandeling waren.

De kust van Nieuw-Guinea bestaat voor groote gedeelten uit één bosch van wild groeiende klapperboomen; het is dus niet alleen de grond, doch wel degelijk ook het b o s c h, dat in erfpacht verkregen en geëxploiteerd worden zal. Wilde nootmuskaat en foelie vormen nu reeds een uitvoerartikel; wilde rubberboomen en getah leverende lianen komen voor in de bosschen, o.a. bij Kaimana; liberia-koffie, cacao, kruidnagelen, groeien prachtig op de erven der bevolking, naar schrijver zich zelven heeft overtuigd.

In verband met bovenstaande blijve de insinuatie „à bon......" voor rekening van den inzender.

A. R. v. O.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

N°. 42. Donderdag 17 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst.

Onder dezen naam is te 's-Gravenhage onlangs opgericht eene vereeniging, welke zich ten doel stelt:

a. het bevorderen van de waardeering, studie en kennis der Oost-Aziatische, Voor- en Achter-Indische en Indonesische kunst;

b. het tot elkaar brengen van hen, die belang stellen in de sub *a.* bedoelde Aziatische kunst;

c. het bestudeeren van de museum-vraagstukken hier te lande en in de koloniën, die in verband staan met Aziatische kunst; en het verleenen van steun om deze tot bevredigende oplossingen te geraken;

d. het bevorderen van het behoud of van aanwinning voor Nederland en Koloniën van voorwerpen van Aziatische kunst sub *a.* bedoeld.

In het ondervolgend rondschrijven ligt zij haar streven nader uit:

„*De Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst* stelt zich, zooals in de Statuten nader wordt uiteengezet, ten doel belangstelling te wekken in de Aziatische kunst en het inzicht in het wezen daarvan te bevorderen.

Zij richt daarbij haar aandacht op de kunst der drie volgende beschavingskringen:

1°. de Vóór- en Achter-Indische met hunne Arische en vooral ook niet-Arische uitingen;

2°. de Chineesch-Japansche, met zijn uitstralingen;

3°. de Indonesische beschavingskring.

Hoewel het aldus afgebakende gebied, ethnographisch beschouwd, eene buitengemeene verscheidenheid van verschijnselen vertoont, wier wetenschappelijke bestudeering buiten het plan ligt van een genootschap als het onze, meenen wij, dat, bij de door ons bedoelde aesthetische waardeering, de onderlinge geestelijke eenheid veel hechter en enger zal blijken dan de op het eerste gezicht verbijsterende veelheid der vormen zou doen vermoeden.

Daar onze Vereeniging zich dus niet ten doel stelt de ethnographische of andere wetenschappelijke bestudeering van deze beschavingsgebieden, maar hare volle aandacht richt op de aesthetische waardeering van die voortbrengselen welke, om hunne schoonheidswaarde, als kunstwerken moeten worden beschouwd, wil zij trachten den innerlijken samenhang dezer verschillende gebieden in steeds helderder licht te stellen.

Wie toch, door deze bontheid der kunstmotieven en door de verscheidenheid hunner bewerkingswijzen heenziende, zich rekenschap tracht te geven van de oorzaak, waaruit de daardoor gewekte schoonheidsontroering ontstaat, — hoe bijv. eene gelijke ontroering wordt ondergaan bij het aanschouwen van een prachtig uitgewerkte Boeddhistische kakemono en van een wonderlijk fijn gesneden tatoeëerplankje van een Dajaksch kunstenaar, hoe uiteenloopend het „geval" bij beide kunstwerken, op het eerste gezicht, moge schijnen —, zal tot de erkenning komen, dat deze het gevolg is van de gelijksoortige geestelijke emotionaliteit, die de ontzagwekkende psychische spanning heeft bewerkt waardoor de kunstenaar, bij het scheppen van beide werken, tot zijn kunstdaad is gedreven.

Het is deze zoo te zeggen „goddelijke" of „demonische" bezetenheid, — die door den Aziaat ook als zoodanig wordt erkend —, welke hem, in verband met de geduldige, eerbiedige oefening van zijn technisch kunnen, in staat stelt tot het scheppen van deze verwonderlijke werken.

Niet de al of niet religieuze strekking van het onderwerp, maar de geestelijke ontroerdheid van den maker op het oogenblik van zijn kunstdaad, en de mate van zijn technisch kunnen, zooals die zich in de wijze en de kracht van de uitbeelding openbaren, stempelen een werk tot kunst.

Het is hier niet de plaats om deze beschouwingen verder te ontwikkelen; beschouwingen, waarbij o.a. ook nog zou moeten worden gewezen op het eigenaardige feit, dat het zuiver Aziatische kunstwerk, wanneer het een natuurmotief bezigt, dit altijd geeft als uit-beelding van het wezen, maar nimmer als af-beelding van de toevallige verschijning. Maar wel is noodig hier de aandacht te vestigen op de noodzakelijkheid, om bij de inrichting onzer tentoonstellingen, de keuze der voorwerpen uitsluitend te bepalen naar hunne aesthetische waarde; terwijl bij de beschrijving in onze catalogi alle aandacht zal worden gewijd aan zoo nauwkeurig mogelijke archaeologische, iconographische en waar noodig wijsgeerige determineering in die — wel niet zoo veelvuldig voorkomende — gevallen, dat hieromtrent met zekerheid de gegevens zijn vast te stellen.

Met deze gegevens willen wij den beschouwer in staat stellen zich geheel op het kunstwerk te concentreeren en zoo mogelijk de daardoor gewekte schoonheidsontroering te doorleven.

Door ons, — wien het dus boven alles om dit schouwen der schoonheid is te doen, en die willen trachten een steeds zuiverder maatstaf te vinden om de reine kunst te kennen onder de overstelpende massa der troebele surrogaten —, zal daarbij worden beproefd ook ons zelf steeds vaster van dit doel te doordringen en te trachten wat nog, onzeker en onderbewust, door ons mocht worden gevoeld, op te heffen tot de sfeer van het klare weten.

Eerst de kennismaking met een zoo groot mogelijk aantal kunstwerken, die — ondanks de groote verscheidenheid van uitbeeldingswijze — in hun stijl toch gelijken oorsprong verraden, zal ons daartoe in staat stellen; ons daardoor ook de macht geven in sommige gevallen de oogen van het publiek te openen, en aldus het behoud te bewerken van veel van wat anders, onder de massa van andere, aesthetisch-waardelooze voorwerpen, verloren zou gaan."

Het Algemeen Bestuur dier vereeniging bestaat uit de heeren:

Mr. H. K. Westendorp, Voorzitter; *Mr. G. J. Verburgt*, Onder-Voorzitter; *T. B. Roorda*, Archivaris; *Herman F. E. Visser*, Secretaris; ...., Penningmeester; *Dr. N. J. Krom*, Gedelegeerd Lid; *Mr M. I. Duparc; T. van Erp; Dr. H. H. Juynboll; Mr. F. C. Koch; Jhr. H. Loudon; R. May; Wouter Nijhoff; J. W. van Nouhuys; Nanne Ottema; Dr. C. van Rijckevorsel; G. P. Rouffaer; Reinier D. Verbeek; Mr. G. Vissering; Prof. Dr. M. W. de Visser; Prof. Dr. J. Ph. Vogel; J. W. IJzerman.*

Blijkens een door de jeugdige vereeniging uitgegeven Mededeeling No. 1 heeft zij besloten van 15 Sept. tot 15 Oct. 1919 te Amsterdam eene „Tentoonstelling van Oost-Aziatische kunst" te houden, waartoe de medewerking wordt ingeroepen van alle bezitters van Oost-Aziatische kunstschatten, behoorende tot een of meerdere der navolgende groepen.

I. Chineesch, Japansch en Koreaansch beeldhouwwerk; Chineesche, Japansche en Koreaansche schil-

derijen (kakemono's en makimono's), prenten, ceramiek, lakwerken, enz.

II. Tibetaansche kunst;

III. Siameesche en andere Achter-Indische kunst.

De commissie voor deze Tentoonstelling bestaat uit de heeren: *Nanne Ottema; T. B. Roorda; Mr. G. J. Verburgt; Prof. Dr. M. W de Visser; Mr. H. K. Westendorp; Herman F. E. Visser*, Secretaris.

Correspondentie omtrent eventueele medewerking enz. gelieve men te richten tot het Secretariaat der Vereeniging, Bankastraat 54, Den Haag.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Is dat noodig?

Zoo vraagt W. S. in *De Indiër*, dat er een inspectrice voor het onderwijs in de huishoudelijke vakken op een salaris van *f* 500—f 700 p. m. benoemd wordt, terwijl er slechts d r i e scholen van dien aard bestaan? Is de uitgaaf van *f* 500 p. m. voor de inspectie van die scholen te verdedigen?

Een ander geval.

Er is een inspecteur voor het M. U. L. O., die 17 scholen te inspecteeren heeft. Nu is er een adjunct-inspecteur aangesteld. De vraag mag gedaan worden, of die inspecteur het werk niet alleen af kan. Stellen we 14 dagen voor elke school (reizen inbegrepen) dan zijn dat 34 weken en blijft er nog genoeg tijd voor anderen arbeid. Temeer rijst de vraag, of de benoeming van een adjunct zoo dringend noodig was, als we het getal scholen nagaan, dat de verschillende inspecteurs van het L. O. in hun ressort hebben.

In de 1e afd. werden in 1916 van de 45 scholen er 21 bezocht; in de 2e afd. 21 van de 61; in de 3e afd. 24 van de 47; in de 4e afd. 28 van de 72 en in de 5e afd. 40 van de 46 scholen. Bij het L. O. worden de scholen niet elk jaar bezocht,en dat is ook volstrekt niet noodig. De inspecteur van het M. U. L. O. kan zijn 17 scholen alle bezoeken elk jaar en houdt dan nog den noodigen tijd voor bureauwerk over. Is die tijd daarvoor niet voldoende, dan dient dat werk verminderd te worden. Er was dan geen adjunct noodig en er werd geen onderwijzer aan 't gewone personeel onttrokken, terwijl het geld voor dien adjunct op andere wijze besteed kon worden.

Nog een ander geval.

De inspecteur van het Holl. Inl. onderwijs wordt thans bijgestaan door 5 adjuncten, allen met standplaats Batavia. Waarvoor is dat laatste noodig? Was het niet beter elken adjunct een afdeeling te geven met een daarin liggende standplaats?

Zouden daardoor niet enorme uitgaven voor reiskosten worden uitgespaard?

Welke gewichtige redenen bestaan er om die heele inspectie der Holl.-Inl. scholen te Batavia bijeen te trekken?

Verwaarloosde landskinderen.

Onder dezen titel is in *De Sumatra Post* een artikel verschenen van den ter Oostkust van Sumatra zeer bekenden Mr. J. v a n d e n B r a n d, in welk artikel hij opkomt voor de Inlanders in het gewest O. v. S., die van buiten het gewest afkomstig zijn.

Wat toch is het geval?

De bepalingen der politieke contracten, welke het Gouvernement van Nederl.-Indië met de verschillende zelfbesturen gesloten heeft, geven aan, waar de ingezetenen hun recht moeten zoeken. Bij die contracten worden de ingezetenen van Sumatra's Oostkust in twee hoofdgroepen verdeeld: zij, die vallen onder de jurisdictie van de Gouvernements Rechters en Rechtscolleges en zij, die zijn onderworpen aan de rechtspraak van het Inlandsch Zelfbestuur, welke laatste geschiedt door de z.g. Karapatans.

Volgens het, het laatst in 1917 gewijzigde, politiek contract met het Inl. Zelfbestuur van Deli genieten van de Gouvernementsrechtspraak:

a. Europeanen en met dezen gelijkgestelden;

b. Vreemde Oosterlingen (met inlanders gelijkgestelde personen);

c. Inlandsche Lansdienaren;

d. Inlanders, gevestigd binnen de grenzen der terreinen, die tot een der doeleinden, in art. 12 omschreven, door het zelfbestuur ter beschikking van den Lande afgestaan zijn of zullen worden;

e. Inlandsche Christenen, zoodra en voor zoover zulks door den Gouverneur-Generaal zal worden bepaald;

f. Inlanders van buiten het gewest, die zich tijdelijk in het landschap Deli bevinden;

g. Inlanders, die krachtens met hun werkgevers op den voet der bestaande wettelijke bepalingen gesloten werkcontracten werkzaam zijn op de ondernemingen van handel, landbouw of nijverheid, zoomede bij de openbare werken en den aanleg en de exploitatie van spoor- en tramwegen in het gewest.

Den Inlanders, die van buiten het gewest afkomstig zijn en die in hun land van afkomst voor een groot deel onderworpen zijn geweest aan de Rechtspraak van het Gouvernement, wordt dit voorrecht ontnomen, en aldus worden zij ten achtergesteld bij alle vreemde Oosterlingen.

Schr. vraagt, of het Gouvernement het recht heeft tot een dergelijke c a p i t i s d e m i n u t i o (verlies van burgerrechten). Art. 74 van het R. R. bepaalt immers, dat overal waar de Inl. bevolking niet is gelaten in het genot harer eigene rechtspleging, in Nederlandsch-Indië recht wordt gesproken in naam des Konings. De bedoeling hiervan kan geen andere wezen, dan de rechtspraak van het Zelfbestuur, zoodra er ook in naam des Konings wordt rechtgesproken, te beperken tot de oorspronkelijke, de inheemsche bevolking.

Ieder Gouvernement behoort zijn onderdanen te waarborgen dat, waar mogelijk, hun de rechtspraak van dat Gouvernement ten deel valt. Dit deden de Romeinen ook, deze geboren juristen, bij wie de handhaving van dat recht verbonden was aan het onderdaanschap van Rome. Tot staving van zijn beweren haalt schr. de geschiedenis van Paulus aan voor Koning Agrippa, zooals die voorkomt in de Handelingen der Apostelen.

En al zijn de staatsrechtelijke verhoudingen in de Nederlandsche koloniën niet gelijk aan die in de Romeinsche provincie, ons Gouvernement heeft toch ook den plicht om voor hen, die eenmaal het recht op de Gouvernementsrechtspraak verworven hebben, dit recht te handhaven in alle politieke contracten met Zelfbesturen, waar binnen het gebied dier Zelfbesturen ook recht wordt gesproken in naam des Konings. Zelfs zou schr. wenschen, dat zuivere Gouvernementsonderdanen in die zelfbesturende rijken, waar nog niet in naam des Konings wordt rechtgesproken, steeds een beroep op den Koning konden doen, d. i. eischen, dat hun zaak door den Gouvernementsrechter behandeld zou worden.

Op Java en Madoera is de scheiding tusschen de administratieve en rechterlijke macht tot stand gekomen en daarvan genieten alle Gouvernementsonderdanen, niet alleen in het rechtstreeks bestuurd gebied, doch ook in de Vorstenlanden, waar men zelfs de Gouvernementsrechtspraak, behoudens enkele uitzonderingen, van toepassing verklaard heeft op de inheemsche bevolking.

Ter O. v. S. is langen tijd in dezelfde richting gewerkt, zelfs was in 1907 verkregen, dat met uitsluiting van de inheemsche bevolking, alle bevolkingsgroepen aan de Gouvernementsrechtspraak waren onderworpen, „terwijl deze rechtspraak zelfs over de inheemsche bevolking werd uitgestrekt, voor zoover deze met een of meer Gouvernementsonderdanen in een burgerlijke of strafrechterlijke zaak betrokken was."

Bij de wijziging van het politieke contract in 1917 is de historische lijn verlaten en heeft het Gouvernement een stap achterwaarts gedaan.

Waardoor dat veroorzaakt is?

Volgens schr.'s meening waarschijnlijk doordat de Gouverneur-Generaal alleen is afgegaan op mededeelingen van de zijde van het Binnenlandsch Bestuur.

Bij verschillende ambtenaren van het B. B.

heerscht nog steeds de legende, „dat de Inl. bevolking aan de arbitraire rechtspraak harer hoofden, al dan niet onder supervisie van een ambtenaar van het B. B., verre de voorkeur geeft boven de rechtspraak door rechterlijke ambtenaren, gebonden als die zijn aan de wettelijke verordeningen."

Wie lang in nauwe aanraking geweest is met de niet-Europeesche bevolking, weet, dat deze rechtspraak door rechterlijke ambtenaren verre verkiest boven de rechtspraak harer hoofden en die der administratieve macht, ook al begrijpt ze de rechtsgronden niet steeds.

Ter eere van de rechterlijke macht in Ned.-Indië kan gezegd worden, dat de Europeaan, zoowel als de vreemde Oosterling en de Inlander het volste vertrouwen hebben in de onpartijdigheid van den Rechter, die het vonnis wijst. En dat vertrouwen missen we bij de justiciabelen, welke zijn onderworpen aan de inheemsche of administratieve rechtspraak.

Hoeveel onrechtmatige handelingen zijn en worden niet bedreven door ambtenaren van het B. B. hetzij uit onkunde, hetzij uit gebrek aan eerbied voor de wet.

En is dat geen reden genoeg, vraagt schr., om de rechtspraak aan deze onbevoegden te ontnemen en toe te vertrouwen aan ter zake bevoegde ambtenaren, die tevens doordrongen zijn van eerbied voor de wet?

Een welbesteed leven.

Zoo noemt de *Java-Bode* het leven van den heer H. C. H. de Bie, eenigen tijd geleden afgetreden als Inspecteur van het Inlandsch Landbouwonderwijs. Gaan we het leven van den heer de Bie na, zoo zien we, wat iemand door werk- en wilskracht, gepaard aan getrouwe plichtsbetrachting, kan bereiken.

Uit onbemiddelde ouders geboren, genoot hij het onderricht aan het z.g. Gymnasium Willem III, als pupil van het „Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg."

Na het eindexamen met goed gevolg afgelegd te hebben, moest hij op eigen beenen staan. Al trok hem de studie op de z.g. Afdeeling B voor het grootambtenaarsexamen ook bijzonder aan, hij kon door gebrek aan geld niet aan zijn studielust voldoen. Hij besloot door arbeid de benoodigde som, welke voor een jaar ineens vooruit gestort moest worden, te verdienen.

Daar hij op geen enkel gouvernementsbureau een plaats kon krijgen, trok hij naar de benedenstad, om te zien of er in den handel een betrekking voor hem te krijgen was.

Na aan verschillende kantoren vergeefs te hebben aangeklopt, kwam hij terecht bij de firma Ernst en Co., indertijd uitgeefster van het „Algemeen Dagblad voor N.-Indië", onder redactie van l'Ange Huet. De heer Huet vroeg hem „of hij wat had". Daar dit niet het geval was, moest hij maar wat zien te krijgen, meende de heer Huet en zoo kuierde de Bie de straat op, op zoek naar nieuws.

Zijn eerste proeve van reportersarbeid bracht hem f 3 op.

Een jaar ging op die wijze voorbij en toen had hij de som bijeengegaard, noodig om zijn studie voor het eerste jaar te bekostigen. Aan het eind van dat eerste jaar was de bodem van zijn spaarpot te zien. Gelukkig wist een zijner studiegenooten zijn ouders te Benkoelen te bewegen de noodige som voor te schieten, en zoo kon de Bie verder studeeren.

In 1884 werd hij benoemd tot Burgerlijk ambtenaar ter beschikking van den ass.-resident van Bandoeng, toegevoegd aan den controleur aldaar.

Te Bandoeng ontmoette hij den heer Huet weer, aan welke ontmoeting hij het waarschijnlijk te danken had, dat de heer Daum hem om vaste medewerking verzocht aan het pas opgerichte tijdschrift B. B. Een poging om hem geheel aan den B. B.-dienst te onttrekken, mislukte.

In 1888 werd hij aspirant-controleur, eerst te Soemedang, later te Garoet, waar hij door den Inspecteur van de Cultures F. A. Liefrinck aangezocht werd, om aan dezen toegevoegd te worden, speciaal voor het landrente-onderzoek, waarop hij te Soekaboemi geplaatst werd.

Door den aard van zijn betrekking verkeerde hij veel in de dessa's, en was hij spoedig met de zeden en toestanden volkomen op de hoogte. Na zijn bevordering tot controleur 2e klasse in 1890 bleef hij den heer Liefrinck toegevoegd voor het landrente-onderzoek in de Preanger, waar hij tot 1901 werkzaam bleef.

Toen werd hij gewestelijk secretaris te Djokja, doch in 1903 verzocht de ass.-res. i. c. de heer de Wolff van Westerrode om hem den heer de Bie toe te voegen ter voorbereiding van het landbouwerediet van Noord-Preanger.

In 1904 wenschte prof. Treub den heer de Bie aan zich toegevoegd te zien. In 1905 bij de oprichting van het Landbouwdepartement viel de heer de Bie in als adj.-inspecteur van den Inl. landbouw.

„In 1908 kwam Dr. Lovink, een man van de praktijk. De Europeesche kennis en de Indische ervaring van beiden vulden elkander aan, er ontstond uitstekende samenwerking. De heer de Bie kreeg verschillende opdrachten, o. a. de leiding der jonge Indische landbouwkundigen, en het instellen van een onderzoek naar bevolkingsthee in de Preanger met het gevolg, dat deze laatste cultuur thans bij het Landbouwdepartement getrokken is."

Bij de opening der eerste landbouwschool te Kopo hield de heer de Bie een rede, waarmee zijn oude vriend, de Regent van Tjandjoer, zoo ingenomen was, dat hij die toespraak in het Soendaneesch liet vertalen onder den naam van: Babad moeka sakola Tani di Kopo.

Zijn ervaring en kennis van de taal bezorgden hem een goeden naam onder de eenvoudige dessalieden, die vertrouwen in hem stelden, waardoor hij veel dingen te weten kwam, die anders niet tot hem zouden zijn doorgedrongen.

Verschillende artikelen van zijn hand verschenen in het Tijdschrift voor B. B., in dat van Nijverheid en Landbouw in N.-I., in Teysmannia e. a., terwijl verschillende verhandelingen verschenen in de „Mededeelingen van het Dep. v. Landbouw".

Het door hem samengestelde werk: „De landbouw der Inlandsche bevolking op Java", waarvan nu een nieuwe bewerking door hem zal bezorgd wordene, bevat volgens Prof. Treub veel wetenswaardigheden en allerlei inlichtingen op het gebied van den Inl. landbouw.

De heer de Bie mag terugzien op een eervolle ambtenaarsloopbaan, opgebouwd met eigen kracht: hij is met recht een selfmade man.

Suriname.

Weer eens een pakje couranten uit Suriname ontvangen, maar de nummers sluiten niet aan bij die per vorige gelegenheid ontvangen. Men mag dankbaar zijn, dat er nog iets van de zendingen terecht komt.

In „De West" van 30 Juli vinden we nog een nagalm van de behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer in het voorjaar:

„Naar wij vernemen — schrijft het blad — is tele-

graphisch alhier bericht ontvangen, dat het Kamerlid van Kol in de Eerste Kamer den handschoen heeft opgenomen voor het beleid van Gouverneur Staal en daarin krachtig werd bijgevallen door Minister Pleyte. De Minister prees zoowel het beleid als de bewaamheid van den Landvoogd.

Alzoo is de Gouverneur gerehabiliteerd.

Valt af te wachten, of in de Eerste Kamer ook iets is gedaan om den indruk weg te nemen van de grievende uitlatingen in de Tweede Kamer over het college der Kol. Staten."

Onze lezers weten, dat alleen de heer van Kol voor dit college in de bres is gesprongen.

* * *

Tot voorzitter der Koloniale Staten is benoemd de heer J. A. Dragten, tot ondervoorzitter de heer J. R. Thomson.

De heer van Asch van Wijck had verzocht niet meer in aanmerking te komen voor het voorzitterschap.

* * *

De firma Kersten en Co. heeft voor hare plantage Beckhuizen een motorploeg ontvangen.

Een stap vooruit. Men maakt in Suriname nog veel te weinig gebruik van landbouwwerktuigen en dat in een land waar men handen tekort komt.

* * *

In „De West" van 2 Augustus een noodkreet over den arbeidsnood op de plantages, naar aanleiding van statistieken, den redacteur onder de oogen gekomen:

„Komt er niet spoedig uitredding, dan is een débâcle onvermijdelijk. Van een behoorlijk onderhoud der cultures kon reeds sedert lang geen sprake meer zijn. Thans is het reeds zóó ver, dat min of meer groote gedeelten der aanplantingen weder in bosch opgroeien. En de kans is groot, dat men weldra op sommige plantages niet eens voldoende handen heeft om den oogst binnen te halen."

Het blad licht dit toe met zeer welsprekende cijfers uit de verschillende landbouwdistricten en vervolgt dan aldus:

„Er zijn voor het loopend seizoen 2900 arbeiders aangevraagd en er komen er 600, dat is dus een druppel op een gloeiende plaat.

De aanplant van voedingsgewassen op de plantages heeft den toestand nog erger gemaakt. En toch is het absoluut onvermijdelijk, dat daarmede wordt voortgegaan, daar, in weerwil van alle aanmoediging van den kleinen landbouw, deze niet in staat blijkt voldoende voedingsgewassen aan te planten voor de huidige, abnormale tijden.

De plantages trachten, door vrijgevige voorwaarden, de arbeiders na hun contract zooveel mogelijk gevestigd te houden op de ondernemingen. Van Gouvernementswege wordt dit terecht bevorderd door de premie, die vroeger alleen werd toegekend op vestigingsplaatsen, thans ook toe te kennen aan arbeiders die zich vestigen op plantages.

Naar men zegt, is er goede hoop, dat in de toekomst de Javaansche immigratie krachtig bevorderd zal worden. De Gouverneur-Generaal van Indië, graaf van Limburg Stirum, moet zijn medewerking hebben toegezegd. Gouverneur Staal heeft nog dezer dagen wederom telegraphisch verzocht, om van eventueele verschepingsgelegenheden van Indië naar New-York in het loopend jaar, te willen gebruik maken om een zoo groot mogelijk aantal arbeiders voor Suriname mede te zenden."

Tot zoover „De West". Wij mogen hopen, dat de nieuwe Minister van Koloniën, die ook uit eigen aanschouwing de nooden der kolonie kent, de zaak krachtig zal aanpakken. Wordt het arbeidersvraagstuk niet spoedig opgelost, dan helpen geen tien landbouwleenbanken.

* * *

„De West" van 9 Augustus schrijft:

„M. Nassy. Een ambtenaar die tot in lengte van jaren zijn geboorteland met groote toewijding en trouw heeft gediend, verlaat heden de kolonie. Hij was een sieraad voor het ambtenarenkorps, een man van groote bewaamheid, onkreukbaar karakter en onvermoeide werkzaamheid, een voorbeeld voor de jongeren. Zijn heengaan is een verlies voor de kolonie en een leegte voor velen.

De heer Nassy had zeker, wat zijn psysiek betreft, nog lang zijn werkkracht aan de kolonie kunnen geven, doch zijn hart trok naar zijn kinderen in Indië.

Op de meest eervolle wijze is hem op zijn verzoek gisteren eervol ontslag verleend als districts-commissaris en uit andere functiën die hij bekleedde, doch nog niet als buitengewoon lid van den Raad van Bestuur.

Bij missive van denzelfden dag werd aan den heer Nassy de bijzondere dank van den Gouverneur betuigd voor de langdurige, vele en zeer goede diensten door hem in verschillende betrekkingen in Suriname bewezen."

* * *

De Stct. No. 234 bevat de statuten der naamlooze vennootschap: West-Indische Cultuurbank, te Amsterdam.

Doel: bevordering van den landbouw in West-Indië door: 1°. het ter leen verstrekken van werkkapitaal aan cultuurondernemingen, onder hypothecair verband van bebouwde zoowel als van onbebouwde eigendommen in Nederlandsch West-Indië; 2°. het verleenen van voorschotten aan cultuurondernemingen onder bedrijfsverband; 3°. het verleenen van voorschotten op te consigneeren producten, het doen verwerken en ten vervoer en ten verkoop geschikt maken der te verkrijgen producten en het doen vervoeren en verkoopen daarvan; 4°. het verkrijgen, exploiteeren en vervreemden van cultuurondernemingen voor eigen rekening of in gemeenschappelijke rekening met derden en het deelnemen in zoodanige ondernemingen; 5°. het beheeren van of het toezicht houden op cultuurondernemingen, voor rekening van derden; 6°. het verrichten van alle handelingen, welke in rechtstreeksch verband staan met het sub 1°. tot en met 5°. omschrevene.

Duur: 50 jaar.

Kapitaal: ƒ 1 millioen, verdeeld in 1000 aandeelen à ƒ 1000, waarvan geplaatst ƒ 500.000.

Directie: mr. dr. C. F. Schoch en R. A. Kaiser.

Commissarissen: mr. dr. G. J. Fabius, J. van Hasselt, C. E. ter Meulen, J. Sibinga Mulder en Abram Muller.

Curaçao.

In de Curaçaosche bladen van begin Augustus j.l. lezen wij:

„Eindelijk viel de „*Vulcanus*" binnen met het langverwachte tarwemeel uit Argentinië, plus minus 383 ton. 5000 zakken werden gelost.

Dat meel is van zeer goede kwaliteit en versch. Ook de prijs valt, de hooge vervoerkosten in aanmerking genomen, mee. Het meel is nu ook goedkooper geworden; volgens officiëele mededeeling kost het thans ƒ 46 per zak, tot welken prijs ook het nog voorradig zijnde Amerikaansche is teruggebracht.

Wij zijn nu voor ongeveer drie maanden van ons dagelijksch brood verzekerd. Laat ons hopen, dat binnen dien tijd de omstandigheden zich zoo zullen wijzigen, dat wij wéer op geregelden aanvoer zullen kunnen rekenen.

* * *

Herinnering aan den ouden tijd.

Onder dit hoofd schrijft de *Amigoe* van 3 Augustus j. l.:

„Deze week stond de scheepvaart in het teeken van vredestijd. Zondag de „Vulcanus" binnen, de „Zulia" uit, Maandag de „Caracas" binnen, 's middags met de „Merida" uit. De „Juno" lag voor de haven, doch had niet te laden of te lossen en stoomde door. Woensdagavond liep de Deensche boot „Gulfaxe" binnen, Donderdag de „Merida"; gisterenmorgen vóór 6 uur waren reeds drie steamers ingekomen: de „Caracas", de „American" en de Noorsche „Fagersand". Gisterenavond vertrokken „Ca-

racas" en ,,American" en vandaag is de ,,Oranje Nassau" binnengekomen.

Is het niet een week als vóór den oorlog?"

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

,,Met de ,,Legazpi" arriveerde de Apostolische Internuntius van Venezuela, Mgr. Fr. Marchetti—Selvaggiani, Aartsbisschop-titulair van Seleucia, vergezeld van den Secretaris der Internuntiatuur te Bogota, Mgr. A. Levame. Beide Kerkelijke Hoogwaardigheidsbekleeders, die op hun doorreis waren naar Caracas, werden door den secretaris van Mgr. Vuylsteke aan boord verwelkomd en beantwoordden deze beleefdheid met een tegenbezoek. In gezelschap van Zijne Hooge Gasten heeft Mgr. Donderdag verschillende gedeelten en gestichten van ons eiland bezocht.

De Apostolische Internuntius, die langen tijd in Washington, Zwitserland, Duitschland en Italië is geweest, gaf aan Mgr. als zijn meening te kennen, dat onze katholieke inrichtingen niet behoeven achter te staan bij die in Europa of Amerika. Ons eiland heeft op hen een goeden indruk gemaakt.

* * *

Op 2 Augustus j.l. heeft er in de Protestantsche Gemeente te Willemstad een feit plaats gehad, dat zeker in langen tijd niet voorgekomen is, n.l. een algemeene vergadering van de geheele Gemeente, bijeengeroepen om te beslissen omtrent een door den Kerkeraad opgevat plan.

Deze heeft n.l. voorgesteld een nieuwe kerk op Otrabanda te bouwen.

Daar, zooals te begrijpen was, vele bezwaren tegen zoo'n plan zouden kunnen worden opgeworpen, was de Kerkeraad van meening, dat 't beter was de geheele Gemeente te raadplegen.

Door den voorzitter waren alle redelijke bezwaren in zes te zamen gevat, welke hij op zulk een wijze weerlegde, dat op 't eind der vergadering bijna met algemeene stemmen 't plan werd goedgekeurd.

Een Commissie van 7 dames en 7 heeren heeft zich reeds gevormd om 't plan ten uitvoer te brengen.

* * *

De *Cur. Crt* van 9 Aug. j.l. meldt:

Na langdurig lijden is de heer Carl Anton Zeppenfeldt in het Sanatorium ,,Het Groene Kruis" overleden.

De overledene, die den leeftijd van 65 jaren bereikte, was lange jaren gouvernementsgeneeskundige, eerst op St. Eustatius, daarna in de 3e, 4e en 5e districten op dit eiland en ten slotte in het stadsdistrict.

In Maart 1912 nam hij ontslag uit den gouvernementsdienst en wijdde zich toen uitsluitend aan de particuliere praktijk.

Hij is ook lid van den Kolonialen Raad geweest.

Op zijn initiatief werd hier in het jaar 1909 opgericht de Vereeniging ,,Het Groene Kruis", die bewezen heeft in een bestaande behoefte te voorzien.

Mede is aan hem te danken het initiatief tot het in leven roepen van het Sanatorium ,,Het Groene Kruis", voor welks oprichting hij zich zeer veel moeite gegeven heeft.

Onder zeer vele blijken van belangstelling had Zaterdagnamiddag de begrafenis plaats. Bij het graf wijdden de heeren Ds. Eybers, J. C. B. Forbes, R. J. Beaujon Jr., G. D. Da Costa Gomez, H. J. Vooren en F. W. P. Winkel, woorden van waardeering aan de nagedachtenis van den ontslapene.

* * *

Onze landgenoot Mr. G. Pinedo, indertijd spraktizijn alhier, is te Weltevreden, alwaar hij een gouvernementsbetrekking bekleedde, overleden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Goede Raad. In de *Oetoesan Hindia* wordt vermeld, dat in de maand Mei j.l. een vijftal hulponderwijzers van Tandjoeng en Gondang zich bij den Controleur van West Lombok vervoegden, teneinde uitbetaling te verzoeken van hun salaris, dat reeds twee maanden achterstallig was. Zij kregen toen echter slechts één maand uitbetaald. De redacteur *T*(irto *D*(anoedjo) merkt op, dat die onderwijzers niet mogen berusten in zoo'n behandeling en zich moeten beklagen bij den Direkteur van Onderwijs.

Tusschenkomst van S. I. gewenscht. Naar hetzelfde blad meldt, is onder de bedienden van de Sociëteit te Semarang — zestien in getal — staking uitgebroken. Deze vond haar oorzaak in een nieuwe loonregeling, waarbij het maandtraktement van de jongens met *f* 2.— ieder werd verminderd en voor elken bon een bepaalde toeslag werd gegeven. Naar van de zijde van het sociëteitsbestuur werd verzekerd, leverde dit stelsel voor de overgroote meerderheid van de jongens voordeel op, voor sommigen zelfs van *f* 3.— tot *f* 4.— en werd hun bij de uitbetaling van het loon in totaal een aanzienlijk hooger bedrag dan anders uitgekeerd. Vele jongens namen hier geen genoegen mede en bleven 's middags weg. De mandoers en enkele andere leden van het bediendenpersoneel staakten echter niet. Daarop werd door bemiddeling van een der mandoers te kennen gegeven, dat de jongens niet ongeneigd waren om weer terug te komen, doch van de zijde van het bestuur is dit aanbod van de hand gewezen en zal naar ander personeel worden omgezien. De schrijver acht ten deze de tusschenkomst van de S. I. wenschelijk.

Misverstand. De *Neratja* is er over gevallen, dat de heer Schaap, redacteur van *de Java Bode*, de rede van den heer *Tjokroaminoto* in den Volksraad op zoo heftige wijze heeft aangevallen in een hoofdartikel ,,*Tjokroaminoto is een demagoog van de gemeenste soort.*" Het blad is van oordeel, dat de heer Schaap de woorden van den heer Tjokroaminoto verkeerd heeft verstaan.

Aanbeveling van ,,Djawa Setia". Hieronder volgt *woordelijk* een opstel van een Inlandsch soldaat, opgenomen in het *Bataviaasch Nieuwsblad:* ,,Op den 24en April 1918 wierp de Inlandsche militaire vereeniging ,,*Djawa Setia*" hare eerste blikken op de warme zonnestralen en deed den Inlandschen militairen begrijpen, dat zij hunne positie veel te verbeteren hebben. Om haar doel te kunnen begrijpen, zal de vereeniging alle begaanbare paden betreden en voorzichtig, pas voor pas, voorwaarts gaan. Aangezien men, om tot een positieverbetering te geraken, zijn doen en laten voor die verbetering waardig moet maken, zal de ,,*Djawa Setia*" aanvankelijk naar het bereiken van de menschheid en het plichtsgevoel streven, om verbetering aan den man zelf te brengen. Daarna zal zij de Inlandsche militairen uit hun mijmering wakker schudden, om hun te laten weten waar, wat en welke hunne rechten zijn en deze op te eischen. Maar de Inlander is een mensch van de geheimzinnigste en moeielijkste categorie en het is dus zeer gemakkelijk om hem te misleiden. Het is, door zijn groote domheid, zeer moeielijk hem iets aan het verstand te brengen en bovendien is in hem een groote zwakheid opgesloten, zoo groot, dat hij bij de eerste toetreding van een derden persoon met een schijn van vrede of toegenegenheid, zich niet langer laat wachten; hij keurt alles blindelings goed, laat zijn eigen volharding varen en sluit zich bij andere vereenigingen aan, onverschillig of het een zedelijke of revolutionnaire vereeniging is. Het is

geen wonder, dat niemand van de Inlanders de beweging van den *Soldatenbond* van Soerabaja begrijpt; door de groote onverschilligheid en domheid van den Inlander heeft hij geen wil, om het een en ander te leeren kennen, zoodat het zeer afkeurenswaardig is, dat de Soerabajasche *Soldatenbond* Inlandsche leden aanneemt, want die domheid zal aan de Inlanders zeggen, dat de Soldatenbond een gezegende vereeniging der revolutie is.

Het is nu dus zaak om te beletten, dat de Inlandsche militairen uit de handen van de „*Djawa Setia*" door een vreemd lichaam ontrukt worden, alvorens zij rijp genoeg zijn, om met de Europeanen samen te werken. De Inlandsche militairen hebben reeds hun eigen „*Djawa Setia*", zooals de Menadoneezen de *Perserikatan-Minahasa* hebben, en zij blijven dus daarbij; niemand heeft het recht om hen daar vandaan weg te halen. *Djawa Setia* en *Perserikatan-Minahasa* hebben ieder haar eigen krachten, sterk genoeg om er de belangen harer leden mee te behartigen, sterker nog dan die van alle overige den militair onbekende lichamen.

Misschien zal er echter nog een dag komen, dat *Djawa Setia* zich bij den Soldatenbond aansluit. De Inlandsche vereeniging *Boedi Oetomo* heeft in de kazerne ook een afdeeling, welke afdeeling de wegen van *Djawa Setia* verspert, waardoor de laatste gedwongen wordt, zich tegen *Boedi Oetomo's* strijdkrachten te verdedigen. Men heeft een oprichter van de Inlandsche militaire vereeniging „*Djawa Setia*" beleedigd, door hem te beschuldigen, dat hij de militaire *Boedi Oetomo* eerstdaags zal vernietigen, terwijl dit toch onmogelijk is. Nu meent *Soedarson*, dat er absoluut geen sprake meer is van een vrede tusschen beide vereenigingen, dus één van beiden moet ten gronde gaan. Men zei: „de *Boedi-Oetomo* (een vereeniging in den burgerstand) heeft reeds gedurende tien jaar haar recht van bestaan gekregen, terwijl „*Djawa Setia*" haar geboortedag viert. Het spreekt dus van zelf, dat de eerste haar doel eerder zal kunnen bereiken dan de tweede vereeniging, die haar doel ook wel nooit kan bereiken. De *Boedi Oetomo* heeft reeds de volgende rechten gekregen: 1e. dat Inlanders officieren kunnen worden; 2e. dat op alle garnizoensplaatsen korpsscholen zijn; 3e. dat bij de vestingartillerie zich Inlanders bevinden, die evenveel soldij krijgen als hun Amboineesche broeders; 4e. dat de onderofficieren witte uniformen dragen; 5e. een duurtetoeslag.

Nu vraagt men zich af: Wat kan „*Djawa Setia*" dan aan haar leden geven?" Het antwoord hierop luidt: *Boedi Oetomo* maakt u niet belachelijk door u in de militaire beweging te mengen, want burgers zijn geen militairen. De Inlandsche militairen werden door *Boedi Oetomo* misleid; zij waren van meening, dat die bewuste vereeniging door Z. M. den Soesoehoenan van Soerakarta opgericht werd, in welk geval dus het succes verzekerd was. Volgens mijn opinie is de militaire *Boedi-Oetomo* een doode vereeniging, want zij stelt zich alleen ten doel een ondersteunings- en begrafenisfonds op te richten. Het doel van het bestuur der burgerlijke *Boedi Oetomo* is uitstekend, doch die van de militaire *Boedi-Oetomo* beteekent niets. De *Djawa Setia* is de beste vereeniging voor Inlandsche militairen.

Misbruiken. *Djodipo* klaagt er over in de *Sinar Hindia*, dat bij de woningverbetering misbruiken heerschen, welke spoedig uit den weg geruimd moeten worden. Er is steeds werk in overvloed; toch mogen de koelies in het ressort onder Ambarawa des Zaterdags niet werken. Zij moeten daar vanaf 7 uur present zijn om hun loon te ontvangen, terwijl de uitbetaling pas te 11 uur begint. Aan huizen, welke verbeterd moeten worden, begint men af te breken, terwijl ten slotte blijkt, dat aan de verbetering niet dadelijk kan worden begonnen door gebrek aan materiaal. Het verbeteringswerk, dat aan die kleine huisjes wel in één dag af kan, laat men tot groot ongerief der bewoners langer duren door niet genoeg koelies er aan te zetten. Dringend verzoekt de schrijver, dat aan die misbruiken een einde wordt gemaakt.

Geen animo voor B. B. De *Pewarta Deli* schrijft, dat den Inlanders meer en meer de lust ontbreekt bij het Binnenlandsch Bestuur dienst te nemen en geeft als voornaamste redenen daarvan op: 1e. omdat de aanvangstractementen te gering zijn; 2e. zij te veel naar de pijpen hunner meerderen moeten dansen; 3e. de promotie te langzaam gaat.

In de *Neratja* zegt *Dw. Sewojo*, dat behalve de oorzaken reeds in de pers genoemd aangaande de geringe animo als hierboven bedoeld, nog een andere beweegreden kan worden genoemd, n.l. deze, dat de meeste Inlandsche ambtenaren B. B. niet veel voelen voor de evolutie onder de Inlandsche bevolking. Zij doen geen moeite om zich op de hoogte te houden van de verschillende stroomingen, om ze in goede banen te leiden, de goede bedoelingen te steunen en wat minder goed is met beleid er uit te houden. Deze houding maakt, dat de bevolking weinig vertrouwen in hen stelt, en zij daarom in minder aanzien geraken. Daar vandaan, dat zij met hun lot niet tevreden zijn en deze betrekking minder gewild wordt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een lezenswaardig Boek. De *Perniagan* brengt het volgende ter kennisse van hare lezers: „Het in Nederland gevestigd *Oostkust van Sumatra Instituut* heeft haar eerste publicatie onder den naam *Mededeeling No. 1* doen verschijnen, handelende over de Chineezen ter Oostkust van Sumatra, van de hand van den archivaris van het Instituut, den heer *A. G. de Bruin*, die veertien jaren ter S. O. kuste verblijf hield en wel zes jaren als ambtenaar voor de Chineesche zaken en acht jaren als adviseur der Deli-maatschappij. Het is een hoogst belangwekkend geschrift van den bij uitstek deskundigen schrijver, dat wij met bijzonder veel genoegen hebben doorgelezen en kunnen wij een ieder, die zich interesseert voor de werkzaamheden van de Chineezen in Indië, niet alleen ter Oostkust van Sumatra, de lezing ten zeerste aanbevelen. Is toch het werk in hoofdzaak gewijd aan de toestanden ter kuste, de interessante mededeelingen omtrent het familieleven der Chineezen, de vereering der voorvaderen, het bijgeloof en het onderwijs in China, de geheime genootschappen, de jaarlijksche feesten, het huwelijk en het familieleven zullen met belangstelling gelezen worden door iederen Europeaan en ontwikkelden Inlander in Ned.-Indië, die sympathie gevoelt met de nijvere uit China afkomstige medeingezetenen dier gewesten. De heer *de Bruin* besluit zijn geschrift met de volgende vleiende opmerkingen: „Zij (de Chineezen) vormen — we hebben het reeds opgemerkt — geen volk van engelen, een volk van heiligen, met een stralenkrans van louter deugden om het hoofd; zij zijn geen poppen van suikergoed en marsepein, zooals men ons wel eens op de mouw tracht te spelden, maar menschelijke wezens, met een behoorlijke dosis menschelijke gebreken en tekortkomingen. Hunne goede eigenschappen doen echter altijd weer, als men onder hen leeft en met hen omgaat, hunne slechte vergeten en over het hoofd zien. Zij blijven voor de Europeanen sympathiek, zéér sympathiek, en zij zijn lichamelijk en geestelijk gezond en krachtig." En in een aanvulling schrijft hij: „Wanneer iemand zou vragen, wat mij in de Chineezen, en vooral in hun literatuur en hunne geschiedschrijving altijd het meest getroffen heeft, zou ik antwoorden: hun bezadigdheid, ja, ik zou haast zeggen: hun koele nuchterheid. Het gevoel wordt door het verstand overheerscht. Evenredig hieraan is de beknoptheid, de plechtige afgemetenheid van hun stijl. Elk woord is gewikt en gewogen. De allueroudste tijden buiten beschouwing gelaten, is hunne officieele geschiedenis merkwaardig betrouwbaar en zeldzaam vrij van overdrijving, mythen en legenden. De Chineezen hebben de eeuwen door voor Confucius een diepe vereering aan den dag gelegd, maar hem nooit omringd met wonderverhalen, noch hem herschapen tot een bovenaardsch figuur."

Bovengenoemd blad eindigt de korte bespreking met de mededeeling, dat aan het slot van het werkje eene voor leeken belangwekkende beknopte uiteenzetting wordt gegeven van het Chineesche schrift.

Propaganda voor Theosofie. Den 16 Juli j.l. werd onder presidium van *Mr. Vreede*, een Theosophische Propaganda-vergadering in den Stadstuin te Semarang gehouden, bijgewoond door ruim vijfhonderd personen, in het bijzonder Javanen en Chineezen. *Kwik Kien Hien* en *Njoo Joe-Tik* traden achtereenvolgens als sprekers op, die het doel en de beteekenis der Theosophie uiteenzetten. De sprekers hoopten, dat het publiek zich bij de vereeniging zou aansluiten ter bevordering van verbroedering en wereldvrede. *(Perniagan).*

Voorspellingen. In het begin van dit jaar werden onder de Chineesche ingezetenen van Java en Sumatra, mogelijk ook elders, circulaires verspreid, waarin voorspellingen werden medegedeeld, gedaan door een priester in China. Groote onheilen zouden in den loop van dit jaar de aarde treffen. Hongersnooden, watervloeden, uitbarstingen e.a. geweldige natuurverschijnselen zullen de landen teisteren; de helft van het geheele menschdom zal te gronde gaan. Maar ook troost bracht de circulaire: Gedurende dit jaar moeten de Chineezen veel offeren aan bepaalde heiligen op bepaalde dagen.

In het Bekassische (Batavia) is nu weer een waarschuwing gekomen. Een der heiligen is nedergedaald in het lichaam van een Chineeschen ingezetene aldaar en heeft bevolen, dat de Chineezen, gedurende de vierde week van de maand (1 tot en met 7 Juli), elken avond van 5 tot 8 een offertafeltje op het erf moeten neerzetten met 3 kopjes thee, 3 kippeneieren, 3 stuks tangkwé en nog wat, met twee brandende kaarsen. Voorts moeten 3 stuks petassan (vuurwerk)

worden afgestoken, elk na één uur; gebeden moeten worden opgezonden tot een zevental heiligen, met name genoemd. De Chineesche wijkmeester te Bekasie heeft deze bevelen laten drukken en als circulaire gezonden aan de Chineezen in de residentie Batavia. Een herleving van oud China! Men meent ten minste, dat hier royalistische tendenzen mee in verband staan. *(Perniagan)*.

Verzoek. Naar aanleiding der protesten van Chineesche zijde te Soerabaja tegen den dienst der immigratie, is de heer *Oei Tjang Tway*, secretaris van het Chineesche consulaat te Soerabaja, naar Batavia vertrokken. Een deputatie van Chineesche ingezetenen van Soerabaja zou naar Batavia vertrekken om bij de Regeering een voorstel in te dienen tot spoedige aanstelling van een vrouwelijke arts voor het lijfonderzoek bij Chineesche vrouwen. Uit Semarang zou binnenkort eveneens een gelijksoortige deputatie vertrekken, ten einde bij de Regeering hetzelfde verzoek te doen. *(Pewarta Soerabaja)*.

In Oengaran (Semarang) is een beweging gaande tot stichting van een eigen *Tiong Hwa Hwee Koan*-school, wijl het verzoek tot oprichting van een Hollandsch-Chineesche school door de Regeering werd afgewezen. *(Pewarta Soerabaja)*.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Chineesche en de Russische revolutie.

Aan de punten van overeenkomst en tegenstellingen tusschen de revolutiën in 't grootste Europeesche en 't grootste Aziatische rijk heeft Raoul du Vaure een hoofdartikel gewijd in la Dépêche Coloniale van 24 September. Hoewel wij niet gaarne alles wat hij in 't midden brengt zouden willen onderschrijven, is 't toch zeker interessant genoeg om verkort weergegeven te worden.

Bij 't uitbreken der omwenteling bevonden de twee landen zich in een gelijken politieken toestand. Czaar Nicolaas was vrijwel alleenheerscher. Hij had in naam wel een deel van zijn macht willen overgeven aan een volksvertegenwoordiging, de Doema, maar zijn streven bleef met de eene hand terug te nemen, wat met de andere gegeven was. Omgeven door een hof, ministers en hoogwaardigheidsbekleeders, die hem omtrent den werkelijken toestand misleidden, was hij onkundig van de wenschen van 't volk. Op niet gecontroleerde beschuldigingen werden velen in de vesting Petrus en Paulus geworpen, onafgebroken waren treurige convooien op weg naar Siberië. In weerwil van dit alles breidden de revolutionnaire denkbeelden zich uit en de onafhankelijke intellectueelen bevorderden de verspreiding ervan.

In China handelde de Mandschoe dynastie in denzelfden geest als die der Romanoffs. Vroeg 't volk om hervormingen, dan werden deze toegezegd maar niet gegeven. Jaren lang werd gesproken van herziening der grondwet, van 't bijeenbrengen van een Senaat en een Kamer van gekozenen. Keizerin Hi Sien, die enkele jaren voor de revolutie de macht in handen had, was de meest autocratische en wreedste der vorstinnen. 't Aantal onschuldigen op haar bevel veroordeeld, is ontelbaar. Zij was, als Czaar Nicolaas, omgeven door trouwelooze raadgevers, die haar den waren stand van zaken zoo goed verheelden, dat zij tijdens den boxer-opstand in 1900 tot 't laatst toe aan de overwinning der regeeringstroepen geloofde. Eerst toen de kanonschoten van de geallieerden te Peking gehoord werden, begreep zij hoe 't er mee stond. Een overhaaste vlucht van de Keizerin met haar zoon, Keizer Koeang Soe, scheen toen 't eenige redmiddel. Uit hetgeen gebeurde werd geen leering getrokken, 't hof bleef doof en blind totdat de troon omver was gevallen, evenals enkele jaren later die van de Romanoffs.

Beide landen waren ten prooi aan afpersingen en misbruiken van de ambtenaren, waarbij de hoogstgeplaatsten het voorbeeld gaven.

In China als in Rusland heeft 't ontwikkelde gedeelte der bevolking meegewerkt om de revolutionnaire gedachten veld te doen winnen.

Maar naast deze punten van overeenstemming stonden ook groote tegenstellingen.

Toen de omwenteling in Rusland losbrak, werd dit in 't buitenland veelal begroet als de dageraad van een tijdperk van vrijheid, vooruitgang, arbeidzaamheid en welvaart. De verwachting viel tegen. De naam Kerensky sloeg in. Hij moest echter onder gaan in die van Trotsky en Lenin. Met hen vertoonde de Russische revolutie zich in al haar verschrikking. Wanorde, regeeringloosheid, haat tegen ieder, die hooger staat dan 't eigen ik, tegen allen die iets bezitten. Alles wordt ontredderd, arbeid en voortbrenging. De laagste verlangens zijn ontketend, in plaats dat 't moreel van 't volk wordt verheven. Diefstal en moord zijn tot staatsinstellingen gemaakt. De intellectueelen, die de omwenteling bevorderd hadden, zijn er de eerste slachtoffers van geworden. Leger en vloot maakten hunne officieren af, de groote steden waren getuigen van de monsterachtigste gruweldaden.

Spel en uitspatting vierden hoogtij. Wat waarde had, wat heilig was, was ter verdelging gedoemd. De soldaten wilden niet meer vechten tegen den vijand van buiten, maar richtten hun wapens tegen de broeders in 't eigen land, die zonder wapens tegenover hen stonden. Kwajongens speelden een rol en maakten willekeurig slachtoffers als kinderspel. Drie werklieden maken zich een dag tot rechter en beul van Czaar Nicolaas. Een man van de roode garde kondigt den Czarewitch den dood van zijn vader aan en legt 't kind daarna met een revolverschot neer.

In naam van de vrijheid wordt er neergeschoten, verdronken, de galg der Romanoffs werkt voor de Bolsjewiki niet vlug genoeg. Nooit onder eenig stelsel zijn de partijdigheid en 't despotisme tot dergelijke uitersten opgevoerd. Lenin en Trotsky weigeren zelfs aan hun politieke tegenstanders 't recht van te denken. Dagbladen van andere richting worden verboden. Steun wordt gezocht bij de onwetende menigte, wier luiheid en goedgeloovigheid worden gestreeld. De onbekwaamheid, de ruwheid overheerscht.

Du Vaure behoort tot hen, die in dit alles niet den Russischen geest zelf zien, maar den invloed van Duitschland. Hij gelooft, dat Trotsky en Lenin agenten zijn van den Duitschen generalen staf. Duitschland vreesde een machtig Rusland naast zich te zien ontstaan. Het heeft de revolutionnair gezinde joden, die zich te wreken hadden over hun vroegere behandeling als paria's, weten te vinden om Rusland in zijn eigen bouwval te doen stikken.

In China bestaat iets dergelijks niet. In 1911 werd 't rijk door een kind geregeerd, keizer Sien Tong. Als Nicolaas deed hij afstand van den troon. De hervormers behandelden hem echter met onderscheiding. Hij kreeg een paleis in Peking en een jaarlijksch pensioen. Met de andere mandschoe prinsen werd dienovereenkomstig gehandeld. De intellectueelen, die daar de geletterden worden genoemd, zijn niet uitgeroeid, 't prestige van de officieren en burger ambtenaren is eerder toe- dan afgenomen.

China toont 't verlangen om zich te organiseeren, om een groote en sterke natie te worden sedert het een republiek is. 't Zoekt onder zijn beste krachten de mannen, die de toekomst ten goede kunnen leiden. De Chineezen zijn gebleven, wat zij voor de revolutie waren, onvermoeide werkers, ijverige landbouwers, handige handelaars. Er is geen aanslag gepleegd op andermans eigendom, 't recht van te bezitten wordt er als een natuurrecht beschouwd. In China heeft iedereen 't recht vrij te denken en te schrijven. Breekt een opstand uit, dan tracht 't centrale gezag niet de partijgenooten van zijn tegenstanders te vernietigen; 't bindt den srijd alleen aan tegen de opstandelingen, en blijft ernaar streven tot een vergelijk te kunnen komen. Men spreekt dan niet van represaillemaatregelen, noch van fusileeren. Bij den dood van Yoean Shi Kaï vroeg de partij van Soen Yat Sen 't in staat van beschuldiging stellen van zijn aanhangers. Geen hunner werd ter dood veroordeeld, enkelen werden uit 't land verbannen, onder hen b.v. ook Liang Chen Yi, die thans veel kans heeft op 't vice-presidentschap van de republiek.

Voor den schr. is 't niet twijfelachtig, welke der twee stelsels 't meest is aan te bevelen en in welke der twee landen het woord ,,vrijheid'' 't best begrepen wordt. Voor ons, wij meenen dat hij een te zachtaardigen indruk geeft van de gemoedsstemming waarin in China de partijen bij een revolutie tegenover elkander staan. Daar heerscht wel geen terrorisme als in de laatste periode in Rusland, maar bekend is hoe velen, die niet tot de bovendrijvende partij behoorden, veiligheid buiten 't land hebben gezocht. Ook geeft de voortdurende burgeroorlog toch geen aanbeveling van 't Chineesche recept.

De koloniën bij de vredesonderhandelingen.

Nu aangenomen kan worden, dat beiderzijds de vredesonderhandelingen op de 14 punten, van de 8 Januari j.l. door president Wilson voor 't congres te Washington gehouden rede, zullen worden gegrond, brengen wij punt 5 hier nader in herinnering. 't Luidt: Een vrij, onbevangen en volstrekt onpartijdig onderzoek van alle koloniale aanspraken, berustend op een strikte inachtneming van het beginsel, dat, bij het oplossen van al zulke vraagstukken van souvereiniteit, de belangen van de daarbij betrokken bevolking evenveel moeten wegen als billijke aanspraken.

Wij voegen daar bovendien punt 12 aan toe, als mede geheel betrekking hebbende op hetgeen in deze rubriek besproken wordt. Voor de Turksche gedeelten van het Ottomaansche Rijk dient veiligheid en souvereiniteit te worden gewaarborgd; maar de andere nationaliteiten, thans onder Turksch bestuur, dienen een vasten waarborg te erlangen voor de veiligheid van leven en voor een absoluut onbelemmerde gelegenheid tot autonome ontwikkeling.

De Dardanellen moeten blijvend worden opengesteld voor de vrije vaart voor de schepen en den handel van alle naties, zulks onder internationale waarborgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Weekblad voor Indië.

No. 11 van den 15en jaarg. bevat een korte beschouwing van N., getiteld: Volkscredietbanken; volgens schr. voldoen deze niet aan het doel met de oprichting — nu ongeveer 12 jaar geleden — beoogd, en zullen het nooit doen zoolang de leiding in hoofdzaak berust bij het afdeelingshoofd. De assitent-resident, tevens voorzitter van het Bestuur eener Volkscredietbank k a n elke geste van den administrateur van de betrokken Volkscredietbank tot nul reduceeren, ja zal dit soms moeten doen om zijn gouden pet te kunnen bemachtigen, indien hij vermoedt, dat er een soesah van een te nemen maatregel kan komen. Of nu de ethisch-economische grondslag in het gedrang zal komen, daar wordt niet naar gevraagd! — Verder bevat dit No. o.m. levensbijzonderheden van den onlangs vermoorden gezaghebber op het eiland Adonara, H. L. Lemaire (met diens portret als 2e luit.).

No. 12 bevat eene levensbeschrijving van H. A. Bethbeder, overleden te Soerabaja, 15 Juni j.l., oud-afdeelingschef S.S. op Java (met portret). — Kiekjes met korte bijschriften van Benkoelen, over een spoorweg-

ongeluk bij Wonokerto en over feesten te Pontianak, enz. In No. 13 vraagt vooral de aandacht eene bijdrage van Hans van de Wall „Indrukken van de Sultansstad", verlucht door speciaal voor die bijdrage vervaardigde heel mooie foto's van Z. H. den Sultan van Jogjakarta, zijn gemalin, den kroonprins, Z. H. Prins Pakoe Alam en van den rijksbestuurder.

Teysmannia.

Inhoud van afl. 3, jaarg. 29: Sereh-cultuur en bereiding van citronella-olie, door G. de Graaf. (In dit opstel geeft schr. eenige practische ervaringen weer, opgedaan bij de cultuur van Andropogon Nardus in de Palembangsche Benedenlanden; vermeldt verder resultaten der olie-extractie, alsmede eenige aanteekeningen over het bedrijf elders). — Onderzoekingen betreffende de praktijkwaarde van de lijnen selectie-methode voor verschillende eenjarige landbouwgewassen (slot), door L. Koch. — De tabaksmier (met afbeeldingen), door Dr. W. Roepke. (Over deze schadelijke miersoort (Solenopsis geminata) op Java was tot nog toe niets gepubliceerd).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 3 van deel 58 bevat o.a.: Opmerkingen over een merkwaardige typhus-infectie, door C. Bonne. — Klinische waarnemingen bij Zwartwaterkoorts, door C. D. de Langen. — Ueber infectiösen Icterus bij einer klinisch als Schwarzswasserfieber verlaufenen Erkrankung, von Prof. Dr. W. Schüffner. — Over hilustuberkulose in Ned.-Indië, door Jhr. E. W. Kreuzwendedich von dem Borne, met kritiek van Dr. H. Schut. — Beschrijving van drie nog niet of onvoldoende bekende larven van Ned.-Ind. Anophelinen, door Dr. N. H. Swellengrebel. — Over biologische reiniging. De rol der oxydatieprocessen, door Dr. G. Grijns. — Jaarverslag van de Landskoepokinrichting en het Instituut Pasteur te Weltevreden over het jaar 1917, door Dr. A. H. Nijland. — Voorts geeft deze afl. het portret van Dr. Nijland, met de mededeeling dat hij, bij zijn vertrek naar Nederland, is benoemd tot correspondeerend lid der Ver. tot bev. der Geneesk. Wetensch. in Nederl.-Indië.

Handelsberichten.

Het Nr. van 10 Oct. bevat mededeelingen van het Departement van Koloniën (4e afd.) over de volgende onderwerpen: Industrieele toepassingen van de cassaveproducten (cassave als grondstof bij de bereiding van glucose enz.; afval (ampas) als grondstof voor de veevoeder-industrie). — Het kolenverbruik in Nederl.-Indië gedurende 1917 en de productie in 1918. — Sangi- en Talaud-eilanden. — Zuid-Nieuw-Guinea. — Indische koffie, thee en cacao in Spanje.

Korte Berichten.

No. 27 van den 8en jaarg. van „Korte Berichten" (uitgave van het Dep. van Landb. te Buitenzorg) geeft een overzicht van den handel tusschen Japan en Nederl. Indië, gedurende het eerste kwartaal van 1918 (bewerkt naar gegevens verstrekt door H. M. buitengewoon gezant en gevolm. minister te Tokio).

In het eerste kwartaal van 1918 werd uit Japan voor een waarde van 12.553.082 yen naar Ned.-Indië uitgevoerd; in het overeenkomstige tijdvak van 1917 ter waarde van 4.613.405 en in de betreffende periode van 1916 tot een bedrag van 2.836.475 yen, zoodat de waarde van dezen uitvoer sinds het eerste kwartaal van 1916 meer dan verviervoudigd is. De belangste artikelen waren vooral katoenen stoffen, daarna porselein en aardewerk en vervolgens lucifers.

Wat nu den invoer uit Ned.-Indië betreft: de totale waarde hiervan bedroeg in het eerste kwartaal van 1918 6.234.475 yen; in het overeenkomstig tijdvak van 1917 2.448.307 en gedurende de drie eerste maanden van 1916 2.770.020, zoodat het bedrag in 1918 meer dan verdubbeld is. Hiervan overtrof de waarde van den invoer van suiker die der andere producten aanzienlijk (in 1918 zelfs 42 pCt. van den geheelen invoer in Japan); daarnaast moet ruwe katoen worden genoemd.

Bijdragen in Zendingsperiodieken.

Nederlandsche Zendingsbode. 4 Oct. 1918. Reisherinneringen uit Nederl. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa (vervolg).

De Banier. 5 Juli 1918. No. 27. In memoriam Dr. L. Nommensen (Ephorus der Rijnsche Zending in de Bataklanden, geb. te Nordstrand 6 Febr. 1834, overl. te Sigoempar 23 Mei 1918).

Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Oct. 1918. De R. K. Missie op de Keieilanden, door E. Cappers. — Ditjes en Datjes. Tenimbereesche kladjes, door Pr. H. Geurtjens. — Uit onze missie van Eng. Nieuw-Guinea.

Maandblad der samenwerkende Zendingscorporaties. Oct. 1918. Het verschil tusschen de oude en de nieuwe Protestantsche Zending, door Dr. N. Adriani. — Een bezoek aan de berggemeente Wae-Lo (Boeroe), door J. H. Pieters. — De eerste Toradja'sche goeroes in hun werk, door Dr. A. C. Kruyt. — De vestiging van zendeling Nommensen in Si Lindong (Sumatra).

Geologie van Sanggar (eil. Soembawa).

In deel IV (jaarg. 1918) van het „Zeitschrift für Vulkanologie" is verschenen een vrij uitgebreide studie van den heer J. J. Pannekoek van Rheden, getiteld: „Geologische Notizen über die Halbinsel Sanggar, Insel Soembawa (Ned. Ost-Indien) met een aanhangsel: „Notiz über einige foraminiferenführende Gesteine von der Halbinsel Sanggar (Soembawa), von Aug. Tobler". Schr. maakte als mijningenieur, in dienst van het Ind. Gouv. in de jaren 1911—1913 een reis over het eiland Soembawa, waarvan deze studie (waarin platen en kaarten zijn toegevoegd) het resultaat is.

Koloniaal Tijdschrift.

De Oct.-afl. van dit maandschrift opent met een In memoriam H. Doeff, waarin de heer G. de la Valette de verdienste huldigt van dien beminnelijken overledene. Het Kol. Tijdschr. verliest in den heer D. (wiens portret aan de beschrijving is toegevoegd) een verdienstelijk medewerker als secretaris-redacteur.

De heer J. Habbema artikelt over desascholen en landbouwonderwijs; z.i. behoort men de desascholen niet te onttrekken aan hunne bestemming van voorbereidende instellingen voor elementair onderwijs en ze niet te verknoeien door het brengen van vakonderwijs, waarvoor ze absoluut niet deugen. Degenen die van de desascholen in onze Oost landbouwscholen willen maken — er zijn er nog velen — verwijst schr. naar Britsch-Indië, waar men met dit soort landbouwonderwijs zoo goed als niets heeft bereikt.

De heer J. B. Suermondt beëindigt zijn beschouwingen over „Een nieuwe koers in Indië". Z.i. is het ontwerp-bestuurshervorming goed beschouwd niets dan een compilatie van oude ambtelijke denkbeelden.

De heer M. Hamerster besluit eveneens zijn artikelenreeds over de heerendiensten in de Buitenbezittingen, waarbij eenige aanteekeningen van den heer J. J. F. Pino.

Ook wordt beëindigd het goed gedocumenteerde artikel van den heer A. Simon over de agrarische toestanden in de Vorstenlanden voor en na de reorganisatie.

In de Kroniek spreekt Tertius waardeerend over den nieuwen minister van koloniën, behandelt verder de inleidende beschouwingen welke het jongste Koloniaal Verslag voorafgaan en bespreekt ten slotte de Islam-beweging in Indië.

Een overzicht van de Inlandsche pers en een bibliographie, beide van C. v. d. V(elde) besluiten de aflevering.

's Rijks Museum van Natuurlijke Historie.

Bij E. J. Brill te Leiden is verschenen het verslag van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie over het tijdvak van 1 Sept. 1917 tot 1 Sept. 1918, opgemaakt door den directeur Dr. E. D. van Oort. We lezen daarin o.m.:

De verzamelingen breidden zich gestadig uit, zoowel door geschenk als door aankoop. Vooral de Insectenverzameling werd wederom door eenige hoogst belangrijke schenkingen vermeerderd. In de eerste plaats zij hier vermeld de uitgebreide verzameling Coleoptera, aan het museum gelegateerd door wijlen dr. H. J. Veth in Den Haag, een zeldzame aanwinst van vele duizenden, uitstekend geconserveerde en goed gedetermineerde torren uit alle werelddeelen. Verder schonk mr. M. C. Piepers te Den Haag een belangrijke verzameling Lepidoptera, uit ongeveer 35.000 stuks bestaande, hoofdzakelijk afkomstig uit Nederlandsch Oost-Indië; aan deze collectie zijn kosten noch moeite gespaard om, in het bijzonder van het eiland Java, een zoo volledig mogelijke verzameling bijeen te brengen. Slechts met deze collectie als basis was het den schenker mogelijk zijn bekend werk: „The Rhopalocera of Java" reeds ten deele te publiceeren. De heer E. Jacobson te Fort de Kock schonk aan het museum de zoölogische collecties, die hij bijeengebracht op Simaloer en omliggende eilanden en op Sumatra, waardoor vooral onze insectenverzameling, maar ook die der volgels en zoogdieren, een hoogst belangrijke vermeerdering onderging.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: Rubbercultuur op het eiland Ceram, door C. L. Tichelman. — Nieuwe onderzoekingen over de ankylostomiasis in Deli, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — De afspoeling der bouwkruin en de middelen om die afspoeling te voorkomen, door L. C. Menting. — Canada, een afzetgebied voor Nederlandsche en Ned.-Indische voortbrengselen, door A. D. — Padicultuur en tweede gewassen. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Ingenieur.

No. 41 van „De Ingenieur" bevat den tekst eener voordracht van den ir. A. van der Ham, handelend over installaties voor machinale ontginning van tinerts in de Boeboes-vallei op Banka. Tal van illustraties verduidelijken het gesprokene hetwelk gevolgd wordt door opmerkingen van ir. J. C. Mollema.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 5 van jaarg. 1918 bevat o.a.: De drukkerij van plaatsbewijzen en ander klein drukwerk der Ned.-Ind. Spoorweg-Mij. te Semarang (slot), door T. F. van Dorssen. — De tramweg van Babat naar Djombang van de Babat—Djombang Stoomtr.-Mij. (vervolg), door L. J. R. Geene. — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek, door S. A. Reitsma. II. Van particuliere tot Staatsexploitatie. Hoofdstuk II. De Indische Spoorwegconventie in de Volksvertegenwoordiging (vervolg).

Stenografische bloemkrans.

Onder dezen titel is ten behoeve der beoefenaars van de stenografie (stelsel I. Pitman[1])), verscheen een bloemlezing van verschillende schetsjes, verzameld en in stenografisch schrift weergegeven door J. M. Folmer en W. G. Hauff, Oost-Ind. ambt. n. a., voorzitter voor N. O.-Indië der federatie van Ned. Stenografie-leeraren[2]). Eenige dezer schetsjes hebben betrekking op

1) Het stelsel-Pitman (genoemd naar Sir S. Pitman, geb. 4 Jan. 1813, overl. 22 Jan. 1897) telt in Nederland en zijne Koloniën duizenden beoefenaars.

2) Druk van de N.V. voorh. Kluppell & Ebeling te Arnhem.

Indië; zooals dat, getiteld: Naar Fort de Kock (Sumatra). De schrijvers hopen dat het boekje een plaatsje zal vinden „in de boekerij van de velen, die door de beoefening van eenzelfde stelsel een gevoel van saamhorigheid hebben gekweekt van Oost en West''.

De Navorscher.

In de jongste afl. van de Navorscher een artikel van Ch. F. A. Beretta over inscripties op graftomben van het kerkhof bij het vroegere fort Speelwijk, res. Bantam.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 28 bevat: De bevolking van Celebes (vervolg), door N. — Koloniaal nieuws in drie regels. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller (vervolg). — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (vervolg). — Vragen en antwoorden. — Schetsen over land en volk van Indië (vervolg).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz.; benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ten behoeve van het militaire hospitaal te Paramaribo is de uitzending noodig van een **tweetal ziekenverpleegsters** met Nederlandsch diploma en geschikt om leerling-verpleegsters op te leiden, ten einde, aanvankelijk voor den duur van drie jaren — de heen- en terugreizen niet inbegrepen — dienst te doen als hoofdverpleegster in dat hospitaal en tevens belast te worden met bedoelde opleiding, onder:

1o. Toekenning van:

a. eene tegemoetkoming van ƒ 500 (vijfhonderd gulden) voor uitrusting, te voldoen vóór het vertrek van belanghebbende uit Nederland naar Suriname;

b. eene den vermoedelijken dag van dat vertrek ingaande bezoldiging naar reden van ƒ 900 (negenhonderd gulden) 's jaars, vóór bedoeld vertrek te voldoen over het tijdvak tot en met de maand van waarschijnlijke aankomst in Suriname, en eindigende met ingang van den dag van haar terugkeer in Nederland met 's Landvoogds vergunning;

c. overtocht van Nederland naar Suriname ten laste van den lande, in de eerste klasse voor zooveel de overtocht plaats heeft met schepen van den Koninklijken West-Indischen maildienst, overigens in de 2de klasse;

2o. Toezegging van:

a. genot, ten laste van den lande, van kost en inwoning in gemeld hospitaal, en van geneeskundige hulp, alsmede bij opneming in die inrichting van kostelooze verpleging in de tweede klasse, een en ander gedurende de waarneming van vorenbedoelden dienst;

b. overtocht van Suriname naar Nederland op de boven gevoegde wijze ten laste van den lande, na afloop van vorenbedoeld al dan niet verlengd dienstverband, of in geval van welbewezen, buiten eigen toedoen ontstane, ziels- of lichaamsgebreken of ziekte waardoor belanghebbende voor dien van dat verband wordt ontheven (ter beoordeeling van den Gouverneur);

3o. Uitzicht bij gebleken geschiktheid op:

a. verlenging van den aanvankelijken diensttermijn, of, ook vóór den afloop van het dienstverband, aanstelling in vasten dienst;

b. vermeerdering van bezoldiging, door vijf tweejaarlijksche verhoogingen, elk van ƒ 120 (eenhonderd twintig gulden) 's jaars.

De diensttijd, welke na het verwerven van het Nederlandsche of hiermede gelijkwaardige diploma voor ziekenverpleging in eene lands-, gemeentelijke of particuliere ziekeninrichting, binnen of buiten de keerkringen is doorgebracht, telt onderscheidenlijk voor vol en voor ½ gedeelte, mede bij de vaststelling van de aanvangsbezoldiging.

Van de bezoldiging in vasten dienst genoten storten de ambtenaren, zoo zij ongehuwd zijn, 8 pCt. Aanspraak op pensioen wordt verkregen na 20 dienstjaren, waarvoor de Nederlandsche voor de helft medetellen. Het jaarlijksch pensioen bedraagt dan de helft van het gemiddeld inkomen, waarvoor gedurende de laatste vijf jaren korting voor pensioen is ondergaan.

Bij langer diensttijd wordt dat bedrag verhoogd met $^{1}/_{80}$ voor elk jaar meer. Voor meer dan dertig dienstjaren wordt geen verhooging van pensioen verleend.

Voorts wordt de aandacht gevestigd op de bepalingen van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1917 (Staatsblad No. 480), zooals het luidt ingevolge het Koninklijk besluit van 11 Februari 1918 No. 31, en nader zal worden gewijzigd op grond waarvan de uit te zenden verpleegsters de in verband met hare uitzending voor den burgerlijken dienst in Suriname aan haar of te haren behoeve van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, wegens overtocht naar de kolonie, zoomede alle andere aan haar in verband met hare uitzending middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas zullen moeten terugstorten, wanneer de Gouverneur van Suriname heeft vastgesteld, dat zij om andere dan gewichtige onvoorziene omstandigheden (zooals het ontstaan buiten eigen toedoen van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken) niet binnen den haar aangewezen termijn naar de kolonie zijn vertrokken, dan wel de reis daarheen hebben afgebroken, of wel hare werkzaamheden niet of niet naar behooren hebben aanvaard, dan wel binnen drie jaren na hare aankomst in de kolonie uit den kolonialen dienst ontslagen worden.

Geene uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den dienst in de kolonie.

Gegadigden behooren zich vóór 1 November a.s. bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement), te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van diploma(s) en volledige getuigschriften, waaruit blijkt hoe lang zij achtereenvolgens in een of meer ziekeninrichtingen zijn werkzaam geweest.

(Nederlandsche Staatscourant van 9 October 1918, No. 236).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst. (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen, in het bezit der akte Me.

Een leeraar in de aardrijkskunde.
Een leeraar in het Duitsch.
Leeraar in de algemeene ziektenkunde en de gezondheidsleer aan de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst);
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding;
Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie;
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Civiel-Ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Civiel-Ingenieur;
Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);
Opzichter;
Tijdelijk bouwkundig opzichter;
Bij den Waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Waterbouwkundig ingenieur (dienst waterkracht en electriciteit).
Opziener bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Ingenieur bij het mijnwezen.
Civiel-ingenieur;
Werktuigkundig-ingenieur;
Ingenieur voor het signaalwezen;
Adspirant-adjunct-chef of adjunctchef der 1ste of 4de afdeeling;
Bij den dienst der Staatsspoorwegen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Adspirant ingenieur;
Commies;
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Ambtenaar, belast met de leiding van het statistisch kantoor van de afd. Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg.

Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Administrateur van Financiën op Curaçao.
Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 October 1918, No. 229).

Ingezonden.

Rotterdam, 12 October 1918.

Aan de Redactie van het „Koloniaal Weekblad".

Vergun mij nog de plaatsing van een enkel woord, naar aanleiding van het bijschrift van A. R. v. O. onder den eenigszins verminkten inhoud van mijn schrijven, d.d. 28 Sept. aan u gericht. (Zie No. van den 10en October j.l.).

Tegenover de ervaring van A. R. v. O., dat „de kust „van Nieuw-Guinea voor groote gedeelten bestaat uit „één bosch van wild groeiende klapperboomen", kan het bekende feit worden gesteld, dat ook op Nieuw-Guinea geen klapperboom zonder eigenaar is, die de boom op zijn wijze, d.w.z. met de minst mogelijke zorg, exploiteert, n.l. met eene intensiteit, die juist geëvenredigd is aan zijn persoonlijke behoefte.

Probeert een derde echter op dezen „wild groeiende klapperboom", eigendomsrechten uit te oefenen, dan blijkt maar al te spoedig, dat deze wellicht schijnbaar wilde boomen dan zeer beslist „wilde" eigenaars hebben. — De moeilijkheden, die zich juist op het door A. R. v. O. bedoelde Fakfak hebben voorgedaan bij het onteigenen van enkele schijnbaar wilde vruchtboomen, tijdens en nog na de stichting van de bestuursvestiging aldaar, zijn daarvan een duidelijk bewijs. Bij de bekende voorzichtigheid onzer Regeering ten opzichte van de rechten der inheemsche bevolking, is het bij mij niet aan den geringsten twijfel onderhevig, dat ook op Nieuw Guinea bij uitgifte in erfpacht, daarmede ten volle zal worden rekening gehouden.

Op de verklaring van A. R. v. O., dat met zijn artikel geen bijbedoelingen worden beoogd, neem ik zeer gaarne mijne waarschuwing terug. De enormiteit (zie het No. van den 26 Sept. j.l.) dat Nieuw-Guinea „voor nagenoeg alle cultures geschikt is", wijst dan echter op een zeer bedenkelijke lichtvaardigheid in oordeel.

Hoogachtend,

J. W. VAN NOUHUYS,
Directeur van het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik", Rotterdam.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80**,
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Nº. 43. Donderdag 24 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST";
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Prijsvraag van „Oost en West".

De Vereeniging „*Oost en West*" stelde den 23en November 1916 de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende prijsvraag:

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West."

Behalve dat het stuk natuurlijk in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd, in welken en de plaats, waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17 uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voorzien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd;

een hoofdprijs van ƒ 250 (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschiktst geoordeelde:

een tweede prijs van ƒ 100.— (één honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

HET HOOFDBESTUUR.

Op deze prijsvraag zijn de drie ondervolgende bijdragen ontvangen:

I. „*Anopheles*", Indisch tooneelspel, onder de kenspreuk: „*Volhardt en werckt*".

II. „*Sutasoma*", tooneelstuk, onder de kenspreuk „*Wel 't land daer d'overheyd 't ghemeenebest bezurght*" (*Vondel*);

III. „*De Associatie*", tooneelstuk, onder de kenspreuk „*De Associatie*".

Deze bijdragen werden ter beoordeeling gegeven aan een Jury, bestaande uit de heeren *J. P. Heyligers, A. T. A. Heyting* en *Dr. L. A. Rademaker*, benevens de leden van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, welke Jury, bij haar eindoordeel, uitgesproken in de Jury-vergadering van 9 October l.l., met algemeene stemmen den eersten prijs van ƒ 250 heeft toegekend aan het tooneelspel „*Anopheles*", dat, na opening der briefjes, bleek te zijn geschreven door mevrouw *M. C. Kooy-van Zeggelen*, redactrice van „*De Hollandsche Lelie*" te Haarlem.

De beide andere bijdragen kwamen naar het oordeel der Jury niet voor een prijs in aanmerking.

Pogingen zullen worden in het werk gesteld, om het bekroonde tooneelstuk opgevoerd te krijgen.

Uit de O.-I. Mail.

Spaansche Griep ook in N.-I.?

De Soerabajasche bladen van half Juli j.l. melden, dat daar in hevige mate een influenza-ziekte heerscht met een epidemisch karakter.

In de gevangenis met 1500 veroordeelden werden er 200 aangetast.

Ook in de kampongs kwamen veel gevallen voor, zoodat de geneeskundige dienst bijzondere maatregelen tot tegengang van de ziekte overwoog.

Die bladen vernamen, dat de Inspecteur van den geneeskundigen dienst ter Oostkust van Sumatra in antwoord op een telegrafisch verzoek daaromtrent van het hoofdbureau van den geneeskundigen dienst seinde, dat de ziekte, die op de Oostkust is uitgebroken, inderdaad van influenza-achtigen aard is en tot nutoe een goedaardig verloop heeft.

De reis van den Landvoogd naar Bali.

Uit Singaradja werd 13 Juli j.l. aan *De Javabode* geseind: het hooge gezelschap reed van het wedrenterrein naar Kaligenit, een afzonderingsplaats voor de leprozen uit de afdeeling Boeleleng, gelegen op ongeveer 12 paal afstand van de hoofdplaats, aan de noordkust.

In de keurig versierde desa's waren langs den geheelen weg veel menschen op de been.

De leprozerie werd bezocht, waarin zich 42 patiënten bevonden, in tegenwoordigheid van den gouvernements-Inlandschen arts, den heer Emor.

Door de Gravin Van Limburg Stirum werden versnaperingen, zooals koffie en sirih, verstrekt, waarvoor de arme patiënten zich zeer dankbaar toonden. Belangstellend werd geïnformeerd naar hun omstandigheden en naar middelen ter verbetering van hun toestand.

Na bezichtiging van Kaligenit werd teruggereden naar Singaradja, alwaar de tempels poera-dalem en poera-desa werden bezocht. Aldaar trokken de verzamelde keurig gekleede Balische meisjes zeer de aandacht en menig snapshot werd gemaakt door de hooge bezoekers.

Daarna werd het Inlandsche hospitaal bezocht.

De daar heerschende reinheid viel op; toch werd de noodzakelijkheid van verbeteringen door den Landvoogd zeer gevoeld. Na een korte pauze in de residentswoning werd het Bali-paviljoen bezocht.

Er ging een algemeene roep op over het prachtige goudsmeedwerk, de sierlijke krissen, het weefen houtsnijwerk.

Voorts hadden beeldhouwers, pradawerkers, houtsnijders, wevende vrouwen en het ikatten aller bewondering.

's Avonds werd, in de smaakvol versierde Balifeestloods, een uitvoering van het Balische spel *Parwa Salia* gegeven.

Na afloop werd ten residentie-huize een diner gegeven.

Den volgenden ochtend om 8 uur werd afgereden naar de dessa Moendoek, op 27 paal afstand van Singaradja gelegen. De versierde desa's Ringdikit, Rangdoe en Banjoealis maakten, dat de tocht een ware zegetocht geleek.

Daarna vertrok het gezelschap naar de meren, waarna men weder in de auto's stapte voor de terugreis naar Singaradja. De hooge gasten toonden zich zeer ingenomen met den tocht door de mooie omgeving.

's Avonds werd er in de Bali-feestloods een uitvoering gegeven van de Balische wajang-wong, die door de hooge gasten en alle Balische hoofden werd bijgewoond.

Inlandsche Landbouwscholen.

Op 15 October j.l. werd de landbouwschool te Sabaran, even buiten Tjiandjoer, geopend met ongeveer twintig leerlingen.

Dr. Lovink was daarbij tegenwoordig, zoo ook de heeren Hoekman en Lekkerkerker, inspecteur van het Inlandsch landbouwonderwijs, de Regent van Tjiandjoer, benevens de landbouw-leeraren van Soekaboemi en Bandoeng, de heeren Koorenhof en Keyser, en de aspirant-landbouwleeraar, de heer Bagchus.

Bij Gouvts. besluit d.d. 26 Juni j.l. is machtiging verleend tot de oprichting eener Landbouwschool te Oelëe-Karang, (onderafdeeling Olëe-Lheue, Koeta-Radja).

„Het doet ons genoegen", schrijft het *Nbl. v. Atjeh*, „dat de regeering den drang naar landbouwonderwijs niet langer onbevredigend heeft gelaten.

Immers door het verstrekken van dergelijk onderwijs aan jongelieden uit verschillende deelen van Atjeh wordt op den duur een gewenschte schakel gevormd tusschen den landbouwkundigen voorlichtingsdienst en de bevolking, een schakel, welke thans in zeer vele streken ontbreekt, welk feit, gegeven de enorme uitgestrektheid van het ambtsressort van den Landbouwleeraar, weinig verwondering kan baren.

Wel bestaat er, sinds bijna vijf jaar, een landbouwschool te Beureunoen, doch deze inrichting is bestemd voor het geven van landbouwvak-onderwijs aan jongelieden, woonachtig in verschillende landschappen der onderafdeeling Pidië. Uiteraard draagt het onderwijs daar in hoofdzaak een lokaal karakter, het past zich aan en is gebaseerd op plaatselijke toestanden en behoeften. Deze school wordt geheel bekostigd door de onderafdeeling Pidië en dient dus ook uitsluitend geëxploiteerd te worden in het belang dier onderafdeeling en hare bevolking.

De leerlingen van buiten Pidië gelegen streken hebben meer behoefte aan landbouwonderwijs, hetwelk een meer algemeen vormend karakter draagt.

Aan de school te Oelëë-Karang zal een internaat worden verbonden, terwijl de proeftuin van de Atjehsche Landbouwvereeniging ten behoeve dier school aan het Gouvernement wordt overgegeven.

Terugkeer Douwes Dekker.

In de *Javasche Courant* van 16 Juli j.l. is opgenomen het Gouvernements besluit, waarbij de in Augustus 1913 tegen D. D. genomen politieke maatregel is opgeheven.

Uit dat besluit blijkt voorts, dat niet alleen door het hoofdbestuur van de *Vereeniging Insulinde* bij rekest van 24 Maart j.l. daartoe het verzoek werd gedaan, maar dat ook D. D. zelf van uit Singapore hetzelfde verzoek deed op 9 Maart j.l., waartoe hij vermoedelijk eerst is overgegaan, nadat hij zich vergewist had dat de Engelsche regeering — zooals wij gisteren mededeelden — geen bezwaar zou maken tegen zijn terugkeer naar Indië.

Volgens de Bataviasche bladen zou de heer Douwes Dekker Zondag 21 Juli met daglicht te Priok aankomen en waarschijnlijk dadelijk een vergadering in de Loge beleggen.

Ingezonden.

Kediri (Java), 16 Juli 1918.

Aan de Redactie-Commissie van het „Koloniaal Weekblad" der Vereeniging „Oost en West".

Uit brieven van familie en kennissen werd ik gewaar, dat er omtrent de voedseltoestanden in Indië verkeerde denkbeelden heerschen in Nederland.

Misschien vindt U de volgende mededeelingen daaromtrent belangwekkend genoeg, om die in dit „K o l o n i a a l   W e e k b l a d" op te nemen, ook met het oog op personen, die naar Indië wenschen te gaan.

Hier volgt dus een opgave der prijzen, die van af Januari 1918 tot Juli 1918 voor de dagelijksche, meest noodzakelijke levensbehoeften door mij hier op de hoofdplaats Kediri betaald worden.

In een groot huis wonende, werd, zooals dat van zelf spreekt, meer van mij geëischt dan van andere inwoners dezer plaats. Ook buiten de stad zal alles natuurlijk goedkooper zijn.

Van Januari 1918 tot en met Juli 1918 waren de prijzen voor:

1 kattie (6 ons) tafelrijst ƒ 0.13 à ƒ 0.13½
1 kattie bediendenrijst ƒ 0.11
1 kattie aardappelen ƒ 0.08 à ƒ .09
1 kilogram bruine boonen ƒ 0.60
1 mandje groenten met zes verschillende soorten, waaronder 1 groote kool met de onkosten van de spoorvracht ƒ 1.85
1 kattie vleesch (ossen) binnen- of buitenhaas ƒ 0.40
1 rundertong „ 0.65
1 kattie soepvleesch „ 0.34
1 kattie soepbeen „ 0.20
1 slachtkip „ 0.40
1 legkip ƒ 0.80 à ƒ 0.90
1 ei ƒ 0.03 à ƒ 0.03½
Met Chineesch Nieuwjaar en het einde van de vasten echter ƒ 0.05
3 komkommers van 20 c.M. lengte „ 0.05
1 kattie gepelde mooie djagoeng „ 0.08
2 kolven jonge djagoeng „ 0.01
Kruiderijen en groenten voor de rijsttafel voor één maal volop „ 0.10
6 dunne mooten visch voor de rijsttafel „ 0.15
2 gezouten ikar kemboeng „ 0.[illegible]
1 vierk. fl. goede klapperolie „ 1.—
1 wijnflesch zeer goede volle melk „ 0.30
1 kistje zeep, bevattende de bekende blauwe waschzeep, 6 stangen à 1 kattie „ 1.—
6 bl. melk zonder suiker „ 3.60
6 bl. melk met suiker „ 4.20
Thee, per pond „ 0.80
Koffie, per kattie, ongebrand „ 0.50
1 kattie suiker „ 0.13
1 bl. boterolie, Palmona „ 1.70
1 fl. frambozen- of andere stroop „ 0.50
1 bl. boter (Australische) 4 pond „ 6.—
160 gram dubbelgebakken witte brood „ 0.14
1 kadetje ƒ 0.07½
1 rond blikje Eyssen roomkaas „ 2.50
1 pond komijne kaas, gemaakt op de onderneming Djampit op het Idjen-plateau „ 2.80
1 bl. (18 Liter) benzine „ 4.70

Geeft men het leege blik terug, dan wordt daarvoor ƒ 0.45 à ƒ 0.50 vergoed.

1 bl. Devoe's petroleum „ 3.35

Wat echter zeer in prijs is gestegen, zijn dranken en allerlei blikjes, alsook Hollandsche sigaren; daar betaalt men nu voor de laatste ƒ 0.11 het stuk, de goedkoopste soort.

Wil men echter manilla-sigaren of binnenlandsche dito gebruiken, dan heeft men voor ƒ 0.06 een rookbaar product.

1 wijnflesch port Bodega kost „ 2.25

Whisky kost ƒ 6.— de flesch en jenever ƒ 7.— Roode wijn is nog tot den prijs van ƒ 1.75 à ƒ 2.— de fl. te verkrijgen.

½ wijnflesch eau de cologne van Boldoot goede soort kost „ 2.25

Australië en Amerika voorzien ons tot werkelijk redelijke prijzen van groenten- en vleeschblikjes.

Een blik mooie groote asperges kost ƒ 1.10
1 pond meel „ 0.60
Vermicelli per pak „ 0.50
Macaroni per pak „ 0.70
1 blik vruchten op water „ 0.90
1 flesch spiritus „ 0.25

Het witte goed is ook zeer in prijs gestegen. Betaalde men 3 jaar geleden nog normale prijzen, nu betaalt men grif voor een stuk wit goed van 52 el ƒ 24.—.

Daarom zijn de sarongs ook veel duurder geworden. Voor ƒ 1.50 had men vroeger een daagsche sarong. Deze kosten nu ƒ 3.50 à ƒ 4.—.

Sitsjes zijn voor niet minder dan 30 cts. per el te krijgen.

Blikwerk is ook zeer duur geworden en zink bijna niet te verkrijgen.

Japan voorziet ons ook van zeer vele zaken, b.v. geweven en gemaakte goederen, als: kimono's, truien, pyama's, sporthemden, nethemden en kousen. Verder nog van speelgoed, parasols, spijkers en verfwaren.

Voor dameschoenen, molières, betaalt men hier gemaakt door een inlandschen schoenmaker ƒ 10.— à ƒ 11.—, voor zwarte heerenschoenen ƒ 12.50, voor witte zeildoeksche dito ƒ 8.50, voor 6 witte drill-heerencostuums bij een Europeesche firma ƒ 75.—.

Vele Europeesche families, die met de laatste booten zijn teruggekomen, vinden het hier een paradijs, vergeleken bij Europa, en waren verheugd weer terug te zijn.

Mevrouw H. ALTMANN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voortgezet Inlandsch onderwijs.

Over bovenstaand onderwerp verscheen eenige maanden geleden in een paar nummers van *De School* een artikel van de hand van *E e n   I n s i d e r*, waaraan we het volgende ontleenen:

Eerst heeft schr. het over 't onderwijs. Daarbij merkt hij op, dat het aanbeveling zou verdienen het onderwijs in het teekenen aan den mantri gambar te ontnemen en op te dragen aan een Europeeschen onderwijzer met akte voor handteekenen. I n s i d e r verzuimt de redenen op te geven, waarom hij dat wenschelijk acht.

Over het tot voor korten tijd ontbreken van het onderwijs in de gymnastiek is schr. niet best te spreken. Gelukkig is de eerste stap gedaan op den weg, die naar verbetering leidt, dank zij den heer Nieuwenhuis, den voorvechter voor gymnastiek, sport en spel, dan wel dank de a.s. militie.

Het wordt tijd, dat het wiskunde-onderwijs aan alle scholen opgedragen kan worden aan een daar-

toe bevoegd onderwijzer. Schr. beweert, dat voor de natuurkundige vakken aan bijna alle scholen een onderwijzer met de landbouwakte verbonden is. „Zoodra 't landbouwonderwijs weer geheel is afgevoerd — 't bestaat al 6 volle jaren! — zou 't wenschelijk zijn, een onderwijzer met de akte natuurkennis te benoemen."

Wat de landmeetkunde aangaat, dient geëischt te worden, dat het vak door een bevoegde onderwezen wordt, wat nu slechts op 3 van de 7 scholen het geval is.

De Volkenkunde van N. I. wordt gewoonlijk door bevoegden onderwezen, daar veel onderwijzers van het V. I. O. zich op de studie van Maleisch, Land- en Volkenkunde toeleggen, om over te kunnen gaan...... naar de inspectie.

Boekhouden, zoo noodig voor de a.s. onderwijzers, doch vooral voor a.s. bestuursambtenaren, komt niet op 't leerplan voor.

Zeer rake opmerkingen geeft schr. over de bevoegdheden van het personeel.

Weinig waarde wordt er gehecht aan verschillende akten: men schijnt zich dood te staren op M., L. en V., want in de ranglijst van 't V. I. O. worden alleen deze akten vermeld.

Die studie voor Inl. talen werkt nadeelig op 't V. I. O., daar de onderwijzers zich niet in de eerste plaats afvragen, hoe ze zich het best bekwamen kunnen in de vakken, die hun zijn opgedragen, maar wel, hoe ze zoo gauw mogelijk de akten M. en L. en V. kunnen halen. „Op denzelfden dag, dat iemand bij 't V. I O. geplaatst wordt, en hem b.v. 't vak natuurkunde opgedragen wordt, begint ook zijn studie voor M., L. en V. Had nu deze akte werkelijk nut voor 't V. I. O., zooals vroeger, toen men met de Inlandsche taal als voertaal les gaf, dan was deze studie ook noodzakelijk, maar niemand van ons zal toch meenen, dat ons onderwijs hooger staat, of meer vormende waarde heeft, dan dat van kollega's bij 't M.U.L.O., H.I.S., K.W.S., Cultuurschool enz., o m d a t we M. L. en V. h e b b e n?"

Evenmin als bovengenoemde studie is de overgang naar de inspectie, welke op die studie volgt, in 't belang van 't V. I. O., daar die overgang de voortdurende wisseling van personeel in de hand werkt, die toch door bevordering en verloven reeds groot is.

Er moet getracht worden aan de scholen van 't V. I. O. v a s t personeel te verbinden en de inspecteerende ambtenaren voor de 2e klas Inl. scholen en de dessa-scholen van elders te betrekken, b.v. uit de onderwijzers van een L. S., die dag in dag uit zich met 't kind van 6—13 jaar, met methodiek der leervakken van een L. S. bezighouden.

Schr. zou wenschen, dat ieder, die bij 't V. I. O. geplaatst werd, in 't bezit moest zijn van een of meer der benoodigde akten als wiskunde, gymnastiek, boekhouden, landbouw of natuurkennis c. a., zonder dat voor die akten nog weer extra betaald wordt. Dit geschiedt immers bij het M.U.L.O. ook niet. Schr. haalt dan aan de Hoogere Kweekschool, waar op een traktement van *f* 450 met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 onderwijzers benoemd werden met akte...... Fransch, terwijl het onderwijs in wiskunde opgedragen is aan een niet-bevoegde, terwijl gymnastiek en teekenen onderwezen worden door onderwijzers van de L. S., hetgeen op geldverspilling lijkt.

Over de akte M. L. en V. is veel geschreven en de waarde ervan sterk overdreven. Directeur en onderwijzers kunnen die akte best missen, al verdient het bezit ervan voor den directeur wel aanbeveling.

„Op 't oogenblik is de toestand nog zóó:

Mal., L. en V. maakt een onderwijzer geschikt voor 't V. I. O.; die regelt de promotie tot direkteur van een Kweekschool, niet van een Opleidingschool (kun je er bij?): eveneens tot adjunkt en tot inspekteur,

met M. L. en V. doe je wonderen,

heb je ze niet, dan is 't........"

Daarmede wil schr. de waarde van Mal. voor 't onderwijs in 't Nederl. en van L. en V. voor dat in aardrijkskunde en geschiedenis en voor 't internaat niet wegcijferen.

Over de N o r m a a l s c h o l e n merkt schr. op, dat van de 7 directeuren der in 1917 bestaande normaalscholen er slechts 3 de akte voor de voertaal bezaten. „De andere 4 zullen les geven in Maleisch, een v r e e m d e voor de leerlingen, zoowel als voor den lesgever, òf ze zullen les geven in de landstaal, zich zelf langzaam oefenende — ten koste van het onderwijs. 't Lijkt mij een der grootste fouten van deze inrichtingen, dat de directeur de landstaal niet kent en daardoor ook zoo weinig produktief kan zijn in 't geven van onderwijs."

Schr. meent, dat zij, die straks de leiding van een normaalschool op zich zullen nemen, zich een half of een vol jaar onder dagelijksche leiding zouden hebben te bekwamen in de Inl. taal. Of men zou ze tijdelijk aan een bestaande normaalschool kunnen toevoegen.

Wat de i n s p e c t i e aangaat, vestigt schr. de aandacht op het feit, dat van de 8 adjuncten er 4, d. i. 50 pct., de landstaal niet kennen, terwijl tot de overige 4 twee Javanen behooren, waarvan er een de hoofdakte niet bezit.

Het is alsof „een Hollandsch onderwijzer met akte Italiaansch aangesteld wordt tot inspekteerend ambtenaar in Frankrijk."

Het is een noodzakelijk vereischte, dat een adjunct de voertaal kent. „Wanneer de Regeering de gratifikaties voor 't behalen en 't bezit van de inlandsche taalakten ook beschikbaar stelt voor onderwijzers, buiten 't V. I. O. werkzaam, of nog beter eenige onderwijzers onder degelijke leiding laat bekwamen in de inlandsche taal, wanneer de betrekking van adjunkt voor ieder wordt opengesteld en dit monopolie van 't V. I. O. eens verdwijnt, dan zullen zich meerderen toeleggen op de inlandsche talen en zal 't niet meer voorkomen, dat een adjunkt de landstaal niet kent."

Aangaande de 3 inspectie-bureaux op Java met totaal 11 inspecteerende ambtenaren vraagt schr. of 't geen aanbeveling zou verdienen om in elke residentie een inspecteerend ambtenaar te benoemen, die niet aan overplaatsing onderhevig is. De reizen zouden korter en minder kostbaar zijn, er zou meer tijd voor inspectie overschieten en de inspecteerend ambtenaar zou de taal zoowel als de scholen en de onderwijzers beter leeren kennen.

De ranglijst zou I n s i d e r geheel willen doen verdwijnen. 't Heeft geen zin de onderwijzers op 't rijtje af tot adjunct, de adjuncten tot directeur te benoemen en de benoembaarheid tot die rangen te laten afhangen van den tijd, dat men met de akte Mal., L. en V. bij 't V. I. O. werkzaam is.

„Een direkteur moet levens- en schoolervaring hebben, hij moet, ook door zijn leeftijd, imponeeren de 15—22-jarige leerlingen, hij moet in 't bezit zijn van enkele der besproken bevoegdheden en, indien mogelijk, 't onderwijs kunnen overzien."

De volgende regels geeft schr. aan:

I. Benoembaar zijn tot onderwijzer bij 't V. I. O. alle onderwijzers in 't bezit van hoofdakte en een of meer bevoegdheden voor gymnastiek, teekenen, wiskunde, landbouw of natuurkennis, landmeetkunde, volkenkunde, boekhouden, terwijl bij overplaatsing of na verlof ieder zijn eigen vak houdt.

II. Benoembaar tot directeur zijn bij voorkeur onderwijzers der 1e kl., mits in 't bezit van een der genoemde bevoegdheden. Benoeming bij keuze.

III. Tot directeur eener normaalschool en tot ad-

junct zijn benoembaar alle onderwijzers, mits in 't bezit van de akte voor de voertaal; Mal. en L. en V. strekken tot aanbeveling. Benoeming bij keuze.

IV. Uit de adjuncten worden de inspecteurs bij keuze benoemd.

De macht van den grondeigenaar.

Naar aanleiding van hetgeen te Batavia is voorgevallen vestigt de *Java-Bode* de aandacht op de macht van den grondeigenaar en op het misbruik, dat van die macht gemaakt kan worden.

Te Weltevreden ligt de wijk Kali Pasir, behoorende tot het land Pengarengan, en bewoond door de kleine luiden, meestal Europeanen, weinig bedeeld met het ,,aardsche slijk'', doch in den regentijd over meer dan genoeg modder beschikkende. Dit land behoorde tot voor korten tijd aan de erven Zadelhof, doch is nu in handen gekomen van den Arabier Mangoes, die het met een woekerwinst weder hoopt te verkoopen.

Mangoes wil, dat de menschen, die daar wonen en op het land, nu z ij n land, hun huisjes gebouwd hebben, den grond koopen tegen een schandelijk hoogen prijs, dien de bewoners niet kunnen betalen. En omdat ze het niet kunnen wordt hun de grondhuur opgezegd.

Europeanen, Chineezen en Arabieren op het land Pengarengan ontvingen in de laatste dagen van Februari een deurwaardersexploit, waarbij hun de grondhuur met 1 April 1918 opgezegd werd, zoodat hun slechts 1 maand en eenige dagen restten om de huizen te ontruimen of te verkoopen; veel gezinnen toch zijn er sinds jaren woonachtig en hebben er hun eigen huisje gebouwd.

Uit het op een vergadering — voor eenige bestuursleden van Insulinde belegd — gehoorde deelt de *Java-Bode* een paar gevallen mede van gedupeerde personen.

De heer C. had 5 maanden geleden een huis gekocht voor *f* 4500. Na de ontvangst van het genoemde exploit deed de edelmoedige Mangoes om den heer C. te ,,helpen'' een bod van *f* 2000, waarover binnen eenige dagen beslist moest worden.

Gevolg: de heer C. ging tot den verkoop over en mag nu *f* 65 huur betalen voor het huis, dat zijn eigendom was.

Een ander, de heer D., die er reeds lange jaren gewoond had, mocht den grond, waarop zijn huis gebouwd is, koopen voor *f* 7.50 de M². Later daalde de prijs tot *f* 5.

De heer M., een oppassend gewezen militair, die er reeds 12 jaren woont, verklaarde: ,,Zelf heb ik m'n huis gebouwd. Tien jaren lang heb ik het telkens bij beetjes in mekaar getimmerd van de *f* 5. *f* 10, die ik elke maand wist over te sparen. En nu 't gereed is, zou ik 't tegen een spotprijs gaan verkoopen? Ik steek het liever in brand.''

Wat de beweegreden van Mangoes is tot deze daad?

Alleen de zucht om zooveel mogelijk winst te maken, of om de gemeente soesah te berokkenen, welke hem soesah veroorzaakt heeft met het land Petodjo, dan wel om tegen den tijd, dat de particuliere landen zullen worden onteigend, de waarde van den grond en de woningen erop zoo hoog mogelijk op te voeren?

Wettelijk is Mangoe in zijn recht om de grondhuur op te zeggen. ,,Maar is het billijk, dat de menschen, die daar door hun langer verblijf, de meesten wonen er langer dan tien jaren, o. i. moreel meer recht hebben dan deze nieuwbakken landheer, die er slechts het gewicht van zijn fortuin tegenover kan stellen, dat die menschen, zeggen we, verdreven worden van den grond, waar zij moreele rechten op kunnen doen gelden, weggejaagd met behulp van een simpel deurwaardersexploit?''

Suriname.

Lezer, stel u een kind voor, geboren uit het huwelijk van een Chineesche vrouw en een blanken man of van een blanke vrouw en een Chineeschen man. Zou zoo'n kind zich kunnen rekenen te behooren òf tot het Chineesche òf tot het blanke ras? Tot welk van beide rassen het zich meer aangetrokken zal gevoelen, zal van allerlei omstandigheden afhangen, maar het staat als een paal boven water, dat zijn bloedmenging hem tot beide rassen doet behooren. Laat dit kind een meisje zijn en huwen met een blanken man; een kind uit dit huwelijk zal dichter staan bij het blanke dan bij het Chineesche ras en zeker geen reden hebben van zijn ,,ras'' te spreken als van het ,,Chineesche ras'' en te minder wanneer verdere bloedmenging het meer doet naderen tot het blanke ras.

Waartoe deze geleerdheid?

Aanleiding hiertoe is een eigenaardige mentaliteit, die wij in den laatsten tijd in sommige Surinaamsche bladen opmerken, waar kleurlingen spreken van ,,ons ras, de neger'', een mentaliteit, die wij niet kunnen toejuichen, omdat er geen reden is, waarom een uit beide rassen voortgekomen persoon zich eerder tot het eene dan tot andere ras zou rekenen.

Onder het hoofd ,,K l e u r l i n g e n'' vindt men in de ,,Enclycolopaedie van Nederl. West-Indië'' de volgende omschrijving:

,,Hieronder verstaat men in de Nederl. W. I. Koloniën niet als elders (Zuid-Afrika b.v.) de geheele niet-blanke bevolking, maar alleen de personen ontstaan uit kruising van blanken met negers of Indianen of met andere kleurlingen. Naar gelang van de bloedmenging worden de kleurlingen onderscheiden in mulatten (blanke en neger), mestiezen (blanke en mulat), kastiezen (blanke en mesties), poesties (blanke en kasties). Door verruiming van de denkbeelden, alsook door de kruising der kleurlingen onderling, waaruit tallooze nieuwe ontstonden, hebben deze onderscheidingen vrijwel afgedaan. Een bepaald type van kleurlingen bestaat niet. Er zijn donkere en lichte mulatten, met het kroeshaar der negers zoowel als met het sluike haar der blanken. In vele gevallen onderscheidt zich reeds de mesties niet van den blanke, terwijl bij den kasties en den poesties als regel elk verschil verdwenen is. Men heeft er met blond haar en blauwe oogen.''

M o e t e n deze allen zich nu rekenen als te behooren tot het negerras, op straffe van door sommigen beschouwd te worden als afvalligen? (Van wat eigenlijk?)

En het is de vraag of de eigenlijke negerbevolking het met deze beschouwing eens zou zijn.

De bevolking van Suriname is te heterogeen dan dat het mogelijk zou zijn raskwesties naar voren te brengen. Men zoeke naar andere banden van gemeenschap. Voor die het wel meenen met hun geboorteland zijn deze te vinden. Ook voor Suriname zal na den wereldstrijd samenwerking van allen noodig zijn. Daarom geen op niets gegronde, kunstmatige scheidingslijnen.

* * *

Over de rijstpolitiek van den Gouverneur van Britsch Guiana schrijft ,,De West'' van 6 Augustus:

,,Een nieuwe maatregel van Sir Wilfred Collet heeft hevige verbolgenheid verwekt in Demerara.

Het loopend jaar zijn tot dusverre in totaal uitvoervergunningen verleend voor 120.000 balen rijst. De Gouverneur heeft nu bekend gemaakt, dat voorloopig geen vergunningen meer zullen worden verleend, en dat de loopende vergunningen met 1 September a.s. als vervallen zullen worden beschouwd. Wie dus vóór dien tijd niet de hoeveelheid uitvoert waarvoor hij vergunning verkreeg, heeft daarna geen kans meer. Weet men nu, dat de uitvoervergunningen een waar handelsartikel waren geworden in Demerara, waarvoor men 2 à 4 dollars per baal betaalde, dan begrijpt men, dat de nieuwe maatregel sommigen heel wat verlies kan berokkenen.

Verontwaardigd wijst men er op in Demerara, dat door de politiek van Sir Wilfred Collet, verschillende afzetgebieden van rijst thans feitelijk voor Demerara gesloten zijn. Trinidad bijvoorbeeld was een geregelde afnemer van Demerararijst. De wisselvallige politiek — met telkens nieuwe verrassingen — van den Gouverneur van Demerara, was echter oorzaak, dat men in Trinidad niet meer meende te mogen rekenen op geregelden aanvoer van Demerara, en daarom groote bestellingen deed in Indië. Thans zijn de voorraden zóó aanzienlijk in Trinidad, dat het eiland, in stede van rijst te koopen van Demerara, onlangs aanbood om 15.000 balen te leveren aan Demerara. Of men daar ook op zijn neus keek!''

Het blad vertelt dan verder van de felle kritiek op de uitvoerpolitiek van den Gouverneur in de Kamer van Koophandel te Georgetown.

„Als het nieuwste staaltje — aldus „De West" — van willekeur van den Gouverneur van Demerara, kunnen wij mededeelen, dat Zijne Excellentie tegenwoordig zelfs verbiedt om brood te verkoopen ten behoeve van de equipage der Hollandsche koloniale stoomers, voor gebruik op reis."

Voorts deelt hetzelfde blad mede, dat men in Demerara uit Amerika en Canada telegraphisch bericht heeft ontvangen, dat de eerste drie maanden géén uitvoer van bloem naar Demerara zal worden toegestaan. „Wel verre van leed te berokkenen is deze tijding door de kooplieden in Demerara met een zucht van verlichting ontvangen. Want men heeft zooveel bloem in voorraad, dat men bang was voor bederf."

En dan te denken, dat in Suriname het gebrek aan meel zoo nijpend was!

* * *

Uit particuliere berichten vernemen wij, dat de cacao, die in Mei tegen 50 cent het K.G. verkocht werd, begin Juli gedaald was tot 24 cent het K.G. en na de eerste week van Juli geheel onverkoopbaar was. Uitvoer naar Amerika is niet meer mogelijk. Koffie kan bewaard worden, cacao niet.

Is de Kon. W. I. Maildienst nog altijd niet bij machte een schip naar Suriname te zenden om de producten af te halen? Moet de boel tot bederf overgaan? Wat denkt onze regeering daarvan?

Curaçao.

De *Vrijmoedige* van 22 Aug. j.l. meldt:

„Eerlang zal aan de koloniale landsdienaren, die eene bezoldiging van minder dan *f* 2000.— 's jaars genieten, een duurtetoeslag worden uitgekeerd."

* * *

Aan het verslag over den toestand van de „*Mij. tot expl. van de Curaçaosche Haven- en Brugdienst*" over het jaar 1917 is het volgende ontleend:

De brug heeft groote herstelling ondergaan en is nu zoo goed als hernieuwd. Ter dekking dier uitgaven is de laatste jaren geen dividend uitgekeerd.

De inkomsten der brug nemen steeds toe. Kon in het vorig verslag worden medegedeeld, dat de hernieuwing geheel is afgeschreven en er een saldo overbleef van *f*27.65, uit de thans overgelegde winst- en verliesrekening over het jaar 1917 blijkt, dat de inkomsten over dat jaar die van 1916 hebben overschreden. Zij bedroegen in 1916 *f* 8285 en in 1917 *f* 9155.

Voorgesteld wordt het dividend over 1917 te bepalen op 4 pCt.

De heer I. C. F. Knapp Senior werd als commissaris gekozen in de plaats van den heer P. C. Tegelberg, die sedert de oprichting der maatschappij lid van het Bestuur was.

* * *

In de *Amigoe* van 17 Aug. j.l. lezen wij:

„Gisterenmorgen kwam de Spaansche boot „*Montevideo*" binnen van de Pto Colombia.

Dit is reeds de vierde steamer dier lijn, die binnen een maand tijds onze haven bezoekt. Eerst de „P. de Sastruztegui", daarna de „Legazpi", de „Manuel Calvo" en nu de „Montevideo". Dit alles staat in verband met het geopperde plan om voortaan een 14 daagschen dienst in te schakelen tusschen Spanje en Venezuela om aldaar de rijke voorraden koffie en cacao te laden voor Europa.

Onze kolonie vaart er ook wel bij.

* * *

Zooals men zich zal herinneren, verscheen in ons blad het verhaal van een kranig stukje, door den kapitein van de „Montevideo" verricht, die n.l. aan een Duitschen onderzeeër-commandant geweigerd zou hebben zijn schip door de passagiers te doen verlaten. Bij navraag onzerzijds bleek dit de heer E. Agacino te zijn geweest, die gisteren als kapitein van de „Montevideo" onze haven heeft bezocht.

Aan hem ons eeresaluut voor die heldendaad!

* * *

Twee Jubileerenden.

In hetzelfde blad lezen wij o.m.:

Donderdag 15 Aug. j.l. heeft de ijverige herder van Santa Maria, de Z.Eerw. *Pastoor H. Okhuyzen*, op grootsche, luisterrijke wijze gejubileerd. Het was dien dag vijf en twintig jaar geleden, dat hij de H. Priesterwijding ontving.

Pastoor Okhuyzen heeft aan zijn heilige roeping ten volle beantwoord, hij heeft zijn verheven priesterplicht waardig vervuld. Aan zijn zilveren priesterkroon heeft hij door een moeilijk en zwaar missionarisleven de fonkelende parel mogen hechten van het Apostolaat. Vier en twintig jaar heeft hij zijn beste krachten gewijd aan het geestelijk heil der geloovigen op Pietermaai, Rincon en Santa Marie, van welke parochie hij 18 jaar lang de waakzame, ijvervolle herder is geweest. De uitgestrektheid van zijn arbeidsveld, de verre tochten onder een brandende tropenzon naar zijn afgelegen parochianen, hebben zijn werklust en ijver niet verlamd, waar 't ging om de kostbare ziel van zijn kinderen. Zijn liefde voor hun geestelijk heil laat zich niet weerhouden door de ruim afgebakende grenzen van zijn arbeidssfeer.

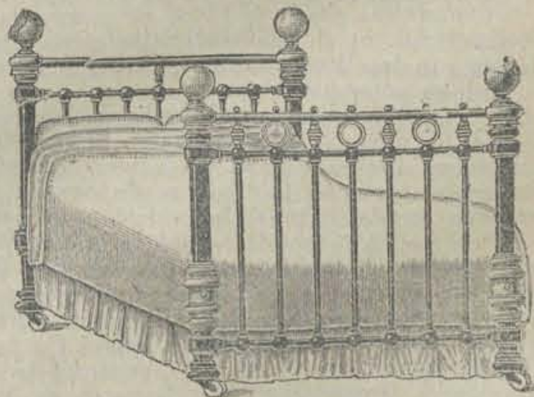
Als Directeur der St. Jozefsgezellen te Pietermaai stal hij de harten zijner jongens, die maar één klacht over hem hadden, dat hij zich om hunnentwille de noodige rust ontzegde.

Santa Marie heeft getoond, dat het zoo'n priester waardig is. De parochianen hebben Donderdag gejuicht en het luide uitgejubeld, hoe zij hun herder beminnen met kinderlijke liefde, hoe hun hart toebehoort aan *hun* pastoor Okhuyzen. Maanden geleden had zich reeds een feestcommissie gevormd om dezen dag met allen luister te doen vieren door de geheele parochie en dit plan is schitterend geslaagd.

Dienzelfden morgen beierden de klokken van de kathedraal te Otrabanda vroolijker dan anders. Het was hoogfeest dien dag in de St. Anna-Parochie; de Eerw. pater Ambrosius Euwens vierde zijn zilveren priesterfeest.

De naam „pater Euwens" heeft een klank, die verder is doorgedrongen en gehoord dan Curaçao. Gedurende zijn 22-jarig verblijf in onze kolonie heeft de eenvoudige priester zich op verschillend gebied verdienstelijk gemaakt. Als geestelijk leider te Pietermaai, Otrabanda, S. Willibrordo en Rincon greep hij meer direct in het zieleleven in zijner parochianen, die hem als een vader liefhadden. Als Redacteur van de „*Amigoe*" en „*La Cruz*" bestreek hij de groote massa, voor haar brekend het brood der Christelijke geloofsleer, haar leidend en aanwijzend den waren weg, dien zij als katholieke leden der maatschappij hebben te volgen. Als Redacteur van „Ala Blanca" heeft hij het hart der onschuldige kleinen gestolen, begrijpend, dat, wie de jeugd heeft, de toekomst bezit. Hoe eenvoudig, kinderlijk-leuk, weet pater Euwens met de kleintjes te keuvelen, hen ongemerkt te onderrichten in het goede, lesjes te geven in den vorm van een grap of een aardige historie. Hoe weet hij zich geheel aan te passen aan de denkwijze van zijn jonge lezertjes en lezeresjes, zich met hen te vermaken in het opgeven en oplossen van raadseltjes. Ook in deze wijze van Apostolaat heeft pater Euwens zich een echt priester en opvoedkundige getoond en op zijn feestdag zal de blije, onge-

dwongen kindervreugde zijn hart diep hebben geroerd.

Dien avond vereenigden zich de paters met hun Bisschop, Z. D. H. Mgr. W. G. Vuysteke, aan het hoofd rondom de twee jubileerende klasgenooten, pastoor Okhuyzen en pater Euwens, die 's namiddags naar S. Marie was overgekomen voor dezen feestavond.

Beiden werden gehuldigd door Mgr., die namens zijn diocees en pater Vicarius, die namens de Orde van St. Dominicus dank brachten voor alles, wat zij in deze vijf en twintig jaar voor de missie hebben gedaan.

Het blad besluit:

De dag van 15 Aug. 1918 zal beiden feestelingen nog lang heugen.

De Katholieken van Curaçao mogen God danken, dat de lange duur van den oorlog hun dit voordeel heeft gebracht, twee werkzame en beminde priesters in hun midden te hebben kunnen huldigen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

S. I. De *Sarikat Islam*-leden van de dessas Medoho en Sawahan hebben, volgens de *Sinar Djawa*, onder leiding van een der bestuursleden van de *S. I.* aldaar, een bijeenkomst belegd, waarin protest werd aangeteeeknd tegen het krasse optreden van het dorpshoofd, die er op aangedrongen had, dat de dessaleden nog in Juni hun sawahbelasting geheel zouden voldoen. Voorts moet deze loerah de menschen gedwongen hebben, om ieder één *pikol padi* in voorraad te houden, terwijl de bevolking geen voldoende rijst moet bezitten voor haar dagelijksch onderhoud.

Ook de Inlandsche Zettersbond hield te Soerabaja, volgens bovengenoemd blad *(Sinar Djawa)* een vergadering in het *S I.*-kantoor aldaar, waarop ongeveer 200 leden verschenen en enkele S. I. bestuurders. Statuten en huishoudelijk reglement werden besproken, terwijl voorlezing werd gedaan van een tweetal ingekomen brieven, n.m. van de V.S.T.P. en van de P.P.P.B. (bond van Inlandsch pandhuispersoneel), beide met het verzoek zich aan te sluiten bij de federatie van Inlandsche vakbonden. Ten slotte werd besloten een congres te houden van Zettersbonden door geheel Indië, dat voorloopig werd vastgesteld op 31 Augustus en 1 September op een nader te bepalen plaats.

Een Javaansch Congres. Het meergenoemde blad maakt melding van het *Congres voor Javaansche Kultuurontwikkeling*, dat in Juli te Solo gehouden zou worden. Het voorloopig programma voor het congres wordt als volgt opgegeven:

's Morgens 9 uur verzamelen in de *Kepatian* van den *Soesoehoenan*. Bezoek aan den *Kraton* en voor zooveel er tijd is aan het museum „*Sriwedari* , de verzameling van Inlandsche kunst van den regent *Raden Toemenggoeng Wreksodiningrat*.

's Avonds 6½—7½ uur: Réunie van de congressisten in de sociëteit „*Harmonie*", opgeluisterd door muziek en wirengdansen.

's Avonds 9 uur: in de *Kepitian Mangkoenegaran* opening van het congres door den Voorzitter, *Raden Sastrowidjono;* toelichting der praeadviezen door de samenstellers.

Zaterdag 6 Juli 's morgens 8 uur: In de kepatian Mangkoenegaran: Bespreking van de praeadviezen en debat.

's Avonds 9 uur: *Wajang wong* in de *Poera Mangkoenegaran.*

Zondag 7 Juli: 's Morgens 8 uur: tocht naar de Prambanan onder bevoegde leiding; verzamelplaats station Balapan. Bij het bezoek aan den Kraton en het avondfeest in de Mangkoenegaran is verplicht: Europeesche kleeding (wit) of nationale kleederdracht (witte atilla met kris, geen schoeisel). Het bestuur bestaat uit: Eerevoorzitter: P. A. A. P. Prangwadono; Voorzitter: Raden Sastrowidjono, Secretaris: S. Koperberg; leden: Pangeran Ario Hadiwidjojo, Raden Mas Adipati Woerjoningrat en Dr. Wediodipoero (Radjiman).

Voor belangstellenden werd tevens medegedeeld, dat de Bondsvergadering van *Boedi Oetomo* op 3 en 4 Juli 's avonds zal plaats hebben, de jaarvergadering P. G. H. B. op 3 en 4 Juli 's morgens en de vergadering van den Bond van oud-O.S.V.I.A.N.-nen den 8en Juli en volgende dagen.

Bij het comité voor het Javaansche Kultuurcongres, is een schrijven van sympathiebetuiging van den Landvoogd binnen gekomen, onder toezegging van financieelen steun. De Sultan, de Soenan, de Prangwedono en de Pakoe Alam zegden eveneens ruime giften toe. Alle hotels te Solo zijn stampvol *met congressisten vermeldt de Darmo Kondo.* Een duizendtal van elders is zelfs bij partikulieren onder gebracht. Dr. Schriecke van het Inlandsch adviesbureau is te Solo gearriveerd. Dr. Hoessein Djajadiningrat vertoefde er eveneens als afgevaardigde van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Den 4en Juli zou er een demonstratie van padvinders gehouden worden onder leiding van een kapitein van het Legioen van de Mangkoe-Negaran. Den volgenden avond zouden alle Inlandsche sociëteiten een gamelan-voorstelling geven.

De *Darmo Kondo* maakt melding van een beschouwing van den hoofdredacteur van de *Locomotief*, die o.m. de vraag stelt: of het wel nuttig en noodig is in dit tijdvak van Indische geschiedenis, geestkracht te verbruiken aan het ijveren voor herleving van een bijzonderlijk Javaansche Kultuur? Na bespreking van het praeadvies Mühlenfeld komt hij tot de conclusie, dat wanneer een volk als het Javaansche in een tijdsgewicht als het huidige verkeert, dat het dan al zijn zedelijke en geestelijke krachten behoeft om zich een eigen plaats te verwerven tusschen andere omhoog strevende volkeren, dan hoede het zich er voor een belemmering te ondervinden door te diepen inkeer in eigen wezen, een te sterke afzondering buiten den volkerenkring. De oude schatkameren behoeven niet te worden vergeten, doch het ware geen wijsheid er zijn tijd en denkkracht in te verdroomen.

Dit belangrijke vraagstuk van de beteekenis der oude kultuurwaarden — zoo vervolgt de *Darmo Kondo* — wordt evenwel door den heer T. K(arsten) op geheel andere wijze in de Taak behandeld, waarop het blad nader wenscht terug te komen.

— **„Een onredelijk Voorschrift".** Zoo luidt het opschrift van het volgend „*Ingezonden Stuk*" in de *Locomotief* door een Javaan:

Geachte Redactie! In het eerste blad van de Locomotief van den 24en Juni werd de agenda opgenomen van de op 5, 6 en 7 Juli te houden lezingen en tochten te Solo, georganiseerd door „Javaansche Kultuurontwikkeling" aldaar. Het doet steller leed daaruit te vernemen, dat de bezoekers moeten verschijnen of in Europeesche kleeding (wit) of in nationale kleederdracht: witte atilla met kris...... „zonder schoeisel". Dit laatste klinkt erg grievend voor degenen, die het congres in nationale kleeding wenschen te bezoeken en het verbod om schoeisel te dragen zou menigeen van hen afschrikken. Bevreemdend mag het genoemd worden, dat een dergelijk voorschrift in deze tijden van „ethiek" nog wordt gegeven. Waar de Gouverneur-Generaal ons Javanen vrijheid van kleeding toestaat, is het ongemotiveerd om dergelijke voorschriften uit te vaardigen. Steller heeft met eigen oogen waargenomen, dat landgenooten in de pendopo van de Mangkoe-Negaran en in den Kraton zich in nationale kleederdracht begaven, met name korte jas en kris en...... *met* schoeisel. Het ongerijmde van het voorschrift springt daardoor des te meer in het oog.

Inl. Normaalscholen. Hetzelfde blad maakt er melding van, dat normaalscholen worden opgericht voor de opleiding van Inlandsche hulponderwijzeressen te Djokdja en Padang Pandjang. Deze scholen zullen een vierjarigen cursus hebben. Het tijdstip van opening wordt door den Directeur van Onderwijs bepaald, zullende de eerst bedoelde school, zoolang de daarvoor te bestemmen eigen gebouwen nog niet in gebruik kunnen worden genomen, tijdelijk te Semarang gevestigd zijn. Aan het hoofd der Normaalscholen zal een Europeesche onderwijzeres geplaatst worden, die boven haar bezoldiging volgens haar rang, *f* 100 's maands meer zal genieten en bovendien een maandelijksche toelage van *f* 50 wegens hare bemoeienis met het kosthuis. Het verder onderwijzend personeel bestaat uit 1 Europeesche onderwijzeres, eveneens op een met *f* 100 's maands verhoogde bezoldiging en uit 3 Inlandsche onderwijzeressen op een bezoldiging als is of wordt vastgesteld voor de eerste Inlandsche onderwijzeres bij de openbare H.-I. scholen, met recht op vrije woning of bij gemis daarvan een vergoeding voor huishuur van *f* 30 's maands, zoomede een toelage van *f* 25 's maands voor hare bemoeienis met het kosthuis. Zoolang nog niet kan worden beschikt over een voldoend aantal Inlandsche onderwijzeressen, kunnen op dezelfde voorwaarden Inlandsche onderwijzers worden werkzaam gesteld. Tot Inlandsche onderwijzeres bij bedoelde normaalscholen zijn benoembaar zij, die met gunstigen uitslag hebben afgelegd het eindexamen van een gouvernements-kweekschool voor Inlandsche onderwijzeres(essen) of van een daarmede overeenkomende gesubsidieerde bijzondere kweekschool. — De onderwijsinrichting van Djokdja zal zoolang de daarvoor te bestemmen eigen gebouwen nog niet in gebruik kunnen worden genomen, tijdelijk te Salatiga gevestigd zijn.

Te Fort de Kock is — alzoo de *Sinar Sumatra* — den 23 Juni j.l. een reuzen-volksvergadering belegd door alle Maleische bonden ter kuste, waarvan er nog al ettelijke bestaan. Ruim duizend personen van de diverse vereenigingen waren ter vergadering in het bioscoop-gebouw aanwezig. Het doel was een centrale vereeniging te stichten voor Sumatra's Westkust, hoofdzakelijk beoogende het bevorderen van landbouw, nijverheid en schoolkennis. De vereeniging zal zich niet op politiek terrein bewegen. Haar naam luidt „Boedi Baek". Staande de vergadering werd een hoofdbestuur verkozen, dat te Fort de Kock zal zetelen. Op alle plaatsen ter Sum. Westkust zullen afdeelingen worden opgericht. De vergadering had een zeer kalm verloop en men genoot van de mooie toespraken, die in de landstaal gehouden werden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Nieuwe Ordonnantie. De *Perniagan* deelt mede, dat een ordonnatie is vastgesteld, houdende wijzigingen in de bepalingen betreffende het burgerlijk en handelsrecht voor Chineezen en in het reglement op het houden der registers van den burgerlijken stand voor die bevolkingsgroep.

Medan's Gemeenteraad. Zooals men zich herinneren zal — alzoo hetzelfde blad *(Perniagan)* — heeft de Medansche gemeenteraad onlangs een verordening vastgesteld, volgens welke de burgermeester onder bepaalde omstandigheden kan overgaan tot het sluiten van een bordeel, echter met deze restrictie, dat de bordeelhouder eerst door den Raad van Justitie moet zijn veroordeeld. Ook weet men, dat zulk een vonnis bijna nooit te verkrijgen is, omdat in den regel het juridisch bewijs niet kan worden geleverd. Naar het blad thans kan mededeelen, acht de burgermeester om die reden de verordening, zooals die thans luidt, vrijwel van onwaarde en acht hij persoonlijk herziening te gelegenertijd wenschelijk, 't zij een voorstel daartoe van hem zelf, 't zij van een of meer raadsleden uitga.

Waartoe Volksraad-lid? De *Warna Warta* beweert, dat het door de *Oetoesan Hindia* uitgesproken advies aan de heeren Tjokro Mangoen Koesoemo en Tjokroaminoto om, bijaldien zij tot lid in den Volksraad door de Regeering benoemd werden, deze benoeming niet aan te nemen, op terleurstelling gebaseerd is, dat zij niet als zoodanig gekozen werden. De *Neratja* achtte het evenwel wenschelijk, dat zij deze benoeming aannamen, om alzoo de belangen van „*Si Kromo*" te kunnen behartigen.

Onderzoek van Vrouwelijke Immigranten. De redacteur van de *Warna Warta*, de heer J. G. Weydemuller, brengt in herinnering, dat hij bij den Officier van Justitie werd aangeklaagd, wegens schending van archief geheimen. Hij had n.m. in genoemd blad melding gemaakt van een geheim rapport van den adviseur voor Chineesche zaken, den heer Mouw. Dit rapport — zeide hij, — was een vervolg van een ander onwaar rapport, dat eerder was ingediend. De Regeering moest toch wel van de onwaarheid in die rapporten overtuigd zijn geweest, want hoe zoude zij anders dien ambtenaar ontslagen en daarna benoemd hebben tot chef van een Immigratie-bureau? En ook in deze betrekking heeft hij niet voldaan. Wat bij het lijfsonderzoek van een Chineesche vrouw door een dokter djawa te Soerabaja plaats gehad heeft, gaat alle perken te buiten. Hierover moest een krachtig protest uitgaan, ook van de zijde der Chineezen te Semarang. De Regeering moest vrouwelijke artsen aanstellen op de havenplaatsen, waar immigratie-kantoren gevestigd zijn voor het onderzoek van de vrouwelijke immigranten. De *Pewarta Soerabaja* deelt mede, dat ten deze de Chineezen te Soerabaja reeds overeengekomen zijn om den waarnemend Inspecteur van den Burgerlijk-Geneeskundigen dienst te verzoeken het daarheen te leiden, dat Chineesche vrouwelijke immigranten slechts door vrouwelijke artsen zullen worden onderzocht. Dit verzoek is gedaan, waarop de waarnemend Inspekteur voornoemd geantwoord heeft, dat ook hij deze zaak reeds bij de Regeering heeft voorgebracht en dat hij nu, naar aanleiding van de door de Chineesche gemeente geopperde bezwaren, de zaak nogmaals bij de Regeering aanhangig zou maken. Voorloopig zou hij aan die bezwaren tegemoet komen, door te bepalen, dat bij onderzoek van vrouwen, de man daarbij tegenwoordig moet zijn. De *Pewarta Soerabaja* geeft nu verder maar in overweging, om af te wachten wat ten deze door de Regeering beslist zal worden.

De *Djawa Tengah* geeft een vertaling van een artikel in de *Soc. Pin Djut Po*, waarin heftig geprotesteerd wordt tegen de nieuwe immigratie-wet, voornamelijk wat betreft de bepaling, dat alle Vreemde Oosterlingen, zoowel de mannen als de vrouwen, bij aankomst in N.-I. geheel naakt door den dokter geïnspecteerd moeten worden. De schrijver begrijpt 't niet, hoe de Regeering zoo'n bepaling kon maken en gelooft, dat deze maatregel gericht is tegen de Chineezen alleen. Hij betwijfelt 't, of de Japaneezen ook aan dusdanig onderzoek onderworpen zijn. Hij acht het afleggen van alle kleedingstukken niet noodig. Met den schrijver geeft de vertaler alle Chineezen in N.-I. in overweging om tegen deze bepaling op te komen.

Wat een Naam beduidt. Gelijk bekend, schrijft de *Perniagan*, hebben de Inlanders eigenaardige namen voor enkele gebouwen. Zoo noemen zij de loge *roemah setan* (spookhuis), het museum op het Koningsplein te Batavia *gedong Gadja* (olifantshuis) enz. De Inlandsche volkshumor heeft ook voor het volksraadgebouw een bijzonderen Inlandschen naam en noemt het *Komedie besar* (groote komedie) met gelijktijdige onttroning van den stadsschouwburg tot *komedie ketjil* (kleine komedie).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Vraagstukken ter oplossing.

Nooit zijn bij de oplossing van den overgang van oorlog tot vrede zooveel vraagstukken gemoeid geweest, als bij die welke den tegenwoordigen wereldkrijg zal beëindigen. 't Aantal is zoo overstelpend en de oplossing is meerendeels zoo ingewikkeld, dat geene afdoening in eens te verwachten is. Bij 't teekenen van vroegere vredesverdragen werden meermalen eenige punten aan een nadere regeling overgelaten, dit zal nu wel op groote schaal moeten geschieden, wellicht zal een instituut ter regeling van internationale vraagstukken, daarbij reeds een veld van werkzaamheid krijgen. 't Vinden van een uitgang in den doolhof is te moeilijker geworden, doordien aan de beginselen, die als grondslag voor de onderhandelingen aangenomen schenen, door de oorspronkelijke voorstellers telkens weer vastheid ontnomen wordt.

In Europa zijn niet alleen de vraagstukken uit te maken van Elzas-Lotharingen; de z.g.n. Italiaansche streken in Oostenrijk; de verdeeling van den Balkan; de hereeniging van geheel Polen; de aanspraken van Denemarken op een deel van 't in 1864 verloren land; 't wel of niet terugkeeren van vorsten uit ballingschap, maar komen ook aan de orde de verdeeling van Rusland; de positie tegen de Bolsjewiki; herziening van 't vredesverdrag van Brest-Litofsk; de Russische schuld; de schadevergoeding aan de in België en Frankrijk bezette gebieden; Luxemburg, Moresnet; home rule voor Ierland en voor Britsch-Indië; de verdeeling van 't Turksche rijk, waarin weer afzonderlijk te behandelen: de positie van Stamboel; Armenië, Hedschas, Egypte vrij? Een jodenstaat, geheel vrij dan wel onder toezicht of protectoraat. Moeten Gibraltar, Malta, Aden, Engelsch blijven?

Wij zijn met dit al echter reeds buiten Europa gegaan. Voor de koloniale puzzles zal 't niet voldoende zijn, uit te maken wat Japan, N. Amerika, de overige ententemogendheden zullen behouden of krijgen, en wat aan de centralen nog gegund zal worden. Italië b.v. zou met de erkenning van zijn recht op Tripolis, zonder meer, evenmin geholpen zijn, als Portugal en België met een toegekende uitbreiding van koloniaal bezit in Afrika ten koste van Turkije en Duitschland. Bij den ontredderden toestand der financiën en bij 't ontzaglijk vele, dat binnenlands te verrichten zal zijn om daar tot 't gewone doen en laten terug te keeren, kunnen deze mogendheden niet bovendien voldoende kracht en vermogen beschikbaar stellen, om aan de koloniën 't noodige voor haar ontwikkeling te geven. En toch is omgekeerd overal een roep om die ontwikkeling zonder uitstel ter hand te nemen. Bij de uit te wijzen staatkundige oplossing zullen dus de middelen zijn aan te wijzen om de daarbij gedachte economische ontwikkeling mogelijk te maken, zoodat de welvaart der kolonie verzekerd worde, ook, en vooral voor de kolonie zelf. Hoe zal de verhouding worden van de kroonkoloniën in 't groote Britsche Rijk? Zal dit geheel als een interne Britsche aangelegenheid beschouwd worden?

't Chineesche-, Persische-, Abessinische-vraagstuk zullen niet buiten 't geding kunnen blijven, en van 't groot aantal der entente-bondgenooten zal wel niet een komen zonder afzonderlijke verlangens en verwachtingen, al hebben allen niet uit eigenbelang mee gestreden!

Nieuwe banen.

Bijna geen blad kan men opslaan of men vindt de aankondiging van een nieuwe vreedzame indringing van Japan of Amerika in 't een of ander deel van de wereld, maar ook onderling trachten deze twee groote mededingers in elkanders markten door te dringen.

Zoo vinden wij, om een greep in 't nieuws van de laatste week te doen, vermeld in 't blad van de Kamer van Koophandel te Jokohama, dat 15 jaren geleden 90 pCt. van den invoer van katoenen goederen in Mantsjoerije uit de Ver. Staten kwam en Japan slechts een onbeduidend aandeel in dien handel had. Thans beheerscht Japan de katoenmarkt van Mantsjoerije vrijwel geheel, zoodat 't ook den invoer van fijnere soorten katoen en bedrukte stoffen, die uit Groot Brittantië kwamen, heeft overgenomen.

De New Yorksche Textile World journal laat ons zien, dat deze bedrijvigheid zich ook in andere richting beweegt. De Jap. uitvoer naar Zuid-Afrika steeg van 543.000 doll. in 1913 tot 3,557,000 doll. in 1917. Op den invoer van Z.-Afrika kwam Japan zoo van de 14e op de 4e plaats te staan.

N. Amerika is hiervoor niet blind gebleven. Volgens 't handelsagentschap van de New Yorksche afdeeling van 't Bureau voor buiten- en binnenlandschen handel, houdt de Amerikaansche regeering zich bezig, met 't leggen van den grondslag voor een groot handelsverkeer met Z.-Afrika. De V. St. betrokken in 1917 18 pCt. van hun invoer uit Z.-Afrika, tegen 9 pCt. in 1913. Zij kochten er in 1917 tot een totaal van 27,254,000 P.St., terwijl dit vier jaren te voren slechts 2,609,000 P.St. bedroeg.

De heer R. A. Lundquist is benoemd tot handelscommissaris voor Z.-Afrika en zal daar ter plaatse de in deze kwestie betrokken vragen onderzoeken.

Wanneer de vele natiën, die door den oorlog hare handelsbeweging gestremd hebben gezien, de reorganisatie ervan terhand nemen, zal Japan in gunstige omstandigheden verkeeren. 't Is op de nieuwe markten doorgedrongen, heeft er zijn bestellingen reeds heen geleid en de vaart behoeft slechts voortgezet en uitgebreid te worden. Zoo is nog maar weinig aandacht gevestigd op den geweldigen aanvang van den omzet van Jap. waren in Kanada. De tijd is voorbij dat uit Japan vrijwel alleen kimonos en verlakte artikelen werden betrokken. Eigenlijk valt niets meer buiten den Jap. ondernemingsgeest. De tolcijfers spreken duidelijk, de invoer van enkele artikelen in Kanada is in 2 jaren meer dan verzestienvoudigd.

Wel zal veel veranderd zijn als de handelsvlaggen de nieuwe banen aanwijzen!

Zal 't mogelijk zijn vredestermen te vinden om de economische concurrenten van Japan en Amerika, en om deze twee in onderlinge mededinging, in vreedzame ontwikkeling te laten opbloeien? Zal wat aan handelsterrein verloren is en herwonnen wil worden, geen nieuwe bodem bieden voor 't oorlogszaad?

De gemengde internationale gerechtshoven in Egypte.

Men zou, schrijft Fr. v. Dumreichen in ,,der Neue Orient" (10 t/m. 12 nr. van 3e band) meenen, dat niets eenvoudiger ware, dan 't opheffen door den oorlog van de verdragen, die tusschen Egypte en 't buitenland gesloten waren. En toch is Engeland na 't uitbreken van den oorlog slechts tot de verklaring gekomen, dat de kapitulaties eerst na 't sluiten van den vrede zullen kunnen worden opgeheven en dan nog na verkregen instemming van de andere betrokken mogendheden. Ook Turkije, dat de afschaffing er van zelfs als een der vooraanstaande oorlogsdoeleinden beschouwde, kwam niet verder. Wel heeft de T. regeering die verdragen officieel opgezegd, maar zij moest erkennen, dat dit voor de andere mogendheden slechts als een voorloopige maatregel kon gelden. 't Is de vraag in hoever T. ten deze zal hebben aan te geven, dan wel te volgen.

Onder die kapitulaties neemt de instelling der gemengde rechtbanken een voorname plaats in. Tot 1875 waren een 20-tal consulaire rechtbanken in functie, waar de geschillen tusschen vreemden onderling en met Egyptenaren in behandeling kwamen. Gemeenschappelijk overleg leidde tot de instelling van een internat. gerechtshof, dat tot vonnissen ,,in naam des khediven'' leidde. Komt deze regeling te vervallen, dan is 't de vraag of iets beters ervoor in de plaats zal zijn te stellen.

In de ,,Times'' van 29 Maart, de ,,Egyptian Gazette'' van 25-26 Mrt. en de ,,Near East'' van 3 Mei j.l. vond men mededeelingen betreffende een commissie, die onder voorzitterschap van den Eng. rechter Sir W. E. Brunyate, met medewerking van vele Egyptische en buitenlandsche rechtskundigen, een hervorming van deze rechtspraak heeft uit te werken. 't Aan de regeering voorgelegde ontwerp, stelt voor instede van de gemengde-, van de consulaire- en van de inheemsche rechtbanken, slechts één soort van nieuwe Egyptische gerechtshoven in te voeren, die de zaken in eerste en tweede instantie behandelen, waarbij dan een tot nu toe ontbrekend Hooggerechtshof komt, dat Kairo tot standplaats zou krijgen. Dit laatste zal niet alleen als hof van cassatie optreden, maar ook in hoogste instantie het geheel toetsen en zoo tot de eenheid in rechtspraak meewerken.

Bij 't Hooggerechtshof en bij de hoven, die in de groote steden de straf- en civielzaken behandelen, zullen ,,vreemdenkamers'' komen. 't Meerendeel der rechters in die kamers zullen vreemdelingen zijn, w.o. ook de Engelschen te begrijpen. De daarbij behoorende nieuwe wetboeken schijnen nog in overweging te zijn, toch is er 't een en ander reeds over geschreven. De materie over 't bestaande gemengde handelswetboek en andere wetten verspreid, zou stelselmatig in afzonderlijke wetten worden omgewerkt. Het konkursrecht zou voortaan ook gelden voor hen, die geen kooplieden zijn en verwerkt worden naar 't voorbeeld der ,,bankruptcy laws.'' De code de commerce mixte zal verdwijnen. 't Immobilairrecht wordt herzien. De procesvoering zal een grondige omarbeiding ondergaan.

De wereldproductie van de cacao.

Volgens een opgave in ronde cijfers in ,,la Dépêche coloniale'' van 20 September, zou de wereldopbrengst van cacao in 1917 hebben bedragen, in tonnen:

Engelsche koloniën	145.160
Equator	40.000
Brazilië	55.622
San Thomé	30.884
Fernando-Po	3.747
Venezuela	16.000
St. Domingo	24.300
Haiti	1.543
Cuba	1.500
Java	1.555
Suriname	1.927
Fransche koloniën	1.600
Belgisch Kongo	784
Voorm. Duitsche koloniën	4.000
Andere landen	3.500
Totaal.........	332.100

In 1916 bedroeg dit 295.000 t., in 1915 298.000 t., in 1914 277.300 t.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Blaadje van de Centrale Kas.

No. 6 van jaarg. 1918 van het ,,Blaadje van de Centrale Kas'' te Weltevreden, bevat een alleszins lezenswaard artikel van O. P. B(esseling) over woekerbestrijding door de Afdeelingsbanken en door den Rechter. Schr. heeft hierbij gelegenheid te wijzen op de toenemende gewoonte van Indische dagbladschrijvers om de afdeelingsbanken en de dorpscredietinstellingen op één lijn te stellen met woekerbedrijven. Als grond voor deze beschuldiging wordt dan aangevoerd de hooge rente welke door die instellingen wordt gevraagd aan haar cliënten. De heer Besseling voert hiertegen aan dat de gevraagde rente eenvoudig een premie is voor de groote risico welke die instellingen met zich mede brengen. Winstbejag is uitgesloten; de financieele resultaten der banken bewijzen dat ten duidelijkste. Verder bevat dit Nr. nog het verslag van de onderafdeelingsbank ,,Bagan Madjoe'' te Bagan Api Api over het eerste boekjaar 1 Jan.—31 Dec. 1917.

Mr. Dr. H. J. Tasman. †

In de Economist van 15 dezer herdenkt de Dr. C. A. Verrijn Stuart in enkele waardeerende woorden Mr. Dr. H. J. Tasman (overl. te 's-Gravenhage den 30en Sept.). De overledene was o.a. van de oprichting der Ned.-Ind. Bestuursacademie af als docent in de Staathuishoudkunde en de Statistiek aan die instelling verbonden.

Zendeling Dr. L. Nommensen. †

Alle zendingsperiodieken wijden langere of kortere beschouwingen aan den ,,Vader der Bataks'', zendeling Nommensen, die den 23sten Mei j.l. op 84-jarigen leeftijd te midden van zijn arbeidsveld overleed.

In de ,,Berichten uit de Zendingswereld'' van 15 Oct. geeft Ds. Büttner te Belgard eene levensbeschrijving waaraan het volgende fragment is ontleend:

Juist in dien tijd (in 1904 n.l.) bereikte den 70-jarige de tijding dat de Universiteit van Bonn hem tot Dr. honoris causa der theologie benoemd had. De warme woorden van vereerende waardeering deden de bescheiden man pijnlijk aan. Hij meende: de duivel wilde beproeven hem op zijn ouden dag hoogmoedig te maken. Niettegenstaande zijn hoogen ouderdom gunde de onvermoeide ,,Generaal Voorwaarts'' zich geen rust. Immers het gold een nieuw arbeidsveld te ontsluiten: de Pak Paklanden, die het laatste toevluchtsoord van Singa Mangaradja geweest waren. Nommensen mocht de voldoening smaken, dat de Regeering die hem in het begin zooveel moeielijkheden in weg gelegd had, nu vroeg om in dit nieuw gebied den zendings-arbeid te beginnen. Zij erkende dat zij geen betere hulp dan de zending hebben kon. Ook het achterland van Baros, waar de toegang in 1862 verboden was geworden, mocht bezet worden.......

Zoo mocht Nommensen beleven dat het Evangelie overwinnend van Si Lindoeng tot aan den grens van Atjeh en tot aan de Karo Bataks, aan de Oostkust doordrong...... Nommensen heeft een volledige ommekeer van het geheele volk niet alleen mede beleefd, maar ook geholpen om zulks tot stand te brengen. Toen hij op Sumatra landde, waren er slechts enkele Christenen. Na 50 jaren waren er 103,528, nu zijn er rond 179,000. Na tien jarigen arbeid waren er een paar honderd scholieren, en de laatste statistische opgaaf vóór den oorlog gaf 510 scholen met 32790 scholieren......

Nommensen was geen schitterende redenaar, geen groote geleerde, die de wetenschap nieuwe wegen aangewezen heeft. Hij was een grondige kenner der Bataktaal en een vertaler met fijn taalgevoel. Zijne vertaling van Oud-Testamentische geschiedenissen wordt door Dr. Warneck als een meesterstuk van volkstaal erkend. Doch het grootste is Nommensen toch als practische zendeling en als organisator geweest; met profetische zekerheid wist hij de rechte middelen en doeleinden te treffen...... Zijn onverschrokken moed, zijn geduld en zijn vriendelijkheid hebben zijne vijanden ontwapend en overwonnen.

Over het tinerts op Flores.

In de Verslagen van de Kon. Akademie van Wetenschappen (Wis- en Natuurk. Afd.) schrijft Prof. Dr. A. Wichmann over het tinerts van het eiland Flores.

Het stuk houdt een weerlegging in van een verhandeling van Prof. Vermaes (Ingenieur van 1917 No. 32) waarin deze op gronden, die heeten te steunen op de leer der ertsafzettingen, de ethnographie en de metallurgie, trachtte aan te toonen dat op genoemd eiland in noemenswaardige hoeveelheden tinerts voorkomt.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Bij M. Nijhoff te 's-Hage verscheen het achtste deel van Prof. Dr. H. Kern's verspreide geschriften (verzameld en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land-, en Volkenkunde van Ned.-Indië).

Dit deel bevat het slot van den Nagarakrtagama (oud-Javaansch lofdicht op Koning Hayam Wuruk), zoomede bijdragen tot de spraakunst van het Oud-Javaansch.

De Waterstaatsingenieur.

De Juni-afl. van dit maandschrift bevat o.a.: Het personeelsverloop bij den Waterstaat, door Redactie. — Het Gouvernements-Zoutland „Nambakoer-West" door Ir. F. G. Dumas (schr. behandelt achtereenvolgens het een en ander over de Zoutwinning in het algemeen, de Zoutindustrie op Madoera om daarna uitvoerig het ontwerp van het Gouv. Zoutland te bespreken, toegelicht met platen en kaarten). — Nieuwe formules en grafieken voor het berekenen van open kanalen met regelmatige aarden wanden, door Ir. J. M. Steevenz. — Nog eens de Indische Bouwvereeniging, door Ir. J. M. Feber. — Varia (Het „Wadoekstelsel"; verslag over 1917 van de Commissie in het belang van het irrigatiewezen op Java en Madoera).

Uitgaven van het Bataksch Instituut.

Als No. 15 der uitgaven van het Bataksch Instituut te Leiden, verscheen een „Kroniek 1913—1917", samengesteld door den Archivaris M. Joustra. Het overzicht — ingericht in den trant van de door het Oostkust van Sumatra uitgegeven „Kroniek" — legt in de eerste plaats getuigenis af van den grooten vooruitgang der Bataklanden op economisch gebied. Verschillende kiekjes verduidelijken den tekst.

The Dutch East Indian Archipelago.

Een onzer lezers meende dat onlangs in het Kol. Weekblad een tijdschrift was aangekondigd met bovengenoemden titel en vroeg nadere inlichtingen daaromtrent. We antwoordden hem dat een dusdanig periodiek ons niet bekend was en in geen geval het Kol. Weekbl. de aandacht er op vestigde.

Het tijdschrift bestaat echter en is, volgens eene mededeeling in het Nr. van 17 Oct. van „Handelsberichten", aanwezig in de Bibliotheek van het Departement van Koloniën. Die mededeeling zegt:

„The Dutch East Indian-Archipelago. A monthly commercial Review. Van dit nieuw verschenen tijdschrift werd No. 1 (May-June 1918) ontvangen. De aandacht wordt gevestigd op een artikel van R. K.: „Some hints to business men who wish to open relations with the East-Indies".

Teysmannia.

Inhoud van afl. 4, jaarg. 1918: Bij het vertrek van Dr. H. J. Lovink (met portret). — Mertila malayensis Dist., een „bloemwants" (Capside), schadelijk voor orchideeën, door Dr. W. Roepke (met afb.). — Het tjangkokken van Amerstia (een sierboom), door W. M. van Helten. — Over de aantasting van eenige stapelproducten door insekten en de middelen ter bestrijding daarvan, door P. E. Keuchenius. — Schijngestalten van de maan en regenval, door L. Koch. — Ladang-Sawahbouw, door Abdul Aziz St. Kenaikan, met naschrift door K. van der Veer. — Sprokkelingen op landbouwgebied (De tabaksrupsen in de Filippijnen en humme bestrijding. — Java-Para. — Over eenige ziekten en plagen van de thee op de Oostkust van Sumatra, enz.).

Handelsberichten.

Onder het hoofd „Berichten van het Departement van Koloniën" bevat No. 605 van het weekblad „Handelsberichten" inleidende mededeelingen over de in den Indischen Archipel voorkomende vezelstoffen en de beteekenis er van voor handel en nijverheid. — Voorts onder meer economische bijzonderheden over de onderafdeeling Beraoe (Berouw) der zes Zuider- en Oosterafd. van Borneo.

Mededeelingen Encyclopaedisch Bureau.

Verschenen is Mededeeling No. XVI van het Bureau voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau.

Deze aflevering bevat een rapport door J. A. W. Coenen betreffende Britsch Nieuw-Guinea (Papua) (met een kaart en 29 platen).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Deel XI, afl. 6. Oorspronkelijke bijdragen: Kaploonregeling, door A. Los. — Een verouderd wetsartikel, door E. H. B. Brascamp (bedoeld is art. 61 van het Ind. Reg. Regl. voor zoover dit betrekking heeft op het boschwezen). — De bosschen in het Mangkoenegarasche Rijk, door P. van Zon. — Referaten enz.: Notulen van de gecombineerde vergadering der 2e en 5e inspectie-afd. van het Boschwezen te Salatiga op 21 Dec. 1917, door R. W. — Enz.

Ziekten en ziekenverpleging in Ned.-Indië.

Als uitgave van het „Tijdschrift voor Ziekenverpleging" verscheen (bij J. H. de Bussy te Amsterdam) een werkje getiteld: Over ziekten en ziekenverpleging in Nederlandsch-Indië, door G. I. W. Koolemans Beijnen, lector aan den Leidschen cursus voor tropische ziekten.

Aangezien het populair-wetenschappelijk geschreven boekje ongetwijfeld van veel nut kan zijn voor hen die zich in Indië gaan vestigen, (of zich er bevinden), volgt hier een overzicht van den inhoud: I. Inleiding en mededeelingen over het klimaat van Indië. II. Voeding en kleeding. III. Woning, ziekenhuis. IV. Malaria en zwartwaterkoorts. V. Andere koortsachtige ziekten, typhus, pokken, pest. VI. Tropische buikaandoeningen, dysenterie, cholera, Indische spruw, ankylostomisasis. VII. Beri-Beri. VIII. Hondsdolheid, slangebeet, tetanus, Indische vergiften, Indische geneesmiddelen.

Weduwen- en Weezenfonds Burgerl. Ambtenaren.

De aandacht van belanghebbenden zij gevestigd op de verschijning ('s-Gravenhage, Drukkerij Ten Hagen) van de „Vierde wetenschappelijke balans" (opgemaakt ingevolge artikel 52 van het Fondsreglement) van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië.

Kalender voor Ned.-Indië in Woord en Beeld.

Bij de firma L. J. Boucher te Den Haag is verschenen een „Kalender voor Ned.-Indië in woord en beeld 1919", 26 bladen, die elk een plaatje met kort onderschrift bevatten. Het is opvallend, dat deze kalender, zoowel wat betreft de uitvoering der illustraties als de onderschriften der plaatjes, verre achterstaat bij dien van het vorige jaar, welke in alle opzichten schitterend was en bovendien uit dubbel zooveel bladen bestond.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 42: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De productie van rubber op het Maleisch schiereiland. — Verslag der Handelsvereeniging te Batavia. — Invoer der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswegen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 29 bevat o.a.: De bevolking van Celebes (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. Hendrik P. N. Muller (vervolg). — Instantaneetjes, genomen aan boord van de Noordam (vervolg), door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Grootmoedertje, door E. v. L.

Mededeeling Departement Landbouw Suriname.

No. 13 der Mededeelingen van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat een korte bijdrage van Dr. G. Stahel over het optreden van de sclerotium-

ziekte in Liberia-koffie eener plantage aan de Boven-Suriname. Over deze ziekte zal schr. nadere mededeelingen doen; z.i. behoeven de planters zich echter niet bijzonder ongerust te maken, mits zij zorgen door spoedig bespuiten van scelerotium-zieke plekken dat de ziekte zich niet uitbreidt en daardoor vasten voet krijgt in hunne koffievelden.

De Tropische Natuur.

Uit den inhoud der Juli-afl.: Een paar kilometer geologische wandeling door het Tjisokanbed (vervolg), door Dr. L. G. den Berger (met ill.). — Een tocht naar het Diëng-plateau, door H. A. B. Bünnemeyer (met ill.). — Jachtavonturen in Ceylon, door A. C. Tutein Nolthenius (vervolg). — Orang pandak (Boschmenschen op Sumatra), door L. C. Westenenk. — Bestaansstrijd (tusschen een rat en een krab), door B. J. Krol.

Simmons' Spice Mill.

Het Augustus Nr. bevat een uitvoerig artikel van de hand van H. J. Edwards over Java-thee in de Vereenigde Staten en Canada.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Vergadering van het *Hoofdbestuur* der Vereeniging „*Oost en West*" op *Woensdag 30 October a.s.*, om 2 uur n.m., in het gebouw *Laan van Meerdervoort 187, 's-Gravenhage.*

Agenda.

1. Notulen (zie K. W. 25 Juli 1918, No. 30).
2. Installatie van den heer *Dr. H. H. Zeylstra Fzn.* als lid van het Hoofdbestuur voor de afdeeling „*Landbouwmuseum*" te *Deventer.*
3. Bespreking van de motie *Vermeer* (zie notulen Alg. vergadering, punt 16b, K. W. 25 Juli 1918, No. 30 en het artikel in het K. W. van 10 October 1918, No. 41).
4. Instelling van eene afzonderlijke propaganda-commissie.
5. Samenwerking op het gebied van lezingen en leergangen.
6. Mededeelingen.
7. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken:

Dinsdag 15 Oct. trad voor de afd. Utr. en Omstr. als spreker op de heer *S. Surya Ningrat*, Javaansch Letterkundige te 's-Gravenhage, met het onderwerp: **„Een en ander over het Javaansche volksleven."**

Na opgemerkt te hebben, dat het woord „Indonesiër" de passende naam is voor den Indischen inboorling, verre te verkiezen boven „Inlander", waarin volgens hem iets geringschattends ligt, gaat spreker over tot zijn eigenlijk onderwerp.

Achtereenvolgens werden behandeld: het karakter der Javanen, zooveel verschillend van dat van den Europeaan, waardoor beiden elkander vaak verkeerd begrijpen, hun godsdienst, hunne gebruiken bij feesten, de woningbouw, enz., enz.

De boeiende lezing, verduidelijkt door fraaie lichtbeelden, vond een aandachtig gehoor bij de aanwezigen, die na afloop der voordracht den heer Surya Ningrat dankten door hartelijke toejuiching.

Van de Vereeniging „Chung Hwa Hui":

Door de Chineezen-Vereeniging (Chung Hwa Hui) is een prijsvraag uitgeschreven voor een studie over: „*De Chineesche Nederzetting in Ned.-Indië*".

Toelichting:

Hetgeen de prijsvraag mocht opleveren, zal worden aangewend voor een toekomstig Algemeen Aziatisch Congres, dat georganiseerd zal worden door de in Zürich j.l. opgerichte „Asiatic Student's Society" waartoe ook „*Shung Hwa Hui*" is toegetreden, zoodat in die studie *niet zoozeer* verlangd wordt een archief-studie-vereischende opzettelijk *historische* verhandeling over die nederzetting, maar als een onderdeel der Groot-Aziatische-Beweging de *volle nadruk* moet worden gelegd op den huidigen toestand der Chineezen in Ned. Indië, n.l. op:

„*De opleving der Chineesche Maatschappij in Ned. Indië*".

Immers dit gedeelte zal den Aziatischen toehoorders van het Congres meer belang inboezemen.

Algemeene bepalingen.

1. De mededinging staat alleen open voor leden van „*Chung Hwa Hui*".
2. De antwoorden op deze prijsvraag worden vóór of op 31 December 1919 des namiddags 5 uur, ingewacht aan het adres van den president den heer *Han Tiauw Tjong*, Poortlandlaan 84, Delft, met opgave van een correspondentie-adres van den inzender.
3. Elk antwoord moet persklaar met de schrijfmachine worden geschreven.
4. Elk antwoord moet een kenspreuk dragen en vergezeld gaan van een verzegeld couvert met dezelfde kenspreuk, hetwelk den naam en het adres van den inzender of, bij samenwerking, van de inzenders moet bevatten.
5. Het staat den inzender vrij, welke der vier talen (Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Duitsch) hij bezigen wil.
6. De beoordeeling der ingekomen antwoorden zal geschieden door een jury, die aan het Bestuur van „*Shung Hwa Hui*" verslag uitbrengt over de ingekomen antwoorden. De samenstelling dezer jury en de datum van den uitslag van de beoordeeling der jury, zullen ter zijner tijd worden bekend gemaakt.
7. De bekroonde verhandeling wordt het eigendom van „*Hhung Hwa Hui*" en zal in haar tijdschrift „Shung Hwa Hui Tsah Chih" worden afgedrukt, gelijk ook geschieden zal met het rapport der Jury.
8. „*Chung Hwa Hui*" behoudt zich het recht voor uit de niet bekroonde verhandelingen één te kiezen en die in haar tijdschrift „Chung Hwa Hui Tsah Chih" te publiceeren.
9. De niet bekroonde antwoorden zullen na October 1920 aan de correspondentie-adressen worden teruggezonden.
10. Als prijs voor het beste antwoord is beschikbaar gesteld een bedrag van *f* 500.— (vijfhonderd gulden).
11. Indien evenwel naar het oordeel der Jury, van de ingekomen antwoorden meer dan één voor den prijs in aanmerking komen, is het Bestuur bevoegd den prijs naar billijkheid over de concurreerende antwoorden te verdeelen. Op de op deze wijze bekroonde antwoorden is het bepaalde sub 7 toepasselijk.
12. Indien de Jury beslist, dat geen der ingekomen antwoorden voldoet aan hetgeen redelijkerwijs verwacht mocht worden, verklaart zij, dat er geen termen bestaan om den uitgeloofden prijs toe te kennen.

HAN TIAUW TJONG, *President.*
OEI HOO TJIOE, *Secretaris.*

Delft, 15 October 1918.

Van de Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie:

PROGRAMMA, tevens vriendelijke uitnoodiging, voor de Zendingsbijeenkomsten. Winter 1918-1919.

1918.

23 October, Woensdagmiddag te 3 uur, in de *Kerkzaal van het Diakonessenhuis*, zendeling *J. N. Bieger*, van de Rijnsche Zending. Onderwerp: *Dr. Nommensen*, de Pionier der Batak-zending.

7 November, Donderdagavond te 8 uur, in de *Fransche kerk* (Noordeinde tegenover de Molenstraat), Zendeling *F. J. Jens* (U.Z.V.). Onderwerp: *Biaksche causerieën* (Biak is een eiland behoorende bij Nieuw-Guinea).

20 November, Woensdagmiddag te 3 uur, in de zaal van het „*Clubhuis*" van Speykstraat 153, de heer *A. M. F. Oostburg*, Zendeling-onderwijzer in Suriname. Onderwerp: *Een kijkje in het schoolleven in Suriname.*

1919.

22 Januari, Woensdagmiddag te 3 uur, in de zaal van het „*Clubhuis*" van Speykstraat 153. Voorlezing van belangrijke brieven van zendelingen, werkzaam in Midden- en Zuid-Oost-Celebes.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland.

Onder de hooge bescherming van den heer *Jules Renkin*, Belgisch Minister van Koloniën, is te 's-Gravenhage ingesteld: *De Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland*. Het Bestuur is samengesteld als volgt:

Eere-Voorzitter: *Baron A. Fallon*, Gezant van België;

Eere-Ondervoorzitter: *F. van der Heijde*, Consul-Generaal van België, en *E. J. H. Dossin*, Luit.-Generaal, Militair Attaché bij de Belgische Legatie;

Voorzitter: *Z. H. Prins Albert de Ligne*, Gezantschapsraad;

Onder-Voorzitter: *Léonce Du Castillon*, oud toegevoegd Kamerlid;

Secretaris-Generaal: *Frans Janssen*, oud Consul van België.

Het doel van deze Commissie is hoofdzakelijk: het onderwijs over de koloniën op de Belgische scholen te organiseeren en de Nederlandsche koloniale politiek te bestudeeren.

Wij ontvingen het eerste nummer van het „*Bulletijn*" van de Commissie, waarin in „*Een woord vooraf*", dat wij hieronder geheel overnemen, de bedoeling van de uitgave wordt kenbaar gemaakt.

„Heden verschijnt het eerste nummer van het Bulletijn van de Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland en hare afdeelingen.

Dit Bulletijn wordt in ballingschap uitgegeven. Het zal er dienen om alle krachtsinspanningen der Belgen, die belang stellen in koloniale vragen, te groepeeren en te laten samenwerken.

Wij zullen gelukkig wezen de belangrijke studiën van onze landgenooten en onze Nederlandsche vrienden bekend te maken, zij, die een koloniaal rijk bezitten, dat de bewondering van de gansche wereld opwekt.

Wij zullen de artikelen in de oorspronkelijke taal publiceeren.

Belgisch Congo, de inboorlingen, zijne hulpbronnen en overgroote rijkdommen zijn niet genoeg bekend.

Men is niet genoeg doordrongen van de waarheid, dat onze heerlijke kolonie steeds een grooter uitbreiding neemt.

De kolonie wordt meer en meer de verlenging van het moederland.

Inderdaad, in Congo zullen wij talrijke producten vinden, die onontbeerlijk zijn voor de economische heropbeuring van het België na den oorlog.

Het doel van deze bescheiden publicatie is, beter onze Afrikaansche bezittingen te leeren kennen, hooger het grootsche werk van Leopold II te doen schatten en de sympathie van allen voor onze kolonie te verwekken.

Onze poging getuigt van ons onwrikbaar vertrouwen in de toekomst van ons land en zijne kolonie, voor wie Belgen en inboorlingen hun bloed vergoten hebben."

Verder bevat de inhoud:

1. Verklaring van den heer Renkin, Minister van Koloniën.
2. Beschrijving der vetten, getrokken uit den oliepalm en de zaden der Hevea, door Ernest Rosa.
3. Over de export-agenten, door Louis Verhaegen.
4. Inlichtingen.

Pa van der Steur. *)

September 1918.

Mijne Vrienden!

Ditmaal laat ik U Joh. van der Steur zien, *vooral* als opvoeder. Ik doe dit aan de hand van een belangrijk artikel in het weekblad „Indië" (zie de nummers van 10 en 17 Juli van dit jaar) door eenen Dr. Nieuwenhuis.

De schrijver noemt Van der Steur „de eenigste man in heel Ned.-Indië, die hoewel algemeen bekend, door niemand wordt belasterd of bescholden." Hij gaat dan voort te vertellen hoe hij bij hem komt op een betaaldag aan inlanders. Al dadelijk ziet Dr. Nieuwenhuis, dat hier een man aan het werk is die van opschieten weet.

Daar Van der Steur nog bezig was, riep hij door het raam een jongen, die den bezoeker maar vast wat moest laten zien. „Rijk zag het er niet uit. Overal alleen het hoogstnoodige."

Het sloeg 1 uur. Gejoel en geloop van alle kanten in de richting van de eetzaal. „Gaat U met ons mee eten", vroeg Van der Steur, die zich inmiddels bij ons had gevoegd. Dan kunt U de jongens eens bezig zien en kunnen wij meteen wat praten."

De gong, — een hamerslag op een stuk spoorrail. Militair ging het de zaal in. Rijen tafels in een eindelooze zaal. Pa aan het eind, voor een reuzen bak rijst, naast de gong. Op de maat van de gong liepen rijen van 10 jongens langs hem heen en kregen een schep rijst uit Pa's bak en een grap uit Pa's mond. 10 pas verder stond een helper met den bak saus (sajoer). Zoo trok ieder terug naar zijn tafel, soort bij soort: werkjongens, schooljongens, kleintjes. Gefluit, gejoel, gelach — tot een belletje klinkt. Doodsche stilte, „Heer, wil gij deze spijzen zegenen, amen", zacht en helder over gebogen hoofden heen gesproken. En dan de aanval van 400 hongerige monden op het eten.

„Ik laat ze nu maar wat lawaai maken, bij het avondeten moeten zij rustig zijn. Zij werken hard, slapen nooit 's middags, ik eisch voortdurende inspanning van ze, dus laat ze bij het eten het dan maar eens wat gezellig hebben."

Nu, daaraan scheen het niet te mankeeren. Op een saai, streng weeshuis leek het allerminst.

Na het eten bracht Pa mij op zijn kantoor. Hier viel mij nog meer dan straks zijn kop op, dien van een idealist, maar van eenen, die aanpakken kan."

Daar vertelt dan Van der Steur de wordingsgeschiedenis, die wij allen kennen. Dan vraagt Dr. Nieuwenhuis hem: „U, die het Indo pauper kind zoo door en door kent, gelooft U *ook* dat de meesten weer in de kampong terecht komen?" „Wel, antwoordt hij, en staart even voor zich uit — mislukken doen er van mij maar weinig, maar toch, er zijn er. Voor allen is de strijd wel heel zwaar. De meesten zijn de vrucht van wilde passie van minderwaardige menschen. Maar toch ook niet allen. Ook in de losse soldatenhuwelijken is iets van trouw en zorg. Daar waar een eigen huisje in de kampong, eenig meubilair, een bloemrekje, op vastheid en huiselijkheid in de verhouding duiden. Kinderen uit zulk een concubinaat gesproten zijn niet de minderen van wettige kinderen. Zij zagen wat zorg en liefde, zij *hadden een vader en eene moeder*.

Als de dood van de moeder, armoede of ongeval, ze bij ons brengt, kunnen wij ze tot nuttige burgers opvoeden. Slechter staan de anderen er voor. U heeft straks dat stumpertje gezien. De vader, een Europeesch militair, zwaar geslachtsziek, de moeder, een jonge Javaansche meid, weggeloopen met een ander, kort na zijne geboorte. Zoo krijgen wij ze zooveel. Zij geven mij de meeste zorg; voor hen sta ik heel vaak angsten uit. Zij vechten tegen hun aangeboren slechte instincten, maar dikwijls leggen zij het af. Maar als men dan weer ziet hoe dapper, hoe eerlijk zij vechten, bidt men God dubbel innig toch, ook hen te bewaren."

Wij kwamen te spreken over het opvoedingssysteem voor deze zwaar belasten.

„Och, zei Pa, dat is zoo van zelf gegroeid. Ik ben zelf te veel jongen geweest, om niet veel te kunnen verdragen. Maar als het er op aan komt, moeten zij dadelijk gehoorzamen. Groote liefde naast strenge tucht, dat is wat zij van noode hebben. Maar veel tijd voor kwaad doen hebben mijn jongens en meisjes niet. De kleinen gaan allen naar school en hebben 's middags werk. Het 7de leerjaar zorgt voor den tuin, het 6de schrobt, het 5de veegt het terrein, het 4de zorgt voor de privaten. Alleen de kleintjes slapen 's middags. Dat vind ik een dwaze gewoonte, vooral in het klimaat van Magelang. Ik werk den heelen dag en hun zal het ook geen kwaad doen. Luieren laat ik nooit toe. Wat ze doen moeten ze vlug en krachtig doen, ook het spelen." En dat was te zien. Overal dezelfde veerkrachtige, vlugge gang van Pa.

Dit is dan ook wat „de Steurtjes", „de Magelangers", overal onderscheidt van zoovele Indo's. Van der Steur heeft bewezen wat een krachtige, intensieve opvoeding hier bereiken kan. Het Indo-vraagstuk is voor een groot deel eene opvoedingskwestie.

*) Overgenomen uit „Onze Kleine Bode", onder redactie van het Comité van Bijstand voor den arbeid van Joh. v. d. Steur in Indië. Ds. H. Pierson, Eere-Voorzitter; G. Velthuijsen, Eerelid; Mr. J. Bierens de Haan, 17 Museumplein, Amsterdam, Penningm.; A. de Braconier, 83 Weesperzijde, Amsterdam; Gravin Douaire. van Randwijck, 1ste Secretaresse, 16 Kanaalstraat, Den Haag; Mevr. van Idsinga, 2de Secretaresse, 2 Surinamestraat, den Haag.

Merkwaardig is het dat zoo weinig jongens onderwijzer worden van hen, hoewel de Regeering de heele studie betaalt. ,,Indo luistert niet naar Indo, Pa'' zeggen de jongens zelf. Misschien ligt het ook wel aan de groote waardeering voor practischen arbeid, welke zij van hem leeren.

Is het bijbrengen van werklust, dat wekken van energie, een der oorzaken van Van der Steur's succes, een andere is zijne groote kennis van het kinderhart, zijn diep begrip van de ziel der Indische proletariërs.

Met kinderen uit die ruwe omgeving moet men in den volkstoon blijven, en dat kan Van der Steur, zelf een burgerjongen, uitstekend.

Zijn preeken, zijn godsdienst-onderwijs zijn al even onconventioneel.

Geen kanselstijl, geen catechiseertoon, maar levende volkstaal, die tot de verbeelding spreekt en ontroert. Zoo is Van der Steur ook buiten zijn huis de meest beminde, de meest populaire, de meest bewonderde man van Magelang.

Zijn preeken ontroeren en ontwikkelen de eenvoudigen, aan alle ziekbedden wordt hij geroepen. Toen hij op den dag van zijn jubileum preekte, waren katholieken en protestanten eendrachtig onder zijn gehoor. Zijn godsdienstonderwijs is weinig dogmatiek, maar steeds sterk zedelijk vormend; zijn kinderpreeken in zijn eigen kerkje zijn zedelijke lessen naar aanleiding van teekeningen, die aan den wand hangen. Hij doet vragen waarop luide geantwoord wordt.

,,Dit is een andere eigenschap van zijn opvoedingssysteem: naast de liefde voor het werk, naast de Spartaansche hardheid en de proletarische bonkigheid, tracht hij vooral zedelijke kracht te geven.

En de voorbeelden zijn talloos, waarin hij schitterend is geslaagd. Dit zijn dan ook de belooningen voor zijn zelfverloochenend leven.''

De heer Nieuwenhuis is maar enkele uren op het terrein geweest, maar waar men zat of liep, overal rolde men over de kinderen; hun gejoel, gepraat, gelach, drong overal door. En dat heeft Pa nu van 's morgens 6 tot 's avonds 9 uur om zich heen gehad vijf en twintig jaren lang! En niet als toeschouwer, maar als zeer werkzaam leider. Alleen geholpen door zijn vrouw, door juffrouw Otto en enkele oud-militairen, maakt hij dat 600 hongerige proletariërtjes eten hebben, dat 600 gezonde bengels kleeren hebben om te werken, kleeren ook om netjes naar school te gaan; dat 600 grootendeels verwaarloosde halfbloeds, met een aantal slechte eigenschappen geboren, voortdurend bezig zijn, zedelijk en lichamelijk gezond blijven en zooveel karaktervastheid en kennis meekrijgen, dat ze niet terugvallen in den poel waaruit Pa ze getrokken heeft.

,,En vraagt men hem naar het geheim van al die opoffering, al die werkkracht, dan zegt hij zelf: mijn geloof en mijn opvoeding.''

Een aardige weerklank op en aanvulling van het bovenstaande is de volgende brief:

Poerworedjo, 26 April 1917.

Hooggeachte Heer Van der Steur.

Het speet ons zeer van U te vernemen, dat er op het oogenblik geen groote meisjes disponibel waren. Maar de proefneming met eene der meisjes uit uwe inrichting genomen, steekt zoo schitterend af bij de ervaring met degenen, die wij tot nu toe hadden, dat we hopen, dat U over eenige maanden ons kan verblijden met de tijding, dat eene der meisjes genegen is bij ons in dienst te treden.

Met de meeste hoogachting,

(*w. g.*) A. LEYDS.

Tot besluit van dit nummer een brief van Van der Steur zelven, geschreven *8 Mei '18*, ontvangen *7 Aug. '18*, de eenige van dezen zomer. En lezer, als gij aan de zinsnede over ,,Vic'' (Victor Vandewalle) komt, denk dan aan onzen vriend met innig medelijden. Vic was zijn rechterhand op het kantoor, zijn geliefd kind boven allen, zijn hoop voor de toekomst. Waarom weten wij hier niet, maar op eens heeft de jonge man begeerd een werkkring buiten de inrichting te zoeken. Van der Steur liet hem gaan, maar in een brief aan de kinderen in de ,,Kleine Bode van Huis'' van oudejaarsavond lees ik:

Op het einde der kerk sprak ik een woord tot afscheid aan Henri K., die in betrekking gaat en tot Vic. (Ook deze zou op 1 Jan. zijn nieuwen werkkring op een kantoor aanvangen). Daarbij kon ik mij niet meer goed houden en snikte het uit. Wij zongen hun toe: Dat 's Heeren zegen op U daal. ,,Toen moest ik in mijn kamer gaan en mijn deur sluiten.''

En nu na deze korte verklaring, de brief:

Magelang, 8 Mei 1918.
(ontvangen 7 Aug.)

Hooggeachte Mevrouw.

Uw brief van 19 Jan. kwam *heden* in mijn bezit. Wel, wel, wat is het een zeldzaamheid tegenwoordig, brieven uit Holland! Men weet eenvoudig niet wat er gebeurt, als er eens iets komt. Edoch, dan is men dubbel blij.

Ik heb een zeer drukken en moeilijken tijd achter den rug. Dat bouwen midden in het bedrijf is een reuzen soesah, en het meest heb ik er onder geleden in mijn kantoor. Nu heb ik een heerlijk frisch kantoor, eene prettige werkkamer, met degelijke, flinke archiefkasten, enz.

Het was mij, en is mij nog zulk een gemis, dat Vic weg is. Eene leegte voor mijn hart. Ik wen er slechts langzaam aan. 8 Mei begon ik dezen, 15 Mei kan ik pas vervolgen. Wij lijden hier in den laatsten tijd ook ter dege onder den oorlog. Vooral door de inbeslagneming onzer schepen. Java levert niet voldoende rijst op voor het land zelf en het moet dus van buiten komen. Voor wat ik vroeger voor 8 ct. kocht, betaal ik nú 17 ct., en dan nog kan men niet voldoende krijgen. Gisteren ben ik naar Semarang geweest, om 10.000 K.G. te koopen. Tien duizend kilo rijst, wat klinkt dat niet waar? Dat is in ééne

FEUILLETON.

Naar Insulinde's hoogsten Vulkaantop.*)

door Dr. W. VAN BEMMELEN.

De Piek van Korintji.

Heel in de verte, waar de bergfiguren hoe langer hoe meer van luchteblauw doorweekt waren, stonden als uiterst diaphane, luchtige figuren de hooge vulkanen van de vlakte van Agam.

Welk een allesbeheerschende factor is toch de afstand van het punt, waaruit men iets beschouwt!

Was dat transparant, bijna in teer hemellicht vervluchtigend figuurtje, het zware, woudbedekte berggevaarte, waar ik nog geen week geleden tegen opgezwoegd was? Waar ik in den avond aan den oever van het ingedommelde kratermeertje had zitten droomen, terwijl om den berg de donder rommelend rolde zooals om ons land, in vrede, de wereldoorlog woedt?

En was dat nietig wolkig pluimpje, dat ik nauw boven den rand van het zoo onschuldig silhouetje van den Merapi zag opstijgen, de geduchte rookkolom, die ik uit den sissenden en loeienden kraterput had zien opwielen en dien ik, hoestende door de zwavelprikkeling, had doorloopen over een woest veld vol neergeplette rotsblokken, die daar gespleten en uit elkaar gebarsten neer lagen?

Die fijne bovencontour, was dat het merkwaardig kraterveld met zijn reeks van oude, door het onderaardsche vuur verlaten kraterpijpen; de geschiedenis van den vulkaan in verstarde rotslijnen neergeschreven?

Inderdaad ons standpunt is een gewichtige factor in ons oordeel en ware ik niet te veel door de grootschheid van het panorama met zijn overvolheid van beelden overweldigd geweest, ik had mij neergezet en er over nagedacht hoe alles in 's levens oordeelvellingen daardoor beheerscht wordt. Hoe of wij maar één enkelen kijk hebben op het wezen der wereld, zoo het stoffelijke als het geestelijke, en dat die van ons eigen menschelijk standpunt is. Ieder staat op zijn Piek, zooals ik op den mijnen stond, maar we weten niets van den weg, waarlangs wij zijn gegaan om op dàt, ons, standpunt te komen: wat echter ik in mijn geval uitstekend wist. Alweer een bevestiging van Rome's oude spreekwoord, omnia comparatio claudicat, oftewel iedere vergelijking heeft een hinkepoot.

Ondertusschen was ook het uitzicht op de vallei van Korintji met haar meer vrij gekomen en met ontelbare mij bij name niet bekende bergtoppen en ruggen, zag ik den Barisan naar het zuiden zich voortrijen. Ten slotte loste zich ook de nevelwand op, die de eindelooze vlakte van Djambi aan het oog had onttrokken.

Witte tapijten lagen over de onmetelijke wouden der laagvlakte, bedekkend al het leelijke, dat zich daar ophoudt, menschelijke tragedies van recht en onrecht, strijd en vrede. Gelijkelijk werd alles met een sluier van vergeving overdekt en daarboven uit stak slechts hier en daar een lage bergrug, even herinnerend aan het land.

Ruim een uur had ik zoo door een stage bewondering van het telkens zich verruimend panorama tegen verkleuming gestreden, toen eindelijk mijn tochtgenoot, rillend van de kou, boven kwam, gevolgd door het drietal koelies, klappertandend ondanks de dekens, waarin zij zich hadden gehuld en maar steeds betuigend, dat zij binnen weinige oogenblikken ten gevolge van de hevige koude den geest zouden geven. Gelukkig nam de koude wind weldra af, zoodat zij geen gelegenheid vonden om aan dat omineuze en voor de afdaling zeer lastige voornemen gevolg te geven.

Ik begroette het klappertandend gezelschap met vreugde, want zij brachten mij mijn instrumenten en eten, terwijl hun koude wanhoop mij in figuurlijken en letterlijken zin koud liet.

Spoedig had ik de kookpunts-hoogtemeter achter een paar rotsblokken opgesteld en aangestoken en vermaakte mij met zijn waarneming, tegelijkertijd

*) Overgenomen uit de Javabode. Red.-Comm.

maand op, en kost thans: één duizend en acht honderd gulden...... Ik heb er mijn spaarpot, welke ik bij de Handel Mij. te Semarang had, voor moeten aanspreken. Maar nu heb ik van nacht ook weer rustig geslapen, dat was een week lang niet gebeurd. Aan *geld* had ik geen gebrek, maar eten kon ik niet op de gewone wijze koopen. Ik had óók vergunning noodig van den Resident van Semarang, om van dáár uit te voeren, maar nù is er weer een maand rust!

Wij hadden een pracht resultaat met de jongens examens! 24 tegelijk geslaagd in een termijn van 3 dagen, voor de technische school, van de 26 candidaten. Prachtig, niet waar?

Wij hebben er een Zondag aan gewijd, in de kerk, naar aanleiding van Openb. XXI, 7, er vooral op wijzende, dat er geen grootere overwinning is, dan de overwinning over zich zelven en over de zonde.

U ziet in den concept-brief aan den Resident van Kedoe, hoe het jaar 1917 financieel was, maar óók, welke moeite ik had met mijne boeken.

Dat is nù weder voorbij. Ik heb even als een schooljongen, alles overgemaakt. Scholieren blijven wij toch, tot het einde!

God zij met U en de Uwen.

Hoogachtend Uw Dnr.

(*w.g.*) JOH. VAN DER STEUR.

Sprokkels.

XXXI.

Er kan niet genoeg de aandacht op gevestigd worden, dat het een eerste plicht is van het bestuur in Indië om zorg te dragen voor den hygiënischen welstand der bevolking. Op het gebied der volksgezondheid is heel wat in te halen en moet nog grooten, intensieven arbeid verricht worden, voordat men zal kunnen zeggen, dat een eenigszins dragelijke toestand ingetreden is. We kunnen het dan ook eens zijn met den heer B o o n, waar deze schrijft in het „Soer. Hbl." (zie Kol. Weekblad van 10 October l.l. No. 41), dat het niet hartverheffend is te zien, hoe weinig op hygiënisch terrein nog is volbracht in koloniën, eeuwen reeds onder ons bestuur. Alleen het slot van dien zin: eeuwen reeds onder ons bestuur, wil ons niet bevallen. Het is toch niet waar, dat de koloniën eeuwen onder ons bestuur gestaan hebben.

Al is het ruim drie eeuwen geleden, dat de Hollanders voet aan wal zetten in Indië, daarmede begint ons b e s t u u r nog niet. Dat was slechts de eerste a a n r a k i n g: van i n v l o e d was toen zelfs nog geen sprake.

En wie den bevoorrechten toestand kent, waarin de Oost-Indische Compagnie verkeerde, ook ten opzichte van het bestuur der Unie, weet, dat er van o n s bestuur niet gesproken kan worden, en dat de Compagnie door allerlei omstandigheden aan b e s t u r e n slechts kon doen in zekere streken van Indië.

Eerst na den val der Compagnie is ons bestuur verantwoordelijk te stellen. In aanmerking genomen den verwarden en telkens zich wijzigenden toestand, waarin Holland zelf in de eerste jaren der 19de eeuw verkeerde, kunnen we zeggen, dat ons bestuur eerst een aanvang nam, nadat de Commissarissen-Generaal de koloniën van de Engelschen hadden overgenomen, ruim een eeuw geleden. Daarmee willen we de nalatigheid der regeering niet verkleinen, maar ons doel is om op te komen tegen dat telkens herhaalde sprookje van een b e s t u u r over de koloniën van eeuwen her.

XXXII.

Indië gaat gebukt onder een tekort aan ambtenaren, w.o. ook onderwijzers.

Minister Pleyte gaf in het laatst van het vorige jaar een overzicht van het aantal benoodigde onderwijzers gedurende een tijdsverloop van 5 jaren en van het aantal, dat voor den Indischen dienst verkregen was.

Van 1913 t/m. 1915 zijn gevraagd 865 onderwijzers en verkregen 362 onderwijzers, of nog lang niet de helft.

Sinds 1916 is het toelagen-stelsel ook voor onderwijzers ingevoerd en dat schijnt aanvankelijk gunstige resultaten te hebben. De in 1916 beschikbaar gestelde toelagen, 100 in getal, werden alle toegekend en in 1917 160 van de 200, zoodat begin 1918 er 260 onderwijzers in opleiding waren. Hoe het in 1918 gaat, is ons niet bekend; voor het Indisch onderwijs hopen we, dat de oogst ruim zal zijn; waar echter in Nederland een vermindering valt waar te nemen in het aantal jongelui, die voor het onderwijs studeeren, kon Indië daarvan den terugslag weleens ondervinden.

---

mijn handen door het kokende water verwarmende.

Daarna kwam de atmospherische stofteller aan de beurt en zoo waar, wat mij in den vroegen morgen, toen ik door de mist liep, onbereikbaar had toegeschenen, namelijk photographeeren, ook dàt werd mogelijk.

Een laatste blijdschap was het, toen ook — het was al tien uur geworden — de mist in den krater dunner werd en ik op eenmaal, diep beneden mij, een wateroever zag. Al meer en meer verdwenen de nevels en eindelijk was de gansche bergtop zoo vrij van wolken, als had de hemelsche barbier hem het laatste zeepsop van zijn geschoren koonen afgewreven.

En wat voor een krater kwam daar uit dien nevel te voorschijn!

Wanden als muren, rood en geel van kleur, die naar beneden vielen, ja, plöften van steilte. Men zweefde boven den afgrond. Een stap en men zou zoo op den waterbodem vallen. Met angstig gekromde krallen klemde zich het los gesteente nog vast aan den rand, maar dan dook alles plotseling weg in de onzegbare diepte.

Wij maakten rotsblokken los, verhaastend hun doodvonnis, en met reuzensprongen stortten ze in den gapenden muil.

Vóór dat de wild steile wanden wegzinken in het onpeilbaar diepe van het vulkaanbinnenste, vlak als een stille bodem een groene waterspiegel, die voor het oog verbergt de kerndiepte van den krater.

Verlaten lag de vreemde waterplas in de sombere engte tusschen de loodrechte wanden en nimmer zal een mensch tot dat water kunnen afdalen. Van de oppervlakte steeg rook op en de ijle damp rees als een grillig gedraaide kolom naar boven. Gele slierten van zwavelbloem dreven stillekens op den smaragd groenen spiegel. Aan de noordzijde kringde zeer duidelijk de opborreling van een gasbron, en ook op twee andere plaatsen was een zwakke gasopwelling te bespeuren.

Wel rustig was het dus daar beneden en veel kalmer dan in 1913, toen de beklimmers het meer op vele plaatsen zagen rooken en koken. In Jonghuhn's tijd stootte de vulkaan zelfs rookpluimen uit, die aan den Smeroe deden denken.

Blijkbaar is dus de vulkanische levendigheid van den Piek uitstervende, maar of ze niet ter kwader ure opnieuw den berg zal beroeren? Niemand weet het! Daarover zijn geen voorspellingen te doen en de omwoners moeten maar in goed vertrouwen voortleven.

Het was ondertusschen al half twaalf geworden en de gewone middagwolken, die geboren worden in den luchtstroom, die de zonbestraalde bergzijden naar boven trekken, kwamen van alle kanten opzetten. De harde wind echter was geheel geluwd en kon geen nevels meer op den top vormen, zoodat ons verheven wandelterrein zich baadde in het middaglicht. Van koude geen sprake meer; de zon koesterde ons en drentelend gingen wij terug lang den afgrond, waarmee wij geheel vertrouwd waren geraakt en wij vermaakten ons met geweldige steenlawines te verwekken, zoodat een hol gedonder tusschen de reuzenwanden tot ons opsteeg en hier en daar een witte kring in het groene water den val van een blok verraadde.

De afdaling van den kegel was bezwaarlijk, zonder moeilijk te zijn. 't Is daarbij al juist zooals in het leven; het is ten slotte, als men het wel beschouwt, moeilijker om tot een lagere af te dalen, dan tot een hoogere op te stijgen. Behalve natuurlijk in het kwade, maar daarover dacht ik, in die zoo hoog boven het wereldsch gewoel verheven regionen, natuurlijk geenszins.

Langzaam dalen verlicht de bezwaarlijkheden en waarom zou men zich ook haasten, wanneer de wolken nog onder ons zijn en het rondzicht wijdsch.

De steile helling, waartegen men nu niet opzwoegt, met het gelaat bijna tegen den rotsbodem aan, zinkt voor ons neer als een slaaf en glorieus stapt men naar beneden als een koning van de treden zijner troon — heimelijk echter terdege achtgevend, dat hij niet over een roede van den looper rolt, in casu dat ik niet uitgleed en met de scherpe rotspunten kennis maakte, wat mij desondanks toch gebeurde.

Voorwaar, zóó is het afdalen een genot en telkens verpoost men een oogenblik om ongestoord te kijken naar de wolkkasteelen en de verre vlaktebeelden tusschen hun witte muren gevat, neer te zien naar de ravijnwanden, die daar beneden afdalen naar de in hun diepte verborgen beken en naar de blokken-

Dat zou ons spijten voor het onderwijs in Indië, dat in al zijn geledingen vraagt om meer werkkrachten.

XXXIII.

Berlijn telt onder zijn vele onderwijsinrichtingen ook een school voor begaafden, waar leerlingen met goede vermogens bijeengebracht zijn en in het onderwijs niet gehinderd worden door minder begaafde of achterlijke leerlingen.

Voor deze laatste soort kinderen bestaan ook reeds afzonderlijke scholen.

Eenigen tijd geleden zijn ook in Den Haag pogingen aangewend om tot de oprichting van een school voor begaafden te komen. Voorloopig, meenen we, zonder resultaat.

Ongetwijfeld heeft een dergelijke inrichting zijn goede en zijn kwade zijden.

De meening om scheiding te maken tusschen de leerlingen naar hun aanleg en ontwikkeling is logisch juist.

Ieder, die met het onderwijs op de hoogte is, weet, dat het voor een onderwijzer zelfs een groot verschil maakt, of hij staat voor een klas kinderen uit den gegoeden stand dan wel uit de volksklasse. Wat den een duidelijk is, moet den ander uitgelegd worden. De ontwikkeling, die ze van-huis-uit meebrengen, loopt vrijwat uiteen. Een scheiding in burger-, volks- en armenscholen is zeker in 't belang van de kinderen.

Wat ziet men in Indië gebeuren?

Daar roepen verschillende stemmen om één school voor de kinderen van...... één volk, neen van verschillende volkeren en zelfs van verschillende rassen. Wel wordt aan den anderen kant beweerd, dat het zieleleven der kinderen zoo geheel verschillend is, maar dat neemt niet weg, dat alles wel op één school kan, ook al komen de kinderen, met zoo geheel verschillend zieleleven, uit zeer verschillende maatschappelijke kringen en met zeer uiteenloopende voorstellingen en begrippen, zoowel wat hoedanigheid als hoeveelheid betreft, op school.

Toch maar één volksschool voor alle rassen. Zeker een hoog, idealistisch denkbeeld ter algemeene verbroedering.

Is het ook logisch en practisch uitvoerbaar?

H. VAN VORDEN.

Persoverzicht.

Het *Alg. Handelsblad* schrijft over „*De politiek der Entente ten opzichte der Nederlandsche koloniën.*"

Wolff seint uit Berlijn: Volgens de *Voss. Zeit.* komt de *Iswestija* nogmaals terug op de politiek der Entente ten opzichte der Nederlandsche koloniën. De referent van het volkscommissariaat voor Oost-Azië schrijft in een der laatste nummers van het blad: „Met genoegen bevredigen wij de nieuwsgierigheid der Nederlandsche pers. Tevens zullen wij bij deze gelegenheid ophelderen door welke reden in dien tijd het gegrond wantrouwen jegens Japan uit de kolommen der Nederlandsche pers zoo onverwacht plotseling is verdwenen. Wij wendden ons derhalve tot het geheime archief van den vroegeren Russischen Minister van buitenlandsche zaken. Hier vinden wij wat wij zoeken in de rubriek: politiek archief, verkrijging van medewerking der Japanners aan het westelijk front, afdeeling compensaties.

Den 3den Febr. 1915 berichtte Swetsjen, de Russische gezant te 's-Gravenhage, aan den heer Sassonof onder geheim telegram No. 28: „In het zooeven verschenen nummer van de Parijsche *Temps*, staat een artikel dat krachtig, na Pichon en Clemenceau, opkomt voor onmiddellijke medewerking van Japansche troepen op een der Europeesche fronten.

Ik kan Uwe Exc. niet verhelen, dat voor zoover de zaak Nederland betreft, bij het hier jegens Japan heerschende wantrouwen wegens het aan dit land toegeschreven verlangen naar de Nederlandsche koloniën, zich de moeilijk weg te nemen zorg openbaart, dat Nederland het offer der Japansche oorlogshulp zal blijken te zijn. Ik zou zeer dankbaar zijn, wanneer Uwe Exc. mij in de kwestie bepaalde leidende aanduidingen wilde geven." Op dit telegram gaf Z. E. het volgende olympische antwoord met een ondubbelzinnigen uitbrander aan den weetgierigen gezant: Cijfertelegram van minister Sasonof van 8 Febr. 1915 aan den Russischen gezant te 's-Gravenhage No. 421: „Uw telegram van 3 Febr. ontvangen. Het is mogelijk, dat Japansche troepen op grond van de militaire noodzakelijkheid tot deelneming aan den strijd worden uitgenoodigd. Deze noodzakelijkheid zou van zoo gebiedenden aard kunnen zijn, dat met de verhouding van Nederland tot de beslissing der bondgenooten misschien geenszins rekening gehouden zou worden."

In gewone spreektaal moet het telegram van Sasonof eenvoudig zonder sleutel zoo gelezen worden: „Wanneer de militaire noodzakelijkheid de bondgenooten dwingt, zullen wij de Nederlandsche koloniën aan Japan geven, en ons in geen geval erom bekommeren of de Nederlanders willen of niet."

Nog was de inkt van Sasonof's telegram niet droog of de bondgenooten geraakten in groote zorg over de vraag hoe zij den argwaan der Nederlandsche openbare meening in slaap konden sussen. Men behoefde niet lang na te denken. Het oude recept der imperialistische politiek was voldoende: De belangrijkste bladen of hunne correspondenten koopen, en daardoor de pers muilbanden. De bondgenooten werden het er over eens, dat elk een der groote bladen voor zijn rekening zou nemen.

Dit stelsel, bekend onder den naam van het „Fransche stelsel", werd door de bondgenooten reeds in Zwitserland, Bulgarije, Spanje, Roemenië en zelfs in China toegepast. Thans was de beurt aan Nederland gekomen. Het viel de Tsaristische regeering te beurt om de *Telegraaf* aan te koopen.

In het archief van den Russischen ministerraad vinden wij het volgende document uit die dagen:

---

stroomen, die, als plotseling in hun val gestuit, bewegingloos neerliggen.

Ware het niet dat de regenwolken dreigend begonnen te naderen en de honger aanving te knagen, ik zou nog veel later in den namiddag in het kamp terug zijn gekeerd. Nu was ik amper in de tent op mijn gemak bij iets warms gezeten, toen de regen weer begon te druppen.

Nog vele droppels vielen dien dag en ook des nachts, maar zij waren niet zoo vol van nat water als den vorigen dag en toen de aanbrekende morgen mij weer op kale en steile rotsvelden begroette, waren er beneden mij vele wolken, maar stak boven mijn hoofd de kraterrand scherp tegen den hemel af.

Instede van rechts af te slaan, zooals op den vorigen morgen, week ik nu naar links af en klom naar den noordoostelijken hoek van den kraterrand, dien ik zonder ernstige bezwaren in een uur tijds bereikte.

Mijn doel was tweeërlei. Ten eerste wilde ik den vollen blik hebben op den reusachtigen, vierhonderd meter hoogen kraterwand onder den hoogsten top, en ten tweede hoopte ik den rand geheel rond te kunnen trekken; was ik toch zonder bezwaren den vorigen dag een heel eind naar de andere zijde van den top afgedaald.

Een dergelijke onderschatting van zijn vulkanische wildheid gedoogde echter de berg niet. Nauw toch was ik met eenig beleid langs een kleinen boog van zijn vervaarlijken cirkel geloopen, of de rand verscherpte zich tot een spitse pyramide van losse roode tuf, gevolgd door een niet minder puntigen broeder van brokkelig geel gesteente, die als een muts een rotsblok op zijn microcephaal boveneind droeg.

Eenige messcherpe kammen en een inkerving vormden de even weinig hoopvolle voortzetting, zoodat ik wijselijk besloot zelfs geen poging te doen om onder die debile gasten langs een veel lagere hoogtelijn op den kegelmantel verder te trekken, maar besloot om te wachten tot de zon door de wolken zou breken om de camera met vrucht in werking te zetten. Want waard om in stereoscopisch beeld te brengen waren de woeste rotsduivels, die daar op den kraterrand als roofvogels genesteld waren, zeer zeker.

Ook in den namiddag klim ik op de hellingen rond, tusschen de geweldige blokken, die van de ravijnwanden waren afgestort. De wolken van den morgen zijn echter uitgegroeid tot reusachtige bergen met zware zwartuitgezakte fundamenten en verblindend witte koppen. Gelijk schrikwekkende witomhulde gedaanten bewegen zij zich op het ontzaggelijke tooneel, als in een spokig mimen-spel, begeleid door onheilspellend dondergerommel. Vluchtend voor hun dreigend gebaar komen nevelruiters uit de ravijndiepten aanjagen en weldra omsombert mij de mist, die de rotswanden rondom schrikwekkend hooger maakt en mij afsluit van de verdere wereld.

Edoch, bestendigheid bestaat niet in het rijk der wolken, waar een eeuwigdurende afwisseling van groeien en slinken, van geboren worden en verdwijnen heerscht.

De mist lost op; de witte reuzen krimpen in, vervloeiend en vervluchtigend; het dal en de bergen aan zijn overzijde doemen op door de dampige lagen der lucht, als gedrenkt van regen en overtogen door vochtige wolkenwaden.

In het Oosten hangen nog dichte wolken, waaruit regen valt.

Dan doopt de ondergaande zon haar penseel in haar schitterenden verfpot en cirkelt met één grooten godenzwaai een felkleurigen regenboog boven de bergribbe. Met een tweede, nog breedere streek toovert ze een wijderen boog om den eersten en blaast door de dampende atmospheer een wolk van stofgoud. De bergfiguren, in het Oosten donkerblauw, gaan, waar ze het Westen naderen, over tot diaphaan violet en verwazen, dichter bij de zon, in den gouden glans.

In roode gloeiing gloort de hooge kraterrand tegen het diepe azuur van den hemel.

Dan zakt de zon onder de kim en alles verzinkt in grauwe tinten.

Voorbijgaand was het kleurenspel en uit mijn gezichtskring verdween ook de groote berg, nadat ik op den terugweg zijn reuzengestalte, als een wachter het lange dal afsluitende, nog lang had nagestaard; maar wat blijven zal, dat is de herinnering, die immer trouw verschijnt, als we haar oproepen, als de gehoorzame tooverslaaf uit het sprookje.

,,Bijzonder journaal van den ministerraad voor kredieten voor niet openbaar te maken doeleinden". In het journaal wordt gezegd: ,,Voor de organisatie van den strijd tegen de verspreiding in het buitenland van berichten, die schadelijk zijn voor onze belangen, wordt het wenschelijk geacht een financieele ondersteuning te verleenen aan den Petersburgschen correspondent van de Nederlandsche courant *De Telegraaf*, Felix Begadski". De heer Begadski treedt tegelijkertijd op, gelijk Sasonof in een geheimen brief aan den ministerraad No. 1562 uiteenzet, als Petersburgschen correspondent voor het Moskousche blad *Russkoje* en de Parijsche *Temps*. Hij was aan het ministerie van buitenlandsche zaken bekend als iemand met ervaring en verstand.

* * *

Suruya Ningrat schrijft over *Het rapport-Liefrinck* aan *Het Volk*:

,,Uit Batavia seinde men aan de *N.R.Crt.*, dat het bekende rapport-Liefrinck in het Koloniale Verslag is gepubliceerd. Dat dit het gevolg is van den aandrang, door Volksraadsleden op de regeering uitgeoefend, is niet onmogelijk.

Zooals men weet, gaat het vermaarde rapport o.a. ook over de oorzaken van den jongsten Djambi-opstand, waarin tallooze Djambiërs het leven hebben verloren, hetzij door het moordend lood der Koempenie, hetzij doordat ze ,,onder nadere goedkeuring" zijn opgehangen. (Toen de gouverneur-generaal de gratierekwesten inwilligde, bleken de begenadigden reeds gehangen te zijn. Schandaal! S.) Uit het onderzoek van den eerlijken regeeringscommissaris Liefrinck bleek indertijd spoedig, dat het Djambische volk, zooals Van Kol zei, ,,recht had om in opstand te komen". De resultaten van het onderzoek moeten zoo verbluffend zijn geweest, dat den heer Liefrinck een telegrafisch verzoek van één der Oost-Javasche Sarekat Islam-afdeelingen bereikte, om over te komen, welk verzoek hij beantwoordde met ,,nu niet, misschien later". Ook in den Volksraad werd hetzelfde verzoek tot de regeering gericht, ten einde n.l. te verkrijgen, dat de heer Liefrinck het veld voor zijn onderzoek uitbreidt ook tot de streken in Java, waar nu nog steeds lichtschuwende dingen gebeuren. Het was duidelijk, dat de heer Liefrinck door zijn onthullingen dadelijk de sympathie en het vertrouwen van het volk had verworven.

En wat houdt nu het rapport in? Van de medegedeelde feiten zijn door het telegrafische résumé thans o.a. bekend de vele misbruiken op het gebied van heerendiensten en belasting-inning, zoowel in Sumatra's Westkust als in Tapanoeli. Het bleek, dat het vertrouwen der bevolking in de ambtenaren geheel weg was, want in het rapport wordt gezegd, dat het dringend noodig was voor de ambtenaren, het vertrouwen der bevolking terug te winnen.

Wie nog zichzelf heeft willen wijs maken, dat de Parhoedamdam-beweging (een mohamedaansch opstandige strooming) de oorzaak van alle ongerechtigheden is, moge thans luisteren naar de verklaring van den heer Liefrinck, dat de Parhoedamdam-beweging het gevolg was van de ontevredenheid der inboorlingen over het bestuur. Verder wordt het in de ambtenaren gelaakt, dat zij de inlandsche decentralisatie niet bevorderen, onnoodig groote wegen deden aanleggen, arbeid eischten van ouden en zieken en de maatregelen te streng toepasten. Dat wat betreft de streken in Sumatra's Westkust en Tapanoeli.

Wat de oorzaken van den opstand in Djambi aangaat, wordt in hoofdzaak medegedeeld, dat de krachtige maatregelen, door de ambtenaren toegepast om in korten tijd de achterlijkheid van het land in te halen en vele goede maatregelen door de bevolking niet werden begrepen. Dat wil natuurlijk zeggen, dat de bureaucratie de bron is geweest van alle kwaad. Bovendien lezen we n.l. verder werden de volkshoofden terzijde gesteld. Wanneer het districtsbestuur daar werd gevoerd door oude vaderlijken-raadgevende hoofden, werd dit door ambtenaren vervangen door strenge bevelen. Ofschoon het verslag erkent, dat de eerste buitensporigheden veroorzaakt werden door de snelle uitbreiding van de Sarekat Islam, wordt daarin echter tevens ontkend, dat deze den grooten opstand bewerkstelligde. Niet geheel onschuldig daarentegen was de Sarekat Abang, een fanatieke bond, die den heiligen oorlog proclameerde.

Hoe het echter ook zij, de grondoorzaak ligt dieper. Ze bestaat niet in de werkprograms van welken Sarekat ook, maar in wezen in den buitengewoon ongunstigen economischen toestand der bevolking en, zooals het rapport-Liefrinck vermeldt, in de krankzinnige wijze van optreden der ambtenaren. In beide gevallen gaat de regeering niet geheel en al vrij uit."

* * *

In de *Vrijzinnig Democraat* van den 5den October geeft E. S(chmülling) eenige beschouwingen over de ,,*Nieuwe koers in het koloniaal beleid in rechtsche handen*".

Aan het slot van zijn artikel zegt de schrijver:

,,Men bedenke terdege, dat er sinds de befaamde pasarcirculaire van 1911, uitgegaan van den nieuwen Minister van Koloniën, toen hij Landvoogd was, en die een heelen storm ontstak tegen den daarin uitgesproken wensch van Zondagsheiliging, in de sinds verstreken zeven Oost- en West-moussons, veel water door de Brantas en Solo-rivier is gestroomd, dat sinds dien de ontwaking en bewustwording der inlandsche bevolking is begonnen, dat er bij de inlanders zeker revindicatief gevoel is ontstaan in verband met een krachtiger openbaar leven en streven, dat er meer gelegenheden zijn geboren, waar men zich vrijelijk kan uiten, behalve in de steeds toenemende gemeenteraden, in den Volksraad en de inlandsche Pers. De sinds kort ontvangen Handelingen of uitvoerige Zittingsverslagen van dien Volksraad stellen in staat, zich een denkbeeld en een oordeel te vormen omtrent wat er in de vertegenwoordigers der inlandsche bevolking omgaat. Zoo goed als de Indische Regeering na Liefrincks rapport het offer heeft gebracht, om een man van de bekwaamheden en de wilskracht als Lulofs als adviseur der Buitenbezittingen te ontslaan, zoo rust ook op de rechtsche pers de plicht, om hunne lezers van de noodzaak van het afwerpen van de onderwerpelijke ,,oude plunje" te overtuigen en te doordringen, opdat zij het den nieuwen Minister niet noodeloos moeielijk maken, als hij de consekwenties wil trekken uit den ,,nieuwen koers" in Indië, waartoe hij stellig zal worden gebracht door kennismaking met nog wel andere schrifturen dan de ,,Inleiding", maar van minstens gelijke strekking en aard.

Wat in de troonrede over deze zaak is uitgesproken, is door H. J. V. voldoende belicht en kan als een allesbehalve gunstig begin gelden. Maar wat niet is, kan worden, maar in dit geval is het *moet* worden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Eeste steenlegging der Van Deventerschool te Bandoeng.

De Indiër geeft een verslag van bovengenoemde plechtigheid, waarbij groote belangstelling getoond werd zoowel van Europeesche als van Indische zijde.

Nadat de heer Quanjer de aanwezigen had welkom geheeten, verzocht hij mevr. De Stuers over te gaan tot het leggen van den eersten steen.

Deze nam alsnu het woord en bracht in herinnering, dat de gelden voor de school bijeengebracht werden als een hulde aan de nagedachtenis van Mr. van Deventer, naar wien de inrichting den naam zal dragen van de Van Deventerschool.

In groote trekken deelde de spreekster daarop mede, hoe de drang ontstond tot den bouw dezer school.

Was het 20 jaren geleden nog in strijd met de adat van het volk, de meisjes tot eenige ontwikkeling te brengen, daarin werd, wat de Soendalanden aangaat, in 1904 verandering gebracht.

Op initiatief van den oud-inspecteur van het Inl. Onderwijs, den heer Den Hamer en den tegenwoordigen regent Raden Adipati Aria Marta Nagara werd in de voormalige pasebaan op het erf der regentswoning een meisjesschool geopend, aanvankelijk bestaande uit 3 klassen en 60 leerlingen tellende.

De school stond onder leiding van Raden Dewi Sastica, die tot op den huidigen dag de voorvechtster gebleven is voor de ontwikkeling der Soendaneesche meisjes.

Zes jaar later werd op aanstichting van den onlangs overleden inspecteur van Bemmel de vereeniging Kaoetamaän Istri gesticht, welke ten doel heeft de veredeling der vrouw.

Onder leiding van Raden Sari Pamerat, jongere zuster van Raden Dewi Sartica, werd een school geopend, terwijl het bestuur der vereeniging ook werkte voor de oprichting van scholen in verschillende plaatsen der Preanger Regentschappen, waarvoor de medewerking verkregen werd van Regenten, Raden Ajoe's en Europeesche dames.

Al moesten veel bezwaren overwonnen worden, het is een verblijdend teeken, dat de idee baanbreekt, dat de meisjes ook recht hebben op ontwikkeling; is immers de moeder voor de taak van op-

voedster berekend, zoo komt dit een volgend geslacht ten goede.

Het gebrek aan leerkrachten bleef echter tot dusver een struikelblok. Al hadden enkele meisjes zich, dank zij de zorg der regeering, eenige meerdere kennis verworven, en al konden verschillende scholen een enkele maal beslag leggen op deze meerdere ontwikkelden, het bleef sukkelen, daar de vraag het aantal verre overtrof.

De inmiddels over geheel Java en Sumatra toegenomen meerdere drang naar onderwijs voor meisjes, o. a. blijkende uit de oprichting van tal van Kartinischolen, heeft de regeering gebracht tot het oprichten van meisjes- normaal- en dito kweekscholen.

Waar nu te Bandoeng het particulier initiatief tot het oprichten van een normaalschool met internaat wil geraken, heeft de regeering de behulpzame hand geboden en voor de Van Deventerschool gouvernements-leerkrachten beschikbaar gesteld.

Met den wensch, dat dit samengaan van regeering met het particulier initiatief tot heil van land en volk moge strekken, eindigde spreekster.

Daarna legde mevr. D e S t u e r s den eersten steen en sprak:

,,Met innige vreugde in mijn hart heb ik den eersten steen gelegd, waarop het gebouw zal verrijzen, dat den naam zal dragen van Van Deventerschool.

Moge zij tot in lengte van dagen getuigen van de liefde van hem, wiens naam zij draagt, voor dit land en volk en van allen, die de verwezenlijking van dezen bouw mogelijk maakten.

Aan u, meisjes der Soendalanden, zij zijn nagedachtenis opgedragen.

Moge Gods zegen rusten op uw streven naar meerdere ontwikkeling en gij op uw beurt werkzaam zijn tot heil uwer zusteren."

Nadat de vertegenwoordiger mevr. De Stuers voor haar eersten arbeid als presidente van het subcomité bedankt had, ging men over tot het begraven van den karbouwenkop, waarna verschillende personen nog het woord voerden, voornamelijk om dank te zeggen voor de betoonde belangstelling en ondervonden medewerking.

Een rekest van den Pandhuisbond.

Het hoofdbestuur van den Pandhuisbond, zoo vermeldt de redacteur van Midden-Java in het *Soer. Hbl.* heeft een rekest gezonden aan den Gouverneur-Generaal, bedoeld als protest tegen de beslissing van den landvoogd in de befaamde Grisseehistorie.

,,Waar deze critiek geleverd wordt door mannen van de practijk, op wie voor een zeer groot deel de taak rust het belang van den betrokken dienst te behartigen, daar krijgt de critiek reeds hierdoor zekere beteekenis."

Nadat het Hoofdbestuur van gemelden bond medegedeeld heeft, dat het met zeer gemengde gevoelens kennis genomen heeft van het G. G. besluit, waarbij de chef van den pandhuisdienst uitgenoodigd werd het aan een tweetal inl. beambten verleend ontslag in te trekken, gaat het stuk aldus voort:

,,Dat als gevolg van hooger aangehaalde regeeringsbeslissing, waarbij naar de meening van adressanten aldus ongestraft zijn gebleven de huns inziens tegen alle begrippen van discipline indruischende, in elk geval met het dienstbelang strijdige handelingen van genoemde beambten, adressanten vreezen, dat daardoor een antecedent in het leven is geroepen, op grond waarvan bij het inlandsch personeel de meening kan postvatten, dat soortgelijke handelingen ongestoord mogen worden gepleegd, althans zonder de minste vrees voor een correctie door hun onmiddellijke chefs, zelfs niet door den chef van dienst."

Verder wordt aandacht van den Landvoogd verzocht voor de in de bijlage van het rekest opgenoemde gevallen van onduldbare aanmatiging, waaruit ten duidelijkste blijkt, dat het Inl. personeel, in het bijzonder van de pandhuizen in Soerabaja e. o., de meening is toegedaan, dat het thans verheven is boven elke lastgeving hunner superieuren, waarom den Landvoogd verzocht wordt tijdig voorzieningen te willen doen treffen.

In het *Soer Hbl.* worden dan een paar gevallen aangehaald op rekening van den hoofdschatter van het pandhuis te Pasoeroean, die den administrateur vroeg, of hij hem in het vervolg met ,,kowé" — dus met ,,jij" — mocht aanspreken. En die, nadat hij van den Eur. adj.-administrateur een aanmerking gekregen had, omdat hij in de diensturen een particulieren brief zat te schrijven, later naar den administrateur liep om te vertellen, dat de adj.-administrateur in het pandhuis een krant zat te lezen. ,,Zulke dingen" — aldus de schr. — zijn Goddank nog slechts alleen in 's lands dienst mogelijk; in het particuliere zou men den brutalen aap lantas op straat hebben laten jagen."

Schr. eindigt met den volgenden raad aan de Eur. pandhuismannen: ,,Zorgt, dat ge bij voorkomende gevallen steeds uw kalmte bewaart en toont als meerdere en als wijzere, dat ge kleine incidenten, welke het gevolg kunnen zijn van verkeerde voorlichting dan wel aanhitsing door belhamels, niet al te zwaar wilt opvatten. Wij leven in een roerigen tijd, moeten dus wat door de vingers zien. Doch treedt met onverbiddelijke gestrengheid op tegen ieder, die het waagt opzettelijk uw gezag aan te randen en duldt nimmer eenige aanmatiging. Gaat liever heen, desnoods op staanden voet, dan uw gezag te laten afknabbelen door knulletjes, die alleen hierom ,,moedig" zijn, omdat ze weten, dat dit tegenwoordig straffeloos gaat."

Het tekort aan officieren der Intendance.

In *De Loc.* vertelt B., dat ten aanzien van de aanvulling van het korps intendance officieren een noodtoestand bestaat.

De laatste beschikbare, van den intendance-cursus afkomstige officier is tot intendant benoemd, zoodat een eerstvolgende vacature bij dat dienstvak niet meer vervuld kan worden.

Wel is van de leerlingen der Hoogere Krijgsschool eenige aanvulling te wachten, maar de omstandigheden hebben ten duidelijkste aangetoond, dat de tot nu toe gehuldigde beginselen omtrent de aanvulling aan ernstige bedenking onderhevig zijn.

Dit is blijkbaar ingezien, getuige de begrooting voor 1918, waar vermeld staat: ,,In de laatste jaren is bij de officieren de lust om zich voor den Intendancecursus voor te bereiden, uiterst gering. Dit moet vermoedelijk worden toegeschreven aan de wijze van aanvulling van, en de minder goede vooruitzichten bij het dienstvak der Intendance."

En nu wordt gegrepen naar het meer en meer gebruikelijke geneesmiddel ,,positieverbetering."

Wenscht men de aanvulling afdoende te regelen, zoo zal men andere middelen dienen te gebruiken, welke zoo voor de hand liggen, dat het te verwonderen is, dat er nog speciaal op gewezen moet worden, daar het van voldoende bekendheid is, dat de tegenwoordige betrekking van intendant niet veel aanlokkelijks bevat.

Niet alleen schrikt de administratieve rompslomp velen af, maar ook schijnt de zelfstandigheid van den werkkring van den intendant ver te zoeken.

Doordat bijna uitsluitend officieren van de militaire administratie zich tot het werk voelen aangetrokken, valt het de intendance waarschijnlijk zoo moeilijk zich van die administratieve beslommeringen los te rukken.

Wel wordt de groote wenschelijkheid erkend, dat ook troepenofficieren voor intendant zich zullen aanmelden, maar dat zal eerst gelukken, indien er werkelijk een scheiding tot stand gebracht is tusschen administratie en intendance.

De z.g. intendance-commissie in Nederland heeft getracht ook eenige aanwijzingen te geven voor de aanvulling en de conclusies, waartoe ze komt, hebben waarschijnlijk ook eenige waarde voor Indië.

Zij acht noodig: bevordering van behoorlijken toeloop tot de opleiding; goede keuze van de adspiranten (waarbij gelet moet worden op gezondheid, uithoudingsvermogen en aanleg voor handel en bedrijfsleiding); doeltreffende opleiding.

Ook voor Indië is een goede keuze van de adspiranten een levensbelang, terwijl het zoowel noodig is, dat aandacht gewijd wordt aan aanleg voor handel en bedrijfsleiding, als dat de eischen voor het toelatingsexamen worden omgewerkt, waarbij de onmisbare kennis van administratieve voorschriften het eerst dient geschrapt te worden.

Wellicht zou het, volgens den heer B., zelfs aanbeveling verdienen om het geheele examen te schrappen en de officieren, die specialen aanleg voor de betrekking van intendant schijnen te bezitten, zonder examen naar den intendance-cursus te zenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Regentskeuze. ,,Als een donderslag bij helderen hemel trof ons", alzoo *Neratja*, ,,het bericht van het ontslag van den regent van Pati, *Raden Adipati Ario Soewondo.* Genoemde regent n.m. is nog jong, geen 45 jaar oud nog. Hij heeft geen zoon, die, hem zou kunnen opvolgen op grond van het beginsel in art. 69 van het Regeerings-Reglement, dat nu eindelijk eens naar Siberië verbannen dient te worden. Wel heeft hij een broer, die *djaksa* is, maar niet de noodige waarborgen geeft, voor het hooge ambt geschikt te zullen zijn. Bovendien voldoet hij niet aan de voorwaarde van twee jaren als *wedono* te hebben gediend."

Het blad veronderstelt, dat nu wel een stroom van rekesten zal komen, vooral van lieden, die meenen nog aan Regentsgeslachten verwant te zijn, want alleen die lieden bezitten den noodigen overmoed. Immers de Gouverneur-Generaal heeft het gezegd in den Volksraad, in zijn installatierede, dat de leiding blijven zou in handen van adellijke geslachten.

Laat ons hopen, besluit het blad, dat hij zal worden gekozen voor het hooge ambt, die behoort tot hetgeen de Directeur van Binnenlandsch-Bestuur in den Volksraad noemde: *de besten onder de besten.*

Irrigatie-klacht. In de *Sinar Djawa* wijst een medewerker op het feit, dat in zes dessas in Madjalengka

de *sawahs* zoo goed als bedorven zijn door een ontactisch optreden van den dienst der irrigatie. In dat gebied stroomt de kali Tjidèrès, waarvan het water door de bevolking gebruikt werd om de rijstvelden te bevloeien. Maar zes jaren geleden had de irrigatie de *kali* gesloten, zonder de bevolking er in te kennen en de *sawahs* werden van toen af bevloeid met water uit de Tjitangkoerak, volgens een door de irrigatie getroffen regeling. Wie meent, dat de landbouwers door deze waterverdeeling gebaat worden, vergist zich deerlijk. De watertoevoer geschiedt zoo ongeregeld, dat de *tani's* er steen en been over klagen. Door gebrek aan water zijn veel *sawahs* herschapen in *tegalans* (droge rijstvelden), wat natuurlijk een zeer groot nadeel is voor de bevolking. En eigenaardig genoeg steken de bestuursambtenaren geen vinger uit, om den toestand te verbeteren. Het S.-I. bestuur te Madjalengka kreeg kennis van dit in-treurige geval en belegde onmiddellijk een openbare vergadering, bijgewoond door de bevolking van de zes getroffen dessas. Er werd besloten een verzoek bij de bevoegde macht in te dienen, om weer gebruik te mogen maken van de oude kali Tjidèrès. Doch het S.I.-bestuur had ten deze zeer onverstandig gehandeld. Het kwam met een mondeling verzoek bij den *patih*, die het verwees naar den *assistent-wedono*. Maar begrijpelijk is het, dat tot heden geen werk gemaakt wordt om den misstand op te heffen.. De *assistent-wedono* beloofde n.m. namens de zes dessas een rekest in te dienen bij den resident van Cheribon, doch schrijver betwijfelt ten zeerste of genoemde ambtenaar zijn belofte heeft nagekomen.

Een Javaansch Congres. Na een gezellige reünie, die in den vooravond in de Sociëteit plaats had, waar *wireng*dansen werden uitgevoerd, vond in den naavond van 5 Juli j.l. in de artistiek versierde *kepatian* van de Mangkoenegaran, de opening plaats van het eerste congres voor Javaansche Kultuurontwikkeling (zie ook het vorige weekoverzicht). Er waren congresgangers uit alle oorden van Java aanwezig, waaronder ook verscheidene Semarangers, o.w. de burgemeester en de regent, benevens tal van bekende figuren uit de Javaansche beweging. Verscheidene Europeesche en Inlandsche dagbladen waren vertegenwoordigd. De heer *Sastrowidjono* hield een krachtig uitgesproken welkomstrede, waarin hij met voldoening kon gewagen van de sympatnie, welke bleek uit het schrijven van den landvoogd en ook van de vele belangstelling van andere zijden; tal van telegrammen en brieven van sympathie en adhaesiebetuigingen zijn ingekomen. o.m. van den Prinsenbond, Dr. Hazeu, Dr. Koningsberger. den kroonprins van Djokdja ter welkomstgroet namens den Sultan.

Beurtelings verkregen acht der negen prae-adviseurs elk een kwartier het woord ter inleiding hunner stellingen, welke inleidingen meerendeels parafrases en herbelichtingen vormden der reeds grootendeels bekende praeadviezen. De algemeene aandacht trok een krachtige opwekking van *Tjipto* tot de Javanen, vooral de Jong-Javanen, om Westersche kennis te veroveren en zich niet blind te staren op het verleden.

Dr. Radjiman verwekte verrassing en hilariteit om zijn openhartige uitingen over de noodzakelijkheid zich met intellect te wapenen tegen de Europeanen, die tot dusverre niet met andere wapenen bestreden konden worden. Spreker kreeg hartelijke ovaties.

De heer Z. Stokvis nam de Westersche kultuur in verdediging tegenover de heeren Mühlenfeld, Labberton en enkele Inlandsche praeadviseurs, die de aanwezigheid van meer dan techniek en die kultuur z.i. miskenden. Hij wekte vooral op tot deelneming der Javanen aan de Oostersche literaire afdeeling van de aanstaande Indische middelbare school, opdat de abituriënten later zullen meehelpen, om de Javaansche kultuur te verjongen.

De sprekers genoten de volle meelevende aandacht van de Inlandsche congressisten. Te middernacht werd de vergadering gesloten.

Het debat voor den volgenden dag beloofde vooral te raken de vraag: in hoeverre de Javanen aan de Westersche kultuur vooral hebben te ontleenen techniek dan wel ook andere ideëele en zedelijke waarden? Voorts ook de taalvraag.

De Javaansche brief, door den Landvoogd geschreven aan het Comité voor het Kultuurcongres, luidt als volgt: „De Landvoogd verzekert het streven van het Comité met sympathie en belangstelling te volgen. Wie het wel meent met het Javaansche volk, zal zich er over verheugen, dat het in dit aan gebeuren zoo rijke heden bij zijn drang opwaarts door inspanning en loffelijke daad, te midden van dit moderniseerings-proces zijn schoon verleden niet uit het oog verliest. Zulk een verleden is op zich zelf reeds een groote schat en slechts ten volle te waarderen door hen, die zelf de verfijning bezitten, welke het erfdeel van uw volk is; een kostelijk bezit dat ten volle aanspraak heeft op eerbiedige bewondering, maar nog belangrijker wordt dat bezit in het oog van hen, die hebben leeren inzien, dat dit glanzend kultuurverleden van uw volk kan worden een hefboom ter verzekering eener toekomst, welke uit een nationaal beschavingsoogpunt dat verleden wel waardig zijn. De specifiek Javaansche kultuur, langs bevrucht door het moderne denken, tot nieuw leven te brengen, zoodat gij het fundament zult worden, waarop het hechte gebouw van een eigen nationaal geestelijk leven zal verrijzen, dat is een schoon en edel ideaal, welks verwezenlijking niet alleen in hooge mate begeerlijk is, doch ongetwijfeld ook mogelijk. Ter bereiking van dit doel is een langdurige inspanning en een hartelijke samenwerking van de leden onmisbaar. De Gouverneur-Generaal spreekt den wensch uit, dat het uw Comité gegeven moge zijn, dit doel krachtig te bevorderen en alle Javanen en Javanenvrienden tot daadwerkelijke deelneming aan zulk streven op te wekken."

Het uitvoerigst waren op het congres de heeren Labberton en Mühlenfeld, die de kritiek op de historische juistheid der in hun praeadvies verwerkte gegevens trachtten te weerleggen. Beiden verzekerden de Westersche beschaving niet te hebben willen kleineeren. Labberton ontkende, dat hij de geheele Westersche beschaving als uitsluitend technisch had gekarakteriseerd en Mühlenfeld veroordeelde tevens de vergoelijking van het optreden der Oost-Indische Compagnie, als een onwaardige misleiding. Het congres nam bij acclamatie een motie aan van Stokvis c.s., constateerende, dat ten congresse de noodzakelijkheid van een permanent instituut voor de studie van land- en volkenkunde gebleken is, en verzoekende aan het Comité de totstandkoming daarvan te bevorderen.

Hierna sprak de president, *Sartrowidjono*, een dankwoord.

Terwijl de bedoeling van het comité slechts was de belangstelling te peilen, verkreeg men reeds waardevolle uitspraken.

Des avonds had een opvoering plaats van het Javaansche tooneelspel, „*Prigowo Pregiwati*", met adellijke jongelieden als opvoerenden, in de *pendopo* van des Soenans zoon, prins *Ario Koesoemodjoedo*, een uitvoering die uitmuntte door pracht van kostuums en uitstekende gamelan-begeleiding. *(Darmo Konda)*.

Opiumregie. In het kantoor van de *S. I.* in de kampong Kebonkenap (Semarang) hield deze bond een openbare vergadering, welke werd bijgewoond door den Controleur en depothouder der Opiumregie te Semarang en 24 leden. Onderwerpen van bespreking waren het algemeen huishoudelijk reglement, de verbetering van positie en verhooging van traktementen. *(Sinar Djawa)*.

Inënten tegen cholera. In de kampong Randoesari (Semarang) had een bijeenkomst plaats, waarin gesproken werd over het inënten tegen de cholera en over het bewaken van de kampongs. Ongeveer 40 Inlanders woonden deze openbare vergadering bij. *(Sinar Djawa)*.

Een verbod. Aan de vereeniging *Adi Darmo*, het z.g. Arbeidsleger, is verboden voortaan ter hoofdplaats Djokdjakarta of op de ondernemingen vergaderingen te beleggen.

Een nieuw orgaan. Den 1en Maart j.l. verscheen het eerste nummer (eerste jaargang) van de *Soeara Rajat*, (adres: redactie en administratie A. Baars te Soerabaja). Een weekblad, zich noemende het *orgaan* van het Sociaal-Democratische volk in Indië en ten doel hebbend het Indische volk in te lichten aangaande de volksbewegingen in andere landen, wat te meer noodig is nu de Volksraad (die zich opwerpt als een volksvertegenwoordiging, maar feitelijk een vertegenwoordiging is van het kapitaal) met zijn taak een aanvang genomen heeft. De *Soeara Rajat* stelt zich voor den volksraad den weg aan te geven, hoe deze zijn taak dient op te vatten tot welzijn van de bevolking. Tot bereiking van dit doel worden alle leden van de Sociaal-Democratische partij aangezocht een abonnement te nemen, om alzoo de uitgave van dit blad te steunen.

In het eerste nummer komt voor een artikel naar aanleiding van de onlusten van den laatsten tijd in de Buitenbezittingen, waarin het Indische volk ten sterkste wordt aangedrongen er werk van te willen maken, dat de heerendiensten verdwijnen en niet vervangen zullen worden door een belasting. Indien het kapitaal mooie wegen noodig heeft, moet het die maar zelf bekostigen. Zoo luidt de leus.

In een ander nummer wordt een afkeurend oordeel geschreven over de nieuwe grondhuurordonnantie voor Java en Madoera.

Ook is een nieuw blad verschenen de *Tjokro Boschwezen*, een maandblad gewijd aan de belangen van het boschwezen en van de ambtenaren werkzaam bij dien tak van dienst. Het eerste nummer verscheen den 1en April j.l. te Semarang en bevat 28 bladzijden druk.

WAT DE CHINÈES VERTELT.

Associatie. De *Djawa Tengah* geeft haar vreugde er over te kennen, dat bij de voltrekking van het huwelijk van Raden Mas Noto Soeroto met een Hollandsche dame, beiden, bruid en bruidegom, in Javaansche kleederdracht voor den ambtenaar van den burgerlijken stand verschenen zijn. Raden Mas Noto Soeroto heeft hierdoor — alzoo de schrijver — het bewijs gegeven, dat hij zich zijn nationaliteit niet schaamt.

Hier in Ned.-Indië ziet men 't dikwijls anders gebeuren. Daar verschijnen Inlandsche bruidsparen, die te kennen willen geven, dat zij de Europeesche beschaving deelachtig zijn geworden, dikwijls in Europeesche kleedij. In waarheid kan het huwelijk van Raden Mas Noto Soeroto een associatie genoemd worden tuschen Azië en Europa. Maar in Indië willen de Europeanen nog niet veel weten van associatie. Dit woord is bij hen veelal nog maar een *frase*. Zoolang de Europeanen in Ned.-Indië hun *toeanisme* nog niet hebben afgelegd, zoolang zij nog bezwaren hebben tegen huwelijken van hun zoons en dochters met de kinderen van het land, zoolang zij nog Inlandsche vrouwen als speelpop of bijzit onderhouden, zoolang zij al deze slechte hebbelijkheden nog niet hebben afgelegd, zoolang kan schrijver niet gelooven aan een welgemeende associatie tusschen Europeanen en Inlanders.

Een goede maatregel. De Chineesche Consul te Batavia seinde aan zijn confrater te Soerabaja, als resultaat van de gehouden besprekingen van de Chineesche deputatie uit Soerabaja, ten behoeve van de verbetering van den dienst der immigratie het volgende telegram: ,,Vandaag (6 Juli) kwam een overeenkomst tot stand met het Gouvernement, dat de Chineesche vrouwelijke immigranten te Soerabaja alleen door een vrouwelijke arts zullen mogen worden onderzocht, maar er kan geen waarborg gegeven worden, dat er geen oponthoud zal plaats hebben; niettemin zullen er maatregelen worden genomen om het oponthoud zoo gering mogelijk te maken. *(Djawa Tengah).*

De Chineesche Vrouw. Het eerste-Kamerlid, van Kol, verzocht *The Giek Lan*, redactrice van de *Sinar Sumatra*, om schriftelijke inlichtingen over de rechtspositie der Chineesche vrouw, daar hij voornemens is een lans voor haar te breken in het Parlement. *(Sinar Sumatra).*

Den 14en Juli j.l. zouden de Chineesche vrouwen te Padang een groote vergadering houden in de Tiong Twa Hwe Kwan ter bespreking van deze kwestie, waarna aansluiting zou worden gezocht met de Chineesche vrouwen over geheel Indië *(Sinar Sumatra).*

Werving van Koelies. De agent van de *Pahang Consolidated Company Limited* kreeg vergunning om Javaansche koelies, tot een maximum van 455, aan te werven voor den dienst op de onderneming Huala Heman Estate in Pahang (Malakka). Naar aanleiding hiervan merkt de *Pewarta Soerabaja* op, dat de koelies, die voor Sumatra aangeworven worden, wel de bescherming van het N.-I. Gouvernement genieten, maar dat de behandeling van hen, die voor Pahang in dienst genomen worden, geheel zonder toezicht is gesteld en overgelaten aan het Engelsche bestuur.

Eene Vermaning. De *Djawa Tengah* geeft, naar aanleiding van de in den laatsten tijd meer en meer voorkomende klachten van onbeschofte behandeling van Inlanders, van de zijde van Europeanen, aan dezen de volgende vermaning: ,,Bedenkt gij ,,blanken", dat wij ,,zwarten" ook menschen zijn, maakt ons niet ijverzuchtig, en voorkomt dat wij u zullen haten! Bedenkt dat, zoo wij er niet waren, gij hier ook niets zoudt hebben om u te kleeden en te voeden. Indien gij de Inlanders als apen beschouwt, waarom blijft ge dan in dit apenland en eet ge van het eten dier apen?"

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De geest in Oranje vrijstaat.

De successen der entente vermogen den anti-Britschen geest in Zuid-Afrika niet te keeren, in 't bijzonder blijft de Vrijstaat tegen de Botha-politiek gekant. Aan een artikel in de N. R. Ct. (Av.bl. v. 24 dezer) ontleenen wij het volgende:

Een grootsch opgezet politiek offensief is voor de Botha-regeering op een volslagen mislukking uitgeloopen. De generaal zelf was door ziekte verhinderd persoonlijk op te treden, maar de ministers Malan, van Heerden en Mentz wierpen zich in den strijd en het resultaat was, dat zij niet alleen moties van wantrouwen kregen, maar dat zij ook moesten aanhooren hoe het Vrijstaatsche volk, na de verklaringen van de ententegenooten over 't zelfbeschikkingsrecht der volken, dit recht voor zich zelf en heel Zuid-Afrika opeischt.

De moties, die, op een enkele uitzondering na, overal met overweldigende meerderheid werden aangenomen, komen verkort hierop neer:

I. Met een beroep op de bekende verklaringen, dat alle geschonden rechten en vrijheden hersteld moeten worden en dat alle nationaliteiten het recht zullen hebben om over hun eigen lot te beslissen en dat geen volk ooit gedwongen zal worden onder een heerschappij te staan, waaronder 't niet wil leven, wordt daarmede volle en geestdriftige instemming betoond en met 't oog op de geschiedenis en 't aangeboren recht als een zelfstandig en mondig volk, wordt dan geëischt, dat deze beginselen op Z.-Afrika toegepast zullen worden.

II. Aan de ministers werd dank gebracht voor hunne overkomst, maar tevens werd de bittere verontwaardiging uitgesproken over de wijze, waarop de Hollandsch sprekende bevolking door de Botha-regeering is geminacht en door de individueele leden van de regeering werd gesmaad en verguisd.

Dit uitwerkend, kwam de motie zelfs tot de verklaring, dat zij de Botha-regeering beschouwt als onbekwaam en onvertrouwbaar en dat noch de generaal, noch zijne regeering het vertrouwen verdienen van het Afrikaner volk.

De tegenstand der Nationalisten werd van Bloemfontein uit door generaal Hertzog georganiseerd, tot verbazing en verlegenheid van de regeeringsgezinden. De beweging geeft duidelijk uiting aan 't verlangen naar een republiek met eigen staatsvorm.

,,De Burger", het meest verspreide dagblad in Z.-A., schrijft: ,,De Vrijstaat heeft ondubbelzinnig en beslist gesproken...... Deze eenstemmige en krachtige uitspraak kan niets anders dan 'n diepe indruk maken, niet alleen in Z.-A., maar ook in Engeland, waar generaal Smuts en minister Burton tegen hun eigen beter weten met valse voorstellingen omtrent de kracht en de betekenis van de Nat. partij het Britse publiek stelselmatig misleid hebben. Maar als de moties van wantrouwen 'n indruk zullen maken, veel dieper nog zal de indruk zijn, die gemaakt zal worden door de daarmee gepaard gaande resoluties ten gunste van de onafhankelijkheid van Z.-A. 't Is het duidelijk en ondubbelzinnig antwoord, dat 't volk van de Vrijstaat geeft op de uitdaging van de groote staatsmannen van de wereld, die in verband met deze wereldoorlog over het recht en het lot der volkeren gesproken hebben en op de misrepresentatie van hunne ware gevoelens, die door de Botha-regering en hare handlangers aan de wereld gegeven wordt."

Peru-Chili.

Nog was onze beschouwing over de aspiratiën, die nog wel uit minder verwachte hoeken zouden opkomen, niet gedrukt, of uit Lima kwam de mededeeling, dat de Peruaansche pers een campagne voert om aan te dringen op de teruggave door Chili aan Peru van de provincies Tacna en Arica, die vergeleken worden bij Elzas-Lotharingen. De propaganda wordt ook in Uruguay gevoerd, om mede buiten Peru sympathie voor het denkbeeld te winnen.

De Amerikaansche legers in Europa.

Door de geleidelijk opgevangen cijfers heeft ieder een flauw begrip van de massa's, die, den duikbootoorlog ten spijt, van Amerika naar Frankrijk zijn overgebracht. Maar 't totaal-cijfer, dat tot ultimo September overgebracht was, heeft toch zeker nog verbazing gewekt, als zijnde 1.766.200 man.

Meer dan 946000 soldaten werden op schepen onder Britsche vlag vervoerd, ongeveer 786000 op Amerikaansche schepen, de overigen op Fransche en Italiaansche vaartuigen. 't Escorteeren werd voor 70 percent door de Britsche marine verricht.

't Sterkste convooi, dat ineens overkwam, telde alleen al 31.108 man. Bij die cijfers heeft men bovendien te denken aan alle krijgsbenoodigdheden van de meest uiteenloopende soorten, levensmiddelenvoorzieningen, paarden, enz., die voor een modern uitgerust leger noodig zijn en dagelijks noodig blijven. Volgens jonger bericht gingen tot 24 October reeds 2008000 Amerikanen scheep naar 't Westfront.

Men krijgt zoo niet alleen een denkbeeld van 't groote aandeel, door de Vereenigde Staten aan den oorlog genomen, maar tevens van de samenwerking, die noodig is geweest en waarbij de lang in de havens opgeborgen gehouden Engelsche vloot ten slotte nog uitstekende diensten heeft bewezen.

Spaansch Marokko.

Het schijnt den Spanjaarden in hun Afrikaansche strook nog steeds niet naar wensch te gaan. De wereldkrijg heeft de aandacht afgeleid van de daar heerschende toestanden, maar deze zijn er daarom niet beter op geworden. De geheele Sp. zone, behalve de strook bij Melilla, verkeert in anarchie. Raisoeli treedt als volkomen dictator op, hij wordt door inboorling en Spanjaard gehoorzaamd. Hij heeft post gevat tegenover alle Sp. kampen. Hij voorziet zich van geld door belastingen, maar ook van Spanje zelf en, naar beweerd wordt, van Duitschland, dat hem als agent gebruikt. Van Spanje zou hij een toelage hebben weten te bedingen; verslapt de uitkeering, dan oefent hij ongewenschten druk met bedreiging uit.

Sp. ambtenaren en burgers kunnen buiten een zeer begrensd gebied niet reizen zonder pas van Raisoeli. Sp. soldaten worden vermoord, paarden gestolen en dit blijft ongestraft.

Afdeelingen inboorlingen worden gevormd om invallen in 't Fransche gebied te doen. De cavalerie ontvangt 6 fr. per dag. Tusschen Raisoeli, Abdoel Malek en Kassim ben Salah, die allen in 't Fransche gebied optreden en den Duitschen gezant te Madrid, bestaat, volgens den Times-berichtgever uit Tangar, een niet-gecontroleerde correspondentie. Kassim ben Salah heeft zijn basis in Larasj, waar de Spanjaarden zich niet meer veilig achten; Abdoel Malek treedt uit Melilla zelf op.

Buitenlandsche handel van Japan.

De Economist van 14 September gaf cijfers over den Japanschen buitenlandschen handel in de eerste helft

van 1918, in vergelijking met de overeenkomstige maanden in 1917; wij ontleenen er het volgende aan, de bedragen zijn in yen uitgedrukt.

	1918	1917
Invoer	839.898.334	447.948.282
Uitvoer	896.922.275	708.519.640
Uitvoer saldo	57.023.941	260.571.358

De cijfers wijzen op een groote wijziging in de buitenlandsche handelsbeweging. Voor de import geven zij een buitengewoon omvangrijke toeneming aan, van bijna 392 millioen. In verhouding daarmede is de vermeerdering van den export met ruim 188 millioen opvallend gering. Hierdoor is 't uitvoersaldo, vergeleken met dat der eerste zes maanden van 1917, sterk verkleind. Naast deze tabel, die alleen betrekking heeft op de handelswaren, verdient die voor munt en munt-materiaal ook volle aandacht:

	1918	1917
Invoer	1.816.942	172.987.498
Uitvoer	4.000	65.448.216
Invoer saldo	1.812.942	107.539.282

De daling is zoo aanzienlijk, dat de vraag opkomt of de nieuwe cijfers wel volledig zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Kindercriminaliteit in Ned.-Indië.

Als No. 3 der 2e serie van de brochurereeks „Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick", is verschenen (bij de Hollandia-drukkerij te Baarn) eene beschouwing van A. de Braconier over kindercriminaliteit en de verzorging van misdadig aangelegde en verwaarloosde minderjarigen in Ned.-Indië.

Schr. zegt, dat hoewel de Kinderwetten in Nederland met succes worden toegepast en men er het in het leven roepen van „Kinderrechtbanken" overweegt, het eerste „Verbeterhuis" (opvoedingsgesticht) in Ned.-Indië nog moet worden geopend en men met smart wacht op de toestemming de Ned.-Ind. wetgeving civiel-rechtelijk in overeenstemming te brengen met de genoemde Ned. Kinderwetten. Hij acht het verder noodzakelijk, dat het „tucht- en opvoedingswezen" in Indië zoo spoedig mogelijk wordt geregeld als afzonderlijke tak van dienst, en is van meening, dat bij de inrichting en de organisatie van de in Britsch-Indië opgedane ervaringen een nuttig gebruik zal kunnen worden gemaakt.

Het Indische mijnbouwvraagstuk.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen een werk van ruim 250 blz. over het Indische mijnbouwvraagstuk, samengesteld door den ingenieur E. P. Wellenstein.

De bijzondere belangstelling, welke verschillende Indische mijnbouwaangelegenheden gedurende de laatste jaren hebben gewekt, zijn voor den schrijver aanleiding geweest om het noodige te verzamelen en bijeen te brengen, ten einde het den lezer mogelijk te maken om zich over de thans nog hangende quaesties een eigen oordeel te vormen.

In hoofdzaak betreffen deze aangelegenheden de aardolie-ontginning in het gewest Djambi en de verlenging van het Billiton-contract.

Schr. geeft eerst een overzicht van den groei en den huidigen omvang van den mijnbouw in N.-I. Verder schetst hij historisch-critisch het tot stand komen van de vigeerende mijnwet van 1899 met de sedert aangebrachte wijzigingen, zoomede de in het Parlement behandelde mijnbouwvraagstukken der laatste jaren. In het laatste hoofdstuk geeft de samensteller aan in welke richting naar zijn meening de oplossing dient gezocht te worden om van een krachtig opleven van de particuliere mijnbouwindustrie in den Indischen Archipel verzekerd te wezen.

De Ingenieur.

In het Nr. van 26 Oct. schrijft ir. M. Ypelaar een artikel over de irrigatie- „dag- en nachtregeling" in Ned.-Indië en eenige gegevens omtrent de in Italië gebruikelijke bevloeiingssystemen (de laatste verstrekt door den consul-generaal der Nederlanden te Milaan, F. B. M. de Visser).

De zoogenaamde dag- en nachtregeling bestaat in een regeling waarbij al het bevloeiingswater overdag aan de suikerindustrie en 's nachts aan de bevolking wordt verstrekt. Dit geeft tot veel ontevredenheid aanleiding; het bezwaar van de bevolking tegen de nachtelijke verstrekking van bevloeiingswater bestaat hierin, dat het water niet behoorlijk verdeeld en geleid kan worden. Slechts de in de nabijheid der leidingen gelegen velden kunnen van water worden voorzien en de overige velden krijgen weinig of geen water. Nooit zeker van het water zijnde, laat de bevolking dikwijls haar velden onbeplant of gaat zij er toe over minder waardevolle tweede gewassen te planten, die weinig of geen water noodig hebben. Door de suikerindustrie, die zooveel intensiever gedreven wordt dan de aanplant der bevolking, zijn evenzoo bezwaren geopperd tegen een eventueel gebruik van nachtwater.

Ten einde nu te komen tot een afschaffing van die dag- en nachtregeling, worden in de laatste jaren, naar aanleiding van de herhaalde debatten over genoemde regeling in de Staten-Generaal gevoerd, onder de leiding van den ingenieur Ch. G. Cramer Jr., proeven genomen, waarbij het nachtwater in vergaarkommen (wadoeks) geleid wordt, om overdag te worden benut voor bevloeiingsdoeleinden.

Een en ander wordt in bijzonderheden door den schr. uitgelegd. Het verdient opmerking, dat de nachtregeling bij de cultures in Italië geen moeielijkheden schijnt op te leveren.

Verder bevat dit Nr. van De Ingenieur nog eene verklaring van den Directeur van Gouvernementsbedrijven, ir. R. de Kat, betreffende de door de Regeering te volgen gedragslijn in zake den mijnbouw. Hieraan ontleenen we de mededeeling, dat het niet in de bedoeling ligt om alle opsporing naar en de ontginning van nuttige delfstoffen geheel aan het particuliere initiatief ovver te laten, doch evenmin beoogt de Regeering staatsexploitatie à outrance. Integendeel staat zij vóór, zoowel opsporing en ontginning van delfstoffen door en voor den Staat, naast die door het particulier initiatief in het leven geroepen.

Aan het slot wordt gezegd: „De Regeering acht een afzonderlijk Departement van het Mijnwezen noch wenschelijk, noch noodzakelijk."

Parlement en Kiezer.

Van het handige jaarboekje „Parlement en Kiezer", samenstellers J. A. Jungmann en F. K. van Iterson, uitgever M. Nijhoff te 's-Gravenhage, is een nieuwe jaargang verschenen. Het boekje bevat o.m. de namen van de leden der Staten-Generaal met eenige biographische bijzonderheden, programma's en verdere aangelegenheden der talrijke politieke partijen en een overzicht van de voornaamste werkzaamheden der Staten-Generaal gedurende de zitting 1917-18. Aangezien in deze rubriek de behandelde onderwerpen alphabetisch zijn gerangschikt, kan men met behulp hiervan onmiddellijk het verlangde uit de lijvige Handelingen der Staten-Generaal opdiepen. Onnoodig te zeggen, dat zulks ook voor Indische onderwerpen geldt.

Verslag Rijks Ethnohraphisch Museum.

Verschenen is het verslag van 's Rijks Ethnographisch Museum over het tijdvak van 1 Oct. 1916 tot 30 Sept. 1917, opgemaakt door den directeur Dr. H. H. Juynboll. Onder verschillende belangrijke en minder belangrijke mededeelingen, leest men dat spoedig in druk zullen verschijnen Deel XII van den zoo buitengewoon interessanten catalogus van het Museum, handelend over Zuid-Sumatra en bewerkt door wijlen den conservator H. W. Fischer en Deel XIII (Java, 3e gedeelte), bewerkt door Dr. H. H. Juynboll.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Van dit op ongeregelde tijden verschijnende tijdschrift der Chineezen in Nederland en Ned.-Indië, tevens orgaan van de Chineezen-Vereeniging in hoofde genoemd, verscheen een nieuwe afl. (No. 1-2 van jaarg. II).

De verschillende, hieronder genoemde bijdragen, zijn in het Nederlandsch geschreven, sommige met Maleische vertaling.

Chineesche boekhouding en de groothandel in Ned.-Indië, door Mr. P. H. Fromberg. — De weduwe van kapitein Siqua, door B. Hoetink. (Dit artikel bevat merkwaardige bijzonderheden over een vrouw, die in de zeventiende eeuw gedurende verscheidene jaren de functie van hoofd der Chineezen te Batavia vervulde, te merkwaardiger omdat die vrouw geen Chineesche, zelfs niet van Indo-Chineesche afkomst was, doch een Balische van geboorte of afkomst, bijvrouw van den in 1666 overleden kapitein-Chinees Siqua). — Een greep uit het politieke program der Chineezen in Indië, door Yap Hong Tjoen. — Het Congres van Indische studenten, gehouden te Leiden op 23 en 24 Nov. 1917, door Liem Bwan Tjie. — Een pleidooi voor de Chineezen in Indië, door Han Tiauw Tjong (stellingen: I. De Chineezen hebben zich in Indië niet ingedrongen en zijn daar ook niet overbodig. II. Integendeel zijn zij daar welkom, ja onmiskenbare medewerkers voor de ontwikkeling van het land.) — In memoriam: Li Tjiong Ling, overleden Ma. 20 Mei 1918 (met portret). — Chung Hwa Hui, herdenking van den 7en verjaardag dier vereeniging (met portret van Mr. P. H. Fromberg). — Enz.

Cultura.

In de Oct. afl. o.m.: Het nieuwe gezichtspunt in de Sereh-ziekte (van het suikerriet), door P. C. van der Wolk. — „Kina-Kina" (Een nabetrachting), door W. H. Boomgaard. — De theeboom (aan een publicatie uit het eind der 17e eeuw ontleende mededeelingen), door W. H. Boomgaard. — Bijdrage tot de kennis van het klimaat van Oost-Java (periodieke mededeeling), door M. Buijsman.

Tijdschrift voor Economische Geografie.

Prof. Dr. H. Blink schrijft in het 15-Oct. Nr. van dit maandschrift een artikel over de houtproductie van Ned.-Indië en meer in 't bijzonder van Java, waarbij voor djatihout de meeste aandacht wordt gevraagd. — Verder verschaft schr. gegevens over den houthandel van ons Indië en over de hout-exploitatie in Achter-Indië (speciaal Birma en Siam).

Handelsberichten.

Werd in het vorig Nr. van dit weekblad het een en ander medegedeeld over vezelstoffen in het algemeen en hunne beteekenis voor onzen Oost-Indischen Archipel, in het jongste Nr. wordt een afzonderlijke bespre-

king gewijd aan de Agave-vezels (behoorende tot de harde touw- en borstelvezels).

Verder vindt men in dat Nr. o.m. korte gegevens omtrent den uitvoer van de voornaamste producten uit Suriname en over den stand der cultures in die kolonie (betrekking hebbend op het 2e kwartaal van 1918).

Eigen Haard.

No. 43 van Eigen Haard brengt het portret met levensbijzonderheden van Z.Exc. J. T. Cremer, lid der Eerste Kamer en oud-minister van Koloniën, benoemd tot gezant te Washington. Als het juist is wat de schr. meent, n.l. dat het gezantschap te Washington in de toekomst wel in hoofdzaak zal moeten opkomen voor de koloniale belangen der Nederlandsche natie, dan kon moeilijk een betere keus zijn gedaan.

De Zending op Zuid-Oost-Celebes.

De director der Ned. Zendingsvereeniging M. Lindenborm, neemt een geheel nummer van ,,Lichtstralen op den Akker der Wereld'' in beslag voor een geillustreerde beschrijving van het pionierswerk, door zendeling H. van der Klift, op Zuid Oost Celebes verricht. Dit gedeelte van Celebes, omvattende de landstreken Roembia, Poleang en het eiland Kabaëna, behoort sedert begin 1916 tot het zendingsveld der Nederlandsche Zendingsvereeniging.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Uit den inhoud van afl. 30: Karo-Bataks (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller (slot). — Zeekindje, door C. O. van der Plas. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (slot). — Uit het Javaansche dorpsleven, door H. W. Bredée (wordt vervolgd).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43: De bosschen van de buitenbezittingen, door J. S. van Braam. — De cultuur van hevea, door C. J. J. van Kempen, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Verhooging van den suikerprijs in de Vereenigde Staten. — Aetherische oliën in Ned.-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst.

In aansluiting bij het artikel, dat onlangs in het Kol. Weekblad werd gewijd aan deze jeugdige vereeniging, zij de aandacht gevestigd op een korte beschouwing van haar secretaris, den heer H. F. E. Visser, in het Nr. van 19 dezer in het weekblad ,,De Nieuwe Amsterdammer''.

Schr. wijst er op, dat de eerste meer belangrijke ,,daad'' zal zijn het organiseeren eener ,,Tentoonstelling van Oost-Aziatische kunst'', welke van 15 Sept.—15 Oct. 1919 te Amsterdam zal worden gehouden.

Hij teekent daarbij aan:

Het is volstrekt noodig, dat alle verzamelaars en beheerders van die Oost-Aziatische kunstschatten, die voor ons doel in aanmerking komen, hunne medewerking verleenen. Slechts dàn kunnen wij tot een tentoonstelling geraken, die boven het middelmatige peil uitrijst, die den geest van Oost-Azië op zoo zuiver mogelijke — zij het ook niet volledige — wijze, kan vertolken. Ons land is klein, maar wij zijn er van overtuigd, dat hier veel meer belangrijke Oost-Aziatische kunst wordt bewaard, dan men gemeenlijk vermoedt. Maar toch — veel missen van het beste kunnen wij niet, zulks staat vast. Helpe wie kan, ook met inlichtingen omtrent nog ,,verborgen'' schatten, dan kan wellicht iets bereikt worden!

Het secretariaat der Vereeniging is in den Haag gevestigd: Bankastraat 54.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. De Baliërs van Batavia, door C. Lekkerkerker.
2. Bulletijn van de Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland.
3. Hindia Poetra, Congresnummer van Indonesisch Verbond van Studeerenden.
4. Hondsdolheid in Nederl. Indië, door Dr. C. W. F. Winckel. (Koloniaal Instit.)
5. Nijverheid in Britsch-Indië, door Waldemar Freundlich. (Vereen. v. Studie van Kol. Maatschappelijke Vraagstukken te Buitenzorg).
6. Oud Hindoeisme en Jong Nationalisme, door C. Lekkerkerker.
7. De Europeesche Landbouw in Nederl.-Indië, d. Dr. H. C. Prinsen Geerligs. (Kolon. Instituut).
8. De Mijnbouw in Nederl.-Indië, door R. J. van Lier, M. I. (Kolon. Instituut).
9. Verslag 1916—1917 van de Nederl.-Ind. Onderwijs- en Studiekas te Amsterdam.
10. Verslag 1917 van de Vereeniging Toeristenverkeer te Batavia.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

No. 45. Donderdag 7 November 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

"Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST"; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

W. A. T. HELMS. †

Met den dood van den heer W. A. T. Helms verliest de Afdeeling Breda der Ver. „*Oost en West*" haren wakkeren Vice-President.

Een korte, doch zeer pijnlijke ziekte maakte een einde aan dit welbestede leven. Allen, die den beminnelijken grijsaard gekend en gewaardeerd hebben, zullen zijn heengaan in dankbaar weemoedige herinnering houden.

Herdenking der Stichting van Batavia.

Den 30en Mei van het volgend jaar zal het 300 jaar geleden zijn dat, door de stichting van Batavia, de feitelijke grondslag werd gelegd voor Nederland's gezag in Oost-Indië.

Doordrongen van de beteekenis van deze in haar gevolgen voor Nederland en Ned.-Indië zoo gewichtige gebeurtenis, zijn er in Indië, zoowel als hier te lande, plannen gemaakt om haar op waardige wijze te herdenken.

In Indië is het '*t Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen* dat — blijkens een op ruime schaal verspreide circulaire — het initiatief heeft genomen. Deze instelling heeft gemeend niet beter te kunnen doen blijken van haar belangstelling dan door de uitgave van een „*Gedenkboek Batavia 1619—1919*", waarin voor het huidige geslacht de grootheid der oude Nederlandsch-Indische hoofdstad zal worden in beeld gebracht. Men wenschte daarbij geen geschiedenis van Batavia in het licht te geven, of eene geschiedenis der Compagnie en van het latere Nederlandsche bestuur, noch een reeks van ingewikkelde oudheidkundige verhandelingen over Batavia, doch alleen in een rijk uitgevoerd plaatwerk vast te leggen, wat er thans nog rest van het oude Batavia, in den meest uitgebreiden zin, slechts verduidelijkt door korten, toelichtenden tekst. De landsarchivaris, Dr. F. de Haan, heeft zich bereid verklaard de leiding van dit werk op zich te nemen.

In Nederland gaat de herdenking uit van het *Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië* te 's-Gravenhage en van het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam.

Eerstgenoemde instelling heeft op zich genomen om het 300-jarig bestaan van Batavia te gedenken door een zoo volledig mogelijke uitgaaf van de brieven, besluiten en andere papieren, afkomstig van Batavia's stichter, Gouverneur-Generaal Jan Pietersz. Coen; ook andere archiefstukken bijv. antwoorden van Bewindhebbers der O.-I. Compagnie, waaraan zal worden toegevoegd een biografie en bibliografie, teneinde een duidelijk beeld te krijgen van den grondlegger van ons Koloniaal gezag in Indië. (Over deze plannen van het Kon. Instituut zie men de in de „Bijdragen" afgedrukte Notulen, in het bijzonder die van 19 Januari j.l.).

Het *Koloniaal Instituut* heeft weder andere plannen. Het meent, volgens een verspreid communiqué (zie bijv. Ind. Merc. van 25 October j.l., blz. 859) tot een passenden vorm van herdenking der stichting van Batavia te kunnen geraken door de inrichting van eene tentoonstelling in het *Stedelijk Museum* te Amsterdam, waarmede men een beeld hoopt te geven van den groei van de aanvankelijke tot „generaal rendez-vouz" van de O.-I. Compagnie bestemde nederzetting tot op heden.

Dat beeld denkt een voor de uitvoering der plannen benoemde commissie te verkrijgen door het bijeenbrengen van schilderijen, stadsgezichten, plattegronden, kaarten, documenten, archivalia, penningen, portretten en boek- en plaatwerken, terwijl modellen van vaartuigen, meubels en andere voorwerpen uit den tijd der Compagnie en het oude Batavia daaraan zouden zijn toe te voegen, en, ter vergelijking, afbeeldingen zouden kunnen worden vertoond van Batavia en omstreken in lateren tijd.

Teneinde die tentoonstelling te doen slagen, zal zeker veel medewerking noodig zijn en de commissie (adres: algemeen secretariaat van het Koloniaal Instituut, Sarphatistraat 36, Amsterdam), zou het op hoogen prijs stellen, wanneer de bezitters van hetgeen kan dienen om de wordingsgeschiedenis van Batavia te doen zien, hunne medewerking verleenden. Al hetgeen kan strekken om een denkbeeld te geven van de levenswijze onzer vaderen in het oude Batavia, zal in het bijzonder welkom zijn, en wanneer de daartoe dienstige voorwerpen tijdelijk in bruikleen aan de commissie worden afgestaan, zou een tentoonstelling kunnen worden ingericht, die op waardige wijze zal bijdragen tot de herdenking van een der belangrijkste feiten uit onze koloniale geschiedenis.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Buitengewone bondsvergadering van Boedi Oetomo.

In *De Loc.* komt van de middagzitting dezer vergadering een verslag voor. Voordat overgegaan werd tot de behandeling van de Indische Middelbare school, kwamen een tweetal moties ter tafel, die beide zonder debat aangenomen werden.

De eerste sprak de wenschelijkheid uit ter beperking van het plantareaal van de suikerfabrieken met 25 pct., vanwege de voedselschaarschte, en de tweede had tot strekking om op spoed aan te dringen bij de onteigening van de particuliere landerijen.

Daarop leidde de heer D w i d j o s e w o j o de besprekingen in over de Inl. Middelb. School.

Na een uiteenzetting van de voorstellen der commissie van advies en na den „onderbouw" en „bovenbouw" besproken te hebben, waarvan de eerste verkregen zal worden door hervorming van de bestaande Muloscholen met vervanging van Fransch en Duitsch door Maleisch, wees spreker erop, dat de beginselen, waarop men de voorstellen gebouwd heeft, goed zijn en zich aanpassen aan de behoeften van het volk. Slechts één wijziging zou spr. wenschen, dat n.l. in elk der drie taalgebieden, waarin Java en Madoera te verdeelen zijn, naast het Maleisch onderwijs in de eigen landstaal: Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch gegeven zal worden.

Hij gaf den raad vooral de plannen der regeering te steunen, opdat de I. M. S. er werkelijk komt.

In het debat, waaraan vertegenwoordigers van verschillende afdeelingen deelnamen, opperde men de vrees, dat de onderbouw van de toekomstige I. M. S. minderwaardig zou worden beschouwd aan de drie laagste klassen der H. B. S. en dat daardoor zij, die de eerste drie jaren eener H. B. S. hebben doorloopen, een voorsprong zullen hebben op de bezitters van een diploma van de eerste drie der I. M. S. Behoud van het Fransch en Duitsch in den onderbouw bepleitten deze afdeelingen.

Van andere zijde werd het voorstel gedaan om aan den wensch van het hoofdbestuur uitdrukkelijk dien van opheffing der tegenwoordige Muloscholen te verbinden om concurrentie te voorkomen. De heer D w i d j o s e w o j o beantwoordde de verschillende sprekers en bestreed de gemaakte bedenkingen. Wat het Fransch en Duitsch betrof, meende hij, dat in de eerste plaats gevraagd moest worden, langs welken weg de bevolking van Indië opgeleid kan worden deels tot de onderscheidene ambten der nijvere maatschappij, deels tot verdere studie ter bereiking van de hoogere vakscholen in Indië en van de universiteiten in Nederland.

Bij het opmaken van het leerplan is door het opnemen van Maleisch gestreefd naar het contact met de inheemsche bevolking, en daardoor moet het onderwijs in Fransch en Duitsch vervallen. Afschaffing van de bestaande Mulo-scholen is een zaak op zichzelf, die afzonderlijk behandeld moet worden.

Het voorstel van het hoofdbestuur werd aangenomen met 48 stemmen vóór, 18 tegen en 5 blanco.

De verslaggever meldt, dat de in het Maleisch gehouden besprekingen op een hoog peil stonden en gaat dan voort: „In de ontwikkeling van deze landen was deze vergadering een verschijningsvorm van beteekenis: een bijeenkomst van Javaansche intellectueelen, die onder eigen en uitstekende leiding enkele van de meest belangrijke aanhangige onderwerpen met ernst onder de oogen zien, en zich van den te volgen koers rekenschap geven. Hoe zou van Deventer, die als lid van de commissie tot voorbereiding van de I. M. S. nog een belangrijk aandeel heeft gehad in de voorstellen dier commissie, zich verheugd hebben, wanneer hij getuige had kun-

nen zijn van zulk een vergadering, waarin met overtuiging het streven van commissie en regeering tot verkrijging van een eigen Indische onderwijs-inrichting werd gesteund."

Voedselvoorziening.

Indië staat den laatsten tijd in het teeken der voedselvoorziening evengoed als het moederland. Allerlei raadgevingen worden aan de hand gedaan, plannen gemaakt en verworpen, en intusschen dreigt de nood, die, volgens de laatste berichten, nog hooger zal stijgen nu door de groote droogte de oogst van padi en djagoeng staat te mislukken.

De G. G. had het voornemen om de suikeraanplantingen over het jaar 1918—1919 met 25 pct. te verminderen, en de aldus vrijkomende velden voor de padi-cultuur beschikbaar te stellen.

Het plan van den landvoogd vond echter geen weerklank bij de residenten, die meenden, dat een groot gedeelte van het volk, dat gewoonlijk in de suiker werkt, door de vermindering van den aanplant te weinig zou verdienen, ja wellicht de verdienste geheel zou missen.

P l a n t e r komt daartegen op in *De Loc.* Hij beweert bij ondervinding te weten — een ondervinding van een 25-jarig leven in de binnenlanden te midden der Inlanders — dat de Inlander dààr gaat, waar wat te verdienen valt.

Hij vraagt, wat de Inl. aan geld heeft, als hij er geen rijst of andere voedingsmiddelen voor kan koopen. Er moeten middelen beraamd worden, die èn geld èn voeding brengen, en daar rijst het hoofdvoedsel is, moeten daarvoor sawahs vrijgemaakt worden.

Dit kan geschieden door de suikerriet-aanplantingen voor het jaar 1918—1919 op de helft terug te brengen; de eigenaars krijgen hun gronden terug en het huurcontract wordt overgeschreven op het oogstjaar 1919—1920.

Doordat afvoer van suiker onmogelijk is en de Javasche Bank geen suiker meer wil beleenen, zal de suiker daardoor niet zoo zwaar getroffen worden.

Het vrijkomende werkvolk zal gedeeltelijk arbeid vinden door het plantklaar maken en het beplanten der sawahs.

De rest der loskomende werklieden kan naar de bergcultuur-ondernemingen geleid worden, waar werkvolk te gebruiken is. Daarenboven ga de regeering onverwijld over tot het aanleggen van spoor- en tramwegen, die reeds lang in voorbereiding zijn.

,,De stukken grond, nu braakliggende als boschreserves, worden aan de bevolking in bruikleen uitgegeven voor zoolang de abnormale tijden voortduren. Beter nog zou het zijn ze voor goed af te staan. Vele van deze gronden zijn geschikt voor gogo's, droge rijstvelden, het planten van djagoeng en andere voedingsgewassen."

Ook de aanplantingen van katjang tanah, tabak en cassave (op huurgronden) zullen eveneens met 50 pct. verminderd worden, waardoor groote complexen voor de teelt van padi en andere gewassen beschikbaar komen, terwijl het planten van tweemaal padi achter elkaar toegestaan moet worden.

P l a n t e r erkent, dat de door hem aangegeven maatregelen ingrijpend zijn, maar het is de plicht der regeering alles in het werk te stellen om komende slechte tijden het hoofd te bieden, hetgeen alleen kan geschieden door het algemeen belang te stellen boven het individueel belang.

,,Het niet doorzetten van de vermindering van den suikerrietaanplant is een niet goed te praten zwakheid van de regeering, die moge bedenken, dat gebrek aan rijst het ergste is, wat Java momenteel kan treffen. De regeering toone eene vooruitziende blik te hebben en te kunnen optreden zonder aanzien des persoons."

Beoordeeling van a.s. stafofficieren.

,,Het vellen van een oordeel, het taxeeren van iemands kundigheden, het peilen van de juiste waarde, welke het individueel intellect in zich verbergt, is wel één van de moeilijkste zaken, welke in het ambtelijk leven aan een gezaghebbende wordt opgelegd. Het is des te zwaarder, omdat naast een bloot objectieve beoordeeling van iemands intellectueele kracht, groote hoeveelheden nevenfactoren van bizonderen aard zich doen gelden, factoren, die als regel van doorslag gevenden invloed zijn op de eindbeoordeeling van den belanghebbende. Dit heeft vaak tot gevolg, dat personen met een functie worden bekleed, van wie het beter ware geweest, dat zij niet tot dien post waren geroepen. Dat dit zijn gevaren medebrengt, behoeft waarlijk geen nader betoog."

Aldus P. C. K. in *De Loc.*, waar hij de beoordeeling van a.s. stafofficieren bespreekt, en opmerkt, dat bovenstaande omstandigheden zich ook voordoen bij den Generalen Staf, wat voor het leger zeer gevaarlijk is.

Officieren, studeerende aan de Hoogere Krijgsschool, krijgen naast de gewone theoretische lessen ook z.g. opdrachten ter uitwerking, waarvoor ze de gegevens in de bibliotheken terzake kunnen vinden, en welke dan ook ijverig doorsnuffeld worden. Bij wijze van dissertatie moet het slachtoffer een eigen oordeel geven, waarover de betreffende leeraars en directeur slechts hun opmerkingen bekend stellen.

De tactische oefeningen op de kaart en de kaderoefeningen vormen almee de voornaamste gerechten van den wetenschappelijken disch.

De leerling komt van de H. K. S. met een beoordeeling van den directeur en gaat dan naar den Ind. Gen. Staf om beproefd te worden. Door den aard der studie aan de Krijgsschool treden vaak de symptonen van concurrentie sterk naar voren en streeft menig leerling, niet zelden juist de intellectueel minder goede elementen, er naar om zich een

FEUILLETON.

Javaansche Filosofie.*)

Het was feest!

Mas Soero di Wirio uit kampong Soekadana gaf een groote *Slamatan.* [1])

En wel was hier reden toe.

Jaren was hij gehuwd en eindelijk had zijn vrouw — de schoone Katidja — het levenslicht gegeven aan een kind, en nog wel een zoon, een stamhouder.

Het waren geen aangename dagen en jaren geweest, toen na ruim een jaar gehuwd te zijn geweest, het huwelijk kinderloos bleef.

Als voor alle oosterlingen maakt het bezit van een stamhouder een uiterst gewichtig punt uit. Wie toch zal op den daarvoor aangewezen dag, als hij overleden is, zijn graf schoonhouden? Wie zal op de daarvoor bestemde dagen voor het heil van zijn ziel bidden?

Wat had Mas Soero al menige heimelijke toespeling of schimpscheut moeten hooren! En nu?

Eindelijk was dit voor hem zoo gewichtige punt opgelost. En met trots hoorde hij zich door de buren en vrienden aanspreken bij zijn nieuwen naam *Pak Ardian.* [2]) Vader van Ardian!

Een groote slamatan zoude 't worden, al moest hij dan ook veel daarvoor leenen.

Luisterrijk zoude 't feest zijn, 3 dagen *Wajang.* [3]) Een groote *gamelang* [4]), dansmeiden enz. en goed en veel eten en drinken niet te vergeten natuurlijk.

Mas Soero had veel vrienden en vele soedara's [5]) (welke inlander heeft die niet in groote getale!) en per gedrukten, in zeer hoffelijken stijl gestelden brief, werden zij tot 't feest uitgenoodigd, tot welk feest de toestemming van het bestuur, de *Kapala-Kampong* [6]) en van de omwonende Europeesche bewoners reeds verkregen was.

Ook en dit om het feest nog meer luister bij te zetten, waren een aantal *hadjies* [7]) uitgenoodigd, waaronder een zekere hadjie Mohamad [8]) Sidiek uit de naburige kampong Trengaleh.

Hadjie M. S. was niet erg bemind, eer gevreesd om zijn practijken, doch Mas Soero, die hem wel eens noodig gehad had, achtte het diplomatisch hem toch maar te vragen.

Eindelijk brak de groote dag aan of liever de nacht, want tegen 's avonds 8 à 9 uur beginnen de slamatans pas; en gebruiken de heeren pretmakers en dames pretmaaksters den dag om uit te rusten, om 's avonds weer te beginnen.

Hadji was zich wel bewust, dat hij niet bizonder

*) Met vriendelijke toestemming van den schrijver overgenomen uit ,,Het Maandblad van het Personeel der verbonden Petroleum-Maatschappijen".
Red.-Comm.

[1]) S l a m a t a n. Salamat-an feitelijk heil aanbrengend. Wordt gebezigd in den zin van een feest ter viering van een heuchelijk feit geboorte, huwelijk, bij 't bouwen van een huis enz. bij de inlandsche bevolking. Ook bij 't begin der suiker-campagne bijv. en bij den aanvang van een groot gouvernements- of particulier werk, als aanleg spoorweg, waterleiding, enz. wordt door 't Gouvernement en Europeesche werkgevers ter dege met deze volksgewoonte (adat) rekening gehouden.

[2]) E e n n i e u w e n a a m. Ontvangt een Javaan bij zijn geboorte een naam (veelal aan de Kora-an of het Brata. Joeda ontleent) zoo kiest hij zich (meestal bij zijn huwelijk) een anderen naam, welke weder verandert, zoodra hij ouder wordt.

Zoo zal de kleine Ardian later heeten bijv. Mas Djaja Rasmana en als hij vader wordt van een dochter (naar den naam van zijn kind) Pak Fatima.

Alle inlanders hebben dan ook een zoogenaamde galar (op Sumatra) en alias op Java. Dus Mas Djaja Rasmana alias Pa Fatima.

De Europeanen kennen hem hoofdzakelijk bij zijn tweeden of officiëelen naam (welke in de kampong vaak niet algemeen bekend is, wèl zijn kindernaam en zijn naam als vader van die en die).

[3]) W a j a n g. Schimmenspel van lederen poppen, of door menschen.

De komediespelen zijn op Java in hoofdzaak ontleend aan het Sanskrit Epos, het Mahâbhârata, dat bij de Javanen in den vorm van het Brata-Joeda, zeer populair is.

[4]) G a m e l a n g. Orkest van Inl. muziek-instrumenten.

[5]) S o e d a r a. In dezen zin als verwanten.

goede reputatie te verschaffen bij zijn leeraars, en dus ook bij den directeur.

Dientengevolge krijgt zoo iemand dan een beoordeeling, niet in overeenstemming met zijn werkelijke capaciteiten, en de Ind. Gen. Staf een officier, wiens plaats beter ware ingenomen door iemand met meer natuurlijk intellect, doch die zich minder op den voorgrond geplaatst heeft.

Aan het thans werkende beoordeelingssysteem, berustende op het oordeel van den directeur der K. S. naast dat van den chef van den Gen. Staf, zijn ernstige gevaren voor den dienst verbonden.

Geruchten zeggen, dat er verandering zal komen en dat officieren-leerlingen, na voltooiing hunner studiën, zonder verdere beoordeeling naar Indië zullen vertrekken.

„De heeren zouden dan voor den vervolge bij keuze worden overgeplaatst bij den Generalen Staf. Indien dit nieuwe beginsel op stipt loyale wijze wordt toegepast, is het ongetwijfeld schitterend en kan de Indische Generale Staf worden voorzien van officieren, die inderdaad de „haver" verdiend hebben. Maar......"

We weten wat „keuze" beteekent, hoe dikwerf minder oirbare handelingen worden verricht, beïnvloed door omstandigheden van particulieren aard, zelfs het familieleven betreffende, om zijn doel te bereiken, hoe „kruiwagens" en ander rollend materieel in dienst gesteld wordt om personen aan een positie te helpen, die op die plaats heelemaal niet thuis behooren.

De plaatsing bij keuze zal in verband met de beoordeeling van één man leiden tot een mate van willekeur, welke niet bevorderlijk is voor het dienstvak en ongetwijfeld ontevredenheid zal wekken onder de gepasseerden.

Daarna geeft schr. een voorbeeld, hoe reeds nu op willekeurige wijze met een plaatsing bij den Gen. Staf wordt omgesprongen, doch hij verzuimt om een stelsel aan de hand te doen, waarbij de gebreken vermeden worden, die de beide bovengenoemde systemen aankleven.

Dreigend houttekort.

De menigvuldige houtdiefstallen der laatste jaren verklaart de oud-gouvernementsboschvester W. H. van der Haas in *De Taak* uit de moeilijkheid of onmogelijkheid voor de bevolking om op eerlijke wijze in haar behoefte aan hout te voorzien. Uit zijn artikel heeft *De Loc.* een en ander meegedeeld.

De bevolking kan het benoodigde hout niet dan met veel omslag en moeite en tegen een voor haar doen veel te hoogen prijs krijgen, en toch is hout voor haar even onmisbaar als rijst. Ze neemt, wat ze op eerlijke manier zonder veel omslag en kosten niet krijgen kan. Treedt de bosch- en desa-politie daartegen te streng op, dan wordt de bevolking ontevreden en uit zich die ontevredenheid vaak op onrustbarende wijze.

Als voorbeelden daarvan noemt schr. de Saminbeweging in Rembang, welker volgelingen beweerden, dat de bosschen gemeen goed zijn, waaruit een ieder mag putten naar hartelust en de troebelen van een paar jaren geleden in de afd. Toeban van dezelfde residentie, die door de militaire macht moesten beteugeld worden.

Hetzelfde verschijnsel vertoont zich op de Buitenbezittingen.

Het onderzoek naar de oorzaak van de jongste onlusten in de residentie Tapanoeli wees uit, dat de moeite om de behoefte aan hout te bevredigen mede een der redenen was van de ontevredenheid der bevolking, terwijl in het rekest aan den landvoogd, onderteekend door 20 Bataksche radja's, waarin het verzoek gedaan werd om intrekking van het besluit, waarbij zekere gronden in Tapanoeli in concessie uitgegeven waren, voorkwam, dat die gronden, „waren bedekt met bosch, dat van vroeger tot nu door de bevolking werd gebruikt voor het winnen van boschproducten en voor het kappen van brand- en timmerhout".

Dit rekest, het eerste van dien aard, levert het duidelijk bewijs van den omvang en de diepte van het leed, over de Inl. bevolking gebracht door gebrek aan hout, dat ze voor haar tevreden bestaan noodig heeft. Het is daarom zaak, dat de regeering zorgt, dat de bevolking de beschikking heeft of krijgt over het hout, dat ze noodig heeft.

Met het treffen van de noodige maatregelen mag niet worden getalmd; immers indien de behoefte aan hout begint te nijpen, is daarin maar niet aan-

---

getapt was en onder het gaan naar het feest vroeg hij zich af of ook hij een mooi geschenk in den vorm van *kwé-kwé* (gebak) en andere lekkernijen na afloop van het feest krijgen zou.

Het is n.l. een inlandsche (ook chineesche) gewoonte, dat de gasten zich niet alleen op 't feest te goed doen, doch ook nog vele goede gaven, voor vrouw en kinderen thuis, mede krijgen.

Onderweg hierover peinzende en de kansen van voor en tegen berekenend, hoort hij plotseling in een boom, een eind van den weg afstaand, 't geluid van een *gekko*. [9]).

Hij blijft stilstaan en luistert:

Rrrrrt, Rrrrrt, Rrrrrt, Gekko, Gekko, Gekko, Gekko, Gekko.

Nu is voor een Javaan dit tellen van 't aantal slagen, welke een Gekko geeft, zoo ongeveer 't zelfde als van onze jongelui 't knoopen tellen: ja, neen, ja, neen, of als voor onze lieve lezeressen 't tellen der bloemblaadjes van een madeliefje, hij bemint me, hij bemint me niet!

Hadjie Sidiek, in dit oogenblik meer materialistisch aangelegd, ging het er om, te weten of hij een geschenk mee naar huis zoude krijgen of niet.

Die akelige Gekko had zijn opkomende feeststemming leelijk in de war gestuurd, want Gekko telde 5 slagen. Hadjie was met neen begonnen en met neen geëindigd.

Hadjie gaat desniettemin toch naar het feest en vergeet door de vriendelijke ontvangst, 't vele geboden plezier en 't goede eten en drinken weldra zijn leed, en tegen het morgengloren, als hij naar huis gaat, heeft hij tegen verwachting een groot pak lekkers mede gekregen.

Moede, doch dankbaar en voldaan, gaat hij huiswaarts en op den terugweg, bij de plek gekomen waar de Gekko hem in den vooravond zoo teleurgesteld had, herinnert hij zich 't geval, wordt nijdig, dat 't akelige beest hem belogen heeft en zooveel zure oogenblikken bezorgd ên...... zint op wraak.

Hij loert en kijkt in den boom, en ja'wel, daar ziet hij Gekko zitten, maar te hoog om hem met zijn wandelstok een afstraffing te geven.

Hadjie kijkt en ziet rondom zich. Wacht daar ziet hij verder op, bij een huisje, een langen bamboestok. De wrake is hem.

Zijn pakje neergezet, vlug den stok gehaald en nu er op los: Pats, pats, pats. Gekko ontwijkt de slagen en vlucht verschrikt buiten 't bereik van zijn belager.

Hadjie, hoe langer hoe nijdiger, begint nog in den boom te klimmen doch alles te vergeefs, hij laat zich weder op den beganen grond vallen en brengt den stok naar zijn plaats terug.

Vermoeid en wrevelig gaat hij naar de plek, waar hij zijn pakje heeft neergezet, doch hij vindt slechts zijn ledige zakdoek, waarin zijn feestgave geknoopt geweest was.

Een *gladakker* [10]), die het lekker beetje in den neus gekregen had, heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om het te verwerken.

Plotseling klinkt heel hoog uit den boom: Rrrrrt, Rrrrrt, Rrrrrt. Gekko! Gekko! Gekko!

En Hadjie Siediek zegt gelaten: Allahillallah. Ja de Gekko heeft gelijk gehad: ik zou niets mee thuisbrengen.

Dit is Javaansche filosofie.

P. C.

[6]) Kapala-Kampong. Dorpshoofd.

[7]) Hadjie. Een hadjie is niet een priester. Het is iemand — man of vrouw — die aan den hem door de Koraän opgelegden last om het graf van zijn profeet (Razoel) eens in zijn leven in Mekka te bezoeken, voldaan heeft. Deze Mekka-tocht heet hadsj.

Een hadjie is dus niets anders dan een Mekkaganger. Bij zijn terugkomst wordt hij (of zij) aangesproken met den naam van Toewan hadjie.

[8]) Mohamàd. Wordt deze naam voor gewone stervelingen wel uitgesproken. Mohamàd, de naam van den profeet moet onveranderlijk luiden: Mohàmad.

[9]) Gekko. Boomhagedis.

[10]) Gladakh. Kamponghond. Een gedégenereerd hondenras; bij opkomende en volle maan kunnen deze lieve diertjes door hun gehuil de nachtrust soms leelijk verstoren, daar zij de lieflijke gewoonte hebben tegen de maan te blaffen en daarom ook wel maanblaffers genoemd worden.

stonds voorzien. Meerdere tientallen van jaren zijn daarvoor als regel noodig.

Aan de hand van wetenschappelijke geschriften betoogt schr., dat het in de geheele wereld met een aantal bodemproducten ten einde loopt. In Duitschland zal dat met het hout het geval zijn, wanneer de bevolking tot het dubbele zal zijn aangegroeid.

En in Ned.-Indië is het eveneens gesteld.

Met behulp van cijfers van den inspecteur H a m heeft de heer v a n d e r H a a s berekend, dat bij toename van de bevolking met 3 pct. 's jaars het boschareaal op Java moet worden uitgebreid met nog minstens 4 millioen bouw, om te kunnen voorzien in de houtbehoefte der bevolking.

De kosten van aanleg dier bosschen op 40 gld. per bouw stellende, zouden in den loop der nu volgende 25 jaren ruim 160 millioen noodig zijn. Laat men de zaak op haar beloop, zoo zullen geen politiemaatregelen in staat zijn Java's bosschen tegen algeheele vernieling te beschermen en men kan dan Java als cultuurland van beteekenis wel afschrijven.

,,Daar de overige hout-produceerende landen uit steeds kleiner wordende bosschen moeten voorzien in de eigen houtbehoefte, terwijl de wereldbehoefte aan hout gelijken tred houdt met het aangroeiend bevolkingscijfer, zullen de houtprijzen een aanmerkelijke stijging ondergaan en mag daarom de verwachting worden uitgesproken, dat het kapitaal, in den aanleg van bovenbedoelde bosschen gestoken, eenmaal goede rente zal afwerpen.''

Suriname.

In ons nummer van 24 October schreven wij: ,,De bevolking van Suriname is te heterogeen, dan dat het mogelijk zou zijn raskwesties naar voren te brengen. Men zoeke naar andere banden van gemeenschap. Voor die het wel meenen met hun geboorteland, zijn deze te vinden. Ook voor Suriname zal na den wereldstrijd samenwerking van allen noodig zijn. Daarom geen op niets gegronde, kunstmatige scheidingslijnen.''

In ,,De Surinamer'' van 4 en 11 Augustus vinden wij nu, onder het opschrift ,,*Waar het kwaad schuilt*'', een gemoedelijk artikel, dat de behartiging overwaard is.

,,De wonde — aldus het blad — welke onze Surinaamsche maatschappij bloedarmoedig maakt, is gebrek aan onderlinge samenwerking, gebrek aan onderlinge waardeering.''......

,,Wanneer wij onze blikken op den toestand van Suriname vestigen en, met weemoed in het harte, de achterlijkheid, de armoede en het gebrek dezer schoone Kolonie beschouwen, dan vragen wij ons zelven met angstige verwachting af, welke toch de oorzaken zijn kunnen van al dat leed, van al dat ongeluk?

En wanneer wij onbevooroordeeld, vrij en zonder schroom onze meening openbaren, dan luidt ons antwoord: Suriname kent geen eendracht.''......

,,Juist om de oneenigheid, welke alhier heerschende is, wordt niet alleen weinig tot stand gebracht, wat het maatschappelijk welzijn der Kolonie bevordert, maar ook de welvaart der particulieren gaat voortdurend achteruit, en een algemeene toestand van kwijning is het bittere gevolg der onderlinge onverdraagzaamheid van kinderen van hetzelfde Land''......

,,Indien de inboorlingen eerlijk willen erkennen, dat zij aan zich zelven overgelaten niet het gewenschte doel kunnen bereiken, en de Europeanen steeds voor oogen houden, dat zij rechtvaardigheidshalve verplicht zijn het belang der Kolonie naar vermogen te dienen, dan zullen de handen gezamenlijk aan het werk geslagen en de zaken goed behartigd en tot groot resultaat gebracht worden.

Maar om deze gewenschte verstandhouding meer algemeen te maken, moet van beide zijden met zekeren geest van opoffering worden gehandeld''......

,,Geleidelijk zijn wij gekomen tot de bespreking der verschillende partijen, welke onze Kolonie jammerlijk verscheuren.

Al deze partijen trachten elkander zooveel mogelijk afbreuk te doen, en elkander met alle macht te dwarsboomen. De beste krachten worden alzoo verspild om onze maatschappij te verzwakken in plaats van ze aan te wenden ten gunste der algemeene welvaart.''......

Ziedaar eenige grepen uit het artikel van ,,De Suriname''.

Of deze wijze raadgevingen in goede aarde zullen vallen?

Wij, die geregeld op de hoogte trachten te blijven van hetgeen er in de kolonie voorvalt en daartoe grootendeels op de nieuwsbladen zijn aangewezen, worden dikwijls onaangenaam getroffen door den fellen toon der polemieken, fel ook daar waar met een zakelijke behandeling van zaken meer te bereiken zou zijn. Wij willen niet beweren, dat dit specifiek Surinaamsch is. Felle kritiek komt overal voor, maar in een kleine maatschappij, waar ieder in een glazen huis woont en men elkander dagelijks als het ware tegen het lijf loopt, werkt die felheid langer na en sticht zij meer kwaad. Als men dit in het oog wilde houden zou er reeds veel gewonnen zijn. De toejuiching van een zeker deel van het publiek, dat er zich in verkneukelt als de een of ander in de krant ,,gewasschen'' wordt, zal men moeten missen, maar wie kan op die toejuiching gesteld zijn?

* * *

,,De West'' van 13 Augustus schrijft:

,,In Demarara heerscht een mica-koorts die sterk herinnert aan de vroegere goudkoorts.

Engeland heeft mica noodig voor de munitiebereiding en wekt de bevolking zijner koloniën op deze delfstof te ontginnen. Zooals men weet, komt mica voor in de Guyanas. Of er exploitabele hoeveelheden zijn is nog niet bekend. In Demerara zijn in den laatsten tijd ettelijke vergunningen aangevraagd tot onderzoek naar de aanwezigheid van mica.

Volgens de jongste Argosy's is de micakoorts ook reeds overgeslagen naar Suriname en zijn van hieruit reeds aanbiedingen van mica-houdende terreinen aan Demerara gedaan.

Men vraagt zich nu in Demerara af, of de kolonie eventueel uitvoer van deze delfstof naar oorlogvoerende landen zal toestaan.''

Wij herinneren ons jaren geleden mica te hebben gevonden in den heuvel op Mongo aan de Cotticarivier, de tegenwoordige werkplaats van de Bauxite-Company.

* * *

Wij lezen in *,,De West''* van 20 Augustus: ,,Evenals ten aanzien van Nederlandsch Guyana, is door de deskundigen ten aanzien van Britsch Guyana verkondigd dat de geologische formatie de aanwezigheid van petroleum in den bodem uitsluit. Hetzelfde is vroeger ook gezegd van Venezuela. Doch in de laatste jaren zijn daar uitgestrekte petroleumvelden aangeboord. Dit feit heeft — naar wij in de *Argosy* van Demerara lezen — verandering gebracht in de houding van Engelsche kapitalisten. Van verschillende zijden zal weldra het onderzoek naar petroleum in Demerara worden ter hand genomen.''

* * *

Hetzelfde blad deelt nog mee, dat de heer Fairweather zich verzekerd heeft van kapitaal om het onderzoek en de ontginning van zinnaber in Suriname ter hand te nemen.

* * *

In hetzelfde nummer lezen we nog: ,,Naar wij vernemen is de heer P. Tiffany er eindelijk in geslaagd om de onderhandelingen met de Fransche regeering in zake zijne concessie aan de Marowijne tot een goed einde te brengen.

De heer Tiffany vertegenwoordigt een zeer kapitaalkrachtig Amerikaansch consortium, dat al sedert ettelijke jaren concessie heeft gevraagd voor een machinale goudbagger inrichting aan de Marowijne. Om die concessie te kunnen verleenen, was de samenwerking noodig zoowel van Fransche als van Nederlandsche zijde en moest een traktaat tot stand komen tusschen de wederzijdsche regeeringen, wat heel wat voeten in de aarde heeft gehad, en daarna waren er weder van Fransche zijde formaliteits-bezwaren ontstaan, die nu eindelijk uit den weg zijn geruimd.

De heer Tiffany is van Parijs vertrokken naar New York en denkt over enkele maanden hier te zijn om het bedrijf grootscheeps met electrisch gedreven baggermotoren aan te vangen.''

* * *

Ten slotte uit hetzelfde blad:

,,De Gouverneur vereenigde gisteren ten zijnent

de besturen der beide landbouwvereenigingen om te overwegen welke maatregelen te nemen zijn om den afscheep onzer producten naar Nederland te verzekeren.

Na afloop der bijeenkomst heeft de Gouverneur zich telegrafisch in verbinding gesteld met het Ministerie van Koloniën."

Bij herhaling hebben wij in dit weekblad gewezen op de noodzakelijkheid om een stoomschip naar Suriname te zenden ter afhaling van de daar opgehoopte landbouwproducten.

Duizenden balen koffie en cacao, waaraan wij hier zoo'n gebrek hebben, liggen daar te wachten.

De reis *heen* en *terug* duurt zes weken. Gaat er nu een schip dan kan het hier vóór Kerstmis terug zijn.

* * *

Bij Kon. Besl. van 19 October is M. Nassy, op zijn verzoek, eervol ontslagen als buitengewoon lid van den Raad van Bestuur in de Kolonie Suriname, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Curaçao.

In de Curaçaosche bladen van begin Sept. j.l. lezen wij, hoe Hr. Ms. 38ste geboortedag ingevolge H. Dr. te kennen gegeven verlangen, in de kolonie herdacht werd alleenlijk door het houden van buitengewone, plechtige godsdienstoefeningen in de kerken der verschillende gezindten, waarbij gebeden werden opgezonden voor het behoud en het bestendig welzijn der geliefde Vorstin, aan Wie het gelukken moge, Nederland, zooals tot dusverre, uit den onzaligen wereldbrand te houden, die zulke heillooze gevolgen voor een groot deel der menschheid medevoert.

* * *

In de gymnastiekzaal der Hendrikschool hadden ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin, gymnastische oefeningen enz. plaats, waaraan de leerlingen dier school, onder de bekwame leiding van hun gymnastiekonderwijzer, den heer B. J. Wijtenburg, deelnamen.

Ouders en verzorgers der leerlingen hadden vrijen toegang.

In het *Theater Naar* werd terzelfder gelegenheid een gemengde avond door de Gezusters Gonzalez gegeven, opgedragen aan den Gouverneur, den Procureur-Generaal, aan het consulair lichaam, de militairen en ingezetenen van het eiland in het algemeen.

* * *

Ook lezen wij, hoe de Gouverneur der kolonie, vergezeld van den Procureur-Generaal, den garnizoenscommandant en ZHEG.'s militairen adjudant, een bezoek bracht aan den sisal-aanplant op *Mount Pleasant*, alsmede aan het 4e en 5e district van het eiland.

* * *

Reeds sedert enkele weken heeft de hiertoe ingestelde commissie een aanvang gemaakt met het inzamelen van bijdragen voor den bouw van de nieuwe Protestantsche kerk. Naar de *Cur. Crt.* vernam, heeft zij veel succes gehad.

* * *

De Vrijmoedige meldt, dat eerlang een derde vrijmetselaarsloge op Curaçao tot stand zal komen en dat er bereids vele leden daarvoor zijn.

* * *

Het Generaal-Agentschap van den K.W.I.M. heeft telegraphisch bericht uit New York ontvangen, dat 38 Curaçaonaars, die indertijd in dienst waren van deze stoomvaartlijn, als passagiers van een ongenoemde boot te New York zijn aangekomen. Onderweg overleden: Lamberto Lobs, Hipolito Schoop, Mozes Mendez, Carlos Leseur en Bernardo Wever.

* * *

Van de volgende maand September af zullen de stoomschepen der maatschappij *New-Orleans en South American Steamship Company*, die tot de *Organisation Grace* behooren, hunne reizen aanvangen. Deze stoomschepen zijn modern in alle opzichten. Zij varen onder Amerikaansche vlag en zullen eens per maand de verschillende havens van West-Indië en Venezuela aandoen.

De hh. S. E. L. Maduro en Sons zijn, blijkens eene door hen openbaar gemaakte kennisgeving, benoemd tot agenten dier lijn.

* * *

De rupsenplaag in de mais.

Onder dit hoofd schrijft Dr. P. J. van Breemen, waarn. landbouwkundige, een uitvoerig artikel in de *Cur. Crt.* van 6 Sept. j.l. en komt daarbij tot het besluit:

„Men vond als beste middel een mengsel van loodarsenaat en zetmeel in de verhouding van 1 op 30 volumedeelen, waarbij maismeel gezeefd is.

Het loodarsenaatmengsel wordt uitgestrooid met behulp van een gewone schrijfpen, die men met de punt in een houtje steekt en waarvan de halfholle steel een voldoende hoeveelheid van het vergiftige mengsel kan bevatten om in het hart van elke plant te storten.

Men dient er dan echter zorgvuldig voor te waken, dat het mengsel niet voor onvermengd maismeel aangezien en tot „foensji" bereid wordt. Het beste doet men met het middel eerst te bereiden, wanneer men het noodig heeft en in geen grooter hoeveelheid dan men op dat oogenblik denkt te kunnen gebruiken.

Een proefnemer op een der Engelsche Antillen schrijft over de uitwerking als volgt: De planter wordt niet in twijfel gelaten ten aanzien van het resultaat, daar de rupsen het hart van de zaailingen verlaten, wanneer het vergift, dat zij verorberd hebben, ze begint te kwellen. Men vindt ze daarna uitgestrekt en dood op de bovenvlakte van de breede bladschijven liggen. De ondervinding heeft ons geleerd, dat, wanneer het mengsel even voor zonsondergang aangewend wordt, de rupsen den volgenden morgen degelijk dood zijn.

Een nauwkeurige proef werd genomen door elke zaailing op een stukje grond van $^1/_5$ H.A. afzonderlijk na te gaan en hoewel de aantasting aanzienlijk was geweest tengevolge van vertraging in de ontvangst van het loodarsenaat, werd geen enkele rups in leven gevonden veertien uur na het tijdstip van toediening van het vergif."

Waar het middel door verschillende proefnemers zoo deugdelijk geoordeeld en om de gemakkelijke bereiding en de zuinige en eenvoudige wijze van toediening warm aanbevolen wordt, verdient de aanwending ervan bij den verbouw van kleine en groote mais op onze eilanden de volle aandacht. Voldoet het ook hier in dezelfde mate als daarginds, dan zal het droevig schouwspel van kaalgevreten velden en grondjes tot het verleden gaan behooren. In dit klimaat is het eerste zaaisel dikwijls het eenige, dat hoop op oogst kan geven. Weet men dit van vernieling door de rups te vrijwaren, dan zullen tijd, moeite en geld, aan de bestrijding van de rupsenplaag ten koste gelegd, stellig nooit tevergeefs besteed zijn, indien het weer ook van zijn kant meewerken wil!"

WAT DE INLANDER ZEGT.

Islamitisch Onderwijs. De *Djawa Tengah* deelt mede, dat op de vergadering van de „*Tentara Nabi Mohamad*" laatstelijk in Juni j.l. te Soerabaja gehouden, *Tjokro Aminoto* de noodzakelijkheid te kennen gegeven heeft van de tot standkoming van een Hooge School op Islamitischen grondslag, zoomede dat op alle scholen van middelbaar, mulo en lager onderwijs, onderricht in den Islam gegeven wordt ten behoeve van de Inlandsche bevolking.

Wenschen der Minahassa. De *Pewarta Soerabaja* geeft een overzicht van een lezing van majoor *Wawoeroentoe*, die tot lid van den Volksraad gekozen werd. Zij werd gehouden voor de *Persarikatan Minahassa*, afdeeling Soerabaja, waarin hij mededeeling deed van de te volgen politiek, welke ook overeenstemde met de wenschen en verlangens van de geheele bevolking der Minahassa. Hij nam tot uitgangspunt het in 1679 door de Minahassa met de O.-I. Compagnie gesloten kontrakt, terwijl hij het voornemen te kennen gaf om in den Volksraad de gelijkstelling van de Minahassers met de Nederlanders aan te vragen. Hij achtte de heeren- en negorijdiensten in de Minahassa een vernedering voor de bevolking. Deze gevoelt dit ook zoo, ten bewijze waarvan zoovele Minahassers hun geboortegrond verlaten. Hij vond 't aanbevelenswaardig, dat die verplichte diensten door een landrente vervangen zouden worden, welke afhankelijk werd gesteld van de gegoedheid der bevolking. Hij toonde aan, dat thans in de Minahassa meer belasting betaald wordt dan in eenige andere streek van Ned.-Indië. Erkentelijk was hij voor de weldaden, die de Regeering aan het Minahassaasche volk geschonken heeft, zooals ten aanzien van het onderwijs, volkscredietwezen, de verbetering van de wegen en de irrigatie. Hij betreurde 't evenwel, dat er nog geen burgerlijke stand voor de bevolking was ingevoerd, en dat de voorziening in geneeskundige behandeling nog veel te wenschen overliet. Indien de voor de Minahassa beloofde decentralisatie tot stand zal zijn gekomen, dan hoopte hij, dat het kiesrecht niet alleen aan de mannen, maar ook aan de vrouwen zou worden toegekend en dat de leden en de voorzitters van de locale raden door de bevolking zelf gekozen zouden worden. De Minahassa verzocht vurig als de 12e provincie van Nederland erkend te worden. Spreker hoopte, dat de kleine Minahassa eenmaal groot zou worden met en onder de leiding van Nederland. Daarna stelde hij voor het Wilhelmus in het Maleisch te zingen en een driemaal herhaald hoera voor de Koningin aan te heffen, waartoe al de aanwezigen overgingen.

Inl. Landbouw. De *Neratja* bevat een artikel, waarin wordt gezegd, dat al die verschillende onderwijsinrichtingen, die de Inlanders van de Nederlandsche Regeering ontvangen hebben, slechts ten bate zijn van het gevloekte kapitaal. De bevolking zelve heeft er geen profijt van. Ten aanzien van de *Opleidingsschool voor Landbouwleeraar* dient evenwel een uitzondering gemaakt te worden. Deze is volgens schrijver de eenige inrichting, waarvan *Kromo* profijt hebben kan. Daar is er één maar, de traktementen van de leeraren zijn daarbij zoo gering, dat zij wel spoedig naar een betrekking bij het kapitaal zullen solliciteeren, dat een betere positie verzekeren kan. Wat — alzoo gaat de schrijver voort — het Nederlandsch bestuur tot nu toe in het belang van den vooruitgang van den landbouw gedaan heeft, 't beteekent niet veel.

Hoe zijn thans de rijstprijzen? En hoe waren zij vroeger? En hoe is 't met de prijzen van de andere voedingsmiddelen gesteld, vroeger en nu? Java heeft nu rijst van buiten noodig en wel tot een hoeveelheid van 13 pCt. van de eigen rijstproductie. Als deze rijstinvoer stop gezet wordt, komt er zeker gebrek. Voor dit jaar heeft het Departement van Landbouw het verbod ingetrokken om de droge suikervelden met *padi* te beplanten, maar de schrijver acht 't ook noodig, dat voor 't vervolg gewaakt wordt, dat men niet meer van rijstinvoer van buiten afhankelijk zij. Daarom is 't noodig, dat woeste gronden worden uitgegeven niet alleen aan Europeanen, maar ook aan Inlanders. Er is volstrekt geen bezwaar, dat Europeesche ondernemingen in het leven geroepen worden, indien zij maar geen beletsel vormen voor de inlandsche bevolking om zich in haar levensonderhod te voorzien. Ten slotte brengt de redacteur de volgende punten bij het bestuur in ernstige overweging: 1e. Geen gronden meer in erfpacht uit te geven, indien de reeds uitgegeven gronden nog niet beplant zijn;

2e. Aan de erfpachters, die hunne gronden nog niet ontgonnen hebben, een termijn te bepalen, waarin zij alsnog met de exploitatie moeten aanvangen, bij gebreke waarvan de vergunning zal worden ingetrokken.

Het Belastingstelsel. De *Neratja* vindt ook, dat dit niet billijk is. De Inlanders moeten tot 25 pCt. van hun inkomen betalen. Europeanen en andere vreemdelingen betalen hoogstens 12 pCt. Ook is 't onbillijk, dat de Inlandsche ambtenaren van de belastingen zijn vrijgesteld. Terwijl de Inlanders percentsgewijs meer betalen, staan zij in rechten en lusten bij de andere bevolkingsgroepen ten achter. Het onderwijs, bijv., is niet zoo uitgebreid. Het schoolgeld is onevenredig hoog. Het dessaonderwijs, dat geheel door de bevolking bekostigd wordt, is beneden peil. De post voor het onderwijs is op de begrooting voor een geringer aantal Europeanen veel grooter dan voor een grooter aantal Inlanders.

De schrijver is 't niet eens met het voorstel van het *N.I.O.G.* (N.I. Onderw. Genootschap) om gratis onderwijs aan de Inlanders te geven, want daardoor zullen 's lands inkomsten verminderen, wat aanleiding zal geven tot verhooging van de belastingen, en verzwaring van den druk der Inlandsche bevolking. Nu betalen toch reeds slechts de gegoeden schoolgeld; de onvermogenden zijn daarvan vrijgesteld.

Wensch naar Coöp. Fabrieken. Naar aanleiding van het bericht, dat de Regeering een theefabriek te Tjitjoeroeg (Soekaboemi) heeft ingehuurd, waar de bevolking haar theebladeren tegen billijken prijs verkoopen kan, zegt de *Neratja*, dat één fabriek in de afdeeling Soekaboemi niet voldoende is. Eigenlijk moesten er coöperatieve fabrieken opgericht worden.

Opmerking. Een inzender uit Kotaradja klaagt er in hetzelfde blad *(Neratja)* over, dat de Europeesche ambtenaren in Atjeh vivres indemniteit genieten van *f* 0.70 en *f* 1.50 per dag. Aan de Inlandsche ambtenaren wordt zij niet toegekend. 't Is te hopen, dat nu in dezen duren tijd deze landsdienaren toch ook begunstigd zullen worden.

In hetzelfde blad schrijft iemand uit Makasar, dat het te hopen is, dat aan de Menangkabauers, die in 1908 in het belang der openbare rust en orde in het Gouvernement van Sumatra's Westkust, te Makasar geïnterneerd worden, vergunning zal worden verleend naar hun geboortegrond terug te keeren. Aan andere lotgenooten werd dit reeds toegestaan, vermits de rust in bovengenoemd gewest reeds hersteld is.

In hetzelfde blad wordt opgemerkt, dat onder het personeel van Secretaris en Commiezen in den Volksraad geen enkele Inlander benoemd is.

Ook wordt de wenschelijkheid uitgesproken om in den Volksraad een paar translateurs aan te stellen, die een juiste Maleische vertaling van het officieel verslag der Handelingen opmaken, opdat de Maleische pers in staat gesteld worde hare weetgierige lezers volledig in te lichten.

Ook wordt weer het feit gereleveerd, dat meer en meer onder de Inlanders de lust ontbreekt, om bij het Binnenlandsch Bestuur in dienst te treden. De schrijver schrijft 't toe aan de hondsche behandeling, die vele Inlansche ambtenaren van de zijde der Europeesche chefs ondervinden. Ook is de opleiding minder geschikt. Bij bevordering in de hoogere rangen heerscht willekeur. De voorkeur wordt gegeven aan domme aristocratenzonen boven hen, die hoewel van minder hooge geboorte, goeden verstandelijken aanleg bezitten.

De *Neratja* wijst er op, dat zoovele Javanen hun land verlaten, om als kontraktanten op Sumatra te gaan werken, omdat in hun eigen land zooveel gronden te kort komen voor den eigen landbouw.

Menangkabausche Vereeniging. De *Oetoesan Melajoe* releveert de resultaten, die de oprichting van de groote Javaansche Vereenigingen *Boedi Oetomo* en *Sarekat Islam* tengevolge gehad heeft en zegt dat nu een Menangkabausche vereeniging tot stand zal komen. Den 16en Juni j.l. werd te Fort de Kock een groote vergadering gehouden. Wel is waar bestaan er reeds verschillende plaatselijke en vakvereenigingen in Menangkabau, maar nu wil men daar een groote vereeniging hebben, die de algemeene belangen zal behartigen en de candidaten voor den Volksraad zal aanwijzen. Deze vereeniging zal niet in tegenstrijd komen met de aloude Menangkabausche adat. Zij zal overigens zoo neutraal mogelijk zijn, geen werktuig van de eene of andere partij. Het Menangkabausche standpunt zal gehandhaafd worden tegenover *Sjariat* en *Igama*, zoowel als tegenover de verschillende Tarekats (sekten). Verder wordt overwogen dat het bestuur van de nieuwe vereeniging goede betrekkingen zal aanknoopen en onderhouden met de Menangkabausche kolonisaties in Atjeh en andere streken. De handel zal in Menangkabau moeten worden ontwikkeld, opdat de welvaart in het land zal worden bevorderd. Evenzoo de landbouw, veeteelt en nijverheid. De inzending op tentoonstellingen moet worden aangemoedigd, ja tentoonstellingen moeten worden georganiseerd. De belangen van het onderwijs moeten worden behartigd en zoo noodig daarvoor de medewerking van de bevoegde autoriteiten ingeroepen. Aan behoeftigen moet steun worden verleend, de aandacht van het bestuur moet daarop worden gevestigd, kortom het stoffelijk en geestelijk welzijn van den kleinen man moet worden bevorderd.

Verder wordt in overweging gegeven om het eerevoorzittersschap aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur aan te bieden en het beschermheerschap aan den Kolonel Militairen Kommandant.

De eerste Javaansche vrouw bij den Pandhuisdienst. Iets nieuws bij den Pandhuisdienst is het bericht in de „*Schatter*" (Maleische editie), dat bij beschikking van den Dienstchef is benoemd tot 2e reserveschrijfster bij het pandhuis te Poerwokerto, mejuffrouw *Soekijah*, stamboek no. 7702, particuliere te Banjoemas. Ziezoo, het eerste schaapje is over den dam, spoedig zullen er wel meer volgen. De jongere beambten in mijn pandhuis, nog al liberaal aangelegd en niet afkeerig van een aardig snoetje (het gezicht wil toch ook wat hebben), verheugen zich bij het lezen van het bericht al in het vooruitzicht van met vrouwelijke collega's samen te werken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Chineesche Vrouw. Naar aanleiding van den

brief van den heer Van Kol aan mevrow The Giokhian (zie het vorige weekoverzicht) redactrice van de te Padang verschijnende *Sinar Sumatra*, heeft deze dame een artikel geschreven, dat overgenomen is in de meeste Chineesch-Maleische dagbladen. De schrijfster publiceert drie voorstellen n.m. 1e. Gelijk aandeel in erfenissen voor zoons en dochters. 2e. Gelijkheid van rechten tusschen mannen en vrouwen. 3e. Verbod aan mannen om hun vrouw(en) te slaan en uit te schelden, haar weg te jagen of van haar te scheiden, zonder schuld van de zijde der vrouw.

In de *Sin Po* zegt een schrijver niet te gelooven, dat voor de Chineesche vrouw ooit rechten kunnen worden verworven, indien niet de Chineesche vrouwen zelf breken met de oude adat om meisjes van af haar 13e jaar op te sluiten. Zoolang de Chineesche vrouwen in N.-I. niet meerdere vereenigingen hebben, waardoor, zooals bij mannen het geval is, de niet geschoolde onontwikkelde vrouw kan profiteeren van de kennis van haar gelukkiger zusters, zal echter met dat blijfsel van den ouden tijd, dat nu nog op Batavia en andere groote plaatsen door velen wordt aangehangen, moeielijk uit te roeien zijn.

Chin. Politieke Vereeniging. Op initiatief van de heeren Tjoa Bing Liong, Phoa Kian Kie en Gouw Peng Liang is een vergadering belegd in het gebouw van de vereeniging *Oen Tong Hwee*. Blijkens de circulaire, waarin ook vermeld werd, dat het Chineesche lid van den Volksraad, de heer H. H. Kan zou komen, zou op die vergadering gesproken worden over de door de in Indië wonende Chineezen te volgen politiek. Aan de uitnoodiging van voormelde drie heeren hebben een 30-tal personen gevolg gegeven, waarvan de meesten vertegenwoordigers waren van te Batavia gevestigde vereenigingen. Om circa half acht opende de voorzitter de bijeenkomst en heette de aanwezigen welkom. Hij zette het doel der vergadering uiteen en vroeg den aanwezigen, of het nog geen tijd was voor de Chineezen om zich politiek te vereenigen, teneinde met kans op eenig resultaat, een actie te kunnen voeren tot verkrijging van rechten. Spreker wees op de verschillende vereenigingen door Inlanders opgericht, van welke corporaties veel kracht uitgaat. In de eerste plaats, zoo zeide spr., diende echter uitgemaakt te worden, welken koers de in Indië geboren Chineezen dachten te volgen. Het is bekend, dat o.a. slechts zij leden van gemeenteraden kunnen worden, die Nederlandsch onderdaan zijn. Hij vroeg: wat de vergadering van die kwestie dacht? Of men er in wilde berusten, dat volgens de wet op het Nederlandsche onderdaanschap, de in Indië geboren Nederlandsch onderdaan zijn.

Na eenig debat bleek men het unaniem eens om die kwestie niet meer ter sprake te brengen en zich naar de overeenkomst tusschen China en Holland aangegaan te gedragen.

Toen bij de rondvraag niemand het woord verlangde, werd den heer T. L. Tan gevraagd, of hij betreffende de op te richten vereeniging wel zijn zienswijze wilde mededeelen. Deze echter wilde liever van den heer Kan hooren wat dit lid van den Volksraad over de zaak dacht. De heer Kan, die daarna gevraagd werd om zijn meening ter zake uiteen te zetten, zeide dat hij aan hetgeen hij bereids in den Volksraad gezegd heeft betreffende het standpunt der in Indië geboren Chineezen jegens de Regeering slechts weinig had toe te voegen. Spr. is van meening, dat de belofte, door de Regeering gedaan in verband met zijn rede, om aan billijke wenschen der Chineezen tegemoet te komen, wel spoedig gestand zal worden gedaan. Spr. sprak van een tijdsverloop van drie jaar. Niettemin zal het echter goed zijn wanneer het verzoek, door spr. in den Volksraad voorgebracht, gesteund zou kunnen worden door een groote Chineesche Vereeniging met aanzienlijk ledental over geheel Java, die met terzijdestelling van onderlinge oneenigheid, krachtig kan werken voor de verkrijging van rechten. Wel is waar toch zal voorshands slechts de Regeering hebben uit te maken, wanneer en op welke wijze den Chineezen gelijke rechten als den Europeanen kunnen worden gegeven, de tijd zal echter niet ver meer zijn, dat de Volksraad een wetgevend lichaam zal worden en als zoodanig zelf over aangelegenheden betreffende de verschillende bevolkingsgroepen in Indië beslist. Het is daarom niet te vroeg om reeds nu een begin te maken om zich te vereenigen, teneinde eenigen invloed te kunnen uitoefenen op de verkiezingen van de gemeenteraden om later weer zetels in den Volksraad te kunnen erlangen. Daarna voerde de heer Tan het woord, die meende, dat het niet noodig was om een nieuwe vereeniging op te richten. Deze spreker was van gevoelen, dat men van de bestaande Tiong Hwa Hwe Koan vereenigingen voor dat doel zou kunnen partij trekken. Men had dan slechts de statuten van die vereenigingen eenigszins te wijzigen, om gebruik te kunnen maken van bestaande organisaties. Hiertegen voerde de heer Kan aan, dat een nieuwe vereeniging juist om het nieuwe meer resultaat zou geven. De vereeniging Tiong Hwa Hwe Koan (schoolvereeniging) te Batavia bijv. heeft zijn bestaan te danken aan de zoogenaamde afdeeling B., een begrafenisfonds; zonder de contributie van de leden van die afdeeling zou wellicht de vereeniging voor grooter moeilijkheden zijn geplaatst om de kosten te dragen. De voorzitter van deze vereeniging opperde ook bezwaren tegen de door den heer Tan voorgestelde verandering van doel. Algemeen was men dan ook van meening, dat een nieuwe vereeniging wel gewenscht was. De heer Kan stelde voor, om op nieuw een grootere vergadering te beleggen. Het verzoek om deze vergadering bij te wonen zou dan onderteekend worden door alle aanwezigen. Mocht alsdan de opkomst bevredigend zijn en men tot hetzelfde besluit komen, dan zou er gegronde hoop bestaan, dat de nieuwe vereeniging slaagde. Dit voorstel werd door den heer Tan bestreden, die al dadelijk een comité van actie wenschte te vormen, te benoemen uit de aanwezigen. Hiertoe werd met meerderheid van stemmen besloten. — De vergadering ging daarna uiteen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Geen annexatie; zelfbeschikkingsrecht.

Een jaar geleden scheen alles overal zoo vast in elkander geloopen te zijn, dat voor velen slechts een oplossing mogelijk leek: „Ieder krijge 't vroegere terug, België krijge een schadeloosstelling van de gezamenlijke partijen.

't Denkbeeld „geen annexatie" had toen veel aanhangers. Ook voelde men veel voor 't zelfbeschikkingsrecht der volken, dit zou echter 't tegenovergestelde van uitbreiding van gebied beteekenen, 't zou tot vrijwillig prijs geven moeten leiden van koloniën of landsgedeelten, die liever onder een eigen vlag zouden voortbestaan. Daar geen der partijen zich nog zeker voelde van de overwinning en elk harer daarvan de mogelijkheid inzag, dat die mooie theorieën haar misschien nog ten goede konden komen, vonden de stellingen geen bepaalde tegenkanting, maar elk der betrokkenen beheld zich in stilte voor, de bedoeling er van te goeder tijd naar eigen inzicht uit te leggen en zoo mogelijk toe te passen.

Sedert is de zon der centralen ondergegaan, en 't zal nu aan de overwinnende entente zijn om haar opvatting van de gedane voorspiegelingen in daden om te zetten. Na hetgeen bekend is geworden van de voorwaarde, waarop aan Turkije een wapenstilstand gegund wordt, blijft niet veel over van een verwachting voor 't zelfbeschikkingsrecht der volken in 't nabije oosten en in Afrika.

Terwijl de onderhandelingen over den wapenstilstand reeds begonnen waren, voltooiden de entente-troepen onder generaal Allenby in Syrië hun successen door de bezetting van Aleppo, en die onder generaal Marchal in Mesopotamië hun zegetocht door de laatste 7000 man Turksche soldaten te verplichten zich krijgsgevangen te geven bij Kalat Sjergat. De handreiking tusschen deze krijgsmachten kwam juist in 't verschiet, toen de wapenstilstand 't verder strijden overbodig maakte.

In de chaos, die Oost- en Zuid-Oost-Europa momenteel kenmerkt, brengen de voorwaarden van dien wapenstilstand nog wel geen orde, in geenen deele zelfs, maar zij laten toch wel reeds even zien hoe de lijn getrokken zal worden.

Opening van Dardanellen en Bosporus. Niet alleen uitlevering van alle door de T. gemaakte krijgsgevangenen, maar ook van de geïnterneerde Armeniërs. Ontwapening, overgave van de oorlogsschepen. Vrij gebruik door de geallieerden van alle havens. Terugtrekken der T. troepen uit N. W. Perzië. De Trans-Kaukasische spoorweg onder controle. Bezetting van Batoem door de geallieerden.

Overgave van alle garnizoenen in Hedzjas, Jemen, Syrië en Mesopotamië. Overgave van alle T. officieren in Tripolitanië en Barka aan de Italianen, eveneens alle havens in dit gebied. Armenië onder entente toezicht.

Wij zien hieruit het te niet gaan van de Duitsche expansie in de richting der Perzische Golf. Wij zien 't Britsche gezag daarentegen van Egypte langs de Middellandsche zee aaneengeschakeld doorloopen tot aan de Perzische Golf, in aansluiting aan Britsch Indië. Frankrijk zal in Syrië, Griekenland en Italië zullen in Klein-Azië en laatstgenoemd rijk in Tripolis hun vlag brengen aan volken, die daar niet om zullen vragen. De luister van den Grooten Heer in Stamboel zal tanen. Een Joodsch rijk zal zich in Palestina vormen, zonder te vragen hoe de bevolking hierover denkt. Dit alles staat zoo wel niet in de bepalingen van den wapenstilstand, maar wie lezen kan vindt het er toch al in neergelegd.

Of hiermede dan een andere formule zal worden geëerd en gediend, die van verzekering van den duurzamen vrede?!

De wereldvoorraden tarwe.

Als de vrede komt, zal de vraag zich opdringen, hoe de buiten Europa opgestapelde voorraden naar 't hongerende Europa te verschepen. Er zal voor zoo velerlei behoeften scheepsruimte noodig zijn, dat niet alleen aan 't vervoer van levensmiddelen zal kunnen worden gedacht. Zelfs als men aanneemt, dat 't graan om brood te maken voorrang zal hebben bij andere artikelen, dan zal er nog een tekort aan scheepsruimte zijn om zooveel tarwe te vervoeren als gewenscht en noodig zal zijn.

Europa voerde vóór den oorlog ongeveer 280000 ton tarwe per week in. Stel dat men voor 1919 eenzelfde be-

hoefte aanneemt, dan zouden 14.560.000 t. noodig zijn. De landen, die mee kunnen werken om die hoeveelheid te leveren, kunnen van den oogst van een half jaar, volgens de Economisch-Statistische berichten van 23 Oct. zeker niet minder beschikbaar stellen dan:

Vereenigde Staten	4.000.000 t.
Canada	2.500.000 t.
Argentinië	4.500.000 t.
Australië	7000.000 t.
Britsch Indië	1.000.000 t.
Totaal	19.000.000 t.

Dat zou dus al een overschot geven. De oogsten na Juli komen er dan nog bij. Door den grooten afstand valt op Australië vooreerst niet te rekenen en de vracht van daar blijft wellicht te duur. Maar 't geheel is toch geruststellend.

Op den vroeger zoo rijken oogst uit Rusland moet voorloopig voor uitvoer maar niet gerekend worden, Rusland zal daarentegen geholpen dienen te worden.

Naast tarwe, neemt rogge bovendien ook een plaats in als broodgraan; ook daarvan kan Amerika een hoeveelheid leveren. Mais en gerst worden eveneens bij de broodbereiding gebruikt, doch komen vooral de veevoeding ten goede.

Dit alles behoeft dus niet somber te stemmen, al is ook aan te nemen, dat de behoefte in 1919 grooter zal zijn dan vóór den oorlog. In een vroeger artikel wezen wij er ook op hoe groote hoeveelheden in silo's zijn opgelegd van vroegere oogsten. Maar de vraag blijft bestaan of er vrachtgelegenheid genoeg zal zijn en of deze niet zoo duur zal wezen, dat de graanprijzen er bovenmatig door zullen stijgen.

Britsche bedrijvigheid op Spitsbergen.

Volgens een bericht uit Tromsö heeft 't onderzoek van de Britsche zending onder Salisbury Jones zeer gunstige resultaten opgeleverd. Over de terreinen van de British Northern Exploration Company hebben verschillende Britsche en Noorsche deskundigen hun oordeel kunnen uitspreken. Zij zijn 't volkomen eens, dat de ijzerlagen onvergelijkelijk rijk zijn en door geen andere in Europa worden overtroffen. De kolenvelden loonen ook de ontginning. In den vorigen winter zijn 400 mijnarbeiders op Spitsbergen gebleven, in den zomer werkte er 't dubbele aantal.

De gezondheidstoestand was zeer bevredigend.

De mijnen werkten onder hoogen druk, de opbrengst beliep 80.000 ton in 't verstreken jaar; voor 't nu aangevangene wordt dit op 100.000 ton geraamd.

Men zal zich wellicht herinneren, dat in 1916 in 't Lagerhuis door lord Robert Cecil, in antwoord op de gestelde vraag, of Britsche bemoeienis er niet gewenscht was om Germaanschen voorrang te voorkomen, verklaarde dat Spitsbergen „niemandsland" was en dat er van annexatie geen sprake kon zijn. Als de vraag nu weer gesteld werd, is 't niet zeker, dat de Britsche regeering, die de vreedzame doordringing der B.N.E.C. krachtig steunt, nog zou verzekeren, dat van annexatie geen sprake kan zijn.

De kwestie heeft niet alleen in Engeland, maar ook in Noorwegen veler aandacht.

Invoer van Australië.

Aansluitende aan de scheepsbehoefte voor uitvoer, voelt Australië die ook voor zijn invoer. De invoer van Australië bedroeg in de twaalf maanden, eindigende 30 Juni 1918 60.428.813 pd. st., tegen 75.463.037 pd.st. in de voorafgaande twaalf maanden. Als een der redenen van den achteruitgang wordt gebrek aan scheepsruimte opgegeven. Daarnaast wordt de moeilijkheid vermeld om voldoende voorraden van buitenlandsch fabrikaat te verkrijgen. De groothandel ziet verlangend uit naar de gelegenheid om de uitgeputte voorraden weer aan te vullen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De grootste bloem der wereld.

De Ned.-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming heeft (als Mededeeling No. 2 en 4) twee geïllustreerde publicaties uitgegeven, waarin beschrijvingen van en andere gegevens voorkomen inzake een der merkwaardigste planten van Ned.-Indië, n.l. van de Sumatraansche reuzenbloem: Rafflesia Arnoldi, met bloemen van ²/₃ tot soms ruim 1 meter middellijn en met betrekking tot eenige andere verwante Indische Rafflesiáceae-soorten met reusachtige bloemen.

In de publicatie — aldus de Ind.-Merc. bespreekt de heer Ottolander de beteekenis van het bewaren als natuurmonument van oorspronkelijke groeiplaatsen van Rafflesia Arnoldi en geeft verslag over het door hem op den berg Kabah in Benkoelen terugvinden der buitengewoon merkwaardige plant: „de grootste bloem der wereld." Verder geeft de heer Brewer een reisverslag over zijn ontdekking in zake het voorkomen eener soort van „Rafflesia" met bloemen van bijna een meter middellijn in de oerwouden der Gajoe-landen.

Mededeeling No. 4 bevat een botanisch overzicht der Rafflesiaceae van Ned.-Indië, bewerkt door dr. S. H. Koorders. Deze publicatie is uitgegeven 20 Mei 1918 ter herinnering aan den honderd-jarigen gedenkdag der ontdekking van Rafflesia Arnoldi door dr. Arnold en Raffles.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De November-afl. opent met het portret van pater G. D. A. Jonckbloet, waarbij een levensbeschrijving van dien beminnelijken grijsaard, door Raden Mas Noto Soeroto. Wij ontleenen er aan, dat de vele vrienden en vereerders van pr. Jonckbloet, op diens 70sten verjaardag den grondslag hebben gelegd voor een fonds, dat zijn naam zal dragen en strekken zal tot opleiding in Nederland van Katholieke Indonesiërs voor verschillende ambten en betrekkingen in het algemeen, maar voor het priesterschap in het bijzonder.

Verder bevat deze afl. het vervolg der rijk geïllustreerde artikelen van R. D. Verbeek over Chineesch porcelein in Ned.-Indië uit de tijden der Soung en Ming dynastiën en van J. A. Loebèr Jr. over bamboe-ornament van het eiland Borneo. Voorts het eerste gedeelte eener interessante, blijkbaar deskundige beschouwing van B. Th. Brondgeest over Hadramut en de Arabieren in Ned. Oost-Indië.

Een herinnering van Joh. van der Steur.

In de Macedoniër van 1 Nov. ontleent Ds. Dijkstra het een en ander aan van der Steur's geschrift „Na 25 jaar." De schr. vertelt daarbij van de moeilijkheden en de tegenwerking in het begin van zijn zegenrijken arbeid, die aanving met de opening van een Militair Tehuis in Magelang. Vooral van de zijde der militairen ondervond hij bespotting en grieving.

Er was een compagnie — aldus „Pa" v. d. Steur — welke meermalen vlak voor mijn huis stilhield en dan was het, of er een sein tot vloeken en ruwe taal werd gegeven. Jaren later, toen die officier, welke daarbij was, kolonel was, stuurde deze nog ƒ 500 voor mijn werk met het bijschrift: „Vereffening eener oude schuld, ik heb je vroeger verkeerd beoordeeld, vaak gehinderd, maar heb je leeren waardeeren in het werk voor den soldaat en het soldaten-kind. Moge het je immer wel gaan en rijke zegen op je arbeid je deel zijn; met dien groet en deze gift van ƒ 500.— verlaat ik Indië."

Handelsberichten.

In het Nr. van 31 Oct. wordt de beschouwing over de verschillende vezelstoffen van Ned.-Indië voortgezet; thans worden bijzonderheden medegedeeld over Manila-hennep of Abaca. Deze vezelsoort wordt het meest gecultiveerd op de Philippijnen; in Nederl. Indië is van een aanplant op eenigszins groote schaal vooralsnog geen sprake. Als grondstof van kabels overtreft de Manila-hennep alle andere vezelstoffen, dank zij hare sterkte, gelijkmatigheid, bestendigheid tegen zeewater en regelmatigheid in ligging. Dit geldt echter alleen voor de betere kwaliteiten; de mindere soorten zijn stug en grof en missen het fraaie uiterlijk, dat de betere soorten eigen is.

Verder bevat dit Nr. o.m. gegevens over katoen in Suriname en de West-Indische eilanden. Wat Suriname betreft, leest men dat dit land in de laatste helft der 18e en het begin van de 19e eeuw een belangrijke plaats innam onder de katoen voortbrengende landen. (In 1794, toen ruim 600.000 KG. werd uitgevoerd, bereikte de katoenteelt aldaar haar hoogtepunt). Wel wordt de katoenheester nog overal verspreid in Suriname aangetroffen, doch sedert 1885, toen voor het laatst een kleine hoeveelheid werd uitgevoerd, is van een bepaalde cultuur geen sprake meer.

Wat de eilanden aangaat: Curaçao kan ongenoemd blijven, doch op Sint Eustatius, waar sedert 1903 van gouvernementswege en ook door particulieren aandacht aan de teelt van katoen werd gewijd, is de cultuur gaandeweg van bijzondere beteekenis geworden; vooral de langstapelige „Sea-Island" groeit daar in uitnemende kwaliteit. Ook het eiland St. Martin (Nederlandsch gedeelte) mag in dit opzicht worden genoemd. In 1905 behaalde de katoen van dit eiland ongekend hooge prijzen op de Engelsche markt. Op Saba eindelijk, wordt ook katoen verbouwd en in kleine hoeveelheden uitgevoerd.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Inhoud van No. 7 van den 2en jaarg.: Gegevens over den diktegroei van Hevea, door P. E. Keuchenius. — Korte mededeelingen over Hevea door P. E. Keuchenius. — Invloed van zwaar tappen op latex en rubber, door Dr. O. de Vries. — De viscositeit van plantagerubber, haar samenhang met de eigenschappen na vulcanisatie en haar beteekenis voor het rubber-onderzoek, door Dr. O. de Vries. — Het verband tusschen de anatomie van den bast en de productie bij Hevea Brasiliensis, door Dr. W. Bobilioff. — Referaten: Onderzoekingen over rubber. — De bereiding van synthetische rubber uit calciumcarbide.

De Indische Mercuur.

No. 44 bevat: Prijs van suiker in eenige landen op 1 November 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De ruwe zijde-handel van Japan. — Verslag van de Handelsvereeniging te Soerabaja over 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Verslagen van maatschappijen. Enz.

Economisch-Statistische Berichten.

In het Nr. van 23 Oct. van dit weekblad schrijft J. Corver een artikel over de komende draadlooze verbinding met Indië.

Bulletin Oudheidkundige Bond.

Het jongste Bulletin van den Oudheidkundigen Bond bevat o.a. een bijdrage van Mr. Dr. J. C. Overvoorde over een doopschotel van de Hervormde Kerk te Ma-

kassar, een zeer fraai stuk drijfwerk uit de tweede helft der 17e eeuw.

Rechten op den grond in Ned.-Indië.

Bij E. IJdo te Leiden is verschenen een academisch proefschrift over het onderwerp: Bewijsmiddelen van recht op grond in Nederlandsch-Indië. De schrijver, Sytse Jaarsma, zal den 7en dezer promoveeren tot doctor in de rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 31 houdt o.m. in: De bevolking van het eiland Nias, door N. — Van de lijkfeesten op Bali, door C. Lekkerkerker. — Zwervers der zee, door C. O. van der Plas. — Uit het Javaansche dorpsleven (vervolg), door H. W. Bredée.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van een statistisch ambtenaar.

Voor den Indischen dienst wordt gevraagd een statistisch wetenschappelijk goed onderlegd ambtenaar, bestemd om te worden belast met de leiding van het statistisch kantoor bij de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg. Bekendheid met landbouwstatistiek strekt tot aanbeveling.

De bezoldiging bedraagt ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

b. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden uitkeering van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlansch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden 2 maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 30 November a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Hij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal wordt gesteld, is verplicht de deswege aan hem of te zijnen behoeve, dan wel ten behoeve van zijn gezin, van landswege voldane gelden ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, zoomede alle andere aan hem in verband met zijne terbeschikkingstelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, indien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst daar te lande uit 's lands dienst wordt ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van
26 October 1918, No. 251).

Hoofd van de financieele administratie bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot hoofd van de financieele administratie bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een algemeen ontwikkeld persoon met ruime en veelzijdige ervaring op het gebied der bedrijfsadministratie, zoo mogelijk ook voor zoover spoorwegen betreft.

Aan voormelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands, opklimmende met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) tot een maximum van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

In zeer bijzondere gevallen kan, wanneer daartoe aanleiding bestaat, na overleg met den Gouverneur-Generaal eene hoogere aanvangsbezoldiging dan het opgegeven minimum worden toegekend.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich voor einde November a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van ƒ 250 's maands.

De uit te zenden persoon is verplicht de in verband met zijne voorbereiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van voorbereiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen 5 jaar na zijn aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen

en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens, of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éénе maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 October 1918, No. 242).

Instrumentmakers voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en tefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd vijf instrumentmakers 1ste klasse en vier instrumentmakers 2de klasse.

De instrumentmakers 1ste klasse mogen niet ouder zijn dan 35 jaar, moeten grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telefoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moeten zij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl zij ook theoretische kennis moeten bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitsche en Engelsche talen, om daarin gestelde vaktijdschriften te kunnen lezen.

De instrumentmakers 2de klasse mogen liefst niet ouder zijn dan 25 jaar en moeten eene goede theoretische en practische schoolopleiding als instrumentmaker hebben gehad, zoodat verwacht mag worden dat zij zich onder leiding verder in hun vak goed zullen bekwamen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbnden eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands.

De instrumentmakers 2de klasse genieten eene bezoldiging van *f* 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo een maximum van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

In verband met praktijk kunnen instrumentmakers 2de klasse op *f* 150 's maands in dienst treden.

Voor de instrumentmaker 2de klasse staat verder bevordering open tot instrumentmaker 1ste klasse.

Zij, die voor plaatsing in eene der genoemde betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 20 November 1918, bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. bewijzen van bekwaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 3de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van *f* 125 's maands, en in de 2de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van *f* 150 's maands of hooger worden uitgezonden, een en ander c.q. ook met het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden) voor de instrumentmakers 1ste klasse en van *f* 700 (zevenhonderd gulden) voor de instrumentmakers 2de klasse;

c. voor gehuwden, uitkeering van éénе maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 100 's maands voor de instrumentmakers 2de klasse en van *f* 150 's maands voor de instrumentmakers 1ste klasse, in gaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat. Instrumentmakers 2de klasse die op *f* 150 's maands in dienst treden, genieten eene voorloopige bezoldiging van *f* 125 per maand.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éénе maand bezoldiging te voldoen, en wel in ééns of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen; bij huwelijk éénе maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze; bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éénе maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag afhankelijk van de leeftijden der echtgenooten.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht de deswege aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin, van landswege voldane gelden wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, zoomede alle andere aan hen in verband met hunne terbeschikkingstelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan wel bewezen zielsof lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst op Java worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 21 October 1918, N. 246).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 46. Donderdag 14 November 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Herdenking der stichting van Batavia.

Verleden week is melding gemaakt van het voornemen van de Vereeniging ,,Koloniaal Instituut'' te Amsterdam, om, ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van Batavia, een tentoonstelling te houden in het Stedelijk Museum te Amsterdam, welke een beeld zou geven van de ontwikkeling van dien door onze vaderen gestichten zetel van Nederland's gezag over Oost-Indië tot het Batavia van dezen tijd.

Voor de uitvoering van dat plan is eene Commissie samengesteld, bestaande uit de heeren J. W. IJzerman, voorzitter; C. W. H. Baard, A. de Braconier, Ed. Cuypers, prof. J. C. van Eerde, G. B. Hooyer, D. F. W. van Rees, J. F. L. de Balbian Verster en dr. F. C. Wieder. De commissie mocht van bekende instellingen, genootschappen en eigenaren van particuliere verzamelingen, reeds de toezegging tot medewerking ontvangen.

Daarmede zal echter niet kunnen worden volstaan om het gewichtige historisch feit van de stichting van Batavia op passende wijze te herdenken. Hiertoe is meer noodig, allereerst de medewerking in veel ruimeren kring, door tijdelijke beschikbaarstelling van al hetgeen kan strekken om het met de tentoonstelling beoogde beeld aan te vullen of te verduidelijken.

Voorloopig is aangenomen, die tentoonstelling te doen bestaan uit een twaalftal afdeelingen:

a. Topographische prenten (platte gronden),
b. Kaarten,
c. *Authentieke documenten,*
d. Schilderijen,
e. Portretten (geschilderde en gegraveerde),
f. Teekeningen,
g. Historieprenten,
h. Boek- en plaatwerken,
i. Historiepenningen,
j. Scheepsmodellen,
k. Meubelen en andere voorwerpen,

terwijl in een 12e afdeeling het inzonderheid uit photographische afbeeldingen, boekwerken en platen bestaand materieel zou kunnen worden bijeengebracht, bestemd om, naast het in de overige afdeelingen aanschouwelijk gemaakt Oud-Batavia, een beeld te geven van Nieuw-Batavia.

De Commissie neemt de vrijheid zich te wenden tot allen, die bereid mochten zijn op eenigerlei wijze tot het welslagen der tentoonstelling bij te dragen, en deze dringend te verzoeken daarvan mededeeling te willen doen aan het Algemeen Secretariaat van het ,,Koloniaal Instituut'', Sarphatistraat No. 36, Amsterdam.

Kroniek 1913—1917 van het Bataksch Instituut.

De ijverige archivaris, M. Joustra, heeft als No. 15 van de uitgaven van het in 1908 op initiatief van Dr. C. W. Janssen in het leven geroepen Bataksch Instituut doen verschijnen een kroniek van hetgeen over de jaren 1913 tot 1917 meldenswaardig te berichten valt omtrent de Bataklanden en tot heil kan strekken van de landsbevolking.

De verkeerswegen werden verbeterd en uitgebreid. O.m. kwam tot stand de tramweg Tebing Tinggi—Si Antar; de autodienst der Deli Spoorweg-Maatschappij werd uitgebreid tot driemaal per week; een snelle verbinding met Tapanoeli werd verkregen; een particuliere autodienst is geopend van Si Antar naar Panahaten, in aansluiting waarmede van Panahaten een motorboot vertrekt over het Tobameer naar Baligë; en nog andere verbeteringen zijn tot stand gekomen of in overweging. Op verschillende plaatsen getuigen de tot stand gekomen telefonische verbinding met Medan, en de oprichting van hulppostkantoren van een verlevendiging van het verkeer. De betere verkeersmiddelen bevorderen, zegt de Kroniekschrijver, de heer Joustra, den handel, in het bijzonder den kleinhandel der Inlanders, vooral in die streken, welke in de nabij liggende Europeesche ondernemingen met haar talrijke koeli-bevolking goede afzetgebieden vinden. Hier en daar begint men zelfs den handel op eenigszins grootere schaal en vormen zich Inlandsche vennootschappen. Het best slagen deze nog in het zuidelijke Batakland en in Si Pirole, eensdeels wel, omdat de bevolking daar heeft geprofiteerd van het onderwijs der gouvernementsscholen 2e klasse, anderdeels vrij zeker, omdat de Sarekat-Islam-beweging, die in Mandailing en Angkola c. a. een grooten omvang aanneemt, zulk economisch streven bevordert en steunt.''

Wegen mogen heeten de aderen van het land, en de verkeersmiddelen met hun aanhang het bloed, dat daar doorheen stroomt. Daarin is dus een eerste vereischte gelegen voor de ontwikkeling, voor de welvaart van een landschap. Evenwel een koortsachtig, al te haastig jagen naar dat doel schept groote moeilijkheden. Hoe nuttig de aanleg is van goede wegen, in een weinig welvarende streek, waar een schatkist ontbreekt, uit welke de onkosten te dekken zijn, wordt voor het aanleggen daarvan van de werkkrachten van het volk dikwijls meer verlangd, dan dit willig dragen kan. De overmatige druk van heerendiensten was een van de redenen van de groote ontevredenheid, welke aanleiding gaf tot de bekende zending van den regeeringscommissaris Liefrinck. Die ontevredenheid had gewoekerd sedert 1906, toen Tapapoeli losgemaakt werd van het gouvernement Sumatra's Westkust en een zelfstandig gewest uitmaakte. Daarna volgden allerlei hervormingen en maatregelen, welke de bevolking in hare gewone rust, haar onbewogen leven, hare gewoonten verstoorden. De invoering van een bedrijfsbelasting en een naar het algemeen recept georganiseerd distriktsbestuur, zonder voorkennis of raadpleging der bestaande Koeriahoofden, en dientengevolge, naar het schijnt, zonder voldoende inachtneming van de belangen dier naar hunnen aard trouwe volkshoofden, versterkten de ontevredenheid, welke zich o. m. den 2den Januari 1917 uitte door den moord op den gezaghebber M u l l e r. De geestdrijverij der ,,godsdienstige'' secte van de Pargoedamdam zou in de algemeene ontstemming een maar al te vruchtbaren bodem hebben gevonden.

De heer Joustra zegt in zijne Nota No. 13 van de Uitgaven van het Bataksch Instituut, dat de leeringen van Pargoedamdam voor ons niet veel anders zijn dan onverstaanbare onzin en dat hun godsdienstige verrichtingen bestaan uit kunstmatige opwinding door muziek, het uitgalmen van voor de volgelingen zelven onverstaanbare klanken en het drinken van zonderlinge mengsels, waarvan vooral citroensap een onmisbaar ingrediënt schijnt te zijn.

Buiten het hiervoren aangeduid, rampzalig incident vermeldt de kroniek voor de jaren 1913 tot 1917 veel dat van vooruitgang getuigt en een goede toekomst voor de Bataklanden waarborgt. Daartoe behooren de maatregelen ter voorkoming van uitbreiding van de veepest; die tegen het toenemend misbruik van sterken drank; andere ter bescherming en verbetering van het paardenras, de sanitaire maatregelen tot tegengang van de malaria, door welke ziekte Si Bolga vooral berucht is, en ter bestrijding van de in bedenkelijke mate in Tapanoeli voorkomende lepra. Vooral op het gebied van onder-

wijs valt belangrijke verbetering te staven.

In een artikel in „De Gids" van Februari van dit jaar: T o e k o m s t d e r B a t a k s, heeft de heer Joustra uitvoerig gehandeld over het onderwijs in de Bataklanden in het verleden en in de toekomst, daarbij de verhouding doen kennen tusschen het zendingsonderwijs en het Gouvernementsonderwijs. Het is bekend, dat men naast de primitieve volksscholen in de Bataklanden alleen gehad heeft de zendingscholen; in de door de Karo-Bataks bewoonde streken, gesticht door het Nederlandsche Zendelinggenootschap, in de overige streken door de R h e i n i s c h e M i s s i o n s g e s e l s c h a f t. Op den langen duur kon het tot een bepaald doel beperkt onderwijs der zendingscholen den Batakker niet bevredigen. Steeds duidelijker kwam aan den dag, dat de christelijke bevolking onder hen zelven het onderwijs der 2e klasse Inlandsche gouvernementsscholen verkoos, en de regeering, daaraan gehoor gevende, ging over tot de vestiging van hare eigen, neutrale scholen naast de zendingscholen. In de jaren, waarop de hier besproken kroniek betrekking heeft, is een 2e klasse school met facultatiefstelling van het godsdienstonderwijs geopend geworden te Taroetgoeng en te Baligé, twee plaatsen, die als belangrijke centra van de Rijnsche zending bekend zijn. Intusschen had de zending ook leeren inzien, dat, naast de godsdienstige strekking, haar onderwijs ook het praktisch doel in het oog had te houden door het geven van landbouwonderwijs en het oprichten van handwerkscholen. Met die proeven was zij echter totdusver niet gelukkig. Met groote voldoening daarentegen mag het Bataksch Instituut wijzen op de gevolgen van de uitzending in Januari 1911 van H. M. Botje, een Groninger, oud-leerling van de Landbouwschool te Wageningen. (Zie over zijn arbeid ook het artikel in het jongst verschenen nummer van „Neerlandia": Werken van het Bataksch Instituut op de Batakhoogvlakte van G. Andreae, de secretaresse van de nieuwe afdeeling „Sumatra's Oostkust en omliggende streken" van het Algemeen Nederlandsch Verbond). Het was niet de bedoeling, dat de heer Botje zou optreden als een soort van landbouwleeraar, belast met het geven van landbouwonderwijs in min of meer schoolschen en theoretischen vorm, maar als een praktisch man, die zelf den verbouw van verschillende gewassen ter hand zou nemen, om vooral door demonstratie den Bataks te toonen, hoe zij van de betrekkelijk weinig opbrengende gronden der hoogvlakte beter profijt konden trekken. En voorts stelde men zich voor, dat hij mettertijd er in zou slagen, zich een zelfstandig bestaan te verschaffen door een eigen boerenbedrijf op voldoend groote schaal.

Van de gewassen, die met voordeel konden verbouwd worden, bleek de Europeesche aardappel het eerst in aanmerking te komen. Het resultaat met de proeftuinen in de buurt van Berastagi was zoo sprekend, dat de Batakker zich daardoor aangespoord gevoelde, en de Karosche aardappel een uitvoerproduct geworden is ook naar de Straits Settlements.

Goede verwachting koestert men alsmede van de teelt van groente. De bevolking, onder den indruk van de waarde en de onmisbaarheid der aan haar door Botje bewezen diensten, heeft uit vrije beweging hem voor eigen gebruik een stuk grond afgestaan, Koeta Gadoeng geheeten, en op ongeveer 1400 M. hoogte gelegen aan den weg van Kaban Djahè naar Berestagi, in een prachtige natuur met een heerlijk klimaat, waar sedert ook een veestapel gevestigd is.

Hoewel de Batakker van nature landbouwer is, heeft het Bataksch Instituut ook een proef genomen met de vestiging van een handwerks- of ambachtsinrichting te Kaban Djahè. De leider, de heer van Bendegom, kan aanvankelijk over zijn werk tevreden zijn. Reeds is gebleken, dat de Karo-Batak aanleg heeft voor handwerk, en dat hij onder goede leiding, na eên paar jaar, in staat is, timmerwerk te verrichten, dat er goed uitziet; en dit te doen in zooveel tijd, dat hij daaraan een dagloon verdienen kan van 70 tot 93 cent per dag van 8½ uur.

Het boekje, waaraan wij in hoofdzaak het voorenstaande ontleenen, is rijk geïllustreerd met een situatiekaartje van de ambachtsinrichting en centrale werkplaats te Kaban Djahè en met verschillende fraaie foto's, van het inwendige dier inrichting, voorts een mooi overzicht van een deel van het villaterrein bij Berastagi, waarop men o.m. gebouwen aantreft van de Delispoor, de Deli-Maatschappij, de Deli-Batavia-Maatschappij, enz., ook nog een afbeelding van een typisch landschap om het zendingsschooltje te Koeta Djoeroeng.

De Maleische Liederen van Emiel Hullebroeck.

Zij, die, aangenaam verrast, genoten hebben bij de muzikale uitvoeringen van Emiel Hullebroeck, toen deze talentvolle kunstenaar ons kwam vertolken wat zijn kunstminnend oor had opgevangen en begrepen, tijdens zijn reis naar ons Indië, van den Maleischen volkszang, zullen zeker met groot genoegen de verschijning zien van de v i e r bundels Maleische Liederen, door hem voor het publiek bewerkt.

Elke bundel bevat drie der Maleische liederen, welke Hullebroeck ons heeft doen hooren. Op den omslag prijkt een stralende ster met andere emblemata uit het Oosten, die een typisch tooneeltje omlijsten: Een Maleische moeder uit de kampong, gehurkt op den grond, zingt haren bengel van een jongen een lied voor. Dat tooneel wordt waargenomen door een vrouw van edelen bloede, een Javaansche Muze zou men zeggen, die straks op de rebab die zangtoon zal overbrengen, en verklaren zooals Hullebroeck dit heeft gedaan voor het Nederlandsch publiek met de hulpmiddelen, die hem hier ten dienste staan.

De bundeltjes zijn uitgegeven door het Algemeen depôt voor Nederland en Koloniën: G. Alsbach en Co. te Amsterdam, en voor *f* 1 per bundeltje verkrijgbaar gesteld. De componist leidt ze in met de volgende woorden: „De Maleische liederen uit den Ned.-Ind. Archipel werden wel door eenige schrijvers aangehaald en besproken, doch nimmer werden zij nauwkeurig opgeteekend. Dit verzuim is oorzaak, dat vele van die liederen verbasterd zijn of doortrokken van vreemde invloeden, iets wat zéér te betreuren is en groote moeilijkheden zal opleveren voor de verdere studies, die „M u d a t o", de pas opgerichte vereeniging tot bestudeering van Muziek-, Dans- en Tooneelkunst in Ned.-Indië, wil ondernemen. De Maleische liederen, in deze bundeltjes verzameld, werden voorzien van een begeleiding, die zoo getrouw mogelijk den rythmus der Inlandsche speeltuigen weergeeft. Meestal zijn het slagspeeltuinen (Gong, Geerdang, Tiwa of Rebana) die begeleiden, soms ook is het de rebab, doch, daar het hoofdzakelijk rythmische begeleidingen zijn, was het mogelijk ze door middel van de piano weer te geven. Ik koos opzettelijk liederen uit zoowat alle deelen van den Ned.-Ind. Archipel, ten einde het groote verschil te kunnen aantoonen tusschen de liederen der verschillende eilanden. De Maleische liederen uit Sumatra zijn meestal droevig en in mineurtoon, die uit de Molukken integendeel vroolijk en in majeurtoon, terwijl weer andere, b.v. uit de Preanger, èn het diep-weemoedige der Sumatraansche èn het blij-vroolijke der Moluksche liederen missen."

Verder volgen voor elk lied nog eenige aanvullende opmerkingen.

Hiermede kan nu het Maleische lied zijn intrede doen in elk gezin, waar muziek beoefend wordt.

Indonesisch Persbureau (annex Brochurehandel).

DIRECTEUR: S. SURYA NINGRAT, Journalist.
Fahrenheitstraat 473, 's-Gravenhage.

Gaarne geven wij meerdere bekendheid aan deze onlangs opgerichte instelling. Het ons toegezonden prospectus luidt:

Het „Indonesisch Persbureau" stelt zich ten doel, het Nederlandsche publiek voor te lichten in al die zaken, waar het van Indonesische zijde voorlichting behoeft.

In het bijzonder bedoelt het Bureau een schakel te vormen, welke eenerzijds in rechtstreeksche verbinding staat met de Nederlandsche pers *hier te lande* en anderzijds met de *inheemsche* pers in Indië.

Zijn doel tracht het I. P.-bureau te bereiken door berichten en communiqué's aan de Nederlandsche pers te verstrekken, door bulletins te verspreiden en verder door het uitgeven van geschriften (monografieën, mengelwerken e. a.) over belangrijke onderwerpen op algemeen Indisch gebied (politiek, wetenschap, kunst, etc.)

Daartoe heeft het „Indonesisch Persbureau" zich in verbinding gesteld met verschillende deskundigen op Indisch terrein, die door hun arbeid het vertrouwen der Indonesiërs hebben en desgevraagd alle gewenschte inlichtingen aan het Bureau zullen geven.

Bovendien zal het Bureau in rechtstreeksche relatie staan met de bestaande inlandsche vereenigingen en inlandsche persorganisatie in Indië en mede met alle op den voorgrond tredende personen in de Indische en vooral in de inheemsche maatschappij.

Al dadelijk begint het „Indonesisch Persbureau" met de uitgifte van brochures, welke tegen matigen prijs in den handel zullen worden gebracht. Behalve de gewone, afzonderlijk verschijnende brochures, publiceert het Bureau een bijzondere reeks **„Indische Monografieën"**, welke *genummerd* zijn en *maandelijks* uitkomen op dezelfde wijze als een tijdschrift. Elke monografie zal 1 tot 3 vel octavo-royal (16 tot 48 pag.) beslaan en kost *f* 0.50 per exemplaar afzonderlijk gekocht. Daarentegen bedraagt het abonnement op mintens 6 achtereenvolgende afleveringen slechts *f* 2.50, op 12 afleveringen *f* 5.—.

Als regel geldt, dat elke monografie door een Indonesiër of een Chinees wordt geschreven, terwijl daarbij tevens de meeningen van een deskundig Nederlander worden gegeven, hetzij in den vorm van een gewoon opstel dan wel van een interview, wanneer de behandeling van het onderwerp dit noodig mocht maken.

In afwachting van de aankomst der bijdragen uit Indië (van de hand van verscheidene vooraanstaande leiders op elk gebied der Indische beweging: politiek, kunst, wetenschap etc.) hebben de volgende personen zich bereid verklaard, de eerste monografieën te schrijven. Het zijn de Heeren:

BAGINDA DAHLAN ABDOELLAH, HAN TIAUW TJONG, GOENAWAN MANGOENKOESOEMO, R. M. NOTO SOEROTO, Ger. S. RATU LANGIE, G. SOEWARNO, R. M. A. SOORJO POETRO, S. SURYA NINGRAT, W. K. TEHUPEIORY, R. TUMBELAKA en YAP HONG TJOEN.

Voorts zullen in de afleveringen worden opgenomen *interviews* met of *bijdragen* van de Heeren:

Mr. J. H. ABENDANON, Dr. N. ADRIANI, Prof. Dr. J. BOEKE, H. COLIJN, Prof. Dr. J. C. VAN EERDE, Mr. D. FOCK, Mr. P. H. FROMBERG, G. L. GONGGRIJP, Z.Exc. J. B. VAN HEUTSZ, Prof. Mr. J. C. G. JONKER, Dr. Z. KAMERLING, Prof. Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE, Dr. E. B. KIELSTRA, H. VAN KOL, C. LEKKERKERKER, Prof. Dr. J. J. VAN LOGHEM, Dr. H. LOVINK, Mr. TH. B. PLEIJTE. Prof. Dr. C. SNOUCK HURGRONJE, H. F. TILLEMA, Mr. G. VISSERING, Prof. Mr. Dr. C. VAN VOLLENHOVEN, e. a,

De eerste aflevering, getiteld „*Het Indisch-nationaal Streven*" verschijnt spoedig van de hand van SOEWARDI SURYA NINGRAT en wordt voorafgegaan door een *interview* met het Lid der Eerste Kamer, den heer H. v. KOL.

De volgende afleveringen zullen o.a. bevatten:

1. *Het Christendom in Nederlandsch-Indië*, door R. TUMBELAKA en Dr. N. ADRIANI.
2. *De Chinees in de Indische maatschappij*, door YAP HONG TJOEN en Mr. P. H. FROMBERG.
3. *Bevordering der Javaansche letterkunde*, door R. M. NOTO SOEROTO en Mr. J. H. ABENDANON.

Verder zullen verschijnen:

4. *De Leuze „Indië los van Holland"*, door W. LUBBERINK.
5. *De Poenale Sanctie*, door Dr. P. ENDT.
6. *De Inlandsche Pers, zooals ze is en zooals ze wezen moet*, door S. SURYA NINGRAT.

Nog zijn toegezegd:

7. *De Amboineezen in en buiten het leger*, door W. K. TEHUPEIORY en . . . . . .
8. *Bestrijding der Oogziekten een voornaam Indisch belang*, door G. SOEWARNO en . . . .
9. *Kritische opmerkingen in verband met de Associatie-politiek*, door Ger. S. RATU LANGIE en . . . .
10. *De plaats van den Nederlander in de inheemsche beweging*, door GOENAWAN MANGOENKOESOEMO en. . . . .
11. *Het Wajangspel in eere*, door R. M. A. SOORJO POETRO en . . . .
12. *Javaansche emigratie op Sumatra en het Sumatraansch belang*, door BAGINDA DAHLAN ABDOELLAH en . . . . . .
13. *Nationalisatie van het Indisch Onderwijs*, door S. SURYA NINGRAT en . . . .
14. *De Indische Universiteit*, door VERSCHILLENDE MEDEWERKERS.

De volgorde der verschijning zal nader worden bekend gemaakt. In elke aflevering wordt althans medegedeeld, welk onderwerp in het daarop volgende nummer zal worden behandeld.

Indien de omvang zulks noodig maakt, kunnen enkele der bovengenoemde onderwerpen als afzonderlijke brochures worden uitgegeven (*bijv. no. 14*). Overigens zullen o. a. verschijnen:

1. *De jaren 1908 t/m 1918, een Critisch-chronologisch Resumé*, door S. SURYA NINGRAT.
2. *Stenografisch Verslag der Redevoeringen bij de herdenking van „Boedi Oetomo"*, door het I. P.-bureau.
3. *Levensbeschrijving van de meest bekende personen op elk gebied der Indische Beweging* (met portretten), Idem.

Wie op onze „Indische Monografieën" is geabonneerd, geniet 20 % korting op alle uitgaven.

Voor Indië zijn de prijzen met 20 % verhoogd.

Inlandsche Theosofische Loge.

—o—

In zijn rubriek „Uit de pen der Redactie" schrijft het „Theosophisch Maandblad van N. I." van Juli 1918 (17e jaargang No. 7):

„De nieuwe instelling der N.I.T.V. van de Inlandsche Loges zal wel veel belangstelling wekken, vooral bij degenen, die in het logeleven kunnen meedoen en meewerken.

Maar belangstelling blijkt niet altijd instemming te zijn en het is merkwaardig de verschillende ideeën te hooren, die er zoo geopperd worden tegen of vóór deze nieuwe organisaties.

Vele stemmen, die zich er tegen verhieven en die tot nu toe voortkwamen uit Hollandsche kelen, betoogden, dat deze splitsing van loges naar het verschil in ras, indruischte tegen het fundamenteele principe der Theos. Ver. dat „broederschap" voorschrijft, zonder onderscheid van ras, kaste, kleur, godsdienst of sexe; en inderdaad, zoo op het eerste gezicht, doet dan ook de splitsing vreemd aan, vooral als zij de vrucht is van de mentale overwegingen van een man als broeder Labberton, die juist in associatie zijn hoogste ideaal ziet.

Is de werkelijkheid hier even ernstig?

Laat ons eens zien, wat al zoo de overwegingen kunnen zijn, die tot deze stap hebben geleid. In de eerste plaats wel de opmerking, die een ieder moet maken, als hij zijn loges rondziet, dat het Indonesisch element in de sterk Europeesche loges al heel zwak is en wederkeerig geldt het voor de karakteristiek Javaansche loges. Zulk een gegeven moet natuurlijk leiden tot de overweging wat de oorzaak is en hoe die kan worden weggenomen.

Niet de kleur, niet de rang, niet het rasverschil staat in den weg, dat bewijst de particuliere omgang van Theosofen, Javaan en Nederlander, maar al te goed. Het is een temperamentsverschil, dat de oorzaak is, het is het ras-psyche dat er spreekt. Een bijeenkomst van Westerlingen moet noodwendig het karakter aannemen van ieder der individuen. Het groepskarakter wordt uit de individueele bouwsteenen samengesteld en meestal is dan ook het Westersch element zoo sterk in deze loges van meerendeels Europeanen, dat de tint der bijeenkomsten overwegend kritisch verstandelijk is. Het is de lijn van de minste weerstand voor de ontwikkeling van ons Hollanders.

Denkt U nu een Indiër in zulk een omgeving, opgenomen in een atmosfeer, trillend in een toon, die de zijne niet is, en zooveel krachtiger, dat zij hem geheel domineert. Dat moet heel onpleizierig zijn, dat weten wij, als wij eens in zoo'n geval verkeerden, en dan geeft de sympathie van alle leden altijd maar weinig. In weerwil van alle welwillendheid, voelt men zich niet op zijn plaats en het kost een ontzaglijke krachtsinspanning om, daar tegen in vol te houden en het bezoeken van zulk een ongelijkgestemde vergadering door te zetten. Bovendien is de uitwerking op den groei van het individu (hoewel misschien heel in 't verborgen zeer krachtig) toch uiterlijk nagenoeg onmerkbaar, zoodat dit gebrek aan stimulans den zwakke al spoedig laat verslappen en ten slotte afschrikt.

Is het onjuist? Neen, er is geen sprake van geen broederschap te voelen; alleen ook onder broeders kan het voorkomen, dat harmonie en gelijkgestemdheid ontbreekt.

De gevolgtrekking uit deze overweging is vanzelf, dat men tracht een milieu te vormen, waarin het andere temperament, het Oostersche, tot bloei komt, en dat doet men dan door bijeenkomsten voor de Inlanders te maken, waar zij onder elkander blijven. Doch sterker nog is de invloed (of tenminste het wordt verwacht, dat zij dat is) als deze bijeenkomsten gehouden worden onder de auspicieën van een gelijkgestemde organisatie, van een Inlandsche loge.

Eigen bestuur wekt de kraht van de individualiteit en deze kracht is het, die de mensch doet voortgaan op het Pad. Parallel met zijn Oosterschen broeder, hand in hand naar een zelfde ideaal, doch langs zijn eigen individueelen weg. Zoo wil het de natuur."

Stemmen uit de Eur: pers in Ned.-Indië.

De toekomst en de scheepvaart.

Terwijl we ons nederzetten om hierover te schrijven naar aanleiding van een artikel in de *Deli Crt.* heeft ons juist het bericht van den gesloten wapenstilstand bereikt, en al zal de verwarring in Europa daardoor indirect wellicht toenemen, toch ontsnapt ons een zucht van verlichting bij de gedachte dat op dit oogenblik het kanon, dat gedurende meer dan 4 jaren onafgebroken aan het woord was, zwijgt, de machinegeweren opgehouden hebben te knetteren, geen bommen meer uit de lucht geworpen worden en... als gevolg van dit alles geen menschen meer gedood of voor hun leven verminkt worden.

Onze gedachten kunnen nu weer uitgaan naar een hoopvoller toekomst, waarin niet alles in bloed en tranen gesmoord zal worden.

Wat een moeite, arbeid en wilskracht zal er echter noodig wezen voordat er in den chaos op schier elk gebied eenige orde zal gebracht zijn.

Terecht schrijft de *Deli Crt.*: „De tegenwoordige ingewikkelde, verwarde en op economisch gebied vrij hopelooze toestand is een gevolg van een zoo gecompliceerd stelsel van oorzaken en van vernietiging op groote schaal, dat er maanden en jaren zullen moeten verloopen om orde in de chaos te brengen."

Tabak, koffie, thee en ook rubber stapelen zich in steeds grooter hoeveelheden op en dat terwijl het jaren zal duren eer in den aanvoer en afscheep weer orde zal ontstaan.

Millioenen soldaten der Britsche en Amerikaansche troepen moeten met al hun voorraden en uitrustingen teruggevoerd worden naar Engeland, Amerika, Britsch-Indië en Australië. Daarbij komen de troepen uit Palestina, Mesopotamië, den Balkan en de Afrikaansche koloniën.

Maanden en maanden zullen er ongetwijfeld verloopen, voordat er aan herstel van normale toestanden gedacht kan worden.

Ten aanzien van de scheepvaart zullen Amerika en Japan een zeer gunstige positie innemen. Amerika, dat nooit een groote handelsvloot had en voor een belangrijk deel het vervoer van zijn enorme productie aan vreemden overliet, zal aan de spits der zeevarende naties staan.

Daarnaast staat Japan, dat een zeer belangrijk deel van de in ammunitie- en scheepvaartbedrijven verdienden millioenen heeft vastgelegd in schepen en nieuwe scheepvaartmaatschappijen.

Voor de neutrale zeevarende mogendheden Nederland en Noorwegen is de toekomst minder helder. Beide landen hebben een belangrijke tonnenmaat verloren en slechts weinig kunnen bijbouwen, terwijl Nederland voor den aanvoer van grondstoffen in een ongunstige positie verkeert, vergeleken bij veel andere landen.

Hoe is de toestand van Ned.-Indië?

Kolen en ijzer zijn in groote hoeveelheden voorhanden en wachten slechts op het noodige kapitaal en de noodige arbeidskrachten om een reusachtig scheepsbouwbedrijf uit den grond te stampen.

Een Engelsch blad heeft reeds op die mogelijkheden gewezen. Hulp van buiten hebben we echter niet noodig.

De Paketvaart, de Nederland, de Lloyd, de Java-China-Japan en de Java-Bengalen-lijn zijn de aangewezen lichamen om het vraagstuk op te lossen, als de kern van een groot nationaal Indisch bedrijf, waarin ook de spoorwegen, andere groote industrieele bedrijven en verder de regeering als groot-aandeelhouder worden opgenomen.

Bovengenoemde maatschappijen zullen na den oorlog hun vloten op sterkte moeten houden of uitbreiden in verband met het te verwachten grooter verkeer, terwijl ze een levendigen wedstrijd zullen hebben te voeren met de uitstekend ingerichte Japansche lijnen op Amerika en Europa of in het Oosten.

Voeding, inrichting der hutten, bediening en het vermaak aan boord der groote passagiersschepen is bijna volmaakt, zelfs heel wat beter dan aan boord der Nederl. schepen, waar de passagier nog te veel het denkbeeld krijgt, dat het een gunst is om mee te mogen varen.

„Indien onze scheepvaart-maatschappijen geen maatregelen nemen, zoowel in de organisatie harer diensten als in den aanbouw van schepen, dan loopen zij gevaar na den oorlog gedeeltelijk verdrongen te worden.

Een groot Indisch hoogovenbedrijf met Indische scheepsbouwwerven kan hier uitkomst brengen."

Een industrieschool met leerplicht.

De Cheribonsche correspondent van *De Loc.* beveelt het nut van bezigheid voor de gevangenen aan, niet enkel, omdat het leeren of uitoefenen van een of ander handwerk dan wel bedrijf de gedachten der gevangenen van slechte dingen afhoudt, maar ook omdat de gestraften in de maatschappij teruggekeerd in staat zijn een eerlijk stuk brood te verdienen.

De weverij in de Cheribonsche gevangenis geeft een voorproefje van hetgeen in deze richting te bereiken valt. Het is daar een geraas, dat aan een vaderlandsche fabriek herinnert. Een aantal gestraften is ijverig met handen en voeten in de weer. De kammen met de ontelbare heveltjes, waardoor de draden der schering loopen, gaan twee aan twee op en neer. Heen en weer vliegt de spoel en werpt de inslag door den ketting. Op de gezichten der wevers leest men het geluk van den arbeid. Als men de klewangs der opzichters niet had opgemerkt, zou men meenen in een textielfabriek te wezen; van een gevangenisstemming is geen sprake. Geen wonder, dat ontslagen gevangenen 't verzoek doen als vrije arbeiders in de weverij te mogen blijven werken."

De getouwen, overgenomen van de firma Bonefaas, die voorheen op K r a n g g r a h s a n een weverij had, zijn z.g. pompweefgetouwen, die door hun eenvoudig samenstel en zwaren gang juist geschikt zijn voor gevangenisarbeid.

Wandelt men verder dan gaat het geklikklak over in een ratelend geraas. Hier zijn het de machinale getouwen, die elk het werk voor tien man doen. De spoel vliegt door den ketting tot het stuk af is en de stoel automatisch stil staat. Elk getouw levert 50 M. per dag af, terwijl een werkman er drie kan bedienen.

Verder trekken de aandacht de machines, die een streng garen achtereenvolgens moet passeeren voor ze als schering op een weefgetouw zit.

Jammer dat door gebrek aan ruimte eenige getouwen ongebruikt moeten blijven staan, wat ook het geval zal zijn met de 9 getouwen uit Europa aangekomen, voor welke geen plaats is, zoolang de nieuwe gevangenis niet voltooid is, die reeds eenige jaren op voltooiing wacht. De oude boei in de benedenstad is zoo overbevolkt, dat men soms 100 gestraften in een kamer voor 40 moet stoppen, hetgeen niet bevorderlijk is aan hygiene en moraliteit.

Aan de weverij is een ververij verbonden, die ingericht is met behulp van de firma Behn Meyer, terwijl in de nieuwe gevangenis ruimte zal wezen voor een spinnerij.

Voorheen werd het garen geleverd door de Ned. Katoenspinnerij te Hengelo, nu komt het uit Bombay, doch de kwaliteit daarvan is minder goed.

Waar van Sumatra tot Banda de katoenstruik groeit, is het te betreuren, dat katoenen garens nog geïmporteerd moeten worden. Proeven genomen met het verwerken in de weverij van jute en akel voldeden niet, daar men hiervoor afzonderlijke machines noodig heeft. Als men aan de scheepsladingen goeniezakken denkt, die Indië noodig heeft, is het te betreuren, dat de eenvoudige machines, welke voor de vervaardiging ervan noodig zijn, in Indië ontbreken.

„In Insulinde zijn alle factoren aanwezig om textielindustrie te doen slagen: het kan de grondstoffen in rijken overvloed voortbrengen, heeft een talrijke, intelligente bevolking om ze te verwerken, de bodem is rijk aan benzine, ruwolie en steenkool, terwijl veertig millioen afnemers in de onmiddellijke nabijheid wonen." De regeering kan deze nijverheid bevorderen door het oprichten van weefscholen en het op gemakkelijke betalings-voorwaarden verkrijgbaar stellen, ook aan ontslagen gevangenen van getouwen en spindels.

„Aan ondernemende Europeanen, die een fabriek oprichten, moet zooveel mogelijk steun verleend worden, terwijl knappe Hollandsche werklui op goede voorwaarden aangenomen moeten worden om als instructeurs op te treden. Japan gaf ons hierin een voorbeeld, dat navolging verdient. In Engelsch-Indië werken in 300 fabrieken reeds 300.000 werklieden aan 7.000.000 spindels en 100.000 getouwen."

Jammer dat onder de Hollandsche werklieden aan de weverij te Cheribon ontevredenheid heerscht, daar sinds hun indiensttreding in het begin van den oorlog de levensstandaard geweldig gestegen is, doch op hun herhaalde verzoekschriften om opslag steeds afwijzend beschikt is, zoodat hun Hollandsche spaarduitjes opgeteerd zijn.

„Door deze menschen, die Indië broodnoodig heeft, zoo te behandelen, schaadt men de belangen van dit land ten zeerste. Een weversbaas is zijn geld even goed waard als een bureauambtenaar, die het vierdubbele verdient en zijn rol in de Indische evolutie zal veel belangrijker zijn. Klaagbrieven en artikelen in de Nederlandsche vakbladen als weerklank van deze rechtmatige ontevredenheid berokkenen Indië veel grooter schade dan een flinke verhooging den lande kost."

Het Javaansche Cultuur-Congres.

In *De Indiër* komt een kritisch overzicht voor van bovengenoemd congres van de hand van T j i p t o M a n g o e k o e s o e m o, dat zooals schr. meedeelt, in staat stelt om den geest van Jong-Java eenigszins te begrijpen.

Schr. acht het een goed symptoom, dat het congres niet alleen belangstelling ondervond van den kant der belanghebbenden zelf, de Javanen, maar ook van de zijde der Europeanen, wien de Javaansche cultuur ter harte gaat. Hij hoopt, dat de gunstige stemming onder de Europeanen, die over meer ervaring in deze beschikken, benut moge worden om

de noodige snelheid te ontwikkelen in onze ontwikkelingsgeschiedenis.

De meeningen over de richting, die ingeslagen dient te worden, waren vrij uiteenloopend. Duidelijk waren er twee stroomingen te onderkennen, die beide even sterk geacht moeten worden, en die beide haar vertegenwoordigers hebben zoowel onder de Inlandsche als onder de Europeesche praeadviseurs.

Tot de voorstanders der eene strooming, die den Javaan zich zelf wil doen kennen, behooren de heeren Radjiman, Soeriokoesoemo, Satiman, van Hinloopen Labberton e. a., terwijl de andere strooming voorgestaan werd door de heeren L. Stokvis, Rottier en schrijver zelf.

De eerste strooming werd niet van harte verdedigd. Het praeadvies van den hr. Mühlenfeld gaf aan de Javaansche beschaving alle waardeering, doch eindigde met de Westersche cultuur aan te bevelen als broodnoodig voor de toekomst, ,,zij het, dat de alsdan gemodificeerde Europeesche cultuur, die door den Javaan zal zijn geadopteerd, moet stoelen op de basis van de eigen cultuur der Javanen.''

Wat men bedoelt met het vage idee, dat Java rekening moet houden met Java's groot verleden, is schr. niet duidelijk.

Den Javaanschen praeadviseurs verwijt schr. overdrijving en eenzijdigheid van inzichten. De parallel, die een hunner getrokken heeft tusschen enkele uitingen van de Westersche cultuur en die van de Oostersche dito zijn eenvoudig tendentieus en daardoor alleen reeds waardeloos. Zoo waar de hr. Soetatmo Soeriokoesoemo de wajang stelt tegenover de...... bioscoop. Dan moet de vergelijking uitvallen ten voordeele van de Javaansche wajang.

Terecht vestigde de hr. Stokvis de aandacht op de Westersche dramatische kunst, in welk verband slechts de naam van Shakespeare genoemd behoeft te worden.

Ook de vergelijking van den Javaanschen pandita met den hedendaagschen onderwijzer gaat niet op. Onder beide groepen zal men hoogstaande personen vinden,, zoowel als zedelooze inviduen. De heeren Stokvis en Rottier hebben een nuchteren kijk op de zaken, voelen zich niet bezwaard door adoratie van het verleden, doch zien het Javaansche volk, zooals het nu is en wijzen den weg aan om het volk op te heffen.

Zelf beschouwt schr. zich als een middenman, die eerbied gevoelende voor het verleden van zijn volk, er toch niet de oogen voor sluit, dat die bovenbedoelde Javaansche beschaving een manco vertoont, hetgeen reeds hierdoor wordt gedemonstreerd, dat het volk zijn onafhankelijkheid niet heeft kunnen bewaren.

Daarom meent schrijver de Westersche cultuur te moeten aanbevelen en aan te dringen op de afschaffing van het ,,adelsstelsel''. Al heeft de adel in de laatste 10 jaren een paar veeren moeten laten, toch is door art. 69 R.R. en andere wetsartikelen aan den adel een uitzonderingspositie verleend, die hem stelt boven het profanum vulguo; elke overheersching is hem hatelijk, zoowel die van de Nederlanders als van den adel, hij erkent slechts de majesteit van het breede volk.

Aan het eind van het congres heeft het een motie aangenomen, waarbij de wenschelijkheid werd uitgedrukt, dat een permanente commissie benoemd wordt, om het vraagstuk nader onder de oogen te zien.

Suriname.

Reuter seinde 5 November aan de ,,N. R. Ct.'' den inhoud van een brief van Sir Harry Johnston, den administrateur van koloniën, aan de Westm. Gaz. (zie N.R.Ct. van 6 November, Avondblad C.)

Daarin wordt melding gemaakt van een overeenkomst of verdrag, dat kort na het uitbreken van den oorlog werd gesloten tusschen Nederland en de Vereenigde Staten, waarbij Amerika het bezit van Oost- en West-Indië aan Nederland waarborgde, ingeval dit laatste door een andere mogendheid zou worden aangevallen.

Verder leest men daarin:

De tusschen Amerika en Nederland gesloten overeenkomst was geenszins een teleurstelling voor ons, die nimmer het oog op Guyana of Nederlandsch-Indië hadden laten vallen, maar het strekte Holland zeker tot steun bij het krachtig afwijzen der Duitsche eischen.

In het Ochtendblad B. van de ,,N. R. Ct.'' van 7 November lazen wij nu het volgende:

Naar aanleiding van de mededeeling van den heer Johnston in de Westminster Gazette omtrent de overeenkomst, die zou bestaan tusschen ons land en Amerika, is de ,,Tel.'' door het ministerie van buitenlandsche zaken gemachtigd mede te deelen, dat van het bestaan van een overeenkomst, als in bedoeld artikel is aangegeven, bij het ministerie niets bekend is.

In verband met deze tegenspraak herinnert Mr. H. Louis Israëls in ,,De Telegraaf'' van 9 November (tweede avondblad) aan hetgeen hij in het nummer van 18 Januari 1915 van dit blad heeft geschreven.

Wij nemen daaruit dit over:

,,Ik geloof niet, dat er van een verdrag tusschen de beide landen sprake kan zijn; trouwens de Ver. Staten kennen geen verdragen, die niet door den Senaat zijn goedgekeurd. Maar eene overeenstemming van belangen is er zeker en dat beide regeeringen zich daarvan rekenschap hebben gegeven, mogen de oorlogvoerenden wel weten. Dat zou eene diplomatieke mobilisatie zijn, die aan onze neutraliteit meerderen waarborg geeft.''

Vele jaren vóór het begin van den oorlog vindt men reeds uitspraken van gezaghebbende Amerikanen, rakende den overgang van onze West-Indische koloniën tot een andere mogendheid. Zoo verklaarde in een voor officieus geldend artikel in de ,,National Review'' van Februari 1903 de Amerikaansche admiraal *Mahan*, dat. ging Nederland deel uitmaken van een Duitsch Rijksverbond, de Vereenigde Staten het overgaan van Suriname en Curaçao zouden verhinderen.

Dat verhinderen zal nu wel niet meer noodig zijn. Wie had nog kort geleden zich zulk een ommekeer in de wereld kunnen voorstellen?

Onze lezers zullen zich herinneren wat er in het vorige jaar in de pers te doen is geweest naar aanleiding van het gerucht, dat de Vereenigde Staten den wensch hadden geuit onze West-Indische koloniën te koopen.

* * *

Nieuws uit Suriname is er op het oogenblik dat wij schrijven niet. Het eenige, dat ons uit de kolonie bereikt, is een ,,*Bulletin van den keuringsdienst van eet- en drinkwaren*'', door Dr. J. Sack. De inhoud is ditmaal zeer belangwekkend. Eerst een beschrijving van eenige Actinomyceten, voorkomende te Paramaribo; dan het verslag van een chemisch en bacteriologisch onderzoek van het drinkwater te Paramaribo en ten slotte de beschrijving van drie lichtgevende bacteriën, voorkomende in de Surinamerivier.

* * *

Krachtens machtiging van de Koningin heeft de Minister van Koloniën de volgende wetsontwerpen ingetrokken:

Het aangaan van een door het rijk gewaarborgde geldleening ten name en ten laste van de kolonie Suriname, aanvulling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1916 en nadere verhooging van het XIde hoofdstuk der staatsbegrooting 1916.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Klacht over de Inl. Hoofden. Een Batakker klaagt in de *Darmo Kondo* over het willekeurige en vaak onheusche optreden van de Inlandsche ambtenaren in de Bataklanden tegenover de bevolking. Het Gouvernement zelf — zegt hij — is in wezen rechtvaardig en humaan, door uitvaardiging van nuttige bepalingen en wetten streeft het er naar om de Batakkers zoowel in beschaving als economisch vooruit te brengen. De Inlandsche Hoofden, die aangesteld zijn ter vervanging van de *Radjahs*, dienen als schakel tusschen de bevolking en het gezag, en als zij nu tegen den wil en de bedoelingen van dat gezag han-

delen, dan plegen zij ontrouw en verzaken één van hun duurste plichten.

De Inlandsche Hoofden hebben zich tot taak te stellen, bij het volk liefde en vertrouwen te kweeken voor het Gouvernement en dat kunnen zij gedaan krijgen door de wetten en bepalingen stipt na te volgen. Maar in de Bataklanden gaat het juist andersom. De meeste Inlandsche hoofden verliezen maar al te zeer uit het oog, dat zij aangesteld zijn voor het volk en niet omgekeerd. Velen hunner trachten zich steeds te verrijken ten koste van den kleinen man; de bepalingen worden vaak niet nageleefd, en daardoor kweeken zij, in plaats van vertrouwen, verbittering en ontevredenheid onder de bevolking.

De schrijver pleit ten slotte voor een degelijke schoolopleiding der Inlandsche ambtenaren op Sumatra. Het Gouvernement richte scholen op tot opleiding van *demangs* (districtshoofden) en *assistent demangs*; de bevolking zal dan niet meer te klagen hebben over de vertegenwoordigers van het gezag.

Achteruitgang van Landbouw op Java. In de *Kaoem Moeda* wordt door een schrijver, die zich „*Waarheid*" noemt, nogmaals gewezen op den bedenkelijken achteruitgang van den Inlandschen landbouw op Java. Als een der hoofdoorzaken noemt schrijver de uitbreiding van het groot kapitaal en de onvoldoende bescherming van de landbouwers door de Inlandsche bestuursambtenaren. Door het departement van landbouw zijn velerlei maatregelen in het werk gesteld om de Inlandsche industrie te bevorderen, maar of de Inlandsche bevolking daarmede gebaat wordt, moet schrijver ten zeerste betwijfelen. Meer en meer zal de Javaan z.i. verdrongen en verpletterd worden door het groot kapitaal.

Schrijver beveelt zijn landgenooten aan het stichten van een Javaansche kolonie op Sumatra of Borneo, waar nog uitgestrekte bouwgronden braak liggen. Hij vertrouwt er op, dat men in deze kan rekenen op den steun der Regeering en de medewerking der rijke Javanen.

Toelatings-examen voor O.S.V.I.A. gewenscht. In de *Oetoesan Hindia* wordt door een medewerker de wenschelijkheid aangetoond, om voor de toelating tot de O.S.V.I.A.'s een examen af te nemen. Nu geschiedt de aanneming van leerlingen bij keuze; onrechtvaardigheden blijven vaak niet uit. Het is niet onwaarschijnlijk, dat daarbij gelet wordt op de positie van de ouders. Voor den nieuwen cursus te Blitar, nu dit jaar bijv., zijn drie *wedono*'s-zonen aangenomen, terwijl de grootste meerderheid der toegelaten candidaten zonen zijn van *assistent-wedono's*. Zelfs een zoon van een wedono in Djombang is afgewezen, terwijl onder de candidaten uit Rembang maar enkelen zijn, die tot den adel behooren. Ook is het niet denkbaar, dat de capaciteit der leerlingen den doorslag geeft. Een en ander wijst uit, dat de keuze bij de toelating zeer willekeurig pleegt te geschieden, wat zeker niet bemoedigend is voor de Inlandsche ouders en billijkheidshalve dient elk jaar voor den nieuwen cursus een toelatingsexamen afgenomen te worden.

Mislukte Staking. De *Neratja* bespreekt de mislukte staking onder het Inlandsch personeel van het Oranje Hotel te Soerabaja en zegt o.m.: „Moge deze mislukking een leering zijn voor de Inlandsche werklieden. Inderdaad is de staking een scherp wapen, dat alleen na rijp nadenken gehanteerd mag worden. Alvorens tot werkstaking over te gaan, dient men voldoende geld te verzamelen, om de stakers te steunen gedurende hun werkeloosheid. Daarbij moesten de werklieden zich solidair verklaren, want alleen door solidariteit kan een werkstaking haar waarde hebben. Wij hopen van harte, dat de stakende koks te Soerabaja spoedig aan een nieuwe betrekking kunnen komen. Maar blijven zij langer werkeloos, dan moet de heer Vos hun maar eten geven."

In verband met dit geval herinnert het blad er aan, dat indertijd op een suikerfabriek in Oost Java een werkstaking heeft plaats gehad, tengevolge waarvan de fabriek gesloten werd. Later werden de dertien belhamels, die het werkvolk opgestookt hadden, in de boei gestraft.

Is het niet billijk, vraagt het blad, als nu tegen den heer Vos een gerechtelijke vervolging wordt ingesteld? Hij heeft immers zijn Inlandsche ondergeschikten tot staking aangezet en als de overheid consequent wil zijn, dient de heer Vos gestraft te worden evenals de dertien werklieden der bedoelde suikerfabriek.

Waarom Zuid- en Oost-Borneo niet in den Volksraad vertegenwoordigd? In de *Kaoem Moeda* wordt door een schrijver betreurd, dat bij de verkiezing en de benoeming van leden voor den Volksraad, de bevolking der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo genegeerd werd.

Borneo heeft dus geen vertegenwoordiger in den Volksraad", roept schrijver uit en dàt noemt hij zeer onrechtvaardig.

Naar aanleiding van dit artikel wordt in de *Oetoesan Hindia* door *Hazim* het volgende opgemerkt: „Zoo lang in den Volksraad het Nederlandsch als voertaal dienst doet, is het onmogelijk onder de bevolking van de Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo iemand aan te wijzen tot vertegenwoordiger van het volk dier streken. Bovendien een volksvertegenwoordiger moet tevens zijn een warm nationalist en waar is op Borneo zoo'n man te vinden? Sinds de oprichting van de *Sarekat Islam* op Borneo, heb ik — alzoo de schrijver — nimmer het genoegen gehad daar een goed leider voor de *Sarekat Islam* te kennen. Men voelt daar nog geen liefde voor land en volk, wat te bewijzen is met het kwijnend bestaan van de vele *Sarekat Islam* afdeelingen. Als men nu vraagt, of de Inlandsche Volksraadleden in staat zijn de belangen van Borneo's bevolking te behartigen, dan moet die vraag ontkennend beantwoord worden. Zelfs de heer Tjokroaminoto zou daarop geen bevestigend antwoord kunnen geven, waar hij op de duurte-meeting te Soerabaja in Maart j.l. verklaard had, niets van de toestanden op de Buitenbezittingen te hebben vernomen. Dat de Regeering geen keuze gedaan heeft, moet wellicht geweten worden aan het zwijgen van de bevolking zelf. De Regeering ziet blijkbaar gaarne, dat de schrijftafels op haar bureaux bedekt worden met requesten. Maar hoe het ook zij, niemand op Borneo is geschikt te achten voor lid van den Volksraad. De bevolking daar is op onderwijsgebied nog zeer achterlijk en schrijver acht het niet raadzaam om nu al te pleiten voor de keuze van een volksvertegenwoordiger."

Tegen Inl. Militie. Uit Rangkasbetoeng (Bantam), wordt aan de *Kaoem Moeda* gemeld, dat, op verzoek van het centraal bestuur, de afdeelingen vergaderingen belegden ter bespreking van het advies van Tjokroaminoto in zake de militie. Te Laboean (in hetzelfde gewest) werd een vergadering gehouden, waarop 2000 menschen tegenwoordig waren. De heeren *Raden Hazan*, *Ismail* en *Soeriadiradja* voerden het woord over dit vraagstuk. Een Inlandsch ambtenaar debatteerde, evenwel zonder succes. De vergadering was algemeen tegen de militie, waarmede alle afdeelingen in Bantam zich daartegen hebben verklaard.

Nieuwe Inl. Vereenigingen. Te *Padang Pandjang* waar de eerste plaatselijke Raad van Sumatra's Westkust is ingesteld, hebben, volgens de *Oetoesan Melajoe*, de volkshoofden een vereeniging opgericht: „*Serikat laras nan tiga loehak na doewa*", welke een uitnoodiging heeft gericht tot de volkshoofden in andere onderdistricten om eveneens dergelijke vereenigingen op te richten met het oog op de actie voor aanstaande verkiezingen voor den Volksraad en den provincialen raad.

Te Fort de Kock is opgericht de vereeniging „*Boedi back*", waaraan deelgenomen wordt door heel de Westkust van Sumatra. Definitief kwam men tot de oprichting, na een lezing van den heer *A. Karim*, opziener der volksscholen te Fort de Kock. In het bestuur hebben zitting bestuursambtenaren en godsdienstonderwijzers *(Oetoesan Melajoe)*.

Volgens de *Oetoesan Hindia* is opgericht een bond van employees in partikulieren dienst onder den naam van „*Perserikatan Pegawei particulier*" met het doel de geestelijke en stoffelijke belangen harer leden te behartigen. Tot voorzitter is gekozen de heer Sosrokardono (voorzitter van den Inlandschen pandhuispersoneelbond). Bij de oprichting werd tevens een weerstandskas gesticht. De vereeniging is uitsluitend voor Inlanders toegankelijk.

Te Medan is door koetsiers en rijtuighouders een vereeniging opgericht onder den naam van „*Sarekat kareta*", met het doel de belangen harer leden met betrekking tot den werkkring der koetsiers te behartigen. De vereeniging zou binnenkort rechtspersoonlijkheid aanvragen. *(Oetoesan Melajoe)*.

In Bandong is ook een dergelijke vereeniging opgericht, waarbij ± 1500 deeleman- en *sado*-koetsiers zijn aangesloten. Deze vereeniging ijvert voornamelijk voor behoorlijke nakoming van het tarief door het publiek en tracht te beletten, dat er gereden wordt door te jonge koetsiers. *(Kaoem Moeda)*.

Inl. Bewaarscholen. De Medansche Fröbelschool voor Inl. kinderen, onder leiding van Mevrouw H. Marx, heeft volgens de *Pewarta Deli* reeds zeer goede resultaten afgeworpen. Van de leerlingen dier school zijn er zes toegelaten tot de Europeesche lagere school, *twaalf* tot de 1e Hollandsch-Inlandsche school en *drie* tot de 2e Hollandsch-Inlandsche school. Het blad betuigt namens de ouders der kinderen dank aan de directrice en spreekt de hoop uit, dat het aanstaande jaar nog betere resultaten geboekt zullen kunnen worden.

Beleediging van Godsdienst. De heer *Martodirono* van de *Djawikiswoto*, die op aanklacht van zijn bekende beleediging van den Mohamedaanschen godsdienst, werd vervolgd, is, zooals men weet, vrijuit gegaan, op grond van het feit, dat de godsdienst niet door de wet tegen beleediging wordt beschermd, schrijft de *Neratja*. In die leemte in de wet is tot groote voldoening van het blad thans echter voorzien, bij het gewijzigde persreglement, dat in Aug. j.l. is afgekondigd en met straf bedreigt ook beleediging van godsdienst.

De Zending. Te Poerworedjo had den 20en Juli j.l. de opening plaats van de Christelijke Hollandsch-Javaansche school. *(Darmo Kondo)*.

S. I. Het bestuur van de *Sarekat Islam*, afdeeling Batavia, hield den 21en Juli j.l. in het Decapark een groote openbare vergadering. Besproken werden de volgende onderwerpen:

1. Observatie (geneeskundige). Inleiders waren de heeren *Notoatmodjo* en H. M. *Sidik*.
2. Particuliere landerijen en eigendomsperceelen, ingeleid door de heeren *Kadar* en *Abdoel Moeis*.
3. Islam, door den heer *Padmodiwirio*.
4. Zekerheidsrecht (of rechtszekerheid?).

5. Over pasars en mildere bepalingen voor *sado*,[1]) *ebro* [2]) en *grobak* [3])-voerders in de gemeente Batavia (4 en 5 door den heer Alimin).

De opgezetenen van particuliere landerijen, eigendomsperceelen en kleine erven werden in het bijzonder uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen. (*Neratja*).

Den 19en Juli j.l. zou de *Sarekat Islam* te Genteng (Soerabaja) een bijeenkomst houden ter viering van het sjawalfeest, schrijft de *Oetoesan Hindia*. Op deze bijeenkomst zou een comité worden benoemd voor het voorbereiden van het aanstaande *Djowodipo*-congres, dat gelijktijdig met het congres van de *Centrale Sarekat Islam*, in de laatste dagen van September zou worden gehouden. S. I. leiders en leden in de stad Soerabaja, die bekend staan als aanhangers van *Djowodipo*, werden ter bijeenkomst uitgenoodigd.

Naar wij vernemen, schrijft het blad verder, zouden tijdens het aanstaande congres van *Djowodipo*, dat twee dagen zou duren, Javaansche sportspelen gehouden worden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Hoogeschool noodig. De correspondent van de *Sin Po* te Solo schrijft aan zijn blad, dat aldaar een Inlander aan bloedvergiftiging is overleden. De Europeesche geneesheer, die de ziekte constateerde, was veel te laat geraadpleegd, en wist den zieke niet meer te redden. De familieleden hadden zich namelijk verlaten op twee Inlandsche geneesheeren, die verklaarden, dat de man aan gewone koortsen leed en niets anders dan kininetabletten voorschreven. De Europeesche arts was dan ook ten zeerste verwonderd, toen hij na onderzoek van den zieke, inzage nam van de recepten der Inlandsche artsen. Inderdaad leed de man aan zware koortsen, maar deze waren verschijnselen van bloedvergiftiging, daar hij een voetwonde had, waaruit door den dokter een heel klein stukje bamboe ter grootte van een naald werd gehaald. Dus stierf de man, dank zij de onkunde der behandelende Inlandsche geneesheeren, zoo besluit schrijver en vervolgt: Eerst voelde ik neiging om deze twee doktoren scherp aan te vallen, maar, na kalme overweging, kwam ik van die gedachte terug. Want hun schuld is het toch eigenlijk niet, dat hun kennis niet gelijk staat met die der Europeesche medici. Hun medische kennis opgedaan in de S.T. O.V.I.A. staat ten eenemale ten achter bij een universitaire opleiding. Maar dan ligt de schuld aan de Regeering, dat hier zooveel menschen gestorven zijn door onvoldoende of gebrekkige geneeskundige hulp. Het wordt, meent schrijver, meer dan tijd om in Ned.-Indië een universiteit op te richten.

Chineesche Normaalschool. De te Meester Cornelis (Batavia) gevestigde kweekschool voor de opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen bij het Hollandsch-Chineesch onderwijs verheugt zich in een groote belangstelling. In het vorige jaar begon de school met 24 leerlingen, wier vorderingen zeer bevredigend te noemen zijn. Ook voor den nieuwen cursus hebben zich meer dan 25 d.i. het hoogste aantal eener klasse aangemeld, waaronder 4 meisjes. (*Perniagan*).

Opruiend. Op de Pasarmalem te Padang werden door jong-Maleische voorgangers lezingen gehouden, waarvan de inhoud erg opruiend was. Bij de laatste lezing werd aangetoond, dat een tekort aan onderwijskrachten oorzaak was, dat van de driehonderd leerlingen er slechts dertig werden toegelaten, reden waarom besloten werd Engelsche onderwijzers te laten uitkomen. Ook werd er sterk op aangedrongen om te zorgen, dat men in de toekomst geen Hollanders meer noodig heeft, die er arm komen, doch spoedig met véél geld naar Holland terugkeeren. (*Sinar Sumatra*).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Syrië en Mesopotamië zelfstandig.

Als voorlooper van hetgeen andere gebieden, die rijp worden geacht voor zelfregeering, kan te wachten staan, hebben de regeeringen van Groot Brittanië en Frankrijk — volgens een Reuter telegram — een collectieve verklaring afgelegd betreffende de toekomstige staatkundige positie van Syrië en Mesopotamië.

Het doel dezer mogendheden bij de oorlogvoering in 't Oosten is de volkomen bevrijding geweest van de volken, die zoolang door de Turken onderdrukt zijn geweest en in verband hiermede de instelling van nationale regeeringen, wier gezag berust op 't vrije initiatief der bevolking.

Om dit te bevorderen, zullen zij de instelling aanmoedigen van zelfstandige regeeringen in Syrië en Mesopotamië, alsook in de andere gebieden naar wier bevrijding zij streven.

Verre van aan de bevolking een of andere instelling te willen opdringen, wenschen zij slechts door hun steun de normale totstandkoming van de vrijwillig te kiezen organisatie te verzekeren.

Of zij daarbij een ver doorgevoerd protectoraat zullen uitoefenen?

[1]) sado: verkorting van dos à dos.

[2]) ebro: kleine tentwagens van de Eerste Bataviaasche Rijtuig-Onderneming.

[3]) grobak: vrachtkar (krui-bak).

Vrijheid voor Zuid-Afrika.

Aan een stukje in de N.R.Ct. van 7 dezer (Av.bl. B) ontleenen wij 't volgende:

Er bestaat naar onze meening alle kans, dat gen. Smuts niet met leege handen naar Z.-A. zal terugkeeren. Toevoeging van Duitsch-Z.W., Duitsch O.-Afrika, en, zoo men wil, Rhodesië aan Zuid-Afrika, is niet het essentieele, dat heel Hollandsch Z.-Afrika wil. Men wil meer vrijheid in eigen land. Er is maar één manier ook, waarop gen. Botha zijn positie na dezen oorlog redden kan. Dat is door meer vrijheid voor Z.-A. van Engeland te verkrijgen. Zorgt gen. Smuts daar niet voor, dan b l ij f t alles, wat nationalistisch voelt, de Botha-regeering, ook na de sluiting van vrede in Europa, vijandig. Dat beteekent, dat gen. Botha's regeering na den oorlog weer de hulp van Eng. Unionisten zal moeten inroepen, om te kunnen regeeren. En daar er een zeer groot verschil bestaat in de programma's van de binnenlandsche politiek dezer beide partijen, is 't gemakkelijk te voorzien, dat zulk een coalitie niet lang duren kan, tenzij ten koste van beginselen.

Keert gen. Smuts echter met een mooi cadeau op 't gebied van meerdere vrijheid terug, dan is 't niet uitgesloten, dat de Nationale partij verzwakt wordt ten bate van de Z.-A. partij, zoodat deze regeeren kan zonder de hulp van de Unionisten. Er moet echter veel gebeuren eer wij een massalen overloop van de Nationale partij naar de Z.-A. partij aanschouwen. De gevoelens zijn in deze partij zoo verbitterd tegen gen. Botha en het vertrouwen is zoo geschokt, dat het cadeau al bijzonder mooi zal moeten zijn, wil gen. Botha dat vertrouwen terugwinnen. Slaagt hij daar niet in, dan voorzien wij na den vrede een Hollandsch ministerie in Z.-A. met een sterk uitgesproken Nationalistisch karakter.

Of zal Pres. Wilson er nog voor zorgen dat men in Z.-A., althans in de gewezen republieken, gaat stemmen over de wenschelijkheid van een republikeinschen regeeringsvorm? Wij herinneren onze lezers aan de motie van afgevaardigde Cary in 't Amer. Huis van afgev. verleden jaar in April, de motie, waarin de wensch werd uitgesproken, dat Transvaal en Oranje Vrijstaat hersteld moeten worden. Deze motie werd door beide Huizen aangenomen en naar het Senaatscomité voor buitenlandsche zaken verwezen.

Tot zoover de aanhaling uit de N.R.Ct. Ons treft dat van een cadeau wordt gesproken, waar 't datgeen geldt wat de Afrikaander als een recht beschouwt, en dat iets, dat minder zal zijn dan geheele onafhankelijkheid, zelfs als een mooi cadeau zou zijn te aanvaarden.

Ter vredesconferentie.

Overeenkomstig hare vroeger gedane toezegging, heeft de Britsche regeering aan de regeeringen der kroonkoloniën doen weten, dat op een vertegenwoordiger van elk harer gerekend wordt bij de te houden verdesbesprekingen. Ook voor Britisch-Indië wordt daarbij op een vertegenwoordiger gerekend. In hoever deze afgezanten adviseerende of medebeslissende stem hebben, in hoever hunne stem zal opgaan in de Britsche uitspraak, danwel dat zij als gelijkgerechtigden zullen aanzitten met de vertegenwoordigers der vele ententebondgenooten, blijkt nog niet uit 't voorloopig bericht. De vraag dringt zich hierbij b.v. al dadelijk op of de vertegenwoordiger van Zuid-Afrika bevoegdheid zal hebben om buiten en vóór de conferentie 't vraagstuk der onafhankelijkheid te berde te brengen, en of hij, in geval de Britsche regeering daarop niet afdoende antwoordt, de kwestie dan aan de internationale conferentie zal voorleggen.

Een Bedoeïnenrijk.

Er is onder de vele schakeeringen en combinaties nog eene, die weinig de aandacht getrokken heeft en die toch uiterst interessant is. Door de ententemogendheden zijn in October de Arabische strijdmachten, die aan den strijd in Palestina en Syrië deelnamen, als oorlogvoerende partij erkend.

Zij staan buiten de afdeelingen van den koning van de Hedjaz, die reeds in 't laatst van 1916 als vorst van een onafhankelijk rijk erkend werd. In 't bijzonder traden de Bedoeïnen uit de woestijn van Syrië bij de operatiën ten Oosten van de Jordaan actief op. Zonder hun hulp zou het bezetten van de Hedjaz-spoorweg, ten Noorden van Maan, groote moeilijkheden hebben ondervonden.

Zij behooren meerendeels tot het groote genootschap Anaza, dat machtig is in de streek tusschen Syrië en de Euphraat.

De eenige niet overwonnen Duitsche bevelhebber.

Is de nederlaag der Duitschers in Afrika een voorlooper geworden van het einde dat hen op 't Europeesche slagveld te wachten stond, toch loopt door den tegenslag in de koloniën de geschiedenis heen van een wel veelmalen verslagen, maar nooit geheel overwonnen veldheer. Generaal van Lettow Vorbeck is in Duitsch Oost-Afrika zoo opgejaagd en vervolgd, dat hij, na zijn macht zeer verminderd te zien, moest uitwijken op Portugeesch gebied. Maar ook daar heeft hij den strijd voortgezet. De van verschillende zijden volhardend opereerende colonnes van de ententemogendheden vermochten hem niet te grijpen of tot overgeven te noopen. En nu is hij zelfs weer op zijn Duitsch gebied teruggekeerd. Hij trok de Rovoema over, ging in de richting van Songea, 70 mijlen van 't Nyassameer.

Zijn plan was, volgens Britsche gegevens, om de Taborastreek te bereiken, ten Oosten van 't Tanganikameer. Zijn dragers zouden uit die streek vandaan zijn en niet langer bij hem willen blijven, als hij elders bleef zwerven. Hoe 't zij, hij is weer terug in datgeen wat hij nog als D. gebied beschouwt. Volgens de laatste gegevens zou hij nog slechts een 200-tal Europeanen onder zijne bevelen hebben en zou de ex-gouverneur van D. Oost-Afrika, Dr. Schnee hem vergezellen.

Met de wapenstilstand in Europa is mede over 't lot dier strijders in Oost-Afrika beslist geworden. Maar in elk geval komt toch hulde en bewondering toe aan de schier onbegrijpelijke volharding en aan 't voorbeeldelooze uithoudingsvermogen van deze strijders. voor wien 't zeker een bittere ontgoocheling zal wezen als zij de ineenstorting vernemen van de groote Centrale oorlogsmachine.

De nu bekend geworden voorwaarden voor den wapenstilstand eischen de capitulatie van Oost-Afrika.

De bloei der Philippijnen.

In de rede ter opening van de wetgevende vergadering, verklaarde de gouverneur der Philippijnen, dat de eilanden nooit een zoo grooten bloei hebben gekend als thans. Dit wordt bevestigd door de handelsresultaten. Import en export namen in 't laatste jaar met 40 pCt. toe.

De invoer steeg tot bijna 66 millioen doll., d.i. 20 millioen meer dan in 1916. 't Totaal van den uitvoer was bijna 96 millioen hetgeen ongeveer 26 millioen meer was dan in 1916. De voortbrenging, die sedert den oorlog reeds steeg, werd gestadig nog opgevoerd. In 1917 overtrof 't uitvoercijfer met 30 millioen dat van den invoer. waardoor dat jaar van een voorspoed zonder weerga in de geschiedenis der eilanden is.

De moeilijkheden in de wereldgemeenschap, die menig land ten nadeele gekomen zijn, hebben er toe geleid meer verbinding tusschen de Vereenigde Staten en de Philippijnen te zoeken en te verkrijgen, en hieraan hebben deze vooral hun bijzonderen bloei te danken. O.-W. eilanden dus.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De November-afl. wordt geopend met het eerste gedeelte eener beschouwing van den oud-ass.-resident E. L. K. Schmülling, naar aanleiding van het Liefrinck-onderzoek over bestaande misstanden in de Buitenbezittingen, speciaal Tapanoeli en Sumatra's Westkust, (voor zooverre de resultaten daarvan zijn gepubliceerd in de Inleiding van het jongste Koloniaal Verslag). De schr. bestrijdt het, dat het Europeesche zoowel als het Inlandsch Bestuur, door de ingestelde onderzoekingen zich er van bewust is geworden dat het in verschillende opzichten is te kort geschoten.

De heer J. C. H. Fischer besluit zijn opstel over samenwerking bij maatregelen in het belang der volksgezondheid in Ned.-Indië. Schr. geeft o.a. een kort overzicht van de regeling dezer aangelegenheid in Nederland en stelt deze ten voorbeeld aan Indië; ook acht hij het van belang, dat in de gezondheidscommissie inlanders zitting zullen nemen, omdat het werk dezer commissies voor het overgroote deel aan de bevolking ten goede zal komen; trouwens onder de inlanders zelven openbaart zich de drang om mede te werken aan verbetering van den gezondheidstoestand.

Prof. dr. A. H. Berkhout artikelt over een z.i. verkeerden maatregel, daarmede bedoelende het plan om een categorie Europeesche ambtenaren te scheppen, welke het midden houdt tusschen de te Wageningen gevormde houtvesters en de Indische boschopzieners. Deze categorie zal gevormd worden uit (aanvankelijk 9) jongelieden, in het bezit van het Diploma B der Nederl. Heide-Mij. met een na-opleiding aan een boschbouwkundigen leergang.

Prof. B. kan zich met dat plan niet vereenigen. Z.i. moet het beheer der houtvesterijen en der boschdistricten zijn toevertrouwd aan hoogstaande mannen, die niet alleen over technische kennis beschikken, maar van wie tevens met recht verwacht mag worden, dat zij met toewijding en zonder voortdurende aansporing hun zware, afmattende taak zullen verrichten en die daarbij een sociale positie bekleeden, waaraan zij voldoende gezag ontleenen om met kracht te kunnen optreden waar het geldt de belangen hunner buitenstaanders, ja als het zijn moet, tegenover hun eigen chefs te verdedigen. Aan die vereischten kunnen de bedoelde jongelieden niet voldoen, zegt schr., die dan het middel aan de hand doet om boschbouwkundig opgeleide inlanders als onderbeheerders der houtvesterijen te doen optreden. ,,Indië voor de Indiërs is een leus, die reden van bestaan heeft en al moge niet ieder het met die leus eens zijn, toch zal men moeten toegeven, dat op de Ned.-Indische Regeering de verplichting rust de inlanders zoodanig op te leiden, dat zij in staat zijn zooveel mogelijk deel te nemen aan het bestuur van hun land.''

Mr. A. A. de Vries schrijft over Requisitie van schepen en de Raad van Justitie te Batavia, waarmede hij meent het juiste licht te laten schijnen op het door den heer P. H. van der Kemp in zijn werk ,,Oost-Indië's inwendig bestuur van 1817 op 1818'' onbegrijpelijk genoemd rapport van den Hoogen Raad van Justitie te Batavia in Jan. 1819 op een adres van het Javaansch Menschlievend Genootschap, waarvan de strekking was een meer radicaal optreden tegen den slavenhandel.

Dr. H. P. N. Muller besluit de artikelenrij met eene karakterschets van het Chineesche volk, getiteld: Inleiding tot China.

De rubriek Varia bevat o.a.: De Perhoedamdam in Deli. — Het Al-Islamitische gevaar. — Nederlandsch-Indisch onderwijscongres. — Overigens de andere maandelijksche rubrieken.

Zendingsperiodieken.

Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging. November 1918. Hierin o.a. Verslag over het zendingsressort Pangharepan en Soekaboemi (Preanger), door Br. J. van Benthem. — Javaansch vrouwenleven (geschreven door Indica in ,,Christelijk Vrouwenleven'').

Maandblad der samenwerkende Zendings-Corporaties. November 1918: Een feestelijke Zondag op Halmahera. — De medische zending te Modjo-Warno (Oost-Java). (Uit een brief van den zendelingarts Dr. G. Royer). — Het leven in de Beraustreek (West-Nieuw-Guinea), door D. C. A. Bout. In dit artikel merkwaardige mededeelingen over de Papoea's in die streek, (waarvan hieronder een klein gedeelte wordt overgenomen). — Johannes Kruyt. Geboren te 's-Gravenhage, overleden te Modjokerto 3 Juni 1918, door S. Luinenburg.

In de rubriek ,,Van onze Zendingsvelden'' leest men o.m.: Het aantal gedoopten op het terrein der Rijnsche zending op Sumatra bedraagt thans 179.775 en op Nias 29.625. Dat is op Sumatra 14 pct. en op Nias 65 pct meer dan in 1914. Bovendien telt men op Nias op het oogenblik 26.661 doopcandidaten.

Hoe de Papoea's leven.

Uit het bovengenoemde artikel van zendeling Bout te Fak-Kak wordt het volgende overgenomen:

Op een mijner reizen vertoefde ik een paar weken in het dorp Inwanwatan, gelegen in de Berau-streek. Dit dorp is nog niet zoo heel lang geleden ontstaan, toen het Gouvernement vele verspreid wonende Papoea's in deze plaats samen bracht. Tijdens mijn verblijf aldaar, was ik genoodzaakt er vaak op uit te trekken naar de oude nederzettingen, omdat de goeroes mij gerapporteerd hadden, dat vele schoolkinderen met hunne ouders daar nog vertoefden. Die nederzettingen zijn ware modderpoelen. Herhaaldelijk trekken de menschen, die deze ongezonde woonplaatsen verlaten moesten, er weer heen; vooral wanneer ze ziek zijn of vermeerdering van gezin verwachten. Daar in de modder gevoelen zij zich meer op hun gemak. En bij de geesten der afgestorvenen, die daar vertoeven, is het veel beter dan op Inwanwatan...... Ook kan men er menschen bij tientallen aantreffen, die lijden aan groote wonden, door het wonen daar veroorzaakt en niet minder is het aantal dat litteekens draagt, teweeggebracht door pijlen en lansen. Men neemt dit alles voor lief als men maar niet terug hoeft naar Inanwatan.

Het voedsel, dat de Berauers gebruiken, werkt ook zeer nadeelig op de gezondheid. Zoo is een van hun lekkernijen de sagoworm. Gaat men sago kloppen, dan laat men een deel van den boom rotten. Men wacht totdat de wormen aan alle zijden er uit kruipen, verzamelt ze dan en viert feest als de vangst groot is geweest.

Reinheid is dezen menschen ten eenenmale vreemd. De vrees om zich te baden komt voor een deel ook voort uit de aanwezigheid van krokodillen. Niet lang geleden werd een man van Inanwatan door een krokodil gegrepen en opgegeten. Na een paar dagen toog de familie er op uit en wist een krokodil te dooden. Dat moest, naar hun opvatting, natuurlijk de krokodil zijn, die den man verslonden had. Met heel veel lawaai werd het dier nu naar huis gebracht, aan stukken gesneden en opgegeten. De bestuurs-assistent, die probeerde de huid te koopen, kreeg ten antwoord, dat zulks niet ging omdat de adat voorschreef, dat hij ,,met huid en haar'' moest worden verorberd.

Vragen van den Dag.

Prof. Dr. H. Blink schrijft in de Nov.-aflevering een artikel over de plicht van Nederland ten opzichte van zijn koloniën. Schr. is van meening dat de kennis van en de belangstelling in Indië, hoewel stijgende, nog zeer veel te wenschen overlaat; een bedroevend feit is het dat Indië te veel het monopolie is gebleven van hen, die er geleefd hebben of er nog zijn. Er moet invloed z.i. uitgeoefend worden op het Nederlandsche volk — vooral middels het onderwijs — om aldus in alle lagen der maatschappij de koloniën en hun bewoners te leeren kennen naar hun materieel en sociaal leven. Eerst als dat is geschied zullen er allengs voldoende jonge mannen en vrouwen opkomen uit alle kringen van onze natie, die door van der jeugd af gevormde belangstelling geleid, zich in Indië eene levenstaak kiezen.

Wij hebben het voorrecht de mooiste koloniën te bezitten, die in de laatste kwart eeuw tot een buitengewone ontwikkeling zijn gekomen, zoodat men van

een nieuw-Indië moet spreken. Economisch is Indië met reuzenschreden vooruitgegaan, de Inlandsche bevolking komt meer en meer tot geestelijke ontwaking en activiteit. In Indië is zeker een schoone taak te vervullen, doch daarvoor zijn thans meer dan ooit flssche jonge krachten noodig, niet beheerscht door familietradities van het verleden.

Handelsberichten.

Het Nr. van 7dezer bevat de volgende min of meer uitvoerige mededeelingen, uitgaande van het Departement van Koloniën. De cocosvezel . — Indragiri (afd. van de res. Riouw en Onderhoorigheden). — Biliton, Tapanoeli en Benkoelen, gedurende Mei 1918. — Zuider- en Oosterafd. van Borneo gedurende Juni 1918.

Neerlandia.

De Nov.-afl. van het orgaan van het Alg. Nederl. Verbond bevat verblijdende mededeelingen van G. Andreae, secretaresse, over de oprichting eener afdeeling van het Verbond: Sumatra's Oostkust en omliggende streken'', met centrum Medan.

Het Nr. bevat verder, van dezelfde hand nog een artikel over den nuttigen arbeid van het Bataksch Instituut op de Batakhoogvlakte (oprichting eener ambachtsschool, scheppen van cultures enz.).

Indologenblad.

Het Nr. van 7 Nov. bevat onder tal van kleine bijdragen het vervolg van het dagboek van een ambtenaar B. B., getiteld: Op ontdekkingsreis in het Katemansche (Riouw).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 45: Bevloeiing van Nederlandsch-Indië, door J. Haringhuizen. — Aanplantinstructie voor de cultuur van suikerriet, besproken door W. H. Th. Harloff. — De katoenproductie van China, door A. D. — Bericht omtrent de Gouvernements Kina-onderneming over het tweede kwartaal 1918. — Rubber Share Handbook. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 32 bevat o. a.: Bataks, door N. (VI. Van het zuidelijk Batakland). — Van de lijkfeesten op Bali (vervolg), door C. Lekkerkerker. — Uit het Javaansche dorpsleven, door H. W. Bredée (vervolg). — Onder onze vogels, door Th. van Dort. — De Surinamer lui? (Ontleend aan de Surinamer).

De Aarde en haar Volken.

In de Bijbladen, welke in de maand October zijn verschenen, de volgende korte bijdragen: De doop van een radja op Timor. — Nieuws van Nieuw-Guinea. — Wat men heeft aan duizend kilo kopra. — Van Sabang op Poeloe. Weh. — De millioenen van Celebes (naar aanleiding der bekende ontdekkingen van ertsen).

De Hollandsche Revue.

Afl. 9 van den loopenden jaargang bevat bijzonderheden over „De zeehaven van Sabang en haar ligging aan den grooten verkeersweg naar den Stillen Oceaan. door Slothouwer (ontleend aan „Onze Neutraliteit'' No. 8).

Morks' Magazijn.

In de Oct.-afl. voorzetting der novelle van Henri 't Sas: Indische familie.

Intreêrede van Prof. André de la Porte.

Bij S. C. Doesburg te Leiden is verschenen:
Over codificatie van materieel privaatrecht in het bijzonder van Ned.-Indisch adatrecht. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de Rijks-Universiteit te Leiden, op den 16en Oct. 1918, door Mr. G. André de la Porte.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING met lichtbeelden van den heer *M. Joustra*, te Amsterdam op *Vrijdag 22 November 1918*, in het American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.
Onderwerp: **Land en volk van Minangkabau''.**

Van de Nederl. Afd. der N.-I. Mij. v. Nijverh. en Landb.:

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 15 November 1918, 's avonds 7¾ uur* en *Donderdag 28 November 1918, 's avonds 7¾ uur* te 's-Gravenhage, in het *Zuid-Hollandsch-Koffiehuis (Groenmarkt), Zaal No. 4.*

Onderwerp: **De Chroom-, Nikkel- en IJzerertsen van Midden-Celebes.**

Inleider: de heer E. C. Abendanon, Mijn-Ingenieur.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

De Voorzitter,
P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris,
L. STIBBE.

N.B. De Chroom- en Nikkelertsen zullen Vrijdag 15 November behandeld worden en de IJzerertsen Donderdag 28 November.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Werktuigkundige ingenieurs voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-adjunct-afdeelingschef of adjunct-afdeelingschef bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd, drie jonge werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van het diploma bedoeld bij art. 118 der Hooger-onderwijswet (Staatsblad 1905, No. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzoekschrift, dat vóór 20 November 1918 aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 5500, onder welk bedrag eene extra premie van ƒ 4000 is begrepen;
c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.
d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van ƒ 200 's maands voor hen, die als adspirant-adjunct-afdeelingschef, en van ƒ 250 's maands voor hen, die als adjunct-afdeelingschef worden uitgezonden.

De bezoldiging van de adspirant-adjunct-afdeelingschef bij den dienst der Staatsspoorwegen bedraagt ƒ 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot adjunct-afdeelingschef, op eene bezoldiging van ƒ 400 's maands, welke door vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75 's maands en drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot ƒ 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden die reeds ingenieurservaring hebben op spoorweg- of daaraan verwant gebied, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan ingenieurservaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

Alvorens te worden uitgezonden zullen de ingenieurs, zoo noodig, eerst gedurende ten minste acht maanden hier te lande practisch worden te werk gesteld, ter voorbereiding voor den hun in Indië wachtenden werkkring. Aan deze tewerkstelling is een toelage verbonden van ƒ 150 's maands, terwijl de tijd der tewerkstelling volgens bovenstaande regelen wordt medegerekend bij de bepaling van de aanvangsbezoldiging.

De uit te zenden ingenieurs zijn verplicht de in verband met hunne voorbereiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van voorbereiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede

alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor zij worden uitgezonden niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaar na hunne aankmst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan een korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of met bijberekening van rente ad 5 ten honderd, 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éene maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant van
21 October 1918, No. 246).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Een leeraar in het teekenen, in het bezit der akte Me.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Leeraar in de algemeene ziektenkunde en de gezondheidsleer aan de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst),

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding,

Gouvernementsarts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie,

Vrouwelijke artsen kunnen voorhands niet worden uitgezonden.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur,

Tijdelijk-ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur),

Opzichter,

Tijdelijk bouwkundig opzichter,

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Waterbouwkundig ingenieur (dienst waterkracht en electriciteit).

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen.

Civiel-ingenieur,

Werktuigkundig ingenieur,

Ingenieur voor het signaalwezen,

Adspirant-adjunct-chef of adjunctchef der 1ste of 4de afdeeling,

Bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspirant ingenieur,

Instrumentmaker 1ste klasse,

Instrumentmaker 2de klasse,

Commies,

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Ambtenaar, belast met de leiding van het statistisch kantoor van de afd. Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Lid van het Hof van Justitie te Curaçao.

Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van
1 November 1918, No. 256).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie.
J. J. F. Scheurer, den Haag	*f* 2.50
Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, den Haag	,, 10.—
Mejuffrouw E. Ricardo, Amsterdam	,, 5.—
E. J. J. Roekx, Apeldoorn	,, 2.50
Mr. J. H. Meiss, den Haag	,, 2.50
W. H. Lionarons, Paramaribo	,, 2.50
L. Coomans de Ruiter, den Haag	,, 2.50
G. J. P. Vernet, den Haag	,, 2.50
C. J. Gouwentak, Amsterdam	,, 2.50
K. W. R. Bezemer, Leiden	,, 2.50
Han Tiauw Tjong, Delft	,, 2.50
P. J. Hesterman, Leiden	,, 2.50
N. V. Nederl.-Indisch Persagentschap, A'dam	,, 2.50
W. R. Ziezk, Tandjong Pinang	,, 2.50
A. L. de Sturler, Bloemendaal	,, 2.50
J. Brijan, Utrecht	,, 2.50
H. Mica, Rotterdam	,, 2.50
W. Moll, Haarlem	,, 2.50
W. H. Voet, Haarlem	,, 2.50
G. Alberts, Twello	,, 2.50
B. Ankersmit, Deventer	,, 2.50
Dr. H. J. Ankersmit, Deventer	,, 2.50
P. J. Apken, Deventer	,, 2.50
Mr. H. F. de Boer, Deventer	,, 2.50
J. A. Brascamp, Olst	,, 2.50
H. W. Bunschoten, Deventer	,, 2.50
J. van Dam, Deventer	,, 2.50
Deventer IJzergieterij en Machinefabriek vh. J. L. Nering Bögel en Co., Deventer	,, 2.50
L. G. de La Fontaine Verwer, Deventer	,, 2.50
H. Gelder, Deventer	,, 250
C. A. Goldenberg, Deventer	,, 2.50
P. H. van Groningen, Diepenveen	,, 2.50
M. van Harte, Deventer	,, 2.50
Jhr. F. A. M. A. van Humalda van Eysinga, Deventer	,, 2.50
Mr. H. W. Jordens, Deventer	,, 2.50
H. H. Lugard Jr., Deventer	,, 2.50
W. J. Lugard, Twello	,, 2.50
J. Luyten, Deventer	,, 2.50
Dr. M. W. Middelveld Viersen, Deventer	,, 2.50
Dr. A. W. Nanninga, Deventer	,, 2.50
A. J. Nijhoff, Deventer	,, 2.50
J. Pluim, Deventer	,, 2.50
H. Portheine, Deventer	,, 2.50
B. Sonnenberg, Deventer	,, 2.50
H. van der Zee, Jr., Deventer	,, 2.50
B. A. Janssen, Haarlem	,, 2.50
W. G. Dubois, Wijk bij Duurstede	,, 2.50
A Englard, Scheveningen	,, 2.50
J. Suys, Semarang	,, 2.50
Mevrouw Struben-Kroesen, den Haag	,, 2.50
Dr. J. Rueb, den Haag	,, 2.50

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeing 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.
Specialiteit in: STAALWAREN.
Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.
MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES,
STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.
Groote keuze in Costumerokken.
Enorme voorraad in ELEGANTE BLOUSES in Crêpe de Chine, Zijde, Voile ninon en in prima kwaliteit Fluweel en Laken. Uitmuntende Coupe.

John Kennis
Ladies' and Gentlemen's Tailor
Weteringschans 251 Amsterdam
Magazijn geopend 9—6 uur. Telefoon N. 8321

Magasin de Nouveautés
voorheen GEBR. LEVY
—APELDOORN—
Dames- en Kinder-Confectie
.... Mode-Artikelen.......

J. J. CREZEE,
3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,
van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
bij de van Boetzelaerlaan,
geeft de hoogste waarde voor alle Opruimings-goederen, geheele of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Flesschen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten, enz. enz. enz.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.
COIFFEUR MODERNE
PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.
Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.
PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82-84 AMSTERDAM
LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING
LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

WINTER { STOFFEN, PEIGNOIRS, BLOUSES, KINDERJURKEN, KINDERMANTELS, ONDERGOEDEREN } WINTER

WIE er op gesteld is, solide nette, goed openvallende
KANTOORBOEKEN
te gebruiken, bestelle dezelve bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ VOORH. FIRMA T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.
Solide bewerking. Billijke prijzen.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND"
AMSTERDAM.
Tijdelijke Passagiersdienst
Java–San Francisco vice versa
via Singapore, Manilla, Hongkong, Nagasaki en Honolulu.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.
Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst
tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.
Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te *Amsterdam* en te *Batavia*.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

N.V. „REFORM"
Directeur: E. BOERMA.
Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62
The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's-GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Verhuizen - Meubels bewaren
E. J. VAN SCHAICK
Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.
5 pCt. en 6 pCt. PANDBRIEVEN
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

N°. 47. Donderdag 21 November 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.

Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Bede om Hulp.

Een arme Indische weduwe, die om gezondheidsredenen naar Indië moet terugkeeren, komt voor de verwezenlijking hiervan *f* 150.— te kort. Zij heeft haar passagegelden 3e kl. op *f* 150.— na bij elkaar, en kan op de eerstvertrekkende boot een plaats krijgen. Wie helpt mede om dit bedrag bijeen te krijgen? Alle beetjes helpen, doch spoedige hulp is noodig. Giften zullen gaarne worden aangenomen bij het Secretariaat van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag.

Reeds ontvangen:

B. v. d. B., Den Haag	*f* 2.50
Z., den Haag	„ 2.50
R. v. O., den Haag	„ 1.—
G., den Haag	„ 1.—
v. B. T., den Haag	„ 2.—
	f 9.—

Begrafenis van R. M. H. Soerjo Soebrandrio.

Te 's-Gravenhage had de begrafenis van R. M. H. Soerjo Soebandrio, broeder van den tegenwoordigen Vorst van Mangkoenegoro, plaats, op eenigszins Javaansch-ceremonieele wijze bestuurd door de *Indische Vereeniging*.

De lijkstoet trok al dadelijk de aandacht van het publiek door de eigenaardige versiering van de lijkkist, die in ivoorkleur was geschilderd. Het middelste gedeelte hiervan was bedekt met een wit laken, waarover heen de traditioneel-Javaansche snoeren met bloempjes hingen. Verder vulden vele bloemkransen de lijkwagen, o.a. van mevrouw van Deventer, van den heer Abendanon, van het bestuur der Indische Vereeniging, van de Minahassers en van de Sumatranen.

In 5 rijtuigen volgden landgenooten en naaste vrienden, die reeds te voren in het sterfhuis aan de Fahrenheitstraat vereenigd waren.

Op de begraafplaats *Oud Eik en Duinen* wachtten nog verschillende Indonesiërs en belangstellende vrienden, die aan den overledene de laatste eer wilden bewijzen.

Nadat landgenooten de lijkkist van den wagen grafwaarts hadden gedragen, voorafgegaan door de dames Goenawan, Noto Soeroto en Soewardi, die resp. een schaal met bloemen, een wierookvaatje en den Koran droegen, werd de kist in den grafkelder van mr. C. Th. v. Deventer bijgezet. Allen droegen witte (Mohammedaansche) rouwbanden om den arm.

Na het gebruikelijke strooien van bloemen en het voorlezen van teksten uit den Koran door een der Islamitische landgenooten, werd een korte lijkrede gehouden door den voorzitter der *Indische Vereeniging*, Goenawan Mangoenkoesoemo, die den overleden landgenoot schetste als een stil en ernstig man, die slechts door zijn begeerte naar meer kennis naar Europa is gedreven. Allen, die hem kenden, weten hoe sympathiek Soerjo Soebandrio was, hoe steeds buitengewoon vriendelijk en minzaam de overledene optrad. Verder tot den doode het woord richtend, wees spr. op de treffende omstandigheid dat niet alleen op den doodenakker, maar ook aan zijn sterfbed — en dat kon hij nog met zijn stoffelijke oogen zelf zien — de landgenooten om hem heen geschaard waren. En nu ligt de doode niet op geheel vreemden bodem, nl. bij mr. C. Th. v. Deventer.

Nog voerden het woord de heeren J. Oudemans, als afgevaardigde van den Minister van Koloniën, dr. Tainlalata, namens de Minahassers, de heer Dahlan Abdoellah, die namens de Sumatranen in het Maleisch sprak; de heer Soerario (in de Javaansche taal), de heer Middendorp als leeraar en vriend van den overledene, de heer mr. J. H. Abendanon en de heer W. J. Giel.

Ten slotte dankte de heer Noto Soeroto, aan wien door de familie in Indië de zorg over den overledene landgenoot, gedurende zijn verblijf in den vreemde, was opgedragen, in roerende bewoordingen, namens de familie op Java de aanwezigen voor de betoonde belangstelling. Later vereenigden de landgenooten zich ten huize van een der landgenooten, waarmee de ceremonie was besloten.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De rijst voor de bevolking.

„Er valt geen peil te trekken op de allernaaste oeconomische toekomst van Indië, naardien zij van ongewisse factoren in het wereldgebeuren grootelijks afhankelijk is”, aldus *De Loc.* Maar de gebeurtenissen van den jongsten tijd hebben wel geleerd, dat de invoer voor langen tijd kan stopgezet worden en dat Indië de proef te doorstaan krijgt, of het zichzelf voeden kan. Daartoe zou het noodig zijn de eigen productie aan voedingsmiddelen aanmerkelijk hooger op te voeren en moet het vraagstuk onder de oogen gezien worden, hoe de bodem het best aan de volksvoeding dienstbaar gemaakt wordt.

Daarvoor is noodig een openbare vergadering, waar, uit vrees voor de rechtbank der openbare meening, niet het algemeen belang voor het eigen belang verzaakt zou worden.

„De Indische regeering heeft, evenals de Nederlandsche, nog altijd een te naïef geloof in het z.g. deskundig advies, door voormannen der groote bedrijven in vertrouwelijke nota's of conferenties uitgebracht, en zij vat te zelden de gemakkelijke gelegenheid aan om deze adviezen onder een ook preventief werkende openbare controle te stellen.”

In de Soekaboemische Landbouwvereeniging heeft de hr. Ottolander, voorz. van het Ned.-Ind. Landbouwsyndicaat, met ernst en nadruk den aanplant van voedingsgewassen bepleit. Men toonde zich van goeden wil om het belang van den grooten landbouw en van de bevolking samen te doen gaan. — Edoch, tot een stelselmatige regeling kwam het niet. Terecht wees de *Preanger Bode* er op, dat de leuze „plant voedinggewassen”, op zich zelf onvoldoende is. Men moet, rekening houdende met plaatselijke omstandigheden en behoeften, weten welke gewassen het eerst in aanmerking komen. En dat is het werk van het landbouwdepartement. De regeering houde de leiding der voedselproductie, waarmee het vraagstuk der distributie nauw samenhangt.

In *De Loc.* is er reeds eerder op gewezen, in welke belangrijke mate er ten bate eener voedseldistributie beslag gelegd moet worden op het spoorwegmateriaal.

Sinds *De Loc.* het bovenstaande schreef, is er heel wat veranderd. Het eene front na het andere in Europa stort ineen, Duitschland maakt een politieke crisis door, waarin gebeurtenissen van jaren in enkele weken worden doorleefd. Oostenrijk-Hongarije valt uiteen; het bolsjewikisme steekt het hoofd op.

De verwarring neemt gaande weg toe en de smeulende vlam van oproer zou weleens uitslaan kunnen tot een laaienden brand en verder om zich heen grijpen dan den geallieerden lief zou wezen.

Waar de toestand in het Westen nog zoo onzeker is, valt met geen mogelijkheid te berekenen, hoe het in Indië gaan zal, en of daar de toevoer van het voedingsmiddel bij uitnemendheid van over zee, weer spoedig normaal zal wezen. Waakzaamheid blijft geboden en daarom geven we in aansluiting bij het bovenstaande een plaats aan de plannen van den r e g e n t v a n J a p a r a, welke voorstellen van andere zijde weer meer of minder heftige bestrijding uitlokten.

De r e s i d e n t v a n S e m a r a n g heeft zich tot de ass.-residenten gewend met een nota, waarin de vraag geopperd wordt, op welke wijze de Inlandsche landbouwer het best beschermd kan worden tegen de speculanten in rijst en in hoeverre de landbouwers overreed zouden kunnen worden om een gedeelte van hun voedingsgewassen te reserveeren.

Ondertusschen heeft d e r e g e n t v a n J a p a r a een stelsel ontworpen, „waarbij den rijstproducenten de gelegenheid wordt geboden hun product tegen matige rente te beleenen."

De regent baseert zijn stelsel op de volgende stellingen:

A. De Inl. bevolking kan niet volstaan met enkel padibezit, doch moet o.m. voor kleeding, bewoning, genoegens, enz. ook over contanten kunnen beschikken.

B. Daar beleening van padi voor 't oogenblik onmogelijk is, is ze genoodzaakt onmiddellijk na een grooten oogst een belangrijk gedeelte van haar padi op de markt te brengen.

C. De schier overal voorkomende gewoonte om op het te veld staand padi-gewas reeds maanden vóór den oogst voorschot te nemen, varieerende van ƒ 1.— tot ƒ 1.50 per te leveren picol van ƒ 2.— tot ƒ 3.— waarde is eveneens aan te merken als gevolg van de onder A hierboven omschreven noodzaak, verhoogd in den padi-planttijd door de vele uitgaven voor het planten en het gemis aan werkgelegenheid onmiddellijk na afloop van den algemeenen planttijd.

D. Deze noodzaak bestaat niet alleen voor den economisch zwakken tani, doch voor den planter in het algemeen, ook den Europeeschen; vandaar het instituut „oogstverband" in de Eur. handelswereld (Stb. 1886 No. 57).

E. Zulk een instituut bestaat voor den Inl. landbouw practisch gesproken niet, daar de instelling van het credietverband niet tot zijn volle recht komt.

F. Door het voorschotsysteem komt aanstonds na den aanvang der padioogst zooveel rijst ter markt, dat de prijs er van daalt tot beneden de intrensieke waarde, zoodat de Inl., om de noodige contanten te bezitten, meer padi van de hand moet doen, zoodat de prijs door overvloed van aanbod een daling ondergaat.

G. Aldus vaart de Inl. landbouwer in een vicieusen cirkel rond, die naar economischen ondergang of minstens naar financieele onmacht voert.

H. Gezien daarenboven het feit, dat door het overgroote aanbod van rijst onmiddellijk na den grooten oogst en het tekort vlak vóór dien oogst, de rijstopkoopers de prijzen in laatstgenoemd tijdperk buitenmatig kunnen opdrijven, dient alles aangewend te worden om in dezen toestand verbetering te brengen, ook al kost het veel geld en vergt het veel beleid van de met de uitvoering belaste organen van het centraal gezag.

Bovenstaande overwegingen hebben den r e g e n t v a n J a p a r a er toe geleid het volgende in overweging te geven:

I. De regeering stelle voldoende fondsen en het noodige personeel beschikbaar om de Inl. landbouwers in de gelegenheid te stellen hun padi na den grooten oogst te beleenen.

II. Tot dat doel richte zij pandschuren op in elk centrum van Inl. rijstproducten (complex van desa's, belangrijke gehuchten, enz.) die bedoeld crediet noodig hebben.

III. Deze schuren dienen zoo ruim te zijn, dat de padi daarin niet behoeft op elkander gestapeld te worden, zoodat een beleener niet op de verwijdering van boven liggende panden heeft te wachten, voordat hij zijn padi kan inlossen.

Dit laatste acht de regent beslist noodig, daar de padi op zeer verschillende tijden zal worden ingelost en daarom komt het hem het best voor, de beleende padi gedengsgewijs aan van haken voorziene touwen, die door middel van katrollen op en neer kunnen worden getrokken, op te hangen.

De schuren, die veel bergruimte moeten hebben, dient men zóó te bouwen, dat ze gemakkelijk in de lengte of in de breedte kunnen uitgebouwd worden.

Daar de bouwkosten dier schuren niet gering zullen zijn en ze met hun inhoud verzekerd moeten worden, zal er veel geld mee gemoeid zijn. Door een renteheffing van meer dan 5 pCt., door het eischen van een weeg- en bewaarloon der panden bij inbreng en door te bepalen, dat de afgevallen gabah ten goede komt aan de instelling, moet er naar gestreefd worden, dat deze zich zelf bedruipt.

Het bezwaar dat de voorgestelde instelling in strijd zou zijn met het monopolie der pandhuisregie is niet overwegend, het product en het belang der zaak in aanmerking genomen. Evenmin mag de verwachte vermindering der pandhuisinkomsten als overwegend beschouwd worden, waar de maatregel beoogt Java's voedselvoorziening en verhooging van de algemeene welvaart.

Ten slotte wijst de regent nadrukkelijk op de opvoedende waarde van den maatregel, „die den Inl. leert, dat hij door op zij te leggen van zijn voornaamste landbouwproduct voordeelen kan genieten, die thans slechts door de opkoopers worden verkregen."

„Is hij later wat meer tot hooger ontwikkeling gekomen, dan zal hij allicht verlangen de voordeelen van den handel in padi zelf te genieten dan wel in samenwerking met zijn desagenooten: het nut van coöperatie wordt dus door de voorgestane instelling tevens gerapporteerd."

Over het padi-beleeningsvoorstel van den regent van Japara schreef daarna in hetzelfde blad een controleur, die in bedoelden geest een proef nam.

Om de Chineesche opkoopers concurrentie aan te doen, stelde deze bestuursambtenaar in overleg met de Inl. hoofden en na bekomen machtiging van den ass.-resident de bevolking in de gelegenheid haar padi in de loemboengs te verpanden voor de volle *dessawaarde*, welke eenige dubbeltjes lager was dan de *passarwaarde*, onder beding, dat ze bij inlossing ƒ 0.20 per picol aan rente zou voldoen, ongeacht den tijd van beleening. De ingebrachte padi werd voorzien van een etiket, zoodat de beleener bij inlossing zijn eigen padi terug bekwam. Een bedroevend klein aantal landbouwers maakte van de gelegenheid gebruik en meer dan 50 pCt. der beleeners losten hun schuld niet in, zoodat de beleende padi voor de risico van de betrokken loemboeng verkocht moest worden.

Hoofdoorzaken der mislukking bleken te zijn.

1e. verregaande zorgeloosheid en gebrek aan ontwikkeling der bevolking, die haar padi niet wenschte te beleenen, daar ze op de passars voor haar product 15 cts à 20 cts p. p. meer kreeg.

2e. een niet onbelangrijk deel der liefhebbers wilde slechts het meest inferieure deel van haar padi beleenen, tegen een beleeningssom ver boven de waarde.

3e. het z.g. „tebassenstelsel", waardoor veel landbouwers hun product reeds vóór den oogst verkocht hadden, volgens taxatie van het te velde staand gewas.

Bedoelde controleur acht het plan van den regent van Japara practisch onuitvoerbaar om de volgende redenen:

1e. De schuren zullen monsterachtige afmetingen moeten hebben en dus veel geld kosten;

2e. De omvangrijke en ingewikkelde administratie zal veel personeelsbezoldiging eischen, zoodat een buitengewoon hooge rente geheven moet worden;

3e. Is de beleeningswaarde lager dan de passarwaarde, zoo wordt geen padi ingebracht;

4e. De ingewikkelde administratie zal oorzaak zijn, dat men den landbouwer zoowel bij beleening als bij lossing niet snel kan helpen, zoodat hij zich liever tot den meer coulanten Chinees zal wenden.

5e. De beleener, die van dag tot dag leeft, en niet in staat is zijn beleende padi ineens in te lossen, zal liever zijn benoodigde padi bij den Chineeschen opkooper inslaan.

Wordt hem de gelegenheid gegeven wel bij gedeelten in te lossen, zoo worden administratie en contrôle onmogelijk.

Moet de padi voor rekening van de schuur verkocht

worden, zoo rijst de vraag, wanneer dat gebeuren moet.

Beleent een landbouwer zijn padi bij gedeelten op verschillende tijdstippen, zoo wordt het tenslotte een niet te ontknoopen warwinkel.

De door den regent van Japara onder A tot H ontwikkelde stellingen worden door den controleur aangevallen, terwijl hij het evenmin eens is met de ontzenuwing der door den regent zelf ingebrachte bezwaren.

Toch is hij met den regent van meening, dat er in die richting iets gedaan moet worden en daarom geeft hij een naar zijn idee meer practisch idee aan.

In streken waar men goedwerkende loemboengs aantreft, besteden die schuren onderdistrictsgewijze de overtollige geldmiddelen voor den opkoop van padi kort na den oogst. Zijn die geldmiddelen niet toereikend, zoo gaan de schuren een leening aan bij de afdeelingsbank. In streken waar de loemboengs ontbreken, vormen de dessa's onderdistrictsgewijs een vereeniging, die onder regeeringsgarantie geld opneemt bij de Afd. bank.

Elk onderdistrict richt op het pasarterrein een padischuur op ter berging van de padi, die gedurende of kort na den oogst tegen een vast te stellen minimum-prijs wordt opgekocht, waardoor men concurreert met de opkoopers, die denzelfden prijs zullen moeten betalen. Vóór den eerstvolgenden oogst, of zoodra de Chineezen beginnen te verkoopen, opent men de schuren en verkoopt tegen een vastgestelden maximumprijs. De opkoopers zullen dan niet tegen hooger prijs kunnen verkoopen. „Toch moet men met omzichtigheid te werk gaan en er zorg voor dragen dat de Chineesche handelaars niet geheel doodgedrukt worden, aangezien men daardoor een niet te berekenen verantwoordelijkheid op zich laadt.

Geschiedt zulks, zoo is men morgen verplicht *al* de te koop aangeboden padi te aanvaarden."

Met hulp van de Afd. banken zou daartegen geen onoverkomelijk bezwaar bestaan, daar de schuren zich voor den uitvoer van de overtollige padi rechtstreeks tot de exporteurs konden wenden.

Ook zouden de schuren langzamerhand uitheemsche rijst kunnen invoeren.

Met den invoer van goedkoopere uitheemsche rijst hield de regent ook geen rekening en daardoor juist zou de beleener zijn padi niet inlossen.

De administratie, die niet ingewikkelder behoeft te zijn dan die der koffiepakhuizen, kan zeer eenvoudig zijn, evenals de contrôle erop. Voor elke schuur kan men volstaan met een pakhuismeester à *f* 35—*f* 50 's maands en 2 helpers of wegers à *f* 10 's maands.

De regent van Japara heeft op de bovengenoemde beschouwingen van den controleur W. A. C. Ilgen, geantwoord, terwijl deze weder den regent van dupliek gediend heeft. De volgende week hopen we daarop nog terug te komen, daar de kwestie er een van zeer groot belang is voor de Inlandsche bevolking, en het om verschillende redenen wenschelijk is, dat er een gezonde oplossing gevonden wordt, ten einde den Inlander economisch krachtiger te maken.

Suriname.

In „De Surinamer" van 25 Augustus verweert zich de heer J. J. Leys tegen de bestrijding door de redactie van zijn plan om Suriname door Nederlandsche boeren te koloniseeren. Zoowel van het plan van den heer Leys als van de uitvoerige artikelen van de redactie hebben wij in dit weekblad mededeeling gedaan. In zijn wederwoord plaatst de heer Leys zich op het standpunt, dat het geschiedkundig betoog der redactie niets bewijst.

„Het groote bezwaar — aldus de heer Leys — van alles wat tegen kolonisatie geschreven is, bestaat hierin, dat bijna zonder uitzondering al die schrijvers geen flauw besef hebben van den landbouw en den landbouwer. En ik beweer, dat per slot van rekening, niet een minister, niet een commissie van geleerde ambtenaren, van doktoren, van predikanten of pastoors uit zal maken of kolonisatie mogelijk is, ja dan neen, maar dat de landbouwer zelf dat doen zal. Hij alleen weet wat hij kan en wat hij verdragen zal."

Hier moet ons de vraag uit de pen, hoe de landbouwer van te voren weten kan, waartoe hij in het hem vreemde klimaat in staat zal zijn. Ook de heer Leys kan dit niet weten. Landbouwonderwijs geven is nog wat anders dan den landbouw uitoefenen.

Omtrent het geschiedkundig overzicht der redactie merkt de heer Leys op, dat de redactie de geschiedenis der laatste 60 jaar negeert, wat niet geheel juist is. „Dat zijn juist de jaren — schrijft de heer Leys — waarin de landbouw met reuzenschreden is vooruitgegaan, de jaren, waarin de hygiëne en de bestrijding der tropische ziekten haar schoonste triomphen heeft behaald; jaren waarin het werken in en koloniseeren van tropische landen schitterende resultaten heeft opgeleverd, en dat nog wel in landen, die in een tijd, waarover u spreekt en waarin u uw lezers verplaatst, beschouwd werden als de meest verschrikkelijke oorden der wereld! Dat zijn de jaren, waarin de techniek der landbouwwerktuigkunde wonderen heeft verricht, jaren, waarin de tropische landbouwkunde is bestudeerd geworden, tropische ziekten in de cultuurgewassen met vrucht zijn bestreden."

De heer Leys zal wel willen erkennen, dat hij met deze tirade het pleit nog niet gewonnen heeft. Er zit aan deze kwestie inderdaad meer vast dan de heer Leys schijnt te vermoeden.

* * *

Een van de gevolgen, die in Suriname de oorlog heeft gehad, is de toeneming van de coöperatie.

Een artikel in „De Surinamer" van 25 Augustus, waarin het nut van de coöperatie ook voor den kleinen man bepleit wordt, vangt als volgt aan:

„In deze tijden zien alle werklieden en arbeiders uit naar meerder loon, omdat de duurte der levensmiddelen de oorzaak is, dat men zijn gewoon huishouden niet meer fatsoenlijk kan verzorgen, en gevaar loopt van in schulden te komen, wil men geen gebrek lijden.

Maar niet alle werkgevers zijn in staat om aan het rechtmatig verlangen der werklieden te voldoen, omdat door den oorlog hun bedrijf zeer achteruit gegaan is, en zij het slechts met de grootste moeite kunnen staande houden.

Evenwel is het eene dringende noodzakelijkheid geworden, dat inzonderheid de werkman, de arbeider te hulp worde gekomen.

De Gouverneur heeft zulks gevoeld, en heeft ook een maatregel genomen, waardoor b.v. aan den minderen man met een inkomen van minder dan zes honderd gulden, en een huisgezin van vrouw en vier kinderen, een tegemoetkoming verstrekt wordt, welke kan berekend worden op *f* 12.50 's maands. Niet in geld is hun die tegemoetkoming verleend, maar doordat zij op zeer goedkoope wijze hunne benoodigdheden kunnen verkrijgen.

Er zijn coöperatieve winkels opgericht, welke voor betrekkelijk lage prijzen levensmiddelen beschikbaar stellen.

Een bijzondere plaats onder de coöperatieve uitingen neemt de Verbruikswinkel van den R. K. Socialen Cursus in, om zijn eigenaardige inrichting, welke nog grootere voordeelen afwerpt dan de overige, omdat een zuiver sociaal doel wordt nagestreefd. Het doel ook van zoo goedkoop mogelijk levensmiddelen te verstrekken wordt krachtdadiger bereikt, omdat het dividend niet uit den winkel wordt genomen om onder aandeelhouders te worden verdeeld maar in het bedrijf gestoken, teneinde de prijzen der waren nog voordeeliger te maken. Daarenboven worden alle administratie-werkzaamheden door den R. K. Socialen Cursus pro deo verricht, waaruit een vermeerdering der winsten ontstaat, welke wederom ten goede

der verbruikers komen. Men zou kunnen zeggen, dat het dividend aan alle verbruikers gezamenlijk ten goede komt, en hun wordt uitgekeerd in den vorm van nog goedkoopere levensmiddelen.

Op deze wijze wordt het doel van den verbruikswinkel bereikt in het kwadraat. Aldus verkrijgt in dezen oorlogstijd iedere verbruiker op een voor hem aangename en voordeelige wijze een soort van duurtetoeslag, doordat zijn geld van meer waarde wordt."

* * *

In zijn Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag over de Surinaamsche begrooting voor 1918 had de toenmalige Minister van Koloniën o.m. geschreven:

......,,Aangezien inheemsche ambtenaren alleen in lagere betrekkingen werkzaam zijn en het streven bestaat om leidende betrekkingen steeds meer door ambtenaren te doen vervullen, die in Nederland hun opleiding hebben genoten of voltooid"......

Dit heeft aan vele bureauambtenaren in Suriname aanleiding gegeven tot den Gouverneur een verzoekschrift te richten, waarin zij in de eerste plaats aantoonen, dat inheemsche ambtenaren niet uitsluitend in lagere betrekkingen werkzaam zijn en in de tweede plaats, dat van het bedoelde streven tot dusver niets gebleken is, althans niet bij het Koloniaal Bestuur.

Aan het slot verzoeken zij den Gouverneur hun te willen inlichten wat de bedoeling van den Minister is en, voor het geval de Gouverneur die bedoeling niet mocht kennen, hun verzoek om inlichtingen over te brengen aan den Minister, opdat voor hen kome vast te staan, welke betrekkingen zoo ongeveer in de toekomst voor de inheemsche krachten onbereikbaar zullen zijn en wat wordt verstaan onder een in Nederland genoten of voltooide opleiding.

* * *

,,De Surinamer" van 29 Augustus schrijft:

,,De heer Holtappel, oud-officier der marine en thans werkzaam bij de post en telegraphie in Oost-Indië, is onlangs op Curaçao aangekomen. Hij heeft eene zending van de Nederlandsche Regeering om een draadlooze op St. Martin op te richten. Naar wij vernemen, is zijne zending niet beperkt tot de West-Indische Eilanden. Hoewel hij geene uitdrukkelijke zending heeft voor Suriname, is hem toch door de Nederlandsche Regeering opgedragen, Suriname niet uit het oog te verliezen met betrekking tot de draadlooze telegraphie.

Het is te hopen, dat het daarbij niet blijven zal, maar dat de heer Holtappel na afloop zijner werkzaamheden op de West-Indische Eilanden ook naar hier geroepen wordt, en dat ook Suriname niet langer verstoken blijve van het zoo noodzakelijke verbindingsmiddel.

Hoe gemakkelijk toch is het Suriname met Curaçao te verbinden. De som der subsidie aan de Fransche Mij. verstrekt, kan ons reeds tot het gewenschte doel brengen."

* * *

Het volgende korte bericht in ,,De Surinamer" van 18 Augustus trok onze aandacht:

,,Woensdag l.l. is een vrouw, wonende in de Princestraat, in de gallerij door een ouroekoekoeslang gebeten.

Door tijdige inenting is zij aan levensgevaar ontkomen."

Wij zouden gaarne vernemen of de redactie van het blad de tweede zin voor hare rekening neemt. In de ,,Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië" hebben wij er het artikel ,,*Snekikoti*" (inenting tegen den beet van vergiftige slangen) op nagelezen en wij zijn van meening, dat de doeltreffendheid van de kunstbewerking alles behalve vaststaat.

De ouroekoekoe behoort tot het zeer vergiftige geslacht *Lachesis*, maar bij herhaling is ons in Suriname gebleken, dat de bevolking de slangen zeer slecht van elkander onderscheidt en dikwijls onschuldige slangen voor vergiftig aanziet.

* * *

,,Bij de directie van den Kon. W.-Ind. Maildienst bestaat het voornemen, de lijnen naar West-Indië, Ecuador, Peru en Chili spoedig te herstellen."

Aldus lezen we in de *N. R. Ct.* van 14 November. Wij hopen dat *zeer spoedig* een boot naar Suriname zal gezonden worden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gevaarlijk. De *Kaoem Moeda* heeft het over de I.S.D.V., die, volgens dit blad, sedert van koers veranderd is, maar niettemin gevaarlijk blijkt voor de rustige ontwikkeling van de Inlandsche bevolking. De candidatuur van de heeren *Sneevliet* en *Dekker* voor den gemeenteraad van Semarang levert het bewijs, dat de I.S.D.V.-ers het nut van eén parlementaire actie in Ned.-Indië beginnen in te zien. Dat nut hebben wij, nationalisten steeds voor oogen gehad, schrijft het blad, ondanks het beperkte kiesrecht voor Inlanders, ondanks de onvolmaaktheid van de samenstelling van den Volksraad. Wij stellen ons voorloopig tevreden met de middelen, die ons nu ten dienste staan. Maar onze actie tot verbetering van de bepalingen zetten wij voort in dien zin, dat het belang van *Kromo* er mede gebaat kan worden. Hoe betreuren wij het, dat de S. I. van Semarang zich blindelings laat leiden door de I.S.D.V., wat weer gebleken is bij de Raadsverkiezingen te Semarang. Door het gestook van de socialisten toch hebben eenige S. I.-ers de hun door ,,*Insulinde*" aangeboden candidatuur geweigerd. Daarmede hebben de heeren Sneevliet, enz. verdeeldheid gesticht onder de Inlanders.

Te Bandong hebben *Insulinde, Sarekat Islam* en de Kiesvereeniging *Boemi-Poetra*, door samenwerking, een mooi succes behaald. Al haar Inlandsche candidaten zijn verkozen. Het mag ook niet anders. Samenwerking is den Inlanders geboden om veel goeds te bereiken in het belang van *Kromo* en het zwakke deel der bevolking. Wij moeten ons niet laten verleiden door het zoet gefluit: ,,*divide et impera*", dat gefluit van lieden, die gisteren nog afkeerig waren van een parlementaire actie, alleen heil verwachtende van massale acties en nu zich plotseling opwerpen als candidaten van den Gemeenteraad. Die richtingsverandering heeft geen andere bedoeling dan misverstand, twist en tweedracht te stichten in de gelederen van menschen, die streven naar éénheid van richting.

De van-Deventer-School. Het Comité voor de van Deventerschool hield den 22en Augustus j.l. een vergadering in het Logegebouw met eenige vertegenwoordigers van verschillende Inlandsche vereenigingen: *Regentenbond, Mangoenhardjo, Boedi-Oetomo, Sarekat Islam* en *Tjahio Hardjo*. Voorzitter was de heer *Mr. Dr. Joekes.*

Van het ter vergadering verhandelde vernam de *Darmo Kondo* het volgende: De voorzitter deelde mede, dat het comité, zooals in de vorige vergadering reeds was besloten, van plan was, ten behoeve van het voortgezet onderwijs aan Inlandsche meisjes, een kweekschool op te richten en daarnaast een school voor meer uitgebreid onderwijs, in huishoudkunde, gezondheidsleer, enz. ,,Na uitvoerige correspondentie met het bestuur der *van Deventer vereeniging*" in Nederland en ook met de Regeering, is gebleken, dat een kweekschool de sterkte van het fonds zal te boven gaan, en voorts vond de oprichting van een dergelijke kweekschool bij de Regeering geen sympathie, daar zij zelve een kweekschool voor Inlandsche meisjes heeft opgericht te Salatiga en waar de gelegenheid wordt geopend voor de geheele opleiding van die meisjes. Besloten werd nu na eenig debat een *Mulo* op te richten (met driejarigen cursus) voor Inlandsche meisjes van de Kartinischool en later zal daar een tweejarigen cursus aan verbonden worden, zoodat een diploma van den heelen cursus gelijk staat met dat van de *Poerworedjosche Kweekschool.* De voorzitter van het comité, de heer Stokvis, aan wién door de vergadering dank werd betuigd voor zijn medewerking, was verhinderd de bijeenomst bij te wonen. Het fonds is nu in Indië *f* 14000 groot. De heer Joekes deelde mede, dat den 15en September j.l. de Kartinischool haar vijfjarig bestaan zou herdenken door een avond in te richten met openbare les en zang van de leerlingen.

Eigen Rechter spelen. De heer *van Amerongen*, employé van een tapiocameelfabriek in het Kediri-sche, bevond zich, zoo meldt de *Oetoesan Hindia*, zekeren ochtend op de pasar in de dessa Kesambi. Hij zag daar een *tapé*-verkoopster, aan wie hij vroeg: waar zij de *katela* van daan had, waarvan zij haar tapé maakte? Haar antwoord was, dat zij die op de pasar had gekocht. Dit noemde hij een leugen, terwijl hij volhield, dat zij de katela van zijn fabriek had gestolen. Daarbij wond hij zich hoe langer

hoe meer op, totdat hij de vrouw begon te slaan. Toen de man van de tapéverkoopster dit bemerkte viel hij dadelijk den heer van Amerongen aan. Deze trok terstond zijn revolver en schoot op den aanvaller, die zwaar aan het hoofd gewond, neerstortte. Door het gebeurde ontstond op de *pasar* een tumult. Onder het geschreeuw: ,,*Lo ngamoek, Londo ngamoek*'' vielen verscheidene lieden van het pasarvolk aan. Onder slagen en steenworpen viel de heer van Amerongen half dood op den grond. Ook zijn echtgenoote, ofschoon men haar niet opzettelijk molesteerde, had het ongeluk door een steen in het gezicht getroffen te worden.

De resident, telephonisch gewaarschuwd, kwam met politie ter plaatse en vervoerde met spoed den mishandelde naar het hospitaal te Kediri, waar deze echter spoedig den geest gaf. Ook de Inlander met den schotwond aan het hoofd is, naar verder luidt, in het hospitaal opgenomen en gestorven.

Boedi Oetomo. Sedert enkele jaren lijdt de afdeeling Batavia van *Boedi Oetomo* een kwijnend bestaan. De laatste jaarlijksche Algemeene Vergaderingen vermochten de belangstelling niet op te wekken en ten slotte werden de contributies niet eens meer opgehaald, waarschijnlijk omdat de secretaris zich schaamde die gelden op te vragen, waar de vereeniging feitelijk nog slechts in naam bestond. Kort na de algemeene Bondsvergadering te Solo (in Juli j.l.) kregen de leden van Batavia een oproeping van den secretaris om een vergadering te beleggen en de ontbinding der afdeeling, welke toch blijkbaar geen levenskracht bezat, te overwegen.

Deze vergadering heeft den 19en Augustus plaats gehad in het Decapark. Niet vele leden waren opgekomen, maar die er kwamen, waren met liefde voor hun vereeniging bezield en vol vertrouwen in haar toekomst. Het voorstel van het bestuur om tot ontbinding van de afdeeling Batavia der vereeniging over te gaan, werd althans met groote meerderheid verworpen en een nieuw bestuur werd verkozen, bestaande uit de heeren *Raden Tjokroatmodjo* (voorzitter), *Raden Mas Soerjadi* (1e secretaris) *R. Soewardi* (2e secretaris) *Raden Sastrodorono* (penningmeester), *Dokter Sardjito, Dokter Moehardjir* en *Raden Hoesein*, (leden). — *(Darmo Kondo).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. In den boezem van de Malangsche afdeeling S. I. heerscht volgens de *Djawa Tengah* reeds lang ontevredenheid over de gestie van haren voorzitter *Moeslim*. Men is van oordeel, dat hij niet genoeg doet voor de vereeniging en wat leelijker is, de partijgenooten verdenken hem — terecht of ten onrechte, zij hier in het midden gelaten — van heulen met den ,,vijand''. Uit zijn vriendschappelijken omgang met hoog geplaatste Inlandsche bestuursambtenaren, in verband met de omstandigheid, dat het bestuur meermalen blijkt volkomen op de hoogte te zijn van intieme aangelegenheden der vereeniging betreffende, de kennisneming waarvan niet voor de buitenwereld bestemd is, leiden de leden der Malangsche S. I. af, dat hun voorzitter niet de ware broeder zou zijn. Zijn bereidwilligheid voorts, om samen te werken met de ,,Indië-Weerbaar'' vereeniging — hij behoort zelfs tot de bestuursleden van de Malangsche afdeeling — een organisatie, welke absoluut niet de sympathie der S. I. heeft, heeft onder de partijgenooten mede kwaad bloed gezet. De *Tjahaja Timor* vestigde op een en ander bereids de aandacht van den heer Tjokroaminoto, president van het centraal bestuur en stelde de vraag, of een dergelijk afdeelingsvoorzitter wel gehandhaafd kon blijven en of zoo iemand niet geheel uit de vereeniging behoort te worden gestooten. Naar men aan de *Djawa Tengah* mededeele, zal deze aangelegenheid op een binnenkort te houden algemeene vergadering der Malangsche S. I. vereeniging ampel besproken worden. Het vertrouwen in hem is finaal verdwenen.

Samenwerking der Chin. Vereenigingen. Op initiatief van den heer *Ko Kwahtiong*, in vereeniging met enkele andere vooruitstrevende Chineezen, die zich tot een voorloopig comité hebben gevormd, werd begin Augustus in het gebouw van de Chineesche handelsvereeniging *Siang Boe* te Djokdja een druk bezochte, voor een ieder toegankelijke bijeenkomst gehouden. Het doel der promotors was te geraken tot oprichting van een centrale vereeniging, waarbij de talrijke, overal in den Archipel verspreide Chineesche vereenigingen eventueel zich zouden kunnen aansluiten, teneinde door vruchtbare samenwerking volle kracht te kunnen ontplooien. Want wat toch is thans nog het geval? Al deze Chineesche vereenigingen, ofschoon nagenoeg hetzelfde doel nastrevende, werken op zich zelf, bakenen zich een eigen weg af, niet zelden elkander beconcurreerende, hetgeen noodwendig tot een betreurenswaardige versnippering van krachten moet leiden. Wordt deze onmisbare samenwerking verkregen, de gezamenlijke actie van uit een centraal punt geleid, dan kan het wel niet missen, of betere resultaten dan de tot dusver verkregene zullen daarvan het gevolg zijn. Deze vergadering werd geleid door den sympathieken heer bovengenoemd Ho Kwat Tiong. Aanwezig waren ruim 500 Chineezen. Inleider wees op het feit, dat sedert jaren de Chineesche vereenigingen als paddestoelen uit den grond verrezen, doch van samenwerking tusschen de verschillende corporaties hoegenaamd geen sprake is. Als voorbeeld stelde de spreker de schoolvereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan, welke aanvankelijk, kort na de oprichting zeer krachtig en bloeiend was, doch van lieverlede sterk is achteruitgegaan. Deze vereeniging te Djokdja en wellicht ook op enkele andere plaatsen geeft onderricht in het Hok Hian Chineesch tegen den wil van den oprichter, die het Mandarijn Chineesch verplicht stelde. Zooals den lezers — alzoo de schrijver in de *Bintang Soerabaja* — wellicht bekend is wordt op alle scholen in geheel China Mandarijn Chineesch onderwezen, omdat het ontwaakte nationalisme heeft begrepen, dat om tot eenheid van volk te geraken, eenheid van taal onmisbaar is. Op deze wijze zal geleidelijk het Chineesche volk een gemeenschappelijke taal spreken, n.l. het Mandarijn Chineesch, dat vooralsnog is te beschouwen als het Fransch in Europa, dus de taal van het hof, de diplomatie en ontwikkelde kringen. De heer *Ko Kwat Tiong* hekelde den verwarring stichtenden toestand van heden, waardoor bijv. de verschillende onderwijsinrichtingen der *Tiong Hwa Hwe Kwan* elkander scherpe concurrentie aandoen, de onderwijzers van de eene school naar de andere overloopen voor enkele guldens meer salaris. En dezelfde achteruitgang valt evenzeer te constateeren bij de overige vereenigingen, zooals te Djokdja bij de *Djin Tik Hap Gie Pak Hoo, Tong Djen Gie, enz.*, welker streven in het algemeen er op gericht is het welzijn van de Chineezen in Indië te bevorderen. Al deze corporaties leiden als gevolg van een groot verloop van leden een kwijnend bestaan. Gewezen werd op de door de vereeniging *Boedi-Oetomo* verkregen gunstige resultaten, wijl de algemeene leiding berust bij het hoofdbestuur, een voorbeeld, waaraan de Chineezen zich dienen te spiegelen. Spreker wees er op, dat deze bijeenomst werd uitgeschreven met de bedoeling het nut te bepleiten van aansluiting bij een centrale, die de gezamenlijke actie zal hebben te leiden en te regelen. Deze centrale moet zijn een politieke organisatie, *niet* om revoluties te maken of vechtpartijen uit te lokken, hetgeen bij de geheime Chineesche vereenigingen helaas maar al te dikwijls het geval is, doch om langs vredelievenden weg het heil en het welzijn van alle Chineesche ingezetenen in N.-I. te bevorderen. De heer *Ko Kwat Tiong* meende, dat de houding van een Chinees tegenover den Inlander een

verkeerde is. De doorsnee chinees beschouwt te dikwijls den Inlander als een wezen van lager orde. Dit averechtsche standpunt dient hoe eer hoe beter te worden verlaten. De Chinees moet integendeel naar toenadering streven, een onderlinge waardeering aankweeken, zooals het goede burgers onder één bestuur in hetzelfde land betaamt. Verder wordt een beroep gedaan op het beleid van de bestuursambtenaren om de vereeniging, wel is waar een politieke ,,geen belemmeringen in den weg te leggen, omdat zij wenscht te strijden met eerlijke wapens en in geen enkel opzicht het gezag van den staat, waarin zij gastvrijheid genieten, denken aan te randen. Spreker verheelde niet, dat de Inlandsche Regeering de Chineezen niet altijd behandeld heeft op een wijze, als waarop zij wel aanspraak maakten, maar aan den anderen kant werd erkend, dat dikwerf de beste bedoelingen van diezelfde Regeering verkeerd opgenomen werden. De op te richten vereeniging heeft ten doel om in dergelijke gevallen het juiste inzicht bij te brengen, waardoor een goede samenwerking tusschen bestuur en Chineesche bevolkingsgroep wordt gewaarborgd.

De tweede spreker was de heer *Tjih Soen Bie*, die de vergaderden er nadrukkelijk op wees, dat de vereeniging zich niet zal bemoeien met het uitpluizen van de koloniale begrooting of zich zal vermoeien in de behandeling en de oplossing van ethische vraagstukken. Men zal zich uitsluitend bezig houden met een laag bij de grondsch doel: het zoeken naar de ,,keslametan'' der Chineezen. Na *Tjih Soen Bie* werd door een anderen spreker het woord gevoerd, die kortelijk aangaf op welke wijze de Statuten en het huishoudelijk reglement zouden samengesteld worden, waarna de bijeenkomst met een gebruikelijk woord van dank voor de groote opkomst gesloten werd.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De groote emotie.

Tijdens de emotievolle dagen der verloopen week werd de gedachte zoo in beslag genomen door de aangekondigde revolutie, dat ternauwernood aan de buitenlandsche gebeurtenissen groote aandacht werd gegeven, terwijl voor de voorvallen in verre landen geen belangstelling overbleef. De revolutiën der laatste maanden zijn met een plaatselijke uiting begonnen. Troelstra heeft in de actie, waartoe de Rotterdamsche transportarbeiders wilden overgaan, die plaatselijke stoot meenen te zien. Hij wilde bij de omwenteling die komen moest een hoofdrol, ja de hoofdrol vervullen, daarom nam hij dadelijk de leiding van den Rotterdamschen inzet. Hij kondigde de revolutie aan. De eerste indruk in den lande was die van ontzetting. Maar de meerderheid kwam nu in verzet tegen de daad van willekeur van een minderheid. 't Verzet uitte zich door een te wapen loopen van allen, die tegen 't socialistisch avontuur wilden ingaan. In dezelfde dagen dat 't leger gedemobiliseerd werd (een maatregel, die de regeering niet wenschte te herroepen) mobiliseerde niet-socialistisch Nederland zich vrijwillig en vastberaden tegen 't dreigend binnenlandsch geweld.

Daarop kwam de ommekeer, de draai. Troelstra zag zijn staatsgreep mislukt en deed 't nu voorkomen alsof hij dien niet bedoeld had. 't Congres der S.D.A.P. bepaalde zich tot het zenden van de bekende eischen aan de regeering. De storm had uitgeloeid.

't Goede ervan is, dat in breeden kring 't besef is doorgedrongen, dat 't groote wereldgebeuren in geheel de wereld ook Nederland verplicht zich in de noodzakelijkheid in te denken om de bakens naar 't getij te verzetten.

Hierbij zal Nederland zich ook zijn taak en plicht als groote koloniale mogendheid indachtig moeten blijven. 't Is opvallend zoo weinig aandacht als in de door de verschillende partijen gestelde eischen aan de koloniën is gegeven. Toch ligt in hetgeen Engeland voor de kroonkoloniën en voor Britsch Indië heeft aangekondigd en nog meer in hetgeen Denemarken voor IJsland gedaan heeft, een leerrijke vingerwijzing.

Nu de kalmte weer over ons land gekomen is, durven wij ook weer oplettendheid vragen voor onze rubriek, en daarbij de hoop uitspreken, dat de inhoud niet alleen gelezen, maar ook overwogen zal worden. Wie zich aan anderen spiegelt, spiegelt zich zacht.

De Aziatische politiek der Sowietregeering.

In ,,der Neue Orient'' van 5 October komt een artikel voor van A. Voznecienski, chef van de Oostersche afdeeling in 't Volkscommissariaat van de Sowietregeering, dat als bijdrage over de toekomstige verhouding van Rusland tot Azië, en in 't bijzonder ook tot Japan, aandacht verdient; wij ontleenen er eenige hoofdpunten aan.

't Russ. standpunt werd reeds aangegeven door het vredesdecreet, aangenomen in de zitting van 't al-russisch congres van de afgevaardigden der arbeiders, sollaten en boeren van 26 October 1917.

Mogen de onder 't imperialistische regime bestaande toestanden ook door eeuwenoude overlevering geheiligd heeten, 't socialistische Rusland kan er geen vrede mee hebben. Dit heeft van den eersten dag van zijn ontstaan aan de geknechte oostersche volkeren verkondigd, dat 't niet alleen bereid is afstand te doen van de z.g.n rechten, maar dat 't ook alle krachten wil aanwenden om in gemeenschap met de oostersche volkeren, de opheffing van 't bestaande onrecht te verkrijgen en hun de verloren vrijheid te doen herwinnen. Alle geheime verdragen zijn opgeheven. De R. troepen zijn teruggenomen uit 't in Perzië bezette gebied. Van de annexatie in Manschoerije is afgezien. De souvereine rechten van China worden geëerbiedigd. Voor de afrekening van de Oost-Chineesche spoorbaan zal een regeling worden getroffen. Alle consulaatwachten zijn uit China teruggeroepen. R. is bereid van 't exterritoriale recht voor China, Mongolië en Perzië afstand te doen, evenals van alle contributiën aan deze landen opgelegd.

In China en Perzië zijn bewegingen ontstaan naar het voorbeeld der sowiet. Ook in Japan zijn hiervan uitingen geweest, die door de regeering werden onderdrukt. Toen hij zijn artikel schreef, wees Voznecienski op de bedreiging, die voor de revolutionnaire beweging in Siberië uit den vreemde opkwam, sedert 5 April had een Japansch detachement den R. bodem betreden. Vele J. zien in welk belang een goede verstandhouding tot R. heeft, ook voor de algemeene ontwikkeling van 't verre Oosten.

De sowiet regeering is genegen den J. burgers, welke de natuurschatten van Siberië wenschen te ontginnen, de gelegenheid te bieden tot deelname aan de R. handel en nijverheid. Als China er niets tegen heeft, wil R. zijn aandeel op de west-chineesche spoorbaan prijs geven en aan Japan de zuidelijke nevenlijn verkoopen. J. kan voor den invoer en uitvoer van producten de grootst mogelijke tegemoetkoming verwachten. De handels- en visscherijverdragen kunnen vernieuwd worden. De J. regeering is van deze inzichten op de hoogte gesteld. 't Volk moet dit ook vernemen. Wellicht wordt het R. streven geheim gehouden voor 't volk.

Maar dan zal, volgens den schr., J. hetzelfde ondervinden wat R. ondervonden heeft. Bedot en verblind door de militaire kaste, zal 't volk tot beter inzicht komen en zich als één man verheffen om door de socialistische revolutie zichzelf en groot te worden.

Winter in de poolstreken.

Gaf Napoleon zijn soldaten al groote afwisseling in terrein en land, de krijgslieden, die 't zoo treffen, kunnen nu nog grooter verschillen zien dan tusschen de Noordzeekust en Moskow, dan tusschen het Oostzeegebied en Egypte. Zoo zullen soldaten, die met de Britsch Indische afdeelingen in de tropen gestreden hebben, nu kunnen behooren tot hen, die in de poolstreken overwinteren. De troepen toch, die onder generaal Poole, op 't front in Archangel en aan de Moermanskust staan, strekken hun bedrijvigheid tot binnen den poolcirkel uit. Voor den winter, die daar zeer streng is en die weken van volslagen duisternis meebrengt, zijn bijzondere kwartieren ingericht, berekend naar de eischen van gezondheid en comfort, die 't verblijf dragelijk moeten maken. Daar de wapenstilstand zich niet tot Rusland uitstrekt, is Archangel niet ontruimd kunnen worden.

von Lettow Vorbeck.

De eenige Duitsche generaal, die niet overwonnen was, zooals wij in ons vorig nummer aangaven, heeft nu ook 't bericht ontvangen, dat hij en zijn troepenmacht begrepen zijn in de harde voorwaarden van den wapenstilstand. De aanvoerder van de Duitsche troepen in Oost-Afrika heeft zich naar 't besluit van de nieuwe regeering moeten voegen, hij is met de zijnen in krijgsgevangenschap gegaan.

De griep in Kaapstad.

Om een denkbeeld te geven hoe de Spaansche griep overal zijn klauwen uitstrekt, nemen wij de opgave over van 't aantal slachtoffers, dat wij over October vermeld vinden voor Kaapstad. Tusschen 1 en 13 October stierven in Kaapstad en naaste omgeving ongeveer 5000 personen, waarvan 75 pct. onder de inboorlingen.

De ziekte verspreidde zich ook naar 't binnenland. Johannesburg en Pretoria waren ernstig aangetast.

De koloniën bij de vredesconferentie.

De Times meldt, dat generaal Botha zich onverwijld uit Zuid-Afrika naar Engeland zal begeven, om de vergaderingen van het rijksoorlogskabinet, die aan het vredescongres voorafgaan, bij te wonen. Bij deze ver-

gaderingen zal Canada vertegenwoordigd zijn door Sir Robert Borden en een van zijn collega's, Australië door Hughes, den eerste-minister van het gemeenebest, en Sir Joseph Cock, minsiter van marine, Nieuw Zeeland door den eerste-minister Massey en Sir Joseph Ward, en Nieuw-Foundland door den eerste-minister Lloyd. Vermoedelijk zal generaal Smuts met Botha in het oorlogskabinet zitting hebben.

De Britsche regeering heeft den onderkoning van Indië verzocht, eveneens een vertegenwoordiger te zenden om aan de vergaderingen van het rijksoorlogskabinet deel te nemen. De onderkoning heeft Sir S. P. Sinha daartoe uitgenoodigd, die, met den minister voor Indië, Indië vroeger in het rijksoorlogskabinet heeft vertegenwoordigd. Sir S. P. Sinha heeft die uitnoodiging aangenomen en zal spoedig uit Indië vertrekken.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud der November-afl.: In memoriam. Mr. Dr. H. J. Tasman, door Mr. G. J. A. van Berckel. — Willem Wardenaar's nagedachtenis in zake Decima, door P. H. van der Kemp. — Opmerkingen over de Begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1919, door Gonggrijp Sr. — Een Franschman over Celebes in 1688, door H. F. Damsté. — Grepen uit de Vorstenlandsche historie van de laatste jaren, door P. W. Jonquière. — Een en ander over de Indische rechterlijke organisatie en rechtspraak in den tijd der Oost-Indische Compagnie, door Mr. A. A. de Vries. — Kroniek, door Tertius (Nog eens het Liefrinck-rapport. — B. B. pensioenen. — Uit den Volksraad). — Persoverzicht, door C. v. d. V.— Uit allerhande bron. (Portugal's koloniën). — Boekbespreking. — Bibliographie.

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië.

Het tweede gedeelte der verhandelingen van het Jaarboek van het Mijnwezen over 1915 (44e jaargang) werd dezer dagen hier te lande ontvangen. De inhoudsopgave vermeldt de volgende bijdragen.

Geologische overzichtskaart van den Nederl. Oost-Indischen Archipel. (Schaal 1:1.000.000). Toelichting bij blad XVII (Oost-Java, Madoera, Bali, Lombok, Soembawa), bewerkt door Dr. ir. H. A. Brouwer. Verklarende tekst. — Korte mededeelingen over Indische delfstofafzettingen I. Het zilver-gouderts-voorkomen van Ajer Gedang Ilir, afd. Lebong der residentie Benkoelen (Sumatra). Naar een rapport van den mijningenieur Ir. M. H. Caron. — II. De zwafelafzettingen in den Kawah Idjen, res. Besoeki, naar de verslagen van de mijningenieurs Dr. ir. J. K. van Gelder en Ir. M. H. Caron. — Over de geologie van de Lampongsche districten en het zuidelijke deel van Palembang, Zuid-Sumatra, door den geoloog bij het mijnwezen Dr. E. Hartmann. — Bijdrage tot de kennis van de stratigrafie van het tertiair in Bantem, door den geoloog bij het mijnwezen Dr. ir. L. J. C. van Es Jr. — Verslag over de resultaten van geologisch-mijnbouwkundige verkenningen en opsporingen in Zuid-West-Celebes door den ingenieur bij het mijnwezen K. G. J. Ziegler.

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

Afl. 4 van deel 74 van de ,,Bijdragen'' bevat de volgende opstellen: Ni Hoekong, Kapitein der Chineezen te Batavia in 1740, door D. Hoetink. — De verhouding tot de aangetrouwde familie in den Indischen Archipel, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. — De zwerftocht van Sultan Pakoeboewana II, na diens vlucht uit den Kraton te Kartasoera op 30 Juni 1742, door A. K. A. Gijsberti Hodenpijl. — Kalpavrka, by C. Otto Blagden. — Korte mededeeling in zake het Sembiringsche doodenfeest, door M. Joustra. — Notulen der Bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut van 16 Juni en 21 September 1918.

Handelingen Maatschappij der Ned. Letterkunde.

In de Handelingen van de Maatschappij der Ned. Letterkunde jaarg. 1917—'18 zijn onder meer opgenomen de levensberichten van Prof .Dr. J. H. C. Kern, Prof. Dr. W. Caland (met aan het slot een opgaaf van Prof. Kern's geschriften); van C. E. van Kesteren (o.a. oprichter en hoofdredacteur van ,,De Indische Gids''), door E. A. A. van Heekeren; en van H. W. Fischer (o.a. oud-majoor der Genie O.I.L en conservator aan 's Rijks Ethnographisch Museum), door Dr. H. H. Juynboll.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 46: Voordracht van E. C. Abendanon o.a. over de ijzer-, nikkel- en chroomertsen op Midden-Celebes, den 15 Nov. 1918 te 's-Gravenhage gehouden. — De rubber- en koffiepositie in Malang in 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie, bevat No. 10—12 van deel 110 van het Ind. Tijdschrift van het Recht eene verhandeling van Mr. F. D. Holleman, getiteld: Adatrecht van de afdeeling Toeloengagoeng, benevens korte aanteekeningen van Mr. U. J. Huber, onder het motto: Afschaffing 10 pCt. beloning voor de Priesterraden.

Van de bij dit tijdschr. behoorende Handelingen der Nederlandsch-Indische Juristen-Vereeniging verscheen het 2e gedeelte met een praeadvies van Mr. K. L. J. Enthoven over de handhaving van de doodstraf in het nieuwe Wethoek van Strafrecht voor Ned.-Indië.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Juli-afl. bevat o.a.: De sterkte en indeeling van de tactische eenheden van onze veldinfanterie en van hoogere verbanden, door K. F. E. Gerth van Wijk. — Verpleging in oorlogstijd, door D. Boeije. — Onze infanterie; schietopleiding in theorie en toepassing, door M. E. Nolthenius de Man. — Troepen verpleging bij manoeuvres en te veld, door E. Sieburgh. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Voorposten cavalerie, door Treffers. — De stand van het Amerikaansche vliegwezen in April 1918, door K. Engelbert van Bevervoorde.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Hoofdzakelijke inhoud van de Juli-afl.: De positie van den officier-topograaf, door J. van Roon. — Moderne infanterie en eenige harer hulpmiddelen. — De moord op den civiel-gezaghebber Roos op den 30en December 1917 en het ,,verzet'' in Serbodjadi, door A. Merkelbach. — De compagnies-administratie, door A. Moraal.

Handelsberichten.

No. 69 bevat de volgende, van het Departement van Koloniën uitgaande mededeelingen. De arènvezel (welke wordt gewonnen uit de vezelmassa die aan de bladscheeden van den arènpalm voorkomt). — Pharmaceutische preparaten. — Inlandsche smederijen (kort overzicht der resultaten van een gehouden onderzoek hieromtrent, in verband met de tijdsomstandigheden; buitengewone stijging der prijzen van de benoodigde materialen enz.). — Bila (economische mededeelingen over dit landschap ter Sumatra's Oostkust).

Krijgsgeschiedkundig Archief.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het verslag (1913 tot en met 1917) betreffende oprichting, bestemming, werkwijze, werkzaamheden enz. van de ,,Voorloopige Koloniale Afdeeling'' van het Krijgsgeschiedkundig Archief van den Generalen Staf te 's-Gravenhage en van de Krijgsgeschiedkundige Afdeeling van den Generalen Staf te Bandoeng.

Tuberculose.

Als No. 2 der ,,Korte berichten van het Hoofdbureau van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst'' is verschenen (bij Albrecht en Co. te Weltevreden) een brochure over Tuberculose, bevattende een korte uiteenzetting dezer ziekte, raadgevingen om haar te bestrijden, enz.

Meende men tot voor korten tijd dat de tuberculose in Indië zelden voorkwam, thans is men daarvan teruggekomen en blijkt dat ze na typhus, cholera en malaria de meeste slachtoffers maakt. Zoo leest men in de brochure dat in 1917 onder de 1500 patiënten (meest onvermogende inlanders en chineezen) die zich voor onderzoek in de school tot opleiding van Indische artsen aanmeldden, niet minder dan 116 zekere en 46 twijfelachtige gevallen van tuberculose voorkwamen. Ook onder de meer welgestelde en ontwikkelde inlanders treedt de ziekte zeer dikwijls op. Op enkele kweekscholen voor inlandsche onderwijzers blijkt volgens de rapporten der directeuren eveneens een belangrijk aantal tuberculeuzen voor te komen; op een dezer scholen werden in 1915 onder 72 leerlingen 22 longlijders aangetroffen. Onder de Indo-Europeanen en chineezen is de ziekte eveneens sterk verbreid.

Een ruime verspreiding dezer brochure, welke op aanvraag aan bovengenoemd bureau kosteloos verkrijgbaar is, zal ongetwijfeld ten goede komen aan de bestrijding dezer gevreesde ziekte, maar dan tevens vertaald in de belangrijkste talen van den Archipel, zooals indertijd is geschied bij het uitbreken van de pest op Java.

Klappercultuur.

No. 1 van deel XI van ,,The Philippine Agricultural Review'' bestaat uit een verhandeling over ,,The coconut, its culture and uses, by P. J. Wester''. Tal van illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

Wetboek ,,Agama''.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen een door den oud assistent-resident H. J. E. F. Schwartz herziene en verbeterde uitgave van het wetboek ,,Agama'', oorspronkelijk in het Hoog-Balisch en Maleisch vertaald door den poenggawa I Goesti Poetroe Djlantik. Deze vertaling is, zoowel wat de Balische als de Maleische tekst betreft, met Latijnsche letters gedrukt.

Locale Belangen.

Afl. 2 van den 6en jaargang van het orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, bevat een artikel van J. Suys over ,,De erfpachtsverordening in den Gemeenteraad van Soerabaja''. — Voorts de rubriek Decentraliana (De decentralisatie in den Volksraad). — De Indische Raden. — Enz.

Nederlandsche Zendingsbode.

Onder andere mededeelingen bevat het Nr. van 15 Nov. het 12e vervolg der ,,reisherinneringen uit Ned.-Oost-Indië'', door Mr. J. W. Flieringa.

Zendingslicht op den Islam.

Aldus de titel van een door den Zendingsstudie Raad uitgegeven boekwerk, geschreven door M. Lindenborn, zendings-director der N.Z.V.

Van de tien hoofdstukken waarin dit werk is verdeeld, handelt het achtste over den Islam in Ned.-Indië en behandelt schr. daarin achtereenvolgens: De Islamiseering van Java. — Islam en animisme. — De beteekenis van

den Islam voor Java. — De ontwaking van Java (Boedi Oetomo en Sarikat Islam).

Irrigatie en landbouw op Java.

Van de hand van den oud-hoofdingenieur 1e kl. v. d. Waterstaat in N.-I. J. Nuhout van der Veen is verschenen ('s-Gravenhage G. A. Kottman), een Open brief aan het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage, getiteld: ,,Ten derde male: Irrigratie en landbouw op Java", naar aanleiding der lezing van den heer Sibinga Mulder over waterschappen op Java en het daarbij door Prof. Weijs gesprokene.

Indië in de Nederlandsche Studentenwereld.

Als eerste uitgave van het onlangs opgerichte Indonesisch Persbureau is verschenen een brochure: Indië in de Nederlandsche Studentenwedeld. Verslag van het eerste congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden", gehouden te Wageningen op den 29en, 30en en 31en Aug. 1918. Opgemaakt door het Indonesisch Persbureau, met naschriften van mevrouw S. Ratu Langie-Houtman, Baginda Dahlan Abdoellah en Goenawan Mangoenkoesoemo.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

De November-afl. bevat de volgende Indische bijdragen: De landstreek tusschen Sangkoelirang en Doemaring (Borneo), door A. H. Spaan (met kaart). — Eenige opmerkingen betreffende de anthropologie der Mentaweiers, door H. F. C. ten Kate. — Drie keteltrommen op Leti, door W. O. J. Nieuwenkamp. — Voorts in de rubriek Literatuur o.a. eene uitvoerige bespreking van de pandecten van het adatrecht, door Prof. J. C. van Eerde.

Teysmannia.

Inhoud van afl. 5 van den 29en jaarg.: Gerbara, door H. J. Wigman Jr. (met ill.) — Sideridis (Leucania, Cirphis) unipuncta Haw., schadelijk voor het rijstgewas, door Dr. W. Roepke (met ill.) — Het occuleeren van hevea, door W. M. van Helten (met ill.) — Uit 's lands Plantentuin. Verzending van levende planten en zaden, voorheen en thans, door Daubanton. — Warszewiczia coccinea Klotzsch (bloemheester). — Drymaria cordate Willd. — Byrsonima cotinifolia. — Witbloemige Kembang-sepatoe (Hibiscus spec.), door Daubanton.

De Tropische Natuur.

De Aug.-afl. bevat o.a.: Rattenkoning, door J. C. van der Meer Mohr Jr. — Het opkweeken van eenige merkwaardige vlindersoorten uit eieren, door Dr.W. Roepke (met ill.) — Een tocht naar het Dieng-plateau (vervolg), door C. A. Backer. — De verdediger der Witte-mierenKoningin, door B. A. de Ruiter.

Suikerriet op Java.

In het tijdschr. Suikerindustrie (jaarg. 1918, bl. 273) een artikel van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, getiteld: Maatregelen tot verhindering van den achteruitgang in kwaliteit van opgeslagen rietsuiker.

Verder in het Archief voor de Suikerindustrie in Ned.-Indië (1918, blz. 1135) een opstel van Ph. van Harreveld over de tijdelijke inkrimping van den suikerrietaanplant op Java.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Notulen van de Hoofdbestuursvergadering van Woensdag 30 October 1918, te 's-Gravenhage.

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, R. Zuyderhoff, ondervoorzitter, Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher ('s-Gravenhage), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Mr. F. C. Lekkerkerker (Studenten-Afd.), F. E. Luitjes (Nijmegen), Mevrouw J. E. van Oeveren—van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden), Mr. Dr. C. F. Schoch Amsterdam), H. F. Tillema (Groningen), Dr. H. H. Zeylstra Fzn. (Deventer) en E. F. Grooss, secretaris.

Afwezig met kennisgeving, de leden: H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt (Dagel. Bestuur), H. J. M. Baumann (Arnhem), J. H. Calmeyer (Apeldoorn), Z. G. P. Marcella (Rotterdam) en C. de Vries (Amsterdam).

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering met een woord van welkom tot de aanwezigen; in het bijzonder tot de heeren Mr. Lekkerkerker, Tillema en Dr. Zeylstra Fzn., die als nieuwe leden van het Hoofdbestuur, voor het eerst eene vergadering bijwonen.

I. *Notulen.*

Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter of een der aanwezigen iets heeft op te merken naar aanleiding van de notulen van de vorige, op 6 Juli j.l. gehouden, vergadering, welke werden bekend gemaakt in het Kol. Weekblad van 25 Juli j.l. No. 30. Zulks niet het geval zijnde, worden deze goedgekeurd en geparafeerd.

II. *Installatie van den heer Dr. H. H. Zeylstra Fzn. als lid van het Hoofdbestuur voor de Afdeeling Deventer.*

Naar aanleiding van het voorkomende in de notulen wenscht de Voorzitter de aandacht te vestigen op de uitbreiding van de vereeniging met een nieuwe afdeeling te *Deventer*. De Vereeniging *,,Koloniaal Landbouwmuseum"* is n.l. in haar geheel toegetreden als lid van onze vereeniging. Spreker meent de Vereeniging *,,Oost en West"* van harte te mogen gelukwenschen met deze uitbreiding met een nieuwe en belangrijke afdeeling, waarmede een voor de toekomst veel belovend jong element in de vereeniging is gekomen. Spreker heet den heer Dr. H. H. Zeylstra Fzn., als vertegenwoordiger dier afdeeling in ons hoofdbestuur, nogmaals welkom in ons midden.

De heer Zeylstra dankt den Voorzitter voor zijne vriendelijke woorden.

III. *Bespreking van de motie-Vermeer.*

De Voorzitter deelt mede, dat het Dagelijksch Bestuur zijn overwegingen naar aanleiding van de motie-Vermeer heeft kenbaar gemaakt in een nota aan het Hoofdbestuur, welke werd gepubliceerd in het Kolon. Weekblad van 10 Oct. l.l., No. 41. Spreker vestigt er de aandacht op, dat in die nota alleen de motie van den heer Vermeer in behandeling is genomen; diens ingezonden stuk in het Kolon. Weekblad werd geheel buiten beschouwing gelaten. Spreker zal gaarne het oordeel der leden over het medegedeelde vernemen.

De heer Tillema is het in zooverre met den heer Vermeer eens, dat ook hij vindt, dat er van ,,Oost en West" weinig kracht uitgaat. De propaganda wordt z.i. te weinig zakelijk opgevat. Dit merkt men niet in Den Haag met hare vele Indischgasten, maar wel daarbuiten, en vooral in het Noorden van ons land. De kennis omtrent Indië en de belangstelling daarvoor zijn daar gelijk nul, en ,,Oost en West" volgt z.i. niet de goede methode om daarin verandering te brengen. Zoo is b.v. het Kolon. Weekblad, dat zulk een goed middel voor propaganda kon zijn, alleen leesbaar voor Indischgasten. Voor Nederlanders, die Indië niet kennen, is het een ongenietbare lectuur, omdat zij geen belangstelling kunnen hebben voor de uittreksels en de beschouwingen uit de Indische pers. Het Kolon. Weekblad is den laatsten tijd zeer vooruitgegaan, doch het moest nog meer zijn kolommen openstellen voor belangrijke, oorspronkelijke artikelen over Indische onderwerpen. Toevallig ontving Spreker een program van actie der *Vereeniging van Oost- en West-Indische katholieken in Nederland.* Hoewel Spreker het moet bejammeren, dat nu weer een nieuwe vereeniging zich heeft gevormd, waarvan alweer versnippering van krachten het gevolg zal zijn, moet hij het program van actie toch geheel bijvallen. Met hetgeen daarin staat over aanwerving van leden, verwerving van een ruime bron van inkomsten en actie naar buiten, kan hij zich geheel vereenigen en hij zou wenschen, dat ook ,,Oost en West" zulk een program volgde.

De Secretaris-Penningmeester, de heer Grooss, verzoekt den heer Tillema erop te mogen wijzen, dat het door hem bedoelde program van actie reeds geheel door ,,Oost en West" wordt gevolgd. Er wordt niets onbeproefd gelaten om leden te werven, terwijl de vereeniging reeds een Regeerings-subsidie geniet. Wat de vierledige actie naar buiten aangaat, aldus vervolgt Spreker, ook deze passen wij toe:

A. Het belang van de Indische maatschappij werd o.m. door Ons bevorderd door:

a. Het onder de aandacht brengen van de in de Indische pers bekend gemaakte nooden en behoeften van Indië in het Kolon. Weekblad.

b. Het bevorderen van het onderwijs in Indië.

1. In het jaar 1915 werd door en uit de Studie-Commissie onzer vereeniging een sub-commissie benoemd, bestaande uit de heeren Mr. C. van Deventer, Dr. J. J. van Loghem en Dr. H. D. Tjeenk Willink, die in opdracht kreeg, te bestudeeren, welke reorganisatie het middelbaar onderwijs in Indië zou moeten ondergaan om betere aansluiting te geven aan het hooger onderwijs in Nederland. Deze subcommissie zocht aanraking met het Departement van Koloniën. Of zij daarop eenigen invloed heeft gehad, weten wij niet, maar toen werd van Regeeringswege de Commissie van advies in zake aanpassend middelbaar (voorbereidend, hooger-) onderwijs in Nederl.-Indië ingesteld, waarin bovengenoemde leden van onze sub-commissie mede werden opgenomen. Het gevolg is geweest: een rapport voor de instelling van de Indische Middelbare school.

c. Het bevorderen van de belangen van de in Nederland vertoevende inboorlingen van de Nederlandsche Koloniën.

1. Sedert hare oprichting in 1890 heeft onze Studie-Commissie zich beijverd, de belangen van de hier

te lande studeerende Oosterlingen te behartigen. De tusschenkomst van de Indische Regeering werd ingeroepen en verkregen, om aan het bestaan dier commissie meer bekendheid in Indië te geven en er bij de ouders of verzorgers der a.s. studenten op aan te dringen, dezen, althans de eerste jaren van hun verblijf in Nederland, onder haar toezicht te stellen. In 1917 gelukte het om alle Indische studie-vereenigingen in Nederland te vereenigen onder de vaan van „Oost en West". Uit die vereenigingen werd een „Centraal Comité voor de opleiding van Indische jongelieden in Nederland" gevormd, welke al spoedig besloot, om voor de aanraking met bedoelde studeerenden een alleszins bevoegd persoon aan te stellen en in 1918 maatregelen nam om tot de instelling van een sub-commissie te Batavia te geraken, welke zal beoogen, aan ouders of verzorgers raad en voorlichting te geven voor de uitzending hunner kinderen of pupillen naar Nederland. Voor een en ander werd de steun der Indische Regeering ingeroepen, waarbij wij ons op ondersteuning van den Minister van Koloniën mochten verheugen.

2. Verschillende requesten werden in den loop der jaren aan den Minister van Koloniën aangeboden om de positie der hier studeerenden te verbeteren of afgestudeerden aan een aanstelling in Gouvernementsdienst te helpen, enkele malen met gunstig resultaat.

3. Samenwerking werd gezocht met enkele studievereenigingen in Oost- en West-Indië, met het gevolg, dat ons het behartigen der belangen van de pupillen van het „Minerva-fonds" te Paramaribo en van het „Studie-fonds Midden Java" te Semarang werd toevertrouwd.

4. Dit jaar wordt met Regeeringssteun overgegaan tot de oprichting van een „Tehuis voor Inlanders", waar Inlandsche dienstbaren uit onze koloniën, die door omstandigheden buiten betrekking zijn geraakt, onderdak en verpleging zullen kunnen vinden en waar alle tot deze categorie behoorende personen een gezellige plaats van samenkomst en een kantoor waar zij ten allen tijde raad en voorlichting kunnen vragen, zullen aantreffen.

d. Het organiseeren van liefdadigheidsfeesten bij voorgekomen natuurrampen in Ned. Oost- of West-Indië, waarwij wij steeds de voldoening mochten smaken, belangrijke sommen bijeen te brengen en ten behoeve der noodlijdenden af te dragen.

B. Het belang van Holland met betrekking tot Oost en West-Indië en het verhoogen van de kennis omtrent Indië in Nederland werden o.m. door ons bevorderd door:

1. De uitgifte van het Koloniaal Weekblad.
2. De uitgifte van brochures over Oost- en West-Indië en over de verschillende staats- en particuliere betrekkingen in Indië.
3. Het houden van lezingen, tentoonstellingen en Indische kunstavonden.
4. Het bij herhaling aandringen bij de bevoegde autoriteiten op het inruimen van meer plaats aan de behandeling van onze koloniën op de leerplannen der Nederlandsche scholen.

C. Het belang van hen, die uit onze koloniën, herwaarts komen, werd, waar mogelijk, behartigd door ons Informatiebureau, dat steeds bereid is, in alle mogelijke aangelegenheden raad en voorlichting te geven.

D. Het belang van hen die naar onze koloniën zullen gaan werd eveneens, waar mogelijk, door dat Informatiebureau bevorderd door raad en voorlichting op elk gebied, en vóór den oorlog (zelfs nog tot Februari 1917) mocht het ons verscheidene malen gelukken, jongelieden een aanstelling in particuliere betrekkingen in Indië te bezorgen, terwijl wij hen, voor rijksbetrekkingen steeds naar het Departement van Koloniën verwezen.

Uit het opgesomde, alleen reeds in zijn tijd verrichte, kan blijken, aldus gaat spreker voort, dat het met veel éclat aangekondigde program van actie van de „Vereeniging van Oost- en West-Indische Katholieken" reeds lang door ons werd gevolgd. Maar „Oost en West" werkt in stilte, zoodat hare werkzaamheden, helaas, minder bekend schijnen te zijn.

De heer T i l l e m a betreurt het dan dat aan deze werkzaamheden niet meer bekendheid is gegeven en blijft op een zakelijke reclame aandringen.

De heer S c h o c h is het in zoverre met den heer Tillema eens, dat de afdeelingen der vereeniging niet leven. Hunne actie bereikt alleen de Indische menschen en niet de Hollanders. Spreker heeft met groote belangstelling de nota van het Dagelijksch Bestuur gelezen en kan zich daarmede geheel vereenigen.

De heer Z e y l s t r a is het met den heer Tillema eens, dat „Oost en West" nog te veel is een vereeniging „voor de koks en niet voor de gasten" en dat wij de groote meerderheid van het Nederlandsche volk nog niet bereiken. Zulks is echter makkelijker gezegd dan gedaan. Hij verwacht veel heil van het langzaam doordringen tot het volk door middel van de school, in welke richting „het Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen" werkt, en met succes. Wat de nota van het Dagelijksch Bestuur aangaat, wenscht spreker er op te wijzen, dat de heer Vermeer het Nederlandsche volk haar onkunde over Indië niet verwijt, doch daarop slechts wijst en ze betreurt.

De V o o r z i t t e r zegt toe, de zinsnede over dat verwijt nog eens in beschouwing te zullen nemen en vraagt of het Hoofdbestuur zich overigens met de nota kan vereenigen, waarop met algemeene stemmen bevestigend wordt geantwoord, en deze dus de basis voor de behandeling van de motie in de afdeelingen en in de volgende algemeene vergadering zal zijn.

IV. *Instelling van eene afzonderlijke propaganda-commissie.*

De V o o r z i t t e r deelt mede, dat naar aanleiding van besprekingen op de jongste algemeene vergadering, thans een afzonderlijke propaganda-commissie is ingesteld, bestaande uit de heeren: J. F. T. J. Brondgeest, voorzitter, C. Cuypers en S. van Lier Azn. Aan deze commissie is verzocht haar eigen instructie te ontwerpen en aan het Hoofdbestuur ter goedkeuring aan te bieden. Zij is daarmede nog bezig, zoodat daaromtrent nog niets kan worden medegedeeld.

De heer B r o n d g e e s t zegt, dat door uitstedigheid van een der leden, nog slechts één commissievergadering werd gehouden. Bij hem is echter de vraag gerezen, of de commissie met hare werkzaamheden geen concurrentie zal aandoen aan het „Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen", hetgeen niet wenschelijk zoude zijn.

De heer Z e y l s t r a zou dit ook zeer betreuren en hij zou gaarne vernemen of de ingestelde commissie alleen beoogt propaganda voor „Oost en West" of algemeene propaganda voor Indië in Nederland. In het laatste geval zou zij zeer zeker op het terrein komen van meergenoemd Centraal Comité, dat zijnerzijds angstvallig vermijdt, propaganda te voeren op plaatsen, waar „Oost en West" gevestigd is.

De heer T i l l e m a spreekt nogmaals de wenschelijkheid uit, om vooral een zakelijke reclame te voeren. De lezingen door verschillende personen gehouden, werken niets uit. Evenals een zaak goede reizigers aanstelt om hare waren te propageeren, moet ook „Oost en West" goed gesalarieerde, bekwame personen aanstellen, die door goed voorbereide lezingen en voordrachten de aandacht op de vereeniging vestigen. De door Mr. v. d. Rivière beoogde tentoonstellingen en rondreizende bibliotheken hebben zijn bijval.

Er ontspint zich hierover een debat tusschen de heeren T i l l e m a en Z e y l s t r a. Wat de rondreizende bibliotheken betreft, deelt de laatste mede, dat het meergenoemde Centraal Comité reeds arbeidt aan de samenstelling daarvan, voornamelijk met de bedoeling om belangstellenden te laten zien welke lectuur op koloniaal gebied alzoo werd uitgegeven. In verband hiermede deelt mevrouw C l i f f o r d K o c q v a n B r e u g e l nog mede, dat in de afdeeling Breda reeds een portefeuille met speciale lectuur over Indië onder de leden circuleert.

De heer T i l l e m a vindt, dat de Nederlandsche Regeering belangrijk meer geld aan de propaganda voor Indië diende ten koste te leggen en geeft in overweging, een hoogere subsidie voor „Oost en West aan te vragen.

De V o o r z i t t e r geeft ten slotte in overweging om de ontwerp-instructie van de propaganda-commissie af te wachten. Dienovereenkomstig wordt besloten.

V. *Samenwerking op het gebied van lezingen en leergangen.*

De V o o r z i t t e r brengt in herinnering, dat verleden jaar, door de samenwerking van verschillende vereenigingen, welke zich op koloniaal terrein bewegen, een „Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen" is ingesteld, teneinde onge-

wenschte concurrentie op dat gebied te ontgaan. Spr. verzoekt de afdeelingen, bij het organiseeren harer lezingen, enz., met dit Comité overleg te plegen, hetgeen nog niet algemeen geschiedt.

VI. *Mededeelingen.*

De V o o r z i t t e r doet de navolgende mededeelingen:

a. Van het bestuur van den Vrouwenraad in Ned.-Indië is de mededeeling ontvangen van de oprichting van een Informatiebureau van dien Raad te Weltevreden, met verzoek om aan eventueele belanghebbenden, die naar Indië vertrekken, op het bestaan van dat bureau te wijzen.

b. Zooals bekend zal zijn, is de Regeeringssubsidie van *f* 12500.— voor de instelling van een „Tehuis voor Inlanders" te 's-Gravenhage toegestaan, zoodat thans met de inrichting daarvan kan worden begonnen. De grootste moeilijkheid was het vinden van een passende woning. Dit is thans gelukt; we hebben de beschikking gekregen over een huis aan de van Boetzelaerlaan, dat voor ons is aangekocht door het N.I. Wed.- en Weezenfonds. Alvorens het betrokken kan worden, zijn nog eenige verbouwingen en herstellingen noodig.

Het beheer is toevertrouwd aan den heer en mevrouw de Munnik, bekend om hun ervaring in den omgang met Inlanders, terwijl het toezicht op dat beheer zal worden gevoerd door een afzonderlijke commisie, bestaande uit: den heer R. Zuyderhoff, voorzitter, mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen en de heeren H. V. Baron Bentinck, G. Hennus en Dr. G. A. Rademaker, leden, terwijl de heer G. J. Oudemans, als gedelegeerde van de Regeering, tot adviseerend lid is benoemd.

Spreker wenscht van deze gelegenheid gebruik te maken, om mevrouw ten Bosch-Bosscher hulde te brengen voor alles wat zij reeds vele jaren voor de Inlandsche dienstbaren heeft gedaan. Het Bestuur had haar gaarne, zooals haar toekomt, een eerste plaats ingeruimd in de commissie voor het beheer van het Tehuis, doch tot ons leedwezen moest daarvan worden afgezien, omdat mevrouw ten Bosch van wege haar gezondheidstoestand belemmerd wordt, zich vrijelijk buitenshuis te bewegen. Een benoeming tot buitengewoon lid van de commissie werd door mevrouw ten Bosch niet aanvaard. Spreker hoopt en is er van overtuigd, dat mevrouw ten Bosch de commissie, bij voorkomende gelegenheid, met hare ervaring op dit gebied zal blijven ter zijde staan.

c. Op de prijsvraag voor een tooneelstuk zijn drie bijdragen ingekomen, welke aan het oordeel van een Jury werden onderworpen. De uitslag is in het „Koloniaal Weekblad" medegedeeld. De eerste prijs werd toegekend aan het tooneelspel „Anopheles" van mevrouw M. C. Kooy-van Zeggelen. Getracht wordt het stuk opgevoerd te krijgen.

d. De vereeniging had gaarne medegewerkt aan de inrichting van een afzonderlijk Indisch paviljoen op de a.s. Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht. Het Bestuur heeft zich daartoe gewend tot den heer Mr. Dr. H. van Zijst, voorzitter van de Jaarbeurs, met verzoek te mogen vernemen wat door ons in deze zou kunnen worden gedaan. Op ons herhaald verzoek mochten wij echter nog niets zakelijks vernemen, zoodat het wel niet meer mogelijk zal zijn voor de eerstkomende Jaarbeurs iets te doen.

e. Als gevolg van het verzoek van onze Studie-Commissie aan de Indische Regeering, om in Indië meer bekendheid te geven aan haar bestaan en streven, werd door de Regeering aan die Commissie verzocht, om bij eventueele aanvragen van personen in Indië, wier zoons de Cadettenschool of de Militaire Academie in Nederland zullen bezoeken, gemachtigden voor die jongelui te willen benoemen. Wij hebben nu zulk een aanvraag ontvangen van uit Makasser en zijn zoo gelukkig geweest, reeds dadelijk iemand bereid te vinden, eventueel als gemachtigde op te treden.

f. Met dankbaarheid kan ten slotte worden medegedeeld, dat de Minister van Koloniën op de ontwerp begrooting van het jaar 1919 weder een subsidie van *f* 3000.— ten behoeve onzer vereeniging heeft gebracht.

De S e c r e t a r i s - P e n n i n g m e e s t e r deelt mede, dat de uitgever voor de uitgave van het Koloniaal Weekblad" in het jaar 1919 weder *f* 500.— meer heeft bedongen, zoodat dan voor het uitgeven en verzenden van dat blad alleen reeds *f* 11500.— moet worden betaald, waarbij dan nog ruim *f* 8000.— aan honoraria, colportageloon en reiskosten gerekend moeten worden, waarmede de totaal kosten dus op ruim *f* 19500.— komen. Het blad komt dan te staan op *f* 7.— per jaargang, terwijl het Hoofdbestuur van ieder lid gemiddeld slechts *f* 1.— per jaar ontvangt. Een beroep op de leden, om hunne contributie uit eigen beweging een weinig te verhoogen, is hier dus niet misplaatst.

VII. *Rondvraag.*

a. De heer S c h o c h betreurt het, dat „Oost en West" wegens gebrek aan fondsen, nog zoo weinig doet om Indische jongelui, die door bijzondere omstandigheden in geldverlegenheid zijn, financieel te steunen, om hen daarmede in de gelegenheid te stellen hunne studie voort te zetten. Hij zou gaarne zien, dat „Oost en West" in dergelijke gevallen om steun aanklopte bij personen, die hun fortuin in de koloniën hebben gemaakt en die meestal wel bereid ziin te helpen, indien een goede aanwending van de gelden verzekerd is.

De V o o r z i t t e r zegt toe, bij voorkomende gelegenheid een proef te zullen nemen. Spreker vestigt er intusschen de aandacht op, dat reeds enkele personen werden geholpen tengevolge van een oproep in het „Koloniaal Weekblad", of direct door het ondersteuningsfonds van onze vereeniging.

b. De heer T i l l e m a acht het een groot gebrek, dat Nederlandsche jongelui, die voor het eerst in Indië aankomen, daar niemand kunnen vinden, die hen met raad en voorlichting terzijde staat, en vraagt, of geen pogingen in het werk gesteld kunnen worden, om te Batavia een kantoor te stichten, waartoe bedoelde Nederlanders zich dadelijk zouden kunnen wenden.

De V o o r z i t t e r zegt, dat zooals onder de mededeelingen reeds werd vermeld, voor de vrouwen een informatiebureau is gesticht door den Vrouwenraad van Ned.-Indië. Voor de mannen bestaat zoo'n bureau nog niet, doch wij zullen aan het bestuur van de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer te Batavia vragen, of deze aangelegenheid ook op den weg dier vereeniging ligt.

De heer Z e y l s t r a is van oordeel, dat een dergelijk kantoor van Regeeringswege zou moeten worden ingesteld.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter de vergadering, na een woord van dank aan mevrouw ten Bosch voor de vriendelijke ontvangst van het Hoofdbestuur en aan de leden van de betoonde belangstelling.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING met lichtbeelden van den heer *M. Joustra,* te Amsterdam op *Vrijdag 22 November 1918,* in het American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **„Land en volk van Minankabau".**

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken:

LEZING met lichtbeelden van den heer W. H. F. Giel, 1e Luit. Inf. N.-I. L. uit Soesterberg (afdeeling Luchtvaart) op *Donderdag 28 November 1918,* in het *Gebouw van den Nederl. Protestantenbond,* Boothstraat 7. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **„Het Binnenland van West-Ceram en zijne bewoners."**

Namens het Bestuur,
De Secretaris, J. J. LAGERS.

Van de Indische Vereeniging:

Het Bestuur der Indische Vereeniging heeft de eer U uit te noodigen tot het bijwonen van de bijeenkomst op *Zaterdag 23 November 1918,* des avonds half 8, in de bovenzaal van café „de Kroon", te Den Haag, Spui, bij gelegenheid van haar 10-jarig bestaan.

A g e n d a:

1. Openingsrede van den waarnemend voorzitter, Goenawan Mangoenkoesoemo.
2. Historische terugblik der Indische Vereeniging (1908—1918) door R. M. Noto Soeroto.
3. De Indische Vereeniging en de Nieuwe Geest, door R. M. S. Surya Ningrat.

Namens het Bestuur,
De Secretaris SOERJOMIHARDJO.
Havenstraat 7a, Delft.

Van de Nederl. Afd. der N.-I. Mij. v. Nijverh. en Landb.:

OPENBARE VERGADERING op *Donderdag 28 November 1918, 's avonds 7¾ uur* te 's-Gravenhage, in het *Zuid-Hollandsch-Koffiehuis (Groenmarkt), Zaal No. 4.*

Onderwerp: **De IJzerertsen van Midden-Celebes.**

Inleider: de heer E. C. Abendanon, Mijn-Ingenieur.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

De Voorzitter,
P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris,
L. STIBBE.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

HAP TOE,

daar 't **thans de laatste, allerlaatste** maal is, dat we deze **BUITENGEWONE** aanbieding nog kunnen doen; zelfs op de **Amsterdamsche Beurs** zijn ze niet meer verkrijgbaar. **Hap dus toe** en neem deel, met de **laatste** lootjes, die nog te koop zijn, aan de

GROOTE TREKKING

op **2 DECEMBER a.s.** Sedert **1906**, dus 12 jaar geleden, is de **groote trekking** niet gehouden. Profiteer dus **nu** nog van deze **buitengewone** en **laatste** gelegenheid. De **eerstvolgende** trekking der **Rotterdamsche Schouwburgloten** *(Premieleening goedgekeurd bij Kon. Besluit van 4 Aug. 1894, No. 47)*, geschiedt **2 December a.s.** met een **Hoofdprijs** van niet minder dan

25.000 GULDEN

in **contanten, zonder korting; de grootste sedert 12 jaar.** — Bovendien worden dien dag nog een aantal prijzen getrokken van **f 1250.—, f 500.—, f 250.—, f 125.—**, enz.; de trekkingslijst ontvangt men **gratis.** 't Zijn **heele, origineele** loten. — **Rotterdamsche Schouwburgloten** hebben

Geen Nieten

en, daar elk lot zóólang aan **alle** volgende trekkingen deelneemt tot de Serie is afgelost, kan men op **één** lot, **zonder bijbetaling,**

Verscheidene Prijzen

trekken, waarvan de **grootste** de **kolossale** som van

75.000 GULDEN

bedraagt; **goedkooper en aantrekkelijker** lot bestaat er niet. De gelden voor de uitbetaling der Prijzen zijn gedeponeerd bij de **Nederlandsche Bank, solider kan 't dus niet.** Profiteer dus nog den laatsten keer! De prijs per **geheel, origineel** lot bedraagt slechts **f 4.50 (zonder verdere bijbetaling); 3** stuks **f 13.25, 5** stuks **f 22.—** en **10** stuks **f 43.—.** Onmiddellijke toezending volgt, **franco en aangeteekend,** na ontvangst postwissel, door de

Nationale Bank, Parklaan 65, Haarlem.

☞ JE St. Nicolaasgeschenk! ☜

N.B. Houders van vroeger gekochte Rotterdamsche Schouwburgloten kunnen de trekkingslijst bekomen tegen toezending van postwissel groot **elf** cents. **Een groot aantal prijzen zijn nog niet afgehaald;** koopt dus de trekkingslijst **in uw eigen belang.**

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND"
AMSTERDAM.

Tijdelijke Passagiersdienst

Java—San Francisco vice versa
via Singapore, Manilla, Hongkong, Nagasaki en Honolulu.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te *Amsterdam* en te *Batavia.*

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Prinsengracht 802 bij de Utrechtsche straat.

AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAGD GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

Manicure. **Postiche d'Art.** **Face Massage.**

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.
Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82-84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

WINTER

STOFFEN
PEIGNOIRS
BLOUSES
KINDERJURKEN
KINDERMANTELS
ONDERGOEDEREN

WINTER

John Kennis

Ladies' and Gentlemen's Tailor

Weteringschans 251 *Amsterdam*

Magazijn geopend 9—6 uur. Telefoon N. 8321

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat **Utrecht**

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. en 6 pCt. PANDBRIEVEN

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

N°. 48. Donderdag 28 November 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel C. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Bede om Hulp.

Een arme Indische weduwe, die om gezondheidsredenen naar Indië moet terugkeeren, komt voor de verwezenlijking hiervan ƒ 150.— te kort. Zij heeft haar passagegelden 3e kl. op ƒ 150.— na bii elkaar, en kan op de eerstvertrekkende boot een plaats krijgen. Wie helpt mede om dit bedrag biieen te krijgen? Alle beetjes helpen, doch spoedige hulp is noodig. Giften zullen gaarne worden aangenomen bij het Secretariaat van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag.

Ontvangen bedragen:

Reeds verantwoord K. W. 21-11-18	ƒ 9.—
A. W., den Haag	„ 5.—
Th. S.—v. L., den Haag	„ 3.—
C. Z. R., den Haag	„ 1.—
G. G. L., Voorburg	„ 10.—
N. N., den Haag	„ 35.—
J. H. Rogge Hzn., Amsterdam	„ 2.50
A. Donker, Overveen	„ 5.—
Mr. A. W. J., Bloemendaal	„ 10.—
J. W. Hesterman, Amsterdam	„ 10.—
Mr. I. A. N., den Haag	„ 2.50
Mr. A. H. d. M., den Haag	„ 10.—
S.—S., Bloemendaal	„ 12.—
M. W., den Haag	„ 2.50
J. G. L. v. H., den Haag	„ 2.50
	ƒ 120.—

Voor de Militairen.

Op initiatief van den onder-voorzitter der vereeniging „*Oost en West*”, Voorzitter der afdeeling 's-Gravenhage, den heer R. Zuyderhoff, werd op 15 November j.l. een inteekening geopend ten bate van de in den Haag vertoevende maréchaussée's en militairen van leger en vrijwilligen landstorm. Het Secretariaat van de Vereeniging „*Oost en West*”, Heulstraat 17, den Haag, stelde zich bereid, de ingeteekende gelden te ontvangen. Deze worden aan den kolonel, commandant der troepen in den Haag afgedragen, ter verdeeling naar behoefte. Ruim ƒ 5000.— zijn reeds ontvangen.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Liefdadigheids-Concert ten bate van het Haagsch Comité voor het uitzenden van Nederlandsche kinderen naar buiten.

Het Bestuur van de Koninklijke Nationale Zangschool deelt mede, dat op den 3den December 1918, des avonds 8 uur, in het Gebouw voor K. en W. door de Zangschool een groot Liefdadigheids-Concert zal worden gegeven ten bate van het Haagsch Comité voor het uitzenden van Nederlandsche kinderen naar buiten. Voor dit concert is de medewerking van zeer beroemde solisten verkregen.

Uitgevoerd zullen worden verschillende koorwerken van C. v. Rennes, Overeem, Bouwman, Isr, Olman, enz.

Onnoodig is het mede te deelen, dat een uitvoering als deze verbazend veel kosten met zich mede brengt en toch zou het Bestuur gaarne zien, dat zij aan het Comité voornoemd een flink bedrag voor de kinderen ter hand kon stellen.

Het Bestuur doet daarom een beroep op ieders steun, om door het nemen van plaatsbewijzen of door het schenken van eene vrijwillige bijdrage, dat goede doel te willen helpen bevorderen en het Bestuur in staat te stellen een flink bedrag aan de Vereeniging te kunnen afdragen.

Namens de Koninklijke Nationale Zangschool,

J. H. C. SCHWENCKE, Prinsessegracht 20.
Voorzitter.

W. F. DE RIDDER, Julianastr. 48, Rijswijk.
Secretaris.

W. C. FRANSDONK, Loosduinschekade 104.
Penningmeester.

Gaarne geven wij hieraan meerdere bekendheid en noodigen de lezers van ons weekblad uit ook hun steentje bij te dragen voor dit goede doel.

In de eerste plaats komen in aanmerking zieke en zwakke kinderen uit behoeftige gezinnen. Hoe meer geld er bijeen komt, hoe meer stumpertjes naar buiten kunnen gaan en gelet op de dure tijden, is het ook een steun in de huishouding van hèn, wier kinderen afwezig zijn (besparing van levensmiddelen). Men bereikt dus een dubbel doel.

Zij, die het concert niet bezoeken en toch iets voor een liefdadig doel over hebben, kunnen hun bijdrage zenden aan Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, Laan van Meerdervoort 187 en aan B. v. Hengel, gep. kapt. Inf. N.-I. L., Wattstraat 6a, die ook genegen is, het te komen halen.

Red.-Comm.

Sprokkels.

XXXIV.

Het is een machtig belangwekkende tijd, dien we beleven, een tijd, waarin tronen kantelen, rijken als kaartenhuizen uit elkaar vallen.

Revoluties, min of meer bloedig, zijn aan de orde van den dag en de kaleidoscoop van Europa's staten geeft telkens wisselende gezichten te aanschouwen.

De „nationale” week in ons eigen land — waarom spreekt men van „roode” week, daar er toch niets roods aan was — tot uiting gekomen door het drieste optreden van Mr. Troelstra, heeft weer opnieuw het besef bij ons wakker geroepen van nationale eenheid, en van samenhoorigheid met het vorstenhuis van Oranje.

Het kan niet anders, of al deze gebeurtenissen moeten een diepen indruk maken, op het gemoed der hier vertoevende Oosterlingen. En het is zeker daaruit te verklaren, dat bij den stroom van manifesten en oproepen, zich ook een „verklaring” is komen voegen van de „Indische Vereeniging”, waarvan het slot luidt: „Voor de ongestoorde en rustige ontwikkeling van Indië tot een zelfstandigen staat is noodzakelijk:

1. instelling eener volksvertegenwoordiging met wetgevende bevoegdheid en opheffing der wetgevende bevoegdheid van den Raad van Indië;

2. hervorming van de positie der direkteuren van algemeen bestuur in dien zin, dat zij verantwoordelijk worden aan de onder 1 bedoelde volksvertegenwoordiging.”

De R. v. I. mag blij wezen, dat hij nog mag blijven bestaan en het niet noodig geacht wordt dat hij afgeschaft wordt.

Het geheel draagt den schijn, een zwakke afschaduwing te zijn van Troelstra's eischen.

Gelukkig, dat er niet staat, dat het *oogenblikkelijk* noodzakelijk is, anders had men al weer een revolutietje.

Met deze verklaring heeft de Indische vereeniging onder haar nieuwen voorzitter, G. Mangoenkoesoemo, zich op het glibberig pad der politiek begeven.

Moge zij daardoor de eendracht onder haar leden niet verloren zien gaan, noch ontaarden in een politieke club. De sympathie der buitenstaanders zou ze kunnen inboeten, zonder eenigen invloed uit te oefenen op den gang van zaken in Indië. Ze kan o.i. nuttiger werk verrichten voor haar leden en dientengevolge indirect voor Indië dan haar kracht te verspillen aan politieke propaganda.

XXXV.

Ter kenschetsing van dessa-toestanden geeft de hr. K. in *De Loc.* eenige staaltjes, waarvan we er hier een willen vermelden, als bewijs welke antwoorden er bij een officieel onderzoek verkregen worden.

Bij een overstrooming liep een controleur met een vrijmoedig persoon over den dijk, waarop de dessabewoners in allerijl met have en goed gevlucht waren.

Toen de controleur de vraag deed, of die menschen honger zouden hebben, luidde de wedervraag: Welk antwoord wilt u hebben? Wenscht U eerst te hooren, dat ze geen honger hebben en daarna te vernemen, dat ze wel honger lijden? Aldus werd afgesproken.

Bij het eerst volgende groepje vroeg de geleider in het Javaansch: „Jelui hebben weer eens een overstrooming, ja? Nu, maar het is niet zoo erg als verleden jaar, jelui hebben zeker geen gebrek aan eten?”

Het antwoord luidde in koor: „O, in 't geheel niet.”

Een volgende groep werd als volgt aangesproken: „Ach,soesah hier, nu hebben jelui weer zulk een overstrooming en natuurlijk is al jelui voedsel zeker ook wel weggespoeld. Ik zie hier heelemaal geen padi of bras, geen katella. Zeg me eens, jelui hebben zeker wel honger?”

En het antwoord luidde, zooals verwacht was: „Zeker, we hebben heel veel honger, er is niets om te eten!”

XXXVI.

In Tapanoeli heeft de bevolking zich verzet tegen het openkappen van bosch voor den aanleg van Europeesche cultuurondernemingen.

De controleur vatte — volgens de *Sum. Post* — het gezonde denkbeeld op om de Inl. hoofden persoonlijk te doen kennis maken met de voordeelen van de Europeesche cultures.

Daartoe riep hij de hulp in van den assistent-resident van Simelоengoen en de Karo-landen, den veel besproken heer Tideman.

Deze bracht de hoofden naar een onderneming, waar verscheidene vrije lieden werkzaam zijn, en stelde de hoofden in de gelegenheid zich op de hoogte te stellen van hun bestaan.

Ook werden ze rondgeleid in een sawahstreek, waar

hun duidelijk gemaakt werd, dat kostbare irrigatiewerken alleen tot stand kunnen komen in een cultuurland.

Op een andere onderneming hebben ze kunnen zien, hoe het woeste bosch omgezet wordt in een vruchtdragende en arbeidgevende cultuur-onderneming.

Te Medan stonden ze perplex van wat ze zagen en het was te merken, dat het eenigermate tot hen doordrong, wat door arbeid van een ongecultiveerd land te maken is, en hoe het belang van de Inlandsche bevolking daarbij wel degelijk betrokken is.

Het zal naderhand moeten blijken, welke gevolgen deze methode zal hebben, bij het voorlichten van de bevolking.

Ons lijkt dit aanschouwelijk onderricht verre te verkiezen boven ellenlange redeneeringen.

De methode had ook succes, toen de heer Tideman het vorig jaar met eenige Simeloengoensche hoofden, die indolenter zijn dan hun collega's van de Karolanden, een reis deed naar deze streek om hun te laten zien op welke wijze Inlandsche hoofden invloed ten goede kunnen uitoefenen op de eigen cultuur der bevolking.

H. v. VORDEN.

Persoverzicht.

Waarom geen officieren van het Indisch leger?

Onder dit opschrift schreef onlangs een ,,oud-kolonel van het Indische Leger'' in *De Nieuwe Courant* het volgende ,,*Ingezonden stuk*'':

,,Onder de zaken, die door den oorlogstijd onze bijzondere belangstelling hebben gewekt, behooren zoowel, ,,organisatie'' als ,,practisch en vlug handelen.''

Het is tevens gebleken, dat personen, die ten aanzien van deze dingen de noodige geschiktheid bezitten, in ons land schaarsch zijn.

Maar tevens is het gebleken, dat men mannen van wie met eenige zekerheid kon worden verwacht, dat zij organiseerend talent zouden bezitten en dat zij met beslistheid en practisch inzicht zouden kunnen optreden, als regel werkeloos liet.

Ik heb het oog op de vele in ons land vertoevende Indische officieren en gepensionneerde Indische officieren, waaronder er verscheiden zijn, die onder moeilijke omstandigheden zich de kunst van snel, beslist en oordeelkundig handelen hebben eigen gemaakt; die meermalen plotseling voor de noodzakelijkheid werden geplaatst om zelfstandig organiseerend te moeten optreden en belangrijke beslissingen te moeten nemen omdat door onvoldoende communicatie geen nadere bevelen konden worden gevraagd of afgewacht.

Ofschoon dergelijke mannen beschikbaar zijn en er naar hunkeren om de leeglooperij in Den Haag te verwisselen met werkzaam, krachts-en-wilsinspanning eischend leven, laat men hen thuis. *En men doet zulks opzettelijk, want flinke krachten, die zich meermalen beschikbaar stelden, kregen nimmer eenig antwoord.*

In het Ochtendblad van 6 dezer wordt de jammerlijke regeling(!) van het vervoer der Fransche vluchtelingen beschreven met de aanteekening ,,*Het legerbestuur met zijn onvermogen tot organiseeren heeft helaas de leiding.*''

Het is diep treurig voor de ongelukkige menschen, die dupe worden van die dilettanten op het gebied van vervoer en verpleging, ook treurig voor den naam van ons volk, terwijl er mannen beschikbaar waren, die al meer met dat bijltje hebben gehakt.

Waarom werd in de Commissie van Onderzoek naar den toestand van het Leger geen enkel gepensionneerd hooggeplaatst Indisch officier benoemd? Zouden mannen, die ten deze geen enkele verantwoordelijkheid voor Hollandsche toestanden dragen, maar die op militair gebied deskundig zijn en die vooral goed met den soldaat weten om te gaan en uit hem te halen wat er in zit, niet beter op hun plaats zijn geweest dan wat veldpredikers?

In het algemeen gaat het niet goed aan om namen te noemen, maar zouden mannen als de oud-Indische generaals Van Daalen, Kronouer of Greve niet meer aangewezen zijn geweest als voorzitter van deze Commissie, in plaats van den vorigen minister van Oorlog.

De tegenwoordige Minister zeide in de Kamer, dat het een hoogstaand man is; — daaraan twijfelt niemand — en dat hij in het leger goed bekend staat. Van meer beteekenis is of die voorzitter het leger en militaire toestanden en verhoudingen zelf goed kent. En in geen geval had men iemand mogen nemen, die tot kort geleden verantwoordelijk, althans aansprakelijk was, voor hetgeen men nu door een onderzoek wil blootleggen.

Ik kan die commissie aanbevelen vooral eens Indische officieren te hooren, die gedurende de mobilisatie bij het leger zijn ingedeeld. Men verneemt dan het oordeel van ter zake kundigen, die alles van nabij hebben kunnen gadeslaan.

Om te voorkomen, dat men soms mocht denken, dat schrijver dezes voor eigen parochie preekt, diene dat hij om bijzondere redenen niet voor werkzaamheden als hierboven bedoeld in aanmerking kan komen.

* * *

Het Vaderland schrijft over de *Ontwikkeling op Java* o.m.:

,,Veiligheid van personen en goed bestond er nimmer onder de Hindoe-vorsten van den Javaan, hij kende die niet onder zijn Mohammedaansche vorsten, thans kent hij die nog niet.

Men spreekt — en terecht — van den politioneelen wantoestand in Java's binnenlanden, en schrijft het hieraan toe, tot de Inlander moedeloos geworden, niet aan kapitaalvorming hecht en dus blijft die hij was: de economisch totaal weerlooze.

Wanneer de zaak zoo eenvoudig stond, dan ware ons bestuur schromelijk te kort geschoten. Doch schep en onderhoud maar eens een toestand van veiligheid voor persoon en goed onder een bevolking van 30 millioen zielen, wanneer in haar midden nog steeds het besef ontbreekt, van gemeenschappelijke belangen, dat is gesproten uit een volslagen gebrek aan eenheid en samenhang.

Uit gemis aan eenheid, gebrek aan inwendige organisatie zijn Oostersche Staten veelal na enkele generaties ten onder gegaan. In den bloeitijd van

FEUILLETON.

Natuurmonument Lalidjiwo.*)

Het hoogst gelegen Logeergebouw van Java (2515 M, ongeveer 8500 voet).

Hooger dan Tosari, Nongkodjadjar, Diëng. Tjibodas en andere bekende lustoorden voor de naar koude snakkende stervelingen uit de lage landen, ligt ergens in Oost Java een klein houten huisje, verscholen tusschen de tjemara-bosschen (casuarina), op een plateautje vlak onder den steilen, 800 M. hoogen bergwand van den Ardjoeno (3333 M. hoog), aan den eenigen bron met glashelder water die er in wijden omtrek te vinden is en die de waarde verhoogt van dit om wetenschappelijke en esthetische redenen reeds zoo belangrijke plekje. Het is een jachthuisje, in 1871 gebouwd door wijlen den Heer Mac Lennan uit Soerabaja, in den tijd, toen het wild er nog zeer talrijk was en er nog geen jachtwetten bestonden. De tegenwoordige eigenaresse, Mevrouw de Wed. Mac Lennan, woont te Trètès, waar men langs moet om Lalidjiwo te bereiken, en stelt het huisje voor aanvragers beschikbaar tegen een matige vergoeding. Het vreemdelingenboek bewijst, dat hiervan druk gebruik gemaakt wordt; men treft er een zeer groot aantal namen aan, waaronder zelfs beroemde, o.a. van den natuuronderzoeker Prof. Schimper, door wiens studiën de flora van den top van den Ardjoeno in de botanische literatuur klassiek is geworden. Het gebouw ligt in een ouden krater, aan een kant geheel doorgebroken en nu bedekt met uitgestrekte Tjemarabosschen en graswildernissen. Wijd uitzicht naar de vlakte van Soerabaja en Bangil heeft men er niet van uit het huis; men ziet er niets van de steden, de suikerfabrieken, de dessa's en sawah's, maar juist dat geeft het heerlijke gevoel van eens geheel afgescheiden te zijn van de bewoonde wereld en al haar zorgen. De dichtst bij zijnde desa ligt uren ver gaans, en de eenige menschelijke wezens, die men er wel eens in de bosschen ontmoet, zijn de zwavelhalers van den Welirang, wiens zwavelrijkdom door een maatschappij wordt geëxploiteerd, sedert er uit het buitenland niets meer wordt aangevoerd. Een tocht naar dezen interessanten zwavelkrater in zeer aanbevelenswaardig en ook voor dames niet bezwaarlijk; binnen 4 à 5 uur kan men gemakkelijk thuis zijn. Minder gemakkelijk te bestijgen voor het zwakke geslacht is de Ardjoeno, doch onoverkomelijk zijn de moeilijkheden niet voor haar, die door een mannelijke hand over de steilste plekjes getrokken wordt en die toegerust is met wat uithoudingsvermogen en de voor een dergelijke klauterpartij noodzakelijke kleeding; korte rijbroek, stevige schoenen met spijkers, een bergstok met punt en desnoods een touw. Men heeft van uit Lalidjiwo nog slechts 100 M. te stijgen om den top te bereiken, waar men bij helder weer een schitterend uitzicht geniet op de vlakten van Soerabaja en Bangil aan den eenen kant en van Malang aan den anderen terwijl men onderweg geboeid wordt door verscheidene merkwaardige typen van alpine vegetatie; het pollengewijze groeiende Festuca-gras en de Erica-achtigen Gaultheria (Jav. Gondo poerogeur = van het paleis) en Styphelia pungens, afgebeeld op een der seriebriefkaarten der N.I. Vereeniging tot Natuurbescherming.

Wie niet voelt voor bergbeklimming, vindt in de onmiddellijke nabijheid van zijn verblijfplaats genoeg interessants. Zoo staat er vlak achter het huis reeds een exemplaar van de door Prof. Schimper speciaal bestudeerde boschbessenboomen, naar hem genaamd Vaccinium Schimperi; verder de beide soorten Javaansche Edelweisz (Gnaphalium en Anaphalis) met haar witte bloemen, de hemelsblauwe klokjes van een campanula-soort (Wahlenbergia), een doovenetel-achtige met paarse bloemen, wilde bramen,

*) Overgenomen uit ,,De Java-Bode'' van 1 Aug. 1918.
Red.-Comm.

die staten kon de idee van eenheid zich geen baan breken, zelfs niet bij den naderenden ondergang door invallen van buiten. De vorsten hadden hun onderdanen de idee van volkseenheid niet weten bij te brengen.

Aldus ook op Java. Van een algemeen, een volksbelang, is geen sprake. Ook niet bij de groote, Inlandsche vereeniging der *Sarekat Islam*, die zich in hoofdzaak tegen ons bestuur richt.

„De gezichtskring van den Javaanschen desaman", zegt de heer Goenawan Mangoenkoesoemo, „reikt niet verder dan tot de gewone brug van zijn dorp. Onbekend is bij ons het begrip vaderland." Aldus is ook onze opvatting.

Maar wel weet diezelfde Inlander, dat hij Mohammedaan is en dat zijn desagenooten de Inlanders, die hij op de passars ontmoet, zijn geloofsgenooten zijn. En reeds noemden we de vereeniging, die is een bond van Islamieten, met den Islam als bindmiddel. Haar streven is, we zeiden het reeds, er verre van het algemeen belang te dienen.

Gebrek aan eenheid sproot voort uit gemis aan ontwikkeling. Waarheen zal de *Sarekat Islam* thans de nog steeds onwetende en dus tot oordeelen onbekwame menigte voeren? Te laat, veel te laat hebben we ons aan haar ontwikkeling gelegen laten liggen.

Op een krachtige bevordering van het volksonderwijs dient te worden aangestuurd. Van zelf, dat men zich bij den ergerlijken, politioneelen toestand niet mag neerleggen. De Inlandsche voormannen der beweging naar een „Indië vooruit", zullen in de eerste plaats het Gouvernement hun medewerking niet langer mogen onthouden.

De Javaan heeft recht op veiligheid van persoon en goed."

* * *

Het Indische mijnbouwvraagstuk.

In het *Alg. Hblad* van 21 dezer lezen wij:

„Onder de aangelegenheden, die voor de ontwikkeling van Indië van het hoogste belang zijn, neemt het mijnbouwvraagstuk eene voorname plaats in.

De vele behoeften en nooden van Indië, waarin moet worden voorzien in steeds toenemende progressie, maken het dringend noodzakelijk, dat naar nieuwe, ruim vloeiende bronnen wordt gespeurd, die de middelen moeten leveren om eene geregelden vooruitgang te verzekeren.

Indië bergt, naar wel mag worden aangenomen, in zijnen bodem onmetelijke schatten, waarvan echter nog slechts een klein gedeelte aan het daglicht is gebracht. Genoeg — echter — men denke slechts aan het reusachtig petroleum-bedrijf en de ruime winsten afwerpende ontginning van tinmijnen — om de overtuiging te vestigen, dat de eerste voorwaarden voor een bloeiend mijnbouwbedrijf in Indië aanwezig zijn.

Hoe dit kan tot stand komen, met het meeste profijt, niet alleen in financieel opzicht, maar ook uit een oogpunt van staats-economie, voor Indië is eene vraag, welker oplossing eene quaestie is van groote urgentie.

Voor eene goede oplossing is echter kennis van het vraagstuk in zijn heelen omvang, waartoe ook behooren de oorzaken van den huidigen onbevredigden toestand, een eerste vereischte.

Als eene zeer te waardeeren poging tot vermeerdering der kennis van het Indisch mijnbouwvraagstuk moet worden aangemerkt de belangwekkende arbeid van den ingenieur der S. S. in Indië, met verlof hier te lande, E. P. Wellenstein, van wien bij de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage een doorwrochte verhandeling over dat vraagstuk het licht zag.

Schr. behandelt achtereenvolgens groei en huidigen omvang van den mijnbouw, de ontwikkeling der mijnwetgeving tot en met de wet van 1899, de invoering van de wet van 1899, de mijnwetswijziging van 1910 en de periode van 1913 tot 1918, waarin vallen de pogingen om tot ontginning te komen van de Djambische olie-velden, de verlenging van het Billiton-contract en de wijziging van de Indische mijnwet.

Schrijver geeft vervolgens, in een hoofdstuk ,Gedragslijn voor de toekomst, Staatsexploitatie en mijnwetgeving," zijne denkbeelden."

* * *

De *Leerarennood* in Ned.-Indië besprekend pleit *De Telegraaf* voor detachacheering van onderwijskrachten naar N.-I., waardoor h.i. meer contact verkregen zal worden tusschen het M. O. in Indië en in het moederland. Het blad schrijft o.m.:

„Is dat contact noodig? Zoolang de tegenwoordige onderwijsinrichtingen nog bestaan, zeer zeker. In dezelfde vakken toch wordt onderwijs gegeven, de eindexamendiploma's geven dezelfde rechten. Bij tusschentijdschen overgang nemen de leerlingen hier te lande plaats in dezelfde klasse, die ze in Indië verlaten hebben. Dit is voor repatrieerende Nederlanders een kwestie van groot gewicht, maar we willen er direct bijvoegen, dat de tegenwoordige toestand een nadeel is voor de Oosterlingen. Men zal moeten komen tot twee soorten scholen: één met laat ons zeggen Europeesch programma, één met Oostersch programma. Men heeft toch evenmin recht de inlanders te Europeaniseeren, als de kinderen der Neder-

---

een bedstrooachtige, een primula-soort enz. Of men dwaalt door de tjemarabosschen naar een van de bekoorlijke bergweitjes, waar plat getrapte plekken, afgeknakte takken en versche sporen wijzen op de aanwezigheid van herten, die men tegen het vallen van den avond dan ook hoort roepen in de bosschen. Wij konden ze echter nooit te zien krijgen, evenmin als het andere groote wild, dat er nog te vinden moet zijn en waarvan talrijke sporen door de bosschen liepen. Waarschijnlijk is het bronnetje vroeger de verzamelplaats geweest van alle dorstige dieren des wouds, die nu verjaagd zijn door het drukke toeristenbezoek en door de nabijheid van de zwavelhalers, die niet ver van het jachthuis als nachtverblijf een atap hut hebben gebouwd, vlak op den grond en slechts voorzien van één noodzakelijke opening voor den ingang om toch vooral niet te veel koude lucht toe te laten. Want koud dat het daar boven zijn kan! Onze thermometer wees bijna elken nacht op den grond een temperatuur aan van enkele graden onder nul, doch de temperatuur in de lucht was meestal om en bij de 5 graden boven het vriespunt, overdag op zijn hoogst 15 graden Celsius. Toch een aardige kou als men gewend is aan de broeiende hitte van de laaglanden! Het is dan ook noodzakelijk, voorzien te zijn van winterkleeren. Voor hen, die beweren niet tegen de vochtige koude van het Indische hooggebergte te kunnen, de geruststellende verzekering, dat Lalidjiwo niet die kille koude heeft van de meeste verblijfplaatsen in de bergen, omdat het zooveel hooger en bij wijze van spreken boven de wolken ligt. Bovendien is het Oosten van Java over het algemeen al minder vochtig dan het overige gedeelte.

's Middags om 5 uur sluit men meestal reeds deuren en ramen, want dan verdwijnt de zon achter een naburige bergtop, wat onmiddellijk merkbaar is aan het dalen van de temperatuur. Laat u echter door de kou niet weerhouden om zoolang mogelijk, in een dikke jas gehuld, van den zonsondergang te genieten. Want die is van de bijzondere schoonheid: op den rotsigen, dreigenden top van den Ardjoeno een somberroode gloed, en daaronder de grijsgroene tjemarabosschen, waaruit het geroep van de herten opklinkt.

Valt de duisternis eindelijk geheel en wilt ge het binnenshuis gezellig warm hebben, dan kan er gestookt worden, doch het kacheltje verspreidt evenveel rook als warmte en bovendien gaven, althans naar onze smaak, de brandende lamp en het gloeiende keukenfornuis vlak naast de zitkamer ruim voldoende warmte.

Overdag is het een genot in het gras te zitten om van de zonnestralen te koesteren; vrees voor venijnige mieren, slangen of schorpioenen behoeft men niet te hebben; voor dat kruipende ongedierte is het hier veel te hoog en droog. Men mist ook met blijdschap de vochtige atmosfeer van de meeste tropische bergwouden, waar haast geen zonnestraal in kan doordringen en door gebrek aan licht en lucht geen ondergroei mogelijk is van struikgewas. De totale afwezigheid van loofboomen verhoogt nog het in het geheel niet Indische karakter van dit landschap met zijn alpine flora. Veel zware, oude woudreuzen ziet men niet onder de tjemara's. Ontzettende boschbranden teisteren in het droge Oost Java vaak de berghellingen, getuige de vele zwart verkoolde stammen. Het boschwezen tracht deze boschbranden tegen te gaan of althans te beperken door het aanleggen van evenwijdige brandsleuven, kaal gekapte breede gordels om den berg heen waardoor het vuur in zijn voortgang gestuit wordt.

Voor hen, die de lust in zich mochten voelen opkomen Lalidjiwo te bezoeken, de volgende inlichtingen. Men verlaat de trein in Modjokorto of Bangil, rijdt met de tram tot Pandahan en verder met karretjes, aan het station te krijgen, tot Prigen, waar alle vervoer per as ophoudt. Hier overnacht men, of anders in het ½ uur hooger gelegen Trètès, waar ook een goed hotel is, om den volgenden morgen na het ontbijt te paard of per tandoe te stijgen naar Lalidjiwo, dat men in ongeveer 3½ uur bereikt (kosten per paard heen en terug *f* 4). De meesten gebruiken het huisje slechts als nachtverblijf om den volgenden

landers te verinlandschen. En voor deze laatsten zullen scholen, geheel gelijkwaardig aan de Nederlandsche, behouden moeten blijven. Elke verbetering of verandering in den aard der scholen in het moederland moet zijn reflex hebben op de scholen in Indië. Er moet contact komen en blijven.

Dit contact zien we in de detacheering van leeraren. De leeraren toch maken het onderwijs. Een wisseling van leeraren tusschen Indische en Nederlandsche scholen heeft nog andere voordeelen, die we in het kort willen aanstippen.

Een leeraar in Nederland is, wat men noemt een halve ambtenaar. Hij wordt benoemd aan een bepaalde school en kan niet overgeplaatst worden. Van detacheering zonder zijn instemming kan dus geen sprake zijn. Ongetwijfeld zijn er jonge, energieke leerkrachten, die wat meer van de wereld willen zien en gaarne een paar jaar in Indië zouden willen lesgeven. Ze zullen daarvoor niet allereerst een geldelijk voordeel verlangen, maar behoud van hun vaste betrekking, van hun pensioenrechten waarvoor de Indische jaren, zooals gebruikelijk is, dubbel zullen tellen. De reis en de werkkring zullen hun persoonlijkheid en daardoor hun werk ten goede komen. De door hun detacheering opengevallen plaatsen zouden gevoegelijk door Indische collega's met verlof kunnen ingenomen worden. Dit geeft 't voordeel, dat voor hen het verlof langer kon zijn en dat de al of niet hernieuwde kennismaking met het onderwijs in het moederland, ook hun werk in Indië ten goede zou komen. Als de wisseling in Nederland plaats greep na de groote vacantie, waarin gevoegelijk de reis kon gedaan worden, zou het onderwijs er niets dan voordeel bij kunnen vinden.

Het aantal scholen in Nederland is ruim 25 maal zoo groot als dat in Indië, zoodat gegadigden o.i. gemakkelijk gevonden kunnen worden. Er bestaan slechts bureaucratische bezwaren tegen de uitvoering van dit denkbeeld, en als we niet in Nederland leefden, konden die gemakkelijk opgelost worden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Padibeleening.

In een uitvoerig artikel in *De Loc.* weerlegt de regent van Japara de bezwaren van ,,Een controleur'' tegen zijn denkbeelden en valt eveneens het stelsel van ,,Een controleur'' aan.

Tegenover de mislukte proef in het ressort van den controleur stelt de regent een andere, op zijn initiatief in 1909 door de Afd.-bank te Japara genomen om in den goedkoopen rijsttijd voorschotten te verleenen op voorraden padi in de dessa, die eenvoudig bij den bezitter aan huis door ramitouw werden verzegeld. ,,Alles werd zonder dwang van de zijde van het Inlandsch bestuur ingelost niet alleen, doch geen enkel zegel bleek verbroken te zijn, terwijl niet meer voorschot werd gegeven dan ter waarde van hoogstens ¾ der verzegelde padi.'' Daarenboven mocht niet meer dan ½ van het geheele padibezit als zekerheid worden aangenomen, zoodat de leener in den duren tijd de andere helft kon verkoopen om zijn beleende padi in te lossen.

De vrees van de meerderheid van het Bankbestuur, dat niet veel panden zouden worden ingelost, was oorzaak, dat in één onderdistrict niet meer dan *f* 2000 voorschot verleend werd. De proef werd niet voortgezet omdat het Bankbestuur den maatregel in strijd achtte met het monopolie der toenmalige pachters der pandhuizen.

Onbekend met de plaatselijke toestanden in het ressort van den controleur kan de regent geen afdoend antwoord geven op de vraag, waarom diens proef met padibeleening mislukt is. Hij vermoedt echter, dat het voornamelijk te wijten is aan het feit, dat de desaloemboengs in de proefneming werden betrokken, waarvoor bij de oprichting bijdragen van de bevolking werden geëischt in den vorm van arbeid en bouwmaterialen als in dien van padi. Bij de tegenover bestuursmaatregelen wantrouwig gestemde bevolking kon de meening gewekt worden, dat het er al weer om te doen was om bijdragen van haar los te krijgen. Dat een bedroevend klein aantal landbouwers er gebruik van maakten, dat ze het meest inferieure gedeelte van haar padi beleenden, en een beleeningssom wenschten ver boven de waarde, zijn volgens den regent evenveel bewijzen, dat Kromo niet gelooven wilde aan beleening in zijn belang, maar dacht aan een poging om de desaloemboeng op een goedkoope manier aan padi te helpen, terwijl hij uit het laatste punt opmaakt, ,,dat wat de padiprijs betreft, meeningsverschil bestond tusschen de van bestuurswege aangestelde pandhouders en de beleeners. En daar het voor de hand ligt, dat de dessa-hoofden op het hart zal zijn gedrukt om het voor hun dessa bestemde bedrag geheel uit te leenen, zullen zij zich niet hebben kunnen onthouden van eenigen dwang tot beleening.''

Immers, ,,menig districts- of onderdistrictshoofd ziet zich niet zelden verplicht dezelfde manoeuvre, doch dan tegenover de dessahoofden toe te passen uit vrees, dat hij door zijn chefs, zoowel Europeesche als Inlandsche — die dikwijls de fout niet in eigen boezem of bij hun chefs willen zoeken — zal worden aangemerkt als iemand, ,,die niet veel van de bevolking gedaan kan krijgen''.''

Een en ander zal bijgedragen hebben om de bedoelde padibeleening op een fiasco te doen uitloopen.

Dat meer dan 50 pct. der beleeners hun schuld niet inlosten, is wellicht te verklaren, doordat er een beleeningssom bedongen zal zijn, die niet veel van den werkelijken marktprijs verschilde. En waar padi van inferieure kwaliteit bij bewaring achteruitgaat in hoedanigheid, hebben ze waarschijnlijk het niet der moeite waard geacht ze in te lossen.

Daarna weerlegt de regent de bezwaren tegen zijn stelsel geopperd. Wordt de padi op rakken van 2 M. breedte geplaatst met tusschengangen van 1 M. breed, zoo behoeven de schuren niet monsterachtig groot te zijn. Omslachtige administratie is niet noodig, daar de taxatie en het wegen van de 3 à 4 hoofdsoorten van padi vrij eenvoudig is. Dat er steeds Inlanders zullen zijn, die liever naar den coulanten Chinees zullen loopen, is even waar als dat er Inlanders zijn,

---

dag den Ardjoeno of den Welirang te beklimmen. Het is echter geriefelijk genoeg ingericht voor een langer verblijf: er is keuken- en eetgerei, tafel- en beddegoed. Alleen voor het eten moet men zelf zorgen: brood en vleesch betrekt men uit Bangil, en met den inkoop van petroleum, rijst, eieren, enz. zal de meest mogelijke hulp ondervinden van de eigenaresse te Trètès mevr. de Wed. Mac Lennan, aan wie men eerst vergunning moet vragen, om van het jachthuisje gebruik te mogen maken. De bewaker, een oude mandoer die in Lalidjiwo bijna een halve eeuw lang de jaren zijns levens heeft zien voorbijgaan, is een veelzijdig ontwikkeld man; hij fungeert niet onverdienstelijk voor keukenprinses, huisjongen, kamermeisje en tuinjongen te gelijk. Het huisje is niet bijzonder groot, maar er is zoo gewoekerd met de ruimte, dat er toch slaapgelegenheid bestaat voor ongeveer 10 personen. Van muskieten natuurlijk geen sprake; men slaapt er dan ook in echt oud-Hollandsche bedsteden met een schuifgordijntje er voor. Een genot voor de bezoekers zijn de perken en hagen van rozenstruiken (Madame Moreau, Paul Néron, enz.) vol kolossale, dikke knoppen, die echter op deze hoogte uit gebrek aan warmte nooit geheel ontluiken. Een aardige attractie zijn ook de talrijke vogels, die men zoo hoog niet in zoo grooten getale verwachten zou, o.a. merels (merula javanica), die nu nog zeer tam zijn en tot vlak bij uw stoel komen trippelen, een bewijs, dat de menschen tot nu toe dit kleine wild met rust hebben gelaten. Hoe lang echter zal dit nog het geval zijn, als het grootere wild zal zijn uitgeroeid en de jachtliefhebbers naar nieuwe buit zoeken.

Voor de Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming te Buitenzorg, die alle noodelooze vernieling der natuur tegengaat en er naar streeft haar voortbrengselen op de plaats zelve te bestudeeren: de dieren in hun natuurlijke omgeving, de planten op haar natuurlijke groeiplaats, zou Lalidjiwo met de naaste omgeving een waardevolle reservatie zijn, waarvoor dan ook reeds moeite is gedaan. Er bestaat reeds een speciale Lalidjiwo-Commissie, waarvan voorzitter is Dr. Wurth te Malang. Ook bestaat het plan, aan de eigenaresse vergunning te vragen om ten gerieve van de leden van genoemde vereeniging, die Lalidjiwo komen bezoeken, in het huis een klein, speciaal herbarium te mogen deponeeren van alle in de buurt voorkomende merkwaardige planten met haar namen en bijzondere eigenschappen, en er ook alle publicaties der vereeniging ter lezing te leggen, terwijl van Lalidjiwo en omgeving een meer wetenschappelijke beschrijving dan deze zal uitgegeven worden, voorzien van foto's.

Dat de vereeniging zoo zeer prijs stelt op het bezit van Lalidjiwo als Natuurmonument, is niet te verwonderen. Zelden toch vindt men een plekje, zoo uitgezocht voor de verschillende smaken en liefhebberijen van alle categorieën van menschen. Voor *bergbeklimmers* is het een zeer gunstig gelegen uitgangspunt voor verscheidene interessante bergtochten; het huisje ligt n.l. zelf al zoo hoog, dat het bereiken van de toppen der omringende bergen een kwestie van slechts een paar uur is. De *geoloog* bevindt zich hier in de onmiddellijke nabijheid van werkende en niet werkende vulkanen: de Welirang met zijn interessanten zwavelkrater, de Ardjoeno met zijn jong-eruptief gesteente, de rookende Kembar (tweeling), de uit een opeenstapeling van lavablokken bestaande Bakal, enz. De *botanicus* heeft zelden gelegenheid, om zoo gemakkelijk, als het ware van uit zijn huis, de merkwaardige alpine flora van het Oost-Javaansche hooggebergte te bestudeeren. De niet deskundigen ten slotte, de niet bestudeerden, eenvoudige natuurliefhebbers, kunnen hier genieten van de droge, zuivere lucht, de eigenaardige vegetatie en de heerlijke, weldoende rust van dit eenzame plekje, dat niet voor niets de naam gekregen heeft van Lalidjiwo (Jav.: lali=vergeten, djiwo=ziel).

M. HORST,
1ste Secretaresse N. I. Vereeniging tot Natuurbescherming.

die in stede van geld van de Afd.-bank op te nemen, bij een gelen broeder gaan leenen.

Natuurlijk moet de padi bij gedeelten kunnen worden ingelost, wat bij voldoend en goed geïnstrueerd personeel zeer goed kan, als maar niet alles weer opgedragen wordt aan het met werk overkropt Inl. bestuur.

Dat de overgroote meerderheid der bevolking reeds korten tijd na den oogst geen padi meer zou bezitten ,wordt tegengesproken door de in het gewest Rembang maandelijks gehouden opnamen der padivoorraden.

Kan de beleener goedkoopere uitheemsche rijst koopen voor zijn eigen padi, laat hem dat doen; als hij voor zijn 4 picol Javarijst 5 picol uitheemsche kan krijgen, kan hij er des te langer van bestaan.

Het stelsel van den controleur, hierop neerkomende, dat van bestuurswege padi in den goedkoopen tijd wordt opgekocht om deze in den duren tijd weer tegen kostprijs van de hand te zetten, acht de regent alleen te verdedigen als noodmaatregel. In gewone tijden is het niet aan te raden, daar het niet de minste opvoedende waarde heeft en op den duur de energie van den Inlander zou verslappen.

Bovendien bestaat er alle kans, dat de padi duur zal worden ingekocht en goedkoop verkocht. ,,Ook zal menig Inlander, vroeger dan noodzakelijk, over voedingsschaarschte klagen, om te maken, dat met den verkoop der opgeschuurde padi spoediger dan noodig een aanvang wordt gemaakt, om die padi met winst (historisch) aan een handelaar te verkoopen.''

De heer I l g e n, de controleur in kwestie, is door het verweer van den regent niet verslagen, doch voelt zich krachtiger dan ooit.

Niet alleen toch heeft de regent niet getracht den aanval op zijn eerste stellingen af te slaan, maar de controleur ontkent, dat het mislukken van de door hem genomen proef te wijten is aan andere oorzaken dan door hemzelf zijn aangegeven.

Dat de regent niet begrijpt, waarom padibeleeningsschuren niet zullen opnemen, terwijl duizenden Inlanders hun kains en preciosa wel in de pandhuizen beleenen, komt volgens den heer I l k e n doordat de regent het groote verschil tusschen beide beleeningen niet inziet. Voor zijn padi kan de Inlander steeds geld krijgen, wat met de kains en preciosa niet het geval is, terwijl zijn padi niet zijn opgespaard kapitaal vormt, zooals dat met de kains en preciosa het geval is, doch het loon is van zijn veldarbeid, dat hij noodig heeft om in zijn dagelijksch onderhoud te voorzien. De heer I l g e n is niet overtuigd, dat de proef, door den regent genomen, geslaagd is. Om dit te beoordeelen zou hij moeten weten: 1e. of de padibezitter voordeel gehad heeft van de beleening van zijn product; 2e. of de beleeners lieden waren, die een grooten voorraad bezaten en dus ook zonder beleening een gedeelte zouden hebben aangehouden tot de marktprijs zou zijn gestegen; 3e. of de beleeners hun pand ingelost hebben met eigen geld of met elders opgenomen geld en 4e. of de padi na inlossing het eigendom van den beleener of van een padi-opkooper was.

Daarna komt hij nog eens terug op de grootte der schuren.

Op 1 M². kan men 1 picol padi plaatsen. Voor 30.000.000 picol heeft men noodig 30.000.000 M². rak, of een loodsoppervlakte van 10.000.000 M². ,,Aangezien de vrije ruimte in de loodsen even groot moet zijn, zullen die gebouwen een oppervlakte beslaan van 20.000.000 M². Zijn er totaal 20.000 loodsen noodig, zoo moet iedere loods een oppervlakte hebben van gemiddeld 1000 M². of bij een breedte van 10 M. een lengte van 100 M.

De bouwkosten op *f* 5 de M². stellende, zou daarvoor noodig zijn een bedrag van *f* 100.000.000, terwijl de rakken tezamen *f* 15.000.000 zullen kosten. Bij een gemiddelde beleeningssom van *f* 2.50 p. p. is daarvoor noodig een kapitaal van *f* 75.000.000 of totaal een beginkapitaal van *f* 190.000.000.

En dit reusachtig kapitaal zal nog vergroot moeten worden, indien de beleening in den smaak valt van de bevolking. ,,Wij kunnen toch moeilijk aan A., B. en C. hulp verschaffen en D., E. en F., die voor de beleening nergens anders terecht kunnen, afwijzen? Waar en hoe moet een grens getrokken worden?

K o o p e n wij daarentegen de padi op, zoo kunnen wij, voldoenden voorraad ingeslagen hebbende, onze schuren sluiten en de later komende padiverkoopers naar andere opkoopers verwijzen. Hoe wil de regent van Japara voorkomen, dat padihandelaren de pandbriefjes opkoopen en dan op een gegeven oogenblik alle beleende padi komen opeischen?''

Tusschen den hr. I l g e n en c o n t r o l e u r C. heeft zich in *De Loc.* ook een debat ontspannen. Laatstgenoemde is het in hoofdzaak eens met den hr. I., doch zou, althans in zijn afdeeling, den inkoop en de opschuring der padi niet op de onderdistrictshoofdplaatsen willen zien geschieden, doch in de dessa's, daar in de afd. S. geen korrel padi op de pasars wordt verkocht, hetgeen dus niet anders dan door d w a n g zou te verkrijgen zijn.

Controleur C. wenscht den inkoop te doen geschieden bij de desaloemboeng en den verkoop later te doen plaats hebben al naar de behoefte, dus in deze tijden van voedselschaarschte de rijst te doen distribueeren. Heeft een desaman voor 6 dagen rijst gekocht en komt hij na 3 dagen terug, zoo wordt hem geen rijst gegeven. Dit om handel in rijst te voorkomen en te zorgen, dat ook het behoeftige deel der bevolking voedsel zal kunnen bekomen. Deze wijze van distributie is alleen mogelijk in de dessa, waar ieder persoon en de grootte van zijn gezin bekend is, doch kan niet plaats hebben op de onder-districtshoofdplaatsen, waar de bemiddelde een mooie kans heeft om op speculatie te koopen en te doen koopen door stroomannen, om bij verkoop een zoet winstje te maken.

Ook zal scherper contrôle op de z.g. indroging mogelijk zijn, die volgens hem beneden 2 pct. te houden is.

Ondertusschen kwam de adviseur voor het volkscredietwezen al aanstonds roet in het eten gooien door een schrijven, gericht aan de hoofden van gewestelijk bestuur, waarin hij er op wijst, dat de opvatting als zouden de banken instellingen ziin ten algemeenen nutte, in dien zin, dat ze gehouden zijn mede te werken aan de tenuitvoerlegging van door de bestuursambtenaren nuttig geoordeelde of door de bizondere tijdsomstandigheden geboden maatregelen, onjuist is.

De volksbanken zijn slechts filantropische instellingen in zooverre ze ook op het belang der leeners en niet alleen op het eigenbelang der bank letten.

,,Dat standpunt sluit in zich, dat bij het toestaan van iedere leening uitdrukkelijk wordt overwogen, of de cliënt er mede gebaat zal zijn en de bank er niet door geschaad kan worden.''

Tevens waarschuwt hij ertegen, dat de reservefondsen der desaloemboegs, (in totaal *f* 4,000.000 bedragende en $^1/_6$ van de bedrijfsmiddelen der afd.-banken uitmakende) opgevorderd en ter beschikking van de betrokken gemeenten gesteld worden ter oprichting van z. g. inkooploemboengs. Indien deze opzegging op groote schaal geschiedt, zou er een ernstige stoornis komen in het uitleenbedrijf der banken.

Suriname.

Men weet in Suriname verdienstelijke menschen te eeren.

Onder het hoofd ,,*Uren van zonneschijn*'' beschrijft ,,*De West*'' van 27 Augustus de ontvangst bereid aan *Dr. E. A. Koch* bij gelegenheid van diens bezoek aan de kolonie. Dr. Koch is vele jaren chef geweest van den militair-geneeskundigen dienst in Suriname en heeft zich bij de bevolking zeer bemind weten te maken. Van het uitgeleide hem bij zijn vertrek gedaan hebben wij in der tijd in dit blad mededeeling gedaan.

Uit Oost-Indië naar Nederland terugkeerende heeft Dr. Koch met de *Sitoebondo* de reis over Suriname gemaakt.

,,De naam Dr. Koch — aldus ,,*De West*'' — roept in Suriname allerlei herinneringen op. Talloos velen heeft hij aan zich verplicht. Bekwaam geneesheer, voortreffelijk chirurg, met een hart van goud en onbetaalbaar goed humeur, verspreidde hij steeds zonneschijn om zich heen en gaf een schitterend voorbeeld van de kunst om met een zekere goedmoedigheid bergen arbeid te verzetten. Het bericht dat hij met de Sitoebondo een kort bezoek zou brengen aan de kolonie, was dan ook een bron van onuitspre-

kelijke vreugde voor velen. Ieder wilde hem zien, de hand drukken, een attentie bewijzen. En ja, hij was weder geheel de oude! Een en al bedrijvigheid. Voor ieder een hartelijk woord. Overal wilde hij heen. Ook de studenten — die hem gaarne hulde wilden bewijzen — maakte hij gelukkig door een bezoek aan de soos."......

......,,Dr. Koch verklaarde getroffen te zijn door de ontvangst in Suriname. Hij had wel verwacht, dat nog enkele oud-patiënten hem niet vergeten zouden zijn, maar de ondervonden hartelijkheid overtrof zijn stoutste verwachtingen."

* * *

Suriname is een tweede Kiesvereeniging rijk geworden. Deze stelt zich ten doel bekwame menschen af te vaardigen naar de Koloniale Staten, mannen van wie verwacht mag worden, dat zij de belangen van de kolonie en het Moederland zullen behartigen door mede te werken o.a. tot:

a. het in het leven roepen of bevorderen eener goede verstandhouding tusschen de verschillende rassen in de Kolonie, met terzijdestelling van elk verschil in godsdienst en afkomst;

b. het nemen van maatregelen en het maken van wetten, die het algemeen belang beoogen, en alles wat belemmerend werkt op de organische ontwikkeling der kolonie tegengaan.

Van den candidaat zal o.m. worden verlangd dat hij zal medewerken tot:

het verkrijgen van finantieële onafhankelijkheid van het moederland, door zuinig beheer en het opvoeren der koloniale inkomsten, het laatste met inachtneming van de draagkracht der bevolking en der bedrijven;

het voeren van een krachtige onderwijspolitiek, die zich uitstrekt ook over de jeugd die de school reeds verlaten heeft, een politiek die het onderwijs zooveel mogelijk doet aanpassen aan de eischen van het praktische leven der bevolking;

het bevorderen van immigratie en kolonisatie;

het krachtig propageeren van hygiënische maatregelen;

het verbeteren van de verkeersmiddelen in de distrikten en in het binnenland;

kiesrechtuitbreiding;

het nemen van maatregelen ter bescherming van het verwaarloosde kind;

geleidelijke decentralisatie van het Bestuur.

* * *

,,*De West*" van 23 Augustus geeft een overzicht van den aanplant van voedingsmiddelen op de plantages. Die aanplant is vrij aanzienlijk. Zoo zijn meer dan 1700 akkers rijst door de plantages in cultuur gebracht.

Hebben over het algemeen de plantages ruimschoots voldaan aan den wensch van het gouvernement inzake voedselaanplant, er zijn er enkele die in gebreke zijn gebleven. Het Gouvernement heeft besloten om voorloopig geen immigranten toe te wijzen aan deze plantages en evenmin toe te staan dat zij hercontracten met arbeiders sluiten.

Sommige plantages hebben het dubbele of meer dan het dubbele van de verplichte oppervlakte in cultuur gebracht.

* * *

In ons nummer van 9 Mei namen wij uit ,,*De West*" van 5 Februari het bericht over dat de monding van het oude kanaal op Coronie geheel verstopt was. Het land ten Oosten daarvan was weggespoeld, behoudens een smalle strook, waardoor een geul was gegraven. Wij merkten daarbij op: ,,Is het bericht van ,,*De West*" juist dan kunnen voor dit distrikt weer goede dagen aanbreken. De achteruitgang van het district is toch voor een groot deel het gevolg geweest van de aanslibbing, die zoowel de loozing als het verkeer belemmerde".......

In ,,*Suriname*" van 30 Augustus vinden wij nu de volgende correspondentie uit Coronie:

,,De afspoeling van de kust duurt maar voort. De plaats waar de vuurtoren stond is reeds nagenoeg geheel weggespoeld. Het gevolg daarvan is dat de mailstoomer veel dichter bij de kust kan komen. Als de afspoeling zoo aanhoudt, laat het zich aanzien dat het loozings- en verkeers-vraagstuk voor Coronie op natuurlijke wijze zal opgelost worden."......

......,,Vergeet u niet dat de mailboot door de afspoeling zooveel dichterbij komt, en de kans groot is, dat binnen niet al te langen tijd de boot tot voor Coronie zal kunnen komen"......

* * *

Paramaribo is een weekblad rijker geworden: ,,*The Weekly Echo*" is n.l. den 14en September weer verschenen. Het blad wijst er op dat de Hollandsche publicaties in het buitenland niet veel kunnen verrichten omdat het Hollandsch buiten Holland en Oost-Indië een doode taal is.

* * *

In ,,*American Industries*" van Juli 1918 een artikel van den heer *J. B. Percival* te Paramaribo over den huidigen economischen toestand en de winstgevende industrieën in Suriname.

De periodieken waarin de heer Percival zijne artikelen schrijft zijn hier niet gemakkelijk, althans niet spoedig, te raadplegen. Wij herhalen daarom ons verzoek om overdrukken der artikelen ter bespreking in ons blad te mogen ontvangen.

Curaçao.

In de Curaçaosche bladen van begin Oct. j.l. lezen wij, dat in de toen gehouden zitting van den Kolonialen Raad is behandeld de ontwerp-verordening, waarbij bepalingen worden vastgesteld betreffende het verleenen van vergunningen tot het gebruik van domein voor de exploitatie van motoromnibus-diensten als ondernemingen van openbaar nut op het eiland Curaçao en, na gedachtenwisseling tusschen den heer Procureur-generaal, gemachtigde van den Gouverneur, en 't lid Lansberg, met 5 tegen 4 stemmen aangenomen.

Ook de duurtetoeslagwet kwam ter tafel en werd met algemeene stemmen goedgekeurd.

* * *

— Naar luidt van eene in *De Curaçaosche Courant* verschenen bekendmaking, zal de directie der *Curaçaosche Bank*, ter vervanging van de oude bankbiljetten, overgaan tot de geleidelijke uitgifte van nieuwe typen bankbiljetten van de coupures van *f* 5, *f* 10.—, *f* 25.—, *f* 50.—, *f* 100.— en *f* 250.— en van de oude typen van *f* 1.— en *f* 2.50 (die dus hun vorm en grootte behouden) tot een bedrag van een millioen gulden.

De biljetten van *f* 5.—, *f* 10.—, *f* 25.—, *f* 50.—, *f* 100.— en *f* 250.— vertoonen aan de voorzijde in het midden den volgenden tekst:

No. No.

DE CURACAOSCHE BANK
betaalt aan Toonder
(resp.) Vijf, Tien, Vijf en twintig, Vijftig, Honderd en Tweehonderd en vijftig gulden.
Curaçao, 1918.

* * *

Door den sedert verscheidene jaren op Curaçao woonachtigen Venezuelaanschen generaal, Luis Felipe Nava, is onlangs eene distilleerderij opgericht, waarvan de voortbrengselen, rum en anisao, bereids in den handel zijn gebracht en veel aftrek hebben.

* * *

Op *Moendoe Nobo* is een goed aangelegd sportterrein op feestelijke wijze geopend, welke opening door den Gouverneur, vergezeld van een adjudant, met Z.H.E.G.'s tegenwoordigheid vereerd en door tal van andere belangstellenden bijgewoond werd. De opening werd door de kapel van het garnizoen met muziek opgeluisterd.

* * *

Met groote ingenomenheid nemen de Curaçaosche bladen een bericht over betreffende ,,*Lepra-bestrijding*": Een schrijven uit Calcutta aan de *Times of India* vermeldt, dat zeer goede resultaten zijn verkregen met een nieuwe behandeling van lepra, ontdekt door Sir Leonard Rogers.

Er zijn gevallen, dat personen, die vijftien jaar lang aan deze ziekte hadden geleden, door deze nieuwe behandeling zijn genezen en van een Indischen geneesheer, die zelf aan deze ziekte leed en nu reeds twee jaren als volkomen genezen beschouwd kan worden, waardoor het zich laat aanzien, dat de genezingen van blijvenden aard zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De V.S.T.P. In de *Darmo Kondo* wijst een schrijver er op, hoe door een leider van ,,*Insulinde*" tweedracht gezaaid wordt in den boezem van de *Vereeniging voor Spoor- en Tramwegpersoneel*. Die leider raadt n.l. Indo's aan niet in de *V.S.T.P.* te blijven, aangezien deze vereeniging uitsluitend de belangen van de Inlanders zou dienen. In Europeesche bladen wordt het bericht verspreid, dat er door ,,*Insulinde*" een splitsing zou zijn gekomen in de *V.S.T.P.*, dat n.l. Indo's en Inlanders niet meer samengaan. De zaak is echter alleen, dat een besluit genomen is, dat het Europeesche gedeelte en het Inlandsche gedeelte afzonderlijk zou vergaderen, onder leiding van het gemengde bestuur en dat op grond van de overweging, dat onder de Europeesche leden velen zijn, bij wie de Inlandsche leden als ondergeschikten dienen, zoodat deze zich niet geheel vrij zouden kunnen uiten in een gemengde vergadering. Het artikel ontkent ook, dat de *V.S.T.P.* alléén zou werken voor Inlanders, wel echter wordt er thans meer gewerkt voor de Inlandsche leden, aangezien er juist voor deze nog zooveel te doen valt.

Residenten voor de Buitenbezittingen. Naar aanleiding van de drie Residentsvacatures voor West-Borneo, Ambon en Timor schrijft de *Neratja*, dat het voor de Regeering een groote moeilijkheid is, tegenwoordig een geschikten Resident te krijgen voor de Buitenbezittingen. Conservatief mag deze niet zijn, noch ook te voortvarend, echter evenmin zwak. Nemen we in aanmerking, schrijft dit blad verder, uit welke groep de candidaat moet komen, dan kan

[Het] ons niet verwonderen, dat zoovelen tenslotte niet in aanmerking komen voor de gouden pet.

De ambtenaar B.B. toch komt uit Holland, na het behalen van het vereischte diploma, om in Ned.-Indië het Nederlandsch gezag te helpen handhaven. Al zeer spoedig na zijn aankomst wordt hij op een buitenplaats neergezet, waar hij maar heel weinig in aanraking komt met zijn landgenooten of andere menschen, die zijn taal verstaan en spreken. Dra vestigt zich bij hem de overtuiging, dat zijn machtwoord overal den doorslag moet geven. Het een en ander is natuurlijk alleszins geschikt om autocratische neigingen te ontwikkelen en op lateren leeftijd schrikt hij, wanneer hij kleine lieden ontmoet, die het durven onderstaan een eigen meening te uiten. En het gevolg hiervan is, dat slechts weinigen van die oude ambtenaren liefde kunnen hebben voor het tegenwoordige Inl. volk, dat, in tegenstelling met den ouden tijd, niet meer onderdanig, maar in oppositie is gekomen.

Geen wonder dus, dat de *keuze* moeielijk is voor de Regeering". Zoo besluit *Neratja*.

De Gemeenteraad van Batavia. In een redactioneel hoofdartikel hekelt hetzelfde blad de wijze, waarop de Europeesche partijen elkaar bij de verkiezingsactie bestrijden en vraagt zich af: of die strijd nu geheel gebaseerd is uitsluitend op de liefde van elk der partijen voor de gemeente? Blijft een dergelijke vurige ijver ook bij het *werken* voor de gemeente betracht, dan zal Batavia spoedig met alle recht aanspraak kunnen maken op den titel van „Koningin van het Oosten". Van de fractie-candidaten zijn slechts de heeren Bik en Schotman in den Raad gekomen, terwijl er ook nog voor den heer Zeydel een kans bestaat. In elk geval slaat dus de Raad om. Of zullen de Inlandsche leden zich nu aan de zijde scharen van de fractie? Wat de verandering in den Raad voor de gemeente Batavia zal beteekenen, zal de tijd moeten leeren, zoo eindigt het blad.

—

In hetzelfde blad motiveert de heer *Abdoel Moeis*, het nieuw verkozen raadslid, zijn standpunt voor de fractie als volgt: Hij beschouwt de fractie als te zijn ontstaan door een oppositie, welke bij een zekere groep van personen is opgewekt door de overtuiging dat de gemeenteraad van Batavia tot heden slechts gewerkt heeft voor de belangen van de meer aanzienlijke en gegoede ingezetenen der gemeente (de eerste klasse super-menschen). Zoo lang nu bij hem die overtuiging vaststaat, roept hij al de Oostersche leden van den gemeenteraad op de zijde te kiezen van de fractie, echter zonder daarbij eigen zelfstandigheid op te geven en zonder uit het oog te verliezen: 1. dat de Oosterling niet minder is dan de Westerling. 2. dat de belangen van den Oosterling niet achterstaan bij die van den Westerling en 3. dat de gemeente aan allen gezamenlijk toebehoort. Zij moeten zich niet stellen tegenover verbeteringen in het belang van de meer gegoede klassen, maar vooral moeten zij niet vergeten de belangen voor te staan van den kleinen man, wiens lot in de gemeente nog zoo veel te wenschen overlaat. In het feit, dat de auto's der gecombineerde groepen den driekleur voerden, als herkenningsteeken, ziet de heer Abdoel Moeis een soort reclame, waarmee die groepen zich als regeerings-partij etiketteeren, ondanks hun verklaring, dat hun gemeente-actie staat buiten de politiek. Daarmee hebben zij meteen de fractie als behoorende tot de revolutionaire groepen aangewezen.

Naar aanleiding van het interview van den heer de Nys Bik, gepubliceerd in het *Bat. Nieuwsblad*, waarschuwt hij de niet Europeesche leden nogmaals om bij het zich aansluiten bij een der groepen (liberaal of radicaal) vooral hun eigen zelfstandig oordeel niet op te geven. Hij wijst op de gelijkenis, welke de heer Bik gewenscht achtte in de verhouding tusschen Europeanen en Inlanders met die tusschen Gouvernement en Inlandsch zelfbestuur, waarbij dus de Inlander steeds lager gesteld moet blijven dan de Europeaan. Indien mocht blijken, dat de fractie de inzicht van een harer leden deelt, dan is de tijd gekomen voor de Oosterlingen, om zich vierkant van de fractie te keeren. De mogelijkheid, dat de geheele fractie de inzichten zou deelen, acht hij echter uitgesloten, evenals ook de mogelijkheid, dat de N.I.V.B. alle opvattingen zou onderschrijven van de C.E.P. en de K.B. Ten slotte geeft hij den Oostersche leden de waarschuwing, om zoolang als zij zich niet actief de leiding in handen kunnen nemen, toch onder geen voorwaarde hun zelfstandigheid prijs te geven, in geen geval een passieve houding aan te nemen.

In een later nummer van de *Neratja* komt de heer Sadikoen *Tondokoesoemo* nog eens terug op de gemeenteraadsverkiezingen en het standpunt van de Inlanders in den Gemeenteraad. Ofschoon met de redactie erkennende, dat elke groep eigen belangen heeft, welke zij heeft te beschermen tegen verdringing door die van de andere groepen, meent schrijver, dat de Inlanders een eigen standpunt moeten innemen, gebaseerd op eigen kracht. Wij alleen, vervolgt hij, kunnen volkomen op de hoogte zijn van onze eigen huishoudelijke aangelegenheden in de gemeente. Wat aanleiding is er dus om partij te kiezen voor eenige groep van een andere nationaliteit? Schrijver wil niet zeggen, dat de Inlandsche groep zich vijandig moet stellen tegenover de andere groepen, maar zonder eigen zelfstandigheid op te geven, moet zij samenwerken met die beide tegenover elkaar staande groepen, waarvan niet getuigd kan worden, dat de eene bepaald goed en de andere bepaald slecht is.

Naar aanleiding van het vorenstaande, merkt de redacteur, Abdoel Moeis, op, dat de kiesvereeniging *Melajoe* inderdaad dat zuivere standpunt van zich niet partij te stellen voor de Europeesche candidaten heeft ingenomen. Bij de verkiezing der leden hebben de Inlanders echter weinig in de melk te brokkelen, aangezien het aantal Inlandsche kiezers slechts 10 pCt. bedraagt van het totaal. Evenals in den Volksraad zou echter ook in den Gemeenteraad de Inlandsche groep sterk komen staan, indien zij een blok vormde, zich niet aansluitende bij welke andere groep ook. Abdoel Moeis zelf zal echter de zijde blijven kiezen van de fractie, die hij beschouwt als de oppositiepartij, die de belangen van den kleinen man in bescherming neemt.

„Verklaring der Indische Vereeniging".

Met aandacht en belangstelling hebben de in Nederland vertoevende Indonesiërs de groote gebeurtenissen in Europa gevolgd, die zonder twijfel ook voor hun vaderland van bijzondere beteekenis zijn.

Algemeen is onder hen de sympathie en de bewondering voor de kalme en waardige houding van regeering en volk in Nederland, in deze tijden van ingrijpende hervormingen.

Zelf levende te midden van de verhoogde belangstelling voor politieke vraagstukken, welke uit den aard der zaak slechts de Nederlandsche belangen raken, achten de hier vertoevende Indonesiërs het van groot gewicht, dat regeering en volk van Nederland hun volle aandacht blijven schenken aan Indë.

Waar de toekomst der koloniën ten nauwste samenhangt met de hervormingen in Europa in 't algemeen, met die in Nederland in het bijzonder, stelt de „Indische Vereeniging" er hoogen prijs op, in volkomen overeenstemming met de wenschen der groote vereenigingen in Indië, bij monde van haar bestuur, het volgende te verklaren:

Voor de ongestoorde en rustige ontwikkeling van Indië tot een zelfstandigen Staat is noodzakelijk:

1. instelling eener volksvertegenwoordiging met wetgevende bevoegdheid en opheffing der wetgevende bevoegdheid van den Raad van Indië;
2. hervorming van de positie der directeuren van algemeen bestuur in dien zin, dat zij verantwoordelijk worden aan de onder 1 bedoelde volksvertegenwoordiging.

Namens de Indische Vereeniging,

G. MANGOENKOESOEMO, *Voorzitter.*
SOERJOMIHARDJO, *Secretaris.*
DAHLAN ABDOELLAH, *Commissaris.*

Delft, (Havenstraat 7a), 22 Nov. 1918.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Van de afdeeling Malang der *Sarekat Islam* merkt men daar ter plaatse over het algemeen slechts zeer weinig — alzoo de *Bintang Soerabaja.* Zij werkt niet naar buiten; excessen hebben nooit plaats en hoogst zelden zal een Inlander er zich bij voorkomende gelegenheden op beroepen lid van die groote *kongsie* te zijn. Het blijft bij een paar publieke vergaderingen, waarop nu en dan flink en met holle klanken wordt doorgedraafd. In den boezem der vereeniging zelf moet het evenwel minder rustig zijn, iets wat den schrijver sedert eenigen tijd ter oore is gekomen. Men is n.l. tot de ontdekking gekomen — en deze ontdekking is sedert bekend gemaakt — dat er zich onder de bestuursleden iemand bevindt, die met den naam van spion wordt aangeduid. De man zou zich niet ontzien om geheimen, die in den schoot der vereeniging dienden bewaard te blijven, te openbaren aan een prijaji besar, zooals de uitdrukking luidt en waarmede zeer waarschijnlijk of den patih, of den regent, misschien beiden, bedoeld worden. De president van de Centrale Sarekat Islam te Soerabaja zou de zaak onderzoeken en het einde zal waarschijnlijk zijn, dat het rotte lid afgesneden wordt van het lichaam en smadelijk weggeworpen. Wij hebben alle reden — alzoo de schrijver — om aan te nemen, dat met den verrader niemand minder dan den president bedoeld wordt. Het plaatselijk Maleische blad laat zich in tamelijk heftige bewoordingen uit over den spion. Nu is het zeker niet kiesch zoo vervolgt de *Bintang Soerabaja*, om zaken, die in de vereeniging geheim moeten blijven, te gaan overbrieven, doch wij vragen op onze beurt, waarom daar-

tegen zoo heftig wordt uitgevaren, als alles wat behandeld en besproken wordt het daglicht kan zien, iets wat toch het geval zou zijn, als de vereeniging geen andere bedoeling heeft, dan die welke zij in haar vaandel voert.

Een Chin Bibliotheek. In de *Perniagan* en *Sin Po* wordt de opening gemeld van de bibliotheek Chung Hsioh Tung Chuang Hui, welke begint met een vijfhonderdtal boeken van allerlei aard, maar in hoofdzaak boeken handelende over China en Chineesche aangelegenheden. Het doel van de bibliotheek is om door de keuze der lectuur het zelfrespect en zelfbewustzijn van de Chineezen te versterken. De bibliotheek is voorloopig nog maar Zondags van 10—2 uur voor het publiek geopend.

Sumatraansche Volksbewegingen. Hetzelfde blad *(Bintang Soerabaja)* nam uit de *Sinar Sumatra* de volgende beschouwingen over aangaande de bewegingen ter Westkust van Sumatra. Er is een merkwaardige overeenkomst tusschen de volksbewegingen op Java en ter Westkust van Sumatra. Op Java vindt men naast elkaar de *Sarekat Islam* en *Boedi Oetomo*. De eerste organisatie heeft als bindende kracht de orthodoxe Islam, zooals deze is ingevoerd van uit Arabië, dus zonder direct verband met het volksleven, dat zich hier tevoren ontwikkelde. De andere vereeniging daarentegen staat voornamelijk op de basis van eigen Javaanschen *adat* en overlevering, voelt zich in sommige opzichten meer Hindoe dan Moslim en eert in zijn wajang, zijn kunst, zijn mythologie een roemrijk niet-Islammitisch verleden.

Een voorbeeld van den toenemenden invloed der orthodoxe richting gaf het *lebaran*-feest van dit jaar, waarbij naar eisch der leer, de ingang van het nieuwe jaar niet naar berekeningen, maar naar het verschijnen van de nieuwe maan bepaald werd.

Een dergelijke onderscheiding nu in een volksbeweging, welke geleid wordt door bovenal uitheemsche opvattingen, tegenover een, gebaseerd voornamelijk op inheemsche invloeden, vindt men ter Westkust van Sumatra eveneens. Maar toch met eenig onderscheid. Terwijl op Java de Islam in zijn orthodoxen vorm wordt gepropageerd, komt hij op de Westkust van Sumatra in modernen vorm binnen. De beweging toch, welke men daar zou kunnen vergelijken met die der S. I. op Java, de z.g. „*Witte Kaartjes S. I.*", is doordrongen van leeringen, welke door de jongeren in Egypte worden gegeven. Daar heeft bijv. *Sjeich Mohamad Abdoel* moderne commentaren op den Koran geschreven, die een veelal andere opvatting der teksten huldigen, welke veel meer aansluiten bij het huidige maatschappelijke leven. En de leider der *Witte Kaartjes S. L., Sjeich Abdulla Achmad*, is een overtuigd leerling van hem.

Naast en tegenover deze beweging staat er een, die meer met de B. O. vergeleken kan worden. Hare aanhangers houden den adat in eere. En waar deze bijv. door de positie van de vrouw in de Menangkabausche maatschappij heelemaal niet overeenkomt met de streng Mohamedaansche leeringen, kunnen deze leden der adatpartij uiteraard geen lid zijn van de *Witte Kaartjes S. I.* Zij houden daarentegen — overeenkomstig aan vele B. O. Javanen — vast aan de leeringen der mystieke sekten, zooals die van ouds her in het Menangkabausche land bestaan hebben. Hun organisatie is voornamelijk de *Sarekat Adat Alam Menangkabau* of „*Roode Kaartjes S. I.*"

Het bekende blad de *Oetoesan Melajoe*, dat te Padang verschijnt, is de laatste partij toegedaan en keert zich sterk tegen de andere. Toen zelfs een paar leerlingen van de St.O.V.I.A., in hun laatste vacantie ter Westkust, propaganda voor de Jong-Sumatraansche beweging maakten, heeft de hoofdredacteur van dit blad hen zooveel mogelijk tegengewerkt.

De wrijving, die er tusschen de Witten en de Rooden bestaat, kwam bijv. tot uiting bij de reeds bovengenoemde beëindiging der vasten. Toen vierden de eersten, de modernen, feest, omdat op grond van de berekening het oogenblik was aangebroken. De anderen vastten door, omdat de nieuwe maan nog niet te zien was. Nergens, behalve op Padang, was er, voor zoover bekend, een dergelijke demonstratie, die groote beteekenis heeft.

Teneinde echter deze verwarring in godsdienstige aangelegenheden voor het vervolg te voorkomen, zijn, volgens een bericht van de *Oetoesan Melajoe*, de leiders van de moderne richting van plan om zich per rekest tot de Regeering te wenden, om de aanstelling te verzoeken van een *Moefti* (godsdienstig adviseur) en een *Sjeich al Islam* (godsdiensthoofd), die beslissingen kunnen geven in alle vraagstukken, den godsdienst rakende. Men ziet uit dit alles, hoe de Javaansche S. I. naar beide zijden verwantschap heeft. Wat de orthodoxie betreft bij de *Rooden*, in zake streng — zij het modern — Mohamedanisme bij de „*Witten*". Vandaar ook, dat de beide *Sarekats* door de *Centrale S. I.* erkend zijn.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Vredesoverleg.

In groote trekken is de vredesconferentie georganiseerd. Men vroeg zich af, hoe de stemmen van allen, die samen aan de zijde der Entente getreden zijn, tot haar recht zouden kunnen komen en hoe daarnaast en daarin dan zij nog zouden kunnen meespreken, die, zonder een zelfstandigen staat te vormen, zich toch als volwaardige zelfstandigheden beschouwen, zooals de Britsche kroonkoloniën. Volgens 't opgezette plan is dit nu op schijnbaar vrij eenvoudige wijze stelselmatig uiteen gehouden. Alle deelen van 't groote Britsche rijk zullen eerst confereeren. Wij meldden in ons vorig nummer reeds hoe de vertegenwoordiging gedacht is, zooals daar bleek, zal ook Britsch Indië een eigen representant krijgen. Daar zal men tot interne conclusiën komen voor de vredeseischen en toekomstplannen.

Daarna komen te Versailles de gedelegeerden van alle bondgenooten der Entente samen, om hunnerzijds hetzelfde te doen. Daar zal veel gepast en gemeten moeten worden. Ieder hunner zal op reis gaan met een lange verlanglijst van groote en kleine eischen, zooals men die opstelt als men bij eenzijdig beschouwen eigen aandeel bepaalt. Die eischen zullen tot botsingen, tot afkeuring, tot verwijten leiden, zooals dit steeds 't geval is wanneer men 't aandeel te bepalen heeft dat aan een ander toekomt. De eischen zullen eerst tot wenschen, tot verlangens herleid worden, om daarna, ter verzekering van den wereldvrede, beknibbeld en bekort te worden. Vermoedelijk zal niemand geheel tevreden zijn bij 't slot der beraadslagingen, zal ieder vinden, dat alle anderen eigenlijk te veel, maar hij te weinig gekregen heeft. Hierom is 't juist geraden deze besprekingen te houden, vóórdat de overwonnen partij er bij zal zijn.

Het is te voorzien, dat beide conferenties voor zeer moeilijke vraagstukken zullen komen te staan, afgescheiden nog van de verdeeling van den buit, van de oplegging van vergoedingen en van andere vragen, die bij elke vroegere vredesbespreking in mindere of meerdere mate ook altijd te beredderen zijn geweest. Ditmaal komen daar kwestiën bij als die van den roep om vrije zelfbeschikking van Zuid-Afrika en zelfs van Britsch-Indië. Zal dit laatste tevreden kunnen zijn met behandeling op gelijken voet als de dominions, zoodat 't een eigen regeering krijgt onder Britsche vlag en met een Britschen gouverneur-generaal, Botha en Smuts zullen den eisch der Afrikaanders, die herstel der republieken willen, niet onbesproken kunnen laten. Weten zij in die richting geen voldoende toezegging te krijgen, dan zal de gisting in Z.-A. niet bezworen kunnen worden. De binnenlandsche vrede zal daar dan niet verzekerd zijn, zelfs al mocht Duitsch Z.W.-Afrika aan de rijkskolonie Z.-Afrika worden toegevoegd.

Voor de inter-geallieerde conferentie doet de vraag zich dadelijk voor in hoever zij ook aan de zich nieuw opgeworpen regeeringen recht tot mede-aanzitten zal toekennen. Egypte is, hoewel onder Britsche leiding, een eigen staat geworden. De Hedschas heeft zich onafhankelijk van Turkije verklaard. Moet de Zionistische staat in wording aanvaarden wat men over hem zal wenschen uit te maken, of zal hij óver eigen bestaan en eigen voornemens een woord mogen meespreken? In hoever hebben de deelen van Rusland, die in 't verdrag van Brest Litowsk begrepen werden, en de andere deelen, die zich Ententegetrouw zijn blijven verklaren, een plaats aan de algemeene tafel in te nemen? Zullen alle bondgenooten een gelijkwaardige stem hebben, groot of klein, medestrijder of betalend toeschouwer?

Als de groote en machtige mogendheden ten opzichte van de jonge, deels nog in wording zijnde staten, een inzicht doorvoeren, dat niet strookt met dat der betrokkenen, zou dit dan het denkbeeld van een hechten vrede niet in den grondslag aantasten?

Welke omvang de opzet der Versaillesvergadering belooft te krijgen, spreekt uit de mededeeling, dat alleen voor de Britsche afdeeling ervan een 200-tal personen zullen overkomen, voor 't meerendeel bureauambtenaren. In Parijs worden groote hotels en geheele woningcomplexen voor deze en voor de Amerikaansche afdeeling gehuurd.

Nadat uit de daar te voeren beraadslagingen de conclusiën zullen zijn vastgelegd, die de overwinnende partij aan de overwonnen centralen zal voorleggen, heeft de derde conferentie plaats, waarbij vertegenwoordigers van allen, die aan den oorlog hebben deelgenomen, zullen aanzitten.

Voor de uitvoering van deze anders eenvoudige formule zullen zich ditmaal soortgelijke moeilijkheden voordoen als wij zooeven vermeldden. Hoe moet b.v. Oostenrijk daar vertegenwoordigd worden, gesplitst als 't zich heeft in een zestal zelfstandigheden? Moet Duitschland als geheel spreken, of krijgen de D. staten een eigen vertegenwoordiger? In hoever wil men rekening houden met 't zelfbeschikkingsrecht der volkeren van de Balkanlappendeken? Daar 't verdrag van Brest Litowsk voor ongeldig is verklaard, zal de Russische regeering niet buiten 't geding kunnen blijven, maar zal men de Sowjetregeering beschouwen als die, welke voor en namens Rusland over de toekomstige plaats van 't Russische volk in de groote volkeren- en statengemeenschap mag beslissen?

Eindelijk is o.i. nog een zeer belangrijke kwestie tijdig onder de oogen te zien. Zullen de besprekingen tot conclusiën mogen leiden zonder dat de neutralen daarbij gekend zijn? Er zullen natuurlijk punten zijn, waarover de neutralen niet gehoord behoeven te worden en waarover deze ook niet om recht tot medespreken zullen vragen. Maar daarentegen zal bij vele andere beslissingen het belang van de neutralen in groote mate wel gemoeid gaan, ja zelfs in gelijke mate als dat van hen, die oorlogspartij zijn geweest en die voortaan allen toch weer neutralen worden. Noemen wij b.v. alles wat betrekking heeft op de handelsrelatiën, en op den volkerenbond.

't Lijkt ons bijna onmogelijk om vooruit aan te nemen

dat alles waarbij de neutralen betrokken kunnen zijn, zonder beslissing gelaten zal worden, om 't later in een of meer volgende conferenties te behandelen en toch zou de uitsluiting van de neutralen alleen te billijken wezen als dit beginsel aangenomen en voor verwezenlijking vatbaar bleek. Naar in de pers werd vermeld, zou de Paus gevraagd hebben aan de conferentie te mogen deelnemen. Dat verzoek komt ons rechtmatig voor. Maar andere neutralen, in en buiten Europa, hebben er belangen te behartigen, die zeker niet achterstaan bij die van 't hoofd der R. K. kerk.

Er is nog veel uit te zoeken voor de vredesconferenties zelf met uitzoeken kan beginnen.

Het geschenk van Zuid-Afrika.

Zuid-Afrika zal een schip mais aan de hulpbehoevende bevolking van Nederland zenden. Nog was de zee niet open, nog was de voorziening in de behoefte van Nederland uit 't buitenland slechts in opzet, en dadelijk al stond de zusterkolonie in Afrika gereed met een hoogelijk te waardeeren hulp. In deze tijden, nu alle volkeren vooral en vooreerst aan eigen nooden en behoeften denken, is dit blijk van hartelijkheid te meer op prijs te stellen.

Leeft in Nederland wel in voldoende mate 't bewustzijn van den bloedband waardoor de Afrikaander zich aan den Nederlander verwant blijft gevoelen? Daar bestaat eigenlijk de eenige groote Nederlandsche kolonie. Wat wij onze koloniën in Oost en West noemen, zijn bezittingen in andere werelddeelen, daar leven vreemde volkeren onder Nederlandsch bestuur en onder onze vlag. In Transvaal en Oranje Vrijstaat leeft de Hollandsche kolonie voort, al waait er een vreemde vlag. Andere mogendheden hebben zich beijverd om deelen van Afrika onder hun bestuur te brengen, ongeacht de meening van 't te besturen volk; deze ijver is zeker een der mede-oorzaken van den reuzenstrijd geweest. Heeft Nederland wel voldoende de beteekenis begrepen van de aanwezigheid in datzelfde werelddeel van een in opkomst zijnd sterk volk, dat vraagt, dat roept om nauwere broederschap? Hoe zal (om te beginnen) Nederland nu zijn dank betuigen voor den treffenden steun aan den kleinen man gebracht?

Koning Albert over Congo.

Al heeft de groote rede, waarmede koning Albert voor België den nieuwen tijd heeft ingeluid, bij zijn terugkeer in Brussel, reeds aller oplettendheid geboeid, wij meenen toch niet te mogen nalaten hier het gedeelte er uit weer te geven, dat betrekking heeft op het Afrikaansche koloniale gebied. De koning zeide:

Van het begin der vijandelijkheden af trachtte België, om te voldoen aan zijnen plicht op internationaal gebied, te vermijden dat de oorlog zich ook tot het conventioneel Congogebied zou uitstrekken. Vergeefsche moeite!

Ook hier verplichtte de aanval van Duitschland ons tot den strijd. Ons koloniaal leger deed zijn plicht ten volle onder soms zeer moeilijke omstandigheden. De gebeurtenissen van den oorlog in Afrika, de gehechtheid van de inlandsche bevolkingen aan de regeering, de gedane vooruitgang hebben onverbreekbare banden tusschen België en Congo gesmeed. België heeft het bij het overnemen van Congoland plechtig en uit eigen beweging verklaard: de bescherming en het welzijn van de inboorlingen zullen wij in de eerste plaats ter harte nemen; dit is overigens een vereischte in 't belang van de ontwikkeling der kolonie; en wij zijn vast besloten ons alle noodige offers op te leggen om onze beschavende zending in Afrika voort te zetten en te voltrekken.

De natie zal er naar streven in de kolonie de voorwegen te vermeerderen, een hoofdvoorwaarde om haar groote natuurlijke rijkdommen te waarde te maken. Zij beschouwt haar koloniaal gebied als een onafscheidbaar deel van het land en als een eerste vereischte van zijn opbeuring en van zijn grootheid in de toekomst.

De openbare meening, vroeger al te onverschillig voor wat daarbuiten leefde, verdiepte zich in besprekingen over binnenlandsche vraagstukken. Thans, door de ervaring geleerd en bewust van de plaats, welke België in de wereld heeft verworven, zal zij, met vaderlandslievende zorg, hare aandacht wijden aan de buitenlandsche kwesties en zal zij aldus een krachtige steun zijn voor den arbeid der regeering.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Dr. E. F. E. Douwes Dekker.

Het Hoofdbestuur van „Insulinde" heeft een commissië benoemd om de „politieke gedragingen" van den heer Douwes Dekker gedurende den oorlog te onderzoeken. Als resultaat van dat onderzoek werd het volgende bekend gemaakt:

„Uit de mededeelingen van Dr. E. F. E. Douwes Dekker aan bovenbedoelde commissie gedaan, aan de oprechtheid en juistheid van welke mededeelingen de commissie in geen enkel opzicht heeft gemeend te moeten twijfelen, bevestigt trouwens voor zooveel mogelijk door schriftelijke bescheiden, heeft de overtuiging bekomen, dat:

1°. Dr. Douwes Dekker nooit in eenige relatie heeft gestaan tot de Duitsche Regeering;

2o. hij nooit eenig geld, tot welke doeleinden ook, van of namens de Duitsche Regeering hem ter hand gesteld, ontvangen heeft;

3e. dat hij geen inlichtingen, hoe ook genoemd, aan de Engelsche Regeering heeft verstrekt welke aanleiding hebben gegeven tot de arrestatie, van wien ook, noch tot verzwaring hebben kunnen leiden van de beklaagden in het San-Francisco-proces.

Op grond waarvan het Hoofdbestuur besloten heeft als haar meening uit te spreken dat het vertrouwen in het lid Dr. E. F. E. Douwes Dekker gesteld, ongeschokt gebleven is."

Voor degenen, die in D. D. vertrouwen stelden, was dit onderzoek niet noodig — zegt de Banier (No. 33. bl. 535) — en voor hen, die minder goed van vertrouwen zijn, bewijst deze mededeeling weinig of niets.

Men zie ook de Java-Post van 6 September, waarin J. A. M. d. F. een hoofdartikel schrijft „D. D.—reprise?"

De Ingenieur.

Het Nr. van 23 dezer bevat bijzonderheden over de ingenieurscursussen te Weltevreden en te Soerabaja, door de afd. Ned.-Indië van het Kon. Instituut van Ingenieurs, opgericht voor a.s. studenten te Delft die later, wanneer betere tijden zijn aangebroken, aan de Technische Hoogeschool hun studies kunnen voortzetten. Het leerplan van den cursus, alsmede de duur der vacanties, werden geregeld in overeenstemming met het programma der Technische Hoogeschool, zoodat het gegeven onderwijs op één lijn is te stellen met dat der Universiteit. Uit een en ander blijkt dat abituriënten der Indische hoogere burgerscholen, die aanleg en roeping hebben voor ingenieurs-studie, zich door de tijdsomstandigheden er niet van behoeven te laten weerhouden die richting in te slaan.

Voorts geeft dit Nr. nadere mededeelingen over het bronwaterplan te Batavia, voor de uitvoering waarvan de gemeenteraad van Batavia een bedrag van ƒ 10.000.000 heeft beschikbaar gesteld. Eerlang zal dus Batavia het door de zustersteden Soerabaja en Semarang gegeven voorbeeld volgend, haar lang begeerde bronwaterleiding krijgen en, de artesische watervoorziening over boord werpen.

Verder wordt nog melding gemaakt van het overlijden op 64-jarigen leeftijd, van den heer L. J. C. van Es, oud-hoofdingenieur bij den Waterstaat en B. O. W. in Indië; een nader levensbericht wordt in uitzicht gesteld.

Verslag opiumregie over 1917.

Bij Albrecht en Co. te Weltevreden is verschenen het „Verslag betreffende den dienst der opiumregie over het jaar 1917".

Op Java en Madoera bedroeg het totaal debiet der regie, in thails afgerond, 1.009.704 tegen 946.334 in 1916, dus in 1917 meer 63.370 thails. De toeneming bedroeg 6.7 pCt. in vergelijking met 1916, toen de omzet 10.1 pCt. hooger was dan in het daaraan voorafgaande jaar.

In de bezittingen buiten Java en Madoera bedroeg het totaal debiet, in thails afgerond 1.428.731 tegen 1.423.484 in 1916, dus in 1917 meer 5.247 thail of 0.4 pCt.

Behalve in de residenties Madoera, Pasoeroean, Banjoemas en Kediri, waar het debiet in het verslagjaar, vergeleken met dat in het jaar te voren, verminderde, nam dit in alle gewesten van Java en Madoera toe. De vermeerdering was het grootst in de residentie Cheribon en komt nagenoeg uitsluitend voor rekening van de beide verkoopplaatsen, waar, om een voorbeeld te noemen, in Mei 1917 werd verkocht 1048 thail tegen 408 thail in Mei 1916, gevende een toeneming van niet minder dan 157 pCt. terwijl de vermeerdering van het geheele gewest toen 90.24 pCt. bedroeg.

Als algemeene oorzaak der toeneming van den verkoop van regie-opium noemt het verslag de zeer verminderde invoer van sluikwaar, als gevolg van de beperkte buitenlandsche scheepvaart. De verbazende toeneming van Cheribon wordt veroorzaakt door uitvoer naar de Preanger Regentschappen en gedeeltelijk toegeschreven aan het feit dat de hoofdplaats Cheribon, na opening van de spoorlijn naar Kroja, een pleisterplaats is geworden voor een groot aantal Chineesche handelaren, onder wie vele groote schuivers voorkomen.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 6 van den loopenden jaarg. bevat o.a. Levensbericht van J. H. W. Derens. — De tramweg van Babat naar Djombang van de Babat-Djombang-Mij, door Ir. J. R. Geene. — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek. Van particuliere tot staatsexploitatie (vervolg), door S. A. Reitsma. — Boekbespreking: De technische vraagbaak, door Ir. J. E. de Meyier Jr.

Nationale staatkundige Gids.

No. 28 wijdt, onder het opschrift „Moeilijkheden voor het Bestuur op Java", een beschouwing aan de mogelijke oorzaken van de ongeregeldheden te Koedoes, waarbij Inlanders en Chineezen elkander te lijf zijn gegaan, enz. Schr. vindt hierbij gelegenheid er op te wijzen dat de Sarekat Islam een bedenkelijke macht begint te krijgen, een macht vooral om in het duister te werken en haar handelingen verborgen te houden. Waaruit echter tevens blijkt dat ons bestuur op bedenkelijke wijze de voeling met het volk is kwijtgeraakt.

Oost-Indische Cultures.

Van den nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures (opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs), zijn verschenen de 40ste— 44e afl. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Men vindt er in behandeld: Specerijen (slot), door H. J. Wigman Sr. — Aetherische oliën, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Vezelstoffen, door Dr. J. Dekker (Katoen, kapok, plantenzijde, cocosvezel, agavevezels, Manila-hennep, Java-jute, enz.). — Indigo (eerste gedeelte), door C. J. van Lookeren Campagne.

Handelsberichten.

No. 610 (van 20 Nov.) bevat mededeelingen over het handelsverkeer tusschen Japan en Ned.-Indië, hetwelk gedurende den oorlog een buitengewone vlucht heeft genomen. Hoe groot de toeneming van dit verkeer wel is, blijkt uit eene vergelijking der aan de officieele Japansche statistieken ontleende in- en uitvoercijfers over het tijdvak van 1 Januari tot ultimo 1918 met die over het geheele jaar '17. De uitvoer van Ned.-Indië naar Japan over het geheele jaar '17 toch bedroeg 17.333.100 yen, terwijl over het eerste halfjaar van '18 reeds een bedrag van 14.062.399 yen werd bereikt. De uitvoer van Japan naar Ned.-Indië bedroeg over de zelfde tijdvakken 36.345.840 en 30.419.399 yen.

Verder vindt men in dit Nr. o.m. nog korte gegevens over de eilanden Bali en Lombok, voornamelijk met betrekking op den landbouw, de nijverheid en den uit- en invoerhandel.

De Tropische Natuur.

In de Sept.-afl. van het orgaan der Ned.-Indische Natuur-Historische Vereeniging schrijft Edw. Jacobson een interessant artikel over den k a m b i n g o e t a n (Nemorhaedus sumatrensis Gray), of SumatraanscheAntilope (berg geit-antilope). Het dier geniet de geusurpeerde reputatie zeer zeldzaam te zijn, wat volgens schr. geenszins het geval is, daar het in de Padangsche Bovenlanden niet alleen op bijna alle hoogere bergen voorkomt, doch in sommige streken ook op lagere bergketens vrij algemeen. De kambing oetan is zeer kieskeurig in zijn voedsel en weigert in gevangenschap halstarrig alle planten die niet in zijn smaak vallen. De heer Jacobson zegt dat het daardoor moeielijk, zoo niet onmogelijk zal zijn het dier levend naar Europa te brengen; voor zoover hem bekend, is het dan ook tot nu toe niet gelukt.

De schr. voegt enkele afbeeldingen toe naar fotografische opnamen; hij gelooft dat nog nimmer een kambing oetan aldus in een tijdschrift werd vertoond.

H. A. B. Bünnemeyer besluit zijn beschrijving van een tocht naar het Diëngplateau, hoofdzakelijk voor het verzamelen van plantmateriaal aldaar. — Verder o.a. het vervolg van B. A. de Ruiter's artikel: De verdediger der witte mieren-koningin.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 47: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (slot). — Crade rubber and compounding ingredients, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Een nieuwe rubberziekte in Malakka, besproken door Prof. Joh. Westerdijk. — Deli Planters-Vereeniging. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen uit het vrije verkeer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Zending.

Op zendingsgebied verschenen 2 geschriftjes, n.l. D e Z e n d i n g s k l o k. Een verhaal uit den zendingsarbeid op Nias, door J. N. Bieger. Tweede druk. (Oegstgeest, Zendingsbureau); en

D e N e d e r l a n d s c h e Z e n d i n g s v e r e e n i g i n g gedurende zestig jaren 1858—1918, door Ds. Lindenborn (Rotterdam, Ned. Zendings-Vereeniging, Westzeedijk 345).

Voorts bevat het Nov.-Nr. van D e R ij n s c h e Z e n d i n g o.m. De laatste levensdagen van den Ephorus Dr. J. J. Nommensen (slot). — De Perhoedamdam in Deli, door P. G. — Laatste berichten uit onze Oost.

De Javapost.

Pastoor H. Geurtjens die zoo talentvol schrijft over de bewoners der eilanden onder welke hij als missionaris werkzaam is, begint in de Java-Post van 6 Sept. weder een nieuwe serie schetsjes onder den ietwat onmogelijken titel „Gekrabbel over Tenimbareesch gebabbel".

Locale Belangen.

Afl. 5 van den 6en jaargang bevat o.m.: Hoogere decentralisatie, door W. Ch. Meijroos (naar aanleiding der nieuw ontworpen bestuurs-reorganisatie). — Over de Semarangsche concept-bouwverordening (vervolg), door Ir. Th. Karsten. — Decentraliana (Belastingheffing door Inlansche gemeenten).

Teysmannia.

Inhoud van Afl. 6 (29e jaargang). De samenstelling van rijstkorrel en bibit, door Dr. C. van Rossem en F. W. Weber. — Uit 's Lands Plantentuin, door C. Daubanton (Stanhopea Wardii. Lodd. — Wagatea spicata Dalz. — Dendrocalamus giganteus Munro). — Over het voorkomen en het gebruik van Indische hennep in Ned.-Indië, door Dr. W. G. Boorsma. — Katoencultuur in Demak, door G. J. Vink. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

De sneeuwgrens op Nieuw-Guinea.

No. 4 van den 1en Bundel der Verh. van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, bevat den tekst eener belangrijke voordracht van den heer J. W. van Nouhuys over de vaststelling eener tropische sneeuwgrens op Nieuw-Guinea.

Indische verhalen.

De Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur te Amsterdam heeft de rubriek Indische belletrie verrijkt met een bundel verhalen van Augusta de Wit, waarin o.m. zijn opgenomen. Stemmen van den wind op de Bataksche hoogvlakte, de Wake bij de Brug, een Javaan en andere.

Verder verscheen (bij L. J. Veen te Amsterdam) aan de hand van de niet minder bekende schrijfster Mevr. M. C. Kooy—van Zeggelen onder den verzameltitel „Indische mysterieën" een drietal schetsen: De heilige boom, kostbare sproke en Oud Atchin.

De Navorscher.

In de laatste afleveringen van dit tijdschrift publiceert de heer F. E. baron Mulert eenige korte, uit archieven geputte, historische bescheiden, n.l.

Een testamentaire schikking door Willem Corneliszoon Schouten gemaakt voor den aanvang van zijn wereldreis in 1615; en

Een brief van den waarn. gouverneur Versterre van Suriname, aan de Staten van Zeeland, tijdens den oorlog van 1672—1674 (o.a. over genomen maatregelen tegen een vloot van tien Engelsche schepen, welke was gezien „omtrent de revier van Corenteyn" en „dewelcke van intentie waeren, om herwaerts te komen").

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 34 bevat o.m.: De Koeboe's (vervolg), door N. — Een waarschuwend woord tot hen, die een werkkring in de cultures wenschen te zoeken, door B. Alkema. — Schetsen van Sumatra's Westkust (Poeloe Pisang, Anehkloof en Karbouwengat), door K. (slot).

De antithese in de Koloniën.

Onder dit opschrift bevat het 23-Nov. nummer van de „Vrijzinnig Democraat" eene beschouwing, onderteekend X., welke ongetwijfeld overweging verdient.

De schrijver laakt in de jongste Troonrede de volgende zinsnede: „Met name wordt de hooge beteekenis van den arbeid der Christelijke Zending erkend";

Overtuigd niet alleen van de hooge, maar bovenal en zelfs in meerzijdigen zin zeer gunstige beteekenis der zending, staat de schr. op het standpunt dat goede wijn geen krans behoeft en dat de zending niet nog een extra overheids, regeerings- of partij-etiket van provocante uitwerking opgeplakt behoefde te worden. Laat haar maar rustig in stilte haren zegenrijken arbeid beginnen en voortzetten langs de eigen gekozen paden en pas op haar toe — het anders zoo fatale en thans gelukkig overleefde „laissez faire, laisez aller" volgens in den goeden zin van het woord „liberale opvatting".

Om van het bedenkelijke der koninklijke woorden een begrip te kunnen krijgen stelle men zich voor — zegt X. — dat het Staatshoofd in een Troonrede speciaal zou gewezen hebben op de hooge beteekenis, de beschavingswaarde, de voortreffelijkheid van de Ned. Herv. Kerk voor Nederland. Wat tengevolge daarvan gebeuren zou kan hij niet precies zeggen, maar iets verblijdends en voor de nationale samenleving heilzaams zou het stellig niet zijn.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 No. 130 (*Staatsblad* No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederl.-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit bekend, dat in de maand December 1918, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van *f* 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich *vóór 4 December a.s.*, met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. F. Woesthoff, O.-I. rechterlijk ambtenaar met verlof, gedetacheerd bij het Departement van Koloniën,) onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 19 Nov. 1918.

Namens de Commisise,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken:

Het Bestuur maakt aan de leden bekend, dat de *voordracht* van den heer M. H. F. Giel, *niet* zal plaats hebben op 28 November, maar op *Dinsdag 10 December a.s.*

Namens het Bestuur,
J. J. LAGERS, *Secretaris.*

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

No. 49. Donderdag 5 December 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel R. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Voor de Indische Weduwe.

Dank zij veler medewerking, is het bedrag, dat wij voor de Indische weduwe vroegen, reeds overteekend. *f* 185.— zijn ontvangen.

Daar het bezwaarlijk is het overschot weder aan de gevers terug te zenden, is besloten, die *f* 35.— aan de weduwe te schenken, in de hoop, dat zulks aller goedkeuring zal wegdragen; zij zal dat geld bij aankomst in Indië best kunnen gebruiken.

Hiermede zeggen wij, ook namens de weduwe, allen dank, die haar in den nood hebben gesteund.

Ontvangen bedragen:

Reeds verantwoord K. W. 28-11-18	*f* 120.—
St. Nicolaas, Ede	„ 25.—
N. N., den Haag	„ 1.50
Z. M., Rotterdam	„ 10.—
[illegible], Blaricum	„ 10.—
G. K., Doorn	„ 10.—
Wed. C. A. H. t. B., den Haag	„ 5.—
T. B., Haarlem	„ 2.50
N. N., den Haag	„ 1.—
	f 185.—

Voor de Militairen.

Op initiatief van den onder-voorzitter der vereeniging „*Oost en West*", Voorzitter der afdeeling 's-Gravenhage, den heer R. Zuyderhoff, werd op 15 November j.l. een inteekening geopend ten bate van de in den Haag vertoevende maréchaussée's en militairen van leger en vrijwilligen landstorm. Het Secretariaat van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, den Haag, stelde zich bereid, de ingeteekende gelden te ontvangen. Deze worden aan den kolonel, commandant der troepen in den Haag afgedragen, ter verdeeling naar behoefte. Ruim *f* 5000.— zijn reeds ontvangen.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Een Javaansche Kunstavond te Amsterdam.

De afdeeling „Amsterdam" van de Vereeniging „*Oost en West*" heeft den Javaanschen jongelui hier te lande vertoevende, verzocht of zij bereid waren een JAVAANSCHEN KUNSTAVOND te geven en men is overeengekomen dezen op *10 Januari* te Amsterdam te houden in den Stads Schouwburg.

Men zal trachten dezen avond te maken tot een propaganda voor de Javaansche kunst in Amsterdam.

Een Eere-Comité heeft zich samengesteld, bestaande uit de heeren:

J. W. C. Tellegen, Voorzitter. C. J. K. van Aalst. Ed. Cuypers. Prof. J. C. van Eerde. J. B. van Heutsz. Dr. H. F. R. Hubrecht. C. G. Vattier Kraane. Jhr. L. P. D. op ten Noort. D. F. W. van Rees. Mr. H. Smeenge, Mr. G. Vissering, M. P. Voûte.

In Memoriam.

Jhr. I. P. C. GRAAFLAND. †

De *Nieuwe Crt.* van 2 dezer schreef:

„Met leedwezen vernemen wij het overlijden van onzen vriend en medewerker gedurende vele jaren, jhr. I. P. C. Graafland, als schrijver algemeen bekend onder zijn schuilnaam Creusesol. Graafland was in 1851 te Semarang geboren en bracht zijn eerste jeugd in Indië door. Zijn vader bekleedde er een hoog rechterlijk ambt en van moederszijde was hij nauw geparenteerd aan Indische plantersfamilies. Op jeugdigen leeftijd werd hij naar Nederland gezonden, om te worden opgeleid voor officier. Ofschoon hij zijn leven lang militair in zijn hart is gebleven en onder het vele dat zijn belangstelling had, het leger steeds een voorname plaats innam, bleek zijn bestemming toch elders te liggen. Als onderofficier verliet hij den dienst. Na eenige jaren ambtenaar bij de Staatsspoorwegen te zijn geweest, keerde hij naar Indië terug, waar hij langen tijd werkzaam was in de cultures.

Reeds vroeg openbaarden zich bij hem den lust en den aanleg tot schrijven. Hij had veel en met vrucht gelezen en dank zij zijn vluggen geest, had hij zich vele kundigheden eigen gemaakt. Graafland behoorde tot die gelukkig begaafde menschen, die de dingen weten, ook zonder ze geleerd te hebben. Telkens verraste hij door zijn vertrouwdheid met velerlei belangen. Die veelzijdigheid maakte hem bij uitstek geschikt voor de pers. Tijdens zijn verblijf in Indië werkte hij aan verschillende bladen mede en weldra was de naam Creusesol algemeen bekend en bij velen geliefd. Hij wist de dingen *goed* te zeggen, met kracht en overtuiging. Al wat hij schreef getuigde van zijn liefde voor Indië, hij gevoelde zich *Indiër*, en als zoodanig was hij over de „totoks" niet altijd even goed te spreken; lauwheid en halfheid verfoeide hij met al de kracht van zijn vurig temperament. Nochtans was hij allerminst blind voor de fouten in het Javaansche volkskarakter; hij kon hun, die hij in engeren zin als zijn landgenooten beschouwde, ongezouten de waarheid zeggen.

In Nederland teruggekeerd, wijdde Graafland zich geheel aan de journalistiek. Eerst was hij eenige jaren aan het (oude) *Dagblad* verbonden en daarna kwam hij als redacteur buitenland aan ons blad. Hij deed zich kennen als een volijverig en bekwaam man, die zich geheel gaf aan zijn werk. Helaas was hij reeds na korten tijd genoodzaakt, wegens gezondheidsredenen zijn taak neer te leggen. In de jaren die volgden hebben wij nog meermalen bijdragen van zijn hand gehad en geregeld werkte hij nog mede aan de *Java-Bode*.

Van de geschriften van grooteren omvang, die van Creusesol's hand zijn verschenen, vermelden wij het veelgelezen en veelgeprezen werk *Naar den Oost*, waarin hij, in levendigen vorm, het belang dat Nederland bij Indië heeft in het licht stelt en met groote warmte voor een nauwere aaneensluiting tusschen moederland en koloniën pleit."

DE INDISCHE VEREENIGING 1908—1918.

De Indische Vereeniging (van de hier te lande studeerende Indonesiërs) hield te 's-Gravenhage een buitengewone algemeene vergadering ter herdenking van haar 10-jarig bestaan. Behalve de leden en donateurs waren ter vergadering verscheidene uitgenoodigde belangstellenden aanwezig, o.w. de Raad van het „Indonesisch Verbond van Studeerenden", welke de gezamenlijke Indische studenten-vereenigingen vertegenwoordigde.

Dr. Goenawan Mangoenkoesoemo, de nieuw opgetreden voorzitter, presideerde de bijeenkomst en zette in zijn openingsrede uiteen, wat de bedoeling was van de vergadering. Evenals de koopman, aldus spr., bij het einde van ieder jaar een balans opmaakt, zoo wil ook de Ind. Ver. niet van de goede gewoonte afwijken, op gezette tijden terug te blikken op de jaren, die achter haar liggen. En gelijk de handelsman steeds nieuwe wegen zoekt, om zijn zaak uit te breiden, zoo wil ook de I. V. steeds op den uitkijk staan naar nieuwe gezichtspunten, die haar bloei verzekeren.

Spr. memoreert, hoe de geweldige oorlogsjaren met de stopzetting der scheepvaart belemmerend heeft gewerkt ten aanzien van den groei der I. V. Verder nog dan in de dagen van de gebroeders Houtman is Indië van Nederland gescheiden. Moeilijk was het volgen der Indische actualiteiten. En geen nieuwe leden kwamen uit het vaderland aan. De oorlog, die hopelijk zal eindigen met een volledige vrede van vergelijk en overleg, heeft intusschen in zekeren zin een weldadigen invloed voor ons Indonesiërs en Oosterlingen, omdat hij bewezen heeft, dat niet macht en geweld alleen een natie stempelen tot „Gods uitverkoren volk." De oorlog als wapen gebruikt, heeft den man, die hem hanteert, zelf doodelijk verwond en is een bloedige waarschuwing voor allen, die Europa willen nadoen.

„Aan Indië hebben de groote gebeurtenissen dit geleerd, dat de internationale contrôle op de handelingen der volkeren ook ons vaderland, Indonesië den plicht oplegt, zijn plaats en zijn taak te bepalen. Niet ónder, maar nàast Nederland zal Indië medewerken aan de restauratie der wereld. Daartoe worde ons land zich bewust van zijn positie en neme het

een plaats in de rij der naties, zich gelijkwaardig aan dezen beschouwende.

,,Het Nederlandsche volk, thans slechts oog hebbende voor zijn binnenlandsche politiek, mag aan Ned.-Indië zijn belangstelling niet onthouden. En waar de toekomst van ons land voor een belangrijk deel ook afhangt van de staatkundige hervormingen in Nederland, zoo lijkt het ons gepast, hier Indië's wenschen te vertolken.

,,De eerstvolgende stap tot een volkomen onafhankelijk volksbestaan is — gelijk door *Boedi Oetomo, Sarekat Islam* en *Insulinde* meer dan eens is betoogd, dat de Volksraad uitgroeie tot een volksvertegenwoordiging met wetgevende bevoegdheid. Hiermee vervalt de wetgevende macht van den Raad van Indië en als hoogste college in den lande behooren de directeuren van algemeen bestuur aan haar verantwoordelijk te worden.

,,De ,,Ind. Ver.'', in 1908 opgericht als een reflex op *Boedi Oetomo's* geboorte en als zoodanig een uiting van Indisch ontwaken, heeft tot taak, naast het scheppen van een gelegenheid, waar Indiërs bij elkaar kunnen komen, nog een andere, grootschere. Zonder twijfel behooren haar leden zich met zorg te wijden aan het doel, waarvoor zij hier gekomen zijn — de studie — maar evenzeer behooren zij zich op de hoogte te houden van alles, wat in de studentenwereld gebeurt.''

Spr. richt verder het woord tot de Nederlandsche bondgenooten, ,,die in het *Indonesisch Verbond van Studeerenden* vereenigd, met onbaatzuchtigheid zich willen wijden aan de idealistische taak, Indië met al hun kracht en kennis te dienen. Waar zij met zooveel opgewektheid de voorgenomen taak aanvaarden, mogen wij, Indiërs, niet achterblijven. Hier in Nederland behooren wij ons zelven klaar te maken voor onze toekomstige taak tot wederopbouw van ons vaderland. Indië samen met onze bondgenooten tot een gemeenebest te doen uitgroeien zij ons gezamenlijk streven. Hieruit alleen kan de sympathie, kan de vriendschap tusschen Holland en Indië geboren worden. Dàt alleen kan de basis vormen van de eendracht tusschen Indië en Nederland.''

Aan het slot van zijn rede geeft spr. een verklaring, ,,waarom de herdenking van I. V.'s 10-jarig bestaan niet feestelijk kan geschieden. Ten eerste laten de tijdsomstandigheden zulks niet toe en ten tweede zou het ons niet passen, na den betreurden dood van ons medelid en vriend, R. M. H. Soerjo Soebrandio, hier feest te vieren. Spr. wijdt dan eenige woorden aan den gestorven landgenoot. ,,Ziedaar, waarom geen feestdisch ons vereenigt en geen geknal van ontkurkte champagneflesschen wordt gehoord. Slechts geestelijke gerechten zullen straks achtereenvolgens door *Noto Soeroto* en *Surya Ningrat* worden aangeboden.''

Thans komt aan het woord de heer *Noto Soeroto*, die een schets geeft van het ontstaan en van de wederwaardigheden van de Indische Vereeniging: ,,Het denkbeeld tot oprichting van de I. V. ging uit van den toenmaals hier vertoevenden Soloschen prins, *Hadiwidjojo*. Het doel was in de eerste plaats den omgang tusschen de Indonesiërs in Nederland te bevorderen. Verder zou de vereeniging inlichtingen moeten verstrekken aan de landgenooten, die naar Holland gingen of in Holland aankwamen. Men juichte al bij het denkbeeld de landgenooten bij hun aankomst in Nederland aan een grensplaats te verwelkomen en hun in den eersten tijd een gastvrije ontvangst te kunnen bereiden tot tijd en wijle zij zich een eigen woning zouden hebben gekozen. Aanvankelijk bestaande uit 6 leden, groeide de vereeniging tot een club van 23, nadat men goed had kunnen nagaan, hoevelen in de academiesteden verblijf hielden. Aan de activiteit ten deze van *R. Soetan Casajangan* en *R. M. Soemitro*, beiden te Leiden studeerende, hebben wij het te danken gehad, dat de Ind. Ver. tot stand kwam. Ook den heer Mr. J. H. Abendanon, die ons steeds terzijde stond, zijn we dank verschuldigd. Den 25en October 1908 werd in beginsel tot de oprichting besloten. Eenigen wilden aan de vereeniging een verstrekkend doel geven en stelden voor, den stoot te geven aan een *Algemeen Indisch Verbond* in denzelfden geest als het *Alg. Ned. Verbond*. Anderen wilden de I. V. een afdeeling van *Boedi Oetomo*, de moedervereeniging op Java, laten worden, welk voorstel door den Amboineeschen arts, *Apituley*, werd bestreden en terecht, aangezien *Boedi Oetomo* een *Javanenbond* was, terwijl de I. V. alle Indonesische rassen omvatte. Het resultaat was, dat men kwam tot de oprichting van een vereeniging met één bepaald doel: *de bevordering van den omgang der Indonesiërs in Nederland onderling*. Een commissie, bestaande uit *Soetan Casajangan, R. M. Soemitro, R. M. P. Sosro Kartono* en *R. Hoesein Djajadiningrat*, moest de statuten en de reglementen opstellen. De definitieve oprichting geschiedde in het restaurant ,,Oost en West'' op 15 November in den Haag.

,,In de statuten wordt het hoofddoel: het bevorderen van de gemeenschappelijke belangen der Indiërs in Nederland en verder het voeling houden met Nederl. Oost-Indië; onder Indiërs wordt verstaan de inheemsche bewoners van Ned. Oost-Indië. Men zocht dan ook dadelijk verbinding met de bestaande

FEUILLETON.

Het Javaansch Cultuur-Congres.[*]

(*,,Uit de pen der Redactie*'', *A. v. L.*)

Op gevaar af van niet meer te worden gelezen na al wat omtrent het Solo-congres reeds in de vele bladen, blaadjes en tijdschriften is verschenen, wil ik toch trachten een blik te werpen op dit gebeuren vanaf ons theosofisch standpunt.

Het werd mij zoo helder en duidelijk, voortdurend klaarder, gedurende de lange uren, die de congreswerkzaamheden in beslag namen, dat zooals overal elders, ook in dit ontwaken, in dezen wederopbouw, de theosofische idee een machtige rol zal kunnen spelen.

Niet, dat ik verwacht door openlijk de theosofische leeringen van karma, reïncarnatie, of wat dies meer zij, te propageeren veel verder te zullen komen, doch de ruime, de breede idee van broederschap zal een magische staf kunnen zijn, een veldheerstaf die ongezien werkend toch leiding en richting zal kunnen geven en oplossing van vele vragen en geschillen.

Ja, leiding vooral! Want stap voor stap het congres doorschrijdend werd mij bewuster en steeds bewuster, dat hier de meesterhand nog ontbrak. Leiding zoekt de Javanenziel en zij wil dat heel terecht vinden in haar eigen oude Cultuur. Juister, alhoewel vager en onwezenlijker zagen het de Javanen op het congres dan hun broeders uit het Westen, zij vermoedden, dat in hun eigen harten iets lag dat nog niet was ontplooid in den boezem van den Hollander.

Als de Javaan roept om geestelijken opbouw, om vernieuwing van het oude leven in nieuwe vormen en de Westersche methodiek daarbij soms wat kleineert, dan praat hij voor de doove ooren van den Westerling, die in eigen waar anprijst, die in eigen technische volmaaktheid, in streng methodisch doorgevoerde levensleer een cultuurstandpunt als het hoogste ziet wat niet van den Javaan is.

Is dat vreemd?

Neen, wij Theosofen behooren dat te begrijpen als eenigszins tot practische levenswerkelijkheid geworden is, de theoretische beschouwingen van rondten en bollen en rassen.

Niet dat de eene cultuur hooger of lager is dan de andere, neen, zij is alleen anders. Als in het Westen, het ras der Ariërs zich ontplooit onder de bestraling van het Christendom in den zin van het intellect, van het verdeelend en samentrekkend verstand, van de manasische kritiek en methodiek, daarbij vervallend tot systematisch materialisme en materialistische geestesleer, dan is zij niet beter of slechter dan de ontwikkeling van het Oosten, waar datzelfde ras van de Ariërs zich zoekt te verwezenlijken langs de lijnen van de emotie, van het psychisch mysterie, van het gevoel en de begeerten, dat haar brengt tot misschien wat droomerige mystiek, tot voor ons arbeidzame Westerling wat draadlooze bespiegeling, maar niettemin tot een even zuiver doorschouwen van 's levens doel tot even hooge moraliteit, tot even edele levensfilosofie.

Als de Westerling van een in het stofgeloof, dat de vrucht der éénzijdigheid der 18e eeuw ons bracht, komen wil tot wederopbouw van wat geestelijk, nobel en hoog is, dan verdiept hij zich in de wijsbegeerten en is zijn filosofie, zijn denkleer, de hefboom, die de oude waarden in eere vermag te herstellen.

Als Friedrich Paulsen zijn werk over de wijsbegeerte begint met de woorden:

,,Er was een tijd, en hij ligt nog niet zoo heel ver ,,achter ons, waarin velen van meening waren, dat de ,,wijsbegeerte zich zelf overleefd had, en de natuur- ,,wetenschappen voor haar in de plaats getreden wa- ,,ren. Zij mocht haar tijd en goed recht gehad hebben ,,als een soort van voorbereiding tot wetenschappelijk ,,kennen; thans echter moesten de pogingen om door ,,algemeene bespiegeling tot een inzicht in het wezen ,,der dingen te geraken, als afgedaan beschouwd ,,worden. Alleen als een onschuldige liefhebberij van ,,onvruchtbare geesten, die tot echt wetenschappelijk ,,werk niet in staat zijn, zou zij voorloopig nog een ,,onschadelijk bestaan kunnen leiden; in geen geval ,,zou men 't ieder, die op wetenschappelijke ontwik- ,,keling aanspraak maakt, ten plicht mogen stellen ,,zich met haar bezig te houden.'' Dan zou de Indische mysticus in zijn werk haast woordelijk alles kunnen overnemen, mits hij voor ,,wijsbegeerte'' in de plaats stelt en in plaats van ,,wetenschap'' ,,wijsbegeerte''.

Toen ik nog als student de wijsbegeerte-colleges liep van prof. G. J. P. J. Bolland trof mij eens zijn uitroep na een zeer diepzinnig betoog: ,,Maar wij moeten oppassen, wij verdwalen, wij zouden er haast mystiek van worden!''

[*]) Overgenomen uit het Theosofisch Maandblad voor Ned.-Indië.

Red.-Comm.

schamen in het vaderland, ook met personen; het resultaat is echter nooit groot geweest.

„De I. V. had naast haar hoofddoel nog nevendoeleinden, o.a. de bevordering van den omgang en samenwerking met Nederlanders. Veel was daarvan evenwel niet terechtgekomen en om geen negatieve resultaten te krijgen, werd dit deel der doelomschrijving geschrapt; echter niet om onze Hollandsche vrienden van ons af te stooten. Nu, na de oprichting van het *Indonesisch Verbond van Studeerenden*, blijkt onze geneigdheid steeds, om met Hollanders samen te werken.

„Een ander nevendoel was o.a. het aanmoedigen van landgenooten, om hier in Holland te komen studeeren. Ook dit werd terzijde gesteld, sedert men is gaan inzien, dat de studie in Holland een uitzondering moest blijven. De regel zij, dat wij in ons eigen land studeeren. Na hetgeen *Surya Ningrat* op het Wageningsche congres heeft betoogd, volstaat spr. met deze kwestie te memoreeren.

Verder gewaagt spr. „van de verhoogde belangstelling ook voor de nationale kunst en brengt den heer *Soerjo Poetro* dank voor zijn propaganda." Vervolgens herinnert spr. aan de herdenking van het 10-jarig bestaan van *Boedi Oetomo* in Den Haag, een heugelijk feit, omdat toen de solidariteit van alle klassen in Indië zoo duidelijk tot uiting kwam.

„Onder den drang van de wereldgebeurtenissen acht het tegenwoordige bestuur zich geroepen het roer heen te sturen, dat de I. V. niet onbewogen zal blijven bij de wording van een nieuwe wereld en dat zij dus haar belangstelling zal uitstrekken ook tot de politiek. Van deze nieuwe koers getuigt het manifest, onlangs door het bestuur uitgegeven en door alle bladen overgenomen. Over deze nieuwe koers zal verschillend gedacht worden; er zullen er zijn, die politieke bemoeienissen van de I. V. verderfelijk achten. Spr. persoonlijk heeft zich vroeger wel eens verzet tegen pogingen, om de I. V. in politieke kwesties te betrekken. Doch de tijden zijn veranderd en als de I. V. buiten de politiek staat, zal zij de verbinding met Indië verliezen en haar leden zullen later vreemden zijn in eigen milieu. Men zij evenwel ook voorzichtig: alleen, wanneer de I. V. meent de stem van de meerderheid in Indië te mogen en kunnen vertegenwoordigen, uite zij zich naar buiten."

De derde inleider, de heer *S. Surya Ningrat*, spreekt over *de Indische Vereeniging en de Nieuwe Geest*: „Als antwoord op den oproep der landgenooten, die hun Indisch-nationaal streven in de stichting van *Boedi Oetomo* manifesteerden, begon de I. V. met het karakter van de moedervereeniging aan te nemen. De geest onder de hier studeerenden was aanvankelijk liberaal. Dit liberalisme was in Indië een kind van de ethische koers, die een compromis trachtte te vinden tusschen het oude en het nieuwe in het algemeen en tusschen het moederland en de kolonie in het bijzonder. Liberaal was de geest in de *Ind. Vereeniging*, omdat men streefde naar opheffing van het Indische volk. Men wenschte zooveel mogelijk de landgenooten te steunen in hun streven naar medezeggenschap, naar afschaffing van de belemmerende instellingen, naar een harmonische ontwikkeling en naar een waardig volksbestaan. Zoo bleef de groote vraag, of het Indische vaderland eenmaal, los van Holland, tot onafhankelijkheid moest worden gebracht, geheel onaangeroerd. Men kon zich niet losrukken van het oude denkbeeld, dat Indië als rechtmatig bezit van Nederland beschouwd, ook onder Nederlandsch bestuur behoorde te blijven. Deze geest heerschte gedurende de geheele periode van de eerste 5 jaren in de I. V.

„Er werd vaak geklaagd, dat de hier studeerende Indonesiërs te onverschillig waren ten aanzien van de politieke beweging in het verre vaderland. Men sprak zelfs wel eens van hen als van „verloren zonen" van het ontwaakte Indië, wat ongemotiveerd was, zooals spr. straks zal bewijzen. De klachten werden niet slechts vernomen uit den mond van buitenstaanders, maar ook in den eigen kring van de hier verblijvende kolonie van Indonesiërs. Wat

---

Waarom die vrees, dacht ik toen al, wat komt het er op aan in welke sfeer wij zoeken, mits wij het „Ware" zoeken. Het „Ware" is niet in de Rede alleen, alhoewel al het Ware ook het Redelijke is, maar het gaat daar ook boven uit en bloeit in de sfeer van het geestelijk bewustzijn met minstens even schoone bloesems en in die sfeer vermag de mystiek ons binnen te voeren. Die „mystiek" is dan, die er leeft in de harten der Javanen, en ik het goed zie en zij is even nobel, even rijk en veelbelovend als de „rede", waarop de Westersche denker zoo prat gaat meestentijds.

En wanneer de Westersche denker zijn denken heeft te herzien om de stof, die hem overrompeld en overheerscht heeft, den baas te worden en van het concrete, empirische kennen over te gaan tot het abstracte en exacte bespiegelen in de Rede, dan heeft de Oosterling ook zijn gevoelsleven te herzien en te transformeeren, wil hij uitgaan boven de beklemming van dogma, traditie en adat, waaronder hij nu leeft en waardoor hij wordt geknecht.

Dit nu was het schoone streven van het Cultuurcongres. Bewust van talent vermogen trachtte de Javaansche psyche de weg en de wijze te vinden, waarop deze transformatie mogelijk was en behandeld in haar motie waarin de wenschelijkheid werd geuit, zoo spoedig mogelijk te komen tot een instituut van taal-, land- en volkenkunde, klonk de erkenning, die iedere Theosoof zal onderschrijven, dat zij in zelfonderzoek de kracht zal moeten vinden om te kunnen herleven in de oude idealen.

Laat ons hopen dat, het instituut dat staat te worden geboren in haar groei niet zal vastloopen in eenzijdige, verstikkende analyse, een methode waarin ook het Westersch denken verstrikt is geraakt, maar waaruit het zich loswikkelt, dank zij de erkenning der groote Europeesche denkers, dat wijsbegeerte het hart is van alle empirische wetenschappen, dat de analyse der critiek tenslotte haar opheffing en bevrediging zal moeten vinden in de synthese van de philosofie.

En aan de andere zijde, zag ik op dit congres de waarde en de vrucht van het innerlijk leven op westersche wijze weer al te zeer miskend. In de weegschaal van het te veel mystieke ter eener en het te veel practische ter anderer is weer het standpunt van den Theosoof het evenwichtig midden, die in het werkelijk van geest en materie de grondslag ziet van de openbaring en met deze goddelijke maatstaf ook het sociaal, alle politiek, alle menschelijk gebeuren zal willen afmeten. En zooals ik daar even een lans brak voor de onberekenbare waarde van de verdieping onzer innerlijke cultuur en in het bijzonder voor de mystieke, de buddhistische cultuur van de Javaansche psyche, daar moet ik nu voor het evenwicht ook wijzen op de waarde van het materieele leven, op ons zijn in een wereld van stoffelijke belangen. En dan zou ik alle Javanen willen toeroepen: „Vergeet vooral niet, in uw uitzien op de stillere, de „ijlere gebieden der Natuur, het bewerken van de „meer concrete om U heen!

„Den Westerling moest het uitzicht op de boven„stoffelijke sfeeren worden ontnomen, om zijn aan„dacht te concentreeren op de bewerking van de ma„terie. Laat U zijn val in het materialisme, zijn moei„lijke strijd om daar uit te komen, tot waarschuwing „zijn. Pas als het harmonische samengaan is ver„kregen van datgene wat ons innerlijk beweegt en van „datgene waardoor wij uiterlijk bewogen worden, „dan eerst zal het mogelijk zijn dat gij opstaat als een „vrij en zelfstandig volk, want dan zal Uw vrijheid „een waardevol bezit zijn, zal Uw zelfstandigheid „gerechtvaardigd wezen in Gods oog en dit zal de „hechtste waarborg blijken waarop een volk zijn vrij„zijn kan grondvesten!"

Maar daarvoor moet niet geschroomd worden het ruwe werk, den landbouw, de veeteelt, de techniek in al haar aanzichten, ter hand te nemen en hiervoor ga de Oosterling in de leer bij zijn nijverder broeders en verwerke de goddelijke waarheid en grootheid, die er schuilt in het rijke gedicht van een Adema van Scheltema „de Daad". Laat ik een paar strophen daaruit neerschrijven:

De Daad. *

Wie is het die de zwarte voren
In golvend goud veranderen doet,
Wie mesten en wie maaien 't koren
Wie is het die de wereld voedt —?
Dat zijn de paarden en de ploegers,
Dat zijn de zweeters en de zwoegers,
Dat zijn de zaaiers van het zaad — —
Dat is de daad!

Wie graaft de glinsterende kolen,
Wie schept het schitterende zout,
Wie haalt uit diepe, duistre holen
Het gele, glanzend zachte goud —?
Dat zijn die in het donker graven
Dat zijn de slovers en de slaven,
Dat is de zwarte kameraad —
Dat is de daad!

(Wordt vervolgd).

het eerste betreft, memoreert spr. de verwijten van *Soetatmo Soerikoesoemo*, leider van het *Comité voor Javaansch Nationalisme*, indertijd gepubliceerd in het weekblad *De Indiër*. Soeriokoesoemo was zeer teleurgesteld door de houding der landgenooten in Nederland. Geen fut ging van hen uit. Verder heeft *Abdoel Moeis*, afgevaardigde van *Sarekat Islam* in de *Deputatie „Indië Weerbaar"*, mondeling en in het openbaar de landgenooten in Nederland beschuldigd van onverschilligheid."

„Wat de tweede categorie betreft", vervolgt spr., „heeft ons vroeger medelid *Tjipto Mangoenkoesoemo* meer dan eens de houding der landgenooten gelaakt. Verder waren er nog verscheidene anderen, die van dezelfde gevoelens waren en daarom niet tot de I. V. wilden behooren en dolende leden onzer kolonie vormden. Enkelen hunner zijn tot heden niet tot de vereeniging toegetreden.

„Een derde categorie was het ook niet eens met de algemeen geldende gedachten in de I. V., doch trad niettemin toe, omdat deze oppositieleden het juist als hun plicht beschouwden, om hun meeningen in de I. V. ingang te doen vinden. Ze wisten, dat er een groot verschil bestond tusschen den vroegeren geest in de I. V. en den nieuwen geest in Indië, maar ze begrepen tevens, dat dit het gevolg was van den grooten afstand tusschen Indië en Holland. Nog herinnert spr. aan het opwekkende debat tusschen de 5 jaren geleden aangekomen leden van de *Indische Partij* en de leden der *I. V.* Dit had plaats op de vergadering ter herdenking van het 5-jarig bestaan der vereeniging.

„De tweede vijfjarige periode van de I. V. was een overgangsstadium. Geleidelijk, langzaam maar zeker, grepen de veranderingen plaats, waaruit voldoende bleek, dat de I. V. ten aanzien van de nieuwe stroomingen in Indië niet immuun was gebleven."

Na in den breede die veranderingen te hebben geschetst, wees spr. op de resultaten; „o.a. heeft een lid der I. V. op krachtige wijze op het Leidsche Indologencongres propaganda gemaakt voor de leus: „*Indië voor de Indiërs*" en heeft een ander lid, tijdens de verkiezingen in Nederland, een manifest verspreid, waarin hij zijn landgenooten adviseerde „rood" te stemmen, op de partij n.l., die Indië's losmaking van Holland voorstaat. Verder hebben verscheidene leden op het Wageningsche congres getoond, dat zij de onafhankelijkheid van Indië boven alles stelden. En nog zeer onlangs verspreidde het bestuur der I. V. een manifest, waarin voor de zelfstandigheid van het vaderland wordt gepleit. De verkiezing van een vertegenwoordiger der radicale richting tot president is overigens het duidelijkste bewijs, dat men in de I. V. den ouden, slappen geest wil doen verdwijnen.

„Ongetwijfeld is de studie voor de leden der I. V. hoofdzaak, maar noodig is, dat men op de hoogte blijft van de politieke gebeurtenissen in het vaderland. Te dien einde werd onlangs een commissie van voorlichting ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers der Indische bevolkingsgroepen, die het practische leven hebben meegemaakt, waardoor de leden, zonder zich veel moeite te getroosten, nochtans op de hoogte der actualiteiten blijven.

„De evolutie in de I. V. heeft intusschen ook haar schaduwzijde. Spr. constateert het merkwaardige verschijnsel, dat de donateurs de laatste jaren zich niet thuis gevoelen in het milieu der I. V. Ze komen nu nooit meer op de vergaderingen. Spr. doet een beroep op de donateurs en verwacht, dat deze zich kunnen verzoenen met de nieuwe Indisch-nationale gedachte, die door alle Indonesiërs wordt gehuldigd."

Als de gelegenheid tot gedachtenwisseling wordt geopend, vraagt de heer *Mr. J. H. Abendanon* het woord. Spr. reageert op de rede van den laatsten spreker en zegt tot zijn spijt en teleurstelling te moeten waarnemen, dat de geest in de I. V. inderdaad is veranderd. Laten de leden der I. V. zich toch niet al te veel meesleepen door leuzen, die meestal zonder verder onderzoek worden gehuldigd.

De heer *Sorip Tagor* beweert, dat politiek verheffend werkt. Als de leden der I.V. zich met politiek bemoeien, dan zullen ze juist een beter figuur slaan, ook wat hun studie betreft. Tot nu toe was de geest slap. Spr. vertrouwt, dat de nieuwe voorzitter de bekwaamheid zal hebben, nieuw leven aan de vereeniging in te blazen.

De heer *Arie Willemse* vond het merkwaardig, dat de praeses in zijn openingswoord sprak van het niet knallen van champagneflesschen. Als de omstandigheden ietwat anders waren geweest zou dus het 10-jarig bestaan der I.V. met champagne zijn gevierd. Spr. waarschuwt voor den duivel van den alcohol.

De heer *E. L. K. Schmülling*, het laatste manifest van het I.V.-bestuur besprekende, had liever gewenscht, dat de I.V. aandrong op de instelling van een Commissie, zoowel in Nederland als in Indië, die de herziening van Grondwet en Regeeringsreglement op zich nam.

De heer *Goenoeng Moelia* voorspelt, dat de I.V. uit elkaar valt, als ze den moed mist aan politiek te doen. Het Indische volk is in zijn aard zeer heterogeen. De eenige band, die de elementen bij elkander kan houden is uitsluitend de Indisch-nationale Idee en daarom hoopt spr., dat de nieuwe geest in de I.-V. bevestigd wordt. Ook deze spr. vertrouwt op het radicale beleid van den nieuwen voorzitter.

De heer *Darma Brata* houdt een warm pleidooi voor de bevordering van den handel en de economie als rugegraat van de evolutie en wekt overigens zijn medeleden op tot krachtige actie.

De heer *Loekman Djajadiningrat* noemt deze vergadering een mijlpaal in de I.-V. en hoopt, dat de nieuwe voorzitter in staat zal zijn, de hervormingen tot stand te brengen. Hoewel den heer *Abendanon* gelijk gevende, dat de studie nummer één staat, toch onderschrijft spr. de bewering van *Sorip Tagor*, dat de studie der politiek verheffend is. Ten slotte verzet spr. zich tegen de meening van den heer *Schmülling*, die de instelling van een commissie voor de herziening van het Regeeringsreglement aanbeveelt. Spr. heeft geen vertrouwen in commissies.

De heer *Dahlan Abdoellah* vindt het noodig, nu men „Oranje boven!" roept, dat de Indiërs roepen „Indië boven!" (applaus). Verder brengt spr. hulde aan den heer Surya Ningrat, die de radicale omzetting der I.V. eigenlijk tot stand heeft gebracht en die het derhalve zou verdienen tot eerelid der vereeniging te worden voorgedragen.

De heer *Surya Ningrat* interrumpeert: „Ondemocratisch!"

Ten slotte beweert spr., dat de I.V. geen weifelende houding mag aannemen en dat de onafhankelijkheid van geheel Indonesië boven die der afzonderlijke landen gaat.

De heer *Mr. L. Einthoven*, president van het „*Indonesisch Verbond van Studeerenden*" wenscht, evenals de vorige sprekers de I.V. geluk met haar tienden verjaardag. Verder het streven van dit verbond memoreerende, vraagt spr. als nieuw opgetreden president hetzelfde vertrouwen, als door den vorigen praeses, *Mr. Jonkman*, genoten.

De *Secretaris* leest nu een brief voor van den Voorzitter van den Volksraad, die een antwoord is op het telegram, tijdens de herdenking van *Boedi-Oetomo* aan den Volksraad gezonden.

De heer *Mr. J. A. Jonkman* is blij te kunnen constateeren, dat de I.V., blijkens haar manifest, met waardeering gewaagde van de houding van regeering en volk van Nederland bij de politieke gebeurtenissen van den laatsten tijd. Spr. waarschuwde om niet al te optimistisch te zijn, en als men bewondering wil toonen, doe het dan ten aanzien van Nederland's houding gedurende den oorlog, ten aanzien van de Hollandsche leuze „Vrijheid, Vrede en Recht!"

De *Voorzitter*, blijkbaar van meening, dat de bijeenkomst geen debatvergadering mocht zijn, gaf geen gelegenheid tot repliek. Wel beantwoordde hij de verschillende sprekers en sloot daarna de vergadering met een dankbetuiging voor de groote belangstelling op dezen herdenkingsavond betoond.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De strafkolonie te Katawara.

Deze kolonie, ongeveer 40 K.M. van Donggala landwaarts in gelegen, behoorde vroeger aan de Witte Kruiskolonie te Salatiga, doch toen de kolonie door de aanhoudende ziekte van den heer van Emmerik dreigde ten onder te zullen gaan, nam het Heilsleger haar over en thans verkeert ze in uitstekenden staat.

Jvaansche jongens, die een gevaar dreigen te worden voor de maatschappij worden, door een officieel persoon begeleid, daarheen gevoerd en overgegeven aan de zorg van den officier, die aan 't hoofd der inrichting staat.

Zoodra de knapen de school hebben afgeloopen, worden ze onder toezicht van officieren tot den leeftijd van 17 à 18 jaren geoefend in den landbouw.

Dan krijgen ze een flink stuk grond met daarop staand huis ten geschenke, tenzij dit laatste door bijzondere omstandigheden te duur is en afbetaald moet worden.

Ook paarden, karbouwen of schapen krijgen ze desgewenscht op afbetaling.

Verkeeren de bewoners in behoeftige omstandigheden en daardoor in geldverlegenheid, zoo kunnen ze hun vee bij de administratie tegen den vollen marktprijs verkoopen. Ook koopt de administratie hun producten z.a. rijst, djagoeng en klappers tegen marktprijs op.

Het is de gewoonte om, wanneer een gestrafte zich goed gedraagt — hetgeen veelal het geval is — dezen op 18-jarigen leeftijd in de gelegenheid te stellen te trouwen, wat dan meestentijds gebeurt met een meisje uit het tehuis te Jogja.

Er zijn op de onderneming ongeveer 90 pupillen, waarvan 50 administratief gestraften van Java. Op de meeste der 16 scholen in den omtrek der kolonie wordt in het Maleisch onderwijs gegeven, in de school voor de Javaansche jongens echter in hun moedertaal.

De grondslag van heel het systeem is werkzaamheid en het moet een geboren misdadiger zijn, die onder den invloed van het regelmatige, werkzame leven, niet ten goede verandert.

Vooral waar goed gedrag gevolgd wordt door eigenaarschap van een mooi stuk land en de uitkomsten van gestadigen arbeid tastbaren vorm aannemen, is er een prikkel, die het gevoel voor een geordende maatschappij krachtig ontwikkelt.

Een soort desa-gemeenschap als op Java bestaat ontbreekt; het geheel staat onder toezicht van het L. d. H.

In de nabijheid der kolonie worden thans een paardenstoeterij en een centrum van veeteelt gevestigd, waarbij zoowel de Regeering als de directeur der K. P.M. allen steun hebben toegezegd. De eerste zegde een bezending bezette merries toe, die op de kosten van het gouvernement naar de kolonie zullen worden overgebracht, terwijl de laatste ruimte beschikbaar stelde om koeien over te brengen.

Geen vrees behoeft er te bestaan, dat de menschen, aan zich zelf overgelaten, weer tot hun ouden staat zullen terugvallen, daar ze allen onder toezicht en leiding blijven, al zorgt het L. d. H. dat die leidende hand zooveel mogelijk onzichtbaar blijft. Vermoedelijk zal een volgend geslacht, groot geworden onder geregelde toestanden weer op eigen beenen kunnen staan

Het voorkomen van den ondergang van zoovelen is zeker een mooi en edel werk, waarvoor alweder het L. d. H. alle lof toekomt.

Luttele Uitkomsten.

In *de School* troffen we onder bovenstaanden titel een artikel aan van D. N., waarin deze niet hoogelijk ingenomen blijkt te wezen met de uitkomsten van het Indisch onderwijs. ,,Een boom kent men aan zijn vruchten, een persoon aan zijn daden, een school aan zijn resultaten", aldus D. N. en daarop gaat hij de laatste na aan de hand van cijfers.

,,Op 31 December '16 telden de Eur. lagere scholen in de voorklasse en 1e klasse 23 pCt., in de 7e kl. 7 pCt. der leerlingen, de Holl. Inl. in de 1e klasse 22.9 pCt., in de 7e klasse 4 pCt., de Holl. Chineesche in de voorklasse 20.6 pCt., in de 7e klasse 2.5 pCt., de speciale in de voorklasse en 1e klasse 35.6 pCt., in de 7e klasse 3 pCt. Hieruit volgt dus, dat slechts $^1/_3$, $^1/_5$, $^1/_8$ en $^1/_{12}$ der leerlingen de school doorloopt, zoodat 2 maal, 4 maal, 7 maal en 11 maal zooveel mislukken, dus van voortgezet onderwijs zijn uitgesloten."

Nu de resultaten van de H.B.S. met 5 j. c. De cursus 1910—1915 begon met 330 leerl., waarvan er 44 het einddiploma behaalden, zoodat 13 pCt. de school doorliepen en 87 pCt. faalden. Van den cursus 1911—1916 slaagden 23 pCt. en mislukten 77 pCt., terwijl bij de geslaagden nog leerlingen waren van vorige cursussen, die er 7 of 8 jaar over deden. De resultaten van de M.U.L.O. zijn nog treuriger (72S en 75); die van technische en opleidingscholen gunstiger.

Van de 16000 leerl. die jaarlijks op de L. S. komen, brengen het 2000 tot het voortgezet onderwijs (H. B.S., M.U.L.O. en Vakscholen), terwijl nog geen 500 leerl. het einddiploma behalen. Het onderwijs als één geheel en het einddiploma van het voortgezet onderwijs als eindpaal beschouwende, wordt deze slechts door $^1/_{32}$ bereikt.

Waar de Regeering allerwege de gelegenheid opent om door onderwijs een goede positie te veroveren en uit de voorgaande cijfers volgt, dat dit weinigen gelukt, trekt schr. het besluit, dat het onderwijs uit een politiek oogpunt verkeerd is, daar degenen, die mislukken, zich in de eerste plaats zullen scharen onder de vanen der ontevredenen.

Uit paedagogisch oogpunt beschouwd, acht hij het Ind. onderwijs eveneens verkeerd.

,,Over de fouten is reeds zooveel geschreven, dat ik kan volstaan met de voornaamste te noemen om daarna de vinger te leggen op een kankerachtige uitwas, die door velen voor een gezonden groei wordt aangezien."

Het Nederlandsch onderwijsstelsel is een navolging van het Duitsche, dat oorspronkelijk voor een hoog ontwikkeld industrievolk uitnemend geschikt was. Het Indische, een navolging van het Nederlandsche, is derhalve dubbelovergehaald en voor het landbouwwende Indië beslist ongeschikt.

Het mist voldoende aanraking met de omgeving; ,,daardoor richt het zich uitsluitend tot het verstand en wel tot het voorstellings- en herinneringsvermogen, terwijl karaktervorming, liefde voor de natuur en kunst, ontwikkeling van lichamelijke vaardigheid en van vele andere deugden verwaarloosd worden. Het kweekt hersenlingen, die een afkeer hebben van handenarbeid."

Hierin kan slechts verbetering komen, nadat men van de onderwijskrachten grondige kennis van het Indische milieu heeft geëischt.

Op de H.B.S. is het rationalisme van het Indisch onderwijs ten top gedreven en het ,,kulmineert in de kultus van Mathematika, de godin, waarvoor de geheele middelbare school devotelijk in het stof ligt.

Van de 330 leerl., die in 1900 haar tempel binnengingen, waren er slechts 20, die in 1915 besloten zich aan haar dienst te wijden. Dat is 6 pCt. In 1916

waren het er 33, dus 12 pCt. Denkt men aan het eindelooze blokken, de dikwijls onherstelbaar geschokte zenuwen, dan vraagt men zich af of dit geringe resultaat die offers wel waard is. Immers alleen ingenieurs, ambtenaren van het kadaster en sommige officieren hebben grondige kennis der wiskunde noodig, maar wat heeft de rest, die een betrekking zoeken bij post en telegrafie of spoor, in den handel of in de cultures dan wel bij het onderwijs aan al die wiskunde.

Waar het nut der wiskunde als verstandsoefening betwijfeld wordt en er zelfs gronden zijn voor de meening, dat men er eng van geest door wordt, is het nut der wiskunde problematisch en in elk geval te gering voor het Indische leven om er zoovelen aan op te offeren. Op de L. S. begint dit al met het maken van te moeilijke sommetjes.

Welk een tijd en energie zou er vrij komen voor vakken, die elk ontwikkeld mensch noodig heeft, als men het mes zette in dit kankergezwel. Landbouwkunde en tropische hygiëne, misschien zelfs muziek, zouden dan op het programma gezet kunnen worden.

Wordt het aantal lesuren voor wiskunde flink ingekrompen en voor de weinigen, die een „wiskundige", loopbaan kiezen als bovenbouw een *wiskundeschool* met éénjarigen kursus opgericht, waarvan het einddiploma recht geeft op toegang tot de wiskundige faculteiten enz., dan zal men daarmee het onderwijs ten zeerste dienen. Dan is er geen afzonderlijke Ind. Midd. School, die kweekplaats van rassenhaat, noodig, want dan is er voldoende tijd voor Nederlandsch.

Tot die wiskundeschool zou men ook de onderwijzers kunnen toelaten, natuurlijk met behoud van salaris, om daar voor de lagere akte wiskunde te studeeren.

Geknoei van de Priesterraden.

Het *Soer. Nbl.* heeft reeds meermalen gewezen op de onbevoegdheid van de priesterraden op Java en Madoera om vonnissen ten uitvoer te leggen in erfenissen, daar deze tenuitvoerlegging behoort tot de bevoegdheid van de door de Regeering aangestelde rechters. Genoemd blad heeft indertijd gewezen op een executoriaal vonnis, door den priesterraad te Bangkalan ten onrechte afgedaan, en door den landraad in hooger beroep vernietigd, omdat één der z.g. erfgenamen, in dat priesterraadvonnis genoemd, in het geheel géén familie was van den overledene.

De procureur-generaal vaardigde daarop een ordonnantie uit, die bepaalde, dat de penghoeloes alleen in hun vonnissen mochten uitspreken, wie erfgenamen waren en hoe de verdeeling moest zijn, terwijl de beslissing en verdeeling zelf bij de landraden zou berusten.

De meeste penghoeloes hebben zich daaraan niet gestoord en het kwaad woekert steeds verder. „Zij beslissen en verdeelen persoonlijk de erfenissen naar willekeur, zonder te vergeten naar zich toe te rekenen. De penghoeloes met de „prokrols bamboe" en de kapala kampongs zijn als regel in zulke zaken de noodige handen op één buik; allen bedoelen arme menschen tot slachtoffers van hun hebzucht te maken."

Ze bepalen willekeurig de grootte der proceskosten en ze kiezen de middelen om de erfgenamen te villen goed uit.

Het *Soer. Nbl.* geeft daarvan een nieuw voorbeeld. Boh Samira, echtgenoote van wijlen Pa Gio, mandoer bij de Europeesche begraafplaats op Peneleh werd door den Raad Igama veroordeeld om de nalatenschap van haar man te deelen met twee door den raad aangewezen personen.

De nalatenschap bestond uit een gewoon Inl. huisje met steenen omwanding en pannen dak, hetwelk de raad taxeerde op *f* 1400.— zonder het ooit gezien te hebben.

De helft der getaxeerde waarde *f* 700.— moest Samira onmiddellijk voldoen aan de z.g. medeerfgenamen, terwijl ze voorts te betalen had: voor het vonnis *f* 7.50; aan den penghoeloe voor zegel *f* 1.50 en...... voor de leden van den raad *f* 60.—, dus in totaal *f* 69.—. Ze moest dus het huis dadelijk verkoopen, of ergens geld opnemen. Onmiddellijk na de uitspraak stond reeds een hadji klaar, om haar het geld tegen rente te leenen. De man was van te voren gewaarschuwd en de vrouw werd gewoonweg tot de leening geprest, op zulke voorwaarden, dat de ongelukkige het geleende nooit kan terugbetalen, en dat de hadji, sobat van de raadsleden, het huisje, dat een beetje opgeknapt *f* 2000 waard is, in de wacht sleept.

Niet alleen was het vonnis nog niet uitvoerbaar verklaard, maar daarenboven zouden de personen, die de helft der erfenis opstreken, geen cent gekregen hebben, als die vrouw haar recht had kunnen verdedigen, want het recht der z.g. erfgenamen berustte slechts op gana gini, waarvan de koran niet spreekt.

Is dit nu niet eens iets voor de leiders der S. I., die er vauw zoo bij zijn om voor de vermeende rechten hunner landgenooten op te komen?

Suriname.

Wij meenden, dat het geschrijf over den verkoop onzer West-Indische Koloniën uit was, maar een artikel in de „Haagsche Post" van 23 November doet ons zien, dat wij ons vergist hebben. Verschillende lezers hebben in verband met het Staatsschuldprobleem het blad opgewekt tot het bepleiten van den verkoop van een deel onzer koloniën, ten einde uit de opbrengst de Staatsschuld te delgen. Er zijn dus nog altijd onnoozelen in den lande, die meenen, dat de Vereenigde Staten honderden millioenen over zouden hebben voor de verkrijging van koloniën, die vele Nederlanders als lastposten beschouwen. „R. d e V o s", die in hetzelfde nummer het Staatsschuldprobleem behandelt, is zoo wijs d e z e oplossing niet te noemen.

„Als Amerika ons dus Suriname wilde afkoopen, en Engeland Borneo — aldus de „Haagsche Post" — voor een som, groot genoeg om onze Staatsschuld geheel of grootendeels weg te werken, dan zoude dat overweging verdienen; mede omdat koloniaal bezit niet absoluut zeker is, en omdat de genoemde koopers deze gebieden zeker even goed en denkelijk spoediger, tot hun recht zouden laten komen als wij."

Maar het blad heeft één onoverkomelijk bezwaar: „wij hebben geen r e c h t die landen te verkoopen."

En dan volgt een betoog, dat de opvatting omtrent koloniën thans geheel anders is dan in de 17de of 18de eeuw, dat men thans koloniën beschouwt als landen die onder voogdij staan en wier voogden eer plichten dan rechten hebben. „Het zijn zeker niet langer landen die met hun inwoners naar middeleeuwsch gebruik kunnen worden verkwanseld of verhandeld." Dit was ook het standpunt van den heer K l e e r e k o p e r bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer. En wij zijn het hiermede geheel eens. Het blad acht een der middelen om onze zware Staatsschuld baas te blijven, te liggen „in hare belangrijke vergrooting ten einde flinke sommen te krijgen voor intensieve ontginning van al onze Koloniën."

„Wat zijn we begonnen", zullen de „verschillende lezers", waarvan hier boven sprake is, denken, wanneer ze zien waartoe hun opwekking heeft geleid.

Tegen één zinsnede in het betoog van de „Haagsche Post" moeten wij opkomen: „Suriname heeft ons nooit iets ingebracht"......

Mogen wij het blad verzoeken kennis te nemen van de volgende aanhaling uit H a r t s i n c k's „*Beschrijving van Guiana, of de Wilde Kust in Zuid-America*". Amst. 1770, deel I, blz. IX:

„Ik zal met stilzwijgen voorbij gaan de groote schatten, welke de Portugeezen uit het Goudrijk Brazil, weleer eene der voornaamste Bezittingen onzer West-Indische Maatschappijen, overbrengen; maar alleenlijk ten bewijze aanhalen de Colonie van Suriname, die thans een van de aanmerkelijkste takken van onzen Handel en Scheepvaart oplevert. Het aantal der Schepen, die deze Kust bevaaren. De boeken der Waaggelden van deze Stad Amsterdam zouden een ieder, die dezelve met eenige oplettendheid naging, daarvan klaar overtuigen. Dan zou men zien hoeveel duizenden van Huisgezinnen, alleenlijk door den Bouw en Toerusting deezer Sche-

pen bestaan; hoe de Handwerken van ons Land hier door als een nieuw Leven krijgen; hoe, door den toevoer van Levensmiddelen, de Akkerbouw en Veehoederij bevoordeeld wordt; hoe door de van daar gebragte Vruchten, bestaande in Suiker, Coffy, Cottoen, Cacao, eenige Verfstoffen en Schrijnwerkerhout, de buitenlandsche handel opgewakkerd en staande wordt gehouden, en dat de rijkdom in ons Vaderland vermeerderd."

En dat waren alleen de indirecte voordeelen.

In 1818 schreef Graaf van den Bosch van de West-Indische Koloniën, „dat de winsten, die dezelve verschaffen, in vergelijking met het kapitaal daartoe gebezigd, verre overtreffen die van eenigen anderen tak onzes nationalen handels."

Ook de lectuur van *Reesse's* beide boeken „*De Suikerhandel van Amsterdam, van het begin der 17e eeuw tot 1813*", Haarlem 1908 en „*De Suikerhandel van Amsterdam* van 1813—1894 's-Grav. 1911, zij aanbevolen en voorts van het artikel „*Handel en Scheepvaart*" in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*.

Dit alles is wel lang geleden, maar toch mag men niet zeggen:

„Suriname heeft ons nooit iets ingebracht."

* * *

Blijkens een annonce in de dagbladen zal het s.s. „Stuyvesant" van den Kon. W. I. Maildienst, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, 24 December a.s. naar Paramaribo, Trinidad, La Guaira en Curaçao vertrekken. Voor Suriname zal er dan eindelijk gelegenheid komen om de daar opgestapelde landbouwproducten te verschepen. Jammer voor de plantages, dat er zooveel van de cacao tegen zeer lagen prijs moest verkocht worden, omdat het product zich niet goed laat bewaren.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Onderwijs. Op 1 Augustus j.l. werd te Djokdjakarta door de Christelijke Zending een Holl.-Inl. school geopend, voorloopig, tijdelijk met priesters van Moentilan. Op grond van het beginsel, dat kerk en staat gescheiden dienen te zijn, hoopt de *Neratja*, dat aan het amendement van de volksraadleden *Dwidjosewojo* c.s., waarbij wordt aangedrongen op de oprichting van een tweede Hoogere Kweekschool, wordt tegemoet gekomen. Het aantal onderwijzers voor de Holl.-Inl. scholen kan dan sneller worden opgevoerd, waardoor kan worden verhoed, dat de kerk haar invloed nog verder uitbreidt in den staat.

Tjahjo Pranomo zoo luidt de naam van een nieuw orgaan, n.m. van de vereeniging van ongediplomeerde prijajies van denzelfden naam, waarvan het eerste nummer te Semarang verschenen is. In de inleiding schrijft het hoofdbestuur als volgt: „Het doel van den *Tjahjo Pranomo* behoeft geen lange uiteenzetting. Zij bedoelt een vergaderzaal te zijn voor de prijajies, die geen verdere schoolopleiding genoten hebben dan aan de kwartjesschool (Inlandsche 2de klasse lagere school) waar wij onze belangen zullen bespreken, in de hoop, dat die besprekingen de aandacht zullen trekken van hen, die boven ons gesteld zijn. Ook zullen in het orgaan uittreksels worden geplaatst van reglementen, welke voor de prijajies van belang zijn, benevens de mutaties onder de Inlandsche ambtenaren ."

Amboneezen. De Ambonneezen, zoowel burgers als militairen, hebben te *Tjimahi* een gecombineerde vergadering gehouden, waar het Ambonsche militaire element sterk vertegenwoordigd was. Uit Batavia en Meester Cornelis waren daartoe vele Amboneesche burgers en militairen naar Bandong vertrokken. Voor het station had zich een Ambonsch muziek-corps opgesteld, bestaande geheel en al uit militairen, en in optocht ging het naar het bioscoop gebouw, waar de vergadering plaats had. De heer J. A. Soselisa, lid van den Volksraad, die met het hoofdbestuur der Vereeniging „*Ambonsch Studiefonds*" deze beweging op touw heeft gezet, opende de vergadering met gebed. Daarna hield hij een krachtige toespraak. De heer Soselisa sprak als leider der vereeniging *Ambonsch Studiefonds* en als vertegenwoordiger van zijn volk in den Volksraad. In keurige en welgekozen bewoordingen zette hij uiteen de zware taak, die hij gewillig op zijn schouders torst voor het belang van zijn land en volk; het volk, dat zoo verknocht is aan het stamhuis van Oranje, en sedert meer dan drie eeuwen zijn leven veil heeft gehad voor de verdediging van de Hollandsche vlag. Daarna nam de heer Apitreley, officier van gezondheid, het woord. Hij stelde aan het slot van zijn korte en kernachtige toespraak, welke hoofdzakelijk was gewijd aan den geboortedag van de Koningin-Moeder, voor om een driewerf hoera uit te brengen, hetgeen ook in volle geestdrift geschiedde, onmiddellijk gevolgd door het inzetten door de muziek van het „Wilhelmus". 't Was een oogenblik van enthousiasme; men kon het den militairen aanzien, hoe zij werden aangegrepen door dit moment. Vervolgens kwam de beurt aan verschillende sprekers en debaters, waarbij de Oostersche welbespraaktheid goed tot haar recht kwam. De gesprekken en debatten, welke in het Hollandsch en Hoogmaleisch gevoerd werden, liepen hoofdzakelijk over nationale en militaire belangen. De bijeenkomst om negen uur voormiddag begonnen eindigde eerst te ongeveer half twee met als slot een dankzegging en zedepreek gegeven door den hulpprediker L. Simson van Bandong. *(Bintang Soerabaja).*

De Bataksche Christenbond. In de *Sinar Sumatra* is opgenomen het kort verslag van een congres van de „*Hatopan Kristen Batak*" (Bataksche Christenbond) gehouden te Balige op den 4e Juli j.l. Ter vergadering waren gekomen de afgevaardigden der kringbesturen en van andere vereenigingen en ambtenaren, terwijl voorts een publiek van meer dan tienduizend menschen de vergadering bijwoonde. Allereerst kwam aan de orde de verzoening tusschen de vereeniging en de predikanten. Dezen hadden zich van de vereeniging afgekeerd en zich zelfs vijandig tegenover hen gesteld, toen na de oprichting bleek, dat het bestuur uitsluitend uit Bataks bestond, terwijl de voorzitter ook bestuurslid was van de Insulindekring te Balige. Nadat echter aan de predikanten en de zending duidelijk was gebleken, dat de vereeniging gebaseerd was op den Christelijken Godsdienst, werd in een vergadering tuschen het hoofdbestuur, de predikanten en de zending de vrede hersteld.

Toen kwam aan de orde het steeds brandende vraagstuk voor de Buitenbezittingen, n.m. de heerendiensten, waarbij besloten werd om in naam van de 12000 vergaderden een telegrafisch verzoek te richten tot den Gouverneur-Generaal om afschaffing van de heerendiensten. Aan de besprekingen nam ook de S. I.-president deel, zoodat hier Christen en Moslim samengaan. Op den tweeden dag werd gesproken over de ondernemingen, welke in de Bataklanden beginnen te komen. Dagelijks ziet men explorateurs van ondernemingsheeren het terrein doorkruisen. Verschillende middelen werden besproken om de landbouwondernemingen uit het land te weren. Er werd aangeraden om vereenigingen te vormen en het land zelf te ontginnen. Ook over bevordering van eigen industrie werd door eenige sprekers het woord gevoerd. Besloten werd namens de vergadering een telegrafisch verzoek tot den Gouverneur-Generaal te richten, om geen concessies te verleenen aan ondernemingen in de Bataklanden, aangezien de dichte bevolking al den grond voor eigen behoeften zal noodig hebben.

Inl. Militieplicht. In de *Sinar Hindia* schrijft de redacteur *Soepeno* over de militieplicht van de Inlanders. Hij zegt vernomen te hebben, dat de militieplicht, die den 2en Juli voor de Europeanen stond ingevoerd te worden, door dezen nu niet met welgevallen wordt begroet. Als nu van de zijde der Europeanen deze gunst van de eigen regeering niet geaccepteerd wordt, kan men wel nagaan, hoe de Inlanders zich gevoelen, als ook bij hen de militie wordt ingevoerd. De Indische militie heeft haar ontstaan te danken aan de vrees van het Hollandsche kapitaal, dat zijn belangen door het buitenlandsche zal worden benadeeld. Feitelijk werd reeds vóór het uitbreken van dezen wereldoorlog door geldduivels in Nederland propaganda gemaakt voor een militaire weerbaarmaking van Indië. De vrees werd voorgehouden, dat het eerlang tot een botsing tusschen Europa en Azië zou komen. Gewaarschuwd werd voor het verlies van Indië, dat een groot gevaar zou zijn. En om de Inlandsche bevolking voor deze militaire weerbaarmaking te winnen, werden schoone beloften gedaan, zooals de oprichting van een hooge school, de toekenning van politieke rechten, enz., tegelijk wanneer de militaire plichten zullen worden opgelegd. De Indische vereenigingen nemen hiermede evenwel geen genoegen. Het doel van de Hollandsche kapitalisten is met deze weerbaarmaking Indië voor zich te behouden, terwijl de Indische vereenigingen er naar streven Indië vrij te maken en de Nederlandsche vlag te doen verdwijnen. Indien daarom de Inlanders de militieplichten zullen moeten vervullen, zullen wij, Inlanders, daartegen, als zijnde een vernedering, protesteeren. Het Indische volk wil geen bescherming zoeken van een militaire macht, maar tracht een volksregeering te krijgen. Het wil door onderwijs goed onderlegd worden, om bestand te zijn in den strijd tegen den geldduivel. Het wil politieke rechten hebben om in den strijd de overwinning te

kunnen behalen. Overal en waar ook moet het den strijd tegen het kapitaal aanbinden en oppositie tegen de Regeering voeren, zij 't ook, dat wij niet uit het oog moeten verliezen, dat deze strijd zwaar zal zijn en menig offer kosten. Het Indische volk moet weten, dat wanneer het eventueel Nederland in een oorlog tegen Japan zou moeten helpen, zulks geen voordeel voor Indië zal opleveren. Indien Nederland de overwinning behaalt, dan blijven wij onder de Nederlandsche heerschappij. En als Japan het winnen mocht, zal dit land zich vijandig tegen ons keeren, omdat wij immers hebben willen helpen om de Nederlandsche overheersching te bevestigen. Het eind van de rekening zal zijn, dat wij de oorlogskosten zullen moeten betalen, die zeker niet gering zijn. En zullen de Hollanders ons dan helpen om deze kosten te betalen? Zeer zeker niet. Zij zullen naar hun eigen land terugkeeren en het Indische volk aan den wil van den nieuwen heerscher overlaten. Het beste is, dat wij toeschouwers blijven, als Nederland in een oorlog met de een of andere mogendheid gewikkeld wordt.

Indië Weerbaar. In een ander nummer van de *Sinar Hindia*, worden „giftige waarheidspijlen" afgeschoten tegen „Indië Weerbaar", omdat het een vereeniging is, die niet te vertrouwen is, daar bijna al hare leden kapitalisten zijn. Indië heeft geen andere vijanden dan de geldduivels, die het den kleinen man in zijn levensonderhoud moeielijk maakt. De bevolking wordt door den schrijver opgewekt om op 31 Augustus tegen het streven van „Indië Weerbaar" op te komen, opdat het duidelijk moge uitkomen, dat men geen kanonnenvleesch wil zijn, en dat er gebrek heerscht.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Beter laat dan nooit. De *Perniagan* bespreekt in eenige nummers het wetsontwerp tot opheffing van art. 73 van het Regeeringsreglement (aanwijzing van bepaalde wijken voor Vreemde Oosterlingen). „Beter laat dan nooit", zegt de schrijver. Aangaande het voornemen van de Regeering om de betrekking van Chineesch officier af te schaffen, en in afwachting van de beslissing hieromtrent de functies daarvan te Batavia, Semarang en Soerabaja door Europeesche ambtenaren te doen waarnemen, wekt schrijver de Chineezen in Ned.-Indië op, om daaromtrent hun meening kenbaar te maken, daar deze maatregel als van ingrijpenden aard beschouwd moet worden.

In hetzelfde blad *(Perniagan)* wordt er over geklaagd, dat niet naar behooren er voor gezorgd wordt, dat het voorschrift van de Regeering om op de adressen van de brieven niet den landraad der geadresseerden te vermelden wordt nagekomen. Nog steeds leest men: „Aan den Chinees". En — alzoo de schrijver — 't zijn juist de politie en bestuursambtenaren, die zoo kinderachtig zijn, om zich niet aan dit verbod te storen.

„Lampoeng dan adat lembaga". In hetzelfde blad *(Perniagan)* komen artikelen voor van *Lam Yang Djin* onder het hoofd: „*Lampoeng dan adat lembaga*", waarin hoofdzakelijk het volgende gelezen kan worden. Sedert het spoor is aangelegd van de Lampongs naar Palembang, is de scheepvaart op de Lampongs toegenomen. Van vracht-automobielen wordt dagelijks gebruik gemaakt voor het toenemend verbod naar de binnenlanden. Voorts wordt uitvoerig het „*mandjau*" beschreven, een Lampongsch gebruik, waarbij aan de huwbare dochters door de ouders wordt toegestaan bezoeken van jongelingen te ontvangen waarbij de ouders in 't geheel niet tegenwoordig mogen zijn, en zelfs dikwijls zich niet in huis bevinden. Deze bezoeken, die veelvuldig voorkomen, worden door de ouders zeer op prijs gesteld, als een bewijs, dat de schoonheid en de verstandelijke ontwikkeling hunner dochters op hooge waarde gesteld worden. Het gebruik brengt verder mede, dat de gastvrouw zich niet mag verwijderen tot de laatste gast vertrokken is, wat dikwijls eerst tegen den ochtend plaats heeft. De schrijver constateert, dat sedert ook Europeesche en Chineesche jongelieden deze bezoeken afleggen. De gastvrouwen weten zich zoo goed te houden, dat de gasten zich binnen de perken der welwillendheid houden, zoodat de ouders zich niet behoeven te verwijten, dat zij de kat te dicht bij het spek gehouden hebben.

Duurte-toeslag. De *Perniagan Soerabaja* releveert het Gouv. besluit, waarbij aan Europeesche en Inlandsche ambtenaren en officieren met een traktement tot en met *f* 300 's maands een duurtetoeslag is toegekend, en zegt, dat die ambtenaren en officieren natuurlijk daarmede zeer ingenomen zijn. Maar de schrijver vraagt zich af, waar de daartoe benoodigde 7½ millioen van daan moeten komen. Natuurlijk uit het zweet der bevolking. Onder de begunstigde ambtenaren zijn er, die dit erkennen, dat het geld van den kleinen man moet komen. Op de vergadering van de Sarekat Islam te Semarang heeft Semaoen over dit onderwerp gesproken. Hij heeft meer dan eens in openbare vergaderingen bepleit, dat het niet meer dan billijk is, dat aan lagere ambtenaren deze duurtetoeslag wordt toegekend, maar dat dan de daartoe benoodigde 7½ millioen gevonden moeten worden, door de salarissen van ambtenaren met meer dan *f* 1000 's maands tot *f* 1000 moeten worden gebracht, en ook door van de 100 millioenen, die naar Europa verdwijnen 50 pCt. te heffen. De schrijver wekt alle S.-I. afdeelingen op om in deze richting actie te voeren.

Dreigende Hongersnood. In een samenspraak wordt in hetzelfde blad *(Pewarta Soerabaja)* de dreigende hongersnood op Java behandeld. Verwondering wordt uitgesproken, dat de Regeering de suikerduivels niet verbiedt om riet en hen dwingt om padi en tweede gewassen te planten. Zoolang het bestuur nog berust grootendeels in de handen van den geldduivel, zal in de opvattingen van het bestuur geen verbetering te verwachten zijn. Doch dit is niet slechts in Indië het geval, maar overal in de geheele wereld. Vroeger wist de Javaan niets anders dan van den landbouw zijn werk te maken, hij leefde tevreden, want gebrek was er niet, maar sedert de kapitalisten in Indië gekomen zijn, worden de inboorlingen gedwongen als koelie te werken en de uitgestrekte gronden, die voor hen gereed liggen, worden in erfpacht uitgegeven.

Ter voldoening aan het verlangen van eenige lezers van het K. W. om nader ingelicht te worden aangaande de beteekenis van de namen, die veelvuldig in deze persrubriek voorkomen, moge het ondervolgende dienen:

Sarikat (en niet Sarikatan) Islam: Vereeniging op Islammitischen grondslag.
Djawa Setia: De ware, oprechte Javaan.
Neratja: Pijl, ook balans.
Sinar Hinda: Lichtstraal, licht van Indië.
Sinar Djawa: Lichtstraal, licht van Java.
Sinar Sumatra: Lichtstraal, licht van Sumatra.
Pewarta Deli: Berichten uit Deli.
Pewarta Soerabaja: Berichten uit Soerabaja.
Boedi Oetomo: Loffelijk of voortreffelijk streven, de naam van de vereeniging, die de verstandelijke opheffing van het Javaansche volk beoogt.
Kaoetaman Istri: Vereeniging tot bevordering van het welzijn van de vrouw.
Adi Darmo: Loffelijke plicht. De naam van het z.g. Arbeidsleger, een vereeniging in Djokja om de Javaan in rechts- en andere zaken bijstand te verleenen.
Perniagan: Handel, een handelsblad.
Oetoesan Hindia: De afgezant van Indië.
Darmo Kondo: Deugdelijke verhalen.
Warna Warta: Verschillende berichten.
Djawa tengah: Midden Java.
Soeara rajat: De stem van het volk.
Tjokro boschwezen: Uit de kring van het boschwezen.
Hindia poetra. De kinderen van Indië.
Djawi hisworo: Vorstelijk Java.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Het lot der Duitsche koloniën.

Al is over dit vraagstuk zooveel geschreven, dat men geneigd kan zijn tot de verzuchting: „laat de beschouwingen maar rusten, totdat de vredesconferentie gesproken zal hebben", daar staat tegenover dat wij den ontwikkelingsgang niet uit 't oog mogen verliezen, wanneer artikelen verschijnen, waarvan eenig gezag kan uitgaan. Als zoodanig meenen wij dat van D. Meuriac te mogen beschouwen dat la Dépêche coloniale van 8 November als hoofdartikel heeft opgenomen.

't Neemt de verklaring van Dr. Solf tot uitgangspunt, volgens welke Duitschland nooit zou toestemmen in 't afstaan van zijn overzeesch gebied. De toestand is sedert wel veranderd, maar Dr. Solff is gebleven, al staat zijn positie op 't oogenblik dat wij dit schrijven ook op losse schroeven. Te verwachten is dat D., zelfs als 't geen al te groot bezwaar mocht maken, tegen afstand van stukken in Europa, alles zal doen wat in zijn vermogen is om 't afzetgebied in andere werelddeelen te behouden, temeer omdat dit in ruil voor D. noodige grondstoffen oplevert.

Bij de entente is de bedoeling om de koloniën niet terug te geven echter even duidelijk te kennen gegeven. In Engeland zijn alle partijen 't hierover eens, de l e a d e r s hebben 't zonder verhelen uitgesproken. De kroonkoloniën in Afrika en Australië hebben hiermede ten volle ingestemd. In Frankrijk hebben een tijd lang de uiterst voorzichtigen gehandeld, zooals hij die, om 't hoofdgebouw te redden, de stallen wil opofferen, maar sedert dat zij 't lot van 't hoofdgebouw verzekerd achten, geven diezelfde geesten volle aandacht aan 't behoud der stallen.

Amerika heeft, bij monde van den President, kond gedaan van het verlangen om over 't lot der voormalige koloniën te doen beslissen naar de billijke belangen van de kolonie zelf en het gevoelen van haar inwoners.

Daar de door Wilson aangegeven beginselen voor de vredesonderhandelingen tot grondslag zijn genomen, zet de schrijver zich tot wat hij zelf beschouwt als een onpartijdige toetsing ervan aan de toestanden zooals deze zich aan hem voordoen. Hij neemt dan eerst de feiten, daarna de rechtskwestie in beschouwing.

De geallieerden zijn, volgens hem, zonder reden aangevallen. Hoewel niet voorbereid is op den aanval geantwoord, de groote inspanning is o.m. beloond door de geheele vermeestering van de D. koloniën.

Na den gevoerden strijd in alle werelddeelen nagegaan te zijn, zegt Meuriac, als men de theorie van Bismarck en Wilhelm II aannam, volgens welke macht boven recht gaat, dan zou er geen enkele reden bestaan om een stuk van 't vermeesterde terug te geven. Maar daar de entente den strijd juist heeft gevoerd tegen

die theorie in, mag zij er zich zelfs tegen D. niet op beroepen. Toch mag worden vastgesteld dat de geallieerden niet op verovering van de koloniën zijn uitgegaan, maar dat zij den oorlog ook daar hebben gevoerd tegen den georganiseerden aanval van den tegenstander.

't Feit dat Duitschland een jonge kolonialiseerende mogendheid was, ik ook niet zonder beteekenis. 't Volk was niet vereenzelvigd met den nieuwen opgedrongen meester. Indien D. uit zijn gebied ware opgetreden in een naburige kolonie, die lang onder Fr. vlag stond, zou de bevolking b.v. van Senegal zeker met kracht tegen den vreemden inval zijn opgekomen. Heeft men hiervan iets gemerkt in de D. koloniën? Integendeel, behalve de inlanders, die geworven waren om met de kolonnes mee te trekken, is nergens een blijk geweest van aanhankelijkheid, overal vonden de binnenrukkenden de bevolking op hunne hand. In een formule omgezet zou deze kunnen luiden: de geallieerden hebben de D. koloniën niet vermeesterd, zij hebben ze bevrijd. Hierbij sluit dan de gevolgtrekking aan: De geallieerden zijn niet alleen gerechtigd om de D. koloniën niet terug te geven, maar zij mogen ze niet teruggeven, daar dit zou ingaan tegen den wensch der inboorlingen.

Dit vormt als van zelf den overgang tot de andere vraag, die van het recht.

Er bestaat geen twijfel hoe de bevolking reageert op het door Wilson gestelde kenteeken. De ondervinding heeft aangegeven dat de inwoners van Togo, Kameroen, Z.W. Afrika, zelfs van Oost-Afrika, zoowel als die van Nieuw-Guinea, Nieuw-Bretagne, de Salomon-, de Carolinen-, de Marianne eilanden en Kiautsjau elke andere overheersching verkiezen boven de Duitsche. Een referendum zou ontegenzeggelijk op onoverkomelijke bezwaren stuiten, maar de uitslag is bij voorbaat aan te geven, Duitschland zou slechts zwarte balletjes in de bus krijgen.

De schr. haalt dan voorbeelden van de D. behandeling der ingezetenen aan om die opvatting begrijpelijk te maken.

Nog moet dan onderzocht worden in hoever met de belangen van 't oogenblik rekening zal zijn te houden. De D. vertegenwoordigers ter vredes-conferentie zullen zeker niet nalaten te zeggen: ,,Gij hebt zelf verklaard dat gij de dood van 't D. volk niet wenscht, dat gij 't einde wildet van een stelsel, maar niet van een natie; nu kan D. niet leven zonder koloniën. 't Zal die dus moeten behouden voor zijn bestaan.'' Dat is, volgens schr., niet een wensch van menschelijk gevoel, maar een van den verslagene, die behouden wil. D. heeft buiten zijn eigen koloniaal gebied een ruimen afzet gevonden, den afzet in de Fr. koloniën en protectoraten overtrof zelfs die in de eigen overzeesche landen. Wordt de deur maar ruim genoeg open gezet, dan zullen de D. nijverheid en handel voldoende gelegenheid vinden om tot nieuwen bloei te komen. Wat verhinderd moet worden is dat weer op een W e l t - p o l i t i k kan worden aangestuurd. Alleen dan is een blijvende vrede te verzekeren.

De billijkheid ten opzichte van D: schrijft voor, dat D. kan leven, maar dat 't overige deel van de wereld ook kan leven. D. kan zonder koloniën best leven, maar met koloniën zal 't vroeg of laat deze weer beschouwen als grondslag voor zijn kolossaal rijk, waarin zelfs de Belgische-, Portugeesche- en Nederlandsche koloniën inbegrepen zijn.

Samengevat komt deze meening dus hierop neer: krijgt D. zijne koloniën terug dan zal 't weer de bedreiging worden van den wereldvrede, en dat heeft 't algemeen wereldbelang te beletten.

Bij deze uiteenzetting is de vraag over het al dan niet herstellen van D. als koloniale mogenheid geen vraag meer.

De Japansche vredesvoorwaarden.

Als de mededeeling van Reuter reden van bestaan heeft zou Japan hebben laten uitlekken welke grondbeginselen het zijn afgevaardigden naar Versailles zal meegeven. Het eerste beginsel is al dadelijk niet tegen den overwonnen vijand gericht, maar tegen den bondgenoot Groot-Brittanië, dat zal moeten meedoen met de vrijheid ter zee. Die vrijheid wordt dus als grondslag vooropgezet, daarbij wordt aan 't voorbehoud van Engeland gedacht en dit bij voorbaat afgewezen. Het tweede beginsel kon, ontleend als 't is aan 't Wilsonstelsel, ook de oogen op eigen vrienden richten, maar 't heeft door de verbrokkeling van Rusland en de centrale rijken in vele stukken een nieuwe beteekenis gekregen, waarvan 't twijfelachtig is of Wilson's gedachte wel zóó ver heeft gereikt en wenscht te reiken. 't Is de sympathiebetuiging voor 't plan om de kleine naties te beschermen. Dan gaat Japan tot eigen aspiratiën over. Erkenning van Japans sfeer van invloed op 't gebied van financiën, handel en nijverheid. Heel duidelijk is dit punt, kort weergegeven als 't is, niet. Daarentegen laat 't volgende niets aan duidelijkheid te wenschen over: blijvende bezetting van Kiautsjau, de aan Duitschland ontnomen bezitting in China. Japan wenscht verder het protectoraat over de Marshall-eilanden, de Carolinen en andere voormalige koloniën in den Stillen Oceaan. 't Zal hierdoor een zeer nabije buurman worden van de Nederlandsche koloniën. Buren kunnen in uitstekende vriendschap leven, men heeft dan, volgens een oud gezegde, meer aan een goeden buurman dan aan een verren vriend. Maar er zijn ook buren, die in geheel andere stemming en verhouding leven. In hoeverre zal de vredes-conferentie aan den toestand in 't verre Oosten vastheid geven? In hoever zal ruimte blijven voor verdere aspiraties? Het laatste punt vraagt wederkeerigheidsrechten voor Japansche burgers overal ter wereld. Nederland heeft die reeds toegekend, maar voor andere landen zal ook dit punt niet zoo heel vlot zijn af te doen. In eenige landen vreest men de concurrentie van den Japanschen arbeider, die, naar men beweert, een lageren levensstandaard heeft dan de blanke werkers en daardoor de markt drukt.

De overgave in Oost-Afrika.

Officieel wordt meegedeeld, dat generaal von Lettow Vorbeck zich overgegeven heeft met 30 officieren, 125 andere Europeanén, 1165 askari's, 1516 lastdragers, 482 plaatselijke en Portugeesche lastdragers, 13 inboorlingenhoofden, 283 mannelijke inboorlingen en 819 vrouwen. De askari's worden ter repatrieering te Tabora gehouden en de Duitschers zijn naar Dar-es-Salaam gebracht om naar Europa te worden getransporteerd.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

No. 7—8 van den 11en jaargang van dit tijdschrift opent met een verhandeling van den heer P. H. van der Kemp over de regeling van het boschwezen voor Java en Madoera onder de Commissarissen-Generaal in 1817—1819 (maar oorspronkelijke stukken). Achtereenvolgens geeft schrijver: I. Eenige inleidende mededeelingen; II. De Blandongregeling van 1819; III. De regeling betrekkelijk de beschikking over 's Lands houtwerken voor particulier gebruik; IV. De regeling voor de personeele inrichting van het boschbeheer; V. Van het boschbeheer in de Vorstenlanden; VI. Bijlagen. — De houtvester F. W. Snepvangers artikelt over den Dalbergia latifolia Roxb. (sonokling), een boomsoort, die wel gemengd geplant wordt met djati; het hout is van zeer goede hoedanigheid en steeds gezocht. — Het jaarverslag van den dienst van het Boschwezen over 1916 geeft de houtvester C. v. d. Bussche aanleiding tot eenige critische opmerkingen, hoofdzakelijk over de inrichting van dat verslag. — Overigens de gewone rubrieken: Korte mededeelingen. — Referaten en vertalingen. — Mededeelingen betreffende de Vereeniging van Ambtenaren bij het Boschwezen. Enz.

Een werk over de decentralisatie in Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen: Ontstaan en groei der stads- en landgemeenten in Nederlandsch-Indië, door Mr. J. J. Schrieke, referendaris ter Alg. Secretarie, werkzaam aan het Ministerie van Koloniën.

Dit werk bevat een uitvoerig overzicht van alle bescheiden (vooral officieele) gepubliceerd tengevolge de sedert 1903 ingevoerde wet op de decentralisatie van het bestuur in Ned.-Indië. Een overzicht waaruit blijkt, hoe die wet is uitgevoerd, wat de wetgever in 1903 van zijn werk verwachtte, of en zoo ja in welke mate daarbij medewerking is ondervonden van den kant der ingezetenen, welke gedragslijn ten deze door de Indische regeering en hare ambtenaren is gevolgd, enz., enz. Het geschrift is in de volgende hoofdstukken verdeeld: De decentralisatie van 1903 en hare uitvoering. — De bij de decentralisatie betrokken personen. — Locale raden en gezondheidszorg. — De locale financiën. — Zelfbestuur. — De regeeringsorganen en de decentralisatie. — Kritische gevolgtrekkingen.

Handelsberichten.

In No. 611 verstrekt het Departement van Koloniën min of meer uitvoerige mededeelingen over de volgende onderwerpen: Uitvoer uit Java en Madoera naar de Vereenigde Staten van Amerika gedurende 1917 en vorige jaren. — Ternate (mededeelingen over landbouw nijverheid en handel). — Rubber. — Ajteh en Onderhoorigheden gedurende April 1918. — Inlandsche thee. — Inlandsche tabak.

De Javanen als zeevarend- en handelsvolk.

In de laatste afl. van het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde geeft dr. Schrieke een ,,varium'' over de Javanen als zee- en handelsvolk.

Als belangrijkste koopstad van het vroegere Java noemt hij op de eerste plaats Toeban (van minstens 13e tot medio 17e eeuw) de haven van Madjapahit; Gresik kwam eerst ± 1400 op en bereikte in de 16e eeuw het toppunt van zijn bloei. De oprichting van Gresik opende voor Soerabaja de mogelijkheid om zich te ontplooien. Jakatra raakte eerst na de verovering van Malakka door de Portugeezen (1511) tot bloei, werd toen door Bantam verdrongen, doch dit moest later weer wijken voor Batavia. Bij Portugeesche schrijvers lezen we, dat het type der Javaansche schepen zelfs aanvankelijk grooter was dan dat der Portugeesche vaartuigen, die de Indische gewesten bezochten. Couto (Portugeesch schrijver) neemt als zeker aan, dat de Javanen naar de Kaap de Goede Hoop zijn gezeild en met Madagascar gemeenschap hebben gehad. Hoe de Javanen dan zooveel minder zijn geworden wat de zeevaart betreft? Zonder twijfel ook door de concurrentie van 't Westen, vooral waar de Compagnie zulke drastische maatregelen nam tegen den particulieren handel in kruidnagelen, enz. Maar toch ook door het onver-

stand van Soesoehoenan Mankoerat I van Mataram (1645—1677). Immers zooals Rijckloff van Goens in zijn ,,Corte beschryvinge van 't Eyland Java" mededeelt, gebood deze vorst dat ,,niemant syner onderdaenen mach buytenlands vaeren"; en hij bleef daarbij, niettegenstaande Van Goens hem op 't onverstandige daarvan wees.

Volksgezondheid in de Oost.

Onder dit opschrift een artikel in No. 35 van de Java-Post, naar gegevens ontleend aan een opstel van ,,den bekenden Heer Tillema", verschenen in de ,,Locomotief" en aan een vlugschrift over de volksgezondheid in Indië, van den Indischen arts Raden Soetomo. Een en ander aangevuld met een betoog, dat ook de Zending in staat is gebleken krachtig mede te werken aan de bevordering van de volksgezondheid.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

De Augustus-afl. bevat o.a.: Het beoordeelen van officieren, door J. C. A. Bannink. — Naklanken van de jaarvergadering, door J. G. A. van der Upwich. — Lessen te trekken uit den oorlog, door H. L. Roelfsema. — Het bewijs in reclamezaken, door H. M. L. — Veldversterkingskunst, een verwaarloosd onderdeel van onze militaire opleiding en oefeningen, door J. F. Beckman. — Het onderwijs, door E. N. — Het bevorderingsvraagstuk. — De oorlogsbegrooting in den Volksraad. Uit het officieele verslag.

Orgaan van de Vereeniging Indië Weerbaar.

Van dit tijdschrift werd hier te lande ontvangen de derde aflevering. De inhoud bestaat uit verschillende korte bijdragen, hoofdzakelijk de vereeniging zelve betreffende. Voorts een opstel, getiteld: Verkorte aanwijzingen voor landeigenaren en landhuurders en/of landbouwers op Java en Madoera, in overeenstemming met het streven der vereeniging ,,Indië Weerbaar".

Bulletin van de Belgische Commissie van koloniale studiën.

No. 2 van het ,,Bulletin van de Belgische Commissie van koloniale studiën en hare afdeelingen in Nederland" (op welk periodiek onlangs de aandacht werd gevestigd in het Kol. Weekblad) bevat o.a.: Verklaring van den heer J. Renkin, Minister van Koloniën van België omtrent Congo. — Monographie des matières grasses extraites du palmier à huile et des graines de l'Hévea, par M. E. Rosa (suite). — Productions et exportation des Indes Neerlandaises, door V. Ernest.

Hindia Poetra.

Ter gelegenheid van den eersten verjaardag van het Indonesisch verbond van Studeerenden (23 November 1918) is een nummer verschenen van het periodiek ,,Hindia Poetra". De redactie deelt in een Voorwoord mede, dat zij nog niet voldoende toezeggingen of abonnementen heeft ontvangen die een geregelde maandelijksche uitgave van het tijdschrift mogelijk maken. Verder bevat dit Nr. nabeschouwingen over of indrukken van het congres te Wageningen, door H. J. van Mook, Mevr. E. S. Ratu Langie-Houtman, Soerjomihardjo, Liem Bwan Tjie en H. J. Bool. — Alsmede een bijdrage van Han, getiteld: ,,De Indische Vereeniging en hare Donateurs"; van Soorjo Poetro: ,,De jongeren in de Javaansche Beweging"; en van J. A. Jonkman: ,,Iets over Indonesië en den aangekondigden wereldvrede."

Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging.

Het Nr. van Dec. herdenkt het 60-jarig bestaan der Vereeniging, welke den 2en December 1858 te Rotterdam werd opgericht. De arbeid dezer zendingscorporatie heeft zich hoofdzakelijk bepaald tot West-Java; eerst in de laatste jaren werd hij uitgebreid met een post: Maoembi op Zuid-Oost-Celebes. Enkele portretten en andere illustraties versieren den tekst.

Een vredesinschrijving.

Het Zendingsvureau te Oegstgeest heeft een V r e d e s i n s c h r ij v i n g op touw gezet. Zoo wordt de steun genoemd te verleenen aan de corporaties, die reeds zoovele jaren het Evangelie des Vredes hebben gebracht, bepaaldelijk aan de volken in Ned. Oost-Indië. Men kan een toezegging geven van een gift, waarover beschikt kan worden binnen een maand na het sluiten van den vrede, maar men kan ook zijn bijdragen reeds nu zenden aan het Zendingsbureau te Oegstgeest. In de circulaire wordt niet gewezen op een bepaald punt, dat toch ook de aandacht verdient. Een dienaar des Woords voor de Sangi- en Talauer-eilanden, één zendeling voor Midden-Celebes, één voor Halmahera, één of twee voor Nieuw-Guinea en één voor Deli, met hunne echtgenooten hebben al lang op reisgelegenheid gewacht. Met den vrede zal ook die mogelijkheid van vertrek voor hen komen...... als het geld voor hun overtocht aanwezig is. Aldus leest men in No. 24 van de Nederl. Zendingsbode.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 29 Oct. j.l. is dezer dagen in druk verschenen. Onderwerp: De conjunctuur bij den aanvang van het industrieële tijdperk voor Nederlandsch-Indië en de invloed daarvan op de richting, welke de industrialisatie gedurende de eerste kwarteeuw heeft te volgen. Ingeleid door Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys. Zooals men weet zijn in een speciale vergadering (van 26 Nov.) de debatten gehouden, waartoe de voordracht van Jhr. v. R. V. aanleiding heeft gegeven.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 28. Voordracht van den heer E. C. Abendanon m.i. over ,,De ijzer-, nikkel- en chroomertsen op Midden-Celebes, op 28 Nov. 1918 te 's-Gravenhage. Vervolg: De ijzerertsen. — Tabellen met liniaal voor de berekening van de zuiverheid van suikeroplossingen uit de aanwijzing van Brixweger en Polarimeter, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Thee in Argentinië. — Invoer tot verbruik der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera door particulieren. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (Drinkwaterleiding voor Batavia. — Natuurwetenschappelijk onderzoek op Ceram. Enz.)

Japansche kultuurondernemingen ter Oostkust van Sumatra.

De Ind. Mercuur (met als bron de Deli-Courant) meldt, dat ter Oostkust van Sumatra reeds 4 ondernemingen onder Japansche directie zijn gekomen, alle werkende met een kapitaal van 5 tot 10 millioen gulden. De ondernemingen werken met Japansch personeel, voor zoover de administrateurs en assistenten betreft. Als koelies worden nog inlanders gebruikt, maar het voornemen bestaat, later ook deze werkkrachten uit Japan te betrekken. Eventueel zullen daarvoor een paar duizend Japanners noodig zijn. Onderhandelingen zijn gaande van een groot Japansch consortium om een groot gebied in exploitatie te brengen.

Mr. J. H. J. Hamelberg. †

Te Soest is 23 Nov. op 56-jarigen leeftijd overleden de heer Mr. J. M. J. Hamelberg, oud-Curaçaosch ambtenaar, laatstelijk zaakgelastigde der Nederlanden, ridder in de Orde van Oranje Nassau, Officier d'Academie, Commandeur der Orde van den Bevrijder. De heer Hamelberg was o.a. medewerker van de Ind. Mercuur en gaf onlangs in dat blad nog eene beschouwing over den verkoop der kolonie Curaçao; ook in ,,Het Koloniaal Weekblad" is vroeger menig belangrijk artikel van zijn hand verschenen. Verder was hij een der oprichters en geruimen tijd de ziel van het eens zoo levenskrachtige Geschied-, Taal- en Volkenkundig Genootschap van Curaçao, in welks orgaan Mr. Hamelberg hoogstbelangrijke historische bijdragen schreef over de geschiedenis der Nederlanders op de West-Indische eilanden.

De rijstcultuur op Java.

No. 45 (10 Nov.) van de ,,Deutsche Wochenzeitung für die Niederlande und Belgien" bevat een beschouwing over ,,Die Pflanzungen Java's, inbesondere die Reispflanzungen", welke beschouwing vooral waarde heeft omdat de schr. (die ondertekent met de voor ingewijden genoeg zeggende initialen E. S.) hierin voor het eerst de nieuwste cultuurstatistiek (nl. die over 1916) openbaart in verband met de uitkomsten der landrentemetingen op Java.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT met lichtbeelden van den heer M. A. F. Giel, 1e Luit. Inf. N.-I. L. uit Soesterberg (vliegkamp) op *Dinsdag 10 Dec. 1918*, in het gebouw v. d. Nederl. Protestantenbond, Bothastraat 7. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **,,Het binnenland van West-Ceram en zijne bewoners".**

J. J. LAGERS, *Secretaris.*

Van de Indologen Vereeniging te Leiden:

Het nieuwe bestuur der vereeniging is samengesteld als volgt:

H. J. de Groot, Praeses.
J. Hueting, Ab-actis, Pieterskerkgracht 3a, Leiden
L. Jonker, Questor.
K. W. L. Bezemer, Assessor I.
G. Tichelman, Assessor II.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

ARBEIDSBEURS VOOR DEN INDISCHEN DIENST

De bij het Departement van Koloniën ingestelde „ARBEIDSBEURS VOOR DEN INDISCHEN DIENST" maakt bekend, dat zij, die voor den Nederlandsch-Indischen dienst wenschen te worden uitgezonden, en verder allen, die omtrent Indië wenschen te worden ingelicht, zich hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, kunnen wenden tot den Leider der Beurs, den Heer L. E. DOM VAN ROMBEEK.

Ter bevordering van de werkzaamheden der Arbeidsbeurs zal zooveel mogelijk samenwerking worden gezocht met den RIJKSDIENST DER WERKLOOSHEIDS-VERZEKERING EN ARBEIDSBEMIDDELING (CENTRALE-RIJKS-ARBEIDSBEURS), met het bij het Departement van Oorlog opgerichte „Bureel Bemiddeling voor Verlofsofficieren", en met de overige georganiseerde openbare arbeidsbemiddeling hier te lande.

De Leider van de
„ARBEIDSBEURS VOOR DEN INDISCHEN DIENST"

L. E. DOM VAN ROMBEEK.

Adres: Departement van Koloniën, 's-Gravenhage, Plein No. 1.

N°. 50. Donderdag 12 December 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Voor de Indische Weduwe.

Wij mochten voor de Indische weduwe nog de onderv olgende, nagekomen bedragen ontvangen. Nogmaals zeggen wij, ook namens haar, den gullen gevers hartelijk dank.

Ontvangen bedragen:

Reeds verantwoord K. W. 5-12-18	*f* 185.—
H. E. L., den Haag	„ 2.50
Mevr. Wed. Z. v. O., Hilversum	„ 2.50
A. N. E., den Haag	„ 25.—
	f 215.—

Javaansche en Soendaneesche Sproken.

LEZING over bovengenoemd onderwerp voor de leden van de Vereeniging „Oost en West", afdeeling 's-Gravenhage, met recht van introductie, op *Vrijdag 27 December a.s.*, in de Oranje Sociëteit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur n.m.

Spreker de heer B. ALKEMA.

Entréekaarten zijn vanaf Maandag 16 tot en met Dinsdag 24 December verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdag van 2—4 en Zondag.

Deze kaarten kunnen ook schriftelijk (niet telephonisch) worden aangevraagd.

Indisch Militarisme.

In deze tijden van politieke spanning, waarin de klanken „vrijheid", „zelfbeschikking", e.d. niet van de lucht zijn, en waarin de eene helft van Europa de andere helft „bezet"...... trof mij het volgende bericht in de *Nieuwe Courant* van 27 November j.l.:

Gewapende politie.

Bij de gewapende politie is men bezig geleidelijk alle Javaansche politiedienaren naar de Buitenbezittingen over te plaatsen, terwijl op Java alléén christelijke politiedienaren, als Amboneezen, Menadoneezen en Batakkers enz., zullen worden geplaatst.

Volgend jaar wordt begonnen met den bouw van groote kazernes ten behoeve van de gewapende politie, zoowel te Djokja als in diverse plaatsen der buitenbezittingen.

In dit korte bericht, aannemende, dat het juist is en dat is hoogstwaarschijnlijk, want het ligt geheel in de lijn van onze koloniale politiek...... schuilt een bron van ellende en gevaar voor Nederland als koloniale mogendheid.

En voor Indië zelf in de eerste plaats!

Dit zal duidelijk worden, wanneer men het vertaalt in het Nederlandsch en dus leest:

> Men is bezig alle protestantsche Friesche soldaten (de gewapende politie in Indië is geen p o l i t i e, maar verkapte militaire bezetting, financieel ondergebracht bij het departement van binnenlandsch bestuur) over te plaatsen naar het katholieke Limburg, terwijl in Friesland en andere overwegend protestantsche provincies alléén katholieke soldaten, als Limburgers, Brabanders enz., zullen worden geplaatst.

Of nog beter, want een Fries en een Limburger zijn beide van één ras en één natie, zou men dit bericht moeten vertalen in het Europeesch en dus lezen:

> Men is bezig alle katholieke landen te doen bezetten door troepen van een ander ras en van protestantschen godsdienst, terwijl men in de protestantsche landen alléén katholieke soldaten zal legeren, die bovendien van zooveel mogelijk verschillend ras moeten zijn.

Ik weet wel, dat scherpzinnige juristen deze vertalingen als onjuist ter zijde zullen leggen, onder het motief, dat de in Indië wonende volkeren geen v r ij e volkeren zijn, maar deel uitmaken van eene Nederlandsche kolonie, deel uitmaken van ons koloniaal b e z i t.

Maar dan gelieven deze juristen daarbij niet uit het oog te verliezen, dat zij zich plaatsen op Nederlandsch standpunt, dat zij denken als „bezitters", die met hun bezit doen wat zij goeddunken...... en dat de belanghebbende volkeren, althans de intellectueele deelen daarvan, precies tegenovergestelde zienswijzen huldigen.

Onze rassen- en godsdienstpolitiek werd in den Volksraad door verschillende inlandsche raadsleden op scherpe wijze aangevallen. Hier te lande sprak de voorzitter van de Indische Vereeniging, dokter Goenawan Mangoenkoesoemo op 20 Mei j.l. (tienjarig bestaan van Boedi Oetomo) de volgende woorden:

> De Indische staat is bezig zich te vormen, maar onder vreemde vlag. Wil Nederland een goede voogdij oefenen, laat het dan gelijk oordeelen over alle rassen. Geen toepassing van het systeem „divide et impera", maar gelijk oordeel over allen. Doet de regeering dit laatste niet, dan zal haar taak ongemeen verzwaard worden......

Wat onder dat „divide et impera"-systeem moet verstaan worden, is een ieder duidelijk, die in Indië den strijd volgde tusschen de voor- en tegenstanders van de bevoorrechting der christen-militairen (Amboneezen, Minahassers, enz.) boven de Mohammedaansche dito (Javanen, Soendaneezen, enz.) in het leger. (Bij de gewapende politie worden de verschillende rassen en godsdiensten naar ik vermeen gelijk bezoldigd).

Deze bevoorrechting van christenen wordt door de voorstanders toegeschreven aan meerdere gevechtswaarde van de christenen, berustende op rasverschil. Terwijl de tegenstanders deze theorie verwerpen met verwijzing naar het besluit van den Secretaris van Staat, Gouverneur-Generaal d.d. 5 November 1816, No. 10, waarbij de Amboineezen in het leger wat betreft soldij, voeding en kleeding geheel gelijkgesteld worden met de Europeanen, omdat zij, *christenen zijnde*, steeds in alles met de Europeanen gelijkgesteld waren geweest en met dezen door elkander in een bataljon konden dienen (zie blz. 30 van het orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging van 1904, vergadering van 21 December 1904 te Weltevreden).

Bovendien beroepen die tegenstanders zich op het niet te loochenen feit, dat — niettegenstaande er in de Molukken zeer talrijke Mohamedaansche Amboneezen wonen — er in het leger geen Mohammedaansche Amboneezen worden aangenomen...... alleen christenen of heidenen, waaruit dus geconcludeerd wordt dat die meerdere gevechtswaarde en die bevoorrechting dan blijkbaar hun oorsprong vinden in verschil in godsdienst en speciaal in bevoorrechting van den christelijken godsdienst. Die heidenen worden in het leger allen „christenen", nimmer „mohammedaan".

Voor wie echter niet op de hoogte is van dien reeds een eeuw durenden strijd, die eerlang ten einde zal loopen, indien de regeering zich tenminste houdt aan het door den legercommandant in den Volksraad gesprokene, dat de verschillen g e l e i d e l ij k zullen worden opgeheven, citeer ik hier uit een redevoering, uitgesproken op 6 Maart 1916 te Weltevreden in een algemeene vergadering van de Indische Krijgskundige Vereeniging, door den majoor der artillerie W. C. Holle, die als volgt betoogde:

> De formatie van het leger heeft altijd op twee beginselen gesteund: dat van de *kern* en dat van het *tegenwicht*.
>
> Het kernbeginsel bevat de indeeling van troepen van hoogere gevechtswaarde als steun, als ruggegraat in bepaalde gevechtseenheden. Als troepen van hoogere gevechtswaarde worden in de eerste plaats de Europeanen beschouwd, daarnaast de Amboineezen en Menadonees.
>
> Aangezien zij veelal een anderen godsdienst belijden en van een ander ras zijn dan de inheemsche bevolking, vormen zij tevens het zoo noodige tegenwicht.

Deze zinsneden, uitgesproken op eene vergadering, waar onder presidium van den legercommandant in eigen persoon de militie-voorstellen werden besproken, verklaren het divide-et-impera-systeem op volkomen duidelijke wijze:

> „Ons gezag in Indië heeft altijd berust op het listiglijk uitspelen van de verschillende rassen tegen elkander, waarbij een dankbaar misbruik werd gemaakt van de christelijke zending."

Het door den majoor Holle gesprokene vond ter vergadering geen enkele tegenspraak niet alleen (blz. 13 van het orgaan der I.K.V. 1916, No. 52), maar wordt bevestigd door tal van andere redevoeringen en artikelen uit de Indische militairistische litteratuur.

Hoe de tegenwoordige legercommandant, generaal van Rietschoten, tegenover dit vraagstuk staat, moge blijken uit het volgende:

In 1915 beklaagden de troepenofficieren zich bij 't legerbestuur over het slechte physiek der christen-Timoreesche recruten en adviseerde de gewestelijk eerstaanwezend officier van gezondheid van Magelang om maatregelen te treffen voor strenger geneeskundig onderzoek. Deze klachten werden in han-

den gesteld van den generaal van Riëtschoten te Magelang, kort te voren civiel en militair resident van Timor (men denke aan het gouvernementsbesluit van 1913, waarbij het openbaar onderwijs in dat gewest aan de protestantsche en katholieke kerk werd overgedaan......), die zich met dat advies niet kon vereenigen en op zijn beurt het legerbestuur in overweging gaf om bij de keuring van Timoreezen (christen-Rotti-en-Savoeneezen) niet zoo streng te letten op de oogenblikkelijke lichaamsgesteldheid!

(Let wel dat men net zooveel goede Javaansche Mohammedaansche soldaten uit de veertig millioenmassa op Java kon krijgen als men wilde......).

Het legerbestuur ging bij schrijven van het hoofdkwartier, 1e afdeeling No. 8, van 7 Mei 1915, met de inzichten van den heer v. Rietschoten accoord en...... de militaire doktoren en plaatselijke militaire commandanten in het gewest Timor kregen de opdracht (bij order van den gewestelijk militairen commandant van Timor, dato 28 Mei 1915, No. 344/1) om met de keuring van die recruten ,,niet zoo streng te letten op oogenblikkelijke lichaamsgesteldheid''... m.a.w. daarmede de hand te lichten.

Zoo ondermijnt het militarisme het ,,militair'' gezag!

Werven, werven, zooveel mogelijk christenen, van wege het tegenwicht tegen het Mohammedaansche deel van het gezagsinstrument: het leger!

Hoe het vorige Nederlandsche parlement deze kwestie bekeek, kan men vinden op blz. 1713 en 1714 van de Handelingen van dit jaar. Op 5 Maart 1918 hield de heer Sibinga Mulder (thans directeur van Landbouw in Indië) een rede, waarin hij het afkeurde, dat in Indië bij de marine het bevoorrechtingssysteem van christen-inlanders *niet* werd overgenomen. Zonder eenige tegenspraak verkondigde deze unie-liberale afgevaardigde met instemming het feit, dat de Ambonees zich als christen boven de niet-christenen verheven acht, en als christen met de Europeanen gelijkgesteld is...... terwijl hij jammerde over de marine, waar men dat standpunt nog niet inneemt! De christelijk-historische afgevaardigde Bichon van Ysselmonde dikte dat nog wat aan en citeerde met instemming uit een artikel van kap. luit. ter zee A. van der Sluis:

> Ook het inlandsche element op de vloot trachte men zooveel mogelijk — uitgezonderd het bedienden-personeel en stokers — uit de christenen te recruteeren.

Mohammedanen zijn dus goed genoeg voor bediende en stoker!......

De katholieke afgevaardigde Bogaardt sloot zich natuurlijk aan bij de opmerkingen van de twee voorafgaande sprekers; Excellentie Pleyte ,,geloofde'' dat het marine-bestuur in Indië weinig bezwaar zal hebben tegen de grieven der christen-jongelieden en Excellentie Rambonnet zwéég over dit onderwerp in zeven talen!

Het is in dit verband zeer interessant om eens na te gaan, wat professor Mr. J. E. Heeres in het eerste deel van het bekende werk ,,Nederlandsch-Indië'', samengesteld onder leiding van den oud-minister H. Colijn, schreef over de Portugeezen in den Archipel (Geschiedenis en Bestuur, Hoofdstuk I).

Men leze speciaal de bladzijden 304 en 310/311, terwijl ik hier volsta met het citeeren van een zinsnede op blz. 304 (volgende op de uitspraak, dat in den strijd om de commercie, de politie en de religie in het Oosten de Christen veelal stond tegenover den Moor):

> Want tot een dergelijken strijd — een wereldhistorischen strijd — is het gekomen van de eerste tochten van de Lusitanen naar het Oosten af; en duidelijk werd hun toenmalige ,,koloniale'' staatkunde geproclameerd, toen in 1501 hun koning den titel aannam ,,Heer der Scheepvaart, der Veroveringen en van den Handel in Aethiopië, Arabië, Perzië en Indië''.
>
> En dat de Paus hem dien titel schonk, was een bewijs, dat deze politiek in de oogen der christenheid van die dagen hare wijding zoude ontvangen door de propaganda voor het christendom, door de zending. Een ,,Grooter Portugal'' hoopte men te stichten, verguld door handelswinsten, verheerlijkt door uitbreiding des geloofs.

Herleest men nu nog eens het door mij in den aanvang dezes geciteerde berichtje over die christelijke politiedienaren, die op Java worden geplaatst, etc., etc. en herinnert men zich de door mij in dit blad van 26 September j.l. geschreven kritiek op de Indische paragraaf van de Troonrede...... dan zou ik willen eindigen met de waarschuwing, dat dit minder fraaie spel met rassen en godsdiensten misschien nog geruimen tijd Indië als ,,bezitting'' voor Nederland kan behouden...... maar dat het op den duur uit moet loopen op een verschrikkelijke ontgoocheling.

De algemeene Aziatische opleving, zelfbewustwording, gepaard met een steeds toenemende ,,ontwikkeling'', staan borg, dat dit spel door de betrokkenen wordt doorzien. Niet meer alleen door de intellectueelen, maar ook door de groote massa.

Het zal daarom voor het nieuwe parlement, dat in nagenoeg alle partijen een ,,democratische'' politiek heet voor te staan, zaak zijn om scherp te letten op de gestes van deze christelijke regeering ten aanzien van de overzeesche gewesten.

Opdat later de geschiedenis niet van ons zal moeten getuigen, dat men een ,,Grooter Nederland'' hoopte te stichten, verguld door handelswinsten en verheerlijkt door uitbreiding des geloofs!

FEUILLETON.

Het Javaansch Cultuur-Congres.[*]

(Slot).

Laat mij thans iets zeggen over het zichtbare congresaanzicht, den gang door des Soenan's paleizen, den Wajang-avond en onze bedevaart naar de tempelruïnen der Brambanan. Wie in staat is de gebeurlijkheden in dit leven symbolisch op zich te laten inwerken, voor dien heeft de opeenvolging in deze trits een diepe en groote beteekenis gekregen, welke ik nu zal trachten aan te duiden.

De ,,Java-Bode'' achtte het een ongelukkige greep om dit congres te inaugureeren met een bezoek aan den kraton, beeld van cultuurverval, maar juister en ruimer was de opvatting van den Jong-Javaan, van mijn jeugdigen vriend Soebardjo in de ,,Indische Stemmen'' van 14 Juli neergeschreven, die in de openstelling van dit, lange eeuwen van profane oogen zorgvuldig verborgen heiligdom, een teeken zag van komende tijden, wanneer de vorsten niet als heerschers, maar als vaders zullen zijn en hun kinderen vrij tot hen zullen komen, klagend hun nooden, zoekend het Recht, verlangend naar Vrede en Wijsheid.

Zoo was dan het kraton bezoek ook in mijn oogen een buitengemeen gelukkig begin. Zooals de reeds te lang door ons, Westerlingen, voor gesloten en ondoorgrondelijk verklaarde Javanen-ziel zich in het Congres dacht te geven en ook inderdaad gegeven heeft, aan wien rijp was zulk een heilige gave te aanvaarden, zoo gaf zich hier het mysterie-volle kratonleven, door zijn poorten open te stellen voor al wie belang stelde in haar groei of verval. En ja, er was verval, uit de donkere nissen der wijde zalen, van de zuilen en beelden in de geweldige pendopo's, uit de kelders en de kamers, uit de hallen en de hoven scheen mij een treurende stem toe te roepen:

,,Ziet mij, de Oostersche bruid, eens de koningin ,,dezer landen, eens het centrum van wat beschaving, weelde, geleerdheid en kunst kan geven. Ik ,,ben een schim van wat ik was, mijn rijke tooi is ,,mij afgenomen, men sierde mij met glasscherven ,,en bonte steenen, de looden ketenen van verloren ,,begrip verstikten mij en ik lig te zieltoogen onder ,,hun zwaarte''.

Maar als ik aandachtiger luisterde, als ik stiller nog het oor leende, dan fluisterde diezelfde stem:

,,Redt mij, redt mij, congresbezoekers! Nog is in ,,mij de schoonheid van het Verleden, nog verbergt ,,zich in mijn hart de Kracht van het oude ras, nog ,,straalt de oude Wijsheid en Schoonheid voor wie ,,met devotie daarnaar zien en luisteren wil. Wekt ,,mij, wekt mij tot nieuw leven. Geeft U, zooals ik ,,mij geef in al mijn armoede van voozen schijn. Pas ,,als wij komen tot het inzicht, dat wij geestelijk ,,armoe lijden, kan het besef wakker worden, kan de ,,kracht groeien, die tot nieuw leven doet ontplooien. ,,Pas dan weer zal Indië vrij en rijk zijn als voorheen, ,,en zal ik waardig worden uw vorsten te ontvangen, als mijn kleed weer stralen zal in eigen ,,Schoonheid.''

En daar tegenover, als antipode in den tijd, als slot van het congres, de tocht naar de Brambanan. Hier was de levende gedachte, die in gebroken vormen ons tegemoet trad. Hier een beeld van stoffelijk verval, maar geestelijken rijkdom. Hier, dolende tusschen de tempelmuren, zacht pratende, in contemplatie haast voor de rustige beelden der Goden, gezeten in den kring van mijn Javaansche vrienden, bedachten wij gezamenlijk het leven van den geest, van 's menschen innerlijkst wezen. Ver van het geroezemoes en gedrang van oudheidkundige uitleggers, die U op een haar wisten te vertellen, welke naam ieder beeld of beeldje droeg of de namen der diverse attributen, doch die absoluut ongevoelig waren voor de teere schoonheid, de heilige ernst en de diepe beteekenis van het al, ver van dit alles, zochten wij samen, mijn Javanenvrienden en ik, de Westerling, en in ons hart vonden wij elkaar. Aan de voeten der eeuwenoude Godenbeelden kwam tot ons de oude waarheid, dat voor Hem, wij allen één zijn, dat in Hem geen sprake is van scheiding tusschen Oost en West, dat de eenig hechte band, die ooit gelegd kan worden, geknoopt moet zijn op de ongeziene gebieden van het innerlijk leven.

[1]) Overgenomen uit het Theosofisch Maandblad voor Ned.-Indië.

Red.-Comm.

En...... dat die politiek, berustende op divideerende beginselen, leidde tot het tegenovergestelde van hetgeen er mede bedoeld werd, leidde tot een uiteenspatting, tot godsdienst- en rassenstrijd en tot een onherstelbare breuk met Indië. Waarmede wij ons zelf zouden hebben gereduceerd tot een zevende-rangsmogendheid, die een haar door de geschiedenis opgelegde taak niet tot een behoorlijk einde wist te brengen.

Den Haag, 6 December 1918.

H. J. VERMEER.

Brief aan president Wilson.

Mijnheer de President,

Gedachtig aan uw uitspraak, in uw boodschap van 1 September 1918: „Deze oorlog is een oorlog ter bevrijding", komt het „Nederlandsch Comité tot hulpbetoon aan Armenië", met velen zijner begunstigers, tot u, om u eerbiedig te verzoeken, ten krachtigste de volkomen bevrijding der gemartelde Armeniërs van onder hun Turksche tirannen, te willen bevorderen bij de aanstaande vredessluiting.

Onder de volkeren van Europa heeft dit aloude Indo-Europeesche christenvolk van Armenië, „welks geschiedenis geschreven is met de tranen van heiligen en met het bloed van martelaren" (zooals Rev. Frederik Greene, de Armenische missionaris eens schreef) altoos veel sympathie mogen vinden.

Ook het Amerikaansche volk onthield al sinds 1831 zijn daadwerkelijken steun aan het onderdrukte Armenië niet; getuige Amerika's missie-arbeid op het gebied van onderwijs en barmhartigheidsbetoon in de Amerikaansche stichtingen te Mersivan, Sivas, Wan ,enz.; een arbeid, die ook gedurende dezen vreeselijken oorlog met weergalooze volharding is voortgezet en uitgebreid.

Maar nu is de ure geslagen, waarop heel de Europeesche en Amerikaansche christenheid de kroon moet zetten op haar arbeid ten bate der verdrukte en veel geplaagde Armenische natie.

Een oude eereschuld vraagt nu, meer dan ooit, om afdoening.

Artikel 61 van het verdrag van Berlijn van 13 Juli 1878, nl. „te waarborgen het leven en den eigendom en de zekerheid" van de Armenische natie, in haar stamland van Klein-Azië, bleef al veertig jaar krachteloos.

De Armenische natie moet nu voor immer van a l l e Turksche verdrukking en inmenging in haar zaken bevrijd worden.

Als een afzonderlijke, vrije staat, onder eigen souvereiniteit, moet het eeuwenlang geplaagde Armenië uit zijn jongste en grootste beproeving herrijzen.

De beloofte der geassocieerde mogendheden, bij monde der heeren Clemenceau, Lloyd George en Orlando gedaan, om ook het lot der Armenische natie bij den komenden vrede te regelen „selon les règles superieures de l'humanité et de la justice" kunnen en moeten nu, ook door uw waardevolle medewerking finaal worden ingelost.

Ons vastklemmende, mijnheer de president aan uw ridderlijke uitspraak op den jongsten „Independence Day", aan boord van uw jacht „Mayflower" tot den heer Sevasly, representant van de Armenische delegatie: „geen enkele kwestie, zal op het komende vredescongres ten halve worden gedaan, daar onder ook de Armenische kwestie; zij zullen eens vooral worden opgelost", voegen wij onzen steun bij die van de geheele christenheid, met Armenië's lot bewogen, en smeeken u wijlen Gladstone's uitspraak te helpen realiseeren: „Armenië helpen, is de menschheid helpen." Daardoor zult gij, mijnheer de president, ook uw eigen woorden van kracht maken, die gij eens in uw redevoering van 4 December

Hoe vreemd deed als contrast van deze rust van innerlijk weten aan, het gedrag van mijn rasgenooten. Met elkander een afgescheiden groepje vormend, druk lachend en luid schertsend, een beeld van Hollandsche uitbundigheid en brooddronkenheid tegenover de ingetogenheid en waardigheid van den Javaan.

Begrijpelijk?

Ja, en voor ons als Theosofen verklaarbaar, natuurlijk en gelukkig!

Ik wil niet uitwijden over de tempels zelve, hoewel mijn symbolisch-voelend Vrijmetselaarshart opsprong van vreugde in de herdenking van de aloude mysterie-symboliek in de groepeering, den bouw en het aantal der tempels en tempeltjes. Zou niet de getallensymboliek der Universeele Kabalah een oplossing kunnen geven voor het vraagstuk van doel en beteekenis der 156 kleine tempeltjes aan den voet? Maar laat ons eindigen.

Nog een slotwoord over den Wajang.

Wie onzer den onvergetelijken Wajang-wong-avond ter eere van het Djocja-congres der N.I.T.V. heeft bijgewoond en in de gelegenheid was dezen eveneens feestelijken en zeer gesoigneerden kunstavond te Solo bij te wonen (want hier gold het immers den Congressisten te toonen, wat aan waarachtige cultuur nog leefde in de Javaansche Kunst), die zal een gevoel van spijt en onvoldaanheid niet hebben kunnen onderdrukken en zal ten volle beamen, dat slechts de esoterische idee, dat alleen de occulte gedachte in staat zal blijken de ware geest van den Wajang weer uit den doode op te wekken.

Onder de bestraling van de theosofische idee werd ons te Djocja iets werkelijk grootsch en indrukwekkends gegeven, iets, dat vermocht te imponeeren door vorm, zoowel als door gedachte en inhoud. Een werkelijk nobele idee leefde in de onvergeetelijke M i n t a r â g â. Hier te Solo werden wij vergast op het spel P r e g i w á-P r e g i w a t i, met keur van kleur en klanken, doch...... zonder de groote gedachte van het hoogere zieleleven (voor mij althans, en voor de velen, die ik daarnaar vroeg), die volgens zoo velen toch juist het groote is wat de Wajang als mysterie-spel teekent en doet uitblinken boven wat het Westen aan soortgelijke kunst gegeven heeft in opera en komedie. Maar dit is niet verwonderlijk!

Het spreekt vanzelf, dat als de oude waarheden schuil gaan achter nevelen van vergeten, dat zich het oog richt op het leven om ons heen en kunst en wijsbegeerte richt zich op het profane, als de Goden zich terugtrekken.

Meen echter niet, dat ik zou afkeuren, dat deze kunst gepopulariseerd werd, het groote, breede volkspsyche behoeft in eerste instantie geen geweldige diepzinnigheid, maar begrijpelijke en toepasselijke zedeleer en schoonheid, die het opvoert. In dien zin was deze lakon zeer goed op haar plaats. Maar, waar toch de congresgangers wel van hooger peil waren in mentaliteit, daar was een ijler spel van wijsheid en schoonheid zeer op zijn plaats geweest.

Misschien een sarcasme van het noodlot? In het kader van het congres, in zijn tastend voortgaan, in zijn onbegrepen cultuuropvatting was het echter geheel in de lijn, in zijn vage onbestemdheid en gedachteloosheid.

Toch ligt m. i. in deze specifiek Javaansche kunst de belofte van een verderen bloei van het gansche ras. Laat ons niet vergeten, dat innerlijke drang machtiger is dan uiterlijke noodzaak. Toen het Westen zich begon los te wikkelen uit het stofgeloof van de vorige eeuw, werd nieuwe energie geboren, jonge kracht ontplooide zich, in nieuwe banen zocht de bezieling der kunstenaren de idee van de komende eeuw te openbaren.

Zoo ook in Indië. De opbloei van het geestelijk leven in de Javanen-ziel is directe oorzaak geweest van een intensiever beweging in het maatschappelijk verband. Waarmede is de enorme voortgang der laatste 10-tal jaren op sociaal, politiek of economisch gebied anders te verklaren dan met de innerlijke redenen van het mysterievolle zieleleven?

En omdat de Wajang in haar vele vormen zoo bij uitstek een vertolker blijkt van wat in de Javaansche ziel omgaat, zal het werk in deze kunst de schoonste vruchten dragen. Aan ons, Theosofen, om in dit groote werk, in deze nieuwe geschiedenis een rol te spelen van groot belang. Laat het goede Karma, dat ons in aanraking bracht met den machtigen stroom van het oude weten niet alleen tot geluk zijn voor onszelven, maar ten zegen aan al onze broeders, blank of bruin, man of vrouw, christen of mohammedaan, die met ons leven en strijden in deze gewesten.

A. v. L.

1917, als slotwoord spraakt: ,,De hand Gods is gelegd op de natiën; Hij zal hun genadig zijn, zoo zij zich weten op te heffen tot de klare hoogten van zijn eigen gerechtigheid en genade".

Het uitvoerend Comité tot hulpbetoon aan de noodlijdende Armeniërs:

Mr. ANT. VAN GIJN, Voorzitter, Oud-Minister van Financiën.
Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Minister v. Staat, Lid v. d. Tweede Kamer Staten-Generaal.
Mr. R. J. H. PATIJN.
Mejuffrouw E. J. VAN DER HOOP, Secretaresse-Penningmeesteresse.
Mejuffrouw L. C. A. VAN EEGHEN.
Prof. Mr. D. P. D. FABIUS.
Dr. L. HELDRING.
E. SILLEM, Lid van de firma Hope en Co.
Ds. H. KOFFIJBERG, Muiderberg, Generaal-Agent v. h. Comité.

Allen, die bovenstaand verzoek willen onderteekenen, wordt beleefd verzocht hun kaartjes met titulatuur in te zenden bij laatstondergeteekende.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

In actie.

Volgens *De Indiër* heeft de vereeniging Insulinde, afd. Solo, een commissie ingesteld om de klachten van de bevolking op te teekenen naar aanleiding van de woningverbetering. Uit het rapport der commissie blijkt, dat de woningverbetering, al heeft de ervaring geleerd, dat men met haar op den goeden weg is ter bekamping van de pest-epidemie, voor de menschen een ondragelijke geplaag wordt, zoodat ze zooveel van de krachten van den patiënt eischt, dat het middel erger wordt dan de kwaal.

Ofschoon niet gezegd kan worden, dat Java heelemaal pestvrij is, is het aantal gevallen sinds zoo klein geworden, dat men, practisch gesproken met de pest geen rekening meer behoeft te houden.

Daaruit leide men echter niet áf, dat het gouvernement zou mogen verslappen in het nemen van maatregelen tegen de pest.

De Regeering zij echter op haar hoede en trachte de gebreken, die den dienst der pestbestrijding en in het bijzonder de woningverbetering aankleven, weg te nemen.

De bevolking gaat gebukt, zoo heet het, onder de afbetalingen van de schuld, die ze heeft aan het gouvernement bij de woningverbetering. Menschen met een dagloon van 20 heele centen moeten maandelijks *f* 1.50 terugbetalen.

Ook klaagt men over het te hoog berekenen van werkkosten en het verduisteren van bouwmateriaal ten nadeele der bevolking. Het ware te wenschen, dat de bevoegde autoriteit een onderzoek naar een en ander deed instellen en gegronde grieven trachtte weg te nemen.

(Ons is bekend, dat niet alleen in het Solosche, doch ook in het Madioensche indertijd door de bevolking geklaagd werd over den druk, dien de woningverbetering haar op de schouders legde. Red.).

Een of verscheiden.

In *De Taak* verscheen van D. een artikeltje over het onderwijs, aan welks slot we een en ander ontleenen; daarin toch wordt de kwestie behandeld van een school voor blijvers en trekkers.

Aangenomen dat het mogelijk zou blijken een practisch onderscheid te maken tusschen twee groepen van kinderen en dus ook van ouders, zoo zou daaruit nog niet de wenschelijkheid geboren zijn om voor elk dezer groepen een aparte school in te richten.

,,De school voor de trekkers zou immers stellig ook begeerd worden door de blijvers, bij wie echter de behoefte aan zoodanige school niet objectief kan worden erkend. De school der trekkers zou toegang geven tot alle inrichtingen van onderwijs in Nederland, de school der blijvers slechts zeer onvolledig. De achteruitzetting van de Indo-Europeesche bevolking, bij wie de behoefte aan naar Nederlandsch voorbeeld ingericht onderwijs niet kan worden erkend, zou daardoor ten zeerste worden gevoeld en aanleiding zijn van gevaarlijke ontevredenheid."

Bovendien zou de stichting eener Indische hoogeschool — door gezamenlijke actie aller bevolkingsgroepen gemakkelijk te verwezenlijken — voor onbepaalden tijd worden uitgesteld, wijl niet noodig voor de groep der meest invloedrijken.

De Indische maatschappij heeft een school noodig naar haar eigen behoeften in 't algemeen, terwijl tot nu toe nog te veel Holland gekopiëerd is.

Alles wat den leerlingen als onnoodige ballast wordt meegegeven, tot schade van maatschappij en individu moet worden geschrapt, z.a. Fransch en de buiten het strikt noodige vallende behandeling van Nederlandsche en Europeesche aardrijkskunde en geschiedenis, enz.

De Indische lagere school moet geven kennis van Indische toestanden en geschiedenis, een tamelijk uitgebreide kennis van Ind. aardrijkskunde in verband met voortbrengselen en nijverheid en bovendien kennis van het Maleisch of de landstaal.

Aansluiting van het onderwijs bij de Hol. scholen is een voorbijgaande noodzakelijkheid.

,,Aansluiting zij er met de Indische M.U.L.O.-school en Middelbare school dien den leerlingen gelegenheid moet verschaffen om door middel van een Indische hoogeschool alle graden te verwerven, die ook aan de Nederlandsche academie te behalen zijn.

We behooren derhalve te ijveren voor één Europeesche Indische lagere school met een speciaal Indisch leerplan. De sterk staande groep der trekkers behoeft geen bevoorrechting, de zwakkere groep der blijvers verdraagt geen achteruitstelling!"

Geen verscheiden school naar gelang van den maatschappelijken welstand der leerlingen, noch naar het ras der leerlingen.

Een eisch van gezonde democratie is de kinderen, ongeacht afkomst, kleur of welstand zooveel mogelijk van dezelfde wapenen te voorzien voor den hen wachtenden socialen strijd.

Bovendien acht Schr. het een eisch van wijs bestuursbeleid ter bevrediging van de overal licht smeulende ontevredenheid.

In *De Loc.* bespreekt *V. K.* bovengenoemd artikel en opmerkende, dat de schrijver tot het besluit komt, dat één school voor allen het best is, ook op grond van billijkheid, geeft *V. K.* toe, dat het systeem op het eerste gezicht nog niet zoo kwaad lijkt, daar het ontegenzeggelijk zijn voordeelen heeft, maar dat bij nader inzicht toch wel ernstige twijfel rijzen moet, of werkelijk één school voor allen de meest gewenschte is.

Liever dan zich te verdiepen in de vraag, of in de toekomst één school voor alle rassen en standen mogelijk zal zijn, wil *V. K.* zich bezighouden met de opdracht van den directeur van O. en E. om n.l. te onderzoeken of het wenschelijk en mogelijk is 1e. een voor practische toepassing vatbaar onderscheid te maken tusschen twee groepen van kinderen, naar gelang zij behoefte hebben aan naar Nederlandsch voorbeeld ingericht lager onderwijs, 2e: scholen, waaraan dat onderwijs gegeven wordt — zij het ook alleen op grootere plaatsen — alleen voor hen toegankelijk te stellen, bij wie de behoefte kan worden erkend.

V. K. komt tot de o.i. zeer rechtvaardige gevolgtrekking, dat waar het aantal trekkers nog zoo groot is, hun kinderen wel degelijk recht op onderwijs hebben, dat voor hen met het oog op hun toekomst het meest gewenscht is. Het gaat toch niet aan, de kinderen der trekkers eenvoudig over het hoofd te zien, omdat deze het in aantal afleggen tegen de blijvers!

Zal het gezin der trekkers nog eenige jaren vroeger uit elkaar gerukt moeten worden, omdat anders de blijvers zich verongelijkt zullen achten? ,,Zal in 't omgekeerde geval de trekker zich niet achteruitgezet gevoelen en zal dat wederom niet belemmerend werken op de lust van hen, die anders ook wellicht de groote plas zouden oversteken? We weten het uit ervaring, dat verschillende gezinnen in Holland, juist omdat ze de scheiding niet willen, blijven, waar ze zijn."

En waarom zal de blijver zich verongelijkt voelen, als hij de school krijgt, die voor zijn kinderen gewenscht is?

Dus twee lagere scholen.

Wat is er ook tegen, dat er naast de ,,Indische scholen een beperkt aantal scholen blijft, dat werkt voor Holland, een aantal, dat ingekrompen zal kunnen worden naar gelang de trekkers wegblijven en hun plaatsen ingenomen worden door de blijvers?

Dat is een geleidelijke overgang naar het groote doel: één school voor allen en bovendien eerlijker tegenover de trekkers, die toch ook hun deel hebben gehad in de taak, om Indië te brengen op de hoogte, waarop het nu is.

Is de leuze: ,,geen verscheiden school naar gelang van het ras der leerlingen", werkelijk de vox populi, of de stem van den eenling?

Met *V. K.* gelooven we niet, dat de Indische maatschappij reeds zóóver is.

Betreffende een Indische universiteit stelt *V. K.* de ernstige vraag, of een Indische hoogeschool den studenten evenveel zal kunnen geven als een Europeesche, en of de student in Indië een even groote algemeene ontwikkeling zal kunnen verwerven als in Europa.

Als Schr. die vragen in ontkennenden zin beantwoord heeft, gaat hij voort: ,,We zijn er van overtuigd — en velen deelen onze meening —, dat menig ouder zijn kind toch naar Europa zal zenden, indien hij het maar eenigszins kan betalen", zij het dan ook om verschillende redenen.

,,En dan zal later de in Indië afgestudeerde het vaak voelen, dat hij de mindere is in tal van zaken, en tevreden zal hij allerminst zijn."

Neen, dan ware het beter een niet te beperkt aantal op gouvernementskosten in Holland een academische opleiding te geven.

Indië zou zeer zeker hierbij niets verliezen."

De bestuursreorganisatie.

Naar aanleiding van de voorstellen voor de reorganisatie geeft *De Indiër* eenige beschouwingen ten beste.

Wanneer we over decentralisatie van het bestuur spreken, denken we aan medezeggenschap van de burgerij over de dingen van bestuur, omdat de locale besturen de eerste uiting waren van den wensch naar

decentralisatie en deze een soort van zeggenschap van de burgerij kwamen brengen.

Het nieuwe voorstel brengt echter allereerst een ambtenaarlijke decentralisatie, welke geen vooruitgang belooft te zijn. Immers, de nieuwe regeling zal een belangrijk deel van de bestuurstaak, die thans bij de departementen berust, overbrengen naar de hoogste gezaghebbers in de provincies, die den weidschen titel zullen dragen van landdrost. ,,Wat nu in de departementen werd verhakstukt, maar dan toch nog vlak onder de oogen van de algemeene regeering en van allerlei andere grootmogendheden, zal nu door de gouverneurs alleen worden bedisseld." Ze zullen een groote macht krijgen en daarom gaat een vergelijking met de Nederlandsche commissarissen der Koningin niet op.

Door de verdeeling van het land in regentschappen krijgen we naast deze ambtenarendecentralisatie een decentralisatie van bestuursmacht, en dat is het voornaamste punt.

Verdeelt men het geheele land in overzichtelijke gebieden, die gesteld worden onder een ware volksvertegenwoordiging, gekozen door alle groepen en klassen van de burgerij, dan blijft er voor de beroepsambtenaren niets over dan wat in bepaalde dienstvakken gebeuren moet, zooals men denken zou.

In de regentschappen vinden we aan het hoofd den regent met den patih als secretaris, bijgestaan door een regentschapsraad, gekozen door de rijke lieden onder de bevolking en vertegenwoordigers van de niet-inlandsche groepen. Dezen raad, met dezelfde bevoegdheden als de tegenwoordige gewestelijke raden, zal uitdrukkelijk het volksonderwijs en het toezicht op de desaeconomie worden opgedragen.

Hoe de verhouding zal moeten zijn tusschen regentschapsraad en desa is nog niet bekend.

De beroepsbestuursambtenaar zal toch niet uitgeschakeld worden, ,,want de assistent-residenten en lagere ambtenaren blijven, al krijgen ze ietwat zotte namen. Wat hun werk wezen zal, is mysterie, maar verraadt al dat het met de macht van de raden niet heelemaal zuivere koffie is, immers als er nog genoeg te regeeren overblijft voor een korps ambtenaren dan is de zeggenschap van de diverse raden niet heel groot."

De positie der desa's zal anders geregeld worden, doch welke de verbeteringen zullen zijn is nog geheim.

Van de zelfstandigheid van een raad onder een regent heeft het blad geen groote verwachting, ,,vooral niet als er ambtenaren onder de leden zijn, die onder des regents invloed verkeeren."

Van het college, dat den landdrost in zijn werkzaamheden zal bijstaan, en dat uit de regenten, assistent-residenten en een vertegenwoordiger van elke groep van particulieren sadja zal bestaan, heeft Schr. ook niet veel verwachting, daar deze raad slechts een paar keer per jaar zal bijeenkomen, zooals Schr. opmaakt uit de instelling van een college van heemraden, in modern Nederlandsch gedeputeerden of wethouders.

,,Van den provincialen raad vernemen we, dat deze toezicht zal houden op de gemeentebesturen, tenminste op de financiën en dat het heemraden college het verdere toezicht zal geven. De autonomie van de gemeente wordt daardoor ernstig in gevaar gebracht."

De botsing, die zich onlangs heeft voorgedaan tusschen den gewestelijken raad van Semarang en de gemeente Salatiga geeft reeds een voorproefje van wat geen ons nog te wachten staat.

,,Van den provincialen raad kan men dus nog plezier beleven en deze stempelt heel het voorstel tot een kortsconservatieve, een reactionaire verandering.

Er kon in deze voorstellen voor reorganisatie zulk een mooie democratische lijn zitten, er kon zooveel goeds uit groeien, maar we hebben weinig hoop. De ambtenaarlijke druk blijft en deze kan elke vrije ontwikkeling van de volkskracht nekken."

Suriname.

Weer hebben wij het overlijden te vermelden van een oud-Surinaamsch hoofdambtenaar.

Op 1 December overleed in den Haag, in den ouderdom van 69 jaar, M r. G. H. B a r n e t L y o n, oud-Agent-Generaal der Immigratie in Suriname, Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw. Na in 1871 te Leiden te zijn gepromoveerd vertrok hij naar Suriname, waar zijn familie een der belangrijkste plantages bezat.

Al spoedig werd hij benoemd tot advocaat-generaal bij het Hof van Justitie. Als zoodanig nam hij van 1883—1886 het ambt van Procureur-Generaal waar. In 1891 werd hij benoemd tot Agent-Generaal der immigratie. In deze betrekking vond hij een werkkring naar zijn hart, waaraan hij al zijne krachten wijdde. Bij de Britsch-Indische immigranten was hij zeer bemind. Toen hij de betrekking neerlegde en de kolonie verliet, brachten deze immigranten gelden bijeen ten einde een monument te zijner eere op te richten. Op 7 Januari 1908 werd zijn borstbeeld te Paramaribo onthuld.

Mr. Barnet Lyon is verscheidene jaren lid van de Koloniale Staten geweest, daarna lid van den Raad van Bestuur. Langen tijd heeft hij ook deel uitgemaakt van de commissie van onderwijs te Paramaribo. Aan de totstandkoming van het van Eedenfonds heeft hij een werkzaam aandeel genomen.

Hij was een scherpzinnig jurist en een sierlijk spreker, een man van fijne vormen, met veel gevoel voor kunst, onafhankelijk van karakter, grand seigneur, wat meer dan één gouverneur niet goed heeft kunnen zetten.

Het vertrek van dezen voortreffelijken ambtenaar beteekende voor Suriname een groot verlies. Na zijn ontslagneming heeft hij nog een paar maal de kolonie bezocht in verband met zijn belangen bij den landbouw aldaar. Na het verlaten van den kolonialen dienst heeft hij in Den Haag gewoond. Bij de oprichting van de middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer werd hij benoemd tot lid van de commissie van toezicht over die instelling; gezondheidsredenen dwongen hem onlangs als zoodanig ontslag te nemen.

Zijn vele vrienden zullen hem niet vergeten.

* * *

In het vorige jaar droeg het *Suriname Suiker Syndicaat*" den heer *L. Diephuis* — oud-administrateur van suikerfabrieken op Java — op een studiereis naar Suriname te ondernemen, ten einde te onderzoeken of de oprichting eener nieuwe, modern ingerichte rietsuikerfabriek in Suriname in de naaste toekomst mogelijk en rendabel zou kunnen zijn.

Daartoe heeft de heer Diephuis van Augustus tot December 1917 in Suriname vertoefd en daarna nog eenigen tijd in Demerary en Trinidad.

Het verslag naar aanleiding dezer studiereis is nu verschenen bij de Nederlandsche boek- en steendrukkerij voorheen H. L. Smits te 's-Gravenhage. De kennisneming van de door den heer Diephuis ingediende bescheiden heeft bij het Suriname Suiker Syndicaat de overtuiging gevestigd, dat de oprichting eener nieuwe suikerfabriek in Suriname, hoofdzakelijk wegens de moeilijkheid van de voorziening in de benoodigde arbeidskrachten, vooralsnog niet raadzaam kan worden geacht, en dat om dezelfde reden uitbreiding op belangrijke schaal van andere cultures in Suriname voorshands op ernstige bezwaren zal moeten sluiten."

Op menige plaats in zijn interessant verslag wijst de heer Diephuis op het allesbeheerschende belang van het arbeidsvraagstuk. Op blz. 45 verklaart hij zelfs dat er in Suriname maar één vraagstuk is: het arbeiders-vraagstuk.

Het wil ons voorkomen dat, als de Javaansche immigratie *nu* niet behoorlijk geregeld wordt de kans daarop verkeken is. Minister van Koloniën is n.l. een man, die als Gouverneur van Suriname de nooden der kolonie van nabij heeft leeren kennen en die gedurende zijn bestuur van Nederlandsch Oost-Indië het vraagstuk der emigratie zeker onder de oogen heeft gezien. De tegenwoordige Gouverneur van Suriname heeft gedurende het Gouverneur-Generaalschap van den heer I d e n b u r g, de betrekking van Algemeen Secretaris bekleed.

Gelukkiger samentreffen is wel niet denkbaar. We hebben dan ook alle hoop dat dit voor Suriname zoo gewichtige vraagstuk krachtig ter hand genomen is, nu de scheepvaartmoeilijkheden geen bezwaar meer opleveren. Onlangs heeft de ,,*Sitoebondo*" 600 Javaansche immigranten in Suriname aangebracht en ,,*Suriname*" van 27 Augustus schrijft dat het schijnt dat er meerdere aanvoeren van immigranten te wachten zijn.

Is de arbeiderskwestie opgelost dan is het te verwachten, dat het Suriname Suiker Syndicaat geen bezwaar meer zal hebben om over te gaan tot de oprichting van een groote suikerfabriek in Suriname.

De laatste zinsnede van des heeren Diephuis' verslag houdt in, dat z.i. de suikerrietcultuur in Suriname *qua cultuur* alle kans op succes biedt.

Ook over andere culturen en industrieën geeft het verslag belangrijke beschouwingen.

* * *

Uit de beste bron vernemen wij dat de heer *Kasteleyn*, de voorzitter van het Suriname Studie Syndicaat zijn wegens den oorlog uitgestelde studiereis per s.s. ,,*Stuyvesant*", dat 24 December van Amsterdam vertrekt, zal aanvaarden. Wij hebben van deze stu-

diereis de beste verwachtingen. Waar de arbeiderstoestanden in Suriname veel overeenkomst vertoonen met de oude toestanden in Deli, is de heer Kasteleyn de aangewezen man om ten deze den weg naar betere toestanden te wijzen. Wij wenschen hem een voorspoedige reis toe. Gouverneur *Staal* en allen, die belang stellen in het wel en wee der kolonie, zullen hem met ongeduld wachten.

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp strekkende om den minister van finantiën bevoegd te verklaren gedurende de jaren 1919, 1920 en 1921 bij het openen van kredieten aan den minister van koloniën ten behoeve van de kolonie Suriname, in afwijking van het bepaalde bij het tweede lid van art. 18 der Surinaamsche Comptabiliteitswet, het tegoed van die kolonie in 's rijks schatkist te boven te gaan met een som van *f* 6,000,000 en om in dat voorschot te voorzien door uitgifte of beleening van bewijzen van vlottende schuld.

* * *

Bij Kon. besluit van 2 dezer is aan J. J. C. Gaymans, op zijn verzoek, met ingang van 31 Januari, eervol ontslag verleend:

1e. als administrateur van financiën in de kolonie Suriname;

2o. als lid van den raad van bestuur in de kolonie Suriname, zulks met dankbetuiging voor de door hem aan de kolonie Suriname bewezen diensten.

Curaçao.

Regen.

Over dit voor Curaçao zeer belangrijke onderwerp lezen wij in de bladen van eind October j.l.:

Nadat er flinke buien waren gevallen, viel er in de stad een hevige stortregen, die van ongeveer kwart voor acht tot half elf uur duurde en een hoogte van ± 66 mM. bereikte. Een krachtig onweer ontlastte zich; behalve voortdurend lichten rolden er enkele geweldige donderslagen door de lucht. Achteraf blijkt nu, dat ook deze regen niet algemeen, doch plaatselijk is geweest. Het hardst schijnt het geregend te hebben op S. Rosa; daar viel ruim 70 mM. water. Op Westpunt viel slechts 33 m.M. op Barber nagenoeg niets, evenzeer weinig op S. Willibrordo. Op S. Cruz heeft men ook geen klagen.

Voor degenen, die vóór maanden reeds hebben geplant, een aardig buitenkansje.

Meeldistributie.

Uit Saba schreef men aan hetzelfde blad:

,,De aankomst van den paketschoener werd den laatsten keer met de grootste belangstelling te gemoet gezien, daar we op Saba geen tarwemeel meer hadden. Daags na de aankomst der ,,Estelle'', werden er 30 zakken tarwemeel gelost, die verkocht zouden worden door den kommies.

De armen hebben echter geen voordeel van het meel, dat van Curaçao naar de eilanden verzonden wordt, want 't komt in de handen van betergestelden, die de armen er duur voor laten betalen. In de Bottom wordt het meel à *f* 0.50 per ½ K.G. verkocht, terwijl het in de W. Side, waar ze meer vervoer hebben, maar *f* 0.40 per pond kost.

Het is meestal verkocht aan menschen, die eigen provisie in den grond hebben.

Moge de regeering een volgenden keer betere maatregelen nemen.

Nieuwe Vennootschap.

Den 25en October is op Curaçao een Vennootschap gevestigd onder den naam: ,,*Scheepvaart Maatschappij Zeilschip Hollandia*'', die ten doel heeft dezen schoener te exploiteeren. De duur der vennootschap, die met een kapitaal van *f* 100.000 werkt en waarvan de heer H. Perret Gentil eerste Directeur is, werd bepaald op 50 jaar.

K. W. I. M.

25 October j.l. stoomde de ,,Oranje Nassau'' de haven van Willemstad binnen na een voorspoedige reis; binnen acht dagen was de steamer terug.

Een treurig ongeval had op het stoomschip plaats. Een Curaçaoënaar, Jozef Raphaela, aan boord werkzaam, viel van het dek in het ruim met het ongelukkig gevolg, dat hij ernstig aan het hoofd gewond werd.

In Curaçao werd hij Vrijdagsavonds nog naar het St. Elisabeths-gasthuis overgebracht, waar hij Maandag j.l. overleed.

De ,,Juno'', die 29 September van Paramaribo arriveerde, kon Dinsdag veilig naar New-York vertrekken, nadat per telegram het verlof uit Amerika was aangekomen.

27 October j.l. vertrok de paketschoener ,,Estelle'' naar de Bovenwinden. Deze week maakte het schip de reis naar Aruba heen en terug in 48 uren, wat een flinke praestatie mag genoemd worden.

Voor verzamelaars.

Met ingang van 1 November a.s. zijn de vervang-postzegels van 1 cent, enkele maanden geleden ingevoerd, benevens die van 12½ cent met opdruk ,,5 cent'', ingetrokken. Uit Holland zijn dus nieuwe voorraden van de oude soorten aangekomen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gemeenteraden in de Vorstenlanden. In de *Indiër* heeft *Tjipto* het pleit gevoerd voor het instellen van gemeenteraden te Solo en Djokdja. Hij wil voor beide plaatsen een gemeenteraad met een Inlandsche raadsmeerderheid. *Vijf* Europeesche en *vijf* Chineesche leden tegenover minstens *tien* Javaansche. Van deze *tien* Javaansche moeten dan in Solo *vijf* gekozen worden door de onderdanen van den Soenan en *vijf* door die van den Mangkoenegoro, en te Djokdja *vijf* door de onderdanen van den Sultan en *vijf* door die van den Pakoe Alam.

Perserikatan Goeroe Hindia Boemipoetra. De afdeeling Malang van de P. G. H. B. hield Zondag 11 Aug. in de 2e school te Malang een algemeene vergadering, welke druk bezocht was. De heer Raden Soedirdjo Atmodjo, die voorzat, hield een interessante lezing over volksonderwijs en volkshygiëne. in verband met de gehechtheid der bevolking aan haren geboortegrond. Hierop behandelde de heer Hadisoemarto in een eveneens belangwekkende rede de financieele positie van Inlandsche hulponderwijzers en kweekelingen, zooals die onlangs in den Volksraad ter sprake gebracht is geworden. Spreker betuigde, voor zooveel de locale behoefte te Malang betreft, de erkentelijkheid der bevolking voor de oprichting te Malang van een gouvernements 2e Holl. Inl. school, en van een particuliere Holl. Inl. school; welke beide nieuwe onderwijsinrichtingen den 2en September geopend zouden worden. Tevens betoogde spreker de wenschelijkheid van de oprichting eener Inlandsche Fröbelschool. *(Sinar Djawa)*.

S. I. Het bestuur van de *Sarekat Islam*, afdeeling Soerabaja is voornemens om bij het Binnenlandsch Bestuur klachten en grieven van de Inlandsche bevolking voor te brengen inzake de toepassing van de maatregelen tegen de cholera ,hoofdzakelijk die betreffende de verplichte opname in het Stadsverband en de isolatie in barakken. *(Tjahaja Timor)*.

Te Meester Cornelis werd den 1en September j.l. een openbare vergadering van de *Sarekat Islam* in het Uniepark gehouden. Ruim 3000 personen namen er aan deel. Precies om half negen nam Mas Soekarno het woord om op de gebruikelijke wijze de vergadering te openen. Daarna gaf hij een breedvoerig relaas van het ontstaan der volksbeweging op Java in het algemeen en van de *Sarekat Islam* in het bijzonder. Hij ging terug in de geschiedenis van Java tot de tijden van *Modjopait*. Ook de onder-voorzitter *A. Bahri Afandi* sprak in denzelfden geest, doch deed duidelijk uitkomen, dat zijn standpunt en dat van den voorzitter niet aan de *Sarekat Islam* van Meester Cornelis wordt opgelegd, doch dat men er over zou willen beraadslagen.

Van de gelegenheid tot debat werd gebruik gemaakt door drie personen. De voormalige voorzitter van de *Sarekat Islam* van Meester Cornelis *Hadji Ahmat Hidajat* verdedigde het standpunt van de *Centrale Sarekat Islam* ten opzchte van de militie. Men wilde die wel, maar op voorwaarde van rechtszekerheid, rechtsgelijkheid en zelfbestuur. Ook deze spreker wees op de zware lasten, welke de Inlandsche bevolking te dragen heeft, vooral op de particuliere landerijen. Spreker eindigde zijn rede met een uitleg van doel en streven van de *Sarekat Islam*. Na eenige minuten rust ging hij over tot het bespreken der militie. *Soekirman* leverde een pleidooi vóór de militie. Hij wees op de noodzakelijkheid van een militie voor de landsverdediging en op het nut daarvan voor het wakker roepen van den kasatriageest (krijgsmansgeest) bij het volk. *Kadar* en *Soetyono* bestuursleden en afgevaardigden van de *Sarekat Islam* van Batavia, hielden een gelijk betoog. De vergadering, die bij de rede van den voorzitter met werkelijk gespannen aandacht had geluisterd en dikwijls een overtuigd ,,betoel'' (juist) had laten hooren, gaf luide teekenen van instemming bij het hooren van de tegenstanders van den militieplicht. De voorzitter repliceerende stelde daarna voor als het standpunt van de *Sarekat Islam* van Meester Cornelis vast te stellen, dat zij overtuigd is van de noodzakelijkheid en het nut van den militieplicht, doch dat over de al of niet invoering daarvan beslist moet worden door een eigen volksvertegenwoordiging van Indië met wetgevende macht. Hetgeen werd goedgekeurd. Daarna werd overgegaan tot het behandelen van eenige voorstellen op het congres te Soerabaja voor te brengen van eenige verzoeken aan den Gemeenteraad. Tot afgevaardigde van de vereeniging naar het congres werd aangewezen *Soekirman*, terwijl hij ook als voorzitter der vereeniging gemachtigd werd om de ontbrekende bestuursleden zelf aan te wijzen. Na bespreking van nog enkele minder belangrijke punten werd de vergadering gesloten. *Kaoem Moeda)*.

Verkiezingen Volksraad. Te Padang arriveerde — alzoo de *Sinar Sumatra* — de heer *Abdoel Moeis*, lid van den Volksraad, met het doel o.m. een politieke vereeniging op te richten met het oog op de volgende verkiezingen van den Volksraad. Op het moment hebben twee Westkustmannen een mandaat in dien raad, n.m. de heeren *Abdoel Moeis* en *Abdoel Rivai*, beiden bovenlanders. Dat zij in den Volksraad zitten, is echter niet krachtens verkiezing door de Westkust, maar door op Java op hen gevallen keuze. Reeds werd door *A. Moeis* een ver-

gadering te Padang gehouden in de *Soedagar Club*, om deze zaak te bespreken. Behalve door *Moeis* werd het woord gevoerd door *B. Djamaloedin*. Toen gelegenheid gegeven werd tot debat, meende de president der Padangsche afdeeling van „Insulinde", *Radja Ibrahim*, den heer *Rivai* eerder als Europeaan te moeten beschouwen dan als speciaal Inlandsch afgevaardigde. Spreker vond, dat de heer *Rivai* tijdens zijn verblijf te Padang zich voortdurend onder Europeanen had bewogen en slechts weinig aanraking met Inlanders had onderhouden. *B. Djamaloedin* kwam voor den heer *Rivai* op: deze had indertijd voldoende aanraking gezocht met de Inlanders, doch men had zijn voorstellen in den wind geslagen. In den Volksraad heeft de heer *Rivai* niet gezwegen, maar terdege de belangen der hier geborenen bepleit, aldus *Djamaloedin*. Uit een vraag van den heer *Radja Sampono* bleek, dat de meeste aanwezigen zich nog geen juist idee konden vormen van deze politieke actie. Men was voor volksraad politiek nog te lauw, waar de gemeentepolitiek de groote massa onbevredigd had gelaten. Immers duizenden Inlanders kunnen hunne verlangens nog altijd niet door een afgevaardigde in den gemeenteraad doen kenbaar maken en daarin hun belangen verdedigen. De benoemde Inlandsche leden hebben geen volksmassa achter zich en de kiesrechtbepalingen sluiten nu alweer den kleinen man, die toch 90 pCt. der bevolking vormt, uit door den gestelden eisch Nederlandsch te moeten verstaan. Bij de verkiezingen komen dus alleen de Nederlandsch sprekenden, dat zijn dus enkel de personen uit de gegoede klasse, in aanmerking. De verkiezing wijzigt op die manier slechts weinig de benoeming in deze materie, hetgeen de groote massa gaarne anders had gezien.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Men hoort in de Preanger niet veel van de *Sarekat Islam* — alzoo de *Bintang Soerabaja* — Haar bestaan, haar streven en werken blijven voor het groote publiek vrijwel geheel verborgen. Hoogstens leest men zoo eens in het half jaar, dat de statuten van de *Sarekat Islam* daar en daar zijn goedgekeurd. Of, als men de Maleische bladen leest, krijgt men zoo te hooi en te gras het verslag van een *S. I.* vergadering onder de oogen, ergens in de Preanger gehouden en die al bijzonder kalmpjes verliep. Maar in het district *Tjiparai* ten Zuid-Oosten van *Bandong*, daar woelde en gistte het al geruimen tijd. De assistent-resident hoorde er verscheidene keeren van door middel van anonieme brieven, maar kon het ware niet te weten komen. Want solidair zijn ze, de bruine broeders, die tot de *S. I.* zijn toegetreden en degenen, die zoo wijs waren, dat niet te doen, vreezen de macht der anderen, welke zich aaneen sloten. Zelfs het Inlandsch bestuur ontkomt niet aan zekere bezorgde voorzichtigheid, wanneer de S.I.-menschen in zijn ressort buiten hun boekje gaan. In dat district Tjiparai nu, nam de S. I.-beweging vrij groote proporties aan en waren de leiders bezig een staat in den staat te vormen. Men heeft wel eenig vermoeden, wie daar achter de schermen zat, wie er de grondlegger was van de ontluikende afdeeling, maar als boven gezegd, bewijzen zijn moeilijk te vergaren. Zoo het bestuur eenig houvast ten deze heeft, dan zal dit lastige element zoo spoedig mogelijk verwijderd worden. In de dessa *Rantja Kasoemba* vond de S. I. een vruchtbaren bodem. 't Is een groot dorp, dat uit verscheidene kampongs bestaat en verschillende dier gehuchten hadden zich reeds bij de vereeniging aangesloten, vooral doordien enkele invloedrijke hadjies daarin voorgingen. 't Ging hier den gevaarlijken kant op. De S. I.-ers hadden 't er onder elkaar al over, dat, zoo de broederschap zich maar uitbreidde, de mooie bullen van de Europeanen en Chineezen wel spoedig hun eigendom zouden worden. De lagere Inlandsche bestuursleden uit deze streek werden niet meer gehoorzaamd, of ze moesten tot de S. I. zijn toegetreden. Een kampong bleef weigerachtig zich bij de beweging aan te sluiten, voornamelijk doordien een hadji, die den meesten invloed in dat gehucht had, er niets voor voelde lid te worden. Men had al heel vaak geprobeerd hem over te halen, maar 't lukte niet. Daarom besloot men kort geleden den hadji met geweld te bekeeren. En zoo begaven zich een 120-tal S. I.-ers naar zijn woning om dit voornemen uit te voeren. Ongeveer 40 hunner drongen het huis binnen; de rest bleef buiten in de duisternis, want 't was avond. Eén der hoofdaanleggers stelde zich voor als „*Imam-Mahdi*" — Stedehouder Gods — wat blijkbaar nog niet genoeg indruk maakte, want onze hadji bleef weigerachtig, ook toen uit de menigte buiten stemmen opgingen, dreigend den hadji dood te zullen gooien. De geheele kampong, beangst geworden, was intusschen op den loop gegaan, doch een drietal aanhangers van den hadji kwam terug met de verzonnen boodschap, dat hij onmiddellijk bij den wedana van *Oedjoengbiong* moest komen om zijn landrente te betalen. Men liet dan hadji niet eerder gaan, dan nadat hij beloofd had over een maand S.-I. lid te zullen worden. Men verheugde zich — de heele kampong zou nu wel spoedig zich bij de vereeniging aansluiten en dan groeide de macht immers. De vrijgelaten hadji over al zijn leden bibberend, maakte zoo spoedig mogelijk, dat hij wegkwam ver uit de buurt. En daarmede was de zaak voorloopig teneinde. Het hoofd der dessa *Soerapradja*, was ook lid van de S. I., voor hem een reden om de zaak niet te rapporteeren. En zoo duurde het drie dagen voor de assistent-resident van Bandong, de heer Hillen, van het geval hoorde. Hij begaf zich onmiddellijk naar het Tjiparaische, stelde een onderzoek in, onndervond daarbij, als begrijpelijk, al heel weinig medewerking, maar slaagde er toch in een stuk of zes aanvoerders mee naar Bandong te nemen, waar hij ze om dadelijk indruk op de heethoofden te maken, in den boei liet opsluiten. Daar echter de wetsbepalingen verbieden, dat ze preventief werden gezet, moesten ze den volgenden dag los gelaten worden, behalve de „*Imam Mahdi*". Die had nog een klapzaak op zijn geweten; hij had n.m. bij het winnen van zieltjes zijn handen gebruikt en kon deswege door den landrechter dadelijk met een maand krakal gestraft worden, zoodat hij voorloopig onder dak is! De anderen over ettelijke maanden natuurlijk voor den landraad. We verklaren nadrukkelijk — alzoo de schrijver: De politiek in de dessa is een warwinkel van bijgeloof, domheid, machtswaanzin, aanstellerij en eigenbelang. Nader vernemen wij nog, dat later meer berichten van allerlei baldadigheden der S. I. in het Tjiparaische werden ontvangen, waarom de mantri goeroe van Tjangkring en het dessahoofd van Tjibodas in den boei te Bandong preventief gevangen werden gezet wegens ophitsing tegen het bestuur. De assistent-resident is daarna weer derwaarts vertrokken voor een nieuw onderzoek. Een dessapolitie-agent uit bedoelde streek, die zich ook al bezondigd had aan slaan bij het werven van S. I. leden, werd door den landrechter te Bandong tot anderhalve maand krakal veroordeeld.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Pik op den kleinen jongen.

Waar wil men heen? Nadat Nederland zich gedurende den oorlog beijverd heeft zijne neutraliteit ook in de moeilijkste omstandigheden streng te handhaven; schijnt de overwinnende partij nu hierom een wrok tegen ons land tot uiting te brengen, waardoor op nieuw onrust in de gemoederen is gebracht. Tijdens de oorlog zeide een Fransch schrijver hatelijk over de neutralen, dat zij toelieten om bij 't einde den overwinnaar, ongeacht wie dit zijn zou, toe te juichen. Er zou meer reden hebben bestaan om de stelling om te keeren, zoo dat de twee oorlogspartijen op de neutralen toekeken om hen bij 't einde van den oorlog te verwijten sympathie voor den overwonnene gehad te hebben, ongeacht wie dit zijn zou. Zoo teekent zich inderdaad de komende toestand.

Vleidden velen zich met de gedachte, dat de gastvrije ontvangst van vele duizenden vreemdelingen en hun langdurig verblijf hier te lande, tot nauwere aansluiting zou leiden tusschen ons volk en dat der omliggende landen, de klanken welke tot ons komen doen een geheel ander geluid hooren.

In België wordt tegenover onze landgenooten en ten opzichte van ons land een toon aangeslagen, die, waar onze overtuiging, wel niet de algemeene opinie vertolkt, maar die toch luide genoeg verkondigd wordt om volle aandacht te verdienen. Niet alleen in de motie van een vereeniging, maar in meerdere organen van de pers, wordt de oude Scheldekwestie en de vereeniging van Zuid-Limburg met België ter sprake gebracht, en groote bladen in Frankrijk en Engeland helpen motieven bijbrengen om aan een min of meer rechtmatige aanspraak van België te doen gelooven.

De geschiedenis van België en Nederland vloeit in eenige tijdperken zoo ineen dat 't niet veel moeite kost om voor elk grensgebied een in 't zuiden van ons land een tijdstip te vinden waarop 't tot de zuidelijke Nederlanden behoord heeft, of, volgens de opvatting van eenige partij, wijzer te brengen ware geweest. Volgens deze methode te werk gaande worden aanspraken gevonden en te berde gebracht, waarbij dan een minder goed gebruik van 't Nederlandsch gebleven gebied wordt gefantaseerd.

Om een stok te vinden, die recht geeft ons nu te slaan worden de beweerde misstappen van de tegenwoordige Nederlandsche regeering breed uitgemeten. Zelfs als men erkend dat minister van Karnebeek verstandiger had gedaan door zich eerst van 't welmeenen van de Entente-mogendheden te overtuigen over 't door Limburg laten gaan van de ontwapende Duitschers en laten wegtrekken van de schepen uit Antwerpen, dan zal men daarin toch geen fout kunnen vinden van voldoende beteekenis om er zooveel ophef van te maken. De in Nederland geïnterneerde krijgsgevangenen en over onze grenzen uitgeweken vreemde krijgslieden mochten met goedvinden van de entente naar hun land terugkeeren, nu lag 't toch niet in de rede op nieuw krijgsgevangenen te maken. De Duitsche krijgslieden, welke op de Limburgsche grens stuitten werden ontwapend, daarna waren zij als 't ware geïnterneerden,

die echter dadelijk naar hun land mochten vertrekken (of doorreizen); hiermede is niets misdaan. Bovendien zouden de teruggewezen D. soldaten een ramp over de Belgische dorpen hebben gebracht. Wat met de schepen, die van Antwerpen kwamen, geschied is, is een toepassing geweest van erkende regels en gebruiken.

De minister van buitenlandsche zaken had beter gedaan door eerst de gezanten der Entente-mogendheden over zijn voornemen te hooren, instede van er hun na genomen besluit mee in kennis te stellen, maar had hij 't hun gevraagd, zeker zouden zij er geen bezwaar tegen gehad hebben. Welaan, dan is 't toch gezocht deze kwestie nu op te blazen tot zooiets als een ,,casus belli''.

Ook het kwalijk nemen van de toelating in ons land van den D. keizer wijst op een gezochte veroordeeling. Als men meent dat de keizer uitgeleverd moet worden, diene men bij onze regeering 't aanzoek daartoe in. Zij zal dan kunnen beslissen wat haar te doen staat. Maar veroordeeld is hij nog niet, door geen der partijen is hij opgeëischt. Niet onwaarschijnlijk is met den Duitschen gezant over zijne toelating in ons land geconfereerd vóórdat hiertoe werd besloten, de keizer toch stond een dag lang op de beslissing te wachten. Er is dus niets gedaan wat afweek van hetgeen andere landen in dergelijke omstandigheden ook hebben gedaan. Reden tot verbolgenheid mag er dus niet wezen.

Waarom dan zoo ,,pik op den kleinen jongen''? Wat heeft men ons land toegedacht waartoe een stok moet worden gezocht? Waar wil men heen?

In China heeft de Nederlandsche gezant de belangen der Duitsche onderdanen behartigd gedurende den tijd dat China en Duitschland in oorlog zijn.

Blijkens bericht uit Peking heeft hij dit op zoodanige wijze gedaan dat de Chineesche regeering hierdoor gegriefd werd.

Onze gezant, Jhr. mr. F. Beelaerts van Blokland, zou sinds den aanvang van den oorlog in 't oogloopend vijandig aan de zaak der geallieerden zijn geweest. Is deze beschuldiging waar, dan heeft hij als vertegenwoordiger van een neutrale mogendheid verkeerd gehandeld. De Nederl. regeering heeft dit te onderzoeken en ronduit haar oordeel uit te spreken. Maar de bewijzen, die in 't bericht aan Peking worden bijgebracht, laten ruimte voor twijfel over. Hij is, sinds 14 Maart 1917, toen hem de zorg voor de D. belangen werd opgedragen, allerdrukst doende geweest om de Chineezen ervan te overtuigen dat D. onoverwinnelijk was. Lang hebben velen dit geloofd. Heeft onze gezant tot hen behoord, dan hangt het alleen van de wijze van uiten af, of daardoor iets miszegd werd.

Met Pruisische methode legde hij het erop toe de Chineezen door onaangename bejegening en vreesaanjaging er toe te krijgen, de interneering van D. na te laten, de D. bank te Peking te likwideeren en in 't algemeen hun plichten als oorlogvoerende mogendheid te vervullen. Wij weten van deze kwestie niets naders; maar als onze gezant 't zich tot taak gesteld heeft de gevolgen van den oorlogstoestand voor de D., wier belangen hij te behartigen had, zoo weinig drukkend mogelijk te maken, heeft hij niets gedaan dat hem kwalijk is te duiden. Wel zou de m a n i e r waarop gehandeld is weer een verkeerde kunnen zijn, maar 't Pruisisch optreden ligt zoo weinig in 't karakter van onze gezantschappen, dat wij vooralsnog moeten gelooven aan animositeit tegen alles wat ten behoeve van D. in den vreemde is verricht.

Het bericht uit Peking stelt het voor alsof de Chineezen gelooven dat Nederland een belangrijke mogendheid is en alsof zij gezwicht zijn voor d e b e d r e i g i n g e n van den Nederl. gezant, uit vrees voor represailles tegen de 700.000 Chineezen in Ned.-Indië. De Chineesche r e g e e r i n g, waarop 't in deze dan toch aankomt, weet precies hoe zwaar Nederland weegt, zij kan niet gevreesd hebben dat van dergelijke represailles ooit sprake kon wezen. Deze argumentatie geeft duidelijk aan dat men van een oppervlakkige betoogtrant niet afkeerig is om stemming te maken.

Maar onze gezant heeft niet alleen pro-Duitsch gezondigd zoolang als de D. zon nog schitterde, hij volhardt in zijn zonde nadat 't politieke vonnis over D. gevallen is. Ook nu zendt hij nog dreigende betoogen, waarin de Chineezen worden gewaarschuwd tegen 't nemen van maatregelen tegen zeven D., wier interneering noodzakelijk wordt geacht. Deze beschuldiging versterkt ons in de opvatting dat elke maatregel, die niet contra-D. is, als contra-entente wordt gebrandmerkt.

De Chin. regeering heeft een witboek uitgegeven om de snoodheden van onzen vertegenwoordiger ter algemeene kennis te brengen. Deze maatregel achten wij verstandig en gelukkig, als hij in volle objectiviteit is uitgevoerd. Hij zal 't dan mogelijk maken de schuld juist te meten.

Wetende hoe minister Loudon zich beijverd heeft om de meest strikte neutraliteit in acht te nemen, wetende ook dat diens persoonlijke sympathieën zeker niet pro-Duitsch waren, durven wij bij voorbaat verzekeren, dat de Ned. regeering in geen geval zou hebben ingestemd met een in die richting gaand politiek drijven in China. En daarom vinden wij ook in het laatste gedeelte nog 't bericht uit Peking de aanwijzing van een tendencieuze beoordeeling der gebeurtenissen, dit laatste gedeelte toch zegt, dat 't optreden van onzen gezant gedurende den opstand van Sjangsoen in Juli 1917 (die was aangestookt door D.), zijn samengaan met Sjangsoen en Liangtoeng tijdens dien opstand en zijn voortdurende pogingen om de zaak der geallieerden in de oogen der Chineezen te schaden, verder zijn onneutrale verdediging van de D. zaak in China, schijnen te hebben p l a a t s g e v o n d e n m e t g o e d k e u r i n g v a n d e N e d. r e g e e r i n g.

Letten wij er dan op dat een dergelijk verwijt ook wordt geuit ten opzichte van onzen gezant, den heer F. J. Domela Nieuwenhuis, in Siam, dan krijgt dit alles te meer beteekenis. Onze gezant te Bangkok wordt beschuldigd krachtige pogingen te hebben gedaan om oneenigheid te zaaien tusschen de geallieerden en de neutralen.

Wij Nederlanders, die den geest kennen, waarin minister Loudon de buitenlandsche politiek heeft geleid, die in dezen bewindsman zooveel vertrouwen hadden dat 't een vrijwel algemeene wensch was hem in 't nieuwe ministerie te zien overgaan, wij weten dat de geest van onze diplomatie in 't verre Oosten niet tegen de geallieerden gericht is geweest.

Maar dit juist doet ons vragen, nu nabij en verre de geesten tegen Nederland gestemd en opgezet worden: Waarom dit alles? Waar wil men heen?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale vraagstukken.

Onder dezen verzameltitel verschenen een tweetal brochures van Mr. M. W. S. van Haastert.

De eerste is getiteld ,,Zullen wij Indië behouden''. Schr. is ten deze pessimistisch gestemd. De tegenwoordige koloniale politiek is verkeerd z.i. Ondermijning van het gezag der inlandsche hoofden, afzetting of verbanning der oude vorstengeslachten, afschaffing van de hormat enz., bevoorrechting van- en vrees voor de Sarikat Islam, benevens de ,,Ethische Verblinding'', het zijn alle factoren, welke ons eens zoo stevig gegrondvest koloniale huis doen wankelen, omdat wij daarmede de fundamenten — het prestige van den Westerling — hebben ondergraven.

In de tweede brochure bespreekt Mr. v. H. de E u r o p e e s c h e m i l i t i e in N e d e r l.-I n d i ë; zijn betoog komt hierop neer, dat door de invoering van militie-plicht voor Europeanen onze Indische Archipel n i e t in staat van behoorlijke verdediging zal worden gebracht; bovendien is z.i. de maatregel om onze Indische jongelui te straffen met opsluiting, in een omgeving van liederlijkheid en verderf, een groote ergernis, een onrecht en een paskwil, en...... het zal den reeds zoo matigen lust der Nederlanders om naar hunne koloniën te gaan, den laatsten knak geven.

Handel en Bedrijf.

No. 21 van dit half-maandelijksch Tijdschr. bevat het eerste gedeelte van een leerrijke beschouwing over de rijstproductie, consumptie, in- en uitvoer der landen, waar dit gewas gecultiveerd wordt.

Verder een aan ,,Economische Verslagen'' ontleend stukje over ,,Canada, een afzetgebied voor Nederl. Oost-Indische voortbrengselen.''

Kapitein-vliegenier J. Engelbert van Bevervoorde. †

No. 37 van ,,De Reflector'' wijdt waardeerende woorden aan de nagedachtenis van kapitein Engelbert van Bevervoorde, een bekwaam vliegenier, die nog korten tijd geleden het Indische publiek diepen eerbied afdwong door zijn eerste lange-afstand-overlandvlucht Batavia—Bandoeng—Kali Djati. Op een toegevoegde afbeelding ziet men den verongelukten luchtheld, staande vóór een der nieuwe Amerikaansche vliegtuigen.

Ook de Sept.-afl. van het Orgaan der Ned.-Ind. Officiersvereeniging herdenkt den overledene.

Mededeelingen Bibliotheekwezen in Ned.-Indië.

Als No. 1 van de Mededeelingen van de Vereeniging tot bevordering van het bibliotheekwezen in Nederl.-Indië is verschenen L i t e r a t u u r s t u d i e v a n H a l m a h e r a e n M o r o t a i, bewerkt door Dr. H. J. van Lummel en L. van Vuuren (Batavia, Javasche Boekhandel).

De bevordering van het Bibliotheekwezen in Ned.-Indië, zoomede de documenteering van de vele gegevens, welke over onze koloniën reeds bekend zijn of dat nog zullen worden, vinden ongetwijfeld hare plaats in het veld, dat de Vereeniging zich tot arbeidsterrein gekozen heeft. Het ligt dan ook in de bedoeling op ongeregelde tijden de Mededeelingen te doen verschijnen, waarin studies of artikelen zullen opgenomen worden, welke het Bibliotheekwezen of de documentatie van gegevens kunnen bevorderen.

Het verzoek van het Hoofd van het Encyclopaedisch Bureau om de medewerking van de vereeniging te verleenen bij de opstelling van een literatuurstudie over Halmahera — waaraan met genoegen werd voldaan — was de eigenlijke aanleiding tot deze eerste uitgave. (Ontleend aan het Weekblad voor Indië No. 22, p. 962).

De rijkdommen van Indië.

Onder dit opschrift bevat No. 24 van het Weekblad van Indië een zeer belangrijk opstel over de Lematangkolenvelden in Zuid-Sumatra. Men krijgt na de kennismaking van dit artikel, geschreven door den ir. H. Tromp, den indruk, dat men met die kolenvelden een buitengewoon waardevol bezit heeft verworven, hetwelk op wetenschappelijk en technisch-economisch gebied genoemd kan worden in één adem met de ertsontdekkingen van den ir. E. C. Abendanon op Celebes.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Oorspronkelijke bijdragen in afl. 4 van deel 58: Het een en ander over malaria, speciaal over drainage als een middel te harer bestrijding, door P. C. Flu. — Anophelinen in West-Java, door R. M. M. Mangkoewinoto. — Aleum chenopodii en ankylostomiasis behandeling, door Dr. G. Baermann. — Bijdrage tot de kennis van 't z.g. appendix-carcinoid, door G. O. E. Lignac en Dr. H. C. van den Vrijhoeff. — De biologie der huisrat, door Dr. O. de Raedt. — Over de bioligie van huisrat en concolor, door Dr. L. Otten. — Con-

dylomata acuminata van den uitwendigen gehoorgang, door Dr. C. Bakker. — Emetine-keratis, door Dr. C. Bakker. — Over het watergehalte van bloed in de tropen, door C. de Langen en Dr. H. Schut. — F. C. Donders, door J. Louwerier. —— De beteekenis van Donders als physioloog.

Locale Belangen.

Het Nr. van 16 Sept. bevat een artikel van P. J. Gerke over de inrichting van locale begrootingen. — Voorts: Hoogere decentralisatie. — Bandoeng. Bevolkingsboekhouding (uitbreiding der bevolkingsregistratie tot de groepen der Vreemde Oosterlingen en der inheemsche bevolking).

Toezicht op Studeerenden enz.

Ter Landsdrukkerij is verschenen een overzicht van de jaarverslagen over 1916 en 1917 van den heer G. J. Oudemans (oud-resident van de Preanger-Regentschappen), betreffende het toezicht op studeerenden voor den Indischen dienst en de zorg voor tijdelijk in Nederland verblijf houdende personen van Indische afkomst, hem door den Minister van Koloniën opgedragen.

Orgaan der Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

De Sept.-afl. bevat o.a.: In memoriam. J. Engelbert van Bevervoorde. — In memoriam. J. M. de Beuk. — Eenige vereenvoudigingen der compagnies-administratie, door H. Jonker. — De topografische dienst in den Volksraad, door J. van Roon. — De oorlog gezien uit een algemeen standpunt, door colonel T. H. Goodwin. — Een door de Legervereeniging op te richten Arbeidsbeurs. — Het leger in den Volksraad.

Handelsberichten.

In No. 612 vindt men o.m. de navolgende van het Departement van Koloniën uitgaande mededeelingen: Katoen. — Eenige Timoreesche landstreken (Endeh, Sika of Sikka, Sawoe). — Bankatin-winning. — Productie van edele metalen in Ned.-Indië gedurende de jaren 1916 en 1917. — Oostkust van Sumatra gedurende April 1918. — Djambi gedurende Juni 1918. — Uitvoer van Curaçao.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

De December-afl. bevat o.a.: De R. K. Missie op de Kei-eilanden (vervolg), door E. Cappers (met portretten). — Ditjes en datjes. Tenimbareesche kladjes, door H. Geurtjens (slot). — In memoriam W. H. Bogaardt (met portret). — Hoe men op Tanimbar een kerkje bouwt, door P. Drabbe.

De Waterstaatsingenieur.

In jaargang 1918, afl. 7 worden de volgende onderwerpen behandeld: Proefnemingen met klei- en kalkpuddels, door Ir. G. A. L. Statius Muller. (Bedoeld is de bekleeding van wanden van aan te leggen wadoeks). — Grootste regenval in verband met waterafvoer, door Dr. J. Boerema. — De oorzaak en het voorkomen van het scheuren van stoomketelplaten in verband met een nieuw ontworpen pennagel, door G. J. Spenkelink. — Het technisch onderwijs, door Ir. F. W. Th. van Oordt. (Schrijver wenscht aansluiting der dessascholen op vakscholen, in de eerste plaats ambachtsscholen, verbetering en uitbreiding van laatstgenoemde scholen, enz.) — Indrukken van Australië, door ir. C. A. F. van Leeuwen. — Voorts de vaste rubrieken, waarbij onder de Varia een overzicht eener voordracht van ir. H. F. Streiff over het technisch onderwijs.

De Indische Mercuur.

No. 49 opent met een artikel van den heer E. Schmülling, getiteld „Iets over de „Netherlands of California en de rijstcultuur in dat land", deels resultaat van een tocht over de Sacramento-rivier naar Californië's hoofdstad in het jaar 1916. De interessante en stellig al heel weinig bekende bijzonderheden welke schr. mededeelt over de rijstcultuur in Californië, ontleende hij aan twee officieele Amerikaansche bronnen.

Overigens bevat het Mercuur-Nr. behalve de geregelde rubrieken, nog een aantal overzichten van verschenen publicaties, zoomede een literatuuroverzicht, uitgaande van de afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut.

Verslag Departement Landbouw in Suriname.

Bij J. H. Oliviera te Paramaribo is verschenen het jaarverslag over 1917 van het Departement van den Landbouw in Suriname, waarin o.m. het volgende wordt behandeld: Het landbouwonderwijs, de meteorologische dienst, de veestapel, de landbouw, de cultuurtuin, de gouvernements koffieonderneming Slootwijk.

Landbouwkundig Tijdschrift West-Indië.

Inhoud van No. 3 van den 3en jaargang: In memoriam A. Shedden, door Th. Waller (de heer St., directeur der suikerplantage Mariënburg werd, terugkeerende van den steiger op Belwaarde, door den trein overreden). — Nieuwe banen, door J. J. Leijs (voortzetting der causerie over de veeteelt in Suriname). — Wenken voor klein landbouwers, door J. A. Liems. Onderzoekingen betreffende den cocospalm, door P. C. v. d. Wolk (ontleend aan Cultura, Jan. 1918). — Cultuur van mais, door J. J. Leys. — Verder eenige korte mededeelingen over verschillende onderwerpen.

De Indische Weeskamers.

No. 4 van „Themis" bevat een artikel van Mr. A. A. de Vries over het rechtskarakter der Indische weeskamers. Schr. dringt aan op herziening van de wettelijke bepalingen.

De Java-Post.

In No. 38 het vervolg van Pr. H. Geurtjen's „Gekrabbel over Tenimbareesch gebabbel" (Looze praat- — Eigenaardigheden van de taal. — Hoe de inlander zich daarmee redt. — Moeilijkheid voor den missionaris).

Voor koloniale studie.

In den laatsten tijd wordt van wege de bibliotheek van het Departement van Koloniën maandelijks een lijst van aanwinsten dier boekerij gepubliceerd (de jongste, No. 4, bevat de aanwinsten over November j.l.), verdeeld in een viertal rubrieken, n.l. Nederlandsche koloniën in Oost-Indië; Nederlandsche koloniën in West-Indië; Vreemde koloniën; Algemeene bibliotheek.

Vooral voor hen die vergelijkende koloniale studies maken, kan de rubriek Vreemde Koloniën een welkome gids zijn.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 36: De Koeboe's (vervolg), door N. — Instantaneetjes, genomen aan boord van de Noordam, door M. E. Reitsma-Brütel de la Rivière (vervolg). — Banda en de zuidelijke Molukken (slot), door A. G. B. — Heeft het Javaansche volk een toekomst? door Walbeehm. — Wat Indië van Nederland verlangt, door Dahlan Abdoellah. — Op de padeg, door C. O. van der Plas. — Herdenking der stichting van Batavia.

Indische Cultuur-Almanak.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen den Indischen Cultuur-Almanak voor 1919, samengesteld door Prof. Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligs (33e jaargang). Met een Supplement inhoudende een opgave van tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Dec.-afl. van dit maandschrift is weder, zoowel wat tekst als wat illustreering betreft, zeer interessant. Beperkte plaatsruimte dwingt tot overneming zonder meer van de titels der bijdragen. Hendrik Doeff, 16 Sept. 1918, door P. H. van der Kemp. — Decima, tijdens Nederland's toevoeging aan Frankrijk, door P. H. van der Kemp (met portretten en ill.) — Oud-Javaansche talams (versierde koperen schalen), door Mr. J. G. Huyser (met ill.). — Hadramut en de Arabieren in Ned. Oost-Indië, door B. Th. Brondgeest (vervolg). — Begrafenis van R. M. Hario Soerjo Soebandrio (met portret).

Verslag studiereis naar Suriname.

Bij H. L. Smits te 's-Hage is een verslag verschenen, opgemaakt naar aanleiding eener studiereis naar Suriname, door den heer L. Diephuis, in opdracht van het Suriname Suiker-syndicaat. Dit syndicaat had nl. in het vorige jaar den genoemden heer opgedragen te onderzoeken of de oprichting eener nieuwe, modern geïnstalleerde, rietsuikerfabriek in Suriname in de naaste toekomst mogelijk en rendabel zou kunnen zijn. Tijdens zijn verblijf in Suriname heeft de heer D. tevens de arbeidsvoorziening en ook andere cultures bestudeerd en de resultaten daarvan in een afzonderlijk algemeen verslag vastgelegd.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Van den heer H. F. TILLEMA werd het navolgende verzoek om aanvulling van de concept notulen der laatste hoofdbestuursvergadering van 30 October j.l. (zie K.W. 21 Nov. j.l., No. 47) ontvangen.

In het Koloniaal Weekblad zie ik de notulen van de vergadering gepubliceerd. Er is daar heel veel gepraat, zoodat het natuurlijk een onmogelijkheid was om alles te noteeren. Ook is er veel door elkaar gesproken, wat het noteeren heelemaal onmogelijk maakte. Mag ik dus een korte aanvulling geven, met verzoek die te laten publiceeren?

Ik heb dan nog ongeveer het navolgende in 't midden gebracht. Ik weet niet precies meer bij welk onderwerp het is geweest, maar dat komt er minder op aan, waar het m.i. gaat om een levenskwestie voor Indië:

Indië heeft gebrek aan personeel, vooral het gouvernement. De gemeenten en maatschappijen kunnen, meen ik, voldoende menschen krijgen. Wil men Indië op economisch, hygiënisch gebied vooruit brengen, dan *moeten* er meer menschen naar toe. Men hoort vaak de stelling verkondigen, dat Nederland niet in staat is het noodige menschenmateriaal te leveren. Ik ben hiervan heelemaal niet overtuigd, gezien de stumperige manier, waarop het Nederlandsche volk in deze wordt ingelicht en opgewekt. Men heeft in Den Haag een officieel bureau, maar dat werkt niet goed. Afgezien van het feit, dat het niet over voldoende gegevens beschikt, verkeerd inlicht (waarvan ik een voorbeeld heb aangehaald), hokt het te veel in het centrum, Den Haag. In den tijd, dat men in Indië *dé*centraliseert, *centra*liseert men in Den Haag.

Als oud zakenman vraag ik me dagelijks af: „hoe ter wereld wil men vanuit één warenhuis heel Holland voorzien? Zou de zakenman niet onmiddellijk in alle provinciesteden filialen oprichten?" *De zakenman komt bij de menschen, de bureauman wacht op de menschen.* Dat is de groote fout van het heele systeem van voorlichting! Men denkt, dat iedereen tijd en gelegenheid heeft om naar Den Haag te gaan. Dat is *niet* zoo! Herhaaldelijk komen er menschen bij mij hier, in Groningen, die me verklaren: „aan die inlichtingen uit Den Haag, van het ministerie, heb je zoo weinig".

Het systeem dient grondig te worden veranderd en dat moet in deze geweldige tijden, nu heel het buitenland om menschen zal roepen, direct gebeuren!...... anders vischt Indië heelemaal achter het net.

Verder heb ik bij de rondvraag nog gezegd, dat ik van meening was, dat het hoofdbestuur vaker bij elkaar moest komen, om meer van gedachten te kunnen wisselen, en dan in Utrecht, omdat dit voor de vergaderenden veel geschikter vergaderplaats is dan den Haag. De vergadering kost mij nu b.v. 3 dagen, ware ze in Utrecht gehouden, dan had ik slechts één dag behoeven te verzuimen. En zouden daarvoor de statuten gewijzigd moeten worden, dan moet dat maar gebeuren; de statuten zijn er voor de vereeniging, niet omgekeerd.

(w.g.) H. F. TILLEMA.

Aan het verzoek van den heer Tillema, om alsnog de woorden te publiceeren, door hem gesproken in de hoofdbestuursvergadering van 30 October j.l. en die hij niet terugvindt in de concept-notulen in het Koloniaal Weekblad, hebben wij te voldoen. Echter zij de opmerking hieraan toegevoegd, dat de notulen in het weekblad geen stenografisch verslag weergeven van het gesprokene, maar in hoofdzaak het belangrijkste van het daar gesprokene, en zoo kort mogelijk, om het Koloniaal Weekblad niet minder genietbaar te doen zijn, het arme blad, dat meer dan het verdient, reeds bloot staat aan een onwelwillende critiek van hen, die het niet lezen, of daaraan eischen stellen, welke niet vereenigbaar zijn met die van een blad, dat in de eerste plaats moet zijn het orgaan voor de leden onderling.

Nog zouden wij de waarschuwing willen doen hooren om, bij het drijven van Westersch personeel naar Indië, vooral ook rekening te houden met de scherpe ontwikkeling van de wenschen der Indische volkeren.

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

Overzicht van de jaarverslagen over 1916 en 1917 van den heer *G. J. Oudemans*, betreffende het toezicht op studeeren voor den Indischen dienst en de zorg voor tijdelijk in Nederland verblijfhoudende personen van Indische afkomst, hem door den Minister van Koloniën opgedragen.

Koloniale Studiën, 2e Jaargang No. 4 (Augustus 1918).

Bulletijn van de Belgische Commissie van koloniale studiën in Nederland.

De irrigatie-„dag- en nachtregeling" in Ned. Indië en eenige gegevens omtrent de in Italië gebruikelijke bevloeiingssystemen.

Het Solosche Concilie door S. Koperberg.

Ten derden male Irrigatie en Landbouw op Java, open brief aan het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage van J. Nuhout van der Veen.

Verslag naar aanleiding eener studiereis naar Suriname door L. Diephuis.

Verslag betreffende den dienst der *Opiumregie* in Ned.-Indië over 1917.

Wederopbouw, maandschrift gewijd aan de Jong-Javanen-beweging en het Javaansch geestesleven, 1e jaargang No. 8 (Aug. 1918).

Van de Afdeeling Amsterdam:

Vrijdag, 20 December a.s., des avonds 8 uur, in de „Industrieele Club" (ingang Vijgendam), te Amsterdam:

LEZING MET LICHTBEELDEN van den Heer C. LEKKERKERKER, uit Scheveningen.

Onderwerp: **„Hedendaagsch Hindoeisme onder de Baliërs".**

Vrijdag, 10 Januari 1919, des avonds 8 uur, in de „Stads-Schouwburg" te Amsterdam:

JAVAANSCHE-KUNSTAVOND. Voorstelling van *Javaansche dansen, Gamelan en Wajangvertooningen* door Javaansche Jongelui, die in Nederland studeeren.

Een Eere-Comité heeft zich samengesteld uit de heeren: J. W. C. Tellegen, Voorzitter; C. J. K. van Aalst; Ed. Cuypers; Prof. J. C. van Eerde; J. B. van Heutsz; Dr. H. F. R. Hubrecht; C. G. Vattier Kraane; Jhr. L. P. D. Op ten Noort; D. W. F. van Rees; Mr. H. Smeenge; Mr. G. Vissering; M. P. Voûte.

Van de Afdeeling Apeldoorn en Omstreken:

BIOSCOOPVOORSTELLING met verklaring der films op *Donderdag den 19 December 1918* in het *Minerva-theater*. Aanvang 8 uur precies.

Onderwerpen o.a.:

Natuurtafreelen op Bali.

Offerfeest op Bali.

Dansfeest op Bali.

Het Leven van den Baliër in de Desa.

Spreker de heer W. J. GIEL, Gep.-kolonel der Artillerie N.-I. L.

Ter afwisseling zullen ook eenige uitgezochte niet-Indische films vertoond worden.

Toegangsbewijzen verkrijgbaar bij den ondernemer van het Minerva-theater:

tot 15 December 1918 voor de leden der vereeniging — op vertoon van de lidmaatschapskaart — ad *f* 0.50 per persoon voor balcon en loge en *f* 0.25 per persoon voor benedenzaal;

van 16—19 December 1918 voor de leden van den vroegeren Indischen Leergang, op vertoon van een bewijs van den heer G. H. Gerth, Gen. v. Heutszlaan 11 en voor de leden van „Onze Vloot" op vertoon van hun lidmaatschapskaart, ad *f* 0.50 per persoon voor balcon en loge en *f* 0.25 per persoon voor benedenzaal en voor andere belangstellenden ad *f* 0.75 per persoon voor balcon en loge en *f* 0.50 voor benedenzaal.

Plaatsbespreken *f* 0.10 per persoon.

De Secretaris,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Ingezonden.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van het stukje onder Sprokkels in het nummer van 28 Nov., verzoek ik u onderstaand wederwoord te willen opnemen. In bedoeld stukje toch heet het, dat: „Met deze verklaring de Indische Vereeniging onder haar nieuwen voorzitter G. Mangoenkoesoemo, zich heeft begeven op het glibberig pad der politiek." Waarmee de indruk zou worden gewekt, alsof door mij voor 't eerst een nieuwe koers, die der politiek, zou worden ingeslagen. Vooral voor hen, die nooit van onze vereeniging kennis hebben genomen, zou dit een verkeerde voorlichting zijn. Voor dezen in de eerste plaats is dan ook de volgende rectificatie geschreven.

Ik zou dan willen beginnen met U er op te wijzen, dat de I. V. tijdens haar 10-jarig bestaan menig politiek vraagstuk onder de oogen heeft gezien. Zij heeft zich bij meer dan een gelegenheid getoond als een goede reflector te zijn voor het Indische geestesleven. Aarzelend eerst, niet wetend welk pad te kiezen, meer gedecideerd en beslist in haar optreden later.

In 1911, drie jaren na Boedi Oetomo's geboorte, in een tijd, toen men in Indië nog bang was zich aan koud water te branden en het woord „politiek" slechts fluisterend mocht worden uitgesproken, hield de I. V. zich onledig met cultureele problemen. Haar richtsnoer was Kartini's strijd. Deze groote voorgangster, die een blijvende plaats inneemt in ons hart, heeft ons een doel voor oogen gesteld, dat noch per tram, noch per spoor of per boot te bereiken is. De reis is moeilijk en duur, want zij kost ons tranen, hartebloed en nadenken. Het doel is nl. in ons-zelf.

Dit stadium heeft Boedi Oetomo mee- en doorgemaakt. Zelfkritiek leidt tot zelf-bepaling en wanneer we merken dat ons een positie is toebedeeld, die wij niet kunnen aanvaarden, wordt ook de strijd naar buiten verplaatst.

In 1913, toen de I. P.-voormannen uit hun land werden gebannen, omdat zij aan „politiek" deden, werd in de I. V. door den voorzitter een onderwerp ingeleid, getiteld: „de eendracht van Indië en Nederland."

Daar heette het, dat men „zoo in Indië als hier, goed op weg is om steen voor steen, en straks, naar wij hopen bij rotsblokken tegelijk dien titanendam van vooroordeelen en waanvoorstellingen tegen een hoogere gemeenschap af te breken; het gevoel van, eenerzijds heerschen en anderzijds beheerscht worden, te nivelleeren." Daar ook werden de leden opgewekt om „mede te helpen bouwen het grootsche gebouw van de eendracht tusschen Indië en Nederland."

Die woorden zouden ook nog heden van pas zijn, al was het ook met deze variatie, dat Indië bij den bouw zich in even groote mate het recht toegekend wil zien als Nederland zelf, hoedanig de architectuur zal wezen.

In ieder geval, dit is te constateeren, dat de I. V. zich reeds in 1913 met brandende politieke vraagstukken inliet.

In 1917, tijdens het Indologencongres te Leiden, werd door den waarnemend voorzitter de wenschelijkheid bepleit van een zelfstandigen Ind. Staat.

In dit verband beschouwd lijkt me de „verklaring der Ind. Vereeniging", die, precies een jaar na de rede van den heer D. Abdullah te Leiden, verschenen is, een zeer voorzichtige verklaring. Niet zonder reden werden daarin woorden en uitdrukkingen vermeden, die den schijn konden wekken alsof wij meededen aan de leus „Indië los van Nederland."

De Indische Vereeniging heeft zich er voor te hoeden, meeloopster te worden van eenige Holl. partij. Uit bovenstaande blijkt duidelijk, dat de Ind. Vereeniging niet pas onder mijn leiding zich begeeft op het glibberig pad der politiek en dat de tegenwoordige leiding zich beweegt in dezelfde lijn, die door mijn voorgangers werd aangegeven.

Tot slot, geachte redactie, zou ik U de verzekering willen geven, dat de „verklaring" en de leiding van de vereeniging de onverdeelde goedkeuring mag dragen van de leden. Indien er één ideaal is, dat de heterogene bestanddeelen der vereeniging kan binden en begeesteren, dan is het wel 't tegenwoordige geestesleven in Indië. De groote verscheidenheid der vraagstukken, die de hier studeerende Indonesiërs interesseeren, is waarborg dat de I. V. zich niet zal blind staren op politieke vraagstukken alleen.

Het zou me spijten, indien ik hierdoor de sympathie van buitenstaanders voor de vereeniging zou verstoren. De I. V. heeft met vele Nederlanders te goede relaties en ik zelf tel onder hen vele vrienden. Voor dezen zal de weg dien wij bewandelen geen reden kunnen zijn, om de relaties af te breken. En zij, die ons den rug toekeeren, zullen ook buiten de vereeniging ons de vriendenhand niet willen reiken, indien wij onze richting prijs geven ter wille van hun sympathie. Wij Indonesiërs kunnen en mogen ons niet afzijdig houden van Indische geestesstroomingen.

U, geachte redactie dankend voor de verleende plaatsruimte, heb ik de eer te zijn,

Uw Dw.,
G. MANGOEN KOESOEMO.

Amsterdam, 30 Nov. 1918.

Ons wederwoord op het ingezonden stuk van den heer Mangoenkoesoemo kan kort zijn.

Dat de Indische vereeniging, voor verreweg het grootste deel harer leden bestaande uit studeerende jonge menschen, zooals we meenen, zich o.a. wijdt aan de bespreking van vraagstukken op verschillend gebied en ook politieke kwesties binnen haren kring trekt, is zeer goed te begrijpen.

Verkeeren de jongelui zelf voor het meerendeel nog in de Sturm-und-Drang-periode, met hun zich snel evolueerend vaderland is dit eveneens het geval en wat is natuurlijker, dan dat zij, die in Indië teruggekeerd vooraanstaande, ja wellicht leiding gevende posities in de Indische maatschappij hopen in te nemen, zich geestdriftig werpen op de behandeling van allerlei vraagstukken de Indische maatschappij betreffende.

Edoch, het maakt een groot verschil, of men in den boezem der vereeniging diergelijke vraagstukken behandelt, ter onderlinge vorming en ontwikkeling, dan dat de vereeniging als zoodanig naar buiten optreedt met een manifesteerende verklaring op politiek terrein, om propaganda te maken voor een bepaalde staatkundige richting, of leiding te geven aan de politieke zienswijze van het groote publiek.

Zal het bij deze éene verklaring blijven, zullen er meerdere volgen? Zal men openbare vergaderingen gaan houden om de staatkundige stellingen der vereeniging ingang te doen vinden en wat dies meer zij, totdat de geheele vereeniging verpolitiekt is?

Daartegen een uit belangstelling voor Indië en de hier te lande studeerende Indische jongelui voortspruitende waarschuwing te doen hooren, was de bedoeling van den door den heer Mangoenkoesoemo gewraakten „Sprokkel".

H. v. V.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
VOORLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Oproep.

Personen, genegen les te geven in de hieronder genoemde vakken worden uitgenoodigd zich op te geven bij den secretaris van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag. Hunne namen worden dan opgenomen in de daarvoor bestemde rubriek op blz. 11 van het *Koloniaal Weekblad*.

a. De Islam en zijne beteekenis voor Ned.-Indië;
b. Staatsinstellingen van Ned.-Indië;
c. Het Ned.-Ind. Strafrecht;
d. De Ned.-Ind. Strafvordering.

Javaansche en Soendaneesche Sproken.

LEZING over bovengenoemd onderwerp voor de leden van de Vereeniging „Oost en West", afdeeling 's-Gravenhage, met recht van introductie, op *Vrijdag 27 December a.s.*, in de Oranje Sociëteit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur n.m.

Spreker de heer B. ALKEMA.

Entréekaarten zijn vanaf Maandag 16 tot en met Dinsdag 24 December verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdag van 2—4 en Zondag.

Deze kaarten kunnen ook schriftelijk (niet telephonisch) worden aangevraagd.

De tewerkstelling van de heeren G. J. Oudemans en L. E. Dom van Rombeek door het Departement van Koloniën, in verband met de Vereeniging „Oost en West".

Vanwege het Ministerie van Koloniën is ter Algemeene Landsdrukkerij verschenen een *Overzicht van de jaarverslagen over 1916 en 1917 van G. J. Oudemans, oud-resident van de Preanger-Regentschappen, betreffende het toezicht op studeerenden voor den Indischen dienst en de zorg voor tijdelijk in Nederland verblijf houdende personen van Indische afkomst, hem door den Minister van Koloniën opgedragen.*"

Bedoelde opdracht geschiedde bij Ministerieële beschikking van 22 Mei 1916 en was tweeledig:

„A. het toezicht op personen, die in Nederland studeeren onder genot van een studietoelage ten laste van de Indische geldmiddelen, in het bijzonder wat Inlanders en andere uit Nederlandsch-Indië afkomstige jongelieden betreft, en
B. waar noodig, raad te verschaffen en hulp en bijstand te verleenen aan in Nederland verblijf houdende Inlanders (zoo mannen als vrouwen) en uit Nederlandsch-Indië afkomstige jongelieden, die daaraan behoefte hebben."

In sobere woorden geeft de heer Oudemans verslag van het vele en veelomvattende van zijne taak, en de gunstige uitkomsten reeds dadelijk verkregen. Bijna d u i z e n d jongelieden, Europeesche en Indische, die zich wenschen te bekwamen voor den Indischen dienst als onderwijzer, of verder ter bekoming van de akte van hoofdonderwijzer als veearts, houtvester, ambtenaar voor de in- en uitvoerrechten en accijnzen, civiel-, bouwkundig- of mijningenieur, bestuursambtenaar, rechterlijk ambtenaar, ambtenaar voor den post-, telegraaf- of telefoondienst, dokter in de Indische taal- en letterkunde, ambtenaar voor Chineesche zaken, stuurman bij de Gouvernement-marine genieten studietoelagen van de regeering, en op hun studie, hunne opleiding, hun handel en wandel heeft de heer Oudemans voor de regeering toezicht te houden.

Voorwaar, een reeds op zich zelve niet geringe taak, welke de heer Oudemans nog verzwaard heeft door zijne bemoeienis met de pupillen van de Tjandi-stichting, het Max Havelaar-fonds, het Christelijk comité voor Indië, het Juliana-fonds, de Indische studiekas. Het is intusschen te verwachten, dat hij voor de zorg voor Inlandsche studenten in het algemeen bijzonderen steun zal bekomen.

Geruchten, omtrent slechte behandeling van uit Indië herwaarts medegevoerd Inlandsch dienstpersoneel en andere in Nederland gekomen personen van Oosterschen landaard, deden de regeering besluiten, den heer Oudemans almede de hierboven sub B. bedoelde opdracht te doen. Behalve bemoeiingen zoo ten behoeve van Inlandsche bedienden, voor wie onder de moeilijke tijdsomstandigheden bezwaren met de passage voor de terugreis werden ondervonden, als ten dienste van familie, en jongelieden die van hunne verzorgers in Indië niet bijtijds financieelen steun ontvingen, waarin dan vaak langs officieelen weg kon worden voorzien, worden in het verslag eenige treffende gevallen vermeld, waarin hulp kon worden verleend aan een paar Inlandsche vrouwen en mannen, die aan verwaarloozing of onrechtvaardige bejegening van de zijde hunner voormalige meesters of meesteressen waren blootgesteld, en van twee schepelingen, de een uit West- en de ander uit Oost-Indië, die in Engeland van hunne schepen afgeraakt en door den Nederlandschen consul te Londen naar Nederland gezonden waren. Dezen, niets hebbende als de weinige kleeren aan het lijf, en verder aan alles gebrek lijdend, werden hier van de noodzakelijkste warme onder- en bovenkleeding voorzien, en, toen pogingen om elders werk voor hen te vinden, vruchteloos bleven, tijdelijk als knecht bij het departement van Koloniën in dienst genomen, in afwachting van gelegenheid om hen onder de bemanning van uitgaande schepen naar hun land te doen terugkeeren.

Pogingen worden in het werk gesteld om te komen tot een doeltreffende registratie van hier te lande vertoevende Inlanders, en Chineezen uit ndië. Daarvoor is ook de bemiddeling van den Minister van Binnenlandsche Zaken gevraagd en verkregen.

Op de nieuwe begrooting is een post uitgetrokken voor de oprichting van een „Tehuis voor Inlanders", waar in 't bijzonder Inlandsche bedienden gelegenheid zullen hebben tot ontspanning in hunne vrije uren; en dat hun als asyl of doorgangshuis bij ontslag zal kunnen dienen.

Het verslag van den heer Oudemans trekt uit den aard der zaak de belangstelling van de vereeniging „Oost en West", die steeds gestreefd heeft, om in

de van regeeringswege verstrekte opdrachten werkzaam te zijn, en op de leemten op dit gebied de aandacht te vestigen. Evenwel kunnen wij de teleurstelling niet ontveinzen, dat terwijl wel andere particuliere studiefondsen zijn genoemd, het verslag in het geheel niet rept van onze vereeniging, in het bijzonder ook niet van hare Studiecommissie, waarin mannen van beteekenis op het gebied van het onderwijs en van Indische ervaring zitting hebben, en — waar sprake is van slecht behandelde, of door hunne meesters in den steek gelatene, in het algemeen van aan zich zelven overgelaten Indisch dienstpersoneel, niet met een enkel woord herdacht is de steun, die in vele gevallen deze verlatenen, belangeloos konden ondervinden bij ons hoofdbestuurslid, mevrouw Ten Bosch—Bosscher.

De gelden, voor het „Tehuis voor Inlanders” uitgetrokken, zijn ter beschikking gesteld van de vereeniging „Oost en West”. Het huis op de van Boetselaerlaan No. 1 wordt daarvoor gereed gemaakt. Het zal onder directie staan van den heer De Munnik, daarin bijgestaan door zijn echtgenoote, en een commissie, bestaande uit mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt—van Maarsseveen, en de heeren R. Zuyderhoff, K. Baron Bentinck, G. Hennus en Dr. G. A. Rademaker, met den heer Oudemans, gedelegeerde der regeering, als adviseerend lid, is met de hoofdleiding of het oppertoezicht belast.

Aan het Ministerie van Koloniën is nog een andere dienst ingesteld, welke ook zich beweegt op het gebied, dat de vereeniging „Oost en West” betreedt, uitteraard met zwakkere krachten dan waarover de Minister beschikken kan. Wij bedoelen de in een breede advertentie, door den leider, den heer L. E. Dom van Rombeek, alom bekend gemaakte Arbeidsbeurs voor den Indischen Dienst.

De vereeniging „Oost en West” heeft sedert jaren haar Informatie- of Inlichtingenbureau, dat zij getracht heeft uit te breiden tot een Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau. De eerste directeur van het Arbeidsbureau, die met ijver zijne taak begonnen was, de heer Kist, nijverheidsconsulent, ontviel ons spoedig door den dood. Een oogenblik mochten wij ons vleien op ruime schaal zulk een bureau te kunnen doen werken, toen de Minister Pleyte op een suppletoire begrooting daarvoor een belangrijke som te onzer beschikking heeft willen stellen. De post ondervond toen de ondersteuning van de Kamerleden, de heeren Fock en Heeres, maar werd door den heer Marchant, die vreesde voor de vorming van een staat in den staat, dermate bestreden, dat de Minister dadelijk daarop de aanvraag introk. Sedert werken wij voort met onze hoogst bescheiden middelen.

En — zouden wij nu gaarne de vereeniging na haar jaren lang belangeloos streven de eer gegund hebben, zelve, met krachtigen steun van Indië's vrienden, werkzaam te zijn op het nu door de Regeering betreden gebied, laat het haar niet bezorgd maken: laat het haar welkom zijn, wanneer een deel der taak, die zij zich zelve had toegedacht, toen zij nog zoo goed als eenig stond in de rij der vereenigingen, die de belangen van Indië en de Indische bevolking wilden behartigen, door rijker bedeelde hand wordt overgenomen, waardoor de vereeniging zich meer zal kunnen toeleggen op een ander onderdeel van haar wijd arbeidsveld.

De Indologische Leergangen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

—o—

Meer en meer is het gebleken wenschelijk te zijn, dat degenen, die naar Insulinde vertrekken, ten einde daar een maatschappelijke taak te vervullen, eenigszins onderricht zijn, niet alleen betreffende zeden en gewoonten van den Inlander, maar ook omtrent de heerschende toestanden in onzen Indischen Archipel.

Het is dan ook een werk van 't grootste belang, dat het Koloniaal Instituut, Keizersgracht 690 te Amsterdam, op zich genomen heeft, om leergangen te organiseeren, waar voorlichting gegeven wordt betreffende allerlei Indische aangelegenheden.

De belangrijkheid van deze leergangen treedt onmiddellijk op den voorgrond, wanneer men nagaat, dat juist het begrijpen van de volksdenkbeelden, het kunnen medeleven met het zieleleven van den Inlander en oprechte belangstelling het vertrouwen eerst kunnen winnen van onzen bruinen broeder, zoo noodig om tot een goede samenwerking te komen en nuttig werk te kunnen leveren.

Hoe menig conflict tusschen Westerling en inlander had vermeden kunnen worden, wanneer juist begrip van waardeering de zaak in een ander licht hadden gesteld. Ieder, die hiervan doordrongen is, zal dan ook begrijpen, hoe de Indologische leergangen van het Koloniaal Instituut voldoen aan een zeer zeker lang gevoelde behoefte.

De Nederlander, die naar Indië vertrekt, maakt hier kennis, in de eerste plaats met zeden en gewoonten, adatrecht en volksgebruiken, welke Prof. van Eerde en Dr. Kleiweg de Zwaan in zeer interessante college's behandelen. De buitengewoon fraaie lichtbeelden, die hierbij vertoond worden, dragen er niet weinig toe bij, om een juist beeld van deze onderwerpen te geven.

Het spreekt vanzelf, dat het niet mogelijk is, gedurende een drie-maandschen cursus, een nauwkeurige, gedetailleerde kennis op te doen van Indische volkenkunde, economie, geographie, staatsinstellingen, tropische hygiëne en Maleische taal. Wat echter wel verkregen kan worden, is, dat de student van deze vakken een overzicht krijgt, als 't ware de groote lijnen van deze leert kennen en later aan de hand van deze vakken de kennis gaat perfectioneeren van die wetenschappen, welke voor hem van speciaal nut zijn of wel die hem bijzonder interesseeren. Dit is dan ook de grondgedachte, waarmede aan het Instituut de Maleische taal onderwezen wordt en aan het einde van den cursus heeft de cursist, dank zij de lessen van den heer M. Joustra, een grammaticalen grondslag, die hem behoedt later te vervallen in het z.g.n. „kazerne Maleisch”.

Maatschappelijke toestanden en Economische Geographie, respectievelijk gedoceerd door de Heeren Prof. Mr. Kielstra en C. Lekkerkerker, zijn colleges, die van zeer veel gewicht zijn voor diegene, die een taak op handels- en cultuurgebied in Indië te verrichten hebben. De groote cultures: tabak, rubber, koffie, suiker, thee etc. worden hier behandeld, evenals de industrieele ondernemingen, zooals die van petroleum, tin, steenkool, etc. De cursist wordt in de gelegenheid gesteld, de producten zelf te leeren kennen, op de onderhoudende colleges van den Heer Dr. Le Cosquino de Bussy, die eveneens met lichtbeelden worden opgeluisterd en op de excursie's naar 't Koloniaal Museum te Haarlem.

De westerling, die uit het gematigde Europeesche klimaat, zonder feitelijke overgang geplaatst wordt in een tropische omgeving, heeft zijn leefwijze te veranderen en acht te slaan op die zaken, welke het aanpassen aan het tropische klimaat in de hand werken.

De colleges van de Professoren Dr. van Loghem en Dr. Kuenen vestigen hier de aandacht op, terwijl tevens het karakter en verloop van de meest bekende tropische ziekten geleerd worden en de middelen om deze te voorkomen of te bestrijden.

Staatsinstellingen en rechtswetenschappen, die, nu de Inlandsche maatschappij langzamerhand in beweging komt, een actueel karakter hebben gekregen voor iederen beschaafden Europeaan, worden gedoceerd door Mr. Slingenberg, Rechter in de Arrondissements Rechtbank te Amsterdam.

Iedereen, op welk gebied hij zich later in Ned.-Indië ook zal bewegen, vindt op deze colleges, die bijna alle in de morgenuren worden gegeven, iets van zijn gading en menigeen zal later, wanneer hij in ons schoone Insulinde zijn taak vervult, met dankbaarheid terug denken aan de zoo rentegevende kennis, opgedaan op het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Amsterdam, December 1918.

G. JONGMAN.
Employé b/d Bataafsche Petroleum
Mij, oud-leerling v/h Kol. Inst.

Sprokkels.

XXXVII.

Blitar, dat reeds een Opleidingsschool voor Inl. Ambt. bezat, is eenigen tijd geleden verrijkt met een

normaalschool. Daarover wordt aan de *Loc.* geschreven, dat het ware paleizen zijn, welke het land een kleine drie ton gekost hebben. De gebouwen zijn dan ook weelderig ingericht, hetgeen aan ernstige bedenking onderhevig is.

Van de 90 aldus boven hun stand gehuisveste en gevoede Inlanders zal misschien niet de helft den cursus tot het einde volgen en de andere helft, met wie dat wel het geval is, begint met een salaris van f 25.— per maand, hetgeen kan klimmen tot f 75.— per mnd.

Van die f 25.— per mnd. kunnen ze zich niet de weelde veroorloven van een goed ijzeren ledikant met behoorlijke matras, bantal en goeling. Velen zullen hun toevlucht weer moeten nemen tot een matje op den grond.

En wat gebeurt dan? Ze worden ontevreden en werpen zich in de armen van de Sarekat Islam, waarvan ze weldra door hun meerdere ontwikkeling tot de leiders gaan behooren en dan niet weinig uitvaren tegen het gouvernement.

Had men die menschen wat minder weelderig gehuisvest en gevoed, wat meer in overeenstemming met wat ze later zouden zijn, dan waren ze wellicht tevreden menschen gebleven.

Het schijnt moeilijk in den bouw en inrichting der scholen voor het voortgezet Inl. onderwijs den juisten maat te houden. Toch vergete men niet, dat het noodig is, dat de gouvernementsleerlingen in een nette, zindelijke omgeving verkeeren, waar zooveel mogelijk aan de eischen der hygiëne wordt voldaan, en waar ze goed gevoed worden. Dat er in het eerste wel eens eenige overdrijving heerscht, weten we; doch dat de voeding te Blitar zoo extra bijzonder zou zijn, betwijfelen we, daar we uit goede bron weten, hoe moeilijk het is om voor betrekkelijk weinig geld, aan jongens, die in den vollen groei zijn, voldoend versterkend voedsel te verschaffen.

Er is echter iets anders, dat ons trof in het bericht, nl. dat slechts de helft den cursus tot het einde volgt. Dat is voor een normaalschool een toestand, die voorziening eischt, dat mag niet. De oorzaken van het groote verloop onder de leerlingen moeten opgespoord worden. Wordt er geen onderzoek ingesteld naar de candidaten voor de school? Is de leerstof te zwaar? Zijn de leerlingen te ongedurig? Of, en dat zou niet onmogelijk wezen, kunnen ze met hun op school verkregen ontwikkeling in het particuliere dan wel bij andere diensttakken meer geld verdienen?

Het is van het grootste belang voor de volksontwikkeling, dat de normaalscholen zooveel onderwijzers afleveren als maar eenigszins mogelijk is, opdat ze de slecht of niet opgeleide z.g. onderwijzers der dessascholen kunnen vervangen en deze op een hooger peil brengen.

XXXVIII.

Onlangs schrijvende over het volksonderwijs, spraken we van de prullerige dessaschooltjes. Er werd ons naar aanleiding daarvan gevraagd, of we dan zoo tegen die schooltjes waren .Ze waren toch geschikt om het volk eenige ontwikkeling bij te brengen.

Eerlijk gezegd zijn we in ons hart tegen die schooltjes, omdat ze als *school* beoordeeld den toets eener zachte critiek zelfs niet kunnen doorstaan en we het dingetjes vinden, waarmee het gouvernement niet voor den dag moest durven komen. Maar aangezien iets beter is dan *niets*, moeten we ze aanvaarden. We wenschen er echter nogmaals op te wijzen, dat die schooltjes wellicht eenige kennis kunnen bijbrengen, maar dat het onmogelijk is, dat er opvoedende of ontwikkelende kracht voor het volk van uit gaat.

En toch is het, zullen toestanden, als in Sprokkel XXXV vermeld, verdwijnen, noodig, dat het volk in zijn breede lagen *ontwikkeld* wordt en dat wel *zoo spoedig mogelijk*. Daarvoor moeten alle krachten aangewend worden, daartoe zullen de dessa-schooltjes zoo gauw mogelijk omgezet moeten worden in 2e klas scholen. Volksonderwijs, werkelijk ontwikkelend volksonderwijs, dat is broodnoodig, daaraan moet de aandacht gewijd, daarvoor *alle* krachten ingespannen worden. Dat is meer noodig voor het oogenblik dan hooger onderwijs.

Zal het volk werkelijk ontwikkeld worden, geef het dan goed practisch volksonderwijs; laat de dessaschooltjes zoo spoedig mogelijk verdwijnen. De vorming van ontwikkelde volksonderwijzers sta bovenaan op het program. Dat is uit ethisch, economisch en politiek oogpunt de eerste eisch.

XXXIX.

Met instemming lazen we in een vorig nummer van „Oost en West" hetgeen V. K. in „*De Loc.*" schreef naar aanleiding van het artikel: Een en verscheiden in „De Taak."

Ook wij meenen, dat Indië of de Indische maatschappij nog niet zoover is, dat één school voor alle rassen practisch bestaanbaar is. Er zal nog heel wat water door de Brantas moeten stroomen, voor we daar aan toe zijn.

En allen, die zoo hard schreeuwen om een Indische universiteit, zijn de door V. K. gestelde vragen ter zeer ernstige overdenking aanbevolen.

Het zal echter wel niet veel helpen, want er zijn van die chauvinisten, die niet tevreden zijn, als iets niet het merk draagt: made in India.

Indië moet vooruit; prachtig, uitstekend. En door welke middelen? Door algemeene volksopvoeding en ontwikkeling? Door economische opheffing, door aanmoediging van de nijverheid? Door het volk in al zijn lagen krachtiger en gezonder te maken, beter bestand tegen allerlei ziekten en kwalen? Door de cultureele eenheid te bevorderen? Wellicht ook hierdoor, maar toch in de eerste plaats door de stichting van een hoogeschool, door een echte volksvertegenwoordiging, die een beeld geeft van alle volken en rassen van den Archipel, ja, door politieke zelfstandigheid.

Is dat bemachtigd — Indië telt immers op een bevolking van 50 millioen zijn intellectueelen bij duizenden — dan volgt al het andere vanzelf.

Men krijgt den indruk, dat verschillende leiders, althans zoo denken. Was de zaak maar zoo eenvoudig.

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Koelieverzorging in de Lampongs.

De Loc. vertelt een en ander uit de Mededeelingen van den B. G. D. aangaande de onderzoekingen naar den gezondheidstoestand der arbeiders in de Lampongsche districten, ingesteld door dr. H. van der Heyden, inspecteur van den B. G. D. voor de Buitenbezittingen.

Het medische onderzoek had plaats onder leiding van prof. dr. W. Schüffner, volgens een speciale regeeringsopdracht.

Bij het onderzoek werden niet alleen de oorzaken van den slechten gezondheidstoestand vastgesteld, doch de doctoren namen tevens de medische verzorging van de vierduizend arbeiders in eigen handen. Door eigen onderzoek konden de medici niet alleen vaststellen aan welke ziekten de koelies stierven, maar ook konden ze de bestrijdingswijzen der ziekten invoeren en propageeren.

Het hospitaal Kedaton werd voor dat doel ingericht en een compleet laboratorium, uit Weltevreden meegenomen, opgesteld. Alle ondernemingen werden bezocht, een aantal onderzoekingen ingesteld, terwijl maatregelen aangegeven werden ter bestrijding der ziekten en ter bevordering der zindelijkheid.

De oorzaak van den slechten gezondheidstoestand der koelies in de Lampongs is niet te wijten aan de onmogelijkheid of aan den onwil om voldoende geldmiddelen voor de medische verzorging ter beschikking te stellen. Geeft men in Deli f8 à f 10 per koelie uit voor den hospitaaldienst, in de kampongs geven verschillende ondernemingen het dubbele daarvan uit.

Evenmin is het aantal doctoren te gering, daar in Deli één arts de verzorging van 6000 arbeiders voor zijn rekening heeft, terwijl in de Lampongs 4 dokters en 20 hospitalen waren voor een getal van nauwelijks 10 duizend arbeiders.

Het bleek echter duidelijk, „dat de medische arbeidersverzorging in de Lampongs ernstig is te kort geschoten in objectief onderzoek van het ziektenmateriaal en in een juiste organisatie ter bestrijding der heerschende ziekten."

Het streven moet er op gericht zijn bij een minimum van onkosten de gemiddelde arbeidskracht zoo hoog mogelijk op te voeren. Door betere organisatie (o. a. centralisatie) is de gezondheidstoestand in de Lampongs te verbeteren zonder verhooging der kosten. De bouw der koelieverblijven en hospitalen liet dikwijls alles te wenschen over.

,,Zalen, waar buiklijders en malarialijders van vliegen en muggen konden worden afgezonderd, ontbraken zonder uitzondering en dat in de Lampongs, waar de bacillaire dysenterie en malaria zoo zwaar heerschen en waar het in de kampongs en hospitalen wemelde van vliegen en anopheles-muskieten.''

De drinkwatervoorziening, de afvoer van faecaliën en de reinheid der koeliekampongs voldeden vaak niet aan billijke eischen. De vier ziekten: beri-beri, ankylostomiaso, dysenterie en malaria, die den gezondheidstoestand eener koeliebevolking in N.-I. bepalen, komen alle in de Lampongs voor.

De dysenterie verschijnt het meest als doodsoorzaak op de lijsten, maar slechte voeding, infectie met mijnwormen of een malaria-infectie hebben vaak groote schuld aan het overlijden van een dysenterielijder.

Uiterst anaemische patiënten sterven vaak aan de mijnwormziekte. ,,Zij is het vooral, die een algemeene minderwaardigheid eener koeliebevolking veroorzaakt, en daardoor verwaarloozing en vervuiling in de hand werkt en zoo voor de dysenterie de poort wijd opent.

Al treedt de malaria zelden als doodsoorzaak op en behoudt ze een betrekkelijk goedaardig karakter, toch speelt ze een groote rol als oorzaak van het algemeen verlies aan vitaliteit en kracht der arbeidersbevolking.

Beri-beri komt als onmiddellijke doodsoorzaak niet voor, maar toch speelt ook deze ziekte een niet onbelangrijke rol en moet ze in het oog gehouden worden.

De Indische Volksschool of de reorganisatie van het lager onderwijs.

Men kan tegenwoordig bijna geen nummer van een krant of tijdschrift opnemen, geen verslag van een Indische vereeniging inzien, of een der gerechten op den journalistieken disch is strijk en zet het onderwijs, waarover een ieder zich gerechtigd acht mee te spreken. Het gaat niet, om ook maar de voornaamste artikelen op dit gebied te bespreken; daarom moeten we er ons toe bepalen om nu en dan eens de aandacht te vestigen op dat, wat werkelijk een nieuw gezichtspunt opent, of door practischen kijk de opmerkzaamheid trekt.

De heer J. B a a s heeft in ,,De Loc.'' een steentje aangedragen ter optrekking van het gebouw der reorganisatie van het lager onderwijs. Hij stelt op den voorgrond, dat hij de inrichting van het lager onderwijs lang niet kwaad vindt, wat niet te verwonderen is, daar de organisatie, zooals ze nu is, niet dagteekent van gisteren, maar langzaam in de laatste halve eeuw gegroeid is.

Ook gelooft hij niet, dat de ouders ontevreden zijn met het lager onderwijs; alleen enkele kleinigheden zouden ze anders wenschen. Sommigen zouden het leerplan wat eenvoudiger willen, anderen wat korter schooltijden, weer anderen afschaffing der toelatingsexamens tot de middelbare scholen, enz.

Schr. merkt op, dat hij niet de scholen en schooltjes op het oog heeft op kleine plaatsjes, waar slechts een enkele Eur. school is, en geen Holl.-Chr. of Holl.-Inl.

Die schooltjes zijn lang niet kwaad en leveren meestal goede resultaten op, maar konden meer bereiken, indien men wat scheutiger was met de toelating van Inlanders en Chineezen. Men zou dan met betrekkelijk weinig kosten meer de niet-Europeanen op die plaatsen tevreden stellen en tevens werken in de richting van de toekomstige Indische Volksschool.

De e e r s t e scholen moeten volgens schr. blijven bestaan met de 7 leerjaren en hetzelfde leerplan. Bij de toelating zie men goed toe, dat de leerlingen voldoend Hollandsch spreken.

Deze scholen blijven de inrichtingen voor de kinderen der niet-blijvers. Wordt Insulinde later een apart rijk, dan lossen ze zich langzamerhand op in de eigenlijke Indische volksschool.

Gewenscht is het, dat de onderwijzers aan die scholen een aparte groep vormen in het corps, daar het onderwijs aan die scholen bepaald anders is dan aan de overige.

Deze scholen, waarvan het personeel op een prik zou kunnen zeggen, welke kinderen voor de H.B.S. geschikt zijn en welke niet, zouden zelf de leerlingen voor het M. O. moeten aanwijzen. Het toelatingsexamen zou komen te vervallen en die steen des aanstoots uit den weg geruimd zijn, tenminste voor die leerlingen. Voor de candidaten der overige scholen zou het voorloopig nog gehandhaafd moeten blijven.

Ten opzichte van de niet-eerste scholen, de Holl.-Chineesche en de Holl.-Inl. scholen stelt schr. een grootere wijziging voor. Hij stelt voorbereidende scholen voor met een leerplan, ongeveer overeenkomende met de voorklasse en de 1e en 2e kl. der tegenwoordige scholen, als onderbouw voor de Indische volksschool. Vooral voor Inlanders en Chineezen zet men de poorten wijd open, doch onverbiddelijk worden de kinderen verwijderd, die niet in staat zijn de Nederl. taal te leeren.

Zoo'n schifting heeft later nog eens plaats, zoodat zij, die door de voorber. school afgeleverd worden, in staat zijn bevonden verder onderwijs in de Nederlandsche taal te ontvangen.

Aan die voorber. scholen, waarvan het personeel voornamelijk uit dames kan bestaan, moeten bekwame fröbelonderwijzeressen geplaatst worden, waarvoor men Indische, Inlandsche en Chineesche meisjes moet opleiden.

Met het oog op de taal moeten aan de opleidingsscholen voor die onderwijzeressen leerkrachten verbonden worden, die uit Holland komen. [1]) Die voorbereidende scholen zouden moeten bestaan uit 4 jaarklassen met schooltijden van 8—12.

Dan volgt de Ind. volksschool met 5 klassen, waartoe Europ., Inl. en Chin. kinderen, die de voorber. school doorloopen hebben, toegelaten moeten worden. Ook zou schr. de kinderen van de Ambonsche en andere gelijkwaardige scholen willen toelaten. Leerplan, leertijden en personeel moeten dezelfde blijven als nu, opdat de leerlingen bij ijver en aanleg dezelfde kansen hebben om naar de middelbare scholen over te gaan als die der eerste scholen. Op een namiddagcursus zal het Fransch geleerd moeten worden, noodig voor toelating tot de H.B.S.

Die school mag dus in geen enkel opzicht het kenmerk van minderwaardigheid dragen.

Ten slotte wijst schr. op een paar voordeelen van zijn systeem wat het personeel betreft. Daar het personeel der voorber. scholen een apart corps vormt, zouden de leerkrachten aan de Ind. volksschool werken van half 8 tot één uur, elk met zijn eigen klas, wat een besparing van leerkrachten zou geven. Om dit te bewijzen haalt schr. de cijfers aan van Semarang op ult. Dec. 1916. Daar werden de niet-eerste, Holl.-Inl. en Holl.-Chin. scholen bezocht door 952 leerlingen. Daarvoor waren noodig 31 onderwijzers, terwijl die leerlingen, samengebracht op de Ind. volksschool in klassen van 40 leerlingen, slechts 24 leerkrachten zouden vragen.

Op de eerste scholen met 863 leerlingen zouden 22 onderwijzers voldoende zijn en er vijf uitgespaard kunnen worden. De ouders zouden dan de school niet mogen uitkiezen voor hun kinderen, maar Semarang (om bij dit voorbeeld te blijven) zou in wijken verdeeld worden en alle kinderen uit een wijk zouden dezelfde school moeten bezoeken.

Schr. merkt op, dat de niet-e e r s t e meisjesscholen met een kleine verandering aanstonds in het stelsel zouden passen, daar ze met het derde leerjaar aanvangen. Het Fransch zou in de ochtenduren moeten vervallen en het aantal leerlingen voor de school (5 × 40 leerlingen) zou zoo noodig met jongens moeten worden aangevuld.

Suriname.

De West van 8 October schrijft:

,,Per s.s. ,,Oranje Nassau'' is gisteren in de kolonie teruggekeerd de heer Perry Tiffany, vertegenwoordiger van een krachtig Amerikaansch consortium, dat op groote schaal het goudbaggerbedrijf zal gaan uitoefenen in de Marowijne.

De oorspronkelijke aanvraag van de concessie is reeds 18 jaren oud. Het heeft jaren geduurd eer de Marowijnegrens in zooverre geregeld was, dat nu de uitgifte der baggerconcessie kan plaats vinden door de wederzijdsche gouvernementen van Suriname en Cayenne. Dank zij invloedrijke diplomatieke relaties, is het den heer Tiffany gelukt onlangs te Parijs de laatste moeilijkheden te overwinnen. Hopen wij ook in het belang der kolonie — dat zijn treffende volharding door een schitterend succes bekroond moge worden.

In weerwil van den oorlogstijd is — zoo verzekerde ons de heer Tiffany — de aanvoer van de noodige

[1]) Wij achten het een verheugend teeken, dat de Indische regeering het plan heeft opgevat een kweekschool voor fröbelonderwijzeressen te stichten. Aan een onderwijzeres, met verlof hier te lande vertoevende, en die aangewezen schijnt om als directrice der op te richten school op te treden, is opgedragen zich op de hoogte te stellen van alles, wat het fröbelonderwijs betreft. Red

baggermachines verzekerd. Men zal beginnen met een flinken baggermolen met oliemotoren. Waarschijnlijk zal de Koninklijke, van Curaçao, de noodige petroleum leveren. Blijkt het baggeren een succes, dan wordt het bedrijf omgezet in een moderne electrische installatie voor goud baggeren.

Het behoeft niet gezegd, dat voor Albina de vestiging van een grootbedrijf aan de Marowijne nieuwe vooruitzichten opent.

De heer Tiffany zal — nu de diplomatieke zijde van de zaak geregeld is — zeker spoedig van het Surinaamsch gouvernement zijne concessie krijgen en vertrekt de volgende week naar Cayenne, om de zaken daar te regelen."

A c h t t i e n j a r e n om zoo'n eenvoudige zaak tot beslissing te brengen! Of het ook tijd wordt, dat de ouderwetsche diplomatie wordt opgeruimd.

En te bedenken, dat het heelemaal niet noodig was de grensregeling te laten voorafgaan aan het verleenen der concessie!

Had ieder der koloniën (Suriname en Fransch Guiana) concessie verleend om in de Marowijne te baggeren en de respectieve goudverordening, voor zooveel betreft het te betalen recht, gewijzigd, dan ware de zaak reeds achttien jaren geleden in orde geweest.

Van den dag af dat de diplomatie daaraan te pas moest komen, kon men op zijn vingers narekenen, dat het einde in een verre toekomst zou liggen.

Als de koloniale besturen bij de verleening der concessie nu maar geen spijkers op laag water gaan zoeken!

* * *

De West van 29 October schrijft:

„De Surinaamsche Bauxite Maatschappij, die de laatste maanden zoowel hier als in Demerara een deel van haar personeel had afgedankt, heeft in beide koloniën het werk met volle kracht hervat."

* * *

De Surinamer schrijft d.d. 28 September:

In de afgeloopen week hebben flinke regenbuien Paramaribo voorzien in het regenwatergebrek, hetwelk reeds begon te nijpen.

In de omliggende districten is over het algemeen de regenval gering geweest, behalve te Domburg, waar Donderdag en de voorafgaande dagen der week overvloedig hemelwater viel.

Daarentegen heeft het op Fort Nw. Amsterdam in het geheel niet geregend, evenmin op Constantia en ook Frederiksdorp, waar Donderdag slechts een motregentje werd waargenomen.

Te Alliance was de regen Zondag overvloedig, maar de andere dagen niet noemenswaardig.

Op Groningen viel slechts Maandag een flinke bui. Zondag was de regenval slechts tamelijk. Des Woensdags viel geen water en een weinigje op Donderdag.

Ook op Post Uitkijk heeft het slechts weinig geregend.

Op sommige plaatsen van Para evenwel waren de sluizen des hemels wijd geopend. Op Vierkinderen heeft het verschillende dagen gegoten, terwijl op Republiek en Onverwacht het niet bijzonder regende.

Lelydorp mocht heerlijke buien genieten.

* * *

De heer J. A. Liems schrijft aan *De Surinamer* over twee gunstige verschijnselen, door hem waargenomen in Saramacca:

1. Terwijl nog in 1917 slechts weinige Creolen rijst voor de markt verbouwden en de overige niet eens voor eigen behoefte plantten, hebben nu vrijwel allen in dit jaar de cultuur ernstig ter hand genomen. Van de 5 premiën, in het voorjaar wegens de grootst beplante oppervlakte aan klein-landbouwers toegekend, konden 3 aan Creolen worden toegewezen (w.o. 1 aan een vrouw).

De prikkel tot aanplant moet, behalve aan den hoogen prijs, vooral aan de schaarschte aan voedingsmiddelen en dan in het bijzonder aan rijst in het begin van het jaar worden toegeschreven. De Creolen hebben toen gebrek geleden en de rijst als voedingsmiddel, dat bewaard kan worden, ten volle leeren waardeeren. Zij hebben aan den lijve gevoeld, dat het voor den landbouwer van belang is, om, wanneer de omstandigheden daarvoor niet ongunstig zijn, zelf ten minste zijn hoofdvoedsel te verbouwen.

Nu zij zich met ernst op de cultuur toegelegd hebben en er wel bij varen, zullen zij die wel niet licht prijsgeven. Van belang is hierbij, dat verscheidene de hun gegeven adviezen omtrent de zorg voor goed maaizaad ter harte hebben genomen.

2. Het tweede gunstige verschijnsel, door mij waargenomen, is, dat sommige der jongeren het nu betreuren, dat verschillende perceelen, vroeger aan Creolen toebehoorende, thans in handen zijn van Br.-Indiërs. Konden de Br.-Indiërs, die op ruime schaal rijst planten, in 1917 nog over Creolen- en Javaansche arbeiders beschikken, in dit jaar hebben de meeste Creolen en ook vele Javanen voor eigen rekening gewerkt.

* * *

Hier volgen nog eenige berichten uit *De West:*

Mejuffrouw S. Fernandes is geslaagd voor het practisch verloskundig gedeelte. Zij is de eerste vrouwelijke „geneesheer" in Suriname.

* * *

Bij besluit van 9 Sept. j.l. is de verordening tot bestrijding van ziekten in kokospalmen toepasselijk verklaard gedurende vijf jaren voor Coronie, en zijn de noodige voorschriften uitgevaardigd ter bestrijding der hartrotziekte.

* * *

Via Demarara werd te Paramaribo een partij van 13 kisten Wijsman boter aangevoerd, welke, blijkens de documenten, sinds Juni 1917 verzonden was. Deze boter heeft dus vijftien maanden gedaan over de reis van Nederland naar Suriname.

* * *

Het gouvernement is onlangs een zeer nuttig werk begonnen, door den geldenden tekst te publiceeren van verschillende belangrijke wetten. Men is nu bezig met den geldenden tekst der Surinaamsche wetboeken, en daarna zal ook van het wetboek van koophandel en het reglement op het notaris-ambt de geldende tekst worden uitgegeven.

* * *

Met de „Juno" is eindelijk de lang verwachte pasmunt ontvangen in de kolonie, en wel voor een bedrag van *f* 190,000 aan centen, dubbeltjes, kwartjes en guldens.

Het geld is met de „Frisia" van Nederland vervoerd naar New-York, van daar per andere gelegenheid verzonden naar Curaçao, en vervolgens per „Juno" naar Paramaribo. Het laatste stukje van de reis (Curaçao-Paramaribo) heeft aan vracht en assurantie bijna *f* 6000 gekost. Men behoeft dus niet te vragen wat de totale kosten van de geldzending van af Nederland zullen zijn.

* * *

De heer Thomson heeft het volgend voorstel in de Kolon. Staten aanhangig gemaakt:

De ondergeteekende heeft de eer voor te stellen dat de Koloniale Staten zich per adres wenden tot den Gouverneur en de regeering in het Moederland, teneinde te verkrijgen dat het Regeeringsreglement zal worden gewijzigd in dien zin, dat het kiesrecht worde uitgebreid door censusverlaging en invoering van capaciteitskiezers.

* * *

Een particulier heeft vergunning gevraagd om een auto te exploiteeren in Coronie. Dit zal de eerste auto zijn in dat district.

* * *

De goudaanvoer in Suriname heeft in Augustus 1918 57,781 gr. bedragen, tegen 70,898 gr. een jaar geleden. Sedert 1 Januari j.l. bedroeg de geheele

goudaanvoer 367,773 gr., tegen verleden jaar 554,966 gr.

* * *

Naar de *Demerara Argosy* verneemt, heeft de ,,Consolidated Rubber and Balata Estates Ltd optie bekomen tot aankoop van de balataconcessiën der heeren Wix en Lashley in Nickerie, terwijl eveneens de balata eigendommen in Nickerie van de firma Wieting en Richter te koop zouden zijn.

De Consolidated heeft vrijwel het balata-monopolie in Demarara.

Eenige jaren geleden is, volgens de *Argosy*, een poging gedaan door de firma Antoine Chiris en Co. te Parijs, om de balata-exploitanten van de Guyana's en Venezuela in één trust te vereenigen. Dit is destijds mislukt. De thans aangevangen onderhandelingen zouden wijzen op een herhaling van dit plan.

De *Consolidated* maakte, naar *De West* hierbij aanteekent, het afgeloopen jaar een winst van ruim drie ton, waaruit aan de gewone aandeelhouders een dividend van 25 percent kon worden uitgekeerd.

* * *

De Directeur van den Landbouw, de heer *Huizinga*, heeft een belangrijke nota over de schatting van den grooten rijstoogst van dit jaar en daarnaast de cijfers van 1917 aan de pers ter publicatie toegezonden. De raming over de geheele kolonie bedraagt voor de verschillende districten:

	Raming in K.G. padi 1917	1918
Nickerie	2319435	2733090
Coronie	73500	122430
Bov. en Ben. Saramacca	800000	2500000
Bov. Sur. en Para	649900	1107750
Ben. Sur en Para	2350000	2412500
Ben. Commewijne	1103295	2247360
Cott. en Bov. Comm.	284100	587200
Marowijne	9000	9000
Totaal	7589230	11719330

De groote oogst 1918 zal die van 1917 dus overtreffen met 4130100 K.G.

De plantages hadden in 1918 gezamenlijk een aanplant van 1766 akkers rijst. Bij een opbrengst van 1000 K.G. per akker zou het aandeel der plantages in deze meer-productie bedragen 1766000 K.G. padi en zou er dus nog 4130100—1766000=2544100 K.G. overblijven als bijdrage van de kleine landbouwers in de meerproductie.

De beschikbare hoeveelheid padi voor den termijn 1 October 1918 t/m September 1919 wordt geraamd op 12969330 K.G.

Volgens een becijfering van den heer *Beck* op 1 April 1917 in ,,*De West*" gepubliceerd, bedroeg het rijstverbruik van 1910 t/m 1918 gemiddeld 7200000 K.G. per jaar. De heer Beck rekende met een uitleveringspercentage van 60 percent, zoodat volgens zijn becijfering de benoodigde hoeveelheid padi 12 millioen K.G. zou zijn.

De 8000 balen uit Java ontvangen waren nog aanwezig.

Wordt weer tijdig bloem aangevoerd dan mag worden aangenomen dat de hoeveelheid rijst voldoende zal zijn.

Of het mogelijk zal blijken weer bloem aan te voeren is een open vraag, eveneens of er weer mais uit Venezuela te betrekken zal zijn en daarom acht de heer Huizinga het een gebiedenden plicht dat gebruik wordt gemaakt van het komende gunstige plantseizoen.

,,Het stemt tot voldoening — aldus de heer Huizinga — dat we thans voor het eerst hebben bereikt dat de inlandsche rijstproductie voldoende geacht moet worden voor een normale consumptie."

De productie bedroeg in

1910	1993700	K.G. padi
1911	2194500	,, ,,
1912	2659300	,, ,,
1913	2231000	,, ,,
1914	3135700	,, ,,
1915	5280200	,, ,,
1916	7471400	,, ,,
1917	8250000	,, ,,
1918	12969330	,, ,,

WAT DE INLANDER ZEGT.

,,Sarekat Islam prampoean". In September j.l. had de constitueerende vergadering dezer Vereeniging plaats. Als spreker trad *Semaoen* op, die er o.a. op wees, hoe in Europa thans vele vrouwen bij den arbeid de mannen, die in den oorlog zijn, vervangen. Er traden ongeveer honderd vrouwen als lid toe. Mevrouw Kadarisman is voorzitster, mevrouw Semaoen secretaresse. *(Kaoem Moeda).*

Kranig Inl. Ambtenaar gehuldigd. Den 7en September j.l. vierde de zelfstandige *patih* van Kraksaan zijn 35-jarig jubileum als Inlandsch ambtenaar. De Regeering heeft dien dag niet meenen te mogen voorbijgaan zonder aan den hooggewaardeerden dienaar hare hooge ingenomenheid te betuigen met de diensten, door hem bewezen als patih van Kraksaan, 't van ouds bekende moeielijke bestuursgebied en verleende hem de kleine gouden ster van verdienste, welke de assistent-resident hem op de borst spelde, nadat de Resident, die met alle ambtenaren B.B. zijner residentie de feestelijkheid bijwoonde, in een vloeiende redevoering de groote verdienste van den patih had herdacht. Hoe hoog deze ook bij de regenten staat aangeschreven, bewijst wel de omstandigheid, dat bijna alle regenten uit de omstreken aan het feest deelnamen. Zelfs de regenten van Soerabaja en Sidoardjo hadden gemeend niet aan het feest te mogen ontbreken. Eerstgenoemde was er met de *raden Ajoe*. Ook de regenten van Malang, Pasoeroean, Bangil en Probolinggo waren tegenwoordig. Dat de Europeesche bevolking den patih zeer hoog schat, bewijst wel het keurige cadeau, een gouden cigarettenkoker en een dito horlogehanger, door de bewoners van Kraksaän hem aangeboden. Het meest frappante van den avond was wel het korte, kernachtige antwoord door den patih gegeven op de redevoering van den resident. Hij wees er op, dat hij nog meer had kunnen doen, dan hij reeds gedaan had en dat hij daarom dubbel waardeerde de belooning van de regeering. Deze zou hem een prikkel zijn, om verder te gaan op den weg van den plicht. Wilde hij dezen echter ten volle kunnen vervullen, dan diende hij te hebben *ten volle den steun van het bestuur*. Verder wees hij er op, dat waar een zelfstandige patih een regentsplaats vervult, de billijkheid mee zou brengen, dat men hem geldelijk in de gelegenheid stelde zijn stand op te houden. Wij — alzoo de berichtgever in de *Tjahaja Timor* — onderschrijven geheel deze meening. Het is hier niet de plaats, zegt hij, om een lans te breken voor de hoog noodzakelijke financieele positieverbetering van den Inlandschen ambtenaar. Wij wenschen echter reeds nu te verklaren, dat wij de bezoldiging van een zelfstandigen patih als die van Kraksaän onvoldoende, maar dan ook *absoluut onvoldoende* achten om zijn hooge waardigheid naar behooren op te houden. Gelukkig is deze patih niet geheel ongefortuneerd, maar daarop mag door de regeering geen wissel getrokken worden. Het feest, opgeluisterd door het goede strijkje van Probolinggo, mocht in alle opzichten geslaagd heeten. Jammer, dat de kleine particuliere woning zoo weinig gelegenheid bood om zich ruim te bewegen. Het wordt meer dan tijd, dat de Regeering ook in dit opzicht eens een ruimen blik toont te hebben, door trots de slechte tijden, een den patih van Kraksaan waardige woning te doen bouwen. Het ergerde ons hier, zooals het ons te Soerabaja voortdurend een ergernis is, dat de Regeering door kleinigheden als bijv. den bouw van behoorlijke woningen, tegenwoordig toont zoo weinig besef te hebben van het hoog noodzakelijke om de Inlandsche hooge ambtenaren een behoorlijk relief te geven in de oogen van het volk.

Ofschoon minder met het jubileum te maken hebbende, zij hier nog vermeld, dat tegelijk ook een bruiloftsfeest in des patih's familie gevierd werd en dat het jonge Westersch opgevoede paar zich zeer goed op Westerschen trant wist te amuseeren, ofschoon het terecht de kleederdracht der vaderen getrouw was gebleven. Wij zagen trouwens meerdere dochteren van de Javaansche aristocratie de moderne dansen meedoen op zeer gracieuse wijze in sarong en kabaja.

Regents-Receptiekosten. Onlangs hebben eenige leden van den Volksraad in dit college het denkbeeld geopperd, ook aan de regenten receptiekosten toe te kennen. Naar aanleiding hiervan, vernemen wij — alzoo de *Kaoem Moeda* — heeft de Directeur van Binnenlandsch Bestuur zich gewend tot de Hoofden van Gewestelijk Bestuur, met het doel omtrent dit denkbeeld hunne gevoelens te vernemen en mochten deze gestemd zijn vóór een verwezenlijking hiervan, dan ware tevens mede te deelen op welk bedrag die ontvangkosten zouden kunnen worden vastgesteld.

De Prinsenbond. Deze hield op 7 en 8 September j.l. te Djokdja zijn algemeene vergadering, welke door een groot aantal personen, naar schatting ongeveer 250, bezocht was. De Kroonprins, beschermheer van den Bond, was verhinderd te komen. Te 8 uur n.m. opende Prins Soeriodiningrat, voorzitter, de vergadering met een woord van welkom. Daarna gaf hij een overzicht van den stand van den Bond. Nadat

nog de gewone huishoudelijke stukken waren afgedaan, kwam de eigenlijke agenda aan de orde.

Hoofdzakelijk werd volgens de *Darmo Kondo* het volgende verhandeld:

Een voorstel om aan de Regeering te verzoeken bij geboorte, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen van adellijken van den eersten tot en met den vierden graad, akten te doen opmaken en te verstrekken en deze te doen registreeren. Dit voorstel beoogt het verkrijgen van een stamboek van den adel, behoorende tot evengenoemde graden. Men weet, dat deze adellijken nog verschillende voorrechten hebben, ook ten aanzien der rechtspraak, zoodat een behoorlijke registratie zeer gewenscht is. Het voorstel werd met groote meerderheid van stemmen aangenomen.

Het opmaken van een geslachtsboom (Rodjopoetro) loopende van den eersten Sultan af. Met algemeene stemmen aangenomen. Voor de uitvoering zal een commissie worden benoemd uit de vertegenwoordigers der zes afdeelingen van den Bond.

Voorstel stappen te doen, opdat bij de Sultanaatswerken ook eenige Inlanders in sommige betrekkingen worden geplaatst, opdat de Sultansonderdanen meer gelegenheid hebben om aan den kost te komen. Met meerderheid van stemmen aangenomen.

Voorstel om den Procureur-Generaal te verzoeken zijn aandacht te blijven schenken aan het recht der adellijken van den 1en tot en met den 4en graad om voor een afzonderlijke rechtbank terecht te staan. Dit voorstel is gebaseerd op het feit, dat indertijd zekere Hadji Arsad te Batavia voor den gewonen rechter moest terecht staan, hoewel hij gehuwd was met een Raden Ajoe, bloedverwante in den 4en graad van Sultan den III. Daar de zaak Arsad al zoolang geleden voorviel, werd het voorstel verworpen. Wel werd den aanwezigen den raad gegeven bij voorkomende gevallen tegen schending van het privilege te protesteeren en zoo noodig de hulp van het hoofdbestuur van den Bond in te roepen.

Voorstel om te verzoeken om vrijstelling van belasting op het bedrijf enz. ook voor adellijken van den 3en en 4en graad. Met meerderheid van stemmen verworpen.

Nadat Raden Sastrowidjono nog gesproken heeft over het geval Arsad (hierboven genoemd) werd de eerste zitting opgeheven. Den volgenden avond zou de vergadering voortgezet worden.

Pangeran Negoro Joedho. In een der vorige weekoverzichten is reeds melding gemaakt van dit vorstenlandsch zedenspel in vier bedrijven, door *Victor Ido*, waarvoor deze (de heer Hans van de Wal) eenigen tijd in Djodkja en Solo vertoefd heeft. Den 9en September j.l. ging in de stadsschouwburg te Batavia de première: *Pangeran Adipati Anom Negoro Joedho*, kroonprins van Mataram, die in Holland in de medicijnen studeert en zich behalve voor zijn studievakken ook zeer voor allerlei vraagstukken van economischen aard interesseert, wordt plotseling naar Indië teruggeroepen. Een telegram meldt hem, dat zijn vader, de oude sultan van het rijk van Mataram, ernstig ziek is. Joedho haast zich terug naar zijn vaderland en maakt onderweg aan boord kennis met een onderwijzeres, een eenvoudig, degelijk Hollandsch meisje, dat haar ouders verloren heeft en niets op de wereld bezit dan haar akten. De jongelui voelen zich tot elkaar aangetrokken en op een manenacht bekennen zij elkaar hun liefde. En als de kroonprins eenmaal weer in zijn kraton terug is, weet hij te bewerken, dat dit onderwijzeresje, Ada van Bergen, tot gouvernante over zijn jongere zusjes wordt aangesteld. Zoo weten de geliefden zich in elkaars nabijheid, al maakt de adat het den kroonprins ook vrij wel onmogelijk het onderwijzeresje vaak te ontmoeten.

Ter eere van de aankomst van den Prins heeft er een receptie plaats, die noodlottig voor den Kroonprins verloopt. Wanneer toch de gasten naar een nevenzaal gaan, om daar op uitnoodiging van den Prins de sarimpi's te zien dansen, blijft de Kroonprins achter en weet zoo Ada, die ook de receptie bijwoont, nog even te spreken. Maar op het oogenblik, dat beiden het versje opzeggen van „Er waren twee Koningskinderen, die hadden elkaar zoo lief", komt de Ratoe Kantjono binnen, de tweede vrouw van den ouden Sultan en de gevaarlijke vijandin van Joedho. Want in het rijk van Mataran, waar hormat en adat de feitelijke heerschers zijn, kon het niet lang geheim blijven, dat de Kroonprins, dank zij zijn Westersche studie en opvoeding, in veel een Westerling is geworden en allerlei ideeën huldigt, die verderfelijk zijn voor de positie der prijajies en dier anderen, die leven ten koste van het gewone volk; ideeën, die den ondergang van den Kraton, den ondergang van het oude Mataram beteekenen. En de Ratoe Kantjono Woengoe, die van den beginne af aan achterdocht koesterde tegen dezen Javaan, die Westerling is in spreken en denken, de Ratoe Kantjono belooft zich zelf, dat Joedho nooit den troon zal bestijgen; dat in zijn plaats haar zoon heerschen zal over Mataram. Nòg is de oude Sultan niet dood, nòg is Joedho geen sultan geworden. Er is nog veel goed te maken, maar er moet snel, er moet doeltreffend gewerkt worden...... En zij roept tegen over twee dagen een geheime vergadering bijeen in de Prabojoso, het vrouwenvertrek van de Ratoe, waarvan één wand geheel van glas is gemaakt, opdat de Ratoe te allen tijde zal kunnen zien, wat er voorvalt in het vrouwenvertrek. Als de vergadering eindelijk plaats heeft, is de oude Sultan eindelijk overleden. De Kroonprins wacht nog slechts op de sanctie van het Gouvernement, die ieder oogenblik kan afkomen om den troon van Mataram te bestijgen. Er moet gewerkt worden zoo spoedig mogelijk. En de Ratoe beraadslaagt, zij weet een ieder van haar getrouwen te doordringen van het gevaar, dat hen allen bedreigt als Joedho inderdaad Sultan mocht worden. Zij weet uit ieder dier de verklaring los te wringen, dat Joedho, de Kroonprins, hun groote vijand is; zij weet allen over te halen hun grieven te luchten tegen den troonsopvolger. Maar er is meer te doen en ook dat heeft zij gedaan. Het is wel een groote voldoening, een groote geruststelling ook voor haar, dat de ministers het zoo roerend met haar eens zijn, en zoo vast besloten zijn om, ten koste van alles te verhinderen, dat Joedho ooit aan de regeering zal komen, maar de tijd is kort; er moet zoo gauw mogelijk gehandeld worden. Telkens, wanneer de Prins drinkt, wordt hij door een duizeling bevangen, terwijl hij een hevige pijn voelt in zijn borst; de pijn wordt steeds feller, de duizelingen duren steeds langer; langzaam maar zeker werkt het vergif, dat de ratoe in het citroenwater laat mengen. Het vergif werkt en de Prins wordt steeds zwakker, totdat hij eindelijk begrijpt, dat zijn einde gekomen is. Bij de oude kratonpoort zal hij voor 't laatst een samenkomst hebben met Ada. Hij weet, dat Ada hem zijn woord zal teruggeven, omdat de ratoe het zoo wilde. Pangeran Danoeredjo, de oude, grijze rijksbestuurder, heeft tot Ada gesproken, lang en heftig, en heeft haar eindelijk zoover gekregen, als de ratoe wel wenschte, nadat hij haar gedreigd had met den dood van den man, dien zij zoo innig lief heeft. De Kroonprins weet dat alles; hij weet nog meer, hij voelt, dat zijn krachten hem begeven, dat hij dezen avond nog sterven zal. En hij stuurt de wachters heen, die bij de poort waken, waar niemand meer mag binnenkomen en hij wacht, wacht. Totdat Ada komt en hem zoekt en hem eindelijk ook vindt, gezeten op een steen. Hij spreekt nog met haar van hun liefde, en van het einde, dat hij nabij weet. En hij tracht nog één keer op te zeggen, dat oude liedje van de Koningskinderen, dat liedje, dat hun zoo dierbaar is. Hij komt niet meer aan het einde toe; vóór het zoover is, sterft hij in de armen van Ada.

Dit is heel in het kort het verhaal, dat de *Darma Kondo* geeft van Pangeran Adipati Anom Negoro Joedho, den ongelukkigen Kroonprins van Mataram, die zijn streven naar waarheid en recht met den dood moest bekoopen. Negoro Joedho heet hij, de overwinnaar der wereld, de overwinnaar van z ij n wereld. En wie weet, of hij — alzoo de schrijver — niet ook werkelijk overwinnaar was, al valt hij ook, wijl hij het licht wilde en zich aldus den duivel der duisternis tot vijand maakte. Voor een kort oogenblik heeft tenminste het licht in den kraton geschenen, en anderen zullen zorgen, dat er steeds meer en meer licht komt in dien kraton, waar het zelfs overdag nog vaak zoo duister kan zijn. Daar is immers Akarti, de nicht van den Prins, die hem huldigde als haar bevrijder, daar zijn wellicht ook nog anderen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Drankbestrijding noodig. Inlanders, die vroeger steeds de soberheid betrachtten, nooit iets gebruikten, wat alcohol bevatte, drinken nu bij feestelijke gelegenheden dapper mee en 't is misschien alleen hun gebrek aan contanten, alsmede hun immuniteit voor dronkenschap, die maken, dat men nog geen verlichte Inlanders langs de straten ziet slingeren. Misschien, dat dit ook nog wel komt op den duur. Een bezoek aan de diverse „parken", die een armzalige Indische nabootsing zijn van de Europeesche „lunaparken" is in dit opzicht zeer leerzaam — alzoo een inzender in de *Pewarta Soerabaja*. Vooral op Zaterdagavonden krioelt het daarvan Inlanders, op hun schoonst uitgedost, die van de bioscoop en de bangsawans en het dansen der ronggengs komen genieten en in een der talrijke restaurants hun hart en maag ophalen aan allerlei Inlandsche en Chineesche kostjes.

Associatie! Een mandoer van een leesgezelschap te Batavia weet de veel besproken associatie-idee uit te buiten tot eigen voordeel. Elke week brengt hij de trommels rond aan de verschillende lezers; in die

trommels ontbreekt *La Vie Parisienne* natuurlijk niet. Welnu voor de somma van één gobang (2½ centstuk) kunnen heeren Inlanders de plaatjes kijken uit dit pikante journaal. *(Perniagan).*

Inl. Militie. Nadat de verschillende afdeelingen van de *Sarekat Islam* zich reeds over de Inlandsche militie hebben uitgesproken en voor het meerendeel in ongunstigen zin, zal ook *Boedi Oetomo* een buitengewone vergadering uitschrijven. Daar zal dan het vraagstuk van de invoering eener Inlandsche militie onder de oogen gezien worden. In tegenstelling met de oorspronkelijke bedoeling komt de militiekwestie niet voor op het program van het einde September te Soerabaja te houden Sarekat Islam congres. Naar we thans hooren — alzoo de *Bintang Soerabaja* — zal de *Centrale Sarekat Islam* deze kwestie later toch nog in behandeling nemen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Wilson in Europa.

Wat al verwachtingen zijn gevestigd op zijn invloed. Wat al geheel tegenstrijdige verwachtingen. Rijken, die op uitbreiding hopen, hebben een redeneering om aansluitende aan een van Wilson's 14 punten op de annexatie te rekenen. De landen, wier annexatie beoogd wordt, beroepen zich op een der 14 punten om over hun eigen lot te mogen beslissen. Wie 't uiteenvallen van eene door hare grootte indrukwekkende mogendheid zou betreuren, vindt steun in de strekking van hetgeen de president der groote Amerikaansche gemeenschap voorstaat, de partijen der jong-vaderlanders en der kleine nationale groepen, die separatistische propaganda voeren, zien in hem den man van hun gedachten. De entente begroet hem als de politicus, die den stoot tot hare overwinning gegeven heeft en die haar dus ook zonder afdingen de vruchten der zegepraal zal laten oogsten. De centralen hebben op hem hun eenige hoop gevestigd om voorwaarden te krijgen voor een mogelijk herleven tot krachtigen bloei. In Frankrijk strijden de partijen onderling om de eer hem als den drager van hare partijgedachte te kunnen voorstellen. Ook de koloniën gelooven elk voor zich dat hij precies denkt zooals 't haar momenteel 't best te pas komt, en in elke kolonie heeft elke partij weer diezelfde gedachte.

Daar 't ook Wilson niet mogelijk zal wezen d e c o n t e n t e r t o u t l e m o n d e e t s o n p è r e zullen groote teleurstellingen niet uitgesloten kunnen blijven. Teleurstellingen, die diep ingrijpen, nadat sluimerende illusiën waren gewekt, vormen een gevaar voor den blijvenden vrede. En zoo komen zij dan weer de groote verwachting te na, die allen omtrent Wilson's politiek koesteren, de hoop op eeuwigen vrede.

Zooals men weet is de wapenstilstand ingegaan op 13 van de 14 punten, uit 't voorafgaande blijkt dat wij geenszins vast gelooven aan overeenstemming over de 13 punten waarover in beginsel overeenstemming heette te bestaan. Op gevaar af van beschouwd te worden als per sé in de contraimine te willen zijn, komt 't ons daarentegen niet onwaarschijnlijk voor dat ten slotte wèl eenstemmigheid verkregen kan worden over het eenige punt, waarvoor Engeland en Frankrijk zich volle vrijheid wilden voorbehouden, 't punt namelijk waardoor Groot Brittanië zijn hegemonie ter zee bedreigd zag.

Bij de duizelingwekkende snelheid waarin 't wereldgebeuren tegenwoordig verloopt, is juist in de laatste maanden het voornemen van de V. S. van N. Amerika duidelijk geworden om in enkele jaren een marine te krijgen, die aan die van Engeland gelijkwaardig zal wezen. Dit kan volgens 't vlootplan in 1925 reeds 't geval zijn. Tusschen de mededeelingen hieromtrent gaan reeds stemmen op om een Amer. vloot van 2 maal de sterkte van de Britsche. Stemmen, die elke officieele sanctie missen, maar die toch tot nadenken brengen. De Amerikaansche handelsvloot gaat eenzelfde gangetje de scheepsbouw is, tijdens den oorlog al enorm geweest, hij wordt op denzelfden voet voortgezet. Maar terwijl de schepen den overtocht van Amerika naar Frankrijk verzorgden, wisten de handelslui ook in andere richting nuttig effect te bereiken. De door Duitschland gedwongen verlaten markten zijn veelal door Amerika ingenomen, zoo, in 't bijzonder die in Zuid Amerika. Wereldmarkten werden van Europa naar de V. S. verlegd en 't is zeer te betwijfelen, of deze weer voor de vroegere plaatsen te herwinnen zijn, zoo b.v. voor de aan Amsterdam ontvallen tabaksmarkt. Zoo ook de rubbermarkt, die Londen wel getracht heeft aan zich te dwingen, maar die sterk naar Amerika neigt. Al heeft Amerika ten slotte meegevochten, toch kan het beeld erop worden toegepast van den hond, die met 't been weg liep, terwijl 2 anderen erom vochten.

Onder die omstandigheden komt 't ons niet onwaarschijnlijk voor, dat Engeland voor de gelijke rechten op zee in 't uitsluiten van de hegemonie te water van één mogendheid meer zal voelen, dan 't tot kort geleden deed.

't Zou 't er ook op kunnen aansturen dat de 2 groote zeemogendheden te zamen de groote internationale politie in de oceanen op zich zullen nemen en waarborgen zullen, desnoods met steun van andere mogendheden naar kracht en vermogen, maar, als daarbij geen duidelijke grenzen worden vastgelegd voor ieders recht en plicht, zou de groei der Amerikaansche marine, bij de groei van Amerik. handel, toch een grooter gevaar kunnen worden voor Groot Brittanië, dan de Duitsche mededinging ooit heeft opgeleverd.

De overwinning op Duitschland zou dan een Pyrusoverwinning worden. Wij zeiden: desnoods met evenredigen steun van alle anderen. Gebeurt dit en wordt de evenredigheid goed bepaald, dan — wel dan wordt de hegemonie van één der mogendheden ook terzijde gezet. Ook dan zal dit punt van Wilson wèl tot zijn recht komen.

Deutsche Kolonialzeitung.

Zoowel bij grooten voorspoed, als bij grooten tegenspoed is 't moeilijk den juisten toon te treffen. Zal de overwinnaar bescheiden, de overwonnene vertrouwend blijven? Uit het feit dat het orgaan „der Deutschen Kolonialgesellschaft'' nog blijft verschijnen — het Nr. van 29 November ligt voor ons — spreekt op zich zelf ål een uiting van moedhouden, van niet wanhopen. Dit nummer begint met een weemoedigen groet aan van Lettow Vorbeck en zijn medestrijders in Oost-Afrika, daarna geeft het een kort en opbeurend artikel: „Arbeiten, und nicht verzweifeln'' van Dr. Karstedt, die nog K a i s e r l. Bezirksamtmann a. D. wordt betiteld, om aan te sporen 't hoofd niet te laten zinken. De overige inhoud onbesproken latende, halen wij van die opwekking 't volgende aan, dat ook door hetgeen nadien gebeurd is, zijne beteekenis niet verloren heeft.

Wat karakteriseert de vaderlandsliefde? 't Vasthouden alleen in goede dagen? Zijn groote geesten als Stein, Hardenberg, Bismarck niet juist voorbeelden ervan dat 't beste, innigste der vaderlandsliefde versterkt en gelouterd wordt in tijden van den bittersten nood? Mag nu in moedeloosheid worden prijs gegeven, wat in betere tijden als 't hoogste werd beschouwd: 't geloof aan 't vaderland? Een nar is wie gelooft, dat een volk van 70 millioen weggeveegd kan worden. Aan 't volk dat aan de wereld zoo veel gaf, dat zich vier jaren lang tegen de wereld wist staande te houden, aan dat volk moet men blijven gelooven, kome nog wat wil.

Gedurende den oorlog heeft de Schr. meermalen gewaarschuwd om op een mogelijke verrassing bij den vrede in Europa te rekenen. Wat velen zich als een waarschijnlijkheid droomden is geen mogelijkheid meer. Wat van de koloniale verwachtingen zal terechtkomen weet men nog niet. Persoonlijk gelooft de Schr. nog dat de D. als koloniale mogendheden niet zal verdwijnen.

Gaat de overmoed van de tegenstanders zoover D. geheel van koloniën te onteigenen, dan zal dit nimmer tot een blijvenden vrede kunnen leiden. 't Zou een nieuwe ophooping worden van oorlogsstof, waarin de route vroeg of laat weer moet inslaan.

Petroleumproductie der wereld.

Het Board of Trade Journal geeft het volgende overzicht van de wereldproductie van petroleum in 1917, waaraan is toegevoegd een opgaaf van de sedert 1857 voortgebrachte hoeveelheden. De opgaven luiden in vaten van 42 gallons.

	vaten	pCt	vaten	pCt
Vereenigde Staten . .	335,315,601	66.98	4,252,644,003	60.89
Rusland.	69,000,000	13.71	1,832,583,017	26.24
Mexico	55,292,770	11.04	222,082,472	3.18
Nederl.-Indië.	12,928,955	2.58	175,103,267	2,51
Britsch-Indië met Noord-Borneo. . . .	8,500,000	1.70	98.583,522	2.41
Galicië	5,965,447	1.19	148,459.653	2.13
Japan en Formosa . .	2,898,654	0.58	36,065,454	0 52
Rumenië	2,681,870	0.54	142,992,465	2.05
Peru.	2,533,417	0.51	21,878,285	0.31
Trinidad	1,599,455	0.32	5,418,885	0.08
Argentinië	1,144,737	0.23	3,047,858	0.04
Egypte	1,008,750	0.20	2,768,686	0.04
Duitschland	995,764	0.20	15,952,861	2.30
Canada	205,332	0.05	24,112,529	3.50
Italië	50.334		947,289	0,01
Andere landen	530,000	0.11	947.000	0.08
Totaal . . .	500,651,086	100.00	6,983,567,246	100.00

Von Lettow Vorbeck en de zijnen.

Na in een vorig nummer de overgave van generaal von Lettow Vorbeck vermeld te hebben, zij nog eens in een kort overzicht aan 't verloop van zijn campagne herinnerd. De groote tochten door colonnes afgelegd, met haar nasleep van allerlei transporten en convooiën, door het bergachtige, zwaar begroeide terrein, veelal door groote rivieren doorsneden, vormen een onafgebroken reeks. Toen generaal Smuts Oost-Afrika in Januari 1917 verliet om zijn taak in Londen te gaan verrichten beschouwde hij den veldtocht als beslist en volbracht. Beslist was hij wel, maar volbracht niet. Had de oorlogskans in Europa geen einde aan den algemeenen strijd gemaakt, dan zou Lettow 't daarna immers langer dan twee jaren hebben volgehouden. Generaal Hoskins, Smuts opvolger, gaf in Mei 1917 de leiding over aan generaal van Deventer. De Duitschers waren toen voor hun beweging tot 't Z. O. gedeelte van 't protectoraat en 't zuidelijk plateau van Mahenge beperkt.

Van Deventer zette een nieuw offensief in en dit werd onverpoosd voortgezet, dapper werd beiderzijds gestreden, ten koste van vele verliezen. In 't westelijk gedeelte van 't operatiegebied leidde generaal Northey, met de stem der Belgische colonnes onder generaal Tombeur, de vervolging. Mahenge werd genomen. In November 1917 werd een der D. colonnes onder kolonel Tafel verplicht zich over te geven. Maar Lettow Vorbeck wist naar 't Portugeesch gebied te ontkomen, vergezeld van den gouverneur der kolonie Dr. Schnee. Ook daar vervolgd, kwam hij tot nabij de Zambesi, maar keerde van daar op zijn schreden terug, om, zooals wij onlangs meldden, toch in September j.l. 't verlaten D. gebied weer te bereiken. Ten slotte ontving hij 't bericht van het in Europa gebeurde en gaf hij zich in Rodesia aan den overwinnaar over, die h e m echter niet overwonnen had.

Behalve andere gaven van bevelhebber en leider, had hij in hooge mate de eigenschap van zijn onderhebbenden aan zich te binden, hierdoor is 't hem mo-

gelijk geweest de troep en de dragers onder de hoogst ongunstige omstandigheden en de soms ergerlijke ontberingen bijeen te doen blijven. Wat ook over 't lot van Oost-Afrika zal worden beslist, de D. verdediging zal als een heldentijdperk in de geschiedenis in herinnering blijven.

Volgens een dagbladbericht zullen von Lettow Vorbeck en de Europeanen, die met hem repatrieeren, te Rotterdam voet aan wal zetten. Door de gevoeligheid, welke de entente getoond heeft, voor elke uiting, die niet bepaald pro-entente is, zal elk sympathieblijk voor de terugkeerenden wel uitgesloten zijn. Zelfs zij, wier medegevoel niet in Duitsche richting gaat, zullen dit toch kunnen betreuren, waar 't mannen geldt, welke door vriend en vijand bewonderd zijn en die daarom op neutraal terrein wel op andere wijze hadden mogen worden begroet dan gewone reizigers, die na een uitstapje huiswaarts keeren.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer E. L. K. Schmülling opent de Dec.-afl. met het vervolg zijner beschouwing over het Liefrick-onderzoek. Nam in het eerste gedeelte van zijn artikel de heer Schm. de ambtenaren der Buitenbezittingen in bescherming tegen vermeende tekortkomingen, thans bespreekt hij in hoofdzaak de in de laatste jaren gevolgde politiek, voor zooverre deze belichaamd was in de „Afdeeling Bestuurszaken der Buitenbezittingen'', of juister nog: in den tengevolge van het onderzoek geslachtofferden adviseur C. Lulofs.

De heer H. Tersteeg, oud-hoofdredacteur van het Soer. Handelsbl. schrijft een opstel „Practische ethiek''. Schr. bespreekt de ontvoogding van Indië, zooals deze zich aan ons vertoont, maar is over de wijze waarop ze plaats heeft niet te spreken. Het voornaamste struikelblok noemt hij de Algemeen Secretarie „het bolwerk van de bureaucratie''. Ook dient de samenstelling van den Raad van Indië te worden gewijzigd, terwijl een inlander als adviseur in de naaste omgeving van den gouverneur-generaal zou moeten worden geplaatst. (Het artikel wordt vervolgd).

Dr. K. W. Dammerman schrijft over de toekomst van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Hij acht het om verschillende redenen wenschelijk dat deze instelling geheel gescheiden wordt van het Departement van Landbouw en gebracht onder een te stichten centraal wetenschappelijk instituut van Ned.-Indië (Tropen-Instituut). Het „Bureau of Science'' te Manilla zou als voorbeeld kunnen dienen.

In de rubriek Varia vindt men o.a. een aan het Soer. Handelsbl. ontleend uittreksel van een belangrijk rapport van den ass.-resident J. E. Jasper naar de oorzaken van de z.g.n. „Samin''-beweging op Java.

Overigens de gewone rubrieken: Revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 50: Discussie welke gevolgd is op de voordrachten van den Ir. E. C. Abendanon over de ijzer-, nikkel- en chroomertsen op Midden-Celebes (welke voordrachten intusschen in boekvorm, als overdrukken van de I. M. zijn verschenen). — De tinproductie in China (ontleend aan de Far Eastern Review), door A. D. — Waterregeling voor de residentie Soerabaja. — Uitvoer van de voornaamste handelsartikelen van Java en Madoera door particulieren. — De overzeesche handel en de oorlog. (De Nederlandsche handel op Ned.-Indië na den oorlog). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Zoomede de overige wekelijksche rubrieken, benevens een van het Kol. Instituut (afd. Handelsmuseum) uitgaande opgave van recente literatuur over verschillende cultures.

Koloniale Studiën.

De Aug.-afl. (No. 4 van den 2en jaargang) wordt geopend met een uitgewerkt, geïllustreerd artikel over den Ned.-Indischen Gouvernements-telegraafdienst, waaruit blijkt dat door dezen dienst — hoewel in niet geringe mate belemmerd door de gevolgen van den oorlog — heel veel in de laatste jaren is verricht ter verbetering van het telegraafverkeer.

Resident H. Craandijk geeft bijzonderheden over de kolonisatie-proeven in de Lampongsche districten. Zijn mededeelingen vormen eene aanvulling van de verhandeling over dit onderwerp, geschreven door den heer A. Th. van Ginkel in de Dec. 1917-afl. van het Kol. Tijdschrift. Kwam laatstgenoemde in die verhandeling tot de slotsom dat de proeven van kolonisatie met Javanen op een mislukking waren uitgeloopen (zijn gegevens liepen tot ult. 1915), de heer Cr. wil dit niet ontkennen, maar tevens toont hij aan dat er thans geen reden meer is om van eene mislukking te spreken.

De in den laatsten tijd, in verband met een conflict met sommige planters ter Oostkust van Sumatra veel besproken ass.-resident J. Tideman, houdt eene beschouwing over de koelie-ordonantie en hare toepassing; hij betoogt uitvoerig dat de koelie-ordonnantie in haar tegenwoordigen vorm oorzaak is van ernstige wanverhoudingen, in welke een groot onrecht voor een gedeelte der contractarbeiders is gelegen en die aanleiding geven tot zeer ongewenschte gevolgen. Verbetering is z.i. slechts te verkrijgen door het dwangsysteem vaarwel te zeggen en de strafbepalingen van die ordonnantie danig te beperken.

Naar aanleiding van het onlangs te Soerakarta gehouden congres voor Javaansche cultuur-ontwikkeling schrijft de heer A. B. Cohen Stuart een artikel: „Hedendaagsch Javaansch geestesleven''. Hij kan slechts hopen dat deze poging om te geraken tot een zuivere en krachtige ontwikkeling van de cultures, d. i. het geestesleven van het Javaansche volk, met goed gevolg zal worden bekroond.

De Ir. F. A. H. Weckherlin de Marez Oyens bespreekt de instelling van een zelfstandigen opsporingsdienst in Indië, d.w.z. splitsing van den dienst van het Mijnwezen in 1o. een dienst der Mijn-verordeningen, belast met de toepassing van de Mijnwet en mijnordonnantie en verschillende technische aangelegenheden; en 2o. een opsporingsdienst, wiens voornaamste taak zou zijn de nog gebrekkige kennis van den rijkdom van den Indischen bodem aan delfstoffen ten spoedigste op redelijk peil te brengen enz. De Tweede Kamer heeft zich met deze splitsing niet kunnen vereenigen, wat schr. verkeerd acht.

De rubriek Gedachtenwisseling bevat: Onze zelf-voorziening in scheepsruimte. — Landbouwtoestanden ter Oostkust van Sumatra, door A. van Oefele. — Gedwongen delging van leeningen, door L. H. van 't Sant. — Plantaardige volksvoedingsmiddelen op Java en Madoera (polemiek tusschen M. G. van Heel C. de Savornin Lohman en P. van der Elst).

De Zending in de Troonrede.

Onlangs werd in het overzicht melding gemaakt van een artikel in de Vrijzinnig Democraat, waarin de schr. zijn verwondering en misnoegen te kennen gaf over de volgende woorden in de Troonrede: „met name wordt de hooge beteekenis erkend van den arbeid der Christelijke Zending.''

Thans zij gewezen op een stem die eenigszins anders klinkt, een die spreekt van een aangename opluchting Het is n.l. in het Zendingstijdschrift de Macedoniër (Dec. afl. bl. 376) dat men leest: „Pleyte durfde ons niet veel kwaad doen, maar wij hadden steeds het gevoel dat hij ons haatte met geheel zijn ziel. Nu staan de geestelijke belangen voorop, nu wordt de hooge beteekenis der Christelijke zending erkend...... Elk woord straalt warmte uit voor Indië, voor de bevolking en voor hen die het wel meenen met die bevolking. H. M. heeft ons met deze woorden verblijd, ons volk zal door dubbele offervaardigheid voor den arbeid der Zending zijne blijdschap met het Koninklijke woord doen blijken''.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Sept.-afl. bevat o.a.: De Stille Oceaan als toekomstig oorlogstooneel, door W. J. Lucardie. — Lezingen over veldversterkingskunst, door J. F. Beekman (vervolg). — De Legercommandant in den Volksraad door R. Boonstra van Heerdt. — Naar aanleiding van het treinvraagstuk, door S. M. Schutstal van Woudenberg. — De militaire societeit, door C. Marcus. — Vóórstellingen, door J. C. A. Bannink. — Minder gebruik van extra-ontbijt, door A. M. W. van Renesse. — Theoretisch onderricht aan het kader, door A. M. W. van Renesse.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van Deel XI, afl. 9—10: Uitkomsten eener enquete naar de wijze van tewerkstelling der adspirant-houtvesters (Bestuursadvies voor de Alg. Vergadering). door C. v. d. Bussche. — De taak van het Boschwezen ten aanzien van de houtvoorziening der Inlandsche bevolking (Praeadvies voor de Alg. Vergadering), door H. J. Kerbert. — Het Boschwezen in den Volksraad.

„The Pioneer'', een nieuw maandblad.

Heel kort na de oprichting van „Commercial Holland'' heeft weder een nieuw maandschrift in de Engelsche taal het levenslicht aanschouwd. Het is getiteld: The Pioneer for the shipping, industry and trade of the Netherlands and her Colonies en wordt uitgegeven door de firma G. A. Kapteyn te Amsterdam.

Behalve verschillende bijdragen van economischen aard, bevat dit eerste Nr. nog een opstel van Dr. C. te Lintum, getiteld: The Netherlands and their history, terwijl Prof. D. G. Stibbe schrijft over „The opening of the National Conceil of the Dutch East Indies''. Een goede gedachte van den schr. was het o.i. om hierbij de namen en korte bijzonderheden te vermelden van de in den Volksraad zitting hebbende Indonesische leden.

Handelsberichten.

In het Nr. van 12 dezer de volgende van het Departement van Koloniën (4e afdeeling) uitgaande mededeelingen: Lampongs (economische mededeelingen omtrent dit gewest). — Uitvoer van Java en Madoera. — Inlandsche vischconserveer-industrie. — Riouw en onderh. gedurende Mei 1918. — Steenkool (overzicht van de productiecijfers der Ombilinmijnen van Jan.—Aug. 1918). — Rubber.

Looistoffen in Suriname.

In bovengenoemd Nr. van „Handelsberichten'' leest men:

In verband met het bestaande gebrek aan looistoffen, is het misschien niet ondienstig, er de aandacht op te vestigen, dat de bast van de in Suriname voorkomende mangroveboom (Rhizophora Mangle L.) looistof bevat, en wel bij jonge boomen 10 tot 14 pCt. en bij oudere

boomen tot 24.5 pCt. van het drooggewicht. De mangrove komt er veel voor langs de oevers der rivieren en ook langs de kust. In Duitschland en Noord-Amerika wordt veel mangrovebast gevraagd. Voor den oorlog werden in Suriname concessies om mangrovebast in te zamelen gevraagd en verleend, maar de exploitatiekosten schenen destijds te laag te zijn voor een loonenden uitvoer. De uit de mangrovebast bereide looistof is in Suriname zelf met goed gevolg gebruikt in een daar gevestigde, maar sedert opgeheven leerlooierij.

In 1916 werd opgericht de „Surinam Extraits Company"; op de concessie van deze maatschappij aan de Coppename werd in 1917 eene fabriek opgericht voor het drogen van mangrovebast; de inrichting kwam in December 1917 in werking. De capaciteit bedraagt 10 tot 15 ton droge bast per dag, terwijl indien de installatie geheel is toegerust, een vermogen van 50 ton droge bast per dag bereikt zou kunnen worden; het is echter aan twijfel onderhevig of met de beschikbare arbeiders eene dergelijke productie mogelijk zal blijken. Het schijnt ook in de bedoeling te liggen in Suriname zelf tot het extraheeren van de looistof over te gaan.

De Banier.

No. 39 van de Banier bevat o.m. de volgende, deels aan andere periodieken ontleende, bijdragen, als: Toekomst der Bataks, door A. M. B. — Mr. Creutzberg over het Volksonderwijs. — Inlandsch recht en Inlandsche Christenen. — Christenen en Insulinde, door W. Schmidt.

Indologenblad.

Het Nr. van 12 dezer bevat onder verschillende stukken, die uit den aard der zaak slechts het Indologenvereenigingsleven raken, nog een tweetal bijdragen, nl. „East is East and West is West, en de Ned. Ind. bestuursorganisatie", door W. J. L.; en „Medische cursus voor Indologen", door N. Taylor Kraay.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Artikelen in afl. 37 van den 2en jaarg. Koeboe's (vervolg), door N. — Sumatra's Oostkust. Schetsen over de aldaar wonende menschenrassen, hunne eigenaardigheden en gebruiken, door G. D. Langereis. — De „Indië-Weerbaar"-week te Soemedang. — Djagoeng (mais, Turksche tarwe) als volksvoedsel voor den Javaan, door J. Habbema. — Het eerste Onderwijs-congres in Nederlandsch-Indië, 17—22 Juni 1918. — Uniewaardeering, door F. M. Knobel.

Intreerede van Prof. Colenbrander.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage is in druk verschenen de rede van Prof. Dr. H. T. Colenbrander, uitgesproken ter aanvaarding van diens hoogleeraarsambt aan de Leidsche Hoogeschool op den 11en dezer. Onderwerp: Nederland's betrekking tot Indië in verleden en toekomst.

Journal of the Straits Branch of the R. A. Soc.

Van dit belangrijke periodiek, te Singapore verschijnende, werd ontvangen No. 79 (Sept. 1918). Dit Nr. bevat verscheidene bijdragen van botanischen en zoölogischen aard met betrekking op onzen Archipel (te veel om op te noemen) en verder o.m. een korte aanteekening van R. O. Winstedt: The Hindu element in Malay marriage ceremony.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Verslag van de werkzaamheden der Vereeniging „Max Havelaar Fonds gedurende het vereenigingsjaar 1917.

—o—

Tengevolge van de ernstige tijdsomstandigheden kwamen ook dit jaar geen Indiërs naar ons land om hunne studies aan te vangen of te voltooien.

Dezelfde pupil, welke onze vereeniging het vorige jaar steun verleende, genoot deze ook gedurende dit jaar; zijn voorgenomen doel mocht hij echter dit jaar niet bereiken, doch heeft ons bestuur gemeend hem nog voor een jaar steun te mogen toezeggen, daar deze jongeman van goeden wille is, ijverig studeert en er voorloopig geen gelegenheid tot terugkeer naar zijn vaderland bestond, tenzij onder dergelijke bezwarende omstandigheden, dat het bestuur van meening was, niet op terugkeer te mogen aandringen.

Van de oud-pupillen onzer vereeniging voldeed één ongeacht de tijdsomstandigheden, steeds geregeld aan zijne verplichting tot terugbetaling van het door hem genoten renteloos studievoorschot; den anderen was terugbetaling nog niet mogelijk, het bestuur blijft ter dezer zake echter diligent.

Mede als gevolg der tijdsomstandigheden verminderde het aantal contribueerende leden onzer vereeniging aanmerkelijk, terwijl het bestuur meende, dat in deze tijden waarin onze vereeniging slechts één pupil ten haren laste had en zooveel voor leniging van anderen nood noodig was, de propaganda tot vermeerdering van het ledental en krachtiger maken onzer financiën tijdelijk achterwege gelaten moest worden.

Zoodra de wereld weder meer in normale banen zal zijn teruggekeerd en ook onze vereeniging in medewerking met de hier te lande opgerichte federatie van in het belang van ingeborenen onzer koloniën werkende vereenigingen en de daarmede samenwerkende commissie van advies in Ned. Oost-Indië weder tot daadwerkelijken steun zal kunnen overgaan, zal ons bestuur de propaganda voor het mooie doel en streven onzer vereeniging met kracht aanvatten en vertrouwt het daarbij op den daadwerkelijken steun der overgebleven leden te zullen mogen kunnen rekenen.

De financieele positie onzer vereeniging is, zooals U uit de hierbij overgelegde rekening en verantwoording over het jaar 1917 en de balans per 31 December 1917 blijkt, van dien aard, dat wij in verband met den tot heden gevolgden gedragslijn desnoods eenigszins verhoogd, zoo noodig een tweetal pupillen financieelen steun zouden kunnen verleenen.

's-Gravenhage, November 1918.

HENDRIK MULLER.
wnd. Secretaris,
J. H. DIJKMAN.

—

Rekening en Verantwoording over het Boekjaar 1917.

Onkosten	*f* 24,37
Saldo	„ 1268,24
	f 1292,61
Interest	*f* 14,11
Jaarlijksche bijdragen en subsidie	„ 1278,50
	f 1292,61

Balans per 31 December 1917.

Kas	*f* 20,89
Kassier	„ 1774.92
Contributie-quitanties	„ 344,50
Studie-voorschotten	„ 10424,89
	f 12565,20
Kapitaal	*f* 5704,24
Reserve	„ 6860,96
	f 12565,20

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Penningmeester der Ver. „*Max Havelaar-Fonds*",
w.g. J. H. DIJKMAN.

Gezien en goedgekeurd
's-Gravenhage, Juni 1918.

Namens het Bestuur der Ver. „*Max Havelaar-Fonds*",
w.g. HENDRIK MULLER,
Voorzitter.
w.g. KREISCHER,
Secretaris.

Nagezien en goedgekeurd, November 1918.
De Financieële Commissie der Vereeniging „Max Havelaar Fonds"
w.g. BAKHUIZEN v. d. BRINK.
w.g. LOUDON.
w.g. P. J. VAN HOUTEN.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Vrijdag, 10 Januari 1919, des avonds 8 uur, in de „Stads-Schouwburg" te Amsterdam:
JAVAANSCHE-KUNSTAVOND. Voorstelling van *Javaansche dansen, Gamelan en Wajangvertooningen* door Javaansche Jongelui, die in Nederland studeeren.

Een Eere-Comité heeft zich samengesteld uit de heeren: J. W. C. Tellegen, Voorzitter; C. J. K. van Aalst; Ed. Cuypers; Prof. J. C. van Eerde; J. B. van Heutsz; Dr. H. F. R. Hubrecht; C. G. Vattier Kraane; Jhr. L. P. D. Op ten Noort; D. W. F. van Rees; Mr. H. Smeenge; Mr. G. Vissering; M. P. Voûte.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Korte Jans-tr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N°. 52. Donderdag 26 December 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD" HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Oproep.

Personen, genegen les te geven in de hieronder genoemde vakken worden uitgenoodigd zich op te geven bij den secretaris van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag. Hunne namen worden dan opgenomen in de daarvoor bestemde rubriek op blz. 11 van het *Koloniaal Weekblad*.

a. De Islam en zijne beteekenis voor Ned.-Indië;
b. Staatsinstellingen van Ned.-Indië;
c. Het Ned.-Ind. Strafrecht;
d. De Ned.-Ind. Strafvordering.

Javaansche Kunstavond,

10 Januari 1919 te Amsterdam in den ,,Stadsschouwburg".

Prijzen der plaatsen:

Stalles, Faut. de Balcon en Koningsloge (Uitverkocht).	ƒ 5.—
Parket, Bovenloges en Benedenloges	ƒ 4.—
Parterre	ƒ 3.—
1ste Gaanderij en 1ste Amphitheatre	ƒ 2.—
2de Gaanderij en 2de Amphitheatre	ƒ 1.—

Plaatsen te verkrijgen bij den Penningmeester, *Joh. Vermeerstraat 23, Amsterdam.*

Informatie-Bureau van den Vrouwenraad van Nederl.-Indië.

Door den *Vrouwenraad van Nederl.-Indië* is te Batavia een *Informatie-Bureau* ingesteld, waar in Indië aankomende vrouwen alle gewenschte inlichtingen kunnen ontvangen.

Hiermede is in een groote leemte voorzien, wat de te Batavia aankomende vrouwen betreft. Voor de mannen bestaat — voor zoover ons bekend is — een dergelijk bureau nog niet en ook in andere havenplaatsen, als Padang, Semarang en Soerabaja missen wij nog een dergelijke instelling.

Wij hebben ons thans tot het Bestuur van de Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer te Batavia gericht, met het verzoek om deze aangelegenheid ter hand te nemen, en, zoo mogelijk, op iedere havenplaats naar de aankomende booten een vertegenwoordiger te zenden, die al dadelijk aan de z.g. baren hulp en raad zal kunnen bieden.

Commissie voor West-Indië van de Vereeniging „Oost en West".

In den namiddag van den 18den dezer had een vergadering plaats van onze *West-Indische Commissie*, ten einde met haar medelid, *J. S. C. Kasteleyn*, voor de aanvaarding zijner commissie-reis naar Suriname, die op 24 December was gesteld, nog een bespreking te houden over West-Indische belangen. De wd. Voorzitter, de Oud-Minister *W. J. Cohen Stuart*, besloot die vergadering met den heer Kasteleyn een voorspoedige reis toe te wenschen, en veel succes bij de volbrenging van zijn eervolle opdracht, waarbij het hem met zijn practischen blik en rijke ervaring moge gelukken, de middelen te kunnen aanwijzen voor den weder-opbloei van de kolonie Suriname.

De heer Kasteleyn zal naar Suriname de zeker welkome mededeeling kunnen overbrengen van de oprichting te Amsterdam, op initiatief van den heer *O. Kamerlingh Onnes* van een *Kamer voor Handelsinlichtingen voor West-Indië*. De oud-Gouverneur, *W. D. H. Baron van Asbeck*, aanvaardde daarvan het voorzitterschap en de Vereeniging ,,*Oost en West*" zal zich in het bestuur der Kamer doen vertegenwoordigen.

Kruis en Halve Maan.

In de *Memorie van Antwoord* op het Ie hoofdstuk der Staatsbegrooting kan men als antwoord op de door ,,sommige leden" geuite vrees, door de woorden, dat zij ,,de erkenning der hooge beteekenis van den zendingsarbeid" in de Troonrede niet boven bedenking verheven achten, daar deze tot eene ,,antithese" in Ned.-Indië zoude kunnen leiden; lezen het navolgende:

.......,,Verstaat men aldus naar hare bedoeling die zinsnede, dan zal moeten worden toegegeven, dat er inderdaad voor andersdenkenden geen gegronde reden kan zijn, om daaraan eenigen aanstoot te nemen. Uit den aard der zaak wenscht de Regeering zelve datgene te verwijderen, wat tot verscherping van de godsdienstige tegenstelingen in Ned.-Indië aanleiding zou kunnen geven."

Is hierdoor het laatste woord in dezen gesproken? Naar het ons voorkomt, volstrekt niet; het getuigt juist van een even gegrond als wijs pessimisme, om bij voorbaat aan te nemen, dat zulk een Koninklijk woord *wel* aanstoot zal kunnen geven; daarmede moet men als eisch van rationeele koloniale politiek wel degelijk rekening houden, dat mag o.i. niet onderschat worden, temeer waar immers de volgende zin terecht spreekt van reeds bestaande ,,godsdienstige tegenstellingen", die reeds zekere ,,scherpte" schijnen te hebben, dermate, dat men die niet grooter wenscht te maken, noch verscherpen.

Waar we toch reeds in vele en zeer moeielijke koloniale vraagstukken zijn geraakt, was uiterste behoedzaamheid op het gladde ijs van godsdienstige politiek dan toch stellig geboden geweest en deze waardeering van den zendingsarbeid had o.i. althans op die plaats niet uitgesproken moeten zijn. Of de zendingscorporaties over dit troonredige koekoeksei zoo verheugd zijn, betwijfelen wij sterk.

Ook dr. Colenbrander sprak op 11 December bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt over dit onderwerp en dat kon ook niet anders, want hij is belast behalve met het geven van onderwijs in de geschiedenis van Indië, ook in dat van ,,in de historie en methode van de zending." Volgens de *N. R. Ct.* avondbl. van 11-12 zegt hij:

,,Maar de overweldigende meerderheid der be-
,,volking van Nederl.-Indië bestaat uit geïslamiseer-
,,den, die in een geheel anderen toestand dan de
,,Toradja's verkeeren. Voor die meerderheid vertegen-
,,woordigt vooralsnog de Islam ,,de nationaliteit":
,,de haar met toenemenden drang aangeboden Ker-
,,stening wijst zij met beslistheid af. Volhardt zij
,,in die afwijzing — en teekenen, dat het anders zijn
,,zou, weet spreker waarlijk nog niet te ontdekken —
,,dan wordt de groote vraag dus deze: is geestelijke
,,associatie mogelijk tusschen Kruis en Halve Maan?
,,De Nederl.-Indische Halve Maan is van een zeer
,,bijzonder karakter, waarvan het Ned.-Indische
,,kruis ten plicht heeft, nauwgezette studie te maken.
,,Of die haar in staat zullen stellen de over het geheel
,,zoo droevig mislukte bekeeringspoging met bete-
,,ren uitslag te hervatten, zal de toekomst moeten
,,leeren."

Dit zijn de woorden, niet uit eene troon-, maar uit eene kathederrede, waaraan men toch wel deskundigheid en overdachtheid moet toekennen. Zij loochent wel niet de mogelijkheid van associatie, maar trekt die o.i. zeer terecht, in twijfel. Zeer juist achten wij de opmerking — al is ze geene eigen vondst, geen oorspronkelijke uiting van dezen hoogleeraar — dat bij aan het begrip ,,Islam" ook verbonden acht dat van ,,nationaliteit", juister van indonesisch nationalisme. Onwillekeurig door deze, met overtuiging door anderen, wordt door de Inlanders in de zending een gezagsinstrument gezien, een stuk van het Westersche overheerschingsbeginsel; al moge dit als onjuist door ons gekwalificeerd en zelfs veroordeeld worden; maar ook in deze heeft de practische politiek o.i. bij uitsluiting zich te houden aan, uit te gaan van wat in de hoofden en harten daar ginds feitelijk omgaat en niet aan wat wij geheel ten onrechte meenen, dat daar gaande is. Wij hebben te maken met de werkelijkheid, niet met filmen, aan die ijdelheden is geen touw vast te knoopen.

Zooals men ziet, wordt er aldus de zaak alles behalve gemakkelijker en eenvoudiger door. Integendeel. Zeer leerrijk is in verband hiermede wat Snouck Hurgronje in zijn ,,*Nederland en de Islam*" (1915)

zegt op bl. 8, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 53, 54, 72, 73, 74, 75, 76, 77, in het uitmuntende vierde Hoofdstuk „Nederland en zijne Mohamedanen”, daaruit speciaal 84, 85 en vooral 99 bovenaan. Zekere bevestiging vindt Colenbrander's juiste bewering in het thans verschenen werk van M. Lindenborn, Zendings-director der N.Z.V.M., bl. 141:) *

„De naam *Sarikat Islam* zal ons in dit opzicht „niet op een dwaalspoor leiden, als wij hem met „Dr. Adriani vertalen als „Inlandsche Vereeniging.” En wij karakteriseeren de S. I. 't „best, als wij haar noemen eene uiting van na„tionale ontwaking, zich openbarend op het ter„rein van maatschappij en politiek en steun zoe„kend in den godsdienst. Al zou haar werk door „de verlevendiging van het Mohammedaansche „besef niet gemakkelijker worden, toch heeft de „zending zich over deze nationale ontwaking te „verheugen, want een slapend volk is geen be„geerlijk zendingsobject.”

Verder worden er Snouck Hurgronje's interessante woorden uit de jubileumsgave van het Indologenblad 1816—1916 aangehaald.

Het doet aangenaam aan en getuigt van juist en wijs inzicht, dat Lindenborn nergens ook maar iets uit, dat zou kunnen doen denken of zweemt naar, wat men zou kunnen noemen patroniaat of protectoraat der zending door de regeering, hoe middellijk of gering ook.

Van belang is o.a. ook het voorkomende op bl. 167:

„Maar 't voornaamste is, dat wij de Mohammedaansche wereld naderen met sympathie. „De kruistochtgedachte moet met wortel en tak „uitgeroeid worden. Op de verhouding tusschen „de beide godsdiensten rust de haat van twaalf „eeuwen”.

E. SCHMüLLING.

Uit de O.-I. Mail.

Groote brand.

Op 25 Sept. j.l. brak brand uit te Batavia in het complex tusschen Kramat, Kwitang en Menteng.

66 Inlandsche huizen zijn in asch gelegd.

De rookkolom was vanuit de benedenstad zichtbaar.

De brandweer was absoluut machteloos, daar er geen water was.

Er werden dadelijk geldinzamelingen gehouden, om de geteisterden bij te staan.

Van de Duitsche, thans Nederlandsche schepen.

Het personeel van de overgenomen Duitsche schepen van Sabang is einde Sept. j.l. te Medan gearriveerd.

De *Westmark*, de *New-Castle* en de *Gernis* zullen voortaan achtereenvolgens heeten: *Jacrata*, *Gaasterland* en *Noorderdijk*.

De *Gaasterland* gaat naar Batavia om te dokken, de beide andere naar Soerabaja. Bij het proefstoomen buiten de Sabangbaai bleek het, dat de machineriën nog goed werkten, doch de booten konden slechts 5½ tot 6½ mijl halen door den aangroei van de scheepshuid. Een deel der Duitsche bemanning zal naar Padang worden overgebracht.

Subsidie.

Door de vereeniging Roomsch-Katholieke Kweekschool te Moentilan (residentie Kedoe) wordt aldaar eene bijzondere Kweekschool voor onderwijzers onderhouden. Deze school zal een belangrijke uitbreiding ondergaan door het bijbouwen van verschillende kamers, zoowel voor Europeesche als voor de Inlandsche onderwijzers. Ter tegemoetkoming in de kosten is door de Regeering aan de vereeniging eene subsidie van ƒ 37046 verleend.

Gesloten voor mijnbouwkundige opsporingen.

Door de Nederlandsche Koloniale Petroleummaatschappij waren 88 verzoeken ingediend om vergunning tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen in terreinen, gelegen in de afdeeling West-Nieuw-Guinea der residentie Amboina. Al die verzoeken zijn echter afgewezen op grond van de overweging, dat de aangevraagde terreinen behooren tot een der gedeelten van de buitenbezittingen, waar de particuliere mijnbouw nog niet kan worden toegelaten. Thans wordt namelijk nog overwogen of aldaar gronden om redenen van algemeen belang moeten worden gesloten of gereserveerd moeten worden voor opsporingen van gouvernementswege.

De reis van den heer Liefrinck.

Men schrijft hieromtrent uit Ambon aan het *Soer. Hbld.*:

Van Ternate is eergisteren hier aangekomen de heer Liefrinck. Blijkbaar was het niet de bedoeling dat hij hier een algemeen onderzoek zou instellen, hoewel toch reeds een paar maanden van te voren zijn komst was aangekondigd.

Van de gelegenheid om zijn wenschen en grieven te uiten werd echter een ruim gebruik gemaakt. Tal van Ambonneezen stonden voor het kantoor waar de heer Liefrinck met den assistent-resident, waarnemend resident, en den gewestelijken secretaris, de bezoekers afwachtte.

Naar ik tot nog toe vernam, waren de voornaamste dingen die ter sprake werden gebracht, de duurte hier op ons eiland, de scheiding hier van kerk en staat, wat voor Ambon van veel gewicht is, de open brief van *Ambon Vooruit* aan den Gouverneur-Generaal en de kwestie van een gemeenteraad.

Verder waren er velen, die persoonlijke of familiebelangen kwamen bespreken. Ook vond de heer Liefrinck nog gelegenheid om met het hoofd van bestuur den nieuwen steiger te bezichtigen. Bij aankomst met de boot en in het hotel en ook nu weer bij het vertrek naar Java ontbraken de noodige Ambonsche fluitorkesten niet.

In het belang van het Inlandsch meisje.

Te Salatiga (residentie Semarang) is opgericht eene reeds rechtspersoonlijkheid erlangd hebbende vereeniging, genaamd Woro-Kanjo (het verheven meisje), welke zich ten doel stelt de bevordering van de geestelijke en stoffelijke belangen van de Inlandsche meisjes. Zij tracht dit doel te bereiken door aan die meisjes onderwijs te geven in vakken, welke nuttig kunnen zijn voor haar toekomstige samenleving en door andere, aan het doel bevorderlijke wettige middelen.

Ambachtscholen voor Inlanders.

Bij gouvernementsbesluit is bepaald, dat bij wijze van proef aan de ambachtsscholen met driejarigen leergang voor Inlanders te Batavia en te Soerabaja wordt verbonden een leergang voor opleiding tot chauffeur-werkman, terwijl ten behoeve van bedoelden leergang bij wijze van tijdelijken maatregel bij elke der genoemde scholen een vak-onderwijzer en één Inlandsch ambachtsonderwijzer worden in dienst gesteld.

Voorts is de Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel gemachtigd om voor elk der genoemde ambachtsscholen te beschikken over eene som van ƒ 8000 voor den aankoop van leermiddelen voor den bij die scholen te openen leergang voor opleiding tot chauffeur-werkman.

Een nieuw Station te Soerabaia.

De *Nieuwe Soerab. Courant* verneemt, dat met den bouw van een nieuw station te Soerabaja Kotta het volgend jaar begonnen zal worden. Met de ophooging van het centraal rangeeremplacement te Sidotopo is reeds aangevangen. Het stationsgebouw zal aan de modernste eischen voldoen. Het spoorplan sluit in den aanleg van een tiental viaducten.

Volksraad.

Aan den door den Volksraad te kennen gegeven wensch om aan zijne leden het instellen van plaatselijke onderzoekingen van landswege gemakkelijk te maken, is in zoover tegemoet gekomen, dat bij een Regeeringsbesluit van 20 Sept. machtiging verleend is om aan Volksraadleden voor evengenoemd doel bij reizen met de Staatsspoor en tramwegen vervoer voor rekening van den lande toe te staan. Dat vervoer zal geschieden in de eerste klasse en op reisaanvragen.

Aangezien de eerste oplaag der handelingen en bijlagen van de eerste zitting van den Volksraad te gering is gebleken en aan een groot aantal aanvragen nog niet kon worden voldaan, zal een herdruk verschijnen.

Uit Medan.

Men meldt aan *De Javabode*, dat de Deli-spoorlijn van Pangkalan Branden naar Besitang, welke de Delispoor met de Atjehtram zal verbinden, vermoedelijk in Juli 1919 gereed zal komen. De noodige rails zullen in het begin der volgende maand arriveeren.

Te Medan vertoeft op het oogenblik de heer Sauter, directeur van de gasfabriek te Semarang, die daar besprekingen voert betreffende voorzieningen, welke het mogelijk maken, dat de Gasmaatschappij

*) In dank ontvingen wij van den uitgever „Boekhandel van den Zendingsstudie-raad”, Nassau Zuilensteinstraat 25, den Haag, een exemplaar van dit keurig uitgevoerd werk, getiteld „Zendingslicht op den Islam”. De heer M. Lindenborn schrijft bij den aanhef:

„De Zendingsstudieraad wilde een nieuw handboek uitgeven over den Islam, geschikt voor hen, die „Islam en Christendom” hadden bestudeerd. Eerst werd gedacht aan een vertaling van „The Vital Forces of Christianity and Islam”, doch hiertegen rezen verschillende bezwaren. Toen werd mij gevraagd dit handboek te bewerken. Nu zal ik maar geen verontschuldigingen maken, dat ik dit heb durven aannemen. Ik wil alleen zeggen, dat dit handboek volstrekt geen aanspraak maakt op wetenschappelijke waarde; ik heb dankbaar gebruik gemaakt van verschillende werken, doch steeds in het oog trachten te houden, dat dit boek werd geschreven voor degenen, die uit zendings-belangstelling den Islam wilden leeren kennen.

Ik zal mij het meest verblijden, indien het iets bijdraagt tot vermeerdering der belangstelling in- en liefde voor de Zending, onder de belijders van den Islam.”

Schrijver behandelt achtereenvolgens kort en bondig de hoofdstukken: I. Mohammed. II. Koran en Overlevering. III. Het Geloof. IV. De Wet (I. De scholen; de zuilen). V. de Wet (II. het recht). VI. De Mystiek. VII. De verbreiding van den Islam. VIII. De Islam in Ned.-Indië. IX. De Islam en de Cultuur. X. Mohammedanen-zending.

Wij bevelen belangstellenden ten zeerste de lezing aan van dit boek, dat voor den billijken prijs van ƒ 1.75 in den handel is. Red.-Com.

in October 1919 het bedrijf te Medan kan openen. Het noodige materiaal is bijna bij elkaar.

De S.I. tracht voor de Javanen te Medan een eigen hoofd te verkrijgen en hen te ontvoeren aan de rechtspraak van den inheemschen rechtbank.

Bijeenkomsten van hadji's met R.K. geestelijken en met dominees.

Te Djocja vinden afwisselende maandelijksche bijeenkomsten plaats van vooraanstaande *hadji's* met R K. geestelijken en dominees, om te komen tot onderlinge waardeering. Pastoor van Lith van Moentilan woonde een dergelijke bijeenkomst bij.

Militaria.

Uit Magelang verneemt *De Javabode,* dat zich voor het toelatingsexamen voor de Hoogere Krijgsschool, af te nemen in December a.s., uit de tweede militaire afdeeling hebben aangemeld:

de eerste luitenants der infanterie Van der Goes te Magelang, O. Dewall te Poerworedjo en Hotz te Solo.

Voor het examen voor den intendance-cursus meldde zich aan:

de eerste luitenant Bakker te Magelang.

Tot plaatselijk militair commandant te Palembang is benoemd de kapitein Hoogers van Lahat.

Bij de opgerichte automobielcompagnie te Bandoeng zijn geplaatst de eerste luitenant der infanterie Allirol van Magelang en de eerste luitenant der cavalerie Brouwens, thans te Batavia.

Vierde opvoering van „Pangeran Negoro Yoedo".

De *Javabode* schrijft:

Hans van de Wall mag tevreden zijn met het succes van zijn jongste tooneelwerk: het was schitterend! Ja, werkelijk, wanneer we zoo die laatste stampvolle zalen zagen en dat groote enthousiasme van het publiek, dat zelfs bij open doek in de prachtige 3e scène applaudiseerde, dan kan niet anders dan van een schitterend succes gesproken worden.

Over het spel zullen we maar niet meer schrijven: een ieder weet al hie meesterlijk de heer van Dijk zijn rol vervulde, hoe onnavolgbaar de eeuwig jongblijvende mevrouw van de Wall—Assé het onderwijzeresje speelde, dat haar geluk slechts wil prijsgeven om „hem" te redden, hoe de lieftallige Raden Adjeng Akarti het publiek in verrukking bracht, hoe mej. van Welsem datzelfde publiek angst aanjoeg met haar woorden van haat, hoe...... kortom allen haast even goed voldeden.

Wij weten niet in hoeverre de schrijver plannen heeft voor andere plaatsen met dit stuk, maar hij kan er verzekerd van zijn, dat de roep erover hem verre vooruit zal wezen en dan twijfelen wij niet ook ginder zal men „de Pangeran" leeren waardeeren.

Palembang als toekomstig Kolenstation.

De Europeesche oorlog heeft gevolgen met zich medegesleept, welke op het eerste gezicht voor ons Indië zeer ongunstig waren, doch welke achteraf beschouwd deze gewesten ten goede zijn gekomen. Hoeveel artikelen zijn er niet waarbij Indië voor 1914 uitsluitend aangewezen was op Europa, en welke thans in Indië zelf worden gefabriceerd, een gevolg van het gebrek aan scheepsruimte en ongeregelde verbinding met Westersche landen. Het artikel kolen b.v. werd indertijd voor het grootste gedeelte uit Engeland, Australië en Japan geïmporteerd. Om goede bunker- en fabriekskolen te bemachtigen moesten schatten aan vracht betaald worden. Men deed dan ook alle moeite om in ons Insulinde kolen te ontdekken van deugdelijke kwaliteit, of om hunne kwantiteit niet in de behoeften konden voorzien.

Reeds geruimen tijd werd van de Palembangsche Bovenlanden steenkool afgevoerd, doch deze was van zeer inferieure kwaliteit. De bruinkool werd door de Inlandsche bevolking om zoo te zeggen van den grond opgeschept. De aandacht van de Regeering werd op deze kolenbedden gevestigd en na een grondig onderzoek werden in de buurt van Tandjong en Moeara-Enim kolen van zeer goede kwaliteit aangetroffen. Het groote voordeel van deze kolen is, dat zij, niettegenstaande het zeer goede gehalte, op geringe diepte worden gevonden, zoodat de kostprijs tot een minimum beperkt kan worden. Momenteel wordt nog slechts een 5000 ton per maand afgevoerd en verscheept, hoofdzakelijk per Paketvaart-stoomers. Er zijn echter plannen in voorbereiding om het volgend jaar circa 1000 ton per dag te verschepen, doch zoover zijn wij nog lang niet en zal het nog wel een anderhalf jaar duren, alvorens dit kwantum verwerkt zal worden.

Ook hier heeft de oorlog weer schuld aan. De Zuid-Sumatra Spoor beschikt nog niet over voldoende spoorwegmateriaal om zulke groote hoeveelheden kolen per dag naar Palembang af te kunnen voeren, en zal, zoolang de oorlog duurt, ook wel niet voldoende materiaal machtig kunnen worden. Daar de productie nog betrekkelijk gering is, wil het Gouvernement particuliere maatschappijen er nog zooveel mogelijk buiten houden en is daarom de prijs van de kolen betrekkelijk hoog, n.l. van ƒ 40.— tot ƒ 60.— f.o.b., al naar gelang der kwaliteit. Tot nu toe werd het product dan ook voor het grootste gedeelte geleverd aan de Staatsspoor op Java en aan de Marine. Vooral laatstbedoelde kolen en die, welke bij uitzondering aan maatschappijen worden verkocht, zijn van uitstekende kwaliteit en doen, volgens deskundigen, geenszins onder voor prima Cardiff-kolen.

Een andere reden tot het zoo hoog houden van de prijzen moet gezocht worden in het feit, dat de exploitatie der mijnen momenteel nog heel veel geld kost; iedere pas ondernomen zaak toch is verplicht gedurende de eerste jaren met verlies te werken, en om nu de kosten te kunnen verdeelen en tevens de andere takken van dienst van het Gouvernement, welke met deze exploitatie ten zeerste gebaat zijn in de kosten te doen participeeren, worden de kolen in de boeken tot zulk een hooge waarde verrekend.

De kolen worden door de Zuid-Sumatra Spoor afgevoerd naar Kertopati, het eindstation van de lijn, gelegen aan de Moesi-rivier aan den overkant van de stad Palembang, daar, waar de Ogan-rivier in de Moesie stroomt. In de kali staat een steiger waar de zeeschepen kunnen meeren en waar niet al te groote vaartuigen (tot een 2000 ton bruto) aan twee ruimen tegelijkertijd kolen kunnen nemen. De kolen worden in het schip „geloopen" doch kan met deze primitieve belading nog een betrekkelijk groot kwantum per dag verwerkt worden,, n.l. 500 à 600 ton.

De meeste Paketvaart-schepen, welke hier kolen innemen, vertrekken met een 1000 à 1200 ton kolen, welk kwantum in ongeveer twee dagen tijd geladen wordt — al naar gelang van het aantal koelies.

Evenals op Sumatra's Oostkust is het koelievraagstuk hier zeer precair en is het zeer lastig om goed en voldoende werkvolk te krijgen.

Wil men dan ook binnen afzienbaren tijd 1000 kolen per dag afvoeren, zooals men voornemens is, dan zullen kolentips gebouwd moeten worden. Zoolang de oorlog duurt, behoeft hieraan echter niet gedacht te worden, althans niet aan den bouw van deugdelijke ijzeren, permanente kolentips, eerstens omdat het materiaal zoo goed als niet te krijgen is en ten tweede wijl alles veel te duur zou uitkomen. In de Palembangsche Bovenlanden is echter ijzerhout in overvloed te krijgen, reden waarom binnenkort begonnen zal worden met den bouw van een tijdelijken kolentip. Van hetzelfde systeem als Emmahaven er een heeft, doch dan van ijzerhout. Met een dergelijken tip zal ongeveer 1000 ton kolen per dag geladen kunnen worden.

De Moesie is diep en breed genoeg voor zeeschepen tot een 8000 ton bruto welke te Kertopati gemakelijk kunnen draaien.

Het grootste bezwaar is echter de bank voor de monding der rivier waarover geen grootere schepen dan van circa 2000 ton bruto, geheel afgeladen, kunnen passeeren, en dan nog slechts bij hoogwater. Wil men dus van Palembang een bunkerkolenstation maken, een noemenswaardigen concurrent voor Padang en Poeloe-Laoet, dan zal men in de eerste plaats hebben te zorgen, dat de grootste zeeschepen ongestoord, zonder op hoog water te behoeven te wachten, in en uit kunnen varen. De plannen bestaan dan ook, niet om de bank weg te graven, want dat zoude door het voortdurend weder-aanslibben van modder monnikenwerk zijn, doch om een kanaal naar zee te graven, ongeveer tien kilometers van de monding van de rivier, om zoodoende de bank te ontloopen. Om aanslibbing van dit kanaal te voorkomen zullen sluizen aangelegd moeten worden, hetgeen natuurlijk een groote som geld zal kosten.

Het bovenstaande is natuurlijk nog slechts toekomstmuziek, doch, ik hoop ermede aangetoond te hebben, dat, worden de kolenzaken hier energiek aangepakt, hetgeen thans onder den heer Rövekamp het geval is, de stad Palembang een toekomst tegemoet gaat. Palembang toch ligt op den grooten zeeweg tusschen Australië, Java en Europa via Singapore en verkeert, wat de ligging betreft, in veel gunstiger condities dan Emmahaven of eenig ander kolenstation in den Indischen Archipel.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De weinige ambitie voor den bestuursdienst bij den onderlegden Inlander.

Er is al heel wat gepraat over het feit, dat er bij de ontwikkelde Inlanders zoo weinig lust bestaat om zich aan den bestuursdienst te wijden. De directeur B. B. heeft in 't begin van dit jaar een rondschrij-

ven gezonden om naar de redenen daarvan navraag te doen.

In de *Java-Bode* wordt van Inlandsche zijde nog eens naar voren gebracht, wat de oorzaak is van den weinigen lust voor den bestuursdienst.

Van de zijde der bevolking bestaat er genoeg animo voor 't baantje van hulpschrijver; het aantal liefhebbers loopt in de honderden, maar men vrage niet naar hun opleiding. De meesten hebben het niet verder kunnen brengen dan een Inl. school, 2e klas; slechts enkelen komen van een Holl.-Inl. school of daarmee gelijkstaande inrichting, zoodat de hoedanigheid wel wat te wenschen overlaat. Hoe komt het nu, dat zij, die het einddiploma eener Opl.-School voor Inl.-Ambt. of H.B.S. 5 j. c. bezitten, zich niet in grooten getale aanmelden?

De voornaamste reden acht Schr. de behandeling, waaraan de hulpschrijver of C. I. B. A. van de zijde zijner Inlandsche, zoowel als Europeesche superieuren blootstaat.

De eerstgenoemden, meestal wedana's, die zich in hun hulpschrijverstijd alles van hun chefs moesten laten welgevallen, zijn er vaak nog niet voldoende van doordrongen, dat de toestanden in dat opzicht geheel gewijzigd zijn, en dat jongelui, die meer moderne ideeën zijn toegedaan, zich niet voor alles en nog wat laten gebruiken, noch zich in particuliere aangelegenheden wenschen te schikken naar de ideeën van den wedana of diens echtgenoote. Nu zouden ze eenvoudig dergelijke onverplichte diensten kunnen weigeren, maar dan bedenke men, dat er zoo iets als conduitestaten bestaan.

De grieven tegen de Europeesche bestuursambtenaren zijn, dat veel controleurs en assistent-residenten er geen rekening mede houden dat de tegenwoordige opleidingsscholen voor Inl. Ambtenaren een ontwikkeling geven aan haar leerlingen, die zeer verre staat boven die van de vroegere hoofdenscholen. Zij wenschen van het hooge standpunt, dat ze eertijds innamen tegenover hun weinig ontwikkelde Inl. Ambt. geen afstand te doen, uit vrees er hun prestige bij in te schieten. Zij achten de mogelijkheid, dat een Inlander hen in ontwikkeling nabijkomt, buitengesloten. Hierdoor ontstaan dan licht botsingen, die eenmaal voorgekomen, vaak aanleiding geven tot ernstige conflicten, waaraan hooger geplaatsten te pas moeten komen, en waarbij de Inlander in verreweg de meeste gevallen aan het kortste eind trekt, vaak ook doordat de Europeaan de psyche van den Inlander niet voldoende kent en omgekeerd.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat er ook controleurs en ass. residenten zijn, die hun taak hoog opvatten en dat overmoed van den ondergeschikte ook oorzaak van een botsing kan wezen.

Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat de studeerenden, dergelijke verhalen hoorende, een vooroordeel krijgen tegen den bestuursdienst.

Een ander urgent punt is de kwestie der bezoldiging.

,,Iemand met het einddiploma eener Opl.-Sch. voor Inl. Ambt., dus een school, die (de naam zegt het) hem speciaal voor den Inl. bestuursdienst heeft gevormd, geniet bij dien dienst een aanvangsbezoldiging van *f* 50.— en in bijna alle andere takken van dienst (waarvoor hij *niet* speciaal is opgeleid) zooals S. S., Volkscredietwezen, postdienst, enz. méér dan dat bedrag, terwijl de vooruitzichten in werkelijkheid minstens gelijk staan.''

Is het dan wonder, dat er onder de jongelui, die de opleidingsscholen jaarlijks afleveren, verscheidene zijn, die om de ruimere bezoldiging en de te verwachten heuschere behandeling een baantje zoeken bij een anderen tak van dienst of bij een particuliere onderneming?

Iemand met een einddiploma H.B.S. 5 j. c., Handelsschool of daarmee gelijkstaande inrichting begint overal elders met meer dan *f* 50.— en met betere vooruitzichten, terwijl zij, die eindexamen K.W.S. H.B.S. 3 j. c., of Mulo hebben, beginnen met 10 à 20 gld. en na minstens 12 jaar een bezoldiging van *f* 30 en *f* 60 te hebben genoten, eindelijk benoemd worden tot assistent-wedana op *f* 140.—.

Onder de verdere omstandigheden, die remmend werken op den toeloop van sollicitanten, noemt K. S. de theoretisch openbare, maar practisch dikwijls geheime invulling der conduite-staten, de manier van onderzoek bij 'n conflict tusschen een ondergeschikte en zijn meerdere, het groot aantal bevelen gevende meerderen, de afgunst en tegenwerking der niet-gediplomeerde collega's.

De terreur in het Bantoolsche.

De redacteur in Midden-Java van het *Soer. Hbl.* noemt dezen tijd dien der leuzen. Leuzen, welke voor een poos fascineerend kunnen werken als een voorspiegeling van velerlei schoons en goeds, maar die na eenigen tijd haar rol van kleurrijke zeepbel zullen hebben uitgespeeld.

,,Het is in deze tijden van veel te hoog gestemde idealen en van vage verlangens eigenlijk een beetje ouderwetsch en laag-bij-den-grond, indien men er op wijst, dat geen enkele der vele kwesties, welke thans door de z.g. vooruitstrevenden en associatiemannen naar voren worden gesleept, in belangrijkheid kan worden vergeleken bij deze ééne boven alles gewichtige kwestie: *verzekering der veiligheid van persoon en goed.*''

Volksraad, kiesrecht, associatie, onderwijs en wat dies meer zij halen in beteekenis niet bij dit ééne groote vraagstuk: hoe verzekeren wij veiligheid van persoon en goed?

Zonder die veiligheid geen vooruitgang, geen welvaart, geen prikkel tot arbeid, geen rustige bevolking. Die veiligheid is de hoeksteen van het maatschappelijk gebouw.

In het regentschap Bantool, afd. Djokjakarta, kan men zien, hoe tengevolge van een tekort aan bestuurskracht, zich een toestand heeft ontwikkeld, die doet denken aan anarchie.

De bevolking in het Bantoolsche zucht onder een terreur, welke hoogst beschamend is voor ons gezag, dat als een zijner eerste plichten kent: bescherming der bevolking.

Deze is in het Bantoolsche ,,overgeleverd aan een troep misdadigers, die met de brandende fakkel in de hand door het land trekken en een schrikbewind uitoefenen, dat alleen mogelijk is, indien het bestuur in zeer groote mate tekort schiet in de uitoefening zijner eerste en voornaamste functie'.

Daarop herinnert Schr. aan de ouderwetsche ketjoepartijen, waarbij de roovers tandakkend de dessa introkken, recht naar de woning van den persoon, op wiens bezittingen zij het voorzien hadden, en waaraan men nimmer een eind heeft kunnen maken.

,,Voor de andere dessabewoners behoefden de roovers niet te vreezen, omdat die dessalui zeer goed wisten, dat er wraak dreigde, indien ze den bestolene hielpen, een wraak, waartegen het bestuur hen niet kon beschermen.''

En heeft men ooit sterker staaltje van minachting voor het Gezag gezien dan den clandestienen zoutaanmaak op het zeestrand van Bantool, welk bedrijf zoo'n omvang had, dat het clandestiene zout openlijk op de passars verkocht werd, zoodat het debiet van eenige pakhuizen der regie er sterk door verminderde?

Het sterkst echter kwam de toenemende verwildering tot uiting in de huisbranden.

Dit sedert jaren voorkomende kwaad werd van hoogst gevaarlijke beteekenis op en om de onderneming *Gesieken*, waar bijna dagelijks het brandsignaal klonk en een of meer Inl. huizen in vlammen opgingen, waardoor weer iemand alles verloor, wat hij bezat en waarvoor hij wellicht lange jaren gewerkt had. In den oostmoesoen 1917 brandden naar matige schatting 125 tot 150 Inl. huizen af. Het doel dier branden was meestal verwarring te stichten om daarvan gebruik te maken het een en ander te stelen.

In het jaar 1918 is de toestand merkbaar verergerd. Staat een huis in brand, niemand der dessabewoners zal er aan denken een handje te helpen, daar dan de verlaten woning een prooi der roovers wordt.

Bekend is, dat eenige bekels den administrateur verzochten het maalfeest overdag te geven, daar ze 's nachts in hun woning moesten zijn, met het oog op het gevaar voor brandstichten.

In de omgeving der onderneming *Bantool* ontzettend veel branden. In de maanden April en Mei brandden naar matige berekening 90 Inl. huizen af.

Op de onderneming *Gadjoeran* (Gondang Lipoero) heeft men een zelfden toestand, gemiddeld brandt daar per etmaal een woning af en de bevolking toont hier zooveel angst voor de brandstichters, dat men in de dessa's *Kringinan* en *Kaligondang* huizen vindt, waarvan de atappen dakbedekking is weggenomen. Tal van Inlanders, die hun woning intact lieten, brengen den nacht buiten en om hun huis door, ten einde brandstichting te kunnen verhinderen.

Zulk een toestand is diep beschamend voor het Gezag en legt een hoogst bezwarende getuigenis af van de tekortkomingen van dit Gezag. Het wordt tijd, dat de regeering openlijk rekenschap wordt gevraagd, van haar ergerlijke tekortkomingen.

,,Wordt niet spoedig ingegrepen dan krijgen wij binnenkort in het Bantoolsche een toestand van volslagen anarchie, een openlijke bespotting en vertreding van het Gezag. Dit op zich zelf is niet zoo erg: ook het Gezag heeft de onderdanen, die het verdient, doch de bevolking wordt hierdoor uitgeleverd aan een groep schavuiten, overgeleverd aan een terreur.''

Onderwijs en arbeidersverzorging.

Het volgende ontleenen we aan de *Deli Ct.* De Delispoor kon geen stokers vinden; die voldoende konden lezen en schrijven; zoodra ze dat kenden, dongen ze naar een hoogere betrekking, waarbij de handen niet uitgestoken behoefden te worden. Daarom werd besloten stokers in dienst te nemen, die niet over deze geleerdheid beschikten en hen dan in een avondschooltje bijeen te brengen.

Niet zoodra was dit plan echter bekend, of de machinisten en de lui van de werkplaats kwamen ook om een lesje verzoeken, terwijl er zelfs waren, die verzochten om Nederlandsch te mogen leeren. Het gevolg daarvan is, dat er nu reeds drie klassen zijn: een voor eerstbeginnenden, een voor meergevorderden en een voor hen, die Nederlandsch leeren.

Ook op het gebied van ambachtsonderwijs doet de D. S. M. goed werk, met haar leerlingstelsel. In haar werkplaatsen treft men een groot aantal jongelui aan, die daar hun opleiding krijgen tot technisch werkman, en die na zes maanden iets beginnen te ver-

dienen. Zijn ze pienter en handig, zoo kunnen ze het tot goede loonen brengen.

Indien de nieuwe werkplaats der maatschappij geheel werkt en het arbeidersdorp in de nabijheid ervan gereed is, kan de maatschappij door het stichten van scholen, w.o. een ambachtschool nog veel goed doen.

Wie het arbeidersdorp der Delispoor te Poeloe Brajan gezien heeft zal tot het besluit komen, dat weinig fabrieken in Holland kunnen bogen op een dergelijk tuindorp met fraai open terreinen, kleine tuintjes, badkamers, afzonderlijke keukens enz., waar de eenvoudige koelie, die misschien 70 centen per dag verdient zijn eigen steenen huisje heeft met een klein stukje grond onder uitnemende hygiënische omstandigheden.

En de voorziening van goede woningen voor de arbeiders, zoowel als de ontwikkeling der arbeidskrachten getuigt van een gezonde opvatting en van wijs beleid.

De residenten van Tapanoeli.

De heer C. Lulofs schreef naar aanleiding van een artikeltje in de *Java-Bode*, waarin de oud-resident Westenberg met zijn voorganger Welsink en opvolger Barth min of meer gesteld werden tegenover den huidigen resident Vorstman, aan datzelfde blad een sympathiek stuk.

Werden in het eerstgenoemde artikel de oud-residenten van Tapanoeli uitnemende bestuurs-ambtenaren geheeten, resident Vorstman wordt daar minder op zijn plaats geacht, omdat hij nooit tevoren in het gewest gediend heeft en als gewestelijk secretaris lange jaren aan den actieven bestuursdienst onttrokken geweest is.

Van res. Barth wordt ten onrechte met groote stelligheid beweerd, dat hij zich in 1916 verzet heeft tegen de invoering van het huidige districtsbestuur, dat geen betere toestanden in het gewest heeft doen ontstaan, terwijl men ten nadeele van res. Vorstman erbij mag denken, dat deze zich tot invoering dier schadelijke reorganisatie geleend heeft.

Dienaangaande merkt de hr. Lulofs op, dat de meest beteekend hebbende van de voorgangers van den huidigen resident wel res. Welsink geweest is, een man van zeer bijzondere verdiensten doch niettemin kind van zijn tijd.

„Met beide beenen staande in het tijdperk van onthouding ten aanzien van de Buitenbezittingen, van zachte middelen waar voortschrijden onvermijdelijk was, heeft Welsink een goed deel der Bataklanden onderworpen zonder militair geweld, waarvoor hem groote waardeering toekomt. Het daarbij toegepaste cajolatiestelsel leidde echter tot vele verkeerdheden, die zich eerst later zouden wreken: zoo, op verkeersgebied, dat de dichtbevolkte hoogvlakte, noch naar het westen noch naar het oosten, een afvoerweg ontving; zoo, op bestuursgebied, dat door het toekennen van rangen en titels, in verbijsterende verscheidenheid, aan allerlei hoofden, of zich als zoodanig voordoende personen, een chaos geschapen werd op Inlandsch bestuursgebied, waarvan men elders in deze koloniën tevergeefs een weerga zou zoeken."

Traden de bezwaren dezer toestanden door de afsluiting van 't noordelijk Batakland van het overige Sumatra lange jaren weinig aan het licht, tijdens de opleving der Buitenbezittingen, bij het doordringen van den particulieren ondernemingsgeest uit de oostkust naar Tapanoeli bleken de bestaande toestanden onhoudbaar. De toenmalige directeur B. B. de hr. S. de Graaff wees den weg tot betering aan.

Had de voorbereiding der reorganisatie onder res. Westenberg weinig vorderingen gemaakt, zijn opvolger res. Barth, *overtuigd voorstander van het nieuwe stelsel* bracht de voorbereiding daarvan tot een goed einde, en toen ziekte hem noodzaakte zijn ambt neer te leggen, zag de nieuwe resident zich voor de taak gesteld de ingrijpende maatregelen door te voeren, die de reorganisatie met zich bracht.

Waar bovendien nog andere hervormingen op het programma stonden, werd omgezien naar een bijzonder bekwaam ambtenaar, die zich reeds een doortastend en bekwaam bestuursman getoond had, en die men in den hr. Vorstman meende gevonden te hebben. Een hoogstaand ambtenaar voegde dan ook den nieuwen resident bij vertrek naar zijn standplaats toe, dat hij gezonden werd *om den Augiasstal in Tapanoeli te reinigen.*

Is res. Vorstman bij de volvoering van zijn moeilijke taak hier of daar wat haastig te werk gegaan, of heeft hij op enkele zijner ondergeschikte ambtenaren onvoldoende contrôle uitgeoefend, „dan mogen zij hem daarvan een verwijt maken, die in *positieve* verdiensten boven hem staan en die mitsdien een der neteligste opdrachten, welke in de laatste jaren aan eenig hoofd van gewestelijk bestuur werden verstrekt, tot een beter einde hebben gebracht dan hij."

Suriname.

Ten vervolge op de in de Nederlandsche Staatscourant van 22 October 1918, No. 247, gedane bekendmaking, wordt aan het op 10 dezen alhier ontvangen en op 10 September tevoren gedagteekend Surinaamsch mailverslag het volgende ontleend:

1. De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. —

2. De weersgesteldheid was normaal. De groote droge tijd viel op tijd in, d.i. ongeveer midden Augustus, en hield fel aan. Voor het deel van den rijstaanplant, dat laat werd aangebracht, zou het even fel aanhouden van de droogte zeer nadeelig kunnen worden.

3. Van 10 Augustus tot 9 September werden uitgevoerd: cacao 88,932 kgr., goud 1504 gr., letterhout 339 kgr., melasse 110,000 liter, vischlijn 594 kgr.

4. De Sitoebondo van den Rotterdamschen Lloyd bracht op 23 Augustus 1918 815 ton rijst uit Java aan.

Voor die partij en voor den nog aanwezigen voorraad van de tevoren met de Oranje-Nassau van den Koninklijken West-Indischen Maildienst uit New-York aangevoerde rijst had prijszetting plaats bij besluit van 5 September 1918 G. B. No. 63.

5. Met verwijzing naar punt 5 van het vorig bericht kan worden medegedeeld, dat voor de minvermogenden nog beschikbaar werd gesteld brood uit tarwemeel tegen *f* 0.03 per 100 gram. De prijs voor algemeenen verkoop bedraagt 5 ct. per 100 gram.

6. Met het stoomschip Sitoebondo werden op 23 Augustus 1918 aangevoerd 605 immigranten uit Nederlandsch-Indië voor de plantages in Suriname. De immigranten verkeerden in goeden toestand en zagen er flink uit.

7. In het stroomgebied van de Marowijne werd aan den rechteroever van de Gonini de aanwezigheid aangetoond van rozenhout. Dezelfde soort als de „bois de rose femelle" die in Fransch Guyana veelvuldig voorkomt en waaruit aldaar de „essence de bois de rose" wordt verkregen. Deze nijverheid is voor die kolonie van beteekenis." (S. Ct.).

Het constateeren van het voorkomen van rozenhout in het stroomgebied van de Marowijne — waarvan wij reeds in ons nummer van 13 Juni mededeeling deden — is voor de ambtenaren van het Boschwezen in Suriname een groot succes. Reeds vroeger was het voorkomen van een verwante soort in de wouden van de Marowijne aangetoond. Of het in Suriname nu ook zal komen tot de bereiding van de essence?

* * *

Wij hebben het in dit weekblad meermalen gehad over de „kweekjes", ook naar aanleiding van de artikelen van den Heer *Jacobs* in de „*Vragen van den dag*" over kinderslavernij in Suriname.

Ter bestrijding van dit euvel had Gouverneur *van Asbeck* bij de Koloniale Staten een ontwerp-verordening ingediend, die bij dit lichaam echter geen onverdeelden bijval vond en tot heden niet goedgekeurd is. In „*De West*" van 1 November komt de heer *Julius W. Lobato*, hoofd van de Emmaschool, op de zaak terug in een interessant artikel onder het hoofd „*Beroepskeuze, Leerplicht, Kweekjes.*"

„Met het Eerste-Kamerlid van Kol — aldus de heer Lobato — hoop ik van harte, dat het kweekjesstelsel spoedig onder wettelijk toezicht komt. Ook hoop ik dat — vooral met het oog op de kweekjes — de leerplichtsduur worde verlengd, minstens tot het veertiende levensjaar".

De Koloniale Staten zullen een goed werk doen, wanneer zij de ontwerp-verordening zoo spoedig mogelijk goedkeuren.

Welhaast 40 jaar is het geleden dat voor het eerst op dit euvel werd gewezen. Het is meer dan tijd daaraan een einde te maken.

* * *

In „*Suriname*" van 22 en 29 October zet de heer *van Lier* zijne artikelenreeks over de Boschnegers voort. Hij behandelt nu de vraag „Waarom *Kanapé* niet tot Granman werd uitgeroepen" en vertelt verder van de kroningsfeesten van *Amakti*.

Kanapé was door het overleden groot opperhoofd der Aucaner-Boschnegers *Oseisi* als zijn opvolger aangewezen; door kuiperijen van de „kapiteins" werd evenwel niet *Kanapé* maar *Amakti* gekozen.

Even als de vorige artikelen bevatten deze vele interessante bijzonderheden over de zeden en gewoon-

ten der Aucaners. Een merkwaardig volkje die Aucaners. In het oerwoud van Suriname een stuk onvervalscht Afrika.

* *
*

Uit Suriname wordt ons toegezonden het „*Jaarverslag van het Militair Hospitaal te Paramaribo, 1917*", gedrukt in het Hospitaal zelf. In den loop van het jaar zijn in de inrichting 159 operaties verricht. Aan het slot van het verslag een „staat van ziekten der patiënten in den loop van het jaar 1917 opgenomen", waaruit blijkt, dat 5064 patiënten zijn opgenomen, waarvan 3790 te Paramaribo en 1274 in de districten woonden.

* *
*

Naar wij vernemen is, wegens de moeilijkheid bunkerkolen te verkrijgen, de reis van de *Stuyvesant*, die op 24 December was vastgesteld, voor onbepaalden tijd uitgesteld. Dit is zeer te betreuren, ook omdat nu ook de studiereis van den voorzitter van het Suriname-Studie-Syndicaat, den heer *Kasteleyn*, zooveel later zal plaats vinden.

Curaçao.

De Griep.

De *Sur. Crt.* van 1 Nov. j.l. meldt:

Ook op Curaçao is deze ziekte opgetreden en heeft zich dadelijk in sterke mate over het eiland verspreid. Het aantal gevallen wordt op ettelijke duizendtallen geschat. Eenige gevallen vertoonden onmiskenbare kenteekenen van Spaansche Griep en reeds zijn er een aantal slachtoffers bezweken. Verschillende winkels zijn gesloten, omdat het personeel aangetast is.

Alle scholen op dit eiland, zoowel in de stad als in de buitendistricten, zijn gesloten. Niet onmogelijk, dat met het oog op deze omstandigheden en in verband met het feit dat eenige onderwijskrachten van het openbaar en bijzonder onderwijs ziek zijn, voorgesteld zal moeten worden de gedwongen vacantie te verlengen.

Het blad ontving bericht, dat de Gouverneur naar Bonaire en Aruba heeft geseind ook daar aan de scholen een week vacantie te geven in verband met de heerschende epidemie. Op Bonaire waren in het begin dier week ruim honderd gevallen onder behandeling van den gouvernements-geneesundige.

Open Brief aan den Minister van Koloniën.

In hetzelfde blad lezen wij:

„Door talrijke ingezetenen is een open brief aan den Minister van Koloniën gericht, waarbij zij er tegen opkomen, dat de Curaçaosche ambtenaren van de hoofdbetrekkingen worden uitgesloten.

Deze open brief luidt als volgt:

Willemstad, 24 October 1918.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën,
's-Gravenhage.

Excellentie:

Was men hier reeds eenigen tijd geleden algemeen onaangenaam getroffen door de indiening van een ontwerp-verordening op het verleenen van buitenlandsche verloven, waarin voor het eerst in de geschiedenis der Kolonie een onderscheid werd gemaakt tusschen de rechten van den Curaçaonaar en den Hollander, ten nadeele van den eerste, eenige maanden later werd die onaangename indruk verscherpt door de in de Eerste Kamer der Staten Generaal tot uiting gekomen wensch, „dat zooveel mogelijk de uitoefening van het gezag op de Bovenwindsche eilanden zoowel op de Benedenwindsche eilanden aan ambtenaren uit Nederland zou worden opgedragen (Voorl. Verslag Cur. Begr. 1918).

Ofschoon door „andere — met Curaçaosche toestanden blijkbaar beter vertrouwde — leden in het algemeen de wenschelijkheid hiervan niet kon worden ingezien", en door den Minister van Koloniën Pleyte in zijne Memorie van Antwoord op genoemd Voorloopig Verslag werd te kennen gegeven „dat hij zich aansloot bij de meening van die leden, welke den uitgesproken wensch, om zooveel mogelijk de uitoefening van het gezag op de verschillende eilanden der Koloniën aan uit Nederland gezonden ambtenaren op te dragen, niet onderschreven; hij zou het allerminst aanbevelenswaardig achten als ten deze een vaste regel werd aangenomen", werd kort daarop door de Regeering in strijd met die woorden gehandeld.

Kon men eerst uit het antwoord van den evengenoemden Minister van Koloniën opmaken, dat hij geen voorstander was van het uitzenden van ambtenaren uit Nederland voor het vervullen van betrekkingen in de Kolonie, zoolang er in de Kolonie zelf geschikte krachten konden worden gevonden, het moest later des te meer bevreemding wekken, toen men in de Staatscourant van 19 Juli 1918 — in de Kolonie meer algemeen bekend geworden op heden na ontvangst van het weekblad „*Oost en West*" — door dienzelfden Minister eene oproeping zag geplaatst van gegadigden voor het ambt van Administrateur van Financiën alhier; een ambt, dat reeds meer dan acht maanden wordt waargenomen door een Curacaonaar, die — zooals bekend is — vóór het tijdstip van de oproeping, door den Gouverneur der Kolonie voor eene vaste benoeming is voorgedragen.

Die oproeping disqualificeert den waarnemer en doet blijken, dat de Regeering er de voorkeur aan geeft een Hollander, die de Koloniale toestanden niet kent, uit te zenden boven de benoeming van een Curoçaonaar, die wel bekend is met de nooden der Kolonie.

Doch dit feit staat niet alleen.

De benoeming van den door den Gouverneur daartoe voorgedragen Gezaghebber van Saba, ook een Curaçaonaar, laat alsnog op zich wachten; terwijl het aangevraagd ontslag den vorigen Gezaghebber reeds geruimen tijd geleden eervol is verleend.

Deze feiten hebben hier den indruk gevestigd, dat de Regeering in Nederland voornemens is in den vervolge toch voor het vervullen van de betrekkingen van bestuurs- en andere hoofdambtenaren Hollanders uit te zenden.

Ware het dat er in de Kolonie geen geschikte elementen gevonden konden worden aan wier zorgen de uitoefening van verantwoordelijke betrekkingen kon worden toevertrouwd, men zou zich in de Kolonie moeten neerleggen bij de beslissing van de Regeering.

Doch dit is alsnog niet het geval.

Men vindt in het ambtenaarscorps meer dan één persoon, die ten volle in staat is de betrekkingen van Administrateur van Financiën en van Gezaghebber evengoed te vervullen als een uitgezonden Hollander zulks zou kunnen doen.

Daarom dan ook willen ondergeteekenden met nadruk opkomen tegen de uitvoering van een eventueel Regeeringsbesluit, dat tot gevolg zou kunnen hebben de uitzending van Hollanders voor de vervulling van betrekkingen, waartoe Curaçaonaars in staat zijn, aangezien zij daarin eene onverdiende achteruitstelling van de Curaçaosche ambtenaren èn eene beleediging voor de geheele bevolking der Kolonie zien.

Zij noemen de achteruitstelling onverdiend, omdat het nog nimmer gebleken is, dat er in de Kolonie zelve geen geschikte krachten konden worden gevonden voor het vervullen van de betrekking van hoofdambtenaar; integendeel, zij durven beweren, dat in de gevallen, waarin Curaçaonaars tot verantwoordelijke betrekkingen zijn benoemd — en die gevallen zijn legio — die ambtenaren zich op de meest correcte wijze van hun plicht hebben gekweten en steeds zoowel de belangen van het Gouvernement als die van de bevolking hebben gediend.

Eene beleediging voor de geheele bevolking zouden zij achten, indien door de Regeering het standpunt werd ingenomen, dat voor de verantwoordelijke betrekkingen Hollanders moeten worden uitgezonden — met achteruitstelling van de geschikte krachten in deze Kolonie — aangezien dit den schijn zou kunnen doen geboren worden, dat de ingezetenen der Kolonie minderwaardig waren.

Met betuiging van de meeste hoogachting,
Van Uwe Excellentie, de dienstw. dienaren."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Gemeenteraad in de Vorstenlanden? Uit Djokdja meldt men aan de *Sinar Djawa* dat den 21en September j.l. ten huize van den heer Djojosoemito een gecombineerde bestuursvergadering plaats had, uitgeschreven door *Insulindo*, waaraan deelnamen *Boedi-Oetomo*, de *Prinsenbond*, de *Sarekat Islam*, *Adhi-Darmo* en andere vereenigingen. De bespreking ging over het al of niet wenschelijke van de instelling van een gemeenteraad in de Vorstenlanden. Inleider was de heer *Sastrowidjono*. Echter bleek, dat de meesten de werking van gemeenteraden niet begrepen, zoodat *Tjipto* op 12 October op een algemeene vergadering te Djokdja uitlegging zou komen geven.

Een politieke reis. De heer *Abdoel Moeis* is over de resultaten van zijn rondreis in Sumatra's Westkust zeer tevreden. „Het is een zéér vruchtbare reis geweest — alzoo de *Neratja*. — Tusschen 28 Augustus en 14 September werden niet minder dan *twaalf* vergaderingen en meetings gehouden op Padang, Priaman, Fort de Kock, Padang Pandjang en Sawah Loento. En al die vergadernigen mochten zich verheugen in de belangstelling van alle lagen van de Inlandsche samenleving. Ambtenaren, zoowel B.B. als andere, adathoofden (pangoeloe's) en gewone lieden, allen waren ruim vertegenwoordigd. Alleen te Pajakombo onthield het bestuur in zijn geheel van alle deelneming.

Al de vergaderingen werden gehouden op verzoek van vereenigingsbesturen, maar hadden zuiver het karakter van volksvergaderingen. Geen enkele vergadering heeft Abdoel Moeis zelf aangevraagd, om elke gedachte aan stemmingmakerij of opdringerij onmogelijk te maken.

Drie punten vooral werden door hem op de verschillende vergaderingen scherp in het licht gesteld, n.l.:

1e. Inbreuk op de *adat* door de instelling van de „*pangoeloe's nan basoeré*", dat zijn erkende adathoofden, aan wie ten teeken van die erkenning een soort geloofsbrieven worden uitgereikt. De rechten van de adathoofden, die zoodanige brieven niet krijgen, worden dus niet erkend en zoo kan het gebeuren, dat volgens de adat volkomen wettige hoofden

niet kunnen deelen in de voorrechten, welke hun toekomen. Zulke hoofden zijn dan, ondanks hun rang en de adat, onderworpen aan alle lasten en plichten van den gewonen man.

2e. Inbreuk op een verkregen recht, door de afschaffing van de instelling der *laras*hoofden en invoering van het *demang*stelsel.

De bevolking, die onder de larashoofden inderdaad in het voorrecht waren gelaten van het bestuur door eigen hoofden, zijn nu gesteld onder het bestuur van gouvernements-ambtenaren, wel van hun eigen landaard, d.w.z. Inlanders, maar geenszins meer eigen hoofden uit eigen midden gekozen.

3e. Verwaarloozing of zelfs benadeeling van de belangen van de bevolking door de uitgifte van groote erfpachtsperceelen op niet oordeelkundige wijze.

Deze drie punten, van zóó ingrijpend belang in het leven van de Inlandsche maatschappij heeft nog geen enkele vereeniging in Sumatra's Westkust ter sprake durven brengen en ook de Inlandsche persorganen hebben er steeds het stilzwijgen over bewaard. Maar menigmaal is op deze vergaderingen gebleken, hoe diep krenkend deze inbreuken op haar rechten door de bevolking gevoeld worden.

Een enkele maal hebben aanhangers van de conservatieve partij van *Datoe Soetan Maharadja*, hoofdredacteur van de *Oetoesân Melajoe*, en voorzitter van de *Sarekat Adat Alam Menangkabau*, getracht Abdoel Moeis te bestrijden, maar nergens is het hun gelukt, ook maar de geringste instemming van de vergadering te verwerven, zelfs niet van de zijde van het Europeesch of het Inlandsch bestuur.

De overwinning van Abdoel Moeis in de jonge partij was vooral beslissender te Padang Padjang, waar het nog al een vergadering was van algemeen Menangkabausch vertegenwoordigenden aard. Om deze overwinning nog te onderstrepen, heeft de Soedagarvereeniging te Padang aan Abdoel Moeis op den 13en September j.l. een groot feestmaal aangeboden, hetwelk hij echter door omstandigheden niet heeft kunnen aanvaarden. Toch heeft men nog op den avond van den 14en d.a.v. een feest gegeven, waaraan werd deelgenomen door vrijwel de geheele ambtenaarswereld en de voornaamste vertegenwoordigers van alle bevolkingsgroepen. Voor dit feest was met het gewone adatceremonieel een karbouw geslacht, hetgeen alleen bij buitengewoon belangrijke gelegenheden wordt gedaan. Het feest werd besloten door een volksvergadering, als het ware afgedwongen door de groote groep belangstellenden, welke zich om het feesthuis had verzameld.

Om den invloed uit te schakelen van *Datoe Soetan Maharadja*, die gelijk gebleken is, slechts een zwakken aanhang heeft, doch dank zij het bezit van een orgaan, de *Oetoesan Melajoe*, toch nog al invloed schijnt te bezitten, is te Padang reeds een belangrijk kapitaal verzameld om dat blad te koopen. Mocht de eigenaar niet te vinden zijn voor den verkoop, dan zal worden overgegaan tot de oprichting van een drukkerij en de uitgave van een nieuw dagblad te Padang, als orgaan van de thans in het leven geroepen Perserikatan Menangkabau. Van deze vereeniging, waarvan de oprichting reeds eerder vermeld werd, is thans het hoofdbestuur te Batavia georganiseerd. De samenstelling zal echter eerst bekend gemaakt worden, wanneer een klein comité van de Menangkabausche kolonie te Batavia zal hebben vergaderd. De meest vooraanstaande personen van die kolonie zullen in dat hoofdbestuur zitting hebben en ook Dr. Abdul Rivai, het volksraadslid, zal aangezocht worden, als commissaris van het hoofdbestuur op te treden.

De onlangs te Fort de Kock opgerichte vereeniging *Boedi Baik*, later omgedoopt in *Sumatranenbond*, heeft zich thans opgelost in de nieuw gestichte *Perserikatan Menangkabau*, welke naar het zich laat aanzien, wel de centrale vereeniging voor West Sumatra zal worden.

Een speciaal punt verdient nog vermelding. Op zijn geheele reis heeft de heer Abdoel Moeis van de zijde van het Europeesche bestuur steeds de grootste welwillendheid ondervonden, en, waar noodig, ook zeer gewaardeerde medewerking. Waar klachten gegrond werden bevonden, werd dat bestuur dadelijk bereid bevonden om, voor zoover in zijn vermogen lag, aan de bezwaren tegemoet te komen of misstanden op te heffen.

Veel minder tegemoetkomend was de houding van het Inlandsch bestuur. Dit bestuur bevond zich, naar de algemeene klacht uit dien kring luidt, sedert de reis van den Regeeringscommissaris Liefrinck, in een valsche positie. De Inlandsche bestuursambtenaren weten nu, wat zij niet mogen doen; allerlei machtsmiddelen, waarvan zij vroeger gebruik maakten om de vervulling van hun plichten gemakkelijk te maken, zijn hun nu verboden, zonder dat die plichten minder omvangrijk zijn gewodren. Het zou daarom niet te verwonderen zijn, indien zij in de oprichting van een krachtige volksvereeniging slechts de aankondiging zien van nog meer moeielijkheden, hetgeen hun gereserveerde houding voldoende verklaart.

Bezwaren. De heer *Tjokroaminoto*, voorzitter van de Centrale Sarekat Islam, vertoefde kort geleden te Batavia met het lid van het *C. S. I.*-bestuur *Sajid Hasan bin Semit* en den ontslagen regent van Bangkalan, *Raden Ario Soerio Negoro*. Laatstgenoemde heeft, naar de *Kaoem Moeda* vernam, te bevoegder plaatse bezwaren ingebracht tegen zijn ontslag. Ook de heer *Tjokroaminoto* heeft zich tot den heer *Dr. G. A. J. Hazeu* gewend, ter bespreking van de onregelmatigheden, welke zich te Madjalaja (Preanger Regentschappen) tusschen het S. I. bestuur en het B. B. hebben voorgedaan.

De heer *Sajid Hasan bin Semit* heeft intusschen bij den heer Hazeu de bezwaren voorgebracht van de Mohamedaansche gemeente tegen de maatregelen door den gezondheidsdienst genomen, ter bestrijding van besmettelijke ziekten in Soerabaja. Thans zou hij zich waarschijnlijk tot de bevoegde autoriteiten wenden om opheffing, althans wijziging van de bezwarende regelingen te verkrijgen. De heer *Tjipto* keerde bereids naar Bandong terug. Ook hij is te Madjalaja geweest, zonder echter ter zake met den heer *Tjokroaminoto* samengewerkt te hebben.

S. I. Zooals reeds in een vorig weekoverzicht vermeld is, heeft *Hadji Djaliam* een aanklacht tegen de *Sarekat Islam* van Madjalaja ingediend, terzake dat men hem heeft willen dwingen tot de S. I. toe te treden. Naar aanleiding hiervan werden het dessahoofd en de *mantrigoeroe* van Tjibodas in voorloopige hechtenis gesteld.

De voorzitter van de Centrale Sarekat Islam, het volksraadslid O. S. Tjokroaminoto voornoemd, heeft zich daarom naar Madjalaja begeven, teneinde zich op de hoogte te stellen van de zaak. Ook het volksraadslid Tjipto Mangoenkoesoemo is op verzoek van den heer Darmokoesoemo, hoofdredacteur van de *Kaoem Moeda*, tevens bestuurslid van de afdeeling Bandong van Insulinde, daarheen gekomen met hetzelfde oogmerk. De heer Tjokroaminoto heeft zich, gelijk vermeld, bij den heer *Dr. G. A. J. Hazeu* vervoegd en dezen mededeeling gedaan van zijne bevindingen. Verscheidene verklaringen van door hem gehoorde S. I.-leden heeft hij daarbij aan den Regeeringscommissaris ter hand gesteld. Op grond van dat onderzoek deelde de heer *Tjokroaminoto* mede, dat voor zooverre hem gebleken is, de beide aangehouden personen zonder schuld zijn en maakt hij zich sterk, dat zij door den rechter dan ook zullen worden vrijgesproken. De klagers moeten de zaak zeer overdreven hebben voorgesteld. De assistent-resident van Bandong weigerde aan den heer Tjokroaminoto mededeeling te doen van de feiten, welke de aangehouden personen bepaaldelijk ten laste gelegd worden. Op een desbetreffende vraag van het volksraadslid moet hij hebben medegedeeld, weinig te voelen voor een verhoor van de getuigen à décharge met het oog op de bekende solidariteit van de S. I.-ers. (*Kaoem Moeda*).

De S. I. te Medan tracht voor de Javanen aldaar een eigen hoofd te krijgen en hen te onttrekken aan de rechtspraak der inheemsche rechtbank. (*Pewarta Deli*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afstammings-registratie. De *Bintang Soerabaja* noemt het een merkwaardige coïncidentie de zonder gemeenschappelijk overleg (zie het vorige weekoverzicht), nagenoeg gelijktijdig gehouden vergaderingen der beide organisaties van den Javaanschen adel in de Vorstenlanden, n.m. de *Prinsenbond* te Djokdja en de vereeniging „*Narpawandono*" te Solo. Temeer opvallend, omdat in beide vereenigingen tot uiting kwam een zekere onvergenoegdheid over het wel eens de hand lichten met de bij Stbl. 1903 No. 8 den adel geschonken privilegiën, waarbij o.m. uitdrukkelijk is bepaald, dat alle straf- en burgerlijke zaken tegen bloed- en wettig aangehuwde verwanten van de regeerende en geregeerd hebbende vorsten tot en met den vierden graad ingesloten onderworpen zijn aan de kennisneming en beslissing van den Soenan, Sultan en de Hoofden van de Mangkoenoegorsche en Pakoe Alam-huizen, in overleg met den gewestelijken bestuurder. In dit verband heeft men dan ook op te vatten — alzoo de schrijver — het besluit van den *Prinsenbond* om der Regeering te verzoeken ten behoeve der bovenbedoelde adelijken een burgerlijken stand in het leven te roepen, waardoor een behoorlijke afstammingsregistratie zal worden verkregen.

„Narpowandono". Te Solo hield de aftredende voorzitter dezer vereeniging, *Raden Mas Adipati Woerjoningrat*, een afscheidsrede, waarin hij de kwestie der berechting van de adelijken aan de orde stelde. De vereeniging bleek zich ter zake tot de *negri* te hebben gewend. Het daarop verkregen antwoord, waarbij een schrijven van den resident was gevoegd, was evenwel een zoodanige, dat van een afdoende regeling, welke in de tot dusverre twijfel-

achtige gevallen voorziet, absoluut geen sprake is. Opnieuw werd met de negri en den gewestelijken bestuurder van gedachten gewisseld, evenwel wederom zonder resultaat. De berechting van familieleden des Soenans, die woonachtig zijn op Mangkoenegoroosch grondgebied en omgekeerd, is aan geen vaste regelen gebonden. De vereeniging is van meening, dat in dergelijke gevallen de betrokkenen worden berecht hetzij door den Soenan, hetzij door het hoofd van het Mangkoenegorosche huis, al naar zij zich bevinden op het gebied dezer vorsten. Aan de autoriteit der zelfbestuurders zou dan niets tekort worden gedaan. De resident verklaarde echter dit voorstel niet in overweging te kunnen nemen, zoodat de vereeniging dus even ver is. Waar de reorganisatie van het rechtswezen in de residenties Soerakarta en Djokdjakarta, welke in 1903 tot stand kwam, geen of nagenoeg geen verandering bracht in de instelling en rechtsbevoegdheid van bepaalde rechtbanken en gerechten voor burgerlijke zaken tegen onderdanen van diverse vorsten, ware het wel te wenschen — alzoo de schrijver — dat de rechtspleging in de Vorstenlanden op meer modernen leest werd geschoeid.

Woningverbetering. Men was oorspronkelijk van meening, dat de woningverbetering te Solo in het laatst van dit jaar zou zijn afgeloopen, doch ik hoor — alzoo een inzender in de *Pewarta Soerabaja* — dat het denkelijk wel Februari 1919 zal worden, alvorens deze dienst te Solo likwideert. Een gering aantal woningen zal dan nog moeten worden afgewerkt door den dienst der inspectie. Men begon met de woningverbetering te Solo tegen het midden van 1915 en zal dus in precies 3½ jaar tusschen de 37000 en 38000 woningen afgewerkt hebben, of gemiddeld bijna 11000 per jaar. Een zeer mooi resultaat, waarover de Controleur Logeman tevreden mag zijn. Met de betaling door de bevolking van de uitstaande uitschotten gaat het nog niet bijzonder schitterend. De schrijver vernam, dat de achterstand momenteel van 60 tot 70 pCt. bedraagt. Daarvan komt natuurlijk nog een flink gedeelte binnen, doch niet zooveel, of de achterstand zal zeer belangrijk blijken.

Derde Nationaal Congres. Op het aanstaande derde nationale congres zal, naar de *Warna Warta* vernam, omtrent het Inlandsche militievraagstuk in een openbare vergadering alleen de vraag aan de orde worden gesteld, of het congres zich vóór of tegen de invoering der militie voor Inlanders *onder de huidige omstandigheden zonder meer* verklaren zal. Op deze wijze wil de centrale leiding een beginselstrijd in het openbaar tegen de Semaoenpartij vermijden, evenals die leiding dat ook al op het congres van verleden jaar te Batavia heeft gedaan, toen zij, in afwijking van haar oorspronkelijk programma, het Indië-Weerbaar vraagstuk en de daarmede samenhangende kwestie van militieplicht voor Inlanders niet in openbare zitting behandelde. Zelfs is de heer Abdoel Moeis toen niet in de gelegenheid gesteld het verslag van zijn zending naar Holland als afgevaardigde van de C. S. I. in de deputatie Indië-Weerbaar voor te lezen. In een gesloten vergadering heeft het bestuur zijn standpunt verdedigd en er een kwestie van vertrouwen van gemaakt. De vergadering heeft toen dat standpunt van haar bestuur goedgekeurd, maar teneinde geen geschilpunt te laten bestaan, dat tot splitsing van de vereeniging aanleiding zou kunnen geven, werd besloten, dat geen S. I.-er tot nader order het geschilpunt zou mogen aanroeren, op straffe van verlies van het lidmaatschap. Desniettegenstaande heeft de *Sinar Hindia* het orgaan van Semaoen — die men dus blijkbaar niet aandurfde — niet opgehouden de anti-Indië Weerbaar-propaganda te blijven voeren en in het bijzonder werd Abdoel Moeis keer op keer aangevallen en als een aan de kapitalisten verkochte landverrader voorgesteld. Zoo groot schatte het centrale bestuur der S. I. den invloed van de Semaoenpartij, dat het zijn onder-voorzitter niet openlijk tegen die aanvallen heeft verdedigd, doch zich bepaald heeft tot de publiceering van een verklaring, dat het hem het volste vertrouwen blijft schenken in zijn arbeid voor de Vereeniging, doch zich niet kon mengen in den strijd tusschen de personen van Semaoen en Abdoel Moeis.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Zuid-Afrika ter vredesconferentie.

Generaal Botha is te Londen aangekomen om de belangen van Z.-A. bij de vredesbesprekingen te behartigen. Tot verbazing van velen zal generaal Smuts echter niet als vertegenwoordiger van Z.-A. optreden. Hij was lid van 't oorlogskabinet, heeft daarin een voorname plaats ingenomen, iedereen verwachtte vrijwel hem naast Botha rechtstreeks een rol te zien toegedacht. En nu gaf Reuter dit bericht tot inleiding van zijn terzijde treden:

„De benoeming van generaal Smuts tot lid van het oorlogskabinet was geheel en al een oorlogsmaatregel, door de regeering getroffen om partij te trekken van de groote ervaring en kennis van den Z.-Afrikaanschen staatsman gedurende den oorlog. Smuts wees er den eerste-minister op, dat het, daar de vijandelijkheden feitelijk zijn gedaan, voor hem raadzaam is niet langer lid te blijven. De eerste-minister heeft dienaangaande nog geen stap gedaan.

Afgescheiden van het oorlogskabinet neemt Smuts nog een werkzaam aandeel in de medewerking met de regeering in andere richting ten aanzien van de oorlogskwesties."

Zou dit ook in verband kunnen staan met een ander bericht, waaruit blijkt dat de Zuid-Afrikanen zich door de twee generaals niet overeenkomstig hunne wenschen vertegenwoordigd achten? Wij bedoelen 't volgende:

„De „Times" verneemt uit Kaapstad: De nationalisten maken definitief bekend, dat op 16 Januari te Bloemfontein een congres bijeen zal komen, om een afvaardiging of afgevaardigden te benoemen, die naar Europa zullen gaan, om op de vredesconferentie de onafhankelijkheid van de Kaap-provincie, Transvaal, Natal en den Oranje Vrijstaat te verkrijgen. Zij verzoeken door inschrijvingen de kosten te dekken, die op 10.000 pdst. geraamd worden."

Chili en Peru.

Het zal waarschijnlijk wel lukken, de dreigende spanning tusschen Chili en Peru over de Tacna- en Aricaquaestie weg te nemen. Chili en Peru zullen daartoe wel moeten besluiten, nu er zoovele invloedrijke personen hun goede diensten aanboden of willen aanbieden. Zoo heeft Shea, de Amerikaansche gezant te Santiago (Chili), aan den Chileenschen president Sanfuentos een mededeeling overhandigd van president Wilson, waarin deze zijn bemiddeling aanbiedt en den wensch uitspreekt dat het geschil tusschen Peru en Chili langs vriendschappelijken weg zal worden uit den weg geruimd.

De president van Chili heeft den gezant dank gezegd voor dien stap en verklaard, de vredeswenschen van Wilson te deelen. Hij is van oordeel, dat een getrouwe uitoefening van het verdrag van Ancon volgens recht en billijkheid een bevredigende schikking zal waarborgen. Nog voegde de Zuid-Amerikaansche president er aan toe, dat noch de Chileensche regeering, noch het Chileensche volk den oorlog willen.

Van den anderen kant heeft president Wilson de Argentijnsche republiek uitgenoodigd hem behulpzaam te zijn bij zijn pogingen om den vrede in stand te houden; en de Argentijnsche president Irigoyen heeft deze uitnoodiging ingewilligd.

Ook Brazilië steunt de verzoeningspolitiek van president Wilson te Santiago en te Lima, waarbij het zich steunt op de noodzakelijkheid om de solidariteit van pan-Amerika te handhaven gedurende de vredesconferentie in Europa. Dit is in het belang van de beginselen, die Ver. Staten zich voorstellen, daar te bepleiten.

Daar ook een tusschen Mexico en de Ver. St. ontstane spanning door vergelijking bijgelegd zal worden, doet Amerika wel zijn best om de stemming voor de vredesconferentie niet te bederven. Europa mocht hieraan wel een les ontleenen.

Scheepsbouw in de Vereenigde Staten.

Wij lezen 't volgende in de „N.R.Ct.":

„Full Speed Ahead" is de naam van een blad, dat wordt geredigeerd en uitgegeven door de Pacific Coast Shipbuilding Company. In een hoofdartikel bespreekt dit blad de toekomst van de Amerikaansche Scheepsbouw-industrie en, aldus het blad, „onverschillig of de oorlog spoedig ten einde is of nog jaren duren zal, die toekomst is veilig."

Een uitspraak aanhalende van den voorzitter van de United States Shipping Board, Edward N. Hurley, verklaart het blad dat de normale wereld-scheepstonnemaat niet zal worden bereikt vóór het jaar 1922, waarschijnlijk ten minste. Bij deze becijfering is geen rekening gehouden met de toenemende vraag, welke een direct gevolg zal zijn van het sluiten van den vrede.

In een officieel pamflet somt de Shipping Board de verliezen op welke de verschillende koopvaardijvloten van de wereld hebben geleden en komt tot de conclusie dat de gezamelijke tonnemaat, welke verloren is gegaan (Duitschland en Oostenrijk uitgezonderd) 18,062,088 tonnen deadweight bedraagt.

Vervolgens gaf de Shipping Board eenige gegevens ten beste omtrent scheeps-constructie, daardoor tot het resultaat komende, dat de Vereenigde Staten thans in de positie zijn van het eerste schip-bouwende land van de wereld. Het hooger genoemde lichaam geeft de volgende cijfers:

Totaal verlies (van geallieerden en neutrale naties) vanaf 1 Augustus 1914 tot 1 September 1918 21,404, 931 (t. d. w.).

Totaal constructie (geallieerde en neutrale naties) in dezelfde periode 14,247, 825.

Tonnemaat van genomen vijandelijke schepen tot einde 1917 3,795,000.

Meerder verlies dan aanwinst 3,362,088.

Geschatte toeneming van de gezamenlijke tonnemaat, indien de oorlog niet tusschenbeide ware gekomen (gebaseerd op de vermeerdering tusschen de jaren 1905 en 1914) 14,700,000.

Netto deficit tengevolge van den oorlog 18,062,088.

De maandelijksche constructie van schepen door de geallieerde naties overtrof voor het eerst in Mei 1918 de verliezen ten gevolge van den duikboot-oorlog.

Op 30 Juni 1914 was het totaal van de tonnemaat der gezamenlijke handelsvloten van de wereld 49,089,552 ton gros of, volgens schatting van Lloyds 73,634,328 ton deadweight.

Waar de voorzitter van de United States Shipping Board als zijn meening te kennen gaf, dat het wereld-deficit van meer dan 18 millioen ton in 1922 zal worden ingehaald, heeft hij geen rekening gehouden met de zeer waarschijnlijke meerdere vraag naar schepen na den oorlog, zoodat er in de eerstvolgende jaren naar menschelijke berekening meer geëischt zal worden van

de scheepswerven, dan vóór den oorlog het geval was.

Mr. Hurley verder aanhalende, zegt ,,Full Speed Ahead'': ,,Wij zijn nog in de verste verte niet aan het einde van ons scheepsbouw-program. Er werd gezegd dat de keizer eenmaal zich heeft uitgelaten, dat elke keer dat de ,,Vaterland'' naar Duitschland terugkeerde met een lading Amerikaansche passagiers, dat voor het Duitsche volk een winst beteekende van 150,000 dollars. Wij zullen echter na den orlog geen scheepsvrachten meer betalen aan Duitschland. Wij zullen diezelfde betalen en ontvangen door de Amerikaansche koopvaardij.

,,Amerika legt zich toe op het bouwen van schepen en zal gaan specialiseeren in den handel op vreemde landen. Wij wenschen niet slechts de dagen weder in het leven te roepen toen de Yankee-klipper-schippers wereld record haalden met hun zeereizen maar wij willen die records verbeteren.

,,Voor den scheepsbouwer kan dat slechts beduiden, dat in tal van jaren onze schepen bezig zullen zijn en onze werven ook.

,,Onze spoorwegen hebben op het oogenblik een millioen man in dienst. Ik waag het te voorspellen, dat binnen vijf jaren onze werven meer dan een millioen zullen employeeren, in verband met de steeds toenemende Amerikaansche koopvaardij.''

Er is een geweldige verandering waar te nemen in de Amerikaansche koopvaardij. De zee heeft in de laatste jaren, in de laatste tientallen van jaren mag men wel zeggen, den gemiddelden Amerikaan niet aangetrokken. Thans echter is het denkbeeld levendig geworden, dat de toekomst van Amerika op zee ligt en het aantal aspirant-zeelieden is sterk toegenomen. Tot heden toe voeren op de meeste schepen onder Amerikaansche vlag niet slechts buitenlanders als bemanning, maar ook vaak als gezagvoerders en officieren. Thans vertrekt er bijna geen schip of het heeft een aantal leerlingen aan boord, die uitstekend materiaal zullen leveren voor een aanstaande ,,all-American'' bemanning. De oorlog is de directe aanleiding geweest, dat Amerika zich plotseling moest gaan toeleggen op het bouwen van schepen, zooals geen ander land ter wereld en het resultaat is, dat thans in een enkele maand meer schepen worden te water gelaten, dan voorheen in een jaar het geval was. Een enkele werf, die op Hog Island, zal tegen het einde van het thans loopende jaar in staat zijn meer schepen af te leveren, dan er vroeger in het geheele land werden gebouwd. Dat wil zeggen wat de totaal-tonnemaat betreft. Een van de andere gevolgen is geweest dat schier overal de levenscondities voor den zeeman verbeterd zijn, zoodat na den oorlog Amerika niet meer te kampen zal hebben met het groote verschil in gages, dat aan Amerikaansche zeelieden wettelijk moest worden uitbetaald, vergeleken bij de gages aan bemanningen van schepen van andere naties. De tegenwoordige omstandigheden brengen mede, dat de schepen, welke thans in de Vereenigde Staten worden gebouwd duur zijn, maar daartegenover staat, dat in de eerste jaren na den oorlog de vrachten hoog zullen blijven, als gevolg van het hierboven beschreven tekort aan tonnemaat.

Het zal een eigenaardig gezicht zijn, wanneer wij schepen onder Amerikaansche vlag de havens van Rotterdam, Amsterdam, Batavia, Semarang en Soerabaya zien aandoen, maar het is een gezicht, waarop men zich zal dienen te prepareeren.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 51: Een nieuwe methode tot binding van elementaire stikstof, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Hout en houtoogst, door Prof. A. te Wechel, III. Het krimpen en scheuren van hout na de veiling. — De nuttige mineralen in Benkoelen en Rawas, door N. Wing Easton. — Scheikunde in dienst van den mensch, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Wetenschappelijke geslachts- en soortnamen. — De katoenindustrie van Japan, door A. D. — De bestrijding van streepjeskanker en de proefnemingen dienaangaande. — Handelsbeweging der Buitenbezittingen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. —

Verder de overige wekelijksche berichten, benevens een opgave van recente literatuur over rubber (opgave der afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut).

Takengon.

Het Nederlandsche Zeewezen van 16 Nov. bevat een geïllustreerd artikel van P. Cool over Takangon (de hoofdplaats van het Gajoeland) en de meerstreek. De merkwaardige bijzonderheden welke de schr. over de bewoners van deze aan Atjeh grenzende streek, wier aantal hij op slechts 1600 menschen schat, mededeelt, laten we hieronder verkort volgen.

Hun type wijkt geheel af van het Atjehsche: taal, zeden en gebruiken zijn geheel anders. Onder de vrouwen zijn er vele die aan Britsch-Indische doen denken. Haar is het ten strengste verboden de grens tusschen 't Gajoeland en Atjeh te overschrijden. Trouwt een Gajoevrouw met een vreemdeling, dan mag zij hem toch niet volgen, indien hij naar zijn land terugkeert. Over de kinderen uit een gemengd huwelijk heeft de vader nimmer te beschikken; zij blijven tot de kampong behooren, uit welke de moeder stamt. Aldus is het te begrijpen dat van oudsher weinig vermenging heeft plaats gehad en dat het ras vrij zuiver is gebleven.

De Ingenieur.

In No. 51 schrijft ir. A. S. Buisman een artikel (met afbeeldingen), getiteld: Havenloodsen geheel van gewapend beton en met groote steunpuntsafstanden te Tandjong Priok. — Verder geeft ir. Wouter Cool een staat, aangevende de kade- en steigerhoogten in verschillende havens van Ned.-Indië, op 1 September 1918. (De opgave heeft betrekking op de navolgende havens: Tandjong Priok, Soerabaja, Tjilatjap, Makassar, Emmahaven, Sabang, Belawan, Palembang, Ambon, Bandjermasin en Pontianak.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 38 bevat o.m.: De Koeboe's, door N. (vervolg). — Sumatra's Oostkust. Schetsen over de aldaar wonende menschenrassen, hunne eigenaardigheden en gebruiken, door G. D. Langereis. De Chineezen (slot).

Handelsberichten.

No. 614 van dit weekblad verstrekt de 4e afd. van het Dep. van Koloniën mededeelingen over de volgende onderwerpen: Oostkust van Sumatra gedurende Mei 1918. — Atjeh en Onderhoorigheden, gedurende Mei 1918. — Invoer van manufacturen op Java en Madoera, gedurende het eerste halfjaar 1918. — West-Indië. De landbouw gedurende 1917 (ontleend aan het verslag over 1917 van het Departement van den Landbouw in Suriname).

Indrukken over Ned.-Indië.

In No. 6 van den 12en jaargang van ,,Economische Verslagen'' beschrijft consul J. A. Schuurman ,,Indrukken van de omstandigheden waarin Ned.-Indië bij den aanvang van 1918 op zekere gebieden verkeerde.''

Na een schets te hebben gegeven van de moeielijkheden waaronder ook Indië door den oorlogstoestand lijdt, voor zooverre deze betrekking hebben op de cultuurvoortbrengselen, komt schr. tot de volgende conclusie.

1°. De Indische samenleving gaat thans gebukt onder:

a. gebrek aan grondstoffen en fabrikaten, benoodigd voor de produceerende bedrijven;
b. gebrek aan schepen om producten weg te voeren;
c. dientengevolge hooge kost- en vrachtprijzen, veelal samenvallende met een dalende markt;
d. verbod van invoer der Indische artikelen in verschillende goede afzetgebieden.

2°. Er wordt veel bezuinigd; veel vernieuwing wordt uitgesteld. Toch wijzen de totaal cijfers op toeneming der productie, voornamelijk bij thee, rubber, copra en koffie. Wat thee en koffie betreft, doet de afstand, althans zoolang de oorlog ongewijzigd voortduurt, aan overproductie denken. Of dit inderdaad zoo is, zal de beweging der beurswaarden wel aantoonen.

3°. Indien 1918 geen verlichting brengt, zal het gebrek aan opslagruimte verschrikkelijk worden, de kans op bederf groot, en het renteverlies aanzienlijk zijn. Stopzetting van bedrijven, werkloosheid en gebrek zijn dan niet uitgesloten. Intusschen werken verreweg de meeste ondernemingen, hoewel voor dreigende toekomst niet blind, met oud-vaderlandsche volharding verder, op hoop van zegen. Aldus blijft er werk aan den winkel en blijft Indië — ten minste vooralsnog — voor groote schokken bewaard. Het gaat in dezen meestal om overjarige cultures, welke geregeld onderhouden moeten worden, wil de waarde der aanplantingen niet hard achteruit gaan.

Teysmannia.

Afl. 7 van den 29en jaarg. opent met eene beschouwing van K. van der Veer over Zuid-Bali en zijn rijstbouw, waaromtrent schr. opmerkt: Bali zien is den Balinees eeren om zijn rijstbouw. — L. Koch publiceert de resultaten van verdere onderzoekingen betreffende de praktijkwaarde van de lijnen selectie-methode, mede in verband met het gemengd planten van variëteiten. — Eerstgenoemde schr. vermeldt verder nog wetenswaardigheden over het zgn. ,,vogelkoren'' (Pennisetum typhoideum) dat in Europa niet groeit, doch bij vogelhandelaren gewoonlijk wel te verkrijgen is, in den vorm van bijna 2 decimeter lange aren, waaraan zich zeer dicht op elkaar gepakt talloos veel ronde zaden ontwikkelen. Schr. zegt, dat de zaden tot meel gemalen, zeer geschikt zijn om er brood van te bakken en dat de Negers en bewoners van Voor-Indië het vogelkoren eten als boeboer.

Moederland en Koloniën.

Dezer dagen is in druk verschenen (als No. III, jrg. 1918 van het orgaan der Vereeniging ,,Moederland en Koloniën'') den tekst der voordracht van Mr. I. A. Nederburgh over de wenschelijkheid der afschaffing van de wettelijke onderscheiding der bevolking van Ned.-Indië naar rassen of klassen.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie, bevat No. 1—3 van deel III van het Indisch Tijdschrift van het Recht een uitgebreide verhandeling van den kapitein bij den generalen staf H. L. la Lau over de Staat van Oorlog en Beleg (vergelijking tusschen de wetgeving ten deze in Nederland en in Indië).

Handel en Bedrijf.

In No. 22 voortzetting van het artikel over rijst (pro-

ductie, handel, enz.) Thans worden besproken de volgende landen van voortbrenging. Formosa, Fransch Indo-China, Siam, Ned. Oost-Indië, Vereenigde Staten van Amerika, Centraal- en Zuid-Amerika.

De Economist.

De heer P. H. van der Kemp schrijft in de Dec. afl. van de Economist eene verhandeling over „De geboorte van ons Consulaat te Canton uit het verleden van Nederlands handel op China."

Koloniaal Tijdschrift.

De Dec.-afl. opent met een bundeltje Liefrinckiana n.l.: De controle op de klachten, door de Redactie. — Relaas omtrent de zending Liefrinck in Sumatra's Westkust, door een Ooggetuige. — Hoe het Bestuur werken moet, door Gonggrijp Sr. — Het Rapport Liefrinck, door eenige handlangers tegen wil en dank. — Mr. J. H. Abendanon artikelt over het onderwijs in Japan, een onderwerp dat ten zeerste belangstelling verdient. — Mr. A. A. de Vries besluit zijn opstel: Een en ander over de Indische rechterlijke organisatie en rechtspraak in den tijd der Oost-Indische Compagnie. — Verder bevat de afl. het vervolg van Gonggrijp Sr.'s interessante opmerkingen over de begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1919, zoomede de geregelde rubrieken: Verscheidenheden. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De „Edele Compagnie" herleefd.

Naar aanleiding van het veel besproken rapport Liefrinck, zooals het gedeeltelijk is gepubliceerd in de Inleiding van het jongste Koloniaal Verslag (afzonderlijk uitgegeven in de gelijkluidende „Mededeelingen omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang") schrijft J. E. S(tokvis) in No. 51 van „De Taak" een gepeperd hoofdartikel.

Zoo leest de schr. uit de rapporten-Liefrinck o.a., dat op Sumatra een wanbestuur heerschte, houdbaar krachtens de dictoriale vrijheid, gelaten aan een bestuursman, voortgekomen uit de school Van Heutsz-Colijn-Frijling, de school der Compagnies-renaissance. De aan den dag gebrachte feiten laten hem slechts één indruk: er is op Java een volslagen Compagniesbeheer gevoerd. Vonden de compagniesdaden echter verontschuldiging in de omstandigheden en de tijden waaronder zij geschiedden, thans is elke herleving van haar regime een schande, een teruggang, een gevaar. „Een despoot als Van Heutsz, die met weinig geld veel onderwierp, kon een decennium geleden een poosje imperialistisch worden gebruikt — discipelen, meest van den tweeden rang, hadden niet moeten worden aanvaard. Het bezit was verkregen met geweld en zuinigheid; van Heutsz had het grove werk verricht, maar hiermee was dan ook de tijd voor een goed en modern bestuur gekomen. Men had geld en niet geweld in die nieuw gewonnen gebieden moeten steken."

Het vonnis van den heer Liefrinck over het bestuur in Tapanoeli is volgens den heer St. vernietigend. De oorzaak van den Djambi-opstand één nare, verdrietige geschiedenis van flaters en wanbestuur. Op Sumatra's Westkust, een onzer trouwste en oudste streken, werd met duidelijke overtreding der wetten en buiten elke wezenlijke controle van het hoofd van gewestelijk bestuur, de bevolking door ondragelijken belastingdruk en heerendiensten tot het uiterste gebracht.

Er is naar aanleiding van de Sumatra-schande veel gepraat over de vraag, wie de eigenlijke schuldigen zijn. De een zei Lulofs; de ander de regeering; een derde wees naar de uitvoerende ambtenaren. Er is natuurlijk schuld bij allen, meent schr.

Water. Maandblad voor Nederland en Koloniën.

No. 6 van den 2en jaarg. (15 Dec. 1918) bevat een artikel over de bronwaterleiding van Batavia, door Prof. ir. C. W. Weijs, geschreven aan de hand van een recent werk van ir. D. Drost, voor de verwezenlijking van wiens plannen de gemeenteraad van Batavia onlangs ƒ 10.000.000 beschikbaar stelde.

Schoolatlas van Ned. Oost-Indië.

Van den bekenden Schoolatlas van Nederlandsch-Oost-Indië, samengesteld door den oud-inspecteur van het Inlandsch onderwijs W. van Gelder, is (bij J. B. Wolters te Groningen) de vijftiende druk verschenen.

Bij een vergelijking van de vorige met deze nieuwe uitgave blijkt, dat de samensteller wederom gestreefd heeft, den atlas in alle opzichten up to date te doen zijn; hier en daar zijn zoo mogelijk nog kleine verbeteringen en wijzigingen aangebracht, zoodat zonder overdrijving kan worden gezegd dat dit werk, als school uitgave, thans aan de hoogste eischen voldoet, cartographisch zoowel als typographisch.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst. —

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.

Vier leeraren in de Nederlandsche taal.

Een leeraar in de aardrijkskunde.

Een leeraar in het Duitsch.

Een leeraar in het Fransch.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst);

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding;

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur;

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);

Opzichter;

Tijdelijk bouwkundig opzichter;

bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Waterbouwkundig ingenieur (dienst waterkracht en electriciteit).

Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen.

Civiel-ingenieur;

Werktuigkundig ingenieur;

Ingenieur voor het signaalwezen;

Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste of 4de afdeeling;

bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adsiprant ingenieur;

Instrumentmaker 1ste klasse;

Instrumentmaker 2de klasse;

Commies;

bij den post-, telegraaf- en telefoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

4 ijkers ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Lid van het Hof van Justitie te Curaçao.

Opzichter bij het Departement van Openbare Werken op Curaçao.

Hoofdverpleegster militair hospitaal te Paramaribo.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 3de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 2 December 1918, No. 281).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*